

NORDISK RÅD

II. SESJON

1 9 6 3

OSLO

STOCKHOLM 1963

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktör: Olof Wallmén

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	8
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	10
Saklista	19
Sakernas fördelning på utskott	30
Översikt över sessionen	38
Protokoll	41
Saker m. m.	259
Medlemsförslag (A-saker)	261
Regeringsförslag (B-saker)	897
Berättelser (C-saker)	900
Meddelanden (D-saker)	1027
Dokument utanför saklistan	1421
Utskottsförslag m. m.	1459
Riktlinjer för utskottsarbetet	1461
Juridiska utskottet	1463
Kulturutskottet	1489
Socialpolitiska utskottet	1522
Trafikutskottet	1547
Ekonomiska utskottet	1568
Beslut	1599
Rekommendationer	1601
Övriga beslut (utom val)	1660
Val	1668
Författningar m. m. rörande Nordiska rådet	1669
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1675
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	1681
Register	1687
Översikt över sakernas behandling	1689
Personregister	1706
Ämnesregister	1714
Plan över sessionssalen	1723

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt valda medlemmar och suppleanter av Nordiska rådet

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets elfte session, får presidiet härmed jämlikt § 1 arbetsordningen meddela, att rådets elfte session kommer att äga rum i Oslo med början den 16 februari 1963 i Stortinget.

Enligt 3 § arbetsordningen för rådet skall regerings- och medlemsförslag ha ingivits till vederbörande lands sekretariat senast den 16 december 1962 och meddelanden och berättelser senast den 16 januari 1963.

Köpenhamn den 13 oktober 1962

För Nordiska rådets presidium

Karl-August Fagerholm

Medlemslista

(Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 16 februari med ändringar vid mötena den 19 februari och den 20 februari)

Lista godkänd den 16 februari:

R e g e r i n g s r e p r e s e n t a n t e r

<i>Bjerkholt, Aase</i> , Norge	<i>Lange, Halvard</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark [närv. 16/2—21/2]
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Lindström, Ulla</i> , Sverige
<i>Cappelen, Andreas</i> , Norge	<i>Merikoski, Veli</i> , Finland [närv. 20/2—22/2]
<i>Edenman, Ragnar</i> , Sverige [närv. 20/2—22/2]	<i>Nilsson, Torsten</i> , Sverige [närv. 16/2—21/2]
<i>Erlander, Tage</i> , Sverige [närv. 16/2—21/2]	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark [närv. 16/2—20/2]
<i>Gerhardsen, Einar</i> , Norge	<i>Petersen, K. Helveg</i> , Danmark [närv. 16/2—20/2]
<i>Gislason, Gylfi</i> , Island [närv. 19/2—22/2]	<i>Philip, Kjeld</i> , Danmark [närv. 16/2]
<i>Gundersen, O. Chr.</i> , Norge [närv. 20/2—22/2]	<i>Pohjala, Kyllikki</i> , Finland [närv. 16/2—20/2]
<i>Haugland, Jens</i> , Norge	<i>Sivertsen, Helge</i> , Norge
<i>Holmqvist, Eric</i> , Sverige [närv. 20—22/2]	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige [närv. 19/2—20/2]
<i>Hækkerup, Hans</i> , Danmark	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark [ej närv. vid sessionen]
<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark [närv. 21/2—22/2]	<i>Sträng, Gunnar</i> , Sverige [ej närvarande vid sessionen]
<i>Johansson, Rune</i> , Sverige [närv. 19/2—20/2]	<i>Söderhjelm, J. O.</i> , Finland [närv. 16/2—18/2, 20/2—22/2]
<i>Karjalainen, Ahti</i> , Finland [närv. 16/2—18/2]	<i>Thors, Ólafur</i> , Island
<i>Karttunen, Osmo P.</i> , Finland [närv. 16/2—20/2]	<i>Wiherheimo, T. A.</i> , Finland [närv. 16/2—20/2]
<i>Kling, Herman</i> , Sverige	
<i>Krag, J. O.</i> , Danmark [närv. 16/2]	
<i>Lange, Gunnar</i> , Sverige [närv. 20/2—22/2]	

V a l d a m e d l e m m a r

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Andersson, Birger</i> , Sverige
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark

Backlund, Georg, Finland
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Högström, Sven, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Guri, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Gisli, Island
Jónsson, Magnús, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Lahtela, Olavi, Finland

Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Ändring den 19 februari:

Bland de valda medlemmarna ersattes Harras Kyttä, Finland, från och med punkt 18 på dagordningen av *Veikko Hyytiäinen*, Finland.

Ändring den 20 februari:

Bland de valda medlemmarna ersattes Hugo Osvald, Sverige, för denna dag från och med punkt 16 på dagordningen av *Ingrid Segerstedt Wiberg*, Sverige.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämförda suppleanter efter länder och partier (Vid sessionens början)

Danmark

Regeringen

(Representanterna utsedda den 2 februari 1963)

<i>Krag, Jens Otto</i>, f. 14. Statsminister, Frederiksberg. (S) <i>Hækkerup, Per</i>, f. 15. Udenrigsminister, Allerød. (S) <i>Skytte, Karl</i>, f. 08. Landbrugsminister, Højrup. (RV) <i>Bomholt, Julius</i>, f. 96. Minister for kulturelle anliggender, Roskilde. (S) <i>Hækkerup, Hans</i>, f. 07. Justitsminister, Frederiksberg. (S)	<i>Lindberg, Kai</i>, f. 99. Minister for offentlige arbejder, København. (S) <i>Philip, Kjeld</i>, f. 12. Økonomiminister, Rungsted kyst. (RV) <i>Normann, A. C.</i>, f. 04. Fiskeriminister, Helsingør. (RV) <i>Helveg Petersen, K.</i>, f. 09. Undervisningsminister, København. (RV)

Folketinget

(Val den 3 oktober 1962 — med vissa ändringar den 25 oktober och den 30 november 1962 — för tiden intill nästa val)

Socialdemokratiet (S)

Delegerede

- Petersen, Carl*, f. 94. Fhv. minister, Ågerup.
- Andersen, K. B.*, f. 14. Undervisningskonsulent, København.
- Andersen, Nina*, f. 00. Sekretær, København.
- Eriksen, Holger*, f. 94. Redaktør, Århus.

Stedfortrædere

- Groes, Lis*, f. 10. Fhv. minister, København.
- Mørk, Niels*, f. 09. Maskinarbejder, Helsingør.
- Hansen, R. Lysholt*, f. 19. Overlærer, Nykøbing F.
- Pedersen, Axel Ivan*, f. 05. Fhv. borgmester, Nykøbing M.

*Delegerede**Stedfortrædere*

Andresen, Kaj, f. 07. Overlærer, Horsens.
Horn, Svend, f. 06. Maskinarbejder, Nyborg.
Pedersen, Gustav, f. 93. Folketingets formand, statsrevisor, København.

Teichert, Fr. W., f. 02. Husmand, Kliplev.
Larsen (Bjerre), Hans, f. 10. Redaktør, Rønne.
Rasmussen, Hans, f. 02. Forbundsformand, København.

V e n s t r e (V)

*Delegerede**Stedfortrædere*

Eriksen, Erik, f. 02. Fhv. statsminister, Ringe.
Christensen, N. Chr., f. 96. Chefredaktør, Horsens.
Nielsen, Harald, f. 96. Partisekretær, Frederiksberg.
Poulsen, Johan, f. 90. Lagtingsmedlem, førstelærer, Strænder, Færøerne.

Damsgaard, K., f. 03. Konsulent, Vester Skerninge.
Thisted Knudsen, P. B., f. 04. Landsretssagfører, Ringsted.
Eriksen, Niels, f. 02. Gårdejer, Ringe.
Bro, Vagn, f. 94. Fhv. politimester, Præstø.

D e t k o n s e r v a t i v e F o l k e p a r t i (KF)

*Delegerede**Stedfortrædere*

Sørensen, Poul, f. 04. Fhv. minister, Charlottenlund.
Møller, Poul, f. 19. Statsrevisor, landsretssagfører, Skodsborg.
Thestrup, Knud, f. 00. Dommer, Hering.

Lowzow, Marie Antoinette von, f. 99. Korpschef, Kirke Eskilstrup.
Toft, H. C., f. 14. Gårdejer, Uglev.
Thomsen, Knud, f. 08. Direktør, civilingeniør, Hellerup.

D e t r a d i k a l e V e n s t r e (RV)

*Delegeret**Stedfortræder*

Larsen, Helge, f. 15. Adjunkt, Nykøbing F.

Kirkegaard, Jacob, f. 01. Gårdejer, Holstebro.

S o c i a l i s t i s k F o l k e p a r t i (SF)

*Delegeret**Stedfortræder*

Larsen, Aksel, f. 97. Fhv. minister, København.

Madsen, Chr., f. 12. Jord- og betonarbejder, Ålborg.

Finland**Regeringen***(Representanterna utsedda den 8 februari 1963)*

<i>Karjalainen, Ahti</i> , f. 23. Statsminister, Helsingfors. (Ml)	<i>Wiherheimo, T. A.</i> , f. 98. Handels- och industriminister, Helsingfors. (Kok)
<i>Merikoski, Veli</i> , f. 05. Utrikesminister, Helsingfors. (Kp)	<i>Pohjala, Kyllikki</i> , f. 94. Socialminister, Åbo. (Kok)
<i>Söderhjelm, J. O.</i> , f. 98. Justitieminister, Helsingfors. (Sv)	
<i>Karttunen, Osmo</i> , f. 22. Finansminister, Helsingfors. (Kok)	

Riksdagen*(Val den 5 februari 1963 för tiden intill nästa val)*

Maalaisliitto (Agrarförbundet) (Ml)

*Medlemmar**Suppleanter*

<i>Kleemola, Kauno</i> , f. 06. Riksdagens talman, förutv. minister, Kannus.	<i>Lahti, Marja</i> , f. 01. Husmor, Vederalax.
<i>Lahtela, Olavi</i> , f. 15. Överbudsman, Kemijärvi.	<i>Kähönen, Urho</i> , f. 10. Generaldirektör, förutv. minister, Helsingfors.
<i>Ruutu, Paula</i> , f. 06. Lektor. Joensuu.	<i>Väänänen, Hilja</i> , f. 96. Husmor, Muuruvesi.
<i>Sukselainen, V. J.</i> , f. 06. Förutv. statsminister, generaldirektör, Esbo.	<i>Mattila, Matti</i> , f. 12. Agronom, Rökä.

Suomen kansan demokraattinen liitto — Demokratiska förbundet för Finlands folk (Skdl)

*Medlemmar**Suppleanter*

<i>Kuusinen, Hertta</i> , f. 04. Förutv. minister, redaktör, Helsingfors.	<i>Tiekso, Anna-Liisa</i> , f. 29. Studerande, Kemi.
<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , f. 98. Bokföreläsare, Åbo.	<i>Torvi, Irma</i> , f. 13. Studiesekreterare, Uleåborg.
<i>Rosenberg, Gösta</i> , f. 11. Redaktör, Helsingfors.	<i>Rosnell, Irma</i> , f. 27. Pol. kand., Björneborg.
<i>Saarinen, Aarne</i> , f. 13. Förbundsordförande, Helsingfors.	<i>Backlund, Georg</i> , f. 05. Redaktör, Närpes.
<i>(Förfall vid 11:e sessionen; ersatt av Georg Backlund, se under Suppleanter)</i>	<i>(Medlem vid 11:e sessionen)</i>

S o s i a l i d e m o k r a a t t i n e n p u o l u e — S o c i a l d e m o k r a -
t i s k a p a r t i e t (Sd)

Medlemmar

Fagerholm, Karl-August, f. 01. För-
utv. statsminister, generaldirektör,
Helsingfors.
Henriksson, Gunnar, f. 05. Chefredak-
tör, Träskända.
Pitsinki, Kaarlo, f. 23. Partisekrete-
rare, Helsingfors.

Suppleanter

Sirén, Eino, f. 09. Vicehäradshövding,
Helsinge.
Lindeman, Lars, f. 20. Förbundssek-
reterare, Ingå.
Siltanen, Sylvi, f. 09. Bokförelare, Åbo.

K a n s a l l i n e n k o k o o m u s (N a t i o n e l l a s a m l i n g s p a r t i e t)
(Kok)

Medlemmar

Hallberg, Raino, f. 90. Bankdirektör,
Joensuu.
Hara, Erkki, f. 14. Vicehäradshöv-
ding, Helsingfors.
Rihtniemi, Juha, f. 27. Pol. mag., Hel-
singfors.

Suppleanter

Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Teol. dr,
Åbo.
Hamara, Irma, f. 04. Agronom, Sää-
minki.
Borg-Sundman, Margit, f. 02. Fil-
mag., Helsingfors.

S v e n s k a f o l k p a r t i e t i F i n l a n d (Sv)

Medlem

Högström, Sven, f. 08. Häradshöv-
ding, förutv. minister, Ekenäs.

Suppleant

Ehrnrooth, Georg, f. 26. Jur. lic.,
vicehäradshövding, Helsingfors.

S u o m e n k a n s a n p u o l u e (F i n l a n d s f o l k p a r t i) (Kp)

Medlem

Kyttä, Harras, f. 12. Stadsdirektör,
förutv. minister, Åbo.
(Förfall vid 11:e sessionen 19/2
fr. o. m. punkt 18 på dagordningen
—22/2, ersatt av Veikko Hyttiäinen,
se under Suppleant)

Suppleant

Hyttiäinen, Veikko, f. 19. Vicehäradshöv-
ding, Jyväskylä.
(Medlem vid 11:e sessionen 19/2
—22/2)

Island**Regeringen***(Representanterna utsedda den 1 februari 1963)*

Thors, Ólafur, f. 92. Forsætisráðherra (statsminister), Reykjavík. (Sj) *Gislason, Gylfi Þ.*, f. 17. Menntamála- og viðskiptamálaráðherra (undervisnings- och handelsminister), Reykjavík. (A)

Alpingi (altinget)*(Val den 19 december 1962 för tiden intill nästa val)*

(Efri deild (Övre avdelningen) = E; Neðri deild (Nedre avdelningen) = N)

Sjálftæðisflokkurinn (Självständighetspartiet) (Sj)

*Fulltrúar (Ombud)**Varafulltrúar (Suppleanter)**Jónsson, Gíslí*, f. 89. Forstjóri (direktör), Reykjavík. N.*Mathiesen, Matthias Á.*, f. 31. Sparisjóðsstjóri (sparkassedirektör),*Jónsson, Magnús*, f. 19. Bankastjóri (bankdirektör), Reykjavík. E.

Hafnarfjörður. N.

Björnsson, Ólafur, f. 12. Próffessor (professor), Reykjavík. E.

Framsóknarflokkurinn (Framstegspartiet) (F)

*Fulltrúi (Ombud)**Varafulltrúi (Suppleant)**Bjarnason, Asgeir*, f. 14. Óðalsbóndi (gårdsägare), Ásgarfður Dalasýslu. E.*Jóhannesson, Ólafur*, f. 13. Próffessor (professor), Reykjavík. E.

Alþýðuflokkurinn (Folkpartiet) (A)

*Fulltrúi (Ombud)**Varafulltrúi (Suppleant)**Ingimundarson, Sigurður*, f. 13. Efnaverkfræðingur (dipl. ing.) Reykjavík. N.*Finnsson, Birgir*, f. 17. Forstjóri (direktör), Ísafjörður. N.

Albýðubandalagið (Folkförbundet) (Ab)

*Fulltrúi (Ombud)**Varafulltrúi (Suppleant)**Olgeirsson, Einar*, f. 02. Ritstjóri (redaktör), Reykjavík. N.*Valdimarsson, Hannibal*, f. 03. Fyrrv. ráðherra (förutv. minister), Reykjavík. N.

Norge

Regeringen

(Representanterna utsedda den 16 januari 1963)

- Gerhardsen, Einar*, f. 97. Statsminister, Oslo. (A) *Bjerkholt, Aase*, f. 15. Statsråd, sjef for Departementet for familie- og forbrukersaker, Oslo. (A)
- Lange, Halvard*, f. 02. Utenriksminister, Oslo. (A) *Haugland, Jens*, f. 10. Statsråd, sjef for Justis- og politidepartementet, Kristiansand. (A)
- Bratteli, Trygve*, f. 10. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Oslo. (A) *Cappelen, Andreas*, f. 15. Statsråd, sjef for Finans- og tolldepartementet, Oslo. (A)
- Gundersen, O. Chr.*, f. 08. Statsråd, sjef for Departementet for handel og skipsfart, Oslo. (A) *Sivertsen, Helge*, f. 13. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo. (A)

Stortinget

(Val den 11 november 1962 för tiden den 1 januari 1963 till och med den 31 december 1963)

(Lagtinget = L; Odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A)

Representanter

- Hegna, Trond*, f. 98. Redaktør, Stavanger. O.
- Hønsvald, Nils*, f. 99. Lagtingspresident, fhv. statsråd, Sarpsborg. O.
- Moe, Finn*, f. 02. Fhv. ambassadør, Oslo. O.
- Hagelia, Magnhild*, f. 04. Revisor, Fjære. L.
(Förfall under 11:e sessionen; ersatt av Guri Johannessen, se under Varamenn)
- Johnsen, Håkon*, f. 14. Lagerarbeider, Trondheim. O.
- Klippenvåg, Harry*, f. 13. Forretningsfører, Kirkenes. O.
- Jacobsen, Nils*, f. 08. Småbruker, Skjervøy. L.

Varamenn

- Johannessen, Guri*, f. 11. Fru, Hol. O.
(Medlem vid 11:e sessionen)
- Svendsen, Hartvig*, f. 02. Bygningsnekker, Ski. O.
- Remseth, Jakob*, f. 97. Fabrikkarbeider, Sauda. O.
- Engelstad, Gunvald*, f. 00. Smed, Veran. O.
- Kalrasten, Gunnar*, f. 05. Skogsarbeider, Biri. O.
- Reinsnes, Peter, O.*, f. 04. Gårdbruker, Sortland. O.
- Salvesen, Salve*, f. 09. Sekretær, Kristianstad S. L.
- Berntsen, Parelius*, f. 10. Arbeider, Nord-Rana. L.

*Representanter**Varamenn*

Løbak, Harald, f. 04. Fhv. statsråd,
Trysil. O.

Høire (H)*Representanter**Varamenn*

Lyng, John, f. 05. Lagmann, Skien. O.
Møller Warmedal, Johan, f. 14. Lærer, Nøtterøy. O.
Rognerud, Berte, f. 07. Avdelingsbestyrer, Oslo. O.

Petersen, Erling, f. 06. Professor, Oslo. O.
Willoch, Kåre Isaachsen, f. 28. Konsulent, Oslo. O.
Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal. L.

Senterpartiet (Sp)*Representanter**Varamenn*

Leirfall, Jon, f. 99. Gårdbruker, Hegra. O.
Borten, Per, f. 13. Fylkesagronom, Flå. O.

Sandberg, Ole Rømer, f. 00. Gårdbruker, Nordfold. O.
Hovdhaugen, Einar, f. 08. Gårdbruker, Ringebu. O.

Kristelig folkeparti (Kf)*Representanter**Varamenn*

Bondevik, Kjell, f. 01. Rektor, Sauda. O.
Toven, Knut, f. 97. Gårdbruker, Nesset. O.

Dahl-Goli, Oliver, f. 97. Generalsekretær, Bergen. O.
Berg, Hans, f. 02. Gårdbruker, Bodin. O.

Venstre (V)*Representant**Varamann*

Røiseland, Bent, f. 02. Gårdbruker, Holum. L.

Tande, Torkell, f. 01. Sokneprest, Sannidal. O.

Sverige**Regeringen**

(*Representanterna utsedda den 1 februari 1963*)

Erlander, Tage, f. 01. Statsminister, Stockholm. (s)

Nilsson, Torsten, f. 05. Minister för utrikes ärendena, Stockholm. (s)

- Sträng, Gunnar*, f. 06. Statsråd och chef för finansdepartementet, Spånga. (s)
- Lindström, Ulla*, f. 09. Konsultativt statsråd, Stockholm. (s)
- Lange, Gunnar*, f. 09. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Bromma. (s)
- Kling, Herman*, f. 13. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Stockholm. (s)
- Skoglund, Gösta*, f. 03. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Umeå. (s)
- Edenman, Ragnar*, f. 14. Statsråd och chef för ecklesiastikdepartementet, Uppsala. (s)
- Johansson, Rune*, f. 15. Statsråd och chef för inrikesdepartementet, Ljungby. (s)
- Holmqvist, Eric*, f. 17. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Karlhäll. (s)

Riksdagen

(Val den 16 januari 1963 för tiden intill nästa val)

(Första kammaren = F; andra kammaren = A)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmar

- Andersson, Birger*, f. 01. Redaktör, Tidaholm. F.
- Strand, Axel*, f. 93. Förste vice talman, Stockholm. F.
- Gillström, Anselm*, f. 99. F. d. chef-redaktör, Skönsberg. F.
- Ahlkvist, Emil*, f. 99. Riksbanksfullmäktig, Jordholmen. F.

Suppleanter

- Pettersson, Georg*, f. 07. Skyddsassistent, Visby. F.
- Ranmark, Dagmar*, f. 99. Rektor, Värmlands Bro. F.
- Geijer, Arne*, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm. F.
- Larsson, Lars*, f. 21. Typograf, Lotorp. F.

-
- Ekendahl, Sigrid*, f. 04. Ombudsman, Stockholm. A.
- Gustafsson, Hans*, f. 12. Metallarbetare, Stockholm. A.
- Thapper, Fridolf*, f. 99. Talman, Fin-spånga. A.
- Lassinantti, Ragnar*, f. 15. Förste kriminalassistent, Luleå. A.

-
- Mellqvist, Sven*, f. 12. Förste kontorist, Falun. A.
- Alemyr, Stig*, f. 24. Rektor, Vimmerby. A.
- Kellgren, Nils*, f. 15. Sekreterare, Stockholm. A.
- Hammarberg, Sven*, f. 12. Ombudsman, Västerås. A.

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Osvald, Hugo, f. 92. Professor emeritus, Knivsta. F.
 (Förfall vid 11:e sessionen 20/2 fr. o. m. punkt 16 på dagordningen; ersatt av *Ingrid Segerstedt Wiberg*, se under *Suppleanter*)
Lundström, Birger, f. 04. Redaktör, Bromma. F.

Suppleanter

Andersson, Axel, f. 99. Chefredaktör, Örnsköldsvik. F.
Segerstedt Wiberg, Ingrid, f. 11. Journalist, Göteborg. F.
 (Medlem vid 11:e sessionen 20/2 fr. o. m. punkt 16 på dagordningen)

Ohlin, Bertil, f. 99. Förutv. statsråd, professor, Stockholm. A.
Helén, Gunnar, f. 18. Docent, Saltsjö-Duvnäs. A.

Gärde Widemar, Ingrid, f. 12. Advokat, Stockholm. A.
Gustafsson, Henning, f. 00. Kommunalarbetare, Skellefteå. A.

Högerpartiet (h)

Medlemmar

Andersson, Ebon, f. 96. Bibliotekarie, Stockholm. F.

Suppleanter

Hernelius, Allan, f. 11. Chefredaktör, Stockholm. F.

Cassel, Leif, f. 06. Jur. kand., lantbrukare. A.

Braconier, Jean, f. 07. Redaktör, Malmö. A.

Centerpartiet (cp)

Medlemmar

Sundin, Sven, f. 15. Lantbrukare, Nordingrå. F.

Suppleanter

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan. F.

Gustafsson, Einar, f. 14. Lantbrukare, Österstad, A.

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärälund. A.

Saklista

(Fastställd enligt § 9 arbetsordningen vid mötet den 16 februari)

Medlemsförslag

- A 1. Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier.
- A 2. Uppskjutet tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus.
- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om tillgodoräknande av nordisk offentlig tjänst i fråga om pensionsrätt.
- A 4. Uppskjutet medlemsförslag om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel.
- A 5. Uppskjutet tilläggsförslag om införande av sommartid.
- A 6. Uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion.
- A 7. Uppskjutet medlemsförslag om samarbete i fråga om odontologisk materialprovning.
- A 8. Uppskjutet tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige.
- A 9. Uppskjutet tilläggsförslag om uppförande av ett »Scandinavia house» i New York.
- A 10. Uppskjutet medlemsförslag om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete.
- A 11. Uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal.
- A 12. Uppskjutet tilläggsförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté.
- A 13. Uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden.
- A 14. Uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning.
- A 15. Uppskjutet tilläggsförslag om internordiska flyttningsbetyg.
- A 16. Medlemsförslag om sänkning av myndighetsåldern (väckt av Helge Larsen och Birger Lundström).
- A 17. Medlemsförslag om rätt att avlyssna radio m. m. (väckt av Gunnar Helén och Helge Larsen).
- A 18. Medlemsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar (väckt av Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg och Sven Sundin).
- A 19. Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (väckt av Nina Andersen, Nils Hønsvald, Nils Kellgren, Axel Larsen, Olavi Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen).

- A 20. Medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar (väckt av Holger Eriksen, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 21. Medlemsförslag om förbud mot professionell boxning (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Jon Leirfall och Judit Nederström-Lundén).
Ändringsförslag om generellt förbud mot boxning (väckt av Magnhild Hagelia).
- A 22. Medlemsförslag om lagstiftning angående resebyråverksamhet (väckt av Vagn Bro, Svend Horn, Nils Hønsvald, Urho Kähönen och Jon Leirfall).
- A 23. Medlemsförslag om förenhetligande av sjötrafikreglerna (väckt av Leif Cassel, Svend Horn, Urho Kähönen och Johan Møller Warmedal).
- A 24. Medlemsförslag om ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen (väckt av Holger Eriksen, Victor Gram och Jon Leirfall).
- A 25. Medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge (väckt av Harras Kytä och Jon Leirfall).
- A 26. Medlemsförslag om införande av högertrafik i Sverige (väckt av Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin).
- A 27. Medlemsförslag om samverkan beträffande fiskexporten (väckt av Nils Jacobsen, Poul Møller, Ingrid Segerstedt Wiberg och Axel Strand).
- A 28. Medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer (väckt av Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sven Högstöm och Harald Nielsen).
- A 29. Medlemsförslag om gemensam trafiklagstiftning (väckt av Vagn Bro, Svend Horn, Harry Klippenvåg, Birger Lundström och Juha Rihtniemi).
- A 30. Medlemsförslag om försäkring av icke-nordiska motorfordon (väckt av Vagn Bro, Hans Gustafsson, Chr. L. Holm och Svend Horn).
- A 31. Medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Håkon Johnsen, Helge Larsen och Paula Ruutu).
- A 32. Medlemsförslag om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap (väckt av Paula Ruutu).
- A 33. Medlemsförslag om nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete (väckt av Helge Larsen och Finn Moe).
- A 34. Medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (väckt av Jean Bracquier, Helge Larsen och Hugo Osvald).
- A 35. Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (väckt av Per Borten och Harry Klippenvåg).
- A 36. Medlemsförslag om vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden (väckt av Harry Klippenvåg och Olavi Lahtela).
- A 37. Medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjordsområdet (väckt av Lars Eliasson och John Lyng).

- A 38. Medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet (väckt av Kaj Andresen och N. Chr. Christensen).
- A 39. Medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (väckt av Anselm Gillström och Helge Larsen).
- A 40. Medlemsförslag om utökad samverkan inom Nordkalott-området (väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Olavi Kajala, Hertta Kuusinen, Olavi Lahtela, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg, Aarne Saarinen, Anna-Liisa Tiekso och Hilja Väänänen).
- A 41. Medlemsförslag om sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens (väckt av Hertta Kuusinen, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg och Aarne Saarinen).

Regeringsförslag

- B 1. Regeringsförslag om samarbete vid högre utbildning av socialfunktionärer (väckt av Finlands regering).

Berättelser

- C 1. Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Norges regering).
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Norges regering).
 - Tilläggsförslag 1 om anordnande av geologiska och geografiska excursioner till Island (väckt av Sven Högström).
 - Tilläggsförslag 2 om högre utbildning och forskning (väckt av Gunnar Helén).
 - Tilläggsförslag 3 om universitetskurserna i nordiska språk (väckt av Helge Larsen).
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Norges regering).
- C 4. Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (överlämnad av Norges regering).
 - Tilläggsförslag 1 om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg (väckt av Birger Lundström).
 - Tilläggsförslag 2 om ökad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna (väckt av Birger Lundström).
- C 5. Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (överlämnad av Norges regering).
- C 6. Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (överlämnad av Danmarks regering).
- C 7. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Sveriges regering).
- C 8. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Sveriges regering).

- C 9. Berättelse om samarbete mellan språknämnderna (överlämnad av Norges regering).
- C 10. Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).

Meddelanden

- D 1. Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om en fast Öresunds-förbindelse (väckt av Hans Gustafsson och Sven Horn).
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 6. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 7. Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
- D 8. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (överlämnat av Sveriges regering).
- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (väckt av Birger Andersson).

- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag 1 om frihamn för Finland i Nord-Norge (väckt av V. J. Sukselainen).
Tilläggsförslag 2 om teatersamarbete inom Nordkalotten (väckt av Ragnar Lassinantti).
Tilläggsförslag 3 om studium av tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten (väckt av Ragnar Lassinantti).
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 16. Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 18. Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om likställdhet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk (väckt av Hugo Osvald).
- D 19. Meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administration av gemensamma institutioner (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- D 21. Meddelande om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (överlämnat av Danmarks regering).
- D 22. Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 24. Meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (överlämnat av Norges regering).

Tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster (väckt av Nina Andersen).

- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 29. Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 1/1959 angående enhetliga regler för utprickning av farvatten (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 13/1959 angående vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 39. Meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borftagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 16/1959 angående gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna (väckt av Juha Rihtniemi).
- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 22/1959 angående beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 44. Meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 45. Meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av expordokument (överlämnat av Sveriges regering).
- D 46. Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (överlämnat av Sveriges regering).
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 48. Meddelande om rekommendation nr 3/1960 angående ytterligare pass- och reselättnader (överlämnat av Norges regering).
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 4/1960 angående konferenser om nordkalottspörsmål (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 50. Meddelande om rekommendation nr 6/1960 angående samarbete beträffande utrikestjänsten (överlämnat av Finlands regering).
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin (väckt av Ragnar Lassinantti).
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).

- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 54. Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (överlämnat av Danmarks regering).
- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem (överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 7/1961 angående industriellt samarbete (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 57. Meddelande om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (överlämnat av Sveriges regering).
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- Tilläggsförslag om inrättande av gemensam institution för vetenskaplig dokumentation (väckt av Einar Gustafsson och Sven Sundin).
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 61. Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- D 62. Meddelanden om rekommendation nr 13/1961 angående högre nordisk hushållsutbildning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 63. Meddelanden om rekommendation nr 14/1961 angående samarbete i fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 64. Meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen (överlämnat av Danmarks regering).
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 67. Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresunds-regionen (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 7/1962 angående samarbete under marknadsförhandlingarna (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- Tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete (väckt av Finn Moe).
- D 71. Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 72. Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 73. Meddelanden om rekommendation nr 10/1962 angående radioutsändning i strid mot det internationella radioreglementet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 74. Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 75. Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 76. Meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 77. Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 78. Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 79. Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 80. Meddelande om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet (överlämnat av Danmarks regering).
- D 81. Meddelanden om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 82. Meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

- D 83. Meddelanden om rekommendation nr 20/1962 angående mellanriksväg över Graddis (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 84. Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 85. Meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 86. Meddelanden om rekommendation nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskerispörsmål (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 87. Meddelanden om rekommendation nr 24/1962 angående allmän samarbetsöverenskommelse (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 88. Meddelande om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar (överlämnat av Finlands regering).
- D 89. Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 90. Meddelanden om rekommendation nr 27/1962 angående nordiskt institut i Reykjavik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om upprättande av »Nordens hus» i Reykjavik (väckt av N. Chr. Christensen).
- D 91. Meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 92. Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 93. Meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 94. Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 95. Meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- D 96. Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).

Utanför saklistan förelades följande dokument för rådet:

- 1. Rapport från Nordiska rådets presidium.*
- 2. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté.*
- 3. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté.*
- 4. Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté.*
- 5. Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté.*
- 6. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».*

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

- A 8. Uppskjutet medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige.
- A 10. Uppskjutet medlemsförslag om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete
- A 15. Uppskjutet tilläggsförslag om internordiska flyttningsbetyg.
- A 16. Medlemsförslag om sänkning av myndighetsåldern.
- A 17. Medlemsförslag om rätt att avlyssna radio m. m.
- A 20. Medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar
- A 21. Medlemsförslag om förbud mot professionell boxning.
 Ändringsförslag om generellt förbud mot boxning.
- A 24. Medlemsförslag om ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen.

- C 1. Berättelse om samarbete på lagstiftningens område.

- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg.
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område.
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter.
- D 18. Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål.
 Tilläggsförslag om likställdhet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk.
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administration av gemensamma institutioner.
- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförening i Östersjön.
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden.
- D 64. Meddelanden om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen.
- D 76. Meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål.

- D 94. Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner.

Kulturutskottet

- A 31. Medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television.
- A 32. Medlemsförslag om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap.
- A 34. Medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet.
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen.
 Tilläggsförslag 1 om anordnande av geologiska och geografiska exkursioner till Island.
 Tilläggsförslag 2 om högre utbildning och forskning.
 Tilläggsförslag 3 om universitetskurserna i nordiska språk.
- C 9. Berättelse om samarbete mellan språknämnderna.
- D 13. Tilläggsförslag 2 om studium av tvåspråkighetens problem inom Nordkalotten.
- D 13. Tilläggsförslag 3 om teaterutbyte på Nordkalotten.
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning.
- D 29. Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 16/1959 angående gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken.
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning.
 Tilläggsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna.
- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 22/1959 angående beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål m. m.
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin.
 Tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin.
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning.
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete.
- D 90. Meddelanden om rekommendation nr 27/1962 angående nordiskt institut i Reykjavik.
 Tilläggsförslag om upprättande av »Nordens hus» i Reykjavik.

Socialpolitiska utskottet

- A 2. Tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus.
- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om tillgodoräknande av nordisk offentlig tjänst i fråga om pensionsrätt.
- A 5. Uppskjutet tilläggsförslag om införande av sommartid.
- A 7. Uppskjutet medlemsförslag om samarbete i fråga om odontologisk materialprovning.
- A 19. Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden.
- A 28. Medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer.

- B 1. Regeringsförslag om samarbete vid högre utbildning av socialfunktionärer.

- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén.
- C 7. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet.
- C 10. Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan.

- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet.
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare.
Tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare.
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension.
- D 19. Meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler.
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster.
Tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionsjukgymnaster.
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad.
- D 57. Meddelande om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk.
- D 75. Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.
- D 92. Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering.

Trafikutskottet

- A 18. Medlemsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar.
- A 22. Medlemsförslag om lagstiftning angående resebyråverksamhet.
- A 23. Medlemsförslag om förenhetligande av sjötrafikreglerna.
- A 25. Medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge.
- A 26. Medlemsförslag om införande av högertrafik i Sverige.
- A 29. Medlemsförslag om gemensam trafiklagstiftning.
- A 30. Medlemsförslag om försäkring av icke-nordiska motorfordon.
- A 36. Medlemsförslag om vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden.
- C 4. Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén.
Tilläggsförslag 1 om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg.
Tilläggsförslag 2 om ändrad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna.
- C 6. Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskning (Nordiska transportforskningskommittén).
- D 1. Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund.
Tilläggsförslag om fast Öresundsförbindelse.
- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 13/1959 angående vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige.
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nord-kalotten.
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 3/1960 angående ytterligare pass- och reselättnader.
- D 80. Meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet.
- D 83. Meddelanden om rekommendation nr 20/1962 angående mellanriksväg över Graddis.
- D 84. Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet.

Ekonomiska utskottet

- A 4. Uppskjutet medlemsförslag om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel.
- A 9. Uppskjutet tilläggsförslag om uppförande av ett »Scandinavia House» i New York.
- A 12. Uppskjutet tilläggsförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté.

- A 13. Uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden.
- A 14. Uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning.
- A 27. Medlemsförslag om samverkan beträffande fiskexporten.
- A 33. Medlemsförslag om institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete.
- A 40. Medlemsförslag om utökad samverkan med Sovjetunionen inom Nordkalotten.
- A 41. Medlemsförslag om sammankallande av världsomfattande ekonomisk konferens.
- C 5. Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete.
- C 8. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden.
Tilläggsförslag 1 om frihamn för Finland i Nord-Norge.
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna.
- D 36. Meddelande om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete.
- D 44. Meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft.
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 4/1960 angående konferenser om Nordkalott-spörsmål.
- D 50. Meddelande om rekommendation nr 6/1960 angående samarbete beträffande utrikestjänsten.
- D 54. Meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna.
- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem.
- D 56. Industriellt samarbete.
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen.
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 7/1962 angående samarbete under marknadsförhandlingarna.
Tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete.
- D 86. Meddelanden om rekommendation nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskerispörsmål.

Följande saker avgjordes av rådet utan utskottsbehandling:

- A 1. *Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier.*
 - A 6. *Uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion.*
 - A 11. *Uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal.*
 - A 35. *Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik.*
 - A 37. *Medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjords-området.*
 - A 38. *Medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet.*
 - A 39. *Medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk.*
-
- D 4. *Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel.*
 - D 5. *Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring.*
 - D 6. *Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent.*
 - D 7. *Meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen.*
 - D 8. *Meddelanden om rekommendation nr 5 1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet.*
 - D 9. *Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafiknykterhet.*
 - D 10. *Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem.*
 - D 16. *Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön.*
 - D 21. *Meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten.*
 - D 22. *Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.*
 - D 23. *Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter.*
 - D 25. *Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer.*
 - D 27. *Meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m.*
 - D 28. *Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att*

vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter.

- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst.
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 1/1959 angående enhetliga regler för utprickning av farvatten.
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade.
- D 39. Meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods.
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten.
- D 45. Meddelanden av rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument.
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land.
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen.
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion.
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi.
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.
- D 61. Meddelanden om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
- D 62. Meddelanden om rekommendation nr 13/1961 angående högre nordisk hushållsutbildning.
- D 63. Meddelanden om rekommendation nr 14/1961 angående samarbete i fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar.
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömans sociala rättigheter.
- D 67. Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter.
- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen.
- D 71. Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen.
- D 72. Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare.
- D 73. Meddelanden om rekommendation nr 10/1962 angående radioutsändning i strid mot det internationella radioreglementet.

- D 74. Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
- D 77. Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation.
- D 78. Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning.
- D 79. Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi.
- D 81. Meddelanden om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut.
- D 82. Meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen.
- D 85. Meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige.
- D 87. Meddelanden om rekommendation nr 24/1962 angående allmän samarbetsöverenskommelse.
- D 88. Meddelanden om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar.
- D 89. Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare.
- D 91. Meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare.
- D 93. Meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar.
- D 95. Meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen.
- D 96. Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Stortingets plenisal i Stortingshuset. Platsfördelningen i salen framgår av planen, se s. 1723. För utskottens, delegationernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i byggnaden.

Plenarmöten

Lördagen den 16 februari kl. 11.00—11.50 och 15.00—17.56
 Söndagen den 17 februari kl. 14.00—18.04
 Tisdagen den 19 februari kl. 15.00—17.40
 Onsdagen den 20 februari kl. 15.00—19.15
 Torsdagen den 21 februari kl. 11.00—13.00 och 15.00—17.55
 Fredagen den 22 februari kl. 9.00—10.07.

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 16 februari kl. 12.00—12.05
 Måndagen den 18 februari kl. 10.00—12.45 och kl. 15.00—17.15
 Tisdagen den 19 februari kl. 10.00—11.45
 Onsdagen den 20 februari kl. 10.00—11.30 och kl. 14.40—14.45

Kulturutskottet

Lördagen den 16 februari kl. 11.45—12.00
 Måndagen den 18 februari kl. 10.00—12.00 och kl. 15.00—17.30
 Tisdagen den 19 februari kl. 10.00—12.00
 Onsdagen den 20 februari kl. 11.30—12.15

Socialpolitiska utskottet

Lördagen den 16 februari kl. 12.00—12.15
 Måndagen den 18 februari kl. 10.00—11.45 och 15.00—16.45
 Tisdagen den 19 februari kl. 10.00—12.10
 Onsdagen den 20 februari kl. 10.00 och 14.00—14.10

Trafikutskottet

Lördagen den 16 februari kl. 11.50—12.12

Måndagen den 18 februari kl. 10.00—11.35 och kl. 15.00—18.10

Tisdagen den 19 februari kl. 10.00—12.45

Onsdagen den 20 februari kl. 10.00—11.50

Torsdagen den 21 februari kl. 10.00—10.30

Ekonomiska utskottet

Lördagen den 16 februari kl. 12.00—12.15

Måndagen den 18 februari kl. 10.00—11.40 och 15.00—16.50

Tisdagen den 19 februari kl. 10.00—11.45

Onsdagen den 20 februari kl. 10.00—12.15

Torsdagen den 21 februari kl. 9.00—10.00 och 10.50—11.00

Särskilda arrangemang

Lördagen den 16 februari: Lunch på Hotel Bristol (värd: Stortinget)

Mottagning i Rådhuset (värd: Oslo stad)

Söndagen den 17 februari: Föreställning å Nationalteatret: Herr Brotonneau

Måndagen den 18 februari: Sammankomster i partiernas regi

Tisdagen den 19 februari: Middag (värdar: Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges ambassader)

Torsdagen den 21 februari: Middag å Restaurang Sjølyst (värd: Norges regering)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet (1:a avd.)

Lördagen den 16 februari 1963 kl. 11.00

Presidenter: Karl-August Fagerholm (1—3) och Nils Hønsvald (4—7)

Dagordning:

1. Öppningsanförande av presidenten Karl-August Fagerholm
2. Namnupprop; godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Anförande av den nyvalde presidenten
5. Fastställande av saklista
6. Tillsättande av utskott
7. Val av medlemmar i utskotten
8. Rapport från Nordiska rådets presidium
9. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
10. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
11. Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté
12. Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
13. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
14. Spörsmål, huruvida vissa saker må avgöras utan utskottsbehandling.
15. Sak A 1: uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
16. Sak A 6: uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska dom-

stolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion.

17. Sak A 11: uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal

18. Sak A 35: medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik

19. Sak A 37: medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjords-området

20. Sak A 38: medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet

21. Sak A 39: medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

22. D 4: meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel

23. D 16: meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön

24. D 21: meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten

25. D 32: meddelanden om rekommendation

dation nr 1/1959 angående enhetliga regler för utprickning av farvatten

26. D 62: meddelanden om rekommendation nr 13/1961 angående högre nordisk hushållsutbildning

27. D 63: meddelanden om rekommendation nr 14/1961 angående samarbete i fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar

28. D 73: meddelanden om rekommendation nr 10/1962 angående radioutsändning i strid mot det internationella radioreglementet

29. D 87: meddelanden om rekommendation nr 24/1962 angående allmän samarbetsöverenskommelse

30—72. Övriga saker, som föreslås skola avgöras utan utskottsbehandling (se s. 35—37)

73—134. Återstående saker på saklistan

1

Öppningsanförande av presidenten Karl-August Fagerholm

Presidenten: Ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar.

På presidiet vägnar har jag äran öppna Nordiska rådets elfte session och hälsa er alla välkomna till arbetet. Vi tackar Stortinget för att vi får disponera dess lokaler. Vi har det nu rymligare än förra gången vi möttes här i Oslo då detta hus var under ombyggnad och vi fick tränga oss samman i en provisorisk sal.

Sedan rådet senast var samlat har två av dess medlemmar gått bort.

Den 15 juni 1962 avled folketingsmand Lars M. Olsen oväntat endast 57 år gammal. Han hörde till de danska politiker som redan från början stod med i kretsen omkring Nordiska rådet.

Lars M. Olsen var förlagsman och som sådan en förgrundsgestalt i danskt kulturliv. Som ledare av arbetarrörelsens förlag Fremad blev han den prisbilliga bokens fader i Danmark och utförde på

detta sätt en märklig kulturgärning i Danmark. Han var i sitt fack energisk och inspirerande och personligen var han en vänlig och hjälpsam man. Vi som kände honom kan vittna om hans djupa intresse för samarbete och kulturgemenskap i Norden.

Sigfrid Jonsson avled en högsommar dag i fjol den 31 juli, blott 52 år gammal. I Nordiska rådet hade han varit med sedan 1956 som suppleant och fr. o. m. 1957 som ordinarie medlem. Han tillhörde icke dem, som drar uppmärksamheten till sig, och tog mera sällan till orda. Hans insatser låg på ett annat plan. Till yrket skogsarbetare och bosatt i Jämtland skaffade han sig tidigt gedigna insikter i jordbruks- och skogsfrågor och var en inflytelserik medlem av svenska riksdagens jordbruksutskott. Kamraterna där liksom i vårt råd skattade hans säkra omdöme högt. Han var ordförande i svenska riksförbundet för hjärt- och lungsjuka, till vilka han själv hörde. Dessa sjukdomar förorsakade också hans för tidiga bortgång.

Rådet samlas denna gång under en tid som ifråga om det europeiska ekonomiska samarbetet är präglad av både irritation och frågetecken. De därmed sammanhängande frågorna kommer säkert att ägnas uppmärksamhet under debatterna här och med stort intresse möts vi regeringarnas synpunkter på det läge som uppkommit. Men allt som skett understryker, synes det mig, kraftigt behovet av fortsatt nordiskt samarbete. Även om det är klart att vårt samarbete inte skall och inte kan betraktas som ett alternativ till det europeiska och inte kan ersätta detta har vi dock orsak att allvarligt överväga på vilka sätt vi kan främja också det ekonomiska samarbetet våra länder emellan. Säkert kan en del göras för att utvidga t. ex. det industriella samarbetet i Norden, låt vara att inte alla genast inser dess betydelse, vilket en aktuell händelse mellan Finland och Sverige visar. Det brister nog en hel del i vår förmåga att tänka nordiskt.

Under fjolåret utkom den av Gustaf Petrén mycket förtjänstfullt redigerade redogörelsen för Nordiska rådets verk-

samhet under dess första nio sessioner. Den som gjort sig mödan att stifta bekantskap med skriften finner att vårt arbete ingalunda varit förgäves. Av de 241 saker som rådet godkänt och sänt vidare till regeringarna har endast 23 procent förfallit av olika orsaker, medan resten genomförts eller håller på att genomföras. Här är alltså inte Helsingfors-sessionens beslut inräknade — en del av dem har ju redan blivit förverkligade. Till dem hör Helsingfors-avtalet, som med berömvärd snabbhet ratificerades av alla fem länder. Jag tror vi alla livligt instämmer i det danska folketingsudvalgets förhoppning i sitt betänkande, att Helsingfors-avtalet inte blott skall bli en programförklaring utan en realitet. Under mötet mellan statsministrarna och presidiet här i Oslo i november hade vi positiva meningsutbyten om just den frågan.

Presidiet och sekretariaten har under det gångna året ägnat uppmärksamhet åt de tidigare framförda önskemålen om rationalisering av trycksakerna. Smärre reformer har också genomförts, men så alldeles enkelt är problemet inte. Vi får inte förbise att våra folkrepresentationer arbetar på olika sätt. I en riksdag vill man ha alla handlingar och utlåtanden i tryck, i en annan nöjer man sig med korta trycksaker och mera muntliga redogörelser. I Nordiska rådet måste vi av naturliga orsaker hålla oss till tryckta framställningar, som medlemmarna i förväg kunnat stifta bekantskap med. Ett framsteg är dock, att handlingarna denna gång sänts ut i god tid från sekretariaten.

Pyydän saada toivottaa kaikki osanottajat tervetulleiksi Pohjoismaiden neuvoston yhdenteentoista istuntoon ja toivon, että työmme tuottaa hyviä tuloksia. Ilolla ja ylpeydellä toivotan myöskin kirjailija Väinö Linnan tervetulleiksi. Hetken kuluttua hänelle ojennetaan Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinto, joka nyt jaetaan toisen kerran. Rohkenen jo nyt esittää Väinö Linnalle Suomen valtuuskunnan lämpimät onnentoivotukset.

Jag ber att få hälsa alla deltagare väl-

¹ Ej närvarande vid uppropet.

komna till Nordiska rådets elfte session och hoppas att vårt arbete ger ett gott resultat. Med glädje och stolthet hälsar jag också författaren Väinö Linna välkommen. Om ett ögonblick får han mottaga Nordiska rådets litteraturpris, vilket nu utdelas för andra gången. Jag ber därför att å den finska delegationens vägnar få lyckönska Väinö Linna på det hjärtligaste.

På presidiets inbjudan har vi glädjen att i dag se i vår krets presidenten och de två vicepresidenterna i Benelux parlamentariska råd. Jag hälsar dem välkomna och uttalar förhoppningen att de skall ha utbyte av sina jämförelser mellan sin institutions arbete och vårt.

Med dessa ord förklarar jag Nordiska rådets elfte session öppnad och uttalar förhoppningen att arbetet här skall föra våra gemensamma strävanden återigen ett stycke framåt.

2

Namnupprop; godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 6 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Bjerkholt, Aase, Norge
 Bomholt, Julius, Danmark
 Bratteli, Trygve, Norge
 Cappelen, Andreas, Norge
 Edenman, Ragnar, Sverige¹
 Erlander, Tage, Sverige
 Gerhardsen, Einar, Norge
 Gislason, Gylfi, Island¹
 Gundersen, Oscar Christian, Norge¹
 Haugland, Jens, Norge
 Holmqvist, Eric, Sverige¹
 Hækkerup, Hans, Danmark
 Hækkerup, Per, Danmark¹
 Johansson, Rune, Sverige¹
 Karjalainen, Ahti, Finland
 Karttunen, Osmo, Finland
 Kling, Herman, Sverige
 Krag, J. O., Danmark
 Lange, Gunnar, Sverige¹
 Lange, Halvard, Norge
 Lindberg, Kai, Danmark

Lindström, Ulla, Sverige
 Merikoski, Veli, Finland¹
 Nilsson, Torsten, Sverige
 Normann, A. C., Danmark
 Petersen, K. Helveg, Danmark¹
 Philip, Kjeld, Danmark
 Pohjala, Kyllikki, Finland
 Sivertsen, Helge, Norge
 Skoglund, Gösta, Sverige¹
 Skytte, Karl, Danmark¹
 Sträng, Gunnar, Sverige¹
 Söderhjelm, J. O., Finland
 Thors, Ólafur, Island
 Wiherheimo, T. A., Finland

Valda medlemmar

Ahlkvist, Emil, Sverige
 Andersen, K. B., Danmark
 Andersen, Nina, Danmark
 Andersson, Birger, Sverige
 Andersson, Ebon, Sverige
 Andresen, Kaj, Danmark
 Backlund, Georg, Finland
 Bondevik, Kjell, Norge
 Borten, Per, Norge
 Cassel, Leif, Sverige
 Christensen, N. Chr., Danmark¹
 Ekendahl, Sigrid, Sverige
 Eriksen, Erik, Danmark
 Eriksen, Holger, Danmark
 Fagerholm, Karl-August, Finland
 Gillström, Anselm, Sverige
 Gustafsson, Einar, Sverige
 Gustafsson, Hans, Sverige
 Hallberg, Raino, Finland
 Hara, Erkki, Finland
 Hegna, Trond, Norge
 Helén, Gunnar, Sverige
 Henriksson, Gunnar, Finland
 Horn, Svend, Danmark
 Högström, Sven, Finland
 Hønsvald, Nils, Norge
 Ingimundarson, Sigurður, Island
 Jacobsen, Nils, Norge
 Johannessen, Guri, Norge
 Jóhannesson, Ólafur, Island
 Johnsen, Håkon, Norge
 Jónsson, Gísli, Island
 Jónsson, Magnús, Island
 Kleemola, Kauno, Finland
 Klippenvåg, Harry, Norge
 Kuusinen, Hertta, Finland
 Kyttä, Harras, Finland

¹ *Ej närvarande vid approp.*

Lahtela, Olavi, Finland
 Larsen, Aksel, Danmark
 Larsen, Helge, Danmark
 Lassinantti, Ragnar, Sverige
 Leirfall, Jon, Norge
 Lundström, Birger, Sverige
 Lyng, John, Norge
 Løbak, Harald, Norge
 Moe, Finn, Norge
 Møller, Poul, Danmark¹
 Møller Warmedal, Johan, Norge
 Nederström-Lundén, Judit, Finland
 Nielsen, Harald, Danmark
 Ohlin, Bertil, Sverige
 Olgeirsson, Einar, Island
 Osvald, Hugo, Sverige
 Pedersen, Gustav, Danmark
 Petersen, Carl, Danmark
 Pitsinki, Kaarlo, Finland
 Poulsen, Johan, Danmark
 Rihtniemi, Juha, Finland
 Rognerud, Berte, Norge
 Rosenberg, Gösta, Finland
 Ruutu, Paula, Finland
 Røiseland, Bent, Norge
 Strand, Axel, Sverige
 Sukselainen, V. J., Finland
 Sundin, Sven E., Sverige
 Sørensen, Poul, Danmark
 Thapper, Fridolf, Sverige
 Thestrup, Knud, Danmark
 Toven, Knut, Norge

Medlemslistan gcåkändes.

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till president skulle väljas Nils Hønsvald, Norge, och till vicepresidenter Erik Eriksen, Danmark, Karl-August Fagerholm, Finland, Gísli Jónsson, Island, och Bertil Ohlin, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Nils Hønsvald övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

Anförande av den nyvalde presidenten

Presidenten: Jeg takker på egne og de andre presidiemedlemmers vegne for at

vi også i kommende år er betrodd ledelsen av Nordisk Råd, og jeg ønsker velkommen til Oslo.

Det er tredje gang rådet samles her. Alle gode ting er tre, heter det, og i en henseende tror jeg dette ordspråket holder stikk. Begge de to foregående ganger var stortingsbygningen under ombygging, som hr. Fagerholm gjorde oppmerksom på, og siste gang — det var i 1958 — måtte vi til og med holde våre møter på loftet hvor møtesalen ikke er beregnet på så store forsamlinger og hvor pultene ikke er dimensjonert for så røslige personer som en del av oss dessverre er blitt. Men denne gangen kan vi heldigvis by velkommen i en fullt ferdig stortingsbygning, med iallfall relativt rommelige og gode møtelokaler. Det er bare den kunstneriske utsmykningen som mangler. Den vil rådsmedlemmene først få se neste gang møtet blir henlagt til Oslo.

Som ved de to tidligere Oslo-sesjoner er det også i år de store økonomiske spørsmålene som er dagsordenens sentrale punkt. I 1954 og 1958 var det det nordiske samarbeidet vi tok opp til debatt. I år er det vel de europeiske problemene som særlig påkaller oppmerksomheten.

Ved inngangen til dette desennium snakket vi om de gylne 60-årene som vi ventet oss så mye av i retning av en fredelig utvikling og stor framgang på alle områder. Alt lå likesom til rette for det. Vi må vel erkjenne at vi hittil er blitt skuffet i våre forventninger. Det har ikke gått akkurat slik som vi håpet. De første av de gylne 60-årene bragte verden nærmere en ny krig enn vi har vært på mange år, og det samarbeid som var under rik utvikling i Europa, er kommet opp i en alvorlig krise. Det er litt vemodig å tenke på at det var denne integrasjonen ute i Europa som distanserte de planer vi hadde her i Norden om et nærmere tollpolitisk samarbeid.

Jeg tar neppe feil når jeg antar at det er denne situasjonen som kommer til å prege den debatten vi skal ha i ettermiddag og i morgen.

Men vi har også andre store saker å

beskjeftige oss med. Dagsordenen er som vanlig i lengste laget, også om vi tar hensyn til at nokså mange av postene bare er det vi her i landet kaller protokollsaker. Jeg vil nevne bare én sak, nemlig samarbeidet om forskning og høyere utdanning. Forhåpentlig vil denne rådssesjon bringe den oppgaven vi her har tatt opp et langt skritt nærmere løsningen.

I likhet med hr. Fagerholm vil jeg henlede oppmerksomheten på det sist utkomne bind i Nordisk udredningsserie. Det handler om Nordisk Råds virksomhet i årene 1952—61. Denne boken inneholder en fortegnelse over de mange sakene Nordisk Råd har tatt opp gjennom sine rekommandasjoner og den skjebne de har fått. Og den gir dermed svar på den kritikken vi av og til hører om at det blir for små resultater av vårt arbeid. De står ikke i rimelig forhold til det apparat som er satt i gang og de utgifter det fører med seg, er det sagt. Den omfangsrike beretning som nå foreligger, gir et godt grunnlag for en saklig vurdering av Nordisk Råds virksomhet og de oppnådde resultater. Jeg skal selvsagt ikke foreta noen vurdering her og nå, men jeg vil anbefale boken til flittig studium av alle som interesserer seg for nordisk samarbeid, og særlig for dem som er i tvil om at den form vi har valgt er den rette.

Nordisk Råd er et viktig ledd i vårt samarbeid, kanskje det viktigste. Vi har opplevd skuffelser, og vi synes selv at vi ikke har nådd langt nok. Det skyldes ikke at det er noe i veien med selve samarbeidstanken men i tilfelle at vi ikke strekker til. Da Nordisk Råd startet sin virksomhet, sa Hans Hedtoft at større oppgave har aldri før vært gitt nordiske politikere. Det tilkommer ikke oss å vurdere om vi har levet opp til denne oppgaven. Kanskje vi har gapt over for mye og ikke evnet å konsentrere oss om det vesentlige. Kanskje er det noe i veien med våre arbeidsformer. Men viljen til å gjøre vårt beste har vi i alle fall.

Denne rådssesjonen er imøtesett med stor interesse, og vel også med forventninger. Nordens parlamentarikere møtes

i en vanskelig situasjon for Europa og dermed også for de nordiske land. Jeg tror at vi alle føler et stort behov for å snakke sammen om problemene nett-opp nå, og jeg uttaler håpet om at våre drøftelser vil bringe oss enda nærmere sammen, og at vi så langt som det er mulig for representanter for suverene lænd, kan bli enige om de retningslinjer vi i fellesskap bør følge.

Jeg gjentar hr. Fagerholms velkomst til presidiemedlemmene i Benelux-rådet, og minner om at de nordiske land før den annen verdenskrig hadde et nært samarbeid med Benelux-statene gjennom den såkalte Oslo-konvensjonen. Det er vel grunn til å tro at de som startet Nordisk Råd i 1952, hadde for øye det samarbeid som var tatt opp i Benelux noen år tidligere. Jeg hilser gjestene derfra velkommen som representanter for andre små land i Europa, som bygger på de samme demokratiske tradisjoner som de nordiske land.

5

Fastställande av saklista

Rådet beslöt fastställa saklista i enlighet med föreliggande förslag (se s. 19—28).

6

Tillsättande av utskott

Arbetsutskotten hade föreslagit, att det skulle tillsättas ett juridiskt utskott, ett kulturuskott, ett socialpolitiskt utskott och ett trafikutskott, samtliga med 13 medlemmar, samt ett ekonomiskt utskott med 17 medlemmar.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

7

Val av medlemmar i utskotten

Arbetsutskotten hade föreslagit följande fördelning av rådets medlemmar på utskotten:

Juridiska utskottet:

- Danmark: Holger Eriksen (S)
Gustav Pedersen (S)
Knud Thestrup (KF)
- Finland: Erkki Hara (Kok)
Harras Kytä (Kp)
Gösta Rosenbergh (Skdl)
- Island: Magnús Jónsson (Sj)
- Norge: Nils Hønsvald (A)
Johan Møller Warmedal (H)
Knut Toven (Kf)
- Sverige: Emil Ahlkvist (s)
Gunnar Helén (fp)
Ragnar Lassinantti (s)

Kulturutskottet:

- Danmark: N. Chr. Christensen (V)
Kaj Andresen (S)
Helge Larsen (RV)
- Finland: Sven Högström (Sv)
Hertta Kuusinen (Skdl)
Paula Ruutu (MI)
- Island: Gisli Jónsson (Sj)
- Norge: Per Borten (Sp)
Håkon Johnsen (A)
Berte Rognerud (H)
- Sverige: Anselm K. Gillström (s)
K. Hugo Osvald (fp)
G. Fridolf Thapper (s)

Socialpolitiska utskottet:

- Danmark: Nina Andersen (S)
Harald Nielsen (V)
Poul Sørensen (KF)
- Finland: Gunnar Henriksson (Sd)
Olavi Lahtela (MI)
Judit Nederström-Lundén (Skdl)
- Island: Einar Olgeirsson (Ab)
- Norge: Harald Løbak (A)
Guri Johannessen (A)
Kjell Bondevik (Kf)
- Sverige: Birger Andersson (s)
Sigrid Ekendahl (s)
Einar Gustafsson (cp)

Trafikutskottet:

- Danmark: Svend Horn (S)
Aksel Larsen (SF)
Johan Poulsen (V)
- Finland: Karl-August Fagerholm (Sd)
Raino Hallberg (Kok)
Kauno Kleemola (MI)
- Island: Ólafur Jóhannesson (F)

- Norge: Nils Jacobsen (A)
 Harry Klippenvåg (A)
 Jon Leirfall (Sp)
- Sverige: Leif D. Cassel (h)
 Hans Gustafsson (s)
 Birger Lundström (fp)
- Sverige: Ebon Andersson (h)
 Bertil Ohlin (fp)
 Axel Strand (s)
 Sven E. Sundin (cp)

Arbetsutskottens förslag bifölles.

Ekonomiska utskottet:

- Danmark: K. B. Andersen (S)
 Erik Eriksen (V)
 Poul Møller (KF)
 Carl Petersen (S)
- Finland: Kaarlo Pitsinki (Sd)
 Juha Rihtniemi (Kok)
 Georg Backlund (Skdl)
 V. J. Sukselainen (MI)
- Island: Sigurður Ingimundarson (A)
- Norge: Trond Hegna (A)
 John Lyng (H)
 Finn Moe (A)
 Bent Røiseland (V)

Meddelande

Det meddelades, att till sekreterare i utskotten hade utsetts: i juridiska utskottet fuldmächtig Poul Eefsen, i kulturutskottet konsulent Helene Andersen och notarien Håkan Branders, i socialpolitiska utskottet hovrättsfiskalen Hans-Olov Stark, i trafikutskottet expeditionsssekretær Axel Gormsen och i ekonomiska utskottet byråsjef Gudm. Saxrud och sekreteraren Sven Holmstedt.

Mötet avbröts kl. 11.50.

Härefter skedde utdelning av Nordiska rådets litteraturpris.¹

¹ *Se Supplement.*

Protokoll

1:a mötet (2:a avd.)

Lördagen den 16 februari 1963 kl. 15.00

President: Hønsvald

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.20.

8

Rapport från Nordiska rådets presidium

Meddelande

Det meddelades, att utskotten konstituerat sig och till förmän och vice förmän valt

i juridiska utskottet:

förman: Harras Kyttä, Finland,
vice förman: Magnús Jónsson, Island,

i kulturutskottet:

förman: Gísli Jónsson, Island,
vice förman: N. Chr. Christensen,
Danmark,

i socialpolitiska utskottet:

förman: Nina Andersen, Danmark,
vice förman: Judit Nederström-
Lundén, Finland,

i trafikutskottet:

förman: Jon Leirfall, Norge,
vice förman: Hans Gustafsson, Sverige,

i ekonomiska utskottet:

förman: Axel Strand, Sverige,
vice förman: Bent Røiseland, Norge.

Angående debattordningen

Rådet beslöt, att presidenten skulle äga rätt att under sessionens debatter med frångående av den i § 14 arbetsordningen stadgade ordningsföljden mellan talarna ge medlem ordet för replik till föregående talare under högst två minuter.

Ohlin, Sverige: Herr president! För knappt ett år sedan unertecknades i Helsingfors den nordiska samarbetsöverenskommelsen. Dess uppgift är att klargöra riktlinjerna för samverkan i Norden, att visa viljan hos våra folk att hålla den nordiska tanken levande och att underlätta en redovisning av och försvar av den nordiska gemenskap, som kan komma att hotas av den internationella utvecklingen. Överenskommelsen hänvisar till fyra principer.

1. Att främja den nära gemenskapen i fråga om kultur och om rätts- och samhällsuppfattning;

2. att eftersträva enhetliga regler på så många områden som möjligt;

3. att åstadkomma en ändamålsenlig arbetsfördelning;

4. att utveckla samarbetet inom Nordiska rådet och övriga samarbetsorgan.

I vad mån denna deklaration ges ett reellt innehåll, är naturligtvis främst beroende av om man inom regeringarna och administrationen verkligen är beredd att sätta in kraft på att komma förbi de stötestenar som överallt ligger i vägen. Men Nordiska rådet har också sitt ansvar. Låt mig kort kommentera några sidor av det pågående samarbetet från dessa utgångspunkter.

Vad det rättsliga samarbetet beträffar, så synes en på det hela taget väl funge-

rande samarbetsapparat ha skapats. I varje fall på de mera tekniska och mindre politiskt brännbara lagstiftningsområdena går arbetet sin gilla gång.

I anledning av en rekommendation från rådet 1960 har småningom en utredning rörande medborgarskapsproblemen kommit till stånd, som syftar till att underlätta för nordbor att vinna medborgarskap i annat nordiskt land. Men uppläggningsen är sådan att arbetet kommer att dra långt ut på tiden. Är detta nödvändigt? Är den tanken för djärv att en nordbo, som flyttar till ett nordiskt grannland, redan ganska kort tid efter sin bosättning i detta land skulle, om han så önskar, kunna erhålla medborgarskap i vistelselandet? Åtskilliga svårigheter och olägenheter, som nu möter den nyinflyttade, förlust av rösträtt, hinder för företagsetablering m. m., skulle på så sätt kunna undvikas. Kunde inte denna fråga tagas ut ur den normala lunken för samnordiska lagstiftningsfrågor och snabbbehandlas? Ett raskt genomförande av en sådan reform skulle f. ö. ha en gynnsam allmän psykologisk effekt.

Jag nämner vidare det straffrättsliga samarbetet. Här innebär samarbetsöverenskommelsens art. 5 ett nytt samarbetsfält. Det är stort och besvärligt. Men uppfattningen i våra länder om vad som bör vara tillåtligt och vad som icke kan tillåtas och om brottslingars behandling är så likartad att en harmonisering bör ligga inom räckhåll — låt vara att arbetet måste bli tidskrävande.

Trots alla framsteg kan man tala om en viss eftersläpning i fråga om det kulturella samarbetet. Alltjämt trevar man efter de riktiga samarbetsformerna. Mycket finns att göra för att tillgodose bl. a. samarbetsöverenskommelsens krav (art. 8) på undervisningen i skolorna i vad avser det nordiska lärostoffet. Borde man icke kunna ordna så att alla elever på grundskolans högstadier åtminstone en gång årligen fick kontakt med en reselektor från ett grannland?

Länge har talats om en samordning beträffande högre utbildning och forskning. En del har också gjorts, men det

finns en tröghet i det av enorma arbetsuppgifter på hemmaplan belastade administrativa maskineriet, som syns oöverkomlig. Den nationella planeringen skjutes av begripliga skäl före en samnordisk, som därför nästan aldrig blir av, i varje fall icke kommer till stånd på ett stadium på den skulle få reell betydelse. Här om någonstades borde talet i samarbetsöverenskommelsen om att främja kulturgemenskapen och utveckla en rationell arbetsfördelning länderna emellan kunna bli verklighet. Planen för samarbete rörande högre teknisk utbildning, vars genomförande rådet rekommenderade redan 1959 har alltjämt icke kommit från pappersstadiet.

Bland artiklar som behandlar det sociala samarbetet kan man peka på art. 14 som handlar om den nordiska arbetsmarknaden. Den är ju genomförd i stort sett, men alltjämt möter hinder för en fri arbetsmarknad på åtskilliga specialområden, t. ex. beträffande sjöfolk och för yrken som läkarens, tandläkarens, veterinärens etc.

I art. 17 talas om att kontroll av medicinsk, teknisk eller liknande art utförd i ett land bör läggas så till rätta, att den kan godtas även i övriga nordiska länder. Denna sak förtjänar ökad uppmärksamhet. Handeln hämmas på ett ofta allvarligt sätt av allehanda små nationella olikheter i kontroll- och säkerhetsföreskrifter. De är svåra att få bort, ty de skyddas ej sällan av starka specialintressen, som gagnas av olikheten. Här är ett vidsträckt fält, där ett energiskt insatt arbete skulle kunna ge väsentliga resultat.

På samfärdselns område vill jag peka på Öresundsbron, som rent bokstavligen kan föra tre av de nordiska länderna närmare varandra och bringa Norden närmare Europa. Jag hoppas att denna stora fråga inte skall skjutas på framtiden. Finansieringsmöjligheter torde inte vara svåra att åstadkomma, om staterna inte kan prestera erforderliga be-
lopp. Låt oss undvika onödigt dröjsmål.

Art. 33 i samarbetsöverenskommelsen talar om upplysning rörande de nordiska länderna och det nordiska samarbetet. Jag vill inte dölja att jag tycker att

alltför litet sådant upplysningsarbete bedrivs. Norden är för många i utlandet huvudsakligen ett geografiskt begrepp. Rådets presidium har förordat en ökad nordisk — ej blott en nationell — aktivitet på detta fält. Presidiet har utgivit upplysningskrifter av olika slag, bl. a. den statistiska årsbok, som ligger på bordet. Inom presidiet har man också verkat genom personliga besök och nu senast genom att etablera kontakter med systerorgan på kontinenten. Både den avgående och den nyvalde presidenten i rådet har redan hälsat våra kolleger från Benelux, över vars närvaro här vi gläder oss. Vi har mycket att lära av deras sätt att angripa samarbetsproblemen.

Art. 36 om Nordiska rådets hörande rörande principiellt viktiga samarbetsfrågor innan regeringarna utarbetar sina förslag, intog en framskjuten ställning i fjolårets debatt kring samarbetsöverenskommelsen. Enighet tycktes råda i stort sett. Blir denna artikel endast en död bokstav? Från regeringarna har vi i år fått endast ett förslag sak B 1 som gäller utbildning av socialfunktionärer, överlämnad av Finlands regering. Frågan om Öresundsbron har regeringarna i år avböjt att sända till rådet för yttrande. Vad beträffar den nordiska kulturkommissionens omorganisation, som vi alla trodde skulle diskuteras i rådet innan regeringarna band sig, är läget oklart. Men det meddelande rådet nyligen fått mottaga tyder på att regeringsbeslut redan fattats. I Holland, Belgien och Luxemburg har man en annan inställning till Beneluxrådets organ. Där skickas t. ex. lagförslag till rådets juridiska kommitté för yttrande — innan förslaget slutligt utformas av regeringen och presenteras för vederbörande parlament. På så sätt söker man trygga att nya lagar beaktar önskemålet av en tilltalande enhetlighet i fråga om lagreglerna. Kanske vore här något för oss att efterlikna, i varje fall i fråga om viktiga lagar som inte utarbetats av nordiska kommittéer utan på hemmaplan och som är av sådan art att den nordiska aspekten har betydelse.

Herr president! Jag har här belyst

några få av de många frågor som ropar på en i viss mån nordisk handläggning. Det är sakliga skäl som främst talar därför. Kanske kan man tillägga, att det i nuvarande internationella läge inte är utan betydelse att vi i Norden inte bara samarbetar utan också utåt manifesterar sammanhållning och söker vinna respekt i Europa för våra samarbetsresultat. Därför är upplysningsverksamheten ingen oviktig sak.

Alldeles särskilt tror jag att det är betydelsefullt att vi i år och den tid framöver som kan överblickas söker bättre än hittills *samordna våra handelspolitiska strävanden*. Enighet råder väl om att i längden endast en vitt omfattande lösning av de europeiska marknadsproblemen är tillfredsställande. Likaså är det självklart att vi bör undvika att framkalla en konfliktställning gentemot EEC, vad vi än tycker om den senaste månadens utveckling. Inte mindre viktigt synes det mig vara att alla de nordiska folken samlas i arbetet för en sådan lösning av marknadsfrågorna, att Norden inte ekonomiskt splittras i två delar. Utvecklingen beror naturligtvis inte *bara* på oss. Men i mycket avhänger den av våra länders inställning. De risker för en sådan splittring som för en tid sedan föreföll mycket stora är nu inte omedelbart aktuella. Det som skett ute i Europa kan ur många synpunkter beklagas, men det har gett oss i Norden en nådatid, som det gäller att använda väl. När läget under vårens lopp klarnat bör vi enligt min mening utarbeta riktlinjer för en ur nordisk synvinkel acceptabel lösning av marknadsfrågorna. Den bästa vägen till EEC kan vara en omväg — via framtida förhandlingar mellan Efta-staterna, USA och EEC. Debatten härom fortsätter i rådet nästa vecka. Men jag vill redan nu ge uttryck för en bestämd mening att en förstärkning av Efta och en samordning av de nordiska insatserna inom Efta framstår som ytterst betydelsefulla inslag i en politik, vars syfte bl. a. är att på lång sikt minska riskerna för en marknadsmässig splittring i Norden. Ty konsekvenserna av en sådan splittring skulle bli ödesdigra för en stor del av vårt nordiska samarbete. Jag vädjar därför

till regeringarna att i god tid utarbeta kompromisser på punkter där de nordiska staternas handelsintressen är stridiga och söka former, som kan leda till ett nordiskt deltagande i en europeisk ekonomisk integrationsprocess. Ju längre hela Norden kommit in i en sådan samverkan under fast organiserade former — innan dagen randas för den stora lösningen av det västeuropeiska problemet — desto mindre blir risken att några nordiska stater stannar utanför gränserna, medan andra kommer innanför. Att undvika detta är inte endast ett finskt och svenskt intresse — det är viktigt för oss alla som tror på sammanhållning i Norden som ett primärt intresse för envar av de nordiska staterna. Det gäller för våra regeringar att inom Efta, EEC och Förenata Staterna öka förståelsen för den nordiska enighetens betydelse för stabiliteten och utvecklingen i norra Europa. Ty därmed skulle förutsättningarna bättras för att andra länder accepterar hänsyn som vi anser väsentliga i Norden. Härvidlag har mycket försumats. Nu har vi fått en ny chans. Låt oss inte tappa bort den.

Många i denna sal har säkert läst en av Sigurd Hoels mest charmerande romaner »Syndere i sommersol». Han berättar där om en ung man som satt på en brygga och fångade krabbor med hjälp av en sten, som bundits fast i ett snöre. En krabba som trodde att stenen var något ätbart klamrade sig förtvivlat fast vid stenen när den hissades upp på bryggan. Detta föranledde den unge mannen till följande reflektion om krabban: Han er en selvbedrager og tilhører som saadan den forrige generation. Ibland undrar jag om det inte finns ett inslag av självbedrägeri i arbetet på nordisk samhörighet. Vi klamrar oss emellanåt fast vid föga produktiva ting och vill inte erkänna felbedömningen förrän det är för sent. Ibland sker det stora saker. Det skall med glädje erkännas. Exempelvis är det en stor vinning att det har skapats en rätt för medborgare i de nordiska länderna att vandra omkring och fritt söka arbete och att komma i åtnjutande av samma sociala förmåner som vistelselandet ger sina egna medborgare.

Andra tider sker inte mycket men de styrande invaggar likväl sig själva och andra i en illusorisk tro att det nordiska samarbetet går ganska bra. Den store Böigen, som Ibsen talar om i Peer Gynt, breder en skymmande slöja över allt det vi ville och skulle. Vi faller till ro. Vi tar oss inte samman för att övervinna svårigheterna och handla så som det kräves när de avgörande dagarna randas.

Kanske har vi alla de senaste åren i någon mån hemfallit åt ett sådant självbedrägeri. Tanken på politisk enighet i Norden har förflyktigats inför verklighetens kalla vinddrag och planerna på en nordisk ekonomisk integration har misslyckats. Har vi då gjort allvar av talet att söka compensation genom att radikalt vidga annan samverkan? Tyvärr inte. Strävandena att på språklighetens och den andliga frändskapens grund bygga upp en verklig kulturgemenskap har inte gjort stora framsteg — inte ens vad den högre undervisningen och forskningen beträffar.

Måste vi inte någon gång stanna och fråga oss om vi verkligen vill att en ny nordisk era skall randas? Vill vi det, så framstår det i dag som en primär uppgift att undvika en ekonomisk splittning av Norden i flera grupper. Då måste vår politik beträffande de europeiska stormarknadsproblemen ta denna uppgift i sikte på ett helt anant sätt än hittills. Genom kompromisser och intresseutjämning i tid oss emellan bör vi då få till stånd ett samlat nordiskt grepp på dessa marknadsfrågor, även om de organisatoriska former som erbjuder sig inte kan bli desamma för oss alla, eftersom inställningen till de militära världsproblemen och stormaktsblocken är olika av mycket vägande skäl.

Jag tror inte det är någon överdrift att säga att valet mellan en radikal förbättring och en lika radikal försämring av de framtida nordiska samarbetsvillkoren avgöres av hur vi lägger vår politik i integrationsfrågorna till rätta i år och de närmaste åren. Det viktigaste som kan göras för Nordens sak den kommande veckan är om de nordiska medlemsstaterna i Efta intar en klart positiv hållning till denna organisations utveckling.

Vi måste bestämma om vi vill tillmäta den nordiska samhörigheten ett självständigt värde och därför vill på ömse håll offra något för den, när vi tar ställning på de europeiska vädjobanorna.

Endast en utveckling som ger växande innehåll åt begreppet Norden kan ge våra folk goda möjligheter till fullvärdiga insatser inom Västerlandet där kulturen vilar på en grund av frihet och folkstyre — det stora Västerlandet där den nordiska brödrakretsen hör hemma.

Meddelande

Det meddelades, att undervisningsminister K. Helveg Petersen, Danmark, och N. Chr. Christensen, Danmark, intagit sina platser i rådet.

Statsminister Gerhardsen, Norge: Arbeidet innen Nordisk Råd har hele tiden vært sterkt preget av den enkle kjensgjerning at Norden er en del av Europa. Derfor må det nordiske samarbeid stadig på ny drøftes mot en europeisk bakgrunn, og særlig gjelder dette de økonomiske sakene. De europeiske markedsproblemer har spilt en fremtredende rolle under rådets forhandlinger ved tidligere sesjoner og vil nødvendigvis gjøre det også ved denne sesjonen. Men denne gangen er markedsproblemene kommet i en stilling som er vesentlig forskjellig fra den vi hadde da rådet i fjor var samlet i Helsingfors.

Det norske storting har for et par dager siden drøftet den situasjon som er oppstått etter at forhandlingene i Brussel brøt sammen. Både Stortinget og den norske regjering vurderer situasjonen slik at bruddet vil kunne få vidtgående konsekvenser. Det er nå nødvendig å overveie nærmere hvilke retningslinjer Norge skal følge i det mellomfolkelige økonomiske samarbeid, og det vil ta noen tid før man kan feste seg ved bestemte løsninger. Jeg skulle tro at omtrent slik er problemstillingen også for de øvrige nordiske land.

Under denne rådssesjonen bør vi vel først og fremst diskutere de økonomiske samarbeidsproblemer ut fra en nordisk

synsvinkel. De nordiske land må innrette seg etter situasjonen slik den er, og søke å gjøre det best mulige ut av den. Den norske regjering håper at råds-sesjonen kan gi et bidrag til en konstruktiv politikk, som våre land kan følge i den nye situasjon.

Noen vil spørre om det ikke nå kunne være aktuelt å ta fram den gamle plan om en nordisk tollunion. Denne planen har spilt en så stor rolle i Nordisk Råds historie at det også er naturlig å reise spørsmålet. La meg imidlertid straks si at man ikke kan se bort fra det faktiske forhold at Danmark, Norge og Sverige er medlemmer av Det europeiske frihandelsforbund — av EFTA — og at Finland er assosiert. Det vil si at vi gradvis får et felles marked mellom våre fire land, og dette markedet omfatter dessuten Storbritannia, Portugal, Sveits og Østerrike. En nordisk tollunion ville da bety en av to ting. Enten ville den bety noe reelt, nemlig at vi brøt den markedsmessige forbindelse med Storbritannia og de tre andre land, og det ville de nordiske land ikke være tjent med. Eller en nordisk tollunion ville bety et arrangement av mer formell art, nemlig at de nordiske land som en slags enhet stod tilsluttet Frihandelsforbundet. Men et slikt arrangement kunne ikke løse vesentlige økonomiske problemer.

La meg her også minne om at Island ikke deltok i utredningen om den nordiske tollunion. Så vidt jeg forstår, kan en nordisk tollunion heller ikke løse Islands problemer. Derimot er det en mulighet for at Island kan bli knyttet på en eller annen måte til Frihandelsforbundet. Dersom den islandske regjering finner å ville bestemme seg for et slikt skritt, vil den norske regjering hilse det med glede.

Mot denne bakgrunn mener vi i Norge, at det ut fra et nordisk synspunkt vil være riktig å bygge ut samarbeidet i Frihandelsforbundet. Denne organisasjonen gir også gode muligheter for økonomisk samarbeid mellom de nordiske land. En finsk avis spurte meg forleden dag om jeg trodde at mulighetene for nordisk samarbeid var blitt redusert

fordi forhandlingene i Brussel var brutt sammen. Jeg svarte nei på spørsmålet og føyde til at det som er skjedd, tilsier at det nordiske samarbeid styrkes der hvor det er mulig.

Det vil ikke være hensiktsmessig allerede i dag å komme nærmere inn på EFTA-samarbeidet. Vi vil få et bedre grunnlag å drøfte saken på under slutten av rådssesjonen, etter at våre utsendinger til EFTA-møtet i Genève er kommet til Oslo, og har orientert oss om resultatet av møtet. La meg bare si, at vi etter mitt skjønn bør se EFTA-samarbeidet i en videre sammenheng. Norden må være interessert ikke bare i tiltak, som kan redusere den økonomiske splittelse i Vest-Europa, men også i å redusere handelshindringene i hele verden. Forutsetningen for at denne linje skal bli vellykket, er imidlertid en konstruktiv økonomisk politikk som i verdensmålestokk kan sikre full sysselsetting og en tilstrekkelig økonomisk vekst. Et særlig hensyn må være at den europeiske handelspolitikk skal ta et rimelig hensyn til utviklingslandenes interesser og bidra til at vi kan få et godt forhold til disse landene.

Jeg skal ikke komme inn på de mange enkeltsakene som rådet har til behandling — bortsett fra en, samarbeidet på Nordkalotten. I mange norske kretser har det vakt skuffelse at det finsk-norske industriprosjekt i Kirkenes ikke har kunnet settes ut i livet. Den norske regjering forstår naturligvis fullt ut at et slikt prosjekt bare kan gjennomføres hvis begge land har tilstrekkelig interesse av det, men jeg vil uttale det håp at prosjektet ikke er skrinlagt for godt på finsk side. Imidlertid synes det på Nordkalotten å være mange andre oppgaver som vil kunne løses ved et samarbeid mellom Finland, Norge og Sverige. Dessverre later det ikke til å være lett å få fart på dette arbeidet. Forklaringen er kanskje den at det i hvert av de tre land er vanskelig å koordinere arbeidet fordi det er en rekke forskjellige departementer og offentlige myndigheter som kommer inn i bildet. Jeg tror man bør overveie hvilke administrative tiltak som av den grunn vil være hensiktsmessige.

Jeg vil gjerne få si noen ord om det forslag som er satt fram av finske rådsmedlemmer om samarbeid i Nordkalottområdet. I dette forslaget vises det til en uttalelse, som jeg kom med på Nordkalott-konferansen i Kiruna i fjor sommer. Jeg sa i Kiruna at for foreningene Norden og for Nordisk Råd er det naturlig å begrense samarbeidet på Nordkalotten til de tre nordiske land, Finland, Sverige og Norge. Dette må etter min mening være helt innlysende. I den utstrekning det kan være behov for et nærmere samarbeid med Sovjetsamveldet og så sant de praktiske muligheter er til stede, bør samarbeidet etter min mening som hittil fortrinnsvis skje på to-sidig basis. Dersom det er oppgaver som vedrører tre eller fire av landene i Nordkalottområdet, må en i hvert enkelt tilfelle kunne finne fram til praktiske former for et slikt samarbeid.

Statsminister Krag, Danmark: Hr. præsident! Dette møte i Nordisk Råd får sin ganske særlige betydning i kraft af det tidspunkt, det falder på — mindre end tre uger efter sammenbruddet i Bruxelles og delvis sammenfaldende med EFTA-ministtermødet i Genève. Den rådslagning, de nordiske lande holder her, kan få afgørende betydning for vor handlen og vor standpunkttagen over for en ny europæisk situation.

Det er ikke første gang, et skelsættende nordisk møte finder sted i Oslo.

Det samme var tilfældet i sensommeren 1954, da Rådet her i denne sal traf den beslutning, der førte til de dybtgående og desværre alt for langstrakte forhandlinger om en nordisk toldunion — eller det fælles nordiske varemarked, som vi af hensyn til Norge kaldte målet for vore bestræbelser.

Da Nordisk Råd anden gang samledes i Oslo, fire år senere, i november 1958, var undersøgelserne om det fælles nordiske marked skredet vidt frem. Fyldige beretninger forelå, mange store og endnu flere små problemer var afklarede. Men nogen beslutning kom ikke til at foreligge. Perspektiverne havde forskudt sig på grund af forhandlingerne i Paris i den

så kaldte Maudlingkomité om det store europæiske frihandelsområde.

Da disse frihandelsområdeforhandlinger brød sammen ved udgangen af 1958 — under omstændigheder, der ikke var aldeles forskellige fra det nys indtrufne sammenbrud i Bruxelles — blev det ikke de nordiske toldunionsbestræbelser, der gjorde sig gældende i første række. I stedet blev tanken om dannelsen af EFTA ført frem med stor energi, ikke mindst af vore svenske venner.

EFTA blev dannet med virkning fra 1960, og det synes at have været en forudsætning for denne frihandelssammenlutnings dannelse, at der ikke inden for dennes rammer kunne dannes særlige toldunioner eller præferenceområder.

Siden har EFTA udviklet sig så heldigt, at en væsentlig del af de mål, der tilsigtedes opnået ved den nordiske toldunion, realiseredes i kraft af EFTA. Mellem Danmark, Norge, Sverige og Finland er toldsatserne foreløbig halveret, og de fleste handelsrestriktioner er afviklet. Kun på fødevarerområdets område har fremskridtene været ringe, idet dog den dansk-svenske landbrugsaftale fra Kungälv i 1959 har nogen betydning.

Blandt de nordiske lande tror jeg, at forhandlingssammenbruddet i Bruxelles er blevet mødt med størst skuffelse i Danmark og Norge, men med beklagelse i alle de nordiske lande.

I Danmark nærer vi tillid til, at forhandlingerne vil blive genoptaget — selvom vi ikke kan vide, hvornår eller hvordan. Vor målsætning er uændret: at blive fuldt medlem af EEC sammen med England og Norge og samtidig med, at de øvrige EFTA-lande får deres tilknytning til EEC bragt i orden.

Med henblik på dette fremtidige bredt samarbejdende Europa synes jeg, det er vigtigt, at det her fra Nordisk Råds talerstol bliver sagt tydeligt:

at det nye Europa ikke blot skal give de deltagende lande ligeberettiget adgang for deres varer til de øvrige medlemslandes markeder.

Det fremtidige Europa må tillige opfylde det politiske og moralske krav:

at alle demokratiske, politiske anskuelser har samme europæiske borgerret.

Socialdemokratiske eller liberale tanker må have samme europæiske ret til at eksistere og udfolde sig som konservative tanker eller en katolsk præget tankegang. Den, der ikke erkender dette, har misforstået Europas væsen og dets opgave i en af historiens mest kritiske perioder.

Forhandlingssammenbruddet i Bruxelles bringer Danmark i en alvorlig situation, og de økonomiske konsekvenser er hårdere for Danmark end for noget andet EFTA-land. Medens til eksempel England kun har 33 pct. af sin udenrigshandel placeret i Vesteuropa, gælder dette for 73 pct. af Danmarks udenrigshandel. Medens andre europæiske landes eksport i overvejende grad er sammensat af råvarer og industrivarer, består Danmarks eksport fortsat for ca. halvdelen af landbrugsvarer, der møder langt hårdere protektionistiske barrierer, som desuden har en voksende tendens. Lidt under halvdelen af vor landbrugs eksport sælges til de seks, og EECs gennemførelse af fælles landbrugsordninger vil ramme Danmarks eksport hårdt, så længe vi står udenfor.

Vor situation er i dag vanskeligere end i sommeren 1961, da vi besluttede at forhandle om medlemskab sammen med England. Fællesmarkedet har i de sidste år været i rask udvikling. Danmark er allerede gået glip af betydelige afsætningsmuligheder. Det gælder i særdeleshed på de områder, hvor fælles landbrugsordninger trådte i kraft i sommeren 1962. Hvis den fælles landbrugspolitik udvides, vil en endnu større del af vor eksport blive udsat for alvorlig nedgang.

Den danske landbrugseksport til Storbritannien og de andre EFTA-lande omfatter i det væsentlige andre varer end dem, der er eller påtænkes omfattet af de seks landes landbrugsordninger. Uden for Vesteuropa kan der kun i begrænset omfang opbygges nye markeder. Dansk landbrugs eksistens som stor-eksportør er fundamentalt knyttet til afsætningsvilkårene i Vesteuropa.

Dansk industri er umiddelbart stillet mere gunstigt, da industrieksporten ikke er så afhængig af afsætningen til fællesmarkedet som vor landbrugseksport. Men det er nødvendigt, at den danske industris udbygning fortsættes i mindst samme tempo som i de senere år, hvis den høje beskæftigelse skal opretholdes. Vore muligheder for at fremme industrialiseringen af vor økonomi er intimt afhængig af landbrugets valutaindtjening. Derfor skaber vanskelighederne for landbrugseksporten også vanskeligheder for produktionen og beskæftigelsen i byerhvervene.

På denne baggrund må målsætningen for dansk politik stadig være at tilvejebringe en europæisk markedsorganisation, der omfatter alle vore hovedmarkeder. Den eneste tilfredsstillende løsning er en markedsorganisation, hvori foruden de seks fællesmarkedslande også EFTA-landene deltager under den ene eller den anden form. For Danmark findes der intet ligeværdigt alternativ til denne løsning. Og virkeliggørelsen heraf må fortsat være den danske regerings mål.

Den danske holdning er også motive-ret af politiske hensyn. En varig økonomisk opdeling i Vesteuropa kan næppe undgå at få skadelige virkninger på længere sigt for det politiske sammenhold i Vesteuropa og i den vestlige verden. Dette er naturligvis ikke et spørgsmål, som alene vedrører forholdet mellem fællesmarkedet og EFTA. Det er i lige så høj grad et spørgsmål om forholdet til USA og om forholdet mellem fællesmarkedslandene indbyrdes. Udviklingen omkring sammenbruddet af forhandlingerne i Bruxelles har vist, at der er delte meninger om den europæiske politiks orientering i den verdenspolitiske problemstilling. Det er vort standpunkt, at et politisk samarbejdende Vesteuropa, der omfatter England, Norge og Danmark, vil åbne nye og positive perspektiver for samarbejdet mellem USA og Europa. Det er også vort mål, at et styrket Europa vil kunne fremme forståelses- og forhandlingsmulighederne mellem Øst og Vest, ligesom Europa i kraft af øget økonomisk og politisk styr-

ke vil skabe grundlag for en forstærket indsats til gavn for udviklingslandene. Ved at bidrage til fremme af disse mål, mener vi at være i god overensstemmelse med fælles synspunkter i nordisk politik.

Storbritanniens og dermed de øvrige EFTA-landes forhandlinger med fællesmarkedet er blevet udskudt på ubestemt tid. Det er som sagt den danske regerings håb, at dette tidsrum må blive kort. I mellemtiden må kræfterne sættes ind på at undgå, at de politisk betonede modsætninger uddybes, og det må søges undgået, at den fortsatte økonomiske deling, der er en konsekvens af disse modsætninger, kommer til at skade de enkelte landes vitale økonomiske interesser. Kun herigennem kan vi bevare forudsætningerne for en snarlig fortsættelse af fremskridtslinjen i den europæiske politik.

Derfor bør den aktivitet, vi i den kommende tid kan udfolde inden for det nordiske samarbejdes rammer, inden for EFTA, inden for GATT og andre internationale organisationer, efter dansk opfattelse være ledet af det hovedsynspunkt, at vore bestræbelser må fremme mulighederne for en snarlig genoptagelse af forhandlingerne om Englands, Danmarks og Norges optagelse i og andre EFTA-landes deltagelse i fællesmarkedet. Det vil være naturligt og vigtigt, at vi søger at styrke sammenholdet, og at vi udbygger samarbejdet inden for EFTA. Men det ville efter dansk opfattelse ikke være klog politik at gøre EFTA til en kamporganisation med brod imod fællesmarkedet. Der synes at være bred enighed om, at dette ikke ville tjene noget fornuftigt formål.

EFTA vil bedst kunne styrkes ved at imødekomme alle medlemslandes berettede interesser. Dette må indebære, at vi sætter vore bestræbelser ind på at gennemføre en generel udbygning af EFTA, så landbrugsvarer og fiskeriprodukter i videst muligt omfang inddrages under frihandelsområdebehandling. Ved at bøde på de mangler, som konventionen fra sin oprettelse indeholdt vedrørende landbrugsvarer og

fiskeriprodukter, vil vi også kunne lette en senere tilpasning af EFTA-landenes landbrugspolitikk til de vilkår, der gælder inden for fællesmarkedet. Hvorvidt en sådan udbygning af EFTA-samarbejdet bør ledsages af en udbygning på andre områder, er det vanskeligt at overse i dag. Danmarks holdning hertil vil være bestemt af de reelle fremskridt, der samtidig kan opnås for landbrugsvarer og fiskeriprodukter.

Det er en dansk forventning, at det kommende ministermøde i EFTA vil danne indledning til konstruktive drøftelser af de problemer, som den nye markedssituation rejser. Handelsvilkårene for landbrugs- og fiskerivarer er blandt de største problemer på europæisk plan. Vi må også erkende, at manglen på en løsning af disse problemer hidtil har været en væsentlig begrænsning af mulighederne for det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande. Det forekommer os derfor både naturligt og rigtigt, at det bliver en fælles nordisk opgave at bidrage til deres løsning i de kommende måneder. Her har den nordiske solidaritet en vigtig mission.

Nordisk Råd skal på denne samling behandle en række andre problemer af generel betydning. Blandt den store række af enkeltsager vil jeg gerne nævne som betydningsfulde punkter: hjælpen til udviklingslandene, fiskerispørgsmål, samarbejde om højere uddannelse og forskning samt nordisk udenrigstjenstligt samarbejde.

På den danske regerings vegne kan jeg give tilsagn om støtte og positiv holdning til alle de forslag, der kan styrke det nordiske samarbejde.

Moe, Norge: Det er helt naturligt at det er markedsspørgsmålene efter den situation som er oppstått, som setter sitt preg også på Nordisk Råds møte, fordi denne krise jo også skaper store vanskeligheter for det nordiske samarbeid. Hr. Bertil Ohlin pekte jo på mulighetene for at det nordiske samarbeid kunne bli sprengt, og dette da som en konsekvens av Europas deling i to handelsblokker.

I en artikkel i »Nordisk Kontakt» har jeg søkt å peke på at det er de nordiske lands forskjelligartede forhold til og interesse i Europa som forklarer hvorfor det ikke lyktes å få til en nordisk tollunion. Jeg tror man ser dette best på Danmarks situasjon, som statsminister Krag nettopp har beskrevet så klart for oss. Det er jo klart at Danmark vil bli sterkt skadelidende ved den situasjon som er oppstått, og det er ganske betegnende at det har vært hevet visse røster for at Danmark skulle søke assosiering i EEC uavhengig av de andre EFTA-land. Det er meget lett å forstå et slikt standpunkt. Det er ingen som vil kunne bebreide noen om man tar et slikt standpunkt, så meget mer som om de nordiske land strakte seg lengst mulig, så kunne det ikke bli noen erstatning for det som Danmark taper. Og her må vi jo slå fast at når de nordiske land ikke kan yte Danmark noen stor hjelp i denne situasjon, så beror det ikke på ond vilje, men det beror på de faktiske forhold.

Jeg har her nevnt Danmark, fordi Danmarks situasjon belyser så godt stillingen i det nordiske økonomiske samarbeid. Men i virkeligheten er jo Norge og Sverige til en viss grad i samme situasjon, med ett stort marked innenfor Det europeiske økonomiske fellesskap og ett utenfor.

Jeg vil bare slå fast at nordisk økonomisk samarbeid eller nordisk tollunion er ingen løsning i den nåværende situasjon. Situasjonen er ikke annerledes, den er tvertom vanskeligere enn den gang da tollunionen ble lagt til side. Men nettopp på bakgrunn av dette skulle jeg si at det også fra det nordiske samarbeids synspunkt er overmåte viktig å finne en løsning på den europeiske krisen. Først når en slik løsning er funnet, når de respektive nordiske lands økonomiske forbindelser med Europa er ordnet, så blir det rom for et virkelig nordisk økonomisk samarbeid.

Det er i og for seg ganske karakteristisk at også en del av det som var den nordiske tollunions mål, nemlig nedbygging av tollgrensene i Norden, er delvis gjennomført og gjennomføres som

ledd i en større europeisk sammenheng, nemlig tollnedbyggingen i EFTA. Denne reduserer eller avskaffer tollgrensene mellom de nordiske land, og dette har jo åpnet mulighetene for et økt produksjonssamarbeid som i den nåværende situasjon, med stort konkurransepress, må tillegges stor betydning.

I det økonomiske nimannsutvalget har vi behandlet og fått rapporter om dette produksjonssamarbeid både når det gjelder privat industri, og når det gjelder kooperasjon eller andelsselskaper, og det viser seg at det er et ganske stort slikt produksjonssamarbeidsområde. Om dette heter det i protokollen fra møtet i det økonomiske nimannsutvalg:

Det var enighet om at debatten hadde vist at det i alle de nordiske land vises en positiv holdning til nordisk samarbeid fra industriens side og at det pågår et utstrakt samarbeid på forskjellige felter. Det er vanskelig å drive dette arbeid fram i mer konkrete former, før man ser hvordan det går med markedsforhandlingene.

Det var enighet om at tiden ikke var inne til en større konferanse før markedsforhandlingene er kommet lenger og en ser nærmere grunnlaget for å føre et nordisk samarbeid videre.

Det er i grunnen ganske interessant at også på dette rent spesielle felt som heter produksjonssamarbeid, støter man på den vanskelighet at så lenge markedsforholdene i Europa ikke er ordnet, så kommer man ikke videre der heller.

Det er klart at i den nåværende situasjon får også samarbeidet i EFTA økt betydning. Det har vært sagt så meget om det allerede i debatten, at jeg skal ikke gå nærmere inn på det. Jeg vil bare si at det vil jo ha meget stor betydning om de nordiske land her kan opptre på samme linje. Jeg vil peke på at det — som statsminister Krag også så sterkt understreket — må være av ganske vesentlig betydning at EFTA i denne situasjon ikke oppfatter seg som et våpen i kamp mot Fellesskapet. Det kan jo bare tjene til å utdype og forlenge splittelsen i Europa. EFTA's oppgave må være å søke å bygge en bro til Fellesskapet, slik at krisen kan løses. I den nåværende situasjon er jo vi på ingen måte interessert i at Fellesskapet skulle bli slått i stykker.

I denne sammenheng må jeg si at jeg tillegger det ganske stor betydning at det på dette møte i Nordisk Råd er til stede en representativ delegasjon fra Beneluxlandene. Jeg tror det er all grunn til å sette stor pris på det. Det viser at over de kunstige grenser som er skapt, så er det land som har de samme interesser av at Europa igjen kan finne fram til et omfattende samarbeid. Og det er typisk at det er de små land som her går i første rekke.

Det jeg har sagt, gjelder det økonomiske samarbeid i Norden, men jeg tror man ikke skal glemme at det er andre områder enn akkurat det økonomiske hvor det er store muligheter for et utvidet samarbeid, og hvor utviklingen i Europa i retning av større markedsområder gjør et samarbeid nødvendig. Vi er kommet et godt stykke på vei. Det viser jo den oversikt som foreligger i utredningsserien om hva Nordisk Råd har utrettet. Men vi må vel dessverre slå fast at det er vesentlig meget små ting, man kunne vel ha kommet lenger. Det gjelder især på det kulturelle område, forskning og vitenskap. La oss ikke glemme den ting nettopp nå, når spørsmålet er å komme inn i en større europeisk sammenheng, at de nordiske land er alle sammen små. De må legge sine folketall sammen for å kunne veie opp ett av de andre medlemmer i dette samarbeidet. Det har jo, med noen overdrivelse etter min oppfatning, vært sagt at vi kunne tape vår nasjonale identitet. Jeg skulle tro at et av de sterkeste midler til å bevare vår nasjonale og vår nordiske egenart nettopp ligger i nordisk samarbeid.

Man kan jo spørre hva årsaken er til at det går så langsomt. Jeg undres på om det ikke skyldes at det i våre land ikke er noen som har som spesiell oppgave å vareta den nordiske synsvinkel ved det vi gjør. Jeg har den dypeste respekt for våre nordiske statsråder, men jeg må likevel spørre meg selv hvor mange av dem det er som når de arbeider med prosjekter på forskjellige områder i de forskjellige land, stiller seg det spørsmål: Kunne ikke dette gjøres bedre på basis av nordisk samarbeid, på et nordisk grunnlag?

Vi har våre nordiske samarbeidsministre, og vi vet at de forskjellige fagministre kommer sammen til konferanser av og til. Men jeg spør meg selv om det ikke ville være en fordel å styrke Nordisk Råd's sekretariat, og jeg vil her gjerne minne om hva hr. Bertil Ohlin sa i sin tale på vår jubileumsfest i fjor. Jeg ber om unnskyldning for at jeg maltrakterer det vakre svenske språk — men likevel. Hr. Ohlin sa følgende:

Vågar jag kasta blicken framåt och sikta på 1960-talets mitt, finns det en annan fråga som jag tror framför allt och redan i dag förtjänar vår uppmärksamhet. Kan Nordiska rådet i längden fullgöra sin uppgift om vi inte skaffar oss ett eget självständigt — av de olika staterna som sådana oberoende sekretariat? Jag syftar på ett sekretariat med en ställning närbesläktad med den som sekreteraren har i FN, EEC och Europarådet, även om storleken av dess stab naturligtvis skulle bli mera blygsam. Ett sådant sekretariat under ledning av en högt kvalificerad generalsekreterare, som har samma relation till sitt eget lands regering som till övriga nordiska länders regeringar, skulle bl. a. lättare kunna se frågorna ur allmän nordisk synvinkel.

Det var hva hr. Bertil Ohlin sa. Når jeg er sterkt fristet til å gi ham min tilslutning på dette punkt, henger det bl. a. sammen med den rolle som man har vært vitne til at den såkalte kommisjonen spiller i det europeiske økonomiske fellesskap. Det er vel ingen tvil om at det er nettopp kommisjonen som har vært samarbeidets våkne samvittighet og dets drivkraft. Kanskje kunne et noe utvidet sekretariat komme til å spille samme rolle for det nordiske samarbeid.

Jeg vet at der er motstand mot et for stort byråkrati, og det er jeg fullstendig enig i. Et byråkrati representerer utvilsomt en fare. Men det er ikke nødvendig med noe stort byråkrati. Kanskje kunne man da til gjengjeld la Nordisk Råd, som jo nå er blitt et meget svært apparat, bare møtes hvert annet år.

La meg til slutt få lov til å nevne en ganske bestemt sak for å belyse nettopp den nordiske synsvinkel, for å understreke at man må sørge for at de nordiske institusjoner får et virkelig nordisk preg. Jeg vil bruke Nordiska Afrika-

instituttet i Uppsala som et konkret tilfelle.

Instituttet er blitt til på svensk initiativ med bevilgning fra den svenske riksdag, uten parallelle reaksjoner i de andre nordiske land. I det nye styre og i styrets arbeidsutvalg er imidlertid de øvrige nordiske land representert. Vi er imponert av de store midler som Sverige har satt inn i dette institutt, og takknemlige for at disse midler er stilt til disposisjon også for de andre nordiske land. Det er imidlertid etter min mening meget viktig at det blir omhyggelig drøftet, hvordan instituttet så vel i sin virksomhet som i sin struktur kan få en reell nordisk karakter og bli sentret for utredning og forskning i hele Norden.

Det dreier seg her om det første institutt av denne typen som har en nordisk målsetting. Tanken om en arbeidsdeling på mange tilsvarende områder, med sentrum i en institusjon ved ett enkelt av de nordiske universiteter, er blitt i aller høyeste grad aktuell. Derfor tror jeg at det vil få vesentlig betydning for den videre utvikling på disse områder at Nordiska Afrika-instituttet finner fram til former og perspektiver, som kan gi et mønster og en ytterligere stimulans.

Man kan se Afrika-instituttets virksomhet under to synsvinkler. Den primære oppgave er å betjene utviklingshjelpen. Men de midler man har fått stilt til rådighet, bl. a. til oppbyggingen av et bibliotek som kommer i tillegg til Karolinskas store samling af Africana, vil gjøre Uppsala til et sentrum for nordisk Afrikaforskning. Det kan selvsagt i praksis oppstå en konflikt mellom de to målsettinger. Men det er fastslått at utviklingshjelpens behov må være de primære. Men på lengre sikt tjener det også Utviklingshjelpens formål at det bygges opp et solid grunnlag for vitenskapelig forskning ved eller i forbindelse med instituttet.

Da vil det imidlertid være naturlig at f. eks. for Norges vedkommende Norges almenvitenskapelige forskningsråd og tilsvarende institusjoner i de andre nordiske land trekkes inn i bildet. Det er her skapt et institutt som vil bli et forskningssentrum, uten at man hittil har fått

anledning til å drøfte dette aspekt mellom de ansvarlige instanser i de nordiske land.

På den annen side er det ingen tvil om at de svenske bevilgninger gir et tilfredsstillende grunnlag for instituttets drift, med lokaler, bibliotek, administrasjon og ledelse. Det foreligger meg bekjent ikke noe ønske fra svensk side om at disse utgifter skal deles på de nordiske land. Men det som jeg kunne tenke meg, var at de andre nordiske land bidrog til en utbygging av virksomheten for på denne måte å styrke instituttets nordiske karakterer.

Jeg kan for det første nevne bidrag til stipendiefondet for studier i Afrika. For det annet stipendier for studenter og yngre forskere for å studere ved universitetet i Uppsala. Videre et par stillinger for forskere eller saksutredere fra de andre nordiske land ved instituttet, på åremål eller for lengre perioder. Og endelig støtte til Afrika-studier i de enkelte land som koordineres med virksomheten ved instituttet og som der har sitt nordiske sentrum.

Jeg har villet peke på dette. Det ligger ingen som helst kritikk i det jeg sier. Jeg har villet peke på at når man oppretter slike nordiske institutter og institusjoner, bør man også sørge for at de får et sterkere nordisk preg og at det ikke bare er i navnet at det nordiske samarbeid figurerer.

Jeg vil derfor tillate meg å antyde at Nordisk Råd vier hele denne saken om hvordan slike nordiske institutter skal få en reell nordisk karakter, en viss oppmerksomhet. Og jeg vil gå så langt som å antyde, at Kulturutvalget studerer saken og søker å utarbeide et mønster for nordiske institutter av denne art.

Jeg ber igjen om ikke å bli misforstått. Dette er ingen kritikk, det er bare en bønn om å nytte sjansen til å få virkelige nordiske institusjoner.

Statsminister Karjalainen, Finland: Vi finner år myccket glada över att den finska författaren Väinö Linna idag fått det nordiska litteraturpriset. Vi anser alla att han hör till en av nutidens mest betydande finska författare. Han har sagt

mycket sådant som finska författare inte tidigare har sagt, och vi är alla övertygade om att han med sin litterära produktion gjort såväl sitt fosterland som mänskligheten en stor tjänst. Väinö Linnas betydelse som författare, konstnär och vaken finsk medborgare kommer med tiden ännu att växa, därom är vi övertygade.

Nordiska rådets session inträffar denna gång vid en tidpunkt, då större ovissheit och osäkerhet än vanligt råder om den riktning Europas politiska och kommersiella utveckling kommer att ta. Då den egentliga diskussionen om det handelspolitiska läget sannolikt torde äga rum senare under denna session, skall jag icke nu beröra saken, annat än genom att konstatera, att de nyligen inträffade händelserna i fråga om Finland givetvis inte innebär någon förändring i det läge som hittills har rått. Vi har ju alltid intagit en avvaktande ståndpunkt till integrationsutvecklingen.

Jag vill dock betona, att vi åter i denna situation kan skönja det bestående värdet i och betydelsen av det nordiska samarbetet. Det är inte beroende av växlingarna i den internationella utvecklingen, ty dess rötter sträcker sig på många områden så djupt, att samarbetet inte påverkas av förändringarna i dagens politiska läge. Det har någon gång sagts att det nordiska samarbetet, speciellt inom den ekonomiska sektorn, icke för alla de nordiska parterna kan ersätta de mer vidsträckta internationella förbindelserna. Men det nordiska samarbetet är icke heller avsett att begränsa de däri deltagande ländernas handlingsfrihet, utan vart och ett av de nordiska länderna har också hittills skött sina relationer till andra stater — eller grupper av stater — på det sätt, som landet har ansett förenligt med sina egna nationella intressen. Det är dock av vikt att konstatera, att olikheten hos dessa nationella intressen icke har utgjort, icke utgör och säkerligen icke kommer att utgöra något hinder för en fortsatt utveckling av det centrala nordiska samarbetet på olika områden.

Det är inte skäl att ringakta de resultat, som uppnåtts eller kan uppnås inom

området för det ekonomiska samarbetet. Såsom av ekonomiska samarbetsutskottets intressanta och värdefulla undersökning framgår, har ökningen av handeln de nordiska länderna emellan under femårsperioden 1957—61 varit mer än dubbelt större än ökningen av deras sammanlagda utrikeshandel. Samtidigt har den nordiska utrikeshandeln i sin helhet ökats kraftigare än hela världshandeln. Jag skulle tro, att trots denna ökning alla möjligheter att utvidga den internordiska handeln ännu inte blivit utnyttjade. Detta berör måhända framförallt Finland, vars export till de övriga nordiska länderna är proportionellt minst.

Även inom området för det produktiva samarbetet har en glädjande utveckling skett, såsom även framgår av den nyssnämnda undersökningen. Detta samarbete är i våra förhållanden givetvis i främsta rummet beroende av de enskilda industri- och affärsföretagens och deras organisationers egen initiativförmåga och handlingskraft. Men även regeringarna kan göra ett och annat för att skapa nödiga allmänna förutsättningar för ett sådant produktivt samarbete inom det privata ekonomiska livet. Det är skäl att hoppas, att ett sådant, på jämställdhet baserat samarbete de nordiska länderna emellan, fortgående skall kunna utvecklas.

Bland de många nya initiativ, som kommer att behandlas vid denna session, har förslaget, att Norges, Sveriges och Finlands regeringar skulle undersöka möjligheter till Sovjetunionens deltagande i samarbetet för utvecklandet av den s. k. Nordkalotten, väckt en ovanligt livlig uppmärksamhet. Med anledning av förslaget kan jag konstatera, att Finland har ett sådant samarbete med Sovjetunionen bl. a. i fråga om exploatering av vattendrag och på kraftindustrins område. På basen av gjorda erfarenheter kan vi säga, att det skulle vara värt att sakligt undersöka, vilka möjligheter som skulle kunna erbjuda sig till samarbete de nordiska länderna och Sovjetunionen emellan för utvecklande av de nordiska områdena på ett sätt som länder alla parter till fromma.

För en utomstående observatör erbjuder icke heller denna gång Nordiska rådets sessions förteckning över ärenden, som skall handläggas — så omfattande den än är — något särskilt dramatiskt stoff. Också inom rådets egen krets hör man då och då beklagas, att rådets arbete blivit i någon mån vardagligt. Vi borde kanske ändå vara nöjda över, att vi icke här spelar med i något större drama. Ehuru ingen av de frågor, som skall behandlas vid denna session, i och för sig är av någon imponerande storleksklass, är detta råds, liksom de övriga nordiska samarbetsorganens arbete, vad dess helhetsverkan beträffar, omfattande och till nytta för alla de nordiska parterna.

Erik Eriksen, Danmark: Hr. præsident! Når denne session i Nordisk Råd er imødeset med så betydelig interesse, så skyldes det vel først og fremmest, som der allerede fra forskellig side er peget på, markedsproblemerne udvikling og mulighederne for det nordiske samarbejde på lidt længere sigt. Der er nogle, der mener, at det nordiske samarbejde får langt større muligheder for at udfolde sig efter det foreløbige sammenbrud af forhandlingerne i Bruxelles. Jeg må indrømme, at jeg har den modsatte opfattelse, og jeg vil gerne indledende sige nogle ord herom, måske også fordi man en gang imellem ligesom har kunnet få en følelse af, at dette at være tilhænger af det europæiske fællesskab ligesom var en lille smule underlødigt nordisk set. Alligevel er formentlig de fleste enige om, at ud fra de enkelte landes synspunkt er det ulykkeligt, at de europæiske markedsforhandlinger indtil videre er gået i stå.

Der er ingen tvivl om, at den situation, vi er inde i, vil ramme alle de nordiske lande, men, som det også allerede er nævnt, vil ramme Danmark hårdest som følge af den struktur, som dansk eksportproduktion nu engang har. Men også ud fra et nordisk standpunkt eller synspunkt tror jeg, man for alvor kan beklage udviklingen, og det er så ligetil, at man i denne situation spejder efter muligheder for at udvide det nordiske samarbejde. Det er dog næppe realistisk at

gå ud fra, at de nordiske lande på afgørende vis vil kunne påvirke endsige løse europæiske problemer, men det er helt naturligt, at man på nordisk basis i denne kritiske situation søger sammen om fælles standpunkter for at råde bod på de betydelige økonomiske vanskeligheder, vi er på vej ind i. Men jeg vil gerne sige med det samme, at vi må også se i øjnene, at hverken nordisk samarbejde eller EFTA kan betragtes som et virkeligt alternativ til det europæiske fællesskab, og det var med stor tilfredshed, jeg hørte statsminister Krag understrege dette i sit indlæg. Må jeg tilføje, at efter min opfattelse vil det nordiske samarbejde realistisk betragtet have bedre muligheder inden for de seks, end det vil have inden for EFTA. Jeg må måske også i denne forbindelse minde om en udtalelse af udenrigsminister Per Hækkerup i folketinget forleden dag, hvor han gjorde opmærksom på, at det var Storbritannien, som i 1959 modsatte sig, at der inden for rammerne af EFTA etableredes en nordisk toldunion.

For at undgå misforståelser må jeg indskyde, at jeg naturligvis er klar over de særlige problemer, som medlemskabet i det europæiske fællesmarked ville have rejst eller vil rejse for det nordiske arbejdsmarked og måske også på visse andre områder, i hvert fald for det eller de lande, som hverken vil kunne opnå fuldt medlemskab eller en tilfredsstillende vidtgående associeringsordning. Men det var eller er vel til at regne med, at disse vanskeligheder kunne være overvundet, eller i hvert fald mildnet betydeligt. Heroverfor må man jo også tage i betragtning den kendsgerning, at dansk landbrugs og dansk og norsk fiskeris problemer inden for Norden ganske sikkert er lettere at løse inden for rammerne af fællesskabets landbrugs- og fiskerordninger, end tilfældet vil være inden for EFTA. Må jeg her også tilføje, at skal der være nogen mening i EFTA, så må det være en absolut betingelse, at denne organisation sikrer landbrugets og fiskeriets produkter lige vilkår med industriens produkter. En forskelsbehandling er vel så åbenlyst urimelig, at der i og for sig ikke behøves flere ord for at karak-

terisere den. Jeg kan ikke vide, om det er muligt at opnå sådanne fremskridt inden for EFTA, men jeg vil ikke undlade at pege på den mistillid, der er kommet til orde i vide danske kredse, når det drejer sig om landbrugets område. Jeg har noget kendskab til dansk landbrug, og jeg mener at kende dets øjeblikkelige situation, som placerer Danmark på en langt vanskeligere post end de øvrige nordiske lande. Lad mig gå ud fra, at Danmark i denne situation vil møde megen forståelse og sympati i både Norge og Sverige. Jeg ved ikke, hvor langt denne sympati kan strække, og jeg ved ikke, hvor meget den konkret betyder — jeg tvivler altså ikke på, at den er der. Men må jeg også føje til, at der er i Danmark en udbredt opfattelse af, at det desværre er ganske rimeligt at antage, at den engelske regering netop i den øjeblikkelige situation vil lægge mere vægt på hensynet til sine egne farmere og til Commonwealth, end man ville have gjort, da der forhandlede om fællesmarkedet.

Som situationen ligger i dag, hvor det drejer sig om det nordiske samarbejde, gælder det naturligvis om, hvordan vi bedst udbygger dette samarbejde inden for EFTA. Det er klart, at dette samarbejde skal vi fremme med alle de kræfter, vi råder over. Man siger, at det nu drejer sig om at udvikle EFTA. Jeg er også glad for det, som den danske statsminister sagde, at det skal ikke være en kamporganisation. Jeg er glad for, at det bliver understreget. Det må vel billedlig talt være en bro, der skal bygges. Jeg ved ikke, om jeg siger det for stærkt, men for mig at se må det nordiske samarbejde ligesom EFTA-arbejdet som sådan i alle faser udføres med den tanke, hvorledes vi på den mest gnidningsfri og konstruktive måde kan tilpasses de seks landes fællesmarked den dag, det atter bliver aktuelt. Dette må for mig at se være udgangspunktet.

Der er jo siden krigens slutning sket store fremskridt henimod Europas samling. Man kan naturligvis, hvis man er kritisk, sige, at det europæiske økonomiske fællesskab i sig selv kun repræsenterer noget begrænset, men alligevel står det fast, at når det drejer sig om den

økonomiske og politiske samling i Europa, så er dette europæiske fællesskab, dette økonomiske europæiske fællesskab, uden al sammenligning det største konstruktive fremskridt, vi indtil nu har set.

Jeg er ikke sagkyndig nok til at udtale mig med nogen vægt om rækkevidden, varigheden af uenigheden i Bruxelles, men det er altså min opfattelse, at de interesser, der binder de seks lande sammen, trods alt er så store, så vidtrækkende og betydningsfulde, at fælleskabets fremskridt vil fortsætte, selv om fremskridtstakten formindskes.

Må jeg på denne baggrund og med det udgangspunkt, jeg har peget på, sige et par ord om de nordiske opgaver, som vi i den nærmeste tid formentlig bør arbejde med. Jeg tror også, det vil være nyttigt, om vi hvad dette angår taler lidt mere konkret, end det ofte er sket i den senere tid. Jeg mener, man kan i Nordisk Råd udmærket erkende sin begrænsning, når det drejer sig om løsning af problemer i Europaformat eller -udstrækning og samtidig glæde sig over at kunne arbejde positivt og konstruktivt med mindre men alligevel store nordiske opgaver. Man har med rette peget på Helsingfors-aftalen, som en slags arbejdsprogram. Det er vigtigt at fremholde denne aftale, som har fået såvel regerernes som vore rigsdages godkendelse. Men så vil jeg også gerne minde om, at vi foruden denne mere alment tænkte programerklæring i virkeligheden har et arbejdsprogram — hr. Finn Moe var for så vidt inde på samme tankegang. Jeg tænker her på en hel del af de planer, som offentliggjordes i 1957 og 1958 i de store betænkninger, vi fik om det nordiske fællesmarked.

Jeg er — det må jeg vel også indskyde — naturligvis enig med dem, som mener, at den nordiske toldunion ikke er praktisk politik i dag, men formålet med den nordiske toldunion, således som man altså arbejdede med den før 1959, var ikke at skabe toldmure uden om Norden, det var først og fremmest at nedbryde toldmurene mellem Nordens lande for på den måde at skabe et større hjemmemarked som grundlag

for vore landes næringsliv. De nordiske planer måtte opgives til fordel for EFTA, og takket være dette EFTA er toldmurene inden for Norden nu blevet nedsat med et halvt hundrede procent, og derved er den toldpolitiske tilstand delvis blevet opnået, som vi tilsigtede med det nordiske fællesmarked, og vi har vel lov til at regne med, at de øvrige 50 pct. vil forsvinde inden for overskuelig tid.

Denne reduktion af toldmurene er allerede blevet udnyttet af det nordiske næringsliv, og jeg har vel lov til at tilføje, på en opmuntrende måde. Dette synes i hvert fald at fremgå af det materiale til belysning af den nordiske samhandel, som er fremskaffet til denne session. Disse tal viser, hvorledes der i realiteten foregår en væsentlig integration af den nordiske økonomi i hvert fald hvad angår samhandelen med industrivarer. For landbrugsvarernes vedkommende er udviklingen desværre gået i den stik modsatte retning. Men de betænkninger, hvis første led således var at planlægge et nordisk toldfrit område, rummer jo meget andet, som man i de forløbne år ikke synes at have haft tilstrækkelig tid til at beskæftige sig med.

Lad mig nævne, at det for mig at se nu i høj grad gælder om at udvikle produktionsamarbejdet. Dette er først og fremmest det private næringslivs egen sag, men de oplysninger, der foreligger for sessionen, viser, at der trods alt er en udvikling i gang. Det er for øvrigt et område, som jeg ved, at den økonomiske 9-mands komité i høj grad har sin opmærksomhed henvendt på.

Et betydningsfuldt led i produktionsamarbejdet falder jo for øvrigt inden for de offentlige myndigheders område. Jeg tænker her på forsyningen med elektrisk kraft, som vi netop har haft lejlighed til at se i dag også på en anden måde. Men den økonomiske betænkning understregede også i sin tid betydningen for udviklingen af en effektiv maskinindustri, og at der var en tilfredsstillende tilgang af veluddannet personel og tekniske kundskaber. På denne baggrund er det beklageligt, at der ikke med langt større kraft er taget fat på at vir-

keliggøre planerne om samarbejde om forskning, om uddannelse fremfor alt på det tekniske område. Jeg nævner det bl. a., fordi den økonomiske betænkning jo med megen styrke fremhæver, at produktions- og velstandsudviklingen i det moderne samfund så stærkt afhænger af disse tekniske fremskridt. De muligheder, som for mig at se i dag foreligger for et samarbejde på dette område, bliver udnyttet, synes jeg, i alt for begrænset omfang.

Jeg skal ikke gå i detaljer, men nøjes med at pege på denne betydningsfulde opgave, som venter på et energisk initiativ. Det går jo i det hele taget langsomt med at virkeliggøre de planer, som vi virkelig magter, hvis vi vil det, og som Nordisk Råd allerede har givet sin støtte. Må jeg i denne forbindelse bare nævne en enkelt konkret opgave, nemlig nordisk jordbrugsforskning. Det er ligesom vi er blevet for store i Nordisk Råd til at tage os af disse ting, eller ligesom vi i hvert fald i nogen grad glemmer dem, og de er slet ikke til at kimse ad.

Et andet forhold. Under sessionen i Helsingfors i fjor erfarede vi med absolut tilfredshed fra alle sider, at det var lykkedes at få etableret et samarbejde om kreditydelser mellem centralbankerne. I fortsættelse heraf kan jeg ikke lade være med at efterlyse et tilsvarende resultat med henblik på tanken om den nordiske investeringsbank. Jeg er helt på det rene med, at denne bank naturligvis må finansieres på en anden måde end påtænkt for 4—5 år siden, men det, der var grundtanken i denne plan, nemlig en opmuntring for udenlandsk kapital til at investere i de nordiske lande, må dog på en eller anden måde kunne videreføres. Det er dog i sig selv en værdifuld tanke, at de nordiske regeringer eller rettere sagt stater sætter deres garanti bag en sådan investeringsplan eller bank. Norden eller de nordiske lande, i hvert fald mange af os, trænger jo i allerhøjeste grad til investeringskapital. Derom vil jeg være helt enig med den danske statsminister.

Må jeg også erindre om, at den økonomiske betænkning mandede ud i et

konkret forslag om handelspolitisk samarbejde. Betænkningen pegede på en række opgaver. Man skulle hindre, at de nordiske lande påførte hinanden utilbørlig konkurrence i ikke-nordiske lande. Man skulle samarbejde om fælles eksportfremstød særlig i de underudviklede lande. Man skulle optræde i fællesskab over for leverandørlandene med hensyn til køb af råvarer, som der var knaphed på. Der pegedes også på en fortsat udvidelse af det allerede delvis bestående samarbejde inden for de internationale handelspolitiske organisationer.

Måske tager jeg fejl, men det er mit indtryk, at der ikke er gjort så forførelig meget for at frugtbar gøre det, jeg her har nævnt. Det er i hvert fald en problemstilling, synes jeg, som den økonomiske 9-mands komité bør have opmærksomheden henvendt på.

Se, i det jeg her har sagt, hr. president, har jeg særlig hæftet mig ved det økonomiske samarbejde, fordi det jo i øjeblikket er det, der står i centrum i den offentlige debat. Men også på andre områder kan der peges på nye opgaver, der kan tages op, eller på gamle opgaver, der kan løses bedre, end det hidtil er sket. Og det er i virkeligheden min opfattelse, at der i alle vore lande er en udbredt opinion, som ønsker at udbygge det praktiske nordiske samarbejde, som vi magter, for derigennem at give fællesskabsfølelsen mellem vore folk et mere håndgribeligt udtryk.

Ohlin, Sverige: Herr president! Endast en kort kommentar till en punkt i Erik Eriksens anförande.

Att EFTA inte är något alternativ till EEC och inte bör bli en kamporganisation mot EEC har ju alla talare varit ense om. Men frågan är väl om inte en utbyggnad av EFTA kan innebära en god lösning på en del frågor under de närmaste åren, frågor som vi eljest i Norden inte har möjlighet att få lösta, och om inte en utbyggnad av EFTA kan öka utsikterna för oss alla i Norden att uppnå tillfredsställande relationer till en kommande europeisk stormarknad med nuvarande EEC som centrum. Det före-

faller mig, herr president, som om man i något högre grad än min vän Erik Eriksen skulle kunna vara mycket positivt inställd till både EEC och EFTA.

Men Erik Eriksen sade också, att skall det vara någon mening med EFTA så måste villkoren för jordbruksvaror och industrivaror bli lika. Nu är det ju ingalunda lika villkor för jordbruksprodukter och industrivaror inom EEC. Herr Eriksen begär alltså mycket mer av EFTA än han begär av EEC. Jag tror för min del att om vi skall kunna stärka EFTA är det naturligt att man reser frågan om de produkter som nu inte omfattas av EFTA, så som både statsminister Krag och Erik Eriksen gjorde, men knappast naturligt att på en gång resa så väldiga krav som likställighet mellan industri- och jordbruksprodukter. Då begär man en revolution av EFTA, och gör man det så tror jag att man stänger dörren för en sådan utveckling av EFTA som dock skulle kunna vara till gagn för oss alla.

Erik Eriksen, Danmark: Jeg må naturligvis, hr præsident, tage til efterretning, at det er at forlange urimelig meget at sige »ligestilling». Jeg skal derfor moderere min udtalelse og sige, at jeg vil for mit vedkommende være lykkelig, hvis jeg kan opnå det samme inden for EFTA, når det drejer sig om jordbrugs- og fiskeriprodukter, som jeg havde formodning om, vi kunne opnå i fællesmarkedet.

Statsminister Erlander, Sverige: Herr president! Det stod från början klart, att Nordiska rådet inte skulle syssla med utrikespolitiska eller försvarspolitiska frågor, men vi har varken velat eller kunnat begränsa det nordiska samarbetet till frågor som uteslutande berör de nordiska ländernas inbördes förhållanden. Det har framgått inte minst av den hittills förda debatten, att vi känner vårt beroende av omvärlden. Opinionsen i våra länder blir alltmer intresserad av skeendet ute i världen, alltmer medveten om i hur hög grad våra små länders framtid är avhängig av den internatio-

nella utvecklingen. Nordiska rådet kan inte bli ett forum för isolering från omvärlden. Det sagda gäller åt alla håll.

Statsminister Gerhardsen och statsminister Karjalainen har tagit upp tanken på ett vidgat samarbete även med Sovjetunionen när det gäller nordkalottspörsmålen. Jag vill gärna på den svenska regeringens vägnar förklara, att i den utformning som de här tankarna gavs av herrarna Gerhardsen och Karjalainen finns det ingen som helst anledning till erinran från den svenska regeringens sida. Herr Gerhardsen formulerade tanken så, att om det finns uppgifter som berör tre eller fyra av länderna i nordkalottområdet, må i varje särskilt tillfälle kunna finnas praktiska former till ett slikt samarbete.

Vi har vid Nordiska rådets session i år att behandla ett område för nordisk samverkan som just uttrycker vår vilja till kontakt och vilja till ansvar i ett vidare internationellt perspektiv. Jag tänker på det nordiska projektet i Tanganyika. Projektet har inte hunnit så långt. Vi har lärt oss att hjälpen till de underutvecklade folken är ett stort och invecklat problem, om man verkligen vill nå fram till ett effektivt resultat av hjälpen, men vi kan vid denna session redovisa en löftesrik begynnelse på vad vi alla hoppas skall bli ett viktigt område för nordisk samverkan.

Inte minst på handelns och betalningarnas område kommer vårt beroende av omvärlden till uttryck. I alla de nordiska länderna hänger ekonomiska framsteg nära samman med en fri och expanderande utrikeshandel. Det är därför naturligt att internationellt samarbete alltid varit ett viktigt överläggningsämne vid Nordiska rådets möten.

Vi misslyckades tyvärr med att skapa en nordisk tullunion, men vi lyckades inom en vidare ram att få till stånd EFTA, i vilket alla de nordiska länderna har kunnat medverka. När vi bildade EFTA hade vi erfarenheter från de mångåriga nordiska utredningarna och förhandlingarna att bygga på. Vi befann oss säkerligen i en åtskilligt förmånligare situation när vi började förhandlingarna

om ett samarbete mellan EFTA-länderna än vad de icke nordiska länderna gjorde. Vi kände igen problemen, allt eftersom de kom upp, som gamla bekanta från de nordiska diskussionerna. Försöken att skapa en nordisk tullunion blev därför av stor betydelse för framgången i EFTA-förhandlingarna.

Vi kan med tillfredsställelse notera, att den internordiska handeln under de senaste åren utvecklats på ett gynnsamt sätt. Jag hade tänkt att här redovisa några siffror från de ekonomiska samarbetsministrarnas rapport till Nordiska rådet. Efter statsminister Karjalainens anförande och i viss utsträckning efter herr Eriksens anförande, där det hänvisades till dessa framsteg, skall jag nöja mig med ett par enligt min mening betydelsefulla siffror.

Det framgår av ministrarnas rapport, att medan samtliga nordiska länders totalimport mellan åren 1957 och 1961 steg med 26 procent, har importen från andra nordiska länder stigit dubbelt så hastigt med inte mindre än 56 procent. För exporten är motsvarande siffror 25 och 58 procent.

I samarbetsutskottets rapport ges också en redovisning av det produktions-samarbete över gränserna som har ägt rum. Även den saken uppehöll sig statsminister Karjalainen vid så utförligt, att jag kan nöja mig med att hänvisa till samarbetsutskottets rapport och till statsminister Karjalainens anförande.

Det är klart, att EFTA har haft stor betydelse för denna glädjande utveckling av den nordiska handeln, såsom herr Eriksen nyss sade. Organisationen bildades av två skäl. Dels ville man stimulera det ekonomiska utbytet mellan de deltagande länderna. På den punkten har framgången varit påtaglig. Dels ville vi genom EFTA skapa förutsättningar för att upphäva den ekonomiska splittringen i Europa och genom förhandlingar söka nå fram till en europeisk stormarknad. På den punkten har vi hittills misslyckats.

På den internationella handels områden har de nordiska länderna sedan länge haft i hög grad likartade målsätt-

ningar med gemensamma intressen. Vi har därför kunnat upprätthålla ett i hög grad gemensamt uppträdande i internationella sammanhang. När England sökte inträde i EEC uppstod delvis en ny situation. Det engelska initiativet hade, såsom alla vet, markerade politiska konsekvenser. Det hade som följd att skillnaderna i nordiska ländernas utrikespolitik kom klart till uttryck i vår inställning till den möjliga och önskvärda anslutningsformen till EEC för våra respektive länder.

Vad angår Sverige fann vi att ett medlemskap i EEC inte var förenligt med vår utrikespolitik, med neutraliteten. Denna utrikespolitiska frågeställning blev helt naturligt bestämmande för vårt handlande. Det blev för oss nödvändigt att starkt markera denna vakthållning kring neutralitetspolitiken. För oss gällde det — och gäller fortfarande — att finna vägar för ekonomiskt samarbete, som är förenliga med en oförändrad utrikespolitik. I denna vår inställning finns givetvis icke en tillstymmelse av strävan att påverka andra länders politik i vår riktning eller att försöka införa några slags moraliska övertoner som motive-ring för vår politik.

Det har i alla de nordiska länderna förekommit en mycket livlig debatt om marknadsfrågan och dess skilda konsekvenser. Det är fullt förståeligt med hänsyn till frågans betydelse. Men den debatten har i samtliga fall varit intern. Det har förekommit mycket litet av kritik över gränserna, ingenting av inblandning eller påverkan i grannarnas förhållanden. Det har tvärtom varit så, att vi av den öppna debatt som förekommit i grannländerna har lärt oss att bättre lära känna och förstå de särskilda intressen av politisk och ekonomisk art som bestämmer dessa länders politik. Debatten har ur denna synpunkt alltså haft ett positivt värde.

Det fanns många som trodde, såsom jag tillät mig framhålla vid Helsingfors-sessionen för ett år sedan, att när de nordiska länderna valde olika linjer i de säkerhetspolitiska frågorna skulle en fortgående splittring mellan våra län-

der komma att bli ofrånkomlig. Det har inte blivit så. Jag har nyss konstaterat, att vi kunnat nå betydande resultat när det gäller ett praktiskt samarbete över ett vitt fält och när det gäller att integrera våra ekonomier. Men inte heller på det utrikespolitiska området har de ofrånkomliga skiljaktigheterna lett till en vidgande klyfta mellan oss. Vi inte bara accepterar våra nordiska grannländers utrikespolitik, utan vi respekterar den. Det nordiska samarbetet vilar över huvud på en självklar ömsesidig respekt. Den tar sig bl. a. också uttryck i ett ömsesidigt hänsynstagande. Vi tycker alla att det är självklart att vi, när vi formar den egna politiken, skall ta hänsyn till verkningarna i de andra nordiska länderna.

Vi har under de senaste åren genomgått ett skede i de internationella förbindelserna som kunde ha medfört mycket svåra påfrestningar för samarbetet mellan de nordiska länderna. Jag tror att man med stor tillfredsställelse kan konstatera, att vi just under dessa år — trots de skillnader som är ofrånkomliga i vår utrikespolitik — faktiskt har förts närmare varandra. Det är ett mycket väsentligt konstaterande när våra länder i det nya och komplicerade läge, som uppstått till följd av avbrottet i marknadsförhandlingarna, skall söka forma en politik som kan medverka till konstruktiva lösningar, som kan tillfredsställa alla berörda parter.

Avsikten är inte att vi i denna generaldebatt skall närmare diskutera den situation som uppkommit i försöken att skapa en stor europeisk marknad. Det är välbetänkt att vänta med den diskussionen till efter de överläggningar som nu i veckoskiftet skall äga rum i Genève i EFTA:s ministerråd. Vi hoppas på rådets plenardebatt i nästa vecka kunna utbyta våra synpunkter mot bakgrunden av de bedömningar och tankegångar som gör sig gällande i ansvariga kretsar i Storbritannien och övriga, icke nordiska EFTA-länder.

Låt mig bara nu göra några korta konstateranden.

De flesta av oss beklagar misslyckandet i Bryssel. Vi har anledning att se

allvarligt på situationen, men vi bör överväga det uppkomna läget utan ett spår av panik.

Vi skall i det nya läget som uppstått självfallet begagna alla möjligheter att utveckla det nordiska samarbetet, men naturligt nog kan vi inte enbart genom nordiskt samarbete nå fram till en lösning av problemen. Det gäller inte minst, som statsminister Krag nyss nämnde, på jordbrukets område. Beträffande livsmedlen är samhandeln i Norden relativt liten. Detta problem berör i första hand Danmark. Vi känner de svårigheter som kan befaras för den danska jordbruksexporten om några uppgörelser icke nås med de sex. Och vi måste göra vad som rimligen kan ankomma på oss för att underlätta sådana uppgörelser. Såsom den danske utrikesministern nyligen framhållit i folketinget måste möjligheterna att i de andra nordiska länderna uppnå sådana försäljningsvillkor för danska lantbruksvaror, att detta kunde uppväga vad Danmark riskerar att förlora hos de sex, bedömas som synnerligen begränsade.

I avvaktan på att vi uppnår det resultat vi syftar till, nämligen en stor europeisk marknad som omfattar såväl EEC som EFTA-länderna, är det vidare naturligt att vi — liksom vi gjorde innan initiativen till förhandlingar togs och som vi gjort under förhandlingsperioden — inriktar oss på att stärka EFTA i olika avseenden. Syftet med en sådan avslutning kring frihandelsområdet mellan EFTA-länderna bör givetvis i fortsättningen liksom hittills inte endast vara att vidareutveckla samarbetet dessa länder emellan, utan också att göra det på ett sätt som underlättar en utveckling mot ett närmare samarbete mellan samtliga västeuropeiska länder och också mot en frigörelse av världshandeln överhuvudtaget.

Det stora målet måste naturligtvis vara att söka finna vägar att upphäva den ekonomiska splittringen i Europa. Det är i dagens läge ytterligt svårt att uttala sig om hur detta skall ske. Vi står ju inför en period av intensiva inbördes konsultationer mellan de olika berörda länderna. Men jag har svårt att tro,

att inte det under dessa konsultationer skall komma fram uppslag till konstruktiva lösningar som kan ge strävandena till ett europeiskt ekonomiskt samarbete en ny utgångspunkt och en ny start. På den punkten tror jag vi har anledning att känna en viss optimism.

En nödtvungen paus råder nu i det europeiska marknadssamarbetet, men vi måste energiskt utnyttja denna tid. Vän-tetiden får inte innebära passivitet. Förberedelser för nya överläggningar och förhandlingar är nyttiga och erforderliga, inom den nordiska kretsen, inom EFTA, OECD och GATT, men viktigast av allt är att vi försöker se till att den ekonomiska aktiviteten i våra länder inte stagnerar utan tvärtom intensifieras. Kan vi hålla uppe sysselsättningen och öka produktion och produktivitet i våra egna länder, kan vi gå till de nya förhandlingar, som måste komma, med ökade utsikter att få våra intressen tillgodosedda på ett tillfredsställande sätt. Vårt värde som exportmarknad för de andra länderna ökar och våra egna exportprodukter blir mera konkurrenskraftiga. Vi bygger på så sätt också upp vår förhandlingsposition. Jag förbiser här icke, att under den innevarande perioden av osäkerhet våra länders näringsliv har att kämpa med stora svårigheter, när det gäller att planera inriktningen och lokaliseringen av produktionen.

Lika betydelsefullt är det att ekonomin i våra avnämjarländer inte försvagas. Jag tänker i första hand på de övriga EFTA-länderna men också på EEC-länderna. Vi har allt intresse av att efterfrågan just i de sistnämnda länderna hålls så hög som möjligt. Erfarenheten talar för att vår handel med dem då bör kunna ytterligare utvecklas även om en viss tulldiskriminering kvarstår. Skulle däremot konjunkturen i Västeuropa mattas, händer det lätt att just importvarorna från länderna utanför preferensområdet drabbas.

Nu kan man säga, att de nordiska länderna inte mycket kan göra för utvecklingen inom de sex. Det är naturligtvis riktigt. Men vi kan på olika sätt demonstrera hur angelägna vi är å ena sidan att undvika varje form av handelskrig i

Europa och å andra sidan att driva på det ekonomiska samarbete, som redan finnes exempelvis inom OECD och som syftar till en snabb ökning av produktionen i alla de deltagande länderna. Jag erinrar om att dessa sakt som mål en femtioprocentig ökning under 1960-talet. Det är knappast att anta, att en så ambitiös målsättning kan förverkligas utan både en ytterligare inbördes tullavveckling och energiska insatser för en liberalisering av hela världshandeln.

Det är i detta allmänna perspektiv, som vi bör sätta in även våra nordiska debatter.

Rihtniemi, Finland: Vid Nordiska rådets tionde session i Helsingfors godkändes i det närmaste enhälligt rekommendationen till nordiskt samarbetsavtal. Tillkomsten av samarbetsavtalet ansluter sig till den handelspolitiska utveckling, som håller på att ske i Väst-Europa. Det såg ut som om det ekonomiska samarbetet mellan EFTA och de nordiska länderna höll på att ställas inför nya problem på grund av större handelspolitiska grupperingar. Då ett karaktäristiskt drag för det nordiska samarbetet har varit dess formfrihet, var det viktigt att genom samarbetsavtalet trygga redan uppnådda resultat och dra upp de riktlinjer, inom ramen för vilka samarbetet skulle fortsätta. Samarbetsavtalet visar på hur många områden resultat redan har uppnåtts och fastän avtalet inte är bindande och icke heller ovillkorligen förpliktande för staterna, måste det anses som ett viktigt principiellt manifest på det nordiska samarbetet. Det är svårt att beräkna, huru avtalets förverkligande i praktiken kommer att te sig. Det beror på de nordiska regeringarnas aktivitet och framför allt på Nordiska rådet.

När samarbetsavtalet godkändes, var dess utgångspunkt att bevara det nordiska samarbetet även i en situation, då de nordiska länderna kunde välja olika vägar för att skydda sina intressen i förhållande till EEC. Då dessa förhandlingar nu har avbrutits som resultatlösa har samarbetsavtalets betydelse ingalunda minskat utan tvärtom förstärkts. Som här redan framhållits utgör det nor-

diska samarbetet inte ett alternativ. Avtalet erbjuder dock under alla förhållanden en hållbar grund för det nordiska samarbetet. Förverkligandet av ett mera utvidgat samarbete kan inte vara till skada för något nordiskt land.

Det är skäl att betona, att det nordiska samarbetet och dess utvecklande inte under några förhållanden kan stå i strid med de strävanden, som siktar till ett vidare ekonomiskt samarbete i Väst-Europa. Detta visar redan samarbetsavtalet, i vilket noga beaktas skiljaktigheterna i de olika avtalsparternas nationella intressen. Avtalet innehåller inte något sådant, som skulle strida mot någon nordisk stats nationella eller ekonomiska intressen.

I Finlands utrikespolitik har den nordiska orienteringen haft en väsentlig betydelse ända sedan år 1935, då denna orientering officiellt blev godkänd som en av riktlinjerna för vår utrikespolitik. Den nordiska orienteringen accentuerades ytterligare efter anslutningen till Nordiska rådet år 1955. I flera sammanhang har rådets verksamhet starkt kritiserats. Det har påståtts, att rådet inte motsvarat de förväntningar man ställt på det, att dess arbete har utvecklats till papperskrig och att de praktiska resultaten blivit obetydliga. Kritikens skärpa har naturligtvis varit beroende på vilka förhoppningar man i de olika fallen ställt på rådets arbete. Det måste erkännas, att det var ett hårt slag för rådets verksamhet, att planerna på en nordisk tullunion inte kunde förverkligas. Och dock, om man jämför de resultat Nordiska rådet uppnått med andra internationella organisationers, måste rådet få ett gott vitsord. En förutsättning för att rådet skall lyckas i sitt arbete är dock ett vidsträckt stöd av den allmänna opinionen. Rådets medlemmar kan knappast följa utvecklingen av andra ärenden än sådana, som ankommer på det egna utskottet. Då saken förhåller sig så, är det naturligt, att den allmänna opinionen, då en effektiv informationsverksamhet saknas, beklagligt litet känner till resultaten av rådets praktiska arbete. På denna grund borde man ta till allvarligt övervägande, såsom Finn

Moe här redan påpekat, den av professor Ohlin vid rådets tioårsfest i Helsingfors framförda tanken, att grunda ett oavhängigt, permanent sekretariat, vilket å ena sidan lättare skulle se problemen ur en allmänt nordisk synpunkt, å andra sidan effektivare kunde utöva en kontinuerlig informationsverksamhet gällande de ärenden, som behandlas i rådet samt vilka resultat de leder till. Endast den vägen kan man väcka den allmänna opinionens intresse och skapa förutsättningar för de möjligheter, som samarbetsavtalet erbjuder.

Bland de viktigaste frågorna, som, förutom värderingen av den nya handelspolitiska situationen, kommer upp under denna session, finner jag det betydelsefulla samarbetet inom den högre undervisningen och forskningen, det nordiska biståndet till utvecklingsländerna samt det ekonomiska samarbetet på Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden. Några medlemmar i den finska delegationen har väckt ett förslag i vilket rådet uppmanas att godkänna en rekommendation till nämnda länders regeringar om att dessa vid förverkligandet av samarbetet på nordkalottområdet måtte undersöka möjligheterna för samarbete med Sovjetunionen. Medlemsförslaget åsyftar, att de nordiska regeringarna, efter att på förslag av rådet ha fattat sitt beslut och skridit till förverkligande av sina planer, efter omständigheterna kunde kontakta sovjetregeringen. Det är skäl att understöda medlemsförslaget, om det förverkligas på detta sätt.

Inom det nordiska samarbetet har man speciellt på det ekonomiska området under de gångna åren rönt besvikelser. Det måste man öppet erkänna. Dessa motgångar får dock inte över-skattas, utan man måste samtidigt minnas den kraftiga tendens till ett allt närmare samarbete som föreligger på andra områden.

Statsminister Thors, Island: Hr. præsident! Man må undskyldte, at min gamle gode stemme ikke er til stede i dag. Dette var selvfølgelig noget, som vi, der kommer fra de varme regioner, måtte

være forberedt på, når man kom ned til Norges kolde vinter, men måske kommer jeg også over det hernede.

Vi var i Island gået ud fra, at vor handelsminister ville deltage i den almindelige diskussion om det handelspolitiske område; han kommer om et par dage, og alt hvad jeg ville have sagt, vil han sige, og dog vil jeg ikke være ansvarlig for, hvad han vil sige!

Angående de andre sager kommer mine andre gode landsmænd til stede i rådet for at diskutere disse sager, så heller ikke der har jeg nogen mission, så jeg kunne nøjes med at sige som Luther: Her står jeg, jeg kan ikke mere, Gud hjælpe mig, amen. Men fordi jeg ved, at alle herinde, mest præsidenten, er uhyre interesseret i at vide, hvad jeg har at sige på det handelspolitiske område, lod jeg nedskrive, før jeg tog hjemmefra, et par linjer, som den islandske regering er enig om, og dem tog jeg med, og dem skal jeg læse op. Jeg turde heller ikke andet end tale forsigtigt, for vi skal have valg i Island, og hvis jeg ikke kunne dokumentere, hvad jeg har sagt, ville oppositionen i Island, og oppositionen er ikke værre end jeg, det skal understreges, sige, at jeg havde bedt om fuldt medlemskab af EEC og/eller EFTA.

Det jeg vil sige om dette emne er følgende.

Den islandske regering har i de forløbne år udførligt undersøgt de problemer, som de europæiske markedssammenslutninger skaber for Island. Regeringen har ligeledes underøgt disse problemers eventuelle løsning.

Islandske regeringsmedlemmer og embedsmænd har samarbejdet intimt med sine nordiske kolleger i denne sag. Dette samarbejde har været os af megen værdi. Endvidere har Island informeret både kommissionen i Bruxelles og EFTA:s sekretariat og de deltagende regeringer om sine problemer og synspunkter.

Forrige efterår, da man endnu forventede, at England ville blive optaget i fællesmarkedet, forelagde regeringen Altinget en rapport om resultaterne af sine overvejelser. Beskyttelse af fiskebestanden og kontrol med udnyttelsen

af andre naturressourcer er af vital betydning for Island. Dette forhold og desuden befolkningens fåtallighed gør nødvendig en bestemmelsesret over erhvervsudøvelse og over indvandring af kapital og arbejdskraft, som regeringen betragtede som ikke forenelig med fuldt medlemskab.

De to tænkelige muligheder var da enten associering i overensstemmelse med Romtraktatens § 238 eller en traktat inden for GATT om gensidige toldnedsættelser, fortrinsvis med det for øje at få en nedsættelse på fællesmarkedets toldsatser for fiskeriprodukter. Regeringen tog det standpunkt, at tiden ikke var moden til at gøre endelig op mellem disse to muligheder, og at det ville være rigtigt at udsætte en eventuel beslutning, indtil resultaterne af Englands forhandling med fællesmarkedet forelå.

Nu i dag er situationen selvfølgelig en anden både for Island og for andre lande. De gensidige toldnedsættelser inden for de to markedssammenslutninger har allerede nu uheldig indflydelse på Islands samhandel med disse lande. Dette gælder særlig enkelte for Island vigtige varer såsom frossen fisk. Island har store interesser på begge markedsområderne og må derfor ønske en sådan løsning af problemerne, at dets samhandel med det ene eller begge markedsområder ikke formindskes.

Den islandske regering anser det for meget værdifuldt at have et intimt samarbejde med de øvrige nordiske regeringer om disse spørgsmål og at kunne stole på deres forståelse og sympati, når tiden er inde for at søge en løsning af Islands problemer.

Ja, dette er, hvad vi har at sige. Jeg plejer at sige til mine venner på Island: Vi må inden for EEC, men kan vi betale entréen? Vi kan selvfølgelig ikke ofre noget af 12 mile søterritoriet. Man kan heller ikke tilbyde fri kapitalanbringelse og fri beskæftigelse, men hvad skal vi så tilbyde, idet vi erkender, at vi ikke kan stå udenfor? Dette er vor situation. Vi må afvente udviklingen. Jeg forstår, at andre, ikke mindst Danmark, nu kommer i en meget vanskelig situation. Men mon ikke vi glemmer lillebror,

når vi taler om, i hvilken situation man kan komme, hvis det går til den side?

Jeg skal så, hr. præsident, tillade mig at sige nogle ganske få ord om mine skjulte tanker om Nordisk Råd. Jeg vil denne gang som andre gange bede om undskyldning for, hvor lidt jeg har kunnet yde til fremme af Nordisk Råds ædle idéer og gavnlige gerninger. Jeg må indrømme for resten, at jeg aldrig har kunnet tilegne mig den begejstring, som mange af Nordens djærveste sønner og døtre bestandig synes at være besjælet af, når det gælder Nordisk Råd. Jeg tror, at delvis stammer dette fra, at jeg tror ikke — det er heller ikke rimeligt at tro — at når det gælder noget stort, kommer Island til at sige det afgørende ord, og forresten heller ikke under det daglige arbejde, idet langt de fleste sager, som rådet behandler, interesserer Island mindre direkte end de andre nordiske lande.

Jeg erkender på den anden side med største glæde, at jeg deler den anskuelse, at nordisk samarbejde er af største vigtighed for de nordiske lande, ikke mindst kan jeg sige for os i Island. Jeg synes, at store vanskeligheder, vi møder på det udenrigspolitiske, på forsvarsområdet og tildels på de økonomiske områder, blot tjener til at understrege, hvor let, hvor naturligt vi samarbejder på andre meget betydelige felter, såsom det retslige, det sociale, det kulturelle og andre.

Jeg siger mange gange til mig selv og andre tvivlende: hvad forlanger man af Nordisk Råd, og mit svar er i grunden: intet. Vi forlanger intet mere. Blot synes jeg, at vi anstrenger os for meget. Jeg synes ærligtalt, at her ofte hersker en vis nervøs stemning, som kræver, at Nordisk Råd stadig skal gøre noget stort, noget nævneværdigt, noget iøjnefaldende, noget af stor betydning, for derved at bevise sin eksistensberettigelse. Dette synes jeg ikke er nødvendigt. Selv om vi af og til nøjes med at mødes og udveksle meninger og stifte nye og fæstne gamle bekendtskaber og venskaber, synes jeg også, det er sine penge værd.

Hvis kritikken vil kritisere denne sandhed, skal vi bare slutte os sammen i en rigtig ondsksfuld kritik af kritik-

ken, og så kan vi også lodde dybden af kritikernes inderste mening ved at spørge: hvem foreslår, at Nordisk Råd skal nedlægges?

Jeg tror at hvis Nordisk Råd skulle nedlægges, ville de kritikere, som skarpest kritiserer os i dag, være dem, der protesterer højest, og det er rimeligt nok.

Jeg skal så slutte med at sige, at jeg tror, at Nordisk Råd er kommet over børnesygdommene. Jeg tror hverken at den sprækker eller går itu, idet de bånd, som forbinder os, er blodets bånd, og de er stærke nok til at garantere Nordisk Råds eksistens. Jeg tilføjer, at i mine alvorlige øjeblikke siger jeg somme tider til mig selv, når jeg gør regnskabet op: vi skilles aldrig. Ligesom disse fem nordiske folk aldrig kan blive én nation, således kommer vi heller aldrig uden om, at vi er én familie. Det afgør sagen. Jeg tror, at Nordisk Råd vil vokse sig stærkt til fælles gavn for alle, og som et eksempel for andre nationer. Jeg siger i denne alvorstund: vi må altid være forberedt på at komme til at opleve en situation, hvor Sverige vil gå én vej, Norge en anden vej, Danmark en tredje, Finland en fjerde, og Island vejre situationen. Netop i disse stunder gælder det at forstå, at selv om vi ofte er nødt til at gå hver sin vej, og således hverken kan følges ad eller give hinanden positiv støtte, vil vi i det lange løb gavne os selv og hinanden ved at holde sammen.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident! Det blev på Nordisk Råds møde i Helsinki i marts 1962 sagt af hr. statsminister Erlander, at Nordisk Råd under sine sessioner burde stræbe efter at koncentrere arbejdet og debatten om et eller to hovedspørgsmål. Under denne session er det i hvert fald intet problem at finde frem til, hvad der er hovedspørgsmålet for vore fem lande, for deres folk, deres erhvervsliv, deres parlamentariske forsamlinger og deres regeringer. Det alt dominerende spørgsmål er Nordens og hvert enkelt nordisk lands stilling efter afbrydelsen af forhandlingerne mellem på den ene side fællesmarkedet, på den anden side England, Eire, Norge og Dan-

mark samt spørgsmålet om, hvilken kurs vi nu skal styre.

Vi er jo mange i såvel Norge som Danmark, der ikke kan godtage den opfattelse, at forhandlingernes afbrydelse var en ulykke, endsiges en katastrofe, og set fra et nordisk synspunkt må det siges at være særdeles godt, at det gik som det gik. Det var allerede i forvejen en beklagelig kendsgerning, at Norden var delvis skilt derved, at tre af vore fem lande er medlemmer af NATO, medens to af vore lande iagttager en neutral og uforpligtet holdning i verdenspolitikken. Skellet ville blive langt dybere og bredere, dersom to af vore lande var blevet deltagere i et forpligtende økonomisk samarbejde med udpræget politisk målsætning, som det, der er organiseret i EEC. Da ville Nordens veje skilles, uanset tilnærmelsen mellem vore landes lovgivning og administrative praksis på adskillige områder, uanset nordisk folkehøjskole og nordisk litteraturpris og uanset den samarbejdsoverenskomst, vi højtideligt vedtog og underskrev i fjor i Helsingfors.

Det havde været ønskeligt, om vi havde haft rådslagninger mellem de nordiske landes regeringer, såvel som i Nordisk Råd, før to af vore lande indsendte optagelsesansøgninger til fællesmarkedsrådet i Bruxelles, idet et nordisk samarbejde, da må forudsætte gensidige konsultationer, før man tager afgørende skridt. I dag er vi i den lykkelige situation, at drøftelserne her i Nordisk Råd finder sted umiddelbart efter afbrydelsen af forhandlingerne i Bruxelles og på et tidspunkt, hvor vi ikke i noget land har truffet beslutning om, hvilke forholdsregler dette foranlediger os til at træffe. Jeg vil udtrykke håbet og ønsket om, at når vore ministre kommer her til Oslo efter at have deltaget i EFTA-mødet i Genève, at vi da fra det økonomiske udvalg må få forelagt planen eller i det mindste skitsen til en plan for et fælles-nordisk alternativ til det, man har måttet opgive.

Jeg — og jeg tror mange med mig — er ikke i tvivl om, at det er på tide vi genoptager arbejdet med at realisere planerne og retningslinjerne for det nor-

diske samarbejde, som de blev udformet på Hamarmødet i 1957 og på Nordisk Råds session i Oslo i 1958. Derved vil vi give Helsingfors-overenskomsten af 1962 et solidt fundament og et reelt indhold.

Jeg har i en avis i dag set den betragtning anført, at den ærgerrige beslutning om en nordisk toldunion ikke havde kunnet realiseres, men at på trods af bruddet i Bruxelles er vi nu i fuld gang med at etablere den toldfrihed mellem de nordiske lande, som for få år siden bare var en fjern fremtidsdrøm. Jeg kan ikke undlade den bemærkning, at det netop bliver takket være bruddet i Bruxelles, at toldfriheden mellem vore lande kan etableres, og at om det var gået anderledes, ville vi højst sandsynligt se cementeret en alvorlig toldgrænse ned midt igennem Norden. Situationen nu vil forhåbentlig medføre, at toldgrænserne mellem vore land sløjfes i takt med toldafviklingen inden for EFTA, men det forekommer mig, at vi ikke behøver at nøjes med dette. Det er juridisk og traktatmæssigt muligt og tilladeligt, at de nordiske lande inden for EFTAs rammer etablerer en særlig nordisk toldunion med fælles toldgrænser over for lande uden for EFTA og efterhånden med sløjfning af toldbestemmelser og restriktioner for alle slags varer de nordiske lande imellem.

Noget sådant var jo også forudsat som et endemål i Hamar-aftalen, og lad det så være en ønskedrøm på lang sigt, så er jeg dog overbevist om, at den kan og vil blive en dagklar realitet. Jeg opfordrer derfor vore regeringer til at optage forhandlinger om denne sag. Der vil være store vanskeligheder at overvinde, det ved jeg meget vel, men det bør ikke udelukke målsætningen eller forhindre nogen i at deltage i bestræbelserne. Jeg advarer imod tendensen til på forhånd at ville kaste øksen i søen.

Det er klart for os alle, at så komplicerede spørgsmål som samordningen af vore landes produktion og oprettelse af en fælles nordisk investeringsbank såvel som andre institutioner, der også var forudsat i aftalerne fra 1957, ikke kan løses i løbet af kort tid. Vil vi et virkeligt nordisk samarbejde, så må de imid-

lertid løses, og man bør så snart tid og lejlighed gives gå igang med tålmodige og — det er jeg ganske klar over — langvarige drøftelser herom.

Den vigtigste, den allermost nærliggende og påtrængende opgave vi har foran os, turde imidlertid være samordningen af vor udenrigske handelspolitik. Afbrydelsen af forhandlingerne i Bruxelles betyder jo ikke nogen afbrydelse af vore landes udenrigshandel, heller ikke med de seks lande i EEC. Men efter at det mest bemærkelsesværdige, man har foretaget sig i EFTA gennem de sidste par år, har været en accelerering af toldaftrapningen, så den nogenlunde skete i takt med aftrapningen inden for fællesmarkedet, bør vi være interesseret i og arbejde for, at det handelsmæssige og økonomiske samarbejde mellem EFTA-landene udvikles og styrkes betydeligt. Jeg håber, at ministrene allerede i de kommende dage under deres forhandlinger i Genève kommer til enighed om de første forholdsregler hertil.

Vi kan vel også kun være meget interesseret i et nærmere samarbejde mellem EFTA-landene og det engelske Commonwealth, hvilket må antages at være til stor gensidig gavn.

I øvrigt er der jo ikke tale om, at Norden hidtil har været isoleret eller fremtidig vil blive isoleret, blot fordi to af vore lande ikke blev medlemmer af den stats sammenslutning, der hedder Det Europæiske Økonomiske Fællesskab. Vi havde og vi har muligheder for at udvikle og udvide vort handelssamkvem med den hele verdens lande, og her mener jeg, at samordning af bestræbelserne og gensidig støtte vil gavne hvert af vore lande.

Det må her ikke glemmes, at hvert af de nordiske lande for sig og de nordiske lande som en helhed taget har en større udenrigshandel pr. indbygger end vist noget andet land eller landområde på jordkloden. På grund af vore landes særlige økonomi er vor import større end eksporten, og denne omstændighed vil — i en situation hvor verdensmarkedet i overvejende grad er købers marked — give os gode muligheder for såvel enkeltvis som navnlig ved fælles

hjælp at sikre os gode afsætningsmuligheder på rimelige vilkår for vore hovedsageligste eksportprodukter.

Jeg tillader mig i den forbindelse, hr. præsident, at henvise til at de nordiske lande sammenlagt er Storbritanniens næststørste eksportmarked, og i så henseende kun ligger lidt efter Amerikas Forenede Stater. Hvad den samlede eksport fra fællesmarkedslændene angår, er Norden langt den største aftager, Amerikas Forenede Stater kommer som nr. 2, Storbritannien som nr. 3 og Schweiz som nr. 4. Tager vi den vesttyske forbundsrepublik for sig, ligger dens største eksportmarked også i de nordiske lande langt foran Frankrig, som er nr. 2, og Holland, som er nr. 3.

Jeg tror disse kendsgerninger må sige enhver, at vore lande også vil kunne finde afsætning for deres eksportvarer i de lande eller de markedsområder, hvor vi er så gode kunder. Det er vel selvsagt, at om vi samordner vore bestræbelser, da vil Norden som helhed og desuden hvert enkelt land have en fordel af det, og en sådan samordning behøver — det må måske siges — aldeles ikke at have form af fællesnordiske handelsaftaler eller lignende, men af gensidig støtte og koordinering af bestræbelserne for størst mulig frihed og rimelighed i vareudvekslingen mellem Norden og den øvrige verden.

Det er vel unødvendigt at bruge mange ord for at tilføje, at det er et ønskemål at se det nordiske samarbejde udvikle sig også på det politiske område med størst muligt fællesskab og fælles institutioner. Men i den aktuelle situation er det af alt overskyggende vigtighed, at der tages praktisk fat på udvidelsen og udbygningen af det økonomiske samarbejde, og i ganske særlig grad på at udvikle en solidarisk nordisk handelspolitik.

Der er al mulig grund til at påbegynde dette arbejde med det samme, og der er intet, der taler for at vente i tro på eller frygt for at noget skal vise sig. Forhandlingerne i Bruxelles er definitivt afbrudt, og mulighed for deres genoptagelse vil næppe foreligge før mod slutningen af fællesmarkedets anden etape.

Uanset hvad vi mener om fællesmarkedet, bør vi indrette efter denne situation.

Naturligvis vil nordisk samarbejde ikke i den forstand kunne blive et alternativ til EEC at der her i Norden skulle kunne skabes et marked af samme størrelse og købekraft, men nordisk samarbejde skal jo heller ikke bestå deri, at Sverige og Norge køber og opæder Danmarks eksportoverskud af flæsk, smør og slagtekyllinger. Det er samarbejde i første række om vore landets handelsvilkår i den øvrige verden, der er brug for.

Vi fik ikke Norden skilt ved en toldgrænse langs Kjølen og ned gennem Kattegat og Øresund, en toldgrænse der højst sandsynligt kunne udvikle sig til en grænse også i andre henseender. Dermed burde vejen være fri for en udbygning af det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande, og jeg håber, at

såvel Nordisk Råd som vore respektive landes regeringer og parlamenter vil leve op til situationens muligheder og ansvar.

Statsminister **Krag**, Danmark: Jeg skal ikke belaste rådets tid med en debat, som hr. Aksel Larsen og jeg kunne føre hjemme i København, men jeg synes dog, det skal siges over for det interessante foredrag, hr. Aksel Larsen her har holdt for os, at hans ønskedrøm om en tilstand, hvor der er toldfrihed mellem de nordiske lande, og hvor der ingen restriktioner findes i samhandelen mellem de nordiske lande, er i fuld gang med at blive realiseret inden for EFTA. Hvis EFTA udvikler sig efter programmet, vil det være fuld virkelighed før 1970.

Mötet avslutades kl. 17.56.

Protokoll

2:a mötet

Söndagen den 17 februari 1963 kl. 14.00

Presidenter: Hønsvald (1), Gísli Jónsson (1) och Fagerholm (1—135)

Dagordning

1. Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)

2. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

3. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

4. Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

5. Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

6. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

7. Spörsmål, huruvida vissa saker må avgöras utan utskottsbehandling

8. A 1: uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

9. A 6: uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

10. A 11: uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal

11. A 35: medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik

12. A 37: medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjordsområdet

13. A 38: medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet

14. A 39: medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

15. D 4: meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel

16. D 16: meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön

17. D 21: meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten

18. D 32: meddelanden om rekommendation nr 1/1959 angående enhetliga regler för utprickning av farvatten

19. D 62: meddelanden om rekommendation nr 13/1961 angående högre nordisk hushållsutbildning

20. D 63: meddelanden om rekommendation nr 14/1961 angående samarbete i fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar

21. D 73: meddelanden om rekommendation nr 10/1962 angående radiout-

sändning i strid mot det internationella radioreglementet

22. D 87: meddelanden om rekommendation nr 24/1962 angående allmän samarbetsöverenskommelse

23. D 5: meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

24. D 6: meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent

25. D 7: meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

26. D 8: meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet

27. D 9: meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafiknykterhet

28. D 10: meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem

29. D 22: meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.

30. D 23: meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

31. D 25: meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

32. D 27: meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m.

33. D 28: meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter

34. D 30: meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

35. D 31: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

36. D 35: meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade

37. D 39: meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods

38. D 41: meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten

39. D 45: meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exporthandlingar

40. D 46: meddelanden om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land

41. D 52: meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen

42. D 53: meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion

43. D 58: meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

44. D 60: meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.

45. D 61: meddelanden om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktieförhållanden m. m.

46. D 65: meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömans sociala rättigheter

47. D 67: meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter

48. D 68: meddelanden om rekommenden-

dation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen

49. D 71: meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen

50. D 72: meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare

51. D 74: meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.

52. D 77: meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

53. D 78: meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning

54. D 79: meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

55. D 81: meddelanden om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

56. D 82: meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen

57. D 85: meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

58. D 88: meddelanden om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar

59. D 89: meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare

60. D 91: meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare

61. D 93: meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar

62. D 95: meddelanden om rekommendation

nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

63. D 96: meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.

64—135. Återstående saker på saklistan.

1

Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)

Lyng, Norge: Hr. President. Jeg kan glede meg over den samme fordel og det samme privilegium som hr. Ohlin kunne glede seg over da han åpnet debatten i går, nemlig å kunne tale uten å bli genert av nærgående televisjonskameraer, og uten å ha en litt ubehagelig følelse av at alt man sa og gjorde kom frem for den store offentlighet. For hr. Ohlins vedkommende skyldtes jo dette et hendelig uhell, eller som man sier i tradisjonell juridisk stil: »An act of God». For mitt vedkommende derimot er det jo arrangementer av betydelig mer jordiske autoriteter som har ført til denne fordel, nemlig presidiet og televisjonsarrangørene.

Men siden jeg nu har denne fordel, vil jeg bruke den til å komme med enkelte litt mer formløse og direkte refleksjoner som kan passe bra i familiens skjød, men som ellers kanskje ikke ville ha så stor interesse for den store almenhet. Bare synd at hr. Ohlin i likhet med den svenske delegasjon forøvrig ikke er tilstede, men det får jo stå sin prøve.

Hr. Finn Moe reiste i går spørsmålet om selve Nordisk Råds arbeidsform og arbeidsrytme, og det har vært nær sagt en årlig foreteelse at man under rådets generaldebatt har befattet seg med en viss selvgranskning. Det kan være rimeleg, fordi en organisasjon av denne art, som ikke har det element som ligger i direkte beslutende myndighet, den bør fra tid til annen reflektere over sine egne arbeidsformer. Hr. Finn Moe antydet at man burde styrke og utbygge

et eget sekretariat. Jeg må si at den tanke vant ikke min uforbeholdne sympati med en gang, men da hr. Finn Moe tilføyet at hensikten med dette skulle være å skjære ned, eller for å bruke et mer moderne uttrykk, trappe ned selve rådet, selve rådsmøtene og deres organisasjon og opplegg, må jeg si at tanken vakte en betydelig større sympati hos meg.

Hr. Finn Moe kastet et blikk rundt, og sa liksom med et hjertesukk: Hvilket veldig apparat disse møtene er blitt. Og han har vel rett i det. Opprinnelig ble jo rådet bygget ut for å gi de nordiske lands parlamentarikere en chance til kontakt ved siden av de mange kanaler for kontakt regjeringene allerede hadde. Tanken var jo at regjeringene selvsagt også skulle få adgang til rådsmøtene for å veilede, og vel også for til en viss grad å vokte på rådets forhandlinger.

Ettersom årene er gått, må det innrømmes at disse delegasjonene er vokst ganske sterkt. Regjeringsdelegasjonene er blitt så tallrike og så eksklusive at man av og til nesten må spørre seg selv hvem som regjerer hjemme, mens rådsmøtene varer. For Sverige er det kanskje ikke så farlig. Finansministeren er jo hjemme, og så vidt jeg vet er det alltid han som regjerer der, tross de to eksellenser. Men faren er vel kanskje da, at han blir altfor eneveldig ved de øvrige statsråders fravær.

Når det gjelder vår egen delegasjon, har jeg et inntrykk av at regjeringen kanskje har et fast program, at den avsetter en statsråd for hvert medlem fra opposisjonen innen delegasjonen. Så vi blir vel passet på og vel tatt vare på. Jeg vet ikke akkurat hvilken bestemt statsråd som er avsatt for å vokte på meg, men jeg har mine meget bestemte mistanker. Spesielt etter rådsmøtet i Helsingfors, da vår charmerende statsråd for forbruker- og familiesaker prøvet å lære meg twist, har jeg fått mine mistanker.

Men disse tanker om en forenkling av rådet som hr. Finn Moe reiste, fortjener å overveies, tror jeg. Jeg vil ikke gå så langt som til med en gang å slutte meg til hans tanke om å ha rådsmøte

bare hvert annet år — det får man refleksjoner over — men jeg synes nok det er grunn til å spørre seg selv om man ved en utbygging av rådets egen forholdsvis beskjedne administrasjon kunne oppnå en nedtrapping av de store administrative staber som ellers følger regjeringsdelegasjonene. Det er en tanke man bør arbeide videre med.

Ellers er det jo, som rimelig kan være et bestemt problemkompleks som har preget generaldebatten her gjennom hele møtet hittil — forholdet mellom EFTA og EEC og de europeiske markedsproblemer.

Det er jo forutsetningen at vi skal drøfte det spørsmål mer konkret senere under møtet. Jeg har riktignok ikke noen tro på at det blir noe sannsynlig avklaring under ministermøtet i Genève, men forutsetningen er jo at vi vil komme tilbake til tanken.

Allikevel er det refleksjoner og prognoser rundt disse problemer som også har preget denne generaldebatten. Jeg skal ikke ta opp igjen noe særlig av det som er sagt, men jeg vil gjerne knytte noen få bemerkninger til hr. Aksel Larsens innlegg — den siste taler før meg. Han uttalte at det etter hans mening hverken var noen ulykke eller noen katastrofe at forhandlingene i Brussel var brutt sammen. Nei, det er ingen som har hevdet det, i hvert fall ikke her i Norge, og jeg har heller ikke hørt om at det fra noe hold har vært hevdet i de andre skandinaviske land. Det er ingen grunn til noen som helst panikkstemning over det som er hendt. Men når hr. Aksel Larsen så går et skritt videre og sier at det etter hans mening var heldig at disse forhandlinger brøt sammen, da må jeg få lov til å si meg ganske uenig med ham. Da tror jeg han bygger sitt syn på en svært optimistisk vurdering av fremtidsmulighetene. For mitt vedkommende — og det samme tror jeg gjelder de fleste her i Norge — ser jeg det slik at jeg tror det ville ha vært en heldig utvikling om England og de skandinaviske land hadde vunnet tilslutning til EEC, og da en tilslutning i den form som de respektive land ønsket og måtte finne best for seg; for Sve-

rige altså en assosiering, for Danmark og Norge eventuelt medlemskap. Jeg tror det ville vært en god løsning for disse enkelte land, jeg tror det ville vært en god løsning for EEC, jeg tror det ville vært en god løsning i bredest mulig internasjonal sammenheng. Jeg tror dette ville ha gjort EEC til en utadventd, forhandlingsvillig gruppe stater, en gruppe stater som kunne ha både vilje til og evne til å arbeide for internasjonal avspenning i videste forstand, også i forhold til Østblokken. Hr. Aksel Larsen er selvfølgelig berettiget til å ha sin vurdering av det begivenhetsforløp som er foregått, på samme måte som jeg er berettiget til å ha min vurdering. Det tjener kanskje ikke til noe å strø rundt seg nær sagt historiske refleksjoner og fotnoter av denne karakter, men jeg har allikevel villet knytte denne reservasjon til de synsmåter hr. Aksel Larsen la frem.

Hva som så skal skje videre fremover får man jo ta standpunkt til etter som situasjonen avklarer seg, og det er vel ganske innlysende at vi trenger en avklaringsperiode, og at vi står foran en avklaringsperiode. Det som har kunnet legges frem under denne debatt har jo bare vært temmelig generelt formede synsmåter og temmelig vage prognoser.

Men det er vel noe man kan få ut av også denne debatten. For det første tror jeg man kan si at det er ett alternativ som er definitivt eliminert som et mulig alternativ. Det er tanken om en slags nordisk tollunion eller en lignende nordisk samarbeidsform. Den er vel eliminert både som et mål i seg selv og som en fase frem mot en videre målsetting, og det er da også noe at man kan eliminere muligheter under slike meningsutvekslinger som denne.

Så er det vel en annen positiv tendens som har vunnet nokså alminnelig anklang, selv om den bare kan formuleres temmelig vagt. Det er at EFTA må styrkes hvis det er mulig, ikke som kamporgan overfor EEC, men som et forhandlingsorgan. Og videre er det vel ingen meningsbrytning om at innen rammen av EFTA må de skandinaviske

stater samordne sine muligheter til å nå positive løsninger for alle land. Det betyr selvfølgelig ikke at man kan håpe eller regne med likeartede løsninger for alle nordiske land. Vi må sikkert regne med den mulighet at våre land i europeisk sammenheng kan bli stående i forskjellig relasjon. Men, som hr. Erik Eriksen understreket i går: Det er ikke i seg selv noen ulykke. Det samme har vi opplevet også gjennom NATO. Der vil alltid være vide felter for nordisk samarbeidsvilje, selv om også utviklingen av disse markedsproblemer skulle føre til at våre nordiske land skulle komme i noe forskjellige europeiske relasjoner.

Sundin, Sverige: Herr president! Jag vill allra först uttala min beundran för samtliga de nordiska regeringscheferna. Den av statsministrarna lämnade deklARATIONEN angående nordismen och marknadsproblemen var på sitt sätt ett mästerverk — inte i fråga om nya förslag, rådgivningar och öppnande av möjligheter, men så mycket mera i fråga om förklaringar i allmänhet och kanske bortförklaringar i synnerhet.

När det gäller marknadsproblemen är det frestande att dra jämförelsen med läget för fyra år sedan, då tanken på ett samarbete mellan De inre och De yttre sex, som det hette på den tiden, led skeppsbrott genom Paris-förhandlingarnas sammanbrott i slutet av 1958. Men en sådan jämförelse blir haltande. För det första har nu de s. k. yttre staterna ett eget samarbete i EFTA. För det andra, och framför allt, finns nog bakom Bryssel-förhandlingarnas sammanbrott skäl av en helt annan politisk valör än 1958.

Det synes kanske egendomligt att tala om politiska skäl och valörer. England har ju godtagit praktiskt taget allt av Rom-fördragets ekonomiska innehåll och dessutom de sex EEC-ländernas politiska målsättning sådan den framgår av Bonn-deklARATIONEN. Men bakom Bryssel-sammanbrottet torde finnas särskilda politiska skäl. Ordet om återupprättande av »fädernas Europa» är nog inte främst ett uttryck för en stark tro på egen poli-

tisk storvulnhet, utan snarare ett känslomässigt uttryck för en viss militärpolitisk bedömning.

Det tillkommer icke mig att söka värdesätta den bedömning som ligger bakom »fädernas Europa» eller att värdera den slutsats som den bedömningen givit upphov till. Men jag tror att dessa perspektiv bör beaktas när man granskar de nordiska ländernas situation och intressen i det västeuropeiska samarbets-sammanhanget. Jag erinrar mig hur rådets vicepresident professor Ohlin i en debatt i Sveriges riksdag 1959 avvisade tanken på ett svenskt medlemskap i EEC genom att framhålla följande: »Det dominerande inflytandet ligger f. n. helt i tysk-franska händer med starkt begränsade möjligheter för övriga medlemsstater att göra sig gällande i de stora frågorna.»

Detta framträder i dag med långt hårdare politiska markeringar. Ingen vet ännu vilka verkningar det fransk-tyska fördraget kommer att få, det är ännu inte ens ratificerat. Men det kan inte vara oriktigt att utgå från att det utgör ett uttryck för en politisk samstämmighet som inte har täckning hos EEC-medlemmarna över lag. Oavsett hur utvecklingen framöver blir är det väl uppenbart att denna politiska konstellation i viss mån borde ha svalkat intresset för ett EEC-medlemskap även hos de nordiska länder som ur allmänpolitisk synpunkt tidigare ansett sig kunna begära ett medlemskap.

Herr president! Jag vill också beröra den oro som från danskt håll förts fram mot Sveriges jordbrukspolitik och svenskt jordbruk över huvud, och jag vill då erinra om följande:

1. Varken jordbrukspolitiken eller jordbrukets egna organisationer i Sverige är inriktade på en höjning av totalproduktionen, som för närvarande motsvarar ungefär 90 % av livsmedelsbehovet.

2. Det är bara två västeuropeiska länder, där jordbrukarna får mindre betalt för produkten än den svenska jordbrukaren. Dessa länder är Danmark och Nederländerna, men då är att märka, att arbetslönerna i dessa länder ligger mellan 20 och 30 % lägre än i Sverige.

3. Genom den rationalisering som bedrivits utan höjning av totalproduktionen har produktiviteten inom svenskt jordbruk fördubblats sedan andra världskriget.

4. Officiella inkomstjämförelser visar att den svenske jordbrukaren har en årsinkomst som med ca 7 000 à 8 000 kr. understiger industriarbetarens.

5. Under de senare åren har omkring 15 jordbruk per dag nedlagts, vilket medför omfattande problem bl. a. på det sociala planet.

Jag hoppas att denna summariska redovisning om möjligt skall kunna skapa en större förståelse för de svenska synpunkterna i dessa frågor. Låt mig här säga, att jag har full förståelse för Danmarks svårigheter såsom exporterande jordbruksland i nuvarande läge. Men till mina kära danska vänner vill jag också säga, att det kanske inte kan tjäna någonting i sak att hysa oro mot någon partner i det nordiska samarbetet, inlemmat i ett större sammanhang, nämligen EFTA. Det är lätt att säga att Sverige bör lägga ned jordbruk i ännu snabbare takt och skära ned livsmedelsproduktionen till en lägre nivå.

Utöver den summariska redogörelse jag här lämnat vill jag anföra följande. För det första är vår inhemska livsmedelsproduktion ur beredskaps- och försörjningssynpunkt så förknippad med vår utrikes- och försvarspolitik att man inte kan handskas med den hur som helst. För det andra visar färskas opinionsundersökningar att en mycket klar majoritet bland de svenska konsumenterna anser att ett svenskt jordbruk behövs för att möta en eventuell kris-situation. Båda dessa ting är politiska realiteter. Man måste se saken realistiskt och får inte hänge sig åt hypotetiska konstruktioner, som för stämmer med de verkliga förhållandena och möjligheterna.

Det finns enligt min mening inte några större möjligheter för en EEC-konstruktion av jordbrukspolitiken inom EFTA. Om den frågan skulle föras in i diskussionen bör ju även England och samväldet komma med i en sådan diskussion. Det skulle dessutom inte vara

lätt att förena låg- och högprisytterligheterna, såsom Schweiz och Norge å ena sidan och Danmark å andra sidan. Men det finns betydande skäl för ett samarbete och ett gemensamt uppträdande från EFTA-ländernas sida i de jordbrukspolitiska frågorna. Syftet bör vara dels att få en samordning och ett gemensamt uppträdande i fråga om de möjligheter som EEC-marknaden kan bjuda, dels att komma till rätta med det dumpingsproblem som ständigt gör sig gällande i den internationella handeln med livsmedel. Enligt min mening är det därvid naturligt och riktigt att de danska synpunkterna tillgodoses i den utsträckning, som de utan tvekan förtjänar i EFTA-solidaritetsens tecken.

Om man således böra vara försiktig med optimismen i fråga om långt gående vidgningar inom EFTA:s ram, så finns det desto större anledning att inrikta ansträngningarna utanför ramen. Många önskemål har uttalats i denna debatt. Om jag, herr president, får sälla mig till önsknas skara skulle jag vilja framhålla följande. Beträffande samarbetet EFTA-EEC synes i nuvarande situation en associering block till block vara det mest önskvärda. Men det är inte önskvärdt med vare sig ett eller två protektionistiska block i Västeuropa. Sedan tanken på en nordisk tullunion övergivits till förmån för det bättre EFTA finns ingen anledning till någon handelspolitisk separatism från nordiskt håll, men å andra sidan finns stora uppgifter i nordisk samverkan. De nordiska länderna har på ett smärtfritt sätt kommit längre än t. ex. EEC-länderna i fråga om fri rörelse när det gäller arbetskraften och lika rättigheter i fråga om sociala förmåner. Flera områden ytterligare är aktuella i dylika sammanhang och jag vill särskilt nämna två av dem. I den lokaliserings- och utvecklingspolitik som gäller de nordliga områdena finns starka skäl för en samverkan. Detta bör särskilt gälla samordningen och investeringsplaneringen, och i den bilden kommer helt naturligt in nordkalottprojektet. Det bör vidare gälla kommunikationernas utbyggnad. Jag väckte vid sessionen i Helsingfors ett medlemsförslag,

som rörde en landsvägsförbindelse mellan Sverige och Norge, nämligen Gradisvägen. Från svensk sida är väl i stort sett allt klart när det gäller planeringen för det vägbygget. I det här sammanhanget, herr president, skulle det vara av intresse att från norska regeringens sida få vetskap om hur långt man där har kommit med planeringen.

Det saknas alltså inte möjligheter och det saknas heller inte projekt till samarbete. Men, herr president, det må vara mig förlåtet om jag säger att det i viss mån saknas intresse på regeringsplanet i de nordiska länderna i många frågor. För min del anser jag att de politiska makthavarna i Sverige har åtskilligt att lära av både Norge och Finland i fråga om en aktiv lokaliseringspolitik.

Tillsammans med min partikamrat herr Gustafsson i Kårby har jag lämnat ett medlemsförslag om ett nordiskt institut för vetenskaplig dokumentation. Alla känner till svårigheterna för de små staterna att följa med och vara aktiva på olika forskningsområden. Det måste ske en viss arbetsfördelning och förutsättningen är att länderna kan hålla varandra underrättade om pågående forskning och uppnådda resultat. Det skulle man automatiskt uppnå genom ett gemensamt dokumentationsinstitut, som dessutom skulle vara till oerhört stor fördel för varje land. Det är allmänt känt att forskningen under den tid vi går till mötes kommer att få en allt större betydelse. En nordisk samverkan för att kunna följa med i den allt snabbare vetenskapliga utvecklingen bör därför vara en naturlig åtgärd när det gäller att skapa förutsättningar för fortsatta framsteg i våra nordiska länder.

Sukselainen, Finland: Herr president! Då en finsk medlem av rådet försöker bilda sig en helhetsbild av allt det, som under de senaste åren utgjort det väsentligaste i rådets verksamhet, framträder som ett dominerande drag känslan av en slags centrifugalkraft, vilken för tankarna från vår egen krets till någonting som ligger utanför, en längtan till någonting avlägset, som påminner mig om

Kalevalas ord vilka enligt en bristfälligt översättning lyder:

Båt till havet tror och traktar liksom mö till mannens boning.

Fadershemmet Norden och de möjligheter den erbjuder, är icke riktigt tillfyllest, utan tanken dröjer kvar vid fjärran länder. Denna impression kom över mig första gången under sommaren 1959 i Kungälv. Planerna på en nordisk tullunion förelåg färdiga, de saknade blott godkännande, men de hade blivit färdiga för sent. De intresserade icke längre. EFTA föresvävade sinnet. Detta realiserades ju i sinom tid — till och med för Finlands vidkommande, men då man hade uppnått detta var redan ett nytt mål i sikte — och om detta nya mål skulle uppnås, ja, då är jag säker på, att det följande i sin tur redan skulle hägra i fjärran.

Allt detta har jag ingalunda sagt i avsikt att kritisera. Så här skall det måhända vara. Men mig plågar tanken, att dessa hägringar alltid har uppstått för tidigt och erövrat en för stor del av den tid och det intresse som annars hade kommit det nordiska samarbetet till del.

Vårt samarbete är ännu i alltför stor utsträckning på hälft. Det vore kanske skäl att vi just inom Nordiska Rådet dock i högre grad skulle vända blickarna inåt, mot de ärenden, som väntar oss i vår egen krets.

En form av dylikt samarbete är det ekonomiska samarbetet i nordkalotten. Detta förekommer ju i olika former även på programmet för detta möte. För några år sedan höll detta samarbete på att antaga konkreta former till och med i rätt raskt tempo, men på den tidiga våren följde ett bakslag och ärendet körde fast. Mig personligen tilltalade i tiden det s. k. Kirkenäsprojektet, som såg ut att giva löften om nytt liv i de nordliga ödemarkerna. Förverkligandet av denna plan avstannade samtidigt som forststyrelsen i Finland begynte tvivla på sina möjligheter att gå i land med den roll som i planerna anförtrots densamma. Den starka expansionen av Finlands skogsförädlingsindustris kapacitet under de senaste åren har ytterligare försvårat

förverkligandet av planen och ingenting har skett. I detta ärende gjorde jag ett tilläggsförslag i avsikten att komma ur dödläget. Dessa trakter ropar efter liv och verksamhet. Om än tanken på industriell verksamhet i den tilltänkta formen fördröjs eller ändrar karaktär, behövs nu därför hela den stimulerande verksamheten avstanna. I Kirkenäsplanen ingår även tanken på en finsk frihamn. Är det faktiskt skäl att glömma denna tanke bara för att planen i övrigt icke skulle visa sig möjlig att genomföra. Det är ju klart att det här icke kan röra sig om något i ekonomiskt avseende lysande företag. Vore det så, skulle detta förvisso redan för länge sedan ha realiserats. Mitt tilläggsförslag avser närmast Kirkenäs, men det är uppenbart att en förändring i läget kan betyda även det, att nya synpunkter träder i förgrunden också i denna sak. Diskussionen hos oss i Finland har redan öppnat sådana nya perspektiv. Man har ånyo frågat sig: Har icke även Sverige intresse av en isfri hamn; Sverige har ju vederligen oanvända mineralfyndigheter i närheten av gränsen mot Finland. Kunde man då icke tänka sig, att med tre länders förenade krafter åstadkomma ett uppsving för det ekonomiska livet i denna avlägsna landsända och skapa möjligheter för en höjd levnadsstandard?

Vi finnar håller på att bygga en järnväg från Kauliranta till Kolari. Borde man icke rikta blicken framåt och uppgöra en plan för tre nordiska länders gemensamma trafikled till kusten med öppet vatten. För invånarna i dessa nordliga trakter är planen icke främmande. Vore det då icke skäl att uppmana regeringarna att låta utreda denna fråga i hela dess vidd, ty man bör ju utgå ifrån att det i varje händelse ankommer på statsmakterna att sörja för utvecklingen av näringslivet i sådana avlägsna belägna trakter. På privatkapital får de förvisso vänta under många generationers tid. Vid sidan av Kirkenäs har man hos oss i Finland även framkastat namnen Alta och Skibotn.

Statsrådet Ulla Lindström, Sverige:
Herr president! Enligt en uppgjord ar-

betsfördelning har det kommit på min lott att inledningsvis ge en liten översikt över det nordiska samarbetet på utlandshjälpens område. Eftersom samtliga våra fyra länder har synpunkter att anlägga på denna fråga och den till yttermera visso förekommer som rätt utförlig rapport i den dokumentation Nordiska rådets delegater erhållit, skall jag undvika att repetera redan kända fakta och inte heller beskriva de yttre konturerna av det samordiska projekt som nu håller på att ta form i Tanganyika. Minister Philip, Danmark, kommer senare att ge rådet en åskådlig ögonvittnesskildring därav, eftersom han med den äran representerade oss alla vid undertecknandet av avtalet mellan Tanganyika och de nordiska länderna. För egen del har jag därför tänkt uppehålla mig vid de mera principiella aspekterna på vad jag vill kalla vårt stora äventyr — äventyret att försöka uppnå eniga överenskommelser mellan fyra nordiska länder om hur de bäst skall bistå ett femte och fjärran land. Det må sägas med en gång att detta har gått mycket bra hittills och att vi nog alla vågar tro på en lycklig utgång av experimentet.

Kanske förvånas några här över mitt uttrycks sätt — ni har möjligen ingen känsla av att det är ett äventyr eller experiment eller över huvud taget något märkvärdigt i att på nordisk basis uppföra tre institutioner, en lantbruksskola, en hälsocentral och ett läroverk, som ett modellprojekt i Östafrika. Och ur ekonomisk synpunkt är det naturligtvis ytterst blygsamma risker vi tar när vi satsar i mycket runda tal 10 miljoner kronor tillsammans. Men ur organisatorisk synpunkt är det nordiska initiativet faktiskt någonting alldeles nytt. Och vår förmåga att lösa de organisatoriska problemen och *hur* vi löser dem kommer att följas med uppmärksamhet av den internationella expertisen på tekniskt bistånd, som en gång må komma att deklarerat att vårt exempel manar till efterföljd, eller varna andra för en upprensning. All erfarenhet visar nämligen att det är tillräckligt svårt även för det erfarna Förenta nationerna och dess organ att etablera ett smidigt samarbete mellan en neutral gi-

varpart, t. ex. en FN-fond, och en mottagarpart som är ett underutvecklat land med alla dess komplex, dess mindervärdes- och kanske misstänksamhetskomplex. Tillräckligt svårt är ett sådant bistånd även när det utväxlas direkt mellan två länder som ömsesidigt söker anpassa sig till varandras fordringar, och allra svårast blir det när givarsidan uppstår en grupp länder som sinsemellan måste samarbeta så friktionsfritt att mottagarsidan inte känner några stötestenar, känner sitt förtroende växa för den mogna demokratiens samarbetsmöjligheter.

Regionalt bistånd är därför en ovanlig typ av utlandshjälp, och regionalt bistånd sådant som det nu påbörjade skandinaviska har, som jag nyss antytt, ingen motsvarighet på annat håll.

En begränsad jämförelse erbjuder den s. k. Colombo-planen, som avser ett samarbete för intensifiering av den ekonomiska utvecklingen i hela södra och sydöstra Asien. De mera välsituerade länderna inom den regionen består de mera behövande länderna bilateralt, alltså på tvåpartsbasis efter rekommendationer och allmänna anvisningar från en gemensam informationsbyrå och en konsultativ ministerkommitté som sammanträder minst en gång om året. Regionalt samarbete av liknande typ utför det s. k. FAMA, det organ för ömsesidigt bistånd mellan ett 20-tal afrikanska stater söder om Sahara som försöker hjälpa varann tekniskt och ekonomiskt. Men både Colombo-planens och FAMA:s konstruktion avviker betydligt från det nordiska regionala samarbetet, som ju siktar in sig på att bygga institutioner tillsammans i Tanganyika och att kvotera kostnaderna mellan sig.

Ett par regionala projekt finns också, som är knutna till floderna Indus och Mekong, men de saknar vad strukturen beträffar all likhet med vårt eget Tanganyika-program.

Vår lilla nordiska aktion träder då åter fram för vår blick med sin särart, sin problematik och sin obestridliga betydelse som ett experiment i demokratiens verkstad för samhällsbyggande.

Vad kan detta experiment ge? I de här dagarna, fram till den 15 februari, har

svenska folket avlämnat sina självdeklARATIONER för taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt. Det betyder att vi just nu är inställda på att rannsaka vårt fögderi och göra en inventering av våra tillgångar. Också som land betraktat har Sverige tillgångar att dela med sig av till andra, mindre lyckligt lottade länder. Detsamma gäller Danmark, Finland och Norge. Och då syftar jag inte närmast på våra materiella resurser utan på vissa egenskaper och principer hos de skandinaviska statsbildningarna, som det kan vara värdefullt att introducera i ett land vilket nyss blivit oberoende och där samhällsutvecklingen behöver stimulanser utifrån. Tanganyika är ett sådant land. Det var bl. a. därför vi valde det som partner för ett nordiskt biståndsprojekt. Och Tanganyika har i sin tur accepterat oss, inte bara för att det gillar vad vi har möjligheter att ge utan även för att det tror, att vi kommer att ge på rätta sättet.

Till våra tillgångar som skandinavisk givarregion hör att våra länder är lagom stora. De nordiska ländernas folkmängder på 3,5 upp till 7,5 miljoner invånare korresponderar utomordentligt med genomsnittsstorleken på de folk som nu söker hjälp med att bygga upp nya samhällen i Afrika. Av de självständiga afrikanska staterna, i dag 34 stycken, har 24 ett invånarantal på endast 6 miljoner eller mindre. Tanganyika ligger något högre, vid 9 miljoner invånare, men har gemensamt med de övriga problemet att skapa en administration som kan rationellt betjäna ett land i småstatsformatet. De skandinaviska staterna har ju också för egen del utbildat och etablerat en administration vars format kan ge nyttiga jämförelser för Tanganyika och åtskilliga av dess broderfolk i Afrika.

Till våra fördelar som småstater hör också vår avsaknad av koloniala traditioner. Ett Nordic centre i Tanganyika kommer aldrig att kunna betraktas som ett utslag av neokolonialism och har icke det stormaktsformat som kommer mottagaren att känna sig omfamnad och kramad av björnramar! Jag har så många gånger i FN mottagit vittnesbörd om den good will som de nordiska län-

terna åtnjuter i Afrika just därför att de kan väntas ge en vänskap utan villkor och ge gåvor som afrikanen kan ta emot utan att försätta sig i en tyngande tack-samhetsskuld. Dessutom lockar vårt jämlikhets- och valfrihetssamhälle till närmare bekantskap. Vi har i Norden avlägsnat alla synliga klasskillnader, vi gör i princip inga skillnader mellan kön och raser, vi har religionsfrihet och politisk demokrati. Allt detta numera självklara, för oss själva men ingalunda för de nya länderna, är principer som säkert kommer att medföra en del praktiska problem vid utbyggnaden av Nordic centre i Tanganyika. Det bör vi vara medvetna om.

Fullt utbyggt räknar vi med att vårt nordiska utbildningssamhälle i Kisarawe-distriktet utanför Dar-es-Salaam skall omfatta bortåt 1 000 personer. Det skall vara vita män och svarta, det skall vara kvinnor och män. De nordiska experterna skall som regel ha infödda counterparts, motparter eller snarare medparter, som skall lära och sedan dela varje väsentlig arbetsuppgift. Likställigheten mellan experten och hans counterpart måste ta sig uttryck även i den yttre levnadsstandarden. Bostäderna i projektområdet t. ex. blir en provosten just på detta. De måste ha så mycket västerländsk bekvämlighetsutrustning, att de nordiska tjänstemännen och deras familjer inte tycker sig knuffade tillbaka till en boendestandard som vi för länge sedan lämnat bakom oss i Norden, men på samma gång får bostads- och skolbyggnaderna inte vara så mycket bättre än och överlägsnare de i Tanganyika vanliga, att skillnaden förvandlar dem till utopier som inte fyller någon pedagogisk funktion, därför att tanganyikerna aldrig själva får råd att kopiera dem.

Jag nämnde nyss att de skandinaviska ländernas jämlikhetsprinciper inte tillåter någon diskrimination efter ras och kön. Liksom vi i Norden har lika utbildningsmöjligheter för manlig och kvinnlig ungdom, vill vi se till att undervisningen i vårt Tanganyikaprojekt inte förbehålles bara det ena könet. Men om man som i Afrika är klart underförsörjd

med skol- och annan undervisning så är det ju förlåtligt, tycker även en gammal feminist som jag, om de styrande har förbehållit sina mycket knappa utbildningsmöjligheter åt sådana som kan beräknas efteråt stå till förfogande för allmän tjänst, d. v. s. har förbehållit dem den manliga ungdomen. Men inget land kan utvecklas stabilt och säkert om dess halva befolkning är analfabeter och slavar under sin okunnighet och under männen.

I det nordiska projektet vill vi markera detta plus jämlikhetskravet genom att anordna särskilda kurser vid jordbruksinstitutet även för husmödrar och dessutom gemensamma kurser för män och kvinnor. Vidare försöker våra förhandlare, mildt men ihärdigt, få myndigheterna i Tanganyika att gå med på att det blivande läroverket, som fullt utbyggt skall ha ett elevantal av 500, får ta emot även kvinnliga elever. Ett sådant försök att övertyga betyder inte att vi eljest dikterar för Tanganyika hur vårt biståndsprojekt skall se ut. Det har tvärtom programmerats helt utifrån vad Tanganyikas regering själv velat ge hög prioritet såsom viktiga element i landets egen utvecklingsplan.

En utgångspunkt för hela projektet och en princip som har inskrivits i avtalet för första femårsperioden är att Tanganyikas regering skall successivt överta ansvaret för hela projektet. Detta gör det dubbelt nödvändigt att vi inte bäddar för blivande klyftor mellan vilja och kunna i Tanganyikas egen regi, att vi inte siktar mot skyn när Tanganyika i bästa fall kan i framtiden vidmakthålla projektet i nivå med skogstopparna.

Men inte heller vi själva bör försiktigtvis sikta för högt eller för långt i begynnelsen av vårt inbördes samarbete. Ministerkommittén för nordisk u-lands-hjälp bör inte låta sig forceras eller lockas till nya nordiska utlandsprojekt förrän erfarenheterna i Tanganyika har lärt oss en viss samarbetsteknik. Vårt inbördes handlande har vi reglerat genom ett nordiskt avtal som slöts i Helsingfors för bara någon månad sedan. Detta avtal är byggt på FN-principen om lika inflytande för varje land — en röst för

varje land — medan kostnaderna fördelas efter bärkraft. Vi är jämnt fyra stycken i detta samarbete. Det är tänkbart att två av oss kan komma att omfatta en åsikt och förorda ett beslut som de två andra inte delar eller vill biträda. Vi har i vårt avtal avstått från alla konstruktioner med utslagsröst för ordföranden. Bortsett från att ordförandeskapet skall cirkulera mellan länderna menar vi att det är så viktigt att vi enas om de beslut och åtgärder vi gemensamt skall företräda utåt, att knappa majoriteter vore olyckligt. Det är då bättre att förfara som man gör i ett gott äktenskap — där de olika åsikterna väger jämnt låter man förslaget falla, om så är möjligt, eller jämkar sig fram till en lösning. Och vi är beredda att jämka och anpassa oss till varandra. Men det innebär bl. a. att den nationella byråkratien i våra respektive land får hålla sig i bakgrunden och inte sätta tvångströja på sitt lands delegater i de gemensamma organen, med förhandsdirektiv som försvårar nödvändiga kompromisser. Vi måste ha förtroende för varandra och sträva efter sådana samförståndslösningar som kan väcka anklang i Tanganyika.

Nordiska rådet, som tog initiativ till att ministerkommittén bildades våren 1961, bör sålunda kunna uppmana kommittén att fortsätta sina samråd och allteftersom Tanganyikaprojektet ger resultat och erfarenheter rapportera dessa till rådets sessioner. Men rådet får inte vänta sig att kommittén mycket snart skall anmäla nya konkreta projekt att behandlas i rådet. Även om ministerkommittén har diskuterat Nigeria som ett nytt land för nordiska insatser, har diskussionen hittills inte gett vid handen att det f. n. finns personella och ekonomiska förutsättningar för att bygga ut ett nordiskt centrum i Nigeria på samma sätt som i Tanganyika. Vad vi närmast siktar till är att måhända skicka ett expert-team med nordisk sammansättning och med inriktning på områden som passar såväl de nordiska ländernas sakkunskap som Nigerias behov. Detta är ännu föremål för sonderingar. Men jag vill sluta med att säga: hellre än att prestera nyheter vill ministerkommittén

prestera resultat, och erfarenheterna av det praktiska samarbetet får bli avgörande för fortsättningen.

Gísli Jónsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Helge Larsen, Danmark: Hr. præsident! Under debatten her i går blev der i væsentlig grad diskuteret alle de problemer, der rejser sig af de markedsforhandlinger, som i sidste uge i Bruxelles brød sammen. Jeg skal ikke her i dag gøre mange bemærkninger derom. Det gik som en undertone i det, der blev sagt under debatten her i går, at man fra alle sider ønskede friere handelsmuligheder, og dette ønske kan jeg ganske tilslutte mig. Jeg håber, at man også i disse friere handelsvilkår vil kunne medtage jordbrugs- og fiskeriprodukter i større udstrækning end det hidtil er sket. Mere skal jeg ikke sige herom på indeværende tidspunkt. I morgen vil jo forhandlingerne blive taget op i EFTA-rådet i Genève, og vi vil senere på ugen vende tilbage til disse spørgsmål.

Men, hr. præsident, der blev også under debatten i går behandlet et andet spørgsmål, som jeg gerne vil gøre nogle bemærkninger til — hr. Bertil Ohlin nævnte det i sin indledning — spørgsmålet om det videnskabelige og forskningsmæssige samarbejde mellem vore nordiske lande. Det er et problem, som Nordisk Råd har behandlet ved tidligere sessioner, og det er et problem, som jeg er overbevist om, vi også kommer til at beskæftige os med ved følgende sessioner, ikke fordi der ikke er sket noget på dette område, men fordi det er et spørgsmål, som vil beskæftige vore nationale parlamenter i de kommende år.

I øjeblikket er, så vidt jeg ved, udbygningen af forskning og undervisning et meget væsentligt program for samtlige nordiske lande. Man behandler lovforslag, og man behandler budgetbevillinger på disse områder i alle 5 landes rigsdage, og man planlægger udbygning af forskning og uddannelse på lang sigt, man arbejder med 10 års og 20 års planer. Jeg er derfor overbevist om, at vi

vil komme til at beskæftige os med dette også i de kommende sessioner.

Det er indlysende, at en hel række af disse problemer må løses på national basis. Det er simpelt hen en forudsætning for, at man i de enkelte lande kan give sine borgere de uddannelsesmuligheder, som de har krav på, men det er lige så sikkert, at en række af disse opgaver, som vore lande står overfor, ikke kan løses på nationalt plan; de vil for vore lande være alt for kostbare, alt for omfattende og vil i mange tilfælde kræve specialister i et omfang, som vore lande hver for sig ikke er i stand til at tilfredsstille. Derfor vil det være rigtigt, som det er fremhevet i Nordisk Råds resolutioner allerede fra 1961 i København, at man søger at løse en lang række af disse problemer på fællesnordisk basis. Når jeg nævner det her, er det ikke for kritisk at konstatere, at der intet er sket, siden denne rekommandation blev vedtaget i København i 1961; jeg vil endda gerne føje til, at der i det sidste år er sket ganske væsentlige fremskridt. Jeg skal ikke gå i enkeltheder her, det vil der være lejlighed til at gøre, når vi senere på ugen skal behandle beretningen fra Nordisk Kulturkommission, men jeg har gerne villet fremdrage det her for at gøre opmærksom på, at det er en sag, som man fra Nordisk Råds side stadig væk bør følge op og må gøre det ikke blot i rekommandationer, således som vi har mulighed for at gøre det på Nordisk Råds årlige møder, men også gøre det i den forstand, at de enkelte medlemmer af Nordisk Råd i deres nationale parlamenter følger sagen op og er — det vil jeg gerne fremhæve — velvilligt indstillet over for de bevillinger, som er nødvendige for at gennemføre det nordiske samarbejde, som vi tilstræber på disse områder. Det er naturligvis en vanskelighed i hele arbejdet, at man ved gennemførelsen af fællesnordiske projekter skal have bevillinger fra 5 landes parlamenter, men anderledes kan det naturligvis ikke være. Jeg vover ikke at tænke den revolutionære tanke til ende, at man skulle have en fællesnordisk bevillingsmyndighed på disse områder. Det ville formentlig lette situationen ganske væ-

sentligt, men jeg tror, det er noget, der ligger meget langt ude i fremtiden, om det nogen sinde lader sig realisere.

Men ud fra det fælles ønske, som vi i alle de nordiske lande har om at give vore borgere de bedst mulige uddannelsesvilkår og give vor forskning de bedste vilkår, både af hensyn til vore egne landes produktion og erhvervslivets udvikling, men også ud fra ønsket om, at vore borgere skal have de bedste muligheder for den personlige udvikling, den personlige dannelse, som ligger i de bedst mulige uddannelsesvilkår, anbefaler jeg, at man fra Nordisk Råds side følger dette arbejde med særlig opmærksomhed, og at man også har i erindring, at der er et spørgsmål, der kræver bevillinger inden for de enkelte stater og af hvert enkelt parlament.

Statsråd Aase Bjerkholt, Norge: La meg få lov til å knytte noen ord til det område som — som statsminister Erlander sa i går — mer enn noe annet befester de nordiske lands vilje til kontakt og vilje til ansvar overfor det internasjonale samarbeid, nemlig utviklingshjelpen. Først et par ord om en institusjon som skulle hjelpe oss i dette arbeid i Norden, nemlig Nordiska Afrika-instituttet.

Hr. Finn Moe nevnte i går at vi har all grunn til å være Sverige takknemlig fordi det lot sitt påtenkte Afrika-institutt i Uppsala bli til et nordisk Afrika-institutt, bl. a. ved at dets styre er sammensatt av representanter fra alle de nordiske land. Jeg er enig i at vi skal gi uttrykk for denne takknemlighet.

Når hr. Finn Moe etterlyste former og perspektiver i dette institutts arbeid som mer kunne understreke dets nordiske preg, vil jeg gjerne få lov å si at jeg har forstått dets arbeidsopplegg slik at det nettopp kommer til å få det preg som hr. Finn Moe ber om. Jeg tenker ikke bare på slike ting som at jeg senest for et par dager siden så utlyst 20 000 kroner i stipendier for nordiske forskere for Afrika-studier ved instituttet, men mer på at det er meningen at det skal sende både sitt materiell og

sin viten ut til de øvrige nordiske land, enten ved å sende trykksaker eller ved å sende sine forskere og sine forelesere over landegrensene til seminarer og liknende institusjoner. De skal kunne ta imot både studenter, eksperter, stipendiater og enhver annen som vil hente opplysning og drive forskning der. Dermed vil det skape et forgreningsmønster over Norden med instituttet som midtpunkt. At en vil utvide samarbeidet med de nasjonale forskningsmiljøer, er formodentlig helt riktig, men det er en oppgave som jeg synes en må forutsette at de respektive nordiske styremedlemmer selv tar opp og formidler gjennom styret.

Jeg er enig med hr. Finn Moe i at de andre nordiske land på sin side bør bidra til å bygge ut virksomheten, og dermed gjøre sitt til at dette nye nordiske Afrika-institutt kan få den anvendelse som Sverige innbød til.

Av talerne har bl. a. hr. Finn Moe vært inne på at man i Norden kunne gjøre flere ting nordisk i stedet for å ta oppgavene i hvert vårt land. Jeg synes det kan være naturlig å spørre om hvorfor man skal gjøre det nordisk. Jeg ser ikke bort fra at det kan være av verdi å gjøre oppgavene nordisk selv om det i og for seg ikke har noen spesielle fordeler ut over det.

Men på dette område, utviklingshjelpen, vil jeg gjerne få lov til å si noen ord om de fordeler som jeg tror at det har for hver enkelt av våre nasjoner å ha et nordisk samarbeid. Det er selvfølgelig altfor tidlig å gi uttrykk for noe som helst av konklusjoner på basis av erfaring etter denne korte tid, men jeg synes at man allerede nå kan se at hvis vi slår sammen våre sparsomme midler, både når det gjelder økonomiske midler og personellmidler, vil vi kunne gi de andre mer rasjonelle prosjekter, vi kan få råd til større enheter og vi kan få større variasjon i arbeidsoppgavene. Det er en verdi i seg selv. Men for de nordiske land betyr det at de får et større spennfelt å trekke erfaring på av dette nye område, noe som hvert land har bruk for, enten i det direkte samarbeid de hver for seg har med et utviklingsland, i et eventuelt utvidet nordisk

samarbeid på dette felt eller andre regionale planer, så det vil komme til nytte i den innsats som våre nasjoners folk skal gjøre i De forente nasjoner og i de internasjonale organisasjoner.

Jeg vil gjerne få nevne hvilken interesse dette nordiske samarbeid må ha vakt i våre land, en interesse som vi har kunnet måle ved de stillinger for lærere og landbruksekspertter som ble utlyst i høst som deloppgaver som skulle gis til Tanganyika etter våre første forhandlinger. Det er ikke stillinger i det nordiske prosjekt, men det er andre hjelpestillinger der nede. Vi fikk, jeg tror jeg vil si uventet mange søkere, og vi fikk særdeles gode søkere. Det er av de beste av våre folk som har vært interessert i å reise fra sine egne arbeidsoppgaver hjemme og for en tid gjøre en innsats i utviklingsland.

Jeg har lyst til å si at jeg har ikke inntrykk av, foreløpig iallfall, at det nordiske samarbeid sinker prosjektet. Det er 2 år siden Nordisk Råd første gang rekommanderte regjeringene å ta opp dette samarbeid. Det er knapt 1 år siden den første nordiske delegasjon reiste til Tanganyika for å undersøke om de hadde interesse av den nordiske hjelp, og vi er allerede kommet så langt at styret nå forhandler med entreprenører om kontrakter. Jeg tror nok at vi i hvert enkelt av våre land vil kunne si at når vi skal begynne med en institusjon av noe slag og vi ikke engang vet i hvilket distrikt av landet vi skal legge den, hender det at det tar enda lengre tid før man kan begynne å bygge. Bortsett fra den materielle hjelp vi kan gi, har jeg lyst til å gi uttrykk for en tanke som ofte har meldt seg for meg, om det ikke har en psykologisk betydning at de nordiske land kommer i samlet flokk og tilbyr sin hjelp. De blir utenfra ofte tilsynelatende oppfattet som noe av en enhet i Norden. Vi er små land, og jeg tror det har en verdi at vi viser at vi kan klare samarbeidet så langt at vi overfor et utviklingsland presenterer oss som en nordisk enhet. Det kan kanskje ha noe å bety i de områder av verden hvor nå nye små nasjoner famlende søker etter retningslinjer for et samarbeid

seg imellom for mer effektivt å kunne drive fram sin utvikling.

Helén, Sverige: Herr president! I Nordiska rådets annaler har ansträngningarna att samordna högre utbildning och forskning blivit nära något av en följetong. Men jag tror inte det är oartigt mot vår egen organisation att säga, att det knappast är en följetong som omfattas med samma publika intresse som tidningsföljetongen gjorde under sin guldålder, då äldre gentlemän nära nog kunde slå benen av varandra för att komma åt att köpa senaste utgåvan av något av de mest kända organen eller då unga damer slet varandra i håret för att inte gå miste om den spännande vägen fram till de älskandes kyss.

Nej, denna följetong är mycket odramatisk och ganska monoton. Jag tillät mig redan i Reykjavik likna den vid ett pingpongspel, där bollen vandrar långsamt mellan de olika institutionerna för att sedan utan alltför stort kraftupp-båd slås tillbaka till andra sidan av bordet. Emellanåt är det som om registrören av denna handling väljer ultrarapidtekniken för att isa upp några av de tekniska finessernas långsamhet.

Det kan väl inte heller vara nödvändigt att erinra den här församlingen om att dessa ansträngningar att samordna den högre utbildningen och forskningen begränsar sig till institutionella och administrativa åtgärder och att det inte på något sätt är fråga om att gripa in vare sig i de enskilda lärosätenas eller de enskilda forskarnas rättigheter och naturligtvis inte heller att på något sätt inkräkta på vad som traditionellt uppfattas som forskningens frihet.

Men som följetongsläsarna erinrar sig finns det några praktiska och konkreta åtgärder som är möjliga att vidta utan att man bryter mot dessa spelregler. Vi skulle kunna ta lärdom av vad som nu sker i fråga om hjälpen till utvecklingsländerna och direkt samordna mera kostnadskrävande geografiska och samhällsvetenskapliga forskningsprojekt och expeditioner till mindre kända länder. En annan sådan åtgärd, som också har nämnts här många gånger, är att kon-

centrera uppbyggandet av nya institutioner till ett eller flera lärosäten i stället för att sprida ut dem till samtliga som kan komma i fråga.

Jag vill här erinra om att det var den marinbiologiska forskningen som gick i tåten. Som ett andra exempel kan jag nämna att vi har fått sjörättsinstitutet i Oslo. Det Afrika-institut i Uppsala som herr Finn Moe i går apostroferade är ytterligare ett exempel, och det blivande institutet för arktisk medicin i Uleåborg utgör ett liknande positivt exempel.

Men det finns också möjlighet när man bygger ut redan existerande forskningsgrenar och institutioner att för dem skapa en koncentration, om man använder resurserna så att de koncentreras till en plats. Vi står för närvarande i Sverige i den situationen, att en hittillsvarande innehavare av en professur i sinologi avgår. Det är viktigt att de svenska myndigheterna då inte försummar möjligheten att koncentrera sina ansträngningar till ett östasiatiskt institut exempelvis genom att stödja den forskning som redan bedrivs i Köpenhamn. Och när det gäller den blygsamma kriminologiska forskningen frågar man sig, om det väl någonsin blir några vägande resultat förrän man har resolut bestämt sig för att satsa på en liten grupp av människor som från en forskningsinstitution kan genomarbeta fältet.

Herr Finn Moe var i går djärv nog att uttala önskemålet, att kulturutskottet skulle försöka utarbeta ett mönster för hur samnordiska institutioner av den här typen skulle vara uppbyggda. Jag är rädd att det är ett alldeles för djärvt utspel i en match där ultrarapidtakten är så självskriven som den är i det här sammanhanget.

Det instrument som vi har till förfogande är uppenbarligen från och med nu — och återigen, skulle jag vilja säga — den nordiska kulturkommissionen. När nu regeringarna i meddelandet i sak D 59 redovisar en planerad omorganisation, slås det fast att kulturkommissionen skall vara regeringarnas — inte Nordiska rådets — initiativtagande, rådgivande och utredande organ. Om detta är ingenting ont att säga, men jag

beklagar att man inte redan tidigare kunde ha bestämt sig för att inta en sådan hållning.

När Bertil Ohlin och jag vid olika tillfällen har pekat på att om kommissionen skall kunna fylla just denna uppgift, så är det nödvändigt att ge den personella resurser så att den verkligen kan utföra sitt arbete, har det hetat att det verkliga planeringsarbetet inte kan utföras av kommissionen, utan måste utföras i samband med det rutinmässiga arbetet inom departementet av de högre ämbetsmän som leder det budgetmässiga och i övrigt planerande arbetet för den nationella forskningen och högre utbildning.

Även det lät sig ju sägas, men man har då svårt att förstå att nordiska kulturkommissionen över huvud taget skulle ha något existensberättigande och önskar att de ansvariga väljer hållning, att antingen satsa på kommissionen eller också ersätta den med någonting bättre.

Nu är vi alltså framme vid den fas i spelet där man menar att det genom att föra in ämbetsmän och ge dem en central ställning i kulturkommissionen och genom att avlägsna parlamentarikererna skall bli möjligt att åstadkomma ett löpande samarbete som just tar sikte på att i det årliga budgetarbetet inplacera nordiska projekt. Det skulle precis lika gärna ha kunnat sägas och beslutas 1959 eller 1960 som 1963.

Herr Erik Eriksen exemplifierade i går konkreta samarbetsönskemål från den tekniska högre utbildningens och forskningens område, och han menade att vad man där hittills hade gjort var alltför svagt. Ja, om man ser till resultaten av de utredningar som här har begärts och delvis genomförts, så måste man helt hålla med herr Eriksen. Där emot finns det exempel på att i Sverige en rad privata tekniska institut har, låt vara inte alltid på ett föredömligt sätt, helt spontant kunnat utföra ett praktiskt nordiskt samarbete genom att uppta i flera fall en majoritet av elever från annat nordiskt land och ge dem en utbildning. Det är alltså uppenbart att det är möjligt att flytta studerande

från ett nordiskt land till ett annat, om institutionen som driver detta verkligen är aktiv själv och inte såsom de nordiska universiteten i stor utsträckning ställer sig passiva till hela det arbete som på det administrativa planet har utförts för att möjliggöra en studentvandring mellan länderna.

Jag har tillåtit mig att i ett tilläggsförslag till regeringsrapporten lägga fram några konkreta förslag till hur man nu skulle kunna gå vidare. I det ena fallet pekar jag på de olika redan existerande forskningsråden som ett forum för ett intensifierat samarbete. Jag menar att om vi, så som redan är fallet inom de tekniska forskningsområdenas arbetsfält, där man har ett sekretariat som jag nära nog vågar kalla gemensamt — Nordforsk — på samma sätt branschvis sammankopplade de olika forskningsråden inom det humanistiska, det samhällsvetenskapliga, det medicinska och övriga områden så långt, att man låte dem i en samlad pott förfoga över de anslag från respektive land som står till förfogande, så skulle här finnas ett verksamt och aktivt instrument för att åstadkomma att gränserna mellan länderna verkligen komme att överskridas snabbt.

Det finns enligt min mening två skäl att ge forskningsråden en sådan nyckelposition. Det ena är att vi där har den samlade överblicken över vad som är aktuellt på det egna forskningsområdet. Vi skulle kunna ha garanti för att de pengar som där satsas bleve rationellt och effektivt utnyttjade. Men vi skulle samtidigt — och det är det andra skälet — vinna någonting som på det nationella planet vore en god biprodukt, nämligen att den kritik som nu ofta riktas mot de personer som sitter i forskningsråden, att de tilldelar sig själva pengar och att de alltför snävt beaktar den forskningsinriktning som ligger dem personligen nära, skulle balanseras av de krafter och synpunkter som komme in från de andra länderna. Forskningsråden skulle uppfattas såsom mera representativa, mera överblickande och mera objektiva än vad nu ibland är fallet.

I samma tilläggsförslag har jag också föreslagit att de ämbetsmän, som leder budgetarbetet inom kultur- och undervisningsdepartementen i respektive länder och som väl i många fall blir de som kommer att ingå i kulturkommissionen i dess nya sammansättning, årligen skall träffas vid en sådan tidpunkt och under sådana förhållanden, att deras eget nationella budgetarbete inte är avslutat. Hur många gånger har inte något av de nordiska projekten nu fördröjts genom att budgetarbetet i ett land redan har nått så långt vid den tidpunkt när man haft att ta ställning till olika förslag, att det inte funnits möjlighet att inrymma ett nytt projekt. Nog skulle vi väl ändå kunna komma dithän att man kunde finna en för de olika länderna så gynnsam tidpunkt, att de ämbetsmän — i regel på statssekreterarplanet — som det här är fråga om skulle kunna komma till ett sammanträffande utan att vara bundna beträffande de ekonomiska möjligheterna.

Jag begär nu inte att de ansvariga statsråden på rak arm skall kunna ta ställning till dessa förslag, som alltså i någon mån bryter ultrarapidtakten i den pågående matchen och ändrar dess karaktär, men jag hoppas att kulturutskottet inte skall känna sig förhindrat att ta konkret ställning till dessa förslag.

Däremot skulle jag, herr president, innan jag slutar vilja rikta en direkt fråga till de närvarande ministrarna för kultur och undervisning: kan vi räkna med att Nordiska rådet till nästa års session får sig förelagd den treårsplan för samordning av högre undervisning och forskning som redan tidigare är utlovad? Vi begär inte att planen på något sätt skall vara satt i rullning och förverkligad, men vad vi skulle vilja veta och vad jag tycker att vi har rätt att få veta som enskilda ledamöter av Nordiska rådet är om förberedelsearbetet då kan ha framskridit så långt, att planen i sina huvuddrag kan visas upp för rådets medlemmar.

Undervisningsminister **K. Helveg Petersen**, Danmark: Jeg vil gerne knytte et

par bemærkninger til hr. Heléns indlæg. Jeg kan ikke svare på det konkrete spørgsmål, hr. Helén stillede, om de nordiske undervisningsministre ville være i stand til at komme med det forslag om en treårig planlægning, der er efterlyst.

Hr. Helén ønsker, at der tilrettelægges en fælles nordisk planlægning af investeringspolitikken inden for den videnskabelige forskning og inden for uddannelserne, så Norden bliver en enhed på dette område, men hvis dette skal kunne lade sig gøre, vil det efter min mening bl. a. forudsætte en stærkere økonomisk integration end den, vi har i dag mellem de nordiske lande. Der er en nøje sammenhæng mellem et samfunds økonomiske politik og dets investering i uddannelse og forskning.

Jeg afviser ikke tanken om en fælles nordisk planlægning, tværtimod, men det er svært på dette område at se, hvordan det kan lade sig gøre, hvordan vi kan rive det ud af den store sammenhæng og med ét slag skabe en nordisk enhed her, så længe en af de vigtigste forudsætninger, nemlig et snævert økonomisk samarbejde ikke er til stede, og så længe vi ikke i det mindste har skabt et fællesskab med hensyn til finansiering, f. eks. gennem et fælles nordisk uddannelses- og forskningsfond. Vi må, som Helge Larsen pegede på, gennem de fem parlamenter med bevillingsandragender. Under de nuværende økonomiske, politiske og bevillingsmæssige vilkår, har undervisningsministrene været henvist til at gå en besværligere og langsommere vej ved stykke for stykke at registrere og søge at udnytte alle enkeltmuligheder for videnskabssamarbejde.

Lad mig her sige, for at det skal være ganske klart, at ministerierne har taget denne opgave op med megen alvor. Der er lagt et meget stort arbejde i at finde frem til konkrete praktiske resultater, og at der er nået en god del, fremgår af den rapport, der foreligger fra regeringerne om samarbejde inden for uddannelse og forskning, en rapport kulturudvalget nu får lejlighed til at se nærmere på, og som man kan vende tilbage til i plenarmøderne sidst på ugen.

Disse bestræbelser, hr. præsident, må af al kraft videreføres. Vi må blot gøre os klart, at forholdene er yderst komplicerede, og at vi ikke kan nå resultater, der i realiteten forudsætter en stærkere baggrund end den, der nu engang eksisterer.

Helén, Sverige: Herr president! Den danske undervisningsministern Helveg Petersen har visat oss ett storslaget grepp på uppläggnngen av detta framtida samarbete, ett grepp som säkert övertygar oss om allvaret och noggrannheten i den planläggning som försiggår. Men nog blir man litet skrämnd inför tanken att ett konkret samarbete mellan institutioner på universitetsplanet skulle förutsätta en så långtgående ekonomisk samordning av det nordiska samhällslivet som minister Petersen här talade om.

Om detta skall vara målsättningen för de nordiska undervisningsministrarnas arbete, så är jag rädd att knappast någon av oss som nu sitter i rådet kommer att få se det som vi själva ändå skulle vilja se: flera konkreta och praktiska förverkligade samarbetsförslag.

Jag skulle vilja erinra herr Helveg Petersen om hans föregångare Jørgen Jørgensens grepp på sådana här saker. Det var pragmatiskt och erfarenhetsgrundat och hade icke alla dessa vidsträckta utblickar som nu kanske blir möjliga, men när han möt alla experter bestämt sig för att göra en sak, såg han också till att det blev gjort.

Borten, Norge: Flere talere også ved denne sesjons åpning beskjeftiget seg med Nordisk Råds betydning — eller snarere dets mangel på sådan. Bak disse uttalelsene synes man å skimte en motvillig erkjennelse av at Nordisk Råd ikke har oppfylt de forhåpninger som enkelte kanskje har stilt til det — i retning av markante beslutninger på den nordiske samarbeidsveien. Det er prisverdig å være utålmodig, så ikke sløvhetens skygge brer seg over alt hva vi ville og skulle, som hr. Ohlin siterte ved starten av debatten i går. På den andre siden kan man kanskje også som

uttrykk for en verdifull utvikling for de nordiske folk se at Rådet ikke har spilt med i dramatiske episoder.

Det er kanskje i samarbeidsbestrebelsene på det økonomiske og næringspolitiske område man synes at rådets befremmende uformuenhet har kommet sterkest til syne. Hva dette angår, tror jeg man gjør klokt i å erkjenne at rådets muligheter er begrenset. For til tross for at vi alle er klar over at den tekniske utvikling gjør de enkelte nasjoner stadig mer gjensidig avhengige, så eksisterer de nasjonale enheter fremdeles som til en viss grad avgrensede økonomiske systemer, som hver for seg må ha balanse i sin husholdning, og som hver for seg forsøker å oppnå en rimelig fordeling av produksjonsresultatet på sine enkelte borgere. Selv om vi teoretisk erkjenner det rasjonelle i en videre drevet arbeidsfordeling, må vi derfor også erkjenne de fakta som jeg her har pekt på. Og det er selvsagt en følge derav at en forsøker å oppnå en arbeidsdelingsprosessen lett støter an mot berettigede hensyn innenfor den enkelte nasjon.

Dermed vil jeg ikke ha sagt at vi skal unnlate stadig å speide etter muligheter for rasjonaliserende samarbeid også på dette felt, som aktive deltakere i de internasjonale organisasjoner overhodet. Det er sikkert mye å oppnå, men kanskje vil jeg ha tilføyet at etter min mening er det ikke tilstrekkelig for Norden å betrakte forholdet alene på en europeisk bakgrunn, men man må i enda større utstrekning sikte mot handelspolitisk samkvem i verdensmålestokk. Jeg har nemlig den oppfatning at skal Norden — og Europa ellers — få avløp for sin aktivitetstrang, så ligger ikke løsningen bare i europeisk integrering, blikket må rettes utover Europas grenser som marked.

Når jeg har framhevet dette, er det for at overdrevne forventninger til rådets rolle på det økonomiske og næringspolitiske område ikke skal lede til den konklusjon at rådet av den grunn er overflødig. Jeg tror nemlig at rådet har oppgaver å løse på mange andre områder ved å virke som et — la meg si — påskyndende organ. Og der er det

også resultatene kan spores, selv om forløpet kanskje føles litt hverdagslig, og ikke foregår som de store skjellsettende beslutninger.

Hr. Finn Moes tanke fra i går om opprettelse av et slags internordisk generalsekretariat, en etat som skulle bli en permanent våken samvittighet, kan selvsagt ha noe for seg, men jeg er ikke uten videre rede til å akseptere tanken, og jeg tror at det må bli de vanlige administrative organer i hvert av våre land som stadig må bli mer bevisst de rasjonaliserende muligheter som på de enkelte felter ligger i en nordisk løsning.

Når det gjelder de europeiske integrasjonsbestrebelsene, er det sagt at situasjonen tilsier at diskusjonen utstår til etter EFTA:s ministermøte i Genève. Enkelte talere har likevel berørt problemer som nå aksentueres gjennom sammenbruddet i Brussel.

Hr. Erik Eriksen mosjonerte for Danmarks interesse av å liberalisere samhandelen med jordbruksprodukter innen EFTA. Som kommentar til hr. Eriksens ønske vil jeg si meg enig i den svenske statsministers uttalelse i går, der statsministeren konstaterte at det bidrag de øvrige nordiske land kan gi til løsningen av det danske landbruksvareeksportproblem er begrenset. Det kan bli tale om i noen grad omlegging av den nødvendige suppleringsimport til Norden for øvrig.

Men her kommer inn et hensyn som vi etter min mening ikke må sette ut av betraktning i denne vår skrøpelige verden, nemlig matberedskapshensynet. Det forhold at vi ofrer betydelige deler av vår nasjonalinntekt til militær sikring av vår nasjonale trygghet, bekrefter det faktum at ingen kan garantere mot framtidige konflikter, med blokade og avsperring i sitt kjølvann. En militær beredskap har ingen mening uten tilsvarende næringsmessig beredskap. Det har all erfaring lært oss. Så lenge verden er som den er, vil derfor disse hensyn sette en grense for hvor langt det er fornuftig å gå på arbeidsdelingens prinsipp, når det gjelder produksjon av levnetsmidler.

Dette som et apropos til hr. Erik Eriksens ønske framført i hans innlegg i går.

Flere av de talere som hadde ordet i går, kommenterte rent generelt den pågående sammensmeltning i Europa og poengterte at denne integrering ikke måtte foregå i slike former at de samfunnsverdier vi betoner som vesentlige for vår livsstil, personlig frihet og demokrati, måtte gå tapt. Her er vi ved det etter min mening vesentligste punkt ved den europeiske situasjon. Det lar seg ikke nekte at den ramme Roma-traktaten skisserer, ikke har løst dette spørsmål.

Den danske Europatankeforkjemper, Per Federspiel, skrev nylig at løsning av spørsmålet om å sikre en direkte folkevalgt avgjørende innflytelse i et forenet Europa er den mest påtrengende utfordring til samtidens politikere.

Ingen er gitt å spå om den endelige utforming av framtidens Europa, men enkelte er forvisset om at det går mot en stadig intimere sammensmeltning. Aller mest de som har en slik oppfatning, burde være interessert i en fordomsfri diskusjon om hvordan vi ønsker oppbygd et framtidig demokratisk Europa. Og her skulle jeg anta at Norden med sine temmelig like tradisjoner når det gjelder verdsettelsen av personlig frihet og folkestyre, skulle ha muligheter til å forenes om et noenlunde enhetlig syn.

En taler sa i går at vi må bruke den tidsfrist vi nå har fått, til å gjøre opp vårt bestikk. Ikke minst når det gjelder dette — tross alle andre viktige hensyn — etter min mening alt overskyggende spørsmål, burde denne frist brukes til klargjøring av vår oppfatning.

Socialminister Pohjala, Finland: Herr president!

Till de mest oppmuntrande dragen i vår tid bør räknas att människosläktets samvete har börjat vakna inför all den nöd som råder på flere håll i världen. Denna nöd är vårt århundrades största sociala fråga och att lösa den anses vara en gemensam plikt för världens alla folk.

Dessa ord yttrades av Finlands president vid öppnandet av rikssamlingen

gemensamt ansvar, vars resultat till en betydande del kommer att användas utanför Finland.

Finland har under tiden efter det andra världskriget löst sina svåra ekonomiska problem utan hjälp utifrån. Denna omständighet har bidragit till att man hos oss senare än i många andra länder fäst uppmärksamheten vid den till utvecklingsländerna riktade biståndsverksamheten. Men då levnadsstandarden i det egna landet stigit har man allt mera börjat inse betydelsen av utvecklingshjälp. Statskommittén som tillsatts för att planlägga organisationen av Finlands utvecklingshjälp kommer att avge sitt betänkande denna vår.

En av Förenta Nationernas viktigaste uppgifter är höjandet av levnadsstandarden i utvecklingsländerna, och man anser att FN genom att avlägsna nöd och elände ur världen arbetar för sitt viktigaste mål: tryggheten av världsfreden.

Finland har hittills deltagit i utvecklingshjälpen närmast genom FN, som disponerar över den behövliga organisationen och har stor erfarenhet på området. Vi har ökat våra bidrag till FN:s fonder och vår avsikt är att fortsättningsvis höja beloppen, men vi är dock medvetna om att vi ligger mycket efter de andra nordiska länderna, som innehar tätplatser i utvecklingshjälpens statistiker.

Sedan Nordiska rådets tionde session har nordiska ministerkommittén för utlandshjälpen grundligt förberett Tanganyika-projektet. Vid planerandet av undervisningscentralen har man lagt särskild vikt på att verksamheten samordnas med tanganyikanernas egna utvecklingsplaner. Det vittnar om utmärkt nordiskt samarbete att ekonomiminister Philip å de två nordiska ländernas vägnar undertecknade överenskommelsen med Tanganyika.

Det är synnerligen viktigt för verksamheten i utvecklingsländerna att man får kompetenta experter, vilka förmår anpassa sig till främmande förhållanden. Vid rekrytering av experter torde vissa gemensamma problem uppstå i de nordiska länderna. För att stimulera intresset för expertverksamheten, vore det önskvärt att få klara bestämmelser om

beviljande av tjänstledighet för personer, vilka deltar i biståndsverksamhet utomlands, om räknande av expertverksamheten till godo som tjänsteår och pensionsår, om ersättande av experternas sjuk- och olycksfallskostnader samt om beskattning av experternas lön. Vid internordiska biståndsprojekt vore det betydelsefullt om bestämmelserna rörande dylika förmåner kunde harmoniseras.

De nordiska staterna med deras demokratiska styrelseskick, höga kultur och utvecklade socialvård har mycket goda förutsättningar för biståndsverksamhet. Vi anser denna praktiska verksamhet vara en utmärkt form för nordiskt samarbete och är gärna beredda att fortsätta därmed även utanför Tanganyika. Med förenade krafter uppnår vi inte endast bättre resultat, utan sprider även bland de nyuppkomna staterna i Afrika kännedom om det samarbete som Nordiska rådet representerar. Vi hoppas att de nordiska länderna snart skall få där flere ambassader, vilka vore till stor nytta för biståndsverksamheten och kunde bevara och vidare utveckla de kontakter som upprättats genom denna verksamhet.

Cassel, Sverige: Herr president! Situationen i dag när Nordiska rådet åter har samlats är mycket olika den som rådde när vi sist möttes i Helsingfors. Ur europeisk synpunkt har horisonten mörknat på ett ytterligt allvarligt sätt, men ur den nordiska sammanhållningens synpunkt vågar man kanske, särskilt efter de deklARATIONER som här från olika håll har givits, i dag se ljusare på förhållandena än vad man då kunde.

Avbrottet av förhandlingarna i Bryssel har tolkats på en rad olika sätt. Vad det avbrottet egentligen innebär kan väl ännu så länge bara bli föremål för mer eller mindre kvalificerade gissningar. Ett är dock klart: general de Gaulle har sin uppfattning om Europa, och de krafter som har legat bakom tillskapandet av EEC har en helt annan uppfattning. Det må vara ett önsketänkande från min sida eller inte, men jag tror att vad vi just nu upplever är ett interregnum. Jag tror

att den entusiasm ute bland de europeiska folken, och inte minst bland de nordiska, för en europeisk integration i enlighet med de ideal, som legat bakom tillkomsten av EEC, inte står att hejda utan möjligen kan bromsas upp för en längre eller kortare tid. Förr eller senare kommer vi, om jag är sannspådd, till den tidpunkt då den nuvarande splittringen förvandlas till allmän europeisk enighet.

För de stater som står samlade inom EFTA gäller det nu två ting — de måste hålla ihop och de måste ha tålamod. Om man här skulle tappa nerverna och låta tillfälliga misstämningar ge upphov till konstlade motsatsförhållanden i Europa, så kan det leda till bestående och svår skada.

De nordiska staterna måste i alldeles speciell grad hålla samman och söka efter lösningar, som kan tjäna deras och det nordiska samarbetets gemensamma intressen. I och med att det engelska medlemskapet inte blir av har samtliga EFTA-stater, och det gäller inte minst Sverige, mött en ny och besvärlig situation. Dock finns det ingen som helst anledning för oss i Norden att försöka dölja, att det inom den nordiska familjen, som har råkat ut för de allra största svårigheterna, är Danmark. I den mån den danska jordbruksexporten kommer att drivas bort från sina traditionella marknader inom EEC, och särskilt från den västtyska, kan det innebära betydande avsättningssvårigheter och ekonomiska avbräck för hela det danska folkhushållet.

Det är uppenbart att övriga EFTA-stater inte med likgiltighet kan se på sådana förhållanden. Men problemet om vad som skall kunna göras från EFTA:s sida för att kunna stödja Danmark är på intet sätt lättlost. Det problemet bör emellertid göras till föremål för ett förutseendelöst, ingående studium som bör omfatta både kortsiktiga arrangement och åtgärder på längre sikt.

Såvitt nu Sverige angår måste man emellertid hålla i minnet, att våra möjligheter att öka importen av danska jordbruksprodukter just för närvarande ter sig i hög grad begränsade. Vi kommer troligtvis själva att genom EEC:s jord-

brukspolitik förlora den västtyska marknaden, som vi tidigare haft för en del av våra egna jordbruksprodukter. Och vi har vidare, om vi skall kunna fortsätta att föra en alliansfri utrikespolitik, ett ofrånkomligt behov av en tryggad livsmedelsberedskap. Vi har slutligen en jordbruksbefolkning, vars ekonomiska levnadsstandard ligger så långt efter övriga inkomsttagares, att det skulle vara orättfärdigt och orimligt att vältra ytterligare bördor på dem.

Men när detta är sagt vill jag upprepa: Vår goda vilja finns, och det skall våra danska vänner vara fullt övertygade om. Vi hoppas och tror att det ingående studium av det föreliggande problemet, som nu måste till, skall ge lösningar, som vi för närvarande inte omedelbart kan skönja.

Jag uttalade för ett år sedan stora bekymmer över de nordiska staternas möjligheter att hålla sin enighet samman. Jag fruktade då att den situationen skulle vara nära, då Danmark och Norge blev fullmyndiga medlemmar av EEC, liksom England, medan måhända Sverige och Finland kunde bli lämnade utanför. Vad som hänt i Bryssel, hur beklagligt det än är, ger det nordiska samarbetet förnyat innehåll. Möjligheterna för de nordiska länderna att nu hålla samman i solidaritet och vänskap har ljusnat. Även om EFTA-sammanhållningen måste vara det primära, utesluter denna sammanhållning ingalunda att de nordiska folken inom EFTA odlar speciella vänskapsförhållanden och håller speciellt nära kontakt.

I den situation, vari vi befinner oss, är det mer än någonsin nödvändigt med intensivt ekonomiskt samarbete över de internordiska gränserna. Och i främsta rummet måste här enskilda initiativ tas. Inom en rad industrigrenar är det forskningsarbete, som är nödvändigt för att vederbörande företag skall kunna hänga med i den hårdnande konkurrensen, så oerhört dyrbart och krävande, att endast mycket stora enheter har möjlighet att finansiera denna verksamhet. Våra företag här uppe i Norden, som alla är relativt små, kommer att få möta de väldiga koncernerna i Europa och USA.

Våra företag tvingas därför till samverkan av klart företagsekonomiska skäl. En sådan samverkan kan, i synnerhet om den kan ges sådana former att den på intet sätt äventyrar självständigheten och handlingsfriheten, vara tillfredsställande och nyttig för alla parter.

I art. 19 av nordiska samarbetsöverenskommelsen har de fördragsslutande parterna förklarat sig villiga att söka lägga förhållandena tillrätta för direkt samarbete mellan företag i två eller flera av de nordiska länderna. Det var i den andan, som såväl Karl-August Fagerholm som statsminister Karjalainen i går talade.

Låt mig till sist, herr president, uttrycka en lika lågmäld som bestämd önskan att det nordiska samarbete, som nu inleds uppe på nordkalotten, måtte få bli ett samarbete inom familjen.

Statsråd Helge Sivertsen, Norge: Eg vil gjerne seie noen ord om det kulturelle samarbeidet i Norden, som fleire har vore inne på. Noen meiner vi er komne kort i dette samarbeidet og at det nordiske kulturelle fellesskap står i fåre. Det finst også dei som peikar på at det er større påverknad på dei nordiske lands kulturliv frå Europa utanfor oss og frå Nord-Amerika særskilt, enn den innbyrdes påverknad og stimulans dei nordiske folk imellom. Nå veit vi vel nokså lite om dette. Det vi veit er at hundretusen, for ikkje å seie millionar av menneske reiser til andre nordiske land kvart år, med dei mange personlege kontakter og dei inntrykk av dei andre nordiske lands folk, kultur og landskap som det gjev. Vi veit at eit millionpublikum i dei nordiske land ser felles televisjonsprogram, etter kvart ikkje så reint få av dei, vi veit at lydradioen har samarbeid som også gjev direkte kontakt, vi har direkte samband mellom dei aller fleste organisasjonane i dei nordiske land, store og små, politiske og upolitiske, vi har samband mellom bedrifter, mellom sosiale og kulturelle institusjonar av ulike slag. Representantar og tillitsmenn i våre mange kommunar har livleg og interessant samkvem over dei nordiske grensene, og i

dei statlege organ er det også nær kontakt.

Når det gjeld spesielt det kultursamarbeidet som det offentlege har ansvaret for, er det særskilt grunn til å peike på det som skjer i det nordiske skoleverket. Heile det nordiske skoleverket blir nå forma ut i intimt samarbeid. Sveriges enhetsskole og Norges nye folkeskole står kvarandre svært nære, og dette gjeld obligatorisk niårig skole opp til 16 års alder. Også skoleutbygginga i andre nordiske land skjer med eit blikk på det nordiske fellesskapet. Arbeidet blir ført fram i samsvar med dei retningslinene som det nordiske undervisningsministermøtet i Reykjavik i 1955 drog opp, og der det vart tilrådt at »skolans vidareutveckling i de nordiska länderna sker på sådant sätt, att största möjliga samstämmighet de olika länderna emellan uppnås.»

Denne parallelle utbygging av skolen, særleg då den obligatoriske skolen, er eit nordisk kulturpolitisk tiltak med djuptgåande verknad. Om vi går inn i undervisningsplanane vil vi snart oppdage at Europa og verda, det allmenne kulturstoffet blir sett frå samme synsvinkel, frå dansk, finsk, islandsk, norsk, svensk synsvinkel, som i relasjon til den verd som ligg utanfor, er ein nordisk synsvinkel med den felles innstilling dette gjev til dei som får si utdanning i nordiske skolar. Noe betyr også det som hr. Ohlin var inne på, det spesielle nordiske kunnskapsstoffet i skolen. Han såg det som ei viktig sak om elevane i folkeskolen kunne få sjå og høyre ein nordisk reiselektor, og det var sikkert verdfullt om ein kunne bygge ut den ordninga, men viktigare er vel her balansen i sjølve undervisningsstoffet mellom det nordiske og det allmenne. Det blir lagt ikkje så lite vekt på det spesielle nordiske undervisningsstoffet nå i dei undervisningsplanane som blir utarbeidde og gjennomførte i heile Norden i desse åra.

Det som her er sagt om den obligatoriske utdanning i Norden, gjeld også i ikkje liten grad den høgre skolen, særskilt folkehøgskolar og gymnas. Det hender vel ikkje at ein ny undervis-

ningsplan eller ei omlegging innan eit skoleslag i eit nordisk land skjer, utan at dei som arbeider med det set seg inn i korleis tilsvarande spørsmål blir løyste eller arbeidde med i andre nordiske land. Det er nær kontakt også i det store området som yrkes- og fagskolane dekkjer i så måte.

Når det gjeld høgre undervisning og forskning er det ganske nær kontakt mellom universitet og høgskolar. Lærarkreftene og forskarane samarbeider i fag for fag og universiteta samarbeider også som institusjonar. Eg nemner som eksempel at vi frå norsk side kunngjer våre professorat i andre nordiske land, og vi bruker stendig komitear med nordiske medlemmer til å vurdere søkjarane til vitenskaplege nøkkelstillingar. Det skjer eit samarbeid så naturleg og friksjonsfritt at det snautt blir lagt merke til. Vi er også i ferd med å få til eit større nordisk samarbeid om felles institusjonar og om arbeidsdeling mellom institusjonar. Her vil vi, som det er peika på av fleire, kunne koma lenger, og med den forståing dette arbeidet nå har fått i universitet og høgskolar og i forskningsråda, er ikkje eg i tvil om at vi nå skal kunne utvikle dette samarbeidet vidare der det er til gjensidig gagn. I dei store fag må dei enkelte land ha undervisning og forskning. Kvar for oss er vi nøydd til nasjonalt å gjennomføre store og krevjande utbyggingsprogram for å skaffe nok studieplass og å skaffe forskningsvilkår. Men det er òg vesentlege føremoner å oppnå gjennom samarbeid på område der dette er naturleg. Og det er kome i gang eit samarbeid over eit vidt felt, eit samarbeid som gjev resultat og som er til styrking av forskning og høgskoleundervisning. Dette direkte nordiske samarbeidet i høgre undervisning og forskning som er kome i gang, har nå nådd eit omfang som krev årlege budsjett på om lag 15 millionar norske kroner. Så noe er her nådd.

Av dei nye ting som er i arbeid vil eg som døme særskilt nemne fysisk oseanografi, aerodynamikk og aeroplanlære. Det gjeld område der vi både av økonomiske grunnar og av omsyn til menneskelege ressursar kan nå vesent-

leg lenger i samarbeid enn kvar for oss. Det er også naturleg å nemne, som det har vore nemnt før her, samarbeid om institutt for studium av andre lands eller landområdes kultur. Hr. Finn Moe har alt nemnt det afrikanske instituttet i Uppsala, og det er også grunn til å styrke vårt studium av Latin-Amerika og av asiatiske land vesentleg, og samarbeide om det. Det er elles ei lang rekkje andre tiltak som det også vil vera fruktbart å arbeide med og som det vil bli arbeidd med med sikte på ei løysing.

I den melding som er lagd fram for rådet om denne saka er mest heile alfabetet teke i bruk for å rekne opp slike aktuelle saker — eg trur det er brukt frå A til V. Dersom min danske kollega Helveg Petersen hadde hatt høve til å få ordet igjen for ei tid sidan, trur eg han ville ha gått nærare inn på dette, fordi at i hans departement som i alle andre undervisningsdepartement er det dette som er retningslina, å ta sak for sak og prøve å få til ei konkret løysing der det kan bli eit resultat.

Det kan, slik desse sakene ligg til, vera visse vanskar med å dele opp i 3-årsplanar. Eg skulle tru at det var meir føremålstenleg om ein år for år gjorde greie for resultatet og dei aktuelle saker som då var under arbeid. Men det får sjølvstakt rådet vurdere nærare, om ein meiner det kan vera ein tenleg måte å føre desse sakene på.

Eg trur vi har funne fram til ei realistisk form når det gjeld drøfting og førebuing av samarbeidstiltak på dette området, og eg legg særleg vekt på at det no er ved å arbeide seg fram ei sterkt positiv innstilling hos dei vitenskaplege institusjonane det i første rekkje gjeld. Det er avgjerande for at vi skal få så gode resultat som vi bør kunne få i dette arbeidet. Den styrking av Nordisk Kulturkomisjon som det er tatt sikte på, vil i denne samanhengen også koma til å bety mye. Denne omorganiseringa av Kulturkomisjonen er drøft av undervisningsministermøtet og blir her lagd fram for Nordisk Råd før det blir gjort endelege regjeringsvedtak. Vi er med denne omorganiseringa og med den styrking av dei nasjonale planleg-

gingsinstansane på det vitenskaplege området som delvis er skjedd og som delvis må skje, etter mitt skjøn i ferd med å få ein administrativ situasjon som skulle vera gunstig for løysing av tiltak også på felles nordisk basis. Men vi må vel her som elles ha det siktemål når det gjeld ordning av administrasjon at vi skal kunne oppnå det størst moglege resultat med det minst moglege apparat. Det meiner eg kan vera noko å ha i tanke også når det gjeld nordiske institusjonar og samarbeidsorgan. Vi skal ikkje skapa fleire eller utbyggje dei meir enn det som er strengt nødvendig for å kunne oppnå det resultat som er tenleg. Eg kan nemne som eit døme — det har vore nemnt før av hr. Helén — Teknisk naturvitenskapelig forskningsråd, som etter mitt skjøn her har funne fram til ei god og smidig samarbeidsform der dei med små utgifter til administrasjon oppnår vesentlege resultat.

Vi skulle snart nå stå i den stilling at vi i alle utbyggingssaker administrativt kan ta dei nordiske omsyn som det er rett å ta, og slik at vi også vil kunne vurdere dei tilfelle der løysinga må liggje i eit vidare samarbeid, eit samarbeid utover Nordens grenser. Det vil vera tilfelle ikkje så sjeldan på det området vi her drøfter. Her som elles gjeld det at korkje Norge eller Norden, eller Europa for den saks skuld, er seg sjølv nok.

Presidenten övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Helén, Sverige: Statsrådet Sivertsen lämnade oss en mycket intressant upplysning i sitt inlägg här när han antydde att hans egen och möjligen de övriga ministrarnas uppfattning nu skulle vara den, att man inte skulle lägga fram en treårsplan beträffande samarbetet för högre undervisning och forskning, utan arbetar med rullande planer, som för ett år i taget innefattar upptagna projekt.

Även detta var utomordentlig intressant och rimligt, och liksom allt annat som sägs av ministrarna låter det sig mycket väl sägas, men vi rådsledamöter har fått leva i den uppfattningen, att

ministrarna i sitt samarbeite siktade på en treårsplan och våra egna bidrag har naturligvis utgått härifrån. Jag har inte någonting emot att man med ledning av erfarenheterna justerar sin uppfattning. Det beklagliga är bara att det skall ta så lång tid innan man når fram till denna djupare insikt.

Vad statsrådet Sivertsen sade om de små utgifterna för administrationen kan jag helt instämma i. Det är naturligvis inte fråga om att skapa ett nordiskt samarbete för samarbetets egen skull, men om man räknar ihop kostnaderna för alla de överläggningar som hittills har hållits med så ringa resultat, kan det tänkas att inte heller den uppläggningsvisar sig vara särskilt ekonomisk.

Jag är ledsen, herr president, om jag framstår som ett irritationsmoment. Jag vill försäkra ministrarna, att denna envisa uppmärksamhet från min sida inte har någon annan bakgrund än den att jag önskar er största möjliga framgång i ert arbete.

Statsråd Helge Sivertsen, Norge: Det synspunktet att det kan vara vanskeleg å avgrense desse programma til bestemte tidsperiodar, er det gjort greie for i det dokument om saka som no er lagt fram for Nordisk Råd, slik at rådet på vanleg måte har høve til å ta stilling til det.

Elles må eg seie at eg på ingen måte har oppfatta hr. Helén som eit irritierende element, men som eit stimulerende.

Helén, Sverige: Jag tackar statsrådet Sivertsen för denna vänlighet. Jag hoppas det skall vara så när vi möts nästa gång, att hans planer är betydligt närmare sitt förverkligande än vad de gamla planerna var så att vi kan följas åt även den gången.

Bondevik, Norge: Under Helsingforsmøtet i fjor, såg Norden ut til å vera meir kløyvd enn på lenge når det galdt vitale og aktuelle politiske spørsmål. I denne situasjonen prøvde Nordisk Råd å berga stumpene av det økonomiske samarbeidet som heldt på å brotna på grunn av den ulike stode fleire av dei

nordiske landa hadde teke, eller ville ta til marknadsproblema i Europa.

Bakgrunnen var den at kvart land i fyrste rekkje fann at det måtte tenkja på sin eigen økonomi utan å vilja ta særlege omsyn til situasjonen i dei andre nordiske landa.

Eitt år er no gått etter at den nordiske samarbeidsavtalen fekk si form, men det har vore lite ein kunne gjera i denne tida fordi alt var så uvisst med EEC og dei søknader som venta i Brussel. Dei verka som bremseklossar på det nordiske samarbeidet på det økonomiske felt.

No spørst det etter kjensgjerningar, etter vilje, og jamvel etter offer. Dei fine talemåtene i festlege stunder er ikkje nok. Det har vore for mykje av dei. For om lag 100 år sidan hadde me den akademiske rørsla som nytta store ord om skandinavismen, samarbeidet og einskapen, men då det røynde på, brast såpebobla, for ho var stort sett av luft.

Samarbeid set krav til alle, både borgarar, parti og samfunn. Skal nordisk politikk lukkast betre enn før, kjem ein ikkje utanom gje- og ta- prinsippet. Kvart einskilt land kan ikkje venta berre å få føremoner for seg. Det må også gje offer for det det får. Me må vera viljuge til ei produksjons- og arbeidsdeling i Norden. For det let seg ikkje gjera å hausta av same treet for alle land.

Situasjonen i dag er den at me truleg får ein ny sjanse til samarbeid i Norden. Etter mitt skjøn er me no inne i det ein kan kalla ein lagnadstime. Ingen kjenner framtida eller utviklinga. Me må difor gå ut frå det realistiske grunnlaget som no synest å eksistera. Slik ser iallfall eg det. Fellesmarknaden er stengd for tida for dei nordiske landa som ville koma inn som medlemmer, og dermed står me i Norden meir likt enn før, og det reknar eg for ei lukke, og har gjort det heile tida. Me har fått ei ny plattform, og må prøva å stå saman på denne. Kva utvegar som kan opna seg, veit eg ikkje meir enn nokon annan, men me har i alle fall ein ny sjanse til å stå saman meir enn før i EFTA, som me etter mitt skjøn må byggja på og som me må byggja ut til nye område og bruka som tingingspartnar med EEC.

Dei nordiske ministrane som no skal møta i Genève må etter mitt syn på førehand ha arbeidd seg saman og representera eit nordisk standpunkt i alle livsviktige spørsmål. Hovudoppgåva i nordisk politikk i dag må vera å arbeida for å finna ei tilknytingsform mellom EFTA og EEC. Me kan ikkje slå oss til ro med situasjonen som han er i dag. Eg trur at tilhøva ligg betre til rette no enn før etter bruddet i Brussel, korleis ein no måtte sjå på det. Ingen av dei to hovudpartane EFTA og EEC kan vera tent med å stå imot einannan i lengda, og ikkje minst det skiljet som ein tydeleg merker mellom dei fem og den eine bør etter mitt skjøn leggja vegen meir open for eit nærare og betre samarbeid mellom EFTA-statane og EEC. Eg kan ikkje godt tenkja meg at Frankrike, jamvel under de Gaulle i lengda kan køyra på si eiga line. Med det vidfemnande samarbeidet som me driv, internasjonalt, europeisk og nordisk, frår eg at det er det siste som har dei største sjansar til å bera gode frukter snøgt, og det står til oss om det skal verta slik. Jamvel om dei nordiske landa i mangt har svært ulike økonomiske interesser, må ein kunna stå meir saman utetter enn ein har gjort mange gonger før og hjelpta kvarandre i dei situasjonar som er svært viktige for kvart land. Og kan me ikkje makta å stå meir samla om dei store og avgjerande spørsmåla som i dag er brennaktuelle, så bør ein etter mitt skjøn ta opp til ny vurdering om dette svære apparatet som me har i Nordisk Råd svarar til sitt føremål. Ingen er vel i tvil om at det har svulma sterkt opp i det siste. Skulle ein ta opp den ideen som har vore nemnd på dette møte om eit utbygt og sterkt sekretariat — noko som eg i dag ikkje kan ta noko standpunkt til, — så må føresetnaden i alle tilfelle vera åt andre sider ved Nordisk Råd vert rasjonaliserte. For det er vel ikkje mange som vil hevda at det i dag er noko særleg godt samsvar mellom apparat og resultat. Dei samarbeidsformer som ein hadde før Nordisk Råd såg dagens ljøs, gav også resultat — eg har inntrykk av at det er mange som har gløymt det — jamvel om det kanskje tok lang tid før ein

nådde resultat — og det gjorde ein utan at ein hadde det svære apparatet som er kome i sving i det siste. No vil eg gjerne poengtera at dette på ingen som helst måte kan tydast slik at eg ikkje har tru på Nordisk Råd. Tvert imot. Eg meiner at det vil leva og at det har ei stor oppgåve når det har funne si rette arbeidsform. Men det er nokså tvilsamt at det skyt opp fleire og fleire store komitear og at me får meir og meir dobbeltarbeid. Og det siste som ligg føre er vel eit nytt skudd på det same treet — at dobbeltarbeidet kan verta endå meir dobbelt, og det er vel ingen av oss tent med.

Hegna, Norge: I Presidiets rapport har man jo pekt på de hovedoppgaver som man tenker Rådets sesjon særlig vil ofre oppmerksomhet på. Det er markeds-spørsmålene. Så er det nordisk samarbeid for utvikling av høyskoler, vitenskapelige institutter og forskning. Og det nordiske samarbeid når det gjelder hjelpen til utviklingslandene.

Det er ganske rimelig at generaldebatten berører alle disse spørsmål som er stilt opp som hovedspørsmål, og det har da også skjedd. Jeg vil ikke beskjefte meg med alle disse spørsmål. Jeg vil straks si at det som jeg selv betrakter som det viktigste i mitt innlegg, er de spørsmål som knytter seg til utviklingen av og samarbeidet om undervisning og forskning.

Jeg har også gjort noen antegnelser omkring det første spørsmålet, nemlig markedsforhandlingene, og hvis tiden tillater det, kommer jeg kanskje til å bringe det fram. Spørsmålene om hjelpen til utviklingslandene vil jeg la ligge for mitt vedkommende. Jeg synes det er sagt mange gode ting om det, og jeg har på dette tidspunkt ikke noe å tilføye.

Når det gjelder spørsmålet om samarbeidet på det forskningsmessige og undervisningsmessige område på det høyere stadium, vil jeg ta mitt utgangspunkt i en uttalelse som falt fra professor Ohlin i går, og som jeg skal få lov til å lese opp. — Min venn Finn Moe bad i går om unnskyldning for sin svensk. Jeg vil gjerne også få be om unnskyldning for min svensk, som naturlig nok er en-

da verre enn hans. Hr. Ohlins uttalelse lyder slik:

Länge har talats om en samordning be-
träffande högre utbildning och forskning.
En del har också gjorts, men det finns en
tröghet i det av enorma arbetsuppgifter på
hemmaplan belastade administrativa ma-
skineriet, som syns oöverkomlig. Den na-
tionella planeringen skjutes av begripliga
skäl före en samordning, som därför nästan
aldrig blir av, i varje fall icke kommer till
stånd på ett stadium då den skulle få reell
betydelse.

Jeg tror dette er et ganske godt ut-
gangspunkt for noen bemerkninger til
det spørsmål som her behandles. Og som
man ser av dagsordenen og de dokumen-
ter som vi har fått, så er det en del or-
ganisatoriske spørsmål som er reist, som
har sammenheng med dette problemet.
Der er forslag om utbygging av en kul-
turell niomannakomiteé, og der er for-
slag om omorganisering av Nordisk Kul-
turkommisjon. Og i debatten her er dis-
se spørsmål brakt i sammenheng med
det viktige emne som da presidiet har
anvist som et av hovedemnene for
denne sesjon. Vi kommer jo tilbake til
de konkrete forslag eller opplegg når det
gjelder niomannakomiteéen og Nordisk
Kulturkommisjon senere, etter behand-
ling i vårt kulturutvalg, og vi vil vel da
ha bedre grunnlag for å drøfte det enn
vi har i dag, og det er jo heller ikke me-
ningen at man i generaldebatten skal gå
slik i detalj.

Jeg vil ikke underkjenne betydningen
av at man besjeftiger seg med disse or-
ganisatoriske spørsmål som knytter seg
til niomannakomiteéen og omorganise-
ringen av Kulturkommisjonen. Det er
riktig, det er skjedd på tidligere møter
i kulturutvalget i Nordisk Råd og skjedd
i Nordisk Kulturkommisjon, og man har
vel ikke egentlig inntrykk av at man har
tenkt seg at man skulle være ferdig med
denne drøftelse. Det var likesom noe
som var i veien, og jeg kan godt tenke
meg at mye av det som er lagt opp i det
opplegget som vi nå har, kan gi im-
pulser til nyordninger som i noen ut-
strekning kan imøtekomme de behov
som måtte være til stede. Og vi har fra
statsråd Helge Sivertsen her nå fått hø-
re at det forutsettes at opplegget skal

drøftes i kulturutvalget og i rådet, og
først etter at det er skjedd vil de respek-
tive ministre i sitt samarbeid ta stand-
punkt til hvilken konklusjon man skal
trekke ut av det hele.

Alt dette er godt og vel. Men jeg for
mitt vedkommende vil si at om man vil
få en videre utbygging og fortsettelse av
det arbeid som er gjort, så tror jeg det
har nokså liten betydning i forhold til
denne store oppgaven: når det gjelder
samordning av den kulturelle utvikling
på forskningens og den høyere viten-
skapelige utdannelses område. Jeg tror
ikke det får noen særlig betydning der.
Det kan være stimulerende, og man har
hørt tidligere i debatten at de stimule-
rende elementer setter man pris på på
alle hold, men den spesielle oppgave
som hr. Ohlin har reist i sitt innlegg
som jeg siterte, den mener jeg ikke man
egentlig kan løse gjennom de opplegg
som man har. Jeg tror det trenges noe
mer. Og det var jo også det som vel var
et sentralt innhold i det innlegg som ble
holdt av hr. Helén her, hvor han jo,
synes jeg nok, trakk nokså vidtgående
slutninger av opplegget omkring den
foreslåtte nyordning av Kulturkommi-
sjonen. Ja, jeg vil jo si at hvis hr. Heléns
oppfatning der var riktig, ville vel for-
holdet være det at det ikke ville være
riktig å kalle dette nye organ en Nor-
disk Kulturkommisjon, men å kalle det
et internordisk kulturdirektorat — alt-
så et selvstendig organ på nordisk basis
som så å si kunne ha med denne ene
oppgave å gjøre, og ikke bare med ut-
øvende myndighet og administrativ
myndighet, men også faktisk med ekse-
kutiv myndighet, som tilfelle er når det
gjelder de selvstendige direktorater som
vi har i forbindelse med våre departe-
menter.

Jeg vet ikke om det også var dette
som professor Ohlin tenkte på. Jeg er
enig i det hr. Ohlin peker på når det
gjelder den tröghet, som han kaller det,
i arbeidet med å samordne organisere-
ringen og effektueringen av samarbeidet
på dette område. Jeg er for så vidt også
enig i synspunktet om at det kan ten-
kes løst ved et nordisk kulturdirektorat,
men jeg tror ikke det er løsningen. Skal

jeg si det så kort som man bør si det i generaldebatten, så tror jeg at tanken om et nordisk kulturdirektorat er en dødfødt tanke. Men jeg tror at vi har den løsning som ligger nær, og som jeg hadde inntrykk av ble tatt opp i fjor på Nordisk Råds møte i Helsinki, ordningen med at administrasjonen på kulturelle områder i de nordiske land kommer i slik kontakt med hverandre at de dels kan foreta allsidig, og gjerne også langsiktig planlegging, og dels kan ta enkelte prosjekter og bygge dem ut. Der tror jeg løsningen ligger. Jeg hadde inntrykk av at det var egentlig den linje som var valgt på rådsmøtet i Helsinki i fjor. Det var en god linje, og jeg tror man skal tenke videre på den. I ethvert fall vil jeg på dette punkt av våre forhandlinger henlede kulturutvalgets oppmerksomhet på problemets løsning, slik som jeg her har antydnet, som mulig utgangspunkt for dets drøftelser og opplegg her for rådet.

Så et par ord om markedsforhandlingene. Det er her falt mange bemerkninger om dem, og vår kollega, avgående president Fagerholm, sa i går at når man hørte debatten her, fikk man inntrykk av at det var en debatt om EFTA og EEC mer enn det var en debatt om nordisk samarbeid. Det synes jeg var en høyst betimelig bemerkning. Men det er vel ikke til å unngå her, på samme måte som på tidligere møter. Man må nesten tenke på et gammelt norsk ord-språk, som man kan si tilhører vår felles nordiske kulturarv, som lyder slik: Ofte kommer samme svin i åkeren.

Det er kommet mange bemerkninger om dette, og jeg vil hverken forsøke å sammenfatte noen ting — eller i ethvert fall ikke det hele — eller forsøke å dekke feltet. Jeg kunne regne opp en rekke innlegg her når det gjelder forskjellige sider av spørsmålet som jeg kan slutte meg helt til.

Noe som er godt i debatten, er at man har vært opptatt av å peke på lyspunktene, og det er ikke så ganske få lyspunkter. Det er ett selvfølgelig lyspunkt som ikke er nevnt ennå, men som også kan tas med: I den engelske underhusdebatt i forrige uke da man diskuterte

sammenbruddet i Brussel-forhandlingene, uttalte en meget fremtredende representant for Labour, partifelle av mange her både blant rådsmedlemmer og blant regjeringsmedlemmer, til og med den ene av dem som stod fremst foran det endelige valg av ny leder, og for øvrig akkurat på det tidspunkt, så vidt jeg vet, også formann for sin gruppe, George Brown, da han skulle sammenfatte debatten på sin gruppes vegne:

Regjeringen har blitt ydmyket gang på gang på en måte som Storbritannias ledere ikke har måttet tåle på 1000 år. Det har vært et slag i ansiktet i Paris, spark ut av døren i Brussel og en kilevink i Bahama-øyene i tillegg for at alt skulle være helt på det rene. Regjeringens eneste svar har vært å holde prinsesse Margaret hjemme i stedet for å reise for å samle penger til det britiske hospital i Paris.

Når man hører en slik skildring, synes man det må være lyspunkter for behandlingen for oss, for så ille er det jo ikke i noen av våre land.

Jeg synes det er gledelig at man har, tror jeg, kunnet enes om visse klare siktepunkter. Man kunne jo på forhånd så å si frykte litt av hvert etter sammenbruddet av forhandlingene. Men jeg vil gjerne understreke betydningen av at det her er kommet klare uttalelser, så vidt jeg forstår enstemmige uttalelser, om at det må være et hovedsiktepunkt å arbeide for å oppheve den handelspolitiske splittelse i Europa, og uten ny splittelse overfor verden. Men derav følger visse konsekvenser — at man må være innstilt på å gjøre alt hva man kan for å hindre at splittelsen gjør seg sterkere gjeldende enn absolutt nødvendig, og at man her i særlig grad må legge vekt på å unngå en handelskrig, og søke å komme til en eller annen ordning mellom de to store markedsområder. Og for vårt vedkommende gjelder det da EFTA. Selvfølgelig beror det ikke bare på EFTA-landene. Det beror også på den annen part. Men det sier seg selv at det vil være av ganske stor betydning hvis det fra begynnelsen av er en noenlunde enstemmig og erklært oppfatning fra EFTA-landenes side at vi vil fram til en opphevelse av den handelspolitiske splittelse i Europa.

Så er det da spørsmål om hvordan man vil svare på dette fra den annen kant. Det er etter min mening meget riktig pekt på i debatten tidligere her at det beror jo svært meget på hvilken økonomisk utvikling som vil foregå innenfor EEC. De virkelige problemer omkring en handelskrig vil da egentlig bare oppstå i tilfelle av at den økonomiske vekst i de to områder hemmes, eller stanser opp, at det oppstår et økonomisk tilbakeslag.

Jeg skulle tro at det som måtte være konklusjonen av dette, måtte være at vi også ønsker økonomisk vekst for EEC. De seks har hatt ganske stor vekst før, og ingen som har analysert grunnlaget, har vært i tvil om at de nå hadde ganske stor sjanse for videre økonomisk vekst. Det er meget mulig at de også vil få det. Det forekommer meg fullstendig klart at vi har interesse av sterk økonomisk vekst innenfor EEC. Mange av de problemer som vi selv har, vil kanskje nettopp få en annen fasong i tilfelle av at det blir sterk økonomisk vekst i EEC. Jeg skulle tro at hvis millionbefolkningen i kontinental-Europa virkelig for alvor hever sitt levestandard, så vil de en dag si at de kan ikke leve som virkelig velstående og selvforsynte mennesker hvis de ikke på sitt bord har dansk ost og dansk smør og dansk bacon. Og så kan det komme til å vise seg at her blir det en etterspørsel av et omfang som vel kan gi plass for det som i de nordiske land kan frambringes av produkter av høy kvalitet, av særkvalitet.

Ingen er selvfølgelig blind for den tid som går forut for at EEC-området er kommet så langt, men man bør ta i betraktning dette perspektiv for bedømmelse av de forhold som man nå har med å gjøre.

Dette er lyspunkter. Jeg har lyst til å si en ting til — jeg vet ikke om jeg skal si et lyspunkt, eller hva jeg skal kalle det for noen ting — men en ting som har å gjøre med vår egen situasjon.

Det er flere som i forbindelse med situasjonen i Norden har vært inne på og sammenlignet forholdene ved det forrige rådsmøte — i 1962 — og ved dette rådsmøte. Og så vidt jeg forstår, er det

ingen her som er i tvil om at når det gjelder spesielt den nordiske situasjon, så er forholdene bedre enn de var for ett år siden. Hvis man skal gå inn på hvordan stillingen er, kunne man jo si at man er falt tilbake til tiden før utviklingen av forholdet til EEC utløste en — det må vel være riktig å si det — krise innenfor det nordiske samarbeidet. Nå har man ikke det lenger, og så er da spørsmålet: Er man vendt tilbake akkurat til der man var før, til utgangspunktet? Jeg vil gjerne si at jeg tror ikke det egentlig er riktig.

I verdenspressen har man vært en del opptatt av det forhold — som et spesielt utslag av Cuba-krisen — at de store politiske ledere i verdens supermakter kom hen til randen av en avgrunn, og nede i denne avgrunnen så de med en realisme som aldri før hva en total kjernefysisk krig kunde komme til å bety. Det har etterlatt et varig inntrykk, som gjør at nøyaktig det samme forhold som før eksisterer ikke lenger i denne henseende. Det ville ikke være riktig, verken i dimensjon eller karakter, å sammenligne det som vi har vært oppe i, med noe sånt. Men noe av det samme forhold tror jeg mange av oss har følt: at vi har sett mot en utvikling som faktisk kunne innebære at det nordiske samarbeidet ble splittet opp i sine enkelte bestanddeler. Vi kan ikke se bort fra det. Jeg tror det gjorde et ganske sterkt inntrykk overalt, og jeg tror at det som vi her har opplevd, har gitt oss forståelsen av at dette med nordisk samarbeid ikke er noen ganske enkel sak.

Ved siden av den tendensen som fører til samarbeid, finnes det også meget sterke tendenser og krefter i retning av å bryte opp samarbeidet. Og den eneste måte hvorpå man kan sikre nordisk samarbeid — hvis man vil ha det — er å være oppmerksom på de forskjellige krefter som gjør seg gjeldende, og at man gjør den kraftanstrengelse som trenges for at nordisk samarbeid virkelig kan bli noe av.

Jeg vil i denne forbindelse slutte med noe som Henrik Ibsen har sagt i forbindelse med Norge. I en offentlig skriftelse uttalte han i sin tid at han så det

som sin livsoppgave å lære folket å tenke stort. Det synes jo å ha vært hans mening at kunne ikke folket tenke stort, så var det ikke rare håpet for et nasjonalt liv i et land som Norge.

I en tung stund i sine eldre dager uttalte Ibsen så den kanskje hardeste dom som noe folk har fått av sin første profet: »Det bæres mig for at mit folk ikke er viet evigheden, men bare en termin».

Uttalelsen og dommen gjelder Norge og det norske folk, og vi nordmenn har absolutt ingen rett til å pulverisere ansvaret ved å overføre noen del av dette skjebnetunge åndsinnhold på noen av våre nordiske broderfolk.

Allikevel våger jeg den påstand at noe av det som Ibsen på denne måte har fått fram, det gjelder Norden også. Jeg tror at det på overbevisende måte er klarlagt for oss som en meget nærliggende historisk utviklingsmulighet at Norden ikke er viet evigheten, men bare en termin. Og dersom Norden tenker smått, så er denne utgang helt sikker. Det er bare håp dersom Norden tenker stort — hva nå det kan bety. Det er ikke godt å si, men kjenner jeg Ibsen rett, så tror jeg det er riktig å gå ut fra at det neppe bare er spørsmål om ost og aluminium.

Det har vel noe med nordisk kultur å gjøre, med nordisk syn på forholdet mellom mennesker i samfundet, sunne arbeidsforhold under våre næringsvilkår slik som de er, sosialt ansvar og hva et demokrati skal være.

Kanskje kunne vi finne noen nyttige arbeidsoppgaver hvis vi vender blikket i den retning, i retning av hva som kreves av oss for å hevde dette og utvikle det, utvikle det slik som det har utviklet seg før i sammenheng med vilkårene i våre egne land, men i mer rik og mer omfattende forbindelse med den øvrige verden, og ikke minst med Europa. For vi vil aldri komme bort fra, enten det gjelder økonomi, politikk eller kultur: Om Norden er vår mor, så er Europa vår far.

Karl-August Fagerholm overtog härefter ledningen av förhandlingarna.

Backlund, Finland: Herr president! Fyra finländska medlemmar av Nordiska rådet har föreslagit, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i samtliga nordiska länder att de i FN gemensamt skulle stöda förslaget om sammankallande av en världsomfattande konferens för behandling av folkens ekonomiska problem samt det ekonomiska samarbetet folken emellan i syfte att främja åtgärder som avser att avlägsna hindren för det internationella ekonomiska samarbetet.

I motiveringen till förslaget påpekar de fyra undertecknade bl. a. att de ekonomiska sammanslutningar som i slutet av 1950-talet skapades i Västeuropa leder till ökade svårigheter och problem för de nordiska ländernas del samt att det är högst tvivelaktigt om EEC och EFTA varit till någon nytta för det arbetande folket i vederbörande länder medan det däremot är uppenbart att EEC tjänar monopoliseringssträvandena inom näringslivet samtidigt som den har politiskt-militära syften. Mot denna bakgrund och med beaktande av diskrimineringen gentemot länderna utanför EEC:s handelspolitiska område utgör sammanslutningen ett betydande hinder för en positiv utveckling av relationerna mellan öst och väst, trots att alla länder i fredens intresse borde sträva till en positiv utveckling av dessa relationer.

Förslagsställarna framhåller också, att Nordiska rådet med beaktande av de nordiska folkens intressen och traditionella fredsvilja borde ta initiativ i syfte att minska den internationella spänningen och för utvecklande av fredligt samarbete mellan alla folk. Erfarenheten visar, att ekonomiskt samarbete är ägnat att föra folken närmare varandra och sålunda främjar förutsättningarna för fredens bevarande dem emellan. Då det är uppenbart att det är lika nödvändigt att avskaffa ekonomiska sammanslutningar, vars strävan går ut på att diskriminera, separera och isolera, som det är nödvändigt att upplösa de militära allianserna för att skapa förutsättningarna för en fredlig värld, borde de nordiska länderna stöda det av Sovjetunionen i FN framlagda förslaget om sammankallande av

en världsomfattande ekonomisk konferens.

I utlåtandet till detta medlemsförslag från ekonomiska niomannakommitténs sida framhålles, att enligt en av FN:s generalförsamling den 11 december 1962 antagen resolution kommer en internationell konferens angående handel och utveckling att sammankallas i slutet av 1963 eller början av 1964 inom ramen för ECOSOC:s verksamhet samt att samtliga nordiska länder röstade för denna resolution, varför medlemsförslaget syfte kan anses ha blivit tillgodosett och att något initiativ från Nordiska rådet därför icke synes vara påkallat.

Till detta kan sägas, att ekonomiska niomannakommitténs utlåtande skulle kunna anses tillfredsställande om FN:s beslut i saken varit tillfredsställande. Som det nu är torde frågan i FN, enligt de uppgifter jag fått, ha körts in på sidospår såtillvida att den konferens för handel och utveckling som man enades om att sammankalla närmast skall beröra utvecklingsländernas problem och inte så mycket handeln mellan de stora industriellt utvecklade länderna. Sovjetunionens förslag gick också ut på att det skulle bildas en internationell handelsorganisation för utveckling av den fria handeln mellan folken vilket naturligtvis skulle förutsätta att blockbildningarna upphävdes. FN:s beslut synes närmast vara en kompromiss för att undgå en sådan utveckling. Naturligtvis behöver utvecklingsländernas problem dryftas och strävanden att lösa dem göras — men detta torde bli en relativt lätt uppgift om blott de större problemen, handeln mellan de industriellt utvecklade länderna först kunde länkas in i samma banor genom att de handelspolitiska blockbildningarna avskaffas och handeln mellan folken blir fri. Fri handel och blockbildning är oförenliga storheter. Blockbildning och fredlig utveckling är likaså oförenliga begrepp.

Den senaste tidens utveckling inom främst EEC visar ohållbarheten i dessa på konstlad väg och i strid med folkens intressen skapade blockbildningar. De står sig inte inför livets och verklighetens påfrestningar. De är inte avsedda att

utjämna och avskaffa motsättningarna mellan folken utan leder tvärtom till ökade motsättningar. Detta ser vi tydligast i dag då den s. k. atlantiska gemenskapen uppdelats i större och mindre grupper som intrigerar mot varandra. Något övergående fenomen torde det inte heller vara fråga om utan man kan tydligen liksom i vissa äktenskapliga skilsmässomål tala om djup och varaktig söndring.

Utvecklingen har visat hur rätt förlagsställarna har i sin värdering av läget och blockens natur som verktyg för monopoliseringssträvanden med — kan vi tillägga — de stora ländernas stormonopol som den dominerande faktorn medan de små länderna får spela den osjälvständiga och ofria satellitens roll. Denna roll tvingar dem stundom att ge avkall på den nationella värdigheten och suveräniteten — men framför allt på de nationella intressena. Även andra intressen står på spel. Jag behöver här bara peka på den västtyske försvarsministern von Hassels kända avslöjanden om herr Adenauers syn på den »fara» för EEC:s strävanden de socialdemokratiskt styrda skandinaviska länderna skulle kunna bli. Detta uttalande borde, tycker man, kunna bli en ögonöppnare för även de mest godtrogna i våra nordiska länder.

Det bör väl nu efter allt som hänt den senaste tiden på de handelspolitiska blockbildningarnas område stå klart, att det inte är nog med en världsomfattande handelskonferens enbart kring utvecklingsländernas problem utan att radikalarare och längre gående lösningar är av behovet påkallade, d. v. s. att det är nödvändigt att skapa en internationell handelsorganisation som är öppen för alla länder. Detta skulle stå i överensstämmelse med alla folk och i synnerhet de små folkens intressen. Det skulle också stå i överensstämmelse med 48:de interparlamentariska unionens resolution om avlägsnande av hindren för den internationella handeln, vilken resolution enhälligt godkändes — även av samtliga delegater från alla nordiska länder.

Det är uppenbart, att en frigivning av den internationella handeln genom att de slutna handelsblocken ersättes av en fri och för alla öppen handelsorganisa-

tion skulle bidra till att lösa bl. a. de marknadsproblem som står i centrum för diskussionen vid denna session av Nordiska rådet. Det förefaller därför något egendomligt att denna sida av saken inte berörts i anförandena här utan att man i stället hela tiden som förhållande rör sig inom blocktänkandets trollicirklar. I synnerhet i en tid med vikande konjunktur bör det ju vara angeläget att stödja förslag som syftar till största möjliga frigivning av handeln och öppnande av nya och större marknadsområden — varvid hela världen naturligtvis är att föredraga framom ett nytt om än något utvidgat block, ett som dessutom i många avseenden uppvisar mycket skrämmande drag.

Med beaktande av den utjämnande och fredsbefrämjande roll de nordiska länderna traditionellt har spelat i internationella sammanhang skulle initiativ från deras sida i syfte att skapa största möjliga frihet för den mellanfolkliga handeln vara välbetänkta. Då detta var avsikten med vårt medlemsförslag kan vi inte finna den lösning som uppnåddes vid FN:s generalförsamling den 11 december 1962 som fullt tillfredsställande, varför jag vågar uttala den förhoppningen att ekonomiska utskottet skall kunna komma fram till en rekommendation till regeringarna om initiativ och stöd åt initiativ i förslagsställarnas anda och syfte.

Till sist vill jag, herr president, uttala min tillfredsställelse över det positiva mottagande det av flera finländska rådsmedlemmar väckta förslaget om samverkan inom Nordkalott-området har fått — på en röst när — och hoppas att ekonomiska utskottet skall kunna komma fram till en rekommendation som kan godkännas av Nordiska rådet.

Osvald, Sverige: Herr ordförande! Flera talare har under denna debatt berört de svårigheter som jordbruket inom Danmark och Sverige — och särskilt Danmark — har ställts inför genom den senaste tidens utveckling på Europa-marknaden, nämligen svårigheterna att finna avsättning för överskott av produkter från jordbruket.

Man borde enligt min mening inte

tala så mycket om överskott av livsmedel när man vet att två tredjedelar av mänskligheten svälter — inte har tillräckligt att äta eller har en diet som lider brist på äggvita. Vi är ju alla positivt inställda på att hjälpa de fattiga folken, och vi kan i många fall hjälpa genom att ge dem mat. För att utvecklingsprojekt av olika slag skall kunna genomföras på ett lyckligt sätt och inom en rimlig tidrymd fordras det faktiskt att de människor, som hjälpen gäller får tillfälle att skaffa sig en riktig föda. Det finns många exempel på att utvecklingsprojekt av olika slag, för produktion av olika varor, för utbildning, för socialreformer av olika slag, har hämmats eller i vissa fall starkt försvärats genom bristen på föda i tillräcklig mängd eller av lämplig art. Det finns också många exempel på hur man genom att förbättra födan har kunnat sätta igång ett utvecklingsarbete på ett mycket bättre sätt än som tidigare varit möjligt.

Man har därför nu efter flera års förberedande arbeten inom FAO satt igång en verksamhet under rubriken Development through Food, och det är då meningen att man skall använda sig av överskott från olika länder för att sätta igång utvecklingsprojekt av olika slag.

Om nu inte överskotten från de nordiska länderna kan fullt utnyttjas inom FAO:s verksamhet borde det kunna vara möjligt för de nordiska länderna att i den bilaterala verksamheten utnyttja de livsmedelsöverskott som man har svårighet att vinna avsättning för på marknaden. Det gäller då helt naturligt helst äggviterika födoämnen, och sådana produceras också mycket i de nordiska länderna. Men i den mån det gäller äggvitefattiga livsmedel kan vi också mycket väl tänka oss att anrika dem med livsviktiga aminosyror för att på det sättet åstadkomma en leverans, som bättre motsvarar behoven i de hjälpbehövande länderna vad t. ex. spannmål kan göra.

Jag tror för min del att ett nordiskt samarbete på detta område skulle kunna undanröja många anledningar till

konflikter mellan de nordiska länderna. Det skulle samtidigt utgöra ett mycket verksamt stöd åt vårt arbete för de nödlidande folken. En sådan lösning skulle enligt min mening även för Danmark vara av betydligt större värde, åtminstone om man ser problemet på långsikt, än exempelvis en anslutning till EEC. Med nuvarande tendenser i produktionsutvecklingen både i Tyskland och i Frankrike minskar för varje år som går utrymmet för livsmedelsexport från Danmark till EEC-staterna. Jag tror att det skulle vara önskvärt om regeringarna i de nordiska länderna sökte göra upp en plan för att kunna disponera överskott av livsmedel efter de riktlinjer, som jag här har antytt.

Hara, Finland: Det nordiska samarbetet utmynnade under rådets session i Helsingfors senaste februari i ett vackert och effektivt resultat i och med Helsingfors-avtalet. Detta avtal är en god bas att bygga ett vidsträcktare samarbete på. Man måste emellertid beakta att förverkligandet av ett gott samarbete förutsätter inte endast att god samarbetsvilja finnes utan också att förutsättningar för dess utvecklande existerar. Som en av de viktigaste förutsättningar framstår för mig förmågan att förstå och tala varandras språk. Om språksvårigheter kan man givetvis inte tala mellan de tre skandinaviska länderna Danmark, Norge och Sverige, men däremot äger det sin riktighet beträffande kanske Island och i varje händelse Finland vars 4,5 miljoner innevånare till största delen är uteslutande finskspråkiga. Då man bör utgå ifrån principen att alla de fem nordiska länderna inom detta nordiska samarbete borde vara likställda anser jag att det är skäl att fasta speciell uppmärksamhet vid eliminerandet, eller åtminstone förmildrandet av de olägenheter språksvårigheterna för med sig. Åtgärderna för utvidgandet av ett språkligt samförstånd utgör en nödvändig förutsättning för det nordiska samarbetet. Utan denna språkbro kan ett samarbete inte bli helt effektivt.

Vad borde man då göra för saken?

Jag anser inte att det räcker att man inskränker sig till att endast uttala vackra ord om det nordiska samarbetet. Man bör också skrida till konkreta åtgärder. Det är givetvis bra ifall inställningen till övertvinnandet av dessa språksvårigheter är positiv, men vi behöver dessutom effektiva, praktiska åtgärder för att göra framsteg i saken. Också på detta område behövs ett planmässigt samarbete. Jag har hört förslag, vilka gå ut på att man skulle taga sin tillflykt till något tredje »utomstående» språk, t. ex. engelskan, tyskan eller franskan, för att eliminera språksvårigheterna. Jag tvivlar dock på att denna konstgjorda lösning skulle avhjälpa missförhållandet i någon nämnvärd grad. Kunskapen i nyssnämnda språk är i varje händelse i Finland bland den stora allmänheten relativt begränsad. Härför anser jag att den enda effektiva möjligheten för att underlätta situationen vore att förvärva en tillräcklig kunskap i grannlandets språk.

Jag har rest mycket i såväl svenska Västerbotten som Finnmarken i Norge och härvid konstaterat att man där utmärkt väl kommer tillrätta med finskan. Detta språk, som där är fullt levande, synes trots allt gå i arv från släktled till släktled. Detta är en synnerligen lycklig omständighet: de norska och svenska medborgarna därstädes behärskar flytande tvenne skandinaviska språk. För vår del måste vi finnas med glädje konstatera att ett av dessa språk råkar vara vårt finska modersmål. Vi får ej heller glömma lapparnas medverkan i detta brobygge då de ju kommer tillrätta på hela kalottområdet i Norge, Sverige och Finland.

Ett skilt nytt kapitel utgör de flera tiotal tusen finnar som under de senaste decennierna flyttat över till Sverige. De har bosatt sig runt om i Sverige, främst kanske i Stockholm men också i de mellersta och norra delarna av landet. Dessa mina landsmän har en möjlighet att verkligt effektivt sprida och vidmakthålla språkkunskapen mellan Sverige och Finland. Den faran föreligger ju onekligen att de efter att ha aklimatiserat sig ordentligt småningom

förlorar kontakten med sitt modersmål. Därför skulle det vara synnerligen önskvärt att man skulle vårda sig om denna deras språkkunskaper. Detta innebär ju att de till en början bör lära sig svenska, men dessutom ha en möjlighet att i studier och utbildning hänge sig åt det finska språket så att denna acklimatisering skulle ske smidigare, och kunskap i modersmålet ej helt skulle negligeras, vilket å sin sida skulle innebära ett stort steg bakåt med tanke på den gemensamma nordiska språkbbron. Jag är övertygad om att de svenska myndigheterna äro medvetna om de möjligheter som den till Sverige flyttade finska medborgargruppen erbjuder, och att de gör sitt yttersta för att såväl nu som i framtiden eliminera de olägenheter bristen på språkkunskapens område medför.

Då jag följt den verksamhet som på sista tiden bedrivits det nordiska samarbetet till fromma har jag konstaterat att man i de nordiska länderna fäst allt större uppmärksamhet vid avhjälpandet av språksvårigheterna. Det är därför också skäl att med glädje notera de åtgärder man skridit till för att få till stånd en gemensam litteraturmarknad, så att de nordiska folken skall få en möjlighet att i högre grad följa med grannländernas skön- och facklitteratur på originalspråket eller i form av goda översättningar. I detta liksom i allt annat samarbete är det viktigt att kulturutbytet är ömsesidigt, vilket t. ex. för Finlands del innebär att dess litteratur kan bli översatt till de övriga skandinaviska språken. Det förhåller sig ju tyvärr inte med litteraturen som med t. ex. Sibelius musik eller Alvar Aaltos arkitektur, vilka med sin blotta existens talar över alla språkgränser. Inom den finska litteraturen finner vi dock en förhållandevis avsevärd mängd högklassiga verk, vilkas kännskap kunde befrämja det nordiska umgänget och det kulturella samarbetet. Väinö Linnas nordiska litteraturpris som alla vi finnar är stolta över kunde framstå som en härold för en ny utveckling på detta område. För Finlands del måste vi också minnas att, fastän svenskan är ett synnerligen levande språk i vårt land och

den svenskspråkiga befolkningen följaktligen fyller en egen viktig uppgift i det skandinaviska kulturutbytet, är trots allt 90 procent av vårt lands befolkning finskspråkigt, varför man ej heller kan pålägga enbart den svenskspråkiga befolkningen denna kulturförmedlaruppgift. Tvärtom är det naturligt och nödvändigt att den finskspråkiga befolkningens direkta förbindelse med de skandinaviska grannländerna allt mera utvecklas och intensifieras. Den nationella finska kulturen framstår ju som en värdefull del av den västerländska kulturenheten.

Genom att utveckla kursverksamheten, kan vi på ett synnerligen effektivt sätt eliminera de av språkliga olikheter föranledda olägenheterna i vårt samarbete. När man anordnar nordiska språkkurser är det för vårt vidkommande önskvärt att man också beaktar undervisningen i det finska språket. Å andra sidan är det också skäl att man i Finland i de finskspråkiga läroanstalterna effektiviserar undervisningen i svenska, speciellt härvid med tanke på en praktisk kunskap i detta språk. Från finsk sida är det vidare skäl att understryka betydelsen av att man sprider kunskap om den finska kulturen i de övriga nordiska länderna varvid Finland hoppas på ett aktivt nordiskt intresse för sin finskspråkiga kultur.

Det finns ju även andra sätt att sprida kunskaper om grannländernas språk på. Förutom kursverksamheten på det vetenskapliga området ävensom på högskolenivån är det skäl att minnas möjligheten av en kursverksamhet skolorna emellan. Såväl beviljandet av stipendier för studier i grannlanden som elevutbytet under semestermånaderna kunna framstå som effektiva medel i detta hänseende.

Synnerligen viktig är den samverkan som förekommer de nordiska organisationerna emellan. Man kan ej överskatta den betydelse som umgänget de ekonomiska, kulturella, fackliga m. fl. organisationerna emellan redan under årtionden inneburit. Inom ramen för dylik verksamhet har ett effektivt och framgångsrikt nordiskt kulturutbyte och

samarbete ägt rum såväl alla parter som den nordiska gemenskapen till fröma.

Som jag i början nämnde har det nordiska samarbetet nu stora utvecklingsmuligheter. Förutsättningarna för utvidgandet och fördjupandet av nämnda samarbete är i detta nu de bästa. Eliminering av de olägenheter som språk-olikheter medför är emellertid en viktig konkret uppgift vi står inför om vi önskar utsträcka det nordiska samarbetet till att omfatta alla nordens länder och samtidigt utsträcka dess effektiva verkan till dessa fem broderfolk.

Klippenvåg, Norge: Nordkalott-samarbeidet har lagt beslag på bred plass i rådets arbeid gjennom temmelig mange år. Det har ikke manglet på anbefalinger, og det har ikke manglet på forslag i rådet til løsning av forskjellige spørsmål i disse nordligste områdene i våre tre land, Norge, Sverige og Finland. Stort mer er det i grunnen ikke kommet ut av det. Det er i hvert fall svært få konkrete ting som er gjennomført i løpet av alle disse år. Og da må man jo uvilkårlig stille spørsmålet slik: Mangler vi oppriktig vilje og kanskje evne til virkelig å kunne gjøre noe effektivt i det materiale vi der har til bearbeidelse?

En av de tingene som skulle være prøvesten for konkret nordisk samarbeid i praksis, var den såkalte Kirkenes-fabrikk. Der ble initiativet tatt allerede i 1952, altså for 11 år siden, så man kan ikke si at det ikke har vært et ganske godt utredningsarbeid, som har foregått. Man kom da fram til 1960, da det ble enighet om at man skulle prøve å realisere denne tanken. Det norske stortingsvedtak var enstemmig, og det var helt klart. Det finske vedtaket var betinget av nærmere undersøkelser om råstofftilgangen blant annet, og det er ikke noe å si på det, og ingen som kritiserer det. Det man kanskje synes, er at det har tatt lang tid med å få rede på hva resultatet blir.

Statsminister Gerhardsen var i sitt innlegg i går inne på det samme spørsmål. Han nevnte fabrikkene, og sa at i svært mange norske kretser var man

skuffet over at dette prosjektet ikke hadde ført fram. Og jeg kan godt legge til at jeg tror at også svært mange på den andre siden av grensen, på finsk side, er skuffet.

For det første ville dette prosjektet gi arbeidsplasser til et område som sannelig ikke har lett for å finne arbeidsplasser. Videre var det tilknyttet en veiforbindelse, og det skulle gi muligheter for en frihavn. I virkeligheten satte vel en stor del av befolkningen der nord sin lit til at dette skulle kunne bli noe av. Men jeg tror at skuffelsen er til stede i stor monn også av den grunn at man ikke får noen klar beskjed om hva det blir til. På rådsmøtet i København for tre år siden ble det spurt hvor langt dette utredningsarbeidet var kommet. Det ble aldri gitt noe svar på det. Det økonomiske utvalg, som behandlet meldingen, sa at man nå burde få et svar snarest mulig, og henstillet at det kom så fort som råd var. Det som foreligger på bordet i år, er i grunnen bare at utredningsarbeidet fremdeles fortsetter. Det er i orden at det fortsetter, men hvis det bare fortsetter av den grunn at det ikke er mulighet for at det skal bli noe av det, da kan man like godt få den beskjed at dessverre, det er umulig å realisere dette prosjekt. — Da vil iallfall befolkningen der oppe vite hva de har å rette seg etter.

Herr Sukselainen var også i sitt innlegg her i dag — hvis jeg ikke forstod ham feil — inne på at han syntes det hadde gått noe tregt med dette. Hvis det hadde vært klart at dette prosjektet skulle legges bort, ville det ha vært unødvendig for herr Sukselainen å fremme sitt forslag om frihavn, og det ville vært unødvendig for meg å fremme forslag om vei. Men når man ikke vet noen ting, vil man i størst mulig utstrekning prøve å kaste fram tanker som kan ha muligheter for å bli realisert. Jeg skal ikke si noe mer om dette. Jeg vil bare til slutt si meg enig i det herr Sukselainen sa om at når det gjelder disse distriktene, som fra naturens side har det svært vanskelig, og som, som han uttrykte det, roper etter liv og virksomhet, da burde man i hvert fall etter så

mange år kunne finne fram til et enten — eller.

Lassinantti, Sverige: Herr president! Jag begärde ordet för att även Nordkalotten här skulle få en talesman, men efter min vän Harry Klippenvågs anförande skulle detta motiv icke längre kvarstå. Han bor i Kirkenes. Jag bor i Luleå, som ligger bra exakt på halva vägen mellan Stockholm och Kirkenes.

Det har frågats, herr president, under denna debatt, om Nordiska rådet mäktat utveckla och befästa den nordiska samhörigheten. Ett svar, men ett mycket klarläggande svar, fick vi på den frågan i går, när rådets litteraturpris tilldelades den man, som med obändig styrka men med genialisk klarhet levandegjort vad som under en mansålder rört sig på folkdjupet och i folksjälen i det finskspråkiga Finland. Väinö Linna är en stor nordisk brobyggare främst i den meningen, att han klargjort sitt lands förflutna och sina landsmäns attityder på ett sätt, som måste öka förståelsen mellan de finskspråkiga i Finland och övriga språkgrupper i Norden.

Nordiska rådets tioåriga historia visar dagar, men också en del skuggor. Pessimisterna märker ofta inte, att rådet enbart genom sin existens varit en utomordentligt värdefull drivkraft i skilda sammanhang. Många inte minst psykologiska problem, som tidigare föreföll olösliga, har fått ökad klarhet över sig. Jag behöver i detta sammanhang bara nämna det kulturella samarbetet på Nordkalotten, som knappast existerade före 1957.

Jag tänker då närmast på samverkan över Torne älv. Det är först nu Arthur Engbergs och Uno Hannulas samarbetssträvanden från 1930-talet börjat få fotfäste. Medan man alltid i Tornedalen haft en livlig samverkan på handelns och de religiösa strömningarnas områden, efter kriget också inom idrotten, så har det kulturella samarbetet över älven varit minimalt. Det har kunnat förekomma att exempelvis lärare varit kanske tio år i närheten av varandra utan att ens känna varandra och än mindre samverka på det kulturella pla-

net. Båda har nämligen trott sig företräda den högre kulturformen och följaktligen inte ansett sig ha möjlighet att fraternisera med en lägre kulturform. Så har situationen varit vid en av världens traditionellt fredligaste gränser.

Nu är det annorlunda. Man har kommit över till en praktiskt inriktad nordism även på detta område. Svenska språket studeras i finska Tornedalen och finska språket på den svenska sidan om gränsen. Tornedalens bibliotek ansågs ännu för sex år sedan som svenskhetens yttersta utpost i norr och hade därför ett reglemente, som förbjöd förmedling av litteratur på annat språk än svenska. Nu är den bestämmelsen borta och biblioteket har god tillgång på finskspråkig litteratur. Även Norrbottens centralbibliotek har genom statens och de kommunala myndigheternas försorg fått ett förnämligt bokbestånd på finska språket. Fjolårets litteraturpristagare Eyvind Johnson har donerat finska böcker till biblioteket i Haparanda, som nu i detta hänseende slår stadsbiblioteket i Stockholm, som enligt uppgift har tio hyllmeter böcker på isländska men endast en halv hyllmeter på finska, trots att antalet finskspråkiga i Stockholm torde i dag uppgå till minst femtio procent av Islands befolkning.

Sveriges radio anordnar språkkurser i finska för svenskar och i svenska för finnar. Ett utbyte av föreläsare har kommit i gång på Nordkalotten. Språkkurser anordnas för lärare i grannländernas språk. Stadsteatern i Kemi gör årliga gästbesök i Norrbotten. Det vore önskvärt att åtminstone svensk operett kunde ses i finska Lappland och att Hålogalandsteatern i Tromsö finge resurser att ge föreställningar i Sverige och Finland. Ett tilläggsförslag till denna session tar sikte på denna målsättning.

Det finns alltså en mycket positiv grundton i det nordiska samarbetet längst uppe i norr. När den svenska skolöverstyrelsen 1957 jämställde finska språket med svenskan i det frivilliga folkbildningsarbetet, så var detta en milstolpe i Nordkalottens kulturhistoria. Denna välvilliga atmosfär avsätter många resultat. T. ex. gruvarbetarna i Kiruna

och Malmberget ger årligen teaterföreställningar av högt konstnärligt värde på finska språket. Dessa gruvarbetare vårdar sig också om den nordiska tanken och slår vakt om sitt kulturarv genom att ordna festligheter på Finlands självständighetsdag och på Kalevaladagen. Den konstnärliga utformningen av programmet ger behållning även åt dem, som inte behärskar det finska språket.

Tvåspråkigheten är en oskattbar förmån för Norden. Att kunskaper i finska och svenska språken utgör en betydelsefull brygga i det nordiska samarbetet är självklart. Längst uppe i norr — som t. ex. i Utsjoki och Karasjok — utgör det samiska språket en brygga mellan Finland och Norge. Tvåspråkighetens problem borde enligt min mening bli föremål för en pedagogisk undersökning, så att man finge ett vetenskapligt material till stöd för effektivare undervisningsmetoder. Från svensk synpunkt skulle jag vilja formulera målsättningen så här: det gäller att ge barnen en väl utvecklad språkkänsla, goda kunskaper i svenska och möjlighet att odla modersmålet, oavsett om det är finska eller samiska.

Tyvänn har forskningen på det här området varit alltför obetydlig. Nordiska rådet har här möjlighet att göra en internationell insats av stor betydelse, om det tar sig an denna sak.

Det är sex år sedan Nordiska rådet vid sin session i Helsingfors rekommenderade regeringarna i Norge, Finland och Sverige att inleda ett närmare ekonomiskt samarbete på Nordkalotten. Någon kanske tycker, att resultaten hittills varit alltför blygsamma. Men även på det nationella planet tar ju betydande projekt avsevärd tid.

Vattenkraften i Torne och Kalix älvar har gett Nordiska vattenkraftkommittén betydande arbete och väl förorsakat regeringarna åtskilliga kostnader. Den frågan är emellertid inte aktuell här i dag.

Vi skall komma ihåg, att det är de ekonomiska debatterna som fört med sig en generösare syn på det kulturella samarbetet på Nordkalotten. Jag tror att det

vore värdefullt om t. ex. forskningsuppgifterna i största allmänhet gjordes till samnordiska uppgifter. På denna punkt ansluter jag mig helt till herr Finn Moes deklaration i går.

Det finns emellertid utomordentligt angelägna ekonomiska projekt, som väntar på sin lösning på Nordkalotten.

Graddisvägen mellan Sverige och Norge är ett hundraårigt projekt, som nu anses kunna realiseras i sin svenska del, men här förutsätter ju den svenska riksdagen ett bindande besked från Norge om att den norska delen blir byggd. Det finns i dag ingen mellanriksväg mellan Sverige och den halvan av Norge, som ligger norr om Saltfjellet. Svenskarna har fått resa till Norge genom Finland över Karesuando och Kilpisjärvi, men goda vägförbindelser mellan Sverige och Norge får inte bli enbart en intern finsk angelägenhet. Detta är ett nog så viktigt skäl, men det är framför allt det ekonomiska samarbetet mellan Bodöområdet och Norrbottens södra inland och norra Västerbotten, som gör Graddisvägen så angelägen för de berörda områdena.

Vägen Kiruna—Norge är en annan förbindelse, som måste lösas i samverkan över gränserna. Mellan Sverige och Finland har vi broarna vid Aavasaksa—Övertorneå, i Pello och i Karesuando, som utgör betydande samarbetsuppgifter. Transport av malm från Kaunisvaarafälten i Pajala socken, där undersökningarna bedrivs med i år betydligt ökade resurser, har redan nu gett upphov till diskussion om Kolarijärnvägen i Finland kan bilda underlaget för en samverkan mellan Sverige och Finland på malmtransportområdet som påminner om svensk-norsk samverkan på Malmbanan till Narvik.

Här föreligger ett medlemsförslag om samverkan inom radion och televisionen. Personligen har jag den uppfattningen, att om radioföretagen får tillräckliga ekonomiska resurser, så kommer utan vidare ett önskvärt samarbete till stånd inom den egentliga programverksamheten. Och i detta sammanhang måste jag säga, att tillgång till ett grannlandsprogram är en rikedom, som inte får under-

skattas. Tyvärr är det så, att det brister mycket på det tekniska området — inte bara på Nordkalotten. Inflyttade finländare, t. ex. vid malmfälten, kan inte via radion hålla kontakt med sitt gamla hemland. De svenska sändningarna i radio hörs dåligt i Finland. I norr borde Luleå långvägssändare få en avsevärt ökad effekt. I gränsbygden mot Finland — i Kalix och Haparandaområdet — ser vi TV från Finland, liksom man i finska Tornedalen längre upp efter gränsen ser svensk TV. Enligt uppgift skall TV-sändaren i Tervola t. v. bli den nordligaste i Finland. Detta ger mig anledning konstatera att det vore skäligt, att våra tre nordkalottländer skulle samverka om en gemensam radio- och TV-sändare i Karesuando-Enontekiö-Kautokeino-området. Sverige planerar att uppföra en sådan sändare i Karesuando. Om denna får en något större effekt än vad som fordras för att betjäna den nordligaste fjällstugan i Sverige, så skulle detta vara tillfyllest även ur det nordiska samarbetets synpunkt.

De partiella reformernas väg, som man beträtt i det nordiska samarbetet, har redan givit beaktansvärda resultat. Man har i allmänhet klart för sig formeln för detta samarbete.

Men mycket återstår att göra.

Innan jag reste hit fick jag en telefonringning från Torneå i Finland, där en handlande klagade över att den goda finska råglimpan inte förunnades kalixborna. Det var tullsatserna som lade hinder i vägen. Ett näringspolitiskt marknadsproblem i västficksformat, det medger jag gärna, men det belyser de principiella svårigheterna att komma ifrån gamla fördomar.

I sextio år har Norge och Sverige samverkat inom gruvhantering och malmfrakt i Kiruna och Narvik, men ännu för en tid sedan kostade ett telefonsamtal från Kiruna till Narvik mer än ett telefonsamtal från Kiruna till Malmö. Det är sannolikt så än i dag. Här möter vi begreppet gränsen, som skall skilja folk åt, trots att det är 42 år sedan en svensk riksdagsman kom till Narvik och fann »norrmen oss svenskar till utseendet snarlika, vilket var kärt att skåda», som

han uttryckte sig i sina publicerade minnen.

För Nordkalottens vidkommande noterade jag en stor vinst av debatten kring marknadsfrågorna. Alla tycks vilja ha arbete och en god utkomst. Om vi har denna målsättning för Nordkalottens vidkommande så bör även detta hädanefter vara förenligt med sunt förnuft. Tidigare har man ibland haft anledning att påminna sig det gamla finska ordstävets: »Ei saa surra Naantalin köyhyyttä, sillä Turku on rikas». Det är: »Man skall inte sörja över Nådendals fattigdom, ty Åbo är rikt.» — Nå, nu är Nådendal inte längre en fattig stad utan tvärtom.

Så till slut några ord om förutsättningarna för att vidga samarbetet inom Nordkalotten ytterligare.

Som ordförande vid fjolårets Nordkalottkonferens i Kiruna var jag i tillfälle att höra statsminister Einar Gerhardsen hålla det anförande som åberopats i ett medlemsförslag. För att inga missförstånd skall uppstå vill jag här åberopa ett par avsnitt ur det som herr Gerhardsen då yttrade: »For foreningene Norden og for Nordisk Råd er det naturlig å begrense sammenkomstene på Nordkalotten til de tre nordiske land.» Och han slutade med att säga: »De nordiske land har ikke någon høyere ønske enn fred og samarbeid med alle.» Jag tror, att detta kan vi skriva under i alla väder.

För mig framstår saken som tämligen klar efter statsministrarnas anföranden i går, att det inte är fråga om en ökning av antalet signatärmakter till Helsingforsavtalet. På regeringsplanet får man väl gå den väg när det gäller samarbete med andra än nordiska länder, som statsministrarna här deklarerade som lämplig, nämligen ett ömsesidigt samarbete kring konkreta ting när sådana ting konstateras vara för handen.

Men det finns ju också ett nordiskt samarbete utanför den offentliga sektorn. Vi har Nordkalottkonferenserna, som anordnas för Föreningarna Norden, och vi har Nordkalottens vänskapsveckor, som hittills hållits i Hammerfest och Kiruna och där lokala, främst kom-

munala och ideella, organisationer utan egentliga direktiv från Föreningarna Norden agerar.

Vi har sökt få Danmark som associerad medlem av Nordkalottkonferenserna, men det har inte lyckats, fast det finns en Föreningen Norden i Danmark. Men danskarna har inga marknadsproblem så här långt uppe i norr. Och vi har full förståelse för danskarna. Men hur skulle ett land utan en organisation av samma typ som föreningen Norden — i Finland Pohjola-Norden — kunna komma med som arrangör av t. ex. Nordkalottkonferenserna? Detta har ju hittills inte på något sätt diskuterats. Till vänskapsveckorna däremot önskar säkerligen arrangörerna av rent turistiska motiv så många besökare som möjligt; från öst och väst, kanske en trupp från Bolsjojteatern uppträder jämsides med musiken från Royal Aif Force Band.

Nordkalotten har en geografisk begränsning. Den sträcker sig från Ilmari Kiantos Turjanlinna till Knut Hamsuns Hamarøy.

Jag har velat säga detta därför att man ju även i det nordiska samarbetet måste röra sig på det praktiska planet. Jag tror att man skall vara ganska försiktig innan man rekommenderar regeringarna att dirigera de frivilliga medborgarorganisationerna. Att vi har detta enastående samarbete på Nordkalotten sammanhänger ju med att människorna där uppe i norr inte har erkänt gränsernas existens, ens om myndigheterna har velat dra upp dessa gränser. Människorna har samarbetat med regeringarna och myndigheterna så länge de har ansett detta vara klokt, men i övrigt har de gått sin egen väg. Det är därför man har skapat det fina underlaget för den nya nordismen uppe på Nordkalotten. Jag vill inte dölja att jag många gånger måste erinra mig åren 1942, 1943 och 1944 — de föreföll oss dystra där uppe, då Nordkalotten var splittrad och sargad. Idag är vi glada över att Nordkalotten är en så balanserad enhet.

Så ett ord till vad beträffar gränserna. Sverige har ingen gräns till Sov-

jetunionen, och jag tycker inte att vi i Sverige såsom medborgarorganisation inom Föreningen Norden skall rekommendera t. ex. Sovjetunionen att öppna sin gräns på det ena eller andra avsnittet. Jag tror att det skulle kunna uppfattas som inblandning i en annan stats angelägenheter. Men det är klart att detta är ett problem, och jag undrar om man inte skulle kunna för Sveriges vidkommande frikoppla detta problem från medborgarorganisationerna, så att sådana gränsfrågor finge lösas av de regeringar som är grannar vid en gräns. Om man kommer till det resultatet, behöver inte Sverige och inte heller svenska ideella organisationer någonsin riskera att uppträda som en framfusig tredje man.

Vi har en Nordkalottens grundlag — den skisserades på den Nordkalottkonferens som vi hade förra sommaren i Kiruna. Man sade där: Nordkalottens grundlag är god vilja mot alla. Samarbetet där riktar sig inte mot någon och misstänkliggör ingen.

Pitsinki, Finland: Statsminister Erlander nämnde i sitt anförande i går att det nordiska samarbetet inte kan lösa alla problem. Detta äger sin riktighet. Nu är frågan den; kan detta samarbete lösa de viktigaste ekonomiska problemen. Diskussionen i saken har givit ett negativt svar.

I diskussionerna har man försökt utreda vägen till ett starkare EFTA, ett utvidgat EEC och en fri världshandel. Samtidigt har man konstaterat att tanken på en samnordisk marknad dött. Nu förrättar han boutredningen och ingen önskar förbli boende i sterbhuset. Var och en önskar på sin resa ut i vida världen taga med sig något av värde. Kanske vi ännu träffas någon gång.

I detta ögonblick förefaller det som om de nordiska länderna i ekonomiskt hänseende delar sig i två eller tre delar, ifall EEC utvidgar sig mot Skandinavien. Denna delning omintetgör icke behovet av ett nordiskt samarbete på ett flertal andra områden. Det är dock uppenbart att en ekonomisk uppdelning

kommer att försvåra samarbetet i en del andra frågor.

Under diskussionen har man uttalat en uppfattning om att en fullständigare sammansvetsning av EFTA-länderna skulle stärka *samtliga* nordiska länders underhandlingsbasis gentemot de större makterna. En dylik utgång, ehuru önskvärd, är ingalunda säker. Måhända något av de nordiska länderna bleve tvunget att göra en kompromiss för mycket på denna väg.

Vägen till den stora europeiska marknaden går kanske ännu via månget »Bryssel». Då de stora inte önskar stänga någon dörr, bör ej heller de små göra det. Det kan inträffa sådant som skapar nya aspekter i Norden. Bertil Ohlin yttrade i sitt inlägg, att »det gäller för våra regeringar att inom EFTA, EEC och Förenta staterna öka förståelsen för den nordiska enighetens betydelse för stabiliteten och utvecklingen i norra Europa». För Finlands vidkommande är det betydelsefullt att också Sovjetunionen kan känna förtroende för det nordiska samarbetets rent nordiska syftemål.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet lägga rapporten till handlingarna.*

2

Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

3

Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

4

Rapport från rådets ekonomiska niomannakommitté

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

5

Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

6

Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

7

Spörsmål, huruvida vissa saker må avgöras utan utskottsbehandling

Enligt § 12 arbetsordningen kan rådet avgöra sak utan utskottsbehandling, om rådet enhälligt det beslutar. Arbetsutskotten hade föreslagit, att de saker, som nedan anges under punkterna 8—63, måtte avgöras utan utskottsbehandling.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Följande sju punkter på dagordningen behandlades i ett sammanhang.

8

Sak A 1: medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

9

Sak A 6: uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

10

Sak A 11: uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal

11

Sak A 35: medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik

12

Sak A 37: medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjordsområdet

13

Sak A 38: medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet

14

Sak A 39: medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta behandlingen av förslagen till nästa ordinarie session.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Följande åtta punkter på dagordningen behandlades i ett sammanhang.

15

Sak D 4: meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel

16

Sak D 16: meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön

17

Sak D 21: meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten

18

Sak D 32: meddelanden om rekommendation nr 1/1959 angående enhetliga regler för utprickning av farvatten

19

Sak D 62: meddelanden om rekommendation nr 13/1961 angående högre nordisk hushållsutbildning

20

Sak D 63: meddelanden om rekommendation nr 14/1961 angående samarbete i fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar

21

Sak D 73: meddelanden om rekommendation nr 10/1962 angående radioutsändning i strid mot det internationella radioreglementet

22

Sak D 87: meddelanden om rekommendation nr 24/1962 angående allmän samarbetsöverenskommelse

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse förslagen för rådets del slutbehandlade.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

23—63

Övriga förslag, som föreslås skola avgöras utan utskottsbehandling

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte lägga de under punkterna 23—63 avhandlade sakerna till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Rådet beslöt bifalla arbetsutskottens förslag samt uppdrog åt rådets niomannakommittéer att genomgå dessa meddelanden och för presidiet anmäla behov av eventuella åtgärder.

64—135

Återstående saker på saklistan

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte hänvisa återstående saker på saklistan till utskott i enlighet med uppställningen å s. 30—37.

Sundin, Sverige, i anledning av Sak D 69: Herr president! Till sessionen i Helsingfors förra året väcktes ett medlemsförslag av mig och Lars Eliasson vilket gällde en plan för vidgat radio- och televisionssamarbete.

Herr Lassinantti har redan talat om betydelsen speciellt för de nordiska ländernas norra delar av att denna fråga får en för befolkningen positiv lösning. Jag vill, herr president, bara för att rådet skall förstå dessa tankegångar läsa några rader ur medlemsförslaget: »Ett vidgat nordiskt samarbete och utbyte på dessa områden bör inte inriktas endast på inslag i respektive länders riksprogram utan även på ökade möjligheter att ta del av program, som sändes från annat nordiskt land via därstädes belägen sändarstation för vissa områden samt gemensamma regionala program, t. ex. för Nordkalott-området och Öresunds-området.»

Kulturutskottet behandlade detta ärende vid sessionen i Helsingfors, och man kan i utlåtandet förmärka en mycket positiv inställning. Saken har sedan remitterats till respektive länders regeringar för ställningstagande. Kanske är det, herr president, förmätet av mig att säga att de flesta regeringar som yttrat sig i frågan över huvud taget inte har för-

stått vad medlemsförslaget innehöll. Den enda regering som förstått det är den danska, och från det hållet säger man ifrån att man inte anser denna tekniska utbyggnad nödvändig. Finlands, Islands och Norges regeringar har fattat saken som om det gällde enbart programverksamheten, och de säger att detta är tillräckligt tillgodosett.

Men det kanske allra mest unika yttrandet, herr president, kommer från svenska regeringen. Yttrandet är inte långt, och jag har ingen möjlighet att trötta genom en uppläsning. Det heter där: »I detta ärende är från svensk sida intet att meddela.»

Jag tror att jag i denna fråga skall ha de flesta av dem med mig som lyssnade till vad herr Lassinantti nyss sade om svårigheterna på ömse sidor av gränsen — och i all synnerhet hoppas jag att kulturutskottet kommer att ägna frågan en betydligt bättre behandling, så att inte utskottet kommer att säga på samma sätt som svenska regeringen: i detta ärende är från utskottets sida ingenting att meddela.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

Mötet avslutades kl. 18.04.

Protokoll

3:e mötet

Tisdagen den 19 februari 1963 kl. 15.00

Presidenter: Ohlin (1—15), Hønsvald (16—20)

Dagordning

1. Socialpolitiska utskottets förslag nr 1 i anledning av berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (Sak C 10)

2. Socialpolitiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (Sak A 28)

3. Socialpolitiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (Sak D 92)

4. Socialpolitiska utskottets förslag nr 4 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster jämte tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster (Sak D 24)

5. Socialpolitiska utskottets förslag nr 5 i anledning av regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området (Sak B 1)

6. Socialpolitiska utskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (Sak D 3) samt uppskjutet tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus (Sak A 2)

7. Ekonomiska utskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (Sak A 4)

8. Ekonomiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1960 angående konferenser om Nordkalott-spörsmål (Sak D 49)

9. Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nord-Norge (Sak D 13)

10. Ekonomiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens (Sak A 41)

11. Trafikutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om lagstiftning angående resebyråverksamhet (Sak A 22)

12. Trafikutskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden (Sak A 36)

13. Trafikutskottets förslag nr 3 i anledning av medlemsförslag om en gemensam trafiklagstiftning (Sak A 29)

14. Trafikutskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om införande av högertrafik i Sverige (Sak A 26)

15. Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av medlemsförslag om försäkring av icke-nordiska motorfordon (Sak A 30)

16. Juridiska utskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen (Sak A 24) samt meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 17)

17. Juridiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om sänkning av myndighetsåldern (Sak A 16)

18. Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap (Sak A 32)

19. Kulturutskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (Sak D 29)

20. Kulturutskottets förslag nr 4 i anledning av tilläggförslag angående teaterverksamhet inom Nordkalott-området (Sak D 13)

Meddelande

Det meddelades, att handels- och undervisningsminister Gylfi Gíslason, Island, statsrådet Rune Johansson och statsrådet Gösta Skoglund, båda från Sverige, och Poul Møller, Danmark, intagit sina platser i rådet.

Angående dagordningen

Rådet beslöt, att för denna session saker, som behandlats i utskott, finge upp-tagas till avgörande tidigare än andra dagen efter det att utskottets förslag inkommit till rådet.

1

Socialpolitiska utskottets förslag nr 1 i anledning av berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (Sak C 10)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

2

Socialpolitiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (Sak A 28)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast undersöka förutsättningarna för en samnordisk utbildningsverksamhet, avseende sjukhusadministration, vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Guri Johannessen, Norge (utskottets talesman): Moderne sjukhusstell gjennomgår i vår tid ei rivande utvikling, og det blir kvart år satsa store summer på utbygging og drift av sjukehusa. Dei fleste sjukehus er i dag av betydeleg storleik, og dei personar som er leiarar for slike institusjonar, ber eit stort ansvar.

Her i Norge har den vanlege ordninga hittil vore slik at overlegen ved sjukehusa også har vore den administrative leiar. Men i dei seinare år har det vore mykje diskutert både av helsemyndighetene og til dels også i nasjonalforsamlinga om det er rett å hefte overlegen si kostbare tid med arbeidsoppgåver som i grunnen ligg utanfor hans fagfelt. Dette er vel neppe korkje rasjonelt eller ideelt. Det blir meir og meir aktuelt å få tilsett økonomisjefar som er kvalifiserte for denne bestemte oppgåva, og spørsmålet om betre utdanning for administrative leiarar ved sjukehusa tvingar seg fram.

Det er gledeleg at dette er av interesse også i dei andre nordiske land, slik at vi i samarbeid mogeleg kan løyse denne saka. Innan den sosialpolitiske komité

ser vi det som svært fordelaktig om ein i ei eller anna form kunne få til ei utdanning av sjukehusadministratorar på nordisk basis. Etter dei drøftingar som har gått føre seg i komitéen, får ein eit bestemt inntrykk av at det er sterk interesse for denne saka i alle dei nordiske land.

Den sosialpolitiske komité meiner det ville vere høveleg å leggje utdanninga av sjukehusadministratorar til Nordiska hälsövärdshögskolan i Göteborg, då det der er mogleg å utvide verksemda til også å omfatte dette feltet.

Sjølvsagt må det ei grundig undersøking til før praktiske tiltak blir vedtekne. Rekommandasjonsframlegget går også ut på at regjeringane skal undersøke føresetnaden for ei samnordisk utdanning i sjukehusadministrasjon ved Nordiska hälsövärdshögskolan. Det er mitt ønske at ein innan rimeleg tid finn fram til ei positiv løysing i denne betydningsfulle sak.

Eg vonar på oppslutning av forsamlinga om framlegget frå den sosialpolitiske komité.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Borten, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helen, Gunnar Henriksson, Horn, Högeström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berthe Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu,

Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

Bondevik, Ólafur Jóhannesson och Leirfall.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

3

Socialpolitiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (Sak D 92)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

4

Socialpolitiska utskottets förslag nr 4 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster jämte tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster (Sak D 24)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna I och II, bifölls.

5

Socialpolitiska utskottets förslag nr 5 i anledning av regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området (Sak B 1)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av regeringsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

6

Socialpolitiska utskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (Sak D 3) jämte uppskjutet tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus (Sak A 2)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Judit Nederström-Lundén, Finland (utskottets talesman): Det socialpolitiska utskottets förslag gäller meddelandena om en rekommendation angående rätt för medborgare i nordiskt land att erhålla sjukvård i annat nordiskt land, som rådet antog år 1954.

Till dessa meddelanden ansluter sig det tilläggsförslag, som gjordes vid Nordiska rådets 10:e session, och vari föreslås att rådet skulle rekommendera regeringarna att utreda på vilket sätt och på vilket område samarbetet rörande specialistsjukvård på sjukhus mellan två eller flera länder skulle kunna fås till stånd.

I sitt yttrande har socialpolitiska nio-mannakommittén konstaterat, att uppbyggandet av specialistsjukvården nu-förtiden sker territoriellt i varje nordiskt land, varför ett närmare nordiskt samarbete i denna sak nu ej synes så angeläget som tidigare. Trots detta anser

nio-mannakommittén att samarbetet mellan de olika ländernas sjukhus t. ex. på Nordkalott-området skulle vara till nytta för att bättre kunna utnyttja specialistsjukvården och få till stånd en koncentration av större räckvidd vid intagandet av patienter.

Då kommittén ej hade tillfälle att närmare undersöka saken, beslöt man att göra en framställning, vari man uppmanar regeringarna att diskutera saken t. ex. på det kommande nordiska hälsovårdsministermötet.

Det har nu meddelats i utskottet, att saken redan varit före vid hälsovårdsministermötet i februari i Köpenhamn och att man kommit till den slutsatsen, att specialistsjukvården fungerar tillfredsställande, av vilken orsak speciella åtgärder i saken ej vore av nöden. Följaktligen måste man konstatera, att nio-mannakommitténs önskemål om kontakt på ministerplanet blivit tillgodosett, varför någon rekommendation enligt utskottets mening ej behöves i denna sak.

Personligen skulle jag dock önska framföra, att det är skäl att fortfarande ägna saken uppmärksamhet under våra snabbt föränderliga förhållanden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag, punkterna I och II.*

7

Ekonomiska utskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (Sak A 4)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att taga initiativet till en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radiostörningar m. m., dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

Sundin, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det finns två skäl till att det inte finns anledning att under någon längre tid uppehålla sig vid en argumentering i den här frågan.

Den första anledningen är att det gäller ett uppskjutet medlemsförslag. Det innebär för det första, att de flesta av oss har tagit del av det tryck, som är utsänt, och för det andra, att de som var med vid förra årets session har haft möjligheter att tidigare tränga in i de här problemen.

Den andra orsaken till att jag inte här skall uppta tiden är, att det ekonomiska utskottets förslag vid den här sessionen är enhälligt.

Jag vill, herr president, bara peka på den i och för sig lilla förändring, som här har skett i förhållande till den behandling, som ärendet fick inom nio-mannakommittén. Där hade man stannat utslutande vid två ting, nämligen säkerhetsföreskrifter för elektrisk materiel och provning av sådan materiel. Ekonomiska utskottet har vid sin behandling av den här frågan utsträckt rekommendationen till regeringarna till att även gälla en samordning av försöken att komma tillrätta med radiostörningar o. dyl.

Eftersom saken i och för sig är stor och det är bra att denna rekommendation ges och eftersom det inte finns delade meningar i utskottet, så behövs det ingen övrig argumentering. Jag ber, herr president, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Borten, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Hélén, Gunnar Henriksson, Horn, Högeström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen,

Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihniemi, Berthe Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

Bondevik, Ólafur Jóhannesson och Leirfall.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

8

Ekonomiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1960 angående konferenser om Nordkalott-spörsmål (Sak D 49)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

9

Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nord-Norge (Sak D 13)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och avvakta nya meddelanden till nästa ordinarie session;

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Klippenvåg, Norge: Det er vel ikke så svært mye å si om denne innstilling på det nåværende tidspunkt. Det går jo fram av innstillingen at utredningen skal fortsette, at den ikke er ferdig ennå. Men jeg ser at en av middagsavisene i dag har en notis om at det allerede foreligger en utredning fra den såkalte skogbalansekomitéen hvor den har konkludert med at prosjektet om Kirkenes-fabrikken bør legges bort, ut fra den forutsetning at distriktet skal være et reservoar for andre fabrikker i Nord-Finland eller i området der. Det er for så vidt ikke noe å si på et slikt resonnement.

Det er mulig det har vært litt kort tid fra denne innstillingen ble avgitt, til rådet trådte sammen. Innstillingen ble jo avgitt 13. februar. Men det kunne ha vært hyggelig, om man allerede under drøftelsene her i rådet hadde fått en viss peiling på hva skogbalansekomitéens innstilling gikk ut på; da kunne man kanskje ha spart seg noe prat.

Jeg skal ikke kommentere dette noe særlig mer. Jeg går ut fra at når den finske regjering får vurdert denne innstilling, skulle det kanskje ikke ta så svært lang tid før konklusjonen foreligger. Det er vel heller ikke tvilsomt, hva konklusjonen vil gå ut på. Skulle jeg uttale noen formening i den forbindelse, måtte det være at man kanskje blir en erfaring rikere.

Når det så gjelder tilleggsforslaget fra Sukselainen, er jo det koblet sammen med fabrikkene i og med at det er tenkt at denne frihavn skulle være i Kirkenes-området. Skal man ha en frihavn i Kirkenes-området, må man nødvendigvis ha en vei, og med den tid slike utredningsarbeider vanligvis tar, og den tid det vil ta å bygge slike veier, skulle man etter min mening få veldig god tid til å se på dette. For så vidt er også konklusjonen fra utvalget at behandlingen utsettes så man kan få vurdert det påny.

Det jeg da vil si er i grunnen at det vil være nærliggende å bruke noen av de stedene vi har i Nord-Norge som utskipningshavn eller frihavn for Finland. Det er spesielt ut fra de forutsetninger at flere av distriktene i Nord-Norge har

god veiforbindelse med Finland. Der er veien allerede ferdig, man slipper å satse på å bygge nye veier. Hr. Sukselainen nevnte Skibotn i sitt innlegg for et par dager siden. Han var også inne på Alta. Nå er det det å merke at Alta har ikke helårsforbindelse med det finske veinett gjennom Enonteki, men det vil selvfølgelig ikke ta mange år før det kommer, og da er også Alta et alternativ. Likeså Porsanger, hvor veien Kargasniemi over Karasjok kommer. Det er en meget god vei, og Porsanger vil også egne seg som slik havn for finsk import eller eksport.

Så har vi videre veien Utsjok—Tana. Der er det også muligheter for havn. I det store og hele tror jeg at med de veiforbindelser vi allerede har, skulle det være muligheter for å skaffe en tilfredsstillende ordning av spørsmålet, såfram man er interessert i de alternativer.

Det er i grunnen ikke mer jeg vil kommentere denne innstilling med. Jeg går ut fra at det blir ikke så svært lenge før vi får beskjed om disse saker, slik at i ethvert fall de som på norsk side har arbeidet med dem, kan legge dem bort.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag, punkterna I—II.*

10

Ekonomiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens (Sak A 41)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något med anledning av medlemsförslaget.

Ebon Andersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Här föreligger ett enhälligt utskotts-förslag och det kan därför till synes vara överflödigt att ta till orda. Då emellertid under generaldebatten frågan togs upp och då en talare bl. a. yttrade, att frågan »körts in på sidospår så till vida att den konferens för handel och utveckling som man enades om att sammankalla när-

mast skall beröra utvecklingsländernas problem och inte så mycket handeln mellan de stora industriellt utvecklade länderna», finns det anledning att säga några ord.

En sådan uppfattning kan i viss mån vara fullt förklarlig. I allmänhet har man inte mycken kännedom om innebörden av den resolution, som antogs av FN:s generalförsamling den 8 december 1962, och mestadels har man kanske, som den citerade talaren betonade, fattat saken så att det hela väsentligen och framför allt berör utvecklingsländerna.

Då samtliga nordiska länder anslöt sig till resolutionen och då frågan tagits upp till behandling till denna rådssession, anser jag det motiverat att ge en kort redogörelse för resolutionens innehåll.

Som jag nyss nämnde, antogs i FN den 8 december 1962 en resolution rörande sammankallandet av en internationell konferens för handel och utveckling i FN:s regi.

I inledningen till resolutionen åberopas bl. a. FN:s ekonomiska och sociala råds (ECOSOC) beslut sommaren 1962 om sammankallande av en dylik konferens. En särskild kommitté har tillsatts med uppgift att förbereda konferensen.

Generalförsamlingen godkände i resolutionen ECOSOC:s beslut och rekommenderade ECOSOC att efter övervägande av det förberedelsearbete, som utförts, sammankalla FN-konferensen i slutet av 1963 eller början av 1964.

Församlingen rekommenderade vidare den förberedande kommittén att vid utarbetandet av konferensens dagordning taga följande frågor under övervägande:

1. Nödvändigheten av att expandera utvecklingsländernas handel såväl i fråga om råvaror som beträffande halvfabrikat och industriprodukter för att säkerställa en snabb ökning av deras exportinkomster. I detta syfte bör möjligheterna undersökas att vidtaga åtgärder och formulera principer i avsikt att utvidga handeln mellan utvecklingsländer och industrialiserade länder oberoende av de senares utrikeshandelssystem, intensifiera handelsrelationerna mellan

utvecklingsländerna, åstadkomma en större mångsidighet i utvecklingsländernas handel, finansiera utvecklingsländernas internationella handel.

2. Åtgärder för att säkerställa fasta, skäliga och lönande priser samt stignade efterfrågan på utvecklingsländernas exportprodukter, däribland stabilisering av råvarupriser på skälig och lönande nivå, konsumtionsökning av produkter från råvaruproducerande länder och av halvfabrikat och industrivaror importerade från utvecklingsländerna, internationella råvaruavtal, internationella system för kompensation av exportintäktsbortfall.

3. Åtgärder ledande till en gradvis avveckling av tullar och andra handels hinder som rests av industrialiserade länder, vare sig detta skett individuellt eller kollektivt, och vilka har en ogynnsam effekt på utvecklingsländernas export och på expansionen av den internationella handeln i allmänhet.

4. Metoder och maskineri för att expandera den internationella handeln, däribland en granskning av effektiviteten hos existerande organ med hänsyn till utvecklingsländernas handelsproblem, varvid bör beaktas utvecklingen av handeln mellan länder i olika stadier av ekonomisk utveckling och/eller med olika ekonomiska system, bedömning av möjligheten att eliminera dubbelarbete genom en koordinering och konsolidering av dylika organs verksamhet, att skapa förutsättningar för ett utvidgat medlemskap samt att vidtaga sådana övriga organisatoriska förbättringar, som kan vara befogade för att till det yttersta utnyttja den internationella handeln för ekonomisk utveckling.

Den förberedande kommittén inledde sitt arbete vid ett möte i New York under tiden 22 januari—5 februari 1963. Av de nordiska länderna är det endast Danmark, som är medlem av kommittén. Den danska representanten, kontorchefen Rosenstand-Hansen, är vald till ordförande i kommittén.

Kommittén enades om att preliminärt föreslå ECOSOC följande huvudämnen för konferensen:

Den internationella handelns utveck-

ling och dess betydelse för ekonomisk utveckling, internationella råvaruproblem, handeln med färdigvaror och halvfabrikat, förbättring av u-ländernas »osynliga» handelsbalans, verkningarna av regionala ekonomiska samarbetsgrupper, den internationella handelns finansiering, härunder inbegripet frågor om koordinering mellan handel och bistånd, den internationella handelns organisationsförhållanden.

Den förberedande kommitténs preliminära rapport kommer att föreläggas ECOSOC:s möte i april 1963. Kommitténs arbete kommer därefter att fortsättas i syfte att framlägga ett slutligt förslag till ECOSOC:s generalförsamling (juli—augusti 1963), då tidpunkten för konferensen definitivt skall fastställas.

Jag har kanske, herr president, nu tagit tiden i anspråk alltför länge. Då det emellertid råder en del missförstånd i denna sak, har jag velat ta detta anförande till rådets protokoll, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

11

Trafikutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om lagstiftning angående resebyråverksamhet (Sak A 22)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der måtte være behov for gennemførelse af rejsebureaulove i alle de nordiske lande og — såfremt regeringerne finder, at et sådant behov foreligger — at gennemføre en fællesnordisk lovgivning på dette område.

I en till utskottsförslaget fogad reservation hade Leif Cassel, Hans Gustafsson och Birger Lundström föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Nils Jacobsen, Norge (utskottets talesman): Den 28. september 1962 ble det av

rådets medlemmer Vagn Bro, Svend Horn, Nils Hønsvold, Urho Kähönen och Jon Leirfall satt fram förslag om en felles nordisk lovgivning angående resebyråvirksomheten.

Forslaget begrundes med at med den stigning i velstanden som har funnet sted, og den forøkelse av fritiden som har funnet sted i den seneste tid — med ferielønnsordninger og med bedre reisesemuligheter på grunn av utviklingen av samferdselsmidlene — har stadig større kretser av befolkningen fått muligheter til å foreta utenlandsreiser. Dette har ført til en sterk økning av etterspørselen etter feriereiser og selskapsreiser.

Slike selskapsreiser blir nå i det vesentlige arrangert av reisebyråer. Det reisende publikum har imidlertid ingen eller i hvert fall meget liten mulighet for å bedømme de enkelte reisebyråers soliditet eller kvalitet av de tilbudte reiser. Dette er meget lett forklarlig. Reisebyråvirksomheten er jo en bransje som i den senere tid har hatt en nesten eksplosiv utvikling. Det er jo også slik nå, at enhver kan starte et reisebyrå uten kapital og uten forkunnska-per.

Reisebyråvirksomheten står i en særstilling i forhold til annen forretningsvirksomhet, i og med at kunden, den reisende, på forhånd betaler for den vare han kjøper. Det må derfor bli et spørsmål om tillit til vareleverandøren, reisebyrået, om det er i stand til å levere den kjøpte vare og en vare av den kvalitet som det er blitt reklamert med. Men en slik tillit kan jo bare eksistere hvis reisebyrået kan gi den fornødne garanti for at den solgte reise virkelig kan eller vil bli gjennomført. Og her er det meget vanskelig for den reisende å bedømme forholdet dersom det ikke ved lov eller på annen måte er satt vilkår for drift av reisebyråer som sikrer den reisendes interesser på betryggende måte.

Spørsmålet om lovbestemmelser på dette område har derfor vært oppe i diskusjon i de nordiske land, men til nå er det bare Norge som har fått en slik lov, nemlig loven om reisebyråer av 4. november 1948 med senere tillegg.

I Danmark har det vært nedsatt et

utvalg til å arbeide med spørsmålet, og dette utvalg anbefalte at det ble vedtatt en slik lov. Det danske handelsministerium har imidlertid opplyst at det ikke nå akter å fremsette forslag til en slik lov, men at det senere, om det skulle bli aktuelt, vil være innstilt på å utforme et forslag under hensyntagen til et eventuelt nordisk lovsamarbeid.

Finland nedsatte i fjor i januar en komite med den oppgave å undersøke behovet for en særlig lovgivning for reisebyråer, og i bekreftende fall å utarbeide et forslag til en slik lov.

I Sverige har en rekke trafikkforetagender sammen med Svenska Resebyråforeningen dannet en organisasjon som kalles Svenska trafikföretagens råd, og som har som oppgave — under hensyntagen til allmennhetens berettigede interesser — å virke for en sunn utvikling av reiselivet og bidra til at virksomheten med ervervsmessig salg av reiser utvikles under betryggende former. Uten at det er bestemt i lov, har man dermed i Sverige nå en uoffisiell ordning med autorisasjon av reisebyråer, som man der mener gir de reisende en viss beskyttelse mot utnyttelse av mindre samvittighetsfulle reisebyråer.

I Sverige mener man nå at den ordningen som der er etablert, er tilfredsstillende. Dette er vel også grunnen til at de svenske medlemmer av Den nordiske samferdselskomité har tatt en reservasjon til forslaget om gjennomførelse av reisebyrålover i alle de nordiske land.

Island har nå et statlig reisebyrå, men der finnes også et privat.

Etter de uttalelser som foreligger fra norsk hold, både fra de offentlige myndigheters side, fra reiselivets organisasjoner, reisebyråene — og også fra publikum — har den norske reisebyråloven hatt en heldig virkning. Etter at loven ble gjennomført har man ikke hatt noen vanskeligheter av økonomisk art. Kritikken over reisebyråenes service fra inn- og utland er forstummet. Man har derfor det inntrykk at den norske reisebyrålov har ført til tilfredsstillende resultater og virket etter sin hensikt.

Det blir anført at den norske reisebyrålov er en monopollov som monopo-

liserer reisebyråvirksomheten til et lite, begrenset antall bedrifter. Det er riktig at loven har bestemmelse om at bevilling til å drive reisebyrå kan nektes der det ikke er behov for nyetablering. Vurderingen av slikt behov skal blant annet foretas av fylkesutvalg eller bystyre, slik at de lokale myndigheter kommer sterkt inn i denne vurdering.

Behovsparagrafen har imidlertid ikke ført til noen monopolisering eller hemming av betydning i Norge. Det kan således nevnes at det etter krigen var 12 virksomheter i Oslo som drev en eller annen form for reisebyråvirksomhet, mens antallet i dag er økt til 30. Det skulle ikke tyde på at loven virker monopoliserende eller at behovsparagrafen hemmer utviklingen.

Loven er ikke noen monopollov, men en autorisasjonslov, og det viktigste ved den er at den stiller visse krav med hensyn til utøverens kvalifikasjoner og den økonomiske sikkerhet. Det er for så vidt akkurat det samme som den svenske autorisasjonsordning på privat basis søker å etterkomme. Det er dog den vesentlige forskjell at i Sverige kan private reisebyråer drive sin virksomhet også uten slik autorisasjon, og man har derfor ikke der den fulle beskyttelse mot det som man kaller for mindre samvittighetsfull behandling fra outsiders i bransjen, og publikum kan ikke føle den samme trygghet til bransjen som hvis all virksomhet var underlagt lovgivningsbestemmelser hvor almenhetens interesser på betryggende måte var varetatt.

Hva angår en felles nordisk lov på dette område, bør vel en slik lov i tilfelle i det vesentligste bygge på det utkast som Turistkomitéen i OECD enstemmig har anbefalt lagt til grunn for slik lovgivning i de europeiske land. Denne mønsterlov og rekommandasjonen fra OECD på dette punkt er anbefalt av alle representanter fra alle de nordiske land i den komité i Paris som har behandlet saken. Det var i denne komite den danske representant som var komiteordfører, og saken fikk også sin tilslutning fra svensk side.

Den norske lov har enkelte bestemmelser som ikke er med i mønsterloven fra

OECD. Således er bestemmelsen om at autorisasjonsmyndighetene kan legge vekt på om det er behov for en virksomhet eller ikke, er særnorsk bestemmelse. Ved en eventuell felles nordisk lovgivning på dette område vil vel det viktigste være om hovedprinsippene, samt spørsmålet om det økonomiske ansvar for den autoriserte, følger de samme bestemmelser i de fire land. Av praktiske grunner ville det vel kanskje være riktig at man for hvert land i tillegg til de generelle bestemmelser kunne vedta sine særordninger.

Ved en slik ordning ville det etter mitt skjønn ikke by på noen vanskelighet om man i Sverige vil gjennomføre en autorisasjonslov som helt ut følger de samme prinsipper som man i dag har på privat basis, bare med den forskjell at det ville bli stillet en økonomisk sikkerhet overfor den reisende, og publikum ville være dekket mot eventuelle outsiders, som ikke kunne oppnå autorisasjon hverken på det nåværende svenske grunnlag eller ved en lovbestemmelse. Hvis man i andre land ville gå videre, f. eks. som i Norge med krav om at det også skulle foretas en viss begrensning etter behovet på vedkommende sted, så måtte dette kunne tas med som et ekstra særtillegg.

Jeg vil med dette få lov til å anbefale rådet å vedta forslaget fra Trafikutskottet om rekommandasjon til regjeringene i de nordiske land om å undersøke om der måtte være behov for gjennomførelse av reisebyrålover i disse land, og i tilfelle å søke gjennomført en fellesnordisk lovgivning på dette område.

Cassel, Sverige: Herr president! Jag vill instämma med föregående ärade talare därutinnan, att det viktiga här är att skydda allmänheten. Allmänheten skall veta vad den ger sig in på. Allmänheten skall inte råka ut för bedrägliga firmor, så att resenärerna kan bli sittande någonstans långt borta i världen utan möjlighet att komma hem. Detta är en sak som man vill uppnå.

Men man vill också skydda allmänheten mot att monopolföretag kommer till,

som eventuellt tar ut mer av allmänheten än som är nödvändigt.

I Sverige har vi genomgående tillämpat den principen — och om den har nog praktiskt taget alla partier varit överens att man inte skall lagstiftningsvägen reglera en näringsutövning annat än då det är absolut nödvändigt.

Det är riktigt som det sades, att reselivet egna organisationer till att börja med sökte ordna med en sanering av verksamheten, men år 1960 lämnade man det systemet och uppgiften överläts i stället åt en från reselivet helt fristående organisation, som är helt opartisk och leds av en högre jurist. Denna institution har inte något samröre med resebyråerna, och den utses av handelskammarernas nämnd. Den prövar ansökningar om auktorisation och den som skall bli auktoriserad måste styrka dels att han har kunskap i sitt yrke, dels att han har ekonomisk solvens. Han bör visa att han disponerar över ett kapital på 100 000 svenska kronor, och det är tal om att öka detta fordrade belopp ytterligare.

Vi har ett intryck av att detta system fungerar bra. Det är inte så gammalt ännu — det har hållit på bara två och ett halvt år — men vi tror att allmänheten ganska snart kommer att finna att det ligger i dess intresse att vid sina resor anlita auktoriserade resebyråer, eftersom man därvid kan känna sig mera säker. De auktoriserade resebyråerna i Sverige har nu hand om 90 procent av hela omsättningen i branschen.

Det är klart att man kan beklaga om vi här inte kommer på samma linje, men det viktiga är ju att det inte finns något område av det gemensamma nordiska fältet som är lämnat utan en reglerad ordning. Vi i Sverige tror åtminstone att det system som vi har valt är bra, och vi anser inte att det är så förfärligt betydelsefullt att formerna för en reglering skall vara exakt lika i alla de fem nordiska länderna.

Om nu de övriga länderna vill förena sig om ett lagstiftningsarbete, så är det naturligtvis ingenting som vi kan lägga oss i — tvärtom skall vi bidra med alla upplysningar och all den hjälp vi kan lämna — men vi anser det inte ur vår

synpunkt angeläget att ett sådant lagstiftningsarbete för närvarande kommer till stånd. Därmed vill jag inte ha sagt att detta är en slutgiltig ståndpunkt. Det kan naturligtvis hända, sedan en eventuell gemensam norsk-dansk-finsk lagstiftning kommit till stånd och fått verka ett antal år, att vi finner att det systemet är bättre än vårt, och då skall vi med öppet sinne pröva vilket system som är bättre och eventuellt ansluta oss till de övriga ländernas system, men för närvarande vill vi avvakta mer erfarenhet av det system vi själva har byggt upp innan vi vidtar någon lagstiftningsåtgärd.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till reservationen.

Lundström, Sverige: Jag kan i allt instämna med vad hr Cassel här har anfört. Det system som man i Sverige har använt, under en ganska kort tid visserligen, har fått en stor omfattning och reglerar nu största delen av reseverksamheten, och det fungerar faktiskt mycket bra.

Det finns emellertid även ett annat skäl till ovilligheten att i Sverige lagstifta beträffande just resebyråverksamheten. Det frångår av Kommerskollegii remissyttrande att de svenska myndigheterna liksom Sveriges riksdag gång på gång har motsatt sig krav på lagstiftning om auktorisation inom andra näringsgrenar. Det har gällt låssmeder, som velat ha polisens auktorisation som bevis för att deras lås absolut räddar folk från inbrott, det har gällt bilförsäljare, bland vilka åtskilliga visat sig insolventa eller bedrägliga, det har gällt fastighetsmäklare, som folk ibland fått mindre anseende av erfarenheter av, och det har — om jag inte minns fel — också gällt deklaraationsbyråer, där en del ibland visat sig mindre kompetenta.

En ny giv på resebyråverksamhetens område skulle alltså betyda att man frånträder en princip, som man försöker hålla på i det längsta, och lämnar fältet fritt för krav på auktorisation inom en mängd andra områden. Detta är en följd, som man gärna vill undvika.

När nu denna fråga är på tal i Nordiska rådet vill jag, herr president, begag-

na tillfället att peka på en måhända något sidoordnad, men inte alldeles betydelslös sak. De åtgärder som man här diskuterar, det må gälla auktorisation genom lagstiftning eller på annat sätt, syftar till säkerhet för den resande allmänheten, som också herr Cassel sade. En resebyrå skall kunna genomföra sina åtaganden även om någonting i arrangemangen slår fel. Om en sällskapsresa t.ex. genom researrangörens konflikt med ett flyg-, buss- eller rederiföretag blir lämnad på en plats, så skall researrangören ha ekonomiska resurser för att kunna träffa uppgörelse med andra transportföretag och på det sättet genomföra resan. En malör av en sådan storleksordning klaras alltid, om ekonomiska resurser finns och om researrangören i allmänhet har goda förbindelser.

Men även en stor och aktad, med eller utan lagstiftning auktoriserad researrangör kan råka ut för mindre betydande fataliteter. När sällskapsresan kommer till en fjärran ort befins det t.ex., att hotellrum för resedeltagarna saknas eller inte är tillräckligt många eller att deltagarna inte kan erbjudas de bekvämligheter som de i förväg har betalat för. Här är det alltså inte fråga om några katastrofer, men för den enskilde resenären obehagliga och många gånger pinsamma fataliteter. Och vad sker i ett sådant fall? Ja, nödtorftigt ordnas det hela upp. Researrangören pekar på vad som står i prospektet om att han är en förmedlare mellan resenärerna å ena sidan och hotell, båtbolag o. s. v. å den andra. Det hela brukar ebba ut i och med att vederbörande framför sitt beklagande.

Men resenären som fått sitta emellan är inte särskilt förtjust över detta. Han vill kompenseras för lidna förluster, han vill ha igen pengar som han betalt för mycket. I några fall får han det om han vänder sig till den auktoriserade resebyrån, men i andra fall kommer man kanske inte överens. Den lagstiftning som nu finns i Norge reglerar inte ett sådant förhållande, inte heller den auktorisation som finns i Sverige. Kommer parterna inte överens i en sådan relativt liten fråga får resenärerna alltså anlita sedvanliga rättsliga utvägar. Men det gör en rese-

när som regel inte. Det gäller för små belopp och för obetydliga saker för att han vill ge sig in på en process; kanske är han för blyg för att vilja utsätta sig för ett sådant obehag. Vederbörande knyter måhända näven i byxfickan — om han har någon — men tiger.

Låt mig, herr president, till dagens protokoll över debatten foga den önskan, att oavsett om auktorisation av researrangörer sker med eller utan lagstiftning, så bör t.ex. genom någon samverkan mellan researrangörerna och i Sverige t.ex. handelskamrarna ordnas något slags klagomur, ett organ som inte är någon domstol, men som ändå kan ta emot och objektivt pröva och bedöma ersättningsproblem av detta slag. Det skulle ge den enskilde resenären en tillförsikt att inte behöva anlita offentligt rättegångsförfarande för att få sin rätt tillgodosedd även då det inte rör sig om katastroffall.

Horn, Danmark: Jeg må vel indlede med at takke hr Cassel, fordi man fra svensk side vil give os alle oplysninger på dette område. Men hvor er vi egentlig henne med det nordiske samarbejde, hvis et enkelt land siger: ja, vi vil ikke være med, men I kan få alle de oplysninger, I ønsker. Det er egentlig en lidt trist indstilling at have til samarbejdet, navnlig her hvor der kun er tale om at bede regeringen undersøge, om der er behov for en sådan lovgivning.

Når formuleringen er, som den foreligger, beror det bl. a. på, at der ikke i Danmark er enighed om at ønske en sådan lovgivning, men der er enighed om, at det bør undersøges. Når vi ved, at Norge har en lov, Finland forbereder en, Sverige har noget, som de selv er vældig glade for, og som de mener løser problemerne, og når vi ved, at en række europæiske lande har haft en lovgivning siden og før 1940, er der vel egentlig anledning til — og det er netop det rette øjeblik — at vi her i Norden søger at skabe en fælles lovgivning.

Vi erkender, at Danmark i forhold til de andre nordiske lande måske nok kan fremtræde som et noget underudviklet land på dette specielle felt. Vi ved, at det er ikke alene danske turister, der er

blevet mindre godt behandlet, det er også gået ud over adskillige nordmænd og svenskere. Det er jo ingen tilfældighed, når Göteborg handelskammer i sin udtalelse tilråder, at man går ind for denne rekommandation. Det er simpelthen, fordi en del svenskere i årenes løb er blevet taget ved næsen af forskellige danske selskaber; det er klart, at når vi har over 300 rejsebureauer i Danmark, vil der, når der er fri næring, kunne være nogle outsiders imellem.

Der er jo to forhold, som vi navnlig må tage i betragtning: for det første er en ret stor del af dem, der rejser som turister i vor tid i kraft af vor høje levestandard, ikke folk, som rejser ofte; de rejser måske en gang om året, måske er der kun råd til at rejse hvert andet år. De er tvunget til at kigge på reklamerne i rejsebureauerne, i dagspressen og i brochurer, der omdeles, og prøve at finde den billige rejse, som passer til dem.

Der er et rejsepublikum, som ikke er rejsevante, og som alene må kigge på, hvor der er en tur, som passer til deres penge. Når der er så mange udbud af disse rejser, er der også en række billige imellem. Som det er blevet sagt tidligere her fra talerstolen, kommer altså en del på sådanne rejser, hvor de ikke får det, de havde ventet, ikke fordi de var kræsne, men de får simpelthen ikke serveret de ting, som var lovet dem i brochurerne. I værste fald kommer de ikke hjem. De sidder i Rom eller et andet sted, bilen er gået i stykker, og der er ingen til at føre dem hjem. Det er jo ikke sådan, som hvis man går ind i en købmandsbutik på Karl Johan og køber en vare. Så kan man se varen og tage den med hjem. Man køber den i tillid til, at sælgeren er en reel mand, og at det er en reel forretning.

For turistrejserne gælder det, at hotellerne omkring i Europa, ikke mindst her i de skandinaviske lande, ikke direkte modtager penge som betaling. De modtager kuponer, som rejseselskabet har udstedt til turistene, og dem betaler han værelset med. Når så hotellet skal indfri kuponerne og have sine penge, sender det kuponerne til København, eller hvor det nu er, men så har det i fle-

re tilfælde vist sig, at det eneste, der er tilbage af rejsbureauet, er telefonnummeret. Den mand, der havde med det at gøre, er forsvundet, og så skal man have politiet til at finde ham, og føre en retssag mod ham for at se, om der skulle være nogen penge tilbage hos ham.

Det er de to ting, det drejer sig om. Jeg kan ikke forstå, at man ikke fra svensk side skulle kunne medvirke til, at sådanne forhold bliver ændret. Vi mener, at man må tilstræbe at få en lovgivning på dette område. Vi mener, at kunden, turisten, som kommer i den forretning, som et rejsbureau er, må have lov til at gå ud fra, at den vare, han køber, er nogenlunde lige så god som f. eks. den kaffe, man køber i kaffebutikken. Det er dog det mindste, man kan forlange.

Fra svensk side nærer man ængstelse for, at der skal blive tale om et monopol. Jeg kan ikke rigtig forestille mig, hvordan det skulle ske. I Sverige har man over 30 rejsbureauer, og de ville formentlig stadigvæk bestå, selv om vi gennemførte en sådan lovgivning, så der kan ikke være tale om, at der bliver noget monopol. I Danmark har vi over 300, og selv om vi kom ned på 250 eller et lignende antal, kan jeg ikke forestille mig, at der kunne blive tale om nogen som helst monopoldannelse. Jeg må derfor meget tilråde, at vi vedtager denne rekommandation, som pålægger regeringerne at foretage en undersøgelse af dette forhold, og så vil vi nok vende tilbage til det en dag.

Leirfall, Norge: Norge har jo hatt sin lov om reisebyråer siden 1948. Den ble vedtatt enstemmig i Odelstinget, og senere forandring i loven er også blitt vedtatt enstemmig i Odelstinget. Det har ikke falt noen inn her i Norge å tenke på at denne loven skulle bety noe inngrep i næringsfriheten eller innebære noen fare for monopoliseringstendenser. Det er vel en av de få lover som ikke har vært gjenstand for spørsmål i Stortinget — vi er godt fornøyd med den.

De fleste land i Europa har sin lov om reisebyråer. De har sikkert fått det

fordi de har erkjent at der har vært en utvikling i bransjen som må reguleres. Nå er det jo ikke det som er det avgjørende, om andre land har en lov eller ikke, det er spørsmål om hvorvidt det er behov for loven.

Det kan jo sies at vi i Norge får ha vår lov, og så får de andre land stelle seg som de vil, men det er jo det at her foregår det omsetning over landegrensene, og det er ikke så få nordmenn som ser annonser fra f. eks. danske reisebyråer og kjøper selskapsreiser hos dem uten å ha noen greie på soliditeten i disse selskapene og uten å vite hva de byr, uten å vite om de er i stand til å oppfylle sine forpliktelser. Og vi vet jo at særlig siste sommer hørte det med til dagens orden, disse meldinger om strandede selskapsreiser. Og det var ikke bare dansker som var med på det, det er blitt meg fortalt at et reiseselskap fra Sverige som skulle til Middelhavet, ikke kom lenger enn til Kastrup og ble liggende fast der, og flere er blitt liggende fast ute i Europa. Så her har jo alle land interesse av at det på felles nordisk basis blir skapt en betryggende ordning.

Det er pekt på av flere av de foregående talere at dette med selskapsreiser står i en særstilling. Det er noe annet enn å selge et halvt kilo kaffe til en husmor. De som kjøper kan ikke se varen, og mange av dem har heller ikke evne til å vurdere om varen er god eller dårlig. Og så noe som er meget viktig: De fleste er engangskunder. De har kanskje gjennom flere år spart opp til en utenlandsreise, og det er den eneste gangen i deres liv. En dårlig bedrift i bransjen kan derfor fortsette lenge selv om kundene er misfornøyd, for de er bare engangskunder.

Vi har som sagt ikke merket noe til at den loven vi har i Norge har ført til monopolisering, og vi kan ikke se det som noe inngrep i næringsfriheten — hvis man da ikke vil bekjenne seg til den absolutte frihet, uten lovregler i det hele tatt.

Ut fra mitt syn på dette og ut fra de opplysninger som de siste år er kommet fram om uheldige utslag i denne bransjen, vil jeg anbefale at utskottets for-

slag vedtas. Og jeg understreker at det gjelder jo bare er å undersøke om der er behov for en lovgivning på området.

Røiseland, Norge: Jeg er enig i at det bør være en viss kontroll med reisebyråene, slik at publikum har en garanti for at byråene er solide og at de gir en fagmessig og forsvarlig behandling. Men når det gjelder de erfaringene vi har gjort i Norge i sammenheng med reisebyråene, ser jeg annerledes på det enn de to norske talerne som har hatt ordet før meg her. Jeg har selv stemt for den norske loven om reisebyråer, og jeg har vært med i den stortingskomitéen, som har forberedt loven, men jeg er skuffet over den måten som loven er blitt praktisert på. Etter min mening har det vært en tydelig monopoliseringstendens.

Jeg skal bare nevne et eksempel. Vi har her i Norge en institusjon som har formidlet stor reisevirksomhet, nemlig Globus. Det står en rekke kristelige organisasjoner og avholdsorganisasjoner bak den, og den samarbeider med Norges statsbaner. Men det har vært uråd å skaffe den fullverdige reisebyrårettigheter. De har rett nok fått sine rettigheter utvidet litt fra år til år, men de har aldri fått fulle rettigheter. De har formidlet en stor reisevirksomhet. Jeg har selv vært med i en aksjon som ble ført fra år til år for å få rett på forholdet, men jeg for min part gav opp. Andre har visst fortsatt senere. Det kan gjerne være at det er blitt en bedring i de siste årene, det skal jeg ikke kunne svare på, men de erfaringene som jeg selv har høstet når det gjelder disse ting, gjør at jeg ikke uten videre kan sette den måten som den norske loven er praktisert på opp som et lysende eksempel for Norden til etterfølgelse.

Lyng, Norge: Jeg skal være meget kort. Som herr Leirfall pekte på, har vi siden 1948 hatt en lov om dette hos oss, og som herr Leirfall også pekte på, ble den vedtatt enstemmig. Jeg må imidlertid si meg enig med herr Røiseland i at det system vi har fått, ikke er slik at det egentlig fortjener å bli en alminnelig målsetning. I hvert fall tror jeg det

er ganske klart, at dette spørsmål kan løses etter andre systemer og på andre måter enn ved den bevillingstvang vi har gjennomført.

La meg da si det ganske kort: Jeg er ikke i tvil om at både de andre nordiske lands regjeringer og deres parlamenter er fullt klar over de lovgivningsmessige hensyn som ligger i dette emne. Jeg går ut fra at de er fullt klar over det uten noen henvendelse fra Nordisk Råd eller noen rådgivning fra de norske medlemmer i Nordisk Råd, så i likhet med herr Røiseland vil jeg stemme imot denne rekommandasjonen og stemme for komitémindretallets konklusjon.

Hønsvald, Norge: Det er kanskje nødvendig å gjøre oppmerksom på at verken rekommandasjonen eller komitéen tar sikte på å be de andre nordiske landene kopiere den norske lov.

Under behandlingen i nimannskomiteen ble det også pekt på, at den norske lov stiller meget strenge krav, og det forhold som herr Røiseland nevnte om at det er en organisasjon av kristelige foreninger, som ikke har fått autorisasjon for sin reisebyråvirksomhet, beror vel ganske enkelt på at denne organisasjons ledere ikke fyller de krav, som loven oppstiller for å kunne drive reisebyråvirksomhet.

Det kan sikkert diskuteres, hvorvidt de norske lovbestemmelsene er for strenge, men det som det gjelder her, er ikke, som jeg sa, å få en lov med eksempel fra den norske, men det er å undersøke mulighetene for en lov overhodet. Og hvis man finner at en lov vil være praktisk på dette område, så får man finne fram til de lovbestemmelser, som man mener kan være mest praktiske. Jeg kunne være interessert i å spørre, hvem som vil motsette seg nordisk samarbeid på dette område, altså ved denne undersøkelse.

Hva skal vi gjøre neste gang vi kommer opp i slike tilfelle, som det blev nevnt fra talerstolen her? Og hvem skal ha ansvaret for det? La oss si, at det er femti nordmenn, som deltar i et dansk reiseselskap eller et svensk uorganisert reiseselskap, og strander nede i Italia, og går til den norske konsul og ber om hjelp til å komme hjem.

Jeg vil ikke være med på å ta ansvaret for at slike tilstander fortsetter. Jeg vil medvirke til at man får om ikke felles bestemmelser, så iallfall regulerte bestemmelser på dette område, for å hindre denne outsidersirkulering, som vi har sett i de siste årene, og som vi ganske sikkert får mer av, hvis forholdene ikke blir regulert.

Leirfall, Norge: Jeg kan bare konstatere at her i Norge hvor man har en lov, har man vært så å si helt fri for slike uheldige hendelser som man har hatt i Danmark i det siste. Hvor det har vært klager fra folk som har vært misfornøyd med en reise de har vært med på, har det som regel vært når de har reist med et dansk outsiderbyrå. Jeg mener at om en lov er god eller ikke, det får man vurdere ut fra om hensikten med loven er oppnådd, om den virker godt, og det har den norske lov gjort.

Det er mulig at den er noe for streng på enkelte punkter; det er til stadighet framholdt fra organisasjoner, som driver selskapsreisetrafikk på si', og noen er vel blitt godkjent og andre ikke. Men jeg mener, at også der må man trekke grense mellom et byrå og en organisasjon som lager en selskapsreise for sine medlemmer.

Lyng, Norge: Selv etter å ha hørt mine delegasjonskolleger herrene Hønsvald og Leirfall, mener jeg fremdeles, og jeg har fremdeles full tillit til at de danske, finske, svenske og islandske regjeringer og parlamenter er fullt klar over de lovmessige hensyn dette emne reiser, og vil kunne løse dem uten noe råd eller noen rekommendasjon fra Nordisk Råd, og jeg vil fremdeles stemme mot flertallets rekommendasjon.

Leirfall, Norge: Hr. Lyng synes å være ukjent med at det er nå engang arbeidsmåten i Nordisk Råd, at hvis vi vil ha en sak løst på fellesnordisk basis, så retter vi en henvendelse til regjeringene i de andre land om å se på saken.

Lyng, Norge: Det bør være arbeidsmåten her i Nordisk Råd at man stem-

mer mot rekommendasjoner som man anser unødvendige og stemmer for rekommendasjoner som man anser nødvendige.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering beträffande utskottets förslag till rekommendation medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

K. B. Andersen, Nina Andersen, Kaj Andresen, Backlund, Borten, N. Chr. Christensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Hegna, Gunnar Henriksen, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Leirfall, Løbak, Moe, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rosenberg, Paula Ruutu och Sukselainen.

Mot utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, Birger Andersson, Ebon Andersson, Cassel, Sigrid Ekendahl, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Helén, Högström, Kytä, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Møller, Møller Warmedal, Ohlin, Osvald, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Strand, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Bondevik och Guri Johannessen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 37 röster mot 30.

12

Trafikutskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden (Sak A 36)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjerin-

gene i Norge og Finland å undersøke mulighetene for bygging av vei fra Sevettijärvi til riksvei nr 50 i Neiden.

Klippenvåg, Norge (utskottets talesman): Først noen ord om selve forslaget. Jeg var litt i tvil om hvorvidt det var stort sett riktig å fremme et slikt forslag, men jeg kom da til at det ville være et forsøk verd.

Sevettijärvi ligger om lag 28 km fra grensen mot Norge i Øvre Neiden. Fra Øvre Neiden til riksveg 50 er det om lag 6—8 km. Sevettijärvi har for tiden ikke vegforbindelse med det øvrige finske vegnett, men det arbeides med et vegkrav, Kamanen fram mot Sevettijärvi. Det har vært et sterkt ønske fra formannskapet i Enare, fremsatt på et fellesmøte med formannskapet i Sør-Varanger i 1954. Senere, høsten 1962, var også formannskapet i Enare og i Sør-Varanger sammen og drøftet dette vegspørsmål, og det knytter seg stor interesse til en slik vegforbindelse over grensen her. Selv uten veg har det vært en eldgammel forbindelse her, og det er fremdeles stor trafikk der. Om vinteren når myrer og vann er frosset til, er det ganske stor trafikk fra Finland over til den norske siden, hvor finnene selger reinsdyrkjøtt og kjøper andre ting tilbake. Det er noe som har pågått i årevis. Nå kan det vel her neppe bli noen veg av dimensjoner, en tungtrafikkveg. Det som allerede er gjort på finsk side, er vel så vidt svakt at det lar seg ikke gjøre. Men i første omgang vil det i ethvert fall bli en nødvendig sambindingsveg, som kan lette forholdene for befolkningen, også i Sevettijärvi, og under alle omstendigheter vil den ha stor trafikkmessig betydning. Den vil i ethvert fall knytte sammen de to kommuner — som for øvrig er vennskapskommuner.

Trafikkutvalget har drøftet denne innstilling og har gitt den sin tilslutning. Man ber her regjeringene om å undersøke mulighetene for når den finske veg i sin tid kommer fram til Sevettijärvi — det vil jo gå en tid, idet det etter det jeg har fått opplyst, ennå står 25—30 km igjen, før man er kommet fram til

Sevettijärvi — å kunne få en vegforbindelse fra Sevettijärvi til riksveg 50 i Neiden. Jeg tror at befolkningen på begge sider av grensen her vil være svært taknemlige, hvis en slik vegforbindelse kunne bli en realitet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Borten, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Högeström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensens, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Bondevik, Ólafur Jóhannesson och Leirfall.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

13

Trafikutskottets förslag nr 3 i anledning av medlemsförslag om en gemensam trafiklagstiftning (Sak A 29)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeri-gerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at stille sådanne hjælpemidler til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, at

komiteen hurtigt kan udarbejde et udkast til en fælles nordisk færdselslov.

Lundström, Sverige: Herr president! Som en av undertecknarna av detta medlemsförslag är jag givetvis mycket tillfredsställd med den behandling som förslaget har fått i utskottet, och jag hoppas att Nordiska rådet skall biträda utskottets rekommendation.

Att jag tar till orda beror på att det i bilaga 4 i de tryckta handlingarna har tagits upp en fråga som jag har väckt i den svenska riksdagen, nämligen om utsättande av förvarningsmarkering vid viss parkering på väg under mörker. Den frågan har av den svenska regeringen överlämnats till nordiska vägtrafikkommittén. Då frågan är ytterst betydelsefull, vill jag uttala förhoppningen att nordiska vägtrafikkommittén, särskilt om den nu får bättre resurser såsom samfärdselkommittén föreslår, inte skjuter denna fråga i bakgrunden, kanske ända tills man är färdig med en gemensam trafiklagstiftning för Norden.

Av remissvaret från Forenede danske motorejere framgår, att man i Danmark haft spörsmålet uppe till behandling. Jag känner inte till det särbetänkande, som justitieministeriets kommitté för lyktföring avgav den 22 november förra året, men av remissvaret att döma ställer man risken för påkörning av stillastående fordon i dagsljus före motsvarande risk i mörker. I andra nordiska länder är nog riskerna för mörkerolyckor större än i Danmark. Mörkerperioden är längre, den riskabla vintersäsongen är något längre i de övriga nordiska länderna, och terrängen är något mer kuperad och vägarna därmed farligare.

Finlands automobilklubb har också på ett utmärkt sätt beskrivit situationen, då man förbehållslöst föreslår införande av varningstrianglar som obligatorisk utrustning för bilar i de nordiska länderna.

Det torde i denna fråga inte föreligga skäl att avvakta en gemensam europeisk lagstiftning. Flera europeiska länder har redan infört bestämmelser om varningsmärken vid parkering i mörker. I ett par fall gäller bestämmelsen alla mo-

torfordon utom tvåhjulningar, och i andra fall gäller de endast tyngre fordon, lastbilar och bussar, men åtminstone i ett par av dessa länder är man på grund av de goda erfarenheter man haft beredd att förorda att bestämmelsen utsträcks även till andra motorfordon, alltså även till personbilar.

Nu måste varje bil som passerar gränsen till Italien vara försedd med varningstriangel eller också måste bilföraren inköpa en sådan vid gränsen. Av allt att döma blir samma sak förhållandet i flera andra länder — jag undrar om det inte redan är så i Schweiz. Jag uppmanar därför Nordiska vägtrafikkommittén att i sitt arbete ge denna fråga en viss prioritet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Borten, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helen, Gunnar Henriksson, Horn, Högstrom, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berthe Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Bondevik, Ólafur Jóhannesson och Leirfall.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

14

Trafikutskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om införande av högertrafik i Sverige (Sak A 26)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

15

Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av medlemsförslag om försäkring av icke-nordiska motorfordon (Sak A 30)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at gøre Norden til et fælles forsikringsområde for så vidt angår den lovpligtige ansvarsforsikring for ikke-nordiske motorkøretøjer.

Horn, Danmark (utskottets talesman): Hr præsident! Det var jo et betydeligt fremskridt, da vi i 1952 gjorde Norden til et fælles pasområde. Vi ved, at der er enkelte ting, som vi kunne rette for at gøre det endnu lettere for andre at komme ind i Norden, og et af disse skridt, som vi her kan gøre, er at vedtage denne rekommendation, hvorefter man viser sin forsikringspolice eller et bevis for, at man har sin ansvarsforsikring i orden, når man passerer en af ydergrænserne, og ikke som nu, hvor man skal vise papiret hver gang man kommer i et af vore grænseområder. Der har været forhandlet med forsikringsselskaberne om en sådan fællesordning, og forsikringsselskaberne er villige til at gennemføre en sådan ordning. Det tager imidlertid lidt tid, hvorfor de beder om, at der bliver mindst et halvt år til at iværksætte det, og at det sker fra årsskiftet.

Sagen har været behandlet i Nordisk Samfærdselskomité, som anbefaler forslaget, bl. a. med den begrundelse at det vil medføre besparelser med hensyn til toldkontrollen.

Sagen har nu været behandlet i trafikudvalget, som indstiller følgende rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at gøre Norden til et fælles forsikringsområde for så vidt angår den lovpligtige ansvarsforsikring for ikke-nordiske motorkøretøjer.

Jeg anbefaler, at man godkender denne indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Borten, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helen, Gunnar Henriksson, Horn, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berthe Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Bondevik, Ólafur Jóhannesson och Leirfall.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

Presidenten övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Juridiska utskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen (Sak A 24) samt meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 17)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

II. att rådet måtte lägga meddelandena angående rekommendation nr 1/1958 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Holger Eriksen, Danmark (utskottets talesman): Hr president! For fem år siden, altså i 1958, blev der i Nordisk Råds session vedtaget en rekommendation om koordinering af frednings- og jagttider i de nordiske lande, navnlig med henblik på så vidt muligt at få fredet alt vildt i yngletiden, at bevare de vildtarter, der står i fare for at forsvinde fra den skandinaviske fauna, og at undgå nedskydning af fugle på træk, der i samme tid var fredet i andre nordiske lande.

Det er oplyst, at der i 1962 har været drøftelser herom mellem de nordiske lande, og at man var enig om, at det videre arbejde med rekommendationen burde afvente et samarbejde mellem vildtforskerne i de respektive lande. Jeg har stor respekt for vildtbiologerne, men udvalget er enig om, at de ikke bør bruges som undskyldning for, at der intet sker i denne sag. Skal man afvente resultater af undersøgelser, som vildtforskningen skal iværksætte, undersøgelser som måske endnu ikke er påbegyndt, kan det tage endog meget lang tid, inden der foreligger et resultat.

Udvalget vil derfor kraftigt henstille,

at det fællesnordiske arbejde med gennemførelsen af denne 5 år gamle rekommendation fremskyndes mest muligt, således at der allerede til den kommende session kan fremvises resultater.

Med hensyn til det arbejde, der er udført i tilslutning dertil, foreslår udvalget at tage meddelelserne angående rekommendation nr. 1/1958 til efterretning og afvente nye meddelelser til næste ordinære session.

Der er imidlertid indkommet et medlemsforslag, sag nr. A 24, delvis vedrørende det samme emne. Det går ud på, at Nordisk Råd skal rekommandere regeringerne i de nordiske lande, at der i den nationale dyrebeskyttelses- og jagtlovgivning lægges det princip til grund, at varmblodede dyr ikke formålsløst må dræbes, hvilket naturligvis ikke tager sigte på at forbyde jagtudøvelse. Men medens princippet i tidligere jagtlove var, at vildtet måtte skydes i den tid, hvor det ikke var fredet, så vendes det nu om, således at vildtet principielt er fredet og kun må skydes i en mere eller mindre begrænset periode. Nogle der er stive i Johan Herman Wessel vil måske med ham sige: man sætte ølse for, man sætte ølse bag, pølsen beholder dog sin smag — at forslaget altså ikke indeholder nogen realitetsændring. Det er imidlertid ikke rigtigt. For det første vil det svare til vort nuværende kulturelle stade, at alt principielt er fredet. For det andet vil det have en vis bevismæssig betydning, idet det vil påhvile den, der har aflivet et fredet dyr, at bevise, at aflivningen trods fredningen har hjemmel i lovgivningens undtagelsesbestemmelser. Og for det tredje vil det betyde, at nye dyrearter, f. eks. tyrkerduen, der har taget ophold i Danmark, straks er fredet, uden at der skal udstedes ministerielle bekendtgørelser derom.

Dette, det principielle, gælder i og for sig både jagtlovgivningen og dyrebeskyttelsen. Men hvad det sidste angår er der anført så mange praktiske vanskeligheder ved at gennemføre forslaget, at man har måttet lade et i og for sig rigtigt princip falde på dette område. Derimod går udvalget ind for forslaget, hvad

vildtfredningen angår. Det har ganska vist været anført, at man kunne komme ud for, at dyr og fugle, som man i øvrigt gerne ville have fredet, kunne volde skade i så høj grad, at det ville være uheldigt, hvis de ikke kunne beskydes, men det har heller aldrig været meningen med forslaget.

Jeg skal nævne et eksempel. Den hvide stork er jo desværre i rivende tilbagegang hvad antallet angår. Jeg vil ikke sige, at det er en hellig fugl, men den er sagnomspunden, og selv om det vel efterhånden er et mindretal, der tror på, at det er den, der bringer børnene, så er den i hvert fald meget populær. De fleste ville derfor reagere voldsomt, hvis den blev beskudt. Men også en stork kan komme på afveje. Den kan blive så doven, at den i stedet for at afsøge de sædvanlige jagtmarker finder på at hjemssøge dambrugene, altså de steder hvor man opdrætter foreller. I sådanne situationer må der kunne opnås dispensation til beskydning, og det gælder naturligvis alle vildtarter.

Udvalget er derfor enedes om at foreslå, at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser derfra.

Når Finland ikke er medtaget, skyldes det, at landets jagtlovgivning i forvejen hviler på det nævnte princip.

Jeg skal på udvalgets vegne anbefale forslaget til vedtagelse.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Borten, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, He-

lén, Gunnar Henriksson, Horn, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Bondevik, Ólafur Jóhannesson och Leirfall.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

17

Juridiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om sänkning av myndighetsåldern (Sak A 16)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

I en till utskottsutlåtandet fogad reservation hade Gunnar Helén och Gösta Rosenberg föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en sänkning av den civilrättsliga myndighetsåldern och denna frågas samband med en sänkning av rättsåldern.

Ahlkvist, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Den sak som nu föreligger till behandling har tidigare behandlats av den svenska riksdagen utan att där vinna bifall — det var i anledning av ett förslag av samme motionär som nu jämte herr Helge Larsen väckt frågan i Nordiska rådet.

Förslaget innebär undersökning av

förutsättningarna för en sänkning av den nuvarande civilrättsliga myndighetsåldern, vilket som bekant betyder att de unga tidigare får rätt till ekonomisk förvaltning, rätt att ikläda sig skulder samt att med rättsverkan underteckna avbetalningskontrakt o. s. v.

Motionärerna motiverar förslaget med ungdomens tidigare biologiska och ekonomiska mognad och framhåller bl. a., att i våra dagar försörjer sig flertalet ungdomar själva och har lämnat hemmet före 21 års ålder. Det skulle enligt motionärerna medföra en tidigare social och ekonomisk mognad.

Ett antal remissinstanser, som har yttrat sig i anledning av saken, framhåller att utvecklingen i själva verket har varit den motsatta. Det framhålles att det blir svårare att uppnå social mognad, ju mer och ju snabbare samhället undergår förändringar. Vidare är det i motsats till vad motionärerna anfört så att jämfört med tidigare förhållanden har utbildningstiden för ungdom under 21 år ökat på ett sådant sätt, att ungdomen därigenom senare får kontakt med det praktiska arbetslivets problem och därmed personlig erfarenhet av dessa. Och dessa förhållanden i sin tur kan knappast främja en tidigare ekonomisk mognad.

Går man vidare i resonemanget om åldersgränsen och talar om ungdomens tidiga mognad är man inte alltid konsekvent. På det straffrättsliga området görs ofta motsatta synpunkter gällande, exempelvis att reaktionsformer lämpade för till mogen ålder komma, inte är lämpliga för ungdomar under 21 år.

Rådets juridiska niomannakommitté konstaterar att den nuvarande civilrättsliga myndighetsåldern 21 år, vilken är lika i praktiskt taget hela Västeuropa, inte medfört någon olägenhet utan tvärtom kan vara ett stöd för ungdomen att utan förmyndares medgivande ikläda sig ekonomiska förpliktelser.

Vid ärendets behandling i juridiska utskottet förelåg en skrivelse från Folkpartiets ungdomsförbund i Sverige, i vilket det bl. a. säges, att det inte åligger dem som vill sänka myndighetsåldern att visa att det finns några speciella nackdelar med 21-årsgränsen, utan att

det åligger dem som vill motsätta sig förslaget att visa att förslaget skulle medföra nackdelar.

Juridiska utskottet ser nog inte saken så. Utskottet menar nog, att om rådet skall rekommendera en lagändring så bör det vara en lagändring till det bättre samt att de, som föreslår lagändringen, bör kunna peka på olägenheter i det bestående. Då så inte har skett i denna sak har utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka medlemsförslaget.

I den till utskottsförslaget fogade reservationen uttalas, att myndighetsåldern och rösträttsåldern borde behandlas samtidigt. Personligen har jag nog något mindre betänkligheter mot en måttlig sänkning av rösträttsåldern än mot en sänkning av den civila myndighetsåldern. Då emellertid rösträttsåldern inte har aktualiserats genom något medlemsförslag har juridiska utskottet inte haft anledning att ingå på någon behandling av rösträttsåldern.

Jag yrkar därför, herr president, bifall till juridiska utskottets förslag, att rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Helén, Sverige: Herr president! Juridiska utskottet har inte varit enigt i sin bedömning av herrar Lundströms och Helge Larsens förslag. När jag nu vill hemställa att rådet beslutar i enlighet med den reservation som är fogad till utskottets förslag, gör jag det med den övertygelsen, att man verkligen skall vinna fördelar genom att samhället visar ungdomen att man är beredd att ge unga människor ett socialt och ekonomiskt ansvar vid lägre ålder.

Det råder knappast några delade meningar bland remissinstanserna om att den biologiska mognaden nu inträder tidigare än när hittills gällande myndighetsregler fastställdes. Däremot är det, som framgick av herr Ahlkvists yttrande, delade meningar om den sociala och ekonomiska mognadens inträde. Jag vill inte bestrida att en del av de skäl han anfört har giltighet. Jag anser emellertid att sätten att kringgå de regler som nu gäller för 18—21-åringars rätt att träffa ekonomiska avtal och det för-

hållandet att dessa regler så ofta kringgås verkligen är ett skäl för en ändring. Jag känner mig alltså övertygad om att en sänkning av myndighetsåldern är en ändring till det bättre.

Herr Ahlkvist antydde att han personligen skulle se saken i en något annan dager, om frågan om rösträttsåldern aktualiserades. Det är vad som sker i reservationen, där man begär att den undersökning som skall göras tar sikte på sambandet mellan en sänkt myndighetsålder och en sänkt rösträttsålder.

Jag hemställer alltså, herr president, om bifall till den rekommendation, som finns upptagen i reservationen.

Rosenberg, Finland: Herr president! Såsom också den föregående talaren här — herr Helén — har inte heller jag kunnat förena mig om majoritetens inom juridiska utskottet beslut.

Frågan om sänkandet av den civilrättsliga myndighetsåldern är en fråga som väckt och väcker det största intresse bland ungdomen av i dag och kravet från ungdomens sida, om att komma i åtnjutande av fulla demokratiska medborgarrättigheter vid tidigare år än vad som nu är fallet, måste anses vara fullt berättigat. Detta så mycket mera som samhället ställer allt större krav på ungdomen. Det är exempelvis enligt mitt förmenande inkonsekvent att samhället å ena sidan anser det vara självklart att 19-åringar skall avtjäna värnplikt — detta i fredstid, i krigstid inkallas de vid ännu yngre år — men å andra sidan förnekar man dem politisk medbestämmanderätt i samhället.

Samtidigt som man i detta fall sålunda av 19-åringar kräver, att de skall vara både fysiskt och andligt fullmogna — detta gäller i ännu högre grad för ungdomar i arbetsförhållanden — så erkänner man inte, att de är mogna att bära en fullvuxen människas ansvar inom samhället. Man berövar dem politisk medbestämmanderätt. Jag tycker därför, att det minsta som man borde göra i denna sak är att, såsom här i reservationen sägs, företa en undersökning som syftar till att sänka den civilrättsliga myndighetsåldern och sammanlänka den med en sänkning av rösträttsåldern.

Helt säkert motsvarar detta ungdomens önskan.

Det är ett faktum, att i Finland har de politiska ungdomsorganisationerna redan i många år, i olika sammanhang, framställt önskemål om att myndighetsåldern borde sänkas. Närmast har man då tänkt på rösträttsåldern. Några ungdomsorganisationer har i sina program uppställt detta som ett konkret mål, och i riksdagen har man flerfaldiga gånger motionerat om saken.

När man vet, hur ivrigt en del av de stora politiska ungdomsorganisationerna i Finland drivit på denna sak och att den varmt omfattas av ungdomen i allmänhet, tar man med en viss förvåning del av det utlåtande som Representantskapet för Finlands ungdomsorganisationer, på begäran, insänt till juridiska niomannakommittén. I detta utlåtande sägs det bl. a. »att en sänkning av myndighetsåldern ännu bör anses vara för tidigt väckt». Detta utlåtande är daterat den 17 september 1962. Men eftersom Representantskapet för Finlands ungdomsorganisationer vid denna tidpunkt av kända orsaker, inte kunde föra alla finländska ungdomsorganisationers talan, återspeglar utlåtandet inte heller ungdomens verkliga inställning till frågan.

Hade däremot de politiska ungdomsorganisationerna, som har både anledning och kompetens att ta ställning till dylika frågor, tillfrågats är jag övertygad om att svaren i stort sett hade överensstämt med innehållet i den reservation som fogats till juridiska utskottets betänkande.

Jag vill till slut, herr president, understöda förslaget som gjordes av herr Helén och hoppas, att Nordiska rådet visar att det hyser förtroende till vår ungdom, ett förtroende som den så väl förtjänar.

Lundström, Sverige: Herr president! Det är i och för sig inte så konstigt att ett förslag att sänka myndighetsåldern väcker uppståndelse hos en del. När jag hörde herr Ahlkvist nysa tala, förstod jag, att på honom verkade det närmast skrämmande. Så länge som vi faktiskt har haft myndighetsåldern 21 år har ju

också jag en viss förståelse för att många tycker, att det är besvärligt eller nära nog omöjligt att här gå till en ändring. I Sverige har vi haft 21-årsgränsen för män i 240 år, och då har man onekligen hunnit vänja sig vid den genom åtskilliga generationer.

Lika naturligt borde det emellertid vara, att åtskilliga nu frågar sig, om det inte vore på tiden, att man också i detta fall moderniserar en smula.

Det tycker nu inte juridiska utskottets majoritet och dess talesman herr Ahlkvist. De finner det naturligt att hålla på det bestående, även om det är uråldrigt.

Jag skall inte i detta ärende ge mig in på någon diskussion om ungdomens större eller mindre mognad vid olika åldrar i livet. I vissa avseenden finns det inte statistiskt jämförelsematerial för en sådan bedömning och slutsatserna kan bli olikartade. Jag tycker inte heller att det är så förfärligt viktigt, att man för ett sådant teoretiskt resonemang.

När herr Ahlkvist säger, att ungdomen nu för tiden kommer så mycket senare ut i förvärvslivet än förr i tiden och därför bör ha en mindre social mognad, så medger jag, att de unga senare kommer ut i förvärvslivet nu än vid sekelskiftet och måhända ännu mycket senare än för 240 år sedan. Men ungdomen nu för tiden har helt andra inkomster och helt andra resurser att förfoga över än tidigare, och om detta inte skulle betyda, att de också har större möjlighet att lära sig känna ansvar, så finner jag ett sådant resonemang säreget.

Bergen överförmynderi, som inte bör vara alldeles okunnigt om vad det gäller, skriver i sitt remissvar följande: »När man tar i betraktning hvilka betydelsefulla belöpp de umyndige idag i 18—19-årsaldern med hjemmel av vergemålslovens § 33 kan disponera selv av midler innvundet ved eget arbeide eller virksomhet, er det fra et formuesrettslig synspunkt neppe avgjørende betenkeligheter ved en nedsettelse av aldersgrensen til f. eks. 20 år».

För det stora flertalet ungdomar, som inte har något eget kapital av betydelse, innebär såvitt jag förstår den civila myndighetsåldern praktiskt taget bara en

sak — före den åldern får de inte ådraga sig gäldförpliktelser, de får alltså inte låna pengar och inte skriva på avbetalningskontrakt. I något eller några fall får i våra länder ungdomen emellertid redan vid 15 års ålder disponera över sina inkomster. I vissa länder inträder rätten något senare. Men den unge kan också få träffa arbetsavtal, disponera sin inkomst själv och t. o. m. i åtskilliga fall ingå andra ekonomiska avtal. En 15- eller 16-åring kan få rätt att driva verksamhet på egen hand och därvid träffa rättsliga avtal, som går in under denna verksamhet. Jag nämner detta bara som exempel på den nuvarande situationen, och det finns en mängd andra att åberopa.

Då frågar man sig verkligen: Är denna restriktion, att en ungdom på exempelvis 20 år inte skall få fulla rättigheter som medlem av vårt samfund, av sådant värde, att den till varje pris skall bevaras? Jag anser det inte. Att även på det området modernisera i någon mån, tycker jag är i god mening en radikal, men också en realistisk ståndpunkt. Det finns åtskilliga skäl för detta, såvitt jag förstår.

Ett huvudmotiv för bibehållande av den nuvarande åldersgränsen säges vara, att den skulle utgöra ett skydd för de unga mot ekonomiska äventyrligheter. Här har redan förut påpekats, vad som sägs exempelvis i remissvaret från Dansk Ungdoms Fællesråd, att alltför många ungdomar nu undandrar sig en rättslig efterräkning, när de inte kan fullgöra en gäldförpliktelse genom att påpeka, att de inte är myndiga och att avtalet därför inte behöver gälla. Särskilt framhålles, att detta skulle förekomma vid vissa avbetalningsköp. En sänkning av myndighetsåldern skulle väl här verka i viss mån sanerande.

Lagen kunde kanske också sägas utgöra ett skydd för ungdomen mot att ådra sig ekonomiska förpliktelser om det vore så, att vem som helst kunde gå in i en bank eller affär och utan vidare låna pengar eller köpa på avbetalning. Men så enkelt är det inte, som var och en vet. Långgivaren och säljaren har också sina speciella krav, t. ex. att säkerheter för lånet eller för avbetalningskontraktet finns. Det intresset blir ju

inte mindre om kunden är 50 år än om han är 20 — samma intresse finns i båda fallen. Det tycks mig, som om man alldeles bortsett från det viktiga faktum, när man pläderar för ett skydd för den unge, att det inte finns möjligheter att utan vidare ådraga sig ekonomiska förpliktelser. Även långgivaren och säljaren har här ett stort intresse att bevaka.

Härtill kommer sedan att ett äkten-skap, som ingås före 21 års ålder, i vissa avseenden bryter omyndigheten. Det finska justitieministeriet säger i sitt remissyttrande, att ingående av gäldförbindelser ofta kräver en sådan omdömesförmåga, som man i allmänhet ej kan förutsätta att en under 21-åring i våra förhållanden besitter. Men några rader längre upp i samma remissyttrande heter det ordagrant: »Gifter sig man eller kvinna före tjuuguett års ålder, upphör omyndigheten». Det förvånar mig verkligen, att vigselceremonien på det sättet kan tillföra ungdomarna det goda omdöme, som deras ogifta kamrater tydligen får vänta på, tills de har blivit 21 år gamla.

Sammanfattningsvis skulle jag vilja säga, att värdet av att bevara myndighetsåldern vid 21 år i de flesta fall numera är en illusion. Även de som är yngre har redan nu betydande rättigheter, och såsom påpekats tidigare här har ungdomar, som är under 21 år och som har goda inkomster, behov av att också få företa sig vissa rättshandlingar, som kan innebära gäldförpliktelse.

Jag ser med tillfredsställelse, att i juridiska utskottets utlåtande saknas nio-mannakommitténs uppfattning, att frågan om en sänkt myndighetsålder inte skulle ha något större intresse för ungdomen själv. Remissförfarandet har ju inte gått till på sådant sätt att man kunnat få ungdomsopinionerna klarlagda fullt tillfredsställande. Från Sverige och Norge har man inte fått några svar alls, beroende på att de tillfrågade inte haft mandat att svara på de norska och svenska ungdomsorganisationernas vägnar. Men att problemet är aktuellt i Norge visas av att en offentlig utredning rörande en sänkning av röst-rättsåldern är i gång. I Sverige har alla politiska ungdomsorganisationer utom högerns redan

sedan flera år tillbaka uttalat sig för en sådan reform — det är ungdomsorganisationer, som tillsammans har över 200 000 medlemmar.

Låt mig för övrigt, herr president, i detta sammanhang understryka, att medlemsförslaget ju inte innebär ett direkt yrkande om viss myndighetsålder. Jag anser, som jag har nämnt, att det finns många skäl för att sänka myndighetsåldern, men medlemsförslaget går ut på en rekommendation om undersökning rörande förutsättningarna för en sänkning — försiktigare tycker jag inte att man kan uttrycka sig. Remissyttrandena över medlemsförslaget visar verkligen att skäl föreligger till en sådan undersökning. Ett par länders ungdomsorganisationer har inte svarat, ett par remissinstanser säger ingenting, sex avstyrker en sänkning, och åtta tillstyrker en utredning.

När nu utskottsmajoriteten uttalar sig om värdet av att bibehålla 21-årsåldern som myndighetsgräns, kunde det vara intressant att t. ex. veta vilka olägenheter Schweiz har haft av att tillämpa en lägre myndighetsålder än andra västeuropeiska länder. Ett bifall till den föreslagna undersökningen torde kunna ge svar på den frågan, och det vore rätt intressant när vi diskuterar dessa olika problem.

Herr Ahlkvist har nämnt förut i dag att det föreliggande medlemsförslaget endast berör myndighetsåldern. Jag skall utan vidare medge att bakom det förslaget ligger ett intresse för en sänkt röst-rättsålder. I Sverige har den frågan flera gånger under det senaste tiotalet år varit uppe till behandling i riksdagen, men den har avvisats med olika motiveringar. Även i år föreligger en motion om en sådan sänkning.

När jag skrev på detta medlemsförslag, trodde jag att det kanske vore lättare att angripa problemet via myndighetsåldern, och det är alltså vad som har skett. Nu är det intressant att läsa i nio-mannakommitténs utlåtande och höra herr Ahlkvist säga, att om frågan om sänkt röst-rättsålder blir aktuell, kan man ta upp problemet om myndighetsåldern till en ny prövning. Skulle jag dra någon slutsats av detta, måste det väl bli, att om Nordiska rådet skulle säga nej till det

föreliggande förslaget, så får jag komma igen och föreslå en sänkt rösträttsålder, om nu det skulle förefalla mindre motbjudande! Kanske man på det sättet rent av uppnår båda målsättningarna.

Till sist vill jag säga, herr president, att jag tycker den principiella frågan beträffande både den ena åldersgränsen och den andra inte är, huruvida det nuvarande systemet har fungerat relativt hyggligt. Rent principiellt tycker jag att det ligger så till, att därest icke ett fasthållande vid en högre åldersgräns för full myndighet och för rösträtt innebär klara och positiva fördelar för de berörda personerna och för samhället, så föreligger anledning att överväga en sänkning av åldersgränsen. Det måste nämligen, som reservanterna också säger, understrykas att det ur principiella synpunkter är önskvärt att full medborgarrätt tillkommer medborgarna så tidigt som det är möjligt utan att avgörande olägenheter uppstår.

Detta är bakgrunden till det föreliggande medlemsförslaget, och jag ber, herr president, att få yrka att Nordiska rådet bifaller reservationen.

Håkon Johnsen, Norge: Jeg har tenkt å stemme for den reservasjonen som foreligger her. Jeg synes begrunnelsen fra den juridiske komitéen er temmelig tynn. Dens vesentligste argumentasjon er, at man er redd for at en nedsettelse av myndighetsalderen fra den en har nå, 21 år, vil føre til en tilsvarende utvidelse av adgangen til å stifte gjeld — hvilket vel i praksis vil si flere avbetalingskontrakter. Jeg har liten tro på at en vil få slike problemer, og en senker myndighetsalderen i dag, og at det vil føre til at vi får en strøm av ungdom, som vil låne og ikke betale tilbake. Når det gjelder avbetalingskontraktene, har vi i Norge for et par år siden fått en skjerpet lovgivning, så man har en ganske god kontroll med hva som skjer på det området.

Vi har i Norge en Statens lånekasse for studerende ungdom, og der var det for et par år siden av ungdommen i landet betalt tilbake 40—50 pst. mer enn de egentlig hadde behøvet å betale tilbake på vedkommende tidspunkt.

Men når jeg stemmer for reservasjonen, er det først og fremst fordi jeg synes innstillingen fra den juridiske komitéen osrer av noe av den vanlige mistillit til ungdommen, som man merker i mange kretser i dag. Jeg tror at ungdommen i Norge og i de andre nordiske land har ansvar for sin egen framtid og for samfunnets framtid. Vi kan bare se at mellom 80 og 90 pst. av ungdommen nå strømmer inn til de høyere undervisningsanstalter for å skaffe seg kunnskaper og lærdom å arbeide videre på. Jeg synes vi skulle sette pris på det, og iallfall være med på å utrede spørsmålet om å senke myndighetsalderen for ungdommen i Norden.

Ahlkvist, Sverige: Herr president! Jag ber först att få konstatera att herr Rosenberg huvudsakligen talade om rösträttsåldern, varom något medlemsförslag inte föreligger.

Varken herr Lundström eller herr Johnsen har kunnat anföra några exempel på att den nuvarande myndighetsåldern är någon olägenhet för ungdomar som behöver förmyndarens medgivande för att ikläda sig skuld.

Sedan vill jag säga till herr Lundström att han inte alls skrämmer mig. Jag skall emellertid inte fortsätta att ge herr Lundström några råd, eftersom han har en benägenhet att följa dem. När vi behandlade detta ärende i den svenska riksdagen, sade jag i debatten, att vi i varje fall borde ha samma myndighetsålder i hela Norden, och eftersom herr Lundström tillhörde Nordiska rådet var det lämpligt, att han aktualiserade frågan där.

Om jag nu efter min antydning av rösträttsåldern säger, att det vore bättre att angripa frågan från det hållet, inte minst av den anledningen att i Sverige rösträttsåldern är grundlagsreglerad och det tar längre tid att ändra den än att ändra myndighetsåldern, som regleras i civillag, så är det risk, att herr Lundström följer även det rådet. Därför avstår jag från att ge det.

Helén, Sverige: Jag vill bara konstatera, att herr Ahlkvist tillråder rådet att icke följa hans råd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering beträffande det i reservationen intagna förslaget till rekommendation.

För rekommendationsförslaget röstade:

Backlund, Helén, Gunnar Henriksson, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Lundström, Løbak, Moe, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Rosenberg och Røiseland.

Mot rekommendationsförslaget röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Cassel, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Horn, Högrström, Hønsvald, Ólafur Jóhannesson, Gísli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Lahtela, Lassinantti, Leirfall, Lyng, Møller, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Johan Poulsen, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

Bondevik, Borten, N. Chr. Christensen, Hegna, Guri Johannessen, Kyttä, Aksel Larsen, Pitsinki och Rihtniemi.

Förslaget till rekommendation hade sålunda förkastats med 42 röster mot 18.

Utskottets förslag bifölls.

Ändring av medlemslistan

Det meddelades, att Harras Kyttä, Finland, lämnat rådet och ersatts av Veikko Hyytiäinen, Finland.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap (Sak A 32)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

Paula Ruutu, Finland (utskottets talesman): Sedan televisionsnätet i Finland har vidgats, har anskaffandet av TV till hemmet blivit allmännare, också i glest bebodda trakter. Så har det blivit möjligt att se på TV och genom den på filmer nästan överallt. Härav följer, att televisionens och filmens inverkan på utvecklingen hos barn och ungdom har blivit ett så stort problem, att man inte kommer ifrån det genom att se bort, med andra ord att låta filmens verkningar vara beroende av om ungdomarna hemma vägledas eller inte vid valet av film. Filmen och TV har i den moderna världen blivit viktiga faktorer i bildandet av känslö-, tanke- och den vägen viljelivet, i synnerhet när det är frågan om unga människor, som ännu inte har upplevt mycket av livet och världen.

Sveriges läroverkslärares riksförbund erinrar i sitt yttrande, att man allmänt i skolor tränar eleverna till självständigt tänkande och att självständigt värdera mellan olika samhällsföreteelser. Det är sant. Men man har blivit van att se film i främsta rummet som omväxling och förströelse, och då finns den faran, att ungdomen inte kan välja i tillräcklig mån.

Också därför, att kortfilmen såsom undervisningsmedel används mer och mer i skolor och i ungdomsarbete, är det vik-

tigt att ge handledning på detta område åt blivande lärare och ungdomsledare. Om man inte förstår att utnyttja undervisningsfilmer rätt, blir filmer för eleverna lätt bara ett tidsfördriv. I Finland har man redan i lärarnas krets fäst uppmärksamhet vid det, att lärarna behöver utbildning i användningen av undervisningsfilmer.

Seminarieeleverna skulle säkert också vara intresserade av detta nya läroämne, åtminstone när man ofta framställer sådana uppfattningar, att skolorna kanske inte alltid håller jämna steg med livet av i dag. Naturligtvis kan skolan inte rusa efter allt nytt, men TV och film har redan så stor betydelse i det moderna samhället, att man inte kan förbigå den saken, är deras inverkan på barn och ungdom positiv eller negativ.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *skedde votering.*

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Borten, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Bondevik, Ólafur Jóhannesson och Leirfall.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

19

Kulturutskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (Sak D 29)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

20

Kulturutskottets förslag nr 4 i anledning av tilläggsförslag angående teaterverksamhet inom Nordkalottområdet (Sak D 13)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av spørsmålet till nästa session.

Berte Rognerud, Norge (utskottets talesman): Jeg vil gjerne knytte noen få bemerkninger til den foreliggende sak. Det har jo vært ytret kritikk over at det er gått for smått fremover med det kulturelle samarbeid i Norden i det hele tatt, og jeg kan jo tenke meg at dette delvis også kan ha vært rettet mot det nordiske teatersamarbeidet, spesielt kanskje når det gjelder de nordligste områder.

Nå drives det dog, som fremholdt i innstillingen her, et ganske godt teatersamarbeid. Det gjelder gjestespill av skuespillere, så vel som gjestespill mellom teatrene, både i vennskapsbyer og på turnéer i de forskjellige nordiske land.

Jeg kan eksempelvis nevne at i de siste måneder har en av Nationaltheatrets skuespillere vært gjest på teater i Helsingfors. Videre at Lilla Teatern, Helsingfors, var på turné for Riksteatern i Sverige i oktober 1962, og på ny nå i april i år. Det har vært gjestespill av Aarhus Teater på Den Nationale Scene i Bergen og av Den Nationale Scene på Aarhus Teater. Det har vært gjestespill av Nationaltheatret på Det Kongelige Teater, og Det Norske Teatret har vært

i Stockholm, Helsingfors og København med »Peer Gynt». Dessuten er det jo stadig gjester fra nabolandene i fjernsynsteatrene våre. Og endelig kan jeg nevne dette at det nå i juni i år skal holdes det første nordiske sommerseminar for instruktører i Vasa, og at det er planer om et nordisk fjernsynsteaterseminar i dramaturgi — også i juni i år.

Jeg har villet nevne disse ting, fordi de viser at det tross alt er gjort og gjøres ganske meget på det internordiske plan her.

Når det så gjelder teatervirksomheten på Nordkalottområdet og planer om eventuelle faste teatre der, må dette drøftes meget inngående, og her må man fremfor alt også la teaterfolkene få uttale seg.

Det er jo flere ting som her må tas i betraktning. For det første er det i høy grad et spørsmål om penger, og det er et spørsmål om man har — eller kan skaffe — kvalifiserte skuespillere nok.

For Norges vedkommende har vi det problem i dag at det er vanskelig å få utvidet Riksteatrets ensemble med flere og gode nok skuespillere, fordi en rekke skuespillere foretrekker å holde seg her i Oslo-området i håp om å få godt betalte roller i fjernsynet.

Ellers er jeg jo helt enig med forslagsstilleren i at befolkningen i disse nordligste områder må ha et rimelig krav på å få del i de kulturgoder som befolkningen i andre deler av våre land har. Det er også riktig, at skal vi ha håp om at befolkningen i disse distrikter vil bli boende der, må det gjøres noe effektivt for å skape trivsel i det miljø de lever i.

Derfor er jeg enig i den tankegang og de motiver som ligger til grunn for forslaget. Men da forslaget ble fremsatt på et så sent tidspunkt, har det ikke vært mulig å kunne innhente noen opplysninger, hvilket må kunne forutsettes vil foreligge innen neste sesjon, og utvalget innstiller derfor på at den videre behandling skal skje ved neste ordinære sesjon.

Lassinantti, Sverige: Herr president! Jag är mycket tacksam för den välvilliga behandling som medlemsförslaget har fått. Att det inte kunnat lämnas in tidigare beror på att den svenska riksdagens val av ledamöter i Nordiska rådet ägde rum först den 16 januari i år, och den som framlade medlemsförslaget hade ju tidigare inte sätte och stämma i denna förnämliga församling.

Det kanske skulle vara motiverat att säga några ord om vad som ligger bakom medlemsförslaget. Vi har inlett ett samarbete med svenska statens stöd däruppe på Nordkalotten, och under 4 år i rad har stadsteatern i Kemi gjort turnéer i Norrbotten inom de finskspråkiga områdena. Det har visat sig att denna verksamhet har en mycket god jordmån. I finska Lapplands län finns f. n. tre fasta scener, nämligen i Kemi, i Uleåborg och i Rovaniemi. Det föreligger också ett stort intresse av att få en samverkan till stånd med teaterintressenterna i Troms och i Nordlands fylke.

Det finns utomordentligt användbara lokaler t. ex. i Norrbotten, men som den föregående talarinnan omnämnde är det här fråga om en verksamhet, som drar utomordentligt stora kostnader. Jag tror inte att det är möjligt för de intresserade däruppe att kunna finna de utvägar, som är lämpliga och därför tycker jag, att det är på sin plats att man på centralt håll i regeringskanslierna skulle ta en titt på denna sak. Det är utan gensägelse på det kulturella området, som vi har lättast att uppnå resultat i det internordiska samarbetet uppe på Nordkalotten. Och det är denna övertygelse, som ligger bakom medlemsförslaget.

Jag uttalar den förhoppningen, att nästa års session skall ha ett så rikligt material att tillgå, att det skall bli möjligt att dra upp någorlunda konkreta riktlinjer för detta samarbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Förhandlingarna avbröts kl. 17.40.

Protokoll

4:e mötet

Onsdagen den 20 februari 1963 kl. 15.00

Presidenter: Erik Eriksen (1—5), Hønsvald (6—19)

Dagordning

1. Kulturutskottets förslag nr 3 i anledning av tilläggsförslag om studium av tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten (Sak D 13)

2. Kulturutskottets förslag nr 5 i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen samt tilläggsförslag om anordnande av geologiska och geografiska exkursioner till Island och tilläggsförslag om universitetskurserna i nordiska språk (Sak C 2)

3. Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning (Sak D 59) samt tilläggsförslag om högre utbildning och forskning (Sak C 2) och tilläggsförslag om inrättande av gemensam institution för vetenskaplig dokumentation (Sak D 59)

4. Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 34)

5. Kulturutskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning samt tilläggsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak D 42)

6. Trafikutskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten (Sak D 38)

7. Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om underlåtande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge (Sak A 25)

8. Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar (Sak A 18) och meddelanden om rekommendation nr 13/1959 angående vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige (Sak D 37) samt meddelanden om rekommendation nr 20/1962 angående mellanriksväg över Graddis (Sak D 83)

9. Ekonomiska utskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (Sak D 54)

10. Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av medlemsförslag om utökad samverkan inom Nordkalott-området (Sak A 40)

11. Ekonomiska utskottets förslag nr 7 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om uppförande av ett »Scandinavia House» i New York (Sak A 9)

12. Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (Sak C 8)

13. Ekonomiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (Sak D 66)

14. Ekonomiska utskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskerispörsmål (Sak D 86)

15. Ekonomiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem (Sak D 55)

16. Juridiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om förbud mot professionell boxning samt ändringsförslag om generellt förbud mot boxning (Sak A 21)

17. Socialpolitiska utskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (Sak D 47)

18. Socialpolitiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare samt tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (Sak D 12)

19. Socialpolitiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (Sak D 19) jämte uppskjutet tilläggsförslag om införande av sommartid (Sak A 5)

20. Val av medlemmar i juridiska niomannakommittén

21. Val av medlemmar i kulturella niomannakommittén

22. Val av medlemmar i socialpolitiska niomannakommittén

23. Val av medlemmar i ekonomiska niomannakommittén

24. Val av medlemmar i redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

25. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, statsråd O. C. Gundersen, Norge, och utrikesministern Veli Merikoski, Finland, intagit sina platser i rådet.

1

Kulturutskottets förslag nr 3 i anledning av tilläggsförslag om studium av tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkallotten (Sak D 13)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vid den fortsatta behandlingen av de speciella problem, som sammanhänger med minoritetsbefolkningen i dessa länders nordligaste områden, ägna särskild uppmärksamhet åt de möjligheter, som nordiskt samarbete erbjuder, bl. a. genom gemensam forskning och annat praktiskt samarbete, såsom t. ex. lärarutbyte.

Lassinanti, Sverige: Herr president! Språkfrågorna brukar ju ibland anses som små frågor inom den praktiska politiken. Jag har inte tillräcklig erfarenhet av Nordiska rådets arbete för att kunna ha någon uppfattning om hur det är ställt inom rådet på den punkten. Språkfrågan är dock en mycket stor fråga för individen. Människan kommer i kontakt med språket dagligen och stundligen, språket är ett uttryck för hennes sätt att vara, och den som aldrig har kunnat tala med sin mor på samma språk som han varit tvungen att tala med sin son, förstår bättre än de flesta, att tvåspråkigheten kan vara ett betydande individuellt problem.

Som förslagsställare vill jag säga några ord här i dag, så att inga tvivel skall uppstå i rådet eller på hemmaplan beträffande avsikten med medlemsförslaget.

Jag vill först påpeka, att jag inte upptagit de sociologiska förhållandena mellan en språklig minoritet och huvudbefolkningen till behandling i mitt medlemsförslag. En sådan fråga kunde vara känslig, fastän den borde förstås inte vara det — allra minst i Nordiska rådet.

Mitt förslag går ut på att en vetenskaplig undersökning av språkfrågan skall göras, då främst från pedagogiska utgångspunkter. Vi har människor, vilkas modersmål är finska eller samiska, fastän de är födda i Sverige. Själv tillhör jag dem, om vilka det sagts i en tidskrift helt nyligen: »Barnen kan inte ens sitt modersmål, när de börjar skolan, de talar nämligen finska».

Samtliga nordiska länder är två- eller flerspråkiga. I Europa är det väl bara Portugal, som är enspråkigt. Vi har 120 olika språk i Europa, ett arv från Babel, som vi inte kan göra så mycket åt. Men om europeer och nordbor skall umgås med varandra, så måste lärandet av ett eller flera nya språk bli en de mångas lott.

Språkproblemen är inte ensartade. Vi har i Sverige finländare, som inflyttat efter kriget, vilka har stora svårigheter att lära sig svenska, men de gör i många fall sitt bästa. Den svenske ecklesiastikministern har visat sig mycket generös mot språkliga minoriteter; det gäller såväl finskspråkiga som samer. Föreningen Norden i Sverige har tillsatt en särskild nämnd för finskspråkig verksamhet, och folkbildningsorganisationerna och framförallt Sveriges radio har utträtt mycket genom särskilda språkkurser.

Dessa inflyttade finländare, som jag återvänder till, har barn, som talar svenska i skolan och en vidunderlig svensk-finska i hemmet med föräldrarna. Många finländare vill återvända till Finland, men deras barn kommer att få språksvårigheter i det finskspråkiga Finland, om de följer med sina föräldrar till deras födelsebygder.

Språkblandningen håller på att bli ett

internordiskt problem. Uppe i Finnmark säger exempelvis finskspråkiga norrmän »Isotinka» — finländarna här i salen förstår, att de menar »Stortinget». Men när en på arbetarepartiets sedel vald riksdagsman i Sverige blir kallad »Rikhaanpäivänmies» i stället för »riksdagsman» förstår man, att språkbehandlingen inte är så alldeles konsekvent.

Vi måste sträva fram mot en kvalificerad tvåspråkighet. I Sverige måste alla barn bibringas goda kunskaper i svenska, därom är alla ense. Men det tvåspråkiga elementet i Sverige liksom i Finland och Norge är ju själva livsnerven i vad vi kallar nordiskt samarbete.

Kulturutskottet tycks i någon mån ha missuppfattat mig. Jag har inte velat föra en process mot det förflutna utan har velat se fram mot något nytt, som är bättre än dagens situation.

Fastän Norden är i hög grad tvåspråkigt, har vi bara ytligt undersökt vilken ställning modersmålet skall ha under de första skolåren för de finsktalande barnen. Häromdagen fick jag höra, att man i Mellansverige placerat finskspråkiga barn i hjälpklass. Situationen blev ju inte bättre, då inte heller hjälpklasslärarinnan kunde svenska. Men då upptäckte man plötsligt, att folkskoleseminariet i Haparanda utbildade lärare, som kunde både svenska och finska språken.

Jag tror, att orsaken till att barn med samiska och finska som modersmål har så många språkliga komplex och praktiska språksvårigheter beror på att övergången från modersmålet till det nya språket, svenskan eller norskan, inte följer en effektiv pedagogisk metodik. Man hör ännu folk förklara, att om läraren inte behärskar finska, så lär sig barnet fortare svenska — det gäller från början finsktalande barn. Men det är inte skolmyndigheternas inställning i varje fall inte i Sverige. Allmän är däremot uppfattningen även i en hel del lärarkretsar, att om finsktalande barn lär sig att skriva och läsa sitt modersmål, så sker det på bekostnad av deras möjlighet att lära sig svenska.

Det finns skolmän, som hävdat motsatsen, men de har i Sverige betecknats som »fennomaner», som i varje fall inte borde väljas in i den svenska riksdagen.

Inte heller jag har vågat framföra sådana kätterska meningar, sedan jag valdes till den svenska riksdagen. Men här i Nordiska rådet behöver man ju inte vara pursvensk eller purfinne, utan det är tillåtet vara något mitt emellan.

Det är därför jag lagt fram detta medlemsförslag.

Jag har den uppfattningen, att vägen till goda språkkunskaper inte kan ha annat fundament än modersmålet, men jag är ju inte pedagog av facket. Jag minns emellertid från mitt sista skolar, hur jag fick betydelsen av ordet »fåfänglighet» levandegjord. Lärarinnan, som var læstadian, hade morgonandakt, och jag såg och hörde, att hon tyckte illa om det som hon kallade fåfänglighet, men jag visste inte vad ont den mannen gjort — jag trodde det var en karl! Men så skrek fröken på finska: Fåfänglighet — se on turhuus!

Och jag måste säga, att än i dag är det bra att veta, vad fåfänglighet är.

Man brukar tala om de hatfyllda nationalspråken, och även vi i Norden har i gången tid erfårit, vad en språkgräns betyder som skiljemur människor emellan. Men vi må kunna hoppas, att även människan blivit visare med åren och att vi nu ser ett språk som ett medel till förståelse människorna emellan. Alla människor talar inte samma språk. Men då alla människor självklart anses vara likvärdiga, då är också språken som sådana likvärdiga. Intet språk är finare än det andra. Vi här i Norden, som betraktar detta som självklart, kan då se på språkproblemen som låt vara ibland svåra, men dock praktiska samhällsproblem, som bör angripas utan överlägsna affekter eller mindervärdeskomplex.

Våra diktare visar upp språken som finstämnda instrument för tolkning av människans innersta väsen, men språken är också praktiska serviceorgan.

Medlemsförslaget utgår från detta faktum.

Bilingualismens problem har i ringa utsträckning vetenskapligt utretts i Norden, den meningen kom till klart uttryck vid nordiska sommaruniversitetet 1962 i Tammerfors, där vetenskapsmän från hela Norden samlats och där jag fick medverka som någon sorts filologisk för-

sökskanin. Dr Österberg i Sverige har undersökt förhållandet när det gäller ett avgränsat bygdemål, pitemålet, och hans rön ger stöd åt mitt medlemsförslag.

I Österrike och Schweiz har man ägnat bilingualismen stor uppmärksamhet. Det finns vetenskapsmän i de nordiska länderna, som är kapabla att göra en betydande internationell insats på detta område. Och det är helt naturligt, att denna insats sker under samnordisk flagg, eftersom det ju också är fråga om ett samnordiskt problem på det praktiska undervisningsområdet.

Med dessa kommentarer vill jag ansluta mig till kulturutskottets hemställan.

Berte Rognerud, Norge: I tilknytning til det den foregående taler nevnte om samespørsmålet og sameproblemene, finner jeg å ville gjøre oppmerksom på at vi her i Norge har foretatt oss visse ting. For tiden holder kirke- og undervisningskomiteén på å behandle en stortingsmelding, som bygger på en innstilling fra noe som heter samekomiteén. Samekomiteén ble oppnevnt av Kirke- og undervisningsdepartementet i 1956, og den avgav sin innstilling i 1959. Jeg har lyst til å sitere det mandat som denne komiteén fikk. Det heter der:

Komiteen skal utrede prinsipielle sider av de samfunnsspørsmål, som knytter seg til samene, og foreslå konkrete tiltak av økonomisk og kulturell art for å gjøre det mulig for samene å dyktiggjøre seg og utfolle seg i samfunnet.

Jeg vil gjerne ha sagt dette for at det ikke skal råde den misforståelse i denne forsamling, at vi her ikke har foretatt noe for å forsøke å sette oss inn i og råde bot på de vanskeligheter som samene har.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Casel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans

Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Pour Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Borten och Carl Petersen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

2

Kulturutskottets förslag nr 5 i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen samt tilläggsförslag 1 om anordnande av geologiska och geografiska exkursioner till Island och tilläggsförslag 3 om universitetskurserna i nordiska språk (Sak C 2)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslag om anordnande av geologiska och geografiska exkursioner till Island måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i de nordiske land, i overensstemmelse med Nordisk Kulturkommissjons forslag, snaest å stille de nødvendige midler til rådighet for gjennomføring av nordiske ekskursjoner i geologi og geografi til Island samt nedsette en ekspertkomité til planlegning av virksomheten;

III. att rådet i anledning av tilläggsförslag om universitetskurserna i nordiska språk måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

å stille de nødvendige midler til rådighet for å utvide den nordiske kursvirksomhet for universitetsstuderende i nordiske språk og nordisk litteratur på den av Nordisk Kulturkomisjon foreslåtte måte.

Helge Larsen, Danmark (utskottets talesman): Hr præsident! Kulturudvalget har haft Nordisk Kulturkommissions beretning til behandling og har gjort sig bekendt med de mange sager, som i årets løb har været behandlet i kulturkommissionen. Et af de spørgsmål, som har været debatteret, er spørgsmålet om en reorganisering af kulturkommissionen, men jeg skal ikke komme nærmere ind på dette, idet det formelt behandles under den følgende sag på dagsordenen. Der er blandt de mange sager, som kulturkommissionen har arbejdet med, to punkter, som kulturudvalget har ønsket at fremme gennem to rekommandationer. Det ene vedrører arrangementen af ekskursioner til Island for at studere geologiske og geografiske forhold, og det andet er en rekommandation, der skulle fremme bestræbelserne for, at modersmålsstuderende kan deltage i 6-ugers kurser i nabolandene for at sætte sig ind i deres sprog og litteratur.

Udvalget indstiller, at man tager kulturkommissionens beretning til efterretning, og at man vedtager de to foreslåede rekommandationer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag, punkt I.*

Votering skedde beträffande utskottets förslag till rekommandation, punkt II och III.

För utskottets förslag till rekommandation, punkt II, röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Casel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon John-

sen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup og Toven.

Frånvarande var: Borten och Carl Petersen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

För utskottets förslag till rekommendation, punkt III, röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Casse, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Hélén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup og Toven.

Frånvarande var: Borten och Carl Petersen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

3

Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning (Sak D 59) samt tilläggsförslag om högre utbildning och forskning (Sak C 2) och tilläggsförslag om inrättande av gemensam institution för vetenskaplig dokumentation (Sak D 59)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 10/1961 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget om högre utbildning och forskning;

III. att rådet i anledning av tilläggsförslag om inrättande av gemensam institution för vetenskaplig dokumentation måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at det i forbindelse med det pågående utredningsarbeid i undervisningsministrenes regi blir overveiet mulige former for nordisk samarbeid sett i relasjon til det internasjonale samarbeid på tilsvarende områder.

Till utskottsförslaget hade Per Borten, Håkon Johnsen och Berte Rognerud fogat ett särskilt yttrande.

Håkon Johnsen, Norge (utskottets talesman): Under mötet i København i 1961 vedtok rådet en rekommendasjon til regjeringene om å få utarbeidet et skisseprogram for utbygging av samarbeidet om høyere undervisning og forskning, og om en prioritering av samarbeidstiltakene for en treårs-periode, samt et forslag om utbygging av et permanent planleggingsorgan.

Da saken kom opp under rådsmøtet i Helsingfors i fjor, hadde undervisningsministrene utarbeidet en oversikt, som tok sikte på å registrere fag og fagområder, hvor man mente, at spørsmålet om felles tiltak var aktuelt.

Når det gjaldt spørsmålet om et per-

manent nordisk utredningsorgan, hevdet undervisningsministrene under behandlingen i kulturutvalget i Helsingfors, at det dreiet seg om et samarbeide av så sentral betydning for undervisningsdepartementene, at disse selv måtte ta ansvaret for utformingen av planene. Under Helsingfors-møtet ble det i diskusjonen i kulturutvalget kritisert, at man ikke hadde fått seg forelagt en prioritert treårsplan, slik som anbefalt i rekommendasjonen. Til dette svarte undervisningsministrene, at det kartleggingsarbeide som var utført og lagt fram foran Helsingfors-møtet, var et godt grunnlag å arbeide videre på, og at det ikke var realistisk å sette opp noen fast prioriteringsordning for en treårsperiode.

Kulturutvalget sluttet seg til undervisningsministrenes syn under Helsingfors-møtet, og det ble også godkjent av rådet.

Den kritikk mot samarbeidet, når det gjelder høyere undervisning og forskning, som kom fram her i salen under generaldebatten — og også noe av den kritikk, som er kommet fram i det tilleggsforslag som er fremsatt av herr Helén — bygger på den feilaktige forutsetning, at undervisningsministrene ikke har fulgt opp vedtakene fra Helsingfors-møtet. — Det har de etter kulturutvalgets mening gjort.

Går man gjennom de dokumenter, som foreligger for råds-møtet i år, må man vel også innrømme, at det er gjort gode framskritt i dette arbeidet.

Kulturutvalget har i sin innstilling gitt et sammentrengt referat av det som nå er gjeldende samarbeidsformer og de resultater, som er oppnådd siden i fjor, og planer og prosjekter, som vil bli satt ut i livet i den nærmeste framtid. Stort sett kan man vel si at man under behandlingen av denne sak i rådet, i kulturutvalget og i undervisningsdepartementene, er blitt enige om formene for samarbeidet på dette området.

For det første skal det opprettes fellesinstitusjoner i et av de nordiske land. Eksempler på samarbeid som er organisert slik er Journalistakademiet i Århus, Nordisk institutt for folkediktning i København og Nordisk institutt for sjørett i Oslo.

Den annen form for samarbeid er istandbringelse av fellesinstitusjoner ved kombinering av elementer fra hvert av de nordiske land. Eksempel på samarbeide i denne form er Nordisk husholdningshøyskole.

Den tredje samarbeidsformen er samarbeide ved fordeling av oppgaver. Her kan nevnes det som skjer innen de tekniske høyskoler, og f. eks. når det gjelder spesifikke fag som keltisk og bostedsmarkedslære.

Kulturutvalget er enig med undervisningsministrene i at det vil være av stor betydning, om man prøver å unngå tidkrevende utredninger ved å undersøke på det tidligst mulige stadium, hvilken av disse hovedformer som i den enkelte sak vil gi det mest hensiktsmessige utgangspunkt for utarbeidelse av en samarbeidsplan.

I det tilleggsforslag som er fremsatt av herr Gunnar Helén, fremheves ønskeligheten av å få fram en almen 3-årsplan for samarbeidet på dette område og å gjennomføre en mer gjennomgripende integrasjon, dels ved en bransjevis sammenslåing av forskningsrådenes fondsmidler og dels ved en årlig budsjettmessig koordinering av landenes utbyggingsplaner. Utvalget finner imidlertid nå som i Helsingfors, at en utarbeidelse av en 3-årsplan for utbyggingen på disse områder er en mindre hensiktsmessig form enn den som allerede ved foregående sesjon var tilrettelagt av undervisningsministrene, nemlig å foreta fortløpende undersøkelser av konkrete samarbeidsprosjekter og gjennomføre det enkelte prosjekt i det tempo som er naturlig ut fra sakens karakter.

Jeg vil også gjerne føye til at for det første er det jo slik at målsettingen når det gjelder planlegging innen høyere utdanning og forskning, må ha langt videre perspektiver enn en 3-årsplan. Så vidt jeg husker, er det nå vanlig å regne med planer som omfatter tidsrom på 10—15 år, og da med rullerende planlegging fra år til år innenfor denne perioden. Etter min oppfatning er vi i ferd med å få en slik mer langsiktig planlegging nå, idet det jo er opplyst, at de nordiske land som deltar i OECD, er engasjert i et stør-

re planleggingsprogram for tiden fram til 1975—1980. Dette, sammen med den nasjonale planlegging, som må finne sted i hvert enkelt land og ut fra de nasjonale vilkår, skulle gi et godt grunnlag for fortløpende å kunne ta standpunkt til de prosjekter, som kan og bør løses ved nordisk samarbeid. Etter det jeg har fått opplyst er det også slik at undervisnings- og kulturministeriene i de nordiske land holder hverandre fortløpende underrettet om nasjonal planlegging for høyere utdanning og forskning.

Så lenge vi ikke har en mer integrert økonomi i de nordiske land og til og med budsjetterminer er i utakt, tror jeg det ville sinke utviklingen av høyere utdanning og forskning i de enkelte land dersom man skulle kreve at all planlegging og utbygging skulle foregå samlet for hele Norden. Vi vet alle at det som kan være mulig i ett land på ett tidspunkt, kan være umulig i et annet land til samme tid. Vi må ikke sette oss selv i den situasjon, at vi hver for oss blir satt ut av stand til å handle, fordi vi ønsker å være i samsvar med en idé som i og for seg jo kan høres storveies ut. Det er ut fra disse realistiske betraktninger og fordi jeg anser det for å være av den aller største betydning at utbyggingen av høyere utdanning og forskning skjer i raskere mulig tempo i alle de nordiske land, at jeg ikke nå har sluttet meg til herr Heléns tilleggsforslag.

Men la meg også føye til et annet argument, som jeg tror veier en del, når det gjelder det tilleggsforslag herr Helén har satt fram. Etter min oppfatning innebærer hans forslag kimen til etablering av overnasjonale organer på dette område, noe som jo også ble fremholdt under generaldebatten her i rådet. Jeg har i og for seg under bestemte forutsetninger og forhold ikke noe imot å drøfte berettigelsen av overnasjonale organer, men da skal man være klar over at man vil ha fjernet seg betydelig fra de prinsipper for samarbeid innen Nordisk Råd, som ble lagt til grunn da de enkelte lands nasjonalforsamlinger gav sin tilslutning til tanken om et Nordisk Råd. Og i alle tilfelle kan man ikke ta standpunkt til en begynnende organisering av overnasjo-

nale organer på grunnlag av et tilleggsforslag, som kom rådet i hende et par dager før rådsmøtet, og uten at det har vært drøftet i de enkelte lands nasjonalforsamlinger.

I denne innstillingen fra kulturutvalget behandles også spørsmålet om en reorganisering av Nordisk Kulturkommissjon, et spørsmål, som rådet under møtet i Helsingfors bad om skulle bli undersøkt. Det framlegg og den ordning, som nå er aktuell, tar sikte på å etablere en mer direkte tilknytning mellom de ansvarlige embetsmenn i departementene ved at disse blir med i Nordisk Kulturkommissjon så samarbeidet blir det best mulige, og man får en full koordinering av arbeidet i Kulturkommissjonen og undervisningsdepartementenes arbeid med sakene.

Hele kulturutvalget er enig i denne omorganisering, og håper, at den vil føre til praktiske resultater i arbeidet.

En av de ting som er nevnt under spørsmålet om omorganisering av Kulturkommissjonen, er jo dette at det ikke lenger nødvendigvis skal være forutsetningen at parlamentarikere skal være medlemmer av Kulturkommissjonen, selv om det ikke finnes noe forbud mot at regjeringene kan oppnevne parlamentarikere til kommissjonen. Men i ministrenes uttalelse til rådet heter det:

Ministrarna förutsätter slutligen att det skall bli möjligt att snabbt finna lämpliga former för erforderliga kontakter mellan NKK såsom regeringsorgan och Nordiska rådets kulturella niomannakommitté såsom parlamentariskt organ.

Vi norske medlemmer av kulturutvalget har funnet å måtte reservere oss mot at det allerede på dette tidspunkt blir vedtatt, at det skal opprettes en ny komité i Nordisk Råd. Jeg går ut fra at det ikke er nødvendig å ta stilling til denne reservasjon under behandlingen av denne sak, idet heller ikke de norske medlemmer er interessert i at debatten om høyere undervisning og forskning skal drukne i en debatt om rådets arbeidsformer og en eventuell ny komité. Jeg går ut fra at når vi kommer til punkt nr. 21 som gjelder spørsmålet om opprettelse av en kulturell niemannskomité, kan

vi komme tilbake med en nærmere begrunnelse for vårt standpunkt og et forslag, som kan være voteringsgrunnlag fra vår side.

Præsidenten: Det er riktig, at særuttalelsen kommer til behandling under punkt nr. 21.

Undervisningsminister K. Helveg Petersen, Danmark: Hr præsident! Jeg gjorde forleden under generaldebatten nogle bemærkninger vedrørende problemerne for den højere uddannelse og forskning i tilslutning til hr Gunnar Heléns indlæg. Jeg var ikke klar over, at der var lejlighed til yderligere replik efter hr Heléns svar til mig. Derfor vil jeg gerne nu fremkomme med et par bemærkninger på basis af den nu foreliggende indstilling fra kulturudvalget.

Jeg vil allerførst udtrykke min glæde over kulturudvalgets enstemmige indstilling. Man er i udvalget efter at have gennemgået den udførlige rapport fra regeringerne nået til det resultat, at den linje, der er lagt, er realistisk. Man finder oplægget fuldt ud tilfredsstillende til brug for det videre samarbejde og fastslår, at der ikke er noget grundlag for at rette kritik imod resultaterne af undervisningsministeriernes bestræbelser. Jeg synes, at der ved denne indstilling er tilvejebragt en prisværdig klarhed. Man slutter altså fra kulturudvalgets side op bag det, der siges i regeringens rapport på side 3¹. Der fremsættes her, hr præsident, nogle vigtige principielle betragtninger, som jeg gerne vil have lov til at understrege. Det hedder her:

Utbygningen av de sentrale fag og fagområder må vanligvis skje på nasjonalt grunnlag, idet det på det nåværende tidspunkt ikke er mulig å gjøre Norden til en felles enhet, når det gjelder høgre utdanning og forskning. En slik samordning ville i tilfelle kreve et langt sterkere integrert økonomisk samarbeid enn det vi har i dag.

Helén, Sverige: Herr president! Utskottets talesman herr Johnsen har redan gjort klart, att utgångspunkten för vår överläggning i dag är den rekommendation, som rådet enhälligt antog i Köpenhamn den 24 februari 1961, då man begärde »et skisseprogram for de nærmeste tre år utbygging av samarbeidet mellom de nordiske lands høyere undervisnings- og forskningsinstitusjoner med forslag til prioritering av de ulike tiltak» och »en utbygging av et permanent organ, som med ansvar overfor de nordiske undervisningsministermøter skal ha til oppgave å planlegge en systematisk arbeidsdeling innenfor alle områder av forskning og vitenskapelig utdanning i Norden».

Bara en månad senare sammanträdde undervisningsministrarna i Helsingfors och överenskom, att »den programskiss för det nordiska samarbetet på den högre utbildningens och forskningens område samt formerna för arbetets bedrivande, som förutsatts i Nordiska rådets rekommendation nr 10/1961», alltså den nys citerade rekommendationen, skulle vara riktningsgivande för arbetet.

På hösten 1961 sammanträdde undervisningsministrarna ånyo och konstaterade, »at den arbetsform som er fulgt, har vist seg formålstjenlig, i hvert fall på sakens nåværende utviklingstrinn. Det var derfor enighet om at man inntil videre bør fortsette samarbeidet etter de retningslinjer som er trukket opp etter IX nordiske undervisningsministermøte, 20.—22. mars 1961, i Helsingfors».

Vid rådets session i Helsingfors 1962 förelåg meddelanden från regeringarna, som innebar att dessa i vissa avseenden hade valt en annan väg än den rådet förutsatt. I kulturutskottets eget protokoll från Helsingfors konstateras: »Under diskusjonen i kulturutvalget er det pekt på at man ikke har fått seg forelagt en prioritert 3-års plan og forslag til et eget planlegningsorgan som forutsatt i rekommendasjonen». De i Helsingfors närvarande regeringsrepresentanterna svarade enligt utskottets eget protokoll, att man icke funnit det nödvändigt att genomföra ett planläggningsorgan av den typ rådet självt hade begärt. Alltså förelåg i och med detta ett meddelande till rådet om att planläggningsorganet — det andra ledet i rådets rekommendation 1961

¹ Se s. 1255.

— inte kunde väntas komma till stånd. Däremot förelåg intet avståndstagande beträffande 3-årsplanen.

I år har kulturutskottet självt, i det utlåtande som nu ligger framför oss, tagit avstånd från den tanke på en 3-årsplan som rådet enhälligt beslöt att begära vid sessionen i Köpenhamn 1961 och som alltså nästan samtliga här i salen närvarande medlemmar varit med om att godkänna utan någon protest från ministrarnas sida vid det tillfället.

Jag har redan i generaldebatten gjort klart, att jag själv kan acceptera den nya insikt man har kommit fram till, att det inte är ändamålsenligt att arbeta med en 3-årsplan utan att det på grundval av de erfarenheter ministerierna gjort under dessa år är naturligt att arbeta med en rullande planering, ibland kanske avseende 10 eller 15 år framåt i tiden, såsom antydde i minister Petersens inlägg, men ibland i form av konkreta åtgärder för det närmast aktuella året.

När kulturutskottet emellertid nu i sitt utlåtande konstaterar, »at det således ikke er noe grunnlag for den kritikk som har vært rettet mot resultatene av undervisningsministrenes bestrebelser på å tilrettelegge et utvidet samarbeid», så är jag inte mer okänslig än att jag kan säga, med ett citat från svensk poesi:

Nog jag kände
udden av den pik du sände.

Men jag har som parlamentariker litet svårt att förstå, att kulturutskottet inte samtidigt riktar en kritik mot rådet självt. Rådet har nämligen icke någon gång i sina handlingar och beslut avskrivit denna 3-årsplan. Under sådana omständigheter bör det inte heller förefalla särskilt egendomligt, att man i en generaldebat efterlyser just det som rådet självt tidigare har begärt.

Jag hyser dock ingen som helst önskan att föra den diskussionen vidare — i dag har kulturutskottet förklarat, på vilka grunder en 3-årsplan inte längre är tillämplig, och vi kan dra ett streck över denna sak och gå vidare.

På samma sätt som jag också är beredd att godtaga den omläggning av kultur-

kommissionens arbetsformer och organisation som ministrarna kommit fram till, på samma sätt menar jag, att vi från rådets sida skall försöka acceptera den nya situationen i fråga om det rullande planlägningsarbetet. Men det minimikrav som man då måste uppställa är att rådet får en möjlighet att från år till år följa den ministeriella planläggningen, så att vi efter varje års slut kan konstatera om departementen och ministrarna lyckats följa upp och förverkliga sin egen målsättning.

Det är mot den bakgrunden, herr president, som jag har framlagt ett mycket modest förslag till ändring av kulturutskottets uttalande. Jag föreslår, att i utskottets hemställan punkterna I och II ändras sålunda:

»I. at rådet tar meddelelsene om rekommendasjon nr 10/1961 till etterretning;

II a. at rådet i anledning av meddelelsene og tilleggsforslag om høyere utdanning og forskning imøteser nye meddelelser til neste ordinære sesjon om de aktuelle samarbeidsplaner;

II b. at rådet i øvrig ikke foretar seg noe i anledning av tilleggsforslag om høyere utdanning og forskning».

Jag vill bara påpeka att den enda ändringen i förhållande till kulturutskottets rekommendation är att rådet enligt mitt förslag »i anledning av meddelelsene og tilleggsforslag om høyere utdanning og forskning imøteser nye meddelelser til neste ordinære sesjon om de aktuelle samarbeidsplaner», så att rådet självt får möjlighet att vid följande session ta i betraktande, om dessa aktuella samarbetsplaner kunnat förverkligas eller inte.

Jag tycker, att vi skall försöka göra klart för oss, att här existerar en rollfördelning mellan ministrarna och rådet, något som ju för övrigt är erkänt redan i presidets rapport av 1958, nämligen att till rådets sju huvudfunktioner hör att vara *pådrivande* i förhållande till regeringarna. Det är då självfallet, att den pådrivande funktionen i detta fall bör ta sikte på de utfästelser ministrarna själva förklarat sig villiga att stå för.

Både herr Johnsen og minister Helveg Petersen har dragit opp intressanta framtidsperspektiv om den grad av økonomisk integration, som fordras for att man skall kunna förverkliga vissa av de konkreta samarbeidsprosjekten. Jag förmodar att det inte råder några som helst delade meningar om att en lång rad av de redan redovisade samarbeidsplanerna mycket väl låter sig genomföras utan någon ytterligare økonomisk integration — jag har i varje fall fattat minister Helveg Petersen på det sättet. Men i fråga om vissa andra samarbeidsplaner krävs gemensam finansiering, menar han, och då kan man icke gå från ord till handling förrän i det ögonblick man har gemensamma finansieringsmöjligheter tillkomna på övernationell väg. Fattar man minister Helveg Petersens inlägg i generaldebatten på det sättet, så menar jag, att det är fullt rimligt att resonera så — det är möjligt att jag i generaldebatten fel-tolkade minister Helveg Petersen, när jag fattade honom så, att vad han opponerade mot var tanken att, sedan vi en gång i rådet avskrivit möjligheterna till försvarssamarbete och till ett økonomiskt samarbeide på tullunionens karaktär, så skulle det vara i sak oriktigt att använda det kulturella området såsom det fält, där man verkligen kan komma någon vart i det stora nordiska politiska samarbetet. Jag menar alltså, att det kulturella området sannerligen icke är ett substitut i den meningen, att samarbeide därvidlag skulle vara någon dålig ersättning. Här finns verkligen en möjlighet att steg för steg gå vidare fram till den punkt, där man ställs inför det val som herr Johnsen karakteriserade såsom ett val mellan att ha övernationella institutioner eller att icke ha det. För min del tvekar jag inte att gå vidare på den vägen, men jag har inte begärt att rådet redan nu skulle ta ställning till någonting så vittsyftande.

Jag hemställer alltså, herr president, att rådet måtte besluta i enlighet med mitt förslag i anslutning till kulturutskottets ärende nr 6.

Hegna, Norge: Jeg vil si et par ord om visse rent organisatoriske spørsmål, som

er reist i dokumenter som er sendt til kulturutvalget, og som kulturutvalget har avgitt sin innstilling om. Jeg holder da utenfor særspørsmålet om en 9-mannskomite under kulturutvalget, som jeg har forstått vil komme opp til behandling på et senere tidspunkt.

Når jeg har funnet det riktig å si noe om dette, er det med den spesielle begrunnelse at en meget vesentlig del av det organisasjonsopplegg, som er fremmet i kulturutvalgets innstilling, knytter seg til Nordisk Kulturkommisjons oppbygging og arbeidsformer. Jeg er for tiden formann i Nordisk Kulturkommissjon. Jeg finner det da rimelig at jeg knytter noen bemerkninger til dette, selv om jeg da selvsagt i første rekke taler som medlem av rådet og icke som formann i Kulturkommissjonen, men jeg har visse kunnskaper og erfaringer som jeg gjerne vil bringe inn i diskusjonen.

Den gang Nordisk Råd ble stiftet, hadde man et spesielt problem som bestod i at det eksisterte på enkelte områder visse organiserte samarbeidsformer som hadde utviklet seg ganske godt og hadde utviklet et nokså omfattende samarbeide. Og man kunne selvfølgelig si at i og med at Nordisk Råd ble stiftet, er alle disse andre samarbeidsformer icke lenger tidsmessige, vi avskaffer dem og vi bygger på Nordisk Råd i det omfang og den utstrekning at det kan dekke alle mulige områder for samarbeide, også dem som tidligere har vært ivaretatt av en eller annen organisasjon. Man tok imidlertid hva man kan kalle den mer organiske betraktning som grunnlag for behandlingen, og sa at der hvor man har levende institusjoner, skal man icke oppheve eller avskaffe dem og erstatte dem med Nordisk Råds institusjoner. Men oppgaven er på en eller annen måte å bringe disse organisasjoner i et organisert samvirke med det som man kan bygge opp i Nordisk Råd. Særlig i forhold til Nordisk Kulturkommissjon kom denne betraktning sterkt inn i bildet. Og det var bakgrunnen for den spesielle form som man gav arbeidet i Kulturkommissjonen i forhold til Nordisk Råd at for det første skulle Nordisk Kulturkommissjons beretninger gis til Nordisk Råds

møter, og der være grunnlaget for utvalgsbehandlingen og drøftelsen i rådet — det har vi gjort under et tidligere punkt på dagsordenen i dag — men der nest også at Nordisk Kulturkomisjon fikk en annen oppbygging på den måte at man fikk, kan man si, en nokså usedvanlig bestemmelse, at den så å si obligatorisk skulle ha 2 eller 3 medlemmer av parlamentene i de enkelte avdelinger i de forskjellige land. Den side av saken kommer vi tilbake til siden. Jeg skal da ikke berøre den nærmere her nå, bortsett fra bare å peke på at dette henger sammen med at man skulle forsøke å bygge sammen Nordisk Kulturkomisjon og Nordisk Råd i et organisk samarbeid.

På det grunnlag har Nordisk Kulturkomisjon virket med, kan man si, større eller mindre held. Jeg kan peke på mange gode saker som har vært tatt opp, og som det har bidradd til å løse. Man kan utvilsomt også på den annen side peke på en del saker som man ikke er kommet særlig langt med, men i det store og hele har man det inntrykk her i rådet at kulturutvalget når det gjelder beretninger og også ellers andre saker fra Kulturkomisjonen har kunnet godta denne arbeidsform og det arbeid, som Kulturkomisjonen har utført.

Men så er det altså brakt inn dette nye, som nå er kommet inn, et nytt opplegg. Det henger meget sterkt sammen med at det med utgangspunkt i rekommendasjonen i 1961 fra København ble stillet meget sterkere krav til samarbeid, særlig da om forskning og høyere utdanning, enn tilfellet var før. Så har det da vært arbeidet med hvordan man egentlig skulle forme de forskjellige institusjoner slik at de krav man i den forbindelse ville stille, kunne bli mest mulig tilfredsstillende. Det er der man står akkurat i dag.

Jeg vil straks si at det opplegg som foreligger her fra kulturutvalget, som jo er en videreføring av det som foreligger fra ministeriene, er et opplegg som fra Kulturkomisjonens synspunkt må motas med den største tilfredshet. Det innebærer en noe større elasticitet i sammensetningen av kommisjonen enn tilfellet var

før. Man kan godt si at tidligere var kommisjonens sammensetning statuttmessig bestemt nokså stiv og det var liten elasticitet. Det blir nå noe større elasticitet. I stedet for at man tidligere hadde den bestemmelse at der skulle være 2 medlemmer i hver seksjon i de nasjonale avdelinger, kan man nå ha 2 eller man kan ha 3. Tidligere var det bestemt at det skulle være 2 parlamentarikere i hver nasjonal avdeling. Den bestemmelsen vil man ikke få lenger.

Jeg vil si det slik at hvis denne endring skulle innebære at det nå er skuddpremie på parlamentarikere i Nordisk Kulturkomisjon, ville jeg ha store betenkeligheter ved det, men jeg går ut fra at det er ikke meningen. I den utstrekning det er parlamentarikere som ved sitt arbeid eller virksomhet på annen måte utpeke seg for arbeidsoppgaver i Nordisk Kulturkomisjon, går jeg ut fra at når de nye bestemmelser blir vedtatt, vil de ha full anledning til å kunne delta. De har ikke på forhånd på seg et diskrimineringsstempel eller noen hudfarge som gjør, at de ikke kan gis adgang.

Jeg vil også si at den sterke understrekning av at man bør ha en forbindelse mellom Kulturkomisjonen og administrasjonen, er et meget verdifullt trekk. Det har jo også i høy grad slik før. For den norske avdelings vedkommende vil dette nye opplegget ikke innebære så forferdelig stor endring. Vi har allerede nå blant våre seks medlemmer to representanter fra administrasjonen. I to av seksjonene har vi det. I den tredje seksjon — og for så vidt kanskje den, hvor det i særlig grad skulle være av betydning å ha representanter fra administrasjonen, nemlig seksjonen for vitenskap, høgskoler og forskning — har vi i Norge ikke noen representant fra administrasjonen. Men jeg tror vi alle sammen ville synes det var riktig og fornuftig at vi fikk det.

Her kommer man da igjen inn på dette med antallet av medlemmer. Jeg tror det er en meget stor fordel at man, som opplegget antyder, står forholdsvis fritt, at man ikke nødvendigvis skal ha tre medlemmer i hver seksjon eller to medlemmer i hver seksjon, men at man kan

ha f. eks. to i én seksjon, to i en annen og tre i en tredje.

Og her kommer jeg til et poeng som jeg synes er verdt å understreke, nemlig det at særlig i seksjon 1, som her får hovedansvaret og hovedbyrden med det å utvikle samarbeidet i forbindelse med forskning og høyre læreanstalter, vil det ha særlig stor betydning at man kan få utvidet den med flere og engasjert flere, for her foreligger det utvilsomt meget store oppgaver.

Ellers må jo Kulturkommissjonen være meget tilfreds med at det både fra utvalgets og fra ministerienes side så sterkt er understreket dens store rolle i sammenheng med det arbeid som her er på tale.

Kanskje vil noen spørre, om ikke jeg som formann er noe betenkt over å få så store oppgaver og å bli belastet med et så tungt ansvar. Til det vil jeg svare at min funksjonstid utløper i dette året, og den nye ordningen vil ikke settes i gang før min funksjonstid er utløpet, slik at det i tilfelle vil falle på min etterfølger. Og det kan kanskje være grunn til å be høyere makter beskytte ham og velsigne ham. Men for Kulturkommissjonen må det jo bety meget, at den tildeles en så sentral rolle i et så viktig arbeid som her er nevnt.

Men jeg vil gjerne tilføye en ting: Jeg vil gjerne gjøre en forsiktig reservasjon — jeg vil ikke gå så langt som til å si at jeg vil komme med en advarsel, men jeg vil gjerne gi uttrykk for en viss betenkelighet ved å gå for langt i å tildele Kulturkommissjonen betydning og belastning med ansvar. Jeg tror at det opplegg som er her, kan gjøre den i stand til å påta seg større oppgaver; det er helt sikkert. Men når man ser på de ganske store oppgaver som foreligger, så er jeg ikke sikker på at man i tiden under erfaringene videre vil helt slå seg til ro med det som man her i dag etablerer. Jeg tror det blir nødvendig at det på rent administrativt plan, under ministeriene, foregår en videreføring av det samarbeid, som i dag foregår, og at man gjør det mer intenst — altså skaper en samordning med grunnlag for effektivisering og realisering som man bare kan

få, om man vil, innenfor det rent departementale apparat og ikke utenfor det. Det er nemlig i ministeriene den myndighet ligger, som trenges for å bringe sakene fram til løsning. Den siden av saken tror jeg derfor man skal tenke omhyggelig videre på også. Men etter de uttalelser, som jeg har hørt, både i generaldebatten og i dag, av undervisningsministrene i Danmark og Norge, er jeg ikke i tvil om at nettopp det synet som de har gitt uttrykk for, peker i retning av at den rent administrative samordning vil bli utviklet og styrket, med sikte på at man kommer lenger og lenger på den veien, som for så vidt rekommandasjonen av 1961 siktet mot, selv om man under erfaringene man har høstet, har funnet at det må skje i noe andre former enn dem, som rekommandasjonen rent formelt siktet mot.

Jeg synes man har funnet gode former, og jeg tror det er helt riktig at man møter problemene realistisk, og ikke går ut fra at vi har en undervisningsmessig enhet i Norden eller en forskningsmessig enhet. Man har det ikke, og man kan for en overskuelig framtid ikke få det, og av de meget gode grunner som bl. a. undervisningsministeren i Danmark har pekt på. Men det betyr ikke det samme som at man ikke kan gjøre atskillig. Det kulturelle samarbeid mellom de nordiske land på dette område har foregått lenge. Det var kanskje det første som antok mer faste former i samarbeidet mellom de nordiske land, og det står nokså trygt og sterkt, det er ikke så lett å ryste det. Det har utviklet seg godt, og jeg tror ganske sikkert at med de former som her legges opp, vil det kunne føres videre med stor effekt, og stadig videre og videre.

Ohlin, Sverige: Herr president! I likhet med ett par av de føregående talarerna skall jag säga några ord om de organisatoriska spørsmål, som diskuteras i en bilaga till ministrarnas meddelande.

Man har på sina håll rest frågan — fastän jag inte hört det ske i dag —

om vi över huvud taget behöver en niomannakommitté för kulturfrågor, när vi har den nordiska kulturkommissionen. Jag vill säga, att det inte alls innebär någon underskattning av kulturkommissionens mycket betydelsefulla arbete, om man i dagens läge konstaterar, att ministrarna är överens om den uppfattning som här tidigare företrätts, då niomannakommittén först tillsattes, nämligen att det är naturligt att man vid sidan om kulturkommissionen har en niomannakommitté för kulturfrågor. Denna kommitté skall ju göra någonting, som kulturkommissionen inte har gjort och inte heller lämpar sig för att göra, nämligen förbereda de kulturella frågor, som skall tas upp vid rådets sessioner; och det föreligger samma behov av förberedelse på detta område som på de andra områden Nordiska rådet ägnar sin verksamhet.

Vidare kan det nu konstateras, att ministrarna tydligen inte vill binda sig för någon parlamentarisk representation i kulturkommissionen; de betonar ju här starkt kommissionens karaktär av regeringsorgan. Jag riktar i dag ingen som helst kritik mot ministrarna för detta; men jag konstaterar att det då är mycket mer uppenbart, att man har behov av en parlamentarisk niomannakommitté, som förbereder kulturfrågorna innan rådet självt sammanträder. — Jag gläder mig åt, att ministrarna gör det uttalandet, att det inte skall möta några svårigheter att finna lämpliga former för kontakt mellan niomannakommittén och kulturkommissionen.

Jag hoppas alltså att rådet för sin del skall godkänna den inställning, som ministrarna här ger uttryck åt.

Emellertid måste jag, herr president, på en annan punkt uttrycka en viss överraskning över ministrarnas meddelande. Enligt den nordiska samarbetsöverenskommelsen, som antogs i fjol, skall regeringarna ge rådet tillfälle till yttrande och övervägande, innan man tar ställning till nordiska spörsmål av större räckvidd, och det kan väl sägas att frågan om den nordiska kulturkommissionens organisation och status är ett sådant spörsmål. Rådet har f. ö. ti-

digare visat sitt intresse för frågan genom att år 1953 ta initiativ till en tidigare omorganisation.

Nu konstaterar jag, att ministrarna använder ett sådant uttryck i sitt yttrande, att det är en smula oklart vad ministrarna menar att rådet skall göra, men havande läst dessa meningar många gånger kan jag inte komma fram till någon annan slutsats än att det måste ligga en tanke bakom, att ministrarna här inte begär rådets yttrande, innan de tar ställning, utan att de förklarar, att de redan har kommit fram till hur det skall vara, och de nämner detta som en upplysning till Nordiska rådet. Det är klart att vi är glada, herr president, över att få kännedom om vad ministrarna har kommit fram till, men det motsvarar ju inte riktigt innebörden av samarbetsöverenskommelsen.

Enligt min mening bör man inte blåsa upp den här saken till några större dimensioner, men det har dock en icke helt ringa principiell betydelse, att Nordiska rådet framlägger en bestämd gensaga varje gång man skulle kunna säga att det uppkommer någon tendens till att betrakta samarbetsöverenskommelsen såsom någonting som man inte behöver ta så noga på.

Jag vill därför precisera att jag tycker att samarbetsöverenskommelsen i någon mån, herr president, har karaktären av grundlag, som skall tolkas efter sin bokstav, och jag tror inte det kan vara någon olägenhet om ministrarna hellre tar till litet i överkant än i underkant, när det gäller att fullfölja samarbetsöverenskommelsens bestämmelser.

Tyvärr måste jag också beklaga, herr president, att det mycket innehållsrika meddelande, som ministrarna har lagt fram kommer så sent, att det inte har varit möjligt för niomannakommittén att gå igenom det och förbereda rådets behandling av saken. Det har gjort, att kulturutskottet här har arbetat under ett handikapp, något som vi enligt min mening bör ta hänsyn till vid studiet av utskottets dokument. Det är naturligtvis angeläget, att ministrarna i framtiden kan komma med meddelandena så tidigt, att niomannakommittén på vanligt sätt

kan förbereda rådets behandling av ärendena.

Vad själva innehållet i ministrarnas meddelande och utskottets uttalande beträffar, vill jag i likhet med herr Helén hänvisa till den ställning som Nordiska rådet intog 1961. Jag nämner här bara en enda mening, som var avgörande, nämligen att man begärde uppbyggnad av ett permanent organ, vars uppgift skulle vara att »planlägga en systematisk arbetsfördelning inom alla områden av forskning och vetenskaplig utbildning i Norden». Det var ett svepande uttalande, och det var naturligtvis inte fråga om att inom tre år eller ens tio år åstadkomma en dylik arbetsfördelning, men själva riktlinjen var dock alldeles klar: det gällde att planlägga en systematisk arbetsfördelning inom alla områden av forskning och vetenskaplig utbildning i Norden.

Jag kan inte neka till, herr president, att jag tycker att utskottets uttalande i år i anledning av ministrarnas meddelande tyder på en något, för att inte säga *väsentligt* mera återhållsam inställning. Det finns en skola av målare, som jag tror kallas för tachisterna. De målar genom att sätta punkter på duken och uppnår därigenom en betydande effekt. Ministrarna rekommenderar att man skall ta en punkt här och en punkt där, d. v. s. ta initiativ inom viktiga men rätt begränsade områden. Alla tycker inte att tachisternas metod är den riktiga; det finns de som hellre vill ha litet mer svepande linjer. Det är väl heller inte så egendomligt, om det inom en organisation som Nordiska rådet och bland de nordiska undervisningsministrarna finns litet olika uppfattningar om vilken arbetsmetod, som är den bästa. Jag kan så väl förstå att en undervisningsminister, som verkligen tillhör de mest arbets-tyngda personerna i våra länder, inte vill åläggas att framlägga för mycket fasta planer, utan hellre vill ta upp problemen litet som de kommer. Jag vill också gärna erkänna, att ministrarnas rapport visar att en hel del saker har åstadkommits. Å andra sidan är det uppenbart att det kan finnas skäl att använda en så att säga mera planmässig metod, eftersom den liksom innebär en

viss påtryckning att gå vidare, medan punktmetoden innebär att det är lättare att göra en sak och sedan stanna. Den som önskar en sådan utveckling som rådet år 1961 — jag tror enhälligt — uttalade sig för måste, tycker jag, ha någon sympati för den mera »planhushållande» metoden, om jag såsom liberal får lov att använda denna benämning, herr president.

För dem som i likhet med mig har en i förhållande till utskottets i någon mån avvikande mening och gärna ser en radikal utveckling på denna del av det kulturella området här i Norden, finns det emellertid ingen som helst anledning att ifrågasätta betydelsen av de resultat, som man har uppnått eller håller på att uppnå, ej heller att tvivla på det varma intresse för utvecklingen på detta område, som så klart skiner igenom i ministrarnas rapport. Jag vill säga, att ingen väl kunde lyssna här till minister Helveg Petersen utan att få ett starkt intryck av att han inte bara satsar arbetskraft utan också förankrar en hel del av varmt intresse i detta arbete, som vi nu diskuterar.

Jag tycker att minister Helveg Petersens tanke på användande av en fond för vissa nordiska ändamål av detta slag bör prövas. Jag konstaterar med tillfredsställelse, att ministrarna vill institutionalisera samarbetet på det här området, något som jag betraktar såsom ett mycket stort framsteg, inte i förhållande till vad de själva har tyckt tidigare — det vet jag inte så mycket om — men ett framsteg i förhållande till den ordning vi hade här i Norden låt oss säga för fyra, fem år sedan. Jag ser häri ett av de framsteg som ministerrapporten vittnar om, ett för framtiden löftesrikt framsteg.

Det finns alltså, herr president, enligt min uppfattning ingen anledning att konstruera en motsatsställning mellan dem som vill mera bestämt gå den nu antydda vägen och dem som mera håller fast vid det grepp som Nordiska rådet tänkte sig 1961.

Under de omständigheterna, herr president, tycker jag det vore naturligt om Nordiska rådet ville anta den modifikation av kulturutskottets utlåtande som

herr Helén har föreslagit. Den innebär nämligen inte att de medlemmar av rådet som är tveksamma mot en eller annan tanke i herr Heléns förslag skulle på något sätt ställa sig bakom det, men den innebär att rådet inte så som man eljest möjligen skulle kunna tro vill bryta staven över den inställning som rådet självt hade för två år sedan. Den innebär att man gör en hänvisning såväl till meddelandet från ministrarna som till herr Heléns motion och tillägger, att man inte föreslår någon särskild åtgärd med anledning av herr Heléns motion. Jag tror det skulle bidra till att vi kunde undvika något som väl inte någon i och för sig önskar, nämligen en klyvning inom rådet i ett spörsmål, där väl alla egentligen ändå har samma syfte.

Herr president! Jag vill till sist bara säga, att jag personligen anser det riktigt att Nordiska rådet här tar ställning för tillsättande av en niomannakommitté på det kulturella området. Jag ser däri ett uttryck för att Nordiska rådet önskar samma förberedande behandling av kulturfrågorna som av andra frågor, ett uttryck för att Nordiska rådet har det aktiva, levande intresset för det här föreliggande problemkomplexet som jag tror att vi alla har. Vi bör också ge den inställningen till känna. Jag tycker därför att det riktigaste som vi här kan göra är att visa en positiv inställning till denna nya kulturkommitté.

Statsrådet Edelman, Sverige: Jag måste tyvärr ge herr Ohlin en replik med hänsyn till ett tryckfel i de handlingar som vi har framför oss.

Hela frågan om den metod eller det sätt, på vilket ministrarna skulle underställa eller låta Nordiska rådet ta del av förslaget om en omorganisation av Nordiska kulturkommissionen är intressant — det är ett konstitutionellt mycket intresseväckande problem, men jag kan här inte gå in på det. Att lägga fram förslaget om en omorganisation i form av en gemensam proposition är självfallet omöjligt. Det skulle ha förutsatt, att rå-

det hade haft beslutanderätt i denna fråga. Vi funderade också på olika former av remisser och att införskaffa rådets yttrande, men vi ansåg inte heller detta lämpligt. Vi kom sedan fram till den tredje formen, den som vi valde, mycket med hänsyn till en hänvändelse just från herr Ohlin och även från finsk sida.

Och därvid har vi skrivit: »Mot bakgrunden av det anförda har undervisnings- och kulturministrarna funnit» — observera ordet funnit — »att Nordiska kulturkommissionen bör omorganiseras» etc. Detta väsentliga ord »bör» har av Nordiska rådets sekretariat ändrats till *skall* — jag har en fotostatkopiering, som visar det.¹ Det skall alltså stå att kulturkommissionen bör — inte skall, som det står här i trycket — omorganiseras i överensstämmelse med de angivna riktlinjerna och i samband därmed bör erforderliga ändringar ske av kommissionens statuter m. m.

Jag menar att det är oerhört väsentligt för de nordiska undervisningsministrarna att vi i denna fråga får ett blodprov på Nordiska rådet, att Nordiska rådet får tillfälle att uttala sin uppfattning om nordiska kulturkommissionens omorganisation. Detta är självklart. Vi har också räknat med att under denna veckan i Oslo ha ett ministermöte för att definitivt ta ställning till kulturkommissionens utformning. Efter det enhälliga uttalande som nu föreligger från kulturutskottet är det väl en ganska enkel historia.

Så, herr president, bara ett par ord i anslutning till den stora debatt, som här förekommit. Jag kan helt instämma i vad min danske kollega har sagt och också i vad utskottets talesman sagt. Jag vill bara stryka under, att när herr Helén och herr Ohlin så ofta kommit tillbaka till vad vi beslöt i Köpenhamn 1961, då alla — nästan alla, för att citera herr Helén — uttalade sig för en 3-årsplan och ett planeringsorgan, så är detta alldeles riktigt. Det skedde faktiskt enhälligt, och jag var också med om detta uttalande. Undervisningsministrarna hade nämligen år 1961 den uppfattningen, att

¹ Manuskriftet till Sak D 59, Tillägg 2 (se s. 1283) innehöll på ifrågavarande punkt ordet »skall». En ändring i korrekturen av ifrågavarande »skall» till »bör» hade beklagligtvis inte uppmärksammats vid tryckning av det förtryck av Sak D 59, som förelåg vid sessionen.

vi allvarligt skulle göra ett försök att komma fram på denna väg. Vi trodde alltså på rekommendationen.

Under det arbete som ligger mellan det uttalandet och dagens debatt har vi blivit fullständigt övertygade om, tack vare det praktiska, konkreta arbetet på planeringen, att det är en omöjlig väg. Det är alltså här inte fråga om någon nonchalans mot tidigare uttalanden av Nordiska rådet, eller något svek mot något beslut, utan det är helt enkelt erfarenheten, som lärt oss detta. Vi har också i Helsingfors och nu här i Oslo redovisat skälen för denna ståndpunkt och i varje fall fått ett enhälligt kulturutskott att acceptera dem.

Undervisningsminister K. Helveg Petersen, Danmark: Hr. præsident! Blot for en ordens skyld må jeg sige til Helén, at det ikke er rigtigt, at jeg forleden dag sagde, at det var en betingelse, at vi skulle have nordisk forsvarsforbund og nordisk økonomi for at nå resultater. Jeg pegede netop på, at der var nået en lang række resultater, men understregede det, jeg har sagt her i dag i en lidt bredere form, at skulle vi virkelig nå til fælles nordisk planlægning, var det en forudsætning, at vi havde en stærkere økonomisk integration, men jeg har ikke sagt, at vi aldrig kunne nå til resultater, uden at vi havde en tæt økonomisk samordning.

Til hr Bertil Ohlin vil jeg gerne sige, at jeg er helt enig med statsråd Edenman i det, han sagde her om de synspunkter, vi anlægger over for dette. Vi kan simpelthen ikke tilrettelægge en fælles nordisk planlægning. Lad mig tage som eksempel, hvis man i Sverige vil opbygge et universitet med samtlige fakulteter på alle de centrale fagområder, og man vil have det ind i fælles nordisk planlægning, så vil det betyde, at vi i de andre nordiske lande skal deltage økonomisk i denne opbygning, og jeg er helt sikker på, at det vil skabe helt uoverskuelige vanskeligheder, hvis vi skal have bevillinger igennem på samme tidspunkt i en sådan sag. Jeg tror, at vi kan nå et langt stykke, ved at vi ministre udarbejder udførlige årlige beretninger. Jeg

tror, det er meget vigtigt, at vi får 9-mandsudvalget, som vi kan forhandle med, og som kan bistå os i bestræbelserne for at få klarlagt det arbejde, der er i gang, og de bestræbelser, der udfoldes.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag är mycket glad över att det genom herr Edenmans och herr Helveg Petersens yttranden har blivit fastslaget vad som inte var alldeles klart tidigare, att de menar att de har skickat detta meddelande till rådet, inte för kännedom, men för att rådet skulle yttra sig däröver, och att de tänkte eventuellt ta ledning därav.

Under sådana omständigheter finner jag inget behov av att här diskutera, varför de inte kunde ha gjort detta mera klart. Jag uttalar bara min tillfredsställelse med att det alltså inte har varit tal om början till någon praxis, som skulle kunna innebära att den nordiska samarbetsöverenskommelsen inte togs helt på allvar.

Även om jag vet att ministrarna är mycket arbetstyngda, kan jag ändå inte underlåta att föra fram den reflexionen, att om man velat ta blodprov på Nordiska rådet, som herr Edenman ville, så hade det varit bättre om rådet haft tid att genom sin niomannakommitté förbereda handläggningen av en så viktig fråga. Det hade alltså varit bra om ministrarna, när de nu velat höra rådet, kommit med sitt meddelande litet tidigare. Det är inte första gången meddelanden i kulturfrågorna kommer sent till rådet.

Till herr Helveg Petersen vill jag bara säga att jag tror det finns mellanformer mellan en stor gemensam planering, ungefär som om vi hade bara en undervisningsminister i Norden, och den nu förordade »punktmetoden», som innebär t. ex. att ett institut för mellanafrikanska frågor inrättas här och en annan institution inrättas där — i och för sig mycket viktiga saker. Jag tror att sådana mellanformer föresvävade många i rådet år 1961. Jag tror därför inte att man bör alldeles sluta upp att tänka sig möjligheten av starkare inslag av planering. Men jag instämmer helt med herr Helveg Petersen däri, att de utförliga rap-

porter, på vilka vi fått ett första och värdefullt prov i år, kommer att starkt öka rådets möjligheter att i fortsättningen aktivt intressera sig för dessa frågor.

Osvald, Sverige: Herr president! I avslutning till det anförande, som här nyss hölls av herr Helén, vill jag påpeka att vi i kulturutskottet ägnat en ganska rundlig tid åt överläggningen rörande samarbete i fråga om forskning och högre undervisning. Det utgångsmaterial som vi då hade var inte bara meddelanden från regeringarna och från andra håll, utan också det tilläggsförslag som framlagts av herr Helén.

Därför menar jag att det egentligen vore mera logiskt, om utskottet då det säger, att det »imöteser nye meddelelser i spørsmålet», i stället för att bara hänvisa till rekommendationen nr 10/1961 hade uttalat, att rådet »i anledning av meddelelsene og tilleggsforslag om høye- re utdanning og forskning imøteser nye meddelelser til neste ordinære sesjon om de aktuelle samarbeidsplaner». Då finge man, anser jag, ett logiskt riktigare samband mellan hela den debatt som förts och den konklusion som man kommer fram till.

Jag skall därför be att för min del få tillstyrka det förslag, som herr Helén här har framlagt.

Sedan ett par ord också om den reservation, som fogats till utlåtandet av Per Borten, Håkon Johnsen och Berte Rognerud.

Här har redan framhållits flera skäl, varför man bör ha en niomannakommitté även för kulturutskottets förhandlingar. Jag skulle till de skäl, som sålunda framförts, vilja lägga ytterligare ett par.

Det förhåller sig så, att vi inom kulturutskottet har att behandla ärenden, som inte förbereds av kulturkommissionen. Det gäller t. ex. frågor rörande jordbruksforskningen, vilka faller på kulturutskottet men inte handläggs av kulturkommissionen. Vidare anser jag, att det vore värdefullt, om man kunde påskynda arbetet på det sätt, som det faktiskt vore möjligt att göra, genom att en niomannakommitté kan sammanträda under perioderna mellan rådsmötena. Man kan då få fram ett material snabbare än vad som eljest skulle vara fallet. Till detta

kommer också, såsom framhållits tidigare, att man genom att ha en niomannakommitté kan förbereda ärendena även i andra avseenden än som nu sker och även därigenom få fram ett material för rådets förhandlingar, som gör det möjligt att nå snabbare resultat än nu.

Håkon Johnsen, Norge: Jeg tror jeg tør si, at denne debatt har artet seg som noe av en strid om pavens skjegg. Vi har hatt en slags prosedyre om hva som ble vedtatt eller ikke ble vedtatt i København, og hva som ble vedtatt eller ikke ble vedtatt i Helsingfors. Men hovedsaken er jo, at kulturutvalget både i Helsingfors, og nå her i Oslo, har godkjent den samarbeidsform, som undervisningsministrene har foreslått. Skulle man ikke kunne samle seg om det, og la være med denne prosedyren om hva som er vedtatt på møtene i København og i Helsingfors.

Når jeg bad om ordet, var det for å uttale meg om det forslaget som herr Helén har framsatt. Herr Helén synes å ville prøve å få forsamlingen til å tro, at man her vil avskrive hele saken. Men det står jo tydelig i kulturutvalgets innstilling:

Rådet tar meddelelsene om rekommendasjon nr. 10/1961 til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

I tillegg til det vil herr Helén også ha meddelelse om sitt eget forslag. Men blir herr Heléns forslag vedtatt, vil det ikke lenger være samsvar mellom premissene i kulturutvalgets innstilling og vedtaket. Kulturutvalget har jo avvist herr Heléns forslag. Det herr Helén nå vil er at vi skal imøteser meldinger om et forslag som kulturutvalget har avvist. Det kan ikke være riktig å behandle sakene på denne måten.

Jeg kan ikke være enig med herr Ohlin i at kulturutvalget har arbeidet under et handicap, fordi meldingen fra undervisningsministrene er kommet så sent. Det er ingen i utvalget, som har gitt uttrykk for det under behandlingen av saken.

Herr Ohlins syn, når det gjelder niemannsutvalget, skal jeg ta under passende behandling når vi kommer til sak nr. 21.

Helén, Sverige: Jag har lagt mitt förslag avsiktligt så nära kulturutskottets som möjligt för att det skulle vara möjligt att vinna enighet. Då detta nu inte förefaller möjligt hemställer jag, herr president, om återremiss av ärendet till kulturutskottet.

Håkon Johnsen, Norge: Jeg kan ikke skjønne, at noe i den debatten, som har vært ført, eller de forslag, som er framlagt i saken, skulle gjøre det nødvendig å sende denne saken tilbake til kulturutvalget. Jeg er fullstendig klar over herr Heléns skuffelse over at det ikke er tatt positivt standpunkt til hans forslag, fordi det delvis er bygget på helt feilaktige premisser, når det gjelder hva rådet vedtok i Helsingfors. Men når herr Helén kommer så sent med sitt forslag, og det er bygget på feilaktige premisser, så får han etter min oppfatning finne seg i, at kulturutvalget ikke tar denne saken opp igjen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *anställdes votering rörande Heléns under debatten framställda förslag att återförvisa kulturutskottets förslag till utskottet.*

Heléns förslag avslogs.

Härefter företogs votering rörande punkt I mellan utskottets förslag och Heléns under debatten framställda förslag.

Utskottets förslag bifölls.

Härefter företogs votering rörande punkt II mellan utskottets förslag och Heléns under debatten framställda förslag.

Utskottets förslag bifölls.

Beträffande utskottets förslag, punkt III, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Casel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fager-

holm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judith Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Borten och Carl Petersen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

4

Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 34)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Osvald, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I detta ärende har utskottet, såsom framgår av utlåtandet, kunnat inhämta, att det redan pågår ett mycket värdefullt arbete för att förverkliga de önskemål, som framförts i medlemsförslaget från tre medlemmar av rådet. Dessutom har Nordiska kulturkommissionen, såsom också framgår av utlåtandet, för avsikt att utge en broschyr med information om de bestämmelser som för närvarande gäller. Eftersom det i Danmark pågår ett arbete för att få fram sådana bestämmelser att frågan om tentamensgiltigheten skall kunna lösas på ett enklare sätt än hittills, har kulturutskottet inte kunnat komma till någon annan uppfattning än att vi bör avvakta resultaten av detta arbete och den in-

formationsbroschyr som kulturkommissionen håller på att utarbete.

Med hänvisning härtill har utskottet föreslagit, att ärendet måtte uppskjutas till nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

5

Kulturutskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning samt tilläggsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak D 42)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse rekommendation nr 21/1959 för rådets del slutbehandlad;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av det samlade utredningsmaterial, som nu föreligger, skyndsamt vidtaga åtgärder i och för genomförande av det planerade samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

Kaj Andresen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Spørgsmålet om et nordisk samarbejde vedrørende den højere tekniske uddannelse og samvirke mellem de tekniske højskoler har allerede tidligt været taget op i Nordisk Råd. 1950'ernes og 1960'ernes overordentlig hastige udvikling på det tekniske område med stigende krav til både forskning og erhvervsudbygning, og dermed til kvantitet og kvalitet af tekniske medarbejdere, måtte stille betydelige krav om øgede investeringer i teknikeruddannelsen, hvis man vil sikre den ønskede ekspansion og konkurrenceevne. Som eksempel på investeringernes størrelsesorden kan jeg nævne, at der for tiden i Danmark behandles lovforslag om udbygning af Danmarks tekniske Højskole til et beløb af 500 mill. kr.

Der er behov for lærere, for forskere og for kvalificerede teknikere i industrien i et stigende antal. Det er derfor et felt, hvor nordisk samarbejde er særdeles aktuelt og formålstjenligt. Nordisk Råd anbefalede allerede i 1957, at der foretoges en undersøgelse af mulighederne for nordisk samarbejde om den tekniske uddannelse. Denne undersøgelse er blevet foretaget af et ekspertudvalg under Nordisk Kulturkommission, og udvalgets indstilling er fremkommet i en betænkning i to dele.

Del A kom i 1959 og indeholder i 10 punkter en række praktiske forslag f. eks. om udveksling af studenter og lærere, om gensidig orientering angående ledige studiepladser, om nordisk samordning af efteruddannelsen på en række fagområder m. m. Disse forslag er senere anbefalet over for regeringerne af Nordisk Kulturkommission og af Nordisk Råd i 1959.

Betænkningens del B kom i 1962. Her foreslås det, at der nu søges iværksat en egentlig nordisk arbejdsdeling mellem de tekniske højskoler på visse fagområder. F. eks. foreslås det, at uddannelsen i flyteknik og af bjergingeniører samles ved Tekniska Högskolan i Stockholm, medens efteruddannelsen i f. eks. tekstillære og grafiske fag lægges på Danmarks tekniske Højskole. Heri ligger, at andre tekniske højskoler i Norden ikke skal udbygge undervisningen i disse fag, men kan henvisse til Stockholm og København.

I betænkningen foreslås det, at samarbejdet videreudvikles efter samme retningslinjer, og at der oprettes et særligt samarbejdsorgan bestående af rektorerne ved de tekniske højskoler med et permanent sekretariat.

Den anden del af betænkningen er anbefalet af Nordisk Kulturkommission. Det er udvalgets opfattelse, at man, som det fremgår af det foreliggende materiale, har udført et grundigt og tilfredsstillende undersøgelsesarbejde med hensyn til samarbejdsmulighederne inden for denne vigtige sektor af videnskabelig uddannelse og forskning.

Nu er det tiden til, at der på grundlag heraf gennemføres konkrete forslag efter de angivne retningslinjer. Med overgivel-

sen af sagen til realisering af landenes undervisningsministre skulle man være nået et stort skridt fremad i det nordiske samarbejde om en af tidens mest krævende uddannelsesopgaver, den tekniske uddannelse.

Kulturudvalget kan derfor også tilslutte sig den rekommandation, der er foreslået i det til sagen knyttede tillægsforslag, og jeg skal med disse bemærkninger, hr. præsident, tillade mig at anbefale udvalgets indstilling.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, *bifølls utskottets förslag, punkt 1.*

Votering skedde beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommandation röstade:

Ahkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Casse, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helen, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judith Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Borten och Carl Petersen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

Presidenten övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

6

Trafikutskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommandation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten (Sak D 38)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Klippenvåg, Norge (utskottets talesman): Det går fram av meldingen at flyg- og turisttrafikken på Nordkalotten har gjort store fremskritt, og det går videre fram av meldingen, at flyplassene i Kirkenes, Banak og Alta vil bli åpnet for trafikk våren 1963, og at Tromsø flyplass ventes åpnet først i 1964. Helårs landflyrute fram til Kirkenes vil bli startet våren 1963, og flyforbindelsen Ivalo fram til Kirkenes blir åpnet, når flyplassen i Kirkenes blir ferdig. Fra 2. juni til 18. august 1963 vil det også bli flyforbindelse to ganger ukentlig mellom Kiruna og Bardufoss.

Det er all grunn til å hilse med stor tilfredshet de skritt som her er tatt, og det vil gi store muligheter for turisttrafikken. Det er all grunn i ethvert fall på norsk side til å være takknemlig for det som her er skjedd. Det viser seg jo, at når man får disse flyplassene ferdig, vil det være mulighet for en ganske stor flyvirkosomhet i disse utpregede turistområder, som Nordkalotten da blir.

Komitéen har også konstatert at de organisasjoner som har arbeidet med turistnæringen, både hver for seg og sammen har gjort et meget godt arbeid. Det er opplyst, at de vil gjøre ferdig en turistbrosjyre om disse nordligste områder. Den vil bli ferdig i løpet av mars 1963. Det blir der gitt en fullstendig fortegnelse over hoteller, turistattraksjoner, pensjonater, vandrerhjem, campingplasser og ellers det som kan ha interesse i forbindelse med turisttrafikken. Jeg vil si meg meget tilfreds med det arbeid, som disse turistorganisasjoner har gjort. Det som er blitt gjennomført på disse to områder, flytrafikken og turisttrafikken, er

av de gledelige ting og har virkelig gitt positive resultater. Jeg er i ethvert fall alle dem som har arbeidet med dette takknemlig.

Utskottets förslag bifölles.

7

Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge (Sak A 25)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Leirfall, Norge (utskottets talesman): Spørsmålet om å få bedre forbindelser mellom våre land har jo hele tiden vært en av de viktigste oppgavene i Nordisk Råd, og rådet har ofret mye tid på å drøfte disse spørsmål. Når det gjelder flyforbindelsen Oslo—Stockholm og Stockholm—Helsingfors, har det imidlertid i det siste skjedd en betydelig forverring. Etter at den internordiske flytrafikken ble lagt til Arlanda, blir faktisk tiden det tar å fly herfra til Stockholm, forlenget til omtrent det dobbelte. Nå er det blitt noe bedre, men man trenger iallfall en times lengre reisetid enn da Bromma var i drift. Det er også blitt betydelig kostbarere for publikum. Og ved at flyterminalen i Nybroviken samtidig ble sløyfet, blir denne forverringen ytterligere aksentuert.

Ut fra dette har representanten Haras Kyttä og jeg lagt fram et medlemsforslag, der vi henstiller til regjeringene å prøve å arbeide for at den internordiske trafikk blir lagt tilbake til Bromma, helt eller delvis, for eksempel ved at enkelte internordiske flyruter går ut fra Bromma.

Mens man på norsk hold er interessert i endring, og man på finsk hold ser det som en stor fordel om det kan bli gjennomført en endring, så har så å si alle svenske instanser frarådet og pekt på at det er umulig å få i stand noen forandring.

Vel, det er mange tungtveiende argu-

menter, som blir anført i den anledning, men jeg vil allikevel si, at de har ikke helt overbevist meg. Det skulle teknisk sett ikke være noe i veien for at enkelte flyruter gikk ut fra Bromma, og dersom det ble flere daglige ruter, skulle det vel kunne la seg ordne. Det vil måtte føre med seg utgifter til tollpersonale der ute, men den ordningen man nå har, koster jo også de reisende temmelig mye i ekstra bilutgifter. Jeg synes nok også etter de argumenter, som er anført, at det ikke ser ut til at hensynet til publikum blir så påaktet som man kunne ønske.

Jeg la merke til, at i de svenske uttalelsene er det også pekt på at bussterminalen må søkes lagt nærmere byens sentrum, og det er noe, som vi som reiser på Stockholm, bare kan være glade for.

Jeg mener også, at når vi skal behandle disse sakene og prøve å finne en bedre ordning, så bør SAS være oppmerksom på at vi i det siste har hatt en tendens til nedgang i flytrafikken Stockholm—Oslo og samtidig en økning for sovevognspassasjerer på jernbanen. Det er ikke noen stor forskyvning, men tendensen er der, og vi har ingen garanti for at den ikke fortsetter.

På grunn av de sterke innvendinger, som er kommet fra svensk side, har utskottet ikke villet støtte medlemsforslaget, men det uttaler forhåpningen om at man arbeider videre med saken i Stockholm for å få bedre forbindelse, større kjørehastighet på veien til Arlanda og rasjonalisering av innskrivningen av bagasje med fly. Ut fra det rår utskottet til at rådet ikke foretar seg noe i sakens anledning.

Cassel, Sverige: Herr president! Egentligen skulle det väl inte vara nödvändigt med en debatt i denna fråga, när utskottet är enhälligt, men jag skall säga några ord i anledning av vad den föregående ärade talaren yttrade.

Det är klart, att våra vänner i Finland och Norge har haft vissa skäl till klagomål därför att deras flygförbindelser med Stockholm blivit sämre än förut. Men vi får komma ihåg att detta är en övergångsföreteelse.

Man har talat om att den nordiska

flygtrafiken helt eller delvis skulle kunna flyttas tillbaka till Bromma från Arlanda. Men i utskottet har vi blivit övertygade av de föredragningar och upplysningar i övrigt, som vi fått, att det icke är praktisk politik att söka flytta tillbaka trafiken till Bromma. Huvudskälet är att passagerarflyget mer och mer och i mycket snabbare takt än man förut trott kommer att övergå till jetplan. Man kan visserligen gå ner med jetplan på Bromma, men dessa plan verkar oerhört störande för de hundratusentals människor som bor i närheten; och ur säkerhetssynpunkt är det inte helt tillfredsställande att använda Bromma för jetplan.

Herr Leirfall säger, att man kunde låta somliga turer gå till Bromma och andra — de med jet — till Arlanda. Detta skulle dock välla stora kostnader och besvär för SAS, det skulle skapa svårigheter för tullförvaltningen, och framför allt skulle det leda till att passagerarna nästan aldrig hade klart för sig om de skulle komma till Arlanda eller till Bromma. De passagerare, som vill fortsätta med andra flygplan, skulle få särskilt stora svårigheter, om turerna gick växelvis till Bromma och Arlanda. Resultatet skulle lätt bli kaos. De som vill möta någon vän vid flygplatsen skulle heller aldrig veta, om de skulle vänta vid Arlanda eller vid Bromma.

Men därmed är inte sagt, att man från svensk sida inte kan göra någonting alls för att lösa detta problem. Vad vi kan göra är att förbättra vägförbindelsen mellan Arlanda och Stockholm — tyvärr kunde vi inte finna någon annan lämplig placering av vår atlantflygplats än det från Stockholm tämligen avlägsna Arlanda. Men just nu byggs motorvägen ut till Arlanda, och den blir klar långt tidigare än man från början trodde. En del av motorvägen är redan öppnad för trafik, och hela vägen kommer att vara klar omkring den 1 september i år. Därefter kommer sträckan Arlanda—Stockholm att förefalla betydligt kortare än nu är fallet.

Vi erkänner också, att terminalen vid Haga ligger rätt långt bort från Stockholms centrum. Man har inte kunnat fin-

na någon lämplig plats längre in i staden. Men utskottet förklarar, att vi utgår från att de svenska myndigheterna och SAS i fortsättningen kommer att sträva efter att underlätta överföringen mellan Stockholms centrum och Arlanda. Detta avser inte bara att motorvägen blir klar, utan det betyder väl också att man bör undersöka möjligheterna att låta de bussar, som för in passagerarna från Arlanda till terminalen vid Stallmästargården, fortsätta till någon plats längre in i staden, där man får kontakt med tunnelbanan. På det sättet skulle hela problemet få en rimlig lösning.

Det är slutligen klart, att man kommer att göra allt för att underlätta utväxlingen av passagerare mellan Arlanda och Bromma flygfält.

Med denna motivering, herr president, vill jag yrka bifall till utskottets enhälliga förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

8

Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar (Sak A 18) och meddelanden om rekommendation nr 13/1959 angående vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige (Sak D 37) samt meddelanden om rekommendation nr 20/1962 angående mellanriksväg över Graddis (Sak D 83).

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 13/1959 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del avslutat;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 20/1962 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

III. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at påse, at der mellem landene snarest snarest optages kontakt for at skabe en samordning ved bygningen af de aktuelle mellemriksveje.

Leirfall, Norge (utskottets talesman): Først noen ord om den tekniske side av saken. Vi har under denne saken samlet meddelelser angående to tidligere rekommendasjoner, som gjelder veispørsmål i Nordland fylke og de nordlige områder, sammen med et medlemsforslag som kom inn til denne sesjon, om norsk-svenske mellomriksveier. Tittelen skulle jo tyde på at det gjaldt mellomriksveier mellom Norge og Sverige langs hele grensen, men av teksten går det fram at det nærmest er tale om mellomriksveier i nord.

Utvalget har, ved siden av rekommendasjonen i forbindelse med det medlemsforslag som er innlevert i år, foreslått at de to andre sakene anses som ferdigbehandlet fra rådets side. Det må på ingen måte oppfattes slik som at sakene er løst. Tvertimot, de er like uløst som de har vært før, men vi har funnet det naturlig at alt sammen behandles under samme rubrikk.

Spørsmålet om utbygging av veiforbindelsene på Nordkalotten vil jeg gjerne få si noen ord om. Det har jo vært en av de sentrale sakene i Nordisk Råd's arbeid. Det har i rådet vært enighet om at en utvidet veibygging i disse områder, og spesielt da bygging av mellomriksveier, var en avgjørende forutsetning for utbyggingen av Nordkalotten i det hele tatt. Disse spørsmål har vært oppe i rådet gang på gang — i farten har jeg notert meg ti forskjellige anledninger da spørsmålet om svensk-norsk og finsk-norsk mellomriksvei har vært oppe til drøfting i rådet — og rådet har alltid stilt seg positivt til saken.

I 1958 vedtok Rådet en rekommendasjon, hvor det ble henstilt til regjeringene å ta særlige hensyn til behovet for utbygging av veiforbindelser i de nordlige områder. Når de utarbeider sine prosjekter, blir det mye papir i Nordisk Råd om disse veispørsmålene, men dessverre, noen veier er det ikke blitt.

Mellomriksveien over Storlien ble besluttet bygget før rådet kom inn i bildet, og senere er det kommet til bare én vei på hele grensen nordover, veien mellom Finland og Norge fra Enontekiö til Kautokeino. Denne veien er allerede blitt

en av de store hovedårene for turisttrafikken der oppe, og den har stor betydning for næringslivet i indre Finnmark. Men det er verdt å merke seg, at de norske veimyndigheter viste svært liten interesse for denne veiforbindelsen, og at det selv etter at finnene begynte å nærme seg grensen med sin del av veien, ikke var mulig å få den opp på de norske veibudsjettene. Det var Kautokeino kommune som med hjelp av midler vesentlig fra Landbruksdepartementet så å si smuglet veien fram, slik at vi var på grensen samtidig med finnene.

Veien over Umbukta er nå under bygging, men det er ikke ut fra de betraktninger og som følge av de henstillinger, som er kommet fra Nordisk Råd om å ta spesielle hensyn til veibyggingen i nord. Umbukta-veien kom fordi svenskene trenger den for sine store kraftutbygginger, og på norsk side er det overhodet ikke gjort noe annet enn rent forberedende planleggingsarbeid, før nye store kraftutbyggingsarbeider i grensestrøkene — som kom på i hast nå i høst — gjør det nødvendig å forsere den fram. Nordisk Råd har derfor absolutt ikke noen andel i at den veien ble bygget.

Når det gjelder Graddis-veien så er det klart at svenskene vil begynne å bygge veien senest i 1965. For øvrig har jeg forstått det slik at det allerede arbeides på den med sysselsettingsmidler, og at det ikke er penger det står på, men fra norsk side foreligger det ikke noe tilsagn om at man vil komme fram til grensen samtidig med svenskene, og så lenge et slikt tilsagn ikke foreligger, vil det naturligvis føre til at veiarbeidet på svensk side heller ikke intensiveres slik som ønskelig kunne være.

I det norske veidirektorat synes oppfatningen å være at mellomriksveiene i nord skal stille seg i køen sammen med alle andre veiprosjekter og få sin del av de ordinære veibudsjetter etter en prioritering hvor det ikke tas noe hensyn til de spesielle forhold som Nordisk Råd har ment burde tillegges vekt, når det gjelder veibyggingen i nord.

Jeg må nok si, selv om det blir en kritikk av norske myndigheter, at av og

til synes jeg nok dette hensynet til prioritering og tvil om vedkommende vei får noen betydning, kommer litt for sterkt fram.

Finnene har nå de siste år drevet en forsert veibygging på sin del av Nordkalotten, og de har i høy grad bygget ut veinettet i Enare-området. De skal ha all honnør for det. Og når de veiene som er under bygging der, blir knyttet sammen med norske veier, vil de bli verdifulle ledd i de internordiske forbindelsene på Nordkalotten.

Vi behandlet i går et medlemsforslag om Nordisk Råd's støtte til bygging av vei fra Sevettjärvi i Finland til Neiden i Norge. På norsk side dreier det seg her om en veistrekning på 8 km i lett terreng. Det er altså ikke noen stor affære, og det skulle ikke være grunn til å kaste inn spørsmålet om prioritet her. Men de norske myndigheter gjør altså det og stiller seg nokså skeptiske til betydningen av den nye mellomriksveien. Jeg bare peker på at disse 8 km på norsk side vil bety en forkortelse av strekningen fra Kirkenes til Karasjok i Norge med ca. 15 mil, og det skulle dog telle noe i et område, der avstandene er så voldsomme.

I det medlemsforslag som ligger til grunn for denne sak — og som er lagt fram av herrene Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg og Sven Sundin — brukes det nokså sterke ord om det langsomme tempo, som har vært, når det gjelder veibyggingen på Nordkalotten. De sier: »I övrigt har handläggningen av frågorna om de norsk-svenska mellanriksvägarna i norr varit långsam och resultatlös.» Og videre heter det: »De för befolkningen och näringslivet så vitala frågorna om byggande av fler mellanriksvägar har ännu ej fått en tillfredsställande lösning. Behandlingen av dessa vägfrågor bör nu påskyndas och lösningarna ej längre förhalas.»

Og jeg må for min egen del beklage at tross alt som er skrevet om veibyggingen, tross alt det positive som er blitt uttalt fra Nordisk Råd om internordisk veibygging på Nordkalotten, så er resultatene sørgelig små.

Det forslag til rekommandasjon som

nå er lagt fram fra trafikskottet, er meget forsiktig, den ber bare om at det må skapes kontakt, når det gjelder disse spørsmål. Jeg anbefaler den selvfølgelig til vedtagelse.

Lassinantti, Sverige: Herr president! Utskottets hemställan kan ju vid första påseende förefalla ganska mager. Granskar man den finner man att den egentligen inte innehåller någonting annat än en rekommendation till samfärdsministerarna att de skall presentera sig för varandra. Men kanske detta just är en realistisk synpunkt — man har nämligen på många håll ute i bygderna börjat misstänka att Nordiska rådet när det gäller mellanriksvägarna håller på att bli en kyrkogård varifrån det inte är att vänta någon uppståndelse.

Jag hade naturligtvis en hel del att säga i denna fråga, men med hänsyn till att den diskuterades redan i generaldebatten kan jag fatta mig kort. Självfallet kan jag i allt väsentligt ansluta mig till de synpunkter som herr Leirfall nyss gjorde sig till tolk för.

Jag har begärt ordet för att rikta uppmärksamheten på Graddis-vägen, den planerade vägen från Arvidsjaur-Arjeplogområdet till Bodö-området. Egentligen skulle det vara frestande att hylla denna »hundraåring» som ännu inte finns till — det är nämligen ganska snart hundra år sedan man tog upp frågan om Graddis-vägen. Den kände norrmannen Ludvig Kristensen Daa ville gärna stå fadder vid dopet, men det är ju länge sedan. I slutet på 1890-talet beslöt faktiskt den svenska riksdagen, att Graddis-vägen skulle utföras, men då vågade inte Arjeplogs kommun överta det framtida underhållet av vägen, och därmed förföll planen för den gången.

Denna vägförbindelse har diskuterats väldigt mycket, och befolkningen i södra Norrbottens inland, norra Västerbotten och Nordlands fylke norr om Saltfjellet har visat mycket stort intresse för den. Som jag sade i söndags, är det litet beklämmande att Sverige och Norge inte har råd att bygga en vägförbindelse till den halva av Norge som ligger norr om Saltfjellet.

Man har nu kommit till det resultatet att mellanriksvägarna där uppe i norr skall byggas inom ramen för de planer som görs upp för det reguljära länsvägnätet. Jag tycker nog att det hade varit befogat att man beviljat extraordinära anslag för ändamålet, men den saken har ju förfallit och det finns inte anledning att diskutera den här. Dock skulle jag vilja ge våra vänner danskarne rådet, om det blir aktuellt att bygga Öresunds-bron, att de skall vara väldigt försiktiga och inte gå med på att extraordinära anslag inte beviljas för ändamålet — annars kan brobygget komma att dröja ganska länge.

Herr Leirfall erinrade om att Nordiska rådet hade för några år sedan godkänt en rekommendation om mellanriksvägarna. För Graddis-vägens del innebar den, att regeringarna skulle rekommenderas att bygga vägen så snart ske kunde. Men sedan har det hänt någonting, som jag gärna vill ha uttalat till Nordiska rådets protokoll. Frågan aktualiserades i januari 1961 genom en fyrtipartimotion i den svenska riksdagen. Riksdagens statsutskott gjorde en grundlig undersökning och besökte bl. a. de aktuella områdena, södra Norrbottens inland, Rognan och Bodö. Riksdagen ansåg inte, att man skulle bryta den gamla ordningen — att inte bevilja extraordinarie anslag — men sade några andra betydelsefulla saker: man skulle påskynda projekteringen, och om arbetsmarknadsläget motiverade det skulle detta vägarbete kunna tidigareläggas. Graddis-vägen är upptagen i vår flerårsplan för 1961—1965. Riksdagen sade också någonting annat, som på sistone visat sig mycket betydelsefullt, nämligen att man skulle inhämta bindande besked från Norge, innan några större arbeten utfördes, om att man här i Norge var beredd att bygga sin del av vägen. Det var i december 1961 som den svenska riksdagen enhälligt gjorde dessa uttalanden.

Som framgår av handlingarna har projekteringen påskyndats i enlighet med riksdagens önskemål. Vägarbetena har också kunnat igångsättas med hjälp av arbetslöshetsmedel. Graddis-vägen är

alltså under byggnad. Men det stora problemet när man bygger vägen ut i fjällen är att om man inte får något besked från norsk sida om hur det blir med den norska delen av vägen så hamnar man kanske uppe i Graddis och tvingas sedan blicka liksom Moses mot det förlovade landet — mot Rognan och Bodö — utan att veta hur man skall kunna komma dit.

Jag vet inte vem som har bollen nu, men när det talas om prioritering kan jag inte förstå vem som på svensk sida skulle kunna besluta om en sådan, eftersom Kungl. Maj:t har överlämnat till länsmyndigheterna att handlägga dessa vägfrågor enligt ordningen för det reguljära länsvägnätet.

För någon tid sedan hölls en arbetsmarknadskonferens i Arvidsjaur där bl. a. den svenska inrikesministern deltog. Här redovisade man att enbart turistintäkterna skulle ge 5 miljoner kronor per år, om Graddis-vägen byggdes. Man redovisade också att 6 000 standards virke skulle kunna avsättas till Bodöområdet, och vidare skulle man kunna leverera 5 000 stolpar till Norge.

Det rör sig om en mycket angelägen vägfråga. Man skulle också kunna peka på andra liknande vägprojekt. Men personligen har jag den uppfattningen att det är svårt att förverkliga några andra vägprojekt uppe i norr mellan Norge och Sverige så länge inte Graddis-vägen kommit till utförande.

Jag skall inte nu ställa frågor till någon, men jag hoppas att det ganska snart skall bli möjligt för regeringarna i Sverige och Norge att svara på den fråga, som Nordiska rådet en gång ställde, att Graddis-vägen bör byggas så snart ske kan.

Nils Jacobsen, Norge: Nordisk Råd har som en av sine oppgaver å arbeide for å bedre samferdselen mellom våre naboland, for derigjennom å bidra til å fremme det økonomiske samarbeid og dermed også den næringsmessige og økonomiske utvikling i Norden.

Den største hindring for samferdselen mellom Norge og Sverige i det nordlige område er at veinettet er så dårlig ut-

bygget der. Som allerede mange ganger tidligere omtalt her under rådets møter, har en her på over tredjedelen av den felles grense ikke en eneste mellomriksvei, og på en betydelig lengre strekning finnes det ingen mellomriksvei, som kan holdes åpen hele året.

Det sier seg selv at skal man kunne utvikle et normalt reiseliv mellom de to land i disse områder, og dermed utvikle det økonomiske samkvem på beste måte, må det gjøres noe for å rette på dette forhold, og det må gjøres snarest mulig.

Det er i det nordlige område tre slike mellomriksveier det er tale om. Den første jeg vil nevne er Umbukta-veien. Her er det allerede fra svensk side utført en stor del arbeid. Fra norsk side er det i forbindelse med utbyggingen av Rana kraftverk kommet i stand en avtale om forskottering av 6 mill. kroner fra Norges vassdrags- og elektrisitetstjenesten til delvis ombygging av veien fra Mo i Rana til riksgrensen ved Umbukta. Men utenom dette beløp må det skaffes 8 mill. kroner for å gjøre anlegget ferdig på norsk side. Det som det haster med, er å få veien ombygget slik at det blir en helårsvei også på norsk side. Og det vil vel heri ligge en oppfordring til de bevilgende myndigheter i Norge om å følge opp med de nødvendige bevilgninger, slik at dette kan bli tilfelle snarest mulig.

På svensk side er det også satt i gang arbeider på den såkalte Graddis-veien — både ordinære arbeider og såkalte beredskapsarbeider, eller sysselsettingsarbeider, som vi sier her i Norge. Dertil er veianlegget nå under prosjektering. Fra svensk side er det nå ønske om at vi må komme med et tilsagn fra Norge om at vi vil bygge veien fram til grensen også på norsk side, da svenskene i motsatt fall ikke kan fortsette med utbyggingen fram mot grensen på sin side. Det er derfor nødvendig, at vi her i Norge nå snarest mulig treffer de nødvendige vedtak om byggingen av denne veien.

Samferdselsdepartementet i Norge uttaler, at distriktet må innarbeide denne utbyggingen i sin prioritetsplan. Jeg vil

gjærne til dette si, at når det gjelder mellomriksveianlegg av denne karakter, er de nasjonale interesser så store, og av en slik karakter at en vanskelig kan overlate til de enkelte fylker — under det press de er utsatt for om å bygge ut andre livsviktige veianlegg i sine distrikter — å foreta en slik prioritering. Det kommer da så mange andre hensyn til at det kan bli vanskelig å foreta en rimelig og riktig prioritering av slike anlegg. — Jeg tenker da på de norske forhold, når det gjelder behandlingen av slike saker.

Jeg vil ellers få si at samferdselsmyndighetene i Norge sammen med de tilsvarende myndigheter i Sverige bør finne fram til en samordnet framdriftsplan for dette anlegget, slik at man kan nå fram til grensen samtidig med anleggene fra begge sider.

Det tredje anlegget — veien fra Kiruna til Troms, ligger ennå langt tilbake i løypa. Her må en i første omgang, og snarest mulig, få fastlagt traseen for veien og krysningspunktet på grensen, slik at det blir mulig å foreta prosjekteringsarbeider, og også blir mulig å foreta lokale forskotteringer, om det skulle være grunnlag for noe slikt.

Jeg vil gjerne få tilføye, at jeg anser også dette anlegget for å være av så stor betydning for de berørte distrikter at en må gjøre alt som er mulig for å få også dette anlegget bygget så snart råd er.

Jeg viser ellers til det som er uttalt av Sundin, Klippenvåg og meg selv i det medlemsforslag som ligger til grunn for behandlingen av sak A 18, og vil be om at det blir satt så stor fart som mulig på utbyggingen av disse tre viktige veiforbindelser mellom det nordlige Norge og det nordlige Sverige. Det er veier som jeg tror vil bli av den største betydning for utviklingen av næringslivet i disse områder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag, punkt I och II.*

Votering skedde beträffande utskottets förslag, punkt III.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Casel, N. Chr. Christensen, Sigrid Eken-dahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: Borten och Carl Petersen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

9

Ekonomiska utskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna
(Sak D 54)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

10

Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av medlemsförslag om utökad samverkan inom Nordkalott-området
(Sak A 40)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Moe, Norge (utskottets talesman): Som ordfører for denne saken vil jeg gjerne si bare et par ord. Det var enighet i utvalget om at et samarbeid som det man tok sikte på i forslaget var nyttig og nødvendig, og det pågår jo allerede et slikt samarbeid på Nordkalotten mellom Norge og Sovjetsamveldet på den ene side og mellom Finland og Sovjetsamveldet på den annen side om vannkraftutbygging. Det er klart at man er interessert i å utvide et slikt samarbeid, og så vidt jeg er orientert er det iallfall tenkt på visse prosjekter som kunne tas opp og gjennomføres i samarbeid mellom Sovjetsamveldet og f. eks. Norge. Men dette samarbeidet foregår på en tosidig basis, og utvalget har sett det slik at det også må være tilfelle i fremtiden at det må være de land som er interessert som her tar opp dette samarbeidet, enten det da blir på tosidig eller eventuelt på tresidig grunnlag. Dette er ikke et samarbeid som kan føres fram av Nordisk Råd som sådant, det må være et samarbeid som drives av de land som har grenser til Sovjetsamveldet.

Dette er da årsaken til at man, til tross for at det er så stor interesse for dette, ikke har foreslått noen rekommendasjon i saken. Men — og det vil jeg gjerne understreke så sterkt jeg kan — der er en positiv vilje til stede for å få i stand et slikt samarbeid der hvor det måtte være faktiske muligheter for det.

Rosenberg, Finland: Herr president! Ekonomiska utskottet har i föreliggande fråga gett ett betänkande som, trots att det avslutas med ett förslag om att rådet inte skall företa sig något i anledning av medlemsförslaget, dock innehåller ett uttalande som motsvarar förslagsställarnas syftemål. Vi hade helst sett att betänkandet hade utmynnat i en rekommendation till regeringarna, men eftersom det är hållet i enbart positiv anda och, såvitt jag förstår, bör tolkas som ett önskemål att regeringarna i Finland, Sverige och Norge undersöker möjligheterna för att få till stånd ett samarbete inom Nordkalotten också med Sovjetunionen i frågor där detta är praktiskt

möjligt, så får jag, herr president, framföra vår tillfredsställelse med det resultat, som utskottet kommit fram till. Detta så mycket mera som utskottet varit fullständigt enhälligt.

Utän att övervärdera den framtida betydelsen av detta betänkande vill jag dock framföra en förhoppning om att det skall verka inspirerande på vederbörande ansvariga myndigheter och organ, så att de snarast möjligt vidtar sådana åtgärder och initiativ, som leder till praktiska resultat. Ifall att god vilja här till icke saknas, skall det väl också — hoppas jag — visa sig vara relativt lätt att finna sådana lämpliga samarbetsformer som alla de fyra nordkalottsländerna kan omfatta och som länder befolkningen där uppe i norr till nytta.

Några konkreta anvisningar härvidlag är det åtminstone för mig svårt att komma med, må det ankomma på dem, som bättre känner till förhållandena där uppe i norr. Ett är i alla fall klart och omvittnat, nämligen att naturtillgångarna där uppe är stora. Och detta skapar kanske oanade möjligheter för ett framtida mäktigt uppsving inom näringslivet. Arbetskraft saknas ju inte heller och folket däruppe är känt för att inte vara rädda för att hugga i, blott tillfälle därtill ges.

Jag tror att om man får till stånd samarbete med Sovjetunionen där uppe i norr i sådana frågor, som t. ex. arktisk jordbruksforskning, trädgårdsodling i arktiska områden, forskning i arktisk medicin, sjukvård och andra liknande specialfrågor som är typiska för förhållandena inom Nordkalotten så kommer detta att ur alla synpunkter sett bli till stor nytta för de berörda parterna. Jag tror dessutom, att ett dylikt samarbete, om också till en början ett blygsamt sådant, kommer att betyda att underlaget breddas för en vidare utveckling av det nordiska samarbetet, samtidigt som vi kan framstå här i Norden som föredöme i en värld, som förr eller senare måste slå in på det mellanfolkliga samarbetets väg, för att överhuvudtaget kunna leva vidare.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

11

Ekonomiska utskottets förslag nr 7 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om uppförande av ett »Scandinavia House» i New York (Sak A 9)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

12

Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (Sak C 8)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

13

Ekonomiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (Sak D 66)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

14

Ekonomiska utskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskerispörsmål (Sak D 86)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

Ekonomiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem (Sak D 55)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

Ändring av medlemslistan

Det meddelades, att Hugo Osvald, Sverige, för denna dag lämnat rådet och ersatts med Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen av medlemslistan.

16

Juridiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om förbud mot professionell boxning samt ändringsförslag om generellt förbud mot boxning (Sak A 21)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en fællesnordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Herr præsident! Denne sag drejer sig, som det fremgår af betænkningen, om et medlemsforslag vedrørende forbud mod professionel boksning og et ændringsforslag vedrørende forbud mod boksning i almindelighed, altså også amatørboxning.

Vi ved alle, at der i de nordiske befolkninger er vidt forskellige synspunkter vedrørende disse spørgsmål, strækkende sig lige fra en principiel modstand mod at gribe ind i voksne menneskers ret til at bestemme over sig selv til en lige så principiel modstand mod boksning i al almindelighed.

Da det første af forslagene, det, der vedrører forbud mod professionel boksning, fremkom, rettedes der henvendelse til en række medicinske myndigheder samt til forskellige idrætsorganisationer i de nordiske lande angående udtalelser i sagen. En række af disse udtalelser foreligger som bilag til selve forslaget A 21 eller som et supplement dertil. I nogle af de fra medicinsk side fremkomne udtalelser gives der udtryk for, at boksning vel kan medføre medicinske skadevirkninger, men at disse socialt-medicinsk er uden betydning, eller at spørgsmålet ikke er tilstrækkeligt undersøgt til, at man tør udtale sig derom, men i andre anser man de medicinske skadevirkninger for at være så store, at i al fald professionel boksning bør forbydes.

Hvorvidt boksningen og her da navnlig igen den professionelle boksning har en forrående indvirkning på deltagere og tilskuere, er heller ikke entydigt besvaret ved de nævnte erklæringer. I 9-mandskomiteen, hvor disse erklæringer blev forelagt, skete der det, at fire medlemmer indstillede, at forslaget om professionel boksning blev anbefalet, medens andre fire, hvortil senere en, der den dag var fraværende, sluttede sig, i stedet anbefalede en undersøgelse af mulighederne for ved tekniske foranstaltninger at afbøde de med den professionelle boksning forbundne medicinske skadevirkninger.

Efter at 9-mandskomiteen havde afgivet sin erklæring, fremkom ændringsforslaget, der jo går ud på forbud mod al slags boksning. Ved udvalgsbehandlingen her i rådet blev der gjort opmærksom på, at de argumenter, der er anført mod professionel boksning, i lige så høj grad rammer amatørboxning, at der ikke foreligger nogen samlet systematisk undersøgelse i de nordiske lande af boksningens skadevirkninger, og at det derfor ville være rigtigt, om boksningens problemer blev underkastet en dybtgående undersøgelse på nordisk basis, inden der blev taget stilling til spørgsmålet om indskriden fra samfundets side.

Udvalget foreslår derfor, at der foretages en sådan undersøgelse, og at den kommer til at omfatte såvel den profes-

sionelle boksning som amatörboxning og såvel boksningens medicinske skadevirkninger som andre virkninger og ulemper, samt at der som et led i undersøgelsen i samvirke med de pågældende idrætsorganisationer foretages en nærmere overvejelse af, om ændring af reglerne angående de tekniske foranstaltninger i forbindelse med afholdelse af boksekampe vil kunne afbøde de medicinske skadevirkninger, og endelig — for så vidt dette sidste ikke er tilfældet — foretages en nærmere afvejelse af, om — og i bekræftende fald — i hvilket omfang boksning eventuelt bør forbydes.

Udvalget henstiller derfor til medlemmerne at vedtage følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en fællesnordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger.

Toven, Norge: Dei argument som er nytta i medlemsforslaget om forbod mot profesjonell boksing, kan etter mitt syn i like stor mon nyttast som argument for forbod også mot amatørboxning. I Island har ein no teke konsekvensen av dette gjennom lovforbod mot alle former for boksekampar.

Som det går fram av tilrådinga og som òg herr Thestrup var inne på, er det i tillegg til medlemsforslaget òg sett fram eit endringsforslag som går ut på at Nordisk Råd rekommanderer regjeringane i Danmark, Finland, Norge og Sverige å forby alle former for boksekampar, altså òg amatørboxsekampar. Det er stortingsrepresentant Magnhild Hagelia som har sett fram dette endringsforslaget. Under handsaminga av medlemsforslaget og endringsforslaget i det juridiske utvalet har eg halde fram dei same synspunkta på boxninga, både den profesjonelle og amatørboxsekampar, som stortingsrepresentant Magnhild Hagelia har teke opp i endringsforslaget, som òg så herr Thestrup gjorde merksam på.

Når det juridiske utvalet no oppmodar regjeringane i Danmark, Finland, Norge og Sverige om å foreta ei fellesnordisk undersøgning av problema i samband med boksing, ligg det i dette

at også amatørboxninga med sine skadevirknader bør undersøkjast og vurderast. Eg viser i så måte i tillegg til det herr Thestrup sa, til det utvalet seier på side 3 i tilrådinga, der eg skal få sitera ein tre—fire liner: »Undersøgelsen bør omfatte såvel den professionelle boksning som amatørboxningen og såvel boksningens medicinske skadevirkninger som andre virkninger og ulemper.» Og litt lenger nede: »... foretage en nærmere afvejelse af, om og i bekræftende fald i hvilken udstrækning boksning bør forbydes».

Birger Andersson, Sverige: Tiden är redan långt framskriden — det är inte boxningens fel, utan det beror på att det har talats mycket förut här i dag, men det gör att jag nu måste försöka fatta mig tämligen kort.

Vi har i Sveriges riksdag under en följd av år haft ganska livlig debatt kring boxningen och Sveriges riksdag avfärdade dagen innan Nordiska rådets session började i fjol ett förslag om förbud mot professionell boxning. Nu har man emellertid försökt att via Nordiska rådet få till stånd en framstöt i syfte att den professionella boxningen skall förbjudas, och till yttermera visso har det även väckts förslag om att amatörboxningen skall förbjudas.

Det är klart, att det går att skapa känslöstämningar i ett ämne som detta. Jag vill dock för min del varna för att vi i Nordiska rådet börjar att ge oss på ting, som strängt taget inte hör hemma här. Det kan ju tänkas att vi under kommande år kan få förslag om förbud att använda glasfiberstavar vid stavhopp därför att en hel del idrottsmän har skadats vid de svindlande hoppen på över 5 meters höjd. Det kan ju tänkas, att några vill ha humanare regler för ishockeyspel och en del andra ting, och i dessa fall skulle då Nordiska rådet avge rekommandationer.

Jag tycker, att vi här ger oss in på ett ämne, som vi strängt taget inte har med att göra. Tydligt har vi, vilket framgick när ärendet påropades, fått in någonting som förekommer inom idrotten — fru Segerstedt Wiberg, som brukar

vara min antagonist i första kammaren i Sverige, har blivit »avbytare» till Hugo Osvald, sannolikt för att kunna gå en rond med mig. Och det må ju vara hänt, bara inte klockan vore så mycket.

Jag läste i går en s. k. andraledare i en svensk tidning, där rubriken löd: »Segev för boxningen». Där skildrades en tävling mellan danska och svenska boxare i en stad inte långt från den där jag själv bor. Tidningen menade att det idrottsliga utbytet där tydde på att boxningen, rätt utövad, är värdefull när det gäller att få ordning på s. k. missanpassad manlig ungdom. Det har i många fall visat sig, att där ingenting annat har hjälpt har faktiskt boxningsklubbar kunnat göra underverk med manliga ungdomar på glid. Boxningen har inte bara dåliga sidor, som man kan plocka upp exempel på om man studerar framför allt den amerikanska proffsboxningen. Amatörboxningen, rätt utövad, har varit och är värdefull. Och överhuvud tror jag att vi skall akta oss för att bedöma någonting, som de flesta här alls inte känner till.

Hara, Finland: Det föreliggande förslaget till förbud mot proffsboxning ävensom ändringsförslaget angående förbud mot amatörboxning har väckt ett vidsträckt intresse, inte enbart inom Nordiska rådet men också bland den stora allmänheten. Den stora uppmärksamhet pressen ägnat saken har givit densamma en sensationell prägel, vilket i och för sig inte kan vara sakens behandling till gagn. Den offentlighet förslaget erhållit, kan ej endast betecknas som en positiv faktor, då den stora allmänheten kan få den föreställningen, att Nordiska rådet ägnar sin dyrbara tid åt saker, vilka till sin karaktär är sådana, att Nordiska rådet efter min åsikt ej äger befatta sig med dem.

Förslaget till förbud mot proffsboxning har varit föremål för en grundlig förberedelse i juridiska utskottet. På basen av erhållna expertutlåtanden och niomannakommitténs behandling av ärendet är det skäl att konstatera att proffsboxning bedrivs i mycket ringa grad i Norden, alltså Danmark, Finland,

Norge och Sverige. Proffsboxarnas antal uppgår till högst 20 stycken. Följaktligen är härför även tävlingsverksamheten begränsad. Vad ankommer proffsboxningens skadliga inverkan på hälsan måste man medgiva, att fall vari man kunnat konstatera detta förekommit, ehuru ej i den omfattning som allmänheten synes tro. Dödsfallen, vilka på ett eller annat sätt kan läggas boxningen till last, uppgår enligt årtionden förd statistik i Sverige till 2, Danmark till 5 och Finland till 1. Beaktansvärt är, att dessa fall veterligen icke skett inom proffsboxningen, om vilken det nu i första hand är fråga.

Vid avgörandet av saken har man i juridiska utskottet fäst uppmärksamheten vid många omständigheter. Man har konstaterat, att skäl till förbud mot boxningen ej föreligger. Det i förslaget avsedda förbudet är att betrakta som en diskriminering av en fri idrottsform av den orsak, att densamma är skadlig för hälsan. Ifall boxningen förbjuds på denna grund, borde man konsekvent ställa sig negativ till alla de former av idrott, som kunna skada hälsan. Bland dylika kunde man uppräknat t. ex. brottning, speciellt då fribrottningen, backhoppning, ishockey, rugby, fäktning, motorsport o. s. v. Detta visar hur långt man skulle hamna om man skulle gå in för att helt förbjuda dessa fria idrotter.

Utskottets åsikt har också dikterats av det faktum att boxningen såsom idrottsform är fostrande för ungdomen. Genom den kan ungdomen få utlopp åt sin aggressivitet och får en möjlighet att bedriva ifrågavarande idrott som en form av självförsvar efter de regler som för densamma utstakats.

Juridiska utskottets förslag till kläm utgör en kompromiss som förutsätter, att man skall försöka utreda den skadliga inverkan boxningen kan ha för hälsan, och först därefter draga vederbörliga slutsatser.

Leirfall, Norge: Som en av forslagsstillerne til forslaget om å forby profesjonell boksing vil jeg gjerne få lov til å legge fram mine synspunkter på denne sak.

Jeg skal villig vedgå at dette er ikke av de store saker i Nordisk Råds naturlige arbeidsområde, men på den andre siden vil jeg også ha sagt at jeg har inntrykk av at vi også har behandlet saker av mindre betydning enn denne, og i likhet med det danske justisministerium vil jeg også hevde at spørsmålet etter sin beskaffenhet kan være egnet til å tas opp på fellesnordisk basis.

Etter min oppfatning er proffboksing ikke idrett, men legalisert slagsmål for vinnings skyld. Vinningsmomentet er det overskyggende både hos arrangørene og hos de fleste utøvere, og foran hver kamp foregår det innviklede økonomiske forhandlinger med nøyaktig oppsatte kontrakter som skal sikre utøverne — både vinnerne og taperne — og arrangørene deres rundelige fortjeneste. Uten at dette er i orden, blir det overhodet ingen kamp.

Vel, dette kan vel sies å være tilfelle også når det gjelder profesjonell fotball og annen profesjonell idrett, og det gir seg ikke alltid tiltalende utslag — som f. eks. når man kjøper fotballspillere. Men likevel må det vel sies at profesjonell boksing i en ganske annen utstrekning fører med seg utiltalende utslag av spekulasjon og trekker til seg elementer av lyssky natur. Dette er da også alminnelig erkjent i de land hvor proffboksingen spiller en større rolle enn hos oss. I hele den vestlige verden er det i dag i gang en sterk bevegelse mot proffboksingen.

Det er ikke til komme forbi at hvert år drepes det ikke så få mennesker ved profesjonelle boksekamper — og for den del også ved amatørkamper — og et stort antall mennesker går omkring med varige skader og med svekkede åndsevner. I Sverige er det beregnet at man har 200 påviselige tilfelle av det. Det sies at risikomomentet for ulykker kan være vel så stort ved annen idrett, f. eks. skisport. Ja, når en er tilskuer ved danskebåtens avgang nå i vårmånedene, kan man kanskje bli nødt til å innrømme det når man ser på alle de gipsede beina. Men det er dog noen forskjell på å brette et bein og på å få en hodeskade som kanskje merker en mann for hele

livet. Og så er vi ved det vesentlige, at i boksingen er det ikke spørsmål om tilfeldige ulykkestilfelle som rammer en selv, men det er om å tilføye *motstanderen skade for å vinne*. Her vil en naturligvis protestere — det fine er å vinne på poeng uten å slå motstanderen knockout. Ja, det er vel så, men det er likevel når motstanderen ligger der flat at begeistringens rullende fonn løsner, det er da publikumssuksessen kommer og helten blir skapt. Det er da det dyriske brølet fra tilskuerne kommer, og jo før knockouten kommer, jo større er seiren. En seir på poeng gir ikke tilskuerne det de har betalt for, de føler seg skuffet, de fleste av dem vil se blod.

Det er nettopp dette som er kjernen i saken og det som gjør det berettiget å ta saken opp i et nordisk forum. Det er den forrående innflytelse profesjonell boksing har på mentaliteten. Jeg har ikke noe særlig tilovers for amatør boksing heller, men det er dog den store forskjell at her vet publikum at det kjempes for sportens skyld, men i proffboksingen slåss man for penger.

Det er opplyst, at billettinntektene ved fire proffmatcher i Finland siste år var over 1 mill. norske kroner. Dette synes jeg vitner om en usunn interesse for å se to mennesker slå løs på hverandre. Uhyggelig er det også å se at pressefotografenes klubb i Stockholm som årets beste sportsbilde har valgt et foto av en bokser, som ligger utslått i ringen.

Jeg tror at glorifisering av bokseringens helter, for å tale med den svenske dosent Lindgren, er med og bidrar til økningen av brutaliteten i samfunnet, og at dette er den viktigste grunn til å forby proffboksingen. De medisinske myndigheter og autoriteter som har uttalt seg, særlig de svenske uttalelser som vi har, er praktisk talt alle enige om at proffboksing bør forbys, både av medisinske og etiske grunner. På den annen side er naturligvis bokseorganisasjonene imot. Jeg har merket meg at i flere av uttalelsene fra disse blander man sammen amatør boksingen og proffboksingen og henter argumenter som taler for den første, og anvender dem på

den siste. Det gjorde forresten også herr Birger Andersson og herr Hara i dag.

Jeg har også lagt merke til at mens Finlands boxningsförbund, som representerer amatørboxingen, kaller proffboxingen et *yrke* i likhet med gruvearbeiderens med flere, så er uttalelsen fra proffboxningsförbundet hovedsakelig en panegyrikk over amatørboxingens betydning for ungdomsarbeidet og arbeidet for å holde ungdommen borte fra sigaretter og alkohol. Når det i denne uttalelse videre tales om at et forbud mot proffboxing er uforenlig med vår tids demokrati og ikke bør gjennomføres »i de länder, där den personliga frihetens idé och anda varit föremål för en hel värld's häpnad beundran», ja, da bestyrker dette meg i troen på at enhver kontakt med proffboxingen medfører mentale skadevirkninger.

Etter hvert som området for økonomisk samarbeid i Norden er blitt innnevret, har det kulturelle samarbeidet kommet mer og mer i forgrunnen. Jeg synes at det er meget som taler for at de nordiske land også i denne sak skal markere at de danner en egen kulturkrets med høye etiske idealer. Jeg synes det må være en oppgave for de nordiske land ut fra et felles syn på disse spørsmål å forby en rå og brutal utarming av idrettsinteresser, som utelukkende har økonomisk vinning til formål. På den andre siden, når Nordisk Råd ikke vil gå med på en uttalelse til fordel for forbud, er jeg mest stemt for å stemme imot den rekommandasjon som vi nå har fått forelagt, for så stor er likevel ikke saken at en skulle sette i gang en stor papirmølle med undersøkelser i alle nordiske land.

Judit Nederström-Lundén, Finland: Herr president! Boxningen har under de senaste åren givits mycket upphov till debatt. Bland argumenten till boxningens försvar och berättigande har vanligen framhållits följande. Man har förklarat att boxningssporten är en »ädel försvarskonst», man har i boxningen velat se en symbol för äkta manlighet, man har påstått att boxningen skulle ha en viktig uppfostrande betydelse, och man

har ofta bagatelliserat denna sports risker, varvid man gärna gjort jämförelser med t. ex. olika slag av motorsport.

Vi har upprepade gånger fått läsa i pressen om missöden som skett under boxningsmatcher, varvid t. o. m. dödsfall inträffat. Det anses tydligen i vida kretsar fullt acceptabelt att slag med maximal muskelstyrka riktas mot huvudet vid boxningsmatcher. Huvudet och hjärnan utgör dock hos människan de kroppsdelar, som är högst utvecklade och specialiserade. Det är högst beklagligt, att man under sportens flagga slår sin kamrat i huvudet. Även via film och television får en stor del av hemmen runt om i världen sin dagliga ranson av att se slag som riktas mot huvudet med näve eller annat tillhygge. Även talrika teknade seriebilder illustrerar ofta dylika drastiska våldshandlingar.

Om man betraktar publiken vid vilket som helst dylikt evenemang även i film, finner man alltid hos ett flertal förtjusning och hänförelse då någon blir slagen sanslös i golvet eller gatan. Av boxningspubliken är alltid en del förväntansfullt inställd på knock out, och en viss besvikelse kan skönjas om matchen avgöres enbart enligt poäng.

I boxningens teknik ingår som ett viktigt led konsten att kunna värja sig och att taga emot stötar, men syftet är att ge effektiva slag. Boxningen förblir således den enda sportgren där det anses som ett positivt resultat, om man lyckas tillfoga sin tävlingskamrat ett slag, som förorsakar förlust av medvetandet.

En läkare på ett sjukhus för hjärnskadade i min hemstad har sagt att av alla vår kropps vävnader har nervsystemet den svagaste och långsammaste förmågan till reparation efter skada. Hudsår läkas relativt fort, likaså muskelskador, och skelettskador (frakturer) behöver något längre reparationstid. Resultatet blir i dessa fall vanligen funktionsdugligt och de reparativa celledementen återger det skadade stället dess hållbarhet. Förhållandet är dock annorlunda beträffande nervceller. Hos en vuxen människa är nervcellernas antal slutgiltigt. En skada som förstör celler i hjärnan åstadkommer således en bestående för-

minskning av antalet funktionerande nervceller.

Han säger vidare att han som neurolog och psykiatriker har träffat åtskilliga människor som sysslat tidigare med boxning. De stora boxarstjärnorna konfronteras sällan med psykiatriker emedan de kunnat konsten att värja sig och ta emot slag — de har i stället fått berömmelse och blivit ungdomens idoler för de hugg de tilldelat andra. Nervläkarens boxarklientel utgöres av de okända som aldrig nått högt i sin konst, och som sålänge de orkat hålla fast vid idén om den »ädlä försvarskonsten» fortsatt med sin hobby (eller boxaryrke) tills de blivit upprepade gånger slagna knock out. Det är dessa stackars människor som besöka nervläkare.

Deras psykiska och fysiska resurser och reservkrafter är minskade. I lätta och okomplicerade situationer kan en dylik person klara sig utan svårigheter, men det alldagliga livet ställer honom ständigt på prov, som gränsar till hans bristning men vilka inte skulle vara betungande om han vore frisk som tidigare. En hjärnskadad ser kanske frisk och blomstrande ut men kan icke förty vara en djupt olycklig och invalidiserad medmänniska, vars liv är en ständig och bitter kamp.

Boxningen som sport är enligt min uppfattning varken ädel eller positivt uppfostrande. Den bidrar starkt till att hos allmänheten upprätthålla en nonchalant och bagatelliserande uppfattning om hjärnskadornas uppkomst och betydelse.

Boxningen ger sin publik en aggressiv och sadistisk tillfredsställelse och idealiserar det primitiva våldet. Boxningen är således en atavistisk kvarleva inom sporten, som borde kunna ersättas med mindre aggressiva sportarter. Under vår upplysta tid som strävar till humanitet och hälsofostran borde boxningen avskaffas från tävlingsbanorna, ungdomsföreningarna och skolorna.

Juridiska utskottet föreslår att man i de nordiska länderna måtte verkställa en utredning rörande boxningens skadliga inverkan. Detta förslag synes mig välgrundat enär Nordiska rådet, på basen av denna utredning, uppenbarligen

kommer att ställa sig positivt till det aktuella medlemsförslaget.

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige:
Herr president: Jag hade inte för avsikt att yttra mig i denna debatt, men därtill uppmanad av herr Birger Andersson anser jag mig skyldig att säga några ord. Jag hade nämligen inget skäl, eftersom jag inte haft tillfälle att skriva på det medlemsförslag som denna session lagt fram i syfte att uppnå en gemensam nordisk aktion mot proffsboxningen.

När herr Birger Andersson säger, att man här har vädjat till Nordiska rådet utan någon anledning, ber jag att få påpeka att det i svensk debatt många gånger har talats om att ifall boxningen inte får ske i Sverige, så förläggs den till ett annat nordiskt land. Dit skulle han man sagt också alla stora pengar gå som tidigare har stannat i Sverige.

Personligen är jag glad åt det förslag som här lagts fram till rekommendation. Jag tror att det är bra. Redan nu tycks man ha ett ganska brett grepp på den utredning, som skall göras. Jag hoppas alltså att man inte endast tar upp den direkta skadliga verkan av boxningen utan också fäster uppmärksamheten på skadeverkningsarna i stort.

Her Birger Andersson talade om det »nobla» inflytande, som boxningen har inom klubbarna och efter vad jag förstår även på åskådarna. Han citerade en göteborgstidning, vars åsikter i boxningsfrågor jag icke delar. Eftersom han citerade den tidningen vill jag emellertid påpeka, att vi i Göteborg tyvärr har en ganska stor erfarenhet av vad boxningen åstadkommer. Jag skulle vilja att utredningen kontaktar de göteborgska myndigheterna och tar närmare reda på hur det har sett ut kring de spektakel som har försiggått i Göteborg. Jag tror verkligen att myndigheterna där har åtskilliga synpunkter att ge. Det var nog inte för inte, som stadsfullmäktiges ordförande bestämt vägrade att låta hylla vår göteborgske storboxare den gång denne som segrare återkom från USA.

Under debatten i juridiska utskottet framhöll generaldirektör Engel att han kunde yttra sig endast om den medicin-

ska, inte om den etiska sidan av spörsmålet. Svenska socialstyrelsen har däremot gjort det, och jag tror att man skall ta fasta även på den sidan av saken. Socialstyrelsen hävdar mycket bestämt, att boxningen har en synnerligen förråande inverkan på åskådarna eftersom den består av kroppslig misshandel.

Det lyckliga med den rekommendation som vi nu har att ta ställning till förefaller mig vara, att man vill undersöka såväl proffsboxningens som amatörboxningens skadliga verkningar. Proffsboxningarna har de värsta följderna, eftersom man där inte har något skydd för utövarna, men enligt svenska utredningar uppstår även vid amatörboxningar så stora skador, att man räknar med att 25 procent av deltagarna i de svenska amatörboxningstävlingarna får hjärnskakningar som ger sig till känna mestadels fem och tio minuter efter matchens slut.

Det finns alltså ett material i detta ämne. Det gör att utredningen bör kunna gå fort och att vi snart kan få ta ställning. Jag är inte rädd för det ställningstagandet, och därför hälsar jag, till skillnad från en del andra talare i dag, en utredning med glädje. Jag tror som sagt att utredningen kommer att ge ett mycket bestämt utslag och jag hoppas att de, som nu anser boxningen vara ofarlig, vid dess definitiva ställningstagande skall ta hänsyn till vad utredningen visar.

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Bara några få ord! Jag skall inte alls inlåta mig på något längre resonemang om boxningen — danskarna väntar ju på att få ta ställning till sommartiden, och vi skall försöka rädda den.

Här har gjorts en hel del skräckmålningar av boxningens faror. Man har i vissa fall sett mycket ensidigt på det hela. När min förtjusande antagonist från första kammaren fru Segerstedt Wiberg anför vissa exempel från Göteborg kan jag erinra om att åtskilliga ungdomsledare i Göteborg har ansett det mycket värdefullt att få ungdomar, som i övrigt saknar kontaktmöjligheter, in i boxningsklubbar och därigenom kunna

återföra dem till ett normalt liv. Liknande försök, att via boxningsklubbar få med svårorganiserade ungdomar i kamratlig gemenskap, har med utmärkta resultat prövats på många håll i Sverige och tyder på att boxningen inte är detta förfärliga elände som fru Nederström-Lunden från Finland nyss talade om.

Jag skall emellertid inte tala mer om detta. Jag har ansett och anser fortfarande att denna fråga egentligen inte hör hemma i Nordiska rådet. Skall vi börja syssla med alla ting som någon möjligen kan vara intresserad av att få ett förbud mot, så vet jag inte var Nordiska rådet skall hamna.

I konsekvens med denna uppfattning, herr president, ber jag att få yrka, att rådet icke företar sig någonting i denna sak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *skedde votering medelst namnupptrop.*

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Kaj Andersen, Backlund, Bondevik, Cassel, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Einar Olgeirsson, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Pitsinki, Berte Rognerud, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukselainen, Poul Sørensens, Thestrup och Toven.

Mot utskottets förslag röstade:

Birger Andersson, Ebon Andersson, Sigrid Ekendahl, Hans Gustafsson, Hara, Hyytiäinen, Högström, Møller, Strand, Sundin och Thapper.

N. Chr. Chriensen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var: K. B. Andersen, Borten, Hallberg, Horn, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen,

Helge Larsen, Moe, Johan Poulsen, Rihtniemi, Rosenberg och Paula Ruutu.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 43 röster mot 11.

17

Socialpolitiska utskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (Sak D 47)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

18

Socialpolitiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare samt tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (Sak D 12)

Utskottet hade föreslagit,

I, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session;

II, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna I—II, bifölls.

19

Socialpolitiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (Sak D 19) jämte uppskjutet tilläggsförslag om införande av sommartid (Sak A 5)

Utskottet hade föreslagit,

I, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat;

II, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att försöksvis genomföra sommartid efter enhetliga regler.

Till utskottsförslaget hade fogats två reservationer. I reservation nr 1 hade Nina Andersen och Harald Nielsen föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

I reservation nr 2 hade Einar Gustafsson instämt i det förslag, som framförts i reservation nr 1.

Bondevik, Norge (utskottets talesman): Denne saka, spørsmålet om å få ei sams sommartid for dei fleste av dei nordiske landa, har vore oppe til drøfting like frå 1956 utan at ein har fått til noko anna positivt resultat enn det at Noreg no gjennom mange år åleine har prøvd sommartida. Det er utan vidare klårt at ei slik løysing for dette eine nordiske landet ikkje er praktisk. For eiga rekning vil eg difor gjerne seia at dersom ein ikkje kan få fleire av dei nordiske landa med på å gjennomføra ei sommartid, så finn eg såpass mange negative sider ved at me skal stå åleine om denne saka, at me då her i landet bør tenkja på å lata sommartida også falla hjå oss. Men eg synest det er leitt at ikkje i alle fall nokre av dei nordiske landa kunne prøva sommartida, som etter mitt skjøn i hovudsaka her i landet har positive sider.

Ein vil vel aldri finna ei sak som berre er positiv og som ikkje også har negative sider ved seg, og eg kan utan vidare med ein gong slå fast at sjølvsagt har gjennomføring av sommartid visse negative sider, og for visse yrkesgrupper kan det ikkje vera praktisk, men heller det motsette. Sidan det lid så langt på kvelden, får eg ikkje tid til å koma inn på alle dei momenta, som ein kunne føra opp på pluss-sida og på minus-sida, men eg synest eg er nøydd til å koma med nokre av dei for at spørsmålet skal verta så nokolunde klårt.

Det er vel helsemessige grunnar som er det mest positive som ein kan peika på, endå om det etter den heller stutte prøvetida som me har hatt her i landet sjølv sagt er umogleg å registrera alle dei positive sidene som ei sommartid har. Men generelt sett påstår vitskapen, og det viser vel også røynsla, at dersom menneske har høve til å vera mykje ute i dagsljøs og solljos, så er det generelt sett svært positivt, og det vil vel ei sommartid automatisk föra med seg for dei fleste personar. Etter mitt skjøn vil då sommartida i særleg grad vera positiv for dei folk som bur i byane og som er knytte til innarbeid.

Eit anna positivt drag som det visstnok ikkje er tvil om og som kan registrerast, det er at ein vil få færre ulukker når det gjeld kommunikasjonane ved å gjennomføra sommartid samanlikna med å halda på normaltida, fordi ein då vil ha kommunikasjonane i gang i berre så å seia den ljøse tida, og det fører automatisk til færre ulukker til dømes ved bilkøyning. På det området trur eg ikkje at det finst tvil om at der er noko positivt å nemna.

Når det gjeld kommunikasjonane elles, er det mange som meiner at der er både positive ting og negative ting, og det er mogleg. Det er mellom anna nemnt, at når det gjeld ruteopplegg, utgjeving av rutebøker for kommunikasjonane, er det klårt at dersom ein ikkje kan gjennomføra sommartida til dømes i dei nordiske landa samtidig, og lata denne sommartid stort sett fylgja dei ruteendringar, som ein elles plar ha på grunn av turisttrafikk og liknande om sommaren, så vil det verta ein viss meirkostnad dersom ein må gje ut fleire nummer av same hefte eller bok, og det vil skapa visse vanskar dersom ein har for mange rutetider til dømes for båtar eller jarnbane eller fly. Det er ei negativ side. Men der meiner både den sosiale nimmanskomitéen og sosialkomitéen, at desse vanskaner kan ein koma unna dersom ein ynskjer det, og det vil ein då finna i utgreiinga, som eg ikkje skal gjera nærare greie for.

Frå turistsynspunkt ser det ut til at dei, som har kjennskap til desse spørs-

måla meiner, at sommartid er i høg grad positivt.

Dei som særleg har vore imot gjennomføring av sommartid, er dei som er knytte til jordbruket, og der meiner eg at der er visse negative ting, som ein bør taka omsyn til.

Det er vel spesielt dersom ein gjennomfører sommartida tidleg på året og let ho vara lenge utover hausten at det kan skapa visse problem for bøndene, som dei ikkje ville få i same grad om dei hadde normal tid. Og eg ser det slik at det vel i fyrste rekkje gjeld dei bøndene som må ha leigd arbeidskraft for å kunna greia sitt jordbruk.

Når det gjeld kommunikasjonane, har til dømes styret for dei svenske jarnbanane hevda, at det vil verta vanskar, når det gjeld kommunikasjonane med Kontinentet når me ikkje har same tid som dei. Vel, det er sjølv sagt noko rett i det, men me må ikkje gløyma, at slik som det er i dag, skapar det vanskar for dei nordiske kommunikasjonane at me har sommartid og dei andre ikkje har det, så der trur eg at pluss og minus kan gå så nokolunde opp i einannan.

Når sosialkomitéen i si tilråding til Nordisk Råd rår til at ein skal gjennomføra ei prøveordning, heng det saman med at ein gjerne vil få noko meir røynsle, til dømes når det gjeld dei skadeverknader som dette eventuelt kan ha for landbruket, før ein gjennomfører dette som ei varande ordning.

Når me ber berre regjeringane i Danmark, Noreg og Sverige om å vera med på dette, er det av reint praktiske grunnar, for Finland har nemleg i dag den tida, som me vil få som sommartid, slik at då vil det verta akkurat same tid i Danmark, Noreg, Sverige og Finland utan at Finland treng å gjera nokon ting. Då klaffar dei inn i den nordiske sommartida.

Island ligg så langt mot vest at det i dag har ein skilnad på to timar samanlikna med Noreg, Danmark og Sverige. Jamvel om islendingane gjennomfører sommartid, som dei har gjort i mange år, kan dei likevel ikkje koma inn i den nordiske sommartida og få klokka til å gå likt med dei andre nordiske land. Det

er grunnen til at Island ikkje er nemnt. Me har inntrykk av at islendingane i dette tilfelle reknar med at dei står såpass langt utanfor at dei ikkje bør blanda seg inn i dette spørsmålet, som spesielt gjeld Danmark, Noreg og Sverige.

Eg vil til slutt få nemna eit moment som sjeldan er kome fram i debatten, men som etter mitt skjøn burde vera kraftig, og det er at England har hatt sommertid i årevis, og me har ikkje merka at skadeverknadene der, korkje når det gjeld kommunikasjonane eller jordbruket, er av den karakter at engelskmennene vil gå bort frå sommertida. Og ein skal merka at i USA har dei no hatt sommertid i ein mannsalder, men så vidt eg veit, har ikkje USA tenkt å gå bort frå sommertida — ergo må skadeverknadene vera så små, og dei positive sidene — særleg på den helsemessige sida — vera så sterke at ein meiner dette er heilt utslagsgjevande, og difor held dei fast på sommertida.

I sosialkomitéen er det to mindretal, som ikkje vil rå regjeringane til å prøva med sommertid. Det er dei to danske representantane, som vil gjera greie for sitt standpunkt, og så er det den eine representanten frå Sverige, som meiner at minussidene er så sterke at ein ikkje bør gå til ei omlegging i sommertida.

Harald Nielsen, Danmark: Hr præsident! Jeg skal fatte mig i yderste kortshed og kun omtale det, der for os har været det væsentlige ved bedømmelsen af denne sag.

Rekommandationen vedrørende indførelse af sommertid går jo som nævnt ud på at opfordre regeringerne til for søgsvis at indføre sommertid i Danmark, Norge og Sverige. Finland har i forvejen østeuropæisk tid og dermed det, vi kalder sommertid.

Fra dansk side har vi altså ikke kunnet tiltræde denne rekommandation, og jeg skal om lidt ganske kort begrunde hvorfor. Jeg forstår, at mange mennesker gerne vil have indført sommertid, at det kan være behageligt og rart og have visse fordele, som det for nylig blev nævnt. Men jeg forstår også af det,

der lige for et øjeblik siden blev sagt, at det navnlig er ud fra sundhedsmæssige synspunkter, at man især i Norge, men også i Sverige, finder indførelse af sommertid ønskværdig.

Der foreligger nu, så vidt jeg ved, ikke noget videnskabeligt bevis for, at folk, der står en time tidligere op end andre, bliver sundere og lever længere af den grund, og et sådant bevis vil jeg også nok tro vil blive meget svært at fremskaffe, selv efter en meget lang forsøgsperiode. Jeg vil naturligvis ikke bestribe, at det mulig kan betyde en lille smule i sundhedsmæssig henseende, måske især i de nordligste dele af Norden, men dog næppe ret meget for Danmarks vedkommende, der ligger så langt sydligere, og næppe så meget, at det kan begrunde, at vi skulle påtage os de ulemper, som indførelsen af sommertid erhvervsmæssigt medfører.

Ulemperne er især to. For det første — og det er måske ikke det særlig betydningsfulde — at der bliver vanskeligheder, set ud fra et kommunikationssynspunkt: man skal ændre køreplanen to gange om året, og der opstår besværligheder med tilslutningen til internationale forbindelser, d. v. s. forbindelserne videre ud fra Norden til de lande, der ikke har sommertid. Vanskelighederne set ud fra et kommunikationssynspunkt bliver naturligvis lidt mindre, når man har sommertid i hele Norden, idet man så slipper for ulemperne, som opstår ved, at tilslutte trafikforbindelserne fra et nordisk land med sommertid til et andet nordisk land, der ikke har det, men også her synes det mig, at det, man opnår, er så beskedent, at det ikke er tilstrækkeligt til at begrunde, at vi i Danmark påtager os de store ulemper for landbrugserhvervet, som indførelse af sommertid efter min opfattelse medfører. Jeg hører nok, at man i Norge hævder, at ulemperne for det norske landbrug ikke har føltes så store. Det skal jeg naturligvis ikke kunne udtale mig om, men sikkert er det, at i Danmark er jordbrugserhvervet, landbrug og gartneri, bestemte modstandere af indførelsen af sommertid. Dansk landbrug har meget betydelige økono-

miske vanskeligheter at kæmpe med i øjeblikket, og disse må forventes at blive endnu større under hensyn til den seneste udvikling i de europæiske markedsdannelse. Men det kommer, at dansk landbrug har meget store vanskeligheder med at skaffe sig den nødvendige arbejdskraft, store vanskeligheder med at få jordbrugsarbejde udført. Allerede af disse grunde, og navnlig af denne grund, er det, at dansk landbrug meget nødig vil have indført sommertid og vil finde den byrdefuld for erhvervet.

Jeg håber, at vore nordiske venner forstår, at når et så stort og betydningsfuldt erhverv, således som landbruget er det i Danmark, tager afstand fra indførelse af sommertid, så må vi tage hensyn hertil og sige til svenskere og nordmænd og finner: vi forstår godt, at I gerne vil slippe for den ventetid og det lille afbræk i rejsen, som kan opstå ved rejser til og over Danmark, når I har sommertid, mens vi ikke har det, men vi synes ikke, at vi af hensyn til denne dog relativt lille ulempe kan påføre vort landbrugserhverv, der i forvejen har store besværligheder, den yderligere besværlighed, som indførelse af sommertid vil medføre for dette erhverv.

Det er da også, så vidt jeg forstår, hovedgrunden til, at vor regering så sent som i september 1962 har meddelt, at den ikke har fundet nogen anledning til at optage spørgsmålet om indførelse af sommertid til fornyet undersøgelse.

Med disse få og kortfattede bemærkninger skal jeg opfordre til, at man stemmer nej til tillæggsforslaget om forsøgsvis at indføre sommertid efter ensartede regler i de nævnte tre nordiske lande.

Einar Gustafsson, Sverige: Herr president! Det finns några uttalanden i det här utlåtandet som jag skulle vilja säga några ord om.

Det sägs först, att det finns en mycket utbredd opinion hos befolkningen för en positiv lösning av frågan — med »positiv» menas att man skulle önska genomföra sommertid. I Sverige finns emel-

lertid för närvarande knappast någon uttalad sådan opinion. Det förekommer mycket litet diskussion i pressen om de här frågorna, och i riksdagen har de inte varit uppe till någon mera allvarlig prövning. Det kan inte heller sägas att frågan på något sätt är politiskt kontroversiell, och jag vill inte att den skall bli det, även om jag nu ser att det är litet delade meningar i utskottet.

I materialet redogörs för hur man i Sverige har behandlat ärendet. Det har talats om tidigare här att vi svenskar är mycket grundliga. Vi har också låtit tre ämbetsverk göra utredningar från sina utgångspunkter, nämligen järnvägsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen, som kanske närmast vill tillstyrka att vi inför sommertid också i Sverige, är mycket försiktig och säger att den vill tillstyrka ett införande av sommertid försöksvis under två år. Motivet till att medicinalstyrelsen inte är mera bestämd i sina uttalanden är, såsom det sägs, att vissa av de hälsoargument, som talar för sommertid, ur vetenskaplig synpunkt är otillfredsställande underbyggda och att de inte är så imperativa att de icke behöver nogsamt vägas mot andra motiveringar för och emot. Detta betyder att den utredning som svenska medicinalstyrelsen har gjort vad gäller hälsosynpunkten för närvarande inte kan tillmätas så stor betydelse som talesmannen för utskottet kanske ville göra gällande.

De myndigheter som i övrigt har studerat detta ärende är, såsom jag sade, järnvägsstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Järnvägsstyrelsen har anfört skäl emot sommertid vilka torde vara kända för rådet — de framgår av det tryckta materialet. Det är vidare så att järnvägarna i Sverige har mycket dålig ekonomi. Under senast förflutna år hade vi ett underskott på järnvägarna om bortåt 200 miljoner, och jag är övertygad om att verket inte är villigt att påta sig de ökade kostnader som införande av sommertid för med sig. Jag må säga att jag i egenskap av ledamot i den avdelning av statsutskottet i Sverige som sysslar med dessa ärenden inte har någon lust

att medverka till att ytterligare försämra detta verks ekonomi.

Lantbruksstyrelsen anför en hel rad argument mot övergång till sommartid. De är också väl kända, och eftersom jag själv är jordbrukare vill jag inte uppehålla mig vid dem så mycket. Jag vill bara med ledning av praktisk erfarenhet av jordbruksdrift — i varje fall från de jordbruk som i stor utsträckning är spannmålsodlande — säga att de skäl som har anförts är underbyggda av praktiska och ekonomiska skäl. Från Danmark har också anförts synpunkter i detta hänseende i vilka jag i allt väsentligt kan instämma.

Vi har fortsatt att vara grundliga i Sverige och remitterat denna utredning till en mängd myndigheter och institutioner, och det visar sig att det råder en utomordentligt stor splittring bland dem.

De organisationer som i huvudsak tillstyrker är turistorganisationerna och tjänstemannaorganisationerna, främst TCO och SACO. Vi har i Sverige en mäktig organisation som heter Landsorganisationen. Det framgår att meningarna också inom den är starkt splittrade. Förutsättningarna för att LO skall stödja förslaget är dels att man skall införa den tid som man har i Finland och alltså tillämpa den året runt, dels att ändringen skall genomföras samtidigt i de nordiska länderna. Av utskottsutlåtandet framgår att i varje fall danskarna inte vill införa sommartid i sitt land, och därmed har sålunda den väsentliga förutsättningen för LO:s tillstyrkande bortfallit.

De organisationer som avstyrker är många och hör främst till lanthuset, men också Svenska arbetsgivareföreningen har sagt att saken är så oklar, att den inte vill säga vare sig till eller från.

Jag har velat anföra detta, herr president, för att visa att opinionen i Sverige är utomordentligt splittrad och att de organisationer, myndigheter och näringar som kanske skulle få vissa besvärigheter tar klart avstånd. Från den utgångspunkten kan man inte stödja den föreliggande rekommendationen, och det

är anledningen till att också jag kommer att rösta för den reservation som innebär att rådet inte skall företa sig något i anledning förslaget.

Bondevik, Norge: Eg er samd med den siste talaren at når det gjeld innføring av sommartid, så er det jordbruket som vil få dei største vanskaner, og då me her gjekk til å gjennomføra sommartid, var det sterk motstand frå jordbruket. Men etter den gallupetterrøkinga som ein har hatt etter å ha prøvd ordninga i mange år, syner det seg at motstanden er mykje, mykje mindre, og det synest eg seier nokså mykje at så å seia i alle lag av folket er motstanden i alle tilfelle i dag mindre enn den gongen ein gjennomførte sommartida. Men det er framleis bøndene som er mest imot, og det er sjølvsagt, slik som talarar her har sagt, fordi sommartida har visse praktiske negative konsekvensar for jordbruket, og det bør ein sjølvsagt ta med i rekninga.

Eg vil elles nemna at det manglar litt i resonnementet når den svenske representanten i nimannskomiteén meiner at føremonene er heller små når ein i Norge kan tenkja på å gå bort frå sommartida dersom ikkje dei andre skandinaviske landa gjennomførte sommartid. Eg ser at eg ikkje får tid til å koma meir inn på dette, fordi lampa lyser, men det resonnementet der haltar svært mykje.

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Jag vill först beklaga att vi är splittrade på detta område och att våra danska vänner inte har velat vara med. Vi har under behandlingen av detta ärende i niomannakommittén fått det intrycket, som vi nu fick bekräftat av herr Bondevik, att jordbrukarna i Norge undan för undan har fått goda erfarenheter av sommartid. Jag tror inte att det skulle behöva bli sämre i Danmark — där går man väl inte alltid fram över dagstänkta berg, och man skulle väl även där kunna införa en sak som passar några streck högre upp här i Norden.

Emellertid är det väl ett faktum att den danska delegationen kommer att

rösta emot förslaget. För den skull vill jag understryka angelägenheten av att man, om nu den svenska regeringen såsom jag hoppas tar upp denna fråga till behandling, försöker samordna sommartiden i Norge och Sverige. Det skulle väl innebära att man här i Norge när försökstiden är slut — jag tror det är ett år kvar — börjar, inte sommaren, men sommartiden något senare än nu. Sommartiden börjar nu den 15 mars, men om man sköt fram inträdet till senare på våren, skulle man lätt bekymren för dem som nu har besvärligheter med tidtabeller och annat.

Jag skall, herr president, inte säga mer, utan jag ber bara få yrka bifall till det förslag som socialpolitiska utskottet har lagt fram.

Røiseland, Norge: Det kan ikke være noen tvil om at det norske jordbruk er mot sommertid, og det finnes også en del delte meninger om den i andre kretser. Det er nok å vise til at det er ikke særlig lenge siden det i Stortinget var en interpellasjon i saken og det av en mann, som ikke er knytt til jordbruket, nemlig Watnebryn. Han interpellerte og var sterkt imot sommertid, og han fikk ikke så lite følge.

Bondevik, Norge: Eg bad om ordet for å retta på ei mistyding som herr Birger Andersson hadde. Han drog ein konklusjon av det eg sa, som ikkje var rett. Mitt hovudinntrykk er at motstanden har minka, men eg er fullt klår over og sa tydeleg at motstanden innan landbruket framleis er stor; ingen må få det inntrykket at denne motstanden er borte, det er han på ingen som helst måte. Det viser alle debattar i Stortinget at motstanden er der, men gallupetterrøkinga syner at den også har minka innan landbruket. Men det vil ikkje seia at han er borte.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag, punkt I.

Votering medelst namnupprop skedde beträffande utskottets förslag till rekommendation, punkt II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Ebon Andersson, Bondevik, Sigrid Ekendahl, Gillström, Hans Gustafsson, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Hønsvald, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Pitsinki, Berte Rognerud och Toven.

Mot förslaget röstade:

Nina Andersen, Kaj Andresen, Cassel, N. Chr. Christensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Gustafsson, Leirfall, Møller, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Johan Poulsen, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Strand, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen och Thestrup.

Ahlkvist, Sigurður Ingimundarson, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson och Thapper avstod från att rösta.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Backlund, Borten, Fagerholm, Hallberg, Hara, Horn, Hyytiäinen, Högström, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Carl Petersen, Rihtniemi, Rosenberg och Paula Ruutu.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 25 röster mot 19.

Meddelande

Presidenten: Før møtet heves, må jeg som representant be om å få korrigerende en misforståelse som er oppstått som følge av debatten i går om reisebyråvirksomheten. Det ble da fra herr Røiseland side anket over at en gruppe religiøse organisasjoner ikke hadde fått autorisasjon for sin reisebyråvirksomhet, og han nevnte i den forbindelse at det forelå tendens til monopolisering. For meg var det selskap som herr Røiseland nevnte, helt ukjent — jeg hadde vel knapt hørt navnet før — og jeg nevnte derfor som en antagelse for at

selskapet ikke hadde fått fulle rettigheter, at det vel kunne skyldes at lederen ikke fyllte lovens krav. Noen annen grunn til å nekte autorisasjon kunne ikke jeg finne.

I pressereferater er imidlertid denne min antagelse blitt en påstand om at vedkommende ikke fyller kravene, og det ønskes korrigeret. Det er opplyst at vedkommende byrås leder er fullt kva-

lifisert og at departementet har stilt som betingelse for den innskrenkede form for reisebyråvirksomhet som selskapet driver, at han skal være den daglige leder.

Jeg synes det er greit at en misforståelse blir korrigeret i det samme forum, som den oppstod i.

Mötet avslutades kl. 19.15.

Protokoll

5:e mötet (1:a avd.)

Torsdagen den 21 februari 1963 kl. 11.00

President: Hønsvald

Dagordning

1. Ekonomiska utskottets förslag nr 18 i anledning av berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5) samt meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 36) och meddelanden om rekommendation nr 7/1961 angående industriellt samarbete (Sak D 56)

2. Ekonomiska utskottets förslag nr 19 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1962 angående samarbete under marknadsförhandlingarna samt tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete (Sak D 70)

3. Juridiska utskottets förslag nr 3 i anledning av medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar (Sak A 20)

4. Val av kulturell niomannakommitté

5. Val av juridisk niomannakommitté

6. Val av socialpolitisk niomannakommitté

7. Val av ekonomisk niomannakommitté

8. Val av redaktionskommitté för »Nordisk Kontakt»

9. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

10. Juridiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om rätt att avlyssna radio m. m. (Sak A 17)

11), meddelanden om rekommendation anledning av uppskjutet medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (Sak A 8)

12. Juridiska utskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötelsns område (Sak D 11) meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (Sak D 34) samt meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål (Sak D 76)

13. Juridiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen (Sak D 64)

14. Juridiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om internordiska flyttningsbetyg (Sak A 15) samt meddelanden om re-

kommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (Sak D 2)

15. Juridiska utskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön (Sak D 33)

16. Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin jämte tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin (Sak D 51)

17. Kulturutskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 27/1962 angående nordiskt institut i Reykjavik jämte tilläggsförslag om upprättande av »Nordens Hus» i Reykjavik (Sak D 90)

18. Kulturutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete (Sak D 69)

Meddelande

Det meddelades, att udenrigsminister Per Hækkerup, Danmark, och statsrådet Eric Holmqvist, Sverige, intagit sina platser i rådet.

Följande båda saker behandlades samtidigt.

1

Ekonomiska utskottets förslag nr 18 i anledning av berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5) samt meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 36) och meddelanden om rekommendation nr 7/1961 angående industriellt samarbete (Sak D 56)

2

Ekonomiska utskottets förslag nr 19 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1962 angående samarbete under marknadsförhandlingarna samt tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete (Sak D 70)

Utskottet hade i förslag nr 18 föreslagit,

I. att rådet måtte lägga berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete till handlingarna;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 7/1961 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

III. att rådet måtte lägga meddelandet om rekommendation nr 12/1959 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottet hade i förslag nr 19 föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 7/1962 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene,

1. at når de internasjonale markedsproblemer behandles, så vidt mulig opptrê på felles grunnlag for å bevare forutsetningene før økonomisk samarbeid i Norden,

2. at i videst mulig utstrekning å samarbeide for å oppnå de beste resultater av de på EFTA-ministtermøtet i Genève iverksatte multilaterale og bilaterale forhandlinger med henblikk på i den nåværende markedssituasjon å opprettholde og utvide handelen, ikke bare med industri- men også med landbruksvarer og fiskeriprodukter, og at under disse forhandlinger til stadighet holde seg de øvrige nordiske lands konkrete interesser for øyet;

3. at videre støtte alle bestrebelser for å fremme verdenshandelen.

Statsråd O. C. Gundersen, Norge: Vi var fire nordiske statsråder til stede på det møte i EFTA som nettopp er blitt holdt i Genève. Vi er også alle fire til stede her i dag, og det er meningen at vi nå skal gi en redegjørelse for hva som foregikk på EFTA-møtet, og de beslutninger som ble truffet der. Vi er blitt enige om å gjøre det slik at jeg først gir en alminnelig redegjørelse for EFTA-møtet og så legger til en del norske synspunkter på de resultatene vi er kommet fram til. Etter meg vil så de øvrige statsråder komme og belyse saken ut fra de synspunkter som de måtte ha, og ut fra nasjonale interesser som gjør seg gjeldende her.

Jeg tror jeg kan si, at da vi kom til EFTA-møtet, var alle regjeringene opptatt av to tanker. For det første så vi med stor bekymring på den situasjon som var blitt skapt ved bruddet i Brussel, og for det annet kunde ingen av oss se på EFTA som en fullgod løsning av de økonomiske og handelspolitiske problemer som vi nå står overfor. Etter de perspektiver, som i øyeblikket synes å foreligge, vil vi komme til å ha to handelspolitiske blokker stående mot hverandre i Europa, forskjellige i sin karakter, men like i det at de står med tollbarrierer mot hverandre, i EFTA-området varierende tollsatser mot den ytre verden, i Fellesmarkedet etter hvert med en ensartet ytre tollsats. Men situasjonen er nå engang den som den er, og den kan komme til å vare. Hvor lenge det vet ingen. Situasjonen må imidlertid aksepteres, og den lå til grunn for våre drøftelser.

La meg her først skyte inn en bemerkning om et spørsmål som har opptatt oss i Norge særlig meget, og som til en viss grad preget den siste debatt vi hadde i Stortinget om disse spørsmål, nemlig dette: Hvilke muligheter finnes det for en tilknytning mellom EFTA-området og Fellesmarkedsområdet — en assosiasjon, en sammenslutning eller en annen form for tilslutning?

Vi vet jo at det arbeides rundt om i europeiske hovedsteder med tanker i denne retning, men hittil er ingen konkrete planer kommet fram. Fra britisk

side er det stilt tre betingelser for overhodet å gå inn på drøftelser om slike planer. Den første er at kommer det et forslag, så må det være klart definert, et konkret forslag hvis innhold alle kan se. For det annet må dette forslag komme ikke fra to medlemsland eller fra fem medlemsland innenfor Fellesmarkedet, men fra alle seks. Hvert enkelt land i Fellesmarkedet kan hindre at en plan av denne art settes ut i livet. Alle må være enige for at den skal kunne bli til en realitet. Endelig stilte britene som betingelse, at det på forhånd må være klart at man ikke på politisk grunnlag ønsker å motarbeide en sann ordning, og det må være like klart at det er framsatt med en slik vilje til å nå fram at man ikke står overfor utsikten til nye langvarige forhandlinger. Verken britisk økonomi eller — jeg kan også trygt si — skandinavisk økonomi vil være tjent med en ny usikkerhet, som kan komme til å vare lenge framover. Det ble ikke fra noen av de nordiske land gjort noen innvendinger mot britenes tankegang på dette område. Det forekommer meg at vi må akseptere den.

Dette var altså bakgrunnen for våre drøftelser. Meningen var å gjøre det vi kunne for å styrke frihandelsområdet, gjøre det vitalt og handlekraftig igjen. Dette kunne vi bare gjøre ved på ny å se på hverandres problemer — og jeg understreker på hverandres problemer, for alle har hver for seg problemer, og noen har vi for øvrig også i fellesskap. Vi ville ta disse problemer opp i lys av dagens situasjon, som er annerledes enn den vi hadde for to-tre år siden.

Fellesmarkedet har på sin side utviklet seg. Det er i ferd med ikke bare å rydde tollsatser og andre handelshindringer ut av verden, men det er også i ferd med å bygge ut en nær integrasjon på alle økonomiske felter. På den annen side har nok EFTA i de årene som er gått, vært hemmet i ikke liten grad av at EFTA-landene har vært opptatt med sine forhandlinger med Fellesmarkedet. På ett felt har EFTA arbeidet effektivt, nemlig når det gjelder å senke tollsatsene og å få bort kvantitative restriksjoner og

andre handelshindringer. Men det øvrige EFTA-program har mer eller mindre måttet ligge. Vi kan vel kanskje si, at EFTA på dette område har ligget i dvale gjennom denne tiden.

Men nå var da tiden kommet til å trekke opp for EFTA et nytt aksjonsprogram, med utgangspunkt i dagens situasjon, og med sikte på en gjensidig avveining av interessene, og en raskest mulig samlet løsning av de problemer som framstiller seg som løsbare.

Jeg skal på denne bakgrunn si noen ord om det forslag til aksjonsprogram som ble vedtatt. Jeg understreker først at ingen konkrete beslutninger ble truffet på dette møtet, nettopp ut fra det synspunkt at alle foreliggende problemer bør ses i sammenheng og inngå som ledd i et samlet program. Derfor har det mandat som Ministerrådet gav det faste råd, denne ordlyden til å begynne med, at det skal forelegges i god tid før det neste møte i rådet på statsrådsnivå rapporter inneholdende forslag til avgjørelser med hensyn til de følgende saker — og så kommer det en lang oppregning av de sakene som det her er tale om.

Det er for det første de framtidige tollnedsettelse. Her skal det framlegges en ny timetabell, som skal gå ut på en fullstendig avskaffelse av tollavgiftene i løpet av 1966. Det skal også legges opp en plan for å avskaffe de kvantitative importrestriksjoner, med det formål å framskynde avskaffelsen av dem og sørge for at de er avskaffet ikke senere enn tollavgiftene blir avskaffet. Endelig i samme sammenheng skal man overveie måter og muligheter for en videre gjennomføring av jordbrukspolitikken og de mål som er nevnt i artikkel 22 i traktaten. Her skal man også ta opp spørsmålet om å fjerne varer som nå er unntatt fra frihandelsstatus, eller endre den unntakslisten vi der har. Videre er det en klar forutsetning, at vi nå skal få en fast plan for framgangsmåten som skal følges ved den årlige oversikt over handelen med jordbruksvarer. Slike årlige oversikter har vi hittil ikke hatt. Det er et av de punkter som er blitt liggende under forhandlingene med Fellesmarkedet. Det skal altså nå gjennomføres. Alt

dette står i ett kapittel, det er i det første kapittel i mandatet.

Det annet kapittel i mandatet begynner med det oppdrag at sekretariatet og det faste råd skal koordinere de bilaterale drøftelser, som medlemslandene akter å sette i gang angående spesifikke tiltak, derunder tiltak på tollområdet, som vil lette utviklingen av den interne EFTA-handel med jordbruksvarer. Det skal videre undersøke rapportene om resultatene av disse forhandlinger som medlemslandene da vil forelegge før neste møte i rådet på statsrådsnivå. Dette er det kanskje grunn til å understreke.

Det er altså meningen at man nå skal ta opp bilaterale forhandlinger om handelen med jordbruksvarer. Dette er jo et spørsmål som i første rekke vedrører Danmark, og det er forutsetningen at Danmark skal føre forhandlinger med England, Sverige, Norge og Sveits, overhodet med alle EFTA-land som kan tenkes å hjelpe Danmark med ytterligere eksport av landbruksvarer.

Men det er ikke nok med at disse forhandlinger skal føres bilateralt. De skal også så vidt mulig koordineres i Genève, og det skal gis rapporter om forhandlingenes resultater, før vi kommer sammen til det neste møte.

Ellers vil jeg ikke kommentere saken mer ut fra dansk synspunkt, men jeg har gått ut fra at det var viktig å få fram dette.

Så i det neste hovedavsnitt tar man opp spørsmålene om handelen med fisk og andre marine produkter. Her var det også traktatens mening at man skulle kunne ta opp disse spørsmål etter hvert som samarbeidet utviklet seg, og se om vi også der i større grad etter hvert kunne frigjøre handelen med fiskeprodukter. Dette er også blitt liggende gjennom hele »forhandlingstiden», men nå skal det faste råd og sekretariatet ta under overveie hvordan dette arbeid praktisk kan legges opp.

I det siste avsnitt gis det i oppdrag å undersøke hvordan man skal få til et maskineri, en prosedyre slik at medlemslandene kan konsultere hverandre mer effektivt når det gjelder handelspolitiske spørsmål, f. eks. slike som kan oppstå

i forbindelse med Kennedy-runden, med sikte på å støtte hverandre hvor det måtte være mulig, og naturligvis med sikte på å unngå at vi legger vanskeligheter i veien for hverandre.

Endelig nevner jeg at sekretariatet også skal undersøke hvilke muligheter som foreligger for at vi skal kunne få i stand et konsultasjonsmaskineri, når det gjelder økonomisk og finansiell politikk i sin alminnelighet. Personlig legger jeg ikke liten vekt på det, fordi det her kan bli tale om i fellesskap å gjøre hva vi kan for å aktivisere økonomien rundt om i våre land, når det oppstår fare for at den slappes. For det er en innlysende forutsetning for at hele dette arbeid kan gå, at det økonomiske aktivitetsnivå holdes oppe og at vi hver for oss og i fellesskap sørger for tilstrekkelig økonomisk vekst.

Endelig var det et spørsmål oppe som jeg vil nevne fordi det kanskje i særlig grad er av norsk interesse. Man skal også undersøke mulighetene for et nærmere samarbeid mellom medlemsstatene i tekniske saker og når det gjelder økonomisk utvikling, inklusive spørsmål vedrørende usynlige transaksjoner og adgangen til kapital.

Under dette ligger et spørsmål som ble reist fra norsk hold. Norge har vært, er og kommer sikkert i tiden framover til å være et kapitalimporterende land. Spørsmålet reiser seg da om vi ikke innenfor EFTA også kan organisere kapitalmarkedet, slik at EFTA-landene gir hverandre gjensidig hjelp og preferanse der, at vi altså på kapitalmarkedet, f. eks. i Zürich, London, Stockholm eller hvor det nå kan være, får en lettere adgang enn utenforstående land får.

Det er mer i dette mandat enn det jeg nå kan ta meg tid til å redegjøre for, men jeg har antagelig trukket opp hovedlinjene i det.

Så noen bemerkninger om Norges problemer. Det er ikke så meget for oss å hente for våre tradisjonelle eksportnæringer innenfor EFTA-området. Vi får ikke synderlig økte muligheter ved den tollavtrapping som det her er tale om, hverken når det gjelder aluminium, ferrolegeringer, treforedlingsprodukter og heller ikke fisk i og for seg. M. h. t. fi-

skene er det også meningen å føre bilaterale forhandlinger. Det kan bli kompliserte forhandlinger fordi man fra britisk side når vi snakker om handelen med fisk, vil reise spørsmålet om fangsten av fisk. Derfor har vi ikke i øyeblikket presentert dette spørsmålet noe særlig. Vi må først ha bilaterale forhandlinger med britene, og kanskje med andre land, om hvilke muligheter som her foreligger. Det kan bli forhandlinger som ikke blir så helt lette, men det må vi altså først ta på bilateral basis.

Det er en kjent sak at vår hjemmeindustri frykter vanskeligheter ved den forserte tollavtrapping. Vi regnet med da Stockholms-konvensjonen ble inngått, at det da var en noenlunde rimelig balanse i alle ting. Vår hjemmeindustri fikk en overgangstid fram til 1970, som en regnet med å kunne bruke og måtte bruke på den omstillingsprosess som det her er tale om. Den må rasjonaliseres og effektiviseres slik at den ikke bare kan motstå den konkurransen som vi får på vårt eget marked utenfra, men slik at den også selv kan konkurrere på det nye utvidede hjemmemarked som da blir skapt, på 90 millioner mennesker.

Etter den aksjonsplan som nå foreligger, hvis den blir vedtatt, får man ikke denne lengre omstillingstid. Den blir kortere.

På den annen side må vi også se i øynene, at vi har allerede tatt på oss 2 års framskyndelse av timeplanen. Hvis vi da skulle fortsatt i samme tempo, ville vi kommet fram til en fullstendig avvikling av tollene innen utgangen av 1967. Jeg sier uttrykkelig: hvis vi skulle fortsatt i samme tempo. Det har vi aldri forpliktet oss til å gjøre. Men under den forutsetning dreier det seg nå om 1 års ytterligere framskyndelse av timeplanen.

Hva vi på den annen side vinner, er at vi blir kvitt usikkerheten i overgangstiden, for den har vært uakseptabel. Disse raske, på forhånd ukjente hopp har gjort det meget vanskelig for vår hjemmeindustri å legge planer som er faste og sikre nok. Hvis vi da nå får en ny timeplan, må vi ha sikkerhet for at den er fast, at den ikke rokkes igjen.

Så får vi, hvis vi mener oss i stand til å akseptere alt dette, innstille oss både

på vanskelighetene og på de nye muligheter som blir skapt. Og disse muligheter ligger stort sett på de områder som vi nå kaller hjemmeindustri, men som — jeg holdt på å si pr. definisjon — jo blir eksportindustri i det øyeblikk vi er ferdig med tollavgiftene. Det blir eksportindustri på det større hjemmemarked som vi da får.

Nå, alt dette får vi ta oss tid til å overveie her hjemme. Vi får konsultere både de som styrer industrien og de som arbeider der, og vi får drøfte saken med våre parlamentariske organer, og det har vi tid til, for beslutningen blir ikke truffet før på ministermøtet i mai.

Jeg ser at jeg nå er ved slutten av den tid som jeg kan bruke på dette innlegg. Jeg vil ende med å understreke noe som er sagt i kommunikéet etter vårt møte. Her sies det at de statsråder som var til stede bekreftet det mål som er fastslått i forordet til Stockholms-konvensjonen, om å arbeide sammen for å fremme opprettelsen av et stort, forenet europeisk marked som skulle være utadvent mot resten av verden.

Det er fremdeles vår oppgave på lengre sikt å arbeide for et forenet europeisk marked, men slik at det er åpent vendt ut mot verden med sikte på å fremme hele verdenshandelen. For øyeblikket, sies det, må vi imidlertid konsentrere oss om å skape en ny stimulans for handelen mellom medlemslandene. Men dette er noe, understreker vi i kommunikéet, som ikke berører bare oss i EFTA-landene, men også i det øvrige Europa: »Dette er betydningsfullt ikke bare når det gjelder å skape et stort og blomstrende marked medlemslandene imellom, men også når det gjelder å skape en sterk basis som landene kan bygge på for å spille sin fulle rolle i utviklingen av den multilaterale handel over alt i verdens».

Jeg vil understreke dette. Hvis vi når vårt mål, å skape en fullstendig fri handel innenfor EFTA-området, avbalansert av et økonomisk finansielt samarbeid som nok i visse deler er en nødvendig forutsetning for det, så kan ikke dette unngå å påvirke handelen overalt i verden og drive utviklingen fram mot en utvidelse og en frigjøring av verdens-

handelen. Og her, på denne litt lengre sikt, tror jeg at Norge har meget store fordeler å høste, ikke minst på skipsfartsområdet, for skipsfarten er til syvende og sist helt avhengig av at handelen frigjøres og utvides.

Statsrådet Lange, Sverige: Herr president! Såsom statsrådet Gundersen framhöll var vi alla i EFTA-kretsen överens om att EFTA inte kan betraktas som ett alternativ till en vidare lösning av marknadsfrågan i Europa — den vidare lösning som alltjämt alla medlemmar av EFTA eftersträvar, låt vara i olika former och avpassade efter varje lands särskilda ställning i vår del av världen.

Vi var emellertid också ense om att det i dagens läge var i hög grad nödvändigt att stärka EFTA:s och frihandelsförbundets verksamhet. Naturligtvis önskar ingen, att vi skall företa oss någonting, som hindrar eller försvårar möjligheterna att så småningom komma fram till en ännu större och mera omfattande europeisk marknad, och även det måste vi för vårt framtida EFTA-samarbete ha klart för ögonen.

Här i Nordiska rådet bör vi väl inrikta alla våra krafter på de åtgärder, som vi bör vidta för att gemensamt stärka vår ställning i den uppkomna situationen.

Jag tror emellertid också, att det kan vara angeläget att vi, utan att därför allt för mycket ägna oss åt historia och tillbakablickar, gör klart för oss vad den hittillsvarande sammanhållningen mellan EFTA-länderna har inneburit. Jag kan väl i och för sig vara ense med dem som påstår, att EFTA-samarbetet hittills i hög grad präglats av händelser utanför EFTA. Samarbetet har tagit starkt intryck av händelseutvecklingen i EEC inte bara när det gäller tullavvecklingen. Men jag frågar mig, om detta egentligen kan anses vara något fel. Ett av huvudsyftena med EFTA var ju just att förbereda medlemsländerna för ett längre gående samarbete, för en anpassning till utvecklingen i EEC, det EEC som vi hoppades på det ena eller andra sättet skulle kunna förenas med EFTA i en än vidare marknad.

Om syftet med denna anpassning inte

ännu har uppnåtts, har vi emellertid på det sättet ändå kommit ett bra stycke på väg att realisera det andra huvudsyftet med EFTA, nämligen ett närmare samarbete mellan medlemsländerna. Jag behöver ju knappast här ens peka på att vi avskaffat hälften av tullarna länderna emellan efter mindre än tre års samarbete. Tullavtrappningen har alltså skett åtskilligt snabbare än enligt konventionen, samtidigt som avvecklingen av kvantitativa regleringar för importen fortgått.

Detta avskaffande av handelshindren mellan länderna har också avspeglat sig i handelsutbytet, det är vi medvetna om. Handeln mellan EFTA-länderna har efter EFTA:s tillkomst stigit i åtskilligt hastigare takt än den totala världshandeln. Att sedan handeln mellan de nordiska länderna stigit än hastigare, visar ju att vi här i Norden särskilt väl har kunnat utnyttja fördelarna av handelshindrens reducering mellan oss.

Jag är medveten om att EFTA-samarbetet inte hittills kan uppvisa lika goda resultat på jordbrukets och fiskets område. Vissa undersökningar har emellertid igångsatts, men de har satts å sido med hänsyn till den allmänna marknadsituationen — jag skall strax i korthet återkomma till den sidan av saken.

En viktig sida av EFTA-samarbetet tror jag det är angeläget att särskilt peka på, nämligen det samråds- och informationsutbyte, som förekommit fortlöpande och regelmässigt mellan EFTA-länderna, i synnerhet beträffande de olika ländernas kontakter och förhandlingar med EEC. Jag tror, att de nordiska länderna har anledning att i hög grad uppskatta den lojalitet mot EFTA och den beredvillighet att lämna informationer, som visats inte bara av Storbritannien utan i minst lika hög grad också av vårt södra grannland Danmark.

Det är naturligt, att förhandlingarna, så länge de pågick, också satte vissa spår på EFTA:s verksamhet. Jag är dock inte ense med dem som anser, att dessa spår är så starka, att man egentligen kan anse att EFTA har sovit. Ty har det varit en sömn, har den inte varit skadlig, och den har i varje fall varit fri från mar- drömmar. Inte heller har vi upplevt, att

någon i oro irrat omkring utan mål i sömnen.

EFTA har inte verkat med buller och bång, det är sant, men framsteg har gjorts även under denna tid. Det har varit här som på andra håll, att det som sker stort sker understundom tyst.

Det är givet, att den situation, som uppkommit genom sammanbrottet av Bryssel-förhandlingarna, drabbat de enskilda nordiska länderna på olika sätt. Vi är alla medvetna om de stora bekymmer man har på norsk sida inte bara på fiskets område utan också, som statsrådet Gundersen framhöll, på andra områden. Vi är medvetna om de svårigheter, som det danska jordbruket kan ställas inför. Och även om vi på svensk sida helt generellt är intresserade av att få till stånd en så snabb tullavveckling som möjligt, så vill jag poängtera, att det även hos oss finns flera branscher av hemmamarknadstyp, som kan komma att få det besvärligt. Det är väl inte heller okänt för någon, att Sverige exporterar stora kvantiteter jordbruksprodukter, särskilt till Västtyskland, där förlust av marknaden skulle betyda exportbortfall, som kan beräknas till åtminstone ett par hundra miljoner.

Men integration innebär fördelar på vissa områden och nackdelar på andra. Inget land kan räkna med enbart fördelar, det tror jag också, att vi alla är medvetna om, även om vi givetvis erkänner att balansräkningen kan utfalla något olika beroende på ländernas ekonomiska struktur.

Vi vet, som statsrådet Gundersen framhöll, att det inte fanns några delade meningar i Genève om att en revision av tidsplanen för de fortsatta tullreduktionerna skulle inta en central plats i det framtida samarbetet. Målet skulle vara att genom hastigare avveckling av tullsatserna eliminera dem före utgången av 1966. För att jag inte skall bli missförstådd vill jag uttryckligen säga, att detta var ett direktiv till de utredningar, som nu sätts i gång, men det var naturligtvis inte ett fattat beslut — det framgick ju redan av den redogörelse som min företrädare i talarstolen lämnade.

Jag vill inte heller dölja, att vi från

svensk sida i och för sig gärna hade sett, att vi fått tidpunkten för nästa 10-procentiga tullsänkning fastställd redan till den 1 juli i år och kanske, vilket är ännu viktigare, att vi fått en överenskommelse om en definitiv plan för alla de fortsatta successiva tullrevisionerna redan nu. Vi ansåg, att vi på det sättet kanske skulle kunna rationalisera vårt samarbete och skapa större säkerhet för näringslivets bedömning av framtiden.

Men samtidigt — jag kan inte undvika att säga det — rymmer en fast plan, där tidpunkterna för de olika tullsänkningarna anges på förhand, även andra fördelar. Vi har tidigare i EFTA haft ganska heta, ibland nästan upprivande diskussioner mellan oss, som därest vi får en definitiv tidtabell och ett fast schema skulle kunna undvikas.

Det är min övertygelse att det borde vara lättare att genomföra en tullsänkning ju längre man kommer i reduktionerna. Att ta de första stapplande stegen kan ha sina mycket betydande svårigheter, men när man väl reducerat tullarna med 50, 60 eller 70 procent bör den återstående reduktionen rimligen inte vålla några större bekymmer, i synnerhet inte om man har en fastställd plan, så att näringslivet från början är inställt på att tullreduktioner skall ske successivt och att tullarna skall försvinna helt vid ett visst datum.

Jag kanske i sammanhanget ändå återigen får erinra om att på mindre än tre år har EFTA sänkt tullarna med hälften. Det är väl också i belysning av den omständigheten, som året 1966 som ett mål för utredningen får betraktas och får sin rätta bakgrund.

Emellertid är det naturligt att en del länder kan ha svårare än andra att anpassa sig till en hastigare tullreduktion, jag vill på nytt kraftigt understryka det. Och den tanken har ju då legat nära till hands att gruppera länderna efter avtrappningstakten, så att man skulle få en grupp av länder, som kunde genomföra tullreduktionerna hastigare än de andra. För min del är jag helt överens med mina nordiska kolleger och andra inom EFTA, som anser att en sådan gruppering av länderna i dagens läge skulle

vara ganska olycklig. Det är viktigt att EFTA också visar en sammanhållning utåt. Och som jag sade, är tidpunkten för nästa tullsänkning inte fastställd. Den kommer att bestämmas i samband med den revision av tidsplanen för tullreduktionerna, som skulle ske enligt Genèveöverenskommelsen och som man nu inlett arbetet på.

Men inom ramen för en sådan överenskommelse skall också en översyn göras av de bestämmelser och arrangemang, som gäller för handeln med lantbruks- och fiskeprodukter. Jordbruksproblemen berör ju i första hand Danmark, och såsom jag tror att statsminister Erlander konstaterade i sitt anförande inför rådet i lördags, synes möjligheterna vara ganska begränsade att i de andra nordiska länderna uppnå sådana försäljningsvillkor för danska jordbruksvaror, att man därigenom skulle kunna uppväga vad Danmark riskerar att förlora hos de sex. Å andra sidan måste vi naturligtvis göra vad som rimligen kan ankomma på oss för att underlätta för Danmark att lösa sina jordbruksproblem; och vi kommer att gå till de förestående överläggningarna i den andan, det vill jag försäkra våra danska vänner om.

Vid de undersökningar, som alltså skall företas inom ramen för överenskommelsen, blir, såsom statsrådet Gundersen framhöll, såväl bilaterala som multilaterala arrangemang aktuella. I EFTA-konventionen har vi som bekant en gränsdragning mellan jordbruks- och industriprodukter, och jag vill säga, att det är naturligt, att en översyn sker för att klargöra om och i vilken mån det är möjligt att åstadkomma överflyttningar, som kan tillgodose danska önskemål.

Låt mig också peka på de möjligheter, som kan erbjuda sig för övriga EFTAländer att lämna Danmark handelspolitiskt stöd för uppgörelse med EEC-länderna, särskilt Tyskland, om fortsatt avsättning av jordbruksprodukter åtminstone temporärt. Man kan ju i varje fall peka på den betydande marknad EFTAländerna utgör för en rad jordbruksprodukter från EEC. Det är inte alltså så att handeln med lantbruksprodukter mellan EFTA och EEC går i en enda riktning.

— Ja, med vad jag nu har sagt vill jag naturligtvis inte antyda, att vi skulle börja ägna oss åt handelskrig — det vet jag, att utrikesminister Hækkerup, som den realist han är, fullt och helt inser. Men det är ju ändå möjligt att en hänvisning till EFTA:s betydelse som avsättningsmarknad kan vara Danmark till en viss hjälp — argumenteringen i handelsförhandlingar saknar dock inte sin betydelse utan kan tvärtom ibland vara ett stöd i hög grad för att nå rimliga uppgörelser.

Över huvud taget borde till de primära uppgifterna i EFTA höra en samordning av hela det handelspolitiska uppträdandet i förhållande till ländergrupperingar och internationella organisationer, såväl OECD som GATT. Jag för min del tycker, att det är angeläget, att de kommande tullförhandlingarna i den s. k. Kennedyrundan i GATT kan sättas i gång så snart som möjligt. Det borde finnas vissa möjligheter att nå enighet om ett gemensamt uppträdande EFTA-länderna emellan vid dessa förhandlingar, sålunda inte bara enighet på nordisk basis utan även enighet mellan samtliga EFTA-länder; och det är av stor vikt att de mål, som vi sätter för de förhandlingarna, inte fixeras vid en alltför låg nivå.

För övrigt är jag övertygad om att EFTA-samarbetet kan utvidgas till att gälla åtskilliga andra områden än avveckling av handelshindren och handelspolitiken i övrigt. Enligt min uppfattning bör i princip inga områden vara främmande för samverkan EFTA-länderna emellan. Och jag tror inte att någon vid det möte, som vi nu haft i Genève, hyste annan uppfattning i det hänseendet. Investerings- och sysselsättningsfrågor är områden som kan ligga nära till hands för diskussioner också EFTA-länderna emellan, möjligen som ett led i ansträngningarna att stödja näringslivet i dess anpassning till de större marknaderna. Jag har i det avseendet inte någon annan uppfattning än den som statsrådet Gundersen nyss gav uttryck åt. Och inte minst för de nordiska länderna kan det vara naturligt, att en EFTA-samverkan just på de här områdena kommer upp till

debatt. Inom ramen för vårt nordiska samarbete har vi ju redan vunnit åtskilliga erfarenheter, som kan vara oss till nytta på dessa områden och hjälpa oss i fortsättningen.

Jag vill tillfoga, att vi i Genève också hade ett möte med associationsrådet för Finland och EFTA. Vi kunde där konstatera att det inledda samarbetet gått mycket tillfredsställande. I själva verket gavs från alla håll uttryck åt vår glädje över och uppskattning av att Finland kunnat, sedan man väl kommit i gång, t. o. m. snabbare än som förutsatts genomföra tullavvecklingar och eliminera andra handelshinder.

Jag vill sluta med att säga, att vi med tillfredsställelse konstaterat, att det mångåriga nordiska samarbetet gett oss erfarenheter, som kan komma väl till pass i våra gemensamma ansträngningar att få till stånd en samverkan på mer omfattande internationell bas. Vid det senaste Genève-sammanträdet spelade också önskemålet om samordning av de nordiska ländernas synpunkter en tämligen avgörande roll. Jag tror inte, att jag gör mig skyldig till någon överdrift, när jag påstår, att det inledande nordiska ministermötet i Genève — visserligen informellt — och de enskilda överläggningar, vi under loppet av förhandlingarna hade de nordiska ländernas representanter emellan, bäddade för den överenskomelse som nu har träffats mellan samtliga EFTA-länder. Vi hoppas att detta inte bara skall beteckna inledningen till ett närmare samarbete mellan EFTA-länderna utan också bidra till en inte alltför avlägsen lösning av de europeiska marknadsproblemen över huvud taget.

Udenrigsminister Per Hækkerup, Danmark: Hr formand! Jeg kan for mit vedkommende underskrive det, som de to foregående talere har sagt. Den redegørelse, statsråd Gundersen gav for forløbet af EFTA-forhandlingerne, og den vurdering, som statsråd Gunnar Lange gav af samme EFTA-forhandling, finder jeg er helt i overensstemmelse med det syn, jeg har på dette mødes forløb og resultat. Jeg kan derfor gøre mine yder-

ligere supplerende betragtninger temmelig korte.

Det er rigtigt som nævnt, at Danmark er det land inden for EFTA, som sikkert er mest truet som følge af det midlertidige sammenbrud af forhandlingerne i Bruxelles; det hænger sammen med den struktur, vor eksport har, og igen sammen med den landbrugspolitik, som føres inden for de seks. Det er derfor en selvfølgelig opgave for Danmark og for den danske regering at prøve på at udnytte alle de muligheder, vi har igennem samarbejde i internationale organer, igennem bilaterale forhandlinger at forsøge på at få en vis kompensation, helst naturligvis fuld kompensation, for den eksporttilbagegang, som vi kan frygte bliver resultatet af den videre udbygning af den fælles landbrugspolitik inden for fællesmarkedet.

I det billede af muligheder, vi her undersøger, må naturligvis samarbejdet inden for EFTA komme til at indtage en central stilling. Derfor var de forhandlinger, der fandt sted i Genève, også for os af afgørende betydning. Jeg kan tilføje, at drøftelserne her i Nordisk Råd på tilsvarende måde indgår som en vigtig bestanddel af det samlede billede af, hvilke veje og metoder vi forestiller os vi kan gå og benytte for at sikre vore eksportmuligheder på nogenlunde tålelig måde.

Under drøftelserne i EFTA var vi fra dansk side indstillet på at medvirke til, at EFTA blev videre udbygget på en lang række områder. Hele den opstilling af det mandat, som har været refereret, der er givet til stedfortræderne i det permanente råd, er også udtryk for vort ønske om på alle disse mange områder at medvirke til et øget økonomisk samarbejde inden for EFTAs rammer.

Vi havde forud for EFTA-mødet i overensstemmelse med det katalog over problemer, som EFTAs generalsekretær havde udsendt i forvejen, udarbejdet vort eget forslag til et aktionsprogram for EFTA. Vi havde den glæde, at selv om dette aktionsprogram ikke alene blev lagt til grund for drøftelserne, så blev det et af de dokumenter, der dan-

nede grundlaget for drøftelserne på mødet, og jeg tror, jeg også har lov til at sige, at vi derudover havde den glæde, at der i ikke ringe udstrækning blev taget hensyn til de synspunkter, vi fremførte fra dansk side. Det gælder dog ikke det for os meget centrale punkt at få udviklet EFTA derhen, at produktion og handel med landbrugsvarer og fiskeriprodukter principielt kommer til at indgå på samme måde i EFTA-traktaten, som produktion og handel med industriprodukter gør.

I vort aktionsprogram havde vi som målsætning opstillet en fremadskridende harmonisering af landbrugspolitikken inden for EFTA-landenes medlemskreds med det mål efterhånden at nå frem til en ensartet eller en fælles landbrugspolitik. Det kunne af forskellige grunde ikke tiltrædes af vore EFTA-partnere. Jeg røber vel heller ikke nogen hemmelighed ved at sige, at det havde vi nu heller ikke helt ventet og regnet med at det kunne, men vi fandt nu alligevel, at det var rigtigt, at synspunktet til stadighed indgår i diskussionen, fordi der på længere sigt må ske en sådan udvikling, at landbruget og fiskeriet sidestilles med de øvrige erhvervsgrøene, hvis den integration, vi tilstræber, skal være en ægte integration.

Vi fik imidlertid under drøftelserne om aktionsprogrammets afsnit på dette område opnået enighed om formuleringer, som jeg synes vi har lov til at betragte som væsentlige indrømmelser fra de øvrige EFTA-partners side til varetagelsen af også vort lands interesser, og jeg mener kun, at vi kan være vore EFTA-partnere taknemlige for, at dette skete. Jeg tænker på, at der på de multilaterale eller generelle områder i mandatatet til stedfortræderne er to formuleringer, som behandler dette spørgsmål. Den ene formulering er den, der refererer til målsætningen på landbrugspolitikens område i artikel 22, og som åbner udsigt til, at vi gennem multilaterale beslutninger efterhånden kan få overført varer fra landbrugsvarelisten til den liberaliserede liste. Det er klart, at det må ske efterhånden og høre til de

emner, som jeg tror vil blive de faste diskussionsemner på kommende EFTA-møder.

Den anden generelle formulering er den, der tilsigter at få sat gang i den årlige drøftelse af landbrugspolitikken. Den er fastlagt i EFTA-traktatens artikel 25, men har, som det blev nævnt af statsråd Gundersen, ikke været anvendt, fordi vi kom ind i forhandlinger om en tilslutning til fællesmarkedet, men nu må den tages op, og instruksen til stedfortræderne ved det permanente råd lyder altså på, at de skal komme med konkrete forslag til, hvorledes denne årlige drøftelse skal organiseres. Det er lige så givet, at da denne årlige drøftelse skal indeholde en vurdering af samhandelen mellem EFTA-landene med landbrugsvarer, af de resultater, der er opnået, og af de metoder og midler, man kan bruge til at opnå en yderligere udvidelse af samhandelen med landbrugsvarer mellem EFTA-landene, ja så giver også den i hvert fald udgangspunkter for, at vi kan få drøftet nogle af de problemer, som vi anser for at være så væsentlige for os.

Ud over det generelle eller multilaterale, hvor vi altså, synes jeg, har lov til at give udtryk for en beskeden optimisme, omhandler aktionsprogrammet desuden et afsnit om bilaterale forhandlinger. Forholdet er det, at når man ikke kan få generelle løsninger for landbrugsvarer, må arbejdsmetoden være den, at man søger at løse spørgsmålene konkret ved forhandling med de enkelte lande vare for vare. Det, der er det glædelige, synes jeg, ved mandatet til stedfortræderne til det permanente råd, er, at disse bilaterale forhandlinger, som vi førte forud for EFTA-traktatens underskrivelse, og som vi nu skal føre forud for gennemførelsen af vedtagelsen af aktionsprogrammet på næste EFTA-ministtermøde, skal koordineres af EFTA-generalsekretariatet. De bliver derved, selv om det er enkeltstående forhandlinger, led i en samlet EFTA-politik, og det mener jeg betyder et bidrag til at styrke EFTAs virksomhed.

Det kunne være fristende at nævne

mange andre af de særdeles vigtige samarbejdsopgaver, som nu bliver gennemdrøftet i det permanente råd, og som vi forhåbentlig på næste EFTA-ministtermøde når frem til enighed om at sætte i værk, men jeg skal afstå herfra. De er allerede nævnt. Jeg har givet udtryk for min tilslutning til de synspunkter, de to foregående talere har fremført her.

Jeg vil gerne gøre en yderligere bemærkning, og det er følgende. Det er understreget, at det, der blev vedtaget på EFTA-ministtermødet, var en instruks til det permanente råd om at møde frem med et forslag, som vi skal tage stilling til på det næste EFTA-ministtermøde. Jeg er blevet spurgt adskillige gange i de sidste dage, om det standpunkt, vi har taget fra dansk side i forbindelse med instruksen til det permanente råd, er ensbetydende med, at vi også, når vi når til majmødet i EFTA, vil godkende en fremskyndelse af toldafviklingen på industriområdet, så den, sådan som der står i aktionsprogrammet, vil være gennemført fuldt ud i løbet af 1966. Jeg kan dertil sige, at det naturligvis er hensigten med vor virksomhed at søge EFTA-arbejdet udbygget også på dette felt, men det er lige så klart, at for os vil den konkrete bedømmelse af, om denne side af aktionsprogrammet lader sig virkelig gøre, når vi når maj måned, blive påvirket af, hvorledes andre sider af aktionsprogrammet bliver påvirket.

Vi står nu over for en lang række drøftelser i det kommende par måneder, bilaterale og multilaterale drøftelser, og det er klart, at vurderingen i Danmark af den værdi, EFTA kan have for den videre udvikling af det økonomiske samarbejde og dermed også for tilrådeligheden af, at vi medvirker til en sådan styrkelse og videre udbygning af EFTA, som toldafviklingsprogrammet indebærer, nødvendigvis må blive påvirket af, hvad vi opnår på de andre områder i perioden, indtil afgørelsen skal tages i løbet af 2 1/2 måned. Men med den bemærkning — og det tror jeg man vil forstå, at sådan må det være — vil jeg gerne understrege, at udgangspositionen for os er nøjagtig lige så positiv over for

videreudviklingen af EFTA, som jeg har forstået den er hos de øvrige EFTA-partnere.

Op så blot en enkelt bemærkning om den rekommandation, som vi behandler her. Den formulering, som den økonomiske komité har givet denne rekommandation, forekommer mig at føje sig ind som en naturlig supplerer af det mandat, som EFTA-ministermødet gav det permanente råd. Jeg ser det som et udtryk for, at det gode samarbejde vi — og det er jeg enig med statsråd Gunnar Lange i at vi havde under EFTAmødet de nordiske lande imellem — også har kunnet give sig udtryk i formuleringen af denne rekommandation.

Utrikesministern Merikoski, Finland: Herr president! Vid Nordiska rådets 11:e session har man åter fäst uppmärksamhet vid de aktuella marknadsfrågorna och härvid främst vid de åtgärder man planerat, med tanke på en ytterligare utveckling av verksamheten inom EFTA.

Såsom känt utgav Finlands regering i augusti 1961 en kommuniké rörande vår inställning till den situation, som Englands anhängan om förhandlingar med EEC-länderna hade gett upphov till. Denna kommuniké gav vid handen att Finlands regering under ifrågavarande förhållanden intog en avvaktande hållning till frågan angående ett eventuellt arrangemang mellan EFTA-länderna och gemensamma marknaden. I kommunikén konstaterade man, att regeringen med stort intresse kommer att följa utvecklingen av nyssnämnda förhandlingsanhängan, i avseende att trygga hemmamarknads- och exportindustrins ävensom jordbrukets intressen med beaktande av vårt lands neutralitet och gällande internationella förpliktelser.

Efter detta har intet sådant inträffat som skulle ha givit oss anledning att frångå denna inställning.

Jag önskar begagna mig av detta tillfälle till uttrycka min tacksamhet för att de övriga nordiska regeringarna givit oss del av sina upplysningar om integrationsfrågorna. Detta har varit av stor be-

tydelse för Finlands regering, då den följt med situationens utveckling.

Såsom bekant sammanträdde vid EFTAs ministermöte i Genève även det gemensamma rådet för Finland och EFTA-länderna. Vid detta möte gavs en återblick över den senaste utvecklingen inom Finefta. Jag önskar ännu i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid att Finland redan företagit en 40 procents tullsänkning, och att man i enlighet med regeringens proposition till riksdagen står i beråd att den 30 april detta år ytterligare sänka tullarna för industriprodukternas vidkommande med 10 procent. Härmed kommer Finland att inom 22 månader ha sänkt tullarna för industriprodukterna med 50 procent. Med beaktande av rådande ekonomiska svårigheter kan man med gott skäl konstatera att Finland gjort en betydande insats i samarbetet för främjande av den internationella handeln.

Vid det nyssnämnda mötet i Genève redogjorde man för Finlands delegation om ett nytt preliminärt program som går ut på att ytterligare främja samarbetet mellan EFTA-länderna. Vår delegation tog givetvis ännu ej ställning till detta program. Såsom kanske den viktigaste punkten framstår avsikten att vid utgången av år 1966 totalt eliminera tullarna för industriprodukternas vidkommande i handeln mellan EFTA-länderna. På finskt håll kommer man att undersöka vilka möjligheter som föreligger att också i samarbetet mellan Finland och EFTA-länderna tillämpa de beslut t. ex. för tullsänkningarnas vidkommande, vilka EFTA-länderna eventuellt kommer att fatta.

Då EFTA- och EEC-länderna täcker 2/3 av Finlands utrikeshandel är det naturligt att vi, i avsikt att trygga vårt lands ekonomiska utveckling samt samsättning ävensom folkets välbefinnande, fortsättningsvis strävar att upprätthålla denna handel. Finland är givetvis alltid redo att understöda alla konstruktiva och nyttiga åtgärder vilka avse att främja en världsomfattande internationell handel. Om GATT, och i synnerhet de underhandlingar angående nya tull-

sänkningar vilka man ämnat föranställa inom ramen för denna eller den på FNs initiativ planerade konferensen för främjandet av världshandeln i detta hänseende kunna främja dess syftsmål, kommer Finland att för sin del ge denna verksamhet sitt odelade stöd.

Herr president, det är naturligt, att man inom Nordiska rådet främst behandlar det nordiska samarbetet på de områden, som jag nyss nämnt. En fullständig koordinering av handelspolitiken mellan de nordiska länderna kan uppenbarligen ej komma i fråga. Vi vet ju alla, att vart och ett av de nordiska länderna har sina egna intressen att bevaka. Trots detta har det nordiska ekonomiska samarbetet haft, och kommer säkerligen även i framtiden att ha ett synnerligen stort värde, vare sig samarbetet sker inom ramen för de egentliga nordiska samarbetsorganen, eller i andra sammanhang. Jag är övertygad om att vi under nuvarande omständigheter alla enbart har nytta av att det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna oavbrutet och målmedvetet befästs.

Handelsminister Gylfi Gíslason, Island: Herr præsident! Det var i religionstimen i folkeskolen. Frøkenen havde fortalt børnene om himmelrig og forklaret dem dets herligheder. For at forvise sig om, at de havde hørt godt efter, bad hun til slut dem, som, når den tid kom, gerne ville komme i himlen, om at række hånden i vejret. Alle børnene rakte straks hånden op, undtagen lille Peter. Lærerinden blev forbavset og spurgte: Nå, lille Peter, har du slet ikke lyst til at komme i himlen? — Jovist vil jeg gerne komme der, svarede Peter, men ikke sammen med de andre drenge.

Jeg kom til at tænke på denne historie, da jeg hørte nyheden om, at den franske præsident de Gaulle havde nægtet at give sit samtykke til briternes medlemskab i det europæiske fællesmarked. Det er den alvorligste begivenhed, som i lang tid er sket i de vesteuropæiske anliggender, eller i international politik overhovedet. Franskmændene vil skabe fremskridt, økonomisk og poli-

tisk, men ikke sammen med de andre drenge, ikke sammen med andre folk i Vesteuropa. Den økonomiske splittelse af Vesteuropa må nødvendigvis svække det i forhold til det, der kunne have været, hvis et nærmere samarbejde var lykkedes. Den hindrer, at den vestlige verden bliver styrket så hurtigt, som det ellers ville være muligt. Alle, som tror, at øget internationalt samarbejde, toldreduktioner og øget handelsfrihed betrygger velstand og fred, må beklage det der er sket.

Vi som hører til de mindste nationer må ønske og håbe, at de store og mægtige vil tage deres holdning op til revision, og til syvende og sidst lade Vesteuropas interesser som helhed, det vestlige samarbejdes interesser bestemme kursen. Det alene er til fremme af frihed og velstand, fred og retfærdighed for menneskeheden.

I denne forsamling behøver jeg ikke at erklære, at Island altid har regnet sig og altid vil regne sig for hørende til Norden, at islændingene er og vil være en del af Vesteuropa, en af Atlanterhavsstaterne. Vesteuropa er islændingenes største markedsområde. Ca. 55—60 % af Islands udenrigshandel falder på de vesteuropæiske lande. Islændingenes interesse af handelsforbindelsen med disse områder er derfor indlysende, men folkets ringe størrelse og næringslivets ensidighed gør, at alle partier i Island er enige om, at fuldt medlemskab i fællesmarkedet ikke kommer på tale. Den islandske regering mente imidlertid, at der aldrig var skabt så stor klarhed i sagen, at det var muligt at afgøre, hvorvidt det ville være rigtigt for Island at tage sigte på associeret status eller toldaftale med fællesmarkedet, den nøjedes med uformelle og orienterende samtaler med fællesmarkedskommissionen og regeringerne i de indre seks, uden at lægge nogen slags hensigt frem om tilknytning til fællesmarkedet. Island har store handelsinteresser både inden for fællesmarkedet og frihandelsområdet. Omtrent 35 % af udenrigshandelen falder på EFTA-landene mod ca. 20 % på EEC-landene. Det er derfor af stor betydning for os, at

der kan findes en løsning, som mulig-
gør en fortsat og øget handel med begge
sammenslutninger. En generel reduktion
af toldafgifter og ophævelse af andre
handelsrestriktioner, når det gælder
fiskeprodukter, er den vej, vi vil anse
for den mest selvfolgelige. Det er natur-
ligvis en anden sag, om udviklingen kan
gå i den retning. Det beror nødvendigvis
på, hvilken kurs de to sammenslutninger
og USA generelt slår ind på. På grunn af
vor omfattende handelsforbindelse med
og vor stærke politiske og kulturelle til-
knytning til EFTA-landene, vil vi alligevel
med særlig interesse følge med i
den politik, disse lande slår ind på.

Under alle omstændigheder vil vi is-
lændinge lægge hovedvægten på at være
der, hvor vore venner og frænder i de
andre nordiske lande kommer til at stå.
Vi vil lægge hovedvægten på at stå sam-
men med de stater, som søger hurtigst
frem på fremskridtets og retfærdighe-
dens vej i sociale spørgsmål og viser
den største trofasthed mod frihedens og
demokratiets idé.

Ikke bare for os i Norden, ikke bare
for os i Vesteuropa, ikke bare for os,
som bor ved Atlanterhavet, men for
hele menneskeheden, er det af den stør-
ste betydning, at der i den nærmeste
fremtid bliver fundet en tilfredsstillen-
de løsning på Vesteuropas økonomiske
og politiske problemer. Der står mere
på spil end kølige handelsinteresser, der
står mere på spil end stillingen på det
politiske plan. Det som står på spil, er
forestillingen, ideen om de vestlige sta-
ters solidaritet, tanken om at den vest-
lige helheds interesser skal gå foran in-
teresserne for de enkelte vestlige lande.
Når alt kommer til alt, er det, det gæl-
der om her, spørgsmålet om, hvorvidt
nationernes ledere forstår, hvad der er
nødvendigt for at styrke den frie mands
stilling i verden. Vi må ikke lukke øj-
nene for, at han er i fare. Det gode og
sande har altid været i fare. Frihedens
og retfærdighedens sag kan ikke i atom-
alderen forsvares og styrkes, uden ved
samarbejde, samvirke, samfølelse mellem
så mange som muligt. Hvis de mægtige
folkeledere husker deres pligt over for
den frie mand, da vil det blive dem for-

undt at finde vejen, som fører frem.

Herr præsident, jeg har lyst til at slut-
te mine ord med at fortælle en historie
om en anden lille dreng, en anden end
ham, som jeg fortalte om i begyndelsen
af min tale. En berømt general i den
sidste verdenskrig var engang hjemme
med permission og sad og snakkede
med sin 7 år gamle søn. Da fik han et
vigtigt telegram, som han måtte svare
på. Han sendte derfor sin søn ind i et
sideværelse, men for at han skulle have
noget at beskæftige sig med, tog gene-
ralen et lille verdenskort, klippede det i
stykker og bad drengen om at vise ham,
hvad han havde lært i geografi ved at
sætte delene sammen igen. Han var sik-
ker på, at dette ville tage drengen en
god stund, men efter kort tids forløb
råbte drengen, at han var færdig. Hans
far spurgte forundret, om han virkelig
havde lært så meget i geografi, men
drengen svarede: nej, nej, men dette
var slet ikke vanskeligt, for der var et
billede af en mand på bagsiden af kor-
tet.

Ohlin, Sverige (utskottets talesman):
Herr president! Jag tror inte att jag
möter delade meningar om jag säger att
utskottets utlåtande andas en uppenbar
tillfredsställelse med de resultat som
samarbetsministrarna har uppnått i Ge-
nève. Jag tänker då inte på själva inne-
hållet i det som är bestämt, utan snarare
på det aktionsprogram — jag är glad att
höra just ordet »aktionsprogram» an-
vändas från ministerhåll — som har
lagts till grund för det fortsatta arbetet,
ehuru man beträffande hastigheten och
arten av detta arbete naturligtvis måste
göra vissa reservationer. Den positiva
inställningen till EFTA och EFTA:s
stärkande som också har framträtt här
från ministrarnas sida — jag observe-
rade särskilt att herr Hækkerup starkt
underströk denna — tror jag också lig-
ger helt i linje med inställningen inom
det ekonomiska utskottet.

Inte heller finns det väl några delade
meningar därom, att arbetet på en ut-
byggnad och förstärkning av EFTA inte
får leda till något motsättningsförhål-
lande vare sig till den ekonomiska ge-

menskapen EEC eller till andra sådana grupperingar.

Det är klart att det väcker en särskild uppmärksamhet när det i resolutionen talas om att man skall utveckla handeln även med jordbruks- och fiskeriprodukter. Den har ju hittills legat i stort sett utanför EFTA:s arbete. Det är väl då så mycket viktigare att det nu slås fast, att man inte kan gå förbi en så väsentlig del av produktionen när man vill utbygga EFTA. Å andra sidan har det betonats, att utsikterna att nå väsentliga resultat på kort sikt är begränsade — också våra danska vänner har ju här givit uttryck för att de är medvetna om den saken — men själva principen att detta stora område inte kan hållas utanför har man nu på alla håll accepterat.

Det är också, tror jag, betydelsefullt att här fastslås, att man skall ta hänsyn till de speciella svårigheter som varje land möter och söka hjälpa varandra vid de kommande förhandlingarna. Det gäller inte bara förhandlingarna inom EFTA. Det gäller naturligtvis också förhandlingar med andra grupper — kanske med den gemensamma marknaden, kanske förhandlingar i GATT-sammanhang. Det måste naturligtvis ordnas så vid dessa förhandlingar, att man söker uppnå att alla parter får sina intressen i rimlig utsträckning tillgodosedda, och detta förutsätter väl i allmänhet att de nordiska regeringarna träffar en kompromissuppgörelse i förväg.

När jag hörde handelsminister Gislason tala om undervisningen i en skola, kom jag att tänka på en liknande historia om en lärarinna som undervisade om de kristna martyrerna. Till tjänst för folkskolan i Sverige vid undervisningen i dessa ting fanns i min barndom — jag vet inte om det finns ännu — en stor plansch om föreställda Colosseum eller någon annan arena. Där satt kejsaren och det romerska folket och såg hur en hop med lejon for illa fram med martyrerna på arenan. När lärarinnan visade denna plansch för barnen, började en flicka gråta. Lärarinnan sade: »Du behöver inte gråta, min lilla flicka. Det är så länge sedan, och martyrerna dog för sin tro.» — »Det är inte därför jag grå-

ter», sade flickan med halvgråtande stämma, »men det är ett litet lejon där borta som inte har fått något.»

Det var endast handelsminister Gislasons tal, som aktualiserade detta. Utan att för övrigt vilja göra någon parallell vill jag säga, att vi väl får ordna så att alla här i den nordiska gemenskapen kan få någon fördel av det stöd, som vi ger varandra i handelspolitiska sammanhang.

Det är enligt min mening mycket betydelsefullt, att det i utskottets resolutionsförslag, som jag hoppas att rådet skall anta, sägs, att när de internationella marknadsproblemen behandlas, skall de nordiska staterna såvitt möjligt uppträda på ett »felles grundlag». Här har man uttalat en tanke, som ofta har tagits upp i rådet men aldrig markerats på detta sätt, att regeringarna bör försöka i förväg skapa gemensamma utgångspunkter för förhandlingar. Där markeras just, att eftersom intressena inte alltid är parallella, så får man försöka att om det går — det står »såvitt mulig» — göra en avvägning på förhand, så att man kan stödja varandra på de punkter, som är mest väsentliga. Det understryks också, att en avsikt med detta gemensamma arbete skall vara att bevara förutsättningarna för det ekonomiska samarbetet i Norden. Detta kan tyckas självklart, men jag tror det är väsentligt, att det inte är borttappat i sammanhanget.

I resolutionen står det, att man rekommenderar regeringarna att stödja alla strävanden för att främja och utveckla världshandeln. I detta yttrande, som ofta är använt, kan man väl läsa in inte bara en sådan där allmän princip utan också, att ett nordiskt stöd skall lämnas åt de konkreta strävanden för en friare handel inom ramen för GATT, som handelsminister Lange tidigare talade om, de förhandlingar som president Kennedy förmodligen kommer att ta initiativet till.

Jag tror det är betydelsefullt, om det slås fast här, att man på nordiskt håll har en positiv inställning till de strävanden inom ramen för GATT, som här kan väntas. Detta bör i sin mån — ehuru det inte är orsaken till inställ-

ningen — kunna bidra till att skapa bättre förhållanden mellan Förenade staterna och EFTA och mellan Förenade staterna och Norden, när det gäller den handelspolitiska problematiken.

Till sist endast ett par personliga reflexioner, herr president! Förutsättningarna för den ekonomiska samverkan i Norden blir enligt mitt sätt att se beroende av marknadsproblemens lösning. Det är till stor del ute i Europa som de nordiska staterna — främst deras regeringar — kan skapa goda betingelser för ett framtida ekonomiskt närmande i Norden. Om däremot någon gång i framtiden en ekonomisk gräns dras längs med Kölen och Öresund, skulle det mörkna över vägen inte bara för den ekonomiska samverkan i Norden, utan för en hel del annat därjämte. Därför ser jag det som en huvuduppgift för de nordiska länderna att så lägga handelspolitiken till rätta, att bästa möjliga förutsättningar skapas för att — när en gång en stormarknad kommer till stånd i Europa — alla de nordiska länderna kan få tillfälle att fullt ut delta i denna samverkan, vart och ett efter sina politiska förutsättningar. För Sveriges del ser jag det som avgörande att vi, när stormarknaden en gång kommer till stånd, kan innanför gränserna för denna marknad få göra en fullvärdig insats, vilket inte bör hindras av den neutralitetspolitik som är vårt fasta riktmerke. Det gäller att delta i en ekonomisk integrationsprocess, ingenting mer.

Det gäller med andra ord, herr president, att lägga politiken så till rätta, att man minskar riskerna för en framtida ekonomisk splittring av Norden i flera delar. Den politik som Nordiska rådet nu, vill jag hoppas, kommer att förorda i god överensstämmelse med samarbetsministrarnas inställning, ser jag som ett steg i denna riktning. Det är inte minst därför, som jag tror att det kan visa sig bli, och jag hoppas det skall bli, ett mycket betydelsefullt steg. Det är då klart, att alla nordiska stater måste delta i detta arbete och måste vara beredda att göra uppoffringar för att uppnå det man hoppas nå.

Enligt mitt sätt att se gäller det alltså

att nu bygga upp en så fast samverkan inom ramen för EFTA att det, när det en gång blir tal om att skapa en stormarknad i Europa, skall framstå som orimligt för alla och envar att man skulle låta någon stat — som deltar i denna samverkan och önskar fortsätta — bli ställd vid sidan av integrationsarbetet. Det bör tvärtom framstå som självklart att alla de nationer som deltar i EFTA, alla nordiska stater, skall — låt vara under litet olika organisationsformer — kunna göra sin insats i detta nya och större sammanhang.

Det förefaller mig, herr president, som om en sådan utveckling skulle vara ett gemensamt intresse för alla som tror att en nära ekonomisk samverkan i Norden kan väsentligt bidra till att skapa bättre materiella levnadsförhållanden för våra folk och som önskar en sådan samverkan också därför att vi — om vi står varandra nära i det dagliga arbetet både ute och hemma — förs närmare varandra även i en berikande nordisk kulturgemenskap.

Røiseland, Norge: Det ble understreket i det første ordskiftet i rådet, i generaldebatten, at nordisk samarbeid var overmåte verdifullt, men det ble samtidig sagt av de fleste at dette verdifulle nordiske samarbeidet ikke var noe alternativ i den aktuelle situasjon. I dag konstaterer jeg at de fleste talere før meg har understreket at EFTA er enda mer verdifullt, enda mer livsviktig i den aktuelle situasjon, men heller ikke EFTA gir oss noe endelig og fullgodt alternativ. Dermed er vi faktisk tilbake ved utgangspunktet, da EFTA kom i stand.

Da EFTA kom i stand, hadde det to hovedformål. Det skulle for det første være et forhandlingsinstrument — det var da først og fremst tenkt på et forhandlingsinstrument overfor EEC — men også overfor verden for øvrig. Det skulle sørge for å ivareta på forhandlingsgrunnlag interessene for disse sju landene, og det skulle så vidt det var mulig prøve å hindre at Europa ble delt økonomisk og kanskje også politisk. EFTA skulle ikke være noe selvstendig alternativ, det skulle i beste fall være

et slags hjelpealternativ. Men mens dette arbeid pågikk, skulle EFTA bygges ut til å stå på egne ben, slik at det virkelig kunne hjelpe de sju landene så langt det var råd. Det er i alle fall dette, som fremdeles er aktuelt.

EFTA er overmåte viktig i denne situasjon; EFTA må bygges ut. Men selv om vi bygger EFTA ut så langt det er råd å komme innen EFTA's ramme og innen EFTA's område, så er resultatet ikke fulgt, så lenge vi møter viktige og vesentlige konkurransehindringer på det kontinentale marked, som omfatter 200 millioner. Det er derfor naturlig å understreke at EFTA ikke må komme i motsetning til EEC; EFTA må nytte hvert høve til å komme på talefot og komme i kontakt med EEC. At England ikke finner dette hensiktsmessig slik situasjonen er nå, det kan en forstå, det må en godta, ja, det må en vel også være enig i. EFTA skal ikke bare ta sikte på samarbeid med De seks, det må også ta sikte på samarbeid med de øvrige land i verden, og da ikke minst ta sikte på det atlantiske samarbeid. Det er grunn til å se med ganske stor forventning på Kennedy-runden, og vi må kunne slå fast at dersom det virkelig lykkes for Kennedy alene eller i samarbeid med vesteuropeiske land å presse ned tolltariffene i Vest-Europa, presse ned tollmuren omkring De seks, så er det jo oppnådd vesentlige resultater.

Det var nettopp frykten for disse tollhindringene, som gjorde at Norge fant å måtte søke om medlemskap i EEC da England gjorde det, hvis vi kunne få ryddet den hindringen av veien eller redusert den vesentlig, så ville mye være oppnådd. Men i mellomtiden får vi bygge ut EFTA. EFTA kan bli en verdifull hjelp i denne situasjonen.

Vi har nå fått aksjonsprogrammet fra Genève. Vi har fått det så nylig at jeg for min part iallfall synes det er overmåte vanskelig å kommentere det inngående. Det jeg kommer med, blir derfor noen generelle kommentarer. Men jeg må kunne si, at dette aksjonsprogrammet og dette kommunikéet gir uttrykk for hvor sterk og positiv viljen er til å komme videre med samarbeidet i Vest-

Europa, først og fremst mellom De sju, og til å oppnå konkrete resultater. Og jeg mener det er nødvendig, det er livsviktig, at vi nå går til forhandling med en fast vilje til å komme fram til resultater som er brukbare for alle. Det er viktig for hvert enkelt nordisk land og det er viktig for samarbeidet i Norden, og det er viktig for Vest-Europa. Men jeg gjør meg ingen illusjoner om at dette samarbeidet vil bli så lett, selv om jeg ikke ser så mørkt på situasjonen at jeg vil trekke herr Ohlins løver inn i bildet, og slett ikke løver som kan tenkes å forgripe seg på martyrer.

Men vansker kan det bli fordi vi har økonomiske hovedinteresser på forskjellige områder, fordi vi faktisk har kryssende og motsatte interesser på visse områder.

Det er nevnt at det faktisk er et hovedpunkt i aksjonsprogrammet, at det skal iverksettes en raskere tollavtrapning. Det er så vidt jeg forstår først og fremst Sveits, Sverige og England som er interessert i en såpass rask avvikling av tollene. Og at det vil bety vansker for Norge, er det ingen tvil om, slik som handelsministeren var inne på. Den norske heimeindustrien hadde ikke få betenkeligheter overfor konkurransen og tollfriheten i Fellesmarkedet, men fant likevel, trass i alt å måtte tilrå at Norge søkte medlemskap.

Efter aksjonsprogrammet fra Genève skal tollavviklingen faktisk gå raskere i EFTA enn i EEC. Det er nok så at vår heimeindustri vil slippe konkurransen fra De seks ved tollavtrapningen, men så vil den heller ikke få noe marked der. Så alt i alt må en regne med at den norske industrien ikke vil bli så særlig begeistret for det forslaget som ligger fore. Men jeg går ut fra at den ganske sikkert er villig til å drøfte dette fordomsfritt og objektivt og med god vilje til å nå fram til resultater.

Så har vi fisken. Det er klart at slik situasjonen er, har Norge stor interesse av å få i stand ordninger som gir større fridom for handel med fiskeprodukter, særlig etter at det nå er blitt så vanskelig å komme inn på det kontinentale marked.

Men det er ganske klart at ikke alle land i EFTA er så begeistret for dette. Det kan jeg godt forstå. Det er gledelig, synes jeg, at Danmark er enig i at det bør bli frihandel med fiskeprodukter. Men Norge kan vel snaut vente at norske fiskeprodukter vil få noe egentlig stort marked i Danmark, så stor som den danske fiskeeksporten er. Det er ikke å vente.

På den annen side har vi jordbruket. Der kan en være enig i at danskene har spesielle vansker, og store vansker. Men det må være fast, og det forstår danskene godt, at det norske jordbruk ser ikke med noen stor begeistring på at det skal bli frihandel med landbruksvarer. Det norske jordbruket har fått visse nye vansker på grunn av sammenbruddet i Brussel. Vi har fått vansker med avsetningen av en del av våre produkter i husdyrsektoren. En del av disse produkter gikk før til Tyskland, og delvis også til andre land i seksmaktsblokken, og det vil nå bli nesten uråd å få solgt noe dit.

Til dette kommer at skogbruket får vansker med avsetningen etter bruddet i Brussel, og med kombinasjonen av norsk jordbruk og norsk skogbruk vil dette også ramme jordbruket.

Men dette skal nå drøftes først og fremst på bilateral basis, og det synes jeg er en realistisk framgangsmåte. Jeg tror faktisk at det er den eneste måten, og den eneste sjansen en har til å komme fram, at dette først blir drøftet bilateralt, og at en deretter søker å få det mest mulig koordinert i EFTA. En annen framgangsmåte hadde sikkert ikke ført fram.

Jeg synes det kunne være grunn til å nevne at under de nordiske bilaterale forhandlinger om jordbruk og fiske, bør vel de respektive medlemmer av kontaktutvalgene for jordbruk og for fiske kobles inn. De representerer jo administrasjonen, og de representerer også vedkommende næringer, og de har bedre høve enn de fleste til å vite, og til å kunne avgjøre hvor skoen trykker, så jeg synes det er naturlig at de blir tatt med under disse forhandlinger.

Alt i alt må en trass i alle vansker

ta fatt på forhandlingene med positiv vilje til å nå fram til et resultat. Det er vår framtidige skjebne om å gjøre, og det kan ha overmåte mye å si for framtiden i Europa.

Møller, Danmark: Hr præsident! Det er jo med stor interesse, vi i dag i Nordisk Råd har hørt om det Genève-møde, der har været holdt, medens vi har været her i Oslo, og som har optaget os allesammen. Mødet i EFTA skulle jo være indgangen til den styrkelse af de handelspolitiske forbindelser også imellem de nordiske folk, som er lagt over til EFTA-organisationen. Hvad der kan udretttes i Nordisk Råd erfarede vi jo allerede under generaldebatten var uhyre lidt for de enkelte nordiske landes økonomiske interesser. Det måtte henvises til det forum, hvor også de nordiske lande er medlemmer, til EFTA.

Jeg har med interesse i dag hørt på de beretninger, der er givet, hørt om den fremskynden af toldnedsættelserne inden for EFTA-organisationen, der er fremhævet som noget meget positivt, noget meget værdifuldt for EFTAs medlemslande. Det er frihandelen, der her sejrer og har sejret fuldstændigt, når det drejer sig om industriens produktionsmuligheder, industriens økonomiske grundlag. Ingen er længere i tvivl om, at den videst mulige frihed, færrest mulige toldhindringer og importrestriktioner, vil fremme alle folkenes og alle EFTA-landenes fælles interesser. Som dansker kan man af og til studse over, hvorfor det, der gælder så ubetinget for industrilande — dette økonomiske ræsonnement, som vi alle er enige om — ikke kan gælde for landbrugsproduktion og for fiskeriprodukter.

Der er vel ingen økonom, der er vel ingen nationaløkonom, der ikke vil give mig ret i, at økonomisk gælder ræsonnementet om frihandelen for industriprodukter lige så fuldt landbrugsprodukterne. Kunne vi skabe en frihandel med levnedsmidler mellem Europas folk, mellem EFTA-landene eller mellem Nordens folk, ville vi også derigennem være med til at skabe rimeligere og billigere levevilkår for borgerne i vore lande.

Sikre dem varer til konkurrencedygtige priser, sikre dem et lavere omkostningsniveau og hjælpe vor industrialiseringsproces igennem det lavere omkostningsniveau, som billigere levnedsmidler for landenes befolkninger vil medføre.

Omkostningsniveauet er vel nogenlunde i orden i nogle af vore lande; andre steder er vi mere afhængige af omkostningsniveauet, og vi har nordiske lande, ved vi, hvor omkostningsniveauet i høj grad er et problem. Derfor kan man tit ud fra en økonomisk betragtning studse over, at det skulle være så helt umuligt at ligestille landbrugsvarer med industrivarer — i hvert fald så umuligt, at ingen i virkeligheden vil gå i gang med den opgave at gøre liberaliseringen af landbrugsvarer til et mål for handelspolitikken.

Er det en forbrydelse, der er begået fra Danmarks side gennem årtier, at man har udviklet produktionen af landbrugsvarer, at man er nået frem til en højt udviklet og rationel dyrkning af vor jord? Er det en forbrydelse, at vi har fordelt vort slag på de lande, der var os nærmest, på et tidspunkt, hvor disse ikke var adskilt af forskellige markedsorganisationer? Hvorfor er det kun industilandene, der i vor tid kan trænge igennem med deres synspunkter? Er det, fordi de er i majoritet, er det, fordi de har flertallets ret over for dem, der producerer landbrugsvarer? Når man er i England og drøfter disse spørgsmål med engelske politikere, lægges der ikke skjul på, at et politisk synspunkt, et vælgermæssigt synspunkt, er det afgørende. Vi ved alle, at den engelske farmer i kampkredsene er den afgørende, udslaggivende faktor for, hvor flertallet går hen i England. Men den, der har lyttet til eller læst generaldebatten her i Nordisk Råd lørdag—søndag, vil se, at dette vælgermæssige synspunkt ikke eksisterer i de nordiske lande. Det er andre synspunkter, der gør, at man ikke kan sidestille industriprodukter med landbrugs- og fiskeriprodukter, og det tjener jo i høj grad de nordiske politikere til ære, at der ikke er sådanne vælgerhensyn her.

Jeg har forstået på generaldebatten, at de afgørende hensyn har været de mili-

tære, de forsyningsmæssige, de beredskabsmæssige hensyn til en kommende krig. Jeg skal ikke gøre mig klog på andre landes forsyningsituation i tilfælde af den krig, som vi alle må arbejde for ikke kommer, idet vi alle ved, at hvis den skulle komme, er der betydelige ting, der bryder sammen for os både forsyningsmæssigt og på anden måde. Hvis man endelig vil fremføre militære grunde som afgørende for at gå imod det økonomiske grundsynspunkt og den økonomiske grundregel, som hele verdenshandelen fremfører til fordel for industriproduktionerne, er det klart, at disse militære synspunkter lige så godt kunne føre til en fuldstændig selvforsyningspolitik på andre områder inden for vor tilværelse. Skulle vi tænke udelukkende ud fra militære og beredskabsmæssige synspunkter i frygten for at mangle den ene eller den anden vare, hvis en verdenskatastrofe skulle indtræde, kunne vi jo ikke udsætte vor skotøjsindustri, ikke udsætte noget af det, der bliver vigtigt for os, for nogen konkurrence udefra, som eventuelt kunne medføre, at disse industrier i vore hjemlande blev slået ud.

Dette synspunkt forekommer mig derfor ikke helt at kunne dække, og vi danske må derfor tage hjem fra dette Nordisk Råd med det indtryk, at vi ikke i dag kan trænge igennem med vore synspunkter; men vi kan dog anbefale en resolution, som letter atmosfæren, og som åbner muligheden for senere at kunne trænge helt igennem med vore synspunkter.

Vi, der ikke har deltaget i forhandlingerne i Genève, har jo i går og i dag stillet os selv det spørgsmål; gik det godt eller gik det skidt? Hvis ikke forhandlingerne på internationalt plan slutter med et fuldstændigt sammenbrud, som det skete i Bruxelles den 23. januar, hvor man dog kun udsatte på ubestemt tid, går næsten alle internationale forhandlingerne godt, hvis man skal læse *communiquéet*.

Det, der er tilfældet med denne konference, der har fundet sted i EFTA, er, at den er lovende, og at der er nogle løfter i den, som vi ser hen til, og som

vi komplimenterer ministrene for at have opnået, men det afgørende for, om denne konference i Genève har været god eller dårlig, er, hvad der kommer til at ligge i løfterne i de kommende to måneder, hvilket praktisk indhold den ramme får, som er blevet lagt i det aktionsprogram, som EFTA nu har vedtaget på ministermødet. Vi opnåede ikke, hvad vor udenrigsminister også har erklæret her i dag, den principielle ligestilling mellem landbrugs-, fiskeriprodukter og industriprodukter, som vi havde håbet på. Jeg tror, chancen for at opnå dette inden for EFTA havde været større, om vi var begyndt her i Norden og de andre ikke havde kunnet henvisse til, at det, I her forlanger af os, har I ikke engang kunnet opnå inden for de nordiske lande. Men enfin, lad det nu ligge. Det er i hvert fald vanskeligere at vinde gehør for vore synspunkter hos andre, når vi ikke kan vinde gehør hos vore egne.

Vi beder ikke om hjælp, men vi beder om en ligeret, en opfyldelse af de løfteparagraffer, som EFTA-traktaten fik, da vi gik ind i den, og som var meget afgørende for os, der til syvende og sidst anbefalede folketingets medlemmer at stemme for dansk medlemskab af EFTA, så vi kunne pege på, at EFTA-landene havde lovet også at tage landbrugsproblemet op til en rationel løsning og til afvikling af subsidieordningerne. Vor produktion er lige så vigtig for menneskeheden som de store industrilandes. Vi har købd nok til at levere, og vi er enige med den svenske handelsminister i, at intet land kun har fordele ved at gå ind i en stor international sammenlutning. Vi forlanger heller ikke kun fordele, og vi ved, at vor industri allerede er og i fremtiden vil være i en hård konkurrence for at klare sig og for at klare den danske beskæftigelse under den toldafvikling, der har fundet sted.

Men det, som vi mener er urimeligheden og uretfærdigheden, er, at den frihed, der skal gælde på det vareområde, hvor vi er svagest, ikke skal gælde på vareområder, hvor vi er stærkest. Vi får ikke denne ligeret, men vi får forhåbentlig i de kommende to måneder gjort et væsentligt indhug i den protektionis-

me, som hidtil har hersket inden for EFTA-landene, når det drejer sig om levnedsmidler. Hvis vi ikke opnår dette, hvis der ikke opnås væsentlige indrømmelser til fordel for vore rimelige synspunkter, så må man ikke vente, som udenrigsminister Hækkerup også sagde det i dag, at Danmark ikke må gøre brug af sin ret til at hindre den toldacceleration, som er på tale inden for EFTA. Disse problemer hænger sammen, og jeg vil gerne sige det her ved Nordisk Råds møde, at det bør være helt klart, at ingen regering kan i det danske folketing få tilslutning til en acceleration af toldsatserne, uden at der er opnået væsentligere indrømmelser til fordel for de danske synspunkter vedrørende levnedsmiddelproduktionen.

På længere sigt er det klart, at Danmark føler sig knyttet til Norden, til de nordiske institutioner og til den nordiske kultur. Det er vel til syvende og sidst på grund af Norden, at vi er i EFTA, og at vi ikke har valgt en anden markedsordning, dengang markedsorganisationerne blev skabt. Det er det nordiske perspektiv, der for mange danske har været det afgørende for, at man ikke har valgt en anden løsning, men vi må leve i Europa, og vi skal handle i Europa, og vi må varetage vore handelsinteresser i den kommende tid såvel inden for EFTA som over for EEC, hvad enten det bliver over for EECs samlede organisation eller over for denne organisations enkelte medlemslande.

Vi har lært meget af store norske digtere, måske mest af Ibsen. Det er 100-året for Ibsens digt »En broder i nød», men vi har også lært af en anden stor norsk digter, Bjørnson, som har fortalt os: »Hvad du evner, kast af i de nærmeste krav.» Det må derfor være helt klart for Danmarks vedkommende, at i den situation, vi er i, må vi naturligvis søge de aftaler, der kan sikre vore interesser også i fremtiden, så disse også bliver varetaget. Det er blevet sagt her i dag af den svenske handelsminister, at EFTA er intet alternativ, det var et middel til at opnå en europæisk helhedsløsning. Skulle dette middel slå fejl, skulle dette vise sig umuligt for EFTA, så må hvert enkelt af dets medlemslande be-

gribeligvis tage sin situation op til revision og til ny vurdering.

Det er blevet sagt af handelsminister Lange, og det er sagt godt, at det, som sker stort, sker tyst, men det betyder ikke, at alt det tyste også er stort. Derfor skal vi tænke på det, når vi nærmer os slutningen af dette Nordisk Råds møde. Det blev sagt af en af talerne den første eftermiddag, at det var et skelsættende møde. De, der har overværet det, har måske lidt vanskeligere ved at finde skellet mellem i går og i dag og i morgen.

Det blev vel ikke til det, som nogen ventede, men jeg vil gerne sige, at man måske har ventet sig for meget, for det var ikke rimeligt at vente, at vi på det tidspunkt skulle kunne nå til en løsning af Nordens økonomiske problemer. Jeg tror, at den nordiske tanke ville vinde mere ved — og dette råd ville vinde mere ved — at vi kom helt ned på jorden og forstod, at vort arbejde vil blive og være således, som vi har indrettet os, da vi ikke kunne tage forsvarsunionen og ikke toldunionen, på det jævne. Men på det jævne, på det jævne, ikke i det himmelblå, dér har livet sat dig stævne, dér skal du din prøve stå, det tror jeg gælder for dette råd og denne institution.

Ohlin, Sverige: Herr president! Endast en reflexion till en punkt i Poul Møllers anförande.

Han reste frågan, varför man inte kan gå in för frihandel lika väl i fråga om jordbruksprodukter som när det gäller industriprodukter, och tycktes vilja omedelbart tillämpa denna frågeställning på det arbete, som de nordiska staterna nu avser att bedriva inom EFTA. Får jag då erinra om att det finns en tämligen avgörande faktor, som inte kan förbises i sammanhanget: den fria världsmarknaden för jordprodukter — denna ytterst lilla marknad, som utgör några dalgångar mellan berg av inhemsk protektionism — är ju ofta någonting helt orimligt, där man säljer jordbruksprodukterna till priser motsvarande kanske hälften av produktionskostnaderna. Någonting liknande förekommer inte när det gäller industriprodukter.

Därför är, såvitt jag förstår, tanken att man plötsligt skulle kunna införa frihandel inom en liten del av världen för jordbruksprodukternas vidkommande inte alls någon parallell till tanken på en friare handel för industriprodukter. Vill herr Poul Møller tillämpa resonemanget beträffande jordbruksprodukterna när det gäller förhandlingar i GATT i världsomspännande sammanhang, är det lättare att resa frågan om inte jordbruksprodukterna i vissa avseenden bör jämföras med industriprodukterna i handelspolitiskt avseende, fastän sedan försvarsargumenten och annat tillkommer. Men så länge det gäller arbetet inom en tämligen begränsad organisation som EFTA måste man realistiskt ta hänsyn till de speciella världsmarknadsförhållanden som råder för jordbruksprodukter.

Därför skulle jag herr president, vilja göra den reflexionen att principuttalandet om att jordbruks- och fiskeprodukter inte skall lämnas utanför samarbetet i EFTA är värdefullt både ur dansk synvinkel och, som jag ser det, ur allmän nordisk synvinkel. Det sätter kanske ingen gräns mellan i går och i dag, men det är någonting som går utöver vad vi här i Nordiska rådet har uppnått som grundval för det handelspolitiska arbetet hittills.

Møller, Danmark: Også jeg værdsætter den bemærkning, der står i rekommandationen, i høj grad, men det er kun en rekommandation, og vejen fra rekommandation til handling er lang. Når jeg tager ordet, er det kun for at replicere til hr Ohlin. Hvis hr Ohlin er bange for dumping, men vil være med til at forhandle om frihandel, hvis han har sikkerhed for dumping, tror jeg, at Danmark vil være fuldt tilfreds. Vi vil gerne give ham enhver garanti for, at i hvert fald Danmark ikke laver dumping inden for et fælles nordisk levnedsmiddelmarked. Vi kan sikkert let blive enige om effektive dumpingforanstaltninger med ligestilling og lige vilkår for alle lande.

Mötet avslutades kl. 13.00.

Protokoll

5:e mötet (2:a avd.)

Torsdagen den 21 februari 1963 kl. 15.00

Presidenter: Hønsvald (1—2, 4—18), Fagerholm (3)

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

1—2

Ekonomiska utskottets förslag nr 18 och nr 19 (fortsatt behandling)

Bondevik, Norge: For berre nokre få dagar sidan under generaldebatten i Nordisk Råd gav eg uttrykk for dei synsmåtar som eg har, når det gjeld det nordiske, europeiske og internasjonale samarbeidet i den situasjon som verda no står i. Eg vil ikkje i dag ta opp att noko av dette eller supplera desse synsmåtane, men berre koma med nokre merknader til det som har hendt etterpå, det vil seia ministermøtet i Genève.

Same kva ein måtte meina når det gjeld europeiske og internasjonale problem, så har vel alle den same otten som statsråd Gundersen gav uttrykk for i dag, når det gjeld framtida og løysinga av dei problema, som enno synest vera vanskelege. Det som me i dag har fått høyra frå dei ministrane som har vore med i dette arbeidet, og det me har kunna lesa oss til gjennom avisene, gjev ikkje så svært mange haldepunkt, fordi me må enno ei tid framover leva i uvissa når det gjeld mellom anna vår framtid. Ministrane kunne sjølv sagt ikkje leggja fram så mykje nytt og konkret i denne situasjon, men eg synest, at dei planane som vart skis-

serte og som ministrane vart samde om i Genève, er særns interessante og kan, dersom løysinga vert god, få mykje å seia for alle dei nordiske landa. Me fekk særleg lagt oss på hjarta den ting at EFTA, som alle no synest å vilja byggja på i denne situasjonen, er inga fullgod løysing. Me vil framleis i Europa ha to blokker, som er ulike i sin idé, men som i grunnen står i same situasjon, fordi båe etter mitt skjøn må vera like interesserte i eit intimt samarbeid og prøva å finna fram til ei løysing, som tener eit stort område.

EFTA har i desse åra lege i dvale — det var om lag slik statsråd Gundersen uttrykte det — og stort sett er det berre avtrappinga av tollsatsane som har vore i gang. Og akkurat her er me inne på eit kjernepunkt som krev ein viss kommentar frå mi side.

Eg har sagt det før at dei nordiske landa har i denne situasjon altfor ein-sidig teke sikte på at tingingane med EEC skulle lukkast og føra fram til eit godt resultat, og i denne situasjonen har ein såleis gløymt å gjera EFTA-fronten effektiv med tanke på at den situasjonen kunne koma at ein var nøydd til å ha ein voll å rykkja attende til om tingingane ikkje skulle få det utfallet som ein gjerne ynskte. Og det er vel dette som no er grunnen til at ein må ha ei viss tid til oppsummering av situasjonen til orientering for oss sjølve, og for å summa oss, når me skal fin-

na fram til løysingar slik som problema ligg til rette i dag.

Eg meiner at på dette området hadde det vore mogleg, og det hadde vore klokt om ein hadde køyrt noko meir parallelt enn tilfellet har vore. Me har i alle tilfelle tapt verdfull tid som me no må prøva å ta att mest mogleg, men som me på ingen som helst måte greier å henta inn att fullt ut.

Det er lett å forstå den stoda som Storbritannia har teke i dag, når det vil vera reservvert og ikkje ta noko initiativ. Eg trur det er ein klok framgangsmåte. For ein må ikkje risikera ein gong til at ein køyrer seg i den grad fast som tilfellet har vore. Det ville berre gjera nye tiltak vanskelegare enn dei som me alt har hatt.

Målet for vårt arbeid må vera, som statsråd Gundersen sa, ein sameint europeisk marknad, og denne marknaden må vera open utetter. Det er eit vakkert og sympatisk mål, som eg er samd i. Eg går ut frå at denne målsettinga ikkje peiker på ei einseitig eller absolutt løysingsform, og at det ikkje er slått fast noko om korleis denne større marknaden skal verta tømra saman. Framtida får vise kva vegar som er opne for å koma fram til det beste resultatet.

Under desse føresetnader ser eg med von fram til det som vil henda i den næraste framtida, og eg vil uttala den von at det aksjonsprogrammet som ministrane i dag har skissert for oss vil lukkast i høg grad. Særleg er eg glad for at ein vil arbeida på to frontar, både den multilaterale og den bilaterale, for eg trur at akkurat i den siste ligg det ein framgangsmåte for dei nordiske landa, som på så mange måtar har ulike økonomiske interesser. Og det må og bør vera ei framtidsoppgåve for alle dei nordiske landa å gjera vegen så lett for kvarandre som mogleg også i det internasjonale samarbeidet når ein kjem til det som vert kalla Kennedy-runden. Resultatet derifrå vil ha den aller største verknad for dei nordiske landa, men ikkje akkurat i same sektor, og då gjeld det om at me ikkje på nokon måte motarbeider kvarandre, men at me stør kvarandre i dei ulike situasjonar,

så vil den eine kanskje vinna på ett felt, og den andre vinna på eit anna felt.

Sundin, Sverige: Bryssel-förhandlingarnas sammanbrott skulle, sett ur historiska perspektiv, kunna ge anledning till vissa jämförelser. Även om detta skulle vara frestande, herr president, så är jag medveten om att det på intet sätt skulle kunna tjäna dagens debatt. Efter den, som jag ser det, berikande redogörelse som givits av de nordiska ländernas samlingsministrar skulle det väl vara överflödigt att vid det här tillfället alls ta till orda — detta är jag tillsammans med rådets övriga medlemmar fullständigt övertygad om.

Att jag trots detta tar till orda beror uteslutande på det inlägg, som herr Poul Møller har gjort i dagens debatt. Herr Møllers anförande skiljer sig inte bara till graden, utan även till arten från den danske utrikesministerns inlägg i debatten. Även om det från EFTA-mötet i Genève inte finns några konkreta beslut, så har väl ändå lämnade deklarasjoner givit bevis på en uppriktig vilja att i samarbetets tecken lösa de här problemen, inte bara i fråga om industriprodukterna utan även i fråga om de problem som hör samman med jordbruket och fisket.

De bilaterala förhandlingar, som förmodas komma att ske med hänsynstagande till respektive länders egna problem, hälsar jag med den allra största tillfredsställelse. Jag vill upprepa vad jag sade under generaldebatten, att jag tror att det vore olyckligt om man skulle ge sig på att finna en lösning av jordbrukets och fiskets problem efter något slags imitation av EEC-mönstret.

Utöver detta vill jag understryka vad statsminister Erlander här har framhållit om Danmarks möjligheter i fråga om att komplettera den förlorade EEC-marknaden i de nordiska länderna; detta har ju även understrukits av handelsminister Lange. Jag vill betona den svenska livsmedelsproduktionens betydelse ur beredskaps- och försvarssynpunkt. Man kan inte handskas hur som helst med de frågorna, om man ser dem i dess verkliga sammanhang. Herr Møl-

lers jämförelse när det gäller ofredstid med andra nödvändighetsvaror ter sig, som jag ser saken, på intet sätt relevant.

Det bör också sägas ifrån, för att förståelsen hos danskarna om möjligt skall bli större för det svenska jordbrukets problem, att trots fördubblingen av produktiviteten sedan andra världskriget har produktionsvolymen inte ökat. Den under de senaste åren hastigt minskade arealen av brukad åkerjord bevisar i övrigt, att vare sig jordbrukspolitiken eller produktionsvolymen expanderar. Utvecklingen synes alltså, på gott eller ont, vara den motsatta.

Härmed sammanhängande problem bör vare sig ur svensk eller nordisk synpunkt underskattas. Enligt min mening är det i detta sammanhang riktigt, att våra länders synpunkter tillgodoses inom EFTA-solidaritetens ram.

Med Brysselsammanbrottet som bakgrund och med det tomrum och den villrådighet, som därefter präglade diskussionen, inger den optimism, som präglar samarbetsministrarnas redogörelse, en viss tillfredsställelse.

Utlåtandet från det ekonomiska utskottet har ju inga som helst preciserade ställningstaganden, och något sådant vore väl i och för sig omöjligt i dagens läge. Utlåtandet består ändå av en bekännelse till nordisk samhörighet, och detta tillsammans med statsrådets deklarerade samarbetsanda bör prägla framtiden — om inte med alltför långt gående optimism, så ändå med förhoppningar.

Med detta, herr president, ber jag att få yrka bifall till ekonomiska utskottets utlåtande.

Moe, Norge: Jeg vil gjerne uttrykke min glede over at det økonomiske utvalg er blitt enig om en uttalelse og en rekommendasjon. Jeg må si at for mitt vedkommende forstår jeg denne rekommendasjon slik at den forplikter de nordiske land til å holde sammen og støtte hverandre i den utstrekning det er forutsetninger for det, og i den utstrekning det er mulig. I hvert land er det jo, som det også sies i rekommendasjonen,

visse konkrete interesser, og både EFTA-opplegget og vårt eget opplegg framhever jo at det må tas hensyn til de spesielle vansker som landet måtte ha. Det vil si at man er inne på den samme tankegang som gjorde seg så sterkt gjeldende når det gjaldt EEC, nemlig at det må være rom for visse særordninger og så innenfor rammen av EFTA.

Det jeg her har sagt, gjelder især det to-sidige forhold, gjelder de bilaterale forhandlinger. Men man må være oppmerksom på at spørsmålet må ikke ses bare på to-sidig grunnlag. Det må ses også i en videre internasjonal sammenheng, og i dette tilfelle særlig da i EFTAsammenheng. Her må de nordiske land støtte hverandre, eller som handelsminister Lange sa, vise sammenholdning utad. Selv om Norge og Sverige ikke kan løse Danmarks vansker med jordbruks-eksporten, så kan jo ikke det på noen måte hindre oss i internasjonalt å framheve betydningen av at Danmarks problemer blir løst, på samme måte som de andre nordiske land må vise forståelse for f. eks. Norges vansker med hensyn til tollreduksjonen, eller iallfall tempoet i tollavtrappingen, og med hensyn til våre interesser, når det gjelder fiskerivarenes status.

Jeg er enig i at EFTA-samarbeidet må utvides og må styrkes, og jeg vil gjerne få lov til å understreke meget sterkt det som handelsminister Gundersen sa, om betydningen av EFTA som kapitalmarked, eller retttere sagt at EFTA også tar seg av spørsmålet om kapitaltilgang. Det er jo kanskje nettopp på dette område at Norge — som er et kapitalfattig land og alltid har vært et kapitalimporterende land — iallfall har lidd et stort tap av muligheter ved det bruddet som fant sted i Brussel.

Imidlertid tror jeg vi skal holde oss klart for øye at å styrke EFTA er ikke nok. Vi må stadig ha for øye det videre europeiske samarbeid; vi må ikke glemme at det gjelder å få til en ordning som omfatter både EEC-landene og EFTA-landene. Jeg skulle si at den situasjon som vi har hatt etter bruddet, og den situasjon som i høy grad har vært vårt tema her på Nordisk Råd's møte, under-

streker jo dette med ganske stort ettertrykk.

Danmarks ytterst vanskelige situasjon — den situasjon det er kommet i i dag — skyldes bruddet i Brussel. På den annen side har vi jo også fått høre at Norges tradisjonelle eksportnæringer ikke blir noe synderlig hjulpet eller styrket ved tollavtrappingen innen EFTA.

Jeg har her tatt to eksempler på vanskeligheter. Men både Danmarks — som jo i og for seg er langt større enn Norge — og Norges kan bare overvinnes ved et videre europeisk samarbeid. Og jeg er meget glad for at det sies i EFTA-kommunikéet, etter at det er sagt en del om bruddet:

Ministrene merket seg dette, og beklaget det tilbakeslag som dette betyr i arbeidet for å oppnå økonomisk integrering i Europa.

Og så kommer det:

De bekreftet sitt mål, slik det er fastslått i forordet til Stockholms-konvensjonen, om å arbeide sammen for å fremme opprettelsen av et stort, forenet europeisk marked som skulle være utadvent mot resten av verden.

Dette er det som står i EFTA-kommunikéet. Jeg skulle gjerne ha sett, at det stod noe lignende i vår egen uttalelse og rekommandasjonen, men det skal jeg ikke insistere på. Jeg er som sagt glad for at det understrekes i EFTA-kommunikéet.

Situasjonen i dag ligger slik an at man kan ikke gjenoppta forhandlingene så snart som man kanskje hadde håpet, men jeg tror det er ganske viktig at vi holder oss for øye at vi må ikke være så opptatt av å styrke og utvide EFTA, at vi glemmer at formålet med denne styrking og denne utvidelse dog er det å nå fram til en økonomisk samling av hele Europa.

Jeg er fullt ut enig i de betingelser som er stilt fra britisk hold, og som, så vidt jeg forstår, EFTA-landene har gitt sin tilslutning. Man kan ikke på ny, uten vesentlige skadevirkninger, oppleve et nytt sammenbrudd i forhandlingene. Men om disse betingelser til en viss grad kanskje forhindrer en i å ta noe

initiativ, så kan jo ikke det avholde en fra å arbeide for den ordningen mellom EFTA og EEC som må komme.

Jeg tror — det vil jeg da slutte med — at denne krisen har lært oss noe ganske vesentlig. Handelsminister Lange sa at EFTA-samarbeidet hadde kanskje vært mer preget av hendinger utenfor EFTA-området enn av hendinger innenfor. Jeg skulle si at det er kanskje i enda høyere grad tilfellet med det nordiske samarbeidet. Vi har sett det tydelig demonstrert i disse dagene og i den tiden som er gått etter bruddet i Brussel. Det er jo enkelte som har gått så langt at de endog har uttalt frykt for at bruddet og den utvikling som bruddet har satt i gang, kunne splitte Norden økonomisk, og dele Norden i to markedsområder. Jeg tror ikke dette vil skje, men om det skulle ha skjedd, så skyldes ikke det på noen måte en indre utvikling i de nordiske land, men begivenhetene ute i Europa. Dette tror jeg viser at det nordiske samarbeid — og det gjelder da i særlig grad det nordiske økonomiske samarbeidet — kan bare blomstre og utvikle seg når de respektive nordiske lands relasjoner til Europa er ordnet. Det nordiske samarbeid kan med andre ord bare blomstre innenfor rammen av et videre europeisk eller internasjonalt samarbeid. Og når alt kommer til alt, så står vel også det europeiske samarbeid på mange måter i samme situasjon. Det kan heller ikke betraktes isolert, men må ses i relasjon til internasjonalt handelspolitisk samarbeid, det må være utadvent. Derfor må vi tillegge den såkalte Kennedy-runden i GATT, om tollnedsettelse, stor betydning, selv om det kanskje ikke er håp om at vi skal kunne gjøre så store skritt framover.

Jeg har snakket meget om de nordiske lands forhold til Europa, men jeg tror at den lærdom som vi kan trekke av krisen og det som er skjedd, er at også de nordiske land i sitt samarbeid er avhengige av forholdet til Europa, og at det derfor er en felles nordisk interesse at vi finner en varig løsning på den krisen som er oppstått i det europeiske økonomiske samarbeid.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident! Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke for de beretninger, vi har hørt fra ministrene i dag. Jeg finder det betydningsfuldt, at vi har kunnet nå at få disse beretninger og drøfte dem, inden Nordisk Råd skilles, og jeg finder det betydningsfuldt, at vi har kunnet lægge disse beretninger, og hvad der ellers er os bekendt fra forhandlingerne i Genève til grund for den orientering, Nordisk Råd kan give for den kommende tids kurs for de nordiske lande.

Jeg forstår, at EFTA-mødet i Genève selvsagt ikke har kunnet føre drøftelserne af situationen og de af denne krævede forholdsregler til ende eller har kunnet træffe konkrete beslutninger, men alligevel ser det for mig ud, som om de foreløbige resultater ikke lever dårligt. Beretningerne kan naturligvis opfattes forskelligt, og det er ganske tydeligt efter den debat, vi har haft her, at der er yderst stor forskel på de forhåbninger, vi gør os, og de perspektiver, der regnes med. Ingen er naturligvis i tvivl om, hvilke forhåbninger jeg gør mig, og hvilke perspektiver jeg regner med. Men uanset dette giver beretningerne, vi har hørt, det glædelige indtryk, at man ikke i EFTA vil se passivt til eller vente passivt på at modtage en fornyet indbydelse fra det europæiske fællesmarkeds organer, men derimod gå i gang med den udvikling og udbygning af EFTA-samarbejdet, som har hvilet, medens man troede, at man kun havde et kortvarigt ophold som supplikanter i forværelset til Det europæiske økonomiske Fællesskab.

Jeg har endvidere det indtryk, at de nordiske lande stort set er enige om, at alle har muligheder for under denne udvikling i EFTA at varetage såvel hver sin som de fælles interesser, og at alvorlige kontroversielle spørgsmål ikke foreligger i denne situation. Jeg kan derfor stemme for den foreslåede rekommandation, ligesom jeg vil sige, at jeg er enig i de bemærkninger, hvormed udvalget har motiveret den.

Jeg vil for yderligere at klargøre min opfattelse af situationen og for at klargøre det indtryk, jeg har fået, tillade mig at citere ganske kort fra det danske dag-

blad Politikens referat af det forslag eller den skitse til plan, Danmarks udenrigsminister, hr. Per Hækkerup, har fremlagt i Genève, hvori det bl. a. i punkt 4 siges:

»Medlemslandenes handelspolitik skal koordineres på 3 måder, dels ved en fælles optræden under de forestående toldforhandlinger i GATT («Kennedy-runden»), dels med skabelsen af et fælles værn imod dumping eller subsidiært eksport fra tredje-lande, dels med en fællesoptræden, dersom et medlemslands eksport skades alvorligt gennem Fællesmarkedets gradvise virkeliggørelse. En sådan fælles aktion skal træde i kraft, lige meget om skaden stammer fra opbygningen af Fællesmarkedets ydre toldtarif eller fra virkeliggørelsen af Fællesmarkedets landbrugsordninger, den så kaldte Mansholt-plan.»

Jeg tillader mig at erindre om mine udtalelser her i Nordisk Råds første møde, hvor jeg under generaldebatten bl. a. gjorde opmærksom på, at på grund af vore landes særlige økonomi er vor import større end eksporten, og denne omstændighed vil — i en situation, hvor verdensmarkedet i overvejende grad er købers marked — give os gode muligheder for såvel enkeltvis som navnlig ved fælles hjælp at sikre os gode afsætningsmuligheder på rimelige vilkår for vore hovedsageligste eksportprodukter. Jeg gjorde i fortsættelsen opmærksom på, at de nordiske lande i fællesskab er Storbritanniens næststørste eksportmarked og fællesmarkedets største eksportmarked og Vesttysklands decideret største eksportmarked, og at denne kendsgerning vil der sikkert kunne opnås hensyntagen til, når vi tilrettelægger vor handelspolitik, om hvilken jeg sagde følgende:

»Jeg tror, disse kendsgerninger må sige enhver, at vore lande også vil kunne finde afsætning for deres eksportvarer i de lande eller de markedsområder, hvor vi er så gode kunde. Det er vel selvsagt, at om vi samordner vore bestræbelser, da vil Norden som helhed og desuden hvert enkelt land have en fordel af det, og en sådan samordning behøver — det må måske siges — aldeles ikke

at have form af fællesnordiske handelsaftaler eller lignende, men af gensidig støtte og koordinering af bestræbelserne for størst mulig frihed og rimelighed i vareudvekslingen mellem Norden og den øvrige verden.»

Det forekommer mig, at det, jeg her har tilladt mig at citere af min tale fra lørdag den 16. februar, ligger fuldt på linje med den skitse til en plan, hr. udenrigsminister Per Hækkerup har fremlagt i Genève, idet det naturligvis må tilføjes, at det, jeg i særdeleshed taler for, er, at de nordiske lande skal koordinere deres handelspolitik og støtte hinanden i bestræbelserne for at skaffe gunstigst mulige vilkår for Nordens udenrigshandel som helhed og for vore enkelte nordiske landes udenrigshandel i særdeleshed.

Jeg tillader mig med henvisning til en norsk avis, Dagbladet, ligeledes fra mandag den 18. februar, at bemærke, at her ser jeg en beretning fra åbningen af den internationale Frankfurtermesse, hvilken skal have fundet sted søndag den 17. februar. Ifølge Dagbladet skal minister Erhard ved denne lejlighed have holdt en tale, hvor han gør opmærksom på, at Tysklands samhandel med EFTA-landene gav et overskud på 5,7 milliarder D-mark i 1961, og han skal have tilføjet, at det var i det hele taget bare eksporten til EFTA-landene, som gav overskud i tysk handelsbalance. Den slags kendsgerninger bør man ikke glemme. Jeg er taknemlig for, at minister Erhard har gjort opmærksom på dette. Det forekommer mig ganske klart, at om EFTA-landene i almindelighed og de nordiske lande i særdeleshed søger at samordne deres udenrigshandelsbestræbelser, så vil de kunne opnå betydelige resultater. Jeg ser ingenlunde bort fra nødvendigheden og rimeligheden af at udvide liberaliseringen eller frihandelen for varer inden for EFTA og gerne også i verdensmålestok til også at omfatte landbrugsvarer og fiskeriprodukter, men jeg tror på den anden side ikke, at dette er det mest nærliggende i denne situation. Jeg tror, som jeg har givet udtryk for, ikke, at Danmark og Danmarks landbrugseksport og dermed en væsentlig del af Danmarks økonomi kan eller skal søge

sin redning i, at Norge og Sverige køber vore landbrugsprodukter og fortærer dem. Jeg er naturligvis glad for, at hr. Poul Møller så kraftigt har illustreret, at uanset om der måske skal være nyvalg til folketinget i Danmark, falder det naturligvis ikke nogen taler ind her at tale med henblik på, at vælgerne kan skønne noget sådant af, hvad der bliver sagt, eller ved at høre tonefaldet. Men jeg må altså sige, at hovedvægten bør i denne situation lægges på at styrke vore landes udenrigshandel. Vi må hjælpe hinanden, hvor det kan lade sig gøre, og jeg håber, dette kan ske. Jeg er samtidig af den opfattelse, at gør vi det, da vil det blive indledningen til et mere intimt økonomisk samarbejde på andre områder, og det vil derefter åbne perspektiver, det vil give os et virkeligt håb om et udvidet nordisk samarbejde på alle områder.

Lyng, Norge: Jeg har med stor interesse fulgt de tidligere innlegg i debatten, og da ikke minst det siste innlegg som ble holdt av herr Aksel Larsen. Jeg kan stort sett si meg enig i det vesentlige av de betraktninger, som er kommet frem, selv fra herr Larsen — dog tar jeg en reservasjon for den litt mer private visitt han avla hos en av sine landsmenn på slutten av sitt innlegg. Når situasjonen er den at det later til å råde en såpass almen enighet, skulle jeg tro at det er all mulig oppfordring til nå å korte ned innleggene i denne debatten. Jeg skal da for mitt vedkommende innskrenke meg til å understreke enkelte mer generelle konklusjoner og å antyde enkelte mer praktiske perspektiver for det arbeid som ligger foran oss.

Jeg vil da gjerne si at jeg synes det var meget interessante redegjørelser, som ble gitt av de statsråder som er kommet fra EFTA-møtet. Sett i sammenheng synes jeg at disse redegjørelser gav en klar og forståelig kartlegning av problemstillingene. De gav et godt grunnlag for en meningsutveksling om dette. Jeg vil også gjerne si at det aksjonsprogram som ble lagt på EFTA-møtet, viser at man er kommet noe lenger i avklaringsprosessen enn kanskje mange av oss hadde våget å håpe foran dette møte.

Men jeg vil allikevel be om ikke å bli misforstått, når jeg sier at de redegjørelser vi har fått, har egentlig ikke gitt oss noe nytt grunnlag for noen generell omvurdering av situasjonen i forhold til den vurdering som gjennomgående kom til syne under den debatt vi hadde allerede de første dager av rådsmøtet.

Jeg skal derfor på samme måte som herr Bondevik ikke rekapitulere noen av mine synsmåter fra denne debatt. Jeg vil bare gjenta at det vel allerede under den debatt ble gitt klart uttrykk for at linjen fremover nå må være en aktivisering av EFTA — ikke som en målsetting i seg selv, ikke som en kamporganisasjon overfor EEC, men som et koordinerende instrument for utbygging av et bredere europeisk samarbeid. Vi understreket også fra mange hold at innen denne ramme av EFTA-møtet måtte der skje en koordinering av de nordiske lands innsats, kanskje ikke fordi vi kan gjøre oss noe absolutt håp om at våre endelige europeiske relasjoner skal bli de samme, men fordi vi så åpenbart mens dette arbeid og denne avklaring pågår, kan være hverandre til gjensidig støtte.

Det som da ligger foran oss i ukene og månedene som kommer, blir det mer praktiske arbeid. På norsk side får vi selvsagt, som handelsminister Gundersen understreket, problemer og vanskeligheter i forbindelse med den tollnedtrapping, som forutsettes avsluttet allerede i 1966. Før vi tar standpunkt til den, må det innhentes uttalelser fra våre næringer, og vårt Storting må ta stilling til spørsmålet. Det samme gjelder for de mulige andre praktiske tiltak som det har vært pekt på i EFTA's aksjonsprogram.

Det er enkelte av de tidligere debattanter som har benyttet seg av historier og lignelser for å illustrere sine synsmåter. Jeg ber om ikke å bli misforstått når jeg prøver å gjøre det samme. Jeg skal ikke som herr Ohlin befatte meg med dyrenes konge, Løven, men en noe mer beskjeden dyreart. Det var en mann, som fulgte seg ensom og som ønsket selskap i sin ensomhet. Det kan man jo skaffe seg på mange sett og vis. Denne

mann gjorde det ved å kjøpe seg en papegøye. Han kjøpte et eksemplar, som fra selgerens side ble garantert å være et praktiskeksemplar. Han fikk til og med skriftlig garanti. Så tok han papegøyen med seg hjem og hadde den noen uker, og det viste seg at papegøyen ikke sa et ord. Det var heller ikke mulig å lære den å si et ord. Han brakte den tilbake til selgeren og klaget. Ja, sa selgeren, jeg må innrømme at noen taler har den aldri vært. — Men hva er den da garantert å være? — Jo, den er garantert å være en særlig skarp tenker og en tålmodig tilhører.

Det har i dette Nordisk Råds møte vært sagt meget godt om de problemer vi står foran. Det har vært sagt meget som har bidradd til å klarlegge problemene. Men like sikkert er det at det som her blir avgjørende, det er det mer praktiske daglige arbeid som vi nå har foran oss. Det er sikkert et arbeid som kan kreve både tenkning og stor tålmodighet. Men hvis vi fører dette frem i samarbeid fra dag til dag, tror jeg at hvert av våre nordiske land skulle ha muligheter for å være med på å yte sitt bidrag til det som må være vårt endelige mål: et samarbeidende og mer samarbeidet Europa.

Rihtniemi, Finland: Under söndagens diskussion berörde man redan handelspolitiska frågor. Härvid konstaterade man i flera inlägg, att det ekonomiska samarbetet i Norden inte kan betraktas som ett alternativ till ett europeiskt samarbete. Vidare konstaterade man, att en konsolidering av EFTA i detta nu utgör den enda möjligheten. På basen av de utlåtanden, som givits efter EFTA:s ministermöte, är det redan lättare att skissera den kommande utvecklingen. Det mest betydelsefulla är naturligtvis planen på de påskyndade tullsänkningarna. För varje lands vidkommande har man sålunda en relativ möjlighet att beräkna de verkningar dess sänkningar kan ha på deras nationalekonomi. På finskt håll har man ansett, att strävandena till en fri världshandel är av stor vikt. Vi önskar också deltaga vid förverkligandet av dessa planer. Avtalet

mellan Finland och EFTA kan betraktas som ett resultat av den forståelse, som de övriga EFTA-länderna visat oss. Det var nödvändigt att bevaka vår exportindustris intressen och konkurrensförmåga. Man beräknade, att tullarna skulle kunna avskaffas helt först 1970 för att ge även hemmamarknadsindustrin tillräcklig tid att anpassa sig till den nya konkurrenssituationen. Av stor betydelse för vissa känsliga hemmamarknadsindustrier är den i avtalet godkända »långsammare tidtabellen», enligt vilken dessa industriprodukter varit föremål för en 20 %:s tullsänkning. Följande tullsänkning för dessa kommer att ske år 1965 sålunda, att tullsänkingsprogrammet för dessas vidkommande förverkligas år 1970. — På övriga industriområden föreligger redan, såsom utrikesminister Merikoski här redan framhöll, en 40 %:s tullsänkning och i enlighet med regeringens proposition till riksdagen står vi i beråd att den 30 april detta år ytterligare sänka tullarna för vissa industriprodukter med 10 %.

På finskt håll måste man grundligt undersöka formen för det nya tullsänkingsprogrammet. Det är viktigt, att det samma för Finlands del följer de principer, som godkänts i avtalet mellan EFTA och Finland, och att man bereder hemmamarknadsindustrin tillräcklig tid för ifrågavarande övergång.

Leirfall, Norge: En viss rådvillhet synes jeg har preget både handelsministrenes redegjørelser og debatten her i dag og ført til at det mest er blitt talt i generelle vendinger uten å komme nærmere inn på de konkrete spørsmål. Og det er jo nokså naturlig, vi har stolt for meget på at det ville bli en ordning med England og ikke tenkt på andre alternativer. Det er på sett og vis en farlig situasjon, omtrent som å skulle bygge et nytt hus i en fart og arkitekten har fått for kort tid på tegningen. Hvis man skynder seg for meget, risikerer man at man bygger feil på mange måter.

I handelsministrenes redegjørelser har jeg med glede notert meg at viljen til å stå solidarisk i EFTA er til stede,

og jeg tror nok at vi ikke lenger kan betrakte EFTA nærmest som en forhandlingsinstitusjon, vi må regne med EFTA som en ordning på lengre sikt. Men jeg er naturligvis enig i at EFTA i seg selv ikke er nok — vi må samarbeide utad, og i den forbindelse må vel også spørsmålet om en nærmere tilknytning mellom EFTA og samveldelandene drøftes. Ellers vil jeg i likhet med herr Lyng gi min tilslutning til det syn herr Aksel Larsen hadde på vår stilling som handelspartnere med Fellesmarkedet. Vi har en meget sterk stilling som kjøpere, og også for EEC er det nok tydelig at det store problem i de nærmeste år først og fremst er å få selge. Vårt store kjøpeoverskudd mener jeg vil kunne tvinge fram en tilfredsstillende ordning med EEC, selv om det ikke lykkes å få til en assosieringsordning.

Flere har talt om at vi etter hvert må få en sterkere integrering innen EFTA. Ja integrering — uttrykket kan jo bety meget, men det parti jeg representerer vil gjerne ha understreket, at en integrering som er en kopi av Roma-traktaten, det ønsker vi ikke. Det forbyr også seg selv på grunn av EFTA-landenes geografiske beliggenhet. Den politiske integrering som det arbeides med i EEC med felles finanspolitikk, skattepolitikk, kraftprispolitikk, jordbrukspolitikk, handelspolitikk, og det hele fjernstyrt av en veldig byråkratisk overbygging i Brussel, har for resten ennå ikke fått prøve seg i praksis. Vi vet hverken, om en utvikling i denne retning er nødvendig eller gjennomførlig, eller om det er det system som vil gi den største økonomiske vekst. Vi ser det slik at fjernelsen av tollhindringer i Europa er det viktigste mål, og at de enkelte land ellers får høve til å føre en nasjonal politikk i samsvar med sine naturgitte forutsetninger.

Når det gjelder fiskeriene, vil jeg bare understreke at for den del av fisket, som foregår innenfor 12 miles grensen er det ikke så enkelt at det her bare er et spørsmål om adgang for andre til å fiske på samme vilkår som oss selv. Problemet er først og fremst et spørsmål om beskatning, og det blir mer og mer

klart at det fiskekvantum som tas opp av de norske fiskere ligger i overkant av det fiskestammen tåler.

Nå i lunchpausen fikk jeg tak i et par ettermiddagsaviser med referat fra en pressekonferanse, som utenriksminister Hækkerup hadde holdt i formiddag, og det er der nevnt at Danmark venter vesentlige innrømmelser fra Norge til det danske jordbruk under de videre handelspolitiske forhandlinger. Hva dette »vesentlige» består i er det litt vanskelig å forstå ut fra referatet. Jeg vil gjerne gjøre det så klart som det overhodet er mulig overfor dem som gjør seg forhåpninger om at Norge skal kunne gi vesentlige bidrag til å løse det danske jordbruks problemer, at det er meget beskjedent hva Norge kan yte her. Jeg går ut fra at Danmark ikke venter at vi planmessig skal bygge *ned* vårt jordbruk for at Danmark skal kunne få rom til å øke *sin* produksjon. At markedet for landbruksprodukter i Vest-Europa i dag er meget anstrengt, er jo et faktum som også Danmark må erkjenne i *sin* landbrukspolitik. Jeg har fått opplyst at ca. en femtepart av Danmarks griser føres opp på importert kraftfôr, og det skulle vel her være plass for noen nedskjæring uten at det ville skade det danske jordbruk i noen vesentlig grad. Det er vel også grunn til å tro at en ganske stor del av disse 2 millioner svin finnes på større fleskefabrikker som har en meget løs tilknytning til det alminnelige danske jordbruk. Jeg vil også gjerne understreke at Norge har et meget sterkt produksjonsbegrensende element i sin landbrukspolitik gjennom avgiften på kraftfôr. Det er en av de verneforanstaltninger vi har. Gjennom denne avgiften gjør vi det meget vanskelig, for ikke å si umulig, å drive egg- og fleskeproduksjon på fabrikkmessig basis. Det ville være en tvilsom fordel for Danmark om Norge oppgav denne linje og dermed den beskyttelse av familiejordbruk, som vi nå har. Hva ville resultatet bli? Etter all sannsynlighet ville da det billige kraftfôr gi grunnlag for opprettelse av norske egg- og fleskefabrikker i våre mest sentrale distrikter, f. eks. på Jæren, og imøtekommelse av

danske krav på dette felt ville antagelig bety at Danmark i stedet for å skaffe seg en ny kunde, skaffet seg en ny konkurrent. Jeg vil gjerne gjøre oppmerksom på, at norsk jordbruk i dag produserer fleisk med mindre margin enn de danske bønder, så vil skal nok kunne følge med i konkurransen, hvis det som følge av at vi må oppgi vår nasjonale produksjonspolitik åpnes adgang til import av billig kraftfôr. På den annen side vil vi naturligvis gjøre hva vi kan for å hjelpe Danmark i den beskjedne målestokk det er mulig for oss. Dette år regner vi med et underskudd på fleisk på 2 000 tonn. Det er ikke meget sett med danske øyne, men i en slik situasjon vil vi jo stille oss imøtekommende overfor Danmark.

Herr Hækkerup har også så vidt jeg forstår, nevnt som en av de innrømmelser som kan komme på tale, at vi må lempe på våre veterinære bestemmelser. Takket være at vi har en streng veterinærlovgivning, er Norge sammen med Irland og Island de eneste land i Europa, som står på amerikansk friliste som gir adgang til å innføre ferskt kjøtt og fleisk til Amerika. Selv Danmark har ikke denne adgang. Takket være at Norge av de amerikanske myndigheter blir betraktet som et smittefritt område veterinært sett, er vi i ferd med å opparbeide en eksport til Amerika og til priser som ligger på linje med de priser danskene oppnår ved eksport av storfekjøtt til Vest-Tyskland. Dette er jo av de ting som kan være med i mindre målestokk å løse landbrukets overskuddsproblemer i EFTA-området. Men en lempning i veterinærbestemmelsene vil sannsynligvis føre til at vi blir strøket av frilisten og således ikke får avløp for vårt beskjedne overskudd på denne måten. I det hele tatt, terrenget er ikke så enkelt når det gjelder jordbrukspolitikken.

Backlund, Finland: Herr president! Den fråga vi nu diskuterar har satt sin prägel på hela denna session i Nordiska rådet därhän att man stundom frågat sig, såsom också gjordes från auktoritativt håll på söndagen, om man inte gått vilse och i stället för att deltaga i ett möte

med Nordiska rådet råkat hamna på ett möte med EFTA-rådet. Gränserna mellan de två har blivit en aning diffusa. Nordiska rådet är i alla fall inte någon underavdelning till EFTA-rådet, varför det vore skäl till en viss återhållsamhet ifråga om sammanblandningen, även om det naturligtvis inte går att helt och hållet hålla dessa organ isär, då det är många frågor där de bägge organisationerna griper in i varandra. Det sagda gäller även nu föreliggande förslag om samarbete vid underhandlingar och ekonomiskt samarbete. Förslagets ordalydelse har dock blivit så avrundad, att någon egentlig anmärkning inte kan göras mot detsamma. Det är dock självklart, att uttalandet för Finlands del endast kan godkännas med den reservation, som Finlands ställning som enbart associerad medlem av EFTA förutsätter. Vad jag skulle önska är, att man borde fästa särskild uppmärksamhet vid det sista avsnittet i hemställandet till regeringarna, där det sägs: »at videre støtte alle bestrebelser før å fremme verdenshandeln». Just detta är ju avsikten med det medlemsförslag, som framlades av fyra medlemmar av Finlands delegation, som jag representerar och i anledning av vilket jag på söndagen höll ett anförande här. De argument, som där framfördes till förmån för friare internationell handel behöver inte nu upprepas. De dagar som gått sedan talet hölls har bara tydligare inskärpt nödvändigheten av att komma bort från blockbildandet och blocktänkandet och i stället sträva till allt större frihet för den internationella handeln. Jag tror, att tiden arbetar för en sådan utveckling. Det som hänt på EEC- och EFTA-området på senaste tid har säkert bidragit till att tanken på en ökad handelsfrihet mognat på mer än ett håll. Därom vittnar inte minst den passus i EFTA-deklarationen, där det heter: »EFTA-länderna kommer att stödja alla praktiska förslag om en ökad världshandel och i kraft av sina syften stödja en liberalisering av den internationella handeln». Detta var ett glädjande och positivt uttalande, som man helt vill understöda. Det ligger också helt i linje

med tankegången i vårt medlemsförslag om stöd för inkallande av en världsomfattande ekonomisk konferens i FN-regi. Det har ju framgått här, att beslut fattats om inkallande av en sådan konferens i slutet av år 1963 eller i början av år 1964.

Den situation som vi nu befinner oss i gör det angeläget att få till stånd denna konferens så snart det bara praktiskt är möjligt. Man får väl också förutsätta, att de nordiska regeringarna i överensstämmelse med EFTA-deklarationen gör vad de kan för att påskynda sammankallandet av en sådan konferens och bidra till att den når positiva resultat, helst i den form, att det kunde bli en internationell handelsorganisation för samordning av världshandeln i alla länders intresse — icke för att gynna det ena eller andra landet eller gruppen av länder, utan till ömsesidig nytta och fördel för alla parter. Detta är sist och slutligen den enda sunda och framkomliga vägen för en tillfredsställande lösning av handels- och marknadsproblemen. Kan Nordiska rådet i någon mån bidra till och befordra en sådan utveckling, så kan rådet säkert senare blicka tillbaka på denna session som en viktig milstolpe på den väg, som leder till större ekonomisk trygghet för de nordiska folken. Den vägen leder också till fred och avspänning mellan folken.

Här har vidare — herr president — talats om att EFTA legat i dvala sedan det bildades, dels att EFTA utträttat en del, bl. a. att man på tre år nedskurit tullarna med 50 %, för Finlands del 40 % hittills och snart följande 10 %. Men man frågar sig vad det beror på att denna tullsänkning inte återverkat på prisbildningen i våra nordiska länder — åtminstone inte i Finland — på ett sätt som skulle motsvara de stora förväntningar bland folket och de förespeglingar, som gjordes i EFTA:s tillkomstske. Man frågar sig vem det är som har skördat vinningarna av tullsänkningarna. Detta är ett tema, som intresserar folken i de nordiska länderna och det kunde kanske anbefallas till studium i Nordiska rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag nr 18, punkt I—III, och utskottets förslag nr 19, punkt I.

Votering skedde beträffande utskottets förslag nr 19, punkt II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Hélén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: K. B. Andersen, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Helge Larsen, Harald Nielsen, Carl Petersen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

Fagerholm övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

3

Juridiska utskottets förslag nr 3 i anledning av medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radios juridiska ansvar (Sak A 20)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne at undersøge mulighederne for en i princippet ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar.

Hønsvald, Norge (utskottets talesman): Da jeg en gang i høst satte mitt navn under et medlemsforslag om å få undersøkt mulighetene for å få en ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar, gikk jeg ut fra at det ville være en forholdsvis enkel sak. Alle land har lovbestemmelser om pressens juridiske ansvar for alt som står i avisene, til og med for annonsene, og jeg gikk ut fra at lovbestemmelser for radio og televisjon kunne bygge på samme grunnlag.

Det viste seg imidlertid at det vi kan kalle presselovene er vidt forskjellige i de nordiske land. Hvis en eventuell lov for radioen skulle tilpasses presselovens bestemmelser, kunne den ikke ble ensartet uten at presselovene ble samordnet først, og det vil i tilfelle bli et langt lerret å bleke — hvis det i det hele tatt lar seg gjøre.

Det er den første vanskelighet vi støtter på, hvis vi vil ha en ensartet radiolov.

Det annet spørsmål som melder seg, er om det er nødvendig med en spesiell radiolov. De viktigste innvendinger i så måte er kommet fra det danske justisministerium. Det hevder at en ikke uten at særlige og vesentlige grunner taler for det, ved en særlig lovgivning bør avvike fra strafferettens og erstatningsrettens alminnelige ansvarsregler. Det danske justisministerium hevder videre, at det er meget begrensede muligheter for å tilveiebringe ensartede regler i de nordiske land om dette spørsmål.

Det danske radiatorådet er enig med justisministeriet i at det hittil ikke har vist seg et behov for en spesiell radiolov, idet den bestående ordning, som bygger på de alminnelige straffe- og erstatningsregler, må antas å dekke det behov for beskyttelse som borgerne har i relasjon til radioen.

En svensk utredning, som nå bearbejdes av Justisdepartementet med sikte på å legge fram et lovforslag, instituerer en juridisk ansvarlig programleder for hver sending, med visse unntagelser. Den ansvarlige programleder skal kunne dømmes til ansvar og erstatning for uriktige eller lovstridige meldinger, selv om han ikke på forhånd hadde kjennskap til inn-

holdet av sendingen — altså noenlunde samme bestemmelser som de der gjelder i den norske presseloven.

Så vidt jeg forstår er det svenske departement positivt innstillet til utredningens forslag. Men det danske justisministerium og radiorådet mener altså at slike lovbestemmelser ikke er nødvendige.

Den finske post- og telegrafstyrelse understøtter og tiltrer rekommendasjonen om en fellesnordisk lov. Det samme gjør Yleisradio og Finlands journalistforbund.

Det norske kirke- og undervisningsdepartement og Norsk Rikskringkasting kan tenke seg å gå inn for en lovgivning som presiserer hvem som har ansvaret for en utsending juridisk sett, og i hvilket omfang Kringkastingen som juridisk person er ansvarlig. Men Kringkastingen mener at saken bør stilles i bero, inntil det er brakt mer klarhet om likeartede regler for pressens juridiske ansvar og Kringkastingens juridiske ansvar.

Av andre uttalelser som foreligger, nevner jeg at Svea hovrätt anbefaler et nordisk lovsamarbeid på dette område. Det samme gjør Tidningarnas telegrambyrå, som dog ugjerne ser at et nordisk samarbeid skal hindre lovbehandlingen i Sverige.

Nordisk Råds juridiske nimannskomiteé anser en ensartet nordisk lovgivning på dette område i høy grad ønskelig, og henviser til at både radio og TV-sendinger i stigende utstrekning er felles for de nordiske land gjennom den såkalte Nordvisjon.

Jeg viser til innstillingen fra rådets juridiske utskott. Jeg er oppmerksom på at det hittil ikke har vært noe stort behov for lovregulering av radioens juridiske ansvar. Det er i virkeligheten en kompliment til dem som stiller med dette viktige massemedium. Men det hender også ytterst sjelden at pressen trekkes til juridisk ansvar. De fleste aviser blir det aldri, og vi har som kjent aviser som er over 100 år gamle, uten at de noen gang har vært i konflikt med loven for det de har skrevet.

Når en likevel har funnet grunn til å lage spesielle lover for pressens juri-

diske ansvar, er det ikke fordi de er så påtrengende nødvendige, men fordi enhver avis kan komme i skade for å offentliggjøre ting som kan virke ærekrenkende, eller på annen måte skadelig for enkeltpersoner eller institusjoner. Det samme kan hende både lydradioen og fjernsynet. Det er menneskelig å feile, og så sterkt som arbeidspresset er både i pressen og i radioen, vil det være urimelig å vente at uhell aldri vil forekomme. En kan naturligvis, som danskene, si at en kan falle tilbake på allerede eksisterende lovbestemmelser hvis det blir nødvendig å bruke loven mot radioen, men de lovbestemmelser som en da sikter til, er stort sett laget lenge før vi fikk radio og fjernsyn, og er ikke beregnet på de nye massemedia.

Så vidt jeg forstår, mener de fleste som har uttalt seg, at det er, eller kan bli behov for lovregler for radioens juridiske ansvar. Det tvilsomme punkt er om en slik lov kan bli ensartet i de nordiske land.

Det juridiske utvalg sier at det er mulig ved en preliminær undersøkelse forholdsvis raskt å konstatere om vi kan nå fram til en fellesnordisk lovgivning. Det behøver ikke å sinke vesentlig det pågående svenske lovgivningsarbeidet. Viser undersøkelsene at det bare på mindre vesentlige punkter vil kunne gjennomføres samme prinsipp i de respektive land, må en selvsagt renonsere på en nordisk lovgivning, og i stedet løse problemene på nasjonal basis.

Rekommendasjonen går ut på å undersøke mulighetene for en i prinsippet ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar. Utvalget var langt fra enstemmig til å begynne med, men i den form rekommendasjonen nå har, er den enstemmig, og jeg tillater meg å anbefale den.

Helén, Sverige: Herr president! Behovet av en særskild lagstiftning om radioens juridiska ansvar har i Sverige vuxit fram s. a. s. på lyssnar- och tittarsidan. Det har tagit sig uttryck i en motion i den svenska riksdagen som blev enhälligt bifallen och där man begärde den utredning som nu är avslutad och

som, i enlighet med vad herr Hønsvald meddelade, avses komma att lilla till grund för en ny svensk lag.

De nu aktiva företrädarna för ljudradio och television har inte varit angelägna om en särskild lagstiftning utan har menat att allmänhetens berättigade intressen väl täcks av redan existerande ansvars- och skadeståndsbestämmelser i allmän lag. Men de omständigheter som till sist blivit avgörande är den ökade snabbheten i själva produktionen av radio- och televisionsprogram, den ökade mängd av kontroversiella ämnen som trängt sig in i detta massmedium och själva den förändrade tekniken i olika sammanhang, som gjort att man på ett nytt sätt vågat sig på även mycket brännbara ämnen. Därför kan vi nog säga, att det från svensk sida finns starka skäl att inte vänta med den nu förberedda lagstiftningen.

Vad som också bidragit till att övertyga de tveksamma i Sverige har varit att man måst konstatera, att nu rådande förhållanden inom radio- och televisionsområdet på ett betänkligt sätt kommit i konflikt med den existerande tryckfrihetslagstiftningen på en särskild punkt. Jag tänker på de regler som tryggar anonymitetsskyddet för meddelare inte bara till en daglig tidning utan exempelvis till en nyhetsbyrå. Man har konstaterat, att medan tryckfrihetslagen ger ett fullständigt skydd åt meddelare till en nyhetsbyrå, i den mån hans meddelande tryckes i en tidning, så har precis samma meddelande, utsänt i radio, enligt hittills gällande bestämmelser inte gett ett sådant anonymitetsskydd. Detta har t. ex. för Sveriges Radio varit den avgörande punkten då man accepterat förslaget om en särslagstiftning.

De skäl som å andra sidan gjort att juridiska utskottets svenska ledamöter biträtt förslaget om en rekommendation för att undersöka möjligheterna av en i princip likartad nordisk lagstiftning, trots de omständigheter som talar för att gå snabbt fram i Sverige, har varit flera. Bl. a. av rent principiella skäl är vi angelägna om att så långt som möjligt ha likartade bestämmelser i Norden. En speciell omständighet har varit, att

programmen som en allt vanligare ingrediens har inslag producerade i de andra nordiska länderna — jag tänker inte bara på Nordvisionen utan också på det ökade samarbetet inom ljudradio. Slutligen skulle det ju i någon mån innebära en prickning av Sveriges Radio, om vi sade att det behövs en särskild lagstiftning endast i vårt land och att den är helt onödig i de andra länderna.

Jag vill liksom herr Hønsvald undersirya att vad vi till sist kunnat enas om i utskottet är en till tiden begränsad undersökning, där man i första hand söker bli på det klara med om några hinder föreligger för en i princip gemensam nordisk lagstiftning. Konstaterar man att sådana hinder existerar i den formen att de andra länderna är mera beroende av samband med en från svensk lag avvikande tryckfrihetslagstiftning, då måste man ju relativt snart kunna komma fram till att så är fallet, varefter något hinder inte längre skulle möta för den svenska regeringen att följa de avsikter som den svenske justitieministern har kungjort i utskottet, nämligen att efter en viss överarbetning framlägga förslag om en svensk lag beträffande radions juridiska ansvar.

Sedan utskottet kunnat enas om den föreslagna formuleringen, vill jag liksom herr Hønsvald tillstyrka rekommendationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Hélén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Gíslí Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-

Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: K. B. Andersen, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Helge Larsen, Harald Nielsen, Carl Petersen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

Presidenten övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

Val av kulturell niomannakommitté

Presidiet hade föreslagit tillsättande av en kulturell niomannakommitté med uppgift att förbereda rådets kulturella saker till rådets nästa ordinarie session.

De nationella delegationerna hade till medlemmar i kommittén föreslagit: från Danmark N. Chr. Christensen och Helge Larsen, från Finland Sven Högström och Paula Ruutu, från Island Gisli Jónsson, från Norge Trond Hegna och Per Borten, samt från Sverige Anselm Gillström och Hugo Osvald.

Håkon Johnsen, Norge: Spørsmålet om en kulturell nimannskomite har vært reist i rådets kulturutvalg gjennom flere sesjoner. Gang på gang har man foreslått dette i kulturutvalget, men hver gang har kulturutvalget sagt at det er ikke nødvendig med en slik kulturell nimannskomite, idet man hadde Nordisk Kulturkommisjon, som var fullt brukbar for arbeid mellom sesjonene. Rådet fikk beretningene fra Nordisk Kulturkommisjon, vi behandlet beretningene, vi støttet visse saker i beretningene, og rådet tok opp nye saker som man bad Kulturkommisjonen og regjeringene om å utrede.

Nå hevdes det altså at det er blitt en ny situasjon i og med omorganiseringen av Nordisk Kulturkommisjon, og da man

ikke fikk kulturutvalget til å gå inn for en kulturell nimannskomite, så nyttet man den generelle fullmakt som presidiet hadde, til å sette ned en kulturell nimannskomite, som har hatt ett møte, der de norske representanter sa fra at de ville ta opp hele spørsmålet om dette, når rådet hadde møte i Oslo. Som jeg sa, er det nå hevdet at det er blitt en ny situasjon i og med omorganiseringen av Nordisk Kulturkommisjon. Man sier at Nordisk Kulturkommisjon er regjeringenes organ, og derfor må vi ha en parlamentarisk nimannskomite. Men Nordisk Kulturkommisjon har alltid vært regjeringenes organ. Allikevel har den i like høy grad vært et arbeidsinstrument for Nordisk Råd, og etter det som er vedtatt i går, skal jo Kulturkommisjonen fortsette som tidligere. Den skal gi sine beretninger til rådet, og dermed gi rådet anledning til å ta opp og drøfte de saker som er reist av Kulturkommisjonen.

Etter min oppfatning vil det, om en følger dette forslaget om en kulturell nimannskomite, føre til en dobbeltbehandling av sakene og en økt papirflom, som ikke tjener noen interesse. Vi har hatt ett møte i denne nimannskomiteen, og jeg kan ta et eksempel på hvordan virksomheten vil arte seg: Før vi reiste til nimannskomiteens møte i Stockholm, fikk vi tilsendt Nordisk Kulturkommisjons beretning. Som vi bruker å gjøre i Norge, leste vi dokumentene før vi reiste på møtet, men da vi kom til Stockholm, brukte vi tre kvarter på å høre en finsk ekspert fortelle oss, hva det stod i de dokumentene vi hadde lest før vi reiste hjemmefra. Så kom vi hit til Nordisk Råd's møte i Oslo, der en svensk ekspert brukte den samme tiden til å fortelle oss det som den finske ekspert hadde fortalt oss i Stockholm noen uker i forveien, og som vi hadde lest, før vi reiste hjemmefra.

Det virker på meg som man skal ha flest mulig komitéer for å øke papirflommen i Nordisk Råd. La meg ta et eksempel: Forleden dag fant jeg i Stortingsbiblioteket denne bunken. Det er en utredning på svensk i to bind om Øresund-forbindelsen; det er en utred-

ning på dansk i to bind om Øresundforbindelsen, og det er en utredning — også på dansk — for å få den rette høyden på papirhaugen om Øresundforbindelsen, en utredning som kom ut i Nordisk utredningsserie. Og så snakker vi om felles nordisk bokmarked og om kjennskap til nabolandenes språk osv.! Bare man kan øke papirhaugen, tror man rådets betydning øker. Jeg tror det er en illusjon man bygger på der.

Jeg vil gjerne si at når jeg har gått så sterkt mot dette om en kulturell nimannskomiité, så er den egentlige grunnen at nå har rådets arbeid og virksomhet svulmet slik opp at alminnelige mennesker som er interessert i politikk, spør seg om mengden av eksperter, sekretærer, sakkyndige og departementsfunksjonærer står i forhold til arbeidets art og omfang og til resultatene.

Ved dette møte er det møtt opp 76 eksperter og sekretærer. Svenskene har 2 eksperter pr. valgt medlem av Nordisk Råd. Det har svulmet opp slik, at man uvilkårlig begynner å tenke på en bestemt sykdom som heter Elefantpsyke. I Norsk medisinsk ordbok, redigert av helsedirektør Karl Evang, står det om denne sykdommen: »Elephantiasis — sykkelig tilstand i huden og det underliggende bindvev med sterk øking av dette vev (lokal kjempevekst)». Det sier seg selv at mennesker med en slik sykdom er svært lite arbeidsdyktige. Etter min oppfatning viser Nordisk Råd tydelige symptomer på en slik sykdom.

Jeg vil imidlertid meget energisk protestere mot at dette mitt syn, som deles av mange andre, representerer en negativ innstilling til Nordisk Råd og til nordisk samarbeid. Det er det motsatte som er tilfelle. Det er fordi vi er interessert i Nordisk Råd, det er for at Nordisk Råd virkelig skal ha betydning, for at dets arbeid og virksomhet skal bli vurdert på en rettferdig måte, at vi vil at Nordisk Råd ikke skal svulme opp slik at det ikke står i noe forhold til arbeidet og resultatene.

Jeg vil minne om at Norge var det eneste land der det var strid om opprettelsen av Nordisk Råd for 11 år siden. Jeg tror at en fortsatt utvikling av

elefantpsyken vil bare gi argumenter til dem som er motstandere av Nordisk Råd og nordisk samarbeid. Vi er allerede på vei mot at det blir mindre interesse for det. Nå har Stortinget i 2 år på rad behandlet rapporten om Nordisk Råds virksomhet uten at det har vakt noen som helst interesse i Stortinget. Skal vi igjen vekke interesse for rådet, tror jeg vi må komme ned på et noenlunde normalt nivå når det gjelder virksomheten her.

Men jeg tror at det er ikke bare i Norge det er slik. Fra tid til annen leser vi i pressen at også i de andre nordiske land kommer disse meninger og oppfatninger til orde.

Jeg vil si at de krefter innen Nordisk Råd som på liv og død absolutt skal ha flere komitéer, mer papir, flere eksperter, skal være klar over at en dag kan det kanskje komme en reaksjon på dette. Vi har ikke skapt Nordisk Råd for apparatets skyld, men for det nordiske samarbeids skyld. Nå kan man selvfølgelig si at dette har vi bestemt oss for, vi vedtar bare å utvide det med en ny 9-mannskomiité, og dette vedtar vi på tross av et norsk mindretall. Jeg vil gjerne spørre: Er det klokt å gjøre det? Er det klokt å neglisjere den politiske kjensgjerning som det faktisk er, at mange har den oppfatning? Jeg tror at man skal tenke seg vel om før man trumfer gjennom en ny utvidelse av virksomheten i Nordisk Råd.

Det er derfor jeg har tillatt meg å foreslå for Nordisk Råd at

»Valg av kulturell nimannskomiité utsettes. Presidiet gis fullmakt til å innkalle kulturutvalget til møter mellom sesjonene, hvis sakenes antall og betydning gjør dette nødvendig.»

Utsetter man nå denne saken, har presidiet og sekretariatet tid til å tenke seg om og til å drøfte om det er nødvendig å la det svulme opp slik som det har gjort, og også tid til å drøfte det problemet som ble reist i generaldebatten, nemlig om å ha møte i rådet annet hvert år.

Presidenten: Presidenten finner grunn til å gjøre oppmerksom på at Nordisk

Råd bare er ansvarlig for det ene av de fem bind som herr Håkon Johnsen presenterte fra talerstolen. Jeg går ut fra, at de fire andre bind er gitt ut i statlig regi i Danmark og Sverige.

N. Chr. Christensen, Danmark: Jeg beklager meget, at hr. Håkon Johnsen har følt sig foranlediget til med hensyn til den kulturelle 9-mands komité at rejse en rent prinsipiell debat, hvori de rettes angreb på den udbygning, som Nordisk Råd har fået, dels ved at der kommer så mange ministre her, og dels ved at der kaldes eksperter til udvalgene. Jeg synes, det er forkert anbragt at ville sætte dette i relation til den kulturelle 9-mands komité. Jeg har den opfattelse — og jeg tror da, at det er den opfattelse, bortset fra de synspunkter, der nu er gjort gældende fra norsk side — som er fremherskende inden for denne 9-mands komité, nemlig at det er af overordentlig stor betydning, at disse spørgsmål førbehandles, inden de kommer til behandling her i Nordisk Råd.

Jeg forstår ikke rigtig, at man vil kaste et sådant odigt skær over de forhandlinger, der har været ført i udvalget. Jeg har den opfattelse — og jeg håber, at den deles langt ind i Nordisk Råd — at ikke mindst kulturspørgsmålene er af største betydning netop for dette råds arbejde, og jeg kan ikke se, at det skulle kunne forenkles det, at man i stedet for vil give præsidiets en ret til at indkalde hele udvalget og ikke den 9-mands komité, som man har på andre områder i Nordisk Råd. Jeg skal ikke forlænge debatten, men skal kun ganske enkelt sige, at jeg ikke synes, at vi på grundlag af denne sag skal rejse en stor prinsipiell debat her i Nordisk Råd. Hvis der er ting, der skal ændres — og det er muligt, må vi overlade til præsidiets at finde frem til en sådan ændring — og ikke slå ned på et enkelt område som i dette tilfælde.

Jeg anbefaler derfor, at vi ligesom på de andre felter inden for Nordisk Råd, hvor der er 9-mands komiteer, opretholder 9-mands komiteen for de kulturelle spørgsmåls førbehandling.

Fagerholm, Finland: Herr president! Skillnaden mellan det av Håkon Johnsen framställda förslaget och presidiets förslag är egentligen inte stor. Den elefantsjuka som Håkon Johnsen upptäckt här vill han öka med 4 man. Jag förstår inte meningen med ett sådant förslag. Om kulturutskottet skall samlas mellan sessionerna så innebär det alltså 4 man mer än niomannakommittéerna. I varje fall är våra erfarenheter av arbetet i niomannakommittéerna positiva och därför har presidiet ansett det vara synnerligen önskvärt att också de kulturella frågorna förberedes i en sådan kommitté. När vi nu på de andra områdena har niomannakommittéer så finns det ingen anledning att låta det vidsträckta kulturområdet vara utan en sådan kommitté. Nordiska kulturkommissionen har inte kunnat tillfredsställa detta behov på det sätt vi här har önskat. Dessutom är att observera att det kulturutskott som tillsättes vid sessionerna inte har något mandat i och med att sessionen avslutats. Det är ett utskott som arbetar endast under sessionen, i och med att sessionen är slut finns utskottet inte längre till. Det är samma sak med övriga utskott. En helt annan sak är om vi sedan kommer till den slutsatsen att niomannakommittéerna i allmänhet bör avskaffas och att utskotten ändrar karaktär och arbetar också mellan sessionerna och utarbetar färdiga utskottsutlåtanden. Men den frågan är alltför stor och vidlyftig för att tas upp till dryftning nu. Personligen har jag den uppfattningen att vi, nu efter att ha arbetat så många år, har orsak att grundligt överväga en förenkling av alltihop, en förkortning av råds-sessionen och en begränsning av deltagarlistorna. Jag vet att presidiet är införstått med att frågan om rådets arbetssätt och konstruktion nu är mogen att tas upp till allvarlig undersökning. Detta kommer att påbörjas redan denna vår vid ett presidiemöte. Men nu vid den här sessionen har vi att följa tidigare praxis och därför rekommenderar också jag tillsättandet av en kulturell niomannakommitté. Kanske vi redan vid nästa session har hunnit så långt att vi

kan ta opp till, som jag hoppas, fördomsfri behandling förslag om metoder för en effektivisering av rådets arbete. Det skall självfallet — jag hoppas att Håkan Johnson har samma åsikt — inte få leda till någon nedvärdering av Nordiska rådet eller ett försvagande av dess ställning, men ingenting är ju så bra att det inte kan bli bättre.

Hegna, Norge: Jeg er når det gjelder denne sak, i »tvende sind», og da pleier man ikke å tale særlig overbevisende, men jeg vil gjerne gjøre et par betraktninger til saken allikevel.

Jeg mener at de erfaringer som man har hatt med nimannskomiteer i rådets arbeid er gode. Personlig kjenner jeg til de erfaringer man har i det økonomiske utvalg, hvor det gjennom arbeid i nimannskomiteen er gjort forberedelser som i ganske stor og meget betydningsfull grad har lettet arbeidet for det økonomiske utvalg under sesjonene. Og jeg skulle tro at erfaringene da er noenlunde de samme i de andre utvalg, hvor man har nimannskomiteer.

Men det er et par utvalg hvor man ikke har hatt nimannskomiteer, det gjelder bl. a. kulturutvalget, og man kan da spørre: Siden erfaringene med nimannskomiteer er så gode ellers, hvorfor skal man da ikke ha det på det kulturelle område, som er så viktig? Jeg berørte noe av dette i et tidligere innlegg her. Det henger sammen med at når det gjelder det kulturelle arbeid har man hatt Nordisk Kulturkommisjon, og man søkte fra begynnelsen av å knytte Nordisk Kulturkommisjon organisk inn i Nordisk Råds arbeid, med den uttrykkelige begrunnelse at hvis man ikke kunne finne den rette form der, så stod man i fare for å få et meget stort dobbeltarbeid — man talte om et dobbelt sett utredningssystemer — og det hadde man tidligere ganske store betenkeligheter ved. Jeg for min del vil si at jeg tror man skal tenke seg meget nøye om før man går inn på en ordning, som kan bringe faren for at akkurat dette oppstår.

Man kan selvfølgelig si at om man oppretter en nimannskomite på det kul-

turelle område, er det alltid mulig å legge dens arbeid slik an at det ikke oppstår noen slik dobbeltbehandling. Det kan man si. Og la oss si at man hadde en nimannskomite som bare kom sammen en tid forut for sesjonen for da å gjennomgå sakene og forberede dem for behandling på sesjonen, og så dette som sin oppgave, og muligens da innhentet noen supplerende opplysninger eller utredninger forut for sesjonen. Da kan man si at det ikke ville innebære noen fare i den retning som man har fryktet ved tidligere anledninger da man har behandlet dette spørsmål.

Men man må jo også stille spørsmålet om det ikke ville være mulig å oppnå nøyaktig det samme ved at man fant en form — og jeg tror ikke det vil være vanskelig å finne en form hvis man først vil det — slik at Kulturutvalget kom sammen på forhånd og forberedte sakene. Nå har herr Fagerholm sagt at det er så å si organisasjonsmessig umulig. Jeg er jo fullt klar over vekten av de innvendinger som man der gjør, men ikke tror jeg at det vil være organisasjonsmessig umulig hvis man først finner at det vil være en praktisk fremgangsmåte å bruke.

Til sjuende og sist er forskjellen mellom de to forslag som foreligger her — det ene at man skal gå til opprettelse av en kulturell nimannskomite, og det andre at man skal utsette dette spørsmålet, men sikre en forberedende behandling av sakene før sesjonen ved at Kulturutvalget får anledning til å tre sammen foran sesjonene — at fire av landene ved denne forberedende behandling vil være representert henholdsvis med to, for så vidt som man har et nimannsutvalg, eller med tre, for så vidt som man følger herr Håkon Johnsens linje. Det er forskjellen.

Herr Fagerholm mente at det også var et skritt i retning av elefantsyke, for så vidt som det jo var en økning, men jeg tror allikevel ikke det holder helt. For det som jo meget lett kan komme til å ligge i opprettelsen av en nimannskomite, det er et arbeid av en slik art at det utvider, om man vil, den rent apparatmessige behandling av sakene, som jeg

skulle tro ikke var nødvendig for å sikre effektivitet. Selv om man får et nimannsutvalg, som altså vil ha færre medlemmer enn Kulturutvalgets totale sammensetning, som da er på 13, ville det forbaure meg meget, om ikke det rent tekniske apparat omkring nimannskomiteen ville bli minst like stort som det som vil være knyttet til møter i kulturutvalget som helhet — minst like stort. Ja, det skulle forbaure meg meget om det ikke ville bli noe større.

Jeg tror for mitt vedkommende — for å komme fram til en konklusjon — at en ordning slik at kulturutvalget, eller en del av det, eventuelt ni medlemmer, kommer sammen på forhånd for å forberede de saker som skal opp på sesjonen, vil være nyttig. Erfaringer fra andre områder viser at det kan være nyttig. Og jeg tror at man kan gjøre dette enklest ved å følge den linje som herr Håkon Johnsen har anvist.

Jeg tror det er riktig at man blant annet vinner litt erfaring i forbindelse med den nye ordning for Kulturkommisjonen som man har lagt opp til. Jeg tror det er av en viss viktighet. Hvis man så etter de erfaringene, finner at det bør opprettes en nimannskomite, så kan man gjøre det. Jeg tror ikke det er noen fare ved å gi presidiet fullmakt til å innkalle medlemmene av kulturutvalget mellom sesjonene. Det kan i tilfelle, hvis det absolutt kreves for å tilfredsstille regler og bestemmelser, gjøres med navnsnevne nå. Det er ingen ting i veien for det. Og dermed kan man helt ut tilgodese behovet.

Jeg vil til slutt nevne at det har vært anført som et argument i forbindelse med spørsmålet om opprettelse av en nimannskomite, at det er nødvendig etter at nå opplegget for den nye sammensetning av Kulturkommisjonen medfører at det ikke lenger obligatorisk skal være representanter for parlamentene eller medlemmer av rådet.

Jeg vil jo si at i rent historisk sammenheng er forholdet det stikk motsatte. Det er jo på grunn av at man opprettet en egen nimannskomite at det spørsmål reiste seg om det var den samme nødvendighet som før for at Kulturkom-

misjonen skulle ha parlamentariske medlemmer. Det er det som er sammenhengen i utviklingen. Så når det ble argumentert med at det var nødvendig å ha en nimannskomite, fordi Nordisk Kulturkommisjon ikke lenger hadde medlemmer fra rådet, var det for så vidt å sette saken på hodet.

Under forutsetning av at en nimannskomite legger sitt arbeid fornuftig an, tror jeg ikke det er noen fare ved at den opprettes. Men jeg tror det kan være grunn til å innhøste litt erfaring med hensyn til hvordan arbeidet blir for den nye kulturkommisjon. Det kan man da enklest gjøre ved at man nå utsetter spørsmålet om opprettelse av et nimannsutvalg, og at kulturutvalget får anledning til å forberede sakene, og så får man ta spørsmålet opp igjen under neste sesjon.

Berte Rognerud, Norge: Det er et sunt og riktig prinsipp at man skal tilstrebe å få utført mest mulig med minst mulig apparat. Dette gjelder under alle forhold, og er noe vi som stiller med politikken alltid må ha for øye.

Nå er det mange som synes at Nordisk Råd etter hvert har antatt dimensjoner som ikke på noen måte står i forhold til det som utrettes her, og det blir ofte sagt at det blir for mye papir og for mye snakk omkring de spørsmål som rådet behandler.

Jeg ber om ikke å bli misforstått derhen at jeg ikke forstår betydningen av å ha et organ som Nordisk Råd, hvor parlamentarikere fra de nordiske land kan komme sammen og drøfte felles problemer og felles idéer, for i fellesskap å søke å realisere og utvide det nordiske samarbeide der hvor det måtte være mulig.

Men jeg tror at det ikke vil skade med en realistisk vurdering og en kritisk gjennomgåelse av hele apparatet og av de resultater som er nådd, og kanskje også av enkelte av de saker som har vært fremme til behandling. Kanskje vil det få oss til å minnes den frykt Nils Herlitz gav uttrykk for i sit skrift om »Nordiska rådets tilkomst», at man ikke måtte skape noe som bare kunne bli

et skalkeskjul for »inaktivitet och oför-måga».

Jeg hørte med interesse på herr Poul Møller i formiddag. Han sa, at vi måtte få Nordisk Råd ned på jorden. Vi måtte bevege oss på det jevne, og ikke i det himmelblå. Jeg er så enig. Når jeg slutter meg til den reservasjon som foreligger når det gjelder opprettelsen av en permanent nimannskomiteé for kulturelle saker, er det fordi jeg ikke er sikker på at det er nødvendig. Jeg vil ikke under noen omstendigheter være med på å etablere en utvidelse av Nordisk Råd med nok en ny fastlagt institusjon, en ny knoppskyting. Derfor vil jeg stemme mot at det opprettes en permanent nimannskomiteé nå. Jeg vil stemme for det forslag som er satt frem av herr Håkon Johnsen.

Jeg har ikke noe imot at kulturkomisjonen blir omorganisert som foreslått. Og dersom det skulle være nødvendig å drøfte kultursaker på nordisk parlamentarisk plan mellom rådets sesjoner, må det kunne skje på en fullt tilfredsstillende måte ved at rådets ordinære kulturutvalg innkalles. Dette skulle også i fullt monn vise at vi er positive til det kulturelle samarbeide på nordisk basis. Jeg mener endog at det nettopp er på det kulturelle område vi har de største muligheter for å utvide dette samarbeidet. Men dette må kunne skje uten at det opprettes en ny permanent nimannskomiteé for kulturelle saker.

Jeg hørte med interesse herr Fagerholm fortelle at presidiet allerede til våren vil ta opp til overveielse å revidere rådets arbeidsmåte, og han fant det ikke urimelig at man allerede innen neste sesjon ville være kommet frem til en ny ordning.

Ja, dette synes jeg nettopp skulle tale for at vi ikke i dag vedtar å opprette en ny permanent nimannskomiteé. Det må da absolutt være mere rimelig og naturligt å utsette det spørsmålet.

Presidenten: Presidenten vil for ordens skyld gjøre oppmerksom på at ingen nimannskomiteéer er permanente. Rådet beslutter for hver sesjon hvor mange nimannskomiteéer som skal oppnevnes,

og de oppnevnes bare for ett år av gangen.

Leirfall, Norge: Det er jo fordholdsvis sjelden jeg fra denne talerstol sier at jeg er enig med herr Håkon Johnsen, men denne gangen må jeg dessverre erklære at jeg er enig i det meste av det han har sagt — uten at jeg dermed vil bli beskyldt for å stille meg negativt til rådets arbeid.

Men vi må erkjenne at vi har en ganske tung og omstendelig saksbehandling her i rådet, og framfor alt blir det mye papir av det som utrettes.

Rådet er blitt ganske kostbart. Likevel mener jeg at det forsvarer sin tilværelse. Det vi har oppnådd av praktiske ting — selv om det ikke alltid gjelder så store spørsmål — er nok til at rådet forsvarer sin eksistens. Men apparatet må ha en rimelig størrelse.

I samferdselsektoren har vi heller ingen nimannskomiteé, men der har vi en komité på ni mann, som er oppnevnt av regjeringene, Nordisk samferdselskomité. Jeg har sittet i den komitéen hele tiden siden den ble opprettet, og selv om komitéen er oppnevnt av regjeringene, har vi ikke hatt noen følelse av at vi er noe organ for regjeringene.

Jeg har også i et par år vært medlem av den juridiske nimannskomiteé, som er oppnevnt av rådet, men arbeidet har gått presis på samme måten i disse komitéene. De har samme karakter. Og når vi skulle behandle sakene, har perspektivet hele tiden vært at sakene skulle forberedes for å legges opp i Nordisk Råd, ved siden av at vi også kunne virke for å løse sakene på nordisk basis ved å skrive til regjeringene. Men vi har jo hele tiden hatt det som bakgrunn, at det vi arbeidet med skulle legges fram som en beretning for Nordisk Råd og behandles der.

Vi er også blitt forelagt det spørsmål fra samferdselskomitéen om vi mente det burde opprettes en spesiell nimannskomiteé for samferdsels spørsmål. Vi fra rådet det, fordi vi mente det ville føre til en helt unødvendig dobbeltbehandling. Og så ble det da truffet den ordning at samferdselskomitéen skulle komme sam-

men en gang like før rådsmøtet for å behandle de spesielle saker som skulle opp der — det vil si at samferdselskomitéens ordinære møter ble lagt til et slikt tidspunkt at det passet å ta opp de sakene som presidiet påla oss å ta opp, og som det gjerne ville ha en uttalelse om. Et slikt møte hadde vi før dette rådsmøte, og jeg tror det skal gå ganske bra. Jeg tror ikke det vil bli noen bedre forbedringer av sakene om ni nye medlemmer ser på de samme sakene som vi har sett på. Dersom det skulle bli resultatet, vil jeg være den første til å foreslå at regjeringene skal oppheve samferdselskomitéen. Er det ikke da en tanke å se hvordan det virker nå i samferdssektoren før en går til et skritt som, hvordan en enn snur og vender på det, vil øke det administrative apparat, og som framfor alt vil skape enda mer papir.

Jeg vil be rådets medlemmer studere avisoverskriftene både her i Oslo, i København og i Stockholm. Det går som en rød tråd gjennom dem at apparatet omkring Nordisk Råd er blitt for stort, og at det er blitt for mye papir. Det virker utover. Det er ikke vanskelig å høre det når en taler med folk: Ja, i Nordisk Råd, der lager de papir og spiser middag. Vi har i dag et veldig administrativt apparat, og vi skal være varsomme med å gjøre apparatet enda større. Nordisk Råd trenger også goodwill ute blant folk, og jeg tror jeg tør si at når det gjelder vurderingen av rådets praktiske betydning, har vi ikke så forferdelig mye goodwill å miste.

Håkon Johnsen, Norge: Presidenten gjorde etter mitt innlegg oppmerksom på at av den utredningsserie som jeg presenterte, hadde Nordisk Råd bare ansvaret for den ene avdelingen, og det er selvfølgelig riktig. Men når denne utredningen foreslår først på dansk og så på svensk, hvorfor var det da nødvendig å trykke den opp enda en gang for Nordisk Råds regning? Det er det jeg ikke forstår.

Herr Christensen — og herr Fagerholm var inne på det samme — kunne ikke forstå at det skulle bli en forenk-

ling om hele utvalget holder møter, hvis det blir nødvendig — det var bare et spørsmål om 4 man. Men det er ikke det som er hovedproblemet. Hovedproblemet er jo det at hvis vi nedsetter en nimannskomite, skal det være nye rapporter, nye innstillinger for hver sak, som igjen skal trykkes opp og sendes over til det kulturutvalg som blir nedsett når rådet holder møte neste gang. Altså dobbeltbehandling og dobbelttrykning og dobbeltopplag av sakene.

Herr Fagerholm sa også at utvalgene ikke fantes til, ikke eksisterte når sesjonen var slutt. Det må etter min mening være feilaktig. Men hvis herr Fagerholm har rett, har kulturutvalget hatt møter ulovlig, for vi har faktisk to ganger hatt møte av hele utvalget mellom sesjonene.

Det som gjør at jeg er motstander av at vi nå skal opprette en ny nimannskomite ved å gjøre vedtak om det her i dag, er at jeg er redd for at den tendensen til utvidelser som er til stede, ved neste sesjon vil føre til at man sier at samferdselskomitéen er regjeringens organ, nå må vi i neste omgang ha en nimannskomite for trafikksaker også — og så vokser det og vokser det.

Presidenten: Den lille striden om utredningen for Øresund-prosjektet kan vi kanskje løse ved å si, at dette bind utredningsserier som Nordisk Råd har sendt ut, i virkeligheten består av den første delen av det danske opplaget, bare med nytt bind. Det er det samme som er sendt ut, men vi ville gjerne ha det i Nordisk utredningsserie, og så er det satt et annet omslag på enn det som forelå i den danske utgave.

Bondevik, Norge: Eg har same synet som representanten Hegna, at nimannskomiteane i Nordisk Råd har gjort eit godt arbeid, spesielt på den måten at det arbeidet som er gjort mellom møta, har ført til at Nordisk Råd kunne verta avvikla på kortare tid. Dersom ein ikkje hadde hatt desse førearbeida liggjande, så ville komitéarbeidet under samlingane ha teke mykje lengre tid, og det hadde rimelegvis ført til at sakene hadde ko-

me mykje seinare i sving. Anten ein no vil ha nimannskomitéar eller ein vil ha eit anna tal i desse komitéane er eit praktisk spørsmål.

Når det til dømes gjeld Nordisk Samferdselskomité og Kulturkommissjonen, så må ein vel seia at på desse to områda har ein alt fått gjort ein del av det arbeidet som nimannskomitéane elles skal gjera mellom samlingane i Nordisk Råd. Eg kjenner ikkje i detaljar det som vert gjort i Nordisk Kulturkommissjon, og kan difor ikkje uttala meg om dette arbeidet, kor vidfemnande det er, og i kor stor grad det eventuelt kan overta det arbeidet som nimannskomitéen på andre område har. Men ein må vel sjå det slik at når ein på desse to felta til dømes ikkje har sett det naudsynt med nimannskomitéar, så er det fordi arbeidet alt er i gang på sin måte og førebur sakene, iallfall indirekte, for Nordisk Råd. Og skulle det vera slik at det arbeidet som nimannskomitéane utfører, vil verta eit slag dobbeltarbeid på desse to felta, så er det vel greitt at me ville vera interesserte i ei koordinering eller rasjonalisering for ikkje å la arbeidet svulma opp. Det er truleg alle representantane samde om.

Eg synest at det innlegget som herr Fagerholm hadde, peika i den lei at det iallfall ikkje i dag skulle vera naudsynt med ein ny nimannskomité på det kulturelle området, for er det slik at presidiet vil ta opp dette spørsmålet om ei eventuell omorganisering av komitéarbeidet, så ville det vera nokså urimeleg i dag å peika ut ein ny nimannskomité som kanskje vert avvikla på neste råds-møte. Då burde me ha tid til å venta i alle tilfelle eitt år til dette spørsmålet er meir klårlagt, så me kan sjå på kva måte Nordisk Råd mest rasjonelt kan arbeida i framtida.

Med desse få orda vil eg seia at eg synest det er rimeleg å røysta for den reservasjonen som representanten Håkon Johnsen har, iallfall i dag. Og eg trur ikkje Nordisk Råd ville tapa noko på å venta dette eine året for å få drøft dette spørsmålet meir inngående. Det er mange ting som framleis er uklære, i alle tilfelle for den som ikkje har vore

inne i alle nimannskomitéane, og eg skulle tru, at også dei som har ynske om å avgjera saka i dag, kunne syna den velvilje at me ventar denne gongen. Så trur eg helst at me vert fullt samde, når spørsmålet vert reist neste år på Nordisk Råd.

Sedan debatten förklarats avslutad, anställdes votering mellan presidiets förslag om tillsättande av en kulturell niomannakommitté och det av Håkon Johnsen under debatten väckta förslaget.

Presidiets förslag bifölls.

De av delegationerna föreslagna valdes.

5

Val av juridisk niomannakommitté

Presidiet hade föreslagit tillsättande av juridisk niomannakommitté med uppgift att förbereda rådets juridiska saker till rådets nästa ordinarie session.

De nationella delegationerna hade till medlemmar i juridiska niomannakommittén föreslagit: från Danmark Holger Eriksen och Krud Thestrup, från Finland Erkki Hara och Harras Kytä, från Island Magnús Jónsson med Matthias Mathiesen som suppleant, från Norge Nils Hønsvald och Johan Møller Warmedal, samt från Sverige Emil Ahlkvist och Ingrid Gärde Widemar.

Presidiets förslag bifölls.

De av delegationerna föreslagna valdes.

6

Val av socialpolitisk niomannakommitté

Presidiet hade föreslagit tillsättande av socialpolitisk niomannakommitté med uppgift att förbereda rådets socialpolitiska saker till rådets nästa ordinarie session.

De nationella delegationerna hade till medlemmar i socialpolitiska niomannakommittén föreslagit: från Danmark Nina Andersen och Harald Nielsen, från Finland Gunnar Henriksson och Judit Nederström-Lundén, från Island Einar Olgeirsson med Hannibal Valdimarsson som suppleant, från Norge Kjell Bondevik och Magnhild Hagelia, samt från Sverige Birger Andersson och Einar Gustafsson.

Presidiets förslag bifölls.

De av delegationerna föreslagna valdes.

7

Val av ekonomisk niomannakommitté

Presidiet hade föreslagit tillsättande av ekonomisk niomannakommitté med uppgift att förbereda rådets ekonomiska saker till rådets nästa ordinarie session.

De nationella delegationerna hade till medlemmar i kommittén föreslagit: från Danmark Poul Møller och Carl Petersen med Erik Eriksen och K. B. Andersen som suppleanter, från Finland Kaarlo Pitsinki och V. J. Sukselainen med Juha Rihtniemi och Aarne Saarinen som suppleanter, från Island Sigurður Ingimundarson, från Norge Finn Moe och Bent Røiseland med Trond Hegna och John Lyng som suppleanter, samt från Sverige Ebon Andersson och Axel Strand med Bertil Ohlin och Sven Sundin som suppleanter.

Presidiets förslag bifölls.

De av delegationerna föreslagna valdes.

8

Val av redaktionskommitté för »Nordisk Kontakt»

De nationella delegationerna hade till medlemmar i redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» föreslagit från Danmark: K. B. Andersen och Poul Møller, från Finland Georg Backlund och V. J.

Sukselainen, från Island Þorleifur Thorlacius, från Norge Erling Fredriksfryd och Trond Hegna, samt från Sverige Ingrid Segerstedt Wiberg.

De av delegationerna föreslagna valdes.

9

Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

Den svenska delegationen hade till revisorer för »Nordisk Kontakt» föreslagit Leif Cassel, Sverige, och Anselm Gillström, Sverige.

De av svenska delegationen föreslagna valdes.

10

Juridiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om rätt att avlyssna radio m. m. (Sak A 17)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

I en till utskottsförslaget fogad reservation hade Gunnar Helén föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at arbejdes for at der i de nationale retsordener indføres bestemmelser, som tilsikrer hver medborger retten til ukrænket at aflytte radioudsendelser og påse televisionsudsendelser.

Møller Warmedal, Norge (utskottets talesman): Det juridiske utvalg innstiller på at der fra rådets side ikke skal foretas noe i denne saken. Herr Helén har imidlertid tatt en reservasjon. Det er jo rimelig all den stund herr Helén er en av de to forslagsstillere. Han vil selv begrunne sitt syn.

Medlemsforslaget omfatter to konkrete punkter: For det første at de nordiske lands regjeringer i fellesskap skal arbeide for at det i Europarådets konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter må

bli tatt inn en bestemmelse om at enhver skal sikres rett til ukrenket å lytte til radio og til å se på utsendelser over TV. For det andre går forslaget ut på at de samme regjeringer skal arbeide for at de nordiske land hver for seg i sin egen lovgivning sikrer denne samme rett for hver medborger.

Disse to hovedelementer i medlemsforslaget skulle jeg anta at praktisk talt alle i Nordisk Råd prinsipielt kan samles om.

Når innstillingen fra det juridiske utvalg likevel munner ut i at intet skal foretas i anledning av medlemsforslaget, har det sin bestemte årsak. Utvalget mener ganske enkelt at de eksisterende bestemmelser, både på europeisk og nordisk basis, i det store og hele i dag gir tilstrekkelig beskyttelse av de rettigheter medlemsforslaget har ment å ville trygge.

Når det gjelder den europeiske konvensjon om menneskerettighetene, inneholder således artikkel 10 bestemmelser som må antas å omfatte den frie rett til å høre radio og se sendinger i TV. I denne artikkel brukes nemlig følgende uttrykk: » — frihet til å gi eller motta meddelelser eller tanker, uten innblanding fra offentlige myndigheter og uten hensyn til grenser».

I denne formulering ligger et klart uttalt og bindende håndslag til generell ytringsfrihet og fri informasjonsvirksomhet. Både det danske, det svenske og det norske utenriksdepartement er da også enige i en slik fortolkning av artikkel 10 i den gjeldende europeiske menneskerettighetskonvensjon.

Det juridiske utvalg deler denne oppfatning og mener derfor at Nordisk Råd på dette punkt ikke bør foreta seg noe som helst i anledning av det reiste medlemsforslag.

Tvert imot kunne en rekommandasjon fra Nordisk Råd i den retning medlemsforslaget antyder, føre med seg en svekkelse av de bestemmelser som nå gjelder. Radio og fjernsyn er bare en del av den informasjonsvirksomhet som det her er tale om, fordi denne virksomhet spenner langt videre. Hovedsaken er at man i et tilfelle som dette ikke spesi-

fiserer enkelte deler av ytringsfriheten, men til enhver tid passer på at den konvensjon dette berører, har en ordlyd som generelt dekker alle kjente former for ytringsfrihet og de nye former som utvilsomt etter hvert vil bli utviklet. En spesifikasjon som kun gjelder radio og fjernsyn, slik medlemsforslaget indikerer, kan bare bidra til å reise tvil om rekkevidden av den nåværende bestemmelse. Det ville etter mitt skjønn være meget uheldig.

Når det så gjelder den andre del av medlemsforslaget, nemlig spørsmålet om i hvert enkelt av de nordiske lands egen lovgivning å innføre bestemmelser som trygger borgernes rett til ukrenket å lytte til radio og å se sendinger i TV, har utvalget funnet at det ikke er tilstrekkelig grunn til å anbefale vedtatt en rekommandasjon om dette spørsmål. Det er utvilsomt at befolkningen i de nordiske land er av den oppfatning at vi i våre respektive land har denne trygghet på dette område, og har denne trygghet som en selvfølge, og som det derfor ikke er nødvendig uttrykkelig å lovfeste. Skulle det gjøres, måtte det formentlig skje ved grunnlovsendringer, og det er som kjent ikke noen liketil operasjon.

Jeg tillater meg derfor å anbefale utvalgets innstilling, som går ut på »at der ikke fra rådets side foretages videre i anledning af det rejste medlemsforslag».

Helén, Sverige: Herr president! Sedan rådet i fjol hade antagit sin rekommendation till regeringarna att genomföra en likartad lagstiftning i Norden mot de s. k. piratradioföretagen uppstod det, som rådets medlemmar alla vet, en intensiv diskussion om vad en sådan lagstiftning egentligen innebar av ingrepp i medborgerlig frihet. I den debatten fick man från många håll höra, att här förelåg ett utslag av diktarturtänkande från statsmakternas sida, det hävdades att man genom denna lagstiftning hade gjort ingrepp i elementära medborgerliga rättigheter och det sades rent ut, att man direkt avsåg att hindra medborgare från att lyssna till viss radioutsändning.

Mitt inlägg måste ses mot den bak-

grunden. Det var min önskan att ur debatten om radiolagstiftningen rensa ut de delar, som gällde frågan om envar har rätt att okränkligt lyssna på radio och se på television eller ej.

Jag menar att den diskussion, som skall föras om etableringsfrihet på radioområdet, skall föras som en diskussion om etableringsrätt och inte bli en diskussion om medborgerlig lyssnarrätt.

Jag beklagar därför, att de som här har företrätt den, som dikterade rådets majoritetsförslag i fjol, inte har insett detta och velat med mig betona vikten av att denna rätt inskrives i gällande grundlag.

Vad gäller den del av mitt förslag, som avsåg tillägg till Europarådets konvention, kan jag medge att man kan göra den tolkning som utskottets talesman här har gjort. Jag har också i min reservation avstått från att föra fram den delen av förslaget, även om jag kanske finner det en aning egendomligt att man inte där böjer sig för den i andra sammanhang självklara rätten, att om en minoritet finner, att dess tolkning av en bestämmelse inte svarar emot vad bestämmelsen ursprungligen syftat till, så måste man acceptera att göra en ändring i syfte att vinna klarhet.

Däremot har jag i princip den uppfattningen kvar, att det är angeläget att i de nordiska ländernas författningar inskriva en regel som tryggar lyssnarrätten och åskådarrätten. Jag skall emellertid inte här begära, att rådet i form av en röstning tar ställning till förslaget, eftersom jag hoppas att det i den förestående svenska författningsdiskussionen alltså skall finnas handlingsfrihet för rådets enskilda medlemmar att då bedöma, om det ändå inte vore klokt att i en ny grundlag markera, att radio och television numera har en lika stark ställning som den dagspress, som är skyddad genom tryckfrihetsförordningen, och de tidningsläsare, som är skyddade genom samma lagstiftning. Man skulle faktiskt, med de argument som utskottet anfört beträffande den senare delen av mitt förslag, lika väl kunna hävda att nu gällande tryckfrihetslagstiftning är onödig, eftersom man i andra samman-

hang givit garantier för själva yttrandefriheten.

Får jag till sist bara säga, herr president, att här i Norge, där man under många år var den situationen att det var i den situationen att det var en s.k. brottslig handling att lyssna på sin egen radioapparat, hoppas jag att man har förståelse för de mänskliga värden som skulle ligga i att man i en grundlag markerade denna okränkbara rätt. Vi hoppas alla att en sådan situation aldrig skall uppstå i något nordiskt land. Men det kan tänkas, att det i ett sådant läge vore av värde, att nya makthavare vore tvungna att bryta mot gällande grundlag för att tillämpa sådana kränkande bestämmelser, som gällde i det här landet under krigets mörka år.

Ahlkvist, Sverige: Herr president! För att inga missförstånd skall uppkomma vill jag helt kort säga, att jag gärna ansluter mig till herr Heléns uppfattning att medborgarna i respektive länder tillförsäkras okränkbar rätt att lyssna på radio och se på TV.

Som emellertid utskottets talesman här framhållit har enligt artikel 10 i Europarådets konvention medborgarna redan tillförsäkrats dessa rättigheter. Någon juridisk motivering för att införa bestämmelsen i de nationella författningarna utöver ratificering av konventionen synes inte föreligga.

Psykologiskt kunde det möjligen ha ett värde att så blir fallet. Om detta senare skall få något större värde bör bestämmelsen, som herr Helén antydde, införas i grundlag. Ett bifall till medlemsförslaget kunde dock tolkas så, att Nordiska rådet inte anser att artikel 10 i konventionen tillräckligt tydligt tillförsäkrar medborgarna rättigheten att avlyssna radio och åse TV. Då därtill kommer, att ändring av grundlagen kan vara tidsödande, skulle ett bifall till medlemsförslaget kunna få en verkan som är rakt motsatt den som herr Helén avser.

Med hänsyn emellertid till det eventuella psykologiska värdet av att de här nämnda rättigheterna inskrivs i de na-

tionella författningarna, uttalar den juridiska niomannakommittén, till vilket uttalande utskottet anslutit sig, att då det kan vara aktuellt med ändring av något av ländernas grundlagar kan det här nämnda problemet komma under övervägande. I Sverige är författningen föremål för omskrivning. Det kan följaktligen relativt snart tänkas bli aktuellt, att herr Heléns synpunkter där kan komma att beaktas.

Det är, herr president, med hänsyn till detta som jag ansluter mig till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

11

Juridiska utskottets förslag nr 5 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (Sak A 8)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av spørsmålet till nästa ordinarie session.

Lassinantti, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Ett tilläggsförslag till fjolårets session gick ut på en rekommendation till regeringarna i Norge och Sverige att träffa överenskommelse om en ny renbeteskonvention. Förhandlingar i saken har inletts mellan dessa länder men har ännu inte avslutats. De båda ländernas utrikesministrar har inför juridiska utskottet meddelat, att det nu föreligger goda utsikter att få en uppgörelse till stånd mellan länderna beträffande den fortsatta förhandlingsgången.

Mot bakgrunden av detta meddelande hemställer juridiska utskottet, att rådet måtte uppskjuta behandling av tilläggsförslaget till en senare session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

12

Juridiska utskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 11), meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (Sak D 34) samt meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål (Sak D 76)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena angående rekommendation nr 20/1956, nr 5/1959 och nr 13/1962 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Lassinantti, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Spörsmålet om samverkan på renskötselns område — rekommendation 20/1956 — har vid föregående session i Helsingfors färskats upp i en rekommendation om tillsättande av ett nordiskt organ för samarbete i samespörsmål och renskötselfrågor. Utöver detta ärende har utskottet haft att behandla meddelanden om 1959 års rekommendation angående förbättring av samernas levnadsförhållanden, en fråga med mycket stor räckvidd.

Utskottet har fått informationer om att Finland och Sverige numera är beredda att medverka vid tillskapandet av ett gemensamt nordiskt organ för samverkan på renskötselns område. Norges ståndpunkt föreligger inte ännu, men frågan är för närvarande under prövning inom stortinget.

Inom juridiska utskottet har ingen erinran framförts mot fjolårets rekommendation om inrättande av detta samsarbetsorgan. Under utskottsbehandlingen har företrädare för Nordiska samerådet framhållit värdet av att samerna får komma till tals genom egna representanter. Utskottet anser det som något självklart att samerna och deras organisationer blir företrädare i det nya organet.

I april 1961 aktualiserades frågan om ett särskilt administrationsbidrag till det nu verksamma Nordiska samerådet. Fin-

land har fullgjort sin andel av detta bidrag, och enligt erhållna upplysningar torde även Sverige och Norge klara av sitt mellanhavande inom den närmaste tiden. På dessa punkter torde nya meddelanden föreligga vid nästa session.

Det skriftliga utlåtandet från utskottet innehåller inte några konkreta detaljer om samernas levnadsförhållanden, men regeringarnas meddelande till denna session har berört frågan från olika sidor. Det skulle vara mycket frestande att här ingå på en diskussion om samernas anknytning till samhällena och vad som görs för samerna.

Jag vill erinra om att Nordiska samerådets emblem består av tre ringar, som sammanhålls av en mindre ring. Ringarna symboliserar Norge, Finland och Sverige samt den samiska folkstammen. Jag är rädd, herr president, att sammanhållningen mellan dessa ringar skulle sprängas om jag här utvecklade allt vad jag har att säga. Jag får väl följa samernas metod, som är att vika undan för en kraftigare opinion, att inte uppta någon strid. Alltså avstår jag, herr president, från att utveckla mina synpunkter, och jag skall bara konstatera några rätt självklara saker.

Alla samer har fulla medborgerliga rättigheter i de nordiska länderna — det torde i detta nu även Sydafrikas utrikesminister veta. Diskussionen brukar inte heller gälla detta, utan om och vilka sär rättigheter samerna lämpligen bör ha utöver de vanliga medborgarrättigheterna. Rätten till renskötsel är i Norge och Sverige just en sådan specialrättighet. I detta hänseende får man laga efter lägenhet — det var den mening som Norges främste domare Terje Wold nyligen framförde på en nordisk samekonferens.

Sverige, Norge och Finland samverkar och bör samverka om en förnuftig utveckling på detta område. Danmark har sitt förflutna. Historiska aktstycken berättar att när Sverige gjort sina samer i Arjeplog närmast livegna under drottning Kristinas tid, så grep de danska makthavarna till vapen, brände ett par kyrkor och Nasafjällets silvergruva men återförde samerna där uppe till en människovärdig tillvaro. Det var en dansk

kvinn, Emilie Demant-Hatt, som för femtio år sedan skrev ned Johan Thuuris minnen i boken »Muittalus samid birra». Johan Thuuri har kallats »samefolkets Homeros». — Samerna är på sitt sätt andligen även danskarnas angelägenhet.

Det var Isak Saba, en man som hade säte och stämma i det norska stortinget, som skrev samernas nationella sång som börjar: »Nordväst nedom Karlavagnen».

För mer än hundra år sedan konstaterade den svenske historikern Erik Gustav Geijer, att »fjällappen är så djupt rotad i den urgamla vildheten, att han är ett för odlingen bortdöende folk, oakttat kristendomen och faderlig regerings omsorger».

Herr president! Det är min övertygelse att om samerna och våra faderliga regeringar samarbetar på ett förnuftigt plan, så kommer samefolket att överleva. Och härmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan att vi skall emote nya meddelanden i denna sak till nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

13

Juridiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen (Sak D 64)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

14

Juridiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om internordiska flyttningsbetyg (Sak A 15) samt meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (Sak D 2)

Utskottet hade föreslagit, I. att rådet i anledning av tilläggsför-

slaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre det af regeringernes eksperter fremlagte forslag om »internordiske flytteattester» (Nordisk udrædningsserie, 1961: 4).

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 5/1954 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Votering skedde beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helen, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gísli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Lahtela, Aksel Larsen, Lassinantii, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruuti, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: K. B. Andersen, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Helge Larsen, Harald Nielsen, Carl Petersen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

15

Juridiska utskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförening i östersjön (Sak D 33)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handling-

arna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

16

Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin jämte tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin (Sak D 51)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 11/1960 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna I—II, bifölls.

17

Kulturutskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 27/1962 angående nordiskt institut i Reykjavík jämte tilläggsförslag om upprättande av »Nordens Hus» i Reykjavík (Sak D 90)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 27/1962 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å opprette et »Nordens Hus» i Reykjavík på grunnlag av den i Nordisk Kulturkommissjon vedtatte resolusjonen av 14. november 1962.

N. Chr. Christensen, Danmark (utskottets talesman): Denne sessions hovedbidrag til at forstærke forbindelserne mellem Island og resten af Norden er det her foreliggende tillæggsforlag om

oprettelse af Nordens Hus i Reykjavik. Forslaget tilsigter at skabe en fritstående institution i Reykjavik, ejet i fællesskab af de 5 nordiske lande. Denne institution og dette institut skal benævnes Nordens Hus, og dets opgave skal være dobbelt. På den ene side skal det skabe øget kendskab til og interesse for de øvrige nordiske lande blandt den islandske befolkning. På den anden side skal det fremme kulturstrømninger fra Island til det øvrige Norden.

I den betænkning, som ligger til grund for planen om et Nordens Hus, karakteriseres institutionens virksomhed i Island således: den skal formidle impulser ved hjælp af undervisning og ved udveksling af personer, materiale og oplysning om Nordens kulturliv, samfundsliv og erhvervsliv. Dette formål søges virkeliggjort ad to forskellige veje. I nær tilknytning til Islands universitet, og under ledelse af de nordiske landes universitetslektorer i Reykjavik, skal det drive en videnskabelig anlagt undervisning med sigte i første række på studenter og lærere, som ønsker at skaffe sig et solidt kendskab til de andre sprog og det øvrige Nordens litteratur. En anden afdeling af Nordens Hus skal beskæftige sig med en almindelig udadvendt oplysningsvirksomhed med sigte fremfor alt på en bredere kreds af befolkningen.

Efter planen skal den akademiske afdeling foruden den egentlige undervisning også tilrettelægge akademiske kurser og seminarer og tilskynde til udveksling af professorer og studenter mellem landene. Endvidere skal afdelingen forestå rejselektorvirksomheden i de islandske skoler og udvekslingen af lærere mellem landene. Som et naturligt, men vigtigt led i arbejdet indgår også formidlingen af information om studieforholdene i de øvrige nordiske lande, et problem, som vi jo fra et andet udgangspunkt har drøftet her i kulturudvalget.

Den almindelige afdeling i Nordens Hus skal dels forvalte et fyldigt nordisk bibliotek med tilhørende diskotek og filmarkiv, dels varetage den almindelige nordiske oplysningsvirksomhed. Denne virksomhed omfatter arrangement af kurser og seminarer af folkeoplysende

karakter, udveksling af enkeltpersoner eller grupper inden for samme fag, arrangement af filmaftener og koncerter, udlån af films- og musikmateriale, formidling af oplysningsmateriale til organisationer, presse og radio i Island. Afdelingen skal i det hele taget stå i nøje samarbejde med islandske folkeoplysende, kulturelle og politiske organisationer.

Som jeg før har nævnt, ligger der til grund for denne plan om Nordens Hus en udførlig betænkning udarbejdet af et ekspertudvalg nedsat af Nordisk Kulturkommission. Betænkningen har naturligvis også opstillet et budget for, hvad det vil koste at anlægge og drive en sådan institution. Under forudsætning af at grunden stilles gratis til rådighed fra islandsk side, beregner eksperterne anlægsudgifterne til i alt 1.750.000 norske kr. én gang for alle. De årlige driftsudgifter anslås till 200.000 norske kr. Såvel engangsudgifterne som driftsudgifterne foreslås fordelt med 1/5 hver til Danmark, Finland og Norge og 2/5 til Sverige. Desuden foreslås det, at Island deltager med en vis andel i de årlige driftsudgifter efter nærmere aftale med regeringerne.

Jeg tror, man vil indrømme, at såfremt Nordens Hus kommer til at virke efter sin hensigt, vil man for en overkommelig sum opnå et overordentlig værdifuldt resultat. Den påtænkte institution vil derved yderligere understrege det formålstjenlige i, at de nordiske lande, hvor behov foreligger, i fællesskab opretter og driver videnskabelige, oplysende eller pædagogiske foretagender, enten som her i form af en enkelt institution eller i skikkelse af såkaldte immaterielle institutter i lighed med undervisningen i husholdningsvidenskab.

Jeg vil også gerne pege på udformningen af denne plan om Nordens Hus som et eksempel på, hvor hurtigt og effektivt der kan handles i de nordiske samarbejdsorganer.

I august 1961 blev tanken rejst af foreningerne Norden på deres fælles delegeretmøde i Bergen. En af deltagerne i delegeretmødet, som tillige var medlem af Nordisk Råd, tog initiativ til, at der blev rejst medlemsforslag herom. Sam-

tidig sendte foreningerne Norden forslaget til kulturkommissionen, som med henblik på medlemsforslaget i Nordisk Råd lod ekspertudvalget foretage en foreløbig undersøgelse af sagen. På grundlag af udvalgets foreløbige betænkning vedtog Nordisk Råd på sin session i marts i fjor en principiel henstilling om, at der burde oprettes et nordisk institut på Island. I øvrigt ville rådet afvente den endelige betænkning. Denne foreligger nu, og den er ikke alene tiltrådt, af Nordisk kulturkommission. På undervisnings- og kulturministrenes møde i Stockholm for knap 3 uger siden vedtog man at anbefale oprettelsen af det foreslåede Nordens Hus i Reykjavik og at søge de fornødne bevillinger hertil.

Der er med andre ord kun gået knap halvandet år, fra planen først forelagdes af foreningerne Norden i Bergen til, at vi nu her i Oslo fra Nordisk Råds side kan henstille, at man går i gang med virkeliggørelsen af den.

Idet jeg anbefaler rådet at stemme for forslaget til rekommandation, vil jeg gerne udtale håbet om, at dette Nordens Hus i Reykjavik må blive det, vi tilsigter med det: et middel til gensidig udveksling af de kulturelle folkelige værdier, som de enkelte lande rummer, og dermed et nyt stærkt foreningsbånd mellem det islandske folk og de øvrige folk i Norden.

Jeg udtaler ønsket og håbet om, at den hurtighed, hvormed sagen hidtil har været behandlet, nu også vil komme til at præge dette betydningsfulde arbejde, når det skal føres ud i livet.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifølls utskottets förslag, punkt I.*

Votering skedde beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommandation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyy-

tiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Herita Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var: K. B. Andersen, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen Helge Larsen, Harald Nielsen Carl Petersen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

18

Kulturutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommandation nr 6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete (Sak D 69)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Sundin, Sverige: Herr president, rådsmedlemmar! Av nåd har jag i denna sena timme erhållit en tid av högst två minuter för detta yttrande, och jag skall även försöka att hålla mig inom den marginalen.

Vid remissen av detta ärende uttryckte jag min förundran över innehållet i meddelandena från respektive länders regeringar. När man nu tar del av kulturutskottets betänkande, frestas man att instämma med sig själv i denna tidigare framförda förundran. Kulturutskottet har nämligen med många ord dels övertygat sig självt i en fråga som ligger vid sidan av medlemsförslaget, dels tagit upp spörsmål av teknisk natur om kanaler och våglängder som i och för sig är kända, men, så som jag ser det, inte fullt relevanta i enlighet med det framförda

medlemsförslaget. Dessa fakta innebär att förslag från min sida vid det här tillfället borde ställas om en förnyad utredning. Medveten om att den rådande formella konservatismen skulle lägga oöverkomliga hinder i vägen för bifall och att förslaget icke skulle vinna förståelse hos rådet avstår jag dock från att ställa ett sådant förslag.

Alltså, herr president, uttrycker jag mitt missnöje med kulturutskottets behandling av denna fråga och samtidigt min förhoppning att rådet även i mindre betydelsefulla angelägenheter skall finna ärenden slutbehandlade.

Jag har, herr president, intet yrkande.

Högström, Finland (utskottets talesman): Herr president! Såsom av betänkandet framgår har utskottet ägnat såväl programverksamheten som den tekniska sidan av saken uppmärksamhet. I betänkandet sägs beträffande speciellt den tekniska sidan av saken att rörande »möjligheterna att öka hörbarheten över gränserna, anordna speciella regionala program för gränstrakterna och utsända särskilda nordiska program på speciella våglängder och kanaler framgår det av meddelandena, att en på dylikt sätt ut-

vidgad verksamhet stöter på tekniska svårigheter, som är beroende av det förefintliga stations-, våglängds- och kanalnätet, och under alla omständigheter skulle kräva långvariga förberedelser från fackorganens sida för ernående av mera betydande resultat». Detta uttalande bygger på regeringens meddelanden. Jag vill dock ge herr Sundin rätt i den kritik han framför i själva saken. Frågan är av utomordentligt stor betydelse för avlyssnande av radio och påseende av television mellan våra nordiska länder. Jag tror också att frågan på något sätt kommit på glid och då är den svår att vrida tillrätta, åtminstone nu när vi vet att det är många frågor som väntar på debatt. Men jag vill för min del understöda att frågan inte för all framtid blir avförd från dagordningen på Nordiska rådets sessioner utan kommer upp i annat sammanhang och då får en bättre beredning när vi nu också beslutat om att tillätta en kulturell 9-mannakommitté.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 17.55.

Protokoll

6:e mötet

Fredagen den 22 februari 1963 kl. 9.00

President: Hønsvald

Dagordning:

1. Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av berättelse om samarbete mellan språknämnderna (Sak C 9)
2. Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television (Sak A 31)
3. Kulturutskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 22/1959 angående beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål m. m. (Sak D 43)
4. Kulturutskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 15)
5. Kulturutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1959 angående gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken (Sak D 40)
6. Ekonomiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (Sak A 13)
7. Ekonomiska utskottets förslag nr 13 i anledning av medlemsförslag om samverkan beträffande fiskexporten (Sak A 27)
8. Ekonomiska utskottets förslag nr 15 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (Sak A 14)
9. Ekonomiska utskottets förslag nr 16 i anledning av medlemsförslag om nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete (Sak A 33)
10. Ekonomiska utskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1960 angående samarbete beträffande utrikestjänsten (Sak D 50)
11. Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om förenhetligande av sjötrafikreglerna (Sak A 23)
12. Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 84)
13. Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)
14. Socialpolitiska utskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (Sak D 75)
15. Socialpolitiska utskottets förslag nr

11 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete i fråga om odontologisk materialprovning (Sak A 7)

16. Socialpolitiska utskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (Sak A 19)

17. Socialpolitiska utskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 7)

18. Socialpolitiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (Sak D 57)

19. Socialpolitiska utskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende av rätt till pension (Sak D 14) samt uppskjutet tilläggsförslag om tillgodoräknande av nordisk ofentlig tjänst i fråga om pensionsrätt (Sak A 3)

20. Ekonomiska utskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (Sak D 26) samt meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft (Sak D 44) jämte uppskjutet tilläggsförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté (Sak A 12)

21. Juridiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak D 18) jämte tilläggsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk

22. Juridiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation

nr 7/1958 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (Sak D 20) och meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (Sak D 94)

23. Juridiska utskottets förslag nr 13 i anledning av berättelse om samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1)

24. Juridiska utskottets förslag nr 14 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete (Sak A 10)

25. Trafikutskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund jämte tilläggsförslag om en fast Öresundsförbindelse (Sak D 1)

26. Trafikutskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1960 angående ytterligare pass- och reselättnader (Sak D 48)

27. Trafikutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet (Sak D 80)

28. Trafikutskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse från Nordiska samfärdselkommittén jämte tilläggsförslag 1 om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg samt tilläggsförslag 2 om ökad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna (Sak C 4)

29. Trafikutskottets förslag nr 15 i anledning av berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 6)

30. Remittering av »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961» (NU 1962: 8) till respektive niomannakommittéer

31. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

32. Tid och plats för nästa ordinarie session

33. Avslutning

1

Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av berättelse om samarbete mellan språknämnderna (Sak C 9)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

2

Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television (Sak A 31)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i de nordiske land

1. å påskynne utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsnings når det gjelder videregående utdanning;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsnings arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Berte Rognerud, Norge (utskottets talesman): Jeg skal være ganske kort. Jeg skal bare, som sakens ordfører, få lov til å knytte noen få bemerkninger til den.

Vi står her overfor et område hvor det uten tvil med stor fordel kan og bør

komme i stand et nærmere og mer omfattende nordisk samarbeide. Utdannelsesproblemen når det gjelder personale i film, radio, fjernsyn og teater, er stort sett de samme i de respektive nordiske land, og jeg tror også, at behovet for økte utdanningsmuligheter på disse områder blir stadig større.

Nå er det vel uten videre klart, at den grunnleggende utdanning må foregå nasjonalt — i de enkelte land. Ser vi på teatrene f. eks., er det en ganske nasjonalt bunden kunstart når det gjelder utdanning, og det sier seg jo selv at f. eks. skuespillerutdanningen nødvendigvis må henge nøye sammen med sproget. Og selv om vi i det nordiske samarbeide må gjøre hva vi kan for å minske sprogveskighetene landene imellom, må det jo innrømmes at disse vanskeligheter dog er tilstede i en viss monn.

Det er derfor etter kulturutvalgets mening nødvendig med en avgrensning mellom den nasjonale og den nordiske del av undervisningen, idet samarbeidet nærmest kan tenkes som en overbygning på den nasjonale grunnutdanning.

Denne grunnleggende utdanning på nasjonal basis blir for tiden utredet, og kulturutvalget peker i sin innstilling på at dette utredningsarbeide må påskyndes, og at man herunder stadig må ha de nordiske samarbeidsmuligheter for øye, når det gjelder utdannelsesformer utover den faglige grunnutdanning. I den tid som vel nødvendigvis må gå med før man finner frem til mer langsiktige løsnings, bør den påbegynte nordiske kursvirksomhet kunne utbygges, hvorved man også vil kunne høste verdifulle erfaringer for den videre utbygging.

Spørsmålet om hvorvidt det nordiske samarbeidet på et høyere utdannelsesnivå her bør være av institusjonell eller kursmessig karakter, bør man vel ikke ta standpunkt til foreløpig.

Ellers leste jeg med stor interesse i en avis forleden at det nettopp har vært et Nordvisjonsmøte her i Oslo, hvor man blant annet vedtok å intensivere nyhetsutvekslingen. Det ble også pekt på at nyhetsredaktørene i de respektive lands fjernsyn står i daglig kontakt med hverandre.

Jeg tror i det hele tatt at teater og film, radio og fjernsyn, og kanskje spesielt radio og fjernsyn, er områder som i høyeste grad må sies å egne seg for nordisk samarbeide, og at dette derfor også må styrkes og utvides.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurdur Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Olafur Johannesson, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

3

Kulturutskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 22/1959 angående beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål (Sak D 43)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

4

Kulturutskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 15)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

5

Kulturutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1959 angående arbetsmarknad för intellektuella yrken (Sak D 40)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

Ekonomiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (Sak A 13)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

7

Ekonomiska utskottets förslag nr 13 i anledning av medlemsförslag om samverkan beträffande fiskexporten (Sak A 27)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål för fortsatt utredning överlämna frågan om nordiskt

samarbete beträffande fiskexport till länder med centraliserad fiskimport och till u-länderna.

Hegna, Norge: Bare en kort bemerkning til denne rekommandasjonen. Man ser av forslaget at det var reist på et nokså generelt grunnlag — spørsmålet om samarbeid mellom de nordiske land, når det gjelder utviklingen og tilretteleggelsen av grunnlaget for fiskeeksport. Nå er det jo så, at det er nokså forskjellig grunnlag hvorpå fiskerinæringen drives og virker på de forskjellige trinn i de nordiske land, så i det økonomiske utvalg kom man til at rent generelt var det lite grunnlag for noe samarbeid når det gjaldt dette felt. Men forslagsstillerne hadde spesielt pekt på forbindelsen med de land som hadde såkalt sentralisert import, og likeledes at det var særlige forhold i utviklingslandene. Og når det gjelder akkurat de problemer som knytter seg til den eksporten, fant det økonomiske utvalg at det kunne være grunnlag for å undersøke i hvilken utstrekning det kunne utvikles et visst samarbeid med fordel for de interesserte av de nordiske land.

Parallelt med behandlingen av denne sak har det vært behandlet en annen, nemlig opprettelsen av et kontaktorgan for fiskeriene, likeledes etter et forslag som har vært behandlet her i rådet, og det som da rekommandasjonen kort og godt går ut på, er at man henviser dette spørsmål til nærmere utredning i kontaktorganet for fiskerispørsmål, og da spesielt med sikte på de land hvor man har sentralisert import og i forhold til de særlige betingelser som måtte foreligge i enkelte utviklingsland.

Strand, Sverige (utskottets talesman):

Herr president! Det medlemsförslag, som avhandlas i detta utlåtande från ekonomiska utskottet, har tillkommit närmast för att vi skulle få möjlighet att sända ut frågan på remiss till sådana instanser, som hade kännedom om och intresse för frågor rörande fiskeexporten. Det hade nämligen i något sammanhang föregående sommar från svensk sida uttalats intresse för att man skulle

försöka åstadkomma samarbete i fråga om fiskexporten över huvud taget.

Av remissyttrandena framgår emellertid, att den stora delen av fiskexporten knappast är så anordnad, att man kan vinna så särdeles mycket på ett samarbete. Däremot finns det vissa grenar av fiskexporten där något kan vinnas med ett sådant samarbete, kanske framför allt den del som rör exporten till länder med centraliserade inköp.

Vi övervägde inom ekonomiska utskottet att behandla frågan så, att vi skulle föreslå, att den utan vidare åtgärd överlämnades till det nya kontaktorganet beträffande fisket, som redan har beslutats och som också är tillsatt. Emellertid är det helt nyligen som denna institution tillskapades och vi menade att det därför vore rimligt att behandla frågan så, att förslaget kom i form av en rekommendation. Skulle det visa sig inom ett år, att kontaktorganet får uppgifter av detta slag och även de resurser som erfordras, kunde ju frågan vid senare tillfälle avföras från vidare behandling i rådet. Det kanske kommer att visa sig att detta kontaktorgan har de största möjligheterna att följa frågorna på fiskets och fiskexportens område.

Herr president! Med dessa ord ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røi-

seland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

8

Ekonomiska utskottets förslag nr 15 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (Sak A 14)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av spørgsmålet till nästa ordinarie session för såvitt gäller de delar av medlemsförslaget, vilka ännu ej för rådets del slutbehandlats.

Utskottets förslag bifölls.

9

Ekonomiska utskottets förslag nr 16 i anledning av medlemsförslag om nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete (Sak A 33)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til de nordiske lands regjeringer snarest mulig å organisere en kompletterende fellesnordisk utdannelse og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt samarbeid.

Votering skedde.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurdur Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri

Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pit-sinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

10

Ekonomiska utskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1960 angående samarbete beträffande utrikestjänsten (Sak D 50)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

11

Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om förenhetligande av sjötrafikreglerna (Sak A 23)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at lade foretage en undersøgelse af mulighederne for at indføre ensartede søvejsregler i de nordiske landes indre farvande.

Votering skedde.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sig-

rid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pit-sinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

12

Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 84)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Horn, Danmark (utskottets talesman):

Hr. præsident! Denne sag er for så vidt en kedelig sag, idet der her nærmest er tale om tilbagegang, tilbageskridt for det nordiske samarbejde. Medens vi dog måske nok i de fleste sager kan sige, at der sker små fremskridt, så er der her til udvalgets store beklagelse tale om stilstand og nærmest tilbagegang. Det gælder med hensyn til samarbejdet i de europæiske lande, og det gælder for så vidt også i USA, hvor der var tale om, at man nu skulle kunne nærme sig til et samarbejde med et kontor i Los Angeles.

Det er svært at finde ud af, hvorfor man ikke kan gøre fremskridt på dette felt, og derfor bliver det nødvendigt, at man fra Nordisk samferdselskomité sidder kommer i kontakt med dem, som har med det at gøre, og ser, om vi kan drive på for at få denne sag ind i de samme baner, som de fleste andre sager: at man dog viser vilje til at samarbejde på nordisk plan.

Det er som sagt vanskeligt at finde årsagerne til, at det er gået så dårligt her, men meget tyder på at viljen til at nå frem til samarbejde ikke er den bedste.

Som det her ligger, indstiller udvalget, at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser om spørgsmålet til næste session, hvilket altså vil sige, at det også er forudsat, at Nordisk Samferdselskomité ser nærmere på sagen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

13

Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

14

Socialpolitiska utskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (Sak D 75)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

15

Socialpolitiska utskottets förslag nr 11 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete i fråga om odontologisk materialprovning (Sak A 7)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordisk Komité angående Dentalmaterialer i Nordisk utredningsserie, 1961:7, framlagda förslaget upprätta en gemensam institution för provning av dentalmaterial samt forskning i samband därmed.

Votering skedde.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pitsinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

16

Socialpolitiska utskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (Sak A 19)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

17

Socialpolitiska utskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 7)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

18

Socialpolitiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (Sak D 57)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session

Utskottets förslag bifölls.

19

Socialpolitiska utskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (Sak D 14) samt uppskjutet tillägsförslag om tillgodogörande av nordisk offentlig tjänst i fråga om pensionsrätt (Sak A 3)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstager berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Nina Andersen, Danmark (utskottets talesman): Jeg tillader mig, hr. formand, at ledsage dette forslag med nogle få bemærkninger.

Allerede i 1957 vedtoges en rekommendation på dette spørgsmål. Det gav anledning til en undersøgelse af spørgsmålet i alle landene og sluttede med, at man fra de forskellige regerings side var af den opfattelse, at der var for stor forskellighed på landenes pensionslovgivninger og på antallet af pensionskasser, til at man ville kunne gennemføre en generel ordning, medens man i heldigste tilfælde fra land til land ville kunne finde en pensionsordning. Ved at gennemgå dette materiale i den socialpolitiske komité's 9-mands udvalg og senere i komiteen, blev man imidlertid af den opfattelse, at der fandtes et snævert område, på hvilket det vil være muligt allerede nu at gennemføre en ordning. Det drejer sig om de arbejdstagere, der har pension i henhold til statslige pensionsordninger i hvert land, et begrænset område, men et område, hvor det dog er muligt at gennemføre det, fordi det er de pågældende landes finanskasser, som i sidste instans råder på dette felt.

Det forslag, som her foreligger, har ikke til hensigt, at der skulle finde en afregning sted mellem de enkelte lande, idet for det første det antal, der vil kunne være tale om, er ret begrænset, og for det andet, om et land skulle få en udgift her, vil den jo være rigelig erstattet ved, at man får en embedsmand, som har fået sin uddannelse i et andet land og har erfaring, og med årene vil dette også kunne udjævne sig. Vi er der-

for nået frem til at foreslå den foreliggende rekommendation om, at regeringerne lader udarbejde samt antage en overenskomst mellem landene, i henhold til hvilken en i offentlig tjeneste ansat og til den statslige pensionsordning knyttet arbejdstager berettiges til i pensionshenseende at få tilgoderegnet ansættelsestid, som i henhold til et andet nordisk lands statslige pensionssystem berettiger til pension.

Jeg anbefaler dette og anbefaler samtidig, at man lægger meddelelserne vedrørende rekommendation nr. 15/1957 til handlingerne og dermed anser spørgsmålet for at være slutbehandlet.

Jeg skal anbefale, at man stemmer for udvalgets indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag, punkt I.*

Votering skedde beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurdur Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Olafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pit-sinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

20

Ekonomiska utskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (Sak D 26) samt meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft (Sak D 44) jämte uppskjutet tilläggsförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté (Sak A 12)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja det pågående arbetet att få till stånd ett permanent samnordiskt organ för elkraftproduktionen.

Utskottets förslag, punkt I, bifölles.

Votering skedde beträffande punkt II.

För utskottets förslag till rekommendationen röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurdur Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gisli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pit-sinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommerdationen hade sålunda antagits med 52 röster.

21

Juridiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål jämte tilläggsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för friidsbruk (Sak D 18)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena angående rekommendationen till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session;

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av spørsmålet till nästa ordinarie session.

Osvald, Sverige: Herr president! Jag skulle endast i största korthet vilja understryka vad utskottet säger om betydelsen av att det blir likställighet nordbor emellan med avseende på förvärv av fast egendom och att denna fråga förtjänar ökad uppmärksamhet från rådets sida.

Anledningen till att man kan göra ett sådant påstående är enligt min mening den, att en likställighet i detta avseende kommer att stärka samhörighetskänslan mellan medborgare i de olika nordiska länderna och därmed även grundvalen för vårt nordiska samarbete. Jag är väl medveten om att ett utredningsarbete behövs innan rådet kan fatta beslut i den frågan. Det är många tämligen komplicerade problem som man måste söka lösa. Jag vill dock uttrycka förhoppningen, att det nödvändiga utredningsarbetet skall kunna genomföras med stor snabbhet.

Jag vet, att det under hand har förts en hel del diskussioner om dessa problem. Så länge man ännu räknade med att Danmark skulle bli medlem av EEC var det många som menade att en sådan här bestämmelse om likställighet skulle omöjliggöras — man kunde inte på det sättet ge en grupp av nationer en förmån som inte alla andra länder fick.

Nu har ju frågan om Danmark och EEC blivit ställd på framtiden, och man kan inte för närvarande uttala sig om de betingelser som kommer att föreligga vid en eventuell framtida europeisk integration. Enligt min mening bör man dock se till att lagstiftningen utformas på sådant sätt att den kan anpassas efter de regler som kan komma att bli gällande i ett framtida integrerat Europa.

Jag ber endast, herr president, att med dessa ord få uttala min tillfredsställelse över att den här frågan kan föras vidare och som sagt även en förhoppning om att arbetet skall kunna genomföras mycket snabbt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag, punkterna I—II.*

22

Juridiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (Sak D 20) och meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (Sak D 94)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 7/1958 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 31/1962 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden från Islands och Sveriges regeringar till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag biföljs.

23

Juridiska utskottets förslag nr 13 i anledning av berättelse om samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag biföljs.

24

Juridiska utskottets förslag nr 14 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete (Sak A 10)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag biföljs.

25

Trafikutskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund, jämte tilläggsförslag om en fast Öresunds-förbindelse (Sak D 1)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 4/1953 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at lade bygge en fast forbindelse over Øresund.

Cassel, Sverige: Herr president! Egentligen är detta ett av de största och viktigaste ärenden som förekommit på mycket länge i Nordiska rådet och säkert ett av de viktigaste ärenden som vi har att fatta beslut om vid innevarande session.

Det föreligger ett enhälligt utskottsutlåtande och därför skall jag fatta mig mycket kort. Vad som här händer är ju, att den rekommendation som 1953 lämnades av Nordiska rådet om att de nordiska regeringarna gemensamt skulle låta utreda frågan om en fast förbindelse över Öresund nu är genomförd. Vi har fått utredningen på bordet och nu är den ute för remissbehandling.

Vad som här föreslås är en rekommendation, ställd till regeringarna i Dan-

mark och Sverige, att låta bygga en fast förbindelse över Öresund. Det är alltså en inledning till beslutstadiet, som nu har inträtt, när utredningsstadiet är över.

Utskottet har inte kunnat säga, innan remissbehandlingen är färdig, var denna bro skall förläggas — inte ens om det skall vara en bro eller en tunnel. Vi har inte heller kunnat säga någonting om den tidpunkt, då denna fasta förbindelse skulle kunna åstadkommas.

Vi som sysslat med frågan i utskottet är alldeles på det klara med att detta projekt är ett led i den stora förbindelsekedja som går från Finland, Norge och Sverige över Danmark ner mot kontinenten och att det måste ses i samband med övriga länkar i denna kedja, där Stora Bält-bron är en av de betydelsefulla faktorerna, och att därför hela detta frågekomplex måste synkroniseras.

Jag stannar vid att uttala den förhoppningen, att den danska och den svenska regeringen skall visa vilja och kraft att snarast sätta i gång alla de förberedelsearbeten, som kan göras för att få detta stora projekt i hamn. Jag tror att de nordiska folken i och med att dessa fasta förbindelser kommer till stånd kommer att förenas på ett helt annat sätt än som hittills varit fallet och att de kommer att få oerhört stor betydelse både ur ekonomisk synpunkt och ur samfärdselsynpunkt för hela Norden.

Horn, Danmark (utskottets talesman):

Hr. præsident! Det är riktigt, som hr. Cassel udtrykte det, at den bro eller tunnel over Øresund — hvad man nu måtte vælge — vil være et stort frem-skridt for bevægelsen mellem vore lande, idet det er et meget væsentligt led i den nordiske fjerntrafik sydover.

Den betænkning, som nu er udredet af de to landes eksperter, giver jo anvisning på, hvorledes man kunne tænke sig broen anlagt, og den indeholder en række finansielle vurderinger.

Nu er det så op til vore to landes parlamentær at tage stilling til, hvilke af de to linier, som er skitseret, man vil vælge, at finde ud af finansieringsformen, og det vil jo igen i høj grad hænge sammen med, hvor megen arbejdskraft der

er til rådighed i Danmark og Sverige i de nærmeste år.

Udredningen er altså i orden. Men det er jo ikke sådan, at der ikke er noget i gang for at gøre det bedre. En række ting spiller jo ind med henblik på en bedre udnyttelse af en sådan Øresundsbro. Jeg tænker her på »fugleflugtslinjen» fra Rødby Havn til Femern, som åbnes i maj i år. Det vil betyde, at nordmænd og svenskere eller andre, som vil benytte »fugleflugtslinjen» sydover, sparer en rejsetid på mindst 2 timer, foruden at selve overførelsen — tilgang og afgang — ved Femern vil blive bedre end under det nuværende system.

Vi forbereder i Danmark allerede bygningen af en Store-Bæltsbro. Alle forundersøgelserne er i gang.

Nu er vinteren kommet og hindrer os i at forcere arbejdet frem, men så snart isen er væk fra Store-Bælt, går ingeniørerne i gang med at bore igen for at finde ud af, hvor bropillerne kan stå. Det er klart, at når først denne Store-Bæltsbro er bygget, får Danmark den fulde nyttevirkning af sin bro ved, at der også bygges en Øresundsbro. Jeg er enig med hr. Cassel i, at den rekommandation, som udvalget her indstiller til vedtagelse med opfordring til de to regeringer om at lade broen bygge, også skal følges op af de to regeringer, når de økonomiske og arbejdsmæssige forudsætninger er til stede.

Vi er i hvert fald fra dansk side helt klar over, at vor fugleflugtslinje, som vi hygger sammen med Tyskland, og den kommende Store-Bæltsbro samt den næste Lille-Bæltsbro alle er anlæg og investeringer, som vi fra dansk side kun får den fulde nyttevirkning af, når vi også får bygget en Øresundsbro. Jeg vil tro, at man også fra svensk side efter disse bemærkninger har forstået, at vi fra dansk side, så snart det er muligt, er indstillet på at være med til at bygge en sådan Øresundsbro.

Jeg kan indstille rekommandationen til vedtagelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag, punkt I.*

Votering skedde beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gísli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pit-sinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

26

Trafikutskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1960 angående ytterligare pass- och reselättnader (Sak D 48)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

27

Trafikutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelandena om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet (Sak D 80)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna

i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

28

Trafikutskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse från Nordiska samfärdselkommittén jämte tilläggsförslag 1 om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg samt tilläggsförslag 2 om ökad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna (Sak C 4)

Utskottet hade föreslagit,

- I. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;
- II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslag 1 till nästa ordinarie session;
- III. att rådet i anledning av tilläggsförslag 2 måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at lette grænseformaliteterne i almindelighed i den internordiske flyvetrafik.

Utskottets förslag, punkt I och II, bifölls.

Votering skedde beträffande utskottets förslag, punkt III.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Bondevik, Cassel, N. Chr. Christensen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Helén, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Guri Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Gísli Jónsson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Einar Olgeirsson, Osvald, Gustav Pedersen, Pit-sinki, Johan Poulsen, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Strand, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ebon Andersson, Borten, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Hallberg, Kleemola, Hertta Kuusinen, Lahtela, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sukselainen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

29

Trafikutskottets förslag nr 15 i anledning av berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 6)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

30

Remittering av »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961» (NU 1962: 8) till respektive niomannakommittéer

Presidenten: Så vidt presidenten forstår, er det meningen at denne oppgaven over alle de rekommandasjoner som Nordisk Råd har vedtatt og som er gjengitt i denne 10-års oversikten, og den skjebne som disse rekommandasjoner har fått, skal gjennomgås av de respektive nimannskomitéeer, og så vidt presidenten skjønner, med sikte på en sanering. Det er jo greit når det gjelder vedtatte eller avsluttede rekommandasjoner som er ferdigbehandlet, men det ligger jo en hel del rekommandasjoner, som fremdeles er under arbeid, og meningen var at nimannskomitéeene skulle ta for seg disse relativt gamle rekommandasjoner, og forsøke å finne ut hva de kunne gjøre for å få til en sanering av disse. Presidenten vet ikke om han har oppfattet det rett, at det er hensikten.

Hegna, Norge: Jeg stusset litt ved dette punktet på dagsordenen, men etter pre-

sidentens forklaring nå er det jo blitt litt mer opplysning omkring det.

Vi har jo hatt en del diskusjon om nimannskomitéeene her, og det er vel klart, at de spiller meget forskjellig rolle innenfor de forskjellige felter av rådets arbeid. På et område som samferdselen for eksempel har man jo ikke noen nimannskomitée, og man kan kanskje si at slik dette punkt er formet, peker det nesten i retning av at det nødvendigvis skulle være nimannskomitéeer på alle områder. Og når en sånn ting som 10-års-oversikten henvises til disse nimannskomitéeer, så kunne det i det for så vidt ligge en foranledning til å ta opp hele arbeidet på det bredeste grunnlag, og i stedet for en sanering, som presidenten antydde, kunne man snarere få det motsatte. Det er kanskje så at det er også et synspunkt som kan gjøres gjeldende, men når situasjonen er at rådets arbeid er under nyvurdering, slik som det ble opplyst av herr Fagerholm i går, så tror jeg det vil være riktig da ikke å foreta seg noe som kan foregripe den nyvurderingen som bør foretas. Især tror jeg man skal være overmåte forsiktig med å legge opp et grunnlag, som i meget stor utstrekning — og for så vidt ikke uten noen særlige grenser — kunne utvide arbeidsområdet, med en slik henvisning generelt og uten nærmere spesifisering som det her er.

Men etter det som her er sagt av presidenten, går jeg ut fra at det er meget begrensede oppgaver som denne henvisning sikter til, og at Presidiet vil påse at det er i den retning det vedtak man eventuelt her gjør, blir videreført.

Presidenten: Jeg vet ikke hvordan de andre nimannskomitéeer arbeider, men det er ikke noe nytt i den nimannskomitée jeg sitter i, den juridiske nimannskomitée, at vi tar for oss de gamle rekommandasjoner og regjeringmeldinger. Det gjøres vel på omtrent hvert eneste møte. Vi gjennomgår dem for at vi kan få undersøkt hva vi kan gjøre for å påskynde behandlingen. Meningen er, så vidt jeg skjønner, at det skal være en generell oppgave for nimannskomitéeene at de skal gjøre det på samme måte.

Det har iallfall sjenert meg en del,

at enkelte rekommandasjoner blir altfor gamle. Det måtte vel kunne gjøres noe mer for å kunne påskynde sluttbehandlingen av rekommandasjonene. Jeg har iallfall ikke oppfattet dette punkt på dagsordenen derhen at det skulle foranledige noen utvidelse, hverken av Nordisk Råd eller av nimannskomiteenes virksomhet. Det er en naturlig oppgave som blir pålagt nimannskomiteene, en oppgave som de for så vidt har hatt før, men som det altså nå blir minnet om påny.

Hegna, Norge: Det var nettopp fordi jeg kjenner til at de eksisterende nimannskomiteer og utvalg har fulgt med i hva der er blitt gjennomført av rekommandasjoner og andre saker, at jeg stusset litt ved at det nå skulle gjøres et eget vedtak om dette, om det skulle innebære noe mer enn det man tidligere har hatt, men etter det som nå er sagt, fremgår det tydelig at det ikke er meningen.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *beslöt rådet att överlämna verksamhetsöversikten till niomannakommittéerna för genomgång av sådana av rådet slutbehandlade rekommendationer, vilka icke blivit genomförda.*

31

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit att rådet måtte bemyndiga presidiet att, i den mån det visade sig nödvändigt för att förbereda spörsmålens behandling till nästa ordinarie session, tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i förekommande fall skulle väljas av de nationella delegationerna.

Presidiets förslag bifölls.

32

Tid och plats för nästa ordinarie session

Ohlin, Sverige: Herr president! Under denna punkt på dagordningen ges det privilegiet till en företrädare för det

land, där nästa session enligt planen skall avhållas, att framföra rådets hjärtliga tack till den norska delegationen för det utomordentliga sätt på vilket man har förberett och genomfört denna råds-session i Oslo.

Ett särskilt tack riktar vi till presidenten Hønsvald för hans utomordentligt effektiva, precisa och älskvärda sätt att leda förhandlingarna med en aktivitet i fråga om undanröjande av missförstånd, som vid flera tillfällen har framkallat min beundran och som jag inte skulle våga försöka efterlikna, även om jag i övrigt gärna uppställer herr Hønsvalds presidentegenskaper såsom ett föredöme.

Vi tackar inte mindre hjärtligt generalsekreteraren Løchen och hela det norska sekretariatet, som har burit en så stor del av tungan och bördan av både förberedelserna till och genomförandet av råds-sessionen. Den skicklighet med vilken detta arbete har utförts har i hög grad bidragit till att sessionen så vitt jag kan förstå har förlöpt med en betydande smidighet, så att man inte kan säga numera som man kanske sade i rådets början, att arbetet under själva sessionerna är tungroft.

Vad man än i övrigt kan säga om rådets arbetsformer tycker jag det måste erkännas av alla, att det vid en råds-session som denna presteras ett i förhållande till den korta tiden mycket betydande arbete, och förtjänsten härav tillfaller inte minst sekretariatet. Då inkluderar jag naturligtvis i detta sekretariatet från de andra nordiska länderna och dem som refererar våra anföranden med stor snabbhet och älskvardhet och — i varje fall när det gäller mig — någon förbättring av den primära texten.

Sedan jag haft nöjet att tacka dem som mera officiellt haft att göra med rådets session, skulle jag gärna vilja tillägga, att rådets arbete inte kan få den avsedda effekten utan en god kontakt med tidningspressen, radion och televisionen. Det ligger mig varmt om hjärtat att få lov att säga, att ehuru relationerna inte är officiella, så är de ingalunda mindre betydelsefulla. Vi inom rådet är

mycket glada över att representanterna för vad som numera kallas massmedia — jag är inte säker på att alla journalister är så förtjusta i den benämningen — ägnar rådets arbete ett så stort intresse. Det är utomordentligt glädjande, att det tålmod, som understundom krävs av våra vänner från press, radio och television, har presterats i den utsträckning, som här har skett, och att vi till och med i denna tidiga morgonstund vid avslutningen ser så många representanter för press, radio och television närvarande.

Vi tackar hjärtligt stortingets presidium och stortingets övriga ledamöter, som har varit älskvärda nog att ställa stortingets byggnad till disposition. Det är inget tvivel om att stortingets byggnad i sin nya form är både praktisk och trevlig för oss i Nordiska rådet att arbeta i. Vi förstår väl, att det är en uppoffring för stortingets ledamöter att vika för Nordiska rådet under en vecka, men vi är därför så mycket tacksamma över att de är villiga att göra detta. Jag ber presidenten att på lämpligt sätt framföra till stortingets presidium vår tacksamhet över denna älskvardhet.

Ett tack riktar vi också till stortingets personal, som med en utomordentlig vänlighet och hjälpsamhet har stått oss bi på många sätt i de praktiska göromålen.

Till den norska regeringen har vi redan tidigare haft tillfälle att framföra ett tack, men jag vill här upprepa vårt tack för vad Norges regering gjort för att denna session skulle bli minnesrik för alla som deltagit.

Jag ber också att få uttala ett tack till Oslo stad för den älskvärda gästfrihet staden visat oss.

Vi kan väl alla vara överens om att den gångna veckan har varit både ansträngande och stimulerande. Resultaten av vårt arbete får andra bedöma — och det kan i varje fall ske först längre fram i tiden — men jag tror för min del att det finns vissa utsikter till att denna session kommer att räknas bland de mera betydelsefulla i rådets historia. Om jag vågar vara djärv nog att låna en bild av min vän, Finlands justi-

tieminister herr Söderhjelm, så skulle jag med hans välfunna uttryck vilja säga, att rådet när det gäller marknadsplanerna har tjänstgjort som ett transportband och fört frågan ett litet stycke vidare. Kanske inte något stort stycke — vi vet inte vilka hinder som kan möta i den fortsatta transporten, och man skall inte »ropa hej innan man är över bäcken» — men om rådet har lyckats föra frågan ett litet stycke vidare, så är det en insats som inte skall föraktas. Den kan tvärtom visa sig bli mycket betydelsefull. Och den insatsen har gjorts vid sidan av allt det arbete vi utfört i övriga saker som denna råds-session har behandlat, och som vi hoppas kommer att ge regeringarna mycket arbete under det kommande året.

Herr president! Det är alltså Sveriges tur att stå för värdskapet vid rådets nästa session, och jag är mycket glad att å den svenska delegationens vägnar få inbjuda rådet att nästa år i mitten av februari, på datum som senare fixeras, sammankomma i Stockholm. Jag ber att få säga ett hjärtligt välkommen till Stockholm — väl mött! Även om man med en viss bävan tänker på, hur vi skall lyckas leva upp till den standard, som har satts här i Oslo, får vi naturligtvis försöka göra vårt bästa. Säkert är i varje fall, att det är ett mycket hjärtligt välkommen vi riktar till rådets ledamöter och alla våra medhjälpare.

Rådet beslöt förlägga nästa ordinarie session till Stockholm med början den dag i mitten av februari 1964, som presidiet senare bestämmer.

Avslutning

Presidenten: Jeg skal få takke herr Ohlin for alle de elskverdige ord han har rettet til møtets norske arrangører. Jeg kan bare ønske at vi iallfall i noen utstrekning har gjort oss fortjent til alle disse pene ord.

Vi er nå ferdige med våre forhandlinger for denne gang, og jeg skal få takke representantene, både de parlamentsvalgte og de regjeringsoppnevnte, for deres innsats.

Det har, som herr Ohlin gjorde oppmerksom på, vært et arbeidskrevende møte. Vi har behandlet mange saker, og vi har gjennom 29 nye rekommandasjoner økt regjeringenes arbeidsbyrde i det kommende år. Et lignende antall saker er avskrevet som ferdigbehandlet. Vi har for så vidt balanse når det gjelder saksantallet, men noen større sanering av gamle saker har vi ikke klart å gjennomføre.

Den største saken vi har drøftet stod som nevnt ikke på dagsordenen, men jeg tror jeg gir uttrykk for den alminnelige oppfatning, når jeg sier at en nordisk drøftelse av den nye markeds-situasjon i Europa ikke bare var ønskelig, men også nødvendig. Vi hadde et behov for å få våre problemer kartlagt, og for å drøfte de muligheter vi kan ha for gjennom nordisk samarbeid å lette de vansker som alle de nordiske land står overfor.

Vi nådde fram til en enstemmig uttalelse om denne saken. Den er ikke så svært mye forpliktende, men hensikten med den er viktigere enn ordene, og den er, tror jeg, en brukbar retningslinje for forhandlingene med de andre EFTA-landene.

Det gikk vel klart fram av debatten i går at de nordiske land ikke i alle punkter har ens interesser i den situasjon vi er i, men det bør ikke hindre at vi i det videre arbeid i EFTA henter styrke gjennom samhold i Norden.

Det tilkommer ikke meg å vurdere resultatene av Nordisk Råds 11. sesjon. Jeg har bare et bestemt inntrykk av at den har vært anstrengende. Og så får vi overlate til andre å besørge kritikken og vurderingen.

Jeg takker for samarbeidet i disse dagene.

Mötet avslutades kl. 10.07.

Godkjennelse av protokollen

Foranstående protokoll, som omfatter stenografiske referater av forhandlingene ved Nordisk Råds 11. sesjon i Oslo den 16.—22. februar 1963, er ført av den vid sesjonen for rådet fungerande sekretær, sekretær i den norske delegasjon byråsjef Einar Løchen.

I samsvar med § 19 i arbeidsordenen for rådet godkjennes protokollen hermed.

For Nordisk Råds presidium

Nils Hønsvald

SAKER M. M.

Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

Se Sak 28/1962 (10:e sess., s. 744; behandl., s. 108).

BILAGA

Kulturella niomannakommitténs utlåtande över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets tionde session väckte fem medlemmar av rådet ett medlemsförslag, vari de föreslog rådet att rekommendera regeringarna att få till stånd en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier. Enär förslaget icke före nämnda session hann bli föremål för den närmare utredning, som erfordrades för dess behandling i rådet, beslöt rådet att uppskjuta medlemsförslaget till nästa session.

Under den tid som gått sedan tionde sessionen har det icke befunnits möjligt att slutföra sammanställningen av det material rörande bibliotekarier-
nas anställningsvillkor och arbetsförhållanden, som måste läggas till grund för förslagens behandling. Nordiska rådets kulturella niomannakommitté ser sig därför nödsakad att föreslå,

att rådet vid elfte sessionen beslutar ånyo uppskjuta medlemsförslaget till påföljande session.

Stockholm den 17 januari 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Gunnar Helén

Sven Högström

Håkon Johnsen

Förman

Helge Larsen

Paula Ruutu

Uppskjutet tilläggsförslag

om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus

Se Sak D 4 / 1962, Tilläggsförslag (10:e sess., s. 1010; behandl. s. 111).

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

I en over sagen afgivet erklæring har sundhedsstyrelsen, der som følge af sagens hastende karakter ikke har set sig i stand til at indhente oplysninger andetsteds fra, udtalt, at det pågældende forslag næppe vil have større praktisk betydning for Danmark, idet mulige særtilfælde altid vil kunne klares med vejledning i de allerede iværksatte ordninger for gensidig assistance.

I denne anledning skal man meddele, at indenrigsministeriet for sit vedkommende kan henholde sig til det af sundhedsstyrelsen udtalte.

København, den 24. augusti 1962

P. m. v.

E. b.

Sundhedsstyrelsen:

— — — kan sundhedsstyrelsen oplyse, at et samarbejde for visse af de i forespørgslen anførte særlige specialiteter allerede igennem år har fundet sted i visse tilfælde, og at sådanne indlæggelser, efter hvad der er oplyst for sundhedsstyrelsen, gnidningsløst har ladet sig arrangere ved aftale mellem de interesserede afdelingers lægelige chefer.

Såvidt det er sundhedsstyrelsen bekendt, sker behandlingen på de i de enkelte sygehusregulativer anførte betingelser, og der skønnes ikke at bestå noget behov for en kodifikation af samarbejdet på det pågældende område.

København, den 10. december 1962

P. d. v.

C. J. Møllenbach

Øhlenschlæger

Finland

Ministeriet för inrikesärendena har i skrivelse den 22 maj 1962 hänvisat till medicinalstyrelsens yttrande (se nedan).

Medicinalstyrelsen¹:

Såsom det av vissa medlemmar av Nordiska rådet 1. 12. 1961 väckta förslaget (Sak D 4, tilläggsförslag) ger vid handen, ansluter sig ett eventuellt nordiskt samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus intimt till den redan reglerade frågan om meddelande av sjukvård i allmänhet åt person från ett nordiskt land, då han behöver vård utanför sitt eget lands gränser i något annat nordiskt land. Medicinalstyrelsen förordar utvecklandet av den i rekommendationsförslaget avsedda saken, något som bäst torde gå för sig genom tillsättande av en samnordisk expertkommitté för att utreda, huru frågan i praktiken kunde lösas på ett för alla parter tillfredsställande sätt.

Helsingfors den 16 maj 1962

På medicinalstyrelsens vägnar:

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Medicinalråd *Osmo Vartiainen*

Helsingfors universitets medicinska fakultet har i skrivelse den 22 maj 1962 förklarat, att den som sitt eget utlåtande hänvisar till professor Bertel von Bonsdorffs yttrande (se nedan).

Professor Bertel von Bonsdorff:

Förslaget åsyftar närmast, att sjukhus i det ena landet tar sig an vården inom vissa specialiteter, medan sjukhus i det andra landet inriktar sig på vård av andra specialiteter. Som exempel anförs tanken på ett dylikt samarbete mellan undervisningssjukhusen i Umeå och Uleåborg. Det kan i detta sammanhang konstateras, att patienter från Finland under en lång följd av år mottagits för vård på t. ex. hjärtkirurgiska, neurokirurgiska och njurkliniker, särskilt i Sverige, så länge motsvarande specialavdelningar ännu inte inrättats i Finland.

Medicinska fakulteten torde utan tvekan kunna ge Nordiska rådets rekommendation sitt stöd. I frågans nuvarande skede är något annat uttalande från fakultetens sida knappast nödvändigt. Ärendets vidare behand-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ling är främst beroende av i vilken utsträckning de sjukhusägande instanserna är villiga att bereda plats för utländska medborgare.

Helsingfors den 22 maj 1962

Professor *Bertel von Bonsdorff*

Finlands stadsförbund:

Enligt Stadsförbundets styrelses uppfattning kan man genom det samarbete, som i tilläggsförslaget avses, utan men för sjukvården nedbringa grundläggningkostnaderna för centralsjukhus, vilket i ekonomiskt hänseende skulle innebära en inbesparing för såväl kommunerna som staten, varjämte även patienternas rese- m. fl. kostnader kunde nedbringas. Ytterligare kunde man genom ifrågavarande arrangemang i någon mån minska de olägenheter och svårigheter som förorsakas av bristen på specialister, genom ett mera effektivt utnyttjande av vårdplatserna allmänt sätt nedbringa behovet av specialplatser ävensom utöka specialistutbildningen inom de mera begränsade specialistbranscherna. Då läkararbetskraften samtidigt kunde utnyttjas synnerligen effektivt, kunde man genom detta arrangemang trots läkarbristen även för norra Finlands del åstadkomma en effektiv specialistvård snabbare än vad som vore fallet enbart inom det egna landets resurser. En fördelning av specialiteterna kunde emellertid uppenbarligen komma i fråga endast inom relativt fåtaliga, begränsade specialiteter, enär det bör anses naturligt att de specialiteter, som allmäntast kommer i fråga, alltid bör vara företrädda i samtliga centralsjukhus. Stadsförbundets styrelse anser sig icke vara kompetent att avge yttrande därom, inom vilka specialiteter ifrågavarande samarbete kunde verkställas, men anser redan på basen av ovannämnda synpunkter det ändamålsenligt att den i tilläggsförslaget avsedda undersökningen verkställas.

Därest det i tilläggsförslaget avsedda arrangemanget verkställas, uppstår naturligtvis även frågan om fördelning av de kostnader, som förorsakas av vård av grannlandets medborgare. Härvid kan man närmast tänka sig två alternativ; antingen att de i de särskilda länderna verksamma kommunalförbunden eller motsvarande av varandra debiterar skillnaden mellan de verkliga och de uppdebiterade kostnaderna eller ock att dessa ersättes av ifrågavarande stat. Då det nu sannolikt är fråga om ett till räckvidden synnerligen begränsat arrangemang, som endast berör i behov av viss specialistvård varande patienter, och som ytterligare är avsett att ske på ömsesidig basis, vore det enligt Finlands Stadsförbunds uppfattning naturligt, att man jämväl för ifrågavarande patients del i de berörda landen skulle förfara enligt den princip som stadfästas i 19 § 1 mom. lagen om sjukhus (49/56), med andra ord sålunda, att skillnaden mellan den av patienten eller, i fråga om medellösa, av hans hemkommun erlagda vård-

dagsavgiften och den driftsekonomiutgift, som uträknats per vård dag å sjukhuset, erlägges ur den stats medel, där ifrågavarande sjukhus är beläget. I annat fall vore man tvungen att mellan i olika land belägna kommunalförbund eller motsvarande verkställa invecklade kontorklareringar, vilka man redan till och med i det egna landet på grund av därav förorsakade svårigheter allmänt frångått.

Helsingfors den 1 juni 1962

Finlands stadsförbund

Lauri Aho

Sulo A. Typpö

Maalaiskuntien Liitto — (Landskommunernas förbund)

I delegaterna Birger Anderssons, Gunnar Henrikssons och Harald Nilsens tilläggsförslag i saken hemställes, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka, på vilket sätt och på vilka områden ett samarbete mellan två eller flera länder beträffande specialistvård på sjukhus skulle kunna åstadkommas. Förslaget är mycket beaktansvärt, emedan det i praktiken ofta kunnat konstateras, att det egna landets sjukvårdsanstalter icke alltid i tillräcklig grad kunnat bereda patienterna nödig specialistvård. Då samarbetet de nordiska länderna emellan icke på detta område reglerats genom avtal eller på annat sätt, har även erhållandet av brådsakande vård på sjukhus i ett grannland ofta varit beroende av tillfälligheter. För att anordnandet av specialistvård skall kunna tryggas på bästa möjliga sätt, vore det av vikt, att saken på ett eller annat sätt skulle regleras i avtalsväg de nordiska länderna emellan.

Vad särskilt beträffar sjukvårdsväsendets i Finland deltagande i det ifrågavarande samarbetet, bör det observeras, att huvuddelen av landets sjukhus för närvarande äges eller innehas av kommunalförbund eller kommuner. Statens andel i upprätthållandet av sjukhusväsendet kommer de närmaste åren uppenbarligen att ytterligare minskas, sedan vissa läns- och allmänna sjukhus på grund av en i lagen om sjukhus nyligen införd ändring överförts till centralsjukhusdistriktens kommunalförbund. Då landets sjukhus sålunda till största delen är kommunala inrättningar, kan icke staten på ett för kommunerna bindande sätt överenskomma om anordnandet av specialistvård vid dessa sjukhus eller om de villkor, på vilka de ifrågavarande kommunala sjukhusen eventuellt placerar sina patienter i sådan vård på sjukhus i andra nordiska länder. Däremot bör avtalspart i varje enskilt fall vara det kommunalförbund eller den kommun, som upprätthåller vederbörande sjukhus. Detta kan i någon mån försvåra en enhetlig reglering av det i förslaget avsedda samarbetet. Enligt vår uppfattning kunde saken emellertid ordnas sålunda, att det på regeringarnas föranstaltande för sjukhusen skulle utarbetas en detaljerad rekommendation rörande samarbetet, i vilken man skulle söka definiera de villkor och

grunder, enligt vilka vissa sjukhus kan upprätthålla samarbete sinsemellan på ett visst område av specialistvården. I rekommendationen borde särskilt klarläggas, huru de av specialistvården förorsakade kostnaderna skall ersättas det sjukhus, som givit vården.

Såframt genom regeringarnas försorg en vederbörlig rekommendation åvägbringas, är Maalaiskuntien Liitto för egen del berett att för sina medlemskommuner rekommendera att ingå nödigbefunna avtal rörande specialistvård med sådana sjukhus, som har förutsättningar att upprätthålla samarbete på det ifrågavarande området.

Helsingfors den 7 juni 1962

Maalaiskuntien Liitto

Förbundets direktör *Aarne Eskola*

Biträdande avdelningschef *Heikki Simola*

N o r g e

Sosialdepartementet och Helsedirektoratet:

Under henvisning til tilleggsforslag, Sak D 4 til Nordisk Råds 10. sesjon 1962 (til rekommandasjon nr. 10/1954) kan meddeles at saken har vært forelagt Den norske lægeforening, Den Norske Sykehusforening, Norges Byforbund, Norges Herredsforbund og Rikshospitalet. På grunn av den korte frist har man ikke mottatt særlig fyllestgjørende uttalelser.

Helsedirektøren har overveiet det foreliggende forslag. Etter den landsplan som er lagt opp for utbygging av sykehusvesenet er det forutsatt at alle norske borgere skal få spesialistundersøkelse og behandlinger ved norske sykehus. Sykehusenes funksjoner og oppgaver endrer seg stadig, slik at spesialoppgaver som i dag naturlig ligger til en universitetsklinikk som dekker hele landet, i fremtiden kan bli lagt til flere av sentralsykehusene i de enkelte fylker.

I tilleggsforslaget er nevnt som eksempel spesialavdelinger ved universitetssykehusene i Umeå for Nord-Sverige og i Uleåborg for Nord-Finnland. Kommunikasjonsmessig sett vil det være mer naturlig for pasienter for Nord-Norge å reise til spesialavdelinger i Sør-Norge.

Helsedirektøren antar derfor at forslaget om nordisk samarbeid vedrørende spesialbehandling på sykehus for tiden ikke er aktuelt for Norges vedkommende.

Departementet er enig i dette.

Oslo, den 6. juli 1962

Olav Bruvik

Karl Evang

Sverige

Medicinalstyrelsen:

Den 30 november 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att *dels* undersöka behovet för medborgare i annat nordiskt land att annorledes än i samband med tillfällig vistelse i Sverige söka vård vid svensk sjukvårdsanstalt, *dels* utreda frågan om vilka åtgärder, som borde vidtagas för att i vissa fall utöver vad som följde av en konvention mellan de nordiska länderna om social trygghet ytterligare underlätta för medborgare i annat nordiskt land att erhålla vård till skäligen kostnad på svensk sjukvårdsanstalt.

I skrivelser den 20 mars 1957 till *dels* Helsedirektoratet i Oslo, *dels* medicinalstyrelsen i Helsingfors anhöll medicinalstyrelsen om deras medverkan till utredning av i vilken utsträckning ifrågavarande spörsmål hade aktualitet för norska respektive finska medborgare, ävensom för medborgare i övriga nordiska länder, vilka eventuellt voro bosatta i Norge respektive Finland. Medicinalstyrelsen anhöll vidare om uppgift om *dels* vad beträffar ospecialiserad såväl slutna som öppna vård å sjukvårdsanstalt, i vilken omfattning och från vilka delar av Norge och Finland svenska sjukvårdsinrättningar kunde antagas bli anlitade ävensom om detta kunde förutses ske i större eller mindre omfattning från vissa delar av riket beroende på årstiden, *dels* ock vad beträffar specialiserad sjukvård, vid olika slag av specialistvård som skulle ifrågakomma ävensom i vilken utsträckning svenska sjukvårdsinrättningar kunde beräknas bli tagna i anspråk för sjukhusvård samt undersökning och behandling på polikliniker och öppna mottagningar.

Därefter efterhörde medicinalstyrelsen vid olika tillfällen, huruvida de begärda uppgifterna kunde erhållas. Så skedde bl. a. — förutom vid sammanträden med Nordiska rådet och med generaldirektörerna i de nordiska medicinalstyrelserna — i skrivelser till Helsedirektoratet i Oslo och medicinalstyrelsen i Finland, senast den 30 juni 1961.

I skrivelse den 3 augusti 1961 meddelade medicinalstyrelsen i Finland, att något ständigt behov av sjukvård för finska medborgare, som tillfälligt vistas i Sverige, ej finnes. Hittills hade det ur allmän statlig synpunkt varit viktigast, att patienter, som varit i behov av behandling med konstgjord njure, kunnat överflyttas hit. Sedan en dylik avdelning nu tillkommit i Finland, komme detta behov att minska. Den sjukvård, som numera komme att sökas i Sverige, komme framför allt att bero på privata intressen och komme ej att ha större betydelse för de båda staternas medverkan.

Från Norge erhöles ej svar på medicinalstyrelsens förfrågningar.

Då ifrågavarande spörsmål ej längre syntes äga aktualitet för de övriga nordiska ländernas vidkommande anhöll medicinalstyrelsen, som jämväl hänvisade till diskussioner i frågan vid mötet mellan de nordiska hälsovårdsministrarna den 21 september 1961 i Göteborg, om befrielse från det

av Kungl. Maj:t den 30 november 1956 erhållna utredningsuppdraget. Genom beslut den 12 januari 1962 biföll Kungl. Maj:t nämnda framställning.

Medicinalstyrelsen anser det betydelsefullt att samarbete kan äga rum mellan de nordiska länderna, då det gäller specialistvård å sjukhus. Sålunda har det varit av stort värde för Sverige att möjlighet funnits att sända neurokirurgiska fall till Köpenhamn. Med hänsyn till resultatet av de undersökningar som medicinalstyrelsen enligt vad ovan anförts vidtagit beträffande behovet av samarbete i berörda avseende ifrågasätter medicinalstyrelsen, huruvida skäl finnes att redan nu åter utreda denna fråga. Vid behov av samarbete torde i likhet med vad som skett beträffande ovannämnda neurokirurgiska fall denna fråga kunna ordnas genom överläggningar mellan berörda parter.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit generaldirektören Engel, medicinalrådet von Zweigbergk, föredragande, och byrådirektören Sivert.

Stockholm den 28 maj 1962

Arthur Engel

O. v. Zweigbergk

Jan van Rijswijk

Centrala sjukvårdsberedningen säger sig i skrivelse den 11 maj 1962 tillstyrka tilläggsförslaget.

Kanslern för rikets universitetet säger sig i skrivelse den 29 maj 1962 tillstyrka tilläggsförslaget med hänvisning till yttranden av Lunds universitets medicinska fakultet och medicinska högskolan i Umeå (se nedan).

Lunds universitets medicinska fakultet:

Förslaget om nordiskt samarbete inom specialistvården synes synnerligen väl motiverat. Av den PM, som åtföljer förslaget, framgår att ett samarbete redan praktiserats mellan Lund och Köpenhamn i fråga om specialistvård av neurokirurgiska fall.

Därutöver kan upplysningsvis nämnas, att sjukvårdens huvudmän i Sverige, efter motion i Malmöhus läns landsting, beslutat att vid behov av specialistvård utomlands, när tillräckliga resurser saknas i Sverige, efter prövning åtaga sig i kostnaderna för dylik vård. Detta beslut överensstämmer med den vedertagna principen, att sjukhusvård på allmän sal skall vara kostnadsfri för den sjuke.

Genom det förslag, som framlagts i Nordiska rådet, skulle dels sistnämnda princip tillgodoses i fråga om specialistvård inom de nordiska länderna. Därutöver skulle emellertid, vid sjukvårdens planering och tillvaratagandet av inom de nordiska länderna förefintliga resurserna, ett samarbete ske,

vilket hälsas med tillfredsställelse icke minst med tanke på de ökande kostnaderna för kvalificerad specialvård.

Lund den 25 maj 1962

På medicinska fakultetens vägnar:

Carl-Herman Hjortsjö

Ann-Mari Ebenius

Medicinska högskolan i Umeå:

För vissa gränsområden inom de nordiska länderna är det angeläget att en samordning och ett samarbete sker både i fråga om allmän sjukvård och specialistvård. För detta fordras gemensamma bestämmelser beträffande administrativa och ekonomiska frågor, så att handläggningen i de aktuella sjukvårdsfallen icke blir så tidsödande att samordningens praktiska värde äventyras.

Vid sidan av den önskvärda samordningen av sjukvården i gränstrakterna anser lärarkollegiet det synnerligen önskvärt att man underlättar möjligheterna att remittera patienter över gränserna för viss specialistvård. Vissa regionspecialiteter fordrar t. ex. relativt stora befolkningsunderlag för att de ofta dyrbara personella och instrumentella resurserna skall kunna utnyttjas rationellt och ett regionärt samarbete över gränserna skulle här kunna vara av värde. Som exempel vill lärarkollegiet nämna »konstgjord njure» och radioterapi, inom vilka specialiteter resurser motsvarande dem, som f. n. finnes vid Umeå lasarett sannolikt under lång tid kommer att saknas i de norra delarna av Finland och Norge. Den alltmera fortskridande specialiseringen inom medicinen gör också, att man kan förvänta sig, att det tid efter annan kommer att uppstå specialiteter vid olika sjukhus i Norden, inom vilka kraven på personlig erfarenhet, diagnostiska och terapeutiska resurser är så stora, att motsvarande sjukvårdsmöjligheter först efter en längre period kan tillskapas inom samtliga nordiska länder. I sådana situationer skulle det vara en stor fördel både för sjukvården och forskningen om en remittering av patienter över gränserna kunde underlättas.

Med den korta remisstid som förelegat och utan kännedom om de övriga nordiska ländernas önskemål har det dock ej varit möjligt för lärarkollegiet att närmare specificera inom vilka f. n. existerande specialiteter det vore önskvärt att skicka sjukdomsfall till grannländerna och inte heller inom vilka specialiteter de svenska sjukhusen, t. ex. Umeå lasarett, är beredda att mottaga patienter från andra nordiska länder. Beträffande dessa frågor är en ytterligare utredning önskvärd och är sannolikt en förutsättning för samarbetets praktiska bedrivande.

Lärarkollegiet ställer sig alltså mycket positivt till ett samarbete över gränserna beträffande specialistvården och skulle välkomna bestämmelser som avser att underlätta ett dylikt samarbete.

Umeå den 25 maj 1962

På lärarkollegiets vägnar:

Lars-Gunnar Larsson

Boo Selander

Länsstyrelsen i Malmöhus län (landskansliet) hänvisar i skrivelse den 30 maj 1962 till yttrande av Malmöhus läns landstings hälso- och sjukvårdsstyrelse (se nedan).

Malmöhus läns landsting:

Regionsjukvården inom Sverige håller för närvarande på att organiseras i enlighet med av statsmakterna angivna riktlinjer. Detta organisationsarbete torde komma att stöta på många och svårlösta problem, varför styrelsen för sin del icke är beredd att tillstyrka något mera vittgående internordiskt samarbete, innan regional sjukvården inom landet är utbyggd och erfarenheter därav vunnits.

Styrelsen vill emellertid icke underlåta att framhålla värdet därav, att vid krissituationer patienter utan formalistiska hinder kan beredas vård i annat nordiskt land. En eventuell blivande utredning synes i första hand böra inriktas på därmed sammanhängande frågor.

Vidare finner styrelsen — med hänsyn till dels den snabba utvecklingen inom den högspecialiserade sjukvården och dels de relativt begränsade resurserna inom varje nordiskt land för sig — det icke osannolikt, att behov av samarbete inom uppkommande exklusiva specialiteter snabbt kan anmäla sig.

Under återopande av det anförda får hälso- och sjukvårdsstyrelsen för sin del förorda, att ärendet i dess helhet göres till föremål för utredning, vilken dock synes i sin första del böra inriktas på internordiskt bistånd vid krissituationer inom sjukvården och därutöver samarbete beträffande eventuellt tillkommande exklusivt specialiserad sjukvård.

Lund den 30 maj 1962

På Malmöhus läns landstings hälso- och sjukvårdsstyrelsens vägnar:

Torsten André

Hans Sandberg

Direktionen för lasarettet i Lund:

— — — får härmed i enlighet med beslut å sammanträde den 23 innevarande månad överlämna i ärendet inhämtade yttranden från Överläkareföreningen vid lasarettet i Lund samt professorerna Nils Alwall och Nils Lundberg, med förmålan att direktionen i princip instämmer i vad i desamma anföres.

Direktionen förutsätter att ersättning för ifrågavarande specialistvård kommer att utgå enligt självkostnadsprincipen.

Lund den 29 maj 1962

På direktionens vägnar:

Arne Johansson

Bengt Lundquist

Överläkareföreningen vid Lunds lasarett:

Förslaget om nordiskt samarbete inom specialistvården synes synnerligen väl motiverat. Av den PM, som åtföljer förslaget, framgår att ett samarbete redan praktiserats mellan Lund och Köpenhamn i fråga om specialvård av neurokirurgiska fall. Ett liknande samarbete har även ägt rum i fråga om andra sjukdomsfall.

Därutöver kan upplysningsvis nämnas, att sjukvårdens huvudmän i Sverige beslutat att vid behov av specialvård utomlands, när tillräckliga resurser saknas i Sverige, efter prövning åtaga sig kostnaderna för dylik vård. Detta beslut överensstämmer med den vedertagna principen, att sjukhusvård på allmän sal skall vara kostnadsfri för den sjuke.

Genom det förslag, som framlagts i Nordiska rådet, skulle sistnämnda princip tillgodoses i fråga om specialvård inom de nordiska länderna. Därutöver skulle emellertid vid sjukvårdens planering och tillvaratagandet av inom de nordiska länderna förefintliga resurser ett samarbete ske, vilket hälsas med tillfredsställelse inte minst med tanke på de ökande kostnaderna för kvalificerad specialvård.

Lund den 22 maj 1962

På Styrelsens för Överläkareföreningen vid Lunds lasarett vägnar:

Hjalmar Koch

Ordf.

Olle Dahlbäck
Skr.

Medicinska kliniken vid lasarettet i Lund:

Förslaget om nordiskt samarbete inom specialistvården synes synnerligen väl motiverat. Av den PM, som åtföljer förslaget, framgår att ett samarbete redan praktiserats mellan Lund och Köpenhamn ifråga om specialvård av neurokirurgiska fall. Därutöver må upplysas, att dylikt samarbete även ägt rum ifråga om njurfall i behov av vård med konstgjord njure, vilka hänvisats till sjukhus i Köpenhamn, när plats ej funnits på Medicinska kliniken (Njurkliniken) i Lund.

Därutöver kan upplysningsvis nämnas, att sjukvårdens huvudmän i Sverige, efter motion i Malmöhus läns landsting i anledning av specialvård åt en ung man som förlorat sin enda njure och därför sändes till sjukhus i Boston för njurtransplantation, beslutat att vid behov av specialvård utomlands, när tillräckliga resurser saknas i Sverige, efter prövning åtaga sig kostnaderna för dylik vård. Detta beslut överensstämmer med den vedertagna principen, att sjukhusvård på allmän sal skall var kostnadsfri för den sjuke.

Genom det förslag, som framlagts i Nordiska rådet, skulle den sistnämnda principen tillgodoses ifråga om specialvård inom de nordiska länderna. Därutöver skulle emellertid vid sjukvårdens planering och tillvaratagandet av inom de nordiska länderna förefintliga resurserna, ett samarbete ske, vilket hälsas med tillfredsställelse icke minst med tanke på de ökande kostnaderna för kvalificerad specialvård. En preliminär utredning visar t. ex., att dagkostnaden för patienter, som behandlas med konstgjord njure, under dessa patienters vårdtid på lundakliniken uppgår till omkring 500 kronor per dag.

Lund den 18 maj 1962

N. Alwall

Neurokirurgiska kliniken i Lund:

Det är i princip önskvärt att en patient, som icke kan få nödvändig specialistvård inom det egna landet, kan remitteras till specialavdelning utanför landets gränser utan extra kostnader för patienten. Utbyggnaden av specialistsjukvården går i stort sett parallellt i de nordiska länderna och det torde för närvarande inte annat än undantagsvis finnas något direkt medicinskt behov av sådan remittering. Specialistsjukvårdens snabba utveckling kommer emellertid att medföra ökat behov av planhushållning och det kan väl tänkas att vissa exklusiva specialiteter i framtiden koncentreras till ett fåtal medicinska centra med mycket stora upptagningsområden, t. ex. två eller flera av de nordiska länderna.

Remittering av patienter över gränserna för specialistsjukvård kan givetvis också motiveras av tillfälliga katastrofsituationer. Ett belysande

exempel var den av sjuksköterskesituationen framkallade platsbristen vid neurokirurgiska kliniken i Lund under åren 1960—1961. Efter hänvändelse till chefen för Rïghospitalets neurokirurgiska avdelning och till Hospitalsstyrelsen mottogs ett betydande antal patienter med hjärntumörer och andra neurokirurgiska sjukdomstillstånd utan spår av formella hinder. Detta är ett enstaka exempel, som emellertid belyser värdet av att samverka inom specialistsjukvården kan etableras över gränserna utan att formaliteter lägger hinder i vägen. Om speciella åtgärder från centrala myndigheters sida erfordras för en sådan samverkan undandrar sig mitt bedömande.

Lund den 18 maj 1962

N. Lundberg

Professor

Länsstyrelsen i Värmlands län förklarar sig i skrivelse den 29 maj 1962 instämma i och åberopa vad förste provinsialläkaren i länet anfört (se nedan).

Värmlands läns landsting:

— — — får förvaltningsutskottet, med hänvisning till vad förste provinsialläkaren i ärendet anfört, som sitt yttrande meddela, att utskottet för sin del icke har något att erinra mot, att samarbete ordnas de nordiska länderna emellan ifråga om specialistvård å sjukhus, i den mån möjlighet härtill finnes.

Karlstad den 24 maj 1962

För Värmlands läns landstings förvaltningsutskott

Petrus Jansson

Jens O. Jensegård

Förste provinsialläkaren i Värmlands län:

Genom den allmänna konventionen om social trygghet har nordiska medborgare, som insjuknar under tillfälligt besök i grannlandet, tillförsäkrats möjligheten att erhålla nödig sjukvård.

Kungörelsen angående medicinskt samarbete i de nordiska ländernas gränstrakter ger redan nu den bofasta befolkningen möjligheter att utnyttja grannlandets resurser beträffande såväl öppen som sluten sjukvård och i viss mån hälsovård, såsom förebyggande mödra- och barnavård, dispensärvård.

I fråga om vård å sjukhus inklusive förlossningshem, har samtliga gräns-

landsting i Sverige förklarat sig villiga att tills vidare mot inomlänstaxa å sina sjukhus för vård mottaga gränsbor i sådana fall där snabb hjälp är påkallad och resa till hemlandets sjukhus skulle vara förbunden med allvarligt dröjsmål eller av betydande olägenhet för patienten. Häri torde inbegripas sådan specialistvård, som är möjlig att erhålla å närmast gränsen beläget sjukhus.

Såvitt jag kan bedöma torde sålunda kvarstå fall där mera omfattande epidemier utbryter i gränstrakterna samt behov av sjukvård av mera regional karaktär.

I första fallet med tanke på en omfattande epidemi är det enligt min mening synnerligen angeläget att en samordning av det egna och grannlandets resurser för slutna epidemivård kan åstadkommas och rationellt utnyttjas.

I andra fallet bör enligt min mening den slutna vården utsträckas så att möjlighet till specialistvård å såväl centrallasarettet som regionsjukhus kan erhållas under förutsättning att geografiska och kommunikationsförhållanden, tillgång till vårdplatser å specialavdelning, skulle innebära en avgjord och betydande fördel för patienten och att sådan vård beredes, som patientens sjukdom tränger.

Det inom Nordiska rådet väckta förslaget om samarbete ifråga om specialistvård å sjukhus tillstyrkes härmed.

Karlstad den 18 maj 1962

Arne Drape

Förste provinsialläkare

Länsstyrelsen i Västerbottens län förklarar sig i skrivelse den 12 juni 1962 för egen del åberopa yttrande från Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott (se nedan).

Västerbottens läns landsting:

Förvaltningsutskottet finner det synnerligen önskvärt att möjligheterna att remittera patienter över riksgränserna för viss specialistvård på allt sätt underlättas. Vid Umeå lasarett kan för närvarande ett sådant regionalt samarbete etableras beträffande dialysterapien med konstgjord njure samt radioterapien. I de fall det visar sig lämpligt, att de övriga nordiska länderna ha möjligheter ta hand om specialfall, som för närvarande icke kunna behandlas och vårdas vid Umeå lasarett, finner förvaltningsutskottet det fullt naturligt att så sker. Bestämmelser härom, som klarlägga hur sådana remisser skola regleras såväl ur administrativ som ekonomisk synpunkt, bör utarbetas lämpligen såsom komplettering till utomlänsavtalet.

Då det föreslagna samarbetet inom specialistvården måste bli fördelak-

tigt för berörda parter, är förvaltningsutskottet berett medverka till att detta samarbete snarast kommer till stånd.

Umeå den 8 juni 1962

På förvaltningsutskottets vägnar:

Sven Edlund

Pontus Wiklund

Förste provinsialläkaren i Västernorrlands län:

I viss ehuru blygsam skala har en specialistvård av angiven typ redan tillämpats inom länet. Det gäller då fall av akut typ från Finland vilka behövt och kunnat beredas vård i konstgjord njure vid Umeå centrallasarett.

Vid den fortsatta uppbyggnaden av regionalsjukvården kommer sannolikt, delvis på grund av den ogynnsamma befolkningsutvecklingen inom länet, patientunderlaget för vissa specialiteters vidkommande att bli något knappt. Speciellt med tanke på undervisningen och den fortsatta specialiseringen kan en breddning av patientunderlaget visa sig önskvärt. Patienter från närbelägna delar av Norge och Finland skulle sålunda härigenom kunna beredas vård på specialkliniker inom länet. Frågan får dock ses på längre sikt eftersom de personella resurserna vid många specialkliniker ej f. n. medger en ytterligare belastning. Redan nu skulle man dock kunna tänka sig att patienter i behov av vård på specialklinik hänvisas till sådan vård i ett Nordiskt grannland under förutsättning av platstillgången där är gynnsammare.

Det framställda förslaget om specialistvård över gränserna i de nordiska länderna bör sålunda kunna tillstyrkas.

Umeå den 9 maj 1962

Arne Widell

tf förste provinsialläkare

Länsstyrelsen i Norrbottens län (landskansliet):

Såsom förvaltningsutskottet och länsläkaren framhållit skulle ett samarbete inom specialistvården mellan de nordiska länderna vara värdefullt men för närvarande svårt att genomföra på grund av de begränsade vårdmöjligheterna. Enär utredning om utbyggnad av en mera specialiserad sjukhusvård numera pågår inom länet, synes ett samarbete i framtiden möjligt. Länsstyrelsen får därför tillstyrka att en undersökning rörande samarbete mellan de nordiska länderna kommer till stånd. Liksom läns-

läkaren föreslår länsstyrelsen att samarbetet i första hand måtte etableras på neurokirurgi och hjärt-kärlkirurgiens område.

Luleå i landskansliet den 10 juli 1962

På länsstyrelsens vägnar:

C. G. Wennberg

Inger Petersson

Norrbottnens läns landsting:

Förvaltningsutskottet biträder för sin del i princip Nordiska rådets rekommendation till regeringarna att undersöka på vilket sätt och på vilka områden ett samarbete mellan två eller flera länder beträffande specialistvård på sjukhus bäst skulle kunna åstadkommas.

Möjligheten att praktiskt genomföra ett sådant samarbete måste dock ytterst bli beroende av utbyggnaden av den specialiserade sjukhusvården på länsplanet för de s. k. regionsspecialiteterna. Enligt utskottets mening tillåter specialistsjukhusresurserna för närvarande icke ett genomförande av ifrågasatt samarbete. Emellertid pågår inom vårt landstingsområde, liksom ett flertal andra, utrednings-, planerings- och uppbyggnadsarbete för ett tillgodoseende av det alltmer ökande behovet av en mer specialiserad sjukhusvård, och bör man i anslutning härtill beakta möjligheten och lämpligheten av samarbete mellan de nordiska länderna.

Luleå den 19 juni 1962

På förvaltningsutskottets vägnar:

Edvin Flemström

Gunnar Olsson

Länsläkaren i Norrbottens län:

Som framgår av »PM rörande sjukvårdssamarbetet», som bifogats förslaget, har jag hos landstinget aktualiserat vissa sjukhusvårdsfrågor i gränsområdena inom länet. De av mig framförda förslagen, vilka godtagits av Norrbottens läns landsting, ta sikte endast på sådana fall, där »snabb hjälp är av nöden och resa till hemlandets sjukhus skulle vara förbunden med allvarligt dröjsmål eller betydande olägenhet för patienten».

Det nu framlagda förslaget syftar emellertid till ett mera permanent samarbete betr. specialistvård på sjukhus, utan att de i min skrivelse angivna särskilda omständigheterna äro rådande.

På grund av den korta remisstiden har jag icke haft tillfälle att närmare söka utreda, inom vilka specialiteter ett sådant samarbete skulle kun-

na etableras. Det synes mig dock som om de exklusiva specialiteterna — neurokirurgi och hjärt-kärlkirurgi — i första hand borde kunna samordnas. För området Kiruna—Narvik (Nordnorge) torde ett samarbete även på de mindre specialiteterna (länsspecialiteter) vara av värde att utredas.

Som framgår av förvaltningsutskottets remissyttrande pågår inom länet en utredning om sjukhusvårdsplaneringen inom landstingsområdet, vilken utredning med förslaget avses att framläggas för årets landsting. Det nu väckta förslaget bör därför — åtminstone för Norrbottens del — bli föremål för skyndsam utredning, då bl. a. utbyggnaden av sjukhusen här avses ske med beaktande av en viss decentralisering av specialistvården.

Luleå den 6 juli 1962

John Henriksson

Länsläkare

Svenska stadsförbundet:

Mot bakgrunden av den alltmer ökade specialiseringen och knappa personella resurser synes det delegationen motiverat, att den föreslagna undersökningen kommer till stånd. Denna undersökning bör enligt delegationens mening ta sikte på i första hand klarläggande av vilka specialiteter på riksplanet, som lämpligen bör bli föremål för ett eventuellt internordiskt samarbete. Därvid bör hänsyn tagas till rådande lokala och trafiktekniska m fl omständigheter, som kan ha betydelse för samarbetet över gränserna. Vidare bör utredningen efter samråd med de lokala sjukvårdshuvudmännen lägga fram riktlinjer för de ekonomiska förutsättningarna för samarbetet.

I förslaget har jämväl antytts behovet av samarbete över gränserna vid katastrofsituationer såsom epidemier och dylikt. Delegationen vill understryka behovet av dylikt samarbete, vilket kan underlättas av att i förväg finns riktlinjer härför.

Sammanfattningsvis får delegationen tillstyrka en undersökning av på vilket sätt och på vilka områden ett samarbete mellan två eller flera län-der beträffande specialistvård på sjukhus kan åstadkommas.

Stockholm den 25 maj 1962

Å sjukvårdsdelegationens vägnar:

Harald Lindvall

C. B. Ericsson

Svenska landstingsförbundet:

I den till medlemsförslaget som supplement fogade promemorian erinras om att svenska patienter i behov av neurokirurgisk vård erhållit sådan i Köpenhamn under föregående år. Det var närmast de på grund av sjuk-

sköterskebristen förorsakade stängningarna av vårdavdelningar vid Lunds lasarett, som nödvändiggjorde ett dylikt arrangemang. Möjligt är att liknande situationer kunna inträffa i framtiden och det måste då anses värdefullt att kunna lita till resurser i grannländerna. Det synes emellertid tveksamt, om för den skull en generell överenskommelse härom behöver träffas. Sannolikt bör saken kunna ordnas genom de lokala sjukvårdsorganen i varje särskilt fall vid de relativt få tillfällen då en dylik anordning behöver tillgripas.

I förslaget beröres vidare samarbete beträffande sådana specialiteter som endast äro representerade på riksplanet. Vilka specialiteter det här kan vara fråga om, torde kunna klarläggas först efter en närmare utredning. Möjligt är att i framtiden nya specialiteter av sådan karaktär tillkomma, beträffande vilka till en början ett utnyttjande kan bli aktuellt även för ett grannlands befolkning. Förbises må ej heller att vid ett sjukhus kan finnas en läkare med särskild specialinriktning, som kan göra det motiverat att i något enstaka fall remittera patienter från ett grannland till honom.

Huru stort samarbetsbehovet i nu berörda fall kan vara är vanskligt att på förhand avgöra. En förutsättningslös utredning av frågan synes enligt styrelsens mening motiverad.

Vad slutligen angår de i promemorian berörda samarbetsfrågorna beträffande den öppna vården synas dessa närmast vara av sådan natur att de, i den mån så ej redan skett, böra kunna lösas genom överenskommelser mellan de lokala sjukvårdsorganen i resp. länder.

Stockholm den 11 maj 1962

För Svenska landstingsförbundets styrelse:

Fridolf Thapper

Ivar Dahlgren

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över uppskjutet tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus

1. Tilläggsförslaget och dess bakgrund

Såsom framgår av tilläggsförslaget antog Nordiska rådet vid sin andra session en rekommendation (nr 10/1959) angående vård av nordiska medborgare på sjukhus i annat nordiskt land. Med rekommendationen åsyftades att få till stånd ett nordiskt samarbete inom sjukhusvården efter tre särskilda linjer, nämligen beträffande sjukhusvård vid tillfällig vistelse i annat nordiskt land, sjukhusvård inom gränstrakterna samt specialistvård. I fråga om de båda förstnämnda spörsmålen har rekommendationen blivit i huvud-

sak genomförd medan däremot beträffande specialistvården något påtagligt resultat ej uppnåtts.

Förslagsställarna har ansett det lämpligt att detta återstående problem om specialistvården göres till föremål för en särskild rekommendation, som kan helt ersätta 1954 års rekommendation. I förslaget hemställs, att rådet skall rekommendera regeringarna att undersöka på vilket sätt och på vilka områden ett samarbete mellan två eller flera länder beträffande specialistvård å sjukhus bäst skall kunna åstadkommas.

II. Sammanställning av remissyttranden över tilläggsförslaget

A. Danmark

Indenrigsministeriet hänvisar till ett uttalande av sundhedsstyrelsen att det ifrågavarande tilläggsförslaget knappast har någon större praktisk betydelse för Danmark, eftersom det vid särskilda tillfällen eventuellt uppkommande behovet av samarbete beträffande specialistvården på sjukhus kan tillgodoses inom ramen för den redan existerande ordningen i fråga om ömsesidigt bistånd på området.

B. Finland

Samtliga remissinstanser tillstyrker att frågan om ett samarbete på specialistvårdens område göres till föremål för närmare utredning. Medicinalstyrelsen förordar sålunda att en samnordisk expertkommitté tillsättes för att undersöka hur frågan praktiskt skall kunna lösas. Helsingfors universitets medicinska fakultet ger förslaget sitt stöd men erinrar om att ärendets vidare behandling främst är beroende av i vilken utsträckning de sjukhusägande instanserna är villiga att bereda plats för utländska medborgare. Landskommunernas förbund och Finlands stadsförbund uppehåller sig vid de komplikationer, som följer av att huvuddelen av landets sjukhus äges eller innehas av kommunalförbund eller kommuner. Det förra förbundet föreslår i detta avseende att på regeringarnas föranstaltande en rekommendation till kommunerna skall utarbetas rörande samarbetet, i vilken grunderna och de närmare villkoren för detta anges.

C. Norge

Helsedirektøren anför att enligt den för utbyggnaden av sjukhusväsendet upprättade planen är det förutsatt att alla norska medborgare skall erhålla specialistvård på norska sjukhus. Vad gäller de i tilläggsförslaget såsom exempel nämnda specialavdelningarna vid universitetssjukhusen i Umeå och Uleåborg ställer det sig kommunikationsmässigt sett naturligtast för patienter från Nord-Norge att söka vård på specialavdelningar i Syd-Norge. Helsedirektøren framhåller vidare att sjukhusens funktioner och uppgifter ändrar sig hastigt och att därför en specialuppgift som i dagens läge är förlagd till en universitetsklinik, vilken täcker hela landet, i framtiden kan komma att förläggas till flera av fylkenas centralsjukhus. Samman-

fattningsvis anför helsedirektøren — i vilkens yttrande Socialdepartementet i Norge instämmer — att tilläggsförslaget icke är aktuellt för Norges vidkommande.

D. Sverige

Medicinalstyrelsen redogör i sitt yttrande för en utredning, som styrelsen på uppdrag av Kungl. Maj:t företagit angående behovet för medborgare i annat nordiskt land att söka vård vid svensk sjukvårdsanstalt. Utredningen gav vid handen att spørsmålet ej längre syntes äga aktualitet för de övriga nordiska länderna. Så sent som den 13 januari 1962 erhöll medicinalstyrelsen på egen begäran befrielse från utredningsuppdraget. Medicinalstyrelsen anser det visserligen betydelsefullt att samarbete kan äga rum mellan de nordiska länderna i fråga om specialistvård på sjukhus men ifrågasätter likväl med hänsyn till resultatet av styrelsens undersökningar huruvida skäl finnas att redan nu åter utreda frågan. Från medicinalstyrelsens sida har vidare upplysts, att för närvarande följande specialister synes vara aktuella, nämligen thoraxkirurgi, nevrokirurgi, barnkirurgi, radioterapi, urologi.

Berörda medicinska undervisningsanstalter ställer sig positiva till förslaget och framhåller särskilt fördelarna ur kostnadssynpunkt om vid sjukvårdens planering de nordiska ländernas samlade resurser på området kunde tillvaratagas genom ett samarbete. Neurokirurgiska kliniken i Lund påpekar dock att utbyggnaden av specialistsjukvården går i stort sett parallellt i de nordiska länderna, varför medicinskt behov av remittering av patienter till specialavdelning utanför landets gränser för närvarande ej föreligger annat än i undantagsfall. Specialistvårdens snabba utbyggnad kan emellertid tänkas medföra att i framtiden vissa exklusiva specialiteter koncentreras till ett fåtal medicinska centra med mycket stora upptagningsområden, t. ex. två eller flera av de nordiska länderna.

Länsstyrelserna och landstingen i Värmland och i övre Norrland liksom Svenska stadsförbundet tillstyrker över lag att den föreslagna utredningen kommer till stånd. Svenska landstingsförbundet anser det vanskligt att bedöma behovet av samarbete beträffande specialiteter, som endast är representerade på riksplanet, men finner dock en förutsättningslös utredning av frågan motiverad.

III. Socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande

Det i ärendet föreliggande utredningsmaterialet synes ge vid handen att utbyggnaden av specialistvården numera sker i huvudsak parallellt inom de nordiska länderna och att därför på längre sikt tillgång till olika avdelningar och anstalter inom den specialiserade sjukhusvården kommer att föreligga inom varje land. Den snabba utvecklingen på detta område synes även ha medfört att specialvård, som tidigare funnits tillgång endast på någon enstaka plats inom varje land, numera kan ges vid ett flertal inrättningar. Dessa omständigheter föranledes till att ett närmare nordiskt sam-

arbete på specialistsjukvårdens område numera torde vara mindre angeläget än tidigare. Medicinalmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige ha också förklarat, att frågan ej har någon större aktualitet för närvarande.

Emellertid kan enligt niomannakommitténs mening ej bortses från att inom vissa regioner, och då särskilt Nordkalotten, ett samarbete mellan regionssjukhusen i de berörda länderna skulle medföra ett bättre utnyttjande av resurserna och en önskvärd utvidgning av specialavdelningarnas upptagningsområden. Naturligen saknar dock niomannakommittén möjlighet att närmare bedöma vilka former, som kan vara lämpliga för ett sådant lokalt samarbete, och rörande vilka specialiteter samarbetet kan få betydelse. Särskild hänsyn måste också tagas till de kommunikationstekniska problemen. Enligt niomannakommitténs mening vore det emellertid önskvärt att frågan om ett samarbete på specialistvårdens område med nu angiven inriktning gjordes till föremål för närmare övervägande av berörda länders regeringar. Vad särskilt angår Nordkalotten kan erinras om att Norges och Sveriges statsministrar under sommarens Nordkalottkonferens uttalat sig för en intensifiering av samarbetet inom denna region. Det synes därför kommittén lämpligt att ett kommande nordiskt hälsovårdsministermöte närmare övervägde huruvida icke specialistvården på sjukhus vore ett sådant område, inom vilket ett utvidgat samarbete med förbättrade kommunikationer försedd Nordkalottregion ter sig naturligt. Härjämte kan måhända förtjäna övervägas, hur ett nordiskt samarbete beträffande så exklusiva specialiteter som kliniker för konstgjord njure lämpligast bör anordnas.

Under åberopande av det anförda får socialpolitiska niomannakommittén i anledning av medlemsförslaget förorda,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att samråda, t. ex. vid ett kommande nordiskt hälsovårdsministermöte, beträffande frågan om och i vilken utsträckning ett närmare samarbete mellan två eller flera länder i avseende å specialistvården på sjukhus bör upptagas.

Åbo den 3 december 1962

Birger Andersson

Nina Andersen

Kjell Bondevik

Förman

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Sven Sundin

**Uppskjutet medlemsförslag
om tillgodoräknande av nordisk offentlig tjänst i
fråga om pensionsrätt**

Se Sak D 17/1962, Tilläggsförslag (10:e sess., s. 1048; behandl. s. 108).

BILAGA 1

**PM angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i
avseende å rätt till pension (rek. nr 15/1957)**

(Upprättad av hovrättsfiskalen Hans-Olov Stark)

1957 års medlemsförslag

Till Nordiska rådets femte session år 1957 väckte Holger Eriksen, Olov Rylander och John Österholm ett medlemsförslag med hemställen, att rådet ville rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att offentlig tjänstgöring i annat nordiskt land måtte kunna jämföras med tjänstgöring i det egna landet som grund för beviljande av pension. I motiveringen till förslaget erinrades om rådets strävanden att avlägsna hinder för medborgare i de nordiska länderna att söka sin utkomst i annat nordiskt land och om de betydande framsteg för dessa strävanden, som konventionerna om social trygghet och en gemensam nordisk arbetsmarknad inneburit. Enligt förslagsställarnas mening fanns anledning räkna med att den fria arbetsmarknaden i Norden i allt större utsträckning skulle komma att omfatta även verksamhet i offentlig tjänst. En ökad rörlighet på detta område motverkades emellertid av att offentlig tjänstgöring i annat nordiskt land icke kunde åberopas som grund vid pensionsberäkningen.

Remissyttranden över medlemsförslaget

Förslaget erhöll ett positivt bemötande från flertalet remissinstanser. Från finländskt håll framhölls emellertid, att medborgare från andra nordiska länder endast i mycket begränsad utsträckning kunde tänkas erhålla offentlig tjänst i Finland med hänsyn till språkförhållandena och det grundlagsenliga kravet på finländskt medborgerskap för utnämning till stats-

tjänst. Statskontoret i Sverige erinrade om att spörsmålet angående tjänsteårsberäkning i pensionshänseende rymde ett flertal svårlösta problem, vilka icke utan vidare kunde regleras generellt. En prövning från fall till fall av pensionsärenden var därför enligt statskontorets mening som regel att föredraga framför generellt utformade riktlinjer. Ett realiserande av förslaget i vidare mån än genom en allmänt hållen överenskommelse mellan respektive länder att vart för sig välvilligt pröva ärenden rörande tjänsteårsberäkning skulle förutsätta en ingående prövning av pensioneringsfrågor av stor principiell vikt. Statskontoret ansåg, att en sådan utredning icke nu borde komma till stånd.

Behandlingen av förslaget och rådets rekommendation nr 15/1957

Rådets juridiska utskott, till vilket förslaget hänvisades vid femte sessionen, framhöll i sitt yttrande (nr 00), att det i medlemsförslaget resta spörsmålet ännu ej hade så stor praktisk betydelse, i den meningen att hitintills endast få i offentlig verksamhet anställda tjänstemän berördes, men att frågan dock för den enskilde var av synnerlig vikt och att genom det alltmer omfattande nordiska samarbetet problemet blev aktuellt för allt större arbetstagargrupper. Utskottet fann därför medlemsförslaget vara förtjänt av ett närmare övervägande. Med hänsyn till sakens synnerligen invecklade beskaffenhet ansåg utskottet dock, att en rekommendation borde begränsas till att avse en undersökning rörande förutsättningarna för införande av den föreslagna ordningen för tillgodoräknande av offentlig tjänst i pensionshänseende. I enlighet med utskottets förslag antog rådet följande rekommendation (nr 15/1957):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at man til brug for rådet lader udarbejde en redegørelse vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et land ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land, for så vidt angår retten til pension.

Regeringarnas behandling av rekommendationen

Danmark utsågs till koordinerande land för rekommendationen. På föranstaltande av Danmarks finansministerium utväxlade vederbörande myndigheter i Danmark, Finland, Norge och Sverige redogörelser bland annat för de i varje land gällande pensionsbestämmelserna rörande tillgodoräknande av offentlig tjänst såsom pensionsgrundande tjänstgöringstid. Av dessa redogörelser, som bifogades regeringarnas meddelanden om rekommendationen till 1958 års session (se Nordisk Råd, 1958 s. 1524—1533) må sammanfattningsvis följande anföras.

1. Uppbyggnaden av pensioneringen för anställda i offentlig tjänst

I samtliga de berörda länderna finnes en statlig pensionsordning för stats-tjänstemännen. Kommunernas tjänstemän är i stor utsträckning pensionsberättigade enligt särskilda kommunala föreskrifter. Kommunalanställda

vid bland annat undervisningsanstalter och inom hälso- och sjukvård omfattas dock ofta av den statliga pensioneringen eller är tillförsäkrade pensionsförmåner, som överensstämmer med vad som gäller för statstjänstemännen. Vid sidan av statens och kommunernas anställda finnes tjänstemän hos andra offentliga organ, vilka arbetstagare antingen omfattas av den statliga pensioneringen eller tillhör med denna likartade särskilda pensionsordningar. Den närmare uppbyggnaden av pensioneringen för anställda i offentlig tjänst i de olika länderna torde förete väsentliga olikheter. I Finland och Sveriges uppbäres icke pensionsavgifter från statstjänstemännen, utan pensionerna utgår i sin helhet ur de årligen anvisade statsmedlen. I Danmark och Norge däremot erlägger statstjänstemännen pensionsavgifter.

2. Regler för tillgodogörande av intjänad pension vid övergång inom vederbörande land från en pensionsordning till en annan

I Norge och Sverige torde tillgodoräkande av tjänstgöringstid mellan statens och kommunernas pensionsordningar som regel ej förekomma. För Danmarks vidkommande kan statstjänstemän i pensionshänseende tillgodoräknas tjänstgöring i kommunal tjänstemannaställning efter prövning i det enskilda fallet med stöd av normeringslov. I Finland är statens tjänstemän berättigade att tillgodoräkna offentlig tjänstgöring bland annat hos kommun i den mån tjänstgöringen överskjuter fyra år. Något utbyggt system för tillgodogörande efter generella regler av offentlig tjänstgöring vid övergång från en pensionsordning till en annan synes icke föreligga i något av länderna.

I ett meddelande från Danmarks regering om rekommendationen till 1961 års session (se Nordisk Råd, 1961, s. 913—914) anfördes, att förhållandena i de olika länderna uppvisade betydande olikheter såväl vad gäller den krets av personer, vilken omfattades av de offentliga pensionsordningarnas närmare innehåll samt att särskild betydelse måste tillmätas det förhållandet, att olika regler gällde i varje land i fråga om utbetalning av gottgörelse vid avsked utan pension och om tilldelning av tjänsteår vid övergång till statstjänst från annan offentlig tjänst. Den danska regeringen anförde slutligen följande:

Man er herefter af den opfattelse, at gennemførelse af aftaler, hvorefter tjeneste i ét land i pensionsmæssig henseende ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land, naturligt måtte have til forudsætning, at der blev gennemført større overensstemmelse mellem indholdet af de offentlige pensionsordninger i de forskellige nordiske lande.

Under hensyn til de foreliggende forskelligheder i pensionsreglerne m.v. i hvert af de nordiske lande lader der sig næppe etablere en på forhånd regelbunden ordning, der på hensigtsmæssig måde kan løse de almindeligt forekommende pensionsproblemer ved overgang fra tjeneste i det ene land til det andet. Der skønnes dog at være mulighed for, at der i de enkelttilfælde, hvor spørgsmålet måtte blive aktuelt, specielt for så vidt angår universitetslærere og lignende, efter nærmere aftale mellem ressortmyndighederne i de pågældende lande gennemføres en særordning, der i hvert enkelt tilfælde sikrer vedkommende en pensionsmæssig status, der tilgodeser tidligere of-

fentlig pensionsberättigande ansættelse i et andet nordisk land uden herved at stille den pågældende gunstigere, end om den tidligere offentlige tjeneste var tilbagelagt i det land, hvor han nu har opnået ansættelse.

Diskussion av saken inom Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Vid socialpolitiska niomannakommitténs sammanträde Rønne den 19—21 september 1961 diskuterades preliminært vilka åtgärder som kunde vidtagas från rådets sida för att föra saken vidare. Därvid framfördes bland annat den tanken att spørsmålet principiellt borde kunna lösas efter följande riktlinjer. En arbetstagarare, som intjänat pension i offentlig tjänst i ett nordiskt land och som därefter erhöll pensionsgrundande anställning i offentlig tjänst i annat nordiskt land, borde i det nya pensionssystemet få tillgodoräkna det antal pensionsår, som förts honom till godo i det tidigare pensionssystemet. Härvid borde, i syfte att uppnå så enkla övergångsregler som möjligt, någon form av avräkning mellan de båda pensionssystemen icke ske. Den ekonomiska belastning, som drabbade det senare systemet, finge generellt sett anses motsvaras av den fördel det innebar för mottagarlandet att få tillgodogöra sig arbetstagararens utbildning och erfarenhet.

Tilläggsförslaget

Till rådets tionde session år 1962 väckte Nina Andersen förslag om

at rådet henstiller til regeringerne, at disse, efter at de fornødne undersøgelser er foretaget, skridtvis gennemfører en ordning, hvorefter al ansættelse i stat eller kommune i et nordisk land lægges til grund ved beregningen af pension til tjenestemænd ansat i offentlig tjeneste.

Översiktlig redovisning av vissa viktigare huvudregler i de olika ländernas pensionsordningar

För full pension kräves i Finland, Norge och Sverige 30 tjänsteår och i Danmark 32 år. Pensionsunderlaget utgöres principiellt i alla pensionsordningarna av den anställdes lön vid pensionsavgången. I Sverige bestämmes dock pensionsunderlaget på grundval av de fem senaste tjänsteårens lön. Pensionen utgår med ett visst procenttal av pensionsunderlaget, i Sverige 65 procent, i Finland och Norge 66 procent samt i Danmark högst 75 procent och vid stigande lön lägre procenttal lägst mellan 50 och 60 procent. I Finland och Norge är pensionen maximerad till ett högsta belopp. Den del av lönen, som överstiger den summa, som ger högsta pension, medför således i dessa länder ej pensionsrätt. Pensionsåldern i varje land torde vara mycket varierande. För flertalet befattningshavare torde emellertid följande åldersgränser gälla: i Danmark 67—70 år, i Finland 63 år, i Norge 70 år och i Sverige 65 år. I Danmark och Norge bidrager den enskilde till sin pension med en årlig avgift av 4 respektive 6 procent av årslönen. Någon fondering av årliga pensionsavgifter torde icke förekomma enligt någon pensionsordning. Vissa regler ges, som begränsar möjligheten att förvärva pensionsrätt. Som exempel härpå kan nämnas, att enligt den danska pensionslagen första

anställning efter fyllda 40 år ej medför pensionsrätt, att den finska pensionsordningen kräver minst 10 tjänsteår för rätt till ålderspension (livstidspension) och att — enligt den norska lagen om statens pensionskassa — den som vid anställningstillfället har mindre än 5 år kvar till pensionsåldersgränsen, icke blir medlem av pensionskassan.

Synpunkter

Pensionen till anställda i offentlig tjänst enligt de statliga pensionsordningarna bestämmes såsom ovan anförts principiellt på grundval av lönen i den tjänst befattningshavaren innehar vid pensionsavgången och således oberoende av storleken av lönen under de tidigare tjänsteår befattningshavaren äger tillgodoräkna eller, för Danmarks och Norges del, av de pensionsavgifter, som avdragits å tjänstemannens lön. Det föreligger därför icke något för varje tjänsteår ökande tillgodohavande (premiereserv) inestående hos pensionsmyndigheten för den anställde, vilket vid pensionsavgången utgör grundvalen för pensionen. Någon enkel möjlighet att fördela pensionskostnaden mellan de två pensionssystemen för en tjänsteman, som övergår från en pensionsordning till en annan, torde därigenom ej finnas. Man har icke någon premiereserv att överföra från det ena pensionssystemet till det andra. Med hänsyn härtill synes det vara följdriktigast att försöka finna en lösning av det föreliggande problemet, vilken icke bygger på att någon form av avräkning skall ske i det individuella fallet mellan de två berörda pensionssystemen.

En särskild svårighet ligger däri, att icke alla i offentlig tjänst anställda erhåller sin pension genom den statliga pensionsordningen. Bortsett från Danmark synes ej heller någon utbyggd samordning inom varje land föreligga mellan den statliga pensionsordningen och andra förekommande pensionskassor för anställda i offentlig tjänst. Innan en sådan samordning inom varje land kommit till stånd, torde frågan om tillgodoräknande av offentlig tjänst mellan länderna svårligen kunna genomföras annat än i sådana fall, då endast de statliga pensionsordningarna beröres. Eljest skulle nämligen en person från annat nordiskt land erhålla en förmånligare behandling än landets egna invånare. Därför föreligger anledning till övervägande, om man icke på nuvarande stadium borde begränsa sig till att eftersträva samordning i pensionshänseende av nordisk offentlig tjänst efter generella regler till de statliga pensionsordningarna samt att därutöver rekommendera regeringarna att i möjligaste mån inom varje land söka samordna den statliga pensionen med andra förekommande pensionsordningar för anställda i offentlig tjänst.

Ett tillgodoräknande i sin helhet av anställning i offentlig tjänst i annat nordiskt land kan näppeligen möta några invändningar i sådana fall, då anställningen är relativt kortvarig i förhållande till det antal tjänsteår, som förvärfvas i det nya landet. Den ekonomiska belastning, som tillgodoräknandet innebär, torde då motsvaras av nyttan för det nya landet att få tillgodogöra sig den anställdes utbildning och erfarenhet. Sker övergången däremot

på en sen tidpunkt under den anställdes yrkesverksamma tid är övergången mindre förmånlig för det mottagande landet samtidigt som tillgodoräkandet av tjänstetid i annat land innebär en större ekonomisk belastning. Därest sådana konsekvenser anses böra undvikas, kan man tänka sig en regel om begränsning i tillgodoräkandet av exempelvis följande utformning. Rätten att tillgodoräkna tjänsteår kan begränsas till att motsvara högst det antal tjänsteår, som befattningshavaren intjänar i det nya pensionssystemet. Har han tillgodoförts 10 tjänsteår i tidigare anställning i annat land, tillåtes han tillgodoräkna sig dessa fullt ut endast, om han intjänar samma antal tjänsteår i det nya systemet. Eljest får en reducereing ske.

Olikheterna i de statliga pensionsordningarna synes icke vara av sådan art och omfattning, att man ej kan uppnå generella regler om samordning mellan systemen. Till åstadkommande av så enkla regler som möjligt bör tjänsteårsberäkningen ske enligt reglerna i det system, inom vilket intjänandet sker. Om sålunda exempelvis tillgodoräkande av anställning i Danmark kommer ifråga vid pensionering i Sverige, avgöres enligt den danska pensionslagens regler det antal tjänsteår den anställda får tillgodoräkna.

En rekommendation i enlighet med ovan anförda synpunkter skulle kunna ges följande utformning:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta och antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till det statliga pensionssystemet anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna enligt vederbörande statliga pensionssystem pensionsberättigad anställningstid i offentlig tjänst i annat nordiskt land.

Stockholm i augusti 1962

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över tilläggsförslaget

Otvivelaktigt föreligger anledning räkna med att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden kommer att i allt större utsträckning omfatta även verksamhet i offentlig tjänst. Den i offentlig tjänst anställda arbetskraftens rörlighet på arbetsmarknaden motverkas emellertid av att offentlig tjänstgöring i ett nordiskt land ej kan åberopas som grund för pensionsberäkningen i annat nordiskt land. Socialpolitiska niomannakommittén hyser med hänsyn härtill den principiella uppfattningen, vilken även ligger till grund för det ifrågavarande tilläggsförslaget, att på längre sikt en sådan ordning måste genomföras att all offentlig tjänstgöring i annat nordiskt land får tillgodoräknas i pensionshänseende, därest den nordiska arbetsmarknaden

skall kunna förverkligas även inom den offentliga sektorn. Uppenbarligen möter emellertid synnerligen svårbemästrade problem på detta område och det torde därför vara realistiskt att, såsom anföres i tilläggsförslaget, stegvis sträva mot en slutlig lösning av frågan.

Ett hinder mot att generellt medge tillgodoräknande i pensionshänseende av offentlig tjänstgöring i annat nordiskt land föreligger därigenom att ej alla i offentlig tjänst anställda erhåller sin pension genom vederbörande lands statliga pensionsanordning och att det ej heller inom varje land föreligger någon utbyggd samordning mellan den statliga pensionsordningen och andra förekommande pensionskassor för anställda i offentlig tjänst. Innan en sådan anordning kommer till stånd på det nationella planet torde det ställa sig svårt att genomföra en över hela linjen gällande samordning mellan de nordiska länderna. Niomannakommittén finner det med hänsyn härtill för närvarande lämpligt att begränsa den generella samordningen till arbetstagare, som åtnjuter pensionsrätt enligt den statliga pensionsordningen i varje land.

Anförda begränsning av den generella pensionssamordningen bör självfallet ej få medföra att tillgodoräknande i pensionshänseende av offentlig tjänst i annat land anses utesluten när det gäller exempelvis en kommunal befattning. På detta område får emellertid pensionssamordningen tills vidare lösas från fall till fall.

Under den tidigare behandlingen av förevarande spörsmål har anförts att det skulle vara möjligt att i det enskilda fallet medge tillgodoräknande av offentlig tjänst i annat land endast för vissa särskilda grupper av arbetstagare, exempelvis universitetslärarna, vilka redan för närvarande i någon utsträckning övergår från offentlig tjänst i ett land till sådan tjänst i annat land. Det kan icke bestridas att en sådan lösning skulle kunna i viss utsträckning tillgodose det redan aktualiserade behovet av en pensionssamordning. Enligt niomannakommitténs mening talar dock följande skäl emot en sådan anordning. Det måste anses angeläget, att en arbetstagare redan före övergången till anställning i annat land kan något så när överblicka konsekvenserna i pensionshänseende av förflyttningen. Generella regler för tillgodoräkandet bör därför i första hand eftersträvas. En samordning av de statliga pensionssystemen torde även komma att utgöra en betydelsefull stimulans till en i och för sig önskvärd ökad rörlighet av den offentliga sektorns arbetskraft inom Norden. Det synes niomannakommittén därför angeläget, att tillgodoräkandet av offentlig tjänst får gälla alla arbetstagare, som åtnjuter pensionsrätt enligt den statliga pensionsordningen i varje land.

Såsom närmare utvecklats i den promemoria niomannakommittén låtit upprätta, synes det lämpligast att söka finna en form för tillgodoräkandet, vilken icke bygger på att avräkning skall ske i det individuella fallet mellan de två berörda pensionssystemen. En sådan ordning synes också möjlig att genomföra, eftersom staten är huvudman för pensionsordningarna och pensionsutbetalningarna dessutom ej sker från fonderade medel utan finansieras med de årligen anvisade statsmedlen. Den ekonomiska belastningen

för pensionsordningarna i de olika länderna, som föranledes av en pensions-samordning, torde i det långa loppet utjämna sig och därför ej utgöra hinder mot förslaget genomförande.

De statliga pensionssystemen företer otvivelaktigt väsentliga olikheter sinsemellan. I vilken utsträckning dessa olikheter är ägnade att försvåra en samordning mellan systemen kan ej med säkerhet bedömas annat än efter ett ingående utredningsarbete. Det bör dock enligt niomannakommitténs mening vara möjligt att oavsett olikheterna åstadkomma generella regler för tillgodoräkandet i pensionshänseende av offentlig tjänstgöring i annat land.

Om ländernas åtaganden enligt art. 14 i samarbetsöverenskommelsen den 23 mars 1962 skall förverkligas, kan denna fråga ej vidare undanskjutas. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden kan nämligen icke utvecklas inom det offentliga området, därest icke pensionsfrågan får en generell lösning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts vill socialpolitiska niomannakommittén i anledning av tilläggsförslaget förorda,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräknas anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Abo den 3 december 1962

Birger Andersson

Nina Andersen

Kjell Bondevik

Förman

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Sven Sundin

Uppskjutet medlemsförslag om samordning av kontrollbestämmelser rörande el- materiel

*Se Sak A 29/1962 och ekon. utsk. 3/1962 (10:e sess., s. 746, 1583; be-
handl. s. 117).*

BILAGA 1

Skrivelse från Nordiske radiofabrikanters forbund angående gemensam nordisk provning av radio- och televisionsapparater och bandspelare

Nordiske radiofabrikanters forbund har behandlet Nordisk Råd's skriv av 26.5.62, og vil hermed få gi følgende opplysninger som vårt svar på de spørsmål som er stillet oss:

1. Lifjell-avtalens benyttelse

Det kan gis flere naturlige årsaker til at avtalen hittil er relativt lite benyttet, men vi ønsker straks å understreke at dette ikke indikerer at avtalen har liten betydning. Etter vår mening kan avtalen få stor betydning i framtiden om den praktiseres på den rette måten.

Av årsakene til avtalens ringe benyttelse hittil bør først nevnes at det tradisjonelt har vært en minimal samhandel på dette området innen Norden. Det er dog i siste år skjedd en gledelig stigning i denne samhandel, og våre resp. forbund oppgir at 5—22 % av den totale eksport nå går til nordiske land. En bedre gjennomføring av avtalen og den kommende tollfrihet vil gi Lifjell-avtalen stor betydning.

Som videre årsaker er også oppgitt at fabrikantene tidligere ikke alltid har benyttet seg av avtalen. Dette skyldes tildels at avtalen hittil er praktisert slik at den ikke automatisk fører til godkjenning i de andre nordiske land, men at de resp. kontrollanstaltene synes å kunne bestemme i hvert enkelt tilfelle om ny prøvning skal gjøres eller ikke, og denne uvisshet og forsinkelse ødelegger meget av fordelene ved avtalen.

Som svar på Nordisk Råd's spørsmål om konkrete forslag til tiltak som kan lette en fullgjennomføring av Lifjell-avtalen, vil vi derfor fremheve at først må arbeidet fullføres med å skaffe full likhet i godkjenningsbestemmelsene og også i reglene for deres praktiske gjennomføring. Dernest er

det også et vilkår at avtalen må forstås slik at en godkjenning i et land automatisk kan utvides til godkjenning i de andre nordiske land, uten videre prøving eller annen forsinkelse, bare ved melding til de resp. kontrollanstalter.

Vårt forbund er videre av den oppfatning at Lifjell-avtalen også i framtiden bør beholdes som et felles nordisk gode, og at den derfor fortsatt kun bør gjelde varer av nordisk fabrikat.

2. Avgiftene i de nordiske land

Avtalen blir nå praktisert på den måten at avgift skal betales i alle resp. land hvor godkjenning er oppnådd og omsetning finner sted, etter de reglene som gjelder i vedk. land.

Til rådets spørsmål om avgiftenes størrelse i de nordiske land skal vi få gi følgende kommentarer (for mere detaljerte opplysninger finner vi det mest korrekt å vise direkte til de resp. prøveanstalters offisielle prislister):

Avgiftene er delt i en engangsavgift (prøveavgift) for hver type samt i en årsavgift eller omsetningsavgift. Herav utgjør omsetningsavgiften den avgjort største del.

Engangsavgiften for et radioapparat varierer fra 300,— d.kr. i Danmark, til 500,— sv.kr. i Sverige, og for et TV-apparat fra 480,— kr. i Danmark og Norge til 875,— kr. i Sverige, og for en båndspiller fra 280,— til 875,— kr.

Omsetningsavgiften er i Danmark maks. 300,— d.kr. pr. app.type pr. år.

I Finland er omsetningsavgiften 0,5—1 % med maks. årsavgift 700 000 f.mark (= ca. 16 000,— n.kr.).

I Norge er omsetningsavgiften 0,4 % av detaljpris. For en årsumsetning av f.eks. 10 000 radioapp. a kr. 600,— blir da avgiften 24 000,— n.kr., for samme antall TV-app. 80 000,— n.kr.

I Sverige er omsetningsavgiften sv.kr. 0,75 pr. radioapp. (maks. 9 375 sv.kr. pr. år), sv.kr. 1,50 pr. båndspiller (maks. 6 250 sv.kr. pr. år) og kr. 2,50 pr. TV-app. (maks. 31 250 sv.kr. pr. år). For samme antall, 10 000 stk. pr. år, som i ovenstående eksempler blir da avgiftene resp. 7 500,— sv.kr. og 25 000,— sv.kr.

Det framgår av disse tall at størrelsen av omsetningsavgiftene er meget forskjellige i de 4 land og at den i eksemplene ovenfor for samme app. antall varierer fra kr. 300,— i Danmark til kr. 80 000,— i Norge som ytterverdier. Vi kjenner ikke årsaken til ulikhetene, og vi skulle være meget takknemlig om Nordisk Råd kunne foranstalte igangsatt en undersøkelse av årsakene til ulikhetene.

Tilslutt vil vi gjerne få takke Nordisk Råd for dets interesse for denne saken og be om at det må fortsette sitt arbeid med å øke sambandet innen Norden også på dette området.

Bekkestua, den 17.8.1962

For Nordiske radiofabrikanters forbund

J. Cl. Nickelsen

p. t. formann

*BILAGA 2***Skrivelse från Danmarks elektriske Materielkontrol, Elektriska inspektoratet i Finland, Norges elektriske materiellkontroll och Svenska elektriska materielkontrollanstalten angående gemensam nordisk kontroll av elmateriel**

I brev av 26. mai 1962 til de elektriske materielkontrollanstalter i de nordiske land er ytret ønsket om å motta en felles uttalelse om hva som er til hinder for at en godkjenning i ett land også skal få gyldighet i de andre land, og hvilke avgiftssatser som gjøres gjeldende. I den anledning kan opplyses følgende:

Med hensyn til de praktiske vanskeligheter som er forbundet med en gjennomføring av en nordisk godkjenning på grunnlag av prøving bare i hjemlandet, finner vi det tilstrekkelig å henvise til den oversikt som er gitt i Nordiska Ministerkomiteens skrivelse av 23. oktober 1961.

Det er ikke helt klart presisert i medlemsforslaget A 29/1962 hva som menes med at en godkjenning skal ha umiddelbar gyldighet i de øvrige nordiske land og kunne markedsføres fritt. Imidlertid har de nordiske land ved å tiltre Helsingfors-overenskomsten av 23. mars 1962 bundet seg til å virke for at sikkerhetskontroll utføres på en slik måte at en attest eller et godkjenningsbevis utstedt av myndighetene i ett land også godtas i de andre land. Etter vår oppfatning er dette allerede i alt vesentlig oppnådd ved den samnordiske prøving ifølge den såkalte Lifjell-avtalen. Vi har imidlertid av medlemsforslaget og Helsingfors-overenskomsten forstått at en forenkling av Lifjell-avtalen er ønskelig.

De nordiske materielkontrollanstalter har i en lang årrekke hatt et utstrakt samarbeide for å komme frem til felles forskrifter. Dette er i stor grad lyktes, men på grunn av de kompliserte tekniske problemer som må løses ønskemål som er uttrykt i Helsingfors-overenskomsten.

Til tross for dette mener vi allikevel å ha kommet så langt at det mulig-gjør en forenkling av Lifjell-avtalen, slik at den kommer på linje med det ønskemål som er uttrykt i Helsingfors-overenskomsten.

Ved et møte av materiellkontrollanstaltene i Oslo den 17. og 18. september i år er i prinsippet vedtatt at den nye avtale skal gå ut på at prøving bare i hjemlandet etter felles nordiske prøveforskrifter er tilstrekkelig for at produktene også kan godkjennes i de øvrige nordiske land uten ytterligere prøving, når det gjelder produkter av nordisk fabrikat.

Av praktiske grunner, er det nødvendig som hittil å opprettholde ordningen med en representant som i hvert enkelt land står ansvarlig overfor materiellkontrollanstalten. Representanten kan ved en enkel registrering uten ytterligere prøving omgående få meddelt godkjenning på grunnlag av prøving i produsentens hjemland.

Den nøyaktige ordlyd av den nye avtale vil bli forelagt for det neste ordinære nordiske materiellkontrollmøte i begynnelsen av neste år, og deretter søkt godkjent av de respektive lands myndigheter.

Forøvrig vil vi ikke unnlate å gjøre oppmerksom på visse andre komplikasjoner som er forbundet med samnordisk kontroll av elektrisk materiell. Dette gjelder f. eks. bestemmelser med hensyn til demping av radiostøy, offentlige forskrifter for elektriske installasjoner o. l., som ikke alltid er ensartet og gjør det unntaksvis nødvendig å foreta enkelte tilleggsprøver for bestemte produkter.

Med hensyn til avgiftene kan i korthet sies at disse i samtlige nordiske land i prinsippet utgjøres av dels et prøvegebyr som bare dekker en del av de virkelige utgifter, og dels et omsetningsgebyr, eller årsavgift, som dekker resten av omkostningene. Hvilke gebyrer som for tiden beregnes i de forskjellige land vil fremgå av følgende bilag:

DEMKO, Godkjennelse af elektrisk materiel, 3. udgave, 1960.

Elektriska Inspektoratet, Cirkulär KL 32—61 og Cirkulär nr. 93.

NEMKO, Sirkulære nr. 4/1961, Nytt regulativ for gebyrer.

SEMKO, Provningsavgifter 1962.

Med hensyn till prøving av produkter fra andre land enn de nordiske henvises til hva som tidligere er opplyst om det såkalte CEE Certification Scheme. Vi mener at det ikke kan være riktig å utvide den nordiske godkjenning til produkter fra andre land enn de nordiske, før det i praksis har vist seg om nevnte CEE Certification Scheme er levedyktig. Hvis dette skulle vise seg ikke å være tilfelle, kan saken tas opp på ny.

Vi håper at de endringer i Lifjell-avtalen som i prinsippet er besluttet gjennomført ved møtet i Oslo, svarer til hensikten med det som er fremkommet gjennom medlemsforslag A 29/1962 og Helsingfors-overenskomsten.

Oslo den 18. september 1962

Danmarks elektriske Materielkontrol

Elektriska inspektoratet

A. K. Bak *A. Mose-Christensen*

V. Veijola *J. Heikinheimo*

Norges elektriske materiellkontroll

Svenska elektriska materiel-
kontrollanstalten

Paul D. Poppe *Leif R. Iversen*

Sten Tennander *Matts-E. Nygren*

BILAGA 3

PM angående vissa bestämmelser i de nordiska länderna rörande elmaterielkontroll

I en skrivelse den 18 september 1962 från de nordiska elmaterielkontrollanstalterna till ekonomiska niomannakommittén gjordes niomannakommittén uppmärksam på vissa komplikationer som vore förbundna med samnordisk kontroll av elektrisk materiel. Detta gällde bl. a. bestämmelser rörande skydd mot radiostörningar, offentliga föreskrifter för elektriska installationer m. m.

I anledning av denna skrivelse hemställde niomannakommittén i skrivelse den 25 oktober 1962 till elmaterielkontrollanstalterna om upplysningar beträffande ifrågavarande bestämmelser. Här nedan följer en sammanfattning av elmaterielkontrollanstalternas svar.

Danmark

Av Demkos skrivelse framgår att föreskrifterna för elektriska installationer återfinns i nu gällande starkströmsreglementet av den 1 oktober 1946.

Ministeriet för offentliga arbeten har den 12 november 1962 utfärdat ett nytt starkströmsreglemente som träder i kraft den 1 maj 1963.

Bestämmelser rörande skydd mot radiostörningar finns i lag den 31 mars 1931 angående åtgärder mot störningar vid radiomottagning. Denna lag ger endast stöd för ingripande när radiostörningar konstaterats. Lagen kan där emot icke åberopas för att påbjuda utrustande av elektriska apparater med störningsskydd innan de föres ut i handeln.

Bestämmelserna om skydd inom ultrakorta våglängder återfinns i lag den 15 maj 1946 om åtgärder till förhindrande av störande utstrålning av radiovågor från vissa elektriska högfrekvensanläggningar.

I skrivelsen framhålles även att ett av undervisningsministeriet tillsatt utskott nyligen framlagt betänkande med förslag till ny lag om åtgärder mot störningar vid radiomottagning.

Finland

Elektriska inspektoratet framhåller att i gällande av Handels- och industriministeriet den 26.2.57 utfärdade säkerhetsföreskrifter för elektriska anläggningar stadgas beträffande föreskrifternas ändamål bl. a. att de skola iakttagas vid uppförande, ombyggnad och reparation av elektriska anläggningar samt vid deras drift och skötsel. Vidare bestämmes i den av Elektriska inspektoratet givna anvisningen till denna föreskrift att säkerhetsföreskrifterna jämte anvisningar skola iakttagas i fråga om starkströmsmateriel av alla slag, såsom, maskiner, apparater och installationsmateriel samt av dessa sammansatta installationer. Vidare påpekas att medan handels- och industriministeriets ovannämnda säkerhetsföreskrifter ännu förelåg som förslag, hade kontakt etablerats, främst med Sverige, för att såvitt möjligt komma till enhetliga föreskrifter. Trots detta avviker handels- och industriministeriets säkerhetsföreskrifter i en del avseenden från de senaste svenska statliga säkerhetsföreskrifterna. Enligt i Finland gällande säkerhetsföreskrifter (§ 27, mom. 7 i säkerhetsföreskrifterna) kräves så gott som utan undantag i alla flyttbara apparater för skyddsjordning anslutningsledning med skyddsledare samt stickpropp med jorddon. För hushållsbruk eller motsvarande användning avsedd elmateriel skall uppfylla de bestämmelser om dämpning av radiostörningar, som anges i bifogade Elektriska inspektoratets cirkulär KL 25—59. 4.2.1959¹. Undersökningen av radiostörningarnas dämpning utföres av rundradiobolaget OY Yleisradio AB och utlåtande inlämnas till Elektriska inspektoratet.

¹ Här ej tryckt.

Norge

Nemkos skrivelse innehåller en detaljerad uppräknig av en rad bestämmelser som berör elmaterielkontrollanstalternas provföreskrifter för elektriska artiklar.

Som exempel kan nämnas följande bestämmelser hämtade ur Statens föreskrifter för elektriska anläggningar (i lag av den 24 maj 1929).

A. Definitioner

c. Kapsling, §§ 115--119.

B. Generelle forskrifter

b. Jording og jordingsledninger

§ 202. Spenningsgrensen 65 V.

§ 203. Jordingsledningers tverrsnitt.

§ 240. Radiostøy.

D. Forskrifter for sterkstrømsanlegg med lav spenning.

§ 404. Systemjording

§ 474. Om håndlamper

§ 485. Røranlegg og bokser

§ 488. Husholdningskomfyrer. Bevegelige ledninger.

§ 490. Ovner m. v.

Andra exempel är hälsovårdsmyndigheternas särskilda krav på de elektriska artiklar som begagnas för beredning av födoämnen och sprängämnesinspektionens bestämmelser för sådan elektrisk materiel som skall begagnas på brand- och explosionsfarliga platser.

Sverige

I Semkos skrivelse framhålles bl. a.: »Den grund på vilken SEMKO:s provningsbestämmelser ytterst vila utgöres av Kungl. Kommerskollegii föreskrifter angående utförande och skötsel av elektriska starkströmsanläggningar, vanligen kallade de statliga säkerhetsföreskrifterna. Den senaste utgåvan av dessa föreskrifter finnes i Kommerskollegii kungörelse den 17 december 1960.»

»De statliga säkerhetsföreskrifterna avvika i flera avseenden från motsvarande offentliga bestämmelser i Danmark, Finland och Norge, trots att vid tillkomsten av de svenska föreskrifternas senaste utgåva viss kontakt hållits med vederbörande myndigheter i grannländerna. Olikheterna i föreskrifterna bero framför allt på att olika praxis under årens lopp utbildats i de nordiska länderna, en praxis som ej kan frångås utan lång övergångstid och avsevärda ekonomiska uppoffringar.

En detaljerad jämförelse mellan föreskrifterna i de fyra nordiska länderna skulle kräva lång tid och bör, om den kommer till stånd, lämpligen utföras av de organ som i de olika länderna svarar för dessa föreskrifters innehåll.»

»Beträffande åtgärder till dämpande av radiostörningar må framhållas att obligatorisk kontroll av sådana åtgärder är föreskriven i Danmark, Finland och Norge, medan i Sverige endast ett förslag till lag härom diskutere-

rats. Det kan tilläggas att frågan om översyn av lagstiftningen om elektriska anläggningar, bl. a. omfattande även åtgärder till förhindrande av radiostörningar, bearbetas av sakkunniga inom Kommunikationsdepartementet.

I Norge utföres den föreskrivna kontrollen av Norges elektriske Materielkontroll i samband med provningen ur säkerhetssynpunkt av sådana bruksföremål som i drift kunna ge upphov till radiostörningar. I Danmark och Finland handhas däremot kontrollen beträffande radiostörningsskydd av annan myndighet än vederbörande materielkontrollanstalt. Konsekvensen av dessa förhållanden är att svenska fabrikanter som önska exportera sina produkter till grannländerna där kunna möta krav som sakna motsvarighet i Sverige. Upplýsning må att nämnda danska, finska och norska bestämmelser äro baserade på allmänt antagna internationella bestämmelser, vilka även tillämpas i Sverige vid frivillig provning hos Telestyrelsen. Det internationella normarbetet på hithörande område är dock ännu ej avslutat.»

I en bilaga till skrivelsen lämnas exempel på inverkan på Semkos provning av olikheter i de nordiska ländernas säkerhetsföreskrifter bl. a. beträffande isolerade ledningar, gruppcentraler, elvärmeapparater och beröringsskydd under iskrivning av glödlampor [*se Bihang*].

Stockholm den 3 januari 1963

BIHANG

Exempel på inverkan på SEMKO:s provning av olikheter i de nordiska ländernas säkerhetsföreskrifter

1. Isolerade ledningar

a. Ledningar för fast förläggning

I Norge användes en speciell typ av kuloledning, försedd med en plastskyddad tunn aluminiummantel, populärt kallad »fjöskulo», i stor utsträckning som ersättning för den robustare och därför dyrare blygummiledningen i ladugårdar, stall och andra liknande lokaler. Ledningstypen är ej internationellt normerad och är i Sverige tillåten endast för användning i torra, ej brand- eller explosionsfarliga rum.

b. Sladdar för anslutning av flyttbara bruksföremål

Enligt de svenska föreskrifterna tillåtes användning av sladdar med isolering och hölje av plast (s. k. PV-slangledning) endast i bostadsrum, kontorrum och liknande rum och med följande inskränkning:

- 1) Normal PV-slangledning får ej användas där risk för skada på ledningen på grund av värme föreligger.

2) Lätt PV-slangledning får ej användas för värmeapparater eller bruksföremål utförda med s. k. extra isolering.

I Norge äro plastsladdar tillåtna för praktiskt taget alla ändamål, bl. a. för sådana typiska värmeapparater som elkaminer. Även för tvättmaskiner med elektrisk vattenuppvärmning äro sladdar av denna typ vanliga i Norge. Både i Danmark, Finland och Norge får lätt PV-slangledning användas även för vissa bruksföremål utförda med extra isolering, t. ex. dammsugare och symaskiner.

I Danmark är en typ av plastsladd med parallellt lagda ledare tillåten, vilket ej är fallet i övriga nordiska länder.

2. Gruppcentraler

De svenska säkerhetsföreskrifterna kräva att gruppcentraler i regel äro försedda med särskild skena för skyddsledare och med fränskiljbar anslutning mellan inkommande nolledare och nollskenan. Dessa krav sakna f. n. motsvarighet i de nordiska grannländerna. Gruppcentraler tillverkade i dessa länder kunna därför endast undantagsvis godkännas för användning i Sverige.

3. Elvärmeapparater

De norska föreskrifterna ha så speciella krav i fråga om kaminer — bl. a. beträffande avståndet till vägg och underlag och beträffande tillåten temperatur — att dessa bruksföremål måst helt undantagas från samnordisk provning.

I fråga om elfiltar kräves i Finland, Norge och Sverige att filten anslutes över en transformator med högst 115 V nedspänning, medan i Danmark ingenting hindrar att filten inkopplas direkt till lågspänningsinstallationer med 220 V spänning.

I Norge kräves ej lika stora anslutningsklämmor på elspisar som i övriga nordiska länder, beroende på att man i det förstnämnda landet räknar med bättre sammanlagring av de olika kokplattornas och ugnselementens effekter.

4. Flyttbara bruksföremål avsedda att användas i badrum

I Finland få flyttbara bruksföremål som äro avsedda att användas i badrum vara skyddsjordade och anslutas till vägguttag med jorddon. Detta överväges även i Norge. I Sverige kräves att sådana bruksföremål äro utförda med extra isolering och anslutas till speciella vägguttag utan jorddon. I Danmark ha åtminstone hittills vägguttag i badrum ej tillåtits.

5. Beröringsskydd under iskrivning av glödlampor

De finska och svenska föreskrifterna kräva att lamphållare och glödlampor äro så utförda att risk för oavsiktlig beröring av spänningsförande del ej finnes under iskrivning av glödlampan i lamphållaren. Motsvarande bestämmelse tillämpas ej i Danmark och Norge, vilket bl. a. lett till att lamphållare med spänningsförande gänga äro vanliga i Danmark.

6. *Skyddsjordning av utsatta delar*

Det förefaller enligt SEMKO:s erfarenhet som om kravet på skyddsjordning av utsatta delar ej tillämpas lika strängt i Danmark och Norge som i Sverige. Så levereras t. ex. i Danmark för djur avsedda värmeapparater, som äro försedda med kraftiga plåthöljen, med sladdar som ej innehålla skyddsledare, ett utförande som icke kan godtagas i Sverige. Likaså leverera såväl danska som norska tillverkare stora förstärkarenheter utan anordning för skyddsjordning, vilket ej heller står i överensstämmelse med vad som kräves i Sverige.

7. *Utföringsformer för industriell materiel*

Enligt de svenska säkerhetsföreskrifterna kräves i olika slags rum olika utföranden för den elektriska utrustningen (beröringssäkert, dammtätt, stänkskyddat osv.) för att förebygga personfara och skydda inre delar av utrustningen mot skadlig anhopning av damm, fukt, gas, främmande föremål etc. Dessa utföringsformer likna dem som användas i Finland men sakna i regel direkt motsvarighet i Danmark och Norge.

BILAGA 4

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över medlemsförslaget

1. Medlemsförslaget

Bakgrunden till medlemsförslaget är en skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna den 27 juli 1960, i vilken presidiet hemställde om vidtagande av sådana författningsändringar, att godkännande av elektrisk materiel i ett nordiskt land fick giltighet även i övriga länder. Presidiets skrivelse besvarades den 23 oktober 1961 av Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete. I ministerkommitténs svar upplystes, bl. a., att samnordisk prövning av elmateriel mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige äger rum enligt det s. k. Lifjell-avtalet. Detta avtal, som tillämpas för en rad elektriska artiklar, innebär att godkännande av elmateriel i hemlandet ger möjlighet till motsvarande godkännande utan särskild prövning i de andra länderna. Vidare påpekades, att en gräns för det nordiska elkontrollsamarbetets vidareutveckling till nya varugrupper är den samordning, som med det avsevärt mer tidskrävande arbetet i de internationella organisationerna för elmaterielkontroll måste ske. Med utgångspunkt från ministerkommitténs skrivelse ifrågasätta förslagsställarna i medlemsförslaget, huruvida icke samverkan — trots de icke oväsentliga framsteg, som gjorts i samarbetet på ifrågavarande område — skulle kunna ytterligare effektiviseras.

Målet bör vara, att en provning i ett land får omedelbar giltighet i övriga nordiska länder. Ur den synpunkten borde man söka arbeta samman de nuvarande nationella kontrollföreskrifterna för att få dem ensartade. Även importerade artiklar borde därvid beaktas. Vidare borde överläggningar mellan berörda myndigheter äga rum, om det visar sig att tolkningen av gemensamma bestämmelser ger olika resultat. Inkomstbortfall för provningsanstalterna, som föranledes av en minskning av provningar, borde kompenseras genom avgiftshöjningar, motiverade av att provningarna skulle avse ett större område och således ha större värde för producenterna.

Slutligen borde samordningen av de nordiska bestämmelserna bedrivas utan sidoblick på det internationella arbetet. Vid behov få de nordiska bestämmelserna senare jämkas till en eventuellt blivande europeisk standard på området.

Med stöd av sådana synpunkter hemställer förslagsställarna att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att föranstalta om ett förenhetligande av elmaterielkontrollen i Norden.

II. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från trettio två berörda myndigheter och organisationer nämligen:

- från *Danmark*: Dansk Standardiseringsråd.
Foreningen af Fabrikanter og Grossister i El-Branchen.
Radiogrossistforeningen.
Radiofabrikantforeningen.
Radiobranchens tekniske og kommersielle sammanslutning.
Ministeriet for offentlige arbejder.
Danmarks elektriske materielkontrol.
- från *Finland*: Elektriska inspektoratet.
Finlands standardiseringsförbund.
Finlands radioindustriförening.
Finlands industriförbund.
- från *Norge*: Handels- og industriministeriet (Industriavdelningen).
Departementet for industri og håndverk.
Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.
Norges elektriske materielkontroll.
Norges elektrohandlerforbund.
Norske radio/TV-handleres landsforbund.
Norske radiofabrikanters landsforbund.
Elektroinstallatørenes landsforbund.
Departementet for familie- og forbrukersaker.
Landsforeningen for elektroteknisk industri.
Bransjerådet for elektroteknisk industri.
- från *Sverige*: Kommerskollegium.
Statens elektriska inspektion.
Sveriges standardiseringskommission.
Statens provningsanstalt.
Svenska elektriska materielkontrollanstalten.
Statens konsumentråd.

Sveriges industriförbund.
 Svenska radioindustriföreningen.
 Sveriges elektroindustriförening.
 Sveriges radiohandlares riksförbund.

En redovisning för de väsentliga synpunkter, som upptages i de ovan angivna remissyttrandena, följer nedan.

1. Allmänt

11 remissorgan ställer sig positiva till de i medlemsförslaget förordade åtgärderna i deras helhet. Av de nio remissorgan i denna grupp, som representerar fabrikanter, grossister eller detaljhandlare i radio- TV- eller elbranschen, har åtta uttalat sig i stor korthet.

Dansk Standardiseringsråd och *Finlands standardiseringsförbund* är i princip positiva till den föreslagna samordningen, ehuru de icke anser sig vara kompetenta på ifrågavarande område. *Sveriges standardiseringskommission* anser sig ej heller kompetent att uttala sig om de tekniska detaljerna i förslaget och framhåller, att ett direkt nordiskt samarbete för att få fram gemensamma bestämmelser kan övervägas, men att det väsentliga i första hand bör vara att inom Norden få en ur teknisk synpunkt enhetlig tillämpning av de tillgängliga CEE-rekommendationerna.

Fyra remissorgan menar att en utvidgad nordisk samordning av elmaterielkontrollen bör komma till stånd, men att därvid en eventuell framtida anpassning till ett internationellt system bör beaktas.

Ytterligare tre instanser stödjer medlemsförslaget men anser, att den nordiska kontrollverksamheten — såsom förordas — icke bör utvidgas till att omfatta produkter av utomnordiskt ursprung.

Statens elektriska inspektion i Sverige framhåller, att en utökad »samprovning» är önskvärd, under förutsättning att den icke sker på bekostnad av nuvarande säkerhetsstandard på elmaterielen.

En norsk instans, nämligen *Landsforeningen for elektroteknisk industri*, anser, att en gemensam ordning skulle vara av stort värde även för Norges elektrotekniska industri men vill på grund av de stora tekniska svårigheter, som är förknippade med genomförande av en dylik ordning, och med hänsyn till den korta tid, som stått till buds för ett yttrande icke uttala någon mening, om i vilken grad nämnda tekniska svårigheter kommer att vara ett avgörande hinder. Även *Bransjerådet for elektroteknisk industri* i Norge menar, att en gemensam nordisk ordning för godkännande av elmateriel skulle innebära stora fördelar för industrien, men antar, att arbetet härpå bör bedrivas vidare enligt Lifjell-avtalets principer.

En dansk remissinstans, nämligen *Danmarks elektriska materielkontrol*, kan i princip ansluta sig till en ändring av Lifjell-avtalet så, att ett godkännande i ett nordiskt land får omedelbar giltighet i de andra nordiska länderna men endast om vissa preciserade villkor samtidigt uppfylles.

Fem remissorgan ställer sig övervägande negativa till en intensifierad samordning av elmaterielkontrollen i Norden på sätt, som förordas i medlemsförslaget.

2. Frågans praktiska betydelse

Flera remissinstanser — bl. a. *Elektriska inspektoratet i Finland*, *DEMKO*, *NEMKO*, *Kommerskollegium i Sverige* och *SEMKO* — framhåller, att de möjligheter till samnordisk provning, som för närvarande står till buds för olika slag av elektrisk materiel inom ramen för Lifjell-avtalet, hittills utnyttjats i tämligen begränsad omfattning. Fabrikanterna har heller icke visat något påtagligt intresse för en utvidgning av det internordiska provningsområdet. *NEMKO* menar, att det arbete, som nedlagts från kontrollmyndigheternas sida ifråga om sådan samordning, icke står i något rimligt förhållande till utnyttjandet. *DEMKO* påpekar, att endast 5 % av erhållna provningsuppdrag kommer från övriga nordiska länder. Liknande uppgifter lämnas av *NEMKO* och *SEMKO*.

NEMKO anser, att Lifjell-avtalets hittillsvarande ringa praktiska betydelse beror på att de nordiska länderna på det elektrotekniska området i stor utsträckning är självförsörjande och att därför exportintressena riktas mot andra marknader. *Elektriska inspektoratet i Finland* framhåller å andra sidan, att den valfrihet mellan olika beslut, som Lifjell-avtalet enligt punkt 5 medger provningsanstalterna vid behandling av en begäran om godkännande av elmateriel, som redan godkänts i annat nordiskt land, inverkar menligt på avtalets praktiska betydelse. Enligt inspektoratet är denna valfrihet orsaken till den finska industriens ringa intresse för att få sina produkter redan i hemlandet provade även för övriga nordiska länder.

3. Nordiskt godkännande av inregistrerad elmateriel tillverkad i länder utanför Norden

SEMKO menar, att ett fullföljande av de i medlemsförslaget förordade åtgärderna även beträffande elmateriel, som tillverkats utanför Norden, kan få synnerligen vittgående konsekvenser och framhåller, att vid ett sammanträde under hösten 1961 fattade de till CEE (International Commission on Rules for Approval of Electrical Equipment) anslutna sexton europeiska länderna principbeslut om ett nytt system för internationell provning av ett stort antal materielslag. Enligt *SEMKO* är därför tidpunkten för en utvidgning av Lifjell-avtalet att gälla även elmateriel som importerats från länder utanför Norden just nu mindre lämplig. Även *Elektriska inspektoratet i Finland* anser — under hänvisning till ovannämnda nya internationella system — att den nordiska verksamheten åtminstone i början bör inriktas på elmateriel av nordiskt ursprung. *Svenska radioindustriföreningen* ifrågasätter, om Nordiska rådet behöver taga ställning till kontrollbestämmelser rörande elmateriel, som importerats från utomnordiska länder. Enligt Radioindustriföreningen faller detta i varje fall utom ramen för Nordiske Radiofabrikanters Forbunds skrivelse till Nordiska rådet den 15 juni 1959. *NEMKO* avstyrker starkt ett utsträckande av den samnordiska provningen att omfatta även från utlandet importerad elmateriel för att icke komplicera och eventuellt rasera det samarbete, som redan igångsatts, och för att icke riskera, att onyttigt dubbelarbete utföres. *Finlands industriförbund* framhåller, att en utvidgning av den gemensamma nordiska kontrollverksamheten så,

att den skulle omfatta produkter även av utomnordiskt ursprung, skulle komma att öka svårigheterna vid tolkningen av redan existerande föreskrifter och även göra tillämpningen av provningsmetoderna och övervakningen svårare. Den samnordiska verksamheten bör därför begränsas endast till elmateriel och apparater av nordiskt ursprung.

Statens konsumentråd, som stödjer medlemsförslaget i positiva ordalag, ansluter sig även till förslaget att inkludera elmateriel importerad från utlandet i den nordiska samordningen. Även *DEMKO* — till vars yttrande *Ministeriet for offentlige arbejder* ansluter sig — förordar, att den nordiska ordningen blir gällande även för elmateriel, som importeras utifrån, och framhåller, att ett förslag om ett utvidgande av Lifjell-avtalet i denna riktning tidigare framförts från dansk sida. *DEMKO* fäster samtidigt uppmärksamheten på att medlemmarna i CB (Certification Board, en inom CEE för administration av det nya internationella provningssystemet bildad organisation) har förpliktigt sig till att utan undersökning godkänna materiel, för vilka utställts ett provningscertifikat (CB:s Certificate). Ett sådant provningscertifikat kan utfärdas av varje elektrisk provningsanstalt, sedan materialet undersökts i laboratorier i minst två CEE-länder. *DEMKO* anser, att om denna ordning kommer att fungera väl i praktiken, blir det knappast behov av att låta en ordning för nordiskt godkännande omfatta materiel, importerat från länder utanför Norden.

4. Nordiskt godkännande i ett land skall med omedelbar verkan äga tillämpning i övriga nordiska länder

Enligt *SEMKO* utvisar de gångna årens erfarenheter av Lifjell-avtalet, att möjligheterna att i annat land än ursprungslandet utföra en kontrollprovning av elmateriel är synnerligen välmotiverad under en tämligen lång övergångsperiod. På lång sikt torde dock det nu inledda, tekniskt komplicerade arbetet på gemensamma provningsanvisningar möjliggöra den i förslaget framlagda förenklingen, innebärande att ett godkännande i ett nordiskt land får omedelbar verkan i hela Norden.

Kommerskollegium framhåller, att ytterligare erfarenheter rörande nordisk samprovning bör avvaktas, innan en reform genomföres, som innebär att provning i ett land får omedelbar verkan i hela Norden. Kollegium erinrar härvid om att CEE-systemet icke innebär en så långt gående samordning utan uppställer krav på provning i två länder, något som innebär en värdefull garanti åtminstone under ett övergångsskede.

Sveriges elektroindustri-förening, till vars yttrande Sveriges industriförbund ansluter sig, framhåller, att erfarenheter från svenska industrier med exportintressen på sex- och sjustatsmarknaderna har klarlagt, att i dessa marknader ofta föreligger betydande svårigheter att erhålla ett nationellt godkännande av sådan materiel, som tidigare är godkänd i Sverige av *SEMKO* på basis av internationella bestämmelser. Detta förhållande är ofta att hänföra till specialbestämmelser sammanhörande med tolkningspraxis men därjämte synes en tendens utveckla sig till att sammankoppla de internatio-

nella bestämmelserna angående säkerhet med vissa krav på mer allmän kvalitetskontroll, som ligger utanför säkerhetsområdet och i mycket ringa grad har internationell normering att stödja sig på. En utvidgning enligt medlemsförslaget av det nordiska godkännandet efter provning enbart i ett nordiskt importland även till att elmateriel tillverkad i länder utanför Norden skulle kunna utan kontroll av importlandet få införas och försäljas, skulle innebära en ensidig lättnad för importen till Sverige, som knappast i märkbar grad skulle komma konsumenterna till godo, men skulle starkt minska Sveriges möjligheter att genom förhandlingar med krav på reciprocitet få liknande lättnader för sin export.

5. Den nordiska elmaterielkontrollens förhållande till det pågående internationella samarbetet; gemensamma nordiska provningsbestämmelser

SEMKO framhåller, att Lifjell-avtalet redan nu tillämpas på den övervägande delen av den elmateriel, som faller inom dess verksamhetsområde. Med beaktande av den ringa grad av nordiska provningsuppdrag, som hittills förekommit, finner SEMKO det föga sannolikt, att en utvidgning av den samnordiska provningen enligt särskilda enbart för Norden avsedda provningsbestämmelser skulle leda till resultat, som kunde uppväga de därav härrörande olägenheterna ifråga om det internationella handelsutbytet.

Kommerskollegium anser, att stor hänsyn måste tagas till det europeiska samarbetet på elmaterielkontrollområdet. Kollegiet påpekar, att elektrisk materielkontroll är en komplicerad uppgift och att varje försök till samordning mellan olika länder kräver stora arbetsinsatser. Mot denna bakgrund ter det sig för *Kommerskollegium* önskvärt att undvika en ordning, som innebär, att provningsreglerna först samordnas mellan de nordiska länderna inbördes och därefter — kanske inom ett fåtal år — anpassa till de regler, som kan komma att fastställas inom ramen för CEE-samarbetet. Vidare framhåller *Kommerskollegium*, att varje ändring av kontrollbestämmelserna kräver en anpassning av produktionen, som kan leda till betydande kostnader för de enskilda företagen.

Enligt *Statens provningsanstalt* i Sverige bör den nordiska samordningen beträffande provning av elektrisk materiel betraktas som en integrerande del i ett utvidgat internationellt samarbete mellan i första hand de europeiska länderna. Väsentligt är därför att samarbetet mellan de nordiska länderna uformas så, att det i framtiden blir till stöd för ett utvidgat internationellt samarbete inom det berörda området.

Statens konsumentråd i Sverige menade, att det icke är nödvändigt att avvakta en internationell lösning, som erfarenhetsmässigt kan beräknas dra ut över en mycket lång tidsperiod. Ett nordiskt avtal bör å andra sidan utformas så, att det utan svårighet kan anpassas till ett kommande internationellt system. Konsumentrådet framhåller som exempel på Lifjell-avtalets ringa praktiska betydelse att mellan de nordiska länderna finns avtal beträffande provning av radiomottagare. I och för sig borde det således vara tillräckligt med kontroll i ett av länderna. Emellertid finns det separata be-

stämmelser beträffande enskilda komponenter (stickproppar, sladdar, strömbrytare, försäkringar) i radiomottagare. Detta medför, att detaljer vilka är utsatta för särbestämmelser måste utbytas vid export till annat nordiskt land. Ny kontrollbesiktning erfordras därför i importlandet. Det räcker sålunda icke med samarbetsavtal beträffande provningarnas utförande. En förutsättning för att avtalen över huvud skall få någon praktisk betydelse är, att de tekniska säkerhetsbestämmelserna samordnas. Enligt Konsumentrådets uppfattning kan dylika svårigheter på längre sikt bäst övervinnas genom inrättandet av ett nordiskt centrallaboratorium för elmateriel. De nu fungerande nationella kontrollorganen skulle då kunna tjänstgöra såsom filialer till centrallaboratoriet med främsta uppgift att på marknaden följa upp den löpande produktionen och vid eventuella felaktigheter rapportera till centrallaboratoriet. På kort sikt kräves i första hand att intensifiera det nuvarande samarbetet så, att existerande principiella lösningar får praktisk betydelse.

Finlands industriförbund anser, att en samordning av de kontrollbestämmelserna lättast kan förverkligas med utgångspunkt från CEE-rekommendationerna, vilka utgör grund för samtliga nordiska bestämmelser. Härvid bör de samnordiska provningsföreskrifter beaktas, som de nordiska ländernas elektriska inspektorat gemensamt uppgjort och som föreslås utvidgade till att gälla all kontrollpliktig elmateriel i Norden. Enligt industriförbundet bör man därvid med hänsyn till ett eventuellt senare utvidgat internationellt samarbete sträva till, att avvikelserna från CEE-föreskrifterna blir så små som möjligt.

Finlands industriförbund framställer, att gemensamma nordiska provningsföreskrifter och enhetliga provningsanvisningar för elmateriel bör färdigställas så fort som möjligt för att avlägsna nuvarande svårigheter med gällande bestämmelsers tolkning och med den olika tillämpningen av provningsmetoderna.

Elektroinstallatørenes landsforbund i Norge påpekar, att förutsättningen för en gemensam nordisk ordning måste vara, att de nuvarande norska provningsreglerna icke förenklas längre än att man även i fortsättningen har en garanti för att godkänd materiel alltså är förstklassig.

Departementet for familie- og forbrukersaker i Norge anser, att en samordning av säkerhetsbestämmelserna skulle leda till väsentligt mindre arbete för de nuvarande kontrollorganen. Den kapacitet, som därvid kan frigöras, bör enligt departementets mening utnyttjas för funktionsprovning av elektriska hushållsapparater och -maskiner.

Sveriges radiohandlares riksförbund framhåller att det inom det radio- och teletekniska området framstår som en synnerlig olägenhet att inte apparater provade i ettdera av de nordiska länderna utan förnyad provning kan införas till och användas i ett annat nordiskt land. Även om kostnaderna för provning av teletekniska apparater för hemmabruk inte uppgår till någon betydande del av dessa apparaters konsumentpris, torde förfarandet med separat provning i varje land många gånger hindra att i och för sig goda

produkter erhåller så stor spridning, att en rationell tillverkning eller distribution kan äga rum. De invändningar, som av nordiska ministerkommittén framföres i dess skrivelse till Nordiska rådet den 23 oktober 1961 beträffande möjligheterna att samordna provningsmetodik och tolkningen av sådana bestämmelser, vilka redan är gemensamma för de nordiska länderna enligt Lifjell-avtalet, anser Riksförbundet ej böra tillmätas någon väsentlig bärkraft.

6. Övrigt

Finlands radioindustrieförening samt *Norske radio- och TV-handlers landsforbund* och *Norske radiofabrikanter forbund* understryker särskilt, att en utvidgad nordisk elmaterielkontroll även bör omfatta radiostörningar för att förhindra försämrad radio- och televisionsmottagning.

Landsforeningen for elektroteknisk industri i Norge menar, att det knyter sig ganska stora nationella intressen till behandlingen av elmaterielkontrollen. Det anses därför ligga i Norges intresse, att ett eventuellt förhandlingsutskott blir så allsidigt sammansatt, att full säkerhet vinnes om tillvaratagande av norska intressen.

Sveriges radiohandlares riksförbund föreslår, att de nordiska ländernas provningsmyndigheter anmodas att tillsätta ett permanent arbetsutskott med uppgift att ansvara för sammanjämkningen av de skilda åsikter, som av olika anledningar kan uppkomma beräffande tillämpningen av provningsbestämmelserna eller provningsmetodik.

Statens konsumentråd i Sverige förordar att regeringarna föranstaltar om en allsidig utredning av kontrollorganens verksamhet.

III. Avgiftssystemen inom den elektriska materielkontrollen i Danmark, Finland, Norge och Sverige

När ekonomiska utskottet vid tionde sessionen beslöt att överlämna medlemsförslaget om samordning av elmaterielkontrollen i Norden till ekonomiska niomannakommittén för vidare utredning uttalades att särskild uppmärksamhet borde ägnas de med provningsverksamheterna förknippade avgiftsfrågorna. I anledning härav har niomannakommittén inhämtat följande upplysningar.

Sedan gammalt har i samtliga länder principiellt uttagits en typprovningssavgift (även kallad grundaavgift) vid själva typprovningen och en annan form av avgift för den godkända materielen. I praktiken har dock vissa skillnader förefunnits, vilka emellertid alltmer börjat utjämnas. Sålunda tillämpade såväl Finland som Norge för endast några år sedan praktiskt taget försumbara typprovningssavgifter, som kanske representerade storleksordningen 5 å högst 10 % av intäkterna, medan den absolut övervägande delen av intäkterna härrörde från avgifter för godkänd materiel. I Sverige har andelen av typprovningssavgifterna alltid legat väsentligt högre, vid storleksordningen 30 %. Medan Finland och Norge redan tidigt

införde systemet med på omsättningen baserade avgifter för den godkända materielen, infördes detta system tämligen sent (1/7 1957) i Sverige, som tidigare endast utnyttjat denna möjlighet för vissa materielslag med stor rörlighet i fråga om typerna (radiomateriel och belysningsarmatur). Även om systematiska försök ej gjorts att sammanjämka de olika ländernas avgiftssystem, har dock i praktiken ett avsevärt närmare skett. De olikheter som alltjämt existerar kan ofta ha sin förklaring i institutionernas olika status, skatteförhållanden m. m.

Nedan lämnas en kort översikt över det väsentliga i de olika ländernas avgiftssystem uppdelat på typprovningssavgifter och avgifter för den godkända materielen.

A. Typprovningssavgifter

Danmark: Typprovningssavgifterna varierar mellan Dkr 110:— och 480:—, vartill dock kommer en tilläggsavgift, en slags expeditionsavgift, i samband med godkännandets utfärdande, som saknas i de övriga nordiska länderna. Denna tilläggsavgift uppgår till högst Dkr 55:— per typ.

Finland: Typprovningssavgifterna är indelade i fem grupper, varierande från max. mk 20 000:— (ca skr. 320:—) ned till mk 3 000:— (ca skr. 50:—).

Norge: I likhet med Finland har i Norge typprovningssavgifterna indelats i fem grupper från max. nkr. 480:— ned till nkr. 60:—.

Sverige: I Sverige har sedan rätt många år försök gjorts att anknyta typprovningssavgifterna till den genomsnittliga arbetstiden för provningen, kontrollerad genom ett slags arbetstidsstudier, varvid principen med uttagande av ca halva självkostnaden för typprovningen tillämpats. Härigenom har avgiftstabellerna över typprovningssavgifterna blivit mera detaljerade än för grannländerna men samtidigt även högre. De svenska typprovningssavgifterna (s. k. grundavgifter) varierar från kr. 1 875:— till kr. 125:—.

I samband med omprovningar av materielen och för varianter av typprovat utförande tillkommer reducerade avgifter efter tämligen analoga principer i de nordiska länderna.

B. Avgifter för godkänd materiel

Som nämnts uttages avgiften för den godkända materielen efter i stort sett samma principer. Finland, Norge och Sverige är i det närmaste helt lika, även om olika maximerings- eller rabattmetoder tillämpas, medan Danmark skiljer sig mera såsom framgår nedan.

Danmark: För varje godkänd typ tages i Danmark en årsavgift av Dkr. 300:—. Kan fabrikanten påvisa att omsättningen understiger Dkr. 250 000:—, erhålls en reduktion i sex steg från Dkr. 300:— ned till Dkr. 25:— beroende på omsättningens storlek.

Finland: För all slags materiel tillämpas en omsättningsavgift i form av ett procentuttag på försäljningen. För installationsmateriel och belys

ningsarmatur gäller 1 % och för all övrig materiel (ledningar, rör, all slags bruksföremål m. m.) 0,5 %. Procentsatserna baserar sig på grossistpriserna. Om försäljningssiffrorna överstiger vissa angivna maximivärden, tillämpas rabattsystem i sjunkande skala, exempelvis för elektriska bruksföremål 0,5 % för ett försäljningsvärde upp t. o. m. 20 000 000: — och för försäljningsbelopp däröver 0,25 %.

Norge: Även här tillämpas genomgående ett procentuttag på försäljningen. Sålunda gäller 0,75 % på grossistpriserna för all slags installationsmateriel, belysningsarmatur, transformatorer, likriktare m. m., 0,6 % på grossistpriserna för alla slags ledningar och kablar och slutligen 0,4 % på detaljistpriserna för all slags övrig materiel, i första hand alla slags elektriska apparater och bruksföremål. Det bör observeras att för den sistnämnda gruppen procentsiffran 0,4 % gäller detaljistpriserna, varför i själva verket samtliga procentsatser är av samma storleksordning. Någon som helst maximering av de uttagna beloppen tillämpas icke.

Sverige: Även i Sverige är numera avgifterna för den godkända materielen baserade på omsättningen, men systemet är något annorlunda utformat. Sålunda tillämpas dels ett system med påsättande av s. k. godkänningsmärken och dels ett system med viss procentsats på omsättningen. I båda fallen har dessutom avgiftsbeloppen maximerats och kan ersättas av fasta årsavgifter, s. k. kategoriavgifter.

Omsättningsavgift i procent: Avgiften — i regel 1 % men för viss materiel 0,5 % — uttages på grossistpriset och gäller i huvudsak för all slags installationsmateriel, där godkänningsmärket med lägsta priset (20-öresmärket) förekommer som ett alternativ.

Godkänningsmärken: För alla slags bruksföremål tillämpas s. k. godkänningsmärken i olika valörer, som skall påsättas varje försäld apparat. Lägsta märkespriset utgör kr. 0:20, och det högsta för vissa specialapparater kr. 5:—.

Kategoriavgifter: Den godkända materielen har indelats i ett flertal materielkategorier, och avgiften inom resp. kategori har maximerats genom en s. k. kategoriavgift. Kategoriavgift utgår i princip endast inom sådana kategorier, där omsättningen i antal räknat är mycket stor, oftast minst 10 000 enheter. Den lägsta kategoriavgiften uppgår till kr. 3 750:— och den högsta till kr. 31 250:—.

Utöver de ovan under avsnitten A och B angivna avgiftssatserna tillkommer i Norge och i Sverige en vad storleksordningen beträffar nära nog försumbar tryckningsavgift för den i förteckningarna upptagna godkända materielen. Även i Danmark finns en viss form av en liknande avgift. Tryckningsavgiften representerar i Sverige under 2 % av intäkterna genom typprovningssavgifter och avgifter för den godkända materielen.

IV. Kommitténs utlåtande

Vid sakens behandling under ekonomiska niomannakommitténs sammanträde i Stockholm den 11 maj 1962 beslöts dels att i skrivelse till de fyra närmast berörda ländernas provningsanstalter anhålla om att de måtte i ett gemensamt utlåtande sammanställa sina synpunkter rörande denna fråga, dels att anmoda Nordiske Radiofabrikanters Forbund att närmare precisera anledningen till att Lifjell-avtalet, såsom uppgivits, ej fått den avsedda praktiska betydelsen och därvid ange de konkreta åtgärder, som borde vidtagas för att underlätta tillkomsten av en gemensam marknad för radiomaterial. Niomannakommitténs skrivelse besvarades av Fabrikantförbundet den 17 augusti 1962 och av materielkontrollanstalterna den 18 september 1962 [*se Bilaga 1*]. Av det senare svaret framgick, att materielkontrollanstalterna enats om en sådan ändring av Lifjell-avtalet att en provning och ett godkännande i ett land skulle vara tillfyllest för att även erhålla godkännande i de övriga nordiska länderna. De nya bestämmelserna i Lifjell-avtalet avsåges skola träda i kraft den 1 juli 1963.

Vid sitt möte i Oslo den 28 september 1962 uttalade kommittén sin tillfredsställelse med det arbete, som hittills utförts på området, och beslöt att undersöka de ytterligare hinder för en internordisk giltighet av nationellt utförda provningar, som berörts bl. a. i materielkontrollanstalternas nyssnämnda skrivelse. Av de upplysningar, som inhämtats i anledning härav, och som närmare redovisats ovan under avsnitt 3, framgår att det råder betydande olikheter mellan de i ettvarit land gällande säkerhetsföreskrifterna för installation av elektrisk materiel. Dessa avvikelser existerar trots att, såsom framhålles både av Elektriska inspektoratet i Finland och SEMKO, kontakt hålles mellan grannländerna vid föreskrifternas utarbetande. Så skedde nyligen exempelvis vid tillkomsten av de svenska föreskrifternas senaste utgåva. De statliga säkerhetsföreskrifternas bristande enhetlighet inverkar på elmaterielkontrollanstalternas arbete bl. a. såtillvida som dessa skiljaktigheter ofta framtvingar tilläggsprovningar i ett land i fråga om artiklar, som redan godkänts i ett grannland.

Vid sådant förhållande anser ekonomiska niomannakommittén — som är medveten om att avvikelserna i säkerhetsföreskrifterna i främsta rummet beror på att olika praxis under årens lopp utbildats i de nordiska länderna och att det kan erbjuda vissa administrativa svårigheter att ändra praxis — att en utökad samordning av de nordiska ländernas offentliga säkerhetsföreskrifter för elektrisk materiel snarast bör genomföras. Några egentliga hinder för en sådan harmonisering synes icke förekomma. En samordning skulle avsevärt underlätta — och är i vissa fall en förutsättning för — kontrollanstalternas fortsatta arbete för att förenhetliga de nordiska provningsbestämmelserna. Vad som nu i första hand kräves är en detaljerad jämförelse — lämpligen utförd av de organ som i de olika länderna svara för säkerhetsföreskrifternas innehåll — mellan dessa föreskrifter i de fyra nordiska län-

derna på varje särskilt område och utarbetande av förslag till enhetliga normer.

Vid niomannakommitténs behandling av denna sak har vidare framkommit, att avgiftssystemen inom den elektriska materielkontrollen i Norden skiljer sig högst avsevärt från varandra, även om under årens lopp en viss sammanjämkning kunnat ske. Som ett extremt exempel på dessa skiljaktigheter kan nämnas, att omsättningsavgiften för provning av 10 000 radioapparater varierar mellan 300 kronor i Danmark och 80 000 kronor i Norge. Ehuru olikheterna i avgiftssystemen i första hand torde bero på anstalternas olika status och på skillnaden i skatteförhållandena m. m., framstår det såsom anmärkningsvärt att så stora olikheter såsom exempelvis den nyss angivna alltjämt förefinnes. En bättre överensstämmelse härvidlag synes ofrånkomlig, om man i praktiken och över hela fältet skall kunna uppnå att en provning i ett land skall omedelbart godtagas av de andra nordiska länderna. Målet för en sammanjämkning på avgiftsområdet synes böra vara dels att systemet för avgifternas uttagande blir likartat i de fyra nordiska länderna, dels att kostnaden för producenten av en provning av en artikel blir ungefär densamma i samtliga länder.

Med stöd av ovanstående synpunkter får ekonomiska niomannakommittén föreslå Nordiska rådet

att rekommendera regeringarna att taga initiativet till en sådan samordning av de olika ländernas säkerhetsföreskrifter för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

Köpenhamn den 7 januari 1963

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Bent Røiseland

Axel Strand

V. J. Sukselainen

Uppskjutet tilläggförslag om införande av sommartid

Se Sak D 25/1962, Tilläggförslag, och soc.utsk. 6/1962 (10:e sess., s. 1080, 1953; behandl. s. 139).

BILAGA 1

PM från Danmarks Statsministerium angående remissyttranden vid rådets sjätte session om införande av sommartid

Til brug ved behandlingen på Nordisk Råd's 6. session i 1958 af forslaget om fælles nordisk sommertid [*se 6. sesj., s. 360 ff*] indhentede Statsministeriet og Nordisk Råd's danske sekretariat udtalelser fra en række styrelser og organisationer.

I det følgende skal i oversigtsform anføres det væsentlige af de forskellige synspunkter, der kom til udtryk:

Turistforeningen for Danmark anbefalede sommertid, navnlig af hensyn til, at den turistmæssige værdi, man tillægger de lyse nætter i Norden, ville øges, især i Danmark som det sydligst beliggende af de nordiske lande.

Statstjenestemændenes centralorganisationer I og II anbefalede, idet man fandt indførelse af sommertid såvel sundhedsmæssigt som økonomisk gavnlig.

Fra handelens side anbefaledes forslaget af såvel *Den danske handelsstands fællesrepræsentation* som *De danske handelsforeningers fællesorganisation*.

Landsorganisationen i Danmark De samvirkende fagforbund, Dansk arbejds giverforening og Industrirådet fandt ikke anledning til bemærkninger til forslaget, hvis gennemførelse de nævnte organisationer dog ikke ville modsætte sig.

Lignende neutral stilling til forslaget indtog *De samvirkende telefonselskaber, Landsforeningen danske vognmænd og Turistvognmændenes landsorganisation*.

Fiskeriministeriet fandt intet at erindre imod indførelse af 1 times sommertid.

Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet ville ikke modsætte sig forslaget under forudsætning af, at fornøden tilpasning mellem de til postbefordring almindeligt anvendte offentlige befordringsmidlers internatio-

nale og indenlandske fartplaner kunne etableres under en sommertidsordning.

Scandinavian Airlines System meddelte på grundlag af en af tidsmæssige grunde ikke tilbunds gående undersøgelse, at forslaget gennemførelse ville indebære såvel positive som negative konsekvenser for selskabet. På den ene side antog man, at sommertid ville medføre bedre udnyttelse af både personel og materiel samt en øget turisttilstrømning, medens på den anden side indførelse af sommertid i Norden ville medføre vanskeligheder for koordineringen af flyveforbindelser til og fra Skandinavien med ikke-skandinaviske ruter. Selskabet ønskede spørgsmålet undersøgt på bredere basis, for at der i givet fald kunne blive tale om indførelse af sommertid i så stor en del af Europa som muligt.

Generaldirektoratet for statsbanerne understregede, at der ved indførelse af anden tidsregning end den almindeligt anvendte mellemeuropæiske normaltid ville opstå køreplanmæssige vanskeligheder, navnlig på grund af senerelægning af tog med forbindelse fra det sydlige udland. Endvidere henledte generaldirektoratet opmærksomheden på, at en senerelægning af de allerfleste tog sydfra ville få tidsmæssigt voksende indflydelse undervejs, navnlig på grund af de enkeltsporede strækninger i Sønderjylland, på Sydsjælland og på Falster. Yderligere anførtes, at de senerelægninger af internationale tog, der kunne blive tale om, ville skabe forstyrrelser i indenrigstrafikken både i Sverige og Norge og i Danmark, idet man i alle tre lande i et vist omfang opfylder lokale trafikbehov med de internationale tog. Generaldirektoratet anbefalede stærkt, at de skandinaviske lande opretholder samme tidsregning som Tyskland og dermed de fleste europæiske lande.

Centralforeningen af »Tolvmandsforeninger» og større landbrugere i Danmark frarådede forslaget gennemførelse, der for landbruget ville betyde store vanskeligheder i form af overarbejde og dermed forøgede lønudgifter og større udgifter til kunstig tørring af korn, idet sommertid på grund af døgnvariationer i luftens fugtighed ville betyde bortskæring af 1 time daglig af den mest hensigtsmæssige arbejdstid i høsttiden.

Landbruksrådet fandt i ligeledes forslaget gennemførelse skadelig for landbruget, der i givet fald navnlig i høsttiden ville få store udgifter til overarbejdsbetaling for arbejde udført i eftermiddagstimerne, samtidig med at man ville blive henvist til udfyldning af arbejdsdagens første timer med uvæsentligt arbejde.

Erhvervsrådet for gartneri og frugtavl fremhævede lignende ulemper som landbrugsorganisationerne og protesterede kraftigt mod indførelse af sommertid.

Det bemærkes, at grundlaget for de danske erfaringer med hensyn til sommertid er fra perioden 1940—48. Under hensyn til den tyske sommertid indførtes i forbindelse med den tyske besættelse sommertid i Danmark, og ordningen blev bl. a. af valutariske grunde opretholdt i nogle år efter krigens ophør.

Under hensyn til de kraftige indvendinger mod forslaget om indførelse af

sommertid, som er fremkommet fra landbrugets side og fra statsbanerne, fandt regeringen det ikke hensigtsmæssigt at fremsætte lovforslag om indførelse af sommertid i Danmark, og man har ikke siden meddelelsen herom til Nordisk Råd's 7. session¹ fundet anledning til at tage spørgsmålet op til fornyet undersøgelse, da der ikke synes at være sket sådanne ændringer i forholdene, som ville kunne motivere en ændret indstilling til forslaget fra de forskellige interesseredes side.

København i januar 1963

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över tilläggförslaget

I. Sommertidsfrågans tidigare behandling i Nordiska rådet

Frågan om införande av sommertid väcktes i Nordiska rådet första gången genom en skrivelse den 18 januari 1956 från Landslaget for reiselivet i Norge till det norska sekretariatet. I skrivelsen föreslogs med hänvisning till turistmässiga hänsyn att frågan om införande av en gemensam sommertid måtte upptagas till behandling inom rådet. Rådets presidium fann emellertid då ej anledning att företaga sig något i anledning av skrivelsen.

Till rådets sjätte session år 1958 framfördes av Väinö Leskinen och Folke Nihlfors ett medlemsförslag med hemställan att rådet måtte rekommendera regeringarna att överenskomma om införande av sommertid i de nordiska länderna efter enhetliga regler. I sitt yttrande över förslaget anförde rådets socialpolitiska utskott att det ej i frågans dåvarande läge var möjligt att taga någon bestämd ståndpunkt i saken. Utskottet kunde därför ej tillstyrka en rekommendation till regeringarna att införa sommertid men ansåg att frågan borde närmare belysas genom kompletterande undersökningar under beaktande av de erfarenheter, som kunde vinnas efter sommertidens införande i Norge. Utskottet föreslog därför att regeringarna skulle rekommenderas att närmare undersöka förutsättningarna för att införa sommertid i de nordiska länderna efter enhetliga regler. Nordiska rådet antog en rekommendation (nr 6/1958) i enlighet med utskottets förslag.

II. Sommertidsfrågans läge i de nordiska länderna

Normaltid är i Danmark, Norge och Sverige en timme före greenwichtid (mellaneuropeisk tid), i Finland två timmar före greenwichtid (östeuropeisk tid) och i Island en timme efter greenwichtid.

¹ 7:e sess., s. 1498.

A. Danmark, Island och Finland

Regeringen i Danmark har enligt meddelande den 18 augusti 1959 beslutat att för det dåvarande icke framlägga förslag om införande av särskild sommartid i Danmark. I skrivelse i oktober 1962 har Nordiska rådets presidium emellertid hemställt, att den danska regeringen ånyo måtte upptaga frågan om införande av sommartid till behandling.

Regeringen i Finland har hitintills ej vidtagit någon åtgärd till införande av sommartid.

Island har en timmes sommartid sedan 1939 från början av april till mitten eller slutet av oktober.

B. Sverige

Genom kungl. brev den 17 september 1959 uppdrog regeringen i Sverige åt järnvägsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen att i samråd närmare undersöka förutsättningarna för införande av sommartid i Sverige. De tre myndigheterna tillsatte en gemensam arbetsgrupp att företaga undersökningen. Arbetsgruppens resultat förelåg den 9 juni 1961 och de tre berörda myndigheterna avgav därefter var för sig utlåtanden i frågan. Detta utredningsmaterial finnes redovisat i betänkandet »Sommartid» (NU 1962: 5).

Ur *arbetsgruppens* undersökning, som ej innehåller något ställningstagande i huvudfrågan, må anföras följande. Som ett huvudargument för införande av sommartid har i diskussionen framförts de fördelar ur trivsel- och hälsosynpunkt, som ett bättre utnyttjande av dagsljuset skulle innebära. Undersökningen visar att denna dagsljusvinst vid sommartid blir förhållandevis mycket stor särskilt i södra och mellersta Sverige. Antalet ljusa timmar (inklusive skymningsljus) efter klockan 18 ökar sålunda i södra Sverige med ca 40 %, i Mellansverige ca 30 % och i norra Sverige 22—24 %. I undersökningen behandlas vidare de ökade möjligheterna att tillgodogöra sig dagsljusets ultravioletta strålning. Den kanske viktigaste fysiologiska effekten av denna strålning är dess förmåga att i huden på fototeknisk väg alstra det för kroppens och särskilt bensystemets tillväxt och normala ämnesomsättning nödvändiga vitaminet D. Med utgångspunkt från vissa i utredningen närmare redovisade antaganden skulle införandet av sommartid medföra en ökning av den sammanlagda bestrålningsdosen av den biologiskt verksamma och gynnsamma ultravioletta strålningen under sommaren på mellan 10 och 50 %, genomsnittligt troligen mellan 20 och 30 %. Arbetsgruppens undersökning avser även de problem, som möter jordbruket vid införande av sommartid. De negativa verkningarna av sommartid är främst förbundna med skördearbetena och hänger samman med dygnets luftfuktighetssystem. Den mest fördelaktiga arbetstiden under skörden infaller mellan klockan 9 och klockan 19. Den gällande arbetstiden för lejd arbetskraft omfattar i regel tiden klockan 7 till klockan 17 och avviker alltså redan nu från den lämpligaste tiden. Ett tidigareläggande av arbetstiden genom att införa sommartid skulle medföra en ännu större sådan avvikelse.

Eventuella utvägar att lösa jordbrukets problem leder till ökade kostnader eller ekonomiska förluster. Av arbetsgruppens undersökning framgår slutligen att införandet i Sverige av sommartid skulle medföra betydande olägenheter för järnvägsförbindelserna såväl inom landet som med utlandet. Arbetsgruppen har även studerat fördelar och nackdelar med införande av östeuropeisk tid året om.

Medicinalstyrelsen anför sammanfattningsvis i sitt utlåtande:

Liksom Nordiska rådet finner också medicinalstyrelsen en önskad målsättning vara att, därest sommartid införes, detta sker i Sverige, Norge och Danmark gemensamt. Sommartiden har prövats och vunnit gillande i Norge. Styrelsen anser sig ur de synpunkter den har att företräda ha anledning till styrka införandet av sommartid jämväl för vårt land. Styrelsen är väl medveten om att praktiska och ekonomiska skäl utanför medicinalstyrelsens kompetensområde kan anföras mot införandet av sommartid, såsom bland annat framhållits av de båda ämbetsverk, vilka i samråd med styrelsen ålagts förevarande utredningsuppdrag. Skulle därför införandet av östeuropeisk tid befinnas mera rationellt ur nämnda samhällssynpunkt är styrelsen för sin del beredd att acceptera ett förslag härom. Östeuropeisk tid året runt torde nämligen ur hälsovårdssynpunkt vara lika väl motiverad. Då emellertid möjligheter att utnyttja de hälsomässiga fördelarna av tidsförskjutning så övervägande faller på sommarhalvåret och trivselsynpunkter med säkerhet kommer att — såsom i Norge — anföras mot östeuropeisk tid även under vinterhalvåret, har styrelsen ansett sig böra prioritera sommartidsalternativet. Medicinalstyrelsen vill vidare förordna att sommartiden försöksvis tillämpas under förslagsvis två år och att effekten av tidsomläggningen metodiskt bearbetas ur medicinsk, psykologisk och ekonomisk synvinkel. Till detta styrelsens ställningstagande har bidragit att åtminstone vissa hälsoargument talande för sommartid ur vetenskaplig synpunkt är otillfredsställande underbyggda och att de ej är så imperativa att de icke behöver noggsamt vägas mot andra motiveringar för och emot.

Järnvägsstyrelsen yttrar i sitt utlåtande att införandet av sommartid skulle ha betydelse för järnvägstrafiken framför allt i två avseenden. Det första är övergången från en tid till en annan, d. v. s. tidtabellskiftena, och det andra återverkningarna på olika tåg under varje särskild tidtabellsperiod. Vad beträffar tidtabellskiftena skulle sommartid under endast en del av året innebära, att dessa per år ökas från två till fyra. Detta skulle medföra stora olägenheter för järnvägen, även om de två extra skiftena endast skulle beröra ett begränsat antal tåg. Järnvägsstyrelsen redovisar vidare sommartidens inverkan på tidtabellerna samt anför sammanfattningsvis:

Införs sommartid i Sverige, kommer SJ således, att som tidigare sagts, ställas inför olämpliga ankomsttider för såväl det internationella som för det skandinaviska klientelet med ty åtföljande inkomstminskning. För det nationella klientelet skulle en dubbling av vissa tåg på nordgång från Malmö, eventuellt Köpenhamn, kunna avvärja dessa olägenheter och i stället kunne ge inkomstökning särskilt på nordgång, i mindre utsträckning på

sydgång. Järnvägsstyrelsen är övertygad om att dessa dubblingståg skulle ge ett avsevärt försämrat ekonomiskt totalresultat och räknar med en nettoförlust härav av 3—4 miljoner kronor per år, om sommartid skulle införas under sommarhalvåret.

Styrelsen vill också peka på den allmänna känsla av osäkerhet, som sprider sig med varje ändring av tidtabellstider särskilt i internationella sammanhang. Nuvarande internationella tåg från och till Sverige har fasta tider och ger stadga åt det allmänna medvetandet samt stöder propagandan för resor till, i och från Sverige. Särskilda sommartidstabeller kommer att verka i rakt motsatt syfte. Det går ej att trycka internationella tidtabeller för olika delar av året utan stora extra kostnader. Det innebär vidare risk för att den utländska resebyråpersonalen ej kommer att hinna med i de snabba växlingarna. Svårigheter i detta hänseende föreligger redan nu vid de numera sällan förekommande skiftena. Detta har också bidragit till de starka strävandena inom den internationella tidtabellsvärlden att införa tidtabeller för två år i följd. Halvårstidtabeller skulle avgjort komma att betraktas som ett steg bakåt.

Styrelsen vill icke förneka att gemensam sommartid i Norge och Sverige har vissa fördelar i jämförelse med en under alla omständigheter enbart i Norge tillämpad sommartid. Eventuella tidslikheter med vårt närmaste östra och närmaste västra grannland synes dock icke väga upp förlusten av att få annan tid än Danmark, med vilket land vi har den livligaste gränstrafiken, och med det övriga Väst- och Mellaneuropa, med vilka vi nu har tidslikhet.

I nuvarande läge, då det svenska ekonomiska handlandet inriktar sig på allt större gemenskap med Västeuropa, skulle i det internationella samarbetet en isolerad åtgärd på tidsområdet måhända kunna framstå som en önskan att företa onödiga säraktioner. Minskad gemensam tid för exempelvis näringslivet och transportföretagens telekontakter är härvidlag en detalj, dock ej oviktig. Hänsyn måste också tagas till de nyhetsförmedlande organens krav. Järnvägsstyrelsen är ej heller lika övertygad som de turistorganisationer, som uttalat sig i fråga om sommartidens inflytande i turistnäringens befrämjande riktning, samt såsom redan antytts, ej heller om att en ändring kommer att helt slå igenom. Även i övrigt syns de positiva momenten för sommartiden — med undantag för vissa rent medicinska synpunkter — genomgående ha belagts med faktiska bedömanden i påfallande ringa grad. För järnvägspersonal kommer därtill sommartid att innebära ökade påfrestningar på flera områden.

Järnvägsstyrelsen får därför hemställa att frågan om införandet av hel eller partiell sommartid i Sverige får vila, i varje fall till dess att även Danmark eventuellt ansluter sig.

Lantbruksstyrelsen framhåller i sitt yttrande de stora olägenheter och ökade utgifter, som ett införande av sommartid skulle medföra för jordbruket, samt uttalar att produktionskostnaderna skulle väsentligt stegras. Enligt styrelsens mening innebär reformen därför endast nackdelar för jord-

bruket och några fördelar för detsamma kan styrelsen icke finna. Styrelsen hemställer under hänvisning härtill att åtgärder icke måtte vidtagas i syfte att införa sommartid eller att ändra den borgerliga tiden till östeuropeisk tid.

Ett stort antal myndigheter och organisationer har beretts tillfälle avgiva yttrande över den sålunda föreliggande utredningen i sommartidsfrågan. Yttrandena innehåller sammanfattningsvis följande.

Samtliga de remissinstanser som kan anses företräda jordbrukets intressen, nämligen *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Sveriges lantbruksförbund*, *Hushållningssällskapens förbund*, *jordbruksnämnden* och *lantbruks-högskolan*, gör gällande att ett införande av sommartid skulle medföra så väsentliga nackdelar för jordbruket att en sådan åtgärd icke bör vidtagas. Svenska lantarbetsgivareföreningen och Sveriges Lantbruksförbund framhåller särskilt, att skälen mot att införa sommartid ökat i styrka under senare tid med hänsyn till att skördetröskningen utvecklats kraftigt och blivit den dominerande skördemetoden för spannmål och oljeväxter. Samma verkan har den ökade användningen av skulltorkningsmetoden vid höskörden.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalar att olägenheterna med sommartid för statens järnvägar skulle i icke oväsentlig omfattning komma att drabba även de enskilda järnvägarna.

Särskilda nackdelar med en tidsomläggning redovisas även av *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* och *Sveriges redareförening*. Institutet anför att en övergång till sommartid skulle medföra att kostnaderna för insamlandet av institutets observationsmaterial skulle väsentligt försvåras och fördyras. Materialets enhetlighet och därmed användbarhet skulle vidare försämrats. En viss försämring skulle även göra sig gällande ur väderlekstjänstens synpunkt. Med hänsyn härtill avstyrker institutet att sommartid införes. Sveriges redareförening anmärker att för sjöfartsnäringens del teleförbindelserna med London är av särskild betydelse och att en ökning av tidsskillnaden mellan Sverige och England därför skulle föranleda svårigheter. För fartygstrafikens del, särskilt sjöfartsförbindelserna med de nordiska länderna samt Tyskland och England, skulle även vissa olägenheter uppkomma. Föreningen avstyrker därför sommartid.

Även följande remissinstanser avstyrker att sommartid införes, nämligen *länsstyrelserna i Hallands, Jämtlands, Kopparbergs, Kronobergs, Älvsborgs och Östergötlands län*, *kommerskollegium*, *skogsstyrelsen*, *vetenskapsakademien*, *veterinärhögskolan*, *Svenska hamnförbundet* och *Sveriges hantverks- och industriorganisation*. Till stöd för avstyrkandet åberopas i allmänhet de svårigheter, som skulle uppkomma för jordbruket och från kommunikationssynpunkt. Flera instanser anser, att antagandet om sommartidens fördelar ur hälsosynpunkt icke är byggt på fakta, eller att fördelarna i varje fall icke är så betydande att de uppväger de påtagliga olägenheterna för jordbruket och för kommunikationerna. Som regel bestrides icke att ett införande av sommartid skulle ha betydelse ur trivselsynpunkt för en stor del av befolkningen. Från många håll anföres emellertid att detta argument försvagats med hänsyn till den fortgående arbetstidsförkortningen och över-

gången till arbetsfria lördagar under en stor del av sommarhalvåret samt en väntad förlängning av semestern till fyra veckor. Flera remissinstanser, bland dem *kommerskollegium*, *Sveriges industriförbund*, *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges hantverks- och industriorganisation* anför att sommartidens fördelar ur hälso- och trivselsynpunkt kan vinnas genom en tidigareläggning under sommarhalvåret av arbetstiden vid de enskilda företagen.

Mot dessa avstyrkande utlåtanden står ett betydande antal utlåtanden, vilka går i tillstyrkande riktning, nämligen *länsstyrelserna i Norrbottens, Stockholms och Västerbottens län*, *arbetarskyddsstyrelsen*, *fångvårdsstyrelsen*, *luftfartsstyrelsen*, *socialstyrelsen*, *Statens trafiksäkerhetsråd*, *styrelsen för statens institut för folkhälsan*, *överbefälhavaren*, *överstyrelsen för yrkesutbildning*, *Föreningen Sveriges turistchefer*, *Företagareföreningarnas Förbund*, *Kooperativa förbundet*, *Målsmännens riksförbund*, *Sveriges hotell- och restaurangförbund*, *Svensk industriförening*, *Svenska naturskyddsföreningen*, *Svenska vägföreningen*, *SACO* och *TCO*. I utlåtandena åberopas som regel de argument, som anföres i medicinalstyrelsens ovan redovisade yttrande. Ett flertal remissinstanser anser att detta skäl överväger olägenheterna med sommartid, medan andra remissinstanser uttryckligen eller underförstått inskränker sig till att bedöma spørsmålet från egna synpunkter utan att anse sig kunna väga fördelarna mot nackdelarna.

I flera utlåtanden anses en tidsomläggning bereda påtagbara fördelar, men att man till undvikande av de svårigheter, som föranledas av en ändring av den borgerliga tiden två gånger årligen, bör överväga en övergång under hela året till östeuropeisk tid. I sådan riktning uttalar sig *länsstyrelserna i Blekinge och Norrbottens län*, *luftfartsstyrelsen*, *Svenska Lokaltrafikföreningen*, *Svensk industriförening* och *Statstjänstemännens riksförbund*.

Landsorganisationen i Sverige anför i sitt yttrande att frågan om införande av sommartid icke torde bedömas entydigt av den allmänna opinionen, vilket åskådliggöres av de till LO anslutna förbundens uttalanden. Av de 41 förbunden har 13 uttalat sig för sommartid och 7 för östeuropeisk tid, medan 11 förbund yrkat på oförändrad borgerlig tid samt 10 avstått från att uttala sig. LO finner det mycket svårt att väga fördelarna ur trivsel- och hälsosynpunkt mot nackdelarna bland annat i form av ökade kostnader inom järnvägsväsendet och av risker för sämre skördeutfall inom jordbruket, som en sommartidsreform anses komma att medföra. En del av dessa olägenheter skulle emellertid elimineras genom en övergång till östeuropeisk tid. LO erinrar i sitt yttrande om att Norge genomfört sommartid och synes i stort sett ha goda erfarenheter därav. Å andra sidan har i den norska debatten anförts, att frågan får tas i förnyat övervägande, därest Sverige och Danmark icke genomför en motsvarande reform. Sammanfattningsvis finner LO att sommartid bör genomföras om man därmed uppnår likartade tidsförhållanden i de nordiska länderna och att alternativet med östeuropeisk tid bör allvarligt prövas.

Östeuropeisk tid bedömes av ett flertal remissinstanser vara fördelaktigt ur trafiksynpunkt. I denna riktning uttalar sig bland annat *statens biltrafik-*

nämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och socialstyrelsen. Statens trafiksäkerhetsråd — som finner fördelarna med införande av sommartid överväga nackdelarna i sådan utsträckning att tillräckliga skäl ur trafiksäkerhetssynpunkt måste anses föreligga att åtminstone på försök införa sommartid under sommarhalvåret — anser däremot att övervägande skäl ur trafiksäkerhetssynpunkt talar mot östeuropeisk tid. Som skäl härför åberopar rådet, att morgontrafiken då skulle börja en timme tidigare och därmed i ökad utsträckning pågå under mörker.

Länsstyrelsen i Stockholms län, telestyrelsen, vetenskapsakademien och Svenska lantarbetsgivareföreningen avstyrker, i flera fall mycket bestämt, övergång till östeuropeisk tid.

Ett flertal remissinstanser fäster stort avseende vid Danmarks ståndpunktstagande i sommartidsfrågan och anser att sommartid icke bör införas i Sverige om ej motsvarande reform vidtages i Danmark. Svenska arbetsgivareföreningen, Handelns arbetsgivareorganisation och Sveriges Industriförbund anför att den mellaneuropeiska tiden är förhärskande på kontinenten och att med hänsyn härtill de pågående europeiska integrationssträvandena utgör en återhållande faktor vid bedömningen av värdet av en tidsomläggning enbart i Sverige.

Svenska arbetsgivareföreningen uttalar vidare att bland de till föreningen anslutna förbunden råder mycket delade meningar rörande de vinster, som skulle kunna uppnås genom en tidsomläggning. Föreningen anser sig därför kunna utgå från att de för Sverige speciella skäl som talar för en ändring är ungefär lika starka som de som talar för den nuvarande ordningen. Föreningen finner sig på grund härav varken kunna tillstyrka eller avstyrka, att sommartid eller östeuropeisk tid införes i Sverige på försök. I liknande riktning uttalar sig *Handelns arbetsgivareorganisation*. Även *vattenfallsstyrelsen* anser sig varken kunna tillstyrka eller avstyrka en tidsomläggning.

Vissa remissinstanser, såsom *arbetsmarknadsstyrelsen*, *domänstyrelsen*, *fiskeristyrelsen*, *generalpoststyrelsen*, *skolöverstyrelsen*, *telestyrelsen*, *veterinärstyrelsen*, *Karolinska sjukhuset* och *Svenska landstingsförbundet*, anför, att en övergång till sommartid ej skulle medföra några väsentliga olägenheter från de synpunkter myndigheten eller organisationen har att företräda, men anser — utan att taga ställning till sommartidsfrågan — att denna bör bedömas ur andra synvinklar.

Sveriges radio redovisar vissa olägenheter med sommartid men anser ej dessa vara av sådan beskaffenhet att företaget vill motsätta sig en tidsomläggning.

III. Erfarenheterna av tillämpningen av sommartid i Norge och sakens behandling i Stortinget den 22 juni 1962

1. I St. meld. nr 63 (1961—62) redogör norska socialdepartementet för erfarenheterna av tillämpningen av sommartid i Norge. Meldingen har i kort sammanfattning följande innehåll.

Då frågan om sommartid i första hand bör betraktas som ett trivselspörs-

mål och åtskillig vikt följaktligen måste tilläggas allmänhetens inställning, har socialdepartementet låtit företaga en Gallupundersökning för att på den vägen söka skapa sig en någorlunda tillförlitlig bild av den allmänna meningen om sommartid.

Denna opinionsundersökning, som utfördes just före och just efter sommartidens upphörande år 1961, utvisade att ungefär 2/3 av de tillfrågade önskade bibehålla den ordning för sommartid som hittills tillämpats, medan 1/4 och 1/5 av de tillfrågade antingen var emot sommartid eller önskade den förlagd till något andra tidpunkter på året.

Socialdepartementet förelade därefter resultatet av opinionsundersökningen för samtliga de departement och organisationer, som yttrat sig i förbindelse med införandet av sommartiden 1959. Följande organisationer uttalade sig i stort sett för bibehållande av sommartid: Norges byförbund, Norges herredsförbund, Norges handelsstandsforbunds arbeidsutvalg, Norges kooperativa landsforening, Statstjenestemannsforbundet, Landsorganisasjonen i Norge, Norsk arbeidsgiverforening, Landslaget for reiselivet i Norge, Norges idrettsforbund, Norges husmorsforbund, Oslo handelskammer, Turistforeningenes samarbeidsutvalg. Emot ordningen med sommartid uttalade sig däremot Norges bondelag, Norsk bonde- og småbrukerlag samt Norges bondekvinnelag.

De uttalanden, som inhämtats från av Industri-, Finans-, Justis-, Familie- og forbruker-, samt Fiskeridepartementen underställda myndigheter och institutioner är i stort sett positiva till sommartid. Samferdseldepartementet anmäler, att Poststyret, Norges geografiska oppmåling och Norges statsbaner samtliga redovisar olägenheterna och fördelarna med sommartid utan att ta någon slutgiltig ståndpunkt till frågan. Telegrafstyret önskar däremot, att sommartiden skall upphöra.

På grundval av det genom detta remissförfarande inhämtade utredningsmaterialet anser sig Socialdepartementet kunna dra slutsatsen att ett klart flertal inom befolkningen föredrager sommartid.

Departementet rekommenderar därför stortinget, att besluta om oförändrad tillämpning av den hittillsvarande ordningen för sommartid.

2. Socialdepartementets melding behandlades i Stortinget av socialnämnden. I sin instilling i frågan (Innst. S. nr 244 (1961—62)) säger sig nämnden med tvekan kunna samtycka till fortsatt tillämpning av sommartid. Samtidigt understrykes den särskilda betydelsen av att en gemensam lösning för de nordiska länderna kommer till stånd. För kommunikationsväsendet synes detta speciellt önskvärt.

Socialnämnden säger sig vidare ha uppmärksammat de invändningar mot sommartid, som framkommit från berörda grupper inom jordbruksnäringen, och anser att dessa invändningar bör beaktas vid den fortsatta handläggningen av sommartidsfrågan.

Med dessa sammanfattande kommentarer föreslår socialnämnden att Stortinget lägger meldingen till handlingarna.

3. Socialnämndens instilling behandlades av stortinget den 22 juni 1962 (jämför Nordisk udredningsserie, 1962: 5).

Ordföranden för saken i socialnämnden (stortingsman Austrheim) yttrade därvid att, ehuru nämnden varit enig i sitt beslut, den — sedan den vägt fördelar och nackdelar mot varandra — endast med tvekan kunnat tillstyrka en fortsatt tillämpning av sommartid. En fortsatt avvägning av de enskilda argumenten för och emot sommartid syntes vara av värde. Austrheim framhöll vidare betydelsen av att de nordiska länderna hade samma tid och menade, att det borde vara en uppgift för Nordiska rådet att taga upp saken. Även stortingsman Brevig rekommenderade regeringen att ånyo ta kontakt med grannländerna antingen genom Nordiska rådet, där sommartidsfrågan tidigare diskuterats, eller genom direkt hänvändelse till regeringarna. En samordning i Norden vore en nödvändig förutsättning för sommartidens upprätthållande i Norge.

Liknande synpunkter framfördes av stortingsmännen Bondevik och Backen. Den förre menade att, om de övriga skandinaviska länderna ej komme att införa sommartid, fördelarna för Norges del icke vore så stora att sommartiden borde bibehållas.

Statsrådet Bruvik framhöll att det var en omfattande och noggrann undersökning som regeringen företagit genom att dels anlita Gallupinstitutet, dels hänvända sig till olika organisationer och institutioner. Resultatet hade visat att ett klart flertal önskade bibehålla sommartid. Till och med inom jordbruksbefolkningen föredrog majoriteten sommartid. De olägenheter, som sommartid förde med sig för vissa yrkesgrupper, vore det önskvärt att söka överkomma. Statsrådet Bruvik yttrade även att, om Sverige skulle införa sommartid, det vore angeläget att samma tid infördes i bägge länder. Så länge frågan ännu vore på diskussionsplanet i Sverige lönade det sig ej att ändra den norska sommartidsordningen. Vad beträffar Danmark vore frågan om sommartid som bekant där icke aktuell för ögonblicket. Statsrådet sade slutligen att regeringen efter en avvägning mellan för- och nackdelar hade kommit fram till att sommartiden borde bibehållas i sin nuvarande form.

Stortingsrepresentanterna Johannesen och Watnebryn menade att man borde lägga större vikt vid de olägenheter som vid sommartid uppkommo för flera yrkesgrupper. Olägenheterna vore nämligen mycket lättare att påvisa än fördelarna.

Stortingsrepresentant Karen Grønn-Hagen uttryckte vissa tvivel om sommartidens hälsomässiga fördelar. Bl. a. kunde det vara svårt för föräldrar att lägga sina barn en timme tidigare på kvällen. Många mödrar hade beklagat sig över att barnen icke anpassade sig vid omställningen till sommartid.

4. Stortinget biföll enhälligt socialnämndens instilling.

IV. Socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande

Den opinionsundersökning, som företogs i Norge hösten 1961 och de uttalanden som det norska socialdepartementet i anslutning härtill inhämtade från institutioner och organisationer, synes visa att ett avgjort flertal inom

den norska befolkningen önskar att sommartiden bibehålles i Norge. Stortinget har också den 22 juni 1962 beslutat fortsatt tillämpning av sommartid.

Den situationen föreligger alltså för närvarande att Norge och Finland under sommaren har tidslikhet, medan Danmark och Sverige har en från de förra länderna avvikande tid. Det synes niomannakommittén uppenbart att detta förhållande medför väsentliga olägenheter från främst kommunikationssynpunkt. Det är med hänsyn härtill anledning förvänta att, om Danmark och Sverige ej finner sig kunna genomföra sommartid, Norge tager sin ståndpunkt under förnyat övervägande.

Det svenska utredningsmaterialet i sommartidsfrågan och föreliggande remissyttranden över utredningen visar att de fördelar och nackdelar, som anses förbundna med en övergång till sommartid bedömes mycket olika av de myndigheter och organisationer, vilka uttalat sig i frågan. Från många håll har emellertid redovisats ett starkt intresse för att åtminstone försöksvis genomföra sommartid. Därvid har i första hand åberopats hälso- och trivselsynpunkter. Av utredningen synes även framgå att en övervägande del av befolkningen hyser ett påtagligt intresse för en positiv lösning av frågan.

Mot ett införande av sommartid i Danmark och Sverige åberopas huvudsakligen att betydande nackdelar skulle uppkomma för jordbruket och ur kommunikationssynpunkt. Dessa invändningar är enligt niomannakommitténs åsikt av sådan beskaffenhet att de måste noga övervägas. Kommittén, som utgår från att ett avvisande i detta läge av frågan om införande av sommartid innebär att saken för lång tid framåt har fallit, anser emellertid att de anförda invändningarna ej bör tillmätas sådan betydelse, att man ej nu åtminstone försöksvis bör införa sommartid. Under försöksperioden finge självfallet sommartidens verkningar i olika avseenden noga beaktas. Härigenom skulle ett tillförlitligt material erhållas för ett slutligt ståndpunktstagande.

Niomannakommittén, som särskilt vill understryka vikten av att en fråga av denna beskaffenhet erhåller en enhetlig lösning i Norden, förordar under hänvisning till vad sålunda anförts,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att försöksvis genomföra sommartid efter enhetliga regler.

Åbo den 4 december 1962

Birger Andersson

Kjell Bondevik

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Reservationer**I**

Den danska regeringen beslutade år 1959 att för det dåvarande ej framlägga förslag om införande av sommartid i Danmark. Så sent som i september 1962 har regeringen meddelat att den ej funnit anledning att upptaga spørgsmålet till förnyad undersökning. Enligt vår uppfattning föreligger ej heller någon märkbar opinion i Danmark för införande av sommartid. Det är vidare ej möjligt att bortse från de väsentliga olägenheter sommartiden skulle medföra för jordbruket och ur kommunikationssynpunkt. En rekommendation till regeringarna att införa sommartid skulle därför med all sannolikhet komma att bli verkningslös för Danmarks del. Med stöd av vad sålunda anförts anser vi, att rådet icke bör företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Åbo den 4 december 1962

Nina Andersen

Förman

Harald Nielsen

II

Förutsättningar att med stöd av en enhällig nordisk opinion på försök införa sommartid saknas. Den svenska opinionen är som framgår av yttrandena delad, och i Danmark finns uppenbarligen inte något intresse av en reform. Erfarenheterna i Norge är tydligen i och för sig relativt goda, men även där synes den uppfattningen vara förhårskande, att fördelarna inte är så stora, att tillräckliga motiv för en permanent övergång till sommartid föreligger, om inte reformen kan genomföras också i Danmark och Sverige.

De praktiska svårigheterna för kommunikationsväsendet och jordbruket är otvivelaktigt så stora, att redan införandet av sommartid på försök skulle bli en allt för tung belastning på dessa områden av näringslivet med hänsyn till den osäkerhet beträffande reformens nytta som opinionen i alla berörda länder redan klart visat. Underlag för en rekommendation saknas följaktligen.

Med stöd av det ovan anförda hemställes, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Åbo den 4 december 1962

Sven Sundin

Uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

Se Sak A 19/1960 och jur. utsk. 5/1960 (8:e sess., s. 253, 488; behandl. s. 117), Sak A 12/1961 (9. sess., 339; behandl. s. 123) samt Sak A 4/1962 och jur. utsk. 5/1962 (10:e sess. s. 283, 1456; behandl. 141).

BILAGA 1

Skrivelse från danska Udenrigsministeriet till Statsministeriet angående erkännande av den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna

— — — meddeler Udenrigsministeriet under hänvisning till sag A 6/1963: »Godkjenning av jurisdiktion for Den europeiske domstol for menneskerettighetene», at Danmark ved 2 erklæringer afgivet af udenrigsministeren overfor Europarådets generalsekretær under 26. marts 1962 for en 5-årig periode at regne fra 7. april 1962 har forlænget de tidligere afgivne erklæringer, hvorved Danmark siden 7. april 1953 har anerkendt:

1. menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage de i art. 25 i den europæiske konvention af 4. november 1950 til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder omhandlede andragender fra enkeltpersoner,

2. menneskerettighedsdomstolens kompetence som bindende uden særlig overenskomst, således som fastlagt i art. 46 i nævnte konvention.

København, den 14. december 1962

P. m. v.

E. b.

Warberg

BILAGA 2

PM angående debatt i norska Stortinget om erkännande av den europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

I anledning af, at det under behandlingen på Nordisk Råds 10. session af sag A 4/1962, anerkendelse af den europæiske menneskerettighedsdomstols jurisdiktion, blev anført af *Nils Hønsvald*, at det norske justisdepartement var betænkelig ved at anerkende domstolen, idet man da ville risikere, at landssvigeropgøret kunne blusse op igen, rejstes der i stortinget den 30/5 62 et spørgsmål til justitsministern om, hvorvidt det er rigtigt, at justisdepartementet har frarådet norsk anerkendelse af domstolen under henvisning til, at sager fra landssvigeropgøret vil kunne indbringes for domstolen.

Justitsministeren J. Haugland gav et svar, i hvilket han (i hovedtræk) fremførte følgende argumentation:

1. Justisdepartementet er gået ud fra, at norsk lovgivning og retsorden ikke på noget punkt strider mod menneskerettighedskonventionen. Hvad landssvigeropgøret angår, har departementet aldrig været i tvivl herom.

2. Ved at anerkende domstolens myndighed går man med til en form for international censur af indre norsk lovgivning og forvaltningspraksis. En sag, der er ført til tops ved norske domstole, vil kunne prøves endnu en gang af en international domstol.

3. Menneskerettighedskonventionens regler har ikke et entydigt indhold. De har ret meget til fælles med »retlige standarder«. De kan have en forholdsvis fast afgrænsning efter retstraditionerne i et land, men en anden valør i et andet land. Og holder man sig til det norske samfund, ved man jo, at synet på, hvad der er en menneskeret, i høj grad farves af gruppeinteresser.

4. Skal man tage det skridt at anerkende domstolen, må det være ud fra den forudsætning, at Norge *kan* blive part i en sag for domstolen, og at det offentlige *kan* tabe sagen, fordi et flertal af dommerne ud fra deres retstraditioner kommer til det resultat, at menneskerettighedskonventionen er krænket, f. eks. ved en norsk lov eller højesteretsdom.

5. Det vil være uheldigt at komme i en sådan situation, så længe der ikke i Norge er lovhjemmel for at drage konsekvenserne af dommen internretligt set, f. eks. ved at ophæve retskraften af en norsk højesteretsdom.

6. At vurdere, om det bliver nødvendigt med nye lovregler, og hvad lovreglerne skal gå ud på, er ikke let, så længe man ikke har nogen erfaring fra domstolens praksis.

7. Justisdepartementet har derfor over for udenrigsdepartementet givet udtryk for, at spørgsmålet om at anerkende domstolens myndighed bør udsettes, indtil man har mere erfaring for, hvordan konventionen vil virke i praksis. Hensynet til landssvigeropgøret har ikke spillet nogen selvstændig rolle for departementets standpunkt. Spørgsmålet er imidlertid ikke udsat

på ubestemt tid. Justisdepartementet har bedt udenrigsdepartementet om materiale til en nærmere vurdering af spørgsmålet på grundlag af den praksis, der har foreligget.

København, den 3. december 1962

BILAGA 3

PM angående debatt i svenska riksdagen om erkännande av den europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

1. Till 1962 års svenska riksdag väcktes i andra kammaren en motion nr II: 298 (likalydande i första kammaren nr I: 243), vari hemställdes, att »riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att till Europarådet avgiva sådan förklaring rörande den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, som avses i art. 46 i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna». (Förklaringen innebär ett erkännande av domstolens jurisdiktion.)

I motiveringen till motionen erinrades om att Sverige hade godkänt nämnda konvention och dessutom erkänt det ena av de i konventionen nämnda kontrollorganen, nämligen den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Däremot hade Sverige — till skillnad mot exempelvis Danmark och Island — ännu ej avgivit förklaring att det erkände att domstolens jurisdiktion är för Sverige tvingande i frågor angående tolkning och tillämpning av konventionen.

2. I sitt utlåtande (nr 6/1962) över motionen konstaterade utrikesutskottet, att Nordiska rådets juridiska utskott — som hade behandlat ärendet under tionde sessionen — hade tillstyrkt uppskov med sakens behandling till nästa session, bl. a. därför, att utskottet av norska och svenska justitiedministrarna upplysts om att de båda regeringarna tills vidare intog en avvaktande inställning och sålunda för närvarande icke var beredd föreslå, att domstolens jurisdiktion erkändes.

Utrikesutskottet fann därför — utan att i sak taga ställning — att det borde avvakta det ytterligare övervägande av dess nuvarande hållning, var till regeringen måtte finna anledning. Utskottet förutsatte slutligen, att kontakt alltjämt upprätthölls med norska vederbörande i detta ärende.

Till utskottsutlåtandet var fogad en reservation av herrar Hagberg och Heckscher, vari bl. a. framhölls, att några principiella hinder för svensk anslutning icke påvisats. Därtill kom att det i nuvarande läge tedde sig önskvärt, att Sverige visade sin redobogenhet att utan onödig tidsutdräkt medverka i allt sådant europeiskt samarbete, som var förenligt med Sveriges alliansfria politik. Det påpekades vidare i reservationen, att det dröjsmål

som inträtt när det gällde Nordiska rådets behandling av saken, syntes ha sin grund bl. a. i uttalanden från svenska regeringens sida. Vid sådant förhållande fann motionärerna, att hinder ej mötte att nu ge regeringen det av motionärerna föreslagna bemyndigandet.

3. Vid behandling av utrikesutskottets utlåtande den 23 maj 1962 utspann sig i andra kammaren en ganska lång debatt.

Herrar *Munktell*, *Gustafsson* i Göteborg och *Heckscher* yrkade samtliga bifall till reservationen.

Herr *Munktell* yttrade — med instämmande av herr *Braconier* — bl. a., att det ofta i ifrågavarande sammanhang hävdats att Sverige borde vänta med erkännandet av domstolen till dess att man hade större erfarenheter av hur den verkade i praxis. Detta syntes honom vara ett mycket svagt argument, när det gällde mellanfolkligt samarbete. Om alla skulle resonera på detta sätt kunde det ju över huvud taget inte åstadkommas något internationellt samarbete och det skulle inte bli möjligt att pröva resultaten av ett sådant i praxis; Europadomstolen skulle inte heller ha kunnat komma till.

Herr *Gustafsson* i Göteborg framhöll bl. a., att de motiv som legat bakom uppskjutandet av ställningstagandet år 1959—1960 inte längre kunde åberopas, enär domstolen kommit igång och en framstående svensk domare hade tagit säte i densamma.

Herr *Heckscher* sade bl. a. att om inte Sverige kunde följa de konventioner som landet anslöt sig till — vare sig det var en domstol eller något annat organ, som övervakade efterföljden — därför att de stod i strid mot svensk lagstiftning, måste lämpliga åtgärder vidtagas för att återställa harmonin. Herr *Heckscher* ville ej acceptera att det var fråga om ett nordiskt spörsmål. Enligt honom var det i första hand ett europeiskt spörsmål, eftersom Sverige var medlem i Europarådet och hade anslutit sig till nämnda europeiska konvention. Att Sverige skulle vänta därför att ett visst nordiskt land ännu icke anslutit sig (Norge) föreföll vara en mycket överraskande ståndpunkt.

Fru *Renström-Ingenäs*, som tillika med herrarna *Bengtsson* i Halmstad och *Svensson* i Ljungskile försvarade utskottsmajoritetens ståndpunkt, framhöll, att orsaken till att Norge och Sverige vid ett par tillfällen i Nordiska rådet hade förklarat sig ej vilja ta ställning, hade varit att domstolens hitillsvarande verksamhet varit ytterst begränsad. Endast ett par ärenden hade behandlats där och dessa hade därtill varit av besynnerlig och sär egen natur. Den mycket ringa verksamheten hos domstolen tydde på att det inte förelåg något större behov av eller brådska med att underställa sig densamma.

Fru *Renström-Ingenäs* påpekade vidare att utrikesminister *Undén* i en debatt i riksdagen år 1960 hade framhållit att konventionen krävde att de organ som skulle kunna döma personer till frihetsstraff vore domstolar. Å andra sidan hade Sverige på vissa områden överlåtit åt andra organ såsom t. ex. barnavårdsnämnd att besluta i sådana ärenden. Barnavårdsnämnd var dock icke någon domstol i judiciell mening. Sverige kunde således inte med säkerhet veta om Europadomstolen skulle komma att godkänna beslut fattade

av sådan nämnd. Domstolen skulle eventuellt kunna påfordra att Sverige ändrade ett rättsligt förfarande som man funnit humant och riktigt, genom att förklara att endast domstolar ägde rätt att fälla avgöranden i dylika fall. Fru Renström-Ingenäs ifrågasatte vidare om det ej vore mera angeläget att förmå de stater som ännu icke anslutit sig till konventionen att göra detta än att söka pressa de skandinaviska länderna till att underställa sig den internationella rättsskipningen.

Fru *Renström-Ingenäs* framhöll även att utskottets uttalanden icke innebar ett nej för all framtid till ett svenskt erkännande av domstolen. Det innebar endast en avvaktande hållning. Man ville ha ytterligare erfarenheter av domstolens verksamhet och invänta Nordiska rådets ställningstagande.

Herr *Bengtsson i Halmstad* framhöll att i och med att Sverige accepterat konventionen om de mänskliga rättigheterna kunde varje svensk medborgare åberopa densamma och således få sitt mål prövat. Sverige kunde därför med gott samvete säga sig ha uppfyllt sina förpliktelser på ifrågavarande område. Han ansåg det därför vara ett felaktigt resonemang av herrar Heckscher och Gustafsson i Göteborg att vilja göra gällande att Sverige aldrig skulle ha accepterat konventionen, när man inte var beredd att acceptera domstolen.

Herr *Svensson i Ljungskile* sade bl. a. att han vid frågans tidigare behandling i riksdagen hade lagt rätt stor vikt vid argumenteringen om de stora komplex av svensk lagstiftning, som innebar att Sverige kunde vidta frihetsberövande åtgärder i administrativ ordning. Han förvånade sig nu över att herrar Munktell och Heckscher avfärdade detta med den svepande formuleringen att passade icke de svenska lagarna, så finge man väl ändra på dem. Inte kunde det väl anses önskvärt att Sverige försattes i den situationen att väsentliga delar av den svenska lagstiftningen kunde underkännas av en internationell domstol. Först borde väl frågan klarläggas huruvida risk för sådan motsättning förelåg och om så befanns vara fallet borde Sverige ändra sina lagar — innan man behövde göra det på grund av internationella domslut.

4. Vid den votering som följde debatten visade det sig att kammaren med stor majoritet gick på utskottets linje. Efter kortare debatt biföll även första kammaren utskottets förslag.

Stockholm den 26 november 1962

BILAGA 4

Utlåtande från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Den foreliggende sag, i hvilken der er rejst forslag om en rekommandation til Norges og Sveriges regeringer om at anerkende den europæiske menneskerettighedsdomstols domsmyndighed, er forelagt rådet allerede på 8.

session, men den endelige behandling af forslaget har hidtil været udsat, idet de norske og svenske regeringer under rådssessionerne, og senest på 10. session, har givet udtryk for, at man ønskede at afvente yderligere erfaringer med hensyn til domstolens virksomhed, inden der blev taget stilling til norsk og svensk anerkendelse af domstolens myndighed.

Efter behandlingen af sagen på 10. session har der i såvel det norske storting som i den svenske riksdag været ført en debat om spørgsmålet om anerkendelse af domstolen (se bilag 2—3).

I sin udtalelse om sagen til 10. session indstillede komiteen, at der blev vedtaget en rekommandation i overensstemmelse med medlemsforslaget, og komiteens standpunkt er fortsat dette, at også Norge og Sverige bør anerkende den europæiske menneskerettighedsdomstols myndighed.

Komiteen forstår imidlertid meget vel de norske og svenske regeringers ønske om tilvejebringelse af yderligere erfaringsmateriale med hensyn til domstolens virksomhed, og da de to regeringers overvejelser efter det for komiteen foreliggende endnu ikke er afsluttede, foreslår komiteen, at sagen ikke gøres til genstand for behandling på den kommende session, men udsættes til den følgende ordinære session. Det er komiteens håb, at der til den tid måtte være tilvejebragt så megen klaring over spørgsmålet, at man fra norsk og svensk side måtte være rede til at tage standpunkt i sagen.

Stockholm, den 15. januar 1963

Emil Ahlkvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Magnús Jónsson

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Knud Thestrup

Formand

Uppskjutet medlemsförslag om samarbete i fråga om odontologisk material- provning

Se Sak A 9/1960 och soc. utsk. 3/1960 (8:e sess., s. 153, 506; behandl. s. 88), Sak A 7/1961 (9. sess., s. 316; behandl. s. 122) samt Sak A 3/1962 (10:e sess., s. 281; behandl. s. 167).

BILAGA

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över medlemsförslaget

1. Medlemsförslaget och dess bakgrund

På grundval av den översikt beträffande det nordiska samarbetet på hälso- och sjukvårdens område, som förelåg till rådets andra session (2:a sess., s. 710), antog rådet bland annat en rekommendation (nr 16/1954) angående fortsatt samarbete i fråga om laboratorieverksamhet, livsmedelskontroll och materialprovning på det odontologiska området.

Sakens fortsatta behandling visade, att behovet av ett vidgat nordiskt samarbete på förevarande område gjorde sig starkt gällande beträffande den odontologiska materialprovningen. Till rådets åttonde session väcktes i anledning härav det föreliggande medlemsförslaget om att rekommendera regeringarna att vidtaga erforderliga åtgärder till åstadkommande av ett samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om odontologisk materialprovning och forskning i samband därmed.

II. Nordisk Komité angående Dentalmaterialer

På våren 1960 tillsatte regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en nordisk kommitté med uppgift att utarbeta förslag om upprättande av en gemensam nordisk institution för provning av dentalmaterial samt att framlägga förslag till riktlinjer för en sådan institutions framtida ledning och verksamhet. Till medlemmar av kommittén utsågs

- från Danmark: professor, odont. dr. h.c. W. Krogh-Poulsen och professor, dr. odont. et mag. scient. K. Dreyer Jørgensen, båda Københavns tandlægehøjskole;
- från Finland: överläkaren, odont. lic. Ensio Kalijärvi, medicinalstyrelsen, och biträdande läraren, odont. lic. Aimo V. Rantanen, odontologiska institutet vid Helsingfors universitet;
- från Norge: byråchef, tannlege S. Bryhn Ingebrigtsen, Helsedirektoratet, dr. philos, tannlege Birger Nygaard Østby, styrer, Odontologisk forskningsinstitut, Oslo, samt såsom suppleant för den senare dr. philos, tannlege Kaare Langeland, forsker, Odontologisk forskningsinstitut, Oslo;
- från Sverige: medicinalrådet, leg. läkaren, leg. tandläkaren A. B. Maunsbach, medicinalstyrelsen, och docenten, odont. dr B. Axelson, tandläkarhögskolan i Malmö.

Kommittén antog namnet »Nordisk Komité angående Dentalmaterialer».

I anledning av det sålunda igångsatta arbetet med den genom det förevarande medlemsförslaget väckta frågan ansåg socialpolitiska niomannakommittén ändamålsenligt att ej upptaga förslaget till behandling vid den åttonde sessionen, och på hemställan av niomannakommittén beslöt rådet att uppskjuta vidare behandling av förslaget till följande session. På grund av att arbetet inom den nordiska kommittén alltjämt pågick, blev medlemsförslaget ej heller vid den nionde sessionen föremål för behandling i sak.

Nordisk Komité angående Dentalmaterialer framlade den 7 september 1961 ett betänkande, benämnt »Prøvning af dentalmaterialer», med förslag om inrättande av en självständig nordisk institution för odontologisk materialprovning och forskning i samband därmed (Nordisk udredningsserie, 1961: 7).

Enligt förslaget skall institutet ha till syfte att genom forskning, kontroll-, provnings- och upplysningsverksamhet samt på annat lämpligt sätt motverka användning av mindervärdiga odontologiska medel, befordra en höjning av medlens kvalitet, främja utvecklingen av nya och bättre medel samt verka för ett riktigt användande av medlen. Institutet skall vidare fastställa nordiska odontologiska standards, d. v. s. beskrivningar av minimikrav på odontologiska medel och av metoder för att fastställa att dessa krav är uppfyllda. Det skall även åvila institutet att prova och registrera odontologiska produkter. Institutets verksamhet är tänkt att i första hand vara av vägledande karaktär i förhållande till tillverkare och förbrukare.

Kostnaderna för institutets verksamhet skall enligt förslaget täckas genom statsbidrag från de deltagande länderna och fördelas sålunda, att Danmark, Finland och Norge bär 20 procent var och Sverige 40 procent. Byggnadskostnaderna, som beräknas till 1,5 miljon danska kronor, skall dock åvila det land, dit institutet förlägges. De årliga driftskostnaderna beräknas till 1 miljon danska kronor.

Kommitténs finska och norska medlemmar har uttalat sig för att institutet förlägges till Oslo, medan övriga medlemmar av kommittén inte velat fatta bestämd ståndpunkt i fråga om institutets placering.

Betänkandet gjordes till föremål för remissbehandling i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Då remissyttrandena ännu ej förelåg till tionde sessionen, beslöt rådet att ånyo uppskjuta medlemsförslagets behandling till senare session.

III. Sammanställning av remissyttranden över kommittébetänkandet

A. Danmark

Förslaget att inrätta ett gemensamt nordiskt institut för odontologisk materialprovning och forskning vinner anslutning från samtliga instanser, som avgivit yttrande, nämligen *statsministeriet, undervisningsministeriet, sundhedsstyrelsen, Köpenhamns och Århus tandläkarhögskolor, Dansk Standardiseringsråd, Organisationen af Fabrikanter og Forhandlere indenfor den kirurgiske og medicinske Branche* och *Foreningen af Dental-Depoter i Danmark*.

Köpenhamns och Århus tandläkarhögskolor framhåller i sitt gemensamma yttrande, att en fackkunnig, opartisk undersökning och kontroll av de på marknaden förekommande dentalmaterialen och tandläkarinstrumenten är nödvändig. Förbrukarna av dentalmaterial i Norden har tidigare huvudsakligen varit hänvisade till att godtaga fabrikanternas deklARATIONER. Den materialforskning — icke materialkontroll — som bedrivits vid tandläkarhögskolorna har emellertid visat att fabrikanternas uppgifter ej alltid överensstämmer med försöksresultatens upplysningar. Högskolorna framhåller vidare att den av det föreslagna institutet bedrivna forskningen ej kommer att överflödiggöra den fria forskning, som utvecklats vid de existerande tandläkarhögskolorna och andra liknande institutioner. Med hänsyn till att rekryteringen av ett blivande materialprovning sinstitutets vetenskapligt utbildade personal i första hand måste ske från existerande forskningscentra på området samt att den nya institutionen särskilt i begynnelsen kommer att ha behov av nära kontakt med sådana centra får det enligt högskolornas mening anses lämpligt att placera institutet på en plats, där det redan nu bedrivs forskning både på det biologisk-kliniska och det fysikalisk-kemiska området. Högskolorna anför att det ur denna synpunkt är särskilt lämpligt att förlägga institutet till Köpenhamn. Sistnämnda synpunkt framföres även av *sundhedsstyrelsen*.

De instanser, som representerar tillverkning av och handel med dentalmaterial, framhåller att institutets styrelse bör innehålla representanter för dentalfabrikanterna och för dentalhandeln. Det ifrågasättes vidare om ej det stora antal »odontologiske midler», som enligt betänkandet skall omfattas av institutets verksamhet, bör reduceras.

B. Finland

Helsingfors universitets odontologiska institut, Åbo finska universitets odontologiska institut och dess medicinska fakultet, Finlands tandläkarförbund, Finska tandläkarsällskapet, Finlands tandteknikerförbund, Finlands

tandförnödnhetsaffärers förening samt *Tandlaboratoriägarnas förbund* ställer sig samtliga oreserverat positiva till betänkanudet. Från många håll betonas starkt behovet av att snarast inrätta det föreslagna nordiska forskningsinstitutet. *Åbo universitets odontologiska institut* anser, att institutet bör förläggas till Oslo. *Finska tandläkarsällskapet* uttalar, att det får anses lyckligt, att det tilltänkta institutet blir fristående i förhållande till de odontologiska undervisningsanstalterna.

C. Norge

Med ett undantag ställer sig samtliga remissinstanser klart positiva till förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning och forskning. *Statens institutt for folkehelse* anser visserligen kommitténs argumentation för nödvändigheten av att etablera en institutsmässig kontroll av dentalmaterial genom nordiskt samarbete övertygande. Institutet ifrågasätter dock det lämpliga i att avskilja den verksamhet, som skulle bedrivas av det föreslagna provnings- och forskningsorganet, från de existerande högskolorna och universitetsinstitutionerna. Enligt institutets mening bör denna fråga göras till föremål för ett noggrant överbäggande. Hänsyn bör också tagas till tillgången på kvalificerad vetenskaplig personal inom den odontologiska sektorn.

Odontologiska fakulteten vid universitetet i Oslo gör det förbehållet vid sitt tillstyrkande av förslaget, att ett inrättande av ett nordiskt institut icke får hindra eller fördröja utbyggnaden av den norska forskningen och undervisningen i materiallära.

Odontologisk forskningsinstitut och *Den norska tannlægeförening* framhåller båda den stora betydelsen av att institutets verksamhet kommer att omfatta biologisk-klinisk kontroll och forskning. *Odontologisk forskningsinstitut* erinrar om att institutet under en följd av år har utfört en rad experimentella undersökningar beträffande de olika materialens och instrumentens biologiska verkningar vid användning i munhålan. Detta undersökningsmaterial, som enligt institutets mening kommer att kunna tjäna som grundlag för ett fortsatt arbete på området, har uppenbart den stora bristen hos hitintills existerande materialprovningsanstalter. Den fysikalisk-kemiska kontroll, som dessa utfört i fråga om material, vilka skall deponeras temporärt eller inplanteras i den levande organismen, har nämligen enligt institutets mening ett begränsat värde, när den icke kombineras med en biologisk-klinisk kontroll.

Vad beträffar enskildheterna i betänkanudet har *Norske dental depoters förening* pekat på vanskligheterna i att uppställa odontologiska standarder. Sådana kan ifrågakomma endast för ett litet fåtal varuslag. Föreningen har till jämförelse anfört, att man i USA trots en över 40-årig verksamhet icke funnit lämpligt att fastställa flera än 15 standarder. Det har visat sig föreliggande betydande svårigheter att fånga de önskvärda kraven på materialen i teknisk definierbar form. Det kommer vidare enligt föreningens mening att stöta på stora vanskligheter om ett skandinaviskt provningsinstitut skulle

vilja förbättra eller anpassa amerikanska standarder efter nordiska förhållanden med hänsyn till att de större fabrikanterna näppeligen kan väntas sträcka sig längre i sitt hänsynstagande till den nordiska marknaden än de finner motiverat och ekonomiskt försvarligt. Institutet kommer att nödgas uppträda med stor försiktighet och verksamheten kommer att kräva ett nära samarbete med ledande fabrikanter i Europa och Amerika, en kontakt som dentalbranschen i Norge är beredd att medverka till.

Beträffande möjligheterna att förbjuda användningen av olämpliga material, förklarar sig *Den norske tannlægeforening* ense med kommittén om att i den mån standarder uppställas tandläkarna icke kommer att köpa material, som ej underkastats kontroll och blivit godkända. För denna varugrupp skulle det därför icke vara nödvändigt med en möjlighet att förbjuda material, som ej blivit prövade och godkända. Det kunde däremot tänkas vara erforderligt att införa en möjlighet till att, om rättelse icke kan vinnas på frivillighetens väg genom påverkan på fabrikanter, kunna ingripa mot undermåliga produkter för vilka standarder icke finnes fastställda. *Norske dental depoters forening* anser för sin del att kravet på skydd för förbrukaren kommer att bli tillräckligt tillgodosett utan att möjlighet ges i lag att från marknaden utestänga en produkt, som ej uppfyller uppställda krav. Man kunde i detta avseende förlita sig på de nordiska tandläkarnas erkända kompetens och deras etiska inställning till sitt yrke. En annan ordning, som skulle komma att sakna motsvarighet i andra närstående länder, skulle även leda till betydande svårigheter vid ett inträde i den gemensamma europeiska marknaden.

De båda senast nämnda remissinstanserna har vänt sig mot att enligt betänkandet institutets styrelse genom majoritetsbeslut skulle kunna bestämma om införande av en odontologisk standard, även om den för ändamålet särskilt tillsatta expertkommittén hyste annan uppfattning. Det borde i stället för ett sådant beslut krävas enighet mellan kommittén och styrelsen. *Norske dental depoters forening* har särskilt framhållit att försiktighet vore av nöden, enär på grund av institutets internordiska karaktär någon egentlig appellinstans eljest icke skulle finnas.

Norske dental depoters forening har även framhållit önskvärdheten av att dentalhandeln och dentalindustrin i någon form blir representerade i institutets styrelse och i expertkommittéerna.

D. Sverige

Remissinstanserna — såväl de som representerar allmänna intressen som de, vilka representerar konsument- och producentintressen — vitsordar allmänt direkt eller indirekt behovet av statlig odontologisk materialprövning. *Medicinalstyrelsen* och *Landstingsförbundet* framhåller, att den föreslagna kontrollen särskilt med hänsyn till den fortgående utbyggnaden av folk-tandvården kommer att ha en betydande ekonomisk funktion vid sidan av den kvalitetsmässiga och allmänt hygieniska.

Beträffande frågan, huruvida institutet skall givas en självständig ställ-

ning eller anknytas till annan institution, går meningarna isär. *Svenska tandläkarsällskapet* och *Sveriges tandläkarförbund* anser, att för den dentala materialprovningens utveckling en fristående institution utan administrativ anknytning till annan odontologisk inrättning är förmånlig. Risk föreligger eljest, enligt dessa remissinstansers mening, att ämnesområdet blir influerat av de lokala administrativa förhållandena inom den odontologiska inrättningen till förfång för dess vetenskapliga utveckling och dess interna organisation. Andra instanser, såsom *tekniska högskolans i Stockholm lärarkollegium* och *lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö*, anser däremot starka skäl tala för att anknyta det föreslagna institutet till en redan befintlig undervisnings- eller provningstanstalt. Enighet föreligger emellertid om att förläggningssorten måste väljas under hänsynstagande till att ett nära samarbete kan upprätthållas med en teknisk högskola med allmän materialprovningstanstalt samt med odontologisk-kliniska och odontologisk-medicinska inrättningar.

Ett antal remissinstanser, bland dem *kanslern för rikets universitet*, *rektorn vid tandläkarhögskolan i Stockholm* och *läkarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö* biträder den av kommittéledamoten Axelsson anförda reservationen, innebärande att tandläkarhögskolornas materielläareavdelningar utbygges i stället för att ett särskilt institut inrättas.

Svensk industriförening riktar vissa anmärkningar mot Odontologisk forskningsinstitut i Oslo och hemställer mot bakgrunden härav, att kommittén får i uppdrag att ytterligare undersöka möjligheterna för att de oundgängliga kraven på objektivitet och opartiskhet inom det föreslagna kontrollinstitutet blir uppfyllda. Institutet bör sålunda enligt föreningens mening ges fasta direktiv i avseende bland annat å rätta gången av en materialprovning och hur kontakterna mellan institutet och fabrikanterna skall uppehållas samt angående metoden för publicering av de erhållna resultaten.

IV. Socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen för medlemsförslaget och dess bakgrund väcktes inom Nordiska rådet tanken på ett vidgat nordiskt samarbete i fråga om materialprovning inom det odontologiska området på ett tidigt stadium av rådets verksamhet. Spörsmålet behandlades vid ett flertal av rådets sessioner och när det förevarande medlemsförslaget restes vid den åttonde sessionen, visade det redan då föreliggande utredningsmaterialet att ett betydande intresse förelåg i de olika länderna för att genom nordiskt samarbete genomföra en löpande opartisk provning av dentalmaterial samt främja forskningen på detta område.

Innan medlemsförslaget hann behandlas under 1960 års session med rådet, tillsatte regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en nordisk kommitté med uppgift att utarbeta förslag om upprättande av en gemensam nordisk institution för provning av dentalmaterial. I avvaktan på re-

sultatet av kommitténs arbete har medlemsförslaget ej blivit slutgiltigt behandlat av rådet.

Numera föreligger ett av den nämnda kommittén framlagt betänkande med förslag om inrättande av en självständig nordisk institution för odontologisk materialprovning och forskning i samband därmed ävensom ett stort antal remissyttranden över betänkandet från sakkunniga instanser i de nordiska länderna. I detta läge anser niomannakommittén lämpligt att medlemsförslaget upptages till behandling av rådet.

Betänkandet visar klart behovet av att genom nordiskt samarbete införa en offentlig provning av odontologiska material och att främja forskningen på detta område. Samtliga remissinstanser betonar också det angelägna i att en sådan verksamhet kommer till stånd.

Niomannakommittén finner starka skäl tala för att behovet av odontologisk materialprovning och forskning tillgodoses genom att en fristående nordisk institution inrättas i enlighet med vad som föreslås i betänkandet. Att, såsom förordas av några remissinstanser, administrativt anknyta institutet till någon redan existerande odontologisk inrättning synes mindre lämpligt, med hänsyn till risken för att institutet då ej erhåller de för den odontologiska materialprovningens utveckling erforderliga materiella och personella resurserna. Å andra sidan bör naturligen ett nära samarbete upprätthållas med befintliga undervisnings- och forskningsinstitutioner och provningsanstalter. Intresset av ett sådant samarbete, som måste beaktas vid valet av institutets förläggningsort, utesluter ej att institutet ges en fristående ställning.

En ledamot i den nordiska kommittén har reserverat sig mot att ett särskilt institut inrättas för materialprovningen och i stället förordat att tandläkarhögskolornas materielläreavdelningar utbygges. Denna uppfattning har biträtts av några av remissinstanserna. En sådan utbyggnad skulle dock enligt niomannakommitténs mening, även om den i och för sig vore önskvärd, ej i erforderlig utsträckning ge möjlighet till en samordnad insats beträffande särskilt kontroll-, provnings- och upplysningsverksamheten. I detta sammanhang vill niomannakommittén peka på att de nordiska länderna i artikel 17 i samarbetsöverenskommelsen av den 23 mars 1962 förbundit sig att verka för att medicinsk, teknisk eller annan liknande säkerhetskontroll utföres på sådant sätt, att attest eller intyg om kontrollen kan godtagas i övriga nordiska länder. Detta åtagande synes på detta område bäst bliva tillgodosett genom inrättandet av ett gemensamt nordiskt institut.

Under ärendets behandling har framkommit olika uppfattningar angående lokaliseringen av det blivande institutet. Niomannakommittén anser sig emellertid ej ha anledning att på förevarande stadium taga någon ställning till detta spørsmål. Den allmänna frågan om nationell fördelning av gemensamma institutioner behandlades vid statsministermötet i Oslo den 13—14 november 1962. Statsministrarna uttalade sig för att i första hand fackministrarna borde taga ställning till placeringen av gemensamma institutio-

ner efter föreliggande omständigheter, därvid dock en rimlig geografisk fördelning mellan länderna borde eftersträvas. I enlighet med detta uttalande torde det få ankomma på fackministrarna att under beaktande av alla föreliggande omständigheter taga gemensam ställning till det blivande institutets placering.

Under återopande av det anförda får socialpolitiska niomannakommittén i anledning av medlemsförslaget förorda,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordisk Komité angående Dentalmaterialer framlagda förslaget upprätta en gemensam nordisk institution för provning av dentalmaterial samt forskning i samband därmed.

Åbo den 3 december 1962

Birger Andersson

Nina Andersen

Kjell Bondevik

Förman

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Sven Sundin

Uppskjutet tilläggsförslag

om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige

Se Sak D 14/1962, Tilläggsförslag, och jur. utsk. 10/1962 (10:e sess., s. 1037, 1464; behandl. s. 169).

BILAGA 1

PM ang. 1919 års norsk-svenska renbeteskonvention

Rörande frågans tidigare utveckling hänvisas till en till tionde sessionen avgiven promemoria (Nordiska rådet, 1962, s. 1038—40).

Andra omgången av de norsk-svenska förhandlingarna om 1919 års renbeteskonvention avslutades i maj 1961, sedan det visat sig, att enighet mellan parterna icke kunde uppnås. Konventionen uppsades därefter på norsk sida den 15 juni 1961.

Sedan de två ländernas jordbruksministrar vid ett sammanträffande under sommaren 1962 beslutat att förhandlingarna om konventionen skulle återupptagas, ägde ett norskt-svenskt möte rum i Oslo den 11—12 oktober 1962. Den norska delegationen leddes därvid av chefen för norska utrikesdepartementets rättsavdelning, ekspedisjonssjef Jens Evensen och den svenska av Sveriges ambassadör i Oslo, Rolf Edberg. Efter mötet offentliggjordes en kommuniké, varav framgick, att förhandlingarna skulle fortsätta vid ett senare tillfälle, emedan delegationerna icke kunnat enas i samtliga punkter.

Enär konventionens giltighetstid utlöper den 31 december 1962 och något sammanträde mellan delegationerna dessförinnan icke förutses, har genom notväxling den 10 december 1962 de två regeringarna överenskommit, att konventionens giltighetstid skall förlängas till den 1 april 1963.

Stockholm den 10 december 1962

BILAGA 2**PM från Norges Landbruksdepartement angående den
norsk-svenska renbeteskonventionen**

Som følge av den norske oppsigelse av reinbeitekonvensjonen, skulle konvensjonen utløpe den 31. desember d.å. For imidlertid å gjøre et siste forsøk på å komme til enighet om spørsmålet før konvensjonen utløper, ble det i oktober d.å. innledet nye forhandlinger mellom en norsk og en svensk regjeringsdelegasjon. Som følge av at den norske delegasjonsformann kort tid etter forhandlingenes påbegynnelse måtte reise til New York som deltager i den norske delegasjon til De forente nasjoners generalforsamling, ble det ikke mulig å fullføre forhandlingene før konvensjonens utløp. I og med at hindringen for fullføringen av forhandlingene skyldtes den norske delegasjonsformanns fravær, fant den norske regjering at det ville være rimelig om en tilbød svenskene en forlengelse av konvensjonens gyldighetstid til 1. april 1963, slik at de to delegasjoner også etter den 31. desember 1962 hadde noen tid på seg til å finne frem til en løsning.

Avtalen om den ovennevnte forlengelse av konvensjonens gyldighetstid ble inngått ved brevveksling den 10. desember 1962 mellom utenriksminister Halvard Lange og Sveriges sendemann i Oslo.

Oslo i desember 1962

(*sign.*)

BILAGA 3**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över
tilläggsförslaget**

Till Nordiska rådets tionde session väcktes ett tilläggsförslag vari förslagsställaren hemställde, att rådet ville rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att i samråd med samernas organisationer träffa överenskommelse om en ny renbeteskonvention. Den tidigare konventionen mellan de båda länderna av den 5 februari 1919 hade nämligen uppsagts att gälla med utgången av 1962.

Sedan det vid rådets tionde session i juridiska utskottet upplysts, att man vore beredd att under den tid förhandlingarna om en ny konvention påginge temporärt förlänga den gällande konventionen, beslöt rådet på förslag av ju-

ridiska utskottet att uppskjuta behandlingen av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Förhandlingarna mellan Norge och Sverige i denna sak har därefter återupptagits och förts vid ett tillfälle under oktober 1962. Genom notväxling har därpå 1919 års konvention förlängts att gälla till den 1 april 1963. Nya förhandlingar torde komma att äga rum i slutet av januari 1963. Det är kommitténs förhoppning — särskilt med hänsyn till de berörda samerna i de båda länderna — att en överenskommelse skall kunna träffas så snart som möjligt.

I avvaktan på resultatet av de pågående förhandlingarna får niomannakommittén föreslå, att — därest vid tiden för elfte sessionen någon överenskommelse ännu icke kommit till stånd — rådet måtte besluta

uppskjuta medlemsförslagets behandling till 1964 års session.

Stockholm den 15 januari 1963

Emil Ahlqvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Magnús Jónsson

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Knud Thestrup

Förman

Uppskjutet tilläggsförslag om uppförande av ett »Scandinavia house» i New York

Se Sak D 68/1962, Tilläggsförslag, och ekon. utsk. 4/1962 (10:e sess., 1250, 1584; behandl. s. 181).

BILAGA

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över tilläggsförslaget

1. Tilläggsförslaget och dess förhistoria

Till Nordiska rådets tionde session 1962 väckte rådsmedlemmen Per Hækerup ett tilläggsförslag angående tillsättande av en nordisk kommitté för att undersöka möjligheterna att uppföra ett »Scandinavia House» i New York. Vid förslagens behandling i rådet tog detta ej ställning till frågan utan beslöt på förslag av ekonomiska utskottet att uppskjuta saken till nästa session i avvaktan på att ekonomiska niomannakommittén närmare skulle förbereda frågan.

Spörsmålet om uppförande av ett »Scandinavia House» i New York hade tidigare vid upprepade tillfällen behandlats av de nordiska utrikesministrarna, första gången behandlade vid utrikesministermötet i Köpenhamn den 8—9 september 1958. Vid detta möte beslöts, att de nordiska generalkonsulerna i New York skulle undersöka projektet. Generalkonsulernas preliminära undersökning utvisade, att för uppförande av ett »Scandinavia House» skulle kontant komma att erfordras mellan 5,5 och 6 miljoner dollars.

Då frågan sedan behandlats vid olika nordiska utrikesministermöten, har det visat sig föreligga visst intresse för saken från Danmarks, Finlands, Islands och Norges sida. Sverige har intagit en avvaktande hållning. Utrikesminister Ö. Undén förklarade exempelvis vid utrikesministermötet i augusti 1961, att Sverige ville avvakta en utlovad mera detaljerad dansk undersökning, innan ställning togs till saken.

Mot denna bakgrund konstaterades i tilläggsförslaget, att tanken på ett

»Scandinavia House» då varit aktuell i fyra år, utan att spörsmålet kommit längre än till undersökningsstadiet. Projektets förverkligande skulle betyda en praktisk lösning av lokalproblemen för flera av ländernas New York-institutioner. Ett »Scandinavia House» skulle därtill framstå utåt som ett konkret och värdefullt uttryck för nordiskt samarbete. Med hänsyn till de betydande utgifter som uppförandet av ett »Scandinavia House» i New York skulle medföra syntes det förslagsställaren naturligt, att Nordiska rådet på ett förhållandevis tidigt stadium bereddes tillfälle uttala sig i ärendet.

Herr Hækkerup föreslog, att rådet — när detaljerna i undersökningen rörande ett eventuellt uppförande av ett »Scandinavia House» i New York föreläge och rådet fått sig förelagt resultatet av denna undersökning — skulle hemställa till regeringarna att söka förverkliga tanken på en sådan byggnad.

2. Sakläget

Under våren 1959 framlade den s. k. »Scandinavia House»-kommittén, bestående av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges generalkonsuler i New York, två projekt, avseende

a. en byggnad i hörnet av Madison Avenue (mellan 4th och 5th Avenue och 48th Street,

b. en byggnad i hörnet av 5th Avenue och 56th Street.

Inom kommittén nåddes enighet om att projektet under b. vore att föredraga. Detta projekt innefattade en byggnad med ca 30 våningar. Byggnaden jämte tomt skulle draga en kostnad av lägst 11,4 miljoner dollars, varav 3,4 miljoner kontant, och högst 15 miljoner dollars, varav högst 5,5—6 miljoner kontant.

Den genom dansk försorg inhämtade utredningen överlämnades till de övriga länderna i april 1962.

Utrymmesbehovet beräknades på följande sätt:

Danmark 770 m², Finland 820 m², Island 110—140 m², Norge 550 m², Sverige 750—900 m², Restaurant 365—450 m², Show-Room 90 m², STC 350 m² och övrigt 90 m².

Sedan den danska utredningen studerats av respektive lands fackmyndigheter, behandlades den ånyo av utrikesministrarna vid deras möte i Helsingfors den 13—14 september 1962. Utrikesministrarna konstaterade därvid, att tillräckligt stöd för tanken på uppförande av ett »Scandinavia House» icke förelåg i de olika länderna.

Följande fakta torde utgöra grundval för de olika ländernas ställningstaganden i denna angelägenhet:

Danmark

Såväl generalkonsulatet som övriga danska institutioner i New York är inhysta i förhyrda lokaler.

Finland

För närvarande är generalkonsulatet och övriga finska institutioner i New York förlagda till förhyrda lokaler i olika delar av staden.

Tomter har inköpts för att uppföra ett planerat »Finland House» till vilket bl. a. Finlands generalkonsulat och andra statliga institutioner kommer att sammanföras.

Norge

Norge er for de nærmeste år kontraktsbundet til »Norway House» i New York. Disse lokaler er imidlertid ikke fullt tilfredsstillende og man er fra norsk side i og for seg interessert i nye lokaler. Da det viser seg at flere av de land det her gjelder har ordnet seg med tilfredsstillende lokaler på Manhattan synes det på nåværende tidspunkt ikke å være grunnlag for å få gjennomført tanken om et Scandinavia House i New York.

Sverige

Den svenska utrikesförvaltningens behov av kanslilokaler och bostäder i New York är för närvarande väl tillgodosett. Det behov av modernare och rymligare kanslilokaler och bostäder, som på längre sikt föreligger beträffande FN-delegationen och generalkonsulatet, torde komma att lösas i samband med ett framtida beslut beträffande hur man skall förfara med de av svenska staten ägda tomterna i hörnet Park Avenue och sextiofjärde gatan.

Svenska utrikesförvaltningen torde för lösningen av sina kommande lokalbehov i New York, såvitt nu kan förutses, komma att vara helt oberoende av den eventuella tillkomsten av ett »Scandinavia House».

3. Kommitténs utlåtande

Av ovanstående redogörelse beträffande de olika ländernas lokalbehov i New York framgår, att flertalet länder utifrån olika utgångspunkter har genom köp av fastighet eller på annat sätt löst sina aktuella och på längre sikt förutsedda lokalproblem i New York. Något omedelbart behov av ett »Scandinavia House» för att däri inrymma lokaler för nordiska institutioner av olika slag kan därför ej sägas föreligga i nuvarande läge. Även av ekonomiska och andra skäl har de nordiska regeringarna ej funnit det försvarligt att engagera sig för ett projekt av den storleksordning det här är fråga om.

I beaktande av nu angivna omständigheter torde det — oaktat att en byggnad av ifrågavarande slag synes vara i och för sig önskvärd — icke nu föreligga praktiska förutsättningar för förverkligandet av tanken på ett »Scandinavia House» i New York. Under sådana förhållanden ser sig rådets ekonomiska niomannakommitté med beklagande nödsakat att föreslå,

att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Köpenhamn den 7 januari 1963

Ebon Andersson

Finn Moe
Förman

Poul Møller

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Bent Røiseland

Axel Strand

V. J. Sukselainen

Uppskjutet medlemsförslag
om skattefrihet för stiftelser och föreningar med
ändamål att främja nordiskt samarbete

Se Sak A 22/1962 och jur. utsk. 12/1962 (10:e sess., s. 652, 1469; behandl. s. 182).

BILAGA 1

PM angående skattefrihet för svenska stiftelser och föreningar med
ändamål att främja nordiskt samarbete

(Upprättad av taxeringsintendenten Sven Villner)

Inom finansdepartementet har i september 1962 framlagts en promemoria ang. ifrågasatt skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete. Av innehållet i denna promemoria återges här följande.

Inledning

Stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete är i Sverige i skattehänseende underkastade samma bestämmelser som gäller för stiftelser och föreningar i allmänhet och är sålunda i princip¹ oinskränkt skattskyldiga vad angår statlig och kommunal inkomstskatt. Vissa av dessa subjekt är även skattskyldiga för förmögenhet. I de nordiska grannländerna är beskattningsreglerna däremot så utformade, att stiftelser och föreningar i hög grad åtnjuter skattelättnader. Detta avser således även sådana institutioner, som har till ändamål att främja nordiskt samarbete.

Gällande ordning m. m.

Gällande bestämmelser här i riket om skattefrihet för stiftelser och ideella föreningar har i huvudsak erhållit sin nuvarande utformning genom 1942

¹ Stiftelser och föreningar, som främjar vissa kvalificerade, allmännyttiga ändamål, såsom vård och uppfostran av barn, undervisning och utbildning samt hjälpverksamhet bland behövande ävensom vetenskaplig forskning, är dock skattskyldiga endast i begränsad omfattning [se 53 § 1 mom. e) kommunalskattelagen och 7 § 1 st. f) förordningen om statlig inkomstskatt jämfört med 6 § 1 mom. 1 st. b) förordningen om statlig förmögenhetsskatt.

års lagstiftning om dylika juridiska personers beskattning. I de tryckta förarbetena till 1942 års lagstiftning ifrågasattes huruvida överhuvudtaget någon skattefrihet för enskilda juridiska personer borde bibehållas. Någon principiell grund för skattefrihet ansågs icke föreligga. Det var främst billighetsskäl som åberopades för att bereda stiftelser och föreningar, som främjade vissa högt kvalificerade ändamål, skattelindring. Kretsen av juridiska personer, som genom 1942 års lagstiftning erhöll förmånen av viss skattefrihet, har därefter vidgats i mycket begränsad omfattning. Under årens lopp har i övrigt olika framställningar, avseende andra organisationer med samhällsnyttig inriktning, om en utvidgning av skattefriheten avvisats.

I interpellationssvar vid 1961 års riksdag uttalade statsrådet och chefen för finansdepartementet, att han av principiella skäl — bl. a. med hänsyn till innehållet i remissyttranden av kammarrätten och riksskattenämnden över skattelagssakkunnigas förslag¹ till förordning om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja samhörigheten mellan de nordiska folken — inte ansåg sig beredd att framlägga något förslag i ämnet. Frågan syntes nämligen böra prövas i samband med en allmän översyn av skattefrihetsreglerna efter det ställning tagits till pågående utredning om den framtida utformningen av vårt skattesystem.

Sedan dess har frågan aktualiserats vid Nordiska rådets tionde session i Helsingfors 1962 av de svenska medlemmarna fru Ingrid Segerstedt Wiberg och herr Birger Lundström, vilka hemställde, att Nordiska rådet — i syfte att skapa likformiga regler i Norden beträffande beskattningen av stiftelser och föreningar med huvudsakligt ändamål att främja nordiskt samarbete — ville rekommendera svenska regeringen att verka för sådana ändringar av hithörande regler i den svenska skattelagstiftningen, att denna kommer att överensstämma med vad som gäller i övriga nordiska länder.

Remissyttrandena över förslaget inhämtades från bl. a. kammarrätten och riksskattenämnden.

Därefter avgav Nordiska rådets juridiska niomannakommitté utlåtande över medlemsförslaget och ville särskilt framhålla, att gällande svenska regler om beskattning av stiftelser och föreningar med allmännyttiga ändamål tillkom 1942 och att sedan dess en radikal omvärdering av det nordiska samarbetets betydelse skett, som väl syntes motivera en ändrad ståndpunkt i fråga om beskattningen av stiftelser och föreningar med uppgift att främja detta samarbete. Det nordiska samarbetet tillmättes numera allmänt en sådan betydelse, att det borde kunna anses likvärdigt med åtskilliga av de ändamål, som privilegieras av gällande lagstiftning. Bärande skäl för en ändring, som i beskattningshänseende jämställde stiftelser och föreningar för nordiskt samarbete med de redan privilegierade stiftelserna och föreningarna, borde alltså kunna anses vara för handen. Ändamålsbestämningen borde därvid enligt kommitténs mening icke ges en alltför generell utformning.

¹ Stencilerad promemoria med förslag till förordning om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja samhörigheten mellan de nordiska folken; upprättad i november 1957 av taxeringsintendenten Bertil Sundberg.

En lämplig begränsning syntes kunna erhållas, om det angavs, att fråga skulle vara om främjande av nordiskt samarbete, som bedrevs i samverkan med statlig eller kommunal myndighet eller efter godkännande av någon bestämd statlig instans, t. ex. den svenska riksskattenämnden. Härigenom uteslöts de mera perifera samarbetsuppgifter, som icke ansågs motivera uppmärksamhet från det allmännas sida. Kommittén föreslog slutligen, att rådet skulle besluta rekommendera regeringen i Sverige att föranstalta om sådana ändringar i reglerna om beskattning av stiftelser och föreningar, att sådana institutioner med ändamål att främja nordiskt samarbete i möjligaste mån befriades från skattskyldighet.

Nordiska rådets juridiska utskott åberopade bl. a. niomannakommitténs förslag och återgav ett uttalande i utskottet av den svenske justitieministern, att den svenska regeringen — oaktat sin principiellt restriktiva inställning till spørgmålet om utvidgande av skattefrihet för stiftelser och föreningar — var beredd att överväga åtgärder för ett genomförande av syftet med det förslag, som framlagts av den juridiska niomannakommittén. Utskottet hemställde, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls av Nordiska rådet den 22 mars 1962.

Promemoriaförslaget

I promemorian framhålles att spørgmålet om skattefrihet för nordiska stiftelser och föreningar i viss mån får anses ha kommit i ett nytt läge genom dess aktualisering i Nordiska rådet och genom de uttalanden som där gjorts. Den nordiska samarbetstanken har därvid skjutits så i förgrunden, att — trots de från svenskt håll tidigare redovisade betänkligheterna i denna skattefråga — spørgmålet om skattefrihet för de ifrågavarande stiftelserna och föreningarna torde böra upptagas till förnyat övervägande utan att allmänna skatteberedningens förslag till omläggning av skattesystemet avvaktas.

Närmast till hands ligger att överväga ämnet enligt de riktlinjer, som dragits upp av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté. Dess förslag innebär att skattefriheten skulle begränsas på så sätt att det skulle vara fråga om att främja nordiskt samarbete i samverkan med statlig eller kommunal myndighet eller med godkännande av statlig instans.

Skattefriheten synes emellertid enligt promemorian inte böra göras beroende av att det nordiska samarbetet skulle bedrivas i samverkan med statlig eller kommunal myndighet. Även om härigenom skulle uteslutas stiftelser och föreningar med perifera samarbetsuppgifter, kan man inte bortse från att angelägna ändamål skulle uteslutas från skattefrihet enbart av den orsaken att samverkan med offentlig myndighet inte föreligger. Härtill kommer att — även vid en sådan samverkan — beskattningssmyndigheterna mången gång skulle ställas inför betydande tolkningssvårigheter.

Den av niomannakommittén antydda alternativa lösningen, nämligen att

göra skattefriheten beroende av godkännande av statlig instans, förefaller därför vara att förordas. En möjlighet, som också anvisats inom Nordiska rådet och av remissinstanser, är att därvid låta riksskattenämnden träda till.

Vad angår omfattningen av den tilltänkta skattefriheten synes en total skattefrihet inte böra komma i fråga. Skattefriheten böra begränsas på samma sätt som gäller för redan skatteprivilegierade stiftelser och föreningar, som avses i 53 § 1 mom. e) kommunalskattelagen och motsvarande författningsrum.

Då det gäller ändamålsbestämningen torde det huvudsakliga ändamålet böra vara avgörande för skattefrihet. I första hand bör reformen nu begränsas till att avse sådana ändamål, som främjar nordiskt samarbete.

I promemorian redogöres för några aktuella fall, som kan ifrågakomma till den äsyftade skattelindringen, nämligen dels föreningen Norden, svensk förening för nordiskt samarbete, som anger som sitt syfte att på alla områden stärka och utveckla de nordiska folkens samverkan inåt och utåt, dels Letterstedtska föreningen, som har till ändamål att befordra gemenskapen mellan de tre skandinaviska rikena med avseende å industri, vetenskap och konst samt att bereda uppmuntran och stöd åt yrkesflitens så väl som åt vetenskapens och konstens utveckling inom dessa länder, dels ock Clara Lachmans fond för befrämjande av den skandinaviska samkänslan, som har till uppgift att ekonomiskt stödja åtgärder ägnade att främja den skandinaviska samhörigheten. Här nämnda institutioner har stått i blickpunkten, då frågan om skattelindring aktualiserats. Ändamålsbestämningen och verksamhetens art torde vara sådana, att skattelindring efter ett genomförande av de ifrågasatta författningsbestämmelserna skulle kunna medges.

I övrigt bör en viss återhållsamhet iakttagas vid utväljande av de ändamål som — utöver de redan skatteprivilegierade — skulle beredas en förmånsställning i skattehänseende. Det står sålunda klart att varje sådant ändamål inte bör leda till skattefrihet. En viss gradering av dessa ändamål kan naturligtvis göras alltefter deras allmännyttan. De kulturella samarbetssträvandena inom konst, teater och litteratur träder därvid i förgrunden. Härmed närstående är syftet att verka för språklig förståelse. Även inom de ekonomiska och sociala områdena torde mången gång kunna urskiljas en ideellt syftande verksamhet av största betydelse för det nordiska samarbetet. Samma torde vara förhållandet med institutioner som avser att främja det psykiska eller fysiska uppbyggandet. Även med angivande av nu anförda eller därmed jämförbara ändamål torde särskild uppmärksamhet få ägnas åt sådana institutioner, vilkas verksamhet är inriktad på viss grupp eller vissa grupper av människor. Sålunda bör knappast politiska eller fackliga organisationer omfattas av skatteförmånen. Inom ramen för uppgivna, mer eller mindre högt kvalificerade ändamål kan dölja sig rena sällskapsklubbar. Det är icke avsett att sådana skall skatteprivilegieras. Idrottsföreningar kan naturligtvis sägas syfta till fysiskt uppbyggande, men

deras verksamhet får anses vara av så speciell karaktär, att skattefrihet för dem inte bör komma i fråga. Därvid har även beaktats att idrottsföreningar under gynnsamma förhållanden kan uppdriva en betydande ekonomisk verksamhet och att under sådana förhållanden gäller särskilda, för sådana föreningar förmånliga skatteregler.

I territoriellt hänseende torde ändamålet väl vanligen avse samverkan mellan två eller flera länder inom Norden. En mera lokal begränsning kan dock inte uteslutas. Här må endast erinras om Öresunds- och Nordkalottenområdena, vilka i olika sammanhang förekommer som särskilda enheter. Även i sådana fall bör skattefrihet kunna komma i fråga, därest förutsättningarna för skattefrihet eljest är uppfyllda.

Inom ramen för de här uppdragna riktlinjerna torde i varje särskilt fall böra prövas frågan om skattefrihet för nordiska stiftelser och föreningar. Denna prövning skulle som nämnts uppdragas å riksskattenämnden. Även om skattefrihet en gång medgivits, bör denna förmån, om omständigheterna därtill föranleder, få av nämnden återkallas.

Beslut om skattebefrielse respektive återkallelse torde — där riksskattenämnden på grund av särskilda omständigheter inte föreskriver annorlunda — böra lända till efterrättelse med verkan från och med det beskattningsår, varunder beslutet meddelats.

Förslaget innebär alltså, att nordiska stiftelser och föreningar efter riksskattenämndens beprövande skulle i fråga om skattskyldighet eller eljest vid tillämpning av kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt jämföras med sådana stiftelser, som avses i 53 § 1 mom. e) kommunalskattelagen och 7 § 1 st. f) förordningen om statlig inkomstskatt. Härigenom skulle endast erfordras ändring av dessa författningsrum. Där emot skulle bl. a. 5 § 1 st. e) kommunalskattelagen ävensom punkt 2 av anvisningarna till 31 § och punkt 8 av anvisningarna till 53 §, allt samma lag, utan vidare bli tillämpliga i nu förevarande avseende. Så är även förhållandet med bestämmelserna i 6 § 1 mom. 1 st. b) förordningen om statlig förmögenhetsskatt.

Stockholm den 6 december 1962

BILAGA 2

Utlåtande av juridiska niomannakommittén över medlemsförslaget

I ovan intagna promemoria (Bilaga 1) har närmare redogjorts för det till Nordiska rådets tionde session väckta förslaget om skattefrihet för vissa nordiska stiftelser och föreningar samt dess behandling vid nämnda session. Som framgår av vad där anförts, uppsköt rådet förslagets behandling till nästa ordinarie session i avvaktan på att åtgärder i förslagets syfte skulle komma att vidtagas i Sverige. Då skattefrihet för stiftelser och föreningar

med ändamål att främja nordiskt samarbete redan genomförts i övriga nordiska länder, hade förslagsställarna utgått från att rekommendationen skulle riktas allenast till svenska regeringen.

I Sverige har numera för 1963 års riksdag framlagts proposition (nr 6) med förslag till ändring i den svenska skattelagstiftningen för tillgodoseende av medlemsförslagets syfte. I huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslås i den ovan nämnda promemorian (se Bilaga 1) skall sålunda den svenska riksskattenämnden få i uppdrag att, om särskilda skäl därtill är, efter ansökan besluta om skattebefrielse för stiftelser och föreningar, som har till huvudsakligt ändamål att främja nordiskt samarbete. Författningsändringarna avses skola träda i kraft omedelbart. Det kan tagas för visst att svenska riksdagen kommer att bifalla propositionen.

Med hänsyn till vad ovan angivits anser sig niomannakommittén kunna utgå från att förslagsställarnas önskemål kommer att realiseras under fullt beaktande av vad niomannakommittén uttalat i sitt utlåtande i saken till rådets tionde session. Intresset av en likformig behandling i skattehänseende av stiftelser och föreningar med nordiskt ändamål i samtliga nordiska länder kommer sålunda att bliva tillgodosett. Under sådana omständigheter erfordras icke någon rådets rekommendation i denna angelägenhet.

Med uttalande av tillfredsställelse över att saken kunnat få en snabb lösning utan ytterligare åtgärder från rådets sida, får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 15 januari 1963

Emil Ahlqvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Magnús Jónsson

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Knud Thestrup

Förman

Uppskjutet tilläggförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal

Se Sak D 83/1962, Tilläggförslag, och jurid. utsk. 13/1962 (10:e sess., s. 1362, 1471; behandl. s. 182).

BILAGA 1

PM rörande skriftväxling med anledning av rekommendation nr 11/1961 mellan finansministeriet i Finland och finansdepartementet i Sverige

I Sveriges regerings meddelande till Nordiska rådet med anledning av rekommendation nr 11/1961 (Sak D 83/1962) omförmäles en skriftväxling i ärendet mellan finansministeriet i Finland och finansdepartementet i Sverige. Av denna skriftväxling må här återgivas följande.

Finansministeriet i Finland anhöll i skrivelse den 6 november 1961 att få veta det svenska finansdepartementets allmänna principiella inställning till de frågor, som rekommendationen avser. Beträffande rekommendationens *punkt 1* angående upplysningar om de nordiska ländernas skatteförhållanden för nordbor, som avser att söka arbete i annat nordiskt land än sitt hemland, meddelade Finlands finansministerium, att denna fråga borde anstå, tills den pågående översynen av bestämmelserna i Finlands skattelagstiftning slutförts. Även beträffande rekommendationens *punkt 2* angående införande av schablonmässigt kostnadsavdrag vid beskattning av personer, som under tillfälligt uppehåll i grannlandet Finland eller Sverige uppburit förvärvsinkomst, borde man invänta skattelagsöversynen. Vad slutligen avsåg *punkt 4* beträffande avdragsrätt för personer, tillfälligt boende i Finland eller Sverige, i fråga om försäkrings- och andra premier vid beskattning av inkomst av personligt arbete, säger sig ministeriet ha övervägt att utveckla denna fråga genom att eftersträva multilaterala beskattningsavtal.

Sveriges finansdepartement säger sig i svarsskrivelse av den 17 november 1962 inte ha något att erinra mot rekommendationens *punkt 1* utan är berett att medverka vid tillkomsten av en eventuell upplysningsskrift. För att övriga punkter i rekommendationen skall kunna genomföras erfordras enligt departementets mening författningsändringar, som måste underställas Sveriges riksdag. Beträffande *punkt 2* ges i Sverige redan nu ett schablon-

mässigt kostnadsavdrag om 100 kr. för personer, som under tillfällig vistelse i landet uppbär löneinkomst. Det synes enligt departementets utsago vara svårt att inom den nuvarande inkomstbeskattningens ram ge bättre villkor åt dem som tillfälligt vistas här än åt landets bofasta befolkning. För *punkterna 3 och 4* hänvisar departementet till en i Sverige arbetande kommitté, dubbelbeskattningssakkunniga, som i sitt arbete kommer att uppmärksamma Nordiska rådets rekommendation.

Det svenska finansdepartementet förklarar slutligen, att det i likhet med Finlands finansministerium anser multilaterala nordiska beskattningsavtal vara ett tänkbart alternativ till interna lagstiftningsåtgärder.

Stockholm den 25 juni 1962

BILAGA 2

PM rörande multilaterala dubbelbeskattningsavtal

(Utarbetad i Finlands finansministerium)

I anledning av regeringarnas meddelanden om Nordiska rådets rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. väcktes av rådsmedlemmen Juha Rihtniemi ett tilläggsförslag, vari denne hemställer,

att Nordiska rådet rekommenderar Finlands och Sveriges regeringar att vid behandling av de med punkt 4 i rekommendation nr 11/1961 förknippade problemen överväga möjligheterna att ingå multilaterala nordiska beskattningsavtal såsom ett alternativ eller komplement till interna lagstiftningsåtgärder.

Framställningen i tilläggsförslaget skulle kunna utsträckas att gälla även punkterna 2—3 i rekommendationen. Den innebär även nya perspektiv på de i Nordiska rådet behandlade skattefrågorna såsom helhet. I rådet behandlas samtidigt på basen av ett medlemsförslag frågan om nordiskt samarbete för utbyggande av de nationella skattesystemen. Arbetet har sålunda uppdelats på å ena sidan diskussioner om skattepolitiska och skatterättsliga spørsmål av större räckvidd och å andra sidan skötseln av detaljfrågor av den art rekommendation nr 11/1961 behandlar.

Då det bör anses värdefullt för medlemsstaternas framtida lagstiftningsarbete att vittbärande skattepolitiska spørsmål dryftas gemensamt, kan det ifrågasättas, huruvida det i detta skede är nödvändigt — och ens möjligt — att försöka inrymma gemensamma bestämmelser om avdrag i de nationella stadgandena. Strukturell samstämmighet kan givetvis uppnås, men t. o. m. denna skulle sannolikt bli lättare att genomföra i riksdagsarbetet, sedan ovan antydda allmänna skattepolitiska kartläggning blivit verkställd.

Däremot kunde det vara skäl att överväga den tanke, som kommer till uttryck även i tilläggsförslaget, att man i fråga om kostnadsavdrag, klassavdrag samt vissa särskilda avdrag skulle sträva till vissa materiella stadganden av samma innehåll såsom ett till en början »utåt» riktat särskilt system, som gäller nordbor. Det skulle då bilda en separat del av utlänningsbeskattningen.

Redan i detta skede skyntar emellertid den stora svårighet, som den på gammal handelsavtalspolitik baserade frågan om mest gynnad nation medför, samt å andra sidan den omständigheten, att medlemsstaterna sinsemellan icke torde kunna gå längre än till en behandling, som icke innebär en utvidgning jämförd med behandlingen av landets egna medborgare.

Man borde dock sträva till att reda upp saken inom ramen för ett fortsatt utbyggande av skatteavtalssystemet. Om nämligen integrationen på kontinenten sträcker sig till en viss multilateralitet på skatteavtalslinjen och kanhända så långt som till förenhetligande av de nationella stadgandena, torde en samnordisk strävan att skapa multilaterala avtal icke kunna framkalla invändningar om diskriminering.

Det torde icke vara en övermäktig uppgift att bearbeta gällande bilaterala skatteavtal på basen av OEEC-normerna. Därutöver kan det tänkas, att speciella bilaterala relationer mellan en del länder skulle kunna föranleda mindre avvikelser från OEEC-normerna. Dessa skulle kunna beaktas i bilaterala slutprotokoll, vilka strax från början skulle upprättas så snävt som möjligt och med tanke på att avvikelserna med tiden skola bli korrigerade.

I händelse tilläggsförslaget avspeglar ovan framlagda allmänna synpunkter, ställer sig Finlands regering positivt därtill.

Den mera detaljerade bedömningen av förslagets innehåll är det kanhända skäl att vänta med till dess att ovan framlagda synpunkter blivit utredda.

Helsingfors den 16 juni 1962

Ensio Vasarla

BILAGA 3

PM rörande multilaterala dubbelbeskattningsavtal

(Utarbetad av fuldmægtig Poul Eefsen)

På Nordisk Råds 9. session vedtoges en rekommendation (nr. 11/1961), i hvilken det henstilledes

1. til samtlige regeringer at indføre en ordning, hvorefter der gives arbejdsøgende fra andet nordisk land oplysning om skatteforholdene i de respektive lande,

2. til regeringerne i Finland og Sverige at overveje indførelse af et skabelonmæssigt omkostningsfradrag ved indkomstbeskatning af personer, der under midlertidigt ophold i de respektive lande har erhvervet arbejdsindkomst dér,
3. til regeringerne i Norge og Sverige at søge at gennemføre ændring i gældende særbestemmelser vedrørende »klassefradrag» henholdsvis »ortsavdrag» for personer, der har erhvervet indkomst af personligt arbejde under midlertidigt ophold i de respektive lande, samt
4. til regeringerne i Finland og Sverige at undersøge mulighederne for at give personer, der midlertidigt har ophold i de respektive lande, samme ret til fradrag for forsikringspræmier m. m. ved beskatning af indkomst af personligt arbejde som den, der tilkommer personer, der er bosatte der.

Den nævnte rekommandation gav bl. a. anledning til en skriftveksling mellem finansministeriet i Finland og finansdepartementet i Sverige. Med hensyn til det i rekommandationen under pkt. 4 nævnte spørgsmål blev det fra finsk side nævnt, at man havde overvejet at gennemføre rekommandationen ved indgåelse af multilaterale beskatningsaftaler. Fra svensk side anførte man bl. a., at en tidligere nedsat komité, dobbelbeskatningssakkunniga, ville tage pkt. 3 og 4 i den nævnte rekommandation i betragtning under sit arbejde, og at man fra svensk side ville anse multilaterale beskatningsaftaler som værende et muligt alternativ til interne lovgivningsforanstaltninger.

Til Nordisk Råds 10. session rejstes et medlemsforslag (tillæggsforslag til sag D 83), i hvilket der blev foreslået en rekommandation til Finlands og Sveriges regeringer om ved behandlingen af de med punkt 4 i rekommandation nr. 11/1961 forbundne problemer at overveje mulighederne for at indgå multilaterale nordiske beskatningsaftaler som et alternativ eller supplement til interne lovgivningsforanstaltninger.

Forslagets behandling blev udsat til næste session på nærmere udredning i den juridiske 9-mandskomité.

Medlemsforslaget vedlagt et PM om den mellem de finske og svenske finansministerier førte skriftveksling samt et i Finland i juni 1962 udarbejdet PM, i hvilken baggrunden for medlemsforslaget uddybedes, blev efter indledende drøftelser i Nordisk Råds juridiske 9-mandskomité sendt på remiss hos forskellige myndigheder og organisationer, hvorefter sagen på ny har været drøftet i nimandskomiteen.

Om de problemer, der er rejst ved medlemsforslaget, kan anføres følgende principielle betragtninger:

Medlemsforslaget drejer sig kun om, hvorvidt det i rekommandation 11/1961 under pkt. 4 nævnte spørgsmål skal løses ad lovgivningens vej eller ved multilaterale aftaler mellem de nordiske lande.

Dette spørgsmål synes af temmelig begrænset rækkevidde:

Imidlertid anføres det i motiveringen for forslaget, at spørgsmålet om at tillade de i rekommandationens pkt. 4 nævnte fradrag bør behandles i forbindelse med dobbeltbeskatningsaftalerne, i første række gennem en udvidelse af de nuværende bilaterale aftaler til multilaterale. Det rejste medlems-

forslag har således et betydelig videregående sigte end konklusionen i forslaget.

De gældende 2-sidede dobbeltbeskatningsaftaler mellem de nordiske lande, ialt 10, indeholder principielt kun bestemmelser om, hvilket af de 2 i betragtning kommende landes skatteregler der skal anvendes i de i overenskomsten nævnte tilfælde.

Indgåelse af en multilateral konvention til erstatning af de 10 eksisterende har givetvis fordele, men også ulemper.

Man vil imidlertid give en dobbeltbeskatningskonvention et andet og mere omfattende indhold end det ved en dobbeltbeskatningsaftale sædvanlige, såfremt man indsætter bestemmelser om fradragsregler for forsikringspræmier.

Hertil kommer, at hvis man når til det resultat, at bestemmelser om fradragsregler bør indsættes i en dobbeltbeskatningsaftale, må denne omfatte ikke blot fradrag for forsikringspræmier, men også andre fradrag, eksempelvis også de i rek. 11/1961 under pkt. 2 og 3 nævnte.

Det er imidlertid et spørgsmål, om man har valgt det rette tidspunkt til så vidtgående foranstaltninger. *Dels* har man inden for OECD overvejet standardregler for dobbeltbeskatningsaftaler, og disse overvejelser er endnu ikke afsluttede, *dels* er tilvejebringelse af mere ensartede regler inden for skattesystemerne i de nordiske lande for tiden genstand for overvejelse.

Såvel i medlemsforslaget som i det i juni 1962 i Finland udarbejdede PM anføres det, at mestbegunstigelsesklausuler skulle hindre, at man ved lov giver nordboer en særstilling på det i rek. 11/1961 omhandlede område.

Spørgsmålet om mestbegunstigelsesklausulers betydning for det nordiske samarbejde har tidligere været taget op i Nordisk Råd med det resultat, at de ikke bør hindre det fortsatte arbejde med spørgsmålene om ligestilling af nordiske statsborgere, jfr. herved bl. a. juridisk udvalgs udtalelse på 5. session i anledning af sag D 40 (Nordisk Råds 5. session side 1510), og rent praktisk er der på en lang række områder — også på økonomiske og sociale områder — gennemført ligestilling af nordiske statsborgere, uden at mestbegunstigelsesklausuler har været anset til hinder.

Dernæst synes det at være et ret formalistisk argument, hvis man mener at kunne undgå aktioner ud fra mestbegunstigelsesklausulerne, såfremt ligestilling — eller præferencestilling, om man vil bruge dette udtryk — gennemføres ved konvention fremfor ved lovgivning. Realiteten er den samme.

Og endelig kan man jo rejse det spørgsmål, om der vil være noget til hinder for at lade bestemmelser med det i rekommandation 11/1961 omhandlede indhold omfatte alle — og ikke blot nordiske statsborgere. I den juridiske nemandskomités udtalelse i den sag, der førte til rek. 11/1961, anføres det således (N. R. 9. sess. side 334), at reglerne af hensyn til gældende internationale nondiskrimineringsprincipper bør gøres generelle og ikke indskrænkes til at gælde blot nordiske statsborgere.

De foran gengivne synspunkter var fremme under drøftelserne i den juridiske nemandskomité, hvor man ønskede synspunkterne yderligere uddy-

bet ved fornyede udtalelser fra remissinstanserne under vedlæggelse af de hidtil indkomne udtalelser.

De spørgsmål, som komiteen herefter kunne ønske en supplerende besvarelse af, er følgende:

1. Er det ønskeligt at løse det i rek. 11/1961 under pkt. 4 — evt. tillige pkt. 2 og 3 — nævnte spørgsmål ved aftale mellem de resp. lande i stedet for ad lovgivningsvejen, i bekræftende fald hvorfor, og hvilke fordele er der forbundet med en konvention frem for en lovgivning?
2. Såfremt det befrygtes, at mestbegunstigelsesklausuler vil stille sig hindrende for en lovgivning, bedes om muligt en nærmere belysning af, hvormed denne frygt begrundes.
3. Er der noget til hinder for at lade de i rek. 11/1961 under pkt. 2—4 nævnte fradrag gælde ikke blot nordiske statsborgere, men også andre personer?
4. Er det ønskeligt og — med de nugældende forskelle i de resp. landes skattesystemer muligt — at erstatte de nugældende 10 nordiske dobbeltbeskatningsaftaler med en multilateral konvention?
5. Bør i bekræftende fald en sådan konvention have et videre indhold end de gældende 2-sidede aftaler, f. eks. således at fradragsregler af den i rek. 11/1961 omhandlede art optages i konventionen?
6. Kan de gældende 2-sidede aftaler om undgåelse af dobbeltbeskatning ikke erstattes af ensartet lovgivning i de respektive lande? Der henvises herved til, at man på andre områder inden for det nordiske samarbejde, f. eks. inden for strafferetten, anvender en sådan fremgangsmåde.

Den 23. oktober 1962

BILAGA 4

Yttranden över tilläggförslaget

D a n m a r k

Finansministeriet, skattedepartementet:

Det omhandlede medlemsforslag fremtræder som et tillæggsforslag til Nordisk Råds rekommandation nr. 11/1961 punkt 4, men anses ifølge et finsk promemorium af 16. juni 1962 (oversendt hertil med statsministeriets skrivelse af 21. august 1962) tillige at burde omfatte rekommandationens punkter 2 og 3.

Nævnte punkter 2 til 4, der vedrører ændringer af reglerne for beskatning af personer, der »tillfälligt» opholder sig i vedkommende land, angår ifølge rekommandationens ordlyd ikke Danmark, og den nævnte persongruppe undergives da heller ikke beskatning her i landet.

Personer, der ikke er fast bosatte her i landet, men som pr. en 1. april, 1. juli, 1. oktober eller 1. januar opholder sig her, bliver efter ligningslovens § 2, stk. 2, skattepligtige, såfremt de indenfor de nærmest forudgående 6 måneder med eller uden afbrydelse har opholdt sig her i landet i mindst 3 måneder ialt.

Såfremt de pågældende efter foranstående regler er blevet skattepligtige, vil de ved ansættelsen af den skattepligtige indkomst og ved skatteberegningen stort set få samme fradrag som fastboende. Ved beregningen af den skattepligtige indkomst vil de bl. a. kunne få følgende fradrag:

1) Lønmodtagerfradrag med 10 % af den oppebårne lønindtægt, dog højst 400 kr.

2) Fradrag for udgifter til pensionsordninger.

3) Fradrag for udgifter til livsforsikringspræmier, sygekasse o. lign. indenfor visse maksima, der fra og med skatteåret 1963/64 udgør 1 500 kr. for forsørgere og 1 000 kr. for andre skatteydere.

4) Fradrag for udgifter til faglige foreninger og arbejdsløsheds-kasser.

Ved beregning af statsskatten anvendes de for fast bosatte gældende skalaer. Det bemærkes herved, at ifølge udskrivningsloven for skatteåret 1962/63 svares statsskat ikke, såfremt den indkomst, hvoraf skatten beregnes, andrager for forsørgere 5 800 kr. eller derunder — for andre skatteydere 3 000 kr. eller derunder.

Det bemærkes endvidere, at der ved beregningen af indkomstskatten til visse kommuner, navnlig købstadkommunerne, indrømmes særlige fradrag (personfradrag) i den skattepligtige indkomst. Disse fradrag udgør for skatteåret 1962/63 i Københavns kommune 4 500 kr. for forsørgere og 2 500 kr. for andre skatteydere.

København, den 14. september 1962

Hans P. Gøtrik

I skrivelse den 26 november 1962 åberopar **Finansministeriet, skattedepartementet**, sit (ovan) avgivna yttrande:

I denne skrivelse, hvori der er redegjort for dansk skattelovgivnings regler om emnet, er bl. a. anført, at beskatning i Danmark kun finder sted, såfremt de pågældende opfylder betingelserne for fuld skattepligt, og at de ved ansættelsen af den skattepligtige indkomst og ved skatteberegningen stort set vil få samme fradrag som fastboende.

Til de i promemoret nævnte spørgsmål skal departementet udtale følgende:

Til spørgsmål 1

Fra dansk side vil man kunne tilslutte sig en multilateral nordisk aftale, der tager sigte på ved indkomstopgørelsen og skatteberegningen at ligestille

personer, der har indkomst ved personligt arbejde under midlertidigt ophold, med fastboende personer, jfr. iøvrigt nærmere besvarelsen ad spørgsmål 2.

Det må blive et internt lovgivningsanliggende i hver af de kontraherende stater at udforme de lovregler, som under hensyn til den multilaterale aftale anses for påkrævede.

Til spørgsmål 2

En eventuel multilateral nordisk aftale af det i spørgsmål 1 omhandlede indhold bør efter skattedepartementets formening ikke begrænses til statsborgere i de nordiske lande. Det vil efter danske skattemæssige synspunkter ikke være rimeligt, om en i Danmark bosat fremmed statsborger skulle være afskåret fra i et andet nordisk land at opnå de fradrag m.v., som en i Danmark bosat dansk statsborger ville kunne opnå i det pågældende land, idet dansk skattelovgivning behandler danske og fremmede statsborgere, som er bosatte her, ens. Det er endvidere et spørgsmål, om Danmark ikke ved at indgå en til nordiske statsborgere begrænset aftale af det anførte indhold ville diskriminere her boende statsborgere fra lande, med hvilke Danmark har indgået dobbeltbeskatningsaftaler indeholdende bestemmelser om ikke-diskriminering.

Det må derfor fra dansk side anses for ønskeligt, at en eventuel nordisk aftale i hvert fald kommer til at omfatte alle personer, der er fuldt skattepligtige som følge af bopæl eller ophold i et af de nordiske lande.

Til spørgsmål 3

Der er efter skattedepartementets formening intet til hinder for at lade de i rekommandationens punkt 2—4 nævnte fradrag gælde andre end nordiske statsborgere, jfr. svaret til spørgsmål 2.

Til spørgsmål 4

Med hensyn til spørgsmålet om ønskeligheden og muligheden af at erstatte de nugældende 10 nordiske dobbeltbeskatningsaftaler med en multilateral konvention kan man henholde sig til den af de svenske dobbeltbeskatnings-sagkyndige den 11. september 1962 overfor Nordisk Råd afgivne udtalelse, idet skattedepartementet for sit vedkommende kan tilslutte sig de i udtalelsen fremsatte synspunkter.

Til spørgsmål 5

Man henviser til besvarelsen til spørgsmål 1.

Til spørgsmål 6

Spørgsmålet om, hvorvidt de gældende 2-sidede aftaler om undgåelse af dobbeltbeskatning kan erstattes af ensartet lovgivning i de respektive lande — ligesom f. eks. indenfor strafferetten — må besvares benægtende.

Dobbeltbeskatning foreligger, hvor to lande gør krav på beskatning af samme indtægt hos samme person. En sådan konflikt kan alene løses ved en aftale mellem de to lande om fordeling af beskatningsretten til den pågældende indtægt.

København, den 26. november 1962

(sign.)

Industrirådet har i skrivelser den 6 september 1962 og 12 december 1962 hænvisat till Erhvervenes skatlesekreteriats skrivelse (se nedan).

Erhvervenes skatlesekreteriati:

En »rekommendation» fra 1961 nævner bl. a. mulighederne for, at regeringerne i Finland og Sverige kan bevilge personer, som midlertidigt opholder sig i disse lande, samme ret til fradrag for forsikringspræmier som den, der tilkommer personer, som har fast bopæl. I denne anledning har man fra finsk side henstillet, at Nordisk Råd anbefaler disse landes regeringer at indgå multilaterale nordiske beskatningsaftaler om dette spørgsmål som et alternativ eller supplement til interne lovgivningsforanstaltninger.

Udlændinge, som har skattepligtigt ophold i Danmark, har i almindelighed samme ret til forsikringsfradrag, som tilkommer andre skatteydere her i landet, og det finske forslag, der efter sin ordlyd alene vedrører Finland og Sverige, er derfor uden betydning for beskatningen her i landet. Derimod må det være i dansk interesse, at danske, som tager midlertidigt ophold i de andre nordiske lande, kan opnå det i det pågældene land gældende forsikringsfradrag på lige fod med fastboende.

En intern lovgivning i Finland og Sverige, som sikrer en sådan ligestilling, men således at den alene omfatter statsborgere i de andre nordiske lande, kan imidlertid muligvis komme i strid med visse internationale regler, men dette vil ikke være tilfældet, hvis en tilsvarende bestemmelse optages i beskatningsaftaler mellem de nordiske lande, idet der i så fald bliver tale om aftaler om gensidig begunstiggelse, hvilket ikke anses for at indebære en diskrimination i forhold til de uden for aftalen stående lande.

Når det finske forslag anbefaler indgåelse af multilaterale nordiske aftaler om dette begrænsede spørgsmål, forekommer denne fremgangsmåde dog at være unødigt kompliceret; det kan således nævnes, at der ved flere lejligheder på internationale møder har været fremsat ønsker om visse multilaterale beskatningsaftaler, men at indgåelse af en sådan aftale endnu aldrig har

kunnet gennemføres. Det synes derfor betydelig enklere blot at lade en bestemmelse som den ønskede indgå i de allerede bestående tosidige aftaler mellem de nordiske lande.

København, den 31 august 1962

P. s. v.

Jacob la Cour

Erhvervenes skattesekretariat:

I et PM af 23. oktober d.å., udarbejdet af Nordisk Råds juridiske nimanndskomite, er disse problemer samlet i 6 spørgsmål, hvortil skattesekretariatet skal bemærke følgende:

ad 1

Spørgsmålet om, hvorvidt det er ønskeligt at løse de i rekommandation 11/1961 under punkterne 2—4 nævnte problemer ad konventionsvejen frem for ad lovgivningsvejen, afhænger, så vidt det kan ses, i det væsentlige af, om retten til ved indkomstopgørelsen at udnytte de under disse punkter omtalte fradrag tilkommer enhver udlænding, der midlertidigt opholder sig i de nordiske lande, eller om den alene skal tilkomme statsborgere fra andre nordiske lande.

Såfremt retten til sådanne fradrag findes at burde reserveres statsborgere fra de andre nordiske lande, forekommer det rigtigst af benytte konventionsvejen. Det ville være i strid med almindelig praksis i dansk og formentlig også i adskillige andre landes skattelovgivning at indføre bestemmelser, hvorved særlige rettigheder reserveres for statsborgere fra bestemte nærmere angivne lande. En sådan fremgangsmåde ville være diskriminerende mod andre landes statsborgere og kan befrygtes at føre til, at skattelovgivningen i andre lande efterhånden vil etablere skattemæssige diskriminationer mod nordiske landes statsborgere. Alene risikoen herfor gør det betænkeligt at følge en sådan fremgangsmåde.

Indrømmes de omtalte rettigheder til fradrag derimod ved konvention, sker det på basis af gensidighed, og der vil i så fald ikke foreligge nogen diskrimination, idet en sådan forudsætter en *ensidig* beslutning fra den stat, som udøver den.

ad 2

Som følge af det ad 1 anførte forekommer spørgsmålet om, hvorvidt mestbegunstigelsesklausuler er til hinder for en lovgivning, der alene er til fordel for nordiske statsborgere, at være af mindre væsentlig betydning. Alle-

rede risikoen for iværksættelsen af modgående skattemæssige diskriminationer fra andre lande mod de nordiske landes statsborgere taler for, at man giver afkald på en sådan lovgivning.

ad 3

Da gældende dansk skattelovgivning allerede ligestiller *enhver* udlænding, der midlertidigt opholder sig i Danmark, med fastboende skatteydere for så vidt angår udnyttelsen af de omhandlede fradrag, kan det fastslås, at man ikke her i landet har ment, at der fandtes hindringer for generelt at indrømme en sådan ret. Hele det rejste problem ville kunne løses på den enkleste måde, hvis en tilsvarende opfattelse måtte vinde tilslutning i alle de nordiske lande.

ad 4

Spørgsmålet, om hvorvidt det er ønskeligt og muligt at erstatte de nu gældende 10 nordiske dobbeltbeskatningsaftaler med én multilateral konvention, må efter skattesekretariatets opfattelse besvares derhen, at de fordele, en multilateral konvention ville give, i sammenligning med de gældende aftaler formentlig er af stærkt begrænset betydning, og at denne betydning næppe er stor nok til at kunne motivere det meget omfattende arbejde, der vil være forbundet med at få en multilateral aftale etableret.

ad 5

I konsekvens af besvarelsen ad 4 må spørgsmålet om, hvorvidt en multilateral konvention bør have et videre indhold end de gældende aftaler, besvares benægtende.

ad 6

Da der ved de gældende 2-sidede aftaler gøres en række undtagelser fra og begrænsninger i de enkelte landes beskatning, og da sådanne undtagelser og begrænsninger, såfremt de alene skal tilkomme statsborgere fra bestemte lande, næppe lader sig indarbejde i lovgivningen (bl. a. af de i besvarelsen ad 1 angivne grunde), vil det efter skattesekretariatets opfattelse ikke være praktisk muligt at søge aftalerne afløst ved lovgivning.

København, den 11. december 1962

P. s. v.

Jacob la Cour

Grosserer-Societetets Komité:

— — — skal man oplyse, at komiteen, efter at den har behandlet sagen, ikke har fundet anledning til at gøre bemærkninger til det af Nordisk Råd's medlem, Juha Rihtniemi, rejste forslag om multilaterale dobbeltbeskatnings-

aftaler, som skal behandles på Nordisk Råd's 11. session i Oslo i februar 1963.

København, den 18. august 1962

Med venlig hilsen
Grosserer-Societetets Komité
Per B. Johansen
Kontorchef

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

Etter bestemmelse i skattelovenes §§ 44/38, siste ledd, tilkommer det personer bosatt i utlandet som er skattepliktige til Norge av arbeidsinntekt under midlertidig opphold her, et fradrag ved beregningen av den skattbare inntekt som svarer til 8 % av deres lønn m. v. Fradraget tar sikte på å dekke vanlige utgifter knyttet til lønnsinntekt. Det er intet krav om at de nevnte utgifter skal legitimeres. Av praktiske grunner er det ikke gitt adgang til å kreve fradrag for de virkelige utgifter, hvis disse er høyere enn prosentfradraget.

Det tilstås ikke klassefradrag for forsørgelse ved skattlegging av inntekt under midlertidig arbeidsopphold i Norge. Heller ikke er det adgang til ved siden av det nevnte prosentfradrag å tilstå fradrag for andre utgifter enn dem som er knyttet til arbeidsinntekten i Norge. Blant de fradrag som utelukkes er derfor det i rekomandasjonen nevnte fradrag for forsikringspremier m. v. Begrunnelsen er at slike fradrag i alminnelighet blir tilstått i bostedslandet og uten avkorting for det tidsrom som omfattes av kortvarige arbeidsopphold m. v. i andre land.

Dette departement har for sin del intet å bemerke til at det på nordisk plan søkes oppnådd enighet om en multilateral avtale til unngåelse av dobbeltbeskatning. Man tillater seg imidlertid å henlede oppmerksomheten på at det foreligger en mulighet for at det på OECD's skattekonferanse i Paris vil bli tatt opp til nærmere undersøkelse hvorvidt det bør fremmes forslag til en mønsteravtale på multilateral basis mellom medlemsstatene i OECD. Dette spørsmål vil bli nærmere avklaret når det nåværende arbeid med en bilateral mønsteravtale er avsluttet, antagelig i 1963.

Dette departement antar at spørsmålet om en multilateral nordisk avtale til unngåelse av dobbeltbeskatning bør sees i lys av det arbeid som muligens vil bli tatt opp i OECD. Man viser ellers til at det synes å knytte seg adskillige betenkeligheter ved mellom de nordiske land å skulle åpne adgang til fradrag for forsikringspremie m. v. ved skattlegging i kildestaten av inntekt

under midlertidig opphold der. Man viser til redegjørelsen foran for de motiver de norske skattelover for så vidt bygger på.

Oslo, den 8. september 1962

Etter fullmakt

A. Scheel

John E. Vinnem

S v e r i g e

Finansdepartementet:

— — — må framhållas, att möjligheterna att förenhetliga avtalsbestämmelserna för undviknade av dubbelbeskattning sedan länge varit föremål för finansdepartementets uppmärksamhet. Betydande framsteg har gjorts i förhållandena mellan Sverige, å ena sidan, samt Danmark och Norge, å den andra.

Fortlöpande kontakt hålles med vederbörande i såväl dessa länder som i Finland och Island att ytterligare förenhetliga dessa bestämmelser.

Stockholm i finansdepartementets rättsavdelning den 15 december 1962

N. Erik Aqvist

Riksskattenämnden:

I punkt 4 av Nordiska rådets rekommendation nr 11/1961, dagtecknad i Köpenhamn den 24 februari 1961, uppmanas regeringarna i Finland och Sverige att undersöka möjligheten för att giva personer, som tillfälligt uppehålla sig i respektive land, samma rätt till avdrag för försäkringspremier m. m. vid beskattningen av inkomst av personligt arbete, som tillkommer personer, bosatta i nämnda länder. I tilläggsförslaget framhålles, att spörsmålet är av omfattande principiell natur och att det icke torde vara uteslutet, att ett tillmötesgående lagstiftningsvägen av rekommendationen kan komma i konflikt med internationellt tillämpade nondiskrimineringsregler på beskattningens område. Det ifrågasättes därför i tilläggsförslaget, om icke frågan borde behandlas inom ramen för dubbelbeskattningsavtalen, i första hand genom att dessa utvidgades från att vara bilaterala till att bli multilaterala.

Enligt i Sverige gällande interna regler — 46 § 2 mom. kommunalskattelagen jämfört med 68 § kommunalskattelagen samt 4 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt jämfört med 16 § 1 mom. samma förord-

ning — äger skattskyldig, som varit här i riket bosatt under hela eller någon del av beskattningsåret eller som, utan att ha varit härstädes bosatt, stadigvarande vistas i Sverige, njuta avdrag för bl. a. vissa försäkringspremier. E contrario följer härav, att dylik rätt icke föreligger för skattskyldig, som blott tillfälligt vistats här i riket. Med hänsyn till föreskrifterna i 53 § 1 mom. kommunalskattelagen om skattskyldighet för fysisk person för tid, under vilken han ej varit här i riket bosatt, jämfört med föreskrifterna i artikel 8 andra stycket av det mellan Sverige och Finland den 21 december 1949 ingångna avtalet för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet är sålunda t. ex. en finsk medborgare, som tillfälligt uppehåller sig i Sverige och härvid utför arbete åt enskild arbetsgivare, skattskyldig här i riket för den inkomst han förvärfvar av arbetet, medan rätt till avdrag för t. ex. försäkringspremier icke föreligger. Enligt 59 § 3 mom. kommunalskattelagen och 14 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt skall sådan skattskyldig, som nu sagts, beskattas i Stockholm, varvid — såvitt gäller kommunaltaxeringen — beskattningen skall ske för gemensamt kommunalt ändamål.

Nu angivna regler tillämpas emellertid i stor utsträckning icke efter bokstaven utan givas i praktiken en för de skattskyldiga gynnsammare tillämpning. I stor utsträckning förfares sålunda på det sättet, att t. ex. finska skogsarbetare, som under större eller mindre del av drivningssäsongen tillfälligt uppehålla sig i Sverige och härvid arbeta för svenska arbetsgivare, taxeringsmässigt behandlas som om de stadigvarande vistades i Sverige. De taxeras sålunda icke i Stockholm utan i den kommun där debetsedel å preliminär skatt erhållits. Då de i stor utsträckning icke avlämna självdeklARATIONER, taxeras de »baklänges» med utgångspunkt från erlagd preliminär skatt varigenom de automatiskt erhålla de avdrag som äro inlagda i preliminärskatttabelldata.

Det nu i korthet skildrade förfarandet står givetvis i mindre god överensstämmelse med skatteförfattningarnas ordalag. Å andra sidan må framhållas att förfarandet är praktiskt och lättillämpat samt att inga enskilda skattskyldiga torde göra rättsförluster härigenom. Härav följer också att det inom Nordiska rådet väckta spörsmålet för Sveriges del har tämligen begränsad praktisk räckvidd.

Beträffande den i tilläggsförslaget framförda tanken att reglera rätten till avdrag för försäkringspremier m. m. för medborgare i de nordiska länderna genom ett för dessa länder gemensamt dubbelbeskattningsavtal synes det riksskattenämnden som om mot ett dylikt förfarande välgående invändningar kunde göras utifrån mest-gynnad-nations-principen. Det må också framhållas, att man hittills icke ansett sig böra i dubbelbeskattningsavtalen intaga regler om omkostnadsavdrag eller allmänna avdrag. Icke heller i de av olika internationella organisationer utarbetade modellförslagen till beskattningsavtal förekomma dylika föreskrifter. Tilläggsförslaget synes därför enligt riksskattenämndens mening icke böra föranleda några åtgärder. I vart fall synes man på svensk sida först böra avvakta det betänkande, som inom kort

torde komma att framläggas av dubbelbeskattningssakkunniga, vilka enligt meddelade direktiv bl. a. ha att verkställa utredning rörande beskattningen av utomlands bosatta personer för härifrån uppuren, genom verksamhet här i riket förvärvat inkomst av tjänst.

Stockholm den 27 september 1962

Rolf Dahlgren

Bengt Bohman

Riksskattenämnden:

Efter remiss från Kungl. Maj:t avgav riksskattenämnden den 27 september 1962 till Nordiska rådet yttrande över ett inom rådet väckt tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal (Sak A 11/1963). I skrivelse den 1 november 1962 har rådets juridiska niomannakommitté — med förmälan att vissa brister i förslagets utformning föranlett, att detta uppfattats på något olika sätt av olika remissinstanser, vilket medfört att kommittén funnit sig svårigen kunna slutbehandla saken utan att giva remissinstanserna förnyat tillfälle att uttala sig rörande vissa väsentliga frågeställningar, som aktualiserats av förslaget — hemställt att riksskattenämnden måtte avgiva ett kompletterande yttrande. Vid skrivelsen ha fogats de inkomna remissuttalandena i korrekturtryck ävensom en inom kommitténs sekretariat upprättad promemoria. Med anledning härav får riksskattenämnden — med iakttagande av den numrering av de uppställda frågorna, som återfinnes i nyssnämnda promemoria — anfört följande.

Riksskattenämnden vill till en början uttala att de problem, tilläggsförslaget berör, icke böra överdimensioneras. Såsom bl. a. Sveriges industriförbund framhållit i yttrande över förslaget skulle en likartad behandling i skattehänseende av vissa speciella avdrag visserligen minska svårigheterna för medborgare i olika länder att bedöma beskattningens verkningar. Sådana omständigheter som skattesatsernas höjd och levnadskostnadernas storlek spela emellertid en vida större roll för frågan om utbyte av arbetskraft mellan de nordiska länderna.

1. Berörda spörsmål torde böra lösas lagstiftningsvägen endast om bestämmelserna skola gälla till förmån för utländska medborgare av alla nationaliteter. Då avdragsrätt emellertid bör förutsätta reciprocitet och man självfallet icke kan räkna med likartade lagregler i alla berörda länder, torde frågan av praktiska skäl icke böra regleras lagstiftningsvägen. En generell lagföreskrift skulle ju nämligen — vad anginge andra länder än de nordiska — medföra att Sverige i förväg medgäve en skattelättnad, som lämpligen bör medgivas först i samband med förhandlingar om beskattningsavtal.

2. Spörsmålet huruvida mest-gynnad-nationsklausulen kan lägga hinder i vägen för en lösning av berörda frågor lagstiftningsvägen för de nordiska

ländernas vidkommande, ligger i huvudsak utanför riksskattenämndens ämnesområde. Nämnden föreställer sig emellertid, att det vid skatteförhandlingar med utomnordiska stater skulle innebära ett försvårande moment om speciella fördelar lagstiftningsvägen medgivits åt medborgare i de nordiska länderna.

3. I anslutning till vad ovan anförts under punkt 1 må framhållas, att förslaget om att bevilja ifrågavarande avdrag åt medborgare från de andra nordiska staterna bygger på reciprocitet. Skulle enahanda avdrag beviljas medborgare från andra stater, skulle denna förutsättning icke komma att föreligga. Sverige torde icke böra giva ensidiga favörer i de avseenden, varom nu är fråga.

4. Riksskattenämnden kan i denna del i huvudsak ansluta sig till vad dubbelbeskattningssakkunniga anförts i sitt yttrande den 11 september 1962. Nämnden vill emellertid utifrån sina egna erfarenheter tillägga att den omständigheten, att avtalen äro separata, icke medfört några praktiska svårigheter vid tillämpningen av avtalen.

5. Riksskattenämnden finner det naturligt att dubbelbeskattningsavtalen — såsom hittills — innehålla regler angående vilket land som i varje särskilt fall skall äga beskatta viss inkomst eller viss förmögenhetstillgång men däremot icke materiella regler stridande mot det egna landets interna skattelagstiftning i övrigt. Nämnden delar sålunda även i denna del den uppfattning, som kommit till uttryck i dubbelbeskattnings-sakkunnigas yttrande.

6. Denna fråga kan — såsom framgår av vad ovan sagts — enligt riksskattenämndens mening besvaras jakande allenast under förutsättning att lagreglerna skulle gälla beträffande alla länders medborgare; detta synes emellertid icke lämpligt.

Avslutningsvis vill riksskattenämnden uttala att, då berörda frågor i vart fall för Sveriges del hava en ganska begränsad praktisk betydelse, dubbelbeskattnings-sakkunnigas betänkande torde böra avvaktas innan några konkreta åtgärder vidtagas.

Stockholm den 4 december 1962

Rolf Dahlgren

Bengt Bohman

Dubbelbeskattnings-sakkunniga:

Enligt tilläggsförslaget skall Nordiska rådet rekommendera Sveriges och Finlands regeringar att vid behandling av de med punkt 4 i rekommendation nr 11/1961 förknippade problemen överväga möjligheterna att ingå multilaterala nordiska beskattningsavtal såsom ett alternativ eller komplement till interna lagstiftningsåtgärder. Nämnade rekommendation avser i angivna

punkt, att de som tillfälligt uppehåller sig i Sverige respektive Finland skall få samma rätt till avdrag för försäkringspremier m. m. vid beskattning av inkomst av personligt arbete som tillkommer där bosatta personer.

Dubbelbeskattningssakkunniga utarbetar enligt sina direktiv förslag till nya regler angående beskattningen av arbetsinkomster, som förvärfvas av utomlands bosatta personer under tillfällig vistelse i Sverige. I det förslag som de sakkunniga avser att framlägga har det föreliggande problemet beaktats och intresset av att få en mot försäkringsavdraget svarande skattelättnad tillgodosetts så långt detta enligt de sakkunnigas mening är skäligt. Genomföres de sakkunnigas blivande förslag, synes sålunda nämnda fråga för Sveriges del kunna få sin lösning genom intern lagstiftning, och spørgmålet om ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal (konvention)) skulle alltså i och för sig icke behöva aktualiseras därigenom.

Frågan om att skapa en multilateral konvention för undvikande av dubbelbeskattning i förhållandet mellan de nordiska länderna har emellertid stort allmänt intresse, och dubbelbeskattningssakkunniga vill därför något ingå på denna fråga.

Uppenbart är, att betydande fördelar skulle kunna uppnås genom en dylik konvention. I första hand kan erinras om sakens praktiska sida. För att undanröja dubbelbeskattning i förhållandet mellan de nordiska länderna kräves f. n., att varje land har fyra bilaterala avtal och att således sammanlagt tio avtal finnes mellan de nordiska länderna. Dessa tio avtal skulle kunna ersättas av en gemensam multilateral konvention. Vidare kan man räkna med att större enhetlighet skulle kunna uppnås i fråga om reglernas utformning. Även om de nordiska dubbelbeskattningsavtalen i ett flertal viktiga hänseenden utformats efter likartade principer, kvarstår olikheter på vissa punkter. Genom en multilateral konvention skulle dessa olikheter kunna ytterligare minskas. Det ligger dock i sakens natur, att fullständig enhetlighet inte kan uppnås; undantagsregler avseende förhållandet mellan vissa länder skulle säkerligen behövas. Värdet av en konvention blir självfallet större ju färre dessa undantagsregler kan bli. Det bör understrykas, att ämnet för en eventuell konvention är begränsat till vad som brukar upptagas i dubbelbeskattningsavtal, d. v. s. till frågor om vilket land som skall äga taga skatt av en inkomst med anknytning till två länder eller, annorlunda uttryckt, vilket lands interna skattelagstiftning som skall tillämpas på inkomsten i fråga. Däremot beröres icke ländernas interna skattelagstiftning i övrigt.

En multilateral konvention mellan de nordiska länderna, avsedd att ersätta de bestående bilaterala avtalen, förutsätter ett omfattande förhandlingsarbete med tyngdpunkten lagd på skattetekniska frågor. Arbetet måste utföras under beaktande av att framtida ändringar i en sådan konvention måste beslutas av samtliga länder och därmed blir mera omständliga än ändringar i bilaterala avtal. Arbetet blir därför tidskrävande.

För dubbelbeskattningssakkunniga är det givetvis icke möjligt att uttala sig om och när förutsättningar kan föreligga för att upptaga överläggningar

om multilateral dubbelbeskattningskonvention. De sakkunniga har emellertid i anslutning till remissen velat antyda de väsentligaste problemställningarna kring frågan om en sådan konvention.

Stockholm den 11 september 1962

På dubbelbeskattnings-sakkunnigas vägnar:

Sten Walberg

Hans Pehrson

Dubbelbeskattnings-sakkunniga:

Med skrivelse den 1 november 1962 har hemställts om kompletterande yttrande i Sak A 11/1963 i anslutning till vissa i en promemoria angivna frågor. Dubbelbeskattnings-sakkunniga har redan i sitt tidigare yttrande tagit ställning till flertalet av dessa frågor. För att underlätta sakens behandling skall emellertid de sakkunnigas inställning redovisas i samtliga frågor, trots den upprepning som därigenom blir nödvändig.

1. Frågor om s. k. allmänna avdrag, Ortsavdrag o. dyl. har hittills, såvitt bekant, i alla länder uteslutande reglerats genom intern lagstiftning. Något försök att ingå mellanstatliga avtal i dylika ämnen är sålunda icke känt. I dubbelbeskattningsavtalen plägar de fördragsslutande staterna i regel förbinda sig att i skattehänseende icke behandla det andra landets medborgare sämre än egna medborgare. Detta utesluter emellertid givetvis icke, att man i flertalet länder, bl. a. Sverige, har olika regler för dem som är bosatta inom landet och dem som tillfälligt vistas där. För Sveriges del behandlas härvid även enligt den interna lagstiftningen svenskar och utländska medborgare lika. Några egentliga fördelar med att inskriva regler om nu ifrågavarande avdrag i mellanstatliga avtal synes knappast kunna vinnas. Såsom nämnts i det förra yttrandet avser de sakkunniga att inom kort föreslå en sådan lagstiftning om beskattning av i Sverige tillfälligt arbetande utlänningar och utlandssvenskar, som torde innebära en tillfredsställande lösning på de i Sak A 11/1963 framställda önskemålen.

2. Genom non-diskriminationsklausulerna i dubbelbeskattningsavtalen tillförsäkras det andra landets medborgare samma rättigheter i skattehänseende som det egna landets. Utan uppsägning av de avtal som ingåtts med andra länder torde de nordiska länderna icke kunna tillförsäkra varandras medborgare förmåner, som icke tillkommer medborgare i andra länder med vilka dubbelbeskattningsavtal ingåtts.

3. Av vad som anförts under 2. torde framgå, att avdragsregler av den diskuterade typen icke blott kan utan också skall gälla även andra länders medborgare.

4. Dubbelbeskattnings-sakkunniga har i sitt tidigare yttrande uttalat sig positivt till tanken att ersätta de nuvarande internordiska dubbelbeskattningsavtalen med en multilateral konvention. Därvid har även antytts några

av de stora, delvis svårlösta problem, som skulle anmäla sig, om denna tanke skulle förverkligas.

5. Dubbelbeskattningssakkunnigas tidigare yttrande och vad som anförts under 1. ovan torde ge vid handen, att en ev. konvention bör begränsas till de ämnen som behandlas i de nuvarande bilaterala avtalen, åtminstone i vad avser regler som exklusivt skall gälla konventionsländerna och deras medborgare. En ev. utvidgning finge innebära, att konventionsländerna förbunde sig att i vissa hänseenden — och givetvis utan att diskriminera andra länder och deras medborgare — ge sin interna skattelagstiftning visst innehåll. Huruvida en sådan utvidgning är lämplig eller ens möjlig måste betecknas som mycket ovisst. Här behöver endast erinras om sambandet mellan varje lands skattelagstiftning och den där förda allmänna och ekonomiska politiken.

6. Om de mellanstatliga avtalen skulle — i förhållandet mellan de nordiska länderna — ersättas av en ensartad intern lagstiftning i resp. länder, skulle detta, med hänsyn till förut nämnda non-diskriminationsklausuler, innebära, att de interna reglerna skulle bli så utformade att de i förhållande till alla länder, alltså icke blott de nordiska, undanröjde varje uppkommande dubbelbeskattning. En dylik lagstiftning skulle innebära en radikal omläggning av de nordiska ländernas allmänna politik på beskattningsområdet och måste betecknas som praktiskt ogenomförbar.

Stockholm den 4 december 1962

På dubbelbeskattningssakkunnigas vägnar:

Sten Walberg

Hans Pehrson

Sveriges industriförbund:

I det remitterade tilläggsförslaget har ifrågasatts, att rätt till avdrag för försäkringspremier m. m., som enligt lagstiftningen i Finland och Sverige nu icke föreligger för personer vilka tillfälligt vistas i respektive land, skulle införas genom en utvidgning av de nuvarande bilaterala dubbelbeskattningsavtalen till multilaterala avtal avseende de nordiska länderna. Tilläggsförslaget har föranletts av Nordiska rådets rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. Såväl rekommendationen som tilläggsförslaget har främst till syfte att undanröja vissa av de hinder, som föreligger på beskattningens område, mot ett fritt utbyte av arbetskraft mellan de nordiska länderna. Förbundet ger sin fulla anslutning till syftet med dessa förslag men vill samtidigt framhålla, att det givetvis är angeläget att tillse att inte heller utbytet av arbetskraft mellan de nordiska länderna och andra länder försvåras genom skattelagstiftningen.

Den fråga, som särskilt tagits upp i tilläggsförslaget, berör den finska och svenska skattelagstiftningen. För Sveriges del bör uppmärksammas att i

praktiken avsteg i stor utsträckning görs från bestämmelserna rörande beskattning av personer, som tillfälligt vistas här i riket. Sålunda blir sådana personer ofta beskattade efter de regler som gäller för skattskyldiga, vilka är bosatta i Sverige under en del av beskattningsåret. Då så är fallet får de såväl ortsavdrag som allmänna avdrag, ehuru reducerade med hänsyn till att vistelsetiden inte omfattat helt år. Det vill därför synas som om ifrågasvarande problem endast i begränsad omfattning är aktuella för personer, som har tillfälligt arbete här.

Såvitt förbundet kan bedöma är det icke de i tilläggsförslaget åsyftade reglerna, som främst föranleder en skiljaktig behandling i beskattningshänseende. I högre grad inverkar olikheter beträffande sådana faktorer som skattesatsens höjd, rätt till ortsavdrag och motsvarande, samt avdragsrätt för erlagda skatten. Av stor betydelse är vidare den skiftande fördelningen av skattebelastningen i de olika länderna på direkt och indirekt beskattning. En likartad behandling i skattehänseende av olika speciella avdrag skulle visserligen minska svårigheterna för vederbörande att bedöma beskattningens verkningar, men leder inte alltid till en jämnare total skattebelastning.

I och för sig vore det av värde om hithörande problem kunde bli föremål för närmare överläggningar mellan representanter för de nordiska länderna. Därvid borde då undersökas vilka möjligheter som föreligger att genom multilaterala avtal få till stånd enhetliga och likformigt verkande regler för beskattningen av den tillfälliga, utländska arbetskraften. Slutgiltigt torde frågan emellertid inte kunna bedömas, förrän det inom OECD pågående arbetet med upprättandet av normer för dubbelbeskattningsavtal avslutats. Likaså bör dessförinnan ställning ha tagits till de förslag om förändringar i den svenska lagstiftningen, som dubbelbeskattningssakkunniga kan komma att framlägga.

Stockholm den 19 september 1962

Sveriges industriförbund:

K. Söderberg

Sveriges industriförbund:

I en promemoria, som upprättats inom sekretariatet hos Rådets juridiska niomannakommitté, har redovisats några nya frågeställningar i ärendet. Vissa av dessa frågor har förbundet tagit ställning till redan i sitt förra remissyttrande och förbundet får i första hand hänvisa till detta. Därav torde framgå, att förbundet helt ansluter sig till syftet med de i Nordiska rådets rekommendation nr 11/1961 upptagna förslagen, men att förbundet hyser den uppfattningen, att eventuella åtgärder icke bör begränsas till personer bosatta i de nordiska länderna utan att det bör tillses, att inte heller utbytet av arbetskraft mellan de nordiska länderna och andra länder försvåras genom skattelagstiftningen. Åtgärder av sådan art torde förr eller

senare bli aktuella för att underlätta det fria utbytet av arbetskraft mellan de länder, som ingår i eller kommer att anslutas till Den gemensamma marknaden.

Eftersom en multilateral konvention mellan enbart de nordiska länderna inte skulle lösa skatteproblemen beträffande den icke-nordiska arbetskraften, synes det med den angivna utgångspunkten naturligt, att man i främsta rummet söker komma till rätta med beskattningen av tillfällig utländsk arbetskraft genom ändringar i ländernas interna lagstiftning. Nämnas bör att för Sveriges del en sådan ändring torde komma att aktualiseras inom den allra närmaste framtiden. Av flera skäl är det emellertid lämpligt att lagstiftningen inom de nordiska länderna på detta område får en så enhetlig utformning som möjligt, varför överläggningar mellan representanter för de olika länderna bör komma till stånd. Det är också sannolikt att ett multilateralt avtal avseende vissa frågor av allmän natur, t. ex. rörande bostättningsbegreppets innebörd, beträffande förutsättningar för att äkta makar skall behandlas som gifta vid beskattningen och liknande, skulle undanröja några av de svårigheter som man ej kan komma till rätta med på annat sätt. Däremot torde det knappast vara möjligt att helt ersätta de nuvarande dubbelbeskattningsavtalen med en likartad lagstiftning i de olika länderna. Tanken att ersätta dubbelbeskattningsavtalen med en multilateral konvention finner förbundet tilltalande men ifrågasätter om tidpunkten med hänsyn till de förändringar i de olika ländernas beskattningssystem som för närvarande övervägs är lämplig för igångsättande av ett så omfattande och tidskrävande förhandlingsarbete, som ett sådant avtal förutsätter.

Slutligen får förbundet framhålla att enligt dess mening definitivt ståndpunkt till flertalet av de i sekretariatets promemoria upptagna frågorna lämpligen inte bör tas förrän det inom OECD pågående arbetet med upprättande av normer för dubbelbeskattningsavtal slutförts.

Stockholm den 7 december 1962

Sveriges industriförbund

Dag Helmers

Erik Eklund

Skattebetalarnas förening:

Det förefaller oss vara ett principiellt bra förslag ur skattebetalarnas synpunkt, men vi har inte sysslat så mycket med just dessa speciella skattefrågor, att vi har några synpunkter av värde att ge rådets juridiska niomanakommitté.

Stockholm den 19 september 1962

Skattebetalarnas förening

Sven-Ivar Ivarsson

*BILAGA 5***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över
tilläggsförslaget**

På rådets 10. session blev behandlingen af det foreliggende medlemsforslag udsat på nærmere udredning i den juridiske nimandskomité. Komiteen har foretaget en foreløbig gennemgang af de problemer, der rejser sig i forbindelse med forslaget, men har ikke nået at tage endelig stilling i sagen. Komiteen foreslår derfor,

at rådets behandling af medlemsforslaget udsættes til næste session.

Stockholm, den 15. januari 1962

På Nordisk Råds juridiske nimandskomités vegne

Knud Thestrup

Formand

Uppskjutet tilläggförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté

Se Sak D 61, Tilläggförslag/1962, och ekon. utsk. 9/1962 (10:e sess., s. 1217, 1593; behandl. s. 188).

BILAGA 1

Yttranden över tilläggförslaget

D a n m a r k

Ministeriet for offentlige arbejder:

— — — meddele, at man ikke fra dansk side for tiden ser sig i stand til at fremkomme med konkrete forslag til arbejdsopgaver for den pågældende komité.

På den givne foranledning skal man til orientering fremkomme med følgende fra Danske Elværkers Forening modtagne oplysninger om retningslinjerne for det for tiden stedfindende dansk/svenske el-samarbejde på regionalt plan.

Øst for Storebælt

Kraftimport har den 1. august 1961 sluttet aftale med Sverige om forstærkning af Øresunds-forbindelsen. Endvidere har Kraftimport deltaget i Konti-Skan-Komiteens arbejde, samt sidste år deltaget i den på foranledning af Kungl. vattenfallsstyrelsen afholdte nordiske samkørringskonference i Stockholm samt i komitéarbejder foranlediget af denne konference.

Vest for Storebælt

ELSAM har deltaget i flere interskandinaviske komitéarbejder nedsat efter ovennævnte samkørringskonference i Stockholm, samt deltaget i Konti-Skan-Komiteens arbejde. ELSAM forhandler for tiden med Kungl. vattenfallsstyrelsens repræsentanter om en eventuel virkeliggørelse af et af Konti-Skan-projekterne.

København, den 27. september 1962

P. m. v.

(sign.)

Finland**Handels- och industriministeriet, industriavdelningen:¹**

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 23/1959 förfrågade sig handels- och industriministeriet hos Danmarks, Norges och Sveriges vederbörande ministerier om dessa länders ståndpunktstagande i fråga om bildandet av en nordisk elkraftskommitté². På denna förfrågan har Danmark och Sverige svarat positivt, men Norges svar har ännu ej inkommit till ministeriet. Avsikten var att denna vår i Finland hålla en gemensam konferens, vid vilken frågan grundligare hade behandlats, men avsaknaden av Norges svar har fördröjt anordnandet av denna konferens.

Internationell överföring av kraft har fått allt större betydelse, och utbyte av energi särskilt i fråga om vattenkraft har på grund av variationerna i vattenmängderna visat sig ytterst ekonomisk för vardera parten. Även överförandet av ångkraft från ett land till ett annat är av stor vikt både såsom komplettering av vattenkraft och som reservkraft. På grund härav anser handels- och industriministeriet, att en av de nordiska länderna gemensamt tillsatt kommitté för behandling av frågor rörande produktion och utbyte av elektricitet skulle medföra större möjligheter än förut att utveckla samarbetet på krafthushållningens område. Denna kommitté kunde blott ha i uppgift att utbyta informationer av olika slag samt att utreda byggnadsplaner ävensom att upprätthålla förbindelse för konstaterande av olika möjligheter att överföra och utbyta kraft. Likaså kunde kommittén förenhetliga deltagandet från nordisk sida i de internationella organisationernas ständigt expanderande verksamhet och vid behov utarbeta gemensamma utredningar och gemensam statistik beträffande dessa länders kraftproblem.

Förutsättning för bildande av en nordisk elkraftskommitté är, att alla ovannämnda länder kommer att delta i dess verksamhet. På grund härav uttalar handels- och industriministeriet såsom sin åsikt, att kommittén borde bildas först efter det Norge har meddelat sig vara redo att taga del i dess arbete och sedan det vid den planerade konferensen närmare överenskommit om dess verksamhet och uppgifter.

Helsingfors den 23 mars 1962

T. A. Wiherheimo

Handels- och industriminister

Urho Hakkarainen

Industriråd

¹ Översatt från finskan.

² Jämför yttrande från Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (se s. 374).

N o r g e

Departementet for industri og håndverk:

Den norske regjering er enig i at det blir opprettet et organ for drøftelse av spørsmål av felles interesse for elektrisitetsforsyningen i de nordiske land. Det nye organ kan i tilfelle tre i stedet for Den nordiske vannkraftkomité og få navnet Nordisk elektrisitetskomité.

Departementet antar med Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet at komiteen bare bør være et kontakt- og diskusjonsforum, uten eget administrasjonsapparat. Det meste av det driftstekniske samarbeid bør kunne foregå mest effektivt uformelt mellom de respektive lands administrasjoner på dette område.

Departementet antar at komiteens medlemmer bør bli personlig oppnevnte og ikke bare være representanter for de statlige institusjoner.

Oslo, den 30. mai 1962

Kjell Holler

Dagfinn Mellum

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

Angående spørsmålet om et videre samarbeid om produksjon og utveksling av elektrisk kraft, der Nordisk Råd har anbefalt en forutsetningsløs utredning (rek. nr. 23/1959), er som kjent Finnland angitt som koordinerende land. En viser til den uttalelse det ærede departement ga 13. desember 1961. (Inntatt i Sak D 37 til Nordisk Råds 10. sesjon 1962)¹. Som det går fram av brevet foran fra Det finske handels- og industriministerium² tenkte en seg saken ordnet ved å utvide mandatet for Den nordiske vannkraftkomité til å omfatte alle felles spørsmål vedrørende produksjon og utveksling av elektrisk kraft.

Senere er det (av Kaarlo Pitsinki) den 7. mars 1962 framsatt et tilleggsforslag for Nordisk Råd gående ut på å anbefale for regjeringene å etablere et organ for behandling av felles elektrisitets spørsmål.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har for sitt vedkommende ikke noe å innvende mot at spørsmålet blir løst ved å utvide mandatet for Den bestående nordiske vannkraftkomité til å omfatte elektrisitetsforsyningsspørsmål av felles interesse for de nordiske land. Komiteen burde i såfall trolig hete Nordisk elektrisitetskomité.

En antar at Den nordiske elektrisitetskomité bare bør være et kontakt- og diskusjonsforum, uten eget administrasjonsapparat. Det meste av det driftstekniske samarbeid bør kunne foregå mest effektivt uformelt mellom de respektive lands administrasjoner på dette område.

¹ 10:e sess., s. 1114.

² Här ej tryckt.

NVE kunne tenke seg at den representasjon en fra norsk side har i den bestående Nordiske vannkraftkomité foreløpig blir supplert med ett eventuelt to medlemmer, utpekt av Industridepartementet, med henblikk på å representere elektrisitetsforsyningen i Norge utenom NVE. Representantene antas å burde bli personlig oppnevnte, altså ikke institusjonsrepresentanter.

Oslo, 19. mai 1962

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen

Halvard Roald

Torolf Moe

Norges industriforbund:

— — — skal vi få meddele, at saken er blitt behandlet i Industriforbundets instanser, hvorefter Forbundet vil gi forslaget om opprettelse av nordisk komité for elektrisk kraft sin tilslutning.

Oslo, den 28. mai 1962

Ærbødigst

Norges Industriforbund

Knut Hald

Adm. direktør

O. J. Jerven

Norske elektrisitetsverkers forening har i brev den 25 maj 1962 hänvisat till skrivelse från Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (se ovan).

S v e r i g e

Vattenfallsstyrelsen:

— — — — —

Ovanstående rekommendation (23/1959) från Nordiska rådet tillkom efter ett förslag av herrar Niels Andersen och Kaarlo Pitsinki att utvidga Nordiska vattenkraftkommitténs uppdrag till att omfatta samtliga inter-nordiska spørsmål angående produktion och utbyte av elkraft samt ombilda denna kommitté, kompletterad med representanter från Danmark, till en nordisk elkraftkommitté. Nordiska rådets ekonomiska utskott ansåg emellertid det tveksamt, om det vore lämpligt att betunga vattenkraftkommittén med nya uppgifter, och framlade därför rekommendation om en försättningslös utredning i frågan.

Herr Kaarlo Pitsinki har vid Nordiska rådets tionde session på nytt tagit upp frågan och föreslagit, att Nordiska rådet rekommenderar de nor-

diska regeringarna att tillsätta ett gemensamt organ för behandling av frågor om produktion och utbyte av elkraft.

I samband med den tidigare diskussionen i denna fråga har vi underhand lämnat kommunikationsdepartementet uppgift om de underhandskontakter, som under 1960 togs med kraftföretagen i de nordiska grannländerna för att undersöka förutsättningarna för att bilda en s. k. Nordisk elkraftgrupp (NORDEL). Principiell enighet uppnåddes emellan de danska, finska och svenska kraftföretagen om önskvärdheten av att bilda en dylik nordisk samarbetsorganisation på elkraftområdet. Däremot visade det sig, att man på norskt håll ställde sig avvisande till detta förslag. Denna utveckling framgår av den särskilda korrespondens i frågan, som förts mellan kommunikationsdepartementet och Departementet for industri og håndverk i Oslo (kommunikationsdepartementets brev av den 8 juni 1960). Mot denna bakgrund föreslog kommunikationsdepartementet i brev till Handels- och industriministeriet i Helsingfors av den 3 oktober 1960, att frågan om ett ökat nordiskt samarbete på ifrågavarande område tillsvidare skulle uppskjutas i avbidan på fortsatta diskussioner mellan de berörda kraftproducenterna.

Vattenfallsstyrelsen har efter det att ovannämnda kontakter under år 1960 togs med kraftföretagen i de nordiska grannländerna ej tagit ytterligare initiativ för att få till stånd en fastare samarbetsorganisation på elkraftområdet. Det direkta tekniska och ekonomiska samarbetet mellan kraftföretagen har däremot fortsatt efter liknande linjer som tidigare och betydande resultat har uppnåtts. Kraftutbytet mellan de nordiska länderna uppgår nu till mycket väsentliga belopp (Sverige exporterade under år 1961 ca 1 240 miljoner kWh till grannländerna) och väntas ytterligare öka under de närmaste åren. Överenskommelser har träffats om byggande av ytterligare samkörningsförbindelser mellan Norge och Sverige samt om förstärkning av den befintliga förbindelsen mellan Danmark och Sverige. Ett s. k. lagringsavtal har träffats mellan Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen och vattenfallsstyrelsen, vilket möjliggör lagring av svenskt sommarkraftöverskott i norska magasin med återleverans kommande vinter och har redan börjat tillämpas. Det s. k. Konti-Skan-projektet har ingående studerats och inriktas nu närmast på en eventuell samkörningsförbindelse mellan Sverige och Jylland med vidare anknytning till det kontinentala samkörningsnätet.

Våren 1961 anordnades på inbjudan av vattenfallsstyrelsen en större samkörningskonferens med deltagande av ett 100-tal representanter för de nordiska kraftföretagen. Ett av resultaten av denna konferens blev tillsättande av fyra kommittéer, som på uppdrag av de i konferensen representerade nordiska kraftföretagen skulle studera vissa gemensamma drifttekniska problem och avge förslag till kraftföretagen angående formerna för fortsatt samarbete inom dessa arbetsområden (driftstörningsstatistik, kraftförsörjningsstatistik, driftterminologi samt studium av koronaförluster och radiostörningar).

Det nordiska kraftsamarbetet har således utvecklats tillfredsställande, trots att det ej samordnats i organisatoriskt hänseende. Allteftersom kraftutbytena och samarbetet på planeringsområdet ökar i omfattning, växer emellertid enligt vattenfallsstyrelsens uppfattning behovet av ett fastare organiserat samarbete. I Sverige måste detta samarbete inkludera såväl vattenfallsstyrelsen som de stora enskilda kraftföretag, som nu är engagerade i kraftsamarbetet med Danmark och Norge. Om Nordiska vattenkraftkommittén, där endast representanter för statliga företag ingår, skulle ges i uppdrag att ansvara för det nordiska samarbetet på elkraftområdet, måste den således åtminstone för Sveriges del ges en helt annan representation än den nuvarande. Eftersom dessutom de enskilda kraftföretagen i Danmark måste representeras, synes det oss fördelaktigast att överlåta det nordiska kraftsamarbetet på en helt ny organisation, som redan från början anpassats för dessa arbetsuppgifter. Den tidigare föreslagna NORDEL synes oss vara en lämplig förebild för en sådan organisation, även om modifieringar givetvis är tänkbara.

Med anledning av det nya förslaget inom Nordiska rådet har vi underhand hört oss för om man kan tänka sig, att den norska inställningen till tanken på en samlingsorganisation av NORDEL:s typ ändrats. Det har därvid visat sig, att förutsättningarna i Norge ändrats och att man nu är beredd att delta i ett samlingsorgan av lämplig typ mellan de nordiska kraftföretagen. Med anledning härav har vi för avsikt att sammankalla representanter för de närmast berörda företagen i de nordiska länderna för att snarast söka få till stånd en sådan samlingsorganisation. Vi kommer att hålla kommunikationsdepartementet underrättat om frågans fortsatta utveckling.

Stockholm den 18 maj 1962

Erik Grafström

Sven Lalander

Svenska elkraftföreningen och Svenska vattenkraftföreningen:

Det nordiska kraftsamarbetet började år 1912 då Sydsvenska Kraft AB etablerade samkörning med danska ångkraftföretag. Denna samkörning har efter hand intensifierats och sedan år 1951 har Sydsvenska Kraft AB och vattenfallsstyrelsen ett gemensamt avtal om kraftsamarbete med Danmark. Kraftsamarbetet med Norge är av senare datum. År 1955 träffade Stockholms elverk avtal med Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen om kraftleverans från Nea kraftverk i Nord-Trøndelag. År 1959 träffades ett nytt avtal mellan samma parter om leverans av kraft från kraftverket Heggset nedströms Neaverket. Sydsvenska Kraft AB slöt samma år avtal med Vassdragsvesendet om leverans av kraft från Tunnsjödals kraftverk i övre delen av Nam-

sen. En annan form av norsk-svensk kraftsamarbete representeras av den gemensamma utbyggnaden av Linnvasselvs kraftverk i övre delen av Faxälven mellan sjöarna Limingen och Kvarnbergsvattnet. Avtal om utbyggnad av detta gränskraftverk slöts år 1958 mellan Brännälvens Kraft AB, vari AB Skandinaviska elverk är huvudintressent, och Nord-Trøndelags elektrisitetsverk samt Vassdragsvesenet. År 1961 träffade Vattenfallsstyrelsen avtal om lagring av sommarkraftöverskott i norska magasin med återleverans kommande vinter. I början av 1940-talet hade vattenfallsstyrelsen tagit i drift en kraftledning till Narvik för matning av järnvägslinjen från Kiruna; denna ledning utgjorde dock ej någon samkörningsförbindelse i vanlig mening. Slutligen har vattenfallsstyrelsen år 1961 avtalat om tillfälligt kraftutbyte och lagring av kraft i Finland.

För att samordna de svenska kraftföretagens utbyte av tillfällig kraft med Norge har bildats ett samsamarbetsorgan benämnt KSN (Kraftföretagens samsamarbetsorgan för kraftutbyte med Norge). KSN utgör även organ för intern information angående annat kraftutbyte med Norge. För kraftsamarbetet med Danmark finnes ett informellt forum.

I förevarande sammanhang kan nämnas att ett nära samarbete sedan länge äger rum mellan de nordiska ländernas elverksföreningar bland annat genom utbyte av utredningsmaterial och genom regelbundna konferenser. Detta samarbete, som ligger inom elverksföreningarnas traditionella verksamhetsområde, dvs. med tyngdpunkten på distributionsfrågorna, utgör en värdefull komplettering till samarbetet i kraftproduktionsfrågorna.

De samsamarbetsformer som sålunda utvecklats har såvitt föreningarna kunnat finna fungerat mycket bra.

Efter hand som kraftproduktionen inom respektive land stiger, uppstår emellertid ökade tekniska problem för samkörningen. År 1960 togs därför från svensk sida underhandskontakter med de berörda kraftföretagen i grannländerna för att klarlägga förutsättningarna för att skapa ett forum för behandling av de tekniska samsamarbetsfrågorna och för teknisk information. Inom Centrala driftledningen utarbetades bilagda förslag (*se Bihang*) till riktlinjer för ett sådant organ, benämnt NORDEL. Något resultat uppnåddes då ej, huvudsakligen beroende på att man ställde sig tveksam på norskt håll.

Enligt vad vi inhämtat har man i Norge numera anslutit sig till tanken på ett samsamarbetsorgan av NORDEL:s typ och avsikten är att inom den närmaste tiden upptaga nya diskussioner i frågan mellan kraftföretagen i de fyra länderna. Härvid torde betydelsefulla synpunkter på de tekniska samsamarbetsfrågorna framkomma.

Enligt föreningarnas mening synes en organisation av ungefär NORDEL:s typ vara den mest ändamålsenliga för lösande av de förevarande samsamarbetsfrågorna. Om samarbetet erhåller de former som avsågs bli tillämpade i Nordel torde även Island få möjlighet att medverka, vilket skulle vara värdefullt.

Med hänsyn till vad ovan anförts anser föreningarna att den förevarande

frågans vidare behandling inom Nordiska rådet lämpligen bör anstå i avvaktan på resultatet av de förestående förnyade diskussionerna mellan de berörda kraftföretagen.

Stockholm den 26 juni 1962

Svenska elverksföreningen

Olof Berg

Svenska vattenkraftföreningen

Erik Blomqvist

Bengt G. Sterne

Hugo Månsson

BIHANG

Förslag till riktlinjer för Nordiska elkraftgruppen (NORDEL)

1. I samband med den utökning av samkörningen i Norden på elkraftområdet, som skett under de senaste åren, har behov uppkommit av ett organ, där representanter för de nordiska kraftföretagen kan diskutera frågor av gemensamt intresse.

2. Samarbetet bör ske i den formen, att vissa ledande kraftverksmän i Danmark, Finland, Norge, Sverige och ev. Island bildar ett samarbetsorgan benämnt Nordiska elkraftgruppen (NORDEL). Riktlinjerna för gruppens arbete bör fastställas i särskild stadga.

Arbetsuppgifter

3. NORDEL bör vara enbart ett rådgivande och rekommenderande organ.

4. Sammanslutningen bör verka för en rationell elkraftförsörjning i Norden. Särskild uppmärksamhet bör ägnas möjligheterna för ett utvidgat nordiskt samarbete beträffande produktion och utbyte av elkraft samt lösande av härmed förenade tekniska samkörningsproblem. Av denna anledning bör NORDEL kontinuerligt följa läget inom elkraftförsörjningen i de representerade länderna på kort såväl som på längre sikt. För att underlätta detta bör NORDEL sammanställa och publicera såväl lämplig snabbstatistik som årsstatistik över produktion och konsumtion av elkraft. Även inom resp. länder uppgjorda prognoser över konsumtionsutvecklingen samt tillgängliga utbyggnadsprogram bör genom NORDEL:s försorg sammanställas och analyseras.

5. För diskussion av tekniska problem och utbyte av erfarenheter i fråga om internationell samkörning bör kontakt etableras med liknande organisationer på andra håll. I första hand gäller detta den mellan de kontinentala länderna bildade samkörningsorganisationen UCPTÉ (Union pour la Coördination de la Production et du Transport de l'Electricité), vari ingår re-

presentanter för kraftindustrin i Belgien, Tyskland, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Österrike och Schweiz.

6. NORDEL bör publicera en årsberättelse, som förutom uppgifter om under året utfört arbete innehåller elkraftstatistik och speciella artiklar av intresse för nordiskt kraftsamarbete.

Organisation

7. NORDEL bör bestå av högst fyra ordinarie ledamöter och högst tre suppleanter från varje land.

8. Ledamöter och suppleanter, som skall vara aktivt verksamma inom kraftindustrin, bör inom gruppen representera nordisk kraftindustri som helhet och ej sina resp. företag.

9. NORDEL beslutar om val av ledamöter och suppleanter på förslag från resp. lands representanter. Det förutsättes, att ländernas representanter härvid samråder med de inom länderna förefintliga samsamarbetsorganen på kraftområdet. Ledamöterna och suppleanterna väljes för en tid av tre år.

Vid NORDEL:s bildande bör halva antalet ordinarie ledamöter och halva antalet suppleanter väljas för en tid av två år för att undvika, att ett alltför stort antal av gruppens medlemmar avgår samtidigt.

10. Bland gruppens ordinarie ledamöter väljes ordförande och vice ordförande för en tid av två år, varvid som regel den avgående vice ordföranden bör utses till ordförande för nästa tvåårsperiod. Ordförande- och vice ordförandeposterna bör cirkulera mellan länderna.

11. NORDEL bör inom sig utse ett arbetsutskott, vars främsta uppgift bör vara att fungera såsom sammanhållande och verkställande organ för NORDEL:s löpande arbete. Arbetsutskottet bör bestå av två ledamöter från varje land. Ordförande och vice ordförande utses av NORDEL för en tid av två år. Posterna cirkulerar mellan länderna, så att innehavarna hämtas från samma länder som innehavarna av motsvarande poster i NORDEL. NORDEL bör besluta om vilka arbetsuppgifter, som skall åvila arbetsutskottet.

Arbetsutskottet bör med sig kunna adjungera erforderliga experter.

12. NORDEL bör kunna tillsätta särskilda kommittéer för studium av speciella frågor. Ordförande i dessa kommittéer bör om möjligt väljas bland gruppens ledamöter eller suppleanter. Såsom övriga medlemmar i kommittéerna inkallas experter på resp. område från gruppen representerade länder.

13. NORDEL:s ordförande organiserar sekretariat inom sitt land samt svarar för med verksamheten följande administrativt arbete och kostnaderna härför.

Arbetsätt

14. NORDEL bör sammanträda minst en gång om året. Ett sammanträde förlägges alltid till hösten.

Arbetsutskottet och kommittéerna sammanträder vid behov.

15. NORDEL:s publikationer publiceras på det lands språk, som svarar för sekretariat. Årsberättelsen publiceras dessutom på engelska.

BILAGA 2

Notat vedrørende nordisk samarbeid på elektrisitetsforsyningens område

(Avgitt av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen)

NVE var representert på et møte i Stockholm 13. desember 1962, sammenkalt av den svenske kraftindustriens samarbeidsorgan, Centrala driftledningen, for å drøfte et forslag om opprettelse av et nordisk samarbeidsorgan etter mønster av det kontinentale UCPTÉ, og med navnet NORDEL. — En innberetning til departementet om dette møte har avventet en protokoll, som skulle komme fra de svenske innbydere, med det forslag til retningslinjer, som man ble enig om på møtet. Da det nå fra Finlands handels- og industriministerium er kommet avskrift av den meddelelse, som Finland, i egenskap av koordinerende land for dette spørsmål, har avgitt til Nordisk Råd, finner en straks å gi departementet beretning om det nevnte møte uten å ha de nøyaktige formuleringer. I hovedsaken faller forslaget dog sammen med det som fra svensk side er inntatt i Sak A 12 til Nordisk Råds 11. sesjon 1963.

Fra Norge deltok samkjøringssjefene Blydt og Pedersen, samt fra NVE direktørene Hveding og Aalefjær.

Centrala driftledningens forslag gikk ut på et organ, som i formen er en forening, med fremstående personer innen elektrisitetsforsyningen som medlemmer.

Ved avgang skall nye medlemmer velges av foreningen selv, etter forslag fra vedkommende lands representanter i foreningen. Det forutsettes dog at disse samråd seg med de samarbeidsorganer innen kraftområdet, som finnes i de respektive land.

Denne oppnevnmåte avviker fra den som hovedstyret hadde tenkt seg, jfr. vårt brev til departementet av 19. mai 1962. Men så forskjellig som forholdene arter seg i de nordiske land, kan forslaget være en praktisk løsning. Og i realiteten vil det innebære det samme som hovedstyrets, idet det ikke kan tenkes at en norsk representant blir foreslått og valgt, som ikke støttes av hovedstyret i forståelse med departementet.

Foreningsformen innebærer også en fordel, for så vidt som den klart fremhever den rent rådgivende stilling, som organet etter hovedstyrets mening bør ha, og man står også friere overfor råd, som norske medlemmer er med på, når disse ikke er offisielle representanter.

Hovedstyrets ønske om en meget enkel organisasjon er også imøtekommet ved forslaget om at det ikke skal opprettes noe eget sekretariat, idet formannen til enhver tid skal la sekretariat-funksjonene utføre ved sitt kontor.

Forslaget svarer etter hva en kan se fullt ut til den organisasjonsform som nå i en årrekke er praktisert ved UCPTÉ (Union for the Co-ordination of the Production and Transmission of Electricity) og med godt resultat.

De norske representanter på møtet ga sin tilslutning til forslaget om opprettelse av et organ etter de retningslinjer, som kom ut av diskusjonen, og med navnet NORDEL, men tok forbehold om at NVE's medvirkning er avhengig av samtykke fra Hovedstyret og Departementet.

Dette spørsmål vil derfor bli tatt opp så snart det foreligger innbydelse til stiftelse, med utskrift av retningslinjene.

Om dette samarbeidsorgan kommer i stand, synes det vel egnet til å fylle de oppgaver, som er nevnt i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 23/1959.

Oslo, 25. januar 1963

Halvard Roald

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över tilläggsförslaget

Till Nordiska rådets tionde session väckte undertecknad Kaarlo Pitsinki ett tilläggsförslag om tillsättande av en nordisk elkraftkommitté. I förslaget hemställdes, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att tillsätta ett permanent organ för behandling av gemensamma elkraftfrågor.

Över förslaget har yttrande inhämtats från myndigheter och organisationer i de olika länderna. Från Danmark har yttrande avgivits av Ministeriet för offentlige arbejder, som i sin tur hört Elektricitetsrådet och Danske Elverkers Forening. I Finland har yttrande avgivits av Handels- och industriministeriets industriavdelning, i Norge av Departementet for industri og håndverk och Norges vassdrags- och elektricitetsvesen samt Norges industriförbund ävensom Norske elektricitetsverkers forening samt i Sverige av vattenfallsstyrelsen och gemensamt av Svenska elverksföreningen och Svenska vattenkraftföreningen.

Av de sålunda avgivna yttrandena framgår, att intresse finnes i samtliga länder för att få till stånd en närmare organisatorisk samverkan beträffande kraftspörsmål. En rad arbetsuppgifter, som väntar ett dylikt organ, har

nämnts. Endast från Danmark har anmälts, att man där icke för närvarande är i stånd att framlägga konkreta förslag till arbetsuppgifter för en sådan kommitté.

Det synes Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté uppenbart, att det är en angelägen uppgift inom nordiskt samarbete att få till stånd en så nära samverkan som möjligt beträffande den för samtliga länders energiförsörjning viktiga elkraften. Under de senaste åren har också samarbetet på detta område utvecklats i ett allt intensivare tempo. Sålunda kan erinras om att värdet av det årliga elkraftutbytet mellan de nordiska länderna numera uppgår till betydande belopp. Ett intimt kraftsamarbete försiggår mellan svenska och danska kraftföretag. Den första samkörningsförbindelsen mellan Danmark och Sverige togs i bruk redan 1915. Mellan Norge och Sverige har sedan slutet av 1950-talet på olika punkter etablerats ett nära kraftsamarbete. År 1961 kunde vattenfallsstyrelsen i Sverige träffa avtal med norska myndigheter om lagring av svenska vattenkraftsöverskott i norska regleringsmagasin. Samkörningsavtal har likaså träffats mellan Finland och Sverige.

Som ytterligare exempel på det organiserade elkraftsamarbete, som kommit till stånd under de senaste åren, kan påpekas, att efter rekommendation av den nordiska samkörningskonferensen, som hölls år 1961, nordiska kommittéer bildades inom följande specialområden: driftstörningsstatistik, kraftförsörjningsstatistik, driftterminologi samt koronaförluster och radio störningar. Dessa kommittéer har tillsatts för att lösa vissa särskilda arbetsuppgifter och avses skola upplösas, efter hand som arbetet slutförts. En kommitté av mer permanent slag är den nordiska Cigrékommittén för »System-Design and operation», vilken sysslar med tekniskt, nordiskt samarbete i fråga om stabilitets- och frekvensregleringsfrågor.

Representanter för Finland, Norge och Sverige har i Nordiska vattenkraftskommittén gemensamt utrett utbyggnadsfrågor rörande Nordkalottens vattenkrafttillgångar. Denna kommitté har redovisat sitt arbete i ett särskilt betänkande (se Nordisk Udredningsserie 1962: 3).

Även andra samarbetsfrågor utredes. Under namnet Konti-Skan har en studiekommitté med representanter för närmast berörda kraftföretag i Danmark, Norge, Sverige och Tyskland undersökt förutsättningarna för en hopslagning av det nordiska samkörningsnätet med det kontinentala kraftsystemet. Planer i sådan riktning befinner sig i ett framskridet stadium.

Det synes ekonomiska niomannakommittén ovedersägligt, att viktiga och angelägna arbetsuppgifter möter på förevarande område. Naturligen bör representanter för de elkraftproducerande företagen sammankomma regelbundet för att så långt möjligt verka för en rationell elkraftförsörjning i Norden. En betydelsefull uppgift därvidlag är att söka få till stånd en successiv sänkning av produktions-, överförings- och distributionskostnaderna, så att elpriserna kan anpassas till den hårdnande konkurrensen på energimarknaden. Samverkan kan därför lämpligen omfatta såväl produktion och utbyte av elkraft som lösande av därmed förenade tekniska samkörnings-

frågor. Värdefullt är vidare med en gemensam statistik och med gemensamma prognoser för utbyggnaden av nya kraftanläggningar. Inom ramen för ett permanent gemensamt organ med vidsträckt befogenheter skulle därjämte kunna ordnas ett utbyte av upplysningar om tekniska problem och om erfarenheter från det internationella området.

Ett sådant permanent organ för närmare kontakt mellan alla nordiska kraftproducenter skulle bli av betydelse även med hänsyn till de nordiska ländernas deltagande i det europeiska ekonomiska samarbetet. Det kan tilläggas, att i de diskussioner, som förts rörande möjligheterna att få till stånd intimare samarbetsformer inom Norden på särskilda verksamhetsområden, just energiförsörjningen nämnts som ett fält, där en långtgående integration vore tänkbar.

Ett första steg i antydd riktning har nyligen tagits. Vid ett sammanträde i Stockholm den 13 december 1962 enades representanter för de största kraftföretagen i Danmark, Finland, Norge och Sverige om bildandet av ett nordiskt samarbetsorgan på kraftförsörjningsområdet, benämnt NORDEL. Överenskommelse träffades därvid om de principiella riktlinjerna för det nya organet. Dessa väntas i huvudsak komma att följa de ovan intagna riktlinjerna (*se Bihang, s. 379—81*). Vid sammanträdet beslöts vidare att det konstituerande sammanträdet skall äga rum under våren 1963.

Den sammanslutning som är under bildande får närmast karaktären av ett enskilt organ, vari de olika kraftproducerande storföretagen är företrädare. Enligt niomannakommitténs mening kan det vara ändamålsenligt att man till en början förskaffar sig erfarenheter av ett samarbetsorgan av den art, varom man nu enats. Önskvärt vore om även företrädare för Islands kraftproduktion kunde beredas plats inom samarbetsorganet. Det kan emellertid antagas att den fortsatta utvecklingen kommer att efter hand nödvändiggöra allt fastare former för samarbetet beträffande energiförsörjningen.

Under angivna omständigheter anser sig niomannakommittén kunna begränsa sig till att i anledning av tilläggsförslaget föreslå rådet

att rekommendera regeringarna att stödja det pågående arbetet att få till stånd ett permanent samnordiskt organ för elkraftproduktionen.

København den 7 januari 1963

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Bent Røiseland

Axel Strand

V. J. Sukselainen

Uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden

Se Sak A 23/1960 (8:e sess., s. 306; behandl. s. 85), Sak A 6/1961 och ekon. utsk. 3/1961 (9. sess., s. 296, 1325; behandl. s. 183) samt Sak A 8/1962 och ekon. utsk. 12/1962 (10:e sess., s. 317, 1598; behandl. s. 190).

BILAGA 1

PM ang. fiskerigränsfrågans läge i de nordiska länderna

I det läge som uppkom, sedan den internationella havsrättskonferensen i Genève 16 mars—27 april 1960 ej lyckades skapa enighet bland FN:s medlemsstater kring frågan om fiskegränsernas sträckning, har de enskilda länderna ansett sig obundna att lösa fiskegränsproblemen på sätt, som de funnit mest överensstämmande med sina intressen. En kort översikt över de åtgärder som de nordiska länderna därvid vidtagit och en sammanfattning av deras ställningstaganden i fiskegränsfrågan följer här nedan.

1. Danmark

Danmark inklusive Grönland hävdar — med visst undantag för Färöarna — att gränsen för landets territorialvatten tillika fiskegränsen, går tre sjömil från kusten.

För ögruppen Färöarna gäller att på vatten, beläget mellan baslinjen och sex sjömil från denna, är fisket exklusivt förbehållet »færingar og andre danske statsborgere». Enligt en år 1959 träffad överenskommelse mellan danska och brittiska regeringarna har fisket vid Färöarna i vattnet mellan sexmilgränsen och tolvmilgränsen hittills även fått bedrivas av fartyg inregistrerade i Storbritannien. De brittiska fiskarnas rätt att fiska i denna zon är emellertid icke obegränsad; med hänsyn till den färöiska ekonomins särskilda beroende av fiskeriet stadgas vissa smärre inskränkningar i rätten under delar av året. Genom denna dansk-brittiska överenskommelse får anses klarlagt att Danmark vad angår Färöarna, i vart fall interimistiskt, hävdar en fiskegräns om tolv sjömil från kusten, ehuru vissa förmåner givits främmande fiskare inom området mellan sex och tolv sjömil, vilka traditionellt fiskar där.

Det dansk-brittiska avtalet av 1959 om fiskeförhållandena vid Färöarna

uppsades av Danmark i april 1962 i syfte att kunna bringa tolvmilsgrensens i tillämpning även för brittiska fiskare. Vad beträffar Grönland är det likaledes den danska regeringens avsikt att fullfölja planerna på ett tolvmilsfisketerritorium.

2. Finland

Finland hävdar alltså en territorialvattengrens, tillika fiskegräns, på fyra sjömil från kusten. Någon ändring i detta förhållande är icke planerad.

3. Island

Islands territorialvatten sträcker sig fyra sjömil från kusten. Island hävdar därjämte en särskild fiskegräns på tolv sjömil. Bestämmelser om införande av tolvmilsgrensens utfärdades i en förordning av den 30 juni 1958, vilken trädde i kraft den 1 september samma år.

Islands beslut att utvidga fiskegränsen gav upphov till en konflikt mellan Island och Storbritannien, vars fiskare traditionellt brukat fiska innanför tolvmilsgrensens. Efter isländsk-brittiska förhandlingar löstes konflikten genom en överenskommelse, vilken trädde i kraft den 11 mars 1961. Överenskommelsen innebär, att brittiska fiskare under en övergångstid av tre år har rätt att fiska på begränsade områden och under begränsade tider av året inom en yttre sexmilszon, som skall räknas från nya och på visst sätt vidgade baslinjer. I samband med ingåendet av överenskommelsen förklarade brittiska regeringen att den inte längre motsatte sig en från de nya baslinjerna räknad tolvmilsfiskezon vid Island, en förklaring som isländska regeringen tolkar såsom innebärande ett erkännande av tolvmilsgrensens.

I samband med den brittisk-isländska överenskommelsens ikraftträdande utfärdades en ny förordning om Islands fiskegräns, vilken trädde i stället för ovannämnda förordning av den 30 juni 1958 och vilken skiljer sig från denna huvudsakligen genom att baslinjerna på vissa ställen uträtats och fiskegränsen därigenom i motsvarande mån vidgats.

Island har träffat en överenskommelse med Västtyskland vars giltighet utgår den 10 mars 1964; den utlöper med andra ord samtidigt med den brittisk-isländska överenskommelsen. Även innehållsmässigt bygger överenskommelsen med Västtyskland i allt väsentligt på den brittisk-isländska. Västtyska fartyg får sålunda fiska endast under de tider på året och inom de områden av det yttre sexmilsbältet, som angivits i överenskommelsen med Storbritannien. Västtyska regeringen har genom överenskommelsen nedlagt sina hittillsvarande invändningar mot den isländska tolvmilsgrensens och godtagit baslinjernas nya sträckning.

Genom notväxling den 1 augusti 1961 i Reykjavik mellan danska och isländska regeringarna har träffats en överenskommelse rörande färöingarnas ställning i vad avser fisket vid Island. Genom överenskommelsen tillåtes fiskefartyg registrerade på Färöarna att fiska med handlina innanför den isländska fiskegränsens på de områden och årstider som de isländska fartyg-

gen har tillstånd att fiska med bottentrål och flyttrål i enlighet med gällande bestämmelser. Dessutom tillåtes fartyg registrerade på Färöarna att idka fiske med handlina på ett område mellan fyra och åtta sjömil inom isländska fiskevatten vid Kolbeinsey. Överenskommelsen är ej tidsbegränsad men kan uppsägas av endera parten med sex månaders uppsägningsfrist. Den trädde i kraft den 1 augusti 1961.

4. Norge

Genom lag den 24 mars 1961 fastställdes den norska fiskegränsen till tolv sjömil från kusten. Lagen sattes i kraft den 1 april samma år. Från detta datum blev emellertid gränsen endast bestämd till sex mil för att ge de utländska fiskarna en rimlig anpassningsperiod. Först den 1 september 1961 blev fiskegränsen utvidgad till tolv sjömil. Någon utvidgning av fiskegränsen har dock ännu icke skett vid Jan Mayen och i Skagerack-området öster om Lindesnäs.

I syfte att minska svårigheterna för de utländska fiskarna utfärdades vissa övergångsbestämmelser i samband med utvidgningen av fiskegränsen. Dessa bestämmelser tar sikte på en tioårig övergångsperiod för de länder, som bedrivit s. k. traditionellt fiske i zonen mellan sex—tolv sjömil. De närmare villkoren för fisket under denna period fastställs genom avtal med varje enskilt land.

Norge har hittills ingått dylikt avtal med Storbritannien och Sovjetunionen, den 17 november 1960 respektive den 16 april 1962.

Avtalet med Storbritannien fastslår att från och med viss dag, som kommer att fastställas av den norska regeringen, skall Storbritannien icke motsätta sig ett förbud mot fiske innanför sex-milsgränsen. Från och med den 31 oktober 1970 skall engelska fiskare heller icke ha rätt att fiska innanför tolv-milsgränsen.

Avtalet med Sovjetunionen följer mönstret från avtalet med Storbritannien och stipulerar övergångsrättigheter i zonen mellan sex och tolv sjömil från norska kusten fram till år 1970. Norska fiskare har under samma tidsperiod rättighet att fiska i två närmare bestämda zoner i Varangerfjorden upp till Kapp Njemetsky.

Norge har även förhandlat med Västtyskland och Polen. Dessa förhandlingar har hittills icke lett till något resultat.

I sitt förhållande till Västtyskland har Norge haft särskilda problem i så måtto att införandet av den gemensamma marknadens gemensamma yttre tulltariff medförde en väsentlig höjning av tullen på den norska fiskeexporten till Tyskland. Enligt den officiella ståndpunkten kan Norge icke godta en ordning som bibehåller de tyska trålarna i deras rättigheter att fiska innanför den norska fiskegränsen, samtidigt som den fångst som tagas av norska fartyg utsättes för en väsentlig tullhöjning. Norge ser sig därför tvingat att få till stånd en ändring i detta förhållande innan något avtal kan ingås. Man måste därtill ha garantier för att den norska fiskeexporten icke utsättes för väsentliga tullhöjningar under avtalsperioden.

Västtyskland, som i fråga om tullarna på fiskeprodukter är avhängigt av Brysselkommissionen, har emellertid icke kunnat uppfylla de norska villkoren.

Vad gäller Polen har Norge icke känt sig förpliktad att ingå något avtal, enär det polska fisket i zonen mellan sex och tolv sjömil icke ansetts fylla kraven på traditionellt fiske.

Norge har under början av 1961 även förhandlat med Sverige och Danmark, i syfte att få till stånd en status-quo-ordning, som för lång tid och oberoende av de utvidgningar av fiskegränserna som kunna komma att företagas, skulle bibehålla de tre länderna vid deras nuvarande rättigheter i avseende på fisket i Skagerack och Kattegatt. Dessa förhandlingar har emellertid icke resulterat i något avtal mellan länderna.

Under de norsk-svenska förhandlingarna lyckades man nå enighet i princip om alla väsentliga spørsmål. Man var sålunda överens om både Grisbådalinjens förlängning och det närmare innehållet i den tilltänkta status-quo-ordningen, särskilt i fråga om dess varaktighet.

Däremot visade det sig vid Norges förhandlingar med Danmark, att man på dansk sida icke önskade en status quo-ordning av den typ, som Norge och Sverige avsett. Danmark önskade dels att ordningen endast skulle omfatta Skagerack, dels att ett eventuellt danskt-norskt-svenskt avtal endast skulle gälla för en övergångsperiod på några få år. Norge har icke kunnat godtaga de danska villkoren.

Sedan det visat sig att förhandlingarna mellan Danmark, Norge och Sverige icke ledde till någon överenskommelse har Norge beslutat att icke utvidga fiskegränsen öster om Lindesnäs. Norge medger därjämte att danska och svenska fiskare tills vidare får bibehålla samma rättigheter mellan sex och tolv sjömil i området väster om Lindesnäs, som avtalsmässigt medgivit ryska och brittiska fiskare.

För att överlägga om fiskegränsfrågorna ägde ett dansk-norskt-svenskt fiskeriministermöte rum i Oslo i juni 1961. Därvid framkom ånyo att ländernas ståndpunkter låg så långt från varandra att någon för alla godtagbar lösning icke kunde ifrågakomma.

5. Sverige

Sverige har alltsedan 1779 hävdad en fyramilsgräns för territorialvattnet; det svenska territorialvattnet sträcker sig sålunda drygt sju kilometer ut från kustlinjen. I motsats till vissa andra stater, exempelvis Norge, gör Sverige således icke anspråk på någon fiskezon utanför territorialvattnet.

Sverige har i olika sammanhang hävdad en mycket konservativ ståndpunkt i fiskegränsfrågan och slagit vakt om fyra-milsgränsen och om havets frihet utanför de traditionella territorialvattengränserna.

Det har av Sverige icke bedömts som någon större vinst för landets del att söka skaffa sig en exklusiv fiskerätt i ett till tolvmilsgränsen utvidgat vattenområde. Däremot anses det svenska fisket komma att drabbas mycket hårt om svenska fiskare nekas att fiska mellan vissa andra länders nu-

varande territorialvattengränser och en utvidgad territorialvatten- eller fiskegräns.

Under havsrättskonferensen i Genève på våren 1960 framhölls såsom svensk uppfattning att territorialvattenanspråk överstigande sex sjömil i allmänhet saknade stöd i folkrätten. Visserligen hade en rad stater proklamerat en tolv-milsgräns, men dessa anspråk hade föranlett protester. Den svenska delegationen påpekade att sådana ensidiga åtgärder, varigenom kuststaterna lade under sig stora vattenområden, stode i strid med den grundläggande principen om havets frihet.

Sedan det visat sig att havsrättskonferensen i Genève ej lyckades uppnå erforderlig majoritet ifråga om territorialvattenberäkningen, avser Sverige att bibehålla fyra-milsgränsen till dess allmän internationell enighet kan nås i frågan.

Stockholm den 21 november 1962

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Den økonomiske niomannskomité har drøftet problemene i forbindelse med utformningen av de nordiske fiskerigrænser på sine møter i Oslo 28. september 1962 og i København 7. januar 1963. På disse møter har også representanter for regjeringene deltatt. I P.M. av 21. november 1962 angående fiskerigrænsfrågens læge i de nordiske lænderna (se *Bilag 1*) er det redegjort for de forhandlinger som har vært ført mellom de nordiske land og om situasjonen i dag. Komitéen har også drøftet spørsmålet i relasjon til den foreliggende situasjon i de europeiske markedsdrøftinger. De forestående drøftinger under Det europeiske økonomiske fellesskap's fiskerikonferanse, som vil bli holdt i nær fremtid, medfører, at det for tiden er vanskelig å få full oversikt over problemene. Komitéen finner under den foreliggende situasjon, at et nytt initiativ fra Nordisk Råds side ikke på nåværende tidspunkt vil kunne bidra til å løse problemene. Komitéen hilser med glede opprettelsen av det nordiske kontaktorgan for fiskerispørsmål og går ut fra at dette organ vil arbeide videre med de spørsmål som er berørt i denne sak. Komitéen tilrår,

at saken utsettes til neste ordinære sesjon.

København, 7. januar 1963

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Fermand

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Bent Røiseland

Axel Strand

V. J. Sukselainen

Uppskjutet medlemsförslag

om samarbete beträffande beskattningens utformning

Se Sak A 26/1961 (9. sess., s. 675; behandl. s. 123) och Sak A 5/1962 och ekon. utsk. 16/1962 (10:e sess., s. 287, 1603; behandl. s. 212).

BILAGA

Ekonomiska niomannakommitténs utlåtande över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets nionde session år 1961 väckte tre medlemmar av rådet ett medlemsförslag, vari de föreslog rådet att rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett samarbete beträffande utformningen av de nationella beskattningssystemen. Inom ramen för medlemsförslaget har behandlats tre spörsmål, nämligen 1. frågan om företagsbeskattningen, 2. frågan om den individuella beskattningen samt 3. frågan om samverkan mellan skattekommittéer och skattemyndigheter vid förberedande av skattelagstiftning. Medlemsförslaget uppsköts vid nionde sessionen, enär det icke före denna hunnit bli föremål för den närmare utredning som erfordrades för dess behandling i rådet.

Vid tionde sessionen, som avhölls i mars 1962, antog rådet enhälligt en rekommendation (rek. nr 30/1962), i vilken det hemställde till regeringarna att etablera nära samråd mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga som syssla med utredningar om skatteregler, vilka kunna vara av gemensamt nordiskt intresse. Därmed var medlemsförslaget färdigbehandlat såvitt gäller den tredje av ovannämnda frågor.

Beträffande företagsbeskattningen förordade rådets ekonomiska niomannakommitté i sitt utlåtande i saken till tionde sessionen utarbetandet av en komparativ undersökning av företagsbeskattningen i de fem nordiska länderna. Rådet beslöt i anledning härav att i avvaktan på en dylik utredning uppskjuta medlemsförslaget såvitt avsåge företagsbeskattningen till en följande session. Vad anginge den individuella beskattningen upplyste kommittén i sitt utlåtande till tionde sessionen, att de enskilda skattebetalarföreningarna i de nordiska länderna vore sysselsatta med att gemensamt utföra en komparativ undersökning av skatteförhållandena, vilken skulle kunna ligga till grund för rådets behandling av frågan om den individuella beskatt-

ningen. Rådet beslöt därför att uppskjuta behandlingen även av frågan om den individuella beskattningen till en senare session, till vilken den nämnda undersökningen kunde föreligga.

Den jämförande undersökningen av företagsbeskattningen har på niomannakommitténs uppdrag under hösten 1962 utförts av en grupp särskilt tillkallade experter (se Nordisk utredningsserie, 1963: 5). Denna undersökning är avsedd att läggas till grund för en debatt i rådet, därest en sådan debatt önskas, men den kan även tjäna som utgångspunkt för initiativ från regeringar och rådsmedlemmar. Enligt § 4 i rådets arbetsordning kan nämligen, som känt är, i uppskjuten sak eller sak som i vederbörlig ordning väckts hos rådet före en sessions början, regering eller medlem skriftligen framställa förslag (ändringsförslag) senast när saken hänvisas till utskott. På nuvarande tidpunkt är ännu ej bekant huruvida några ändringsförslag enligt § 4 i arbetsordningen kommer att väckas före sessionen. Kommittén har ej heller själv hunnit att närmare behandla expertundersökningen. Under föreliggande omständigheter bedömer kommittén det som icke möjligt att vid den förestående sessionen fatta några beslut i fråga om företagsbeskattningen. Niomannakommittén ser sig därför nödsakad att hemställa till rådet om ytterligare uppskov med medlemsförslagets behandling i denna del.

Vad slutligen gäller den individuella beskattningen föreligger ännu ej den aviserade utredningen av de nordiska skattebetalarföreningarna. Förnyat uppskov blir därför nödvändigt också på denna punkt.

Med hänsyn till vad anförts får niomannakommittén föreslå,

att rådet vid elfte sessionen ånyo beslutar uppskjuta medlemsförslaget till en påföljande session i ännu ej färdigbehandlade delar.

Köpenhamn den 7 januari 1963

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Bent Røiseland

Axel Strand

V. J. Sukselainen

Uppskjutet tilläggförslag om internordiska flyttningsbetyg

Se Sak D 3/1962, Tilläggförslag, och jur. utsk. 18/1962 (10:e sess., s. 1007, 1481; behandl. s. 215).

BILAGA 1

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

Ved rekommandation nr. 5/1954 henstillede Nordisk Råd til regeringerne at give flytteattester internordisk gyldighed og i forbindelse dermed undersøge mulighederne for en udveksling af flyttebeviser.

Regeringerne nedsatte derefter i 1956 et fællesnordisk ekspertudvalg, der i foråret 1961 har afgivet betænkning om de i rekommandationen nævnte spørgsmål (Nordisk udredningsserie, 1961: 4).

Af betænkningen fremgår det, at eksperterne ikke har været i tvivl om, at det er ønskeligt at indføre samordnede regler for melding og registrering af internordiske flytninger. Udvalgets overvejelser er derfor gået ud på at finde frem til en ordning, der lader sig indpasse i de respektive landes lovgivninger, og som resultat af disse overvejelser er fremlagt udkast til en konvention mellem de nordiske lande om folkeregistreringen ved internordiske flytninger, udkast til lovændringer i de respektive lande samt forslag til flytteattester og -beviser.

Til 10. session fremsattes for rådet et tillæggsforslag (Tillæggsforslag til Sag D 3) om at rekommandere regeringerne at gennemføre det i den nævnte betænkning fremlagte forslag om »internordisk flytteattester».

Sagen blev ikke færdigbehandlet på sessionen, men udsat på nærmere udredning i den juridiske niramandskomité.

Efter at sagen har været gjort til genstand for behandling i niramandskomiteen på dennes møde den 18/6 1962, har komiteen besluttet at anbefale vedtagelse af en rekommandation i overensstemmelse med medlemsforslaget. Samtidig var der i komiteen enighed om, at en gennemførelse af det i betænkningen indeholdte forslag ikke burde afvente sagens behandling

på rådets kommende session i 1963, i hvilken forbindelse komiteen hæftede sig ved, at det af regeringernes meddelelser til 10. session i Sag D 3 fremgår, at regeringerne er positivt indstillede til en gennemførelse af forslaget.

Nimandskomiteen har herefter forelagt sagen for præsidiets.

Præsidiets kan tiltræde nimandskomiteens synspunkt og skal under henvisning hertil tillade sig at henstille, at regeringerne snarest — og uden at afvente sagens endelige behandling på 11. session — søger gennemført et system med internordiske flytteattester i overensstemmelse med forslaget i den nævnte betænkning.

Sigtuna, den 3. juli 1962

For Nordisk Råds præsidium

Karl-August Fagerholm

Eiler Hultin

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över tilläggsförslaget

Efter at rådet ved rekommandation nr. 5/1954 havde henstillet til regeringerne at give flytteattester internordisk gyldighed og i forbindelse dermed undersøge mulighederne for en udveksling af flyttebeviser, nedsatte regeringerne i 1956 et fællesnordisk ekspertudvalg, der i 1961 afgav betænkning indeholdende forslag til gennemførelse af et system med »internordiske flytteattester».

Til 10. session rejstes et medlemsforslag (Tillæggsforslag til Sag D 3) om at rekommandere regeringerne at gennemføre det i den nævnte betænkning fremlagte forslag, men sagens endelige behandling i rådet blev udsat på nærmere udredning i den juridiske niemandkomité.

Nimandskomiteen behandlede sagen på sit møde den 18. juni 1962. Der var i komiteen enighed om, at der burde vedtages en rekommandation i overensstemmelse med det rejste forslag. Men det var samtidig komiteens opfattelse, at en gennemførelse af betænkningens forslag ikke nødvendigvis burde afvente vedtagelse af en rekommandation om spørgsmålet. Komiteen forelagde derefter sagen for præsidiets, der i en skrivelse af 3. juli 1962 rettede henvendelse til regeringerne med henstilling om, at betænkningens forslag blev gennemført uden at afvente sagens endelige behandling på 11. session.

Efter det for komiteen oplyste er der nu i Danmark fremsat lovforslag om bemyndigelse af regeringen til at gennemføre systemet med nordiske flyttebeviser, og tilsvarende lovforslag kan ventes fremsat i de øvrige nordiske lande.

Den praktiske gennemførelse af ordningen med nordiske flytteattester må antages at ville kræve yderligere forhandlinger mellem regeringerne, men som det fremgår af meddelelserne til 10. session i sag D 3/1962¹, er regeringerne positivt indstillede til en gennemførelse af betænkningens forslag.

Uanset at formålet med rekommandationsforslaget allerede er ved at blive realiseret, finder komiteen det rettest, at sagens behandling i rådet formelt afsluttes med vedtagelse af en rekommandation. Komiteen skal her efter indstille medlemsforslaget til vedtagelse, idet rek. 5/1954 samtidig anses for slutbehandlet i rådet.

Stockholm, den 15. januar 1963

Emil Ahlqvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Magnus Jönsson

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Knud Thestrup

Formand

BILAGA 3

PM angående norska och svenska åtgärder i anledning av rekommandation nr 5/1954

Norska Finans- og tolldepartementet har — med anledning av rekommandation nr 5/1954 — i proposition den 11 januari 1963 (Ot. prp. nr 40/1962—63) framlagt följande förslag till ändring i »lov om folkeregistrer av 15. november 1946»:

Lov om folkeregistrer av 15. november 1946 § 8, 2. ledd, skal lyde:

Den som kommer fra utlandet til et norsk folkeregisterdistrikt for å bo-sette seg der eller oppholde seg der i minst 4 måneder, skal innen 8 dager etter ankomsten personlig melde seg til folkeregisteret og vise fram pass eller annet legitimasjonspapir. Den meldepliktige kan pålegges å skaffe og levere inn flytteattest. Bestemmelsene i § 7 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.

Svenska regeringen har i proposition nr 18/1963 föreslagit nedanstående ändring i »folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946» (SFS 469/1946):

75 §.

1 mom. Konungen äger, under förutsättning av ömsesidighet, med främmande stat träffa överenskommelse i fråga om enskilda personers folkbokföring här i riket och i den andra staten.

2 mom. Där för tillämpningen av överenskommelse som i 1 mom. sägs erfordras föreskrifter utöver eller i stället för vad i denna förordning är stadgat, gäller vad Konungen därom förordnar.

Stockholm den 22 april 1963

¹ 10:e sess., s. 1005.

Medlemsförslag

om sänkning av myndighetsåldern

(Väckt av Helge Larsen och Birger Lundström)

För närvarande gäller sedan lång tid tillbaka 21 år som den civilrättsliga myndighetsåldern i samtliga nordiska länder. I t. ex. Sverige har den för männens del varit i kraft sedan 1721 och för kvinnorna sedan 1884. Många skäl talar för att nu överväga en sänkning av denna gräns.

Den medicinska och psykologiska forskningen har kunnat konstatera, att såväl den sociala som den biologiska mognaden hos barn i det moderna samhället kommer tidigare än förut. I dagens samhälle får den unge på många vägar, bl. a. genom press, radio, TV och film på ett tidigt stadium konfronteras med den vuxnes värld. Samtidigt medför den snabba förbättringen av den grundläggande utbildningen, att ungdomarna på ett helt annat sätt än tidigare sättes i stånd att lösa de problem, som möter dem. Den relativt höga civilrättsliga myndighetsåldern har ej heller kunnat vidhållas på en rad olika områden, utan väsentliga undantag har måst göras, t. ex. beträffande kvinnors rätt att ingå äktenskap, rätten att erhålla körkort och rätten att ingå och uppsäga arbetsavtal. Värnpliktsåldern har också sänkts. Med stor sannolikhet kommer denna tendens till sänkning av åldersgränserna att slå igenom också på ett flertal andra områden. En så hög ålder som 21 år synes därför icke motiverad som generell gräns.

En sänkning av myndighetsåldern synes vara ett uttryck för det förtroende, som den stora massan av ungdomar förtjänar. Å andra sidan torde en reform i angiven riktning ej komma att medföra några olägenheter av väsentlig betydelse. I våra dagar försörjer sig flertalet ungdomar själva och har lämnat föräldrahemmet före 21 års ålder. Att medge dessa full medborgarrätt något år tidigare än nu måste anses vara en reform helt i linje med det nutida samhällets krav.

Enligt vår mening finnes därför all anledning att nu ta upp den civilrättsliga myndighetsåldern till omprövning. Lämpligen bör en reform av detta slag genomföras samtidigt i alla de nordiska länderna. Naturligt är också, att den utredning, som erfordras, utföres gemensamt av de nordiska länderna. Möjligen kan utredningsarbetet samordnas med det pågående arbetet på en revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen. Nordiska rådet kan lämpligen taga ett initiativ i denna sak.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt låta undersöka förutsättningarna för en sänkning av den nuvarande civilrättsliga myndighetsåldern.

København och Stockholm den 13 juni 1962

Helge Larsen

Birger Lundström

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

Ved myndighedsloven af 1922 blev myndighedsalderen i Danmark nedsat fra 25 til 21 år. Denne aldersgrænse gælder tillige i de allerfleste andre europæiske lande.

Efter myndighedsloven kan personer, der er fyldt 18 år, på egen hånd indgå aftale om personligt arbejde, og personer, der er fyldt 15 år, har selv rådigheden over, hvad de erhverver ved egen virksomhed, samt hvad der ved arv eller gave er tillagt dem til egen rådighed. Denne rådighed, der ikke medfører adgang til at påtage sig gældsforpligtelser, kan for personer, der er fyldt 18 år eller har indgået ægteskab, kun fratages den umyndige af værgen med pupilautoriteternes samtykke. Beføjelsen til fratagelse af rådigheden over selverhverv for disse personer benyttes overordentlig sjældent.

En nedsættelse af myndighedsalderen ville således være uden væsentlig betydning med hensyn til adgangen til at råde over formuen. Den foreslåede ændring vil derimod betyde, at der skabes adgang for personer under 21 år til på egen hånd, d. v. s. uden værgens og eventuelt pupilautoriteternes samtykke, at påtage sig gældsforpligtelser, f. eks. ved afbetalingskontrakter.

Der har efter justitsministeriets opfattelse ikke vist sig trang til en sådan ændring, og man må nære betænkelighed ved en gennemførelse af forslaget herom.

København, den 20 august 1962

(sign.)

Dansk Ungdoms Fællesråd:

Dansk Ungdoms Fællesråd har på 2 på hinanden følgende styrelsesmøder behandlet forslaget ligesom styrelsens medlemmer har haft lejlighed til at drøfte sagen i deres organisationer. Dansk Ungdoms Fællesråds styrelse ser gerne den i forslaget omtalte undersøgelse ang. forudsætningerne og — vil vi tilføje: konsekvenserne inden for andre lovgivningsområder, som en sænkning måtte indebære. Styrelsen mener ikke på det foreliggende grundlag at kunne tage endelig stilling til forslaget om sænkningen af myndig-

hedsalderen. Til Deres orientering skal man hermed meddele Dem nogle af de synspunkter, der i styrelsen har været fremme i forbindelse med drøftelserne:

Myndighedsloven indeholder ikke nogen bestemmelse om, hvad den myndige må træffe bestemmelse om i økonomisk henseende. Virkningen fremgår modsætningsvis af bestemmelserne om, at den umyndige ikke selv kan råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler forsåvidt ikke andet er bestemt.

Lovens område er først og fremmest aftaler om eller dispositioner over en persons økonomiske forhold, uanset om modparten er privat person eller en offentlig myndighed. (Privatretlige forhold)

Den reelle betydning af at være fyldt 21 år er, at den unge får ret til selv at træffe dispositioner af enhver art uden hensyn til, hvilke formål eller hvilke forpligtelser dispositionen måtte indebære, og at ansvaret for opfyldelsen af dispositionen kan gøres gældende mod den unge. Såfremt den unge ikke opfylder aftalen, kan det medføre erstatningskrav, som kan gennemtvinges over for den pågældende ved anvendelse af de sædvanlige tvangsmidler.

Som eksempler på dispositioner, som den myndige får adgang til at træffe, kan nævnes udstedelse af gældsbreve, påtegning og udstedelse af veksler, pantsætning af løsøre eller fast ejendom, køb og salg af fast ejendom, aftaler, hvor ydelserne ikke skal udveksles samtidig (kreditkøb, creditsalg). Endvidere kan nævnes afbetalingskøb, videregående økonomiske forpligtelser i forbindelse med arbejdsaftaler, oprettelse af egen virksomhed med de deraf følgende økonomiske forpligtelser over for leverandører, medhjælp m. v. Dispositioner, der kan karakteriseres derved, at de er forbundet med en særlig risiko, da den myndige, på det tidspunkt dispositionen træffes, ikke har nogen mulighed for at overse, hvorledes forholdene vil udvikle sig i den tid, der forløber, inden opfyldelsen skal finde sted, uden at være i besiddelse af en række egenskaber, der sædvanligvis mere beror på erfaring og indsigt end på en bestemt alder.

Ved siden af de dispositioner har den myndige naturligvis fortsat adgang til at træffe sådanne dispositioner, som der ved lovens bestemmelser er givet adgang til allerede ved det fyldte 18. år.

Allerede fra det fyldte 18. år har den umyndige adgang til at indgå aftaler om tjeneste eller andet personligt arbejde. Denne ret, der har været anerkendt også før myndighedsloven af 1922, fortolkes således, at den tillige omfatter aftaler, der indeholder underordnede økonomiske forpligtelser for den umyndige i forhold til arbejdsydelser.

1) Udover adgangen til personligt arbejde er der efter loven mulighed for, at den umyndige kan få tilladelse til på egen hånd at udøve en næring eller anden virksomhed, hvorved der opnås ret til at indgå retshandler, der falder inden for virksomhedens område. — De beføjelser, der er tillagt den umyndige fra det 18. år, er så vidtgående, at de giver mulighed for en handlefrihed, der svarer til alderklassens økonomiske forhold. Den reelle forskel mellem

de nævnte beføjelser og myndighed er, at der ikke er adgang til at påtage sig gældsforpligtelser på egen hånd. Derved opfyldes lovens formål: Beskyttelse over for de unge.

Det må endvidere bemærkes, at der i tilfælde, hvor der er særlig behov eller trang fra den enkelte, er der adgang til med pupilautoriteternes samtykke at opnå tilladelser, der giver den umyndige beføjelser ud over, hvad lovens hovedregel umiddelbart hjemler.

2) Den væsentligste betydning for den umyndige har imidlertid bestemmelsen om, at den umyndige selv råder over, hvad han har erhvervet ved egen virksomhed, og hvad der træder i stedet derfor.

Da lovens formål er en beskyttelse af den unge under myndighedsalderen, derved at den umyndige ikke kan indgå aftaler om gældsforpligtelser uden pupilautoriteternes samtykke, anser et flertal i Dansk Ungdoms Fællesråds styrelse denne bestemmelse for så værdifuld, at man nærer betænkelighed ved en nedsættelse af myndighedsalderen fra de nugældende 21 år. Man har i den forbindelse fundet den i justitsministeriets cirkulære af 30. november 1961 meddelte særlige generelle ordning med bosætningslån for værdifuld, idet den må formodes at kunne være tilstrækkelig for de tilfælde, hvor en umyndig måtte have optagelse af lån nødig. — Fra en enkelt side er det blevet udtalt til gunst for en sænkning af myndighedsalderen, at alt for mange unge unddrager sig retsforfølgning bag dække af myndighedsloven ved undladelse af opfyldelse af gældsforpligtelser. Der tænkes her særligt på afbetalingskontrakter.

Konsekvenserne af en evt. sænkning inden for andre lovgivningsområder forekommer os ikke klart belyst. Man formoder, at der i særlovgivningen findes adskillige bestemmelser, der refererer sig til myndighed (adgangen til leje af bil? ect.). På tilsvarende måde står man usikker over for en evt. sænkningens indflydelse på love, hvor den umyndiges arbejdsindsats er afgørende: medhjælperloven, lærlingeloven, arbejderbeskyttelsesloven etc.

København, den 26. november 1962

Dansk Ungdoms Fællesråd

Knud Enggaard

Formand

Jørgen Mejdahl

Sekretær

Finland

Justitieministeriet:

 Jämlikt 16 § lagen den 19 augusti 1898 angående förmynderskap (34/98) är den, som ej fyllt tjuguet år, omyndig. Omyndighet innebär att den minderårige skall ha en förmyndare, som å ena sidan vårdar den minderåriges

egendom och å andra sidan drar försorg om barnets uppfostran. Gifter sig man eller kvinna före tjuguettt års ålder, upphör omyndigheten. Å andra sidan kan minderårigs omyndighet förlängas medelst utslag av domstol (17 §).

Enligt huvudregeln råder alltså minderårig ej över sin egendom och kan icke utan samtycke av sin förmyndare träffa viktiga avgöranden beträffande sin person. Från denna regel finns det dock talrika undantag. Sålunda äger minderårig, som fyllt 18 år, såsom arbetstagare själv avsluta arbetsavtal och om minderårig själv försörjer sig genom eget arbete, äger han ingå arbetsavtal redan då han fyllt 15 år. I följdriktighet med det förenämnda får minderårig råda över det han genom eget arbete förvärvat. Minderårig kan vidare emottaga gåva, som omfattar lös egendom, men å andra sidan kan han ej ikläda sig gäldsförbindelser och ej heller ingå andra förbindelser, som förplikta honom. Man har även ansett, att en minderårig kan uppträda såsom ombud, men dock ej såsom rättegångsombud.

De begränsningar, som röra minderårigs rättshandlingsförmåga, gälla sålunda närmast hans behörighet att förplikta sig. Vid ingåendet av gäldsförbindelse och andra förpliktande rättshandlingar kräves det ofta en sådan omdömesförmåga, som man i allmänhet ej kan förutsätta att en under 21-åring i våra förhållanden besitter. När vår gällande ordning angående uppnående av myndighetsåldern sålunda måste anses vara i praktiken tillfredsställande, finnes det enligt ministeriets mening ej anledning till att vidtaga åtgärder, som avse sänkning av myndighetsåldern.

Helsingfors den 17 september 1962

Minister *J. O. Söderhjelm*

Avdelningschef Östen Elfving

Socialministeriet¹:

Socialministeriet har sig icke bekant, om det i Finland gjorts medicinska eller psykologiska undersökningar i fråga om barns sociala och biologiska mognad i syfte att utröna, huruvida denna mognad hos barn i det moderna samhället inträder tidigare än förut. På medicinskt håll anses dock, att den fysiska utvecklingen hos oss nu uppskattas vara ett år snabbare än tidigare. Däremot föreligger icke i samma grad enighet i fråga om den sociala mognaden, och, enligt vad ministeriet fått kännedom om, har en pågående undersökning i detta avseende icke ännu blivit slutförd.

Frågan gäller den civilrättsliga myndighetsåldern, om vilken det stadgats i lagen angående förmynderskap. En ändring av förmynderskapslagen har under senaste tid varit under arbete i lagberedningen, men, såvitt man har sig bekant, har det icke åtminstone hittills i detta sammanhang planerats någon ändring i myndighetsåldern.

Måhända vore det skäl att i någon mån klarlägga åldersgränserna för,

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

när minderårigheten upphör då det gäller den sociala lagstiftningens område. Det är sällan dessa gränser sammanfaller med den civilrättsliga myndighetsåldern och med gränsen för den kommunala och statliga rösträttsåldern d. v. s. 21 år.

Minderårigheten varar till 16 års ålder när det gäller att bli delaktig av socialhjälp, men i vissa avseenden är även åldersgränsen vid 21 år av betydelse (Lag om socialhjälp 116/56 3 § 4 mom., 4 § 1 mom. och 30 § 1 och 2 mom.). Det är speciellt skäl att beakta, att föräldrarnas försörjningsplikt gentemot sina barn upphör enligt lagen om socialhjälp då barnet fyller 21 år.

På barnskyddets område är åldersgränserna vid 16 och 18 år beaktansvärda, men vissa skyddsåtgärder kan fortgå ända upp till 21 års ålder, oaktat dessa skyddsåtgärder likväl upphör på grund av äktenskap (Lag om barnskydd 52/36 22, 23 och 24 §§). En av statsrådet tillsatt kommitté, som just nu uppgör planer för en revision av barnskyddslagen, har i förberedelseskedet förfäktat den åsikten, att den övre åldersgränsen för den i lagen om barnskydd avsedda beteckningen barn borde höjas från 16 till 18 år, medan den för skyddsåtgärdernas upphörande fastställda åldersgränsen borde bibehållas vid 21 år. Kommitténs betänkande har ännu icke färdigställts.

Ett barn kan vara en med lösdrivare jämförlig person och det behandlas även i sådant hänseende enligt åtgärder som föreskrives i barnskyddslagen, såvitt dess ålder underskrider 18 år. Däremot är egentlig behandling för lösdriveri möjlig först sedan en person fyllt 18 år (Lag om lösdrivare 57/36 1 § 2 mom.). Ung missbrukare av berusningsmedel är en person, som fyllt 18, men icke 25 år (Lag om vården av dem, som missbruka berusningsmedel 96/61 1 § 2 mom.).

Såsom det i nu gällande barnskyddslag nämns 16 år som övre åldersgräns för barnbegreppet, återfinnes samma ålder angiven i lagen om barnbidrag (541/48) och lagen om familjebidrag (375/43) såsom varande den åldersgräns, intill vilken barnet i reguljära fall tages i beaktande vid beviljandet av barn- och familjebidrag ur statens medel. Likaså förekommer denna åldersgräns i lagen om specialbarnbidrag (538/60), dock med några undantag. I lagen om invalidvård (907/46) återfinnes även samma åldersgräns. Förmåner, som beviljas i stöd av lagen om arbetsvård för krigsvärnlösa (363/43), tilldelades förr i allmänhet personer under 17 år, men denna åldersgräns är numera höjd till 24 år (40/62).

Omyndigs arbetsavtal intar en särställning. En 15-åring, som försörjer sig genom eget arbete, äger rätt att själv avsluta arbetsavtal. Efter uppnådd 18 års ålder är omyndig därtill berättigad utan speciella betingelser (Lag om arbetsavtal 141/22 9 §). Omyndig, som försörjer sig genom eget arbete, får ingå läroavtal själv vid fyllda 15 år. I annat fall ingås avtal för person under 18 år av förmyndare, men sådant läroavtal får icke utsträckas över en längre tidsperiod än intill dess personen i fråga fyllt 18 år. Med minderårigt hembitråde avses hembitråde, som icke fyllt 16 år, och hon står i visst avseende under specialskydd (Hembiträdeslagen 1/49 15 §). Därjämte existe-

rar det en lag om barns och unga personers användande i yrkesarbete (260/29), vilken lag innehåller stadganden beträffande minderårigas arbete, och enligt denna äger bl. a. åldersgränserna vid 15 och 18 år betydelse.

Särskilt bör observeras att en omyndig, som fyllt 15 år, får själv råda över det han genom eget arbete kan förtjäna, vilket stadgande innebär en direkt avvikelse från den civilrättsliga myndighetsåldern.

Såsom det ur förenämnda exempel framgår, återfinnes i den finska lagstiftningen stadganden om ett flertal åldersgränser som avviker från den civilrättsliga myndighetsåldern. Dessa skulle icke komma att beröras av den föreslagna ändringen i fall den bleve genomförd, och det är skäl att även i fortsättningen ge särskilda stadganden om dem. Vad den allmänna civilrättsliga myndighetsåldern beträffar, önskar socialministeriet fästa särskild uppmärksamhet därvid, att det enligt härvarande rätt ansetts nödvändigt förbehålla sig möjlighet till att förlänga den omyndighet, som avses i lagen om förmynderskap (Lag angående förmynderskap 34/1898 17 §). Ehuru ett före myndighetsåldern ingånget äktenskap upphäver förmynderskapet, kan å andra sidan förmynderskapet förlängas, om minderårig ej anses under tiden för minderårigheten kunna vinna »den mognad och stadga, som för myndighetens utövning erfordras». Anser förmyndare en förlängning av förmynderskapet nödvändig, bör han anmäla därom till rätten. I det fall att omyndig står under annans förmynderskap än föräldrarnas, kan sådan anmälan även göras av någon bland den omyndiges närmaste anhöriga. Denna bestämmelse torde rätt sällan kommit till användning, men det är skäl att ha den i minnet, när det blir fråga om en sänkning av myndighetsåldern.

Beträffande den civilrättsliga myndighetsåldern har stadgats undantag, som visar en tendens till sänkning av åldersgränsen, såsom fallet är i förenämnda bestämmelse angående 15-åringens rätt att själv få råda över det, vad han genom eget arbete kan förvärva, och likaså i bestämmelsen om avslutande av arbets- och läroavtal. Strävandet att sänka den civilrättsliga allmänna myndighetsåldern kan likväl icke ovedersägligen godkännas. Man kan bl. a. göra gällande, att den sociala mognaden blir allt svårare att uppnå ju mer och ju snabbare samhället undergår förändringar, och i Finland har den sociala utvecklingen varit synnerligen snabb under självständighetstiden. Speciellt det ekonomiska livets allt mer komplicerade mångsidighet ställer otvivelaktigt nu för tiden större krav än förut på en ung person, som själv får sin egendom om hand. Socialministeriet anser åtminstone icke i detta skede skäl föreligga att förordna en sänkning av den under århundraden av finsk rätt iakttagna myndighetsåldern. Anses saken emellertid icke till fullo utredd, kan den givetvis undersökas, såsom det i bemälda medlemsförslag till Nordiska Rådet förutsatts.

Helsingfors den 14 september 1962

Kyllikki Pohjala

Minister

Aune Mäkinen-Ollinen

Byråchef, äldre regeringssekreterare

Helsingfors stads förmyndarnämnd¹:

En sänkning av den civilrättsliga myndighetsåldern skulle medföra långtgående förändringar på livets många områden. Sålunda skulle föräldrarnas civilrättsliga underhållsplikt gentemot de omyndiga i äktenskapet födda barnen, vilken hos oss i allmänhet fortgår tills barnen fyllt 21 år, upphöra redan tidigare. Visserligen anses hos oss underhållsskyldigheten upphöra vid nämnda åldersgräns endast såvida barnet då kan själv försörja sig, men blir den därefter fortgående underhållsskyldigheten beroende av den myndighetsblivnas egen åtgärd, såvida föräldrarna inte annars medgiva underhållsskyldighetens fortbestånd. Motsvarande offentlighetsrättsliga underhållsskyldighet fortgår högst tills barnet uppnått 21 års ålder. Omyndig, som tidigare ej varit gift, får ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke. Såvida båda föräldrarna äro döda, bör tillstånd till äktenskapets ingående införskaffas av annan förmyndare eller godman. Föräldrarna äga rätt och skyldighet att uppfostra sina barn. Den omyndiga äger i allmänhet ej befogenhet att förvalta sin egendom, utan tillkommer förvaltningen föräldrarna eller annan förmyndare.

Utan att i detta sammanhang ingå på specialstadganden i vår lagstiftning eller på alla de fall, där en sänkning av myndighetsåldern skulle inverka på rådande förhållanden, kan man således, såsom nämnt, konstatera, att en sänkning av myndighetsåldern skulle medföra långtgående påföljder.

Det är visst sant, såsom i förslaget även framhålles, att den civilrättsliga myndighetsåldern icke kunnat vidhållas på en del olika områden såsom exempelvis beträffande rätten att erhålla bilkörkort och rätten att ingå arbetsavtal, vilka rättigheter fordra 18 års ålder. Den som fyllt 15 år får förvalta vad han med eget arbete förvärvat och såvida han livnär sig med eget arbete får han då ingå arbetsavtal, ehuru han ännu ej är 18 år gammal. Värnpliktsåldern är 19 år och den allmänna rösträtten har sänkts till 21 års åldersgräns. Grunden för sistnämnda sänkning torde i allmänhet ha varit den tanken, att rösträttsåldern borde jämsställas med den allmänna myndighetsåldern och vara i konformitet med denna.

Att omyndig genom ingående av äktenskap blir myndig, ehuru han eller hon ej fyllt 21 år, är åter ett stadgande, som ansetts som självklart.

Man bör visserligen medge, att de unga tack vare alltjämt ökade skol- och yrkeskunskapsfördringar ha större kunskaper och äro politiskt vaknare än förut, vilket kunskapsförråd även tidningspressen, radion, filmen och televisionen utökat, men huruvida de ungas ansvars känsla, mognad och livserfarenhet i allmänhet, särskilt beträffande ekonomiska ting, i motsvarande mån vuxit, därom torde man kunna vara av olika uppfattning. En sänkning av myndighetsåldern kunde lätt leda därtill, att exempelvis ifråga om förvaltningen av en ärvd eller på annat sätt bekommen egendom mången inte ginge i land med att handhåva förvaltningen på ett tillfredsställande sätt och att skada lätt kunde uppkomma för den unga. De som ännu ej uppnått 21 års ålder äro dessutom ofta i det läget, att deras skolgång eller yrkes-

¹ Yttrandet översatt från finska.

uppfostran icke slutförts. Ungdomsbrottsligheten till och med delvis bland den mera utvecklade ungdomen utgör dessutom en omständighet, som i detta sammanhang borde tagas i betraktande.

Huruvida skäl föreligger till en sänkning av myndighetsåldern på några specialområden är detta ett spørsmål, som man här inte har anledning att gå in på. Det bör visserligen medges, att många unga nuförtiden äro så utvecklade, att de även i ekonomiska ting ginge i land med att taga sitt öde i egna händer redan innan de kommit till 21 års ålder, men sannolikt äro de flere, vilka icke förmådde det på ett tillfredsställande sätt. Och här är ju likväl fråga om en sänkning av myndighetsåldern över hela linjen.

Förmyndarnämnden anser med hänsyn till det ovan anförda, att det för närvarande icke torde föreligga tillräcklig anledning att sänka myndighetsåldersgränsen.

Helsingfors den 11 september 1962

På förmyndarnämndens vägnar:

Helge Johanson

Ordförande

Matti Anderzén

Sekreterare

Representantskapet för Finlands ungdomsorganisationer¹:

Både på grund av forskningsresultatet och enligt vår uppfattning torde det vara ett obestridligt faktum, att mognaden hos unga personer i flera avseenden för närvarande inträffar i ett tidigare skede än förr. Samhällets snabba utveckling och den allmänna sociala vakenheten återspeglas även bland ungdomen, vilket innebär, att de unga nu redan i de tidigare ungdomsåren är tvungna att på ett annat sätt än förut ägna uppmärksamhet åt riktlinjerna för sin kommande utveckling.

Mot denna bakgrund är det uppenbart, att även samhället borde draga försorg om ungdomens uppfostran för sin uppgift såsom ansvarsställande samfundsmedlemmar, utveckla deras vakenhet och därigenom skapa den inramning, som utgör grunden för en självständigt, uppbyggande social verksamhet. Trots att vår ungdom ålagts nästan samma skyldigheter som dem, som uppnått myndighetsåldern, har tillräcklig uppmärksamhet icke ägnats utvecklandet av dess sociala ansvarskänsla. Som ett nedslående exempel härpå kan nämnas den röstningsundersökning, som verkställdes bland studenterna och som utvisade, att huvuddelen av dessa, som röstar utan självständigt ståndpunktstagande, omfattar den åsikt, som deras föräldrar hyser. Då man emellertid borde kunna anta, att skolningen skulle ha en fruktbringande inverkan på individens utveckling till en vaken samhällsmedlem, blir undersökningens resultat ännu mera beklämmande.

¹ Ylltrandet översatt från finska.

Även om de unga personernas allt tidigare biologiska utveckling torde vara ett faktum, bör det dock konstateras, att en sänkning av myndighetsåldern, som även förutsätter en tidigare psykisk mognad än förut, ännu bör anses vara för tidig hos oss. Samtidigt som vi konstaterar, att det föreliggande förslaget är värdefullt och borde föranleda ytterligare debatt, hoppas vi, att unga personer måtte beredas större möjligheter än hittills att fördjupa sig i samhällets struktur, dess verksamhet och de förpliktelser, som det ställer på sina medlemmar. Utgår vi från det ofta upprepade uttrycket, att fosterlandets framtid ligger i ungdomens hand, bör försorg även dragas om den unga generationens uppfostran för sin uppgift.

Helsingfors den 17 september 1962

Representantskapet för Finlands ungdomsorganisationer

2. talman *Mauno M. Merilinna*

Generalsekreterare *Mikko Järvenranta*

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Forslaget har herfra vært forelagt følgende til uttalelse:

Det kgl. Sosialdepartement

Det kgl. departement for Familie- og forbrukersaker

Oslo Overformynderi

Bergen Overformynderi

Sparebankforeningen i Norge

Den norske Bankforening

Norges Handelsstands Forbund

Den norske Bankforening og Norges Handelsstands Forbund har ved brev henholdsvis 10. september og 29. august 1962 gitt uttrykk for at forslaget ikke finnes å være av en slik art at det gir grunn til noen uttalelse fra disse organisasjoner. — — —

Justisdepartementet vil uttale:

Etter lov 22. april 1927 om vergemål for umyndige § 1 er den alminnelige myndighetsalder 21 år. Men vergemålsloven har også en rekke unntaksregler som fastsetter andre aldersgrenser. Den som har fylt 18 år, kan på egen hånd inngå og si opp avtale om personlig arbeid. Allerede en mindreårig som har fylt 15 år og er i arbeid som han forsørger seg ved, kan si opp avtalen og ta liknende arbeid. En mindreårig som har fylt 15 år, får selv over midler han har tjent ved egen virksomhet og over midler som ved arv eller gave er gitt ham til fri rådighet. Denne rådighet omfatter ikke adgang for den mindreårige til å påta seg kausjonansvar eller gjeldsforpliktelser. En

avbetalingsavtale vil såleis være uforbindende for den mindreårige. Rådighetsretten kan, for den som har fylt 18 år, bare fratras den mindreårige av vergen når overformynderiet samtykker.

En senking av den alminnelige sivilrettslige myndighetsalder vil derfor ikke få vesentlig betydning for så vidt angår mindreåriges rådighet over selververvete midler eller midler som er gitt dem til fri disposisjon. I praksis vil det bare mer sjelden forekomme at mindreårige har andre midler enn de selvtjente. Har en mindreårig andre midler, kan vergen la ham få midler til selv å sørge for sine behov, og har han fylt 18 år, kan han med overformynderiets samtykke også gis adgang til å drive en viss ervervsvirksomhet på egen hånd.

Den foreslåtte endring vil bety at det åpnes muligheter for den som er under 21 år til på egen hånd — uten samtykke av verge og eventuelt overformynderi — å påta seg gjeldsforpliktelser og kausjonansvar.

Justisdepartementet har ikke kjennskap til at det foreligger behov for eller utbredt ønske om å senke den nåværende myndighetsalder på 21 år.

For den interesse det måtte ha, kan nevnes at spørsmålet om å senke stemmerettsalderen, som for tiden er 21 år, er under utredning av et særlig utvalg oppnevnt ved kgl. res. 24. november 1961.

Oslo, den 21. sept. 1962

Etter fullmakt

Stein Rognlien

Elisabeth Schweigaard Selmer

Sosialdepartementet:

Når det gjelder det klientel som dette departement har kontakt med gjennom barnevernsnemndene, er det sjelden grunn til å ønske en lavere myndighetsalder. En viser også til at aldersgrensen for »barnealderen» i sosiallovgivningen har vært forhøyet i de seinere årtier, jfr. bl. a. bidragslovene, barnevernloven og forsørgertrygdloven.

For salg og skjenking av brennevin gjelder etter Rusdrikklovens § 8, punkt 1, en aldersgrense av 21 år. Departementet har også til behandling en sak om å heve aldersgrensen for salg og skjenking av vin og øl fra 18 til 21 år.

Dersom myndighetsalderen blir senket, vil det trolig bli aktuelt å behandle spørsmålet om endring av aldersgrensebestemmelsene når det gjelder salg og skjenking. En må rekne med at slike forslag vil vekke motstand fra flere hold.

Sosialdepartementet har ikke noe imot at spørsmålet om senking av

myndighetsalderen tas opp til undersøkelse av de nordiske lands regjeringer.

Oslo, den 8. september 1962

Etter fullmakt

K. J. Øksnes

Birger Steen

Departementet for familie- og forbrukersaker:

Dette departement er enig i forslaget om at de nordiske land i samarbeid bør undersøke forutsetningene for en senking av den nåværende sivilrettslige myndighetsalder.

Oslo, 17. august 1962

Etter fullmakt

Rolf H. Bærøe

Betty Selid

Oslo overformynderi:

Overformyndieriet er for sitt vedkommende enig i at det synes å kunne være gode grunner for å senke myndighetsalderen.

På den annen side kan det innvendes at dagens ungdom neppe er mer skikket til vurderinger og disposisjoner på det økonomiske område enn de unge av tidligere generasjoner.

Oslo, den 30. august 1962*

Aasm. Bakka

Bergen overformynderi:

Man oppfatter henvendelsen til overformyndieriet derhen at der ønskes en uttalelse om dets syn på en senking av *21 års grensen* i loven om vergemål for umyndige 2/4—1927 nr. 3 § 1.

Overformyndieriene får som bekjent kontakt med de mindreårige (personer under 21 år), og vergene på det *formuerettslige* plan, jfr. lovens § 1. Loven av 1927 antas stort sett ikke å berøre den mindreåriges handleevne i rent personlige anliggender og gir derfor ikke regler for den *personlige* myndighetsalder. Denne faller som bekjent ikke sammen med vergemålslovens myndighetsalder, og den er ikke fastsatt i noen bestemt lov. Når Bergen overformynderi derfor besvarer nerværende henvendelse er det som

et svar på spørsmålet om det vil være noe risikomoment av betydning at overformynderiets forvaltning av mindreåriges kapital opphører ved en lavere aldersgrense enn 21 år.

Innledningsvis peker man på at der gjennom hundreder av år både i Norge og de andre skandinaviske land har vært fastsatt en viss lavalder. Begrunnelsen har selvsagt vært at lovgiverne har regnet med et visst normalt nivå av modenhet og dømmekraft som måtte være nådd før en person skulle bli bundet av sine rettslige disposisjoner. — Etter N.L. 3—19—34 var en person som bekjent først fullmyndig ved det fyllte 25 år, men man hadde et mellomstadium for dem mellom 18 og 25 år. De var i dette tidsrum ikke lenger under vergemål, men *handlet* selv med bistand av en *kurator*. Denne ordning med kuratel synes forøvrig å ha vært særegen for Norge og Danmark, og for Norges vedkommende varte den til den nye lov av 22/4 1927 nr. 3, bortsett fra at »fullmyndighetsalderen» ved lov av 27/3 1869 ble senket fra 25 til 21 år.

Når overformynderiet nevner kuratelet er det for å peke på at en 18 åring før loven av 1927 faktisk kunne handle selv sammen med sin kurator på områder hvor han etter loven av 1927 må vente til han har fyllt 21 år. —

Det heter i loven av 22/4 1927 nr. 3 § 2 at den som er umyndig »kan ikke selv råde over sine midler eller binde seg ved rettshandel med mindre annet særlig er bestemt.»

Før man inngår på spørsmålet om hvorvidt den norske aldersgrense for myndighet (21 år) bør senkes, vil man med noen ord berøre det man kaller den *personlige* myndighetsalder, eller retten til å ordne sine personlige anliggender. — Lovbestemmelser om dette finner man både i selve vergemålsloven og i en rekke andre lover. Etter vergemålslovens § 31 kan således en person som har fyllt 18 år selv treffe avtale om å ta tjeneste og annet arbeide. Etter § 33 rår ialminnelighet han selv over midler som han har tjent ved egen virksomhet etter det fyllte 15 år. Etter § 46 kan en 18 åring med overformynderiets samtykke få tillatelse til å drive ervervsvirksomhet på egen hånd og kan da etter § 35 på egen hånd gjøre rettshandler som går inn under virksomheten. Man nevner videre retten til å opprette testament for en person på 18 år (arvelovens §§ 31 og 32).

Etter lov av 31/5 1918 nr. 2 §§ 2 og 3 kan ekteskap med samtykke av foreldre inngås når mannen er fyllt 20 år og kvinnen er fyllt 18 år.

Etter skifteloven av 21/2 1930 § 84 kan erklæring om gjeldsovertakelse i dødsbo avgis av verge på vegne av en 18 åring, hvis denne samtykker. — En mindreårig kan få tillatelse til å sitte i uskiftet bo etter lov av 4/7 1927 nr. 4 § 3 med hans eget og overformynderiets samtykke. Etter lov av 20/2 1926 nr. 2 § 15 (motorvognsloven) er aldersgrensen for førerkort 18 år. Dette er også aldersgrensen for opprettelse av lærerkontrakt (lov 14/7 1950 nr. 5 § 17). Vernepliktsloven av 17/7 1953 nr. 29 har også lavere aldersgrense enn 21 år, jfr. § 3.

Endelig peker man på at en umyndig ektefelle kan foreta visse formuesdisposisjoner i ekteskap på eget ansvar, jfr. lov 20/5 1927 nr. 1 §§ 7 og 15.

De nevnte eksempler som er trukket frem viser altså at den personlige myndighetsalder i adskillig utstrekning ligger lavere enn vergemålslovens 21 års grense. —

På den annen side har man i grunnlovens § 53 den *politiske* myndighetsalder, idet stemmerettsalderen er 21 år. Hvorvidt det er meningen å søke stemmerettsalderen nedsatt samtidig med en senking av myndighetsalderen etter loven av 1927 er ikke nevnt i Nordiska Rådets henvendelse og er selv sagt noe som overformyndieret ikke har å uttale seg om. En rekke av de lovbestemmelser som er nevnt ovenfor omfattende den personlige myndighetsalder og hvor aldersgrensen er lavere enn 21 år, kan imidlertid idag for vedkommende personer få også store *formuesrettslige* konsekvenser, og det er etter Bergen overformyndieris syn, når spørsmålet er reist fra Nordisk Råd, egnet til overveielse om ikke myndighetsalderen etter loven av 1927 uten særlige skadevirkninger idag kan nedsettes. — Til fordel for dette kan utvilsomt anføres en rekke av de argumenter som er nevnt av Nordisk Råd, ikke minst den større sosiale og biologiske modenhet hos barn, iallfall i de skandinaviske land.

Hvor *langt ned* grensen uten skade kan senkes, finner overformyndieret ikke grunn til å uttale seg om, men skulle f.eks. grensen bli satt ned fra 21 til 20 år, ville det for *Bergen overformyndieri* idag bety at ca. 60 myndlinger, født i 1942, skulle få utbetalt i alt ca. kr. 300 000, —, eller gjennomsnittlig kr. 5 000, — på hver. (Et annet år kan selvsagt både antall og formuesbeløp være forskjellige). Gjennomsnittlig er det imidlertid ved Bergen overformyndieri ikke så store beløp som tilflyter en person ved myndighetsalderens inntreden. I en rekke tilfelle er storparten av deres inntrettede kontantmidler med overformyndierets tillatelse forbrukt før de er fylt 20 år, til hjelp ved utdanning eller som et tilskudd til deres oppfostring, eller til utstyr ved inngåelse av ekteskap før dette tidspunkt. Spesielt for kvinnelige mindreårige forekommer det meget ofte at overformyndieret må imøtekomme søknad om å få de resterende beløp utbetalt som hjelp ved utstyr av nytt hjem. Og når man tar i betraktning hvilke betydelige beløp de umyndige idag i 18—19 årsalderen med hjemmel av vergemålslovens § 33 kan disponere selv av midler innvundet ved eget arbeide eller virksomhet, er det fra et formuesrettslig synspunkt neppe avgjørende betenkeligheter ved en nedsettelse av aldersgrensen til f. eks. 20 år.

Overformyndieret peker ellers sluttelig på den adgang en myndling har ved opphør av vergemål til å kreve at kontantmidler som står under fellesforvaltning kan bli stående til vedkommende fyller 25 år, (jfr. vergemålslov § 87).

For et større overformyndieri vil vel på den annen side en nedsettelse av myndighetsalderen kunne medføre en lettelse i arbeidsbyrden, idet forvaltningen vil opphøre tidligere. Et ikke uvesentlig merarbeide har overformyndieret ved kontroll og oppnevning av setteverge i uskifteboer (lov 4/7 1927 nr. 4), ved oppnevning av setteverge i henhold til lov om barn utenom ekteskap av 21/12 1956 nr. 10 § 6, ved oppnevning av hjelpeverger i straffe-

saker, jfr. vergemålslovens § 16 — samt ved godkjennelse av mindreårige studerendes søknader om opptakelse av lån i Statens lånekasse for studerende ungdom, jfr. vergemålslovens § 55.

Selv om hensynet til et overformynderis arbeidsbyrde her selvsagt kommer helt i bakgrunnen, har man også villet peke på denne virkning.

Bergen overformynderis konklusjon blir etter dette at der ut fra økonomiske betraktninger neppe idag vil være noe vesentlig å innvende mot en mindre nedsettelse av myndighetsalderen.

Man beklager at feriefravær har forsinket besvarelsen.

Bergen, 14. september 1962

L. Wiborg

Sparebankforeningen i Norge:

Spørsmålet om myndighetsalderen er særlig på to felter av interesse for sparebankene, nemlig når det gjelder mindreåriges *innskudd*, og når det gjelder *lån* til mindreårige.

Av innskudd fra mindreårige har man to typer: innskudd som den mindreårige selv kan disponere i henhold til vergemålslovens § 33, første ledd, og innskudd som den mindreårige *ikke* har rådighet over. Denne ordning er så vidt smidig at den — etter Sparebankforeningens mening — gir personer under 21 år en tilstrekkelig rommelig adgang til å disponere bankinnskudd.

Etter gjeldende rett kan personer under 21 år i alminnelighet ikke påta seg økonomiske forpliktelser, og kan følgelig ikke oppta lån på egen hånd. Så vidt vites har ikke denne regel ført til at sparebankene i synderlig utstrekning har vært avskåret fra å tilfredsstille legitime lånebehov. Lån til personer under 21 år vil forholdsvis sjelden være aktuelt. Som regel dreier det seg i slike tilfelle om lån til utdanning. Man ordner seg da visstnok vanligvis slik at vergen står som ansvarlig låntager inntil den mindreårige er blitt myndig.

I denne forbindelse skal videre bemerkes at etter gjeldende rett kan personer under 21 år overhodet ikke pådras kausjonsansvar, og deres midler kan ikke stilles som sikkerhet for andres gjeld. En senkning av myndighetsalderen innebærer en fare for at man vil få flere uoverveiede sikkerhetsstillelser.

Etter Sparebankforeningens mening er det ikke — hverken av hensyn til unge menneskers adgang til å råde over bankinnskudd eller av hensyn til deres behov for å oppta lån eller stille seg ansvarlig for andres lån — grunn til å senke den alminnelige myndighetsalder.

For øvrig vil man bemerke at hvis man først skal ta noe skritt i retning av å forandre myndighetsalderen, bør dette skje på grunnlag av et samar-

beid med *alle* europeiske land. I de fleste europeiske land er myndighetsalderen 21 år. Man bør etter Sparbankforeningens mening ikke ta noe skritt som kan sette de nordiske land i en særstilling på dette område.

Oslo, 13. september 1962

Med hilsen
Sparbankforeningen i Norge
Tor Nilssen
Adm. direktør

Nasjonalkomiteén for internasjonalt ungdomsarbeid:

Arbeidsutvalget i Nasjonalkomiteén for internasjonalt ungdomsarbeid har drøftet denne saken, men er kommet til at det desverre ikke kan gi noen uttalelse, da den ikke er blitt forelagt våre medlemsorganisasjoner til uttalelse. Da fristen for svar er satt til 7. desember, er der desverre ikke mulig å innhente svar fra medlemsorganisasjonene i tide. Vi tillater oss å oversende dokumentene som var vedlagt delegasjonens brev.

Oslo, den 29. november 1962

Med vennlig hilsen
Eivind Berdal
Generalsekretær

Sve r i g e

Socialstyrelsen:

Förslagsställarna anför att den medicinska och psykologiska forskningen har kunnat konstatera, att såväl den sociala som den biologiska mognaden hos barn i det moderna samhället kommer tidigare än förut.

Det torde vara ostridigt att den biologiska mognaden i regel inträffar väsentligt mycket tidigare hos ungdomen nu än förr. Vad den sociala mognaden beträffar är det uppenbart och bekräftas för övrigt av socialstyrelsens erfarenheter att den icke alltid följer den biologiska mognaden. Styrelsen finner det vanskligt att utan ytterligare utredning uttala sig om utvecklingen under senare tider av den sociala mognaden.

Förslagsställarna siktar till en sänkning av den »civilrättsliga myndighetsåldern». Om man härvid åsyftar att alla bestämmelser som innefattar en åldersgräns på 21 år och som reglerar civilrättsliga förhållanden skall

omprövas blir utredningens uppdrag synnerligen vidsträckt och komplicerat. Begränsar man sig åter i enlighet med uttrycket »civilrättsliga myndighetsåldern» till bestämmelserna i 9 kap. FB som avhandlar underårigas ommyndighet måste man fråga sig om det är möjligt eller i vart fall lämpligt med olika åldersbestämmelser beträffande myndighetsåldern och vårdnaden, vilken senare regleras i 6 kap. FB. Båda hänflyter ur föräldramakten och grundas på en bedömning av mognaden. Motsvarande gäller exempelvis bestämmelsen i 2 kap. 2 § GB om giftomannaskap. Överhuvudtaget synes det ofrånkomligt att en utredning av här avsett slag måste bevaka vidsträckta områden inom familjerätten och arvsrätten.

I vart fall bör utredningen icke omfatta bestämmelserna i barnavårds- lagstiftningen eftersom åldersbestämmelserna i denna lagstiftning icke endast grundas på vederbörandes utveckling och mognad i övrigt utan även på överväganden av mer offentlighetsrättslig natur. Föv övrigt har statsmakterna så sent som vid 1959 års riksdag tagit ställning till bl. a. de i barnavårdslagen angivna och för vården synnerligen betydelsefulla åldersgränserna.

Socialstyrelsen vill icke motsätta sig den begärda utredningen men försätter med hänvisning till det ovan anförda att man i görligaste mån söker begränsa densamma. Man bör vid utredningen även söka kartlägga de psykologiska frågeställningarna.

I detta ärendes handläggning har deltagit tf. generaldirektören Rosén, tf. byråchef Höjer, föredragande, byråcheferna Melin och Bolin samt tf. byråchef Hasselrot.

Stockholm den 13 september 1962

Göta Rosén

Ingvar Höjer

Stockholms stads överförmyndarnämnd:

Förslagsställarna framhåller bl. a., att det kunnat konstaterats, att den sociala och den biologiska mognaden hos barn i det moderna samhället kommer tidigare än förut, samt att de unga bl. a. genom press, radio, TV och film på ett tidigt stadium konfronterats med de vuxnas värld. Vidare anser förslagsställarna, att ungdomarna genom den grundläggande utbildningen på ett helt annat sätt än tidigare sättes i stånd att lösa de problem, som möter dem. Det framhålles därjämte, att den »civilrättsliga myndighetsåldern» på en rad olika områden har sänkts samt att flertalet ungdomar försörjer sig själva och har lämnat föräldrahemmet före 21 års ålder.

Aven om överförmyndarnämnden i flera hänseenden delar de synpunkter förslagsställarna framfört, vill nämnden betona, att jämsides med ungdomens utveckling även det moderna samhällslivet utvecklats så, att ungd-

men, på grund av svårigheten att överblicka samhället i dess helhet, ställes inför allt svårare avgöranden då det gäller såväl ekonomiska som andra problem. Det förhållandet, att flertalet ungdomar i våra dagar själv försörjer sig före 21 års ålder och har lämnat förändrahemmet, motiverar enligt nämndens mening icke i och för sig en sänkning av myndighetsåldern. Enligt bestämmelser i 9 kap. 3 § föräldrabalken äger nämligen underårig, det vill säga den som är under 21 år, själv råda över vad han genom eget arbetet förvärvat, efter det han fyllt 16 år. Detsamma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe. 21-årsgränsen lägger sålunda i detta fall icke hinder i vägen för de omyndiga att själv taga ansvar i ekonomiska frågor.

Genom den fulla sysselsättning, som råder i samhället, och de goda löneinkomsterna vid unga år vänjer sig de unga på ett betydligt tidigare stadium än tillförne, att röra sig med ganska betydande belopp. Även om de därigenom tidigt kan förvärva en viss erfarenhet i ekonomiska frågor, bör man icke bortse från den fara, som också finnes, att vid unga år frestas att handskas oförsiktigt med pengar.

Överförmyndarnämnden har i sin dagliga gärning ofta kontakt med föräldrar, som något år före sina barns myndighetsålder uttalar sin oro för hur barnet skall kunna förvalta de medel, som tillfaller det på myndighetsdagen. Genom dessa kontakter har överförmyndarnämnden icke bibragts den uppfattningen, att ungdomen i dag över lag skulle vara mera skickad än tidigare, att före 21-årsåldern själv ta hand om eventuellt kapital.

Utifrån de synpunkter överförmyndaren sålunda har att beakta, anser sig nämnden icke kunna tillstyrka en utredning som direkt tar sikte på en sänkning av den nuvarande civilrättsliga myndighetsåldern. Däremot kan nämnden tillstyrka, att en förutsättningslös utredning angående den lämpligaste myndighetsåldern kommer till stånd.

Stockholm den 13 september 1962

Å överförmyndarnämndens vägnar:

Carl Patric Ossbahr

Rune Gustafson

Föreningen Sveriges överförmyndare:

Förslagsställarna framhåller bl. a., att det kunnat konstateras, att den sociala och den biologiska mognaden hos barn i det moderna samhället kommer tidigare än förut, samt att de unga bl. a. genom press, radio, TV och film på ett tidigt stadium konfronteras med de vuxnas värld. Vidare anser förslagsställarna, att ungdomarna genom den grundläggande utbildningen på ett helt annat sätt än tidigare sättes i stånd att lösa de problem,

som möter dem. Det framhålles därjämte, att den »civilrättsliga myndighetsåldern» på en rad olika områden har sänkts samt att flertalet ungdomar försörjer sig själva och har lämnat föräldrahemmet före 21 års ålder.

Föreningen kan i stort sett dela de synpunkter förslagsställarna framfört. Föreningen vill dock framhålla att det icke kan tagas för givet, att tidigare social och biologisk mognad även medför tidigare ekonomisk mognad, d. v. s. ökad insikt i ekonomiska — eller i varje fall privatekonomiska — problem. I jämförelse med tidigare rådande förhållanden kan sägas, att den ökade utbildningstiden för ungdomar under 21 år visserligen å ena sidan bibringar dem grundligare kunskaper. Å andra sidan försenas dock därigenom kontakten med det praktiska arbetslivets problem och därmed personlig praktisk erfarenhet av dessa. Dessa förhållanden synes knappast främja tidigare ekonomisk mognad. I detta sammanhang bör även betonas, att de ekonomiska förhållandena i vårt moderna samhälle är mera svåröverskådliga och komplicerade nu än tidigare. Ungdomen av i dag bearbetas dessutom av en intensiv propaganda och reklamkampanj, som kan fresta till vårdslöshet med pengar, och som det fordras en hög grad av mognad för att motstå. Mot bakgrunden av dessa förhållanden anser föreningen, att stor vaksamhet fordras vid behandlingen av hithörande problem och att det skydd mot skuldsättning, som den nuvarande myndighetsåldern utgör, icke kan raseras utan noggranna undersökningar. Även om så skulle vara, att många ungdomar — graden av mognad är i hög grad individuell — är i stånd att sköta sin ekonomi vid yngre år än tidigare, synes det icke för eningen sannolikt, att ungdomen av i dag över lag skulle vara mera skickad än tidigare att handha ekonomiska angelägenheter. Enligt föreningens erfarenhet förekommer det i icke ringa utsträckning, att gåvogivare, t. ex. föräldrar, i samband med gåva till omyndiga föreskriver, att mottagaren icke självständigt får förvalta gåvan förrän vid högre ålder än myndighetsåldern, t. ex. 25 år. Detta förhållande pekar icke hän på en allmänt utbredd uppfattning att mognaden nu skulle vara större hos ungdomen än för.

Slutligen vill föreningen även peka på, att den nuvarande ordningen med 21 år som myndighetsålder icke visat sig medföra några olägenheter varken för ungdomen i allmänhet eller för samhället. Föreningen vill därför ifrågasätta, om något verkligt behov kan anses föreligga att ändra den bestående ordningen. Det förhållandet, att flertalet ungdomar i våra dagar själv försörjer sig före 21 års ålder och har lämnat föräldrahemmet, motiverar enligt föreningens mening icke i och för sig en sänkning av myndighetsåldern. Enligt bestämmelser i 9 kap. 3 § Föräldrabalken äger nämligen underårig, det vill säga den som är under 21 år, själv råda över vad han genom eget arbete förvärvat, efter det han fyllt 16 år. Detsamma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe. 21-årsgränsen lägger sålunda i detta fall icke hinder i vägen för de omyndiga att själv taga ansvar i ekonomiska frågor.

Skall en ändring komma till stånd bör det givetvis vara för att ungdomen skall vinna något därpå. En eventuell utredning bör därför även inriktas

på, vad ungdomen skulle ha för nytta av en dylik reform i jämförelse med nu bestående ordning.

Även om föreningen anser den bestående ordningen vara utan olägenheter, vill föreningen — då det torde vara av intresse att få frågan om myndighetsåldern belyst ur alla synpunkter — likväl tillstyrka att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Stockholm den 15 oktober 1962

För Föreningen Sveriges överförmyndare
Dess arbetsutskott

Harry Ljung

Björn Nordqvist

Svenska bankföreningen:

Bankerna kommer i beröring med ungdomar bl. a. genom att sparräkningar, som öppnats för barn i deras tidigaste levnadsår, sedermera bygges på genom ytterligare insättningar under skoltiden. Från bankernas sida bedrives också en ganska omfattande propaganda för att stimulera till sparrande i denna form. Därvid har på senare år tyngdpunkten alltmer kommit att läggas på uppmuntran till målsparande. Det är måhända icke uteslutet att denna propagandaverksamhet skulle underlättas, om de unga kunde vara säkra på att själva få fritt disponera över de insatta medlen. I så fall borde emellertid sådan dispositionsrätt föreligga redan i åldern 13 å 14 år, och en så avsevärd sänkning av myndighetsåldern synes knappast på allvar kunna ifrågasättas. Några allvarigare praktiska olägenheter lär ej heller ha vållats av att i fall av nu åsyftat slag uttag från räkningen kräver samtycke av vederbörande förmyndare. En ofta begagnad utväg är, att samtycke lämnas i form av ett generellt bemyndigande för den unge att själv disponera på räkningen inestående medel.

Vad angår ungdomar som slutat skolan och kommit ut i förvärvslivet uppkommer i allmänhet inga svårigheter i samband med insättning på eller uttag från bankräkning av egen arbetsförtjänst. I fråga om sådana medel är nämligen enligt föräldrabalken fri rådighet medgiven redan fr. o. m. 16 års ålder. Det förekommer också i betydande utsträckning att löneutbetalning till omyndiga sker genom att beloppet av arbetsgivaren insättes på en för löntagaren öppnad bankräkning. För att sådan räkning skall få läggas upp som checkräkning och således av löntagaren disponeras genom utställande av checkar kräves dock enligt överenskommelse mellan bankerna en minimiålder av 18 år. Lönekonton för arbetstagare under 18 år upplägges endast i form av kvittoräkningar.

Förutom i egenskap av insättare uppträder underåriga i viss utsträckning även såsom låntagare i bankerna. Det är då mestadels fråga om finansiering

av akademiska studier eller annan påbyggnad på skolutbildningen. I dylika fall skötes vanligen förhandlingarna med bankerna helt självständigt av den unge, och kravet på förmyndarsamtycke uppfattas nog många gånger av både lånesökanden och banken som en ren formalitet.

Slutligen förekommer det i stor utsträckning att bankernas notariatavdelningar tjänstgör som förvaltare av mer eller mindre betydande kapitaltillgångar som testamenterats eller skänkts till barn eller ungdomar. Angående erfarenheterna från denna verksamhet må nämnas, att testamentet eller gåvobrevet ej sällan föreskriver att förvaltningen skall upphöra och dispositionsrätten således övergå till mottagaren först vid en högre ålder än den lagliga myndighetsåldern 21 år.

Utöver den redogörelse som sålunda lämnats för bankernas erfarenheter på förevarande område vill bankföreningen endast framföra en erinran om vikten av att det i fråga om myndighetsåldern råder största möjliga internationella enhetlighet. Härom hänvisar bankföreningen till vad lagstiftningen anförde under förarbetena till 1924 års förmynderskapslagstiftning (se NJA, Avd. 2, 1924, s. 222).

Stockholm den 12 september 1962

För Svenska bankföreningen
Dess styrelse:

Marc Wallenberg Jr

Sven Strömberg

Ungdomsrådets samarbetskommitté har som svar på Nordiska rådets anhöllan om yttrande över medlemsförslaget meddelat, att kommittén i enlighet med konferensbeslut icke äger uttala sig som riksorgan i politiska frågor.

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Som det fremgår af medlemsförslaget er det forslagsstillernes opfattelse, at en del taler for, at den i de nordiske lande gennem lang tid bestående aldersgrænse på 21 år for myndighedens indtræden bør sænkes. Navnlige fremhæves det, at den omstændighed, at den biologiske og sociale modenhed indtræder tidligere i det moderne samfund end før, kan motivere en lavere myndighedsalder.

Der må formentlig gives forslagsstillerna ret i, at den biologiske modenhed hos unge indtræder tidligere nu end i ældre tid.

Derimod er det særdeles tvivlsomt, om også den sociale modenhed indtræder tilsvarende tidligere. Den sociale modenhed følger ikke nødvendigvis den biologiske. Det er vel rigtigt, at de unge på et tidligere alderstrin, end det før var tilfældet, bliver konfronteret med den voksnes verden, men det vil kunne gøres gældende, at det er vanskeligere at opnå social modenhed i det moderne samfund, der er i rask udvikling. Hertil kommer, som det er anført af repræsentantskabet for Finlands ungdomsorganisationer, at der muligvis ikke fra det offentliges side er vist tilstrækkelig interesse for at udvikle de unges sociale ansvarsfølelse i det moderne samfund.

Som det fremgår af oplysningerne om de gældende bestemmelser i de nordiske landes myndighedslovgivning, vil en sænkning af myndighedsalderen ikke få væsentlig betydning med hensyn til adgangen til at råde over formuen. Allerede som 15-årige får de unge rådigheden over, hvad de erhverver ved egen virksomhed, eller hvad der ved arv eller gave er tillagt dem til egen rådighed, og personer, der er fyldt 18 år, kan på egen hånd indgå aftale om personligt arbejde.

Derimod vil en sænkning af myndighedsalderen få betydning med hensyn til adgangen til at stifte gæld, f. eks. ved afbetalingskontrakter, og noget behov for at unge i en tidligere alder skal kunne påtage sig gældsforpligtelser uden værgens eller pupilautoriteternes samtykke synes ikke at foreligge. Tværtimod synes det at være forbundet med væsentlige betænkeligheder at lade unge kunne indgå økonomiske forpligtelser i videre omfang end efter de nugældende regler. Det økonomiske liv er betydelig mere kompliceret end før og stiller betydelig større krav til modenhed og erfaring end tidligere.

Ved overvejelserne om en sænkning af myndighedsalderen er det nærliggende at spørge, hvorledes stillingen er i andre europæiske lande. Herom kan det oplyses, at 21-års grænsen gælder i de fleste andre europæiske lande. Schweiz har en grænse på 20 år, Rusland, Polen, Rumænien og Ungarn på 18 år.

Medlemsforslaget har været sendt til udtalelse hos ungdomsorganisationerne i de nordiske lande, og det er interessant at bemærke, hvilken modtagelse forslaget har fået hos dem, det umiddelbart angår, de unge selv.

Et flertal af styrelsen i »Dansk Ungdoms Fællesråd» nærer betænkelighed ved en nedsættelse af myndighedsalderen under 21 år. »Representantskabet för Finlands ungdomsorganisationer» mener, at det er for tidligt at nedsætte myndighedsalderen. Fra de norske ungdomsorganisationer er ikke fremkommet nogen udtalelse om spørgsmålet. Det svenske »organ för ungdomsrådets samarbetskommitté» har ikke haft beføjelse til at udtale sig, men der er ikke på den givne anledning fremkommet udtalelser eller indlæg fra de kompetente svenske ungdomsorganisationers side.

Man må nærmest få det indtryk, at der ikke fra ungdommens side tillægges det rejste spørgsmål nogen væsentlig betydning.

Efter komiteens opfattelse er der ikke ved det i sagen oplyste fremkom-

met væsentligt til støtte for den opfattelse, at myndighedsalderen bør ned-sættes, og der er ikke noget der tyder på, at der er behov for en nærmere undersøgelse af spørgsmålet. Fremkommer der forslag om en sænkning af valgretsalderen til under 21 år, kan spørgsmålet om en sænkning af myndighedsalderen dog muligvis blive aktuelt.

Komiteen foreslår herefter,

at der ikke fra rådets side foretages videre i anledning af det rejste medlemsforslag.

København, den 7. december 1962

Emil Ahlqvist

Holger Eriksen

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Knud Thestrup

Förman

BILAGA 3

Skrivelse från folkpartiets ungdomsförbund i anledning av medlems-förslaget och juridiska niomannakommitténs utlåtande

Birger Lundström och Helge Larsen föreslår i ett medlemsförslag till Nordiska Rådet, att regeringarna i de nordiska länderna skall rekommenderas att gemensamt låta undersöka förutsättningarna för en sänkning av den nuvarande civilrättsliga myndighetsåldern. Motionärerna pekar på de tendenser till sänkning av myndighetsåldern, som gjort sig gällande genom särbestämmelser om lägre åldersgränser, t. ex. för rätten att ingå och uppsäga arbetsavtal, rätten att erhålla körkort och rätten att förvalta egen arbetsinkomst. De påpekar, att en så hög myndighetsålder som 21 år (som nu gäller i alla de nordiska länderna) därför inte synes motiverad.

Redan 1953 begärde Folkpartiets ungdomsförbund en utredning i Sverige om sänkt myndighetsålder. Därefter har förbundet uttalat sig även för en sänkning av rösträttsåldern. Vi finner det glädjande, att frågan nu aktualiserats inom det nordiska samarbetets ram.

En självklar utgångspunkt vid varje diskussion av rösträtts- och myndighetsåldern är, att dessa åldersgränser bör sättas så lågt som möjligt. Från demokratisk synpunkt är det ett starkt önskemål, att så många människor som möjligt ges full medborgarrätt, och man måste ha mycket starka skäl

för att frånta någon politiskt inflytande eller bestämmanderätt över det egna handlandet. Man kan alltså inte hävda, som ibland gjorts i den svenska debatten, att det åligger dem, som vill sänka den nuvarande åldersgränsen att visa, att det finns några speciella nackdelar med 21-årsgränsen. Tvärtom är det de, som motsätter sig en sänkning som har skyldighet att visa att en sådan skulle medföra allvarliga nackdelar.

Icke desto mindre vill vi peka på några faktorer, som gör det särskilt angeläget att nu aktualisera frågan om en sänkning av rösträtts- och myndighetsåldern. I första hand vill vi då framhålla ungdomens tidigare mognad i olika avseenden.

Ett flertal undersökningar har visat att ungdomens biologiska mognad nu inträffar tidigare än för femtio år sedan. En norsk utredning från 1952 konstaterade, att den fysiska puberteten hos flickor inträffade genomsnittligt åtta månader tidigare 1962 än 1928. Detta resultat stämmer också med andra både nordiska och utomnordiska undersökningar.

Det är i och för sig inte helt självklart, att den intellektuella mognaden följer den fysiska. Det finns heller inte undersökningar, som direkt studerar detta problem. De metoder, som nu används för intellektuella prestationsmätningar, är så nya att inget jämförelsematerial kan erhållas. Resultat av den intelligenstest, som används vid de militära inskrivningarna i Sverige, tyder dock på att även den intellektuella mognaden nu inträffar tidigare än förut. Man kan också konstatera, att den teoretiska skolningen avsevärt påverkar den intellektuella mognaden. Eftersom den grundläggande skol- och yrkesutbildningen förbättrats under senare år, är det rimligt att vänta sig, att den intellektuella mognaden nu kommer tidigare.

Om ungdomens sociala mognad har heller inga undersökningar företagits. Man kan dock förutsätta att denna är i hög grad beroende av den undervisning om samhället och sociala fostran, som ungdomarna erhåller i de allmänna skolorna. Den del av undervisningen, som förbättrats och förändrats kanske mer än all annan undervisning, är just undervisningen i samhällslära och ekonomi. Man får inte heller glömma bort den stora roll som massmedia spelar i detta avseende. Genom tidningar, radio och TV blir ungdomen i dag mycket tidigt medveten om samhällets uppbyggnad, om sin egen roll i samhället och om sitt eget ansvar. Också ungdomens föreningsengagemang har avsevärt ökat. Medlemstalet i de sextio ungdomsorganisationer, som är anslutna till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd, uppskattas till omkring 1,2 miljoner medlemmar. Förhållandena torde vara likartade i de övriga nordiska länderna. Ungdomsorganisationernas samhällsfostrande betydelse är allmänt erkänd.

För närvarande får visserligen ungdomar vissa rättigheter, redan innan de uppnår myndighetsåldern. Så har t. ex. yrkesarbetande ungdomar rätt att disponera sin egen arbetsinkomst och gifta ungdomar rätt att göra sådana ekonomiska transaktioner, som behövs för hemmets och barnens underhållande. Det kan då tyckas, som om den ytterligare frihet, som nås vid myn-

dighetsålderns inträdande, inte skulle ha särskilt stor betydelse. Om man däremot betänker, att en omyndig aldrig har rätt att ikläda sig ansvarsförbindelser, d. v. s. ta lån eller köpa på avbetalning, så inser man, att den ekonomiska rörelsefriheten är ytterst begränsad före 21 års ålder. För omyndig med eget kapital men utan egen arbetsinkomst är givetvis rörelsefriheten ännu mer begränsad.

I själva verket är det så, att omyndig ungdom inte ens har rätt att göra ett enkelt köp över en affärsdisk utan föräldrarnas tillstånd, om de pengar som därvid används inte förtjänats genom yrkesarbetande av den omyndige själv. Att här nämnda inskränkningar kan medföra väsentliga olägenheter för omyndiga, som behöver bostättnings- eller studielån är självklart. Det är också egendomligt, att en ung människa med god ekonomi och eget körkort inte har möjlighet att köpa en bil på avbetalning. Dessa inskränkningar måste förefalla särskilt besvärliga för ungdomar, som för länge sedan flyttat hemifrån och betraktar sig som självständiga medborgare, eller för ungdomar som av en eller annan anledning brutit med sina föräldrar.

I övrigt kan påpekas, att de särbestämmelser, som utgör undantag från myndighetsåldern, är ganska skiftande i de olika länderna. Detta trots att den civila myndighetsåldern är densamma i alla de nordiska länderna (21 år). Här skall endast nämnas skillnaden mellan den svenska och den norska lagen när det gäller gränsåldrarna för handhavandet av egen inkomst (16 år i Sverige men 15 år i Norge) samt för öppnandet av egen rörelse (16 år i Sverige men 18 år i Norge). Att denna brist på överensstämmelse kan vara lika olämplig och obekvämlig som skilda myndighetsåldrar är klart. En utredning skulle även kunna granska dessa gränsåldrar och föreslå ordning mellan de nordiska länderna.

Slutligen vill vi med anledning av Nordiska rådets juridiska niomannakommittés motivering till avstyrkande av medlemsförslaget framhålla följande. Nationalkommittén för internationellt ungdomsarbete i Norge och Ungdomsrådets samarbetskommitté i Sverige har inte ansett sig kunna ta ställning till medlemsförslaget, som dessa organisationer fått på remiss. Den norska organisationen har inte kunnat uttala sig utan sina medlemsorganisationers godkännande, och den svenska organisation, som tillfrågats, har helt andra funktioner än att företräda den svenska ungdomsopinionen. Den saknar således representativ status.

Att, som den juridiska kommittén, ta de uteblivna svaren som ett tecken på att ungdomsorganisationerna saknar intresse för frågan är felaktigt. Man har helt enkelt vänt sig till fel forum. Man borde i stället ha tillfrågat de organisationer, som har anledning att ta ställning i dylika frågor, nämligen de politiska ungdoms- och studentförbunden. Utom FPU har också det liberala studentförbundet, det socialdemokratiska ungdomsförbundet och Centerpartiets ungdomsförbund uttalat sig för en sänkning av rösträtts- och myndighetsåldern. Även inom Högerens ungdomsförbund har frågan nu upptagits till behandling.

Det är vår förhoppning, att denna viktiga fråga bringas till en snar lösning, och vi vill därför tillstyrka förslaget om en gemensam nordisk utredning.

Stockholm den 4 februari 1963

Folkpartiets ungdomsförbund

Ola Ullsten

Margareta Holmstedt

Medlemsförslag

om rätt att avlyssna radio m. m.

(Väckt av Gunnar Helén och Helge Larsen)

Informationens frihet är en av grundförutsättningarna för ett demokratiskt styrelseskick. En fri och obunden meningsbildning kan icke äga rum, därest medborgarna ej har tillgång till upplysningar om faktiska omständigheter och förhållanden och möjlighet att taga del av andras åsiktsyttringar. I de rättighetsförklaringar, som vanligen ingår i ett lands konstitutionella stadganden, återfinnes därför också oftast regler som syftar till att garantera upplysningsfriheten. Det är därvid icke tillfyllest med regler rörande åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Även rätten att oförkränkt befordra meddelanden genom post eller annat samfärdsmedel måste tryggas. Med teknikens framsteg har efterhand nya medel tillkommit, med vilkas tillhjälp nyheter och upplysningar av skilda slag kan spridas till allt flera människor. Viktigast bland dessa nya massmedia är onekligen radio och television, vilkas utnyttjande som överbringare av meddelanden dock ej kan upplåtas fritt åt envar. Av största betydelse är emellertid att medborgarna garanteras fri tillgång till vad som befordras genom dessa media.

Frågan om informationsfriheten kan icke längre ses som ett blott nationellt problem, vilket varje land för sig har att lösa. Den moderna tekniken gör icke halt vid statsgränserna. Det faller sig därför naturligt att upptaga hithörande problem i internationellt samarbete. Här skall uppmärksamheten bl. a. fästas på den lösning som frågan om informationens frihet erhållit i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. I denna, som ratificerats av bl. a. Danmark, Island, Norge och Sverige, stadgas i art. 10 följande:

1. Envar skall äga rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att mottaga och sprida uppgifter och tankar utan inblandning av offentlig myndighet och oberoende av territoriella gränser. Denna artikel förhindrar icke en stat att kräva tillstånd för radio-, televisions- eller biografafföretag.

2. Enär utövandet av de nämnda friheterna medför ansvar och skyldigheter, må det underkastas sådana formföreskrifter, villkor, inskränkningar eller straffpåföljder, som äro angivna i lag och i ett demokratiskt samhälle äro nödvändiga med hänsyn till statens säkerhet, den territoriella integriteten, den allmänna säkerheten, förebyggandet av ordning eller brott, hälsovården, skyddandet av sedligheten eller av annans goda namn och rykte eller rättigheter, förhindrandet av att förtroliga underrättelser spridas, eller upprätthållandet av domstolarnas auktoritet och opartiskhet.

Stadgandet synes i sin nuvarande avfattning icke fullt klart ge uttryck åt grundsatsen att envar bör äga rätt att avlyssna och åse alla förekommande radio- och TV-sändningar. Betydelsen av en sådan regel för en fri meningsbildning kan knappast överskattas. Under andra världskriget utgjorde möjligheterna att i ockuperade länder lyssna till sändare, som av den rådande regimen framställdes som illegala, en av de viktigaste ingredienserna i det psykologiska försvaret mot ockupationsmakten. Sedan den tiden ingår i folkmedvetandet även i de länder som stod utanför kriget uppfattningen att den oinskränkta rätten att lyssna till radiosändningar, oavsett varifrån dessa kommer, utgör ett kännetecken på demokratin, medan förbud mot sådant lyssnande uppfattas som kännetecken på en diktatur.

Mot bakgrund av vad nu anförts vore värdefullt, om det i Europarådets konvention art. 10 kunde uttryckligen slås fast att det bör vara en envar person tillkommande rätt att fritt avlyssna radiosändningar och åse televisionssändningar. En lämplig väg vore härvidlag, om Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar ville i Europarådets ministerkommitté upptaga frågan om ett förtydligande av konventionen i nu angivna avseende.

De nordiska länderna synes emellertid även för sitt eget vidkommande böra i sin interna rättsordning — i själva grundlagen eller i annan lagstiftning rörande de grundläggande medborgerliga rättigheterna — införa bestämmelser om rätten att lyssna till och åse sändningar av nu ifrågavarande art. En insats på detta område skulle stå i god överensstämmelse med de nordiska ländernas allmänna demokratiska traditioner.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att gemensamt verka för att i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ett stadgande intages, genom vilket envar var tillförsäkras rätt att oförkränkt avlyssna radiosändningar och åse televisionssändningar, samt att arbeta för att bestämmelser, som tryggar denna rätt åt varje medborgare, införas i de nationella rättsordningarna.

Stockholm och København den 16 juni 1962

Gunnar Helén

Helge Larsen

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Danmark

Udenrigsministeriet:

Den i Rom under 4. november 1950 undertegnede konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder indeholder i art. 10 en regel der tilsikrer ret til fri modtagelse af radio- og fjernsynsudsendelser. Artiklen bruger følgende udtryk: »... frihed til at give eller modtage meddelelser eller tanker, uden indblanding fra offentlige myndigheder og uden hensyn til grænser». At der herved også sigtes til modtagelse af radio- og fjernsynsudsendelser, fremgår af den umiddelbart efterfølgende sætning, hvori det hedder, at artiklen ikke forhindrer stater i at lade radio-, fjernsyns- eller filmsforetagender kun må drives i henhold til lovgivning.

Uanset om man, som foreslået, søger at udarbejde en tillægsbestemmelse, der udelukkende tager sigte på frihed til at modtage radio- og fjernsynsudsendelser, vil virkningen blive, at der rejses tvivl om den foreslåede bestemmelses rækkevidde, hvorved bestemmelsen afsvækkes.

Det er derfor at tages til følge, og der udarbejdes en tillægsprotokol, i hvilken den foreslåede bestemmelse optages, vil en sådan tillægsprotokol kun være bindende for de stater, der udtrykkeligt har tiltrådt den. De øvrige stater, der er bundet af menneskeretskonventionen, vil i så fald ikke være bundet af det modsætningsvis må følge, at de ikke er forpligtet til at pågældende friheder, idet udarbejdelsen af tillægsprotokol er et udtryk for, at art. 10 i den gældende konvention ikke ændrer forholdet.

Det er derfor, at i så lange tidsrum, der måtte forløbe, inden en tillægsprotokol er overhovedet kan træde i kraft, vil situationen være, at staterne i menneskeretskonventionen være forpligtet til at pågældende, at det modsætningsvis må følge, at art. 10 må forstås med den betydning, at det er til at modtage radio- og fjernsynsudsendelser, og derfor betyde en svækkelse af frihedsrettighederne. Det tilføjes, at det ikke af sig selv skaber et aktuelt behov for nu at

Under hänvisning til ovenstående må udenrigsministeriet fraråde, at forslaget tages op til overvejelse.

København, den 25. september 1962

P. m. v.

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man herved meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender fuldtud kan tilslutte sig, at en bestemmelse som den foreslåede indføres i bestemmelsen om beskyttelse af menneskerettighederne.

København, den 12. september 1962

P.m.v.

E.b.

F i n l a n d

Post- och telegrafstyrelsen¹:

Förslaget Sak A 17 vid Nordiska rådets 11 session är enligt vår uppfattning ändamålsenligt. Likväl vore en väsentlig justering av detsamma erforderlig, då i slutet av rekommendationsförslaget säges:

... rätt att oförkränkt avlyssna radiosändningar och åse televisionssändningar, samt att ...

Internationella telekonventionen i Genève 1959 samt det till denna anslutna radioreglementet definierar den ovan i citatet nämnda radiotrafiken på följande sätt:

Rundradiotrafik: Radiotrafik, inom vilken utsändningarna äro avsedda att mottagas direkt av den stora allmänheten. Denna trafik kan omfatta utsändningar av ljud, televisionssändningar eller utsändningar av andra slag.

Mottagande av dessa sändningar torde förslagsställarna avse genom uttrycket »avlyssna radiosändningar och åse televisionssändningar»; således uttryckligen sändningar, avsedda att direkt mottagas av alla. Den mottagningslicens för rundradiosändningar, som för närvarande skall ges i Finland, innebär redan på sitt sätt, att hinder icke föreligger för dylikt avlyssnande och åseende. Ordet »radiosändningar» innefattar alla radiosändningar och ej blott rundradiosändningar och är såsom sådant ett för långt gående uttryck. Därför borde man i stället för detta ord och det lika omfattande ordet »televisionssändningar» enligt vår uppfattning använda det tydligt definierade och till sin omfattning klart begränsade ordet »rundradiosändningar».

¹ Yttrandet översatt från finska.

För den händelse Finlands delegation finner det motiverat att genom Nordiska rådet medverka till antagandet av en rekommendation om ändring av Europarådets konvention och även i övriga delar stöda det framlagda förslaget, vore det enligt post- och telegrafstyrelsens uppfattning skäl, att den ifrågavarande internationellt godkända definitionen beaktas, och den ovannämnda punkten i rekommendationen borde erhålla följande lydelse:
 »... rätt att oförkränkt avlyssna rundradiosändningar, samt att...».

Helsingfors den 10 september 1962

Generaldirektör *Oiva Saloila*

T. f. direktör *T. Puolanne*

N o r g e

Justisdepartementet:

Justisdepartementet har forelagt forslaget for Forsvarsdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Utenriksdepartementet og Den norske Sakførerforening. Man har — innen den korte frist som stod til rådighet — bare mottatt svar fra Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet. — — —

Justisdepartementet er enig i det Utenriksdepartementet har uttalt, og skal tilføye:

Selv om vi nå ikke har noen skreven lov som uttrykkelig slår fast den rett alle har til fritt å lytte til radio eller se på fjernsyn, vil retten ikke kunne innskrenkes eller oppheves uten ved formell lov. Dette følger av det legalitetsprinsippet som gjelder i norsk rett. Noen *rettslig* betydning vil det derfor ikke ha om en i lovs form fastslår en rett til å lytte på radio eller se på fjernsyn. Også en slik lov ville kunne endres eller oppheves ved en ny lov.

Justisdepartementet mener på bakgrunn av dette at det ikke er behov for slike bestemmelser som medlemsforslaget handler om.

Oslo, 28. september 1962

Etter fullmakt

Carl Stabel

Stein Rognlien

Utenriksdepartementet:

Utenriksdepartementet er av den oppfatning at retten til å høre radio og se fjernsynssendinger omfattes av Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, jfr. artikkel 10, 1. Departementet kan derfor ikke se at det er behov for en slik presisering som foreslått, og antar på den annen side at det vil

kunne virke uheldig med nærmere spesifisering av enkelte deler av ytringsfriheten. Radio og fjernsyn er to former for informasjonsvirksomhet blant flere andre. I en konvensjon som den det her gjelder, må det være en fordel at bestemmelsene er gitt en generell ordlyd som dekker alle de kjente former, og som også vil kunne omfatte nye former som måtte bli utviklet.

Den del av forslaget som vedrører sikring av de nevnte rettigheter i den interne lovgivning i medlemslandene, antar Utenriksdepartementet at Justisdepartementet selv vil ta standpunkt til. For sitt vedkommende vil Utenriksdepartementet nøye seg med å peke på det forhold at informasjonsfriheten i vårt land har en selvfølgelig plass i den alminnelige rettsbevissthet, og at en presisering som foreslått, vil kunne være egnet til å svekke dette selvfølgelighetspreg.

Oslo, 15. september 1962

Etter fullmakt:

Helge Groth

Harald Lone

Samferdselsdepartementet forklarer sig i skrivelse den 3 oktober 1962 in-stämman i Telegrafstyrets yttrande (se nedan).

Forsvarsdepartementet:

Forsvarsdepartementet har for sitt vedkommende ingen merknader til det foreliggende medlemsforslag om rett til å lytte på radio, m. m.

Oslo, 15. september 1962

Etter fullmakt:

Arvid Barstad

Kåre Haugen

Telegrafstyret:

Prinsippet om menings- og ytringsfrihet, bl. a. slik dette er kommet til uttrykk i grunnlovens § 100, har som naturlig konsekvens at landets borgere fritt må ha rett til å kunne skaffe sig de informasjoner som ellers er tilgjengelig for offentligheten.

Informasjonsfriheten må også gjelde retten til uhindret å kunne lytte på radioprogrammer eller se på fjernsynssendinger, enten disse har norsk eller utenlandsk opprinnelse, når det som sendes er beregnet på å mottas av det alminnelige publikum og den enkelte har betalt den avgift som er fastsatt for besittelsen og bruken av det nødvendige tekniske utstyr.

På den annen side må det være klart at annen radiotjeneste, f. eks. kommersiell radiotelegrafering og radiotelefonering som ikke er beregnet på det alminnelige publikum, ikke fritt bør kunne avlyttes av tredje mann, selv om det tekniske utstyr, f. eks. kringkastingsmottakere med fiskeribølgebånd, tillater slik mottaking og det er betalt ordinær avgift for retten til å eie eller besitte slike apparater. Opptak og utnyttelse av denne form for informasjoner bør være underlagt forbud og straff. Det er ønskelig at dette på en eller annen måte kommer frem i et eventuelt vedtak i Nordisk Råd.

Med de innskrenkninger som følger av foranstående har Telegrafstyret ikke noe å bemerke til det forslag som er fremmet for Nordisk Råd.

Oslo, den 24. september 1962

Leif Larsen

Ivar Møklebust

Den norske sakførerforening forklarer sig i skrivelse den 5 oktober 1962 helt inståmma i medlemsforslaget.

S v e r i g e

Justitiekanslersåmbetet:

I förslaget hemstålles att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att dels gemensamt verka för att i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna intages ett stadgande genom vilket envar tillförsäkras rätt att oförkränkt avlyssna radiosändningar och åse televisionssändningar, dels arbeta för att bestämmelser, som trygga denna rätt åt varje medborgare, införas i de nationella rättsordningarna.

Såsom förslagsställarna understrukt är informationsfriheten en av grundförutsättningarna för ett demokratiskt styrelseskick. Enligt justitiekanslersåmbetets mening är det därför naturligt och riktigt att denna frihet skall komma till uttryck i Europarådskonventionen och i de nationella rättsordningarna.

Vad först angår frågan om en komplettering av konventionen ha förslagsställarna erinrat om att konventionen i art. 10 innehåller ett stadgande till skydd för yttrandefrihet, åsiktsfrihet och informationsfrihet. Enligt förslagsställarnas åsikt ger emellertid detta stadgande icke klart uttryck åt grundsatsen att envar bör äga rätt att avlyssna och åse alla förekommande radio- och televisionssändningar. Ämbetet kan icke dela denna åsikt. Enligt ämbetets mening innefattar stadgandet skydd för informationsfriheten bl. a. i de hänseenden förslagsställarna åsyfta; att stadgandet om informationsfriheten i art. 10 mom. 1 andra punkten avser även information ge-

nom radio och television framgår av bestämmelsen i tredje punkten enligt vilken staterna äga rätt att kräva särskilt tillstånd för radio- och televisionsföretag. Såvitt ämbetet har sig bekant har någon annan åsikt om stadgandets innebörd och räckvidd icke heller kommit till uttryck i föreliggande kommentarer till konventionstexten (se t. ex. Guradze, *Der Stand der Menschenrechte im Völkerrecht*, Göttingen 1956, s. 164 f och 208 f).

På grund av det anförda kan ämbetet för sin del icke finna det påkallat, att de nordiska ländernas regeringar taga initiativ till en komplettering av konventionen på sätt föreslagits.

Vad härefter angår frågan om införande i de nationella rättsordningarna av bestämmelser till skydd för informationsfriheten genom radio och television må till en början erinras om att dylika bestämmelser saknas i de nordiska ländernas grundlagar. Enligt ämbetets uppfattning kunna emellertid vägande skäl anföras till stöd för att i grundlag eller i annan lagstiftning rörande grundläggande medborgerliga fri- och rättigheter upptaga dylika bestämmelser. Vad särskilt angår den svenska lagstiftningen — och ämbetet vill begränsa sig härtill — har ämbetet erfarit, att författningsutredningen avser att i sitt förslag till ny regeringsform i ett särskilt kapitel upptaga bestämmelser till skydd för vissa grundläggande fri- och rättigheter. Författningsutredningen läser icke kunna undgå att därvid överväga även frågan om skydd för informationsfriheten. Med hänsyn härtill synes, såvitt angår svenska förhållanden, något initiativ i den föreslagna riktningen knappast vara påkallat för närvarande.

Stockholm den 6 september 1962

Sten Rudholm

Telestyrelsen:

Telestyrelsen har, från de synpunkter styrelsen har att företräda, intet att erinra mot förslaget. Styrelsen vill emellertid framhålla, att därest grundsatsen att envar bör äga rätt att avlyssna ljudradiosändningar och åse televisionssändningar skall uttryckligen fastslås i Europarådets konvention art. 10 samt i svensk lagstiftning, bör denna rätt endast avse rundradiosändningar, dvs. sådana sändningar som äro avsedda att direkt mottagas av allmänheten. Föreskriften bör dessutom utformas så, att den icke förhindrar att tillstånd kan krävas för rätt att *inhava* radiomottagningsapparat samt att sådant tillstånd kan beläggas med särskild licensavgift.

Stockholm den 14 augusti 1962

Kungl. telestyrelsen

Håkan Sterky

Erik Esping

Lars-Åke Nöjd

Sveriges radio:

Sveriges Radio anser i likhet med förslagsställarna att envar bör äga rätt att avlyssna och åse alla förekommande radio- och TV-sändningar. Denna rätt är enligt Sveriges Radios mening självklar i en stat med demokratiskt styrelseskick.

I vårt land har väl icke denna rätt ifrågasatts ens när det gällt avlyssning av rundradiosändare, vars program varit riktade mot svenska lyssnare och som upprättats och drivits i strid med gällande internationella överenskommelser. I den debatt som här i landet — och även utomlands — förts i samband med att lagstiftningsåtgärder vidtagits för att hindra användandet av dylika illegala rundradiosändare, har man emellertid kunnat spåra en sammanblandning av åtgärder och syften, vilka kan väcka betänkligheter. Ingreppen mot de illegala sändarnas verksamhet har sålunda av mången tydliggen tolkats som ett ingrepp mot rätten att lyssna och termen »dikta- tur» har t. o. m. använts i debatten. För att undanröja varje tvekan om att envar har och skall ha rätt att avlyssna radiosändningar och åse tele- visionssändningar torde det därför vara lämpligt att stadgande härom in- føres såväl i Europarådets konvention som i de nationella rättsordningarna.

Stockholm den 10 september 1962

Olof Rydbeck

BILAGA 2

**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över
medlemsförslaget**

Medlemsforslaget tilsigter en sikring af retten til uhindret at modtage radio- og televisionsudsendelser. Denne fundamentale rettighed foreslås sikret dels ved at der gennem et initiativ fra de nordiske lande søges indsat en udtrykkelig bestemmelse herom i art. 10 i europarådskonventionen om menneskerettighederne, dels ved at der i de nordiske landes grundlove eller grundlæggende lovgivninger optages bestemmelser som tilsikrer borgerne denne rettighed ved siden af de andre i lovgivningen omhandlede frihedsrettigheder.

I motiveringen for medlemsforslaget antages det, at menneskerettigheds- konventionens art. 10 ikke i sin nuværende affattelse tilstrækkelig klart gi- ver udtryk for, at enhver bør have ret til at modtage radio- og televisions- udsendelser. Imidlertid fremgår det af de udtalelser, der er afgivet af de nordiske landes udenrigsministerier i anledning af forslaget, at den nævnte

art. fortolkes således, at den omfatter også modtagelse af radio- og televisionsendelser.

Det må herefter anses for upåkrævet, at der søges foretaget en ændring af denne bestemmelse.

Med hensyn til 2. led i rekommandationsforslaget er det vel rigtigt, at de nordiske landes lovgivninger ikke indeholder bestemmelser om den omhandlede rettighed; men der er sikkert i alle kredse i de nordiske landes befolkninger en stærk opfattelse af, at denne ret alligevel består og er noget selvfølgelig, som det ikke er påkrævet udtrykkeligt at lovfæste.

En lovfæstelse af den pågældende rettighed i de nordiske landes lovgivning vil næppe få nogen retlig betydning i påkommende tilfælde, i hvert fald ikke hvis bestemmelserne herom ikke indsættes i vedkommende lands grundlov; men de nordiske landes grundlove er det kun vanskeligt — og for eks. for Danmarks vedkommende for tiden umuligt — at gennemføre ændringer i.

En lovbestemmelse, der sikrer retten til at modtage radio- og televisionsendelser, vil formentlig ikke kunne frakendes en vis psykologisk virkning, og komiteen vil finde det naturligt, om man, som det synes at være tanken i Sverige, der står over for en grundlovsændring, i den anledning samtidig indføjer en udtrykkelig bestemmelse som den foreslåede, men efter komiteens opfattelse er der ikke tilstrækkelig grund til at søge vedtaget en rekommandation om det omhandlede spørgsmål.

Komiteen indstiller herefter,

at der ikke fra rådets side foretages videre i anledning af det rejste medlemsforslag.

København, den 7. december 1962

Emil Ahlqvist

Holger Eriksen

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Knud Thestrup

Förman

Medlemsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar

(Väckt av Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg och Sven Sundin)

Över den långa landgränsen mellan Norge och den svenska landsdelen Norrland, som omfattar mer än 2/3 av norsk-svenska gränsens totala sträckning, finns endast tre vägar av den kvalitet, att de med säkerhet kan hållas öppna för biltrafik året runt. Dessa tre vägar faller alla på det sydligaste avsnittet av gränsen och för på svenska sidan in i Jämtlands län. Den sydligaste går ifrån Rørås i Norge till Sveg, den mellersta från Stjørdal över Storlien till Ånn och den nordligaste från Verdalsøra till Duved. Norr om sistnämnda gränsförbindelse, som grovt räknat ligger ungefär vid mitten av den norsk-svenska gränsen, finns icke någon permanent vägförbindelse mellan Norge och Sverige. Den enda permanenta förbindelsen på den norra halvan av gränssträckningen utgöres av järnvägslinjen Boden—Narvik. Inom Västerbottens län finns vidare två vägar till Norge, som dock icke är öppna under vintern. Det kan till jämförelse nämnas, att den relativt korta gränsen mellan Norge och Finland, som går fram i långt nordligare trakter, korsas av tre vägförbindelser.

Att behovet av nya mellanriksvägar är starkt torde vara ovedersägligt. Bland de olika sträckningar, som i detta sammanhang varit aktuella märkes särskilt de båda vägarna över Umbukta—Tärna och över Graddis. Vägfrågorna togs upp i Nordiska rådet genom ett 1957 väckt tilläggsförslag. I detta sammanhang kom särskilda utredningar till stånd rörande olika tänkbara alternativ för byggande av nya mellanriksvägar. I Norge utfördes dessa utredningar av Vegdirektoratet och i Sverige av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Resultaten av de undersökningar, som de båda myndigheterna utfört i kontakt med varandra, kunde publiceras till Nordiska rådets sjunde session (se Nordiska rådet, 1959, s. 399—585). Under detta utredningsarbete upptogs av de båda förutnämnda vägförbindelserna den sydligare Tärnavägen med olika alternativa sträckningar till behandling. Sammanlagt lades sex olika förslag fram rörande denna väg. I en rekommendation (nr 13/1959) har rådet rekommenderat genomförande av en av de sex föreslagna förbindelserna. Något egentligt resultat av rekommendationen har ej förports.

Den andra av de planerade mellanriksvägarna, den s. k. Graddis-vägen (Graddis—Sädvaluspen), har varit aktuell i snart 100 år utan att frågan kunnat lösas. Ett tilläggsförslag rörande denna väg föranledde Nordiska

rådet att vid 1962 års session antaga en rekommendation till regeringarna i Norge och Sverige om att samordna byggandet av denna väg (nr 20/1962).

Härjämte har Nordiska rådet vid sin nionde session 1961 behandlat frågan om en mellanriksväg Troms fylke—Kiruna. Då rådet med stöd av lämnade upplysningar därvid ansåg sig kunna konstatera, att en norsk-svensk utredning rörande denna väg skulle komma till stånd, fann rådet det överflödigt att antaga en rekommendation i saken och väntade sig upplysningar om utredningsarbetet till påföljande rådssession. I regeringarnas meddelande i denna sak till tionde sessionen i år lämnas emellertid inga upplysningar om denna väg.

Det enda vägbygge av betydelse över den nordligare delen av gränsen Norge och Sverige har gällt Storlien-vägen. I övrigt har handläggningen av frågorna om de norsk-svenska mellanriksvägarna i norr varit långsam och resultatlös. Missnöjet härmed har återspeglats i parlamenten i form av flerfaldiga motioner och interpellationer både i det norska Stortinget och i den svenska riksdagen.

De för befolkningen och näringslivet i de nordliga delarna av Norge och Sverige så vitala frågorna om byggande av fler mellanriksvägar har ännu ej fått en tillfredsställande lösning. Behandlingen av dessa vägfrågor bör nu påskyndas och lösningarna ej längre förhållas. Rimligt vore att regeringarna i Norge och Sverige lämnade Nordiska rådet en samlad redogörelse för hur de avser att tillgodose behovet av fler mellanriksvägar. Upplysningar erfordras om tidsschemat för dessa vägars byggande.

Under återopande av det sagda får vi därför hemställa,

att regeringarna i Norge och Sverige snarast måtte utarbeta en gemensam plan för byggande av norsk-svenska mellanriksvägar samt därefter underställa denna Nordiska rådet för yttrande enligt art. 36 i den allmänna nordiska samarbetsöverenskommelsen.

Oslo och Stockholm den 26 juni 1962

Nils Jacobsen

Harry Klippenvåg

Sven Sundin

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska samerådet:

Nordiska samerådet har i ett den 7 december 1956 avgivet yttrande (Nordiska rådet, 1957, s. 907—908) framhållit, att vägförbindelserna över gränserna i norr är av stor social betydelse för samebefolkningen, men att de också kan bli till förfång för renskötseln, om de ur ensidig turistsynpunkt dras fram genom värdefulla betesmarker och att vägarna kan bli invasionskanaler för en bosättning, som är ofördelaktig ur såväl allmän social som nationalekonomisk synpunkt, och de kan sålunda drabba den samiska urbefolkningens berättigade intressen på ett ödesdigert sätt. I samma yttrande uttalades önskvärdheten av en vägförbindelse från Kurravaara inom Kiruna stadsområde till Troms fylke.

Denna mellanriksväg har senare ingående diskuterats på Nordiska samerådets sessioner i Enare 1957 och 1960 samt i Jokkmokk 1961, varvid framhållits att vägen borde gå på norra sidan av Torne älv via Gaisaluokta vid Altevatn genom Dividalen till Överbygd i Norge. Denna vägsträckning skulle bl. a. underlätta transporter och förflyttningar vid renbevakning. Inom området mellan Torne träsk och Överbygd betar ungefär 22 000 renar, som i slaktuttag årligen ger följande renmängder:

Lainiovuoma lappby		800 renar
Saarivuoma lappby:	Aktsekoppigruppen	700 »
	Gaisaluoktagruppen	1 000 »
Talma lappby		800 »

Sammanlagt 3 300 renar

Marknadsförandet av denna renmängd skulle underlättas av vägen, och en avlastning av området skulle dessutom ske genom att turisterna och kirunaborna tack vare vägen kunde komma till fiskeställen norr om Kiruna och till havet.

Den föreslagna vägen kan för samerna få enahanda betydelse som vägar från Kilpisjärvi till Skibotn och från Enontekiö till Kautokeino.

Helsingfors den 27 oktober 1962

K. Nickul

Sekreterare i Nordiska samerådet

N o r g e**Samferdseldepartementet:**

Vurdering av mellomriksveger må skje både på grunnlag av de berørte distrikters interne kommunikasjonsplaner og de planer nabolandet har for framføringen av sine mellomriksforbindelser.

Vegdirektørens syn på prioriteringen av en del mellomriksveger i Nord-Norge er gitt i brev den 14. desember 1961 til Samferdselsdepartementet og meddelt Nordisk Råd, Den norske avdeling, i brev den 20. januar 1962¹. Den svenske regjering sees å ha sluttet seg til dette syn. Prioritet ble her gitt til mellomriksvegen over Umbukta.

Fra svensk side er vegen over Graddis tatt med på den nye flerårsplan for bygging av länsvägar i Norrbottens län. Bevilgninger er forutsatt gitt fra 1965. Fra norsk side er det ikke tatt endelig stilling til den videre prioritetsrekkefølge og det er heller ikke satt opp tempoplaner for framføringen av anleggene. En næringsgeografisk undersøkelse av mellomriksveger mellom Nordland fylke og de tilstøtende svenske områder ble foretatt og publisert i 1958. En tilsvarende undersøkelse av mellomriksveger mellom Troms fylke og de tilstøtende svenske distrikter (inkl. forbindelsen Narvik—Kiruna) vil foreligge i løpet av 1962.

Som påpekt i medlemsforslaget er bygging av angjeldende mellomriksveger av stor betydning for befolkningen og næringslivet i de nordlige deler av Sverige og Norge. Vegdirektøren ser det imidlertid slik at disse veger ikke kan sees isolert fra den øvrige kommunikasjonsutbyggings betydning for den samme befolkning og det samme næringsliv, men at de må koordineres med og innarbeides i disse distrikters prioritetsplaner ved siden av den koordinering som må finne sted landene imellom.

For løsning av spørsmålet vil en anmode angjeldene fylkesmyndigheter om å innarbeide de aktuelle mellomriksveger i sine kommunikasjonsplaner. På dette grunnlag kan de norske vegmyndigheter ta opp saken med de svenske vegmyndigheter med sikte på koordinerte forslag til de respektive regjeringer både med hensyn til prioritering og tempoplaner.

Vegdirektøren vil medvirke til en så snarlig løsning av saken som mulig.

Samferdselsdepartementet er enig i at regjeringene i Norge og Sverige utarbeider en felles plan for utbyggingen av norsk-svenske mellomriksveger.

Oslo, den 13. november 1962

Trygve Bratteli

Anders Vestbø

Sverige**Kommunikationsdepartementet:**

Någon prioritering av mellanriksvägsförbindelser mellan Västerbottens och Norrbottens län samt angränsande delar av Norge har ännu ej skett.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1959 med anledning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utredning om ifrågavarande vägförbindelser skall dessa vägfrågor behandlas på samma sätt som övriga vägfrågor, d. v. s. via de ordinarie flerårsplanerna.

Genom beslut den 28 september 1962 angående en framställning från Kiruna stad om väg mellan Kiruna och Nordnorge, uppdrog Kungl. Maj:t åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att — efter samråd med länsstyrelsen i Norrbottens län och vederbörande norska vägmyndigheter — överväga frågan om tidsschemat och turordningen för anordnande av mellanriksvägar från Norrbottens län till angränsande delar av Norge.

För närvarande pågår — vilket torde framgå av tidigare till Nordiska rådet ingivna uppgifter — utbyggnad och förbättring av vägen Umeå—Lycksele—Storuman (93)—Tärnaby—Umbukta (361). Dessa arbeten har bedrivits i snabbare takt än vad som torde ha förutsatts i väg och vattenbyggnadsstyrelsens utredning om mellanriksvägarna till Nordnorge. Skälen härtill är följande.

1. En koncentration av ordinarie vägmedel till denna väg har skett från länets sida.

2. Även beredskapsarbeten har i möjligaste mån bedrivits på vägen.

3. På grund av kraftutbyggnader i Umeälvens vattensystem har statens vattenfallsverk behov av bärkraftiga och bekväma vägförbindelser. Betydande belopp har av denna anledning satsats på ifrågavarande vägförbindelse. Samarbete har därvid alltid ägt rum mellan väg- och vattenbyggnadsverket och statens vattenfallsverk och medel har tillskjutits av såväl vattenkraftintressenter som vägmyndigheter. Härigenom har vägen på de aktuella avsnitten kunnat givas den för framtiden tänkta sträckningen och standarden.

Stockholm den 24 november 1962

(*sign.*)

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Frågan om mellanriksvägar mellan Sverige och Norge har senast varit föremål för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens överväganden i samband med en av Kiruna stad gjord utredning rörande ifrågasatt väg mellan Kiruna stad och angränsande områden i Norge. Styrelsen har avgivit utlåtande den 5 februari 1962 i detta ärende. I skrivelse den 28 september 1962 har Kungl. Maj:t därefter uppdragit åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att — efter samråd med länsstyrelsen i Norrbottens län och med vederbörande norska

vägmyndigheter — överväga tidsschemat och turordningen för anordnande av mellanriksvägsförbindelser mellan Norrbottens län och angränsande fylken i Norge.

Beträffande mellanriksvägsförbindelserna kan i övrigt nämnas att upprustning nu pågår av väg 361 inom avsnittet Storuman—Tärnaby—Umfors (*jfr Bihang*). En upprustning av återstående del av denna väg från Umfors fram till gränsen vid Umbukta kommer att samordnas med de åtgärder som kommer att vidtagas på norsk sida. I Norrbottens län har ifrågasatts en utbyggnad av mellanriksväg över Graddis, som skulle anknyta Arjeplogområdet och väg 50 Mo i Rana—Bodö på norska sidan. Härom har statsutskottet avgivit utlåtande med anledning av väckta motioner (utlåtande nr 179 år 1961). I utskottets utlåtande anföres bl. a., att det pågående planeringsarbetet för detta företag — som för övrigt är medtaget i gällande flerårsplan för byggande av länsvägar — bedrivs så, att företagets utförande kan tidigareläggas i den mån behov härav ur sysselsättningssynpunkt kan komma att föreligga. Utskottet understryker dock nödvändigheten av att innan några mera omfattande utbyggnadsarbeten igångsättes, bindande besked inhämtas från vederbörande myndigheter rörande en motsvarande utbyggnad på norsk sida.

Beträffande mellanriksvägarna i Jämtlands län kommer under de närmaste åren — förutom pågående ombyggnad av väg E 75 Storlien—Östersund — en upprustning att äga rum av väg 312 Fjällnäs (riksgränsen)—Funäsdalen.

Stockholm den 30 oktober 1962

Gust. Vahlberg

Harald Ekström

BIHANG

PM beträffande utbyggnadsprogrammet för väg 361 Umeå—Umbukta

(Utdrag ur länsstyrelsens i Västerbottens län redogörelse augusti 1962)

Delens Umeå—Vännäsby—Lycksele—Blåviksstrand (avstånd ca 175 km) är redan nu till största delen ombyggd och förstärkt samt försedd med oljegrus eller asfaltbeläggning.

Delens Blåviksstrand—Forsvik (avstånd ca 52 km) kommer under perioden fram till år 1965 att påbörjas och delvis färdigställas.

Delens Forsvik—Stensele—Storuman (avstånd ca 7 km) är ombyggd och belagd.

På delen Storuman—Slussfors (avstånd ca 62 km) bedrivs beredskaps-

arbeten från båda hållen längs vägsträckan. Från Storuman och 23 km åt NV beräknas vägen vara ombyggd nästa år. En del av vägen kommer att beläggas redan i år. Mellan Ankarsund och Slussfors pågår ombyggnad. Återstående del mot Storuman beräknas vara färdig eller under ombyggnad år 1965.

På delen Slussfors—Tärnaby pågår ombyggnad av vissa sträckor med anledning av kraftverksbyggnationen (ca 15 km). Andra sträckor beräknas vara under ombyggnad vid 1965 års slut.

Ovanför Tärnaby pågår ett beredskapsarbete (11 km), som blir klart under innevarande år. Dessutom pågår ombyggnad av sträckan Klippen—Umfors (ca 11 km) och den blir färdig under 1963. År 1965 torde hela sträckan Tärnaby—Umfors (avstånd ca 38 km) vara i det närmaste klar.

Mellan Umfors och norska gränsen kommer tills vidare endast mindre arbeten att utföras i anslutning till reglering av Överuman. Projektering för vägdelen utbyggnad är i stort sett klar. Sträckan Umfors—gränsen fullbordades så sent som 1939 och har en någorlunda god standard även om den ej tillfredsställer moderna krav.

En sammanfattning av det hela skulle ge en prognos som säger att vid utgången av år 1965 ca 2/3 av den nu ca 44 mil långa vägen mellan Umeå och norska gränsen kommer att vara i god klass och försedd med asfaltbeläggning eller oljegrus. Ytterligare ca 1/6 beräknas vara under arbete, under det att endast ca 1/6 då ännu ej påbörjats.

I ovanstående prognos har då riksväg 90 förutsatts tillsvidare bibehålla den nuvarande sträckningen Vännäsby—Granö.

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit utlåtande över frågan om vägförbindelse mellan Västerbottens och Norrbottens län och Norge till Kungl. Maj:t den 25 september 1959. Styrelsen har därvid i huvudsak instämt i vad som i den då föreliggande näringsgeografiska utredningen anförts angående inverkan av en mellanriksväg på förutsättningarna för industrins lokalisering. Vidare har styrelsen anført att behovet av beredskap mot arbetslöshet allttjämt ger anledning till att, om vägföretagen bedömes böra komma att upptagas i flerårsplanen, sådana förberedelser vidtages, att arbeten på någon av de föreslagna vägarna kan igångsättas om detta ur arbetsmarknadssynpunkt bedömes önskvärt.

I utlåtande till Kungl. Maj:t den 10 januari 1961 angående en mellanriksväg Kiruna—Nordnorge har arbetsmarknadsstyrelsen anført att utredningarna för de föreslagna alternativa vägsträckningarna borde fortsättas. Först sedan resultaten härav föreligger syntes det möjligt att taga ställning till frågan om vägprojektets förverkligande.

I yttrande den 26 maj 1961 till riksdagens statsutskott över motioner angående en mellanriksväg från Arjeplog i Sverige till Graddis i Norge har

arbetsmarknadsstyrelsen bl. a. framhållit att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen intagit vägföretaget i flerårsplan och att det med hänsyn härtill är lämpligt, att planeringsarbetet bedrivs så att företagets utförande kunde tidigareläggas i den mån behov härav ur sysselsättningssynpunkt komme att föreligga.

Såväl på vägen Storuman—norska gränsen vid Umbukta som på vägen Arjeplog—Graddis har vissa arbeten utförts eller är under utförande som beredskapsarbeten.

Därest, såsom hemställts i medlemsförslaget, en redogörelse för viktiga och planerade åtgärder avseende mellanriksvägarna skall lämnas till Nordiska rådet, förutsätter arbetsmarknadsstyrelsen att erforderligt underlag härför lämnas till Kungl. Maj:t av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och att detta innefattar jämväl sådana arbeten på ifrågavarande vägföretag, som utförts eller påbörjats med medel, som ställts till förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen.

Stockholm den 26 oktober 1962

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Sännås

C. Canarp

/ Svante Gullberg

Länsstyrelsen i Jämtlands län:

I det föreliggande förslaget har angivits att mellan Norge och Norrland endast finnes tre vägar, samtliga förande in i Jämtlands län, vilka med säkerhet kan hållas öppna året om. Sedan flera år tillbaka hålles emellertid även andra vägar mellan Norge och Jämtlands län öppna året om. Detta är sålunda fallet med den väg som går från Namsos över Formofoss till Nordli på norska sidan och där grenar sig i tre vägar över riksgränsen, nämligen en i nordlig riktning över Viken på norra sidan om Kvarnbergsvattnet till Gäddede, en östlig direkt mot Gäddede och en sydlig över Valsjöbyn och Hotagen till Krokom. En liknande förgrening har numera genom utbyggnad av väg norr om sjön Anjan på svenska sidan tillkommit även till den i förslaget angivna vägen Verdalsöra—Duved. Jämväl denna grenväg, som från Sandvika vid riksgränsen går över Melen och Kall till Järpen, hålles öppen vintertid.

Från Jämtlands län leder sålunda för närvarande sju allmänna vägar över riksgränsen mot Norge, vilka på norska sidan sammanknytes till fyra vägar och samtliga hålles öppna året om.

Ifråga om nya vägförbindelser från länet till Norge föreligger projekt till

tre sådana. Två av dessa avser rent lokala förbindelser, nämligen dels en väg från den norska byn Vera till den förutnämnda allmänna vägen norr om sjön Anjan, dels en väg mellan den norska byn Eidet och den svenska byn Gunnarvattnet i norra delen av Hotagens kommun.

Beträffande den förstnämnda förbindelsen pågår för närvarande utbyggnad av enskild väg på svensk sida till byn Åsingen cirka 2 km från riksgränsen. Vägens fortsättning över riksgränsen till byn Vera torde få anses vara huvudsakligen ett norskt intresse, genom att den ur kostnadssynpunkt ställer sig väsentligt fördelaktigare än åstadkommande av en tidsenlig förbindelse från byn västerut till Verdalen. Genom beslut den 5 augusti 1955 har Kungl. Maj:t bemyndigat landshövdingen i Jämtlands län att med vederbörande norska myndigheter förhandla om nyssnämnda fortsättning av vägen dock utan rätt att biträda något för Sverige bindande beslut. Några förhandlingar i frågan, vartill initiativ synes böra tagas från norsk sida, har ännu ej kommit till stånd.

Den ifrågasatta vägförbindelsen mellan byarna Eidet och Gunnarvattnet faller till helt övervägande del inom svenskt område, där vägen beräknas kunna utföras som allmän och eventuellt kunna upptagas i nästkommande flerårsplan för byggande av ödebygdsvägar.

Det tredje projektet avser en vägförbindelse från Blåsjöäterna i norra delen av Frostvikens kommun över riksgränsen till anslutning med befintlig väg vid Ornes i Röyrviks kommun. Länsstyrelsen har i skrivelse till fylkesmannen i Nordtrøndelag fylke den 21 september 1959 meddelat, att hinder icke föreligger för vägens byggande på svensk sida som enskild under förutsättning att uppgörelsen kan träffas med berörda norska intressenter om en i stort sett samtidig utbyggnad på ömse sidor om gränsen. Något besked om tidpunkten för vägens utbyggnad på norsk sida har emellertid ännu ej erhållits.

Vägfrågan har numera aktualiserats genom den prospektering som pågår vid Stekenjokks statsgruvefält. Såväl för prospekteringsarbetet som eventuell framtida uttransport av malm anses det sålunda vara av betydelse att ha tillgång till en väg som lämpligen bör anslutas till den tilltänkta vägen Blåsjöäterna—Ornes. Frostvikens kommun har nyligen hos arbetsmarknadsstyrelsen hemställt om bidrag till projektering av vägen till gruvfältet. Bidrag för ändamålet har också anvisats av Jämtlands läns landsting.

Nu befintliga och enligt ovan ifrågasatta vägförbindelser har på bilagda översiktskarta (*se Karta 1*) markerats med röda respektive gröna linjer¹.

Östersund i landskansliet den 12 oktober 1962

På länsstyrelsens vägnar:

Ake Lindeberg

Gösta Gemmel

¹Vid reproduceringen har röda linjer ersatts med — — — och gröna linjer med — — —.

Länsstyrelsen i Västerbottens län:

I likhet med förslagsställarna anser länsstyrelsen det angeläget, att frågan om byggande av fler mellanriksvägar mellan de nordliga delarna av Norge och Sverige snarast möjligt får en tillfredsställande lösning. Som av det följande framgår, är tillkomsten av sådana vägar med god standard av synnerlig betydelse för befolkning och näringsliv i Västerbottens län. Länsstyrelsen tillstyrker därför att plan för byggande av norsk-svenska mellanriksvägar upprättas. Härvid förutsättes dock, att den nedan under A) upptagna vägen Storuman—Tärnaby—Umbukta—Mo i Rana kommer att utbyggas skyndsamt och utan avvaktan av planens upprättande.

Beträffande mellanriksvägar inom länet må särskilt framhållas:

De utredningar, som 1959 framlades angående mellanriksvägar, upptog sju alternativ, varav fem för vårt län. Av alternativen beröres här endast A) Storuman—Tärnaby—Umbukta—Mo i Rana (nedan benämnd Umbuktavägen); B) Storuman—Tärnaby—Joesjö—Krutvattnet—Mosjön (nedan benämnd Joesjö-vägen), och C) Vilhelmina—Dikanäs—Fättjaur—Mosjön (nedan benämnd Skalmodals-vägen).

Efter det utredningarna verkställt har betydande arbeten utförts på vissa delar av ifrågavarande vägsträckor inom Sverige. De i förevarande sammanhang mest betydelsefulla arbetena har utförts eller äro under utförande på sträckan mellan Storuman och Umfors. Länsstyrelsen vill understryka detta förhållande därför, att tidigare gjord uppskattning av vägdelar som måste byggas och kostnaderna därför inte längre är aktuell.

För mellanriksvägarna över Tärnaby räknade utredningarna med Storuman som utgångspunkt. Länsstyrelsen vill emellertid ur nyttyosynpunkt betrakta dessa vägar som en direkt förbindelse från Umeå över riksväg 93 till Norge. Den närmare motiveringen härför framgår av det följande.

Länsstyrelsen vill giva ifrågakomna mellanriksvägar inom länet följande angelägenhetsgradering: 1. Umbuktavägen; 2. Joesjövägen; och 3. Skalmodalsvägen.

A. UMBUKTA-VÄGEN

Betydelsen och angelägenheten av denna väg framgår av närsluten redogörelse »Vägen Umeå—Norska gränsen» (*se Bihang*). Som sammanfattning av och komplettering till redogörelsen vill länsstyrelsen framhålla.

I anslutning till ovannämnda utredningar framhöll väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att förbindelsen över Umbukta medförde största fördelarna ur befolkningsmässig och näringsekonomisk synpunkt. Vid möte mellan Vägdirektoratet i Norge och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 14 oktober 1958 uttalades, att vägalternativet över Umbukta »kunne komme till å yte de største trafikktjenester og generelt også kunne få størst næringsøkonomisk betydning». De centrala svenska och norska vägmyndigheterna bedömde sålunda Umbukta-vägen såsom mera angelägen än den s. k. Graddisvägen.

Motivering för Umbukta-vägens utbyggnad

a) Befolkningsunderlaget

Av de ifrågavarande alternativen kommer Umbukta-vägen att omfatta områden med de största befolkningsunderlagen på såväl norsk som svensk sida. Genom den mycket starka befolkningsökningen i Mo-området har befolkningsunderlaget ytterligare förstärkts sedan utredningarna verkställdes, och prognosen för framtiden är mycket god.

I Sverige riksväg 93 Umeå—Storuman samt därifrån väg 361 till norska gränsen, i Norge väg 772, utgör en länk mellan betydelsefulla befolkningscentra och är såsom sådan en mycket viktig trafikled. Vägen, som följer Umeälvens dalgång, berör bl. a. följande orter.

Umeå stad med nära angränsande bebyggelser utgör en starkt växande tätort med ca 33 000 invånare. Efter tillkomsten av högskoleinstitutioner och av andra orsaker beräknas befolkningstalet i tätorten enligt senaste prognos stiga till ca 50 000 år 1975. Staden, som är belägen vid Europaväg 4, har goda kommunikationer, bl. a. färjeförbindelse med Vasa (ca 47 000 inv.) i Finland.

Lycksele stad (ca 6 000 invånare) och Storuman—Stensele (ca 3 000 invånare) äro framåtgående samhällen, Tärna kommun med ca 2 000 invånare, belägen invid norska gränsen, utgör ett livligt frekventerat turistområde.

Mo i Rana jämte Nord-Rana kommun har efter tillkomsten av det stora järnverket genomgått en storartad utveckling. Mo handelsdistrikt har sedan 1930 vuxit från 14 260 till 27 000 invånare 1961. Befolkningstalet väntas stiga mycket kraftigt under de närmaste åren tack vare tillkomsten av nya storindustrier.

Länsstyrelsen finner det angeläget, att dessa orter sammanbindas genom en vägförbindelse av modern standard som kan hållas öppen året runt även på norska sidan.

b) Vägens betydelse för näringslivet

Vägen till en isfri norsk hamn bör få stor betydelse bl. a. för transport av sågat virke. Sådana transporter förekommer redan nu i betydande omfattning till Mo i Rana. Vägens låga standard tillåter emellertid för närvarande icke tyngre och snabbare transporter, vartill kommer det faktum att vägen på norska delen är stängd vintertid. En god mellanriksväg skulle vidga Mo i Ranas handelsområde och gynna staden som handelscentrum. Till näringslivet måste man här också räkna turistnäringen, vilken har goda förutsättningar för en stark utveckling i fjälltrakterna på båda sidor gränsen och vid den norska kusten. Vägens betydelse för turismen är självklar.

I detta sammanhang bör nämnas, att man denna höst påbörjat förberedelser för mycket betydande sjöregleringsarbeten på norska sidan, vilka arbeten förutsätter tunga transporter från Mo till en punkt belägen nära grän-

sen till Sverige. Enligt uppgift vill man för genomförande av dessa transporter ha tillgång till en helårsväg redan hösten 1963. Det synes naturligt att de vägbyggnader som erfordras för vattenbyggnadsföretaget utformas så att de kan ingå som ett led i mellanriksvägen.

Den stigande trafikfrekvensen över gränsen vid Umbukta visar trafikanternas intresse för vägen. Från år 1955 med ca 7 500 motorfordon och ca 29 000 personer har trafiken 1961 stigit till ca 25 400 motorfordon och ca 75 000 personer (in- och utresande). Med hänsyn till vägens standard och att vägen på nämnda del är stängd vintertid måste dessa siffror anses goda. Det kan förtjäna påpekas att antalet svenska resenärer till Norge var väsentligt större än antalet norska till Sverige.

c) *Helårsväg fram till gränsen finns redan nu på svenska sidan*

Denna omständighet anser länsstyrelsen vara av väsentlig betydelse, då det gäller att snabbt realisera en god mellanriksväg.

Som här ovan nämnts och på sätt närsluten karta (*se Karta 2*) utvisar pågår betydande vägbyggnadsarbeten mellan Storuman och gränsen. Från Storuman och ca 25 km åt NV beräknas vägen vara färdig 1963. Mellan Ankarsund och Slussfors (ca 13 km) pågår ombyggnad, som beräknas vara i huvudsak färdig 1963. Ytterligare arbete mellan Storuman och Slussfors torde komma att påbörjas inom kort.

Mellan Tärnaby och Hemavan har en sträcka på ca 11 km färdigställt 1962. Därjämte pågår ombyggnad av den ca 11 km långa sträckan Klippen—Umfors (ca 40 km från gränsen). Ytterligare arbeten är aktuella.

Kostnaderna för dessa arbeten äro avsevärda. Emellertid erfordras ytterligare betydande belopp för att försätta hela vägsträckan i ett skick, som tillfredsställer moderna krav. Projektering för vägens utbyggnad är i stort sett klar.

Under sådana förhållanden är det av stort intresse, att de svenska vägmyndigheterna snarast möjligt får kännedom om planerna för utbyggnaden på norska sidan från Mo till gränsen och att överenskommelse träffas om anslutning av respektive vägar vid gränsen.

I fråga om utbyggnaden av sträckan Umeå—Storuman (riksväg 93) hänvisar länsstyrelsen till redogörelsen och kartan (*se Bihang och Karta 2*). Av det anförda framgår, att utbyggnaden av Umbukta-vägen är synnerligen angelägen och att vägen är i hög grad aktuell. Det är denna sträcka, som snabbast och med största fördel kan och bör utbyggas till en modern mellanriksväg.

B. JOESJÖ-VÄGEN

Delen närmast gränsen av denna väg utgör en avtagsväg från väg 361 vid Västansjö i Tärna kommun. Nedanför Västansjö sammanfaller vägen med Umbukta-vägen.

Motivering för vägens utbyggnad

a) *Befolkningsunderlaget*

Vad härutinnan anförts ifråga om Umbukta-vägen såvitt avser den svenska sidan nedanför Västansjö och större orter på samma sträcka ned till Umeå gäller även Joesjö-vägen. På norska sidan har vägen ett betydande befolkningsunderlag koncentrerat bl. a. till Mosjön och Hattfjeldal. Mosjön är en betydande industriort.

b) *Vägens betydelse för näringslivet*

Också Joesjö-vägen har en stor betydelse för näringslivet även om den i sådant hänseende måste sättas efter Umbukta-vägen. En utbyggnad av Joesjö-vägen gagnar såväl svenska som norska intressen. Norsk träförädlingsindustri har behov av björkved från Tärna-området. För skogsägarna i detta område utgör avsättning av björkved till Norge en god inkomst, varjämte den medför arbetstillfällen. En betydande transport av björkved sker redan nu på vägen, men transporten fördyras och försvåras av vägens enkla beskaffenhet. Över vägen sker också en stor turisttrafik.

c) *Helårsväg finns även här*

Visserligen finnes en »helårsväg», men sträckan Västansjö—gränsen—Mosjön är till större delen av enkel beskaffenhet. Bärigheten och framkomligheten är i stort sett otillfredsställande på sträckan. Under vintervintern måste vägen här, åtminstone på svenska sidan, tidvis hållas stängd under tjällossningstid. På norska sidan har vägen först under senare år kunnat hållas öppen vintertid.

d) *Vägens utbyggnad på svenska sidan*

Såvitt avser delen av väg 361 nedom Västansjö gäller vad här ovan sagts ifråga om Umbukta-vägen. På den 31 km långa delen mellan Västansjö och gränsen har vissa förstärkningsarbeten utförts 1961 och 1962. Sådana arbeten väntas fortgå under de närmaste åren. För att delen skall få en någorlunda god standard fordras därutöver betydande ombyggnadsarbeten på en sträcka av ca 8 km närmast väster om Västansjö.

Det är givetvis av stort intresse att Joesjö-vägen utbygges så snart det av ekonomiska skäl är möjligt. Vägen bör därför givas en hög prioritet i en kommande plan för mellanriksvägar.

C. SKALMODALS-VÄGEN

En sådan väg torde få sin huvudsakliga betydelse som utfartsväg för Skalmodal och vissa andra smärre bosättningar mellan Fättjaur och gränsen samt för turismen. På sträckan Fättjaur—Bojtiken (ca 25 km från gränsen) har en enskild väg byggts med statsbidrag. Företaget, som hitintills drivits av Vilhelmina kommun, kommer troligen att fortsättas fram till gränsen vid Skalmodal.

Under åberopande av det anförda får länsstyrelsen dels framhålla angelägenheten av att åtgärder omedelbart och utan avvaktan av plan vidtages för en skyndsam utbyggnad av mellanriksvägen över Umbukta, dels ock tillstyrka att en gemensam plan för byggande av norsk-svenska mellanriksvägar snarast utarbetas.

Umeå i landskansliet den 11 oktober 1962

Filip Kristensson

Lennart Lindblad

BIHANG

**Länsstyrelsens i Västerbottens län redogörelse för utbyggnaden av vägen Umeå—
Lycksele—Storuman—Tärnaby—Norska gränsen i riktning mot Mo i Rana**

Inledning

Sedan lång tid tillbaka har man inom Västerbottens län ägnat stort intresse åt förbindelserna med våra grannländer Finland i öster och Norge i väster.

Förbindelserna västerut till grannlandet Norge sker över två vägar utgående från Tärna kommun. Båda har otillfredsställande standard. Det är därför naturligt och glädjande att önskemålen om bättre vägar mellan länet och Nordlands fylke blivit allt starkare. Länsstyrelsen har i enlighet härmed vid olika tillfällen starkt understrukit vikten av att tillgodose dessa önskemål och därvid av kostnadsskäl särskilt inriktat sig på att åtminstone en standardmässigt fullgod mellanriksväg, lämpad för trafik året om, förverkligas.

Den ena av ovannämnda två förbindelser utgöres av den från Storuman utgående länsvägen 361. Den är i sin tur fortsättningen av riksväg 93, som utgår från Umeå. Hela vägsträckningen följer Umeälvens dalgång och går ungefär mitt genom länet från Umeå över Lycksele—Storuman—Tärnaby till riksgränsen. På norska sidan fortsätter vägen som nr 772 över Umskaret till Mo i Rana (se kartan). På grund av snöförhållandena kan denna mellanriksväg inte hållas öppen vintertid.

Den andra vägförbindelsen till Norge utgår från väg 361 vid Västansjö, 10 km väster om Tärnaby och går över Joesjö till riksgränsen vid Krutvattnet och därifrån som väg 760 till Hattfjelldal och Trofoss samt vidare som riksväg 50 till Mosjön. Denna mellanriksförbindelse har på senare år hållits öppen vintertid genom plogning även på norska sidan.

Bilfärjeförbindelserna med grannlandet Finland över Bottenviken är under sommarmånaderna mycket goda. Denna sjöförbindelse kan man spåra i litteraturen ända tillbaka på 1600-talet. Därefter har naturligtvis förbin-

delsen uppehållits med många och långa avbrott. Våren 1948 övertog det nuvarande Rederi AB Wasa—Umeå rutten. Under dess ledning har förbindelsen utvecklats mycket starkt. År 1958 började Korsholm III den första egentliga bilfärjan mellan Finland och Sverige att trafikera rutten. Fr. o. m. 1963 kommer ett nytt fartyg att börja gå mellan Vasa och Holmsund (vid Umeå uthamn ca 18 km från staden), vars kapacitet blir 350 passagerare och ca 70 bilar. Sjöförbindelse till Finland finns också från länets andra kuststad Skellefteå till Gamla Karleby och Jakobstad.

Förhandlingar har förts mellan det svenska kommunikationsdepartementet och det norska samfärdseldepartementet rörande vägförbindelserna mellan de nordliga delarna i de båda länderna. Dessa ha resulterat i verkställda ekonomisk-geografiska utredningar på båda sidor gränsen. I den skrivelse som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlade den 30 april 1959 i anledning av den ekonomisk-geografiska utredningen på svenska sidan heter det sammanfattningsvis:

Utredningen visar, att förbindelsen i Västerbottens län medför de största fördelarna ur befolkningsmässig och näringsekonomisk synpunkt. Icke enbart en bedömning av fördelarna i olika avseenden för befolkning och näringsliv, utan även de för vägväsendet i allmänna investeringsmässiga förutsättningarna synes tala för att en utbyggnad av denna förbindelse (länsväg 361) kommer till stånd.

Av de sex alternativ, som redovisades, befanns alternativet över Tärna, Umbukta till Mo i Rana, d. v. s. länsväg 361 och dess fortsättning på norska sidan vara det alternativ, som både väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och länsstyrelsen bedömt fördelaktigast att stödja ur ett flertal synpunkter av vilka en del redovisas i den följande texten. Från norsk sida har liknande synpunkter redovisats bland annat vid ett möte den 14 oktober 1958 mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Vägdirektoratet i Norge. En redogörelse för verkställda och påbörjade utbyggnadsarbeten på vägen Umeå—Norska gränsen vid Umbukta i riktning mot Mo i Rana lämnades av länsstyrelsen både vid turistkonferensen i Mo i juni 1960 och vid länsvägnämndernas besök i Mo i september 1961. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla att förstärkningsarbeten även nu pågår på den andra vägen över Joesjö i riktning mot Mosjön. Det är angeläget att även denna väg erhåller god standard i synnerhet såvitt avser bärigheten.

I anslutning till de synpunkter, som anförts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Vägdirektoratet, nämnda utredningar och det yttrande som länsstyrelsen avgivit, skall här närmare redogöras för de viktigaste skälen för en utbyggnad av riksväg 93 med dess fortsättning länsväg 361 till en fullgod mellanriksväg.

Befolkningsunderlag

En mellanriksväg över Tärnaby, Umbukta till Mo i Rana i Norge kommer enligt tidigare citerade ekonomisk-geografiska utredningar att omfatta områden med de största befolkningsunderlagen på såväl norsk som svensk

sida. Ett befolkningstal på den svenska sidan av cirka 20 000 personer inom ett avstånd av 300 km från Mo i Rana samt år 1950 cirka 30 000 personer inom ett avstånd av 150 km från riksgränsen på den norska sidan, utgör ett betydande befolkningsunderlag för förbindelsen i riksgränsområdet. Sedan dess har dessutom befolkningsutvecklingen särskilt inom Mo i Rana-regionen varit mycket gynnsam. Den mera detaljerade utvecklingen av de större tätorter, som beröras av förbindelsen, framgår av följande redogörelse.

Mo i Rana ligger vid inre delen av Ranafjorden och hade tillsammans med omkringliggande tätbebyggelse 16 000 invånare år 1961 (staden Mo i Rana ca 9 000 invånare). Mo är sedan gammalt ett handelscentrum för de inre och nordliga delarna av Helgeland. Detta är ett område, som i stor utsträckning dragit till sig arbetskraft under efterkrigstiden. Orsaken härtill är främst det stora järnverket, vars uppbyggnad inneburit en intensiv ökning i antalet sysselsatta inom industrin. 1953 utgjorde dessa endast 200, medan järnverket nu ensamt sysselsätter 2 350 man. Det nuvarande utbyggnadsskedet beräknas pågå fram till år 1964, och då kommer arbetsstyrkan att omfatta 3 050 man. Inom övrig industriell verksamhet (Norsk koksverk, Furuholmens mek. verkstad, Rana gruvor m. fl.), pågår för närvarande en omfattande utbyggnadsverksamhet, vilken kommer att medföra en väsentligt ökad sysselsättning under mitten av 1960-talet. Hamnförhållandena i Mo i Rana kan bedömas som goda. Efter utbyggnad av hamnen beräknas den kunna ta emot fartyg på upp till 10 000 br.reg.ton. Hamnen är som regel isfri året om, vilket förhållande bör vara till stort gagn för näringslivet i den svenska lappmarken, därest vägförbindelserna bli fullgoda året om. Den intensiva inflyttningen, som väntas fortgå, innebär att staden uppvisar en mycket positiv befolkningsutveckling. Totala befolkningsutvecklingen inom Mo handelsdistrikt framgår av följande sammanställning: 1930 14 260, 1946 18 683, 1950 21 410 och 1961 27 000 invånare.

Tärna: Kommunens centralort utgöres av Tärnaby med f. n. 477 invånare. Inom kommunen kan man följa bebyggelsen längs Umans dalgång och dess utlöpare Tängvattendalen och Joevattendalen praktiskt taget ända upp till gränsen. Jordbruk med binärningar, vari ingår skogsbruk, fiske och renskötsel, upptog 70 % av befolkningen år 1950, medan 11 % sysselsattes inom industrin huvudsakligen byggnadsverksamhet. Denna fördelning av arbetskraften torde emellertid i framtiden förändras bl. a. på grund av vattenbyggnadsföretag och utbyggnad av näringslivet i kommunen. Detta bidrar också till att öka servicenäringarnas betydelse, vilket i sin tur kan innebära ökad handel med Mo i Rana. Befolkningsutvecklingen framgår av följande sammanställning: 1930 1 932, 1940 2 155, 1950 2 057, 1955 2 028 och 1960 2 093 invånare.

Kommunens betydelse inom länets turistverksamhet är stor och framgår i särskilda avsnittet om turismen.

Storuman—Stensele utgör centralorter i Stensele kommun. Den dominerande orten är Storuman, som jämte det närbelägna Stensele, har en befolk-

ning på nära 3 000 invånare. Kommunens dominerande näringsgren är jordbruk och skogsbruk. Storuman-Stensele har ett flertal företag, bl. a. en större mekanisk verkstad och ett sågverk samt, inom småindustri och hantverk, cementvarufabrik, vägentreprenadföretag, snickerier o. s. v. Som serviceort betraktad är Storuman välutrustad med bilserviceföretag, reparationsverkstäder, affärer, konditorier o. s. v. Befolkningsutvecklingen i kommunen framgår av följande sammanställning: 1930 6 219, 1940 6 753, 1950 7 120, 1955 8 811 och 1960 8 331 invånare.

Lycksele: Staden utgör den naturliga centralorten för kommunen och dess utveckling under det senaste årtiondet är anmärkningsvärd. Industri och hantverk har nära fördubblat sin sysselsättning under de sista fem åren. Serviceapparatens utbyggnad har varit mycket kraftig. Lycksele är sedan gammalt en viktig handelsplats i lappmarken med ett mycket stort omland. Dess serviceutrustning är därför mycket god i förhållande till stadens storlek. De största företagen återfinns inom byggnadsbranschen. Stadens betydelse som lappmarkscentrum kommer förmodligen att öka ytterligare. Staden har gymnasium och lasarett. Befolkningsutvecklingen är mycket gynnsam på grund av kraftig inflyttning. Staden noterar även ett födelseöverskott på ungefär 100 personer per år. Befolkningsutvecklingen i siffror är: 1930 1 726, 1940 1 944, 1950 3 467, 1955 4 307 och 1960 5 727 invånare.

Vännäs köping utgör en viktig knutpunkt för länets järnvägsnät vid norra stambanan. Som en naturlig följd av detta är Statens Järnvägar ortens största arbetsgivare med totalt 541 anställda, därav 300 vid maskinavdelningen. Även andra företag, främst inom byggnads- och snickeribranschen, är betydande. Orten har god serviceutrustning med de flesta branscher företrädda. Dess befolkningsutveckling framgår av följande sammanställning: 1930 1 790, 1940 1 888, 1950 3 082, 1955 3 440 och 1960 4 000 invånare.

Umeå stad: Med omgivande orter Teg och Backen utgör Umeå en region med ett befolkningsunderlag år 1960 på 32 500 invånare. Den redan nu kraftiga inflyttningen väntas i framtiden öka ytterligare. Orsakerna till denna gynnsamma utveckling för orten är bl. a. tillkomsten av högskoleinstitutioner i Umeå. Denna faktor, som innebär att Umeorten indragits i ett rikssammanhang av stor framtida betydelse, verkar dels direkt genom inflyttning av lärare, assistenter, biträden, etc., dels indirekt genom ökad handel och inflyttning av personer med annan sysselsättning. Liksom tidigare uppräknade centralorter återfinns många företag inom byggnadsbranschen, varav de största har ca 400 anställda. Övriga branscher är inom Ume-orten representerade med ett flertal företag, av vilka en del har 200—300 anställda.

Umeås hamn omfattar två hamnar: *den inre hamnen* vid Ume älv i stadens centrum, och *uthamnen*, belägen nedströms älvens utlopp i Österfjärden vid Holmsund, cirka 18 km från Umeå. Uthamnen har under de senaste

åren expanderat mycket kraftigt, vartill bl. a. bidrar dess gynnsamma geografiska läge strax söder om Norra Kvarken. Hamnen kan hållas öppen med isbrytarhjälp genomsnittligt 11 månader per år. Hamnområdet är mycket vidsträckt och ytterligare landareal kan erhållas i framtiden.

Exporten överväger och uppgick år 1961 till 266 000 ton. Den omfattar främst pappersmassa, trävaror, papper och board. Importen uppgick år 1961 till 233 000 ton och bestod bl. a. av flytande och fasta bränslen, cement, fodervaror och gödningsämnen.

Slutligen påvisas stadens gynnsamma befolkningsutveckling genom följande sammanställning: 1930 hade staden 11 138 invånare, 1940 13 706, 1950 17 107, 1955 19 092 och 1960 22 542 invånare.

Vasa är en stad med idag ca 47 000 invånare. Staden ligger i gammal svenskbygd, varför en stor del av stadens befolkning är svensktalande. Staden är sedan gammalt ett handelscentrum för Österbotten och där finns ett flertal stora varuhus. Bland de mera framträdande industrierna märks Vasa Bomull AB med en arbetsstyrka på över 1 500 man. Andra större företag är Strömberg AB och Vasa Ångkvarn.

Som andra ändpunkt i förbindelsen från Mo i Rana över Umeå är således Vasa av mycket stor betydelse.

Anknytningsförbindelser

En god mellanriksväg betjänar inte bara orter genom vilka den passerar. Den har stor betydelse för angränsande kommuner och centralorter genom anknytningsvägarna. Detta gäller inte minst Lycksele och Umeå landskommuner samt Degerfors, Vännäs och Holmsunds kommuner.

Både för näringslivet och turismen spelar anknytningarna en stor roll längs hela förbindelsen. Den väsentligaste av dessa är i Norge riksväg 50 vid Mo i Rana. På svenska sidan finnes vid Stensele—Storuman anslutningar till Sorsele norrut och Vilhelmina söderut. Vid Lycksele går väg norrut till Norsjö och Malå samt söderut till Åsele och Nordmaling. Vidare går nu Europaväg 4 genom Umeå, vilket ytterligare förstärker mellanriksförbindelsens betydelse inte minst för turismen. Från Vasa i Finland finns slutligen anslutningsvägar bl. a. norrut till Uleåborg, huvudväg nr 8 och söderut till Tammerfors och Helsingfors, huvudväg nr 3.

Förbindelsens betydelse för näringslivet

Vid en granskning av vägens betydelse för näringslivet är det naturligt att man beträffande kontakterna med grannlandet Norge i första hand undersöker rådande trafikfrekvenssiffror. Dessa omfattar då också turistströmmen, vilken ägnas särskilt kapitel. För de första åren under 1950-talet kan man konstatera att antalet bilar över Joesjö och Strimasund var i stort sett lika. Under de sista årens kraftiga ökning av antalet passerande fordon

har dock Strimasund—Umbukta-vägen dragit till sig det större antalet. Härvid är att märka att denna väg är stängd under vinterhalvåret för all fordonstrafik. Antalet passerade fordon vid Strimasund var endast 2 300 år 1950. Den kraftiga ökningen under de senaste åren framgår dock av följande siffror över antalet in- och utpasserade fordon och resande vid Strimasund:

1955:	7 468	motorfordon	och	29 033	personer
1960:	21 505	»	»	67 865	»
1961:	25 441	»	»	74 927	»

Som jämförelse kan nämnas att man vid Joesjö hade 21 248 passerande fordon och 68 298 passagerare år 1961. (Denna väg är öppen för trafik året om.)

Här kan noteras att totala trafikfrekvensen redan överskrider den i ekonomisk-geografiska utredningen (år 1959) uppgjorda prognosen. Här antogs, att Strimasund 1965 skulle ha en trafikfrekvens på ca 21 000 fordon, medan Joesjö samma år skulle ha bara ca 17 000.

Trafikfrekvensen på övriga delar av förbindelsen inom Sverige är också betydande. Givetvis är den störst närmast den största tätorten Umeå, men även uppe vid Tärna-området kan man notera goda trafiksiffror. I juli—augusti 1957 utgjorde medeldygnstrafiken öster om Tärnaby ca 550 fordon. Samma tid 1959 steg siffran till ca 675 fordon och 1961 till ca 700 fordon, allt enligt utförda maskinräkningar. Länsstyrelsen är övertygad om att trafiken skulle öka ytterligare, om vägens standard bleve tillfredsställande.

Skogsbruket kommer att få stor nytta av en mellanriksväg av god standard. En sådan väg till isfri norsk hamn har stor betydelse bl. a. för transport och export av sågat virke. Sådana transporter förekommer nu i icke ringa omfattning. Sålunda försäljes sågat virke från Västerbottens lappmark till angränsande platser i Norge, främst Mo i Rana och Mosjön. Vägens nuvarande standard ur bärighets- och framkomlighetssynpunkt tillåter emellertid inte tyngre och snabbare transporter, vartill kommer tidigare nämnda faktum att vägen över Umbukta är stängd vintertid.

Skogsägareföreningen i länet äger en större såg och från denna och andra sågar inom länet sker numera betydande transporter av sågat virke över gränsen till Norge.

För närvarande är kommunerna i lappmarken angelägna att stärka sitt näringsliv i syfte att behålla arbetskraften och därmed befolkningsunderlaget. Detta gäller framför allt kommuner inom vilka vattenkraftsutbyggnaden börjar bli färdig. De medel som utgått eller beräknas utgå som regleringsavgifter eller som s. k. särskilda villkor enligt vattenlagen kan ge kommunerna resurser till denna verksamhet.

En ökad export över gränsen till Norge eller isfri norsk hamn är således av synnerligt stort värde för de inre delarna av lappmarken. Särskilt vintern är god exporttid för virke och träprodukter. Givetvis är det också ett önskemål att import till samma delar inom Sverige från Norge

eller över isfri norsk hamn stimuleras. Här kan också noteras att en god mellanriksväg skulle vidga Mo i Ranas handelsområde och gynna staden som handelscentrum. Utbyggnaden av vattenkraften med därav ökad penningomsättning inom Tärna kommun måste stärka Tärnas värde som upp-land till Mo i Rana. Handeln överhuvudtaget skulle stimuleras av en bättre vägförbindelse. Här kan en jämförelse göras med förbindelsens andra ände Umeå—Vasa. Besök utav svenska turister i Vasa och finska turister i Umeå medför ett stort ekonomisk utbyte redan idag.

Vissa synpunkter på förbindelsens värde för turistnäringen

Till skillnad från övriga lappmarkskommuner i länet är Tärna kommun i sin helhet belägen inom fjällregionen. Kommunens centrum Tärnaby ligger hela 130 km från närmaste svenska centralort Storuman. För kommunen som sådan är det en livsbetingelse, att man erhåller goda förbindelser med närmaste större befolkningscentra i Sverige och Norge. Turistnäringen har stor betydelse för kommunen och det finns goda förutsättningar att utveckla denna näring, därest kommunikationerna förbättras. Här kan man jämföra med Jämtlands län. Dess turistnäring och affärsomsättning erhöll ett stort uppsving när mellanriksleden över Storlien öppnades. En annan jämförelse kan tas från Vilhelmina kommun, som under år 1958 erhöll 3,6 milj. kronor i inkomster på turisterna. Kommunerna är dock inte i turisthänseende av samma karaktär.

Fjälltrakterna i Västerbottens län och angränsande del av Norge erbjuder genom sin lättillgänglighet i sportsligt hänseende utomordentliga möjligheter för »vanliga turister». Vägen Tärnaby—Hemavan—Mo i Rana är berömd för sin naturskönhet och Överuman—Stora Umevatten räknas till vårt lands mest storslagna fjällsjöområden. Inom Tärna kommun finns ett flertal fjällhotell och turiststugor.

Det är emellertid inte bara fjällregionen, som kan erbjuda turisten god rekreation. Längs hela Umeälvens dalgång ges rika möjligheter till sportfiske. Man bör också nämna Storumans konstgjorda badsjö, som är enastående i sitt slag. Gammlplatsen i Lycksele är en annan turistattraktion. I Umeå stad finns ett flertal sevärdheter främst kanske Gammlia fritidsområde med länsmuseum och ett flertal små gårdar, vilka ger en inblick i bygdens liv längre tillbaka i tiden. I Vasa, förbindelsens östligaste punkt, kan turisten, sedan han sett på stadens egna sevärdheter, resa vidare in bland landets många insjöar på Silverlinjens båtar. Sportfiska kan man även göra vid Mo i Rana i Norge i de fiskrika vattnen upp mot fjällen. Svartisen sänder ner en av sina vackraste förgreningar Österdalsbreen alldeles vid Mo, och den är en av stadens främsta turistmål.

Samarbete mellan turistorganisationer i Finland, Norge och Sverige kommer att medverka till utvecklingen av turisttrafiken längs denna mellanriksled. Det föreligger redan nu ett betydande intresse för turistresor på sträckan Vasa—Umeå—Mo i Rana i båda riktningarna. (Under år 1961 var

passagerarfrekvensen totalt 38 498 personer mellan Umeå—Vasa. Motsvarande siffra t. o. m. 13/8 1962 var 29 575 personer).

Av härefter följande redogörelse för utbyggnaden av vägen från Umeå till norska gränsen framgår, att denna nu etappvis försättes i gott skick. Vägen är emellertid lång, ca 44 mil och det måste ta viss tid innan den är fullt utbyggd för moderna krav. För varje mil vägen förbättras drar den dock mer trafik till sig, ej minst turisttrafik i riktning mot Tärna-området. Denna omständighet kommer säkerligen att medföra en betydligt ökad frekvens av trafiken även på den norska sidan, vilket bör medverka till aktualiseringen av utbyggnaden där.

Utbyggnadsprogram

Länsstyrelsen har i en tidigare redogörelse över förbindelsen upptagit kostnadsfrågorna. Då dessa nu för svenskt vidkommande kan anses i stort sett lösta, lämnas här endast en redogörelse för utbyggnaden.

Delen Umeå—Vännäsby—Lycksele—Blåviksstrand (avstånd ca 175 km) är redan nu till största delen ombyggd och förstärkt samt försedd med olje-grus eller asfaltbeläggning.

Delen Blåviksstrand—Forsvik (avstånd ca 52 km) kommer under perioden fram till år 1965 att påbörjas och delvis färdigställas.

Delen Forsvik—Stensele—Storuman (avstånd ca 7 km) är ombyggd och belagd.

På delen Storuman—Slussfors (avstånd ca 62 km) bedrivs beredskapsarbeten från båda hållen längs vägsträckan. Från Storuman och 23 km åt NV beräknas vägen vara ombyggd nästa år. En del av vägen kommer att beläggas redan i år. Mellan Ankarsund och Slussfors pågår ombyggnad. Återstående del mot Storuman beräknas vara färdig eller under ombyggnad år 1965.

På delen Slussfors—Tärnaby pågår ombyggnad av vissa sträckor med anledning av kraftverksbyggnationen (ca 15 km). Andra sträckor beräknas vara under ombyggnad vid 1965 års slut.

Ovanför Tärnaby pågår ett beredskapsarbete (11 km), som blir klart under innevarande år. Dessutom pågår ombyggnad av sträckan Klippen—Umfors (ca 11 km) och den blir färdig under 1963. År 1965 torde hela sträckan **Tärnaby—Umfors** (avstånd ca 38 km) vara i det närmaste klar.

Mellan Umfors och norska gränsen kommer tills vidare endast mindre arbeten att utföras i anslutning till reglering av Överuman. Projektering för vägdelens utbyggnad är i stort sett klar. Sträckan Umfors—gränsen fullbordades så sent som 1939 och har en någorlunda god standard även om den ej tillfredsställer moderna krav.

En sammanfattning av det hela skulle ge en prognos som säger att vid utgången av år 1965 ca 2/3 av den nu ca 44 mil långa vägen mellan Umeå och norska gränsen kommer att vara i god klass och försedd med asfalt-

beläggning eller oljegrus. Ytterligare ca 1/6 beräknas vara under arbete, under det att endast ca 1/6 då ännu ej påbörjats.

I ovanstående prognos har då riksväg 90 förutsatts tillsvidare bibehålla den nuvarande sträckningen Vännäsby—Granö.

Under sådana förhållanden är det naturligtvis av stort intresse, att vägmyndigheterna i Sverige får närmare kännedom om planerna för utbyggnaden på norska sidan från Mo i Rana till gränsen vid Umbukta samt såvitt möjligt även om tiden för utbyggnadens genomförande. Innan arbetet med färdigställandet av delen Umfors—norska gränsen påbörjas synes det vara nödvändigt att en överenskommelse träffas om anslutning av respektive vägar vid gränsen.

Ideella synpunkter

Även andra synpunkter än rent ekonomiska och turistiska bör läggas till grund för tillkomsten av en mellanriksväg. Förbindelsen Vasa—Umeå—Lycksele—Storuman—Tärnaby—Mo i Rana kan få stor betydelse ur inter-nordisk synpunkt. Man måste räkna med en mängd omätbara faktorer av social och kulturell art, som utgöra starka motiv för en kostnadskrävande väginvestering. Bättre förbindelser bidrager till att stärka samhörigheten och förbättra samförståndet mellan nordiska grannar. En väg som över gränsen sammanknyter de svenska och norska vägnäten kommer att föra ett mycket stort antal norrmän, svenskar och finländare främst inom Nordlands fylke, Västerbottens län samt Vasa län närmare varandra till ömse-sidig glädje och båtnad.

Umeå i augusti 1962

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

För Norrbottens län synes i första hand två förbindelser böra komma i fråga, nämligen dels en från Arjeplog över Sädvaluspe till Graddis och dels en från Kiruna mot Nordnorge.

Förbindelsen från Arjeplog är utbyggd på delen Vatjenav (4 km väster Arjeplog) — Östansjö (21 km väster Arjeplog). Delen Östansjö—Jutis med en längd av 20 km beräknas igångsättas i höst som beredskapsarbete. Projektering pågår på sträckan Jutis—Jäckvik—Vitträsk—Sädvaluspe—Vuoggatjolme (totalt cirka 60 km). Arbetsplan beräknas kunna vara klar till hösten 1963. På den återstående delen Vuoggatjolme—Merkenes—norska gränsen vid Graddis (väglängd cirka 35 km) har fotogrammetriska studier av terrängen skett för bestämmande av lämplig vägträckning. Projekteringsarbetet på den s. k. Graddis-vägen har således påskyndats i enlighet med riksdagens beslut hösten 1961.

Företaget ingår i gällande flerårsplan för byggande av länsvägar under perioden 1961—65.

Med hänsyn till arbetsmarknadsläget är det angeläget att överenskommelse mellan Sverige och Norge träffas angående Graddis-vägens fortsatta utbyggnad på sätt som föreslagits i statsutskottets utlåtande.

Kiruna stad har föreslagit att vägförbindelse Kiruna—Nordnorge ytterligare borde utredas. Yttrande över framställningen har avgivits av länsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Ärendet ligger hos Kungl. Maj:t för avgörande. Under tiden har observationer av snöförhållandena ägt rum varjämte vissa besiktningar har skett av den terräng, i vilken vägen beräknas framgå.

Luleå i landskansliet den 6 oktober 1962

Manfred Näslund

B. Markgren

Kommittén för mellanriksväg Kiruna—Nordnorge:

Behovet och betydelsen av mellanriksvägar inom Nordkalottområdet ökar alltmer och vid varje konferens, som anordnas av föreningen Norden eller annan nordisk organisation, är detta vitala spörsmål föremål för behandling. Senast skedde detta vid Nordkalottkonferensen i Kiruna den 22—25 juli 1962. Konferensens resolution ifråga om näringsliv och arbetsmarknad på Nordkalotten bilägges (*Bihang 1*).

Beträffande vägfrågan Kiruna—Nordnorge gjordes en framställning till kommunikationsdepartementet den 12 augusti 1960 (*Bihang 2*). Framställningen remitterades till olika myndigheter den 14 september 1960. Remissyttrandena har inkommit till kommunikationsdepartementet under år 1961 och 1962 och enligt uppgifter har departementet i höst anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att utreda mellanriksvägsfrågorna i Norrland.

På norskt initiativ kallades till ett gemensamt norsk-svenskt vägmöte i Norge den 1 september 1962. Protokollet från detta möte bilägges (*Bihang 3*).

De upprepade framställningarna till centralt håll om utredning och förverkligande av mellanriksvägarna på Nordkalottområdet vittnar om en stigande otålighet bland befolkningen, att ingenting åtgöres i detta för landsändan vitala ärende. Kommittén ser i det föreliggande medlemsförslaget ett uttryck för denna opinion och vill för sin del starkt understryka den hemställan, som göres i medlemsförslaget.

Vid behandlingen av olika vägprojekt bör mellanriksvägen Kiruna—Nordnorge tillmätas den allra största betydelse, vilket framgår av föreliggande utredningar och remissyttrandena. Speciell anledning finnes att fästa avseende vid Godlunds-Rasmussons utredning, i vilken efter noggrann analys av de näringsgeografiska och trafiktekniska faktorerna fastslås, att »av de under senare år diskuterade mellanriksvägarna torde ingen annan väg nå en

så hög förräntningsnivå som Kiruna-vägen» (sid. 213 i »Väg Kiruna—Nordnorge»).

Kiruna den 28 oktober 1962

För kommittén för mellanriksvägen Kiruna—Nordnorge
Ragnar Malmström

BIHANG 1

Utdrag ur protokoll över föreningarna Nordens tredje Nordkalottkonferens i Kiruna
22—25 juli 1962 och Piteå 26—27 juli 1962

Måndagen den 23 juli

Lokal: Kiruna stadshus.

kl. 11.15. Upptogs till behandling konferensens första överläggningsämne
»Näringsliv och arbetsmarknad på Nordkalotten». Inledare var
landshövding Manfred Näslund, landshövding Martti Miettunen,
direktör Reidar Carlsen och generaldirektör Bertil Olsson.

Resolution rörande näringsliv och arbetsmarknad på Nordkalotten

Nordkalottens ännu outnyttjade, omfattande naturrikedomar och områdets stora överskott på arbetskraft är en mäktig bas för en framtida välståndsökning, grundad på industriell expansion och ett differentierat näringsliv. Områdets näringsliv befinner sig i en viktig utvecklingsfas, karakteriserad av pionjäranda och stark framtidstro. Denna utveckling har möjliggjorts genom både privata och offentliga insatser.

Sålunda har den norska utbyggnadsfonden beviljat lån och garantier om tillsammans 258 miljoner kronor och de samlade investeringarna under den senaste tidsperioden uppgår till över 600 miljoner kronor. Under tidsrymden 1946—1957 ökade Nordnorges andel av nationalprodukten från 6 % till 8 %.

Det finländska programmet för utveckling av Lapplands industri har lagt huvudvikten vid tre typer av naturrikedomar, nämligen skogar, mineral och vattenkraft. Programmets genomförande innebär, att antalet arbetstagare under perioden 1960—1970 kommer att öka med cirka 10 000.

I Sverige har den starka expansionen av malmbrytningen inom LKAB, den snabba utbyggnaden av Norrbottens järnverk samt länets skogsindustrier tillsammans med byggnadsindustriens betydande utveckling samt det tilltagande behovet av serviceverksamhet, baserad inte minst på ökad fritid

och höjd levnadsstandard, medfört ett bättre utnyttjande av arbetskraft och naturtillgångar.

Ett allvarligt problem, som i dag noga måste beaktas är emellertid det faktum, att den tekniska utvecklingen framkallar vikande arbetskraftsbehov inom de betydelsefulla råvaruproducerade näringarna och starka koncentrationstendenser inom näringslivet likaväl på Nordkalotten som i det övriga Europa. För att lösa härigenom uppkommande problem fordras inte blott ökade nationella insatser i form av effektiv hjälp till självhjälp. En vidgad samverkan över gränserna ter sig också oundgängligen nödvändig.

Såsom kraftigt underströks vid föreningarna Nordens båda föregående Nordkalottkonferenser i Torneå 1960 och Hammerfest 1961, bör denna samverkan i första hand inriktas på en intensifierad utbyggnad av områdets kommunikationer. Det ter sig sålunda mycket angeläget, att den länge utredda och diskuterade Graddis-vägen snarast blir byggd och ges tillräcklig kapacitet även för tyngre transporter. Likaså bör planen på en väg mellan Kiruna och Nordnorge snabbt förverkligas. Det är tillfredsställande, att planerna på ett flertal nya broar över Torneälv har börjat konkretiseras. Deras snabba genomförande är synnerligen önskvärt. Alltjämt saknar området tvärgående flygförbindelser utom mellan Finland och Norge.

Gemensam, effektiv planering och gemensamma insatser för att tillvarata Nordkalottområdets allt större möjligheter som turistmål och fritidsområde måste skyndsamt komma till stånd. Särskilt bör åtgärder vidtagas så att fjällvärlden på ett annat sätt än hittills blir tillgänglig som rekreatiomsområde.

Härutöver måste emellertid nya arbetsmarknadspolitiska åtgärder vidtas för lösning av Nordkalottens sysselsättningsproblem. Områdets arbetskraft bör ges samma möjligheter i den gemensamma nordiska arbetsmarknaden som arbetskraften inom andra geografiska delar av denna. Därför måste fri rörlighet på arbetsmarknaden upprätthållas och stimuleras. Den geografiska rörligheten bör kombineras med en yrkesmässig rörlighet genom kraftiga insatser för yrkesutbildning och omskolning inom Nordkalotten. Med hänsyn till den stora betydelse för länderna i deras helhet, som en avsevärd förbättring av sysselsättningsförhållandena för den inom Nordkalottområdet tillgängliga arbetskraften skulle innebära, bör detta bli en alla staternas angelägenhet och ej kommunernas.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som nu vidtas i arbetslöshetsbekämpande syfte på Nordkalotten i form av olika beredskapsarbeten, bör samordnas med långtidsplanerna så att en självbärande, produktiv arbetsmarknad kan skapas. Härjämte fordras väsentligt större resurser på lokaliseringspolitikens område genom starkt ökade statliga insatser för näringslivets utveckling. Ofta har utvecklingsarbetet på Nordkalotten fördröjts under den centrala administrativa handläggningen. Risken för sådana dröjsmål skulle troligen minskas, om praktiska samarbetsfrågor i större utsträckning kunde decentraliseras till berörda länsorgan.

**Skrivelse från Kiruna stad till kommunikationsdepartementet angående
mellanriksväg Kiruna—Nordnorge**

Bilagda promemoria (*se Bihangstillägg*) redogör för de åtgärder, som vidtagits i denna fråga vid dess aktualisering under senare hälften av 1950-talet.

Framställning gjordes den 12/2 1957 till vägförvaltningen i Norrbottens län (avskrifter till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och länsstyrelsen i Norrbottens län) om erforderlig utredning i frågan.

På Kiruna stads uppdrag har docent Sven Godlund 1959—60 utfört en näringsgeografisk utredning av ifrågavarande vägprojekt. Utredningen förelåg i stencilerad utskrift i maj 1960¹.

En utredning angående vägens alternativa sträckningar i Nordnorge har utförts av vegsjef Matzow efter uppdrag av Mellomriksvegutvalget i Troms fylke och förelåg färdig i februari 1960¹.

Föreliggande utredningar behandlades vid ett gemensamt möte i Narvik den 1 juni i år och därvid beslöts enhälligt följande uttalande:

1. Troms fylkes och Kiruna stads representanter i mellomriksvegutvalgene er for det alt vesentlige enig med de sakkyndige i Deres konklusion, og anser vegtrase etter alternativ VI i docent Godlunds utredning som mest riktig å realisere. Strekningen Kiruna—Laimoviken—Pålnoeviken—Sætermoen bygges som første etappe. Som 2.nen prioritet instiller møtet på alternativ IX (Dividalen) ifølge docent Godlunds utredning.

De to aktuelle krysningspunkt over riksgrensen vil etter dette alternativ bli ved riksrøs 272 (Sørdalen) og like nord jernbanen ved Bjørnfjell.

2. Mellomriksvegsaka Kiruna—Troms er nå såvidt langt utredet at de lokale myndigheter kan legge spørsmålet om endelig valg av trase framtil avgjørelse for Sveriges og Norges statsmyndigheter. Det har stor betydning for de berørte kommuners interesse og videre initiativ for utbygning av vegen innenfor deres respektive områder, at den endelige trase blir fastlagt.

3. De midler som trengs for realiseringen av prosjektet må for største-partens vedkommende skaffes tilveie av de 2 berørte statsmyndigheter. Det vil bli nødvendig med forhandlinger mellom Sverige og Norge for å bringe på det rene måten vegen skal realiseres på, både når det gjelder finansieringen såvel som det tekniske samarbeidet.

Møtet ser det derfor slik at det er nødvendig med et felles svensk/norsk utvalg til å ta seg av disse spørsmål, og instiller på å be det svenske og det norske Samfærdseldepartement om å oppnevne utvalget. Foruten statens representanter bør utvalget bestå av medlemmer fra Kiruna stad, fra Nordland og Troms fylker.

4. Kiruna stads mellomriksvegutvalg og Troms fylkes mellomriksvegutvalg må fortsette arbeidet for å tilrettelegge de respektive kommuners medvirkning til realiseringen av mellomriksvegen snarest mulig.

¹ Här ej tryckt.

Kiruna stadsfullmäktige har vid sammanträde den 2 juni i år beslutat uttala sig för en framställning till kommunikationsdepartementet enligt vad förenämnda möte i Narvik föreslagit.

Under hänvisning till ovanstående får Kiruna stad värdsamt hemställa, att Kungl. kommunikationsdepartementet tillsammans med norska Samfærdseldepartementet tillsätter en kommitté för fortsatt utredning enligt Narviks-mötets beslut och att därvid önskemålet om lokala representanter i kommittén beaktas.

Kiruna den 12 augusti 1960

På Kiruna stads vägnar:

Ragnar Malmström

Ordförande i Drätselkammaren och stadens mellanriksvägskommitté

BIHANGSTILLÄGG

PM angående frågan om väg Kiruna—Nordnorge

- Den 6/6 1956: Kiruna stadsfullmäktige beslutar på framställning av Midtre Troms Reiselivsføring om hänvändelse till vägmyndigheterna för att få vägprojektet aktualiserat.
- Den 15/12 1956: Beslutar Bardu kommunestyre tillsätta en vägnämnd för genomförandet av nämnda vägprojekt.
- Den 17/12 1956: Tillsätter Kiruna stadsfullmäktige en kommitté för mellanriksvägsprojektet.
- Den 6/1 1957: Gemensamt möte i Narvik för svenska och norska intressenter, varvid beslöts
- Den 6/2 1957: Framställning till norska och svenska vägmyndigheter om utredning av frågan.
- 1958: Troms fylkesting tillsätter mellomriksvegutvalg för utredning av frågan.
- Den 9/12 1958: Möte i Kiruna mellan svenska och norska kommittéerna.
- Den 29/1 1959: Beslutar Kiruna stadsfullmäktige ställa medel till förfogande för en närings-geografisk utredning av vägfrågan.
- Februari 1959: Docent Sven Godlund åtager sig utredningsarbetet.
- 31/10 1959: Framställning till Nordiska Rådets trafikutskott med bifogande av preliminärt utredningsmateriel.
- 6/11 1959: Nordiska Rådet beslutar om följande rekommendation: »Nordiska Rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att pröva möjligheterna att inom en nära framtid utbygga en av de vägförbindelser mellan Nordland fylke och Sverige, som behandlas i de verkställda utredningarna».
- Februari 1960: Föreligger rapport för generalplans undersökelse av vägprojektet: Mellomriksveg Troms Fylke—Sverige.
- Maj 1960: Föreligger docent Sven Godlunds och fil. lic. Gunnar Rasmussens »Väg Kiruna—Nordnorge».

- 1 juni 1960: Gemensamt möte i Narvik mellan Troms Fylkes Mellomriksvegutvalg och Kiruna stads kommitté.
- 12 aug. 1960: Framställning till Kungl. kommunikationsdepartementet på grundval av resolutionen vid mötet den 1 juni 1960.
- 14 sept. 1960: Framställningen remitteras till olika myndigheter.
- 1961 och 1962: Remissyttranden inkommer.
- 1 sept. 1962: Gemensamt möte i Narvik mellan länsstyrelsen i Norrbotten, Kiruna stad, Troms Fylkes och Narviks bys myndigheter.
- 28 okt. 1962: Yttrande till Nordiska rådets presidium ang. medlemsförslag till rådets elfte session.
- 28 okt. 1962: Protokoll från mötet i Narvik den 1/9 1962 insändes till Kungl. kommunikationsdepartementet. Avskrifter till Kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och länsstyrelsen i Norrbottens län.

BIHANG 3

Uttalande vid gemensamt möte den 1 september 1962 mellan representanter för Norge och Sverige om mellanriksvägen Kiruna—Nordnorge

1. Fellesmøtet fastholder forslaget til kryssningspunkt for veien over riksgrensen, nemlig ved riksrøys 272 (Sjørdalen) og et sted i nærheten av Bjørnfjell stasjon, slik som tidligere vedtatt i Sverige og Norge. Statsmyndighetene i begge land bør snarest stadfeste trasevalget innenfor de respektive lands grenser i overensstemmelse med disse kryssningspunkter.

2. Spørsmål om finansiering av prosjektet er nå blitt aktuelt. Møtet henstiller derfor til de berørte myndigheter, lokale, regionale og sentrale, om å intensivere og å bearbeide finansieringsproblemen nærmere. Som kontaktmenn til sentrale myndigheter i Sverige og Norge for videre arbeide med finansieringsspørsmålet oppnevner fellesmøtet et arbeidsutvalg bestående av 4 representanter fra sentrale myndigheter.

3. Fellesmøtet er glad for uttalelsen fra Nordkalottkonferansen i år i Kiruna når det gjelder mellomriksvei og vil peke på nødvendigheten og betydningen av å tilføre dette område av Nordkalotten en fast veiforbindelse. Det dreier seg her om mange ti-tallstusen mennesker, som lever i ett grenseområde i opptil 500 meters høyde over havet nord for Polarcirkelen, der det er et uomgjengelig behov for kontakter over grensen.

Redaksjonskomiteens forslag ble enst. vedtatt.

Til kontaktutvalg valgtes:

Ordfører R. Malmström, byggnadssjef Sørensen, stortingsmann A. Henningsen, ordfører Sverre Øvergaard.

Kontaktutvalgets ledelse: Ordfører Malmström og stortingsmann Henningsen.

Interimskommittén för mellanriksleden Umeå—Mo i Rana:

Mellanriksleden Umeå—Mo i Rana följer på svensk sida Umeälven från utloppet i Bottenhavet till källområdet vid Umbukta i norska gränslandet. Längs älvens dalgång finns en bofast befolkning ända upp i fjällområdet, där Tärna kommun utgör den största bosättningen norr om det jämtländska området. Starka band knyter det norska kustlandet i Mo-området samman med de svenska gräns- och fjällandens befolkning och sedan gammalt går handelsvägarna över fjällen via Tärna-området och vidare österut. Umeälvens dalbosättning har under de senaste tio åren, 1950—1960, avsevärt ökats. Orter såsom Umeå, Vännäs, Lycksele, Storuman, Tärnaby har dragit till sig människor mycket beroende på att vägen (riksväg 93 och från Storuman länsväg 361) är ryggraden i det västerbottniska länets kommunikationsväsende. Tillfartsvägar finnes från såväl norr om och söder om belägna bebyggelsecentra, såsom Sorsele, Malå, Norsjö, Skellefteå, Doro-tea, Vilhelmina, Åsele, Bjurholm och Nordmaling, alla inom Västerbottens län. Befolkningen i länet uppgår till ca 240 000 personer och i de kommuner, som ligger längs Umeälven till 92 466 (år 1960).

Invånarantalet är i: Tärna landskommun 2 209, Stensele landskommun 8 291, Lycksele landskommun 9 424, Lycksele stad 6 084, Degerfors landskommun 9 464, Vännäs landskommun 4 543, Vännäs köping 4 085, Umeå landskommun 19 891, Umeå stad 23 208 och i Holmsunds köping 5 267.

På den norska sidan uppgår befolkningen i Mo i Rana och i Rana kommune, som närmast beröres av mellanriksleden, till ca 19 000 personer. Under de senaste tio åren har folkmängden starkt ökat och man beräknar att till följd av gjorda och planerade industriinvesteringar befolkningstalet inom de kommande tio åren kommer att fördubblas. Mellanriksleden över Umbukta betjänar i närtrafik således drygt 110 000 personer. I tider då urbanisering och folkomflyttningar skapar minskning i befolkningsunderlaget för olika administrativa enheter kan noteras, att detta befolkningsstråk uppvisat motsatsen, mycket tack vare att denna mellanriksväg förmått hävda sig som förbindelseled mellan växande orter — ett pärlband från kust till kust. Umbukta-ledens ökade betydelse ligger bl. a. till grund för initiativet att bilda en internordisk vägförening omfattande samtliga längs vägen befintliga kommunala enheter. Därmed understrykes och markeras det ökade samhällseliga intresset för denna mellanriksleds utbyggnad till en väg med modern standard, som tål tunga transporter och tidsmässigt förkortar avstånden. Den sammanbinder också två Europavägar med allt vad det kan betyda för godstransport och turism. — Sedan den av myndigheter i Sverige och Norge utförda utredningen om mellanriksleder blivit framlagd och rekommendationer i ärendet skett av Nordiska rådet med uttalande för Umbukta-leden, har på den svenska sidan en omfattande upprustning skett av vägen. Utöver de i länsstyrelsens i Västerbottens län lämnade remissvar upptagna åtgärder vill interimskommittén framhålla följande fakta rörande den 440 km långa vägens standard i oktober 1962.

Sedan myndigheterna lämnat sitt förord för Umbukta-ledens utbyggnad har ca 40 miljoner svenska kronor investerats i förbättringar, omläggningar etc. 200 km är redan färdigställda, varav 130 km asfalterats och 70 km belagts med oljegrus. Under år 1963 beräknas ytterligare 40 km bli föremål för beläggning. Hela vägsträckan är i stort färdigprojekterad. Vägen Umeå—Storuman (235 km) har fått svensk riksvägskaraktär och utbyggnad mot norska gränsen av länsväg 361 (205 km), som i stort får samma standard, har starkt forcerats i samband med pågående vattenregleringsföretag inom Tärna-området. På den norska sidan har i allt väsentligt intet gjorts åt den 40 km långa vägen från Umbukta till Mo i Rana. Enligt uppgift skall dock under denna höst Norska Vattenvesendet i skrivelse till Norska Vägdirektoratet hemställa om en snabb projektering och utbyggnad av vägen under hänvisning till behovet av transportled för de stora vattenregleringsföretag som igångsatts i fjällvärlden öster om Mo i Rana (Akersvatn-området). Transportbehovet kräver att vägen bör vara trafikabel under vintern 1963—64 och man har dessutom ställt i utsikt att förskottera vissa belopp för att arbetet inte skall fördröjas.

Interimskommittén har ansett det angeläget att framhålla dessa fakta, så mycket mer som förslagsställarna summariskt anfört, att ingenting inträffat sedan rådets rekommendation avgivits. För kommittén framstår det klart att de premisser som låg till grund för den tidigare omnämnda mellanriksvägsutredningen långt överträffats både vad trafikintensitet på vägen beträffar och områdets samhällsekonomiska expansion. Kravet på att en slutgiltig överenskommelse mellan länderna träffas växer. En samordning mellan ländernas vägbyggnader måste ske snarast. Interimskommittén vill därjämte anföra, att den planerade vägförbindelsen över Graddis inte utgör ett alternativ till Umbukta-vägen utan ett komplement. Vägen över Graddis är i första hand avsedd att byggas i en lägre vägstandard; den skulle bli en helårsförbindelse av enklare typ.

Förslagsställarnas motivering och bakgrund för hemställan om upprättande av en plan för mellanriksleder mellan Sverige och Norge vill interimskommittén starkt understryka. Det aktuella behovet av en utbyggnad av befintliga leder samt byggandet av nya talar starkt för en planmässig samordning länderna emellan för de olika förslagen. De utredningar som 1959 utfördes inom Vegdirektoratet i Norge och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige anser kommittén fullt täcker utredningsbehovet av i dag för den av Nordiska rådet rekommenderade Umbukta-leden, varför beslut om den mellanriksleden ej kräver ytterligare utredning. Efter beslut om samordning i tiden för denna Umbukta-ledens upprättande bör behovet av ytterligare mellanriksleder, som förslagsställarna framhållit, bli föremål för ny utredning med förslag om tidsplan för vägarnas utförande.

Lycksele den 29 oktober 1962

För Interimskommittén för mellanriksleden Umeå—Mo i Rana

Gunnar Lundmark

Bo Lindblad

Lennart Hartin

Svenska turistföreningen:

Föreningen anser i likhet med förslagsställarna det angeläget, att frågan om flera mellanriksvägar av sådan kvalitet, att de med säkerhet kan hållas öppna för biltrafik året runt, snarast möjligt utredes, så att tillförlitligt underlag kan framläggas för slutgiltigt ställningstagande i denna fråga, som länge väntat på beslut och helst även verkställighet.

De vägförslag, som främst är aktuella, är från norr till söder följande: Kiruna—Troms fylke; Kvikkjokk—Njunjes—Vaimok—Sulitelma; Arjeplog—Graddis—Storjord; Tärnaby—Umbukta—Mo i Rana; Tärnaby—Joesjö—Krutvattnet—Mosjön, och Vilhelmina—Dikanäs—Fättjaur—Mosjön.

En väg mellan Kiruna och Troms fylke eller Narvik-området har länge diskuterats, och från turistorganisationer i Sverige och Norge har frågan flera gånger upptagits till behandling. Kiruna stad har låtit företaga en ekonomisk-geografisk utredning av frågan, och resultatet därav har publicerats år 1960. Därvid presenterades nio olika alternativ till väg mellan Kiruna stadssamhälle och Norge, varav sex sträckningar låg norr om Torne träsk och tre söder om sjön. Många olika faktorer bl. a. hänsyn till naturskyddet inverkar på sträckningen. De nordligare alternativen giver en mera direkt förbindelse till de nordligaste delarna av Norge, medan de sydligare alternativen finge större betydelse för den bofasta befolkningen längs järnvägen på svenska sidan och skulle ge en närmare anknnytning till redan befintliga turistanläggningar i Abisko, Björkliden och Riksgränsen.

Frågan om en mellanriksväg Kvikkjokk—Sulitelma över Njunjes genom Tarradalen förbi sjön Vaimok har, enligt vad Svenska turistföreningen i dagarna erfarit, utretts av Jokkmokks kommun. Föreningen har ej haft tillfälle att närmare ta del av projektet och kan ej bedöma värdet av denna väg ur allmänna näringspolitiska synpunkter. För turismen skulle naturligtvis vägen ur vissa synpunkter — särskilt för bilturismen — vara av värde. Föreningen skulle dock för sin del gärna se om det underbara fjällområde, som skulle beröras av vägen, finge förbli orört och som nu endast vara tillgängligt för dem, som till fots eller på skidor vill färdas i området.

En mellanriksväg över Graddis skulle utan tvekan få den största betydelse för turisttrafiken mellan Sverige och Norge, varför Svenska turistföreningen för sin del livligt tillstyrker byggandet av denna vägförbindelse.

Vägen Tärnaby—Umbukta—Mo i Rana är för närvarande föremål för en omfattande utbyggnad på svenska sidan. Föreningen delar de synpunkter på förbindelsens värde för handel och industri och särskilt för turistnäringen samt de ideella synpunkter, som länsstyrelsen i Västerbottens län meddelar i sin redogörelse av augusti 1962 för utbyggnaden av vägen på svenska sidan och i skrivelse till Nordiska rådet av den 11 oktober 1962.

Vägen Tärnaby—Joesjö—Krutvattnet—Mosjön är av enkel beskaffenhet från Västansjö mot Norge, men den har enligt uppgift under senare år hållits öppen vintertid genom plogning såväl på svenska som norska sidan. Av

stort värde för turismen vore givetvis, om denna mellanriksförbindelse kunde förbättras och vara trafikabel också under vårvintern.

Vägen Vilhelmina—Fättjaur—Mosjön skulle få betydelse som utfartsväg från byn Skalmodal på gränsen mellan Sverige och Norge. Därjämte skulle vägen få betydelse för turismen, då den leder genom övre Vojmådalen förbi Kittelfjälls turiststation och sjön Fättjaur genom vackra och intressanta fjälltrakter till Norge.

Med hänvisning till ovan i korthet anförda synpunkter på de olika vägförslagen får Svenska turistföreningen understryka behovet av nya mellanriksvägar i Norrbottens och Västerbottens län för turismens del och tillstyrka, att en gemensam plan för byggande av norsk-svenska mellanriksvägar utarbetas.

Stockholm den 15 november 1962

Svenska turistföreningen

Halvar Sehlin

BILAGA 2

PM från länsstyrelsen i Västerbottens län angående vägen Umeå — Norska gränsen i riktning mot Mo i Rana

1. Utredning ang. mellanriksvägar

Som bekant har offentliga utredningar verkställt om behovet av vägförbindelser mellan Norrbottens och Västerbottens län, å ena, samt angränsande delar av Norge, å andra sidan. Härvid har olika alternativ undersökts. I anslutning till utredningen har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhållit, att förbindelsen i Västerbottens län (väg 361 till Umbukta) medförde största fördelarna ur befolkningsmässig och näringsekonomisk synpunkt. Styrelsen har också ansett att de för vägväsendet allmänna investeringsmässiga förutsättningarna talar för en utbyggnad av denna vägförbindelse.

Vid möte mellan Vägdirektoratet i Norge och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 14 oktober 1958 har likaledes uttalats, att vägalternativ över Umbukta »kunne komme till å yte de største trafikktjenester og generelt også kunne få størst næringsøkonomisk betydning».

2. Motivering för vägens utbyggnad

a) Befolkningsunderlag

Av de ifrågavarande vägalternativen kommer en mellanriksväg över Umbukta till Mo i Rana att omfatta områden med de största befolkningsunderlagen på såväl norsk som svensk sida. Genom den starka befolkningsök-

ningen i Mo-området har befolkningsunderlaget ytterligare förstärkts sedan utredningen verkställdes och prognosen för framtiden är mycket god.

Vägen från Umeå över Tärnaby och Umbukta till Mo i Rana (i Sverige riksväg 93 Umeå—Storuman samt därifrån väg 361 till norska gränsen, i Norge väg 772) utgör en länk mellan betydelsefulla befolkningscentra och är såsom sådan en mycket viktig trafikled. Vägen, som följer Umeälvens dalgång, berör bl. a. följande orter.

Umeå stad med nära angränsande bebyggelser utgör en starkt växande tätort med c:a 33 000 invånare. Efter tillkomsten av högskoleinstitutioner och av andra orsaker beräknas befolkningstalet i tätorten enligt senaste prognos stiga till c:a 50 000 år 1975. Staden, som är belägen vid Europaväg 4, har goda kommunikationer, bl. a. färjförbindelse med Vasa (c:a 47 000 inv.) i Finland.

Lycksele stad (c:a 6 000 invånare) och Storuman—Stensele (c:a 3 000 invånare) äro framåtgående samhällen. Tärna kommun med c:a 2 000 invånare, belägen invid norska gränsen, utgör ett livligt frekventerat turistområde.

Mo i Rana jämte Nord-Rana kommun har efter tillkomsten av det stora järnverket genomgått en storartad utveckling. Mo handelsdistrikt har sedan 1930 vuxit från 14 260 till 27 000 invånare 1961. Befolkningstalet väntas stiga avsevärt under de närmaste åren.

Länsstyrelsen finner det angeläget, att dessa orter sammanbindas genom en vägförbindelse av modern standard och som kan hållas öppen året runt även på norska sidan.

b) Vägens betydelse för näringslivet

Vägen till en isfri norsk hamn bör få stor betydelse bl. a. för transport av sågat virke. Sådana transporter förekommer redan nu i icke ringa omfattning, främst till Mo i Rana. Vägens låga standard tillåter emellertid icke tyngre och snabbare transporter, vartill kommer det faktum att vägen över Umbukta på norska delen är stängd vintertid. En god mellanriksväg skulle vidga Mo i Ranas handelsområde och gynna staden som handelscentrum. Till näringslivet måste man här också räkna turistnäringen, vilken har goda förutsättningar för en stark utveckling i fjälltrakterna på båda sidor gränsen och vid den norska kusten. Vägens betydelse för turismen är självklar.

Den stigande trafikfrekvensen över gränsen vid Umbukta visar trafikanternas intresse för vägen. Från år 1955 med c:a 7 500 motorfordon och c:a 29 000 personer har trafiken 1961 stigit till c:a 25 400 motorfordon och c:a 75 000 personer (in- och utresande). Med hänsyn till vägens standard och att vägen på nämnd del är stängd vintertid måste dessa siffror anses goda. Det kan förtjäna påpekas att antalet svenska resenärer till Norge var väsentligt större än antalet norska till Sverige.

c) Helårsväg fram till gränsen finns redan nu på svenska sidan

Denna omständighet anser länsstyrelsen vara av väsentlig betydelse, då det gäller att inom en snar framtid realisera en god mellanriksväg.

3. Vägens utbyggnad på svenska sidan

Med sin inställning till vägens stora betydelse är det naturligt, att länsstyrelsen verkat för vägens förbättring och utbyggnad. Härvid har länsstyrelsen haft ett gott stöd av Kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och vägförvaltningen i länet. I enlighet härmed har stora arbeten redan utförts eller äro under utförande. Ytterligare arbeten äro planerade. Länsstyrelsen överlämnar härjämte karta jämte en redogörelse för utbyggnaden av vägen. Därav framgår, att c:a 2/3 av den nu c:a 44 (efter utbyggnaden 42) mil långa vägen i Sverige beräknas vara i god klass och med asfaltbeläggning eller oljegrus vid utgången av år 1965. Ytterligare 1/6 beräknas vara i arbete medan c:a 1/6 då ännu ej påbörjats. För tiden 1955—1963 beräknas c:a 44 miljoner kronor ha nedlagts på vägens förbättring och utbyggnad. Ytterligare betydande belopp behövs för att försätta hela vägsträckan i ett skick, som tillfredsställer moderna krav.

Under sådana förhållanden är det naturligtvis av stort intresse, att vägmyndigheterna i Sverige får närmare kännedom om planerna för utbyggnaden på norska sidan från Mo i Rana till gränsen vid Umbukta samt såvitt möjligt även om tiden för utbyggnadens genomförande. Innan arbetet med färdigställandet av delen Umfors—norska gränsen c:a 37 km påbörjas, bör överenskommelse träffas om anslutning av respektive vägar vid gränsen.

Slutligen må framhållas att länsstyrelsen även är intresserad av vägen över Joesjö i riktning mot Mosjön. Över denna väg pågår vissa transporter av björkved till fabrik i Norge. Vissa förstärkningsarbeten pågår redan nu på vägen och ytterligare äro planerade. Det är angeläget, att vägen erhåller en bättre bärighet. Av ekonomiska skäl kan ett realiserande av detta önskemål dock icke genomföras med önskvärd snabbhet.

Umeå i september 1962

BILAGA 3

Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget

I. Tidligere behandling av spørsmålet om norsk-svenske vegforbindelser

Spørsmålet om utbygging av forbindelse mellom Norge og Sverige kom opp i Nordisk Råd allerede i 1955. Det forelå forslag fra Waldemar Svensson, om å be regjeringene om en oversikt over problemene vedrørende forbindelsene over landegrensene mellom Norge og Sverige.

Norske og svenske skriftlige utredninger forelå til Nordisk Råd's 4. sesjon i København 1956. De ble behandlet i Trafikkutvalget som fant det ønskelig med tilsvarende utredninger om de norsk-finske og svensk-finske vegfor-

bindelser. Man fant at spørsmålet var av stor betydning, men innstilte på at saken ble tatt til etterretning, idet det ble forutsatt at vegmyndighetene ville føre arbeidet videre.

Til Nordisk Råd's 5. sesjon i Helsingfors i 1957 forelå de ønskede utredninger om prosjekterte mellomriksforbindelser fra Finland, Norge og Sverige (Sak C 7.) Det forelå da også et tilleggsforslag fra Ragnhild Sandström, som gikk ut på å anbefale regjeringene i Norge og Sverige å medvirke til at vegforbindelsene mellom Nord-Norge og Nord-Sverige fikk en rask utbygging og at man i første rekke da tok for seg forbindelsene over Umbukta og Graddis, samt at hensiktsmessige former for økonomisk samarbeid om finansieringen ble overveiet (Sak C 7.)

Rådet besluttet å ta meddelelsene til etterretning og utsette tilleggsforslaget til neste sesjon, idet det fremgikk at myndighetene var positivt innstillet til mellomriksforbindelsene og at utredningsarbeid var igangsatt av de svenske og norske samferdselsmyndigheter.

Nordisk Samferdselskomité, som ble oppnevnt av regjeringene i 1957 (jfr. Nordisk Råd's rek. 1/1957), fant å burde gi spørsmålet om utbygging av vegforbindelsene i nord høy prioritet. Det ble foretatt en befaringsreise i nord høsten 1958. Fra denne befaringsreise forelå det en uttalelse som ble sendt Nordisk Råd til 6. sesjon i Oslo i 1958 (Sak A 15, Bilag 5.) Samferdselskomitéen gir en beskrivelse av aktuelle vegprosjekter og fastslår at det er et betydelig vegbehov i de nordligste områder. Det anbefales at samferdselsmyndighetene holder nær kontakt for snarest å få realisert de viktigste prosjekter og at det for dette formål i hvert land bevilges midler på en særskilt post.

I mellomtiden var også av Nordisk Råd's presidium nedsatt en ad hoc vegkomité som skulle behandle Ragnhild Sandströms tilleggsforslag. Vegkomitéen samordnet sin virksomhet med Nordisk Samferdselskomité's og avga ikke særskilt innstilling.

Til 6. sesjon forelå medlemsforslag fra Lennart Heljas, Jon Leirfall og Ragnhild Sandström om at det henstilles til regjeringene og foranledige bevilget ekstraordinært et visst årlig beløp til utbygging av vegforbindelsene mellom Finland, Norge og Sverige i de nordligste områder. Formålet med dette forslag var å løse vegspørsmålene i nord ut fra de nasjonale prioritetslister og få dem sett under en nordisk synsvinkel. I et PM om Nordkallottens vegspørsmål redegjorde Jon Leirfall nærmere for betydningen av slike vegforbindelser (Sak A 15.)

Nordisk Råd vedtok i den anledning en rekommendasjon (nr. 23/1958) med følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finland, Norge og Sverige i vegbudsjettene å ta særlige hensyn til behovet for utbygging av vegforbindelsene i de nordlige områder, og i den utstrekning det i vedkommende land skal fremmes slik vegbygging å undersøke mulighetene for å få en særskilt post for internordiske vegger på budsjettene.

Det tidligere av Ragnhild Sandström fremsatte tilleggsforslag (Sak A 3) ble utsatt for så vidt angikk vegforbindelsene over Umbukta og Graddis.

Til Nordisk Råd's 7. sesjon i Stockholm i 1959, forelå de utredninger vegmyndighetene i Norge og Sverige hadde latt foreta (Sak A 4.) Disse omfattet så vel forbindelser over Graddis som over Tärnaby, med alternative linjeføringer. Man kunne konstatere at en viss prioritet ble gitt den såkalte Tärnavegen (Umbuktavegen).

Ragnhild Sandström hadde på dette grunnlag fremsatt et endringsforslag som gikk ut på å anbefale regjeringene å la bygge mellomriksvegen over Umbukta og så snart som mulig påbegynne anlegg av mellomriksveg over Graddis.

Det forelå videre til 7. sesjon (Sak D 60) meddelelse om at det norske samferdselsdepartement hadde anmodet Vegdirektoratet om å utføre alt forberedende arbeid som er nødvendig før bygging av veg over Umbukta iverksettes. I Sverige var utredningene sendt rundt til uttalelse og da alle uttalelser ikke var innkommet, kunne det svenske Kommunikationsdepartement ikke ta standpunkt til utredningene. Av samme grunn kunne Nordisk Samferdselskomité ikke uttale seg om den definitive prioritetsrekkefølge. Nordisk Råd's rekommendasjon (rek. 13/1959) gikk derfor ut på at regjeringene i Norge og Sverige måtte undersøke mulighetene for i nær fremtid å bygge en av de forbindelser utredningene omfattet.

Til rek. nr. 23/1958 om bevilgning på særskilt post for internordiske vegger, forelå meddelelse fra Sverige (Sak D 60), om at dette av budsjettekniske grunner ikke lot seg gjennomføre. Også Finland hadde vansker i så henseende. Spørsmålet ble ansett for ferdigbehandlet i Nordisk Råd.

Til Nordisk Råd's 8. sesjon i Reykjavik i 1960 forelå meddelelser (Sak D 7), om at de forberedende undersøkelser og utmålinger som ville være nødvendige for bygging av helårsveg over Umbukta var igang og at spørsmål om prioritering og linjeføring deretter ville bli søkt avklart mellom de norske og svenske myndigheter. Dette ble tatt til etterretning i påvente av nye meddelelser til neste sesjon.

Til Nordisk Råd's 9. sesjon i København i 1961 fremgikk det av meddelelsene til rek. nr. 13/1959 om vegforbindelsene mellom Nordland fylke og Sverige (Sak D 67), at det i Norge var kommet et nytt moment inn i saken ved kraftverksplanene Bjerka—Dalselv—Plura, idet det var tale om vegbygging for kraftverket etter en annen trasé enn den som var forberedt til mellomriksvegen over Umbukta. Fra Sverige forelå meddelelse om at det av Västerbottens län var ført opp 10 mill. sv. kr. til vegen Storuman—Tärnaby—Umbukta. Disse meddelelser ble tatt til etterretning i påvente av nye meddelelser til neste sesjon.

Til Rådets 9. sesjon ble også fremsatt tilleggsforslag av Harry Klippenvåg om å få utredet spørsmålet om mellomriksveg Troms fylke—Kiruna (Sak D 67).

Nordisk Samferdselskomité hadde i 1959 på grunnlag av uttalelser fra de svenske vegmyndigheter funnet at det på det daværende tidspunkt ikke var mulig å virke for et slikt prosjekt. Det lokale mellomriksvegsutvalg hadde imidlertid arbeidet videre med saken og gitt Nordisk Råd en orientering om de foretatte undersøkelser til 8. sesjon i 1960 (Sak D 7, Bilag 2).

Under behandlingen av tilleggsforslaget i rådets trafikktvalg fremgikk det at de norske og svenske myndigheter ville foreta en undersøkelse av prosjektet, hvorfor man fant en formell rekommendasjon som foreslått, overflødig.

Til Nordisk Råd's 10. sesjon i Helsingfors i 1962 forelå meddelelse (Sak D 53), fra det norske samferdselsdepartement om at detaljundersøkelsen av prosjektet Mo—Umbukta ville bli fullført i 1962. Forholdet til kraftverksplanene var ikke avklaret.

Tilleggsforslag var fremsatt av Jon Leirfall om bygging av mellomriksveg over Graddis. Det forelå meddelelse om at Graddisvegen var opptatt på den svenske vegplan for påbegynnelse 1965, men at den svenske riksdags finansutvalg hadde uttalt at byggingen burde kunne fremskyndes om sysselsettingssituasjonen tilsa det, under forutsetning av bindende tilsagn fra norsk side om tilsvarende utbygging. Rådets trafikktvalg mente at både vejen over Umbukta og over Graddis burde bygges snarest.

Meddelelsene til rek. 13/1959 ble tatt til etterretning i påvente av nye meddelelser til neste sesjon. I anledning tilleggsforslaget vedtok Rådet en rekommendasjon med en henstilling til regjeringene i Norge og Sverige om å samordne byggingen av vejen over Graddis, således at man når frem til grensen samtidig (Rek. nr 20/1962).

II. Komitéens uttalelse

Til Nordisk Råd's 11. sesjon i Oslo 1963 foreligger i denne sak

a. et nytt medlemsforslag om norsk-svenske mellomriksveger fremsatt av Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg og Sven Sundin (Sak A 18) og

b. meddelelser i anledning rek. nr. 13/1959 om vegforbindelse mellom Nordland fylke og Sverige (Sak D 37) og meddelelser i anledning rek. nr. 20/1962 om mellomriksveg over Graddis.

Det fremgår av meddelelsene, at det på svensk side pågår en utbygging av vejen Umeå—Storuman—Tärnaby—Umbukta i relativt hurtig tempo, bl. a. av hensyn til kraftutbygging i Umeelven. På norsk side har også kraftutbygging sterkt aktualisert utbygging av mellomriksvegen Mo—Umbukta, som det er forutsetningen å påbegynne snarest. Det er således fremlagt forslag for Stortinget om adgang for statskraftverkene til å forskottere 6 mill. kr. til parsellvis utbygging av de strekninger som er av betydning for kraftanlegget.

Spørsmålet om mellomriksveg over Kiruna er tatt opp i Sverige, men noen prioritering av forskjellige mellomriksveger er ikke foretatt. I Norge har Vegdirektoratet foretatt en undersøkelse av mellomriksvegprosjektene til Kiruna.

Av meddelelsene kan man således slutte, at en helårs mellomriksveg over Umbukta nå vil bli gjennomført. Spørsmålet om Graddisvegen er dermed særlig aktuelt. Vejen Arjeplog—Graddis er i Norrbottens läns flerårsplan opptatt til første bevilgning i 1965 og prosjektering av vejen pågår. I Nord-

land fylkestings vedtak i november 1962 er det gitt prioritet til Graddis-vegen.

Mens tittelen på medlemsforslaget syns å antyde en plan for mellomriksveger langs hele den norsk-svenske riksgrense tyder innholdet på at det i første rekke er tenkt på vegene i nord. I betraktning av at de tre foran nevnte vegforbindelser mellom Norrbottens og Vesterbottens län i Sverige og Nordland og Troms fylke i Norge for tiden er de mest aktuelle vil komitéen finne det hensiktsmessig at vegmyndighetene i Norge og Sverige i første rekke utarbeider en felles plan for gjennomføring av Umbukta- og Graddis-vegen samt foretar en klarlegging av behovet og mulighetene for mellomriksveg over Kiruna. Dette bør dog ikke forhindre at tilsvarende felles utredning og planlegging gjennomføres for vegforbindelser i andre områder langs den norsk-svenske grensen.

Samferdselskomitéen vil i denne forbindelse beklage, at det har gått så sent med vegforbindelsene i nord. Disse veger har en utvilsom betydning for de berørte områder og for turisttrafikken på Nordkalotten. Det må anses av betydning nå å få arbeidet med disse veger påskyndet og utført raskest mulig.

Nordisk samferdselskomité innstiller til Nordisk Råd

å vedta en rekommandasjon til Norges og Sveriges regjeringer i samsvar med komitéens uttalelser i saken og å ta meddelelsene til etterretning og anse de to rekommandasjoner nr 13/1962 og 20/1962 som sluttbehandlet.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Medlemsförslag

om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden

(Väckt av Nina Andersen, Nils Hønsvald, Nils Kellgren, Aksel Larsen, Olavi Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen)

Det nordiska samarbetet inom sociallagstiftningen har gamla traditioner. Redan i början av detta sekel samlades representanter för de statliga olycksfallsförsäkringsanstalterna i Danmark, Norge och Sverige till ett första möte. Under årens lopp har samverkan kommit att successivt utvidgas till allt flera områden av socialpolitiken. Särskilt intensivt har samarbetet blivit under tiden efter andra världskrigets slut till följd av de socialpolitiska åtgärdernas växande betydelse i alla de nordiska länderna.

Som det viktigaste resultatet av nordisk samverkan på det socialpolitiska området står 1955 års konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet m. m., som kan sägas utgöra en sammanfattning till en helhet av en rad tidigare ingångna konventioner avseende bl. a. indrivning av underhållsbidrag, barnbidrag, ålderspension, arbetslöshetsförsäkring, sjukvård och socialvård. Enligt grundprincipen i denna konvention åtnjuter nordiska medborgare, som vistas i annat land än hemlandet, i stort sett samma sociala förmåner som landets egna medborgare. Denna betydelsefulla överenskommelse innebar vidare tillkomsten av en viktig förutsättning för ett förverkligande av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och för ökad rörlighet för befolkningen i de nordiska länderna över huvud taget. Vid konventionens tillkomst betonades särskilt att överenskommelsen endast syftade till jämställdhet för nordiska medborgare inom varje land. Däremot var man icke beredd att söka förenhetliga sociallagstiftningen i de olika länderna och än mindre att söka åstadkomma till art och omfattning överensstämmande sociala förmåner. Det uttalades till och med att det kunde ligga ett värde i att detta område av lagstiftningen kunde utvecklas fritt i varje enskilt land. Konventionen har sålunda icke medfört någon harmonisering av de olika ländernas socialpolitik.

Denna begränsade målsättning hade säkerligen vid tidpunkten för konventionens tillkomst sitt berättigande. Denna har också lagt en solid grund för ett fortsatt nordiskt lagstiftningssamarbete på socialpolitikens område. Emellerid kan strävanden, som ligger bakom trygghetskonventionen, icke fullt ut tillgodoses, om man ej söker att gå vidare och i möjligaste mån förenhetligar de olika ländernas sociallagstiftning. Tanken på att få till stånd en verklig harmonisering av sociallagstiftningen, motsvarande den

som genomförts beträffande stora delar av övrig lagstiftning i Norden, har också efterhand fått spridning och under senare år har ett ganska omfattande utredningsarbete nedlagts på att undersöka möjligheterna för en vidare utvidgning av den genom 1955 års konvention stadfästa likställighetsprincipen i nu angiven riktning. Tiden torde nu vara inne att påbörja detta lagstiftningsarbete. Det bör därför ankomma på Nordiska rådet att här taga ett initiativ.

Hittills har enhetlighet kunnat genomföras endast inom vissa specialområden, såsom beträffande reglerna för utbetalning av ålderspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat. Det inledda harmoniseringsarbetet måste nu fortsättas med kraft och bringas att avkasta påtagliga resultat. Det naturliga målet för samarbetssträvandena på detta område bör vara att uppnå en även i materiellt hänseende likartad sociallagstiftning i Norden. Målsättningen torde i första hand böra vara att uppnå en gemensam lagstiftning på sådana områden, där enhetlighet får omedelbar praktisk betydelse för medborgarna. Mycket talar för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden fordrar en materiellt mera enhetlig sociallagstiftning.

Det står emellertid klart att, om det nu angivna målet skall kunna förverkligas inom en någorlunda snar framtid, det kräves mera intensiva insatser än för närvarande. Av olika skäl torde det vara uteslutet att uppnå full enhetlighet inom samtliga områden av den nordiska sociallagstiftningen. På de områden, där möjlighet till harmonisering synes föreligga, bör emellertid de nödvändiga förberedande undersökningarna snarast igångsättas. Skiljaktigheterna mellan ländernas sociallagstiftning är självfallet olika omfattande beträffande olika sociala förmåner. På somliga områden torde skillnaderna vara små och därmed tämligen lättöverbyggbara, under det att beträffande andra socialförmåner olikheterna är av grundläggande art, varigenom arbetet att harmonisera systemen på dessa områden ställer sig komplicerat. Det synes därför nödvändigt att arbetet bedrivs etappvis för varje socialförmån eller typ av förmåner för sig.

Det kan erinras om att Danmarks, Norges och Sveriges ansökningar om anknytning i en eller annan form till Europeiska ekonomiska gemenskapen aktualiserat harmoniseringsproblem på socialpolitikens område. Denna omständighet medför emellertid icke att det ej skulle finnas skäl att nu arbeta på ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning eller att ett sådant arbete skulle sakna betydelse. Hur än marknadsfrågan kommer att lösas för de olika länderna, är det av stor betydelse om de nordiska länderna förenhetligar sitt sociala trygghetssystem och får möjlighet att utåt uppträda såsom ett nordiskt socialpolitiskt block. Varje utredning, som syftar till att klargöra i vilka hänseenden skiljaktigheter föreligger mellan de nordiska ländernas lagstiftning och att belysa möjligheterna till ett förenhetligande av denna, måste under alla förhållanden komma att få stort värde.

Här bör slutligen nämnas, att Nordiska rådets presidium beslutat att under hösten 1962 med de nordiska statsministrarna upptaga frågan om

att låta harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden bliva ett huvudämne i Nordiska rådets fortsatta arbete.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att uppnå ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning.

København, Oslo, Stockholm och Helsingfors i augusti 1962

Nina Andersen

Nils Hønsvald

Nils Kellgren

Aksel Larsen

Olavi Lindblom

Chr. Madsen

Hans Rasmussen

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k**

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling har med anledning av medlemsförslaget översänt en promemoria (se Bilaga 2).

Dansk Arbejdsgiverforening:

Princippet i det nordiske samarbejde på sociallovgivningens område har hidtil været, at man har ladet den nationale lovgivning i hvert enkelt land udvikle sig frit, men til gengæld i forbindelse med etableringen af det fælles nordiske arbejdsmarked har søgt at skabe en ligestilling for statsborgere fra de nordiske lande over for hvert lands sociallovgivning. Dette princip, finder vi i Dansk Arbejdsgiverforening, bør opretholdes som en naturlig konsekvens af, ja forudsætning for arbejdskraftens frie bevægelighed mellem de nordiske lande.

For så vidt princippet om ligestilling ikke måtte være ført helt igennem, må det være ønskeligt, at de gældende konventioner på Nordisk Råds initiativ underkastes en revision med henblik på gennemførelse af fuld ligestilling af nordiske statsborgere over for hvert enkelt nordisk lands sociallovgivning. Vi kan i denne forbindelse eksempelvis henvise til, at en dansk arbejder med bopæl i Danmark, men som arbejder i Sverige, ikke kan få dagpenge i sygdomstilfælde hverken efter de danske eller efter de svenske regler.

Derimod finder vi i Dansk Arbejdsgiverforening ikke, at der bør tages noget initiativ til en egentlig harmonisering af sociallovgivningen mellem de nordiske lande, herunder gennemførelse af ensartede ydelser inden for de forskellige områder. Skulle størrelsen af de sociale ydelser være ens i de nordiske lande, ville det i øvrigt kunne føre til en harmonisering af selve lønfastsættelsen, og hverken en harmonisering af de sociale ydelser eller af arbejdsvilkår i det hele taget er en forudsætning for, at varer, kapital og arbejdskraft kan bevæge sig frit mellem en flerhed af lande. Dette synspunkt er for så vidt også knæsat i traktaten vedrørende Det europæiske økonomiske Fællesskab, hvilken traktat, bortset fra ganske få undtagelsestilfælde, anser en gradvis udligning af niveauerne for skatter, sociale ydelser, arbejdsvilkår m.v. som en eventuel konsekvens ad åre af varernes, kapitalens og arbejdskraftens frie bevægelighed, men ikke som en forudsætning for etablering af et fælles marked for varer og produktionsfaktorer.

Vi må således fra Dansk Arbejdsgiverforenings side give udtryk for, at

medens vi ikke har noget at erindre imod, at ligestillingen af de nordiske statsborgere over for den nationale sociallovgivning søges sikret på områder, hvor en ligestilling endnu ikke er fuldt gennemført i praksis, må vi fraråde og advare imod, at Nordisk Råd tager initiativ til at anbefale en social harmonisering, som ikke er nogen nødvendig forudsætning for etablering af det friest mulige økonomiske samkvem mellem de nordiske lande.

København, den 1. november 1962

Dansk Arbejdsgiverforening

Svend Heineke

Arne Lund

Landsorganisationen i Danmark:

Således foranlediget skal meddeles, at LO's forretningsudvalg stiller sig positivt over for selve tanken om en harmonisering af sociallovgivningen i Norden, for så vidt en sådan ikke på noget område har reducerende virkning.

København, den 2. oktober 1962

P. f. v.

Eiler Jensen

Frans E. Pedersen

Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer förklarar sig i skrivelse den 31 oktober 1962 tillstyrka medlemsförslaget.

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har i skrivelse den 23 oktober 1962 meddelat, att ministeriet förenar sig om yttrandet från Arava (se nedan).

Socialministeriet:

Tanken på en harmonisering av sociallagstiftningen i Norden är icke ny, utan har i olika sammanhang varit före alltsedan århundradets början. Sålunda kunde man redan i början av 1920-talet vid förhandlingar de nordiska staterna emellan komma därhän, att i de fyra nordiska länderna kunde stiftas i stora drag likadana sjömanslagar. Likaså har man redan tidigt i Finland sökt förverkliga tanken på harmonisering av sociallagstiftningen så-

lunda, att man i samband med lagberedningsarbetet i harmoniseringssyfte gjort sig förtrogen med de övriga nordiska ländernas motsvarande lagstiftning och beredningen av denna. Som ett resultat av denna orienteringsinverkan på Finlands sociallagstiftning kan man påvisa flera punkter i denna lagstiftning, som är likadana som motsvarande stadganden i vissa eller alla andra nordiska länder. Sålunda har t. ex. de nordiska lagarna om arbetarskydd i stora drag uppbyggts enligt enahanda mall, ehuru något direkt lagstiftningssamarbete icke förekommit.

Frågan om lagstiftningens harmonisering har även behandlats av den år 1946 tillsatta Nordiska socialpolitiska kommittén. Vid sammanträde i Oslo i november 1958 beslöt denna kommitté tillsätta en speciell sektion för att utreda frågan. På basen av sektionens betänkande godkände kommittén i april 1959 de allmänna principer, som vid frågans bedömande borde beaktas. Enligt dessa principer lämpar sig sådana saker, som har allmän politisk betydelse, såsom understödets nivå, förmånernas finansiering eller organisationsfrågor, icke till objekt för harmoniseringen. Enligt kommitténs uppfattning borde harmoniseringen inte eftersträvas blott för dess egen skull, utan den borde omfatta områden, där den vore till praktisk nytta för medborgarna i de nordiska länderna.

Sedan Nordiska socialpolitiska kommittén av nordiska socialministermötet år 1959 erhållit fullmakter att fortsätta sitt arbete enligt de riktlinjer som utstakats, tillsatte kommittén i första skedet tre sektioner för att bereda till harmoniseringen hörande frågor: en sektion för pensionsfrågor (nordiska pensionssektionen), en för behandling av lagstiftningen om förskott på underhållsbidrag samt en för arbetarskyddslagstiftningen. Som praktiska resultat av dessa sektioners arbete kan man bl. a. nämna den på Pallastunturi i september 1961 undertecknade ändringen av den nordiska konventionen om social trygghet, enligt vilken medborgare i ett av de fördragsslutande länderna, vilken erhåller allmän ålderspension i något av dessa länder, bibehåller denna rätt vid flyttning till ett av de andra länderna, till dess han fyller de i vistelselandets lagstiftning för erhållande av ålderspension uppställda villkoren i fråga om pensionsålder och vistelse i landet. Sektionen för behandling av frågan om harmonisering av lagstiftningen om förskott på underhållsbidrag har fullbordat ett betänkande, där riktlinjer föreslagits för harmonisering av lagstiftningen på detta område. Betänkandet behandlades bl. a. vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i september 1961, varvid kommittén beslöt tillstålla betänkandet de nordiska ländernas socialministerier, för att dessa skulle pröva de där anförda synpunkterna och eventuellt uppgöra lagförslag eller lagändringar, som kommittén sedan skulle behandla. Den i maj 1962 till riksdagen av regeringen hos oss överlämnade propositionen med förslag till lag om förskott på underhållsbidrag bygger i huvudsak på de i ovannämnda betänkande ingående principerna.

Såsom av det ovan anförda framgår, har frågan om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden redan en lång tid varit aktuell i samarbetet de

nordiska ländernas regeringar emellan. De i medlemsförslaget avsedda åtgärderna har sålunda redan inletts, och resultat har därutinnan delvis redan nåtts.

Frågan gäller sålunda snarare, huru dessa åtgärder i framtiden borde fortsättas och harmoniseringen utvecklas vidare.

Enligt socialministeriets åsikt bör man i princip intaga en positiv inställning till harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden och sålunda även till det ifrågavarande medlemsförslaget. En dylik harmonisering är behövlig redan med tanke på tillämpningen av den nordiska konventionen om social trygghet. Alla frågor kan emellertid inte lämpligen bli föremål för harmoniseringen, varjämte till denna i många fall ansluter sig avsevärda praktiska svårigheter.

Frågan om harmonisering av sociallagstiftningen kan icke behandlas enbart som en socialpolitisk ändamålsenlighetsfråga. Den är i talrika fall även en politisk, ekonomisk och allmänt administrativ fråga. Den sociala lagstiftningen i en viss bransch bygger i allmänhet på vederbörande lands ekonomiska, politiska och allmänt administrativa grundvalar, som i flera fall kan vara svåra att rätta på det sätt harmoniseringen förutsätter. Socialpolitiska behov och ekonomiska resurser är ej heller enahanda i alla länder. Därjämte finnes inom den sociala lagstiftningen ett antal frågor, vilkas harmonisering saknar betydelse för den enskilde medborgaren.

Ytterligare bör det beaktas, att även då ovan nämnda principiella svårigheter inte utgör hinder för harmoniseringen, på vissa områden, exempelvis inom socialförsäkringen, olika gebit av den sociala tryggheten kan vara i sådan omfattning både strukturellt och i fråga om förmånerna avvikande, att harmoniseringen i praktiken är mycket svår.

Hänvisande till vad ovan anförts anser socialministeriet, att harmoniseringen av sociallagstiftningen borde såsom även i medlemsförslaget föreslås — genomföras gradvis och skilt för varje område av den sociala tryggheten, försåvitt möjligheter därtill finnes föreligga. Ett sådant förverkligande förutsätter dock omsorgsfull undersökning och sakkunnig planmässighet därförinnan. Vid harmoniseringen borde i huvudsak de principer följas, som Nordiska socialpolitiska kommittén i saken godkänt.

Handläggningen av de till harmoniseringen hörande berednings- och tillämpningsuppgifterna borde närmast anförtros Nordiska socialpolitiska kommittén, som redan tidigare dragit försorg om saken.

Det ifrågavarande medlemsförslaget kan anses vara värt att understödvas. Dess godkännande kommer uppenbarligen att inverka därhän, att det nordiska samarbetet på det sociala området, som även hittills varit livligt, ytterligare kommer att utvecklas.

Helsingfors den 5 november 1962

Minister Olavi Saarinen

Kanslichef Aarne Tarasti

Arava¹:

Till följd av det nordiska samarbetet har sociallagstiftningen i samtliga nordiska länder efter krigen kännetecknats av en strävan att förenhetliga lagstiftningen av social art eller åtminstone av att bevilja åt i landet bosatta medborgare samma rättigheter som åt medborgare i eget land. Även beträffande Arava-administrationen har den senare lagstiftningen numera försatt medborgarna i andra nordiska länder i samma ställning som finska medborgare.

Lagen om bostadsproduktion, som bestämmer de förutsättningar och villkor, vilka skola iakttagas vid beviljandet av bostadslån och motsvarande andra lån, är i princip att jämföras med motsvarande bestämmelser i Sverige, Norge och Island. De olika förhållandena och ekonomiska möjligheterna torde utgöra största orsaken till skiljaktigheterna i räntebeloppet, amorteringstidens längd, anslagets storlek samt tillämpningsbestämmelserna. Enär skiljaktigheterna endast till en del äro av principiell natur, torde oöverkomliga hinder ej föreligga för lagstiftningens förenhetligande. Däremot torde förenhetligandet av en sådan lagstiftning, som bestämmer förutsättningarna för beviljande av understöd för mindrebemedlade familjer ställa sig svårare redan på den grund att bostadsformen i Finland avvikande från de övriga nordiska länderna i hög grad grundar sig även i våningshus på egen besittning eller i bostadsaktieform. Om understöd åt barnfamiljer, vilka bo i hyreslägenheter, stadgas i lagen om bostadsbidrag för familjer med barn, och vid stiftandet av nämnda lag togs redan i beaktande motsvarande bestämmelser i nordisk lagstiftning.

På grund av ovan anförda kan man konstatera att förenhetligandet av sociallagstiftningen beträffande bostadsproduktionen och hyresbidrag i bostättningscentra torde kunna förverkligas i betydande omfattning, men de finska förhållandena i samhället, bristen på kapital och den exceptionella formen av bostadsbesittning förutsätta att förenhetligandet företages försiktigt och gradvis.

Helsingfors den 17 oktober 1962

Olavi Lindblom

E. Kiiras

Folkpensionsanstalten¹:

Folkpensionsanstalten förenar sig om de åsikter, som förslagsställarna framför i motiveringen till sitt förslag om nordiskt socialpolitiskt samarbete, dess traditioner och behov. Detta samarbete har ju uppnått relativt fasta former på det socialpolitiska verksamhetsområde, som folkpensions-

¹ Yltrandet översatt från finska.

anstalten representerar. Den nordiska socialförsäkringskongressens, som sammanträder vart fjärde år, uttryckliga uppgift är bl. a. att utveckla och förenhetliga just denna lagstiftning. Enligt folkpensionsanstaltens åsikt borde den av förslagsställarna avsedda konformeringen av den nordiska sociala lagstiftningen fortgå genom att följa och utveckla de redan vedertagna samarbetsformerna. Bildandet av nya organ för samarbetet torde knappast lända till nämnvärd nytta.

Samtidigt som man effektiviserar strävandena för samordnande av de sociala lagarna bör man dock fästa uppmärksamhet även vid de i de olika nordiska länderna rådande speciella omständigheterna, vilka enkannerligen för Finlands del kommer att ställa vissa förutsättningar och även begränsningar för samordnandet av lagstiftningen.

Helsingfors den 26 oktober 1962

Folkpensionsanstalten

V. J. Sukselainen

Kaarlo Hillilä

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund¹:

En harmonisering av lagstiftningen i de nordiska länderna, där redan tidigare samma juridiska och samhällsliga grundstruktur är rådande, är otvivelaktigt en betydelsefull faktor vid främjandet av den nordiska gemenskapen. I detta hänseende måste de resultat, som har uppnåtts på olika områden av lagstiftningen, anses vara synnerligen värdefulla liksom även de resultat, vilka man kommit fram till inom socialpolitiken genom den i förslaget nämnda 1955 års konventionen. Även Arbetsgivarnas i Finland centralförbund har alltid strävat till att främja det nordiska samarbetet och arbetar kontinuerligt i nära samverkan med arbetsgivarorganisationerna i de övriga nordiska länderna. Vid behandlingen av det nu gjorda förslaget önskar vi dock fästa uppmärksamheten vid följande synpunkter:

Om man lämnar åt sidan den lagstiftning som hänför sig till statens allmänna socialvård och granskar den del av sociallagstiftningen, som nära berör arbetsförhållandena, måste man konstatera, att denna del inte kan skiljas från den helhet som kunde kallas vederbörande lands »arbetsmarknads-system». De totala förmåner som tillkommer en arbetstagare grundar sig dels på lagstiftningen, dels på kollektivavtalen och dels på de huvudsakligen sociala förmåner som arbetsgivaren frivilligt beviljar. Det inbördes förhållandet mellan dessa grupper varierar storligen i de olika nordiska länderna: frågor som i Finland reglerats på ren lagstiftningsbasis, kan i Danmark vara beroende enbart av kollektivavtalen osv. När man jämför arbetstagarnas totala förmåner, är det sist och slutligen fråga om de kostnader som användandet av arbetskraft åsamkar arbetsgivaren, vilket åter är ett

¹ Yttrandet översatt från finska.

uttryck för vederbörande näringsgrens produktivitet i ifrågavarande land. Den sociala integrationen kan således inte skiljas från den ekonomiska integrationen, såsom ofta har konstaterats. Sociallagstiftningens materiella nivå är i avgörande grad beroende av landets allmänna produktionsförutsättningar och konkurrenskraft. Det är således naturligt, att en påtvingad ändring av lagstiftningen skulle åstadkomma störningar i vederbörande lands ekonomiska system.

Om man tänker på sakens praktiska konsekvenser, kommer man till **samma resultat**. En harmonisering av de sociala förmånerna kan i allmänhet inte verkställas genom att minska förmåner som redan uppnåtts i något land. Detaljerna i den gemensamma nivån skulle sålunda i praktiken sannolikt alltid avgöras i enlighet med systemet i det land, i vilket man i varje enskilt fall har beviljat de största förmånerna. Man kan sålunda inte genomföra harmonisering på något fält av sociala förmåner utan att detta slumpvis inverkar på kostnaderna i dessa länder och sålunda på deras konkurrensförmåga.

Om man å andra sidan lämnar åt sidan lagstiftningens materiella nivå, kan man fråga sig om inte lagstiftningens principer och det system som följs i dem trots allt skulle kunna harmoniseras, fastän de garanterade förmånerna låge på olika nivå. För den lagstiftning, som nämdes i början och som anknyter till socialvården, kan detta vara lättare än för den lagstiftning, som hänför sig till arbetsmarknaden. Arbetsmarknadssystemet i varje land är resultatet av en lång utveckling och en helhet, där alla delar är beroende av varandra. Om man tänker på sådana system som pensionsförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, semesterlagstiftningen, arbetstidslagstiftningen, lagstiftningen som hänför sig till kollektivavtal osv., märker man, att man inte heller kan förändra lagstiftningens system utan att samtidigt förorsaka avsevärda omvälvningar.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund vill inte i detta sammanhang ge sig in på frågan om en harmonisering av lagstiftningen om ländernas allmänna socialvård. Däremot önskar vi betona, att harmoniseringen i Norden av den sociallagstiftning som anknyter sig till arbetsmarknaden inte kan göras på basen av rent socialpolitiska synpunkter, utan bör man på detta område gå mycket försiktigt framåt och hela tiden överväga åtgärdernas inverkan på utvecklingen av arbetsmarknaden och hela näringslivet. Vi fäster uppmärksamheten vid att redan ett synnerligen betydelsefullt arbete gjorts på detta område på helt frivillig grund. På kollektivavtalslinjen och inom arbetsmarknadsorganisationerna i allmänhet följer man intensivt med de övriga nordiska ländernas motsvarande verksamhet och strävar till att dra nytta av de erfarenheter som nåtts i grannländerna.

Enligt Arbetsgivarnas i Finland centralförbunds uppfattning har man även i det förberedande skedet av all sociallagstiftning grundligt studerat motsvarande lagstiftning i de övriga nordiska länderna och i mån av möjlighet följt samma riktlinjer. Centralförbundet anser det vara viktigt att man fortsätter med en sådan smidig harmoniseringslinje och är övertygat

om, att denna linje på bästa sätt på lång sikt leder till de mål, mot vilka man strävar även i det nu ifrågavarande förslaget.

Helsingfors den 1 november 1962

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Päiviö Hetemäki

Suomen Ammattijärjestö ry. — Landsorganisationen i Finland:

Samarbetet mellan de nordiska länderna har på många områden redan hittills varit till nytta för de samverkande länderna, vilket motiverar att man försöker finna och utveckla ständigt nya former för detta samarbete. I all synnerhet bör det understrykas, att den integration, som håller på att utformas i en vidare europeisk skala, sannerligen icke minskat behovet av nordiskt samarbete, utan tvärtom understryker betydelsen av ett enhetligt Norden, när man inom ramen för ekonomiska allianser planerar bl. a. en enhetlig socialpolitik.

Det torde icke råda något tvivel på att befolkningens fria flyttningsmöjligheter, den gemensamma arbetsmarknaden i Nordens länder, såsom en utjämnande regulator med avseende å efterfrågan och utbudet på arbetskraft varit ägnad att främja den ekonomiska expansionen och standardhöjningen. Den mellan Nordens länder år 1955 ingångna konvention, som tillförsäkrar medborgare i annat avtalsslutande land samma rätt till sociala förmåner som det egna landets medborgare åtnjuter, har på ett betydelsefullt sätt främjat utvecklingen av den gemensamma arbetsmarknaden. Den omständigheten, att sociallagstiftningen i de nordiska länderna på många punkter icke är enhetlig och med stöd därav utgående sociala förmåner till sin beskaffenhet och sitt värde avviker från varandra, kan med tiden framkalla en ensidig och osund inriktning av folkförflyttningarna från land till land. Denna risk kunde förebyggas, om sociallagstiftningen i de nordiska länderna vore enhetlig i väsentliga stycken. Enligt vår uppfattning avviker förhållandena i dessa länder ej längre så mycket från varandra, att man icke med framgång kunde eftersträva en tämligen långt gående enhetlighet på sociallagstiftningens område. Denna målsättning är i varje fall viktig och dess genomförande tyckligt för alla nordiska länder och vi uttalar därför en förhoppning, att den i ovan åberopade medlemsmotion föreslagna rekommendationen måtte bli godkänd i Nordiska rådet.

Helsingfors den 30 oktober 1962

Suomen Ammattijärjestö ry.

Landsorganisationen i Finland

Orvo Lahtinen

Toivo Anttila

N o r g e

Sosialdepartementet:

Som kjent har det i flere år foregått et betydelig harmoniseringsarbeide mellom de nordiske land på sosiallovgivningens område. Gjennom drøftingene i sosialministermøtene, Den nordiske sosialpolitiske komité med dens underutvalg, de nordiske sosialforsikringsmøter og for øvrig gjennom den direkte kontakt mellom de administrative organer, skjer det stadig en tilnærming både av eldre og ny lovgivning på områder som ligger til rette for det. Et betydelig harmoniseringsarbeide er også skjedd ved gjennomføringen av de nordiske sosialtrygdkonvensjoner.

De nordiske lands utvikling historisk, politisk, næringspolitisk og økonomisk må imidlertid nødvendigvis gi landene ulike grunnlag å arbeide på. Dette fører også til at landene til enhver tid befinner seg på forskjellige trinn i utviklingen og til variasjoner i teknikk og metoder. En anser det derfor tvilsomt om man på trygdlovgivningens område vil kunne nå fram til helt »ensartad» eller »gemensam» lovgivning, som antydnet i medlemsforslaget.

En er imidlertid enig i at det harmoniseringsarbeide som for lengst er påbegynt fortsetter, og om mulig effektiviseres, ved at man klarlegger ulikhetene i lovgivningene og konsekvensene av dem, samtidig som man søker å belyse muligheten for ytterligere tilnærming av lovgivningene på de områder hvor det er mulig.

Oslo, 10. november 1962

For sosialministeren

A. Kringlebotten

K. J. Øksnes

S v e r i g e

Sosialstyrelsen:

I den mellan Danmark och Sverige den 18 november 1946 avslutade konventionen om förmedling av arbetskraft m. m. föreskrives bl. a. att för åstadkommande av ökad ömsesidighet beträffande den nordiska socialförsäkringen och annan social lagstiftning en permanent kommitté skall tillsättas, i vilken vardera statens regering utser två medlemmar. Den i anslutning härtill tillsatta kommittén innefattar representanter för samtliga de fem nordiska länderna. Kommittén har antagit namnet Nordiska socialpolitiska kommittén.

Till åtljudnad av de grundläggande direktiven för kommittén har denna till behandling upptagit frågan om en harmonisering av sociallagstiftningen

i Norden. Kommittén har diskuterat de allmänna principer, som bör gälla för en sådan harmonisering och efter genomgång av sociallagstiftningen i de nordiska länderna gjort vissa uttalanden i en rapport till det nordiska socialpolitiska ministermötet i Fevik i Norge den 7 september 1959. Rapporten godkändes av ministermötet, som också bemyndigade kommittén att fortsätta arbetet med en harmonisering av sociallagstiftningen efter de i rapporten uppdragna riktlinjerna. Rapporten finnes tillgänglig i socialdepartementet.

Kommittén har sedermera tillsatt flera underutskott för en förberedande genomgång av de frågor, som först borde upptagas till behandling. Arbetet fortskrider inom kommittén.

Såvitt socialstyrelsen kan finna, torde något ytterligare initiativ för att stimulera arbetet med en harmonisering av sociallagstiftningen i Norden, icke erfordras.

Stockholm den 24 oktober 1962

Ernst Bexelius

Carl E. Sturkell

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Med »sociallagstiftningen i Norden» torde författarna till ifrågavarande förslag bl. a. ha avsett den lagstiftning, som finnes förtecknad i det vid 1955 års konvention mellan de nordiska länderna om social trygghet fogade slutprotokollet. Av denna lagstiftning är det den del som handlar om förmåner vid arbetslöshet som närmast berör arbetsmarknadsstyrelsens verksamhetsområde. Styrelsen begränsar därför sitt yrkande till frågan om ett förenhetligande av den nordiska lagstiftningen om arbetslöshetshjälp och vill till en början beröra lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkring.

I det remitterade förslaget har påpekats att på grund av 1955 års konvention nordisk medborgare, som vistas i annat nordiskt land än hemlandet, i stort sett åtnjuter samma sociala förmåner som landets egna medborgare. Detta innebär, att han — om han är arbetslöshetsförsäkrad — kan vända sig till vederbörande försäkringsorgan och erhålla arbetslöshetsersättning på de villkor som gäller för vistelselandets medborgare. Vid prövningen av rätten till ersättning äger han dessutom rätt att — där så är behövt — få tillgodoräkna avgifts- och arbetsperioder, som eventuellt fullgjorts i annat nordiskt land. I anslutning till 1955 års konvention har nämligen den 8 september 1959 träffats en överenskommelse mellan de nordiska länderna om bestämmelser för tillgodoräknande av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade, som flyttar mellan respektive länder. Genom denna överenskommelse har en viss harmonisering av de

nordiska arbetslöshetsförsäkringarna åstadkommits. Fortfarande råder emellertid stora skiljaktigheter mellan dessa försäkringar i fråga om såväl förmånernas storlek och ersättningstidens längd som villkoren för ersättningsrätt. Försäkringarnas tekniska uppläggning är även i vissa hänseenden väsentligt olika. På arbetslöshetsförsäkringslagstiftningens område är man därför mycket långt från det enligt förslagsställarna naturliga målet för samarbetssträvandena nämligen åstadkommande av en i materiellt hänseende likartad sociallagstiftning i Norden.

För arbetslösa, som icke är arbetslöshetsförsäkrade, kan förmåner i Sverige beredas medborgare från de andra nordiska länderna på samma villkor, som gäller för svenska medborgare, såsom särskilt anordnade arbeten, yrkesutbildning och kontakthjälp. Det bör påpekas att förmånerna kan tillkomma även arbetslöshetsförsäkrade. Slutligen kan nämnas att ekonomiska förmåner i form av respension, starthjälp och familjebidrag kan utgå såväl till svenska medborgare som till i Sverige bosatta andra nordiska medborgare, vilka på grund av arbetslöshet tvingas byta arbetsort.

I princip anser arbetsmarknadsstyrelsen, att en strävan till harmonisering av sociallagstiftningen i Norden är av största betydelse för den fria och gemensamma nordiska arbetsmarknaden och tillstyrker därför motionärernas förslag.

Stockholm den 16 oktober 1962

Bertil Olsson

Sven Mellquist

Riksförsäkringsverket:

Fortsatta strävanden att samordna socialförsäkringarna de nordiska länderna emellan är utan tvivel påkallade. När det gäller den materialilla uppbyggnaden av försäkringarna måste emellertid beaktas, att denna starkt påverkas av skilda nationella betingelser, främst av ekonomisk natur. Möjligheterna att inom en närmare framtid åstadkomma en långt gående samstämmighet mellan de nordiska ländernas lagstiftningar på området förefaller därför osäkra.

Däremot synes åtskilligt fortfarande kunna uppnås i vad avser en sammanbindning på de administrativa och tekniska planen av socialförsäkringsgrenarna i de nordiska länderna. Ett direkt samarbete i detta avseende mellan de ansvariga myndigheterna inom de nordiska länderna ingår som ett naturligt led i deras ämbetsutövning. Så t. ex. må nämnas, att en arbetsgrupp, sammansatt av förvaltningsmän och läkare från de nordiska länderna, för närvarande är sysselsatt med att söka åstadkomma enhetligare och mer ändamålsenliga grunder för beräkning av invaliditetsersättningar inom yrkesskadeförsäkringen m. m.

En systematisk genomgång av de administrativa bestämmelserna för och de tekniska problemen inom socialförsäkringarna skulle enligt riksförsäkringsverkets mening kunna vara av stort värde. En sådan genomgång kan avse exempelvis sådana frågor som anmälningsskyldigheter för de försäkrade, försäkringstillhörighet, utbetalning av förmåner, utbyte av periodiska förmåner mot engångsbelopp, vissa åldersgränser, invaliditetsbedömning, giltighet av intyg utfärdade i annat land, beräkning av ersättningar vid försäkrads utflyttning ur det egna landet, försäkring av speciella grupper såsom sjömännen, avgiftsplikt för företagare som har anställda i något av de andra länderna m. m.

Undersökningen synes lämpligen böra ske i två omgångar. Den första omgången bör ske på expertplanet och avse att klarlägga de fall, i vilka väsentliga fördelar kan vinnas genom en enhetlig lagutformning. Härvid bör även kunna skisseras förslag till sådan lagutformning. Den andra omgången bör avse att ta ställning från politiska och ekonomiska synpunkter till de sålunda framkomna resultaten.

Den omständigheten att anslutning till den europeiska ekonomiska gemenskapen kan aktualisera socialpolitiska frågor synes inte böra vara något hinder för det nu ifrågakvarande nordiska samarbetet.

Stockholm den 1 november 1962

Rolf Broberg

Sven Olov Örtengren

Svenska arbetsgivareföreningen:

Med hänsyn till det värde, som den gemensamma nordiska arbetsmarknaden representerar, bör, enligt föreningens uppfattning, utvecklingsarbetet på det sociala området i första hand drivas så, att intjänta sociala förmåner i ett nordiskt land tillgodoräknas även vid flyttning till annat nordiskt land.

Det är vidare önskvärt, att de nordiska länderna liksom hittills i stor omfattning tager hänsyn till varandras intressen vid tillkomsten av ny lagstiftning på olika områden. En samordning av den nordiska sociallagstiftningen ter sig alltså naturlig.

Enär motionärerna icke angivit de områden, som närmast borde bli föremål för harmonisering, kan föreningen icke taga ställning till de praktiska konsekvenser, som förslaget kan komma att medföra.

Om en samordning främst kommer att avse de rena sociallagarna — framförallt socialförsäkringarna — finnes dock intet att erinra ur föreningens synvinkel.

Med hänsyn till att presidiet beslutat, att under innevarande höst med de nordiska statsministrarna upptaga frågan om att låta harmonisering-

en av sociallagstiftningen i Norden bliva ett huvudämne i Nordiska rådets fortsatta arbete finner föreningen, att den av motionärerna väckta frågan kommer att upptagas till behandling utan att några speciella åtgärder behöver vidtagas.

Stockholm den 1 november 1962

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffer Giesecke

Sven Hydén

Landsorganisationen i Sverige:

Förslagsställarna anför, att ett viktigt resultat av det nordiska samarbetet är 1955 års konvention mellan de nordiska länderna om social trygghet. Principen i denna konvention är, att medborgare i nordiskt land som vistas i annat land åtnjuter i stort sett samma sociala förmåner som det senare landets egna medborgare. Nu finner förslagsställarna emellertid tiden vara inne för att gå vidare, så att sociallagstiftningen i Norden harmoniseras. De hänvisar därvid dels till att den nordiska arbetsmarknaden synes erfordra en mera enhetlig sociallagstiftning än den nuvarande, dels till att det är av betydelse om de nordiska länderna »får möjlighet att utåt uppträda såsom ett nordiskt socialpolitiskt block».

LO har tidigare uttalat, att likställighet i sociala förmåner inom de nordiska länderna — ur synpunkten om att den nordiska arbetsmarknaden skall kunna fungera väl — efter hand kan komma att framstå som önskvärd. Vad beträffar skälet att de nordiska länderna efter en harmonisering kan uppträda som ett socialpolitiskt block finner LO, att harmoniseringen är ett arbete på ganska lång sikt och att det alltså inte kan komma att spela nämnvärd roll i förberedelserna för näraliggande förhandlingar om anslutning i en eller annan form till EEC.

LO ansluter sig till förslaget att Nordiska rådet tar ett initiativ för harmonisering av sociallagstiftningen i de nordiska länderna. Detta sker från den allmänna utgångspunkten, att nordiskt samarbete på detta område synes LO angeläget bl. a. för att den gemensamma arbetsmarknaden skall fungera på bästa sätt. LO förutsätter att detta kan ske utan att den socialpolitiska utvecklingen i de enskilda länderna hämmas därav.

Stockholm den 29 oktober 1962

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Sven F. Bergström

Tjänstemännens centralorganisation:

TCO har alltjämt samma uppfattning som i ett den 30 augusti 1960 av-
givet yttrande över Nordiska socialpolitiska kommitténs rekommendation
till ändring av artikel 4 i den nordiska konventionen om social trygghet.
I detta framhålls att »organisationen finner det angeläget att största möj-
liga samordning kan åstadkommas mellan de nordiska ländernas social-
lagstiftning». En utredning som syftar till att klargöra i vilka hänseenden
skiljaktigheter föreligger mellan de nordiska ländernas lagstiftning samt
att belysa möjligheterna till ett förenhetligande av denna skulle enligt
TCO:s uppfattning kunna vara av värde. TCO vill därför tillstyrka bifall
till ovan nämnda medlemsförslag.

Stockholm den 31 oktober 1962

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Britt-Marie Bystedt

Svenska socialvårdsförbundet har i skrivelse den 31 oktober 1962 för-
klarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

BILAGA 2

**Notat fra de danske arbejds- og socialministeriers internationale
afdeling om harmonisering af sociallovgivningen i Norden**

I. På det i Fevik i dagene 7.—9. september 1959 afholdte nordiske socialpo-
litiske ministermøde fremlagde Den nordiske socialpolitiske Komité den i af-
skrift vedlagte, af komiteen udarbejdede rapport om en harmonisering af so-
ciallovgivningen i Norden. Rapporten indeholdt dels et forslag til de alminde-
lige principper, der burde gælde for bedømmelsen af spørgsmålet om en har-
monisering af sociallovgivningen i Norden, jfr. rapportens side 2—3, dels en
gennemgang af de enkelte områder af sociallovgivningen i de nordiske lande
med henblik på spørgsmålet om, i hvilken udstrækning disse områder måtte
egne sig for en harmonisering. Efter at socialministrene på mødet havde
givet tilslutning til de i rapporten fremsatte synspunkter og havde bemyn-
diget Den nordiske socialpolitiske Komité til at fortsætte sit arbejde med
disse spørgsmål efter de retningslinier, der var angivet i rapporten, nedsatte
komiteen en række underudvalg til nærmere at overveje mulighederne for en
harmonisering af de i de nordiske lande gældende bestemmelser inden for
følgende områder:

1. Alders- og invalidepensioneringen,
2. Reglerne om forskudsvis udbetaling af børnebidrag og
3. Arbejderbeskyttelseslovgivningen.

Om komiteens og underudvalgenes arbejde med spørgsmålet om harmonisering inden for disse områder kan oplyses følgende:

ad 1. Alders- og invalidepensioneringen

I sin til Den nordiske socialpolitiske Komité afgivne indstilling henviste underudvalget om alders- og invalidepensioneringen (det nordiske pensionsudvalg) bl. a. til, at Nordisk Råd i rekommandation nr. 10/1959 havde opfordret de nordiske lande til i samarbejde at tilvejebringe en ordning, hvorved den i artikel 4 i den mellem Danmark, Island, Norge og Sverige den 15. september 1955 indgående konvention om social tryghed fastsatte karenstid på 5 år med hensyn til folkepension (alderspension) reduceres samtidig med, at der åbnes mulighed for, at en person, der har fået sådan pension i et nordisk land, kan bibeholde denne pension med flytning til et andet nordisk land, indtil han opnår adgang til pension i sidstnævnte land.

Efter at have overvejet de hermed i forbindelse stående spørgsmål fandt pensionsudvalget ikke grundlag for at foreslå, at den forannævnte, i konventionen foreskrevne karenstid reduceres, men indstillede, at der tilvejebragtes en ordning, hvorefter en person, der allerede oppebærer folkepension i et af de nordiske lande, bevarer retten hertil ved flytning til et andet nordisk land, indtil han opnår pension i tilflytningslandet.

Pensionsudvalgets forslag blev efter anbefaling af Den nordiske socialpolitiske Komité tiltrådt af de nordiske landes regeringer, og en overenskomst mellem disse om de fornødne ændringer i konventionen undertegnedes på det nordiske socialpolitiske ministermøde i Pallastunturi den 13. september 1961. Efter stedfunden ratifikation i samtlige deltagende lande samt gennemførelse af fornødne lovændringer er overenskomsten trådt i kraft den 1. juli 1962.

Det nordiske pensionsudvalg har i tilslutning til udvalgets overvejelser vedrørende en samordning af folkepensionen indledt en undersøgelse af mulighederne for tilvejebringelse af en tilsvarende samordning af enke- og invalidepensionerne. Nordisk Råd har i rekommandation nr. 19/1962 henstillet til regeringerne, at dette undersøgelsesarbejde fortsættes og snarest muligt bringes til afslutning.

Pensionsudvalget har senest under Den nordiske socialpolitiske Komités møde i Stockholm den 30.—31. oktober 1962 over for komiteen redegjort for udvalgets hidtidige arbejde med disse spørgsmål. Det blev herunder bl. a. oplyst, at der i udvalgets overvejelser også indgår spørgsmålet om at reducere den i hovedkonventionen af 15. september 1956 fastsatte karenstid på 5 år til et lavere åremål, men at udvalgets overvejelser endnu ikke er afsluttet.

ad 2. Reglerne om forskudsvis udbetaling af børnebidrag

I en til Den nordiske socialpolitiske Komité afgivet rapport har komiteens underudvalg til behandling af reglerne om forskudsvis udbetaling af børnebidrag fremsat en række forslag med sigte på at tilvejebringe større ensartethed i den i de nordiske lande gældende lovgivning om betingelserne for at opnå forskudsvis udbetaling af sådanne bidrag. Efter at underudvalgets rapport har været genstand for overvejelse på flere møder i komiteen, har denne på sit møde den 30.—31. oktober 1962 vedtaget at afgive rapporten til socialministerierne i de enkelte nordiske lande med bemærkning, at komiteen anser rapporten for at være et nyttigt grundlag for overvejelser med henblik på ændringer i vedkommende nationale lovgivning. Komiteens forslag vil indgå som et naturligt led i de samlede overvejelser vedrørende familielovgivningen.

ad 3. Arbejderbeskyttelseslovgivningen

Underudvalget fik til opgave for Den nordiske socialpolitiske Komité at fremlægge en oversigt over, hvilke emner inden for arbejderbeskyttelsen der ud fra et praktisk synspunkt må antages at egne sig for en ensartet regulering, dels af hensyn til arbejdere, som flytter fra et nordisk land til et andet, dels af hensyn til genstande, maskiner, apparater og skibe, som føres fra et nordisk land til et andet.

I sin indstilling til komiteen har underudvalget peget på en række områder, der må antages at ville egne sig til at undergives en ensartet nordisk regulering (tankforskrifter for arbejde ombord i skibe, som fører eller har ført olie, beskyttelsesregler for laste- og lossearbejde, beskyttelsesregler for dykkerarbejde, sikkerhedsregler for gasflasker og sikkerhedsregler for trykluftanlæg).

Den nordiske socialpolitiske Komité har i sit møde i april 1962 tiltrådt underudvalgets indstilling. Komiteen anmodede samtidigt underudvalget om at ville gennemgå den i de nordiske land bestående lovgivning om børns og unge menneskers arbejde med henblik på spørgsmålet om mulighederne for gennemførelse af en ensartet nordisk lovgivning på dette område.

Udover de forannævnte underudvalg har Den nordiske socialpolitiske Komité på baggrund bl. a. af Nordisk Råds rekommandation nr. 32/1958 om fælles sundhedstjeneste for søfolk m. fl. nedsat et underudvalg bl. a. med den opgave at undersøge spørgsmålet om sygeforsikring for søfolk og at fremkomme med forslag til komiteen med henblik på tilvejebringelse af en retsstilling, hvorefter nordiske søfolk i nordiske skibe i forhold til sygeforsikringen sidestilles med søfolk fra det land, hvori skibet er hjemmehørende.

Efter at en af udvalget afgivet rapport har været genstand for overvejelse i Den nordiske socialpolitiske Komité, har denne på sit møde den 30.—31. oktober 1962 i Stockholm vedtaget at afgive rapporten til de nordiske landes regeringer til videre foranstaltning, for så vidt angår de i rapporten indeholdte forslag.

II. Begrebet »harmonisering af de nordiske landes sociale lovgivning» har i forbindelse med det hittidige arbejde med disse spørgsmål, jfr. ovenfor, været opfattet i 2 forskellige betydninger, nemlig *dels* som bestræbelser på at sikre statsborgere i et nordisk land, der tager ophold i et andet nordisk land, ligestilling med statsborgere i opholdslandet i forhold til dettes lovgivning, *dels* som bestræbelser for at opnå en ensartet lovgivning i de enkelte nordiske lande på vedkommende område.

Hvad særligt angår de sociale pensioner (folke-, invalide- og enkepension), har de hittidige harmoniseringsbestræbelser hovedsageligt taget sigte på at opnå ligestilling af nordiske statsborgere i forhold til den i de enkelte nordiske lande bestående lovgivning på dette område, hvorimod der ikke hidtil har været grundlag for at antage, at der forelå praktiske muligheder for at iværksætte foranstaltninger med sigte på at opnå en ensartet nordisk lovgivning på dette felt.

Til trods herfor kan der imidlertid under hensyn til, at flere af de nordiske lande har ansøgt om tilknytning til Det europæiske Fællesskab (EEC), og til, at spørgsmålet om mulighederne for tilpasning af de enkelte nordiske landes sociale pensionssystemer til det inden for EEC gældende system for tiden er under overvejelse, være grund til at nære tvivl om, hvorvidt det for øjeblikket må anses for hensigtsmæssigt at indlede et reformarbejde med det formål at opnå en ensartet nordisk lovgivning på de sociale pensioners område.

Spørgsmålet om yderligere forholdsregler med henblik på at opnå større ensartethed i de nordiske landes sociale lovgivning har på baggrund af det til Nordisk Råds 11. session foreliggende medlemsforslag om harmonisering af sociallovgivningen i Norden (Sak A 19) været genstand for en foreløbig drøftelse i Den nordiske socialpolitiske Komité på dennes møde i Stockholm den 30.—31. oktober d.å. Der var blandt komiteens repræsentanter for Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige enighed om, at komiteen burde fortsætte sit arbejde med harmoniseringsopgaverne og herunder burde inddrage nye lovgivningsområder i dette arbejde. Der var endvidere i komiteen enighed om det hensigtsmæssige i, at komiteens hittidige arbejde med disse spørgsmål tages op til undersøgelse og vurdering af Nordisk Råd, forinden der af rådet tages yderligere skridt med henblik på at opnå ensartethed af sociallovgivningen i de nordiske lande.

København, 6. november 1962

*BILAGA 3***PM från svenska socialdepartementet angående Nordiska socialpolitiska kommitténs arbete med harmonisering av sociallagstiftningen i Norden**

Frågan om en harmonisering av den nordiska sociallagstiftningen togs upp på ett sammanträde med socialpolitiska kommittén i Oslo den 6 och 7 november 1958. Därvid beslöts att tillsätta ett underutskott, som skulle arbeta vidare med saken och framlägga resultatet för kommittén. Underutskottets rapport i anledning av uppdraget behandlades vid socialpolitiska kommitténs sammanträde i Helsingfors den 28 och 29 april 1959. Rapporten godkändes av kommittén efter vissa justeringar. Enligt rapporten, i dess av kommittén godkända skick, bör för bedömningen av frågan om harmonisering av sociallagstiftningen gälla följande allmänna principer.

1. Förutsättningar föreligger ej för att till gemensam lagstiftning upptaga frågor av allmän politisk innebörd, såsom frågor om understödsnivån, finansieringen av förmånerna eller organisationen.

2. En mängd områden finnes inom socialpolitiken, beträffande vilka representanter för de nordiska länderna med stor fördel kan och bör upplaga en gemensam diskussion i syfte att studera fördelar eller eventuella nackdelar av den valda lösningen i de skilda länderna men vilka likväl i princip icke lämpar sig, åtminstone ej för närvarande, för gemensam lagstiftning. Man bör i detta skede av arbetet icke ingå på sådana områden.

3. En huvudsynpunkt i bedömningen bör vara, att man söker tillgodose intresset hos en migrerande arbetare liksom hos andra personer, som utför arbete i ett annat nordiskt land, att i det nya landet finna likartade lagregler på för honom särskilt betydelsefulla områden. Man bör alltså söka sig fram till gemensam lagstiftning på sådana områden, där det skulle få praktisk betydelse för medborgarna; ej blott för ett egenintresse att nå likartade regler. Man måste emellertid också beakta, att en viss tillämpning av en given lagstiftning sker även i de andra nordiska länderna och att även detta är ett starkt skäl för enhetlighet.

4. Även om vissa lagkomplex ej lämpar sig att i sin helhet tagas upp för genomgång i syfte att nå fram till enhetlighet, kan likväl vissa för flera sådana lagar gemensamma frågor vara av sådant allmänt intresse, att de väl ägnar sig för en dylik genomgång.

5. Om inom ett eller flera av länderna fråga om lagstiftning på visst område är aktuell, kan detta vara ett starkt argument för att i förtur till gemensam genomgång upptaga sådan lagstiftning.

6. Hänsyn till de internationella konventionerna bör kunna föranleda upptagande av fråga om enhetliga bestämmelser för de nordiska länderna.

Beträffande de särskilda socialpolitiska lagarna gjordes följande uttalanden.

Ålderspensioneringen

Reglerna för betalning av pension vid vistelse i annat nordiskt land än det egna bör upptagas till överseende i syfte att nå fram till enhetlighet i lagstiftningen på detta område och i tillämpningen av reglerna. Härvid bör jämväl beaktas frågan om längden av den i den nordiska konventionen fö-

reskrivna väntetiden av fem år, innan rätt till pension i vistelselandet inträder. Om möjligt bör man söka komma fram till en ordning, enligt vilken vid vistelse i annat nordiskt land pension från det egna landet får uppbäras ända till den tidpunkt kommer, då rätt till pension från vistelselandet inträder. Vid bedömningen av dessa frågor bör särskilt beaktas den inverkan, som en sådan lösning för det nordiska området kan ha på förhållandet till övriga länder.

I övrigt bör lagstiftningen om ålderspensionering för närvarande icke upptagas till gemensam dryftning.

Änkepensioneringen

Detta område utgör ett klart exempel på något som bör upptagas till gemensamt studium och diskussion. För närvarande lämpar sig frågan ej för gemensam lagstiftning.

Invalidförsäkringen

Varken invaliditetsbegreppet eller andra frågor tillhörande detta område bör för närvarande upptagas till gemensam lagstiftning.

Allmänna barnbidrag

Regeln om den tidpunkt från vilken allmänt barnbidrag skall börja utgå till medborgare från annat land är olika i de fyra i utskottet representerade länderna. För Danmark och Norge föreskrives i detta hänseende sex månaders vistelse i landet, medan för Finland och Sverige bestämmelserna föreskriver att rätt till barnbidrag inträder, när barnet blivit bosatt och vårdas av någon i landet bosatt och mantalsskriven person. De internationella konventionerna på området utgår från en sexmånadersregel.

Kommittén bör hos regeringarna i Finland och Sverige göra officiell framställning om att den angivna bestämmelsen i dessa länder ändras till att överensstämma med vad som gäller i Danmark och Norge.

I övrigt bör lagstiftningen om allmänna barnbidrag i detta sammanhang ej upptagas.

Särskilda barnbidrag

Liksom beträffande ålderspensioneringen bör i fråga om de särskilda barnbidragen rätten till sådant bidrag vid vistelse i annat nordiskt land upptagas till gemensam reglering. I övrigt bör denna lagstiftning icke beröras.

Bidragförskotten

Vissa administrativa besvärligheter har uppstått vid tillämpningen av hithörande bestämmelser i den nordiska konventionen. Det skulle vara förenat med stora fördelar om man på detta område kan komma fram till gemensamma regler om förutsättningarna för och utbetalningen av bidragförskotten. Lagstiftningen om bidragförskott bör därför skyndsamt upptagas till behandling i syfte att på detta område nå fram till en om möjligt helt likartad lagstiftning.

Sjukförsäkringen och moderskapsförsäkringen

Dessa områden bör för närvarande icke upptagas till behandling.

Yrkesskadeförsäkringen

Man bör söka komma fram till enhetliga regler för försäkringens omfattning, exempelvis vid yrkessjukdom. Beräkningen av invaliditetens storlek

bör också om möjligt bli likartad. Samma förhållande gäller beträffande vilka småskador som icke ger rätt till livränta. I sådant hänseende varierar bestämmelserna för närvarande i de olika länderna. Det skulle otvivelaktigt vidare vara en fördel, om bestämmelserna om den maximala lönen, på vilken livränta får beräknas, blir likartade. Vidare bör man särskilt undersöka om man kan komma fram till gemensamma regler för redares ansvarsplikt för anställda hamnarbetare.

Däremot bör icke frågan om organisationen eller sådana allmänna frågor som om karenstiden upptagas till behandling.

Arbetslöshetsförsäkringen

Reglerna för rätt till understöd bör i vad de avser den tid, under vilken arbete skall ha utförts och avgifter betalats, upptagas till övervägande i syfte att nå fram till enhetlighet. Åtskilliga andra frågor beträffande arbetslöshetsförsäkringen är otvivelaktigt också av stort intresse att få enhetliga, men sådana frågor som vilket erbjudet arbete som skall anses vara lämpligt liksom daghjälpens storlek och understödstitidens längd kan likväl icke för närvarande förordas till gemensam behandling.

Vissa för flera socialförsäkringar gemensamma frågor ävensom vissa principiella frågor inom socialförsäkringssystemet

Det skulle vara mycket fördelaktigt om man kan komma fram till gemensamma regler i de olika nordiska länderna beträffande de olika familjetilläggen i socialförsäkringarna. Vad nu sagts gäller exempelvis bestämmelserna om maketillägg och barntillägg. Intill vilken ålder skall sålunda barntillägg utgå? Bör maketillägg och barntillägg göras i form av ett procentuellt tillägg till huvudunderstödet eller bör de utgå såsom fasta tillägg? Skall någon högsta procentuell andel av den normala löneinkomsten föreskrivas som maximum för summa av huvudunderstöd och familjetillägg?

Reglerna om förutsättningen för pension åt änka liksom frågan om änking över huvud bör ha pensionsrätt samt om understödsrätt bör införas för föräldrar eller syskon, som varit för sin försörjning beroende av understöd från den nära anhörig som blivit berättigad till understöd själv från socialförsäkring, är av sådant principiellt intresse att de väl lämpar sig för en diskussion mellan representanter för de olika nordiska länderna. Samma omdöme gäller frågan om samordningen mellan olika socialförsäkringar.

De under denna rubrik upptagna frågorna bör visserligen icke för närvarande göras till föremål för försök till gemensam lagstiftning men frågorna bör av kommittén tagas upp till närmare omprövning för att nå fram till en uppfattning om när dessa viktiga problem kan upptagas på det gemensamma programmet.

Lagstiftningen och socialhjälp

Delade meningar rådde inom utskottet beträffande frågan om denna lagstiftning bör upptagas på programmet i syfte att nå fram till gemensamma regler i fråga om rätten till socialhjälp. Representanterna för Finland och Sverige ansåg för sin del det vara förenat med så stora fördelar om rätten till socialhjälp kunde utgå efter enhetliga regler i de olika länderna, att de ville rekommendera att detta område uppfördes bland dem som snarast borde tagas upp till behandling. Representanterna för Danmark och Norge erkände visserligen att det skulle vara förenat med fördelar om en sådan

ordning kunde nås men ansåg likväl icke att frågan för närvarande vore så aktuell att de ville rekommendera att området togs upp med första prioritet. Representanten för Norge tillfogade, att man just nu i Norge förberedde en ny lagstiftning på området och att man hunnit så långt beträffande förarbetena för denna lagstiftning att man icke ansåg sig kunna eller böra vänta på resultatet från ett gemensamt övervägande.

Kontantunderstödsverksamhet för arbetslösa utanför försäkringen

Denna fråga lämpar sig icke för gemensam behandling.

Mödrahjälpen

Med hänsyn till den mycket olika inställningen i de olika nordiska länderna lämpar sig området för närvarande ej för gemensamma överläggningar.

Barnavårdslagstiftningen

Otvivelaktigt står icke obetydliga fördelar att vinna om man kan nå fram till likartade indikationer för omhändertagande av barn från barnavårdsnämnds sida. Sådana frågor som inom vilka åldrar man skall anses vara barn eller ung person liksom fosterbarnsbegreppet och definitionen på barnavårdsanstalt bör också om möjligt lösas på likartat sätt i de olika länderna.

Barnavårdslagen har alltså liksom socialhjälpslagen åtskilliga punkter beträffande vilka man så småningom bör söka komma fram till enhetliga regler i de nordiska länderna. Lagstiftningen bör tas upp till behandling men kan icke anses tillhöra de områden som för närvarande i första hand bör behandlas.

Alkoholistlagstiftningen

Verksamhetsområdet för denna lagstiftning är olika i de skilda nordiska länderna. I Norge faller sålunda bruket av narkotika under alkoholistlagstiftningen. Reglerna om vem som skall omhändertagas och vilket organ som skall besluta om sådant omhändertagande är också mycket olika i de nordiska länderna.

Alkoholistlagstiftningen bör för närvarande icke upptagas till behandling ur synpunkten av att nå fram till gemensam lagstiftning. Däremot lämpar sig detta lagstiftningsområde väl för gemensamma diskussioner, exempelvis på ett socialministermöte.

Lagstiftningen om arbetarskydd

Man har redan vissa gemensamma organ för att nå fram till enhetliga skyddsbestämmelser. Sålunda finns en gemensam nämnd för maskinskydd och en för personliga skyddsmedel.

Det skulle vara mycket fördelaktigt om man kan få en helt gemensam lagstiftning på arbetarskyddets område. En sådan ordning är av omedelbart intresse för migrerande arbetare. Utskottet fann sig likväl icke böra slutligen förorda att området togs upp till gemensam lagstiftning, då ju frågan i flera av de representerade länderna icke låg under socialministeriet. Frågan skulle för bedömning anmälas för kommittén. Vid en sådan bedömning bör särskilt observeras att vissa frågor i ett eller flera av länderna icke lämpar sig för lagstiftning på samma sätt som i de andra länderna, exempelvis vissa arbetstids- och övertidsbestämmelser och vissa uppsägningsfrågor.

Utskottet enade sig emellertid om att inför kommittén rekommendera, att man skulle till undersökning upptaga vissa delar av lagstiftningen i syfte att nå fram till likartade regler, exempelvis om barna- och ungdomsarbete.

Lagstiftning om arbetstid

Detta område lämpar sig icke för gemensam lagstiftning.

Hembiträdeslagstiftningen

Ej heller detta område bör för närvarande upptagas till gemensam lagstiftning.

Semesterlagstiftningen

Alla de representerade fyra länderna har en lagstiftning om tre veckors semester. Det föreligger emellertid stora skillnader mellan konstruktionen av semesterrätten i de olika länderna liksom även i fråga om den tid arbetsförhållandet skall ha varit, innan rätt till tre veckors semester inträder. Ur huvudsynpunkten att nå fram till gemensamma regler för migrerande arbetare i sådana fall då det har praktisk betydelse är det otvivelaktigt fördelaktigt om man kan nå fram till enhetlighet beträffande förutsättningarna för rätt till semester.

Semesterlagstiftningen är alltså en fråga, som med hög prioritet bör tagas upp till gemensam överläggning.

Kollektivavtalslagstiftningen

Detta område bör icke upptagas till gemensam behandling.

Lagstiftningen om förlikningsmän

Ej heller detta område lämpar sig för gemensam lagstiftning.

Bostads- och hyreslagstiftning

Detta område bör för närvarande icke upptagas till behandling.

Lagen om privatfunktionärer i Danmark

Vid behandlingen av frågan om gemensam lagstiftning beträffande arbetarskyddet bör denna lag beaktas.

Lagen om sårforborg i Danmark

Någon önskan från dansk sida att detta område skall tagas upp till behandling föreligger ej.

Läringslagstiftningen

Denna lagstiftning ligger i periferin i förhållande till det centrala socialpolitiska område som här har diskuterats, varför detta område icke för närvarande bör beaktas.

Rapporten överlämnades till det socialpolitiska ministermötet i Fevik den 7 september 1959 med hemställan, att socialministrarna ville godkänna de synpunkter och förslag, som upptagits i rapporten samt uppdraga åt socialpolitiska kommittén att även i fortsättningen handhava frågan om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden med rätt för kommittén att tillsätta de underutskott, som erfordras för utarbetande av definitiva för-

slag inom de olika områdena. Sedan kommittén erhållit socialministrarnas fullmakt att i enlighet med förslaget fortsätta arbetet, beslöt kommittén den 7 september 1959 tillsätta tre underutskott, nämligen ett utskott för pensionsfrågor (nordiska pensionsutskottet), ett utskott för lagstiftningen om bidragsförskott och ett utskott för arbetarskyddslagstiftning.

Det i förenämnda rapport berörda spørsmålet om väntetid för rätt till ålderspension har behandlats av nordiska pensionsutskottet och på grundval av dess förslag har vid socialministermöte i Pallastunturi den 13 september 1961 träffats överenskommelse om ett tillägg till den nordiska konventionen om social trygghet. Utskottet sysslar för närvarande med liknande problem i fråga om änke- och invalidpensioneringen, där förslag från utskottet är under utarbetande. Utskottet har även hand om frågan om den svenska tilläggs pensioneringens tillämpning på övriga nordiska medborgare.

Den svenska lagen om allmänna barnbidrag har år 1961 ändrats till i överensstämmelse med vad som förordats i rapporten.

I fråga om bidragsförskotten har det särskilda underutskottet avlämnat en rapport med riktlinjer för en samordning av lagstiftningen på området. Denna rapport har behandlats vid möte med socialpolitiska kommittén i Pallastunturi den 13 september 1961. Därvid beslöts att överlämna rapporten till de nordiska ländernas socialministerier för att man där skulle överväga de synpunkter, som framförts i rapporten, samt möjligen utarbeta lagutkast eller förslag till lagändringar, som sedan skulle behandlas av kommittén. Bidragsförskottslagstiftningen skall ånyo behandlas av kommittén vid sammanträde i Stockholm den 30 och 31 oktober 1962.

Underutskottet för arbetarskyddslagstiftning har i november 1961 avgivit en rapport, vari anvisats vissa ämnesområden som enligt utskottet är ägnade för likformig nordisk reglering. Vid socialpolitiska kommitténs sammanträde i Oslo den 3 och 4 april 1962 fick utskottet i uppdrag att utarbeta en utredning om reglerna beträffande arbete av barn och ungdom i de nordiska länderna.

Vid socialpolitiska kommitténs sammanträde i Köpenhamn den 20 och 21 oktober 1960 tillsattes ett särskilt underutskott för behandling av frågor om nordiska sjömäns sociala rättigheter. Utskottet har avgivit en rapport angående sjukförsäkringsförmåner för nordiska sjömän på nordiska fartyg. Rapporten skall behandlas vid socialpolitiska kommitténs sammanträde den 30 och 31 oktober 1962.

De problem som sammanhänger med en gemensam europeisk marknad är föremål för särskild uppmärksamhet inom socialpolitiska kommittén, särskilt vad avser socialförsäkringarna. Målsättningen är härvid att från nordiskt håll skall kunna intagas en gemensam ståndpunkt vad angår förhållandet till andra länders socialförsäkringssystem. Lämpliga lösningar för att möjliggöra detta utredes.

Stockholm den 18 oktober 1962

BILAGA 4**PM angående socialpolitiken inom Europeiska gemensamma marknaden**

(Upprättad av förste sekreteraren Staffan Wahlquist)

1. Romfördragets regler

Romfördragets regler om socialpolitik återfinnes i artiklarna 117—122 under rubriken »Sociala bestämmelser».

I artikel 117 förklarar sig medlemsstaterna vara ense om att främja en förbättring av arbetskraftens levnads- och arbetsvillkor och att verka för en utjämning i framåtskridandets tecken av skillnader i dessa hänseenden mellan medlemsstaterna.

Enligt artikel 118 skall det socialpolitiska samarbetet spänna över vida fält och i artikeln nämnes särskilt frågor om sysselsättning och arbetsförhållanden, förenings- och förhandlingsrätt samt arbetsrätt i övrigt, yrkesutbildning, social trygghet, skydd mot olycksfall i arbetet, yrkesskador och yrkessjukdomar samt arbetshygien. Därjämte har kommissionen i artikel 118 fått sig förelagt att låta göra utredningar, att avge yttranden samt att taga initiativ till gemensamma överläggningar mellan medlemsstaterna såväl i nationella frågor som i frågor vilka beröra arbetet i internationella organisationer. Varken kommissionen eller rådet har emellertid några andra maktresurser till sitt förfogande än som följer av bestämmelserna om harmonisering av nationell lagstiftning (artikel 100—102), om arbetskraftens fria rörlighet (artikel 48—51) och om sociala fonden (artikel 123—128).

I artikel 119 har medlemsstaterna åtagit sig att under första etappen genomföra och i fortsättningen upprätthålla principen om lika lön för män och kvinnor för samma arbete. I artikel 120, som endast har karaktären av en avsiktsförklaring, säger sig medlemsstaterna skola eftersträva att upprätthålla rådande likvärdighet i fråga om betald ledighet. Artikel 121 ansluter sig till bestämmelserna om arbetskraftens fria rörlighet (artikel 48—51) och ger utrymme för ett bemyndigande åt kommissionen att handha vissa administrativa uppgifter på den sociala trygghetens område. Enligt artikel 122 skall kommissionen i sin årsberättelse till församlingen ägna ett särskilt kapitel åt den sociala utvecklingen inom Gemenskapen. Församlingen kan också uppdraga åt kommissionen att upprätta rapporter angående särskilda sociala frågor.

2. Reglernas tillämpning

Av ovanstående kortfattade redogörelse för Romfördragets artiklar om socialpolitik torde framgå att fördraget inte ger uttömmande besked om till vilka frågekomplex man bör utsträcka det socialpolitiska samarbetet. Uppräkningen i artikel 118 är sålunda att betrakta endast som en exempli-

fiering. I en utskottsrapport, som legat till grund för vissa principuttalanden av EEC:s församling, påpekas det nära samband som råder mellan näringspolitik, sysselsättningspolitik och socialpolitik. En harmonisering av de sociala förhållandena säges i rapporten ytterst förutsätta en utjämning av lönenivån i de olika staterna, men det betonas att ett så ambitiöst mål tills vidare ligger utom räckhåll. Ansträngningarna bör i stället i första rummet inriktas på att skapa större rättslighet på arbetsrättens och sociallagstiftningens område. Enligt rapporten bör därvid särskild uppmärksamhet ägnas åt socialförsäkringen.

Rapporten ger uttryck åt grunduppfattningen att kommissionen energiskt bör utnyttja sina möjligheter enligt fördraget att aktivt medverka till en harmonisering av medlemsstaternas socialpolitik. De medel, som stå kommissionen till buds, är — förutom att göra jämförande statistiska, juridiska, sociologiska och andra utredningar — att sammanföra politiker, experter och representanter för arbetsmarknadens parter till överläggningar i frågor av gemensamt intresse. Såsom exempel härpå kan särskilt nämnas den stora socialpolitiska konferens med representanter för arbetstagare, arbetsgivare och medlemsregeringarna, som ägde rum den 10—15 december 1962.

Finner kommissionen skillnader i medlemsstaternas sociallagstiftning, som är ägnade att snedvrída konkurrensen inom den gemensamma marknaden har, framhålles det vidare i rapporten, kommissionen icke endast befogenhet utan även skyldighet att ingripa med stöd av artiklarna 100 och 101 i fördraget.

Beträffande vad som hittills faktiskt utträttats i fråga om samordning på socialpolitikens område bör till en början framhållas att den gemensamma marknadens organ icke har någon makt att genomdriva strukturförändringar i de nationella systemen. Samordningen är bl. a. därför en uppgift på lång sikt och sexstaternas samarbete i fråga om trygghetslagstiftning — ett samarbete som enligt artikel 118 i Romfördraget skall främjas och ledas av kommissionen — befinner sig i ett begynnelsestadium i vilket kommissionens trevande söker i periferin efter politiskt oskyldiga, tekniskt betonade frågor, som kan lämpa sig för harmonisering. Den enda rekommendation på området, som kommissionen avlåtitt, gäller yrkesskadeförsäkringen och syftar till att åstadkomma en enhetlig avgränsning i sexstaternas lagstiftning av yrkessjukdomarna. Kommissionen har därjämte låtit påbörja vissa utredningar av medlemsstaternas lagstiftning på kollektivavtalsrättens och socialförsäkringens område samt tagit upp frågor om arbetarskyddslagstiftningen rörande kvinnor och barn.

Jämsides med strävandena att harmonisera de nationella trygghetssystemen går arbetet på att skapa likställighet, så att den som flyttar från ett land till ett annat skall kunna komma in under det nya landets system utan onödigt dröjsmål och på samma villkor som landets egna medborgare. Det bör eftersträvas, att migranten inte får några olägenheter av sin flyttning vare sig i pensions- eller sjukförsäkringshänseende eller eljest med

hänsyn till social trygghet. Mellan harmonisering och likställighet finns ett samband såtillvida som en effektiv likställighet lättast åstadkommes mellan länder med likartade sociala trygghetssystem. Inom en grupp länder som sexstaterna med gemensam arbetsmarknad och ett omfattande arbetskraftsutbyte är det därför fullt tänkbart att behovet av likställighet för den migrerande arbetskraften kan komma att driva fram en harmonisering på enskilda punkter i de nationella systemen.

3. Samordning av de sociala trygghetssystemen

EEC:s instrument för samordning av de sociala trygghetssystemen är de med stöd av artikel 51 i Romfördraget utfärdade förordningarna nr 3 och 4 om migrerande arbetares sociala trygghet, vilka förordningar för övrigt är ett utflöde av EEC-institutionernas övernationella lagstiftningsmakt och således icke traditionella multilaterala avtal.

Dessa förordningar äger giltighet framför nationell lag. Den enskilda kan icke åberopa sig på nationell lag i sådana fall då EEC:s förordningar är tillämpliga.

Förordningarna omfattar i huvudsak endast arbetstagare i något av CEE:s medlemsländer. Vissa arbetstagare är eller avses bli undantagna genom särskilda bestämmelser (bl. a. sjöfolk, gränsarbetare och säsongarbetare). I sakligt hänseende täcker förordningarna all lagstiftning om social trygghet men däremot ej lagstiftning om social och medicinsk hjälp. Begreppet social trygghet har inte definierats, men det lär vara att förstå på samma sätt som i ILOs konvention angående minimistandard för social trygghet. För undvikande av tvister har i ett bihang till förordning nr 3 för varje land angivits vilken lagstiftning som går in under förordningarna.

Lagstiftning om ålders-, invalid- och familjepension faller under förordningarna och det spelar därvid i princip icke någon roll om den lagfästa pensionen finansieras med skatter eller avgifter.

4. Samordning av pensionssystemen

Förordningarna nr 3 och 4 bygger vad gäller pensionsområdet på fyra grundläggande principer:

1. Alla EEC-medborgare skall i vart och ett av medlemsländerna behandlas lika i förhållande till pensionslagstiftningen (likabehandlingsprincipen).

2. Vid bedömande av migrantens rätt till pension och vid beräkning av pensionens storlek skall försäkringsperioder som hänför sig till arbete i olika medlemsländer på visst sätt sammanläggas (sammanläggningsprincipen).

3. Migranten skall från varje medlemsland i vilket han arbetat få en pension vars storlek är avvägd efter den i landet i fråga fullgjorda försäkringsperiodens längd (proratapprincipen).

4. Ingen av de pensioner som tillkommer migranten får indragas eller minskas i den anledningen att migranten är bosatt i annat medlemsland än det som utger pensionen (exportabilitetsprincipen).

Dessa fyra grundprinciper för samordning av pensioner är icke ägnade att utjämna verkningarna av skillnader i medlemsländernas nationella lagstiftning. Så kan t. ex. skillnader i fråga om pensionsålder föra till att en migrant får ålderspension från Italien vid 55 år, från Frankrike vid 60 år och från Västtyskland vid 65 år. Likaså kan det, för att ta ett annat exempel, inträffa att en migrant om han råkar ut för en sjukdom eller ett olycksfall, bedöms som invalid och får invalidpension i ett av de länder i vilka han arbetat men inte i de övriga. Inom EEC är man naturligtvis medveten om att konsekvenser som dessa, inte är lyckliga från social synpunkt. Den förhärskande meningen bland experter i sexstaterna synes emellertid vara att de här åsyftade sociala olägenheterna inte kan botas genom jämkningar i förordningarnas samordningsregler utan endast genom en harmonisering av medlemsländernas lagstiftning inom ramen för Romfördragets artikel 118.

I syfte att underlätta tillämpningen av samordningsbestämmelserna på pensionsområdet i förordningarna 3 och 4 har dels i medlemsländerna utsetts särskilda kontaktorgan, dels i Bryssel inrättats en speciell administrativ kommission sammansatt av regeringsrepresentanter från medlemsländerna. Kommissionen har till uppgift bl. a. att avge utlåtanden i frågor rörande tolkningen av förordningarna, att biträda med översättningar, att fastställa formulär och anvisningar för tillämpningen av förordningarna samt att vid behov ta initiativ till förändringar i förordningarna.

Stockholm den 13 februari 1963

BILAGA 5

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Sedan remissyttranden inhämtats över medlemsförslaget, har detta närmare diskuterats vid socialpolitiska niomannakommitténs möte i Åbo den 3—4 december 1962. Niomannakommittén har därvid även tagit del av promemorior angående det arbete, som utförts inom Nordiska socialpolitiska kommittén (regeringarnas samarbetsorgan på området) rörande harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (*se Bilaga 2—3*). Inom niomannakommittén förelåg vid nämnda möte enighet om att Nordiska socialpolitiska kommitténs verksamhet på området och de härigenom vunna resultaten borde studeras och värderas, innan niomannakommittén fattade slutlig

ståndpunkt till medlemsförslaget. Vidare borde frågan om ett blivande harmoniseringsarbets omfattning och närmare inriktning ytterligare utredas. Detta utredningsarbete pågår för närvarande inom niomannakommittén men hinner icke avslutas till 1963 års session.

Under hänvisning till det anförda får socialpolitiska niomannakommittén föreslå,

att rådet uppskjuter behandlingen av medlemsförslaget till 1964 års session.

Äbo den 4 december 1962

Birger Andersson

Nina Andersen

Kjell Bondevik

Förman

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Sven Sundin

Medlemsförslag

om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar

(Väckt av Holger Eriksen, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen och Ingrid Segerstedt Wiberg)

I maj 1962 er der i Sverige afgivet en betænkning om radioens juridiske ansvar indeholdende et forslag til en lov om ansvar for indholdet af radio-udsendelser m.v. Lovforslaget giver nærmere bestemmelser om, hvem der skal være ansvarlig for indholdet af radio- og TV-udsendelser. Bl. a. foreskrives det, at der ved hver udsendelse, bortset fra direkte transmissioner, skal findes en ansvarlig programleder. Forslaget omhandler derimod ikke, hvad der må udsendes uden at pådrage straf- eller erstatningsansvar og drager altså ikke nye grænser for ytringsfriheden i radio og TV, men henviser herom til trykkefriehedslovgivningens regler.

Ingen af de nordiske landes lovgivninger indeholder for tiden specielle regler om, hvem der kan drages til ansvar for retsstridige udtalelser m.v. fremsat i radio og TV. Et eventuelt ansvar for indholdet af radio- og TV-udsendelser bedømmes ud fra lovgivningernes almindelige grundsætninger om straf og erstatning, og på visse punkter kan påvises forskelle i retsopfattelsen i de nordiske lande. F. eks. kan der i Finland og Sverige i modsætning til de andre lande som hovedregel ikke pålægges radiofonien som sådan noget erstatningsansvar i anledning af skadevoldende udtalelser i udsendelser.

Der har vel ikke hidtil været noget påtrængende behov for en lovgivning på dette område, men en del taler for indførelse af en lovgivning, der — i lighed med hvad der gælder med hensyn til ansvar for trykt skrift — præciserer, hvem der har ansvaret for en udsendelse og i hvilket omfang radioen som juridisk person er ansvarlig.

Igennem mange år har der fundet et samarbejde sted mellem de nordiske radiofonier, hvilket bl. a. i et vist omfang har givet sig udtryk i fællesnordiske programmer. I de senere år, og især efter fremkomsten af TV, er dette samarbejde udbygget (Nordvision), og dette synes yderligere at tale for, at reglerne om, hvem der har ansvaret for udsendelsernes indhold lovfæstes, men navnlig gør de fællesnordiske udsendelser det ønskeligt, at ansvarsreglerne er ensartede i de nordiske lande.

Under hensyn til det anførte foreslår vi,

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at undersøge mulighederne for en ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar.

København, Helsingfors, Oslo og Göteborg i september 1962

Holger Eriksen

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Håkon Johnsen

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 1***Sammanfattning av svenskt förslag till lagstiftning om radions juridiska ansvar**

En svensk utredning bestående av numera häradshövdingen Johan Björling har i ett den 15 maj 1962 dagtecknat betänkande (SOU 1962: 27) lagt fram ett förslag till lag om ansvarsfrihet för innehållet i rundradiosändningar m. m. Detta förslag är utformat så, att det skall passa icke endast för den nuvarande ordningen med Sveriges Radio som monopolföretag utan även för ett på annat sätt organiserat monopolföretag eller för ett system med flera företag som handha framställningen av rundradioprogram. För sådana företag, däribland sålunda Sveriges Radio, användes i lagförslaget benämningen programföretag.

Enligt utredningens förslag skall det finnas en ansvarig programledare vid varje sändning med undantag för vissa direktsändningar. Ansvarig programledare skall ensam äga bestämma över sändningens innehåll och han skall bära ansvaret för sändningen på så sätt, att allt vad som förekommit i sändningen skall anses ha tillkommit med hans vetskap och vilja. Det sist sagda innebär, att den som är ansvarig programledare skall kunna dömas till ansvar och skadestånd för innehållet i en sändning, även om han i själva verket icke före sändningen kände till det brottsliga innehållet i denna.

Den ansvarige programledaren skall i allmänhet icke vara ensam ansvarig för ett brottsligt yttrande i en sändning. Den som enligt allmänna regler är ansvarig för yttrandet, t. ex. den som fällt detta eller är författare till det, skall behålla sitt ansvar oförändrat. I vissa undantagsfall skall dock den ansvarige programledaren ha samma ansvar som utgivaren av en tidning, d. v. s. svara ensam med uteslutande av alla andra.

Det skall som nyss nämnts icke finnas ansvarig programledare vid vissa direktsändningar. De direktsändningar, som undantagits från regeln om obligatorisk programledare, äro sådana där det icke ansetts möjligt för en programledare att hindra brottsliga yttranden. Till denna grupp har utredningen hänfört direktsändningar av bl. a. följande slag: dagshändelse, gudstjänst, offentlig tillställning samt yttrande, som framföres av en i sändningen namngiven upphovsman (debattinlägg, föredrag, intervjuuttalanden o. s. v.).

Ansvarig programledare förordnas av programföretaget. Underlåter företaget att utse programledare för en sändning — som icke tillhör de undantagna direktsändningarna — skall såsom ansvarig programledare för sändningen anses den som inom företaget skulle ha förordnat den ansvarige programledaren. Företaget har således valrätt mellan att förordna en särskild

ansvarig programledare och att låta någon inom företaget automatiskt bli programledare. Det kan enligt utredningens mening antagas, att för det stora flertalet program (musikprogram o. d.) icke kommer att förordnas någon ansvarig programledare. Eftersom det enligt utredningens uppfattning är lämpligast att till ansvarig programledare förordnas någon som har den faktiska ledningen av en sändning, är det sannolikt, att det i ett programföretag med en omfattande sändningsverksamhet som Sveriges Radio kan komma att finnas åtskilliga personer som fungera såsom ansvariga programledare. Förslaget nödvändiggör emellertid icke en sådan ordning utan öppnar möjlighet för programföretaget att, om det skulle anses lämpligare, inskränka användningen av förordnande av ansvarig programledare till ett fåtal personer eller, åtminstone teoretiskt, helt underlåta att meddela något förordnande.

För att en utomstående utan svårighet skall kunna avgöra vem som är ansvarig för en sändning föreslås, att förordnande av ansvarig programledare alltid skall antecknas i ett register.

Utredningen anser, att det finns skäl att för radions del skapa en motsvarighet till den garanti för informationens frihet, som svenska tryckfrihetsförordningen ger genom stadgandena om rätt att utan påföljd och under anonymitet meddela uppgifter för offentliggörande i tryckt skrift. I lagförslaget har därför upptagits bestämmelser om ansvarsfrihet och anonymitet för den som meddelar uppgifter för offentliggörande i rundradiosändning. Förutsättning är, att meddelandet lämnas till en nyhetsbyrå eller till någon av vissa angivna personer, bland dem ansvarig programledare.

I lagförslaget har vidare upptagits stadgande om skadeståndsansvar för programföretag. Företaget skall svara för skada genom rundradiosändning i de fall, då någon vid utsändningen medverkande är ansvarig enligt allmänna regler eller enligt de föreslagna bestämmelserna om ansvarig programledare. I dessa fall skall företaget svara solidariskt med den person, som är ansvarig, och ansvarigheten skall avse även skada på annan grund än yttrandefrihetsbrott, dock ej skada på grund av avtalsförhållanden. Programföretaget skall i allmänhet ha regressrätt mot den som vållat skadan.

Förslaget innehåller även ett stadgande om förbud mot censur. Ett sådant förbud utgör icke ett nödvändigt led i det föreslagna ansvarighetssystemet, men utredningen har ansett det vara en konsekvens av att man ålägger någon ett särskilt ansvar för en sändning, att man också söker bereda honom möjlighet att inom ramen för detta ansvar ha frihet att utforma sändningen. Förbudet har utformats så, att myndighet eller annat allmänt organ ej må meddela föreskrift om förhandsgranskning av rundradioprogram eller förbud mot sändning av program.

Utredningen har diskuterat men avvisat tanken på att införa lagbestämmelser om rätt för den, som lider skada eller eljest beröres av en oriktig uppgift i en utsändning, att få ett beriktigande utsänt.

BILAGA 2

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

En stillingtagen til det nævnte medlemsforslag forudsætter en overvejelse 1) af, om spørgsmålet vedrørende tilvejebringelse af en særlig lovgivning om det juridiske ansvar i forbindelse med Danmarks Radios udsendelser bør tages op, og 2) af, om den eventuelle lovgivningspolitiske behandling af dette spørgsmål og tilsvarende spørgsmål i de andre nordiske lande bør ske i et nordisk samarbejde.

ad 1

Justitsministeriet skal herved pege på følgende:

Den svenske betænkning SOU 1962: 27, der synes at være anledningen til medlemsforslaget, indeholder vel et udkast til en lov om »ansvarighet för innehållet i rundradiosändningar m. m.». Det fremgår imidlertid af betænkningen, at dette udkast ikke er udtryk for en definitiv stillingtagen til spørgsmålet om, hvorvidt en sådan lovgivning bør søges gennemført (s. 47—49 og 117). Dette spørgsmål drøftes nærmere i betænkningen s. 35—49 og 117. Det udtales her, at »den nuvarande ansvarsordningen i praktiken icke (har) medfört några sådana olägenheter, att det för den skull torde vara nödvändigt att införa ett annat system». Det synes da også alene at være to af de i betænkningens lovudkast indeholdte bestemmelser, som der efter betænkningens opfattelse er praktisk behov for at søge gennemført; det gælder dels reglen om Sveriges Radios erstatningsansvar, dels reglen om nyhedsmeddeleseres ansvar og anonymitet. Der er i denne forbindelse grund til at pege på, at begge disse regler har sammenhæng med specielle svenske forhold; den førstnævnte regel (om erstatningsansvar) må ses på baggrund af, at der ikke i svensk ret — modsat dansk ret — anerkendes en almindelig regel om statens erstatningsansvar for personer, der virker i statens tjeneste; den sidstnævnte regel (om nyhedsmeddelere) har sammenhæng med den svenske trykkefrihedsforordnings særlige regler om pressens nyhedsmeddelere.

Det er således i hovedsagen på linie med den svenske betænkningens indstilling. når radiatorådet i skrivelse af 22. november 1962 til ministeriet for kulturelle anliggender har udtalt, at der ikke her i landet har vist sig noget behov for en særlig lovgivning om det omhandlede spørgsmål.

Til den af radiatorådet afgivne udtalelse skal justitsministeriet føje den principielle betragtning, at der ikke, uden at særlige og væsentlige grunde taler derfor, ved en særlig lovgivning som den her omhandlede bør ske en afvigelse af strafferettens og erstatningsrettens almindelige ansvarsregler.

ad 2

Uanset hvilken stilling man måtte tage til det ovenfor under pkt. 1 omtalte spørgsmål, må spørgsmålet om fastsættelse af særlige regler for radioens juridiske ansvar efter justitsministeriets opfattelse anses for mindre egnet til fællesnordisk behandling, idet der kun synes at foreligge meget begrænsede muligheder for tilvejebringelse af ensartede regler i de nordiske lande om dette spørgsmål.

Man måtte i hvert af landene tage udgangspunktet for sine lovgivningspolitiske overvejelser i det pågældende lands regler om presseansvar. Disse regler er imidlertid ikke ensartede i de nordiske lande. Der er herved navnlig grund til at pege på den særlige ordning, som gælder i Sverige på grundlag af trykkefrihedsforordningen.

Bortset fra pressereglerne vil de i det pågældende land gældende almindelige strafferetlige og erstatningsretlige regler om, hvem ansvaret for en overtrædelse påhviler, blive tillagt væsentlig betydning for det omhandlede spørgsmåls løsning. Men heller ikke disse regler er ensartede. Ovenfor er berørt forskellen med hensyn til det offentliges erstatningsansvar; herom kan i øvrigt henvises til betænkningen om statens og kommunernes erstatningsansvar (nr. 214/1959) og de tilsvarende betænkninger, som er afgivet i Finland, Norge og Sverige. For så vidt angår strafansvaret bemærkes, at der ikke med hensyn til ansvar for medvirken til lovovertrædelser, jfr. for dansk rets vedkommende borgerlig straffelovs §§ 23—24, gælder helt ensartede regler i de nordiske lande.

Endelig skal man pege på, at tilvejebringelsen af ensartede regler på det pågældende område måtte forudsætte, at der i de nordiske lande eksisterede en ensartet administrativ organisation inden for radio og fjernsyn. Efter det for justitsministeriet oplyste er heller ikke denne forudsætning til stede.

København, den 29. november 1962

Vilhelm Boas

Nordskov Nielsen

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man herved meddele, at radorådet for Danmarks Radio i sagens anledning har afgivet følgende udtalelse:

»Med skrivelse af 31. oktober 1962 har ministeriet for kulturelle anliggender fremsendt et for Nordisk Råd fremsat forslag om en ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar, idet ministeriet har udbedt sig en udtalelse fra radorådet om det pågældende forslag.

Det fremgår af forslaget, at baggrunden for dette er en i maj 1962 i Sverige afgivet betænkning om radioens juridiske ansvar — i medlemsforslaget udtales det bl. a., at der ikke hidtil har været noget påtrængende behov for en lovgivning på dette område, men en del taler for indførelse af en lovgiv-

ning der — i lighed med hvad der gælder med hensyn til ansvar for trykt skrift — præciserer, hvem der har ansvaret for en udsendelse, og i hvilket omfang radioen som juridisk person er ansvarlig.

Radorådet kan for sit vedkommende tiltræde udtalelsen om, at der ikke hidtil har vist sig et behov for en lovgivning af den omhandlede karakter, idet den bestående ordning, der bygger på de almindelige straffe- og erstatningsregler, må antages at dække det behov på beskyttelse, som borgerne har i relation til radioen.

Under den bestående ordning er forholdet det, at ansvaret for Danmarks Radios nyhedsudsendelser alene ligger i Pressens Radioavis — såfremt man ville indføre en ordning svarende til den i den svenske betænkning omhandlede, ville dette ikke medføre ændring på dette område, idet nyhedsudsendelser efter det svenske forslag er undtaget fra reglerne om en ansvarlig programleder. For de øvrige udsendelsers vedkommende er man af den opfattelse, at Danmarks Radio (og dens medarbejdere) vil kunne blive ansvarlige efter de almindelige erstatnings- og strafferetlige regler, idet det tilføjes, at man på grund af manglende praksis ikke er i stand til at udtale sig om, i hvilket omfang et sådant ansvar vil kunne gøres gældende.

En ændring af den bestående ordning ville indebære en fundamental nydannelse i Danmarks Radios programpolitik, idet den ansvarlige programleder — såfremt han skulle have det fulde ansvar for et program — måtte have fuld bestemmelsesret over programmets indhold. Dette synes også forudsat i det svenske forslag, idet det i sammenfatningen over det svenske forslag til en lov om radioens juridiske ansvar bl. a. udtales (2. afsnit):

»Ansvarig programledare skall ensam äga bestämma över sändningens innehåll och han skall bära ansvaret för sändningen på så sätt, att allt vad som förekommit i sändningen skall anses ha tillkommit med hans vetskap och vilja.»

I sammenfatningens næstsidste afsnit hedder det endvidere:

»Förslaget innehåller även ett stadgande om förbud mot censur. Ett sådant förbud utgör icke ett nödvändigt led i det föreslagna ansvarighetssystemet, men utredningen har ansett det vare en konsekvens av att man ålägger någon ett särskilt ansvar för en sändning, att man också söker bereda honom möjlighet att inom ramen för detta ansvar ha frihet att utforma sändningen. Förbudet har utformats så, att myndighet eller annat allmänt organ ej må meddela föreskrift om förhandsgranskning av rundradioprogram eller förbud mot sändning av program.»

En adgang til indgriben i programmernes indhold vil som nævnt være i afgjort strid med de hidtil fulgte principer i Danmarks Radios programpolitik, og en ændring bør derfor kun gennemføres, såfremt afgørende grunde taler herfor. Man skal i denne forbindelse fremhæve, at der som ovenfor nævnt allerede under den bestående ordning vil kunne pålægges Danmarks Radio (og dens medarbejdere) erstatningsansvar i anledning af skadevoldende udtalelser, hvilket — som det fremgår af medlemsforslaget til Nordisk Råd — ikke er tilfældet i Finland og Sverige. Hertil kommer, at udvidelsen af

samarbejdet indenfor Nordvisionen, som man i medlemsforslaget særlig har henvist til, væsentligst omfatter musik- og underholdningsprogrammer, lette som seriøse, altså programmer, der ikke typisk indebærer risiko for indhold af skadevoldende karakter.

Endelig skal man påpege, at det i den svenske betænkning (pagina 46—47) udtales, at det af indhentede oplysninger fra udlandet fremgår, at der, for såvidt angår flertallet af de vesteuropæiske stater og USA, kun i Vesttyskland — og da kun i begrænset udstrækning — forefindes en speciel lovgivning vedrørende radioens juridiske ansvar.

Radorådet må være af den opfattelse, at der ikke er et behov for i Danmark at indføre en ordning som foreslået i den svenske betænkning, og da indførelsen af en sådan ordning ville nødvendiggøre en ændring af Danmarks Radios programpolitik i strid med synspunkter, man hidtil har fundet ønskværdige og fortsat må ønske opretholdt, skal man henstille, at der ikke for Danmarks vedkommende gennemføres en lovgivning på linie med det svenske forslag til en lov om radioens juridiske ansvar.

Det tilføjes, at man af tidsmæssige grunde alene har kunnet drøfte denne sag i radiorådets programudvalg og forretningsudvalg, medens man endnu ikke har kunnet forelægge den for radiorådets plenum.»

Ministeriet kan for sit vedkommende tiltræde de af radiorådet anførte betragtninger, idet tilføjes, at sagen iøvrigt efter ministeriets opfattelse er mindre egnet til nordisk samarbejde under hensyn til, at de i den omhandlede svenske betænkning stillede forslag om ansvar for indholdet af radio- og TV-udsendelser står i forbindelse med de specielle svenske trykkefrihedsregler, og at hele spørgsmålet har nær berøring med presseretsreglerne, som udviser betydelige forskelle i de nordiske lande.

København, den 28. november 1962

P. m. v.

E. b.

Danske Dagblades Fællesrepræsentation:

Ligesom pressens folk maa skrive under ansvar overfor myndighederne, hvilket vi finder er rimeligt, saaledes kan vi tilslutte os, at radio og TV's udsendelser ogsaa — hvor det gælder omraader, der kan ligestilles med pressens — faar et ansvar paa lighed hermed, overfor myndighederne.

Vi kan derfor tilslutte os, at Nordisk Råd rekommanderer regeringen at undersøge muligheder for en ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar.

København, den 21. januar 1963

Med venlig hilsen

Svend Aage Lund

Formand

Ritzaus Bureau I/S:

På nuværende tidspunkt skal jeg nøjes med at udtale min personlige opfattelse af sagen i det omfang, den berører tjenesten fra vort bureau.

Nyhedsmateriale, baggrundsmateriale, kommentarer, udtalelser etc., som er udsendt fra Ritzaus Bureau, modtages i Danmarks Radio på Pressens Radioavis' redaktion, dels i Aktualitetsafdelingen og vil formentlig i nær fremtid også blive modtaget i TV-Aktuelt.

Det hører til mine arbejdsgrundsætninger i min egenskab af ansvarlig redaktionel leder af Ritzaus Bureau, at det formelle juridiske ansvar for vort materiales indhold i forholdet til offentligheden må bæres af dem, der offentliggør dette materiale, hvadenten der sker i den af os redigerede eller i en selvstændig bearbejdet form. Jeg mener således, at chefredaktøren for Pressens Radioavis er personlig ansvarlig for meddelelser oplæst i en af nyhedsudsendelserne, og at f.eks. medarbejdere ved Aktuelt Kvarter og TV-Aktuelt må bære ansvaret solidarisk med Danmarks Radios direktør eller en afdelingsleder. Dette principielle synspunkt fastholdes, selvom Ritzaus Bureau ofte erkender et moralsk ansvar for en fejlagtig meddelelse og påtager sig at få den rettet eller at råde bladene til at optage berigtigelser, såfremt det er ønsket af en forurettet person.

Efter min opfattelse bør der i konsekvens af det formentlig juridisk holdbare standpunkt, at kun den for offentliggørelsen ansvarlige kan drages til ansvar, under alle omstændigheder være udpeget en i Danmarks Radio for alle nyheds- og reportageudsendelser ansvarlig person. Denne bør til gengæld kunne drage medarbejdere og nyhedsleverandører ind under en absolut anonymitetsbeskyttelse.

København, den 29. november 1962

G. Næsselund

F i n l a n d**Post- och telegrafstyrelsen, kansliavdelningen¹:**

Såsom framgår av det betänkande, som den svenska delegationen utarbetat i saken, och av det medlemsförslag som grundar sig därpå och förordar detsamma, måste frågan om åstadkommande av likartad lagstiftning på detta område anses aktuell och av behovet påkallad, emedan ljudradion och televisionen i de nordiska länderna liksom överallt i världen kommit att inta en allt mera framskjutande ställning som informations- och förströelsemedium vid sidan av tidningspressen och andra periodiska publikationer. Under sådana omständigheter och då det i det preliminära förslaget enligt

¹ Yttrandet översatt från finska.

post- och telegrafstyrelsens uppfattning i tillräcklig utsträckning beaktats den i de nordiska länderna i allmänhet och i bl. a. finska tryckfrihetslagen i synnerhet erkända rättsgrundsats, som utesluter all form av förhandscensur men samtidigt på lämpligt sätt betonar vederbörande programledares och med dem jämställbara funktionärers personliga ansvar med eventuella straffrättsliga o. a. följder i de enskilda fallen, förklarar sig post- och telegrafstyrelsen för sin del helt och fullt understöda och biträda den rekommendation till Nordiska rådet om framställning i saken, som nämnda medlemsförslag innehåller.

Helsingfors den 20 november 1962

Generaldirektör *Oiva Saloila*

Direktör *H. E. Kolinen*

Post- och telegrafstyrelsen, radiobyrå¹:

Det må först konstateras, att rundradio- och televisionsverksamheten i Finland icke i juridisk mening omhänderhas av staten. I landet verkar två skilda privata sammanslutningar, vilka beviljats koncession för bedrivande av ifrågavarande verksamhet, och dessa sammanslutningars radiotekniska anläggningar användes av sammanlagt fyra olika programföretag. För rundradio- och televisionssändningarna är alltså i första hand de två privata sammanslutningarna juridiskt ansvariga, vilket innebär att samtliga funktionärer, d. v. s. direktionen, styrelsen, m. fl. vid ifrågavarande sammanslutningar enligt i landet gällande stadganden är ansvariga för all lagstridig verksamhet vad det utsända programmet beträffar. En sådan ordning som den nuvarande lagstiftningen förutsätter är enligt radioavdelningens åsikt icke ändamålsenlig utan lagstiftningen borde också på radioverksamhetens område utvecklas i den riktningen att endast programföretagen skulle vara ansvariga för programmen, d. v. s. på det sätt som lagen den 4.1.1919 om tryckfrihet och allmänna handlingars offentliggörande förutsätter och i vilken riktning även det till Nordiska rådet gjorda förslaget går i all synnerhet som rundradio- och tv-programverksamheten numera helt kan jämföras med i tryckfrihetslagens 10 § förutsatta periodiska tryckskrifter.

Med hänsyn till det ovan sagda och då det även i annat avseende föreligger en strävan till nordiskt samarbete inom radioverksamheten, anser radioavdelningen det till Nordiska rådet framlagda förslaget till likartad lagstiftning i de skandinaviska länderna tillrådligt.

Helsingfors den 15 november 1962

T. Kytöniemi

Niilo Lahonen

¹ Yltrandet översatt från finska.

Oy. Yleisradio (AB, Finlands rundradio)¹:

Rundradioverksamheten har under de drygt 30 år den bedrivits i Finland utvecklats så, att rundradion i detta nu torde kunna betraktas som det effektivaste av våra masskommunikationsmedel. Ingen tidning har en så stor spridning som en rundradiosändning och en tidning når ej heller sina läsare lika snabbt som radion sina lyssnare. Då under de senaste åren även bilden förenats med ljudet i sändningarna, har rundradios effektivitet endast ökat.

Rundradioverksamhetens utveckling har varit så snabb, att lagstiftningen som gäller denna inte hunnit följa med. De bestämmelser som reglerar rundradioverksamheten är föråldrade och svarar inte mot dagens tekniska funktionella fordringar.

Utom moderniseringen av radiolagstiftningen har under de senaste åren även uppstått diskussion om nödvändigheten av en ny lagstiftning för rundradioverksamheten. Även om man i Finland hittills undvikit direkta rättgångar, i vilka man skulle ha fått lov att reda ut ansvarsfrågan för rundradiosändningar, är saken synnerligen aktuell genom de ständigt ökade programmen.

Man kan inte anse det ändamålsenligt, att den komplicerade frågan om ansvaret för sändningar fortsättningsvis skulle vara beroende av de allmänna bestämmelserna om ansvar, t. ex. av brottmålslagen, som inte kunnat ta i beaktande rundradioverksamhetens speciella karaktär. Vårt bolag anser även under dessa omständigheter, att initiativet till att låta utarbeta en speciell lagstiftning som gäller ansvaret i rundradioverksamheten i princip måste anses gott. Efter det rundradioverksamheten blivit allt mer internationell och i synnerhet det nordiska samarbetet ständigt ökar, vore det även önskvärt, att man vid utarbetandet av en sådan lagstiftning skulle gå in för en gemensam linje åtminstone i Norden. Man har ju t. ex. ifråga om televisionen skapat ett slags nordiskt nät, Nordvisionen, inom vilket man skulle önska enhetliga ansvarsbestämmelser. Det nordiska samarbetet på detta område kan dock erbjuda vissa svårigheter. De lagar som skall stiftas borde enligt vår åsikt vara i överensstämmelse med de bestämmelser som gäller för tryckalster. Tryckfrihetslagarna i de olika nordiska länderna skiljer sig dock från varandra på rätt väsentliga punkter, varför det kan vara svårt att få till stånd enhetliga lagar om radions ansvar. Även om den kommitté som i Sverige satts att utreda frågan, i sitt betänkande konstaterat, att den lagkommittén föreslår kan tillämpas såväl på den rundradioverksamhet som bedrivs av monopolföretaget Sveriges Radio som på t. o. m. privata företags verksamhet, kan det nuvarande systemet inom rundradioverksamheten i Finland förorsaka svårigheter, då det gäller att finna en gemensam nordisk bas i ansvarsfrågor.

Slutligen måste man konstatera, att censurlagstiftningen för filmer i de

¹ Yttrandet översatt från finska.

nordiska länderna ifråga om televisionen är rätt olika, varför man även på detta område kan stöta på svårigheter, ty det föreslagna ansvaret för rundradiosändningar borde, såsom man även i det svenska kommittébetänkandet framhåller, befria rundradioföretaget från all censur, även förhandsgranskningen av filmer.

I detta sammanhang önskar vi även understryka det i ovannämnda kommittébetänkande framförda anonymitetsskyddets betydelse för den ständigt i utveckling stadda rundradioverksamheten.

Då vårt bolag anser tidpunkten för tidig för att närmare framlägga sin åsikt om t. ex. det svenska kommittébetänkandet, vilket nämns i bilagan till det förslag som inlämnats till rådet, eller om det innehåll lagstiftningen borde få, är bolaget av den uppfattningen, att det vore önskvärt att få till stånd en lagstiftning om ansvaret inom rundradioverksamheten och att möjligheterna att stifta analoga lagar i ansvarsfrågor i de nordiska länderna borde undersökas.

Helsingfors den 1 december 1962

Högaktningsfullt

Oy. Yleisradio AB

Einar Sundström

Eero Vallila

Oy. Suomen tietotoimisto — Finska notisbyrån AB:

Finska notisbyrån meddelar i sitt utlåtande att den omfattar åstadkommandet av en likartad lagstiftning i de nordiska länderna om radions juridiska ansvar. I en eventuell lag borde intagas ett förtydligande stadgande om, huru ansvaret fördelas mellan radion och notisbyrån i fråga om sådana nyheter, vilka i sin helhet utarbetas och läsas av byrån, varvid radion endast är den tekniska förmedlaren av nyheterna.

Helsingfors den 30 november 1962

Högaktningsfullt

Finska notisbyrån

K. Killinen

Finlands journalistförbund:

Finlands journalistförbund vill understöda detta medlemsförslag och framför för sin del ytterligare följande:

Såväl radion som televisionen har utvecklats till massmedia på samma sätt som tidningspressen. I många avseenden är dessa tre massmedia lika

varandra; nyheter, intervjuer, reportage, informationer till allmänheten, underhållning etc. Härav följer, att man beträffande ansvaret för uttalanden och påståenden, kunde vänta sig en likartad reglering i lag. Detta är dock icke fallet. Endast beträffande tidningarnas ansvar för uttalanden och innehåll finns specialstadganden i tryckfrihetslagen. Angående radio och television måste man tillämpa allmänna regler som utstakats i strafflagen. Detta är dock icke tillfyllest, även om radio och television inte ännu har sådana anonyma programpunkter vilka kunde jämföras med tidningarnas ledande artiklar och för vilka huvudansvaret i tidningarna ligger hos huvudredaktören. Men t. ex. i fråga om radions pressöversikter kommer det anonyma inslaget in. Här kan det bli fråga om spridning av yttranden som kunde förändra ansvarsyrkande och skadestånd. Visserligen kan en kränkt person få reda på den som läst upp yttrandet, men svårigheterna finns dock. Särskilt svårt blir det i samnordiska sändningar där liknande ansvarsfrågor kan tänkas uppstå åtminstone i teorin.

Utan att närmare gå in på det svenska förslaget om ansvar för radio och television, vilket uppenbarligen medtagits i medlemsförslaget endast såsom exempel, önskar Finlands Journalistförbund dock framhålla, att det i förslaget nämnda förfarandet med tillförordnade ansvariga programledare inte är tillfredsställande ur allmän rättssäkerhetssynpunkt. Att tillförordna skild ansvarig ledare för olika program leder till en förvirring, som gör det svårt för en kränkt person att få reda på vem han skall rikta sina krav mot. Bättre vore, att såsom fallet nu är med tidningarna, utse en ansvarig ledare en »huvudredaktör» också för radio och televisionsprogrammen som helhet, eventuellt några ledare med ansvar för var sin sektor. På detta sätt vinnes också den fördelen, att ansvarsfrågan löses i så likartad riktning med tidningspressen som möjligt.

Redan nu har likartad lagstiftning i de nordiska länderna införts beträffande några andra områden som berör moderna massmedia, t. ex. i fråga om upphovsrätt samt i fråga om rätt till fotografiska bilder. Erfarenheterna från dessa fall visar, att samnordisk verksamhet på lagstiftningens område är resultatrikt och att de smärre avvikelser från det gemensamma som betingas av respektive lands interna förhållanden inte utgör hinder för gemensamma ledande principer.

Finlands journalistförbund ställer sig därför positivt till detta medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar och förklarar sig samtidigt beredd att vid behov medverka vid det arbete som utarbetandet av den likartade lagstiftningen medför.

Helsingfors den 29 november 1962

Rainer Sopanen

Ordförande

Heikki V. Vuorinen

Ombudsman

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

I forbindelse med den svenske utredning som er behandlet i sakens dokumenter, ble Norsk rikskringkasting anmodet om å gi en uttalelse om hvordan det forholdt seg med det rettslige ansvar for utsendinger i lyd-kringkasting og fjernsyn. Norsk rikskringkasting innhentet i den anledning en betenkning fra professor dr. juris. Johs. Andenæs av 22. juli 1961. Denne betenkning er lagt ved i avskrift [*se Bihang*]. Som det vil sees finnes det i norsk lovgivning ikke særlige bestemmelser om kringkastingens ansvar. De særregler som lovgivningen inneholder om ansvar for rettskrenkelser i trykt skrift, kan ikke få analogisk anvendelse overfor kringkastingen. Bestemmelser i straffelovgivningen ellers, særlig forskriftene om ærekrenkelser og krenkelser av privatlivets fred vil imidlertid innenfor visse grenser og under bestemte vilkår, også ramme sendinger i kringkastingen og etablere et ansvarsforhold. Både for kringkastingen som institusjon og for de enkelte tjenestemenn kan det dessuten tenkes et sivilrettslig ansvar for æreskrenkelser og krenkelser av privatlivets fred. Et økonomisk ansvar for kringkastingen vil imidlertid være betinget av at det er begått en tilregnelig feil fra noen som er knyttet til kringkastingen.

Som nevnt av professor Andenæs har det ikke noen gang vært reist sak mot Norsk rikskringkasting eller dens tjenestemenn på grunn av utsendinger. Noen uoverensstemmelser har det vært fra tid til annen, men de har vært ordnet i minnelighet. Det har derfor — som også anført i medlemsforslaget — vel ikke hittil vært noe påtrengende behov for en lovgivning på området. Den ordning som bygger på de alminnelige straffe- og erstatningsregler synes å dekke det behov for rettsvern som allmenheten og individene har i forhold til kringkastingen.

På den annen side har kringkastingen til sine tider savnet en lovgivning som presiserer hvem som har ansvaret for en utsending juridisk sett og i hvilket omfang kringkastingen som juridisk person er ansvarlig.

Norsk rikskringkasting ser det imidlertid slik at det for kringkastingen selv og dens tjenestemenn — kanskje i første rekke for allmenheten — vil være av størst viktighet at det blir mest mulig likhet mellom de regler som gjelder i Norge med hensyn til ansvar i og for trykt skrift og reglene om ansvar for kringkastingutsendinger og kringkastingprogrammer.

En likeartet lovgivning om kringkastingens juridiske ansvar i de nordiske land vil være lite hensiktsmessig for norske interesser hvis det samtidig i dette juridiske område etableres en mer eller mindre avgjørende forskjell på norsk presselovgivning og norsk kringkastinglovgivning. Kringkastingen er redd for at dette vil bli tilfelle hvis en for tiden tar sikte på en felles nordisk lovgivning om kringkastingens juridiske ansvar — og viser i denne forbindelse også til at det antas å være betydelige ulikheter i lovgivningene i de nordiske land når det gjelder bestemmelser om pressens ansvar.

Norsk rikskringkasting vil under henvisning til det anførte be det ærede departement tilråde at spørsmålet om en likeartet lovgivning om kringkastingens juridiske ansvar stilles i bero inntil det — i hvert fall for Norges vedkommende — er bragt mere klarhet om likeartede regler i landet for pressens juridiske ansvar og kringkastingens juridiske ansvar.

Etter det standpunkt Norsk rikskringkasting har til spørsmålet, har en ikke funnet grunn til å ta stilling til de konkrete forslag som er fremkommet gjennom den svenske utredning. Kringkastingen vil imidlertid gjerne nevne at en får det inntrykk av de gitte opplysninger at en spesiallovgivning om kringkastingens ansvar lett vil tendere i retning av en formalisme som det ikke er behov for. Kringkastingen vil dessuten peke på ulikhetene i de nordiske kringkastings administrative oppbygging og at dette også berører spørsmål om ansvar for programmene innenfor den enkelte institusjon. På det ulike grunnlag som foreligger, vil det være vanskelig å etablere ensartede regler når det gjelder lovgivning om det juridiske ansvar, mens det på den annen side ikke kan være slike behov for fellesnordiske lovregler på området at det av denne grunn — bare for å oppnå likhet på dette begrensede juridiske felt — vil være grunn til å ta opp til behandling og vurdering de indre og ytre sider av de nordiske kringkastinginstitusjoners organisering.

Kirke- og undervisningsdepartementet slutter seg i det vesentlige til det syn som er gjort gjeldende i kringkastingens uttalelse og vil for sitt vedkommende tilrå at spørsmålet om en ensartet lovgivning om kringkastingens juridiske ansvar stilles i bero inntil det — i et hvert fall for Norges vedkommende — er bragt mer klarhet om likeartede regler i landet for pressens juridiske ansvar og kringkastingens juridiske ansvar.

Oslo, den 13. desember 1962

Etter fullmakt
Leif J. Wilhelmsen

Dag Omholt

PM om det rättsliga ansvaret för utsändningar i ljudradio och television

(Upprättad av professor Johs. Andenæs)

I. Generelle bemerkninger

Jeg nevner først, at det i norsk lovgivning ikke finnes særlige bestemmelser om Kringkastingens ansvar. Det er derfor de alminnelige strafferettslige og sivilrettslige regler som må legges til grunn for bedømmelsen. De særregler som lovgivningen inneholder om ansvar for rettskrenkelser i trykt skrift (se især straffelovens kap. 43 og lov om straffelovens ikrafttreden § 19 a) kan ikke få analogisk anvendelse overfor Kringkastingen.

Etter hva jeg har fått opplyst har det ikke noen gang vært reist sak mot Kringkastingen eller dens funksjonærer på grunn av utsendelser. Skulle spørsmålet bli aktuelt, går jeg ut fra at det først og fremst vil gjelde økonomisk ansvar for Kringkastingen. Et slikt økonomisk ansvar for Kringkastingen forutsetter imidlertid at det er begått en tilregnelig feil fra noen som er knyttet til Kringkastingen. Da det især er straffelovgivningen som trekker opp grensene for handlefriheten på dette område, er det hensiktsmessig å ta utgangspunkt i det strafferettslige ansvar.

De faktiske forhold kan stille seg forskjellig etter sendingens art. Muligheten for å føre kontroll fra Kringkastingens side er en annen ved gjengivelse av nyhetsmeldinger, utsending av lydbåndopptak, sending av foredrag etter forhåndsgodkjent manuskript, enn ved direkte sendinger f. eks. av intervjuer eller samtaleprogram. Dette vil naturligvis få betydning ved vurderingen av ansvarsforholdet i det enkelte tilfelle, men de rettslige utgangspunkter er de samme i alle tilfelle.

II. Det strafferettslige ansvar

De straffebestemmelser det i første rekke kan bli tale om er forskriftene om ærekrenkelser og krenkelser av privatlivets fred.

1. Straffelovens § 247 rammer den som »i ord eller handling opptrer på en måte som er egnet til å skade en annens gode navn og rykte eller til å utsette ham for hat, ringeakt eller tap av den for hans stilling eller næring fornødne tillit, eller som medvirker dertil».

Som det fremgår av bestemmelsen rammer den enhver form for medvirkning til en ærekrenkelse. At det er en utenforstående (f. eks. forfatteren av et foredrag eller et skuespill, hjemmelsmannen for en opplysning) som er den primært ansvarlige for ærekrenkelsen, utelukker ikke at også Kringkastingens folk kan ha et strafferettslig ansvar for sendingen. En begrensning ligger imidlertid i at loven såvel hos gjerningsmannen som hos medvirker krever forsett med hensyn til uttalelsens innhold og injurierende karakter.

Hvis det gjelder en utsending hvis innhold på forhånd er fastlagt og godkjent, vil ansvaret i alminnelighet ligge hos den programfunksjonær som har godkjent programmet til utsending. Hvis den som direkte har med forberedelsen av programposten å gjøre, forelegger spørsmålet for en overordnet til avgjørelse, i siste instans kringkastingsjefen, vil det i første rekke være den overordnede som har ansvaret for beslutningen om utsendelse. Om også den underordnede er medansvarlig, må bero på de nærmere omstendigheter.

Hvis den ærekrenkende uttalelse fremkommer f. eks. i et samtaleprogram som sendes direkte, vil mulighetene for Kringkastingsens folk til å gripe inn være begrenset. Forholdet kan imidlertid tenkes å stille seg slik at den funksjonær som står for programmet får plikt til å avbryte sendingen for å hindre videre krenkelser.

Den overordnede programledelse kan aldri bli strafferettslig ansvarlig for sendingen hvis innhold den ikke har kjent til på forhånd. Straffelovens § 431 har en bestemmelse om ansvar for redaktøren av et blad eller tidskrift, såfremt bladet eller tidsskriftet offentliggjør noe som ville ha pådratt redaktøren straffeansvar etter noen annen lovbestemmelse om han hadde kjent innholdet. Dog er han straff-fri såfremt han godtgjør at det ikke kan legges ham noe til last med hensyn til kontroll med innholdet av skriftet eller tilsyn med eller rettleiding eller instruks for hans stedfortreder, medarbeidere eller underordnede. Det er med andre ord et uaktsomhetsansvar med omvendt bevisbyrde som er lagt på redaktøren. Noe slikt uaktsomhetsansvar gjelder ikke for Kringkastingsens ledelse.

At Kringkastingen har sendt ut en ærekrenkelse med kjennskap til dens innhold, er i seg selv ikke tilstrekkelig til å medføre strafferettslig ansvar for den som har truffet avgjørelsen om utsendingen. For det første gjelder som hovedregel at fremsettelsen av en ærekrenkelse ikke er straffbar når det føres bevis for beskyldningens sannhet. Unntak gjelder dog »dersom den er fremsatt uten at der var noen aktverdig grunn til det eller dersom den ellers er utilbørlig på grunn av formen eller måten den er fremsatt på eller av andre grunner» (straffelovens § 249 nr. 2).

For det annet kan aktsom god tro i en viss utstrekning påberopes som grunnlag for straffrihet. Straff kommer ikke til anvendelse på den som har vært »pliktig eller nødsaget til å uttale seg eller som har uttalt seg til berettiget varetagelse av eget eller andres tarv», under den videre forutsetning at »det godtgjøres at han i enhver henseende har vist tilbørlig aktsomhet» (straffelovens § 249 nr. 3). Ordlyden i denne bestemmelse tar særlig sikte på den som selv har fremsatt den ærekrenkende uttalelse, men den må få tilsvarende anvendelse for den som har medvirket til fremsettelsen, f. eks. ved å treffe beslutning om utsendelse av vedkommende programpost. Hvis en ærekrenkende melding eller uttalelse er sendt ut i radio uten at det kan sies å være skjedd til berettiget varetagelse av eget eller andres tarv, inntrer ansvarsfrihet ikke uansett hvor god grunn det var til å stole på sannheten. Det er i dette tilfelle bare bevis for sannheten som kan virke ansvarsbefriende.

Hvis injurien er fremsatt til berettiget varetagelse av eget eller andres tarv, er det, som ovenfor nevnt, et vilkår for ansvarsfrihet at det i enhver henseende er vist tilbørlig aktsomhet. Ved vurderingen av aktsomheten er det flere momenter som vil komme inn, således uttalelsens karakter, kildens art, hvilken tid det var til å overveie spørsmålet. I innstilling fra Straffelovrådet om ansvar for rettskrenkelser i trykt skrift (1955) er det med sikte på pressens ansvar bl. a. uttalt:

Hvor streng kontroll avisen selv må føre med de opplysninger som den får utenfra, beror forøvrig i noen grad på kildens art. Gjelder det f. eks. en redegjørelse fra et departement eller en innstilling fra en offentlig granskningsnemnd, vil en ikke pålegge avisen noen plikt til selvstendig undersøkelse av saksforholdet. Men en kan ikke generelt si at avisen er ansvarsfri om den i god tro har gjengitt en uttalelse av en offentlig tjenestemann. Dette er også anerkjent i tidligere rettspraksis. Se således høyesterettsdom i Rt. 1908 s. 389: En avis ble pålagt å betale et firma erstatning for fornærmelig omtale som bl. a. gikk ut på at firmaet intet gjorde for å stanse en av dets agenter »i hans bedrageriske fremferd». Skjønt denne uttalelse var sitert etter en navngitt politimesters offentlige uttalelser i et annet blad, fant retten at dette ikke kunne diskulperer avisen. Se også Rt. 1911 s. 296.» (Innst. s. 66, 2. spalte).

Disse uttalelser kan tjene til veiledning også ved bedømmelsen av Kringkastingsansvar.

2. Straffelovens § 390 setter straff for den som »krenker privatlivets fred ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold». Etter denne bestemmelse er sannheten eller usannheten av uttalelsen rettslig irrelevant. Til domfellelse kreves forsett med hensyn til offentliggjørelsen og yttringens fredskrenkende karakter.

Straffelovens § 390 nevner ikke uttrykkelig medvirkning. Paragrafen vil imidlertid sikkert bli tolket slik at den rammer den som treffer avgjørelse om en radioutsending med kjennskap til dens fredskrenkende karakter. Det er nettopp ved utsendingen at den offentlige meddelelse blir gitt. Mer tvilsomt er det om den som har gitt Kringkastningen meddelelsen med bevissthet om at den skulle brukes, men som ikke selv har hatt noe med selve utsendingen å gjøre, rammes av bestemmelsen. Det lar seg hevde at hans forhold, iallfall under visse omstendigheter, bare kan betraktes som straffri medvirkning til offentliggjørelsen.

3. Det er også en rekke andre straffbare handlinger som kan tenkes begått ved kringkastingsutsendinger, f. eks. krenkelse av statshemmeligheter (strl. § 90), oppfordring til landsforræderi (strl. § 86), bakvaskelse av offentlige myndigheter (strl. § 139), oppfordring til eller forherligelse av straffbare handlinger (strl. § 140). Under normale forhold vil overtredelser av denne art neppe ha noen praktisk betydning, og jeg skal derfor ikke gå nærmere inn på spørsmål, som kan tenkes å oppstå. Som generell regel kan oppstilles at den kringkastingsfunksjonær som treffer beslutning om vedkommende sending, er strafferettslig ansvarlig i den utstrekning de subjektive forutsetninger for straff foreligger.

III. Det sivilrettslige ansvar

1. For ærekrenkelser og for krenkelse av privatlivets fred finnes bestemmelser i lov om straffelovens ikrafttreden § 19 a, som fikk sin nåværende lydelse ved lov 12. desember 1958. Bestemmelsen lyder:

Har noen tilføyet en annen ærekrenkelse eller krenket privatlivets fred, skal han, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og sådan erstatning for tap i fremtidig erverv, som retten under hensyn til den utviste skyld og omstendighetene for øvrig finner billig. Han kan også pålegges å betale slik oppreisning som retten finner billig.

Er krenkelsen forøvet i trykt skrift, og noen som har handlet i eierens eller utgiverens tjeneste er ansvarlig etter første ledd, hefter også eier og utgiver for erstatningen. Det samme gjelder oppreisning pålagt etter første ledd med mindre retten av særlige grunner finner å burde fritta dem. Eier og utgiver kan også pålegges slik ytterligere oppreisning som retten i forhold til dem finner billig.

I en dom som går ut på straff eller mortifikasjon, kan retten tilplikte domfelte å betale til fornærmede et beløp til kunngjøring av dommen. Det samme gjelder ved domfellelse etter straffelovens § 130.

Etter bestemmelsens første ledd plikter den personlig ansvarlige å yte erstatning for økonomisk tap »såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede». Mens det er et vilkår for straffbarhet at det foreligger forsett med hensyn til uttalelsens injurierende eller fredskrenkende innhold, er uaktsomhet tilstrekkelig som grunnlag for erstatningsansvar. En slik uaktsomhet kan f. eks. ligge i at en kringkastingsmedarbeider under et direkte samtaleprogram stiller spørsmål som han bør forstå kan lede til et svar som krenker privatlivets fred. Når bestemmelsen særskilt nevner det tilfelle at »vilkårene for straff er til stede», er det for å gjøre det klart, at på punkter hvor det ikke kreves uaktsomhet til straffansvar, kreves det heller ikke uaktsomhet for erstatning eller oppreisning (se Innstilling fra Straffelovrådet om Ansvar for rettskrenkelser i trykt skrift, Oslo 1955, s. 67—68). Hvis en ærekrenkelse er fremsatt uten at vedkommende var »pliktig eller nødsaget til å uttale seg» og uten at uttalelsen skjedde »til berettiget varetagelse av eget eller andres tarv», er det såvel for erstatningsansvar som for straffansvar tilstrekkelig at injurien objektivt sett er usann, det er ikke noe vilkår at den ansvarlige burde ha innsett muligheten av dette.

Når paragrafens annet punktum taler om »oppreisning», vil dette på samme måte som i den mer utførlige bestemmelse i lovens § 19 si »en etter billighet avpasset pengesum som oppreisning for den ved handlingen voldte tort og smerte eller for annen skade av ikke økonomisk art. Om slik oppreisning skal ilegges, beror på rettens skjønn.

Reglene i § 19 a, 1. ledd får uten videre anvendelse også på Kringkastingsens tjenestemenn. Derimot kan bestemmelsene i annet ledd om ansvar for eieren eller utgiveren av trykt skrift ikke anvendes overfor Kringkastingen. Et stykke på vei følger imidlertid samme resultat av den gamle

bestemmelse i Norske lov av 1687, 3—21—2, som gjør »husbonden» ansvarlig for skade som hans tjener volder i tjenesten. Denne bestemmelse er i praksis betraktet som en generell regel om arbeidsgiverens ansvar for skade som hans folk volder i tjenesten. Om den nærmere forståelse av bestemmelsen viser jeg til *Øvergaard*, Norsk Erstatningsrett (1941) s. 178 flg., *Kristen Andersen*, Erstatningsrett (1959) s. 200 flg., *Lassen, Smith og Vislie*, Erstatning og trygd (1953) s. 176 flg.

Forutsetningen for husbondeansvaret etter 3—21—2 er at den ansatte selv er erstatningspliktig overfor tredjemann på grunn av den feil han har begått. Arbeidsgiveren er da solidarisk ansvarlig med ham. I den utstrekning et erstatningsansvar for noen av Kringkastingens funksjonærer følger av det som tidligere er sagt, kan ansvaret altså også gjøres gjeldende overfor Kringkastingen. Derimot er det ikke tilstrekkelig til å pådra Kringkastingen ansvar at det er begått en tilregnelig feil fra en utenforstående, f. eks. en foredragsholder eller et nyhetsbyrå. Etter lovendringen av 12. desember 1958 er det nå overensstemmelse mellom de generelle regler i N. L. 3—21—2 og de særlige regler om ansvar for trykt skrift på dette punkt. Følgende uttalelser i Straffelovrådets innstilling om ansvar for rettskrenkelser i trykt skrift kan derfor også være av interesse med sikte på Kringkastingen.

Avgjørende for avisens ansvar blir om den personlig skyldige har handlet i avisens tjeneste, jfr. N. L. 3—21—2 som lar husbondens ansvar for den underordnede bero på om han har opptrådt i tjenesten («derudi»). I avisens tjeneste handler ikke bare det fast ansatte personale, men også korrespondenter som etter avtale forsyner avisen med nyheter, og leilighetsvise medarbeidere som utfører bestemte journalistiske oppdrag for avisen. Derimot vil en i alminnelighet ikke si at en frittstående fagmann, som f. eks. skriver en artikkel eller en anmeldelse, handler i avisens tjeneste, selv om han skriver etter anmodning og mot honorar. Heller ikke vil en si at personer som uten oppdrag kommer med nyheter eller annet stoff til avisen, handler i avisens tjeneste, enten de nå får betaling eller ikke. Til gjengjeld vil den personlige undersøkelsesplikt for avisens egne folk være særlig sterk i slike tilfelle dersom det er tale om stoff som kan tenkes å medføre ansvar. (Innst. s. 67, 1. spalte).

Et praktisk tilfelle kan være at Kringkastingen offentliggjør en melding som det har fra et pressebyrå. Dette tilfelle omfattes ikke av bestemmelsen i N. L. 3—21—2. Pressebyrået handler ikke i Kringkastingens tjeneste i den betydning uttrykket har i denne forbindelse. En annen sak er at Kringkastingen kan bli ansvarlig fordi retten finner at Kringkastingens egne folk burde ha undersøkt forholdet nærmere før byråmeldingen ble brukt.

På ett punkt er det forskjell mellom reglene i N. L. 3—21—2 og i strl. ikrl. § 19, 2. ledd. Etter ikrl. § 19, 2. ledd kan eier eller utgiver også pålegges oppreisning på grunnlag av feil som hans folk har begått. Arbeidsgiverens ansvar etter N. L. 3—21—2 gjelder derimot bare økonomisk skade, ikke oppreisning.

2. For andre rettsbrudd enn ærekrenkelser og krenkelser av privatlivets fred vil Kringkastingens funksjonærer være ansvarlig for uaktsomt forhold

etter den vanlige culparegel, og Kringkastingen vil være medansvarlig etter regelen i N. L. 3—21—2. Dette gjelder også skade som oppstår på grunn av faktiske feil som sniker seg inn i en sending. Vi kan f. eks. tenke oss at en sjøfartsmelding blir forvansket og at et skip som følge herav går på grunn.

IV. Beriktigelse. Mortifikasjon

Straffelovens § 430 inneholder bestemmelser om plikt for avis eller tidskrift til vederlagsfritt å innta imøtegåelser av anførsler av faktisk art i avisen eller tidsskriftet. Tilsvarende bestemmelser finnes ikke for Kringkastingen.

Det er imidlertid mulig at domstolene uten hjemmel i lov vil anta at det foreligger plikt til å korrigere en uriktig og skadelig melding. Dette spørsmål får rettslig betydning når selve utsendingen av meldingen ikke kan legges Kringkastingen til last. Det er et alminnelig synspunkt av atskillig rekkevidde at den som har satt en skadelig utvikling i gang, selv om det er skjedd ved et hendelig uhell, har en naturlig plikt til å begrense skadevirkningen, og blir ansvarlig hvis han ikke foretar det som med rimelighet kan kreves i så måte. Jeg viser herom især til fremstillingen i min bok »Straffbar unnlatelse» (1942) s. 276 flg. — Hvis Kringkastingen etter de regler som er fremstilt i det foregående er ansvarlig for at meldingen ble brukt, vil det være i Kringkastingsens egen interesse å demtere den og derved begrense de skadevirkninger som Kringkastingen svarer for.

Det er også naturlig å nevne den adgang som en ærekrenket person etter norsk rett har til å få injurien mortifisert ved dom. Straffelovens § 253 sier herom: »I alle tilfelle hvor det har vært adgang til å føre bevis for en beskyldnings sannhet, kan den fornærmede forlange, at retten, såfremt beviset ikke finnes ført, erklærer beskyldningen for død og maktesløs». Adgangen til å kreve beskyldningen mortifisert er uavhengig av om vilkårene for straff eller erstatning foreligger. Det er tilstrekkelig at det objektivt sett foreligger en uberettiget ærekrenkelse. Gjelder det f. eks. en uriktig melding som Kringkastingen har brakt i en nyhetssending, antar jeg at mortifikasjonssøksmålet må kunne rettes mot Kringkastingen som institusjon. Det kan neppe nytte Kringkastingen å henvise den krenkede til å reise sak mot den person eller det nyhetsbyrå som er kilden for opplysningen, eller mot den programfunksjonær som har ansvaret for utsendingen. Annerledes dersom det gjelder en uttalelse fremsatt av en foredragsholder eller et intervjuobjekt. Her må mortifikasjonssaken reises mot den som har fremsatt beskyldningen, jfr. for presseforhold avgjørelser i Retstidende, 1912, s. 588 og 1928 s. 1047.

V. Beskyttelse av kilder

Dersom det blir reist sak angående en melding som Kringkastingen har brakt, kan på samme måte som for pressen oppstå spørsmål om Kringkastingen kan nekte å opplyse om kilden for meldingen.

For pressens vedkommende gir lovgivningen etter lovendring av 15. juni 1951 redaktøren og hans medarbeider rett til å nekte å svare på spørsmål om hvem som er forfatter til en artikkel eller melding i skriftet eller hjemmelsmann for opplysninger i det (se straffeprosesslovens § 177, 3. ledd og tvistemålslovens § 209, 3. ledd). Retten kan likevel beslutte at vitnesbyrd skal gis, når den etter avveining av de stridende interesser finner det påkrevet.

Disse regler kan ikke anvendes på Kringkastingen. Kringkastingens funksjonærer vil ha vitneplikt etter vanlige regler. Blant unntakene fra vitneplikt er det særlig straffeprosesslovens § 177, 1. ledd og tvistemålslovens § 208 som kan tenkes å få betydning. Etter disse bestemmelser kan et vitne nekte å svare på et spørsmål når en kan gå ut fra at svaret vil utsette vitnet eller noen av hans nære pårørende for straff eller tap av den borgerlige aktelse. Det kan også tenkes at en funksjonær som selv er ansvarlig for utsendingen kan begjære seg siktet i saken og derved bli fritatt for forklaringsplikt. En inngående utredning av hvordan norsk rettspraksis har stillet seg til tilsvarende spørsmål i presseforhold før man fikk de særlige regler om pressen ved lovendringen i 1951, er gitt i St. prp. nr. 28 (1950) s. 18—25 og 51—52.

Oslo, den 22. juli 1961

Johs. Andenæs

S v e r i g e

Justitiekanslersämbetet:

I medlemsförslaget erinras inledningsvis om det i Sverige av en särskilt tillkallad utredningsman nyligen avgivna betänkandet om radions juridiska ansvar (SOU 1962: 27). I ett den 4 december 1962 avgivet utlåtande över detta betänkande har justitiekanslersämbetet på anförda skäl uttalat,

att ett straffrättsligt ansvarssystem helt analogt med den svenska tryckfrihetsförordningens ansvarssystem icke synes lämpligt för radions del,

att icke heller en straffrättslig speciallagstiftning med det i betänkandet föreslagna innehållet synes påkallad, i allt fall icke för närvarande,

samt att införandet av särskilda straffrättsliga ansvarsregler för radiosändningar, avvikande från de nu gällande allmänna reglerna, knappast uppbares av något betydande allmänt intresse.

Den av justitiekanslersämbetet sålunda intagna ståndpunkten innebär, att frågan om vad som får sändas i radio och frågan om vem eller vilka som äro straffrättsligt ansvariga för sändningarnas innehåll skulle, liksom hittills, bli att bedöma efter strafflagens allmänna regler om brott, t. ex. ärekränkning och bedrägeri, och om försök, förberedelse och medverkan till brott. Motsvarande ordning gäller också i de övriga nordiska länderna. På

grund av den förhållandevis nära överensstämmelse som i sakligt hänseende råder mellan de nordiska ländernas strafflagar föreligger således redan nu ganska stor likhet mellan dessa länder i fråga om det straffrättsliga bedömandet av hithörande frågor.

Med hänsyn till vad nu sagts kan justitiekanslersämbetet icke finna att en nordisk utredning för behandling av hithörande straffrättsliga frågor är särskilt angelägen.

Vad angår det skadeståndsrättsliga ansvaret för innehållet i radiosändningar råder emellertid, såsom framgår av medlemsförslaget liksom av det svenska betänkandet (s. 32 f), för närvarande icke samma rättslikhet mellan de nordiska länderna. I motsats till vad som gäller i Sverige och Finland äro sålunda i Danmark och Norge rundradioföretagen som sådana i viss omfattning civilt ansvariga för skada genom radiosändning.

I sitt förenämnda utlåtande över det svenska betänkandet har justitiekanslersämbetet uttalat, att skadeståndsansvar bör kunna åläggas radioföretag i större utsträckning än de nuvarande svenska rättsreglerna ge möjlighet till. Den närmare utformningen av skadeståndsreglerna — och av de med dessa sammanhängande reglerna om regressrätt för radioföretaget mot den person som vållat skada och om jämkning av dennes personliga skadeståndsansvar — bör emellertid enligt ämbetets mening ske med beaktande av allmänna skadeståndsrättsliga regler på andra likartade eller jämförliga områden. Ämbetet har i detta sammanhang erinrat om den sedan år 1959 i nordiskt samarbete pågående utredningen rörande, bland annat, det s. k. principalansvaret.

I enlighet med vad nu anförts, och då det uppenbarligen är ett betydande gemensamt nordiskt intresse att så långt möjligt ensartade rättsregler gälla på detta område, anser justitiekanslersämbetet, att hithörande skadeståndsrättsliga spørsmål böra upptagas till gemensam nordisk behandling, förslagsvis inom eller i anslutning till den pågående nordiska skadeståndsutredningen.

I det lagförslag som framlagts i det svenska betänkandet upptagas — vid sidan av regler om det straffrättsliga och skadeståndsrättsliga ansvaret för innehållet i radiosändningar — bestämmelser om anonymitetsskydd för meddelare och om förbud mot censur. Enligt justitiekanslersämbetets mening avse dessa bestämmelser frågor av stor principiell vikt, och ämbetet anser det därför naturligt och lämpligt att möjligheterna att åstadkomma enhetliga nordiska rättsregler på detta område närmare undersökas.

En avskrift av justitiekanslersämbetets ovan berörda utlåtande över det svenska betänkandet bifogas [*se Bihang*].

Stockholm den 18 december 1962

Sten Rudholm

Yttrande av justitiekanslersämbetet över betänkande om radions juridiska ansvar
(SOU 1962: 27)

Den föreliggande utredningen har tillkommit bland annat därför att det ansetts råda oklarhet om vem som enligt gällande rätt har det straffrättsliga och skadeståndsrättsliga ansvaret för innehålllet i en rundradiosändning. Genom utredningen, som enligt justitiekanslersämbetets mening innefattar en omsorgsfull och i allt väsentligt rättvisande redogörelse för gällande rättsregler på hithörande område, torde denna oklarhet ha i avsevärd mån skingrats. Utredningen har följaktligen, oavsett om det framlagda lagförslaget lägges till grund för lagstiftning, varit av värde.

Beträffande behovet av en särskild lag om det straffrättsliga ansvaret för radiosändningar kunna olika meningar göra sig gällande. Av visst intresse är härvidlag den redovisning för utländsk rätt, och särskilt den för annan nordisk rätt, som lämnats i betänkandet. Av redovisningen framgår att särskilda ansvarsregler, avvikande från de allmänna straffrättsliga reglerna, förekomma mycket sparsamt utomlands, egentligen blott i en delstat i Västtyskland. Av intresse är vidare frågan i vilken utsträckning missbruk, som innefattar rättskränkning mot enskilda eller institutioner, hittills förekommit i Sverige. Härutinnan må hänvisas till den i betänkandet (s. 37) lämnade uppgiften att något yrkande om straffansvar för innehålllet i en radiosändning icke synes ha framställts. Det kan härom måhända sägas, att den som anser sig ha lidit skada genom en radiosändning anser det väsentliga för honom vara att han får skadestånd, medan han finner det vara av mindre intresse att någon viss person göres straffrättsligt ansvarig. Dylika överväganden kunna sålunda antagas utgöra förklaringen till att några mål om straffansvar för radiosändning icke anhängiggjorts. Men om det förhåller sig så, och ämbetet har icke anledning att betvivla detta, då måste det också konstateras att införandet av särskilda straffrättsliga ansvarsregler för rundradiosändning knappast uppbäres av något betydande allmänt intresse.

När man överväger införandet av en straffrättslig speciallagstiftning på området är det, såsom utredningsmannen framhållit, naturligt att man vill se hur en sådan lagstiftning skulle kunna utformas. De likheter som otvivelaktigt föreligga mellan radion som massmedium och pressen göra det vidare naturligt att man då särskilt uppmärksammar det speciella ansvarssystem som enligt tryckfrihetsförordningen gäller för pressen. I likhet med utredningsmannen anser ämbetet, att ett ansvarssystem helt analogt med tryckfrihetsförordningens icke är lämpligt för radions del. Ämbetet kan i detta hänseende i allt väsentligt ansluta sig till de av utredningsmannen anförda synpunkterna (s. 51—56).

Det framlagda lagförslaget bygger på principen om ansvarig programledare och utgör i viss mån en motsvarighet till systemet med ansvarig utgivare inom tryckfrihetslagstiftningens område. Till skillnad från vad som gäller enligt tryckfrihetsförordningen skall emellertid enligt förslaget den ansvarige programledaren i allmänhet icke vara ensam ansvarig för ett brottsligt yttrande i en sändning; den som enligt de vanliga straffrättsliga reglerna är ansvarig för yttrandet förutsättes nämligen behålla sitt ansvar oförändrat. Liksom det i fråga om ansvarig utgivare skall anses att vad skriften innehåller införts däri med hans vetskap och vilja, skall enligt förslaget ansvarig programledare anses vid sändningen ha haft kännedom om

det som förekommer i denna och bestämt att det skall sändas. En sådan presumptionsregel kan redan inom tryckfrihetsområdet stundom finnas väl sträng i den praktiska tillämpningen men den kan dock upprätthållas där bland annat på den grund att den ansvarige utgivaren anses ha möjlighet, om än svårighet, att på förhand taga del av skriftens innehåll. När det gäller rundradiosändning har presumptionsregelns stränghet medfört att i förslaget direktsändning undantagits från huvudregeln om ansvarig programledare. Detta undantag är betingat främst därav att vid direktsändning en programledare icke skulle ha ens teoretisk möjlighet att förutse vad sändningen kan komma att innehålla i detalj. Att ett sådant undantag införts synes i och för sig väl motiverat.

Vad i detta sammanhang kan vålla betänkligheter är snarare den i förslaget (7 §) upptagna möjligheten för programföretag att även vid direktsändning förordna ansvarig programledare, betänkligheter som icke bli mindre av att denne programledare, i motsats till vad som annars skall gälla, förutsättes skola vara ensam ansvarig. — Det ifrågavarande undantagsstadgandet för direktsändningar torde emellertid medföra, att ansvarig programledare som regel kommer att saknas för en väsentlig del av programmen. Man synes också ha anledning att räkna med att direktsändning, exempelvis i form av debatter och intervjuer, i framtiden kommer att få ökat utrymme i programmen. De föreslagna särskilda ansvarsreglerna torde sålunda, såsom programmen redan nu äro utformade, komma att få en begränsad räckvidd.

Det torde väl också förhålla sig så att, när det gäller inspelade program, kontrollen av vad som skall sändas redan nu är omsorgsfull i syfte att undvika rättskränkningar. Av stor betydelse i detta sammanhang äro självfallet de inom Sveriges radio utarbetade reglerna för programverksamheten, vilka nära motsvara de inom pressen gällande publiceringsreglerna. Man torde sålunda kunna konstatera att det skydd mot rättskränkningar, som de föreslagna ansvarsreglerna ytterst syfta till, redan under nuvarande förhållanden väl tillgodosetts inom just det område där reglerna skulle äga tillämplighet.

På grund av vad nu anförts anser justitiekanslersämbetet att en straffrättslig speciallagstiftning med det föreslagna innehållet icke är påkallad, i all fall icke för närvarande.

Justitiekanslersämbetet har i det föregående framhållit, att den som anser sig ha blivit kränkt genom en radiosändning torde vara intresserad mindre av att utkräva straffansvar för kränkningen än av att utfå skadestånd. Denna synpunkt har utredningsmannen själv närmare utvecklat vid behandlingen av frågan om att införa särskilda skadeståndsregler för Sveriges radio. Han uttalar sålunda, att det säkerligen är reglerna om skadestånd som för gemene man äro av störst intresse. Detta uttalande vinner stöd av erfarenhet. Medan såsom i det föregående nämnts något yrkande om straffansvar för innehållet i radiosändning icke synes ha framställts, har det i flera fall förekommit, att talan mot Sveriges radio anhängiggjorts vid domstol med yrkande om skadestånd på grund av en påstådd rättskränkning. Sådana fall ha också åberopats, när utredning om radions juridiska ansvar efterlysts.

Det är av flera skäl naturligt att från allmänhetens sida anspråk ställas på stränga skadeståndsregler för den verksamhet som Sveriges radio bedriver. Genom radio och TV förmedlas uppgifter till en vidare publik än den som kan nås med något tryckalster eller på annat sätt. Till följd av den objektivitet som Sveriges radio är skyldig att iakttaga i sin verksamhet enligt avtalet med staten och, detta avtal förutan, påtager sig på grund av sin

ställning få de uppgifter som därifrån spridas lätteligen en auktoritativ karaktär, som i regel icke tillkommer annan nyhets- eller upplysningsverksamhet. Utredningen har ansett, att främst dessa omständigheter motivera skadeståndsregler, som äro strängare mot programföretaget än de nuvarande och som innebära bland annat att en skadelidande skall kunna rikta skadeståndsanspråk direkt mot radioföretaget.

Justitiekanslersämbetet ansluter sig till utredningsmannens åsikt, att skadeståndsansvar bör kunna åläggas Sveriges radio, dvs. företaget som sådant, i större utsträckning än nuvarande rättsregler ge möjlighet till. Den närmare utformningen av sådana skadeståndsregler och därmed sammanhängande regler om regressrätt för företaget mot den person som vållat skada och om jämkning av dennes personliga skadeståndsansvar bör emellertid ske med beaktande av allmänna skadeståndsrettsliga regler på andra likartade eller jämförliga områden. För lösningen av hithörande spörsmål torde vara av betydelse de resultat rörande det s. k. principalansvaret som komma att redovisas av den år 1959 tillkallade utredningen angående vissa skadeståndsrettsliga frågor, en utredning som bedrivs i nordiskt samarbete. Ämbetet anser sålunda, att den närmare utformningen av skadeståndsreglerna och därtill hörande regress- och jämkningsregler bör ske i ett vidare skadeståndsrettsligt sammanhang. I anslutning härtill må erinras om ett i Nordiska rådet nyligen väckt medlemsförslag (Sak A 20) om likartad nordisk lagstiftning angående radions juridiska ansvar. För ämbetet framstår det som naturligt att hithörande skadeståndsrettsliga spörsmål upptagas till skyndsam behandling inom eller i anslutning till den pågående nordiska skadeståndsutredningen.

I det av utredningen framlagda förslaget ha vidare upptagits vissa regler om ansvarsfrihet och anonymitetsskydd för den som lämnar meddelande för offentliggörande i rundradiosändning. Dessa regler ha utformats med tryckfrihetsförordningens motsvarande bestämmelser som förebild. Enligt tryckfrihetsförordningen skall det i alla de fall då ej annat är föreskrivet i förordningen stå envar fritt att meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst för offentliggörande i tryckt skrift. Vidare äger den som har att taga befattning med tryckning eller utgivning av skrift icke röja vem meddelaren är, om icke sådan skyldighet är föreskriven i lag. Dessa tryckfrihetsförordningens regler om ansvarsfrihet och anonymitetsskydd har ett nära samband med förordningens särskilda ansvarsbestämmelser, som förutsätta att hela ansvaret för en skrifts innehåll vilar på den ansvarige utgivaren och honom ensam. Utredningens förslag att införa motsvarande regler om ansvarsfrihet och anonymitetsskydd inom radions område bygger på förutsättningen att särskilda ansvarsbestämmelser, hänförliga till en ansvarig programledare, bli gällande också för radions del. När ämbetet funnit att sådana särskilda ansvarsregler för radions del icke äro påkallade, innebär detta att någon fullständig motsvarighet till tryckfrihetsförordningens regler om ansvarighet och anonymitetsskydd enligt ämbetets mening icke kan ävägbringas såvitt gäller rundradion.

De skäl som föranlett reglerna i tryckfrihetsförordningen om meddelelsfrihet och anonymitet — nämligen angelägenheten att främja en allsidig nyhetsförmedling och en fri kritikrätt — kunna emellertid enligt ämbetets mening åberopas till stöd för att skydd i viss omfattning bör införas även för meddelare till radion. Om, på sätt föreslagits inom Nordiska rådet, en särskild utredning om radions juridiska ansvar kommer till stånd i nordiskt samarbete, synes även frågan om anonymitetsskydd lämpligen böra upptagas i sådant sammanhang. Därvid kan måhända förtjäna övervägas en

sådan ordning, att meddelare till radion har rätt till anonymitet i den mån hans meddelande icke innefattar gärning, som förskyller straff enligt allmän lag.

Stockholm den 4 december 1962

Underdånigst
Sten Rudholm

Svea hovrätt:

De nordiska ländernas radioföretag har under åtskilliga år bedrivit samarbete i fråga om gemensam utsändning av vissa radioprogram. Detta samarbete har på senare år även kommit att omfatta televisionssändningar, och i samband därmed har de gemensamma sändningarnas antal och omfattning ökat kraftigt. Dock torde det förhålla sig så, att vederbörande lands programföretag vid dessa samsändningar i huvudsak står för sitt program. Gemensam författarverksamhet och gemensamt anordnande av själva programmen förefaller icke vara vanligt men förekommer dock i ökande takt. De gemensamma sändningarna torde hittills i huvudsak ha avsett program av upplysnings- och underhållskaraktär, varjämte referat av festligheter, idrottsevenemang och liknande anordningar förekommit.

Vad nu anförts rörande formen för de gemensamma sändningar och arten av de program, som hittills förekommit, kan i och för sig synas tala för att något omedelbart behov av gemensamma eller likartade nordiska lagregler icke föreligger.

Å andra sidan kan emellertid framhållas, att utvecklingen tenderar till ett mera omfattande nordiskt samarbete i detta hänseende. Det synes vidare, åtminstone för Sveriges del, finnas en märkbar tendens att öka inslagen av aktuella och kontroversiella program. Vidare är direktsändningar här mycket vanliga och högt uppskattade. Det är troligt, att samma tendenser gör sig märkbara i övriga nordiska länder. Risker för rättskränkningar är särskilt markerad i program av denna typ.

Rättsläget i denna fråga är på det sättet ensartat i de nordiska länderna, att ansvarigheten för innehållet i radio- och televisionssändningar icke regleras genom några lag- eller författningsbestämmelser beträffande vare sig straff eller skadestånd. Allmänna rättsregler är i stället tillämpliga. Dessa regler skiljer sig emellertid i flera hänseenden, särskilt beträffande skadeståndsansvarigheten.

Därest i Sverige skulle genomföras en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med ett här nyligen framlagt betänkande (SOU 1962: 27), skulle rättsläget förändras i väsentlig grad. Å ena sidan skulle det svenska programföretaget få ett utvidgat skadeståndsansvar för rättskränkningar genom radio och television, varigenom en ökad rättslikhet torde uppkomma i

förhållande till Danmark och Norge. Men å andra sidan skulle en dylik lagstiftning i flera viktiga hänseenden öka skiljaktigheterna mellan Sverige å ena sidan och övriga nordiska länder å den andra.

Redan nu angivna omständigheter talar enligt hovrättens mening för bifall till det framlagda medlemsförslaget. Och härtill kommer som ett väsentligt skäl önskemålet att främja det gemensamma nordiska lagstiftningsarbetet, som har avsatt så många värdefulla resultat på olika rättsområden och som särskilt kan bli till praktisk nytta när det gäller reglering av sådana rättsförhållanden, där det lätt kan finnas intressenter från flera nordiska länder.

Hovrätten tillstyrker alltså ett nordiskt lagsamarbete på detta område. Därvid vill hovrätten understryka vikten av att detta samarbete kommer tillstånd innan frågan om införandet av svensk lagstiftning i ämnet avgöres. Med hänsyn till de skilda utgångspunkter, som finns i vissa väsentliga frågor, kan uppenbarligen möjligheterna att nå gemensamma resultat försvåras eller omöjliggöras, om den svenska ståndpunkten från början är given.

Stockholm den 30 november 1962

På hovrättens vägnar:

Herman Zetterberg

Lennart Sjöstedt

Telestyrelsen har i yttrande den 15 januari 1963 meddelat, att styrelsen ansluter sig till vad Sveriges Radio aktiebolag anfört i sitt yttrande av den 9 januari 1963 (se nedan).

Radionämnden:

I likhet med förslagsställarna till Nordiska rådet och den svenske utredningsmannen anser Radionämnden, att den nuvarande ansvarsordningen vad det gäller Sveriges radio, i praktiken icke medfört någon sådan olägenhet, att det för den skull torde vara nödvändigt att införa ett annat ansvarighetssystem. Men en precisering av radions juridiska ansvar kommer onekligen att medföra en del fördelar. I den mån som dessa fördelar — främst att det för allmänheten kan vara av värde att veta vem som bär ansvaret för en rundradiosändning, samt att ansvarsfrihet och anonymitetsskydd för meddelare till programföretagen införes — icke är säkerställda eller likartade i de nordiska länderna, förefaller det Radionämnden vara betydelsefullt att en likartad lagstiftning genomföres i de nordiska länderna.

Det nordiska samarbetet på rundradioområdet har allt mer utvidgats och det är Radionämndens bestämda mening att detta samarbete bör ytterligare utvecklas icke minst för att öka den nordiska språkförståelsen mellan de

nordiska ländernas medborgare. Om en likartad lagstiftning om radions juridiska ansvar i de nordiska länderna kan främja det programsamarbete som nu tar sig uttryck t. ex. i Nordvisionsprogrammen, vill Radionämnden tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en likartad nordisk lagstiftning om radions juridiska ansvar.

Stockholm den 24 november 1962

Per Nyström

Gunnar Dahlander

Sveriges Radio Aktiebolag:

— — — får bolagets styrelse anföra följande.

Styrelsen har i annat sammanhang avgivit yttrande angående en föreslagen svensk lagstiftning angående radions juridiska ansvar. Huruvida en likartad lagstiftning skall införas i andra nordiska länder är en fråga som främst tillkommer dessa andra länder att besvara. Tydligt är emellertid, att å ena sidan nordisk rättsenhet i och för sig är av stort värde, å andra sidan att den föreslagna svenska lagen om radions juridiska ansvar bygger på den svenska tryckfrihetsförordningen med dess specialregler om bl. a. anonymitet och ansvarsfrihet. Någon direkt motsvarighet till tryckfrihetsförordningen finns icke i övriga länder. Det torde därför komma att medföra stora svårigheter att nå enighet om hur lagstiftningen skall utformas. Under alla förhållanden bör dock inte några åtgärder för att förbereda en gemensam lagstiftning vidtas, förrän det efter pågående remissbehandling av det svenska lagförslaget konstateras att förutsättningar för en svensk lagstiftning föreligger.

Stockholm den 9 januari

Sveriges Radio Aktiebolag

Per Eckerberg

Olof Rydbeck

Tidningarnas telegrambyrå:

— — — — —
Med hänsyn bl. a. till utvecklingen av det nordiska samarbetet mellan radio- och televisionsföretagen framstår det i och för sig såsom önskvärt, att en eventuell lagstiftning på ifrågavarande område blir av likartad beskaffenhet i de nordiska länderna. Då det enligt TT:s uppfattning är angeläget att en svensk lagstiftning, i huvudsak grundad på det framlagda förslaget,

snarast kommer till stånd, skulle TT dock ogärna se, att arbetet på en eventuell internordisk lagstiftning medförde något längre uppskov med införandet av den förslagna lagstiftningen i Sverige.

Avskrift av TT:s yttrande över betänkandet om radions juridiska ansvar bifogas (*se Bihang*).

Stockholm den 3 december 1962

Tidningarnas Telegrambyrå

Jan-Otto Modig

BIHANG

Yttrande av Tidningarnas telegrambyrå över betänkande om radions juridiska ansvar (SOU 1962: 27)

Vad till en början angår frågan om behovet av en lagstiftning på det område varom här är fråga, lär delade meningar kunna råda, om nuvarande ansvarsordning medfört sådana olägenheter, att införande av ett annat system lagstiftningsvägen kan anses påkallat. Skäl talar dock obestriddligen för en sådan ändring, att Sveriges Radio såsom juridisk person kan åläggas skadeståndsansvar för rättskränkningar i utsändningar. I och för sig skulle en ny lagstiftning kunna inskränkas att endast avse införandet av en sådan ordning.

Emellertid föreligger ett annat motiv för införandet av en lagstiftning enligt utredningens förslag. Detta motiv är enligt TT:s mening av sådan vikt, att det utgör ett avgörande skäl till förmån för förslaget.

TT avser härvid den av utredningsmannen påtalade lucka, som föreligger i fråga om tryckfrihetsförordningens anonymitetsskydd. Den år 1957 genomförda ändringen av 1 kap. 1 § andra stycket i tryckfrihetsförordningen avsåg att i fråga om anonymitetsskydd för meddelare likställa nyhetsbyrå med tidningsredaktion. Såsom utredningen (sid. 45) påpekar, åtnjuter den, som för publicering lämnar nyhetsmaterial till en nyhetsbyrå, som enligt vad han vet förser såväl press som radio med nyheter utan att göra förbehåll om att materialet endast får publiceras i tidningar, emellertid icke den av TF stadgade anonymiteten eller ansvarsfriheten. Med hänsyn till nyhetsbyråernas centrala roll såsom leverantörer av nyhetsmaterial så väl till press som till radio och television är det sålunda beskrivna läget så otillfredsställande, att en ändring framstår som synnerligen påkallad. I själva verket har med det av utredningsmannen förda resonemanget 1957 års grundlagsändring i praktiken blivit verkningslös.

Ett införande av anonymitetsskydd för meddelare till nyhetsbyrå, som vidarebefordrar materialet såväl för publicering i tryckt skrift som för offentliggörande i radio, förutsätter emellertid, såsom i utredningen framhål-

les, upprättande av en särskild ansvarighetsförordning inom programföretaget i fråga. Efter införandet av en sådan ordning skulle anonymitetsskyddet sålunda vara fullständigt. TT utgår därvid från att det förhållandet, att vissa nyhetsbyråer levererar delar av sin nyhetstjänst till skilda offentliga och enskilda institutioner, icke skulle kunna medföra någon kvarstående inskränkning i anonymitetsskyddet för meddelare till sådan nyhetsbyrå.

Vad härefter angår frågan om konstruktionen av ansvarighetsreglerna för programföretagen inskränker sig TT till att allmänt understryka önskvärdheten av att dessa regler så nära som möjligt ansluter sig till tryckfrihetsförordningens allmänna bestämmelser. Utredningsmannen har sökt konstruera ett förslag, som ger programföretaget vidsträckt frihet att inom lagens ram utforma ett för vederbörande företag lämpligt avpassat system. Även om detta framstår som ett angeläget önskemål är det å andra sidan nödvändigt, att det nya systemet blir så klart och enkelt som möjligt. Utredningens förslag förefaller i vissa hänseenden alltför komplicerat. Enligt TT:s mening bör man i princip utgå från, att programledaren alltid skall vara ensam-ansvarig på sätt som tänkts i lagförslaget § 7. I fråga om Sveriges Radio borde lämpligen finnas en ansvarig programledare för ljudradio och en för television. Eventuellt kan ifrågasättas att ett vart av ljudradians eller televisionens olika program har en ansvarig programledare. Möjligen är det också nödvändigt att förordna ansvarig programledare för ett vart av de regionala programmen.

En komplikation i systemet innebär givetvis de s. k. direktsändningarna. Utredningen finner det uppenbart, att ansvaret i dessa fall icke kan åläggas tjänsteman inom programföretaget. Det är angeläget, att en blivande lagstiftning skapar full klarhet på denna punkt. I annat fall skulle nämligen hos programföretaget kunna skapas en allmän obenägenhet mot utnyttjande av direktsändningar av olika slag. Med det system för radio och television, som tillämpas i vårt land, framstår det som önskvärt, att de som förvaltar dessa media i ökad grad finner sin uppgift vara att *förmedla* vad andra krafter på samhällslivets olika områden presterar. Endast härigenom undviker man en ständig ansvällning av radio- och televisionsföretagets egen organisation. Ett ansvarighetssystem av föreslagen art måste sålunda klart fritaga programföretaget från ansvaret för direktsändningar; i vad mån det för dessa kan finnas anledning förordna utanför programföretaget stående ansvarig programledare får bedömas från fall till fall. Vid omfattande regelbunden medverkan i radioprogrammen, såsom är fallet t. ex. med TT:s nyhetssändningar, ter det sig naturligt att till ansvarig programledare utses lämplig person inom den med programföretaget samverkande institutionen.

Stockholm den 28 november 1962

Tidningarnas Telegrambyrå

Jan-Otto Modig

*BILAGA 3***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över
medlemsförslaget***I. Indledning*

Det foreliggende medlemsforslag går ud på at rekommandere regeringerne at undersøge mulighederne for en ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar. I forslaget henvises der til en i Sverige i 1962 udkommet betænkning om dette spørgsmål; men det fremgår klart af forslaget, at der ikke tages stilling til, om der bør indføres en lovgivning efter de retningslinier, der er afstukket i denne betænkning. Betænkningen har blot yderligere aktualiseret spørgsmålet om en lovgivning på det her omhandlede område.

II. Udtalelser angående medlemsforslaget

De udtalelser, der fra myndigheder og organisationer i de nordiske lande på komiteens foranledning er indhentet om medlemsforslaget, giver stort set udtryk for en positiv stilling til forslaget. Navnlig fremhæves vigtigheden af, at der på samme måde som med hensyn til presselovgivningen findes en lovgivning, der klarlægger ansvarsreglerne, så meget mere som radio og TV har mulighed for at komme i kontakt med en større offentlighed end pressen og udtalelser i radio og TV let får autoritetspræg. Fra forskellig side er der dog fremført en del argumenter imod tilvejebringelse af en lovgivning på dette område eller mod en fællesnordisk behandling af spørgsmålet. Navnlig følgende synspunkter er kommet frem:

Allerede i medlemsforslaget anføres det, at der ikke hidtil har været noget påtrængende behov for en lovgivning på dette område. Dette understreges af det danske radoråd, hvis udtalelse er tiltrådt af ministeriet for kulturelle anliggender. Synspunktet kommer også frem i udtalelsen fra Norsk Rikskringkasting, hvis udtalelse gengives af Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge. Kringkastingen anfører dog samtidig, at man til tider har savnet en lovgivning, der præciserer, hvem der har ansvaret for en udsendelse juridisk set og i hvilket omfang kringkastingen som juridisk person er ansvarlig. Endelig kan det i denne forbindelse nævnes, at justitiekanslerembedet i Sverige ikke finder en lovgivning om strafferetligt ansvar på dette område særlig påkrævet, og at dette resultat bl. a. motiveres med, at der ikke hidtil i Sverige har været fremsat begæring om strafferetligt ansvar for indholdet af en radioudsendelse, og at den, der følger sig krænket ved en radioudsendelse, må antages at være mere interesseret i at få erstatning end at få en person gjort strafferetlig ansvarlig for krænkelser.

Ved udarbejdelsen af en lovgivning på det her omhandlede område er det naturligt at tage udgangspunkt i de respektive landes presselovgivninger.

De nordiske landes lovgivning om pressens brug er imidlertid ikke ensartet, og dette forhold kan selvsagt vanskeliggøre gennemførelse af en ensartet lovgivning om radioens ansvar. Dette synspunkt er fremhævet i flere udtalelser, bl.a. af justitsministeriet og ministeriet for kulturelle anliggender i Danmark, af Norsk Riksringkasting og Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge og af Sveriges Radio Aktiebolag i Sverige.

Endelig er det i den af justitsministeriet i Danmark afgivne udtalelse anført, at tilvejebringelse af ensartede regler på det pågældende område måtte forudsætte, at der i de nordiske lande eksisterede en ensartet administrativ organisation inden for radio og fjernsyn, en forudsætning som ikke er til stede. Dette punkt berøres også i Norsk Riksringkastings af Kirke- og undervisningsdepartementet tiltrådte udtalelse.

III. Komiteens udtalelse

Efter komiteens opfattelse er det ikke rimeligt, at et så vigtigt område som det her omhandlede ikke er reguleret ved klare lovregler, der utvetydigt fastlægger, hvem et evt. strafferetligt eller erstatningsretligt ansvar påhviler. Risiko for retskrænkelser gennem udtalelser m. v. i radio og TV foreligger ligeså vel som risiko for retskrænkelser gennem pressen, hvis ansvarsregler allerede forlængst er lovfæstede.

Der har ganske vist hidtil ikke kunnet konstateres noget påtrængende behov for en lovgivning, men der kan nårsomhelst opstå situationer, hvor det utvivlsomt vil være en fordel, om klare og utvetydige retsregler foreligger.

Det er vel rigtigt, at straffe- og erstatningslovgivningernes regler, herunder bestemmelserne om freds- og æreskrænkelser, finder anvendelse på udtalelser m.v. fremkommet i radio og TV, men retsstillingen er ikke ganske klar, jfr. herved udtalelsen i den af ministeriet for kulturelle anliggender afgivne erklæring om forslaget: »idet det tilføjes, at man på grund af manglende praksis ikke er i stand til at udtale sig om, i hvilket omfang et sådant ansvar vil kunne gøres gældende».

Det er nærliggende ved overvejelserne angående en lovgivning på dette område at tage udgangspunkt i den gældende presselovgivning, også fordi der er en vis sammenhæng mellem pressens og radioens (TV's) nyhedsformidling derved, at pressebureauerne leverer materiale såvel til dagspressen som til radio og TV. Det kunde derfor betragtes som en vanskelighed, at presselovgivningen ikke er ensartet i de nordiske lande. Dette forhold bør dog efter komiteens opfattelse ikke på forhånd afholde fra en undersøgelse af mulighederne for en fællesnordisk løsning også på dette område. Heller ikke det forhold, at radioadministrationerne i de respektive lande ikke er opbygget efter samme princip, bør kunne hindre en fælles nordisk lovgivning.

Komiteen anser en ensartet nordisk lovgivning på dette område for i høj grad ønskelig og henviser herved til, dels at radio- og TV-udsendelser rækker ud over senderlandets grænser, dels at der i de senere år mellem de nordiske

landes radiofonier har bestået et samarbejde om fællesudsendelser, som motiveret, at ensartede ansvarsregler fastlægges.

Som anført i medlemsforslaget angår dette spørgsmålet om, *hvem* ansvaret for en radio- og TV-udsendelse påhviler. Komiteen, der er af den opfattelse, at ikke blot de erstatningsretlige, men også de strafferetlige bestemmelser, herunder om mortifikation og anonymitetsbeskyttelse, bør gøres til genstand for overvejelse, vil imidlertid anse det for rimeligt, om det under overvejelserne om en lovgivning om radioens juridiske ansvar tillige undersøges, om det er påkrævet at indføre specielle materielretlige ansvarsregler.

I nær sammenhæng med ansvarsspørgsmålet står spørgsmålet om adgang til at kræve berigtigelse af urigtige udtalelser, og komiteen anser det for sit vedkommende særdeles ønskeligt, at der gennemføres regler herom. Også på dette punkt er det nærliggende, at man gør sig klart, hvilke bestemmelser presselovgivningen indeholder om det tilsvarende forhold inden for pressen, og det må her konstateres, at bestemmelser om berigtigelse ikke findes i svensk presselovgivning. Hverken denne omstændighed eller eventuelle forskelle i de øvrige landes bestemmelser om berigtigelse kan imidlertid efter komiteens opfattelse vanskeliggøre en ensartet nordisk lovgivning om berigtigelse af urigtige udtalelser i radio og TV.

Under hensyn til det anførte indstiller komiteen,

at der vedtages en rekommandation i overensstemmelse med medlemsforslaget.

Stockholm, den 16. januar 1963

Emil Ahlkvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Magnús Jónsson

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om förbud mot professionell boxning

(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, Jon Leirfall och Judit Nederström-Lundén)

Vilken ställning man bör intaga till den professionella boxningen är en fråga, som för närvarande har stor aktualitet i samtliga nordiska länder. Även i parlamenten har ett betydande intresse visats för saken. Under våren 1962 har sålunda både i danska folketinget och svenska riksdagen ett eventuellt förbud mot professionell boxning varit under diskussion. Några konkreta åtgärder har dessa debatter emellertid icke lett till.

Beträffande boxningen kan framhållas, att den principiellt och i utförandet skiljer sig från all annan idrottsverksamhet, i det att de i samband med boxning uppkomna skadorna icke är att betrakta såsom tillfälliga olycksfall utan ingår som avgörande moment i tävlingen. Boxningen är den enda sportgren, där den som avsiktligt tillfogar motståndaren svår skada ej diskvalificeras, i det syftet just är att hos motståndaren framkalla medicinska skadeverkningar. En i Sverige nyligen företagen utredning om skador framkallade av boxning är i detta sammanhang av stort intresse. Det stora antalet registrerade grova skador gör uppenbart, att det förekommer ett än större antal lättare skador, vilka kan avslöjas endast med mer förfinade metoder än dem, som den svenska utredaren haft att tillgå. Ovedersägligt synes vara att boxningen medför hjärnskador för sina utövare och att förekomsten av sådana skadefall såväl inom amatör- som inom den professionella boxningen borde vara tillräcklig anledning att utdöma denna »sport». I samma riktning talar de fyra dödsfall, som kunnat registreras inom internationell boxning sedan början av april detta år. Det senaste fallet inträffade i Västtyskland, där en ung tysk boxare avled på sin nittonårsdag i slutet av juli efter skador, som åsamkats i boxningsringen.

Mot denna bakgrund är det i hög grad påkallat, att samhällsmakterna noggrant överväger, om icke boxningen, i vart fall då den utövas professionellt, borde bli föremål för ingripanden från det allmännas sida. Att betydande ekonomiska vinster nu kan göras vid anordnandet av professionella boxningstävlingar, leder till att i och för sig självklara hänsyn till boxaren och hans familj undanskjutes. Ofta har boxaren ej själv klart begrepp om de risker, som är förknippade med hans yrkesutövning. Ej

sällan står han i direkt ekonomiskt beroende av de affärskretsar, som drar ekonomisk vinning av hans verksamhet.

Beträffande formen för ett samhälleligt ingripande mot den professionella boxningen öppnar sig olika möjligheter. I ett nordiskt land, Island, upprätthålles sedan flera år ett strikt förbud mot all form av boxning. Som svar på en fråga uttalade danske justitieministern i Folketinget den 11 april 1962, att han personligen hade sympati för tanken att förbjuda professionell boxning och att justitieministeriet skulle taga upp saken till förnyat övervägande. Även i Sverige prövas för närvarande frågan om förbud mot professionell boxning i anledning av den ovan omnämnda utredningen. I Finland försvåras anordnandet av professionella boxningstävlingar genom att dylika arrangemang är belagda med mycket hög skatt.

Med hänsyn till vad som sålunda förekommit synes det naturligt att taga upp frågan på nordisk basis för att söka utröna, huruvida grundval finnes för gemensamma nordiska åtgärder mot den professionella boxningen. Önskvärt vore, att sådan verksamhet på ett eller annat sätt kunde förhindras i hela Norden. Stora delar av nordisk opinion skulle säkerligen välkomna ett gemensamt ingripande mot den professionella boxningen.

Vi får sålunda hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att vidtaga åtgärder för att förhindra anordnandet av professionella boxningstävlingar i de nordiska länderna.

Stockholm, Oslo och Helsingfors i september 1962

Ingrid Gärde Widemar

Jon Leirfall

Judit Nederström-Lundén

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

Justitsministeriet har taget spørgsmålet om gennemførelse af forbud mod professionelle boksekampe op til overvejelse, men har endnu ikke taget stilling til, om et sådant forbud bør søges gennemført.

Efter justitsministeriets opfattelse kan det være tvivlsomt, om det omhandlede spørgsmål er af en sådan betydning, at det bør undergives fællesnordisk behandling. Man finder dog, at spørgsmålet efter sin beskaffenhed kan være egnet hertil.

Man lægger herved navnlig vægt på, at spørgsmålet — uanset at det i sig selv er af begrænset rækkevidde — indebærer væsentlige principielle problemer. Hertil kommer, at det antagelig vil være vanskeligt i hvert enkelt land at tilvejebringe et helt tilfredsstillende erfaringsmateriale som grundlag for spørgsmålets afgørelse, medens der gennem en fællesnordisk behandling åbnes mulighed for tilvejebringelse af et mere omfattende materiale.

København, den 29. november 1962

P. m. v.

Vilhelm Boas

Nordskov Nielsen

Sundhedsstyrelsen:

— — — med bemærkning, at Sundhedsstyrelsen kan tiltræde foranstående udtalelse af politidirektøren i København.

Under de forhandlinger, der gik forud for udsendelsen af justitsministeriets cirkulære af 20/3—1956 om offentlige boksekampe og Sundhedsstyrelsens tilsluttede cirkulære af samme dato om lægers medvirken ved offentlige boksekampe, fremhævede Sundhedsstyrelsen det ønskelige i, at det allerede på daværende tidspunkt havde været muligt at stoppe offentlige, professionelle boksekampe, der ikke tjener noget sportsligt formål.

Sundhedsstyrelsen er ligesom politidirektøren fortsat af den anskuelse, at offentlige boksekampe, professionelle såvel som amatørkampe, burde være forbudt.

Til støtte herfor tjener, at der i enkelte tilfælde hos danske bokserer er

indtrådt svære skader under sådanne boksekampe. I 1956 døde en dansk bokser under en kamp i Tyskland, og i 1923 refererede professor Willy Munck, Århus, 2 dødeligt forløbne tilfælde af subduralt hæmatom opstået under boksning (Ugeskrift for læger 48.848, 1923). Det kan endvidere oplyses, at der ved en af dr. Marquardsen, Militærhospitalets neurokirurgiske afdeling, foretaget undersøgelse kunne påvises symptomer på hjerneskade hos 6 af 100 bokserne, professionelle såvel som amatører.

Det synes således godtgjort, at de kranietraumer, som bokserne i kamp udsættes for, betyder en fare for, at der senere hos dem udvikles atrofiske forandringer i centralnervesystemet.

Sundhedsstyrelsen er vidende om, at det i de senere år i såvel Sverige som Norge har været overvejet at indføre forbud med offentlige boksestævner.

København, den 23. januar 1963

P. d. v.

C. J. Møllenbach

N. Øhlenschläger

Sundhedsstyrelsen:

Da der af sekretariatet for Nordisk Råd gennem Ritzaus Bureau er blevet fremsendt en meddelelse¹, der paa en efter sundhedsstyrelsens opfattelse misvisende maade refererer sundhedsstyrelsens erklæring i spørgsmaalet om forbud mod boksekampe, jfr. skrivelse herfra af 10. november 1962, finder man anledning til at fremsætte en fornyet erklæring, der mere udførligt motiverer sundhedsstyrelsens standpunkt til spørgsmaalet om forbud mod afholdelse af offentlige boksekampe.

Som anført i politidirektørens udtalelse af 11. juli 1962 er et af boksekampens tilladelige formaal at tilføjede modstanderen legemsskade, bl. a. ved fremkaldelse af paavirkninger af hjernen, der tilsigter bevidsthedssløring eller bevidsthedstab (knockout).

Der kan under sportens udøvelse opstaa ulykker eller uheld, der fremkalder en ikke tilsigtet virkning (kraniebrud, hjerneblødning eller lign.). Disse skader maa vel antages at blive færre, efter at man i 1956 gennemførte ændrede regler for boksekampe, men disse regler ændrer principielt intet i selve kampens formaal.

¹ Meddelandet hade följande lydelse: »Den danske sundhedsstyrelse har ligesom medicinalstyrelsen i de andre nordiske lande afgivet en udtalelse om det forslag mod professionel boksning, som er rejst i Nordisk Råd til den førstkommande session.

Den danske sundhedsstyrelse er af den anskuelse, at offentlige boksekampe — professionelle som amatørkampe — burde være forbudt. Den begrundar dette standpunkt med, at der i enkelte tilfælde er indtrådt svære skader hos danske bokserne under sådanne boksekampe, og henviser til en videnskabelig undersøgelse, som har påvist symptomer på hjerneskader hos seks af 100 bokserne, professionelle såvel som amatører.

Sundhedsstyrelsen finder det godtgjort, at de kranietraumer, som bokserne i kamp udsættes for, betyder en fare for, at der senere hos dem udvikles atrofiske forandringer i centralnervesystemet.»

Der foreligger ikke i Danmark (men derimod nok i udlandet — se senere) statistisk holdbare undersøgelser over den skadelige indvirkning paa hjernefunktionen, som boksningen maatte have, og det vil formentlig i et land som Danmark ikke være muligt at fremskaffe et saadant materiale af tilstrækkelig størrelse, da skadesymptomerne bortset fra de akutte ulykkeslignende hændelser ofte vil vise sig hos bokseren længe efter, at han er ophørt med sin idræt.

De hjerneskader, der opstaar ved boksning, maa sidestilles med dem, der opstaar ved hjernerystelse af anden aarsag. Om disse sidste foreligger der en række undersøgelser, som bl. a. refereres i den hoslagte oversigtsartikel af Sir Charles Symonds i *The Lancet* den 6. januar 1962¹. (Sir Charles Symonds er en af Englands mest fremtrædende neurologer.) Som det fremgaar heraf, beskadiges hjernecellerne i forhold til de paagældende støds størrelse og antal. De akutte symptomer svinder oftest, og det store antal celler, der findes i hjernen, tilslører hos de unge den skade, der maatte være sket. De varige symptomer vil derfor ofte først vise sig efter aars forløb og oftest i form af en tidlig ældning med fysisk, psykisk og social nedgang som følge.

Blandt førende danske neurologer findes saa vidt sundhedsstyrelsen bekendt enighed om disse synspunkter, og man kan herved bl. a. pege paa, at det ved undervisningen af de lægevidenskabeligt studerende i Danmark gøres gældende, at enhver hjernerystelse med eller uden symptomer kan være aarsag til undergang af et antal hjerneceller og dermed følgende sensymptomer. (Sundhedsstyrelsen har diskuteret spørgsmaalet med professorerne E. Busch og Mogens Fog samt overlægerne T. Dalsgaard-Nielsen og Knud Hermann, der alle har erklæret sig enige i ovenstaaende.)

Der kan derfor ikke lægges afgørende vægt paa, at der ikke i Danmark findes undersøgelser ud over den i sundhedsstyrelsens første erklæring nævnte, foretaget af dr. Marquardsen, som talmæssigt kan bevise selve boksekampens indvirkning paa psyken. Der foreligger for sundhedsstyrelsen oplysninger om adskillige enkelttilfælde, hvor tidligere bokserne har faaet varige psykiske skader med deraf flydende følger, men materialet er dels for lille, dels uegnet til at danne grundlag for en generel drøftelse om boksning.

Der findes som omtalt en udbredt international litteratur om boksesportens helbredsmæssige virkninger. Man vedlægger et arbejde udført af den norske neurolog Odd Lindahl, som paa Helsedirektoratets anmodning har søgt at samle den indtil 1957 foreliggende litteratur om emnet. Overlæge Lindahl gennemgaar meget omhyggeligt ialt 15 videnskabelige arbejder fra Amerika, England, Tyskland, Finland, Sverige og Italien, i hvilke er efterundersøgt et meget stort antal bokserne. Af hans konklusion, s. 14—16, kan citeres følgende passus:

Det må sies å være enighet om at den kroniske, traumatiske encephalopati eller »punch-drunk«-syndromet hos bokserne representerer en kumulativ effekt av de gjentatte hodeskader de utsettes for i forbindelse med boksningen. Gjennom et lengere tidsrom etterlater disse gjentatte hodeskader ingen åpenbare tegn på hjerneskade, de er tilsynelatende harmløse, inntil

¹ Här ej tryckt.

summen av effekten av et større ellre mindre antall slike skader kan gi åpenbare kliniske symptomer som uttrykk for en hjerneskade. og iøvrigt svarer konklusjonen nøje til de betragtninger, der med basis i bl. a. den engelske oversigtsartikel om hjernerystelser i almindelighed er refereret i denne erklæring.

Sundhedsstyrelsens konklusion er herefter:

Boksning tillader fremkaldelse af personskader, bl. a. hjerneskader, der viser sig ved akut bevidsthedssløring eller bevidsthedstab. I forbindelse med sportens udøvelse kan der opstaa ulykkestilfælde med kraniebrud, hjerneblødning eller andre svære hovedskader. De mindre skader kan, da man maa parallelisere disse hjernepaavirkninger med hjernerystelser, opstaaet af anden aarsag, medføre varig skade paa hjernen. Det maa herefter antages, at bokserne løber en risiko for at faa de samme symptomer som andre personer med hovedskader i anamnesen.

Sundhedsstyrelsen, der ifølge sagens natur maa betragte dette spørgsmaal udfra et rent sundhedsmæssigt synspunkt, maa derfor som allerede nævnt i erklæringen af 10. november 1962 holde for, at det vil være ønskeligt, om der indføres forbud mod offentlige boksekampe, saafremt de anførte legemsbeskadigelser ikke paa anden vis kan hindres.

København, den 14. februar 1963

Esther Ammundsen

Øhlenschlæger

Den alm. danske Lægeforening:

Under henvisning til bl. a. Statens offentliga utredningar 1961: 46 (Boxningssportens skadeverknningar) skal hovedbestyrelsen meddele, at den mener, at det bør skelnes mellem 1. »boksport» som amatøridræt, og 2. professionel boksning.

For så vidt angår ad 1. er spørgsmålet ikke rejst i det danske sekretariats skrivelse. Amatørboksning undergives skarpere og skarpere kontrol og må vel nok kunne siges at være en idrætsgren, der ikke kan frarådes som følge af, at den kan fremme såvel fysisk træning som psykisk selvkontrol.

Ad 2. Følgerne i forbindelse med professionelle boksekampe er socialmedicinsk uden betydning, bl. a. fordi det er så få, der udøver professionel boksning i de nordiske lande. Indstillingen overfor professionel boksning er nærmest et spørgsmål af etisk art, hvorfor problemet efter hovedbestyrelsens skøn ikke kræver særlig medicinsk viden for stillingtagen.

København, den 17. november 1962

P. h. v.

P. Bonnevie

A. H. Schleisner

Dansk Amatør Bokse-union:

Vi er indforstået med, at professionel boksning er en hård sport og at den kan medføre nogle af de i medlemsforslaget nævnte uheldige tildragelser, men alligevel er vi ikke stemt for et forbud mod professionel boksning i Danmark, idet vi ikke har konstateret, at professionel boksning her drives på en uforsvarlig eller usund forretningsmåde.

Hertil kan vi anføre, at professionelle bokkere er underkastet samme strenge lægekontrol som amatørbokkerne, hvorfor vi må formode, at dens udøvere ikke deltager i stævner, dersom det skulle være uforsvarligt.

Vor indstilling i almindelighed til professionel boksning har altid været, at den holdes stærkt afgrænset fra amatørboksningsen, hvorfor vi intet samarbejde har med aktive professionelle bokkere eller det professionelle bokseforbund.

Som følge heraf er vort kendskab meget begrænset, men dersom dansk professionel boksning stadig drives under nuværende former, kan vi ikke se, at et forbud skulle være påkrævet.

København, den 27. december 1962

Dansk Amatør Bokse-union

Harry Toft

Formand

Dansk professionelt Bokse-forbund:

Dansk professionelt Bokseforbund er medlem af den europæiske bokse-sammenslutning European Boxing Union og er i henhold denne sammen-slutnings bestemmelser såvel som i henhold til egne love og bestemmelser forpligtet til at tilsikre den professionelle boksesport i Danmark opfyldelse af alle sportslige og sikkerhedsmæssige krav. Alle kampe under D. P. B. finder sted under forbundets kontrol, og alle deltagende bokkere, danske såvel som udenlandske, må underkaste sig lægeundersøgelse før et stævne. Der afholdes intet stævne, uden at repræsentanter for forbundets bestyrelse er til stede for at sikre, at alle arrangementer er i overensstemmelse med de foreskrevne krav. Alle kampe bliver fra ringside nøje fulgt af een af D. P. B. udpeget og betalt læge, som iflg. justitsministeriel bekendtgørelse har afgørende myndighed vedrørende de afholdte kampe og er berettiget til at standse en kamp, såfremt han skønner det påkrævet. Lægen undersøger bokkerne efter et stævne og kan, dersom en kamp er standset efter en mindre beskadigelse eller knock-out, dekretere karantæne for de pågældende bokkere i kortere eller længere tid efter eget skøn, i hvilken periode det ikke er bokkerne tilladt at gnoptage træning eller deltage i kampe.

Forbundets læge er dr. med. Anker Johannessen, H. C. Andersens Boulevard 48, København V.

Det påhviler ligeledes forbundet at drage omsorg for, at boksere under D. P. B. får en fair og korrekt behandling såvel i ringen som uden for denne, ikke mindst i økonomisk henseende. Det kan nævnes at deltagere i for- kampe under D. P. B. tilsikres en purse eller betaling på linje med de fleste europæiske 1st rangs boksere.

Samtlige boksere og officials skal være i besiddelse af en licens, udstedt af forbundet, som har myndighed til at inddrage en sådan licens, hvis læge- lige eller andre grunde taler herfor.

Forbundets bestyrelse betragter det som sin største opgave at varetage danske professionelle bokseres tarv på enhver tænkelig måde, og det kan således nævnes, at der ikke siden forbundets stiftelse i 1924 i professionelle boksekampe her i landet har forekommet nogen større skade hos deltagerne, endsige dødsfald foranlediget af sporten. Det er nødvendigt at understrege denne kendsgerning, idet der i det Nordisk Råd tilstillede medlemsforslag omtales fire tilfælde af boksning med dødelig udgang i den internationale sport, deraf eet i Vesttyskland. Sådanne foreteelser i forbindelse med den i forslaget nævnte hentydning til forretningsmæssig udnyttelse af boksere kan ikke finde sted i dansk professionel boksning, og tilfælde som de berørte er fuldstændigt ukendte i Norden. Noget sådant vil simpelthen ikke kunne finde sted.

Professionelle boksere, danske såvel som udenlandske, der deltager i stævner her i landet, vil altid være så dygtige og rutinerede, at den risiko, de udsætter sig for, vil være meget ringe.

D. P. B. har siden sin stiftelse bestandigt stræbt efter at holde foranstaltninger vedrørende den os underlagte idræt på et meget højt sikkerheds- mæssigt og sportsligt plan, og det vil næppe være muligt at skærpe kravene mere.

Det er vor opfattelse, at et forbud mod professionel boksning vil være en urimelig hård foranstaltning mod sportens udøvere.

København, den 27. december 1962

Erik Lassen

Formand

Finland

Finansministeriet:

Nordiska rådets Finlands-delegation har i en skrivelse av den 17 oktober 1962 inbegårt finansministeriets utlåtande angående en medlems förslag vid rådets elfte session angående förbud mot professionell boxning. På grund härav och då finansministeriet saknar möjligheter att bedöma frågan om förbud mot professionell boxning, returnerar ministeriet hövligast ifråga- varande begäran om utlåtande jämte bilaga, och anför såsom sitt utlåtande angående stämpelskatt för inträdesbiljetter till proboxningstävlingar följande:

Enligt vad finansministeriet har sig bekant finnes i Finland en utövan-
de arrangör av proboxningstävlingar. Denne har årligen arrangerat några
sådana tävlingar. Varje tävling har i allmänhet omfattat 4—5 matcher.

Ovan avsedda person har arrangerat proboxningstävlingar som följer:

år 1960	3 tävlingar.
» 1961	1 tävling.
» 1962	4 tävlingar.

Bruttointäkterna av inträdesbiljetter till nämnda tävlingar var år 1960
10 348 500 mark, år 1961 5 334 800 mark och år 1962 47 059 700 mark.

Enligt 59 a § lagen den 6 augusti 1943 angående stämpelskatt (662/43)
sådan den lyder i lagen den 26 juni 1959 (271/59), betraktas proboxnings-
tävlingar såsom i lagen angående stämpelskatt avsedda nöjes- och under-
hållningstillställningar, i fråga om vilka för inträdesbiljett skall erläggas
35 procent stämpelskatt enligt lagens 59 b §. Sålunda har för inträdesbil-
jetter till ovannämnda tillställningar i stämpelskatt till staten erlagts föl-
jande belopp:

år 1960	3 621 975	mark
» 1961	1 867 180	» och
» 1962	16 470 895	» .

Nämnas må, att ifråga om år 1962 i ovannämnda siffror inbegripes en
proboxningstillställning, där en match gällde världsmästerskap.

Då det beaktas, att inkomsten av stämpelskatt på inträdesbiljetter till nö-
jes- och underhållningstillfällen samt biografföreställningar år 1960 var
omkring 1 300 000 000 mark och år 1961 omkring 1 150 000 000 mark, har
den stämpelskatt, som erlægges för inträdesbiljetter till proboxningstävling-
ar, icke någon nämnvärd betydelse för statshushållningen.

Helsingfors den 28 november 1962

Minister *Onni Koski*

Yngre regeringssekreterare *Pentti Malin*

Medicinalstyrelsen¹:

Ur medicinsk synpunkt bör boxningen betraktas som en idrottsgren där
riskerna för hälsan är stora. Man känner till talrika fall, i vilka en boxare
ovedersägligen förorsakats dödlig skada av knytnävsslag. Veterligen har åt-
minstone de flesta av dessa dödsfall drabbat professionella boxare. Även om
det jämväl i andra hårda idrottstävlingar inträffar olycksfall, som t. o. m.
kan leda till döden, torde det kunna anses, att dödsfallen i professionella box-
ningstävlingar, med beaktande av antalet deltagare i dylika tävlingar, är re-
lativt talrika i jämförelse med vad i andra idrottsgrenar är fallet.

¹ Yllrandet översatt från finska.

På skalan mellan sådana av knytnävsslag förorsakade skador, som lett till döden och sådana som icke åsamkat något men för hälsan, finnes fall, då en boxningsmatch medfört varaktig skada för hälsan. För det mesta förorsakas härvid inre skador på huvudskålen eller ock skadas halskotorna. Vid undersökningar har det kunnat konstateras, att boxare behäftats med tal- och rörelsestörningar, rubbningar i hjärnans elektriska impulsgivning och ned-satt intellektuell kapacitet. I Finland har dylika undersökningar verkställt i så ringa utsträckning, att orsakssammanhanget mellan boxningen och de ovannämnda rubbningarna åtminstone icke i alla fall kan anses vara hos oss tillräckligt bevisat.

Frågan därom, huruvida boxningen bör anses ha en förråande inverkan på vederbörande eller på åskådarna, m. a. o. huruvida den på psykisk väg föranleder men för den mentala hälsan, anser sig medicinalstyrelsen icke kunna besvara, emedan den icke har kännedom om några ovederläggliga rön i detta avseende. I etiskt hänseende kan boxningen ej jämföras med tjur- eller tuppfäktningar, vilka icke är tillåtna i Finland. Beträffande de med boxningen förknippade ekonomiska frågorna anser sig medicinalstyrelsen icke kunna avgiva utlåtande.

Helsingfors den 22 december 1962

Generaldirektör *Nillo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Suomen nyrkkeilyliitto r. y. — Finlands boxningsförbund r. f.:

Vårt förbund har sagt upp allt samarbete med Finlands proboxningsförbund och arrangörerna av professionella tävlingar. Till detta har de många negativa sidor medverkat, som vi utrett bl. a. i en till finansministeriet år 1959 riktad skrivelse.

Utän att närmare fördjupa oss i förslagställarnas generella och till stor del ogrundade påståenden, önskar vi dock understryka, att syftet icke ens i den professionella boxningen är att avsiktligt skada motståndaren. Att dylika osakliga uppfattningar uppkommit, torde få tillräknas sensations-hungrande journalisters skrivelser.

Vid bedömandet av den professionella boxningen bör det beaktas, att den är ett yrke, som är förknippat med sina egna risker på samma sätt som fallet är i fråga om cirkusartister, laddare, gruvarbetare osv. Var och en som blir professionell boxare, är fullt medveten om dem.

Beträffande frågan därom, huruvida professionella boxningstävlingar helt borde förbjudas i de nordiska länderna, finner vi det föreslå, om man söker begränsa anordnandet av dylika tävlingar genom höjning av nöjesskatten för dem sålunda, att de icke komme att anordnas alltför lätt och att icke

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

heller sådana amatörboxare skulle lockas att bli professionella, som icke har förutsättningar för framgång i ett så hårt yrke som den professionella boxningen är.

Helsingfors den 2 december 1962

Finlands boxningsförbund r.f.

A. Salokangas

Ombudsman

Suomen ammatti-nyrkkeilyliitto — Finlands proboxningsförbund:

Som känt är boxningen en av de äldsta formerna av idrott och dess utövning grundar sig, såsom också fallet är med alla andra sportgrenar, på frivillighetens princip, varvid idrottsmannen, i detta fall boxaren, själv klart förstår de faror som förknippar sig med utövandet av denna form av idrott, vare sig det är fråga om amatör- eller professionell boxning.

Då vi skärskådar de faror, som utövarna av olika idrottsgrenar utsätter sig för, måste vi konstatera, att alla sportgrenar har sina egna faror. Må det här nämnas, att bil- och motorsporten under det gångna året visat sig vara den farligaste sportgrenen. Mången förare, ja t. o. m. många åskådare har fått sätta livet till. Må det ytterligare nämnas, att en av de farligaste sportgrenarna under fjolåret var den amerikanska fotbollen, som enligt statistiken krävde 43 dödsoffer, medan motsvarande siffra för boxningens del var 14.

I vårt land har det ännu aldrig hänt en olycka med dödlig utgång, fastän professionell boxning utövats här sedan 1935 och 174 matcher utkämpats under 44 arrangerade tävlingar.

Då vi kritiserar boxningen bör vi ta i beaktande det faktum, att boxningen inte är lämplig för alla som vill utöva denna sportgren. Detta beror på att det hos oss människor kan finnas latent eller synliga sjukdomar vilka hindrar, eller åtminstone borde hindra oss från att utöva någon viss idrottsgren. Det är sedan en annan sak om en sådan person trots alla förbud och råd aktivt upptar t. ex. boxningssporten.

Också hos oss är det synnerligen osannolikt, att boxarna själva kunde komma till skada under själva boxningen emedan våra professionella boxare alltid före en tävling genomgår en grundlig läkarundersökning. Också i andra hänseenden har man vidtagit alla sådana försiktighetsmått som är ägnade att förhindra och lindra skador, som kan uppkomma i ringen. Som ett sådant försiktighetsmått kan nämnas, att en nybörjare aldrig får en toppklass boxare till motståndare, varvid de skador, om vilka det talas så mycket, verkligen kunde uppstå. Också i sådana fall är talet om skadorna ofta kanske överdrivet av en eller annan orsak.

Det håller inte heller streck att promotors och boxningsmanagers i Finland kan skaffa sig feta vinster med boxarnas och boxningens hjälp. Den,

som verkligen håvar in vinsten, är finska staten, som tar 35 % av tävlingarnas bruttovinst i skatt.

På grund av det ovan framförda är det att hoppas, att varken den professionella boxningen eller boxning i allmänhet diskriminerades och att man inte strävade till att begränsa eller förbjuda boxningen, vilken i Finland stödes av vida kretsar, inte enbart som tävlingssport, utan genom att den inom vida medborgarkretsar aktivt utövas. Speciellt stort värde har denna »the noble art of self defence» vid fostrandet av ungdomen, i det boxningen är nära förbunden med ungdomsarbetet, speciellt bland pojkar. Genom att utnyttja intresset för boxning strävar man till att hålla de unga pojkarna borta från gatorna, cigaretter och alkohol och i stället intressera dem för nyttig fysisk fostran. Ytterligare må det nämnas, att boxarna intar sin givna plats bland de idrottsmän som gör vårt land känt, då de tävlar i enlighet med goda boxningsprinciper, i synnerhet i utlandet.

Vi anser också, att krav på att en idrottsman eller en grupp idrottsmän inte skall få beredas tillfälle att tävla i sitt hemland, utan att de skulle vara tvungna att resa utomlands för att delta i tävlingar, är oförenliga med vår tids demokrati. Än oskäligare skulle vi anse det vara, att man genom parlamentariska åtgärder i de nordiska länderna strävade till att förbjuda utövandet av någon idrottsgren eller dess träning i de länder, där den personliga frihetens idé och anda varit föremål för en hel världs häpna beundran.

Helsingfors den 30 november 1962

Finlands proboxningsförbunds ordförande *Leo Vuoristo*

Sekreterare *Väinämö Volanen*

N o r g e

Sosialdepartementet:

Medlemsforslaget har vært forelagt Helsedirektoratet, som i brev av 26. november 1962 har uttalt:

Helsedirektoratet er av den oppfatning at profesjonell boksing ifølge sin art er slik at utøverne kan påføres skader. Det har vist seg at disse skader kan være så alvorlige at de har kunnet medføre livsvarig invaliditet — eller døden. Man kan heller ikke se bort fra at profesjonell boksing kan ha en viss uheldig innflytelse på publikum.

Det som kan anføres mot forbud mot profesjonell boksing kan på ingen måte oppveie det ovenfor anførte.

Sosialdepartementet viser til dette og vil støtte forslaget om forbud mot profesjonell boksing.

Oslo, den 3. desember 1962

Olav Bruvik

K. J. Øksnes

BILAGA 2

PM rörande ett svenskt betänkande angående boxningssportens skadeverkningar och yttranden över betänkandet

En av statsrådet och chefen för svenska inrikesdepartementet tillkallad utredningsman, medicine licentiaten Bengt Naumann framlade den 28 augusti 1961 betänkande om »Boxningssportens skadeverkningar» (SOU 1961: 46).

I betänkandet konstateras, att boxningssporten i Sverige icke har någon större omfattning. I landets cirka 100 boxningsklubbar fanns år 1960 registrerade drygt 5 000 medlemmar, av vilka drygt 3 000 var i åldrar under 24 år. Sporten utövas till stor del som träningsverksamhet. Över 1 000 boxningsmatcher utkämpas i Sverige årligen, av vilka mindre än 10 procent avslutas med knockout.

De skador, som inträffar i boxning, kan vara såväl av akut som av kronisk karaktär. De akuta skadorna är vanligen relativt betydelselösa, även om under olyckliga omständigheter t. o. m. dödsfall kan inträffa. De från utlandet inrapporterade dödsfallen, vilka ej är helt få till antalet, synes till stor del ha inträffat inom professionell boxning, vilken är avsevärt riskablare än amatörboxningen sådan den för närvarande bedrivs i Sverige. Under årens lopp har i Sverige ett 40-tal boxare ägnat sig åt professionellt utövande av sporten. Utredningsmannen bedömer en expansion av den professionella boxningen i Sverige såsom olämplig.

Sedan 1920-talet, då boxningssporten slog igenom i Sverige, har efterhand uppkommit fall av varaktigt skadade eller möjligen skadade boxare. Antalet nu levande sådana boxare torde sannolikt utgöras av högst ett par hundrat. Endast få av dessa torde lida av äkta »punch-drunk»-tillstånd eller eljest vara helt arbetsoförmögna på grund av sina skador. Något medicinskt problem av större format anser utredningsmannen därför boxningen ej vara. Han anser dock, »att det enskilda fallet givetvis kan te sig nog så problematiskt».

Över betänkandet har yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, efter hörande av medlemmarna i styrelsens vetenskapliga råd professorn E. Kugelberg, docenten E. Goldkuhl och docenten S. Lindgren, kanslern för rikets universitet, efter hörande av de medicinska fakulteterna i Uppsala, Lund och Göteborg samt lärarkollegierna vid karolinska institutet och medicinska högskolan i Umeå, socialstyrelsen, Svenska läkaresällskapet, Svenska föreningen för psykisk hälsovård och Sveriges riksidsrottsförbund, efter hörande av Svenska boxningsförbundet.

Sammanfattande uttalanden

Medicinalstyrelsen anmärker, att boxning är den enda sportgren, där den som avsiktligt tillfogar motståndaren en svår skada ej diskvalificeras utan i stället utropas som segrare. Den professionella boxningen är ur medicinsk synpunkt en icke önskvärd företeelse, på grund av de bestämda hälsorisker, som är förenade därmed, och bör förbjudas. Sådana hälsorisker förekommer också inom amatörboxningen och måste anses vara av den art att de — därest sporten fortfarande kommer att utövas — kräver en fortlöpande effektiv hälsokontroll av utövande och vidtagande av alla till buds stående åtgärder för att minska och så långt möjligt eliminera boxningens vådor.

Docenten S. Lindgren anför, att även om antalet skadefall är ringa, är dock förekomsten av sådana fall tillräcklig för att utdöma en sport, som har till mål att tillfoga kombattanten svåra skador. I vad mån glorifieringen av boxningsringens hjältar bidrager till ökningen av brutaliteten i samhället med gatüverfall och dylikt vågar utredningen med all rätt icke yttra sig om, men det ger samhället ingen anledning att stödja och uppmuntra idrottsgrenar med denna speciella art av aggression. Inom alla idrotter märker man f. n. en utsuddning av gränsen mellan amatör- och proffsidrotten. Det samma torde gälla boxningen och det synes vara varken önskvärt eller praktiskt genomförbart att stödja amatörboxningen men utdöma den professionella.

Kanslern för rikets universitet finner klart framgå, att boxningssporten kan för den utövande medföra medicinska skadeverkningar av delvis allvarlig art. Vad beträffar frågan om förbud har icke något av de medicinska lärosätena gått så långt, att de föreslagit ett direkt förbud mot sportens utövande. Kanslern kan för egen del ej heller finna, att föreliggande utredning skulle ge stöd åt uppfattningen, att sporten borde förbjudas. Om ett fortsatt stöd genom anslag av allmänna medel skall lämnas, bör vid stödet fästas villkor, som garanterar, att skadeförebyggande åtgärder av tillfredsställande slag bli vidtagna.

Medicinska fakulteten i Uppsala anser boxningen vara en ohygienisk form för idrottsutövning, som innebär bestämda hälsorisker, låt vara svåra att siffermässigt mäta. Fakulteten yrkar på att amatörboxningen undandrages allt ekonomiskt stöd av offentliga medel och de finner den professionella boxningen vara i än högre grad icke önskvärd.

Fakulteten påpekar, att boxningssporten är den veterligen enda form av idrottsutövning, där en medicinsk skada ingår som ett normalt led, ja där det gott kan sägas, att utövningen syftar till att hos motståndaren åstadkomma medicinsk skada. Om skador uppkommer under utövningen av andra idrottsformer, är detta att betrakta som olyckshändelser och aldrig så som vid boxning avsikten med utövningen. Jämförelser med fotboll, backhoppning och ishockey är därför i detta sammanhang helt ovidkommande.

Medicinska fakulteten i Lund framhåller, att en idrott, som bland annat bygger på möjligheten och målet att besegra motståndaren genom att tillfoga honom organisk skada eller funktionell rubbning, icke är acceptabel ur me-

dicinsk synpunkt. I sin nuvarande form bör den följaktligen icke stödjas av samhället genom anslag av allmänna medel.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet framhåller, att flera andra sportgrenar utsätter utövarna — ibland också åskådarna — för risker, t. ex. motorsport, skidhoppning och utförsåkning på skidor samt ishockey. Mot denna bakgrund finner lärarkollegiet det knappast medicinskt motiverat att förbjuda boxningen. Det finns dock heller inga medicinska skäl, som talar för att boxningen skall stimuleras eller understödjas. För att förbjuda en frivillig fritidssysselsättning måste tungt vägande skäl finnas. Medicinskt vetenskapliga skäl av sådan tyngd kan f. n. knappast åberopas. Lärarkollegiet anser dock, att så uppenbara skaderisker förefinnas vid boxning, att allt bör göras för att söka eliminera dessa med införande av skyddande tekniska hjälpmedel — vilkas lämpliga utformning bör utredas — och ändring av gällande regler så att knock-out-elementet i största möjliga grad elimineras.

Professor Kugelberg ansluter sig helt till lärarkollegiets vid karolinska institutet yttrande.

Mot lärarkollegiets vid karolinska institutet utlåtande har *professor Luft m. fl.* reserverat sig och föreslagit att lärarkollegiet skall uttala sig i huvudsak sålunda: Huruvida en sport, som innebär en legaliserad misshandel, skall tillåtas eller förbjudas beror i hög grad på uppfattningen om vad som kan anses vara förenligt med ett kultursamhälles uppgifter och värdighet. Vad lärarkollegiet ur medicinsk synpunkt vill framhålla är, att det till fullo är ådagalagt, att boxningen kan medföra och har medfört allvarliga bestående men, i icke så få fall t. o. m. döden, samt att denna tragiska utgång icke på förhand kan förutses och därför heller icke med säkerhet undvikas. Utöver de kroppsliga och psykiska skador som boxningen bevisligen kan förorsaka boxarna själva kommer de psykiska skador, som åskådandet av legaliserad misshandel kan vålla i synnerhet en ungdomlig publik. Det är sålunda uppenbart, att såväl den professionella som den amatörmässiga boxningen medför medicinska skadeverkningar.

Medicinska fakulteten i Göteborg anser boxning vara en sport med ur medicinsk synpunkt allvarliga risker och att den, oberoende av riskernas kvantitativa fördelning, intar en särställning såsom en aggressiv, på skadegörelse inriktad sport och därför ur medicinsk synpunkt måste anses som hälsovådlig. Fakulteten delar icke den i betänkandet framförda åsikten, att rent kvantitativa synpunkter bör vara avgörande i frågan. Såsom medicinskt sakkunnig kan fakulteten ej avpassa sin principiella inställning efter det numerära antalet allvarligt skadade.

Lärarkollegiet vid den medicinska högskolan i Umeå instämmer i de synpunkter, som framkommit i utredningens sammanfattning, och i de rekommendationer, som framföres i kapitel 5.

Svenska läkaresällskapet anser amatörboxning icke höra till de idrottsgrenar, som bör uppmuntras, och finner det därför icke motiverat, att statsbidrag utgår till amatörboxning. Sällskapet delar icke utredarens uppfattning, dels att sporten kan tänkas ha en positiv betydelse för vissa individer med

behov av »primitivt kryddad aktivitet», dels att den är av ringa omfattning och skadorna relativt få. Sällskapet framhåller, att boxningen är den enda sport, som till sin syftning har att skada. Eftersom boxningssporten är av ringa omfattning torde dess betydelse för kanalisering av eventuella aggressionstendenser hos svenska folket vara obetydlig. Ett motsatt antagande, nämligen att utövandet av denna sport skulle kunna ha en allmänt förråande inverkan förefaller minst lika sannolikt.

Svenska föreningen för psykisk hälsovård framhåller, att man icke kan bortse från att boxningssporten har till syfte att vålla motståndaren skador. Föreningen anser det dock olämpligt att nu indraga de anslag, som går till boxning. Det kan antagas, att lämpliga instruktioner, som bekostas därmed, kan bidra till att hålla boxningen på en godtagbar nivå, och att, om sådana ej kan bekostas, sporten brutaliseras. Det synes dock önskvärt att offentlig tävling och uppvisning helt upphör. Anslag bör därför förenas med villkor härom. Självfallet bör också den professionella boxningen, vilken överhuvudtaget icke kan betecknas som sport utan är ett slags cirkusförevisning, helt förbjudas.

Enligt *socialstyrelsens* mening bör all tävling och uppvisning i boxning — i den mån den är att betrakta som offentlig tillställning jämlikt 9 § allmänna ordningsstadgan — helt förbjudas. En bestämmelse härom kan lämpligen intagas i allmänna ordningsstadgan. Skulle ett sådant förbud icke komma till stånd, bör förbud i vart fall stadgas beträffande tävling och uppvisning i boxning här i landet mellan professionella boxare. Det bör icke komma i fråga att understödja boxningssporten med allmänna medel. Medel till motsvarande belopp, som hittills må ha utgått till understöd åt boxningssporten, bör i stället komma andra idrottsgrenar tillgodo. De positiva momenten i boxningssporten — framför allt den hårda konditionsträningen samt träningen i snabbhet och självdisciplin — är ingalunda något som boxningen är ensam om. Dessa moment tillgodoses på ett vida lämpligare och minst lika effektivt sätt inom åtskilliga andra grenar av vår rika flora av sport och idrott.

Boxningen i dess nuvarande former är olämplig såväl i egenskap av fritidssysselsättning som i egenskap av publiksport, i all synnerhet i fråga om ungdomen. Styrelsen vidhåller ett tidigare förslag om att barn under 15 år skall förbjudas besöka boxningsmatcher.

Amatörboxningens negativa sidor blir inom den professionella boxningen i ytterligare grad förstärkta. Härtill kommer, att den professionella boxningen, liksom all stjärnidrott, i hög grad torde medverka till rekryteringen av medlemmar av amatörklubbarna.

Docenten E. Goldkuhl anser det vara en felbedömning, då man påstår, att boxningen enbart har avigsidor. Den moderna ungdomen, som lever under relativt skyddade förhållanden, har i stor utsträckning ett legitimt behov av att få avreagera sina naturliga aggressiva tendenser. Det är bättre, att den får göra detta under de förhållandevis sunda former som en kontrollerad

amatörboxning utgör, än genom okontrollerade slagsmål och andra påhitt. Det finns också andra sportgrenar, som kan rekommenderas i detta sammanhang, men man måste komma ihåg, att boxningen är den individuellt mest aggressionslösande av alla sportformer. Så länge det mänskliga samhället består, kommer också aggressiviteten att bestå och de ledande att vara ansvariga för, att den kanaliseras på ett så förnuftigt sätt som möjligt. Ur denna synpunkt kan man våga påståendet, att boxningen trots allt otvivelaktigt har ett visst mentalhygieniskt samhällsberättigande. Det riktigaste torde därför vara att fortsätta att statligt understödja amatörboxningen, men förena utbetalandet av stödbeloppen med vissa rekommendationer.

Vid indraget statsbidrag kommer amatörboxningen att fortsätta under betydligt försämrade förhållanden. Man kommer icke att få råd att hålla sig med så goda tränare, så bra instruktörer, så kunniga domare o. s. v. som förut, säkert inte heller så hygieniska lokaler och så kvalitetskontrollerad utrustning som tidigare. Denna allmänna standardsänkning kommer först och främst att gå ut över boxarnas hälsa, såväl fysiskt som psykiskt. Med mindre kvalificerad ledning kommer också intresset för fortlöpande hälsokontroll, strikta startregler o. dyl. att så småningom slappna och mindre nogräknade krafter inom rörelsen kanske att medvetet nonchalera en växande del av nu gällande skyddsföreskrifter, därest detta skulle visa sig opportunt. Resultatet blir, att den boxande ungdomens hälsa allvarligt äventyras utan att några positiva vinster kan noteras.

Sveriges riksidrottsförbund anser icke skäl finnas att ifrågasätta någon ändring i fråga om statsbidrag till ifrågavarande del av verksamheten inom riksidrottsförbundet, när de värden boxningssporten representerar i form av ett samlande ungdomsarbete, god ungdomsfostran och fysisk träning vägs mot de skaderisker, som utredningen konstaterat — skaderisker, som icke är mera påtagliga än i åtskilliga andra former av statsunderstödd idrottsutövning.

Förbundet påpekar, att professionell boxning icke sorterar under riksidrottsförbundet och icke åtnjuter statligt stöd. Då statsbidragets vara eller icke vara utgjort ett av motiven till utredningen, borde densamma ha begränsats till den boxningssport, som åtnjuter statsbidrag, d. v. s. amatörboxningen. Begreppet »boxningssporten» är dessutom oklart. Då statsbidraget satts i fråga, gäller frågan icke bara »boxningsutövning i tävlingsform» utan hela den verksamhet, som bedrivs inom boxningsförbundet och dess föreningar.

Anledning finnes icke att anföra riskerna vid utövande av amatörboxning som skäl för indragande av det statliga stödet med hänsyn till de åtgärder, som redan vidtagits av boxningsförbundet för att eliminera skaderiskerna, och då man avser pröva borttagandet av knockout såsom vinnande moment.

Riksidrottsförbundet har ingalunda uppfattningen, att deltagandet i box-

ningsklubbarnas verksamhet verkar förråande. Tvärtom innebär verksamheten en god uppfostran till stil, ordning och hänsyn och är socialt mycket betydelsefull.

Flerfaldiga exempel kan anföras på boxningsklubbarnas insats när det gäller att taga hand om och fostra svårbemästrade eller missanpassade ungdomar. Denna sida av verksamheten får icke förbises, när frågan gäller om staten bör bidra till verksamheten eller ej.

Vad publiken beträffar vitsordar riksidrottsförbundet den uppfattning, som utredningsmannen uttalat på sidan 63 i betänkandet. Förbundet påpekar, att i många andra sammanhang (exempelvis biografier och TV) visas ofta nog sådant, som innebär våld och brutalitet i långt högre grad än amatörboxningstävlingar.

Förbundet påpekar, att ett indragande av det stalliga stödet innebär icke, att man därmed får slut på amatörboxningen. Det innebär att möjligheterna att bedriva denna i nuvarande ordnade former kommer att försämrans.

Svenska boxningsförbundet anför, att boxningen är en olympisk sport och omfattas av ett de sista åren publikt och deltagandemässigt stigande intresse. Den har sin självklara plats inom svensk idrott och den, som har håg och anlag för den, bör stödjas och inte som nu ofta sker motarbetas. Det är en flagrant motsägelse hos dem som söker påverka statsmakten att om inte förbjuda boxningssporten så dock dra in det statliga ekonomiska stödet. En indragning skulle endast få det resultatet att förbundet inte som nu kan tillhandahålla väl utbildade domare och ledare med ansvar, ej heller förstklassiga handskar, tandskydd och ringmattor utan finge av ekonomiska skäl godtaga nödlösningar.

Beträffande proffsboxningen delar förbundet såtillvida utredarens uppfattning att det anser, att en större utbredning av proffsboxningen inom vårt land endast får ske under sträng kontroll. Förbundet, som genom proffskommissionen kontrollerar proffsboxningen, har därför på sista tiden noggrannare än tidigare kritiskt följt utvecklingen.

Den kontroll vid boxningar, som förbundet efter 1953 utövat, och de regler som nu gäller innebära, att de risker som förut förelåg nu väsentligt minskat.

Boxningen liksom ett flertal andra kraftsporter och de hårda lagidrotterna medföra obestriddliga risker och risktagande, som kan värderas på olika sätt. Boxningssporten negligerar i viss mån sin yta, och det må finnas sporter vars utanverk ser »finare» ut. Boxningssporten har emellertid en egenhet före andra idrotter och det är dess idé om försvaret av den egna fysiska integriteten. Den kan vid ett ytligt betraktande synas aggressiv och alltför hård. Vi vågar påstå, att det ser bättre ut under ytan än vad en utomstående betraktare är benägen att tro. Vi erfar boxningen såsom kraftsport, som ger utövaren såväl snabbhet och fysisk styrka som även ett värdefullt mått av självkänedom, disciplin och återhållsamhet. Boxningen tillför vidare sina utövare en god sportsman- och kamratanda.

Uttalandet på s. 62 i betänkandet, att »flera tillfrågade läkare tycker sig

observera påfallande många före detta boxare i alkoholiserade eller kriminella sammanhang» saknar utan något statistiskt underlag i och för sig värde. Vi vill i stället påstå motsatsen, och om vi fick statsmedel för en statistisk bearbetning av tillgängligt material, skulle vi på ett överväldigande sätt kunna bevisa, hur i de flesta av våra boxningsklubbar omhändertagits och omhändertas ynglingar av alkoholiserat eller kriminellt material och som just genom att läras boxning och dess disciplin förvandlats till dugliga samhällsmedlemmar. Att boxningen inte rått på att bota sådana alkoholiserade eller kriminella som enligt erfarenhet varken den medicinska vetenskapen, den sociala eller kriminalrättsliga funktionen ännu kunnat bota bör rimligen icke belastas boxningen.

Boxningsskador

I anslutning till uppgiften, att »endast» 97 individer tillfogats hjärnskakning säsongen 1959—60 och att »endast» två personer under åren dödats i Sverige på grund av boxningsskada framhåller *medicinalstyrelsen*, att man ej är berättigad bedöma problemet på detta kvantitativa sätt och bortse från den individuella betydelsen. Styrelsen framhåller vidare, att i utredningen gives icke någon närmare belysning av skador och möjligheter därtill, som är förenade med träningsarbete, vilket är en brist.

Medicinska fakulteten i Uppsala understryker, att de registrerade grova skadorna tvingar till förutsättningen av ett långt större antal lättare skador, som kunna avslöjas endast med långt mera förfinade metoder, än de utredaren kunnat använda, men vilka för den skull alls icke kan anses betydelselösa.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet framhåller, att ej endast tävlingarna utan även den träning, som föregår dem, måste medföra många och upprepade möjligheter till skador. I vilken utsträckning upprepade hårda slag mot huvudet ger bestående skador av mer svårkonstaterbar art än omnämnda svåra följder är ej känt. Utredningen ger här ingen vägledning, men problemet är av stor betydelse för det medicinska ställningstagandet. Att få fram säkra hållpunkter torde vara svårt. Möjligen skulle en uppföljning av ett boxar- och jämförelsematerial med ingående neurologisk-psykiatrisk undersökningsteknik kunna ge svar på denna fråga. Tills vidare kan man icke säga mera än att, eftersom hjärnskador med dödlig utgång liksom punch-drunk-tillstånd förekomma, det a priori är sannolikt att på ett antal av dessa svåra fall går ett sannolikt större antal fall med lindrigare bestående men, rimligtvis också innefattande amatörboxare.

Professor Luft m. fl. framhåller, att det föreligger redan på grundval av allmän medicinsk erfarenhet till visshet gränsande sannolikhet för att utöver de fall med svåra skador som konstaterats framförallt hos yrkesboxare finnes ett antagligen större antal fall med lindrigare bestående men och att dessa rimligtvis också förekomma hos amatörboxare, där sambandet med boxningen icke är lika lätt påvisbart. Det är också en allmän erfarenhet inom yrkesskade- och olycksfallsförsäkringen att personer, som utsatts för

svårare trauma mot huvudet, under månader och ibland år kunna lida av huvudvärk och ha nedsatt arbetsförmåga, något som man med hänsyn till det centrala nervsystemets uppbyggnad och långsamma regenerationsförmåga väl kan tänka sig.

Svenska läkaresällskapet anför, att av utredningen framgår med all tydlighet, att kliniska och elektroencefalografiska tecken på hjärnskakning mycket ofta uppträder vid boxningsmatcher. EEG-förändringar kan även uppkomma i anslutning till matcher som icke slutat med knockout.

Härav bör enligt sällskapets mening den slutsatsen dragas att boxningsmatcher ofta medför risk för smärre hjärnskador. Efter en skada på hjärnceller sker inte regeneration på samma sätt som efter skador i de flesta andra av kroppens organ. Hjärnskador ger sålunda en speciell risk för summation och bestående defekter.

Det måste understrykas att den svåra hjärnskadebild som kännetecknar en punch-drunk boxare är ganska specifik. En sådan bild uppkommer icke efter enstaka hjärnskakningar även om dessa hjärnskakningar varit av betydande svårighetsgrad. En boxare kan bli punch-drunk utan att ha varit utsatt för mer än enstaka knockouts. Starka skäl talar för att punch-drunk-bilden kan uppkomma som resultat av en mängd små traumatiska hjärnskador.

Utpräglade defekter av denna art är säkerligen sällsynta. Lättare tecken på kronisk hjärnskada kan befaras vara betydligt vanligare. Det är synnerligen svårt att avgöra hur ofta lättare psykiska defekter genom boxningsskador förekommer. Symtomen kan vara psykisk avtrubbning, slapphet och eufori. En boxare med sådana symtom har i regel ingen sjukdomsinsikt och söker icke läkare. Detta gör, att den av utredningsmannen tillämpade enquêtemetoden måste ge osäkra resultat. Enda möjligheten att få uppgifter om boxarnas vidare öden är att genomföra en omfattande social-medicinsk efterundersökning.

Svenska föreningen för psykisk hälsovård anför, att det förefaller sannolikt, att ännu ett flertal även allvarliga skador uppstår och kan undandragas kontroll bl. a. emedan de personer, som ägnar sig åt en sådan sport som boxning, kan misstänkas ha en tendens att bagatellisera, dölja eller förneka uppstådda skador.

Socialstyrelsen påpekar, att även om »boxningen ej kan anses vara något medicinskt problem av större format» denna sportgren likväl kan medföra allvarliga medicinska skadeverkningar och att skadefrekvensen icke kan anses ringa. Av största betydelse är, att skadorna inom boxningen icke är att betrakta som olycksfall utom tvärtom ingår som ett avgörande moment i tävlingarna. Försvarssynpunkten har tilldelats en mycket blygsam roll enligt gällande tävlingsregler. Boxningen går främst ut på att angripa motståndaren, träffa honom med slag samt helst slå ned honom. Syftet att skada motståndaren ställer enligt socialstyrelsens mening boxningen i en särklass jämfört med övriga grenar av sport och idrott.

Sveriges riksidrottsförbund påpekar, att de obetydliga skaderiskerna inom

amatörboxningen hade framstått klarare, om den professionella boxningen helt kunnat lämnas utanför utredningen. Förbundet påpekar vidare, att det är amatörboxningens skaderisker efter införandet av startbok och skärpta bestämmelser om läkarkontroll, som nu kan vara av intresse.

Utredningen visar, att boxningsutövning icke kan anses vådlig. Boxning användes också i utlandet men även i Sverige i utbildningen vid militära förband, universitet och skolor. Boxningsutövningen omfattar vidare till övervägande del träning, till ringa del matcher i tävlingsform.

Svenska boxningsförbundet åberopar olika uttalanden från läkarhåll m. m. bl. a. att boxningsskador i England ligger frekvensmässigt på åttonde plats bland idrottsskador, att få neurologiska tecken har konstaterats efter knockouts, att proportionen av allvarliga skador i boxning är lägre än i rugby och fotboll samt ridsport, att 32 års boxningstävlingar 1918—1950 i USA har givit till resultat färre dödsolyckor procentuellt än baseball och fotboll samt att den moraliska och fysiska nyttan av boxning vida överstiger skaderisken i denna sport. Vidare åberopar förbundet följande uttalanden av professor Olivecrona: »Ett knockoutslag kan naturligtvis vara så farligt och ta så illa, att man kan döda en människa med det. Men låt mig samtidigt framhålla, att risken för sådan effekt är så obetydlig att den teoretiska möjligheten av en dödlig utgång av ett knockoutslag inte gör boxningen till en farligare sport än någon annan av de hårda idrotterna, som vi utövar».

»Att ge något uttömmande svar på Eder fråga om de risker, som är förenade med boxning, skulle fordra avsevärd tid och ingående litteraturstudier, varför jag här nödgas begränsa mig till några subjektiva synpunkter. För det första är det ju så, att all hårdare idrott är förenad med risk för kroppsskador, och boxningen torde jämte amerikansk fotboll och ishockey vara bland de mera riskabla.

Emellertid kan man väl inte säga, att amatörboxningen innebär så stora risker, att det finns anledning att ur medicinsk synpunkt fördöma densamma. I förhållande till det stora antal boxningsmatcher som förekommer, är dödsfallen mycket få och allvarliga men för framtiden också ganska ovanliga, varför jag för min del inte finner anledning till att intaga någon negativ ståndpunkt till boxningen. Den som har några besvär efter knockouter, t. ex. huvudvärk, yrsel etc. under någon tid bör emellertid inte taga några ytterligare risker utan sluta att boxas.»

Boxningsförbundet anför vidare, att påståendet att boxarens mål är att avsiktligt skada sin opponent, är oriktigt. Enligt boxningens regler vinner den boxare som har fått in det flesta antalet regelrätta träffar på sin motståndare. I poänghänseende har dessa träffar samma värde oavsett om de är hårda eller lösa. För att två skickliga boxare skall kunna få in helt regelrätta träffar på varandra, fordras framförallt att slagen utdelas med stor snabbhet. I de fall, när ett snabbt utdelat slag råkar träffa med boxarens hela kroppsvikt bakom slaget, blir dess verkan emellertid så hård att en knockout inträffar. Detta händer emellertid mera sällan, eller enligt sta-

tistiska uppgifter högst 7—8 % av samtliga utkämpade tävlingsmatcher i landet. Att påståendet, att syftet med boxning som tävlingsform är att en av deltagarna skall skadas och att han skall tillfogas fysiskt lidande, är grundat å missförstånd och bristande kunskap om sporten framgår väl tydligt av att man efter en match aldrig har sett två boxare vara ovänner. Där emot finns otaliga bevis på att boxare som tävlat mot varann blivit bästa vänner för livet.

Om man icke läser utredningen tillräckligt noggrant, kan man få den uppfattningen, att ett större antal amatörboxare skadats i jämförande exempel än som i verkligheten skett. Utredningsmannen har nämligen sammanlagt en del såväl proffs som amatörer. Han har heller inte dragit en klar gräns vid startbokens införande 1953, då nya viktiga skyddsregler för boxningen infördes.

BILAGA 3

Lov om at forbyde boksning i Island

1 §.

Alle boksekampe eller opvisninger forbydes. Det er endvidere forbudt at undervise i boksning.

2 §.

Salg og benyttelse af boksehandsker og andre utensilier som tager sigte på træning af bokserer er forbudt. I et reglement skal der gives bestemmelser om, hvordan man skal forholde sig med de utensilier som nu forefindes i landet.

3 §.

Overtrædelse af denne lov og det reglement, som fastsættes i henhold til den, straffes med bøder indtil 10 000 kroner, hvis det ikke pålægges med strengere straf efter anden lov.

4 §.

Denne lov træder straks i kraft.

Altinget den 19 december 1956

BILAGA 4**Utlåtande från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
över medlemsförslaget***I. Synspunkter vedrørende boksning*

I den i de senere år stedfundne debat om boksningens skadevirkninger og om, hvorvidt boksning, eventuelt kun professionel boksning, bør forbydes, er det først og fremmest boksningens medicinske skadevirkninger, der er ført frem til støtte for et forbud. Argumentationen går nærmere ud på, at boksningen i princippet adskiller sig fra anden sport derved, at inden for boksningen bliver den, der tilføjer modstanderen skade, ikke af den grund diskvalificeret, men tværtimod i visse tilfælde udråbt som sejrherre f. eks. ved knock-out (under forudsætning af at de for sportens udøvelse fastsatte regler iøvrigt er overholdt). Også andre sportsgrenes udøvere kan udsættes for fare, men til forskel fra boksningen har indtrufne skader her karakter af ulykkestilfælde. Fra et medicinsk synspunkt er boksningen ikke ønskelig på grund af den risiko for sundheden, som deltagerne i boksekampe udsætter sig for, en risiko, der i visse tilfælde har vist sig at være dødelig. Bokserne forstår ofte ikke selv den risiko, de udsættes for, eller de tager ikke hensyn til den, navnlig ikke inden for professionel boksning, hvor betydelige økonomiske interesser står på spil. Det offentlige må derfor gribe ind.

Til støtte for et forbud mod boksning har også andre argumenter været ført frem. Det er således anført, at boksningen udøver en forrående indflydelse på såvel dens udøvere som på tilskuere, og at det ikke er foreneligt med et kultursamfunds værdighed at tolerere denne sport.

Boksesportens tilhængere har heroverfor fremhævet sportens positive sider: boksningen giver dens udøvere oplæring i hurtighed og selvdisciplin, og den har en vis mentalhygiejnisk funktion, idet navnlig ungdommen gennem boksning får afløb for eventuelle aggressive tendenser. Hvad angår skadesrisikoen fremhæves det, at denne imødegås ved lægekontrol med bokserne og lægetilsyn under kampene. Endvidere anføres, at også andre sportsgrene, f. eks. skihop og motorkørsel, indebærer en vis risiko, uden at man dog af den grund vil søge indført et forbud mod disse sportsgrene.

II. Særligt angående de medicinske skadevirkninger

I den i medlemsforslaget nævnte svenske betænkning om boksningens skadevirkninger er givet nogle oplysninger om antallet af skader indtrufne i forbindelse med boksning (amatørboksning såvel som professionel boksnings). Det fremgår heraf, at der årligt i Sverige udkæmpes ca. 1 000 boksekampe, at 7—8 % ender med »knock-out», og at ca. 1 % afbrydes på grund

af skader. Antallet af varigt skadede eller muligt varigt skadede bokser i Sverige siden 1920-erne, da boksningen trængte igennem, skønnes i betænkningen at være et par hundrede og kun få af disse, højst 10, menes at være såkaldt »punch-drunk». 2 dødsfald i de senere år skyldes skader indtruffet under boksning. Disse angivelser må sammenholdes med betænkningens oplysninger om, at der i Sverige er ca. 5 000 medlemmer af bokseklubber. Igennem årene har ca. 40 personer udøvet professionel boksning. For tiden er der i Sverige 6 professionelle bokser.

Den svenske betæknings oplysninger give næppe et fuldstændigt billede af boksningens skadevirkninger, idet der ikke foreligger nogen systematisk undersøgelse af indtrufne skader. Oplysningernes værdi som grundlag for en bedømmelse af omfanget af skader ved boksning drages således i tvivl i de remissudtalelser, der af medicinalstyrelsen, det medicinske fakultet i Uppsala og af Karolinska instituttet er afgivet om betænkningen. Disse remissinstanser giver samtidig udtryk for, at skadernes antal er større end angivet i betænkningen. Nærmere oplysninger fra de øvrige nordiske lande foreligger ikke, men det anføres i de fra de danske og finske professionelle bokseforbund indhentede erklæringer, at ingen professionel bokser i disse 2 lande er død som følge af bokseskader.

III. Komiteens synspunkter

Det er ubestrideligt, at der er forbundet en vis skaderisiko med boksning, og at denne risiko er større og af en anden karakter end den, man møder inden for andre sportsgrene. Ifølge oplysningerne i den svenske betænkning er der ganske vist tale om relativt få tilfælde af vedvarende skader indtruffet i forbindelse med boksning, men disse oplysninger er behæftet med fejl, jfr. foran, og iøvrigt kan antallet af bokseskader ikke i sig selv være afgørende for, hvilken stilling der bør tages til det foreliggende problem.

Denne skaderisiko må antages at være betydeligere inden for den professionelle boksning end inden for amatørboksningen, og de negative sider må i det hele taget anses for mer fremtrædende inden for den professionelle boksning.

På den anden side synes professionel boksning ikke at kunne tillægges nogen positiv funktion set fra samfundets side.

Komiteen kan derfor tilslutte sig det standpunkt, der går igen i næsten alle de foran citerede udtalelser fra myndigheder og organisationer, nemlig at den professionelle boksning set fra et samfundsmæssigt synspunkt ikke er nogen ønskelig foreteelse.

Spørgsmålet er herefter, om dette standpunkt bør føre til, at der fra samfundets side bør skrives ind mod den professionelle boksning.

Komiteen er af den opfattelse, at der ikke bør gennemføres noget forbud mod professionel boksning. Man lægger herved navnlig vægt på, at de pågældende bokser, der iøvrigt kun udgør et ganske ringe antal, frivilligt har udsat sig for den risiko, at de under kampene kan blive tilføjet skader.

Hensynet til bokseren selv kan derfor ikke begrunde et så drastisk skridt, som et forbud er, og ej heller hensynet til andre eller til samfundet som helhed kan antages at være af en sådan vægt, at der bør skrides ind.

På den anden side er det efter komiteens opfattelse ønskeligt, at skadevirkningerne i videst muligt omfang afbødes, og komiteen vil pege på, at man ved f. eks. at skærpe reglerne om lægekontrol af bokserne og under boksekampene eller ved at ændre de gældende bestemmelser vedrørende kampenes gennemførelse, herunder om kampenes længde, handskernes størrelse og vægt og om de forskellige beskyttelsesforanstaltninger, eller måske ved en ændret bedømmelse af »knock-out» formentlig vil kunne afværge en del skadevirkninger. Komiteen indstiller herefter,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages en rekommandation til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om at undersøge mulighederne for ved tekniske foranstaltninger at afbøde de med den professionelle boksning forbundne medicinske skadevirkninger.

Stockholm, den 15. januar 1963

Emil Ahlkvist

Harras Kyttä

Erkki Harra

Knud Thestrup

Formand

Reservation

Da vi er af den opfattelse, at den professionelle boksnings medicinske skadevirkninger er så væsentlige, at der fra samfundets side bør skrides ind mod denne form for sportsudøvelse, kan vi ikke tiltræde foranstående indstilling, men indstiller, at der vedtages rekommandation i overensstemmelse med medlemsforslaget.

Afgørende for vor stilling til sagen har været de foreliggende oplysninger om boksnings medicinske skadevirkninger, og navnlig henviser vi til den af den øverste lægelige autoritet i Sverige, medicinalstyrelsen, afgivne udtalelse, hvorefter den professionelle boksning set fra et medicinsk synspunkt er en ikke ønskelig foreteelse og bør forbydes. Det er rimeligt, at der i de nordiske lande samtidigt skrives ind mod den professionelle boksning. Dels har spørgsmålet herom allerede i nogen tid været genstand for overvejelse i Danmark og Sverige, dels vil et forbud i ét land næppe være fuldt effektivt, hvis ikke også nabolandene har tilsvarende forbud.

Stockholm, den 15. januar 1963

Ingrid Gärde Widemar

Magnús Jónsson

Nils Hønsvald

Jon Leirfall

Ändringsförslag

om generellt förbud mot boxning

(Väckt av Magnhild Hagelia)

De argumenter, som er anført i medlemsforslaget om forbud mot profesjonell boksing, rammer etter mitt skjønn like meget amatørboxingen.

Hensikten også med amatørboxing er å volde skade på utøverne. Det fremgår av den svenske utredning om boksesportens skadevirkninger, at også amatørboxing kan medføre hjerneskader og andre medisinsk varige skader.

I Island har man da også tatt konsekvensen av dette og ved lov av 19. desember 1956 forbudt all form for boksing. De øvrige nordiske land bør etter mitt skjønn trekke den samme konsekvens.

Jeg vil derfor foreslå,

at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark,
Finland, Norge og Sverige å forby all form for boksing.

Oslo, den 8. februar 1963

Magnhild Hagelia

Medlemsförslag

om lagstiftning angående resebyråverksamhet

(Väckt av Vagn Bro, Svend Horn, Nils Hønsvald, Urho Kähönen och Jon Leirfall)

Med den stigning i velstanden og forøgelse af fritiden, som har fundet sted i de seneste år, med udbredelsen af ferielønsordninger og med billiggørelsen af rejser på grund af udviklingen i samfærdselsmidlerne er der for stadig større kredse af befolkningen opstået mulighed for at foretage udenlandsrejser. Resultatet har været en stærk forøgelse af efterspørgselen efter ferierejser og ikke mindst efter selskabsrejser, som kan arrangeres til en billigere pris end individuelle rejser, og som ikke forudsætter særlige sprogkundskaber hos deltagerne.

Da det rejsende publikum ikke har nogen mulighed for at bedømme et rejsebureau's soliditet eller kvaliteten af de tilbudte rejser, er der i de lande, hvor der ikke gennem lovgivningen eller på anden måde er truffet foranstaltninger til beskyttelse af de rejsendes interesser, blandt de mange nyoprettede rejsebureauer også nogle, der må betegnes som vildskud. Når man sidst på feriesæsonen i aviserne læser om de mange »strandede» rejseselskaber og krakkede rejsebureauer, får man en levende fornemmelse af, at denne branche har en særlig tiltrækningskraft over for den lovlig smarte foretagsomhed. Dette er da også let forklarligt; dels er det tale om en branche med en næsten eksplosiv udvikling, og dels kan enhver gå ind i den uden kapital og uden forkundskaber. Et rejsebureau kan drives fra indehaverens hjem, og driftskapitalen tages af de forudbetalinger, som rejse-deltagerne må erlægge. For at komme ind på markedet vil et nyt rejsebureau ofte søge at tiltrække sig opmærksomheden ved at tilbyde meget billige rejser. Denne priskonkurrence er ikke udelukkende til kundernes fordel. Hvis priserne er kalkuleret under forudsætning af fuld belægning på en række selskabsrejser i løbet af sommeren, og nogle af turene ikke bliver fuldtegnede, vil et selskab uden egenkapital kunne gå fallit, og de, der har tegnet sig til sæsonens sidste ture, når forudbetalingerne til bureauet ebber ud, vil ikke komme ud at rejse, og de vil heller ikke kunne få deres forudbetalte beløb tilbage. De rejseselskaber, som et rejsebureau, der krakker, har i udlandet, vil være henvist til at lade sig befordre hjem på konsulatets regning.

Det forekommer ofte, at borgere i et nordisk land deltager i rejser arran-

geret af et bureau i et af de øvrige nordiske lande. Dårlige forhold i et af landene vil også gå ud over borgere i de andre lande.

Foruden sine kunder vil et rejsebureau, der går fallit, påføre trafiksel-skaber og hoteller ganske betragtelige tab, ligesom bureauets medarbejdere ofte vil have uerholdelige lønkrav. Det må derfor være i alle landes interesse, at den stadig voksende internationale turistudveksling sker under ordnede forhold.

Allerede før 2' verdenskrig fik man i flere europæiske lande en lovgivning om rejsebureauer, således i 1935 i Østrig og i 1947 i Grækenland, Italien og Tyskland. Spørgsmålet har også været taget op i OEEC, hvis turistudvalg i 1951 afgav en beretning om europæiske rejsebureauer, indeholdende blandt andet et udkast, der skulle tjene som forbillede for nationale lovgivninger om rejsebureauer.

I de nordiske lande har spørgsmålet også været drøftet, men kun i *Norge* er der gennemført en lovgivning (Lov om reisebureauer av 4' november 1948 med tilleggslover av 30' juni 1950 og 21' desember 1956). I *Danmark* nedsatte handelsministeren, efter at man i ministeriet havde arbejdet med spørgsmålet gennem flere år, i april måned 1958 et udvalg til at overveje spørgsmålet om en regulering af rejsebureauernes virksomhed. Der var i udvalget, som afgav betænkning i juli måned 1960, enighed om, at man for at skabe ordnede forhold til betryggelse for rejsebureauernes kunder og forretningsforbindelser må gennemføre en lov om rejsebureauer, og udvalget havde udarbejdet et udkast til en sådan lov. Det er imidlertid fra handelsministeriet oplyst, at man ikke for tiden agter at fremsætte forslag til en lovgivning, der tager sigte på rejsebureauvirksomhed, men at man, såfremt spørgsmålet om en lovgivning på et senere tidspunkt måtte blive aktuelt, vil være indstillet på så vidt muligt at udforme et lovforslag under hensyntagen til et eventuelt nordisk lovsamarbejde på dette område. Der er i *Finland* i januar måned 1962 nedsat en komité med den opgave at undersøge behovet for en særlig rejsebureau Lovgivning og i bekræftende fald at udarbejde forslag til en sådan lovgivning. Det forventes, at komiteen vil kunne afslutte sit arbejde i løbet af 1963. I *Sverige* har en række trafikforetagender sammen med Svenska Resebureauöföreningen dannet en organisation, der kaldes Svenska Trafikföretagens Råd. Ifølge vedtægter vedtaget den 13' november 1957 er rådets opgave med hensyntagen til almenhedens berettigede interesser at virke for en sund udvikling af rejselivet og gennem et tillidsfuldt samarbejde at bidrage til, at virksomheden med erhvervsmæssigt salg af rejser udvikles under betryggende former, samt efter særligt fastsatte bestemmelser at meddele autorisation til rejsebureauer m.v. Autorisationen meddeles af et særligt af rejsenæringen uafhængigt autorisationsnævn, hvis medlemmer udpeges af handelskamrenes nævn. Selv om en sådan autorisation ikke har haft noget officielt præg, har man dog ment, at den skulle give almenheden en vis beskyttelse mod udnyttelse af mindre samvittighedsfulde bureauer. I *Island* blev der i 1936 oprettet et statsligt rejsebureau, men der findes dog også et privat rejsebureau.

Under henvisning til foranstående foreslår vi, at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i fællesskab at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der måtte være behov for gennemførelse af rejsebureaulove i alle de nordiske lande og — såfremt regeringerne finder, at et sådant behov foreligger — at gennemføre en fællesnordisk lovgivning på dette område.

Rold, den 28. september 1962

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Handelsministeriet:**

— — — skal man meddele, at spørgsmålet om en lovgivning, der tager sigte på at regulere rejsebureauernes virksomhed, har været fremme i den offentlige debat ved flere lejligheder i de senere år. Handelsministeriet nedsatte derfor i 1958 et sagkyndigt udvalg om spørgsmålet, og dette udvalg afgav i sommeren 1960 en betænkning, som indeholdt et udkast til lov om rejsebureauer. Forslaget tog sigte på en ret udførlig kontrol med denne virksomhed, og efter at betænkningen var blevet offentliggjort, fremkom der fra forskellige sider kritik over for en påtænkt lovgivning om rejsebureauvirksomhed. I efteråret 1960 overvejedes det i regeringen, om det af udvalget udarbejdede forslag skulle fremsættes i folketinget, men under hensyn til den fremførte kritik fandt man ikke tilstrækkeligt grundlag for at gå videre med sagen.

Som det muligt vil være bekendt, overvejer rejsebureauernes egne foreninger for tiden en ordning, der tænkes etableret på basis af en frivillig kontrol med virksomheder inden for branchen.

Under hensyn hertil samt til den i sin tid fremførte kritik skal man meddele, at der efter handelsministeriets opfattelse ikke for tiden er behov for at gennemføre lovregler her i landet, der tager sigte på at regulere rejsebureauernes virksomhed.

Det tilføjes, at man, såfremt spørgsmålet om en lovgivning om rejsebureauvirksomhed på et senere tidspunkt måtte blive aktuelt, vil være indstillet på så vidt muligt at udforme et lovforslag under hensyntagen til et eventuelt nordisk lovsamarbejde.

København, den 15. november 1962

H. Baunsgaard

C. Steinø
eksp. sekr.

Danmarks Rejsebureau Forening:

— — — skal man herved tillade sig at meddele, at Danmarks Rejsebureau Forening har gjort sig bekendt med det med skrivelsen fremsendte korrekturtryk »Medlemsförslag om lagstiftning angående resebyråverksamhet».

Man skal endvidere tillade sig at udtale, att det i det pågældende cirkulære fremførte i det væsentlige dækker Danmarks Rejsebureau Forenings opfattelse af det pågældende problem, og under henvisning til skrivelse af 8. september 1962 fra formanden for Danmarks Rejsebureau Forening, direktør Hartvig Thomsen, til hr. ekspeditionssekretær Axel Gormsen, Statsministeriet, mener Danmarks Rejsebureau Forening, at de i denne skrivelse fremførte synspunkter om branchens forhold tilstrækkeligt skulle supplere Nordisk Råds »medlemsförslag».

København, den 28. november 1962

Hartvig Thomsen

Finland

Hänvisas till yttrande från Svenska trafikföretagens råd, Bihang 2—3 (se nedan).

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

— — — får jag härmed i ovannämnda ärende tillkännagiva, att en av statsrådet tillsatt kommitté behandlar frågan om lagstiftning för resebyråer i Finland. Vidare får undertecknad i ovannämnda ärende tillkännagiva, att kommittén för resebyrålagstiftning, som tillsattes den 25 januari 1962, har som uppgift, att undersöka behovet för en särskild resebyrålagstiftning i Finland. Kommittén har haft kontakter med de andra nordiska länderna i saken och införskaffat materiel från dessa, bl. den i Norge gällande lagen, lagförslaget i Danmark samt ställningstagandet i Sverige, där saken ännu icke utförligare behandlats. I kommittén äro representerade utom ministeriet även resebyråföreningen, flygbolaget Aero O/Y samt järnvägsstyrelsen. Kommittén har redan lagförslaget färdigt och håller på med att bearbeta författningen därtill, som väntas bliva färdig i början på nästa år, så att lagförslaget kan då komma till riksdagens behandling.

Helsingfors den 30 november 1962

Regeringssekreterare *K. T. B. Koskenkylä*

Resebyråföreningen i Finland:

— — — — —

Vår förening har redan sedan flere år fäst sin uppmärksamhet vid de i ovannämnda medlemsförslag berörda och även i Finland förekommande missförhållandena inom resebyråbranschen. Föreningen har även för sin del försökt medverka till en sanering av resebyråverksamheten och är för detta ändamål även företräd i den i medlemsförslaget omnämnda kommitté, som fått i uppdrag att undersöka behovet av en lagstiftning för resebyrå-

verksamheten i Finland och om ett sådant behov befinnes föreligga, utarbeta förslag till en sådan lagstiftning.

I beaktande av att förhållandena inom reselivet äro någorlunda ensartade i de olika nordiska länderna synes en koordinering av lagstiftningen på detta område i princip såväl möjlig som önskvärd. Det aktuella läget i de berörda länderna är enligt vår uppfattning dock sådant, att en koordinering av lagstiftningen knappast kan genomföras inom en nära framtid, medan realiseringen av en resebyrålag i Finland enligt vår åsikt är av synnerligen brådskande natur.

Helsingfors den 10 januari 1963

Resebyråföreningen i Finland r. y.

G. v. Haartman

Ordförande

K. Eklund

Sekreterare

Turistföreningen i Finland:

Som av förslaget framgår arbetar för närvarande i Finland en kommitté med uppgift att undersöka behovet av en speciell resebyrålag. Vi ställer oss positivt till detta arbete, men finner det i sak för tidigt att fatta ståndpunkt till frågan innan kommittén avgivit sitt betänkande.

Helsingfors den 10 december 1962

Turistföreningen i Finland r.f.

Jorma Tolonen

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

En viser til vedlagte uttalelse av 23. august 1962 fra Hotell- og turistdirektoratet til Nordisk Samferdselskomité om felles nordisk lovgivning om reisebyråer (se *Bihang*).

Samferdselsdepartementet mener at det er behov for å opprettholde loven om reisebyråer i Norge. Dersom de andre nordiske land vil innføre lovgivning om reisebyråvirksomhet, har Samferdselsdepartementet ikke noe å innvende mot at man fra norsk side deltar i utarbeiding av et utkast til like reisebyrålover for de nordiske land.

Oslo, den 12. november 1962

Trygve Bratteli

Kolbjørn Rød

Utredning fra Hotell- og turistdirektoraret i Norge om felles nordisk lovgivning om reisebyråer

Reisebyråenes virksomhet atskiller seg fra de fleste andre former for forretningsvirksomhet derved at kundene betaler ytelsen — reisen og eventuelt hotelloppholdet — på forhånd, mens trafikkelskapene og hotellene først får oppgjør for reisebyråenes kuponger etterpå. Dette innebærer at både det reisende publikum, transportselskapene og hotellene må stole på reisebyråenes opplysninger, disposisjoner og økonomiske evne til å greie sine forpliktelser. Det antas derfor å være behov for regulering av reisebyråvirksomheten, som kan sikre at byråene har kvalifisert personale og er økonomisk vederheftige.

Allerede i trettiårene drøftet skandinaviske reiselivsinteresserte muligheten for en felles lovgivning for reisebyråvirksomhet. Bestrebelsen førte dengang ikke frem og de enkelte nordiske land besluttet seg til å arbeide videre med saken på nasjonalt grunnlag.

For Norges vedkommende forelå det allerede før krigen forslag til reisebyrålov utarbeidet av Den Norske Reisebyråforening i samarbeide med de nordiske reisebyråforeninger. 8. mars 1941 ble det av daværende sjøfartsdepartement nedsatt en komité med det mandat å utrede spørsmålet om bevillingstvang for reisebyråer og arrangører av utfluktskjøring og til å komme med forslag til lovbestemmelser herom. Komiteen avga sin innstilling i saken 13. juni 1941. Innstillingen bygget i det vesentlige på det forslag som var utarbeidet før okkupasjonen. Denne satte imidlertid en stopper for gjennomføringen og først etter krigen kunne man igjen ta opp spørsmålet om å fremme lovforslaget.

På grunnlag av komitéens forslag og fremkomne bemerkninger fra Justisdepartementet, Den Norske Reisebyråforening og kystfartsselskapene utarbeidet Samferdselsdepartementet et utkast til lov om bevillingstvang for reisebyråer, som ble vedtatt 4. november 1948 og fikk navnet »Lov om reisebyråer». Den opprinnelige lov er senere blitt endret noe ved tilleggslover av 30. juni 1950 og 21. desember 1956. Man viser nærmere til vedliggende eksemplar av loven. Loven går i korthet ut på at det er nødvendig med reisebyråbevilling eller departementets tillatelse for å drive reisebyråvirksomhet av forskjellig slag (lovens §§ 1 og 2). De som får bevilling må stille sikkerhet for kr. 50.000 (lovens § 4) og den daglige leder av byrået må tilfredsstille visse krav til kvalifikasjonene (lovens § 3). Bevilling kan nektes hvis det er grunn til å anta at virksomheten ikke vil kunne drives på forsvarlig måte, eller at det ikke er behov for virksomheten (§ 3, siste ledd). Loven har hittil virket bra og Norge har hittil vært forskånet for slike uheldige forhold som ble nevnt i direktør von Hartmans foredrag.

Reisebyråenes virksomhet går ut over landegrensene og det skulle neppe

være noe til hinder for at man på dette område hadde enslydende lover ikke bare i Norden, men i hele Europa. O.E.E.C.'s turistutvalg i Paris har da også for flere år siden anbefalt ensartet lovgivning i O.E.E.C.-landene på dette område og har utarbeidet forslag til en normallov som i det vesentlige er i samsvar med vår nåværende lov.

Den norske reisebyrålov kan hva enkelte detaljer angår trenge revisjon, og det skulle ikke være noe i veien for at man også ellers tok loven opp til revisjon i forbindelse med arbeide for felles nordisk lov på dette område.

Oslo, den 23. august 1962

S v e r i g e

Kommerskollegium:

Det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget syftar till en sanering av resebyråverksamheten. Förslaget utmynnar i hemställan om rekommendation från Nordiska rådet att de nordiska ländernas regeringar gemensamt skola företaga en undersökning i vad mån behov kan föreligga att genomföra resebyrålagar i alla de nordiska länderna och — för den händelse regeringarna finna att sådant behov föreligger — att genomföra en gemensam nordisk lagstiftning på detta område.

Kollegium har i skilda sammanhang hävdad, att statliga ingripanden genom lagstiftning, som syftar till reglering av näringsutövning i en eller annan form, böra komma i fråga endast när starka allmänna intressen påkalla sådana.

I enlighet med denna sin allmänna uppfattning har kollegium tidigare avstyrkt förslag bl. a. om statlig auktorisation av lässmeder och av bilförsäljare. Lagstiftning eller annat statsingripande har icke kommit till stånd i fråga om dessa näringsutövare. Ej heller har i riksdagen motionsvis framställda yrkanden om skärpning av lagstiftningen om auktorisation av fastighetsmäklare därhän att särskilt tillstånd skulle krävas för mäklarverksamhet föranlett åtgärd. Riksdagens principiella ståndpunkt till frågan om ingripanden av här ifrågavarande slag — med vilken kollegii uppfattning synes stå i god överensstämmelse — framgår av andra lagutskottets utlåtanden nr 62/1961 (rörande mäklareverksamhet) och nr 35/1962 (rörande bilförsäljare); riksdagen har i båda fallen beslutat i enlighet med vad utskottet föreslagit.

På resebyråverksamhetens område finnes i Sverige, såsom framgår av medlemsförslaget, ett av Handelskamrarnas nämnd tillsatt, fristående organ för auktorisation av resebyråer, Svenska trafik- och resebranschens Auktorisationsnämnd. Auktorisationsnämnden började sin verksamhet 1960. De av nämnden auktoriserade resebyråerna ha för närvarande en verksamhet, som omfattar c:a 90 procent av omsättningen inom resebranschen. Nämndens verksamhet, som bedrivs helt utan medverkan från det

allmänna men med en ämbetsman såsom ordförande, synes ha på ett tillfredsställande sätt tillgodosett sådana anspråk på sanering av den svenska resebyråverksamheten, som förslagsställarna till Nordiska rådet ifrågasätta att tillgodose genom lagstiftning.

En reglering genom lagstiftning skulle med kollegii allmänna inställning kunna komma ifråga, om förhållandena inom resebyråbranschen vore sådana att det skydd, som beredes allmänheten genom allmän civilrättslig och straffrättslig lagstiftning och genom den på enskilda initiativ tillkomna auktorisationsnämnden, skulle vara uppenbart otillräckligt. Så är emellertid enligt kollegii åsikt icke fallet. De tillfällen, då resebyråer försummat sina skyldigheter i sådan grad att försummelsen skulle kunna åberopas som skäl för ingripande från det allmännas sida mot resebyråverksamhet som sådan, torde både absolut och relativt sett vara mycket fåtaliga.

Kommerskollegium anser, med hänvisning till det sagda, att behov av lagstiftning om resebyråverksamhet icke föreligger för Sveriges del. Mot tanken på en lagstiftning eller över huvudtaget ingripande från det allmännas sida talar för övrigt, förutom tidigare anförda skäl, att sådana åtgärder kunna tänkas inge föreställningen, att det allmänna skulle påtaga sig någon form av ansvar för att resebyråerna skola uppfylla sina åtaganden gentemot kunderna. Något dylikt ansvar varken kan eller bör komma i fråga.

Hemställan i medlemsförslaget avser utredning rörande behovet av gemensam nordisk lagstiftning. Såsom framgår av detta yttrande föreligger enligt kollegii mening icke något behov av lagstiftning för Sveriges del. I Danmark har ett framlagt förslag om lagstiftning t.v. icke föranlett åtgärd från regeringens sida. Norsk lagstiftning på området härrör från 1948, d. v. s. från en tid då statsmakterna i de nordiska länderna icke i lika hög grad som för närvarande torde ha varit inställda på att motverka konkurrensbegränsande åtgärder. Vilken ståndpunkt man i Finland, där utredning pågår, kommer att intaga till frågan om lagstiftning, är ännu ovisst.

Med hänsyn till vad här anförts synes för Sveriges del något behov av den ifrågasatta utredningen icke föreligga. Kommerskollegium anser förty, att det framlagda förslaget icke bör föranleda vidare åtgärd.

Stockholm den 5 december 1962

Nils Malmfors

Per-Erik Furst

Barbro Blomberg

Stockholms handelskammare:

Handelskammaren har i skilda sammanhang hävdad, att några inskränkningar i rätten till kommersiell yrkesutövning i princip icke bör förekomma. Det skulle innebära stora faror för näringsfriheten, om staten godtog

krav från olika grupper inom samhället om auktorisation som villkor för rätten att utöva visst yrke. I praktiken skulle ett statligt auktorisations-system vara ägnat att leda till konkurrensbegränsningar. Icke minst statsmakterna själva har eftersträvat att skapa förutsättningar för en obunden konkurrens. Det borde därför icke förekomma, att staten genom särskilda åtgärder främjade konkurrensbegränsande företeelser inom näringslivet, med mindre starka skäl av allmän räckvidd kunde åberopas härför.

Denna principiella inställning finner Handelskammaren skäl att intaga även till det nu inom Nordiska rådet väckta förslaget om lagstiftning angående resebyråverksamhet. En självsanering har på detta område pågått under drygt ett decennium, sedan på branschens eget initiativ ett auktorisationsförfarande infördes i början av 1950-talet. Detta skedde sedan branschens organisationer hänvänt sig till bl. a. handelsdepartementet för att få till stånd auktorisation av reseföretag. Myndigheterna avvisade tanken på lagstiftning under hänvisning till näringsfriheten och rekommenderade »självsanering». De större trafikföretagen och Svenska resebyråföreningen bildade då ett organ som så småningom utvecklades till Svenska trafikföretagens råd. En av detta organs uppgifter blev att auktorisera företag inom reseförsäljningsbranschen. Rådet omhändertog auktorisationen ända till 1960, då — på därom gjord framställning — Handelskamrarnas nämnd beslöt att för handläggande av auktorisationsfrågor tillsätta ett fristående organ, en speciell nämnd med tre ledamöter och tre suppleanter, representerande landets näringsliv. Den nya nämnden fick namnet Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd och började sin verksamhet den 1 juli 1960. Den har sitt sekretariat förlagt till Stockholms Handelskammare. Vägledande för auktorisationsnämndens arbete är de bestämmelser för auktorisation som fastställts av Svenska trafikföretagens råd efter samråd med berörda organisationer. Syftet med auktorisationen är »att skapa skydd för allmänheten mot missbruk och avarter inom reseförsäljningsområdet samt att främja en utveckling som leder till sunda affärsförhållanden inom detta område». Envar som yrkesmässigt utövar verksamhet som resebyrå, reseagent eller sällskapsresearrangör äger erhålla auktorisation, såframt han uppfyller i de nämnda bestämmelserna uppställda krav.

Vid sin bedömning av ansökningar om auktorisation tar nämnden särskilt hänsyn till sökandens ekonomi. Andra givna förutsättningar för auktorisation är att företaget disponerar över erforderlig, branschkundig personal samt att försäljningen sker från fast lokal, som är så beskaffad att den möjliggör en god betjäning av allmänheten.

De auktoriserade företagen, vilka för närvarande torde svara för cirka 90 procent av omsättningen inom resebranschen, har till sitt förfogande det s. k. STR-märket, vilket används vid alla säljfrämjande åtgärder. Detta märke torde nu ha inarbetats i det allmänna medvetandet, och allmänheten har börjat få klart för sig att det erbjuder ett visst mått av garanti att

anlita auktoriserade reseföretag. Enligt vad Handelskammaren inhämtat från berörda organ har under hela den tid, som det frivilliga auktorisations-systemet tillämpats, något allvarligt missöde icke inträffat i fråga om ett auktoriserat företag. Antalet reklamationer i mindre betydelsefulla frågor, som handlagts av Svenska resebyråföreningens sällskapsresekommitté, har starkt nedgått under de senare åren.

Fortfarande finns visserligen en grupp utomstående företag, över vilken auktorisationsnämnden och branschens egna organ saknar kontroll. Men denna grups försäljning är relativt obetydlig i förhållande till de auktoriserade företagens, även om antalet individuella utomstående skulle kunna ge ett annat intryck. Med hänsyn till den snabba utveckling, som ägt rum på sällskapsreseområdet, bör i detta sammanhang framhållas, att det trots allt är relativt sällsynt att ett icke auktoriserat företag allvarligt åsidosätter sina skyldigheter gentemot allmänheten. Då ett dylikt fall inträffar, får förhållandet på grund av sitt nyhetsvärde mången gång särskild publicitet och kastar en skugga över hela branschen.

Enligt Handelskammarens uppfattning har den självsanering, som bedrivs inom reseförsäljningsområdet, lett till resultat, och det finns anledning antaga, att det frivilliga auktorisationssystemet på sikt skall leda till en ytterligare krympning av antalet okontrollerade företag. Härvidlag torde en ökad konsumentupplysning och propaganda spela en viktig roll. Genom att sprida kännedom om auktorisationen bör de berörda branschorganen i än högre grad kunna göra allmänheten medveten om fördelarna med att anlita auktoriserade reseföretag.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får Handelskammaren avstyrka en lagstiftning angående resebyråverksamhet.

Stockholm den 7 november 1962

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Arne Öström

Smålands och Blekinge handelskammare:

På förevarande område förefinnes redan nu bestämmelser om auktorisation av resebyråer. Dessa bestämmelser har utarbetats i samråd med Sveriges trafikföretagares råd efter remiss till bl. a. Handelskamrarnas nämnd. Handelskamrarnas nämnd utser samtliga tre ledamöter i den nämnd, som auktoriserar företagare inom resebyråbranschen. Bestämmelserna om auktorisation har tillämpats sedan 1960, varför det ännu måste anses vara för tidigt att yttra sig om värdet av ifrågavarande bestämmelser ur tillämpningssynpunkt. Handelskammaren finner därför, att någon lagstiftning an-

gående resebyråverksamhet ännu icke kan anses motiverad, varför förslaget avstyrkes.

Jönköping den 6 november 1962

Bengt H. Skantze

Gotlands handelskammare förklarar sig i skrivelse den 10 november 1962 ansluta sig till yttrande från Stockholms handelskammare (se ovan).

Skånes handelskammare:

Det ökade välståndet och den längre fritiden har under de senaste åren helt naturligt resulterat i ett snabbt stigande intresse för turist- och rekreationsresor. Detta intresse, som ytterligare uppmuntrats av förbättrade — och delvis förbilligade — kommunikationer, har lett till att ett stort antal företag med skiftande soliditet och utvecklingsmöjligheter etablerat sig i turist- och resebyråbranschen. Under trycket av den successivt hårdnande konkurrensen på området har det därvid som bekant förekommit, att företag anordnat sällskapsresor för vilka de icke haft tillräckliga organisatoriska och ekonomiska resurser. Resorna har i vissa fall icke kunnat fullföljas i enlighet med gjorda utfästelser, och deltagarna har blivit strandsatta å utländsk ort med personliga olägenheter och extra kostnader som följd. De skildrade företagsledningarna har hänfört sig bl. a. till Skånes Handelskammares distrikt, där särskilda förhållanden råder till följd av konkurrensen mellan företag på olika sidor av Öresund.

Den utveckling, som den svenska turistnäringen under det senaste decenniet genomgått, har förvisso uppvisat alla de faser, som man väntar sig finna hos en kraftigt expanderande näringsgren. Normalt brukar en bransch med sådant utvecklingsförlopp ha en naturlig förmåga att så småningom sanera sig själv, utan att samhället behöver vidtaga några ingripande åtgärder för att skydda den enskildes intressen. Turistnäringen har nu enligt Handelskammarens åsikt kommit in i ett sådant skede, att den har goda förutsättningar att genomföra en självsanering. Som ett uttryck härför får ses det förhållandet att Svenska Resebyråföreningen tillsammans med ett antal trafikföretag bildat en särskild organisation, Svenska trafikföretagens råd, med syfte att åstadkomma sundare förhållanden inom branschen och därigenom bereda allmänheten större trygghet. Trafikföretagens råd har utfärdat bestämmelser för auktorisation av resebyråer, reseagenter och sällskapsresearrangörer. Auktorisation meddelas av Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd, vars ledamöter utses av Handelskamrarnas nämnd. Om företagen i branschen överlag uppfyllde de krav i fråga om soliditet och kompetens, som uppställts för vinnande av auktorisation, skulle resenärernas trygghet vara i tillfredsställande grad tillgodosedd.

Det förtjänar i sammanhanget framhållas att auktoriserade resebyråer under senare tid bedrivit en omfattande gemensam annonsering för att hos allmänheten inskräpa betydelsen av att anlita seriösa företag inom resebranschen. Såvitt Handelskammaren förstår måste detta förhållande mot bakgrund av den uppmärksamhet som i television, radio och press ägnats åt resor som med känt resultat anordnats av mindre ansvarsmedvetna företag ha medfört, att allmänheten blivit avsevärt mera nogräknad än tidigare vid anlåtande av researrangörer.

Flera skäl talar således enligt Handelskammarens mening för att nu rådande missförhållanden i branschen skall kunna undanröjas, utan att så drastiska och för den fria näringsverksamheten principiellt främmande åtgärder som en lagstiftning skall behöva tillgripas. Å andra sidan skulle branschens strävanden att själv åstadkomma bättre förhållanden otvivelaktigt kunna främjas genom stöd i någon form från samhällets sida. Handelskammaren har för sin del nyligen i skrivelse till auktorisationsnämnden understrukit angelägenheten av att allmänheten åtnjuter ett tillfredsställande skydd vid deltagande i sällskapsresor med charterflyg. Därvid har Handelskammaren framfört tanken att — som ett led i strävandena att sanera branschen — en resebyrå icke skall kunna vara auktoriserad med mindre den lämnat någon form av bankgaranti eller deposition, förslagsvis å 100 000 kronor, till skydd mot ekonomiska förluster, som kan komma att drabba deltagarna i av resebyrån med charterflyg anordnade sällskapsresor. En förutsättning för att detta system skall ha avsedd verkan är emellertid att Kungl. luftfartsstyrelsen lämnar sitt bistånd genom att under saneringstiden endast bevilja tillstånd till sådana charterresor, som omfattas av garantiförbindelse.

Avslutningsvis vill Handelskammaren framhålla att Handelskammaren från principiell synpunkt är motståndare till tanken att lagstiftningens vägen reglera en näringsutövning i sådana fall, då andra åtgärder kan vidtagas för att undanröja uppkomna missförhållanden. Med hänsyn till vad som under den senaste tiden förekommit i branschen anser sig Handelskammaren emellertid icke böra motsätta sig förslaget att en utredning i ärendet kommer till stånd. Denna bör emellertid i sådant fall bedrivas förutsättningslöst och alltså beakta även möjligheten att genom andra åtgärder än lagstiftning åstadkomma bättre förhållanden i branschen.

Malmö den 22 november 1962

Skånes handelskammare
S. Hammarskiöld

Bengt Hemby

Handelskammaren i Göteborg:

— — — — —
Såsom framgår av det remitterade förslaget har i Sverige redan tidigare frågan om resebyråernas ställning och verksamhet varit föremål för uppmärksamhet bl. a. från näringslivets och speciellt reseorganisationernas sida.

Med hänsyn till de missförhållanden och avarter, som otvivelaktigt förekom på resebyråområdet, grundades år 1957 Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd i syfte att genom auktorisation av resebyråer skapa bättre garantier gentemot allmänheten i fråga om reseuppdrag och att sanera förhållandena i övrigt inom branschen. Beteckningen »auktoriserad resebyrå» skulle om möjligt förbehållas sådana företag, som erhållit nämndens auktorisation. Handelskammarsväsendet medverkar vid tillsättandet av ledamöterna i auktorisationsnämnden på så sätt, att dessa utses av Handelskammarens nämnd, och avsikten härmed är givetvis att auktorisationsnämnden skall få en så opartisk och gentemot resebyråföretagen fristående ställning som möjligt. Verkan av det enskilda auktorisationsförfarande, som sålunda finns i vårt land, är ännu svår att bedöma, eftersom förfarandet hittills ej hunnit prövas under någon längre tid. Det torde dock vara uppenbart, att avsevärda missförhållanden alltså förekommer, även om man kan hoppas att de vidtagna åtgärderna på längre sikt skall medföra goda resultat.

Det är enligt Handelskammarens mening klart, att en gemensam nordisk lagstiftning om resebyråverksamhet under dessa förhållanden kan ha en uppgift att fylla. I samverkan med redan vidtagna åtgärder borde en sådan lagstiftning vara ägnad att snabbare och på ett effektivare sätt avlägsna de avarter och missbruk, som ännu förekommer. Inom lagstiftningens ram borde då de ansträngningar, som från näringslivets och branschens egen sida gjorts för att komma till rätta med förhållandena, på lämpligt sätt kunna utnyttjas. En reglering genom lagstiftning bör emellertid enligt Handelskammarens uppfattning under inga förhållanden göras på så sätt, att någon form av monopolrätt för auktoriserade företag uppkommer. I den mån ett företag, som önskar upptaga resebyråverksamhet, fyller de krav på vederhäftighet, yrkeskännedom och ekonomisk stabilitet, som en eventuell lag kan komma att uppställa, bör också tillstånd till sådan verksamhet meddelas.

Då det remitterade förslaget närmast går ut på en undersökning om behovet av lagstiftning, samt, om sådant behov befinner sig förhanden, genomförandet av gemensam nordisk lag i ämnet, torde det f. n. ej finnas anledning att mer än som ovan skett gå in på frågan om en eventuell lagstiftnings utformning. Handelskammaren vill för sin del tillstyrka, att en utredning av den art, som angivits i det remitterade förslaget, kommer till stånd.

Göteborg den 30 oktober 1962

För Handelskammaren i Göteborg:

(*sign.*)

(*sign.*)

Handelskammaren i Karlstad:

Kammaren vill redan inledningsvis uttala uppfattningen, att lagstiftningsåtgärder på ifrågavarande område icke torde böra ifrågakomma. Statsmyndigheterna ha också tidigare med allt fog avvisat tanken härpå under

hänvisning till näringsfriheten och med påpekande av den konkurrensbegränsning, som ett statligt auktorisationssystem vore ägnat att leda till. En fortsatt självsanering inom branschen synes vara den lämpligaste utvägen. Sedan den 1 juli 1960 arbetar på området Svenska Trafik- och Resebranchens Auktorisationsnämnd, ett fristående organ, vars verksamhet avser att skapa skydd för allmänheten mot missbruk och avarter inom reseförsäljningsområdet samt att befrämja en utveckling, som leder till sunda affärsförhållanden på området.

Glädjande nog torde de av Nämnden i fråga auktoriserade företagen redan ombesörja den övervägande omsättningen inom branschen, varför en ökad konsumentupplysning och tidningspropaganda fortsättningsvis borde kunna göra allmänheten tillfyllest medveten om fördelarna av att anlita de auktoriserade företagen.

Någon lagstiftning på området finner Kammaren sålunda icke motiverad.

Karlstad den 7 november 1962

För Handelskammaren i Karlstad

A. Dahlin

Ordf.

Per-Olof Esping

Sekr.

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län:

Handelskammaren delar förslagsställarnas uppfattning att erfarenheterna från resebyråbranschen nödvändiggör ett ingripande i någon form. Även om konkurrensen för närvarande är utomordentligt hård i resebyråbranschen och sålunda nyetablering ej längre kan vara lika lockande som tidigare, finns anledning att söka tillförsäkra en oerfaren allmänhet någon form av skydd för förluster och olägenheter av den typ förslagsställarna nämnt.

Handelskammaren är emellertid icke övertygad om att detta skydd måste åvägabringas genom lagstiftning. Det synes Handelskammaren vara i princip mera tilltalande om den i Sverige redan befintliga organisationen kunde utbyggas till ett allmänt uppmärksammat auktorisationssystem, därvid redbarhet och ekonomisk solvens hos företagen enligt givna regler skulle kontrolleras. Den nu i Sverige verkamma »auktionen» är inte känd för allmänheten och offentliggöres ej heller i en klart särskiljande form.

Handelskammaren vill därför ifrågasätta om icke på initiativ av branschen eller Svenska Trafikföretagens Råd en aktivering och förbättring av formerna för kontroll av reseföretagen skulle kunna åvägabringas. I vart fall bör tillfälle till sådant initiativ beredas innan ett lagstiftningsarbete igångsättes.

Örebro den 14 november 1962

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län

Ivan Svensson

Nils Holmer

Handelskammaren i Gefle:

Handelskammaren vill med hänsyn till de beklagliga förhållanden, som gång efter annan yppat sig på resebyråmarknaden, för sin del tillstyrka, att en utredning kommer till stånd för att utröna behovet av lagstiftning rörande resebyråverksamhet i Sverige samt att — om sådant behov visar sig föreligga och samma behov förefinnes även i övriga nordiska länder — en samnordisk lagstiftning tillskapas på detta område.

Gävle den 20 november 1962

Handelskammaren i Gefle

(*sign.*)

(*sign.*)

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

I remisshandlingen omnämnes i korthet det system med frivillig auktorisation av resebyråer, som sedan några år tillämpas i Sverige efter tillkomsten av Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd, vars ledamöter utses av Handelskamrarnas nämnd. Genom tillkomsten av denna auktorisationsnämnd ha förhållandena inom branschen starkt förbättrats och en självsanering är otvivelaktigt på väg. Med Handelskammarens uppfattning finnes det på grund härav för närvarande ej tillräcklig anledning att genom särskild lagstiftning reglera resebyråernas verksamhet. Det synes Handelskammaren väsentligt bättre och fullt tillräckligt att uppmuntra den form av auktorisation, som redan existerar i vårt land.

Under återopande av det anförda får Handelskammaren sammanfattningsvis uttala, att Handelskammaren för vårt lands vidkommande anser lagstiftning på området omotiverad, enär det redan finnes möjlighet för resebyråerna att få auktorisation, om de anse detta lämpligt.

Sundsvall den 16 november 1962

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

A. Enström

Helge Thomson

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare:

Förslaget utmynnar i en rekommendation till regeringarna, att — därest efter undersökning behov anses föreligga — genomföra en gemensam nordisk lagstiftning för resebyråverksamhet.

Inom resebyråverksamheten har av Handelskamrarnas nämnd tillsatts ett fristående organ, benämnt Svenska Trafik- och Resebranschens Auktorisationsnämnd. Sekretariatet är förlagt till Stockholms handelskammare. Syftet med auktorisationen är »att skapa skydd för allmänheten mot missbruk och avarter inom reseförsäljningsområdet samt att främja en utveckling som leder till sunda affärsförhållanden inom detta område». De krav som nämnden enligt antagna normer uppställa för auktorisation avser bl. a. sökandes ekonomi och tillgång till branschkundig personal.

Genom den på frivillig väg tillskapade ovannämnda auktorisationsnämnden synes för Sveriges del åtgärder enligt medlemsförslagets syfte ha tillgodosetts, varför handelskammaren avstyrker en lagstiftning angående resebyråverksamhet.

Luleå den 24 november 1962

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

Oscar Nylander

Åke Tåhlin

Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd:

En självsanering har på reseförsäljningens område pågått i Sverige under drygt ett decennium, sedan på branschens eget initiativ ett auktorisationsförfarande infördes i början av 1950-talet. De större trafikföretagen och Svenska resebyråföreningen bildade då ett organ som så småningom utvecklades till Svenska trafikföretagens råd. En av detta organs uppgifter blev att auktorisera företag inom reseförsäljningsbranschen. Rådet omhändertog auktorisationen ända till 1960, då — på därom gjord framställning — Handelskamrarnas nämnd beslöt att för handläggande av auktorisationsfrågor tillsätta ett fristående organ, en speciell nämnd med tre ledamöter och tre suppleanter, innefattande juridisk, administrativ och ekonomisk sakkunskap. Den nya nämnden fick namnet Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd och började sin verksamhet den 1 juli 1960. Ordförande är generaldirektör Yngve Samuelsson samt övriga ordinarie ledamöter direktör Sven Rynell, AB Bahco, Stockholm, och bankdirektör C. G. Regnéll, Skandinaviska banken, Malmö. Suppleanter är direktör Lars Gabrielson, Holmens bruks- och fabriks AB, Norrköping, direktör Herbert Sachs, AB Letterstedts, Stockholm, och direktör Gudmund Silfverstolpe, AGA, Lidingö. Nämndens sekretariat är förlagt till Stockholms handelskammare med direktör Arne Öström som sekreterare.

Vägledande för auktorisationsnämndens arbete är de bestämmelser för auktorisation, som fastställts av Svenska trafikföretagens råd efter samråd med berörda organisationer (bifogas som Bihang). Syftet med auktorisationen

nen är »att skapa skydd för allmänheten mot missbruk och avarter inom reseförsäljningsområdet samt att främja en utveckling som leder till sunda affärsförhållanden inom detta område». Envar som yrkesmässigt utövar verksamhet som resebyrå, reseagent eller sällskapsresearrangör äger erhålla auktorisation, såframt han uppfyller i de nämnda bestämmelserna uppställda krav. Auktorisation meddelas för en tid av fem år, varefter en omprövning sker. Inträder sådana förändringar med avseende å det auktoriserade företagets ställning eller skötsel att förutsättningarna för meddelad auktorisation väsentligen rubbas eller förfar den auktoriserade oredligt eller visar sig på annat sätt olämplig, äger nämnden återkalla auktorisationen.

Vid sin bedömning av ansökningar om auktorisation tar nämnden särskild hänsyn till sökandens ekonomi. Andra givna förutsättningar för auktorisation är att företaget disponerar över erforderlig, branschkundig personal samt att försäljningen sker från fast lokal, som är så beskaffad att den möjliggör en god betjäning av allmänheten. Innan ansökan om auktorisation slutligen prövas inhämtas yttranden från Svenska resebyråföreningen och Svenska trafikföretagens råd. Nämnden införskaffar vidare upplysningar om sökanden från andra organisationer ävensom från myndigheter och enskilda. I övrigt vill nämnden hänvisa till de tidigare nämnda bestämmelserna för auktorisation, särskilt paragraf 7.

Nämnden har som framgår av det ovan sagda endast varit verksam i två och ett halvt år och dess erfarenheter är därför relativt begränsade. Uppmärksamheten har från början varit inriktad på att finna vägar som gör auktorisationsförfarandet till ett verksamt instrument för sanering av reseförsäljningen — allt i syfte att skapa största möjliga garanti för den resande allmänheten.

Den auktoriserade företagen, vilka för närvarande torde svara för cirka 90 procent av omsättningen inom resebranschen, har till sitt förfogande det s. k. STR-märket, vilket används vid alla säljfrämjande åtgärder. Detta märke torde nu ha inarbetats i det allmänna medvetandet, och allmänheten bör så småningom ha fått klart för sig den fördel det innebär att anlita auktoriserade reseföretag, vilka fått sina förhållanden prövade av en opartisk nämnd. Såvitt nämnden har sig bekant har under hela den tid, som det frivilliga auktorisationssystemet tillämpats, något allvarligt missöde icke inträffat i fråga om ett auktoriserat företag. Antalet reklamationer i mindre betydelsefulla frågor, som handlagts av Svenska resebyråföreningens sällskapsresekommitté, har starkt nedgått under de senare åren.

Fortfarande finns visserligen en grupp utomstående företag, över vilken auktorisationsnämnden och branschens egna organ saknar kontroll. Men denna grupps försäljning är relativt obetydlig i förhållande till de auktoriserade företagens, även om antalet individuella utomstående skulle kunna ge ett annat intryck. Med hänsyn till den snabba utveckling, som ägt rum på sällskapsreseområdet, bör i detta sammanhang framhållas, att det trots allt är relativt sällsynt att ett icke auktoriserat företag allvarligt åsidosätter sina skyldigheter gentemot allmänheten. Då ett dylikt fall inträffar, får

förhållandet på grund av sitt nyhetsvärde mången gång särskild publicitet och kastar en skugga över hela branschen.

Enligt nämndens uppfattning har den självsanering, som bedrivs inom reseförsäljningsområdet, lett till resultat, och det finns anledning antaga att det frivilliga auktorisationssystemet på sikt skall leda till en ytterligare krympning av antalet okontrollerade företag. Härvidlag torde en ökad konsumentupplysning och propaganda spela en viktig roll. Genom att sprida kännedom om auktorisationen bör de berörda branschorganen i än högre grad kunna göra allmänheten medveten om fördelarna med att anlita auktoriserade reseföretag.

Stockholm den 21 november 1962

Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd

Yngve Samuelsson

Arne Öström

SVENSKA TRAFIK- OCH RESEBRANSCHENS AUKTORISATIONSNÄMND

Stockholm

(OBS! Ansökan inges i 3 ex., original + 2 kopior.)

Ansökan

om auktorisation som resebyrå/reseagent/sällskapsresearrangör
inlämnad till Svenska Trafik- och Reisebranschens Auktorisationsnämnd

den

Från:

GÄLLANDE NEDANSTÄENDE RESEFÖRSÄLJNINGSTÄLL

Namn

Namn

Postadress

Postadress

Telefon

Telex

Telegramadress

Postgirokontonummer

1. Försäljningslokalen är belägen i våningen i fastigheten.....
med gatuadress och omfattar..... m²
samt har skylffönster, som regelbundet kommer att upplåtas för reseförsäljning.
Vilka andra skyltningsmöjligheter finns?

2. I vilken form drives rörelsen (aktiebolag etc.)?

3. Vem eller vilka är ägare av reseförsäljningsstället?

a) om enskilt företag:

b) om bolag v. g. uppgiv styrelsemedlemmarnas namn

Namn

.....

Född

.....

Nationalitet

.....

Rörelsekapitalets storlek? Rörelsens tillgångar och skulder?

De tre senaste årens balansräkningar (i bilaga).

Har rörelsen ekonomiskt understöd från stat eller kommun?

Om så är fallet, med hur stort belopp?

Bankförbindelser?

Bedrives rörelsen kontinuerligt under hela året?

Vilka kontorstider iakttages?

Uppgiv i särskild bilaga vilka försäljningsrättigheter som finns för såväl svenska som utländska trafik-, sällskapsrese och/eller resebyråföretag. I specifikationen skall helst angivas årtal för avtalets ingående, vad försäljningsrättigheten avser och företagets namn.

Vem är ansvarig chef för reseförsäljningsstället?

Namn född den år

Nationalitet Har sysslat med reseförsäljning sedan

Utbildning och praktik:

12. Antalet ytterligare stadigvarande anställda med tidigare praktik inom reseförsäljningsbranschen:

Namn:

Utbildning :

Praktik:

(upptages vid behov på särskild bilaga)

13. Övriga uppgifter som sökanden önskar åberopa:

Undertecknad, som tagit del av auktorisationsbestämmelserna på omstående sida, förklarar härmed att de ovan lämnade uppgifterna är med sanningen överensstämmande och är beredd att ställa mig de av Nämnden med stöd av auktorisationsbestämmelserna utfärdade särskilda villkor till efter rättelse.

..... den 19

.....

.....

Bestämmelser för auktorisation:

I syfte att skapa skydd för allmänheten mot missbruk och intrer inom reseförsäljningsområdet samt att främja en utveckling, som leder till sund affärsförhållanden inom detta område, Svenska Trafikföretagens Råd efter samråd med berörda organisationer fastställt följande bestämmelser om auktorisation resebyråer, reseagenter och sällskapsresearrangörer.

Auktorisation meddelas av en särskild nämnd kallad Svenska trafik- och Resebranschens Auktorisationsnämnd vilken skall till av tre ledamöter. Dessa utses av Handelskamrarnas Nämnd, därvid förordnar en av dessa ledamöter att vara ordförande. Envar av ledamöterna väljes i samma ordning en ersättare. Ledamöterna utses för en tid av tre år.

Envar som yrkesmässigt utövar verksamhet såsom resebyrå, reseagent eller sällskapsresearrangör äger erhålla auktorisation samt han avlagt realexamen eller examen vid ett- eller tvåårig handelskola eller styrker sig äga minst däremot svarande utbildning, under minst fem år varit verksam inom resebyrå eller då fråga är om auktorisation av reseagent eller sällskapsresearrangör under minst två år varit verksam inom sådan rörelse eller inom resebyrå,

varunnit för yrket nödig erfarenhet och skicklighet, äger tillfredsställande ekonomiska resurser för den verksamhet den sökta auktorisationen avser, samt gjort sig känd för redbarhet och jämväl i övrigt finnes ämplig.

Auktorisation må meddelas, förutom åt enskild person, jämväl kolag och ekonomisk förening.

Iid prövning av ansökan om auktorisation har auktorisationsnämnden att beakta huruvida person, som genom anställning hos anden eller eljest har avsevärt inflytande på verksamheten, fyller ovan angivna villkor.

Om särskilda skäl därtill äro må auktorisation meddelas åt särskild resebyrå, reseagent eller sällskapsresearrangör.

För auktorisation av resebyrå gälla utöver vad i § 3 stadgas ända villkor.

ökändens verksamhet skall omfatta alla eller de väsentligaste av nedan angivna uppgifter:

- 1) att sälja eller förmedla försäljning av järnvägs-, flyg-, båt- och bussbiljetter för resor inom och utom Skandinavien;
- 2) att arrangera eller förmedla försäljning av sällskaps- och grupperor i in- eller utlandet;
- 3) att ordna hotellresor och pensionsuppehåll och i samband därmed utfärda kuponger;
- 4) att arrangera eller förmedla resor, uppehåll, utflykter och dylikt för utländska turister i Sverige;
- 5) att utfärda eller förmedla olika slag av reseföreskrifter;
- 6) att köpa och sälja resevaluta samt ombesörja passviseringar.

ökändens skall hava tillförsäkrat sig möjlighet att tillhandahålla den resande allmänheten sådana olika slag av biljetter som avses i punkt 1 a) här ovan samt hålla ett tillräckligt lager av vanligast förekommande biljetter och anvisningar inuvenom i övrigt hava resurser att betjäna allmänheten på ett tillfredsställande sätt.

Försäljningen skall ske i fast, från annan verksamhet avskild lokal som är i kontinuerlig drift året runt och som är så beskaffad, att den möjliggör god betjäning av allmänheten.

För auktorisation av reseagent gälla utöver vad i § 3 stadgas följande villkor.

ökändens verksamhet skall omfatta dels en av de uppgifter som angives i § 4 punkt 1 a) dels och minst två av de uppgifter som angivas i § 4 punkterna 1 b)—f).

ökändens skall hava tillförsäkrat sig möjlighet att tillhandahålla den resande allmänheten sådana biljetter som verksamheten omfattar samt hålla tillräckligt lager av vanligast förekommande biljetter och anvisningar ävensom i övrigt hava resurser att betjäna allmänheten på ett tillfredsställande sätt.

ökändens skall uppfylla de villkor som stadgas i § 4 punkt 3. För auktorisation såsom sällskapsresearrangör gäller utöver i § 3 stadgas såsom villkor:

It sökanden själv arrangera sällskaps- och grupperor både inom och utom Skandinavien, samt

It sökande, som har direkt försäljning till allmänheten, tövra densamma från fast lokal, som är så beskaffad att en möjliggör en god betjäning av allmänheten.

er försäljning genom ombud som icke är auktoriserad byrå eller reseagent gäller såsom ytterligare villkor för orisation att sökanden utfäster sig att förligka ombud att

icke tillämpa villkor som äro mindre förmånliga för allmänheten än av sökanden fastställda dylika villkor.

§ 7. Såsom ytterligare villkor för auktorisation må auktorisationsnämnden föreskriva

1. att sökanden i enlighet med de närmare bestämmelser, som meddelas av nämnden, ställer säkerhet till ett belopp vars storlek avgöres av nämnden från fall till fall för ersättningskyldighet, som han kan komma att ådraga sig i sin yrkesutövning, samt
2. att sökanden utfäster sig att så länge auktorisation gäller såvitt på honom ankommer icke tillämpa försäljningsvillkor, som äro mindre förmånliga för allmänheten än de villkor, som auktorisationsnämnden, efter samråd med Svenska Trafikföretagens Råd och Svenska Resebyråföreningen kan komma att fastställa för att befärja de syften varom i § 1 sägs.

§ 8. Vill någon erhålla auktorisation enligt dessa bestämmelser skall han ansöka skriftligen därom hos auktorisationsnämnden.

Vid ansökan skola fogas de handlingar, som sökanden vill åberopa till bevis att han uppfyller de ovan angivna villkoren för auktorisation. Har nämnden meddelat föreskrift jämlikt 7 § punkt 1 skall sökanden i samband med ansökan uppgiva vilken säkerhet han är beredd att ställa. Han skall vidare avgiva förklaring, att han är beredd att i sin verksamhet iakttaga vad nämnden med stöd av § 7 punkt 2 kan komma att föreskriva. Innan ansökan om auktorisation slutligen prövas skola yttranden över ansökningen inhämtas från Svenska Resebyråföreningen och Svenska Trafikföretagens Råd. I den mån så finnes erforderligt skola därjämte upplysningar om sökanden införskaffas från andra organisationer ävensom från myndigheter och enskilda. Nämnden må ock för utronande av förhållande, varom i § 3 d) sägs anställa prövning.

Vid nämndens behandling av ärende angående auktorisation — dock ej vid den slutliga prövningen av ärendet — skola såsom sakkunniga föredragande närvara

en representant för Svenska Trafikföretagens Råd

en representant för Svenska Resebyråföreningen

var för sig i den ordning nämnden prövar lämpligt med hänsyn till föreliggande frågor.

§ 9. Auktorisation meddelas för en tid av fem år.

§ 10. Auktoriserad resebyrå, reseagent eller sällskapsresearrangör, bör beträffande kungörande och annonsering angående sin auktorisation ställa sig auktorisationsnämndens föreskrifter till eftertänkt och må icke göra missbruk av sin auktorisation.

Auktoriserad reseagent må icke använda benämningen resebyrå. Auktoriserad sällskapsresearrangör må icke använda benämning som kan leda till förväxling med auktoriserad resebyrå eller reseagent.

§ 11. Auktorisationsnämnden bör i görligaste mån tillse att auktoriserad resebyrå, reseagent eller sällskapsresearrangör redbart och samvetsgrant fullgör sina uppdrag och i allt iakttaga god affärsförd.

§ 12. Den som erhållit auktorisation vare skyldig att lämna nämnden de uppgifter som erfordras för tillsynen samt att för granskare som utsets av auktorisationsnämnden hålla tillgängliga handelsböcker, korrespondens och övriga affärshandlingar.

Sker förändring med avseende å företaget ägarförhållande, firmanamn, ekonomi, ledning eller personal av betydelse för företaget ställning eller skötsel skall uppgift härom utan anfordran lämnas till auktorisationsnämnden.

§ 13. Inträda sådana förändringar med avseende å det auktoriserade företaget ställning eller skötsel, att förutsättningarna för meddelad auktorisation väsentligen rubbas, eller förfar den som erhållit auktorisation i sin verksamhet oredligt eller visar han sig på annat sätt olämplig må nämnden återkalla auktorisationen.

Äsidosätter resebyrå, reseagent eller researrangör eljest de plikter som auktorisationen medför, må nämnden utdela varning.

Beslut om återkallande av auktorisation eller om varning må ej meddelas utan att resebyrån, reseagenten eller researrangören beretts tillfälle att yttra sig.

Vid behandlingen av ärende, som i denna § avses, skall tillämpliga delar gälla vad i § 8 föreskrives om inhämtande av yttranden och tillkallande av sakkunniga från Svenska Trafikföretagens Råd och Svenska Resebyråföreningen.

§ 14. För auktorisation utgå avgifter enligt särskilda bestämmelser § 15. Vad som inhämtas vid behandling av ärende av auktorisation eller i övrigt vid granskning enligt § 12 av handelsböcker, korrespondens och affärshandlingar må ej yppas i vidare mån än som fordras för vinnande av det med auktorisationsförfarandet avsedda ändamålet.

essa bestämmelser träda i kraft den 1 juli 1960. Samtidigt upphäves de av Svenska Trafikföretagens Råd den 13 november 1957 tillädda auktorisationsbestämmelserna. Auktorisation som meddelats med stöd av sistnämnda bestämmelser skall dock övergångsvis gälla t. o. m. juni 1962.

Svenska trafikföretagens råd:

Reseförsäljningen i Sverige som näringsfång är av relativt sent datum, framsprunget ur ett behov från enskilda trafikföretags sida — tidigast ångbåtsbolag — att låta sig representera genom ombud för last och passagerare. Ehuru man numera sällan eller aldrig talar om den biljettutställande reseförsäljaren som kommissionär torde denne i lagens mening vara att hänföra till denna kategori.

Allteftersom efterfrågan på resor blev större, parallellt med att nya trafikmedel tillkom, blev även behovet av ombud större. Det låg då nära till hands att de enskilda personer och firmor, vilka genom innehav av kommissionärskap vunnit viss kunskap om resandet, biljetteknik etc. och åtnjöt huvudmannens såväl som allmänhetens förtroende, fick sig anförtrött ombudsmannskapet även för andra trafikföretag och trafikmedel. Det är ur denna skara som många nuvarande reseförsäljare i Sverige söker sitt ursprung.

Av betydelse vid bedömningen av reseförsäljningsbranschens förhållande till trafikvärlden i dag är att känna till de ekonomiska betingelser under vilka de arbetar. Det kan sålunda vara värt nämna, att reseförsäljaren i utövandet av sin verksamhet i allmänhet rör sig med mycket blygsamma kapitalinsatser i jämförelse med trafikföretagen, som investerat i fasta anläggningar och rullande materiel, fartyg, flygplan etc. Härav följer med något av naturnödvändighet att det fallit på trafikföretagens lott att leda utvecklingen inom reselivet och att trafikföretagen därför måste tillerkännas ett avgörande inflytande på den mycket närliggande reseförsäljningsbranschen. Dennas på senare tid starka expansion och samtida strukturförändring har icke nämnvärt ändrat på den avsevärda skillnaden ifråga om risktagande och ekonomiska engagement.

Från den forne ångbåtskommissionären med sin enstaka biljettförsäljningsrätt till dagens resebyrå, reseagent eller sällskapsresearrangör är steget stort. Det »patriarkaliska» förhållande, som förr rådde mellan kommittent och kommissionär har efterträtts av genom agentavtal noga reglerade såväl försäljningstekniska som ekonomiska villkor.

Tiden efter andra världskriget kännetecknades av ett våldsamt uppsving på resandets område först i form av sk repatrieringsresor senare i betydelse av turistresor. Dessa senare fick oftast karaktären av sällskaps- och gruppresor. Till bilden av den stora rese-expansionen hör flygets efter kriget vidgade förmåga att göra sig gällande som allmänt kommunikationsmedel.

Reseförsäljarnas egen branschorganisation — Svenska resebyråföreningen — vilken tillkom år 1937 hade tills för några år sedan genom ganska restriktiva invalsbestämmelser relativt få medlemmar. Ett stort antal reseförsäljare stod utanför såsom »outsiders». I den här omtalade reserushen efter andra världskriget ökades dessa outsiders antal snabbt och tyvärr okontrollerbart. Därtill kom att de yrkesmässigt arbetande resebyråerna hotades av en ej önskvärd konkurrens från sådana, som i verkligheten måste hänföras till kundsidan. I den för de svenska trafikföretagen, de organiserade reseför-

säljarna och allmänheten förvirrade situationen sökte trafikföretagen och resebyråföreningen kontakt med varandra. Man beslöt att rådgöra inbördes i agentfrågor och bland annat för detta ändamål bildades år 1949 »Trafikföretagens och Svenska resebyråföreningens agentråd» TORA. Efter hand som erfarenheterna av TORAs verksamhet kunde överblickas utbyggdes detta agentråd och erhöll sin nuvarande form år 1953, då under namn »Svenska trafikföretagens råd», STR. Till kännedom bilägges ett exemplar av rådets stadgar. (*Bihang 1*).

Rådets kontakt med myndigheterna har varit flerfaldig. Vid tidpunkten för dess bildande uppvaktades Kungl. handelsdepartementet, varvid informationer lämnades om den nya verksamheten. Som bekant behandlades frågan om de svenska reseförsäljarnas status av en av Handelsdepartementet tillsatt turistutredningskommitté i ett den 26 oktober 1961 avgivet betänkande. Majoriteten avvisade tanken på en särskild resebyrålagstiftning eller statlig auktorisation av reseförsäljare. I ett närliggande sammanhang förklarade chefen för departementet att reseförsäljningsbranschen själv borde försöka åstadkomma bättre förhållanden till den resande allmänhetens fromma. Om dessa strävanden visade sig otillräckliga torde frågan om statligt ingripande få tas upp. Eftersom det nyinrättade rådet tycktes sammanfalla med handelsdepartementets egna tankar om formerna för ett verksamt självsaneringsorgan gavs muntligen välsignelse till företaget.

I internationella sammanhang kom år 1953 frågan om reglering av reseförsäljning fram genom OEEC i Paris, vars turistkommitté utarbetat ett förslag till rådsrekommendation rörande standardregler för reseförsäljare. Förslaget avsåg, att medlemsländerna skulle undersöka om det var möjligt och lämpligt att antaga OEEC:s regler, vilka skulle göra utövändet av reseförsäljningsyrket beroende av innehav av licens utfärdad av statlig myndighet. I en skrivelse den 8 maj s. å. från handelsdepartementet kunde pekas på Svenska trafikföretagens råd såsom den organisation i Sverige, vars uppgifter syntes ligga i linje med det i OEEC framlagda förslaget.

Rådets kontakter med övriga nordiska länder har ävenledes varit flerfaldig. Sålunda har rådet tagit initiativ till bildande av motsvarande organ i Finland och i Danmark i avsikt att åstadkomma gemensamma åtgärder till sanering av reseförsäljningen i Norden. I Danmark bildades också efter svenskt mönster år 1957 »Dansk Trafik- og Rejsebureauråd». Dess stadgar återfinnes i »Betænkning afgivet af Handelsministeriets Rejsebureauutvalg Nr 266 år 1960». Tyvärr nådde rådet aldrig att träda i praktisk funktion. I Finland bildades också efter det svenska mönstret »Trafikföretagens förtroenderåd i Finland» med uppgift att sanera i branschen samt att auktorisera reseförsäljare (*se Bihang 2*). Rådets stadgar bifogas härmed (*se Bihang 3*).

Såsom framgår av det nyssnämnda har rådet redan tidigt insett värdet av ett samlat nordiskt handlande på reseförsäljningens område, men har samtidigt icke önskat sammankoppla frågan om sanering i branschen med statligt ingripande genom lagstiftning i likhet med i Norge. Rådet finner icke

skäl frågå denna ståndpunkt. I Sverige har hänsynen till näringsfrihetslagstiftningen varit vägledande för rådets medel och mål.

Under trycket av ett sällskapsresedebacle i höst har i pressen och annorstädes diskussioner uppstått om den nuvarande ordningens bestånd. Röster har höjts för ett ingripande av statsmakterna, men rådet har trots sig förstå att statsmakterna icke finner anledning att gå fram med en särslagstiftning, som gäller reseförsäljare.

Det kan också sägas att allmänheten själv icke är helt utan skuld. Den visar sig många gånger mer än lovligt godtrogen och faller lätt för orimligt låga priserbjudanden ifråga om sällskapsresor utan att alls eller mycket litet reflektera på vad erbjudandet de facto innebär. Å andra sidan går icke heller sällskapsresearrangörer fria från kritisk granskning. Osunt profitbegär kan leda till osäkra förbindelser med trafikföretag, hotell, restauranter etc. Sladdriga och tänjbara paragrafer i allmänna och särskilda resevillkor utgör i sig själv frestelse till mindre noggrannhet. Härtill kommer att arrangören har fördelen av förskottsbetalning från kunden-resenären under det att arrangörens leverantörer av hotellrum etc. många gånger kan få nöja sig med betalning i efterskott. Arrangören kommer härvid att röra sig med ett ofta betydande främmande kapital. Även hotellen, trafikföretagen, restauranterna etc. kan ha sin andel i att sällskapsresenärens utsättas för påfrestningar av olika slag.

Erfarenheterna i Sverige av rådets relativt korta verksamhet har varit gynnsamma. Rådet har genom auktorisation av svenska reseförsäljare påverkat utvecklingen inom branschen till det bättre och lämnat allmänheten vägledning vid val av reseförsäljare. En utomordentlig andel till ett lyckosamt resultat har Svenska Resebyråföreningen, med vilken rådet haft ett gott och förtroendefullt samarbete.

Svenska Trafikföretagens Råd ber att få vitsorda den beskrivning i flera avsnitt av förhållandena på sällskapsreseområdet, som förslagsställarna lämnat i »Medlemsförslag om lagstiftning angående resebyråverksamhet», men anser att beskrivningen blivit väl så ensidigt belyst, riktat enbart mot arrangören. Denne är för sin verksamhet starkt beroende av föreskrifter av goda samarbetspartners i form av trafikföretag, hotell, restauranter etc., vilkas tjänster arrangören har att ta i anspråk, om han skall kunna uträtta någonting. Arrangören uppträder som förmedlare av de för sällskapsresan i anspråk tagna företagen och personerna. Försummar dessa att uppfylla sina genom arrangören förmedlade förpliktelser uppstår ett läge, som till sina verkningar icke är annorlunda än om arrangören själv försummar något i sin förmedlande roll. Vid varje tillfälle av försummelse löper resenären risk att vara den förste att sitta emellan.

Med hänsyn till att de serviceorgan, av vilka sällskapsresearrangören måste begagna sig, ofta är belägna utomlands, svåråtkomliga för svensk juridiction, kan resenären icke rimligtvis på egen hand hävda sin rätt. Det synes därför rådet riktigt att ansvaret gentemot kunden i första hand skall åvila sällskapsresearrangören.

Svenska trafikföretagens råd vill icke motsätta sig förslagsställarnas rekommendation att verkställa en allsidig undersökning av behovet om gemensam nordisk lagstiftning på reseförsäljningsområdet, men önskar samtidigt framställa önskemål om en undersökning genom Nordiska rådet om ett ekonomiskt och moraliskt stöd från statsmakternas sida i resp. nordiska länder till förmån för den frivilliga sanering av resebyråbranschen, av vilken Svenska Trafikföretagens Råd är anhängare och som rådet tagit initiativet till att även åstadkomma i Danmark och Finland.

Stockholm den 30 november 1962

för Svenska trafikföretagens råd

David Helsing

ordf. i arbetsutskottet

K. A. Larsson

BIHANG 1

Stadgar för Svenska trafikföretagens råd

§ 1

Rådets firma är Svenska trafikföretagens råd.

§ 2

Rådet har sitt säte i Stockholm.

§ 3

Rådets uppgifter är:

1. att med beaktande av allmänhetens berättigade anspråk verka för en sund utveckling av reselivet och genom olika initiativ bidra till att den yrkesmässiga reseförsäljningsverksamheten utvecklas under betryggande former
2. att tillgodose trafikföretagens krav på en lämplig och i ekonomiskt hänseende vederhäftig representation (kommissionärer)
3. att utgöra remissorgan i trafik-, reseförsäljnings- och andra med rådets verksamhet sammanhängande frågor.

§ 4

Rådet skall bestå av svenska trafikföretag med reguljär persontrafik av mer än lokal omfattning och betydelse för rese- och turistlivet och företrädesvis sådana trafikföretag som ordnat sin försäljning helt eller delvis genom kommissionär.

Medlemskap kan erhållas genom inval vid årsmöte. Rådets beslut om upptagning av ny medlem skall vara enhälligt.

Rådet kan på förslag av medlem för behandling och beslut i frågor, som faller under § 3 mom 1 och 3, adjungera andra trafikföretag än ovan i denna paragraf nämnda. För adjungering erfordras omröstning i Rådet, varvid enkel majoritet faller utslag.

§ 5

Varje medlemsföretag utser en ordinarie representant jämte en suppleant att företräda sig vid rådets sammanträden under verksamhetsåret. Till sammanträde kallas rådets ordinarie representanter, vilka i sin tur efter eget gottfinnande kallar suppleant att deltaga. Om varken radsmedlems ordinarie representant eller suppleant kan närvara vid utlyst sammanträde äger radsmedlemmen ifråga utse ett befullmäktigt ombud bland de representanter för andra radsmedlemmar, vilka på förhand anmält sitt deltagande i sammanträdet.

§ 6

Representanterna utser inom sig en styrelse bestående av ordförande, 1:ste och 2:dre vice ordförande. Ordföranden väljes för en tid av två år och kan icke omedelbart därefter återväljas. Sekreteraren, samtidigt kassaförvaltare, behöver icke vara representant i rådet, men bör ha anknytning till medlemsföretag och vara väl förtrogen med resebranschen.

§ 7

För förberedande av större frågor och avgörande av mindre äger representanterna att inom sig tillsätta ett arbetsutskott om två personer, varav den ene skall vara sammankallande och tillika ordförande.

§ 8

Om icke annorlunda för det enskilda tillfället bestämmes skall medlem av arbetsutskottet vara föredragande och föra rådets talan hos Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd.

§ 9

Årsmöte skall hållas senast före utgången av maj månad. Skriftlig kallelse härtill skall ske senast tre veckor i förväg.

Vid årsmöte och övriga sammanträden äger varje medlem en röst. Vid lika röstetal äger ordföranden utslagsröst.

Vid årsmöte skall följande ärenden förekomma:

1. Val av ordförande att leda årsmötetsförhandlingarna jämte sekreterare och två justeringsmän.
2. Fastställande av mötets stadgeenliga utlysande.
3. Styrelsens årsberättelse (Verksamhetsåret = 1 maj—30 april).
4. Revisorernas berättelse och frågan om ansvarsfrihet.
5. Behandling av budgetförslag för nästkommande år och i samband därmed fastställande av inträdes- och årsavgift, auktorisationsavgift samt årsavgift för de auktoriserade, arvoden etc.
6. Medlemsföretagens anmälan av utsedda ordinarie ledamöter jämte suppleanter för dessa under nästkommande verksamhetsår.
7. Val av styrelseordförande, två vice ordförande samt tillsättande av sekreterare tillika kassaförvaltare.
8. Val av ledamöter i arbetsutskottet.
9. Val av tvenne revisorer.
10. Eventuellt till årsmötet hänskjutna frågor.

§ 10

Rådet sammanträder, då styrelsens ordförande eller någon av rådets medlemmar så påfordrar, dock minst en gång per kvartal. Kallelse till ordinarie eller extra rådsmöte skall ske skriftligen minst tio dagar i förväg.

§ 11

Medlemskap i rådet ävensom därför erlagda avgifter gäller för helt verksamhetsår.

§ 12

Medlemsföretag, som önskar utträda ur rådet, skall anmäla sin önskan minst sex månader före årsmöte, i motsatt fall kvarstår medlemskapet till påföljande årsmöte.

Beslut om rådets upplösning skall fattas vid årsmöte och ett därpå följande ordinarie möte. Förslag härom skall anmälas minst sex månader före årsmöte och i samband därmed tagas upp till behandling vid rådets sammanträde. För giltigheten av sådant beslut fordras att detsamma biträdes av minst två tredjedelar av medlemmarna. Samtidigt skall bestämmas huru med rådets tillgångar skall förfaras samt rådets förhållanden till Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd.

Ovanstående stadgar har antagits vid årsmöte med Svenska trafikföretagens råd den 19 maj 1961.

BIHANG 2

**Bestämmelser rörande grunderna för resebyråers och -agenturers godkännande
publicerad av Trafikföretagens förtroenderåd i Finland**

A. Allmänna principer

1. Med resebyråers och -agenturers godkännande åsyftas framför allt att skydda den resande allmänheten mot missbruk och mot otillförlitliga företagare, att skapa moraliskt och ekonomiskt sunda förhållanden inom resebyråbranschen samt att införa enhetliga regler ifråga om de krav, som trafikföretagen skall ställa på en resebyrå och en reseagentur.

2. Trafikföretag, som är medlem i rådet, bör i princip bevilja biljettförsäljningsrättigheter endast åt de resebyråer och -agenturer, som av rådet godkänts. Ett företags godkännande såsom resebyrå eller reseagentur förpliktar i och för sig icke något till rådet anslutet trafikföretag att bevilja detsamma försäljningsrättigheter.

3. Om godkännande bör särskild anhållan göras hos rådet, som upptar anhållan till behandling såvida minst en av rådets medlemmar förordar densamma.

4. De godkända företagen indelas i tre grupper:

- A-resebyråer
- B-resebyråer
- Reseagenturer

Godkänd reseagentur får icke begagna beteckningen resebyrå.

5. Godkännande beviljas att gälla tillsvidare. Godkänd resebyrå eller -agen-

tur är skyldig att till rådet rapportera alla förändringar i de betingelser, enligt vilka godkännande lämnats densamma, såsom i äganderättsförhållanden, företagsledning etc. Då särskilda omständigheter påkallar ett ingripande kan godkännandet återkallas, på förslag av en medlem i rådet. För beslut därom kräves 2/3 majoritet. Återkallandet sker utan omröstning, då en resebyrå eller -agentur 2 gånger under loppet av 6 månader anmälts till rådet för bristande redovisning. Rådsmedlemmarna är skyldiga att till rådet anmäla om dylika fall.

6. Till anhållan om godkännande bör den sökande bifoga en förteckning över alla sina försäljningsrättigheter. Godkänt företag är skyldigt att inom loppet av januari månad till rådet anmäla alla förändringar i dess avtal med trafikföretagen.

7. Varje filial bör särskilt godkännas. För beslut om godkännande erfordras minst 2/3 majoritet.

8. För godkännande kan en särskild avgift uttagas, vars storlek bestäms av rådet och som är högre för en resebyrå än för en reseagentur. De sålunda influtna medlen är avsedda för täckandet av kostnaderna för de godkända resebyråernas och -agenturens bekantgörande ävensom för rådets verksamhet.

B. Villkor för godkännandet

1. A-resebyråer

a) Den sökande bör som sin huvudsakliga verksamhet driva resebyråer i Finland med kontraktssenlig rätt att försälja järnvägs-, flyg-, båt- och bussbiljetter för resor i Finland och i utlandet. Denna kontraktssenliga försäljningsrätt bör omfatta Finska statsjärnvägarnas fullständiga biljettförsäljningsrättigheter inklusive internationella samtrafikbiljetter, de skandinaviska järnvägarnas s. k. A-rättigheter samt de viktigaste europeiska järnvägsförvaltningarnas, åtminstone dock tyska, belgiska, franska, schweiziska och italienska biljettförsäljningsrättigheter. Beträffande flygbolagen bör den sökande vara IATA-agent.

b) Den sökande bör anses ha förutsättningar att skapa ny försäljning och förbättra trafikföretagens försäljningsservice gentemot allmänheten.

c) Den sökandes verksamhet bör omfatta samtliga följande uppgifter:

- 1) verksamt arbete för trafikvärvning från utlandet till Finland,
- 2) köp av resevaluta inom ramen för gällande bestämmelser,
- 3) anordnande och förmedling av sällskaps- och gruppresor i hemlandet och till utlandet,
- 4) reservering av hotellrum,
- 5) anordnande och förmedling av resor, uppehåll och utflykter för utländska turister i Finland,
- 6) förmedling av olika slags reseförsäkringar, samt
- 7) ombesörjande av passviseringar.

d) Den sökande, om han är fysisk person, eller företagets ledare bör vara finsk medborgare (i särskilda fall kan rådet bevilja dispens härvidlag), och dessutom

- 1) hava fyllt 25 år,
- 2) äga tillräcklig skol- och handelsutbildning,
- 3) vara välfrejdad,
- 4) besitta minst 5 års praktik inom resebyråbranschen, samt
- 5) i ekonomiskt hänseende vara fullt pålitlig både som privatperson som företagsledare.

e) Den sökandes ekonomiska grundval bör motsvara den kredit, som de olika trafikföretagen beviljat.

f) Den sökandes affärslokal bör hava goda skyltningsmöjligheter och i övrigt vara lämpad för resebyråverksamhet.

2. B-resebyråer

a) Den sökande bör som sin huvudsakliga verksamhet driva resebyråverksamhet i Finland, med kontraktssenlig rätt att försälja finska och skandinaviska järnvägsbiljetter. Denna kontraktssenliga rätt bör omfatta Finska statsjärnvägarnas fullständiga biljettförsäljningsrättigheter inklusive nordiska samtrafikbiljetter, samt de skandinaviska järnvägarnas kupongbiljetter. Härutöver bör den sökande ha rätt att sälja flygbiljetter för Aero O/Y:s inhemska linjer, biljetter för inhemska båtlinjer samt för de ordinarie båtlinjerna på Skandinavien ävensom bussbiljetter för Postverkets och Oy Matkahuolto Ab:s linjer.

b) Den sökande bör klargöra sina förutsättningar att komplettera trafikföretagens försäljningsservice och att värva ny trafik.

c) Den sökandes verksamhet bör även omfatta:

1) anordnande och förmedling av gruppresor i hemlandet och till Skandinavien,

2) reservering av hotellrum,

3) köp av resevaluta inom ramen för gällande bestämmelser,

4) anordnande och förmedling av resor, uppehåll och utflykter för utländska turister i Finland,

5) förmedling av olika slags reseförsäkringar, samt

6) ombesörjande av passviseringar.

d) Den sökandes affärslokal bör hava gynnsamt läge. Härvid räknas såsom fördel, att en annan godkänd resebyrå icke finnes i närheten.

e) Vid behandling av ansökan fästes avseende vid den sökandes allmänna lämplighet och vid företagsledarens erfarenhet på resebyråområdet.

f) Resebyråns ledning och ekonomiska ställning bör motsvara de fordringar, som ställs på en A-resebyrå, förutom att av företagsledaren icke kräves lika lång erfarenhet inom resebyråbranschen.

3. Reseagenturer

a) Försäljningsställe, vars biljettförsäljningsrättigheter är mera begränsade eller som eljest icke motsvarar de krav, som ställs på resebyråer, kan av rådet godkännas såsom reseagentur.

b) Reseagenturen bör anses ha förutsättningar att värva ny trafik och att förbättra kundtjänsten.

c) Reseagenturens affärslokal bör vara välbelägen och lämpad för effektiv kundtjänst året om.

d) Reseagenturens personal bör besitta nödig sakkunskap.

e) Den sökande bör klargöra de ekonomiska förutsättningarna för agenturens verksamhet och hans ekonomiska ställning bör motsvara den kredit, som erhållandet av försäljningsrättigheter förutsätter. Hans allmänna egenskaper bör vara sådana, att han kan betraktas kunna bedriva agenturverksamhet med framgång.

f) Den sökande bör vara finsk medborgare (i särskilda fall kan rådet bevilja dispens härvidlag).

BIHANG 3

Stadgar för Trafikföretagens förtroenderåd i Finland

§ 1

Rådets namn är Trafikföretagens förtroenderåd i Finland och dess hemort är Helsingfors.

§ 2

Rådets uppgift är:

1. att främja reselivets och resebyråbranschens utveckling i vårt land på ekonomiskt sund bas, med särskild hänsyn till effektiv kundtjänst;

2. att avge utlåtanden i frågor rörande grundandet av resebyråer och -agenturer och beviljandet av biljettförsäljningsrättigheter, med beaktande av företagarnas lämplighet och ekonomiska tillförlitlighet samt olika orters behov av försäljningsställen;

3. att söka utveckla och i ekonomiskt hänseende trygga resebyråernas och agenturernas verksamhet, genom stärkande av samarbetet på detta område mellan trafikföretagen och resebyråföreningen i Finland;

4. att beteckna de firmor och företagare, som rådet enligt fastställda regler godkänt som resebyråer och -agenturer, såsom drivande sin rörelse på grund av rådets godkännande och att före särskild förteckning över dessa.

§ 3

Ordinarie medlemmar i rådet är:

Statsjärnvägarna (Järnvägsstyrelsen)

Aero O/Y

Finska Ångfartygs Aktiebolaget

Linja-autoliitto r. y. (Matkahuolto Oy, Ab)

Resebyråföreningen i Finland r. f.

Rådet kan kalla eller godkänna nya medlemmar.

§ 4

Varje medlem utser till rådet en ordinarie representant jämte namngiven suppleant.

§ 5

Representanterna väljer sinsemellan en ordförande och en viceordförande. Till sekreterare och kassaförvaltare kan väljas antingen någon av rådets

medlemmar eller någon utomstående person. För ärendenas beredning kan inom rådet tillsättas ett arbetsutskott, som i enlighet med av rådet givna instruktioner kan ges full beslutanderätt i frågor av mindre betydelse.

§ 6

Rådet är beslutfört, då 3/4 av dess medlemmar är närvarande. Vid dess sammanträden har varje medlem en röst. Om rösterna utfalla jämnt, avgör ordförandens röst.

§ 7

Rådet sammanträder minst en gång per kvartal eller då någon medlem i rådet så kräver. Skriftlig kallelse till ordinarie eller extra möte bör såvitt möjligt ske 10 dagar innan.

§ 8

Vidtagna åtgärder hänförande sig till rådets verksamhetsområde bör av vederbörande medlems representant delgivas rådet vid nästföljande möte.

§ 9

Varje medlem är berättigad att på egen begäran utgå ur rådet.

§ 10

För beslut om rådets upplösning kräves minst 3/4 majoritet.

Svenska resebyråföreningen:

Tanken på lagstiftning på detta område har tidigare avisats av myndigheterna i Sverige. I betänkandet, avgivet av 1948 års utredning, angående turisttrafiken från utlandet har av vissa utredningsmän avgivits särskilt yttrande med rekommendation att yrkesmässig verksamhet, som kan karaktäriseras som resebyråverksamhet, göres till föremål för tillståndsgivning. Förslaget kunde icke tillstyrkas av handelsdepartementet, som under hänvisning till principen om näringsfrihet förordade självsanering.

Trafikföretagen och Svenska resebyråföreningen bildade då det, som så småningom blev Svenska trafikföretagens råd och som bl. a. fick till uppgift att auktorisera företag inom reseförsäljningsbranschen. Sedan 1960 handlägges auktorisationen av en av Handelskamrarnas nämnd utsedd auktorisationsnämnd, kallad Svenska trafik- och resebranschens auktorisationsnämnd. Svenska trafikföretagens råd och Svenska resebyråföreningen är i auktorisationsärendena remissinstanser, men har inget inflytande på nämndens beslut.

Det system, som härmed införts för kontroll och konsumentupplysning fungerar enligt Svenska resebyråföreningens uppfattning tämligen tillfredsställande och föreningen är såtillvida överens med myndigheterna, att någon lagstiftning nu icke längre är av behovet påkallad. Man har också erfarenhetsmässigt funnit, att olägenheter av det slag, som undertecknarna av medlemsförslaget konstaterat i Danmark, genom auktorisationsförfarandet fått än mindre omfattning i vårt land. Antalet reklamationsärenden, som kom-

mit till Svenska resebyråföreningens kännedom, har märkbart minskats under de senaste åren, vilket är så mycket mera glädjande, som den väldiga trafikökning vi nu sett år från år ger underlag för en större marginal i detta hänseende.

Tillkomsten av nya researrangörer har även ökat på sistone. En mängd av dessa har sökt och erhållit auktorisation, men det finns fortfarande några, som opererar utanför den kontrollerade marknaden. Att så kan ske måste väl i främsta rummet tillskrivas den omständigheten, att resepubliken ännu icke helt lärt sig rätt bedöma arten av hithörande frågor. Det är alltså framför allt en fråga om upplysning, där enligt föreningens förmenande icke endast näringen själv, utan även myndigheter med pressens och andra nyhetsförmedlares medverkan bör informera om det sätt man här i landet sökt komma till rätta med problemen om en till allmän båtnad utövad kontroll av reseförsäljningsverksamheten.

Med hänsyn till vad ovan sagts kan Svenska resebyråföreningen icke finna skäl för lagstiftande åtgärder med hänsyn till resebyråverksamheten i Sverige.

Stockholm den 26 november 1962

Svenska resebyråföreningen

S. Kelmeling

Ordf.

B. Loman

BILAGA 2

Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget

Under hensyn til de uheldige følger — navnlig over for offentligheden, men også over for trafikelskaber, hoteller m.v. — af, at rejsebureauer ikke kan klare sine økonomiske forpligtelser, har forslagsstillerne forelagt en rekommandation om, at regeringerne i *fællesskab* skulle foretage en undersøgelse af, hvorvidt der måtte være behov for at lovgive på dette område. En lovgivning har allerede siden 1948 eksisteret i Norge, og i Finland forventes ifølge den af ministeriet for kommunikationsvæsenet och almena arbetet afgivne udtalelse et lovforslag at blive fremsat i rigsdagen i begyndelsen af 1963. I Sverige findes en frivillig autorisationsordning. Ifølge denne ordning har et af handelskamrene nedsat nævn meddelt autorisation til rejsebureauer, der omfatter ca 90 % af omsætningen indenfor rejsebureaubranchen. I Danmark overvejer rejsebureauernes foreninger for tiden en ordning, der tænkes etableret på basis af en frivillig kontrol med virksomheder indenfor branchen.

Forslaget har været til udtalelse hos forskellige myndigheder og man skal

henvise til deres ovenstående udtalelser (se *Bilag 1*). Udtalelser er endvidere indhentet hos handelskammerene i Sverige. Stockholms handelskammer udtaler, at den selvsanering, som er påbegyndt, har ført til positive resultater, og der findes grunde til at antage, at det frivillige autorisationssystem vil føre til en yderligere indskrænkning af ukontrollerede bureauer, og handelskammeret går derfor imod en lovgivning om rejsebureauvirksomhed. Smålands og Blekinges handelskamre, Gotlands handelskammer, handelskammeret i Karlstad, Västernorrlands og Jämtlands läns handelskamre og Norrbotten og Västerbotten läns handelskamre udtaler sig ligeledes imod en lovgivning angående rejsebureauvirksomhed. Handelskammeret for Örebro og Västmanlands län deler forslagsstillernes opfattelse om, at erfaringerne fra rejsebureaubranchen nødvendiggør en regulering under en eller anden form, men mener, at man i hvert fald, inden et lovgivningsarbejde påbegyndes, bør søge på branchens eget initiativ at tilvejebringe en aktivering og forbedring af formerne for kontrollen med rejsebureauerne. Skånes handelskammer, handelskammeret i Göteborg og handelskammeret i Gävle tilråder, at der iværksættes en undersøgelse i overensstemmelse med forslaget.

Medlemsforslaget går først og fremmest ud på, at regeringerne i fællesskab skal foretage en undersøgelse, og komiteen finder det nyttigt, at der optages fælles drøftelser og udveksling af erfaringer. Som udtalt bl. a. af Skånes handelskammer bør sådanne drøftelser føres forudsætningsløst og altså også tage andre muligheder i betragtning end at foretage en regulering ad lovgivningens vej. Som oplyst af Stockholms handelskammer tager det svenske autorisationsnævn først og fremmest hensyn til ansøgerens økonomiske forhold, men påser bl. a. også, at ansøgeren disponerer over det nødvendige branchekyndige personale. Organisationernes krav om uddannelse og andre lignende hensyn kan måske lettere tænkes at føre til monopolagtige forhold indenfor branchen, idet den i mange tilfælde vil udelukke nyetablering, end en lovgivning, hvorefter der til drift af et rejsebureau kun stilles sådanne betingelser, som må anses for nødvendige af hensyn til offentligheden, f. eks. økonomisk sikkerhedsstillelse (i form af en kautionsforsikring, bankgaranti eller depositum). Med en sådan lovgivning vil man indføre liberale forhold i den forstand, at alle, der opfylder lovens betingelser, har krav på at få meddelt autorisation, og man vil også derved få de rejsebureauer, som holder sig udenfor en eventuel frivillig autorisationsordning, inddraget under kontrollen. Komiteen vil derfor anbefale, at Nordisk Råd vedtager den i medlemsforslaget formulerede rekommandation, idet man forudsætter, at det også undersøges, hvorvidt de påpegede uheldige forhold kan afhjælpes gennem en privat autorisationsordning eller på anden måde.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Formand

Reservation

I det ifrågavarande medlemsförslaget anbefalles en undersökning avsedd att, om behov därav befinnes föreligga, leda till lagstiftning avseende kontroll av resebyråverksamheten. Nära nog samtliga svenska remissinstanser har emellertid tagit avstånd från en sådan lösning. Det i saken behöriga ämbetsverket, kommerskollegium, påpekar sålunda i sitt yttrande bl. a., att förslag om lagstiftning syftande till reglering av näringsutövning i en eller annan form tidigare ej vunnit statsmakternas godkännande. Det erinras om att en av Handelskamrarnas nämnd tillsatt särskild auktorisationsnämnd bedriver auktoriseringsverksamhet inom resebyråbranschen sedan år 1960 och att de av nämnden auktoriserade resebyråerna för närvarande har en verksamhet, som omfattar c:a 90 procent av omsättningen inom branschen. Enligt kollegii mening synes nämnden på ett tillfredsställande sätt tillgodosett anspråken på sanering av den svenska resebyråverksamheten. Kommerskollegium konkluderar, att behov av lagstiftning om resebyråverksamhet icke föreligger för Sveriges del och att följaktligen något behov av den ifrågasatta utredningen ej föreligger. I denna uppfattning instämmer, såsom tidigare angivits, flertalet övriga svenska remissinstanser, bl. a. de organiserade resebyråernas eget organ, Svenska resebyråföreningen.

Med hänvisning till det ovan sagda kan undertecknade icke ansluta sig till kommitténs hemställan till Nordiska rådet att antaga den i medlemsförslaget angivna rekommendationen utan yrka, att rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 14 januari 1963

Leif Cassel

Fritz Persson

Medlemsförslag

om förenhetligande av sjötrafikreglerna

(Väckt av Leif Cassel, Svend Horn, Urho Kähönen och Johan Møller Warmedal)

I samtliga nordiska länders farvatten gäller de vid den internationella sjöfartskonferensen i London år 1948 antagna reglerna för undvikande av sammanstötning till sjöss (1948 års sjövägsregler). I fråga om de grundläggande bestämmelserna råder således full enhetlighet i Norden. De internationella reglerna kompletteras i varje land av särskilda bestämmelser rörande ljus- och ljudsignaler samt säkerhetsutrustning i särskilda fall (t. ex. vid gång i trånga farvatten, bogsering, möte mellan segel- och motorfartyg etc.). Dessa senare bestämmelser skiljer sig i betydande utsträckning från ett land till ett annat, såsom framgår av bilagda promemoria (*se Bilaga 1*). De återfinns för Danmarks del i »Bekendtgørelse om særlige regler for sejlads m. m. i visse danske farvande» av den 14 december 1953, för Finlands vidkommande i Förordning innefattande regler till förekommande av sammanstötning i inre farvatten av den 30 april 1954 jämte ändringar av den 27 april 1956, för Norge i Kongelig resolusjon av den 2 oktober 1953 rörande »Regler til forebygging av sammenstøt mellom fartøyer i norske havner, elver eller annet innenlandsk farvann» och för Sveriges del i sjötrafikförordningen den 18 maj 1962.

Den internordiska sjötrafiken såväl i Östersjön med tillhörande vatten som i Öresund, Kattegatt och Skagerack är under tillväxt. Att under sådana omständigheter ett icke oväsentligt antal av de regler, som gäller för sjötrafiken i nordiska farvatten, varierar från land till land, är högst otillfredsställande. Olägenheterna härav tilltager icke minst på grund av ökningen av den internordiska småbåtstrafiken. I samtliga länder stiger nämligen antalet av sådana båtägare snabbt, och den längre fritiden öppnar allt större möjligheter för dessa att sjöledes utsträcka sina resor till grannländerna. Betydelsen ur säkerhetssynpunkt av enhetliga regler för sjötrafiken framstår särskilt klart med tanke på dessa nya kategorier båtägare, av vilka många är utan tidigare erfarenhet av sjön.

Delvis befinner man sig här på ett område där nya bestämmelser bl. a. med hänsyn till de ökade hastigheterna är erforderliga. Det ter sig då naturligt, att dessa utarbetas i nordisk samverkan. Snara åtgärder från myndigheternas sida för att få till stånd identiska sjötrafikregler för de nordiska farvattnen synes därför naturliga och av allmänt intresse påkallade.

Att det nordiska samarbetet i fråga om sjötrafikreglerna intensifieras synes för övrigt önskvärt även med hänsyn till det motsvarande arbetet i fråga om trafiksäkerhetsbestämmelserna till lands och i luften.

Under åberopande av vad som ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att snarast låta undersöka möjligheterna att uppnå enhetliga regler för sjötrafiken i de nordiska länderna.

Stockholm, Köbenhavn, Helsingfors och Oslo i september 1962

Leif Cassel Svend Horn Urho Kähönen Johan Møller Warmedal

BILAGA 1

PM angående nordiska sjötrafikregler

(Av fuldmægtig Poul Eefsen)

De gældende *internationale søvejsregler* er de på den internationale søfartssikkerhedskonference i London i 1948 vedtagne.

Efter disse reglers § 30 er der intet til hinder for, at der med hensyn til sejladsen i en havn, på en flod eller indsø eller i et indre farvand gives særlige bestemmelser.

Sådanne er for *Danmarks* vedkommende givet ved handelsministeriets bekendtgørelse nr. 327 af 14/12 1953 om særlige regler for sejlads m. m. i visse danske farvande, og for *Sveriges* vedkommende ved sjötrafikförordning nr. 150 af 18/5 1962.

Såvel efter de danske som de svenske sæt bestemmelser finder de internationale søvejsregler anvendelse også på indre farvande, men der gives på forskellige områder særbestemmelser, nemlig med hensyn til lanterne- og signalføring, sejlads i snævre løb og sejlads i kanaler. I den svenske sjötrafikförordning findes tillige nogle ansvarsbestemmelser.

En sammenligning mellem de danske og svenske regler viser trods store lighedspunkter en del forskelle, bl. a. følgende:

1) De svenske bestemmelser finder tildels også anvendelse på svensk territorialfarvand, d. v. s. indtil 4 nautiske mil fra kysten. Da de internationale søvejsregler kun tillader afvigelser, for så vidt angår indre farvande, har de svenske bestemmelser karakter af tillægsbestemmelser, når der er tale om andet end indre farvande.

De danske regler gælder kun for indre farvande.

2) For så vidt angår udlagte uddybningsmaskiner, stilles såvel efter de danske som svenske regler visse særlige krav med hensyn til signalføring. Ifølge de danske regler skal fartøjet eksempelvis føre:

På den side fartøjet kan passeres:

Om dagen: en rød ballon

Om natten: et hvidt og et rødt lys.

På den side, det er forbudt at passere:

Om dagen: en sort signalfigur

Om natten: et hvidt og et grønt lys.

Efter de svenske regler gælder tilsyneladende *modsatte* regler, idet fartøjet *på den side, hvor det kan passeres*, skal bære en sort signalfigur om dagen og vise hvidt og grønt lys om natten og *på den side, hvor passage er forbudt*, skal føre de signaler, der kræves på danske fartøjer på den side, hvor de kan passeres.

3) I tåge eller usigtbart vejr skal uddybningsmaskiner m.v. afgive særlige

signaler med skibsklokken, men disse signaler er ikke de samme efter de svenske og danske regler. Efter de danske bestemmelser skal der således gives et antal — mindst 6 — enkeltslag eller dobbeltslag alt efter til hvilken side fartøjet skal passeres. Efter de svenske bestemmelser skal derimod afgives serier på 2 henholdsvis 3 slag over 5 sekunder.

4) Når dykkere er nede, skal der føres et særligt flag, men ejendommeligt nok er flaget ikke ganske ens efter de danske og svenske regler, omend stor lighed konstateres.

5) Mødes to fartøjer ved et farvand, der er så snævert, at mødet ikke kan ske uden fare, skal efter den danske regel det skib vente, der er for indgående, medens det efter den svenske regel er det senest ankomne skib, der skal vente.

I 1960 vedtoges på en international søfartssikkerhedskonference et nyt sæt regler. Disse er tiltrådt i hvert fald af Danmark — men er endnu ikke trådt i kraft, idet der endnu ikke foreligger tilslutning fra et tilstrækkeligt antal søfartsnationer.

I Danmark arbejder en komité med *dels* at tilvejebringe oversættelse til dansk af søvejsreglerne af 1960, *dels* at forberede forslag til nye bestemmelser om sejlads i danske farvande. Komiteen har indhentet oplysning om de øvrige nordiske landes bestemmelser på dette område.

Da bestemmelserne om sejlads i indre farvande såvel som på søterritoriet selvsagt gælder alle skibe, der befinder sig på vedkommende territorium uanset nationalitet, synes det ikke upraktisk, om der gjaldt ensartede bestemmelser i de forskellige lande. Inden for organisationen »IMCO» arbejdes der på at tilvejebringe ensartede søvejsbestemmelser, også for så vidt angår de nævnte farvande.

Når de i 1960 reviderede søvejsregler træder i kraft, skal der i alle nordiske lande udfærdiges nye bestemmelser om sejlads i indre farvande, og med henblik på denne situation er der måske mulighed for at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser. Muligvis kan der endog gennem »IMCO» tilvejebringes ensartede bestemmelser for et større antal lande.

Den 12. juni 1962

BILAGA 2

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Handelsministeriet:

— — — skal man meddele, at handelsministeriet, efter at sagen har været drøftet i det under handelsministeriet nedsatte udvalg vedrørende internationale søvejsregler m. m., kan tilslutte sig, at man fra dansk side går positivt ind i et samarbejde om tilvejebringelse af fælles nationale sejladsregler i de nordiske lande.

Man skal dog ikke undlade at henlede opmærksomheden på den på søsikkerhedskonferencen i London, 1960, vedtagne rekommandation nr. 53 (International Collision Regulations — Local Special Rules), hvorefter lokale regler, som foreskriver lys, signalfigurer og signaler for skibe, bør bringes i så nær overensstemmelse som muligt med de i de internationale indeholdte regler, og ifølge hvilken den mellemstatslige rådgivende søfartsorganisation (I. M. C. O.) bør tage initiativ til at undersøge mulighederne for at tilvejebringe nærmere overensstemmelse mellem lokale særregler.

Endvidere skal man meddele, at også indførelse af ensartede nationale sejladsregler i landene indenfor Fællesmarkedet vil kunne blive aktuelt for Danmarks vedkommende ved landets eventuelle indtræden i Fællesmarkedet.

København, den 5. december 1962

P. m. v.

(*sign.*)

Danmarks Rederiforening:

Herved anerkender vi modtagelsen af Deres brev af 1. ds. Som det vil fremgå af sagen, behandles spørgsmålet vedrørende nye bestemmelser om sejlads i danske farvande i et udvalg, der er nedsat af handelsministeriet. I dette udvalg er såvel vi som de søfarendes organisationer repræsenteret.

Under disse omstændigheder vil vi mene det rigtigst, om en udtalelse evt. fremsættes af dette udvalg. Vi har derfor foreslået formanden for udvalget, hr. kontorchef F. Lage, at sagen gøres til genstand for behandling i udvalget. Indtil videre må vi således forbeholde os vort standpunkt.

København, den 2. november 1962

Danmarks Rederiforening

P. d. v.

K. W. Linnemann

Danmarks Skibsførerforening och Dansk Styrmandsforening förklarar sig i skrivelse den 13 december 1962, resp. den 5 december 1962, tillstyrka medlemsförslaget.

Kongelig dansk Yachtklub säger sig i skrivelse den 14 december 1962 icke ha några invändningar mot förslaget.

Finland

Handels- och industriministeriet:

Regel 30 i sjövägsreglerna berättigar varje land att utgiva särskilda bestämmelser om sjötrafiken i hamnar, floder, sjöar och inre farleder. Dyliga särskilda bestämmelser erfordras dels på den grund, att i inre farleder tra-

fikerar farkoster, på vilka sjövägsreglerna inte kan tillämpas med hänsyn till dessa farkosters storlek, dels på den grund, att i de inre farlederna användes flytanordningar, vilka sjövägsreglerna inte alls berör, samt förekommer lokala förhållanden, som kräver kompletterande bestämmelser till sjövägsreglerna. Varje land har hittills självt avgjort, vilka särskilda bestämmelser det ansett erforderliga med beaktande av de lokala förhållandena och farkosternas art.

Såsom i förevarande medlemsförslag nämnes, skiljer sig de i de olika nordiska länderna för närvarande i kraft varande »sjötrafikreglerna» från varandra. Skiljaktigheter kan förmärkas i bestämmelserna, som berör farkoster av samma slag som t. ex. mudderverk. Men skiljaktigheterna härleder sig delvis även av de lokala förhållandena och sjötrafikens specialkaraktär. Av dessa må nämnas de danska synnerligen noggranna bestämmelserna för trafik i trånga farleder och de finska bestämmelserna för varping.

Något tvivel torde inte råda därom, att vederbörande myndigheter i de nordiska länderna skulle kunna ernå ensartade riktlinjer för bestämmelser om för de nordiska länderna gemensamma farkoster. Å andra sidan är det dock sannolikt, att även framdeles varje lands »sjötrafikregler» skulle innehålla rent nationella, av landets specialförhållanden föranledda bestämmelser.

I anslutning till det förenämnda anser sig ministeriet kunna omfatta det i medlemsförslaget gjorda förslaget om föranställande av undersökning för att uppnå enhetliga regler för sjötrafiken i de nordiska länderna.

Helsingfors den 10 december 1962

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

Avdelningschef *S. Sundman*

Finlands redareförening:

Med hänvisning till delegationens skrivelse av den 26/10 1962 jämte bilaga innehållande medlemsförslag om förenhetligande av sjötrafikreglerna meddelar Finlands redareförening att föreningen icke motsätter sig att förslagen undersökning vidtages. Föreningen vill dock i detta sammanhang påpeka, att ur säkerhetssynpunkt utgör skillnaden mellan sjövägsreglerna i inre farvatten icke närmelsevis så stor fara som den omständigheten att i småbåtstrafiken av båtförare icke kräves några som helst kunskaper i gällande sjövägsregler och icke ens primära insikter i sjömanskap.

Då redareföreningen utslutande företräder det utrikesgående handels-tonnaget och förslaget närmast synes avse »småbåtar» inskränker vi vårt yttrande till dessa rader.

Helsingfors den 9 november 1962

Finlands redareförening r. f.

H. Hallberg

T. Rosnell

Suomen purjehtijaliitto — Finlands seglarförbund:

— — — får vi framhålla, att det vore synnerligen önskvärt att enhetliga regler skulle fås till stånd i de nordiska länderna, enär trafiken med nöjesfarkoster alltmera tilltager mellan de nordiska länderna och för vår del speciellt mellan Sverige och Finland.

Helsingfors den 10 december 1962

(*sign.*)

Suomen moottoriveneliitto — Finlands motorbåtsförbund¹:

Beträffande handelssjöfarten avhåller vi oss från att avge utlåtande.

Vad trafiken med s. k. nöjesbåtar beträffar är grundreglerna internationella. Därtill kommer särskilda tilläggsbestämmelser i varje land. Dessa bestämmelser är till största delen betingade av lokala förhållanden, varför enligt vår åsikt bestämmelser om eventuell registrering av båtar, åldersbegränsning för båtförare, utrustning och kompetensbevis svårligen kan förhållas i Norden. Förhållandena, under vilka båtar utnyttjas exempelvis i Södra Finlands inre skärgård, utanför Stockholm, vid den öppna danska kusten eller i Norges fjordar, är helt olika.

I två fall rekommenderar vi däremot gemensamma nordiska bestämmelser, nämligen:

1. En absolut skyldighet för nöjesbåtar att hålla sig ur vägen för handelssjöfarten.
2. En gemensam tolkning av de internationella bestämmelserna angående lantärnor för små båtar.

Helsingfors den 1 december 1962

Finlands motorbåtsförbund

Ordförande *T. Hjorth*

Sekreterare *L. Henrik Aho*

Norge:

Fiskeridepartementet förklarar sig i skrivelse den 7 december 1962 vilja rekommendera, att möjligheterna att ernå ensartade nordiska sjötrafikregler undersöks.

Departementet for handel og skibsfart förklarar sig i skrivelse den 10 december 1962 instämma i Sjöfartsdirektoratets yttrande (se nedan).

¹ Yttrandet översatt från finska.

Sjøfartsdirektoratet:

De gjeldende internasjonale sjøveisregler, som ble vedtatt på Sikkerhetskonferansen i London 1948, trådte i kraft 1. januar 1954. I Norge er de tilsvarende nasjonale regler fastsatt ved kgl. resolusjon av 21. mars 1952 (regel 1—32). Regel 1 angir området for reglene:

— — — alle fartøyer og sjøfly i rom sjø og i tilstøtende farvann som kan befares av sjøgående fartøyer, medmindre annet går frem av regel 30.

Ifølge regel 30 skal intet i reglene »være til hinder for bruken av særlige regler som av et steds myndighet, på riktig måte er gitt for seilas i havner, elver, innsjøer eller innenlandsk farvann, herunder områder reservert for sjøfly».

Ved kgl. resolusjon av 2. oktober 1953 er slike særlige regler for norske innenlandske farvann gitt, (regel 33—42 i sjøveisreglene).

Sikkerhetskonferansen i London 1960 vedtok reviderte sjøveisregler som vil tre i kraft et år etter at det på det nærmeste er oppnådd enighet om dem blant de land som har vedtatt 1948-reglene. Det er i dag umulig å si om de reviderte regler vil bli godtatt eller eventuelt når de vil tre i kraft. I tilfelle de trer i kraft vil også de norske innenlandske regler måtte revideres.

Sikkerhetskonferansen 1960 vedtok imidlertid også en rekommandasjon (nr. 53) som tilrår de kontraherende regjeringer å bringe alle lokale særregler som foreskriver lanterner, signalfigurer og signaler for skip, så nær som mulig i samsvar med de internasjonale sjøveisregler, og som videre tilrår IMCO å sette i verk studier om muligheten av å oppnå samordning av lokale særregler. Rekommandasjonen omfatter også de eksisterende sjøveisregler og Sjøfartsdirektoratet anser det rimelig om slik samordning påbegynnes på nordisk basis under forutsetning av at et slikt samarbeid ikke vil skape vanskeligheter for IMCO's oppgaver i henhold til rekommandasjon nr. 53.

Oslo, den 8 desember 1962

Neuberth Wie

Modolv Hareide

Fiskeridirektøren forklarer sig i skrivelse den 1 december 1962 biträda medlemsförslaget.

Havnedirektøren:

En er enig i at det mellom de nordiske land bør søkes etablert et nærmere samarbeid med henblikk på å finne frem til mest mulig ensartede sjøveisregler, også når det gjelder innenlandsk farvann.

Med hensyn til den signalføring som er nevnt i det danske PM under pkt.

2 for mudderapparater (uddybningmaskiner) så har man for Norges vedkommende hverken spesielle regler om signalføring eller for passering av sådanne. Det synes imidlertid å være meget som taler for at en også her bør innføre slike spesialregler for mudderapparater, dette gjelder i særdeleshet dersom det for de øvrige nordiske land blir fastsatt ensartede bestemmelser.

Når det gjelder dykkerflagg, jfr. PM's pkt. 4. er det som kjent i de nye dykkerforskrifter, som er gjort gjeldende fra 1. juli 1959, inntatt nærmere bestemmelser om et sådant flagg, jfr. § 28. For å gjøre bestemmelsen om dykkerflagg mere effektiv har Arbeidstilsynet bedt om at den må komme til uttrykk i havnereglementene og at de havnereglementer som inneholder andre bestemmelser om dykkerflagg, må bli revidert i overensstemmelse med dykkerforskriftene.

Til Departementets orientering oversendes vedlagt et eksemplar [*se Bi-hang*] av den rundskrivelse som er sendt havnestyrene i sakens anledning. Dette signalflegg er lik det som er beskrevet i »Särskilda bestämmelser för sjöfarten i svenska inre vatten», art. 38 a, 1 b, sista stycket.

Oslo, den 29. november 1962

Kr. Sund

BIHANG

Rundskrivelse från Havnedirektören angående bestämmelser om dykarflagga

Fra Statens arbeidstilsyn har man mottatt et brev av 2. september 1959 hvori meddeles at det i de nye dykkerforskrifter, som er gjort gjeldende fra 1. juli 1959, er inntatt følgende bestemmelser om dykkerflagg (jfr. § 28):

Under dykkerarbeid i beferdet farvann, skal båter og skip varsles med et flagg, som inntil bestemmelser om et internasjonalt flagg foreligger, skal være delt etter diagonalen med et rødt og et blått felt. Det blå feltet skal være plasert innerst og øverst.

For å gjøre bestemmelsen mer effektiv, ber Arbeidstilsynet om at den må komme til uttrykk i havnereglementene og at de havnereglementer, som inneholder andre bestemmelser om dykkerflagg, må bli revidert i overensstemmelse med dykkerforskriftene.

Jeg skal derfor be om at det under § 6 i havnereglementet blir inntatt nærmere bestemmelse om føring av dykkerflagg. Hvis havnereglementet allerede inneholder en slik bestemmelse, må dette rettes dersom flagget ikke er i overensstemmelse med det som er beskrevet i dykkerforskriftene.

Videre vil jeg foreslå at bestemmelsen om det nye faresignal i havnereglementet blir gitt følgende ordlyd:

Er det dykker ute eller andre omstendigheter, som krever at passerende fartøyer viser særlig forsiktighet, skal det heises et flagg delt etter diagonalen i et rødt og et blått felt. Det blå felt skal være plasert innerst og øverst.

Under forutsetning av at havnestyret fatter vedtak som er i overensstemmelse hermed kan tilføyelsen eller forandringen i havnereglementet betraktes som godkjent herfra i henhold til havnelovens § 8, pkt. b.

Havnedirektoratet, Oslo, 14. september 1959

For Havnedirektøren

Lars Skattebøl

Losdirektøren:

Saken ble behandlet av Losstyret i møte den 14. november 1962 hvor følgende ble vedtatt:

Losstyret vil anbefale forslaget fra Nordisk Råd om å undersøke mulighetene for ensartede innenlandske regler for sjøtrafikken i de nordiske land.

Losstyret forutsetter at eventuelt forslag til slike nordiske regler blir forelagt Losstyret til uttalelse før de blir endelig vedtatt.

Losdirektøren viser til dette.

Oslo, den 21 november 1962

Bjarne Gilhuus-Moe

Losdirektør

Fyrdirektøren:

— — — at reglene til forebygging av sammenstøt mellom fartøyer i norske havner m.v. ikke inneholder noen bestemmelser om fyrlys, merker e.a. som kommer inn under Fyrdirektørens myndighetsområde. Rent generelt kan imidlertid Fyrdirektøren uttale at ensartet sjøtrafikkregler for de nordiske lands indre farvann m.v. antas å være av betydning for å forebygge uhell.

Oslo, den 19. november 1962

F. Hasund

Norges rederforbund:

Prinsipielt er vi enig i at det bør være ens sjøtrafikkregler i disse farvann og vi går ut fra at de instanser som eventuelt skal arbeide med saken vil ha for øyet at det ved ko-ordineringen av de nordiske lands regler på dette område sørges for at disse på flest mulig felter blir mest mulig i overensstemmelse med de internasjonale sjøveisregler, idet vi mener at man på

såvel nasjonalt som regionalt plan bør ha så få bestemmelser som mulig som avviker fra de internasjonale sådanne.

Oslo, den 7. desember 1962

Norges rederforbund

Olaf Malterud

Stedf. direktør

Norges skibsførerforbund:

Norges skibsførerforbund vil prinsipielt anse det som fordelaktig om de nordiske land etablerer et ens system for sjøtrafikken i de innelukkede farvann der de internasjonale sjøveisregler tillater særskilte regler. Forbundet er imidlertid ikke orientert om hvilke eventuelle avvikelser det finnes i disse særskilte regler for de nordiske land. Før man vil ta et standpunkt til en slik sak, vil man gjerne ha en redegjørelse for de forskjellige systemer og en orientering om de forhold hvor ensartetheten savnes. Dette fremgår bare delvis av det oversendte medlemsforslag.

Oslo, den 13. november 1962

Norges skibsførerforbund

(*sign.*)

Norsk styrmandsforening:

— — — vil i den anledning få uttale at vi ser det som en fordel om sjøveisreglenes bestemmelser om fart i innenlandske farvann også kunne bli lik for de nordiske land, hvis ikke særlige geografiske forhold skulle vise seg å medføre spesielle vanskeligheter.

Vi tør gå ut fra at et eventuelt utkast til felles bestemmelser vil bli forelagt vår forening til nærmere vurdering.

Oslo, den 12. november 1962

For Norsk styrmandsforening

N. Nilsen

Administrerende

Norsk sjømannsforbund:

— — — vil i sakens anledning uttale at vi ville anse det som en vinning om man kunne komme fram til enslydende sjøtrafikkregler i skandinaviske farvann. Slik det nu er må skipenes navigatører sette seg inn i hvert lands

bestemmelser, og dette kan naturligvis i visse tilfeller føre til misforståelser som kan få alvorlige følger for skipenes sikkerhet. Dette gjelder særlig i grensefarvannene.

Vi vil derfor anbefale at man arbeider videre med saken med det mål å

oppnå likelydende regler når det gjelder trafikkering av de skandinaviske farvann.

Oslo, den 12. november 1962

Norsk sjømannsforbund

E. Haugen

S v e r i g e

Sjöfartsstyrelsen:

Sjöfartsstyrelsen delar oppfatningen, att reglerna för sjötrafiken i de nordiska ländernas farvatten bör vara så långt möjligt överensstämmande. Styrelsen hade hoppats att generell internationell enhetlighet i bestämmelserna i fråga skulle nåtts vid revidering av de internationella sjövägsreglerna 1960. I stor utsträckning har sådan enighet nåtts men i vissa delar måste alltfört de internationella bestämmelserna kompletteras med nationella. I dessa finns dock smärre avvikelser inom de nordiska länderna. Styrelsen anser, att full överensstämmelse mellan de nordiska länderna bör kunna nås i förevarande hänseende. Styrelsen är beredd medverka härtill.

Stockholm den 18 december 1962

C. G. Widell

P. Simonsson

S. H. Ekstrand

Sveriges redareförening:

Till medlemsförslaget är fogad en PM angående nu gällande sjötrafikregler i de nordiska länderna. Föreningen kan ansluta sig till de synpunkter, som framförs i nämnda PM, nämligen att det synes praktiskt, om man kunde genomföra likartade bestämmelser vid fart i samtliga de nordiska ländernas inre farvatten. Detta gäller icke endast utmärkning av farleder utan jämväl av sådana hinder för sjöfarten som exempelvis vrak och mudderverk. Givetvis hade det varit mera tillfredsställande, om man internationellt kunnat genomföra ensartade sjötrafikregler även för inre farvatten, men torde detta, i vart fall för närvarande, ställa sig ogörligt. Till att börja med synes därför frågan böra lösas internordiskt.

Emellertid vill föreningen fästa uppmärksamheten på, att den svenska sjötrafikförordningen av den 18 maj 1962 gäller icke endast i inre farvatten utan även i det s. k. yttre territorialvattnet. Föreningen motsatte sig i skrivelse till Kungl. Sjöfartsstyrelsen den 23 februari 1961 förslaget om att förordningen skulle vara tillämplig i sådant farvatten. Såsom skäl anförde föreningen, att jämlikt internationell rätt en strandstat icke hade rätt att förbjuda eller hindra främmande nationers fartyg att passera genom dess territorialvatten. Föreningen framhöll vidare, att en betydande utländsk sjöfart framginge utefter våra kuster, därvid fartygen i stor utsträckning begagnade sig av svenskt yttre territorialvatten utan att i samband härmed anlöpa någon svensk hamn. Man kunde knappast fordra, att sådana fartyg skulle vara skyldiga att äga kännedom om en intern svensk författning, som i huvudsak tillkommit för att reglera förhållandena i det inre territorialvattnet. Olika regler för framförandet av svenska och utländska fartyg kunde medföra kollisionsrisk. Hänsyn togs emellertid icke till föreningens synpunkter.

Föreningen närsluter kopia av nämnda yttrande [*se Bihang*] och måste påyrka, att om internordiska regler beträffande sjötrafiken i de nordiska ländernas territorialvatten genomföras, dessa i vart fall inskränkas till att omfatta inre farvatten. Inom ländernas yttre territorialvatten bör tillämpas vad som finnes angivet i de internationella sjövägsreglerna.

Göteborg den 7 december 1962

Sveriges redareförening
Douglas Forssblad

BIHANG

Skrivelse från Sveriges redareförening till sjöfartsstyrelsen angående förslag till sjötrafikförordning

Genom remiss den 11 februari 1961 har Kungl. Sjöfartsstyrelsen berett Sveriges Redareförening tillfälle avgiva yttrande över ett inom styrelsen utarbetat förslag till Kungl. förordning om sjötrafik (sjötrafikförordning). I anledning härav får föreningen anföra följande.

Sedan många år har föreningen påtalat angelägenheten av, att sådana bestämmelser för trafiken i inre farvatten utfärdades, som gav nyttotrafiken och i synnerhet trafiken med större tonnage möjlighet att framföras i grunda och trånga farleder med större säkerhet än vad för närvarande är fallet. Föreningen hälsar därmed med tillfredsställelse det nu framlagda förslaget till bestämmelser för trafiken i svenskt farvatten. I huvudsak synes detsamma ägnat att avhjälpa de missförhållanden och svårigheter, som för närvarande äro rådande. Föreningen ställer sig dock tveksam till försla-

get att göra bestämmelserna tillämpliga jämväl i svenskt yttre territorialvatten. Härom må följande anföras.

Enligt de inledande bestämmelserna i författningsförslaget avses förordningen skola tillämpas inom svenskt farvatten (territorialvatten). Härmed avses sålunda icke endast inre farvatten utan även det yttre territorialvattenet intill ett avstånd av 4 nautiska mil från kusten. Förordningen skulle sålunda komma att gälla icke endast för trafik inom våra farleder och skärgårdsområden utan även utefter de öppna kusterna.

Jämlikt internationell rätt torde en strandstat icke ha rätt att förbjuda eller hindra främmande nationers fartyg att passera genom dess territorialvatten, för så vitt passagen är oskadlig (inoffensiv), d. v. s. icke innebär något attentat mot strandstatens säkerhet eller andra dess berättigade intressen; dock äger strandstaten genom föreskrifter reglera genomfarten och anvisa vissa vägar för densamma. Denna regel gäller för ett lands såväl inre som yttre territorialvatten och har klarlagts i en utredning, som på offentligt uppdrag utarbetats av professor Torsten Gihl (SOU 1930: 6), men torde huvudsakligen avse inre vatten.

En betydande utländsk sjöfart framgår utefter våra kuster, därvid fartygen i stor utsträckning begagna sig av svenskt yttre territorialvatten utan att i samband härmed anlöpa någon svensk hamn. Det kan knappast fordras, att dessa fartyg skola hava eller vara skyldiga att hava kännedom om en intern svensk författning, vilken i huvudsak tillkommit för att reglera förhållandena i det inre territorialvattenet, men som genom sin formulering kommit att omfatta jämväl det yttre. Det kan icke heller anses tillfredsställande, att inom det yttre territorialvattenet de internationella sjövägsreglerna skulle kunna sättas ur kraft genom en nationell bestämmelse, vilket skulle ske, om den föreslagna lydelsen av 4 § i författningsförslaget skulle godtagas. Ett svenskt fartyg, som förlitade sig på den utvidgade väjningskyldighet, som föreslås i denna paragraf, kunde därigenom komma att försättas i en farlig situation.

Föreningen får därför föreslå, att 4 § erhåller sådan lydelse, att dess tillämpningsområde inskränkes till inre territorialvatten.

I avseende å 19 § har föreningen uppmärksammat, att ett långt signal ljud skall avgivas av det upphinnande fartyget. Det torde vara angeläget, att man söker skärpa denna bestämmelse på så sätt, att något misstag icke kan uppstå mellan den nu föreskrivna signalen och en styrbordssignal. Detta skulle förslagsvis kunna ske därigenom, att i texten angavs, att det upphinnande fartyget är skyldigt avgiva ett signalljud, som till sin längd icke kan förväxlas med den girsignal, som föreskrives i regel 28 i nu gällande internationella sjövägsregler.

I övrigt har föreningen ingen erinran mot förslaget.

Göteborg den 23 februari 1961

Sveriges redareförening

Stig Gorthon

H. F. Reuterskiöld

Sveriges fartygsbefälsförening:

Det förhållandet, att man i de nordiska länderna icke har enhetliga kompletterande bestämmelser till de internationella sjövägsreglerna är en olägenhet, som bör undanröjas. Föreningen skulle därför med tillfredsställelse hälsa, därest det framlagda förslaget kunde förverkligas och leda till enhetliga bestämmelser.

Med hänsyn till sjötrafikens internationella karaktär är det önskvärt, att man vid de nordiska bestämmelsernas utformning i görligaste mån anpassar dessa efter vad som är gällande inom de större sjöfartsnationerna för att därigenom underlätta genomförandet av enhetliga regler i alla länder.

Stockholm den 6 december 1962

Sveriges fartygsbefälsförening

(*sign.*)

Sveriges motorbåts union:

Sveriges motorbåts union finner förslaget att snarast låta undersöka möjligheterna att uppnå enhetliga regler för sjötrafiken i de nordiska länderna mycket lämpligt, varför en sammanjämkning av nuvarande regler bör komma till stånd så långt ske kan.

Sveriges motorbåts union

G. Odqvist

Ordförande
Konteramiral

S. Ringi

Sekreterare
Kommendörkapten

Svenska seglarförbundet:

Såsom motionärerna framhållit, ökar i hastig takt det antal båtägare, som sommartid besöker övriga nordiska länders farvatten. Det är bland dessa båtägare en allmänt utbredd uppfattning, att åtminstone sjötrafikreglerna äro likalydande för alla nordiska länder. Även om det skulle vara möjligt att genomföra en intensiv och kostbar propaganda beträffande studier av grannländernas bestämmelser om sjötrafikregler, har man av erfarenhet svårt att tro, att det mycket stora antalet tillfällighetsbesökare skulle kunna förmås att inlära grannländernas bestämmelser.

Svenska seglarförbundet finner, att de sjöfarande bör kunna kräva enhetliga regler åtminstone för de nordiska länderna och tillstyrker förslaget.

Stockholm i december 1962

För Svenska seglarförbundet

(*sign.*)

Svenska kryssarklubben:

SXK instämmer i att det är otillfredsställande att skilda länder har olika nationella trafikbestämmelser. Än mer otillfredsställande är, att icke ens de nordiska länderna har ensartade bestämmelser, såsom ifråga om reglerna för trafik i de inre farvattnen. Detta gäller för alla sjöfarare: SXK inskränker sig dock här till de problem som uppstår för eller genom fritidsbåtarna.

Såsom i det remitterade förslaget antydes pågår en i många avseenden betänklig ökning av småbåtstrafiken. Den höjda levnadsstandarden, trängseln på bilvägarna samt den förlängda semestertiden och lediga lördagar har medverkat till att även personer, som är främmande för förhållandena på sjön, skaffar sig båt. Härvid har, kanske mest ifråga om motorbåtar, typvalet ofta bestämts av faktorer som är ovidkommande ur säkerhetssynpunkt. Det blir allt vanligare att färder företagas under omständigheter för vilka båttypen icke är lämplig. Oroande är i detta sammanhang att det finns ett stort antal båtar, vilka under besvärande vind- och sjöförhållanden är svårmanövrerade eller rent farliga. Med sådana båtar utsträcker turerna stundom även till grannländerna. Det är förklarligt att förare av sådan båt — liksom även varje annan båtförare för vilken sjövägsreglerna i och för sig är nybekanta och måhända svårförståeliga — lätt tappar besinningen när han sedan i en hastigt påkommen trängd situation därjämte ställs inför utländska särregler.

Även vid skolningen av det snabbt växande antalet nya båtägare i grundläggande sjötrafikbestämmelser, utprickning m. m. — vilket i och för sig har blivit ett besvärligt problem för båtklubbarna — utgör dessa heterogena bestämmelser ett förvirrande moment. Det föreligger således även ur denna synpunkt ett starkt önskemål att trafikbestämmelserna så långt möjligt göras enhetliga.

Den svenska sjötrafikförordningen av år 1962 är så ny att någon vittgående erfarenhet om dess verkningar ännu icke kunnat vinnas. SXK kan därför icke uttala sig om huruvida eller i vilken mån denna förordning bör förordas såsom underlag för internordiska bestämmelser för trafiken i de inre farvattnen. Emellertid vill SXK här erinra om att det av Kungl. Sjöfartsstyrelsen för Konungen framlagda förslaget till förordningen hade en bestämmelse om förbud för barn under 15 år (straffbarhetsgränsen) att föra maskindrivet fartyg, som kan framföras med högre fart än 10 knop.

Under ärendets vidare behandling föll frågan härom i brist på statistiskt underlag. Här må framhållas att den offentliga olycksfallsstatistiken omfattar allenast dödsfall och fall av allvarliga skador. SXX kan dock icke underlåta att här framhålla att minderåriga vid framförande av snabbgående båtar säkerligen skulle förorsaka en mängd ytterligare skadefall, och däribland även sådana som återfinnas i den offentliga olycksfallsstatistiken, därest icke medtrafikanter genom manövrar, som ofta är riskfulla för besättning och båt, lyckas förhindra kollision.

Med anledning av vad sålunda framhållits tillstyrker SXX att försök göres att inom de nordiska länderna samordna sjövägsreglerna för de inre farvattnen samt anhåller att Nordiska rådet måtte förorda internordiska bestämmelser om minimiålder för förande av fartyg, som kan framföras med hög fart.

Stockholm den 11 december 1962

Svenska kryssarklubben

Einar Kjebon

Ordförande

Ragnar Ernfors

Sekreterare

BILAGA 3

Utlåtande från Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget

Medens de internationale søvejsregler er gældende for sejlads i de ydre farvande, kan der ifølge disse reglers § 30 gives særlige regler for sejlads i de indre farvande. Da de internationale søvejsregler ikke giver tilstrækkelig vejledning for sejlads i de indre farvande, er der både i Danmark, Finland, Norge og Sverige udstedt særlige regler for sejladsen i disse farvande. De nationale regler er imidlertid indbyrdes forskellige, og det vil være særdeles ønskeligt, især ud fra et sikkerhedssynspunkt, om der i overensstemmelse med medlemsforslaget blev optaget et samarbejde for at undersøge mulighederne for at tilvejebringe ensartede regler for sejladsen i de nordiske landes indre farvande. De forskellige myndigheder og organisationer, som har haft forslaget til udtalelse, er med kun ganske få forbehold gået ind for tanken herom, og komiteen kan anbefale,

at den foreslåede rekommandation vedtages af Nordisk Råd.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Formand
Fritz Persson

Medlemsförslag

om ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen

(Väckt av Holger Eriksen, Victor Gram och Jon Leirfall)

Dyrebeskyttelses- og jagtlovgivningen har i de senere år haft aktualitet i de nordiske lande. I Finland trådte en ny jagtlov i kraft den 1. juli 1962. En til revision af Danmarks jagtlov nedsat komité har i foråret 1962 meddelt, at den er i færd med at afslutte sit arbejde, og i Sverige ventes 1949-års jagtudredning i løbet af kort tid at ville fremlægge sin betænkning. Skønt udredningsarbejdet således er forløbet parallelt i flere nordiske lande, er nogen samvirken for at få tilvejebragt den i Nordisk Råds rekommandation nr 1/1958 omhandlede samordning af frednings- og jagttiderne for visse dyrearter af forskellige grunde ikke etableret.

Selvsagt er det af betydning, at jagt- og fredningsbestemmelserne i de tre skandinaviske lande og Finland så vidt muligt samordnes. Arbejdet hermed bør foretages med størst mulig energi, således at praktiske resultater snarest opnås.

Imidlertid synes også en anden side af dyrebeskyttelses- og jagtlovgivningen at fortjene fællesnordiske overvejelser. Tiden synes nemlig nu at være moden til en ændring af selve grundprincipperne for denne lovgivning. For tiden antages det som bekendt, at det står enhver frit for at aflive dyr, der antræffes, med mindre andres ejendomsret derved krænkes eller der foreligger et udtrykkeligt forbud mod aflivning. Denne regel forekommer naturlig på et kulturstade, da mennesket var direkte afhængig af de dyr, der kunne dræbes og spises. Det er imidlertid et spørgsmål, om denne regel længere er den adækvate. Skulle det ikke være muligt at give de varmblodede dyr beskyttelse mod umotiveret aflivelse? En sådan grundregel ville stå i bedre samklang med nutidens syn på forholdet mellem menneske og dyr end den, der ligger bag den nugældende lovgivning. Med menneskets nuværende ressourcer til at tilgodese dets behov synes det ikke nødvendigt at udlevere de højerestående dyr til uhindret aflivning.

Lovgivningen burde på dette område bygge på den grundsætning, at det i princippet ikke er tilladt at aflive varmblodede dyr i andre tilfælde, end hvor loven klart tillader det. Sådanne tilladelser er naturligvis nødvendige med hensyn til husdyr, og endvidere med hensyn til jagtbart vildt på visse tider. Særlige fredningstider skulle således ikke længere være påkrævede med

hensyn til vildtet, medens der i stedet, for så vidt angår de arter, der må jages, skal angives jagttiderne.

Den foreslåede omlægning af lovgivningen kan synes at være af praktisk ringe værdi. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Selv om man ser bort fra den rent psykologiske virkning af, at lovgivningen lader respekten for livet komme klart til udtryk, vil en ændring få stor betydning fra et bevissynspunkt. Den, der har aflivet et dyr, påhviler det nemlig at bevise, at en af de tilladte undtagelser fra hovedreglen har foreligget. En sådan ordning måtte på længere sigt fremkalde øget forsigtighed.

Det synes rimeligt, at de nordiske lande med deres høje kulturelle standard går i spidsen på dette lovgivningsområde. Under henvisning til det anførte vil vi derfor foreslå,

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i de nordiske lande, at de i den nationale dyrebeskyttelses- og jagtlovgivning lægger det princip til grund, at varmblodede dyr ikke formålsløst må dræbes.

Vasa og København, den 8. oktober 1962

Holger Eriksen

Victor Gram

Jon Leirfall

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

I anledning heraf skal man henlede opmærksomheden på, at Nordisk Råd på 7. session i 1959 vedtok ikke at foretage sig noget i anledning af et af den norske regering fremsat forslag om ensartet dyreværnslovgivning særlig med hensyn til fremvisning af dyr. Under behandlingen af denne sag udtalte rådets juridiske nímandskomité blandt andet, at en ensartet lovgivning vedrørende dyrebeskyttelse forekom kun at have såre begrænset betydning.

Justitsministeriet skal med henblik på de i det nu fremsatte medlemsfor-slag anlagte synspunkter fremhæve, at den foreslåede principielle ændring af lovgivningens grundsætninger vil nødvendiggøre en omfattende revision af dyreværnslovgivningen. Af personalemæssige grunde kan justitsministeriet for tiden vanskeligt iværksætte en sådan revision. Det må endvidere be-frygtes, at en lovgivning efter de i forslaget nævnte principper vil give anledning til betydelige praktiske vanskeligheder ved lovens anvendelse.

København, den 12. december 1962

Hans Hækkerup

Jagtrådet förklarar sig i skrivelse den 5 december 1962 instämma i de yttranden, som avgivits av Dansk Jagtforening och Landsjagtforeningen af 1923 (se nedan).

Naturfredningsrådet:

En koordinering af jagt- og fredningstider for trækkende fugle inden for de nordiske lande må anses for særdeles ønskelig og man kan fra naturfredningsrådets side meget anbefale, at sagen søges fremmet og ikke således som af nordisk jægersamvirke foreslået søges udskudt. Man må fra naturfredningsrådets side stærkt understrege, at spørgsmålet om jagt- og fred-

ningstider på ingen måde kan betragtes som alene vedrørende de relativt fåtallige jægere, men befolkningen som helhed.

Naturfredningsrådet skal navnlig henstille, at selve principperne for jagtlovgivningen såvel muligt søges gennemført ensartet for alle nordiske lande. Man skal navnlig pege på, at jagt kun bør finde sted på egentlig jagtbart — d. v. s. madnyttigt vildt — at jagt aldrig bør være tilladt i dyrs yngletid eller umiddelbart forud for denne samt at bekæmpelse af såkaldte skadedyr kun bør tillades, hvor der er tale om åbenbar og væsentlig økonomisk skade. Man kan fra naturfredningsrådets side meget anbefale, at sådanne principper søges gennemført i samtlige nordiske lande, ligesom det bør være én selvfølge, at fugle, der er totalt fredede i det ene land, ikke bør kunne skydes i det andet.

København, den 8. november 1962

P. r. v.

R. Spärck

Reservatrådet:

— — — med bemærkning, at det er rådet bekendt, at der i den siddende jagtlovskommission er enighed om, at kun de dyrearter, som udtrykkelig nævnes, må jages.

København, den 22. november 1962

P. r. v.

E. b.

C. Gulmann

Det veterinære Sundhedsråd:

Da rådet anmodedes om at svare så vidt muligt senest d. 26. 11. 1962, har det i løbet af den korte tid, der er givet, ikke været muligt at foretage en behandling af sagen overensstemmende med rådets sædvanlige forretningsgang. På grundlag af en hurtig korrespondance med indkaldelse af medlemmernes personlige tilkendegivelse er svaret derfor at opfatte som en bearbejdet tilkendegivelse fra formandens side af foreliggende synspunkter.

Der er almindelig tilslutning til den foreslåede grundsætning, at det i princippet ikke bør være tilladt at aflive varmlodede dyr i andre tilfælde, end hvor loven klart tillader det. Hvorvidt dette princip under en antaget praktisk administration vil føre til forhold, der er væsentligt forskellige fra eller bedre, end hvad der kan opnås under de nugældende principper med

den nuværende eventuelt reformerede lovgivning (lov nr. 256 af 27.5.50 om værn for dyr, lov nr. 145 af 28.4.31 om jagten m. fl. love) står ikke rådet klart. Med den erfaring, rådet har vedrørende herhenhørende sager, vil man ikke undlade at anføre, at det foreslåede princip efter rådets skøn vil kunne medføre et stærkt forøget antal sager, der i høj grad vil kunne komme til at være præget af vanskeligheder m. h. t. afgørelsen af, om aflivning i det konkrete tilfælde har været lovligt motiveret.

Med hensyn til husdyrbrugserhvervets nyttedyr vil motivering for aflivning efter de foreslåede principper formentlig ikke volde særligt store vanskeligheder.

Inden for den iøvrigt vanskeligt afgrænsede gruppe af husdyr, der kort kunne sammenfattes under begrebet »kæledyr», »legedyr» samt »vagthunde» og »jagthunde» m. fl., vil der, så vidt rådet kan skønne, overordentligt let i de enkelte tilfælde kunne opstå vanskeligheder m. h. t. stillingtagen til, om lovlig motivering for aflivning har foreligget, fordi det på forhånd må forekomme yderst vanskeligt at sætte en klar grænse for, hvad der er lovlig aflivning.

Inden for den ligeledes noget vanskeligt afgrænselige gruppe af »skadedyr» ligger forholdet m. h. t. lovlig motivering for aflivning tilsyneladende klart; men gennemtænkes sagen, må det erkendes, at store vanskeligheder dog også vil foreligge her. Under visse forhold kan f. eks. højt estimerede husdyr som katte, hunde, duer m. fl. optræde som skadedyr — og hvor ligger grænsen?

»Vildt levende dyr» med den store rigdom af arter er overordentligt vanskelige at rubricere, idet en del navnlig rovdyrene af mange ensidigt opfattes som skadedyr, hvilket ud fra almindelige menneskers vurdering let skulle kunne motivere lovlig aflivning, medens en mere sammensat vurdering fører til andre resultater. Planteædere som f. eks. hjorte og harer, og hertil kan føjes adskillige fuglearter, vil jo ofte optræde som skadedyr, hvor motivering for aflivning vil ligge lige for, men i mange tilfælde er motivering for aflivning ikke nogen let sag.

Som led i den såkaldte vildtpleje, som er nødvendig inden for vildtreservater, kan motivering for aflivning i mange tilfælde findes; men afgrænsning i de enkelte tilfælde vil heller ikke her være nogen let sag, når spørgsmålet ses ud fra et rent dyrebeskyttelsessynspunkt, men nok lettere, såfremt forslaget ansues som en art »velfærdslovgivning» for varmblodede dyr.

Med hensyn til forslaget relation til jagtloven og dens administration skønnes det herfra, at den gældende jagtlovs bestemmelse på mange måder yder dyrene påkrævet beskyttelse, selv om en reform ville kunne gøre den endnu bedre. Uden at komme ind på detaljer i den nuværende lovs administration skal det dog anføres, at det i dyreværnsmæssig henseende må regnes for en betydelig svaghed, at enhver person, der blot er fyldt 18 år, kan få jagtkort og dermed være jagtberettiget, selv om han ikke har spor kendskab til brugen af et skydevåben eller til fundamentene for »jagtens

etik», hvilket har medført, at et formentlig alt for stort antal (over 100 000 personer) nu er i besiddelse af jagtkort.

København, den 24. november 1962

P. r. v.

H. C. Bendixen

Danmarks Naturfredningsforening hænvisar i skrivelse den 21 november 1962 till yttrande av professor Magnus Degerbøl (se nedan).

Professor Magnus Degerbøl:

— — — skal jeg kun bemærke, at den deri foreslåede ændring af udtrykket »fredningstider» til »jagttider» allerede forekommer i dansk jagtlovgivning.

I forslag til den nye, kommende jagtlov er dette princip om, at alle dyr, der ikke nævnes i jagtloven, med særlige jagttider, eo ipso er totalfredede, blevet særligt præciseret.

København, den 13. november 1962

Med venlig hilsen

Magnus Degerbøl

Landsjagtforeningen af 1923:

— — — kan jeg meddele, at Landsjagtforeningen af 1923 kan tilslutte sig de betragtninger, der er gjort gældende i forslaget.

Landsjagtforeningen har da også gjort de samme synspunkter gældende i det forslag til ny jagtlov, som foreningen gennem jagtorganisationernes fællesudvalg har tilsendt landbrugsministeriet.

København, den 27. november 1962

Med venlig hilsen

L. Engsbye

Dansk Jagtforening:

— — — kan oplyses, at man vedrørende den første del af nævnte forslag fra Dansk Jagtforenings side henviser til Landbrugsministeriets skrivelse af 28. august 1962 til överdirektör Bouveng, Bromma — en skrivelse, der formentlig er videresendt til Nordisk Råd [*se Bihang*].

Vedrørende det andet spørgsmål om dyrebekyttelses- og jagtlovgivning

kan oplyses, at man er af den opfattelse, at det navnlig er spørgsmål, der vedrører de andre nordiske lande.

Århus, den 1. december 1962

J. Ladefoged

BIHANG

Skrivelse från Landbruksministeriet i Danmark till 1949 års svenska jaktutredning

Med skrivelse af 18. juli 1962 fra Kongl. Jordbruksdepartementet, Stockholm, har landbruksministeriet modtaget udkast til delegationsudtalelse vedrørende det i Stockholm den 2. juli 1962 afholdte møde vedrørende frednings- og jagttider i de nordiske lande med anmodning om at forelægge de danske mødedeltagere udkastet og underrette hr. överdirektören om deltagerens eventuelle kommentarer hertil.

Således foranlediget skal man meddele, at de danske mødedeltagere kan tiltræde det med jordbruksdepartementets nævnte skrivelse fremsendte udkast til delegationsudtalelse.

København, den 28. august 1962

P. m. v.

E. b.

K. Barnekow

Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark säger sig i skrivelse den 14 november 1962 vara fullt tillfredsställd med medlemsförslagets innehåll.

Danish Section of the International Council for Bird Preservation:

Ifølge sagens natur beskæftiger I. C. B. P. sig kun med fugle, på jagtsprog »fjervildt», og ikke med pattedyr, på jagtsproget »hårvildt», men de samme principper ligger jo til grund for jagten og fredningen af begge vildtarter, hvorfor de forholdsregler, der gælder for fuglene, naturligvis også kommer til at gælde for pattedyrene. Husdyr og tamt fjerkræ falder udenfor udvalgets interessesfære.

Hvad samordning af jagttiderne for visse dyrearter i de nordiske lande angår, som foreslået i Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1958, skal udvalget tillade sig at bemærke, at i den skrivelse af 14. maj 1959, ifølge hvilken den danske landbruksminister har oprettet en kommission til revision og modernisering af den danske jagtlov nr. 145 af 28. april 1931, har den

nedsatte jagtlovskommission også fået som opgave »Koordinering af jagttiderne i Norden».

Grundprincippet for al moderne jagtlovgivning er som bekendt, at alle dyrearter er totalfredede, og kun de, der har madværdi, eller hvis nedlæggelse kræver særlig sportslig udøvelse, må jages i fastsatte jagttider. Herfra undtages dog rene skadedyr som markmus, mosegrise etc. Derved opnås for det første, at jægere, hvis ornitologiske kundskaber måske ikke altid er så store som ønskeligt, ikke behøver at beskæftige sig med andre fugle end netop de, der er nævnt i jagtloven, hvorved mange fejltagelser undgås. Yderligere er man i moderne jagtlovgivning gået bort fra de kollektive betegnelser såsom vadere, andefugle, kragefugle o. s. v., men nævner hver enkelt jagtbar vildtart ved dens navn. Vedrørende jagttiderne må der naturligvis lages hensyn til de geografiske forhold, men man har fastslået som grundprincip, at alle fuglearter undtagen notoriske skadefugle skal fredes i yngletiden og for trækfuglenes vedkommende også i den tid, de vender tilbage fra deres ynglepladser fra vinteropholdsstederne, d. v. s. i månederne marts, april, maj, juni og juli, således som foreslået i pariserkonventionen af 17. og 18. oktober 1950. Konventionens officielle navn er: »Convention Internationale pour la Préservation des Oiseaux, projet de rédaction de Convention pour modifier la Convention de Paris du 19 mars 1902, Convention Internationale pour la Protection des Oiseaux utiles à Agriculture adoptée à la réunion tenue à Paris les 17 et 18 octobre 1950», som den franske regering ad de sædvanlige diplomatiske kanaler har sendt alle Europas regeringer. Foruden Belgien, Holland, Spanien og Schweiz har et nordisk land, nemlig Island, ratificeret konventionen, der træder i kraft, når 6 lande har ratificeret den. Det ville være meget ønskeligt, om helst alle eller i hvert fald et nordisk land ville ratificere konventionen, hvorved den kunne træde i kraft.

Det danske udvalg af International Council for Bird Preservation kan for øvrigt fuldtud tilslutte sig udtalelsen, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i de nordiske lande, at de i den nationale dyrebskyttelses- og jagtlovgivning lægger det princip til grund, at varmblodede dyr ikke formålsløst dræbes.

København, den 31. oktober 1962

Med højagtelse

Deres ærbødige

Bøje Benzon

Finland

Suomen eläinsuojeluyhdistys — Finlands djurskyddsförening r.y.:

Vi är fullt ense med förslagsställarna om att den av dem föreslagna principens införande i ovannämnda lagstiftning motsvarar tidens krav. Respek-

ten för livet gäller enligt nutida betraktelsesätt ej endast människan utan även djuren. Icke heller andra än varmblodiga djur, som ej är skadedjur, borde få utan motiverad orsak avlivas. Men av praktiska skäl bör väl lagbestämmelserna i enlighet med förslaget begränsas till de varmblodiga djuren.

En ändring av de nordiska ländernas lagstiftning i antytt avseende är motiverad icke endast ur etisk synpunkt utan även, såsom i förslaget framhålls, av praktiska orsaker. Vi önska alltså kraftigt understöda förslaget och uttrycka vår förhoppning att det i en snar framtid skall leda till ett positivt resultat.

Vasa den 24 november 1962

Finlands djurskyddsförening

Eero Corell

Suomen luonnonsuojeluyhdistys r. y. — Naturskyddsföreningen i Finland:

Naturskyddsföreningen i Finland omfattar den motivering som framförts av förslagsställarna. Samtidigt bör emellertid även nämnas, att den av förslagsställarna väckta viktiga principen beträffande lagstiftningens grunder för Finlands vidkommande redan är förverkligad i Finlands den 1 juli 1962 ikraftträdde jaktlag såväl som i de samma dag ikraftträdde ändringarna i lagen om naturskydd. I Finland är således alla djur alltid fridlysta, såvida de icke på bestämd tid får jagas som villebråd, och såvida icke vissa djurarter på grund av sin skadlighet eller av någon annan orsak uttryckligen lämnats utanför fridlysningen. Under dessa omständigheter nöjer sig Naturskyddsföreningen i Finland med att i ärendet som sitt utlåtande värdsamt konstatera, att man i de övriga nordiska länderna borde sträva till att utveckla lagstiftningen beträffande jaktfaunan och den övriga vilda faunan i den riktning som anges i förslaget och således enligt de grunder som redan antagits i Finland.

Helsingfors den 8 december 1962

Suomen Luonnonsuojeluyhdistys r. y.

Naturskyddsföreningen i Finland r. f.

Ordförande *N. Söyrinki*

professor

Sekreterare tf. *E.-P. Paavolainen*

vicehäradshövding

Suomen metsästäjälitto — Finlands jägarförbund r. y.:

I Finland har redan under en längre tid tillämpats den i förslaget framförda principen, enligt vilken dödande av däggdjur och fåglar är förbjudet, utom i sådana fall, där lagen uttryckligen tillåter dödande. I naturskyddslagen uppräknas de djur, vilka i egenskap av skadedjur icke är fridlysta och vilka sålunda får dödas, medan däremot alla övriga däggdjur och fåglar, med undantag av villebråd, är fridlysta. För villebrådets vidkommande reglerar den nuvarande jaktlagen jakttiderna, d. v. s. de tider då dessa djur får jagas och inte — såsom någon gång tidigare — fridlysningstiderna. Sålunda har de föreslagna principerna redan genomförts i den finländska jaktlagstiftningen, varför förslaget i denna punkt är opåkallat för Finlands vidkommande.

Vad sedan den i början av förslaget nämnda likriktningen av jakttiderna i de nordiska länderna beträffar, så har man redan under en längre tid till vissa delar strävat härtill genom förmedling av de nordiska jägarnas samsarbetsorganisation. En likriktning av jakttiderna är nämligen motiverad och nödvändig dels inom de områden av respektive riket som gränsar till varandra, dels ifråga om det flyttande villebrådet, som t. ex. beträffande sjöfåglarna. Som känt kan sistnämnda villebrådskategori häcka i en trakt av de nordiska länderna, men övervintra i en helt annan. Beskattningen av sjöfågelbeståndet borde ordnas så, att jakten inom häckningsområdena å ena sidan och inom övervintringsområdena å den andra skulle stå i ett visst jämviktsförhållande till varandra ifråga om beskattningens storlek och omfattning, något som exempelvis är fallet i hela Nordamerika, tack vare de avtal som ingåtts mellan Kanada, Förenta staterna och Mexiko.

Ifråga om det lokala villebrådet, däggdjur och hönsfåglar, har erfarenheten visat att förhållandena i de skilda länderna är till den grad olika, att det till och med inom ett och samma land är nödvändigt att årligen tillämpa skilda jakttider i olika delar av landet. Särskilt i Finland har denna fråga varit föremål för ingående undersökning och redan hunnit avancera rätt långt, speciellt med hänsyn till nödvändigheten att spara på viltstammarna och utnyttja dem på ett ändamålsenligt sätt. Enligt förbundets bestämda uppfattning borde — med undantag för gränsområdena — respektive länder själva få fastställa jakttiderna för det lokala villebrådet, så att man varje år, då jakttidernas längd preciseras, skall kunna på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt ta hänsyn till förekomsten av de skilda villebrådsarterna i landets olika delar. Förfar man inte på detta sätt, kan jakten bli en fara för viltstammarna av det skälet, att man — som en följd av likriktningssträvandena beträffande jakttiderna — kommer att överbeskatta villebrådet i de trakter, där exempelvis bestånden är svagare än normalt. Vill man däremot förhindra en dylik utveckling genom att förfara tvärtom, borde i samtliga nordiska länder jakttiderna årligen fastställas med beaktande av den för tillfället rådande

de situationen inom det i villebrådshänseende sämst lottade landets svagaste område. Ingendera förfaringssättet kan anses ändamålsenligt.

Helsingfors den 4 december 1962

Finlands jägarförbund

Teppo Lampio

Förbundets verksamhetsledare

N o r g e

Landbruksdepartementet:

Forslaget berører fundamentale problemer av så vel rent faglig som praktisk og lovgivningsmessig art og vedkommende rettshåndhevelsen m. m. Saken berører flere fagområder og administrasjonsgrener.

På den korte tid som har stått til rådighet, har det ikke vært mulig å få innhentet de uttalelser som anses nødvendige for forsvarlig å kunne utrede denne sak og avgi uttalelse innen den frist som er satt vedkommende rådets 11. sesjon.

Oslo i januar 1963

(*sign.*)

Norges jeger- og fiskerforbund:

— — — — —
 På den korte tid som har stått til vår rådighet har det ikke vært mulig for oss å få behandlet det viktige forslaget organisasjonsmessig i vårt viltstellutvalg og styrer.

Forbundet har for en tid siden anmodet Landbruksdepartementet å ta opp en revisjon av jaktloven. Dette er meddelt oss vil finne sted. I forbindelse med revisjon vil forbundet være spesielt oppmerksom på det prinsipp det fremsatte forslag til Nordisk Råd innebærer.

Førøvrig vil vi vise til brev fra Nordisk jegersamvirke av 24.2.1959 til de nordiske lands regjeringer.

Oslo, 16. februar 1963

Ærbødigst

Knut Rom

S v e r i g e**Domänstyrelsen:**

Den av hrr Eriksen, Gram och Leirfall till Nordiska rådets 11:e session 1963 väckta motionen om ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen berör bl. a. vissa synpunkter rörande önskvärdheten av att jakttider och fridlysningstider i de nordiska länderna samordnas så långt ske kan och hänvisar bl. a. till Nordiska rådets rekommendation nr 1/1958. Styrelsen vill i detta hänseende endast framhålla att efter kallelse från det svenska jordbruksdepartementet representanter för de fyra nordiska staternas jordbruksdepartement samt jaktvårdsorganisationer behandlas dessa frågor vid möte i Stockholm den 2 juli 1962. Mötet, som bl. a. påtalade de stora olikheter som råder mellan de olika länderna, såväl när det gäller viltets utveckling och levnadsförhållanden som beträffande jaktutövningen, utmynnade i en rekommendation till respektive regeringar att i första hand understödja samarbete mellan viltforskningen i de olika länderna, för att därigenom få klarhet i vilken mån regleringar av jakttiderna i berört syfte vore motive-
rade.

Motionen har emellertid vidare målsättning. Den vänder sig direkt till regeringarna i de nordiska länderna med en rekommendation att jaktlagstiftning och djurskyddslag skall omarbetas så, att som grundprincip fastslås, att varmlodiga djur icke får meningslöst dödas.

Förslaget om att genom en fundamental ändring av principen för rätten att döda varmlodiga djur skapa en modernare och mera djurskyddsvänlig uppfattning av djurlivet är icke ny ur svensk synpunkt. Motionen nr 455 i riksdagens andra kammare 1954 undertecknad av fröken Elmén och herr Widén, har till viss del samma målsättning. Även Svenska naturskyddsföreningen hävdade 1954 i skrivelse till Svenska jägareförbundet, avsedd att biläggas framställningen beträffande jakttider 1954/55, samma principiella inställning, vilken även vid senare tillfällen i olika sammanhang diskuterats i fackpressen.

I samband med remissyttrandena med anledning av den omnämnda motionen nr II: 455 framhåller också Svenska naturskyddsföreningen att den finner förslaget »principiellt välgrundat».

Vid samma tillfälle anförde domänstyrelsen:

Till den grupp av fåglar och däggdjur, som äro fridlysta under hela året, har med tiden hänförs ett flertal olika arter, som blivit allt sällsyntare och därför ansetts böra skyddas. Detta kan dock icke, som motionärerna anför, utgöra skydd för ny djurart, som inkommer i landet, innan bestämmelse om dess fridlysning hunnit utfärdas. Ett sätt att giva sådana djur skydd vore bestämmelse om totalfridlysning av alla djur med undantagsbestämmelser och fastställda jakttider för de djurslag, som anses böra vara föremål för jakt eller eljest anses böra dödas. Styrelsen tillstyrker därför motionärernas förslag i detta avseende och biträder även förslaget om begränsning av vissa

lärare m. fl. medgiven rätt att, utan hinder av gällande fridlysningsbestämmelser, döda och fånga djur samt att taga fridlysta fåglars ägg och bon.

Enär emellertid en omläggning av ifrågavarande bestämmelser enligt motionärernas förslag kräver rätt ingående överväganden, anser styrelsen, att frågan bör göras till föremål för närmare utredning.

Även tredje lagutskottet fann den av motionärerna föreslagna principiella omläggningen välgrundad. Man fäste sig då särskilt vid det omedelbara skydd som därigenom skulle ges åt till landet nykomna däggdjurs- och fågelarter och hemställde att riksdagen med anledning av bl. a. denna motion i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om översyn av fridlysningsbestämmelserna i gällande jaktlagstiftning. Riksdagen beslöt i enlighet härmed och genom Kungl. Maj:ts beslut i ärendet den 30 juni 1954 överlämnades det samma till 1949 års jaktutredning för att tagas i övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

Utöver vad domänstyrelsen tidigare anfört i ärendet må följande framhållas.

Vid utskottets behandling av motionen nr 455/1954 samt i remissyttrandena lades särskilt vikt vid skyddet av nyinflyttade djurarter, varjämte ett förslag att begränsa rätten för vissa lärare m. fl. att utan hinder av gällande fridlysningsbestämmelser döda eller för ringmärkning eller eljest fånga djur eller taga fåglars ägg och bon beaktades. Den av motionärerna i nu föreliggande motion särskilt understrukna fördelen ur djurskyddssynpunkt, nämligen att det högre djurlivet i princip blir fredat, kom år 1954 mera i skymundan.

Styrelsen är emellertid av den uppfattningen att här ligger förslaget tyngdpunkt och att genomförandet av en sådan princip på lång sikt kan komma att verka starkt befrämjande för allmänhetens och jägarnas inställning till och vördnad för djurlivet. En sådan fredningsprincip utgör också grunden för hithörande lagstiftning i Amerikas Förenta Stater, där naturskyddet samordnats med jaktutövningen. Det torde också böra nämnas att den tyska jaktlagen endast avser rätt att döda jaktbart vilt, samt att det enligt dansk jaktlagstiftning är förbjudet att döda fåglar som icke särskilt omnämnts i jaktlagen, medan i gällande svensk lagstiftning jakträtten generellt avser rätt att döda däggdjur och fåglar utan hänsynstagande till om det kan vara berättigat eller icke.

Den av motionärerna föreslagna åtgärden medför emellertid inte enbart uppenbara fördelar. Som nackdel kan bl. a. möjligen framhållas den därigenom uppkomna nivelleringen beträffande de olika arternas varierande värde ur naturskyddssynpunkt jämfört med det nuvarande mera nyanserade skyddet för exempelvis fågellivet, där totalskydd utgör högsta skyddsnivån. Man torde likväl kunna räkna med att sådan domstolspraxis utvecklas, att arternas sällsynthet beaktas vid straffutmätningen.

Ett förverkligande av motionärernas önskan att denna grundprincip skall bli rådande i alla de nordiska länderna, anser styrelsen skulle starkt öka möjligheterna att även driva en gemensam och så vitt möjligt enhetlig na-

turskydds- och viltvårdspolitik i Norden till främjande av det nordiska djurlivet och jaktutövningen.

Äberopande vad som ovan framhållits vill domänstyrelsen livligt tillstyrka medlemsförslaget inom Nordiska rådet att i de nordiska ländernas djurskydds- och jaktlagstiftning som grundprincip fastslås att varmblodiga djur icke får dödas, såvida icke bestämmelser i jaktförfattningar eller annorstädes så medger.

Stockholm den 20 november 1962

Erik W. Höjer

T. Granlund

Veterinärstyrelsen:

I den svenska nu gällande djurskyddslagen (SFS 219/1944) ges i 20 § rätt för veterinär eller polisman, eller i synnerligen trängande fall envar annan, att genast föranstalta om dödande av djur, som påträffas så svårt sjukt eller skadat att det uppenbarligen bör omedelbart dödas. Om möjligt bör dessförinnan ägarens eller innehavarens mening inhämtas. Bestämmelsen torde göra det nödvändigt för den som dödar djur under angivna omständigheter att noga bedöma fallet för att eventuellt kunna vara beredd visa, att dödandet varit oundvikligt. Bestämmelsen, som avser djur, vilka omfattas av djurskyddslagen, d. v. s. husdjur eller andra djur, som hållas i fångenskap, torde ha motiverats enbart av djurskyddsintresset och synes berättiga till antagandet att något behov av föreskrifter om rätt i övrigt att döda här avsedda djur icke ansetts föreligga.

I 1 § andra stycket i Jaktstadgan (SFS 279/1938) ges likaså av humanitära skäl viss möjlighet att utan hinder av jakträttsbestämmelser avliva sårat villebråd.

Veterinärstyrelsen, som för sin del icke finner det ur djurskyddssynpunkt nödvändigt att lagstifta i medlemsförslagets syfte under förutsättning att förekommande avlivning sker på ur nyssnämnda synpunkt oantastligt sätt, är av den uppfattningen att frågan huvudsakligen är av jakträttslig natur. Styrelsen har under hand inhämtat att den är under bearbetning av 1949 års jaktutredning i anledning av till utredningen år 1954 överlämnade motioner, varför styrelsen vill förorda att jaktutredningens ställningstagande avvaktas.

Stockholm den 1 december 1962

Gösta Björkman

Sune Hydén

1949 års jaktutredning:

I medlemsförslaget erinras inledningsvis därom, att under detta år i Finland utfärdats en ny jaktlag, samt att i Danmark och Sverige pågår utredningsarbete på jaktlagstiftningens område. Det oaktat har någon samverkan icke etablerats för att åstadkomma den i Nordiska rådets rekommendation nr 1/1958 avhandlade samordningen av fridlysnings- och jakttiderna för vissa djurarter.

Beträffande den sålunda berörda frågan tillåter jaktutredningen sig öfverförmåla, att genom svenska jordbruksdepartementets förmedling utredningen under den gångna sommaren bereddes tillfälle att med departementalt utsedda företrädare för jaktadministrationen, viltforskningen och jägareorganisationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige ingående diskutera förutsättningarna för åtgärder i rekommendationens syfte. Ett av undertecknad utredningsman utarbetat förslag till delegationsuttalande studeras för närvarande i vederbörande departement.

Vidkommande härefter den legislativa sidan av det aktuella medlemsförslaget hänför sig detta vad Sverige beträffar allenast till jaktlagstiftningen och avser i fråga om denna ämne av beskaffenhet att skola regleras i jaktstadgan. Denna författning faller under Kungl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt. Den speciella svenska djurskyddslagstiftningen, vars grundläggande urkund är av allmän lags natur, tar sikte på vården och behandlingen av husdjur och av andra djur, som hållas i fångenskap. Ett i allmänna strafflagen givet stadgande om straff för djurplågeri äger dock tillämpning oberoende av mot vilket djurslag brottet riktar sig. Även jaktstadgan innehåller emellertid bestämmelser, genom vilka man velat tillgodose djurskyddsintresset, främst föreskriften, att jakt ej må bedrivas så, att villebrådet tillfogas onödigt lidande.

I sak är att observera att enligt gällande svenska jaktlag jakträtten omfattar hela den vilda däggdjurs- och fågelfaunan. Den betraktas i princip som villebråd. Med andra ord: både i privaträttsligt och i offentligrättsligt avseende äger jaktlagstiftningen tillämpning på alla vilda däggdjur och fåglar samt deras ungar ävensom å sådana fåglars ägg och bon. Fridlysningssystemet är så utformat, att en del arter, till öfvervägande delen fåglar, äro fridlysta hela året, för de i egentlig mening jaktbara däggdjurs- och fågelarterna fastställas årligen jakttider, en del fågelarter med presumerat skadliga egenskaper få jagas hela året, varjämte för övriga fågelarter gäller, att de äro fridlysta under månaderna mars—augusti. Däggdjursart, som inte sålunda särskilt omnämnts, får alltså jagas under varje tid av året.

Mot denna ordning ha i riksdagen och av naturskyddets företrädare gjorts erinringar och framställts förslag med i huvudsak samma syfte som medlemsförslaget.

Sålunda väcktes vid 1954 års riksdag i andra kammaren en motion om sådan ändring av fridlysningslagstiftningen,

att bestämmelserna om fredande, vilka nu vore konstruerade som undantag från en underförstådd allmän regel om rätt att döda etc., i stället skulle, åtminstone vad beträffade däggdjur och fåglar, givas formen av en allmän skyddsregel, från vilken stadgades undantag för de arter som finge jagas.

Motionen tillstyrktes av samtliga över densamma hörda remissinstanser.

Svenska naturskyddsföreningens förslag, som var närmare utformat i en i februari 1954 dagtecknad skrivelse och byggde på arbetsresultatet inom en av föreningen för ändamålet särskilt tillsatt kommitté, gick ut på enahanda principiella omläggning av fridlysningsssystemet. I bilagor till skrivelsen framlades även förslag beträffande biologiskt lämpliga jakttider för de inhemska däggdjurs- och fågelarterna, därvid dock jakttiden för art med skadegörande eller för viltvärden störande egenskaper borde få utsträckas så långt som till att omfatta hela året.

Sedan riksdagen med anledning av, bland andra, nämnda motion hos Kungl. Maj:t anhållit om översyn av jaktlagstiftningens fridlysningsbestämmelser, överlämnades genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1934 riksdagsärendet samt Svenska naturskyddsföreningens skrivelse jämte bilagor till jaktutredningen för att tagas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag.

Av den nu lämnade redogörelsen torde framgå, att här i landet de i medlemsförslaget behandlade spörsmålen sedan länge varit föremål även för statsmakternas uppmärksamhet. Såsom förut nämnts utgöra fridlysningsbestämmelserna en del av jaktstadgan, ehuru de detaljregleras genom en i stadgan förutsatt, årligen utfärdad särskild kungörelse. I en på förekommen anledning jordbruksdepartementet nyligen delgiven plan för jaktutredningens fortsatta arbete har emellertid undertecknad utredningsman som utredningens sista uppgift satt bland annat översyn av jaktstadgan. Skälen äro åtskilliga. Beträffande flera andra av jaktstadgans bestämmelser än dem, som röra fridlysningsssystemet, ha ändringsförslag överlämnats till jaktutredningens bedömande. När det gäller fridlysningsbestämmelserna ligger den största svårigheten inte i att så att säga invertera systemet. Ty en sådan åtgärd för med sig krav på ökade dispensmöjligheter och ett smidigt sätt åstadkomma dessa. Härtill kommer att frågan om behovet av dispenser i viss utsträckning är avhängig av statsmakternas ställningstagande till tidigare av jaktutredningen framlagda förslag i jakträttsligt hänsende. Slutligen fattas ännu tillräckligt underlag för ett allsidigt bedömande av vissa kontroversiella frågor rörande de stora rovdjuren. Sådant torde jaktutredningen icke er- hålla förrän under senare delen av nästa år.

Det torde av det nu senast anförda framgå, att jaktutredningen för sin del finner det angeläget att för Sveriges vidkommande kunna framlägga ett hållbart förslag med enahanda syftning som det i medlemsförslaget förordade. Utan tvivel bör det därvid vara av värde att tillfälle gives jaktutredningen att utbyta erfarenheter med företrädare för övriga nordiska länder, kanske främst Danmark med hänsyn till att arbetet med revision av jaktlagstiftningen där ännu pågår. Vad som kunde inhämtas vid den här tidigare berör-

da överläggningen rörande Nordiska rådets rekommendation nr 1/1958 ger dock vid handen, att på det jaktliga området — trots överensstämmelse i mångt och mycket — förekomma både rättsliga och praktiska olikheter de nordiska länderna emellan, vilka inte kunna anses vara i och för sig omotiverade. Med hänsyn härtill samt i betraktande av att jaktlagstiftningen ur psykologisk synpunkt ostridigt utgör ett känsligt kapitel, synes det jaktutredningen tveksamt, om tiden kan anses mogen för ett uniformt genomförande av en hittills oprövad nyordning av så pass genomgripande natur som den ifrågavarande.

Bromma den 30 november 1962

För 1949 års jaktutredning

Gustaf Adolf Bouveng

Svenska naturskyddsföreningen:

Föreningen instämmer helt i den grundsyn för jaktlagstiftningen, som framförts i medlemsförslaget. Förslaget överensstämmer också med vad föreningen tidigare anfört i skrivelse till Svenska jägareförbundet den 24 februari 1954, vilken skrivelse även överlämnats till Kungl. Jordbruksdepartementet [*se Bihang*]. Skrivelsen har sedermera, jämte skrivelse från Riksdagen den 31 mars 1954 i liknande ärende, av Kungl. Maj:t den 30 juni 1954 överlämnats till 1949 års jaktutredning för att tagas under övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag. Enligt vad föreningen har sig bekant torde ärendet icke redovisas av jaktutredningen förrän 1964.

Grundtanken i föreningens förslag är:

att alla däggdjur och fåglar i princip skall vara fredade, i varje fall under den tid de har ungar,

att undantag från denna regel i första hand må gälla allenast de i egentlig mening jaktbara arterna, d. v. s. särskilt uppräknade arter, om vilka man kan säga antingen att jakten representerar ett ekonomiskt värde i form av kött, skinn etc. eller genom avjagningen medför minskad skadegörelse eller att jakten är nödvändig i viltvårdande syfte,

att undantag vidare må gälla — i regel dock allenast efter särskild prövning — för flera eller färre individ av djurart som icke i allmänhet kan be-tecknas som skadegörande men som lokalt eller under vissa betingelser i övrigt visar sig förorsaka avsevärd skadegörelse,

att — beträffande art som tillhör de i egentlig mening jaktbara djuren och vars individantal, lokalt eller i hela riket, närmar sig den lägsta gräns som biologiskt sett kan garantera artens fortbestånd — frågan om upphävande helt eller delvis av jakttiden skall avgöras från naturskyddssynpunkt, samt

att det sist sagda skall gälla även i fråga om jaktbar art som, utan att vara sällsynt, utgör ett karakteristiskt och av allmänheten uppskattat inslag i landskapsbilden (exempelvis en hel del småvadare m. fl.).

Man kan kort uttrycka den av föreningen sålunda föreslagna principiella omläggning av fridlysningsinstitutet med följande: För närvarande gäller att däggdjur- eller fågelart, som icke är uttryckligen fridlyst, må jagas, dödas eller fångas. Enligt den nya principen skulle det i stället bli så, att djurart (av ovannämnt slag), för vilken jakttid (eventuellt omfattande hela året) icke är bestämd, skall vara helt fridlyst, givetvis med de undantag som kunna föreskrivas i avsikt att tillgodose liknande syftemål som dem, vilka avhandlas i nuvarande 17 och 19 §§ jaktstadgan.

Med hänvisning till det anförda får föreningen tillstyrka, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna, att skyndsamt söka genomföra ändring av jaktlagstiftningen i enlighet med förslaget.

Stockholm den 3 december 1962

Svenska naturskyddsföreningen

Gösta Walin

Ordförande

Lars-Erik Esping

Intendent

BIHANG

Skrivelse från Svenska naturskyddsföreningen till Svenska jägareförbundet angående frednings- och jakttider för vilt

Såsom ett uttryck för det samarbete bl. a. på det faunistiska området mellan Eder, å ena, samt Svenska naturskyddsföreningen, å andra sidan, varom representanter för de två sammanslutningarna överenskommo den 14 sistlidne januari, har Eder fridlysningskommitté till Svenska naturskyddsföreningen, här nedan kallad SNF, för yttrande överlämnat ett antal ärenden, berörande jakt- och fridlysningsfrågor. Ehuru nämnda ärenden avsett in casu-avgöranden, har SNF av de till remisserna hörande missivskrivelserna ansett sig kunna utläsa en ur SNF:s synpunkt glädjande samstämmighet mellan Eder fridlysningskommitté och SNF rörande de principer som böra ligga till grund för fridlysningsbestämmelserna.

Sistnämnda omständighet tillika med det förhållandet att av Riksdagens tredje lagutskott till SNF för yttrande remitterats flera vid årets riksdag väckta motioner, innefattande förslag i fråga om fridlysningsbestämmelser-

nas allmänna utformning, har aktualiserat framläggandet av nedanstående, sedan länge förberedda förslag i fråga om fridlysningsbestämmelsernas principiella innebörd. Det synes SNF som om ett samgående mellan Eder och SNF i denna fråga skulle vara mycket värdefullt.

SNF vill alltså anföra följande.

I februari 1949 tillsatte SNF:s styrelse en kommitté med uppgift att med beaktande av allsidiga biologiska kunskaper och med hänsynstagande till jägarnas och den övriga allmänhetens intressen utreda skyddsbehovet för rikets däggdjur och fåglar. Denna SNF:s fridlysningskommittés sammansättning framgår av bilaga A [*se Bilangstillägg 1*]. Kommitténs överläggningar, som fördes dels vid sammanträden, dels per korrespondens, voro i huvudsak avslutade i maj 1951. Resultatet av kommitténs arbete har emellertid hittills icke blivit redovisat i form av ett sammanfattande betänkande. Detta beror på personella skäl och på den omständigheten att vid sistnämnda tidpunkt de första avsnitten av 1949 års jaktutrednings arbete — innefattande vissa ändringar i fråga om fridlysningsbestämmelser — icke blott i formellt avseende utan även i sak, blevo föremål för statsmakternas beslut samt på att SNF:s tid därefter i mycket hög grad tagits i anspråk för såväl organisatoriska som andra frågor, vilka äga samband med den nya naturskyddslagstiftningen. Vissa av kommitténs detaljförslag ha emellerlid under mellantiden kunnat genom personliga kontakter genomföras.

I likhet med kommittén finner SNF åtskilliga omständigheter motivera en revision av gällande fridlysningsbestämmelser. Genom forskningen på zoologiens olika områden har uppfattningen av vissa djurarters roll i markerna icke oväsentligt ändrats. Fridlysningsbestämmelsernas utformning måtte vidare ske under hänsynstagande till vissa icke renodlat biologiska faktorer, t. ex. markernas kultivering, åker- och skogsbrukets rationalisering, sjöregleringsverksamheten etc. Beträffande faunan kan man således icke bortse ifrån att genom ändrade miljöförhållanden de för viltet värdefullaste biotoperna i viss utsträckning fördärvats eller försämrats, medan jägarnas antal kontinuerligt ökar. Även en annan kategori, nämligen den naturintresserade allmänheten, har berättigade anspråk på att få sina synpunkter beaktade. Intresset för djurlivet i dess olika former har under senare år befunnit sig i stadig tillväxt med åtföljande uppskattning av förekomsten i markerna av ett rikt facetterat djurliv.

Grundtanken i kommitténs förslag, vilken SNF nu framlägger såsom sin egen är,

att alla däggdjur och fåglar i princip skola vara fredade, i varje fall under den tid de hava ungar,

att undantag från denna regel i första hand må gälla allenast de i egentlig mening jaktbara arterna, d. v. s. särskilt uppräknade arter, om vilka man kan säga antingen att jakten representerar ett ekonomiskt värde i form av kött, skinn, etc. eller genom avjagningen medför minskad skadegörelse eller att jakten är nödvändig i viltvårdande syfte,

att undantag vidare må gälla — i regel dock allenast efter särskild prov-

ning — för flera eller färre individer av djurart som icke i allmänhet kan betecknas som skadegörande men som lokalt eller under vissa betingelser i övrigt visar sig förorsaka avsevärd skadegörelse.

att — beträffande art som tillhör de i egentlig mening jaktbara djuren och vars individantal, lokalt eller i hela riket, närmar sig den lägsta gräns som biologiskt sett kan garantera artens fortbestånd — frågan om upphävande helt eller delvis av jakttiden skall avgöras från naturskyddssynpunkt, samt

att det sist sagda skall gälla även i fråga om jaktbar art som, utan att vara sällsynt, utgör ett karakteristiskt och av allmänheten uppskattat inslag i landskapsbilden (exempelvis en hel del småvadare m. fl.).

Man kan kort uttrycka den av SNF sålunda föreslagna principiella omläggningen av fridlysningsinstitutet med följande: För närvarande gäller, att däggdjur- eller fågelart, som icke är uttryckligen fridlyst, må jagas, dödas eller fångas. Enligt den nya principen skulle det i stället bli så, att djurart (av ovannämnt slag), för vilken jakt-tid (eventuellt omfattande hela året) icke är bestämd, skall vara helt fridlyst, givetvis med de undantag som kunna föreskrivas i avsikt att tillgodose liknande syftemål som dem, vilka avhandlas i nuvarande 17 och 19 §§ jaktstadgan.

Med tillämpning av vad SNF sålunda i princip föreslagit vill SNF förorda följande ändrade lydelse av 11 och 12 §§ jaktstadgan.

§ 11.

Konungen meddelar för varje jaktår bestämmelser rörande jakttider för vissa djurslag.

Om skydd för djurlivet å vissa platser gäller vad särskilt stadgas.

§ 12.

Beträffande däggdjur och fåglar, som icke särskilt omnämnts i de i 11 § första stycket avsedda bestämmelserna, gäller, att de icke må under någon tid av året jagas, dödas eller fångas, såvida icke annat föränledes av vad nedan i denna stadga är för där angivna fall särskilt föreskrivet.

Kommitténs förslag till jakttider redovisas i härvid fogade *bilaga B* [se *Bihangstillägg 2*] (däggdjuren) och *bilaga C* [se *Bihangstillägg 3*] (fåglarna).

I fråga om vissa av de av kommittén sålunda framlagda detaljförslagen synes ytterligare överväganden vara erforderliga, innan SNF kan upptaga dem som egna förslag.

Ett genomförande av det ovan framlagda förslaget om ändring av 11 och 12 §§ jaktstadgan kräver, att vissa däggdjursarter — i likhet med vad som f. n. är fallet med vissa fågelarter — upptagas i den årliga kungörelsen angående jakttiderna med tillkännagivande av att stadgad fridlysning ej gäller för dem. Detta är fallet med varg, järv, vildsvin, rödräv, vessla, hermelin, mink, iller, bisamrätta, vildkanin, igelkott, mullvad, samtliga näbbmöss, sorkdjur (sorkar och lämlar) samt råttor och möss (jämför 14 och

15 §§ lagen om rätt till jakt). Däremot bör i nu omhandlade förteckning icke upptagas hasselmus, vilket djur — som sedan länge är helt fridlyst — av misstag kom med i 14 § jaktlagen, ej heller fladdermöss.

Grävlingen torde böra upptagas i förteckningen över de djur, för vilka jakttid gäller. Som sådan föreslår SNF i likhet med kommittén 1.9—31.1.

Om hermelin till bekämpande av vildkaninerna på Gotland inplanteras därstädes, bör den givetvis utgå ur förteckningen över de fredlösa djuren och uppföras i förteckningen över djur med jakttider. Den bör i så fall vara totalfridlyst på Gotland, men tillåten under hela året i riket i övrigt.

Genom 1953 års kungörelse om fridlysning av vissa djurarter under jaktåret 1953/54 (SFS nr 469) genomfördes i fråga om den jakt efter *utter*, som under hela året må ske till skydd för fiskodling, SNF:s fridlysningskommittés förslag beträffande skyddsobjektets bestämmande. Däremot hade kommittén föreslagit, att jakt på *utter* skulle få äga rum under tiden 1.9—31.1 mot, enligt de nuvarande bestämmelserna, tiden 1.10—20.2. Februari månad torde dock vara utterns viktigaste yngeltid och samtidigt den tid som den är lättast att komma åt under stränga vintrar, varför det här är önskvärt med en ändring av den nuvarande jakttiden, så att även februari månad undantages från jakt.

Beträffande de fågelarter, vilka kunna orsaka ett visst avbräck för dammodlingen av fisk, nämligen hägern och fiskgjusen, av vilka den förstnämnda nu är fridlyst under tiden 1.3—31.8 — den senare är redan totalfridlyst — och enligt förevarande förslag automatiskt blir fridlyst under hela året, böra bestämmelser införas, som möjliggöra bortskjutning av särskilt skadegörande individ. Möjlighet att få licens att skjuta häger till skydd för fiskodling finnes f. n. i 17 § 2 mom. jaktstadgan. I motsats till vad som gäller uttern föreligger i fråga om häger och fiskgjuse icke behov av licensrätt annat än beträffande tappningsbara dammar, där fiskodling bedrivs. Inskränktes det objekt, som bör skyddas, därtill synes man beträffande fiskgjusen till nöds kunna godtaga den nuvarande licenstiden av fem år liksom att jakten må äga rum intill ett avstånd av 200 meter från dammanläggning, men det är att föredraga, att licens får sökas per säsong.

Med tillämpning av vad sålunda och i övrigt anförts synes 17 § jaktstadgan böra erhålla följande ändrade lydelse.

17 §.¹

1 mom. Därest å — — — gällande fridlysningsbestämmelser.

Är skadegörelse — — — dess dödande.

Orsakar häger eller fiskgjuse avsevärd skada i tappningsbara dammar, där fiskodling bedrivs, må länsstyrelsen medgiva tillstånd att för tid, icke

¹ Enligt SNF:s mening skulle 17 § vinna i tydlighet genom en redaktionell omdisponering av de olika i paragrafen upptagna bestämmelserna. Då emellertid SNF förutser att de bestämmelser som röra björn och lo behöva ändras inom en snar framtid, har SNF här inskränkt sig till sådana ändringar och tillägg som nödvändiggöras av de nu aktuella förslagen.

överstigande fem år¹, inom ett avstånd av högst 200 meter från dammläggningen, döda fåglar av sagda arter.

Har genom — — — ej nationalpark.

2 mom. Orsakas skadegörelse eller hinder, varom i 1 mom. sägs, av fågelart som i trakten i fråga ej är fridlyst under hela året, må länsstyrelsen medgiva tillstånd att inom visst område döda fåglar av den arten även då sådant eljest är förbjudet. Dylikt tillstånd skall avse viss begränsad tid, ej överstigande ett år.

Av kommitténs förslag om fridlysningsbestämmelserna vill SNF slutligen här upptaga förslag om fridlysning av valdjuren. Förslaget grundas på en av överdirektören J. Hult inom kommittén verkställd utredning.

Enligt Kungl. kungörelsen den 15 december 1882 (nr 58 s. 1) är jakt efter val under tiden 1.8—31.3 förbjuden vid rikets västkust norr om Varberg inom ett område av en geografisk mil från land. Vidare gäller jämlikt Kungl. kungörelsen den 29 september 1916 (nr 407) förbud mot att utan Kungl. Maj:ts tillstånd inom svenskt område avspäcka eller på annat sätt tillgodogöra sig bardval, kaskelot eller näbbval. Sistnämnda förbud utgör dock icke hinder mot tillgodogörande av inom svenskt område tillfälligt anträffad död eller strandad val.

Under senare år ha utanför det nyssnämnda fridlysningsområdet inträffat händelser med valar, beträffande vilka SNF är fullt ense med överdirektören Hult, då han benämner dem djurplågningskandaler. Förbud mot valfångst är motiverat. Å andra sidan är det bekant att vissa år småvalar, i synnerhet tumlare, förekomma ganska rikligt vid väst- och sydkusterna och där icke sällan fastna i fiskarnas redskap. En sålunda fångad val bör givetvis få av den fiskande dödas och tillvaratagas.

SNF föreslår alltså, att i kungörelsen angående jakttiderna skall införas följande rubrik och text:

Valdjur: jakt är förbjuden under hela året,

dock, att, därest yrkesfiskare vid lovligt fiske ofrivilligt fångat val, han må döda och tillgodogöra sig djuret.

I samband härmed bör 1882 års nyssnämnda kungörelse upphävas, varjämte 1 § andra stycket i 1916 års kungörelse, som innehåller den ovan refererade bestämmelsen om tillgodogörande av död eller strandad val, förklaras skola upphöra att gälla.

Det bör för fullständighetens skull framhållas, att det inte endast är småvalar, som kunna fastna i fiskredskap. Detsamma gäller bäver, säl, utter, mink och vissa sjöfågelarter m. fl. I princip bör väl den fiskande få anses ha samma rätt till dessa som till valarna. Det synes emellertid SNF att i dessa fall sakens jakträttsliga sida måste ingående prövas, varför SNF inskränker sig till det gjorda påpekandet.

Till sist vill SNF öförmåla, att inom föreningen utredning pågår rörande dels en mindre ändring såväl i 14 § 2 mom. som i 15 § 1 mom. jakt-

¹ Om möjligt kortare tid. Förslagsvis en fiskodlingssäsong i taget.

lagen, dels en genomgripande nyordning i syfte att råda bot på uppenbara missförhållanden som utbildat sig på de områden, vilka regleras genom bestämmelserna i 22 och 24 §§ jaktstadgan. Nämnade utredningar torde emellertid knappast bli färdiga å sådan tid, att de kunna tagas i beaktande vid utfärdandet av den allmänna fridlysningskungörelsen för jaktåret 1954/55.

Under åberopande av vad sålunda utretts och anförts får SNF anhålla, att Ni ville

dels foga förevarande framställning jämte bilagor till det yttrande angående jakttiderna för jaktåret 1954/55 vilket Ni torde ha att avgiva till Kungl. Domänstyrelsen,

dels biträda SNF:s här ovan framlagda förslag angående en principiell omläggning av systemet för fridlysnings- och jakttider,

dels i samband därmed biträda förslaget till ändrad lydelse av 11, 12 och 17 §§ jaktstadgan,

dels hemställa om fridlysning av valdjur i enlighet med vad SNF här ovan närmare utvecklat.

Stockholm den 24 februari 1954

Svenska naturskyddsföreningen

Gösta Walin

Ordförande

Lars-Erik Esping

Sekreterare

BIHANGSTILLÄGG 1

Svenska naturskyddsföreningens fridlysningskommitté

Överdirektör G. A. Bouveng, Stockholm, ordförande.

Numera förste intendenten K. Curry-Lindahl, Stockholm, sekreterare.

Fil. dr N. Dahlbeck, Stockholm.

Överjägmästare F. Ebeling, Luleå.

Överdirektör J. Hult, Göteborg.

Laborator B. Kullenberg, Uppsala.

Konstnär L. Liljefors, Dannemora.

Intendent N. Linnman, Stockholm.

Fil. lic. E. Montén, Stockholm.

Amanuens G. Nordqvist, Sjöbo.

Författare E. Rosenberg, Örebro.

Lektor B. Rudebeck, Boden.

Docent Gustaf Rudebeck, Lund, med fil. mag. Torsten Malmberg, Lund, som ersättare, samt

Länsjägmästare A. Schard, Östersund.

Svenska naturskyddsföreningens fridlysningskommittés beslut om frednings- och jakttider

Däggdjuren

Älgen. Licensjakt och allmän jakt samt ev. förskjutning av jakttiden på grund av biologiska skäl diskuterades.

Beslut: på grund av att älgjakten f. n. snarare utgör ett djurskyddsproblem än en naturskyddsfråga skulle utredningen rekommendera humanare jaktmetoder, ev. i kombination med obligatoriskt kompetensprov för älgjägare. Frågan om framflyttning av jakttiden bordlades till dess den undersökning i ämnet, som f. n. utföres i Svenska Jägareförbundets regi, föreligger avslutad.

Kronhjort. Beslut: rekommendation att kronhjortens svenska stam ej får äventyras och att en ekologisk undersökning utföres på beståndet i Skåne.

Dovhjort. Beslut: ingen ändring.

Rådjur. Problemet rådjuren contra stövarjakten (framförallt i Norrland) ventilerades utförligt. Asikterna härvidlag skuro sig i betydlig grad.

Beslut: ingen ändring.

Vildsvin, bäver. Beslut: ingen ändring.

Bisamråtta. Denna art är ej berörd i nuvarande jaktlagstiftning.

Beslut: Bör vara jaktbar hela året, så att arten vid ev. uppdykande ej får fria fortplantningsmöjligheter.

Fälthare, skogshare, vildkanin, ekorre, fjällemmel, skogslemmel, åkersork, vattensork, mellansork, skogssork, gråsidig sork, rödsork, större skogsmus, mindre skogsmus, husmus, svart råtta och brun råtta.

Beslut: ingen ändring.

Hasselmus, buskmus och samtliga fladdermöss. Beslut: bör totalfredas.

Igelkott, mullvad och samtliga näbbmöss. Beslut: ingen ändring.

Björn. Beslut: totalfredning i kombination med licensgivning för rätt att fälla skadegörande individ; rätten att tillgodogöra sig det nedlagda djuret upphör; domänverket inkopplas på licensgivningen, som ej bör handhas av länsstyrelserna ensamma.

Lo. Beslut: totalfredning.

Varg. Beslut: ingen ändring.

Räv. Beslut: förbud mot saxfångst hela året och helst även mot grytjakt under fortplantningstiden.

Fjällräv. Beslut: ingen ändring.

Järv. Beslut: borttagande av statliga och kommunala skottpengar.

Mård. Beslut: totalfredning i kombination med licensgivning.

Utter. Beslut: den vid kusterna hela året gällande jakttiden borttas; jakten för hela Sverige framflyttas av biologiska skäl en månad till att gälla tiden 1/9—31/1; arten bör få jagas hela året vid tappningsbara dammar, där fisk-

odling bedrivs samt vid sådana vatten, där planmässig och regelbunden fiskplantering sker.

Grävling. Beslut, bör fredas 1/2—31/8.

Hermelin, småvessla och dvärgvessla. Beslut: fällfångsten bör begränsas till att gälla blott under »pälstiden», d. v. s. i Väster- och Norrbottens län månaderna november—mars.

Iller. Beslut: ingen ändring.

Mink. Arten f. n. ej berörd i nuvarande jaktlagstiftning. Beslut: jakt under hela året.

Vikare, gråsäl och knobbsäl. Beslut: ingen ändring.

Valdjur. Beslut: alla valar böra totalfredas. Exemplar, som vid fiske ofrivilligt fångas av fiskredskap, må av den fiskande dödas och tillvaratagas. Rekommendation att lämplig metod anges, ev. genom Veterinärstyrelsens försorg för skonsam avlivning av strandade valar.

BIHANGSTILLÄGG 3

Svenska naturskyddsföreningens fridlysningskommittés beslut om frednings- och jakttider

Fåglarna

Korp. Beslut: Bör totalfredas i hela Sverige utom i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Kråka, kaja, skata, nötskrika, gråsparv, pilfink. Beslut: Ingen ändring.

Råka. När denna art dels utgör jaktbart vilt, dels icke är någon skadegörare, bör den utbrytas ur gruppen fredlösa kråkfåglar sålunda, att jakttid införes under vår och försommar, då kolonierna äro lätta att decimera. Rekommendation om humana jaktmetoder. Beslut: Bör fredas hela året utom under tiden 16/5—30/6.

Nötkråka, sommargylling. Beslut: Ingen ändring.

Övriga tättingar. Beslut: Samtliga arter böra totalfredas. Möjlighet bör dock ges enligt Jaktstadgan § 17: 2, som bör ändras till att gälla jämväl totalfridlysta arter över huvud (alltså ej blott tättingar) med vissa undantag, att inom visst område döda sådana arter vilka förorsaka skador på trädgårdar, skogsplanteringar, fiskeodlingar och liknande.

Tornsvala, nattskära. Beslut: Böra totalfredas.

Härfågel, blåkråka, kungsfiskare. Beslut: Ingen ändring.

Hackspettar, gök. Beslut: Böra totalfredas.

Tornuggla, berguv. Beslut: Ingen ändring. Berguven undantas från jaktstadgans omarbetade § 17: 2.

Övriga ugglor. Beslut: Böra totalfredas.

Kungsörn, brun kärrhök, mindre kärrhök, blå kärrhök, blek kärrhök, glada, havsörn. Beslut: Ingen ändring. Kungsörn och havsörn undantas från jaktstadgans omarbefade § 17: 2.

Duvhök, sparvhök. Beslut: Böra fredas under tiden 1/3—31/8.

Övriga rovfåglar. Beslut: Böra totalfredas. För fiskgjuse licensgivning allenast vid tappningsbara dammar, där fiskodling bedrivs.

Vit stork, svart stork, rördrom. Beslut: Ingen ändring.

Häger. Beslut: Bör totalfredas. Licensgivning allenast vid tappningsbara dammar, där fiskodling bedrivs.

Sångsvan, mindre sångsvan, knölsvan, bläsgås. Beslut: Ingen ändring.

Övriga gäss. Beslut: Böra totalfredas. Rekommendation om inrättande av ett skyddsområde i Skåne och en undersökning av gässens inverkan på åkerfälten i nämnda landskap.

Gravand. Beslut: Ingen ändring.

Gräsand, snatterand, kricka, ärta, bläsand, stjärtand, skadand. Beslut: Böra totalfredas under 2 år för försök att förbättra stammarna. Om detta ej kan genomföras, bör jakttiden avkortas och avslutas 30/9. Rekommendation att vid jakt försöka spara snatteranden, för vilken separat fredning ansågs genomförbar av praktiska skäl.

Brunand, vigg, bergand, knipa, sjöorre, storskrake, småskrake. Beslut: Vårjakten bör slopas. Försöksfridlysning i inlandsvatten under 2 år. Jakttiden i övrigt bör förkortas till 30/9 i inlandsvatten och till 31/10 i havet.

Alfågel. Beslut: Vårjakten bör slopas (häremot reserverade sig herr Liljefors). Jakttiden i övrigt bör förkortas till 31/10 och januarijakten vid Gotland borttas.

Ejder, svärta. Beslut: Vårjakten bör slopas och inlandsjakten förkortas till att gälla 16/9—31/10.

Salskrake, storskarv, mellanskarv, toppskarv, stormfågel, skäggdopping, gråhakedopping, svarthakedopping, svarthalsad dopping, smådopping. Beslut: Böra totalfredas. Om detta ej går att genomföra för skäggdoppingens del, bör denna art erhålla samma frednings- och jakttider som de egentliga änderna (gräsand m. fl.).

Storlom, smålom. Beslut: Böra fredas under tiden 1/3 tills andjaktstidens början å respektive orter.

Ringduva. Beslut: Bör få jagas i Götaland under 1/9—31/12 samt i Svealand och Norrland under 15/8—31/12.

Skogsduva. Beslut: Bör totalfredas.

Morkulla. Beslut: Vårjakten bör slopas (häremot reserverade sig herr Liljefors, som föreslog en framflyttning av vårjakten till juni, så att hanarna ges tillfälle att befrukta kull nr 2). Bör få jagas 1/9—31/12.

Övriga vadare. Beslut: Böra totalfredas. Om detta ej går att genomföra för beckasinernas del, bör dubbelbeckasinen ovillkorligen totalfredas.

Svarttärna, småtärna, skrântärna, kentsk tärna, fisktärna, silvertärna. Beslut: Böra totalfredas. Licens bör kunna meddelas för fällande av fisk- och silvertärna vid fiskdammar, där fiskodling bedrivs.

Dvärgmå, skratmå. Beslut: Böra totalfredas.

Fiskmå, gråtrut, sillmå, havstrut. Beslut: Ingen ändring vad beträffar jakttiden. Äggnig och decimering i och av kolonier bör endast få ske per licens och av sakkunnigt folk.

Tretåig må, bredstjärtad labb, labb, fjälllabb. Beslut: Böra totalfredas.

Tordmule, lunnefågel. Beslut: Ingen ändring.

Sillgrissla, tobisgrissla, alkekung. Beslut: Böra totalfredas.

Kornknarr. Beslut: Ingen ändring.

Småfläckig sumphöna, vattenrall, rörhöna. Beslut: Böra totalfredas.

Sothöna. Beslut: Bör fredas under samma tid på året som gräsand m. fl. Försöksfridlysning under 2 år i likhet med för änderna dock ej nödvändig.

Tjäder, orre. Beslut: Böra totalfredas.

Dalripa, fjällripa, järpe. Beslut: Ingen ändring. Rekommendation av inskränkning av jakten i Norrland.

Raphöna, vaktel, fasan. Beslut: Ingen ändring.

Svenska jägareförbundet:

Riksdagen har i skrivelse till Kungl Maj:t begärt en ny utformning av fridlysningsbestämmelserna, innebärande att djurart, som icke är uttryckligen medgiven för jakt, skall vara fridlyst. Enligt förbundets mening överensstämmer riksdagens önskemål i denna fråga helt med det inom Nordiska rådet väckta förslaget. Svenska jägareförbundet, som under frågans utskottsberedning i riksdagen haft ärendet på remiss, anser att den föreslagna ändringen av fridlysningsbestämmelserna bör genomföras.

Kungl Maj:t har sedermera uppdragit åt 1949 års jaktutredning att närmare utforma den av riksdagen föreslagna ändringen av fridlysningsbestämmelserna. Utredningen räknar med att framlägga sitt betänkande i frågan under slutet av 1963.

Med hänvisning till vad ovan anförts anser förbundet att den i medlemsförslaget föreslagna rekommendationen till de nordiska regeringarna icke är aktuell för Sveriges del.

Stockholm den 13 december 1962

Svenska jägareförbundet

P. A. Sköldin

Harry Hamilton

Svenska djurskyddsföreningen:

Svenska djurskyddsföreningen ställer sig helt bakom förslagställarna och vill blott påpeka att man i Sverige rätt allmänt har den inställning, som kommer till uttryck i det här aktuella förslaget. Sålunda har Svenska naturskyddsföreningen tillskrivit Kungl. Maj:t om att alla däggdjur och fåglar skall vara fredade. Genom särskild kungörelse varje år skall meddelas vilka djurarter, som får jagas och under vilken tid detta får ske. Förslaget har tillstyrkts av domänstyrelsen och är överlämnat till 1949 års jaktutredning för behandling. Denna jaktutredning har hittills publicerat två betänkanden, SOU 1950: 40 och SOU 1961: 67, med förslag till ändringar i gällande jakt-

lagstiftning men har i ingendera tagit hänsyn till det verkligt väsentliga i ovanstående förslag men väl tillmötesgått naturvårds- och djurskyddsintressena i fråga om utökat skydd för tidigare bristfälligt skyddade eller helt fredlösa fåglar och däggdjur.

Beträffande tamdjuren får man väl anta att det är underförstått att dessa får slaktas eller avlivas enligt de principer som blivit vedertagna och mot vilka inga större invändningar har gjorts på senare tid — möjligen med undantag för viss renslakt och skäkting.

Stockholm den 26 november 1962

På uppdrag av Svenska djurskyddsföreningen

Mårten Smedberg

BILAGA 2

Utlåtande från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Som det fremgår af medlemsforslaget, er det forslagsstillernes tanke, at dyrebeskyttelses- og jagtlovgivningen i Norden bør opbygges på den grund-sætning, at det principielt ikke er tilladt at aflive varmblodede dyr i andre tilfælde, end hvor loven klart tillader det.

Den nye finske jagtlov, der er trådt i kraft den 1. juli 1962, og de i forbindelse hermed gennemførte ændringer af naturfredningsloven bygger i princippet på den tanke, som forslagsstillerne har givet udtryk for: Pattedyr (däggdjur) og fugle er fredede med visse nærmere angivne undtagelser (herunder vedrørende jagtbart vildt og skadegørende dyr).

Jagt- og fredningslovgivningen i de øvrige nordiske lande er derimod opbygget på det modsatte princip: Lovgivningen fastsætter fredningsbestemmelser for nærmere angivne dyr som undtagelser fra en almindelig underforstået regel om ret til at aflive dyr.

Gennemførelse af forslagsstillernes tanke indebærer således, som det er udtrykt i en af de om forslaget afgivne udtalelser, »en invertering af systemet».

Den foreliggende sag rækker imidlertid videre end til jagt- og fredningslovgivningen, idet forslaget angår enhver aflivning af varmblodede dyr. Hermed er man inde på et område, hvor dyreværnslovgivningen traditionelt regulerer retsforholdene.

Dyreværnslovgivningens bestemmelser angår i det væsentlige behandlingen af dyr, især husdyr og dyr der holdes i fangenskab.

Hvis det princip bør gennemføres, at aflivning af varmblodede dyr kun bør ske i de tilfælde, hvor loven særlig tillader det, bør princippet formentlig

fastslås i dyreværnslovgivningen, samtidig med at de nødvendige afvigelser fra princippet fastlægges, f. eks. vedrørende husdyrbrugserhvervet.

Medens det næppe vil volde særlige vanskeligheder at »invertere systemet» i jagt- og fredningslovgivningen, jfr. de finske lovbestemmelser, er det klart at der i forbindelse med ændringer af dyreværnsloven må opstå betydelige afgrænsningsvanskeligheder, ikke blot ved formuleringen af lovteksten, men også — og måske navnlig — ved lovens anvendelse i praksis. Komiteen henviser herved til de af det veterinære sundhedsråd og justitsministeriet i Danmark afgivne udtalelser om medlemsforslaget.

Forslagets gennemførelse for så vidt angår jagt- og fredningslovgivningen er anbefalet af samtlige jagt- og naturfredningsmyndigheder. Også komiteen vil for sit vedkommende anbefale, at denne lovgivning bygger på det i medlemsforslaget omhandlede princip. Jagt- og fredningslovgivningen i de nordiske lande er f. t. genstand for revision, jfr. herved N.R.s rek. 1/1958 angående ensartede frednings- og jagttider for visse dyrearter, og de i nærværende sag fremførte synspunkter vil naturligt kunne indgå i de stedfindende overvejelser herom. Komiteen vil i denne forbindelse give udtryk for ønsket om, at det nordiske samarbejde angående ændringer i frednings- og jagtbestemmelserne nu søges fremskyndet, efter at der gennem længere tid ikke synes at have været væsentlig fremgang i sagen.

Hvad angår spørgsmålet om gennemførelse af det i medlemsforslaget omhandlede princip uden for jagt- og fredningslovgivningen, må der som anført foran imødeses lovtekniske vanskeligheder. Komiteen kan fuldt ud tilslutte sig de synspunkter, der er fremført i medlemsforslaget og for så vidt også, at det i forslaget nævnte princip gennemføres såvel i jagt- og fredningslovgivningen som uden for denne. Imidlertid er det ikke påkrævet, at princippet indføres på de to lovgivningsområder samtidig. Forslaget har især betydning for jagt- og fredningslovgivningen, også fordi denne f. t. er under revision i de nordiske lande. Komiteen vil derfor finde det rimeligt, om man i første omgang foretager ændringer i jagt- og fredningsbestemmelserne og lader erfaringerne ved gennemførelsen af disse bestemmelser og deres anvendelse i praksis være afgørende for, om det i medlemsforslaget omhandlede princip bør udstrækkes ud over jagt- og fredningslovgivningen.

Komiteen indstiller herefter,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages en rekommandation om, at der i de nordiske landes jagt- og fredningslovgivning lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

Stockholm, den 15. januar 1963

Emil Ahlkvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Magnús Jónsson

Harras Kyttä

Jon Leirfall

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge

(Väckt av Harras Kyttä och Jon Leirfall)

Inom Nordiska rådet har behandlingen av trafikspörsmål intagit en central plats. Strävandena att underlätta resandetrafiken mellan de nordiska länderna genom att skapa flere och bättre förbindelser samt förenkla formaliteterna vid överskridandet av riksgränserna har i talrika fall krönts med framgång.

Passagerarfrekvensen i den internordiska flygtrafiken har uppvisat en glädjande ökning. Omfattningen av den internordiska, inklusive inrikestrafiken, torde vara två gånger större än trafiken till och från Norden.

Flygförbindelserna mellan de nordiska länderna har efter det den över 4 mil norr om Stockholm belägna storflygplatsen Arlanda på våren 1962 togs i bruk för utrikestrafik, i den resande allmänhetens ögon undergått en märkbar försämring. Detta gäller i synnerhet trafikförbindelserna från Finland och Norge till Stockholm och vice versa.

Avstånden mellan Stockholms centrum och Arlanda har gjort, att den totala restiden i vissa fall fördubblats. Försämringen är även markant vid utnyttjandet av det svenska inrikesflyget i kombination med de internordiska linjerna.

Kravet på en tidsskillnad om 2 1/2 timme mellan respektive landning och start kan få orimliga konsekvenser, när tidtabellerna för inrikes- och utrikesflyget icke koordinerats.

Flygrutterna mellan Stockholm och flygplatser i Finland och Norge borde jämsställas med de svenska inrikesrutterna, och sålunda kunde trafiken dirigeras till Bromma flygplats. Däremot torde trafiken mellan Stockholm och Köpenhamn ofta vara av mera internationell karaktär och från Danmark sker en anknytning till det svenska inrikesflyget t. ex. i Malmö.

Undertecknade är väl medvetna om de svårigheter, som uppstår vid en uppdelning av utrikes- och inrikesflygtrafiken på sätt som nu skett i Stockholm, men med tanke på den internordiska flygtrafikens omfattning och strävandena att på alla områden förenkla förbindelserna mellan de nordiska länderna, anser vi att åtgärder borde vidtagas för att så vitt möjligt motverka den försämring av flygförbindelserna, som nu skett. Enklast kun-

de detta ske genom att flygtrafiken på Finland och Norge återföres till Bromma flygplats.

På grund av vad som ovan anförts, hemställer vi

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att de, i den mån flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge är beroende av statliga myndigheters åtgärder, söka öka smidigheten i denna trafik genom att förlägga den tillbaka till Bromma flygplats.

Helsingfors och Oslo i oktober 1962

Harras Kyttä

Jon Leirfall

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Finland****Tullstyrelsen:**

Det har från många håll anförts, att flygtrafiken mellan Finland och Stockholm undergick en icke obetydlig försämring ur den resande allmänhetens synpunkt, då Arlanda flygplats våren 1962 togs i bruk och trafiken från Bromma överflyttades till Arlanda, vilken sistnämnda flygplats är belägen på ett rätt betydande avstånd från Stockholms centrala delar. I synnerhet beträffande flygplanen på rutten Mariehamn—Stockholm och v. v., på vilken rutt flygtiden utgör en obetydlighet, kom överflyttningen till Arlanda att betyda en procentuellt sett mycket betydande förlängning av den totala restiden, men det sagda gäller naturligtvis i sin mån även flygplanen på rutterna Åbo—Stockholm och Helsingfors—Stockholm. Det har även anförts, att överflyttningen av flygterminalen från Nybroplan till den nya Hagaterminalen haft en viss inverkan på den totala restiden och i någon mån ökat kostnaderna för flygresenärerna.

Vid övervägandet av frågan om en återgång till Bromma måste naturligtvis tagas i betraktande, att hela den organisation, som erfordras för idkande av utrikes flygtrafik, har slopats på Bromma flygplats, som numera enbart användes för inrikes trafik. Sålunda har Bromma flygtullavdelning helt nedlagts och likaså torde den övriga personalen kraftigt ha beskurits. En återuppbyggnad av de personalkadror, som erfordras för ett återförande av trafiken på Finland och Norge till Bromma komme således att draga stora kostnader, då knappast några inskränkningar torde kunna göras beträffande Arlanda flygplats, som ju i varje händelse är Stockholms storflygplats. Den utbyggnad av vägen till Arlanda, som för närvarande försiggår, kommer dessutom i en snar framtid att förkorta bussresan från Hagaterminalen till Arlanda så pass mycket, att de påtalade olägenheterna av Finlands-trafikens överflyttning till Arlanda i väsentlig mån elimineras.

Därest de svenska myndigheterna, närmast Luftfartsstyrelsen och Generaltullstyrelsen, icke anse sig kunna eller böra upprätta en ny organisation för handhavandet av flygtrafiken från Finland och Norge på Stockholm, uppstår frågan, huruvida nämnda trafik genom specialåtgärder och åtminstone för någon tid kunde återföras till Bromma. För så vitt fråga är om tulltjänsten på Bromma kunde man möjligen överväga, huruvida ett samarbete mellan tullmyndigheterna i Finland, Sverige och Norge ävensom de

berörda flygföretagen kunde komma i fråga. Ett dylikt samarbete förutsätter dock ingående undersökningar, enär frågor sådana som tullkontrollen av de resandes effekter, hanteringen av flygfrakten m. m. utan att en normal tullbetjäning funnes i Bromma, måste lösas. I varje fall synes det icke möjligt att tänka sig, att annan trafik än den rena nordiska trafiken kunde komma ifråga vid en eventuell återgång till Bromma. Sålunda skulle t. ex. flygplanen på rutten Helsingfors—Stockholm—Oslo—New York i varje fall trafikera Arlanda.

Även om ett samarbete av ovan antytt slag kunde fås till stånd, finge man tydligen å andra sidan räkna med att nya svårigheter även skulle yppa sig, t. ex. i fråga om transport av de passagerare och det gods, som från Bromma borde överföras till Arlanda vid resa t. ex. till Köpenhamn.

Helsingfors den 8 december 1962

Generaldirektör *N. Saarnio*

Tullråd *Holger Sandström*

Resebyråföreningen i Finland:

Sedan den nya flygplatsen Arlanda togs i bruk för utrikestrafik har flygförbindelserna mellan Finland och Stockholm otvivelaktigt undergått en märkbar försämring p. g. a. den betydligt ökade restiden mellan flygplatsen och Stockholms centrum.

Även om en förläggning av denna trafik tillbaka till Bromma flygplats vore till fördel för den lokala trafiken torde dock en uppdelning av trafiken på tvenne tämligen långt från varandra belägna flygplatser alltid medföra olägenheter för den även betydelsefulla genomgångstrafiken mellan Norden och övriga länder.

Med tanke härpå ville vi gärna för vår del rekommendera, att alla ansträngningar koncentrerades på att göra trafiken snabbare och smidigare mellan Arlanda och Stockholms centrum.

Helsingfors den 10 januari 1963

Resebyråföreningen i Finland r.y.

G. v. Haartman

Ordförande

K. Eklund

Sekreterare

Centralhandelskammaren i Helsingfors¹:

Nordiska rådet har vid flere tillfällen strävat till att åstadkomma en nära samverkan mellan de nordiska länderna. Ett uttryck för denna strävan är

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

det nu till rådet framställda förslaget om förbättrande av den internordiska flygtrafiken. I förslaget hemställes, att flygtrafiken från Finland och Norge skulle förläggas tillbaka till Bromma flygplats.

Sedan Stockholms utrikesflygtrafik på våren 1962 överflyttades till den 40 km norr om Stockholm belägna nya flygplatsen Arlanda, har flygförbindelserna från Stockholm till Finland och Norge och vice versa utvecklats i en sämre riktning. Denna försämring har varit särskilt märkbar vid utnyttjandet av anknýtningarna till det svenska inrikesflyget. De finländska flygbolagens trafik på Stockholm betjänar främst den internordiska trafiken. Utrikestrafiken är i detta sammanhang inte av så stor betydelse. Passagerarna är uttryckligen intresserade av anknýtning till Sveriges inrikesrutten och av landsvägsförbindelsen från flygplatsen till Stockholms centrum.

Inom flygtrafiken fortgår en oavbruten strävan till att använda större plantyper. Reaplanen blir allt allmännare även på korta sträckor. Redan i detta nu flyges flere turer till Stockholm med reaplan, och man torde inte kunna vänta sig att de finländska flygbolagen i framtiden kommer att eftersträva en återgång till propellermaskiner allra minst i utrikestrafiken. Om reatrafiken förlades tillbaka till Bromma flygplats, skulle det därav förorsakade bullret åsamka den täta bosättningen i Bromma olägenheter. Därtill anses Bromma flygplats vara tekniskt sett bristfällig för reatrafik. Det bör ytterligare nämnas, att Bromma s. k. satellitstads centrum enligt preliminära planeringsprojekt skulle förläggas till Bromma flygfältsområde. Med tanke på passagerarservicen och tullformalitetserna är det på sin plats att de utländska passagerarnas ankomst till landet koncentreras till en punkt. Tanken att propellerplanen tillsvidare skulle landa på Bromma, men reaplanen i Arlanda förefaller misslyckad.

Många tecken synes tyda på, att en återflyttning av den nordiska flygtrafiken till Bromma flygplats inte är att vänta. Härvidlag har bl. a. Sveriges luftfartsministerium intagit en negativ ståndpunkt. Det är därför skäl att fästa särskild uppmärksamhet vid en eliminering av alla sådana friktionsfaktorer, genom vilka resandetrafiken på Arlanda flygplats försvåras. Speciell vikt borde läggas vid att markförbindelserna göres snabbare och att det eventuellt ordnas helikoptertrafik mellan Arlanda och Bromma för att förbättra anknýtningens möjligheter till det svenska inrikesflyget.

Avståndet från Arlanda flygplats till Stockholms centrum är betydligt längre än från Bromma. Passagerarna transporteras numera genom flygbolagets försorg till den s. k. Hagaterminalen. Restiden för denna sträcka är 35—40 minuter. Härvidlag kommer en förbättring att åstadkommas då motorvägen blir färdig till hösten 1963, varigenom restiden förkortas med ung. 20 minuter. Bland passagerarna har det även väckt kritik, att flygbolaget inte sörjer för transport till Stockholms egentliga city, utan endast till Hagaterminalen, varifrån passagerarna får fortsätta med tillbudsstående trafikmedel och på egen bekostnad. På detta sätt blir färden från Arlanda flygplats till Stockholms centrum besvärlig och relativt dyr.

Hänvisande till det som ovan nämnts, anför Centralhandelskammaren som

sin ståndpunkt, att förslaget att förlägga flygtrafiken på Stockholm från Finland tillbaka till Bromma flygplats på kort sikt kan anses motiverat. Den snabba utvecklingen av flygtrafiken samt flere andra ovan anförda skäl talar dock för ett bibehållande av flygtrafiken på Arlanda flygplats. Härvid borde särskild uppmärksamhet fästas vid att markförbindelserna göres snabbare samt vid att passagerarna genom flygbolagets försorg transporteras från Arlanda flygplats ända till Stockholms egentliga city-område. Därtill borde man undersöka möjligheterna att anordna helikoptertrafik mellan Arlanda och Bromma samt sträva till att uppgöra tidtabellerna för Sveriges inrikesflyg så, att utnyttjandet av anknätningslinjerna göres smidigare.

Helsingfors, den 15 december 1962

Centralhandelskammaren

Ordförande *Matti Virkkunen*

Biträdande ombudsman *Veikko Leitso*

Aero Oy¹:

Enligt Aero Oy:s uppfattning bör huvudsyftet med flygtrafiken från Finland till Sverige vara att tillgodose trafikbehovet mellan Finland och till Sverige vara att tillgodose trafikbehovet mellan Finland och Sverige. Detta mål skulle bättre nås om Bromma flygstation användes, genom vilken bättre förbindelser åstadkommes förutom till Stockholms stad även till Sveriges inhemska flygtrafiknät.

Ehuru de internationella flygförbindelserna från Finland via Bromma vidare till övriga länder komme att försvåras, har denna omständighet dock icke ur Finlands synpunkt någon nämnvärd betydelse, emedan de passagerare, som reser annorstädes än till Sverige, lika väl och i de flesta fall även bättre kan transporteras från Finland direkt antingen till Köpenhamn eller till någon annan av flygtrafikens europeiska knutpunkter eller ock direkt till bestämmelseorten.

Den största svårigheten med det föreslagna arrangemanget vore den, att de från västra Finland kommande resenärernas förbindelser via Stockholm till orter utanför Sverige och Norge i någon mån skulle försämras. Antalet dylika passagerare har varit större än antalet sådana resande från västra Finland, som fortsatt sin resa från Stockholm till Norge eller med Sveriges interna flygförbindelser, av vilken orsak den föreslagna omregleringen ur västra Finlands synpunkt vore ofördelaktigare än alternativet Arlanda.

Som helhet betraktat vore förslagets förverkligande dock till gagn för Finlands flygtrafik, varför Aero Oy förordar detsamma, likväl med förbehåll, att trafiken till Bromma under vilken tid av dygnet som helst kunde

¹ Yttrandet översatt från finska.

ske med Caravelle, att transporten av flygfrakt via Bromma icke med hänsyn till tullklareringen skulle medföra svårigheter och att omregleringen ej skulle åsamka olägenheter för försäljningen ombord på flygmaskinerna.

Helsingfors den 11 december 1962

AERO O/Y
Gunnar Korhonen

Norge

Samferdselsdepartementet:

Etter at all internasjonal trafikk ble ført over fra Bromma til Arlanda våren 1962 er reisetiden fra Oslo sentrum til Stockholm sentrum blitt vesentlig lengre, særlig i rushtiden om morgenen og om ettermiddagen.

Hvis de eksisterende praktiske vansker med rimelighet kunne overvinnes, ville en ordning med landing og start på Bromma for forbindelsene med Oslo innebære betydelige fordeler sett fra norsk synspunkt.

Oslo, den 15 desember 1962

Trygve Bratteli

Kolbjørn Rød

Sverige

Lufftartsstyrelsen:

Statsmakternas beslut år 1957 att utbygga flygplatsen vid Halmsjön, numera benämnd Arlanda, till Stockholms storflygplats föregicks av flera ingående utredningar rörande möjligheten att förlägga flygplatsen till annan ort inom Stockholmsområdet. Dessa utredningar kommo till stånd icke minst av det skälet, att man inom luftfartskretsar hyste tvekan om lämpligheten av att — om något annat alternativ fanns — flytta flygtrafiken till Halmsjön med hänsyn bland annat till det relativt stora markavståndet till stadens centrum, vilket måste anses besvärande särskilt för korthålls-
trafiken. Även det förhållandet, att Halmsjön är beläget norr om Stockholm ansågs som en nackdel.

De alternativ till detta läge, som undersöktes, kunde av olika skäl icke godtagas av statsmakterna, varför Halmsjön till sist kvarstod som det enda möjliga läget för en storflygplats. I medvetande om de olägenheter, som vidlådde en flygplats med denna belägenhet, föregicks det slutliga beslutet av överläggningar med AB Aerotransport, den svenska delägaren i konsor-

tiet Scandinavian Airlines System (SAS), i syfte att i möjligaste mån eliminera dessa olägenheter. Sålunda förutsattes bland annat, att vägförbindelserna till flygplatsen skulle snabbt och kraftigt upprustas för att goda marktransporter skulle möjliggöras. De riktlinjer, om vilka samförstånd uppnåddes för utbyggnad av Arlanda, äro sammanfattade i en text, vilken såsom bihang fogats till Kungl. Maj:ts proposition nr 185 år 1957. Statsmakternas därefter fattade beslut om flygplatsens byggande får ses som ett uttryck för dels en trafikpolitisk målsättning och dels en av berörda parter godtagen kompromiss mellan olika synpunkter och krav på Stockholms flygplatsfråga. Mot det relativt stora avståndet med därav förutsedda olägenheter vägde åtskilliga fördelar vid ett val av denna plats.

Enligt förenämnda riktlinjer förutsattes, att flygplatsen skulle färdigställas år 1963 (i nu avsedd etapp), varvid SAS skulle vara skyldig att till denna flygplats utflytta all sin trafik med undantag för inrikes och lokal nordisk trafik; hinder skulle dock icke föreligga för företaget att utflytta även denna trafik, om detta visade sig lämpligt. Vidare förutsattes att i den mån SAS utflyttade utrikestrafik till Arlanda skulle även utländska företag vara skyldiga att göra detta till undvikande av otillbörlig konkurrens med SAS. Slutligen förutsattes, att vägförbindelserna till Arlanda skulle vara utbyggda till motorvägsstandard senast år 1963.

Det må i detta sammanhang erinras om att en av de primära orsakerna till Arlandas utbyggande var önskemålet om att starkt reducera belastningen på Bromma flygplats med avseende på antalet flygplansrörelser samt minska bullerproblemen för de kringboende.

På grund av gynnsamma omständigheter kommo arbetena med Arlandas utbyggande att bedrivas i något snabbare takt än som ursprungligen förutsågs. Med anledning härav bedömdes det möjligt att överflytta utrikestrafiken till Arlanda redan den 1 april 1962, ehuru vägförbindelserna vid denna tidpunkt icke kunde anses vara nöjaktigt ordnade. Vid beslutet om trafikens överflyttning fick man därför i detta avseende räkna med vissa övergångssvårigheter fram till år 1963. En tidig överflyttning ansågs emellertid innebära så betydande fördelar ur flera synpunkter att denna övergående nackdel finge tagas.

Vid den trafikplanering, som föregick överflyttningen av trafiken till Arlanda den 1 april 1962, fann sig SAS böra överflytta all trafik med undantag av inrikestrafiken till Arlanda flygplats. Fördelarna med ett sådant arrangemang ansågos av företaget vida överväga nackdelarna, och luftfartsstyrelsen hade för sin del intet att erinra mot företagets ståndpunkt. Såvitt luftfartsstyrelsen kan finna, ha inga nya omständigheter framkommit eller anförts av motionärerna som icke voro kända och noggrant övervägda vid detta besluts fattande.

Motionärerna framhålla att den nuvarande trafikföringen innebär en väsentlig försämring för de nordiska resenärer, som skola fortsätta med svenska inrikeslinjer. Detta påpekande är givetvis i och för sig riktigt, men det bör hållas i minnet att det här rör sig om en förhållandevis ringa trafi-

kantgrupp, vars intressen måste vägas mot det ganska stora antal särskilt finländska passagerare, som på Arlanda har direkt övergång till det skandinaviska utrikesflyget. En överflyttning av trafiken till Bromma skulle för denna betydelsefulla trafikantgrupp utgöra en mycket väsentlig nackdel.

Det bör hållas i minnet att endast en mindre del av de flygturer, som sammanbinda de nordiska städerna, utgöres av rena lokaltrafiklinjer. Fler-talet turer äro delsträckor av längre gående utrikeslinjer. Vid detta förhållande kan det starkt ifrågasättas, om det skulle vara till någon fördel för allmänheten att få en trafikuppläggning för nordisk trafik, som skulle förutsätta avgång och ankomst på två alternativa flygplatser. Det kan förutsättas att detta i praktiken skulle skapa en betydande förvirring och osäkerhet, oavsett att denna anordning skulle leda till mycket orationella och oekonomiska driftförhållanden för flygbolagen.

Som tidigare antytts var en av grundförutsättningarna för Arlandas utbyggnad, att man därigenom önskade uppnå en avsevärd avlastning av Bromma flygplats med avseende på såväl antalet trafikrörelser som bullerstörningarna. Syftet är att den kapacitetsökning, som kan medgivas på Bromma flygplats, i princip bör förbehållas inrikestrafikens och småflygets utveckling. I fråga om bullerstörningarna må erinras om att erfarenheterna av jettrafik med nu gängse flygplantyper voro ogynnsamma, varför bortflyttandet av denna trafik till Arlanda flygplats torde ha hälsats med stor tillfredsställelse av de kringboende. Av i föregående stycke berört skäl kan det icke undvikas, att en stor del av den nordiska trafiken måste utföras med jetflygplan av Caravelletyp. Det måste inge starka betänkligheter att återflytta sådan trafik till Bromma flygplats. Det bör vid bedömning av denna fråga på längre sikt även hållas i minnet, att propellerflygplan av kolvmotortyp äro stadda på avskrivning hos de stora linjetrafikföretagen, varför man har att räkna med en ökad övergång till jetflygtrafik.

I detta sammanhang må icke heller förglömmas, att även om Bromma flygplats är så dimensionerad och har sådana anordningar, att densamma uppfyller internationella bestämmelser för att kunna mottaga jettrafik av den typ, som tidigare förekommit där, äro trafikförhållandena på och kring Bromma likväl sådana, att mera omfattande jettrafik med de flygplantyper, som nu äro aktuella, av säkerhetsskäl icke längre bör förekomma där.

Genom den uppdelning av trafiken, som numera verkställts mellan Bromma och Arlanda, som medfört att Bromma blivit en »renodlad» inrikesflygplats, har ur driftsynpunkt den fördelen uppnåtts, att Bromma icke längre har några permanenta anordningar för pass- och tullkontroll. Skulle den nordiska trafiken återflyttas till Bromma, måste man räkna med att — åtminstone för tullverkets del — kostnader komma att uppstå för att återuppliva dessa organ.

Sammanfattningsvis vill luftfartsstyrelsen framhålla, att styrelsen visserligen har förståelse för de olägenheter motionärerna påtala, men samtidigt önskar framhålla, att dessa olägenheter varit förutsedda vid de överväganden som föregått nuvarande anordning, och därvid ej ansetts böra stå

i vägen för andra, såsom viktigare bedömda synpunkter. Det bör också understrykas, att en nordisk lokaltrafik på Bromma med jämförelsevis långsamma propellerplan icke medför så stora nettotidsvinster i förhållande till den betydligt snabbare jettrafiken på Arlanda, som av motionärerna och i pressen antagits.

Under återopande av det ovan anförda får luftfartsstyrelsen avstyrka det av motionärerna framlagda förslaget.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören samt styrelseledamöterna Eriksson, Ljungdahl och Wirseen. Föredragande har varit byråchefen Sörenson, varjämte trafikdirektören Karlsson, överingenjören Ljungh, byråchefen Söderberg samt t. f. överingenjören Bergman har deltagit i ärendets handläggning.

Stockholm den 19 november 1962

Kgl. luftfartsstyrelsen

För generaldirektören

Sven Sörenson

S. Östlund

Generaltullstyrelsen:

En återflyttning till Bromma flygplats av flygtrafiken från Finland och Norge i enlighet med förslaget skulle nödvändiggöra att tullpersonal stadigvarande stationerades vid nämnda flygplats. Detta skulle medföra ökade kostnader för tullverket. För trafikens betjänande vid flygplatsen skulle vidare fordras att till tullverkets förfogande ställdes lokaler i ungefär samma omfattning som fallet var före den utrikes flygtrafikens överflyttning till Arlanda den 1 april 1962.

Stockholm den 7 december 1962

Kungl. generaltullstyrelsen

Ivar Åberg

Arne Rundlöf

Tulldirektionen i Stockholm:

Önskemålen om att den reguljära flygtrafiken från Finland och Norge på Stockholm och vice versa icke längre utestänges från Bromma tullflygplats torde vara naturliga ur allmänna kommunikationssynpunkter. Är den önskade förändringen förenlig med intressen, som närmast Luftfartsstyrelsen har

att företräda, så möter därför enligt tulldirektionens mening självklart icke några hinder för tullverket att på Bromma klarera utrikestrafiken i fråga.

För att kunna bedöma vilka konsekvenser en sådan ändrad ordning skulle få ur tullsynpunkt torde det vara nödvändigt att först ge en bild av dagens situation beträffande utrikestrafiken dels på Bromma och dels på Arlanda, så vitt föreliggande ärende därav berörs.

Beträffande den nuvarande trafik på Bromma, som berör tullverket, får direktionen hänvisa till närslutna promemoria från härvarande sjötullavdelning [*se Bihang 1*].

Till belysande av omfattningen av den flygtrafik, som åsyftas i förslaget, har upprättats bilagda sammanställning av pågående och planerad internordisk flygtrafik med Finland och Norge på Arlanda flygplats 1.11.1962—31.3. 1963 [*se Bihang 2*]. Det kan förutsättas med hänsyn till att materialet avser vintertrafik och till väntad framtida utveckling, att trafiktätheten även på relativt kort sikt kommer att bli större än sammanställningen utvisar. Å andra sidan bör måhända räknas med, att ett återförande till Bromma av ifrågavarande trafik icke skulle komma att avse samtliga internordiska flygförbindelser på Stockholm från Finland och Norge utan att vissa av dessa förbindelser alltjämt skulle kvarstanna på Arlanda. Direktionen har emellertid funnit sig böra nu utgå från den trafik, som framgår av sammanställningen. Som synes uppgår totala antalet flygplansrörelser per dag till 20, varav 14 på Finland och 6 på Norge, fördelade tämligen jämnt under tiden kl 8—21.

I avsaknad av särskild statistik angående passagerar- och godstrafiken med flyg på Stockholm-Arlanda med Finland och Norge kan något säkert underlag, motsvarande nämnda sammanställning, icke lämnas ifråga om passagerarantal och godsmängder på Bromma vid förläggning av berörda trafik dit. Man kan emellertid få en viss uppfattning om denna trafik genom att utgå ifrån att på Arlanda per månad förtullas ca 500 varuposter från Finland och Norge, klareras ca 3 600 kolli vägande ca 60 ton av s k genomgående transiteringsgods till huvudsaklig del avseende Finland och Norge samt expedieras ca 15 000 flygpasagerare på väg till eller från finsk eller norsk flygplats.

Godstrafiken till och från Bromma bör enligt direktionens mening tullklaras där. Därmed är det också möjligt och lämpligt att på Bromma expediera passageraretrafiken med de förenklingar och lättnader, som måhända kunna uppnås inom gränstullsamarbetets ram, särskilt beträffande trafik från och till Åland.

En förenklad tullkontroll bör eftersträvas beträffande marktransporter och resande, bagage och flygtrafikgods mellan Bromma och Arlanda och vice versa i flygtrafiken mellan Finland och Norge å ena sidan och å andra sidan andra europeiska länder eller utomeuropeiska länder via Stockholm.

Direktionen anser det säkrast räkna med att för expediering av sedvanligt slag av flygplan, gods och passageraretrafik måste tullpersonal finnas till-

gänglig på Bromma åtminstone under hela den för flygplatsen fastställda tullkontroll- och tullklareringstiden. Till att börja med torde det vara tillfyllest att dit förlägga en expedition under sjötullavdelningen.

Stockholm den 24 november 1962

Tulldirektionen

Olof Monthan

BIHANG 1

PM från sjötullavdelningen i Stockholm om underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge

Från och med den 1 april i år överflyttades den utrikes flygtrafiken med vissa undantag från Bromma till Arlanda flygplats.

Enligt luftfartsstyrelsens informationscirkulär 18/1962 har flygtrafiken fördelats mellan Arlanda och Bromma enligt följande.

Arlanda skall användas för utrikes *regelbunden* trafik, utrikes icke regelbunden trafik med luftfartyg, vars högsta tillåtna flygvikt överstiger 5 700 kg samt, oavsett flygvikten, för luftfartyg i utrikes fraktfart.

Bromma skall normalt användas för övrig trafik.

Arlanda och Bromma må tills vidare användas som alternativflygplatser för varandra.

Sålunda anlitas Bromma flygplats för direktflygningar till och från utlandet av s. k. småflyg. Den av luftfartsstyrelsen bestämda högsta tillåtna flygvikten av 5 700 kg gör att utrikestrafiken över Bromma begränsas till att i stort sett omfatta företagsflyg, privatflyg och taxifyg.

Utrikestrafiken på Bromma lyder under sjötullavdelningen. När luftfartyg ankommer från utrikes ort eller skall avgå från riket anmäler flygplatsförvaltningen detta förhållande till sjötullavdelningens förbindelsecentral, varvid avdelningen beordrar personal till flygplatsen för tullklarering. På framställning av tulldirektionen har viss personal hos flygplatsförvaltningen bemyndigats att efter hemställan från sjötullavdelningen verkställa tullklarering av ankommande eller avgående flygplan. Sådan hemställan har huvudsakligast gjorts då det gällt privatflyg och taxifyg. Tidningsflyget till Mariehamn under den gångna sommaren har huvudsakligast klarerats under medverkan av luftfartsverkets personal. Instruktion för berörd personal har utfärdats den 9.7.1962 [*Bihangstillägg 1*]. Genom tillägg den 14.9.1962 till ovannämnda instruktion kan medverkan från luftfartsverkets personal påräknas vid transitering av tullgods med flyg [*Bihangstillägg 2*].

Utrikestrafikens omfattning enligt hos sjötullavdelningen förd luftfartygsjournal framgår av nedanstående sammanställning.

Tid	Antal inklarerade	Antal utklarerade
April—juni	137	150
juli—september	231	246
oktober	28	40
1—15 november	20	19

Den förrättningstid som enligt vid härvarande tullmästarkontor förda anteckningar åtgått för tullpersonalen vid klarering av luftfartyg är följande.

Under tiden	Antal timmar
1—30 april	94
1—31 maj	(c:a) 143
1—30 juni	173 $\frac{1}{2}$
1—31 juli	111 $\frac{1}{2}$
1—31 augusti	115 $\frac{3}{4}$
1—30 september	89 $\frac{1}{2}$
1—31 oktober	90 $\frac{1}{4}$
1—15 november	(c:a) 22

I ovanstående uppgifter om antalet klareringar och tiden härför ingår även förrättningar på Barkarby tullflygplats och flygplatsen Skå-Edeby i begränsad omfattning. Huvudsakligen militärflygplan på Barkarby och flygningar för Radio Nord på Skå-Edeby.

Av luftfartsverkets personal klarerades:

under juli	ank. 76	avg. 77
» augusti	» 58	» 58
» september	uppgift saknas	
» oktober	ank. 2	avg. 14

utgörande huvudsakligen taxifyg (tidningsflyg).

På Bromma har klareringarna till övervägande del gällt privatplan och firmaplan. Cirka ett tiotal fall av alternativlandningar för Arlanda har förekommit. Överföringsflygningar har förekommit i ungefär samma omfattning.

Under den gångna tiden efter överflyttningen till Arlanda har hos såväl luftfartsstyrelsen som hos tullmyndigheterna vid flera tillfällen gjorts framställningar om att få gå direkt till Bromma med last av varor av olika slag, framför allt färskvaror, såsom jordgubbar, blommor och levande skaldjur. Dylika framställningar ha dock hitintills avslagits med få undantag.

I slutet av oktober har luftfartsverket gått med på att flygplan med blommor överförs från Malmö till Bromma efter planets klarering i Malmö och blommornas förtullning därstädes.

Senare har A.S.G. medgivits rätt till transitering av blommor från Malmö till tullavdelningen Årsta med flyg via Bromma.

I dagarna föreligger framställning från en speditiönsfirma med begäran att få transitera blommor från Malmö till Stockholm och få desamma tulltaxerade på Bromma flygplats.

Flygtrafikens omfattning på Finland och Norge under tiden juli—oktober framgår av bilagda uppställning [*Bihangstillägg 3*].

Sjötullavdelningen i Stockholm den 19 november 1962

E. G. T. Olsson

BIHANGSTILLÄGG 1

Instruktion för tullklarare vid Bromma flygplats av flygplan som ankommer från eller avgår till utrikes ort (med undantag för alternativlandning för Arlanda)

(Utfärdad av sjötullavdelningen i Stockholm den 9 juli 1962)

1. Allmänt

Klareringen *verkställs* av tjänstemän vid centraltullkammaren eller — enligt överenskommelse, antingen generell eller från fall till fall — av viss personal hos flygplatsförvaltningen.

Flygtrafikledningen i Bromma *anmäler* väntade flygplansrörelser, andra än sådana som ingår i generell överenskommelse, så snart kännedom om dem erhållits, till centraltullkammarens förbindelsecentral, tel. 24 00 00 ankn. 344 (efter växels stängning 24 00 11 eller 24 00 12) eller direktnummer 43 78 78.

Förbindelsecentralen *meddelar* trafikledningen eller flygplatspersonal, som nås direkt per tel. 28 87 16 eller 28 87 17, om klareringen skall verkställas av personal hos flygplatsförvaltningen.

2. Inklarering

Vid flygplans ankomst från utrikes ort skall, *om last ej medföres*, avlämnas 1 ex. av

inkommande luftfartygsanmälan (bil. 1) eller

allmän deklaration (General Declaration) (bil. 2) eller godsmanifest (bil. 3).

Medför flygplan last, som införes i handelsavsikt, skall avlämnas

inkommande luftfartygsanmälan i 2 ex. eller

allmän deklaration i 1 ex. och godsmanifest i 2 ex. eller

godsmanifest i 3 ex.

Handlingarna skall vara dagtecknade och undertecknade av befälhavaren.

Om svenskt flygplan innehar passersedel (Carnet de passages en douanes) förfäres med denna enligt föreskrifterna i tullverkets författningssamling år 1956 nr 250 (bil. 4).

3. Utklarering

Vid flygplans avgång till utrikes ort skall avlämnas 1 ex. av utgående luftfartygsanmälan (bil. 5) eller

allmän deklaration (General Declaration) (bil. 2) eller

godsmanifest (bil. 3).

Handlingarna skall vara dagtecknade och undertecknade av befälhvaren.

För att *svenskt* flygplan skall få avgå, fordras tillstånd av chefen för handelsdepartementet. Denna inskränkning gäller dock icke plan som tillhör statlig myndighet eller som går i yrkesmässig trafik.

Vid utklarering skall därjämte utfärdas *tullpass*,

antingen på därför avsedd blankett (bil. 6) eller genom påteckning på ett extra exemplar av allmän deklARATION eller godsmanifest.

Om svensk passersedel (Carnet de passages en douanes) innehas, se bil. 4.

4. Passagerare och last

Allt i flygplan medfört gods, som icke utgör egentligt resgods eller består av varor av sådant slag och i sådan mängd som enligt Tullbestämmelser för resande (bil. 7) utan särskilt tillstånd får in- eller utföras, skall vara förtecknat på in- eller utklaringshandlingarna såsom last. Angående den vidare behandlingen av lasten skall före klareringens avslutande anvisning inhämtas från förbindelsecentralen. I tveksamma fall skall alltid förbindelsecentralen rådfrågas.

BIHANGSTILLÄGG 2

Instruktion om medverkan av Luftfartsverkets rangervakt på Bromma flygplats vid transitering av tullgods med flyg från Stockholm

(Utfärdad av sjötullavdelningen i Stockholm den 9 juli 1962)

Chauffören som transporterar godset till Bromma flygplats (s. k. fri körning), överlämnar tullhandlingarna (2 exemplar av förpassningen) till flygfraktföraren.

Anm. De två exemplar av *förpassningen*, som åtföljer godset till Bromma, kan vara något av följande slag:

1) avgående varuanmälan (skär blankett) bilaga 1, då godset kommer från frihamnen;

2) inrikes varuanmälan (ljusgul blankett) bilaga 2 *eller*

3) utgående varuanmälan (brandgul blankett) bilaga 3, då godset kommer från annan tullavdelning än frihamnstillavdelningen.

Flygfraktföraren kontaktar rangervakten, till vilken förpassningarna överlämnas.

Rangervakten

kontrollerar

att å fordon eventuellt åsatt tullförsegling är obruten samt

att godset finns med och att det överensstämmer med vad som upptages i förpassningarna

(vid misstämning eller om skador å godset iakttagas skall förbindelsecentralen meddelas),

överlämnar det ena exemplaret av förpassningarna till flygfraktföraren (detta exemplar skall åtfölja godset och avlämnas till tullen i bestämmelseorten);

avfordrar flygfraktföraren *kvitto på det andra exemplaret* av förpassningarna och

postar exemplaret med kvittot till Sjötullavdelningen postfack 15 026, Stockholm 15, som ombesörjer översändandet till vederbörande tullavdelning.

För råd och upplysningar i tveksamma fall kan rangervakten telefonledes taga kontakt med *förbindelsecentralen*, telefon 24 00 00/344 *eller direktnummer 43 78 78.*

Internordisk trafik på Bromma juli—oktober 1962

Danmark			Ankommande Finland			Norge		
Tidn.pl.	Trafik	Priv.pl.	Tidn.pl.	Trafik	Priv.pl.	Tidn.	Trafik	Priv.pl.
—	6	34	128	2	24	—	5	18
Avgående								
—	2	19	124	—	15	—	4	19

Summa passagerare ca 91 st.

Ink.gods = 909 kolli därav 785 kolli flpl.inredning.

Utg.gods = 71 kolli.

Gg.gods = 260 kolli.

Förrättningstid 1—10 nov. 1962.

14 man = 10 timmar.

BIHANG 2

Sammanställning av internordisk flygtrafik med Finland och Norge på Arlanda flygplats 1.11. 1962 — 31.3. 1963

Kl	Finland		Norge (Oslo)		Anm
	Avg	Ank	Avg	Ank	
8—9		0805			Helsingfors Helsingfors
	0815		0835		
9—10				0930	
10—11		1010			Vasa, Björneborg, Åbo
11—12		1155			Helsingfors Helsingfors
12—13	1210		1230		
13—14				1355	
14—15		1415			Helsingfors, Tammerfors Helsingfors
	1430				
15—16	1510				Tammerfors, Helsingfors
	1530				Åbo, Björneborg, Vasa
16—17		1605			Helsingfors
17—18					
18—19			1825		
19—20		1925			Åbo, Mariehamn
		1945		1930	
20—21	2005				Helsingfors
	2030				Mariehamn, Åbo Helsingfors
S:a	7	7	3	3	

Handelskamrarnas nämnd:

Nämnden har diskuterat ärendet med företrädare för generaltullstyrelsen, luftfartsstyrelsen, AB Linjeflyg och SAS. Av vad som därvid och eljest inhämtats har framgått, att det icke torde vara realistiskt att räkna med att den nordiska flygtrafiken på Stockholm skall kunna återläggas till Bromma.

Detta förhållande — som kan beklagas både på grund av trafikanternas direkta intressen och då det även ur andra synpunkter vore önskvärt, att internordisk lufttrafik i största möjliga utsträckning jämfördes med inrikes trafik — föranleder enligt Nämndens mening, att särskild uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att på annat sätt underlätta de nordiska flygförbindelserna över Stockholm och deras anknötning till det svenska inrikesflyget.

Svårigheterna härutinnan bottnar i de förhållandevis långa avstånden mellan Arlanda och Stockholm, resp. Bromma samt i Hagaterminalens belägenhet på relativt långt avstånd från innerstaden.

De ansvariga instanserna är emellertid uppenbarligen inställda på att söka göra det bästa möjliga av de faktiska förutsättningarna. Enligt vad som uppgivits söker man sålunda att förkorta tiderna mellan bussavgången från terminalen och flygplanens start. Några möjligheter att avkorta den nuvarande s. k. incheckningstiden på Arlanda, 30 minuter, eller att låta incheckning alternativt äga rum i Haga-terminalen anses emellertid icke föreligga. Även när motorvägen Haga-terminalen—Arlanda blir fullt utbyggd, skulle man därför få räkna med en tid av 60 minuter mellan bussavgången från terminalen och flygplansstarten. Om härtill läggs den tid som trafikanterna i praktiken måste räkna med för färden till terminalen, är det lätt att förstå önskemålen — tyvärr icke realiserbara — om en återförläggning av den nordiska trafiken till Bromma. — Även om vid en övergång efter hand till jetflyg för den nordiska trafiken via Arlanda den totala restiden, inkl. marktransporterna, skulle bli kortare än vid propellerflyg via Bromma, skulle det senare alternativet dock framstå som bättre för de flesta.

Under den tid, som Arlanda varit öppet för trafik, har expeditionstiden för ankommande passagerare väsentligt avkortats. Ett speciellt problem utgör i detta fall busspassagerarnas vidarebefordran från Haga-terminalen till deras destination i Stockholm. Även om särskilda arrangemang vidtagits för tillgodoseende av behovet av taxibilar vid terminalen, vore det önskvärt om bussförbindelserna Arlanda—Haga-terminalen utsträcktes till några lämpliga platser i innerstaden, på vilka även avresande passagerare kunde avhämtas för transport via terminalen till Arlanda. Nämnden anser, att detta problem bör närmare studeras.

Vad beträffar markförbindelserna Arlanda—Bromma har det uppgivits, att transfereringstiden mellan de båda platserna, som ursprungligen var 2 timmar och 30 minuter, reducerats till 1 timme 15 minuter och att transfereringen i praktiken ofta kan genomföras på kortare tid. Om så erfordras för att en passagerare, som ankommer till den ena och skall avresa från den

andra flygplatsen, skall medhinna närmast avgående plan, ordnas med direkt transport mellan de båda platserna. I den mån som transfereringarna mellan utrikes- och inrikesflyget framdeles ökar, är det önskvärt, att de direkta markförbindelserna Arlanda—Bromma byggs ut.

Ett speciellt problem — som emellertid icke endast eller i första hand gäller passagerare i nordisk trafik — utgör förbindelserna mellan Stockholm och Bromma. För transporter från Bromma till Stockholm (Centralstationen) kan taxibil i s. k. linjetrafik anlitas till en kostnad av 4 kronor per passagerare. Någon motsvarande möjlighet finns icke för färd i riktning Stockholm—Bromma. I andra storstäder — det gäller i varje fall Helsingfors, Köpenhamn och Oslo — finns det i regel bekväma möjligheter till kollektiv transport till flygplatsen. Denna fråga — som förvisso är av betydelse även för nordiska passagerare, som efter uppehåll i Stockholm skall anlita inrikesflyget — bör med det snaraste ges en tillfredsställande lösning.

Självfallet är det angeläget att den nordiska trafiken tidtabellsmässigt samordnas på bästa sätt med såväl annan utrikestrafik som med inrikestrafiken i de nordiska länderna. Nämnden är väl medveten om föreliggande svårigheter i detta hänseende och att uppmärksamhet ägnas detta problem. Men nämnden har likväl velat särskilt peka på denna frågas betydelse för det nordiska trafiksamarbetet.

Med det anförda har Handelskamrarnas nämnd velat ge uttryck för sin starka sympati för motionärernas önskan att underlätta flygförbindelserna mellan de nordiska länderna. Samtidigt måste Nämnden med beklagande konstatera, att en återförläggning till Bromma av den nordiska trafiken på Stockholm icke synes vara praktiskt genomförbar. Under sådana omständigheter är det så mycket mer angeläget, att i stället andra möjliga åtgärder vidtagas för att tillgodose medlemsförslagets syfte.

Stockholm den 20 december 1962

Handelskamrarnas nämnd

Olof Leffler

Scandinavian Airlines System:

Inledningsvis synes det vara på sin plats med ett klarläggande av några sakuppgifter. Då Arlanda flygplats den 1 april 1962 togs i bruk för såväl internordisk som utomordisk trafik fastställdes erforderlig tid för överföring av passagerare mellan Arlanda och Bromma flygplats till 2 timmar 30 minuter, räknat från respektive flygplans tidtabellsenliga landning och start. Erfarenheten av förbättrade vägförhållanden gjorde att denna transfereringstid kunde reduceras och den utgör för närvarande officiellt 75 minuter, varvid transfereringen baseras på transport med taxi eller SAS-transportfordon mellan Bromma och Utrikesterminalen samt med reguljär pas-

sagerarbuss mellan Utrikesterminalen och Arlanda. I händelse av oregelbundenheter i trafiken och om tidsnöd uppstår kan i praktiken transfereringstiden begränsas till 60 minuter. Den i förslaget omnämnda möjligheten att med svenskt inrikesflyg till Malmö samt därefter med den s. k. pendeln resa till och från Köpenhamn via Bromma flygplats utnyttjas icke av den resande allmänheten, trots flera möjligheter till anslutningsflyg i Malmö.

Bussavgången från Utrikesterminalen var med hänsyn till pågående vägarbeten ursprungligen satt till 90 minuter före tidtabellsenlig avgång från Arlanda. Tiden reducerades den 1 maj till 75 minuter och är sedan den 1 november i år 70 minuter. Den senaste reduktionen skedde i samband med att motorvägen mellan Norrtull och Arlanda till 2/3 av sträckan var färdigställd. Då motorvägen 1963 blir helt färdigställd kommer tiden att sättas till högst 60 minuter före flygplanets avgång och i ett mellanskede planlägger SAS en avgångstid från Utrikesterminalen av 65 minuter före flygplanavgång. Inom en snar framtid kommer sålunda den tid som erfordras för marktransport och passagerarexpediering att för Arlandas del ligga väl inom ramen för vad som genomsnittligt gäller för flygplatser i anslutning till storstäder. SAS vill i det följande närmare beröra frågan om i vad mån användandet av den ena eller andra flygplatsen kan påverka valet av flygplantyp. Inledningsvis måste emellertid framhållas, att den totala restiden från Stockholms centrum till dess flygplanet uppställts framför stationsbyggnaden på Köpenhamns, Helsingfors respektive Oslos flygplats, blir kortare med jetflygplan från Arlanda än med tvåmotorigt propellerflyg från Bromma.

För att övergå till SAS synpunkter på det framförda medlemsförslaget kunna dessa sammanfattas på följande sätt.

Internordisk trafik från Stockholm till Oslo respektive Helsingfors utföres i dag och kommer även i fortsättningen att utföras dels av SAS och Finnair som lokal internordisk trafik och dels av dessa båda bolag samt främmande bolag i linjesträckningar, som fortsätter förbi Oslo eller Helsingfors. Den senare typen av trafik utföres redan nu med flygplan, som icke lämpa sig för trafik på Bromma flygplats. Dessa omständigheter skulle alltså framtvunga en uppdelning av den internordiska trafiken på Bromma och Arlanda som i sin tur skulle skapa förvirring och ge anledning till missförstånd hos den resande allmänheten.

Flygtrafiken från Stockholm till Oslo resp. Helsingfors utföres i dag med såväl propellerflygplan som jetflygplan. De främmande bolagen använder f. n. uteslutande fyrmotoriga flygplan av turbojet eller turbopropertyp. SAS och Finnairs rent internordiska trafik utföres f. n. med Metropolitan samt i viss utsträckning med Caravelle. Utvecklingsmässigt måste man förutse att även för den egentliga internordiska trafiken enbart jetflygplan kommer att användas. Beträffande trafik med de typer av jetflygplan, som tidigare förekommit på Bromma flygplats, är denna visserligen ur teknisk och operationell synpunkt möjlig att använda, men en jettrafik av den omfattning varom det här skulle bli fråga, torde icke rekommenderas av myndigheterna.

En längre gående uppdelning av flygtrafiken i Stockholm än den nuva-

rande med inrikestrafiken på Bromma och utrikestrafiken på Arlanda skulle ytterligare försämra utnyttjningen av såväl flygbesättningar som flygplan i de fall där samma flygplantyp skulle komma att operera både på Bromma och Arlanda. Den ökning av markpersonalstyrkan, som skulle erfordras på Bromma flygplats på grund av utökat antal flygplanrörelser samt en uppdelning på inhemsk och ur formell synpunkt utrikes flygtrafik, kan ej heller fullt ut kompenseras genom en motsvarande reduktion på Arlanda flygplats på grund av den utomnordiska trafikens koncentration till vissa tidpunkter på dygnet. Jettrafik på Bromma, även i begränsad omfattning, skulle dessutom kräva särskild härför utbildad teknisk personal samt speciell markutrustning.

Med hänsyn till Arlandas betydelse som transiteringsstation för passage-rare till och från Finland i anslutning till flyglinjer utanför Skandinavien skulle en överföring mellan Bromma och Arlanda innebära en försämring av den nuvarande servicen.

SAS strävan är att på alla områden förenkla förbindelserna mellan de nordiska länderna.

Under åberopande av de omständigheter som ovan anförts såväl i vad avser den aktuella situationen som den förväntade utvecklingen av flygkommunikationerna anser SAS icke att en försämring av de internordiska flygförbindelserna skulle ha uppstått genom överflyttning av denna trafik från Bromma till Arlanda.

Även om man helt skulle bortse från de kostnader, som uppstå i det ena eller andra alternativet — vilket dock icke är möjligt för SAS — ter sig otvivelaktigt ett återförande av hela eller delar av den internordiska trafiken till Bromma som en tillbakagång i utvecklingen. En fullständig återföring av trafiken till Bromma kan, som redan framhållits, icke genomföras. En uppdelning på »internordisk trafik av lokal karaktär» och »annan nordisk trafik» skulle, utöver de praktiska svårigheterna för trafikanterna, såvitt nu kan bedömas, leda till att man skulle tvingas acceptera bibehållandet för många år framöver av långsamtgående propellerflygplan i denna trafik och därmed längre total restid — i luften och på marken — mellan respektive städers centrala delar, än vad som kan uppnås om trafiken i Stockholm förlägges till en flygplats, som är byggd och utrustad för att kunna beflygas med de modernaste flygplantyperna med jetdrift.

SAS måste för sin del dessutom noggrant värdera de driftsekonomiska konsekvenserna av förslaget, genomfört helt eller delvis, och det är ostridigt, att det för SAS redan nu oförmånliga kostnadsläget med trafiken uppdelad på två flygplatser i Stockholm, skulle ytterligare försämrats.

I sin strävan att förbättra resmöjligheterna har SAS emellertid, som inledningsvis omnämnts, anpassat marktransporttiderna till de successivt förbättrade vägförhållandena mellan Stockholm och Arlanda och har även i övrigt sökt tillvarata alla möjligheter till en snabbare expediering av passagerare och bagage vid såväl avgång som ankomst. SAS kommer även fort-

satt att ägna desa frågor all uppmärksamhet icke minst i vad avser den internordiska trafiken.

Under återopande av vad här ovan anförts kan SAS icke tillstyrka det framlagda medlemsförslaget.

Stockholm den 11 december 1962

Scandinavian Airlines System

Region Sverige

Sven-Erik Svanberg

Svenska Resebyråföreningen:

De olägenheter, som av förslagsställarna anges med hänsyn till den tidskrävande transporten mellan Haga-terminalen och Arlanda flygplats har genom motorvägens successiva utbyggnad minskats, och inom ett år räknar man med, att incheckningstiden kan nedbringas till 60 minuter, vilket i varje fall för Helsingfors endast med 5 minuter överstiger den där gällande incheckningstiden. Beträffande anslutningen till inrikesflyget är ju numera tidsutdräkten för transfer nedbringad till 75 minuter, vilket visserligen är en förbättring men likväl kan betraktas som en olägenhet för transitpassagerare av hithörande kategori. Att emellertid företaga omläggningar av så pass genomgripande slag som här föreslås enbart med tanke på denna passageraregrupp torde vara orealistiskt, i synnerhet som från utlandet till Stockholm ankommande transitpassagerare för direkt vidarebefordran till Finland och Norge i så fall måste finna sig i att transiteras jämväl från Arlanda till Bromma.

En annan sak är koordineringen av anslutningar, vilket dock är att betrakta som en tidtabellsteknisk fråga, varvid hemställan om åtgärder måste riktas till respektive trafikföretag.

En återgång till Bromma för trafiken på Oslo och Helsingfors innebär betydande olägenheter för luftfartsverket, tull- och passmyndigheter och inte minst för trafikföretagen, vilka väl alla var för sig har beretts tillfälle redovisa skälen härtill. Till detta vill föreningen endast foga, att en differentiering enligt medlemsförslaget löper risk att medföra olägenheter jämväl för trafikanterna i den mån missuppfattningar om flygplats i olika fall leder till att passagerare infinner sig på fel avgångsstation. Även om fullt klara besked lämnas vid bokningstillfället kan förväxlingar ske vid exempelvis ändringar och ombokningar, och utländska resenärer, vilka gjort sina beställningar på främmande ort, kan få svårt att förstå fördelningen till olika avgångsstationer när det gäller resa till Oslo och Helsingfors å ena sidan och resa till Köpenhamn å andra sidan och genom att uraktlåta en noggrannare kontroll ställas inför besvärliga situationer.

Med hänsyn till vad ovan sagts vill Svenska resebyråföreningen icke tillstyrka det av medlemmar av rådet väckta förslaget.

Stockholm den 5 december 1962

Svenska resebyråföreningen

B. Loman

BILAGA 2

Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget

I föråret 1962 flyttedes flyvetrafikken mellan Stockholm och utlandet från Bromma till Arlanda flyveplads. Da Arlanda ligger relativt långt från Stockholms bymitte, betød denne flytning en forlænget rejsetid til og fra Stockholm. Især for trafikken på kortere strækninger, navnlig trafikken på Stockholm fra Finland og Norge, betød flytningen til Arlanda en relativt stor forøgelse af rejsetiden, og navnlig i tilfælde, hvor de rejsende skiftede fra udenrigske til svenske indenrigske ruter eller omvendt, kunne der blive tale om ganske betydelige forøgelser af rejsetiden. Forslagsstillerne har derfor henstillet til Nordisk Råd at vedtage en rekommandation til regeringerne om at søge at lægge trafikken mellem Stockholm på den ene side og Finland og Norge på den anden side tilbage til Bromma flyveplads. Det samme problem foreligger i øvrigt for en del af trafikken mellem København og Stockholm.

Komiteen mener, at de af de svenske myndigheder påpegede vanskeligheder, der er forbundet med en sådan omlægning, ikke er større, end at en del ruter med propelfly kunne flyttes tilbage til Bromma. Komiteen finder derfor, at de pågældende regeringer bør undersøge, om vanskelighederne kan overvindes.

Komiteen er af den opfattelse, at de største besværligheder opstår for rejsende, der skifter mellem udenrigske og indenrigske flyveruter, og at dette problem i alle tilfælde bør søges afhjulpet. Såfremt Bromma flyveplads fortsat skal betjene de indenrigske ruter, vil det være ønskeligt, at forbindelsen for passagererne mellem Bromma og Arlanda bliver bedst mulig, og at tidstabellerne for indenrigsflyvningen og udenrigsflyvningen koordineres for de passagerer, der skal skifte mellem disse ruter. Komiteen ønsker desuden at understrege, at der bør gøres mest muligt for at nedsætte rejsetiden mellem Arlanda og Stockholm, f. eks. ved at luftfartsbusserne ligesom tidligere kører ind til byens centrum.

Komiteen anbefaler således vedtagelse af den foreslåede rekommandation.
Stockholm, 14. januar 1963

Vagn Bro

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Formand

Reservation

Enligt vår mening skulle en omläggning av en del av den internordiska flygtrafiken på Stockholm från Arlanda till Bromma vara förenad med så stora svårigheter, att den icke är praktiskt genomförbar. Vi delar kommitténs uppfattning om svårigheterna för flygresande i Stockholm vid övergång från inrikes till utrikes linjer och vice versa och kan instämma i vad kommittén i övrigt föreslagit rörande avhjälpande av dessa olägenheter liksom rörande åtgärder för att nedbringa restiden mellan Stockholms centrum och Arlanda. Vi föreslår därför att rådet rekommenderar svenska regeringen att söka verka för att praktiska åtgärder vidtages för att för de resande minska olägenheterna av att flygtrafiken till och från Stockholm är fördelad på två flygplatser samt att nedbringa restiden mellan Stockholms centrum och Arlanda.

Stockholm den 14 januari 1962

Leif Cassel

Svend Horn

Fritz Persson

Medlemsförslag

om införande av högertrafik i Sverige

(Väckt av Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin)

En verklig samordning av de nordiska ländernas trafikregler är ej möjlig att genomföra, så länge Sverige håller fast vid vänstertrafikregeln. Allt eftersom den internordiska vägtrafiken tillväxer, ökar olägenheterna av den nuvarande ordningen. Ett icke ringa antal trafikolyckor förorsakas av att Sverige tillämpar vänsterregeln. En samordning av trafikreglerna på denna betydelsefulla punkt är ur nordisk synpunkt en angelägenhet av största vikt.

Det är under sådana förhållanden naturligt att man i olika sammanhang från övriga länders sida uttalat önskemål om att Sverige snarast måtte gå över till högertrafik. Förslag härom framfördes av ett stort antal medlemmar av Nordiska rådet vid rådets session 1961. Sedan det från svensk sida framhållits att ett beslut i sådan riktning kunde väntas inom en nära framtid, avstod rådet vid denna session att antaga någon rekommendation i saken. Då nu snart två år förflutit utan att ännu något ställningstagande skett i Sverige, anser vi det önskvärt, att rådet vid nästkommande session blir i tillfälle att uttala sin mening.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Sveriges regering att snarast vidtaga åtgärder för införande av högertrafik i Sverige.

Köpenhamn den 13 oktober 1962

Erik Eriksen

Karl-August Fagerholm

Nils Hønsvald

Bertil Ohlin

BILAGA 1

**Sammanfattning av yttranden över medlemsförslaget vid 9:e sessionen
(Sak A 13/1961)**

A. Yttranden har inkommit från följande trettiotvå instanser:

- Nordisk förbund av bilsakkyndige
- Danmark: Justitsministeriet
Kongelig dansk Automobil Klub
Forenede danske Motorejere
- Finland: Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
Turistföreningen i Finland
Finlands automobilklubb
Finlands lastbilsförbund
- Norge: Justis- og politidepartementet
Sosialdepartementet
Samferdselsdepartementet
Vegdirektoratet
Norges byförbund — Norges herredsförbund
Landsrådet for trygg trafikk
Kongelig norsk automobilklubb
Norges automobil-förbund
Motorførernes avholdsförbund
- Sverige: Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
Statens trafiksäkerhetsråd
Statspolisintendenten
Länsstyrelsen i Malmöhus län
Länsstyrelsen i Värmlands län
Landsfiskalen i Järnskogs distrikt
Riksförbundet landsbygdens folk
Svenska turisttrafikförbundet
Svenska vägföreningen
Kungl. automobil klubben
Motormännens riksförbund
Motormännens helnykterhetsförbund
Föreningen för högertrafik i Sverige
Trafiksäkerhetskommittén i Värmlands län
Norden, svensk förening för nordiskt samarbete angående införande av högertrafik i Sverige.

B. Sammandrag av det huvudsakliga innehållet i yttrandena**1. Allmänt**

Samtliga remissinstanser stöder medlemsförslagets hemställan om en rekommendation till Sveriges regering att överväga möjligheterna för en övergång från vänster- till högertrafik i Sverige. 18 remissinstanser — varav

11 svenska — ger förslaget sin livliga tillstyrkan. 12 remissorgan förordar att övergång till högertrafik sker snarast möjligt.

2. Ökande olägenheter av vänstertrafik i Sverige

Nordisk forbund av bilsakkyndige, Forenede danske Motorejere, Finlands automobilklubb, Justis- og politidepartementet i Norge, Kongelig norsk automobilklub, Statspolisintendenten i Sverige, Riksförbundet landsbygdens folk (Sverige), *Svenska vägföreningen* och *Trafiksäkerhetskommittén i Värmlands län* framhåller att, så länge Sverige bibehåller vänstertrafik, olägenheterna härav kommer att växa efter hand som antalet motorfordon ökar i samtliga nordiska länder. *Finlands automobilklubb* påpekar t. ex., att trafiken mellan Finland och Sverige beräknas komma att mångdubblas inom några år.

Statspolisintendenten, Landsfiskalen i Charlottenbergs distrikt, Riksförbundet landsbygdens folk, Motorförarnas helnykterhetsförbund och Länsstyrelsen i Malmöhus län (samtliga svenska) anser att utvecklingen kommer att tvinga Sverige att förr eller senare övergå till högertrafik. I ett framtida Europa kan det ej längre vara möjligt att bibehålla vänstertrafik i ett land, som har direkta förbindelser med högertrafikerade länder.

Finlands automobilklubb, Justis- og politidepartementet i Norge, Landsrådet for trygg trafikk i Norge, Kongelig norsk automobilklub, Statspolisintendenten och *Svenska vägföreningen* framhåller, att det svårigen låter sig göra att skaffa statistiskt underlag för att visa antalet trafikolyckor, som förorsakas av den svenska vänstertrafiken. Å andra sidan står det klart att detta antal är mycket högt och att många av de olyckor som inträffat på grund av vänstertrafiken har haft ytterst svåra följder.

Nordisk forbund av bilsakkyndige framhåller att även om en övergång till högertrafik i Sverige skulle medföra vissa olyckor i ett övergångsskede, måste dessa likväl anses vara en obetydlighet jämfört med de olyckor som man med stor säkerhet kan förutse i framtiden, om Sverige skulle bibehålla vänstertrafik.

3. Kostnader för en övergång till högertrafik

Ett flertal remissorgan — bl. a. *Finlands automobilklubb, Statens trafik-säkerhetsråd, Riksförbundet landsbygdens folk* och *Svenska vägföreningen* — anser det uppenbart, att kostnaderna för en omläggning kommer att bli högre ju längre man väntar. *Föreningen för högertrafik i Sverige* påpekar, att dessa kostnader är av engångsnatur och att de avser en trafikreform, vars verkningar sträcker sig ett obegränsat antal år framåt i tiden.

4. Vänstertrafiken och turismen

Många remissinstanser framhåller den hämmande inverkan på turistnäringen som den svenska vänstertrafiken innebär. *Forenede danske Motorvejere* understryker, att en väsentlig orsak till att så många danska turister föredrager att semestra i sydligare länder är oron för de faror, som väns-

tertrafiken i Sverige ger upphov till. *Finlands automobilklubb* påpekar att på grund av vänstertrafikens olägenheter många finska bilister söker undvika att resa genom Sverige och söker sig i stället till Europas kontinent via direkta båtförbindelser. *Samferdselsdepartement i Norge* vill icke underlåta att nämna den betydelse det kan ha för Norden som turistområde, om man fick bort det faromoment som vänstertrafiken innebär.

Enligt en av *Svenska turisttrafikförbundet* företagen undersökning hos dess utländska kontor har de stora tyska bilklubbarna ADAC och AVD konstaterat, att ungefär hälften av de tyska bilturister som reser i Sverige mer eller mindre starkt beklagar sig över vänstertrafiken. Från samtliga håll har även nämnts att tyska bilister, som har Norge eller Finland som egentligt resmål, ofta söker undvika Sverige som genomreseland.

5. Särskilda synpunkter

a. *Förenede danske Motorejere* och *Svenska vägföreningen* påpekar att förverkligandet av planerna på en fast förbindelse över Öresund kommer att göra problemet med den svenska vänstertrafiken än mer brännande.

b. *Nordisk forbund av bilsakkyndige* och *Svenska vägföreningen* framhåller att strålkastarinställningen på bilar oftast siktar till att genom s. k. asymmetriskt ljus erhålla en längre framspringande ljuskägla på vägkanten än som är möjligt med en mot körbanemitten riktad strålkastare. Ett strålkastarljus, som för körning i Sverige inställts med dragning åt vänster vägkant, bländar mötande vid körning i högertrafik. Vid körning i motsatt riktning måste därför det asymmetriska ljuset skärmas av för att ej blända. En gränspassering innebär därför ständiga kontroller och åtgärder för att icke trafiksäkerheten skall äventyras vid byte av trafikriktning. Olägenheterna förknippade härmed framstår därför som ett ytterligare skäl för övergång till högertrafik.

c. *Svenska vägföreningen* påpekar att riskerna för en övergång måste propagandamässigt betraktat vara mindre nu än 1955, då folkomröstningen om högertrafiken skedde i Sverige. En brett upplagd kampanj i radio och television, vartill möjlighet då icke stod till buds, kan med stor sannolikhet medverka till en i görligaste mån riskfri och smidig övergång.

Stockholm den 24 november 1962

BILAGA 2

Yttrande av norska Samferdselsdepartementet över medlemsförslaget

Saken har vært behandlet i det nylig etablerte Samordningsutvalg der bilorganisasjonene og politiet er representert.

Medlemsforslaget om innføring av høyretrafikk i Sverige anbefales fra norsk side.

Det forekommer ikke sjelden alvorlige vegtrafikkulykker som skyldes at

det på dette område gjelder forskjellige regler innen de nordiske land. Det ville derfor være av stor betydning om Sverige kunne gå over til høyretrafikk så snart som mulig.

Oslo, den 8. januar 1963

Trygve Bratteli

Kolbjørn Rød

BILAGA 3

Skrivelse från Föreningen för högertrafik i Sverige angående införande av högertrafik

Sveriges vänstertrafik fortsätter att skapa stora svårigheter och risiker både för grannfolken och oss själva. Betydelsen härav stegras för varje år allt efter det trafiken över gränserna växer. Människor dödas och lemlästas. Årets olyckskrönika följer de föregående årens i spåren. Så har norrmen funnit att av de 1 100 trafikolyckor, som i fjol inträffade i Norge där svenska förare var inblandade, hade 60 % förorsakats av svenskarnas svårigheter med högertrafiken. Det omvända förhållandet gäller i Sverige vid olyckor där utländska förare varit inblandade.

Vi vet, att dessa skador finns, vi vet, att de aldrig upphör innan vi fått likartade trafikregler grannländerna emellan. Varje år av uppskov med reformen innebär att människor blir dömda till skada. Sverige har aldrig tövat att göra stora humanitära insatser för att skydda människolivet. Genom Röda Korset och FN har dessa insatser för det internationella hjälparbetet alltid kommit snabbt och effektivt. Inga trångsynta ekonomiska synpunkter har hämmat vårt handlande. Vi har här ett dyrbart arv att vårda.

De utredningar och den organisationsplan som framlagts inför övergången visar, att den icke kommer att behöva genomföras på bekostnad av ökat antal trafikoffer, så som mången fruktat. Tvärtom kommer totala antalet trafikskadade att sjunka tack vare övergångsperiodens intensifierade trafikövervakning.

Högertrafikens införande är blott en facett i det stora trafiksäkerhetsarbetet, men en viktig sådan som definitivt kommer att få denna typ av svåra olyckor att uppbära.

I humanitetens namn vädjar vi därför till regeringen att i höst framlägga propositionen om högertrafik, så att densamma snabbt kan genomföras.

Stockholm den 18 oktober 1962

Underdånigst

Föreningen för högertrafik i Sverige

Stig Lindgren

ordf.
överläkare

Jonas Gawell

sekr.

BILAGA 4**Utlåtande från Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget**

Forslag til rekommandation til Sveriges regering om at overveje mulighederne for at indføre højrekørsel i Sverige har tidligere været rejst (Sak A 13/1961, trykt Nordisk Råd, 9. sess., s. 340—375). I det PM, som er vedlagt nærværende medlemsforslag, er optaget et resumé af de i anledning af det tidligere medlemsforslag indhentede udtalelser; disse udtalelser går positivt ind for forslaget.

Da det imidlertid på 9. session oplystes, at sagen var taget op af den svenske regering, vedtoges det, at rådet ikke skulle foretage sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Komiteen har med tilfredshed konstateret, at en gennemførelse af højrekørsel er bebudet i trontalen ved åbningen af den svenske rigsdagssamling i år og finder

det derfor ikke nødvendigt, at rådet foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

BILAGA 5**PM angående högertrafikens införande i Sverige**

(Upprättad av sekreteraren Sven Holmstedt)

Enligt ett meddelande av svenska nyhetsbyrån Tidningarnas Telegrambyrå den 7 december 1962 hade svenska regeringen hemställt åt de tre borgerliga oppositionspartierna att snabbt besvara frågan hur en omläggning till högertrafik borde finansieras. Kommunikationsministern uttalade som sin personliga åsikt, att omläggningen borde finansieras genom en höjd fordonsskatt — förslagsvis med 50 kronor per år och fordon under fyra år. En sådan höjning ansågs bli mindre kännbar för nyttotrafiken än en höjning av bensinskatten. En sådan höjning av fordonsskatten beräknades inbringa

ungefär 370 miljoner kronor, vilket belopp ansågs tillräckligt, om trafikomläggningen kunde genomföras år 1967.

Av de inkomna svaren framgick, att regeringen tillika förfrågat sig om huruvida en ny folkomröstning ansåges påkallad före ett riksdagsbeslut.

I sina svar på regeringens hänvändelse uttalade de tre oppositionspartierna dels att de ej avsåge att påyrka ny folkomröstning i frågan, dels att de kunde acceptera att övergången finansierades genom en höjd fordonsskatt, förutsatt att avgiftshöjningen avvecklades när kostnaderna för trafikreformen uttagits.

I Kungl. Maj:ts tal på Rikssalen vid riksdagens högtidliga öppnande den 11 januari 1963 uttalades bl. a. följande: »Förslag om övergång till högertrafik kommer att föreläggas Eder.»

Stockholm den 13 februari 1963

Medlemsförslag om samverkan beträffande fiskexporten

(Väckt av Nils Jacobsen, Poul Møller, Ingrid Segerstedt Wiberg och Axel Strand)

De nordiska länderna tillsammans utgör Europas största exportområde för fiskprodukter. Nästan hela den isländska och största delen av den norska fiskefångsten blir exporterad. I Danmark går en större andel till inhemsk konsumtion än i de två förstnämnda länderna men icke desto mindre är den danska fiskerinäringen i stor utsträckning baserad på export. Det svenska fisket, som huvudsakligen är koncentrerat till några få fiskeslag, har en betydande export av fisk för direkt konsumtion. Det är endast Finland som ej har någon fiskexport att tala om.

Med hänsyn till fiskerinäringens stora betydelse är det naturligt att de danska, isländska och norska myndigheternas politik går ut på att med olika medel utnyttja de konkurrensmässiga fördelar, som följer av ländernas geografiska belägenhet. De eftersträvar att öka fiskets produktion och upparbeta marknader för den i utlandet. Detta mål söker man i Island och Norge att uppnå bl. a. genom olika åtgärder beträffande fiskerigränserna samt genom att underlätta rationaliseringar av fiskets anläggningar av olika slag. Dessutom lägger man såväl i dessa länder som i Danmark vikt vid att främja avsättningen genom att genomföra stränga kvalitetsföreskrifter och genom att söka få existerande restriktioner inom den internationella handeln med fiskprodukter undanröjda.

I syfte att främja de nordiska ländernas fiskexport framlade direktör Lindskog i Kooperativa förbundet i Sverige i ett föredrag inför den nordiska fiskerikonferensen i Trondheim den 15—17 augusti 1962 ett par intressanta tankar.

Den ena gällde fiskeriexporten till de länder, som har centraliserat fiskimporten. Lindskog menade att det skulle vara till fördel i förhandlingarna, om de nordiska länderna i förhållande till dessa länder skulle kunna uppträda som *en* säljare för att på så sätt förhindra att motparten — d. v. s. den monopolistiska importören i ifrågavarande land — i prishänseende spelade ut det ena landets fiskexportörer mot de andras.

Direktör Lindskogs andra förslag gick ut på att fördelar skulle kunna vinnas av ett samarbete även beträffande fiskexporten till de s. k. u-länderna, om denna centraliserades nordiskt sett. Beträffande dessa länder försiggår som bekant redan en betydande nordisk samordning i fråga om hjälpåt-

gärder beträffande undervisning, läkarvård, mediciner etc. Dessa åtgärder skulle kunna kompletteras med ett samfällt nordiskt initiativ på fiskområdet. Vårt fisköverskott skulle kunna utnyttjas för att tillgodose någon del av dessa länders befolkningars behov av kalorier och proteiner. Här ligger en naturlig och behjärtansvärd uppgift för nordisk u-landshjälp.

De nordiska ländernas totala fiskeexport uppgår årligen till över en miljard svenska kronor. Det är således betydande värden på spel, och varje förslag till förbättring av fiskeexportens läge bör därför bli föremål för ett omsorgsfullt studium, så också det ovan refererade. Det nyligen upprättade nordiska kontaktorganet för fiskefrågor synes ligga närmast till för att närmare undersöka huruvida detta uppslag förtjänar föras vidare.

Under återopande av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att låta det nordiska kontaktorganet för fiskefrågor undersöka förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt uppträdande i fråga om fiskeexporten till vissa länder.

Oslo, København och Stockholm den 16 oktober 1962

Nils Jacobsen Poul Møller Ingrid Segerstedt Wiberg Axel Strand

BILAGA 1

Nordens export av fisk och fiskprodukter 1961

1 000-tal svenska kronor

Köpareland	Exportland					
	Danmark	Finland	Färöarna	Island	Norge	Sverige
Danmark	—	—	5 608	2 239	4 575	35 491
Finland	1 376	—	—	6 425	6 004	1 137
Färöarna	—	—	—	97	—	—
Island	—	—	—	—	—	—
Norge	3 276	—	2 473	545	—	1 917
Sverige	33 219	436	6 652	19 771	48 339	—
Summa	37 871	436	14 733	29 077	58 918	38 545
Polen	694	—	—	4 009	1 051	—
Rumänien	353	—	—	522	532	—
Sovjetunionen	1	—	—	24 945	3 402	—
Tjeckoslovakien	4 132	—	—	7 695	13 005	1 150
Ungern	1 309	—	—	108	—	—
Östtyskland	11 650	—	—	4 739	14 213	18 449
Summa	18 139	—	—	42 018	32 203	19 599
Ghana	124	—	—	1	1 421	—
Nigeria	700	—	—	13 425	57 033	—
Summa	824	—	—	13 426	58 454	—
Argentina	28	—	—	—	2 724	—
Australien	5 754	—	6	71	7 563	163
Belgien—Luxemburg	10 235	—	—	120	8 036	153
Brasilien	4 214	—	9 460	6 083	37 875	—
Canada	2 183	—	—	70	6 124	264
Frankrike	12 976	—	—	3 143	12 600	1 400
Grekland	5 483	—	4 484	4 730	446	386
Israel	182	—	—	1 968	4 786	—
Italien	25 488	—	13 957	13 491	50 353	1 637
Libanon	368	—	—	28	33	—
Nederländerna	5 149	—	342	4 250	10 422	666
Nya Zeeland	81	—	—	—	1 243	—
Portugal	34	—	—	10 905	1 104	—
Schweiz	16 182	—	—	254	3 932	707
Spanien	2 052	—	4 395	4 636	2 450	—
Storbritannien	56 318	—	20 772	51 665	85 519	3 515
Sydafrika	890	—	—	—	4 245	—
Trinidad o. Tobago	19	—	—	13	1 275	—

Köpareland	Exportland					
	Danmark	Finland	Färöarna	Island	Norge	Sverige
USA	32 681	—	2 849	42 752	67 623	2 833
Västtyskland	74 804	—	294	19 778	18 892	19 654
Österrike	2 747	—	—	—	5 992	454
Övriga länder	5 569	—	4	3 666	42 399	248
Summa	263 437	—	56 563	167 623	375 636	32 080
Totalsumma	320 271	436	71 296	252 144	525 211	90 224

Omräkningskurser enligt följande: 100 norska kronor = 72,30 svenska kronor
 100 danska » = 74,75 » »
 100 isländska » = 12,10 » »
 100 finska mark = 1,61 » »

BILAGA 2

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Statsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at Færøernes landsstyre, for hvem sagen har været forelagt, den 27. december 1962 har udtalt, at et samvirke i Norden har det færøske eksporterhvervs interesse, når det drejer sig om eksport til lande med centraliseret import samt til u-lande.

Hertil skal statsministeriet for sit vedkommende henholde sig.

København, den 15. januar 1963

P. m. v.

E. b.

Ruth Bruun-Pedersen

Udenrigsministeriet har i skrivelse den 5 januari 1963 ansluttit sig till Fiskeriministeriets skrivelse (se nedan).

Fiskeriministeriet:

— — — skal man meddele, at fiskeriministeriet for sit vedkommende kan anbefale, at det foreliggende medlemsforslag tages op til en nærmere drøftelse i det nordiske kontaktorgan vedrørende fiskerispørgsmål, men man mener dog allerede nu at burde gøre opmærksom på, at de betydelige forskelle, der gør sig gældende med hensyn til fiskeeksportens organisering i de

nordiske lande, må antages at ville frembyde en række praktiske vanskeligheder for det foreslåede eksportsamarbejde.

Man tilføjer, at fiskeriministeriet har foranlediget sagen sat på dagsordenen til kontaktudvalgets konstituerende møde i januar 1963, ved hvilken lejlighed de nordiske fiskeriministre vil være til stede.

København, den 14. december 1962

(*sign.*)

Ministeriet for Grønland:

Under henvisning til Statsministeriets skrivelse af 2. november 1962 (j.nr. 93-22-265) vedrørende et fra Nordisk Råd modtaget forslag om eksport af fisk oversendes hoslagt en hos Den kgl. grønlandske Handel indhentet udtalelse i 3 eksemplarer.

Som det vil fremgå af udtalelsen [*se nedan*] har Den kgl. grønlandske Handel principielt tilsluttet sig forslaget om oprettelsen af et organ, hvis opgave skal være at etablere eller eventuelt koordinere spørgsmål om prispolitik og konkurrenceformer. Den kgl. grønlandske Handel må imidlertid nære betænkelighed ved tanken om oprettelse af et centraliseret organ til varetagelse af eksporten af fisk til lande med centraliseret import af fiskeprodukter, idet grønlandske produkter, som f.eks. saltfisk og rejer, allerede nu har opnået en sådan kommerciel placering på de udenlandske markeder, at det næppe vil tjene den for Grønland så afgørende eksport, om den blev ledet af et fælles nordisk organ.

Det fremgår ligeledes af udtalelsen, at Den kgl. grønlandske Handel ser med en vis skepsis på forslaget om at lade den nordiske overskudsproduktion af fisk tilgå u-landene, idet en sådan hjælpeforanstaltning på længere sigt vil trykke priserne på fiskeprodukter, hvorved man må frygte at komme til at stå over for betydelige afsætningsvanskeligheder specielt for så vidt angår stokfisk fra såvel Grønland som de øvrige nordiske lande.

Ministeriet for Grønland kan tiltræde de af Den kgl. grønlandske Handel fremsatte synspunkter, ligesom man kan give sin tilslutning till tanken om at lade et av Nordisk Råd oprettet kontaktorgan danne forum for almene drøftelser vedrørende produktion og afsætning af fisk.

København, den 13. december

(*sign.*)

Danmarks Fiskehandels- og Havfiskeriforening:

Danmarks Fiskehandels- og Havfiskeriforening er af den formening, at et samarbejde angående fiskeeksport er uhyre vanskelig at gennemføre på nordisk plan.

1. Det er prøvet tidligere og klappede meget dårligt, og især fra svensk side blev samarbejdet over for østlandene gjort vanskeligt.

2. Strukturen i dansk fiskeeksport er meget forskellig fra andre nordiske landes.

3. Angående eksport til U-landene ligger mulighederne meget fjernt, fordi disse landes forhold først må undersøges, og da kunne man tænke sig at en fælles vurdering af mulighederne kunne have interesse.

København, den 3. november 1962

Arnold Andersen

Danske Fiskefiletfabrikers Eksportforening:

— — — først oplyse, at for en del år siden forsøgte vi at indlede et samarbejde med vore svenske kolleger med hensyn til priser på fisk til Øst-tyskland, men dette samarbejde førte ikke til noget tilfredsstillende resultat. Muligvis har tidspunktet ikke været modent til et sådant samarbejde, idet vi dengang ikke syntes, at det opnåede resultat fristede til fortsættelse.

Imidlertid ligger det så lang tid tilbage, at det i dag ikke er værd at fremføre mere om denne sag.

Med hensyn til et eventuelt fremtidigt nordisk samarbejde må det erindres, at i Norge og Sverige sker salg til de såkaldte østbloklande gennem specielt oprettede organer, der har til opgave at gennemføre handelen på samtlige eksportørers vegne, medens forholdene her i Danmark er således, at enhver eksportør har ret til uden indblanding fra myndighedernes side at tilbyde fisk og fiskevarer til den pris, vedkommende selv fastsætter, uden hensyn til om en sådan pris står i forhold til den almindelige markedspris.

Vi vil anse det for umuligt, med vort kendskab til forholdene inden for eksportørkredse, at samle alle eksportører i et organ bygget op på frivilligt basis, så for at kunne gennemføre en ordning af lignende art som i Norge og Sverige må de danske myndigheder fastsætte regler, der påbyder, at priser og betingelser for salg til østbloklande skal forelægges og godkendes af myndighederne, i dette tilfælde altså Fiskeriministeriet.

Da herr fiskeriminister A. C. Normann imidlertid ved enhver lejlighed fremhæver, at al handel inden for fiskeriet skal ske så frit som overhovedet muligt, vil ovennævnte vej måske heller ikke være farbar.

Det er ikke foreningen bekendt, at Danmark har udnævnt delegerede til det nordiske kontaktudvalg inden for fiskeriet, og om man gennem dette organ kan finde frem til samarbejde med hensyn til handelen med østbloklande, vil jo helt afhænge af, hvem der bliver delegerede i udvalget.

København, den 16. november 1962

P. b. v.

(*sign.*)

Den kgl. grønlandske Handel:

Som konkrete emner for en sådan fællesnordisk optræden inden for fiske-sektoren peger forslaget på følgende muligheder:

a. oprettelsen af en centraliseret eksport over for lande, hvor de nordiske fiskerinationer står over for en centraliseret subs. monopoliseret import af fiskeprodukter.

b. samordning af de nordiske landes anvendelse af deres eventuelle overskudsproduktion af fisk med det formål at centralisere afsætningen deraf og lade den tilgå udviklingslandene — ud fra kriteriet af en humanitær foranstaltning.

Den kongelige grønlandske Handel kan i relation til punkt a. udtale, at man kan tiltræde ønskeligheden af, at der mellem de nordiske lande etableres en indbyrdes orientering om — ja måske endog en koordinering af — spørgsmål som blandt andet prispolitik og konkurrenceformer. Derimod må man nære betænkelighed ved eventuelle generelle beslutninger om, at eksporten til lande med centraliseret import, hvorved man må gå ud fra, at der er tænkt på en statscentralisering, kun skulle kunne foregå gennem eet for de nordiske lande fælles, centralt organ.

Det må være nærliggende at antage, at såvel de enkelte producentlande som de enkelte producenter hver for sig søger at differentiere deres produkter i en sådan grad, at de derved opnår en vis kommerciel særplacering på de udenlandske markeder. For Grønlands vedkommende er såvel saltfisken som rejerne typiske eksempler herpå, og det kan næppe være rigtigt at forestille sig markedsføringen af disse for Grønlands eksport afgørende produkter lagt i hænderne på et fælles nordisk organ. Der er imidlertid grund til at gentage Handelens principielle tilslutning til tanken om at lade Nordisk Råds nyoprettede kontaktorgan for fiskeanliggender danne forum for almene drøftelser vedrørende produktion og afsætning, idet man utvivlsomt også bør lade disse omfatte de ikke-centraliserede markeder, hvis betydning for det samlede konsum af fisk er langt større.

Med hensyn til den under punkt b) anførte centralisering af de nordiske landes overskudsproduktion til udviklingslandene vil det humanitære synspunkt formentligt meget hurtigt komme til at kollideres med det konkurrencemæssige. Bortset fra, at der i de tekniske bistandsprogrammer for de såkaldte U-lande meget hyppigt indgår en stærk udvikling af det nationale fiskeri, vil alene den kendsgerning, at priserne på fiskeriprodukter generelt vil tendere mod et stigende niveau, indebære en stærk tilskyndelse for udviklingslandene til at udvikle deres fiskeproduktion. Med disse landes lavere omkostningsniveau vil de herved frembyde en direkte trusel mod de oprindelige producentlandes traditionelle eksport, og som friske eksempler herpå kan nævnes, hvorledes Perus eksport af fiskemel og fiskeolier samt Chiles og Indiens eksport af rejer har haft følelige virkninger på de nævnte produkters internationale prisniveau.

I den grønlandske eksport spiller afsætningsmulighederne for tørfisk

(stokfisk) til Afrika en afgørende rolle. Produktet er et højværdigt næringsmiddel for den indfødte befolkning og betales med en relativt god pris. Den nylige etablering af et nigeriansk/japansk fiskeriselskab af en betydelig størrelsesorden vil på lidt længere sigt influere væsentligt på efterspørgslen efter importeret stokfisk, og vil man dertil yderligere i form af et hjælpeprogram på naturaliebasis dirigere en nordisk overskudsproduktion af fisk til de samme områder, vil man såvel i Grønland som i de øvrige skandinaviske tørfiskproducerende lande komme til at stå over for betydelige afsætningsvanskeligheder.

Den kongelige grønlandske Handel kan derfor af ovenanførte årsager ikke give tilslutning til de tanker, der under fiskerikonferensen i Trondheim i august 1962 er fremført vedrørende dette emne.

Med de i ovenstående anførte begrænsninger og tilføjelser kan man derimod tilslutte sig, at det under Nordisk Råd hørende kontaktorgan for fiskeanliggender undersøger forudsætningerne for en gensidig erfaringsudveksling samt for en mulig aftale om fælles konkurrencenormer inden for den nordiske fiskeeksport til tredjelande.

København, den 26. november 1962

Den kongelige grønlandske Handel

Hans C. Christansen

P. D. Mønsted

Dansk Fiskeriforening:

Dansk Fiskeriforening var repræsenteret på den nordiske fiskerikonference i Trondheim den 15.—17. august d. å. og overværede et foredrag af direktør Lindskog, Sverige, hvor direktøren fremkom med forslag om, at de nordiske lande skulle optræde i fællesskab med hensyn til fiskeeksporten til lande, hvor importen var centraliseret, og endvidere søge et samlet nordisk initiativ for så vidt angik fiskeriområdet til de såkaldte u-lande. Fra vor side kan man fuldt ud støtte den foreslåede anbefaling til de nordiske regeringer om at lade det nordiske kontaktorgan for fiskerispørgsmål undersøge forudsætningen for en fælles optræden i de nævnte spørgsmål, men man vil gerne samtidig tillade sig at henlede opmærksomheden på, at eksportforholdene i de nordiske lande er væsensforskellige, og at der for Danmarks vedkommende gør sig det særlige forhold gældende, at dansk fiskeeksport, også til de monopolistiske lande, finder sted gennem private eksportfirmaer, og at en samordning af disse firmaer formentlig vil frembyde ikke ubetydelige vanskeligheder.

Efter direktør Lindskogs foredrag på den nordiske fiskerikonference fremhævede kontorchef J. Nørgaard, fiskeriministeriet, Danmark, at et af de spørgsmål, der i denne forbindelse trængte sig på, var spørgsmålet om en

samordning af eksportkreditgivningen i de nordiske lande, og at det ville være af stor værdi, om denne kreditgivning blev gjort ensartet.

Fra Dansk Fiskeriforenings side kan man fuldtud tillutte sig dette forslag fra kontorchef Nørgaard, og man skal tillade sig høfligst at henstille, at dette forslag bringes i forgrunden ved de kommende forhandlinger inden for det nævnte nordiske kontaktorgan for fiskerispørgsmål.

København, den 10. december 1962.

P. f. v.

K. Enevoldsen

Finland

Lantbruksministeriet har i skrivelse den 10 december 1962 förenat sig om lantbruksstyrelsens yttrande (se nedan).

Lantbruksstyrelsen:

Oaktat Finland på fiskhandels område icke för närvarande har någon nämnvärd export, anser Finland det sakligt, att förutsättningarna för ett gemensamt uppträdande i fråga om fiskexporten undersökes samt även att denna uppgift anförtros det gemensamma nordiska kontaktorganet som upprättats för fiskerifrågor.

Helsingfors den 26 november 1962

På lantbruksstyrelsens vägnar:

Generaldirektör *Hans Perttula*

Avdelningssekr. *D. Wikström*

Finland

Suomen kalastusyhdistys — Fiskeriföreningen i Finland:

— — — konstaterar Fiskeriföreningen i Finland, att det framställda förslaget är sakligt, och att de olika nordiska länderna kan tänkas få stor nytta av samarbete inom fiskexporten. Finland har visserligen icke i nämnvärd mån exporterat fiskprodukter. Däremot införes betydande mängder utländsk fisk. De nuvarande förhållandena på detta område innebär dock icke, att avsättningen av fiskfångsterna i vårt land skulle ske utan vissa svårigheter. Speciellt i fråga om strömming har överskott årligen förekommit, ehuru detta är litet i jämförelse med fiskfångsten i exempelvis Norge och Danmark. Avsättningen av strömningsöverskottet i utlandet skulle dock

eventuellt i avgörande grad vara ägnat att konsolidera våra strömmingsfiskares ekonomiska situation, och inom ramen för ett nordiskt samarbete kunde möjligen för tillfället ej aktuella exportmöjligheter för strömming öppna sig.

Slutligen kan konstateras, att det nordiska kontaktorganet för fiskefrågor i vilket även en representant för Fiskeriföreningen i Finland ingår, vid sitt möte i Köpenhamn den 14. 1. 63 preliminärt behandlat ovan berörda fråga

Helsingfors den 22 januari 1963

På Fiskeriföreningens i Finland vägnar:

Paavo A. Viding

Ordf.

Lauri Liedes

Sekr.

Norge

Fiskeridepartementet:

Departementet har forelagt saken for en rekke utvalg og organisasjoner innen fiskerinæringen.

Når det gjelder nordisk eksportsamarbeide ovenfor land med sentralisert import er oppfatningen innen næringen stort sett at en ikke ønsker noen forandring, mens dog enkelte mener at et nordisk samarbeide kan by på visse fordeler. Dog mener næringene at saken har så mange sider at den må bli gjenstand for en utredning slik at man derved kan få oversikt over problemene.

Forslaget om nordisk eksportsamarbeide vedrørende fiskeeksporten til utviklingslandene synes ikke å vekke noen særlig interesse blant de eksportørgrupper som allerede har innarbeidet seg i enkelte av de områder som må henregnes til utviklingslandene. Derimot mener man at det antakelig kan oppnås fordeler i land hvor Norge på forhånd har ubetydelig eller ingen eksport. Da forholdene innen utviklingslandene er svært forskjellige, må det tas hensyn til dette slik at ikke alle utviklingsland behandles ensartet.

Departementet vil for sitt vedkommende peke på at førstehåndsomsetningen av fisk og organiseringen av eksporten er forskjellig i de nordiske land. I flere av de nordiske land må lages nye lover for å skape hjemmel for en sentralisering av eksporten. En må gå ut fra at en felles nordisk oppføringen i salget ikke kan gjennomføres på frivillig basis på en slik måte at det gir tilfredsstillende garantier for håndhevelse av sentraliseringsordningen.

I Norge har vi lovbestemt sentralisert eksport til øststater for de enkelte

fiskeeksportbransjer. Derimot må det anses tvilsomt om den norske eksportlovgivning i dag gir hjemmel for å opprette *ett* sentralorgan til å forestå eksport av *alle* sorter fisk og fiskeprodukter, og den gir neppe hjemmel for å gå enda et skritt videre og overlate eksporten til ett felles nordisk eksportorgan.

En vil heller ikke unnlate å peke på at det innen fiskerinæringen neppe vil være særlig interesse for et så omfattende nordisk eksportsamarbeide som forslaget synes å tyde på, men et begrenset samarbeide på enkelte markeder vil sikkert være av interesse.

Under henvisning til foranstående antar departementet at det nordiske kontaktorgan for fiskerispørsmål bør kunne undersøke forutsetningene for en felles opptreden i spørsmål som gjelder eksporten av fisk og fiskeprodukter til visse land.

Oslo, den 22. desember 1962

Etter fullmakt:

Per Rogstad

M. Midsem

Sve r i g e

Nämnden för internationellt bistånd:

En bedömning av frågan beträffande lämpligheten av en nordisk samordning av fiskexporten till u-länderna faller icke inom nämndens kompetensområde. En subventionerad export av det slag som åsyftas kan icke inordnas under rubriken tekniskt bistånd.

Stockholm den 10 december 1962

Arne Björnberg

Fiskeristyrelsen:

Ur de synpunkter styrelsen har att företräda kan styrelsen tillstyrka bifall till det remitterade förslaget, men vill i detta sammanhang understryka, att frågan om de olika nordiska ländernas ställning till EEC ännu icke är avgjord, varför ett upptagande inom den närmaste framtiden av det föreliggande frågekomplexet torde vara förenat med vissa svårigheter.

Göteborg den 18 december 1962

Jöran Hult

Statens jordbruksnämnd har i skrivelse den 13 november 1962 meddelat, att den »anser det vara av värde att en undersökning kommer till stånd i enlighet med det remitterade förslaget, och får tillstyrka bifall till densamma.

Kooperativa förbundet har i skrivelse den 17 december 1962 meddelat, att »förbundets styrelse vill till alla delar tillstyrka ovannämnda hemställan om ett gemensamt nordiskt uppträdande i fråga om fiskeexporten till vissa länder enligt de allmänna riktlinjer, som ovan uppdragits».

Sveriges fiskgrossisters riksförbund:

— — — har till riksförbundets samtliga medlemmar i avskrift cirkulerat det föredrag med förslag till samverkan, som framförts av direktör Carl Lindskog vid den nordiska fiskerikonferensen i Trondheim den 15—17 augusti i år, vilket föredrag legat till grund för medlemsförslaget.

Riksförbundet finner det i enlighet med sagda förslag angeläget, att en centralisering av den nordiska fiskeexporten sker till de länder, där importen ombesörjes via en enda centraldirigerad köpare, såsom t. ex. fallet är i öststaterna.

Beträffande export av fiskerinäringens produkter till andra länder som ej har en centraldirigerad importorganisation, finner vi det väsentligt och vill vi med eftertryck framhålla vikten av att denna export får förbli helt fri och överlåtes till den individuella exportörens eget bestämmande.

Vad avser direktör Lindskogs andra förslag om ett nordiskt samarbete beträffande fiskeexporten till de s. k. u-länderna finner vi ett sådant vara av stort värde. I vårt land, liksom i övriga mer utvecklade länder, råder numera knappast delade meningar om nödvändigheten av att på olika sätt bistå dessa länder i deras ekonomiska och sociala utveckling. Sverige har i många sammanhang varit något av ett föregångsland i vad gäller bistånd till u-länderna och vi vågar förmoda, att en nordisk samordning av hjälpverksamheten i form av en gemensamt organiserad fiskeexport dit endast skulle ge våra åtgärder en ökad tyngd.

Med anledning härav och med hänsyn till att riksförbundets sekretariat ej delgivits någon medlemmarnas avvikande inställning till ovannämnda förslag, vill vi härmed, under beaktande av anförda synpunkter, tillstyrka det inför Nordiska rådets elfte session väckta medlemsförslaget.

Stockholm den 21 december 1962

Sveriges fiskgrossisters riksförbund

Walter Brangmo

Bengt W. Elfström

Sveriges fiskares riksförbund:

Vad först beträffar svensk fiskexport till s. k. centraliserade marknader kan nämnas, att initiativ i förslagets riktning redan för flera år sedan tagits av svenska fiskareorganisationer, därigenom att man sökt intressera norska fiskexportörer att deltaga i ett gemensamt uppträdande ifråga om makrillförsäljningen och att ett visst samarbete i detta avseende förekom under ett par år. Svårigheterna och kanske även divergerande intressen hade dock alltför snart till följd, att denna påbörjade samverkan upphörde. Med hänsyn till den stora betydelse, som denna export har för svenska fiskare anse vi, att försök åter bör göras och att svårigheterna bör kunna övervinnas. Vi vill därför livligt tillstyrka, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att överlämna åt det nordiska kontaktorganet att undersöka möjligheterna för förslagets realiserande.

Vi ha vidare samma uppfattning ifråga om fiskexporten till u-länderna. En bättre samordning behövs av utvecklingshjälpen samtidigt som ett bättre utnyttjande av förekommande fisköverskott skulle kunna komma till stånd, vilket bör kunna bli till fördel även för de hjälpbehövande.

En av förutsättningarna för ett genomförande av de båda förslagen anse vi dock vara, att det nordiska kontaktorganet erhåller tillgång till ingående sakkunskap på båda dessa områden.

Göteborg den 10 januari 1963

Sveriges fiskares riksförbund

Hans Levin

Carl Zander

BILAGA 3**Utlåtande av ekonomiska niomannakommittén över medlemsförslaget***1. Organisationen av fiskexporten i de nordiska länderna**Danmark*

Med stöd av Lov om ind- og utførsel af fisk av den 19 juni 1961 kan fiskeriministern — i överensstämmelse med ingångna internationella avtal — reglera utrikeshandeln med fisk och fiskprodukter genom att införa import- resp. exportförbud. För att säkra och främja avsättningen av nämnda produkter kan han också fastställa särskilda regler för exporten.

För närvarande sker den danska fiskexporten under mycket fria former. Envar kan sålunda verka som fiskexportör, förutsatt att han uppfyller de

krav som uppställs i lagen om kvalitetskontroll av fisk och fiskprodukter, samt erhållit ett av fiskeriministeriet utfärdat skriftligt godkännande härpå. Särskilda bestämmelser gäller beredningen av och handeln med hel- och halvkonserver, fiskfiléer, fiskmjöl samt fryst fisk, där fiskeriministeriet utfärdar en särskild auktorisation.

Normalt har varje enskild exportör rätt att utan inblandning från myndigheternas sida fritt exportera sina varor till alla länder — också de med centraliserad import. För vissa länders vidkommande gäller dock, att det måste finnas fria kontingenter i gällande handelsavtal.

Exporten till Östtyskland intar en särställning. Leveransavtalen skall sålunda godkännas av ett av handelsministeriet utsett vareutvekslingsutvalg.

Finland

Under senare tid har Finland inte haft någon fiskeexport — bortsett från viss utförsel av kräftor till Sverige. Av denna anledning finns det för närvarande inte några organisationer eller sammanslutningar för export av fisk. Det finns inte heller några speciella statliga myndigheter som handlägger frågor rörande fiskeexport och fiskhandel i allmänhet. Fiskerifrågor sorterar i första hand under avdelningen för fiskerihushållning vid lantbruksstyrelsen. Några särskilda bestämmelser angående exporten av fisk finns inte.

Island

Statsmakternas reglerande ingripande i Islands fiskeexport är av relativt begränsad omfattning, och organisationen av exporthandeln har väsentligen tillskapats genom överenskommelser mellan de olika fiskeexportintressenterna.

Exporten av vita fiskprodukter handhas huvudsakligen av ett antal producentsammanslutningar, vilka uppträder som försäljningsagenter för sina medlemmar. Nära 80 procent av exporten av frusen fisk ligger sålunda hos fryshusens försäljningscentral (Sölumidstöd Hradfrystihúsanna). De återstående 20 procenten är huvudsakligen i händerna på Kooperativa förbundet (Samband Islenzkra Samvinnufelaga). Exporten av saltad fisk sköts hundraprocentigt av Islands fiskeproducenters förening (Sølusamband Islenzkra Fiskframleidanda). En motsvarande organisation finns för stockfiskeproducenterna, men den omfattar endast ca 2/3 av den totala produktionen.

Exporten av salt sill intar en särställning. Här har nämligen regeringen auktoriserat ett organ — Sillfiskekommittén (Sildarútvegsnefnd) — som uteslutande exportör.

Med undantag för ovan redovisade fiskprodukter ligger exporthandeln i händerna på en rad olika — ofta små — exportörer. Någon centralisering av exporten till vissa marknader, t. ex. de med centraliserad import, har inte genomförts.

Beredningen av och handeln med fisk är föremål för officiell inspektion och kvalitetskontroll, i sista hand verkställd av Fiskinspektionen (Fiskemat), som har representanter i de olika fiskcentra. För all export av fisk och fiskprodukter krävs också särskild licens.

Norge

Lov om regulering av og kontroll med produksjon, omsetning og utførsel av fisk og fiskevarer av den 30 juni 1955 har den norska regeringen tillförsäkrats möjligheter att reglera exporten av fisk och fiskprodukter efter vissa, i lagen fastställda huvudprinciper. Konungen kan sålunda bestämma, att förhandlingar och avslut beträffande försäljningen till främmande länder endast får ske genom särskilda eksportutvalg, utsedda av fiskeridepartementet. Med departementets samtycke kan emellertid ett eksportutvalg befullmäktiga ett exportförslag, att på utvalgets vägnar föra förhandlingar och träffa försäljningsavtal. Utvalgens sammansättning fastställs av fiskeridepartementet som också utser ordförande och vice ordförande.

Med stöd av fiskesportlagen har eksportutvalg — sammansatta av representanter för fiskare, fiskberedare och exportörer — upprättats för de olika huvudexportnäringarna, och dessa utvalg har fått ensamrätt att exportera ifrågavarande varor till de länder, där exporten möter en enda köpare. Utvalgens exportmonopol gäller emellertid inte endast vissa marknader. En centralisering av exporten har också skett för en rad olika produkter, där andra förhållanden gjort det önskvärt att varan försäljs genom en gemensam organisation. Sålunda är exporten av sillmjöl och fiskmjöl, färsk och frusen sill samt frysta fiskfiléer centraliserad beträffande det stora flertalet avsättningsmarknader. Exporten av klippfisk till Spanien och Portugal är också centraliserad, och för en rad olika slag av fisk bl. a. makrill, pigghå, störje, håbrand och blåkveite gäller centraliseringsbestämmelser beträffande de viktigaste marknaderna.

Som exportör av fisk och fiskprodukter får endast den verka, som är medlem av en exportörsammanslutning, vars stadgar godkänts av fiskeridepartementet. För närvarande finns det sammanlagt åtta dylika sammanslutningar.

Fiskeeksportloven medger också att fiskeridepartementet — efter hörande av vederbörande eksportutvalg fastställa minimipriser och särskilda försäljningsvillkor. Denna möjlighet har i stor utsträckning utnyttjats beträffande exporten till marknader, som inte har centraliserad import. Det torde endast vara ett relativt begränsat antal produkter som exporteras utan att priser eller andra försäljningsvillkor på förhand fastställts.

För att möjliggöra kontroll av exportregleringens efterlevnad, krävs särskild licens för export av fisk och fiskprodukter. I enlighet med av fiskeri- och handelsdepartementet utfärdade bestämmelser ansvarar eksportutvalgen för licentieringen beträffande de produkter som sorterar under dem. Övrig licensgivning förestås av fiskeridepartementet.

Sverige

Sveriges kommersiella fiskexport är sedan år 1951 underkastad reglering av statens jordbruksnämnd — för export fordras i princip tillstånd av nämnden enligt Kungl. förordning den 5 juni 1953 (nr 374) angående reglering av utförseln av vissa slag av fisk och skaldjur m. m. Utförseltillstånd (exportlicens) gäller för viss tid och för export till visst land av en bestämd myckenhet på de villkor, som anges i licensen.

Fisk och fiskprodukter hör emellertid till de varor som är föremål för s. k. villkorlig exportfrilistning. Detta innebär, att de under vissa förutsättningar tillsvidare får exporteras utan licens till i huvudsak de länder, som inte har centraliserad import. Bland de förutsättningar som uppställts för frilistningen kan nämnas, att den endast får utnyttjas av affärsföretag, som är infört i svenskt firma-, förenings- eller aktiebolagsregister. Fisk som exporteras skall vidare vara inköpt i enlighet med gällande bestämmelser om reglering av handeln med fisk samt om prisreglering beträffande fisk. De företag, som önskar utnyttja frilistningen, måste hos jordbruksnämnden låta registrera en förbindelse om att iakttaga de för licensfriheten uppställda villkoren. Med stöd av en sådan förbindelse kan utförsel ske utan begränsning till vare sig kvantitet eller tid. Genom att återkalla eller ogiltigförklara registrerad förbindelse kan tillståndstvånget återställas, om det visar sig att förbindelsen använts för export i strid mot gällande bestämmelser.

Exporten till länder med centraliserad import — i första hand vissa östeuropeiska stater samt Sovjetunionen — är centraliserad. Den sker i enlighet med en år 1959 träffad överenskommelse mellan de olika fiskexportintressena — Ostkustfisk, centralförening u. p. a., Sydsvensk exportfisk, förening u. p. a., Västkustfisk, förening u. p. a. och Fiskkonservfabrikernas förening, ekonomisk förening samt företrädare för exporthandeln med färsk och fryst fisk samt svensk saltsill. Överenskommelsen innebär, att all export av färsk, fryst och beredd saltvattensfisk till de marknader jordbruksnämnden förklarar skall omfattas av exportcentraliseringen, skall förberedas och övervakas av ett affärsutskott för svensk fiskexport. Affärsutskottet har bl. a. till uppgift att undersöka olika möjligheter för denna export samt att före varje avtalsförhandling behandla sådana frågor som t. ex. kontingentfördelning och prispolitik m. m.

Affärsutskottet består av åtta ordinarie ledamöter, varav fyra representerar rena fiskarintressen och fyra fiskhandel och fiskkonservindustri. Jordbruksnämnden utser en opartisk ordförande.

Enligt överenskommelsen sker vidare exportförhandlingarna genom en permanent förhandlingsdelegation under ledning av en heltidsanställd exportchef. Delegationen i övrigt utgörs av en representant från var och en av föreningarna Ostkustfisk, Sydsvensk exportfisk och Västkustfisk. Representeranter från fiskhandeln i övrigt kan också ingå.

Avtal om export tecknas som regel gemensamt för samtliga parter. Som

svensk kontraktspartner skall stå någon av föreningarna Sydsvensk exportfisk, Västkustfisk eller Fiskkonservfabrikernas förening. Om enighet i en väsentlig fråga inte kan nås inom utskottet, skall frågan underställas statens jordbruksnämnd för avgörande.

Jordbruksnämnden har föreskrivit, att licens för export av fisk till centraliserade marknader endast beviljas för sådan export, som sker i enlighet med 1959 års överenskommelse. Licensen utställs för affärsutskottets räkning på antingen Sydsvensk exportfisk, Västkustfisk eller Fiskkonservfabrikernas förening.

Föreningen Sydsvensk exportfisk åtnjuter alltså — under vissa förutsättningar — ensamrätt till licenser för export av fisk från sydkusten. Som förutsättning har bl. a. föreskrivits att föreningen och dess verksamhet skall vara underkastad jordbruksnämndens överinseende. Nämnden utser också en opartisk ordförande i styrelsen. Föreningen är vidare skyldig att rätta sig efter jordbruksnämndens beslut i fråga om medlemskap, styrelsens sammansättning, kvoteringar, stadgar, vinstutdelning m. m.

Exporten av fisk från västkusten handhas av den fiskarägda överskotts-föreningen Västkustfisk. Som villkor för föreningens licensmonopol har bl. a. uppställts, att föreningen skall bereda den enskilda exporthandeln tillfälle att deltaga vid förhandlingar om avslut med den utländska köparen och i leveranserna på träffade avtal. I praktiken har det utbildats ett system som innebär, att Västkustfisk i stor utsträckning ensam handhar exporten — föreningen ombesörjer sålunda själv speditioner och faktureringar, svarar för reklamationer och andra mellanhavanden med köparen samt mottager slutligen betalningen och lämnar den enskilda exporthandeln gottgörelse i form av exportöravans, som fördelas efter företagets export till fria marknader. Till de företag, som medverkat vid exporten genom packning m. m. utbetalar Västkustfisk särskild ersättning. Exporten av salt sill består till största delen av fisk, som Västkustfisk själv låtit salta sedan det gått till överskott, men de olika salteriföretagen deltar också i leveranserna. Dessas produkter levererar Västkustfisk utan föregående köp och fungerar vid försäljningen alltså närmast som kommissionär.

Som allmän regel gäller att de licensberättigade föreningarna är skyldiga att tillse att den övriga fiskhandelns intressen av att delta i exporten blir tillgodosedda och att exporten — om det visar sig nödvändigt — fördelas mellan exportörerna enligt av jordbruksnämnden fastställda regler. Nämnden kan också anbefalla föreningarna att öppna möjligheter för exportörerna att inbördes tävla om exportleveranserna, t. ex. på särskilt ordnade exportauktioner.

Beträffande fiskexportfrågor av mer allmän betydelse inhämtar jordbruksnämnden yttrande från det s. k. fiskexportrådet, som består av representanter för de olika fiskexportintressena — fiskarna, färskfiskhandlarna, salteriföretagen och konservindustrin. Rådet har bl. a. till uppgift att inför förestående handelsförhandlingar utröna de olika exportönskemålen,

diskutera fördelningen på olika kustområden av redan erhållna kontingenter samt ta upp till diskussion olika möjligheter att befordra exporten av fisk i allmänhet.

Rådet sammanträder endast efter kallelse från jordbruksnämnden. En mer regelbundet återkommande kontakt mellan fiskexportens företrädare sker inom de lokalt inrättade s. k. exportnämnderna — en för väst- och en för sydkusten. I dessa nämnder är vederbörande kuststräckas exportintressen allsidigt företrädade. Jordbruksnämnden inforrdar regelmässigt yttrande från dessa nämnder — liksom från föreningen Ostkustfisk när det gäller strömning — bl. a. i frågor som rör licens för export av importerade fiskvaror till länder, där exporten är bunden till kontingent i handelsavtal. Exportnämndens främsta uppgift är emellertid att tjäna som underlag för exportorganisationernas deltagande i fiskexportrådet.

Exporten av fisk och fiskprodukter är slutligen föremål för kvalitetskontroll — dels obligatorisk, dels frivillig. Den obligatoriska kontrollen omfattar för export avsedd saltad och torkad fisk, fiskkonserver och fiskfiléer samt salt strömning för hemmamarknaden. Kontrollen utförs av personal vid Svenska kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg.

Den frivilliga kontrollen omfattar på sydkusten färsk och fryst torsk samt sill för centraliserad export, men också fiskfiléer avsedda för hemmamarknad. På västkusten inbegriper kontrollen saltad fladensill och höstsill som försäljes på den inhemska marknaden, på ostkusten färskströmning, som levereras till fiskförsäljningsföreningar. Kontrollen utövas av personal som är direkt underställd jordbruksnämnden.

II. Sammanställning av yttranden över medlemsförslaget

Över medlemsförslaget har yttranden inhämtats från berörda myndigheter och organisationer under hösten 1962. Här nedan följer i sammandrag en redovisning av deras väsentligaste innehåll.

Samtliga svenska remissinstanser, som yttrat sig i saken, tillstyrker förslaget. Fiskeristyrelsen påpekar dock, att frågan om de olika nordiska ländernas ställning till EEC ännu inte är avgjord, varför ett upptagande av frågan inom den närmaste framtiden, torde vara förenat med vissa svårigheter.

1. Samverkan beträffande exporten till s. k. centrala marknader

Flertalet remissinstanser — vid sidan av de svenska — förordar medlemsförslagets överlämnande till det nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor. De ställer sig däremot undantagslöst mycket tveksamma till förslagets genomförbarhet, främst med hänvisning till att fiskexporten är så olika organiserad i de nordiska länderna. Danske Fiskerifiletfabrikers Eksporthörsning uttalar sålunda, att medan den norska och svenska exporten till öststaterna sker genom särskilt upprättade organ, har den danske exportören rätt att utföra sina produkter utan inblandning från myndighe-

ternas sida. Dansk Fiskeriforening anser, att en samordning av landets privata exportföretag skulle stöta på inte obetydliga svårigheter. Fiskeriforeningen hemställer vidare att frågan om en samordning av exportkreditgivningen i de nordiska länderna upptas till behandling av det nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor.

Även norska fiskeridepartementet påtalar olikheterna i fråga om fiskexportens organisation. Departementet framhåller, att man i Norge visserligen centraliserat öststatsexporten till en rad fiskebranschorganisationer, men att det är tveksamt, om den norska exportlagstiftningen medger upprättandet av *ett* centralorgan för all slags fisk och än mer ett gemensamt nordiskt exportorgan. Departementet är av den uppfattningen, att fiskerinäringen knappast är intresserad av ett så omfattande nordiskt samarbete, men däremot av ett begränsat samarbete beträffande vissa marknader.

2. *Samarbete beträffande exporten till u-länderna*

Det är endast ett fåtal remissinstanser som gjort något särskilt uttalande i denna fråga. Danmarks Fiskehandels- og Havfiskeriforening anser möjligheterna mycket små, eftersom u-ländernas särskilda förhållanden först måste göras till föremål för särskild utredning — först därefter kan man tänka sig en bedömning av möjligheterna till ett gemensamt uppträdande.

Norska fiskeridepartementet anför, att frågan inte synts väcka något särskilt intresse bland de exportörer, som redan etablerat sig i u-länderna. Ett gemensamt uppträdande skulle däremot kunna vara fördelaktigt beträffande de länder, som endast i obetydlig omfattning importerar norska fiskprodukter.

Den kgl. grønlandske Handel motsätter sig direkt en kanalisering av det nordiska fisköverskottet till u-länderna. Man anser att en sådan aktion på litet längre sikt skulle resultera i ett tryck på fiskpriserna.

III. *Kommitténs utlåtande*

Såväl av den ovan redovisade utredningen som av de inkomna remissyttrandena framgår, att organisationen av fiskexporten är mycket olika i de nordiska länderna. I Danmark sker exporten under mycket fria former, och de enskilda exportörerna kan i stort sett exportera sina varor till alla länder utan inblandning från myndigheternas sida. Den isländska exporten är i ganska betydande utsträckning centraliserad till ett antal producent-sammanslutningar, men denna centralisering bygger endast på privata överenskommelser mellan de olika fiskexportintressenterna. Med stöd av särskild lagstiftning har man i Norge helt centraliserat exporten till de länder, där den möter endast en köpare. Sålunda har s. k. eksportutvalg upprättats för de olika huvudexportnäringarna, och dessa utvalg har fått ensamrätt till ifrågavarande export. En centralisering har också skett för vissa produkter — oavsett avsättningsmarknad — där särskilda omständigheter ansetts påkalla detta. I Sverige är exporten till de s. k. centrala

marknaderna fullständigt centraliserad. Genom en överenskommelse mellan de olika fiskexportintressenterna, skall ifrågavarande export förberedas och övervakas av ett affärsutskott för svensk fiskexport. Själva exportförhandlingarna sker vidare genom en permanent förhandlingsdelegation, sammansatt av företrädare för fiskexporten.

Betydande svårigheter torde under nu angivna förhållanden föreligga att åstadkomma ett samarbete beträffande fiskexport. Kommittén anser dock icke uteslutet att åtskilligt kan göras i den riktning medlemsförslaget anvisar. Frågan bör därför närmare utredas av det nybildade nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål.

Kommittén får på angivna skäl hemställa,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att överlämna frågan om nordiskt samarbete beträffande fiskexport till kontaktorganet för fiskerispörsmål för fortsatt utredning.

København den 7 januari 1963

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Bent Røiseland

Axel Strand

V. J. Sukselainen

Medlemsförslag

om gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer

(Väckt av Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sven Högström och Harald Nielsen)

Vid Nordiska rådets tionde session antog rådet en rekommendation (nr 29/1962) angående nordiskt samarbete ifråga om sjukvårdsplanering.

Bakgrunden därtill var ett av svenska regeringen väckt förslag om vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område. Till förslaget var fogad en av svenska inrikesdepartementet sammanställd promemoria med synpunkter på de områden inom sjukvårdsplaneringen, beträffande vilka ett nordiskt samarbete vore tänkbart. Bland de många punkter som togs upp i denna promemoria, märkes särskilt utbildningen av sjukvårdsadministratörer. Enligt inrikesdepartementets mening vore behovet av utbildning av sjukvårdsadministratörer i samtliga nordiska länder en i hög grad angelägen uppgift. Behovet av tekniker med akademisk specialutbildning inom det utomordentligt komplicerade sjukhusbyggandet och inom sjukvårdsplaneringen framstod som allt mer trängande.

Ett nordiskt samgående på detta område syntes därför inrikesdepartementet naturligt och sannolikt också nödvändigt. Möjligheterna att skapa tillfredsställande utbildningsanordningar på detta område ansågs vara avsevärt större, om ett internordiskt samgående kunde etableras än om varje enskilt land måste lösa frågan var för sig. En institution för gemensam nordisk utbildning och vidareutbildning av sjukhusadministratörer kunde förläggas antingen i anslutning till någon medicinsk högskola eller till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Sedan rådet antagit nämnda rekommendation har en i Sverige år 1960 tillsatt kommitté framlagt ett betänkande angående utbildning av sjukvårdsadministratörer (SOU 1962: 38). I betänkandet föreslås bl. a. upprättandet av ett institut för sjukvårdsadministratörer, vilket skulle förläggas till Uppsala. För undervisningen skulle inrättas två professorer, en för vardera av de två planerade huvudämnena sjukvårdsadministration och företagsekonomi. Möjligheterna att förlägga utbildningen till den enligt regeringarnas beslut upprättade Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg i stället för att inrätta ett särskilt institut, avvisas i betänkandet under motivering att »direkta beröringspunkter förefaller att saknas med utbildningen vid den Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg». Betänkandet hänvisar därjämte till

att nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning ej ansåg sig i sitt betänkande »Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning» (SOU 1958: 8) böra föreslå, att en särskild utbildningskurs för sjukvårdsadministratörer anordnades vid hälsovårdshögskolan, då en sådan utbildning till stor del skulle behöva omfatta ämnen, som fölle utanför högskolans undervisningsprogram för övriga elevkategorier. Det framhålles vidare i nämnda betänkande att hälsovårdshögskolans huvudsakliga uppgift är att anordna vidareutbildning för läkare, ingenjörer och annan personal inom allmän sjuk- och hälsovård. Utbildningen kunde då förväntas bli av teknisk karaktär och icke, som vid det föreslagna institutet, av företagsekonomisk.

Det synes oss uppenbart att, sedan nu Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg genom den i somras ingångna överenskommelsen erhållit mera ordnade förhållanden, den bör begagnas för alla uppgifter på hälso- och sjukvårdsområdet, som lämpligen bör lösas gemensamt och som faller inom högskolans verksamhet eller ligger denna nära. Enligt vår mening bör starka skäl kunna anföras för att förlägga en samnordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer till en annan inrättning än Nordiska hälsovårdshögskolan. Några sådana skäl har ej framkommit. Tvärtom synes goda förutsättningar föreligga för att taga hälsovårdshögskolan i anspråk för denna utbildning. Av värde är att kunna bygga på en redan existerande organisation i stället för att starta ett helt nytt institut. Utan större svårighet torde vidare högskolans nuvarande resurser kunna kompletteras med vad som erfordras för undervisning i de särskilda hittills vid högskolan ej företrädda ämnen, som erfordras för utbildning av sjukvårdsadministratörer. Göteborg uppfyller otvivelaktigt de krav ifråga om medicinsk och samhällsvetenskaplig forskning, som enligt det svenska betänkandet måtte uppställas för det föreslagna institutets förläggningsort. I Göteborg finnes såväl medicinsk fakultet som en handelshögskola. Att Göteborg — såsom det däri framhålles — med sin karaktär av storstad skulle vara en olämplig förläggningsort får anses vara ett argument, som knappast kan tagas på allvar.

Enligt vår bedömning är en snar och allsidig utredning av möjligheterna att till Nordiska hälsovårdshögskolan knyta utbildningen i nordisk sjukvårdsadministration i hög grad angelägen.

Under återopande av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast undersöka förutsättningarna för att utbygga undervisningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg med utbildning av sjukvårdsadministratörer.

Tidaholm och Helsingfors i september 1962

Birger Andersson Kjell Bondevik Sven Högström Harald Nielsen

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan:

När det svenska betänkandet angående utbildning av sjukvårdsadministratörer (S.O.U. 1962: 38) blev känt för hälsovårdshögskolans styrelse, avgav styrelsen den 12 oktober 1962 här i kopia bifogade skrivelse [*se Bihang 1*] till den svenska medicinalstyrelsen. I denna erinras om att den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning på sin tid diskuterade en gemensam nordisk utbildning på hög nivå för hälsovårds- och sjukvårdsadministratörer. Kommittén i fråga (dess betänkande S.O.U. 1958: 8) ställde sig icke avvisande till tanken på sådan undervisning vid den projekterade högskolan, men ansåg sig på dåvarande stadium icke böra föreslå speciella sådana kurser med hänsyn till den belastning detta skulle bli under högskolans utbyggnadsskede. — I styrelsens nyssnämnda skrivelse av den 12 oktober 1962 framhölls betydelsen och nödvändigheten av att så snart ske kan kurser nu anordnas i administration för främst hälsovårdsfunktionärer, men även för sjukvårdstjänstemän. »Båda kategorierna behöver i stor utsträckning meddelas samma slags kunskaper inom ämnesområdet, varför det faller sig naturligt och ur flera synpunkter fördelaktigt att sådan undervisning samordnas . . .»

I en skrivelse till styrelsen för den Nordiska hälsovårdshögskolan av den 25 oktober 1962 har styrelsen för sjuksköterskornas samarbete i Norden [*se Bihang 2*] framhållit behovet av kurser på universitetsplanet beträffande högre utbildning av sjuksköterskor inom hälso- och sjukvården — för det stora antal, som inom de nordiska länderna sysslar med administrativa och pedagogiska uppgifter. Sådana kunskaper har sjuksköterskorna hittills fått inhämta vid sjukvårdsuniversitetet i U. S. A. Detta hade föranlett samarbetsorganisationens styrelse att med stigande intresse följa utvecklingen av den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Man hade därvid funnit det mycket tilltalande, att hälsovårdshögskolan planerats organiserad för utbildning — utom av läkare m. fl. — även av sjuksköterskor. Man hade därför tagit kontakt i ärendet med hälsovårdshögskolans styrelse. — Vid ett sammanträde i Stockholm den 16 november 1962 mellan nämnda samarbetsorganisationens styrelse och representanter för hälsovårdshögskolan framkom, att samarbetsorganisationen speciellt var intresserad av att få till stånd studier och undervisning i administrationsprinciper, pedagogik samt förebyggande hälso- och sjukvårdsarbete — och detta på ett plan som hittills en-

dast varit möjlig i utlandet (U. S. A). Högskolans representanter förklarade sig ha full förståelse för de svårigheter som nu mötte sjuksköterskor vid inhämtande av sådana kunskaper. Det syntes emellertid vanskligt att tillmötesgå sjuksköterskornas önskemål utan en utvidgning av verksamheten vid högskolan, som det f. n. icke var möjligt att åstadkomma.

När hälsovårdshögskolans styrelse nu går att redovisa sina egna synpunkter på förslaget om en gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer och ett eventuellt förläggande av denna till den Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, må först framhållas, att undervisningen vid denna högskola bedrivs under ledning av en kursföreståndare (professor) jämte ett litet kansli som enda permanenta personal. Undervisningen vilar, utom på föreståndaren, till största delen på vetenskapligt högkvalificerade lärare från andra högskolor och universitet eller från den praktiska verksamheten, vilka engageras särskilt för varje kurs. Av dessa lärare ha några haft uppdraget att vara huvudlärare för sina resp. ämnen i pågående kurs. Föreståndaren (professorn) — befattningen väntas få ordinarie innehavare först under 1963 — skall svara för ett av huvudämnena och skall häri själv bedriva och leda vetenskaplig forskning.

Denna anordning har hittills visat sig vara ändamålsenlig. Den har gjort det möjligt att utnyttja tillgängliga experter i de nordiska länderna (jämte i några fall från andra kulturområden) samt att kunna för undervisningen anlita lärarkraft, som kunnat hålla denna à jour med den snabba utvecklingen inom hygien och socialmedicin. Genom denna anordning har också den så att säga yttre apparaten och därmed också kostnaderna kunnat hållas inom måttliga gränser.

Samma linje synes möjlig att följa också vid en utbildning i sjukvårdsadministration.

Om en utbildning i sjukvårdsadministrationen förläggs till hälsovårdshögskolan, krävs givetvis en förstärkning av kansliet. Vidare måste den för hälsovårdshögskolans egen verksamhet ansvariga föreståndaren (professorn) få en eller ett par kolleger, representerande huvudämnena i en sjukvårdsadministratörsutbildning, som f. n. icke ingår i hälsovårdshögskolans hittillsvarande verksamhet. Dessa nya professorer skulle, på samma sätt som hälsovårdshögskolans egen, bedriva och leda forskning inom sina specialområden. För att hålla samman administrationen av hela kurskomplexet och verksamheten i övrigt kunde, på samma sätt som nu sker vid universitets-fakulteter, en av professorerna förordnas som dekanus.

I princip finner hälsovårdshögskolans styrelse det vara riktigt att för utbildning söka sammanföra aspiranter till ledande befattningar inom såväl hälso- som sjukvårdsområdet. Det synes också — mot bakgrunden av de vid hälsovårdshögskolan under tio år vunna erfarenheterna — vara en riktig tanke, att anordna sådan utbildning gemensamt för de nordiska länderna. Det av styrelsen för sjuksköterskors samarbete i Norden framförda önskemålet om en med läkare m. fl. samordnad högre sjuksköterskeundervisning i hälso- och sjukvårdsadministration finner hälsovårdshögskolans styrelse

ävenledes beaktansvärt. Det synes slutligen vara realistiskt tänkt att vilja förlägga en för hälso- och sjukvårdsadministratörer av olika kategorier gemensam utbildning till den i verkligheten sedan tio år existerande, nu även formellt erkända hälsovårdshögskolan i Göteborg. En utredning härom synes därför hälsovårdshögskolans styrelse angelägen och lämpligen böra föregå statsmakternas beslut om en nationell utbildning av enbart sjukvårdsadministratörer.

Om den verksamhet, som nu bedrivs vid hälsovårdshögskolan, utvidgas t. ex. som föreslagits med en utbildning för sjukvårdsadministratörer, uppkommer givetvis krav på en förstärkning av den nuvarande organisationen. Styrelsen har redan antytt några av dessa: En förstärkning av kansliet samt inrättande av nya professorsbefattningar för vilka givetvis också skulle krävas en del assistenter. Det blir en av uppgifterna för en kommande utredning att närmare klarlägga dessa behov. Styrelsen vill härutöver fästa uppmärksamheten på lokalfrågan. För hälsovårdshögskolans del har denna f. n. blott fått en provisorisk lösning. De lokaler som nu står till förfogande, torde endast kunna upptaga en mycket begränsad ny verksamhet. I vilken utsträckning planerna för en nybyggnad för den hygieniska universitetsinstitutionen i Göteborg, i vilken hälsovårdshögskolan avses bli inrymd, behöver justeras med tanke på en vidgad verksamhet måste också utredas.

Med hänvisning till ovanstående finner hälsovårdshögskolans styrelse, att tanken på att sammanföra en planerad utbildning av sjukvårdsadministratörer med den högre hälsovårdsutbildning, som redan existerar för hälsovårdens ledande befattningshavare, synes riktig och att även en samordning med en högre utbildning av sjuksköterskor i princip är möjlig. Det synes också väl motiverat att söka giva en på så sätt kombinerad utbildning av högre funktionärer i en gemensam nordisk institution. Hälsovårdshögskolans styrelse förordar en nordisk utredning av dessa frågor.

Danmarks representant i hälsovårdshögskolans styrelse [*C. J. Møllenbach*] har i sådant avseende, som framgår av bifogade inlägga [*se nedan*], haft avvikande mening.

Stockholm och Göteborg den 7 januari 1963

På styrelsens vägnar:

Rolf Bergman

E. Bunne

Yttrande från Nordiska hälsovårdshögskolan om svenskt betänkande angående utbildning av sjukvårdsadministratörer

Hälsovårdshögskolans styrelse vill erinra om att i utredningar på 1950-talet om en internationell hälsovårdshögskola i Göteborg räknades med kurser av icke ringa omfattning och på hög nivå i hälso- och sjukvårdsadministration. Visserligen ansåg sig den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning i sitt betänkande år 1958 (nr 8) icke på dåvarande stadium böra föreslå, att sådan undervisning anordnades vid en nordisk hälsovårdshögskola med hänsyn bl. a. till att dylika kurser medförde en alltför stor belastning under högskolans uppbyggnad, men kommittén ställde sig icke avvisande till sådan utbildning vid skolan. Företrädare för kursverksamheten och nu den Nordiska hälsovårdshögskolan inser betydelsen och nödvändigheten av att så snart ske kan kurser anordnas i administration för främst hälsovårdsfunktionärer men även för sjukvårdstjänstemän. Båda kategorierna behöver i stor utsträckning meddelas samma slags kunskaper inom ämnesområdet, varför det faller sig naturligt och ur flera synpunkter fördelaktigt att sådan undervisning samordnas, såsom sker exempelvis vid universitetet i Edinburgh, vilken undervisningsinstitution endast helt kort omnämnes i betänkandet.

Det synes styrelsen som en brist, att utredningen icke diskuterat en samordning av den utbildning i administration, som otvivelaktigt behövs för högre funktionärer inom hälsovården och för sjukvårdsadministratörer.

Intresse torde också finnas från övriga nordiska länder för en samnordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer. Härutinnan kan styrelsen hänvisa till bifogade uttalande av Finlands ledamot i styrelsen för den Nordiska hälsovårdshögskolan, där sjukhusadministrativ undervisning av den högsta graden anses kunna anslutas till hälsovårdshögskolan i Göteborg och bedrivas som samnordisk [*se Bihangstillägg*]. Denna fråga om samgående mellan de nordiska länderna bör närmare utredas, innan en för enbart Sverige avsedd utbildning beslutas och genomföres, eftersom det bl. a. erfordras större resurser i olika hänseenden för en nordisk administratörskola, vilka resurser säkerligen blir svårare att anskaffa, om samnordisk utbildning skall införas längre fram.

Göteborg den 12 oktober 1962

På styrelsens vägnar

Rolf Bergman

E. Bunne

PM om anslutande av sjukhusadministrativ utbildningsverksamhet till Nordiska hälsovårdshögskolans uppgiftssfär

(Avgivet av Finlands representant i Nordiska hälsovårdshögskolans styrelse)

I 1963 års utgiftsstat har regeringen föreslagit till Göteborgs hälsovårdshögskolas kostnader som Finlands andel 7 875 000 mark. Sålunda finns det redan år 1963 för skolans verksamhet bättre förutsättningar än förr. Den sjukhusadministrativa utbildningsverksamheten utgör i detta nu en aktuell fråga i alla nordiska länder. I Sverige har om ärendet redan utarbetats ett kommittébetänkande SOU 1962:38. Betänkandet heter »Utbildning av sjukvårdsadministratörer». I betänkandet föreslås, att för utbildning av tjänstemän som är verksamma inom sjukhusadministrationens område grundas ett särskilt institut. — Organisationen av sjukhusadministrativ utbildningsverksamhet i Finland befinner sig ännu på sitt begynnelsestadium. Hittills har Finlands läkarförbund och Sjukhusekonomiföreningen båda hållit en kurs om sjukhusadministrativa frågor. Likaledes har Sjukhusadministrationens utbildningsstiftelse föranstaltat i september 1962 förste rådplägningsdagar om sjukhusadministrationens aktuella problem. Det oaktat när i de olika nordiska länderna åstadkommes om permanent utbildningsverksamhet för sjukhusadministrativa uppgifter, borde till Göteborgs högskolas program anslutas en sjukhusadministrativ undervisning av den högsta graden.

Den nordiska marknaden inom sjukhusverksamhetens område är i jämförelse med de stora länderna dock rätt anspråkslös. Det ser ut att vara oändamålsenligt, att varje land skilt skulle hålla i undervisningssyfte kraftiga förbindelser till sjukhusadministrationens internationella fält. Det skulle vara ändamålsenligt att förena det internationella samarbetet inom sjukhusadministrationens område uttryckligen till Göteborgs högskola, då utanför Skandinavien besökande föreläsare kan användas möjligast effektivt. Från Finlands synpunkt sett skulle Göteborgs högskolas sjukhusadministrativa kurser tjäna två syften. För det första skulle från Finland där kunna deltaga de största sjukhusens redan nu i tjänst varande administrativa ledare eller hugade pretendenter därtill och andra i ledaruppdrag arbetande administrativa tjänstemän. Kurser skulle även kunna utnyttjas i vårt eget lands sjukhusadministrativa grundutbildning och som utbildningsställe för i fortsättningsutbildningen verksamma föreläsare och lärare.

Den 6 oktober 1962

Skrivelse från styrelsen för Sjuksköterskors samarbete i Norden till Nordiska hälsovårdshögskolan angående högre utbildning för sjuksköterskor

Sjuksköterskors samarbete i Norden, organ för samarbete mellan sjuksköterskeorganisationerna i de fem nordiska länderna¹, får med anledning av behovet av kurser på universitetsplanet beträffande högre utbildning för sjuksköterskor inom hälso- och sjukvård, omfattande såväl administration som forskningsmetoder inom området, härmed anföra följande.

I samtliga nordiska länder med undantag av Island anordnas vid specialinstitut högre utbildning för sjuksköterskor med tyngdpunkten lagd på administration och pedagogik. Sjuksköterskor från Island, som önskar utbildning av detta slag, använder sig av kurserna i övriga nordiska länder.

Utöver denna utbildning föreligger ytterligare behov av ökade kunskaper på dessa områden för det stora antal sjuksköterskor, som inom de nordiska länderna sysslar med administrativa och pedagogiska uppgifter. Tills dato har dessa kunskaper som regel inhämtats vid sjukvårdsuniversitet i Förenta staterna — en mycket dyrbar utbildning, som endast ytterst få har möjlighet erhålla.

Ovan nämnt trängande behov av kunskaper har föranlett styrelsen för Sjuksköterskors samarbete i Norden att med stigande intresse följa utvecklingen av de nordiska hälsovårdskurserna i Göteborg. Styrelsen har därvid funnit projektet om att hälsovårdshögskolan skall organiseras för läkare, sanitetsingenjörer och annan personal, i vilken senare inräknas sjuksköterskorna, synnerligen tilltalande. En högre utbildning med gemensamma föreläsningar för dessa grupper, såväl som speciella för var och en av dem, förefaller oss kunna bli för alla parter mycket givande.

På denna tidpunkt har Sjuksköterskors samarbete i Norden velat till ledningen för hälsovårdshögskolan i Göteborg meddela, att Sjuksköterskors samarbete i Norden är det organ, som av de nationella sjuksköterskeorganisationerna fått i uppdrag att kontakta Eder för samarbete angående de framtida utbildningsprogrammen vid den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Resolution från Sjuksköterskors samarbete i Norden representantskapsmöte den 23—25 juli 1962 bifogas [*se Bihangstillägg*].

Oslo och Stockholm den 25 oktober 1962

för Styrelsen för Sjuksköterskors samarbete i Norden

Aagot Lindström

Ordförande

Iva Bondeson

Sekreterare

¹ Till »Sjuksköterskors samarbete i Norden» är anslutna:
 Dansk Sygeplejeråd, Fensmarkgade, Köpenhamn N.
 Finlands sjuksköterskors nationalförbund, Eriksgatan 28, Helsingfors.
 Hjúkrunarfélag Islands, Eskihlid 6 A, Reykjavíik.
 Norsk sykepleierforbund, Universitetsgate 12, Oslo.
 Svensk sjuksköterskeförening, Östermalmsgatan 19, Stockholm Ö.

Resolusjon från »Sjuksköterskors samarbete Norden»

Representantskapet for organisasjonen »Sykepleierskenes Samarbeide i Norden» har under sitt møte på Voksenåsen 23.—25. juli 1962 gitt uttrykk for sin glede over at den lenge påtenkte nordiske høyskole for helsepersonell nå ved overenskomst mellom de angjeldende regjeringer vil bli til virkelighet.

Representantskapet regner med at sykepleierne er innbefattet i uttrykket »och annan personal» i »Avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige rörande organisationen av en gemensam nordisk hälsovårdshögskola», § 1, og understreker sin forventning om at denne høyskolen skal kunne gi nordiske sykepleiere mulighet til å studere blant annet administrasjonsprinsipper, pedagogikk og forebyggende helsearbeid på et plan som de hittil har måttet søke å få i det fjernere utland.

Representantskapet anser det for å være av stor verdi at det etableres et nært samarbeide mellom de ulike grupper innen helsesektoren.

Voksenåsen, den 23.—25. juli 1962

Danmarks representant i Nordiska hälsovårdshögskolans styrelse, C. J. Møllenbach:

Undertegnede, der er Den danske Regerings repræsentant i styret for Nordiska hälsovårdshögskolan, har ikke kunnet tiltræde det af styrets formandskab udformede svar, men har ønsket at tilknytte nævnte svar følgende bemærkninger:

Den danske repræsentant i styret forstår henvendelsen fra Nordisk Råds præsidium som alene tagende sigte på en fællesnordisk uddannelse af 'sjukevårdsadministratører' og finder det mindre hensigtsmæssigt på nærværende tidspunkt i styrets svar at inddrage spørgsmålet om en fællesskandinavisk undervisning for videregående sygeplejersker. Danmark ønsker for tiden ikke dette spørgsmål behandlet. Hertil kommer, at en væsentlig udvidelse af det bestående undervisningsapparat og tilsvarende forøgelse af det statslige bidrag vil nødvendiggøre en revision af den nylig indgåede aftale om det skandinavisk-økonomiske samarbejde for så vidt angår Nordiska Hälsovårdshögskolan.

Indtil videre vil man næppe kunne forvente dansk deltagelse i et skoleprojekt af væsentligt større omfang end det allerede etablerede, da dette vil fordre en forøget bevilling, der efter den danske repræsentants formening ikke kan forventes givet under hensyn til den stramme økonomiske situation.

København, den 7. januar 1963

C. J. Møllenbach

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

Sagen har af indenrigsministeriet været forelagt for sundhedsstyrelsen, der har udtalt, at styrelsen ikke stiller sig afvisende over for tanken om, at der ved hälsovårdshögskolan i Göteborg kan etableres fælles nordisk uddannelse af sygehusinspektører. Styrelsen har dog henstillet, at spørgsmålet, forinden videre foretages, forelægges hälsovårdshögskolans bestyrelse til udtalelse, således at det i medlemsforslaget omtalte undersøgelsesarbejde henlægges til denne bestyrelse.

I denne anledning skal man meddele, at indenrigsministeriet kan henholde sig til det af sundhedsstyrelsen i sagen udtalte.

København, den 19. december 1962

P. m. v.

E. b.

Sygehusforeningen i Danmark:

I denne anledning skal man, efter at sagen har været drøftet af sygehusforeningens bestyrelse, meddele, at foreningen er interesseret i enhver form for nordisk samarbejde og derfor også med interesse ser på, at der foretages en nærmere undersøgelse af spørgsmålet om en fælles nordisk uddannelse af sygehusadministratorer, så meget mere som man er af den opfattelse, at en egentlig uddannelse i denne administrationsgren næppe lader sig gennemføre alene af det enkelte land. På sagens nuværende stade, hvor der bl. a. ikke synes at være taget nærmere stilling til, hvorledes en fælles uddannelse kan tilpasses den forskelligartede struktur af de enkelte landes sygehusvæsener, vil man dog fra sygehusforeningens side foretrække at afvente sagens nærmere udvikling, før man tager endelig stilling til det rejste spørgsmål.

København, den 11. december 1962

Med venlig hilsen

Andersen Rosendal

Sygehusinspektørforeningen i Danmark:

Den daglige sygehusadministration er og må nødvendigvis være præget af de særlige forhold, der gør sig gældende i vedkommende land. Afvigelser på lovgivningens område medfører forskelligheder i forholdet til patienter, personale og myndigheder m. v. Det kan således nævnes, at sygehusene i det

enkelte land har deres egne komplicerede regler om det mangeartede personales løn- og arbejdsforhold, som for Danmarks vedkommende er fastlagt dels ved tjenestemand-, funktionær- og ferielovgivningen m. v., dels ved et stort antal overenskomster omfattende de enkelte personalegrupper.

Foreningen er derfor af den opfattelse, at en fælles nordisk grunduddannelse vil være for lidt effektiv, og at grunduddannelsen derfor bør bibringes i det enkelte land. For vordende danske sygehusadministratorer mener man, at behovet for teoretisk grunduddannelse stort set er dækket ved den adgang, der allerede er til ved universiteter og højere læreanstalter at tilegne sig kundskaber med relevans til rationel virksomhedsledelse, idet man dog må erkende, at der savnes en teoretisk uddannelse i de særlige sygehusdiscipliner, hvilket sygehusinspektørforeningen søger at afhjælpe gennem sin kursusvirksomhed. Det kan nævnes, at foreningen lægger vægt på, at der til en grunduddannelse også bør høre en praktisk skoling, da et sygehus er en virksomhed med så mangeartede og specielle funktioner, med afdelinger, hvis områder tangerer eller griber ind i hinanden og med meget differentierede personalegrupper, hver med sit særpræg, hvilket bevirker, at blandt andet en sygehusadministrators koordinerende opgaver falder ham lettere, når han er vokset op i den atmosfære, som er egen for sygehusene.

Foreningens opfattelse er som nævnt, at sygehusadministratorernes grunduddannelse bør bibringes dem på nationalt plan med sigte på de særlige, hjemlige forhold, men man mener samtidig, at det for sygehusvæsenets udvikling ville være frugtbringende, om der blev etableret et fælles nordisk forskningsinstitut for rationel sygehusdrift, sygehusplanlægning og sygehusbyggeri, og foreningen ville finde det nyttigt og naturligt, om der i tilslutning hertil fandt en videreuddannelse af nordiske sygehusadministratorer sted, således at disse herved blev delagtiggjort i og holdt à jour med forskningens resultater.

Sluttelig beder man den danske delegation til Nordisk Råd om at modtage sygehusinspektørforeningens tak for, at man har fået lejlighed til at udtale sig i denne sag, som foreningen vil følge med den største interesse.

Aalborg, den 5. december 1962

P. f. v.

Sigurd Nielsen

Næstformand

Finland

Medicinalstyrelsen:

Medicinalstyrelsen giver gärna sitt understöd åt tanken, att en sjukhusadministrativ undervisning av den högsta graden anslutes till Nordiska Hälsovårdshögskolans i Göteborgs uppgiftssfär. Vid mötet av högskolans sty-

relse den 6 oktober 1962 har Finlands representant i styrelsen uti bifogat memorial, varmed medicinalstyrelsen förenar sig, framhållit vissa frågan belysande synpunkter [*se ovan yttrande från Nordiska hälsovårdshögskolan, Bihangstillägg till Bihang 1*].

Helsingfors den 21 november 1962

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

N o r g e

Sosialdepartementet:

Man har forstått forslaget således at det gjelder utdanning av sykehuspersonale både på planleggingsområdet og administrasjonsområdet, således som disse begreper er nærmere angitt i det svenske inrikesdepartements pro memoria av desember 1961 om internordisk samarbeide på disse områder. Man kan for så vidt vise til uttalelse fra norsk side av 16. november 1962 til Nordisk råd, den norske delegasjon, om slikt arbeide og antar at programmet for samarbeidet bør gjøres til gjenstand for nærmere drøftinger, i første rekke mellom de nordiske lands helseadministrasjoner. Herunder bør også spørsmål om felles nordisk utdanning som nevnt samt former, fagkrets og sted for slik utdanning tas opp. Man vil framholde at det utvilsomt er behov både for forskning og spesialutdanning innen det kompliserte felt som man her står overfor, og at dette behov er blitt sterkere i takt med den medisinske, sosiale og tekniske utvikling som har funnet sted.

Oslo, den 20. desember 1962

(*sign.*)

Rikshospitalets direktør:

I moderne samfunn har sykehusene en stadig mer dominerende plass i den offentlige og halvoffentlige administrasjon. Sykehusenes rolle i samfunnet såvel økonomisk som sosialt og helsemessig vil vel i årene som kommer neppe bli mindre.

Det er etter min mening av avgjørende betydning for den fremtidige sykehusdrift at de som skal administrere sykehusene i vårt land få en adekvat utdannelse til arbeidet, og at sykehusadministrasjon blir etablert som fag.

Administrasjonen av sykehusene i de nordiske land er som kjent på flere områder forskjellig. Dette forhold bør etter min mening ikke stille seg hindrende i veien for etableringen av en *felles* skole i hospitalsadministrasjon. Det er utviklingen som mer eller mindre tilfeldig har gjort at sykehusadministrasjonen er forskjellig i de nordiske land, men det er neppe grunn til

å anta at den må være forskjellig, eller at den i fremtiden vil bli forskjellig i den grad som nå er tilfelle. Hertil kommer at det i det kompleks av oppgaver som kommer inn under sykehusdrift er en rekke områder som uavhengig av forskjellige administrasjonsformer med fordel vil kunne bli gjenstand for undervisning felles for de nordiske sykehus.

Som kjent har den generelle administrasjon som sådan i løpet av de siste 40—50 år gjennomgått flere utviklingsfaser (Schools of thoughts), og sykehusadministrasjonen har neppe fulgt med i utviklingen, hvilket har vært til skade ikke bare for sykehusenes indre administrasjon, men også for sykehusene som samfunnsmessige institusjoner. Også dette forhold tilsier nødvendigheten av at sykehusadministrasjon også i Norden blir etablert som fag og at en skole blir opprettet.

Det er av praktiske grunner utvilsomt nødvendig at en slik skole etableres felles for de nordiske land, og jeg finner det ikke urimelig om skolen søkes lagt til Sverige.

Bare for Rikshospitalets vedkommende vil jeg anta at det vil være hensiktsmessig om ca. 5—10 personer i administrasjonen fikk utdannelse i sykehusadministrasjon.

Oslo, den 10. desember 1962

Jonn Caspersen

Den norske lægeforening:

Saken ble behandlet i Den norske lægeforenings sentralstyre 8. desember 1962. Sentralstyret er enig i at det søkes opprettet en slik felles utdanningsordning og antar at forholdene i Gøteborg skulle ligge vel til rette. Ved å utbygge den allerede eksisterende nordiske helsehøyskolen og fordi det i Gøteborg er en handelshøyskole og medisinsk høyskole, vil man kunne disponere lærerkrefter som kan benyttes i undervisningen.

Oslo, den 12. desember 1962

Den norske lægeforenings sentralstyre:

Etter bemyndigelse:

Odd Bjercke

Johan Greve Brun

Den norske sykehusforening:

Arbeidsutvalgets uttalelse kan samles i 3 punkter:

1. Det kan slås fast at det er et absolutt og påtrengende behov for en systematisk utdannelse av sykehusadministratorer — vi tenker her både på

toppledelsen i sykehuset (sykehusdirektøren) og på andre i høye administrative stillinger innen sykehusvesenet.

3. Selv om det i de nordiske land er store likhetspunkter i sykehusenes medisinske service, oppbygningen i form av avdelinger etc., er det dog betydelige forskjeller i det administrative opplegg, hvor geografiske, finansielle, lovmessige og tradisjonsmessige faktorer gjør seg gjeldende.

Det vil derfor være vanskelig å tenke seg en primærutdannelse i sykehusadministrasjon på fellesnordisk basis uten at det må tas nasjonale hensyn, hvis utdannelsen skal tilsikte helt praktiske mål.

Efter vårt skjønn bør det derfor opprettes nasjonale skoler for denne utdannelse. For Norges vedkommende vilde det være av meget stor betydning om en slik skole kan etableres så raskt som mulig.

3. Det vil derimot være ytterst ønskelig at det på fellesnordisk basis — gjerne knyttet til Den nordiske helsehøyskole i Gøteborg — kan organiseres en tilleggsutdannelse i sykehusadministrasjon med det for øie å gi en bredere innsikt i almene nordiske og internasjonalt betonedede sykehusadministrative spørsmål, ikke minst tekniske.

Drammen, den 11. desember 1962

Ærbødigst

Herbert Palmer

Formann

Norske sykehusforvalteres landslag:

— — — — —

Spesialutdannelse i sykehusadministrasjon på høyskolebasis kom først i gang i U. S. A., hvor Duke University i N. Carolina som det første opptok et undervisningsprogram i sykehusadministrasjon så tidlig som i 1930 som et eksperiment. Det første permanente universitetsprogram i sykehusadministrasjon ble startet i 1934 som en videreutdannelse ved avdelingen for handelsfag ved universitetet i Chicago. Siden har en rekke universiteter tatt opp et undervisningsprogram i sykehusadministrasjon. Det kan nevnes at 12 universiteter i 1948 grunnla »the Association of University Programmes in Hospital Administration». Denne sammenslutning foranlediget i begynnelsen av 50-årene en undersøkelse av eksisterende utdannelse i sykehusadministrasjon og en vurdering med henblikk på opplegg for den fremtidige utdannelse. Det amerikanske undervisningsprogram tar sikte på en kombinasjon av universitetsstudier og av praksis under godkjent tilsyn. Den amerikanske undervisningskommisjon uttalte at man ikke kan gjøre seg håp om å nå målet med formell undervisning. Likevel er denne undervisning essentiell fordi den setter studenten i stand til å lære mere og raskere av erfaring. Stort sett er det amerikanske utdannelsesprogram lagt opp som en videreutdannelse (postgraduate period) med ett akademisk år ved uni-

versitetet, en arbeidsperiode av minst et års varighet ved et sykehus og under tilsyn fra universitetet og endelig en praktiserende periode som skal være av 3—5 års varighet og omfatte praksis i forskjellig administrativt arbeid ved sykehusene. — Den spesielle utdanning i sykehusadministrasjon ved universiteter i England er grunnlagt på erfaringer fra U. S. A.

Utredningen om utdanning av sykehusadministratorer i Sverige, som finnes i »Statens offentliga utredningar 1962: 38» foreslår en noe annen linje ved utdannelsen enn den man har fulgt i U. S. A. og England. Det svenske forslag går ut på at grunnutdannelsen skal bygge direkte på studenteksamen. Det forutsettes 43 måneders studium hvorav 38 måneder er universitetsstudier mens 5 måneder er praktikum under godttatt tilsyn. Hovedvekten skal legges på bedriftøkonomisk studium supplert med studier i sosiologi, statistikk, jus m. v. Etter grunnutdannelsen fortsettes praksis ved sykehusadministrativt kontor eller ved landstingskontor hvor sykehusadministrasjon er det største arbeidsfelt. Utredningen peker også på behovet for videreutdanning og forskning. — Et viktig punkt i utredningen er den overgangsordning som foreslås iverksatt forat skikkede funksjonærer som allerede i lengere tid har arbeidet i sykehusadministrasjonen, men som utdannelsesmessig ikke tilfredsstiller opptakningskravene for den kommende spesialutdanning i sykehusadministrasjon, ikke skal bli utelukket fra ledende administrative stillinger ved sykehusene i fremtiden. Forslaget til overgangsordning går ut på at det skal for ovennevnte personale anordnes en ettårig videreutdanning ved samme institutt som skal stå for spesialutdannelsen i sykehusadministrasjon. Denne videreutdanning har til mål å gi deltagerne mulighet for å konkurrere noenlunde på like fot med de som søker direkte fra studenteksamen inn ved den spesielle høyskole i sykehusadministrasjon ved besettelse av ledende stillinger for sykehusadministratorer. Foranledningen til at man nå i Sverige skal sette i verk en universitetsutdanning i sykehusadministrasjon er at de økende sykehusutgifter legger beslag på meget betydelige offentlige uttelling, og at man derfor mener at den administrative leder av disse økonomisk betydelige bedrifter bør ha den best mulige utdanning. Det er i utredningen gjort rede for rekrutteringen til svensk sykehusadministrasjon i dag. Det er pekt på at en liten del av sjukhusintendantene og det personale ved sykehusene som intendantene rekrutteres fra har høyere utdanning.

Norske forhold

Det synes som om rekrutteringen til økonomisjef- og forvalterstillingene her i landet og i Sverige f. t. er nok så ensartet. En undersøkelse som Norske sykehusforvalteres landslag gjorde for ca. 5 år siden viste at den største gruppe av forvaltere og økonomisjefer utgjøres av folk med artium og handelsgymnasium eller med realskole og handelsskole eller gymnas. En mindre gruppe utgjøres av folk med offiserutdanning. Denne gruppe har fått sin utdanning før 1930 og er derfor i tilbakegang. Videre finnes 3—4 med utdanning fra Norges landbrukshøgskole, et par jurister og en enkelt

med handelshøgskole. Endelig har de senere år folk med utdanning fra kommunallinjen ved Norges kommunal- og sosialskole begynt å melde seg i sykehusforvaltningen.

Etter oppgaver Norske sykehusforvalteres landslag har innhentet, utgjør personalet i forvaltningen ved helseanstalter og sosiale anstalter her i landet omkring 350 totalt. Av dette personale er ca. 120 økonomisjefer eller forvaltere, ca. 150 bokholdere, kasserere og fullmektiger og resten kontorpersonale. Det har innen vår forening vært drøftet hva som kunne gjøres for å bedre rekrutteringen i det tilgangen til sykehusforvaltningen av kvalifiserte rekrutter har vært liten de senere år og kravene til utdanning og kvalifikasjoner forøvrig har måttet senkes. Vi har henstillet til våre medlemmer å sette realskole og ettårig handelsskole som minstekrav til de som ansettes i stillinger hvorfra økonomisjef — forvaltergruppen senere rekrutteres. Med den nåværende svake interesse for utdanningsstillinger i offentlig administrasjon har selv dette vært vanskelig. Det vil av dette fremgå at man under nåværende forhold må regne med svakere rekruttering til sykehusforvaltningen enn man hadde før siste krig.

Norske sykehusforvalteres landslag har søkt å få i stand en videreutdanning for sykehusenes forvaltningstjenestemenn. Det har lyktes oss å få gjennomført 3-månedlige administrasjonskurser for dette personale ved N. kommunal- og sosialskole. Søkningen til denne videreutdanning har vært meget stor og sykehuseierne — herunder Sosialdepartementet — har vist sin interesse for kursene ved å tilstå kursdeltagerne lønn i utdannelsesstiden.

Norske sykehusforvalteres landslag har med stor interesse fulgt med i utredningsarbeidet og diskusjonen om en universitetsutdanning i Sverige for sykehusadministratører. En har gjennomgått »Statens offentliga utredningar 1962: 38» (SOU 1962: 38), og skal i anledning »Medlemsforslag om gjensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer» gi uttrykk for vårt syn på det svenske opplegg:

Det er åpenbart at man i store samfunn som U. S. A., England, Frankrike og Den tyske Forbundsrepublikk m. fl. har funnet det påkrevet å etablere en spesiell utdanning i sykehusadministrasjon. I små statssamfunn, som f.eks. i de skandinaviske land, vil en vanskelig kunne etablere en slik spesialutdanning i det enkelte land fordi behovet ikke er så stort at det gir tilstrekkelig tilgang til studiet. Når Sverige nå synes å stå foran etableringen av en universitetsutdanning i sykehusadministrasjon må det være all grunn til å overveie nøye om man ved nordisk samarbeide kan etablere en felles skandinavisk utdanning i dette fag. Det spørsmål som da melder seg er hvorvidt sykehusadministrasjonen og de rent driftsmessige forhold ved nordiske sykehus er såvidt ensartet at en felles utdanning vil gi fullt utbytte også til Norge og de andre skandinaviske land utenom Sverige, selvom undervisningen tar sikte på svenske forhold. Etter det kjennskap vår forening har til de administrative og driftsmessige forhold ved svenske sykehus er den interne administrasjon der ikke vesentlig forskjellig fra norske

sykehus. En administrativ utdanning skulle derfor kunne samordnes, og denne del av undervisningen er vel den vesentlige. Det er imidlertid andre fagområder hvor forholdene er såvidt forskjellige at særskilt undervisning vil være nødvendig, f.eks. forelesninger om sykehuslovgivning, sosiallovgivning, arbeidervernlovgivning. Det vil bli nødvendig når fullstendig studieplan foreligger å gjennomgå denne med henblikk på å vurdere hvilke fag eller forelesningsrekker som bør gis særskilt for de enkelte land. Om selve studieplanen vil vår forening ha uttalt at den praktiske del av undervisningsprogrammet er for lite tilgodesett. Det fremgår av den svenske utredning at man bare vil kreve 3 måneders »handledd förpraktik». Senere i studieplanen kommer tilsammen 2 måneders »handledd studiepraktik». Følgen av et slikt opplegg vil bli at ganske unge mennesker har anledning til direkte fra studenteksamen å kvalifisere seg for de høyeste stillinger i sykehusadministrasjonen i løpet av ca. 4 års studier. Nå kan man muligens hevde at i våre dager kan hvemsomhelst velge en akademisk utdanning uten at økonomien står hindrende i veien. Men dette gjelder bare de helt unge, mens det står tilbake å yte rettferdighet til det personale som i dag har knyttet sin skjebne til sykehusforvaltningen. Man har den nevnte overgangsordning som imidlertid ikke i tilstrekkelig grad tilgodeser allerede ansatt personale — jfr. bestemmelsene om aldersgrense og andre begrensninger for opptagelse i kursene for ansatt personale. Etter vår mening bør dette studium i likhet med hva tilfellet er i U. S. A. og England knyttes sterkere til en praktisk utdanning ved sykehusene. Studiet bør så langt det er mulig rekrutteres fra sykehusenes administrasjon. Dette kan skje ved at man i opptagelsesbetingelsene for studiet i sykehusadministrasjon krever 2 til 3 års praksis ved sykehus. Likeså bør det kreves minst 2 års avsluttende praksis under tilsyn og etter en bestemt plan før utdannelsen er avsluttet. Hvorvidt selve studieperioden da kan avkortes noe bør overveies. Det er grunn til å anta at med et slikt opplegg vil man ha utsikt til å bedre rekrutteringen til sykehusadministrasjonen i det hele.

Av det anførte vil det fremgå at vår forening er tilhenger av en felles nordisk utdanning for sykehusadministratører. Dette også ut fra det syn at man muligens da vil kunne regne med en større avansementskrets enn den man har i dag. I en så liten etat vil en felles nordisk avansementskrets med de muligheter dette gir både den enkelte og sykehusene formentlig også være samfunnsmessig fordelaktig. Vi vil imidlertid understreke det som er sagt om studieopplegget, nemlig at det bør overveies i større grad enn forutsatt i det svenske opplegg å kombinere en teoretisk universitetsutdanning med en praktisk utdanning knyttet til sykehusene.

I »Medlemsforslag om gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer» er stedet for en slik utdanning drøftet nokså utførlig. Det er vanskelig for vår forening å kunne ta standpunkt til dette uten mere omfattende materiale til vurdering av spørsmålet. Det synes imidlertid, som om Göteborg har visse rent geografiske fordeler. Beliggenheten vil vel i alle

fall for både Sverige, Danmark og Norge være mest sentral i Göteborg. Meget synes også å tale for å knytte denne skole til Hälsovårdshögskolan i Göteborg som et sentrum i norden for utdanning innen helsesektoren. Endelig synes Göteborg vel utstyrt med undervisningsmuligheter ved sitt medisinske fakultet og sin handelshøgskole. Det må antas at også den juridiske og sosiologiske del av undervisningen kan bli betryggende varetatt på dette sted.

Oslo, den 29. november 1962

Anton Wangen

Halvar Alme

Norges byforbund — Norges herredsforbund:

Kommunalt sentralbyrå vil varmt anbefale forslaget om felles nordisk utdanning av sykehusadministratorer. Vårt sykehusvesen har gjennomgått en sterk utvikling i de siste årtier og er etter hvert blitt en omfattende og komplisert virksomhet. Den administrasjonsordning som vi i dag har ved våre sykehus ansees ikke alltid for like tilfredsstillende. Ved de fleste sykehus, med unntakelse av de aller største, er overlegen eller en av dem samtidig sykehusets administrative leder. De økede byrder som faller på sykehusets leder gjennom den sterke ekspansjon vårt sykehusvesen stadig gjennomgår, setter store krav til hans administrative kvalifikasjoner og erfaringer. Nå er det imidlertid ikke lett for en lege ved siden av sine plikter som overlege også å skulle tilfredsstille kravene til en god forvaltningsøkonomisk ledelse av sykehuset. Alene denne del av administrerende overleges plikter er på de fleste sykehus i dag en heldagsstilling i seg selv. Det er derfor ikke riktig å vente at en person skal kunne ivareta både den medisinske og den omfattende økonomiske administrasjon av et sykehus. Det hadde naturligvis vært ideelt om sykehusets leder hadde både en medisinsk og økonomisk utdanning og administrativ erfaring. Men det er lite realistisk å regne med særlig mange leger av denne kategori. Man bør i stedet ta sikte på å få sykehusadministratorer, hvor hovedvekten legges på en økonomisk-administrativ utdanning og erfaring. I dag har man i Norge ingen spesialutdanning for sykehusadministratorer til tross for at våre sykehus i like høy grad som enhver økonomisk bedrift trenger spesialutdannede toppfolk. At dette er en vesentlig mangel ved vår sykehusadministrasjon i dag, sier seg selv. En forsvarlig økonomisk ledelse av sykehuset er av vesentlig betydning for en rasjonell sykehusdrift. Kommunalt sentralbyrå vil derfor se det som et viktig steg frem mot dette mål om det kunne etableres en fast utdanning av sykehusadministratorer.

En har i Sverige kommet langt i arbeidet for en rasjonell sykehusdrift, sannsynligvis lenger enn både Norge og de øvrige nordiske land. En antar

at det miljø, som kunne skapes i Sverige omkring et felles nordisk lærersete for utdannelse av sykehusadministratorer, derfor kunne gi verdifulle impulser til arbeidet. Kommunalt sentralbyrå har derfor intet å innvende mot at det felles utdannelsessted eventuelt legges til Sverige. En er enig med forslagstillerne i at »muligheten for å skape tilfredsstillende anordninger på dette området må ansees å være betydelig større om et internordisk samarbeide kunne etableres enn om hvert enkelt land må løse spørsmålet for seg.»

En er videre enig i at utdannelsen bør legges på universitetsnivå. Fagkretsen bør som foreslått i første rekke omfatte bedriftsøkonomi og sykehusadministrasjon foruten orientering i rettslære, statistikk og sosiologi. Kommunalt sentralbyrå vil foreslå at en ved siden av denne utdanning tar sikte på å gi også lavere sykehusfunksjonærer en viss undervisning gjennom kurs i forbindelse med universitetsprogrammet i sykehusadministrasjon.

Hvorvidt en bør opprette et institutt i Uppsala eller legge utdannelsen til en medisinsk høyskole eller til Den nordiske helsehøyskole i Göteborg, tør en ikke ha noen formening om. Rent umiddelbart synes Göteborg både for Danmarks og Norges vedkommende geografisk å ligge best til rette, men en er oppmerksom på at også faglige hensyn her vil spille inn.

Oslo, den 14. desember 1962

Kjell T. Evers

Kjell Holthe

S v e r i g e

Medicinalstyrelsen:

Såsom yttrande häröver får medicinalstyrelsen hänvisa till vad styrelsen anför i ett av styrelsen den 25 oktober 1962 avgivet utlåtande över ett av CSB-utredningen avgivet betänkande angående utbildning av sjukvårdsadministratörer, vilket utlåtande här i avskrift bifogas [*se Bihang*].

Stockholm den 15 november 1962

Arthur Engel

O. v. Zweigbergk

Jan van Rijswijk

**Yttrande från svenska medicinalstyrelsen över centrala sjukvårdsberedningens
betänkande om utbildning av sjukvårdsadministratörer (SOU 1962: 38)**

Forskningen

I betänkandet har starkt understrukits behovet av ett särskilt forskningsorgan på det sjukvårdsadministrativa området, till vilket utbildningen av sjukvårdsadministratörer lämpligen kunde förläggas.

Medicinalstyrelsen har, såsom i betänkandet redovisats, vid tidigare tillfällen deklarerat sin ståndpunkt bland annat rörande behovet av forskning i skilda former inom hithörande områden.

Sålunda har medicinalstyrelsen i anledning av vad riksdagens revisorer anfört angående forskning rörande sjukvårdens utformning i yttrande den 31 januari 1962, vilket yttrande utförligt refererats å sid. 25—26 i betänkandet, understrukit behovet av att forskningen inom sjukvårdsplaneringen och hithörande områden utvidgades och intensifierades. Styrelsen kunde emellertid icke finna, att man behövde inrätta ett särskilt statligt organ enbart inriktat på sådan forskning för att nå detta mål. Enligt styrelsens mening visade den av styrelsen lämnade redovisningen över hittills bedrivna och planerad forskning, att en intensifierad forskning med större fördel kunde under medverkan av sjukvårdshuvudmännen baseras på nuvarande statliga organ, bland andra statens medicinska forskningsråd, de medicinska fakulteternas socialmedicinska institutioner och centrala sjukvårdsberedningen, vilken myndighet borde tilldelas en ledande ställning särskilt inom sjukvårdsmaterialforskningen och inom byggnadsforskningen nära samarbete med statens institut för byggnadsforskning.

I likhet med utredningen vill medicinalstyrelsen ånyo betona angelägenheten av en intensifierad forskning inom hithörande områden, icke minst med hänsyn till den fortgående kostnadsstegringen för hälso- och sjukvård. Styrelsen vill samtidigt erinra om, att i dagarna beslut fattats om inrättande av ett särskilt råd för planering av tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete på sjukhusdriftens område med uppgift att taga initiativ till och stödja olika förslag på området samt medverka vid fördelningen av forskningsuppdrag på expertkommittéer och vetenskapliga institutioner. Detta råd avses bli sammansatt av medicinsk och teknisk expertis bland annat från de medicinska och tekniska forskningsområdena ävensom av administrativ expertis samt anknytas till centrala sjukvårdsberedningen. Denna förstärkning av centrala sjukvårdsberedningen synes — även om den täcker bara en sektor av den rikt facetterade verksamhet av stundom uttalad forskningsnatur, varur hälso- och sjukvården hämtar och tillämpar erfarenheter för sin tekniskt-administrativa utveckling — utgöra ytterligare en omständighet, som talar emot att inrätta ett särskilt statligt institut för

forskning inom ifrågavarande område. Styrelsen vidhåller sin tidigare ståndpunkt till detta spörsmål.

Utbildningen

Enligt de CSB-utredningen lämnade direktiven avser utredningens uppdrag att utreda frågan om lämplig utbildning för sjukhusadministratörer jämte därmed sammanhängande spörsmål. Med hänsyn till det av riksdagen sedermera fattade principbeslutet om ett gemensamt huvudmannskap för öppen och sluten sjukvård på landstingsplanet har utredningen med hänsyn till den allt större uppmärksamhet, icke minst administrativt, som samordningen mellan dessa vårdformer påkallar, ansett uppdraget automatiskt vidgats till att avse sjukvårdsadministration.

Styrelsen vill fästa uppmärksamheten på att sjukvårdsadministration är ett mycket vidsträcktare begrepp än sjukhusadministration och innefattar åtgärder inom hälso- och sjukvården i dess helhet, inklusive omgivningshygien, hälsokontroll och andra former av förebyggande hälso- och sjukvård. En utbildning av sjukvårdsadministratörer måste därför givas ett delvis annat och avsevärt vidare innehåll och bland annat taga sikte på planering av hälso- och sjukvården på läns- och regionplanen. Utredningen synes ej i tillräcklig utsträckning ha beaktat detta i föreliggande förslag till utbildning. Enligt medicinalstyrelsens mening bör man i enlighet med departementschefens direktiv främst inrikta sig på att skapa en lämplig utbildningsväg för blivande sjukhusadministratörer. Därefter kan man överväga, huruvida en särskild utbildning av sjukvårdsadministratörer bör organiseras. Styrelsen begränsar sig i det följande till det spörsmål utredningsuppdraget ursprungligen avsett, nämligen utbildningen av sjukhusadministratörer.

Den första fråga som då uppställer sig är vad slags sakkunskap den sjukhusadministrativa utbildningen bör tillföra ledningen av särskilt ett större sjukhus, som de facto är ett storföretag med många anställda. Enligt styrelsens mening erfordras främst — förutom utbildning i sjukhusadministration grundliga kunskaper i företagsekonomi inklusive företagspsykologi, därvid bland annat kännedom om rationell hotelldrift enligt utländska källor är viktigt. Vidare krävs relativt goda kunskaper i statistik och affärsjuridik jämte vissa delar av stats- och förvaltningsrätten. Behov av särskilda studier i sociologi synes däremot mindre framträdande för en sjukhusadministratör. Inhämtandet av de teoretiska kunskaperna i sjukhusadministration bör föregås av praktik inom sjukhusförvaltning. Den föreslagna praktiska tjänstgöringen om 3 månader vilken till yttermera visso skulle äga rum sommartid, då verksamheten vid sjukhus på grund av personalsituationen under lång tid framåt måste bedrivas i mycket begränsad omfattning — finner styrelsen för sin del otillfredsställande som underlag för de teoretiska sjukhusadministrativa studierna; densamma bör utsträckas till förslagsvis ett år. En jämförelse med motsvarande utbildning i andra länder ger stöd åt denna uppfattning. Den visar också, att den föreslag-

na teoretiska utbildningen vida överstiger vad som förekommer i något annat land. Vad de högre studierna, licentiat och doktorsgraderna beträffar finner styrelsen det orealistiskt att tro att forskningen rörande sjukvårdens och särskilt sjukhusens administration härigenom skulle befördras. Styrelsen anser för sin del att denna forskning bäst kommer att utvecklas vid de institutioner (medicinska, samhällsvetenskapliga, ekonomiska, statistiska och tekniska), där grundforskning bedrivs. Den sjukvårdsadministrativa utbildningen behöver enligt styrelsens mening icke gå utöver ramen för en högre yrkesutbildning.

Ur skilda synpunkter finner styrelsen det önskvärt, att den teoretiska delen av utbildningen i största möjliga utsträckning anknyter till redan existerande institutioner och akademiska utbildningslinjer. I den mån så erfordras bör kompletterande kunskaper inhämtas genom anordnande av tilläggsutbildning om högst två terminer. Eventuellt kan en särskild utbildningslinje anordnas inom ramen för någon befintlig examensform genom utbyte av ett eller flera däri ingående ämnen mot specialkurser i sjukhusadministration och därmed sammanhängande frågeställningar. Under förutsättning att den totala utbildningstiden icke blir för lång i förhållande till andra likvärdiga utbildningsmöjligheter torde på dessa vägar garantier skapas för ett bredare och bättre rekryteringsunderlag till den för sjukvården betydelsefulla banan som sjukhusadministratör än den som kan beräknas bliva fallet med den av utredningen föreslagna särskilda utbildningslinjen med 4 års teoretiska studier, avsedd för personer med studentexamen och 3 månaders förpraktik. Ytterst få studenter torde nämligen så tidigt som omedelbart efter avlagd studentexamen kunna bestämma sig för att välja ett yrke som sjukhusadministratörens, vilket med sin speciella inriktning ger få möjligheter till ombyte av verksamhetsområde. Härtill kommer, att de olägenheter och merkostnader som äro förenade med tillskapandet av en helt ny akademisk utbildningslinje och ett särskilt institut för utbildning av sjukhusadministratörer synes styrelsen icke motiverade för det låga antal studerande det här rör sig om och ej heller med hänsyn till den nedan utvecklade möjligheten av att tillgodose väsentliga delar av den erforderliga utbildningen inom bestående institutioner.

Granskar man förefintliga möjligheter att anordna en tillfredsställande utbildningsväg för blivande sjukhusadministratörer mot bakgrunden av gällande examensbestämmelser, synes de gynsammaste förutsättningarna för en sådan utbildning föreligga inom den ekonomiska fakulteten vid universitetet i Lund samt vid handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg. En anknytning till de samhällsvetenskapliga examina förefaller även möjlig, liksom ock till socionomexamen under förutsättning att denna utbygges kvantitativt och kvalitativt till s. k. socialhögskolor på sätt som föreslagits i nu föreliggande betänkande angående socionomutbildningen (SOU 1962: 43).

För den praktiska utbildningens del måste särskilt beaktas, att ett tillräckligt antal assistentbefattningar på extra stat finnes tillgängligt vid sjuk-

husen för att möjliggöra praktikanttjänstgöring. Dessa tjänster måste i lönehänseende göras lika lockande som andra motsvarande rekryteringstjänster.

Fortbildningen

Av de föreslagna fortbildningskurserna bör den s. k. läkarkursen tillmätas särskild vikt med hänsyn till önskvärldheten av att läkarna, särskilt då läkartillgången blir bättre, i ökad utsträckning ägna sig åt administrativa frågor inom sjukvården. Som komplement till sin medicinska utbildning och erfarenhet erfordra dessa huvudsakligen insikter i företagsekonomi jämte statistik och förvaltningskunskap. Styrelsen ifrågasätter om icke ur det föreslagna kursinnehållet skulle kunna uteslutas mindre väsentligt kunskapsstoff och kurstiden härigenom nedbringas. En dylik begränsning är desto mera angelägen som svårigheter föreligga för läkarna att vid längre bortovaro erhålla kompetenta vikarier.

I betänkandet har vidare föreslagits en särskild fortsättningskurs (s. k. intendentkurs) om 12 veckor för dels personer med lämplig akademisk grundutbildning, vilka innehar eller ämnar söka högre förvaltningstjänster vid sjukhus, dels och socionomer och assistenter vid sjukhusen med student- eller handels gymnasieexamen, vilka önska meritera sig för tjänst som sjukhusintendent. Härjämte föreslås en 1-årig »övergångskurs» för att bereda särskilt lämpade befattningshavare bland de nuvarande intendenterna och lägre förvaltningstjänstemännen vid sjukhusen, vilka icke äga önskvärd teoretisk underbyggnad, större möjligheter att i konkurrens med de akademiskt utbildade vinna befordran till sjukhusadministratör.

Med den principiella uppläggnings av den ordinarie utbildningen till sjukhusadministratör, som styrelsen ovan förordat, torde någon separat fortbildningskurs för assistenter eller andra personer med akademisk utbildning, som ämna aspirera på tjänst som sjukhusadministratör, knappast bli aktuell utan bör dessa kunna hänvisas till föreslagna sjukhusadministrativa specialkurser. Därmed torde den avsedda kursen för socionomer och vissa assistenter vid sjukhusen för utbildning till sjukhusintendent kunna göras mera enhetlig och rationell än som framgår av betänkandet.

Styrelsen finner det vidare önskvärt och rimligt att under vissa övergångsår speciella fortbildningskurser anordnas för intendent och lägre förvaltningstjänstemän, vilka under relativt lång tjänstgöring ådagalagt särskild lämplighet för befordran till »sjukhusadministratör». Kursens målsättning framgår ej klart av betänkandet men styrelsen utgår från att avsikten är, att en genomgång av kursen skall kunna leda fram till en topp-tjänst inom sjukhusadministrationen (sjukhusdirektör.) I så fall bör kursen även stå öppen för dem, som genomgått ovannämnda intendentkurs. Mot det program för en sådan »övergångskurs», som skisserats i betänkandet, har styrelsen för sin del intet annat i princip att erinra än att styrelsen vill ifrågasätta, huruvida icke huvudvikten vid dylika kurser bör läggas mer på utbildning i företagsekonomi än på utbildning i sjukhusadministration,

inom vilket område deltagarna måste förutsättas ha en grundlig erfarenhet, även om de behöva viss orientering om moderna principer för administration och personalledning. Måhända kan med hänsyn härtill en viss förkortning av den föreslagna kurstiden (32 veckor) äga rum.

Förlägningsfrågan

Med styrelsens utgångspunkter kunna samtliga nuvarande universitetsstäder komma ifråga som förlägningsort för den nya utbildningen, Uppsala dock först sedan ekonomisk fakultet där inrättats. Av olika skäl, bland annat tillgången på lärare, synes Stockholm eller Göteborg närmast böra övervägas som förlägningsort. Styrelsen är för sin del icke beredd att utan ytterligare utredning taga ställning till förlägningsfrågan, men vill framhålla, att en samordning av undervisningen vid handelshögskolan och hälsovårdshögskolan i Göteborg kan visa sig mest praktisk. Utbildningen i sjukhusadministration torde i så fall kunna ges i form av specialkurser under medverkan av bland annat hälsovårdshögskolans egna lärare och de samarbetande institutionerna, den medicinska fakulteten (inklusive Sahlgrenska sjukhuset) och Chalmers tekniska högskola. Än mer gäller detta, om man önskar utvidga utbildningen till att avse jämväl sjukvårdsadministratörer. Utredningen har vidare själv understrukt angelägenheten av samnordisk utbildning på området. Styrelsen delar denna uppfattning icke minst med hänsyn till vikten av att få ett tillräckligt elevunderlag för utbildningen. Styrelsen vill tillägga, att vid den av inrikesministern i januari 1962 anordnade konferensen rörande nordiskt samarbete på sjukvårdsplaneringsområdet berördes också utbildningen av sjukhusadministratörer, varvid intresse för gemensam sådan utbildning kunde noteras. En internordisk utbildning skulle otvivelaktigt underlättas genom en förläggning till hälsovårdshögskolan i Göteborg.

I detta sammanhang bör jämväl beaktas, att husmodersutbildningen, som för närvarande är förlagd till statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor i Stockholm, också till största delen är en sjukhusadministrativ utbildning. Enligt styrelsens mening är även denna i behov av revision med hänsyn till husmödrarnas förändrade uppgifter inom modern sjukhusvård. Härvid bör undersökas om icke denna utbildning med fördel skulle kunna förläggas i anslutning till övrig sjukhusadministrativ utbildning.

Sammanfattning

Styrelsen understryker angelägenheten av en bättre utbildning av sjukhusadministratörer och forskning inom hithörande områden. Styrelsen kan dock icke tillstyrka inrättandet av det föreslagna institutet som praktisk utbildningsanstalt. Ej heller ur forskningens synpunkt finner medicinalstyrelsen att ett särskilt institut är tillrådligt. Hithörande forskning är alltför mångsidig för att samlas under en hatt.

Enligt styrelsens uppfattning bör utbildningen av sjukhusadministratörer organiseras på bredare bas och så nära som möjligt anslutas till härför

lämpade befintliga akademiska utbildningsvägar med specialkurser i sjukhusadministrativa ämnen. Styrelsen förmenar vidare, att utredningen skjutit över målet genom att föreslå en särskild akademisk utbildningslinje, slutande i akademisk doktorsgrad. Styrelsen, som under sådana förhållanden icke ansett påkallat att ingå på förslaget mera i detalj, får för sin del föreslå, att frågan om utbildningen av sjukhusadministratörer under beaktande av vad styrelsen ovan anfört göres till föremål för ytterligare bearbetning. Då behovet av välutbildade sjukhusadministratörer alltmer accentueras, bör denna översyn fullföljas utan dröjsmål.

Stockholm den 25 oktober 1962

Underdånigst

Arthur Engel

O. v. Zweigbergk

Jan van Rijswijk

Centrala sjukvårdsberedningen:

Under hänvisning till beredningens remissyttrande över CSB-utredningens betänkande angående utbildning av sjukhusadministratörer (SOU 1962: 38) har beredningen intet att erinra emot att den kompletterande undervisningen i ämnet sjukhusadministration förlägges till den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Ämnet sjukhusadministration är en disciplin i vilken undervisning och forskning tidigare ej i nämnvärd grad bedrivits i vårt land. Beredningen har i olika sammanhang hävdat sitt mycket stora intresse för att forskning bedrivs inom de ämnesområden som sjukhusadministrationen omfattar och vill därför föreslå att en professur i ämnet lämpligen knytes till nämnda hälsovårdshögskola. Eftersom det sjukhusadministrativa ämnesområdet är mycket stort och i verkligheten berör såväl medicinska, företagsekonomiska, tekniska som sociala problem, synes intet vara att erinra mot ämnets förläggning lokalmässigt till Göteborg, med hänsyn till att det i Göteborg finns såväl medicinsk fakultet som teknisk högskola och handels- och socialhögskolor. Den sjukhusadministrativa forskningen måste givetvis ske genom en intim kontakt mellan dessa högskolor men denna forskning bör givetvis även kunna bedrivas vid andra högskolor inom landet.

Den sjukhusadministrativa utbildningen bör lämpligen kunna anordnas på sådant sätt att de ämnen som enligt CSB-utredningen föreslagits skola ingå i denna utbildning och som helt eller delvis kommer att finnas representerade vid de blivande socialhögskolorna bör kunna utgöra en grundkurs för de vidare studierna i ämnet sjukhusadministration vid den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Denna påbyggnadskurs skulle genom att den gjordes tillgänglig för samtliga nordiska länder erhålla en rationellare stor-

lek än om varje land löste sin utbildning av sjukhusadministratörer för sig.

De mellan socialhögskola och hälsovårdshögskola fördelade studierna kan förslagsvis utmytna i socionomexamen på sjukhusadministrativ linje.

Ytterligare motiv till en fördelning av undervisningen på här föreslaget och sociallagstiftning de nordiska länderna emellan torde en studiegång som den föreslagna vara mycket lämplig enär studenter i samtliga övriga nordiska länder har tillgång till egna socialhögskolor (i Norge sosialskole) där grundkursen kan anpassas till varje lands egna förhållanden.

Ytterligare motiv till en fördelning av undervisningen på här föreslaget sätt synes vara att en sådan fördelning utan tvivel måste innebära en billigare studiegång för de studerande genom möjligheten att under en stor del av studietiden kunna förlägga sina studier till socialhögskola i eget land eller till socialhögskola så nära sin hemort som möjligt. Detta betyder utan tvivel möjligheter till vidgad rekrytering av studerande till omhandlad utbildning.

Beredningen får i övrigt hänvisa till beredningens ovannämnda remissyttrande över CSB-utredningens betänkande angående behandlat slag av utbildning.

Stockholm den 23 november 1962

Underdånigst

Fridolf Thapper

Sten Troedsson

Kanslern för rikets universitet:

Jag har den 18 oktober 1962 avgivit underdånigt utlåtande över det av CSB-utredningen framlagda betänkandet (SOU 1962: 38) angående utbildning av sjukvårdsadministratörer. I nämnda utlåtande, varav avskrift här bifogas [*se Bihang 1*] har jag i likhet med flertalet av de av mig hörda akademiska myndigheterna avstyrkt det av utredningen framlagda förslaget om inrättande av en särskild medicinsk-samhällsvetenskaplig examen. Frågan om utbildningen av sjukvårdsadministratörer borde enligt min mening göras till föremål för fortsatt utredning under beaktande av de synpunkter, som anförts i de till mig avgivna yttrandena. Härvid åsyftade jag bland annat de synpunkter, som medicinska fakulteten vid universitetet i Göteborg i sitt yttrande anlagt på frågan om anordnande av dylik utbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Avskrift av nämnda yttrande bifogas [*se Bihang 2*].

Vid den av mig sålunda förordade fortsatta utredningen av frågan om utbildningen av sjukvårdsadministratörer synes spörsmålet om gemensam

nordisk utbildning av dylik personal och utbildningens anknytning till nämnda hälsovårdshögskola böra närmare utredas.

Stockholm den 22 november 1962

Bengt Petri

Torsten Arén

BIHANG 1

Yttrande av kanslern för rikets universitet angående svenskt betänkande om utbildning av sjukvårdsadministratörer

I betänkandet framlägges ett vittsyftande program för utökad vetenskaplig forskning och undervisning inom sjukvårdsadministrationens olika grenar. I detta syfte föreslås inrättande dels av ett till Uppsala universitet knutet, under särskild styrelse stående institut för sjukvårdsadministration, dels ock införande av en lägre examen, benämnd medicinsk-samhällsvetenskaplig examen, efter vilken en sjukvårdsadministrativ licentiatexamen och till sist doktorsgrad skulle ifrågakomma.

Jag delar utredningens uppfattning att utvidgade möjligheter till utbildning för blivande sjukvårdsadministratörer bör tillskapas och att den sjukvårdsadministrativa forskningen bör utvidgas och intensifieras. Jag kan dock icke ansluta mig till utredningens förslag rörande utformningen av denna utbildning och forskning.

Utredningens förslag i fråga om utbildningens omfattning avser en intagning till den medicinsk-samhällsvetenskapliga linjen av 15 studerande två år av tre under en treårsperiod samt under det tredje året av samma period en viss utbildning för andra kategorier. Det totala antalet erforderliga sjukvårdsadministratörer av den art det här är fråga om uppskattas till 200. För denna ytterst begränsade utbildningsväg föreslås bland annat inrättande av två professorstjänster, en tjänst som preceptor, en rörlig doctentjänst samt fyra tjänster som forskarassistent jämte anställande av viss personal i övrigt. Den sammanlagda årliga lönekostnaden skulle komma att uppgå till 460 000 kronor. Härtill kommer omkostnader av löpande natur med 54 000 kronor årligen.

Utredningen anser att utbildningens mål skiljer sig från målet för annan administrativ utbildning. Utbildningen skall »ge därför lämpade personer bästa möjliga förutsättningar att efter praktisk tjänstgöring i mellanplansbefattningar i chefsställning utöva ett administrativt ledarskap». Man vill »utbilda ungdomar som redan före eller vid studentexamen bestämt sig för att bli sjukvårdsadministratörer». Den föreslagna grundutbildningen är således helt inriktad på toptjänster inom sjukvårdsadministrationen, medan utbildningen av intendenten föreslås ske vid en av institutet anordnad kortare fortbildningskurs för personer med annan högre utbildning och assistenter vid sjukhusen med student- eller handelsgymnasieexamen. Utredningens förslag innebär alltså, att utbildningen för den som från början siktar till befattning som sjukvårdsadministratör skall få en annan inriktning och utformning än den som behövs för sjukhusintendentstjänst.

Jag måste starkt ifrågasätta lämpligheten av att organisera en utbildning, som från början inriktar sig på ett fåtal administrativa topptjänster. Sjukvårdsadministratörerna torde i praktiken allttjämt — om ej särskilda kompetensvillkor uppställes — komma att sökas bland personer som har mångårig praktisk erfarenhet av sjukvårdsadministration i andra befattningar, t. ex. som sjukhusintendent, och det torde bli sällsynt att någon en kort tid efter avläggande av medicinsk-samhällsvetenskaplig examen kan erhålla en sådan tjänst, som han utbildats för. Dessförinnan torde han få ägna sig åt verksamhet, för vilken han saknar lämplig utbildning.

Både ur allmän synpunkt och för de studerande torde det innebära påtagliga olägenheter med en specialiserad examen, som väsentligen endast skulle vara av värde inom *ett* förvaltningsområde. Därest utredningens åsikter om nödvändigheten av en för sjukvårdsadministratörer särskild utbildningsväg godtages, skulle liknande krav på särskilda utbildningslinjer kunna resas från de flesta andra områden av allmän förvaltning. Detta skulle, såsom historisk-filosofiska sektionen vid Göteborgs universitet framhållit, kunna leda till att utbildningen av högre förvaltningstjänstemän komme att splittras på ett sätt som är helt orealistiskt i ett så litet land som Sverige.

Den grundläggande förvaltningsutbildningen bör, såsom framhållits i flera av de till mig ingivna yttrandena, ha en så långt möjligt enhetlig och allmängiltig karaktär. Härigenom befordras såväl förvaltningstjänstemännens vidsyn som deras användbarhet för skilda uppgifter. Till denna grundläggande utbildning bör komma den specialutbildning för vissa förvaltningsgrenar som kan erfordras, utformad på sådant sätt att specialutbildningen, om den utgör del av akademisk examen, ej begränsar användbarheten av dessa examina till en alltför begränsad verksamhetssektor. Så långt möjligt bör man därvid söka utnyttja redan befintliga utbildningsvägar med erforderliga kompletteringar och variationer.

Av betänkandet att döma har utredningen icke närmare undersökt om de krav som ställs inom sjukvårdsadministration kan tillgodoses genom existerande utbildningsvägar. I fråga om exempelvis civilekonomutbildningen konstaterar utredningen endast att en sjukvårdsadministrativ utbildning byggd på denna grund »troligen skulle bli ett slag i luften». Att arbetsmarknaden för personer med viss akademisk utbildning är gynnsam i dagens läge synes icke kunna anföras som skäl för att avföra personer med akademisk utbildning som möjliga aspiranter på sjukvårdsadministrativ utbildning. En väsentlig förutsättning torde dock vara att ifrågavarande tjänster i fråga om innehåll och förmåner göres tillräckligt lockande. Om denna förutsättning är för handen, torde man, såsom historisk-filosofiska sektionen vid Lunds universitet framhåller, kunna utgå ifrån att det bland annat inom den offentliga förvaltningen finnes och kommer att finnas personer med tillfredsställande grundutbildning och erfarenhet, som efter viss vidareutbildning, grundad på personligt intresse för sjukhusadministrativa frågor, kan förväntas visa sig väl lämpade för uppgifter av här ifrågavarande slag.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört avstyrker jag i likhet med flertalet av de av mig hörda akademiska myndigheterna förslaget om inrättande av en särskild medicinsk samhällsvetenskaplig examen.

Vid detta ställningstagande bortfaller även behovet av en särskild sjukvårdsadministrativ licentiatexamen och en sjukvårdsadministrativ doktorsgrad.

Frågan om utbildningen av sjukvårdsadministratörer bör enligt min mening göras till föremål för fortsatt utredning under beaktande av de synpunkter som anförts i remissyttrandena.

Jag vill erinra om att frågan om forskning rörande sjukvårdens utform-

ning behandlats vid 1962 års riksdag med anledning av vad riksdagens år 1961 församlade revisorer anfört i ämnet. Statsutskottet uttalade i sitt utlåtande 1962: 128, vilket godkänns av riksdagen, att den i hög grad önskvärda intensifieringen och förstärkningen av forskningsresurserna på ifrågasatt område enligt statsutskottets mening borde kunna tillgodoses inom ramen för nuvarande organ och institutioner.

I det föregående har jag understrukit behovet av utökad forskning på sjukvårdens område. Jag har emellertid icke blivit övertygad om att man härvid bör följa de av utredningen föreslagna riktlinjerna utan ansluter mig på denna punkt till statsutskottets nyss återgivna uttalande. Åtskilliga av de forskningsuppgifter, som angives i betänkandet, är av den art att de faller inom området för verksamheten vid centrala sjukvårdsberedningen, som genom beslut av 1962 års riksdag fått ökade resurser och därigenom större möjligheter att fullgöra planerande och undersökande uppgifter, samt statens institut för byggnadsforskning. Andra forskningsuppgifter fullgöres vid de medicinska lärosätenas socialmedicinska institutioner och av de företagsekonomiska institutionerna vid universitet och högskolor. I detta sammanhang torde jag få fästa uppmärksamheten på den redogörelse som lämnas, *dels* i lärarkollegiets vid handelshögskolan i Göteborg yttrande för sjukhusadministrativ forskningsverksamhet i Göteborg, *dels ock* i medicinska fakultetens vid universitetet i Lund yttrande för sjukvårdsadministrativ forskningsverksamhet vid socialmedicinska institutionen i Lund och Malmö. En intensifiering och förstärkning av den sjukvårdsadministrativa forskningen bör främjas genom att ovannämnda organ samt institutioner vid universitet och högskolor ges ökade resurser.

Stockholm den 18 oktober 1962

Underdånigst
Benqt Petri

Torsten Arén

BIHANG 2

Yttrande av medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet angående svenskt betänkande om utbildning av sjukvårdsadministratörer

Fakulteten ansluter sig till utredningens uppfattning, att utvidgade möjligheter till utbildning för blivande sjukvårdsadministratörer bör tillskapas och att den sjukvårdsadministrativa forskningen bör utvidgas och intensifieras. Fakulteten kan däremot icke ansluta sig till utredningens förslag att tillskapa en ny akademisk examensform, medicinsk-samhällsvetenskaplig examen.

Den av utredningen föreslagna utbildningen är av en så specialiserad natur och medger så få möjligheter till yrkesval efter examen, att det kan vara svårt för en ung studerande, att så tidigt som redan efter studentexamen bestämma sig för denna utbildning. Av bl. a. denna orsak vore

det lämpligare att utbildningen icke vore en grundutbildning utan en påbyggnad i kursform efter dels en grundläggande akademisk examen av redan nu existerande typ och dels en viss tids praktisk erfarenhet av sjukvårdsadministrativt arbete. Som lämplig grundläggande akademisk examen kunde man tänka sig pol. mag., civilekonom e. dyl.

Utredningen har föreslagit, att den kvalificerade utbildningen av sjukvårdsadministratörer skulle förläggas till ett fristående institut i Uppsala. Enligt fakultetens mening vore det, bl. a. ur kostnads- och organisations synpunkt, lämpligare att förlägga utbildningen till ett redan nu existerande institut. Fakulteten vill härvid erinra om, att planer tidigare funnits på att förlägga dylik undervisning och forskning till den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Detta skedde vid den första planeringen av nämnda högskola, men måste då av olika anledningar skrinläggas.

Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning tog i sitt betänkande »Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning» (SOU 1958: 8) upp frågan till förnyad prövning. Den ansåg sig på dåvarande stadium icke böra föreslå, att utbildning för sjukhusadministratörer anordnades i den planerade hälsovårdshögskolan. Kommittén tog således icke avstånd från tanken att anordna dylik utbildning på ett senare stadium. Anledningen till att den icke omedelbart ville föreslå utbildning för sjukhusadministratörer var dels att detta skulle innebära, att skolan måste anlita ytterligare speciallärare, dels att anordnandet av dylika kurser skulle medföra en alltför stor belastning under skolans uppbyggnadsperiod.

Mycket talar enligt fakultetens mening för att nu fullfölja planerna på att förlägga utbildningen av sjukvårdsadministratörer till den nordiska hälsovårdshögskolan, vilken genom nyligen träffade avtal mellan de nordiska länderna börjat få en fast utformning och vars definitiva lokalbehov är under utredning. Högskolan har till uppgift att utbilda hälsovårdstjänstemän, vilka såväl i sin utbildning som i sin praktiska verksamhet har många beröringspunkter med sjukvårdsadministratörer. Som exempel på gemensamma ämnen under utbildningstiden kan nämnas hälso- och sjukvårdslagstiftning, statistik, sociologi samt hälso- och sjukvårdsadministration.

En samundervisning av hälsovårdstjänstemän och sjukvårdsadministratörer skulle därför kunna ske i stor utsträckning. Genom att förlägga utbildningen av sjukvårdsadministratörer till den nordiska hälsovårdshögskolan kunde man dessutom inbespara såväl skilda lokaler för administrationen som dubbling av den administrativa personalen. Detta alternativ skulle alltså ställa sig betydligt billigare än utredningens förslag om ett särskilt institut för ifrågavarande utbildning. Härtill kommer att en samnordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer borde ha stora fördelar, enär antalet dylika befattningshavare i vart och ett av de nordiska länderna är relativt litet.

Utredningen framhåller vikten av att de studerande inom medicin och sjukvårdsadministration på ett naturligt sätt föres samman till kamratliv. Detta möjliggöres i större utsträckning genom att förlägga utbildningen till den nordiska hälsovårdshögskolan än genom att anordna ett fristående institut på annan plats i landet. Hälsovårdshögskolan i Göteborg utbildar nämligen även läkare för hälsovårdsarbete och är för närvarande och anses även i framtiden bli förlagd i omedelbar anslutning till den medicinska fakulteten. Det planerade kårhuset är avsett för såväl medicine studerande som studerande vid hälsovårdshögskolan och den planerade tandläkarhögskolan.

Fakulteten vill framhålla ytterligare fakta, som motiverar förläggningen av den ifrågavarande utbildningen till Göteborg. Ett fruktbärande sam-

arbete torde kunna etableras med Göteborgs sjukvårdsstyrelse, vars kansli nyligen omorganiserats enligt moderna principer. Detta har till sig knutit högkvalificerade administrativa ledare, som med fördel skulle kunna anlitas som speciallärare vid utbildning av sjukvårdsadministratörer. Inom kansliet finns dels en organisationsavdelning, dels en planeringsavdelning, vars uppgifter i stor utsträckning består i sjukvårdsadministrativ forskning. Fakulteten förutsätter, att de studerande skulle ha möjlighet att där också bedriva vetenskaplig forskning. Vid planeringsavdelningen finnes en högskoleutbildad statistiker anställd.

Som exempel på aktuell forskning kan nämnas undersökningar rörande vårdkostnaderna på stadens sjukhus. Vid styrelsen har man sålunda infört s. k. kostnadsställerredovisning, vilket innebär att man för varje typ av vårdavdelning relativt detaljerat redovisar de olika kostnaderna. Detta förfaringssätt möjliggör en analys av de skilda delposterna i vårdkostnaderna, vilket i sin tur möjliggör förbilligande administrativa åtgärder. Dessutom har sjukvårdsstyrelsen i samarbete med kliniskt bakteriologiska institutionen vid Göteborgs universitet och de olika sjukvårdsinrättningarna i Göteborg bedrivit ingående undersökningar bl. a. för att förhindra uppkomsten av sjukhusinfektioner.

För utbildningen av sjukvårdsadministratörer vid den nordiska hälsovårdshögskolan torde man utan större svårigheter kunna erhålla flertalet erforderliga speciallärare i Göteborg. Förutom de ovan nämnda tjänstemännen i sjukvårdsstyrelsen kan man med stor sannolikhet påräkna att erhålla lärarhjälp från handelshögskolan. De delar av rättskunskapen, som icke kan täckas av handelshögskolans lärare, synes utan större svårigheter kunna överlätas på i Göteborg verksamma jurister.

Utredningen presenterar ett förslag till studieplan, men anför, att detta ej får uppfattas såsom bindande utan såsom råskisser, avsedda att bearbetas av styrelsen för institutet och fakulteterna. Enligt medicinska fakultetens uppfattning bör ju ifrågakvarande utbildning ej ordnas som en grundläggande akademisk utbildning direkt efter avlagd studentexamen, utan som kursutbildning, lagd på en akademisk examen och icke inordnad i redan existerande fakulteters undervisningsorganisation. Under sådana förhållanden anser sig fakulteten för närvarande icke närmare behöva granska och yttra sig om de föreslagna studieplanerna.

Göteborg den 3 oktober 1962

På medicinska fakultetens vägnar:

Bo E. Ingelmark

Carin Thelning

Lärarkollegiet vid handelshögskolan i Göteborg:

I skrivelse den 11 oktober 1962, varav en avskrift bifogas [*se Bihang*], har lärarkollegiet inkommit med ett yttrande över betänkandet rörande utbildning av sjukvårdsadministratörer, avgivet av Centrala sjukvårdsberedningen (CSB — SOU 1962: 38). Syftet med detta yttrande var att komplettera CSB-utredningen med en redogörelse för den sjukvårdsadministrativa forskning, som redan finns i Göteborg och som ej har berörts i betänkandet. Lärarkollegiet saknade därvid anledning att ta ställning till frågan om

lämpligheten att inrätta en utbildning av i betänkandet föreslagen inriktning och att förlägga den till Uppsala.

Med anledning av Nordiska rådets förfrågan om lämpligheten att organisera ifrågavarande utbildning av sjukvårdsadministratörer som en gemensam nordisk angelägenhet och förlägga den tilltänkta utbildningen till nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg får lärarkollegiet nu efter anmodan anföra följande.

I Förenta Staterna, föregångslandet för sjukvårdsadministrativ utbildning, har akademisk undervisning och forskning i ämnet pågått sedan åttio år vid ett tjugotal lärosäten. Denna undervisning är organiserad antingen inom ramen av hälsovårdshögskolor, Schools of Public Health (Johns Hopkins, Columbia, Yale, Los Angeles m. fl.), eller i anslutning till handels- och förvaltningshögskolor, Schools of Public and Business Administration (Chicago, Ann Arbor, Minneapolis, Cornell m. fl.). Eftersom den nyupprättade nordiska hälsovårdshögskolan är förlagd till Göteborg i anslutning till universitetets medicinska fakultet och eftersom det i Göteborg även finnes en handelshögskola, förefaller Nordiska rådets förslag att förlägga utbildningen av sjukvårdsadministratörer till Göteborg vara välmotiverat. Även förslaget att organisera denna utbildning som en internordisk angelägenhet hälsar lärarkollegiet med tillfredsställelse. Intimt samarbete mellan de nordiska länderna existerar ju redan på de medicinska och företagsekonomiska områdena.

Tillfogas bör, att hälsovård, sjukhusplanering och administration av den löpande sjukhusdriften på ett så pass intimt sätt sammanhänger med varandra, att undervisning och forskning i dessa ämnen lämpligen bör ske inom ramen av en och samma undervisningsanstalt. Att i dessa sammanhang strikt skilja mellan medicinsk-tekniska och företagsekonomiska synpunkter förefaller lärarkollegiet mindre lämpligt. En av huvuduppgifterna vid den påtänkta akademiska undervisningen och forskningen i sjukhusadministration borde snarare vara att till administratörer förmedla medicinska synpunkter samt att till de med sjukvården direkt sysselsatta meddela företagsekonomiska tankegångar.

Handelshögskolan i Göteborg har gynnsamma förutsättningar att medverka vid den påtänkta utbildningen av sjukhusadministratörer. Vid handelshögskolans företagsekonomiska institutioner har i samarbete med Göteborgs stad bedrivits sjukvårdsadministrativ forskning under ett flertal år.

För den händelse den påtänkta utbildningen av sjukvårdsadministratörer i enlighet med Nordiska rådets förslag skulle förläggas till Göteborg, uppnår man den fördelen, att handelshögskolans lärare i ämnet företagsekonomi kan medverka dels på utbildningssidan, dels på forskningssidan. Detta kan närmast tänkas ske inom följande delområden:

Ekonomisk redovisning och statistik.

Prestations- och kostnadsanalys samt medel att mäta effekten av sjukvårdande åtgärder på ett vetenskapligt sätt.

Investeringsbeslut och dess följdverkningar för den löpande driften.

Organisationsfrågor.

Personalledning.
Rationaliseringsfrågor.
Tid- och metodstudier, frekvensundersökningar.

Handelshögskolans lärarresurser är emellertid redan hårt ansträngda. Intagningen av elever till handelshögskolan har nyligen i det närmaste fördubblats samtidigt som en genomgripande revision av undervisningsplanerna har företagits. Den mycket omfattande undervisning i ämnet företagsekonomi, som pågår vid Göteborgs universitet, ombesörjes också uteslutande av handelshögskolans lärare. Skall handelshögskolan medverka vid utbildningen av sjukvårdsadministratörer genom att ställa ytterligare delar av sina knappa lärarresurser till förfogande, räknar lärarkollegiet med att dess lärarkår måste ökas.

Lärarkollegiet vill i detta sammanhang erinra om Kanslerns utlåtande över CSB-utredningens betänkande (SOU 1962:38) den 18 oktober 1962, där det yrkas att »en intensifiering och förstärkning av den sjukvårdsadministrativa forskningen bör främjas genom att» åt bl. a. handelshögskolan i Göteborg »gives ökade resurser».

Göteborg den 20 november 1962

På lärarkollegiets vägnar:

Kurt Grönsfors

Per-Axel Bäckner

BIHANG

Yttrande av lärarkollegiet vid handelshögskolan i Göteborg angående svenskt betänkande om utbildning av sjukvårdsadministratörer

Lärarkollegiet vid handelshögskolan i Göteborg får härmed — utan att vara därtill anmodat — avgiva följande yttrande över betänkande rörande »utbildning av sjukvårdsadministratörer», avgivet av Centrala sjukvårdsberedningen (CSB). Anledningen härtill är följande. Ämnet företagsekonomi har tilldelats en framträdande roll inom ramen för den planerade utbildningen. Utredningen synes emellertid ej ha tagit hänsyn till den erfarenhet av sjukhusadministrativ forskning, som finnes i Göteborg. Syftet med följande yttrande är att på denna punkt komplettera det av utredningen redovisade materialet. Därmed tar lärarkollegiet icke någon ställning till frågan om lämpligheten att inrätta en utbildningslinje av i betänkandet föreslagna inriktning.

Inom Göteborgs stad har banbrytande insatser gjorts på den långsiktiga planeringens område, kända under beteckningen rambudgetsystem. Staden har med handelshögskolans i Göteborg olika institutioner i åtskilliga år haft ett för bägge parter gagnarikt samarbete på skilda områden inom kommunalförvaltningen. Staden har därigenom kunnat tillgodogöra sig den ekono-

miska sakkunskap, som handelshögskolan representerar; högskolans lärare och studerande har i sin tur fått intimare kontakt med den betydande administrativa och ekonomiska verksamhet, som kommunen bedriver. Såsom en följd av detta samarbete behandlar den vid handelshögskolan bedrivna företagsekonomiska forskningen till en betydande del kommunalekonomiska, icke minst sjukhusadministrativa, frågor. Till högskolans lärarstab knutna forskare har företagit studieresor i utlandet och etablerat kontakt med forskare på området i framför allt USA, England och Tyskland. Flera publikationer, som utgått från högskolans institutioner, behandlar också sjukhusadministrativa spörsmål.

En uppgift anges i betänkandet vara att klarlägga, i vilken utsträckning den allmänna företagsekonomiens metodik kan tillämpas på sjukvården och i vilken mån den måste modifieras med hänsyn till sjukvårdens speciella förhållanden och målsättning. Betänkandet omfattar en katalog över delämnena inom företagsekonomien, som synes kunna ingå i kursplanen. Det påpekas också, att »bland företagsekonomiska frågor som i första hand bör studeras vid institutet kan nämnas hur bokföring och statistik skall organiseras för att kunna ligga till grund för fortsatt rationalisering» (s. 66).

I betänkandet diskuteras »svårigheten att mäta och ekonomiskt bedöma sjukvårds prestationen», men samtidigt framhålles behovet av att skaffa »medel att mäta effekten av sjukvårdande åtgärder på ett vetenskapligt sätt». Till denna något oklara formulering på s. 61 hänvisas längre fram på s. 65, där det talas om ett särskilt »lönsamhetsbegrepp» inom sjukvården.

Inom den offentliga sektorn konkurrerar olika samhälleliga behov om skattemedlen. I princip samma slags konkurrenssituation råder mellan olika sjukvårdsbehov om de allmänna medel, vilka beviljats för sjukvården i dess helhet. Det måste därför vara en central uppgift för den företagsekonomiska forskning, som sysslar med sjukhusekonomi, att utarbeta analysmetoder och instrument, möjliggörande en sådan allokering av medel mellan olika sjukvårdsbehov, som leder till en med avseende på det beviljade totalbeloppet optimal sjukvårdande effekt (ekonomisk princip).

Problemets lösning försvåras av den uppenbarligen förlegade — men svårutrotliga — åsikten, att »sjukvården är en humanitär uppgift och av denna anledning inte lämplig för företagsekonomisk analys». En lämplig angreppsmetodik för eljest troligen till att man att börja med nöjer sig med en partiell optimering. På en lägre beslutsnivå strävar man efter att uttrycka alla sjukvårdsprojekt i deras beräknade rehabiliterande effekt (gemensam nämnare). Sedan konfronterar man dessa prestationstal med kostnaderna d. v. s. de behövliga uppoffringarna av materiella och personella resurser. Projektet kan därefter rangordnas i enlighet med de på så sätt erhållna relationstalen (kostnad per rehabiliteringseffektenhet). Denna analys och den följande rangordningen i och för urval av de projekt som skall prioriteras sker först på avdelnings- och överläkarnivåer för att sedan upprepas i större sammanhang på sjukhuslednings- och ev. sjukvårdsstyrelsenivå.

Uppgiften är således att utarbeta en budgetmodell, baserad på en analys av olika sjukvårdsprestationer och av de sjukvårdande institutionernas kostnadsstruktur. Sjukvårdsprestationernas analys måste anknyta till det stora och hittills i ekonomiska redovisningssammanhang helt outnyttjade statistiska material, som föreligger i diagnos- och behandlingsdata, förtecknade i sjukjournalerna. Tack vare moderna redovisningstekniska hjälpmedel, såsom EDB, kan till och med mycket stora datamängder bli relativt lätthanterliga.

En analys av kostnadsstrukturen kan baseras dels på en förbättrad ekonomisk redovisning avdelningsvis, s. k. kostnadsställerredovisning eller driftbokföring, dels som komplement på punktundersökningar, tid- och metod-

studier, frekvensundersökningar o. d. Detaljerad driftbokföring har införts på ett antal svenska sjukhus under de senaste åren och kommer sannolikt att införas på de flesta stora och medelstora sjukhusen i en nära framtid. Budgetering ex ante och redovisning ex post, d. v. s. planering å den ena och kontroll å den andra sidan, bör därvid organiseras i överensstämmelse med varandra. Tyngdpunkten måste därvid av naturliga skäl ligga på planeringen. En begränsning till enbart bokföring och statistik, såsom man i betänkandet åtminstone vid en snäv tolkning synes föreslå, är icke tillfyllest. Beslut som fattas i planeringssammanhang binder handlingsfriheten under en tid framöver. I särskilt stor utsträckning gäller detta investeringsbeslut (kapitalbudgeten), eftersom den därvid beslutade vårdkapaciteten (byggnader och utrustning) nästan automatiskt kräver följdbeslut om vårdberedskap (personalorganisation) och därmed bestämmer sjukvårdsinrättningens löpande drift och subventionsbehov (driftbudgeten) på mycket lång tid framåt.

På handelshögskolan i Göteborg pågår sedan någon tid intensiv forskning på detta område — dels instrumentforskning, dels kartläggning av verkliga förhållanden genom insamling av empiriskt material. Det finns anledning att framhålla betydelsen av att forskningen på budgetområdet inbegriper möjligheterna att utvärdera sjukjournalernas statistiska material med hjälp av datamaskiner, liksom att man vid utbildning av sjukvårdsadministratörer ej inskränker sig till frågorna om redovisning ex post och deras formella, delvis legala, aspekter. I en kursplan för en utbildning av den föreslagna typen måste reserveras tillräckligt med utrymme för behandling av budgetfrågor. Den blivande sjukhusadministratören bör utbildas så att han har goda förutsättningar dels att på sjukhuslednings- ev. sjukvårdsstyrelsenivå kunna handlägga budgetfrågor på ett analytiskt sätt, dels att kunna biträda överläkare och styresmän vid bedömning av de ekonomiska konsekvenserna av deras omfattande medicinska planeringsarbete.

Den företagsekonomiska forskningen i Sverige har således redan presterat forskningsresultat, vilka kan direkt nyttiggöras för utbildningen och bildar en god bas för fruktbringande fortsatt forskning.

Andra delområden inom företagsekonomien, där redan vunna resultat omedelbart eller efter viss modifikation kan nyttiggöras för sjukvårdsadministrativ utbildning och där fortsatt forskning med hypotesbildning och testning genom kartläggning av rådande förhållanden framför allt synes komma i fråga, är

- a) organisationsfrågor;
- b) frågor som berör personalledningen, speciellt sambandet med rationaliseringsåtgärder (minst 2/3-delar av sjukvårdens totalkostnader utgör, som bekant avlöning av personal);
- c) rationaliseringsfrågor, teknik, organisation och arbetsformer.

Göteborg den 11 oktober 1962

På lärarkollegiets vägnar:

Kurt Grönfors

Per-A. Bäckner

Göteborgs sjukvårdsstyrelse:

Med skrivelse den 24 oktober 1962 har Nordiska rådets presidium berett Göteborgs sjukvårdsstyrelse tillfälle att avgiva yttrande över ett medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer.

Sjukvårdsstyrelsen får såsom svar å ovannämnda skrivelse dels förklara sig positiv till en gemensam nordisk sjukvårdsadministrativ utbildning, dels uttala att en sådan utbildning naturligen bör förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, dels ock även i övrigt åberopa bilagda, av sjukvårdsdirektören Thure Höglund den 12 december 1962 avgivna promemoria (nr 451) [se nedan].

Göteborg den 18 december 1962

På sjukvårdsstyrelsens vägnar:

Bror Westergren

Stig Danielson

Göteborgs sjukvårdsdirektör:

Modern sjukvård är en verksamhet av stora dimensioner och av mycket komplex karaktär. Under rådande dynamiska utveckling, med ständigt nya arbetsuppgifter, har det visat sig nödvändigt att ha tillgång till en hel del grundläggande fakta för att kunna dirigera verksamheten på det ur medicinsk, ekonomisk och organisatorisk synpunkt lämpligaste sättet. På grund av otillräckliga kvalitativa och kvantitativa resurser i fråga om sjukvårdsadministrativ personal, har emellertid stora och viktiga frågor — t. ex. samordning mellan öppen och slutna vård — icke tillfyllest kunnat utforskas. I syfte att skapa bättre förhållanden härvidlag har 1962 i Sverige framlagts ett förslag — »Utbildning av sjukvårdsadministratörer, betänkande II av CSB-utredningen» (SOU 1962: 38). Den däri skisserade målsättningen — en organiserad administrativ forskning på området och utbildning av kvalificerade ledande administrativa tjänstemän — bedömes ur alla synpunkter riktig. Ingen tvekan råder med andra ord i fråga om behovet av forskning och utbildning på området. Problemställningar och behov torde härvid vara i stort sett lika i de nordiska länderna.

Beträffande förläggningen av en sjukvårdsadministrativ utbildning har sjukvårdsstyrelsen i sitt yttrande över ovannämnda betänkande anfört följande:

Nordiska hälsovårdshögskolan är förlagd till Göteborg. Denna högskola har till uppgift att utbilda hälsovårdstjänstemän — en yrkesgrupp som såväl i utbildningsavseende som i praktisk verksamhet har många beröringspunkter med sjukvårdsadministratörer. Som exempel på gemensamma ämnen i utbildningen kan nämnas hälso- och sjukvårdslagstiftning, statistik, sociologi samt hälso- och sjukvårdsadministration. Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning tog i sitt betänkande inte heller avstånd från tanken att på senare stadium anordna dylik utbildning.

För såväl forskning som utbildning blir intim kontakt nödvändig med medicinsk fakultet, med handelshögskola och med teknisk högskola. Allt detta finns i Göteborg.

Göteborgs sjukvårdsstyrelse har nyligen till sig knutit ett antal högt kva-

lificerade administrativa ledare — en uppsättning som inte torde finnas inom området på något annat håll i landet — och dessa skulle med fördel kunna anlitas som speciallärare vid utbildning av sjukvårdsadministratörer.

Vid Göteborgs sjukvårdsstyrelse förekommer aktuell sjukvårdsadministrativ forskning, en verksamhet som kommer att utvidgas betydligt, då vidgade resurser erhållits. Med andra ord kommer att givas goda möjligheter att kombinera den teoretiska utbildningen med kvalificerade praktiska uppgifter.

Sjukvårdsstyrelsen har på dessa grunder uttalat sig för att förlägga den sjukvårdsadministrativa utbildningen till Göteborg, och eventuellt anknyta den till den Nordiska Hälsovårdshögskolan. Givna tekniska förutsättningar för en gemensam nordisk utbildning måste en anknytning till Nordiska hälsovårdshögskolan anses naturlig. De tekniska förutsättningarna bör snarast utredas. I sammanhanget bör följande principer för forskning och utbildning beaktas.

Med tanke på sjukvårdens utveckling på alla områden är det nödvändigt, att forskningen ges ett betydande utrymme, liksom detta är en förutsättning för att utbildningen skall kunna bedrivas på ett rationellt sätt. Forskningen bör följaktligen knytas nära an till den sjukvårdsadministrativa utbildningsanstalten. Däremot bör forskningen på området ej koncentreras till institut, utan dettas uppgift bör närmast vara att samordna. Forskningen bör med andra ord i princip vara fri.

I utbildningen av sjukvårdsadministratörer ingående ej speciella ämnen — såsom företagsekonomi, sociologi och statistik — bör så långt möjligt läggas inom ramen för befintliga utbildningslinjer. Den rent sjukvårdsadministrativa utbildningen skulle bli det avslutande definitiva linjevalet, och denna utbildning ske vid en läroanstalt — om förutsättningar finnes vid en gemensam läroanstalt för de nordiska länderna.

Behovet av en snar lösning i frågan om sjukvårdsadministrativ forskning och utbildning understrykes.

Sjukvårdsstyrelsen föreslås besluta

att förklara sig positiv till en gemensam nordisk sjukvårdsadministrativ utbildning;

att uttala att en sådan utbildning naturligt bör förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg; och

att översända denna promemoria till Nordiska rådets presidium som eget yttrande över »Medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer».

Göteborg den 12 december 1962

Sjukvårdsstyrelsens kansli

Thure Höglund

Lars-Olov Larsson

Intendenten vid Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg:

I samband med bedömandet av förslaget i Nordiska rådet om gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer har jag bortsett från det förslag om utbildning av sjukvårdsadministratörer, som framlagts i betänkande II av CSB-utredningen. Gör man så och tänker sig att utbildningen skall kunna ske s. a. s. i två etapper, d. v. s. att utbildningen i sjukvårdsadministration lägges som en påbyggnad efter grundutbildning vid *befintliga lärosäten*, så anser jag förslaget välbetänkt. Det förutsättes sålunda, att för vinnande av inträde till den sjukvårdsadministrativa kursen andra inträdesfordringar fixeras, t. ex. socionomexamen (vid tilltänkt socialhögskola), pol. mag., jur. kand. etc. Denna »grundutbildning» skulle då ske i resp. länder och till hälsovårdshögskolan skulle knytas enbart den sjukvårdsadministrativa utbildningen under t. ex. 3—4 terminer. En gemensam nordisk utbildning och forskning i sjukvårdsadministration torde väl knappast stöta på några svårigheter, då enligt min erfarenhet problemen inom detta område torde vara likartade i de nordiska länderna.

Göteborg den 27 november 1962

Sahlgrenska sjukhuset

Intendentkontoret

O. Nilsson

Sjukhusintendent

Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund:

Åstadkommandet av en kvalificerad sjukvårdsadministrativ utbildning har under ett flertal år varit föremål för förbundets stora intresse, ehuru upprepade hänvändelser i denna fråga till berörda instanser först nu vunnit gehör. Förbundet har över föreliggande förslag till sjukvårdsadministrativ utbildning i Sverige, CSB-utredningens betänkande II, avgivit sitt yttrande [*se Bihang*], varvid i lokaliseringsfrågan utbildningens förläggning till den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg ifrågasatts.

Det synes förbundet emellertid med hänsyn till de nordiska ländernas delvis olika lagstiftning på skilda områden m. m. ofrånkomligt, att en grundläggande utbildning tillgodoses inom respektive länder (jur. kand., pol. mag., civilekonom, socionom och motsvarande) och att därefter en samordnad sjukvårdsadministrativ specialutbildning förlägges till exempelvis den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Det synes förbundet uppenbart, att det gemensamma nordiska intresset inom förvaltningsområdet först här träder in i bilden.

Den sjukvårdsadministrativa specialutbildningens närmare utformning synes icke nu böra beröras, men biträder förbundet i stort de i förutnämnda svenska utredning uppdragna riktlinjerna.

Särskilt angeläget finner förbundet det vara, att förutsättningar snarligen skapas för vidareutbildning av redan verksamma sjukvårdsadministratörer genom s. k. övergångskurs. Förutom delar av i den grundläggande utbildningen ingående studieämnen torde största vikt härvid böra knytas till sådana områden som sjukhusledning, sjukhusplanering, rationalisering och byggnadsteknik.

Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund hälsar med stor tillfredsställelse den uppmärksamhet denna vitala utbildningsfråga ägnats inom Nordiska rådet, och är det förbundets fasta förhoppning att genom den ifrågasatta utredningen underlag skapas för ett vidgat nordiskt samarbete i sjukvårdsväsendets intresse.

Göteborg och Sala den 20 december 1962

Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund

Edvin Nyberg

J. Bertil Sandberg

BIHANG

Yttrande av Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund angående svenskt betänkande om utbildning av sjukvårdsadministratörer

Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund har under en tid av närmare 20 år i olika sammanhang bland annat genom fastställandet av kvalifikationsvillkor vid slutandet av avlöningsöverenskommelser och anordnande av sjukhuskamerala kurser sökt medverka till att göra dem som arbeta inom sjukhusförvaltningarna bättre skickade att fullgöra sina skiftande arbetsuppgifter. Intentionerna i dessa avseenden har dock icke kunnat fullföljas, då förbundets försök att väcka intresse hos ledningen för de utbildningsanstalter, som borde legat närmast till för att ordna en regelbunden, lämplig undervisning på detta område, icke lett till något resultat, trots det skriande behovet av kompetent arbetskraft.

Frågan om utbildning har alltså med största intresse och uppmärksamhet följts av förbundet och ser förbundet med tillfredsställelse det nu föreliggande förslaget till utbildning av sjukvårdsadministratörer. Förbundet har också i åtskilliga sammanhang hos sjukvårdens huvudmän påtalat nuvarande brister inom detta utbildningsområde i belysning av de allt större värden, som förvaltningsmässigt anförtros dagens administratörer. Mot denna bakgrund synes förbundet kravet på teoretisk skolning i framtiden icke kunna ställas för högt. Tillskapandet av en kvalificerad utbildning för administrativa tjänstemän jämsides en organiserad administrativ forskning är således en angelägenhet, som med minsta möjliga dröjsmål bör förverkligas. Minsta tidsutdräkt erhålles om i första hand bland dem, som redan är inne på banan, lämpliga kandidater utses för erhållande av övergångsutbild-

ning enligt betänkandet. Dylik utbildning i förening med väl dokumenterad praktisk tjänstgöring i sjukvårdsadministration bör utan tvekan ge goda resultat, väl uppvägande framtidens eventuella grundutbildning.

Förbundet tillmåtar intensifieringen och förstärkningen av forskningsresurserna på detta område största betydelse. Forskningen är en förutsättning för den sjukvårdsadministrativa utbildningens rätta bedrivande. Huruvida densamma som i utredningsförslaget bör knytas till ett särskilt institut kanske kan diskuteras, väsentligt torde dock vara, att den förläggs till ett undervisningssjukhus med nära anknytning till medicinsk respektive företagsekonomisk fakultet.

Utbildningens föreslagna uppläggning på bred samhällsvetenskaplig bas synes förbundet motsvaras av förefintliga utbildningsvägar vid såväl universitet (pol. mag.) som handelshögskola (civilekonom) samt i framtiden, enligt vad förbundet har sig bekant, även av den vid den av socionomutbildningskommittén föreslagna socialhögskolan (socionom). Ämnet »sjukvårdsadministration», vilket enligt förslaget skulle utgöra det avslutande linjevälet, är däremot icke för närvarande tillgodosett vid någon utbildningsanstalt. En sjukvårdsadministrativ institution knuten till universitet eller eventuellt högskola med professor som huvudlärare, synes förbundet följaktligen innebära en god lösning i detta avseende.

Den av utredningen presenterade studieplanen, vilken endast utgöres av en skiss, har förbundet icke funnit anledning upptaga till bedömning. Med hänsyn emellertid till de blivande administratörernas mångsidiga arbetsfält synes insikten i statskunskap och socialpolitik böra inhämtas och bör i ämnet sjukvårdsadministration även ingå ett visst mått av teknisk utbildning. Den praktiska delen av utbildningen, vilken dels som förpraktik avser göra den studerande förtrogen med arbetsmiljön dels avser som studiepraktik vidga hans praktiska kunnande, torde utan olägenhet kunna utbyggas på viss bekostnad av den teoretiska delen. Praktiken bör utformas så att den även omfattar sjukhusens serviceavdelningar.

Den av utredningen tänkta utbildningsanstalten »institutet för sjukvårdsadministration» föreslås förlagd till Uppsala universitet. I lokaliseringsfrågan, vilken torde dikteras av förefintliga resurser såsom lokaler, lärarkrafter, närbelägenheten till andra utbildningsanstalter m. m., har förbundet ingen förutfattad mening, men med hänsyn till forskningsuppgifternas internationiska karaktär synes möjligheterna vid den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg böra prövas. En förläggning av utbildningen till denna institution torde erbjuda möjligheten av ett snabbare förverkligande av utbildningen.

Utredningen föreslår, att fortbildning skall anordnas för olika kategorier inom sjukvårdsförvaltningen verksamma med skiftande förutbildning. Förbundet biträder i huvudsak den föreslagna ordningen men förutsätter att hänsyn tas till personlig läggning och praktiska förutsättningar. Kurstidens föreslagna längd synes ha tillkommit utan ingående hänsyn till uppläggningsplanen.

Det är förbundet mot bakgrunden av nuvarande förhållanden angeläget framhålla betydelsen av det förslag till övergångsanordningar utredningen framlagt och varigenom nu verksamma intendentur och assistenter i befodringsgången avses beredas tillfälle till en påbyggnad av tidigare utbildning. Att på detta sätt för de redan nu yrkesverksamma skapa förutsättningar för befodringsmöjligheter framstår som ovan framhållits högst realistiskt. En anpassning i görligaste mån av den ifrågasatta utbildningen till de studerandes olika förutsättningar, icke minst deras ofta mångåriga praktiska erfarenhet av detta i viss mån särpräglade förvaltningsområde, är ett väsent-

ligt led i strävan att tillvarata det bästa inom kåren av sjukvårdsadministratörer i landet.

Utformningen och tillkomsten av övergångskurser betraktar förbundet såsom en brådskande angelägenhet, vilken icke bör göras beroende av en eventuell fördröjd grundutbildning.

Grundutbildningens föreslagna förläggning till universitet eller eventuell högskola möjliggör för de studerande att enligt nu gällande bestämmelser komma i åtnjutande av s. k. studiesociala förmåner. Dessa förmåner torde dock knappast stå övergångskursens elever till buds, varför särskilda ekonomiska möjligheter bör tillskapas för denna kategori elever.

Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund biträder sålunda det nu föreliggande förslaget till utbildning av sjukvårdsadministratörer med de modifikationer, som här ovan kommit till uttryck, innebärande

att en högre sjukvårdsadministrativ utbildning utan dröjsmål anordnas i huvudsak enligt angiven studieplan med prioritet för övergångskurs;

att sjukvårdsadministrativ forskning samtidigt igångsättes;

att avlagd samhällsvetenskaplig examen med påbyggnad av sjukvårdsadministration jämställs med grundutbildning enligt betänkandet och berättigar till betyg över avlagd medicinsk-samhällsvetenskaplig examen.

Gävle den 19 oktober 1962

Underdånigst

Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund

Edvin Nyberg

Gösta Wigert

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Under den omvälvande utveckling, som modern sjukvård genomgår, har inom alla de nordiska länderna ett ökande behov gjort sig gällande av att åstadkomma förbättrade möjligheter till lämplig högre utbildning för blivande administrativa ledare vid sjukhusen. En sådan utbildning synes böra omfatta såväl grundläggande allmän förvaltningsutbildning med företagsekonomisk inriktning som undervisning i speciella sjukhusadministrativa ämnen.

På hösten 1960 uppdrogs i Sverige åt en statlig kommitté (den s. k. CBS-utredningen) att utreda frågan om lämplig utbildning för sjukhusadministratörer jämte därmed sammanhängande spörsmål. I sitt den 16 juli 1962 framlagda betänkande har kommittén bland annat föreslagit inrättande av en särskild fyraårig akademisk utbildningsväg för blivande sjukvårdsadministratörer. Utbildningen skulle enligt betänkandet omfatta huvudämnen sjukvårdsadministration och företagsekonomi samt därutöver

rättskunskap, statistik och sociologi. Under remissbehandlingen av betänkandet har från många håll, bland andra medicinalstyrelsen, centrala sjukvårdsberedningen och kanslern för rikets universitet, kommitténs förslag avstyrkts och i stället föreslagits att utbildningen av sjukvårdsadministratörer i princip meddelas såsom en påbyggnadskurs i sjukhusadministrativa ämnen efter viss grundutbildning inom befintliga eller planerade akademiska läroanstalter.

Oberoende av hur den högre sjukhusadministrativa utbildningen organiseras inom varje enskilt land synes niomannakommittén uppenbart att en gemensam nordisk utbildningsverksamhet på detta område bör kunna vara av stort värde. Undervisningen i de speciella sjukhusadministrativa ämnena skulle därmed erhålla ett bredare rekryteringsunderlag och kontakterna med främmande länder, som är längre komna på området och har större resurser än de nordiska länderna, skulle lättare kunna upprätthållas. Niomannakommittén finner det naturligt, att en sådan utbildningsverksamhet — oavsett hur denna närmare utformas — bör anknytas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Niomannakommittén får därför föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast undersöka förutsättningarna för en samnordisk utbildningsverksamhet avseende sjukhusadministrationen vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Den 15 januari 1963

Birger Andersson

Nina Andersen

Kjell Bondevik

Förman

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Sven Sundin

Medlemsförslag

om en gemensam trafiklagstiftning

*(Väckt av Vagn Bro, Svend Horn, Harry Klippenvåg, Birger Lundström och
Juha Rihtniemi)*

I rekommandation nr. 16/1955 henstillede Nordisk Råd til regeringerne at etablere et løbende samarbejde vedrørende færdselslovgivning og at være opmærksomme på enhver foranstaltning, som kan bidrage til, at de nordiske landes færdselsregler bliver endnu mere ensartede. Regeringerne overdrog herefter Den nordiske parlamentariske Komité for friere Samfærdsel m. m. at foretage en undersøgelse. Denne komité afgav den 9. september 1955 betænkning om samordning af de nordiske landes færdselslovgivning m. m. og foretog heri en gennemgang og sammenligning af den svenske »vægtrafikförordning» af 28. september 1951, den danske færdselslov af 24. maj 1955 og de på det tidspunkt foreliggende finske og norske lovforslag. Komiteen påpegede de eksisterende forskelligheder mellem landenes regler og foretog en analyse af de heraf følgende ulemper. Komiteen tog — bortset fra enkelte særlige tilfælde — ikke stilling til, hvilke af de forskellige regler, der måtte anses for mest hensigtsmæssige, men gav udtryk for, at det nærmere samarbejde — når man efter en vis tid har indhøstet erfaring for, hvorledes de nye færdselsregler virker i praksis — burde forberedes af sagkyndige fra de forskellige lande.

I 1957 fik Finland og Norge (jfr. de ovenfor nævnte lovforslag) nye færdselslove, og i efteråret 1960 besluttede regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at nedsætte en komité bestående af to eksperter fra hvert land med det formål at udarbejde et forslag til en fælles nordisk færdselslovgivning, indeholdende såvel egentlige færdselsregler som regler om motorkøretøjers udstyr, vejafmærkning, færdselssignaler og lignende. Ekspertkomiteen, som har antaget navnet Nordisk Vejtrafikkomité, har i de ca. to år, der er forløbet siden dens nedsættelse, dels i den europæiske trafikministerkonference (CEMT) fulgt arbejdet vedrørende fælles europæiske færdselsregler og dels foretaget en sammenlignende opstilling af de i Danmark, Finland, Norge og Sverige gældende regler og på grundlag heraf påbegyndt udarbejdelsen af udkast til en fælles nordisk færdselslov.

De nordiske lande har en stærk interesse i, at der indføres ensartede europæiske færdselsregler i så vid udstrækning som muligt. Den hurtigt voksende internationale biltrafik gør løsningen af denne opgave mere og mere nødvendig. For de nordiske landes vedkommende synes det imidlertid

at være særdeles ønskeligt at indføre helt identiske færdselsregler og at vedtage sådanne regler, eventuelt uden at afvente en europæisk ordning.

Forslagsstillerne er af den opfattelse, at færdselslovene er et naturligt område for en egentlig fælles lovgivning, både på grund af den intensive internordiske trafik, og fordi Norden, der på så mange af rejselivets felter udgør ét område, af mange ikke-nordboer betragtes som en helhed. Endvidere finder man, at en nordisk lov kun bør afvente en europæisk ordning, hvis en sådan med nogenlunde sikkerhed kan forventes gennemført inden for den nærmeste fremtid. Den nærmest foreliggende opgave er udarbejdelsen af et udkast til en nordisk færdselslov, og arbejdet hermed bør fremmes mest muligt, ved at Nordisk Vejtrafikkomité får stillet de fornødne økonomiske midler og den nødvendige arbejdskraft til rådighed; dette kan eventuelt ske ved, at komiteens medlemmer midlertidigt lettes for andre arbejdsbyrder, hvilket må anses for den bedste udvej.

Vi vil derfor henstille,

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at stille sådanne hjælpemidler til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, at komiteen hurtigt kan udarbejde et udkast til en fælles nordisk færdselslov.

København, Oslo, Stockholm og Helsingfors, den 16. oktober 1962

Vagn Bro

Svend Horn

Harry Klippenvåg

Birger Lundström

Juha Rihniemi

BILAGA 1

**Skrivelse från De nordiske motororganisasjoners permanente komité till
Nordiska vägtrafikkommittén angående markering av hastighets-
begränsning inom tätbebyggt område**

De nordiske motororganisasjoners permanente komité, har på møte i Oslo den 23. august 1962, drøftet spørsmålet om varsling av hastighetsbegrensning gjennom tettbyggede strøk.

Der var enighet om at det varslingsystem som er gjennomført i Danmark, Finland og Norge ikke er tilfredsstillende, og ikke gir trafikantene den nødvendige orientering.

Det system som er gjennomført i Sverige med prikket dobbeltlinje i veibanen gjennom tettbyggede strøk finner Den permanente komité meget tilfredsstillende, bl. a. på grunn av den kontinuerlige gjentakelsesvirkning, også for trafikanter hvis kjøring påbegynner innenfor tettbyggingen.

Den permanente komité henstiller til Den nordiske veitrafikkomité grundig å overveie dette problem, i det man anbefaler at det svenske system innføres også i de tre øvrige nordiske land.

Oslo, den 24. august 1962

De nordiske motororganisasjoners permanente komité

Robert Meinich

Formann

Oscar M. Bade

BILAGA 2

**Skrivelse från Nordisk Bilinspektør-Forbund till Nordiska vägtrafik-
kommittén angående nordisk typbesiktning av motorfordon**

Nordisk Bilinspektør-Forbund (NBF), der er en sammenslutning af de i de nordiske lande statslig ansatte bilinspektører, har under et i efteråret 1962 i Danmark afholdt møde drøftet muligheden af større ensartethed på bilinspektionens område. Man har herunder hæftet sig ved den i flere nordiske lande etablerede typegodkendelsesordning og tillader sig i den anledning at fremføre følgende.

I bestræbelserne for en rationalisering af bilinspektionen har man i Finland, Norge, Sverige og Danmark gennemført en ordning, hvorefter serie-

fremstillede motorkøretøjer efter godkendelse af statslige organer kan registreres uden forudgående undersøgelse af bilinspektørerne, så længe de opfylder de krav, der er stillet som betingelse for deres godkendelse. En sådan ordning har i det store og hele vist sig tilfredsstillende for såvel myndighederne som offentligheden. Da de krav, myndighederne i ovennævnte nordiske lande stiller til køretøjernes indretning og udstyr, efterhånden har nærmet sig så meget til hinanden, at der ikke længere er større afvigelser, er Nordisk Bilinspektør-Forbund af den opfattelse, at tiden nu må være inde til etablering af en fælles-nordisk typegodkendelsesordning.

Fordelene ved en sådan ordning er efter vor mening meget store. Man behøver blot at pege på den herved opnåede arbejdsbesparelse, den større ensartethed, der er værdifuld for såvel bilinspektionerne som offentligheden, og den styrkelse af institutionen, som ligger i de nordiske landes fælles optræden overfor de fabrikker, der fremstiller motorkøretøjer. De vanskeligheder, der måtte opstå som følge af enkeltlandenes divergerende bestemmelser, skulle næppe være vanskelige at løse.

Når de nordiske lande allerede nu på en lang række områder — ikke mindst inden for trafiklovgivningen — har gennemført ensartede regler, er det vor opfattelse, at man bør søge denne ensartethed gennemført også på typegodkendelsesordningens område. Nordisk Bilinspektør-Forbund skal derfor tillade sig at henstille til Nordisk Vejtrafik-Komité, at dette spørgsmål søges løst.

Thisted, den 14. oktober 1962

På forbundets vegne

P. Vestergaard

Præsident

BILAGA 3

PM angående åtgärder mot mörkerolyckor

I svenska riksdagen hemställdes år 1961 i likalydande motioner (I: 368 och II: 427), att vissa ändringar och kompletteringar av gällande trafiklagstiftning måtte vidtagas. Bl. a. föreslogs, att fordon, som i mörker uppställts å väg utanför tätbebyggt område, skulle utmärkas med förvarnande tecken.

Motionerna behandlades av andra lagutskottet, som i sitt utlåtande (nr 68) den 28 november 1961 om ovannämnda delförslag framhöll, att det i vissa situationer vore önskvärt, att förvarningsmarkering kunde utsättas. För lösning av frågan om den lämpligaste utformningen av ett sådant tecken samt villkoren och sättet för dess uppställande krävdes enligt utskottets förmenande viss utredning. En sådan borde utan tidsutdräkt komma till stånd och lämpligen genomföras i samarbete med de övriga nordiska

länderna för att likartade bestämmelser på detta område skulle kunna åstadkommas.

Riksdagen beslöt den 6 december 1961 i enlighet med utskottets hemställan. Riksdagens beslut meddelades Kungl. Maj:t i skrivelse (nr 390) den 8 december 1961.

Den 15 december 1961 överlämnades kopia av denna skrivelse enligt Kungl. brev av samma dag till Nordiska vägtrafikkommitténs svenska ledamöter.

Den 17 oktober 1962 framställde riksdagsledamoten Birger Lundström i riksdagens första kammare en interpellation till kommunikationsministern angående åtgärder mot mörkerolyckor. Interpellanten framhöll, att nära ett år gått, sedan riksdagsskrivelsen överlämnats till Nordiska vägtrafikkommittén utan att det blivit känt, i vad mån något särskilt åtgjorts i saken. Han hemställde därför om besked, när ett förslag kunde väntas i anledning av den av 1961 års riksdag begärda utredningen, och anhöll, att denna fråga skulle ges förtur och inte behandlas i samband med den allmänna överynen av trafiklagstiftningen i Norden.

Interpellationen besvarades den 12 december 1962 av kommunikationsministern Gösta Skoglund. Han förklarade sig vilja invänta ett betänkande som en dansk expertutredning i ämnet snart kommer att avgiva, och resultatet från den europeiska transportministerkonferens, som skall behandla denna fråga, innan den svenska regeringen upptar frågan till behandling.

Stockholm den 13 december 1962

BILAGA 4

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska vägtrafikkommittén:

Kommittén delar förslagsställarnas uppfattning om önskvärdheten av identiska vägtrafikregler. Vid planläggningen av sitt arbete har kommittén jämväl inriktat sig på att söka framlägga ett förslag till en nordisk vägtrafiklagstiftning. Redan föreligger ett första utkast till trafikregler, om utkast till bestämmelser om vägmärken är under utarbetande. Innan ett slutligt förslag i ämnet kan framläggas, torde ännu någon tid åtgå. Kommittén deltar med en gemensam representation i pågående europeiskt samarbete, till vilket kommittén anser det nödvändigt att taga hänsyn. Huruvida man före framläggande av ett förslag i ämnet bör avvakta resultatet av det europeiska samarbetet, anser sig kommittén ej nu kunna ta ställning till. Så mycket kan dock sägas som att, om det europeiska arbetet visar sig ta lång tid, man en-

ligt kommitténs mening ej bör vänta med gemensam nordisk lagstiftning.

Att kommitténs ledamöter skulle kunna få lättnader i andra arbetsuppgifter bedömer kommittén som icke realistiskt. Kommittén har emellertid för avsikt att hos det svenska kommunikationsdepartementet begära förstärkning på sekreterareplanet. Sådan förstärkning skulle vara till avsevärt gagn för kommitténs arbete.

Stockholm den 30 november 1962

Bertil Holmquist

D a n m a r k

Justitsministeriet *ansluter sig i skrivelse den 14 december 1962 till Nordiska vägtrafikkommitténs yttrande.*

Rådet for større færdselssikkerhed:

Rådet er taknemmeligt for denne orientering, og på rådets vegne vil jeg gerne give udtryk for, at rådet er interesseret i, at der snarest muligt indføres ensartede færdselsregler i Norden og i Vest-Europa, idet afvigelser i færdselsreglerne medfører, at de nordiske færdselssikkerhedsorganisationer, både over for danskere og udlændinge skal fortolke reglerne og desuden propagandere for deres overholdelse.

København, den 11. december 1962

Svend Bergsøe

Forenede danske motorejere:

Vi har med interesse fulgt arbejdet i Nordisk Trafikkomité, og vi kan varmt anbefale, at der stilles de fornødne hjælpemidler til rådighed for komiteen, således at dennes arbejde kan fremskyndes mest muligt.

Det tilføjes, at vi principielt er ganske enige i, at man i videst muligt omfang får fælles nordiske trafikregler. Vi anser det dog for afgørende vigtigt, at færdselsreglerne her i landet er i overensstemmelse med de på kontinentet gældende, men såfremt etableringen af fælles europæiske regler skulle trække i langdrag, er vi enige i, at man gennemfører en nordisk ordning.

Med hensyn til den i bilag 1 omhandlede markering af hastighedsbegrænsning i tæt bebyggede områder kan vi anbefale, at man forsøger en sådan ordning gennemført.

Vedrørende det i bilag 2 omhandlede forslag om større ensartethed på bilinspektionsområdet kan vi ligeledes anbefale, at der søges etableret en fælles nordisk typegodkendelsesordning.

Vedrørende det i bilag 3 omhandlede forslag vedrørende forholdsregler

mod mørkeulykker skal vi bemærke, at dette spørgsmål har været behandlet i Justitsministeriets udvalg vedrørende motorkøretøjers lygteføring. Udvalget vedtog den 22. november d. å. en særbetænkning vedrørende dette spørgsmål, hvor man ikke alene søger at modvirke påkørsel af holdende køretøjer i mørke, men også i dagslys, hvor problemet er endnu større. Vi har tilsluttet os denne særbetænkning, hvortil vi herved tillader os at hen-

København, den 14. december 1962

V. Lærkes

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena¹:

— — — får ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena i avfordrat utlåtande anföra, att det anser, att detta arbete bör baseras på det förslag till allmänneuropeiska trafikregler, på vilket arbetet som bäst befinner sig i sitt slutskede, och att förslaget till nordiska trafikregler i intet fall bör fullbordas, förrän det europeiska förslaget, det må sedan bli en bindande överenskommelse eller blott en rekommendation, blivit slutligt godkänt vid sammanträde vederbörande ministrar emellan. Detta är veterligen även uppfattningen hos majoriteten inom Nordiska Vägtrafikkommittén.

Helsingfors den 10 november 1962

Minister för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena *Veikko Savela*
Regeringsråd *Mauno Satuli*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Nordiska vägtrafikkommittén har redan överlämnat den del av sitt arbete som berör trafikmärken, markering av körbanor och trafiksignaler m. m. att förberedas av Nordiska vägtekniska förbundet och ärendets behandling har i vederbörande förbundsutskott, som består av i respektive land verkande avdelningsutskott, avancerat så långt, att Nordiska vägtekniska förbundets förslag, som gäller de egentliga trafikmärkena, till största delen är klart och har överlämnats till Nordiska vägtrafikkommittén. De punkter i förslaget som ännu icke behandlats sammanhänger med bristfälligheterna och tolkningsmöjligheterna i överenskommelsen beträffande internationella trafikmärken, vilken just undergår granskning i E.C.E.

Om frågorna beträffande de egentliga trafikstadgandena i vägtrafiklagstiftningen, motorfordonens utrustning o. s. v. vilka är under beredning i Nordiska vägtrafikkommittén, har Ministeriet för kommunikationsväsendet

¹ Yttrandet översatt från finska.

och allmänna arbetena, enligt vad till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens kännedom kommit, avgivit sitt utlåtande till Nordiska rådet.

De i bilagorna till förslaget nämnda specialfrågorna hänför sig enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppfattning till det lagförnyelseärende, som är under beredning i Nordiska vägtrafikkommittén.

Såsom redan i initiativet nämnts, är även väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av den åsikten, att ett påskyndande av trafikkommitténs arbete bör anses viktigt och att för detta ändamål tillräckliga medel måste ställas till kommitténs förfogande, för att denna skulle kunna erhålla den arbetskraft, som vore av nöden för att uppgiften snabbare skulle kunna utföras.

Helsingfors den 28 november 1962

Överdirektör *K. J. Tolonen*

Assessor *U. I. Miesmaa*

Trafikförsäkringsföreningen:

— — — anför Trafikförsäkringsföreningen som sitt utlåtande, att föreningen i princip omfattar förslaget och att den — med tanke på den allttjämt växande turisttrafiken till och inom de nordiska länderna — anser förslagets förverkligande vara angeläget och även brådskande.

Helsingfors den 7 december 1962

Trafikförsäkringsföreningen

Iikka Honkajuuri

Finlands automobilklubb:

Bilaga 1

Samtidigt önskar vi meddela att vi varmt understöder till nämnda session inlämnade förslag som berör icke-nordiska bilars försäkring, emedan det i hög grad skulle underlätta turisttrafiken.

Trots att Sverige, Danmark, Norge och Finland undertecknat Genèvekonventionen av år 1949, förekommer betydande olikheter i dessa länders lagstiftning. Detta gäller bl. a. både den tekniska granskningen av fordon (besiktningen) och körreglerna, för att inte tala om trafikmärkena och utmärkningen av körbanan. Isynnerhet de förstnämnda förekommer i olika variationer.

Från de nordiska länderna till kontinenten riktar sig en mycket livlig godstrafik som sker med motorfordon, en trafik som av allt att döma allttjämt ökar. Också turisttrafiken mellan de nordiska länderna ökar varje år. Det är naturligt att enhetliga trafikbestämmelser och trafikmärken hjälper bilisten att bättre än nu, och framförallt tryggare, klara sig i grannländerna. Det viktigaste vore dock införandet av högertrafik i Sverige.

AK anser det vara av yttersta vikt, att bestämmelserna om vägtrafik och

trafikmärken i de nordiska länderna, snarast förenhetligas i enlighet med Geneve-konventionens vägtrafiköverenskommelse.

Bilaga 2

Bestämmelserna som gäller godkännande av fordon för trafik, ingår i Motorfordonsförordningens 14, 15 och 16 paragrafer, av vilka paragraferna 14 och 15 behandlar typbesiktning. Utförliga bestämmelser om typbesiktningen ingår i paragraferna 28 och 29 i ministeriets för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena beslut om verkställighet av motorfordonsförordningen.

Enligt vår åsikt vore det lyckligt om dessa förordningar kunde förenhetligas i alla de nordiska länderna.

Bilaga 3

Antalet kollisioner med olycklig utgång, där bilar i mörker blivit påkörda bakifrån, har i Finland vuxit för varje år, vilket beror på den ökade natttrafiken och bristen på parkeringsplatser eller vägfickor längs våra vägar. De parkeringsljus som de nuvarande bestämmelserna förutsätter, avslöjar inte alltid i tid de bilar som i mörker parkerat på vägen, isynnerhet när sikten är begränsad (regn, dimma, snöyra). Då ett motorfordon skadats under körningen, måste det ibland parkera på vägen också på en sådan plats där det enligt § 18 i vägtrafikförordningen uttryckligen är förbjudet att stanna och om inte fordonet utmärkes med något varningsljus, utgör det ett farligt hot för trafiksäkerheten.

En varningstriangel med reflekterande yta är i en del mellaneuropeiska länder obligatorisk i bilutrustningen. Den bör under den mörka tiden placeras på vägen på ett bestämt avstånd bakom den parkerade (skadade el. dyl.) bilen. I dessa länder har man konstaterat, att som en följd av de förbättrade vägarna, körhastigheten ökat också på natten — och naturligtvis också bromssträckorna i samma mån.

I Italien är triangeln obligatorisk, i Österrike rekommenderas den, i Schweiz överväger man att ta den i bruk. Hänvisande till det ovan anförda, framför AK högaktningfullt, att den ifrågavarande varningstriangeln (mått 40 × 40 × 40 cm) snarast måtte förklaras obligatorisk i utrustningen för alla motorfordon (utom tvåhjuliga) i de nordiska länderna och att bestämmelserna om triangelns användning i dessa länder bleve enhetliga.

Helsingfors den 10 december 1962

Finlands automobilklubb

P. Ervi

Verkställande direktör

N o r g e**Samferdselsdepartementet:**

Vegdirektøren viser til Nordisk Vegtrafikkomité's uttalelse som man i det vesentlige er enig i [*se ovan*]. Man finner dog å burde tilføye at både det europeiske samarbeid og NVK's arbeid er rettet såvel mot de egentlige trafikkregler, som reglene om trafikkskilt og vegoppmerking m. v. og motorvognforskriftene. Et fullstendig forslag til bestemmelser på alle disse tre områder vil utvilsomt måtte ta ganske lang tid, særlig på det europeiske plan.

Det europeiske arbeid med hensyn til trafikkregler synes imidlertid å være nådd ganske langt, selv om det bare foreligger et foreløpig utkast i mer uforpliktende form («konklusjoner» fra transportministerkonferansen i april 1962, med mulighet for et avsluttende supplement våren 1963). NVK er også nådd så langt at komitéen har utarbeidet et første utkast til trafikkregler. Man vil tro at det ville være en hensiktsmessig løsning og en praktisk tempoplan om NVK arbeidet i etapper, slik at komitéen tok sikte på først å fremme et foreløpig utkast til trafikkregler, eventuelt med forslag til parallell nordisk lovordning som åpner adgang til et kontinuerlig nordisk samarbeid om alle saker om vegtrafikkregler. Den videre samordning og tilpassning av trafikkreglene både etter behovet i Norden og i forhold til utviklingen i Europa, f. eks. til EEC, og gjennomføringen av seinere innstillinger fra komitéen (f. eks. om vegskilt m. v. og motorvognforskrifter) vil da kunne lettes. Komitéen ville i så fall ikke behøve å avvente muligheten for å legge fram endelig utkast til vegskilt m. v. og arbeidet med motorvognforskriftene før den avga innstilling, men kunne konsentrere seg om første del av sin oppgave.

Vegdirektøren er enig i at det ikke er realistisk å søke å frigjøre komitémedlemmene for deres ordinære arbeidsoppgaver. Det vil på den annen side være til hjelp om komitéen kunne få forsterkning på sekretærplanet.

Oslo, den 17. januar 1963

Trygve Bratteli

Kolbjørn Rød

S v e r i g e**Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:**

Styrelsen delar helt förslagsställarnas uppfattning att trafiklagstiftningen utgör ett naturligt område för en gemensam lagstiftning i varje fall inom Norden och så långt möjligt inom Europa i övrigt.

Denna styrelsens principiella uppfattning har sålunda bl. a. kommit till uttryck i det förhållandet att styrelsen med skrivelse den 18.3. 1961 till Konungen överlämnat förslag till ändring av vägtrafikförordningen samt PM med förslag om ny kungörelse angående vägmärken m. m. jämte viss utredning m. m. Framställningen har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 18.5. 1962 överlämnats till Nordisk vägtrafikkommitté för att tagas under övervägande vid fullgörandet av kommitténs utredningsuppdrag.

Styrelsens förslag syftade — i sin begränsning till vägmärkessystemet och därmed nära sammanhängande vägtrafikregler — till att från svensk utgångspunkt föreskrifterna inom de nordiska länderna bringades till så nära överensstämmelse som möjligt inom ramen för dels 1949 års konvention rörande vägtrafik och protokollet samma år rörande vägmärken och signaler, dels 1950 års kompletterande europeiska överenskommelse eller den överenskommelse, som kunde komma att ersätta densamma, dels ock inom Ekonomiska kommissionen för Europa gjorda rekommendationer.

Denna styrelsens inställning är i princip densamma med avseende på övriga vägtrafikregler och på frågan om fordons utrustning m. m.

Genom statsrådets och chefens för kommunikationsdepartementet beslut den 14.2. 1962 (dnr SK 8/1962) har tjänsteman hos styrelsen förordnats att vara expert åt de svenska ledamöterna av Nordisk vägtrafikkommitté. Styrelsen är härigenom kontinuerligt orienterad om de stora svårigheter, som föreligger att under hänsynstagande till motsvarande koordinationsarbete inom europeiska transportministerkonferensen snabbt åstadkomma ett förslag till gemensam nordisk vägtrafiklagstiftning i vid bemärkelse.

Å andra sidan torde ingen tvekan råda om att stora nackdelar uppkommer under ett pågående lagstiftningsarbete ifråga om möjligheten att införa av utvecklingen betingade önskvärda eller nödvändiga författningsändringar, om resultaten av detta arbete icke snart kan skönjas. Styrelsen tillstyrker därför förslagsställarnas hemställan att sådana resurser ställs till Nordisk vägtrafikkommittés förfogande att kommittén snarast möjligt kan framlägga förslag till gemensam nordisk vägtrafikförordning. Enligt styrelsens mening vore det därvid värdefullt om förslag i första hand framlades avseende enhetliga vägtrafikregler i mer inskränkt bemärkelse och därmed sammanhängande enhetliga bestämmelser om utmärkning m. m. samt i ett senare skede avseende bestämmelser om fordonsutrustning m. m. Ett dröjsmål skulle nämligen enligt styrelsens mening vara synnerligen olyckligt därför att för trafikanternas del det måste vara nödvändigt att de förhållandevis genomgripande ändringar, varom här i fråga, i Sverige icke skall komma samtidigt med den planerade omläggningen till högertrafik utan i god tid dessförinnan.

Stockholm den 17 december 1962

Gust. Vahlberg

Gunnar Tornberg

Statens biltrafiknämnd:

Det uppdrag, som givits Nordiska vägtrafikkommittén, avser förslag till gemensamma nordiska trafikregler, innefattande såväl egentliga trafikregler som regler om motorfordons beskaffenhet och utrustning samt om vägmärken. Däremot torde kommitténs uppdrag icke innefatta att utarbeta enhetliga bestämmelser på det område, som närmast berör nämndens verksamhet, nämligen den yrkesmässiga biltrafikens.

I det medlemsförslag, som fogats vid Nordiska rådets presidiums skrivelse, hemställs på anförda skäl, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa sådana hjälpmedel till rådighet för Nordiska vägtrafikkommittén, att kommittén snabbt kan utarbeta ett utkast till en gemensam nordisk trafiklag.

Den internationella motorfordonstrafiken befinner sig i en oavslutlig stegring. Det är härvid icke fråga endast om turisttrafik. Även den kommersiella trafiken undergår en gradvis stegring. Nämnden har sålunda genom sin verksamhet kunnat konstatera, att Sverige berörande internationell lastbilstrafik successivt ökat. Sålunda förekommer en omfattande sådan trafik mellan Sverige och de övriga nordiska länderna och även mellan Sverige och länder på kontinenten.

Det är av angivna skäl uppenbarligen önskvärt, att enhetliga trafikregler kommer till stånd, i första hand för de nordiska länderna. Härvid torde emellertid böra eftersträvas att dessa trafikregler såvitt möjligt utformas under hänsynstagande till det arbete som pågår i syfte att åstadkomma enhetliga trafikregler även för länderna på kontinenten.

I beslutet om avgivande av detta yttrande ha deltagit nämndens ordförande, ledamöterna Oredsson, Seth och Svensson samt ersättaren Rosenlund.

Stockholm den 22 november 1962

Statens biltrafiknämnd

Erik Montell

Statens trafiksäkerhetsråd:

Det väckta förslaget går ut på, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa sådana resurser till Nordiska vägtrafikkommitténs förfogande, att kommittén skyndsamt kan utarbeta ett utkast till en gemensam nordisk trafikförfattning. Enligt vad trafiksäkerhetsrådet inhämtat har ifrågavarande omkring kalenderårsskiftet 1960/61 tillsatta kommitté i förhållande till uppdragets svårighetsgrad gjort goda framsteg i sitt arbete.

I och för sig skulle ett ökande av kommitténs arbetstakt kunna förordas

eftersom det skulle vara värdefullt -- bland annat ur trafiksäkerhetssynpunkt -- att snabbt nå fram till en gemensam nordisk vägtrafiklagstiftning. Här må emellertid beaktas, att man inom den europeiska transportministerkonferensen i Paris (CEMT) sedan några år tillbaka är sysselsatt med försök att enhetliggöra så långt som möjligt de europeiska ländernas trafikregler, ett arbete, vars positiva resultat naturligtvis också kan bli av stor betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt. Det torde hysas icke oväsentliga förhoppningar om att inom rimlig tid nå sådana resultat.

Trafiksäkerhetsrådets uppfattning i det remitterade ärendet är, att den nordiska kommitténs arbete bör bedrivas med de resurser och med den skyndsamhet som kommittéuppdraget kräver och att, om utsikter finnes att inom rimlig tid nå fram till mera slutliga resultat i det motsvarande arbetet inom CEMT, kommittén bör utföra sitt arbete i nära anslutning till motsvarande inom CEMT och därmed verksamt bidra till att det tilltänkta förslaget till gemensamma europeiska trafikregler påskyndas. Det måste här uppmärksammas, att den vinst i tid, som för de nordiska ländernas del skulle kunna erhållas, om arbetet på gemensam nordisk vägtrafiklagstiftning lösrycktes från det europeiska sammanhanget, kan uppvägas av de olägenheter som kan uppstå, då de nordiska länderna senare har att ta ställning till slutresultaten av det europeiska samarbetet rörande enhetliga trafikregler.

Stockholm den 7 december 1962

På statens trafiksäkerhetsråds vägnar

Hans Hansson

Kungl. automobil klubben (KAK) och Motormännens riksförbund:

Frågan om gemensamma nordiska trafikregler har vid upprepade tillfällen dryftats inom motororganisationerna i de nordiska länderna och förslag har vid flera tillfällen framförts om enhetliga regler. Nordiska rådets initiativ om tillsättandet av en gemensam expertkommitté har därför hälsats med den största tillfredsställelse från organisationernas sida. Sedan regeringarna med bifall till Nordiska rådets hemställan tillsatt Nordiska vägtrafikkommittén, har organisationerna blivit representerade genom en svensk export i kommittén.

Redan tidigare hade inom Organisation Mondiale du Tourisme et de l'Automobile (OTA), vilket är motororganisationernas internationella topporgan, väckts frågan om en enhetlig europeisk lagstiftning på vägtrafikområdet och en särskilt tillsatt kommitté, i vilken Sverige varit representerad, har utarbetat ett förslag till sådana regler, vilket överlämnades bland annat till Conférence Européenne des Ministres des Transports (CEMT).

Slutligen har inom CEMT tillsatts en Groupe Restreint No 3, vilken är sysselsatt med utarbetande av enhetliga europeiska trafikregler och inom CEMT har stor hänsyn därvid tagits till det av OTA utarbetade förslaget.

Under arbetet inom Nordiska vägtrafikkommittén har det helt naturligt varit nödvändigt att ha fortlöpande kontakt med arbetet inom CEMT och även om detta forcerats, har det inte kunnat undvikas, att Nordiska vägtrafikkommitténs arbete blivit fördröjt. Vi är emellertid fullt medvetna om att man inom NVK är synnerligen angelägen om att snarast möjligt nå fram till ett resultat, särskilt som i samtliga fyra nordiska länder vissa problem pockar på en lösning och man givetvis helst såge, att partiella reformer icke företoges förrän frågan om en gemensam lagstiftning i stort kan tas upp till prövning.

För Sveriges del har sålunda inom kommunikationsdepartementet gjorts en omfattande inventering av önskvärda åtgärder för främjande av trafiksäkerheten. Härvid har ett stort antal förslag till partiella författningsändringar kommit fram.

I Norge är läget ungefär detsamma. Det är sålunda ytterligt betydelsefullt, att Nordiska vägtrafikkommittén såsom framhållits i medlemsförslaget får möjlighet att snarast framlägga förslag och inom kommittén har man nu kommit så långt att man hyser förhoppning om att före utgången av 1963 kunna slutjustera ett förslag om gemensamma nordiska trafikregler.

Till den svenska delegationens förfogande har ställts en sekreterare, som emellertid hittills icke lösgjorts från sitt ordinarie arbete inom Statens Biltrafiknämnd. De danska, finska och norska delegationerna saknar emellertid egna sekreterare. Det anmärkningsvärda är sålunda, att kommittén, vars ledamöter själva samtliga har heltidstjänster, icke har tillgång till ett effektivt arbetande sekretariat. Enligt vår uppfattning är det därför nödvändigt, att ett sådant sekretariat skapas och kommittén har vid sitt senaste sammanträde i Köpenhamn enats om att föreslå i första hand, att den svenske sekreteraren frigöres så att han på heltid kan ägna sig åt arbetet inom kommittén.

Med åberopande av vad som sålunda anförts får organisationerna tillstyrka ifrågavarande medlemsförslag samt hemställa, att Nordiska rådet snarast föreslår svenska regeringen upprättandet av ett sekretariat för Nordiska vägtrafikkommittén.

Stockholm den 20 november 1962

Kungl. automobil klubben

Sten Hagardt

Verkställande direktör

Motormännens riksförbund

Nils Ahlgren

Verkställande direktör

*BILAGA 5***Utlåtande från Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget**

I medlemsforslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer, at der stilles sådanne midler til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, at der hurtigt kan udarbejdes et udkast til en fælles nordisk færdselslov. Forslagsstillerne finder, at en nordisk færdselslov kun bør afvente en europæisk ordning, såfremt en sådan ordning nogenlunde sikkert kan forventes i nær fremtid.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbeten i Finland har udtalt, at forslaget til nordiske færdselsregler ikke under nogen omstændigheder bør gennemføres, før det europæiske forslag er blevet endeligt godkendt, og at dette vitterligt også er opfattelsen hos flertallet i Nordisk Vejtrafikkomité. Nordisk Samfærdselskomité ønsker imidlertid at udtale, at man under hensyntagen til usikkerheden ved at forudsige tidspunktet for gennemførelsen af en europæisk ordning vil finde det meget ønskeligt, at der udarbejdes udkast til en fælles nordisk færdselslov, således at denne kan gennemføres uden at afvente en mere omfattende ordning. Samfærdselskomiteen ønsker endvidere at understrege betydningen af, at de fornødne hjælpemidler stilles til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, idet man finder det praktisk, at denne komité kan arbejde videre med spørgsmålet, enten der bliver tale om en nordisk eller en europæisk løsning. Det må formentlig anses for ønskeligt, at Nordisk Vejtrafikkomité i første række koncentrerer sig om de spørgsmål, som direkte berører en ny færdselslovgivning, og dernæst de dermed forbundne spørgsmål: skiltning, afmærkning og køretøjers udstyr m.v., og eventuelt også spørgsmålet om fælles regler om udfærdigelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer samt eventuelt de særlige problemer vedrørende cykler med hjælpemotor (knallerter, moped).
 Under henvisning til det ovenfor anførte

skal komiteen indstille den foreslåede rekommandation til vedtagelse.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Medlemsförslag

om försäkring av icke-nordiska motorfordon

(Väckt av Vagn Bro, Hans Gustafsson, Chr. L. Holm och Svend Horn)

Norden udgør ikke mindst på samfærdselens område i mange henseender en helhed. Således er al paskontrol på de internordiske grænser bortfaldet ved oprettelsen af den nordiske pasunion i 1958, og den eneste kontrol, som opretholdes på disse grænser, er toldvæsenets kontrol, som for så vidt angår de rejsende har to formål, dels at foretage stikprøvekontrol med de af de rejsende medførte varer og dels at påse, at motorkøretøjer, der er indregistreret i ikke-nordiske lande, har tegnet eller tegner en lovpligtig ansvarsforsikring. Hvis man lod Norden udgøre ét område i henseende til forsikring af udenlandske motorkøretøjer, således at man kun ved indkørselen til dette område, d. v. s. på landenes grænser mod ikke-nordiske lande, påså, at der forelå gyldig lovpligtig ansvarsforsikring, kunne man lade den nuværende kontrol på de internordiske grænser falde bort og derved opnå såvel en arbejdsbesparelse for toldvæsenet og en lettelse for det stadigt voksende antal bilturister fra ikke-nordiske lande, som besøger mere end et af de nordiske lande. Da de nordiske foreninger for motorkøretøjsforsikring må have den nødvendige tid til at forberede oprettelsen af et fælles nordisk område, vil det være ønskeligt, at regeringerne snarest tager spørgsmålet, som formentlig ikke for tiden har større praktisk betydning for Island, op til behandling.

Vi vil derfor henstille,

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at gøre Norden til et fælles forsikringsområde for så vidt angår den lovpligtige ansvarsforsikring for ikke-nordiske motorkøretøjer.

København, Oslo og Stockholm, den 26 oktober 1962

Vagn Bro Hans Gustafsson Chr. L. Holm Svend Horn

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

Den lovpligtige motorkøretøjsforsikring tilvejebringes i de nordiske lande i almindelighed ved en forsikringsaftale mellem vedkommende køretøjs ejer (bruger) og et godkendt ansvarsforsikringsselskab, jfr. således for Danmarks vedkommende færdselslovens § 66, stk. 1. For udenlandske motorkøretøjer, der kører ind i de nordiske lande, tilvejebringes sådan forsikring i praksis ved aftale med en særlig forsikringsforening (selskab), der er etableret i hvert af de nordiske lande til varetagelse af sådan forsikring af udenlandske motorkøretøjer, her i landet Dansk Forening for International Motorkøretøjsforsikring (DFIM). Forsikringen gennemføres enten således, at den udenlandske motorfører ved indkørselen til det pågældende land i nævnte forening tegner en grænseforsikring, der gælder under kørsel i landet, eller ved at motorføreren forud i sit hjemland hos vedkommende kompetente forsikringsselskab har fået udstedt en police for international motorkøretøjsforsikring («grønt kort»), der på grundlag af rammeaftale mellem vedkommende nordiske forsikringsforening og en tilsvarende forening i vedkommende udland binder den nordiske forening.

Grænseforsikringer tegnes i dag alene for hvert land for sig, og præmien for den danske forsikring ligger væsentlig under, hvad præmien er i de øvrige nordiske lande. De rammeaftaler, der foreligger med de udenlandske foreninger, er indgået med hvert enkelt nordisk land, og aftale med et nordisk land nødvendiggør ikke, at en sådan også indgås med andet nordisk land; gyldighedsområdet for et grønt kort kan således være begrænset til et eller enkelte af de nordiske lande.

Det er justitsministeriets opfattelse, at en ordning med fællesområde for ansvarsforsikring af udenlandske motorkøretøjer alene kan ske derved, at de nordiske forsikringsforeninger tager sagen op til løsning sig imellem og i forhold til de udenlandske foreninger.

Med hensyn til den danske forsikringsforenings stilling til spørgsmålet henvises til foreningens skrivelse af 21. december 1962 til justitsministeriet, der vedlægges i fotokopi [*se nedan*].

København, den 8. januar 1963

(sign.)

Dansk Forening for international Motorkøretøjsforsikring:

Således foranlediget mener foreningen for sit vedkommende i første række at kunne henholde sig til de redegørelser for spørgsmålet om fælles-nordiske grænseforsikringskort, som indeholdes i foreningens skrivelser til justitsministeriet af 4. marts 1954 og 4. juli 1958, samt til de betænkninger, som har været afgivet, efter at spørgsmålet har været behandlet i den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. v., jfr. herved betænkningerne af henholdsvis 1953 og 1956.

Foreningen vil imidlertid — samtidig med at man henviser til det foran anførte protokollat — gerne fremhæve, at foreningen, ligesom de øvrige nordiske trafikforsikringsforeninger, selvsagt vil yde sin medvirken til spørgsmålets løsning, hvis en ophævelse af kontrollen med forsikringsforholdene for udenlandske ikke-nordiske motorkøretøjer i øvrigt synes påkrævet. Man vil dog gerne pege på, at der er ikke ringe administrative vanskeligheder for forsikringsselskaberne forbundet med en løsning af de forsikringsmæssige forhold, vanskeligheder, som måske ikke helt vil stå i rimeligt forhold til de fordele, der kan opnås.

Man skal i denne forbindelse pege på, at risikoen for udenlandske motorkøretøjer under kørsel i de nordiske lande har været og stadig er ret uensartet — hvilket skyldes de eksisterende forskelle i færdselsregler, erstatningsregler og geografiske forhold — hvilket har givet sig tydeligt udslag i, at det økonomiske resultat af virksomheden med udstedelse af grænseforsikringer i de respektive nordiske lande har stillet sig ret forskelligt.

Indførelsen af et fælles-nordisk område, indenfor hvilket en tegnet grænseforsikring skal dække risikoen for et udenlandsk motorkøretøj, vil derfor medføre, at præmien for de forsikringer, som tidligere i Danmark kunne tegnes for et kort ophold til en billig præmie, må forhøjes væsentligt for at fremskaffe den fornødne risiko-udligning.

Foreningen vil også gerne fremhæve, at indførelsen af et fælles-nordisk grænseforsikringsområde må forudsætte visse ændringer i de løbende aftaler med de udenlandske Bureauer vedrørende den såkaldte grøn-kortordning, idet selskaber, det er medlemmer af de pågældende Bureauer i så fald fremtidig kun må udstede grønne forsikringskort, der gælder i alle de nordiske lande, eller eventuelt således at grønne kort, der blot er udstedt, gældende for et enkelt af de nordiske lande, automatisk må gælde under kørsel også i de andre nordiske lande.

Endelig vil man gerne nævne — som det også fremgår af foran nævnte protokollat — at det muligvis bør være en forudsætning for en nyordning som den foreslåede, at der i givet fald forinden søges skabt ensartethed indenfor de nordiske lande med hensyn til de nordiske trafikforsikringsloves regler om, hvilke objekter der falder ind under bestemmelserne om tegning af obligatorisk ansvarsforsikring for motordrevne køretøjer.

Man skal sluttelig tilføje, at en eventuel nyordning kræve, at en del prak-

tiske spørgsmål skal ordnes, bl. a. gennem ændring af vedtægter, oprettelse af pool-ordning og fornøden godkendelse heraf af de kompetente forsamlinger i de respektive landes trafikforsikringsforeninger, og man forventer derfor, at indførelse af fælles-nordiske grænseforsikringer finder sted i forbindelse med et årsskifte og da med et varsel på minst 1/2 år.

København, den 21. december 1962

Ærbødigst

Dansk forening for international motorkøretøjsforsikring

(*sign.*)

Finland

Trafikförsäkringsföreningen:

I stöd av 2 § 1 mom. punkt 2 i förordningen som upptar Trafikförsäkringsföreningens stadgar, har föreningen tidigare träffat ett ömsesidigt avtal med motsvarande organ i Danmark, Norge och Sverige om att trafikförsäkringen för ett motorfordon hemmahörande i ett nordiskt land gäller i annat nordiskt land, såvida fordonet införts i landet för tillfälligt bruk. Föreningen har förbundit sig att svara för av dylikt fordon förorsakad trafikskada. Trafikförsäkringsföreningen har inom ramen för det s. k. gröna-korts-avtalet (Green Card Uniform Agreement) träffat motsvarande avtal med byråerna i de flesta europeiska länderna.

Om en utomnordisk bilturist vid ankomsten till ett nordiskt land inte kan förete en gröna-korts-försäkring, måste han teckna en s. k. gränsförsäkring, som beviljas av byrån i ifrågavarande land. Fortsätter han sin resa till ett annat nordiskt land, nödgas han inlösa gränsförsäkring som beviljats av byrån i detta land o. s. v.

För undvikande av dessa upprepade gränsförsäkringsavgifter och för underlättande av tullmyndigheternas arbete har de nordiska byråerna (Danmark, Finland, Norge och Sverige) redan en längre tid fört underhandlingar, vilka redan framskridit så långt, att man nått enighet om ärendets handläggning i princip. Saken kunde ordnas med ett samnordiskt gränsförsäkringskort, sålunda att vid någon nordisk gränsstation tecknad gränsförsäkring skulle gälla i alla de nordiska länderna, och hela systemet skulle vara baserat på ett poolavtal mellan de nordiska byråerna.

På grundval av det ovan sagda anför Trafikförsäkringsföreningen som sitt utlåtande, att den anser verkställandet av ifrågavarande förslag vara mycket önskvärt, och att den — sedan tull- o. a. myndigheter för sin del beslutat om de till deras verksamhetsområde hörande frågorna — är villig

till samarbeite för att bringa nämnda system att friktionsfritt funktionera i praktiken.

Helsingfors den 7 december 1962

Trafikförsäkringsföreningen

Iikka Honkajuuri

Finlands automobilklubb förklarar sig i skrivelse den 13 december 1962 stödja medlemsförslaget, då dess genomförande enligt föreningens förmenande i hög grad skulle underlätta turisttrafiken.

Turistföreningen i Finland:

Förslaget att motorfordon som är registrerade i icke-nordiska länder skulle granskas med avseende å ansvarsförsäkringen endast vid inresan till det nordiska passområdet finner vi vara utmärkt och ägnat att befrämja turisternas trivsel inom Norden. Dock ber vi att få påpeka, att den kontroll som hittills företagits, givit viktiga statistiska uppgifter rörande utländska fordonens besök i Finland. Det är av synnerligen vikt att insamlandet av denna statistik fortsätter, även om ovannämnda kontroll slopas vid Finlands gränser till nordiska länder.

Helsingfors den 10 december 1962

Turistföreningen i Finland r. f.

Jorma Tolonen

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Spørsmålet om å la Norden utgjøre ett område når det gjelder ansvarsforsikring av ikke-nordiske motorkjøretøyer som innpasserer over Nordens yttergrenser, er tidligere tatt opp til behandling av Den nordiske parlamentariske komite for friere samferdsel m. m., jfr. dennes innstilling V s. 18—19. Uttalelse om dette spørsmål ble avgitt hertil den 22. mars 1954 av Norsk forbund for ansvarsforsikring av utenlandske motorvogner og videresendt til komiteen [*se Bihang*].

Saken er nå påny forelagt Norsk forbund, som i brev av 30. november 1962 har uttalt:

Denne sak har vært behandlet av de nordiske grenseforsikringsforeninger som i prinsippet er forberedt på å ordne den forsikringsmessige side av saken hvis tollvesenets kontroll med motorvogner på grensene mellom de nordiske land blir opphevet. Vi viser til vårt brev til Samferdselsdepartementet da-

tert 22. mars 1954, som vi vedlagt oversender en kopi av, hvor det blir pekt på at en av betingelsene for nyordningen må være at de forsikringspliktige objekter er de samme i alle 4 nordiske land, slik at de respektive motoransvarslover formentlig først må revideres. En omlegging forutsetter at visse internasjonale overenskomster forandres og endel praktiske tiltak må trefes, slik at grenseforsikringsforeningene må ha underretning minst 6 måneder før en eventuell omlegging, som på grunn av turisttrafikken m. v. bør søkes lagt til et årsskifte.

Samferdselsdepartementet antar at spørsmålet om å gjøre Norden til et felles forsikringsområde for pliktig ansvarsforsikring av ikke-nordiske motorkjøretøyer bør utredes av regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Oslo, den 21. desember 1962

Trygve Bratteli

Kolbjørn Rød

BIHANG

**Yttrande från Norsk forbund for ansvarsforsikring av utenlandske motorvogner
angående Nordiska parlamentariska kommitténs betänkande om lättnader i
tullbehandling av motorfordon**

Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. har satt som mål at motorvogntrafikken innenfor de fire nordiske land skal kunne gå uten noen kontroll ved grensene mellom landene. Den eneste kontroll som eventuelt skal bli nødvendig, skal skje ved Nordens yttergrenser. Gjennomføringen av en slik tanke vil i stor utstrekning berøre motorvognforsikringsvirksomheten i de nordiske land. Bemerkningene i nærværende skrivelse gjelder bare disse forhold, og behandler ikke andre spørsmål som innstillingen tar opp.

Som bakgrunn for en fremstilling av de forhold som vil bli berørt av en eventuell gjennomføring av tanken om å sløyfe kontrollen ved grensene innen Norden, skal det først gis en kort redegjørelse for det nåværende system.

Det er de nordiske grenseforsikringsforeninger som i overensstemmelse med landenes lover står ansvarlige for de skader som utenlandske motorvogner volder under kjøring i de respektive land.

For å kunne overta dette ansvar, må det være skapt sikkerhet for at alle utenlandske motorvogner ved innkjøring i landene har en forsikring som gir grenseforsikringsforeningene dekning for eventuelle utbetalinger for skader voldt av disse motorvogner. Dette er ordnet på den måte at tollvesenet i de forskjellige land påser at intet utenlandsk motorkjøretøy som etter lov skal være forsikret, kommer inn i landet uten at det er brakt på

det rene at det finnes en forsikring som dekker grenseforsikringsforeningenes ansvar.

De utenlandske motorvogner som kommer til et av de nordiske land og som er garantert av vedkommende grenseforsikringsforening kan høre til en av de følgende tre grupper:

1. Motorvogner hjemmehørende, registrerings- og forsikringspliktige i et annet av de nordiske land.

2. Motorvogner hjemmehørende utenfor de nordiske land og som fra sitt hjemland er utstyrt med forsikringskort som gir tilstrekkelig legitimasjon for at forsikringen er i orden.

3. Motorvogner som ikke faller innenfor disse kategorier.

ad 1.

For motorvogner som hører hjemme i et av de andre nordiske land, og hvor man vet at det foreligger tilstrekkelig forsikring, trenges det ingen særlig kontroll, idet de nordiske lands grenseforsikringsforeninger gjensidig har påtatt seg ansvaret for de andre lands motorvogner. I henhold til overenskomst mellom grenseforsikringsforeningene vil et eventuelt utlegg på grunn av inntrufne skader bli refundert av motorvognens hjemlige forsikringsselskap. Dette gjelder imidlertid ikke de kategorier av motorvogner som ikke er innregistrerte i et av de nordiske land. Derfor er det her påkrevet med særlig kontroll ved grensen. Det henvises til fremstillingen under gruppe 3 for slike motorvogners vedkommende.

ad 2.

Motorvogner hjemmehørende utenfor de nordiske land som er utstyrt med gyldig forsikringskort utstedt etter avtale med grenseforsikringsforeningene, tilfredsstiller også de forsikringsmessige krav. Slike forsikringskort kan være såkalte Carte d'Assurance serie A, som er utstedt av vedkommende motorvogns forsikringsselskap i hjemlandet etter særlig overenskomst med de nordiske grenseforsikringsforeninger, hvoretter selskapet har forpliktet seg til å refundere alle utlegg som vedkommende grenseforsikringsforening måtte ha som følge av det ansvar de har påtatt seg for den enkelte vogn, overensstemmende med sitt lands lover. I 1952 hadde de nordiske grenseforsikringsforeninger overenskomst med ca. 120 selskaper utenfor de nordiske land, som således hadde adgang til å utstede Carte d'Assurance serie A for sine forsikringstagere. Dette antall er imidlertid i løpet av 1953 redusert til et minimum, idet det nå er kommet til en ny internasjonal ordning som stort sett overflødiggjør systemet med Carte d'Assurance serie A. Etter det nye system blir vedkommende motorvogner utstyrt med internasjonale forsikringskort for motorvogner. De internasjonale forsikringskort for motorvogner virker stort sett på samme måte som Carte d'Assurance serie A. Initiativet til dette system er tatt av De forenede nasjoners Europakontor, og den nordiske ordning har stått som mønster ved gjennomføringen.

Systemet — som i prinsipp er godkjent av de fleste europeiske regjeringer — er basert på at det i hvert land opprettes såkalte byråer (i de nordiske land er dette grenseforsikringsforeningene) som på bilateral basis slutter overenskomster — såkalte »Uniform Agreements» — seg imellom om assistanse ved skadereguleringer og oppgjør av skader. Byråene utferdiger forsikringskort som er nøyaktig likt oppbygget i alle land. Disse forsikringskort blir levert til byråenes medlemmer, d. v. s. forsikringsselskapene, som utsteder dem til sine forsikringstagere ved utenlandskjøring. Slike »internasjonale forsikringskort for motorvogner» er på like linje med Carte d'Assurance serie A godkjent som tilstrekkelig bevis for at forsikringen er

iorden. De nordiske grenseforsikringsforeninger (byråer) har til 1/1-1954 sluttet overenskomster med byråer i følgende land: Belgia, Eire, Frankrike, Holland, Italia, Luxemburg, Spania, Storbritannia og Nord Irland, Sveits og Tyskland.

ad 3.

Utenlandske motorvogner som ikke har legitimasjoner for forsikring eller registrering som foran under punkt 1 og 2 beskrevet, blir av tollmyndighetene ved grensene utstyrt med særlige forsikringskort for den tid motorvognene er i de respektive land. Dette er de såkalte Carte d'Assurance serie B, som er utstedt på vegne av vedkommende grenseforsikringsforening som på vanlige forsikringsmessige vilkår overtar ansvaret for kjøringen i landet mot premiegodtgjørelse.

Foruten utenomnordiske motorvogner som ikke har gyldige A-kort eller internasjonale forsikringskort for motorvogner, gjelder dette også motorvogner som er hjemmehørende i et av de nordiske land hvor det ikke er registreringsplikt for vedkommende motorvognkategori og som kjører til et annet av de nordiske land hvor det er registrerings- og/eller forsikringsplikt. Dette gjelder således for tiden svenske og danske »knallerter» som kommer til Norge.

Det nye internasjonale system som nå har virket i ca. 1 år har som nevnt medført at bruken av Carte d'Assurance serie A er meget sterkt redusert. Videre er bruken av Carte d'Assurance serie B synkende, og man kan gå ut fra at både A og B kortene etterhånden vil bli redusert ytterligere etterhvert som det nye system blir utbygget.

Hvis man nå skal se på hvorvidt en gjennomføring av tanken om å sløyfe kontrollen ved grensene mellom de nordiske land vil kreve en omlegging av den nåværende ordning, kan man først ta for seg de nordiske motorvogner som i alle 4 land er registrerings- og forsikringspliktige. Her vil ingen vanskeligheter oppstå — det er jo forsåvidt heller ikke idag noen kontroll for disse motorvogner etter at det av grensemyndighetene er brakt på det rene at det dreier seg om motorvogner som i alle 4 land har tilstrekkelig forsikring. Vanskeligheter vil imidlertid oppstå for de motorvogners vedkommende hvor det ikke hersker ensartethet med hensyn til registrerings- eller forsikringsplikt. For tiden har man således plikt til å stille garanti for »knallerter» i Norge, mens det ikke er forsikringsplikt i de andre nordiske land. Hvis således f. eks. grensen mellom Sverige og Norge blir åpnet uten at der blir noen kontroll, ville uforsikrede »knallerter» fra Sverige komme til Norge og volde skader her. Liknende tilfelle kan tenkes å oppstå når det gjelder traktorer, motorsleder o. l. Før grensene mellom de nordiske land åpnes, som komitéen har foreslått, må det derfor skapes ensartede regler i Norden med hensyn til hvilke motorvogner som har registrerings- og forsikringsplikt.

Når man kommer over til motorvogner som ikke er hjemmehørende i de nordiske land, møter man også problemer som må løses hvis komitéens innstilling skal gjennomføres. En utenlandsk motorvognturist som kommer til et av de nordiske land, må som det tidligere er gjort rede for, enten vise at han har sin forsikring i orden ved å fremvise et A-kort, eller et internasjonalt forsikringskort, eller han må tegne et B-kort. Når det gjelder A-kort eller internasjonale forsikringskort, der som bekjent blir utstedt og utferdiget i utlandet, innebærer det nye forslag at vedkommende utenlandske forsikringsselskap og byrå betrakter de fire nordiske land som en enhet forsikringsmessig sett. Det innebærer videre at intet utenlandsk selskap eller byrå kan slutte overenskomst med 1, 2 eller 3 av de nordiske land som hittil

har vært tilfelle, men må være forpliktet til samtidig å tegne overenskomst med samtlige 4 nordiske grenseforsikringsforeninger.

En gjennomføring av en nyordning forutsetter således at det blir gjort forandringer i de »Uniform Agreements» som er avsluttet med de europeiske lands byråer, og hvis innhold som tidligere nevnt er godkjent av de nordiske lands regjeringer.

De største vanskeligheter forsikringsmessig sett møter man imidlertid når man skal løse problemene med hensyn til de utenlandske motorvogner som kommer til de nordiske land og hvor det ikke er ordnet forsikring på forhånd, slik at det må tegnes en polise ved grensen.

Som bekjent foreligger det høyst forskjellige tvungne forsikringssummer i de nordiske land. Mens man i Danmark og Norge må ha kr. 60 000. —, har man i Finland og Sverige langt høyere tvungne beløp. Forsikringssummen for motorvogner i Sverige skal således for tiden utgjøre ialt svenske kr. 310 000.—. Ved utferdigelsen av et Carte d'Assurance serie B gjeldende for hele Norden må man derfor ta i betraktning at en forsikringstager tildels kan kjøre i Finland og Sverige og tildels i Norge og Danmark, og premiene må tilpasses deretter. Kompliserende faktorer er også den forskjell som for tiden råder i de nordiske land med hensyn til erstatningsnivået og med hensyn til den materielle lovgivning, således f. eks. at det i Norge er objektivt ansvar for bruk av motorvogner, mens dette ikke er tilfelle i de andre nordiske land.

En konsekvens av dette er at en utenlandsk motorvognturist som bare skal besøke Danmark eller bare Norge, må betale en premie som også må omfatte den vesentlig større risiko som erfaringen har vist er forbundet med kjøring i Finland og Sverige.

De nordiske forsikringsselskaper har alltid vært meget positivt innstillet til nordisk samarbeide, og har i de siste 25 år utbygget et system gjennom sine grenseforsikringsforeninger som har vært til stor lettelse for motorvogntrafikken. Ved myndighetenes hjelp er denne ordning nå blitt slik at kjøring fra et nordisk land til et annet foregår uten nevneverdig tidstap. Så lenge det fremdeles finnes tollkontroll på grensene mellom de nordiske land, synes det derfor ikke å være grunn til å gjennomføre noen endring med hensyn til den nåværende forsikringskontroll ved grensen. Først om man skulle oppnå å kunne avskaffe helt den internordiske tollkontroll, synes det å bli behov for å løse de forsikringsspørsmål som foran er skissert.

Som det vil fremgå av det foranstående, er det teknisk mulig for de nordiske grenseforsikringsforeninger å legge om til forsikringskontroll ved Nordens yttergrenser etter at de forskjellige lands lover er forandret slik at de forsikringspliktige objekter er de samme i alle nordiske land. En omlegning vil imidlertid forutsette at visse internasjonale overenskomster må forandres. Likeledes vil en omlegning nødvendiggjøre en innføring av en nordisk enhetspremie for grenseforsikring som ikke kan sees å være rasjonelt begrundet for våre utenomnordiske motorvognturister.

Oslo, den 22. mars 1954

Ærbødigst

Norsk forbund

for ansvarsforsikring av utenlandske motorvogner

Knut Boye

Sverige**Generaltullstyrelsen:**

Ett med det förevarande överensstämmande förslag fanns — såsom framhållits i Trafikförsäkringsföreningens berörda yttrande — upptaget bland de förslag, som framlades av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. i dess år 1953 avgivna betänkande angående lättnader i fråga om tullbehandling m. m. av motorfordon i trafiken mellan de nordiska länderna (SOU 1953: 5). I betänkandet föreslogs sålunda, att försäkringskort serie A och internationella försäkringskort skulle gälla för hela det nordiska området samt att ett gemensamt nordiskt försäkringskort serie B (s.k. gränsförsäkring) borde införas. Härjämte föreslogs i betänkandet bl. a. tillskapande av ett enhetligt nordiskt carnetområde beträffande motorfordon i allmänhet.

I underdånigt utlåtande den 28 februari 1953 över sagda betänkande anförde Styrelsen bl. a., att den i betänkandet föreslagna ordningen, att de olika slagen av försäkringskort skulle bli gällande för hela det nordiska området, för tullverkets vidkommande skulle innebära en avsevärd förenkling av tullmyndigheternas befattning med ansvarighetsförsäkringen samt att denna förenkling syntes så mycket mera angelägen, därest de nordiska länderna med avseende å tullkontrollen beträffande motorfordonstrafiken komme att utgöra ett enhetligt område.

De nordiska centrala tulladministrationerna upptogo ovannämnda spörsmål till behandling vid ett nordiskt tullmöte i Stockholm år 1954. Därvid framfördes, att Samfärdselkommitténs förslag syntes kunna bli av fullt värde endast under förutsättning, att sådana ändrade bestämmelser infördes i fråga om ansvarighetsförsäkringen, att försäkringskortet komme att gälla för hela det nordiska området. Mötet uttalade, att åtgärder borde vidtagas för genomförande av en sådan omläggning av gränsförsäkringssystemet, att försäkringskontroll skulle erfordras allenast vid det nordiska områdets yttergränser. Tulladministrationerna ha sedermera inom ramen för Nordiska Tulladministrativa Rådets verksamhet, senast vid sammanträde i Köpenhamn i augusti 1962, haft frågan om ett gemensamt nordiskt trafikförsäkringsområde under övervägande med bibehållen positiv inställning till kommittéförslaget.

Under senare år har med hänsyn till den år från år ökande trafiken med fordon över de internordiska gränserna ett utvidgat gränstullsarbete med avseende å denna trafik blivit nödvändigt. Sålunda har i fråga om färjetrafiken mellan Hälsingborg och Helsingör den ordningen införts, att vid inresa till Sverige tecknas eventuellt erforderlig gränsförsäkring (Carte d'Assurance serie B) och erlägges svensk gränsförsäkringspremie i svensk valuta hos tullmyndigheten i Helsingör. Premien avser endast inresedagen. Den resande måste därför vid utresan i regel erlägga felande premie till

tullmyndigheten i den svenska utreseorten. Motsvarande arbetsrutin gäller för svensk tullmyndighet med avseende å dansk gränsförsäkring. För att ytterligare förenkla detta arbete, men även för att möjliggöra ett snabbare gränsöverskridande för resandena, har under innevarande år — efter samtycke från berörda trafikförsäkringsorganisationer i Sverige och Danmark — kredit beviljats för vid inresetillfället eljest utgående gränsförsäkringspremier. Härigenom har bestyret med uppbörd och redovisning av gränsförsäkringspremier helt kunnat förläggas till den ort, över vilken fordonet återutföres. Sagda förfarande tillämpas numera även beträffande trafiken mellan Fredrikshavn och Göteborg samt avses komma att tillämpas jämväl vid övriga orter, där fordonstrafik med Danmark förekommer. Vad avser trafiken med motorfordon över gränsen mot Norge, där ett betydande antal tullstationer kunnat nedläggas till följd av gränstullsamarbetet, äger fordonsförare fritt välja sin väg endast under förutsättning bl. a., att gällande trafikförsäkring å fordonet finnes. I annat fall är förare skyldig att för tecknande av gränsförsäkring anmäla sig vid gränstullstation samt är för sin färd hänvisad till s. k. tullvägar (där tullstation finnes). Beträffande trafiken över gränsen mot Finland tillämpas ett s. k. förbikörningssystem, vilket bl. a. i trafikförsäkringshänseende innebär, att fordonstrafiken till Sverige klareras av svensk tullpersonal i den svenska inreseorten och trafiken från Sverige klareras av finsk tullpersonal i den finska inreseorten.

Oaktat, såsom ovan anförts, vissa lättnader redan genomförts inom ramen för det nordiska gränstullsamarbetet, torde ett genomförande av det aktuella förslaget innebära väsentliga fördelar.

Då full överensstämmelse icke synes råda mellan de nordiska ländernas trafikförsäkringsförfattningar såvitt avser definitionerna av de försäkringspliktiga objekten, finner Styrelsen, i likhet med Trafikförsäkringsföreningen [se nedan], påkallat att förefintliga skiljaktigheter avlägsnas.

Förslagets genomförande förutsätter tillika ändring av kungörelsen den 26 september 1929 (nr 301) med särskilda bestämmelser angående försäkring å motorfordon, som för tillfälligt brukande i riket införts från utlandet.

Styrelsen tillstyrker ett genomförande av det nu väckta förslaget under beaktande av vad ovan anförts.

Stockholm den 29 december 1962

Kungl. generaltullstyrelsen

Vidar Fahlander

Sixten Friberg

Försäkringsinspektionen:

Inspektionen har vänt sig till Trafikförsäkringsföreningen för att få del av föreningens synpunkter på frågan. En av föreningens verkställande direktör med anledning härav upprättad P.M. i ämnet bifogas [*se Bihang till Trafikförsäkringsföreningens yttrande (nedan)*].

I anslutning till denna P.M. får inspektionen till att börja med framhålla att det endast är i mycket speciella fall som problem uppkommer. Men även om hindren för ett förverkligande av förslaget ur denna synpunkt kan synas ha liten räckvidd, föranleder de ändå en del svårigheter, som måste övervinnas. Situationen belyses bäst genom ett par konkreta exempel.

Trafikförsäkringslagstiftningen i samtliga nordiska länder medger, efter något varierande regler, undantag från trafikförsäkringsplikten för vissa kategorier av motorfordonsägare. För vårt vidkommande gäller undantag för medlem av konungahuset, stat och kommun, främmande statsöverhuvud, medlem av främmande regerande furstehus samt, enligt vad Kungl. Maj:t under villkor av ömsesidighet därom förordnar, utlännning, som tillhör främmande stats härvarande beskickning eller konsulat. De danska bestämmelserna är likartade — dock synes befrielsen från försäkringsplikt för utländska diplomater där gälla utan inskränkande villkor — medan de norska och finska lagstiftningarna är mera restriktiva.

Såvitt inspektionen kan bedöma torde sådana undantag från försäkringsplikten, som gäller stat eller kommun, icke medföra några problem. Det samma torde, i varje fall för vårt vidkommande, gälla de undantag som avser medlemmar av kungahus, främmande statsöverhuvud eller medlemmar av främmande regerande furstehus. Däremot uppkommer vissa svårigheter beträffande utomnordiska diplomater.

En i Danmark ackrediterad utomnordisk diplomat behöver ej ha trafikförsäkring i Danmark. Men om han kör in i Sverige är han trafikförsäkringspliktig hos oss. Tar man bort arrangemangen för tillhandahållande av försäkring vid gränsen blir följden lätt att han inte iakttar denna plikt. Vållar han sedan skada i vårt land får visserligen den svenska trafikförsäkringsföreningen hålla tredje man skadeslös. Föreningen äger också där- efter, jämlikt den gällande överenskommelsen mellan föreningen och motsvarande sammanslutning i Danmark att av sistnämnda sammanslutning utfå vad som utbetalts i ersättning, dock endast under förutsättning att bilen är registrerad i Danmark. Den nämnda överenskommelsen omfattar nämligen endast registrerade fordon samt, enligt särskilt avtal, mopeder. Är diplomatbilen hemlandsregistrerad står den danska sammanslutningen sålunda icke något ansvar gentemot den svenska föreningen.

Utöver de undantag från trafikförsäkringsplikten, som gäller för vissa kategorier av ägare, förekommer undantag för vissa typer av fordon, som anses mindre farliga. Det gäller här traktorer, arbetsmaskiner eller andra långsamma specialfordon. I Danmark är även alla sådana fordon underkastade trafikförsäkringsplikt, men de är i stor utsträckning icke registreringspliktiga. De omfattas sålunda icke av överenskommelsen mellan Trafik-

försäkringsföreningen och motsvarande sammanslutning i Danmark. Beträffande Norge är förhållandet liknande. Undantag från trafikförsäkringsplikten gäller dock här för traktorer, som används uteslutande för jordbruk på privat mark. Försäkringsplikt inträder först i och med att de kör på väg. De är icke registreringspliktiga och några särskilda åtgärder synes ej ha vidtagits för att övervaka att trafikförsäkringsplikten iakttagas.

I gränsbygderna mellan Sverige och Norge lär inträffa att norska jordbrukstraktorer kör över gränsen till Sverige, exempelvis för att besöka en handelsbod, utan att ha iakttagit den trafikförsäkringsplikt som inträtt i och med att de kört ut på väg. Om ett sådant fordon vållar skada i Sverige hålles visserligen tredje man skadeslös genom Trafikförsäkringsföreningens försorg, men föreningen kan sedan icke — liksom beträffande den utomnordiska diplomaten i Danmark med hemlandsregistrerad bil — göra krav gällande gentemot motsvarande förening i Norge.

De anförda exemplen gör icke anspråk på att ge någon fullständig bild av de problem, som det framlagda förslaget ger upphov till. De har anförts närmast för att något konkretisera dessa problem. Såvitt inspektionen kan bedöma torde det icke vara möjligt att komma fram till en lösning enbart genom utvidgningar av avtalen mellan Trafikförsäkringsföreningen och motsvarande organisationer i de övriga nordiska länderna. Sannolikt tarvas också vissa modifikationer av lagstiftningarna.

Att ett genomförande av det framlagda förslaget är förknippat med vissa komplikationer bör emellertid, enligt inspektionens mening, icke få verka hindrande. De förenklingar för trafiken över gränserna mellan de nordiska länderna, som förslaget syftar till, förefaller i hög grad önskliga. Ett ytterligare skäl härför, utöver de skäl som nämnts av förslagsställarna, är den successiva avveckling av tullstationerna mellan Sverige och Norge, som ägt rum under senare år. Detta måste ha medfört betydande omgång för dem, som enligt nuvarande bestämmelser skall lösa gränsförsäkringsbevis. Säkertligen har det många gånger också lett till att föreskriven försäkring icke tecknats. Det kan gälla t. ex. en turist, som kommit in i Norge och där löst gränsförsäkringsbevis. Från Norge har han sedan gjort en tur in i Sverige utan att passera någon gränskontroll.

Med anledning av vad sålunda framhållits vill inspektionen som sin mening uttala, att frågan bör bli föremål för utredning med syfte att förverkliga det framlagda förslaget.

Stockholm den 19 december 1962

Richard Sterner

Gerdt Brundin

Trafikförsäkringsföreningen hänvisar i skrivelse den 6 december 1962 till bifogad promemoria om »Norden som gemensamt gränsförsäkringsområde» (se Bihang).

PM om Norden som ett gemensamt gränsförsäkringsområde

Ifråga om de utländska motorfordonens trafik inom Norden och deras trafikförsäkringsfråga hänvisas till bifogade broschyr [*se Bihangstillägg*]. Beträffande den s. k. gränsförsäkringen förhåller det sig på följande sätt. Utländsk bilist, som kommer till nordiskt land och inte har med sig internationellt trafikförsäkringskort (grönt kort), skall enligt gällande lag ordna med en särskild trafikförsäkring, som gäller under besöket i det nordiska landet. Denna försäkring tecknas i tullen och den gäller i vederbörande lands trafikförsäkringsförening. Försäkringen kallas för gränsförsäkring. I dag driver varje nordiskt land sin gränsförsäkringsaffär och verksamheten är alltså nationell.

Frågan om övergång från nationellt giltiga gränsförsäkringskort till nordiskt gällande gränsförsäkringskort har diskuterats under många år. Frågan om åstadkommande av en lösning av problemet har dock ej varit överhängande. Anledningen till att ärendet överhuvudtaget kommit upp är följande. Myndigheterna i de nordiska länderna ha strävat efter att helt kunna öppna Nordens innergränser för all slags trafik och samfärdsel. Man har tagit ett steg i sänder och har löst det ena problemet efter det andra. Passkontrollen exempelvis är nu förlagd till Nordens yttergränser. För närvarande är det endast några frågor som hindra ett totalt öppnande av gränserna och bland dessa frågor återfinnes gränsförsäkringsproblemet.

Om man skulle förlägga kontrollen av de utländska bilarnas trafikförsäkringsfråga till Nordens yttergränser, måste en nordiskt gällande gränsförsäkring skapas. Bilist, som åkte in i Norden över Danmark, skulle alltså vara skyldig att där teckna en gränsförsäkring (om det ej fanns grönt kort), som gällde inte enbart i Danmark utan i hela Norden. När han väl sluppit över den danska gränsen, skulle han ju ha frihet att köra vart han ville utan trafikförsäkringskontroll och om han orsakade en skada i exempelvis Sverige, måste det finnas en trafikförsäkring, som toge hand om skadan.

År 1953 avgav »Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel» ett betänkande angående lättnader ifråga om tullbehandling m. m. av motorfordon i trafiken mellan de nordiska länderna (SOU 1953: 5). Trafikförsäkringsföreningen bereddes tillfälle avgiva yttrande över betänkandet och avgav sådant den 5 mars 1953.

En i betänkandet föreslagen omläggning beträffande gränskontrollen inom Norden, som överensstämmer med det nu aktuella »medlemsförslaget» inom Nordiska rådet (Sak A 30), förutsatte bland annat viss åtgärder från de nordiska trafikförsäkringsföreningarnas sida.

I betänkandets sammanfattning uttalades sålunda bland annat följande: »Förhandlingar bör tas upp med de nordiska ländernas trafikförsäkringsföreningar i syfte att få dessa att sluta sina överenskommelser med icke-

nordiska länders trafikförsäkringsföreningar på sådant sätt att A-korten och de internationella försäkringskortet (gröna korten) blir gällande för hela det nordiska området. Ett gemensamt nordiskt »B-kort» (gränsförsäkring) bör införas; även härom bör förhandlas med trafikförsäkringsföreningarna.»

De nordiska trafikförsäkringsföreningarna ha på upprepade sammanträden överlagt rörande de åtgärder de skulle ha att vidtaga vid en ev. omläggning, och i anslutning därtill ha vissa kontakter tagits med myndigheterna i resp. nordiska land. De trafikförsäkringsspörsmål, som åsyftas med ovan nämnda uttalande i betänkandet, äro delvis av rätt komplicerad natur. De nordiska trafikförsäkringsföreningarna ha emellertid lyckats lösa dessa på ett sådant sätt, att försäkringsfrågan ej behöver utgöra ett hinder för en omläggning av gränskontrollen enligt förslaget. En förutsättning för omläggningen är emellertid, att följande fråga först erhåller en lösning och denna lösning tillkommer det myndigheterna att åstadkomma.

I samtliga nordiska länder är trafikförsäkring för motorfordon obligatorisk och det tillkommer myndigheterna att kontrollera, att trafikförsäkringsplikten fullgöres i överensstämmelse med i resp. land gällande lag. Beträffande utländska motorfordon på besök i de nordiska länderna är det tullmyndigheten, som är kontrollerande myndighet. Då man genomför omläggningen, så kommer myndigheternas kontroll ej längre att ske vid Nordens innergränser utan endast vid yttergränserna. Detta förhållande får en särskild konsekvens i trafikförsäkringsavseende. Beträffande de nordiska ländernas trafikförsäkringslagstiftning är nämligen att observera, att densamma icke synes vara identiskt lika ifråga om avgränsningen av de trafikförsäkringspliktiga objekten. Om detta ej rättas till, skulle den bristande överensstämmelsen efter omläggningen medföra, att om ett utomnordiskt motorfordon kommer in i Norden över ett nordiskt land, vars lagstiftning ej kräver trafikförsäkring för fordonet, så kan fordonet sedan — tack vare avsaknaden av internordisk gränskontroll — utan att trafikförsäkringsfrågan ordnas, köra in i annat nordiskt land, där fordon av motsvarande slag rätteligen skall vara trafikförsäkrat. Detsamma blir förhållandet med exempelvis ett norskt motorfordon, för vilket trafikförsäkringsplikt ej föreligger, om detta besöker annat nordiskt land, där trafikförsäkringsplikt är föreskriven för ifrågavarande slag av fordon. Detta är naturligtvis otillfredsställande och skulle stå i direkt strid med vederbörande lands lagstiftning. Innan man går in för ett realiserande av det inom Nordiska rådet nu väckta förslaget (Sak A 30) är det därför angeläget, att myndigheterna verkställa en översyn över hur det förhåller sig med de trafikförsäkringspliktiga objekten i trafikförsäkringslagstiftningen i de olika nordiska länderna. Ev. nödvändiga ändringar i syfte att åstadkomma enhetlighet beträffande dessa objekt höra genomföras.

För fullständighetens skull må uppmärksamheten även fästas på, att en omläggning av gränskontrollen enligt det inom Nordiska rådet väckta förslaget, tyvärr måste komma att medföra ekonomiska nackdelar för vissa utomnordiska bilister, som gästa Norden, nämligen för sådana bilister, vilka vid infarten i Norden ha att fullgöra sin lagenliga trafikförsäkringsplikt ge-

nom att teckna en s. k. gränsförsäkring (B-kort). En nödvändig följd av slopandet av gränskontrollen inom Norden blir, att nuvarande B-kort skall ersättas med ett för samtliga nordiska länder gällande B-kort. Införandet av ett sådant nordiskt B-kort kommer i vissa fall att medföra fördyrade premiekostnader, beroende på att de premier, som för närvarande äro erforderliga för gränsförsäkringen i vissa fall väsentligt variera inom de olika nordiska länderna. Detta förhållande sammanhänger — förutom med gränsförsäkringens ringa omfattning — bl. a. med olikheterna beträffande de i lag föreskrivna ansvarighetssummorna (exempelvis i Danmark 150 000 danska kronor per person och i Sverige 1 miljon svenska kronor per person) och den varierande olycksfrekvensen (i Sverige vänstertrafik). Införandet av ett nordiskt B-kort förutsätter införandet av samma premiesatser i samtliga nordiska länder. Dessa premiesatser måste då fastställas så, att de utgöra ett visst genomsnitt av de i de olika länderna tillämpade premiesatserna. Resultatet blir premiehöjning i exempelvis Danmark och utomnordisk bilist, som önskar besöka endast detta land, måste som en följd av omläggningen betala högre premie än för närvarande. Å andra sidan blir premien naturligtvis billigare i Sverige. En 10-dagars B-kortsförsäkring för en personbil kostar i dag i Danmark ca 22 sv. kronor, i Sverige 55 sv. kronor, i Norge ca 54 sv. kronor och i Finland ca 43 sv. kronor.

För de nordiska trafikförsäkringsföreningarna är det angeläget att en eventuell omläggning beträffande gränskontrollen sker vid ett årsskifte och det är också angeläget, att föreningarna erhålla underrättelse om den planerade omläggningen i så god tid, att föreningarna före omläggningen få tillfälle vidtaga erforderliga åtgärder beträffande bl. a. sådana internationella försäkringsöverenskommelser, som påverkas av omläggningen (internationella trafikförsäkringskortet). Varslet om omläggningen bör vara föreningarna till handa i varje fall ett halvår i förväg.

De nordiska trafikförsäkringsföreningarna ha förberett sina arbetsåligganden med anledning av omläggningen av gränskontrollen men göra nu inget vidare åt saken i avvaktan på definitivt besked från de nordiska statsmakterna om att omläggningen bör genomföras och tidpunkten härför.

Till slut må ännu en gång understrykas: Först måste genom de nordiska myndigheternas försorg ordnas så, att trafikförsäkringslagstiftningen i vad den rör de trafikförsäkringspliktiga objekten ej lägger hinder i vägen för att Nordens innergränser helt öppnas. Sedan har den nordiska trafikförsäkringsverksamheten att anpassa sig efter de nya förhållandena. Denna anpassning är väl förberedd och kan efter viss tids varsel genomföras.

Stockholm den 3 december 1962

Hugo Hellqvist

PM om skada, försakad av utländskt motorfordon¹

Trafikförsäkringsföreningen har att taga befattning med trafikförsäkringsfrågan för utländska motorfordon i Sverige och för svenska motorfordon i utlandet. En redogörelse lämnas här för den praktiska verkan av föreningens verksamhet på området.

Då vi har trafikförsäkringsplikt för motorfordon i vårt land så måste man se till, att trafikförsäkringsfrågan är ordnad i överensstämmelse med svensk lag, då utländskt motorfordon skall införas hit. Det åligger tullmyndigheten att kontrollera den saken vid gränspasserandet och hos tullen kan den utländska motoristen teckna en särskild svensk trafikförsäkring — en s. k. gränsförsäkring — som gäller hos Trafikförsäkringsföreningen under hela den tid besöket i Sverige varar. Då utlänningen ju ofta inte vet, precis hur länge han kommer att stanna, har det ordnats på ett särskilt sätt med hans gränsförsäkring. Föreningen har sålunda i gränsförsäkringsbrevet åtagit sig att bära trafikförsäkringsansvaret för det utländska motorfordonet under hela besökstiden även om full premie inte blivit betald. Utlänningen får betala ett mindre premiebelopp, då gränsförsäkringen tecknas vid inresan i Sverige och vid utresan, då man exakt vet besökstidens längd, sker slutgiltigt premieavräkning med honom i tullen.

Under vissa omständigheter kan utlänningen slippa från att teckna en gränsförsäkring. Han slipper det sålunda, om han vid infarten i Sverige i tullen kan förete ett försäkringskort av viss beskaffenhet, som han haft med sig från sitt hemland, och han slipper det också, om han kan visa, att hans motorfordon är hemmahörande, d. v. s. registrerat i annat nordiskt land. Med detta försäkringskort och med de nordiska motorfordonen förhåller det sig på följande sätt.

Den svenska Trafikförsäkringsföreningen har sin motsvarighet i de övriga nordiska länderna. På initiativ av de nordiska föreningarna och tack vare ett intimt samarbete mellan dem och ett antal utomnordiska försäkringsbolag, spridda över hela världen, skapades redan på 1930-talet en särskild anordning med försäkringskort, avsedda att användas i internationell motorfordonstrafik. Denna anordning observerades av Förenta Nationernas europakontor, som 1948 tog upp frågan på sin föredragningslista. Så småningom resulterade detta i vissa rekommendationer till de olika regeringarna från Förenta Nationernas sida och i anslutning härtill blev frågan också behandlad på några sammanträden med representanter för de europeiska försäkringsbolagen. Vid årsskiftet 1952/1953 hade man kommit så långt, att man med det nordiska systemet som mönster kunde börja tillämpa en anordning med internationella trafikförsäkringskort, i dagligt tal kallade »gröna kort».

Anordningen med gröna kort innebär i korthet följande. Försäkringsbola-

¹ Ur: Hugo Hellqvist, *Skada genom okänt fordon*, Stockholm 1960, s. 17—20.

gen i huvudsakligen Väst-Europa samarbetar och man har tillsatt ett gemensamt förvaltningsorgan, som har sitt säte i London. I varje land har upprättats en särskild byrå i vilken landets trafikförsäkringsbolag är medlemmar. Byråerna har rätt att utge gröna kort och de förser sina medlemmar med sådana. När en person skall fara utomlands med sitt motorfordon, får han genom sitt försäkringsbolag ett grönt kort. Med detta i sin hand kan han införa sitt fordon i alla de länder, som samarbetar, utan några som helst försäkringsformaliteter eller försäkringskostnader vid gränsen. Orsakar han en trafikförsäkringsskada, kan han vända sig till byrån i vederbörande land eller till någon av byråns representanter och får då all erforderlig hjälp med upplärandet av de ersättningsanspråk, som riktas mot honom. Byråns utlägg för skaderegleringen får denna tillbaka av motorfordonets eget försäkringsbolag jämte visst skaderegleringsarvode. Att märka är att byrån inte har att taga befattning med skador, som den främmande motoristen kan få på sin egen vagn eller själv kan råka ut för. Det är alltså endast av motorfordonet orsakade trafikförsäkringsskador, s. k. tredjemansskador, som byrån sysslar med. Gentemot sitt eget lands myndigheter har byrån garanterat, att den bär trafikförsäkringsansvaret för varje utländskt motorfordon, för vilket vid gränspasserandet uppvisas ett gällande grönt kort. — I Sverige är det Trafikförsäkringsföreningen som fungerar som byrå.

Det är att observera, att det gröna kortet är till glädje inte endast för utländska motorister, som kommer till Sverige, utan även för svenska motorister, som ger sig ut i världen, där trafikförsäkring numera är obligatorisk i flertalet länder. I detta sammanhang bör påpekas, att en del svenska försäkringsbolag samarbetar med vissa utländska försäkringsbolag ifråga om skadereglering. Detta förhållande kan medföra, att det svenska försäkringsbolaget, då det lämnar ut ett grönt kort, instruerar sin försäkringstagare, att han vid ev. skada skall taga kontakt med visst utländskt försäkringsbolag i stället för med byrån i vederbörande land. Detta anvisade förfaringssätt skall försäkringstagaren givetvis då tillämpa.

De länder som använder sig av gröna kortet är för närvarande följande: Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Holland, Irland (Eire), Italien, Jugoslavien, Luxemburg, Norge, Polen, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien med Nord-Irland, Sverige, Tjeckoslovakien, Ungern, Väst-Tyskland och Österrike.

Beträffande motorfordonstrafiken mellan de nordiska länderna, har man kunnat gå ännu längre i strävan att underlätta resorna. Där har sålunda de nordiska trafikförsäkringsföreningarna lyckats åstadkomma en anordning, som man brukar kalla för generell trafikförsäkringsgaranti. Enligt denna anordning har föreningarna kommit överens om, att de nordiska trafikförsäkringarna skall vara giltiga utan vidare i samtliga nordiska länder. Överenskommelserna innebär, att om exempelvis en svensk bil kommer till Norge och orsakar trafikförsäkringsskada där, så får den skadade sin ersättning från den norska föreningen på vanligt sätt. Sina utlägg får den norska föreningen tillbaka från det svenska försäkringsbolag, i vilket bilen är trafikförsäkrad. På motsvarande sätt förhåller det sig, om en norsk bil orsakar

skada i Sverige. I anslutning till överenskommelserna har varje förening gentemot myndigheterna i hemlandet ställt trafikförsäkringsgaranti beträffande samtliga i de andra nordiska länderna registrerade motorfordon och tack vare denna garanti kan dessa motorfordon besöka de nordiska länderna utan att tullen behöver företaga någon kontroll av försäkringsfrågan.

Med något undantag bär Trafikförsäkringsföreningen trafikförsäkringsansvaret för alla utländska motorfordon under deras uppehåll i Sverige. Om sådant fordon orsakar trafikförsäkringsskada, så kan man alltså alltid vända sig till föreningen rörande skadan. Under 1959 anmäldes 814 sådana skadefall. Samma år anmäldes till de svenska trafikförsäkringsbolagen 1 770 skadefall, som svenska motorfordon varit utsatta för under färder utomlands.

Svenska försäkringsbolags riksförbund:

Riksförbundet får med överlämnande av nämnda promemoria (*se ovan Bihang till Trafikförsäkringsföreningens skrivelse*) såsom eget yttrande åberopa, vad däri anföres. Förbundet vill i samband härmed understryka önskvärdheten av enhetliga bestämmelser inom Norden rörande trafikförsäkring av icke-nordiska motorfordon och föreslår, att erforderliga lagstiftningsåtgärder i sådant syfte vidtages så snart som möjligt.

Stockholm den 8 februari 1963

Svenska försäkringsbolags riksförbund

Alvar Lindencrona

Styrelsens ordförande

Erik Bendz

Verkställande
direktör

Kungl. Automobil Klubben (KAK):

Vi har emellertid tagit del av det svar som avgivits av Motormännens riksförbund och får meddela, att vi helt ansluter oss till vad som från M anförts i deras skrivelse av den 19 december och till PM »Norden som ett gemensamt gränsförsäkringsområde», upprättat av Trafikförsäkringsföreningen.

Med åberopande av vad som sålunda anförts får KAK tillstyrka ifrågasvarande medlemsförslag.

Stockholm den 11 januari 1963

Kungl. Automobil Klubben

Sten Hagardt

Generalsekreterare

Motormännens riksförbund:

Frågan om övergång till inom hela Norden gällande gränsförsäkringskort för motorfordon har tidigare vid olika tillfällen diskuterats bl. a. mellan vissa nordiska motororganisationer. M har för sin del i denna fråga samarbetat med Trafikförsäkringsföreningen, som upprättat bifogade PM: »Norden som ett gemensamt gränsförsäkringsområde».

Av denna PM framgår att en sådan omläggning förberetts av de nordiska trafikförsäkringsföreningarna, vilka emellertid nu avvaktar beslut från de nordiska statsmakterna i denna fråga. Under hänvisning härtill vill M, som helt ansluter sig till tanken om ett gemensamt nordiskt gränsförsäkringsområde, tillstyrka ifrågavarande medlemsförslag.

Stockholm den 19 december 1962

Motormännens riksförbund

Nils Ahlgren

Verkst. direktör

BILAGA 2**Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget**

Motorkøretøjer, der er hjemmehørende i et af de nordiske lande, kan på den lovpligtige ansvarsforsikring i hjemlandet frit køre i hele det nordiske område, medens der for mortorkøretøjer, som er hjemmehørende i et ikke-nordisk land, ved indkørsel til det nordiske område og ved kørsel fra et nordisk land til et andet af toldvæsenet føres kontrol med, at køretøjet er forsynet med en lovpligtig ansvarsforsikring. For de fleste vesteuropæiske landes vedkommende gælder, at ejeren af et motorkøretøj ved henvendelse til sit nationale forsikringsselskab kan få udstedt et forsikringskort gyldig kun i et land som blot skal forevises toldvæsenet ved indkørsel i et nordisk land som bevis for, at forsikringsforholdet er i orden. Såfremt en ejer af et motorkøretøj, hjemmehørende i et af disse vesteuropæiske lande af en eller anden grund ikke har fået udstedt et forsikringskort, må han ved indkørselen i et nordisk land tegne en såkaldt grænseforsikring, der kun gælder for et enkelt land. Det samme er tilfældet for motorkøretøjer, der er hjemmehørende i andre lande, f.eks. de oversøiske lande. Som det fremgår af forslaget, vil toldvæsenets kontrol med, at udenlandske motorkøretøjers forsikringsforhold er i orden, kunne bortfalde på de internordiske grænser, såfremt Danmark, Finland, Norge og Sverige kommer til at udgøre et fælles forsikringsområde for motorkøretøjer. Betingelsen herfor er dels, at de internationale forsikringskort kommer til at dække hele området, og dels også at de grænseforsikringer, der tegnes ved første indkørsel til området, bliver gældende for alle

landene. Dette vil indebære en lettelse for de rejsende, og turistorganisationer m.v. er da også gået ind for en sådan ordning. Forsikringsforeningerne har også erklæret sig indforstået med at medvirke hertil, men har udbedt sig et varsel på mindst 1/2 år og forventer, at indførsel af fælles-nordiske grænseforsikringer finder sted ved et årsskifte. Det er endvidere anført, at der forud for en nyordning formentlig bør søges skabt ensartethed indenfor de nordiske lande med hensyn til de nordiske trafikforsikringsloves regler om, hvilke køretøjer m.v. der skal falde ind under bestemmelserne om tegning af en obligatorisk ansvarsforsikring. Komiteen kan

anbefale rekommandationsforslaget til vedtagelse af Nordisk Råd og vil finde det ønskeligt, at de pågældende res-sortministerier snarest tager spørgsmålet op til behandling, og anmoder forsikringsforeningerne om at søge forslaget gennemført fra nytåret 1964.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Medlemsförslag

om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television

*(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, Håkon Johnsen, Helge Larsen och
Paula Ruutu)*

Behovet av en särskild yrkesutbildning för personal inom teater, film, radio och television gör sig alltmera gällande. Utbildning av regissörer och andra tekniskt och konstnärligt verksamma personer inom nämnda områden är försummad i samtliga länder. Helt i linje med den av de nordiska undervisningsministrarna stadfästa principen att i specialfacken på utbildningsområdet tillvarataga samarbetsmöjligheterna har under de senaste åren från olika håll framlagts förslag till lösning av dessa problem på en nordisk basis. Bland de projekt som diskuterats kan nämnas en nordisk filmakademi eller en filmhögskola, vilken förutom sin huvuduppgift att ge akademisk utbildning på filmområdet även skulle kunna utbilda kvalificerad personal för andra massmedia. Inom den nyligen bildade Nordiska film- och televisionsunionen, vars uppgift är att utgöra ett nordiskt kontaktorgan för konstnärlig och teknisk personal inom film och television, har man särskilt tagit sig an utbildningsfrågorna och understrukit hur stort behovet av åtgärder är i detta hänseende.

Inom det av Nordiska kulturkommissionen tillsatta expertutskottet för filmfrågor är frågan om utbildning på filmområdet i detta nu föremål för utredning. Enligt förhandsuppgifter synes den preliminära filmutbildningen bäst handhas nationellt, medan den högre utbildningen är väl ägnad för samnordisk verksamhet.

Som en första konkret form av högre utbildning inom det ifrågavarande området kommer på grundvalen av en av Nordiska kulturkommissionen i samråd med Nordiska teaterunionen företagen utredning ett nordiskt teaterseminarium att sommaren 1963 hållas i Vasa i Finland. Avsikten är att teaterseminariet därefter skall cirkulera mellan de olika nordiska länderna.

Till en verklig behandling av konkreta planer rörande hur ett samarbete på hela det ifrågavarande området skulle kunna ordnas har man dock på ansvarigt håll ännu icke hunnit. Vid behandlingen av ett tilläggsförslag angående upprättandet av en institution för massmedia under Nordiska rådets tionde session 1962 stannade kulturutskottet för att ej förordna en rekommendation i ämnet, sedan det från regeringshåll meddelades, att frågan skulle hänskjutas till behandling av fackmän.

Något resultat härav har dock ännu ej förmärkts. Saken brådskar och de pågående utredningarna borde därför påskyndas.

Mot bakgrunden av den snabba utvecklingen på ifrågavarande område ter sig konkreta åtgärder för att avhjälpa den akuta bristen på utbildningsmöjligheter inom detta stora område som en högst angelägen uppgift.

Med hänsyn till de enligt vår mening uppenbara fördelar, som står att vinna genom nordiskt samarbete, får vi under åberopande av ovanstående hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att påskynda genomförandet av redan föreliggande planer på samnordisk utbildning av personal inom teatern, filmen, radion och televisionen samt överväga möjligheterna att inrätta en gemensam institution för utbildning av kvalificerade arbetskrafter inom dessa områden.

Stockholm, Oslo, København och Helsingfors den 1 november 1962

Ingrid Gärde Widemar

Helge Larsen

Håkon Johnsen

Paula Ruutu

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska film- och TV-unionen:**

Unionens styrelse utsände efter sammanträde i Oslo under maj 1962 en kommuniké, varur vi citerar följande:

Unionen har också diskuterat de planer på en nordisk film-TV-högskola, som lagts fram bl. a. i Nordiska rådet och Nordiska kulturkommissionen. Unionen, som innefattar både de yrkesarbetandes och arbetsgivarnas organisationer, anser att denna fråga kräver åtskilligt utredningsarbete innan något avgörande kan träffas. Genom en särskild utbildningskommitté har Unionen själv satt igång en sådan utredning.

De förberedande diskussionerna tycks emellertid tyda på att en nordisk film-TV-högskola inte ensam kan lösa utbildningsproblemet, som bl. a. i stor utsträckning ligger på mera elementär nivå, utan att nationella åtgärder är nödvändiga. Å andra sidan är det tydligt att varje tänkbar nationell utbildningsform skulle vinna på att kompletteras inom det nordiska samarbetets ram. Utredningsarbetet bör således sikta på en avvägning mellan nationella och nordiska åtgärder.

Unionen delar som synes den uppfattning som redovisats av Nordiska kulturkommissionens expertutskott för filmfrågor, nämligen att ett nordiskt samarbete på detta område närmast kan tänkas som en överbyggnad på nationella utbildningsinstitutioner, som emellertid ännu icke existerar annat än i begränsad omfattning i Finland.

Det närmast förestående utredningsarbetet bör därför enligt Unionens uppfattning bedrivas på nationell nivå och avse nationella institutioner, även om möjligheterna till framtida nordiskt samarbete bör hållas i sikte. Unionen har därför numera också beslutat att begränsa sitt eget utredningsarbete till en analys av de frågeställningar problemkomplexet rymmer samt att tillstålla vederbörande nationella regeringsdepartement denna analys, vilket kommer att ske inom kort. Behovet av nationella problemlösningar som underlag för ett tänkbart nordiskt samarbete blir enligt unionens uppfattning än mer markant, om frågeställningen skall omfatta även teaterns och radions utbildningsbehov, där t. ex. språkfrågan spelar en mer framträdande roll än inom de bildmässiga media.

Det blir således enligt unionens uppfattning även en framtida fråga att ta ställning till huruvida ett tänkbart nordiskt samarbete på en högre utbildningsnivå bör ta institutionell eller kursmässig karaktär. Genom att detta är

inleda en kursverksamhet med en för nordiska deltagare öppen kurs i var-dera Danmark, Finland, Norge och Sverige kommer unionen att söka icke endast påskynda hela utbildningsfrågans utveckling utan även skapa experimentmässigt underlag för bedömning av kursformen som forum för ett nordiskt samarbete. Denna långsiktiga experimentverksamhet skulle i och för sig — i medlemsförslagens anda — väl förtjäna Nordiska rådets stöd.

Enligt föreliggande underrättelser har man såväl i Danmark som i Sverige att emotse tillsättandet inom den närmaste framtiden av offentliga utredningar gällande filmens och televisionens utbildningsförhållanden. Det bör kunna förutsättas att dessa utredningar erhåller direktiv om att uppmärksamma möjligheterna till nordisk samordning respektive samverkan.

Med hänsyn till vad ovan anförts kan unionen icke tillstyrka det föreliggande medlemsförslaget i den mån det avser att på nuvarande stadium överväga lämpligheten av en gemensam nordisk utbildningsinstitution för teater, film, radio och television.

Å andra sidan vill unionen tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja pågående eller beslutade nordiska utbildningsprojekt, t. ex. av det slag, som representeras av unionens egen kursverksamhet.

Stockholm den 28 januari 1963

För Nordiska film- och TV-unionen

Nils-Erik Bæhrendtz

Ordförande

Bengt Magnusson

Sekreterare

D a n m a r k

Ministeriet for kulturelle anliggender:

For teateruddannelsens vedkommende gælder det, at man for tiden arbejder med et omfattende forslag om en omlægning og effektivisering af den stedfindende skuespilleruddannelse og indførelse af uddannelser på områder, som hidtil har været forsømt. Dette gælder først og fremmest en instruktøruddannelse, en teaterteknisk uddannelse for sceneteknikere, en teateradministrationsuddannelse og en teatermaleruddannelse. Man overvejer endvidere at skabe studiemuligheder indenfor det dramatiske felt for forfattere. Et sådant forslag ventes færdigudarbejdet i sine hovedlinier i løbet af indeværende forår.

For filmsuddannelsens vedkommende skal man anføre, at spørgsmålet har været genstand for behandling i Nordisk Kulturkommissions filmeksperimentkomité og i Den Nordiske Film- og T.V.-Union. Begge steder er man

som et rent foreløbigt resultat af forhandlingerne kommet til, at den elementære uddannelse først må gennemføres på nationalt plan.

For så vidt angår uddannelsen af *personale inden for radio og television* bemærkes, at der foregår et stærkt udbygget samarbejde indenfor de nordiske radiofonier. Der er således planlagt et fælles nordisk T.V.-dramaturgisk seminar i juni 1963, hvor man skal beskæftige sig med den videre uddannelse af medarbejdere indenfor de nordiske T.V.-teaterafdelinger. I sin erklæring om sagen har radorådet over for ministeriet udtalt, at man for tiden må stille sig tvivlende overfor det hensigtsmæssige i at oprette en fælles institution til uddannelse af kvalificeret arbejdskraft inden for teater, film, radio og television, men at uddannelsen indenfor de pågældende områder muligvis på længere sigt vil kunne udvikle sig således, at det senere vil vise sig naturligt at etablere en fælles institution.

Under henvisning til det anførte skal man som ministeriets standpunkt til det rejste spørgsmål meddele, at man finder, at en forudsætning for en fælles nordisk indsats på de nævnte områder må være, at den grundlæggende uddannelse er udbygget på national basis. Når denne forudsætning er opfyldt, finder man det både rigtigt og ønskeligt, at man for så vidt angår en videre uddannelse indleder et samarbejde mellem de nordiske lande, således at den fælles-nordiske virksomhed kommer til at fremtræde som en supplerende overbygning til de nationale uddannelser. I øvrigt vil et nordisk samarbejde for så vidt angår en videregående teateruddannelse blive indledt ved afholdelsen i sommeren 1963 af et nordisk teaterseminar i Finland, og på forslag af Nordisk Kulturkommission forventes dette samarbejde videreført i de kommende år.

København, den 29. januar 1963

Henning Rohde

W. Weincke

Sammenslutningen af danske Filminstruktører:

Sammenslutningen vil gerne, i det omfang det overhovedet er muligt for den, understøtte de bestræbelser, som et forslag i denne retning er udtryk for. Der er ikke tvivl om, at uddannelsesbehovet er særligt stort indenfor filmområdet, og heller ikke om, at en del af de eksisterende uddannelsesbehov kunne dækkes mere hensigtsmæssigt og mere kunstnerisk forsvarligt, hvis undervisningen kunne gennemføres i nordisk samarbejde.

I Danmark har der desværre ikke hidtil eksisteret nogen organiseret uddannelse af de kunstnerisk produktive indenfor filmen, hverken på det elementære eller på det højere plan. Først for ganske nylig har Kulturministeriet besluttet at gennemdrøfte spørgsmålet med repræsentanter for branchen,

og før disse drøftelser med supplerende praktiske undersøgelser er gennemført, vil det ikke være muligt at tage endelig stilling til udformningen af undervisningen, herunder hvorvidt den skal være fælles for film og fjernsyn samt evt. for radio og teater, og i hvilken udstrækningen den vil kunne gennemføres i nordisk samarbejde.

Vi mener, det vil være af betydning, hvis Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge de grundlæggende nationale udredninger gennemført indenfor de næste 6 måneder, så man straks derefter kan fortsætte med drøftelser landene imellem om formen for en evt. nordisk film- og TV-skole. Ikke mindst fjernsynets stadige ekspansion betyder, at disse drøftelser må fremmes mest muligt for ikke at forpasse tiden.

Men lige så vigtigt i den aktuelle situation ville det være, hvis Nordisk Råd ville anbefale regeringerne at støtte den uddannelsesvirksomhed, Nordisk Film- og Fjernsyns-Union søger gennemført i form af nordiske kurser for de beskæftigede indenfor film- og fjernsynsproduktionen. I Sverige forbereder man et kursus om »Bildproduktion för filmduk och TV-mottagare», hvor man for en gangs skyld vil foretage en virkelig analyse af de påståede forskelligheder mellem film og fjernsyn. Norge kæmper for at få gennemført det første kursus, der er afholdt her i Norden for forfattere om »Billedets fortælle teknik» — et grundkursus, henvendt til forfattere, der ikke tidligere har skrevet for film eller fjernsyn. Finland har af økonomiske grunde måttet udskyde sine planer. I Danmark har vi de to foregående år ved et samarbejde mellem Statens Filmcentral og Sammenslutningen af Danske Filminstruktører og med støtte fra kortfilmsproducenterne afholdt to kurser af en uges varighed som de første forsøg på en uddannelse af de yngre indenfor filmbranchen. Til det sidste kursus var indbudt to filmfolk fra hvert af de øvrige nordiske lande, men det er nu vort håb, at vi kan skaffe midler til at fortsætte denne kursusrække i forbindelse med den nordiske union og med ligestillet deltagelse fra de nordiske lande.

Hvis denne nordiske kursusrække skal gennemføres og fortsætte i de kommende år, er det nødvendigt at skaffe offentlige tilskud, ikke blot til selve afholdelsen af kurserne, men også til rejse- og opholdsstipendier for deltagere fra de øvrige nordiske lande.

Efter vor opfattelse er det overordentlig vigtigt at søge dette gennemført. Dels vil det betyde en nødhjælp i det uddannelsesmæssige tomrum, vi befinder os i, og som desværre hver dag sætter sine spor i form af manglende kvalitet på en række områder. Dels vil det blive et væsentligt erfaringsgrundlag, der letter oprettelsen af en senere permanent nordisk institution.

København, den 2. februar 1963

Sammenslutningen af danske Filminstruktører

Børge Høst

Dansk Teaterunion:

— — — idet der herfra kan tilføjes, at forbundets ønsker ligger på linie med de øvrige udtalelser, hvorefter den foreslåede fællesnordiske uddannelse er absolut ønskelig jævnsides med udvidede nationale muligheder i hvert enkelt land.

København, den 9. januar 1963

Med venlig hilsen fra formanden

f. Dansk Teaterunion

B. Bjerregaard

Det kongelige Teater og Kapel:

— — — skal jeg udtale, at Det kongelige Teater naturligvis i enhver henseende principielt kan anbefale forslaget, rent bortset fra, at man, inden man kaster sig ud i arbejdet med noget sådant, må have en vis garanti for, at der foreligger en tilfredsstillende national uddannelse på de pågældende områder, idet en fælles nordisk uddannelse trods alt ville komme til at fungere som en specialiserende overbygning på de nationale uddannelser.

København, den 9. januar 1963

Med venlig hilsen

H. A. Brøndsted

Det ny Teater:

Da der er så dårlig gang i teaterakademiplanerne indenfor de enkelte nordiske lande, er det rart at se sagen rejst af Nordisk Råds medlemmer. Selvom man ikke kan nægte, at statsrådet Edenman i sin kommentar til forslaget fremhæver noget væsentligt »at teater er en ganske nationalt bunden kunst, når det gælder uddannelsen» mener jeg, at vi bør gøre, hvad vi kan for at støtte tanken. Jeg er ikke i tvivl om, at man på inter-nordisk bases med godt udbytte kan arrangere uddannelse af sceneinstruktører, dramatikere, teatermalere og teatertechnikerne. Da teaterakademiet her i Danmark i hvert fald i sin begyndelse fortrinsvis må lægge an på uddannelse af skuespillere vil det være værdifuldt om man et sted i Norden havde et teaterakademi, hvor vægten kunne lægges på de øvrige foran-nævnte discipliner. Man ville også derved indhøste nyttige og måske dyr-købte erfaringer. Det er givet, at også skuespillere efter lægmands opfat-telse måtte kunne have nytte af undervisningen på et nordisk teateraka-demi, når vægten for skuespillernes vedkommende blev lagt på repertoire-forskning, uddannelse i psykologi og iøvrigt på alle sådanne fag, som kan give skuespilleren en kulturel basis.

Som du förstår er mit første indtryk, at vi bør støtte tanken uanset vore planer om et dansk teaterakademi. Det tilsendte materiale returneres hermed.

København, den 8. januar 1963

Per Gregaard

Aarhus Teater:

Efter at have drøftet sagen med direktør Poul Petersen skal jeg meddele, at Aarhus Teater anser forslaget for overordentlig værdifuldt og ikke har noget at føje til dette.

Aarhus, den 16. januar 1963

Med venlig hilsen

A. Ilfeldt

Formand

Finland

Oy. Yleisradio Ab. — AB Finlands rundradio:

Frånsett den rent tekniska skolning, som äger rum vid Tekniska högskolan, de tekniska läroverken och yrkesskolorna, saknas i vårt land egentliga utbildningsmöjligheter för personal inom radio och television. De personer, som i dag är sysselsatta inom bolaget, har sålunda i allmänhet icke kunnat få någon yrkesutbildning före anställningen. Särskilt påtaglig har denna brist varit, när det har gällt rekryteringen av de skapande krafterna inom dessa media, programproducenterna och regissörerna.

För att kunna fylla sitt behov av kompetent arbetskraft har bolaget därför i stor utsträckning varit nödsakad att själv ordna med utbildningen av sin personal. Detta har skett dels i form av kursverksamhet inom företaget, dels genom studieresor utomlands. Sålunda sändes inför televisionsstarten några programmedarbetare från bolaget över till Amerika för att där göra sig förtrogna med produktionsmetoderna inom TV och följa med undervisningen kring massmedia vid universiteten. Med stöd av denna kärntrupp fortsattes sedan skolningen av personal här hemma. För att komplettera utbildningen inom företaget har vid kursverksamheten även utländska TV-experter i viss utsträckning anlitats som gästföreläsare med gott resultat. Några veckors studieresor till televisionsbolag i olika länder i Europa har likaså visat sig vara givande för en rad TV-regissörer, producenter och scenarkitekter.

Televisionens snabba utveckling och de ökade krav på programverksamhe-

ten, som detta för med sig, gör dock att de nuvarande utbildningsmöjligheterna inte i längden kommer att förslå. Det är uppenbart att den grundutbildning, som nu ges inom företaget måste utvidgas och kompletteras genom samhälleliga åtgärder. Men detta kan inte ske utan att frågan om utbildningsproblemet i radio och television får en grundlig utredning av experter på området. Ett första steg i denna riktning har redan tagits genom det utredningsarbete, som igångsattes av Nordiska Film- och TV-unionen. Unionen, som innefattar både de yrkesarbetandes och arbetsgivarnas organisationer, och till vilken vårt bolag anslutit sig, har också lagt upp ett omfattande kursprogram som ett led i sin verksamhet. Det måste dock understrykas att de möjligheter till en kompletterande utbildning för personer verksamma inom film och TV, som unionen tagit till sin uppgift att främja, icke kan ersätta behovet av elementärutbildning på det rent nationella planet.

Vad beträffar de i medlemsförslaget åsyftade rekommendationerna till regeringarna i de nordiska länderna att påskynda genomförandet av de planer på en samnordisk utbildning av personal inom teatern, filmen, radion och televisionen, som lagts fram i Nordiska rådet, anser vårt bolag att alla sådana åtgärder är värda allt understöd från radioföretagens sida. Däremot är det enligt vår uppfattning ännu för tidigt att ge ett utlåtande om huruvida det vore önskvärt att inrätta en gemensam institution för utbildning av kvalificerad arbetskraft för dessa media. En högskola, som har till uppgift att utbilda regissörer, film-, radio- och TV-producenter och ytterligare tillgodose bl. a. behovet av en för dessa media anpassad gemensam skådespelarutbildning, kan inte upprättas utan att man grundligt har prövat möjligheterna att samordna denna undervisning. Här möter en mångfald av problem, som endast genom en omsorgsfull expertutredning kompletterad med en eventuell försöksverksamhet i mindre pretentiösa former kan ge svar på frågan.

Helsingfors den 29 januari 1963

Einar Sundström

Christoffer Schildt

Suomen teatterijärjestöjen keskusliitto r. y. — Teaterorganisationernas i Finland centralförbund):

Suomen teatterijärjestöjen keskusliitto har vid möte den 26 januari 1963 behandlat förslaget om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television och konstaterat, att spørsmålet är högst aktuellt och har stor betydelse även i Finland. Centralförbundet har med tillfredsställelse konstaterat, att nordiskt samarbete redan förekommer på utbildningsområdet. I januari detta år arbetade ett nordiskt seminarium i samband

med det internationella seminariet för behandling av teaterskolningens metoder. Seminariet ägde rum i Bryssel. I juni detta år kommer ett inter-nordiskt seminarium för yngre regissörer att hållas i Vasa i Finland, och både de internationella och de nordiska seminarierna torde fortsättas med varierande tema och ort.

Centralförbundet anser, att de erfarenheter, vilka en noggrann granskning av resultaten från seminarierna i Bryssel och Vasa kommer att ge, kanhända har en avgörande betydelse för planeringen av den utbildning som medlemsförslaget avser. Trots det aktuella utbildningsbehovet kan förhastade åtgärder inverka negativt på det avsedda resultatet och medföra organisatoriska och ekonomiska risker. Centralförbundet anser därför, att avgörande åtgärder för främjandet av den gemensamma utbildningen för teater, film, radio och television med framgång kan behandlas efter Vasa-seminariet.

Helsingfors, den 26 januari 1963

(Sign.)

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Forslaget har vært sendt til uttalelse til:

1. Norsk Filminstitutt
2. Statens teaterskole
3. Norske Filmproducenters Forening
4. Norsk Film A/S
5. Norsk Teaterunion
6. Statens teaterråd
7. Nordisk Film- og TV-union, norsk seksjon
8. Norsk Dokumentar- og Kortfilmproducenters Forening
9. Norsk Rikskringkasting

Samtlige innkomne uttalelser har anbefalt at spørsmålet om utdanning på de nevnte områder nå blir tatt opp og utredet. Uttalelsene stiller seg også positive til forslaget om nordisk samarbeid om slik utdanning.

Kirke- og undervisningsdepartementet er av den oppfatning at behovet for utdanning på dette området bør utredes på nasjonal basis i de enkelte land. Det nasjonale utvalg eller de komitéer som pålegges en slik utredningsoppgave bør deretter samordne sine konklusjoner og vurdere i hvilken utstrekning undervisningen bør organiseres på nordisk basis.

Oslo, den 31. januar 1963

Etter fullmakt

Olav Hove

Ingeborg Lyche

S v e r i g e**Kanslern för rikets universitet:**

Med anledning härav får jag meddela att man, enligt vad jag inhämtat, för närvarande inom ecklesiastikdepartementet överväger direktiven för en utredning rörande utbildningsfrågorna inom teater, film, radio och television, varvid de nordiska aspekterna av hithörande spörsmål förutsätts bli beaktade.

Stockholm den 24 januari 1963

Bengt Petri

Ulla Åhgren-Lange

Statens biografbyrå har i skrivelse den 26 januari 1963 hänvisat till yttrande från Svenska filmsamfundet (se nedan).

Sveriges radio:

Sveriges Radio hälsar med tillfredsställelse tanken på intensifierad utbildning för bl. a. radio och television. Det är dock känt, att initiativ om utredning i nämnda hänseende är att vänta från ecklesiastikdepartementet inom en icke alltför avlägsen framtid. Det är likaledes känt, att Nordiska kulturkommissionen behandlat frågan i en särskild filmgrupp, varvid man dock fann det lämpligt, »att varje land för sig övervägde utbildningsfrågorna på detta område, innan tanken på internordiskt samarbete närmare diskuterades».

Mot denna bakgrund är det för Sveriges Radio angeläget att betona, att arbetet på detta område i vårt land icke får försenas av överläggningar om långsiktiga internordiska lösningar. Sveriges Radio ställer sig dock positiv till ett begränsat samarbete, exempelvis i form av regelbundet återkommande seminarier kring radio- och TV-frågor, finansierade med stipendier från de nordiska regeringarna.

Stockholm den 25 januari 1963

Sveriges Radio Aktiebolag

Olof Rydbeck

Teaterrådet:

Såsom 1955 års provinsteaterutredning konstaterat vidlades den grundläggande sceniska utbildningen i Sverige av väsentliga brister. Utredningen har framlagt förslag till denna utbildnings förstärkande och utbyggnad,

vilket förslag efter vederbörlig remissbehandling för närvarande är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Från de synpunkter teaterrådet har att företräda synes det i första hand angeläget, att åtgärder komma till stånd i ovan angiven riktning. Teaterrådet vill tillägga, att teaterrådet delar den uppfattning, varåt chefen för ecklesiastikdepartementet givit uttryck den 13 november 1962 vid en interpellationsdebatt i andra kammaren, nämligen att »teatern är en ganska nationellt bunden konststart när det gäller utbildning». Frågan om den högre utbildningen på ifrågavarande område inom en central teaterhögskola, innefattande jämväl utbildning av regissörer, dekoratörer, teatertekniker, teaterkritiker m. fl. synes böra bli föremål för särskild utredning. I detta sammanhang torde frågan om en gemensam nordisk utbildning kunna närmare övervägas och formerna för ett mera fast utbyte t. ex. av regissörer m. fl. upptagas till prövning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får teaterrådet avstyrka, att åtgärder för närvarande vidtagas av det slag i föreliggande medlemsförslag åsyftas.

Stockholm den 15 januari 1963

Axel Gjores

Georg Z. Topelius

Teaterns utbildningsråd:

Förslaget berör ett utomordentligt viktigt men också mycket omfattande problem. Den framtida tillgången på kvalificerad personal till de olika massmedierna likaväl som till den levande teatern bör säkras genom bästa möjliga utbildning. Innan vi på svenskt teaterhåll kunnat fastlägga riktlinjerna för den högre utbildningen, synes det emellertid svårt att avgöra i vilken mån det är möjligt att länka in denna utbildning i en nordisk enhet.

Även om planerna på en utbildning omfattande hela det stora komplex som medlemsförslaget syftar till tarvar speciella utredningar synes det oss angeläget att man under tiden anordnar en fortlöpande försöksverksamhet på nordisk basis, ett samgående i form av separata kurser ungefär av samma slag som det till sommaren 1963 planerade nordiska regissörsseminariet. Efter samma linjer skulle man kunna ordna kurser för exempelvis tekniker (inspicienter och belysningspersonal), för dekoratörer, för danskonstnärer. Säkerligen finns det flera grupper för vilka sådana kurser kunde arrangeras.

Genom en sådan försöksverksamhet skulle vinnas erfarenhet som kan ligga till grund för ett ställningstagande till frågan om gemensam nordisk utbildning. Försöksverksamheten bör följas av en instans, förslagsvis sor-

terande under Nordisk teaterunion, en instans som fortlöpande kan rapportera om resultaten av dessa försök.

Beträffande utbildningen för massmedia vill vi här också framhålla att vid Stockholms universitet kommer i ämnet teaterhistoria att fr. o. m. hösten 1963 anordnas en särskild linje för betyget berömlig i fil.kand.-examen, där tonvikten lägges på den moderna teatern och dess problem, och särskilda kurser anordnas i filmens, radioteaterns och TV-teaterns formproblem, modern scenteknik och organisation m. m.

Teaterns utbildningsråd vill således framhålla betydelsen av att man tillvaratar de möjligheter som redan nu kan erbjuda sig när det gäller att pröva förutsättningarna för nordiskt samgående inom här nämnda utbildningsområden. Samtidigt vill rådet emellertid varna för att lösning av det åtminstone i vårt land akuta behovet av en tillfredsställande utbildning inom teater, film, radio och television försenas genom att utbildningsfrågorna hänvisas till en lösning på en samnordisk basis. En nationellt organiserad utbildning torde vara ofrånkomlig, även om detta kan kompletteras och effektiviseras genom ett nordiskt samarbete.

Stockholm den 20 februari 1963

Teaterns utbildningsråd

Rolf Rembe

Sekreterare

Svenska filmsamfundet:

Samfundet har sedan några år på allt sätt sökt rikta uppmärksamheten på det trängande behovet av offentliga utbildningsformer för yrkesarbete inom filmproduktion och television. Bland annat har flera uppvaktningar företagits hos ecklesiastikministern, där Samfundets uppfattning redovisats.

Redan tidigt har Samfundet därvid uppmärksammat de beröringspunkter och samarbetsmöjligheter som kan tänkas föreligga mellan svensk film-TV-utbildning å ena sidan samt å den andra såväl svensk teaterutbildning som motsvarande utbildning i övriga nordiska länder.

Senast i en skrivelse till ecklesiastikministern den 18 oktober 1962 har Samfundet sökt sammanföra argumenten för olika utbildningsformer, såväl nationella som nordiska. I denna skrivelse formulerades bland annat följande

Konklusioner

Vid den diskussion inom Svenska filmsamfundet, vars innehåll här har refererats, nåddes full enighet om

att det existerar ett väl dokumenterat och snabbt växande utbildningsbehov inom filmens och televisionens yrkesområden;

att detta utbildningsbehov har vissa givna beröringspunkter med motsvarande problem inom teatern och radion;

att ett utbildningssystem på detta liksom andra områden bör byggas som en pyramid med högskolemässig fortbildning som topp;

att den grundutbildning på vilken en sådan topp måste vila emellertid är otillfredsställande organiserad, samt

att ett nordiskt samarbete i institutions- eller kursmässig form kan tänkas inom pyramidens högskolemässiga toppskikt men förutsätter nationellt initiativ på egen grund.

Enligt Samfundets uppfattning vore det således felaktigt att utreda formerna för en gemensam nordisk institution för högre utbildning på detta område, innan varje land på nationell grund har löst frågan om den mera elementära utbildningen: utbildningspyramidens basskikt. Tidpunkten för en nordisk utredning synes också illa vald just då enligt förljudande både i Sverige och Danmark nationella utredningar inom kort torde komma att tillsättas. Det bör finnas all anledning att anta, att dessa utredningar erhåller direktiv om att uppmärksamma möjligheterna till nordisk samordning (i frågor som utbildningsstandard, kursplaner, kursfördelning, elevutbyte etc.,) vilket givetvis skulle väsentligt underlätta senare överväganden om möjligheterna till nordisk samverkan inom den högre utbildningen.

Samfundet vill således

avstyrka att en utredning om gemensam nordisk kvalificerad utbildning nu tillsättes, men å andra sidan

tillstyrka att stöd ges åt sådan nordisk kursverksamhet etc. som kan ge erfarenheter till stöd för en kommande samverkan i fastare former.

Stockholm den 23 januari 1963

Svenska filmsamfundet

Bertil Lauritzen

Preses

BILAGA 2

PM angående yrkesutbildningen i Sverige för teater, television, radio och film

I anledning av en interpellation rörande effektiva åtgärder för att skyndsamt få till stånd särskild yrkesutbildning för teater, television, film och radio uttalade statsrådet och chefen för svenska ecklesiastikdepartementet R. Edenman den 13 november 1962 i riksdagens andra kammare följande:

De av interpellanten berörda utbildningsområdena — teaterns, televisionens, radions och filmens — tilldrar sig med rätta allt större uppmärksamhet. Jag har redan i andra sammanhang uttalat mig positivt för ett ökat samhälleligt engagemang för att avhjälpa de brister som otvivelaktigt föreligger i fråga om utbildningsmöjligheterna inom denna växande sektor. Både av-

nämarna och den utbildningssökande ungdomen kan, anser jag, resa berättigade krav på ökade insatser för utbildningen på dessa områden.

1955 års provinsteaterutredning har behandlat skådespelarutbildningen i ett år 1961 avgivet särskilt betänkande, »Den sceniska utbildningen». Genom detta betänkande och vid remissbehandlingen framförda synpunkter har enligt min mening en god grund skapats för vidare ansträngningar att förbättra och utbygga framför allt den grundläggande sceniska utbildningen. Vissa praktiska svårigheter, särskilt framhävda i remissbehandlingen, lägger dock hinder i vägen för att ett så omfattande utbyggnadsprogram som utredningsförslaget innebär snabbt skall kunna förverkligas. Vid lösningen av frågan om den sceniska grundutbildningen bör också beaktas det i flera avseenden viktiga sambandet mellan denna utbildningsfråga och frågan om utformningen och organisationen av den motsvarande högre utbildningen. En sådan högre utbildning, som skulle komma att omfatta bl. a. regissörer, filmskapare, dekoratörer samt radio- och TV-producenter och även tillgodose behovet av fortbildning bl. a. på skådespelarbanan, erbjuder en mångfald problem. Det gäller här — trots många gemensamma drag — utbildning till ganska skilda banor med skiftande krav, uppgifter och arbetsvillkor. Jag anser det därför vara betydelsefullt för ett kommande ställningstagande att det till en början etableras möjligheter till försöksverksamhet inom olika hithörande utbildningsområden. Sådan verksamhet skulle ge värdefulla erfarenheter men bör givetvis kompletteras med fortsatt utredningsarbete rörande hela utbildningsfrågan. Härvidlag är särskilt lokaliseringen av skolorna samt lärarbehovet på grundutbildningsnivån av intresse, liksom den nödvändiga samverkan mellan utbildningsanstalterna och de konstutövande institutionerna.

I en senare replik under interpellationsdebatten erinrade statsrådet Edeman om att det pågår arbete på nordiskt plan inom detta område. Han tillade:

Om det av olika skäl inte går att få en samordnad utbildning t. ex. på teaterns område — teatern är en ganska nationellt bunden konststart när det gäller utbildning — kommer man under alla förhållanden att få en lösning på nationell basis. Om man skall börja med teatern eller filmen kan jag inte i dag säga. Man kanske skall börja med filmen i form av försöksverksamhet. Det finns redan krafter vidtalade, som också är hågade att hjälpa till på den punkten.

BILAGA 3

Kulturella niomannakommitténs utlåtande över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets elfte session har fyra medlemmar av rådet väckt ett medlemsförslag, i vilket de föreslår, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att påskynda genomförandet av redan föreliggande planer på samnordisk utbildning av personal inom teatern, filmen, radion och televisionen samt överväga möjligheterna att inrätta en gemensam institution för utbildning av kvalificerade arbetskrafter inom dessa områden.

Förslagsställarna utgår i motiveringen till förslaget från det faktum att

utbildningen av regissörer och andra tekniskt och konstnärligt verksamma personer på de berörda områdena är försummad i de nordiska länderna. Förslag om inrättande av en nordisk filmakademi eller filmhögskola har framställts och inom olika fackorgan har man tagit sig an utbildningsfrågorna inom branschen. Inom det av Nordiska kulturkommissionen tillsatta expertutskottet för filmfrågor är frågan om utbildningen på filmområdet i detta nu föremål för utredning.

För teaterns vidkommande kommer som en första konkret form av högre utbildning under sommaren 1963 att anordnas ett nordiskt teaterseminarium i Vasa på grundvalen av en av kulturkommissionen i samråd med Nordiska Teaterunionen verkställd utredning. Förslagsställarna efterlyser dock en för hela detta omfattande områdes vidkommande enhetlig plan om hur utbildningsfrågorna bör lösas.

Nordiska rådets kulturella niomannakommitté konstaterar, att planer på anordnande av utbildning inom de berörda områdena är aktuella på flera olika håll och i olika former. Emedan yttranden ännu icke inkommit över medlemsförslaget, som uppenbarligen kräver en omfattande utredning, får niomannakommittén föreslå,

att rådet vid elfte sessionen måtte besluta uppskjuta medlemsförslaget till nästföljande session.

Stockholm den 17 januari 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Gunnar Helén

Sven Högström

Håkon Johnsen

Förman

Helge Larsen

Paula Ruutu

Medlemsförslag

om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap

(Väckt av Paula Ruutu)

Den oerhört snabba utvecklingen inom televisionens område har medfört att filmen fått en helt annan spridning än tidigare. Detta innebär att en stor del av befolkningen, även barn och ungdom är utsatta för filmens påverkan snart sagt dagligen.

Samtidigt som de visuella mediernas betydelse inom den egentliga utbildningen ökar växer deras inflytande på barn och unga överhuvud. Det framstår som en nödvändighet, att dessa barn och ungdomar bör erhålla vägledning i att behärska de visuella medierna och med omdöme tillgodogöra sig de genom dem förmedlade programmen. Den sociologiska forskningen har på senaste tid sysselsatt sig med frågor rörande filmens och televisionens roll i det moderna samhället och det har framgått, att dessa medier på ett synnerligen märkbart sätt utövar inflytande på den växande ungdomen och att detta i avsevärd omfattning sker på ett för den mottagande parten omedvetet sätt. Den enda möjligheten att länka in utvecklingen i rätta fåror är, förutom att anlägga estetiska och etiska synpunkter på valet av program, att söka bibringa de unga en djupare förståelse för den visuella framställningen och förmågan att själva bedöma dess värde.

För att utbildningen i film- och televisionskunskap verkligen skall gestalta sig till en betydelsefull faktor vid danandet av den unga personligheten till en samhällsduglig individ, borde större uppmärksamhet än för närvarande ägnas denna utbildning i samband med lärarutbildningen ävensom genom specialkurser för redan utbildade lärare. Den för lärare avsedda film- och televisionsutbildningen borde omfatta förutom estetisk fostran även insikter om de visuella mediernas psykologiska inflytande och deras andel i omformningen av hela vårt sociala normsystem. Då undervisningsprogrammet vid lärarutbildningsanstalterna redan nu omfattar både psykologi och pedagogik, borde en dylik utvidgning av läroprogrammet icke bereda större svårigheter för de studerande.

Vid den nordiska barnfilmcentralens möte hösten 1961 fästes uppmärksamhet vid att utbildningen i filmkunskap borde utsträckas även till de läroanstalter, vid vilka ungdomsledare av olika slag utbildas. Härvid kommer särskilt socialhögskolorna i fråga. På detta sätt skulle vida kretsar av ung-

domar inom ungdomsrörelsen och det fria organisationsfältet kunna nås av filmutbildningen.

Samtidigt som förutsättningarna för en mera omfattande utvidgning av läroprogrammet vid olika undervisningsanstalter i ovan berörda hänseende undersökes kunde som en första konkret åtgärd för lärare och ungdomsledare från hela Norden anordnas ett nordiskt film- och televisionsseminarium i något av de nordiska länderna lämpligast som en några veckors sommarkurs. En sådan kurs vid vilken experter från de olika länderna kunde anlitas som föreläsare, skulle samtidigt tjäna som en försöksverksamhet, vars erfarenheter kunde tillgodogöras vid den fortsatta utbyggnaden av film- och televisionsutbildningen.

Undertecknad, som anser att skyndsamma åtgärder bör vidtagas för att ge lärare och andra ungdomsledare utbildning i film- och televisionskunskap, får med åberopande av vad ovan anförts hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

Helsingfors den 1 november 1962

Paula Ruutu

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska kulturkommissionen:**

— — — vil i samråd med vedkommende seksjon i Kulturkommissjonen uttale at det må ansees for verdifullt å få i stand en nærmere utredning av de spørsmål som er reist i medlemsforslaget.

I denne forbindelse kan det nevnes, at spørsmålet om undervisning i filmkunnskap har vært behandlet i Kulturkommissjonens Seksjon II på grunnlag av en redegjørelse fra kommisjonens filmutvalg. Det nevnte utvalg har således meddelt Seksjon II bl. a. følgende angående »Lærerhandledninger m. m. i filmkunnskap»;

Utskottet beslöt, att respektive lands representanter skulle sammanställa dels föreliggande bestämmelser om undervisningen i filmkunnskap i undervisningsplanerna inom skilda skolformer och dels de erfarenheter, som gjorts inom försöksverksamheten i de olika länderna. Dessa uppgifter skulle tillställas utskottets sekreterare före den 1 november 1962 för att sedan distribueras till filmutskottets ledamöter.

Kommisjonens Seksjon II er fortsatt interessert i at det arbeides videre med disse spørsmål, heri innbefattet ønskemålene i den rekommandasjon, som måtte bli vedtatt av Nordisk Råd på basis av det foreliggende medlemsforslag.

Oslo, den 22. desember 1962

Etter fullmakt

Helene Andersen

Cathrine Lund

Nordiska film- och TV-unionen:

— — — — —
 Utbildningsfrågorna kring filmen gäller å ena sidan fackutbildningen av personal för film- och TV-produktion, å andra sidan behovet av filmkunnskap för andra yrkeskategorier (t. ex. journalister och andra kommunikativa yrken) samt inom allmänbildningssektorn, till vilken den obligatoriska skolans undervisning och därmed lärarutbildningsfrågan hör.

Nordisk film- och TV-unionen har av naturliga skäl koncentrerat sin uppmärksamhet på den första kategorien av dessa frågekomplex, men dess

medlemmar har givetvis också kommit i sakkunnig kontakt även med den andra och då i synnerhet frågan om skolans verksamhet.

Frågan om eventuell nordisk samverkan beträffande planeringen av filmkunskapsundervisning i skolorna är inte ny. I Föreningen Nordens regi hölls nordiska lärar- och ungdomsledarkonferenser kring ämnet i mitten av 50-talet i Norge, Sverige och Danmark, och från den sistnämnda konferensen (Hindsgavl 1958) riktades i resolutionsform ett förslag till Nordiska kulturkommissionen att en nordisk utredning skulle föreslå gemensamma nordiska linjer för målsättning, kursplaner och lärarutbildning gällande filmkunskapsundervisningen. Motiven bakom det nu aktuella förslaget i Nordiska rådet återfanns i stort redan i denna skrivelse, som emellertid inte föranledde någon åtgärd. Under mellantiden har såväl i Danmark som Sverige förslag framlagts av vederbörande utredningar om införande av av filmkunskapsundervisning i den obligatoriska skolan, i viss mån i olika form, varvid man i Danmark tänker sig fristående kurser medan den nya svenska grundskolan har fått filmkunskap integrerad i hägstadiets undervisning i svenska, teckning och samhällslära.

Finland och Norge har ännu inte nått fram till klara linjer på denna punkt, men det torde finnas anledning anta att filmkunskap även där kommer att införas i den obligatoriska skolans undervisning.

Sedan grundskolereformerna medfört att filmkunskap införts i det obligatoriska undervisningsstoffet, finns det givetvis anledning anta att de omdanade gymnasierna även kommer att få sysselsätta sig med temat. Formerna härför undersöks bl. a. i Sverige genom försöksverksamhet sedan något år tillbaka.

Det är givet att denna utveckling i högsta grad aktualiserar frågan om såväl lärarutbildning som fortbildning av redan aktiva lärare. Lika klart är att den snabba utvecklingen på de audiovisuella hjälpmedlens område starkt aktualiserar frågan om behovet av psykologisk, mediamässig filmkunskapsutbildning inte endast av lärare som själva skall undervisa i filmkunskap utan av alla som själva skall använda film och TV som hjälpmedel i sin undervisning, d. v. s. samtliga lärare.

Ur problemkomplexet utkristalliseras sålunda tre huvudfrågor, nämligen

a. den grundutbildning av samtliga lärare som avser att förbättra deras förmåga att använda film och TV som hjälpmedel i undervisning,

b. utbildningen av lärare som på olika stadier skall undervisa i filmkunskap,

c. fortbildningen av redan aktiva lärare för de båda förutnämnda funktionerna.

Frågan om utbildning av andra ungdomsledare torde ha närmast anknytning till kategori c ovan.

Det inom Nordiska rådet framlagda förslaget gäller gemensam nordisk utredning av hela frågekomplexet samt som ett första led i denna utredning arrangerandet av ett nordiskt sommarseminarium som även skulle fungera som försöksverksamhet.

Vad först utredningen beträffar, synes gemensamma nordiska förutsättningar föreligga får en utbildning enligt kategori a ovan, medan däremot kategorierna b och c blir beroende av de enskilda ländernas utformning av filmkunskapsundervisningen i skolorna. Ett sommarseminarium å andra sidan torde som försöksverksamhet främst kunna vara av värde för utformningen av lärarfortbildning och ungdomsledarutbildning men däremot i mindre grad för den institutionsmässiga lärarutbildningen vid seminarier, lärarhögskolor, universitet etc.

Samtidigt som Nordiska film- och TV-unionen livligt understryker den brännande aktualiteten hos det inom Nordiska rådet väckta förslaget och således tillstyrker en positiv behandling av ärendet, vill unionen föreslå, att Nordiska rådet i sin hänvändelse till regeringarna preciserar framställningen i belysning av ovan förda resonemang och således framhåller

att utredningsbehovet beträffande den ordinarie lärarutbildningen har både en nordisk sida, avseende användningen av film och TV som hjälpmedel, och en av nationella kursplaner betingad sida, avseende skolundervisningen i filmkunskap; samt

att det nordiska seminariet främst borde planeras som försöksverksamhet med sikte på den lärarfortbildning och övriga ungdomsledarutbildning som även måste komma till stånd.

Unionen, vars medlemsorganisationer rymmer den övervägande majoriteten av Nordens sakkunskap på film- och TV-kunskapens område, vill slutligen förklara sig villig att, därest utredning och sommarseminarium kommer till stånd, föreslå kompetenta facksakkunniga som utredningsmän och föreläsare.

Stockholm den 27 december 1962

För Nordiska film- och TV-unionen

Nils Erik Bæhrendtz

Bengt Magnusson

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

I anledning af statsministeriets skrivelse af 5. december 1962 (j. nr. 93—22—268) vedrørende et medlemsforslag til Nordisk Råd om uddannelse af lærere m. fl. i filmkundskab skal man meddele, at nærværende ministerium har forelagt spørgsmålet for forskellige sagkyndige.

Statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne udtaler:

»Da læreruddannelsens obligatoriske fagrække er meget omfattende, må det anses for betænkeligt under den nuværende uddannelseslov at indlægge et obligatorisk kursus i filmkundskab.

Derimod kunne man gøre seminarierne opmærksomme på det ønskelige i, at den nævnte disciplin optages under frilæsning — således som det alle-

rede er tilfældet ved nogle seminarier (jf. »Meddelelser» for året 1959 side 170).

Formentlig vil det også være muligt gennem undervisningen i visse af de obligatoriske fag (f. eks. litteratur og pædagogik) at orientere seminarieelever om en række spørgsmål inden for filmkundskab, men muligheden herfor afhænger naturligvis af de pågældende faglæreres kendskab til disciplinen.

Spørgsmålet om indførelse af et obligatorisk kursus i filmkundskab bør henvises til behandling i det af ministeriet nedsatte læreruddannelsesudvalg.»

Rektor for Danmarks lærerhøjskole udtaler, at »der ikke ved Lærerhøjskolen har været givet selvstændig undervisning i dette fag, men at man herfra kan være enig med forslagsstilleren, at det er nødvendigt, at der vises disse emner større opmærksomhed end hidtil.

Lærerhøjskolen kan derfor støtte det stillede forslag. Såfremt forslaget om et nordisk seminar virkeliggøres, vil Lærerhøjskolen være villig til at medvirke ved gennemførelsen heraf.»

Undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne udtaler, at han »ikke mener, at det vil være særligt hensigtsmæssigt at give gymnasiets lærere en egentlig uddannelse i filmkundskab, da en sådan bør være givet på et tidligere alderstrin, nemlig i folkeskolen. Iøvrigt tilstræber man jo i almindelighed gennem gymnasieundervisningen en udvikling af elevernes kritiske sans og dømmekraft, der også skulle komme dem tilgode ved deres bedømmelse af film og fjernsyn.

Til disse udtalelser skal man tilføje, at spørgsmålet efter ministeriets opfattelse bør tages op til nærmere undersøgelse, og at det antagelig vil være naturligt at lade Nordisk Kulturkommission foretage en sådan udredning, eventuelt med bistand fra kommissionens særlige ekspertudvalg for filmspørgsmål.

København, den 11. januar 1963

P. m. v.

E. b.

Helge Thomsen

Ministeriet for kulturelle anliggender:

I denne anledning skal man efter brevveksling med Statens Filmcentral herved meddele, at Ministeriet for kulturelle anliggender for sit vedkommende vil anse indførelsen af faget filmforståelse i læreruddannelsen for særdeles ønskelig. Da læreruddannelsen på dette område imidlertid må tilrettelægges under hensyn til fagets placering og omfang i de forskellige skoleformer, vil man mene, at dette sidstnævnte spørgsmål først må afklares, førend fagets eventuelle placering i læreruddannelsen kan nærmere fastsættes.

Af samme grund er man endvidere tilbøjelig til at mene, at forudsætningerne for afholdelse af det i ovennævnte medlemsforslag omhandlede

nordiske sommerkursus i filmforståelse for lærere og ungdomsledere endnu ikke er til stede.

København, den 5. januar 1963

P. m. v.

E. b.

W. Weincke

Danmarks Lærerforening:

— — — har været behandlet af hovedstyrelsen for Danmarks Lærerforening den 14. december 1962.

Indholdet af Paula Ruutus medlemsforslag kan opdeles i to punkter:

1. optagelse af undervisning i film- og TV-kundskab ved lærerseminarierne og andre uddannelsesanstalter for ungdomsledere og

2. afholdelse af et sommerkursus med film- og TV-kundskab som emne.

Ad 1. Hovedstyrelsen mener, at det er et spørgsmål, der må indgå i den siddende seminariekommisions drøftelser om fagrækken under den kommende seminarielov.

Ad 2. Filmen har allerede længe været anerkendt som undervisningsfaktor i skolens arbejde, hvorimod fjernsynets betydning er uafklaret. Skolefjernsynet er jo endnu på et eksperimentalt stade, og ingen kan vel på nærværende tidspunkt sige noget om, hvilken placering det vil få i fremtidens skoler. Men da både film og fjernsyn i undervisningen er problemer, der vil komme frem i kommende pædagogiske debatter, synes der at være god mening i engang at lade afholde et seminar med disse mediers placering i skolen som emne.

København, den 21. december 1962

Stinus Nielsen

Gymnasieskolernes Lærerforening:

Der må fra foreningens side ytres interesse herfor, idet emnet vil kunne indgå i undervisningen i de fællestimer, som fra 1964 indføres i II og III klasse i den danske gymnasieskole.

København, den 19. december 1962

Vagn Haarsted

Danmarks Realskoleforening har i skrivelse den 9 januari 1963 förklarat, att föreningen inte har några invändningar mot medlemsförslaget.

Dansk Seminarieförening:

— — — skal Dansk Seminarieförening herved udtale sin tilslutning til det fremførte forslag.

Der foregår allerede nu ved de danske seminarier en indførelse i nævnte område, men væsentligt rent teknisk. Det kan derfor kun anbefales, at der tilvejebringes de bedst mulige betingelser for en mere omfattende og dyberegående undervisning i filmkundskab som angivet i det stillede forslag.

Århus, den 19. december 1962

P. f. v.

Paul Holt

Formand

H. Lykke Andersen

Dansk Folkeoplysnings Samråd:

På Dansk Folkeoplysnings Samråds bestyrelsesmøde den 10. ds. drøftede man det af Nordisk Råds danske sekretariat fremsendte forslag vedr. uddannelse af lærere og andre ungdomsledere i filmkundskab.

Samrådets bestyrelse ønsker ikke at udtale sig, om en sådan uddannelse bør gennemføres, men vil gerne pege på det ønskelige i — hvis et sådant forslag gennemføres — at der også åbnes adgang for undervisere i det frie folkeoplysningsarbejde til at deltage.

København, den 24. januar 1963

For Dansk Folkeoplysnings Samråd

Hans Bagge

Bjarne Hedtoft

F i n l a n d**Svenska medborgarhögskolan:**

För en socialskola av medborgarhögskolans karaktär bör det berörda medlemsförslaget till Nordiska rådet ses ur tvenne synvinklar.

Dels bör beaktas det sätt varpå utbildningen av socialarbetare även bör inrymma film- och televisionskunskap i syfte att, såsom i motionerna mycket riktigt framhålles, skapa förmåga hos så vida grupper som möjligt av

befolkningen att erhålla en djupare förståelse för den visuella framställningen och förmågan att bedöma dess värde. Speciellt viktigt är att dessa lärdomar ges åt de socialarbetare, som kommer att ägna sig åt ungdomsarbete av olika slag.

Dels bör medlemsmotionen ur medborgarhögskolans synpunkt beaktas utgående från den vid medborgarhögskolan bedrivna undervisningen i journalistik. De elever, som strävar till högre betyg i detta ämne erhåller även undervisning i den journalistik som berör televisionen och radion. Det är undertecknads fasta övertygelse att dessa två aspekter av film- och TV-kunskap på ett lyckligt sätt kan förenas vid en socialskola.

Utbildningen i film- och televisionskunskap skulle, enligt mitt förmenande, gagnas av de förslag som motionären framställer och jag anser att ett kort orienterande seminarium för lärare i första hand borde anordnas. I motsats till motionärens åsikt anser jag att ett dylikt seminarium ej skulle som deltagare ha ungdomsledare eller andra utanför lärarnas krets och det skulle, speciellt för medborgarhögskolan, vara av stort värde om undervisningen i TV-journalistik även kunde beröras på ett dylikt seminarium. Journalistinstitutet i Sverige och andra läroinrättningar (i Finland Yhteiskunnallinen Korkeakoulu) som bedriver undervisning i journalistik, borde enligt mitt förmenande i så fall även kallas till ett dylikt seminarium.

Helsingfors den 14 december 1962

Svenska medborgarhögskolans rektor

Magnus Kull

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Man er enig med forslagsstilleren i at det er viktig å søke å få utviklingen inn i de rette spor, slik at barn og ungdom får den nødvendige vegledning i å beherske de visuelle midler og dra nytte av de program som formidles gjennom dem, samtidig som de læres opp til selv å bedømme verdien av dem.

For de ordinære lærerutdanningsinstitusjonenes vedkommende er det mulig å innarbeide i psykologi- og pedagogikkpensumet en del av de emner det her gjelder. De mange spesielle emner som er knyttet til filmkunnskap vil det derimot neppe være mulig å ta opp innenfor denne ramme.

Det anses ønskelig med sommerkurs i film- og fjernsynskunnskap. Departementet finner det naturlig at man undersøker mulighetene for å avvikle slike kurs i samarbeid med de øvrige nordiske land. Man er av den oppfatning at kurset i tilfelle bør være åpent for både lærere og ungdomsledere.

De erfaringer en vinner ved sommerkurs vil en kunne dra nytte av i det

videre arbeid med innpassingen av slik opplæring i den ordinære undervisning ved de institusjoner som utdanner lærere.

Oslo, den 15. januar 1963

Etter fullmakt

Oddvar Lie

Trygve Tønnessen

Lærerutdanningsrådet:

Lærerutdanningsrådet slutter seg til de synspunkter som kommer fram i vedlagte medlemsforslag vedrørende behovet for veiledning om virkningen av de audiovisuelle midler, særlig film og fjernsyn.

Lærerutdanningsrådet mener at denne opplysning i første rekke bør meddeles lærere, og at lærerutdanningsinstitusjonene også bør vie denne informasjonsvirksomheten den oppmerksomhet den fortjener.

Det vil uten særlig store vansker være mulig å innarbeide en del av de generelle emner det her er tale om, i psykologi- og pedagogikkpensumet ved våre lærerutdanningsinstitusjoner. Det vil derimot neppe være mulig innenfor denne ramme å ta opp de mange spesielle emner som er knyttet til filmkunnskap.

Rådet vil derfor foreslå at utdanning i filmkunnskap for lærere — i hvert fall inntil videre — blir organisert som friville etterutdanningskurs. I samsvarende med dette ser en det som meget verdifullt om det snarest mulig kan arrangeres et nordisk sommerseminar over emnet filmkunnskap. Seminaret bør være åpent for lærere og andre ungdomsledere.

Oslo, den 8. januar 1963

For Lærerutdanningsrådet

Eva Nordland

Formann

Sten-Erik Gundersen

Norsk barnefilmnemnd:

Norsk barnefilmnemnd ser på arbeidet med undervisning i film- og fjernsynskunnskap som en av sine viktigste oppgaver ved siden av arbeidet med å legge forholdene til rette for at kvalitetsfilmer blir laget og vist for barn og ungdom. Dette var bakgrunnen for at Norsk barnefilmnemnd høsten 1962 i samarbeid med Norsk filmsamfunn og Den norske nasjonalkommisjon for

Unesco var vert for en Internasjonal konferanse om film- og TV-kunnskap, kalt sammen av International Centre of Films for Children med økonomisk støtte fra Unesco. Møtet ble holdt på Leangkollen 7—13 oktober og samlet 48 deltakere fra 18 land: lærere, ledere av filmklubber for ungdom, produsenter av undervisningsfilmer, representanter for fjernsynet, universitetsprofessorer og andre.

Vedlagt vil en finne de anbefalinger som ble vedtatt på den internasjonale konferansen [*se Bihang*]. Som det vil fremgå sysler anbefalingene inngående med problemet utdanning for lærere og ungdomsledere når det gjelder film- og TV-kunnskap, særlig under punkt 5 og 6. Som en vil se understreket også denne internasjonale konferansen nødvendigheten av at en gir slik utdanning både til lærere og til dem som arbeider innenfor det frivillige ungdomsarbeid.

Norsk barnefilmnemnd er glad for at problemet med utdanning av lærere og ungdomsledere i film- og TV-kunnskap blir tatt opp i Nordisk Råd da nemnda selvfølgelig ser det som sin oppgave, overalt hvor det er mulig, å følge opp de anbefalinger som ble vedtatt på den internasjonale konferansen på Leangkollen. Da lærerutdannelsen til dels er under omlegging og utvidelse i enkelte nordiske land i sammenheng med innføring av obligatorisk 9-årig skole er det nødvendig at en i dette arbeid tar hensyn til behovet for en undervisning også i film- og TV-kunnskap. Det er mulig at opprettelsen av et nordisk ekspert-utvalg, med hvilket alt eksisterende utvalg og komiteer som greier ut om lærerutdannelsen generelt kunne søke kontakt og rådføre seg, kunne være en praktisk fremgangsmåte.

Norsk barnefilmnemnd mener også at midler bør stilles til rådighet for en kontinuerlig og mer omfattende kursvirksomhet på nordisk grunnlag når det gjelder å gi lærere og ungdomsledere kjennskap til hvordan en kan drive undervisning i film- og TV-kunnskap og hvilket undervisningsmateriale som står til rådighet. Norsk barnefilmnemnd våger å tro at samtlige organisasjoner som står tilsluttet Den nordiske barnefilmnemnda, nemlig Danmarks »Børnefilmnævn, Finlands »Barnfilmcentral», Sveriges »Barnfilmkommitté» og Norsk barnefilmnemnd hver for seg og/eller i samarbeid innenfor den nordiske nemnda vil være villige til å ta initiativ til kurs, hvis de får bevilget midler til et slikt formål.

Oslo, den 15. desember 1962

Ærbødigst

Elsa B. Marcussen

Formann i Norsk barnefilmnemnd

**Rekommendationer, antagna vid internationellt möte om undervisning i film och TV
i Oslo den 7—13 oktober 1962**

Inledning

Konst, underhållning och upplysning förmedlade genom kommunikationsmassmedia spelar en betydelsefull roll i formandet av våra värdeomdömen och vår inställning till omvärlden. Den kulturella miljön, skapad av film, TV, populära läsalster, reklam och populärmusik, är en uppfordran och en storartad möjlighet för alla lärare.

Film och TV är kanske de mest övertygande av dessa media, och filmen i synnerhet visar i hög grad hur arbete av verklig kvalitet kan förmedlas inom denna kulturform. Att inse värdet av dessa kommunikationsformer både vad det gäller socialt inflytande och i dess egenskap av konst är av fundamental betydelse för lärare.

Mötet uttrycker sin djupa tillfredsställelse över det avsevärt ökade arbete, som läggs ned i barn- och vuxenundervisningen för att framkalla kritisk och uppskattande reaktion gentemot det kraftfulla och berikande medium, som film och TV utgör.

I många länder har nyligen detta arbete med »bild»-undervisning¹ fått ett värdefullt uppsving genom officiella påbud och rekommendationer. Inte desto mindre finns det andra i vilka arbetet, som har utförts och som med skicklighet, erfarenhet och hängivenhet utförs av individen och inofficiella organisationer, skulle i hög grad stimuleras och utvidgas genom mer uppmuntran och hjälp, både från undervisningsauktoriteter och från dem, som har ansvaret för ombesörjande av film- och TV-program.

Mötet har formulerat sina rekommendationer under följande punkter:

1. Introduktion och införlivande av »bild»-undervisning på skolschemat med viss hänsyn tagen till metoderna.
2. Informell och utanför skolan bedriven »bild»-undervisning.
3. Televisionens plats i »bild»-undervisningen.
4. Nödvändigt material och hur det anskaffas.
5. Träning av lärare i »bild»-undervisning.
6. »Bild»-undervisning i den högre utbildningen.
7. Möjlig framtida utveckling på internationella undervisningens och samarbetets område.

*1. Introduktion och införlivande av »bild»-undervisning på skolschemat
med viss hänsyn tagen till metoderna*

»Bild»-utbildningen bör utgöra ett systematiskt studium för varje barn och genomföras i skolans kursplan. Vi är väl medvetna om de svårigheter,

¹ Vid mötet gjordes följande indelning:

1. Filmundervisning
2. TV-undervisning
3. »Bild»-undervisning, vari man inbegrep såväl film- som TV-undervisning

som måste övervinnas, inklusive dem, som är av finansiell natur och dem som är beroende av nationella skiljaktigheter i utbildningssystemen. Men vi anser det vara av väsentlig betydelse att »bild»-undervisning (i både film och TV) införs vid tidigast möjliga tidpunkt i alla skolor, oavsett existerande begränsningar.

Inbegripandet av »bild»-undervisning för alla elever, som en fastställd och planmässig del i lärokursen, förutsätter att fortsatt uppmärksamhet bör ges åt film och TV-erfarenheter hos alla barn från tidigaste ålder.

Grundmetoderna, som bör användas i förbindelse med TV-utbildning, verkar i stort sett att vara likartade med dem, som används vid film-utbildning och i verkligheten kommer de två ofta att sammanfalla.

Metoderna i filmundervisning utreddes vid konferensen i London 1958 om »Film, TV och barn» och vi finner det på sin plats att här repetera några anföranden ur protokollen från denna konferens.

»Metoderna kommer att variera från land till land, beroende på strukturen i de nationella och lokala skolsystemen och naturligtvis kommer de att skifta från lärare till lärare, beroende på dennes personliga bakgrund och intresse, men också på elevernas intresse och förmåga. Följande skilda metoder verkar att vara de, som visat sig mest användbara:

Diskussion och analys

Metoden med aktiv diskussion och analys av film och televisionsprogram har visat sig grundläggande, givande och framgångsrik. Ur sådana diskussioner växer en förståelse för det visuella språket och en förståelse för hur detta språk används för att visa karaktär och uttrycka åsikter.

Skapande aktivitet

Man har funnit att en mångfald verksamheter fördjupar barnens förståelse för film. Sådana metoder omfattar teckning, stillbildsfotografering, filmning o. s. v.

Det är emellertid mycket viktigt att lägga tyngdpunkten på behandling av mänskliga förhållanden, motivets karaktär, tema o. s. v. och inte på de tekniska förfaringssätten.»

Som vid film, kommer en integrerande del av »bild»-undervisningen om TV att bli diskussion om TV-program, som barnen ser utanför skolan. Här-till kommer, att skolan skall försöka få barnen i kontakt med det bästa som mediet har att bjuda. Det kan ske genom: a. att ge förhandsupplysningar i skolan om program av god kvalité, vilka barnen kan se, och b. att i klassrummen visa utvalda TV-program, som underlag för diskussioner.

2. Informell och utanför skolan bedriven undervisning

»Bild»-undervisning har sin uppgift varhelst ungdomar och vuxna åser film eller TV. Behöriga myndigheter bör därför främja den i stor skala också för tittare utanför skolorna. Vi är övertygade om att en djupare uppskatt-

ning och en starkare urskiljning vad gäller filmmedia komme att medverka till en större efterfrågan på och ett bättre mottagande av högklassiga film- och TV-program av hög kvalitet.

Televisionen själv kan bli ett verksamt medel i »bild»-undervisningen, genom program, som sysslar med filmmediets alla sidor liksom med televisionen själv. Sådana program, tillsammans med TV-program av allmän natur och med underhållningsfilm, används som grund för diskussioner i grupper av ungdomar och/eller vuxna utgör ett värdefullt steg mot »bild»-undervisning i ungdomsklubbar, organisationer och institutioner för vuxenundervisning.

Om, på dessa områden, uppmärksamt tittande och kritisk diskussion förenas med skapande aktivitet i syfte att framställa film individuellt eller i grupp av ungdomar eller vuxna, kan resultatet av en »bild»-undervisning vid sidan av skolan visa sig betydelsefull och fruktbar.

3. Synpunkter på TV i »bild»-undervisningen

Då TV redan är ledande kommunikationskanal och kommer att öka i omfattning och betydelse, anser vi, att det är lärarnas skyldighet att lära våra ungdomar att använda detta medium på konstruktivt sätt. Vi skiljer mellan »undervisning genom TV» och »undervisning i TV». Syftet med den senare, likartat filmundervisningens, kan anges på följande sätt:

- a. Att hjälpa tittarna att öka deras förståelse för vad de ser på skärmen.
- b. Att uppmuntra tittarna till större urskiljning i val av program.
- c. Att hjälpa tittarna att visa mer uppmärksamhet och omdöme i sina reaktioner och att utveckla deras omdömesförmåga så, att de kan dra nytta av dessa program, både fantasimässiga och faktiska, som har förmågan att berika deras liv.

»Bild»-undervisningens mål överensstämmer följaktligen med sann demokratisk uppfostrans, nämligen att hjälpa individen att respektera och hålla sig till sanningen på grundval av största möjliga personliga utveckling, att dela och njuta med sina medmänniskor av de skatter, som vår civilisation bjuder det mänskliga sinnet och hjärtat.

Då barns omdömesförmåga, uppskattning och urskiljning utvecklas gradvis, står det klart, att dessa mål inte kan uppnås oberoende av varandra. Då denna utveckling börjar i en tidig ålder, är en »bild»-undervisning för förskolebarn ett mål, som omedelbart borde förverkligas. Detta kan ske genom en utveckling av vårt undervisningsprogram för vuxna, genom vilket föräldrar kan bli medvetna om förhållandet, att TV är och kommer att vara en ledande faktor, när det gäller att påverka vårt samhälles värden och moraliska standard.

Vi tror, att det är de dramatiskt berättande TV-programmen (i synnerhet de, som är avsedda för vuxna men ändå ses av de unga), som utövar det största inflytandet. I alla »bild»-undervisningsprogram måste detta ägnas största uppmärksamhet.

En viktig faktor, som skiljer TV från filmen är att på TV-skärmen följer

program och nummer (vanligtvis mycket korta) efter varandra i snabb följd, skapande en ström av flyktiga intryck. Uppgiften för föräldrar och lärare är här att hjälpa barnen att skilja mellan dessa, som ett första steg i syfte att rätt värdesätta dem.

4. Nödvändigt material och hur det anskaffas

»Bild»-undervisning kan endast bli framgångsrik, om lämpligt material finnes tillgängligt. Vi behandlar först olika kategorier av material:

a. *Underhållningsfilmer* tillsammans med *underhållningsprogram i TV* är det grundläggande materialet för »bild»-undervisning. Dessa TV-program kan tillhandahållas på film för visning i klassrummet eller visas under skoltimmarna för diskussion.

b. *Film- och TV-utdrag* är de mest betydelsefulla hjälpmedlen på vägen mot förståelse och uppskattande av det kompletta verket. De flesta av dessa torde komma från filmer och program tillgängliga i deras helhet, men andra bör ge inblickar i filmhistoria, synpunkter på stil o. s. v. för användning på ett högre plan i »bild»-undervisningen.

c. *Specialtillverkade kortfilmer om film och television* är av särskilt värde.

d. *Filmserier och diapositiv-serier* kan vara av värde vid undervisningen i vissa fall av »bild»-undervisningen, såsom i filmekonomi och i vissa tekniska detaljer.

e. *Bandinspelningar* av ljudbeledsagade filmer är nyttiga för att stimulera minnet av redan sedda filmer o. s. v. och för att studera bandet i sig själv. För högre stadier i »bild»-undervisningen är skivinspelningar med ämnen från film och TV, intervjuer med regissörer o. s. v. nyttiga.

f. En mångfald av *tryckt material* (såsom böcker, inspelningsmanuskript, *fiches filmographiques*) bör vara tillgängliga för lärare och elever. Böcker och goda tidskrifter om film och TV är av värde för undervisningen på samma sätt som de har värde för andra skolämnena.

g. *Studie-set*, bestående av utdrag, diapositiv-serier, bandinspelningar, tryckt material o. s. v. utgör en användbar form för mer omfattande studium.

Alla dessa saker bör, då det är möjligt, iordningställas eller hopsamlas med aktiv hjälp eller rådgivning av utövande »bild»-pedagoger.

Undervisningsauktoriteter, som inser det stora undervisningsvärdet och det stimulerande i dessa material, skall tillhandahålla eller auktorisera nödvändiga penningmedel och/eller ge tillstånd för deras anskaffande och användning som en stomme i undervisningen.

Det är en klar skyldighet, som vilar på leverantörerna av »bild»-undervisning att hjälpa lärarna att undervisa publiken. Vi föreslår följande bestämda former för hjälp:

Film Distributörer skall tillhandahålla, antingen gratis eller till särskilt låg hyra, filmer, utdrag och stillbilder.

TV-bolag, organisationer, stationer o. s. v. kan tillhandahålla program av

särskilt värde för »bild»-undervisning och skall samarbeta i framställandet av TV-inspelningar med vidsträckt räckvidd.

Producenter och distributörer av audio-visuella hjälpmedel skall inse behovet och marknaden för material av alla slag användbara i »bild»-undervisningen, i synnerhet för särskilt framställd kortfilm om film och TV. Samarbete med TV-organisationer skulle vara enkelt och fruktbart på detta område.

Organisationer som utövar kontroll över copyrights och upphovsmannarätt o. s. v. uppmanas att avstå från sin rätt beträffande lämpligt material, när det används icke-kommersiellt i undervisningssyfte. Detta har särskild tillämplighet när det gäller TV-inspelningar.

Slutligen är det av största betydelse att information om tillgängligt material får cirkulera i största möjliga omfattning från land till land.

5. Utbildning av lärare i »bild»-undervisning

1. Vi uppmanar undervisningsministerier, undervisningsmyndigheter och andra hithörande organ, att inte endast stödja vad som redan gjorts för att uppmuntra lärare att igångsätta »bild»-undervisningsverksamhet men även att utvidga den mot mer vittomfattande och sammanhängande kurser för utövande lärare. En utövande lärare bör t. ex. ha möjlighet till heltidsstudier utom tjänsten såsom är vanligt i andra specialämnena.

2. Studiekurser måste också inordnas i skolundervisningen vid lärarutbildningsanstalterna. Dessa bör utformas på två sätt:

a. En allmän kurs för samtliga studerande

För varje undervisningsverksamhet är någon insikt i den samtida kulturens väsen och beskaffenhet, skapad av eller speglad i massmedia, en grundförutsättning. Denna kurs skall därför vara allmän och komma alla studerande till del, kanske fristående eller möjligen sammankopplad med något av huvudämnena. Den bör omfatta massmedias utveckling, hur de för närvarande är organiserade, deras roll i gestaltandet av värden och inställningar och deras möjligheter som konstform. Betoning bör genomgående läggas på erkännandet att inom massmedia skapas verk av fullödlig kvalitet.

b. En specialkurs i film och TV

Vid sidan av den allmänna kursen för alla studerande skall en mer omfattande och intensiv utbildning i studiet av film och TV vara tillgänglig för de studerande, som önskar specialisera sig. Detta är väsentligt för att befordra en presentation på bred front av »bild»-undervisningen i de skolor, som omfattande också läroverken, är organiserade med speciallärare.

Grunden för denna specialkurs skall vara likartad den allmänna kursens men den skall vara mer detaljerad, särskilt i studiet av individuella filmer och TV-program. Den väsentliga delen av kursen skall ägnas filmen, då det är i sysslandet med karaktärsfilmen som de studerande ställs inför vad som

gör anspråk på att vara en rik och uttrycksfull konstform. På samma gång som de studerande bör få lära känna äldre storfiler skall tyngdpunkten läggas på de samtida filmer och TV-program, som genom sin experimentella inriktning öppnar nya vägar för konstnärliga uttryck.

Slutligen skall de studerande invigas i filmundervisningens metoder.

3. Vi uppmanar vederbörande myndigheter att också se till, att utbildning av organisatörer och uppmuntrare för ungdomsarbete och filmklubbar uppmuntras på alla sätt t. ex. genom inrättande av ett antal tjänster för instruktörer i »bild»-undervisningen vid sidan av skolan.

6. »Bild»-undervisning i den högre undervisningen

Alla de som studerar vid universitet skall ha möjlighet att inhämta grundläggande kunskap om film och TV som konst- och kommunikationsmedia och om filmkonstens plats i det allmänna samtida kulturmönstret. Därför:

a. Universitet och liknande institutioner inkluderande konstskolor, skolor för formgivare o. s. v., skall införa föredrag, seminarier och annan lämplig verksamhet, koncentrerad kring detta ämne, eller verkligen erbjuda kurser i film och TV öppna för alla studerande, som ännu ej tagit akademisk examen och ge möjlighet till specialisering på examensstadiet.

b. Härtill bör universitet och liknande institutioner, verksamma i utbildningen av lärare för högre skolor, erbjuda specialkurser och/eller seminarier i »bild»-undervisning och dess metodik.

Till alla sådana kurser bör folk, verksamma inom film och TV, såsom artister, kritiker, lärare vid filmskolor, inbjudas att hjälpa till som handledare och föredragshållare i största möjliga utsträckning. Filmskolorna själva bör organisera specialkurser i filmundervisning.

c. Eftersom slutligen all framtida utbildning av lärare i »bild»-undervisning i hög grad kommer att bli beroende av grundläggande forskning i psykologiska, sociologiska, estetiska och artistiska avseenden rörande film och TV, bör universiteten tillhandahålla hjälpmedel för sådana studier och forskningsarbete på akademisk nivå och på samma villkor som andra akademiska ämnen.

7. Möjlig framtida utveckling på internationella undervisningens och samarbetets område

Vad som följer kan till stor del synas något anspråksfullt som idé. Men vi har försökt föreställa oss utvecklingen inom filmundervisningen under — låt oss säga — de närmaste tio åren, och måste komma ihåg den ständigt ökade hastigheten i utvecklingen under det sista årtiondet och de globala möjligheter, som Telstar-eran öppnar för oss.

a. Internationell förfrågan

Ett vitalt första steg anser vi är, att den Förenade Unesco-kommittén och International Bureau of education skulle sätta upp på programmet vid en av

de följande konferenserna mellan undervisnings- och kulturministrarna i Genève följande fråga:

Innefattar ert lands undervisningssystem redan undervisning i massmedias moderna former (i synnerhet vad det gäller film och TV) och hur är exakt tillståndet för närvarande vad beträffar »bild»-undervisning, vilken i ert land delges barn i olika skolformer?

b. Stipendier för studier utomlands

Det skulle vara nyttigt om nationella »centers» eller andra behöriga instanser delade ut stipendier för att göra det möjligt för erfarna och skickliga skolmän att tillbringa någon tid att studera filmundervisning i annat land, både för att berika egna erfarenheter och uppmuntras till ytterligare arbete i det egna landet.

c. Utlåning av experter till andra länder

För att möta behov från länder, där »bild»-undervisning ännu inte har införts, skulle det vara till hjälp, om experter från utlandet kunde arbeta i ett sådant land under någon tid. Detta skulle också vara av stort värde för de nya länder, där film- och TV-produktion liksom tittarefrekvensen ökar snabbt, och där undervisningsmyndigheterna kommer att ställas inför samma situation som gav upphov till »bild»-undervisningsrörelsen i våra länder.

d. Organisation av seminarier för erfarna lärare från olika länder

Internationella seminarier i vilka endast mycket erfarna lärare och framstående personligheter skulle deltaga vore nyttiga vid ett regelbundet utbyte av nya erfarenheter och idéer mellan dessa experter. Vid sidan av detta kunde sådana internationella seminarier också syssla med speciella frågor som kontakt och samarbete med medlemmar av film- och TV-industrin och med enskilda filmskapare.

e. Grundande av permanent center för forskning och högre studier i film-utbildning

Ovan nämnda seminarier kommer kanske så småningom att påpeka behovet av grundande av ett permanent center, där kurser på högsta nivå kunde ges för lärare, som spelar en framträdande roll på det nationella planet. På samma gång kunde grundläggande forskningsarbete och praktiska undersökningar utföras vid ett sådant center, vilket den fortsatta tillväxten i filmundervisning i hög grad kunde dra nytta av. En undersökning skulle möjliggöra, att beslut fattades om vad som skulle vinnas genom centralisering av ansträngningarna och vad verksamheten skulle omfatta vid ett sådant permanent internationellt center.

f. Införande av filmundervisning i ett framtida internationellt universitet

Om i en nära framtid ett internationellt universitet skulle grundas, borde de kompetenta myndigheterna övertygas om att introducera film och TV-

studier på sitt program. Dette skulle inte bara vara värdefullt i och för sig utan också innebära ett officiellt erkännande av »bild»-undervisning i den lärda världen.

Norsk filmsamfunn:

Norsk filmsamfunn er enig i, at når det nå synes å bli åpnet adgang til å gi undervisning i film- og TV-kunnskap innenfor den 9-årige skoles ramme i de nordiske land, blir det maktpåliggende at en innenfor lærerutdanningen også sørger for at folkeskolens lærere i tilknytning til undervisningen i pedagogikk og i bruken av audio-visuelle hjelpemidler får et utvidet kjennskap til de moderne massemedia (og da særlig film og fjernsyn), deres oppbygning, deres sosiale betydning, deres innvirkning på tilskuerne og deres kunstneriske uttrykksmidler. Norsk filmsamfunn mener at en også i de høgre skolene må gi undervisning i film- og TV-kunnskap, enten innenfor den estetisk betonte fagkrets eller innenfor samfunnslæren. For at lektorene skal kunne formidle en slik undervisning må vi også på universitetsstadiet få økte muligheter til et studium av de moderne massemedia. I det frivillige opplysningsarbeid blandt ungdom, i fritidssystemene ved skolene, i ungdomsklubber av forskjellig karakter vil det også være rimelig at en tar opp film og fjernsyn både til debatt og til analyse. Videre kan man her med stor fremgang gi filmkunnskap i form av en aktivisering av de unge til selv å lage film på 8 eller 16 mm. Det vil da være naturlig at de institusjoner som utdanner ungdomsledere også vier film- og TV-kunnskap oppmerksomhet.

Norsk filmsamfunn tør ikke si om det mest hensiktsmessige vil være at en på nordisk grunnlag foretar en utgreiing, eller om en først bør greie ut i hvert enkelt land på hvilken måte film- og TV-kunnskapen best kan innpasses i lærerskoler, på universitetene og ved institusjoner som utdanner ungdomsledere, for siden i forbindelse med spørsmålet om en nordisk filmhøgskole å koordinere arbeidet. Men Filmsamfunnet er enig i at en kursvirksomhet, som i høg grad bør oppmuntres i påvente av mer gjennomgripende åtgjerder innenfor den offisielle lærerutdanning, gjerne kan skje på nordisk grunnlag. Det har vært holdt enkelte slike kurs, men de har vært altfor sporadiske. I Danmark har Statens Filmcentral med støtte av Dansk Skolescene laget kurs som også har stått åpne for deltakere fra andre nordiske land. Den norske foreningen Norden laget i samarbeid med Norsk Filmsamfunn et nordisk filmkunnskapskurs på Elingård i 1957. Det er på krav at en slik kursvirksomhet blir drevet mer systematisk og det ville være rimelig at en f. eks. ble enig om en ordning hvor innenfor de to nærmeste år tilsammen fire kurs ble avviklet, f. eks. 1 kurs i Norge og 1 kurs i Finland i 1963 og 1 kurs i Sverige og 1 kurs i Danmark i 1964. Norsk filmsamfunn har grunn til å tro at den norske foreningen Norden ville være interessert i igjen å arrangere et nordisk kurs i film- og TV-kunnskap for læ-

rere og ungdomsledere, hvis Nordisk Råd gir sin anbefaling. Mye nytt vesentlig stoff foreligger nå om barn og fjernsyn som rimeligvis bør vies oppmerksomhet ved et slikt kurs. Det er også i det siste i England og Vest-Tyskland utarbeidet et visuelt undervisningsmateriale som det ville være av interesse å konfrontere nordiske lærere med.

Oslo, den 14. desember 1962

For Norsk filmsamfunns styre

(*sign.*)

S v e r i g e

Skolöverstyrelsen:

Filmens och televisionens roll i undervisningen och deras inflytande på eleverna har på senare tid varit föremål för överstyrelsens uppmärksamhet, och i den nyligen utkomna läroplanen för grundskolan betonas i skilda sammanhang vikten av att eleverna erhåller elementär orientering om filmens och televisionens uttrycksmedel och berättarteknik.

Sedan vårterminen 1962 har även försöksverksamhet med filmkunskap bedrivits vid några gymnasier. Försöken har främst tagit sikte på att utröna, hur film och television kan integreras i undervisningen i bl. a. modersmålet, samhällskunskap, teckning och psykologi. Rapport över den hittills bedrivna försöksverksamheten kommer vid årsskiftet att överlämnas till gymnasieutredningen för att beaktas vid dess fortsatta arbete. Överstyrelsen avser också att överlämna rapporten till 1960 års lärarutbildningssakkunniga och till den utredning om de förberedande lärarkursernas utformning, som nyligen tillsatts.

Under sommaren 1963 kommer en kurs i filmkunskap att anordnas för lärare, som undervisar i teckning och modersmålet. Kursen kommer att bygga på de erfarenheter, som vunnits genom ovan nämnda försöksverksamhet. I denna kurs har överstyrelsen för avsikt att bereda representanter för de nordiska länderna tillfälle att deltaga.

Överstyrelsen har således redan påbörjat verksamhet inom det område, där motionen föreslår att en gemensam nordisk utredning skall komma till stånd. Med hänsyn härtill finner överstyrelsen från svensk synpunkt en särskild utredning f. n. icke vara av behovet påkallad men har å andra sidan från samnordisk synpunkt intet att erinra mot att en dylik kommer till stånd.

Stockholm den 27 december 1962

Nils Gustav Rosén

Curt Lofterud

Gunhild Stenberg

Socialinstitutet i Stockholm:

Socialinstitutet i Sverige har inte någon direkt för ungdomsledare organiserad utbildning. En mindre del av de utexaminerade socionomerna, framför allt från institutens teoretiska linje, har emellertid utbildat sig för uppgifter som ungdomsledare och lärare. Förslag till omorganisation av utbildningen (SOU 1962: 43) kan väntas medföra större möjligheter för institutet att tillfredsställa behoven av ungdomsledarutbildning.

Frågan om ungdomsledarnas utbildning är emellertid föremål för utredning av särskilda sakkunniga, som nyligen tillkallats av statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet (sakkunniga med uppgift att utreda frågan om det statliga stödet till ungdomsverksamheten). Utan tvivel kommer den i det remitterade medlemsförslaget upptagna frågan att vara aktuell för denna utredning.

Behovet av utbildning i filmkunskap för de i förslaget berörda yrkeskategorierna är ovedersägligt. I den mån som ungdomsledarutbildning i framtiden kommer att bli en väsentlig uppgift för socialinstitutet, bör därför också detta utbildningsmoment ha en given plats. Hinder bör ej möta att inom ramen för socionomutbildningskommitténs förslag till omorganisation av socionomutbildningen också vinna utrymme för speciell undervisning av det slag, som det remitterade förslaget åsyftar.

Stockholm den 19 december 1962

För socialinstitutet i Stockholm

Hans Meijer

Rektor

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) hänvisar i skrivelse den 8 januari 1963 till yttrande från Läraoverkslärarnas riksförbund (se nedan).

Läraoverkslärarnas riksförbund:

Läraoverkslärarnas riksförbund (LR) vill för sin del framhålla, att en av skolans huvuduppgifter vid sidan om den rent kunskapsförmedlande är att träna elevernas förmåga till självständigt tänkande och att självständigt bedöma och värdera olika samhällsföreteelser. I så måtto innebär förslaget i motionen intet nytt; i huvudsak kan det sägas att den riktar uppmärksamheten på en ny företeelse, som dock i huvudsak får och kan bedömas som t. ex. tidningspressen.

LR har för sin del intet att erinra emot att de av motionären ifrågasatta undersökningarna kommer till stånd. Redan nu vill förbundet dock framhålla, att det givetvis inte kan bli fråga om en mera omfattande utvidgning av läroprogrammet i lärarutbildningen — dels förekommer i princip redan utbildningsmoment, som är besläktade med de av motionären föreslagna och

dels är det angeläget att utbildningen inte ytterligare splittras eller förlänges.

Stockholm den 17 december 1962

Läroverkslärarnas riksförbund

H. Bertil Lidgard

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

TCO delar förslagsställarens synpunkter rörande de visuella mediernas alltmer ökade inflytande på barn och ungdom och deras betydelse inom undervisningen och tillstyrker förslaget i sina huvuddrag.

TCO vill starkt understryka nödvändigheten av att lärarutbildningsanstalterna — såvida den föreslagna utbildningen skulle förläggas till dessa — ges tillräckliga personella och materiella resurser för ändamålet.

Tanken på ett nordiskt sommarseminarium tillstyrkes. Därigenom skulle bl. a. möjlighet skapas för en önskvärd penetrering och skissering av kursplaner för och innehåll i en kommande filmundervisning. TCO anser det dessutom önskvärt att någon eller några utbildningsanstalter beredes tillfälle att under viss begränsad tid bedriva försöksverksamhet på området varigenom för den framtida utformningen av utbildningen värdefulla erfarenheter skulle erhållas.

Stockholm den 8 januari 1963

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Ake Isling

BILAGA 2

Utlåtande av kulturella niomannakommittén över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets elfte session har en medlem av rådet väckt ett medlemsförslag, vari föreslås, att rådet ville rekommendera regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågavarande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

I förslaget motivering fästes uppmärksamhet vid den betydelse de visuella medierna äger dels inom det egentliga utbildningsväsendet och dels genom sitt inflytande på den stora allmänheten, särskilt barn och ungdom. Större uppmärksamhet än för närvarande borde därför ägnas utbildningen i film- och televisionskunskap i samband med lärarutbildningen, varförutom även fortbildning av redan utbildade lärare borde äga rum. Förslaget om en allsidig utredning av förutsättningarna för en sådan utbildning kompletteras med förslaget om att som en första konkret åtgärd i försökssyfte skulle anordnas ett nordiskt film- och televisionsseminarium.

Av de erhållna remissyttrandena framgår, att samtliga remissinstanser ställer sig i princip positiva till det väckta medlemsförslaget. Från flera håll understrykes aktualiteten hos de berörda problemställningarna och angelägenheten av att en positiv behandling av ärendet fås till stånd.

Nordiska kulturkommissionen anför, i det kommissionen tillstyrker godkännande av en rekommendation, att frågan om undervisning i filmkunskap är föremål för behandling inom det av kommissionen tillsatta nordiska filmutskottet.

Av Nordiska film- och TV-unionens yttrande framgår, att i Danmark och Sverige förslag framlagts om införande av filmkunskapsundervisning i den obligatoriska skolan och att sådan undervisning även inom en överskådlig framtid torde komma att införas i Finland och Norge. Dylika planer har aktualiserats även för gymnasiet vidkommande, på vilket område redan försöksverksamhet i Sverige inletts. Film- och TV-unionens yttrande utmynnar i följande precisering av utredningsbehovet: detta har beträffande den ordinarie lärarutbildningen dels en nordisk sida, avseende användningen av film och TV som hjälpmedel i undervisningen, och dels en av nationella kursplaner betingad sida, avseende skolundervisningen i filmkunskap; det föreslagna nordiska seminariet borde främst planeras som en försöksverksamhet med sikte på den fortbildning av lärare- och övrig ungdomslärdarutbildning, som även måste komma till stånd.

Samtliga danska remissinstanser tillstyrker de framställda förslagen.

För Finlands vidkommande anför Svenska Medborgarhögskolan, att avseende bör fästas dels vid utbildningen av socialarbetare i film- och TV-kunskap, särskilt sådana som kommer att ägna sig åt ungdomsarbete, och dels vid dylik undervisning i anslutning till undervisningen i journalistik vid socialhögskolorna. Svenska Medborgarhögskolan tillstyrker även förslaget om ett orienterande seminarium men anser att detta borde vara avsett enbart för lärare.

Kungl. Skolöverstyrelsen i Sverige anför, att frågan om filmens och televisionens roll i undervisningen och deras inflytande på eleverna på senare tid varit föremål för överstyrelsens uppmärksamhet och att i den nyligen utkomna läroplanen för grundskolan betonas vikten av att eleverna erhåller preliminär orientering om filmens och TV:s uttrycksmedel och berättarteknik. Vid några gymnasier har försöksverksamhet i filmkunskap förekom-

mit och under sommaren 1963 kommer en på erfarenheterna av nämnda försöksverksamhet baserad kurs i filmkunskap att anordnas för lärare, som undervisar i teckning och modersmålet.

Socialinstitutet i Stockholm anför, att frågan om ungdomsledarutbildningen är föremål för utredning. Institutet konstaterar, att i den mån ungdomsledareutbildningen i framtiden kommer att utgöra en väsentlig uppgift för socialinstitutet, även utbildningen i filmkunskap bör ha en given plats i programmet.

Nordiska rådets kulturella niomannakommitté konstaterar, att de i medlemsförslaget behandlade problemställningarna i skilda sammanhang är föremål för observation och utredning inom olika av dessa frågor berörda instanser. Särskilt frågan om användningen av film och TV som hjälpmedel i skolundervisningen har redan under en längre tid varit föremål för undersökning inom fackorganen.

I viss utsträckning förekommer redan försöksverksamhet avseende utbildning i filmkunskap. Inom en snar framtid kommer nya bestämmelser att införas, enligt vilka undervisningen i film- och TV-kunskap kommer att erhålla en allmän spridning inom grundskolan och förmodligen även gymnasiet. Detta kommer att ställa stora krav på lärarkåren och förutsätta en omfattande utbildning av blivande lärare i filmkunskap och fortbildning av redan utbildade lärare. Härvid torde undervisning för lärare behöva meddelas såväl vid lärarutbildningsanstalterna som genom kurser etc.

Niomannakommittén finner, att det här är fråga om ett synnerligen aktuellt problem, som i skyndsam ordning borde göras till föremål för en allsidig utredning. Enligt kommitténs åsikt skulle vidare anordnandet av ett sådant försöksseminarium för utbildning i filmkunskap, varom förslag framställts, vara ägnat att ge erfarenheter särskilt för den framtida planeringen av fortbildningen av lärare i film- och TV-kunskap.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet vid elfte sessionen måtte besluta antaga den i medlemsförslaget intagna rekommendationen.

Stockholm den 17 januari 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Gunnar Helén

Sven Högström

Håkon Johnsen

Förman

Helge Larsen

Paula Ruutu

Medlemsförslag

om nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete

(Väckt av Helge Larsen och Finn Moe)

En forudsætning for, at navnlig små nationer kan gøre sig gældende i internationale forhold såvel til fremme af mellemfolkeligt samarbejde som i varetagelse af egen nations interesser, er indgående kendskab til internationale organisationers opbygning, virkemåde og hensigt, grundig information om foreliggende problemer og divergerende målsætninger og dybtgående viden om ikke blot politiske, men også økonomiske, sociale, erhvervsmæssige og kulturelle strømninger.

De her nævnte problemer er ikke ukendte for de nordiske lande, men de er blevet aktualiseret og blevet større gennem de senere års dynamik i de europæiske samlingsbestrebelse, navnlig gennem EFTA og Det europæiske økonomiske Fællesskab og de dertil knyttede samarbejdsorganer. Det er problemer, der ikke alene vedrører de nordiske landes centraladministrationer, men også de nordiske landes erhvervsliv og dettes organisationer.

De personer, der fremtidig skal repræsentere deres landes interesser i dette samarbejde, vil have behov for mange kundskaber og i de fleste tilfælde for en meget specialiseret viden. Men der vil i hvert af landene kun findes få eksperter, som kan give den udtømmende undervisning.

Vanskelighederne er med andre ord ganske de samme, som møder de nordiske lande, hvor det drejer sig om specialiseret uddannelse ved universiteterne og de højere læreanstalter.

Derfor vil det være naturligt, at de nordiske lande søger at overvinde disse vanskeligheder ved samme midler, som man tager i anvendelse inden for forskningen og den højere uddannelse, og som for tiden er genstand for et intensivt studium under ledelse af de nordiske undervisningsministre, nemlig ved at man under en eller anden form tilvejebringer en samnordisk organisering af kundskabsmeddelelse og information om internationalt og navnlig europæisk samarbejde.

Organisering af en sådan uddannelse kan — i lighed med de metoder som anvendes under undervisningsministrenes auspicer — ske på to måder: 1) enten ved oprettelse af et enkelt fællesnordisk organ (som det f. eks. er tilfældet med studiet af atomfysikken og studiet af søretten), eller 2) ved opbygning af en immateriel organisation, som den er planlagt for den højere husholdningsuddannelses vedkommende.

Fremgangsmåden i det sidste tilfælde er, at undervisningen i de enkelte fag gives ved forskellige fakulteter i de nordiske lande efter en koordineret plan, som udarbejdes af et fællesnordisk råd.

Denne sidste form med en immateriel organisation vil formentlig være at foretrække. Dels kan man undgå, at uddannelsescentret lægges i et enkelt land, hvilket kunne gøre valget af land vanskeligt, dels behøver man i så fald ikke at samle den nødvendige stærkt specialiserede lærerstab på et enkelt sted, og endelig kan man udnytte de nationale ressourcer på en mere effektiv måde.

Vi henstiller derfor,

at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer snarest muligt at organisere en fællesnordisk uddannelse og information af tjenestemænd og erhvervsrepræsentanter til internationalt, navnlig europæisk samarbejde.

København og Oslo, den 9. november 1962

Helge Larsen

Finn Moe

*BILAGA***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

— — — skal udenrigsministeriet udtale, at det for sit vedkommende principelt kan støtte tanken om en udvidet uddannelse af nordiske tjenestemænd og erhvervsrepræsentanter med henblik på disses deltagelse i internationalt, navnlig europæisk, samarbejde.

Udenrigsministeriet har ikke fundet anledning til at tage stilling til, på hvilken måde undervisningen bedst kan tilrettelægges.

København, den 8. januar 1963

P. m. v.

E. b.

Undervisningsministeriet:

— — — skal man meddele, at Den danske Unesco-Nationalkommission ved skrivelse af 14. december 1962 har afgivet sålydende erklæring i sagen:

— — — »idet bemærkes, at nationalkommissionens sekretariat principielt er af den opfattelse, at spørgsmålet burde have været behandlet i kommissionens forretningsudvalg, men da dette ikke vil kunne holde møde før midt i januar, har sekretariatet fundet det rigtigst at afgive sit svar uden en sådan behandling.

Man kan i det store og hele tilslutte sig den i medlemsforslaget indeholdte plan om oprettelse af et nordisk institut for uddannelse af deltagere i internationalt samarbejde, men kunne dog ønske en nærmere uddybning af planens enkeltheder, ligesom det efter nationalkommissionens opfattelse vil være af betydning, at der lægges stor vægt på det regionale og det globale samarbejde, jfr. herved, at henstillingen lægger særlig vægt på det europæiske samarbejde.»

Nærværende ministerium kan henholde sig til foranstående erklæring.

Det tilføjes, at nærværende ministerium ikke på det foreliggende grundlag mener at kunne tage stilling til, hvorvidt et selvstændigt institut i et enkelt land eller undervisning ved de enkelte bestående fakulteter ved de nordiske landes universiteter vil være at foretrække.

København, den 2. januar 1963

P. m. v.

E. b.

E. Drostby

Det danske Selskab:

Det danske Selskab, der fra første færd har givet sine egne udsendinge til andre lande en særlig skoling med henblik på deres virke i det mellemfolkelige kultursamarbejde, kan ud fra sine erfaringer fuldt ud støtte denne plan, ligesom man ganske kan tiltræde, at man ved dens virkeliggørelse vil undgå at etablere et nyt organ, der i hvert fald for Danmarks vedkommende vanskeligt ville kunne undgå en uhensigtsmæssig kollision med andre allerede eksisterende institutioner, der arbejder med mellemfolkelige opgaver. For Selskabet at se ville det være hensigtsmæssigt og praktisk at overdrage det til det norske Kontor for kulturelt Samkvem med Utlandet, Svenska Institutet og Det danske Selskab i forening at skabe en sådan uddannelsesorganisation. Denne ville sikkert bedst kunne tilrettelægges som en art kontinuerlige nordiske fællestævner, der skiftesvis finder sted i hvert af vore tre lande.

Det danske Selskab vil gerne pege på betimeligheden i, at den påtænkte bestræbelse ikke blot tager sigte på akademikere og embedsmænd, men at man også, eventuelt som særskilte arrangementer, etablerer kurser for arbejdere, landmænd og repræsentanter fra tilsvarende grupper, der gennem deres organisationer er praktiske deltagere i internationalt samarbejde.

Også den ikke-akademiske ungdoms mellemfolkelige opgave bør påtænkes, i første række dens adgang til mere omfattende sprogfærdighed, der for de flestes vedkommende er for ringe til aktiv deltagelse i internationalt ungdomsarbejde. Med henblik herpå tilrettelægger Det danske Selskab med støtte fra danske fonds og fagforbund særlige »ungdomssprogstævner» i udlandet, der tager sigte på at give unge danske fra det praktiske liv indblik i sproget og forholdene i de pågældende lande.

København, den 9. januar 1963

Folmer Wisti

Grosserer-societetets komité:

— — — skal det oplyses, at spørgsmålet har været til behandling i komiteen.

Der var delte meninger i komiteen med hensyn til betimeligheden af en sådan uddannelse, men såfremt en sådan skal iværksættes, bør man i hvert fald følge det andet alternativ, som er opstillet i medlemsforslaget, hvorefter man begrænser sig til, at undervisningen i de enkelte nordiske lande

gives ved de forskellige fakulteter efter en koordineret plan, som er udarbejdet af et fælles nordisk råd.

København, den 11. januar 1963

Grosserer-Societetets Komité

Chr. Saugman

formand

B. Høegh-Guldberg

generalsekretær

Finland

Utrikesministeriet:

Samarbetskommittén för internationella organisationsärenden, som statsrådet tillsatte år 1950 vid föredragning från ministeriet för utrikesärendena för förenhetligande av handhavandet av de ärenden rörande de internationella organisationer av officiell natur, i vilka Finland är medlem, har vid sammanträde 12.12.1962 behandlat Helge Larsens och Finn Moes förslag vid Nordiska Rådets 11. session angående det för utbildning av deltagare i det internationella samarbetet avsedda nordiska institutet.

Under diskussionen konstaterades, att tillsvdare rätt knappa uppgifter angående detaljerna i initiativet står till förfogande. Ökande av de personers kunskapsmätt, vilka deltaga i det internationella samarbetet, kan på allt sätt att rekommendera även om det kan konstateras, att arbete på fältet i många avseenden ger den bästa möjligheten att förkovra kunskaper och erfarenhet. I diskussionsinläggen framställdes önskemålet om undersökning av de redan förevarande utbildningsmöjligheterna och betonades vikten av yrkesskicklighet och goda språkkunskaper.

Kommissionen kom till det resultatet, att förslaget i princip kan understödjas, även om det är skäl att inhämta närmare uppgifter om det, innan mera ingående utlåtande i saken kan avges.

Helsingfors den 20 december 1962

(sign.)

Kanslern för Helsingfors universitet förklarar sig i skrivelse den 17 december 1962 förena sig med konsistoriet i följande yttrande.

Helsingfors universitets konsistorium:

Konsistoriet finner det sannolikt, att det utbildningsbehov som medlemsförslaget äsyftar kommer att bli allt större i den mån de nordiska länderna

knytas allt fastare och mångsidigare till det internationella samarbetet på kulturens olika områden, häri inbegripet också socialpolitiskt och ekonomiskt samarbete. Att skapa ett särskilt institut för skolning av nordiska deltagare i sådant samarbete skulle dock enligt konsistoriets uppfattning ovillkorligen betyda en form av överorganisation, varpå redan finnes avskräckande exempel, och dessutom skulle förläggningen av ett sådant institut vara ett svårt problem. Förslagsställarna ha själva hänvisat till dessa synpunkter. Utbildningen borde lämpligen anordnas i form av kurser, hållna vid de högskolor som i varje enskilt fall synas bäst lämpade i fråga om lärarkrafter och andra undervisningstekniska omständigheter. Möjlighet att delta borde beredas på andra orter hemmahörande intresserade genom stipendier från respektive stater eller från sådana ekonomiska organisationer som äro intresserade av utbildningen och som kunna draga nytta av den.

Konsistoriet finner det lämpligast, att Nordiska rådet uppmanar förslagsställarna att inkomma med ett preliminärt förslag rörande närmast aktuella kurser varefter utlåtande skulle inbegäras av de olika högskolorna rörande programmet och deras möjligheter att delta i dess realiserande. Efter erhållen utredning borde Nordiska rådet draga försorg om uppgörande av ett konkret förslag på lämpligt sätt. Konsistoriet förhåller sig dock tveksamt till behovet av en ny, permanent kommitté för genomförande av programmet. Det internationella samarbetet har visat en viss tendens att låta organisationsformerna svälla ut i onödan, vilket förorsakar onödiga resekostnader och slöseri med arbetskraft.

Detta önskar konsistoriet såsom sitt utlåtande värdsamt delgiva Herr Kanslern och samtidigt anhålla om att Herr Kanslern ville bringa utlåtandet Nordiska rådets Finlands delegation till kännedom.

Helsingfors den 12 december 1962

På konsistoriets vägnar:

Erkki Kivinen

Heikki Rauramo

Finlands Unesco-kommission¹:

Enligt Finlands Unesco-kommissions uppfattning skulle nordiskt samarbete på detta område vara synnerligen lämpligt och nyttigt: Bäst skulle ändamålet gagnas till exempel genom 2—3 veckors samnordiska kurser, vid vilka undervisnings- och övningsspråket skulle vara de inom internationella organisationer mest allmänt förekommande språken, engelska och franska. Vid kurserna borde man särskilt söka göra sakkunniga från olika områden förtrogna med det internationella organisationslivets teknik, speciella terminologi och andra sådana specialfrågor, som sakkunniga från

¹ *Utlåtandet översatt från finska.*

olika områden bör behärska förrän de kan göra en fullödig insats inom det internationella samarbetet. I fråga om medlemsförslagets kläm anser kommissionen, att den planerade utbildningen vid sidan av de europeiska samarbetsorganisationerna särskilt borde koncentreras på verksamheten vid Förenta Nationerna och dess specialorganisationer.

Helsingfors den 19 december 1962

Ordförande *R. H. Oittinen*

Generalsekreterare *Kalervo Siikala*

Finlands industriförbund¹:

I förslagets motivering hänvisas bl. a. till, att de senaste europeiska ekonomiska samarbetssträvandena gjort behovet av kompetent personal för i samband härmed förekommande uppgifter i de olika länderna allt mera brännande, icke endast för de nordiska ländernas offentliga förvaltning utan även för deras näringsliv och dess organisationer. Detta gäller naturligtvis isynnerhet Finland, som såväl på grund av historiska och språkliga orsaker som på grund av integrationens nuvarande skede, har svårt att hinna med i utvecklingens snabba takt.

Förbundet anser med anledning härav, att ifrågavarande förslag från Finlands sida ovillkorligen bör understödvas.

Beträffande de två alternativ som framförts, anser vi att det förslag, som även förslagsställarna ställer i främsta rummet, dvs. en »immateriell organisation» eller en gemensam plan, inom vars ram den egentliga skolningen i de olika nordiska länderna försiggår, även ur Finlands synpunkt är att föredra.

Helsingfors den 12 december 1962

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

Pellervo-Seura¹:

Det utvidgade samarbetet och framförallt den utökade integrationen mellan olika länder samt de internationella organisationernas tillväxt har under de senaste åren starkt ökat behovet av personer som handhar internationella samarbetsfrågor. Då utvecklingen även i framtiden uppenbarligen kommer att gå i samma riktning utgör skolningen på detta område ett aktuellt problem som kräver allt större uppmärksamhet.

Allmänt kan man konstatera, att undervisningsprogrammet för univer-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

sitet och högskolor i varierende omfang upptar undervisning i de internasjonella organisationernas verksamhet og de europeiske politiske og økonomiske samarbeidsfrågor. Man kan derfor anta att de som avlagt akademisk examen beroende av studiernas inriktning og æmnessammansætning i større eller mindre utstrækning blivt insatta i dessa frågor. Detta gäller givetvis nærmast en grundskoling. Den fortsatta utbildningen og spesialiseringen sker i allmänhet i samband med vederbörandes tjänst inom statliga organ eller näringslivets organisationer.

Sistnämnda organisationer har i många fall själva ordnat den utbildning og information som berör det internasjonella samarbeidet. Härvid har de tillämpat olika utbildningsformer: kurser, seminarier, praktik utomlands o. s. v. Samarbete med utländska organisationer på samma område förekommer även tidvis.

Då man överväger en effektivisering av utbildnings- og informationsverksamheten borde man, såsom herrar Larsen og Moe i sitt förslag gjort, utgå från den grundutbildning som ges vid universitet og högskolor. Det skulle enligt vår oppfattning vara ett stort framsteg för lösandet av det aktuella problemet om man skulle kunna åstadkomma ett koordinert utbildningsprogram på högskolenivå mellom de nordiske länderna. Detta kunde även på längre sikt leda till att nya fruktbringende samarbeidsformer skulle utvecklas. Med anledning härav anser vi att allvarlig oppmärksomhet borde fästas vid det förslag herrar Larsen og Moe gjort.

Helsingfors den 18 december 1962

Pellervo-Seura

Harri Rautavaara

Kyösti Eskelinen

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Vi er enige i at det er behov for en organisert utdanning som kan gi inngående kjennskap til internasjonale organisasjoners oppbygging, virkemåte og hensikt, grundig informasjon om foreliggende problemer og divergerende målsettinger og dyptgående viten ikke bare om politiske, men også om økonomiske, sosiale, ervervsmessige og kulturelle strømninger.

Sentraladministrasjonen vil kunne få stor nytte av tjenestemenn med slik bakgrunnskunnskap.

Man er enig med forslagsstillerne i at det vil være rasjonelt med en samnordisk organisering av denne utdanning.

Med hensyn til selve utdanningen har den knappe frist gjort det umulig å få dette spørsmål nærmere klarlagt gjennom undervisningsinstitusjoner o. a. Men det synes i hvert fall for tiden å være grunner som taler for å søke realisert medlemsforslagets alternativ 2, slik at undervisningen innpasses

ved de enkelte fakulteter etter en samlet plan. Det bør ellers være en oppgave å la dette slag orientering bli et element i den samtidorientering som gis alle studenter og elever i de videregående skoler.

Oslo, den 31. desember 1962

Oddvar Lie

Trygve Tønnessen

Justis- og politidepartementet:

Etter Justisdepartementets oppfatning har det hittil ikke vært gjort nok når det gjelder å organisere undervisning for statstjenestemenn og andre om internasjonale organisasjoner og samarbeidsproblemer. Departementet vil derfor støtte forslaget om en samordning av undervisning og kurser m. v. i slike spørsmål på nordisk basis.

Oslo, den 24. desember

Carl Stabel

Elisabeth Schweigaard-Selmer

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Innen dette departements arbeidsområde foregår det et betydelig europeisk og internasjonalt samarbeid, særlig når det gjelder arbeidsmarked, arbeidsforhold, boligbygging og byggforskning. Dette samarbeid er for en vesentlig del organisert gjennom FN, ILO, Europarådet, OECD, ECE, CIB m. fl.

Videre kan nevnes at det i Europarådets organer siden 1953 har vært arbeidet med spørsmålet om å sikre og bygge ut det lokale selvstyre.

Tjenestemenn fra Kommunal- og arbeidsdepartementet og fra tilhørende institusjoner har også vært nyttet i ekspertoppdrag i utviklingslandene.

Den utbygging av det europeiske samarbeid som er igang vil også få virkning for kommunene, bl. a. når det gjelder spørsmål om støtte til nærings tiltak (skattefritak, garantier for lån m. v.), kommunale låneopptak i utlandet m. v.

Dette departement regner med et stigende behov for utdanning — særlig etterutdanning — av personer som deltar i internasjonalt samarbeid som eksperter på sitt faglige felt i privat eller offentlig stilling. Videre må en regne med at det vil være behov for å foreta studier av lovregler, kommunalforvaltning m. v. i forskjellige europeiske land.

En fellesnordisk undervisning slik som foreslått, vil være av stor betyd-

ning for tjenestemenn som blir engasjert i det europeiske og internasjonale samarbeid. En vil også peke på behovet for et permanent informasjonsorgan som kan gi tjenestemenn og andre opplysninger om det som skjer på de forskjellige felter av internasjonalt samarbeid.

Oslo, den 28. desember 1962

Kai Knagenhjelm

Leiv Sjetne

Sosialdepartementet:

For Sosialdepartementets vedkommende antar en at det for tida ikke foreligger så sterke behov for utdanning og informasjon av tjenestemenn til internasjonalt samarbeid at det skulle tilsi oppretting av et eget nordisk institutt med denne oppgave for øye. Sosialdepartementet antar at skolering på det nevnte område i tilfelle mest fordelaktig kan skje ved en eventuell samordning av undervisningen i de nordiske land. Den undervisning og utdanning som eventuelt skulle finne sted i Norge bør etter departementets oppfatning med fordel kunne administreres av Lønnsdepartementets opplæringsseksjon slik at denne etter behov kunne holde kurser for norske og eventuelt andre skandinaviske tjenestemenn i vanlig regi, og etter avtale med koordinerende myndighet.

Oslo, den 5. januar 1963

Ottar Lund

Kaare Salvesen

Departementet for familie- og forbrukersaker:

En forstår forslaget slik at det tar sikte på å gi muligheter for både utdanning, antakelig av noe lengere varighet, og informasjon for tjenestemenn og andre som skal ta del i internasjonalt samarbeid.

En antar det også kan være ønskelig at tjenestemenn som deltar i f. eks. konferanser, seminar o. l. er bedre orientert om de internasjonale organisasjoners målsetting, organisasjon, møteteknikk m. m. En vil imidlertid få peke på visse praktiske vanskeligheter ved å sende tjenestemenn til kurs e. l. på et nordisk institutt.

Det er ofte forskjellige tjenestemenn som deltar i det internasjonale samarbeid, alt etter som hvilke fagområder det gjelder, og det er visse vanskeligheter forbundet med utvelgelse av dem som eventuelt skal få informasjon som ovenfor nevnt, tidspunkt for dette o. l.

Med utgangspunkt i et eventuelt nordisk institutt for utdanning kunne

det imidlertid muligens la seg gjøre å tilrettelegge i større utstrekning enn hittil materiale om de internasjonale organisasjoner, beregnet på selvstudium.

En har i dette departement ikke direkte føling med behovet for utdanning av personer til internasjonalt arbeid, men da dette antakelig dreier seg om et forholdsvis lite antall mennesker, synes det naturlig å søke å løse spørsmålet på nordisk basis.

Oslo, den 4. januar 1963

Rolf H. Bærøe

Gerd Sætness

Fiskeridepartementet hänvisar i skrivelse den 1 februari 1963 till yttrande av Fiskeridirektøren (se nedan).

Landbruksdepartementet:

Med internasjonalt samkvem følger behov for utdanning og informasjon av tjenestemenn til internasjonalt samarbeid.

Landbruksdepartementet mener det vil være meget nødvendig med undervisning på dette område, gjerne samordnet i de nordiske land.

Departementet vil nå ikke ha uttalt noe om på hvilken måte undervisningen helst bør foregå.

Oslo, den 21. desember 1962

Bjarne Robberstad

A. Wergeland

Samferdselsdepartementet:

Den korte frist for uttalelse har ikke gitt Samferdselsdepartementet anledning til å forelegge saken for de forskjellige samferdselsetater som deltar i internasjonalt samarbeid.

Den største del av det internasjonale samarbeid om samferdselsspørsmål, foregår i spesialiserte organisasjoner der de norske representanter i første rekke har behov for spesiell faglig innsikt og alminnelige språkkunnskaper.

I de senere år har forskjellige mer omfattende internasjonale organisasjoner økt sin virksomhet for så vidt angår samferdselsspørsmål. Dette har økt Samferdselsdepartementets behov for representanter med videre kjennskap til former og institusjoner for internasjonalt samarbeid. Det vil derfor være av betydning om tjenestemenn innen samferdselsadministrasjonen kan

få muligheter for opplæring i internasjonalt og særlig i europeisk samarbeid.

Dette departement har ikke grunnlag for å uttale seg om en tilleggsutdanning av tjenestemenn i internasjonalt samarbeid mest hensiktsmessig kan skje ved et nordisk institutt. Det ville antakelig være praktisk å få dette spørsmål belyst gjennom en utredning av om det burde etableres et nordisk institutt for utdanning av høyere tjenestemenn i sentraladministrasjonen.

Oslo, den 22. desember 1962

Sigurd Lorentzen

Kolbjørn Rød

Finans- og tolldepartementet:

På det tollmessige område har det i årene etter siste krig foregått et utstrakt internasjonalt samarbeid og tjenestemenn fra tolladministrasjonen har deltatt i en rekke internasjonale tollkonferanser. Selv om en nå har fått en stab som er ganske bra trenet når det gjelder dette spesielle felt, antar en at en vil ha nytte av en slik utdanning som foreslått. Dette vil først og fremst være av betydning når nye folk etter hvert skal overta oppgavene. Men også for de som har noen erfaringer, vil det være en fordel at de har en mer allsidig bakgrunn for sin deltakelse og at de kan se de problemer som man er stillet overfor i et videre perspektiv.

For øvrig har departementet ikke noe spesielt behov for utdanning av tjenestemenn til internasjonalt samarbeid.

En forutsetter at saken på ny forelegges Finansdepartementet til uttalelse av hensyn til utgiftene før det i tilfelle tas standpunkt til opprettelse av en institusjon som foreslått.

Oslo i desember 1962

Einar Grøstad

Aage Julsrud

Lønns- og prisdepartementet:

Lønns- og prisdepartementet regner med at det innenfor prissektoren i departementet vil være stort behov for opplæring i forbindelse med samarbeidet i internasjonale organisasjoner, slik dette er beskrevet i medlemsforslaget til Nordisk Råd. En peker særlig på at det internasjonale samarbeid stadig har økt når det gjelder kartellkontroll og kartellrett.

Behovet innenfor departementets øvrige sakområder antas for tiden å være begrenset. En går dog ut fra at det vil øke i årene fremover.

Departementet er noe i tvil om hvordan opplæringen bør organiseres, men er tilbøyelig til å anta at en samordnet undervisning vil være å foretrekke fremfor et felles nordisk organ.

Oslo, den 27. desember 1962

Karl Frimann Dahl

Edvin Saastad

Departementet for handel og skipsfart:

En antar at det er behov for slik informasjon som er nevnt i medlemsfor-
slaget, både blant ervervsrepresentanter og blant sentraladministrasjonens
egne tjenestemenn. Dersom en på denne måte bedre kunne utnytte den sam-
lede nordiske ekspertise på området, vil en se det som en fordel om en opp-
lysningsvirksomhet kunne organiseres på fellesnordisk basis.

En er også enig i at det ikke skulle være nødvendig å etablere noe nytt
fellesnordisk organ for dette formål; derimot er en ikke overbevist om at
informasjonsvirksomheten i denne forbindelse bør henlegges til de respek-
tive lands universiteter; en annen sak er det at det kan være av betydning
for studenter som senere skal inn i statsadministrasjonen at de nordiske
land generelt legger større vekt på universitetsutdanning i internasjonalt
samarbeid enn tilfellet er nå.

Når det gjelder administrativt personell som skal representere sine respek-
tive land i internasjonale organisasjoner, vil en — uten å ha hatt anledning
til å gjøre spørsmålet til gjenstand for inngående undersøkelser — være til-
bøyelig til å anta at opplysningsvirksomheten bør legges opp på et mer
praktisk plan; det mest presserende opplysningsbehov vil sannsynligvis kun-
ne dekkes ved avholdelse av f. eks. kortvarige seminarer etter en samordnet
fellesnordisk plan og med deltakere fra alle de nordiske land. Statstjeneste-
menn og ervervsrepresentanter kunne da samles til drøfting av de ulike in-
ternasjonale organisasjoners målsetting, arbeidsområder, arbeidsmetoder og
organisatoriske oppbygging. Videre kunne en her drøfte den faktiske og
ønskelige arbeidsdeling mellom de forskjellige internasjonale organisasjo-
ner.

Oslo, den 2. januar 1963

Etter fullmakt

Tor Stokke

G. Saxrud

Forsvarsdepartementet:

Fra Forsvarets side synes det ikke å være behov for et slikt organ som omtalt utover det behov som vil være til stede i den norske statsadministrasjon for øvrig.

I den utstrekning det i fremtiden skulle komme til å melde seg behov, regner en med å kunne utnytte de organer og muligheter som eventuelt vil være opprettet på grunn av behov utenfor Forsvaret.

Oslo, den 22. desember 1962

J. Modalsli

Bj. Christiansen

Fiskeridirektøren:

Det er utvilsomt til stede et behov for å utbre kjennskapet til de mange internasjonale organisasjoners målsetting, oppbygging og virkeområde. En er imidlertid noe i tvil om det er hensiktsmessig å organisere noen spesialundervisning i dette emne. De tjenestemenn og næringsdrivende som blir engasjert i slikt arbeide, må først og fremst ha de nødvendige faglige og språklige kvalifikasjoner og skulle således uten noe spesialstudium kunne sette seg inn i vedkommende organisasjoners virksomhet.

Den generelle informasjon som er påkrevet, antar en best kan gis gjennom den vanlige undervisning ved skoler, høyskoler og universiteter og ved spesiell opplysningsvirksomhet i form av lett tilgjengelige utredninger om de forskjellige internasjonale organisasjoners virksomhet.

Oslo, den 18. desember 1962

Klas Sunnanå

Olav Lund

Norsk utviklingshjelp:

I og med at Norsk Utviklingshjelp har vært i virksomhet i mindre enn ett år, har vi ingen særlig erfaring med hensyn til behovet for et slikt nordisk institutt som er foreslått i Nordisk Råd. Våre foreløpige erfaringer synes å tyde på at med de gode forbindelser vi har etablert med de tilsvarende institusjoner i de andre nordiske land, og med internasjonale organisasjoner som FN og OECD, kan vi ikke se at det i en oversiktlig fremtid skulle være noe spesielt behov for et slikt institutt innenfor vårt arbeidsområde.

Oslo, den 19. desember 1962

R. K. Andresen
Generalsekretær

Eskild Jensen

Norges handelsstands forbund:

Vi er av den oppfatning at det i fremtiden åpenbart vil bli større behov innen handelens organisasjoner for fagfolk som har innblikk i de forskjellige sider ved internasjonalt økonomisk samarbeide m. v. Spesielt vil dette være tilfelle dersom vårt land blir medlem av et utvidet EEC, hvorved arbeidet i handelens organisasjoner vil få et langt mer internasjonalt preg enn hittil.

Oslo, den 18. desember 1962

Norges handelsstands forbund

Per Kolseth

President

Herman Scheel

Direktør

Norges industriforbund:

Vi tror det er en riktig vurdering at det i tiden fremover vil bli et økende behov både i den offentlige og private sektor for folk med kunnskap om og innsikt i internasjonalt samarbeide i videste forstand, og at man følgelig mere bevisst og planmessig bør drive skoloring på dette felt.

Da utdanning i internasjonalt samarbeide vel må kombineres med kunnskap om sitt eget lands problemer og interesser i internasjonal sammenheng (man skal jo i de aller fleste tilfelle ivareta sitt eget lands interesser), er det et spørsmål om ikke utdannelsen i hovedsaken må skje på *nasjonalt* grunnlag. Vi er i sterk tvil om det er hensiktsmessig å opprette et *nordisk* institutt som skal forestå slik undervisning. Hvis det finnes formålstjenlig å få istand et nordisk samarbeid på dette felt, tror vi det vil være mest praktisk om dette skjedde i form av korte kurs eller seminar som kunne veksle fra land til land, f. eks. i den form som føringen Nordens Institut på Biskops-Arnö arrangerte høsten 1959 og høsten 1961 under følgende titler: »Nordisk økonomi og europeisk integrasjon» (1959) og »Med Norden over EFTA til Europa» (1961). Her medvirket som forelesere eksperter fra de offentlige og private fra de nordiske land samt England og CEE. I seminaret deltok representanter for universiteter og høyskoler, statsforvaltning, organisasjoner, banker og større foretagender i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Norges industriforbund er interessert i å bli holdt å jour med sakens utvikling med sikte på eventuell medvirkning ved opplegget og gjennomføringen.

Oslo, den 21. desember 1962

Norges industriforbund

Knut Hald

R. Roem-Nielsen

Norges rederforbund:

Innenfor Norges Rederforbund og blant norske rederier er der — for så vidt angår internasjonale organisasjoner — neppe noe direkte behov for utdanning og informasjon av personale i en slik utstrekning at vi av den grunn burde støtte tanken om opprettelse av et nordisk utdanningsessentrum.

På bakgrunn av den økende aktivitet i Norges internasjonale forbindelser, og ikke minst hensett til samarbeidet mellom landene i Europa, ser vi dog for vårt vedkommende med interesse og sympati på dette prosjekt.

Oslo, den 19. desember 1962

Norges rederforbund

Olaf Malterud

Stedf. direktør

Norges eksportråd:

Det er selvsagt riktig som det fremheves i forslaget at det ikke bare innen sentralmyndighetene, men også innen næringslivsorganisasjonene er behov for et kjennskap til internasjonal organisasjonsoppbygging, virkemåte og hensikt. For vårt eget vedkommende er det først og fremst Det Europeiske Økonomiske Fellesskap som nu har krav på interesse, men det er også behov for å utdype kunnskapene om EFTA, GATT, OECD, visse grener av FN's virksomhet osv.

Vi er imidlertid i tvil om vårt behov best kan dekkes på den måte som er skissert i forslaget. Vi regner med at det i alminnelighet vil være mere hensiktsmessig å studere de forskjellige organisasjoner på det sted de har sitt hovedsete, selv om dette kan falle noe mere kostbart. Dette skyldes ikke minst at den studerende da i tillegg til de teoretiske kunnskaper gjerne vil få nyttige kontakter innen organisasjonen og en sterkere fornemmelse av den »atmosfære» organisasjonen arbeider i. Videre har vi inntrykk av at det rundt om i verden arrangeres en rekke gode kurs, seminarer o. l. om disse emner, hvor det også vil være plass for norske deltagere. Vi savner imidlertid en god oversikt over slike kurs, etc., og vil gjerne benytte anledningen til å henstille til Det Kgl. Departement å utarbeide slike oversikter med jevne mellomrum og føre Norges Eksportråd opp på distribusjonslisten.

Oslo, den 20. desember 1962

Norges eksportråd

Otto Chr. Malterud

Adm. direktør

Nils Vogt

Norsk arbeidsgiverforening:

Vi har mottatt det ærede Departements brev av 11/12 d. å. med bilag angående hvilket behov Norsk Arbeidsgiverforening for sitt vedkommende antar at det er for igangsettelse av tiltak med sikte på utdanning av deltagere i internasjonalt samarbeide. Det fremgår av det medlemsforslag til Nordisk Råd som ligger til grunn for forespørselen at deltagere i internasjonalt samarbeide på den ene side bør være i besiddelse av meget allsidige kunnskaper om aktuelle strømninger i tidens økonomiske, sosiale, ervervsmessige og kulturelle problemområder. På den annen side bør de også ha en utpreget spesiell viden på det område som i det enkelte tilfelle skal behandles.

Det er etter vår oppfatning neppe tvilsomt at de mange områder hvor det etter dette i og for seg kunne være aktuelt med utdanning for folk som skal delta i internasjonalt samarbeide, i alt vesentlig allerede er dekket av forskjellige eksisterende undervisningsinstitusjoner såvel i Norge som i de øvrige nordiske land. Slike eksisterende institusjoner tar ganske visst ikke spesielt sikte på utdanning til internasjonalt samarbeide, men dette er neppe bare en mangel. Tvertimot vil et allsidig undervisningsmiljø ofte være en fordel, nettopp for de folk det her er tale om. Under enhver omstendighet vil en opprettelse av nye institusjoner som eksklusivt skulle ta seg av opplæring til internasjonalt samarbeide, etter vår oppfatning i stor utstrekning måtte føre til et unødvendig og lite rasjonelt dobbeltarbeid. Dertil kommer at hvis nye institusjoner skulle settes i stand til å gi en utdanning som virkelig betyr noe, måtte det opprettes et meget omfattende apparat, og man måtte i alle tilfelle benytte seg av mange av de lærerkrefter som allerede er fullt engasjert i opplæringsvirksomhet ved de eksisterende institusjoner.

Under henvisning til ovenstående er det vår oppfatning at det, iallfall innenfor de områder av internasjonalt samarbeide som er av størst interesse for vår forening, neppe er noe særlig behov for opprettelse av spesielle opplæringsinstitusjoner.

Oslo, den 18. desember 1962

Norsk arbeidsgiverforening

(*sign.*)

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen og tildels også de tilsluttede forbund, kommer i sitt arbeid i kontakt med en rekke internasjonale organisasjoner, særlig på det økonomiske område. Behovet for informasjon om disse organisasjoners målsetting, oppbygging og virkemåte, har lenge vært følelig. Vi hilser derfor tiltaket på dette område med glede.

Innenfor fagbevegelsen er imidlertid ikke behovene så sterkt spesialisert at man har egne folk som utelukkende tar seg av europeisk og internasjonalt

samarbeid. Vårt primære behov er derfor ikke i første rekke å få utdannet spesialister gjennom mer omfattende undervisning ved et institutt. Vi vil i alle fall på det nåværende tidspunkt være mest interesserte i å ha en institusjon å henvende oss til, hvor vi kan få opplysninger om de ulike internasjonale organisasjoner og hva de står for. Hvis det dessuten kunne utarbeides kortfattede publikasjoner om de forskjellige organisasjoner, ville vi også anse dette som en stor fordel.

For øvrig har vi ikke noe å merke til planene til det påtenkte institutt.

Oslo, den 27. desember 1962

Ærbødigst

Konrad Nordahl

Norsk sjømannsforbund:

— — — vil i den anledning uttale at det må være grunn til å anta at det må være et visst behov for å spre kunnskap om internasjonale organisasjoners målsetting, oppbygging og virke, særlig hvis planene om det europeiske fellesmarkedet blir satt i verk.

Oslo, den 21. desember 1962

Ærbødigst

(*sign.*)

Sve r i g e

Nämnden för internationellt bistånd:

Nämnden för internationellt bistånd anser förslaget om ett nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete vara av intresse. Det synes dock tveksamt om ett gemensamt organ för detta ändamål skulle kunna bli till nämnvärt gagn ifråga om utbildning av experter för tekniskt bistånd, eftersom biståndsverksamheten i de olika länderna kan förutsättas ofta ha vitt skilda ändamål. Det är också angeläget, att redan existerande utbildningsvägar noga inventeras, innan ett nytt internordiskt organ inrättas. Det föreligger måhända en risk för att nya utbildningssystem framväxer, som icke är tillräckligt koordinerade med redan befintliga undervisningsformer. Om den föreslagna organisationen skall upprättas på internordisk bas, bör starka skäl för ett samarbete av detta slag föreligga. I varje fall bör, enligt nämndens mening, fördelarna vara så uppenbara att de mer än väl uppväger de särskilda problem som följer med att administrera en enhet på nordisk bas.

På denna punkt vill alltså nämnden föreslå vidare utredning.

Alternativ 2, enligt vilket »undervisningen i de enkelte fag gives ved forskellige fakulteter i de nordiske lande efter en koordineret plan, som ud-

arbejdes af et fællesnordisk råd», ter sig som en bättre utgångspunkt för att lösa föreliggande utbildningsproblem. Redan nu förhåller det sig inom universitetsväsendet så, att ett visst utbyte av studerande mellan de nordiska länderna förekommer, särskilt på högre nivåer och i den mån vissa vetenskapsgrenar är ofullständigt företrädda i de studerandes hemland. Att pröva förutsättningarna för att fastare organisera någon form av cirkulation mellan de nordiska länderna inom vissa ämnesområden, exempelvis utbildningen i »internationell organisationskunskap» förefaller önskvärt ur många synpunkter. Beträffande de särskilda fortbildningskurserna för experter i u-landstjänst vill nämnden gärna, om tanken på koordinerande planer förverkligas, på nordisk bas samråda om uppläggningsplanerna av sina kurser i syfte att i vissa fall integrera dem i ett gemensamt nordiskt program. Det bör också erinras om att sådana kurser redan nu är, och även i fortsättningen kommer att vara öppna för deltagare från alla de nordiska länderna.

Stockholm den 20 december 1962

Nämnden för internationellt bistånd

Arne Björnberg

Kanslern för rikets universitet:

En effektiv medverkan i det alltmer omfattande och betydelsefulla internationella samarbetet förutsätter att de deltagande delegaterna, experterna och tjänstemännen äger ingående kunskaper om de internationella organisationernas uppbyggnad och funktion, internationella politiska, ekonomiska och kulturella förhållanden m. m. Det föreligger otvivelaktigt på detta område ett utbildningsbehov som det är angeläget att tillgodose. Med hänsyn till den knappa tillgången på personer, vilka besitter tillräcklig sakkunskap och erfarenhet för att kunna meddela undervisning om internationella organisationer och förhållanden synes mig den i medlemsförslaget anvisade gemensamma nordiska planeringen av en dylik utbildning väl motiverad.

Samtidigt vill jag emellertid hänvisa till vad professor Sune Carlsson anfört i bilaga till rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala yttrande i förevarande ärende. Såsom professorn Carlsson framhåller är utbildningsbehoven varierande inom olika former av internationellt samarbete, och en kartläggning härav är erforderlig för att kunna planera en rätt avpassad utbildning för skilda specialiteter. Förmodligen skulle t. ex. en broschyr eller handbok om internationella organisationer, mötesteknik o. s. v. fylla en viktig funktion och kanske täcka behovet för dem som icke har regelbunden nära kontakt med det internationella samarbetet. Vidare bör en översikt utarbetas av befintliga kurser inom och utom universiteten, publikationer etc. inom området för att möjliggöra en samordning med redan pågående verksamhet.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag såtillvida tillstyrka medlemsförslaget angående nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete, att en gemensam nordisk utredning företas om behovet av utbildning för tjänstemän m. fl., vilka deltar i internationellt samarbete, samt att man vid planeringen av dylik utbildning beaktar såväl pågående verksamhet som framtida samarbetsmöjligheter på ifrågavarande område inom de nordiska länderna.

Stockholm den 3 januari 1963

Bengt Petri

Ulla Åhgren-Lange

Rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala hänvisar i skrivelse den 8 december 1962 till PM från professor Sune Carlson (se nedan).

Professor Sune Carlson:

1. Det föreligger otvivelaktigt ett behov av utbildning för deltagande i det arbete, som utföres inom internationella konferenser och kommittéer, men detta behov synes mig alltför skiftande och alltför vidsträckt, även rent geografiskt sett, för att det skulle kunna tillfredsställas av något sorts nationellt institut och ännu mindre av ett nordiskt institut. De permanenta UD representanterna vid våra delegationer i New York och Genève behöver en typ av utbildning, våra representanter i F.N.:s generalförsamling en annan, de officiella delegaterna i Världsbankens eller GATT:s möten en tredje, de som representera Standardiseringskommissionen i en specialkommitté inom EEC en fjärde o. s. v. Alla dessa personer behöver veta något om hur internationella organisationer arbetar, om internationellt mötesförfarande och om rent personligt uppträdande i internationella sammanhang, men de behöver veta olika mycket om olika saker.

2. Intresset för dessa frågor är f. n. stort inom akademiska kretsar. Här i Uppsala förekommer bl. a. undervisning i internationell politik inom ämnet statskunskap, och jag är säker på att de där går in på de internationella organisationernas problem. I Stockholm har Utrikespolitiska institutet en kurs i internationella organisationsfrågor, i vilken jag själv f. ö. medverkar med en serie föreläsningar om de internationella organisationernas verksamhet. Jag är förvissad om att liknande kurser finns i Lund och i Göteborg, och det skulle förvåna mig om förhållandet inte vore detsamma i de andra nordiska länderna.

3. I beaktande av att det f. n. görs en hel del på det här området synes det mig att man som ett första steg i riktning mot det, som de två förslagsstälarna syfta till, borde ordna en nordisk konferens, där man skulle kunna diskutera de aktuella behoven, och där man skulle kunnat utbyta erfarenheter angående redan bestående forsknings- och undervisningsprogram. Del-

tagarna i en sådan konferens borde dels vara representanter för den akademiska värden, dels från »efterfrågesidan». För att bli verkligt givande bör emellertid en sådan konferens förberedas ordentligt, bl. a. därigenom att en enkät sändes ut till olika berörda forsknings- och undervisningsinstitutioner för att samla in material angående den nuvarande situationen. Ett särskilt nordiskt institut tror jag däremot är obehövt.

Uppsala den 7 december 1962

Sune Carlson

Rektorsämbetet vid universitetet i Lund:

Som i förslaget framhålles förutsätter ett effektivt deltagande i det internationella samarbetet ingående kunskaper om internationella organisationers uppbyggnad och verksamhet, om föreliggande problem och målsättningar samt om bl. a. ekonomiska, sociala och kulturella strömningar. Detta har under de senaste åren aktualiserats genom de europeiska samarbetssträvandena, såsom Efta och EEC. Ett eventuellt svenskt deltagande i eller associering till den sistnämnda organisationen måste inverka såväl på den inhemska rätten som på de rättsområden, vilka helt eller delvis äro föremål för gemensam nordisk rättslig reglering. Någon aktuell överblick av de rättsliga konsekvenserna föreligger veterligen icke, ehuru inom en nära framtid kunskaperna härom måste få synnerlig aktualitet. Detta är endast ett exempel på behovet av en gemensam nordisk utbildning och information.

Beträffande organisationen av en sådan utbildning förefaller förslagsställarnas alternativ 2 vara den lämpligaste formen.

Rektorsämbetet får således tillstyrka förslaget om en gemensam nordisk utbildning av tjänstemän, varvid undervisningen bör förläggas till befintliga läroanstalter i det nordiska land i vilket experter finnes att tillgå inom resp. ämne.

Lund den 18 december 1962

Ph. Sandblom

Margareta Åkerström

Rektorsämbetet vid universitetet i Stockholm:

Förslagsställarna uttalar att de personer som i framtiden kommer att representera sitt lands intresse i det internationella samarbetet kommer att ha behov av »mange kundskaber og i de fleste tilfælde for en meget specialiseret viden».

Huvudparten av dessa kunskaper torde få inhämtas i den reguljära aka-

demiska undervisningen, som i varje fall vid Stockholms universitet torde kunna erbjuda den som från början inriktat sig på en framtida verksamhet i internationellt arbete en lämplig grundläggande utbildning. Sådana moment ingår exempelvis i undervisningen i folkrätt, internationell privaträtt, nationalekonomi, sociologi och statskunskap. Vidare bör nämnas det nyinrättade ämnet internationell politik, där universitetet samarbetar med Utrikespolitiska institutet.

Förslagsställarna har inte närmare angett vilket slags specialiserade kunskaper ifrågavarande personer bör ha. Dit torde dock höra exempelvis internationella organisationers arbetsätt, konferensteknik och liknande. Denna utbildning torde dock knappast vara av sådan omfattning att ett särskilt nordiskt institut skulle påkallas. Det av förslagsställarna förordade alternativet, en immateriell organisation, torde därför vara den enda realistiska.

Ett första steg till realiserande av förslagsställarnas önskemål borde enligt rektorsämbetets mening vara att inventera vilka undervisningsmoment av intresse i nu förevarande sammanhang, som normalt ingår i den ordinarie akademiska undervisningen vid de nordiska universiteten. En sådan inventering kunde, om det närmare preciseras vad slags utbildning som förslagsställarna avser, kombineras med en rundfråga i vilken mån personella resurser för meddelande av sådan utbildning för närvarande kan erbjudas vid de nordiska universiteten.

Stockholm den 2 januari 1963

Å rektorsämbetets vägnar:

Håkan Nial

Allan Hellstrand

Rektorsämbetet vid universitetet i Göteborg:

Rektorsämbetet finner de i den remitterade skrivelsen framförda synpunkterna värda allt beaktande. Frågan bör emellertid bli föremål för en mera ingående utredning, vilken bör inriktas på en organisation av utbildningen i den form som förslagsställarna betecknar »opbygning af en immateriell organisation, som den er planlagt for den højere husholdingsuddannelses vedkommende».

Göteborg den 19 december 1962

På rektorsämbetets vägnar

Hjalmar Frisk

S. Ströberg

Svenska Unesco-rådet:

Svenska unescorådet finner det synnerligen angeläget, att personer, som skall representera sitt land i det internationella och europeiskt regionala

samarbetet, beredes möjlighet att grundligt tillägna sig sådana specialkunskaper, som kan anses utgöra en förutsättning för en initierad och effektiv insats i ifrågavarande arbetsuppgifter.

Av de två anförda alternativen beträffande utbildningens organisation, synes det första alternativet, vilket innebär upprättandet i ett av de nordiska länderna av en gemensam nordisk undervisningsinstitution, vara att föredraga. Genom en dylik koncentration av verksamheten synes avsikten med densamma kunna förverkligas på ett effektivare sätt. Den fortlöpande planeringen och administrationen underlättas. Vidare kan framhållas de större förutsättningarna att samla och hålla tillgängligt för forskare och studerande betydelsefullt dokumentationsmaterial. Svenska unescorådet föreslår emellertid att de båda av förslagsställarna anförda alternativen beträffande verksamhetens organisation göres till föremål för en allsidig utredning.

I avvaktan på material, som närmare preciserar de två alternativen och analyserar deras förutsättningar, får svenska unescorådet framhålla vikten av att sådana åtgärder vidtagas, som är ägnade att öka möjligheterna för nordiska deltagare i internationellt samarbete att erhålla en för detta arbete befrämjande utbildning och fortbildning.

Stockholm den 22 december 1962

För Svenska unescorådet

Ragnar Lund

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet:

Förekomsten av allt fler internationella organisationer och ett livligare deltagande i dessas arbete samt den snabba utvecklingen av den europeiska integrationen ställer stora krav på de personer som skall medverka i detta arbete och representera sitt land utomlands. Svenska institutet anser det därför synnerligen angeläget att dessa personer ges tillfälle att fördjupa sina kunskaper om internationellt samarbete och förbereda sig för internationellt arbete.

Av de framförda förslagen om utbildning av sådana representanter synes inrättandet av ett nytt organ i form av ett samnordiskt institut i varje fall än så länge erbjuda de mindre fördelarna. Mycket synes däremot tala för att utbildningen i enlighet med det andra alternativet äger rum vid redan existerande utbildningsanstalter såsom universitet och högskolor, varigenom ett tillskapande av en större administrativ organisation undviks.

Svenska institutet önskar därför rekommendera att i första hand en inventering göres av den undervisning om internationella frågor, som redan förekommer inom olika högskolor, universitet och andra högre läroanstalter i Norden.

Som ett andra led i planerna för en intensifierad utbildning förefaller det Svenska institutet önskvärt att en samnordisk konferens måtte komma till stånd för att med utgångspunkt från en sådan inventering närmare utreda behovet och ytterligare planlägga en sådan undervisning samt överväga vidare åtgärder i syfte att bättre utnyttja tillgängliga resurser och komplettera dessa.

Svenska institutet önskar sålunda stödja förslaget om åtgärder som möjliggör bättre utbildning och fortbildning av deltagarna i internationellt samarbete och att denna undervisning i första hand ges vid de redan existerande läroanstalterna.

Stockholm den 22 januari 1963

Svenska institutet

Tore Tallroth

Arne Runske

Utrikespolitiska institutet hänvisar i skrivelse den 4 januari 1963 till yttrande från Stockholms universitet.

Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund:

Den pågående internationaliseringen av hela vårt samhällsliv och särskilt utvecklingen mot ett i olika hänseenden intensifierat europeiskt samarbete har skapat ett stort behov av personer med kunskaper om det mellanfolkliga samarbetet, dess målsättningar, organisatoriska uppbyggnad och teknik. För närvarande föreligger en påtaglig brist på dylika personer och någon för ändamålet särskilt anordnad regelbunden undervisning finnes icke.

Enligt organisationernas mening är det onekligen angeläget att någon form av utbildning, varom nu är fråga, kommer till stånd. Huruvida det nu inom rådet väckta förslaget kan fylla det här aktuella utbildningsbehovet, ställer sig emellertid vanskligt för organisationerna att bedöma, bl. a. till följd av förslagets knapphändiga utformning.

Såvitt framgår av förslaget har man närmast tänkt sig, att undervisningen skulle — efter en koordinerad plan utarbetad av ett samnordiskt råd — meddelas inom olika fakulteter vid de nordiska ländernas universitet och högskolor. En sådan anordning skulle innebära, att ett stort antal universitetslärare med olika ämnesinriktning komme att tagas i anspråk för undervisningen. Organisationerna ifrågasätter, dels om en så organiserad undervisning icke skulle bli alltför starkt splittrad för att kunna bedrivas på ett ändamålsenligt sätt, dels om det med denna uppläggning av undervisningen verkligen bleve möjligt att försäkra sig om de kunnigaste och lämpligaste lärarkrafterna. Bäst lämpade att undervisa i hithörande ämnen torde i själva verket vara sådana personer, vilka inom statsdeparte-

ment, centrala ämbetsverk och näringslivets organisationer i sitt dagliga arbete sysselsätter sig med frågor rörande internationellt samarbete. Dessa personer torde emellertid med hänsyn till sina ordinarie arbetsuppgifter endast i mycket begränsad omfattning kunna ställa sig till förfogande för en tids- och schemabunden undervisning.

Organisationerna vill, trots sin i det föregående uttalande tveksamhet inför det här framlagda förslaget, dock icke ställa sig obetingat avvisande. Ett slutgiltigt ställningstagande till spørsmålet kan emellertid icke komma ifråga, utan att en betydligt mer ingående utredning i ärendet föreligger.

Stockholm den 3 januari 1963

Sveriges allmänna exportförening

P. Zethelius

Hugo Holmquist

Sveriges industriförbund

Anders Rosenquist

Johan Curman

Sveriges lantbruksförbund:

Att de nordiska länderna kan representeras av väl kvalificerat folk i de internationella organisationerna är givetvis mycket önskvärt. Här liksom på det nationella planet gäller dock, att olika uppdrag eller befattningar kräver helt olika kvalifikationer i fråga om fackkunskaper, som inte kan tillgodoses genom för internationell tjänst gemensam utbildning. Förutom dessa olika fackkunskaper kan det dock finnas behov av speciella insikter, t. ex. för exportuppdrag i u-länder eller allmänna kunskaper om de internationella organisationerna, deras problematik, uppgifter och arbetssätt, kort sagt en allmän internationell organisationskunskap. Det är förmodligen dessa senare utbildningsbehov förslaget åsyftar. Enligt Lantbruksförbundets uppfattning är det dock tveksamt om ett gemensamt nordiskt organ är ett lämpligt sätt att lösa nämnda utbildningsbehov. Bättre synes då alternativet med koordinerade kursplaner vara. Även här måste emellertid behoven närmare klarläggas, innan något ställningstagande kan ske.

Stockholm den 20 december 1962

Sveriges lantbruksförbund

förening u. p. a.

Ture Bengtsson

C. W. Curtman

Helge Kristersson

BILAGA 2

Sammanfattning av norska yttranden över medlemsförslaget

(Avlämnad av Utenriksdepartementet)

I brev fra Statsministerens kontor av 24. november 1962 oversendtes et medlemsforslag om et nordisk institutt for utdannelse av deltagere i internasjonalt samarbeid, fremsatt 9. november 1962 av Helge Larsen og Finn Moe.

Statsministerens kontor anmodet Utenriksdepartementet om å behandle saken og at svar sendes direkte til Nordisk Råd, Den norske delegasjon.

Rundskriv med anmodning om uttalelse om det behov som antas å måtte foreligge for slik utdannelse, ble sendt samtlige regjeringsdepartementer 11. desember f. å. Samme dag ble følgende institusjoner og organisasjoner tilskrevet og bedt om uttalelse:

Norsk utviklingshjelp,
Landsorganisasjonen i Norge,
Norsk sjømannsforbund,
Norges eksportråd,
Norges rederforbund,
Norges handelsstands forbund,
Norges industriforbund, og
Norsk arbeidsgiverforening.

Svar er pr. 14. januar 1963 innkommet fra samtlige ovennevnte organisasjoner og fra samtlige departementer unntatt Fiskeridepartementet og Industridepartementet. Svarfristen var satt til 22. desember 1962.

Vedlagt følger kopier av de innkomne svar [*se Bilaga ovan*]. Som det vil fremgå av disse går de fleste uttalelser ut på at det synes å foreligge et behov for større kjennskap til internasjonale organisasjoners oppbygging og virkemåte, og dette gjelder ikke bare sentralmyndighetenes tjenestemenn, men også tjenestemenn i næringslivets og arbeidslivets organisasjoner.

Når det gjelder måten en slik utdannelse og informasjon skal organiseres på synes det imidlertid å herske en viss meningsforskjell. Således stiller næringslivets organisasjoner seg mere tvilende til et nordisk samarbeid på dette område, spesielt med hensyn til opprettelse av et eget opplæringsinstitutt.

Nedenfor gis i sammentrengt form de enkelte organisasjoners uttalelse:

Norges handelsstands forbund: Positivt innstilt, men uttaler seg helt generelt.

Norges industriforbund: Positivt innstilt til videreutdannelse, men er ikke stemt for opprettelse av et nordisk institutt. Et eventuelt nordisk samarbeid kan praktisk skje ved kortere kurs vekselvis i de enkelte land.

Norges rederforbund: Spørsmålet ingen direkte interesse for Rederforbundet, men man ser med sympati på saken.

Norges eksportråd: Mener det er behov for etterutdannelse, men ikke på den foreslåtte måte, idet det må være mere hensiktsmessig å studere de forskjellige organisasjoner hvor disse har sitt hovedsete.

Norsk arbeidsgiverforening: Stiller seg negativ til opprettelse av spesielle opplæringsinstitusjoner, som vil innebære lite rasjonelt dobbeltarbeid og vil dra bort lærerkrefter fra allerede eksisterende institusjoner.

Landsorganisasjonen i Norge: Enig i at det foreligger behov for større opplysning og bedre informasjon om internasjonale organisasjoner og hilser derfor det fremsatte forslag med glede. Landsorganisasjonens behov er imidlertid mere opprettelsen av et informasjonsorgan hvor man kan få de nødvendige opplysninger om internasjonale organisasjoner enn et egentlig utdannelsesinstitutt.

Norsk sjømannsforbund: Sympatisk innstillet, men i helt generelle vendinger.

Norsk utviklingshjelp: Anser ikke at det foreligger noe behov for et nordisk institutt for så vidt angår Utviklingshjelpens arbeidsområde.

De enkelte departementer uttaler seg således:

Kommunal- og arbeidsdepartementet: Regner med et stigende behov for etterutdannelse og mener en felles nordisk undervisning vil være av stor betydning. Peker også på behovet for et permanent informasjonsorgan.

Lønns- og prisdepartementet: Også her anses behovet stort, men departementet mener en samordnet undervisning vil være å foretrekke fremfor et felles nordisk organ.

Justis- og politidepartementet: Støtter forslaget om en samordning av undervisning og kurser m. v. på nordisk basis.

Landbruksdepartementet: Som Justisdepartementet, men for øvrig uforbindtlig.

Samferdselsdepartementet: Av betydning at mulighetene foreligger for opplæring i internasjonalt samarbeid for tjenestemenn i samferdselsadministrasjonen. Departementet har ikke grunnlag for å uttale seg om på hvilken måte slik utdannelse skal foregå, men antar at spørsmålet bør gjøres til gjenstand for en egen utredning.

Forsvarsdepartementet: Intet særlig behov for Forsvarets vedkommende utover det behov som foreligger for statsadministrasjonen for øvrig.

Handels- og skipsfartsdepartementet: Antar at det foreligger behov for informasjon og at man herunder drar nytte av den samlede nordiske ekspertise. Unødvendig med et felles nordisk organ og departementet tror heller ikke informasjonsvirksomheten bør henlegges til universitetene. Saken bør legges praktisk an, f. eks. ved avholdelse av seminarer etter en samordnet felles nordisk plan og med deltagelse fra alle de nordiske land.

Sosialdepartementet: For Sosialdepartementets vedkommende ikke behov for eget nordisk institutt, men enig i en nordisk samordning. Eventuelle kurser m. v. i Norge burde administreres av Lønns- og prisdepartementets opplæringsseksjon.

Finans- og tolldepartementet: Departementets behov for utdannelse av

tjenestemenn til internasjonalt samarbeid foreligger først og fremst på det tollmessige område. Selv om departementet nå har en stab av tjenestemenn som er godt trent på dette felt, antas det likevel nyttig at mulighetene for slik utdanning foreligger, spesielt av hensyn til nye folk som etter hvert skal overta oppgavene. Det minnes for øvrig om at saken på nytt må forelegges Finansdepartementet av hensyn til eventuelle utgifter opprettelsen av et institutt vil medføre.

Departementet for familie- og forbrukersaker: Antar at det foreligger behov for utdanning og informasjon, men peker på visse praktiske vanskeligheter ved deltagelse i kurser. Departementet antyder at materiale tilrettelegges for selvstudium. Departementet har for øvrig ikke selv direkte føling med behovet.

Kirke- og undervisningsdepartementet: Enig i behovet for en organisert utdanning som kan gi inngående kjennskap til internasjonale organisasjoners virkemåte og hensikt, og videre er departementet enig i at det vil være rasjonelt med en samnordisk organisering av denne utdanning.

Ved underhåndsdrøftelser mellom Kirke- og undervisningsdepartementet og Utenriksdepartementet har det vært enighet om at Kirkedepartementet ved henvendelser til universitetene i Norge og til Utenrikspolitisk Institutt skulle ta opp spørsmålet om gjennomføringen av forslagsstillernes idé. Om dette punkt heter det i Kirke- og undervisningsdepartementets brev:

»Med hensyn til selve utdanningen har den knappe frist gjort det umulig å få dette spørsmål nærmere klarlagt gjennom undervisningsinstitusjoner o. a. Men det synes i hvert fall for tiden å være grunner som taler for å søke realisert medlemsforslagets alternativ 2, slik at undervisningen innpasses ved de enkelte fakulteter etter en samlet plan. Det bør ellers være en oppgave å la dette slag orientering bli et element i den samtidsorientering som gis alle studenter og elever i de videregående skoler.»

Utenriksdepartementet vil for sitt vedkommende anføre:

Med det stadig voksende internasjonale samarbeid, særlig på det økonomiske, sosiale og tekniske område synes det å være et behov for større kjennskap til de internasjonale organisasjoners oppbygging, virkemåte og hensikt blant de tjenestemenn både i offentlig administrasjon og i de større næringsorganisasjoner og arbeidslivets organisasjoner som deltar i det internasjonale samarbeid. Dette behov må antas å bli vesentlig større, dersom Norge skulle bli medlem av CEE.

Behovet for slik opplæring og videreutdanning av Utenriksdepartementets egne tjenestemenn er imidlertid kanskje ikke særlig stort, idet disse tjenestemenn ved sitt daglige arbeid er i stadig direkte eller indirekte kontakt med de problemer som de internasjonale organisasjoner reiser og der ved får et relativt grundig kjennskap til deres oppbygging og virkemåte.

Utenriksdepartementet antar at spørsmålet om slik opplæring og etterutdanning må ligge vel til rette for et samarbeid mellom de nordiske land. Hver for seg vil disse land vanskelig kunne disponere det tilstrekkelige antall lærerkrefter, kursledere m. v. til å løse den foreliggende oppgave. Ved

samarbeid med de øvrige nordiske land skulle imidlertid dette la seg gjøre.

I likhet med flertallet av de øvrige departementer og organisasjoner som har uttalt seg, antar også Utenriksdepartementet at dette samarbeid neppe bør skje ved opprettelse av et eget utdannelsestinstitutt, men heller ved en samordning mellom de enkelte land, muligens med vekselvise kurser i de enkelte land. Forslagsstillerne synes for øvrig selv også å være av den oppfatning at denne siste løsning må være den beste.

Utenriksdepartementet vil i tillegg til de momenter som forslagsstillerne selv anfører mot opprettelsen av et eget institutt peke på følgende forhold som man etter departementets mening bør ha for øye under det videre arbeid med denne sak: For det første gjelder det at utdannelsesbehovet kan være forskjellig i de enkelte land både med hensyn til antall tjenestemenn som bør utdannes og karakteren av utdannelsen. Mens Norge, Danmark og Island som medlemmer av NATO har spesielt utdannelsesbehov på dette felt, gjelder ikke det samme for Sverige og Finland. Videre vil Norge og Danmark som eventuelle medlemmer av CEE ha særskilte behov. Endelig nevnes det forhold at en slik utdanning nødvendigvis vil ta farge av den stilling som hvert enkelt land inntar til de forskjellige samarbeidsorganene.

Spørsmålet om den praktiske gjennomføring av et eventuelt nordisk samarbeid på dette område bør etter Utenriksdepartementets oppfatning nærmere utredes av Kirke- og undervisningsdepartementet. Utenriksdepartementet vil for sitt vedkommende anta at det vil være naturlig med et samarbeid mellom universitetene og Utenrikspolitisk Institutt og sannsynligvis også med Opplæringsseksjonen i Lønns- og prisdepartementet.

Oslo, den 16. januar 1963

Halvard Lange

(sign.)

Medlemsförslag

om nordisk tentamensgiltighet

(Väckt av Jean Braconier, Helge Larsen och Hugo Osvald)

Ett av de viktigaste målen för det nordiska samarbetet inom den högre undervisningen har under senaste åren varit att skapa möjligheter för nordiska studerande att under studietiden fritt välja studieort inom Norden. En betydelsefull uppgift har härvid varit att få till stånd nordisk giltighet för bevis om godkända akademiska prov av olika slag, avlagda vid universitet och högskolor i medlemsländerna. De skilda system för universitets-examina, som tillämpas i å ena sidan Danmark, Island och Norge samt å den andra Finland och Sverige, har varit en stötesten i detta arbete.

Såsom en följd av en rekommendation från Nordiska rådet (nr 8/1953, punkt e) och av Nordiska kulturkommissionens insatser på området har efterhand i Finland, Norge och Sverige införts regler, som i princip medger godtagande av delexamina avlagda i annat nordiskt land än det egna. Denna allmänna regel har i nämnda tre länder kompletterats med detaljbestämmelser om godkännande av delexamina avlagda i annat nordiskt land, bl. a. i ämnena botanik, historia, sociologi, latin och engelska.

I Danmark har genom en kunglig förordning öppnats möjligheter för andra nordiska studerande än danska att få avlägga tentamina i Danmark. De behövliga tillämpningsbestämmelserna rörande godkännande av delexamina, avlagda i annat nordiskt land, har emellertid icke utfärdats, trots att universitetsmyndigheterna erhållit bemyndigande att för dansk del godkänna de bestämmelser härom, som utformats i nordiskt samarbete. I Island har inga åtgärder vidtagits.

Såsom framgår av det ovan anförda har nordisk tentamensgiltighet i betydande utsträckning kunnat genomföras. Mycket återstår dock. Bl. a. gäller det att i Danmark snarast få till stånd tillämpningsbestämmelser.

Beklagligtvis måste dock konstateras, att den om ock begränsade nordiska tentamensgiltighet, som existerat i flera år, hittills överhuvud knappast har utnyttjats av studenterna utan blivit en bestämmelse på papperet. Orsakerna härtill är säkerligen många. En av de viktigaste är helt visst, att de studerande i allmänhet i stort sett saknar vetskap om de möjligheter, som finnes att förlägga studierna till universitet eller högskola annorstädes i Norden än i hemlandet. Åtgärder för att med olika medel effektivt sprida kännedom om den nordiska tentamensgiltigheten bör snarast vidtagas. Sådana åtgärder synes desto mer på sin plats i beaktande av den intensifie-

ring av det nordiska samarbetet vid utbyggnaden av universitet och högskolor, som av allt att döma är förestående. Den akademiska ungdomen bör stimuleras att, då så är görligt, till en del förlägga sina studier till annat nordiskt land än hemlandet. Ett ökat studentutbyte mellan länderna skulle vara i hög grad fruktbarande och stimulera det nordiska samarbetet. Studentutbytet bör också ses som ett led i strävandena till en rationell arbetsfördelning mellan och ett effektivt utnyttjande av de olika utbildningsinstitutionerna i Norden.

Under hänvisning till här framförda synpunkter får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera

1) regeringen i Danmark att vidtaga åtgärder för utfärdande av tillämpningsföreskrifter för genomförande av en nordisk tentamensgiltighet motsvarande dem, som redan gäller i Finland, Norge och Sverige,

2) samtliga regeringar att snarast vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Stockholm och København den 10 november 1962

Jean Braconier

Helge Larsen

Hugo Osvald

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Undervisningsministeriet hänvisar i skrivelse den 11 januari 1963 till yttrande från Rektor för Københavns Universitet och till Notat fra Undervisningsministeriet (se nedan).

BIHANG

Notat fra undervisningsministeriet vedrørende medlemsforslaget om nordisk
tentamensgyldighed

I. U n i v e r s i t e t e r n e

Departementet må i princippet kunne tilslutte sig den af rektor for Københavns universitet i skrivelse af 28. december 1962 afgivne udtalelse, hvortil følgende yderligere bemærkninger kan gives:

1. Anordninger, som indeholder direkte hjemmel for tentamensgyldighed

a. Aktuareksamen og lægevidenskabelig embedseksamen,

jfr. universitetets opstilling over relevante bestemmelser. Prøver aflagt i udlandet godkendes efter konkret stillingtagen i det enkelte tilfælde. Der kræves ingen yderligere gennemførelsesforanstaltninger for, at bestemmelserne skal få virkning.

b. Skoleembedseksamen og naturvidenskabelig embedseksamen,

jfr. universitetets oversigt. Anordningernes bestemmelser kræver fastsættelse af nærmere retningslinier.

Der er ikke af fakulteterne som sådanne udfærdiget sådanne retningslinier til gennemførelse af tentamensgyldighed for de enkelte fag, men i Nordisk Kulturkommissions regie er siden 1957 blevet afholdt 14 ekspertkonferencer, hvor der i fællesskab er fastsat retningslinier for modregningsværdierne af de enkelte landes eksaminer imellem, foreløbig for følgende fag under *skoleembedseksamen*:

engelsk, latin, pædagogik, græsk, romanske sprog, filosofi, slaviske

sprog, ægyptologi, nordiske sprog og historie, og under *naturvidenskabelig embedseksamen*:

astronomi, zoologi og botanik

samt: *sociologi*.

Disse retningslinier er af ekspertkonferencerne fastsat efter forhandling med fakulteterne og gælder umiddelbart uden nærmere ikrafttrædelsesbestemmelser. Bestemmelserne om modregningsværdierne har betydning såvel for danske som for andre nordiske studenter, men medens de er tilstrækkelige for så vidt angår danske, som har aflagt deleksaminer i udlandet, må de for skandinaviske studenter, der ønsker at studere her i landet, suppleres med regler for den praktiske fremgangsmåde ved afholdelse af tentaminer her i landet med henblik på andre landes eksaminer, hvilket har fundet sted ved den i universitetets oversigt citerede kgl. anordning af 1. juli 1955.

For så vidt angår de øvrige fag under skoleembedseksamen og naturvidenskabelig embedseksamen arbejdes der fortsat videre med spørgsmålet i Nordisk Kulturkommission.

2. Anordning, der intet direkte indeholder om tentamensgyldighed

a. Udlændinge, som ønsker at aflægge deleksaminer her i landet:

Forholdet reguleres umiddelbart ved anordning af 1. juli 1955 uden videre foranstaltninger.

b. Overførelse af deleksaminer aflagt ved andre nordiske universiteter til danske eksaminer:

Der foreligger til enhver tid mulighed for — uden at et hertil sigtende forbehold er optaget i de bestemmelser, som regulerer universiteternes eksaminer — at dispensere fra de gældende bestemmelser om studieordninger og eksaminer, hvilket også i vidt omfang sker, når prøver aflagt i udlandet nøje svarer til de tilsvarende eksamenskrav i Danmark. Bedømmelsen sker på ganske det samme grundlag, som de overvejelser, der har fundet udtryk i de ovenfor under 1. a og 1. b. omhandlede konkrete og almindelige værdibedømmelser. Den omstændighed, at der i en anordning forefindes en bestemmelse om tentamensgyldighed betyder derfor alene, at ekspeditionen på det administrative plan lettes, samtidig med at de studerende har den fordel, at de på forhånd kan informere sig om, hvorledes deres beholdning af udenlandske prøver vil blive bedømt i Danmark. Men i og for sig behøves der for at overføre udenlandske deleksaminer til danske eksaminer intet som helst generelt at være bestemt ved særlige anordninger eller af fakulteterne udfærdigede retningslinier.

Ud over den af universitetet opstillede oversigt skal opmærksomheden henledes på bestemmelsen i anordning af 19. januar 1956 om indretning af de juridiske eksaminer, § 6, stk. 1, punkt 3, hvorefter prøver ved udenlandske fakulteter eller højskoler skal kunne træde i stedet for de imellem første og anden del af eksamen forordnede kursusprøver.

II. De øvrige under departementet henhørende højere læreanstalter. Den polytekniske kandidatseksamen

Der er i bestemmelserne om denne eksamen ikke optaget præcise bestemmelser om overførelse af karakterer, men der er tillagt højskolens undervisningsråd bemyndigelse til at behandle sager om afvigelser fra normale eksamensordninger og herom afgive indstilling til undervisningsministeriet.

I et under Nordisk Kulturkommission nedsat udvalg for samarbejde imellem de tekniske højskoler i Norden er der fra dansk side stillet forslag om, at hvert land stiller sig rede til at optage 4 ingeniørstuderende fra andre nordiske lande, og Danmarks tekniske Højskole har erklæret sig villig til at modtage sådanne studerende til gennemførelse af det fuldstændige kursus til den polytekniske kandidatseksamen. Det er efter højskolens mening ikke hensigten at søge udvirket regler, der tager sigte på internordisk godkendelse af deleksaminer, da uddannelserne i de nordiske lande er alt for forskelligartede til, at noget sådant kan praktiseres. Bestræbelserne for den nordiske studentervandring går derfor for ingeniøruddannelsens vedkommende ud på at tilvejebringe mulighed for gennemførelse af fuldstændige kurser i andre nordiske lande.

Tandlægeeksamen

I anordning af 18. april 1955 om Danmarks Tandlægehøjskole og tandlægeuddannelsen, § 17, er ministeriet bemyndiget til at fastsætte regler for indehavere af udenlandsk tandlægeeksamen til at opnå tandlægeeksamen i Danmark. Udtømmende regler herom er derefter fastsat i bekendtgørelse af 19. april 1955 — i § 2 særligt om nordiske tandlæger. For så vidt angår deleksaminers overførsel til Danmark er der hjemmel i anordning af 19. april 1955, § 5, stk. 4, til at dispensere fra normale studie- og eksamensordninger.

På de nordiske tandlægehøjskolars rektorkonvent søger man at nå frem til en egalisering af studierne i de nordiske lande, således at studerende fra et land skulle kunne studere enkelte semestre i et andet nordisk land, men foreløbig synes man at have fundet studieplanerne for forskellige til at kunne tilrettelægge studierne således, at noget sådant kan finde sted uden at miste et eller to semestres tid.

For praktisering af de gældende regler om anerkendelse i Danmark af deleksamener aflagt i udlandet kræves ingen særlige gennemførelsesforanstaltninger.

Den farmaceutiske kandidatseksamen

Anordning af 2. juli 1956 om Danmarks farmaceutiske Højskole hjemler i § 11, stk. 4, undervisningsministeriet ret til i det konkrete tilfælde at meddele fritagelse for kurser og prøver aflagt andetsteds. I samme anordning, § 11, stk. 9, er der optaget en løftebestemmelse, hvorved det udtales, at der vil blive fastsat bestemmelser om udlændinges adgang til optagelse og studier ved højskolen, hvilket dog ikke synes at have fundet sted.

De nordiske rektorer har udfoldet nøjagtig de samme bestræbelser, som ovenfor er nævnt om tandlægehøjskolernes rektorkonvent, men man er stødt på de samme vanskeligheder. Rektorerne har dog kunnet konstatere, at nordiske farmaceuter på fuldt tilfredsstillende måde kan fungere side om side med hinanden inden for de nordiske lande efter at have aflagt blot en beskeden prøve i vedkommende lands særlige lovforhold.

Fritagelse for kurser og prøver kan praktiseres umiddelbart uden særlige gennemførelsesforanstaltninger.

Sammenfattende må det herefter konstateres

at der på alle de nævnte områder er adgang til at lade en udenlandsk del-eksamen indgå i en dansk eksamen, for så vidt den ækvivalerer de ved denne stillede krav,

at der ikke fordres nærmere gennemførelsesforanstaltninger for den praktiske administration af tentamensgyldighed på noget af områderne, men at sådanne nærmere retningslinier alene synes at have praktisk og informativ betydning,

at der kun for så vidt angår visse fag under skoleembedseksamen, den naturvidenskabelige embedseksamen samt sociologien forefindes forud fastsatte omretningsregler, der fastsætter, hvilke værdier der modsvarer hinanden,

at der kun på universitetsområderne er hjemmel til at aflægge en del (tentamen) af en udenlandsk eksamen for en dansk lærer her i landet, og

at der på alle de omhandlede områder arbejdes intensivt med løsningen af spørgsmålet også for de områder, hvor fast formulerede retningslinier forekommer ønskelige af praktiske og informative grunde.

A d p r o f e s s o r O s v a l d s h e n s t i l l i n g I I

Man vil kunne tilslutte sig henstillingen om en intensiveret informationsvirksomhed til fremme af den internordiske studentervandring, men må samtidig erklære sig enig i det af rektor for Københavns universitet fremførte synspunkt, at også andre forhold end den manglende information medvirker til, at adgangen til at studere i andre nordiske lande udnyttes i så ringe omfang, som tilfældet er.

Som andre mulige årsager kan eksempelvis anføres studieordningernes betydelige forskelligartethed, der medfører, at studerende — selv om visse deleksamener anerkendes — ikke med fordel kan videreføre et i eet land påbegyndt studium i et andet nordisk land. Endvidere må fremhæves den omstændighed, at der ved samtlige vore højere læreanstalter bortset fra universiteterne på grund af manglende kapacitet for tiden praktiseres adgangsbegrænsning, ligesom de to universiteters lægevidenskabelige fakulteter af samme årsag for tiden må nægte optagelse af udenlandske studerende. Tilsvarende adgangsbegrænsninger er indført i de øvrige nordiske lande. Påpeges må også de mange sociale sider af spørgsmålet, f. eks. boligspørgsmålet, muligheden for erhvervsarbejde, det forskellige omkost-

ningsniveau, ønsket om tilknytning til familie og vennekreds. Den vigtigste årsag er dog muligvis den manglende motivation for den enkelte til at forlægge sit studium til et andet studiested end det, som for den pågældende i geografisk, sproglig, studiemæssig og — i forhold til senere erhverv — uddannelsesmæssig henseende anses for det mest naturlige. En øget informationsvirksomhed vil alene få virkning for sådanne, som allerede i forvejen måtte nære ønske om, have råd til og indse nytten af at forlægge sit studium til et andet land.

København, i Undervisningsministeriets 2. departement, 1. kontor, den 8. januar 1963

Landbrugsministeriet:

I denne anledning skal man herved meddele, at sagen har været forelagt Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, der har udtalt at ensartethed i studieplanerne inden for de nordiske lande er en væsentlig forudsætning for, at de studerende kan tage deleksaminer i de forskellige lande. Højskolen henviser i denne forbindelse til de bestræbelser, der udfoldes med henblik på ensartethed i veterinæruddannelsen i de nordiske lande.

Højskolen har samtidig meddelt, at sagen vil blive behandlet i lærerforsamlingens forretningsudvalg i begyndelsen af 1963.

Landbrugsministeriet skal for sit vedkommende henvise til den af højskolen fremsatte udtalelse og vil vende tilbage til sagen, når resultatet af behandlingen i lærerforsamlingens forretningsudvalg foreligger.

København, den 21. december 1962

P. m. v.

E. b.

Landbrugsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at sagen er behandlet ved møde i Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles lærerforsamlings forretningsudvalg den 21. januar 1963.

Det vedtoges, at højskolen principielt kan give tilslutning til en nordisk tentamensordning, men på grund af de meget forskellige studieordninger dog således, at højskolen ved modtagelse af studerende fra andre lande og læreanstalter for hvert enkelt fags vedkommende må bedømme, om uddannelsen er så fyldestgørende, at der kan gives fritagelse for det eller de pågældende fag.

Landbrugsministeriet må for sit vedkommende henholde sig til denne udtalelse.

København, den 26. januar 1963

P.m.v.

E.b.

Rektor for Københavns Universitet:

Dette forslag går ud på 1) en henstilling til den danske regering om at træffe foranstaltninger til udfærdigelse af ikrafttrædelsesregler til gennemførelse af ligestilling af nordiske eksaminer svarende til dem, der allerede er gældende i Finland, Norge og Sverige. 2) en henstilling til samtlige nordiske regeringer snarest at træffe foranstaltninger, som tager sigte på at udbrede kendskab blandt Nordens studenter om de muligheder, som gennem den nordiske ligestilling af eksaminer er åbnet for at kunne henlægge studier til et andet nordisk land end hjemlandet.

ad 1. Man skal angående dette punkt til orientering fremsende en for-tegnelse over de bestemmelser vedrørende ligestilling af nordiske universi-tetseksaminer, som er udfærdiget i Danmark (se Bihang). Det må bero på en misforståelse hos professor Osvald, når han mener, at der kræves yder-ligere bestemmelser i Danmark for at sætte de aftaler i kraft, der på dette område er indgået gennem Nordisk Kulturkommissions arbejde på dette område. I de fag, hvor der er aftalt nærmere regler for ligestilling af eksa-miner, vil disse regler automatisk blive fulgt ved de danske universiteter, når der foreligger ansøgning om ligestilling; da samtlige regler er aftalt og godkendt under medvirken af de danske universitetslærere i de pågældende fag, er ingen andre foranstaltninger nødvendige end de i de pågældende kgl. anordninger eller ministerielle bekendtgørelser givne bemyndigelser til fakulteterne.

ad 2. Det kan herom oplyses, at Nordisk Kulturkommission for tiden ar-bejder på et informationsskrift, som skal henlede de studerendes opmærk-somhed på de muligheder, der foreligger med hensyn til studier og lige-stilling af eksaminer i de nordiske lande. Når de muligheder, der foreligger, hidtil ikke er blevet benyttet i større omfang, beror dette dog efter universi-tetets skøn hovedsagelig på helt andre grunde end manglende information. Det ville føre for vidt at komme nærmere ind herpå; men det kan oplyses, at Nordisk Kulturkommission arbejder også med andre foranstaltninger, der tilsigter at fremme de nordiske studentervandringer.

København, den 28. december 1962

Carl Iversen

Olof Waage

Danske bestemmelser vedrørende ligestilling af universitetseksaminer de skandinaviske lande imellem

Kgl. anordning af 1. juli 1955 om skandinaviske studerendes adgang til at underkaste sig prøver ved Københavns og Aarhus universiteter:

Finske, islandske, norske og svenske statsborgere, der er indskrevet som studerende ved Københavns og Aarhus universiteter, har adgang til at aflægge prøve (tentamen) for en universitetslærer ved et af de to universiteter, når sådan prøve aflægges som led i de universitetseksaminer i andre skandinaviske lande, som svarer til de danske universitetseksaminer.

Forsåvidt aflæggelse af prøven i det pågældende fag som led i en dansk universitetseksamen er betinget af forudgående deltagelse i obligatorisk undervisning, gælder tilsvarende betingelser for aflæggelse af prøve i henhold til denne anordning.

Anmeldelse til prøver sker til det pågældende fakultet, hvorunder faget hører, ikke til den enkelte universitetslærer. Prøven kan afholdes uden medvirken af censorer, og der gives en karakter i overensstemmelse med den karakterskala, som anvendes ved den pågældende danske eksamen, hvortil faget hører. Den universitetslærer, som afholder prøven, giver indberetning om udfaldet til vedkommende fakultet, som derefter udsteder bevis for prøven.

Kgl. anordning af 4. oktober 1958 om *aktuareksamen* under det rets- og embedseksamen ved Københavns og Aarhus universiteter:

§ 8

Prøver ved danske og udenlandske universiteter eller højskoler kan med fakultetets godkendelse træde i stedet for prøver af lignende art ved aktuar-eksamen.

Kgl. anordning af 26. august 1954 med senere ændringer i kgl. anordninger af 16. april 1957, 29. april 1958 og 23. maj 1960 om *den lægevidenskabelige embedseksamen* ved Københavns og Aarhus universiteter:

§ 6

Fakulteterne er hver for sig bemyndiget til enten efter derom indgivet ansøgning i hvert enkelt tilfælde eller ved kollektive bestemmelser at godkende kurser og hospitalstjenester i andre lande samt prøver aflagt i de øvrige skandinaviske lande, undtagelsesvis også i andre lande, således at sådanne kan træde i stedet for de i nærværende anordnings §§ 2, 3, 4 og 5 nævnte obligatoriske kurser, praktikanttjenester eller prøver.

Kgl. anordning af 26. juli 1961 om *sproglig-historisk skoleembedseksamen* ved Københavns og Aarhus universiteter.

§ 11

Kandidater og studenter, der ved universiteterne i Finland, Island, Norge og Sverige har bestået eksamen, en del af eksamen eller prøver i enkelte discipliner, kan få disse anerkendt som helt eller delvis ækvivalente med dansk sproglig-historisk skoleembedseksamen efter nærmere derom for de enkelte fag givne regler, eventuelt ved tillægsprøver.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 12. august 1960 om *naturvidenskabelig embedseksamen* under det matematisk-naturvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet og det naturvidenskabelige fakultet ved Aarhus universitet:

§ 10

Prøver ved danske eller udenlandske universiteter eller højskoler kan med fakultetets godkendelse efter nærmere af de to fakulteter fastlagte, for universiteterne ensartede retningslinier træde i stedet for tilsvarende prøver ved denne eksamen.

Danske Studerendes Fællesråd:

— — — skal DSF oplyse, at brevet er blevet oversendt til behandling her. DSF skal til nævnte forslag fremsætte følgende kommentarer:

ad pkt. 1: DSF finder at måtte støtte denne del af forslaget for så vidt de pågældende deleksaminer i de øvrige nordiske lande ækvivalerer de tilsvarende danske eksaminer. I det omfang der ikke for tiden er mulighed for nordisk tentamensgyldighed finder DSF at kunne støtte en opfordring til den danske regering om at have opmærksomheden henvendt på dette spørgsmål, for så vidt der måtte blive tale om ændring i studieordningen for et fagstudium eller en del af et sådant.

ad pkt. 2: DSF anser det for væsentligt at sprede information til de studerende om studiemuligheder i de øvrige nordiske lande. Man vil dog anse det for vigtigt i en sådan information at understrege, hvilke muligheder der findes for at få støtte i form af stipendier, lån eller bolig, når studiet henlægges til et andet nordisk land end hjemlandet.

København, den 20. december 1962

Danske Studenters Fællesråd

Kaj Eg Damgaard

Formand

Dan Harild

Næstformand
for nationale
anliggender

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

I løpet av den tid som står til rådighet har det ikke vært mulig å få fullstendige uttalelser om saken ferdig fra universitetene. Til orientering kan man, på grunnlag av underhåndshenvendelser, gi et foreløpig svar vedrørende det punkt som er aktuelt for Norges vedkommende, om de tiltak som er iverksatt for å spre opplysning om internordisk tentamensgyldighet.

Praksis er i dag, at bestemmelsene om internordisk tentamensgyldighet tas inn i de respektive fags studieplaner, som alle finnes i Studiehandboka. Hittil har det stort sett vært fag under Det historisk-filosofiske fakultet som har vært berørt av den internordiske ordning, og det er foreløpig bare dette fakultets studieplaner som inneholder opplysninger om den internordiske ekvivalens. Det er imidlertid tatt skritt til å sørge for at Studiehandboka i framtiden inneholder tilsvarende opplysninger om alle aktuelle fag etterhvert som de innlemmes i ordningen.

Oslo, den 23. januar 1963

Etter fullmakt

Leif J. Wilhelmsen

H. Thorbjørnsen

S v e r i g e

Kanslern för rikets universitet:

Den nordiska tentamensgiltigheten är enligt min mening ett viktigt led i det nordiska samarbetet på den högre utbildningens och forskningens område. Den gemensamma planeringen beträffande utbyggnad av vetenskapliga institutioner och över huvud taget strävandena att få till stånd en gemensam studiemarknad för de nordiska länderna förutsätter att tentamina för såväl lägre som högre betyg och examina får tillgodoräknas mellan de berörda länderna.

För att tentamensgiltigheten skall kunna fylla en praktisk funktion torde emellertid en väsentlig förenkling av de gällande bestämmelserna böra företas. För flertalet ämnen inom filosofisk fakultet krävs nu mer eller mindre omfattande kompletteringar för godkännande i annat nordiskt land. Vidare är bestämmelserna formellt oenhetliga och i behov av ständig översyn, eftersom de baserats på innehållet i enskilda studiekurser.

Efter hänvändelse från Nordiska kulturkommissionen anordnade jag den 16 november 1962 en konferens angående tentamensgiltighetsfrågan med företrädare för universitetsmyndigheterna i Danmark, Finland och Norge.

Därvid rådde enighet om att en förenkling av bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet bör eftersträvas utifrån antagandet att närmast motsvarande betyg är likvärdiga och att endast nödvändiga undantag från en dylik generell regel skall anges. En arbetsgrupp tillsattes med uppdrag att utarbeta förslag till förenklade bestämmelser.

Med hänvisning till vad ovan anförts tillstyrker jag att åtgärder vidtas i syfte att sprida kännedom om studiemöjligheter i Norden. Dock föreslår jag beträffande de filosofiska fakulteterna, att resultatet avvaktas av det pågående arbetet med förenkling av bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet innan andra åtgärder vidtas än utgivande av den informationsbroschyr som håller på att utarbetas inom nordiska kulturkommissionen. Beträffande åtgärder i Danmark för utfärdande av tillämpningsföreskrifter synes likaså böra övervägas om icke förenklade bestämmelser skulle kunna utfärdas utan att först stadfästa motsvarigheter till de relativt komplicerade regler vilka nu gäller i Finland, Norge och Sverige.

Stockholm den 13 december 1962

Bengt Petri

Ulla Åhgren-Lange

Sveriges förenade studentkårer:

Frågan om nordisk tentamensgiltighet har sedan länge uppmärksamats av SFS, och det har framstått som ytterst önskvärt att genom sådana åtgärder stimulera studentutbytet mellan de nordiska länderna. Mot denna bakgrund finner SFS det angeläget, att de nu befintliga möjligheterna att under studietiden fritt välja studieort inom Norden ytterligare ökas. Som det framhålls i förslaget har beklagligtvis den nu existerande nordiska tentamensgiltigheten utnyttjats i mycket ringa omfattning. SFS finner det därför vara av vikt, att bättre informationer ges de studerande om de möjligheter som finnes att förlägga studierna till universitet och högskolor annorstädes i Norden. SFS vill också deklarerat, att organisationen är beredd att medverka i en sådan informationsverksamhet.

För att ytterligare stimulera studerande att förlägga delar av sina studier till annat nordiskt land har man i Norge särskilda »nordiska stipendier», vilka givits som tillägg utöver de vanliga stipendierna och lånen. Dessa stipendier har fr. o. m. föregående år höjts från 500 till 1 200 kronor per termin. Då de statliga naturastipendierna gjordes tillgängliga för studier jämväl i annat nordiskt land, hälsade SFS detta med stor tillfredsställelse. För att ytterligare stimulera svenska studerande att förlägga sina studier till annat nordiskt land anser SFS det önskvärt, att de studerande som önskar utnyttja denna möjlighet kan erhålla ett tillägg till sina stipendier och lån, avsedda att täcka merkostnaderna för sådana studier. Som exempel på sådana merkostnader kan nämnas ökade levnadskostnader då sådana på grund av

den allmänna kostnadsnivån kan konstateras, resekostnader till lärosätet samt ersättning för ett rimligt antal hemresor under terminerna.

Stockholm den 14 januari 1963

Sveriges förenade studentkårer

Stellan Artin

Generalsekreterare

Bert Fredriksson

Ombudsman

BILAGA 2

PM angående Nordiska kulturkommissionens behandling av frågan om internordisk tentamensgiltighet

Vid sektion I:s möte i Århus behandlades frågan om genomförande av internordisk tentamensgiltighet. Sektionen konstaterade därvid, att det hittills utförda arbetet givit värdefulla resultat och erfarenheter, som kan läggas till grund för det fortsatta arbetet. Dock har den hittills tillämpade metoden utvecklats i en riktning, som innebär en avvikelse från den 1957 accepterade tanken, att så enkla och enhetliga bestämmelser som möjligt skulle eftersträvas. En ny metodkonferens kommer därför att anordnas, varvid man skall undersöka möjligheterna att komma fram till enklare och enhetligare regler för godkännande av nordiska studieprov. Konferensen, till vilken Kanslern för rikets universitet utfärdat inbjudan, kommer att äga rum i Stockholm den 16 november 1962 med representanter för universiteten i Danmark, Finland och Norge som deltagare.

Sektionen konstaterade vidare vid sitt senaste möte att behov förelåg att låta utarbeta en broschyr med information angående studieförhållanden m. m. i Norden. Ett utkast till broschyr har utarbetats inom sektionens huvudsekretariat och kommer att diskuteras vid mötet i Köpenhamn.

BILAGA 3

Kulturella niomannakommitténs utlåtande över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets elfte session har tre medlemmar av rådet väckt ett medlemsförslag, vari föreslås, att rådet ville rekommendera *dels* regeringen i Danmark att vidtaga åtgärder för utfärdande av tillämpningsföreskrifter för genomförande av en nordisk tentamensgiltighet motsvarande dem, som redan gäller i Finland, Norge och Sverige, *och dels* samtliga regeringar att

snarast vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

I motiveringen konstateras, att som en följd av Nordiska rådets rekommendation nr 8/1953, punkt e, och det genom försorg av Nordiska kulturkommissionen utförda utredningsarbetet efterhand i Finland, Norge och Sverige införts allmänna regler om godtagande av delexamina avlagda i annat nordiskt land än det egna och att sagda regler i de nämnda länderna kompletteras med detaljerade bestämmelser om tillgodoräknande av i annat nordiskt land avlagda delexamina i särskilda ämnen. På sidan om detta system står dock tillsvidare Danmark, där tillämpningsbestämmelser ännu icke erhållits.

Vidare anför förslagsställarna, att studenterna icke i tillräcklig mån tillgodogjort sig den nordiska tentamensgiltigheten, bl. a. beroende på att de saknar vetskap om de möjligheter den erbjuder. Med anledning härav borde åtgärder vidtagas för att sprida kännedomen härom bland studenterna.

För egen del vill niomannakommittén understryka, att den nordiska tentamensgiltigheten utgör ett viktigt led i det nordiska samarbetet på den högre utbildningens och forskningens område. Den gemensamma planeringen beträffande utbyggnad av vetenskapliga institutioner och över huvud taget strävandena att få till stånd en gemensam studiemarknad för de nordiska länderna förutsätter att tentamina för såväl lägre som högre betyg och examina får tillgodoräknas mellan de berörda länderna.

Därjämte måste de konsekvenser som de europeiska integrationssträvandena kan väntas få för den högre utbildningen och den intellektuella arbetsmarknaden tagas i beaktande. Romavtalet innehåller en bestämmelse om ömsesidigt godkännande av examina, vilken förutsätter en harmonisering av utbildningen inom de berörda staterna. Vid det nordiska undervisningsministermötet i juni 1962 i Köpenhamn konstaterades det, att dessa bestämmelser kan få vittgående följdverkningar för det nordiska samarbetet på detta område. Det vore därför angeläget att snarast få till stånd en nordisk lösning av tentamensgiltighetsfrågan innan förutsättningarna här för måhända ändras.

Vidare må det erinras om att den nordiska samarbetsöverenskommelsen förutsätter, att i annat nordiskt land avlagda delexamina i största möjliga utsträckning får tillgodoräknas för slutexamen (artikel 9).

Alltsedan en av Nordiska kulturkommissionen år 1957 anordnad metodkonferens, vid vilken företrädare för universitetsmyndigheterna rekommenderade ernående av enkla och allmänt formulerade bestämmelser om tillgodoräknande av examina, har kommissionen fortlöpande ämne för ämne arbetat på att förverkliga den nordiska tentamensgiltigheten. Härvid har utvecklingen dock i praktiken lett därtill, att bestämmelserna blivit synnerligen detaljerade och i allmänhet förutsätter avsevärda kompletteringar från en studerandes sida förrän examina kan godkännas, varigenom dessa bestämmelser i viss mån förlorat sin praktiska betydelse.

Nordiska kulturkommissionen har fäst uppmärksamhet vid nämnda ut-

veckling och på kommissionens initiativ anordnades under ledning av den svenske universitetskanslern den 16 november 1962 i Stockholm en ny metodkonferens angående nordisk tentamensgiltighet, i vilken deltog representanter för universiteten i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid konferensen uppnåddes enighet om att en förenkling av bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet bör eftersträvas utifrån antagandet om likvärdighet mellan närmast motsvarande betyg. Det beslöts att tillsätta en arbetsgrupp, vilken till ett följande sammanträde skulle utarbeta förslag till en generell bestämmelse om tillgodoräknande av nordiska studieprov och till de ändringar och tillägg i gällande författningar, som är av behovet påkallade.

Ytterligare har niomannakommittén informerats om att Nordiska kulturkommissionens sektion för vetenskapliga ärenden inom den närmaste framtiden kommer att till samtliga nordiska universitet och högskolor samt studentorganisationer distribuera en broschyr om studiemöjligheterna i Norden, med uppgifter om examenssystemen, stipendie- och bostadsförhållanden samt gällande bestämmelser om tillgodoräknande av i annat nordiskt land avlagda examina.

Vid sådant förhållande finner niomannakommittén, att resultatet av den pågående utredningen rörande den nordiska tentamensgiltigheten bör inväntas liksom även utgivandet av den av Nordiska kulturkommissionen bebådade broschyren om studieförhållandena i de nordiska länderna förrän ytterligare åtgärder vidtages i saken.

Under sakens behandling i kommittén har framgått, att frågan om den nordiska tentamensgiltigheten, utöver de här berörda spörsmålen, omspanner ett helt komplex av problem, vilka icke samtliga erhållit en lösning i enlighet med vad Nordiska kulturkommissionen föreslagit för regeringarna. Med hänsyn härtill har kommittén i detta skede icke ansett sig kunna taga ställning till de i medlemsförslaget framställda förslagen utan att ställa dem i relation till de övriga problem, som äger inverkan på lösningen av tentamensgiltighetsfrågan som helhet. Kommittén anser därför, att ytterligare utredning bör införskaffas förrän frågan i sin helhet kan bedömas. Med anledning av vad nu anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet vid elfte sessionen måtte besluta uppskjuta medlemsförslaget till nästföljande session.

Stockholm den 17 januari 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Gunnar Helén

Sven Högström

Håkon Johnsen

Förman

Helge Larsen

Paula Ruutu

BILAGA 4

Skrivelse från Uppsala studentkår i anledning av medlemsförslaget

Det är för studenterna av synnerligen vitalt intresse, att man snarast undanröjer de problem som uppstått till följd av skilda examenssystem i olika länder, och då i synnerhet de nordiska länderna. Det måste anses i hög grad önskvärt, att man på allt sätt uppmuntrar det internationella akademiska utbytet och att man i tid anpassar den högre undervisningen till de ändrade villkor, som kan väntas uppstå till följd av det alltmera ökande internationella samarbetet på andra samhällsområden.

Till följd av problemets komplexa och i vissa avseenden svårgripbara art synes det lämpligast att i det inledande och grundläggande stadiet begränsa arbetsfältet till att omfatta de nordiska länderna. Norden framstår i flera avseenden som en enhet, där integrationsarbetet torde mötas av relativt obetydliga svårigheter. Det är därför i högsta grad angeläget, att man effektiviserar och fullföljer arbetet på att få till stånd generell nordisk tentamensgiltighet. Utifrån de sålunda uppnådda resultaten kan sedan skapas ett internordiskt examenssystem. Den erfarenhet och de resultat, som detta internordiska samgående ger, kan på ett senare stadium läggas till grund för överenskommelser på examensevalueringens område med de övriga examensblock, som för närvarande är under framväxt.

Uppsala studentkår vill uttala sin glädje och tillfredsställelse över de goda resultat, som redan uppnåtts samt understryka sin starkt positiva inställning till ett fortsatt arbete för uppnående av nordisk tentamensgiltighet. Emellertid vill Uppsala studentkår beklaga att Nordiska rådets kulturella niomannakommitté har beslutat föreslå att behandlingen av medlemsförslaget om nordisk tentamensgiltighet uppskjutes till nästföljande session. Detta kan komma att medföra mer än ett års försening i ärendets handläggning.

Med hänvisning till ovanstående hemställer Uppsala studentkår, att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar

att snarast vidtaga åtgärder för att uppnå överenskommelser om nordisk tentamensgiltighet i de akademiska ämnen, där sådan fortfarande saknas,

att medverka till att dessa åtgärder från början inriktas på att utgöra ett steg i riktning mot en anpassning av de nordiska högre undervisningssystemen till de europeiska integrationssträvandena på detta område, samt

att medverka till att de kontakter i dessa frågor, som tagits med respektive länders studentorganisationer, ytterligare utvidgas och intensifieras, förslagsvis i form av rundabordskonferenser; dessas syfte bör till en början vara att ömsesidigt informera om den verksamhet, som förekommit

till förmån för nordisk tentamensgiltighet samt att belysa de problem, som är förknippade med denna fråga.

Uppsala den 14 februari 1963

Bengt Erik Rydén

Studentkårens ordförande

Lars Göransson

Internationella utskottets
ordförande

Olle Orava

Studieombudsman

Medlemsförslag

om gemensam nordisk transportpolitikk

(Vækt av Per Borten och Harry Klippenvåg)

På samferdselens område har man utvilsomt et av de mest givende felter for nordisk samarbeid. Betydelige lettelser og forbedringer er oppnådd for reisetrafikken ved samarbeid i nordiske organer om sløyfing av pass, lettelser i valutabestemmelsene, forenkling av tollkontrollen m. v. Viktig arbeid pågår om ensartede trafikkregler og andre tiltak for økt trafikkikkerhet. På godstransportens område har resultatene ikke vært så iøyenfallende. Det fremgår i det hele ikke klart om alle muligheter for billig og effektiv nordisk transportavvikling er utnyttet.

I det europeiske fellesmarked spiller spørsmålet om felles transportpolitikk en betydelig rolle. Uansett hvordan forholdet mellom de enkelte nordiske land og fellesmarkedet blir, vil fellesmarkedets transportpolitikk få betydning. Samtidig spiller de internordiske transporter en større rolle for i hvertfall Finland, Norge og Sverige enn transportene landverts til og fra kontinentet.

Det synes derfor å være i høy grad aktuelt å få klarlagt hvilken betydning fellesmarkedets transportpolitikk kan få for Norden og hvilke muligheter det er for videreutvikling av en nordisk transportpolitikk som byr nordisk næringsliv og reisetrafikk de best mulige betingelser.

Vi vil derfor foreslå,

at regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige snart mulig lar utrede spørsmålet om fremme av de internordiske transporter gjennom en felles nordisk transportpolitikk som kan gjennomføres uten å bryte med det internasjonale samarbeid i en større sammenheng.

Oslo, den 13. november 1962

Per Borten

Harry Klippenvåg

BILAGA 1

PM angående Rom-avtalets transportregler och Europeiska ekonomiska gemenskapens transportpolitik

A. Transportreglerna och EEC:s hittillsvarande transportpolitik beträffande landtransport¹

1. Traktatens bestämmelser

Bestämmelserne om landtransport innehålls i Rom-traktatens artikler 74—83. I henhold til art. 75 opstiller Rådet på forslag af Kommissionen og efter at have rådført sig med Den økonomiske og sociale Komité og Forsamlingen 1) fælles regler for international transport til eller fra en medlemsstats område eller gennem en eller flere medlemsstater, 2) betingelserne for at tillade transportvirksomheder at udføre transport i en medlemsstat, selvom de ikke er hjemmehørende i den pågældende medlemsstat, samt 3) alle andre egnede bestemmelser til gennemførelse af traktatens målsætning inden for transportområdet.

Indtil udgangen af anden etape af overgangsperioden fastsættes disse bestemmelser af Rådet med enstemmighed og derefter med kvalificeret flertal.

Det hedder videre i art. 75, at Rådet med enstemmighed skal fastsætte bestemmelser vedrørende principperne for en ordning af transporten, hvis anvendelse alvorligt vil kunne påvirke levestandarden og beskæftigelsesniveauet i visse områder såvel som udnyttelsen af transportmateriellet. Herved skal der tages hensyn til nødvendigheden af en tilpasning til den økonomiske udvikling, der følger af fællesmarkedets etablering.

Ifølge art. 76 kan ingen medlemsstat — medmindre Rådet med enstemmighed godkender andet — indtil ovennævnte bestemmelser er opstillet, ændre de ved traktatens ikrafttræden på dette område gældende bestemmelser på en sådan måde, at de direkte eller indirekte gøres mindre gunstige for transportvirksomheder fra andre medlemsstater sammenlignet med det pågældende lands egne transportvirksomheder.

Art. 77 omhandler støtteforanstaltninger, som er nødvendige for en samordning af transporten, eller som udgør godtgørelse for visse forpligtelser i forbindelse med offentlige tjenesteydelser. Sådanne støtteforanstaltninger er forenelige med traktaten.

Art. 78 omhandler foranstaltninger vedrørende takster og transportvil-

¹ Redogørelsen, som utarbetats av Ministeriet for offentlige Arbejder, är hämtad ur »Danmark og Det europæiske økonomiske Fællesskab», utgiven på Udenrigsministeriets föranstaltande år 1962.

kår. Disse foranstaltninger skal tage hensyn til transportvirksomhedernes økonomiske situation.

Art. 79 tager sigte på at hindre diskriminering i takster og transportvilkår på grundlag af varernes oprindelsesland og bestemmelsessted. Rådet har udstedt et direktiv, der forbyder denne form for diskrimination fra 1. juli 1961 og påbyder indførelse af et særligt dokument i forbindelse med enhver nærmere defineret transport.

Art. 80 tager sigte på at forbyde anvendelse af takster og vilkår, der indebærer noget element af understøttelse eller beskyttelse til fordel for en eller flere bestemte virksomheder eller industrier. Ved sine undersøgelser af disse takster og vilkår skal Kommissionen især tage hensyn til på den ene side nødvendigheden af en hensigtsmæssig regional økonomisk politik, underudviklede områders behov og problemerne i de områder, der er alvorligt påvirkede af politiske forhold, og på den anden side virkningerne af disse takster og vilkår på konkurrencen mellem de forskellige transportformer.

Art. 81 bestemmer, at afgifter og gebyrer, som uafhængigt af transporttaksterne opkræves af en transportvirksomhed for passage af grænserne, ikke må overstige et i betragtning af de med passagen faktisk forbundne omkostninger rimeligt niveau. Medlemsstaterne skal bestræbe sig på gradvis at formindske disse omkostninger.

2. Den hidtidige udvikling

a. Den 28. november 1961 traf Rådet beslutning om indstiftelse af en konsultationsprocedure for så vidt angår sådanne dispositioner, som medlemslandene måtte træffe i transportsektoren, og som må antages at indvirke i væsentlig grad på gennemførelsen af den fælles transportpolitik. Vedtagelsen af en sådan beslutning er ikke forudset i Rom-traktaten, men samtlige medlemslande har tilsluttet sig Kommissionens forslag herom ud fra den opfattelse, at en sådan procedure vil lette mulighederne for at etablere en fælles politik på transportområdet.

Det fastsættes i beslutningen, at et medlemsland, forinden det ved lov, forordning eller administrativ beslutning fastlægger regler for transporten med jernbane eller landevejs- og flodtrafik, skal underrette Kommissionen og de øvrige medlemslande om sådanne forslag. Senest 30 dage derefter skal Kommissionen tilkendegive sin stilling til forslaget og eventuelt fremsætte en rekommandation over for medlemslandet vedrørende dette. De øvrige medlemslande har adgang til at fremsætte deres synspunkter over for Kommissionen vedrørende forslaget, og endvidere kan Kommissionen på eget initiativ, eller såfremt et medlemsland fremsætter ønske derom, gennemføre konsultationer med samtlige medlemslande vedrørende forslaget. Medlemslandet må ikke lade de pågældende dispositioner træde i kraft før fristens udløb, medmindre det drejer sig om forholdsregler af yderst hastende karakter, i hvilket tilfælde der vil blive gennemført en efterfølgende procedure.

Vedrørende den aktuelle situation med hensyn til de enkelte transportspørgsmål kan det endvidere anføres, at Kommissionen har udarbejdet en transportnomenklatur, som den har henstillet til medlemslandene at benytte fra 1. januar 1962. Kommissionen har endvidere udstedt henstillinger til medlemslandene med henblik på udvikling af Fællesskabets transportinfrastruktur. I henstillingerne opstilles en prioritetsrække for projekterne til en udbygning af transportsystemet på de forskellige transportområder. Realiseringen af de pågældende projekter påhviler de interesserede regeringer, men Kommissionen erklærer sig villig til at yde bistand ved undersøgelserne og ved udarbejdelse af konklusioner om disse spørgsmål. Kommissionen går ind for enten en international finansiering eller finansiering ved hjælp af Den europæiske Investeringsbank.

b. Der er, som det vil fremgå af det ovenanførte om Fællesskabets bestemmelser på transportområdet, i det væsentlige hidtil kun tale om rammebestemmelser, hvorfor det på indeværende tidspunkt er yderst vanskeligt at udtale sig med sikkerhed om de virkninger, disse bestemmelser vil få.

Bestemmelserne i traktaten giver heller ikke noget klart billede af, hvilken politik man inden for Fællesskabet tilstræber på disse områder, men visse retningslinier kan udledes af en af Kommissionen den 10. april 1961 udsendt betænkning vedrørende den fremtidige fælles transportpolitik.

Kommissionen anfører i denne betænkning bl. a., at den fælles transportpolitik må forfølge tre mål, nemlig fjernelse af de transportmæssige hindringer for etableringen af det fælles marked, integration af transporten og en almindelig ordening for transporten inden for Fællesskabet.

Kommissionen mener, at der i opstillingen af den fælles transportpolitik må bygges på grundsætningerne om ligebehandling, økonomisk selvstændighed for transportvirksomhederne, handlefrihed for udøverne, frit valg for forbrugerne af transportydelser og koordinering af investeringerne.

I betænkningen redegøres der nærmere for de principper, som de fælles regler for international transport bør bygge på, og for de betingelser, som bør gælde for adgangen for transportudøverne fra en medlemsstat til at udøve transportvirksomhed i en anden medlemsstat. Hovedsynspunkterne her er ikke-diskriminering og friest mulig bevægelighed for transportmidlerne. Dette medfører bl. a., at landene må søge at harmonisere lov- og fovaltningsforskrifter.

Vedrørende transporttaksterne er Kommissionen af den opfattelse, at internationale personruter bør have faste takster, som godkendes af myndighederne. Disse takster må kunne ændres, når ændringer i omkostningerne eller konjunkturerne gør det nødvendigt.

For international persontransport uden for rute og for godstransporter bør prisdannelsen være friest mulig.

Kommissionen berører i betænkningen også koordineringen af investeringerne. Konsultationer bør finde sted, hvor også international finansiering af visse foranstaltninger kan blive drøftet. Også spørgsmål vedrørende

beskatning og afgifter, fordeling av vejomkostninger m.v. foreslås løst efter fælles principper. Vedrørende sociale foranstaltninger understreger Kommissionen bl. a. betydningen af en bedre uddannelse og af regler om arbejdstid og arbejdsvilkår i øvrigt.

Med henblik på at udfylde de rammer, der er opstillet i betænkningen vedrørende de generelle principper for transportpolitikken, har Kommissionen udarbejdet notater vedrørende fri udveksling af tjenesteydelser, den frie etableringsret samt vedrørende lempelse af kontingenterne for internationale vejtransporter. De pågældende notater er oversendt til den i henhold til art. 83 nedsatte rådgivende komité til udtalelse, forinden der foretages endelig udarbejdelse af forslag vedrørende de nævnte spørgsmål.

For så vidt angår den frie udveksling af tjenesteydelser på transportområdet, skal reglerne herom i henhold til Rom-traktatens art. 61 § 1 udarbejdes som led i udformningen af den fælles transportpolitik i overensstemmelse med artiklerne 74 ff. Efter kommissionens opfattelse kan det ikke være afgørende, at reglerne vedrørende den frie udveksling af tjenesteydelser skal udarbejdes som led i den fælles transportpolitik, idet det må være afgørende, at der etableres frihed for tjenesteydelser samtidig med tilrettelæggelsen af de seks medlemslandes transportpolitik. Kommissionen foreslår, at diskriminationen over for transportører fra andre medlemslande senest skal bringes til ophør med udgangen af 1967. Denne tidsfrist svarer til den, der er fastsat for ophævelse af restriktionerne for den frie etableringsret, hvorved der er taget hensyn til de snævre bånd, der består mellem etableringsretten og adgangen til at udføre nationale transportører i et medlemsland for transportører i et andet medlemsland. Der skal endvidere snarest muligt gennemføres en harmonisering af lovgivningen og de administrative bestemmelser for adgang til transportørhvervet. Endelig skal der senest i 1964 åbnes mulighed for vognmænd og flodtransportører til at udføre nationale transportører i et andet medlemsland umiddelbart forud for eller efter en international transport.

Medens reglerne vedrørende tjenesteydelser som ovenfor nævnt skal udarbejdes som led i den fælles transportpolitik, finder Kommissionen, at da traktaten ikke fastlægger specielle regler for etableringsretten på transportområdet, må de generelle regler vedrørende etableringsret også have gyldighed for transportsektoren.

Under hensyn til, at der navnlig for internationale vejtransporter består et net af bilaterale aftaler med fastsættelse af kontingenter, bestemmelser om returtransporter m.v., har Kommissionen i notatet vedrørende lempelse af de bestående kontingenter på dette område foreslået de eksisterende kontingenter øget væsentligt inden udgangen af 1964, idet man skal søge realiseret den samme stigning, som har fundet sted i samhandelen mellem medlemsstaterne. Fra fransk och tysk side har man hidtil modsat sig en udvidelse af kontingenterne, ligesom jernbanerne i samtlige medlemslande har fremført kritik overfor Kommissionens forslag under hensyn til den øgede konkurrence, forslagets vedtagelse ville indebære for jernbanerne.

For så vidt angår sådanne internationale transporter, som består i, at virksomheder transporterer egne varer, er de bestående regler inden for Fællesskabet væsentligt mindre restriktive end for de egentlige transportfirmaer. Ifølge Kommissionens notat foreslås samtlige restriktioner på dette område ophævet inden udgangen af 1964, hvilket forudsætter en nøjagtig definition af »transport for egen regning» samt udarbejdelse af et kontrolsystem. Endelig foreslås fuldstændig ophævelse af alle restriktioner for transittransporter inden udgangen af 1964.

B. Nationella aspekter

1. Danmark¹

Jernbanetransport

De danske Statsbaner er medlem af en række europæiske jernbaneorganisationer, inden for hvilke der i de senere år er etableret et stadig mere omfattende samarbejde. En øget samvirken med Fællesskabets medlemslande vil næppe skabe vanskeligheder for banerne. Af den forannævnte kommissionsbetænkning fremgår, at man tilsigter at give banerne en øget frihed til at udøve deres virksomhed i overensstemmelse med forretningsmæssige principper. Dette indebærer efter betænkningen begrænsninger i den banerne påhvilende befordringspligt, adgang til at nedlægge urentable jernbanelinier samt større frihed i tarifansættelsen. Derved tilstræbes det at give banerne mulighed for at imødegå de skærpede konkurrencevilkår, også for så vidt angår den indenlandske transport, som vil blive en følge af den frie adgang for medlemmernes biltransportører til at foretage lokal gods- og personbefordring i de enkelte lande.

Hverken banerne eller vognmandserhvervet i Danmark anvender diskrimineringer af den i Rom-traktatens art. 79, § 1 nævnte art, men det er ikke udelukket, at ophævelsen af diskrimineringer, afhængige af de transporterede varers oprindelsesland eller bestemmelsessted, der hidtil har fundet sted i andre lande, vil kunne få gunstig virkning for banerne her i landet. Ej heller anvendes her i landet sådanne i art. 80 omhandlede takster og vilkår, der indebærer noget element af understøttelse eller beskyttelse.

Vejtransport

Det er som nævnt endnu ikke fastlagt, hvad de fælles regler for international vejtransport inden for Fællesskabet skal gå ud på i detaljer, men hovedvægten synes at blive lagt på indførelse af regler, der muliggør en friere cirkulation og en vis lempelse af kvotabestemmelser.

Det forudsættes i Kommissionens betænkning, at der — uagtet man tilstræber en liberalisering inden for transportsektoren i forhold til den nuværende tilstand i Fællesskabets enkelte stater — fortsat skal bestå en offentlig regulering af transportkapacitetens størrelse inden for de enkelte lande, og da denne regulering på visse områder må forudses at ville blive

¹ Jfr. not. på s. 858.

mere indgribende end hjemlet i den gældende danske lovgivning (lov nr. 257 af 27. maj 1950 om omnibus- og fragtmandskørsel med motorkøretøjer), vil det, også med henblik på den frie etableringsret, blive nødvendigt gennem ændringer i denne lov at skabe den fornødne hjemmel hertil. Det forudsættes herved, at traktatens art. 76 ikke vil være til hinder for indførelsen af sådanne ændringer i den bestående lovgivning, når statsborgere fra de øvrige fællesmarkedslande blot derved ligestilles med danske. Endvidere vil det antagelig blive nødvendigt at indføre af det offentlige fastsatte eller godkendte tariffer for transport af gods ad landevej samt at indføre kontrol med overholdelsen af tarifferne, idet den tilstræbte fælles transportpolitik som nævnt også forudsætter, at der fastlægges et ensartet tariffsystem for samtlige lande inden for Fællesskabet, hvilket igen forudsætter størst mulig lighed i betingelserne og vilkårene for udøvelse af transportvirksomhed i de enkelte lande. Også på andre områder, således f.eks. med hensyn til de vilkår det enkelte transportforetagende må opfylde for at kunne få adgang til at drive transportvirksomhed samt med hensyn til arbejdsbetingelserne for de i transportvirksomhederne ansatte, må det forudses, at der vil blive fastsat fælles bestemmelser.

Der kan formentlig med tiden forventes gennemført en vis liberalisering af den internationale godstransport ad landevej inden for Fællesskabet bl. a. gennem ændrede regler for cabotage-kørsel til tredjeland. Der er endvidere fra hollandsk og italiensk side fremført krav om en øjeblikkelig forøgelse med 20 % af de fastsatte kontingenter ved international gods-kørsel og omgående indførelse af transitfrihed, men man må stille sig tvivlende over for mulighederne for, at der kan opnås fornøden enighed herom.

Eventuelle liberaliseringsforanstaltninger vil selvsagt få virkninger for den transport af gods, der finder sted ad landevej mellem Danmark og de i Fællesskabet deltagende lande, såfremt man fra dansk side tilslutter sig Fællesskabet; men også selv om sådan tilslutning ikke måtte finde sted, vil de bestemmelser, der indføres for sådanne transporter inden for Fællesskabets lands formentlig ikke kunne undgå at få virkninger for den danske eksportkørsel. Det er dog ikke muligt at udtale noget om, hvorvidt disse virkninger overvejende vil lette eller vanskeliggøre den danske eksportkørsels stilling i den situation, hvor Danmark står uden for Fællesskabet.

Endelig må det anføres, at en tiltrædelse af traktaten vil kunne medføre øgede krav om hurtigere udbygning af vejnettet, og muligt vil den forventede øgede transportvirksomhed også indgå i overvejelserne af spørgsmålet om tidspunktet for anlægget af en Storebælts-bro.

2. Sverige¹

Spørsmålet om den svenska trafikpolitikens inriktning har behandlats av 1953 års trafikutredning i betänkandet »Svensk trafikpolitik I», (SOU 1961:23). Betänkandet är efter remissbehandling föremål för beredning

¹ Redogörelsen hämtad ur »Europeiska ekonomiska gemenskapen» d. 2, utgiven av handelsdepartementet år 1962.

inom kommunikationsdepartementet. Det är för närvarande icke möjligt att bedöma när och i vilken form ett slutligt ställningstagande från statsmakternas sida kan föreligga. Än mindre kan någon förutsägelse göras rörande innebörden av ett dylikt ställningstagande.

Förutsättningarna är icke större för förutsägelser rörande den svenska inställningen med avseende på lösningen av de trafikpolitiska problemen inom den vidare ramen av den europeiska gemenskapen allra helst som ovisshet ännu råder rörande karaktären, omfattningen och innebörden av en svensk medverkan däri. Givet är att utformningen av den svenska trafikpolitiken i vad den kan bli beroende på samordning med det trafikpolitiska programmet i EEC-länderna svårigen kan bestämmas innan ökad klarhet vunnits om det allmänna ekonomiska program i vilket trafikpolitiken måste inpassas.

Uppmärksammas bör emellertid att vid 1956 års Paris-förhandlingar om ett europeiskt frihandelsområde man från svensk — liksom från brittisk och schweizisk — sida ansåg sig kunna i princip godtaga regler utformade i huvudsaklig överensstämmelse med dem som i Rom-fördraget upptagits i artiklarna 76, 79: 1—3, 80 samt 81, första och andra styckena, d. v. s. rörande diskriminering och subventioner på transportområdet. Man var emellertid samtidigt av den uppfattningen att något behov av gemensam trafikpolitik icke förelåg.

Det måste i dagens situation bedömas såsom ovisst om någon ändring i detta bedömande kan anses motiverad. I allt fall synes det, så länge några säkra hållpunkter icke vunnits rörande förutsättningen för en gemensam trafikpolitik inom den nuvarande EEC-kretsen, icke möjligt att göra något uttalande i denna del.

Det bör uppmärksammas att i vad gäller själva den grundinställning som präglat kommissionens uttalanden en påtaglig överensstämmelse föreligger med de synpunkter som framförts av den svenska trafikutredningen.

BILAGA 2

PM angående nordisk och europeisk transportpolitik

I den europeiska ekonomiska gemenskapen spelar spørsmålet om en gemensam transportpolitik en viktig roll. De trafikpolitiska frågorna får samtidigt anses som de mera svårlösta inom Romfördragets ram. Anledningen härtill är i första hand de djupgående skiljaktigheterna mellan medlemsstaterna i fråga om den grundläggande synen på transportpolitikens målsättning. Man torde därför kunna räkna med att ett förverkligande av den gemensamma trafikpolitiken kommer att möta avsevärda svårigheter.

I själva fördraget finns endast ytterst knapphändiga konkreta anvisningar rörande transportpolitiken. Bestämmelserna i fördraget ger heller

icke någon klar bild av den politik som gemenskapen siktar till på transportområdet. Från ett av kommissionen i april 1961 utsänt memorandum känner man emellertid de synpunkter som torde bli vägledande för den gemensamma transportpolitikens inriktning. Enligt kommissionen bör följande grundprinciper vara vägledande på transportområdet: lika behandling av trafikföretagen i förhållande till varandra och av trafikanterna; finansiell självständighet för trafikföretagen; kommersiell rörelsefrihet för trafikföretagen; valfrihet för trafikanterna mellan existerande transportmöjligheter; samt samordning av investeringarna på transportområdet.

Beträffande det aktuella läget kan nämnas att kommissionen utarbetat en gemensam transportnomenklatur, vilken tillställts medlemsländerna med hemställan att den skall tillämpas från den 1 januari 1962. Kommissionen har vidare anmodat medlemsstaterna att verka för en utveckling av gemenskapens infrastruktur på transportområdet.

Av det sagda framgår att lösningen av transportfrågorna inom gemenskapen får ses som en uppgift på mycket lång sikt. Detta faktum minskar inte dess betydelse för de nordiska länderna. De internordiska transportererna spelar en stor roll för samtliga nordiska länder. För Finland, Norge och Sverige är de till och med mer betydelsefulla än landtransporterna till och från kontinenten.

Danmarks, Norges och Sveriges ansökningar om anknytning i en eller annan form till gemenskapen aktualiserar därtill de nordiska transportfrågorna och gör det nödvändigt att redan nu överväga hur de nordiska intressena bäst skall tillvaratagas. Det måste således bedömas vara en i hög grad angelägen och aktuell uppgift att klarlägga vilken effekt den framtida europeiska transportpolitiken kommer att få för de nordiska länderna och deras möjligheter att vidareutveckla och anpassa den nordiska transportpolitiken i syfte att ge nordiskt näringsliv och reseliv bästa möjliga villkor för framtiden.

Stockholm den 23 november 1962

BILAGA 3

Utlåtande från Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget

Det foreliggende medlemsforslag tar sikte på en utredning av spørsmålet om man ved en felles nordisk transportpolitikk kan fremme en billig og effektiv nordisk transportavvikling. Det er særlig tenkt på godstransporten på veger og jernbaner.

Nordisk Samferdselskomité vil peke på at flere viktige spørsmål allerede er under behandling. Det gjelder for jernbanetransportens vedkommende

bl. a. spørsmålet om samordning av jernbanetakster som Nordisk Tariffkomite arbeider med. Visse forslag ventes fremlagt i 1963. Nordisk Samferdselskomité vil sammen med Tariffkomiteen drøfte i hvilken grad de regulativer som foreslås vil fremme de nordiske transporter (jfr. Nordisk Samferdselskomiténs beretning, Sag 12).

Videre er spørsmålet om transitttrafikk over Narvik behandlet av en komite nedsatt av jernbaneforvaltningene, som nå har gitt sin innstilling. Trafikken mellom Trøndelag og Jämtland drøftes lokalt. Videre arbeides med spørsmålet om felles finsk-svensk utnyttelse av den nye jernbane i Torne-dalen. Nevnes bør også lastpallpoolen som får betydning for økt internasjonal jernbanetransport.

På vegtransportens område har veg- og broprosjekter vært til behandling i de senere år. Flere av de veger det er tale om vil også gi nye transittmuligheter. På lastebiltrafikkens område har det fra Samferdselskomitéens side vært lagt vekt på å få ensartede bestemmelser om arbeidstiden. Dette vil foruten de sosiale og trafikksikkerhetsmessige sider, også ha betydning for en konkurransemessig likestilling av landenes yrkesbiltransport.

Disse forskjellige spørsmål har av Samferdselskomitéen vært betraktet som ledd i en generell kartlegging av kommunikasjonsspørsmålene, forutsetningsvis med sikte på fremme av de internordiske transporter. Etter hvert som disse spørsmål blir behandlet og eventuelt løst, trer også mulighetene for videregående tiltak klarere frem.

Samferdselskomiteen er dog også innstillet på å ta opp til drøftelse de nye perspektiver den felles transportpolitikk i Fellesmarkedet gir. Det vil likeledes fremgå av beretningen fra Nordisk Transportforskningskomité at spørsmålet om fellesmarkedets betydning for nordisk transportvesen er tatt opp, og vil bli viderebehandlet med sikte på forsknings- eller utredningsarbeid på området.

Da de nødvendige opplysninger om muligheten for at gjennomføre en undersøgelse som den foreslåede endnu ikke foreligger, og da man må skønne, at det på grund af Danmarks, Norges og Sveriges forhandlinger med det europæiske fællesmarked ikke for tiden vil være muligt at foretage en relevant undersøgelse, skal Nordisk Samferdselskomité foreslå, at medlemsforslaget uden udvalgsbehandling udsættes til næste session.

Man vil dog finde det ønskeligt, at de pågældende myndigheder, m.v. er opmærksom på forslaget, og at f. eks. Nordisk Transportkomité fortsat vil beskæftige sig med de trafikøkonomiske forskningopgaver i forbindelse hermed, jfr. transportkomiteens beretning (Sak C 6).

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Medlemsförslag

om vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden

(Väckt av Harry Klippenvåg och Olavi Lahtela)

I 1952 ble det innledet forhandlinger mellom finske og norske myndigheter om et økonomisk samarbeid i de nordligste områder av Finland og Norge.

Forslaget om å bygge en finsk-norsk papirfabrikk ble tatt opp mellom delegasjoner for de to land i 1957 og det ble konstatert at det var gjensidig interesse for å arbeide videre med saken.

I 1958 fremla delegasjonene en samlet plan for de to lands regjeringer om utviklingen av de økonomiske forbindelser mellom Nord-Norge og Nord-Finland.

Det ble her foreslått:

1. å danne et norsk-finsk selskap med formål å bygge og drive en sulfat-cellulose-fabrikk (senere endret til kraftpapirfabrikk) i Kirkenes-området.
2. å legge en ny veiforbindelse mellom Norge og Finland i Pasvik-dalen som en grunnleggende forutsetning for bygging av fabrikk.
3. at Norge innrømmet Finland rett til fri transit av eksport og import over Kirkenes havneområde.

Ved forhandlinger i juni 1960 mellom den finske og norske industriminister ble det oppnådd enighet om saken. De to lands regjeringer fremla saken for de to lands nasjonalforsamlinger i 1960.

Stortinget ga sitt samtykke til planen 13. desember 1960 og Riksdagen 16. desember s. å. Riksdagens vedtak var betinget av en ny undersøkelse av trevirketilgangen i Enare. Noe endelig svar om realisering av planene foreligger ikke fra finsk side, men det er opplyst at undersøkelser pågår.

Veiforbindelsen mellom Finland og Norge gjennom Pasvikdalen var en forutsetning for reisning av fabrikk. Den vil vel ikke ha de samme muligheter for å bli realisert, hvis papirfabrikken faller bort. Det foreligger på det nåværende tidspunkt ikke opplysninger om dette.

Imidlertid har man fra finsk side påbegynt arbeidet med en ny vei, som skal gå til Sevettijärvi. Dette sted ligger omlag 25 km. fra grensen mot Norge (Øvre Neiden). Fra grensen og til riksvei 50 er det omlag 6 km.

Fra lokalt finsk hold har det vært stor interesse for en mellomriksforbindelse her, og på fellesmøte av formannsskapene i Enare og Sør-Varanger

i Kirkenes 1954 ble det fra finsk side ønsket tilslutning til denne veiforbindelse.

På et nytt møte i Ivalo i august 1962 ble også spørsmålet drøftet. Det ble da opplyst, at man på lokalt finsk hold ikke visste om veien skulle bygges videre fra Sevettijärvi som mellomriksvei til Norge (Øvre Neiden). Det gjensto for øvrig omlag 20 km. før veien var nådd frem til Sevettijärvi.

Det har i alle år etter krigen vært et sterkt ønske på begge sider av grensen i dette område å få en veiforbindelse mellom de to land som erstatning for den tidligere forbindelse over Svanvik—Salmijärvi—Ivalo.

Når man nå på finsk side arbeider seg fram med vei til Sevettijärvi, vil det være naturlig at regjeringene i Norge og Finland drøfter mulighetene for å få en mellomriksforbindelse her, ved at veien bygges frem over Øvre Neiden til riksvei 50.

Under henvisning til ovenstående og i samsvar med samarbeidsavtalen foreslår vi,

at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Norge og Finland å undersøke mulighetene for bygging av vei fra Sevettijärvi til riksvei 50 i Neiden.

Oslo og Helsingfors, 24. november 1962

Harry Klippenvåg

Olavi Lahtela

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Finland

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i skrivelse den 14 februari 1963 hänvisat till bifogad »Promemoria angående mellanriksvägen mellan Finland och Norge» (se Bihang).

BIHANG

Promemoria angående mellanriksvägar mellan Finland och Norge¹

Virtaniemi—Norges gräns—Vouvatusjärvi

Plan för byggande av vägen har uppgjorts.

Anläggningen av vägen är tydligen beroende av grundandet av den norskfinska fabriken.

Kaamanen—Sevettijärvi—Näätämsö (Neiden)

Mellan Kaamanen—Sevettijärvi torde den under byggnad varande stigvägen bli färdigställd under innevarande år. Under sommarförhållanden kan vägen trafikeras även med terrängvagnar och möjligen även med andra vagnar med högt chassi. Avsikten är att förbättra vägen gradvis till en 4,0 m bred serviceväg.

Landshövdingen i Lapplands län¹:

Vägsträckan Sevettijärvi—Norges gräns är 30 m och härifrån vidare till vägen nr 50 ca 10 km lång väglös sträcka. Mellan ifrv. sträcka borde i första skede byggas en stigväg som senare kunde förbättras till en serviceväg.

För idkande av handel har man sedan gammalt färdats över Sevettijärvi till Neiden—Kirkenes trakten och denna färdled har mer än förut kommit till användning sedan Petsamo-området med dess vägförbindelser gått förlorade och bosättning i Sevettijärvi uppstått. Åstadkommandet av en vägförbindelse som avses i förslaget bör ur denna synpunkt anses vara motive-

¹ Yttrandet översatt från finska.

rat. Enligt länsstyrelsens åsikt torde man dock icke i saken utgå därifrån att man drager försorg därom, att Sevettjärvi fick en god vägförbindelse endast till norska sidan. Till Sevettjärvi leder från huvudvägen N 4 från Kaamanen en gångväg och om man mellan Kaamanen—Sevettjärvi—Neiden eller således mellan finska huvudvägen No 4 och norska riksvägen No 50 fick en förbindelseväg till stånd, skulle denna väg betjäna en lokalbefolkning omfattande flera hundra personer och en icke obetydlig turisttrafik och även ha en större betydelse som genomfartsväg och därför, att vägen skulle leda till kusten. Vägens betydelse i trafikavseende skulle motsvara de anspråk, som ställas på allmän landsväg. Såvitt det vid prövning av byggnadsmöjligheterna för vägen Kaamanen—Sevettjärvi—Neiden utnyttjandet av hamnmöjligheterna i Kirkenes beaktas, vilket för den tunga trafikens skull förutsätter byggandet av en förstklassig väg till denna trakt, har vägbyggnadskostnaderna en avsevärd betydelse. Distriktsingenjören för Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens Lapplandsdistrikt har meddelat länsstyrelsen, att för vägförbindelsen till Kirkenes har byggandet av vägen mellan Virtaniemi—Vouvatusjärvi, vars byggnadskostnader för Finlands andel utgör 11 000 000 nymark, blivit färdigt undersökt. Däremot skulle byggnadskostnaderna för en motsvarande högklassig väg mellan Kaamanen—Sevettjärvi—Neiden för Finlands andel enligt en approximativ uppskattning belöpa sig till 27 000 000 nymark. På grund av det ovan anförda tillstyrker länsstyrelsen verkställande av en sådan undersökning, som berörde möjligheterna för byggandet av åtminstone en landsväg av lätt konstruktion mellan Kaamanen—Sevettjärvi—Neiden.

Rovaniemi den 23 januari 1963

Landshövding *Martti Miettunen*

Yngre landssekreterare *Arvi Rautio*

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Medlemsforslaget har vært forelagt Vegdirektøren som i brev av 26. januar 1963 uttaler:

»Spørsmål om bygging av veg fra riksveg 50 ved Neiden til den finske grense, var fra interessert hold i Finnmark tatt opp i 1954. Vegen var tenkt bygget som den norske del av en mellomriksvegforbindelse mellom Neiden (om Sevettjärvi) og Ivalo i Finland. Det er idag ca 6 km bygdeveg vestover fra riksveg 50 ved Neiden til Veines, avstanden videre til den finske grense er ca 8 km. Overslag for prosjektet foreligger ikke.

Etter at saken i 1954 var blitt behandlet i sentraladministrasjonen ble vegsjefen 2. februar 1955 gitt følgende underretning:

»Spørsmålet har vært lagt fram for Samferdselsdepartementet og andre departementer til uttalelse. Ifølge det foreliggende synes denne mellomriksvegforbindelse ikke å være av den betydning at det er grunn til å opparbeide den resterende del til riksgrensen.»

Saken har såvidt vites ikke senere vært tatt opp igjen. Grunnen kan kanskje være at det siden 1956 har vært arbeidet med planer om utbygging av veien gjennom Pasvikdalen til Finland.

Det er som kjent flere mellomriksvegforbindelser på Nordkalotten som det i den senere tid har vært på tale å bygge ut og enkelte av disse forbindelser må antas å få stor betydning for næringslivet i vedkommende områder. Hva det foreliggende prosjekt over Neiden angår så antar en at dette ikke bør komme til foretrelsel for andre og viktigere mellomriksforbindelser. Vegdirektøren finner derfor å måtte henholde seg til sin foran refererte uttalelse av 2. februar 1955.»

Samferdselsdepartementet finner for sitt vedkommende at dette vegbehov og en eventuell prioritering av det ikke trer så klart frem. Projektet bør imidlertid studeres nærmere og drøftes mellom finske og norske vegmyndigheter.

Oslo, den 28. januar 1962

Trygve Bratteli

John H. Paxal

S v e r i g e

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Den tilltänkta vägen, som avses framdragas i sydväst—nordostlig riktning väster om Enare träsk, blir belägen ca 250 kilometer från närmaste svenska gräns (Muonio—Karesuando-avsnittet). Vägen torde ur svensk synpunkt bli av ringa intresse.

Stockholm den 2 februari 1963

Gust Vahlberg

Harald Ekström

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Med hänvisning till vad vägförvaltningen anfört i en inom vägförvaltningen i länet upprättad, den 18 januari 1963 dagtecknad promemoria [*se Bihang*] jämte tillhörande kartkopia¹ får länsstyrelsen framhålla att varje vägförbindelse av ifrågavarande slag är av stor betydelse för turisttrafiken mellan Sverige och Nord-Norge via Finland.

Luleå i landskansliet den 23 januari 1963

Manfred Näslund

Bertil Forssell

¹ Här ej tryckt.

PM angående ifrågasatt vägförbindelse mellan Finland och Norge väster Enareträsk

BIHANG

Enligt uppgifter från distriktsingenjören i Rovaniemi finnes för närvarande endast en sämre kärrväg på den ca 105 km långa sträckan, från Kaamanen till Sevettijärvi, som är beläget ca 25 km från norska gränsen och har en befolkning på ca 300 personer, bestående av huvudsakligen nomader. Någon egentlig vägbyggnad på sträckan Kaamanen-Sevettijärvi har ej påbörjats. Däremot har kärrvägen något förbättrats och kan efter ytterligare mindre arbeten bli framkomlig för fordon under en viss tid av året. Väg-arbetsplan har ej påbörjats.

Utredningen pågår om en vägförbindelse mellan Finland och Norge öster om Enareträsk från Virtaniemi i Finland till väg 955 i Norge. Väg-arbetsplanen på finsk sida har påbörjats. Beslut om vägens byggande har ännu ej fattats.

För turismen på Nordkalotten är varje vägförbindelse som kan åstadkommas mellan länderna av stor betydelse.

Ovannämnda vägar har antytts på bilagd kopia av bilkarta för Nord-Norge¹.

Luleå den 18 januari 1963

På vägförvaltningens i Norrbottens län vägnar:

B. Markgren

Gylfe Johansson

BILAGA 2**Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget**

Nordisk Samferdselskomité mente etter sin befarung i 1958 å kunne fastslå at det var et betydelig behov for flere og bedre vegforbindelser over landegrensene i nord og at en utbygging av disse veger ville medføre bedre livsvilkår for befolkningen i store områder av Norden. En vegutbygging måtte anses nødvendig for det videre samarbeid om utbygging av disse områder.

En ny vegforbindelse fra Inari over Kaamanen til Utsjok, var da nettopp åpnet og ga med en fergeforbindelse over Tana om sommeren og en isbru om vinteren, tilknytning til riksveg 50 i Norge ved Tana bru.

Fra Kautokeino var en landbruksveg under bygging henimot riksgrensen.

¹ Här ej tryckt.

Det ble arbeidet for en sammenknytting med det finske vegnett over Enon-tekió. Denne vegforbindelse over grensen lykkedes det å få etablert i 1962. Den har vist seg allerede å ha fått stor trafikk.

Det var også prosjektert vegforbindelse mellom Ivalo og Kirkenes på øst-siden av Enare sjø, i forbindelse med opprettelse av en tremassefabrikk i Kirkenes for utnyttelse av tømmeret i Enare-skogene. Denne veg måtte av hensyn til de forutsatte tømmertransporter ha en relativt høy standard og ville kreve et utbyggingsbeløp som bare kunne rettferdiggjøres ved det forutsatte produksjonssamarbeid.

Da Kirkenes-prosjektet kom i bakgrunnen, tok Nordisk Samferdselskomité opp spørsmålet om å få bygget en enklere og billigere turistveg i området. Vegbygging er igangsatt på finsk side fra Kaamanen til Sevettijärvi, hvilket reiser spørsmålet om videreføring av denne veg til Neiden med tilknytting der til den norske riksveg 50. Det fremgår ikke tydelig hvorvidt det i dette område nå skulle være behov for en mellomriksveg egnet for tungtransport. Dette bør formodentlig klargjøres. For komitéen fremtrer det imidlertid som ønskelig å få en forbindelse for vanlige kommunikasjonsbehov og for turisttrafikken i området. Når det nå på finsk side blir ført veg frem til Sevettijärvi, synes det naturlig at denne blir ført videre til Neiden og komitéen vil anbefale at regeringerne i Finland og Norge iværksætter en undersøgelse af mulighederne herfor, og henstiller, at rådet vedtager den foreslåede rekommendation.

Stockholm, 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Holm

Nils Hønsvald

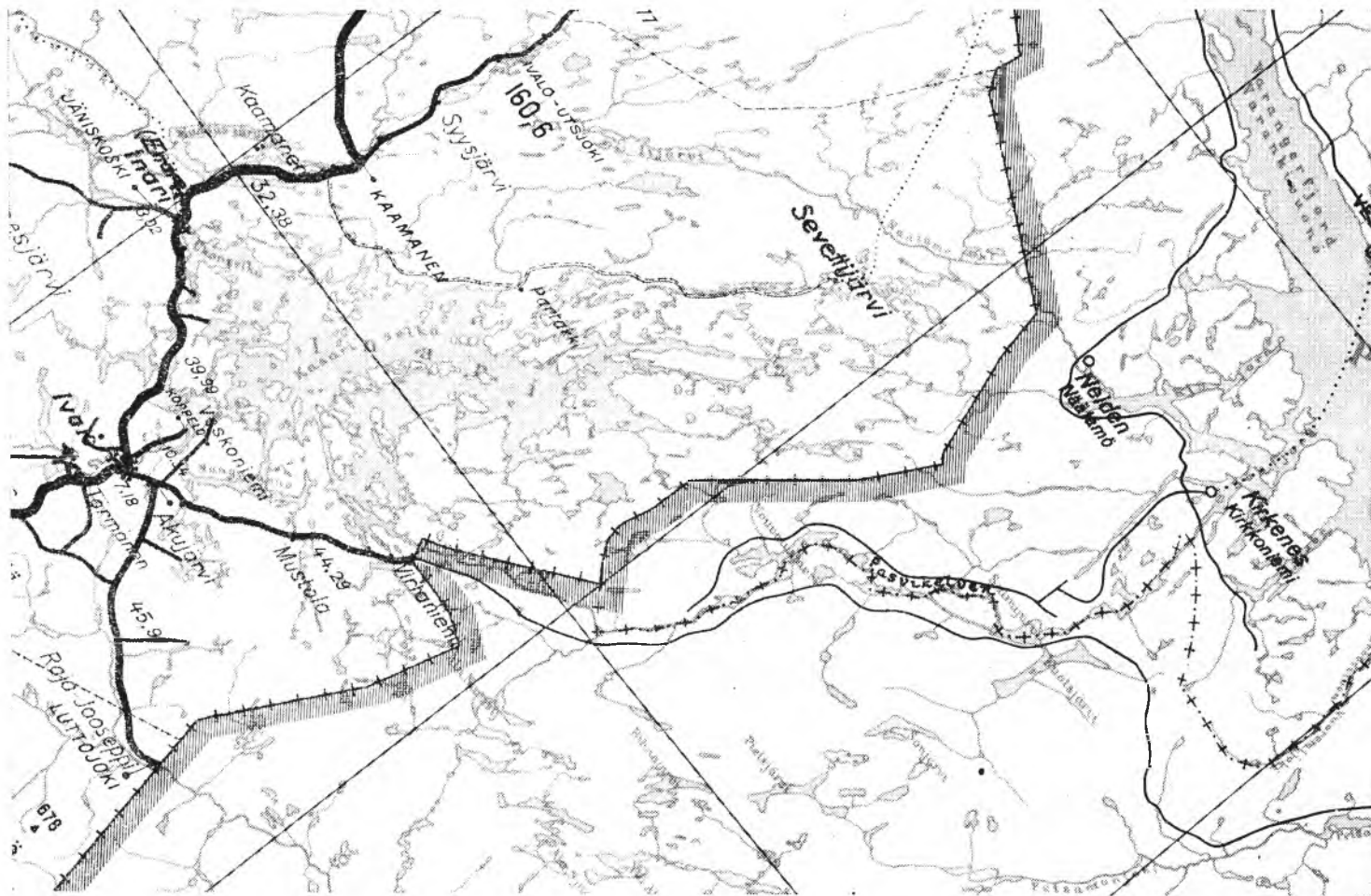
Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Förman

Karta över Enare-området i Finland och Neiden—Kirkenes-området i Norge

(Skala 1:100 000)

Medlemsförslag

om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjords-området

(Väckt av Lars Eliasson och John Lyng)

Etter siste verdenskrig er det i Europa bygget ut et nytt navigasjonssystem på grunnlag av en oppfinnelse utviklet for å kunne navigere i områdene for invasjonen i 1944.

Kravene til dette systemet var at det måtte være mulig å navigere i trange farvann og under vanskelige forhold uansett siktlighet, eller uten muligheter for annen slags navigasjon.

Systemet som fikk navnet Decca etter det kompaniet som fabrikerte apparatene, gjør det mulig for fartøy og fly, ved hjelp av en enkelt mottaker ombord, å fastlegge sin posisjon med en meget stor grad av nøyaktighet under alle forhold hvor de nødvendige landstasjoner gir dekning over sjø- og luftområdene.

Et nett av landstasjoner er etterhvert bygd ut i Europa som nå dekkes fra Spania i sør til den nordligste del av Bottenviken.

Sjøområdene fra den spanske kyst og nordover til farvannene rundt Storbritannia, Nordsjøen, Kattegat og Østersjøen er dekket og gjør det mulig for fartøyer i europeisk og oversjøisk fart å komme til og fra sine havner uten forsinkelse uansett tåke, mangel på sjømerker i istiden eller andre hindringer som tett snedrev osv.

Farvannene rundt Norge er en unntakelse fra dette. Det ble av Stortinget vedtatt at systemet skulle bygges ut fra Rogaland til Russlands grense av hensyn først og fremst til fiskeriene, men utbyggingen vil ta tid. Imidlertid er en liten del av det sydlige Norge dekket av den danske kjeden.

De norske planer inneholder intet om å dekke området fra dette dekningsområdets østgrense innover i Skagerak og langs den norske kyst med Oslofjorden og den svenske grense, da dette best kunne behandles som egen sak. Fra dansk side er det upraktisk å gjøre noe på grunn av eksisterende kjede, og fra svensk side kan det ikke gis en fullgod dekning uten å plasere en stasjon i Norge.

Et liknende forhold gjorde seg gjeldende i den nordlige del av Bottenhavet hvor Finland og Sverige sommeren 1962 innviet et felles anlegg med en stasjon i Finland og de øvrige i Sverige.

Etter at Sverige var gjort oppmerksom på de norske planer gjennom den

assistanse de ydet den norske planleggingskomite, var det naturlig at spørsmålet om å få dekket det siste lille, men meget viktige området i skandinaviske farvann ble reist.

Saken har da vært drøftet på et rent teknisk plan mellom norske og svenske representanter.

Man er kommet frem til at den beste løsning for det udekkede området mellom Danmark, Sverige og Norge vil være en stasjonkjede bestående av 4 stasjoner hvorav den ene blir plasert i Norge og de tre øvrige i Sverige.

Kan denne plan bli realisert, betyr det at skipsfart til og fra alle skandinaviske havner fra Egersund i vest til Bottenviken i øst trafikeres uten hindringer av den art som er nevnt i skrivets første del.

For Norge betyr det at man for utgifter til en enkelt stasjon kan knytte alle havner og sjøområder fra Egersund til den svenske grense til det europeiske navigasjonssystemet. Så vel oversjøisk som Nordsjø-fart i dette området vil derved være sikret mot forsinkelser.

Systemet benyttes i dag av ca. 8 tusen fartøy herav 188 norske. De norske fartøy kan bortsett fra sydspissen av Norge bare benytte sine instrumenter i utenriksfart på Europa, Canada og i Den persiske gulf. Fra nyttår av ventes det også redningstjeneste i Nordsjøen. Det er meningen å utvide dette til de områder det her er tale om. Et felles system er også av denne grunn ønskelig da farvannene er av de mest trafikerte i Europa og har en meget stor passasjertrafikk i sommerhalvåret.

Samtlige norske passasjerfartøy som seiler i området, er i dag utstyrt med Decca-instrumenter som de kun kan benytte i den fjernere ende av sine ruter.

Det er på det rene at hurtig hjelp i redningsaksjoner kan ytes av store helikopter som vil være avhengig av Decca navigatorsystemet for sin blindflyging. Sverige har store helikopter og vil fra 1963 ha en rekke av verdens største helikopter som eventuelt kan settes inn ved ulykker i området.

Norge og Sverige vil både av økonomiske og humanitære grunner høste meget store fordeler ved en felles utbygging (det vises til Tillägg 2).

Vi tillater oss derfor å foreslå,

at Nordisk Råd anbefaler regjeringene i Norge og Sverige å bygge ut Decca navigasjonssystemet for det udekkede området snarest mulig og at samarbeidet tar som mønster den avtale som er inngått mellom Sverige og Finland.

Stockholm og Oslo, den 7. desember 1962

Lars Eliasson

John Lyng

TILLÄGG 1

Skandinaviske installasjoner av Decca navigator pr. 1/10-62

	Handelsskip	Fiskefartøy	Sum	Herav ikke installert
Danmark	341	773	1 114	68
Finnland	19		19	2
Norge ¹	161	18	179	
Sverige	386	305	691	49
Skandinavia:	907	1 096	2 003	119

¹ Dessuten 9 ambulerende installasjoner i KNM. Tilsvarende opplysninger ikke tilgjengelig for de 3 øvrige lands vedkommende.

TILLÄGG 2

Statistiske data fra »Skagerak-kjeldens» område

1. Meteorologiske Institutt opplyser at det er 45 og 50 dager med tåke og tett snedrev henholdsvis i ytre og indre deler av Oslofjorden pr. år.

Etter opplysninger fra Oslo Havnevesen er det i den norske del av farvannet ishindringer som medfører at forankrede sjømerker må taes inn ca. hvert 7. år. I svenske og danske farvann forekommer dette meget hyppigere.

2. Oslo havnevesen oppgir at det i den siste tid har hendt at selv velutstyrte linjeskip og skip i regulær Nordsjøfart er blitt forsinket opptil 1 døgn på grunn av tåke.

Skibsmeglere angir det økonomiske tap pr. døgn for Nordsjø-skip til ca. 3 000 kroner. For oversjøisk fart er beløpene betydelig større, i størrelsesordenen 10 000 kr.

3. De tre viktigste havner som berøres av trafikk gjennom området har oppgitt følgende trafikk tall for 1961.

	Anløp innenriks	Anløp utenriks	Tonnage ialt N. Reg. Tonn
Oslo	23 608	2 909	8 millioner
Göteborg	34 400	16 129	19 »
København	10 231	25 311	17 »

De øvrige havner i området og Nordisk trafikk til og fra Østersjøen er ikke tatt med.

4. *Passasjertrafikk.* Det foreligger i øyeblikket bare tall fra Oslo som i året hadde 340 000 passasjerer foruten rundreisepassasjerer. Trafiken har vært meget sterkt økende på grunn av de nye forbindelser, som passerer området til Kontinentet.

Foruten dette er det et betydelig antall passasjerer fra andre norske havner som Kristiansand S., Arendal, Larvik, Horten og Fredrikstad.

BILAGA**Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget**

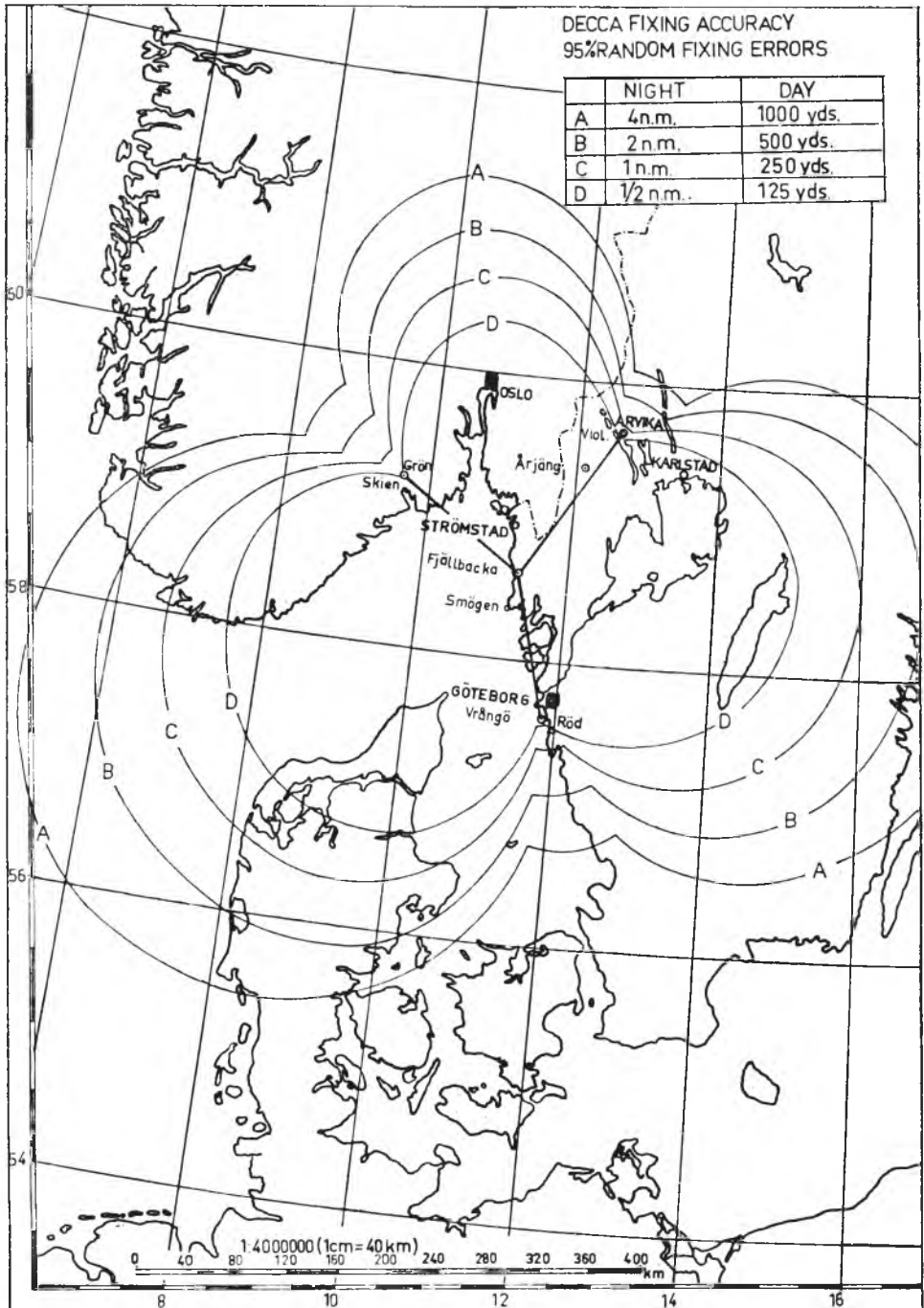
Såfremt de til nærmere belysning af forslaget nødvendige oplysninger, der endnu ikke foreligger, ikke måtte være fremkommet til Nordisk Råd's 11' session, vil komiteen foreslå, at medlemsforslaget uden udvalgsbehandling udsættes til behandling på rådets 12' session.

Stockholm, den 14. januar 1963

På Nordisk Samferdselskomité's vegne:

Jon Leirfall

Karta över den planerade Skagerak-kedjans täckningsområde

Medlemsförslag

om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet

(Väckt av Kaj Andresen och N. Chr. Christensen)

Samtidig med at Nordisk Råds præsidium på mødet i Hangö i november 1961 med statsministrene drøftede udformningen af den nordiske samarbejdsoverenskomst, der blandt andet har til formål overfor omverdenen at fastslå arten og omfanget af samvirket i Norden, forelagde præsidiet statsministrene forslag til en systematisk oplysning i udlandet om det nordiske samarbejde. I fortsættelse af denne drøftelse tilskrev præsidiet 13. december 1961 regeringerne dels angående det mere kortsigtede behov for udlandsoplysning, særligt med henblik på markedsforhandlingerne, dels angående mulighederne for på længere sigt at opbygge en mere systematisk oplysningsvirksomhed overfor udlandet.

Også bag dette initiativ fra Nordisk Råds side ligger den nye situation, der er opstået for de nordiske folk ved deres ønske om under den ene eller den anden form at blive tilsluttet Det europæiske økonomiske Fællesskab. De nordiske regerings bestræbelser for at overbevise forhandlingspartnerne i De Seks om det berettigede og fornuftige i et fortsat — og udvidet — nordisk samvirke indenfor rammerne af Fællesskabet har stærkt understreget behovet for oplysning i udlandet om det nordiske samarbejde, dets former, målsætning, hidtidige resultater og dets forhold til de europæiske samarbejdsbestræbelser.

Den aktuelle markedssituation har imidlertid kun stillet et problem i stærkere relief, som har beskæftiget Nordisk Råd lige fra dets tidligste år, nemlig spørgsmålet om hvordan de nordiske lande ad oplysningens vej på den mest effektive måde kan gøre verden bekendt med, hvad vi heroppe i Norden foretager os kulturelt, økonomisk, socialt og politisk på områder, som kan være af interesse for andre end os selv. I sin tale under åbningsdebatten ved rådets 2. session i Oslo i august 1954 beskæftigede statsminister Hans Hedtoft sig indgående med dette problem. Han tog sit udgangspunkt i de mange nye nationers ønsker om at indrette deres samfund på en måde, der ofte går i retning af netop den slags velfærdsstat, som findes i Norden. Dette forhold skabte efter Hedtofts opfattelse en stigende interesse fra udviklingslandenes side for den måde, vi har grebet tingene an på heroppe i Norden. Og denne opmærksomhed gælder ikke alene de enkelte nordiske landes egne forhold. Den rettes også mod det samarbejde, vi har skabt mellem os

selv indbyrdes i Norden. Hans Hedtoft understregede, at man ikke burde lukke øjnene for de muligheder, som på denne måde åbner sig for de nordiske lande til indirekte at øve en vis indflydelse ude i verden.

I de år, som er gået, siden Hedtoft holdt sin tale, har frigørelsen af de tidligere kolonifolk taget et langt større omfang, end man dengang kunne forestille sig. De synspunkter Hedtoft da fremførte har derfor i dag endnu større vægt. Hans tanker var imidlertid ikke rettede alene mod de folk, som nylig har vundet deres selvstændighed. Han pegede ligeledes på betydningen af en informations- og oplysningsvirksomhed om Norden og de nordiske lande i den gamle verden, såvel i Europa som i Amerika. Også denne virksomhed skulle drives på nordisk basis. Herom hedder det i hans tale (Nordisk Råd, 2. sesjon, Oslo 1954, p. 20—21):

Efter min mening bør de nordiske lande i langt højere grad, end man gør det for øjeblikket, forsøge en samlet indsats på dette område. Noget gøres der allerede, men det er for lidt, og det er for spredt. Det kan kun få den nødvendige virkning, om vi også på dette område samler vore kræfter til fælles handling, om vi »på kulturens område skaber et SAS«, et udtryk, som en norsk pressemand for nylig træffende anvendte i forbindelse med den udstilling af skandinavisk brugskunst, som for øjeblikket går sin sejrsgang gennem Amerikas forenede Stater: et *kulturelt* SAS! Vi har i forvejen nationale kulturelle institutter, selskaber og kontorer for oplysning i udlandet. De samarbejder noget, men altfor lidt; de burde i langt større grad koordinere deres udlandsvirksomhed. Hvis man i stedet for danske eller norske eller svenske lektorer udsendte *nordiske* lektorer, kunne man skabe nordiske kulturcentre langt, langt flere steder på jorden. De videnskabelige institutter i udlandet bør også stadig mere sigte på at blive nordiske i stedet for nationale. Man kender nemlig derude meget bedre begrebet Norden eller Skandinavien, end man kender det enkelte nordiske land . . .

Til rådets 4. session i København i 1956 indbragtes et forslag, inspireret af Hedtofts ideer og rejst af Emil Jonsson, Jørgen Jørgensen og Sven Em. Ohlon (Sak A 14/1956). Forslaget tog sigte på at tilvejebringe et udvidet samarbejde mellem de nordiske landes institutioner for udlandsoplysning, herunder bl. a. Danske Selskab, det norske Kontoret for kulturelt samkvem med udlandet samt Svenska institutet.

Under sin behandling af forslaget konstaterede rådets kulturudvalg med tilfredshed i sin indstilling nr. 13/1956, at der allerede består et vidt forenet nordisk samarbejde indenfor det pågældende område. Udvalget udtalte, at det med største interesse imødeser den videre udvikling heraf, men at der burde foreligge forslag om konkrete mål, før der af Nordisk Råd blev vedtaget en rekommandation i sagen. Udvalget indstillede derfor, at rådet ikke på nærværende tidspunkt skulle foretage sig noget. Rådet fulgte indstillingen.

I de forløbne seks år er behovet for at udbrede oplysning om Norden i omverdenen vokset meget stærkt, bl. a. som følge af den overfor skildrede udvikling i markedsforhandlingerne. Samtidig har det vist sig, at *den* yderligere udvikling af samarbejdet mellem de nordiske oplysningsinstitutioner, som

udvalget i 1956 udtalte sin forventning om, ikke har fundet sted i fornødent omfang. Hvad specielt angår Danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med udlandet og Svenska institutet synes det, som om det i forvejen ret begrænsede samarbejde, der da foregik mellem dem, er aftaget i de forløbne år. Dengang fandt et vist samarbejde sted mellem de pågældende institutioners ledelse i form af konferencer til udveksling af oplysninger og til drøftelse af fælles anliggender, ligesom man også udvekslede publikationer og forsynede hinandens udlandskontorer dermed. Desuden foregik der et konkret samarbejde uden for Nordens grænser. Det drejede sig frem for alt om visse fælles projekter i Storbritannien og om forberedelse af en fælles bog, »Scandinavian Democracy». Siden dette værk udsendtes i 1958 har de tre institutioner ikke udsendt nogle publikationer i fællesskab.

Det er imidlertid vor opfattelse, som bestyrkes af henvendelsen fra Nordisk Råds præsidium til regeringerne, at det voksende behov for oplysning om Norden i omverdenen gør det nødvendigt, at man systematisk udbygger samarbejdet mellem de tre nævnte institutioner, som spiller en hovedrolle i dette arbejde og som enten helt eller for en meget væsentlig del finansieres med offentlige midler. Når tilsvarende institutioner oprettes i Finland og Island bør de selvfølgelig inddrages i samvirket.

Et sådant samarbejde bør tage sit udgangspunkt i den kendsgerning, at for den øvrige verden, i alt fald udenfor Europa, udgør Norden eller Skandinavien en helhed. Det lønner sig for de nordiske lande at arbejde overfor omverdenen med dette begreb. De får derved langt større slagkraft end om de enkelte nordiske lande søger at optræde hver for sig. Det er så meget mere upraktisk, at de nordiske lande ved isoleret optræden og ved understregning af deres nationale forskelle berøver sig selv de betydelige fordele, udlandets instinktive »Nordenbillede» skænker dem, som det bliver i stigende grad vanskeligt for de små nordiske lande at hævde sig i den voksende strøm af udlandsoplysning, der strømmer ud over kloden fra såvel store som små, fra såvel gamle som nye stater. Samtidig stiger kravene til udlandsoplysningen. Tidligere nøjedes man med at henvende sig til et begrænset antal europæiske lande og eventuelt til USA. Nu føles der et stærkt behov for at få også de nye folk i Afrika og Asien i tale såvel som for at udstrække virksomheden til det latinske Amerika.

Det er naturligvis fuldstændig uoverkommeligt for de enkelte nordiske lande at imødekomme alle disse krav, eftersom de hverken har de fornødne finansielle eller personelle ressourcer dertil. Under disse omstændigheder er en deling af opgaverne og et intimt samarbejde den naturlige og rationelle løsning. Takket være ligheden i vore sprog, den store beslægtethed i vor historie, samfundsudvikling og institutioner såvel som nutidens nære samarbejde mellem vore lande på mangfoldige områder foreligger der enestående muligheder for en sådan koordineret optræden udadtil. Den nordiske samarbejdsoverenskomst, Helsingfors-konventionen, peger udtrykkeligt herpå, når den i sin artikel 33 siger:

Foranstaltninger, der tager sigte på at udbrede øget kendskab til de nordiske lande og det nordiske samarbejde, bør iværksættes i nært samarbejde mellem de kontraherende parter og deres organer for oplysning i udlandet. Hvor det skønnes hensigtsmæssigt, kan det gøres ved fælles optræden.

En sådan fælles nordisk optræden indenfor den kulturelle udlandsoplysning har et næsten globalt virkefelt, men bør naturligvis etableres skridtvis og i første række tage sigte på landene uden for Europa. Dog vil en arbejdsdeling også gøre det muligt for det nordiske kulturarbejde at opnå større udbredelse i de europæiske lande, hvor de individuelle nordiske lande for øjeblikket kun er i stand til at opretholde en enkelt eller ganske få udsendinge eller centrer. I øvrigt vil et samarbejde som det her foreslåede selvfølgelig ikke forhindre de enkelte udlandsinstitutioner i at optræde hver for sig, hvor national fremtræden kan være den mest virkningsfulde. Arbejdsopgaverne er i øvrigt så talrige uden for de steder, hvor de enkelte nordiske udlandsinstitutioner nu virker, at der ikke er grund til at frygte noget sammenfald mellem de bestående nationale indsatser og fremtidige nordiske fællesopgaver.

Eftersom kulturudvalget i sin indstilling i 1956 udtalte ønske om konkrete mål, tillader vi os ganske skitse-mæssigt at pege på nogle af de opgaver, som et sådant samarbejde kan løse.

1. Lektoratsvirksomhed og anden undervisningsvirksomhed

På en lang række steder vil det være naturligt at stationere »nordiske« lektorer, som ikke blot skal informere om deres eget hjemland, men også om de øvrige nordiske lande, disses sprog, kultur, samfundsliv, historie o. l. Dette forudsætter, at de pågældende lektorer forberedes til deres gerning ved forudgående orientering også om de andre nordiske landes sprog, digtning og historie og i det hele om deres kulturelle, sociale, økonomiske og politiske situation. En sådan orientering vil bl. a. kunne gives ved det planlagte nordiske folkelige akademi, under forudsætning af at dettes standard bliver tilstrækkelig høj. Lektorerne må også have et indgående kendskab til *den* faglitteratur og *de* audiovisuelle hjælpemidler om de andre lande, som vil være til nytte i oplysningsarbejdet på de steder, hvor de skal virke.

Hvor der findes »nordiske« lektorer udenlands, må der sørges for gode kontakter mellem dem indbyrdes såvel som mellem dem og andre nordiske udlandsrepræsentanter uden hensyn til disses nationalitet.

På visse særlig betydningsfulde steder, ikke mindst i USA, hvor universiteterne på egen bekostning har oprettet eller vil oprette faste professorater i »Scandinavian Studies«, bør de nordiske lande bekoste udsendelsen af »assisterende lektorer«, fortrinsvis yngre forskere, som i nogle år kan drive egne studier jævnsides med lektoratsvirksomheden og derved supplere professorens undervisning.

2. Publikationsvirksomheden

Udgivelsen af fælles publikationer om forhold i Norden er en naturlig opgave, som institutionerne for udlandsoplysning i altfor begrænset omfang

har beskæftiget sig med. Sådanne fællespublikationer skal selvfølgelig ikke forhindre udgivelsen af »nationale» publikationer, hvor dette må anses for mest formålstjenligt.

3. Afholdelse af nordiske konferencer og seminarer i udlandet

Lejlighedsvis har der med stort udbytte været afholdt konferencer om nordiske problemer og forhold såvel i USA som i Storbritannien. Som eksempel kan nævnes, at Columbia University et par gange har arrangeret scandinavian seminars. Lektorerne har en betydningsfuld opgave ved at tage initiativet til sådanne konferencer, og der bør stilles midler til rådighed, for at eksperter fra Norden kan deltage i dem.

4. Afholdelse af kurser og konferencer i Norden for udlændinge

Der holdes i de enkelte nordiske lande nationale kursus for udlændinge. En række af disse kursus burde arrangeres på nordisk basis eller have et stærkt nordisk indslag, ligesom det ville være værdifuldt, om deltagerne ikke nøjes med at besøge et enkelt af landene, men får lejlighed til et videre kendskab til Norden. Et eksempel på et kursus af den sidstnævnte art var det af Danske Selskab i 1961 arrangerede dansk-amerikanske seminar for pædagoger fra USA og de nordiske lande.

5. Fælles informationsvirksomhed i udlandet om de nordiske institutioner for udlandsoplysning m. m.

I fortsættelse af deres øvrige virksomhed bør de nordiske lektorer i udlandet udbrede kendskab først og fremmest om de kursus og øvrige arrangementer, som afholdes af selve de samvirkende udlandsinstitutioner, men desuden om andre kulturelle manifestationer i de nordiske lande, såsom teater-, ballet- og musikfestivals, kunstindustriudstillinger og alle slags kursus og møder, som tager sigte på udlændinge.

Et samarbejde som det ovenfor skitserede forudsætter omhyggelig planlægning og nøje kontakt mellem udlandsinstitutionerne i de tre lande. Til at lede samarbejdet bør der nedsættes et permanent nævn udpeget af regeringerne og bestående af repræsentanter for de nationale udlandsinstitutioner samt for Nordisk Kulturkommissions sektion for folkeoplysning og kultur. Nævnet bør afgive en årlig beretning til Nordisk Råd.

Under henvisning til ovenstående redegørelse tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at disse, for at muliggøre den af forholdene påkrævede stærkt øgede udlandsoplysning om de nordiske lande og om nordisk samvirke, snarest undersøger mulighederne for at etablere et vidtgående samarbejde om denne opgave mellem de af staterne finansierede eller understøttede institutioner Danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med udlandet og

Svenska institutet samt stiller de nødvendige midler til rådighed for en gradvis gennemførelse af et sådant samarbejde.

København, den 11. december 1962

Kaj Andresen

N. Chr. Christensen

*BILAGA***Kulturella niomannakommitténs utlåtande över medlemsförslaget**

Inför Nordiska rådets elfte session har två medlemmar av rådet väckt ett medlemsförslag, vari de föreslår, att rådet ville rekommendera regeringarna att dessa för att möjliggöra en av förhållandena påkallad starkt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete snarast undersöker möjligheterna för att etablera ett omfattande samarbete om denna uppgift mellan de av staterna finansierade eller understödda institutionerna Danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet och Svenska institutet samt ställer nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

I motiveringen hänvisas särskilt till det under de senaste åren starkt ökade behovet av dylik information, som utgör en följd av dels en mängd nya staters uppkomst och dels det aktuella handelspolitiska läget, särskilt de nordiska ländernas relationer i förhållande till de pågående europeiska sammarknadsplanerna. Förslagsställarna pekar på en rad konkreta föremål för en verksamhet av avsedd art såsom utvidgad lektoratsverksamhet i utlandet, utgivande av gemensamma publikationer, avhållande av nordiska konferenser och seminarier i utlandet, anordnande i Norden av kurser och konferenser för utlänningar samt gemensam information i utlandet om organen för dylik information och om kulturella manifestationer etc. i de nordiska länderna. Förslagsställarna konstaterar, att ett samarbete som det föreslagna förutsätter en omsorgsfull planering och nära kontakt mellan vederbörande institutioner i de nordiska länderna, och föreslår, att en av regeringarna utsedd permanent nämnd inrättas för att handha ledningen av samarbetet.

I anseende till att de förslag, för vilka ovan redogjorts, kräver en omsorgsfull utredning, förrän de kan upptagas till sakbehandling, får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté, för att tid till en sådan utredning skall erhållas, föreslå,

att rådet vid elfte sessionen måtte besluta uppskjuta medlemsförslaget till nästföljande session.

Stockholm den 17 januari 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Gunnar Helén

Sven Högström

Håkon Johnsen

Förman

Helge Larsen

Paula Ruutu

Medlemsförslag

om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

(Väckt av Anselm Gillström och Helge Larsen)

Det kulturelle fællesskab mellem de nordiske folk har altid været betragtet som grundpillen i det nordiske samarbejde. Dets betydning fremtræder med øget klarhed på baggrund af de europæiske markedsforhandlinger. For bevarelsen og udviklingen af dette nordiske kulturfællesskab er sprogfællesskabet en væsentlig forudsætning. I forståelse heraf har såvel statsmagterne som foreningerne Norden i en lang årrække virket for at give undervisningen i broderfolkenes sprog plads i de forskellige skoleformer. Oprindeligt var denne undervisning begrænset næsten udelukkende til eksamensskolerne, men i løbet af 1950-årene udstraktes den til at omfatte også folkeskolerne i Norge, Island, Sverige og Danmark. Forholdene ligger naturligvis noget anderledes i Finland.

I 1954 bestemte den norske regering således, at der skulle læses dansk og svensk fra og med folkskolens femte klasse. Noget pensumkrav blev dog ikke fastsat, bortset fra at nationalsangene skal læres. Dog bør der i læsebøgerne optages tekster til mindst 5 til 7 timers undervisning i dansk og lige så mange timer i svensk.

Også i 1954 påbød den svenske regering, at der inden for rammerne af undervisningen i modersmålet skal gives eleverne noget kendskab til broderfolkenes sprog og litteratur. I læseplanerne fastsattes, at der fra og med femte klasse skal læses lettere danske og norske litteraturprøver på originalsprogene. Skoleloven af 1962 fastsætter for grundskolens vedkommende, at der på mellemstadiet og på højstadiet skal bibringes eleverne øvelse i at forstå dansk og norsk i tale og skrift, især ved at de lytter til sprogene og i tilslutning dertil foretager tystlæsning af tekster, hvis sværhedsgrad modsvare de forskellige klassetrin.

I Island undervises i dansk i begge den obligatoriske realskoles klasser, som omfatter børn i alderen 13 til 15 år. Der er beføjelse til at undervise i norsk og svensk i stedet for dansk, men denne beføjelse udnyttes kun lidt.

I Danmark tilskyndede undervisningsministeriet i et cirkulære fra 1939 til, at der efter skolernes egen frie beslutning blev givet en elementær vejledning i læsning og forståelsen af norsk og svensk såvel i folkeskolens som i den frie mellemkoles øverste klasse. Ved skoleloven af 1958 blev det påbudt, at fra 6. skoleår skal læsning af lette norske og svenske tekster indgå

i undervisningen i modersmålet. Det understreges udtrykkeligt, at der skal tilstræbes forståelse af disse sprog, men ikke sigtes mod at udvikle talefærdigheden.

Således gælder det for alle de nordiske lande, at læsning af broderfolkenes sprog i et begrænset omfang er gjort obligatorisk i folkeskolerne. Imidlertid ledsages disse påbud ikke af bestemte regler for, i hvilket omfang der skal gives sådan undervisning, lige så lidt som der stilles krav om, at der prøves i stoffet ved eksamen eller på anden måde. Undervisningens art og omfang bliver derfor afhængig dels af arbejdspresset inden for modersmålsundervisningen, dels af de enkelte læreres kundskaber i sprogene og interesse for at undervise i disse.

Ofte er der en nøje sammenhæng mellem kundskaberne og interessen. De lærere, som ikke føler sig tilstrækkeligt vel bevandrede i broderfolkenes sprog, er som oftest mindre ivrige efter at undervise i dem. Selv om eleverne ikke skal lære at udtale broderlandssprogene, er det dog nødvendigt for lærerne at have et vist rimeligt kendskab til udtalen. Såfremt det skorter dem herpå, føler de sig ofte hæmmet i deres undervisning, ikke mindst med tanke på den omhu, som nu til dags vises udtalen ved undervisning i fremmedsprogene.

Når det gælder om at effektivisere folkeskolens undervisning i broderlandssprogene, får derfor seminariernes og de andre lærerskolars uddannelse af de vordende lærere i disse fag en afgørende betydning som forudsætning for denne undervisning. Det er ved seminarierne, det først og fremmest gælder om at sætte ind, såfremt man vil sikre sig, at påbudene i skolelovene vedrørende broderlandssprogene efterhånden skal kunne føres ud i livet efter deres hensigt.

For øjeblikket er seminarieundervisningen lidet omfattende på dette felt. For Danmarks vedkommende påbyder seminarieloven af 1954, at folkeskolens vordende lærere skal have en undervisning, der »sætter dem i stand til at læse almindelige svenske og norske tekster». Dette skal ske ved, at der læses et udvalg af lettere tekster, og ved at de vigtigste forskelle fra dansk indøves. Under faget (dansk) litteraturkendskab gennemgås eventuelt værker af den øvrige nordiske litteratur. I sammenhæng hermed belyses hovedtræk af den nyere nordiske litteraturs historie. Ved den særlige linjeuddannelse i dansk bestemmes, at undervisningen i svensk og norsk tilrettelægges med henblik på undervisning i disse fag i folkeskolen. Under norsk tages der hensyn til de forskellige norske sprogformer.

Disse krav er dog ret beskedne, hvilket indirekte bekræftes deraf, at seminarier med studenterklasser ofte undlader at meddele disse elever undervisning i norsk og svensk.

I Norge bør undervisningen i lærerskolen tage sigte på at udvikle elevernes evne til at forstå skrevet og talt dansk og svensk sprog og samtidig på at vække elevernes interesse for nabofolkenes kultur. Til eksamen skal elevernes kundskaber kontrolleres i ca. 20 sider dansk og lige så mange sider svensk litteratur samt i kendskab om centrale skikkelser i litteratur-

historie i tilslutning til pensum. Denne prøve skal dog foretages ved tillægsspørgsmål og ikke som ordinær eksamination. I tvivlstilfælde kan resultatet af sådanne tillægsspørgsmål give sig udslag ved fastsættelse af karakteren i mundtlige sprog.

I Sverige findes to linjer for uddannelse af folkeskolelærere. En to-årig linje er bestemt for elever med studentereksamen og en fire-årig linje for elever med realeksamen. I den to-årige linje gives ingen egentlig undervisning i dansk og norsk, idet man anser, at eleverne har lært tilstrækkeligt af disse sprog i gymnasiet. Dog forudsættes det, at eleverne holder deres kundskaber ved lige ved at læse dansk og norsk litteratur.

For den fire-årige linje kræver læseplanen, at undervisningen i dansk og norsk skal gøre det muligt for eleverne at lære at forstå det talte og det skrevne sprog. Målet er, at de skal kunne læse dansk og norsk lige så let som svensk. Den fire-årige linje kræver også litteraturlæsning. Der prøves ikke i dansk og norsk til eksamen.

I betragtning af disse alle steder meget beskedne krav til de vordende læreres kendskab til broderlandssprogene er det påkrævet dels at vække og styrke seminarieelevernes interesse for broderlandenes sprog og kultur, dels at gøre den begrænsede undervisning, seminarierne yder, så stimulerende som muligt.

Begge disse formål kan opnås ved udveksling af lærere mellem seminarierne, i første række i fag som modersmål, litteraturhistorie, geografi, historie, naturhistorie samt sang; ved udveksling i undervisningsperioderne af halve eller hele klasser seminarieelever 10—14 dage; ved udsendelse af rejseledere eller »sprogassistenter«, der over et antal dage kan opholde sig ved et seminarium; ved afholdelse af foredrag af fremtrædende forfattere eller andre kulturpersonligheder fra broderlandene samt endelig ved opbygning af fyldige samlinger af nordisk skønlitteratur og faglitteratur i seminariernes biblioteker samt ved, at disse abonnerer på aviser og tidsskrifter fra de andre nordiske lande.

Seminarieundervisningen indtager en nøglestilling i bestræbelserne for at skabe en almindelig nordisk sprogforståelse mellem i første række Danmark, Norge og Sverige. De ovennævnte midler vil være de mest egnede til at stimulere de vordende læreres lyst og evne til at give den nordiske sprogundervisning i skolerne en sådan karakter, at den kommer til at svare til tidens behov. Omkostningerne derved vil være overskuelige.

Med henvisning til ovenstående tillader vi os derfor foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at undersøge mulighederne for at styrke folkeskoleseminariernes undervisning i broderfolkenes sprog og at stille de fornødne bevillinger til rådighed for løsningen af denne nordiske kulturopgave.

Stockholm og København, den 15. december 1962

Anselm Gillström

Helge Larsen

*BILAGA***Kulturella niomannakommitténs utlåtande över medlemsförslaget**

Inför Nordiska rådets elfte session har två medlemmar av rådet väckt ett medlemsförslag, vari de föreslår, att rådet ville rekommendera regeringarna att snarast undersöka möjligheterna för att stärka folkskoleseminariernas undervisning i broderfolkens språk och ställa nödiga anslag till förfogande för lösningen av denna nordiska kulturuppgift.

I medlemsförslaget motivering omnämnes, att undervisning i berörda språk i viss utsträckning förekommer i de nordiska ländernas skolor men att denna undervisning i mycket blir beroende av lärarnas förutsättningar och intresse för uppgiften. När det gäller att effektivisera särskilt folkskolans undervisning i grannlandsspråken bör därför den utbildning, seminarierna och andra lärarutbildningsanstalter ger de blivande lärarna i dessa språk, tillmätas avgörande betydelse och göras sådan, att de blivande lärarnas intresse för broderländernas språk och kultur väckes och stärkes.

Då det ifrågavarande medlemsförslaget icke hunnit bliva föremål för en sådan närmare utredning, som erfordras för dess behandling i rådet, får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté, för att tid skall erhållas till en sådan utredning, föreslå,

att rådet vid elfte sessionen måtte besluta uppskjuta medlemsförslaget till nästföljande session.

Stockholm den 17 januari 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Gunnar Helén

Sven Högström

Håkon Johnsen

Förman

Helge Larsen

Paula Ruutu

Medlemsförslag

om utökad samverkan inom Nordkalott-området

(Väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Olavi Kajala, Hertta Kuusinen, Olavi Lahtela, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg, Aarne Saari-nen, Anna-Liisa Tiekso och Hilja Väänänen)

Sedan Nordkalott-problemet första gången togs upp i Nordiska rådet har frågan tilldragit sig betydande uppmärksamhet och det som hittills fått till stånd jämte planerna för framtiden visar att konkreta åtgärder fortfarande är av behovet pakallade.

Röster har höjts för att samarbetet i norr borde utvidgas till att omfatta även Sovjetunionen, det fjärde Nordkalott-landet. Så uttalade sig t. ex. statsminister Gerhardsen vid Nordkalott-konferensen i juli 1962 på ett sätt som vann stark genklang bland befolkningen i det berörda området, då han bl. a. enligt pressuppgifter yttrade: »Jeg vil tro at mange av grenseboerne her nord gjerne ville se at forholdene etter hvert kunne utvikle seg slik at grensen til det fjerde Nordkalottland også kunne åpnes.»

Också vi, undertecknade, är övertygade om att utvecklandet av samarbetet och goda grannelagsförhållanden mellan de nordiska länderna och Sovjetunionen längst uppe i norr skulle verka stimulerande och befrämja den allmänna utvecklingen till fromma för befolkningen och länderna inom det berörda området.

Redan nu äger ett visst samarbete rum, så t. ex. bygger norrmän och ryssar i god sämja kraftverk vid gränsälven och finländska ingenjörer och arbetare bygger likaså kraftverk på sovjetiskt område i norr. Säkert skulle det också finnas möjligheter att utveckla samarbetet även på handelns område samt inom vissa näringsgrenar, såsom t. ex. fisket och skogsbruket, vilket givetvis förutsätter en positiv lösning av frågor som sammanhänger med samfärdsel och kommunikationer. Detta skulle i hög grad kunna bidra till att lösa sysselsättningsproblemen samt skapa större ekonomisk trygghet åt befolkningen därstädes.

I skilda sammanhang har vikten av att förbättra befolkningens sanitära förhållanden i norr påpekats. Även på detta område borde mycket kunna vinnas genom samverkan med Sovjetunionen. Likaså borde undersökningar göras för att utröna i vad mån de sociala och kulturella förbindelserna kunde utvecklas till gagn för alla parter.

En utveckling i här antydd riktning skulle vara ägnad att ytterligare stärka freden och vänskapen i Nordkalott-området i enlighet med den tanke

som uttrycktes av statsminister Gerhardsen i ovanciterade tal, då han avslutningsvis framhöll att »de nordiske land har ikke noe høyere ønske enn fred og samarbeid med alle.»

Under åberopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vid förverkligandet av samarbetet inom Nordkalotten gemensamt söka utröna möjligheterna för samverkan med Sovjetunionen såväl beträffande ekonomi, handel och samfärdsel som på de kulturella och sociala områdena inom Nordkalotten.

Helsingfors den 15 december 1962

Georg Backlund

Gunnar Henriksson

Olavi Kajala

Hertta Kuusinen

Olavi Lahtela *Judit Nederström-Lundén*

Gösta Rosenberg

Aarne Saarinen

Anna-Liisa Tiekso

Hilja Väänänen

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté**

Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté påbörjade vid sitt möte denna dag behandlingen av förevarande medlemsförslag om utökad samverkan inom Nordkalottområdet. Kommittén hade emellertid ej tillfälle att slutföra förberedandet av sakens handläggning vid rådets elfte session under detta möte. Resultaten av det förberedelsearbete, kommittén igångsatt, måste därför redovisas direkt till ekonomiska utskottet vid sessionen, till vilket rådet kan väntas komma att hänvisa förslaget.

København den 7 januari 1963

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté:

Finn Moe

Förman

Medlemsförslag

om sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens

(Väckt av Hertta Kuusinen, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg och Arne Saarinen)

De nordiska länderna har under de två världskrig som förhärjat Europa kunnat undgå den svåraste förödelsen och deras folk har fått leva under relativt fredliga förhållanden, även om Danmark och Norge nödgades uppleva tysk ockupation under andra världskriget. Endast Finland kom därunder att få erfara de bittra följderna av ett krig. Det faktum, att de nordiska ländernas folk i stort sett utan större olyckor lyckats klara sig undan två världskrig, är en följd av deras fredsvilja, som redan före krigen avspeglade sig i regeringarnas militär- och utrikespolitik och som kännetecknades av strävan till neutralitet, även om Finland därvidlag utgjorde ett undantag.

Efter andra världskriget inträdde en väsentlig förändring i läget. Danmark och Norge anslöt sig till NATO som uppkommit som ett led i stormakternas kalla krig, medan Sverige beslöt fortsätta sin traditionella neutralitetspolitik, som man började följa även i Finland, om än av andra skäl och andra förutsättningar än Sverige. Dessa förändringar i flera av de nordiska ländernas utrikespolitik har naturligtvis skapat vissa svårigheter och problem i det nordiska samarbetet och för dess utveckling på ett sätt som motsvarar dessa folks intressen.

De ekonomiska sammanslutningar som i slutet av 1950-talet skapades i Västeuropa leder till ökade svårigheter och problem för de nordiska ländernas del. Det är högst tvivelaktigt om bildandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, EEC, och Europeiska frihandelsområdet, EFTA, varit till någon nytta för det arbetande folket i vederbörande länder. Däremot är det uppenbart, att EEC tjänar å ena sidan monopoliseringssträvandena inom näringslivet samtidigt som den å andra sidan har politiskt-militära syften. Det torde vara svårt att inte sammankoppla bildandet av den ekonomiska gemenskapen med misslyckandet 1954 beträffande planerna att skapa en Väst-europeisk försvarsunion eller strävandena att stärka militäralliansen NATO. EEC är sålunda en direkt följd av tillspetsningen i det världspolitiska läget, det kalla kriget och kapprustningen. Å andra sidan utgör EEC:s existens — med beaktande av de politiska motiv som bidrog till dess grundande och den diskriminering den bedriver gentemot länderna utanför dess handels-

politiska område — ett betydande hinder för en positiv utveckling av relationerna mellan öst och väst, något som alla länder i fredens intresse borde sträva till.

I sina strävanden att utveckla samarbetet de nordiska folken emellan och med beaktande av dessa folks intressen och traditionella fredsvilja borde Nordiska rådet ta initiativ i syfte att minska den internationella spänningen och för utvecklandet av fredligt samarbete mellan alla folk. Samtliga nationer har blivit alltmer beroende av det internationella ekonomiska samarbetet. Erfarenheten visar att detta samarbete är ägnat att även i andra avseenden närma folken till varandra och att sålunda främja och stärka förutsättningarna för fredens bevarande dem emellan.

Uppenbart är, att det är lika nödvändigt att avskaffa ekonomiska sammanslutningar, vilkas strävan går ut på att diskriminera, separera och isolera, som det är nödvändigt att upplösa de militära allianserna för att skapa förutsättningar för en fredlig värld. I detta hänseende kunde en alla länder omfattande konferens för behandling av ekonomiska frågor vara till nytta. Ett sådant förslag har också framlagts av Sovjetunionen i FN, som tillsatt en kommission att undersöka frågan.

Hänvisande till vad ovan anförts samt till artiklarna 22 och 30 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen, föreslår vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i samtliga nordiska länder att de i FN gemensamt skulle stöda förslaget om sammankallande av en världsomfattande konferens för behandling av folkens ekonomiska problem samt det ekonomiska samarbetet folken emellan i syfte att främja åtgärder som avser att avlägsna hindren för det internationella ekonomiska samarbetet.

Helsingfors den 17 december 1962

Hertta Kuusinen

Judith Nederström-Lundén

Gösta Rosenberg

Aarne Saarinen

BILAGA

**Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté
över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets elfte session har fyra rådsmedlemmar väckt ett medlemsförslag, vari föreslås, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i samtliga nordiska länder att de i FN gemensamt skulle stödja förslaget om sammankallande av en världsomfattande konferens för behandling av folkens ekonomiska problem samt det ekonomiska samarbetet folken emellan i syfte att främja åtgärder som avser att avlägsna hindren för det internationella ekonomiska samarbetet.

I enlighet med en av FN:s generalförsamling den 8 december 1962 antagen resolution kommer en internationell konferens angående handel och utveckling att sammankallas i slutet av 1963 eller början av 1964 inom ramen för ECOSOC:s verksamhet. Samtliga nordiska länder röstade för denna resolution.

Under sådana omständigheter får medlemsförslagets syfte anses redan ha blivit tillgodosett. Något initiativ från Nordiska rådet synes därför icke vara påkallat.

Köpenhamn den 7 januari 1963

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Bent Røiseland

Axel Strand

V. J. Sukselainen

Regeringsförslag

om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området

(Väckt av Finlands regering)

I och för vidtagande av vederbörliga åtgärder meddelar utrikesministeriet Nordiska rådets Finlands delegation, att statsrådet vid föredragning i dag beslutat hemställa hos Nordiska rådet, att det måtte upptaga till behandling frågan om nordiskt samarbete beträffande utbildningen av personal på det sociala området. Ett transumt av socialministeriets skrivelse av den 7 december 1962 och en därtill ansluten promemoria, vari redogöres för saken, bifogas [*se Tillägg*].

Helsingfors den 20 december 1962

Utrikesminister *V. Merikoski*

Byråsekreterare *Ensio Helaniemi*

TILLÄGG

Skrivelse från Finlands socialministerium till utrikesministeriet angående regeringsförslaget

Till ministeriet för utrikesärendena.

Socialministeriet framställer vördsamt, att Finlands regering för Nordiska rådets 11:te session måtte uppgöra förslag om utredning av möjligheterna att i större utsträckning än hittills i samarbete med alla nordiska länder anordna skolning av personalen inom det sociala området, varvid närmast skulle ifrågakomma kompletterings- och fortsättningsutbildning av kvalificerad personal. Memorandum i ärendet bifogas [*se Tilläggsbihang*].

Helsingfors den 7 december 1962

Minister *Olavi Saarinen*

Kanslichef *Aarne Tarasti*

PM om nordiskt samarbete vid utbildningen av personal på det sociala området

Det sociala arbetet är i våra dagar så mångförgrenat och krävande, att en tillräcklig och sakkunnig utbildning av personal på området är en förutsättning för att det skall kunna bedrivas med framgång. Utöver den egentliga primärutbildningen fordras kompletterande utbildning och fortbildning för många grupper av socialarbetare. I de nordiska länderna kan primärutbildning och ofta även fortbildning i allmänhet meddelas i vederbörande land. Utbildningen i varje land borde givetvis vara sådan, att den kompetens den medför kan godkännas också i de övriga nordiska länderna. I fråga om vissa socialgrupper är det emellertid icke alltid ändamålsenligt och kanhända icke heller, antingen på grund av gruppens fåtalighet eller den specialkunskap, som skall meddelas, eljest möjligt att anordna fortbildning för ett enda land. I vissa fall gäller detta även primärskolningen och den kompletterande utbildningen. Härvid framkommer frågan om anordnande av utbildning i samarbete de nordiska länderna emellan. En samnordiskt anordnad utbildning skulle lämna garantier för att utbildningsverksamheten för de socialarbetargrupper, som kräva specialutbildning, blir ordnad så sakkunnigt, ändamålsenligt och effektivt som möjligt och att den komme att tjäna alla nordiska länder. Utbildningen skulle uppenbarligen på detta sätt också ekonomiskt kunna ordnas förmånligare än om kanske t. o. m. mycket små grupper utbildas skilt för sig i varje land. Den kompetens utbildningen medför skulle likaså lätt kunna godkännas i alla nordiska länder.

Ett nordiskt samarbete för åstadkommande av ovan avsedd utbildning förutsätter förutom skapande av yttre verksamhetsbetingelser även samnordisk planering och genomföring av undervisningsprogram och kursfordringar. Planeringen och det förberedande arbetet skulle enligt socialministeriets mening kunna uppdragas åt nordiska socialpolitiska kommittén, som skulle kunna tillsätta en särskild samnordisk expertsektion för ändamålet. Här avsedd utbildning skulle kunna anordnas icke blott genom att ett särskilt institut inrättas för ändamålet eller specialkurser hållas i de skilda länderna utan även genom utbyte av socialarbetare de nordiska länderna emellan i betydligt större utsträckning än hittills. På så sätt bleve det möjligt att bereda många tjänstemän på det sociala området och även andra socialarbetare vederbörlig kompletterande utbildning och fortbildning i form av arbete. De gemensamma utbildningsåtgärderna borde härvid särskilt gälla specialfrågor och specialisering inom yrket.

Det är givet, att samnordisk utbildning på det sociala fältet icke kan anordnas på alla områden och detta är icke heller alltid nödvändigt. En dylik utbildning skulle emellertid lämpa sig särskilt väl på vissa specialområden, i synnerhet för särskilda inom den verkande arbetargrupper som utföra mera krävande arbeten. För dem skulle samutbildning helt säkert lämpligen kunna ordnas.

Såsom exempel på redan existerande nordiskt samarbete i denna riktning må nämnas samarbetet i utbildningsuppgifter, som gälla rehabiliteringen. Sålunda har t. ex. Danmark på det ortopediska området anordnat kurser bl. a. i protesfrågor och frågor angående vården av spastiker. Medikalgymnasterna ha haft gemensamma kurser bl. a. för dem, som handha undervisning, från Finland ha arbetsförmedlingstjänstemän deltagit i kurser, som i Sverige anordnats av Arbetsmarknadsstyrelsen, och elever från Finland ha besökt verksamhetsterapiskolor i de övriga nordiska länderna. Vidare kan nämnas att vederbörande utskott inom nordiska socialpolitiska kommittén har utgivit en handbok, »Arbetsvården i Norden» och att den planerat ett gemensamt seminarium kring ämnet »arbetsdiagnos». I samband härmed bör ytterligare nämnas den på initiativ av Nordiska rådet inrättade hälsovårdshögskolan i Göteborg, som skulle kunna vara med även i den här avsedda utbildningen, för så vitt den gäller personal för medicinsk rehabilitering.

Såsom exempel på sådana socialarbetargrupper, för vilka samnordisk utbildning skulle kunna komma i fråga, må nämnas:

1. Psykiatrer, psykologer och socialarbetare vid uppfostringsrådgivningsstationer;

2. Föreståndare och biträdande föreståndare för samt socialarbetare vid skolhemmen;

3. Föreståndare och biträdande föreståndare för samt läkare och socialarbetare vid vårdanstalter för missbrukare av berusningsmedel;

4. Förståndare för samt socialarbetare och arbetsterapeuter (för rehabilitering) vid ålderdomshem; samt

5. Kommunernas socialdirektörer och socialsekreterare (med tanke närmast på utbyte av arbetare).

I fråga om rehabiliteringen vore det skäl att överväga gemensamma utbildningsåtgärder för följande grupper: specialläkare, fysioterapeuter, verksamhetsterapeuter, protesmekaniker o. a. personal i den öppna vården, specialiserade lärare (yrkesskola och barnträdgård, psykologer, yrkesvägledare, arbetsplacering och socialarbetare.

För Finlands del komme språksvårigheterna uppenbarligen att i någon mån hindra förverkligandet av en samnordisk utbildning. Å andra sidan bör det likväl konstateras, att de grupper, som här främst komma i fråga, i allmänhet torde äga en för dessa studier tillräcklig kunskap i svenska.

Med hänvisning till ovanstående och då ifrågavarande angelägenhet är av den art, att den lämpligen torde kunna behandlas av Nordiska rådet, föreslås inlämnande av förslag till Nordiska rådet om att möjligheterna att i större omfattning än hittills i samarbete mellan alla nordiska länder måtte utredas med tanke särskilt på kompletterande utbildning och fortbildning för kvalificerad personal.

Helsingfors i socialministeriet den 7 december 1962

Aarne Tarasti

Berättelse

om samarbeide på lagstiftningens område

(Överlämnad av Norges regering)

Etter at den siste redegjørelse om det nordiske lovsamarbeidet ble gitt (se 10. sesjon s. 910), har justisministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige holdt møter i Oslo 18. og 19. januar 1962 og i Reykjavik 6. og 7. september 1962.

I tilknytning til justisministermøtet i Oslo, var det som vanlig forhandlinger mellom justisministrene og representanter for Nordisk Råds juridiske nimannskomite. Med hensyn til disse forhandlinger, vises til nimannskomiteens rapport.

Kontaktmennene for nordisk lovsamarbeid er fra Danmark: departementschef Vilhelm Boas; Finland: avdelningschefen Östen Elfving; Island: departementschef Baldur Møller; Norge: departementsråd Rolv Ryssdal; Sverige: statssekreteraren Bengt Hult. Kontaktmennene har holdt møter i Stockholm 15. juli 1962 og i Oslo 10. desember 1962.

I tilslutning til tidligere redegjørelser gis følgende opplysninger om de viktigste områder hvor det foregår eller er planlagt nordisk lovgivningssamarbeid.

I. Sivilrettslige spørsmål

A. Ekteskapslovgivningen

1. Alminnelig revisjon av ekteskapslovgivningen

Om samarbeidet med revisjon av de nordiske ekteskapslover vises til melding angående rekommendasjon nr. 12/1955 [*se Sak D 7*].

2. Medisinske ekteskaphindringer

I Danmark, Norge og Sverige vil spørsmålet bli overveiet i forbindelse med den alminnelige revisjon av ekteskapslovene. I Finland vil proposisjon i saken bli satt fram for riksdagen i nær framtid.

3. Jurisdiksjonsmyndighet i ekteskapsaker

I Norge er proposisjon satt fram den 14. desember 1962. I Danmark vil det bli satt fram lovforslag i januar 1963. I Sverige er i november 1962 framlagt forslag til proposisjon. Det er meningen at Finland og Sverige fortsatt skal ha drøftelser om spørsmålet.

B. Adopsjons- og annen lovgivning om barn

1. Adopsjonslovgivningen

Nye regler er gjennomført i Danmark og Norge i 1956 og i Sverige i 1958.

2. Barn utenfor ekteskap

Nye regler er gjennomført i Norge i 1956 og i Danmark i 1960. I Sverige hviler spørsmålet om lovendring særlig fordi en venter på gjennomføringen av bestemmelser om etterlevende ektefelles rettsstilling.

C. Arvelovgivningen

Det har vært nedsatt utvalg i Danmark, Island og Norge. Det danske utvalg ga innstilling i juni 1961 og lovforslag behandles for tiden i folketinget. Det norske utvalg ga innstilling i september 1962 og innstillingen er sendt på remiss. I Finnland vil proposisjon med forslag til ny Ärvdabalk bli forelagt for riksdagen i 1963. I Sverige behandler familierettskomitéen spørsmålet om etterlevende ektefelles rettsstilling.

D. Navnelovgivningen

På grunnlag av nordisk samarbeid har Danmark fått en ny navnelov av 17. mai 1961. I Norge er det satt fram proposisjon om ny navnelov den 21. desember 1962. I Sverige ble den 14. september 1962 besluttet lagrådsremiss. Proposisjon ventes framsatt i januar 1963.

E. Kjøpslovgivningen

I Finland ble det i oktober 1961 satt ned en komité med oppdrag å utarbeide forslag til ny kjøpslov. Etter vedtak på det nordiske justisministermøte i Oslo i januar 1962, er det i Danmark, Sverige og Norge oppnevnt to sakkyndige fra hvert land til å følge den finske komités arbeid, og stille opplysninger til rådighet for denne. De sakkyndige skal også overveie om det er grunn til å foreslå endringer i de gjeldende ensartede kjøpslover, og skal her ta hensyn til arbeid, som pågår med en internasjonal kjøpslov.

F. Godtroerverv av løsøre

De sakkyndige har holdt møter i Oslo i august 1962 og i Helsingfors i desember 1962.

G. Foreldelseslovgivningen

Det foregår ikke for tiden samarbeid på det felles nordiske plan. Men på justisministermøtet i Oslo i januar 1962 ble vedtatt at Finland og Sverige skulle ta opp samarbeid, når det gjelder foreldelsesfristen for hverdagslivets

fordringer. De øvrige nordiske land skulle underrettes om resultatet av samarbeidet.

H. Erstatningslovgivningen

1. Lovgivningen om motorvognansvaret

I Sverige er spørsmålet stilt i bero i påvente av at trafikkmålskomiteen avslutter sitt arbeid.

2. Det offentliges (statens og kommunenes) erstatningsansvar

De nordiske sakkyndige, som har i oppdrag å utarbeide forslag til alminnelige lovbestemmelser om arbeidsgiveres erstatningsansvar, er bedt om å vurdere spørsmålet om det offentliges ansvar på ny i lys av de reglene en kommer fram til når det gjelder det alminnelige prinsipalansvaret (husbondansvaret).

3. Lovgivningen om erstatning og forsikring ved atomreaktordrift

Det foreligger danske og svenske komitebetenkninger, som har resultert i en dansk lov og en midlertidig svensk lov. Arbeidet med en norsk komiteinnstilling er foreløpig stilt i bero inntil de internasjonale konvensjoner om atomerstatning er ferdige. Disse konvensjonene er: Pariskonvensjonen av 29. juli 1960, en tilleggskonvensjon til denne under EURATOM's auspisier, som skal slutføres i Brussel i januar 1963 og en verdenskonvensjon under IAEA, som skal gjøres ferdig i Wien i mai 1963.

4. Arbeidsgiveres ansvar (husbondansvaret)

5. Barns og foreldres erstatningsansvar

6. Nedsetting av arbeidstakers erstatningsansvar

De spørsmål, som er nevnt under punktene 4, 5 og 6, er under utredning av nordiske sakkyndige som senest møttes i Helsingfors i september 1962.

I. Kommisjonslovgivningen

I 1961 ble det i Finland satt ned en komité for å utarbeide en ny lov om kommisjon. Til Nordisk Råds 10. sesjon ble det satt fram forslag om revisjon av kommisjonslovgivningen i Danmark, Sverige og Norge (Sak A 14), og Rådet vedtok en rekommendasjon til regjeringene om i fellesskap å ta opp spørsmålet om en revisjon av lovgivningen om kommisjon, handelsagenter og handelsreisende.

I henhold til vedtak på justisministermøtet i Oslo i januar 1962 er det i Danmark, Sverige og Norge oppnevnt sakkyndige til å følge det finske arbeide, og til å vurdere om det er behov for en revisjon av de fellesnordiske kommisjonslovene.

II. Prosesslovgivningen

A. Konkurslovgivningen

Det er nedsatt utvalg i Danmark, Finland og Norge. Fra svensk side deltar lagberedningen i arbeidet. Siden foregående beretning ble gitt, har utvalgene og lagberedningen holdt et felles nordisk møte i København i oktober 1962.

Den norske komitéen har etter særskilt oppdrag i mars 1961 gitt innstilling om fordringshavernes prioritet i konkurs m. m. Det er satt fram lovproposisjon på grunnlag av innstillingen. Den norske komitéen har tidligere offentliggjort et foreløpig utkast til nye bestemmelser om akkord.

B. Eksekusjonslovgivningen

1. Utlegg og utpanting

Siden forrige beretning har de nordiske sakkyndige holdt møte i Stockholm i mars 1962.

2. Inndriving av underholdsbidrag

Den nordiske konvensjon om inndriving av underholdsbidrag er nå undertegnet av alle de nordiske land og ventes ratifisert i nær framtid.

C. Iverksetting av administrative beslutninger

Det vises til melding om rekommendasjon nr. 18/1962 [se Sak D 81].

III. Selskapslovgivningen

På justisministermøtet i Reykjavik i september 1962 ble det vedtatt å utvide det pågående samarbeid på aksjerettens område til å omfatte alle deler av aksjeretten. I Danmark og Finland sitter det komitéer, som skal revidere aksjelovgivningen. Disse land deltar i det nordiske samarbeid ved formennene i komitéene, mens Sverige og Norge har oppnevnt særskilte utredningsmenn. I Sverige er det nå oppnevnt eksperter fra forskjellige organisasjoner, som den svenske utredningsmannen kan samrå seg med. Det samme vil antakelig bli gjort fra norsk side.

De nordiske utredningsutvalg har holdt møter i Helsingfors i mars 1962.

IV. Åndsretten

1. Patentlovgivningen

Det har vært holdt en rekke nordiske møter i 1962. Det er håp om at det vil bli gitt endelig felles-nordisk innstilling i løpet av 1963.

2. Mønsterlovgivningen

Arbeidet pågår, og det har vært holdt flere nordiske møter i 1962.

3. Lovgivningen om arbeidstakeres oppfinnelser

Det har vært holdt nordiske møter i Stockholm i mars 1962 og i Helsingfors i desember 1962. Komitéene håper å avslutte arbeidet i løpet av 1963.

4. Varemerkelovgivningen

Danmark, Norge og Sverige har fått nye varemerkelover i de siste år på grunnlag av nordisk lovsamarbeid. I Finland ble proposisjon satt fram for riksdagen i 1962.

5. Firmalovgivningen

Det har vært holdt nordisk møte i Helsingfors i april 1962. Det nordiske samarbeidet fortsetter.

6. Lovgivningen om illojal konkurranse

De nordiske komitéene har i mars 1962 holdt møte i Helsingfors. Samarbeidet fortsetter.

V. Sjølovgivningen

Det nordiske komitésamarbeidet fortsetter. De enkelte lands komitéer har gitt innstillinger angående visse emner. På departementsplanet er det innledet samarbeid om komitéinnstillingene angående begrensnings av rederansvaret med sikte på at enslydende lover om dette kan bli vedtatt snarest mulig.

VI. Luftfartslovgivningen

A. Registrering av rettigheter i luftfartøyer

På grunnlag av Genève-konvensjonen av 1948 om internasjonal anerkjennelse av rettigheter i luftfartøyer har Danmark, Norge og Sverige gjennomført ensartede regler om registrering av rettigheter i slike fartøyer.

B. Revisjon av den alminnelige luftfartslov

Sverige, Danmark og Norge har de senere år fått nye luftfartslover på grunnlag av nordisk lovsamarbeid. I Finland vil proposisjon bli framsatt i 1963.

VII. Lovgivningen om fraktavtaler ved vegtransport

Det har i 1962 vært holdt nordiske møter i København, i februar, i Oslo i april og i Helsingfors i juni. Komitéene har utarbeidet lovutkast om internasjonal vegtransport. Samarbeidet fortsetter.

VIII. Lovgivning om alkoholpåvirkede motorvognførere

Det vises til melding om rekommendasjon nr. 16/1956.

IX. Straffelovgivningen

A. Det strafferettslige samarbeidet i alminnelighet

Den nordiske strafferettskomité, som har til oppgave å forberede nordisk samarbeid på strafferettens område og å drøfte prinsipielle kriminalpolitiske spørsmål, har tatt opp bestemmelsene om konfiskasjon og strafferegistrering i nordisk samarbeid, og det er videre tanken å ta opp reglene om bøtStraff. Se for øvrig melding om rekommendasjon nr. 5/1956 [se Sak D 8].

B. Det øvrige samarbeid på strafferettens område

Nordisk samarbeidsråd for kriminologi er etablert fra 1. januar 1962. Rådet har sekretariat i Norge. Formann er professor dr. jur. Johs. Andenæs.

Det har pågått samarbeid om fullbyrdelse av nordiske dommer på straff. På grunnlag av dette samarbeid er det i Danmark, Island, Norge og Sverige satt fram lovproposisjoner i saken, i Finland ventes proposisjon framsatt i nær framtid. Se for øvrig melding om rekommendasjon nr. 5/1962 [se Sak D 68].

X. Statsborgerlovgivningen

På justisministermøtet i Reykjavik i september 1962 ble det vedtatt at mandatet til det sittende ekspertutvalg skulle utvides til å omfatte spørsmålet om hvilke lovendringer en tiltredelse til FN-konvensjonen om statsløshet vil gjøre nødvendig. Det vises for øvrig til melding om rekommendasjon nr. 12/1960 angående revisjon av statsborgerlovgivningen.

XI. Internasjonalt lovgivningssamarbeid

Som tidligere har justisdepartementene hatt nær kontakt om forskjellige internasjonale lovgivningsspørsmål, som behandles av FN, Europarådet, Haag-konferansen for internasjonal privatrett, Det internasjonale privatrechtsinstitutt i Rom og ICAO (International Civil Aviation Organization) m. fl.

Justisdepartementet, Oslo den 5. januar 1963

TILLÄGG**Förteckning över medlemmar i Kommittén för utredning av problem
kring nordiskt och europeiskt lagsamarbete**

Danmark: kontorchef N. C. Bitsch
fullmäktig Vagn Korsbæk
Finland: avdelningschef Ö. Elfving
Island: departementschef B. Møller
Norge: byråsjef A. Christiansen
førsteseekretær A. Langeland
Sverige: byråchef O. Rainer
første sekreterare L. Myrsten

Berättelse

från Nordiska kulturkommissionen

(Överlämnad av Norges regering)

A. Organisasjon m. m.

1. Endringer i kommisjonens sammensetning

Siden Nordisk Råds forrige sesjon har det funnet sted følgende endringer i kommisjonens sammensetning:

Det danske medlem, folketingsmann K. B. Andersen, fratrådte kommisjonen i oktober 1962, og hans etterfølger er ikke utpekt, i påvente av en eventuell reorganisering av Kulturkommisjonen. I den svenske avdeling er rektor Harald Elldin fratrådt og riksdagsmann Stellan Arvidson oppnevnt som nytt medlem, samtidig som riksdagsmann Stig Alemyr og landstingsmann Erik Forslund har byttet plass i seksjonene II og III.

Ved årsskiftet 1962/63 består Kulturkommisjonen således av følgende medlemmer:

Danmark:	Professor Peter Skautrup.	Seksjon I.
	Professor Hakon Stangerup.	»
	Departementschef Albert Michelsen.	Seksjon II.
	Fhv. folketingsmand Marius Buhl.	»
	Folkehøjskoleforstander Uffe Grosen.	Seksjon III.
	(Ubesatt).	»
Finland:	Universitetskansler Edwin Linkomies.	Seksjon I.
	Lantbruksminister Johannes Virolainen.	»
	Generaldirektør Reino H. Oittinen.	Seksjon II.
	Professor Matti Koskenniemi.	»
	Professor Arvi Kivimaa.	Seksjon III.
	Fil. mag. J. O. Tallqvist.	»
Island:	Professor Olafur Björnsson.	Seksjon I.
	Departementschef Birgir Thorlacius.	»
	Nationalparksinspektør Eiríkur J. Eiríksson.	Seksjon II.
	Altingsman Sigurður Ingimundarson.	»
	Chefredaktør Sigurður Bjarnason.	Seksjon III.
	Ambassadör Haraldur Guðmundsson.	»
Norge:	Professor Svein Rosseland.	Seksjon I.
	Redaktør Helge Seip.	»
	Stortingsmann Trond Hegna.	Seksjon II.
	Departementsråd Olav Hove.	»
	Byråsjef Ingeborg Lyche.	Seksjon III.
	Forlagsdirektør Arthur Holmesland.	»

Sverige: Statssekreterare Hans Löwbeer.
 Professor Ingvar Svennilson.
 Riksdagsman Stig Alemyr.
 Professor Yngve Norinder.
 Riksdagsman Stellan Arvidson.
 Landstingsman Erik Forslund.

Seksjon I.
 »
 Seksjon II.
 »
 Seksjon III.
 »

2. Presidiet

Pr. 1. januar 1962 ble stortingsmann Trond Hegna, Norge, formann for hele kommisjonen etter professor Olafur Björnsson, Island, Presidiet har forøvrig bestått av formennene for de respektive lands nasjonale avdelinger, nemlig departementschef Albert Michelsen, Danmark, universitetskansler Edwin Linkomies, Finland, professor Olafur Björnsson, Island, og statssekreterare Hans Löwbeer, Sverige.

3. Seksjoner og sekretariater

Pr. 1. januar 1962 blev statssekreterare Hans Löwbeer formann for Seksjon I (akademiske og vitenskapelige spørsmål), mens generaldirektør R. H. Oittinen, Finland, fortsatt er formann for Seksjon II (skolespørsmål) og folkehøjskoleforstander Uffe Grosen, Danmark, for Seksjon III (folkeopplysning og kunst).

Kulturkommisjonens generalsekretær ble fra samme tidspunkt konsulent Helene Andersen, Utenriksdepartementets kontor for kulturelt samkvem med utlandet, Oslo.

Sistnevnte er også nasjonal sekretær for Norge, og de nasjonale sekretærer i de øvrige land er ministersekretær Helge Thomsen, Danmark, notarie Håkan Branders, Finland, fullmektig Arni Gunnarsson, Island, og byrådirektør Rune Fremlin, Sverige.

For samme tidsrom har i Seksjon I første byråsekreterare Ulla Åhgren-Lange, Sverige, fungert som hovedsekretær, mens de nasjonale sekretærer for denne seksjon har vært notarie Håkan Branders, Finland, fullmektig Arni Gunnarsson, Island, konsulent Helene Andersen, Norge, og universitetssekretær Olaf Waage, Danmark.

Hovedsekretær i Seksjon II har fortsatt vært äldre regeringssekreterare Ragnar Meinander, Finland, mens seksjonens nasjonale sekretariater har vært ivaretatt av første byråsekreterare Ingrid Fjellström i Sverige og i de øvrige land av de respektive nasjonale sekretærer.

Hovedsekretær i Seksjon III har fortsatt vært ministersekretær Helge Thomsen, Danmark, mens første byråsekreterare Inez Johnsson i Sverige og de respektive nasjonale sekretærer i de øvrige land har ivaretatt seksjonens sekretariater.

Dessuten er det ved de danske, norske og svenske avdelingssekretariater opprettet stillinger som assisterende sekretærer, og disse har i beretningsperioden vært sekretær Rie Halleløv, fullmektig Cathrine Lund og amanuens Åsa Teorell. Endelig har første byråsekreterare Bert-Erik Isacson fungert som assisterende sekretær i hovedsekretariatet for Seksjon I, Stockholm.

4. Møter

I året 1962 har det vært holdt følgende møter: Seksjon I i Århus 14.—15. mai 1962, Seksjon II i Visby 24.—26. mai 1962, Seksjon III i Åbo 20.—21. juni 1962, samt plenums møte i København 12.—14. november 1962.

5. Kulturkommissjonens arbeidsoppgaver og virksomhet

I referatet fra Kulturkommissjonens plenums møte i København 12.—14. november 1962 heter det om denne sak:

»Lövbeer gjorde på formannens anmodning nærmere rede for sitt konfidensielle P.M. om denne sak.»

I betraktning av at også Kulturkommissjonens konklusjoner ble vedtatt oversendt vedkommende ministerier i form av et P.M. merket »konfidensielt», vil heller ikke diskusjonen av saken bli referert i denne sammenheng.

Det var enighet om at presidiet i sin henvendelse til regjeringene skulle anmode om at også Kulturkommissjonens P.M. ble lagt frem for Nordisk Råd på tilsvarende måte som statssekretær Lövbeers P.M.

Det ble vedtatt at dersom ministrenes avgjørelse i saken var truffet når kommisjonens årsmelding utarbeides, ville det være rimelig å omtale resultatene. I motsatt fall ville det være tilstrekkelig å nevne, at Kulturkommissjonen i samråd med sine ministre har overveiet saken, med henvisning til uttalelsen i Nordisk Råds Kulturutvalgs innstilling nr. 8, 1962, men at disse overveielser ennå ikke har ført til noe endelig resultat.»

B. Saker under presidiet

1. Nordisk institutt i Reykjavik

Denne sak ble ferdigbehandlet på kommisjonens plenums møte i november, i nærvær av medlemmene av det ekspertutvalg som hadde utredet saken og hvis endelige innstilling forelå i oktober.

Utvalgets formann, chefredaktør Bent A. Koch, Danmark, kommenterte innstillingen og understreket bl. a. at begrepet »institutt» hadde vist seg å være for snevert og at utvalget derfor hadde gått inn for betegnelsen »Nordens Hus». Han fremholdt også at spørsmålet om endelig valg av tomt burde søkes avklart så snart som mulig, da dette var en forutsetning for å kunne utlyse arkitektkonkurransen.

Under debatten ble denne plan fremhevet som et skoleeksempel på hva Nordisk Kulturkommissjon burde få i stand. I tillegg til institusjonens betydning når det gjaldt å presentere de øvrige land overfor Island, ble det understreket at »Nordens Hus» også burde kunne spille en rolle som formidler av islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden.

Forøvrig var særlig de skandinaviske språk, og først og fremst dansken, stilling innenfor Islands Universitet og de islandske skoler gjenstand for kommentarer.

Særlig på ett punkt var det delte meninger innen kommisjonen, idet et

par talere påpekte at det foreslåtte representantskap, i tillegg til den daglige ledelse og styret, kunne bli et for stort apparat. Mot dette syn ble det fra utvalgets medlemmer, med støtte bl. a. fra islandsk hold, innvendt at hensikten med representantskapet skulle være å trekke inn de forskjellige interesserte instanser i og utenfor Island, hvorved disse ble gjort medansvarlige, samtidig som institusjonen derigjennom ville få en bedre forankring i den islandske offentlighet.

Videre ble det nevnt at den stipulerte gasje for direktøren neppe ville være tilstrekkelig rekrutteringskraftig i de øvrige nordiske land, men at dette problem burde kunne løses når saken ble aktuell.

Det ble også antydnet at kompetente interesserte arkitekter muligens ville be om å få anledning til å besøke Island og gjøre seg opp en mening om institusjonens plassering, og at dette eventuelt ville få økonomiske konsekvenser.

Kommisjonen vedtok følgende resolusjon til regjeringene i de nordiske land:

Nordisk Kulturskommisjon har på sitt årlige plenums møte i København 12.—14. november 1962 vedtatt en anbefaling til regjeringene i de nordiske land om å opprette et »Nordens Hus» i Reykjavik.

Den opprinnelig plan om å skape et nordisk institutt i Reykjavik ble fremsatt av Foreningene Norden til Kulturkommisjonens forrige plenums møte. Kommisjonen har siden latt saken utrede ved hjelp av et ekspertutvalg bestående av chefredaktør Bent A. Koch, Danmark, professor Thorir Thordarson, Island, og konsulent Kerstin Sönnnerlind, Sverige, med kommisjonens generalsekretær, konsulent Helene Andersen, Norge, som sekretær.

En preliminær rapport fra dette utvalg lå til grunn for Nordisk Råds behandling av saken under sesjonen i Helsingfors i mars 1962. Rådet gikk inn for planen ved å anbefale regjeringene i de nordiske land å opprette den foreslåtte institusjon på grunnlag av Nordisk Kulturkommisjons innstilling (rekommendasjon nr. 27/1962).

Den endelige innstilling fra det nevnte ekspertutvalg forelegges hermed for regjeringene i de nordiske land, idet Kulturkommisjonen for sitt vedkommende finner å kunne gi denne innstilling sin fulle støtte.

På et par punkter vil imidlertid kommisjonen foreslå mindre endringer, alle i tilknytning til statuttene (kfr. s. 13. punkt 6 i innstillingen).

I § 1, 1. avsnitts siste ledd foreslås følgende tilføyelse: — »og samtidig formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden». Denne oppgave er for såvidt implisitt i ekspertutvalgets formulering av institusjonens arbeidsoppgaver (kfr. s. 6—8, punkt 2, i innstillingen), men etter kommisjonens oppfatning bør også denne side av virksomheten komme til uttrykk i formålsparagrafen.

Videre foreslår kommisjonen at ordene »og selveiende» sløyfes, med den motivering, at institusjonen forutsettes å skulle være de fem nordiske regjeringers felles eiendom.

Som en konsekvens av de to foregående forslag mener Kulturkommisjonen at statuttens § 2 bør endres dithen, at også Island deltar med en viss andel i de årlige driftsutgifter, etter nærmere avtale mellom regjeringene i de fem land.

Når det gjelder anleggsutgiftene, vil kommisjonen opprettholde de fordelingsprinsipper, som er anbefalt i statuttens § 2. Kommisjonen går imidler-

tid ut fra at disse utgifter vil kunne fordeles over flere budsjetter, da det erfaringsmessig vil ta en viss tid, innen arkitektkonkurransen og planlegningsarbeidet er fullført (kfr. s. 20, punkt 7c i innstillingen). Kommisjonen går ut fra at det foreslåtte beløp til arkitektkonkurranse, n.kr. 120.000.— samt 10 % av anleggskostningene, n. kr. 175 000.—, ialt n. kr. 259 000.— fordelt med en femtedel på henholdsvis Danmark, Finland og Norge og to femtedeler på Sverige, bør tilveiebringes i løpet av 1963.

I statuttens § 8 og 11 samt i innstillingens punkt 2, side 6, om formål og arbeidsoppgaver behandles forholdet mellom den planlagte institusjon og de nordiske lektorer ved Islands Universitet. Kulturkommisjonen mener at ekspertutvalget har funnet frem til en elastisk ordning, når det gjelder forholdet mellom »Nordens Hus» og universitetslektorene. Formentlig vil det allikevel være formålstjenlig, om forholdet mellom Islands Universitet og Nordens Hus gjøres til gjenstand for nærmere avtale.

Under kommisjonens behandling av statuttens § 11 er det spørsmål blitt reist, om et representantskap vil være den smidigste form for etablering av et rådgivende organ for institusjonens styre, eller om de interesserte instanser på annen måte vil kunne knyttes til styret som en rådgivende gruppe.

Generelt vil Kulturkommisjonen uttale at spørsmålet om de øvrige nordiske sprogs stilling i Island og omvendt er en meget viktig faktor i forbindelsene mellom Island og det øvrige Norden. Kommisjonen vil derfor anbefale at spørsmål i denne forbindelse, spesielt eksamenskrav, studieplaner, lærerutdannelse, kursvirksomhet m. m., gjøres til gjenstand for særlige overveielser i samtlige land.

Nordisk Kulturkommisjon vil, med henvisning til rekommandasjon nr. 27/1962 fra Nordisk Råd, anbefale regjeringene, på grunnlag av den foreliggende innstilling med ovenstående endringer og tilføyelser, å opprette et »Nordens Hus» i Reykjavik.

2. Tiltak for å styrke samhörigheten mellom det finsktalende Finland og de øvrige nordiske land

På plenumsmøtet i København ble denne sak diskutert på grunnlag av et P. M. fra den finske avdeling.

Under diskusjonen ble det fra finsk side pekt på at problemene for Finlands vedkommende delvis er de samme som for Island, og at man også i Finland håper på imøtekommenhet fra de øvrige lands side, når det gjelder å overvinne de vanskeligheter, vesentlig av språklig art, som legger hindringer i veien for en livligere kontakt. Selv om det etter krigen er vokset frem en sterk opinion i Finland til fordel for nordisk samarbeid på finsktalende hold, strander meget på rent praktisk-språklige vanskeligheter. Man måtte derfor ikke bare »tenke nordisk» men også »tenke finsk» for å finne frem til de beste løsninger på dette spesielle problem i hvert enkelt tilfelle. Det finsktalende Finland må komme mer aktivt med i det nordiske samarbeid.

Fra finlandssvensk hold ble det fremhevet at når den svenske minoritet anstrenger seg for å forbedre kontaktene med Norden, kommer det hele landet til gode.

Under diskusjonen av denne sak ble det fra de øvrige lands side lagt for dagen en sterk interesse for å konkretisere Kulturkommisjonens målsetting i denne sak.

Det ble pekt på en rekke praktiske tiltak som kunne komme på tale, som

f. eks. å få frem »en kader av personer» i hvert land som kan tale finsk og virke som kontaktmenn, kritikernes formidlende rolle i kulturutvekslingen, betydningen av utveksling av personer i statlig eller kommunal regi og andre former for kontaktevirkosomhet. Videre ble det hevdet at de enkelte lands offisielle informasjonstjeneste gjør altfor lite innenfor den nordiske kulturkrets, samt at det burde tjenestegjøre finske pressemedarbeidere også i Danmark og Norge og omvendt. Det burde også overveies å utveksle journalister i større utstrekning innenfor de nordiske land.

Fra foreningene Nordens side ble det opplyst at en særskilt nemnd var nedsatt for å ta seg av forholdet til Finland, med sikte på å yde f. eks. finske turister i Sverige bedre service. En rekke spørsmål var tatt opp til overveielse, såsom språklig service, radioundervisning, arbeidsformidling osv.

I tillegg til visse konkrete forslag fra seksjonene I og II ble det vedtatt en generell resolusjon til regjeringene om denne sak, som forøvrig fortsatt skulle figurere på kommisjonens dagsorden. Resolusjonen fikk følgende ordlyd:

Nordiska kulturkommissionen har vid möte i Köpenhamn den 12—14 november 1962 övervägt åtgärder för att ytterligare stärka samhörigheten mellan den finskspråkiga befolkningen i Finland och folken i de övriga nordiska länderna. Det är för Finlands samhörighet med det övriga Norden av fundamental betydelse, att hela Finlands folk äger full insikt om nödvändigheten av att en så mångsidig och aktiv kontakt som möjligt på kulturlivets olika områden upprätthålles med de övriga nordiska folken. Denna insikt utgör den naturliga och hållbara grundval, på vilket ett omfattande och fruktbringande samarbete mellan de berörda länderna bör byggas.

I motsvarande mån kan man begära att i de övriga nordiska länderna visas intresse för det finskspråkiga Finlands kultur, dess yttringar och det finska språket.

Genom att den överväldigande majoriteten av Finlands folk talar ett språk, som ej hör till den skandinaviska språkgruppen, erbjuder åstadkommandet av en nära kontakt på det kulturella planet mellan Finland och de övriga nordiska länderna större svårigheter än mellan de skandinaviska folken. I snart sagt varje samsarbetsfråga möter en punkt, där de språkliga problemen uppställer hinder. Detta gäller särskilt alla former av genom språkets förmedling överförda kulturella prestationer och kontakter. När det gäller att utbygga de kulturella förbindelserna mellan Finland och de övriga nordiska länderna, bör därför den främsta uppmärksamheten riktas på sådana åtgärder, som är ägnade att överbrygga de språkliga skiljaktigheterna eller på annat sätt eliminera deras menliga inverkan på samsarbetet mellan de berörda folken.

Inom Nordiska kulturkommissionen behandlas för närvarande ett antal frågor, som avser åtgärder i sagda syfte. Bland problem, som i detta sammanhang dryftats, må särskilt nämnas frågorna om anordnande av nordiska språkkurser, om undervisningen i finska vid universiteten i de övriga nordiska länderna, om effektivisering av undervisningen i svenska i finskspråkiga läroanstalter, översättning av finskspråkig såväl fack- som skönlitteratur till andra nordiska språk samt om litteratur- och kulturkritikernas förmedlande roll i kulturutbytet.

Vid handläggningen av dessa frågor har Nordiska kulturkommissionen fastslagit att åtgärderna för att stärka samhörigheten mellan det finskspråkiga Finland och folken i de övriga nordiska länderna i dagens läge utgör en av de viktigaste nordiska samsarbetsuppgifterna.

Nordiska kulturkommissionen har därför beslutat uttala, att i det Nordiska kulturkommissionen fäster uppmärksamheten vid de särskilda svårigheter av språklig art, som uppställer hinder för ett livaktigt kulturellt utbyte mellan det finskspråkiga Finland och de övriga nordiska länderna, Nordiska kulturkommissionen kraftigt önskar understryka nödvändigheten av att åtgärder i syfte att överbrygga sagda svårigheter vidtas såväl i Finland som i de övriga nordiska länderna.

Härvid förutsättes dels åtgärder från finsk sida i syfte att sprida kännedom om den finska kulturen, men även att man från de andra nordiska ländernas sida genom ifrågakommande offentliga, ideella och andra organ ger konkreta uttryck för ett aktivt intresse för det finskspråkiga Finlands kultur och utbygger kontakterna med denna.

3. Publikasjon på engelsk om Nordisk Kulturkommisjon

På plenumsrådet i november vedtok Kulturkommisjonen å utgi en ny publikasjon på engelsk om virksomheten, med hovedvekten på perioden 1961—1963/64. Generalsekretariatet skulle utarbeide den generelle del, med det nødvendige historiske bakgrunnsstoff, og seksjonene skulle utarbeide oversikter med et representativt utvalg av aktuelle saker. Stoffet burde presenteres i en slik form, at utenforstående kunne danne seg et bilde av vedkommende seksjons virksomhet og se de enkelte saker i en større sammenheng. Den endelige bearbeidelse av materialet skulle overlates til f. eks. en journalist som kunne gi stoffet en lettlese og flytende form.

C. Saker fra Seksjon I

Vid det fortsatta arbetet med frågor rörande högre undervisning och forskning har under året vissa nya projekt igångsatts och en koncentration av arbetet till ett färre antal större och väsentliga uppgifter eftersträvats.

1. Undervisningssamarbetet

a. Studentutbytet

Frågan om genomförandet av nordisk tentamensgiltighet har varit föremål för särskild utredning inom sektionen. Målsättningen för det fortsatta arbetet är att få till stånd så enkla och enhetliga regler som möjligt för godkännande av examina och betyg som avlagts i annat nordiskt land. För att dra upp riktlinjer för den fortsatta verksamheten har på sektionens initiativ en konferens med företrädare för universitetsmyndigheter i de nordiska länderna ägt rum den 16 november 1962.

Därvid rådde enighet om att en förenkling av bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet bör eftersträvas utifrån ett grundläggande antagande om likvärdighet mellan närmast motsvarande betyg. Med hänsyn till de likartade förhållandena i de nordiska länderna vore det vidare önskvärt att på längre sikt eftersträva gemensamma examenssystem. Godkännande av hela examina skulle, med hänsyn till frågans arbetsmarknadsmässiga aspekter, icke tas upp i detta sammanhang, utan det gällde här att etablera ett sam-

arbete på kanslers- och universitets- och högskolerektorsnivå i syfte att få till stånd så enkla bestämmelser som möjligt.

Vid konferensen tillsattes en arbetsgrupp, som till ett följande sammanträde har att utarbeta förslag till generella bestämmelser om tillgodoräkning av nordiska studieprov och till de ändringar och tillägg i gällande författningar och stadgar för filosofiska och samhällsvetenskapliga (statsvetenskapliga) examina vilka fordras för en ekvivalering av tentamina på grundval av vid nordiska kulturkommissionens expertkonferenser uppnådda resultat.

I syfte att sprida ökad kännedom om studieförhållandena i de nordiska länderna har sektionssekretariatet utarbetat en informationsbroschyr, som beräknas utkomma i början av 1963. I broschyren ges en presentation av de filosofiska fakulteterna vid universiteten i Norden, de akademiska examensbetygssystemen, speciella ämnesområden o. s. v.

Sedan 1957 har sektionen medverkat vid anordnandet av nordiska kurser i språk och litteratur. Efter att under 1962 ha behandlat frågan om en omläggning av denna kursverksamhet, beslöt sektionen vid nordiska kulturkommissionens plenarmöte i Köpenhamn i november 1962 framlägga ett förslag för regeringarna i de nordiska länderna, vilket syftar till en avsevärd utvidgning och effektivisering av dessa kurser. Förslaget innebär, att det från och med 1963 i Danmark, Norge och Sverige årligen anordnas kurser i vederbörande lands språk och litteratur, avsedda för studerande i nordiska språk från ett av de övriga grannländerna. Genom en fast turordning kommer de studerande att vartannat år erbjudas kurser i det ena grannlandets språk och litteratur, vartannat år i det andra landets. Varje kurs pågår ca sex veckor och läggs upp för 20—25 deltagare.

I Danmark och Norge anordnas vidare med början 1963 växelvis vartannat år en kurs för omkring 20 studerande i nordisk filologi (svenska språket) från Finland.

I Finland anordnas tills vidare årligen en kurs i finska språket, Finlands kultur, historia och samhällsliv för cirka 20 studerande i finska från övriga nordiska länder.

Kurser i isländska språket och litteraturen föreslås anordnade vid Islands universitet från och med 1963. Förslag om i vilken omfattning och när dessa kurser skall anordnas skall framläggas av en särskild kursledning, som ansvarar för verksamheten med ovannämnda språkkurser. I denna kursledning ingår två representanter för vardera Danmark och Finland samt en för vardera Island, Norge och Sverige. (Detaljplaneringen av varje kurs utföres av den universitetsinstitution som anordnar kursen.)

De sedan 1961 i Sverige årligen anordnade kurserna för finskspråkiga studerande i nordisk filologi avses skola fortsätta på samma sätt som tidigare. Erfarenheterna av dessa kurser, som hålls i Umeå, är mycket goda.

b. Samarbete om teknisk utbildning

Efter att av undervisningsministrarna ha fått i uppdrag att utreda frågan om nordiskt samarbete på detta område beslöt sektionen efter samråd med

högskolorna, ingenjörsföreningarna och de tekniska forskningsråden i Norden att tillsätta en kommitté för utredning av hithörande frågor. Kommittén lade fram ett första betänkande 1959, och vid kulturkommissionens plenarmöte i Köpenhamn i november 1962 behandlade sektionen kommitténs andra betänkande. Kommissionen beslöt föreslå regeringarna att de i betänkandet framlagda förslagen angående nordiskt samarbete inordnas i det pågående direkta samarbetet mellan undervisningsministrarna angående utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen. Det vore vidare enligt kommissionens uppfattning angeläget, att beslut om praktisk samverkan nu fattas på grundval av de två av kommittén framlagda betänkningarna. En effektiv anordning beträffande det fortsatta samarbetet vore enligt kommissionens mening bildandet av ett särskilt nordiskt-tekniskt rektorskonvent som i samråd med kulturkommissionen ansvarar för förberedande och genomförande av samarbetsprojekt.

c. Samarbete om efterutbildning

Sektionen har tidigare insamlat upplysningar angående efterutbildningen av akademiskt utbildad personal och därvid funnit, att det i flera fall synes naturligt att diskutera möjligheterna till nordiskt samarbete beträffande efterutbildning av längre varaktighet och särskilt specialisering på nya ämnesområden. Man har därvid enats om att närmast koncentrera sig på fackområdena medicin, ekonomi och psykologi.

Beträffande efterutbildningen av läkare har sektionen konstaterat, att de medicinska forskningsrådets nordiska samarbetsprogram omfattar efterutbildning av läkare, varför några särskilda initiativ från kulturkommissionens sida inte är aktuella på detta område.

Frågan om efterutbildning av psykologer är för närvarande under utredning inom en av sektionen tillsatt expertkommitté. Genom en inventering av den efterutbildning som nu förekommer i de enskilda länderna hoppas man kunna utarbeta förslag till gemensam efterutbildning enligt de linjer, som visat sig bäst lämpade i varje land. Slutgiltigt förslag beträffande samnordisk efterutbildning av psykologer beräknas kunna föreligga hösten 1963.

Efterutbildning av civilekonomer förekommer i form av fortbildningskurser i skilda länder. Så har t. ex. i Sverige nyligen ett omfattande kursprogram utarbetats av civilekonomföreningen, som för närvarande söker få till stånd ett särskilt institut för efterutbildning. Med hänsyn till att ett gott samarbete bedrivs mellan de nordiska ekonomförbunden i hithörande frågor har sektionen ansett att några särskilda åtgärder för närvarande icke fordras på detta område.

d. Utredning om behovet av läroböcker

Efter framställning av bland andra de nordiska studentorganisationerna till undervisningsministrarna angående utredning av behovet av läroböcker i universitets- och högskoleundervisningen har sektionen igångsatt en undersökning av denna fråga.

Utredningen ledes på sektionens uppdrag av Universitetsforlaget i Oslo,

som tidigare gjort en liknande utredning för Norges vidkommande. En kartläggning av läroboksbehovet i varje enskilt land skall göras av en av studentorganisationerna utsedd kontaktman, som även skall delta i det fortsatta utredningsarbetet.

En delrapport har hösten 1962 gjorts angående behovet av läroböcker inom det naturvetenskapligt-tekniska området, varvid stora brister inom flera av de undersökta områdena påvisats. I fortsättningen kommer behovet av läroböcker inom det samhällsvetenskapliga och det humanistiska området att undersökas.

Sektionen har till utredningen överlämnat en framställning av socialinstitutens elevkårers organisation i Sverige angående samnordiska läroböcker vid socialhögskolorna, vilken överlämnats till nordiska kulturkommissionen från Nordiska rådet för vederbörlig åtgärd.

2. Forskningsarbetet

a. Samarbete mellan forskningsråden

Mot bakgrund av de medicinska forskningsrådets program 1960 för nordiskt samarbete, innefattande bl. a. en permanent samarbetsdelegation, diskuterade sektionen vid sitt möte i Oslo i september 1961 samarbetet mellan forskningsråden i Norden på det humanistiska och samhällsvetenskapliga området. Därvid beslöts, att kulturkommissionen skulle undersöka huruvida liknande permanenta organ för samarbetet vore lämpliga på de områden där dylika organ för närvarande saknas.

I skrivelse den 1 februari 1962 till de humanistiska och de samhällsvetenskapliga forskningsråden eller motsvarande i de nordiska länderna hemställde sektionen om yttrande över förslaget om permanenta samarbetsorgan. Med hänsyn till det intresse för frågan som kom till uttryck i rådets svar på nämnda skrivelse beslöt sektionen vid sitt möte i Århus den 14—15 maj 1962 att anordna konferenser med representanter för respektive forskningsråd för närmare diskussion av samarbetsformerna. I enlighet med detta beslut har sektionen tagit initiativ till konferenser med de samhällsvetenskapliga och humanistiska forskningsråden i de nordiska länderna under hösten 1962.

Konferensen med de samhällsvetenskapliga forskningsråden hölls den 26 oktober 1962 i Stockholm. Man enades därvid om att upprätta en arbetsgrupp ad hoc för att studera de lämpliga formerna för ett nordiskt samarbete enligt i huvudsak följande riktlinjer:

1. utbyte av erfarenheter och synpunkter beträffande allmän policy för forskningsrådets verksamhet,
2. samarbete beträffande initiativ till forskningsaktivitet på nya områden,
3. samarbete beträffande tillgången på forskare inom skilda specialiteter; härvid skulle bl. a. forskarstipendiatutbytet beaktas,
4. samarbete inriktat på konkreta projekt, avseende bl. a. olika metoder eller modeller för uppbyggande av nordiska samarbetsprojekt,

5. samarbete för tillvaratagande av möjligheterna till ökad effektivitet genom kontinuerlig information om nordisk forskning; utväljande av projekt som med fördel kan utföras gemensamt, samt

6. övertagande av det av kulturkommissionen igångsatta projektet rörande internationell politik.

De humanistiska forskningsrådets konferens hölls den 27 oktober 1962 i Stockholm. Man beslöt rekommendera de humanistiska forskningsråden att före utgången av 1962 utse var sin representant i en nordisk samarbetsgrupp, som skulle diskutera och ta initiativ till gemensamma nordiska projekt inom rådets verksamhetsområde samt avväga respektive länders ekonomiska deltagande i redan pågående nordiska projekt. Gruppen föreslogs sammanträda minst en gång per år, och uppdraget att vara sammankallande borde cirkulera mellan de nordiska länderna.

Som lämpliga områden för nordiskt samarbete mellan de humanistiska forskningsråden nämndes gemensamma forskningsföretag såsom arkeologiska expeditioner och mikrofilmning av arkivserier för historisk forskning, vidare utgivning av lexikaliska och bibliografiska arbeten m. m.

Vid kulturkommissionens möte i Köpenhamn 12—14 november 1962 beslöts, mot bakgrunden av dessa initiativ att sektionen fortlöpande skall följa utvecklingen av samarbetet mellan forskningsråden i de nordiska länderna.

b. Samarbete om studiet av internationell politik

Den av sektionen tillsatta nordiska samarbetskommittén för studiet av internationell politik har lagt fram förslag angående forskningsprojekt rörande nordisk försvars- och säkerhetspolitik under perioderna 1850—1950. En komparativ analys av fyra avsnitt inom denna tidsperiod skall göras. Samarbetskommittén planerar vidare en nordisk engelskspråkig tidskrift för internationell politik. Kommittén har även låtit utarbeta en bibliografi över nordisk litteratur om internationell politik sedan 1945. Denna bibliografi beräknas bli publicerad i den planerade tidskriften.

Hösten 1962 anordnades i Helsingfors det andra nordiska studieseminarier angående internationell politik.

Sektionen konstaterar vid sitt möte i Århus den 14—15 maj 1962 att samarbetsprojektet rörande internationell politik utvecklats sig väl och bör fortsättas efter de riktlinjer samarbetskommittén uppdragit. Beträffande finansieringen ansåg sektionen emellertid den allmänna principen böra följas att projekt av permanent karaktär föres över från kulturkommissionens utredningsbudget till därtill ägnade organ med möjlighet att fortlöpande disponera medel för ändamålet eller bekostas av särskilda anslagsposter i statsbudgeten. Sektionen hemställde därför att regeringarna under en övergångsperiod året 1962/63 i erforderlig utsträckning ställer medel till förfogande för forskning och undervisning i internationell politik. Sektionen förutsätter att verksamheten efter sagda övergångsperiod kommer att inordnas i de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbete.

c. Samarbete om forskning i geologi och geografi på Island

Sektionen har behandlat ett förslag angående anordnande av nordiska exkursioner till Island, vilket tillstyrkts av flera remissinstanser. Sektionen har funnit att den föreslagna verksamheten synes motsvara ett stort behov för undervisning och forskning inom geologi och naturgeografi och har hos regeringarna hemställt, att erforderliga medel måtte beviljas för ändamålet.

d. Samarbete om terrester ekologi

Vid mötet i Århus i maj 1962 behandlade sektionen ett förslag om anordnande av nordisk forskning och undervisning i terrester ekologi, som lagts fram av vissa ämnesrepresentanter för zoologi. Sektionen fann, att terrester ekologi vore ett starkt specialiserat forskningsområde, där ett nordiskt samgående syntes kunna erbjuda stora fördelar.

För ytterligare utredning av frågan har en expertgrupp tillsatts med uppdrag att utarbeta ett detaljerat förslag till samarbetsplan jämte kostnadsförslag. Sektionen kommer därefter att ta ställning till frågan huruvida och i vilken omfattning nordiskt samarbete rörande forskning och undervisning i terrester ekologi skall etableras.

e. Rationalisering av den vetenskapliga tidskriftsproduktionen

Efter uppdrag av undervisningsministrarna har sektionen beslutat företa en kartläggning av den vetenskapliga tidskriftsproduktionen i de nordiska länderna för att kunna framlägga förslag om eventuell rationalisering genom utvidgat nordiskt samarbete. En enkät rörande de vetenskapligt inriktade tidskrifternas ekonomiska situation och intresse för nordiskt samarbete eller samgående har igångsatts i slutet av 1962.

3. Andra samarbetsprojekt inom sektionens arbetsområde

a. Översättning av finsk och isländsk facklitteratur

Arbetet med översättning av finsk facklitteratur till svenska har utvecklats tillfredsställande, och åtskilliga projekt har igångsatts av de kommittéer, som arbetar med frågan.

Vid sektionens möte i Århus den 14—15 maj 1962 riktades en rekommendation till regeringarna i Danmark, Island och Norge att åtgärder av dels budgetmässig, dels organisatorisk art måtte vidtagas, så att även verksamheten för översättning av isländsk facklitteratur med det snaraste måtte komma igång i förutsatt omfattning.

Såväl i Norge som i Island har tillsatts en kommitté för översättning av isländsk facklitteratur och ökade anslag begärts för denna översättningsverksamhet.

b. Pågående Europasamarbete inom det kulturella området

För att åstadkomma en samordning av det nordiska och det europeiska samarbetet beträffande högre utbildning och forskning har sektionen beslu-

tat att fortlöpande följa verksamheten inom bl. a. Europarådet och OECD, så att sakbehandlingen inom sektionen skall kunna ske med kännedom om pågående aktiviteter inom nämnda organisationer.

D. Saker fra Seksjon II

1. *Den allmänbildande skolan som grundval för fortsatt yrkesmässig utbildning*

En av förste byråsekreteraren Nils Karlman på sektionens uppdrag utförd utredning angående de utbildningsvägar, till vilka den allmänbildande skolan i de nordiska länderna leder, fullbordades i huvudsak under år 1961 och har under år 1962 underkastats översyn och komplettering. Utredningen utkommer i tryck under titeln »Skolformer och utbildningsvägar i de nordiska länderna». Utgivningen sker inom ramen för serien Nordiska utredningar och har ekonomiskt tryggats genom beslut av arbetsmarknadsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige om inköp av sammanlagt 1 000 exemplar av publikationen.

2. *Filmsamarbete*

Filmutskottet sammanträdde den 21—23 maj i Köpenhamn. Härvid diskuterades bl. a. frågan om undervisning i filmkunskap, som försöksvis sker i vissa skolor med hjälp av de på utskottets försorg upprättade lektionsutkasterna. Utskottet beslöt att göra en sammanställning av gällande bestämmelser om ifrågavarande undervisning samt av de erfarenheter, som inhämtats inom försöksverksamheten.

Vid sektionens sammanträde i samband med plenarmötet i Köpenhamn diskuterades gemensamt med III sektionen och företrädare för filmutskottet, huruvida detta utskott utgör en lämplig form för behandling av frågor gällande filmsamarbetet. Det konstaterades, att de olika frågor, som har något sammanhang med filmen, inbördes är av så starkt varierande art och att deras behandling förutsätter sakkunskap av så olika beskaffenhet, att ett utskott med det nuvarande filmutskottets struktur icke kan förväntas äga förutsättningar att sakkunnigt behandla alla sådana frågor. Å andra sidan konstaterades, att NKK har ett varaktigt behov av ett expertorgan, som kan nyttjas såsom remissinstans för filmfrågor. Sektionen beslöt att invänta ett utlåtande i frågan av filmutskottet självt, som kommer att närmare dryfta den vid sitt nästkommande sammanträde.

3. *Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen*

Arbetet inom kommittén fortgår enligt tidigare fastställda riktlinjer (se Nordisk Råd, 9 sess. 1961, s. 747—748). Det har hittills i huvudsak koncentrerats på framställning av försökstexter för olika skolstadier samt i sammanhang därmed försöksverksamhet i skolorna med nyttjande av dessa tex-

ter. I denna försöksverksamhet deltar ett stort antal elever i de olika länderna. Rapporterna från försöksverksamheten läsåret 1961—62 är under bearbetning i kommittén, varjämte vissa avnämningarundersökningar har företagits.

De för kommitténs verksamhet erforderliga medlen har enligt den av sektionen förordade kostnadsplanen ställts till förfogande i samtliga de berörda länderna. Kommitténs arbete förutsättes taga ytterligare några år i anspråk.

4. Nordiska språkskivor

Den för ärendets behandling tillsatta expertgruppen sammanträdde till sitt tredje möte den 18 maj 1962 i Oslo. Expertgruppen har på sektionens anhållan kompletterats med ledaren för det danska undervisningsministeriets bandcentral, överassistent Happe Jacobsen, som på expertgruppens uppdrag verkställt provupptagningar av texter, intalade främst av skolelever. Sektionen har tillstyrkt, att ett belopp om 5 000 danska kronor, fördelat mellan länderna på sedvanligt sätt, ställes till förfogande för genomförandet av detta provtagningsprogram.

5. Kontakter mellan företrädarna för olika ämnesgrupper inom de centrala skolmyndigheterna

På förslag av sektionen beslöt NKK vid sitt plenarmöte i Köpenhamn den 12—14 november 1962 att till regeringarna rikta följande hemställan:

»Till Nordiska kulturkommissionen har från olika håll framförts önskemål om, att företrädarna för särskilda ämnesgrupper inom den centrala skoladministrationen i de nordiska länderna måtte beredas tillfälle att vid regelbundet anordnade konferenser utbyta erfarenheter och synpunkter gällande undervisningen inom sina respektive fack. Nordiska kulturkommissionen anser, att konferenser av denna art vore ägnade att tillföra ämnesrepresentanterna inom den centrala skolledningen värdefulla impulser, vilka kunde omsättas till gagn för utvecklingen av undervisningen. Dylåka konferenser kunde lämpligen anordnas en gång i året turvis i de olika länderna sålunda, att varje år företrädarna för en ämnesgrupp samlas för att dryfta gemensamma spörsmål. Varje land skulle härvid bekosta sina företrädares resor och uppehälle, medan övriga kostnader skulle bestridas av värdlandet. Följande ämnesgrupper i nämnd ordningsföljd kunde härvid komma i fråga:

- 1) Främmande språk.
- 2) Huslig ekonomi.
- 3) Modersmålet.
- 4) Handarbete och slöjd.
- 5) Historia och samhällslära.
- 6) Teckning och musik.
- 7) Matematik, naturvetenskap och naturlära.
- 8) Fysisk fostran.

Skolstyrelsen i Finland är beredd att, såframt initiativet vinner anslutning i de andra länderna, inbjuda till en första konferens under vårterminen 1963, vilken kunde gälla förslagsvis företrädarna för undervisningen i främmande språk. Värdskapet för de följande konferenserna kunde cirkulera i alfabe-

tisk ordning, varvid värdlandet efter samråd med de övriga länderna bestämmer, vilket ämnesområde envar konferens gäller.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer Nordiska kulturkommissionen vördsamt,

att inom respektive länder medel måtte ställas till förfogande för anordnande av konferenser mellan företrädarna för olika ämnesgrupper inom respektive centrala skoladministration enligt ovan närmare angivna riktlinjer.»

6. Skolans fostringsuppgift

Sektionen beslöt vid sitt sammanträde i Visby den 24—26 maj 1962 att anförtro Centralen för medborgarfostran, Finland, att i samråd med sektionen våren 1962 i Helsingfors anordna en arbetskonferens kring frågan om skolans fostrande uppgift, varvid frågan om skolans målsättningsproblem skulle ställas i förgrunden. Ett preliminärt program för denna arbetskonferens förelades sektionen vid dess sammanträde i Köpenhamn den 12—14 november 1962. Sektionen beslöt att, innan programmet slutligt fastslås, inhämta pedagogiska expertutskottets utlåtande därom.

7. Lärarnas rättsliga ställning

Den av sektionssekreteraren utarbetade jämförande översikten av lagstadgandena i de nordiska länderna om lärares rätt att kvarstå i sin tjänst har undergått granskning i de nationella avdelningarna och publiceras i nr 4/1962 av tidskriften Pedagogisk forskning.

8. Effektivisering av undervisningen i svenska i finskspråkiga läroanstalter

På förslag av sektionen beslöt NKK vid sitt plenarmöte i Köpenhamn den 12—14 november 1962 att till regeringarna rikta följande hemställan:

»Den språkgemenskap, som förenar den övervägande delen av Nordens befolkning, utgör en av grundvalarna för det nordiska samarbetet. Utanför denna språkgemenskap står emellertid största delen av Finlands befolkning, som icke på sitt finska modersmål kan göra sig förstådd i de nordiska grannländerna. För att trygga Finlands samhörighet med Norden är det angeläget, att även denna finskspråkiga majoritet skall kunna ta aktiv del i det nordiska samarbetet och för egen del kunna njuta frukterna av detta samarbete. Det är därför nödvändigt, att kunskapen i nordiska språk bland Finlands finskspråkiga majoritetsbefolkning hålles levande och stimuleras.

Med hänsyn till att svenska språket är det ena av Finlands nationalspråk och med beaktande av det nära grannskapet till Sverige är det naturligt, att kontakten mellan Finland och det övriga Norden i första hand sker på svenska. Men i mån av möjlighet vore det önskvärt att i Finland sprida kunskap även i norska och danska språken.

Vidmakthållandet och förkovran av kunskaperna i svenska bland den finskspråkiga befolkningen i Finland är i första hand en uppgift för landet självt i dess eget intresse. Men även för de övriga nordiska länderna är det

angeläget, att Finland både som givande och tagande part kan knytas fastare till det nordiska samarbetet. Nordiska kulturkommissionen finner det därför motiverat att de övriga nordiska länderna för sin del medverkar till den fastare anknytning av Finland till Norden, som kan ske genom att kunskaperna i nordiska språk i Finland stärkes.

Nordiska kulturkommissionen har övervägt, vilka åtgärder som kunde vidtagas för främjande av det ovan antydda syftemålet. I första hand anser kulturkommissionen det angeläget, att lärarna i svenska språket i Finlands finskspråkiga skolor bibringas en sådan praktisk kunskap i detta språk, att de till sina elever kan förmedla en levande kunskap däri. I sådant avseende har det varit av stort värde, att lärare i svenska under en följd av år beretts tillfälle att vistas vid folkhögskolor i Sverige och vid dem kunnat förkovra sina praktiska kunskaper i svenska språket. Med erkänsla för det tillmötesgående från svensk sida, som möjliggjort dessa arrangemang, uttalar kulturkommissionen förhoppningen att sådana möjligheter att gästa svenska folkhögskolor även i fortsättningen skall ordnas för finska lärare i svenska språket.

Nordiska kulturkommissionen anser emellertid, att nämnda system icke är tillfyllest utan borde kompletteras med en på regelbunden bas ordnad kursverksamhet för ifrågavarande lärargrupp utöver den sporadiska kursverksamhet, som redan kunnat ordnas tack vare tillmötesgående från bl. a. Kulturfonden för Sverige och Finland. Den svenska avdelningen av kulturkommissionens II sektion har i en skrivelse av den 5 juni 1962 till Kungl. Skolöverstyrelsen hemställt, att denna måtte tillsvidare anordna tre kurser årligen för finska folkskollärare och läroverkslärare på sätt som efter samråd med skolstyrelsen i Finland befinnes lämpligt, samt att överstyrelsen i samband med sina petitaframställningar måtte äska medel till ifrågavarande kurser. Nordiska kulturkommissionen finner det i hög grad önskvärt, att medel för en sådan kursverksamhet ställes till förfogande i Sverige samt att i Finland de lärare, vilka deltar i ifrågavarande kurser, erhåller understöd av statsmedel för bestridande av sina rese- och andra kostnader i samband med kurserna. Under förutsättning, att årligen tre kurser anordnas med ca 25 deltagare, vilka borde erhålla ett understöd på i genomsnitt 300 nymark, erfordras för ändamålet i Finland årligen 22 500 nymark.

En synnerligen angelägen uppgift i förevarande sammanhang är även att bland eleverna i Finlands finskspråkiga läroverk stimulera intresset för att inhämta kunskaper i svenska språket. En effektiv form av sådan stimulans vore, att elever i gymnasiets nästhögsta klass, vilka med särskild framgång bedrivit sina studier i svenska skulle beredas tillfälle till vistelse i Sverige eller något annat av de nordiska grannländerna under en tid av ca tre veckor.

Kulturkommissionen anser det önskvärt, att ett stipendium för en sådan vistelse i ett grannland årligen skall komma att utdelas i varje finskspråkigt gymnasium i Finland. Detta förutsatte att Finlands regering i budgeten

upptager ett belopp av 75 000 nymark, vilket skulle möjliggöra, att till en början ca 300 gymnasister för en genomsnittlig kostnad av 250 nymark kunde såsom ett premium för framgångsrika studier i svenska språket tilldelas en resa till Danmark, Norge eller Sverige jämte uppehälle där. Anordnandet av vistelsen i grannlandet ankomme härvid på detta. Det synes ändamålsenligt att skolstyrelsen och motsvarande myndigheter i de andra länderna beträffande organisationen av dessa stipendiaters resor och deras vistelse i grannländerna samråder med föreningarna Norden.

Då det är att emotse, att även i de finskspråkiga folkskolorna i Finland undervisning i svenska under de närmaste åren i växande grad kommer att anordnas, finner kulturkommissionen det angeläget, att även bland eleverna i lärarhögskolorna och folkskollärarseminarierna intresset för de nordiska språken i mån av möjlighet stimuleras. Från norska kirke- og undervisningsdepartementets sida har meddelats, att man är beredd att mottaga finska seminarieelever, vilka önskar uppehålla sig i Norge 2—3 veckor. Kulturkommissionen uttalar önskemålet, att i Finland medel anslås för årliga stipendier åt tillsvidare förslagsvis 20 elever i lärarhögskolor och seminarier för vistelse i ett nordiskt grannland och att i de övriga länderna motsvarande anslag ställes till förfogande för ordnande av dessa elevers uppehälle därstädes.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer Nordiska kulturkommissionen vördsamt,

1. att Finlands regering i de årliga statsförslagen upptar belopp av tillsvidare 75 000 nymark att utdelas såsom gymnasiststipendier sålunda, att en elev från varje finskspråkigt gymnasiums nästhögsta klass beredes tillfälle till vistelse i ett nordiskt grannland under ca tre veckor;

2. att Finlands regering likaså i de årliga statsförslagen upptar belopp av tillsvidare 6 000 nymark att utdelas såsom stipendier åt elever vid de finskspråkiga lärarhögskolorna och folkskollärarseminarierna för 2—3 veckors vistelse i ett nordiskt grannland;

3. att regeringarna i Danmark, Norge och Sverige medverkar till att möjliggöra mottagandet av de i 1 och 2 punkterna nämnda stipendiaterna;

4. att i Sverige erforderliga medel ställas till förfogande för ordnande av tre årliga kurser för lärare i svenska språket vid finskspråkiga skolor i Finland samt att Finlands regering för stipendier åt deltagarna i dessa kurser anslår årligen 22 500 nymark;

5. att lärare i svenska språket vid finskspråkiga läroverk i Finland såsom hittills beredes tillfälle att delta i kurser vid folkhögskolor i Sverige.

9. *TV i skolan*

Av uppgifter, som sektionen inhämtat från de nordiska radio- och televisionsföretagen, framgår, att samarbetet mellan dessa gällande framställning och utbyte av televisonsprogram är så väl utvecklat, att några åtgärder i så avseende icke är påkallade. De pedagogiska problem, som sammanhänger med nyttjandet av televisionens skolprogram och deras infogande i riktigt sammanhang i skolans undervisning, står däremot fortfarande långt ifrån sin lösning. Sedan sektionen upplysts om, att skolöverstyrelsen i Sverige har en undersökning i gång, som avser att utröna, huru man bland elever och lärare reagerar för skoltelevisionutsändningarna, beslöts vid sektionens möte i Köpenhamn, att resultaten av denna undersökning skall inväntas, innan vidare åtgärder vidtas. Sektionen var ense om, att skoltelevisionen liksom övriga audio-visuella anordningar kan utgöra ett värdefullt hjälpmedel i skolarbetet, men att förutsättningen därför är, att lärarna göres skickade att rätt nyttja utsändningarna. Det är därför nödvändig, att samarbete sker mellan lärarna och televisionsföretagen, att konsulenter för de audio-visuella hjälpmedlen knytes till de centrala skolmyndigheterna och att undervisning i handhavandet av dessa hjälpmedel inkluderas i lärarutbildningen.

10. *Samnordisk utbildning och fortbildning av speciallärare*

Den redaktionskommitté, som av sektionen tillsatts för att utarbeta lärarhandledningar för undervisningen av blinda och synsvaga elever, har färdigställt och mångfaldigt sådana handledningar gällande ämnena modersmålet, matematik, hembygdskunskap och orientering med sinnesövningar. Dessa handledningar har genom de centrala skolmyndigheterna ställts till respektive lärares förfogande. Arbetena på lärarhandledningar i övriga ämnen fortgår och närmar sig sin fullbordan.

Enär redaktionskommittén konstaterat, att metodiken i fråga om undervisning av å ena sidan blinda och å andra sidan synsvaga elever måste vara mycket olikartad, har kommittén avstått från att i närvarande skede beakta undervisningen av synsvaga och koncentrerat sig på undervisningen av blinda.

11. *Kurser i grannländernas språk.*

Sektionen har i anledning av den vid Nordiska rådets 10:e session antagna rekommendationen i ärendet behandlat frågan om kurser i grannländernas språk till den del den gäller kurser, avsedda för fortbildning av lärare. Vid sitt sammanträde i Köpenhamn den 12—14 november beslöt sektionen att på basen av inhämtade utlåtanden godkänna följande allmänna plan för denna kursverksamhet:

1. Kurser skall ordnas såväl för folkskollärare som för lärare vid läroverken.

2. I varje land bör årligen anordnas åtminstone en kurs för folkskollärare och en för läroverkslärare.

3. Kurserna skall i främsta rummet ordnas såsom internordiska kurser i de olika språken, men vid sidan av sådana kan även kurser, avsedda för lärare från endast ett land, komma i fråga.

4. Kurserna bör med hänsyn till vad som är lämpligast i de olika länderna ordnas antingen av föreningarna Norden, lärarorganisationerna eller de centrala skolmyndigheterna med beaktande av att en erforderlig samverkan mellan nämnda tre faktorer alltid föreligger.

5. Deltagarantalet i kurserna kan vara relativt stort och uppgå till ca ett 60-tal, vilka gemensamt åhör föreläsningar, varemot arbetsgrupper för praktiska övningar, vilka verkar inom ramen för kurserna, bör hållas betydligt mindre och icke överstiga 15—20.

6. Kurstiden bör i allmänhet vara 2—3 veckor. Kurser, som gäller mera speciella frågor, kan dock vara kortare.

7. Resekostnadsersättning och dagtraktamente för kursdeltagarna bör erläggas av deras respektive hemland, medan övriga kostnader för dem bör bestridas av det land, där de ordnas.

Sektionen beslöt vidare, att de nationella avdelningarna skall kostnadsberäkna en enligt dessa principer ordnad kursverksamhet. Ärendet bordlades till nästa sammanträde i avvaktan på dessa kostnadsberäkningar.

12. Fortbildningskurser för lärare

På förslag av sektionen beslöt NKK vid sitt plenarmöte i Köpenhamn den 12—14 november 1962 att till regeringarna rikta följande hemställan:

»I en av Nordiska kulturkommissionen den 23 november 1957 antagen resolution, vilken riktades till regeringarna i de nordiska länderna, hemställdes

1. att till fortbildningskurser för lärare, vilka anordnas i något av de nordiska länderna, regelmässigt måtte inbjudas ett par lärare från något av eller ett par av de andra länderna, samt att dessa lärare måtte komma i åtnjutande av samma förmåner i form av stipendier eller/och reseersättning, som är gällande i det egna landet, samt

2. att utöver de av Föreningen Norden anordnade kurserna ett par samnordiska fortbildningskurser årligen skulle komma till stånd, vilka alltefter kursens ändamål skulle stå öppna antingen för lärare av viss kategori eller för lärare av olika kategorier. Antalet deltagare per kurs borde vara högst 40 och uppdraget att anordna dem borde anförtros den centrala skolmyndigheten i det land, där kursen äger rum. Som ämnen för dylika kurser borde företrädesvis väljas klassens inre problem eller undervisningsmetodiska frågor i ämnen, där lärostoffet är i icke ringa grad av nordisk karaktär.

Nordiska kulturkommissionen anser samnordiska utbildningskurser vara synnerligen värdefulla både med hänsyn till ett effektivt nyttjande av förefintliga resurser för att hålla lärarna à jour med deras respektive ämnesområden och såsom ett instrument för stärkande av lärarnas känsla för det nordiska samarbetet. Det är därför med beklagande, som kulturkommissionen nödgats konstatera, att den samnordiska fortbildningsverksamheten icke nått

en sådan utveckling, som önskvärt vore och som i ovan nämnda resolution förutsättes. I resolutionens 1 punkt avsedda inbjudningar till grannländerna har regelbundet utfärdats av kursarrangörer i Sverige, medan det uttalade önskemålet icke i samma mån beaktats i de övriga länderna. I resolutionens 2 punkt avsedda nordiska kurser har ordnats vid lärarhögskolan i Stockholm år 1959 och vid lärarhögskolan i Köpenhamn år 1960, men därefter har denna verksamhet förfallit.

Ett effektivt iakttagande av det ovan i 1 punkten uttalade önskemålet förutsätter, att de centrala skolmyndigheterna hos kursarrangörer inskräpper angelägenheten av att, då det med hänsyn till kursens art är lämpligt, deltagare inbjudes från grannländerna. I den mån statsbidrag beviljas för av enskilda organisationer anordnade kurser, synes det vara ett rimligt krav, att såsom ett villkor för sådana bidrag uppställs, att inbjudningar till deltagande i kurserna riktas till grannländerna. Meddelanden om vilka kurser i respektive länder, som står öppna för lärare från de övriga länderna, synes lämpligen kunna förmedlas direkt från den centrala skolmyndigheten till motsvarande myndigheter i grannländerna för att genom dessa bringas till intresserade lärares kännedom.

En rationell planering av i resolutionens 2 punkt avsedda samnordiska kurser förutsätter enligt kulturkommissionens förmenande, att rektorerna för de nordiska lärarhögskolorna regelbundet sammanträffar för att överenskomma om kursernas placering, ämnen etc. Regelbundna årliga sammankomster av dessa rektorer vore även eljest med hänsyn till utbyte av rön och erfarenheter från deras gemensamma arbetsområde värdefulla.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer Nordiska kulturkommissionen vördsamt att regeringarna mätte

1. för enskilda arrangörer av fortbildningskurser för lärare inskräpa angelägenheten av att till sådana kurser, då det med hänsyn till deras art är lämpligt, inbjudes deltagare från övriga nordiska länder;
2. såsom villkor för tilldelande av statsunderstöd för av enskilda arrangerade fortbildningskurser stipulera iakttagandet av i 1 punkten angivna önskemål;
3. tillförsäkra deltagarna i kurser, vilka ordnas i något av grannländerna, samma ekonomiska förmåner, som de kan erhålla för kurser i det egna landet; samt
4. ställa erforderliga anslag till förfogande för ordnande årligen av minst en samnordisk fortbildningskurs vid någon av de nordiska lärarhögskolorna enligt en närmare planläggning, varom överenskommelse träffas mellan lärarhögskolornas rektorer vid regelbundna årliga sammankomster.»

13. Fortbildning av lärare i yrkesorientering

En utredning av frågan utföres på uppdrag av förste byråsekreteraren Nils Karlman från Kungl. Arbetsmarknadsstyrelsen, och konsulent Sven Huselius

från Kungl. Skolöverstyrelsen, Stockholm. Utredningsmännen har stannat för att i första hand föreslå en fortbildning på nordisk bas av hjälpklasslärare, som skall undervisa i yrkesorientering. Deras närmare förslag emotses till sektionens första sammanträde år 1963.

14. Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksarbete

Expertutskottet har till sektionen avgivit följande rapport angående sitt arbete under redovisningsperioden:

»Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet arbetar sedan den 1 januari 1962 i enlighet med den av Nordiska kulturkommissionen fastställda instruktionen och arbetsplanen, enligt vilken Finlands avdelning under treårsperioden 1962—64 handhar arbetsuppgifternas praktiska verkställighet. Enligt planen fungerar ordföranden i Finlands avdelning, fil. dr. Gösta Cavonius som ledare för verksamheten, biträdd av en forskningssekreterare, fil. dr. Anna-Liisa Sysiharju, och sekreteraren, kanslichef Ragnar Mannil.

Expertutskottets adress är: Pedagogiska expertutskottet, Annegatan 12, Helsingfors, tel. 35 617, postgirokonto nr. 3648.

Ordförande i Danmarks avdelning av expertutskottet är undervisningsinspektör Sigurd Højby, sekreterare fuldmächtig Jytte Kvorning; i Norges avdelning ordförande skoleinspektør Ola Laukli, sekreterare konsulent Sven Persson; i Sveriges avdelning ordförande professor Torsten Husén, sekreterare undervisningsrådet, fil. lic. Sven-Eric Henricson. Förutom av ordföranden och sekreteraren består varje nationell avdelning av tre medlemmar.

De olika arbetsgrupperna för särskilda projekt har under år 1962 hållit följande möten:

arbetsgruppen för lärarnas yrkesanpassningsproblem den 20—21 januari 1962 i Helsingfors,

den naturvetenskapliga arbetsgruppen den 4—5 maj 1962 i Köpenhamn,
evalueringsgruppen den 12 februari 1962 i Stockholm.

Arbetet inom dessa forskningsgrupper fortgår.

Expertutskottets plenarmöte försiggick i Åbo den 14—15 maj 1962, varvid Finlands avdelning fungerade som värd. Mötet hölls i Turun Yliopisto (Åbo universitet). Vid plenarmötet behandlades bl. a. följande frågor:

rapporter från arbetsgruppen för lärarnas yrkesanpassningsproblem (prof. Jøhs Sandven), evalueringsgruppen (prof. Torsten Husén), den naturvetenskapliga ämnesgruppen och läroboksforskningen (direktör Erik Thomsen), redogörelser från Norge (skoleinspektør Ola Laukli) och Sverige (skolpsykolog Sven-Eric Henricson) ang. erfarenheter av femdagars skolvecka, redogörelse för svenska undersökningar om undervisningens anpassning till produktionslivets krav (docent Urban Dahllöf),

differentieringsproblem och rådgivningstjänsten i skolorna på basen av redogörelser från varje land: Norge (rektor Hjalmar Seim), Danmark (afdelingsleder Jesper Florander), Finland (rektor Lars Frösen) och Sverige

(undervisningsrådet Sixten Marklund, skolpsykolog Sven-Eric Henricson), nordisk pedagogisk ordlista (inledare undervisningsrådet Yngve Norinder),

samnordisk översikt av den pedagogiska forskningens ställning (inledare professor Matti Koskeniemi),

expertutskottets arbetsformer (inledare kanslichef Ragnar Mannil).

Plenarmötet beslöt göra en framställning ang. medelsbehovet för evalueringsutredningen till Nordiska kulturkommissionen, sektion II:s plenarmöte i Visby 24—26 maj 1962, varjämte en rapport överlämnades ang. den naturvetenskapliga ämnesgruppens forskningsprojekt.

Till plenarmötet i Åbo utgavs »Lærebogsforskning. Redegørelse for indsamlet materiale», 28 sidor, duplikat. Redegørelsen var sammanställd av direktör Erik Thomsen.

Den engelska upplagan av publikationen om de nordiska skolsystemen, Herman Ruge: Educational Systems in Scandinavia (Skolesystemene i de nordiske land, Pohjoismaiden koulujärjestelmät) har utkommit.

Expertutskottets verksamhet under innevarande höst har i huvudsak ägnats verkställigheten av Åbo- och Visby-mötenas beslut:

utlåtande har inbegärts betr. ett formulär för samnordisk översikt av den pedagogiska forskningen,

en översikt av organisationen för rådgivningstjänsten i skolorna inom resp. land är under utarbetande,

disposition har utarbetats för en nordisk pedagogisk ordlista,

planläggningen av det naturvetenskapliga forskningsprojektet fortsätter; avsikten är att arbetet med läroboksanalysen skall inledas sedan en svensk expert på läroboksanalys engagerats för denna uppgift.»

Efter framställning av expertutskottet och på förslag av sektionen beslöt NKK vid sitt plenarmöte i Köpenhamn den 12—14 november 1962 att till regeringarna rikta följande hemställan:

»Gymnasieproblemen har under senare år tilldragit sig allt större intresse i alla de nordiska länderna. Den väsentligaste anledningen härtill är den starkt ökade tillströmningen av elever och den därav föranledda expansionen av gymnasieorganisationen. Problemet blir icke endast att hysa ett större antal ungdomar inom organisationens ram, utan också att skapa lämpliga och attraktiva alternativ till det allmänna universitetsförberedande gymnasiet. Det gäller sålunda att söka åstadkomma en lämplig differentiering av utbildningsväsendet på nämnda stadium. Detta i sin tur aktualiserar frågan, huruvida nuvarande intagningsförfaranden till gymnasiet är lämpliga, samt överväganden om sådana lämplighetsprövningar, vilka kan tjäna som hjälpmedel vid intagningen av elever inom en mera differentierad organisation.

Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet och en av detta utskott tillsatt arbetsgrupp för evalueringsproblem har efter övervägande av nämnda frågekomplex funnit, att frågan om elevrekryteringen i gymnasierna och i samband därmed elevbe-

dömningen borde göras till föremål för en närmare utredning. Däri skulle även innefattas en undersökning av, huru de nuvarande formerna för intagning till gymnasier fungerar. Denna utredning borde ske sålunda, att vissa problem fördelas mellan de nordiska länderna, medan andra problem kan behandlas parallellt i dessa länder. Härvid bör givetvis i respektive länder redan pågående forsknings- och utredningsarbete i dessa frågor för undvikande av dubbelarbete beaktas.

Utskottet har på basen av dessa överväganden för Nordiska kulturkommissionen föreslagit att, samtidigt som intagningsförfarandet studeras parallellt i de olika länderna, följande särskilda undersökningar måtte ske:

1. En norsk undersökning av betygen som prognosinstrument, vilken redan har igångsatts. Vid den har man bl. a. försökt belysa, i vilken grad det vid förutsägelse av framgång i gymnasiestudier är ändamålsenligt att tilldela olika läroämnen olika viktkoefficienter.

2. En dansk undersökning av frågan, vilka faktorer som är avgörande för en elevs förmåga att kunna genomföra studier vid examensskola. Huvudfrågan blir härvid, på vad sätt den avlämnande skolan skall kunna lämna informationer, som utgör lämpliga kriterier på studielämplighet.

3. En svensk undersökning gällande utarbetande av studielämplighetsprov, av vilka ökat behov uppstår, då det gäller att bedriva studievägledning vid en mera differentierad gymnasieorganisation.

4. En finländsk undersökning av prognosvärdet hos den avlämnande skolans betyg och av frågan om kvarsittning och bortfall i gymnasiet ävensom utarbetande av standardiserade prov för mellanskolan.

Nämnda för vart och ett av de fyra länderna planerade undersökningar beräknas pågå i tre år, vartill kommer ytterligare ett år för sammanställning av rapporter. Föreliggande kostnadskalkyler för det första året ger vid handen, att medelsbehovet är följande:

Danmark	7—10 000 kronor
Finland	12 000 nymark
Norge	50 000 kronor
Sverige	25 000 kronor

Det totala medelsbehovet kan icke för närvarande preciseras. Det synes emellertid realistiskt att räkna med, att det årliga medelsbehovet under den ovan angivna 4-årsperioden blir ungefär detsamma som det för det första arbetsåret angivna beloppet. Kostnaderna för det danska projektet, som tänkes löst av Danmarks Pedagogiske Institut, torde det dock i fortsättningen bli högre än de för det första året angivna.

Nordiska kulturkommissionen, som finner dessa av det pedagogiska expertutskottet rekommenderade undersökningar nyttiga och nödvändiga, får med hänvisning till det ovan anförda vördsamt hemställa:

att regeringarna fr. o. m. budgetåret 1963—64 respektive 1964 måtte ställa i Danmark 10 000 kronor, i Finland 12 000 nymark, i Norge 50 000 kronor och i Sverige 25 000 kronor

till förfogande för genomförande av de av expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet planerade samordnade nordiska undersökningarna angående principerna för intagningen i gymnasiet och därmed sammanhängande problem.

15. Forskarutbyte mellan instituten för pedagogisk forskning

Angående ett inom sektionen väckt förslag om åtgärder i syfte att åvägbringa ett regelbundet utbyte av forskare mellan de pedagogiska instituten i de nordiska länderna har utlåtanden inhämtats, varav framgår ett övervägande positivt intresse för en sådan form för samarbete. Sektionen beslöt vid sitt sammanträde i Köpenhamn den 12—14 november att begära I sektionens yttrande i ärendet.

E. Saker fra Seksjon III

1. Samarbejde inden for det folkelige oplysningsarbejde

I fortsættelse af drøftelserne på Voksenåsmødet i efteråret 1961, jfr. side 933 i rapporten om Nordisk Råds 10. session 1962, Helsingfors, og med anbefaling fra den nordiske folkeoplysningskonference i Finland i januar 1962 har sektionen — som et led i bestræbelserne for at udbygge og styrke det nordiske samarbejde inden for det frie folkelige kulturarbejde — besluttet at iværksætte en udredning med følgende mandat:

Efter en indledende oversigt over de vigtigste strukturelle forhold i de nordiske landes folkeoplysningsarbejde må udredningen

1. give en kortlægning af det samarbejde, som nu foregår

2. give en analyse af de problemer, som melder sig, herunder

a. pege på eventuelle samarbejdshindringer af administrativ, informationsmæssig eller økonomisk karakter, og

b. pege på behovet for videre udbygning samt

3. anwise konkrete foranstaltninger til imødekommelse af dette behov.

Udredningen må kunne forelægges sektionen ved mødet i forsommeren 1963.

Udredningsmanden må have mulighed for en kontaktrejse til hvert af de lande, udredningen omfatter.

Eventuelle tvivlsspørgsmål med hensyn til udredningens omfang må forelægges et af sektionen nedsat særligt udvalg bestående af folketingsmand K. B. Andersen, riksdagsman Stellan Arvidsson, generalsekretær Magnus Gislason, soc. dr. Kostu Huuhka og byråsjef Ingeborg Lyche.

Magister Brikt Jensen, Oslo, er blevet beskikket til at foretage udredningen.

2. Fælles nordisk bogmarked

Den af overbibliotekar Ib Magnussen m. fl. udarbejdede betænkning om

et nordisk bogmarked er i 1962 blevet trykt i den særlige serie af nordiske betænkninger, som udgives gennem Nordisk Råd.

De nationale bogkomiteer, der er nedsat af Foreningerne Norden i Danmark, Finland, Norge og Sverige efter henstilling fra kulturkommissionen, og som i hvert land er sammensat af repræsentanter for bogmarkedets forskellige grupper, er alle i virksomhed og har hver for sig taget en række konkrete spørgsmål op til behandling.

Endvidere har repræsentanter for bogkomiteerne efter opfordring fra sektion III været samlet til en fælles drøftelse i Åbo den 19. juni 1962.

Sektionen har modtaget rapport fra dette møde, hvor man bl. a. havde drøftet fælles retningslinier for bogkomiteernes videre arbejde, og sektionen kunne helt tilslutte sig, at det videre arbejde udføres på dette grundlag.

Rapporten indeholdt også en henstilling fra bogkomiteerne om, at der i hvert land ydes et statstilskud på 3 000 sv. kr. årlig til en udvidelse af Foreningerne Nordens artikeltjeneste. Sektionen vedtog at anbefale, at Nordisk Kulturkommissions nationale afdelinger søger disse midler tilvejebragt i de enkelte lande.

Endvidere har sektionen specielt behandlet spørgsmålet om Finlands og Islands stilling inden for det nordiske bogmarked. Særlige redegørelser herom er udarbejdet af redaktør J. O. Tallqvist angående Finlands litteratur og af redaktør Sigurður Bjarnason og generalsekretær Magnus Gíslason angående den islandske litteratur. Sidstnævnte redegørelse opstiller et foreløbigt arbejdsprogram for den bogkomite, som i nær fremtid forventes nedsat i Island, og på grundlag af redaktør Tallqvists udredning vil forskellige nye forslag blive taget op inden for sektion III, herunder et forslag om særlige stipendier til udveksling af litteraturkritikere mellem Finland og de øvrige nordiske lande.

3. Nordisk teaterseminar

Efter forslag fra sektionen har Nordisk Kulturkommission den 16. november 1962 tilskrevet regeringerne i de nordiske land således:

»Fra Den Nordiske Teaterunion har Nordisk Kulturkommission modtaget forslag om igangsættelse af et nordisk samarbejde om en videregående uddannelse af iscenesættere.

I. Som det første skridt ønsker man at afholde et nordisk seminar for teaterinstruktører i byen Vasa i Finland i sommeren 1963. Seminaret er planlagt af en særlig organisationskomité, bestående af professor Arvi Kivimaa, fil. dr. Carl Öhman og fil. kand. Verner Veistjä fra teaterunionens finske sektion samt af den norske teaterchef Frits von der Lippe som repræsentant for de øvrige nordiske lande. Der er lagt følgende program:

Baggrund: Man har i samtlige nordiske lande konstateret behov for nye iderige og reformvillige unge iscenesættere. Kredsen af kvalificerede iscenesættere er så begrænset i de enkelte nordiske lande, at det forekommer naturligt at forsøge en fælles videregående uddannelse.

Varighed og tidspunkt: Seminaret bør vare i 14 dage og skal holdes i juni

eller juli 1963. Det endelige tidspunkt kan ikke fastsættes, førend man kender det nøjagtige tidspunkt for den internationale teaterkongres i Warszawa. Seminaret må ikke kollidere med kongressen.

Kursusdeltagere: Ialt ca. 30 deltagere fordelt med 1—2 fra Island og 7—8 fra hvert af de øvrige nordiske lande.

Som deltagere ønskes:

a. iscenesættere, som i praksis har præsteret positive resultater inden for moderne sceneinstruktion eller har vist betydelige anlæg i denne retning,

b. skuespillere, som har forudsætning for instruktørarbejde, i så fald på anbefaling fra vedkommende teater.

Passive deltagere kan også tages med på kurset.

Aldersgrænsen bør ikke være eksakt, men man tænker sig fortrinsvis kursusdeltagere, som er under 40 år.

Organisationskomiteen er rede til at publicere seminaret omkring 1. december 1962. Den Nordiske Teaterunions nationale sektioner er villige til at drage omsorg for udvælgelsen af kursusdeltagerne i hvert land.

Lærerkårer og undervisningsplan: Foruden nordiske lærere ønsker man også at knytte fremstående personer fra andre lande til seminaret. Undervisningssprog bliver svensk, dansk, norsk og engelsk. Man vil gennem forelæsninger og praktiske øvelser behandle spørgsmål, som er centrale for moderne sceneinstruktion, men det nærmere undervisningsprogram kan først fastlægges, når lærerstaben er sammensat.

Lokaler: Lokaler kan stilles til rådighed dels af Sommeruniversitetet i Vasa til forelæsning og møder, dels af både det finske og det svenske teater til øvelser og demonstrationer. Ligeledes kan der i byen skaffes såvel hotelrum som privat indkvartering for deltagere.

Budget og udgiftsfordeling:

Vederlag til udenlandske lærere, incl. rejseudgifter	ca. 10 000 sv. kr.
Vederlag til nordiske lærere, incl. rejseudgifter	ca. 12 000 sv. kr.
Teknisk assistance	» 4 000 » »
Administration	» 4 000 » »
Diverse	» 10 000 » »
	ialt ca. 40 000 sv. kr.

som foreslås fordelt med 10 000 sv. kr. på hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Spørgsmålet om stipendier til deltagere til dækning af rejse- og opholdsudgifter bør ifølge forslaget løses nationalt således, at hvert land skaffer midler til sine deltagere på den måde, som skønnes mest hensigtsmæssig. Det fremgår af forslaget, at det må anses for ønskeligt og naturligt, at iscenesættere med fast engagement under en eller anden form får støtte fra det

teater eller anden institution, som de er ansat ved. Specielt for Norges vedkommende oplyses det, at kursusedtagere som har fast engagement ved et teater, vil modtage stipendium fra dette medens andre deltagere vil kunne få støtte af statens lånekasse for studerende ungdom.

Opholdsudgiften anslås til mindst ca. 20 sv. kr. pr. dag, d. v. s. pro persona ca. 300 sv. kr. for hele opholdet. Hertil kommer rejseudgiften.

Med henvisning til det ovenfor anførte henstiller Nordisk Kulturkommission til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige

at bevilge det nødvendige statstilskud, indtil 10 000 sv. kr. fra hvert af landene, til finansiering af det planlagte nordiske teaterseminar i Vasa i sommeren 1963.

Samtidig henstiller man til regeringerne i samtlige nordiske lande om fornødent at stille midler til rådighed til stipendier til kursusedtagere, i det omfang midlerne hertil ikke kan skaffes fra anden side i vedkommende land.

Den Nordiske Teaterunion har henstillet, at man, såvidt det er muligt, undlader at benytte de i forvejen eksisterende midler til nordisk teatersamarbejde til det heromhandlede formål, idet disse midler i forvejen bliver anvendt fuldtud. Nordisk Kulturkommission kan principielt tilslutte sig dette synspunkt og vil anbefale, at den fremtidige virksomhed på dette område, jfr. nedenfor afsnit II, bliver finansieret gennem en forøgelse af de eksisterende teaterbevillinger. Men med hensyn til det nu forestående seminar i Vasa antager man, at tilskudsspørgsmålet på grund af den korte tidsfrist må løses efter de forhåndenværende praktiske muligheder.

II. Endvidere har Den Nordiske Teaterunion foreslået, at der nedsættes et nordisk udvalg med den opgave at udrede — bl. a. på grundlag af erfaringerne fra det ovenfor omtalte første seminar i Vasa — spørgsmålet om tilrettelæggelsen af fremtidige nordiske teaterseminarer.

I overensstemmelse med Teaterunionens indstilling agter Nordisk Kulturkommission i nær fremtid at nedsætte et sådant udvalg bestående af et medlem fra hvert af landene Danmark, Norge og Sverige, to medlemmer (en finsk og en finlandssvensk repræsentant) fra Finland samt fra Island et korresponderende medlem, som ikke behøver at deltage i udvalgmøderne.

4. Samarbejde på den bildende kunsts område

Sektionen har modtaget redegørelser for det nordiske kunstsamarbejde fra Nordisk Kunstforbunds 5 nationale sektioner.

Redegørelserne blev drøftet på sektionsmødet i Åbo, hvor man konstaterede, at der var tilvejebragt et værdifuldt og fyldigt oplysningsmateriale.

Sektionen anså sig imidlertid ikke for kompetent til på egen hånd at foretage en nærmere indbyrdes afvejning og prioritering af de forskellige ønsker og forslag, der er fremført af kunstforbundets enkelte nationale afdelinger, og man har derfor anmodet Nordisk Kunstforbunds fælles hovedsekretariat om en supplerende udtalelse indeholdende en samlet indstilling.

5. Samarbejde på musikkens område

Både i Danmark, Finland, Norge og Sverige er der tilvejebragt særlige tilskudsmidler til dette samarbejde. Beløbene er dog endnu langt fra af den størrelse — 30 000 sv. kr. årlig i hvert land — som blev anbefalet ved Nordisk Kulturkommissions udtalelse herom af december 1956. Særlige organer for musiksamarbejdet er etableret eller — i Danmark — ved at blive etableret. Det svenske nämnd för nordisk musiksamarbejde agter at indbyde repræsentanter for musiksamarbejdsorganerne i de andre nordiske lande til et møde, hvor man bl. a. kunne drøfte fælles retningslinier for tilskudsmidlernes anvendelse. Sektion III vil fortsat følge udviklingen af samarbejdet på dette felt.

6. Udgivelse af en nordisk bogserie på engelsk

Angående denne sags forhistorie henviser man til side 938—39 i rapporten om Nordisk Råds 10. session, 1962, Helsingfors.

Sektionen har efter forslag fra de nordiske landes kulturattachéer i USA godkendt den fremgangsmåde, at der indgås en overenskomst mellem de nordiske stater og det amerikanske forlag, The University of Wisconsin Press, som har påtaget sig at udgive serien. Ved overenskomsten forpligter staterne sig til at yde statstilskud til dækning af royaltyforsrud samt oversættelsesomkostningerne, medens forlaget forpligter sig til på visse vilkår at kontrahere med vedkommende nordiske forlag om bøgernes udgivelse. Sektionen har endvidere behandlet og godkendt udkast til en sådan overenskomst.

Spørgsmålet om tilskudsmidlernes tilvejebringelse og formaliteterne ved overenskomstens underskrift er ordnet eller ved at blive ordnet i de enkelte nordiske lande.

7. Nordisk dramatikerserie på engelsk

Sektionen har anmodet Den Nordiske Teaterunion om en udtalelse over et af den finske afdeling fremsat forslag om udgivelse af en serie af udvalgte nordiske dramatiske værker i engelsk oversættelse.

Oslo, 13. december 1962

Svein Rosseland

Fung. formand

Helene Andersen

Generalsekretær

BILAGA

**Utlåtande av kulturella niomannakommittén över berättelsen från
Nordiska kulturkommissionen**

Kulturella niomannakommittén har tagit del av berättelse från Nordiska kulturkommissionen, överlämnad av Norges regering.

I samband med ärendets handläggning har niomannakommittén fäst särskild uppmärksamhet vid följande i kulturkommissionen behandlade enskilda ärenden:

frågan om Nordiska kulturkommissionens arbetsuppgifter och verksamhet,

frågan om uppförande av ett nordiskt institut i Reykjavik,

frågan om åtgärder för att stärka samhörigheten mellan det finsktalande Finland och de övriga nordiska länderna,

frågan om samarbete mellan de tekniska högskolorna och

frågan angående samarbete om forskning i geologi och geografi i Island.

I fråga om de nämnda frågorna anser niomannakommittén önskvärt att rådet överväger åtgärder för att påskynda deras skyndsamma genomförande.

I samband med behandlingen av frågan om Nordiska kulturkommissionens arbetsuppgifter och verksamhet har niomannakommittén av statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet i Sverige Hans Löwbeer fått mottaga en utförlig redogörelse om den handläggning, för vilken denna fråga varit föremål inom Nordiska kulturkommissionen och på det departementala planet. De nordiska undervisningsministrarna kommer vid sammanträde den 30 januari 1963 i Stockholm att taga ställning till saken. Därefter kommer ett särskilt meddelande om denna fråga att tillställas Nordiska rådet före dess elfte session.

Nordiska rådets kulturella niomannakommittén föreslår,

att rådet vid elfte sessionen måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 17 januari 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Gunnar Helén

Sven Högström

Håkon Johnsen

Förman

Helge Larsen

Paula Ruutu

Tilläggsförslag

om anordnande av geologiska och geografiska exkursioner till Island

(Väckt av Sven Högström)

Sedan gammalt har forskare inom geografin och geologin i de nordiska länderna företagit studieresor till Island, som genom sina särpräglade naturförhållanden utgör ett enastående unikt forskningsfält inom dessa vetenskapsgrenar. Beroende på de stora omkostnaderna har dylika resor likväl kunnat företagas endast i synnerligen ringa omfattning. Inom fackmannakretsar har väckts förslag om att det årligen skulle anordnas vetenskapliga exkursioner för studerande och forskare i berörda ämnen från de övriga nordiska länderna till Island. Exkursionerna, som skulle vara ett par veckor och företagas under sakkunnig ledning, skulle omfatta ca tjugofem personer. Kostnaden härför beräknas årligen omfatta dels en gemensam utgift om 10 000 sv. kr. för ledare av kursen och dels nationella utgifter om sammanlagt ca 25 000 sv. kr. till stipendier åt kursdeltagarna samt smärre förvaltningsutgifter. För planering av verksamheten skulle utses en expertkommitté med en representant för vardera ämnet från varje land.

Nordiska kulturkommissionens vetenskapliga sektion har behandlat förslaget och på grundvalen av ett omfattande utredningsmaterial beslutat tillstyrka planens genomförande. Kulturkommissionen riktade den 1 juli 1962 till regeringarna en resolution i saken (*se Tillägg*).

Enligt vad undertecknad har sig bekant torde verksamheten dock av finansiella orsaker icke kunna komma i gång så snart som önskvärt vore. Enär det här enligt min uppfattning dock är fråga om en verksamhet, genom vilken forskare och studerande inom berörda specialiserade fack skulle erbjudas möjligheter att till en för de nordiska länderna förhållandevis blygsam kostnad tillgodogöra sig de utomordentliga möjligheter till synnerligen värdefullt fältarbete de isländska naturförhållandena erbjuder, borde betingelser för verksamhetens inledande med det snaraste skapas.

Jag får därför under åberopande av vad ovan anförts föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att i enlighet med Nordiska kulturkommissionens förslag snarast ställa erforderliga medel till förfogande för anordnande av internordiska exkursioner i geo-

logi och geografi till Island samt föranstalta om upprättande av en expertkommitté för planering av verksamheten.

Helsingfors den 26 januari 1963

Sven Högström

TILLÄGG

Resolution från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna i de nordiska länderna om nordiska exkursioner till Island

Nordiska kulturkommissionens sektion I har vid sammanträde den 14—15 maj 1962 behandlat bifogade framställning¹ av vissa ämnesrepresentanter för geologi och geografi angående anordnande av nordiska exkursioner till Island.

På grundval av den utredning sektionen inhämtat synes stort intresse och gynnsamma betingelser föreligga för den föreslagna verksamheten. Enligt experternas mening är Island genom sina särpräglade naturförhållanden ett utomordentligt betydelsefullt forskningsobjekt. Det skulle därför vara ett värdefullt inslag i undervisningen och forskningen inom de geologiska och naturgeografiska ämnesområdena i de nordiska länderna att på ort och ställe studera nämnda förhållanden under sakkunnig ledning.

Sektionen anser, att exkursionsverksamheten på sätt i P.M. nr. 2 föreslås, d. v. s. anordnande av en exkursion med c:a 25 deltagare under vart och ett av åren 1963 och 1964, bör utgöra den första etappen av det planerade samarbetet. Kostnaderna härför beräknas årligen omfatta dels en gemensamt utgift om 10 000 sv. kr. för ledande av kursen, dels nationella utgifter om sammanlagt c:a 25 000 sv. kr. till stipendier åt exkursionsdeltagare samt smärre förvaltningsutgifter. De gemensamma kostnaderna förutsätts fördelade enligt sedvanliga normer och de nationella kostnaderna efter antalet deltagare från vederbörande land. Stipendiaterna föreslås utsedda av en expertkommitté, bestående av en representant för vardera ämnet i varje land, med uppgift att planera exkursionsverksamheten.

Med åberopande av vad ovan anförts hemställer sektionen, att regeringarna i de nordiska länderna måtte från och med året 1963/64 ställa de erforderliga medlen till förfogande för anordnande av internordiska exkursioner i geologi och geografi till Island samt föranstalta om upprättande av en expertkommitté för planering av verksamheten.

Århus den 15 maj 1962

¹ Här ej tryckt.

Tilläggsförslag

om högre utbildning och forskning

(Väckt av Gunnar Helén)

Frågan om Nordiska kulturkommissionens organisation sysselsatte Nordiska rådet redan vid dess första session. Då antogs nämligen en rekommendation, vari regeringarna uppmanades att överväga hur en effektivisering av kommissionens arbete borde ske under hänsynstagande till de förhållanden, som tillkomsten av Nordiska rådet medfört (rek. nr 8/1953). I anledning av denna rekommendation erhöll sedermera Nordiska kulturkommissionen sin nuvarande gestalt efter beslut på ett nordiskt undervisningsministermöte i början av 1954. Sedan någon tid tillbaka står åter frågan om kommissionens organisation och arbetssätt på dagordningen.

I ett särskilt aktstycke, som förelagts Nordiska rådet, har undervisningsministrarna vid ett möte den 30 januari 1963 redovisat de resultat, till vilka de kommit fram vid sina överväganden i denna organisationsfråga. Huvudtanken är att verksamheten i kommissionen bör knytas närmare till det löpande departementala arbetet än hittills varit fallet. Denna tanke är säkerligen riktig. En reform i denna riktning torde vara ofrånkomlig, om man vill trygga, att kommissionens förslag inordnas i sitt sammanhang och överhuvud kommer upp till allvarligt bedömande vid budgetbehandlingen i de olika länderna.

Enigt förslaget skall emellertid arbetet med den nordiska koordinationen av de kulturella frågorna — av särskild vikt bland dessa torde i detta sammanhang spörsmålen om högre utbildning och forskning vara — försiggå så att säga vid sidan av det ordinära arbetet i departementen och ministerierna. De nordiska projekten kommer i en grupp för sig jämsides med de nationella instansernas förslag. Fråga är om med den föreslagna organisationen tillräckliga garantier erhålles för att alla möjligheter till samordning och rationalisering på ett nordiskt plan verkligen blir tillvaratagna. Även om en avsevärd förbättring genom den föreslagna organisationen kommer till stånd, föreligger det säkerligen alltjämt stor risk för att de nordiska projekten införes på sådant sätt i varje lands egen planering i fråga om vetenskaplig upprustning, att de naturligen tämligen genomgående får stå tillbaka för vad som krävs från rent nationella utgångspunkter.

Det hittillsvarande arbetet på en allmän treårsplan för utbyggnaden av högre undervisning och forskning på nordisk nivå är föga uppmuntrande.

En sådan plan påyrkade rådet i en rekommendation (rek. nr 10/1961) redan för nu mer än två år sedan. Hittills har små resultat setts av arbetet på att få fram en sådan plan. Under det sist förflutna året synes arbetet med planen i huvudsak ha fått stå tillbaka för de organisatoriska överväganden, som redovisas i det aktstycke, som enligt vad nyss sagts nu lämnats rådet. Blir kulturkommissionen i sin nya skapnad, till vilken den skall ha transformerats före utgången av detta år, verkligen i stånd att prestera en dylik treårsplan som kan påräkna att bli åtminstone i väsentliga delar genomförd?

Jag tillät mig i Nordiska rådets generaldebatt i fjol som exempel på svårigheterna i nordiskt samarbete ta upp två frågor, nämligen å ena sidan just kulturkommissionens sammansättning och arbetsformer samt å andra sidan den då högaktuella nordiska samarbetsraktaten, som senare antogs och som trädde i kraft den 1 juli 1962. Jag pekade på denna överenskommelses oförbindande karaktär och dess katalogartade innehåll; den var främst en uppräkningslista av hittills nådda resultat. Jag ställde till sist frågan om de hittillsvarande samsamarbetsmetoderna, till vilka samsamarbetsöverenskommelsen knyter an, i längden är tillräckliga, om man inte skulle våga formulera en målsättning på längre sikt för nordiskt samarbete.

Vi står inför samma frågeställning i dag. Är det omöjligt att tänka sig att gå ett steg längre än det föreliggande ministermeddelandet anvisar? Dess förslag bygger på föreställningen att de nordiska projekten skall så att säga »petas in» i den nationella kakan här och var, där man kan skaffa utrymme för den. Vad som reellt borde avses är snarare en fortlöpande samnordisk planering av det högre undervisningsväsendets och forskningens yttre, organisatoriska utformning. Grundandet av nya universitet och högskolor, av forskningsinstitutioner av olika slag borde vara en angelägenhet att överväga gemensamt och på sådant sätt i tid och rum att det slutliga beslutsfattandet kunde ske under hänsynstagande till behov och önskemål från samtliga länder. Kunde man inte tänka sig t. ex. att de nationella forskningsråden samordnades branschvis för att längre fram ev. slås samman och att de arbetade med anslagsmedel, som de erhållit tillskjutna från samtliga länder, samt understödde forskning i hela Norden. Givetvis måste här de olika ekonomiska möjligheterna beaktas och vissa nationella hänsyn tas, bl. a. med utgångspunkt från universitetsväsendets historiskt givna utformning, men man skulle på detta sätt likväl kunna nå betydande vinster och samtidigt vinna värdefulla erfarenheter för ett fortsatt nordiskt integrationsarbete även på andra fält.

Även om man icke skulle vara beredd att taga så djärva steg i dagens situation, som här antytts, synes det mig dock önskvärt att man på ett eller annat sätt skapar bättre garantier för att den omorganisation, som nu föreslagits och som formellt inskränker sig till att gälla kulturkommissionen, verkligen medför en varaktig förbättring av samordningen och leder till en fortskridande integration. Ett första praktiskt steg kunde vara att i relativt bindande former slå fast att samtliga länders toppmyndigheter på det högre

utbildningsväsendets område en gång om året vid en tidpunkt, då budgetfrågorna ännu icke är låsta i något land, presenterade för varandra sina aktuella planer för de närmaste årens utbyggnad av högre undervisning och forskning och på allvar undersökte på vilka punkter en samordning skulle ge resultat. Från Nordiska rådets sida skulle då fordras att rådet till sina årliga sessioner erhöi en utförlig redogörelse för vad som uppnåtts vid dylika jämförelser och på vilka punkter hinder mött för en koordination och i det senare fallet vilka dessa hinder är.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville i en rekommendation till regeringarna i anledning av redogörelsen för Nordiska kulturkommissionens omorganisation framhålla behovet av snara åtgärder för en fortlöpande nordisk samordning på högsta nivå av de nationella planerna för utbyggnad av den högre undervisningen och forskningen.

Stockholm den 7 februari 1963

Gunnar Helén

Tilläggsförslag

om universitetskurserna i nordiska språk

(Väckt av Helge Larsen)

Siden 1957 er der på initiativ af Nordisk Kulturkommission blevet afholdt kurser for universitetsstuderende med nordiske sprog og nordisk litteratur som eksamensfag. Erfaringerne med disse kurser har været så tilfredsstillende, at Nordisk Kulturkommissions sektion I med tilslutning af universitetsrektormødet har besluttet at anbefale en betydelig udvidelse og systematisering af disse kurser. Ved sit plenarmøde i København 12.—14. november gav Kulturkommissionens plenum tilslutning til, at et forslag af følgende indhold forelægges regeringerne:

Fra og med 1963 afholdes i hvert af landene Danmark, Norge og Sverige et årligt kursus i det pågældende lands sprog og litteratur, beregnet på studerende i nordiske sprog fra et af de andre nordiske lande.

Ved en fast planlægning af kurserne tilsigtes det at give de studerende fra de enkelte lande det ene år adgang til kurser i det ene lands sprog og litteratur, det næste år i det andet lands. Hvert af disse kurser skal vare 6 uger og tilrettelægges for 20—25 deltagere.

Forslaget går endvidere ud på, at der fra og med 1963 skiftevis i Danmark og Norge hvert andet år afholdes et kursus for 20 studerende fra Finland med nordisk filologi (svensk sprog) som studiefag.

I Finland tilsigter planen afholdelse af et årligt kursus i det finske sprog, Finlands kultur, historie og samfundsliv for ca. 20 studerende i finsk fra de øvrige nordiske lande.

Fra og med 1963 foreslås endvidere afholdelse af kurser i islandsk sprog og litteratur ved Islands universitet efter en plan, som senere vil blive udarbejdet.

De årlige kurser i Sverige i nordisk filologi, som siden 1961 afholdes i Umeå for finsksprogede studerende, agter man at fortsætte på samme måde som tidligere.

Ved denne mere systematiske planlægning kan kurserne indgå som en integrerende del af universitetsstudiet af de nordiske sprog og den nordiske litteratur. Den derved opnåede større effektivitet muliggør en mærkbar forkortelse af studietiden.

Jeg tillader mig derfor at foreslå, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne

at stille de nødvendige midler til rådighed for at udvide den nordiske kursusvirksomhed for universitetsstuderende i nordiske sprog og nordisk litteratur på den af Nordisk Kulturkommission foreslåede måde.

København, den 7. februar 1963

Helge Larsen

Berättelse

från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Norges regering)

I løpet av 1962 har det vært to møter i komitéen, det ene i Oslo 3.—4. april og det andre i Stockholm 30.—31. oktober. Komitéens virksomhet knytter seg i 1962 særlig til disse emner:

Harmonisering av sosiallovgivningen

Utgangspunktet er her at komitéen har til oppdrag å virke for harmonisering av sosiallovgivningen i de nordiske land, at komitéen har tatt dette opp, og at arbeidet fortsetter.

På møte i april forelå en rapport fra et underutvalg for harmonisering innenfor arbeidervernlovgivningen. Her ble det pekt på visse spesielle felter innen arbeidervernet som fra et praktisk synspunkt egnede seg for ensartet regulering i de nordiske land (tankforskrifter for arbeid om bord i skip som fører olje, verneregler for laste- og lossearbeid, verneregler for dykkerarbeid, sikkerhetsregler for gassflasker, og sikkerhetsregler for trykkluftanlegg). Komitéen gav sin tilslutning til videreføringen av dette arbeid. Videre vedtok komitéen å be underutvalget utrede mulighetene for harmonisering av reglene om arbeid av barn og ungdom i de nordiske land. Dette utredningsarbeid er nå tatt opp.

På møtet i Stockholm gjennomgikk komitéen en rapport fra et underutvalg for harmonisering av lovgivningen om bidragsforskott. Komitéen fant at prinsippene i innstillingen var vel egnede som grunnlag for nasjonal lovgivning, og vedtok å sende rapporten til de respektive nordiske sosialdepartementer, med henstilling om å ta forslagene i betraktning når lovreglene på dette felt skulle utformes. Komitéen vedtok også en særskilt framgangsmåte, når det gjaldt å følge opp og koordinere dette arbeid.

Nordiske sjøfolks trygdemessige stilling på nordiske skip

Et særskilt underutvalg har hatt til oppdrag å utrede spørsmål om likestilling av nordiske sjøfolk på nordiske skip, og har som første skritt behandlet spørsmålet om syketrygd. Etter at visse forslag fra utvalget var behandlet på Den nordiske sosialpolitiske komité's møte i april, ble det på møtet i oktober lagt fram en utvalgsinnstilling. Her foreslåes begrepet nordiske sjøfolk definert slik: Med nordiske sjøfolk menes sjømenn som seiler

med nordiske skip og som har fast bosted i et av de nordiske land. (Som nordisk skip anses skip som fører nordisk flagg.) Forutsetningen for å kunne gjennomføre en ordning med likebehandling av nordiske sjømenn i forhold til syketrygden må være at hvert enkelt land først løser spørsmålet om en effektiv syketrygd for alle sjømenn som har fast bosted i vedkommende land, og at ytelser gis utenfor skipets hjemland. — Når to eller flere land oppfyller disse forutsetninger, kan disse land ta opp spørsmålet om gjensidighetsavtaler om likebehandling av sjømenn med fast bosted i de respektive land. Familien bør trygdes i bostedslandet, når dette er et av de nordiske land.

Komitéen vedtok å sende innstillingen til de nordiske lands regjeringer, så myndigheter og organisasjoner i de respektive land kunne studere den og gjøre sine synspunkter gjeldende. Komitéen vil deretter ta konklusjonene opp til ny behandling.

Med henvisning til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 2/1962 vedtok komitéen å bekrefte overfor Rådet at dette underutvalgs mandat også er å igjennom de øvrige grener av sosialforsikringen uten å avvente resultatet av arbeidet med syketrygdreglene.

Samordningen av nordiske og kontinentale trygdesystemer

På sitt møte i oktober 1962 gjennomgikk komitéen visse spørsmål som reiser seg ved en sammenlikning mellom nordiske lands systemer for pensjonering og tilsvarende systemer for Det europeiske økonomiske fellesskap. Det ble nedsatt et arbeidsutvalg for å drøfte disse og andre sosialpolitiske spørsmål som kan oppstå i relasjon til EEC.

Nordisk gjensidighet i pensjonsspørsmål

Et underutvalg har i 1962 studert behovet for endringer i den nordiske konvensjon om sosial trygghet når det gjelder uførepensjoner og enkepensjoner. Komitéen vedtok på sitt møte i oktober at utvalget også skal gå inn på visse spørsmål i samband med alderspensjon.

Nordiske lands ratifikasjon av ILO-konvensjoner

Underutvalget for denne sak la i oktober fram en redegjørelse om arbeidet i 1962. Utvalget hadde valgt ut en rekke ILO-konvensjoner som skulle gjøres til gjenstand for en detaljert undersøkelse med henblikk på å fremme ratifikasjon fra nordiske lands side. Komitéen gav utvalget i oppdrag å fortsette arbeidet med konvensjoner som ikke har vært gjennomgått, og — når det gjelder sjøfartskonvensjoner — å samarbeide nærmere med de nordiske lands sjøfartsmyndigheter.

Syssetting av personer med nedsatt arbeidsevne

Et underutvalg har utarbeidet en håndbok i »arbetsvård». Et seminar i utføringsspørsmål er under planlegging og vil bli holdt i 1963.

Publikasjon om nordiske borgeres sosiale rettigheter

En ny utgave av publikasjonen »Nordiske borgeres sosiale rettigheter under opphold i annet nordisk land», er forberedt i 1962 av et redaksjonsutvalg oppnevnt i komitéen. Publikasjonen vil i nær framtid gå i trykken.

Oslo i januar 1963

TILLÄGG**Nordiska socialpolitiska kommitténs sammansättning den 30 oktober 1962**

Danmark: Kontorchef P. Juhl-Christensen
Kontorchef G. R. Nelson
Kontorchef E. Arntzen
Fuldmægtig J. Ravn

Finland: Kanslichefen Aarne Tarasti
Avdelningschefen A. Nojonen
Regeringssekreteraren Veijo Lappalainen

Island: Fuldmægtig Jon S. Olafsson

Norge: Departementsråd A. Kringlebotten
Ekspedisjonssjef K. J. Øksnes
Ekspedisjonssjef Ottar Lund

Sverige: Statssekreteraren Ernst Michanek
Generaldirektören Ernst Bexelius
Presidenten Liss Granqvist
Hovrättsassessorn Bengt Hamdahl
Hovrättsassessorn Gunnar Danielson
Hovrättsassessorn Carl Lidbom

Kansliskrivaren Greta Zetterholm, sekreterare

Berättelse

från Nordiska samferdselkommittén

för tiden december 1961—december 1962

(Överlämnad av Norges regering)

Nordisk Samferdselskomité, som er nedsatt av de nordiske regjeringer i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 1/1957, har mandat til foruten å foreta undersøkelser i saker som den får seg forelagt til behandling, på eget initiativ å ta til behandling de nordiske samferdselsspørsmål den måtte ønske.

Komitéen har følgende sammensetning:

Danmark

Folketingets 1. næstformand Vagn Bro.
Folketingsmand Svend Horn.
Sekretær: Ekspeditionssekretær Axel Gormsen.

Finland

Riksdagsmannen Urho Kähönen.
Riksdagsmannen Väinö Leskinen.
Sekretær: Byråchefen Reino Auvinen.

Island

Alttingsmand Birgir Finnsson.
Sekretær: Departementsjef Brynjólfur Ingólfsson.

Norge

Lagtingspresident Nils Hønsvald.
Stortingsmann Jon Leirfall.
Sekretær: Byråsjef John Paxal.

Sverige

Riksdagsmannen Leif Cassel.
Riksdagsmannen Fritz Persson.
Sekretær: Förste sekreteraren Axel Edelstam.

I tiden fra mai måned 1961 til juni måned 1962 var Leskinen formann og Leirfall nestformann. Fra juni måned 1962 er Leirfall formann og Persson nestformann.

I tiden siden forrige beretning ble avgitt i Helsingfors 15. desember 1961, er det ikke skjedd noen endring i komitéens sammensetning. I sekretariatet er den tidligere sekretær for den finske gruppe, regjeringssekreterare Paul Paavela, den 1. november 1962 avløst av byråchefen Reino Auvinen. Komitéen har i 1962 holdt følgende møter: 13. møte på Geilo i Norge 6.—8. juni 1962 og 14. møte på Rold i Danmark 27.—28. september 1962.

På komitéens 13. møte har som sakkyndig deltatt formannen i Nordens Reisebyråforbund, direktør von Hartman under behandlingen av spørsmålet om felles nordisk lovgivning om reisebyråer.

I vedlagte bilag [*se Tillägg*] er gitt en fortegnelse over samtlige saker som Nordisk Samferdselskomité har hatt på sin sakliste. Komitéen har som det fremgår av fortegnelsen behandlet saker som har vært fremme i Nordisk Råd, men har også behandlet en rekke saker på eget initiativ eller på grunnlag av mottatte henvendelser. I det følgende blir det redegjort for de av disse saker som har vært behandlet av komitéen i den periode beretningen omfatter.

1. Nordisk Samferdselskomité

Nordisk Råds presidium rettet 2. juli 1962 henvendelse til det danske statsministerium og samferdselsministrene i de øvrige nordiske land med forespørsel om Nordisk Samferdselskomité også kunne fungere som en nimannskomiité for Nordisk Råd og forberede rådets behandling av de saker som skal forelegges på sesjonene. Etter beslutning på 14. møte har komitéen sendt følgende brev til vedkommende departementer:

Etter ønske fra det danske statsministerium har Nordisk Samferdselskomité på sitt 14. møte på Rold Storkro i Danmark 27.—28. september 1962, drøftet spørsmålet om komitéen skulle kunne fungere som nimannskomiité for Nordisk Råd. Til stede var samtlige medlemmer unntatt Islands representant.

Komitéen har intet å innvende mot å utvide sin virksomhet til også å fungere som nimannskomiité for de saker den får seg forelagt av Nordisk Råd og hvortil uttalelse forutsettes avgitt direkte til Nordisk Råd. Dette vil neppe nødvendiggjøre mere enn ett møte i tillegg til de møter komitéen likevel må holde hvert år. Det anses ikke nødvendig med endringer i komitéens sekretariat. Dog vil det formodentlig være hensiktsmessig at man i sekretariatet har en fast kontaktmann til Nordisk Råd. Da en av komitéens sekretærer for tiden også er sekretær i Nordisk Råds trafikkutvalg er det naturlig at vedkommende — ekspedisjonssekretær Axel Gormsen — virker som kontaktmann.

Samtlige tilstedeværende medlemmer er villige til å påta seg det merarbeid som måtte følge den foreslåtte ordning.

3. Transportøkonomisk forskning

Nordisk Transportforskningskomité har i 1962 holdt møter i Stockholm 13. april, i Stavanger 14.—15. juni, i Tammerfors 27. oktober og i København 30. november—1. desember.

Nordisk Transportforskningskomité har fortsatt gjennomdrøftingen av de transportpolitiske problemstillinger og hva som vil kreves av transportøkonomisk forskning på disse områder, og har ytterligere søkt å klarlegge hvilke ulikheter man har i de nordiske land av transportpolitisk betydning.

Således er det foretatt eller igangsatt arbeid med klarlegging av ulikhetene i administrasjon, transportenes stilling i nasjonalhusholdningen, deres omfang og fordeling på transportgrener, avgiftspolitikken og takstpolitikken.

Spørsmålet om fellesmarkedets betydning for nordisk transportvesen er tatt opp og vil bli viderebehandlet.

Oversikten over utført, pågående og planlagt transportforskning, som utgis av Nordisk Transportforskningskomité, er revidert.

Tilretteleggingen av en koordinert dokumentasjonstjeneste i de nordiske land fortsetter med gode resultater.

For øvrig vises til Nordisk Transportforskningskomité's beretning [*se Sak C 6*].

4. Trafikklovgivning

Nordisk Vegtrafikkomité (NVK) holdt i 1962 møter i Stockholm 30. januar—1. februar, i Helsingfors 4.—8. juni, i Bergen 4.—7. september, i København 22.—26. oktober og i Göteborg 26.—30. november. Neste møte ventes holdt i Helsingfors 14.—18. januar 1963.

Komitéen har utarbeidet utkast til felles nordiske ferdselsregler på grunnlag av det arbeid som er utført i et arbeidsutvalg under Den europeiske transportministerkonferanse (CEMT) og søker å komme frem til felles nordisk ferdselslovgivning.

Nordisk Vegteknisk Forbunds 6. gruppe har utarbeidet forslag om trafikkskilt. NVK har tatt forslaget til behandling med henblikk på en felles nordisk stillingtagen under den kommende behandling av spørsmålet om trafikkskilt i CEMT.

Nordisk Samferdselskomité vil søke å avholde fellesmøte med NVK våren 1963.

Samferdselskomitéen rettet 4. oktober 1962 forespørsel til det svenske kommunikasjonsdepartement om hvorvidt den svenske regjering akter å ta skritt til overgang til høyrekjøring.

5. Buss- og lastebiltrafikk

Nordisk Samferdselskomité har tidligere anbefalt at man får ensartede nordiske bestemmelser om arbeidstiden i buss- og lastebiltrafikken, forutsetningsvis på grunnlag av den avtale som var under utarbeidelse i F.N.'s økonomiske kommisjon for Europa. Denne avtale er senere gjort ferdig og ble åpnet for undertegnelse i Geneve i januar 1962 (European agreement concerning the work of crews of vehicles engaged in international transport (AETR)). Sverige undertegnet avtalen i juni 1962. Komitéen vil understreke ønskeligheten i at de øvrige nordiske land også undertegner avtalen.

8. Trafikkforbindelsene med Island

Statens turistbyrå på Island har fra 1962 deltatt i driften av de fellesnordiske turistbyråer i Tyskland og Sveits (Frankfurt og Zürich). Fra 1962 er Island også med i det ordinære nordiske rundturprogram.

Trafikkforbindelsene mellom Island og det øvrige Norden må i dag anses for tilfredsstillende. I Finland har finske reisebyråer gjort forsøk på å etablere charterflyving til Island sammen med Loftleidir, men tilslutningen var ikke tilstrekkelig.

Islands nye store hotell i Reykjavik ble innviet i juli 1962. Etter at det i 1961 ble bevilget inntil 3 millioner islandske kroner til utvidelse av gjestgive-

rier er det skaffet 100 nye sengeplasser i slike. Det arbeides for øvrig med spørsmålet om innkvartering i skolene i høysesongen. I 1962 er det til kjøp av inventar og innredning av skolene bevilget 3 millioner islandske kroner, hvilket har gitt 220 nye sengeplasser.

9. Isbrytersamarbeid

Overenskomst om isbrytersamarbeid mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige ble undertegnet og trådte i kraft 20. desember 1961. Nordisk Råd tok meddelelsen om dette til etterretning på 10. sesjon og anså spørsmålet for ferdigbehandlet. Saken ble ferdigbehandlet i Nordisk Samferdselskomité på 13. møte.

11. Felles tollstasjoner

Fra 1. mai 1962 har tollformalitene for vegtrafikken mellom Norge og Sverige vært forenklet ved at reisende som ikke medfører annet enn tollfri og innførselstillatte varer kan passere uten å stanse for kontroll og klarening. Slike reisende kan dog kontrolleres ved stikkprøve. Andre reisende skal på vanlig måte melde seg ved tollstasjonen (norsk eller svensk).

Ved en rekke av de minst trafikerte veger er tollstasjonene nedlagt eller de blir holdt stengt om natten eller på søn- og helligdager. For kommersiell eller annen tollklaringspliktig trafikk på veg med nedlagt eller stengt tollstasjon må det erholdes særskilt tillatelse.

For grensepasseringen Kautokeino—Enontekiö er tollkontrollen overlatt til den finske tollstasjon med adgang til forpassning til norsk tollsted.

Hva angår den svensk-finske grense, er en overenskomst om tollsamarbeid på grensen undertegnet 5. november 1962. Forsøksvis foretas nå tollkontrollen av finske tollstasjoner i Muonio og Kolari. Forbikjøringssystemet anvendes ved de fire andre overgangsteder langs denne grense, nemlig Haparanda—Torneå, Övertorneå—Aavasaksa, Pello—Pello og Karesuando—Karesuanto.

Spørsmålet om utstrekning av det dansk-svenske tollsamarbeid i Øresundstrafikken til hele trafikken mellom Sverige og Danmark vil bli gjenstand for drøftelser.

Spørsmålet om nærmere tollsamarbeid i Norden på flyvingens område er for tiden gjenstand for utredning.

Etter at Nordisk Samferdselskomité hadde erfart at den lettere og raskere grensepassering kunne føre til at trafikkskiltene lettere blir oversett, har komitéen henstillet til vegmyndighetene å være oppmerksom på behovet for tydelige, opplyste eller reflekterende skilt på grensene.

12. Samordning av jernbanetakster

Nordisk Tariffkomité har i 1962 holdt møter i København 28. februar—2. mars, i Helsingborg 24.—27. mai, i Stavanger 14.—16. august og i Tammerfors 9.—12. oktober.

Komitéen fortsetter sitt arbeid med nordiske regulativer for godstranspor-

ten og med felles transittregulativ for de høyest tarifferte godsslag samt stykkgodstakstene og venter å legge frem forslag i 1963.

Nordisk Samferdselskomité vil på et møte i 1963 drøfte de nordiske jernbanetakster med representanter for Nordisk Tariffkomité.

En særskilt komité som ble nedsatt 17. oktober 1961 av de finske og svenske jernbaner, arbeider med godsomlastningen og revisjon av gebyrene.

En lokal norsk-svensk jernbanekomité i Trøndelag/Jämtland undersøker mulighetene for å øke jernbanetrafikken mellom Trøndelag og Jämtland.

13. Forslag i sluttbetenkning fra Den nordiske parlamentariske Komité for friere samferdsel m. m.

Punkt 2. Adgang for reisende, som kun medbringer tollfri og innførselstillatte varer og tillatte reisevalutabeløp, til å passere de internordiske landgrenser, hvor de selv finner det hensiktsmessig

Nordisk Samferdselskomité har rettet nye henvendelser til vedkommende myndigheter om snarest mulig å få legalisert det betydelige antall grensepasseringer som finner sted utenfor kontrollstedene.

Punkt 3. Felles bestemmelser om toll- og avgiftsfri innførsel av spiritus, vin og tobakksvarer

Etter at det 28. september 1962 ble innført nye bestemmelser i Danmark, rettet Nordisk Samferdselskomité 1. oktober 1962 følgende henvendelse til tollmyndighetene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

Nordisk Samferdselskomité har tidligere gitt anbefaling om felles bestemmelser om toll- og avgiftsfri innførsel av spiritus, vin og tobakksvarer. I anledning av at det nå er innført nye bestemmelser i Danmark fra 28. september 1962 således at reisende som hovedregel skal kunne medta toll- og avgiftsfritt inntil 3/4 liter spiritus, 1 liter vin, 2 liter øl, 200 sigaretter eller 250 g tobakksvarer i annen form samt inntil 200 blader cigarettpapir, har Nordisk Samferdselskomité på møte i Rold i Danmark 27.—28. september 1962 besluttet å henstille til tollmyndighetene i de fire nordiske land, på ny og snarest mulig å få i stand fellesdrøftelser for å få til ensartede nordiske regler på dette område. Komitéen finner at de nye danske bestemmelser kan danne grunnlag for slike fellesregler. Finlands finansministerium har meddelt at Finland er beredt til å innføre bestemmelser i samsvar med de som er innført i Danmark fra 1. januar 1963, forutsatt at Sverige og Norge samtidig innfører samme bestemmelser.

Punkt 5. Fritakelse for tollklarering av lystfartøyer under 30 tons

I Danmark, Finland og Norge er fra 1. mai 1962 og i Sverige fra 15. juni 1962 gjennomført en ordning, således at slike lystfartøyer er fritatt for meldeplikt til tollsted når det ikke medføres ubeskattede varer. Spørsmålet er dermed løst og saken ansett ferdigbehandlet av komitéen på 13. møte.

Punkt 7. Gjennomførelse av forslagene i de såkalte Lahtipromemorier

a. Inn- og utførsel av våpen inklusive ammunisjon til bruk ved jakt og skytekonkurranser under midlertidig opphold i annet nordisk land

Forslaget innebar at statsborgere i Danmark, Finland, Norge og Sverige skulle få inn- og utføre de i landene normalt anvendte og tillatte jaktgeværer og andre jaktvåpen, så vel som våpen for konkurranseformål for bruk i landet, respektive utenfor landet, under en tidsperiode på 3 måneder under forutsetning av at den av det egne lands myndigheter utferdigede våpenlisens fremvises, samt at deklarasjon vedrørende våpenet leveres til tollmyndighetene på ut- respektive innreisestedene.

Saken er løst i Sverige ved forordning som trådte i kraft 1. juli 1961. I Danmark er utsendt bekjentgjørelse hvoretter ordningen trer i kraft 1. desember 1962. I Norge ventes tilsvarende ordning å tre i kraft ved årsskiftet 1962/63. I Finland fremmes forslag til Riksdagen våren 1963.

e. Opphevelse av stempelavgift for utenlandske handelsreisende i de nordiske land

Etter at man i Norge med virkning fra 1. juni 1960 (Kgl. res. av 29/4-60) har sluttet å oppkreve gebyr ved utstedelse av handelspass for utenlandske handelsreisende, ble denne sak ansett som ferdigbehandlet på 14. møte.

Punkt 20. Forhøyelse av den toll- og lisensfrie verdigrense for reisegods

Da komitéen er av den oppfatning at spørsmålet om en forhøyelse av verdigrensen for den toll- og lisensfrie innførsel av reisegods ikke er aktuell, er saken henlagt på 13. møte.

Punkt 21. Delegasjon til jernbanepersonalet av myndigheten til å utøve tollkontroll samt til å foreta tollklarering av innskrevet reisegods

Det foreligger nå fra Tollsamarbeidsrådet i Bryssel om rekommandasjon til de europeiske regjeringer, hvoretter innskrevet reisegods skal kunne utleveres av jernbanepersonalet, såfremt den reisende ved innskrivningen avgir en skriftlig deklarasjon om at godset ikke inneholder spiritus, tobakksvarer, våpen eller nyinnkjøpte varer.

Etter svensk forslag arbeider norske, finske og svenske tollmyndigheter og jernbaneforvaltninger på å få i stand et ennå enklere system hvoretter det vil være tilstrekkelig med en muntlig deklarasjon på avreisestedet. Fra dansk side vil man delta med observatør. Saken ventes for øvrig behandlet på de nordiske jernbaners samtrafikkonferanse i februar 1963.

Nordisk Samferdselskomité uttaler sin tilfredshet med at tollmyndighetene arbeider med en løsning av saken.

14. Nordisk passunion

Nordisk Råd henstilte i rek. nr. 17/1962 til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige at de — med bibeholdelse av den nordiske passunion — skulle anerkjenne identitetskort og pass inntil 5 år etter at de er utløpt, som reiselegitimasjon ved innreise og opphold i inntil 3 måneder i det nordiske passkontrollområde.

Den danske regjering er koordinerende i arbeidet med denne rekommandasjon.

Etter å ha mottatt rekommandasjonen, har det danske justisministerium gjennom utenrigsministeriet anmodet vedkommende myndigheter i Belgia, Frankrike, Forbundsrepublikken Tyskland, Holland, Luxembourg, Italia og Sveits om en rekke opplysninger angående disse lands identitetskort. Videre har man anmodet om eksemplarer av identitetskortene og av rettsreglene herom i vedkommende land.

Justitsministeriet har nylig mottatt mesteparten av de ønskede opplysninger og har deretter foreslått fagdepartementene i Finland, Norge og Sverige, at det avholdes et møte om saken i desember måned 1962.

Nordisk Samferdselskomité har overfor justitsministeriet fremhevet betydningen av at saken løses innen turistsesongen 1963.

15. Vegforbindelsene i nord mellom Finland, Norge og Sverige

a. Norge—Sverige

Spørsmålet om prioritetsrekkefølgen for de to prosjekterte helårsveger mellom Sverige og Nordland fylke i Norge, henholdsvis over Umbukta og Graddis, har vært behandlet i Nordland fylkesting i november 1962. I fylkestingsvedtaket er det gitt prioritet til Graddisvegen, men det er gitt uttrykk for at også anlegget Mo—Umbukta må fremmes.

Vegprosjektene Kiruna—Troms resp. Nordland med forskjellige alternativer har vært gjenstand for nærmere utredning i det norske vegdirektorat. Innberetning til Samferdselsdepartementet ventes innen utgangen av 1962.

I Sverige har Kommunikationsdepartementet anmodet Väg- og vattenbyggnadsstyrelsen om en tidsplan og prioritering for mellomriksvegene mellom Norrbottens län og tilgrensende fylker i Norge. I forbindelse hermed forutsettes vegforbindelsen Kiruna—Norge vurdert sammen med de norske vegmyndigheter.

b. Norge—Finland

Vegen Kautokeino—Enontekiö ble åpnet for vanlig trafikk i 1962. Den finske del av vegen er nå belagt med oljegrus. På norsk side foregår ombygging av de svakere partier av vegen.

Etter at vegforbindelsen Ivalo—Kirkenes som transportveg for tømmer synes å være stillet i bero, har Nordisk Samferdselskomité drøftet spørsmålet om bygging av en enklere turistveg.

Senere er komitéen orientert om at man på finsk side har igangsatt vegbygging fra riksvegnettet mot Sevettijärvi nord-vest for Enare i retning mot Neiden. Videre bygges veg fra Inari vestover mot Enontekiö. Vegforbindelse til Polmak fra Utsjoki er planlagt. På norsk side er veger under bygging for kommunal regning (som jordbruksveger) fra Kautokeino til Lappoluobbal i retning Karasjok og fra Karasjok i retning mot Kautokeino til Assebakte. Disse veger vil etter komitéens oppfatning bli av stor betydning og bør tas i betraktning ved den videre behandling av vegforbindelsene i nord.

c. Finland—Sverige

Mellom Finland og Sverige er det enighet om påbegynnelse av brobyggingen over Torneå ved Aavasaksa vinteren 1962/63. Broen ved Pello forutsettes bygget to år senere. Utover disse to broer planlegges ytterligere en bro som skal erstatte den nåværende fergeforbindelse mellom Karesuando og Karesuanto. Det er også tanke om en ny fergeforbindelse ved Kolari.

17. Nordisk carnet-område. Nordisk trafikkforsikringsområde

De nordiske trafikkforsikringsforeninger synes å være nådd frem til enighet om hovedprinsippene for det interne forsikringsmessige samarbeid som er nødvendig for gjennomføring av et nordisk trafikkforsikringsområde. For igangsetting av dette samarbeid kreves imidlertid at myndighetene tar initiativ til en mere fullstendig samordning av lovgivningen på området. Vedkommende norske myndigheter har bebudet at de vil ta et slikt initiativ.

20. Sykler med hjelpemotor (knallerter, mopeder)

Forsikringsspørsmålet for sykler med hjelpemotor er nå brakt i orden, slik at disse slipper å stoppe på grensene for å få tegnet forsikring. De øvrige spørsmål som har vært drøftet i Nordisk Samferdselskomité i forbindelse med disse sykler, vil senere bli viderebehandlet sammen med Nordisk Vegtrafikkkomité.

22. Generell kartlegging av kommunikasjonsproblemene

Fra den komité som på møte i Bjørkelangen 7. september 1961 fikk i oppdrag å utrede og komme med forslag til ny vegforbindelse Oslo—Arvika over Fetsund—Aurskog—Bjørkelangen—Setskog, har Nordisk Samferdselskomité fått oversendt den ferdige utredning datert Oslo og Arvika 15. mai 1962.

Utredningen er nå til behandling i de respektive fylkers/läns vegforvaltninger.

Den plan Samferdselskomitéen i sin tid anmodet vegmyndighetene i Norge

og Sverige om å fremlegge for utbygging av hovedforbindelsen mellom Oslo og Stockholm — Europaväg E 18 — er ennå ikke avgitt.

Etter å ha studert bilfergeforbindelsene og trafikken mellom Finland og Sverige, rår det enighet mellom den finske og den svenske gruppe i Nordisk Samferdselskomité om at det ikke synes å være grunn til noen samordning av bilfergetrafikken, men at denne må utvikle seg på grunnlag av trafikkunderlaget. Man drar parallellen med de fergeruter som de senere år er opprettet mellom den svenske vestkyst og Jylland, der relativt lange fergeruter har vist seg fritt å kunne konkurrere med de korte ruter i Øresund. Man vil dog følge den videre utvikling.

Betenkningen vedrørende en fast forbindelse i Øresund foreligger nå. Nordisk Samferdselskomité har ennå ikke hatt anledning til å drøfte den.

24. Nordisk lastpall-pool

Etter at de europeiske jernbaner i 1959 var nådd frem til enighet om en standard lastpall på $800 \times 1\,200$ mm, med normer for pallenes konstruksjon og kvalitet, ble det på kontinentet sluttet bilaterale avtaler om felles bruk av pallene. Fra 1. juli 1961 ble det på grunnlag av disse dannet en europeisk pool med deltakelse fra Vest-Tyskland, Sveits, Frankrike, Italia, Østerrike, Holland, Belgia og Luxembourg.

De nordiske lands arbeid med en egen pool var da avsluttet, men man ble nå enige om at de danske, norske og svenske statsbaner i stedet skulle gå direkte inn i den europeiske pool. Dette ble ordnet fra 1. januar 1962 for Danmarks vedkommende og fra 1. mai 1962 for Norge og Sverige. Finland har på grunn av sin avvikende pallstørrelse ikke kunnet tilslutte seg poolen. Nordisk Samferdselskomité ferdigbehandlet saken på sitt 13. møte.

25. Trafikksikkerhetsspørsmål

Statistikk som er innhentet av Nordisk Samferdselskomité over trafikkulykker med motorsykler synes å vise at antall ulykker for motorsykkelførere og -passasjerer er relativt høyt i forhold til andre kategorier av kjørende uten at man dog kan påvise noen økning i antall ulykker pr. tusen kjøretøyer i de senere år. For øvrig synes det å være betydelig forskjell på ulykkesfrekvensen fra land til land.

Forsøk med fartsbegrensning har vært foretatt i Finland i likhet med tidligere i Danmark og Sverige. De finske forsøk synes å ha gitt gode resultater.

Komitéen rettet i oktober 1962 anmodning til Nordisk Vegtrafikkomité om å ta til behandling spørsmålet om å påby anvendelse av godkjent styrt-hjelm og spørsmålet om å påby sikkerhetsseleer i bilene. Samferdselskomitéen mener at det i det minste bør iverksettes økt propaganda for bruk av slike.

26. Anlegg av jernbane i Tornedalen

Denne sak som ble henlagt på 10. møte er i 1962 (på 13. møte) gjenopptatt etter finsk initiativ, idet banen er under bygning således at det er spørsmål om felles bruk og størst mulig utnyttelse av banen.

28. Nordkalottspørsmål

Utbyggingen og istandsettingen av flyplassene i Kirkenes, Banak og Alta er igang. Fra forsommeren 1963 vil SAS opprette helårs flyforbindelse med Metropolitan.

2. juni 1963 åpnes en ny flyforbindelse av SAS fra Kiruna til Bardufoss. Denne linje som har direkte forbindelse til Stockholm vil bli trafikert med to turer i uken frem til 18. august.

Det er meldt om betydelig økning i turisttrafikken i nord sommeren 1962.

3. Nordkalottkonferanse ble avholdt i Kiruna og Piteå i juli 1962, hvor også kommunikasjonsspørsmål ble drøftet.

29. Transittrafikk over Narvik

Etter anmodning fra Nordisk Samferdselskomité nedsatte jernbaneforvaltningene i Finland, Norge og Sverige i september 1959 en utredningskomité, Narvikskomiteén, som på bredest mulig grunnlag skulle belyse de faktorer som har betydning for transittrafikken av varer eksklusive malm over Narvik, så som f. eks. jernbanens mulige kapasitet, alternative transportkostnader, Narvik havns kapasitet med hensyn til lagerlokaler, kraner, og liknende.

Komiteén har i mai 1962 overlevert sin utredning til jernbanene i de tre land. Utredningen er senere sendt de respektive departementer og av det norske samferdselsdepartement sendt Narvik kommune til uttalelse. Utredningen og de avgitte uttalelser vil senere bli behandlet av Nordisk Samferdselskomité.

32. Felles regler om utferdigelse, fornyelse og inndragelse av førerkort.

Samferdselskomiteén vil ta saken til behandling sammen med Nordisk Vegtrafikkkomité når Vegtrafikkkomiteén har ferdigbehandlet de saker den har måttet gi prioritet.

34. Farvannsavmerking

Overenskomst mellom Danmark, Norge, Finland og Sverige om ensartet oppmerking av farvann ble undertegnet 18. september 1962 av Danmark, Finland og Sverige og 24. september 1962 av Norge.

35. Forenkling av oppkrevingen av passasjeravgift til lufthavner

Oppkrevingen av passasjeravgift foregår nå i så stor utstrekning som mulig samtidig med billettsalget, og komitéen, som er av den oppfatning at det neppe kan oppnås ytterligere forenkling i oppkrevingssystemet, besluttet på sitt 13. møte å anse saken som ferdigbehandlet for sitt vedkommende.

37. Ruteflyging på Røros og Trondheim

I luftfartsbudsjettet for 1963 er ført opp 1/2 mill. kr. til anlegg av fast dekke på Røros flyplass. Dermed vil forutsetningene være til stede for at Braathen SAFE kan gjenoppta ruteflygingen på Røros med Fokker Friendship.

Det vil også bli gode muligheter for å arrangere charterflyging med ferdigpakkede turer til turisthoteller både på norsk og svensk side. Lokalt samarbeid om dette er innledet.

Nordisk Samferdselskomité har arbeidet med spørsmålet om flyforbindelser fra Vasa i Finland og fra Sundsvall i Sverige til Trondheim.

Man har således undersøkt mulighetene for utstrekning av Linjeflygs nåværende regulære flyrute Sundsvall—Östersund til Trondheim. Selskapet har dog hittil, etter de studier som er foretatt av trafikkgrunlaget, ikke kunnet treffe beslutning om en slik utstrekning av nevnte rute. Det fremgår imidlertid at Linjeflyg er beredt til på ny å undersøke mulighetene, f. eks. i samband med planleggingen av sommertrafikken for neste år.

Komitéen har videre fått meddelelse fra de svenske myndigheter om at man er beredt til velvillig å behandle en søknad om fulle trafikkrettigheter, også på mellomstrekningene, for en eventuell finsk flyrute Vasa—Umeå—Östersund—Trondheim. Dette er meddelt det finske selskap Finnair.

38. Samarbeid mellom reisebyråer og turistkontorer i utlandet

Saken er for tiden til behandling i vedkommende fagdepartementer på grunnlag av Nordisk Råds rek. nr. 21/1962. Nordisk Samferdselskomité vil drøfte den nærmere når det foreligger mere materiale.

39. Tollbehandling av pakkepost

Samferdselskomitéen har foretatt undersøkelser av den postale og tollmessige behandling av pakkepostforsendelser mellom de nordiske land med sikte på klarlegging av eventuelle muligheter for raskere og enklere behandlingsmåte.

Et særskilt nordisk utvalg med representanter for poststyrene og tollmyndighetene vil drøfte mulighetene for rasjonalisering.

Samferdselskomitéen har foreløpig henstillet til tollmyndighetene å overveie sløyfing av toll for småbeløp.

40. Felles nordisk reisebyrålovgivning

Siden 4. november 1948 har man i Norge hatt »Lov om reisebyråer» som fastsetter nærmere vilkår for å drive reisebyrå i Norge. I forbindelse med at det pågikk arbeid med liknende lovverk i Finland og Danmark gjorde den norske hotell- og turistdirektør Samferdselskomitéen oppmerksom på ønskeligheten av å få ensartede lover i Norden.

På komitéens trettende møte ga formannen i Nordens Reisebyråforbund, direktør von Hartmann en oversikt over utviklingen i reisebyråvirksomheten, som gikk ut på følgende:

Mens man før krigen stort sett hadde sunde forhold i næringen, har man etter krigen fått en tilstrømning til yrket som har ført til usund konkurranse. I stor utstrekning er de nye byråer basert på iverksettelse av selskapsreiser. Også de gamle byråer har måttet etablere selskapsreiser i betydelig grad, fordi de provisjoner man får ved å anordne individuelle reiser er meget små (5—7 1/2 %). Det er oppstått en uhyre skarp konkurranse som har ført til at noen selger for billige og for dårlige selskapsreiser. Publikum blir dårlig betjent og skuffet. Det har vært tilfelle hvor hele arrangementet er brutt sammen, f. eks. ved reisebyråets konkurs. En alvorlig følge av den skjerpede konkurranse er at byråene snart ikke får råd til å betjene publikum med individuelle reiser eller til den tildels omfattende reklame som har vært drevet i utlandet for å verve turister.

Komitéen lot deretter innhente nærmere opplysninger i hvert land om de regler som gjelder, om myndighetenes syn, om klager og om uheldige forhold m. v.

Etter inngående drøftelser av det materiale som var innhentet ble en del av komitéens medlemmer, som også er medlemmer av Nordisk Råd på komitéens 14. møte enige om å fremsette et medlemsforslag til Rådets 11. sesjon. Forslaget går ut på at rådet rekommanderer regjeringene i fellesskap å foreta en undersøkelse av hvorvidt det måtte være behov for gjennomføring av reisebyrålover i alle de nordiske land og — såfremt regjeringene finner at et slikt behov foreligger — å gjennomføre en fellesnordisk lovgivning på dette område.

Oslo, den 1. desember 1962

Jon Leirfall

John Paxal

TILLÄGG

**Förteckning över samtliga saker, som behandlats av Nordiska
samfärdselkommittén**

1. Nordisk Samferdselskomité, Komitéens interne forhold. (Opprettelsen, NR's rek. 1/1957).
2. Samarbeid vedrørende reinsdyravl (NR's rek. 20/1956). (Henlagt på 8. møte).
3. Transportøkonomisk forskning (NR's rek. 8/1956).
4. Trafikklovgivning (NR's rek. 16/1955).
5. Buss- og lastebiltrafikk (NR's rek. 8/1955).
6. Gratisreiser for riksdagsmenn (Henlagt på 2. møte).
7. Gratis studiereiser for skoleungdom mellom de nordiske vennskapsbyer (Henlagt på 2. møte).
8. Trafikkforbindelsene med Island (NR's rek. 9/1957 og 5/1960).
9. Isbrytersamarbeid (NR's rek. 2/1959). (Ferdigbehandlet på 13. møte).
10. Fritakelse for tollbehandling av myndigheters forsendelser (NR's rek. 11/1955). (Ferdigbehandlet på 9. møte).
11. Felles tollstasjoner (NR's rek. 6/1956).
12. Samordning av jernbanetakster (NR's rek. 9/1955).
13. Forslag i sluttbetenkning fra Den nordiske parlamentariske komite for friere samferdsel m. m. (NR's rek. 11/1957).
 - Punkt 2. Adgang for reisende som kun medbringer tollfrie og innførselstillaatte varer og tillatte reisevalutabeløp, til å passere de internordiske landgrenser hvor de selv finner det hensiktsmessig.
 - Punkt 3. Felles minimumsbestemmelser om toll- og avgiftsfri innførsel av spiritus, vin og tobakksvarer.
 - Punkt 5. Fritakelse for tollklarering av lystfartøyer under 30 tonn. (Ferdigbehandlet på 13. møte).
 - Punkt 7. Gjennomføring av forslagene i de såkalte Lahtipromemorier.
 - a. Inn- og utførsel av våpen inklusive ammunisjon til bruk ved jakt og skytekonkurranser under midlertidig opphold i et annet nordisk land.
 - e. Opphevelse av stempelavgift av utenlandske handelsreisende i de nordiske land. (Ferdigbehandlet på 14. møte).
 - Punkt 11. Personbilers fritakelse for å svare avgifter for tollekspedisjon utenfor den alminnelige ekspedisjonstid. (Ferdigbehandlet på 7. møte).
 - Punkt 12. Avskaffelse av de havneavgifter som oppkreves i Sverige for motorkjøretøyer som lastes eller losses uten hjelp av vedkommende havners lastekraner eller annet utstyr. (Ferdigbehandlet på 6. møte).
 - Punkt 13. Henleggelse av kontrollen med reisevaluta til det nordiske områdes yttergrenser. (Ferdigbehandlet på 6. møte).
 - Punkt 16. Fastsettelse av en lavere takst enn den någjeldende for internordiske brev mellom 500 og 1 000 g.
 - Punkt 17. Bruk av innenlandsk porto for trykksaker, forretningspapi-rer og vareprøver til og med 1 000 g i internordisk postutveksling. (Ferdigbehandlet på 5. møte).
 - Punkt 20. Forhøyelse av den toll- og lisensfrie verdigrense for reisegods. (Henlagt på 13. møte).
 - Punkt 21. Delegasjon til jernbanepersonalet av myndigheten til å ut-øve tollkontroll og til å foreta tollklarering av innskrevet reisegods.

- Punkt 25. Opphevelse av det norske krav om forevisning av pass ved kjøp av reisevaluta (også NR's rek. 3/1960, punkt 2). (Ferdigbehandlet på 11. møte).
- Punkt 26. Nedsettelse av porto for postpakker i den internordiske trafikk. (Henlagt på 7. møte).
14. Nordisk passunion.
 15. Vegforbindelsene i nord mellom Finland, Norge og Sverige.
 16. Inn- og utførsel av opplysningsfilm uten tollformaliteter (NR's rek. 7/1956). (Ferdigbehandlet på 12. møte).
 17. Nordisk carnet-område. Henlagt på 5. møte; Spørsmålet om nordisk trafikksikkerhetsområde gjenopptatt på 11. møte.
 18. Kystfart (NR's rek. 26/1957).
 19. Felles skip for værtjeneste i Nordsjøen (NR's rek. 27/1957). (Ferdigbehandlet på 8. møte).
 20. Sykler med hjelpemotor (knallerter, mopeder).
 21. Inn- og utførsel av levende dyr.
 22. Generell kartlegging av kommunikasjonsproblemene.
 23. Postvalutaspørsmål.
 24. Nordisk lastpall-pool. (Ferdigbehandlet på 13. møte).
 25. Trafikksikkerhetsspørsmål.
 - a. Trafikksikkerhetspropaganda.
 - b. Trafikksikkerhetsforskning.
 26. Anlegg av en jernbane i Tornedalen. (Henlagt på 10. møte, gjenopptatt på 13. møte).
 27. Turiststatistikk (NR's rek. 24/1958). (Ferdigbehandlet på 11. møte).
 28. Nordkalottsspørsmål (NR's rek. 14/1959).
 - a. Utbygging av flyforbindelsene.
 - b. Turistspørsmål.
 29. Transittrafikk over Narvik.
 30. Nordisk utveksling av dokumenter. (Ferdigbehandlet på 8. møte).
 31. Toll- og avgiftsfri overføring av fløtingsmateriell. (Ferdigbehandlet på 12. møte).
 32. Felles regler om utferdigelse, fornyelse og inndraging av førerkort.
 33. Finsk-svensk Decca-samarbeid i Den botniske bukt. (Ferdigbehandlet på 11. møte).
 34. Farvannsavmerking (NR's rek. 1/1959).
 35. Forenkling av oppkrevingen av passasjeravgift til lufthavner (NR's rek. 11/1959). (Ferdigbehandlet på 13. møte).
 36. Undersøkelse av forutsetningene for bygging av en dypvannskai i Skjeberg. (Ferdigbehandlet på 9. møte).
 37. Ruteflyging på Røros og Trondheim.
 38. Samarbeid mellom reisebyråer og turistkontorer i utlandet. (NR's rek. 21/1962).
 39. Tollbehandling av pakkepost.
 40. Felles nordisk reisebyrålovgivning.

BILAGA**Uttalande vid det danska Transportforskningsudvalgets nordiska möte på Højstrupgård i Danmark den 11—12 december 1962**

Som led i det nordiske samarbejde om trafiksikkerhedsforskningen etableret på foranledning af Nordisk Råd og tidligere drøftet på møder i Stockholm, har i dagene 11. og 12. december 1962 finske, norske, svenske og danske repræsentanter for forskningsorganer, institutioner og myndigheder der beskæftiger sig med trafiksikkerhedsspørgsmål, været samlet til møde i Danmark.

På mødet har deltagere redegjort for det forskningsarbejde og de undersøgelser af trafiksikkerhedsspørgsmål der foregår, og diskuteret forskningens målsætning, metoder og resultater af praktisk betydning for dem der arbejder med disse spørgsmål.

Der er herved bl. a. drøftet:

betydningen af en så vidt mulig ensartet registrering af trafikuheld, grupperet i typesituationer og med standardiseret databeskrivelse;

nødvendigheden af en fælles nordisk udformning af trafikuheldsstatistikken med henblik på dens anvendelse i trafiksikkerhedsforskningen og i forebyggelsen og bekæmpelsen af trafikuheldene;

ønskeligheden af sammenlignelige beregninger af den samfundsøkonomiske belastning, trafikuheldene medfører;

økonomisk vurdering af indsatser til forøgelse af trafiksikkerheden på vejene, sammenlignet med tilsvarende indsatser på andre felter som indebærer risiko for liv, helbred og materiel;

opstilling af en fælles nordisk oversigt over forskningsopgaver inden for trafiksikkerheden;

etablering af en løbende udveksling af oplysninger om igangværende og planlagt forskning samt forskningsresultater.

De udvekslede synspunkter og erfaringer er af stor værdi for det fortsatte forskningsarbejde i de enkelte nordiske lande, og den opnåede kontakt mellem disse landes trafiksikkerhedsforskere vil herigennem indvirke på forskningsarbejdet fremover til gavn for dette. En samordning af arbejdet betyder både en bedre klarlagt målsætning og forskningsmetodik og en mere effektiv anvendelse af de midler der stilles til forskningens rådighed.

Man har konstateret, at der som resultat af de tidligere møder mellem trafiksikkerhedsforskere har været bevilget midler til påbegyndelse af sådanne regionale uheldsanalyser som man dengang enedes om at anbefale, og at der i Norge og Danmark er taget skridt til etablering af et permanent trafiksikkerhedsorgan svarende til organerne i Sverige og Finland.

Spørgsmål af fælles interesse for flere nordiske lande får en for alle parter bedre belysning ved fælles drøftelser af forskningens planlægning

og gennemførelse, hvilket samtidig kan muliggøre en arbejdsdeling på de felter, hvor der konstateres ensartede problemstillinger.

En væsentlig forudsætning for et frugtbart forskningsarbejde er et tværgående samarbejde med gensidig udveksling af videnskabelige erfaringer mellem forskningsorganerne og repræsentanter for de forskellige former for sagkundskab som behøves i forskningsarbejdet for trafikikkerheden, herunder teknikere, psykologer, medicinere og statistikere.

Sikring af en stab af forskere vil imidlertid forudsætte en eget videnskabelig uddannelse og videreuddannelse inden for de nævnte og andre felter i hvert land. En forstærket forskningsindsats efter disse retningslinier vil sikre en alsidig forskning, indrettet på den praktiske anvendelse af forskningsresultaterne og på en klar orientering af myndigheder og af offentligheden.

Den 12. december 1962

På deltagernes vegne

for Danmark

Poul Vedel

Stadsingeniør, formand for
Transportforskningsudvalget

Anders Nyvig

Civilingeniør, forskningsleder i
Transportforskningsudvalget

for Finland

F. Blantz

Ingeniør, Institutet för
arbetshygien

for Norge

Aage Borgen

Direktør for Landsrådet
for trygg trafikk

Urving

Sivilingeniør, Transportøkonomisk
utvalg

for Sverige

Nils Bruzelius

Överdirektör, rådsledamot i
Statens trafikssäkerhetsråd

Hans Hansson

Kanslichef i statens trafik-
säkerhetsråd

Tilläggsförslag

om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg

(Väckt av Birger Lundström)

I berättelsen från Nordiska samfärdselkommittén anges i särskild förteckning kustfarten såsom en av de saker, vilka stått på kommitténs dagordning under 1962. Saken har anhängiggjorts i samfärdselkommittén i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 26/1957, vilken åsyftade att genom undanröjande av förekommande förbudsbestämmelser skapa rättslig likställighet mellan nordiska medborgare i fråga om rätten att driva kustfart. Principiell likställighet med avseende å kustfart har också genomförts vad gäller Danmark, Norge och Sverige.

I Norge har från den 1 augusti 1962 införts en lotsplikt för icke-militära utländska fartyg på över 50 bruttoregister-ton vid gång inom vissa särskilt angivna områden längs norska kusten. Denna åtgärd har i sak till viss del upphävt den i anledning av rekommendationen genomförda likställigheten. De norska bestämmelserna drabbar bl. a. ett stort antal danska och svenska fiskefartyg, vilka numera tvingas erlägga dryga lotsavgifter. Det synes angeläget att nordiska fartyg generellt dispensereras från dessa bestämmelser och därigenom åter blir likställda med motsvarande norska fartyg.

Under åberopande av vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Norges regering att genom lämpliga åtgärder sörja för att mindre danska och svenska fartyg i möjligaste mån likställas med motsvarande norska fartyg vid tillämpning av de norska bestämmelserna om lotsplikt.

Stockholm den 25 januari 1963

Birger Lundström

Tilläggsförslag

om ökad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna

(Väckt av Birger Lundström)

Vid sidan av det kommersiella trafikflyget pågår i dag en betydande utveckling av det enskilda flyget, som börjat få en allt mera ökad betydelse för samhället. Detta s. k. lätta flyg tillgodoser behovet av flygförbindelser mellan det reguljära lufttrafiknätets leder och utgör därför ett viktigt komplement till detta. Följden härav blir emellertid att det lätta flygets naturliga förbindelsevägar i många fall måste dragas över statsgränserna och baseras på orter, som icke har tullflygplatser. Dessa är nämligen förlagda i anknäpning till de ordinarie luftlederna. Det nuvarande kravet att ett flygplan vid färd till och från utlandet måste passera tullflygplats medför därför i regel avsevärd tidspillan och hämmar i hög grad en snabb utveckling av det lätta flyget. Detta krav synes kunna lindras vad gäller den internordiska flygtrafiken. Ett starkt önskemål vad angår det lätta flyget i sådan trafik är ökad rörelsefrihet varvid kravet på landning vid tullflygplats begränsats till sådana tillfällen, då tullpliktigt gods medföres.

Civila flygplan är utan avseende på flygvikt uppförda å förteckningen över krigsmateriel. Detta medför krav på särskilt utförselbevis vid färd med planet från ett land till ett annat, även om resan är av tillfällig art. Dessa restriktioner, som avsevärt hindrar det lätta flygets rörelsefrihet, synes knappast erforderliga, eftersom särskilt utförselbud kan utfärdas vid ett kritiskt läge eller närhelst så i övrigt kan anses behövt.

Åtskilliga synpunkter inverkar på här berörda fråga. En allmän undersökning av hithörande frågor för att underlätta flygtrafiken — liksom redan skett vad angår trafiken till lands — synes nu böra företagas.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en ordning för internordisk trafik, enligt vilken lätta flygplan, inregistrerade i något av de nordiska länderna, får anlita flygplats utan att vara skyldiga lämna tullanmälan, under förutsättning att tullpliktigt gods

ej medföres ombord, och att dylika plan utgå från förteckningen över sådan krigsmateriel, beträffande vilken fordran på utförelsebevis uppställas.

Stockholm den 6 februari 1963

Birger Lundström

BILAGA

Resolution från Det nordiske flyforbund

Til Nordisk Råd.

Det nordiske flyforbund ber hermed om at følgende saker tas opp til behandling av Nordisk Råd:

1. Privatfly som er registrert i de nordiske land og som ikke medfører tollpliktige varer, må fritt kunne fly innen de nordiske land uten tollklarering.

2. Privatfly må strykes av listen over krigsmateriell, slik at flyging til utlandet kan foregå uten utførselslisens.

3. Privatfly som innehar gyldig landingskort i et av de nordiske land, belastes ikke med landingsavgift i de øvrige land.

4. Begrunnelse for ovennevnte henvendelse framgår av vedlagts promemoria [*se Bihang 1—2*].

5. Det nordiske flyforbund anser det også viktig at det i flyspørsmål tas tilbørlig hensyn til privat- og sportsflygingen. I den henseende ber vi om at forbundet må bli konsultert under behandling av spørsmål som angår privatflygingen i de nordiske land.

Oslo, 26. januar 1963

For Finlands flygförbund r. y.
E. Wegelius

For Flugmáláfelag Islands
B. Jonsson

For Kongelig Dansk Aeroklubb
P. Weishaupt

For Kungliga Svenska Aeroklubben
N. Söderberg

For Norsk Aero Klubb
W. W. Bulukin

BIHANG 1

PM angående ökad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna

Tullättnader

Vid sidan av trafikflyget pågår en betydande utveckling av det lätta flyget, som internationellt går under benämningen General Aviation. Redan nu har General Aviation börjat få stor betydelse för samhället bl. a. för näringslivet och bedömes få en alltmer ökande betydelse. Detta sammanhänger

särskilt med den ökande specialiseringen och centraliseringen, vilken bl. a. medför att ett företags intresseområde alltmer vidgas, innebärande ett ökat resebehov.

I USA svarar General Aviation redan nu för den ojämförligt största delen av luftfarten; bl. a. finns ca 80 000 General Aviation-flygplan mot 2 000 trafikflygplan. Utredningar av experter räknar med en tidsförskjuten men likartad utveckling i Europa.

Då det gäller införsel av flygmateriel har de nordiska länderna varit föregångsländer genom sloandet av tull och tullformaliteter i fråga om flygplan, vilket varit ett utmärkt föredöme för andra länder och bidragit till den internationella förståelsen och samfärdseln.

För att General Aviations utveckling skall kunna fortgå ohämmad är det av största betydelse att helt kunna utnyttja den tidsvinst som flyget medger. General Aviation fyller behovet av samfärdsel mellan det ordinarie luftrafiknätets leder och utgör därför ett viktigt komplement till detta. Följden härav blir emellertid att General Aviations naturliga förbindelsevägar i många fall går fram över gränserna där tullflygplatser saknas, eftersom dessa är förlagda längs de ordinarie luftlederna. Det nuvarande kravet på passage av tullflygplats medför därför i regel en avsevärd tidsspillan och är en faktor som i hög grad hämmar en sund utveckling.

Ett starkt önskemål är därför rörelsefrihet utan krav på landning vid tullflygplats, utom vid tillfällen då tullpliktigt gods medföres.

Slopande av utförselbevis

Civila flygplan är utan avseende på flygvikt uppförda å förteckningen över krigsmateriel. Detta medför krav på särskilt utförselbevis vid utförsel ur landet även av tillfällig art.

Bestämmelser ang. luftfartygs hänförande till krigsmateriel varierar mellan olika länder. I vissa fall framföres därvid åsikten att alla flygplan, således även lätta sådana, kan ha betydelse såsom krigsmateriel och därför bör betraktas som sådan. Tendensen är emellertid på många håll att få bort onödiga restriktioner.

Den restriktion det här är frågan om, vilken utgör ett hinder för rörelsefriheten, synes onödig eftersom särskilt utförselbud kan utfärdas i ett skärpt läge eller då så i övrigt kan anses erforderligt.

Förslag

Med stöd av vad ovan anförts framlägges följande förslag.

1. Flygplan inregistrerade i de nordiska länderna får komma och gå utan tullanmälan, under förutsättning att tullpliktigt gods ej medföres.
2. Lätta civila flygplan strykes från förteckningen över krigsmateriel, varigenom fordran på utförselbevis slopas.

Den 24 januari 1963

PM angående landningskort

Från och med år 1952 införde de danska, norska och svenska luftfartsmyndigheterna en bestämmelse i flygplatstaxan, enligt vilken i ett av ovan nämnda länder utfärdat landningskort gällde även för landning utan särskild avgift i de övriga.

Enligt framställning från bl. a. KSAK godkände ovannämnda luftfartsmyndigheter anslutning till FAI:s Air Tourist Card system innebärande att utländsk innehavare av dylikt kort befriades från avgifter för landningar samt för parkering under 48 timmar. Detta privilegium infördes i (svenska) flygplatstaxan 1958. Samtidigt härmed avvecklades i de tre länderna förmånen av avgiftsfri landning i ett grannland mot uppvisande av landningskort.

KSAK har i flera skrivelser påvisat skiljaktigheterna i de båda systemen och framhållit att något argument mot att båda systemen finnes samtidigt ej kan framläggas.

FAI:s Air Tourist Card gäller *person*, nämligen innehavare av kortet som måste vara medlem i en till FAI ansluten flygklubb, oberoende av nationalitet.

Landningsårskortet gäller för *flygplan* och är begränsat till Norden. Den tidigare förmånen står helt i överensstämmelse med vedertagen strävan till full rörelsefrihet inom de nordiska länderna.

Det må vidare framhållas att den begränsning som luftfartsmyndigheterna införde då nämnda förmån togs bort lätt kan kringgås av aeroklubbarna genom att utfärda Air Tourist Card för alla de medlemmar som är berörda av frågan.

Ur ren praktisk synpunkt bör även beaktas att ett av de starkaste motiven för införande av årslandningskort var att man därigenom slapp laborera med en mängd små avgiftsposter. Samma argument kan anföras för utvidgning av landningsårskortets giltighet till grannländerna.

Den 24 januari 1963

Berättelse

från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

(Överlämnad av Norges regering)

I brev av 19. november 1962 har Nordisk Råds Presidium anmodet om at Rådet til ellefte sesjon mottar beretning om virksomheten i Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg. Presidiet har samtidig bedt om meddelelser om bl. a. Nordisk Råds rekommandasjoner nr. 12/1959 om økonomisk samarbeid, nr. 7/1961 om industrielt samarbeid og nr. 7/1962 om samarbeid under markedsforhandlingene.

Ministerkomitéen vil i den anledning gi følgende redegjørelse om samarbeidet under markedsforhandlingene og om det øvrige nordiske økonomiske samarbeid. Redegjørelsen omfatter følgende avsnitt:

1. Samarbeid under markedsforhandlingene	969
Generelt	969
Sosialpolitikken og arbeidsmarked og lønsspørsmål	970
Kapitaloverføringer og etableringsrett	971
De øvrige områder	971
2. Økonomisk samarbeid ellers	971
Samråd om den økonomiske politikken	972
Produksjons- og investeringssamarbeidet	972
Finansielt samarbeid	973
Nordiske sentralbankkreditter	973
Samarbeid om eksportkredittgarantier	974
Avvikling av handelshindringene	975
Handelspolitisk samarbeid	975
Forenkling av tollbehandlingen og tollteknisk samarbeid	976
Grensehandelsspørsmål	976
Regionalt samarbeid	976
Bilag 1. Redogørelse for omfatningen av det nordiska produktions-samarbetet	977
Bilag 2. Nordisk samhandel 1957—1961	986
Bilag 3. Nordisk samhandel januar—september 1962	1004

1. Samarbeid under markedsforhandlingene

Generelt

I sin rekommandasjon nr. 7/1962 har Nordisk Råd anmodet om at regjeringene under de pågående og forestående markedsforhandlingene samarbeider på de punkter hvor forutsetninger for det finnes.

Av de nordiske land har som kjent Danmark, Norge og Sverige søkt om forhandlinger om tilslutning til Fellesskapet, Danmark og Norge om forhandlinger om fullt medlemskap og Sverige om forhandlinger om assosiering. Det nordiske samarbeidet er tatt opp i alle de erklæringer som de tre regjeringer har avgitt overfor Ministerrådet i Det europeiske økonomiske fellesskap.

I den danske erklæring av 26. oktober 1961 heter det bl. a.:

Mellem de nordiske lande består der allerede et felles arbeidsmarked omfattende Danmark, Norge, Sverige og Finland. Vi legger fra dansk side den allerstørste vekt på, at dette felles nordiske arbeidsmarked kan bevares også under de nye forhold. Såfremt alle de nordiske lande tilknyttes Fellesskapet eller associeres snævert med dette, oppstår der ingen problemer. Hvis ét eller flere af disse lande kommer til at stå udenfor, vil der opstå visse formelle vanskeligheter, hvorimod de reelle problemer sandsynligvis vil blive af mindre betydning. Fra dansk side er vi rede til at uddybe disse problemer på teknisk niveau, men vi henstiller til Fellesskabets medlemmer, at de griber spørsmålet an med velvilje og med forståelse for, at den dybe samhørighed, der består mellem de nordiske lande i kraft af deres fælles historiske, sproglige og kulturelle baggrund, både i Danmark og i de øvrige nordiske lande betragtes som aktiver af den største værdi. Opretholdelsen af det nordiske arbeidsmarked skulle efter vor opfattelse ikke medføre væsentlige ulemper for de øvrige medlemslande af EEC.

I den norske erklæring av 4. juli 1962 heter det:

Jeg vil også gjerne si noen ord om de fem nordiske lands stilling og om det nordiske samarbeidet. Det er en sterk fellesskapsfølelse mellom de nordiske land. Dette har bl. a. gitt seg utslag i et omfattende samarbeid over landegrensene i økonomiske, juridiske, samferdselsmessige, sosiale og kulturelle spørsmål både mellom landenes myndigheter og mellom private organisasjoner og borgere. En alminnelig nordisk samarbeidstraktat som dekker alle disse felter er nettopp undertegnet. Denne tar sikte på å stadfeste de resultater som er oppnådd og å legge grunnlaget for nye tiltak. Den nordiske samarbeidstraktat pålegger i og for seg ikke landene nye juridiske forpliktelser, men er en bekreftelse på et samarbeid som allerede er sterkt utviklet på mange felter og er et uttrykk for de nordiske folks ønske om og vilje til å bygge ut dette samarbeid. Jeg føler meg trygg på at landene i Fellesskapet deler det syn vi har på den politiske betydning av denne traktaten.

Som et ledd i det nordiske samarbeid inngår det felles nordiske arbeidsmarked og de nordiske sosialavtaler. Danmark har allerede tatt opp disse spørsmål i sine forhandlinger med Fellesskapet. Vi er beredt til å ta del i tilsvarende drøftinger.

I den svenske erklæring av 28. juli 1962 heter det bl. a.:

Sverige har ett särskilt nära och betydelsefullt samarbete med de övriga nordiska länderna, Danmark, Finland, Island och Norge. Detta samarbete

är grundat på en stark känsla av samhörighet mellan de nordiska folken, en känsla som har djupa historiska rötter. Det har medfört viktiga praktiska resultat på kulturens, ekonomins och lagstiftningens områden. Det representerar en långtgående integration särskilt beträffande arbetskraftens fria rörlighet och harmoniseringen av socialväsendet. Vi är förvissade om att den Europeiska Ekonomiska Gemenskapen kommer att förstå det starka intresse för en fortsättning av detta samarbete, som Sverige delar med de övriga nordiska länderna.

Samarbeidsministrene har i sin beretning til Nordisk Råds sesjon i Helsinki redegjort for det arbeid som da var satt i gang når det gjaldt nordisk samarbeid om sosialpolitikken, arbeidsmarkedet, kapitalbevegelser og etableringsrett.

Så vel på disse og andre områder som på det generelle plan har regjeringene hatt løpende drøftinger i det forløpne år.

Samarbeidet har hittil bestått i utveksling av erfaringer fra de hittidige forhandlinger, dels utveksling av erfaringer fra de kontakter alle land har hatt med medlemsland i Fellesskapet, med Storbritannia og med øvrige EFTA-land og dels i utredninger i fellesskap eller i nær kontakt med hverandre.

Når det gjelder de generelle drøftinger av forhandlingssituasjonen har disse funnet sted under kontakter mellom de nordiske utenriksministre og samarbeidsministre. Dette har dels skjedd under ministermøtene i EFTA der man også har kunnet dra nytte av Storbritannias og de andre EFTAs lands erfaringer, dels også i spesielle nordiske ministermøter. I tillegg til disse møter har en hatt hyppige kontakter mellom dem som er ansvarlige for forberedelsen og gjennomføringen av forhandlingene. Disse spørsmål har også vært gjenstand for drøftinger mellom sjefene for de handelspolitiske avdelinger i utenriksdepartementene.

Når det gjelder de enkelte områder har det arbeid som ble satt i gang allerede ved ministerkomitéens beslutning 20. februar 1962 fortsatt på følgende områder:

Sosialpolitikken og arbeidsmarked og lønsspørsmål

Som nevnt ovenfor er det nordiske arbeidsmarked og det nordiske sosialpolitiske samarbeid tatt opp til drøfting med Det europeiske økonomiske fellesskap. På nordisk basis har Den nordiske sosialpolitiske komité og Nordisk arbeidsmarkedsutvalg fortsatt sine drøftinger om forholdet mellom det nordiske arbeidsmarked og den nordiske konvensjon om sosialtrygghet og de bestemmelser som er forutsatt gjennomført på disse områder i Roma-traktaten.

Foruten det nordiske arbeidsmarkeds stilling har en særlig drøftet spørsmål i forbindelse med arbeidsformidling, sysselsettingspolitikken, harmonisering av ferie med lønn, likelønsspørsmålet og spørsmålet om overtidsbetaling. På det sosialpolitiske område har en særlig drøftet Roma-traktatens regler om pensjonsordningene, vandrende arbeidstakeres stilling etter sosiallovgivningen, særlig lovgivningen om de sosiale pensjoner, familiebidrag

m. v. Man har også drøftet det europeiske sosialfond, opplærings- og omstillingstiltak, samordning av de sosiale utgifter samt det generelle harmoniseringskrav i Roma-traktaten.

De drøftinger som har vært ført har vist at den felles innstilling er at det, uansett utformingen av de enkelte nordiske lands forhold til CEE, er i høy grad ønskelig å kunne bevare det felles nordiske arbeidsmarked og den nordiske sosialpolitiske enhet, som hviler på konvensjonen av 1955 om sosial trygghet. Dette er det også som det fremgår av redegjørelsen foran, gitt uttrykk for i de erklæringer som Danmark, Norge og Sverige har avgitt overfor CEE.

Kapitaloverføringer og etableringsrett

Det nordiske finansielle utvalg har i løpet av året hatt omfattende drøftinger om disse problemer og vurdert de enkelte nordiske lands regler i forhold til CEE' bestemmelser.

Utvalget har søkt å bedømme virkningene av en liberalisering av gjeldende nordiske bestemmelser om kapitaloverføringer og etablering overfor borgere og foretak innen CEE og har i denne forbindelse tatt opp til diskusjon forskjellige muligheter for å løse de næringspolitiske og konjunkturpolitiske problemer som en slik liberalisering kan komme til å medføre for de nordiske landene. De synspunkter og informasjonen som er fremkommet vil gi de nordiske lands forhandlingsdelegasjoner et viktig bakgrunnsstoff for drøftinger med CEE.

I forbindelse med det fortsatte arbeid har utvalget til hensikt å ta opp til mer konkret behandling forskjellige penge-, kreditt- og finanspolitiske virkemidler, særlig med hensyn til deres anvendelse og effektivitet i den nye markedssituasjonen samt visse etableringsspmåler særskilt i tilknytning til privatbankenes og forsikringsselskapenes virksomhet.

Når det gjelder spørsmålet om samarbeid under de kommende forhandlinger har utvalget til hensikt å fortsette og utvikle videre det samarbeid som er innledet i form av utveksling av synspunkter og informasjonen.

De øvrige områder

Også på andre områder finner det sted utveksling av opplysninger og drøfting av forhandlingene. Dette gjelder bl. a. på fiskeområdet der det har vært drøftinger mellom de nordiske fiskeriministre og det kontaktorgan som er opprettet for fiskerispmåler.

2. Økonomisk samarbeid ellers

I sin rekommandasjon nr. 12/1959 har Nordisk Råd anmodet regjeringene om bl. a. å utvikle nærmere det nordiske økonomiske samarbeid i sin alminnelighet. Videre har Nordisk Råd i sin rekommandasjon nr. 7/1961 anmodet regjeringene om å gi sin støtte til tiltak om industrielt samarbeid.

Når det gjelder den aktuelle situasjon på disse områder har Ministerkomiteén funnet det naturlig å ta utgangspunkt i den nordiske samarbeidsavtales artikler om økonomisk samarbeid (artiklene 18—25). I det følgende

gjengis resultatet av en gjennomgåelse av situasjonen på disse områder, som er foretatt av Ministerkomitéen.

Samråd om den økonomiske politikken (artikkel 18)

Etter den nordiske samarbeidsavtalen skal avtalepartene for å fremme det nordiske økonomiske samarbeid på forskjellige områder rådføre seg med hverandre om den økonomiske politikken. Herunder bør oppmerksomheten rettes mot mulighetene for å samordne tiltak som treffes med sikte på konjunkturutjevning.

Som et naturlig ledd i det økonomiske samarbeid drøfter de nordiske land den alminnelige økonomiske utviklingen. Spørsmål i denne sammenheng tas opp ved behov til diskusjon innen Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid og Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg og dets underorganer.

I Samarbeidsutvalgets spesialutvalg for finansielle spørsmål hvor bl. a. deltar eksperter fra finans- og handelsdepartementene samt sentralbankene i de nordiske land, pågår det for tiden undersøkelser om forutsetningene for et utvidet nordisk samarbeid på det finansielle område. I denne forbindelse vises til foregående avsnitt.

Samråding mellom de nordiske land om den alminnelige økonomiske utviklingen finner også sted ved forskjellige uformelle kontakter på tjenestemannsnivå og også under de hyppige møter i OECD's komitéer og arbeidsgrupper.

Disse problemer blir også tatt opp til drøftinger under de regelmessige kontakter mellom de nordiske sentralbanker.

Gjennom det samråd som således finner sted i forskjellige former blir muligheten for en samordning av den økonomiske politikken i de nordiske land suksessivt prøvet.

Produksjons- og investeringssamarbeidet (artikkel 19)

I samarbeidsavtalen heter det at avtalepartene har til hensikt så langt det er mulig å fremme et produksjons- og investeringssamarbeid mellom sine land og herunder søke å legge forholdene til rette for direkte samarbeid mellom foretak i to eller flere av de nordiske land. Avtalepartene bør som ledd i et videre internasjonalt samarbeid søke å oppnå en hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom landene når det gjelder produksjon og investeringer.

Nordisk økonomisk samarbeidsutvalg redegjorde i et P.M. av den 1. desember 1960 for visse foreløpige undersøkelser om mulighetene for et utvidet nordisk produksjonssamarbeid. I dette P.M. ble det redegjort for det omfattende nordiske samarbeid på det industrielle område når det gjelder samarbeid dels mellom myndighetene, t.eks. på kraftområdet, dels mellom enkelte bedrifter, og dels mellom bransjeorganisasjoner og industriens hovedorganisasjoner. En kontakt om disse spørsmål er etablert mellom Samarbeidsutvalget og industriens hovedorganisasjoner i de nordiske land fra november 1960. Man har vært enige om at initiativet til et direkte samar-

beid mellom nordiske bedrifter og organisasjoner skal komme fra bedriftene og organisasjonene selv. Myndighetenes oppgave skulle være i størst mulig utstrekning å legge forholdene til rette for et slikt industrielt samarbeid. Gjennom det kontaktorgan mellom Samarbeidsutvalget og de nordiske industriforbundene som således er etablert har man fått et forum der forskjellige spørsmål kan tas opp til diskusjon etter hvert som de melder seg.

I samsvar med beslutning på møtet mellom de nordiske statsministrene og Nordisk Råds presidium den 13. og 14. november 1962 er det utarbeidet en redegjørelse for det nåværende omfang av produksjonssamarbeidet mellom de nordiske land. Redegjørelsen vedlegges (bilag 1) [*se Bilag 1*].

På det tollpolitiske område er det gjennom EFTA-samarbeidet gjennomført betydelige tollreduksjoner i løpet av de siste år. Også når det gjelder avviklingen av de resterende kvantitative restriksjoner er det nådd betydelige resultater. Dette er nærmere behandlet nedenfor i avsnittet om Avvikling av handelshindringene. Med den fart tollnedbyggingen og avviklingen av handelshindringene har hatt skulle nå vesentlige deler av toll- og restriksjonsmessige hindringer for et nordisk produksjonssamarbeid være fjernet.

Når det gjelder samarbeid om deltakelse i internasjonale messer har det allerede gjennom lengre tid vært etablert et samarbeid mellom de nasjonale komitéer for deltakelse i internasjonale messer. Representanter for disse komitéer møtes hvert år for å diskutere opplegget av de nordiske lands deltakelse i slike messer. Spørsmål av denne art behandles også på møtene mellom sjefene for de nordiske utenriksdepartementers handelsavdelinger.

Finansielt samarbeid (artikkel 20)

Etter samarbeidsavtalen skal avtalepartene arbeide for størst mulig frihet for kapitalbevegelser mellom de nordiske land. Når det gjelder andre betalings- og valutaspørsmål av felles interesse bør det søkes oppnådd felles løsninger.

De nordiske land har tatt aktiv del i det internasjonale samarbeid med sikte på å avskaffe restriksjoner på kapitaltransaksjoner mellom landene. Fire av de fem nordiske land har tiltrådt OECD-koden om liberalisering av kapitalbevegelser. Finland følger i praksis kodens bestemmelser.

Utover det bestående samarbeid ved behandlingen av betalings- og valutaspørsmål i internasjonale organisasjoner har det på nordisk grunnlag funnet sted drøftinger om markedsforhandlingene (jfr. foregående avsnitt) og bl. a. om nedennevnte særlige spørsmål.

Nordiske sentralbankkreditter

I forbindelse med de tidligere utredninger om et felles nordisk marked ble det også drøftet en overenskomst om kortsiktige valutakreditter mellom de nordiske sentralbankene. Det ble oppnådd enighet om hovedtrekkene i en slik overenskomst men spørsmålet ble ikke drøftet videre i og med at planene om et felles nordisk marked ble stillet i bero. Spørsmålet ble imid-

lertid tatt opp til fornyet diskusjon våren 1961 innen Samarbeidsutvalgets spesialutvalg for finansielle spørsmål. Disse drøftinger resulterte i at utvalget i juli 1961 la fram et forslag til overenskomst om kortsiktige valuta-kreditter mellom sentralbankene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Etter at dette forslaget ble utvidet til å inkludere også Island i samarbeidet, ble det den 20. mars 1962 inngått en avtale i samsvar med de foreslåtte retningslinjer mellom de fem nordiske lands sentralbanker.

Formålet med denne avtale er å skape mulighet for en sentralbank i et nordisk land som er kommet i betalingsbalansevansker gjennom særskilte transaksjoner (såkalte swap-forretninger) å låne fra de øvrige sentralbanker mot egen valuta annen eller andre valutaer som den har behov for. En forutsetning for en slik opplåning er at vedkommende land dels har utnyttet en rimelig del av egne valutatilganger, dels også i en viss utstrekning utnyttet sine kredittmuligheter i Det internasjonale valutafond. Opplåningsretten er for hver bank begrenset slik at samlet lånebeløp totalt ikke skal overstige motverdien av 100 mill. svenske kroner for hver av sentralbankene i Danmark, Finland, Norge og Sverige og motverdien av 10 millioner svenske kroner for Islands sentralbank. Forpliktelsen til å gi utlån er samtidig begrenset til et sammenlagt utestående lånebeløp på motverdien av 200 mill. svenske kroner for hver og en av bankene i Danmark, Finland, Norge og Sverige og motverdien av 20 mill. svenske kroner for Islands sentralbank. Løpetiden for swap-forretningene skal ikke overstige 12 måneder men det gis mulighet for å forlenge lånene utover denne perioden.

Samarbeid om eksportkredittgarantier

Det finansielle utvalget foreslo i begynnelsen av 1961 at forutsetningene for et nordisk samarbeid om eksportkredittgarantier skulle tas opp til undersøkelse. Med utgangspunkt i dette forslag besluttet Ministerkomitéen å gi de nordiske eksportkredittinstitutter i oppdrag i fellesskap å utarbeide en oversikt over de problemer som foreligger på dette område samt å legge fram forslag til samarbeid som de finner hensiktsmessig på grunnlag av en slik oversikt. Med dette utgangspunkt har representanter for garantiorganene i Danmark, Norge og Sverige påbegynt drøftingene om disse problemer, Finland og Island har hittil deltatt i arbeidet som observatører.

Man har særlig drøftet spørsmålet om garantier ved eksportforretninger med leveranser fra to eller flere nordiske land. På dette område foreligger det allerede i en viss utstrekning et samarbeid mellom garantiinstituttene i Danmark, Norge og Sverige.

Ved diskusjonene har man imidlertid understreket betydningen av en harmonisering av vilkårene for eksportgarantiene i de nordiske landene. Man er derfor blitt enige om at en forutsetning for fortsatte diskusjoner er en detaljert sammenstilling over garantiformene og -vilkårene i de nordiske landene. En særskilt ekspertgruppe er gitt i oppdrag å utarbeide en slik sammenstilling. Gruppen skal også i den utstrekning den finner det nødvendig, kunne legge fram forslag til endring av gjeldende garantiregler.

Det nordiske samarbeid må ses på bakgrunn av det samarbeid i spørsmål om eksportkredittgarantier som drives på internasjonal basis. Som eksempel kan nevnes at disse spørsmål er tatt opp til behandling innen OECD etter beslutning av organisasjonenes handelskomité 5.—6. februar 1962. I en særskilt ekspertgruppe diskuteres mulighetene for en samordning av reglene for garantigivningen og i denne forbindelse bl. a. mulighetene for å gi garantier for leveranser der også varer fra andre medlemsland inngår. Disse diskusjoner finner sted med utgangspunkt i et forslag til overenskomst på dette område mellom CEE-landene.

Avvikling av handelshindringene (artikkel 21)

I samarbeidsavtalen heter det at avtalepartene skal søke å befeste det samarbeid som tidligere er innledet for å fjerne hindringer for handelen mellom de nordiske landene og så langt som mulig ytterligere styrke og utvikle dette samarbeid.

Danmark, Finland, Norge og Sverige deltar i tollavviklingen innen EFTA. Denne tollavvikling har kunnet gjennomføres hurtigere enn det som opprinnelig var forutsatt i EFTA-konvensjonen. Den siste tollsenkningen på 10 % ble gjennomført den 31. oktober 1962 i Danmark og Sverige og 31. desember 1962 i Norge. Tilsvarende senkning kommer til å finne sted i Finland den 30. april 1963. Tollsatsene for EFTA-varer har i og med denne nedsettelse i alt blitt redusert med 50 % mellom de berørte nordiske land.

Når det gjelder de kvantitative restriksjonene er det nå bare en liten del av de nordiske lands utenrikshandel som blir berørt av slike restriksjoner. Som et ledd i samarbeidet mellom EFTA-landene skjer en ytterligere suksessiv avvikling av de kvantitative restriksjoner innenfor industrisektoren.

I forbindelse med den siste tollakselerasjon i EFTA har man fra dansk side etter drøftelser på bilateralt plan med Norge og Sverige om administrasjonen av de resterende danske kvantitative restriksjoner gjennomført tiltak som på mange punkter imøtekommer konkrete norske og svenske ønsker.

Utover den suksessive avvikling av toll og kvantitative restriksjoner mellom de nordiske land som skjer innenfor EFTA-samarbeidet synes det for tiden ikke å være grunnlag for særskilte nordiske tiltak på dette område.

Handelspolitisk samarbeid (artikkel 22)

Etter samarbeidsavtalen skal avtalepartene i internasjonale handelspolitiske spørsmål så vel hver for seg som i fellesskap søke å fremme nordiske interesser og rådføre seg med hverandre i dette øyemed.

Det handelspolitiske samarbeid mellom de nordiske land skjer i forskjellige former. Spørsmål om de nordiske lands innstilling til viktigere spørsmål som kommer opp til behandling i internasjonale økonomiske organisasjoner og konferanser drøftes således dels på regjeringsplanet, dels mellom nordiske delegasjoner eller berørte myndigheter i de forskjellige land. Særskilt vil en i denne sammenheng gjøre oppmerksom på det nære samarbeid som finner sted mellom sjefene for de nordiske utenriksdepartementers handelsavdelinger.

Dette samarbeid inkluderer, foruten utveksling av informasjoner om integrasjonsspørsmål og bilaterale problemer, også en nær samordning av synspunkter på det sjøfartspolitiske område som er av særlig betydning for de nordiske landene. Videre vil en peke på de diskusjoner om handelspolitiske spørsmål som finner sted i møtene i EFTA og de særskilte nordiske møter i tilslutning til disse.

Når det gjelder samarbeid mellom de nordiske land under markedsforhandlingene vises til den redegjørelse som er gitt i et foregående avsnitt.

I samsvar med beslutning på møtet mellom de nordiske statsministrene og Nordisk Råds Presidium den 13. og 14. november 1962 er det utarbeidet en statistisk redegjørelse for den internordiske samhandelens utvikling i årene 1957—1961. Redegjørelsen vedlegges (bilag 2) [*se bilaga 2*].

Forenkling av tollbehandlingen og tollteknisk samarbeid (art. 23).

Avtalepartene skal arbeide for en samordning av de tolltekniske og tolladministrative bestemmelser og for slike tollmessige forenklinger som kan lette samferdselen mellom landene.

Om samarbeidet på dette område henvises til den beretning som er avgitt av den nordiske samferdselskomitéen.

Grensehandelsspørsmål (artikkel 24).

I samarbeidsavtalen heter det at bestemmelsene vedrørende den nordiske grensehandel skal utformes på en slik måte at befolkningen i grensetraktene påføres minst mulige ulemper.

I anledning av en rekommandasjon fra Rådet (rek. nr. 5/1958) konsulterer regjeringene berørte nordiske naboland innen det blir fattet beslutning i spørsmål om lovgivnings- eller administrative tiltak i grensehandels-spørsmål.

Regionalt samarbeid (artikkel 25).

Når det foreligger behov og forutsetninger for felles økonomisk utbygging av områder innen to eller flere avtaleparters territorier som grenser opptil hverandre, skal disse parter ifølge samarbeidsavtalen i fellesskap søke å fremme en slik utbygging.

Når det gjelder det nordiske regionale samarbeidet — Øresundssamarbeidet samt Nordkalottsamarbeidet med sikte på bl. a. utbygging av turisttrafikken og utnyttelse av vannkraft og andre naturressurser — henvises til de meldinger som er gitt i tilslutning til Rådets forskjellige rekommandasjoner om dette samarbeid.

Oslo, den 14. januar 1963

På vegne av Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid

O. C. Gundersen

BILAGA 1

Redogörelse för omfattningen av det nordiska produktionssamarbetet

(Avgiven av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet)

Vid mötet mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 13 och den 14 november 1962 överenskoms att en redogörelse för den nuvarande omfattningen av det nordiska samarbetet på produktionsområdet skulle utarbetas.

I det följande redovisas först det samarbete som äger rum mellan industrins olika organisationer. Därefter lämnas en redogörelse för det konkreta samarbetet mellan enskilda företag i de olika nordiska länderna. I ett särskilt avsnitt redogöres för det samarbete som vuxit fram mellan de konsumentkooperativa organisationerna. Slutligen pekas på de uppgifter som i detta sammanhang ankommer på de statliga myndigheterna.

1. Samarbete mellan industrins organisationer

Samarbetet mellan industrins organisationer sker i olika former. I vissa fall har särskilda nordiska samarbetsorgan upprättats. I andra fall sker samarbetet i mera obundna former t. ex. vid möten mellan representanter för organisationerna i de olika länderna.

Sedan flera år tillbaka upprätthålles en nära kontakt mellan industrins *huvudorganisationer* i de nordiska länderna. Samarbetet avser i första hand näringspolitiska frågor. Sålunda sker när det gäller marknadsförhandlingarna en nära samverkan mellan de nordiska industriförbunden beträffande utredningar och bedömningar av Rom-fördraget. Även frågan om en ökad nordisk samverkan rörande produktion och försäljning har vid ett flertal tillfällen varit uppe till diskussion som ett led i ett utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna. I anslutning härtill uttalade industrins huvudorganisationer i slutet av 1960 i en cirkulärskrivelse till samtliga medlemsföretag att man — icke minst i den nya marknadssituationen — ansåg det angeläget att söka verka för ett nordiskt samarbete grundat på direkta förhandlingar mellan branscher och företag både på försäljningens och produktionens område.

Den samverkan som på skilda områden äger rum mellan olika *branschorganisationer* i de nordiska länderna har självfallet i väsentlig grad bidragit till att ett samarbete successivt vuxit fram mellan enskilda företag i olika avseenden.

Inom *verkstadsindustrin* har samarbetet mellan nordiska företag i allmänhet fått formen av underleverantörsarrangemang. För att främja ut-

byggnaden av underleverantörssystemet har den nordiska verkstadsindustrins branschorganisationer utarbetat enhetliga leverantörregister i de olika länderna, vilka syftar till att göra det lättare för företagen att finna lämpliga underleverantörer av delar och komponenter. Alla fyra länderna har nyligen färdigställt nya upplagor av dessa register, som f. n. omfattar tillhoppa omkring 1 000 företag. I samband därmed har företagits en samordning i syfte att få registren identiska i uppläggning och disposition. Dessutom har utarbetats en nordisk ordlista över fackuttryck i registren — allt i avsikt att underlätta det växande antalet underleveranser över gränserna. Från organisationernas sida lämnas också i konkreta fall råd och anvisningar till företag som önskar kontakter i fråga om underleveranser.

Som ytterligare exempel på praktiska resultat som uppnåtts genom samarbete mellan verkstadsindustrins branschorganisationer kan nämnas de gemensamma allmänna leveransbestämmelser för maskiner och annan mekanisk och elektrisk utrustning som sedan flera år tillbaka är i tillämpning i de nordiska länderna. Under senare år har även utarbetats enhetliga allmänna leverans- och monteringsvillkor för verkstadsföretag i Norden.

Slutligen kan nämnas att när det gäller verkstadsprodukter det sedan många år tillbaka pågår ett omfattande nordiskt samarbete på standardiseringsområde. Vidare har samarbete inletts på utbildningsområdet. På verkstadsområdet sker även utbyte av informationer i fråga om forskning och produktionstekniska problem.

På *textilområdet* behandlas frågor av gemensamt intresse inom ett särskilt organ, Samarbetsutskottet för de nordiska textilindustrierna. I utskottet har främst diskuterats olika näringspolitiska och handelspolitiska frågor. Diskussionerna har även berört konkret samarbete mellan enskilda företag. Vidare förekommer på detta område ett betydande samarbete mellan de nordiska textilforskningsinstituterna, främst genom utbyte av informationer och dokumentation. Inom *konfektionsindustrin* äger motsvarande samarbete rum i Nordiska konfektionsrådet. Av särskilt intresse är här de diskussioner som pågår om enhetliga storlekssystem inom herr-, dam- och barnkonfektion.

På *läder- och skoområdet* har ett samarbete mellan de nordiska länderna etablerats bl. a. i fråga om forskning och utbildning. På läderområdet bedrivs gemensam materialforskning vid Garverforeningens försøgsstation i Köpenhamn, som på senare år byggts ut till ett gemensamt nordiskt läderforskningsinstitut. Gemensam utbildning sker vid den nordiska garvarskolan, som driver sin verksamhet i anslutning till försöksstationen i Köpenhamn. När det gäller skoindustrin kan nämnas den passformsforskning, som sedan åtskilliga år bedrivs vid Skoindustrins forskningsinstitut i Örebro. Skoyrkesskolan i Örebro utbildar vid sina teknikerkurser elever från hela Norden. Sedan många år tillbaka finns ett nordiskt moderåd för skor, läder och lädervaror, i vilket ingår företrädare för läder-, sko-, lädervaru- och lästindustrin samt för detaljhandeln med skor i de nordiska länderna.

På *pappersområdet* äger samråd rum mellan branschföreningarna i Fin-

land, Norge och Sverige beträffande handelspolitiska frågor och åtgärder. Gemensamma handelsregler har utarbetats och statistiska uppgifter utväxlas. På forskningsområdet upprätthålles en intim och löpande kontakt mellan industrins forskningslaboratorier i de olika länderna. Samarbetet har bl. a. avsett upprättandet av gemensamma analysmetoder och olika former av standardisering. Löpande information sker angående aktuella forskningsprojekt bl. a. till förebyggande av dubbelarbete. — Motsvarande förhållanden gäller även på *cellulosa- och trämasseområdet*.

På *trävaruområdet* har samarbetet främst avsett utarbetandet av gemensamma leveransvillkor o. d. samt utväxling av statistiska uppgifter. Mellan de trätekniska laboratorierna äger en samverkan rum i forskningsfrågor. Även beträffande standardiseringsfrågor förekommer ett visst samarbete på detta område.

När det gäller *wallboardområdet* har en gemensam nordisk organisation, Nordiska fiberboardindustriernas centralförbund, upprättats för att skapa ett ökat samarbete mellan de nordiska producenterna.

Bryggeriföreningarna i Danmark, Norge och Sverige bedriver gemensam utbildning av bryggeritekniker vid den skandinaviska bryggarehögskolan i Köpenhamn. Även finska elever deltar i utbildningen. Med denna gemenskap på utbildningens område följer naturligt ett utbyte av tekniska erfarenheter.

Även på *övriga områden* sker ett utbyte av informationer i fråga om forskning och teknisk tillämpning, t. ex. i samband med möten och konferenser inom de olika branscherna, vid vilka representanter från andra nordiska länder är närvarande.

2. Direkt samarbete mellan enskilda företag

Mellan enskilda företag i de nordiska länderna har under årens lopp ett samarbete vuxit fram i olika avseenden. I det följande lämnas en allmän beskrivning av olika former för samarbetet och i anslutning härtill vissa exempel på detsamma.

Det direkta produktionssamarbetet syftar i regel till en fördelning av produktionen mellan de berörda företagen. I samband därmed kan samarbetet ha utsträckts till att avse utbyte av informationer av ekonomiskt eller tekniskt innehåll ävensom samverkan på försäljningens och reklamens område.

I vissa fall är samarbetet baserat på särskilda avtal, men i många fall har det kommit till stånd utan att något egentligt avtal ingåtts mellan företagen. Särskilda förutsättningar för produktionssamarbete mellan nordiska företag föreligger givetvis i sådana fall då företag i ett land är dotterföretag eller filialföretag till företag i annat land eller då eljest gemensamma ekonomiska intressen föreligger.

Utvecklingen beträffande marknadsfrågorna i Europa har givit anledning till ett ökat samarbete mellan företag inom de olika nordiska länderna. Motsvarande tendens kan konstateras även för det nordiska företagssam-

arbetet över gränserna, även om ovissheten när det gäller de olika nordiska ländernas framtida förhållande till en västeuropeisk marknad i vissa fall kan ha medfört att man ställt sig avvaktande till en utvidgning av det nordiska samarbetet.

I en del branscher har samarbetet tagit sig uttryck i en produktionsuppdelning, som i vissa fall är baserad på särskilda samarbetsavtal. Inom den nordiska färg- och lackindustrin har under senare år överenskommelser träffats mellan enskilda företag om en uppdelning av produktionen, främst i syfte att möjliggöra tillverkning i längre serier. Dylika överenskommelser har ingåtts dels mellan Dyrup & Co A/S (Danmark), Jotun Fabrikker A/S (Norge) och AB Alfort & Cronholm (Sverige), dels mellan Danske Farve- og Lakfabrikk A/S (Danmark) och Klint, Bernhard & Co. AB (Sverige). På textilområdet kan som exempel på samarbete av angivet slag nämnas det samarbetsavtal som ingåtts mellan A/S Arne Fabrikker (Norge) och AB Förenade Yllefabrikerna YFA (Sverige) och som bl. a. innebär att de båda företagen åtagit sig att på den nordiska marknaden saluföra vissa av varandras specialiteter. Mellan Oy Suomen Trikoo Ab (Finland) och AB Sveriges Förenade Trikäfabriker (Sverige) har etablerats ett samarbete, som bl. a. innebär att den finska fabriken enligt det svenska företagets specifikationer tillverkar trikåmetervaror, som färdigbearbetas i Sverige. På verkstadsområdet kan nämnas att Asea (Sverige) har träffat samarbetsavtal med Oy Valmet Ab (Finland) rörande konstruktion och tillverkning av truckar. Asea har vidare ingått avtal med Elektrokemisk A/S (Norge) och med Christiania Spigerverk A/S (Norge) när det gäller tillverkning av elektriska ugnar. På det elektriska området planeras även samarbete mellan Asea och Oy Strömberg Ab (Finland). Mellan Karhula Bruk (Finland), Myrens Verksted A/S (Norge) och AB Karlstads Mekaniska Werkstad (Sverige) sker sedan år 1920 ett samarbete beträffande maskiner för träförädlingsindustrin. Ett gemensamt internordiskt bolag, AB Kamyra, har upprättats för samarbete när det gäller forskning och konstruktionsverksamhet samt exportförsäljning utanför Norden. Inom gummiindustrin har ett avtal ingåtts mellan A/S Viking Remfabrik (Norge) och Viskafors Gummi-fabrik AB (Sverige), enligt vilket det norska företaget tillverkar transportband för det svenska företagets räkning för avsättning på den svenska marknaden. På motsvarande sätt tillverkar det svenska företaget gummislangar åt Viking Remfabrik för avsättning på den norska marknaden. På det kemiska området har ett produktionssamarbete etablerats mellan Danmark och Norge, i det att Norsk Hydro A/S ingått som delägare i en dansk kvävefabrik, vars övriga två delägare är A/S Dansk Svovlsyre- og Superphosphat-Fabrik samt den danska jordbrukskooperationen. På livsmedelsområdet har träffats avtal mellan Oxford Bisquit Fabrik A/S (Danmark), Oslo Kjeksfabrik (Norge) och Mazetti AB (Sverige) rörande produktionsuppdelning samt tekniskt och försäljningsmässigt samarbete. Som exempel på samarbete på andra områden kan nämnas samarbetet mellan A/S Freia (Norge) och AB Marabou (Sverige) samt mellan Tiedemanns Tobaksfabrik

A/S (Norge) och Svenska Tobaks AB (Sverige) och mellan Skandinavisk Tobakscompagni A/S (Danmark) och Svenska Tobaks AB.

På vissa områden — främst inom bil- och verkstadsindustrin — har produktionssamarbetet i allmänhet fått formen av underleverantörsarrangemang. Den nordiska verkstadsindustrins branschorganisationer har tagit flera initiativ i syfte att främja kontakten mellan nordiska företag och på så sätt skapa bättre förutsättningar för en utbyggnad av underleverantörs-systemet och en koordinering av den nordiska produktionen.

På bilområdet pågår sedan flera år tillbaka ett ganska betydande samarbete med avseende på underleveranser mellan de svenska bilfabrikerna och industriföretag i de andra nordiska länderna. AB Volvo köper delar och halvfabrikat för sin biltillverkning från Norge till ett värde av 25—30 milj. nkr varje år. Dessa leveranser kommer från sammanlagt ett 40-tal företag. Motsvarande import från Danmark uppgår till 3—5 milj. dkr och från Finland till ca 1 milj. skr. För AB Scania Vabis uppgick inköpen från Norge av delar för biltillverkningen år 1962 till 2 milj. skr. Scania Vabis har dessutom i viss utsträckning köpt busschassier i Norge. SAAB:s inköp av delar från Danmark och Norge uppgick år 1962 till 1 milj. skr respektive 4 milj. skr. Dessa underleveranser har skett från tre danska och elva norska företag. I Danmark förekommer även sammansättning av SAAB-bilar till ett värde av 1—1,5 milj. skr per år.

Även på verkstadsområdet i övrigt finns exempel på samarbete med avseende på underleveranser. AB Nydqvist & Holm (Sverige) har under senare år i samband med leveranser till Danmark beställt en del danskt materiel. Vid försäljning till Norge har ett liknande förfarande ägt rum. Som ytterligare exempel från verkstadsområdet kan nämnas att Aseas koncernföretag Stal-Laval träffat överenskommelse med Oy Strömberg Ab rörande beställningsarbeten hos det finska företaget för motorer till pumpar. Vidare kan nämnas det samarbetsavtal som ingåtts mellan A/S Patent-Industri (Norge) och AB Ermi (Sverige) om underleveranser till Sverige och andra länder.

Sedan länge förekommer även på textilområdet ett efter hand alltmer utbyggt system av underleverantörer mellan främst Norge och Sverige samt Finland och Sverige. Sålunda täcker AB Sveriges Förenade Trikåfabriker i huvudsak sitt behov av ullgarn för tillverkningen av islandströjor genom en norsk underleverantör. A/S Borregaard (Norge) levererar årligen betydande kvantiteter av rayonfibrer och rayongarner till svenska spinnare respektive garnförbrukare. Från Finland importeras i stigande omfattning bomullsgarn och bomullsråväv för vidare bearbetning i Sverige.

På flera områden förekommer samarbete mellan nordiska företag i form av upplåtelse av licenstillverkningsrätter. Inom verkstadsindustrin finns en rad exempel på dylikt samarbete. Mellan Mandals Motorfabrik (Norge) och Brottby Mekaniska Verkstads AB (Sverige) har ingåtts ett avtal, som ger den norska fabriken rätt att tillverka det svenska företagens variatorer. Asea och Aktieselskabet Titan (Danmark) har ingått ett avtal, varigenom Titan erhållit licens för tillverkning av krafttransformatorer. Asea har

även licensavtal med sitt norska dotterbolag A/S Per Kure, Norsk Motor- og Dynamofabrik rörande tillverkning av transformatorer. Vidare har Aseas koncernföretag Stal-Laval träffat licensavtal med tre norska företag, Marinens Hovedvaerft, Fredrikstads Mek. Verksted, och A/S Akers Mek. Verksted, rörande tillverkning av marinturbiner. Stal-Lavals dotterföretag, Stal Refrigeration AB (Sverige) har ett licensavtal med Kvaerner Brug A/S (Norge) rörande kylanläggningar. AB Bahco har licenssamarbete med flera företag i övriga nordiska länder. I Danmark samarbetar Bahco med Nordisk Ventilator & Co. när det gäller tillverkning av varmluftsaggregat. I Finland äger produktionssamverkan rum inom området ventilatorer med tre företag, nämligen Oy Aerator Ab, Oy Valmet Ab och Oy Taloaines Ab. I Norge sker samarbete med Alfsen og Gundersen Ingeniører i fråga om ventilatorer och med A/S Christiania Glasmagasin när det gäller tillverkning av apparater för fotogen och gasol. Som exempel från varvsindustrin kan nämnas att AB Götaverken (Sverige) har licenstagare i Norge för sina dieselmotorer och i Finland för sina lastluckor. Burmester & Wain A/S (Danmark) har avtal om licenstillverkning och annat samarbete med A/S Akers Mek. Verksted (Norge), Oy Valmet Ab (Finland) och Eriksbergs Mek. Verkstads AB (Sverige).

På det kemiska området kan nämnas att AB Astra (Sverige) tillverkar blymönja på licens av det finska företaget Oy Teknos-Fabrikerna Ab. Oy Winter Ab (Finland) framställer golvvax på licens av Ljungdahls Handels & Fabriks AB (Sverige).

Samarbete i form av upplåtelse av licenstillverkningsrätt förekommer även inom bl. a. textilindustrin och konfektionsindustrin. Som exempel kan nämnas att det svenska Rutrikkonsortiet upplåtit utnyttjanderätten till sin krympningsmetod till det finska trikåföretaget Oy Suomen Trikoo Ab.

Inom vissa branscher har lönbearbetning, d. v. s. bearbetning av halvfabrikat mot särskild ersättning varit en naturlig form för produktions-samarbete. Inom textilindustrin förekommer exempelvis i stor omfattning att textilprodukter som framställts i Norge sändes till Sverige för färgning, tryckning eller beredning. Svenska företag har även låtit lönspinna kamull hos finska företag då den egna kapaciteten varit otillräcklig. Inom konfektionsindustrin förekommer på motsvarande sätt att lönsömnadsuppdrag lägges ut på fabrikanter i annat nordiskt land. Ett annat exempel utgör det samarbete som på senare år etablerats mellan Norsk Jernverk A/S och Det danske Stålvalseverk A/S om lönbearbetning i Danmark av valsämnen, framställda vid det norska järnverket. Vidare kan nämnas att det i Sverige sedan flera år tillbaka förekommer framställning av kopparvalstråd för dansk och norsk räkning.

3. Samarbete mellan de konsumentkooperativa organisationerna

Sedan lång tid tillbaka förekommer ett betydande samarbete mellan de konsumentkooperativa organisationerna i de nordiska länderna. Redan 1918 bildades Nordisk Andelsförbund som ett organ för samverkan mellan

de kooperativa partihandelsföreningarna i Norden. Förbundet var till en början avsett i första hand som ett gemensamt inköpsföretag för hela den nordiska Kooperationen. På senare tid har förbundet i ökad utsträckning tagit upp även andra frågor till behandling bl. a. frågor rörande gemensam produktion och gemensam försäljning för kooperativa nordiska företag.

Ett vidsträckt utrednings- och planeringsarbete har under de senaste åren satts igång inom Nordisk Andelsförbund i syfte att utvidga det kommersiella, industriella och tekniska samarbetet mellan kooperativa företag i de nordiska länderna. Utredningarna leds av två huvudkommittéer, den ena för livsmedelsområdet och den andra för specialvaruområdet, omfattande ett vidsträckt urval av varor. Under var och en av dessa huvudkommittéer har tillsatts underkommittéer eller arbetsgrupper, som svarar för detaljundersökningarna i de olika branscherna. Underkommittéer finns för närvarande inrättade på livsmedelsområdet för bl. a. choklad och sötsaker, kryddor och hushållsförnödenheter, tvål och tvättmedel, fiskkonserver och djupfrysta fiskfiléer, grönsakskonserver, kvarn- och bageriprodukter samt på specialvaruområdet för bl. a. konfektion, trikåvaror, läder och skor, elmateriel, verktyg och byggnadsmaterial samt glas och porslin.

Utredningsarbetet, som i nuvarande form har pågått endast något mer än två år, befinner sig i många avseenden på föreberedelsestadiet. På vissa områden har dock redan nu praktiska resultat uppnåtts.

På *tvättmedelsområdet* har ett avtal träffats mellan det kooperativa företaget i Sverige och den ena av de finska partihandelsföreningarna om ett produktionssamarbete, som innebär att man i Finland tillverkar syntetiska tvättmedel efter svenska recept och på så sätt att råvarorna för tvättmedlen levereras från det svenska företaget. Vidare har på detta område ingåtts ett avtal, enligt vilket ett svenskt syntetiskt tvättmedel har införts på den danska marknaden samtidigt med att vissa kemisk-tekniska produkter från den danska partihandelsföreningens fabrik, bl. a. handkrämer och schamponeringsmedel, säljs i Norge och Sverige. Dessutom föreligger planer på att den norska fabriken skall svara för framställningen av vissa produkter för den nordiska marknaden.

Inom *chokladindustrin* planeras ett samarbete mellan de kooperativa företagen i de nordiska länderna, som syftar till att få till stånd en uppdelning av tillverkningen av det stora varusortiment, som förekommer på detta område, mellan fabriken och på så sätt göra det möjligt för dessa att specialisera sig på grupper av tekniskt sammanhörande artiklar. En del praktiska steg har redan tagits för att inleda detta samarbete. Sålunda har man i princip kommit överens om att den danska kooperativa fabriken skall sälja kakao på den finska och den svenska marknaden, och omfattande leveranser har redan kommit i gång. I gengäld levererar den svenska fabriken för närvarande vissa halvfabrikat till den danska. Även för andra chokladvaror har produktionsuppdelningen lett till en viss samhandel mellan de nordiska länderna.

I fråga om *bageriprodukter* och liknande varor har en viss specialise-

ring och produktionskoncentration utvecklats. Sålunda levererar Kooperativa Förbundet från sin fabrik i Stockholm knäckebröd till såväl Danmark som Norge och Norges Kooperativa Landsforening levererar vissa speciella produkttyper inom detta varuområde till Sverige.

När det gäller *beklädnadsvaror* har för en begränsad del av varuområdet, nämligen herr- och gossunderkläder samt skjortor, ingåtts ett varuutbytes- och specialiseringsavtal mellan Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger och Kooperativa Förbundet. Enligt detta avtal levererar den danska kooperativa fabriken underkläder till Sverige, medan i gengäld Kooperativa Förbundets skjortfabrik levererar skjortor till Danmark.

Samarbete efter specialiseringslinjer är också genomfört på *möbelområdet*. Den danska fabriken har specialiserat sig på tillverkningen av stolar och den svenska industrin på bord, vissa typer av sängar samt barnmöbler. Även de två finska fabrikena deltar i detta specialiseringsprogram.

Ett annat område där ett praktiskt nordiskt samarbete etablerats är *fiskområdet*. Sålunda har de danska och svenska kooperativa partihandelsföretagen tillsammans med Svensk Andelsfisk — ägt till hälften av Kooperativa Förbundet och till hälften av svenska fiskare — bildat ett gemensamt bolag i Skagen, som mottar, bearbetar och försäljer såväl dansk- som svenskfångad sill och annan fisk.

Vid sidan av de undersökningar som pågår angående förutsättningarna för en ökad direkt produktionssamverkan mellan kooperativa företag pågår på en rad områden ett nordiskt samarbete beträffande mera allmänna frågor, såsom i fråga om reklam- och publiceringsverksamhet, varumärken och emballage samt varumodeller och -mönster.

4. Uppgifter för de statliga myndigheterna

Initiativet till direkt samarbete mellan nordiska företag och organisationer bör i första hand komma från företagen och organisationerna själva. Uppgiften för de statliga myndigheterna blir därför i regel att i största möjliga utsträckning lägga förhållandena till rätta för ett dylikt samarbete. Genom det kontaktorgan mellan nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och de nordiska industriförbunden som etablerats i november 1960 har ett forum erhållits där olika problem kan tas upp till diskussion efter hand som de uppkommer.

Inom de produktionsområden, där staten själv är företagare eller där statens inflytande på produktionsplanläggningen är direkt och starkt, är det emellertid naturligt att myndigheterna ständigt överväger möjligheterna för ett produktionssamarbete mellan de nordiska länderna. Särskilt viktiga uppgifter har det allmänna när det gäller långsiktiga, starkt kapitalkrävande investeringar inom vissa nyckelindustrier, inom kraftutbyggnaden m. fl. områden, där utbyggnaden är av särskilt stor betydelse för den allmänna ekonomiska expansionen.

Ett område, där ett samarbete av angivet slag mellan de nordiska länderna naturligt vuxit fram, är kraftområdet. Mellan Danmark och Sverige

har under mer än fyra årtionden förekommit ett utbyte av kraft genom kabelförbindelsen mellan Skåne och Själland. När det gäller reglering av sådana vattendrag som korsar riksgrensarna eller som i sig själva utgör gränslinjer har likaså sedan många år tillbaka ett nordiskt samarbete ägt rum i syfte att möjliggöra ett bättre utnyttjande av vattenkrafttillgångarna. Det nordiska kraftsamarbetet har under de senaste åren undergått en betydande utveckling framför allt genom tillkomsten av flera samkörningsförbindelser mellan distributionsnäten i Finland, Norge och Sverige. Med utgångspunkt från olika rådsrekommendationer i ämnet pågår för närvarande undersökningar och diskussioner mellan de nordiska länderna rörande möjligheterna för ett utvidgat samarbete beträffande produktion och utbyte av elkraft ävensom angående förutsättningarna för ett ökat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna. Det må nämnas att vid årsskiftet 1962/63 överenskommelse träffats om att bilda ett samarbetsorgan benämnt Nordiska elkraftgruppen (NORDEL), som skall handlägga frågor rörande överföring av elkraft och andra kraftspörsmål. I samarbetsorganet ingår företrädare för kraftföretagen i Danmark, Finland, Norge och Sverige. — I meddelanden till Nordiska rådet lämnas fortlöpande redogörelser för utvecklingen av detta samarbete.

Ett annat exempel på samverkan mellan statliga myndigheter på det industriella området utgör det samarbete, som planerats mellan Finland och Norge i Enare- och Kirkenes-områdena. Mellan de finska och norska regeringarna uppnåddes på sommaren 1960 enighet om ett avtal angående ekonomiskt samarbete i Finlands och Norges nordligaste områden. Huvudpunkten i detta avtal gäller uppförandet av en gemensamt ägd kraftpappersfabrik i Kirkenes. För detta ändamål skall bildas ett särskilt aktiebolag, i vilket bägge staterna skall teckna aktier till samma belopp. För aktieteckning i detta bolag har norska stortinget anslagit 5 miljoner nkr. Från finsk sida har emellertid planens genomförande gjorts beroende av vissa fortsatta utredningar rörande virkestillgångarna i Enare-området. Utredningarna beträffande dessa frågor pågår. — I anslutning till Nordiska rådets rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden lämnas fortlöpande uppgifter om utvecklingen av det planerade samarbetet inom Enare- och Kirkenesområdena.

Möjligheterna att få till stånd ett samarbete mellan industrier i Sverige och vissa företagarkretsar i Syd-Österbotten i Finland är f. n. föremål för diskussion efter initiativ av en särskild statlig industrikommission i sistnämnda område. Bl. a. skall förutsättningarna för underleveranser till företag i Sverige undersökas.

BILAGA 2**Nordisk samhandel 1957—1961**

(Notat avgitt af Det nordiske økonomiske Samarbejdsudvalg)

1. Indledning

På mødet mellem de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium den 13.—14. november 1962 i Oslo besluttedes det at lade udarbejde en oversigt over den nordiske samhandel i den senere tid.

Den af det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg i 1955 udsendte publikation »nordisk samhandel» gav en forholdsvis detaljeret analyse af handelen i året 1953. Denne redegørelse havde et andet sigte end den foreliggende undersøgelse og omfattede desuden kun handelen mellem Danmark, Norge og Sverige.

2. Handelsstatistisk grundlag

I bilagene 1—5 [se *Bihang*] gives for import og eksport oplysninger for hvert af de fem nordiske lande. Hovedvægten er lagt på at vise udviklingen i hvert enkelt af de nordiske landes handel med hvert af de øvrige fire lande og dermed Norden som helhed. Til sammenligning er vist bevægelsen i den totale import og eksport samt i handelen med udvalgte landegrupper som EEC, andre EFTA-lande og OECD. For at lette sammenligning er ved siden af de aktuelle tal fra den nationale handelsstatistik vist indekstal, der er velegnede til illustration af udviklingen i en kortere periode. Man har derfor valgt at lade oversigten omfatte en sammenhængende periode på fem år, nemlig de senest mulige, 1957—1961 incl. Benyttelsen af indekstal har gjort det hensigtsmæssigt at foretage korrektion for den i 1957 i Finland og de i 1960 og 1961 i Island stedfundne devalueringer.

For handelen med hvert af de andre nordiske lande og totalhandelen er i overensstemmelse med praksis ved statistiske undersøgelser i bilagene 6—10 vist en opdeling i levnedsmidler (S. I. T. C. kapitel 0—12, 22 og 41—43), råvarer og brændsel (S. I. T. C. kapitel 21 og 23—35) og bearbejdede varer (S. I. T. C. kapitel 51—95). Af hensyn til overskueligheden vises denne opdeling kun for årene 1957, 1960 og 1961.

Bilag 11 indeholder oplysninger om det anvendte statistiske materiale og forskellige statistiske kommentarer.

3. Hovedtal for de nordiske landes indbyrdes samhandel og totale udenrigshandel

De fem nordiske lande importerede i 1957 for 5,25 milliarder d.kr. varer fra hinanden eller 12,5 % af deres samlede import fra alle lande på 42 milliarder d.kr. Måles den indbyrdes handel på eksporten, har de nordiske lan-

de til hinanden eksporteret for 5,2 milliarder d.kr. eller 14,9 % af deres samlede eksport til alle lande.

Denne handel er i 1961 for importens vedkommende vokset til 8,2 milliarder d.kr. eller med ikke mindre end 56 %. De nordiske landes samlede import fra hele verden var samtidig vokset til 52,75 milliarder d.kr. eller med 26 % i forhold til 1957. Den internordiske samhandels andel af importen udgjorde herved 15,5 % af totalimporten, d. v. s. en forøgelse med 3 %-enheder siden 1957. Ses der på eksportsiden, udgjorde den indbyrdes handel 8,2 milliarder d. kr. af en samlet eksport på 43,6 milliarder kr. eller 18,8 % heraf, d. v. s. en forøgelse med omtrent 4 %-enheder siden 1957. Totaleksportens stigning i forhold til 1957 androg 25 %, men eksporten til andre nordiske lande er steget med hele 58 %.

4. Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel

De nordiske lande har af kendte årsager altid haft en relativ stor udenrigshandel. Som det fremgår af følgende tabel er denne handel ikke alene vokset betydeligt i perioden 1957—1961, men den er også vokset stærkere end verdenshandelen som helhed. Medens land som USA og England viser en væsentlig mindre stigning, viser kun EEC og Japan en noget større stigning, navnlig for eksportens vedkommende.

	Import 1961	Eksport 1961
1957=100		
Danmark	136	129
Finland	130	127
Island	90 (1960=105)	119
Norge	127	113
Sverige	120	128
Norden i alt	126	125
England	109	112
EFTA	118	119
Vesttyskland	146	146
EEC	130	144
USA	110	100
Hele verden (excl. østlande)	115	118

For Danmarks vedkommende har der været en jævn stigning for eksporten, medens den største stigning i importen er sket i årene 1959 og 1960. For de øvrige landes vedkommende gælder som hovedregel, at stigningen har været særlig fremtrædende i 1960 og 1961.

5. Stigningen i den internordiske handel

Selv om de nordiske landes samlede udenrigshandel udviser en betragtelig stigning, er den internordiske handel steget endnu stærkere, hvilket illustreres af følgende oversigt:

1957=100	Import 1961		Eksport 1961	
	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden
Danmark	136	165	129	145
Finland	130	221	127	222
Island	90	103	119	139
Norge	127	145	113	144
Sverige	120	141	128	162
Norden i alt	126	156	125	158

Af tabellen fremgår, at stigningen i den internordiske handel i forhold til 1957 i de fleste tilfælde er mere end dobbelt så stor for såvel import som eksport. Stigningen i handelen med de øvrige nordiske lande har været særlig markant for Finlands vedkommende.

Når alene Danmark ikke for eksportens vedkommende kan opvise samme relative stigning på de nordiske lande, skyldes det, at selv den stærke vækst i industrieksporten ikke har kunnet opveje, at eksporten af levnedsmidler ikke viser en tilsvarende vækst.

Af bilagene vil det i øvrigt ses, at den relative stigning i den nordiske samhandel for alle de nordiske lande med undtagelse af Island i hvert eneste tilfælde for såvel importen som for eksporten er større end stigningen i de nordiske landes handel med nogen anden af de i tabellerne viste landegrupper: øvrige EFTA-lande (incl. England), EEC, øvrige OECD-lande (incl. USA og Canada) og øvrige lande (Østeuropa, Sydamerika m. v.). At forholdet for Islands vedkommende er anderledes skyldes til dels en stærkt forøget eksport til Vesttyskland, Middelhavslandene og USA, men især til England, medens eksporten til Østeuropa som følge heraf er gået betydeligt ned.

Hvorledes den internordiske handel angivet i danske kroner og stigningen fra 1957 til 1961 fordeler sig på de enkelte lande fremgår af nedenstående tabel, i hvilken samtidig er vist handelsbalancen over for de andre nordiske lande:

Mill.d.kr.	1957			1961			Stigning 1957-61	
	Import fra Norden	Eksport til Norden	Balance	Import fra Norden	Eksport til Norden	Balance	Import fra Norden	Eksport til Norden
Danmark	1 336	1 230	— 106	2 200	1 788	— 412	864	558
Finland	555	345	— 210	1 228	767	— 460	673	422
Island	104	58	— 46	107	81	— 26	3	23
Norge	1 737	989	— 748	2 503	1 423	— 980	766	434
Sverige	1 512	2 574	1 062	2 130	4 157	+ 2 027	618	1 583
Norden i alt	5 244	5 196	— 52	8 168	8 216	+ 149	2 924	3 020

Medens Norge både i 1957 og i 1961 var det nordiske land, der importerede mest fra de andre nordiske lande, er Sverige i 1961 fortrængt fra andenpladsen af Danmark, der til og med 1960 lå som nr. 3.

På eksportsiden svarede Sverige i 1957 for halvdelen af den nordiske han-

del. Desuagtet falder mere end halvdelen af den samlede stigning i eksporten på 3 milliarder d.kr. i den internordiske handel i perioden 1957 til 1961 på Sverige. Danmark viser for den nævnte periode den største stigning i importen fra de andre nordiske lande, men stigningen på importsiden er i øvrigt mere ligelig fordelt end for eksportens vedkommende.

Det fremgår endvidere, at Sverige er det eneste nordiske land, der har overskud i den samlede handel med de andre nordiske lande. Dette overskud, der i 1961 var godt 2 milliarder d.kr., er næsten fordoblet i forhold til 1957. Medens Island i 1961 har næsten halveret sit underskud over for de andre nordiske lande i forhold til 1957, har de tre andre lande i samme tidsrum forøget deres underskud i den nordiske handel. Norge har det største deficit med knap 1 milliard d.kr., medens såvel Finlands som Danmarks handelsbalance over for de andre nordiske lande i 1961 viste et underskud på knap halvdelen af dette beløb.

6. Den internordiske handels andel i de enkelte landes udenrigshandel

Den kraftige forøgelse af de nordiske landes handel med hinanden giver sig naturligt udslag i en voksende andel i såvel totalimporten som totaleksporten. Som det fremgår af følgende tabel er der for alle fem landes vedkommende tale om en nettostigning i hele femårsperioden for såvel import som eksport.

Import fra de fire andre nordiske lande i % af totalimport

	1957	1958	1959	1960	1961
Danmark	14,1	15,2	14,4	15,0	17,1
Finland	9,0	11,8	12,5	14,3	15,5
Island	18,0	19,3	19,4	23,9	20,5
Norge	19,6	20,8	21,3	21,3	22,4
Sverige	9,0	8,6	8,6	9,7	10,5
Total	12,5	13,4	12,4	14,2	15,5

Eksport til de fire andre nordiske lande i % af totaleksport

Danmark	15,1	14,9	13,8	16,0	17,1
Finland	6,0	7,3	6,9	9,3	10,5
Island	13,8	12,3	15,9	18,9	16,3
Norge	17,2	17,3	18,2	21,1	22,1
Sverige	17,4	19,4	19,9	20,0	21,9
Total	14,9	15,9	16,0	17,4	18,8

Norge har — som det ses — den mest intime samhandel med de andre fire lande, både på import- og eksportsiden. Også Island viser gennemgående en stor andel, navnlig for importens vedkommende. Finland er det land, der sælger forholdsvis mindst til sine nordiske naboer, medens Sverige er det land, hvor den nordiske imports relative andel af totalimporten er lavest.

7. Den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupper

I nedenstående tabel vises et sammendrag af de i bilagene 6—10 givne oplysninger om den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupper: levnedsmidler, råvarer og brændsel samt bearbejdede varer. Sammenstillingen indeholder dog kun oplysninger om årene 1957 og 1961. Alle beløb er omregnet til danske kroner.

Importen fra de nordiske lande

Mill.d.kr.	1957				1961			
	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
Danmark	86	312	938	1 336	145	479	1 576	2 200
Finland	62	45	448	555	115	66	1 047	1 228
Island	4	17	83	104	4	8	95	107
Norge	85	92	1 560	1 737	81	319	2 103	2 503
Sverige	359	196	957	1 512	455	333	1 342	2 130
Norden i alt	596	662	3 986	5 244	800	1 205	6 163	8 168

Eksporten til de nordiske lande

Mill.d.kr.	1957				1961			
	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
Danmark	327	95	808	1 230	394	114	1 280	1 788
Finland	6	112	227	345	20	369	378	767
Island	53	4	1	58	66	9	6	81
Norge	145	115	729	989	155	207	1 061	1 423
Sverige	79	270	2 225	2 574	105	484	3 568	4 157
Norden i alt	610	596	3 990	5 196	740	1 183	6 293	8 216

Indeks (1957 = 100)

Mill.d.kr.	Import 1961 1957				Eksport 1961 1961			
	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
Danmark	173	153	168	165	120	121	159	145
Finland	184	145	234	221	331	330	166	222
Island	96	50	113	103	126	220	435	139
Norge	96	347	135	145	108	181	146	144
Sverige	127	171	141	141	134	180	161	162
Norden i alt	134	182	155	156	122	199	158	158

Det må her erindres, at levnedsmiddelgruppen indeholder en række varer, der i EFTA anses som industrivarer, bl. a. dybfrosne fiskefileter, fiskekonserves og anden tilberedt fisk, havdyrolier, chokolade og sukkervarer, kiks

og biscuit samt silde- og andet fiskemel. Alle disse varer spiller en ikke uvæsentlig rolle i internordisk handel.

Levnedsmidlernes samlede andel af importen fra andre nordiske lande udgør kun 9,8 % i 1961 mod 11,4 % i 1957. Målt på eksporten kan konstateres en nedgang fra 11,8 % til 9,0 %. I absolutte tal er der dog en stigning i importen af levnedsmidler på 34 %, men målt på eksporten kun 22 %, hvoraf dog omkring 1/4 hidrører fra en ekstraordinær dansk eksport af kød til Finland, som ikke er fortsat i 1962.

Levnedsmidlernes andel i samhandelen inden for Norden er for alle lande, undtagen Sverige, væsentligt mindre end i den samlede udenrigshandel. For de fire lande varierer levnedsmidlernes andel i importen fra de nordiske lande fra 3—9 % mod 11—15 % i den totale import. I Sverige er levnedsmidlernes andel i den nordiske import hele 21 % mod 13 % i totalimporten, hvilket især skyldes, at den svenske import af fisk og kød i overvejende grad kommer fra andre nordiske lande. Måles levnedsmidlernes andel på eksporten, ligger den nordiske part for fire landes vedkommende lidt lavere end totaleksportens andel. For Danmarks vedkommende er andelen med 22 % betydeligt under totaleksportens 55 %.

I 1961 er råvarernes og brændselets andel af den samlede import fra andre nordiske lande vokset til 14,7 % mod 12,6 % i 1957. Denne stigning er endnu stærkere, når den måles på eksporten, nemlig fra 11,5 % til 14,4 %. I absolutte tal er der næsten tale om en fordobling af eksporten (stigning 99 %), medens væksten målt på importen udgør 82 %.

Årsagen til denne betydelige stigning i samhandelen med råvarer er i første række, at den finske eksport af træ er blevet 3—4 gange så stor. I rækkefølge efter størrelse ligger stigningen på Norge, Sverige og Danmark. Også den svenske eksport af træ til Norge og Danmark er vokset stærkt. Endvidere kan der nu registreres en anelig eksport af mineralolieprodukter fra Norge til Danmark og Sverige.

De bearbejdede varers andel af den nordiske samhandel i 1961 er praktisk talt uændret i forhold til 1957, nemlig 75,5 % mod 76 %. Målt på eksporten er nedgangen kun 0,1 % til 76,6 %.

Samhandelen med bearbejdede varer er derfor steget i samme forhold som den totale internordiske handel eller med 2 1/4 milliarder d. kr. Den overvejende del af denne stigning er sket i året 1960 og kan derfor kun i begrænset omfang tilskrives etableringen af EFTA, der trådte i kraft den 1. juli 1960. Det må i denne forbindelse erindres, at Island ikke er medlem af EFTA, og at Finland først blev associeret med EFTA den 1. juli 1961.

Fremgangen fordeler sig over næsten alle varegrupper, men er dog særlig markant for maskiner, transportmidler (især biler), jern og metal, tekstil og manufaktur, kemiske produkter (herunder plast, gødningsstoffer og medicinalvarer) samt for Danmarks vedkommende tillige papir og pap.

8. Sammenfatning

Konklusionerne af den i det foregående givne oversigt over den nordiske samhandel i årene 1957—1961 kan herefter sammenfattes således:

1. De nordiske landes udenrigshandel er steget stærkere end verdenshandelen som helhed.

2. Stigningen i de nordiske landes indbyrdes samhandel er mere end dobbelt så stor som stigningen i deres samlede udenrigshandel.

3. Hvert enkelt af de fem nordiske lande har hentet en voksende andel af deres samlede import fra de andre nordiske lande.

4. Hvert enkelt af de fem nordiske lande har sendt en voksende andel af deres samlede eksport til de andre nordiske lande.

5. Levnedsmidlernes andel i den internordiske handel er forholdsvis lav og synkende.

6. Råvarer og brændsel har en forholdsvis lav, men voksende andel i den nordiske samhandel.

7. Den nordiske samhandel med bearbejdede varer ligger på et højt niveau og viser stigning over en bred front.

Den 26. januar 1963

BIHANG 1

Bilag 1. Danmark

Danmarks import

(Mill. d. kr.)

	1957	1958	1959	1960	1961	1958	1959	1960	1961
						Index (1957 = 100)			
<i>Oprindelseslande</i>									
Alle lande	9 485	9 395	11 020	12 428	12 895	99	116	131	136
Finland	156	170	199	261	267	109	128	168	172
Island	6	12	14	18	20	218	255	332	355
Norge	338	327	367	406	518	97	108	120	153
Sverige	836	915	1 011	1 183	1 395	109	121	141	167
Norden i alt	1 336	1 424	1 591	1 868	2 200	107	119	140	165
Øvrige EFTA-lande	2 070	1 846	2 092	2 169	2 219	89	101	105	107
EEC	3 281	3 291	4 048	4 813	5 089	100	123	147	155
Øvrige OECD-lande	996	937	1 214	1 444	1 231	94	122	145	124
OECD + Finland i alt	7 683	7 498	8 945	10 294	10 739	98	116	134	140
Andre lande	1 802	1 897	2 075	2 134	2 156	105	115	118	120

Danmarks eksport

Forbrugslande

Alle lande	8 138	8 758	9 528	10 159	10 458	108	117	125	129
Finland	123	122	132	181	256	99	108	148	209
Island	40	55	49	72	37	137	121	177	92
Norge	325	444	437	461	525	136	134	142	161

	1957	1958	1959	1960	1961	1958	1959	1960	1961
	Index (1957 = 100)								
Sverige	742	685	694	914	970	92	94	123	131
Norden i alt	1 230	1 306	1 312	1 628	1 788	106	107	132	145
Øvrige EFTA-lande	2 343	2 343	2 662	2 918	2 890	100	114	125	123
EEC	2 550	2 875	3 012	2 988	3 051	113	118	117	120
Øvrige OECD-lande	704	809	984	881	1 000	115	140	125	142
OECD + Finland i alt	6 827	7 333	7 971	8 415	8 729	107	117	123	128
Andre lande	1 311	1 425	1 557	1 744	1 729	109	119	133	132

BIHANG 2

Bilag 2. Finland

Finlands import

(i mill. gmk.)

	1957	1958	1959	1960	1961	1958	1959	1960	1961
	Index (1957 = 100)								
<i>Oprindelseslande</i>									
Alle lande	227 927	233 303	267 300	340 300	368 255	82	94	119	130
Danmark	4 914	5 407	5 919	8 475	11 299	88	96	138	184
Island	858	792	509	887	823	74	47	82	77
Norge	2 282	2 907	3 440	4 512	4 863	102	121	158	170
Sverige	12 571	18 453	23 606	34 626	39 933	118	150	220	254
Norden i alt	20 625	27 559	33 374	48 500	56 918	107	130	188	221
Øvrige EFTA-lande	36 566	35 918	43 429	54 736	59 931	78	95	120	131
EEC	55 889	68 433	84 345	115 625	126 839	98	121	166	182
Øvrige OECD-lande	16 935	16 450	17 571	27 118	29 536	78	83	128	140
OECD + Finland i alt	130 015	148 360	178 819	245 979	273 224	91	110	151	168
Andre lande	97 912	84 943	88 481	94 321	95 031	70	72	77	78

Finlands eksport

<i>Forbrugslande</i>									
Alle lande	212 385	247 934	267 322	316 474	337 405	94	101	119	127
Danmark	5 222	7 263	8 603	11 008	11 682	111	132	169	179
Island	946	1 058	806	590	458	90	68	50	38
Norge	750	1 639	1 891	4 039	6 261	175	202	431	668
Sverige	5 886	8 066	7 249	13 701	17 163	110	98	186	234
Norden i alt	12 804	18 026	18 549	29 338	35 564	113	116	183	222
Øvrige EFTA-lande	46 406	55 907	62 225	77 924	77 766	96	107	134	134
EEC	49 850	66 319	69 840	88 722	103 799	106	112	142	167
Øvrige OECD-lande	17 077	18 148	18 069	23 169	24 355	85	85	109	114
OECD + Finland i alt	126 137	158 400	168 683	219 153	241 484	101	107	139	153
Andre lande	86 248	89 534	98 639	97 321	95 921	83	91	90	89

Bilag 3. Island*Islands import*

(mill. isl. kr.)

	1957	1958	1959	1960	1961	1958 Index (1957 = 100)	1959	1960	1961
<i>Oprindelseslande</i>									
Alle lande	1 361	1 397	1 541	3 339	3 009	103	113	105	90
Danmark	95	134	122	384	252	141	128	173	108
Finland	63	67	59	86	69	105	94	58	44
Norge	43	37	52	195	139	84	121	194	130
Sverige	43	33	65	135	158	77	151	135	150
Norden i alt	244	270	298	800	617	111	122	140	103
Øvrige EFTA-lande	169	158	147	329	371	94	87	84	89
EEC	208	221	268	742	594	107	129	154	116
Øvrige OECD-lande	215	227	271	507	527	105	126	101	99
OECD + Finland i alt	836	876	984	2 378	2 109	105	118	122	103
Andre lande	525	521	557	961	900	99	106	79	70

Islands eksport

<i>Forbrugslande</i>									
Alle lande	988	1 070	1 060	2 542	2 879	108	107	110	119
Danmark	23	26	28	85	109	111	124	159	193
Finland	56	35	31	77	91	64	56	59	66
Norge	12	15	25	161	32	129	214	592	111
Sverige	46	56	84	158	236	121	180	146	207
Norden i alt	137	132	168	481	468	97	123	151	139
Øvrige EFTA-lande	134	126	126	479	781	93	94	153	236
EEC	145	177	113	372	498	122	78	110	140
Øvrige OECD-lande	126	173	211	392	507	138	168	133	164
OECD + Finland i alt	542	608	618	1 724	2 254	112	114	136	169
Andre lande	446	462	442	818	625	104	99	79	57

Bilag 4. Norge*Norges import*

(mill. n. kr.)

	1957	1958	1959	1960	1961	1958 Index (1957 = 100)	1959	1960	1961
<i>Oprindelseslande</i>									
Alle lande	9 103	9 360	9 449	10 446	11 542	103	104	115	127
Danmark	288	416	421	429	528	144	146	149	184
Finland	22	30	53	101	165	134	238	450	736
Island	5	6	13	35	9	140	280	782	200
Sverige	1 474	1 494	1 525	1 663	1 884	101	103	113	128
Norden i alt	1 789	1 946	2 012	2 228	2 586	109	112	125	145
Øvrige EFTA-lande	1 767	1 634	1 476	1 814	2 106	92	83	103	119
EEC	2 840	3 311	3 310	3 434	3 722	117	117	121	131
Øvrige OECD-lande	1 325	1 178	1 226	1 513	1 469	89	93	114	111
OECD + Finland i alt	7 721	8 069	8 024	8 989	9 883	104	104	116	128
Andre lande	1 382	1 291	1 425	1 457	1 659	93	103	105	120

Norges eksport

<i>Forbrugslande</i>									
Alle lande	5 867	5 315	5 789	6 291	6 652	91	99	107	113
Danmark	336	330	379	400	525	98	113	119	156
Finland	77	62	98	125	110	81	126	162	142
Island	16	17	22	37	24	109	143	243	158
Sverige	589	520	554	763	811	88	94	129	138
Norden i alt	1 018	929	1 053	1 325	1 470	91	104	131	144
Øvrige EFTA-lande	1 307	1 140	1 315	1 572	1 517	87	101	120	116
EEC	1 654	1 446	1 506	1 616	1 648	87	91	98	100
Øvrige OECD-lande	536	652	744	560	711	122	139	104	133
OECD + Finland i alt	4 515	4 167	4 618	5 073	5 346	92	102	113	118
Andre lande	1 352	1 148	1 171	1 218	1 306	85	86	90	97

Bilag 5. Sverige*Sveriges import*

(mill. sv. kr.)

	1957	1958	1959	1960	1961	1958	1959	1960	1961
	Index (1957 = 100)								
<i>Oprindelseslande</i>									
Alle lande	12 567	12 249	12 488	15 006	15 117	97	99	119	120
Danmark	520	491	492	648	696	94	95	125	134
Finland	127	128	115	215	253	101	91	170	199
Island	18	18	30	21	33	102	170	116	184
Norge	463	412	434	571	610	89	94	123	132
Norden i alt	1 128	1 049	1 071	1 455	1 592	93	95	129	141
Øvrige EFTA-lande	2 105	2 103	2 115	2 433	2 683	100	101	116	127
EEC	4 934	5 111	4 823	5 974	6 041	104	98	121	122
Øvrige OECD-lande	1 797	1 460	1 526	2 169	1 995	81	85	121	111
OECD + Finland i alt	9 964	9 723	9 535	12 031	12 311	98	96	121	124
Andre lande	2 603	2 526	2 953	2 975	2 806	97	113	114	108

Sveriges eksport

<i>Forbrugslande</i>									
Alle lande	11 062	10 799	11 424	13 273	14 170	98	103	120	128
Danmark	587	639	738	872	1 071	109	126	149	182
Finland	230	308	379	553	653	134	165	240	284
Island	14	9	19	17	18	65	141	121	131
Norge	1 089	1 137	1 141	1 212	1 367	104	105	111	125
Norden i alt	1 920	2 093	2 277	2 654	3 109	109	119	138	162
Øvrige EFTA-lande	2 259	2 005	1 975	2 481	2 599	89	87	110	115
EEC	3 643	3 344	3 533	4 203	4 673	92	97	115	128
Øvrige OECD-lande	823	889	1 222	1 235	1 140	108	149	150	139
OECD + Finland i alt	8 645	8 331	9 007	10 573	11 521	96	104	122	133
Andre lande	2 417	2 468	2 416	2 700	2 649	102	100	112	110

Bilag 6. Danmark

Danmarks import (mill, d. kr.)

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Oprindelseslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	9 485	12 428	12 895	131	136
heraf: levnedsmidler	1 655	2 222	1 973	134	119
råvarer og brændsel	2 541	2 513	2 592	99	102
bearbejdede varer	5 289	7 693	8 330	145	157
<i>Finland</i>	156	261	268	168	172
heraf: levnedsmidler	0	4	1	.	.
råvarer og brændsel	69	130	126	190	183
bearbejdede varer	87	127	141	146	162
<i>Island</i>	6	19	20	332	355
heraf: levnedsmidler	5	18	17	341	329
råvarer og brændsel	1	1	2	200	500
bearbejdede varer	—	0	1	.	.
<i>Norge</i>	338	406	518	120	153
heraf: levnedsmidler	37	22	31	60	84
råvarer og brændsel	36	32	100	89	277
bearbejdede varer	265	352	387	133	146
<i>Sverige</i>	837	1 183	1 395	141	167
heraf: levnedsmidler	43	56	96	130	223
råvarer og brændsel	207	233	251	113	121
bearbejdede varer	587	894	1 048	152	179
<i>Norden i alt</i>	1 336	1 868	2 200	140	165
heraf: levnedsmidler	86	100	145	119	173
råvarer og brændsel	312	396	479	127	153
bearbejdede varer	938	1 372	1 576	146	168

Danmarks eksport

<i>Forbrugslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	8 138	10 159	10 458	125	129
heraf: levnedsmidler	5 078	5 847	5 772	116	114
råvarer og brændsel	482	590	695	122	144
bearbejdede varer	2 578	3 722	3 991	144	155
<i>Finland</i>	123	181	257	148	209
heraf: levnedsmidler	18	32	60	181	338
råvarer og brændsel	15	15	19	102	126
bearbejdede varer	90	134	178	149	198
<i>Island</i>	40	71	37	177	92
heraf: levnedsmidler	3	5	3	166	110
råvarer og brændsel	1	2	2	140	153
bearbejdede varer	36	64	32	180	87
<i>Norge</i>	325	461	525	142	161
heraf: levnedsmidler	67	55	51	82	75
råvarer og brændsel	22	24	28	107	129
bearbejdede varer	236	382	446	162	189

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Sverige</i>	742	914	970	123	131
heraf: levnedsmidler	240	240	280	100	117
råvarer og brændsel	56	70	65	125	115
bearbejdede varer	446	604	625	135	140
<i>Norden i alt</i>	1 230	1 628	1 788	132	145
heraf: levnedsmidler	327	332	394	101	120
råvarer og brændsel	95	111	114	117	121
bearbejdede varer	808	1 185	1 280	147	159

BIHANG 7

Bilag 7. Finland*Finlands import (mill. gmk)*

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Oprindelseslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	227 927	340 300	368 255	119	130
heraf: levnedsmidler	41 753	42 738	43 953	82	84
råvarer og brændsel	60 331	59 830	57 748	79	77
bearbejdede varer	125 843	237 732	266 554	151	170
<i>Danmark</i>	4 914	8 475	11 299	138	184
heraf: levnedsmidler	900	1 397	3 116	124	277
råvarer og brændsel	331	720	701	174	170
bearbejdede varer	3 683	6 358	7 482	138	162
<i>Island</i>	858	887	823	82	77
heraf: levnedsmidler	725	850	738	94	82
råvarer og brændsel	106	26	84	20	63
bearbejdede varer	27	11	1	33	32
<i>Norge</i>	2 282	4 512	4 863	158	170
heraf: levnedsmidler	250	450	775	144	248
råvarer og brændsel	456	376	174	66	30
bearbejdede varer	1 576	3 686	3 914	187	198
<i>Sverige</i>	12 571	34 626	39 933	220	254
heraf: levnedsmidler	440	891	702	162	128
råvarer og brændsel	794	2 139	2 090	215	210
bearbejdede varer	11 337	31 596	37 141	223	262
<i>Norden i alt</i>	20 625	48 500	56 918	188	221
heraf: levnedsmidler	2 315	3 588	5 331	124	184
råvarer og brændsel	1 687	3 261	3 049	154	145
bearbejdede varer	16 623	41 651	48 538	201	234

Finlands eksport

<i>Forbrugslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	212 385	316 474	337 405	119	127
heraf: levnedsmidler	9 180	13 694	12 589	119	110
råvarer og brændsel	101 605	148 812	161 752	117	127
bearbejdede varer	101 600	153 968	163 064	122	128

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Danmark</i>	5 222	11 008	11 682	169	179
heraf: levnedsmidler	10	215	69	1 720	552
råvarer og brændsel	2 179	5 231	5 206	192	191
bearbejdede varer	3 033	5 562	6 407	146	169
<i>Island</i>	946	590	458	50	38
heraf: levnedsmidler	8	—	—		
råvarer og brændsel	415	160	131	31	26
bearbejdede varer	523	430	327	66	50
<i>Norge</i>	750	4 039	6 261	431	668
heraf: levnedsmidler	15	25	62	134	331
råvarer og brændsel	103	2 539	4 398	1 972	3 416
bearbejdede varer	632	1 475	1 801	187	228
<i>Sverige</i>	5 886	13 701	17 163	186	234
heraf: levnedsmidler	190	472	791	199	333
råvarer og brændsel	1 461	5 041	7 382	276	404
bearbejdede varer	4 235	8 188	8 990	155	170
<i>Norden i alt</i>	12 804	29 338	35 564	183	222
heraf: levnedsmidler	223	712	922	255	331
råvarer og brændsel	4 158	12 971	17 117	250	330
bearbejdede varer	8 423	15 655	17 525	149	166

BIHANG 8

Bilag 8. Island

Islands import (mill. isl. kr.)

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Oprindelseslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	1 362	3 339	3 009	105	90
heraf: levnedsmidler	172	409	421	102	99
råvarer og brændsel	350	619	595	76	69
bearbejdede varer	840	2 311	1 993	118	96
<i>Danmark</i>	95	384	252	173	108
heraf: levnedsmidler	8	27	18	148	95
råvarer og brændsel	5	13	16	124	140
bearbejdede varer	82	344	218	179	107
<i>Finland</i>	63	85	69	58	44
heraf: levnedsmidler	0	0	—	21	—
råvarer og brændsel	30	24	19	35	26
bearbejdede varer	33	61	50	79	61
<i>Norge</i>	43	195	139	194	130
heraf: levnedsmidler	0	0	4	57	533
råvarer og brændsel	1	2	3	50	94
bearbejdede varer	42	193	132	199	128
<i>Sverige</i>	43	135	158	135	150
heraf: levnedsmidler	2	4	2	86	45
råvarer og brændsel	3	10	9	151	141
bearbejdede varer	38	121	147	136	156

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Norden i alt</i>	245	800	617	140	103
heraf: levnedsmidler	10	31	24	131	96
råvarer og brændsel	39	49	47	55	50
bearbejdede varer	196	720	546	158	113
<i>Islands eksport</i>					
<i>Forbrugslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	988	2 542	2 879	110	119
heraf: levnedsmidler	933	2 405	2 644	111	115
råvarer og brændsel	40	115	142	122	143
bearbejdede varer	15	22	93	63	260
<i>Danmark</i>	23	85	109	159	193
heraf: levnedsmidler	21	79	87	162	169
råvarer og brændsel	1	5	19	152	604
bearbejdede varer	1	1	3	81	168
<i>Finland</i>	56	77	91	59	66
heraf: levnedsmidler	50	76	81	65	66
råvarer og brændsel	6	—	3	—	23
bearbejdede varer	—	1	7	—	—
<i>Norge</i>	12	161	32	592	111
heraf: levnedsmidler	10	160	21	733	91
råvarer og brændsel	—	1	0	—	—
bearbejdede varer	2	0	11	4	178
<i>Sverige</i>	46	158	236	146	207
heraf: levnedsmidler	44	138	195	135	181
råvarer og brændsel	2	19	28	351	488
bearbejdede varer	0	1	13	429	541
<i>Norden i alt</i>	137	481	468	151	139
heraf: levnedsmidler	125	454	384	157	126
råvarer og brændsel	9	24	50	111	220
bearbejdede varer	3	3	34	44	435

BIHANG 9

Bilag 9. Norge

Norges import (mill. n. kr.)

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Oprindelseslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	9 103	10 446	11 542	115	127
heraf: levnedsmidler	1 219	1 344	1 239	110	102
råvarer og brændsel	1 590	1 632	2 192	103	138
bearbejdede varer	6 294	7 470	8 111	119	129
<i>Danmark</i>	288	429	528	149	184
heraf: levnedsmidler	62	59	53	96	86
råvarer og brændsel	21	24	28	115	134
bearbejdede varer	205	346	447	169	182

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Finland</i>	22	101	165	450	736
heraf: levnedsmidler	0	1	3	280	840
råvarer og brændsel	7	67	121	1 008	1 830
bearbejdede varer	15	33	41	215	267
<i>Island</i>	5	35	9	782	200
heraf: levnedsmidler	5	33	7	731	144
råvarer og brændsel	0	2	2		
bearbejdede varer	0	—	—		
<i>Sverige</i>	1 474	1 663	1 884	113	128
heraf: levnedsmidler	21	23	21	110	100
råvarer og brændsel	67	143	177	214	264
bearbejdede varer	1 386	1 497	1 686	108	122
<i>Norden i alt</i>	1 789	2 228	2 586	125	145
heraf: levnedsmidler	88	116	84	133	96
råvarer og brændsel	95	237	329	250	347
bearbejdede varer	1 606	1 875	2 173	117	135

*Norges eksport**Forbrugslande/varegrupper*

<i>Alle lande</i>	5 867	6 291	6 652	107	113
heraf: levnedsmidler	1 481	1 279	1 269	86	86
råvarer og brændsel	1 091	1 075	1 145	99	105
bearbejdede varer	3 295	3 937	4 238	119	129
<i>Danmark</i>	336	400	525	119	156
heraf: levnedsmidler	36	22	29	61	81
råvarer og brændsel	35	31	94	90	269
bearbejdede varer	265	347	402	131	152
<i>Finland</i>	77	125	110	162	142
heraf: levnedsmidler	14	11	16	76	110
råvarer og brændsel	9	6	5	76	52
bearbejdede varer	54	108	89	199	166
<i>Island</i>	15	37	24	243	158
heraf: levnedsmidler	0	0	0		50
råvarer og brændsel	0	0	0	40	60
bearbejdede varer	15	37	24	253	163
<i>Sverige</i>	589	763	811	129	138
heraf: levnedsmidler	99	103	115	104	117
råvarer og brændsel	74	61	115	82	155
bearbejdede varer	416	599	581	144	140
<i>Norden i alt</i>	1 018	1 325	1 470	131	144
heraf: levnedsmidler	149	135	160	91	108
råvarer og brændsel	118	99	214	84	181
bearbejdede varer	751	1 091	1 096	145	146

Bilag 10. Sverige

Sveriges import (mill. sv. kr.)

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Oprindelseslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	12 567	15 006	15 117	119	120
heraf: levnedsmidler	1 752	1 911	1 935	109	110
råvarer og brændsel	3 329	3 261	3 191	98	96
bearbejdede varer	7 486	9 834	9 991	131	133
<i>Danmark</i>	520	648	696	125	134
heraf: levnedsmidler	175	180	215	103	123
råvarer og brændsel	30	43	41	142	137
bearbejdede varer	315	425	440	135	140
<i>Finland</i>	127	215	253	170	199
heraf: levnedsmidler	6	10	15	155	235
råvarer og brændsel	30	84	116	278	383
bearbejdede varer	91	122	123	134	135
<i>Island</i>	18	21	33	116	184
heraf: levnedsmidler	17	16	28	94	165
råvarer og brændsel	1	5	5	490	490
bearbejdede varer	—	—	0	—	—
<i>Norge</i>	463	571	610	123	132
heraf: levnedsmidler	70	74	83	106	118
råvarer og brændsel	85	52	87	61	103
bearbejdede varer	308	445	440	144	143
<i>Norden i alt</i>	1 128	1 455	1 592	129	141
heraf: levnedsmidler	268	279	340	104	127
råvarer og brændsel	146	183	249	125	171
bearbejdede varer	714	993	1 003	139	141

Sveriges eksport

<i>Forbrugslande/varegrupper</i>					
<i>Alle lande</i>	11 062	13 273	14 170	120	128
heraf: levnedsmidler	501	456	496	91	99
råvarer og brændsel	4 260	4 431	4 317	104	101
bearbejdede varer	6 301	8 386	9 357	133	144
<i>Danmark</i>	587	872	1 071	149	182
heraf: levnedsmidler	26	27	49	105	189
råvarer og brændsel	140	174	197	125	141
bearbejdede varer	421	671	825	159	196
<i>Finland</i>	230	553	653	240	284
heraf: levnedsmidler	17	16	14	93	83
råvarer og brændsel	8	36	37	457	471
bearbejdede varer	205	501	602	244	293
<i>Island</i>	14	16	18	121	131
heraf: levnedsmidler	0	0	0	300	400
råvarer og brændsel	1	1	1	150	133
bearbejdede varer	13	15	17	119	129

	1957	1960	1961	1960 Index (1957 = 100)	1961
<i>Norge</i>	1 090	1 212	1 367	111	125
heraf: levnedsmidler	16	16	15	101	97
råvarer og brændsel	53	100	127	190	239
bearbejdede varer	1 021	1 096	1 225	107	120
<i>Norden i alt</i>	1 920	2 654	3 109	138	162
heraf: levnedsmidler	59	59	79	101	134
råvarer og brændsel	201	312	362	155	180
bearbejdede varer	1 660	2 283	2 668	138	161

BIHANG 11

Bilag 11. Bemærkninger m. m.*Kilder*

- Danmark: Danmarks vareindførsel og -udførsel 1957, 1958, 1959, 1960 og 1961.
- Finland: Ulkomaan kauppa vuosijulkaisu 1957, 1958 og 1959.
Kuukausijulkaisu joulukuun 1960, 1961.
- Island: Verzlunarskýrslur Árid 1957, 1958, 1959 og 1960.
Hagtiðindi nr. 1, januar 1962.
- Norge: Norges handel 1957, 1958, 1959 og 1960.
Månedssstatistikk over utenrikshandelen, desember 1958, 1959, 1960 og 1961.
- Sverige: Handel 1957, 1958, 1959 og 1960.
Månadsstatistik över Handeln. Nr. 1-1962.
- I øvrigt: United Nations, Monthly Bulletin of Statistics, June 1962.

Bemærkninger

- Danmark: Indførsel til og udførsel fra Færøerne og Grønland er ikke inkluderet.
Tallene for 1957 og 1958 er ændret fra specialhandel og købsland/salgslund til generalhandel og oprindelsesland/forbrugsland. Visse korrektioner overvejende af marginal betydning er baseret på skøn.
- Finland: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland. Indekstillene for 1958/1961 er korrigeret ved division med 1,25 under hensyn til den finske devaluering med 39 % den 15. september 1957.
- Island: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer ikke Færøerne og Grønland. Indekstillene for 1960 er baseret på handelstal med islandsk korrektion og er under hensyn til den islandske devaluering.

ring med 133 % den 20. februar 1960 korrigeret ved division med 2,33. Indekstallene for 1961 er under hensyn til devalueringen den 4. august 1961 med 13 % korrigeret ved division med 2,46 ($2,33 \times 1,054$).

- Norge: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.
- Sverige: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.

Valutakurser ultimo 1961

100 danske kroner	=	—	=	4 633 fm	=	623,71 isl.kr.	=	103,41 n.kr.	=	74,90 sv.kr.
100 finske mark	=	2,16 d.kr.	=	—	=	13,46 isl.kr.	=	2,23 n.kr.	=	1,62 sv.kr.
100 islandske kroner	=	16,03 d.kr.	=	743 fm	=	—	=	16,58 n.kr.	=	12,01 sv.kr.
100 norske kroner	=	96,70 d.kr.	=	4 480 fm	=	603,13 isl.kr.	=	—	=	72,43 sv.kr.
100 svenske kroner	=	133,52 d.kr.	=	6 186 fm	=	832,76 isl.kr.	=	138,07 n.kr.	=	—

BILAGA 3

Nordisk samhandel januar—september 1962

1. Indledning

I tilslutning til bilag 2 i beretningen fra den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde er udarbejdet en oversigt over den internordiske handel i de første 9 måneder af 1962. Herved føres den i nævnt bilag givne redegørelse à jour, så langt som det har været muligt for alle 5 nordiske landes vedkommende.

Da resultaterne ikke umiddelbart kan sammenholdes med oplysninger for årene 1957—1961, er i stedet foretaget en sammenligning med handelen i de tilsvarende 9 måneder i 1961, i hovedsagen ved angivelse af den procentvise ændring i 1962 i forhold til 1961.

2. Hovedtal for de nordiske landes indbyrdes samhandel og totale udenrigshandel

Den for de nordiske lande tilsammen konstaterede stigning i den totale import i perioden 1957—1961 på 26 % og den samtidige stigning i eksporten på 25 % er fortsat i 1962, idet importen er vokset yderligere 7 % og eksporten yderligere 6 %. Den nordiske samhandel, der i 1957—1961 på importsiden voksede med 56 % og på exportsiden med 58 %, er atter vokset endnu stærkere end den totale handel, nemlig med 12,4 % for importens og 9,4 % for eksportens vedkommende. Udviklingen er illustreret af de i følgende tabel givne hovedtal i d. kr. for såvel import som eksport i perioderne januar til september 1961 og 1962.

Mill.d.kr.	Import				Eksport			
	jan.-sept. 1961		jan.-sept. 1962		jan.-sept. 1961		jan.-sept. 1962	
	fra Norden	total	fra Norden	total	til Norden	total	til Norden	total
Danmark	1 574	9 287	1 957	10 848	1 269	7 522	1 387	8 075
Finland	898	5 828	1 007	6 281	561	5 161	570	5 488
Island	72	363	100	419	51	335	67	403
Norge	1 863	8 466	1 902	8 357	1 022	4 780	1 182	4 896
Sverige	1 487	14 628	1 666	15 415	3 082	13 811	3 342	14 656
Norden i alt	5 894	38 572	6 622	41 320	5 985	31 609	6 548	33 518

Den internordiske handels andel af importen er som følge af denne udvikling steget fra 15,3 % til 16,0 %, medens stigningen for eksporten er fra 18,9 % till 19,5 %.

3. Stigningen i den internordiske handel

Det vil af omstående tabel ses, at hver enkelt af de nordiske lande i 1962 har forøget såvel importen fra som eksporten til de andre nordiske lande tilsammen. Danmark har nu fortrængt Norge fra førstepladsen, som det nordiske land, der importerer mest fra de andre nordiske lande.

Fordelingen på de enkelte lande af stigningen i den internordiske handel fra 1961 til 1962 (9 mdr.) er følgende:

Mill. d. kr.	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Norden i alt
Importstigning	373	109	28	39	179	728
Eksportstigning	118	9	16	160	260	563
Ændring i handelsbalancen	÷ 255	÷ 100	÷ 12	121	81	÷ 165

Danmark svarer således alene for over halvdelen af stigningen på import-siden, medens Norge — hvis totalimport er gået lidt tilbage — som følge af en nedgang i skibsimporten fra Sverige og Danmark, der ikke forløber jævnt over en kortere periode, viser den forholdsvis mindste stigning.

På eksportsiden er det Finland, der har den mest beskedne stigning, hvilket skyldes nedgang i eksporten af træ til både Norge og Sverige. Den største stigning har her Sverige ligesom i perioden 1957/61, men når dog nu kun knap halvdelen af den samlede eksportforøgelse.

Norge har som følge af det omtalte forhold med skibsimporten kunnet forbedre sin balance over for de andre nordiske lande mest, men har dog fortsat det største underskud. Danmarks handelsbalance over for de andre lande er undergået den største forringelse, og underskuddet er næsten fordoblet i de betragtede 9 måneder.

4. Den internordiske handels andel i de enkelte landes udenrigshandel

Den beskedne stigning i Finlands eksport til de andre nordiske lande har bevirket, at disses andel i den finske totaleksport er gået lidt tilbage. Bortset herfra udgør den nordiske handel for alle landes vedkommende for såvel import som eksport en større andel end før.

5. Den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupper

Ændringerne i den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupper: levnedsmidler, råvarer (herunder brændsel) og bearbejdede varer er vist i nedenstående tabel, der indeholder en specifikation af den førnævnte stigning i den totale internordiske handel i januar—september 1962 sammenholdt med den tilsvarende periode i 1961. Tillige er vist den procentvise stigning i forhold til året før. De for Island anførte procenter er korrigeret under hensyn till devalueringen af den islandske krone med 13 % den 4. august 1961.

Stigning 1961/1962 (9 mdr.), hovedvaregrupper

	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
	mill. d.kr.	mill. d.kr.	mill. d.kr.	mill. d.kr.	%	%	%	%
Import								
Danmark	57	66	250	373	60	19	22	24
Finland	÷ 27	21	115	109	÷ 32	45	15	12
Island	1	3	24	27	24	61	37	38
Norge	29	10	20	39	53	÷ 5	1	2
Sverige	15	5	159	179	5	2	17	12
Norden i alt	75	85	568	728	14	10	12	12
Eksport								
Danmark	÷ 13	39	92	118	÷ 5	51	15	9
Finland	12	÷ 85	82	9	95	÷ 30	31	2
Island	19	0	÷ 3	16	53	÷ 18	÷ 18	33
Norge	15	71	74	160	14	49	10	16
Sverige	8	35	217	260	11	10	8	8
Norden i alt	41	60	462	563	8	7	10	9

Som det vil ses af tabellen ligger stigningen i udpræget grad på bearbejdede varer, der jo alle i de 4 største lande nyder godt af EFTA-toldnedsættelsen, som beløb sig til 30 og 40 % i den pågældende periode. Der er i det store og hele tale om stigninger for alle varer i denne hovedgruppe. Den eneste klare undtagelse herfra er den norske import af skibe, der er gået ned fra 692 mill. n. kr. til 532 mill. n. kr. Denne nedgang bliver dog meget betydeligt reduceret ved leverancer i årets sidste kvartal.

For råvarernes vedkommende er de mest bemærkelsesværdige ændringer en forholdsvis stærk nedgang i den finske eksport af træ til Norge og Sverige samt en betydelig stigning i den norske eksport af petroleumsprodukter til Danmark og Sverige. Den danske eksport af petroleumsprodukter er forøget kendeligt.

I varegruppen levnedsmidler kan man konstatere, at mere end 3/4 af den samlede importstigning falder på Danmark, hvilket især skyldes stigning i importen af fisk fra Sverige og af en utraditionel import af korn fra Finland.

Stigningen i Norges import hidrører navnlig fra forøget køb af sildeolie i Island.

Når importen i Finland viser tilbagegang og stigningen i den svenske import er beskeden, hænger det sammen med en nedgang i eksporten af okse- og kalvekød fra Danmark. Resultatet er da også, at Danmarks eksport af levnedsmidler til de andre nordiske lande er gået tilbage.

7. Sammenfatning

Der er i det foranstående anført enkelte eksempler på ændringer i den nordiske samhandel, som går i anden retning end de konklusioner, der kunne drages af udviklingen i årene 1957—61. Da den betragtede periode er så kort som 9 måneder, må det antages, at tilfældige udsving kan gøre sig gældende, og at der normalt ikke vil være tale om ændringer, men højst om modifikationer i styrken af de tidligere konstaterede tendenser.

Bevægelserne i den nordiske samhandel i tiden januar—september 1962 giver derfor ikke anledning til at ændre konklusionerne med hensyn til udviklingen i den internordiske handel i 1957—61.

Den 13. februar 1963

Berättelse

från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén)

(Överlämnad av Danmarks regering)

Nordiska transportforskningskommittén upprättades år 1957 av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige efter rekommendation (nr 8/1956) av Nordiska rådet.

Föregående berättelse för kommitténs verksamhet, avseende tiden december 1960—november 1961, lämnades av kommittén den 4 december 1961.

För verksamhetstiden december 1961—november 1962 får kommittén härmed lämna följande berättelse.

Följande medlemmar, utsedda av respektive länders regeringar, har under tiden december 1961—november 1962 deltagit i kommitténs arbete:

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejders økonomiske konsulent, kontorchefen Kai Lemberg med sekretær Laurids P. Skøtt såsom ställföreträdare.

Norge

Chefen för Samferdselsdepartementets økonomiske kontor, byråsjefen John H. Paxal med konsulenten Arne Hoff såsom ställföreträdare.

Finland

Chefen för det trafikekonomiska forskningsorganet vid statsjärnvägarna, fil. mag. Jukka Wallenius med pol. mag. Aarno Soivio såsom ställföreträdare.

Sverige

Chefen för kommunikationsdepartementets trafikbyrå, kanslirådet Björn Dillén med t.f. kanslirådet Bruno Öhrn såsom ställföreträdare.

Såsom kommitténs ordförande under nu ifrågavarande verksamhetsperiod har fungerat kanslirådet Dillén, T.f. kanslirådet Öhrn har under samma tid tjänstgjort såsom kommitténs sekreterare. Det må jämväl noteras, att även den finska representationen i kommittén numera organiserats med en ordinarie ledamot och en ställföreträdare för denne.

Under verksamhetsperioden har kommittén avhållit fyra sammanträden, nämligen i Stockholm den 13 april, i Stavanger den 14 och 15 juni, i Tammerfors den 27 oktober samt i Köpenhamn den 30 november och 1 december 1962. Vid sammanträdena har jämväl deltagit experter på skilda trans-

portforskningsområden. Härutöver har kommitténs ledamöter, var för sig, lett nationella, förberedande överläggningar i ämnen som senare behandlats av kommittén in pleno.

Kommitténs samordningsverksamhet med hänsyn till vissa forskningsuppgifter och därmed sammanhängande spörsmål

Kommittén har sett som en av sina viktigaste uppgifter att överväga de forskningsuppgifter som må föranledas av de grundläggande principerna för den allmänna trafikpolitiska målsättningen och medlen för dess förverkligande. Utgångspunkten har därvid som regel varit innehållet i mera omfattande trafikpolitiska utredningar, i första hand 1953 års trafikutrednings betänkanden rörande »Svensk trafikpolitik», 1955 års samferdselskommisjons betänkande och Det trafikøkonomiske udvalgs betänkande »Indplaceringen af de store trafikinvesteringer: Storkøbenhavns nærtrafik, Storebæltsbro og Øresundsbro i et samlet 20-års program for de offentlige trafikinvesteringer».

Beträffande de i förra verksamhetsberättelsen angivna centrala frågor av trafikpolitisk natur, som — bl. a. med utgångspunkt från innehållet i nyssnämnda betänkanden — tidigare upptagits inom kommittén, må framhållas följande.

I forskningsuppgiften optimala vägtrafikinvesteringar ingår delproblemet optimalt axeltryck. Enligt överenskommelse med det svensk-norska samarbetsutskottet för handläggning av ifrågavarande forskningsuppgift behandlas detta delproblem av statens väginstitut i Sverige och IVA:s transportforskningskommission. På grund av personalbrist har arbetet härmed dock i stort sett legat nere under viss tid. Numera torde förutsättningar ha tillskapats för institutet att kunna intensifiera arbetet med denna forskningsuppgift från och med år 1963.

De i förevarande forskningsuppgift ingående linjeföringsproblemen behandlas, såsom tidigare meddelats på norsk sida genom Transportøkonomisk Utvalg. Utvalget har numera genomfört hastighets- och kapacitetsundersökningar på enfiliga vägar av varierande standard. Samtidigt har Utvalget analyserat resultaten från liknande undersökningar på tvåfiliga vägar. Materialet belyser sammanhanget mellan vägstandard och trafikavvecklingens kvalitet såsom en funktion av körhastighet och trafikhastighet vid skilda trafikmängder och varierande inblandning av tyngre fordon på en- och tvåfiliga vägar. Det anses önskvärt, att ytterligare uppgifter insamlas i syfte att klarlägga förhållandena vid relativt omfattande trafikmängder. Det vidare arbetet kommer att koncentreras kring vägekonomiska analyser av anläggningskostnaderna i olika terrängslag för olika dimensionerande hastighet. Resultatet av sistnämnda undersökningar tillsammans med de tidigare nämnda undersökningarna inom Utvalget kommer att ingå i en räntabilitetskalkyl, där anläggningskostnader och körkostnaden sammanställs. Detta innebär ett försök att komma fram till ett klarläggande av

problemet om den vägstandard som är ekonomiskt försvarbar för en given trafikmängd och trafiksammansättning vid olika terrängtyper.

I fråga om kommitténs till Nordiska järnvägsmannasällskapet gjorda förfrågan, om sällskapet var i stånd att — i samarbete med Nordiska vägtrafikförbundet och IVA:s transportforskningskommission — upprätta förslag till undersöknings- och arbetsprogram beträffande optimala järnvägstrafikinvesteringar har en av sällskapet tillsatt arbetsgrupp för frågans behandling bl. a. avhållit ett möte i Stockholm den 30 oktober i år. Vid mötet diskuterades i första hand järnvägarnas trafikpolitiska ställning. Frågan belystes bl. a. genom angivande av den senaste trafikpolitiska utvecklingen inom järnvägstrafiken, landsvägstrafiken, flygtrafiken samt hamntrafiken i de olika nordiska länderna. Arbetsgruppen underrättades också om det nuvarande läget i handläggningen av motsvarande fråga på vägsidan, d. v. s. frågan om optimala vägtrafikinvesteringar. Gruppen ansåg, att spørsmålet beträffande upprättandet av det utav kommittén ifrågasatta undersöknings- och arbetsprogrammet tills vidare borde anstå intill dess arbetet med motsvarande frågeställningar på vägsidan hade avancerat längre.

Beträffande den i verksamhetsberättelsen den 4 december 1961 berörda undersökningen genom Kalmar läns kommunikationsråds försorg till grund för forskning i ämnet fjärrtransportavvecklingen i kombination bil-(sjötrafik-)järnväg har rådet framhållit, att en undersökning av ifrågavarande slag lämpligen bör genomföras så, att en kartläggning sker av den faktiska omfattningen och strukturen hos de transporter, som i dag utföres dels inom sydöstra Sverige, dels mellan sydöstra Sverige och övriga delar av landet. Eftersom problemet är av omfattande natur och därför kräver en betydande arbetsinsats, måste avgränsningar göras beträffande exempelvis bransch, företag och orter. En sådan delundersökning har genom Statens järnvägars försorg och i samarbete med Rådet genomförts i fråga om trafiken mellan Öland och fastlandet. Undersökningen innefattar en fraktkostnadsjämförelse för vagnslastgods till och från Öland före och efter nedläggningen av järnvägen på Öland och indragningen av järnvägsfärjleden Färjestaden—Kalmar.

Vid sitt möte i Stavanger — vid vilket tillfälle bl. a. en representant för Kalmar läns kommunikationsråd var närvarande — hade kommittén tillfälle att närmare studera bärplansbåtdriften Stavanger—Bergen, bl. a. mot bakgrunden av en trafikteknisk och trafikekonomisk analys av tillkallad expert, överingenjören J. W. Endresen. Närmast såsom resultat av detta studium har Kommunikationsrådet senare under medverkan av kommitténs finske kontaktman träffat preliminär överenskommelse med Finska Ångfartygs Aktiebolaget om viss försöksdrift med bärplansbåt år 1963 dels mellan vissa kustorter i Kalmar län och dels mellan Gotland och Öland samt fastlandet. Förevarande spørsmål innefattar vissa trafikekonomiska forskningsmoment, som är föremål för kommitténs överväganden.

I kommitténs föregående berättelse har nämnts, att Aktiebolaget Stock-

holms Spårvägar framfört önskemål att en kombinerad trafikteknisk och trafikekonomisk analys av trafikantbelastningens variation på de kollektiva trafikmedlen måtte komma till stånd. I anledning härav tillskrev kommittén de nordiska tekniska högskolorna med en förfrågan om möjlighet förelåg att göra förevarande ämne till föremål för behandling i form av exempelvis ett licentiandarbete. Kommitténs förfrågan har numera besvarats i en positiv anda, och ämnet kommer att upptagas på respektive högskolors listor över ifrågakommande licentiand- eller examensuppgifter. Från Danmarks tekniske Højskole meddelas, att uppgiften i fråga eventuellt bör uppdelas i två delar, nämligen dels en undersökning av redan använda metoder för analys stickprovsvis av trafiken på en spårvagns- eller busslinje, dels ock konstruktion av en apparat för registrering av rörliga objekt. Kommittén har delgivit spårvägsbolaget innehållet i högskolornas svar i förevarande fråga.

Bland de under det senaste verksamhetsåret upptagna nya forskningsämnena har, efter beredning av tidigare inom kommittén tillsatt arbetsutskott, analyserats metoder för beräkning av de samhällsekonomiska kostnaderna vid avveckling av ett givet transportarbete enligt olika transportmedelsalternativ. Ämnet är av grundläggande betydelse för trafikinvesteringspolitikens utformning, bl. a. för undvikande av dubbelinvesteringar. Inom detta ämne har kommittén vid sitt sammanträde i Tammerfors särskilt behandlat dylika beräkningsgrunder i fråga om avveckling av visst transportarbete medelst färje- alternativt broförbindelse. Utgångspunkten för kommitténs överväganden i det sistnämnda fallet har utgjort en tidigare företagen undersökning beträffande trafiken till och från Öland och en i anslutning därtill gjord beräkning av det trafikekonomiska utbytet ur näringslivets och trafikanternas synpunkt av ett överförande av ölandstrafiken till en bro. I samband härmed har inom kommittén av tillkallad expert, fil. lic. Rune Olsson, framlagts en disposition för en samhällsekonomisk kalkyl med jämförelse mellan mindrekostnaderna för färjetrafiken m. m. och merkostnaderna för trafik över en bro vid övergång till det senare transportsystemet. Kommittén avser att på området taga kontakt med av ämnet intresserade forskare.

Ämnet om transporterernas ställning i den nationella ekonomin har varit föremål för behandling på basis av det utredningsmaterial som framlagts från norsk sida inom kommittén. Kommitténs överväganden har givit anledning till kompletteringar av materialet. Arbetet härmed pågår för närvarande. Resultatet av undersökningen rörande motorfordonsbeskattningen och vägkostnadernas fördelning i de nordiska länderna har av kommittén fortsatt diskuterats. Vissa preliminära jämförelser har härvid gjorts. I detta sammanhang har kommittén bl. a. haft tillfälle taga del av en österrikisk metod rörande vägkostnadsfördelningen.

Kommittén har vidare inledningsvis behandlat frågan om avgiftssättningen för täckande av trafikinvesteringar och kommer att ytterligare överväga med detta spörsmål förenade utredningsuppgifter.

Kommittén har också vid sitt möte i Tammerfors upptagit till inledande diskussion spørsmålet om de trafikekonomiska forskningsuppgifter som kan bli aktuella med hänsyn till dels den europeiska gemensamma marknaden, dels en eventuell riksplanering.

Oversikt över transportforskningen i Norden

Tredje reviderade upplagan av kommitténs översikt över avslutade, pågående och planlagda forsknings- och undersökningsarbeten i Danmark, Finland, Norge och Sverige på transportområdet har utarbetats och kommer att inom den närmaste tiden distribueras bl. a. till de institutioner etc., som tillhandahållit kommittén uppgifter till översikterna ifråga. Med hänsyn till det på många håll uttalade intresset för dessa översikter avser kommittén att fortsatt med jämna mellanrum låta revidera översiktsmaterialet.

Frågan om en gemensam nordisk dokumentationstjänst på transportforskningsområdet

Den i Sverige tillsatta interimskommittén, med uppgift att ur nationell synpunkt närmare taga ställning till ett tidigare framlagt arbetsprogram rörande etableringen av en nordisk dokumentationstjänst på transportforskningsområdet, hade bl. a. uppdragit åt bibliotekarien Björn Tell att framlägga ett närmare organisationsförslag rörande en nationell svensk dokumentationstjänst på hithörande område. Tell har numera framlagt ett dylikt förslag, som går ut på att Handelshögskolans i Stockholm bibliotek skall under vissa angivna villkor tjänstgöra såsom svensk dokumentationscentral. Den i samband härmed uppkomna frågan om anslag till verksamheten av statsmedel är för närvarande föremål för behandling i budgetberedningen inom det svenska Ecklesiastikdepartementet.

I fråga om transportdokumentationen i Finland har det nationella utskottet i förevarande fråga beslutat utarbeta en sammanställning över de transporttidskrifter av transportpolitiskt och transportekonomiskt intresse, som är föremål för prenumeration av de finska biblioteken. De för arbetet härmed erforderliga anslagsmedlen torde kunna påräknas med hänsyn till de positiva uttalanden rörande införande av en nationell finsk dokumentation på transportforskningsområdet, som tidigare framförts från det finska Kommunikationsrådets sida.

Beträffande Norge har Transportøkonomisk Utvalg hittills arbetat med flera alternativa lösningar av frågan om dokumentationstjänstens anordnande men slutligen stannat inför att kombinera denna tjänst med utgivandet av tidskriften »Samferdsel». Denna tidskrift har under innevarande år utkommit med tre nummer och beräknas under år 1963 utkomma varje kvartal. I varje nummer reserveras två helsidor för upplysningar om litteraturtillväxten och tidskriftsabonnemang i berörda norska bibliotek. Särtryck göres av nämnda sidor för distribution till bl. a. Utvalgets litteraturkontakter samt tills vidare — intill dess nationella dokumentationscentraler utbyggs — till respektive kontaktmän i kommittén.

Kommitténs fortsatta arbete

Såsom av verksamhetsberättelsen framgår har numera, på initiativ av kommittén, upptagits forskning och undersökningsarbeten på ett flertal områden, och en av kommitténs uppgifter är nu att söka hålla en nära kontakt med forskarna ifråga i deras arbete. Kommittén anser för övrigt väsentligt att utökade direkta kontakter mellan transportforskarna kommer till stånd. För kommitténs del tager sig dess strävan härvidlag bl. a. uttryck däri, att kommittén med sig i ifrågavarande fall adjungerar forskare för olika uppkomna konkreta forskningsuppgifter. Som ett led i strävandena att etablera en förbättrad och intensifierad kontakt också de olika transportforskningsorganen emellan kan framhållas att den danske kontaktsmannen i kommittén accepterat posten såsom ordförande i Nordiska transporttekniska sällskapet, varigenom en intresseanknytning till den transportekonomiska forskningen etablerats för Sällskapets del. I övrigt må framhållas, att ämnet »metoder för beräkning av de samhällsekonomiska kostnaderna vid avveckling av visst transportarbete enligt olika transportmedelsalternativ» kommer att inom den närmaste tiden göras till föremål för fortsatt behandling inom kommittén för ytterligare forsknings upptagande på detta område. Vidare avser kommittén att närmare studera spörsmålet angående sådana transportforskningsuppgifter, som kan bli aktuella med hänsyn till dels den europeiska gemensamma marknaden, dels ock i samband med en lands- och regionplanläggning i de nordiska länderna. Slutligen avser kommittén studera den roll olika taxesystem spelar såsom trafikpolitiskt medel och de skiljaktigheter, som nu föreligger inom skilda transportmedels taxesystem och i de olika nordiska länderna. Sistnämnda ämnes behandling kommer att föregås av en undersökning genom den norske kontaktsmannen och dennes ställföreträdare i kommittén.

Köpenhamn den 1 december 1962

På Nordiska transportforskningskommitténs vägnar

Björn Dillén

Ordförande

BILAGA**Utlåtande från Nordisk Samferdselskomité över berättelsen**

På grunnlag av et forslag fra den norske regjering til Nordisk Råd's 4. sesjon i 1956, ble det fra følgende år opprettet en nordisk interimskomiteé for samordning av transportforskningen. I denne komité deltar representanter fra samferdselsdepartementene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Beretninger om komitéens virksomhet er avgitt til Nordisk Råd's 6., 7., 9. og 10. sesjon og beretning foreligger til 11. sesjon.

Komiteéen har utført et verdifullt arbeid til tross for at den ikke har hatt et fast arbeidende sekretariat i heltidsarbeid. Det er særlig grunn til å nevne den oversikt, som utgis over utført, pågående og planlagt forskningsarbeid og arbeidet med organiseringen av en nordisk dokumentasjonstjeneste. For øvrig fremgår det at komitéen har gjennomdrøftet transportpolitiske problemstillinger og hva som vil kreves av forskning i relasjon til slike problemstillinger, samt foreslått visse samordningstiltak på transportforskningsområdet.

Man kan konstatere, at det utover opprettelsen av denne beskjedne interimskomiteé er skjedd lite til utvikling av egentlig transportøkonomisk forskning av betydning for nordisk transportpolitikk.

På den annen side synes behovene for slik forskning å være økt. Det legges større vekt på transportøkonomien i det hele i moderne transportpolitikk, på en riktigere disponering av de milliardbeløp som årlig kreves til investeringer, på bedre tilrettelegging for trafikantenes valg av transportmiddel og på rasjonalisering og effektivisering innen hver transportgren.

Dertil kommer at spørsmålet om en samordnet nordisk transportpolitikk, bl. a. i forhold til det europeiske fellesmarked, vil melde seg sterkere og kreve utredningsarbeid.

Tiden synes derfor inne til nå å få en felles nordisk utredning av behovet og mulighetene for en utvidet transportøkonomisk forskning i Norden, i første rekke slik forskning som tjener hvert lands, samt en felles nordisk transportpolitikk. Det vil være ønskelig å få trukket opp linjene også på lengere sikt for en nasjonal og felles nordisk utbygging av transportøkonomisk forskning, slik at man ved en samordnet utbygging kan nå de beste resultater.

Nordisk Transportforskningskomité bør gi en slik utredning ut fra de erfaringer man har skaffet seg om forskningsbehovene og de ulike forskningsorganers karakter og rekkevidde. Eventuelt bør det bli tale om å forsterke komitéen for dette formål, slik at en innstilling kan gis i løpet av et år.

Nordisk Samferdselskomité innstiller,

at rådet tar beretningen til etterretning.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Sven Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Berättelse

från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Vid sitt möte i Kalmar den 16—18 oktober 1962 behandlade Nordiska arbetsmarknadsutskottet bl. a. följande frågor:

Arbetsmarknadsläget under år 1962 och sysselsättningsutsikterna för den närmaste framtiden var föremål för dansk föredragning, varvid konstaterades att sysselsättningen i samtliga fyra nordiska länder under året totalt sett legat på en hög nivå. Utvecklingen i Danmark har kännetecknats av en fortsatt stark expansion med alltmer minskande arbetslöshet, medan arbetsmarknadsläget i Finland, Norge och Sverige i växlande men begränsad utsträckning påverkats av avmattningen i den internationella konjunkturen. Konjunkturutsikterna för år 1963 gav vid handen att inom vissa näringsgrenar och regioner arbetslöshetsproblem kan uppträda och komma att kräva särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser. I Danmark vidtagna åtgärder för att dämpa den ekonomiska expansionen kan möjligen leda till minskad efterfrågan på arbetskraft under vintern 1963.

I anslutning till denna föredragning diskuterades bl. a. möjligheterna att genom en närmare samordning av arbetsmarknadspolitiken med den inom länderna förda ekonomiska politiken förena full sysselsättning med stabil prisnivå.

Genom finsk föredragning redovisades nyligen vidtagna och för den närmaste framtiden planerade sysselsättningspolitiska åtgärder. Det framhölls, att arbetsförmedlingen i samtliga länder trätt i förgrunden som sysselsättningspolitiskt instrument. Både i Finland och Norge har arbetsförmedlingen förstärkts och man arbetar nu där intensivt på dess organisatoriska utbyggnad. Gemensamt för samtliga fyra länder är att de söker ge arbetsförmedlingen nya möjligheter att effektivisera sin verksamhet, varvid en framträdande plats intages av de rörlighetsstimulerande åtgärderna, såsom rese- och flyttningsbidrag, familjebidrag till personer som på grund av nyanställning på annan ort måste upprätthålla två hushåll, starthjälp, anordnande av provisoriska bostäder för överflyttad arbetskraft m. m. Omskolning och annan vuxenutbildning ökar också i samtliga länder och blir ett alltmer effektivt hjälpmedel för den yrkesmässiga rörlighet som är arbetsmarknadspolitiskt angelägen.

Den norska föredragningen behandlade den fria nordiska arbetsmarknaden. Härvid dryftades dess betydelse som arbetslöshetsutjämnande faktor,

arbetsförmedlingarnas roll vid arbetskraftsutbytet, utbildningens giltighet inom annat nordiskt land samt möjligheter för vid arbetsförmedlingen anställda yrkesvägledare att få hospitera i annat nordiskt land. Från finsk sida framfördes önskemål om vidgat praktikantutbyte. Vidare redovisades gjorda erfarenheter av värvning av arbetskraft från de nordiska länderna till transoceaniska länder.

Slutligen lämnades genom svensk föredragning en jämförande översikt över omskolning och annan sysselsättningspolitiskt motiverad yrkesutbildning i de nordiska länderna. Ett utbyte mellan länderna av metoder och erfarenheter skall upprätthållas.

Utskottets nästa möte torde komma att hållas i Danmark i september 1963.

Stockholm den 7 december 1962

Erik Montell

Johnny Sköldvall

TILLÄGG

Förteckning över medlemmar i Nordiska arbetsmarknadsutskottet

- Danmark: departementschef G. R. Coln, Arbejdsministeriet
arbejdsdirektør H. Borreschmidt, Arbejdsdirektoratet
- Finland: regeringsrådet Jouni Hakkarainen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
regeringssekreteraren A. Olavi Koskinen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
- Norge: ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Kommunal- og arbeidsdepartementet
arbejdsdirektør Gunnar Bråthen, Arbejdsdirektoratet
- Sverige: statssekreteraren Ernst Michanek, socialdepartementet
generaldirektören Bertil Olsson, arbetsmarknadsstyrelsen

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

Det nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor tillkom våren 1957 efter beslut av de fem ländernas regeringar i enlighet med en av Nordiska rådet vid dess femte session i Helsingfors i februari 1957 antagen rekommendation, nr 10/1957. Kontaktorganet har till uppgift att följa planläggningen och verksamheten på atomenergiområdet och främja de möjligheter till nordiskt samarbete, som därvid framkommer.

Regeringarna har vardera utsett två ledamöter jämte experter och sekreterare i kontaktorganet. Detta har under år 1962 hållit två plenarsammanträden, varjämte två överläggningar med begränsat deltagande ägt rum.

Kontaktorganets verksamhet har under år 1962 liksom tidigare främst avsett ömsesidigt informationsutbyte rörande de inhemska atomenergiprogrammen och företagna energiprognoser samt förberedelser inför sammanträden inom det internationella atomenergiorganet i Wien (IAEA) och inom OECD:s atomenergiorgan i Paris (ENEA).

De olika uppslag som därvid framkommit i fråga om forsknings- eller utvecklingsarbete inom Norden har sedan tillvaratagits genom direkta kontakter mellan vederbörande nationella institutioner. Ett intimt samarbete har på så sätt kommit till stånd inom atomenergiarbetet i Norden, varvid en lämplig arbetsfördelning eftersträvats. I det svenska Studsvik undersöktes sålunda material, som bestrålats i det danska Risö. På det norska Kjeller har den inhemska försöksavdelningen för behandling av bestrålat atombränsle kompletterats med en svensk anläggning. Atomfartygsproblem har bearbetats av en internationell grupp i Malmö sammansatt av främst norska, svenska och danska experter, etc.

Inom International Atomic Energy Agency (IAEA) har fram till den sjätte generalkonferensen i september 1962 Sverige och därefter Danmark besatt den ettåriga styrelseplats som är avsedd för land som är i stånd att lämna tekniskt bistånd på atomenergiområdet. Denna styrelseplats har hittills cirkulerat mellan i tur och ordning Sverige, Danmark, Norge och Finland.

Under år 1962 lyckades den i september 1961 nyvalde generaldirektören i IAEA, Sigvard Eklund, genomföra en effektivisering av organets arbetsformer, vilket bland annat tagit sig uttryck i ett lägre antal årliga styrelsesammanträden i Wien med betydligt förkortad tid för varje sammanträde. Till

övervägande har också upptagits att låta de hittills årliga generalkonferenserna sammanträda blott vartannat år. På IAEA:s dagordning under år 1962 har främst stått utarbetandet av ett långtidsprogram samt frågan om detta programs finansiering. IAEA:s verksamhet har under det gångna året, liksom varit fallet under senare år, framför allt inriktats på teknisk biståndsverksamhet samt anordnandet av vetenskapliga och tekniska konferenser och symposier.

Samarbetet inom European Nuclear Energy Agency (ENEA) har under år 1962 dominerats av förhandlingar om förlängd avtalstid för Halden- och Dragon-projekten, vilket även medfört ökade kostnader. Vidare har beslut fattats om en höjning av aktiekapitalet i Eurochemic-projektet. Den viktigaste frågan därutöver på ENEA:s dagordning har gällt övervägandena rörande byggande av ett gemensamt europeiskt atomfartyg.

Den gemensamma experimentverksamheten vid den norska Haldenreaktorn — av typen kokande tungvatten-reaktor — inleddes av en första tre-årstapp från den 1 juli 1958 med senare förlängning till och med den 31 december 1962. En ytterligare förlängning av samarbetet till den 1 juli 1964 har nu överenskommits. Därvid kommer främst att bedrivas försök med den andra bränslesatsen, vilken tillverkats av det svenska AB Atomenergi. Deltagare i Halden-projektet är — utom atomenergiorganen i Danmark, Finland, Norge och Sverige — motsvarande organ i Storbritannien, Schweiz och Österrike samt Euratom-organisationen. De finansiella bidragen under den nu överenskomna 18-månadersperioden motsvarar 1 905 000 dollar. Tidigare har projektet sammanlagt kostat 6 035 000 dollar.

Dragon-projektet gällde ursprungligen en period av fem år från den 1 april 1959 och avsåg uppförande av en gaskyld högtemperatur-reaktor samt viss experimentverksamhet. Avtalsperioden har nu förlängts med tre år till och med den 1 april 1967 och i samband därmed har kostnaderna för projektet ökat från 13,6 till 25,72 miljoner pund sterling. Detta har skett för att möjliggöra genomförande av ett omfattande försöksprogram vid full-effekt-drift, fortsatt utveckling av bränsleelement för kraftreaktorer av denna typ samt en teknisk-ekonomisk utvärdering av reaktorsystemet baserad på projektstudier för en fullstor kraftreaktor. Deltagarna i Dragon- och Halden-projekten är desamma så när som på Finland, som icke medverkar i Dragon.

Eurochemic, det europeiska bolaget för kemisk behandling av bestrålat atombränsle, är beläget i Mol i Belgien. Under år 1962 beslöts en höjning av aktiekapitalet från 21,5 till 30,7 miljoner dollar. Av höjningen har dock 1,25 miljoner dollar icke blivit tecknade genom att Italien, Portugal och Turkiet avstått och Spanien något reducerat sin nyteckning. Utom de nämnda länderna och Danmark, Norge och Sverige deltar Belgien, Frankrike, Nederländerna, Schweiz, Västtyskland och Österrike i projektet.

På atomfartygsområdet utfördes inom ENEA under år 1962 tre olika fartygsstudier genom projektgrupper i Haag, Le Havre och Malmö. Studierna gällde respektive en oljetanker, ett oceanografiskt fartyg och en bulk-carrier

utrustade med reaktorer av typen anrikat uran och lätt vatten och med tryckvattenkylning i de bägge förstnämnda projekten och kylning med kokande vatten i indirekt cykel i det sistnämnda. Malmö-gruppen, som tillkom på initiativ från de nordiska medlemsländerna i OECD, utförde sitt arbete vid Kockums Mekaniska Verkstads AB, där även erforderligt fartygstekniskt underlag ställdes till förfogande. Från den norska atomenergiorganisationen tillhandahölls dessutom projekteringsunderlag beträffande den valda reaktortypen.

Intresset inom ENEA-styrelsen för ett gemensamt atomfartyg visade sig emellertid under hösten 1962 vara alltför ringa. Frågan bordlades därför till senare delen av år 1963.

Från ENEA:s verksamhet under år 1962 kan slutligen nämnas att en europeisk-amerikansk kommitté för reaktor fysik skapats samt att två särskilda studiegrupper tillsatts för att till den 1 juni 1963 utreda fortsatt samarbete i fråga om dels en gemensam högflux-reaktor, dels ett centrum för elektronisk databehandling. Frågan om möjligheterna att producera tungt vatten på Island med utnyttjande av de heta källorna bordlades till år 1965 på grund av den överkapacitet i fråga om produktionsmöjligheter som föreligger i världen för närvarande. Reviderade strålskyddsnormer fastställdes vid slutet av år 1962 av OECD:s råd efter förslag från ENEA.

Det amerikanska atomfartyget NS Savannah ämnar besöka hamnar i ett flertal europeiska länder. Detta har aktualiserat åtskilliga komplicerade frågor både avseende säkerhetsbedömning och lagstiftning framför allt rörande skadeståndsansvar. Därutöver måste i regel vissa ansvarsfrågor regleras genom särskilda bilaterala avtal med Förenta staterna. Säkerhetsbedömningen har på nordiskt initiativ behandlats i en särskild teknisk kommitté inom ENEA. De olika legala problemen har diskuterats inom kontaktorganet och nordiska experter på säkerhetsfrågor har hållit särskilda överläggningar i Savannah-frågan.

På kontaktorganets dagordning har under år 1962 också stått frågan om vilka konsekvenser ett inträde i Euratom från ett eller flera nordiska länders sida skulle få med avseende på det nordiska samarbetet och på samarbetet inom ENEA. Danmark har som bekant kompletterat sin ansökan om inträde i EEC med en liknande ansökan hos Euratom. Kontaktorganet har efter utredning funnit att det fortsatta samarbetet inom organet icke torde komma att påverkas, om något av medlemsländerna inträder i Euratom.

Under år 1962 har danska, norska och svenska juridiska experter deltagit vid utarbetande inom Euratom av förslag till en tilläggskonvention till OECD-konventionen om ansvar vid atomskada. Avsikten är att sammankalla en diplomatisk konferens för att få tilläggskonventionen antagen.

Inom IAEA har en expertgrupp från femton länder, varibland Finland, utarbetat förslag till en internationell atomansvarighetskonvention i huvudsak på grundval av OECD-konventionen.

En konvention om ansvarighet för atomfartyg undertecknades vid en diplomatkonferens i Bryssel under våren 1962, men såväl USA som Sovjet har motsatt sig denna konvention, enär den även omfattar atomdrivna krigsfartyg.

Stockholm den 23 januari 1963

G. von Sydow

Berättelse

om samarbete mellan språknämnderna

(Överlämnad av Norges regering)

Samarbeidet mellom dei nordiske språknemndene har halde fram etter dei retningslinjene som tidlegare.

Den 5. og 6. april 1962 hadde sekretæranne i nemndene eit møte i København, der dei drøfta opplegget og programmet for språknemndmøtet i Oslo.

Det 9. nordiske språknemndmøtet var i Oslo 18. og 19. juni 1962. Det møtte 26 representantar, 3 frå Danmark, 4 frå Finland, 1 frå Island, 9 frå Sverige og 9 frå Noreg.

Dei viktigaste sakene på møtet var:

1. Geografiske namn

Etter at nemndene hadde gjort ein del endringar i listene over geografiske namn, m.a. på grunnlag av framlegga frå sekretærmøtet i København, vedtok møtet at saka var ferdigbehandla på nordisk basis. Nemndene skal kvar for seg avgjere korleis materialet skal publiserast.

2. Teletermar

Møtet vedtok at sekretariata skal forhandle vidare med teleinstitusjonane i dei respektive land om det er råd å nå fram til enda større samsvar.

3. Meteorologiske termar

Møtet vedtok å leggje listene fram for dei meteorologiske institusjonane med spørsmål om det er mogleg å gjere visse endringar som kan føre til større nordisk einskap.

4. Transkripsjon av kyrilliske person- og stadnamn

Møtet sa seg nøgd med det arbeidet dei nordiske slavistane har gjort for å komme fram til ein felles nordisk transkripsjonsmåte, og retta ei særleg takk til professor Ad. Stender-Petersen. Nemndene skal arbeide vidare med spørsmålet og gi kvarandre melding om kva punkt i kompromissframlegget dei eventuelt ikkje kan følgje.

5. Orientering om arbeid som har betydning for språkleg normering

Professor E. F. Halvorsen gjorde greie for norske arbeid på området, og det vart vedteke å rå til at vertlandet gir ei slik orientering på språknemndmøta heretter. Bibliografiske opplysningar om dei arbeida som blir omtala, skal gjerast tilgjengelege for nemndene.

6. Program for det nordiske samarbeidet

I samband med eit innleiingsforedrag av undervisningsrådet Nils Hänninger vedtok møtet at kvart land skal arbeide vidare med dei oppgåvene som det er mest behov for i vedkommande land. Dei viktigaste oppgåvene som vart drøfta, var spørsmålet om opptaking av dialektord i riksspråka, opptaking og skrivemåte av framandord, jamførande studium av ordlagsmåtar i dei nordiske språka, uttalevanar — alt ut frå synspunktet om å fremje samnordisk språkforståing.

7. Språkleg påverknad frå engelsk og amerikansk

Etter innleiingsforedrag av ordboksredaktør Alf Hellevik vedtok møtet ein resolusjon om eit nærmare samarbeid mellom nemndene når det gjeld tilrådingar om nye ord og eventuelle avløysingsord, med hovudvekt på det allmenne ordtilfanget.

Professor Halldór Halldórsson opplyste på møtet at Island no skal få ei språknemnd, som svarar til språknemndene i dei andre nordiske landa, og at Island heretter vil komme med i det nordiske samarbeidet også på dette området.

Dansk Sprognævn opplyste på møtet, at det danske postvesen har endra visse postale uttrykk i samsvar med tidlegare framlegg frå språknemndene.

Arbeidet med ei svensk-islandsk ordbok er i gang, og likeins arbeidet med ei norsk-svensk ordbok.

Eit meir utførleg materiale om det nordiske språksamarbeidet i 1961—62 vil bli offentleggjort i publikasjonen »Nordiske språkspørsmål».

Oslo, 12. desember 1962

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska kurser för högre hälsovårdstjänstemän har hållits i Göteborg sedan hösten 1953.

I slutet av 1940-talet framkom förslag om upprättande av en nordisk hälsovårdshögskola med stark betoning av forskningen på området. Detta kunde dock icke förverkligas då de avsevärda donationsmedel, som man räknat med, icke ställdes till förfogande. Sedan WHO utlovat temporärt ekonomiskt stöd till gemensamma nordiska hälsovårdskurser för medicinskt-administrativ personal, hölls på våren 1952 en konferens i Köpenhamn med representanter för de nordiska hälsovårdsförvaltningarna. Man beslöt därvid att söka få till stånd sådana kurser, i första hand för ämbetsläkare, såsom länsläkare, förste provinsialläkare, amts-, kreds- och fylkesläkare eller aspiranter till sådana befattningar.

En första kurs med 21 elever hölls i augusti—september 1953 i Göteborg. Resultatet var uppmuntrande och det beslöts, att upprepa kursen nästa höst; detta har sedan skett varje höst. Tillträde till ämbetsläkarkursen har huvudsakligen lämnats aspiranter till eller innehavare av de nyssnämnda befattningarna, men i begränsad utsträckning har sådant medgivits även andra läkare såsom militärläkare och industriläkare samt veterinärer och sjuksköterskor i ledande befattningar. — Från hösten 1956 har varje år även givits enmånadskurser för ingenjörer, verksamma inom den allmänna hälsovården. Hösten 1961 gavs också en kort »refresher»-kurs för tidigare läkar-elever, och hösten 1962 anordnades en kort översikts- och fortbildningskurs för hälsovårdskonsulenter.

De första ämbetsläkarkurserna finansierades till icke obetydlig del av WHO. Senare har WHO-bidrag utgått för ingenjörskurserna liksom också till 1961 års fortbildningskurs för läkare. Allt eftersom WHO:s engagemang avvecklats, har de nordiska länderna själva bestritt kostnaderna.

För kursverksamhetens organisation och genomförande svarade från början en grupp frivilliga krafter i Göteborg under ledning av statliga representanter, utsedda av resp. regeringar; i regel läkare i resp. medicinalstyrelser. Dessa personer utsågs särskilt för varje sammanträde men denna dirigerande grupp kom ändå att få en mycket konstant sammansättning. Den avlöstes år 1956 av en stående grupp (en nordisk samarbetskommitté) i vilken i stort sett samma personer som tidigare ingick. — Någon särskilt anställd

och avlönad stab för verksamheten fanns icke liksom icke heller några fasta lärare. Först 1959 erhöles medel till avlönande av en kursledare jämte biträde.

Framgångarna och det manifesterade behovet av en kursverksamhet av det nu angivna slaget föranledde tillsättandet av en nordisk kommitté för utredning av utbildningsverksamheten i framtiden. Kommittén arbetade åren 1955—1957. Kursverksamheten fortsatte dock hela tiden, fram till sommaren 1962, under i stort sett samma former bl. a. med ett från år till år ånyo prövat existensbehov och medelstillsdelning.

För att stabilisera verksamheten träffades sommaren 1962 ett avtal mellan de berörda nordiska regeringarna — sedermera godkänt av parlamenten — och en Nordisk hälsovårdshögskola blev även formellt ett begrepp. Enligt avtalet skulle ledningen av denna handhavas av en styrelse med representanter från de fyra länderna (1 ordinarie styrelseledamot och en suppleant från varje land). I spetsen för verksamheten skall stå en föreståndare (professor) utsedd av styrelsen efter hörande av sakkunniga. Styrelsen började sin verksamhet den 1/7 1962 och har hittills (under 1962) avhållit 2 sammanträden. Föreståndartjänsten (professuren) har utlysts till ansökan, 9 sökande har anmält sig (1 återtagande), och sedan sakkunnighetsprövningen avslutats väntas tjänsten bli besatt under 1963. För kursverksamheten har förordnats en tillfällig föreståndare.

Redan vid den första planläggningen under åren 1952 och 1953 var man på det klara med att en ämbetsläkarkurs borde omfatta 6 à 8 studiemånader (1 akademiskt år) för att kunna täcka hela det aktuella området. Av praktiska skäl måste dock studiet fördelas på tre 2-månaders etapper och varje sådan etapp borde utgöra en relativt fristående enhet. Ingenjörsutbildningen ansågs kräva 2 månader, lämpligen uppdelade på tvenne 1-månadsetapper.

På grund av de begränsade ekonomiska resurserna var det ända fram till budgetåret 1962—63 omöjligt att genomföra mer än en etapp per år i vardera läkar- och ingenjörskursen d. v. s. 3 månaders kursverksamhet per år. Av hänsyn till det stora antalet sökande samt en nödvändig begränsning av elevantalet till 21 per kurs har det vidare ansetts nödvändigt, att ge varje etapp-»typ» två år på rad. Detta har betytt, att det tagit minst 5 år för en ämbetsläkare och 3 år för en ingenjör att gå igenom hela sin kurs. Sedan anslagen nu delvis utökats, kan högskolans ledning börja sikta på en 7-månaders kursverksamhet varje år. Budgetåret 1962—63 planeras sålunda — utöver en hösten 1962 given ämbetsläkarkurs och ingenjörskurs — ännu en ämbetsläkarkurs under våren 1963, varjämte en kort kurs för hälsovårdskonsulenter kunnat givas.

Antalet sökande till kurserna har avsevärt överstigit det möjliga elevantalet. Till ämbetsläkarkurserna har det sålunda åren 1953—1961 funnits 536 sökande av vilka blott 191 kunnat beredas plats. Till ingenjörskurserna var det 1956—1961 209 sökande till 121 platser. År 1962 följdes ämbetsläkarkursen (den som hittills hållits) av 24 elever varav 2 (sjuksköterskor) från

Danmark, 6 (4 läkare och 2 sjuksköterskor) från Finland, 6 (5 läkare och 1 sjuksköterska) från Norge och 10 (läkare) från Sverige. Ingenjörskursen 1962 följdes av 2 danska, 8 finska, 1 norsk och 2 svenska elever, d. v. s. 13 elever. Tidigare ingenjörskurser har dock haft 20 å 21 deltagare. Den 1962 anordnade hälsovårdskonsulentkursen slutligen räknade 20 deltagare, varav 1 dansk, 8 finnar och 11 svenskar.

Det må framhållas, att kursledningen sökt att i den mån så varit möjligt samordna undervisningen mellan de olika kurserna, ehuru detta erbjudit stora svårigheter. Vid 1962 års kurser var sålunda ej mindre än 75 % av »lektionerna» i ingenjörskursen gemensamma för ingenjörer och läkare. Genom en rad seminarier och diskussioner sökte man ge tillfällen till meningutbyte mellan de olika kategorierna av hälsovårdstjänstemän.

Kursverksamheten har hittills icke kunnat få något permanent hemvist. Den startade i — otillräckliga — lokaler i ett privat sjuksköterskehem och hänvisades därefter år från år till nya provisorier. Olägenheterna härav har varit mycket påtagliga. Sedan den 1 juli 1962 disponerar »hälsovårdshögskolan» bättre utrymmen i de mikrobiologiska institutionsbyggnaderna vid Guldhedsgatan 10 invid Sahlgrenska sjukhuset. Dessa lokaler, som ställts till förfogande av Göteborgs sjukvårdsstyrelse, tillåter dock icke någon särskilt stor utvidgning av verksamheten och får sannolikt blott disponeras under de 5 år som nyligen kontrakterats. Det är därför nödvändigt — och för en intensivare verksamhet oundgängligt — att lokalfrågan löses på längre sikt. Utsikter härtill torde finnas, om hälsovårdshögskolan får, i enlighet med det förslag som 1957 framfördes i utredningskommitténs betänkande, flytta in i egna lokaler tillsammans med universitetets hygieniska institution i ett nybygge som nu planeras och som av andra skäl behöver vara färdigt inom de närmaste åren.

Stockholm den 18 december 1962

Rolf Bergman

Ordförande i Nordiska
hälsovårdshögskolans styrelse

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 15 januari 1963 å *bägge regeringarnas vägnar*:

I redegørelse fra de danske og svenske regeringer til Nordisk Råds tidligere sessioner er der meddelt oplysninger om det undersøgelsesarbejde, som i årene 1954—1961 er udført inden for de af de respektive regeringer nedsatte Øresundsudvalg¹.

Under 23. november 1962 har de to udvalg afgivet betænkninger, som den 20. december 1962 er overgivet til henholdsvis den danske og den svenske regering. Der er til Nordisk Råd oversendt eksemplarer af betænkningen, hvortil man skal henvise.

Betænkningen er for tiden til overvejelse i de respektive regeringer.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Betänkande i ämnet kommer inom de närmaste dagarna att överlämnas till Sveriges och Danmarks regeringar.

Första delen av betänkandet har publicerats i Danmark som »Betænkning nr. 314», i Sverige som »SOU 1962: 53» och ingår i »Nordisk udredningsserie» som nr 1963: 1.

¹ 9. sess., s. 817; 10:e sess., s. 999.

Tilläggsförslag

om en fast Öresunds-förbindelse

(Väckt av Hans Gustafsson och Svend Horn)

Redan vid sin första session år 1953 antog Nordiska rådet en rekommendation, vari regeringarna i Danmark och Sverige rekommenderades att företaga förberedande undersökningar för belysning av de allmänna ekonomiska och trafikmässiga förutsättningarna för byggande av en bro eller tunnel mellan Danmark och Sverige över Öresund (rek. nr 4/1953). Det utredningsarbete, som i anledning av denna rekommendation igångsatts, är nu avslutat, och de s. k. Öresunds-delegationerna har avgivit sitt betänkande (se Nordisk utredningsserie, 1963: 1).

Sedan rådets nu tio år gamla rekommendation sålunda blivit genomförd, bör denna avskrivas såsom färdigbehandlad. En fast förbindelse över Öresund bör uppenbarligen komma till stånd och hela saken föras vidare mot sitt realiserande.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att — ev. i samråd med regeringarna i Norge och Finland — låta bygga en fast förbindelse över Öresund.

Stockholm och Köbenhavn den 6 februari 1963

Hans Gustafsson

Svend Horn

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 19 december 1962:

Indenrigsministeriet har fremsat lovforslag i folketinget med henblik på tilvejebringelse af den fornødne hjemmel for gennemførelse af en ordning om udveksling af internordiske flyttebeviser.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 13 december 1962:

Undervisningsministeriet har införskaffat utlåtande i ärendet av evangelisk-lutherska och ortodoxa kyrkostyrelsen samt av ministeriet för inrikesärendena. Av utlåtandena framgår, att några ändringar ännu borde göras i det föreslagna internordiska flyttningsbetyget. Därför vore ytterligare en internordisk rådplägning behövlig. I Finland kan saken ordnas genom förordning.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 11 december 1962:

I brev av 3. juli 1962 henstille Nordisk Råds presidium — på anbefaling av den juridiske nimannskomiteé — til regjeringene å søke gjennomført et system med internordiske flytteattester i samsvar med det fellesnordiske ekspertutvalgs innstilling av 1961 (Nordisk udredningsserie, 1961: 4) og at arbeidet med dette settes i gang uten å avvente sakens endelige behandling på Rådets 11. sesjon.

I brev av 16. juli 1962 henstille Statsministerens kontor at Finansdepartementet tar skritt til å få satt ordningen ut i livet så snart som mulig. Norge er koordinerende land for denne sak. Finansdepartementet ga i brev av 13. august 1962 Statistisk sentralbyrå i oppdrag å foreta det, som er nødvendig.

Statistisk sentralbyrå gjorde henvendelse om saken i likelydende brev av 22. august 1962 til Indenriksministeriet, København, Hagstofa Islands, Reykjavik, Kungl. Statistiska centralbyrån, Stockholm og Statistiska centralby-

rån, Helsingfors, og pekte på at gjennomføringen av ekspertutvalgets forslag til avtale forutsetter at det i avtalelandenes folkeregisterlovgivning må foretas en del mindre lovendringer. Byrået ba opplyst hvor lang tid det måtte regnes med å ta i de enkelte land å få gjennomført lovendringene, idet en gikk ut fra at nødvendige forberedelser til lovendringene ble satt i verk uten å avvente Rådets endelige behandling.

En har hittill bare mottatt svar fra ett av avtalelandene, og det kan derfor for tiden ikke sies noe om fra hvilket tidspunkt ordningen kan påregnes satt ut i livet.

For Norges vedkommende forutsetter gjennomføringen av ordningen endring av § 8 i lov om folkeregistre av 15. november 1946, hvorom vises til Nordisk udredningsserie, 1961: 4, s. 53—54. Ot.prp. om endring av nevnte lovbestemmelse er under utarbeidelse, og vil antakelig bli fremmet for Stortinget i vårsesongen.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

En på Nordiska rådets initiativ tillsatt utredning (Nordisk udredningsserie 1961: 4) har föreslagit ett internordiskt avtal om folkbokföringen vid internordiska flyttningar. Förslaget har allmänt tillstyrkts av de i Sverige hörda remissinstanserna. Ingåendet av internationella avtal på folkbokföringens område förutsätter emellertid visst tillägg till folkbokföringsförordningen. Proposition med förslag om sådant tillägg överväges för närvarande inom finansdepartementet¹.

¹ Prop. nr 18/1963.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 27 november 1962:

Under hensyn til den af den svenske regering under 15. januar 1962 afgivne meddelelse til rådets 10. session¹ har indenrigsministeriet ikke fundet anledning til at foretage videre i sagen.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Hänvisas till Finlands regerings meddelande i saken vid Nordiska rådets 10. session².

Norges regering (Sosialdepartementet) hänvisar i meddelande den 30 november 1962 till sitt till 10:e sessionen avgivna meddelande (10:e sess., s. 1008).

¹ 10:e sess., s. 1008—1009.

² 10:e sess., s. 1008.

Meddelanden
om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i
fråga om läkemedel

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1962:

Arbejdet med udfærdigelse af manuskript til en fællesnordisk farmakopé er nu tilendebragt, og farmakopeen er fra dansk side underskrevet den 21. november 1962, hvorefter den — når trykningsarbejdet er tilendebragt — i medfør af bestemmelsen i § 2 i indenrigsministeriets bekendtgørelse af 2. juli 1962 af lov om apotekervæsenet kan påregnes at blive sat i kraft ved kongelig anordning.

Arbejdet med gennemførelsen af rekommandation nr. 15/1954 kan formentlig herefter betragtes som afsluttet, idet spørgsmålet om etablering af et nordisk samarbejde vedrørende forskning og oplysning på lægemiddelområdet i øvrigt behandles for sig selv, jfr. den på Nordisk Råds 10. session vedtagne rekommandation nr. 12/1962 om etablering af et nordisk samarbejde vedrørende forskning og oplysning på lægemiddelområdet¹.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Sedan det danska manuskriptet till 1, 2 och 3 delarna av Pharmacopaea Nordica blivit färdigt, beräknas översättningen till finska bliva slutförd före utgången av år 1962. Farmakopéns 4 del har i finsk översättning trätt i kraft i Finland redan den 1 april 1961.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

— — — manuskriptet til den felles nordiske farmakopé nå foreligger ferdig og at en norsk utgave av farmakopéen ventes utgitt i løpet av 1963.

¹ 10: e sess., s. 1640—1641.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Slutförandet av arbetet på en samnordisk farmakopé utgör förutsättning för genomförandet av rekommendationen. Fjärde delen av farmakopén trädde i kraft den 1 april 1961. Enligt uppgift från medicinalstyrelsen väntas svenskt manuskript till de återstående delarna 1—3 föreligga i början av 1963.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
i anledning av meddelandena**

Av de av regeringarna till den elfte sessionen överlämnade meddelandena framgår, att en gemensam nordisk farmacopé väntas föreligga på respektive länders språk under loppet av år 1963.

Då vidare frågan om upptagande av ett nordiskt samarbete beträffande forskning och upplysning på läkemedelsområdet i övrigt behandlas särskilt i anledning av rådets rekommendation nr 12/1962 — jfr Danmarks regerings meddelande (se Sak D 75) — får kommittén föreslå, att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för sin del slutbehandlat.

I januari 1962

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 9 november 1962:

Fra dansk side er intet nyt at meddele med hensyn til denne rekommendation.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 28 november 1962:

De i ministeriets meddelande till Nordiska rådet den 4 december 1960¹ nämnda komitéernas arbete har ännu icke slutförts, varför ministeriet icke har något nytt att meddela beträffande rekommendationen.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 29 november 1962:

Noe vesentlig nytt antas ikke å foreligge vedrørende saken.

Lov om håndverksnæring av 25. juli 1913 er fortsatt under revisjon. Det foreligger en komitéinnstilling som anbefaler fri utøvelse av håndverksnæring som i de øvrige nordiske land. Innstillingen er under behandling i departementet.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Av tidigare gjorda uttalanden från svensk sida till Nordiska rådet framgår, att några lagstiftningsåtgärder i Sverige för genomförandet av rekommendationen i och för sig icke har bedömts vara nödvändiga och att den i rekommendationen föreslagna liberaliseringen av svensk praxis har genomförts.

Den i 1958 års meddelande (se 6. sesj., s. 1267) omförmälda utredningen rörande revision av den svenska näringsrätten har numera framlagt betänkande rörande den allmänna näringslagstiftningen (SOU 1962:15). Mot

¹ 9: e sess., s. 838—839.

bakgrunden av de europeiska integrationssträvandena har vidare tillsatts en ny utredning (etableringsutredningen) med uppdrag att verkställa en allmän översyn av de frågor, som sammanhänger med rätten att i riket förvärva egendom och driva näring.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 20 december 1962:

Efter Nordisk Råds 10. session har de danske, finske, norske og svenske komitéer færdigbehandlet og i foråret 1962 udsendt en fælles præliminær betænkning angående nordisk patentlovgivning på ca. 400 sider, indeholdende udkast til nye patentlove i de 4 lande med i hovedsagen enslydende lovtekster samt forslag til en ordning med nordiske patentansøgninger, således at en i et af landene indgiven ansøgning kan føre til udfærdigelse af patent enten for alle 4 lande eller for Danmark, Norge og Sverige. Over betænkningen har man indenfor alle 4 lande udbedt sig ytringer fra interesserede myndigheder og organisationer. Ytringerne, som var begæret afgivet inden 1. august 1962, er blevet væsentlig forsinket, og først omkring 1 november forelå endelig udtalelser fra en række af de særlig betydende myndigheder og organisationer. De afgivne ytringer er til dels meget omfattende og indgående redegørelser for myndighedernes og organisationernes syn såvel på spørgsmålet om lovteksternes indhold som på spørgsmålet om det foreslåede nordiske samarbejde.

Den videre bearbejdelse af komitéernes nævnte betænkning på baggrund af de indkomne udtalelser er påbegyndt indenfor komitéernes arbejdsudvalg og på et i dagene fra den 10.—12. december 1962 afholdt møde mellem formændene for komitéerne og fortsættes på et plenarmøde i slutningen af januar 1963. Under dette fortsatte arbejde må endvidere tages i betragtning et indenfor EEC udarbejdet foreløbigt konventionsudkast, der er offentliggjort i slutningen af oktober 1962 og angår et såkaldt europæisk patent, der skulle kunne udfærdiges af en i henhold til konventionen oprettet patentmyndighed, og som skulle være gældende i alle EEC-lande samt eventuelt i andre lande, som måtte tilslutte sig den kommende konvention. Udkastet forudsætter, at der sideløbende med disse europæiske patenter oprettholdes nationale patenter i de enkelte lande, udfærdiget af de enkelte landes patentmyndigheder i overensstemmelse med den nationale lovgivning, men

tilsigter formentlig tillige at skabe grundlag for en harmonisering af de enkelte landes nationale patentlovgivninger i overensstemmelse med de regler, der fastsættes for europæiske patenter. Konventionsudkastet omfatter 217 artikler og giver en indgående behandling af de patentretlige hovedspørgsmål.

Efter hvad der foreligger oplyst, er konventionsudkastet tilstillet interesserede myndigheder og organisationer indenfor fællesmarkedsområdet, og disse er anmodet om at afgive deres udtalelse inden sommeren 1963, hvorefter den kommission, som har udarbejdet konventionsudkastet, i september 1963 skulle træde sammen påny for at drøfte udkastet i lys af indkomne udtalelser og i løbet af efteråret udarbejde et definitivt konventionsudkast.

Indenfor de nordiske komitéer mener man det nødvendigt både under hensyn til de af nordiske myndigheder og organisationer afgivne udtalelser og under hensyn til det foreliggende EEC-konventionsudkast at foretage en omfattende gennemgang og revision af de i den præliminære betænkning indeholdte lovudkast og motiver. På det mellem formændene for de 4 nordiske patentkomitéer i december 1962 afholdte møde har man på baggrund af Nordisk Råds Præsidiiums skrivelse til regeringerne af 13. oktober 1962 indgående drøftet, om det måtte være muligt at fremskynde behandlingen, således at den endelige betænkning kunne afgives på et tidligere tidspunkt end efteråret 1963, men under hensyn til den forsinkelse, arbejdet har måttet undergå på grund af de sent indkomne udtalelser fra de hørte myndigheder og organisationer, og under hensyn til de ret omfattende ændringer, der kan blive tale om på grundlag af de indkomne udtalelser og af EEC-konventionen, har man ikke ment det praktisk muligt at afgive en endelig betænkning før omkring 1. november 1963.

Den endelige betænkning må, når den er afgivet til de 4 landes regeringer, af disse sendes i høring til interesserede myndigheder og organisationer, og med de hidtidige erfaringer vil det næppe være rimeligt at antage, at udtalelser fra disse institutioner og organisationer vil kunne foreligge førend sent på foråret eller i forsommeren 1964. Det må antages, at der derefter må finde et vist regeringssamarbejde sted under hensyn til, at ordningens gennemførelse er afhængig af en meget nær overensstemmelse mellem de pågældende lovgivninger, og dette i forbindelse med regeringernes øvrige arbejde med udfærdigelse af lovpropositioner må antages at ville medføre, at lovforslaget, der jo så vidt muligt bør fremsættes samtidig for de 4 landes parlamenter, først vil kunne fremsættes i vinteren 1964—65.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 3 december 1962:

De nordiska kommittéernas gemensamma preliminära betänkande sändes i samtliga nordiska länder till av saken intresserade organisationer och myndigheter för utlåtande. De sista utlåtandena kom den finska kommittén tillhanda under förloppet av sistförflutna oktober månad.

De nordiska kommittéerna har påbörjat den fortsatta behandlingen av sitt

förslag på grund av de inkomna yttrandena. Härvid bör även beaktas i vad mån det av den europeiska ekonomiska gemenskapen färdigställda förslaget till europeiskt patent påverkar de nordiska kommittéernas förslag. Nästa skede i kommittéernas arbete är kommittéordförandenas möte den 10—12.12. samt kommittéernas gemensamma sammanträde i januari nästa år. Förrän dessa sammanträden ägt rum är det icke möjligt, att erhålla en klar bild av vilka förändringar de inkomna yttrandena och den europeiska ekonomiska gemenskapens förslag föranleda i det nordiska preliminära betänkandet. En exakt uppgift om tidpunkten för arbetets fullbordande kan därför icke i detta skede angivas.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 29 november 1962:

Som opplyst i brev av 13. oktober 1962 fra Presidiet i Nordisk Råd til regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, har den fellesnordiske patentkomité avgitt en preliminær betenkning med forslag til ny fellesnordisk lovgivning om patenter med motiver og tilhørende forskrifter. Betenkningen er sendt institusjoner og organisasjoner til uttalelse. Betenkningen er under fortsatt bearbeidelse på bakgrunn av de innkomne uttalelser. Under det videre arbeid må også tas under overveielse den innstilling som nå foreligger fra en EEC-komité angående et felles patentsystem innen EEC-området.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 19 december 1962:

På ordførermøte i de nordiske patentkomitéer 10.—12. d.m. var det enighet om å ta sikte på å avgi komitéenes endelige betenkning i løpet av 2. halvår 1963.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1962 *å samtliga regeringars vägnar*:

De danska, finska, norska och svenska kommittéerna för nordiska patent utsände den 15 mars 1962 ett i Oslo tryckt gemensamt preliminärt betänkande till intresserade myndigheter och organisationer för yttrande. Betänkandet innehåller ett förslag till enhetlig nordisk patentlagstiftning samt motiv och tillämpningsföreskrifter. Remissvaren ha numera inkommit och en överarbetning av förslaget pågår med ledning av dessa. Härvid ha de sakkunniga även att beakta ett för EEC utarbetat, i oktober i år offentliggjort utkast till en europeisk patentkonvention, vilken föranleder viss omarbetning av förslaget.

De sakkunniga beräkna att under senare hälften av år 1963, dock icke tidigare än den 1 oktober, kunna framlägga ett betänkande med förslag till nordisk patentlagstiftning, innefattande ett system med nordiska patentansökningar.

Meddelande
om rekommendation nr 12/1955 angående revision av
den nordiska äktenskapslagstiftningen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 23 november 1962 å samtliga regeringars vägnar:

De nordiske ægteskabsudvalg har afholdt møder i Oslo den 6.—11. maj 1962 og i København den 8.—10. november 1962. Man har herunder fortsat drøftet de udarbejdede foreløbige lovudkast. Det danske udvalg har i januar 1962 afgivet delbetænkning om skifte mellem ægtefæller ved separation og skilsmisse.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rörande den i rekommendationen ingående delfrågan om samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om verkställighet av straffdomar och därmed sammanhängande spörsmål har i Danmark, Finland, Norge och Sverige utarbetats i det väsentliga överensstämmande lagförslag; sedermera har även Island förklarat sig berett att delta i det föreslagna samarbetet. Nordiska rådet har vid sin tionde session i Helsingfors den 23 mars 1962 antagit en rekommendation (nr 25), i vilken rådet hemställer till regeringarna att antaga en lagstiftning om samarbete i överensstämmelse med principerna i dessa lagförslag. Propositioner om sådan lagstiftning har därefter framlagts, i Danmark den 20 november 1962, i Island den 5 december 1962, i Norge den 30 november 1962 och i Sverige den 9 november 1962. I Finland väntas proposition bli framlagd under februari 1963. Avsikten är att parlamenten skall kunna behandla propositionerna under våren 1963, så att lagstiftningen kan träda i kraft den 1 juli 1963.

Nordiska straffrättskommittén har vid möte i Oslo i april 1962 fortsatt behandlingen av frågor rörande konfiskation. Ett yttrande i ärendet förberedes. Vid mötet har vidare upptagits spörsmål rörande brottsregistrering, som även behandlats vid ett möte i Köpenhamn i oktober 1962. Kommittén har avgivit ett den 1 december 1962 dagtecknat yttrande rörande principerna för sådan registrering. På utredningsprogrammet står närmast bötesstraffet.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafiknykterhet

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Den 26 juni 1959 har en lag stiftats, enligt vilken av person, som misstänkes hava fört motorfordon under påverkan av alkohol, kan tagas blodprov eller utföras annan undersökning, som kan äga rum utan nämnvärt men. Det har icke ansetts vara lyckat att i lag fastställa promilletalet för blodprov i samband med alkoholförbrytelser.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Det er intet nytt å melde om denne rekommandasjon.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

1957 års trafiknykterhetskommitté väntas under förra delen av år 1963 avge sitt slutbetänkande. Sedan så skett kommer överläggningar i ämnet att upptagas mellan de nordiska kommunikationsministrarna.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 20 november 1962 å samtliga regeringars vägnar:

Den samnordiska handboken i rehabiliteringsfrågan, som Nordiska socialpolitiska kommittén vid sitt sammanträde i Oslo i november 1958 uppdrog åt ovannämnda underutskott att redigera och låta trycka, blev i sin helhet färdig hösten 1962 och fick titeln »Arbetsvård i Norden».

Anordnandet av det i föregående meddelande nämnda nordiska seminariet i Stockholm för behandling av rehabiliteringsverksamheten har fördröjts till följd av vissa praktiska svårigheter. Avsikten är att hålla seminariet under år 1963 och underutskottets uppgifter under den närmaste framtiden hänföra sig närmast till anordnandet av detta seminarium. Nordiska socialpolitiska kommittén kommer sedermera att på basen av en av underutskottet utarbetad plan framlägga för vederbörande ministerier ett förslag om andra planerade samarbetsformer inom det i rekommendationen avsedda området.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Det er intet nytt å melde om denne rekommendasjon.

Meddelanden
om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan
på renskötselns område

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidietts i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1962:

En er fortsatt av den oppfatning at et felles konsultativt organ for rein-driftsspørsmål kan være av stor interesse. Det gjelder særlig i spørsmål som angår reinforskning, beitegranskning, reinavl, oppdrett av reinhunder samt behandling av reinprodukter.

En viser for øvrig til den norske regjerings meddelelse vedrørende Sak A 8, Sak D 34 og Sak D 76 på dagsordenen for Nordisk Råds 11. sesjon.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Från finsk sida har utgått inbjudan att delta i överläggningar, vid vilka överenskommelse skulle träffas om arbetsuppgifter och sammansättning av ett nordiskt samarbetsorgan för samespørsmål. Från svensk sida har man förklarat sig beredd att delta i ett dylikt möte så snart en tidpunkt kunnat fastställas som kan godtas av samtliga berörda länder.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1962:

Den 7. maj 1962 har Nordiska kommittén för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare afgivet betänkning vedrørende nordisk arbejdsmarked for tandlæger¹.

Indenrigsministeriet har udsendt eksemplarer af betænkningen til undervisningsministeriet, sundhedsstyrelsen og Dansk Tandlægeforening med anmodning om bemærkninger til det i betænkningen indeholdte forslag til overenskomst.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Den nordiska kommitténs för utredning av fråga om gemensam arbetsmarknad för tandläkare betänkande förelåg färdigt den 7 maj 1962¹. Åtgärder med anledning därav ha ännu icke företagits.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Den nedsatte komité av sakkyndige fra 4 av de nordiske land avsluttet sitt arbeid på møte i Oslo 7. mai 1962 og har avgitt en enstemmig innstilling til det svenske inrikesdepartementet med forslag til overenskomst mellom Danmark, Finnland, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for tannleger. Betenkningen, som foreligger trykt i Nordisk udredningsserie¹, er sendt til orientering for en del norske institusjoner og organisasjoner, som saken antas å ville berøre.

Fra norsk side har man ingen prinsipiell innvending mot å slutte seg til

¹ Nordisk udredningsserie, 1962: 6.

det fremlagte forslag til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for tannleger.

Saken koordineres av den svenske regjering (inrikesdepartementet).

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Den nordiska kommitté, som tillsatts för att utreda frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare, har den 7 maj 1962 avgivit betänkande med förslag till överenskommelse i ämnet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (NU 1962: 6). Kommittén har därmed slutfört sitt uppdrag. Betänkandet remissbehandlas för närvarande i Sverige. Samtidigt remissbehandlas ett av den svenska medicinalstyrelsen utarbetat förslag till ny lag om behörighet att utöva tandläkaryrket. Enligt lagförslaget skall de svenska behörighetsreglerna erhålla en sådan utformning, att en svensk anslutning till den föreslagna nordiska överenskommelsen kan ske.

Tilläggsförslag

om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare

(Väckt av Birger Andersson)

Sedan på initiativ av Nordiska rådet (se rek. nr 7/1957) internordiska sakkunniga tillkallats för att utreda frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare, har denna kommitté i maj 1962 avgivit sitt betänkande i saken (Nordisk utredningsserie 1962: 6). Detta betänkande har därefter i de olika länderna varit utsänt för yttrande till olika myndigheter och organisationer. Denna remissbehandling har nu i stort sett blivit slutförd. Av de från regeringarna erhållna meddelandena framgår att man i vart fall i Norge och Sverige synes vara beredd att ingå överenskommelse om en gemensam arbetsmarknad för tandläkare såsom föreslås i nämnda betänkande.

Jag får därför hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med det i NU 1962: 6 framlagda förslaget.

Stockholm den 22 januari 1963

Birger Andersson

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomisk samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 4 december 1962:

Den av riksdagen förutsatta utredningen huruvida tillräckligt råmaterial kan erhållas från skogarna i Enareområdet för den planerade industriella inrättningen i Kirkenäs, pågår alltjämt. Utredningen av fabriksprojektets afärsekonomiska sida har ansetts kunna utföras mest ändamålsenligt efter det frågan om råmateriel blivit utrett.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 28 november 1962:

Siden Regjeringens meddelelse til Nordisk Råd den 30. oktober 1961¹ er det ikke skjedd noe med saken fra norsk side, da der fremdeles ikke foreligger noe resultat av de finske undersøkelser.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 18 december 1962:

Rörande denna rekommendation torde få hänvisas till innehållet i svenska regeringens meddelande denna dag om rekommendationen nr 22/1958 [Sak D 26] angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna.

BILAGA

PM angående byggande av cellulosafabrik i Kirkenes*(Upprättad av Urho Hakkarainen)*

Efter det första projektet till en cellulosafabrik i Kirkenes har Finlands träförädlingsindustri snabbt utvidgat sin produktion. Detta har föranlett en ny värdering av de egna skogstillgångarna på längre sikt. Handels- och industriministeriet har därför bett skogsbalanskommissionen om en utredning speciellt angående tillräcklig tillgång till råämne på det för Kirkenesprojektet avsedda området för den planerade cellulosafabriken behov, med beaktande av träförädlingsindustrins redan förverkligade eller projekterade investeringar, vilka är avsedda att utnyttja råvarutillgången på detta område. Skogsbalanskommissionen har den 12 februari 1963 givit sitt utlåtande i ärendet och däri bl. a. konstaterat följande:

Kirkenesprojektets råämbesbehov utgör 440 000 lm^3 . För pappersvedens vidkommande utgör överskottet i detta nu i Utsjoki och Enareområdet ungefär 230 000 lm^3 , varvid minimimåttet är 8 cm vilket innebär att mängden av förlustved skulle minska betydligt. Enligt en synnerligen optimistisk beräkning skulle man av ved- och förlustved erhålla ca 50 000—60 000 lm^3 om året. Räknat på detta sätt skulle överskottet uppgå till högst 300 000 lm^3 om året. Denna kvantitet understiger betydligt årsbehovet för fabriken.

Uppgifterna för virkesförbrukningen för hela Nordfinland för år 1961 ger vid handen, konstateras i utredningen, att densamma redan då överskred totalmängden för den planerade avverkningen. Man förbrukade alltså på detta område mer virke än dess återväxt borde ha tillåtit. Med beaktande av att förbrukningen av pappersvirke enligt en av industrin förrättad kalkyl kommer att fördubblas till år 1967 och då den på senaste tiden förbättrade utvecklingen inom transportväsendet tillåter ett utnyttjande av även avlägsna råvarutillgångar, är norra Finlands råämbesreserver i framtiden i ännu högre grad än tidigare av nöden för dess egen skogsindustri.

Med stöd av ovanstående kan man draga den slutsatsen att Enareområdets skogstillgångar under nuvarande förutsättningar icke förslå för att tillfredsställa råämbesbehovet vid den i Kirkenesprojektet avsedda cellulosafabriken.

På grund av att man först ett par dagar sedan fått del av ovannämnda utredning har man ännu ej hunnit behandla ärendet. De i utlåtandet framförda synpunkterna bör dock tas i beaktande då man slutligt avgör frågan om projektets förverkligande.

Oslo den 18 februari 1963

Tilläggsförslag

om frihamn för Finland i Nord-Norge

(Väckt av V. J. Sukselainen)

De norsk-finska utredningar som företagits angående ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet resulterade i förslaget om upprättande av en norsk-finsk träförädlingsindustri i Kirkenäs-området.

Förslaget innefattade som en väsentlig del planerna på en finsk frihamn inom sagda område.

Norska Stortinget godkände såväl planerna på en träförädlingsindustri som en frihamn inom Kirkenäs-området.

De svårigheter som i Finland uppstått beträffande realiserandet av fabriksprojektet, sammanhånga med de varierande bedömningarna om råvarubehovet inom träförädlingsindustrin i Nord-Finland.

Förekomsten av dessa svårigheter synes mig icke berättiga till ett fortsatt uppskov med den för hela Finlands och speciellt Nord-Finlands ekonomiska liv betydelsefulla frågan om en isfri frihamn vid Atlantkusten. Tvärtom anser jag att en allsidig utredning av de konkreta problemen som sammanhånga med frihamnsfrågan är synnerligen aktuell och fordrar omedelbara åtgärder oberoende av vilken slutlig lösning frågan om en gemensam norsk-finsk träförädlingsindustri erhåller. I detta sammanhang kan även hänvisas till det medlemsförslag (Sak A 36) som väckts till rådets 11. session, angående byggandet av en väg från Sevettijärvi i Finland till norska riksvägen nr. 50 vid Neiden. Om denna vägförbindelse åstadkommes, undanröjes ett av de största hindren för ett realiserande av planerna på en frihamn för Finland inom Kirkenäs-området.

Under hänvisning till vad ovan anförts, föreslår jag,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Finland, att de i skyndsam ordning gemensamt undersöka de praktiska möjligheterna för skapandet av en frihamn för Finland inom Kirkenäs-området samt att regeringarna, i fall reella möjligheter föreligga, förverkliga planerna på en frihamn oberoende av vilken lösning frågan om en norsk-finsk träförädlingsindustri inom sagda område erhåller.

Helsingfors den 5 januari 1963

V. J. Sukselainen

Tilläggsförslag

om teatersamarbete inom Nordkalotten

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

Vi lever i en tid, som kännetecknas av bl. a. en påfallande stor avflyttning från glesorter till tätorter. I såväl Sverige som Finland och Norge kan också konstateras en ganska markant flyttning söderöver. I många fall får dessa tendenser ses som uttryck för utvecklingen inom näringslivet och för en strävan efter bättre försörjningsmöjligheter. Ofta får man emellertid söka anledningen på annat håll. I takt med den ökade fritiden har allt större kulturella behov av olika slag skapats.

Nordkalott-området kännetecknas av på sina håll enorma avstånd och stora glesbygder. Om befolkningen i dessa trakter skall kunna stanna kvar och känna trivsel i sin miljö, måste särskilda åtgärder vidtagas. Radio och television, föreläsning- och kursverksamhet m. m. har redan gjort mycket för att bryta isoleringen i dessa trakter. Det vore i hög grad önskvärt, att människorna häruppe i större utsträckning än nu är fallet fick möjlighet att se »levande» teater. För närvarande finns inom området fasta teatrar endast i Finland. Behov föreligger uppenbarligen av en fast teater också i nordligaste Norge och nordligaste Sverige. Dessa skulle genom turnéverksamhet i första hand kunna täcka respektive landsändars behov. De teaterintresserades möjligheter att se god teater skulle vidare ökas betydligt, om ett samarbete över Nordkalottgränserna etablerades. Ett sådant kunde lämpligen få den formen att de nationella ensemblerna utsträckte sina turnéer till att omfatta också de två andra länderna.

Under åberopande av det anförda hemställes,

att Nordiska rådet ville rekommendera

1. regeringarna i Norge och Sverige att undersöka förutsättningarna för en fast teater i de nordligaste delarna av respektive land och
2. regeringarna i Finland, Norge och Sverige att underlätta ett teaterutbyte över gränserna inom Nordkalott-området.

Stockholm den 7 februari 1963

Ragnar Lassinantti

Tilläggsförslag

om studium av tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

De nordiska länderna har i en rad internationella sammanhang hävdat minoriteternas rättigheter. Det råder sålunda i Norden allmän enighet om att bl. a. språkliga och kulturella egenarter skall respekteras och bevaras.

Sådana språkliga minoriteter finnes bl. a. i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige inom Nordkalottområdet. Här är först den samisktalande befolkningen, som omfattar omkring 30 000 personer, bosatt, företrädesvis i Norge. I respektive lands gränstrakter bor också ett betydande antal människor, som har något av de andra ländernas språk som modersmål.

Det är givet, att dessa förhållanden för med sig en rad problem vid skolundervisningen. I vissa fall kommer nu barnen till skolan utan att kunna det språk, som undervisningen främst bedrivs på. Barnen saknar i betydande utsträckning de språkkunskaper, som för närvarande krävs, för att de på ett tillfredsställande sätt skall kunna tillgodogöra sig undervisningen.

Det har inte gjorts några mer omfattande undersökningar av i vilken omfattning språksvårigheter av denna art förekommer i de olika nordiska länderna. Vissa uppgifter finns dock att tillgå. I Norge har man sålunda genom en särskild undersökning sökt klarlägga den samisktalande, respektive finsktalande befolkningens i Nord-Norge inställning till skolfrågor och skolproblem m. m. Undersökningen, som genomfördes år 1960, omfattade 1 273 familjer med ett eller flera barn i folkskolans fjärde eller femte klass. 83 procent av familjerna visade sig vara norsktalande, 15 procent samisktalande och 2 procent finsktalande.

Det insamlade materialet gav vid handen, att ungefär 3 procent av barnen från de norsktalande familjerna hade språksvårigheter i skolan. Mot denna bakgrund framträder de samisktalande barnens språksvårigheter med all önskvärd skärpa. Kommittén konstaterar nämligen, med reservation för brister i materialet, att sannolikt omkring 60 procent av samebarnen har betydande svårigheter i sin skolgång, till följd av de språkförhållanden de växer upp i. Situationen för de finsktalande barnen synes vara något bättre; omkring 37 procent har svårigheter med språket. Det statistiska underlaget tillåter emellertid inga säkra slutsatser.

Det råder den största enighet inom lärarkretsar och annorstädes, att samebarnen av naturen är lika väl lämpade för studier som de norska barnen. Man är också överens om, att de stora språksvårigheterna genomgående leder till en lägre kunskapsnivå hos samebarnen än hos de övriga.

År 1956 gjordes i Sverige en undersökning av barnens språkkunnighet vid inträdet i klass 1 i folkskolan i ett antal kommuner i Norrbottens läns östra inspektionsområde (Tornedalen). Undersökningen omfattade sammanlagt 838 barn. Det visade sig, att av dessa kunde 28 procent endast finska, 29 procent finska och något svenska, dock inte tillräckligt för att förstå svensk-språkig undervisning, 36 procent finska och hjälpligt svenska samt slutligen 7 procent enbart svenska. År 1958 var i samma kommuner verksamma 227 folkskollärare och rektorer.

Det forskningsarbete beträffande tvåspråkighetens problem, som bedrivits i olika länder, visar ganska entydigt, att barnen snabbare och bättre lär sig »huvudspråket», om de först får undervisning i sitt modersmål. En sådan undervisning anses också ge psykologiska förutsättningar för en mer harmonisk personlighetsutveckling, än vad en »brutal» språkövergång gör. När och i vilka former en sådan övergång lämpligast bör genomföras vet vi dessvärre inte mycket om.

Ur språksynpunkt är det alltså av största intresse, att undervisningen inom den flerspråkiga Nordkalotten görs till föremål för ingående studium. På så vis skulle förutsättningar skapas för en genomtänkt och effektiv undervisning i dessa trakter. Detta måste givetvis bli ett arbete på relativt lång sikt. Det finns emellertid möjlighet att genom enkla och billiga medel avsevärt förbättra de nuvarande förhållandena. Åtgärder bör sålunda snarast vidtagas i syfte att underlätta ett lärarutbyte över gränserna. Ett sådant skulle först och främst bidra till att förbättra lärarnas kunskaper i det andra språket (eller de andra språken) men också öka deras förståelse för tvåspråkighetens problem.

Under återopande av det anförda hemställs,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga erforderliga åtgärder i syfte

1. att skapa förutsättningar för ett vetenskapligt studium av språkproblemen vid skolundervisningen inom Nordkalottområdet, och

2. att underlätta ett utbyte över gränserna av lärare inom samma område.

Stockholm den 7 februari 1963

Ragnar Lassinantti

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s regering (Finansministeriet) meddelar den 20 december 1962:

På sin 5. session vedtog Nordisk Råd i rekommendation nr. 15/1957 at henstille til regeringerne, at der til brug for rådet udarbejdes en redegørelse vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et land kan ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land for så vidt angår retten til pension.

Efter at regeringerne i de enkelte nordiske lande i meddelelser, optrykt i Nordisk Råds Tidende for 6. session 1958, s. 1524—1533 og 7. session 1959, s. 1453—1455, overfor rådet havde redegjort for de synspunkter, man mente at måtte anlægge med hensyn til det rejste spørgsmål, udtalte den danske regering i en på samtlige nordiske regeringers vegne d. 28. november 1960 afgiven meddelelse, der er optrykt i Nordisk Råds Tidende for 9. session, s. 913—914, at der under hensyn til de foreliggende forskelligheder i pensionsreglerne m. v. i hvert af de nordiske lande næppe lader sig etablere en på forhånd regelbunden ordning. Derimod findes der i aktuelle enkelttilfælde at være mulighed for efter nærmere aftale mellem de respektive ressortmyndigheder at sikre en person, der overgår fra pensionsberettigende ansættelse i offentlig tjeneste inden for ét land til ansættelse i et andet nordisk land, en pensionsmæssig status, som tilgodeser den tidligere pensionsberettigende tjenestetid, uden at den pågældende herved stilles gunstigere, end om den forudgående tjeneste var tilbagelagt i det land, hvor han senest har opnået ansættelse.

Den danske regering har i en d. 5. december 1961 afgiven meddelelse, optrykt i Nordisk Råds Tidende for 10. session, s. 1046—1047, henholdt sig til de således tilkendegivne synspunkter.

Fra dansk side har man intet nyt at føje til de tidligere afgivne meddelelser om den foreliggende sag.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 15 december 1962:

Finlands regering hänvisar till vad på dess vägnar meddelades den 30 juli 1958 (6. sesj., s. 1518 och 1528).

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1963:

— — — vedrørende udkast til meddelelse til Nordisk Råd om rekommandation nr. 15/1957 angående tilgoderegning af tjeneste i et andet nordisk land med hensyn til retten til pension.

I anledning af dette tillader ministeriet sig at meddele, at det ikke har nogle særlige bemærkninger at gøre i anledning af udkastet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Det er intet nytt å melde om denne rekommandasjon.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1962:

Kontoret for landbruksforskning meddeler at de på bakgrunn av det samarbeid som eksisterer innen Nordiske jordbruksforskernes forening, ikke finner at det på det nåværende tidspunkt har grunnlag for noen tilføyelser til tidligere uttalelser.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Regeringen överväger att i statsverkspropositionen till 1963 års riksdag föreslå, att medel anvisas för här ifrågavarande ändamål i den utsträckning, som angivits i meddelande till Nordiska rådets tionde session¹.

¹ 10:e sess., s. 1050. I statsverkspropositionen till 1962 års riksdag hade regeringen föreslagit, att 30 000 kronor skulle tilldelas Nordiska jordbruksforskarens förenings svenska avdelning att användas enligt jordbrukets forskningsråds närmare bestämmande. Därutöver hade föreslagits, att forskningsrådet för andra året i rad skulle erhålla 100 000 kronor att disponeras i första hand för att främja jordbruksforskning med nordiska aspekter.

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) hänvisar i meddelande den 19 december 1962 till Sveriges regerings meddelande:

— — — skal man meddele, at der nu mellem Danmark, Sverige og Vesttyskland er indgået en aftale vedrørende det pågældende spørgsmål.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 21 december 1962:

I samband med en planerad ändring i 1951 års lag om fiske har man för avsikt intaga de i överenskommelsen rörande skydd för laxbeståndet i Östersjön mellan Sverige, Danmark och Tyska förbundsrepubliken fastställda skyddsbestämmelserna. För Finlands del är man villig, om det finnes önskvärt, avsluta bilaterala avtal i ämnet med Sverige och Danmark.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 januari 1963:

Då Sverige, Danmark och Västtyskland ingått avtal om inskränkning av laxfångsten inom Östersjöområdet, har det från Finlands sida ansetts ändamålsenligt att i lagstiftningsväg utfärda motsvarande bestämmelser i samband med en pågående revision av lagen om fiske.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 20 december 1962:

Det har vid de överläggningar som under åren 1957—1961 förts med olika Östersjö-stater icke visat sig möjligt att uppnå en för alla parter gemensam reglering av frågan om skyddsåtgärder för laxbeståndet i Östersjön. Med hänsyn till de starka skäl som talar för ett snabbt införande av dessa åtgärder har svenska regeringen sett sig nödsakad att söka få till stånd åtminstone en partiell överenskommelse. En sådan överenskommelse har den

20 december 1962 träffats med Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland, vilka jämte Sverige svarar för den alldeles övervägande delen av laxfångsten i Östersjön.

Överenskommelsen, som skall ratificeras, föreskriver vissa skyddsbestämmelser för laxbeståndet, bl. a. minimimått för fångad lax, storleken av laxkrokar och maskorna i laxdrivnät. Andra stater kan ansluta sig till överenskommelsen.

Den svenska delegationen har letts av utrikesrådet C. Bergenstråhle, den danska av departementschefen B. Dinesen och den västtyska av Ministerialdirigenten, Professor H. Meyer-Lindenberg.

BILAGA**Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté i
anledning av meddelandena**

Av de av regeringarna till den elfte sessionen överlämnade meddelandena framgår, att en överenskommelse till skydd för laxbeståndet i Östersjön i december 1962 träffats mellan Danmark, Förbundsrepubliken Tyskland och Sverige. Texten till avtalet bifogas (se Bihang). För Finlands del är man villig, om det befinnes önskvärt, avsluta bilaterala avtal i ämnet med Sverige och Danmark.

Under åberopande härav får niomannakommittén, som utgår från att avtalet blir vederbörligen ratificerat, föreslå, att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för sin del slutbehandlat.

København den 7 januari 1962

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

BIHANG

Överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön

Konungariket Danmark, Förbundsrepubliken Tyskland och Konungariket Sverige, vilka önska träffa överenskommelse om åtgärder till skydd för beståndet av lax (*Salmo salar*) i Östersjön, ha överenskommit om följande:

Artikel 1

Det område, på vilket denna överenskommelse äger tillämpning, omfattar Östersjön, vari inbegripes Bottniska Viken och Finska Viken. Detta område begränsas mot Öresund samt Stora och Lilla Bält av följande linjer:

- a) Falsterbo fyr—Stevens fyr;
- b) Jungshoved—Bøgenæssand;
- c) Hestehoved fyr—Maddes Klint;
- d) Skelby kyrka—Flinthorne Odde;
- e) Kappel kyrka—Gulstav;
- f) Ristingehale—Ærøhale;
- g) Skjoldnæs—Pøls Huk;
- h) Christian X:s bro i Sønderborg.

Artikel 2

Ingen bestämmelse i denna överenskommelse skall anses inkräkta på den uteslutande rätt, som tillkommer fördragsslutande parts fartyg att bedriva fiske på vatten, varöver denna fördragsslutande part har uteslutande jurisdiktion med avseende å fisket.

Artikel 3

Ingen bestämmelse i denna överenskommelse skall anses inkräkta på någon fördragsslutande parts anspråk i fråga om gränserna för territorialvattnet.

Artikel 4

Bestämmelserna i denna överenskommelse äga tillämpning på de fördragsslutande parternas samtliga fartyg, vilka befinna sig på eller utanför vatten, där den fördragsslutande parten har uteslutande jurisdiktion med avseende å fisket.

Artikel 5

De fördragsslutande parterna skola icke tillåta att vid fiske efter lax med nät eller krok användas redskap med andra mått än som nedan angivas:

Laxdrivnäten skola vara så beskaffade, att en flat mätsticka av 2 millimeters tjocklek lätt kan föras genom maskorna, när dessa äro sträckta diagonalt i nätets längdriktning och detta är vått. Bredden på detta mätinstrument skall för drivnät av naturfiber uppgå till 165 millimeter och för drivnät av syntetiska fiber 157 millimeter.

Drivnät, som redan äro i bruk och vars maskstorlek är mindre än 170 millimeter om näten äro av naturfiber respektive 160 millimeter om näten äro av syntetiska fiber, få användas fortsättningsvis till dess de äro utnötta, dock icke längre än fem år efter dagen för denna överenskommelses ikraftträdande.

Gapet på krok (kortaste avståndet mellan krokens spets och skaft) på drivlinor och fasta linor, som användas vid fiske efter lax, skall uppgå till minst 19 millimeter. Krok, som redan äro i bruk och vars gap är mindre än 19 millimeter, få användas fortsättningsvis, dock icke längre än tre år efter dagen för denna överenskommelses ikraftträdande.

Artikel 6

Inget fartyg må behålla ombord inom det i artikel 1 angivna vattenområdet fångad lax, vilken är mindre än 60 centimeter (mätt från nospetsen till stjärtenens yttersta spets). Sådan lax skall omedelbart utsättas i havet.

Artikel 7

Varje fördragsslutande part skall utfärda föreskrifter med förbud att ilandföra, utbjuda, för försäljningsändamål hålla i lager, saluhålla, sälja, på annat sätt föra i handeln eller i återförsäljningssyfte köpa lax, som understiger det i artikel 6 föreskrivna minimimåttet. Detta förbud gäller endast lax, som fångats i det i artikel 1 av denna överenskommelse angivna vattenområdet.

Artikel 8

Bestämmelserna i denna överenskommelse skola icke äga tillämpning på fiske, som bedrivs för fiskevårdande eller vetenskapliga ändamål, eller på lax, som fångas vid sådant fiske. Sålunda fångad lax må för vetenskapliga ändamål ilandföras; i övrigt äger artikel 7 tillämpning.

Artikel 9

Varje fördragsslutande part skall utfärda för denna överenskommelses efterlevnad erforderliga föreskrifter. Dessa föreskrifter skola även inbegripa fiske efter lax å vatten, varöver den fördragsslutande parten har uteslutande jurisdiktion med avseende å fisket.

De fördragsslutande parterna skola tillställa varandra texterna till de föreskrifter, som utfärdas för denna överenskommelses efterlevnad.

Artikel 10

Ett ständigt utskott skall upprättas, i vilket varje fördragsslutande part skall representeras av ett röstberättigat ombud. Varje fördragsslutande part kan härutöver utse sakkunniga och rådgivare. Utskottet fattar sina beslut enhälligt.

Utskottet har till uppgift att för främjandet av beståndet av lax i Östersjön, reproduktionsmetoderna och det rationella utnyttjandet av laxbeståndet utveckla och samordna tekniska kontakter med internationella organisationer, forskningsinstitut tillhörande de fördragsslutande parterna och vetenskapsmän. Vidare skall utskottet på grundval av till förfogande stående material överväga, om det finnes skäl att företaga ändringar eller tillägg till bestämmelserna i denna överenskommelse och om så erfordras avgiva förslag härom till de fördragsslutande parterna.

Utskottet skall utarbeta sin egen arbetsordning.

Utskottet skall sammanträda på framställning av någon av de fördragsslutande parterna, dock minst en gång inom loppet av tre år.

Konungariket Sveriges regering skall så snart som möjligt efter denna överenskommelses ikraftträdande kalla utskottet till dess första sammanträde.

Varje fördragsslutande part skall svara för kostnaderna för sitt ombud samt sina sakkunniga och rådgivare.

Artikel 11

Denna överenskommelse skall ratificeras. Ratifikationsinstrumenten skola deponeras hos Konungariket Sveriges regering.

Överenskommelsen träder i kraft två månader efter det att samtliga ratifikationsinstrument deponerats. Konungariket Sveriges regering skall underrätta de övriga fördragsslutande parterna om deponering av ratifikationsinstrumenten och om överenskommelsens ikraftträdande.

Artikel 12

De fördragsslutande parterna kunna gemensamt besluta att inbjuda andra stater att ansluta sig till denna överenskommelse. Anslutningen av en på detta sätt inbjuden stat sker genom deponering av anslutningsdokument hos Konungariket Sveriges regering.

Konungariket Sveriges regering skall underrätta de stater, som undertecknat eller anslutit sig till denna överenskommelse, om tidpunkten för deponeringen av anslutningsdokumenten.

Artikel 13

Denna överenskommelse kan, sedan tre år förflutit efter det den trätt i kraft, uppsägas genom skriftligt meddelande till Konungariket Sveriges regering. Uppsägningen blir giltig tolv månader efter det den mottagits av Konungariket Sveriges regering. Denna skall underrätta de övriga fördragsslutande parterna om uppsägningen.

Till bekräftelse härav hava undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse och därpå anbragt sina sigill.

Som skedde i Stockholm den på danska, tyska och svenska språken, vilka texter äga lika vitsord, i ett exemplar som skall deponeras hos Konungariket Sveriges regering. Denna skall sända bestyrkta avskrifter därav till Konungariket Danmarks och Förbundsrepubliken Tysklands regeringar.

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 december 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr. Sak A 24.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 11 december 1962:

— — — at den under 13. august 1959 nedsatte kommission, der har til opgave mest muligt at søge fremmet en revision af jagtloven, også med henblik på mulighederne for en koordinering af de nordiske landes fredningsbestemmelser, endnu ikke har taget endelig stilling til et af et underudvalg i 1961 fremsat forslag til revision af de gældende fredningsbestemmelser.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1962:

Etter innkalling fra det svenske Jordbruksdepartement ble det holdt et møte den 2. juli 1962 i Stockholm til drøftelse av de spørsmål ovennevnte rekommendasjon reiser. En felles tilråding i saken er under utarbeidelse og ventes avgitt ganske snart. Det er forutsetningen at Sverige som koordinerende medlemsland vil gjøre nærmere rede for denne sak.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Överläggningar mellan företrädare för de nordiska länderna rörande de i rekommendationen behandlade frågorna ägde rum i Stockholm i juli 1962. Förslag till rapport från dessa överläggningar har tillställts deltagarna i mötet för godkännande. När detta skett avser den nu pågående jaktutredningen att inkomma till den svenska regeringen med förslag i ämnet.

BILAGA**Skrivelse från 1949 års svenska jaktutredning till Nordiska rådet med anledning av rekommendationen**

Efter skriftväxling under våren 1962 inbjöd Kungl. jordbruksdepartementet Landbruksministeriet i Köbenhavn, Lantbruksministeriet i Helsingfors och Landbruksdepartementet i Oslo att sända representanter till ett möte i Stockholm för överläggning rörande det i omförmälda rekommendation avhandlade spörsmålet.

Mötet ägde rum den 2 juli 1962 och i detsamma deltog departementalt utsedda delegationer, i vilka ingick företrädare för jaktadministrationen samt jägarsammanslutningar och viss viltforskning i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Ett av undertecknad, utredningsman i 1949 års jaktutredning, som sammanfattning av den vid mötet hållna diskussionen utarbetat och föredraget utkast till delegationsuttalande har, efter viss överarbetning, studerats av delegationsmedlemmarna och i vederbörande departement. Uttalandet återges här i bilaga A [*se Bihang 1*].

Sedan genom från övriga länder ingångna meddelanden visshet vunnits, att utkastets sålunda återgivna lydelse blivits av samtliga vederbörande godtagna, har jaktutredningen sökt en lämplig väg att föra ärendet vidare. I sådant syfte har jaktutredningen, på sätt närmare framgår av bilaga B [*se Bihang 2*], hos statsrådet och chefen för Kungl. jordbruksdepartementet föreslagit, att åt det av Kungl. Maj:t tillsatta viltforskningsrådet måtte uppdragas att sammankalla företrädare för den i de fyra länderna bedrivna viltforskningen i och för uppgörande av program för den målbetonade viltbiologiska forskning, vars betydelse för att önskemålet i rekommendationen skall kunna förverkligas starkt understrykes i rekommendationsuttalandet. Av sistnämnda bilaga framgår vidare bland annat, att, därest detta jaktutredningens förslag vinner bifall, utredningens anser sig ha fullgjort vad som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1959 på den omedelbart ankommer med anledning av rekommendationen.

Bromma den 14 januari 1963

För 1949 års jaktutredning

G. A. Bouveng

Utkast till delegationsuttalande med anledning av rekommendation nr 1/1958

Delegationerna har med tillfredsställelse konstaterat det intresse för faunistiska och med dessa sammanhängande jaktliga spörsmål, vilket kommit till uttryck i Nordiska rådets rekommendation.

Delegationerna har ingående övervägt den i de fyra länderna gällande jaktlagstiftningen i syfte att utröna de möjligheter denna skulle kunna erbjuda att tillgodose det i rekommendationen framlagda önskemålet. Delegationerna har därvid funnit, att denna lagstiftning nog kan anses vila på i stort sett ensartade principer, men att framträdande olikheter länderna emellan föreligger i varje fall beträffande lagstiftningens praktiska utformning. Det har dessutom framgått, att berörda olikheter ej kan anses vara i och för sig omotiverade.

Än vidare har delegationerna uppmärksammat, att en av förutsättningarna för ändringar i lagstiftningen i av Nordiska rådet angiven riktning för närvarande inte föreligger. Vid sidan av det hänsynstagande till omständigheter och intressen av skilda slag, som torde bli ofrånkomligt vid nationella beslut i nämnd riktning, är således vidgad, inte endast det egna landet omfattande kunskap om varje ifrågakommande viltarts biologi en nödvändig förutsättning för ett dylikt beslut. Härför kräves dock en intensifierad viltbiologisk forskning. Skall emellertid denna ge vägledning för i rekommendationen avsedda åtgärder, är det av väsentlig betydelse att ett verkligt samarbete kommer till stånd i fråga om den i de olika länderna bedrivna viltforskningen. Delegationerna har följaktligen funnit, att ett sammanträffande snarast bör ske mellan viltforskarna i de nordiska länderna för uppgörande av arbetsprogram samt — på grund av arbetsuppgifternas mångfald — arbetsfördelning.

Delegationerna, som haft tillfälle att ta del av ett av Nordisk Jegersamvirke framlagt viltforskningsprogram, vill sammanfattningsvis uttala, att de bedömer en forcering av den av Nordiska rådet väckta frågan såsom icke vare sig möjlig eller önskvärd. De finner vidare, att en samordnad, utvidgad viltforskning i de fyra länderna är en viktig förutsättning för fortsatt utveckling i den riktning rekommendationen åsyftar, samt att i följd härav tillräcklig medelsanvisning för sådan samordnad forsknings bedrivande är ett angeläget önskemål. Som en första åtgärd från vederbörande regeringars sida vill delegationerna därför förorda, att medel ställs till förfogande för ett sammanträffande i här förut angivet syfte mellan företrädare för de nordiska viltforskarna.

**Skrivelse från 1949 års svenska jaktutredning till jordbruksdepartementet med
anledning av rekommendation nr 1/1958**

Enligt Nordiska rådets rekommendation nr 1/1958 borde regeringarna — för sådana djurarter, vilka uppehåller sig i olika nordiska länder vid olika tidpunkter och som är i behov av skydd — bestämma fridlysnings- och jakttider efter enhetliga principer.

I anslutning härtill överenskomms vidare, att Sverige skulle vara koordinerande land för det i rekommendationen avhandlade spörsmålet.

Genom beslut den 30 juni 1959 har Kungl. Maj:t till 1949 års jaktutredning för att av denna tagas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag överlämna *dels* nämnda rekommendation, *dels* en med anledning av densamma till jordbruksdepartementet insänd, den 24 januari 1949 dagtecknad skrift av Nordisk Jegersamvirke, *dels* en skrivelse den 28 augusti 1958 av Svenska naturskyddsföreningen, innehållande bland annat förslag om utvidgat skydd för de större rovdjuren.

Efter skriftväxling angående förslag om överläggning i Stockholm rörande omförmälda rekommendation inbjöd jordbruksdepartementet Landbruksministeriet i Köbenhavn, Lantbruksministeriet i Helsingfors och Det Kongelige Landbruksdepartement i Oslo att sända representanter till ett sådant möte.

Vid nämnda möte, som avhölls den 2 juli 1962, tillstadeskom departementalt utsedda delegationer för Danmark, Finland, Norge och Sverige. I den svenska delegationen ingick jämte undertecknad, utredningsman i 1949 års jaktutredning, tre av de till utredningen knutna sakkunniga.

Ett med ledning av de vid mötet framförda synpunkterna av undertecknad utarbetat och vid mötet föredraget utkast till delegationsuttalande har, efter ytterligare verkställd överarbetning, studerats i vederbörande ministerium samt, enligt till undertecknad ingångna meddelanden, där ansetts kunna godtagas. Uttalandet är såsom bilaga A [se Bihang 1] fogat till denna skrivelse.

De vid mötet gjorda inläggen visade — något som även framskymtar i delegationsuttalandet — att det i rekommendationen avhandlade spörsmålet innesluter åtskilliga problem av både politisk samt praktisk-vetenskaplig art, vilkas lösning i rekommendationens anda icke kan förutsättas vara utan vidare given.

I det förstnämnda avseendet har undertecknad vid den skriftväxling, som ägt rum rörande den slutliga utformningen av uttalandet, framhållit, att den i de fyra länderna gällande lagstiftningen redan nu nog kan anses vila på i stort sett ensartade principer. Men jag har samtidigt påpekat, att det i alla fall torde vara så att det inte är principerna som sådana utan det sätt, varpå dessa avspeglas i nämnda lagstiftning, som blir avgörande för frågan om ett nationellt genomförande av rekommendationen. Och jag har

anfört som min uppfattning, att härutinnan föreligga skiljaktigheter, vilka ej heller kan anses sakna principiell betydelse. De överväganden, som med anledning härav torde bli nödvändiga, faller uppenbarligen inte under det jaktutredningen meddelade uppdraget.

Vad åter beträffar de praktiskt-vetenskapliga problemen har dessa mera utförligt behandlats i uttalandet och överläggningen har resulterat i förord om vissa konkreta åtgärder. I anslutning till det i uttalandet framförda kravet på en intensifierad viltbiologisk forskning synes det jaktutredningen befogat att påpeka, att det vid mötet — av en av de danska deltagarna — erinrades om att viltforskarnas uppgift inte är att bestämma jakttiderna men att bidra till att klarlägga de grunder, varpå dessa bör vila. Man var i detta sammanhang överens om att vad forskningen i första rummet bör inriktas på är de i rekommendationen åsyftade villebrådsarternas ekologi. Det framhölls vidare — likaledes från dansk sida — att spørgålet gäller de på ett kritiskt stadium varande arterna, samt att detta förhållande innebär en begränsning av omfattningen av den viltbiologiska forskning, varom nu är i fråga. Från norsk sida anfördes, att den i Norge bedrivna viltforskningen har ur landets egen synpunkt viktigare arbetsuppgifter. Programmet får därför inte medföra, att dessa försummas.

För egen del får jaktutredningen anföras, att den finner att ett gemensamt handlande i rekommendationens syfte inte gärna är möjligt, med mindre det baseras på resultaten av ett studium av de i de olika länderna förekommande jaktbara villebrådsarternas förhållande till omgivningen, av deras anpassning för varandra, för klimatet och för näringsförhållandena m. m., kort sagt de faktorer som tillsammans utgör vad man benämner en djurarts ekologi. Åtgärder från människans sida, som påverkar miljön, kommer därvid även i betraktande. För att man må erhålla möjligast allsidiga belysning av nu ifrågavarande spørsmål, är det utan tvivel nödvändigt att även beakta den människans inverkan, som sker genom jakten, t. ex. när det gäller villebrådsstammarnas storlek och reproduktionsbetingelser.

Rörande de flesta av dessa spørsmål torde forskning redan bedrivas i de olika länderna. Den torde dock endast i vissa fall ha varit inriktad på problemen, sedda ur internordisk synpunkt. Ej heller torde den alltid ha avsett arter, som ur nämnda synpunkt erbjuder det största intresset. Så som jaktutredningen uppfattat delegationsuttalandet och i betraktande av vad i övrigt förekom vid omförmälda möte, bör den närmast liggande åtgärden från svensk sida vara att föranstalta om en överläggning mellan de ledande viltforskarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Syftet med densamma bör vara att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som uttalades vid mötet, dels uppdraga en ram för den ekologiskt inriktade forskning, som enligt vad nyss sagts kan anses erforderlig, dels uppgöra en plan för forskningsobjektens fördelning såväl de olika länderna som där verksamma viltforskare emellan. Enligt jaktutredningens mening kan det inte vara nödvändigt att som objekt för forskningen taga med varje i de olika länderna

vid olika tidpunkter sig uppehållande villebrådsart. Ett urval måste även av praktiska skäl göras och man bör söka koncentrera sig på arter, vilka kan anses representativa eller som befinner sig i ett kritiskt läge. Självfallet blir planens genomförande i de olika länderna beroende av därom fattade nationella beslut.

Jaktutredningen torde inte behöva närmare motivera, att det faller utanför dess möjlighet att i egen regi ordna en dylik överläggning. Utredningen får därför vördsamt föreslå Herr Statsrådet att utverka nådigt beslut att nämnda uppdrag skall anförtros det av Kungl. Maj:t tillsatta viltforskningsrådet. Efter samråd med viltforskningsrådets ordförande som även tillhör jaktutredningen, vill undertecknad utredningsman dessutom tillägga, att antalet i överläggningen deltagande viltforskare synes kunna begränsas till högst fyra från varje land, samt att frågan om eventuella framtida överläggningar i ämnet — vilken fråga delvis måste bli beroende av den ställning vederbörande land kan komma att intaga till de rekommenderade forskningsobjekten — bör av viltforskningsrådet underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Viltforskningsrådets ordförande har vidare bett jaktutredningen omnämna, att de kostnader, som ett dylikt uppdrag nu och eventuellt framtiden kunna komma att åsamka rådet, icke torde rymmas inom de för rådets övriga uppgifter till dess förfogande ställda medlen.

Vid nådigt bifall till jaktutredningens i denna skrivelse framlagda förslag synes det utredningen, att den kan anses ha fullgjort vad på densamma omedelbart ankommer med anledning av rekommendationen nr 1/1958. Såväl denna som övriga genom Kungl. Maj:ts inledningsvis omförmälda beslut den 30 juni 1959 till jaktutredningen överlämnade handlingar berör ämnen, som jaktutredningen redan tidigare sig ålagt att överväga. Utredningen avser att vid sin prövning av dessa hålla erforderlig kontakt med jaktadministrationen i de andra av rekommendationen berörda länderna. Särskilt angeläget synes detta vara beträffande Danmark, varest arbete med ny jaktlagstiftning för närvarande pågår.

Bromma den 14 januari 1963

För 1949 års jaktutredning:

Gustaf Adolf Bouveng

Harry Hamilton

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s regering (Justitsministeriet) meddelar den 19 november 1962:

— — — skal man meddele, at justitsministeriet kan henholde sig til den til rådets 10' session afgivne meddelelse¹.

F i n l a n d s regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Åt nordiska medborgare kan med statsrådets tillstånd beviljas egnahems-lån i enlighet med bostadsproduktionslagen och rätt att teckna aktier i bostadsbelånade bostadsaktiebolag.

Åt nämnda personer kan även beviljas bostadsbidrag enligt lagen om bostadsbidrag för familjer med barn given den 30.12.1961, dessutom kan konstateras, att även andra än finska medborgare kan vara hyresgäster i hyreshus, som är byggt med hjälp av bostadslån.

F i n l a n d s regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 januari 1963:

Vid ingången av år 1959 trädde jorddispositionslagen den 16 augusti 1958 (353/58) i kraft, enligt vilken av statsmedel kunna beviljas bl. a. bostadslån (30 §) för finansiering av uppförande av bostadsbyggnader i landskommuner. I samband med jorddispositionslagens stiftande upphäves den tidigare kolonisationslagstiftningen i huvudsak. Jorddispositionslagen ändrades genom lagen den 30 december 1960 (510/60), vilken lag samma dag trädde i kraft, på sådant sätt, att enligt lagens 1 § bostadslån för uppförande av bostadsbyggnad kan beviljas även annan än finsk medborgare, såframt

¹ 10: e sess., s. 1059.

² 9. sess., s. 933; 10: e sess., s. 1059.

statsrådet meddelat tillstånd därtill. Genom samma lagändring (510/60) utvidgades området för jorddispositionslagens tillämpning så, att det kom att omfatta förutom landskommunerna även de områden i städer och köpingar, för vilka stadsplan icke har fastställts (4 §). 6 § lagen den 4 december 1953 om bostadsproduktion (488/53), som avser förbättring av bostadsförhållandena i städer, köpingar och bosättningscentra på landsbygden, ändrades genom lagen den 17 april 1959 (176/59) på sådant sätt, att bostadslån för uppförande av egnahemshus kan beviljas även annan än finsk medborgare, såframt statsrådet har givit sitt samtycke därtill. Med tillstånd av statsrådet kan utlänning även anskaffa fast egendom i Finland (L 219/39).

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar den 7 november 1962:

Som opplyst i melding til 9. sesjon 1961 og 10. sesjon 1962² er likestilling for nordiske lands statsborgere forlengst gjennomført i praksis. Det er ennå ikke tatt standpunkt til Konesesjonslovkomiteens forslag til endring av § 19 i den alminnelige konesesjonslov av 14. desember 1917.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 30 december 1962:

Frågan om eventuella lagändringar i syfte att uppnå likställighet nordiska medborgare emellan beträffande rätten att förvärva fast egendom inom landet omfattas av det utredningsuppdrag som lämnats åt den under 1962 tillsatta etableringsutredningen. Utredningens arbete väntas pågå hela 1963. Såvitt rekommendationen rör frågan om erhållande av lån för bostadsändamål torde av svenskt meddelande till Nordiska rådets sjunde session 1959 (s. 1490) få anses framgå, att ändamålet med rekommendationen är tillgodosett för svenskt vidkommande.

Tilläggsförslag

om likställdhet vid inköp av fastigheter för fritids- bruk

(Väckt av Hugo Osvald)

Den snabba urbaniseringen och det i rask takt ökade välståndet i samtliga nordiska länder har för allt större delar av befolkningen framkallat ett växande behov av tillgång till fritidsområden och fritidsbebyggelse. Strävan att under ledigheter — ferier, veckoslut och helger — särskilt under den varma årstiden lämna stadsmiljön tar sig olika uttryck. För många har därvid det väsentliga blivit att ha tillgång till en mera fast punkt, dit man kan söka sig.

Medan tidigare möjligheten att anskaffa sommarstugor och andra liknande fastigheter avsedda för fritidsvistelse var förbehållen de mera väl-situerade, har numera stora och växande grupper av våra folk ekonomiska resurser att tillgodose dessa önskemål. Följden härav har också blivit en mycket snabbt fortgående utbyggnad av för fritidsbebyggelse ägnade områden, särskilt sådana belägna i närheten av större bosättningscentra. Redan nu ger sig en viss markknapphet till känna inom många områden och priserna på tomtmark för dessa ändamål befinner sig i raskt stigande.

Ur nordisk synpunkt synes det vara i hög grad angeläget att på allt sätt uppmuntra dem som bor i ett nordiskt land att skaffa sig en fritidsfastighet i ett annat. Få medel torde vara så effektiva, om det gäller att öka samhörigheten i Norden, som att växande skaror medborgare beredes möjlighet erhålla varaktig anknytning till ett annat nordiskt land än det egna genom att där förvärva fast egendom. I stället för att motverka grannlandsinvånarens fastighetsköp bör målet för en nordiskt inriktad markpolitik vara att uppmuntra sådana förvärv.

Problemet har emellertid även andra sidor, aspekter vilka hittills synes ha fått i alltför hög grad dominera. Norden utgör, trots vad i det föregående sagts, ett i många avseenden av naturen gynnat område i fråga om fritidsmöjligheter. Icke minst framstår Norden såsom gynnat i detta avseende vid en jämförelse med exempelvis de tätbebyggda delarna av Central-europa där möjligheterna för den enskilde att skaffa sig välbelägna fritidsfastigheter är mera begränsade. Det synes därför sannolikt att inom relativt kort tid — särskilt sedan kommunikationerna, främst vägförbindelserna,

mellan Norden och kontinenten avsevärt förbättrats genom broanläggningar och på andra sätt — man har att emotse ett ökat intresse för markförvärv av detta slag inom det nordiska området.

Mot bakgrund av vad ovan anförts kan med visst fog sägas, att situationen på förevarande område förändrats, sedan Nordiska rådet så sent som 1958 antog en rekommendation (rek. nr 3/1958), i vilken likställighet för enskilda nordbor i fråga om förvärv av bostadsfastighet förordades. Tankegången i denna rekommendation var att alla nordbor borde likställas vid förvärv av dylika fastigheter, oavsett i vilket land förvärvet ägde rum. Sedan dess har som bekant, särskilt under intryck av förhandlingarna med Europeiska ekonomiska gemenskapen, läget förskjutits. Lagstiftning av olika natur har förberetts i ett par av de nordiska länderna i syfte att trygga tillgången på mark för de egna medborgarna och för tillgodoseende av de i landet boendes behov.

Det plötsligt ändrade läget i marknadsförhandlingarna torde beklagligtvis komma att innebära, att någon mera slutgiltig lösning på de ekonomiska integrationsproblemen i Europa ej är att emotse inom den närmaste tiden. Härigenom har emellertid det tidsmässiga utrymmet för förhandlingar de nordiska länderna emellan på detta område plötsligt ökats.

I överensstämmelse med Helsingforsavtalet måste nu eftersträvas att Norden i förevarande avseende kommer att betraktas såsom ett område. Medborgare i de nordiska länderna bör sålunda, oavsett i vilket av länderna de är bosatta, kunna förvärva fritidsfastigheter i annat nordiskt land på i stort sett lika villkor som vederbörande lands egna invånare. Någon diskrimination efter nationalitet eller hemvist bör icke ifrågakomma för nordbor. Det bör icke vara omöjligt att finna sådana lagtekniska lösningar, att alla med hemvist i ett nordiskt land jämställas vid förvärv av bostadsfastigheter.

Utgångspunkterna för jordpolitiken i de olika länderna är skiljaktiga. Även de geografiska förhållandena är högst växlande, likaså traditionerna, men detta oaktat bör nu allvarligt eftersträvas att i alla länderna nå fram till så likartade lösningar som möjligt. De förbehåll och begränsningar i ett fritt markförvärv, som kan befinnas ofrånkomliga, får ej draga upp skiljelinjer mellan invånarna i våra länder. En sådan lagstiftning måste fastmera bygga på likställighet mellan samtliga invånare i de nordiska länderna. I den mån full frihet icke kan givas alla nordbor, synes det mera tilltalande att låta eventuella inskränkningar få en lokal än en nationell karaktär. Vid tillståndsgivning synes rimligt att lokala intressen givas inflytande framför nationella.

I det föregående har påpekats vikten av att nu stärka den nordiska samhörigheten. Ett mycket väsentligt medel måste vara att så många som möjligt får tillfälle att regelbundet under någon tid vistas i ett grannland och där skaffa sig kännedom om och bli förtrogen med detta land. Det synes därför ur allmän nordisk synpunkt vara av allra största betydelse att man inte försitter de möjligheter, som ännu finns, att nå fram till en samnordisk lösning av frågan om rätt att förvärva mark för bostadsändamål.

Under hänvisning till vad ovan anförts får jag föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att noggrant överväga möjligheterna att samordna den lagstiftning, som i varje land reglerar eller planeras skola reglera förvärv av fritidsfastigheter, och att därvid tillse att invånarna i de nordiska länderna erhåller samma ställning.

Stockholm den 2 februari 1963

Hugo Osvald

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr. Sak A 5.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 24 september 1962:

Den danske regering har ikke fundet anledning til at tage spørgsmålet op til fornyet undersøgelse, da der ikke synes at være sket ændringer i forholdene siden afgivelse af meddelelse til 7. session (jfr. Nordisk Råd's tidende, side 1498).

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Frågan har icke föranlett åtgärder i Finland.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 20 november 1962:

Sommertiden har nå vært praktisert i Norge i 4 år på rad. Av praktiske grunner er det ikke mulig å foreta endringer i reglene for 1963. Sommertiden vil da bli innført den 17. mars kl. 0200 og vil bli opphevet 15. september kl. 0300.

Den landsomfattende meningsmåling om sommertiden som Sosialdepartementet foretok gjennom Norsk Gallup Institutt A/S i september 1961 viser at et klart flertall blant befolkningen er for ordningen med sommertid i det tidsrom av året den har vært praktisert.

En kan videre opplyse at Sosialdepartementet ved rundskriv av 10. november 1961 har innhentet uttalelser om spørsmålet om sommertiden fra samtlige departementer og fra følgende organisasjoner og institusjoner:

Norges bondelag,
Norsk bonde- og småbrukarlag,

Norges byforbund-Norges herredsforbund,
Norges handelsstands forbund,
Norges kooperative landsforening,
Embetsmennesenes landsforbund,
Statstjenestemannsforbundet,
Landsorganisasjonen i Norge,
Norsk arbeidsgiverforening,
Landslaget for reiselivet i Norge,
Norges idrettsforbund,
Norges husmorforbund.

Det fremgår av disse uttalelser at bare Norges bondelag og Norsk bonde- og småbrukarlag har tatt avstand fra sommertidens innføring i Norge. Begrunnelsen for dette standpunkt er de uforholdsmessig store ulemper sommertiden medfører for jordbruket.

Samferdselsdepartementet har tidligere pekt på de ulemper det har for kommunikasjonsvesenet, at sommertiden ikke er innført i Danmark og Sverige.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Sedan medicinalstyrelsen, järnvägsstyrelsen och lantbruksstyrelsen inkommit med utredning om förutsättningarna för införande av sommartid i Sverige, har utredningen i vanlig ordning varit föremål för remissbehandling. Ärendet är nu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Den 10 februari 1962 överlämnade medicinalstyrelsen, järnvägsstyrelsen och lantbruksstyrelsen av dem verkställd utredning angående förutsättningarna för införande av sommartid i Sverige. Ifrågavarande utredning har därefter remissbehandlats och materialet är föremål för övervägande inom inrikesdepartementet.

Meddelanden
om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för
administrationen av gemensamma institutioner

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Jfr Sak D 94.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 2 januari 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Med afgivelsen af betænkningen »Fælles institutioner i Norden» (Nordisk udredningsserie, 1960: 2) er rekommandationens henstilling formelt imødekommet. På Nordisk Råd's 10. session henstillede rådet i rekommandation nr. 31/1962¹ til regeringerne at lade foretage supplerende undersøgelser af forskellige af den juridiske nemandskomite fremdragne spørgsmål vedrørende administrationen af fællesnordiske institutioner, herunder *navnlig personalets ansættelsesforhold*. Det er regeringernes opfattelse, at de i rådets rekommandation nr. 31/1962 omhandlede spørgsmål, hvorom der afgives særskilt meddelelse, ikke bør indarbejdes i mønsterbestemmelserne, men til sin tid fremtræde som et tillæg hertil, og man har derfor i det i ovennævnte betænkning indeholdte udkast til bestemmelser for fællesnordiske institutioner indarbejdet de af den danske og den norske regering foreslåede ændringer. Regeringerne agter at anmode samtlige ministerier om at have opmærksomheden henledt på de således reviderede nedenfor gengivne mønsterbestemmelser, ved udarbejdelse af bestemmelser for fællesnordiske institutioner [*se Tillæg 1*]. Regeringerne anser herefter arbejdet med rekommandation nr. 7/1958 for afsluttet.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 11 december 1962:

Den danske regjering har fremlagt et utkast til meddelelse til Nordisk Råd på vegne av samtlige regjeringer om ovennevnte rekommandasjon, og Finansdepartementet har på vegne av regjeringen godkjent utkastet.

Avskrift av meddelelsen med revidert utkast til bestemmelser for fellesinstitusjoner vedlegges [*se Tillæg 1*].

Til orientering vedlegges videre Finansdepartementets rundskriv av 1962 om gjennomføringen av mønsterbestemmelsene [*se Tillæg 2*].

¹ 10: e sess., s. 1678—1679.

TILLÄGG 1

Udkast til bestemmelser for fællesnordiske institutioner*I. Almindelige bestemmelser*

§ 1

X (i det følgende kaldet »institutionen»), der er oprettet i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. og med deltagelse af har til formål (opgave) at

§ 2

Institutionen, hvis hjemsted er (domicillandet), er en selvejende institution.

§ 3

Domicillandet forpligter sig til at stille de fornødne lokaler til rådighed for institutionen.

§ 4

De med institutionens oprettelse og drift forbundne omkostninger dækkes ved statsbidrag fra de deltagende lande og fordeles således mellem landene: Statsbidragene udbetales af hvert land forskudsvis med halvdelen hver den første i et halvår.

§ 5

Regeringen i domicillandet fører et almindeligt tilsyn med institutionen og udpeger efter indstilling fra domicillandets ordinære statslige revisionsmyndighed en revisor for institutionens regnskaber. Revisor skal enten være autoriseret i domicillandet eller være ansat ved dette lands ordinære statslige revisionsmyndighed, der er berettiget til at foretage efterrevision. Resultatet af en eventuel efterrevision meddeles de statslige revisionsmyndigheder i de øvrige deltagende lande.

§ 6

1. Når institutionen har fungeret i 10 år, kan ethvert af de deltagende lande udmelde sig med minst eet års varsel til en 1. januar. Meddelelse om udmeldelse tilstilles samtlige øvrige deltagende landes regeringer.

2. Institutionen kan, uanset bestemmelsen i stk. 1, opløses efter overenskomst mellem de deltagende landes regeringer.

3. Såfremt aktiverne ikke er tilstrækkelige til at dække de institutionen påhvilende forpligtelser, hæfter de enkelte deltagende lande i overensstemmelse med den i § 4 omhandlede fordelingsnorm. Et eventuelt overskud fordeles efter samme norm.

4. De aktiver, som i henhold til § 4 er stillet til rådighed af domicillandet, falder tilbage til dette land i den stand, hvori de ved institutionens opløsning befinder sig.

5. I tilfælde af institutionens opløsning træffes aftale om, hvad der skal foretages med institutionens arkiv.

II. Styrelsen

§ 7

1. Institutionen ledes af en styrelse, der består af højst medlemmer fra hvert af de deltagende lande.

2. Medlemmerne udnævnes for 4 år ad gangen af vedkommende lands regering. Genvalg kan finde sted.

§ 8

1. Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand.

2. Styrelsen skal træde sammen mindst een gang om året. Hvis styrelsen ikke træffer anden bestemmelse, træder den sammen på institutionens hjemsted.

§ 9

1. Når medlemmerne fra eet af de deltagende lande fremsætter ønske derom, skal der i løbet af højst 2 måneder afholdes møde i styrelsen.

2. Indkaldelse til møder i styrelsen skal indeholde oplysning om dagsorden.

3. Medlemmerne fra eet land har een stemme i styrelsen.

4. Styrelsen er beslutningsdygtig, når medlemmer fra mindst lande er til stede i mødet.

5. Styrelsens beslutninger træffes ved simpelt stemmeflerhed, hvor intet andet er bestemt.

6. I tilfælde af stemmelighed gør stemmen fra det land, der på det pågældende tidspunkt besætter formandshvervet, udslaget.

7. Styrelsen kan blandt sine medlemmer nedsætte et forretningsudvalg bestående af eet medlem fra hvert af de deltagende lande. Formanden for styrelsen er selvskrevet medlem af forretningsudvalget. Forretningsudvalget vælger selv sin formand.

8. Styrelsen kan nedsætte udvalg med særlige opgaver.

9. Styrelsen kan vedtage en særlig forretningsorden.

§ 10

1. Styrelsen ansætter — inden for budgettets rammer — det til institutionens virke fornødne personale.

2. Det faste personales ansættelsesbetingelser fastlægges i et af styrelsen udarbejdet regulativ, der stadfæstes af regeringerne i de deltagende lande.

§ 11

1. Institutionens regnskabsår er kalenderåret.

2. Institutionens budget fremsendes senest den 1. marts i det forudgående kalenderår af styrelsen til regeringen i domicillandet. Samtidig fremsendes et præliminært budget for det næstfølgende kalenderår.

3. Den regering, som har modtaget de nævnte budgetter, meddeler — efter indhentet udtalelse fra de øvrige deltagende landes regeringer — godkendelse af budgettet for det nærmestfølgende kalenderår og fremsætter de

bemærkninger, som det præliminære budget for det næstfølgende kalenderår måtte have givet anledning til.

4. Budgettet anlægges i møntsorten i domicillandet, og statsbidragene erlægges i denne møntsort.

§ 12

1. Styrelsen fører regnskab over samtlige institutionens indtægter og udgifter.

2. Ingen udbetaling kan finde sted uden attestation fra forretningsudvalgets formand eller den eller dem, der af styrelsen måtte være bemyndiget til at attestere udbetalingen.

3. I øvrigt tegnes institutionen af styrelsens formand eller af forretningsudvalgets formand.

4. Styrelsen skal meddele den i § 5 omtalte revision alle oplysninger og yde denne al den bistand som er nødvendig ved udførelsen af revisionen.

5. Et af styrelsens formand underskrevet eksemplar af årsregnskabet, forsynet med behøring revisionspåtegning, skal — tillige med en af styrelsen udarbejdet beretning — tilstilles regeringen i hvert af de deltagende lande senest 6 måneder efter regnskabsårets udløb.

6. Beretning og regnskab tilstilles Nordisk Råd og domicillandets ordinære revisionsmyndighed ved foranstaltning af regeringen i domicillandet.

§ 13

1. Styrelsen har i øvrigt den overordnede ledelse af institutionen.

2. Over det på styrelsens møder passerede føres en protokol, der underskrives af styrelsens formand. Styrelsen fremsender referater af styrelsens møder til regeringen i domicillandet.

3. Henvendelser fra styrelsen til de deltagende landes regeringer, herunder forslag til ændring af bestemmelserne for institutionen, fremsendes til regeringen i domicillandet.

III. Ikrafttræden

§ 14

Disse bestemmelser træder i kraft den fra hvilket tidspunkt institutionen anses for oprettet.

Institutionskomiteens bemærkninger til udkastets enkelte bestemmelser

(Ændret i overensstemmelse med de i ovenstående bestemmelser foretagne forandringer).

Til § 1

Det må anses for naturligt, at man henviser til den behandling om oprettelsen af den pågældende institution, der eventuelt har fundet sted i Nordisk Råd. Det følger af Nordisk Råds stilling, at den endelige beslutning om oprettelsen af en institution træffes af de enkelte lande.

Den indledende bestemmelse bør tillige angive de deltagende lande og indeholde oplysning om den pågældende institutions formål. Det er ikke fundet muligt at give nogen mønsterudformning af en sådan formålsbeskrivelse.

Til § 2

Det har været rejst spørgsmål om, hvorvidt de fællesnordiske institutioner bør have stilling som statsinstitutioner. Dette ville betyde, at institutionerne såvel med hensyn til budget som regnskab, pension, personalforhold o. s. v. skulle være undergivet samme regler, som gælder for statsinstitutionerne i domicillandet. Allerede dette kunne medføre vanskeligheder i hvert fald i nogle af de nordiske lande, og dertil kommer, at institutionerne under alle omstændigheder måtte have en nordisk status, således at de pågældende myndigheder i domicillandet ikke på egen hånd kunne træffe bestemmelser vedrørende institutionen. Man vil således nå ind i en uklar stilling, og komiteen er derfor standset ved den løsning at fastlægge de fællesnordiske institutioner som selvstændige. Man vil herved give udtryk for, at de kan optræde som selvstændige retssubjekter, f.eks. med hensyn til spørgsmål om erhvervelse af fast ejendom. Da institutionernes styrelsesmedlemmer udpeges af de deltagende landes regeringer, skulle der ikke for disse være nogen betænkelighed ved den foreslåede mere enkle juridiske form. Institutionerne vil efter forslaget kunne indgå aftaler, oprette egne bankkonti, få deres navn beskyttet o. s. v.

Til § 3

Udgifterne til lokalernes fremskaffelse og anvendelse fordeles i overensstemmelse med reglen i § 4. For institutioner af begrænset størrelse vil det dog være naturligt, at udgifterne, såfremt disse er ubetydelige, afholdes af domicillandet.

Til § 4

Såfremt bidrag til en institutions drift påtænkes opnået helt eller delvis på anden måde end gennem statsbidrag, vil dette kunne finde udtryk i § 4. Denne bestemmelse tilsigter således ikke at udelukke institutionerne fra andre indtægtsmuligheder, f.eks. fra fonds, men alene at give udtryk for, at de udgifter, som ikke dækkes på anden måde, dækkes ved statsbidrag.

Det vil næppe være muligt at fastsætte ensartede regler for fordelingen af omkostningerne. Bestemmelse må tages i hvert enkelt tilfælde, og der kan være tale om f.eks. forholdsmæssig fordeling på grundlag af de enkelte landes beregnede befolkningstal eller på grundlag af andre i betragtning kommende faktorer, f.eks. antallet af kursister ved en fællesnordisk skole, ligesom man ikke kan udelukke, at fordelingen af omkostningerne fastsættes i et vist forhold landene imellem een gang for alle ved oprettelsen af en institution.

Til § 5

Der henvises til de ovenfor anførte almindelige bemærkninger om udøvelsen af tilsyn med de enkelte institutioner, herunder revision af institutionernes regnskaber.

Til § 6

øvelsen af tilsyn med de enkelte institutioner, herunder revision af institutionens fællesskab og opløsning af institutionen.

Til § 7

Efter denne bestemmelse tilkommer det regeringerne i de enkelte deltagende land at udpege medlemmer af fællesinstitutionernes styrelser. Man har anset en valgperiode på 4 år, der er i overensstemmelse med den ordinære valgperiode i alle fem nordiske lande, for passende, men der vil ikke være noget til hinder for, at man i konkrete tilfælde træffer anden bestemmelse.

Der vil i de enkelte tilfælde kunne indsættes særlig bestemmelse om udpegning af suppleanter for styrelsesmedlemmerne, ligesom der kan være tilfælde, hvor det vil være naturligt udtrykkeligt i bestemmelserne at fastslå, at styrelsesmedlemmerne udpeges efter indstilling af særlige organisationer eller lignende.

Til § 8

Der er ikke i udkastet taget stilling til, hvorvidt hvervene som formand, eventuelt næstformand, i styrelsen skal gå på skift mellem de enkelte landes repræsentanter. Såfremt noget sådant i de konkrete tilfælde beslattes, må bestemmelse indsættes i § 8, stk. 1. For så vidt styrelsen skal sammentræde mere end een gang om året, må dette særligt bestemmes, medens komiteen har fundet det rettest efter selve udkastet at lade det bero på styrelsens egen bestemmelse, hvor styrelsesmøder skal finde sted.

Til § 9

Da styrelsesmedlemmerne er udpeget af de enkelte landes regeringer, har komiteen fundet det rettest, at medlemmerne fra eet land kun bør have een stemme i styrelsen.

Der kan være tale om at foreskrive kvalificeret flertal ved vedtagelser, der vedrører budget, forslag til ændringer af institutionens bestemmelser m.v. Mindre betydningsfulde beslutninger, f.eks. indkøb af undervisningsmateriale, må derimod normalt kunne træffes ved simpel stemmeflerhed. Spørgsmålet om, hvorvidt man skal have udtrykkelig bestemmelse om kvalificeret majoritet, må bl. a. afhænge af, i hvilket omfang man i realiteten anser eenstemmighed for en nødvendig faktisk forudsætning for institutionernes virke.

Efter stk. 3 vil hvert af landene kun behøve at møde med eet medlem til et styrelsesmøde, for at landet som sådant er repræsenteret. Dette skulle lette mulighederne for, at styrelsesmøderne til enhver tid vil være beslutningsdygtige.

Komiteen har diskuteret spørgsmålet om, hvorvidt formandens stemme i tilfælde af stemmelighed bør gøre udslaget. Under hensyn til, at en række bestemmelser som anført vil være af mindre vidtrækkende betydning og vedrøre problemer, hvor der under alle omstændigheder skal træffes en afgørelse, har komiteen ment at burde foreslå en bestemmelse af det angivne indhold, men komiteen forudsætter herved, at bestemmelsen ikke vil få praktisk betydning i tilfælde, hvor principielle beslutninger kommer til behandling.

I institutioner med mere vidtrækkende opgaver kan det være praktisk at nedsætte et forretningsudvalg. I andra institutioner vil formanden kunne varetage institutionens daglige ledelse, eventuelt bistået af en sekretær eller lign. Det vil i sådanne tilfælde være rigtigst, at formandshvervet besættes af domicillandet. Det forudsættes, at en særlig forretningsorden kun vil være nødvendig for institutioner af større omfang.

Til § 10

Med hensyn til spørgsmålet om institutionernes personaleforhold, lønninger og pension skal udover det i de generelle bemærkninger anførte henvises til den som bilag optagne redegørelse fra det danske finansministeriums skattedepartement vedrørende skatteforholdene i nogle forekommende tilfælde.

Til § 11

Der henvises til de almindelige bemærkninger ovenfor vedrørende institutioners regnskabsår og budgetbehandlingen.

Til § 12

Der henvises til de ovenfor anførte almindelige bemærkninger vedrørende institutionernes regnskabsforhold og revision. Komiteen har drøftet spørgsmålet om, hvorvidt de enkelte landes regeringer eller en af disse på samtlige regeringers vegne skal meddele formel godkendelse af regnskabet. Komiteen har fundet det rigtigst, at godkendelse meddeles af domicillandets regering. Spørgsmålet om formen for en eventuel stillingtagen fra de øvrige lande har komiteen fundet det rigtigst at overlade til afgørelse efter de for tilsvarende områder gældende almindelig regler i de enkelte lande, idet man herved skal henvise til spørgsmålet om parlamenternes godkendelse af statsregnskaberne og derigennem indirekte godkendelse af det grundlag, på hvilket landenes bidrag er udbetalt til fællesnordiske institutioner.

Man er ved formuleringen af stk. 2 gået ud fra, at såvel forretningsudvalgets formand som den eller de, der måtte have fået særlig bemyndigelse hertil, hver for sig, kan attestere udbetalingen. Ligeledes er man ved formuleringen af stk. 3 gået ud fra, at såvel styrelsens formand som forretningsudvalgets formand, hver for sig, kan tegne institutionen.

Til § 13

På baggrund af den stilling, som domicillandets regering efter forslaget skal indtage med hensyn til tilsynet med institutionen, bør forhandlingsprotokol og andre dokumenter, som skal orientere de deltagende landes regeringer om institutionens virksomhed, fremsendes til denne regering. På tilsvarende måde bør de forslag m.v., som styrelsen — ud over budgetforslag, jfr. § 11 — ønsker at få godkendt af de deltagende lande, sendes til domicillandets regering. Det forudsættes herved, at denne regering videre-sender det modtagne materiale, eventuelt med kommentarer, til de øvrige landes regeringer, inden afgørelse træffes.

TILLÄGG 2

Retningslinjer for administrasjonen av fellesinstitusjoner i Norden

(Rundskriv fra det norske finans- og tolldepartement til samtlige departementer)

Vedlagt sendes utkast til mønsterbestemmelser for fellesnordiske institusjoner utarbeidet av den danske regjering på grunnlag av behandling i Nordisk Råd og uttalelser fra regjeringene.

En tillater seg å be om at utkastet blir lagt til grunn ved utarbeidelse av bestemmelser for fellesnordiske institusjoner.

For så vidt angår spørsmålet om fordeling av omkostningene — utkastets § 4 — bemerkes:

Komiteen til utredning av retningslinjer for administrasjonen av fellesinstitusjoner i Norden avgav sin instilling i desember 1960. Den antok at det neppe ville være mulig å fastsette ensartede regler for fordelingen av omkostningene ved fellesnordiske institusjoner, og at saken måtte løses konkret for hver enkelt institusjon.

Saken kom opp på Nordisk Råds 10. sesjon i Helsingfors i år. Det juridiske utvalg uttalte i sin innstilling bl. a.:

Udvalget kan tiltræde nimandskomiteens udtalelse om, at foretage en yderligere udredning af de af nimandskomiteen nævnte spørgsmål bl. a. vedrørende ansættelsesforholdene for personer ansatte i fællesnordiske institutioner og vedrørende afholdelsen af udgifter til fællesinstitutioner. Udvalget vil understrege, at den yderligere udredning ikke nødvendigvis behøvet at resultere i ganske bestemte løsninger af de nævnte spørgsmål. Også alternative løsninger eller blot en redegørelse for de synspunkter der vil kunne anlægges med hensyn till de nævnte spørgsmål vil efter udvalgets opfattelse have stor betydning.

Under henvisning til denne uttalelse skal Finansdepartementet bemerke:

1. En antar at det ikke er mulig å utforme en fordelingsnøkkel for utgiftsfordelingen som kan nyttes for samtlige fellesnordiske institusjoner.

Det må imidlertid antas å være mulig å trekke opp mer generelle retningslinjer som kan gi grunnlag for en større standardisering enn den som er gjennomført i dag.

2. Som utgangspunkt og hovedregel bør en kunne hevde at utgiftene ved fellesnordiske institusjoner bør fordeles på de nordiske land etter hvert lands økonomiske bæreevne. Som fordelingsnøkkel bør en i de fleste slike tilfelle kunne nytte netto nasjonalinntekt. Hvor den fellesnordiske institusjon eller tiltak har sterk tilknytning til internasjonal organisasjon eller dens arbeidsområde vil det formentlig være mer naturlig å basere fordelingsnøkkelen på kontribusjonsskalaen til omhandlede internasjonale organisasjon.

3. Unntak fra hovedregelen etter punkt 2 bør unngås i størst mulig utstrekning og bør begrunnes i hvert enkelt tilfelle.

4. Hvor det bare skjer en koordinering av eksisterende virksomhet i de nordiske land, er det neppe noe å si til at hvert land bærer sine egne utgifter.

Videre vises til følgende anførsel i møteprotokollen fra et fellesmøte mellom Nordisk Råds Presidium og statsministrene den 13.—14. november 1962:

Fördelningen av nordiska institutioner. Statsministrarna uttalade sig för att i första hand fackministrarna borde taga ställning till placeringen av gemensamma institutioner efter föreliggande omständigheter, därvid dock en rimlig geografisk fördelning mellan länderna borde eftersträvas.

Oslo, den 11. desember

Etter fullmakt

Einar Grøstad

Aage Julsrud

BILAGA**Skrivelse från ministeriet för utrikesärendena i Finland till Danmarks
Statsministerium angående stadgeförslaget**

Beträffande den punkt i mallstadgan, som gäller utgifterna för lokaliteterna, borde godkännas två alternativ, av vilka det ena skulle överensstämma med kommittéförslaget 4 § och det andra med det i handlingarna intagna förslaget 3 §, samt att i den anmärkning, som fogas till denna bestämmelse, borde intagas en noggrannare utredning om de synpunkter, vilka böra beaktas vid avfattandet av bestämmelsen om fördelningen av utgifterna för lokaliteterna i varje enskilt fall, än den som ingår i kommitténs förslag.

I övrigt har man å finsk sida intet att invända mot utkastet till ett gemensamt meddelande.

Finansministeriets utlåtande bifogas [*se Bihang*].

Helsingfors den 14 december 1962

Avdelningschef *Max Jakobson*

Tf. attaché *Kari Harli*

BIHANG

**Utlåtande av finansministeriet i Finland till ministeriet för utrikesärendena
angående stadgeförslaget**

I det förslag till meddelande, som nu uppgjorts från danskt håll, föreslås, att ovannämnda av Danmark och Norge föreslagna ändringar av mallstadgan måtte godkännas. Finansministeriet förordar godkännande av ändringsförslagen i övrigt såsom sådana, men konstaterar, att bestämmelsen angående utgifterna för de gemensamma institutionernas lokaliteter (4 § kommitténs betänkande, 3 § i det nya utkastet) enligt finansministeriets åsikt hellre hade bort bibehållas sådan den var i kommitténs betänkande. Då det dock enligt de båda alternativen är fråga om en rekommendation, från vilken avvikelse kan ske i enskilda fall, är det i de olika alternativen när-

mast fråga om, vilketdera systemet för kostnadernas fördelning som bör ställas i främsta rummet och vilketdera som bör betraktas såsom mera avvikande.

Vid Nordiska rådets 10 session uttalade det juridiska utskottet i sitt betänkande rörande denna fråga, att ny prövning icke nödvändigtvis behöver resultera i ett preciserat förslag, utan att det kunde omfatta alternativ eller också endast en redogörelse för de synpunkter, vilka varje gång borde beaktas.

Finansministeriet uttalar också såsom sin uppfattning, att beträffande den punkt i mallstadgan, som gäller utgifterna för lokaliteterna, borde godkännas två alternativ, av vilka det ena skulle överensstämja med kommittéförslagets 4 § och det andra med det i handlingarna intagna förslagets 3 §, samt att i den anmärkning, som fogas till denna bestämmelse, borde intagas en noggrannare utredning om de synpunkter, vilka böra beaktas vid avfattandet av bestämmelsen om fördelningen av utgifterna för lokaliteterna i varje enskilt fall, än den som ingår i kommitténs förslag.

I övriga har finansministeriet ingenting att anmärka mot det utkast till meddelande, som uppgjorts från Danmarks sida.

Helsingfors den 8 december 1962

Minister *Onni Koski*

Regeringsråd *Esko Rekola*

Meddelande

om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr Sak D 1.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 20 november 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Der er ikke siden afgivelsen af meddelelse til rådets 10. session¹ passeret noget nyt i nærværende sag.

¹ 10:e sess., s. 1086.

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandet**

I rekommandation nr. 8/1958 henstillede Nordisk Råd til regeringerne at foretage en undersøgelse af muligheder og retningslinjer for koordination ved udbygning af forbindelserne mellem Norden og kontinentet samt at fremlægge forslag om principperne for finansieringen og fordelingen af omkostningerne ved udbygningen af disse forbindelser samt at tilvejebringe det nødvendige materiale til belysning af disse spørgsmål.

I den meddelelse, som Danmarks regering, ministeriet for offentlige arbejder, på samtlige regerings vegne afgav til rådets 9' session i 1961 (sag D 38/1961, side 949—951), er i store træk givet en redegørelse i overensstemmelse med rekommandationen. Som anført i denne redegørelse synes spørgsmålet om fælles finansiering for tiden kun at kunne blive aktuelt i forbindelse med anlægget af en Øresundsbro, og Komiteen vil finde det hensigtsmæssigt at behandle spørgsmålet om finansieringen af Øresundsbroen i forbindelse med rekommandation nr. 4/1953, sag D 1/1963. Endvidere kan tilføjes, at Nordisk Samferdselskomité fortsat vil følge udbygningen af de forskellige forbindelseveje, herunder Europavejene og færgeforbindelserne mellem Finland og Sverige (se sag D 85).

Komiteén skal indstille, at rådet uden udvalgsbehandling betragter arbejdet med rekommandation nr. 8/1958 angående udbygning af forbindelserne mellem Norden og kontinentet som færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.

(Överlämnande av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 november 1962:

Indenrigsministeriet har den 23. marts nedsat et udvalg bl. a. med den opgave at undersøge spørgsmålene om etablering af en autorisationsordning for uddannede psykologer samt om beskyttelse mod misbrug af psykologisk testningsmateriale. Udvalget deltog i mødet i Stockholm i juni 1962 mellem de nordiske psykologudvalg.

F i n l a n d s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Statsrådet tillsatte den 29 mars 1961 för utredning av ärendet en kommitté, som efter inledandet av sitt arbete tagit kontakt med övriga motsvarande kommittéer i de nordiska länderna. Kommitténs ordförande professor Kai von Fieandt deltog den 4.—5. juni 1962 i representanternas för kommittéerna rådplägning i Stockholm, där vissa för kommittéernas arbete viktiga spörsmål upptogs till behandling. Kommittén skall avgiva sitt betänkande före den 31 maj 1964.

N o r g e s r e g e r i n g (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Etter at det i begynnelsen av 1962 også i Danmark er oppnevnt et utvalg til å utrede saken, er samarbeidet nå igang mellom utvalg fra samtlige nordiske land unntatt Island. Utvalgene fra Danmark, Finnland, Norge og Sverige kom sammen til møte i Stockholm i juni 1962. Det norske og det svenske utvalg kunne da fremlegge et foreløpig utkast til innstilling. Disse utkast dannet utgangspunktet for drøftelsene under møtet. Man tar sikte på at samtlige utvalg skal avgi sine innstillinger samtidig. Da de enkelte lands utvalg er oppnevnt til forskjellig tid og således ikke er kommet like

langt i sitt arbeid, vil det ennå ta noen tid før drøftelsene mellom utvalgene kan avsluttes og innstillingene avgis.

Man regner med et nytt nordisk møte våren 1963.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Sedan särskilda kommittéer utsetts även i Danmark och Finland för utredning av frågan om legitimation av psykologer och i samband därmed stående spörsmål, hölls i juni 1962 ett möte i Stockholm med representanter för utredningsorganen i Danmark, Finland, Norge och Sverige, därvid för utredningsarbetet centrala frågor behandlades. Nytt gemensamt sammanträde planeras att hållas våren 1963.

*BILAGA***Förteckning över ledamöterna i de nordiska ländernas kommittéer för utredning om legitimation av psykologer****D a n m a r k**

Fhv. landsretspræsident Carl E. J. Bang (formand)
 Souschef ved Københavns universitets børnepsykologiske klinik, cand.psych.
 Reimar Jensen
 Professor, dr.phil. Franz G. From
 Overlæge, dr.med. Gudmund Magnussen
 Professor, dr.med. Oluf Andersen
 Overlæge, dr.med. C. Clemmesen
 Professor, dr.med. Villars Lunn, udpeget af sundhedsstyrelsen
 Ekspeditionssekretær H. Hermann, indenrigsministeriet (forestår tillige ledelsen af udvalgets sekretariat)
 Overlæge, dr.med., lektor K. Tolstrup
 Sekretær Johs. Qwist, indenrigsministeriet

F i n l a n d

Professor Kai von Fieandt (ordförande)
 Professor Arvo Lehtovaara
 Byråchef Wolmar Mattlar, Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
 Jurislicensiaten Matti Aho, Undervisningsministeriet
 Filosofie magistern Matti Tuukkanen, Finlands psykologförbund
 Filosofie magistern Osmo Vuoristo, Socialministeriet
 Professor Martti Kaila, Medicinalstyrelsen
 Överläkare Toivo Pihkanen, Medicinalstyrelsen
 Professor J. M. von Wright, Åbo universitet
 Sekreterare:
 Ped. kand. Kaarlo Multimäki
 Fil. kand. Wolfgang Harnes (vice sekreterare)

N o r g e

Overlege Per Anchersen, Ullevål sykehus (formann)
 Byråchef Audvar Os, Justisdepartementet
 Førstesekretær mand. psykol. Adolf Hals, Helsedirektoratet
 Cand. psykol. og cand. jur. Odd Dyrborg
 Cand. jur. Reidar Bang, Helsedirektoratet (sekreterare)

S v e r i g e

Byråchef Håkan Rahm, medicinalstyrelsen (ordförande)
 Professor Gösta Ekman, Stockholms Universitet
 Överläkare Börje Cronholm, Karolinska sjukhuset
 Professor Gunnar Westerlund, Sveriges Psykologförbund (adjungerad)
 Fil. lic. Gunnar Kylén, medicinalstyrelsen (sekreterare).

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam
arbetsmarknad för farmaceuter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 28 november 1962:

Som meddelt den 28. november 1961¹ ville Indenrigsministeriet med det foreliggende forslag til overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for læger som forbillede udarbejde et udkast til en overenskomst om fælles-nordisk arbejdsmarked for farmaceuter.

Et sådant udkast foreligger nu udarbejdet i Indenrigsministeriet, hvorfra det er sendt til Danmarks farmaceutiske højskole og de faglige organisationer til overvejelse.

Udkastet påregnes i løbet af kortere tid at kunne udsendes til medlemmerne af den nedsatte embedsmandskomiteé.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Ärendet är fortfarande under utredning i nordiska arbetsmarknadskommittén för farmaceutisk personal, där Finland representeras av apotekare Bertel Nylander.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Som svar på en forespørsel herfra sommeren 1962 opplyste det danske Indenrigsministerium, som er koordinerende instans, at ministeriet ventet å kunne oversende et overenskomstutkast til de respektive departementer i de øvrige nordiske land i løpet av høsten 1962.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Inrikesdepartementet tillskrev den 19 oktober 1962 Indenrigsministeriet

¹ 10:e sess., s. 1096.

i Danmark angående slutförandet av arbetet med denna rekommendation. Den 21 november 1962 meddelade Indenrigsministeriet, att ett utkast till överenskommelse visserligen hade utarbetats, men att förhandlingarna inom den för ändamålet tillsatta danska arbetsgruppen beträffande olika detaljer i förslaget till överenskommelse ännu inte hade nått så långt, att utkastet kunde översändas till regeringarna i de övriga nordiska länderna.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 23 november 1962:

Efter at et af Indenrigsministeriet nedsat udvalg den 26. april 1962 har afgivet betænkning om uddannelsen af terapiassistenter (fysioterapeuter og beskæftigelsesterapeuter), vil sagen blive forhandlet med repræsentanter for det koordinerende land, Sverige, på det således foreliggende grundlag.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Den 1 december 1962 trädde i kraft lagen om utövning av sjukvårdsyrke (Finlands författningssamling n:o 554/1962). Bland utövarna av sådant yrke har i lagen inbegripits även sjukgymnasterna. Enligt lagen kan medicinalstyrelsen på ansökan för införande i matrikeln över utövare av sjukvårdsyrke godkänna annorstädes än i Finland utbildad person, som medelst betyg från sjukvårdsläroanstalt, som godkänts av medicinalstyrelsen, ådagalägger sin kompetens att utöva sjukvårdsverksamhet, som motsvarar utbildningen. Angående rätt för person, som erhållit sjukvårdsutbildning i någon av de övriga nordiska länderna, att utöva sjukvårdsyrke i Finland, kan stadgas genom förordning.

De i punkterna 1, 2 och 3 av rekommendationen avsedda frågorna torde kunna handhas vid rådplågningar medicinalmyndigheterna emellan. Med hänvisning till punkt 2 av rekommendationen meddelas, att i Finland för närvarande godkända anstalter för utbildning av sjukgymnaster äro Statens sjukgymnastkurs, adr. Helsingfors, Fabriksgatan 1 C, och Invalidistiftelsens sjukgymnastinstitut, adr. Helsingfors, Tenalavägen 10.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Utdannelsen av sykegymnaster i Norge har hittil foregått ved privat skole,

godkjent av Sosialdepartementet. Sosialdepartementet har den 30. april 1962 oppnevnt et utvalg som skal lage utkast til plan for opprettelse av en statens skole for sykegymnaster. Det tas sikte på at skolen skal kunne begynne virksomheten snarest mulig.

Utvalgets mandat omfatter også å utarbeide forslag til krav om utdanning for å bli godkjent som spesialist innen visse sektorer av fysioterapien. Sosialdepartementet vil holde det koordinerende land, Sverige, underrettet om de endringer i krav til utdanning som det på grunnlag herav kan bli aktuelt å gjennomføre.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster har vilat i avbidan på införande i Danmark av en ordning med statsauktorisering för denna yrkesgrupp. Förslag om sådan auktorisering föreligger emellertid nu och beräknas komma att leda till en positiv lösning. Överläggningar i ämnet kommer att inom den närmaste tiden upptagas med de övriga nordiska länderna.

Tilläggsförslag

om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster

Vid utbildning av sjukgymnaster arbetar särskilda instruktionssjukgymnaster som lärare. För närvarande förekommer varken på statligt initiativ eller eljest i de nordiska länderna någon särskild utbildning av dylika instruktionssjukgymnaster.

Frågan om skolningen av sjukgymnaster har under senare tid gjorts till föremål för utredning både i Danmark och Sverige. Därvid har behovet av att utbilda instruktionssjukgymnaster till sjukgymnastinstituten särskilt understrukits. Föreningen Nordiska Undervisningsfysioterapeuter har på eget initiativ hållit kurser för instruktionssjukgymnaster under en vecka i Århus 1961 och i Lund 1962 med ämnen rörande både teoretisk och praktisk pedagogik med undervisningsmetodik.

Även om behovet av utbildning av instruktionssjukgymnaster är stort, torde dock rekryteringsunderlaget i varje enskilt land vara alltför begränsat för att motivera en utbildning enbart på nationell grund. En gemensam nordisk utbildning skulle därför enligt min mening vara förenad med uppenbara fördelar. Utbildningen skulle naturligen kunna förläggas till den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att genomföra en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

København, den 10. januari 1963

Nina Andersen

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 10 december 1962:

I fortsættelse af beslutninger på det i 1961 afholdte møde i København mellem repræsentanter for de nordiske veterinærskoler (jfr. 10. session, s. 1109) er der i det veterinærvidenskabelige fagråd ved den kgl. veterinær- og landbohøjskole i København opnået enighed om, at de enkelte veterinære faglærere ved højskolen i nærmeste fremtid søger optaget kontakt med deres kolleger i de øvrige nordiske lande med henblik på nøjere at få fastlagt omfanget af samtlige undervisningsfag ved veterinærskolerne og få belyst, om der eksisterer reelle og væsentlige forskelle i fagene, som de doceres i de enkelte lande. På grundlag af de således indhentede oplysninger vil man søge etableret en endelig drøftelse af sagens undervisningsmæssige side og i forbindelse hermed fremkomme med en afsluttende rapport.

Til at arbejde videre med sagen er der af fagrådet nedsat et arbejdsudvalg på 3 medlemmer.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1962:

Det er ikke noe nytt å melde om saken utover det som ble meddelt på møte i Nordisk råd 22. mars 1962.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Utredningen om den svenska forskningen och undervisningen på veterinärområdet pågår alltjämt. Under arbetet hålles kontakt med verksamheten i övriga nordiska länder. Sedan senaste meddelandet i detta ärende lämnades, har en norsk studiedelegation besökt Sverige, och i början av år 1963 planeras ett svenskt studiebesök i Danmark och Norge.

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 3 december 1962:

Med anledning av rekommendationen N:o 22/1958 har utredningen av det omfattande grundmaterialet för Nordiska vattenkraftkommitténs rapport angående möjligheterna att utnyttja Torne och Kalix älvars vattenkraft, samt vissa därtill anslutna undersökningar, fortgått ännu under år 1962. Dessa undersökningar inverka dock icke på de resultat, som redan framlagts i ifr. rapport. Kommittén, som tillsatts för att uppgöra en vattenrättskonvention mellan Sverige och Finland, har fortsatt med sitt arbete.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 29 november 1962:

Det vises til Industridepartementets tidligere uttalelser av 6. november og 13. desember 1961¹ og 30. mai 1962.

Når overføringslinjene Hasle—Sverige og Nedre Røssåga—Sverige blir ferdige, trolig sommeren 1963, vil det i alt være etablert 5 forbindelser mellom det norske og svenske kraftnett fra områdene Innset, Røssåga, Tunnsjø, Nea og Østlandet. Forholdene skulle da etter departementets mening ligge vel til rette for samarbeidet vedrørende produksjon og utveksling av elektrisk kraft.

I tilslutning til de nevnte rekommandasjoner anføres:

Med ekspedisjon av 10. oktober 1962 fra statsministerens kontor har departementet mottatt noen eksemplarer av »Yttranden över uppskjutet tilläggsförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté», sak A 12. Da denne sak vil bli drøftet på Den nordiske vannkraftkomitéens møte i Stockholm i slutten av inneværende måned, vil departementet senere komme tilbake til saken.

¹ 10: e sess., s. 1113—1114.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 18 december 1962:

Sedan Nordiska vattenkraftskommittén avgivit sin den 9 december 1961 dagtecknade slutrapport angående möjligheterna att utnyttja vattenkraften i Torne och Kalix älvar samt angränsande vattendrag¹, har rapporten för Sveriges del varit remitterad till vederbörande svenska myndigheter. Vattenfallsstyrelsen, som den 5 december 1962 avgivit yttrande i anledning av remissvaren, anser att det långsiktiga kraftförsörjningsläget icke synes påkalla, att svenska utbyggnader i Torne och Kalix älvar aktualiseras för tillståndsprovning under den närmaste tioårsperioden, varför ställningstagandet till kommitténs förslag bör anstå, till dess att mot bakgrunden av en blivande vattenrättskonvention mellan Sverige och Finland reella utbyggnadsplaner föreligger inom någotdera landet.

Genom den gynnsamma vattenkraftssituationen i Sverige har betydande mängder svenskt elkraftöverskott under år 1962 levererats till Danmark.

Linnvasselv kraftstation på gränsen mellan Norge och Sverige har tagits i bruk under år 1962. Kraftstationen, som tillkommit genom norskt-svenskt samarbete, utnyttjar fallhöjden i Linnvasselv och Brännälven mellan sjöarna Limingen i Norge och Kvarnbergsvattnet i Sverige.

Vattenfallsstyrelsen har gjort framställning om att i samarbete med danska intressenter få bygga den s. k. Konti-Skan-förbindelsen för överföring av högspänd likström mellan Sverige och Danmark. -

¹ Se *Nordisk udredningsserie, 1962: 3.*

Meddelande
om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam
utlämningslagstiftning m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitiedepartementet) meddelar den 10 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Av meddelandet vid Nordiska rådets tionde session¹ framgår det att till behandling kvarstår blott frågan om samarbete mellan polis- och åklagarmyndigheterna i brottmål samt att detta spörsmål upptagits endast av Sverige och Finland medan Danmark och Norge meddelat, att de ej ämnar vidtaga vidare åtgärder med anledning av rekommendationen. Av sagda meddelande framgår ännu, att behandlingen av lagstiftningsfrågor mellan Sverige och Finland rörande polis- och åklagarmyndigheternas samarbete i brottmål kommer att inledas omedelbart efter det den samnordiska beredningen av lagstiftningen angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar avslutats. I sistnämnda sak kommer, såsom av meddelandet om rekommendationen nr 25/1962 [*se Sak D 88*] framgår, lagförslagen att framläggas sålunda, att behandlingen i de olika parlamentena sker samtidigt under våren 1963. I anscende härtill torde behandlingen av förevarande lagstiftningsfrågor mellan Sverige och Finland kunna inledas i början av år 1963.

¹ 10:e sess., s. 1116.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) har i meddelande den 26 november 1962 hänvisat till Danmarks regerings meddelande i spörsmålet den 14 december 1960 (9. sess., s. 986).

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 15 december 1962:

Finlands regering hänvisar till sina meddelanden i saken den 4 september 1959¹ och den 5 december 1960².

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1963:

Ministeriet påpeger, at ifølge islandsk lov er der ikke hjemmel for at trække pålagt indkomstskat fra indkomsten, inden indkomstskatten beregnes af denne, og rekommendationen gælder således ikke indkomstskat til staten. Indkomstskat til kommunen kan på den anden side trækkes fra ved påligning af kommuneskatten, men da de andre nordiske lande kun har én slags indkomstskat, er deres indkomstskat ikke svarende til indkomstskat til kommunen her i landet.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) har i meddelande den 3 december 1962 hänvisat till Norges regerings meddelande i spörsmålet den 14 december 1960 (9. sess., s. 987).

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Av svenska regeringens (finansdepartementets) meddelande den 11 januari 1962 angående denna rekommendation³ framgår, att spörsmålet angäen-

¹ 7:e sess., s. 1809.

² 9. sess., s. 986.

³ 10:e sess., s. 1117.

de rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter överlämnats till dubbelbeskattningssakkunniga för utredning samt att enligt de för de sakkunniga utfärdade direktiven under utredningsarbetet samråd bör äga rum med berörda myndigheter eller utredningsorgan i de övriga nordiska länderna. Enligt vad som inhämtats från dubbelbeskattningssakkunniga har den i meddelandet omnämnda kontakten ägt rum. De sakkunniga har även meddelat, att ett av de sakkunniga utarbetat betänkande, som jämväl berör ett stort antal andra frågor, torde föreligga i början av 1963. I övrigt hänvisas till meddelandet den 11 januari 1962.

Meddelanden

om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 2 januari 1963:

Der henvises til tidligere meddelelser i Nordisk Råds tidende 1962, s. 216, 1118 og 1508.

Nordisk Kulturkommission fortsætter sit arbejde på grundlag af den af overbibliotekar Ib Magnussen m. fl. udarbejdede betænkning, der i 1962 er udkommet i den særlige serie af nordiske betænkninger, udgivet gennem Nordisk Råd. Herom henvises til kulturkommissionens beretning.

Den danske bogkomité inden for foreningen Norden har på en række møder drøftet mulighederne for propaganda for nabolandenes litteratur og har deltaget i de nordiske bogkomitéers fælles møde i Åbo den 19. juni 1962. Komiteen arbejder i øjeblikket med planer om at søge foreningen Nordens artikeltjeneste udvidet med litterære artikler, der skulle tilsendes dagbladene vederlagsfrit. Den af de nordiske biblioteksdirektører forberedte fællesnordiske bogkatalog vil foreligge i nær fremtid, og herudover er der planer om trykning af mindre nordiske boglister. Man vil endelig søge at skaffe den svenske oversigt »Ny litteratur i Norden» større udbredelse i Danmark.

De i rekommandationens pkt. 2 nævnte forslag om bevillinger til stipendier for litteraturkritikere, til støtte af folkebibliotekernes indkøb af nabolands litteratur på originalsproget og til foreningen Norden til arrangement af stilkonkurrencer har det endnu ikke været muligt at gennemføre ad sædvanlig bevillingsvej, men de nævnte formål er, i det omfang der har været behov derfor, støttet af undervisningsministeriets dispositionsbevilling til nordiske formål.

Om rekommandationens pkt. 3, afskaffelse af told og importrestriktioner, foreligger ingen nye oplysninger.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Undervisningsministeriet har under år 1962 beviljat medel för kritikerutbyte. För övriga i rekommendationen nämnda ändamål har icke särskilda anslag beviljats, men biblioteken kan inom ramen för sina allmänna anslag anskaffa även nordisk litteratur.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1963:

Vedrørende denne rekommendation skal det påpeges, at bøger og tryksager er toldfrie ifølge islandsk lov. På den anden side er klichéer toldpligtige med de undtagelser, at klichéer for indenlandske aviser (som bringer nyheder) er toldfrie, og at der gives dispensation for betaling af indførselsafgifter for de klichéer, som bliver returneret efter brugen. Man regner med, at disse regler fortsat bliver gældende.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 18 oktober 1962:

Rekommandasjonens punkt 1 står på Nordisk kulturkommissjons sakliste. Representanter for foreningen Nordens norske bokkomité har deltatt i en felles nordisk konferanse for de nordiske lands bokkomitéer i Åbo, Finland 18. juni 1962.

Spørsmålet om oversettelse av finsk og islandsk skjønnlitteratur til henholdsvis svensk og norsk eller dansk vil bli behandlet på Kulturkommissjonens møte i København i november 1962.

Rekommandasjonens punkt 2:

a. På statsbudsjettet for 1963 er foreslått bevilget stipend for nordiske litteraturkritikere på til sammen norske kr. 6 000,—. Stipendbeløpet for 1962 er brukt til stipend til en svensk og en finsk kritiker til opphold i Norge for å studere norsk litteratur.

b. På statsbudsjettet for 1963 er foreslått bevilget kr. 30 000 til tiltak for å øke kjennskapen til grannelandslitteraturen. Forslaget er i samsvar med innstillingen fra Nordisk kulturkomisjon.

c. Foreningen Nordens skolekomité har tilrådd at foreningen Norden påtar seg arrangement av stilkonkurranser i skolene om grannelandslitteraturen, under forutsetning av et statstilskott stort kr. 8 000,—. Saken er fremdeles under behandling i departementet.

Når det gjelder punkt 3 (avskaffelse av toll- og importrestriksjoner etc.) foreligger ingen nye opplysninger siden forrige melding¹.

På statsbudsjettet for 1963 har Kirke- og undervisningsdepartementet foreslått bevilget kr. 18 500,— som norsk andel til Nordisk Råds litteraturpris.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 19 januari 1963:

— — — skal en få opplyse at Kirke- og undervisningsdepartementet har

¹ 9. sess., s. 989; 10:e sess., s. 1119.

stilt til disposisjon kr. 8 000 for Foreningen Norden til gjennomføring av stilkonkurranser i skolene om grannelandslitteraturen (jfr. rekommendasjonens punkt II, c).

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Beträffande denna rekommendation har finansdepartementet i sak intet att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 13 december 1960¹.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Representanter för de nordiska nationella bokkommittéerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, vilka utsetts av föreningarna Norden på uppdrag av Nordiska kulturkommissionen, har i juni 1962 samlats till ett gemensamt möte i Åbo.

Mandatet för »Nordens bokkommitté» blev slutligt fastställt vid detta möte. Mandatet anger, att kommittén är ett rådgivande och initiativtagande organ, som har till uppgift att bevaka utvecklingen inom bokmarknaden och peka på möjligheter till konkreta åtgärder, som kan vidtagas av föreningen Norden, Nordiska kulturkommissionen, behöriga myndigheter och de inom kommittén medverkande organisationerna. Kommittén är således inte ett verkställande organ.

Vid mötet i Åbo behandlades även följande frågor: importsituationen beträffande grannlänternas litteratur i resp. land, vägar att främja de allmänna bibliotekens och pressens medverkan för att sprida kännedom om grannlänternas litteratur, författarturnéer, årliga bokkataloger, nordiska litteraturoversikter m. m. Den svenska nationella kommittén höll sitt senaste sammanträde i oktober 1962.

¹ 9. sess., s. 989.

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 1 december 1962:

Som oplyst af den danske regering (Undervisningsministeriet) i meddelelse af 22. november 1961¹ har Kunstakademiet i København udarbejdet et forslag til vedtægter for et nordisk institut for havekunst samt virksomhedsplan og budget.

Det danske undervisningsministerium har som koordinerende ministerium forelagt dette forslag for vedkommende ministerier i de andre nordiske lande.

Da det har vist sig, at der ikke kunne opnås tilslutning til dette forslag (Finland og Island har erklæret at være helt uden interesse i sagen), har Kunstakademiet skitseret et nyt forslag over for ministeriet for kulturelle anliggender, hvorefter den videregående uddannelse i havekunst, som i mange år har fundet sted ved Kunstakademiet, indtil videre fungerer som højere skole for Nordens landskabs- og havearkitekter, indtil tilsvarende uddannelse etableres andre steder i Norden.

Samtidig foreslår Kunstakademiet, at der nedsættes et fællesnordisk råd for landskabs- og havekunst, som kan virke som kontaktudvalg og formidle de enkelte landes synspunkter og interesser med hensyn til den pågående undervisning og forskningen, også med henblik på samfundsudviklingen inden for fagets interessefelt.

Med henblik på en nærmere udformning af disse forslag agter ministeriet for kulturelle anliggender at indkalde til et møde i København i januar 1963 med norske og svenske repræsentanter såvel fra de pågældende landes undervisningsinstitutioner som de ministerier, hvorunder de henhører.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1962:

Fra norsk side er en fortsatt villig til å delta i utbyggingen av en felles vi-

¹ 10:e sess., s. 1121.

deregående utdanning på dette område, på vilkår som nevnt under meddelelse om Sak D 41 under 10. sesjon av Nordisk råd¹. Før en imidlertid går videre med denne sak, synes det hensiktsmessig å avvente avklaringen av spørsmålet om en høgskoleutdanning på området i de andre nordiske land.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) har i meddelande den 15 december 1962 hänvisat till Sveriges regerings meddelande den 11 januari 1962 (10:e sess., s. 1122).

¹ 10:e sess., s. 1121—1122.

Meddelanden
om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam
hälsotjänst för sjömän m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 30 november 1962:

Under henvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Råd vedrørende rekommendation nr. 32/1958 angående nordisk konvention om søfolks retsstilling, fælles sundhedstjeneste for søfolk m. m., senest meddelelse af 12. januar 1962, Nordisk Råds 10. session 1962, side 1123, meddeles, for så vidt angår rekommandationens punkt 1 om indgåelse af en aftale imellem de nordiske lande på sømandslovenes område med det formål at sikre national behandling af andre nordiske statsborgere, at det fra norsk side i de seneste dage er blevet bebudet, at de nordiske embedsmandsdrøftelser angående dette punkt vil blive søgt genoptaget og fremmet med et i det norske Direktorat for sjømenn udarbejdet udkast til overenskomst mellem de nordiske lande »om likestilling av arbeidstakere i relasjon til visse bestemmelser i landenes sjømannslover» som arbejdsgrundlag. Handelsministeriet kan i princippet tiltræde, at drøftelserne videreføres som her angivet.

Med hensyn til rekommandationens punkt 2, a.—b. om fællesnordisk helsetjeneste og regler for lægeundersøgelse af søfarende m. v. bemærkes, at den i meddelelse for året 1961 omhandlede betænkning, jfr. Nordisk udredningsserie 1962: 1, af handelsministeriet er forelagt for Søfartens sundhedsråd, der er rådgivende for ministeriet i søfartsmedicinske spørgsmål, og at der påregnes at blive afholdt et møde i Bergen i januar 1962 med henblik på videreførelse af herhenhørende overvejelser på det nordiske embedsmandsplan.

Hvad endelig angår spørgsmålene om udarbejdelse af fælles nordiske regler for indholdet af skibsmedicinkister og af en fælles nordisk lægebog for søfarende (rekommandationens punkt 2, c.) skal i tilslutning til det i meddelelsen af 12. januar 1962 anførte om det første spørgsmål¹ oplyses, at handelsministeriet er bekendt med, at der forberedes afholdt et embedsmandsmøde om sagen i Stockholm i december 1962, samt at nye lægebøger

¹ 10:e sess., s. 1123.

er under udarbejdelse i Danmark og Sverige, og at disse lægebøger er søgt tilrettelagt under hensyntagen til de retningslinier, der er afstukket under nordiske drøftelser.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 1 december 1962 *angående punkt 1 och 3 i rekommendationen*:

Såsom resultat av tidigare på tjänstemannanivå förda samnordiska underhandlingar i ärendet tillsändes bl. a. Finlands socialministerium från norskt håll i november 1962 utkast till i punkt 1 avsedd samnordisk överenskommelse. Härvid har från norsk sida särskilt framhållits, att förslaget icke skulle anses såsom slutgiltigt utan som ett arbetsdokument, avsett att senare upptagas till noggrannare behandling, bl. a. i samråd med vederbörande nordiska myndigheter. Socialministeriet anser, att förslaget utgör en lämplig grund för ärendets vidare behandling.

För övrigt hänvisar socialministeriet till det meddelande, som Norge i egenskap av ko-ordinerande land kommer att giva om denna rekommendation.

Angående punkt 3 i rekommendationen meddelas, att det av nordiska socialpolitiska kommittén i oktober 1960 tillsatta utskottet för utredning av frågan om sjömäns sociala rättigheter har utarbetat tvenne betänkanden om nordiska sjömäns ställning vad beträffar sjukförsäkring. Angående behandlingen av dessa betänkanden vid nordiska socialpolitiska kommitténs möten, samt beträffande fortsättandet av utskottets arbete hänvisas till vad som anförts i meddelandet om rekommendation nr 2/1962.

I detta sammanhang är det för Finlands del skäl att konstatera, att enligt den till Riksdagen den 9 november 1962 avlåtna propositionen med förslag till sjukförsäkringslag skulle lagen omfatta alla i Finland bosatta personer. Som bosatt i Finland skulle härvid anses bland annat den, som tjänstgör ombord på finskt fartyg.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962 *angående punkt 2*:

Frågan har behandlats i tre samnordiska kommittéer, vilka omnämns i finska regeringens meddelande vid Nordiska rådets 10 session¹. Då förutsättningar för utarbetande av en gemensam nordisk lärobok i hälsolära för sjömän icke funnits hittills, ha sakkunniga i Finland och Sverige planerat en gemensam lärobok. Denna torde redan ha tagits i bruk i Sverige. Bearbetningen av läroboken för finska förhållanden och översättningen till finska ha fortskridit så långt, att läroboken torde kunna framläggas till godkännande under första halvåret 1963.

Skeppsapotekskommittén har icke sammanträtt år 1962. Medicinalstyrelsen anser behandlingen av denna fråga brådskande och hoppas sålunda, att kommittén så snart som möjligt måtte kunna sammanträda för att fortsätta med arbetet. Frågan om huru reglerna angående läkarundersökning av sjöfolk

¹ 10:e sess., s. 1124.

borde bringas till efterföljd i Finland, prövas på åtgärd av sakkunniga, men praktiska åtgärder beräknas kunna vidtagas först år 1963.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 11 december 1962:

Direktoratet for sjømenn, som etter en foretatt omorganisering av det norske Handelsdepartement, er blitt pålagt å koordinere det forberedende arbeide vedrørende rekommandasjonen, har i brev av 8. desember 1962 uttalt:

»Det har ikke vært holdt noe nytt møte mellom representanter for de sentrale sjøfartsmyndigheter i de nordiske land i sakens anledning siden forrige sesjon. Det pågående utredningsarbeid fortsetter imidlertid, og en tar her sikte på å få arrangert nye nordiske drøftelser på embetsmannsplan i umiddelbar tilknytning til rådets 11. sesjon her i Oslo i februar 1963.»

Angående de enkelte punkter i rekommandasjonen skal en anføre:

1. Gjensidighetsavtaler etter landenes sjømannslover (rekommandasjonens punkt 1)

Direktoratet for sjømenn har i brev av 16. november 1962 uttalt:

»Med hensyn til punkt 1 kan formentlig nå sies at saken har versert så lenge både på nasjonalt og nordisk plan at ytterligere momenter av betydning neppe vil komme frem. En viser forsåvidt til vedlagte avtrykk av notat av 15. f. m., hvor det nærmere er redegjort for arbeidet med saken. Da det videre etter direktoratets oppfatning burde være mulig å nå frem til en overenskomst som alle norske interesser måtte kunne akseptere, og dessuten tatt i betraktning at det innenfor Nordisk Råd synes å være et markert ønske om å få arbeidet med dette punkt påskyndet, har en her utarbeidet et utkast til internordisk overenskomst slik som Nordisk Råd har henstillet i rekommandasjonens punkt 1. Nevnte utkast har senere vært forelagt for det av Handelsdepartementet oppnevnte rådgivende utvalg for direktoratet i møte den 12. d. m. Utvalgets medlemmer (med unntak av rederrepresentanten) fant ved anledningen med et par redaksjonelle endringer å kunne slutte seg til dette utkast som nå vedlegges i korrigert stand.

Redernes talsmann i utvalget motsatte seg prinsipielt at det ble inngått noen slik avtale på grunnlag av gjensidighet, et standpunkt som var noe overraskende tatt i betraktning den — riktignok begrensede og betingede — oppslutning som fra rederhold tidligere var gitt om rekommandasjonen, og som har vært medbestemmende bl. a. for den snevre ramme som en på norsk side har villet trekke for en eventuell overenskomst bl. a. ved å holde sjømannslovens § 25 utenfor. Redernes talsmann var da heller ikke beredt til å drøfte de nærmere enkeltheter ved utkastet.»

Avtrykk av direktoratets notat av 15. oktober 1962 og av utkastet til overenskomst ligger ved som bilag [*se Tillagg 1—2*].

Utkastet til overenskomst har av Direktoratet for sjømenn vært forelagt for de sentrale sjøfartsmyndigheter i de øvrige land, som ifølge opplysninger direktoratet har mottatt underhånden, alle har erklært seg enig i at utkastet må kunne benyttes som grunnlag for videre drøftelser.

En vil for øvrig i denne sammenheng peke på at det innenfor området av landenes sjømannslover for tiden er sterk bevegelse. En viser til den lovendring som i Sverige allerede er vedtatt og til at en også i Norge arbeider med revisjon av en rekke bestemmelser i den norske sjømannsloven. For så vidt kan det etter en norsk oppfatning synes tvilsomt om det på det nåværende tidspunkt er hensiktsmessig å søke vedtatt en internordisk overenskomst på området. En er likevel blitt stående ved at det må kunne arbeides videre på grunnlag av det fremlagte, rent foreløpige arbeidsutkast.

2. Felles helsetjeneste m. v. (rekommendasjonens punkt 2, littera a, b og c)

Direktoratet for sjømenn har i sitt brev av 8. desember 1962 opplyst:

»Som allerede omtalt i den danske melding til rådets 10. sesjon¹ ble det den 7. november 1961 fra det under dansk forsete nedsatte utvalg til utarbeidelse av felles regler for legeundersøkelse av sjømenn, avgitt en første betenkning (Nordisk udredningsserie, 1962; 1). Avtrykk av denne utredning er herfra blitt oversendt til sjømennenes og redernes hovedorganisasjoner til foreløpig uttalelse. Saken er også tatt opp med Sosialdepartementet, som i brev av 3. desember 1962 meddeler at det intet vesentlig har å bemerke til utredningen. Utvalgets tilråding blir nå ifølge Sosialdepartementet fulgt opp her i landet.

Sosialdepartementet anfører for øvrig at når det gjelder rekommendasjonens punkt 2 c, er arbeidet med en felles lærebok for sjømenn hittil ikke ført frem, og er foreløpig stillet i bero i påvente av resultatet av medisinskutvalgets arbeid. Det er dog ifølge Sosialdepartementet håp om at dette utvalg skal kunne avgj innstilling i forholdsvis nær fremtid.»

3. Utredning av spørsmålet om gjensidighet i sjømannstrygdene og om felles helsetjeneste for fiskere (rekommendasjonens punkt 3)

Sosialdepartementet har i brev av 3. desember til Direktoratet for sjømenn meddelt:

»Rapporten fra det underutvalg under Den nordiske sosialpolitiske komite som behandler spørsmålet om nordiske sjøfolks syketrygd, ble behandlet på den nordiske sosialpolitiske komites møte i Stockholm 30.—31. oktober d. å. Det ble da besluttet at innstillingen skulle forelegges medlemslandenes regjeringer med anmodning om å innhente uttalelser fra de interesserte myndigheter og organisasjoner, og at komiteen deretter skulle ta saken opp til ny behandling.»

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

¹ 10:e sess., s. 1123.

Rekommendationens punkt 1 om överenskommelse inom ramen för gällande sjömanslagar

Enligt lag den 23 november 1962 om ändring i sjömanslagen likställas fr. o. m. den 1 januari 1963 utländska sjömän, anställda å svenska fartyg, med svenska sjömän såvitt gäller de förmåner, som äro avsedda att omfattas av en överenskommelse enligt rekommendationens punkt 1. Rekommendationens syfte enligt denna punkt är därför förverkligat för Sveriges del. Det förutsattes emellertid, att Sverige beredes tillfälle deltaga vid förestående överläggningar om ett inom det norska direktoratet för sjömän utarbetat utkast till överenskommelse i ämnet (jfr meddelandet till 10:e sessionen, s. 1127).

Rekommendationens punkt 2 om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

Skeppsapotekskommittén har sammanträtt i Stockholm i december 1962. Därvid enades man om förslag i fråga om skeppsapotek. Förslaget innefattar, att skeppsapotek skall variera till innehåll alltefter användning inom fem olika fartområden. En detaljerad förteckning över de läkemedel och övrig medicinsk utrustning, som skola ingå i de fem olika typerna av skeppsapotek, har upprättats. Förslaget avser att underställas medicinsk sakkunskap, särskilt då kommittén för utarbetande av gemensam lärobok i skeppsmedicin och skeppshygien samt kommittén för utarbetande av likartade bestämmelser om läkarundersökning för sjöfolk m. m.

Sistnämnda kommitté avser att sammanträda i Bergen i januari 1963. Därvid kommer att diskuteras de frågor avseende sjömännens hälso- och sjukvård, som ännu icke handlagts av kommittén. Framför allt kommer därvid att behandlas spørsmålet om sjömännens tandvård. Jämväl frågor, som uppstått i anslutning till det av kommittén tidigare avgivna betänkan- det (Nordisk udredningsserie 1962: 1), komma att beröras.

Inom Sverige utarbetas för närvarande en för svenska handelsflottan avsedd lärobok i skeppsmedicin och skeppshygien. Boken utformas i enlighet med riktlinjer, som lärobokskommittén tidigare uppdragit.

Rekommendationens punkt 3 om försäkringsskydd för sjöfolk

Den rapport, »Innstilling om nordiske sjømens syketrygd», som avgivits av det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta underutskottet för behandling av nordiska sjömäns sociala rättigheter, har av kommittén genom skrivelse den 10 december 1962 överlämnats till de nordiska ländernas regeringar (i Sverige socialdepartementet)¹.

¹ Ingår i Nordisk udredningsserie, 1962:9.

TILLÄGG 1**PM rörande rekommendation nr 32/1958 (utarbetad inom Norges Departement for handel og skipsfart, sjøfartsavdelingen)**

Den foreliggende rekommandasjon har sin opprinnelse i Nordisk Råds tilråding nr. 13/1954, som lød:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige å utrede spørsmålet om etablering av en felles helsetjeneste såvel i Norden som i utlandet for nordiske sjøfolk og fiskere og at Finnland innbys til å ta del i dette samarbeid.

Det ble besluttet, at Norge skulle være koordinerende land for saken, og etter Regjeringens beslutning ble saksbehandlingen i Norge overdratt Sosialdepartementet.

På bakgrunn av tilrådingen ble det i mars 1957 holdt et internordisk møte i Oslo med representanter både for medisinalmyndighetene, trygdeinstitusjonene og sjøfartsmyndighetene. På dette møte ble det trukket opp nærmere retningslinjer for arbeidet med de medisinske spørsmål, som tilrådingen reiste. Det var imidlertid enighet om at man i denne sammenheng også burde trekke inn sjømannslov- og trygdelovgivningen. Under henvisning her-til ble bl. a. uttalt:

Målsettingen må være at alle nordiske sjømenn som skal tiltre tjeneste eller som tjenestegjør på skip hjemmehørende i de nordiske land, uten utgift for seg blir sikret en fullverdig og regelmessig gjentatt legeundersøkelse, og under sykdom (skade) rett til forsvarlig sykepleie, underhold og hjemreise.

Som ledd heri ble det anbefalt at det ble fremmet forslag til gjennomføring av såvidt mulig ensartede regler på dette felt, for så vidt sjømannslovgivningen angår, eventuelt ved lovendringer og/eller gjensidighetsoverenskomster. Det heter videre i uttalelsen: »Et av de første skritt bør være ved gjensidighetsoverenskomster i henhold til sjømannsloven å utvide rederens ansvar i samband med sykdom eller skade til å være det samme overfor statsborgere i de andre nordiske land som overfor statsborgere i eget land».

Uten at man regnet med å kunne komme frem til ensartede bestemmelser om trygdeforhold, ble det også foreslått, at man undersøkte nærmere hvilke muligheter som forelå med hensyn til likestilling i relasjon til nasjonale trygdebestemmelser.

Mens helsedirektoratet skulle påta seg å innsamle og bearbeide materiale av helsemessig (medisinsk) karakter, var det på møtet enighet om at den daværende sjøfartsavdeling i Handelsdepartementet skulle innsamle materiale til og forhåndsbearbeide spørsmålene vedrørende den nordiske sjømannslovgivning.

Til rådets 6. sesjon i 1958 forelå fra sjøfartsavdelingen en bred redegjørelse for gjeldende regler om legeundersøkelse av sjømenn i Danmark, Finn-

land, Sverige og Norge, samt de bestemmelser som man i landenes sjømannslover hadde med hensyn til sjømannens rettigheter under sykdom/skade.

Det ble ellers fra sjøfartsavdelingens side med Handelsdepartementets tilslutning fremholdt at en i relasjon til landenes sjømannslover ikke nødvendigvis måtte basere seg på full samstemmighet i lovmessig henseende. En burde etter avdelingens oppfatning heller ta sikte på såkalt »nasjonal behandling» hvoretter sjømann med statsborgerskap i ett av landene og som tjenestegjør ombord i skip hjemmehørende i annet nordisk land, sikres samme rettsstilling på angjeldende område, som skipets hjemland sikrer egne borgere. Det skulle etter dette ikke være noen betingelse at de kontraherende land seg imellom oppnådde de samme fordeler. Denne oppfatning — som fravek grunnprinsippet i allerede eksisterende overenskomster mellom Danmark, Finland og Sverige — har vunnet tilslutning også fra de øvrige nordiske land.

Slik saken forelå til rådets 6. sesjon ble det ansett ønskelig at Rådet nå tok nærmere stilling til retningslinjene for det fortsatte samarbeid. Således fremkom rek.nr. 32/1958, som dermed trådte i stedet for den tidligere tilråding.

Også for den nye rekommandasjon er Norge koordinerende land. Her skal saken fremmes av Handelsdepartementet.

A. Felles helsetjeneste m. v.

(Rekommandasjonens punkt 2)

Rådet rekommanderer her landenes regjeringer å treffe de nødvendige tiltak for å få i stand:

- a. felles helsetjeneste for sjømenn i havner utenfor Norden,
- b. likeartet bedømmelsesgrunnlag for legeundersøkelse i nordiske og fremmede havner og
- c. likeartet undervisning av skipspersonale i skipsmedisin og skipshygiene, felles legebok for sjømenn og ensartede bestemmelser om skipsapotek (medisinkister).

Koordinerende instans med hensyn til de her nevnte spørsmål har vært det norske Sosialdepartement.

Som følge av forholdene i mottakerstatene, har vårt Sosialdepartement hittil ikke funnet det hensiktsmessig å treffe initiativ til å få etablert noe felles nordisk helsekontor utenfor Skandinavia. Dette ble meddelt rådet i den norske melding til dets 9. sesjon¹. Derimot er det blitt nedsatt tre ekspertutvalg til å fremkomme med utkast til felles regler for medisinske undersøkelser av nordiske sjømenn, felles regler for innholdet av skipsmedisinkister samt lærebøker i skipsmedisin og skipshygiene etter felles opplegg.

Det først nevnte utvalg har nå fremlagt sin betenkning, og Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg har i forbindelse med rådets 10. sesjon 1962 uttalt

¹ 9. sess., s. 996—997.

forhåpningen om at denne utredning må bli gjort til gjenstand for prøvning så snart som mulig. Med hensyn til de øvrige to utvalg, om hvis arbeid det ikke foreligger senere opplysninger, har Rådet uttrykt forventninger om at arbeidet påskyndes og avsluttes.

En har i den tidligere sjøfartsavdeling med Handelsdepartementets støtte allerede under rek. nr. 13/1954 gått inn for samarbeid om legetjenesten utenfor Norden. En har likeledes gitt uttrykk for forutsetningen om at landene etablerer og opprettholder ordninger med legeundersøkelse av sjømenn som tilfredsstillende ILO-konvensjon nr. 73, at det blir etablert sentrale registre over sjømenn som må ansees for uskikket for sjøtjeneste, og at det landene inntas foretas regelmessige utvekslinger av opplysninger om slike sjømenn. Disse forhold er forøvrig med tilslutning av Skibsfartens arbeidsgiverforening oppstillet som ufravikelige betingelser fra norsk side for inngåelse av noen overenskomst om gjensidighet etter landenes sjømannslover, jfr. avsnitt C. nedenfor. Også sjømannsorganisasjonene har gitt sin tilslutning til et slikt samarbeid.

For så vidt som det nå foreligger en betenkning fra det nedsatte utvalg til utarbeidelse av felles regler for legeundersøkelse av sjømenn, kan det synes berettiget å håpe på at dette arbeid vil kunne føre til resultater i en ikke for fjern fremtid.

B. Utredning av spørsmålet om gjensidighet i sjømannstrygdene og om felles helsetjeneste for fiskere

(Rekommandasjonens punkt 3)

I rek. nr. 32/1958, punkt 3, rekommanderer Rådet landenes regjeringer å »fortsätta det pågående utredningsarbetet i fråga om gemensam hälso-tjänst för fiskare liksom beträffande försäkringsskydd för sjöfolk».

Også med hensyn til de spørsmål som i denne sammenheng reiser seg, er det norske Sosialdepartementet koordinerende instans, dog således at Handelsdepartementet legger materialet frem for rådet.

Handelsdepartementet har for sitt vedkommende i meldingen til rådets 9. sesjon i 1961¹ i samråd med de tilsvarende myndigheter i de øvrige land gitt uttrykk for at en foreløpig burde avgrense arbeidsområdet til å gjelde sjømenn, og at fiskerne, for så vidt disse ikke måtte få sitt forhold regulert i medhold av sjømannslov, inntil videre holdes utenfor drøftelsene. I samme melding har forøvrig Sosialdepartementet pekt på, at når den norske helsetjenesten er fullt utbygget, vil denne etterhvert også kunne stilles til disposisjon for våre og andre nordiske lands fiskere.

Om samarbeidet med hensyn til de maritime trygder har Skibsfartens arbeidsgiverforening overfor den tidligere sjøfartsavdeling fremholdt, at det er en absolutt forutsetning for at foreningen vil akseptere gjensidighetsoverenskomst med hensyn til forpleiningsplikten etter sjømannslovens § 28,

¹ 9. sess., s. 996.

punkt 1, at det samtidig etableres gjensidighet i relasjon til syketrygdlovgivningen.

I den norske meldingen til rådets 9. sesjon har sjøfartsavdelingen uttalt, at den ville anse det som en fordel om overenskomster med hensyn til sjømannsloven hadde latt seg forene med overenskomster vedrørende trygden. Ut fra de vesentlige interesser som knytter seg til avtalekomplekset om sjømannsloven antok dog sjøfartsavdelingen, at dette ikke burde utsettes i påvente av mulige avtaler med hensyn til trygderettighetene.

Ut fra den samme oppfatning at de forskjellige punkter under rekommandasjonen bør sees i sammenheng hadde forøvrig rådets sosialpolitiske utvalg i sin innstilling til 7. sesjon uttalt ønskeligheten av at »det förestående arbetsresultatet om möjligt redovisas för rådet i ett sammanhang».

Senere er spørsmålet om likestilling i forhold til trygdlovgivningen blitt tatt opp til utredning av et ekspertutvalg under Den nordiske sosialpolitiske komité. Denne komitéen har igjen ønsket å avvente resultatene av en ILO-konvensjon og en europeisk konvensjon innenfor det samme felt, som er under utarbeiding. Dette ble meddelt Nordisk Råd til dets 10. sesjon d. å., hvortil rådets sosialpolitiske utvalg intet har hatt å bemerke ut over at det materiale, som utvalget har fått seg forelagt, »är mycket oenhetligt».

Dette direktorat er for sitt vedkommende av den oppfatning, at det ville være ønskelig om arbeidet med trygdespørsmålene og spørsmålet om gjensidighet etter landenes sjømannslover kunne løses samtidig. Heller ikke her finner en dog å kunne oppstille noe krav om at de to forhold skal løses parallelt. Uansett utfallet av arbeidet med å etablere gjensidighet på syketrygdens område, vil det imidlertid på nasjonal basis eventuelt kunne tas opp spørsmål om en utvidelse av kretsen av trygdeberettigede i relasjon til særtrygden for sjømenn i utenriks fart. Det kunne for så vidt synes naturlig at man i likhet med yrkesskadetrygden utvidet kretsen av trygdeberettigede til med visse tillempninger å omfatte alle arbeidstakere ombord i norske skip, uansett statsborgerskap og bostedsforhold.

C. Gjensidighetsavtaler etter landenes sjømannslover

Rekommandasjonens punkt 1

I. Avgrensning av området for samarbeide

Rådet rekommanderer regjeringene å utarbeide forslag til en nordisk overenskomst, som sikrer sjømenn med statsborgerskap i ett nordisk land og som tjenestegjør ombord i fartøy hjemmehørende i et annet nordisk land, samme rettsstilling som fartøyets hjemland sikrer egne borgere »inom ramen för gällande sjömanslagstiftning».

I meldingen til rådets 7. sesjon i 1959 ble det fra norsk side fremholdt at den nye rekommandasjon sett på bakgrunn av tilråding nr 13/1954 i første rekke måtte antas å rette seg mot de bestemmelser i landenes sjømannslover som regulerer sjømannens rettsstilling under sykdom/skade, og det var

med denne begrensing at saken fra først av ble tatt opp med de interesserte organisasjoner og institusjoner. En gjorde dog gjeldende at det burde søkes nærmere klarlagt om det var muligheter til stede for å utvide feltet for gjensidighet til å omfatte også andre bestemmelser i landenes sjømannslover, uten at dette skulle forsinke eventuelle overenskomster med hensyn til rettighetene under sykdom/skade.

Videre burde en etter en norsk oppfatning ikke avgrense en eventuell konvensjon til bare å omfatte bestemmelser som regulerer rederens ansvar overfor sjømannen, men også de bestemmelser som hjemler rettigheter i forhold til staten.

Under et nordisk embetsmannsmøte i Stockholm i oktober 1959 vant det norske syn alminnelig tilslutning. Her var det forøvrig enighet om at man burde klarlegge mulighetene for også å trekke bestemmelsene om skipsførelsens plikt til å medta konsulatpassasjerer (norsk sjøfartslovs § 34) inn i bildet.

I motsetning til de øvrige lands representanter stillet man seg imidlertid på norsk side skeptisk med hensyn til mulighetene for å la overenskomsten omfatte retten til hjemreise etter lengere tids tjeneste (norsk sjømannslovs § 25).

II. Forholdet til utenforstående 3.-land og utformingen av eventuell overenskomst

Allerede i forbindelse med tilråding nr. 13/1954 ble spørsmålet reist, hvorvidt en overenskomst mellom de nordiske land innenfor rammen av tilrådingen kunne få konsekvenser i relasjon til utenforstående land hvormed de nordiske land måtte ha avtaler inneholdende mestbegunstigelsesklausuler. Dette spørsmålet har senere også vært drøftet i forbindelse med rek.nr. 32/1958, og det ble på prinsipielt grunnlag fremlagt for Nordisk Råd i en P. M. fra sjøfartsavdelingen, som fulgte som bilag til Handelsdepartementets melding til 9. sesjon i 1961¹. I meldingen til Rådets 10. sesjon i 1962² er dessuten betydningen av en mulig tilslutning til det europeiske fellesmarked blitt trukket inn.

Fra dansk side er fremholdt at det på grunnlag som nevnt ikke antas å kunne anføres avgjørende betenkeligheter mot inngåelse av en nordisk avtale. En har forøvrig forstått at man i Danmark, i tilfelle av at landet går med i fellesmarkedet, ikke vil se bort fra den mulighet at borgere av ethvert kontraherende land vil måtte gis »nasjonal behandling».

På finsk hold har man vært av den oppfatning, at spørsmålet sannsynligvis ikke har noen praktisk betydning. Dette har også vært det svenske standpunkt. En har dog foreløpig i Sverige ikke vært beredt til å drøfte mulig forhold til fellesmarkedet.

Det norske utenriksdepartement har etter foretatte undersøkelser av bestående avtaleforhold inneholdende bestevilkårsklausuler fremholdt at det

¹ 9. sess., s. 998—1003.

² 10:e sess., s. 1125.

heller ikke for Norges vedkommende knytter seg vesentlige betenkeligheter ved en inter-nordisk overenskomst. Uansett hvorvidt det finnes avtaler med slike klausuler, har dog Utenriksdepartementet pekt på visse forhold av ikke juridisk art, som bør tas i betraktning ved behandlingen av rekommandasjonen. Når det gjelder Roma-traktaten fremholder Utenriksdepartementet, at denne er basert på prinsippet om nasjonal behandling og ikke prinsippet om bestevilkårsbehandling, og at avtaler i medhold av rekommandasjonen for så vidt ikke vil gi de øvrige parter noe juridisk grunnlag for å forlange likestilling.

III. Organisasjonenes stilling

Samtlige sjømannsorganisasjoner sluttet i 1959 opp om rek. nr. 32/1958, herunder punkt nr. 1 om gjensidighetsoverenskomster.

Av rederorganisasjonene var det bare Skibsfartens arbeidsgiverforening som hadde interesse av saken. Sistnevnte organisasjon har gitt uttrykk for, at den prinsipielt ikke er imot gjensidighetsavtaler, og at dette kan være ubetenkelig på spesielle områder. En må dog etter foreningens oppfatning nøye overveie, hvor langt det er riktig og forenlig med norske interesser å gå.

Foreningen er enig i at eventuelle overenskomster rent generelt også bør omfatte bestemmelser om statens forpliktelser.

Når det gjelder retten til fri sykepleie etter sjømannslovens § 28, punkt 1, har S. A. F., som tidligere omtalt, gitt sin tilslutning til at forholdet dekkes av gjensidighetsoverenskomster, dog under forutsetning av at det samtidig etableres gjensidighet med hensyn til syketrygdordningene. Vedrørende Handelsdepartementets og nå senere også dette direktorats standpunkt til spørsmålet vises til fremstilling ovenfor i avsnitt B, ad rekommandasjonens punkt 3.

Med hensyn til retten til sykehyre, sjømannslovens § 28, punkt 2, har S. A. F. bestemt motsatt seg gjensidighet, og det samme gjelder for så vidt også retten til hjemreise etter paragrafens punkt 3 og bortfallsgrunnene etter punkt 4. Når en i Handelsdepartementet allikevel har gått inn for å trekke de nevnte forhold inn under en nordisk overenskomst, har dette ikke alene vært begrunnet i rettsferdsbetraktninger og hensynet til et godt og stabilt arbeidsforhold ombord. En har også lagt avgjørende vekt på de fordeler, som en på norsk side vil oppnå, dersom de øvrige land — som omtalt ovenfor i avsnitt A, ad rekommandasjonens punkt 2 — etablerer ordninger med legeundersøkelse av sjømenn som tilfredsstiller ILO-konvensjon nr. 73 og en regelmessig utveksling av opplysninger om sjømenn som må anses for uskikket for tjenestegjøring til sjøs.

Når det gjelder skipsførerens plikt etter sjøfartslovens § 34 til å medta som konsulatpassasjerer sjømenn, som skal sendes hjem fra utenlandsk havn, har foreningen likeledes stillet seg avvisende. Sett på bakgrunn av den rekvisisjonsordning som nå er blitt etablert i forhold til SAS, og hvoretter sjømenn som er under omsorg av norsk utenriksstasjon vil kunne

oppnå rimelig flytransport, skulle dette forhold fra et norsk synspunkt ikke ha den samme betydning som før. Da heller ikke de øvrige land synes å være innstilt på særlig imøtekommenhet i dette spørsmål, er en i direktoratet for sjømenn innstilt på å la dette spørsmål foreløpig stille i bero, jfr. bemerkningene i det etterfølgende ad den nye rekommandasjon nr. 2/1962.

Sjøfartsavdelingen og senere dette direktorat har søkt å holde utenfor de nordiske drøftelser ved rekommandasjonens punkt 1, spørsmål om gjensidighet med hensyn til retten til hjemreise etter lengere tids tjeneste, norsk sjømannslovs § 25. Dette har hatt sammenheng med at de vilkår som oppstilles for denne retten etter norsk lov, avviker så vesentlig fra de øvrige lands, at retten i Norge må sies å ha en ganske annen karakter enn i de øvrige land. En kan også minne om at det nå er fremsatt krav om ytterligere revisjon av sjømannsloven på dette punkt, og at den norske hjemreiserett — dersom revisjonskravet blir tatt til følge — i ennå større grad vil få preg av en norsk særordning.

Med hensyn til §§ 23, 41 og 42 i den norske sjømannslov, er forholdet at norsk lov i disse relasjoner har etablert fullstendig likestilling. Overenskomster med hensyn til de nevnte bestemmelser vil for Norges vedkommende ikke medføre endringer i den bestående tilstand. En har derfor ikke ansett det nødvendig å forelegge en slik utvidelse av feltet for en nordisk overenskomst for de interesserte organisasjoner.

IV. Sakens stilling i dag

I mange henseender må man kunne si at arbeidet med rekommandasjonens punkt 1 i tiden omkring Nordisk Råds 10. sesjon 1962 er blitt så vidt avklart, at en internordisk overenskomst burde kunne bringes i havn.

Nytt i denne sammenheng er bl. a., at man fra svensk side har bebudet, at man i løpet av inneværende år vil foranledige den svenske sjømannslov endret slik at alle som tjeneste-gjør ombord i svensk fartøy vil bli stillet likt med svenske sjømenn. Dermed vil i relasjon til rekommandasjonens punkt 1, Sveriges interesse i fremtiden nærmest få karakteren av observatørens.

I Sverige har man med dette i tilfelle fullført den linje innenfor sjømannsloven, som en her skrittvis har påbegynt. I forbindelse med de siste to revisjoner av vår sjømannslov, har en nemlig også i Norge under henvisning til den økende anvendelse av utlendinger ombord i våre skip, rettsferdsbetraktninger og gode, stabile arbeidsforhold ombord, på vesentlige punkter etablert hel eller delvis likestilling mellom norske og utenlandske sjømenn.

Også for Norges vedkommende ville ethvert problem i forbindelse med rekommandasjonens punkt 1 løse seg dersom en i forbindelse med den forestående revisjon av vår sjømannslov kunne etablere alminnelig likestilling med hensyn til rettighetene etter sjømannslovens § 28. Blant sjømannsorganisasjonene, som er blitt gjort oppmerksom på det svenske initiativ, har det forøvrig vist seg å være stemning for at slik likestilling søkes etablert i alle relasjoner etter sjømannsloven.

En eventuell svensk lovendring som nevnt vil forøvrig ta brodden av den innvending, som fra SAF har vært reist mot en internordisk overenskomst, at den ville kunne medvirke til eksport av norsk arbeidskraft, først og fremst til Sverige, hvor den nominelle hyre angivelig var større. En gjensidighetsoverenskomst vil derimot kunne bedre mulighetene for våre redere til å beholde den gode nordiske sjømann i tjeneste ombord i norsk skip.

Avgrensingen av feltet for en overenskomst etter rekommandasjonens punkt 1 synes heller ikke lenger å by på de samme problemer som tidligere. Under Rådets 10. sesjon ble nemlig vedtatt en ny rekommandasjon nr. 2/1962, hvori det henstilles til landenes regjeringer rent i sin alminnelighet å undersøke forutsetningene for å tilstå sjømenn tjenestegjørende ombord i skip, hjemmehørende i et nordisk land, samme rettigheter som fartøyets hjemland gir egne borgere. Denne rekommandasjon oppfanger ifølge sin ordlyd all den sosiallovgivning, som berører sjømannen i egenskap av yrkesutøver. De forhold, som måtte bli holdt utenfor rekommandasjon nr. 32/1958, punkt 1, vil således fanges opp av den nye rekommandasjon. Dette forhold vil gjøre det naturlig å »rendyrke» rek. nr 32/1958 til det som den opprinnelig har rettet seg mot, sjømannens stilling ved sykdom/skade og slike forhold, som uten å forsinke saken lar seg ta opp i samme forbindelse. Fra norsk side må en således kunne forsvare å holde sjømannslovens § 25 og eventuelt sjøfartslovens § 34 utenfor.

Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg har i innstilling nr. 2 til Rådets 10. sesjon¹ pekt på, at spørsmålet om overenskomst om likestilling i relasjon til rek. nr. 32 er kommet i »ett delvis nytt læge genom den i Sverige framlagda utredningen om likställighet i berörda avseenden för alla utländska sjömän på svenska fartyg och den prövning som i anledning därav påbörjats å svensk sida». Det fortsettes: »Utskottet förväntar att — sedan denna prövning slutförts — arbetet med punkten 1 omedelbart återupptages och bedrivs med största möjliga skyndsamhet.»

Ifølge opplysninger, som en her under hånden har mottatt fra det svenske Handelsdepartement, regnes det med at proposisjon til endring av den svenske sjømannslov vil bli fremmet i løpet av inneværende høst, og at endringsloven vil tre i kraft 1. januar 1963. Utfallet av dette initiativ skulle imidlertid ikke være til hinder for at en allerede nå drøftet innholdet av en eventuell nordisk overenskomst. Det skulle for så vidt heller ikke spille noen rolle om man i Norge ved den forestående revisjon av vår egen sjømannslov måtte beslutte seg for å følge den svenske linje.

Av utvalgets uttalelse må en ellers kunne slutte at det innenfor Nordisk Råd ingen betenkeligheter gjør seg gjeldende med hensyn til forholdet til utenforstående land, og at man i rådet imøteser snarlige resultater av det videre arbeid med saken.

Sluttelig kan her tilføyes at det i tilslutning til en eventuell overenskomst vil måtte tas stilling til visse spørsmål av mer teknisk karakter som naturlig må sies å høre hjemme i en sluttprotokoll eller utfyllende avtale.

¹ 10:e sess., s. 1525.

Disse forhold, som i noen grad allerede har vært ventilert mellom landenes fagmyndigheter, må dog forutsettes å kunne avklares i god tid før det kan komme på tale å sette noen overenskomst ut i livet.

K o n k l u s j o n

1. Det bør fra norsk side nå kunne fremlegges utkast til internordisk overenskomst om gjensidighet etter landenes sjømannslover.

2. Overenskomsten bør begrenses til norsk sjømannslovs § 23 (dødsfalls- hyre), § 28 (sykerettighetene), § 41 (rettigheter ved forlis) og § 42 (effekt- erstatning ved forlis m.v.).

3. Det bør gjøres til vilkår i overenskomsten, at de kontraherende land etablerer og opprettholder ordninger med legeundersøkelse av sjømenn, som tilfredstiller ILO-konvensjon nr. 73. Videre bør oppstilles som betingelse, at det i hvert av landene føres fullgode registre over sjømenn, som må ansees som uskikket for tjenestegjøring til sjøs, og at landene seg imellom regelmessig uveksler opplysninger med hensyn til disse.

4. Overenskomsten behøver imidlertid ikke gjøres betinget av at landene samtidig etablerer gjensidighet med hensyn til trygdeordningene.

I henhold til foranstående har en i direktoratet utarbeidet vedlagte utkast til overenskomst mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om likestilling av arbeidstakere i relasjon til visse bestemmelser i landenes sjømannslover.

Oslo, den 15. oktober 1962

TILLÄGG 2

Förslag till överenskommelse mellan Norge, Danmark, Finland, Island och Sverige om likaställning för arbetstagare i relation till vissa bestämmelser i ländernas sjömanslagar

Regjeringene i Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige, som har tiltrådt konvensjonene av 15. september 1955 mellom de samme land om sosial trygghet,

som erkjenner at de nevnte konvensjoner ikke omfatter landenes sjømannslover,

som i prinsippet slutter seg til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 32/1958, punkt 1, om utarbeidelse av forslag til en nordisk overenskomst som innenfor rammen av landenes sjømannslover sikrer sjømenn med statsborgerskap i ett nordisk land, og som tjenestegjør ombord i skip hjemmehørende i et annet nordisk land, samme rettsstilling som fartøyets hjemland sikrer egne borgere,

som er av den oppfatning, at nasjonal behandling som forutsatt i nevnte rekommandasjon nr. 32/1958 fra Nordisk Råd i relasjon til visse bestemmelser i landenes sjømannslover, bør gjennomføres ved en felles overenskomst mellom landene,

er blitt enige om følgende bestemmelser:

Del I. Overenskomstens omfang

Artikkel 1

Denne overenskomst omfatter de rettigheter, som de kontraherende lands sjømannslover, eller bestemmelser gitt i medhold herav, hjemler vedkommende lands sjømenn/deres etterlatte overfor reder eller stat under forhold som omtalt i denne overenskomsts annen del.

Overenskomsten omfatter også de forpliktelser for sjømennene som har sammenheng med rettigheter nevnt i første ledd.

Del II. Forhold som overenskomsten regulerer

Artikkel 2

Statsborger i ett av de kontraherende land som tjenestegjør eller har tjenestegjort ombord i skip hjemmehørende i annet kontraherende land, skal med hensyn til sykepleie, hyre under arbeidsudyktighet som følge av sykdom/skade og hjemreise ved sykdom/skade gis samme behandling som borger i skipets hjemland.

Artikkel 3

Etterlatte etter sjømann som var statsborger i ett av de kontraherende land, og som på tidspunktet for sin død var forhyrt til tjeneste ombord i skip hjemmehørende i annet kontraherende land eller oppebar sykehyre etter slik tjeneste, skal ha rett til de samme ytelser som etterlatte etter borger i skipets hjemland.

Artikkel 4

Statsborger i ett av de kontraherende land som tjenestegjør ombord i skip hjemmehørende i annet kontraherende land, og som får sitt tjenesteforhold brakt til opphør som følge av at skipet går tapt ved sjøulykke eller etter sjøulykke blir erklært uistandsettelig, skal med hensyn til hjemreise, oppkledning og hyre under arbeidsløyse som følge av forliset gis samme behandling som borger i skipets hjemland.

Artikkel 5

Statsborger i ett av de kontraherende land som tjenestegjør ombord i skip hjemmehørende i annet kontraherende land, og som taper ombordværende eiendeler som følge av skipets forlis, sjørøveri, brann eller annet havari som rammer skipet, skal gis samme erstatning som borger i skipets hjemland.

Del III. Felles bestemmelser

Artikkel 6

Er det i nasjonale bestemmelser som denne overenskomst omfatter, knyttet særlige rettsvirkninger til sjømannens bosted, skal bosted i det land hvis borger sjømannen er, likestilles med bosted i skipets hjemland.

Er særlige rettsvirkninger knyttet til den omstendighet at en begivenhet er inntruffet under opphold utenfor skipets hjemland, skal for statsborger i annet kontraherende land opphold i ethvert land utenfor statsborgerlandet og det land hvori skipet er hjemmehørende, utløse de samme rettsvirkninger.

Artikkel 7

De kontraherende stater forplikter seg til å etablere og opprettholde ordninger med legeundersøkelse av sjømenn som tilfredsstiller ILO-konvensjon nr. 73. På basis herav skal landene føre sentrale registre over sjømenn som må ansees som uskikket for tjenestegjøring til sjøs og seg imellom regelmessig utveksle opplysninger med hensyn til disse.

Artikkel 8

De høyeste forvaltningsmyndigheter i de kontraherende land skal avtale de forskrifter og utfyllende bestemmelser som må ansees nødvendige av hensyn til gjennomføringen av denne overenskomst.

De høyeste forvaltningsmyndigheter kan på områder hvor det ansees hensiktsmessig, bemyndige andre myndigheter og administrasjoner til å inngå avtaler som nevnt ovenfor.

Ved de høyeste forvaltningsmyndigheter forstås i denne overenskomst

i Norge:	Departementet for handel og skipsfart,	
i Danmark:	Handelsministeriet,	
i Finland:	Socialministeriet,	
i Island:		og
i Sverige:	Kongen.	

Artikkel 9

Tvist om gjennomføringen av bestemmelsene i denne overenskomst skal avgjøres av myndighet som nevnt i artikkel 8 i skipets hjemland. Melding om slik avgjørelse skal tilstilles den tilsvarende myndighet i det kontraherende land hvis borger måtte bli berørt av avgjørelsen.

Artikkel 10

De kontraherende lands kompetente myndigheter og administrasjoner skal i nødvendig utstrekning bistå hverandre ved anvendelsen av denne overenskomst.

Vedkommende myndigheter skal så snart som mulig gi hverandre underretning om alle endringer og tilføyelser med hensyn til de nasjonale bestemmelser som overenskomsten retter seg mot.

Artikkel 11

Ønsker ett av de kontraherende land å si opp overenskomsten, skal skriftlig melding om dette tilstilles den norske regjering, som umiddelbart har å underrette de andre kontraherende stater om dette og om tidspunktet for mottagelsen av meldingen.

Oppsigelsen gjelder bare for det land som har iverksatt den og har gyldighet fra og med den 1. januar som inntreer minst seks måneder etter at den norske regjering mottok melding om oppsigelsen.

Oppsies overenskomsten, bevares dog de rettigheter som allerede måtte være ervervet i medhold av overenskomsten.

Artikkel 12

Overenskomsten skal tre i kraft den
Fra samme tid bortfaller:

Overenskomst mellom av
 om,
 overenskomst mellom av
 om

Overenskomsten skal være deponert i det norske utenriksdepartements arkiv, og bekreftede avskrifter skal av det samme departement tilstilles enhver av de kontraherende lands regjeringer.

Til bekreftelse herfor har de respektive befullmektigede undertegnet denne overenskomst.

Dette skjedde i Oslo den i ett eksemplar på norsk, dansk, finsk, islandsk og svensk språk, slik at det på svensk språk ble utferdiget to tekster, en for Finland og en for Sverige.

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1959 angående enhetliga regler för utprickning av farvatten

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Forsvarsministeriet) meddelar den 29 november 1962:

— — — skal Forsvarsministeriet meddele, at den i henhold til rådets rekommendation N. 1/1959 udfærdigede overenskomst mellem Danmark, Norge, Finland og Sverige om ensartet afmærkning af farvande er undertegnet den 18. september 1962 af Finland, Sverige og Danmark samt den 24. september 1962 af Norge, jfr. vedlagte genpart af den finske regerings meddelelse om undertegnelsen.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 5 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Med hänvisning till den finska regeringens meddelande till Nordiska rådets 10:e session 1962¹ och det därtill bifogade tillägg,² som innehåller ett utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om enhetliga regler för utprickning av farvatten, anmäles att överenskommelsen ifråga har i vederbörlig ordning undertecknats i Helsingfors den 18 september 1962 av Danmark, Finland och Sverige samt den 24 september 1962 av Norge.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 1 oktober 1962:

Overenskomst mellom de nordiske land om ensartede regler for oppmerking av farvann ble undertegnet på Norges vegne den 24. september 1962 i Helsingfors.

¹ 10:e sess., s. 1129.

² 10:e sess., s. 1131.

BILAGA**Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Efter at overenskomst mellem Danmark, Norge, Finland og Sverige om ensartet afmærkning af farvande er undertegnet den 18' september 1962 af Danmark, Finland og Sverige samt den 24' september 1962 af Norge, og overenskomsten, hvorefter afmærkningen skal være gennemført senest den 1' juli 1965, er trådt i kraft den 18' oktober 1962, er rekommandationen gennemført, for så vidt angår de »indre farvande». Idet man forudsætter, at regeringerne vil være opmærksom på de muligheder, der kan komme til at foreligge for også at skabe fuldstændig ensartethed i afmærkningen af de »ydre farvande», henstiller komiteen, at Nordisk Råd uden udvalgsbehandling tager meddelelsen til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Østersjön

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 1 december 1962:

I meddelelse af 1. december 1961 (Nordisk Råds-Tidende 1962, pag. 1139) oplystes, at man havde ment det naturligt at henskyde spørgsmålet om et totalt forbud mod olieudtømning i Østersøen til den kommende konference om revision af olieskadekonventionen af 1954, der var fastsat til marts—april 1962.

På konferencen blev bl. a. vedtaget et totalt forbud mod olieudtømning i Østersøen og Nordsøen, og spørgsmålet om Danmarks tiltræden af de på konferencen vedtagne ændringer i konventionen af 1954 er for tiden genstand for overvejelser.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 5 december 1962:

att den hänvisar till det meddelande, som i ärendet avgivits av Danmarks regering.

I Finland handlägges ett godkännande av de ändringar till 1954 års oljeskadekonvention, som de fördragsslutande staterna enades om den 11 april 1962 i London.

Norges regering (Handelsdepartementet) meddelar den 16 november 1962:

Handelsdepartementet viser til sitt brev av 27. januar 1962¹ og kan meddele, at det på den internasjonale konferanse i London i mars/april 1962 ble vedtatt å innføre totalforbud mot tømning av olje eller oljeholdig blanding i Østersjøen fra alle skip som omfattes av den internasjonale konvensjon om hindring av oljeforurensing av sjøen.

Det er ennå for tidlig å uttale seg om når dette vedtak vil bli satt i kraft.

¹ 10:e sess., s. 1139—1140.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Sjöfartsstyrelsen har i december 1962 inkommit med yttrande över de vid den internationella oljeskadekonferensen i London i april 1962 beslutade ändringarna i 1954 års internationella oljeskadekonvention (beträffande här aktuella ändringar, se meddelandet den 1 december 1962 från Danmarks regering). Styrelsens yttrande är föremål för remissbehandling. Proposition i ämnet avses att avlåtats till 1963 års riksdag.

*BILAGA***PM angående internationella överenskommelser för att motverka oljeskador**

Strävandena att förhindra föroreningar av hav och stränder till följd av oljeutsläpp från fartyg sträcker sig ganska långt tillbaka i tiden. Redan år 1926 hölls sålunda i Washington den första internationella konferensen i ämnet. Någon överenskommelse lyckades man då inte komma fram till.

Kring mitten av trettioalet gjordes vissa försök att lösa frågan inom ramen för Nationernas Förbund. Flera i sammanhanget betydelsefulla stater ställde sig emellertid utanför samarbetet, och problemet kom inte heller denna gång närmare sin lösning.

Den enorma ökningen av de sjöledes oljetransporterna efter andra världskriget innebar att oljeskadefrågan kom i blickpunkten än mer än tidigare, och år 1954 hölls så i London, under den brittiska regeringens värdskap, en internationell oljeskadekonferens. Som ett resultat av konferensens arbete tillkom Konventionen den 12 maj 1954 till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja, undertecknad av inte mindre än trettio två länder (fyrtio två länder var representerade vid konferensen). Det tog emellertid hela fyra år innan ett tillräckligt antal ratifikationer registrerats och konventionen alltså kunde träda i kraft. Trots att konventionens stadganden var förhållandevis moderata, har ännu endast nitton länder ansett sig kunna ansluta sig till densamma. Konferensen var väl medveten om konventionens begränsade räckvidd, och en resolution antogs om en ny konferens inom loppet av tre år.

Det dröjde emellertid inte mindre än åtta år till nästa konferens kunde samlas — också den i London. Men nu med Intergovernment Maritime Consultative Organisation (IMCO) eller på svenska Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen som administrerande organ. Vid 1962 års oljeskadekonferens deltog femtio fem nationer, och syftet med konferensen var att förbättra och utvidga 1954 års konvention samt att verka för en anslutning av så många länder som möjligt.

Omedelbart efter konferensens slut sammanträdde representanterna för de stater, som undertecknat 1954 års konvention. Dessa antog enhälligt 1962 års oljeskadekonferens' förslag som tillägg till den gamla konventionen. Dessa tillägg har sedermera genom IMCO's försorg vidarebefordrats till de »undertecknande staterna» för antagande. För ratificering krävs att två tredjedelar av dessa stater godkänner tilläggen, och därefter kan konventionen i sin nya lydelse träda i kraft efter ett år. För närvarande föreligger emellertid inget godkännande.

Vad innebär nu 1962 års konvention? Liksom i 1954 års slås uttryckligen fast, att det enda effektiva kända medlet mot oljeskador är ett fullständigt undvikande av utsläpp av beständig olja i haven, och att praktiska möjligheter till detta föreligger i betydande utsträckning.

En av de ur nordisk synpunkt viktigaste nyheterna i 1962 års konvention är att såväl Östersjön och Nordsjön som stora delar av Atlanten helt avstängts från oljeutsläpp. Av största betydelse är också att konventionen numer stadgar fullständigt förbud mot utsläpp av beständig olja, om än tills vidare begränsat till nya fartyg av viss minimistorlek m. m.

Den praktiska betydelsen av 1962 års konvention är emellertid helt avhängig av regeringarnas accepterande av tilläggen.

Stockholm den 15 mars 1963

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 12 december 1962:

Sedan Nordiska rådet rekommenderat, att för Nordiska samerådets sekretariats verksamhet årligen skulle beviljas ett understöd om 5 000 skr., fördelat på de ifrågavarande länderna i förhållande till samebefolkningens antal, föreslog Finlands regering, att i statsförslaget för år 1963 för ändamålet skulle observeras ett anslag på 77 600 mk, vilket motsvarar en fjärdedel av ovannämnda totala understöd.

I frågor som angå utvecklandet av samernas kultur och förbättrande av deras levnadsvillkor har såsom koordinerande organ i Finland fortfarande varit Samedelegationen, som underlyder justitieministeriet. Utom de frågor, som nämnas i meddelandet till rådets 10 session¹, framställde delegationen år 1962 bl. a. till kommittén för revision av folkskolelagstiftningen förslag till sådana ändringar av den gällande folkskollagstiftningen, vilka skulle vara ägnade att förbättra samespråkets ställning inom folkundervisningen. Likaså har delegationen, för att effektivisera utbildningen av samer till folkskollärare anhållit, att skolstyrelsen för samerna skall reservera en särskild elevkontingent vid seminariet i Kemijärvi. Delegationen har även fäst kommunernas inom sameområdet uppmärksamhet vid betydelsen av sökandens kunskap i samespråket vid besättande av vissa kommunala tjänster och förtroendebefattningar.

Sedan samedelegationen avgivit tillstyrkande utlåtande i saken har undervisningsministeriet beviljat Finlands sektion av Nordiska samerådet ett understöd om 1 200 000 mark för folkräkning rörande samerna i Finland. Med stöd av detta har fältarbetena för folkräkningen utförts under sommaren 1962.

Representanterna för samedelegationen deltog i den av Nordiska samerådet föranstaltade konferensen i Kiruna i augusti 1962.

¹ 10:e sess., s. 1142.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar:

I tilslutning til den norske regjerings melding til sak D 47 på dagsordenen for Nordisk Råds 10. sesjon skal en opplyse at den norske regjering ved kongelig resolusjon av 23. november 1962 godkjente tilråding fra Kirke- og undervisningsdepartementet av samme dato »Om kulturelle og økonomiske tiltak av særlig interesse for den samisktalende befolkning». Saken er forelagt Stortinget som St.meld. nr. 21 (1962—63). Som nevnt også under besvarelse av sak nr. 76 på dagsordenen for 11. sesjon av Nordisk Råd, har Stortinget ennå ikke tatt standpunkt til nevnte Stortingsmelding. I lys herav vil en innskrenke seg til å vise til nevnte Stortingsmelding.

Forøvrig kan meddeles at det pågår spesielle utredninger som angår den lille del av den samiske befolkning som er sysselsatt med tamreindrift. Det arbeides således fremdeles med forslag til en ny reindriftslov og en utredning om driftskredittkasse og forsikringsordning for reindriften. Det kan også nevnes at spørsmålet om en frakttilskottsordning for reinkjøtt er under utredning. Dessuten er det på statsbudsjettet for 1963 bevilget ekstraordinært kr. 400 000, som skal nyttes til innkjøp av livrein til flyttsamer som har for lite rein til at de kan livnære seg derved.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) *hänvisar till sitt meddelande i Sak D 11.*

BILAGA

Fjärde nordiska samekonferensen i Kiruna den 20—23 augusti 1962*(Berättelse avgiven av Nordiska samerådets arbetsutskott)*

1. Nordiska samerådet anordnade jämlikt sina stadgar en fjärde nordisk samekonferens i Kiruna den 20—23 augusti 1962. Konferensens motto var »Demokratien och minoriteterna». Inbjudan hade sänts till de samiska organisationerna i Finland, Norge och Sverige, till Nordiska rådet, till myndigheter och institutioner, som handlägger samespörsmål, till kommuner med samisk befolkning och till andra intresserade. Konferensen hölls på allmänna läroverket i Kiruna, där också en representativ samisk utställning anordnades. Utställningen hade visats redan under nordkalottveckan 22—29 juli, varvid den öppnades av statsminister Tage Erlander. Den omfattade dels slöjd och tillverkning av slöjd, bildkonst och lapskt silver, dels fotografier, illustrerande samerna i socialt sammanhang och dels slutligen samisk litteratur. Utställningen blev en fullgod manifestation av samisk kultur och den har i hög grad verkat opinionsbildande. Huvudansvaret för utställningen hade nomadlärarna Gösta Andersson och Nils Nilsson.

Konferensen besöktes av ungefär 200 personer, varav 65 röstberättigade. De sistnämnda bildade var sitt lands delegation. Finlands delegation bestod av 18 medlemmar, utsedda av Sami Litto (9), Lapin Sivistysseura (7) och Paliskuntain Yhdistys (2):

Elli Aikio, fru	Ella Kivekäs, ekonom
Jouni Aikio, renägare	Laura Lehtola, lärarinna
Yrjö Alaruikka, ekonomiråd	Pekka Lukkari, lärare
Uno Dahl, vicehäradschef, delegationens ordförande	Laura Nuorgam, fru
Samuel Guttorm, hemmansägare	Johan Henrik Näkkäljärvi, renägare
Olavi Hagelin, taxiägare	Sammeli S. Sarre, renägare
Aslak Högman, renägare	Uula Sarre, byggmästare
Aimo Isotalo, fil. dr.	Artto Sverloff, renägare
Matti Jomppanen, lärare	Susanna Valkeapää, renägare.

Av Norges 30 delegater hade 27 kommit tillstädes, utsedda av Norges reindriftssamers landsforening (8), Sami særvi-Samisk selskap (9) och Samisk råd for Finnmark (10):

Henrik Buljo, snekkerlærerskoleelev	Thor Frette, universitetslektor
Harald Eidheim, magister	Hans Guttorm, lærer
Jon Fagerli, revisor	John Helander, samvirkelagsstyrer
Per Fokstad, lærer	Alfred Henriksen, småbruker

John Joks, småbruker
 Anselm Joma, reineier
 Iver Jåks, kunstner
 Johan M. Klemetsen, slakteribestyrer
 Lauri Keskitalo, landskonsulent
 Kristoffer Marsfjell, reineier
 Rickard Mortensson, reineier
 Petter Nedrejord, kommunekasserer
 Hans Nergård, lærer, delegasjonens
 ordfører

Olav Nordrå, forfatter
 Anders Oskal, reineier
 Oddmund Sandvik, forretningsfører
 Harald Samuelsen, stortingsmann
 Anders Sara, reineier
 Ellen Soldat, fru
 Adolf Steen, sekretær
 Marit Stordal, kaféstyrer
 Nils Mathis Turi, kjøpmann
 Bjørn Aarseth, undervisningsleder.

Av Sveriges 24 delegater hade 20 kommit tillstådes, utsedda av Svenska samernas riksförbund (13) och Same-Ätnam (7):

Lars Hufva, ingenjör
 Lars Kitti, renägare
 Nikolaus Kuhmunen, folkhögskollärare
 Ibbä-Kajsa Kuoljok, fru
 Gösta Lindwall, kapten
 Anna Mattsson, fröken
 Nils Nilsson, nomadlärare
 Sture Nilsson, renägare
 Per Johan Palopää, renägare
 Greger Persson, renägare
 John Paul Persson, diakon

Lars Simma, folkskollärare
 Bruno Stenberg, renägare
 Nikolaus Stenberg, renägare
 Lisa Stinnerbom, fru
 Lars Thomasson, adjunkt, delegationens
 ordförande
 Lennart Wallmark, rektor
 Stina Vesterlund, nomadlärare
 Anders Georg Winka, renägare
 Ingvar Åhrén, renägare.

Av Nordiska samerådets medlemmar var samtliga från Finlands och Sveriges sektion samt 3 från Norges sektion närvarande. Rådsmedlemmarna deltog i delegationernas förhandlingar, dock utan rösträtt. Nordiska rådet var representerat av delegationssekreterarna Eiler Hultin, E. Løchen, Gustaf Petré och Frantz Wendt. De ansvariga myndigheternas representanter var följande: från Finland lantbruksministern Verner Korsbäck, regeringsrådet Kai Korte och vicehäradshövdingen Valdemar Maarvala, de två sistnämnda medlemmar av den statliga samedelegationen i Finland; från Norge professor Asbjørn Nesheim och lappfogd Harald Alstad; från Sverige landshövdingarna Manfred Näslund och Filip Kristensson, kanslirådet Sven Härdén, kanslisekreteraren Carl-Erik Virdebrant, undervisningsrådet A. Geijer, byråchefen Nils Korkman, överjägmästaren Nils Smith, överinspektören Åke Wikman och konsulenten Erik Hedbäck. Från Danmark närvar ministern för Grönland Mikael Gam. Dessutom var ett flertal organisationer, pressen och radion från alla tre länderna väl representerade. Europeiska mindretalsunionen representerades av generalsekreteraren Povl Skadegård och Centre d'Études Arctiques et Antarctiques, Sorbonne, av M. Robert Parés.

2. Sedan ordföranden i Sveriges sektion av Nordiska samerådet docenten Israel Ruong hälsat konferensens deltagare välkomna, öppnades konferensen av landshövdingen i Norrbottens län Manfred Näslund med följande tal på svenska. Talet återgavs på samiska och finska.

Det är åter Sveriges och Norrbottens tur att vara värd för en nordisk samekonferens. Den första hölls i Jokkmokk 1953. Därvid inventerades sa-

mernas förhållanden och samernas problem i en rad intressanta föredrag. De 27 föredragen finns samlade i en bok benämnd *Samiid dilid*, vilket just betyder samernas förhållanden.

I inbjudan till konferensen anfördes bl. a.: »För att samerna skall kunna bevara sin kulturella egenart måste deras anpassning till den nya tiden bli av aktiv art. Med aktiv anpassning förstås att samerna ej ensidigt och kritiklöst anammar den moderna kulturen och kastar bort oersättliga värden i sin kultur, utan att de i sin nya situation anknyter till det samiska kulturarvet. Aktiv anpassning innebär bl. a. att samerna vakat följer varje förändring i nutidsläget och själva lämnar sitt bidrag vad beträffar både utforskning och vård av den samiska kulturen och den natur den bygger på.»

Jokkmokkskonferensen rekommenderade, att ett särskilt samarbetsorgan borde bildas för samerna i Norden.

Vid den följande konferensen, som hölls i Karasjok i Nord-Norge 1956, bildades Nordiska samerådet. Rådets uppgift är att tillvarata samernas intressen — ekonomiska, sociala och kulturella — på ett sätt som är förenligt med samernas respektive medborgarskap, säges det i stadgarna för rådet. Vidare heter det i stadgarna: »för att främja samhörigheten mellan olika grupper av samer och för att få samefrågorna mera allmänt kända och diskuterade skall rådet ordna öppna, nordiska konferenser vart tredje år».

Tre år senare eller 1959 höll Nordiska samerådet två konferenser: den ena i riksdagshuset i Stockholm tillsammans med Nordiska rådet och med detta som vård, den andra hölls i Enare i Nord-Finland. Resultatet av dessa båda konferenser blev bl. a. att Nordiska rådet vid sin 7:e session i Stockholm samma år antog en rekommendation till regeringarna i Norden att gemensamt närmare undersöka samebefolkningens problem i syfte att klargöra, vilka åtgärder som bör vidtagas för att utveckla denna befolkningsgrupps kultur och för att förbättra dess levnadsförhållanden.

Den fjärde nordiska samekonferensen har mottot: demokratin och minoriteterna. När det gäller en minoritet som den samiska, är det en betydelsefull fråga hur den skall kunna göra sin röst hörd och beaktad i samhällslivet. Orsaken härtill är främst att samegrupperna — i synnerhet i Sverige och Finland — är mycket små. För en demokrati måste det vara ett livsvillkor att individer och folkgrupper skall få möjligheter att utvecklas var och en efter sin särart och sina inre förutsättningar.

I dagens samhälle har det blivit vanligt att människor sluter sig samman för att tillgodose gemensamma intressen. Ursprungligen torde väl organisationssträvandena främst ha avsett kamp mot andra intressegrupper. Alltmer har emellertid den realistiska uppfattningen vunnit insteg att organisationerna fyller en viktig samhällsfunktion därigenom, att de underlättar samarbetet mellan olika intressen.

Mot den bakgrunden är det att hälsa med tillfredsställelse att en fastare organisationsbildning håller på att växa fram hos samerna. Jag avser härvid såväl de nationella sameorganisationerna som Nordiska samerådet.

Det är naturligt och riktigt att samerna i våra nordiska länder tillsammans rådslår om väsentliga angelägenheter och vill ge varandra stöd för att hävda sin gamla närings intressen. Man har likartade problem i alla renskötseltrakter. Exploatering för industri och vattenkraft, kommunikationer och ny bebyggelse har kännbara verkningar i många delar av de land, som samerna förut ensamma begagnade. Det åvilar de makthavande i våra länder att ta vederbörlig hänsyn till den äldsta folkgruppens intressen, då frågor som har samband härmed prövas och avgöres.

Sveriges riksdag har i år fattat flera betydelsefulla beslut, som gäller den

samiska folkgruppen. Härvid har det visat sig att det lönar sig för samerna att söka nå fram till en klart uttalad opinion.

En viktig funktion för konferenser är att vara opinionsbildande. En gemensam diskussion av gemensamma problem kan föra fram till en sund och riktig åsiktsbildning.

Orsaken till att vi samlats här i dag är först och främst vårt gemensamma intresse för människan, oavsett om vi kommit hit som enskilda personer eller som företrädare för myndigheter, korporationer eller organisationer.

Jag hälsar Er som kommer från andra länder eller andra delar av vårt land hjärtligt välkomna till Norrbottens län och till den stora gruvstaden Kiruna. Den har vuxit upp mitt i samernas land genom företagsamhet hos människor, som kom hit från andra delar av Sverige. Här är mötet mellan en tekniskt expanderande kultur och en urgammal nomadkultur särskilt framträdande. Utvecklingen har fört till att samerna numera är en liten minoritet också i dessa trakter.

Det är av stort intresse att vid denna konferens få diskutera demokratin funktion i förhållande till den samiska minoriteten i våra tre nordiska länder. Det är en fråga av synnerlig vikt för samebefolkningen. Jag hoppas att konferensen genom sina överläggningar skall bidra till att ge samerna framtidstro och tillförsikt.

Med dessa ord ber jag få förklara den fjärde nordiska samekonferensen öppnad.

3. Till ordförande för konferensen valdes för Finland kommunalfullmäktigordföranden Erkki Jomppanen, för Norge läraren Hans Guttorm och för Sverige folkhögskolläraren Nikolaus Kuhmunen, till suppleanter resp. jur. stud. Oula Näkkäljärvi, renägaren Anders Sara och adjunkten Lars Thomasson. Till konferensens generalsekreterare kallades ing. Karl Nickul och till biträdande sekreterare studerandena Henrik Buljo, Samuel Gaunitz och Erkki Nickul.

En resolutionskommitté bildades av samerådets arbetsutskott jämte herrarna Uno Dahl och Erkki Jomppanen från Finland, Thor Frette och Oddmund Sandvik från Norge samt Tomas Cramér, Nikolaus Kuhmunen och Lars Thomasson från Sverige.

Alla anföranden upptogs på band. Som tolkar fungerade landskonsulenten Lauri Keskitalo, universitetslektorn Thor Frette, ekonom Eila Kivekäs och ing. Karl Nickul, men flere talare refererade själv sina anföranden på ett eller två språk.

4. Efter en rad hälsningsanföranden höll docenten Israel Ruong med anslutning till konferensens motto ett plenarföredrag över ämnet »Uppfattningar om och opinionsbildning bland samerna». De följande dagarnas till mottot direkt anslutna plenarföredragen var sameombudsmannen Tomas Cramérs »Om samernas rätt till land och vatten i rätthistorisk belysning» [se *Bihang 2*] och høyesterettsjustitiarius Terje Wolds om »Menneskerettighetene og sambunnet» (de tre föredragen avtryckta i »Sameliv, Samisk Selskaps Arbok», 1961—1962, Oslo). En dag var reserverad åt ekonomiska frågor, varvid en diskussion om renprodukternas export till utomnordiska länder

inleddes av ekonomirådet Yrjö Alaruikka (Finland), lappfogden Harald Alstad (Norge) och folkhögskolläraren Nikolaus Kuhmunen (Sverige). Efter föredragen följde livliga diskussioner.

Konferensens program var uppdelat i konferensförhandlingar, plenarföredrag och diskussioner med anledning av dessa samt delegationernas och resolutionsutskottets möten. Delegationerna behandlade samerådets rapport över dess verksamhet och över samernas situation under den gångna treårsperioden (*Bihang 1*), utsåg medlemmarna i samerådet för den kommande treårsperioden 1963—1965 samt behandlade övriga vid konferensen väckta frågor.

Följande medlemmar och suppleanter invaldes i Nordiska samerådet (sektionernas ordföranden nämns först):

- Finlands sektion: 1. Karl Nickul, ingenjör, Helsingfors
2. Oula Aikio, renvärd, Vuotso
3. Erkki Jomppanen, kommunalfullmäktigordf., Inari
Suppleanter:
1. Oula Näkkäljärvi, jur. stud., Helsingfors
2. Reino Suomenrinne, lärare, Nuorgam
3. Jouni Fr. Helander, hemmansägare, Utsjoki.
- Norges sektion: 1. Hans Guttorm, lærer, Kautokeino
2. Hans J. Henriksen, konsulent, Vadsö
3. Hjalmar Pavel, første sekretær, Oslo
4. Harald Samuelsen, stortingsman, Oslo
5. Anders Sara, reineier, Masi
Suppleanter:
1. Hans Nergård, lærer, Oslo
2. Albert Johansen, lærer, Skipagurra
3. Petter Nedrejord, kommunekasserer, Karasjok
4. Oddmund Sandvik, forretningsfører, Kautokeino
5. Martin Fjellheim, reineier, Röros.
- Sveriges sektion: 1. Israel Ruong, docent, Uppsala
2. Per Idivuoma, renägare, Lannavaara
3. Carl Johansson, tillsynslärare, Gällivare
4. Anders Åhrén, renägare, Sjouten
Suppleanter:
1. Lennart Wallmark, rektor, Jokkmokk
2. Olof Thuri, renägare, Laimoviken, Torneträsk
3. Per Johan Fjällström, renägare, Stålfjäll
4. Anton I. Eriksson, renägare, Sarvasudde, Balkovare.

5. Konferensen antog följande resolutioner:

I. Nordiska samekonferensen, som med tillfredsställelse konstaterat att Nordiska rådet på sin session i Helsingfors 22. 3. 1962 har rekommenderat (nr 13/1962) regeringarna i Finland, Norge och Sverige att tillsätta ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötsel-frågor, finner det angeläget att detta organ snarast möjligt kommer till stånd. Konferensen vill i detta sammanhang uttala, att samernas kulturfrågor i vår tid är en omfattande sak och att deras näringsfrågor ej är begränsade till renskötseln. För att fylla sin uppgift bör därför det planerade organet vara så sammansatt, att det får möjlighet att bedriva sitt arbete på

olika sektioner, en för mera allmänna samefrågor och en annan för de särskilda renskötselfrågorna.

II. Nordiska samekonferensen uppmanar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga sådana åtgärder att renskötselfidkarna i bidragsavseende blir likställda med utövare av jämförliga näringar.

Renskötseln tillfogas stora skador, ofta av katastrofkaraktär, genom svält-död under dåliga renbetesförhållanden, rovdjurshärjningar, laviner, drunkningar på svag is eller i strömmar, genom parasiter, rensjukdomar m. m. Den enskilde drabbas stundom mycket hårt av sådana skador, vilka i vissa fall fört till total utarmning. Nordiska samekonferensen uppmanar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utveckla trygghandet av rennäring- en så att dess utövare erhåller ersättning för sådana katastrofsskador.

Konferensen uttalar en önskan att nordiskt samarbete snarast möjligt fås till stånd vid planeringen av renskötselns utveckling och forskning, reklamverksamheten i samband med renprodukterna, förädlingen och marknadsförandet. För ändamålet borde det av Nordiska Rådet rekommenderade samarbetsorganet snarast fås till stånd.

III. Nordiska samekonferensen uppmanar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att, var för sitt lands vidkommande, låta genom rättsvetenskapsmän grundligt utreda frågan om samernas juridiska rätt till land och vatten samt övriga naturtillgångar, så att denna rätt blir fullständigt belyst och rådande oklarhet undanröjd. De utsedda rättsvetenskapsmännen bör samarbeta med varandra vid uppdragets utförande, då problemen är inbördes beslätade trots olikheterna i den rättsliga utvecklingen i de skilda länderna.

IV. Nordiska samekonferensen uppmanar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att, då förhandlingar om spörsmål som angår samerna förs mellan dem, låta samer ingå i de förhandlande delegationerna.

V. Nordiska samekonferensen uppmanar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att underlätta för samerna i de olika länderna att träda i direkt förbindelse med varandra.

VI. Utbildningsfrågorna för ungdom och vuxna är av stor betydelse. Det gäller såväl utbildning för en rationaliserad renskötsel som omskolning för andra yrken, då förhållandena så föranleder.

Samarbete skola-kulturarbete-forskning är oundgängligen erforderligt. Tanken på ett nordiskt-samiskt institut — en tanke som väcktes redan 1953 vid konferensen i Jokkmokk och som också vunnit anslutning av Nordkalottkonferensen i Kiruna 1962 — bör förverkligas.

De samiska traditionerna och samernas kunskap i renskötseln bör tillvaratas, överföras i ett systematiskt vetande och integreras med de rön som renforskningen i fråga om renskötselns rationalisering kan komma till.

Språkvården bör intensifieras. Förhållandena i Schweiz i fråga om behandlingen av de språkliga minoriteterna bör utgöra en förebild för kulturpolitiken när det gäller de samiska minoriteterna i Norden, deras språk och kultur.

VII. Ekonomiska, organisatoriska och kulturfrågor utgör olika sidor av ett och samma problemkomplex för samerna. Icke minst de ekonomiska problemen bör behandlas grundligt och allvarligt. Hit hör framför allt frågorna om dispositionen av naturtillgångarna, kommunikationerna och gränshandeln, vilka är av synnerligen brådskande natur. Konferensen uppmanar och befullmäktigar Nordiska samerådet att i enlighet härmed vidtaga av saken påkallade åtgärder.

VIII. Enär föreskrifterna angående den tullfria gränshandeln delvis är olika och delvis motsägande i Finland, Norge och Sverige och då befolkning-

en i vissa kommuner vid gränserna mellan länderna icke åtnjuter tullfrihet i gränshandeln samt då föreskrifterna beträffande de i gränshandeln lovliga varorna avviker från varandra, uppmanar och befullmäktigar konferensen Nordiska samerådet att undersöka möjligheterna för koordinering och liberalisering av föreskrifterna med beaktande av att även befolkningen i kommuner, som eventuellt ej nu har rätt till tullfri gränshandel, så vitt möjligt skulle beviljas sådan rätt, samt att till vederbörande myndigheter göra av behovet påkallade framställningar.

*BIHANG 1***Nordiska samerådets rapport om verksamheten och om samernas situation för tiden mellan nordiska samekonferenserna i Enare 1959 och Kiruna 1962****Nordiska samerådets verksamhet**

Samerådets sessioner har hållits i Enare 26—27. 3. 1960, i Jokkmokk 8—9. 6. 1961 och i Narvik 15—16. 2. 1962. I dessa sessioner har deltagit förutom rådsmedlemmarna experter och några andra av de behandlade frågorna särskilt intresserade personer. Det av ordförandena i landssektionerna bestående arbetsutskottet har sammanträtt i Uppsala 3—4. 11. 1959, i Enare 24. 3. 1960, i Vadsö 11—14. 8. 1960, i Helsingfors 15—20. 12. 1960, i Karis 22—25. 9. 1961, i Narvik, Kiruna och Gällivare 15—18. 2. 1962 och i Uppsala 5. 5. 1962. Också i arbetsutskottets möten har några utomstående deltagit. Mötena i Vadsö och Helsingfors hölls i förening med rådets utskott för bildande av samiska ord för moderna kulturbegrepp, och mötet i Karis hölls på inbjudan av herr Rovland G. P. Hill. I samband med rådets session 1960 gjorde några medlemmar besök på folkhögskolan i Enare och skolorna i nordligaste Finland och i Finnmarken; sessionen 1961 hölls på folkhögskolan i Jokkmokk och rådsmedlemmarna deltog i en där då pågående kurs; i samband med sessionen 1962 besöktes Kiruna, renforskningsstationen i Kuolpavare och nomadskolan i Gällivare och ordföranden i Norges sektion besökte samernas folkhögskolor i Jokkmokk och Enare. Arbetsutskottets möten har kombinerats med rådsmötena, men det har varit nödvändigt att sammanträda också mellan rådsmötena. Mötet i november 1959 förlades till tidpunkten för Nordiska rådets session i Stockholm, där arbetsutskottets medlemmar hördes som sakkunniga vid samesakens behandling i juridiska utskottet.

På nämnda session antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 5/1959) till »regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av bland annat det genom rådets medverkan frambragta materialet gemensamt närmare undersöka samebefolkningens problem i syfte att klargöra, vilka åtgärder som bör vidtagas för att utveckla denna befolkningsgrupps kultur

och förbättra dess levnadsförhållanden». Regeringarnas representanter enades om att Norge skulle vara koordinerande land för denna fråga. Detta att samernas kultur och livsvillkor fordrar ett gemensamt ställningstagande i de länder, där samerna är medborgare, är fullt i linje med den idé, som ligger till grund för samerådet. Tyvärr har rekommendationen ej ännu lett till några officiella överläggningar mellan länderna. Viktiga officiella utredningar har emellertid genomförts i Norge och Sverige. Här må särskilt framhållas, att norska regeringen låtit till samiska översätta 1959 års instilling. I Finland har regeringen 1960 tillsatt en justitieministeriet underställd samedelegation med uppgift att bl. a. utgöra ett organ för det blivande officiella samarbetet mellan länderna.

Nordiska rådet har på många sätt ådagalagt sin vilja att befordra samefrågans utveckling. Sålunda har i rådets handlingar från sessionen i Stockholm 1959 avtryckts en berättelse om nordiska samekonferensen i Enare, och i ett särtryck av handlingarna, »Spörsmål av samiskt intresse vid Nordiska rådets 7:e session 1959», har till vad som i rådet behandlats om samerna bifogats ett supplement, som innehåller föredragen på samekonferensen i Enare. På Nordiska rådets session i Köpenhamn 1961 har rådets juridiska utskott bl. a. uttalat att »samerådet bör givas allt stöd i sitt betydelsefulla arbete» och på samerådets initiativ rekommenderat regeringarna att till samerådets disposition årligen ställa 5 000 skr för inrättandet av ett sekretariat. Då samerådets arbete år för år ökar, är ett permanent sekretariat nödvändigt. Den på Finland kommande andelen har erhållits från början av 1962, Sveriges andel från början av budgetåret 1962—1963 och Norges andel torde komma från början av 1963. Tills vidare skötes sekretariatet av ing. K. Nickul.

Den till slutet av 1962 gällande renbeteskonventionen mellan Norge och Sverige har varit en aktuell fråga inom samerådet sedan 1956. En ny situation har uppstått sedan Norge i juni 1961 uppsagt konventionen. Då det här rör sig om samernas gamla rättigheter av delvis komplicerad juridisk beskaffenhet, har samerådet anhållit att Nordiska rådet ville »verka för att Norge och Sverige även i fortsättningen gemensamt och i samråd med samerna själva tillgodose och garantera de renskötande samernas behov av betesmarker under olika årstider». Saken har varit före inom Nordiska rådet och uppskjutits till sessionen i Oslo i februari 1963.

På sessionen i Helsingfors i mars 1962 har Nordiska rådet rekommenderat regeringarna att bilda ett samlarbetsorgan för same- och renskötselfrågor. Denna kombination synes samerådet ej fullt ändamålsenlig, ty samefrågorna är delvis av ett annat slag än renskötselfrågorna. Om än renskötseln är en väsentlig del i samernas kultur, är samernas kulturfråga i vår tid en mycket vidare angelägenhet och samlarbetsorganets främsta uppgift bör vara samespörsmålen.

Förutom här redan anförda, i Nordiska rådet behandlade sameärenden bör nämnas, att samerådet fäst Nordiska rådets, regeringarnas och de cen-

trala ämbetsverkens uppmärksamhet på många andra ur samisk synpunkt nödvändiga åtgärder, av vilka en del förverkligats, såsom mellanriksvägen Hetta—Kautokeino, en del är under beredning, såsom upprättandet av försäkring mot skador på ren, kreditkassa för rendriften, vägförbindelserna Kautokeino—Karasjok, Enare (Menesjärvi)—(Nunnanen) Enontekiö, Kiruna—Troms o. s. v.

Samerådet har ansett det särskilt viktigt att få till stånd ett kamratligt samarbete mellan sameungdom över riksränserna. I Enare, omedelbart efter konferensen 1959, hölls det första nordiska sameungdomsläget och denna verksamhet förefaller att bli en permanent institution. Samerådet har tagit initiativet och det ger ungdomsarbetet sitt stöd, men ungdomen sköter verksamheten utan direkt inblandning från rådets sida. Vid varje läger väljes en samnordisk kommitté, som på vårvintern följande år möts för att planera det årets sommarläger. Lägren har hållits i augusti, och de har varat 4 dagar: 1960 i Abisko, 1961 i Kautokeino, 1962 i Karesuvanto 16—19.8., tiden anpassad så att deltagarna kunde övervara konferensen i Kiruna. Deltagarantalet har varit mellan 50 och 80. Det kan nämnas, att gruppen från Finland åtminstone de tre första åren alltid varit störst, gruppen från Norge minst, således i motsats till samernas antal i länderna.

För att kunna bevara sitt språk behöver den skolbildade samiska ungdomen samiska ord för vår tids nya kulturbegrepp. Redan på den första nordiska samekonferensen fästes uppmärksamheten vid denna sak, och inom samerådet pågår ett arbete att skapa de behövliga orden, vilkas antal uppskattas till c:a 3 000. Ett särskilt kulturordsutskott arbetar med uppgiften. Arbetet har organiserats så att universitetslektor Thor Frette gör förslag till nya ord, vilkas lämplighet diskuteras av utskottet, som består av språkexperter. Arbetet fordrar en djupgående kännedom om samiskan och är mycket tidsödande.

Ett annat stort upplagt arbete är en i samerådets regi företagen demografisk undersökning av den samiska befolkningsgruppen. Det vållar kännbara praktiska olägenheter, att tillhörigheten till gruppen ej är klart definierad. Samekonferensen i Enare rekommenderade »en noggrann demografisk undersökning av den samiska befolkningen i Norden med utgångspunkt från yrkes- och språktillhörigheten» och något senare uttalade Nordiska rådets juridiska utskott att »samverkan bör lämpligen komma till stånd mellan ländernas statistiska myndigheter — — —, så att ett likformigt och fullt jämförbart material rörande samerna framkommer i samtliga länder. Härigenom skulle det bli möjligt att mera i detalj kartlägga den samiska befolkningens sammansättning och levnadsvillkor». Samerådet har åtagit sig detta arbete. Ett formulär har gjorts och underställts de statistiska centralbyråerna i Helsingfors, Oslo och Stockholm för granskning. Därvid erhöles många värdefulla anvisningar. Samerådet beslöt att igångsätta insamlandet av data med början i Finland, som har den till antalet minsta samegruppen. Tack vare samedelegationens i Finland välvil-

liga bistånd kunde fältarbetet utföras i juni—juli detta år. För uppgiften anlätades till allt övervägande del samiska lärare, studenter, seminarister och skolelever.

Det har redan nämnts, att samerådets arbetsutskott är betungat. Detta beror närmast på att medlemmarna är starkt engagerade i föreningsverksamheten och upptagna av sina ordinarie tjänster. Många på konferenserna och rådsmötena gjorda initiativ har därför ej kunnat bearbetas och föras ut i verkligheten. En förstärkning av sekretariatet är därför oundgänglig.

I syfte att göra samesaken känd har samerådet samarbete med Centre d'Études Arctiques et Antarctiques vid École des Hautes Études i Sorbonne. 1960 utkom volym I i institutets serie »The Lapps To-day», innehållande av herr Rowland G. P. Hill gjorda detaljerade referat av nordiska samekonferenserna i Jokkmokk 1953 och i Karasjok 1956 samt en av ekonom Eila Kivekäs gjord sammanställning av statistiskt material om finska Lappland. Boken har spritts till statliga inrättningar i Norden och till vetenskapliga institutioner världen runt. Den följande volymen skall innehålla referat av nordiska samerådets konferens i riksdagshuset i Stockholm 1959 och nordiska samekonferensen i Enare 1959. Materialet har redan sänts till Paris, men det kommer att utökas med ett referat av Kirunakonferensen. Dessutom skall volymen innehålla en bibliografi över litteratur om Nordkalotten från åren 1950—1959. Bibliografin har gjorts för Finlands del av mag. Otto Aho och stud. Erkki Nickul, för Norge av mag. Harald Eidheim och för Sverige av mag. Lars Thomasson och sammanställts av ing. Karl Nickul.

Samernas situation

FINLAND

Genom att grunda ett officiellt organ, samedelegationen, för behandling av sameärenden, har staten tagit sig an samefrågan mera aktivt än vad tidigare varit fallet. Samedelegationen har att komma med förslag och ge utlåtanden i sameärenden till landets regering och till länsstyrelsen i Lapplands län, vars landshövding är ordförande i delegationen. Delegationen lyder under justitieministeriet, vars representant är viceordförande i delegationen. Dessutom är undervisnings- och lantbruksministerierna representerade av var sin man och sameorganisationerna av tre för två år i sänder valda medlemmar. Delegationen sammanträder i Lapplands län och det av tre medlemmar bestående arbetsutskottet vanligen i Helsingfors. Delegationen, som tillsatts 30.9.1960, har tills vidare haft fyra möten och arbetsutskottet fyra. Delegationen har föreslagit statslån för inköp av vajor åt mindre bemedlade driftiga renskötare i de samiska renbeteslagen, understöd åt folkhögskolan i Enare samt åtgärder till förbättrandet av samiskans ställning i skolundervisningen. Dessutom har delegationen i frå-

gan om röjning av mark som kompensation för slätterängar haft kontakt med en statskommitté, som behandlar ärendet, och delegationen har dryftat ett förslag om tillsättandet av en särskild nämnd för utnyttjandet av marken i sameområdets nordliga del.

På skolans område går utvecklingen i positiv riktning. Allt flere samer utbildar sig till lärare och, då deras skolning koncentreras till Kemijärvi seminarium, blir det möjligt att ge dem speciell teoretisk undervisning i samiskan. Denna höst börjar tre unga män seminariestudierna och en samisk student utbildar sig till folkskollärare i pedagogiska högskolan i Jyväskylä. I Enare kyrkby har grundats en för nordliga Enare och Utsjoki gemensam medborgarskola med samisk linjedelning. Förutom de obligatoriska ämnena skall undervisning ges i samiska, samisk hemslojd, renskötsel och lokalt jordbruk. Läraren Pekka Lukkari har stipendierats för uppgiften att utarbeta några skolböcker och skolstyrelsen har ett anslag för tryckningen. I realskolorna ökar antalet barn med samiskt modersmål varje år, men det är svårt att arrangera undervisning i samiska för dem. I Ivalo har läraren Pekka Lukkari de senaste åren meddelat sådan undervisning, varvid barnen enligt kunskapsmätt delats i två grupper.

Föreningsverksamheten har fortgått i gamla banor. Som en nyhet bör nämnas, att Samii Litto arbetar på uppförandet av ett samiskt friluftsmuseum i omedelbar närhet av Enare kyrkby. Några gamla byggnader har redan rests där, och för museet har samlats en massa föremål. Åbo finska universitets studenter har gjort en stor insats i insamlingsarbetet. Intill museet har Samii Litto ordnat ett campingläger. Lapin Sivistysseura, föreningen för samisk kulturvård, har arrangerat två kurser i samiska 1960, en i Enare under ledning av professor Erkki Itkonen, en i Helsingfors under magister Thor Frettes ledning. Också 1961 ledde professor Itkonen en kurs i Enare. På föredragstillfällena för allmänheten har samernas aktuella problem belysts. Föreningens härbärke i Ivalo har utvecklats bra. 1960 har en ny förening, Utsjoen ammattikalastajat ja -metsästäjät, grundats.

Bland vetenskapliga arbeten på samernas område kan nämnas de under docenten Jorma K. Miettinen's ledning utförda radioaktivitetsundersökningarna, vid vilka samarbetet med forskare från Sverige varit värdefullt, fortsatt kartläggning av vildrensgropar, insamling av samiska ortnamn, magnetofonupptagningar av joikar, biologiska undersökningar m. m. I de flesta av dessa arbeten har unga samer deltagit.

Renantalet i Finland uppgår nu till ungefär 210 000, varav c:a 1/3 är i samernas ägo. Antalet samerna tillhöriga registrerade renmärken är ungefär 2 100. I de nordligaste renbeteslagen närmar sig och t. o. m. överskrider renantalet det högsta tillåtna. Paliskuntain Yhdistys, renbeteslagens centralorganisation, går in för en intensifierad renforskning och en ny gradering av renbeteslanden. Under ledning av Lantbrukets forskningscentral har utförts undersökningar av skador på odlingar och utfodring av renarna samt i mindre skala avelsforskning. Den sistnämnda skall nästa höst utvidgas att omfatta ett material om 500 djur.

NORGE

Samenes antall i Norge idag kan ikke fastslåes eksakt. I mange distrikter i Finnmark og Troms fylker, hvor samene bare for noen årtier siden utgjorde en større del av befolkningen, er deres antall idag skjult i assimileringen. Den kan dog på langt nær dekke over at samene der har store, tildels dyptgripende sosiale problemer. Assimileringen støtter imidlertid det fromme ønske hos alle og enhver, at samenes vansker i det norske samfunn skal være minst mulige og medfører derfor at disse sosiale problemer ikke blir tatt opp som samespørsmål. I de gjenværende typiske same-distrikter fortsetter den markerte befolkningsøkningen. Det har skapt store sysselsettingsproblemer, spesielt i innlandskommunene i Finnmark.

Utviklingen av husdyrholdet i Nord-Norge ved statlige støttetiltak til jorddyrking og driftsbygninger gjennom mere enn 10 år, har samene deltatt i med anerkjent dyktighet. Deres andel i det økonomiske utbyttet står på høyde med den øvrige befolknings. Også Finnmark fylke regnes snart å være selvforsynt med melk. Hertil bidrar i sterk grad husdyrholdet i de distrikter hvor samene er i flertall eller utgjør en stor prosent av befolkningen. Velstandsøkningen ved utvidet og bedret husdyrhold har vært mest markert i samedistriktene, naturlig nok fordi gjennomsnittsinntekten der har vært og fremdeles er den laveste i hele landet.

Nye arbeidsplasser ved utvikling av fiskeriene og utbygging av fiskeindustrien særlig i Troms og Finnmarks fylker, synes å bli nyttet ut mindre av samene enn ventet. De arbeidsplasser som oppstår ved utbygging av landvertskommunikasjoner, trafikk- og hotellvirksomhet er det større interesse for, men forståelsen for solid kvalifisering til serviceyrker er ennå ikke tilstede i samme forhold. Kvinnelig sameungdom har stor interesse for tjeneste ved helseanstalter og relativt mange utdanner seg til sykepleiere. Forholdsvis mange samer får nå lærerutdanning og tar artium. En del samer har fått teknikerutdanning, noen få studerer ved akademiske høyskoler, og relativt mange står rede til å ta fatt på slik videre utdanning. Dette siste er i særdeleshet et synlig resultat av bedre utbygget skolestell nord i landet, både barneskolen og forberedende teoretiske skoler og yrkesskoler, og et bevis på at når bare forholdene ligger til rette, nytter samene gjerne mulighetene og finner sin rettmessige plass i samfunnsutviklingen.

Tamreindriften i Norge er i det vesentlige forbeholdt samene, men bare 10 % av landets samer lever av reindrift. Reindriftssamene er den sterkest tradisjonsbundne gruppen. Storparten av denne gruppen har inntil nå hatt mindre skolegang for barna enn barn ellers får, foreldrene har ønsket det slik, og gruppen ligger kunskapsmessig etter. Tallet på tamrein har i Norge visstnok aldri ligget så høyt som i slutten av 1950-årene. Reinene er imidlertid svært ulikt fordelt, storparten av familiene har så få rein at de ikke har et forsvarlig levegrunnlag. Regjeringen besluttet nylig å yte 400 000 kroner i 1963 for inkjøp av livdyr til de mest trengende reineiere.

Reineiergruppen dyrker imidlertid en stolthet på minnene om en i sin tid stor næring i ødemarkssamfunnet, og langt flere mennesker klamrer seg til reindriften enn den kan brødfø. Tiltak som kan stimulere mobiliteten i arbeidskraften bør derfor overveies for å løse gruppens vansker. Gruppens fordums samfunnsordning med den velstående større ansvar, er sterkt svekket. Drømmen om å være rik, dvs. ha stor reinhjord og ha anseelse innen gruppen, går ennå rett ofte i oppfyllelse, men oftest uten at eieren føler ansvar for at hans ytelser til driften skal stå i forhold hertil, og den lille reinceieren må ta så mye større del av strevet. Nevneverdig rasjonalisering av driften har derfor ikke funnet sted. Reindriftsadministrasjonen har drevet opplysning om og demonstrert tidsmessige slaktemetoder ved reinslakteanleggene i Karasjok og Kautokeino og ved feltslakteanleggene. For et par år siden ble det lovfestet kvalitetskontroll også på reinkjøtt før det kan sendes ut på markedet. Kvaliteten på reinkjøtt er blitt svært meget bedre og det oppnås derfor høyere pris. Likevel er prisen på reinkjøtt lavere enn på annet kjøtt. Det finnes så lite reinkjøtt og det er så særegen vare, at en har grunn til å tro at organisert eksport vil kunne bringe prisen absolutt på topp. Eksportspørsmålet egner seg absolutt og bør snarest løses som et nordisk samarbeidsprosjekt. — Arbeidet med gransking av reinbeiter i Finnmark har pågått i noen tid og er på det nærmeste ferdig. Når materialet er bearbeidet og resultatene foreligger, vil det få betydning for distriktvis jevnere fordeling av reintallet og for forholdet mellom reinbeiting og bufebeiting. Statens veterinære laboratorium for Nord-Norge arbeider med andre undersøkelser innenfor reindriften, såsom bekjempelse av reinsykdommer, parasitter, avlsforsøk m. m.

I 1959 ga Stortinget en ekstraordinær bevilgning på 500 000 kroner til støtte for reindriftssamer i Kautokeino og Karasjok ved oppføring av bolighus. I løpet av 1961 vil denne første aksjon for å skaffe vinterboliger for reindriftssamer på Finnmarksvidda være avsluttet, av bevilgningen er brukt kr. 311 900 og 65 bolighus er reist. Finnmark fylkesting fattet høsten 1961 vedtak om at det skal foretas ny registrering av reindriftssamer med henblikk på utvidelse av boligaksjonen. Registreringen har omfattet kommunene Kautokeino, Karasjok, Kistrand og Polmak og resultatet foreligger nu. Det er over statsbudsjettet bevilget nye midler, kr. 300 000, til avslutning av boligaksjonen. Den kommer til å omfatte også reindriftssamer i Troms fylke.

Hverken tiltaket med egen landskonsulent for samisk husflid eller reising av Statens heimeyrkesskole for samer har gitt det puff til større og mer variert husflidsproduksjon blandt samene som en hadde ventet. For Karasjok husflidslag har det lyktes lokalt å organisere omsetningen av samisk husflid. Til starten fikk laget støtte av kommunen, Finnmark fylke og staten, og staten støttet driften de første årene. Omsetningsorganet arbeider også for å holde oppe kvaliteten på produktene. Produksjonen av husflidsvarer som omsettes er sterkt ensidig, den består svært mye av skaller. Bruttoomsetningen av samisk husflid ved A/L Karasjok husflidsentral kom ifjor opp i 167 000 kroner.

Komitéen av 1956 til å utrede samespørsmål, oppnevnt av det kongelige Kirke- og undervisningsdepartementet, la fram sin innstilling høsten 1959. Det var kjent, at innstillingen ville bli distribuert for å innhente uttalelser fra kommuner hvor det bor samer, til samiske organisasjoner og til instanser, som har befatning med spørsmål som angår samene. Men endog før innstillingen var distribuert og innholdet kjent, ble det reist en agitasjon mot den, med den påstand, at komitéen legger fram forslag, som tar sikte på å hemme samenes utvikling og tilpasning til det norske samfunn for å bevare deres integritet i ett kjerneområde i indre Finnmark. Etter at innstillingen var distribuert, ble agitasjonen om de hensikter komitéen var blitt tillagt, intensivert, også ved artikler i en del av lokalavisene i Troms og Finnmark i begynnelsen av 1960. Aksjonen nådde sitt høydepunkt ved et møte for samer som var sammenkalt i Karasjok den 9. april 1960. Møtet sendte ut en resolusjon, stillet til regjeringen, som ga uttrykk for en tilsynelatende dyp engstelse hos samene spesielt om synspunkter og forslag i instillingens hovedavsnitt III »Konkrete tiltak av kulturell art». Den uroen, som var forsøkt skapt lokalt omkring samespørsmålene var dermed heldigvis blitt en offentlig sak, som regjeringsmyndighetene måtte undersøke og vurdere nærmere. Med det ville samenes sosiale situasjon bli ytterligere belyst. Uroen la seg etterhvert, men situasjonen hadde forsinket flere av de uttalelser om samekomitéens innstilling som Kirkedepartementet ventet på. Samesaken var imidlertid blitt sterkt aktualisert. Innstillingen ble derfor mere grundig behandlet av flere av de lokale instanser enn den ellers ville ha blitt. Det har vært en stor fordel for hele samesaken, selv om den meldingen om samespørsmål som regjeringen skal forelegge Stortinget, må komme betydelig senere enn først bebudet.

I 1959 utkom samisk-norsk Bibelhistorie. I 1960 utkom den nye samiske kirkesalmeboken. Den har 561 salmer, 201 salmer flere enn i den tidligere salmeboken. »Samisk grammatikk med øvelsesstykker» av professor Knut Bergsland kom ut i 1961.

I 1956 fattet Samisk råd for Finnmark vedtak (sak 16/56) og gjorde henvendelse til Kirke- og undervisningsdepartementet om at det må bli fastsatt pensum og eksamensreglement for samisk som fag ved språklig-historisk embetseksamen. Professoren i finsk-ugriske språk ved Oslo universitet fremmet i 1957 forslag om å godkjenne finsk og samisk som grunnfag ved språklig-historisk embetseksamen, og ved vedtak av Det akademiske kollegium 22. november 1957 ble disse språk stillet på linje med de øvrige grunnfag. I 1959 ble det opprettet et professorat i samisk språk, historie og kultur ved Oslo Universitet. I 1962 er det konstituert en lektor i samisk ved samme universitet. I den nye skoleloven, som kom for noen år siden, heter det at »etter departementets avgjørelse kan det nyttes samisk til undervisning i skolen». Men for å nytte samisk i undervisningen har en ennå ikke de nødvendige bøker og ikke språklig kvalifiserte lærere. For kvalifisering av lærere er det fra høsten 1962 åpnet adgang for utdannede

lærere, som vil arbeide i skolen i språkblandede distrikter, å studere samisk grunnfag ved universitetet. Betingelsene er meget gunstige, det gis dispensasjon fra kravet om artium og læreren beholder full lønn i ett år under oppholdet i Oslo.

Reindriftslinje er etablert ved Karasjok linjedelte ungdomsskole, men læremidlene for denne linjen er det vesentlig mangel på. Undervisning i samisk husflid har fått en smule større plass i skolen enn tidligere, samisk språk og kultur forøvrig ikke.

Folkeopplysningsarbeidet særskilt blant samene har vært lagt større vekt på i den senere tid, særlig på det materielle feltet. Nevnt er allerede opplysning og demonstrasjoner om tidsmessige slaktemetoder ved reinslakting. Nevnes bør også de foredrag om jorddyrking og husdyrhold, som sendes over radio i sendingene på samisk og den opplysning, som husstellkonsulenten for indre Finnmark, som kan samisk, under sine reiser i samisktalende distrikter er i stand å gi ved samtaler med husmødre. Opplysningsskrifter om skolespørsmål, reindrift, husdyrstell, ernæring og helse spørsmål er utgitt av det offentlige, og veiledning er gitt av tjenstemenn på forskjellige områder i de samiske avisene »Nuorttanaste» og »Ságat» og på norsk i »Reindriftsbladet». Det er sterkt ønskelig at folkeopplysningsarbeidet blant samene også på det kulturelle feltet kommer mere til uttrykk. Samiske organisasjoner hos oss makter ikke å drive folkeopplysningsarbeid fordi de mangler midler.

Men en kan ha berettiget håp om at mangelen på læremidler til skolebruk i samiske emner, folkeopplysningsspørsmålet og vitale sosiale spørsmål hos samene vil bli søkt løst tilfredsstillende og raskt så snart Stortinget har behandlet regjeringens melding om samespørsmålene.

SVERIGE

Näringsunderlaget

En viss ljusning kan skönjas i de förhållanden, som kännetecknade den föregående treårsperioden 1956—1959. Därmed avses en begynnande rationalisering och organisation inom rennäringen, framför allt märkbar bland skogslappbyarna i Pite lappmark.

Näringsunderlaget i fråga om renskötseln har varierat med den naturliga växlingen mellan goda och dåliga kalvår. Slakt och distribution av renprodukter har i viss mån förbättrats genom åtgärder från statsmakternas sida. Några kommuner, framför allt Kiruna och Gällivare, har också genom anslag bidragit till rationalisering av renslakten. Renköttpriserna har dock icke följt prisutvecklingen, vilket betyder, att den reella inkomsten per ren minskat. Vinsterna av den begynnande rationaliseringen torde därför ha stannat hos mellanhänderna. Den subventionering, som kommer jordbruket till del, finns icke för renskötselns produkter. Delvis på grundval av en särskild utredning, renutredningen, har emellertid årets riksdag fattat beslut om åtgärder för rationalisering av renskötseln. (Se vidare under rubriken »Samerna och staten».)

I fråga om renskötselns viktigaste stödnäring, fisket, har förhållandena i stort sett varit oförändrade. Ökade avsättningsmöjligheter, bl. a. genom flyg, torde dock ha intensifierat fisket i högfjällssjöarna. Men flyget har säkerligen också underlättat sportfiskarnas intrång i vissa viktiga fjällsjöområden.

En stödnäring, som på sista tiden nått en märkbar utveckling, är slöjden. 1960 ordnades t. ex. en slöjdutställning i kommersiellt syfte i Kiruna. Utställningen rönste stor framgång och ökade efterfrågan på god lappslöjd. Flera familjer lever uteslutande på tillverkning av slöjdföremål. Icke minst kvinnorna kan genom slöjden aktivt bidra till familjens uppehälle. En förhoppning är därför, att samerådets utställning i år skall verka i samma riktning. En utställning hölls också i Gällivare vårvintern 1962, och denna rönste stor framgång.

Ett icke obetydligt antal samer söker numera sin utkomst inom andra verksamhetsområden. Många av dem håller dock fortfarande fast vid renskötseln såsom säsongarbete.

Den sociala sektorn

Ett traditionellt fasthållande vid de äldstes auktoritet har medfört en viss passivisering av den yngre generationen. Detta förhållande torde dock brytas, när väl behovet av de nya driftsformerna trängt igenom. Detta frigörande av den yngre generationen från tidigare betraktelsesätt kommer enligt vår mening att också inverka gynnsamt på befolkningsutvecklingen, liksom frigörandet från det förmynderskap lappväsendet utövat.

I bostadsfrågan har den förbättringen inträtt, att lånemöjligheterna vid bostadsbyggande ökat. Kommunerna har dessutom börjat bygga moderna bostäder även för samerna. Karesuando kommun har därvid gått i spetsen. I byn Kuttainen t. ex. byggs ett stort antal bostäder i kommunal regi.

Skola och kulturliv

Frågan om nomadskolans framtid har under den gångna treårsperioden intagit en central plats bland kulturfrågorna, och den har nyligen lösts på ett för samerna mycket tillfredsställande sätt. På grundval av nomadskol-utredningens betänkande — avgivet 1960 under namnet »Samernas skolgång» — har Kungl. Maj:t och årets riksdag fattat beslut, som i korthet går ut på att nomadskolan bevaras oförändrad beträffande låg- och mellanstadierna (årskurserna 1—6). Högstadiet (årskurserna 7—9) anknutes däremot till ett reguljärt högstadium, förslagsvis i Gällivare, där viss undervisning i lapska ska kunna förekomma jämte yrkesförberedande utbildning i renskötsel. Det planerade högstadiet torde dock upprättas först fr. o. m. läsåret 1964—1965. Nomadundervisningen blir frivillig, varför nomadskolans framtid långt mer än hittills blir beroende av samerna själva. Den nuvarande administrationen kvarstår, och läsåret förlänges så att full överensstämmelse med det obligatoriska skolväsendet i övrigt uppnås.

Inom kulturlivet har Same-Ätnam fortsatt att arbeta efter de tidigare

uppdragna linjerna. Arbetet med sameslöjden och upplysningsarbetet har fortsatt intensifierat med Jokkmokk och Samernas folkhögskola i centrum. Senast i vår har det hållits flera kurser, dels i Jokkmokk, dels i Jämtland. Renskötrelsens organisation har varit huvudämnet.

Glädjande att konstatera är, att ABF också tagit upp lapska ämnen i sin kursverksamhet. Sålunda har i ABF:s regi kurser hållits i Arjeplog, Gällivare, Kiruna och Jukkasjärvi. Lektor Nils Erik Hansegård i Kiruna har därvid varit den drivande kraften.

Vidare har kurser i lapska för nomadlärare hållits i Gällivare 1960 och Jokkmokk 1961, varvid som undervisande lärare deltagit bl. a. programsekreteraren Thor Frette och konsulenten Hans J. Henriksen från Vadsö i Norge.

Tidskriften »Samefolket» och sameradion har varit andra betydelsefulla bidrag till kulturarbetet.

Samerna och staten

Lappbyarna har numera börjat organisera sig. Efter Högsta domstolens utslag, att lappby genom sina fullmäktige kan vara juridisk person, har många lappbyar valt fullmäktige, som kan uppträda såsom styrelse. Sammanslutningen av lappbyarna och sameföreningarna — Svenska samernas riksförbund (SSR) — har under sistförflutna treårsperiod utvecklats kraftigt och fått allt större uppgifter om hand. Fr. o. m. detta år är f. ö. samtliga lappbyar anslutna till förbundet, som därigenom representerar alla renskötande samer i Sverige. Många icke renskötande samer tillhör förbundet genom medlemskap i sameförening. I många viktiga remissyttranden både på näringslivets och kulturlivets område har förbundet och dess styrelse inför landets högsta myndigheter fått göra uttalanden av stor räckvidd och stor betydelse för hela samefolkets framtid.

Värnandet av samernas rätt till land och vatten har alltsedan SSR:s tillkomst hört till förbundets viktigaste uppgifter. Likväl har flera kraftverk tillkommit under ifrågavarande period. Exploateringen har således fortsatt, varvid Tjaktjajaures reglering inom Jokkmokks kommun och byggandet av Vietas kraftverk inom Gällivare socken ter sig som det mest ingripande vid sidan av regleringarna av Ajaure och Överuman. I fråga om Tjaktjajaures, Ajaures och Överumans regleringar har emellertid överenskommelser träffats mellan berörda lappbyar och Kungl. vattenfallsstyrelsen.

Genom anslag från Statens lappfond och genom bidrag från lappbyarna har SSR fr. o. m. 1 april 1962 kunnat anställa en ombudsman. Tack vare anslag har SSR också kunnat arbeta praktiskt ute i fältet genom viss konsulentverksamhet, för vilken förbundets vice ordförande Nikolaus Kuhmunen svarat. Denne har besökt lappbyarna och på ort och ställe lämnat upplysningar och råd i både teoretiska och praktiska frågor, t. ex. i fråga om renutredningens betänkande och lappbyarnas planering av renskötelsen för framtiden.

Renskötselföreläringarna sorterar i Sverige under jordbruksdepartementet.

Med detta departement har SSR haft synnerligen goda förbindelser, vilket inverkat positivt på den organisatoriska utvecklingen. Sedan renutredningen 1960 avgivit sitt betänkande — »Renskötselns organisation och renproduktornas marknadsförande» — har 1962 års riksdag efter Kungl. Maj:ts proposition angående rennäringens främjande fattat beslut till förmån för en rationalisering av rennäringen. Ansvar för denna kommer att delvis åvila samerna själva, vilka genom riksdagens beslut dock tillförsäkras stöd från det allmännas sida i form av forskning, utbildning och rådgivning. Vidare blir genom riksdagsbeslutet lantbruksstyrelsen den myndighet, som i fortsättningen centralt ska handlägga alla rennäringens frågor. För att de praktiska erfarenheterna därvid ska komma till sin rätt har lantbruksstyrelsen emellertid fått tillgång till en rådgivande rennäringnämnd. Till ledamöter i denna har Kungl. Maj:t, sedan SSR beretts tillfälle avgiva förslag, för en fyraårsperiod förordnat sju ledamöter jämte suppleanter. För den direkta ledningen av rationaliseringsarbetet svarar en särskilt tillsatt överinspektör. Det kan i sammanhanget nämnas, att en i riksdagen avgiven motion i avsikt att bereda två samer plats i lantbruksstyrelsens plenum vid behandling av rennäringens ärenden visserligen fälldes i kamrarna men endast med knapp majoritet, samt att titeln lappfogde utbyttes mot titeln konsulent för att markera en omläggning av tjänstemännens uppgifter från övervakning mot rådgivning.

Renforskningen, som likaledes intensifierats, blir för framtiden allt mera viktig och betydelsefull.

På Nordiska samerådets vägnar:

Hans J. Henriksen

Karl Nickul

Israel Ruong

BIHANG 2

Samernas rätt till land och vatten i rättshistorisk belysning

(Föredrag av kammaradvokatfiskalen Tomas Cramér)

När man inom civilrätten skall behandla ämnet samernas rätt till land och vatten är det nödvändigt att ställa frågan i rättshistorisk belysning. Man måste i varje fall gå ända till 1600-talet för att få ett riktigt perspektiv på frågan.

Under 1600-talet skedde mycket av stort intresse inom den svenska juridiken. Det var, bl. a. genom hovrätterna, som inrättades under 1600-talet, en stark reception av romersk rätt och det var en ytterst dynamisk period inom den svenska juridiken. I norrlandshovrätten Svea Hovrätt citerade man glosatorerna Paulus och Ulpianus jämsides med Kristoffers landslag. Samtidigt

var det en högperiod för svenska domare och ämbetsmän. Man kan tänka på, till exempel, landskapen Skåne, Gotland och Halland, som genom insats från svensk administrativ, judiciell och ecklesiastisk personal blev svenska, vilket var ett mycket egendomligt förhållande, särskilt när det gäller Skåne med dess starka danska traditioner.

Rättsvården stod högt i Sverige och det gjorde den även i lappmarkerna. I domstolarna tjänstgjorde samer som nämndemän. Samerna hade alltså där den starka position, som den svenska nämnden sedan gammalt har intagit i häradsrätten, och som kanske var särskilt utpräglad under 1600-talet. Samisk rätt kunde tillämpas av domstolarna. Man hade enligt landslagen rätt att döma efter landssed.

Man skilde skarpt emellan lappmarkerna å ena sidan och nedre landet å andra sidan. Gränsen mellan dem var lappmarkens rå. Det är ett begrepp, som man kan spåra tillbaka ända till medeltiden. Jag erinrar om ett kungabrev från 1300-talet, där det talas om råmärke i samband med nybyggen och lappmarken. Lappmarkens rå bör också beaktas i de sammanhang som professor Nils Ahnlund har behandlat i en uppsats kallad Bygde sten, där Ahnlund framhåller att Sverige vid 1300-talets början egentligen bara sträckte sig ungefär till Skellefteälvens lopp. Norr därom vidtog lappmarken.

Under 1600-talet renoverades domböckerna och man har, bl. a. därför, i behåll åtskilligt domboksmaterial, som är en ytterst viktig källa för kunskapen om de juridiska förhållandena. Redan Karl IX hade visat ett starkt intresse för Nordkalotten och samerna, och det finns i danska riksarkivet ett mycket intressant material från omkring år 1600, som belyser hur man uppfattade de juridiska frågorna. 1600-talsmaterialet visar att ovanför lappmarkens rå var det samerna som hade företrädesrätt och det uttrycks i domböckerna så att det är deras privata ägor, possessioner och liknande uttryck, som klart anger att det är fråga om äganderätt. Det fanns en särskild justitiarius, domare, i lappmarkerna. I 1600-talsdomböckerna urskiljer man alltså klart en äganderätt för samerna, men det var icke en äganderätt till lappskatteländ, utan det var en allmän rätt till landet ovanför lappmarkens rå, och tillkom närmast lappbyarna. Lappbyar hade också rågångar sinsemellan. Lappbyarna var indelade på lappmarker. I Sverige var det Torne, Lule och Pite lappmarker. Inom nuvarande Finland fanns Kemi lappmark.

De strömningar, som har kommit till uttryck i detta domboksmaterial, visar ju på en hög juridisk standard. En vilja att erkänna, att även en folkminoritet som samerna hade bestämda rättigheter, på vilka de kunde bygga en existens i samhället. Förhållandet är ju det att varje grupp, som vill bygga upp en näring, måste garanteras ett juridiskt underlag för detta. Det måste i mänsklig verksamhet finnas ett juridiskt underlag, som bildar en av utgångspunkterna för människornas strävanden.

Det dynamiska 1600-talet hade emellertid även andra strömningar, delvis motsatta dem jag nyss berörde. Sådana strömningar tog sig uttryck i lappmarksplakatet 1673, som tillkom på initiativ av landshövdingen Johan Graan. Det är intressant att läsa det memorial, som ligger till grund för pla-

katet, där Graan, delvis från helt oriktiga förutsättningar, säger att ingen näringskonkurrens förekommer emellan svenskar och lappar. Graan använder inte ordet näringskonkurrens, men meningen är denna. Lapparna sysslar med renskötsel och renarna lever allenast av en vit moss. Det är ju som bekant ett helt oriktigt påstående. Renens hela muskeluppbyggnad sker genom gräsbetet. Vidare gör Graan i sitt memorial kränkande uttalanden om samerna. Redan här dyker den svenska etnocentrismen upp. Graan säger att samerna duger inte till jordbruk, emedan de är late. Ett uttalande, vilket som bekant har jävats av insatser, där den samiska odlarmödan har haft stora framgångar. Enligt Graan duger samerna inte heller till landets försvar. Också ett etnocentriskt påstående, som jävas av de insatser, som samerna senare gjort och för närvarande gör i ett av våra mest strapatserande militära förband. Enligt Graan måste av dessa skäl, med hänsyn till dessa dåliga egenskaper hos samerna, lappmarkerna befolkas med svenska och finska åbor. Och dessa åbor skulle överallt göras lika med lapparna. I det uttalandet kan man nog skönja det, att tidigare hade samerna företrädesrätt till nybygges upptagande och även vetorätt mot intränglingar — icke-samer — som ville ta upp nybyggen. Det framgår av domböckerna. Genom detta uttryck, som kom med i det första lappmarksplakatet, att nybyggarna överallt skulle göras lika med lapparna, hade man alltså brutit igenom äganderätten för samerna på en viktig punkt, nämligen när det gällde jordbruket och nybyggesväsendet. Detta lappmarksplakat följdes av ett annat 1695 och ett reglemente 1749. Det var väl egentligen 1749 års reglemente, som medförde att det blev verklig fart på nybyggesväsendet. Reglementet kan sägas bygga på den jordbruksvänliga merkantilismen, som slagit igenom vid 1740-talets början, och som var en politisk doktrin.

Det tidigare nybyggesväsendet var nog inte så illa sett av samerna. Att det kom upp en och annan nybyggare i lappmarkerna hade goda verkningar ur samisk synpunkt. Det medförde att det fanns replipunkter vid flyttningarna. Samerna kunde ta in hos nybyggare. Det var först på 1700-talet, som konflikterna verkligen skärptes, och de generationer av nybyggare, som då var aktiva, hade kanske annan syn på samerna än de tidigare nybyggarna.

På 1600-talet var man också mycket intresserad av bergsbruket och främjade det på alla sätt. Med åberopande av bergsbrukets intresse utfärdades 1683 ett påbud angående skogarna och det har sedan hävdats, att påbudet skulle göra staten till ägare av all mark, stora skogar, vidder och fjäll i de svenska lappmarkerna. Den uppfattningen är emellertid oriktig. Det framgår redan vid studium av själva påbudets text, att det endast är fråga om skog. Skulle man då kunna föra det resonemanget, att fjällvidderna följde med skogen såsom impediment utan värde? Eftersom kronan uppbar lappskatt och den utgick för dessa områden kan man inte resonera på det sättet.

Inom trakten ovanom lappmarkens rå, som man kanske med en mer modern term kan kalla för sameallmanningen, inrymdes samer individuellt i särskilda lappskatteland. Lappskattelanden kunde inte friköpas och det var

ju naturligt, därför att om lappsattelanden hade kunnat köpas så kunde de sedan sålts fritt och då skulle sameallmännigen ha parcellerats sönder, till obotlig skada för rensköteln. Emellertid är 1683 års påbud mycket viktigt såsom utgångspunkt för avvittringsverket, som pågick huvudsakligen under 1700-talet och 1800-talet, men även in på 1900-talet, i det svenska Norrland, och var en mycket omfattande administrativ verksamhet med ett stort antal lantmätare anställda. För avvittringsverket utfärdades ett stort antal författningar, stadgar, instruktioner, kungliga brev. Det blev till slut en nästan oöverskådlig mångfald av föreskrifter. Dessa föreskrifter var nästan helt utfärdade i administrativ ordning, det vill säga inte som lagar, beslutade av kung och riksdag, utan som författningar utfärdade av konungen, regeringen ensam. Grunden för hela avvittringsverket är emellertid 1683 års påbud, som utfärdades under ett kungligt envælde, då man i det kungliga maktcentrum kunde bestämma ungefär vad som helst. Därför kan man säga, att avvittringsanspråket lagligen inte sträcker sig till fjälltrakterna.

Under 1800-talet kom en intressant utveckling att ske på det här området. Man kan kanske säga, att det var typiskt för 1800-talet, att man då glömde bort de historiska sammanhangen och bedrev verksamheten på ett sätt, som betecknade avbrott mot det tidigare.

1700-talsavvittringen kom egentligen inte att beröra de svenska samerna så mycket. Sedan avsomnade avvittringen i slutet av 1700-talet. Den avstannade av olika skäl, och så kom revolutionsskedet 1809 med inbrytande tankar från Frankrike och Code Civil och tankarna inom den svenska juridiken tumlade om varan. Man kan säga att det var en kamp emellan den gamla kameralistiska uppfattningen och det franska, som när det gällde de här stora vidderna var ganska färgat av amerikanska erfarenheter. Det fanns ju sedan gammalt en förbindelse mellan Frankrike och kolonisations Amerikas Amerika. Man kan tänka på Chateaubriand och andra författare. Sverige hade också ett kolonialt förflutet. En rad kolonisationsprojekt för Sverige bortom haven har skildrats av Sprinchorn. Dessutom fanns motivet att inom Sveriges gräns erövra Finland åter, som Tegnér säger i Svea vid denna tid.

Ur detta motivläge emanerade 1820 års avvittringsstadga för Jämtland. Om den säger C. A. Agardh 1854 att avvittringsstadgan ville göra Lappland likt Amerika. I avvittringsstadgan för Jämtland står det överhuvudtaget ingenting om samerna. Avvittringen i Jämtland bedrevs mycket energiskt framförallt av landshövdingen Mikael von Törne och man parcellerade ut landet i enlighet med liberalismens och den jordbruksvänliga merkantilismens tankegångar till enskilda utan att egentligen avsätta några allmänningar eller sådant. Avvittringen gick allt närmare och närmare samernas gamla trakter. Så småningom blev det en reaktion från samerna själva, som gång på gång skrev till Kungl. Maj:t och ville ha garantier för sina trakter. Det fanns då intet i tidens politiska och ekonomiska läror, som talade till samernas förmån, mer än en allmän traditionalism och rättskänsla, som hade visst stöd i riksdagen Svärmeriet för samerna å andra sidan, bottnande i

franska läror om den gode vilden, fanns även på svensk botten. Linné var bl. a. en företrädare för detta. Sådana tankegångar avsatte emellertid icke några resultat när det gällde kampen om de ekonomiska nyttigheterna.

Samerna begärde hos Kungl. Maj:t att få råskillnadskartor, och att få behålla de trakter, som deras förfäder innehaft. Det var redan 1830 som samerna började med sin reaktion, men på ett sätt, som vi väl känner till ifrån senare tider, uppsköt man den obehagliga frågan genom att tillsätta en kommitté. Det tillsattes en kommitté i Jämtland med landshövdingen von Törne som ordförande och ett antal avvitringslantmätare och länsstyrelsetjänstemän som ledamöter. Under tiden fortgick avvitringen, och först när avvitringen hade kommit ända fram till de gamla skattefjällen och delvis avvittarat sådana fjäll åt enskilda nybyggare, avgav kommittén sitt betänkande med författningsförslag, som godtogs av Kungl. Maj:t i kungl. brev den 20 april 1841 angående bestämmande av säkra gränser för lappallmogens i Jämtlands län renbetestrakter. I det brevet sägs, att först skulle lantmätaren till yttre gränserna avmäta varje så kallat skattefjällsområde. I en senare punkt sägs det att för varje skattefjäll skulle tilläggas viss mark av kronans disponibla marker. Skattefjällen betecknas icke som kronans utan som lappallmogens.

Något som samerna hade fört på tal och som varit den stående frågan när samespörsmålen kom upp i samband med avvitringen, var frågan om vinterstamhåll för samerna. Själva fjällen var ju inte så värdefulla för nybyggarna, så de kom inte i farozonen så tidigt i avvitringen, men genom att man parcellerade ut all skogsmark nedanför fjällen och nybyggarna ansåg sig berättigade att vid gränsen till nybyggena avvisa samerna, när de kom, blev samerna utan vinterbetestrakter, och det problemet gick under namnet vinterstamhållsfrågan. Genom att man enligt 1841 års brev skulle tillägga, för varje skattefjäll särskilt, ytterligare mark utöver skattefjällets område, avsåg man att lösa vinterstamhållsfrågan.

År 1850 gjorde överdirektören för lantmäteriet Ludvig Falkman en resa till Jämtland. Han besökte också nordligare trakter av Sverige. Den allmänna avvitringen enligt 1820 års stadga hade avslutats i Jämtland 1850 och avvitringsrätten, som hade mycket att göra med avvitringsspörsmålen, hade avskaffats redan 1840.

När jag nämner termen avvitringsrätt så får det inte föra till det missförståndet att avvitringen var ett genomfört judiciellt förfarande. Avvitringen var ett administrativt förfarande, icke ett domstolsförfarande. Avvitringsrätten skulle bara i vissa avseenden behandla lantmätarnas förslag. Sedan var det länsstyrelsen, som genom utslag fastställde avvitringen. Det var alltså ett administrativt förfarande, men enligt de ganska särregna gränser, som gäller i Sverige sedan gammalt mellan administrativ och judiciell myndighet, anses det att detta administrativa förfarande var ett administrativt förfarande med slutgiltig verkan. Och man kan då inte ta upp frågan vid domstol annat än om själva avvitringsförfattningen är olaglig eller tolkningen av avvitringsåtgärderna strid.

Falkman gjorde alltså sin resa 1850 och avvitringsrätten hade avskaf-

fats 1840. Den allmänna avvittringen var slut och förrättningarna enligt 1841 års brev, som alltså var till förmån för samerna, hade ännu inte börjat. Denna resa sker alltså vid en tidpunkt, som är mycket intressant för studiet av utvecklingen av samernas rätt. Falkman uttalar sig om konsekvenserna av den allmänna avvittringen och man får ett status presens för tiden alldeles innan förrättningarna enligt 1841 års brev tar sin början.

Falkmans berättelse är tryckt 1851. Falkman ger först en historisk redogörelse, där han bl. a. nämner Graans memorial 1673 och vissa förarbeten till detta. Och i det sammanhanget kommer Falkman in på en försäkran, som Kungl. Maj:t i ett brev 1671 gav samerna, att de inte på något sätt skulle bli trängda i sin skäliga rättighet och att Kungl. Maj:ts nådigaste uppsåt var att låta samerna bliva vid deras land och fiskevatten. Sedan redogör Falkman för de förhållanden, som den allmänna avvittringen enligt 1820 års stadga åstadkommit, och säger att fiendskap och stridigheter mellan lappar och nybyggare var vanliga. Lapparna har höga begrepp om sina rättigheter och anser dem kränkta varje gång ett nybygge upptas inom deras verkliga eller förmenta område. Nybyggaren å sin sida står på sin lagliga rätt, föraktar lappen och anser sig många gånger förnärad, då lappen flyttar genom ägora.

Utan renmossa, säger Falkman, kan renhjorden inte livnära sig. Nybyggaren vet att skogselden förstör renmossan och drar sig inte för, att med eldens hjälp förhindra lapparna att uppehålla sig på hans område. Förhållandena har i Jämtland och i Västerbottens län enligt Falkman på många ställen fött ett hat mellan lappar och nybyggare, som påminner om det hat som råder mellan urinnevånare och kolonister i Afrika och Amerika. I Norrbottens län fann Falkman förhållandena bättre. Det ansåg Falkman bero på att nybyggarna där inte trängde sig nära fjällen och de oskiftade skogarna var vida nog för att medge lapparna vinterstambåll. Här kan man tillägga att avvittringen i Norrbottens läns lappmarker skedde först senare, enligt 1873 års avvittringsstadga, som i vissa avseenden var ännu sämre för samerna än 1820 års. Jag återkommer till 1873 års stadga.

Falkman försökte att genom självsyn bilda sig en uppfattning om samernas egna förhållanden. Det var ett företag, som få av de stockholmsämbetsmän, som satt inne med makten och ansvaret när det gällde samernas angelägenheter, försökte sig på. Överdirektören kunde inte få direkt kontakt med samerna norr om Jämtland. Det var för dåliga kommunikationer. Även i Jämtland var samerna till fjälls, när han kom, men inte mer än ungefär 17 mil från Östersund. Och så skildrar Falkman hur han for upp till Skalstugan, den sista gästgivargården på svenska sidan, och sedan följde riksgränsen norrut tills han vid ett fjäll, som heter Kälähögen, träffade samer från Åre socken. Där fick han se samernas hemliv och lära sig känna dem i tre generationer. Han berättar, att stamfadern, som han säger, var blind, vilket var vanligt bland samerna både för rökens skull i kåtorna och solglittret på snön. Så fick han träffa den aktiva generationen och barnen. Han säger att han blev övertygad om att lapparnas begäran att få vistas i

fred på de öde och för andra obeboeliga fjällen med rättighet att gå ned i skogarna, när nöd och vinter tvingar, borde villfaras. Han konstaterar att inskränkningar genom avvitringsåtgärder skett i samernas gamla rättigheter till bete och uppehållsorter. Det har, säger Falkman, ägt rum utan att samerna blivit hörda. Det är nödvändigt för dem att vintertid få flytta omkring i skogarna nedanför fjällen.

Så säger Falkman att avvitrningen hade pådrivits starkt av landshövdingen von Törne för att öka mantalet i länet, vilket endast kunde ske på lapparnas bekostnad. Kungörelserna om avvitrningssammanträdena upplästes i kyrkorna på sådana tider, då samerna var till fjälls, och de kunde därför inte bevaka sin rätt. Von Törne hade pådrivit avvitrningen för starkt och inte beaktat samernas intressen tillräckligt och samerna blev inte kallade på behörigt sätt.

Det var alltså von Törne, som utsågs till ordförande i den kommitté, som skulle söka att avhjälpa samernas svårigheter. Och denna kommitté lade fram förslag, som ledde till 1841 års kungabrev. Detta kungabrev omnämner Falkman och säger, att först i det brevet stadgas att samerna skulle kallas på ett mera effektivt sätt, men då hade avvitrningarna redan fullbordats.

Det är för övrigt ju inte bara kallelsesättet, kan man tillägga, som lämnar rum för invändningar, när det gäller den allmänna avvitrningen i Jämtland enligt 1820 års stadga. Man måste säga att när man där hade att göra med samerna med deras mycket speciella allmänna förhållanden och rättsförhållanden, så hade det varit påkallat, att man hade tillsatt ett särskilt ombud, som hade fått företräda samerna. Ett sådant ombud hade kunnat åberopa sedan gammalt gällande judiciella och kamerala grunder och principer. Dåtidens lappar saknade givetvis helt en utbildning tillräcklig för att klara en sådan uppgift.

Men det var väl inte i samklang med tidens, man kan säga, liberalistisk-kolonialistiska uppfattningssätt, att tillsätta ett sådant ombud. Man kan också här tillägga att trakterna i Jämtland enligt allra senaste forskning är urgamla sametrakter och att forskningens nuvarande ståndpunkt är den att samerna kom till dessa trakter långt före sydiskandinaverna. Det vill säga svenskar och norrmän.

Falkman säger att samerna fick betala för att få vistas på sina gamla vinterlägerplatser, som nybyggarna hade fått i sin ägo. Ibland förbjöd nybyggarna samerna att besöka samernas egna gamla platser.

Sedan kommer Falkman in på avvitrningen i Åre socken och säger att samerna fick inte tillfälle att bevaka sin rätt hos avvitringsdomaren, som bara hörde böndernas fordringar och rådförde sig med jordeboken. I jordeboken hade inte samerna antecknats, trots att tre lapphushåll hade betalat ränta för vissa landområden. Det var ett faktum, säger Falkman, att samerna innehade stora fjäll, men avvitrningen berövade dem allt och de hade nu endast kvar ett obetydligt fjäll, som hade avsatts som kronoöver-

loppsmark. Det var alltså i följd av bristfällig lagstiftning, som fjällen utan samernas hörande hade frånhänts dem.

Sedan gör Falkman vissa allmänna reflexioner om samerna. Han säger att det förhållandet, att samerna så småningom måste alldeles försvinna, står klart för honom. De måste slutligen upphöra att vara ett särskilt folk, därför att de inte är tillgängliga för civilisationen. Civilisationen vore dock föga värd om den vore det direkta medel för deras undergång. Lapparna bör tålas, skyddas och hjälpas så länge de finns, vilket är helt annat än att söka befordra deras tillväxt, därtill skäl knappast ur någon synpunkt finns. Falkman nämner slutligen att han hade träffat lagmannen i Västerbotten som hade sagt honom att det vore rimligt och skäligt att man gjorde en undersökning på platsen angående samernas förhållanden, särskilt av det skälet att lappmarksbefolkningen på grund av gammal praxis inte deltar i riksdagsmannaval eller hos rikets ständer har någon egen röst. Och med det slutar Falkman.

Han ter sig i sin redogörelse som ovanligt klarsynt ämbetsman. Han är visserligen fången i sin tids felaktiga föreställningar om samernas utdöende och otillgänglighet för civilisationen, men han ser samtidigt på ett klart och genomskådande sätt, vad som sker i det svenska 1800-talssamhället. Han observerar och visar på den brutalitet, som det samhället utövar, när det utifrån rent statsekonomiska överväganden styckar ut landet utan att akta på samernas av ålder bestående rättigheter, som hade krävt en mera generös och insiktsfull behandling och en noggrannare juridisk prövning, dels av lagstiftaren och dels av administratören. Falkman slog även i fortsättningen vakt om samernas rätt och gjorde vägande inlägg i förarbetena till 1873 års avvittringsstadga, som var den stadga som reglerade avvittningen norr om Jämtland. Den stadgan gällde alltså de stora sameområdena. I marginalen har någon annan ämbetsman tecknat nedsättande kommentarer till Falkmans prosamiska synpunkter.

Jämtlandsavvittringen är särskilt intressant därför att den skedde innan kronan hade börjat sträva därefter, att skogsinkomsterna från skogsområdena skulle tillfalla kronan och nyttiggöras av kronan. Det var först 1865 som den uppfattningen trängde genom och tog sig uttryck i författningar om att kronoparker borde bildas vid avvittningarna, och det tog inte lång tid förrän frågan om rätten till skogen på samernas skattefjäll i Jämtland aktualiserades. Då säger länsstyrelsen i Jämtlands län 1868 att om frågan om skogsrätten på skattefjällen skall avgöras, uppkommer oavvisligen den viktiga frågan om äganderätt till dessa områden. Skall den äganderätten stanna hos den, som först tog herrelöst land i besittning, blir lappens rätt ostridig, säger länsstyrelsen. Litet längre fram i sitt yttrande säger länsstyrelsen att om kronan tillägger sig äganderätten till skattefjällen, vilket kan ske, åtminstone med den starkares rätt, så blir situationen etc.

Det säger alltså länsstyrelsen 1868 och ansvarig för länsstyrelsens beslut var en man, som hade skött om inrymningarna av enskilda samer i skatte-

fjällen efter förrättningarna enligt 1841 års brev, Carl Håkan Ekberg, som var landskamrer i länet 1856—1890. Dessa inrymningar föregicks av vidlyftiva arvsrättsutredningar och det hade varit nödvändigt för Ekberg att sätta sig in i samernas släktförhållanden och övriga förhållanden på ett mycket noggrant sätt. När Ekberg talar om äganderätten kan han inte åsyfta åborätten. En erfaren kameralist som Ekberg måste ha haft klart för sig att åborätt och äganderätt är totalt skilda begrepp. Emellertid kom det ett kungabrev om skogsrätten, där kronan tillerkände sig själv denna rätt och det kungabrevet är mycket viktigt, när det gäller förarbetena till 1873 års avvitringsstadga, som gällde norr om Jämtland. Man hade alltså successivt fått en utveckling, där kronan på administrativ väg hade tillhånt sig mycket stora rättigheter på sameallmanningen, dit man också får räkna skattefjällen. Och i 1873 års avvitringsstadga avspeglar sig detta på ett mycket intressant sätt. Falkman, som avger yttrande i lantmäteristyrelsen, betonar samernas rätt och kammarkollegiet gör det också. Sedan sänds ärendet till riksdagen av regeringen för att vissa speciella frågor skall besvaras och därefter utfärdar regeringen avvitringsstadgan, och säger då att odlingsgränsen, som hade tillkommit på 1860-talet, skulle vara gräns mellan lappmarkernas kulturland och »de områden där nybyggesanläggningar icke vidare må tillåtas». Genom den formuleringen hade regeringen alltså kringgått problematiken kring äganderätten till sameallmanningen och undvikit att taga ställning till de problem som hade berörts av lantmäteristyrelsen och kammarkollegiet. Regeringen hade samtidigt ställt dörren öppen för en avvitringspraxis, som kunde söka göra allt till kronans egendom ovan odlingsgränsen norr om Jämtland. Det är högst tveksamt hur denna avvitring skall tolkas. Innebörden av en disposition av mark som »kronoöverloppsmark» vid avvitring enligt 1873 års stadga är inte klar till sin innebörd. Krononamnet är kanske att bedöma i enlighet med den norska høyesterettsdomeren Bergers uttalande om uttrycket »Kongens allmenning» i gamla norska handlingar. Berger säger: Det er bare ett navn det her drejer sig om.

När man verkligen går till botten med frågan gäller det ju samernas mark, till vilken de har äldsta rätt. Detta erkänns också i lagstiftningen, som inte är främmande för begreppet mark och vatten som av ålder är samernas till deras uteslutande begagnande. Samerna måste arbeta för att detta begrepp skall lyftas fram i ljus och förklaras.

Tomas Cramér

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Arbejds- og socialministerierne) meddelar den 9 januari 1963 å samtliga regeringars vägnar:

På Nordisk Råds 7. session vedtoges efter indstilling fra rådets socialpolitiske udvalg følgende rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til medlemsregeringerne at foretage det fornødne for at tilvejebringe et nærmere nordisk samarbejde med hensyn til spørgsmålet om udveksling af oplysningsmateriale og oplysninger til brug for udvandringsinteresserede.

Under rådets forhandlinger blev det fremhævet, at det nordiske arbejdsmarkedsudvalg ville være det naturlige organ for tilrettelægning af og indseende med den nævnte udveksling af oplysninger.

På Nordisk Arbejdsmarkedsudvalgs møde i København 1959 blev der derefter truffet beslutning om at nedsætte en arbejdsgruppe under dansk formandskab til behandling dels af det på Nordisk Råds møde i november 1959 forhandlede spørgsmål om udveksling af oplysningsmateriale til brug for udvandringsinteresserede, dels af spørgsmålet om hvervning af arbejdskraft til oversøiske lande.

Arbejdsgruppen har såvel på møder i København den 6.—8. november 1960 og i Stockholm den 8. september 1961 som skriftligt forhandlet om de nævnte spørgsmål og har på grundlag heraf udfærdiget og til Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg afgivet en rapport over de første drøftelser og udvalgets indstilling.

Med hensyn til spørgsmålet om udveksling af oplysningsmateriale til brug for udvandringsinteresserede har der i arbejdsgruppen været enighed om, at oplysningsvirksomheden bør tage sigte både på udvandringsintresserede og på personer, der blot ønsker midlertidig beskæftigelse i udlandet, ligesom den bør omfatte såvel oversøiske som europæiske lande, særlig under hensyn til den påbegyndte udveksling af arbejdskraft mellem OECD-landene

samt den mellem de vesteuropæiske lande bestående praktikantudveksling. Der var ligeledes enighed om, at det i de enkelte land allerede foreliggende oplysningsmateriale bør stilles til rådighed for de andre lande, samt at man med hensyn til udarbejdelse af fremtidige oplysningspjecer vil forhandle indbyrdes, forinden det enkelte land påbegynder en sådan udarbejdelse, dels for derved at undgå dobbelt arbejde, dels for at skabe mulighed for at få indføjede oplysninger, der måtte være af særlig interesse for de enkelte lande. Man var endelig enig om at holde hinanden underrettet om faglitteratur m. v., som man påtænkte at anskaffe til brug i oplysningsvirksomheden. Det nævnte samarbejde mellem de respektive myndigheder i de nordiske lande har allerede taget sin begyndelse.

For så vidt angår spørgsmålet om hvernævning af arbejdskraft til oversøiske lande konstaterede arbejdsgruppen ved gennemgang af de nordiske landes lovgivning på dette område, at der var visse forskelle, men at spørgsmålet navnlig kompliceredes ved, at man i de nordiske lande lægger vægt på, at den offentlige arbejdsanvisning har indseende med dette spørgsmål, medens det i de oversøiske lande i vidt omfang er private arbejdsanvisningskontorer, der mod betaling forestår denne virksomhed. Der har i arbejdsgruppen været enighed om at undersøge, hvorvidt det måtte være muligt at få etableret et samarbejde mellem den offentlige arbejdsanvisning i de nordiske lande og den offentlige arbejdsanvisning i de oversøiske lande, i første række U. S. A. Denne undersøgelse er endnu ikke afsluttet.

Arbejdsgruppen har som konklusion på sin rapport til Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg givet udtryk for, at man var af den opfattelse, at der fortsat bør være løbende kontakt mellem arbejdsgruppens medlemmer for så vidt angår såvel udarbejdelse af oplysende materiale til brug for udvandringsinteresserede som løsningen af de problemer, der måtte opstå i forbindelse med hvernævningen af arbejdskraft til udlandet.

Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg færdigbehandlede på sit møde i Kalmar i november 1962 arbejdsgruppens rapport og tog denne til efterretning.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Nordiska arbetsmarknadskommissionen har behandlat frågan och beslutat, att det informationsmaterial angående olika emigrationsländer som redan tryckts i resp. nordiska länder kommer att tillställas arbetskraftsmyndigheterna i de övriga nordiska länderna.

Vidare beslöt kommissionen, att då nytt informationsmaterial förberedes, skall exemplar såndas till de övriga nordiska ländernas arbetskraftsmyndigheter i informationssyfte och för event. komplettering och tillägg. De nya informationspublikationer som tryckas, skola även ställas till de övriga nordiska ländernas arbetskraftsmyndigheters förfogande.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Innstillingen fra arbeidsgruppen under Nordisk arbeidsmarkedsutvalg som er nevnt i meldingen til 9.¹ og 10.² sesjon, ble behandlet på utvalgets møte 16.—18. september 1962 i Kalmar. Det forutsettes at det i tilfelle blir redegjort for dette fra svensk side.

Arbeidsgruppen har fortsatt samarbeidet om utarbeiding av felles informasjonsmateriale for utvandringsinteresserte. Fra norsk side foreligger det nå ferdig trykt en brosjyre om Brasil. Manuskriptet til denne brosjyren har vært forelagt de øvrige lands medlemmer av arbeidsgruppen til godkjenning før endelig trykking. Et opplag av brosjyren er sendt de respektive lands arbeidsmarkedsmyndigheter.

Manuskriptet til en tilsvarende brosjyre om Argentina, Chile, Peru og Venezuela (for disse land samlet) har vært forelagt de øvrige lands medlemmer av arbeidsgruppen. Brosjyren ventes å foreligge ferdig ved årsskiftet 1962—63.

De norske arbeidskraftmyndigheter har på sin side mottatt informasjonsmateriale fra de øvrige lands arbeidsmarkedsmyndigheter til utdeling blant utvandringsinteresserte.

¹ 9. sess., s. 1020.

² 10:e sess., s. 1147.

Meddelande
om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt
samarbete

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Norges regering (Handelsdepartementet) meddelar den 2 januari 1963:

— — — tillater en seg å vise til beretningen fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid [*se Sak C 5*]. Beretningen vil bli sendt Rådet umiddelbart etter Ministerkommitténs neste møte, som ventes holdt i Stockholm den 14. januar 1963.

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1959 angående vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr. Sak A 18 och D 83.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Norges vassdrag- og elektrisitetsvesen forbereder nå en større utbygging av vannkraftkildene i Mo-området. For å imøtekomme det behov for transportveger som reiser seg i denne forbindelse er en — etter forhandlinger mellem NVE og Statens Vegvesen — kommet til at den nåværende riksveg Mo—Umbukta kan nyttes når de nødvendige utbedringer og omlegginger blir foretatt. En regner med at dette arbeidet vil bli satt i gang i 1963.

Om bygging av annen vegforbindelse mellom Nordland fylke og Sverige vises til den norske regjeringens melding til Nordisk Råd vedrørende rek. nr. 20/1962 om mellomriksveg over Graddis [se Sak D 83].

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Utöver vad som tidigare från svensk sida framförts till Nordiska rådet i denna fråga kan nämnas följande.

Någon prioritering av mellanriksvägsförbindelser mellan Västerbottens och Norrbottens län samt angränsande delar av Norge har ännu ej skett.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1959 med anledning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utredning om ifrågavarande vägförbindelser skall dessa vägfrågor behandlas på samma sätt som övriga vägfrågor, d. v. s. via de ordinarie flerårsplanerna.

Genom beslut den 28 september 1962 angående en framställning från Kiruna stad om väg mellan Kiruna och Nordnorge, uppdrog Kungl. Maj:t åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att — efter samråd med länsstyrelsen i Norrbottens län och vederbörande norska vägmyndigheter — överväga frå-

gan om tidsschemat och turordningen för anordnande av mellanriksvägar från Norrbottens län till angränsande delar av Norge.

För närvarande pågår — vilket torde framgå av tidigare till Nordiska rådet ingivna uppgifter — utbyggnad och förbättring av vägen Umeå—Lycksele—Storuman (93)—Tärnaby—Umbukta (361). Dessa arbeten har bedrivits i snabbare takt än vad som torde ha förutsatts i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utredning om mellanriksvägarna till Nordnorge. Skälen härtill är följande.

1. En koncentration av ordinarie vägmedel till denna väg har skett från länets sida.

2. Även beredskapsarbeten har i möjligaste mån bedrivits på vägen.

3. På grund av kraftutbyggnader i Umeälvens vattensystem har statens vattenfallsverk behov av bärkraftiga och bekväma vägförbindelser. Betydande belopp har av denna anledning satsats på ifrågavarande vägförbindelse. Samarbete har därvid alltid ägt rum mellan väg- och vattenbyggnadsverket och statens vattenfallsverk och medel har tillskjutits av såväl vattenkraftintressenter som vägmyndigheter. Härigenom har vägen på de aktuella avsnitten kunnat givas den för framtiden tänkta sträckningen och standarden.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Närmaste målet är iståndsättande av Kirkenes flygplats genom de norska myndigheternas försorg så att den kan användas för trafik åtminstone med passagerareplan av typ DC3 samt förbättring av Ivalo flygplats.

Ett annat mål är byggande av en flygplats i Västra Lappland på den finska sidan (den s. k. Aavahelukka flygplatsen i Kolari kommun).

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 22 november 1962:

Flyplassanlegg

Flyplassene ved Kirkenes og i Alta vil bli ferdige og åpnet for regulær trafikk våren 1963.

Banesystemet på Banak (Lakselv), som er militær flyplass, ble ferdig 1961. Det er ennå på det uvisse når plassen vil få nødvendig utstyr (bygninger m. v.) og plassbetjening for å kunne tas i bruk for regulær sivil lufttrafikk.

Tromsø flyplass antas å ville bli ferdig og åpnet for trafikk høsten 1964.

På Bardufoss flyplass som har vært i bruk en del år vil ny ekspedisjonsbygning bli ferdig i løpet av 1962.

Flytrafikk

Fra våren 1963 vil helårsruten med landfly som nå går til Bardufoss bli forlenget over Alta — (eventuelt Banak) — fram til Kirkenes.

Det er på charterbasis med småfly etablert foreløpig luftfartsforbindelse mellom Ivalo og Kirkenes.

Landverts trafikk

Trafikken over mellomriksvegene i Nord-Norge i sommermånedene 1961 viste en stigning på 15,2 % passasjerer og 19 % kjøretøyer sammenlignet med samme tidsrom foregående år. Den nye mellomriksvegen over Enontekiö/Kautokeino har hatt betydelig turisttrafikk i inneværende år.

Kyst-trafikken

Hurtigrutene langs Nord-Norges kyst har full kapasitetsutnyttning og større tilgang enn de kan dekke i sommermånedene juni—juli—august. I de senere år har sesongen vært forlenget, idet det har vært rundreisepassasjerer i betydelig antall allerede fra april måned til langt utover høsten.

Underbringelse

Grand Hotell, Tromsø, utvider med 120 senger. På Andenes bygges et nytt hotell med 20 senger. Karasjok Gjestgiveri har fått 44 nye senger samt kafeteria, og Grand Hotell, Harstad, har planer om større tilbygg. I Alta, Berlevåg og på Kvenangsfjellet er det i 1962 kommet nye overnattingssteder med tilsammen 58 sengeplasser.

Den korte sommersesongen med full utnyttning av kapasiteten ved hoteller og herberger har skapt store problemer for turisttrafikken i Nord-Norge og særlig i Finnmark. Det er behov for utvidelse av kapasiteten og delvis bedring av standarden ved hoteller og andre herberger (herunder ungdomsherberger) på de mest sentrale steder i Finnmark. Likeledes er det behov for flere campingplasser av god standard og med en del campinghytter på sentrale steder langs riksveg nr. 50 og ved mellomriksvegene.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Den arbetsgrupp för behandling av ärenden om Nordkalotten såsom internationellt turistområde, som — i anledning av rekommendationen — på svensk sida efter initiativ från handelsdepartementet bildats av Svenska turisttrafikförbundet, den s. k. STTF:s Nordkalottskommitté (Nordiska rådet, 10:e sess., s. 1166—1167), har under år 1962 hållit två sammanträden. I det senare av dessa sammanträden, som hölls i Åbo den 7 december 1962, deltog representanter för det finska ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, Hotell- og turistdirektoratet i det norska Samferdseldepartementet, Turistföreningen i Finland, Landslaget for reiselivet i Norge, Nord-Norges reisetrafikförbund och Norrbottens turisttrafikförbund.

Vid sammanträdet i Åbo meddelades, att arbetet med förteckningen över samtliga hotell, turiststationer, motell, pensionat, vandrarhem, campingplatser och andra övernattingsställen inom hela Nordkalott-området framskridit så långt att förteckningen kunde beräknas utkomma av trycket i mitten av januari 1963 (jfr trafikutskottets förslag nr 12/1962, s. 1570—1571). Förteckningen avsågs att utges i 50 000 exemplar (engelskt text)

till en kostnad av ca 15 000 svenska kronor, att fördelas med 5 000 kronor på envar av de tre berörda länderna. Vidare upplystes, att den i meddelandet till rådets 10:e session angivna resan på Nordkalotten för vissa utländska pressmän icke kunnat anordnas under år 1962. Det beslöts, att åtgärder skulle vidtagas i syfte att i stället få till stånd resan under sommaren 1963, dock i viss annan form. Frågan om bildandet av ett centralt internordiskt organ för handläggning av gemensamma turistfrågor rörande Nordkalotten avskrevs, enär dessa frågor ansågs kunna i fortsättningen lämpligen behandlas i den ordning, som tidigare förekommit på det regionala planet.

I övrigt gavs vid sammanträdet orienteringar om vidtagna åtgärder på turismens område under år 1962 och om planerade sådana åtgärder inom de olika delarna av Nordkalotten.

*BILAGA 1***Redogörelse av sekreteraren i STTF:s Nordkalottskommitté över en av honom företagen resa den 12—20 september 1962 för studier av frågan om en utvidgad turisttrafik inom Nordkalotten**

Beträffande kommunikationerna inom Nordkalott-området var av särskilt intresse erfaras att dessa redan sommaren 1963 kommer att avsevärt förbättras genom utbyggnad eller nyanläggning av flygfält vid Alta, Banak och Kirkenes samt genom upprättande av dagliga flygförbindelser med Oslo fr. o. m. den 1 april 1963. Under innevarande sommar har anknytning etablerats mellan finskt och norskt flyg genom daglig förbindelse i norsk regi mellan Kirkenes och Ivalo. Det är inom turistkretsar en livlig förhoppning att dylik anknytning inom en snar framtid kommer att upprättas även mellan Kiruna och flygplatser i Nordnorge och norra Finland.

De successiva nyanskaffningarna av moderna fartyg på Hurtigrutten med sina dagliga tolvdagarssturer från Bergen till Kirkenes och åter torde utgöra en borgen för ett maximalt turistklientel under sommarmånaderna på den klassiska och alltså lika populära turistled.

Vägnätets kontinuerliga utbyggnad har stimulerat till en med varje år växande turisttrafik. Stor betydelse tillmätes allmänt den i sommar nyöppnade mellanriksvägen från Karesuando över Enontekis till Kautokeino-Alta. Enligt från olika håll inhämtade uppgifter hade densamma från början livligt frekventerats och torde komma att få särskilt värde genom att vara öppen för trafik året runt mellan Sverige och Nordnorge. En förutsättning för att denna nya trafikled skall i större utsträckning utnyttjas av bilturister är dock ökade och förbättrade logimöjligheter såväl i Sverige — närmast i Kiruna och Karesuando — som i Finland och Norge. Tillkomsten av det projekterade hotellet i Kiruna med cirka 100 rum, som beräknas bli färdigt 1964, samt av den planerade finska turiststationen Hetta vid Enontekiö kan därför inregistreras med tillfredsställelse. En förstärkning av övernattningskapaciteten i Kautokeino synes bli den logiska följden av denna utveckling.

Den nuvarande kapaciteten på hotell, gästgiverier, campingplatser etc. syntes genomgående vara otillräcklig under högsäsong.

Större turisttrafik än något tidigare år rapporterades. Exempelvis hade Nordkap redan den 15 augusti 1962 besökts av mer än 16 000 turister, medan motsvarande siffra för hela sommarsäsongen förra året var 13 000, och på tullstationerna hade vid samtliga gränsövergångar registrerats avsevärt högre trafiksiffror än tidigare.

BILAGA 2**Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Samferdselskomitéen har funnet det hensiktsmessig først å gi en historik over Nordisk Råds tidligere behandling av saken. På grunnlag av et medlemsforslag fra Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen og Gösta Skoglund om økonomisk samarbeid i Finlands, Norges og Sveriges nordligste områder (Sak A 10), vedtok Nordisk Råd på sin 5. sesjon i 1957 en rekommandasjon (nr. 12/1957), om at regjeringene i disse land i fellesskap måtte overveie mulighetene for samarbeid om økonomisk utnyttelse av naturherlighetene i nord. Det var særlig tenkt på tre hovedfelter, nemlig industrielt samarbeid, kraftsamarbeid og samarbeid om kommunikasjonene.

I forbindelse med meddelelsene om rek. nr. 12/1957 til Rådets 6. sesjon i 1958 (Sak D 55) fremsatte Harry Klippenvåg og Ragnhild Sandström et tilleggsforslag om sammenknytting av flyforbindelsene på Nordkalotten. I dette forslag er også sterkt understreket den betydning utstrakte flyforbindelser vil få for turisttrafikken i nord. I rek. nr. 21/1958 henstiller Nordisk Råd til regjeringene i Finland, Norge og Sverige å undersøke forutsetningene og mulighetene for en videre utvikling av lufrutenettet i nord.

Til Nordisk Råds 7. sesjon i 1959 (Sak D 58) ble fremlagt en utredning fra en komité (Nordkalottkomitéen), nedsatt av de statlige luftfartsdirektorater i Finland, Norge og Sverige. Det var der gitt forslag om utbygging av Kirkenes og Ivalo flyplasser, utbygging av telekommunikasjonene, opprettelse av visse flyveger, samarbeid mellom tollmyndighetene og innretting av forsøkstrafikk Kemi—Luleå. Det fremgikk at regjeringene arbeidet med disse spørsmål.

Ragnhild Sandström fremsatte et tilleggsforslag, som gikk ut på å anbefale de tre lands regjeringer å søke å gjennomføre Nordkalottkomitéens forslag så langt som mulig og å samarbeide om utbygging av turisttrafikken i nord. En rekommandasjon om dette ble vedtatt (rek. nr. 14/1959).

Til Nordisk Råds 9. sesjon i 1961 (Sak D 68) ble meddelt at flytrafikk forsøksvis var etablert på strekkningen Kemi—Luleå fra 1. april 1960 av det finske selskap Finnair, men at flyvingen senere var innstilt av kommersielle grunner. Videre hadde Stortinget i Norge ført opp 1 mill. kr. til påbegynnelse av Kirkenes flyplass. For øvrig var visse andre tiltak truffet for utvikling av flyforbindelsene. For utbygging av turisttrafikken i nord hadde Svenska turisttrafikkförbundet dannet en særskilt arbeidsgruppe.

Til Nordisk Råds 10. sesjon i 1962 ble meddelt at flyplassene i Kirkenes, Banak, Alta og Tromsø ville bli ferdig i 1963 og 1964 for sivil rutetrafikk. På turisttrafikkens område var utvidelser av hoteller, gjestgiverier og campingplasser i gang eller planlagt og turistorganisasjonene hadde arbeidet intensivt med spørsmål av betydning for utvikling av turisttrafikken i nord.

Til Nordisk Råds 11. sesjon i 1963 foreligger nye meddelelser om *flyforbindelsene*, hvorav fremgår at flyplassene i Krkenes og Alta og muligens også Banak vil bli åpnet for trafikk våren 1963 og at Tromsø flyplass ventes åpnet høsten 1964. Helårs landflyrute frem til Krkenes vil bli startet våren 1963. Fra finsk side er meddelt at flyvning mellom Kirkenes og Ivalo vil bli opptatt av Finnair straks flyplassen i Kirkenes er ferdig. Fra 2. juni til 18. august 1963 vil det også bli flyforbindelse to ganger ukentlig Kiruna—Bardufoss.

Nordisk Samferdselskomité anser at man med dette har fått en meget betydningsfull utvikling av flyforbindelsene og flykapasiteten til gagn for disse områder og for en sterkt økende turisttrafikk. Det er dog beklagelig at flyforbindelsen Kemi—Luleå av økonomiske grunner ikke har latt seg opprettholde. Det mangler derfor en sammenknytting av de svenske og finske luftruter i nord. At denne flyforbindelse ikke lykkedes kan skyldes at flystrekningen er relativt kort, således at tidsbesparelsen ved å nytte fly blir liten. Det er mulig at flyforbindelse Luleå—Uleåborg, eller Luleå—Rovaniemi i så henseende vil gi bedre resultater, og komiteen mener derfor at dette bør undersøkes nærmere. Likeledes bør mulighetene for å skape trafikkgrunnlag undersøkes i forbindelse med det nordiske samarbeid om utvikling av turisttrafikken gjennom arrangement av turer.

Nordisk Samferdselskomité har arbeidet med spørsmålet om opprettelse av en flyrute mellom de tre land lenger syd, mellom Vasa, Østersund og Trondheim. Selv om en slik forbindelse i seg selv ligger utenfor Nordkalotten, vil også den kunne få betydning for turisttrafikken i nord ved de økede muligheter den gir for turisttrafikken mellom landene og for et større antall rundreiser.

Når det gjelder samordningen av flytrafikkens utvikling på Nordkalotten bør vedkommende luftfartsmyndigheter kunne gjøre en innsats gjennom fortsatt samarbeid. I alle tilfelle må luftfartsmyndighetene holdes å jour med planene for nye flyruter og lignende, i betraktning av den lange tid som kreves til markutstyr i form av teleforbindelser, navigasjonshjelpemidler og flysikringstjeneste.

Av det som er meddelt om *turisttrafikken* fremgår at denne stadig øker på Nordkalotten. Overnattingsmulighetene er stadig økt i de senere år, særlig i Norge og Finland, men behovet synes å stige ennå raskere.

Nordisk Samferdselskomité har for sitt vedkommende ofret turisttrafikken betydelig oppmerksomhet og har bl. a. drøftet en rekke aktuelle spørsmål med de nordiske turistsjefer. Man har kunnet konstatere at spørsmålet om utvikling av turisttrafikken i nord har vært gjenstand for samarbeid mellom turistorganisasjonene og at adskillig allerede er utrettet på området. Like fullt foreligger det fremdeles betydelige oppgaver, som for en del også strekker seg ut over turistorganisasjonenes kompetanseområde. Foruten felles reklame, fortegnelse over overnattingsmuligheter, utarbeidelse av håndbøker, kart, m.v. kan det være spørsmål om koordinering av planene for utbygging av hoteller, campingplasser, m. m., tillrettelegging for fiske med ud-

stedelse av fiskekort, samarbeid om turistruter med korrespondanse mellom kommunikasjonsmidlene, o. s. v. og ikke minst den videre utbygging av kommunikasjonene. Det vises her også til komiteens uttalelser om vegforbindelsene mellom Norge og Sverige i nord og mellom Finland og Norge (se Sak A 18). Det vil derfor ha stor betydning hvorledes samarbeidet fremover blir organisert og drevet. Dette spørsmål bør ofres oppmerksomhet både sentralt og i vedkommende områder. Samferdselskomiteen anser seg også som et organ med koordineringsoppgaver på dette felt.

Nordisk Samferdselskomité innstiller,

at Nordisk Råd tar meddelelsene til etterretning.

Stockholm, 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

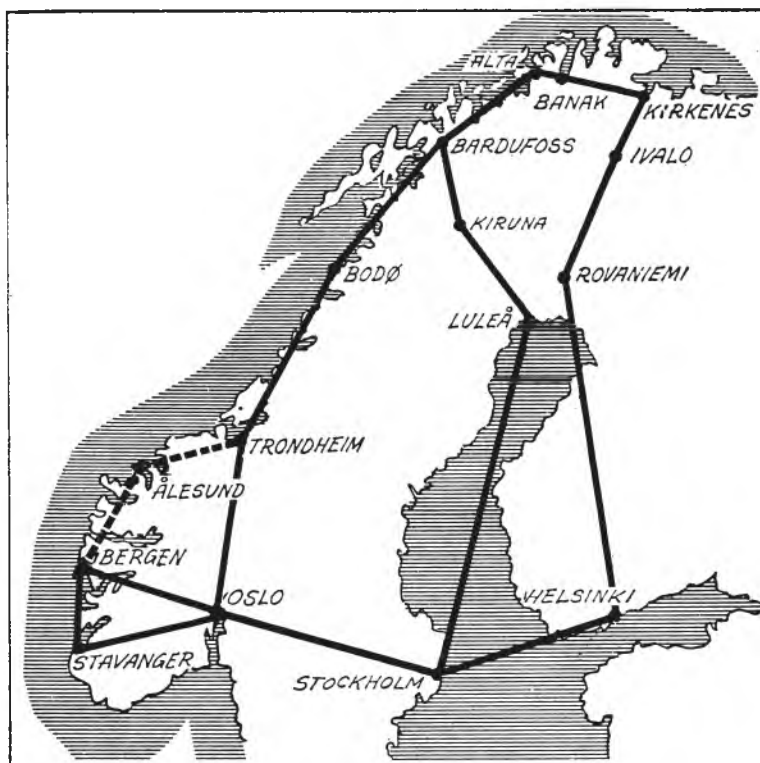
Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

BILAGA 3

Meddelande från SAS om flygförbindelser till Nordkalotten¹

¹ Meddelandet lämnat i SAS-nytt. Region Norge, Særtrykk nr 22/1962.

Kartet over disse linjer står som den hyggeligste illustrasjon vi kan gi til SAS-Nytts julenummer. Fra våren vil våre to nordligste fylker, Troms og Finnmark, for alvor komme frem i lyset. Ikke bare forlenger vi stamruten fra Oslo via Trondheim, Bodø og Bardufoss, videre til Alta, Banak og Kirkenes for regulær helårsdrift, men i høysesongen forlenger vi også vår svenske SAS-rute Stockholm—Luleå—Kiruna til Bardufoss, samtidig som vår kollega Finnair, sterkt oppmuntret fra vår side, forlenger sin rute Helsinki—Rovaniemi—Ivalo frem til Kirkenes.

Bardufoss og Kirkenes vil med ett slag bli nye viktige trafikk-knutepunkter i det system som skal betjene Nordkalott-utviklingen.

Disse nye rutene vil ikke bare bli verdifulle bindeledd for våre landsmenn i det høye nord, men hvis alt går etter planene og vi er dyktige i vårt arbeide, vil de nye rutene også danne grunnlaget for en helt ny turisttrafikk. Vi er allerede langt inne i planlegging av turistreiser på Finnmarksvidda både sommer og vinter, og vi planlegger en rekke kombinasjonsturer slik at turistene skal kunne få se mest mulig av nordfylkenes enestående naturherligheter.

Vi hadde innrettet oss på å kunne begynne flyvningene til Kirkenes fra 1. april, men nå har vi mottatt underretning fra Luftfartsdirektoratet om at tidspunktet blir litt forskjøvet. Det heter i brevet:

»Banesystemet på plassene i Finnmark er stort sett ferdig. Forskjellige forhold har gjort at bygninger med installasjoner for sikringstjenesten m.v. ikke vil kunne være ferdige før på vårparten 1963. Under forutsetning av at man på grunn av værforhold m.v. ikke blir stillet overfor betydelige uforutsette vanskeligheter, regner en nå med at anleggene vil kunne være klare for avvikling av regulær rute-flyvning fra 1. mai, hvilket vil svare til det tidspunkt da tidligere års sjøflyruter i Finnmark vanlig har vært satt i gang.»

— — —

En måned fra eller til spiller i denne viktige sak kanskje ikke så stor rolle. Det viktigste er at landflyruten blir etablert, *og på helårig basis*, slik at Finnmark for fremtiden også i vintermånedene har rask kontakt med det øvrige land.

Fra mai 1963 blir luftfartens Norge samlet til ett rike!

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningskatt för flyttgods

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet) meddelar den 19' december 1962:

Efter at sagens behandling er stillet i bero, jfr. meddelelse fra Finlands regering af 2' januar 1962¹, er der ikke fra dansk side foretaget yderligere.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 15 december 1962.

Finlands regering hänvisar till sitt meddelande i saken den 2 januari 1962².

I s l a n d s r e g e r i n g (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1963:

Finansministeriet kan for sit vedkommende samtykke i, at nævnte overenskomst bliver afsluttet. Ganske vist har denne sag ikke nogen større praktisk betydning her i landet, eftersom folks almindelige ejendele er fritaget for salgsafgift. Det bør dog tages i betragtning at biler og andre trafikmidler, som opregnes punkt 4, 5 i udkastet, på Island ikke regnes for at være almindelige ejendele og er derfor toldpligtige og underkastet salgsafgift. Noget lignende gælder for instrumenter og maskiner, som opregnes i punkt 6 i samme paragraf, d. v. s. instrumenter o. s. v., som vedkommende medfører til brug ved sit arbejde. Disse instrumenter kan være toldpligtige og underkastet salgsafgift. Derfor må der gøres brug af hjemmel i loven til at nedfælde salgsafgift af disse varer helt eller delvis, hvis denne overenskomst bliver afsluttet. På den anden side er toldpligten uforandret. Ministeriet vil for Islands vedkommende gøre forbehold angående biler og andre køretøjer.

Der er iøvrigt ikke anledning til at sige meget om de enkelte punkter i ud-

¹ 10:e sess., s. 1173.

² 10:e sess., s. 1173—1174.

kastet til overenskomsten. Ministeriet kan for sit vedkommende samtykke udkastet, som det foreligger, jvf. dog det, som er blevet sagt om køretøjerne.

N o r g e s r e g e r i n g (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 25 september 1962:

En har ikke noe å føye til det som er uttalt i brev til Nordisk Råd av 12. desember 1960¹.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet) meddelar den 15 desember 1962:

Beträffande denna rekommendation har finansdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 11 januari 1962².

³ 9. sess., s. 1092—1093.

⁴ 10:e sess., s. 1174.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1959 angående gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr. Sak A 1 och D 72.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1962:

— — — skal man henvise til skrivelse herfra af d.d. vedrørende fælles arbejdsmarked for lærere. Herudover har man intet at tilføje til den meddelelse, som blev afgivet sidste år, jfr. nærværende ministeriums skrivelse af 18. december 1961¹.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Angående gemensam arbetsmarknad för lärare hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 9/1962 [*se Sak D 72*]. Angående gemensam arbetsmarknad för psykologer hänvisas till meddelanden angående rekommendation nr 11/1958 [*se Sak D 22*].

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 20 november 1962:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til tidligere avgitt uttalelse i Regjeringens melding av 16. desember 1960 til Nordisk Råd² og har ikke nå noe å tilføye. En vil gjøre oppmerksom på at professorater og tildels også dosenturer ved norske universiteter og høgskoler blir kunngjort i alle nordiske land dersom det ikke gjelder spesielle fag hvor bare søkere med norsk utdanning kan ansettes.

For så vidt angår det foreliggende medlemsforslag om felles arbeidsmarked for bibliotekarer kan nevnes at det i Norge i prinsippet ikke vil være

¹ 10:e sess., s. 1178—1179.

² 9. sess., s. 1179.

noe til hinder for at søkere fra et annet nordisk land vil kunne behandles på like fot med norske søkere til de stillinger, det her gjelder (se Sak A 1).

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Såvitt gäller ecklesiastikdepartementets verksamhetsområden synes två yrkeskategorier böra redovisas, nämligen lärare i grundskola och på gymnasier respektive universitetslärare. Härvid meddelas även de åtgärder, som vidtagits beträffande rekommendation 9/1962 ang. gemensam arbetsmarknad för lärare.

Lärartjänster i grundskola och på gymnasium. Den som i ett nordiskt land har utbildning för viss typ av lärartjänst som kan likställas med motsvarande svenska utbildning kan förordnas till anställning på sådan svensk tjänst efter kompetensprövning i vederbörlig ordning. Principiellt ställer sig skolstyrelsen positiv till att utöka möjligheterna för lärare från övriga nordiska länder att erhålla tjänst i Sverige. I övrigt kan erinras om att Nordiska kulturkommissionen i dagarna tagit upp frågan om möjligheterna att utarbeta bestämmelser, som i varje enskilt land kan ge direkta och uttryckliga förutsättningar för att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare inom olika skolformer.

Universitetslärare. Genom en år 1961 företagen grundlagsändring (regeringsformen § 28) har större möjligheter skapats för medborgare från övriga nordiska länder att bl. a. erhålla tjänst vid universitet och högskolor i Sverige.

Genom kungligt brev den 26 maj 1960 har särskilda bestämmelser meddelats beträffande anordnandet av nordiskt-akademiskt lärarutbyte, till vilket årliga anslag utgår. Sammanlagt högst tolv svenska akademiska lärare kan erhålla förordnanden såsom lärare vid universitet eller högskolor i Danmark, Finland och Norge — högst fyra i vart och ett av dessa länder — under förutsättning att motsvarande antal akademiska lärare från ettvar av de ifrågavarande länderna förordnas som lärare vid de svenska universiteten resp. karolinska institutet. Dyliga förordnanden skall omfatta lägst en månad och högst en termin. Samma undervisningsskyldighet som regelmässigt åvilar professor ålägges dylik akademisk lärare, men däremot har denne ingen examensskyldighet. Svenska lärare äger oavkortade löneförmåner under den tid de tjänstgör i annat nordiskt land. Lärare från de övriga nordiska länderna åtnjuter resekostnadsersättning och traktamente under den tid de tjänstgör vid svenskt lärosäte.

Beträffande utbyte av lärare vid tekniska högskolor har, i likhet med vad som skett beträffande andra akademiska områden, genom kungligt brev den 1 juni 1956 vissa bestämmelser utfärdats beträffande lärarutbyte mellan de nordiska ländernas tekniska högskolor. En lärare från tekniska högskolan i Stockholm och en från Chalmers tekniska högskola i Göteborg kan erhålla förordnande vid universitet eller tekniska högskolor i Danmark, Finland och Norge under förutsättning att utbyte sker med samma antal lärare från

ifrågakommande land. Samma föreskrifter gäller i övrigt som beträffande vad ovan angivits för andra akademiska lärare.

Sedan 1944 utgår härtill årligen medel till tre stipendier till vetenskapsidkare från Norge, Danmark, Finland eller Island. Stipendiatens kompetens skall vara likvärdig med den som fordras av svenska docenter. Dylig stipendiat är utom på särskild framställning skyldig fullgöra undervisning i den omfattning, som åligger innehavaren av en svensk docenttjänst.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 24 januari 1963:

I anslutning till vad ecklesiastikdepartementet tidigare meddelat om nordiskt utbyte mellan olika lärarkategorier kan det följande tilläggas:

För 1962/63 utgår till *det nordisk-akademiska lärarutbytet* ett belopp om sv. kr. 1 000. Detta belopp avser resekostnadsersättning och traktamente för vistelse vid svenskt lärosäte för lärare från de övriga nordiska länderna. I statsverkspropositionen för 1963/64 är detta belopp upptaget såsom oförändrat.

Det bör observeras beträffande lärarutbytet, att svenska lärare, som inbjudits till annat nordiskt lärosäte, äger uppbära oavkortad lön under den tid de tjänstgör därstädes från de svenska universitet dit de i resp. fall är knutna.

Vad beträffar de *nordiska docentstipendierna* utgår för detta ändamål för 1962/63 sv. kr. 50 100 ur anslaget till främjande av nordiskt-kulturellt samarbete. I statsverkspropositionen för 1963/64 föreslås en höjning av detta belopp till sv. kr. 82 500.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 27 november 1962:

Indenrigsministeriet har ikke fundet anledning til at undersøge muligheden for en yderligere tilnærmelse mellem de nordiske lovgivninger på dette område, jfr. herved også de af den svenske og norske regering under henholdsvis 17. november 1961 og 15. januar 1962 afgivne meddelelser til rådets 10. session¹.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Skäl att med anledning av rekommendationen till prövning upptaga frågan om revision av de gällande stadgandena om utövande av läkaryrket har icke ansetts förevara i Finland.

N o r g e s r e g e r i n g (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Departementet viser til melding av 17. november 1961 til rådets 10. session¹.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Intresset av en mera enhetlig nordisk lagstiftning om behörighet att utöva läkarkonsten knyter sig dels till behörighetsreglerna för läkare, vilkas behörighet i ett nordiskt land bör i princip kunna föranleda behörighet även i annat sådant land, dels till olägenheterna av att kvacksalvare eller andra icke auktoriserade utövare av verksamhet på hälso- och sjukvårdens

¹ 10:e sess., s. 1202.

område kan överflytta i ett nordiskt land förbjuden verksamhet till ett annat nordiskt land med mindre restriktiv lagstiftning.

I fråga om läkarbehörigheten leder genomförandet av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för läkare till i stort sett enhetliga regler för förvärv och förlust av legitimation (jfr rekommendation nr 2/1960).

Vad beträffar de legala förutsättningarna för kvacksalvarnas verksamhet föreligger numera —efter tillkomsten av den nya svenska lagen av år 1960 om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område — i alla nordiska länder hinder för kvacksalvare att överflytta verksamhet från ett nordiskt land till ett annat. Sålunda är det i Danmark förbjudet för andra än danska medborgare att utan särskilt tillstånd utöva sjukvård, i Sverige gäller motsvarande förbud utan möjlighet till särskilt tillstånd. I Finland är yrkesmässigt kvacksalveri förbjudet, i Island är allt kvacksalveri förbjudet. I Norge slutligen gäller ovillkorligt förbud för den, som icke har uppehållit sig i landet i 10 år, att »ta syke i kur».

Med hänsyn till det läge som sålunda uppnåtts och då det icke torde föreligga behov av enhetliga regler för kvacksalvarverksamhet, eftersom sådan icke kan överflyttas från ett nordiskt land till ett annat, har ytterligare initiativ i saken icke tagits från svensk sida. Då syftet med rekommendationen sålunda numera är tillgodosett torde rekommendationen kunna anses som slutbehandlad.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 27 november 1962:

Nordisk Kulturkommission behandlade på sit møde i København den 12. til 14. november d. å. anden del af betænkningen fra udvalget for samarbejde mellem de tekniske højskoler i Norden. Kulturkommissionen vedtog at anbefale de i betænkningen indeholdte forslag samt henstille, at disse forslag indordnes i de nordiske undervisningsministres løbende samarbejde om udbygning af den højere uddannelse og forskning. Man skal iøvrigt henvise til Kulturkommissionens beretning (Sak C 2).

Sagen er nu under behandling i undervisningsministeriet.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 30 november 1962:

Ministeriet har icke någon nytt att meddela beträffande rekommendationen utan hänvisar till sina meddelanden till rådets 9. och 10. sessioner¹, varav bl. a. framgår, att tekniska högskolan i sinom tid kommer att skrida till åtgärder för åstadkommande av sådana ändringar i stadgandena rörande högskolan, som befinnas nödiga. Rekommendationen kan dock till största delen efterföljas utan ändring av lagstiftningen angående sagda högskola.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 6 december 1962:

Kirke- og undervisningsdepartementet har med ekspedisjon av 23. november 1962 fra Nordisk Kulturkommissjon mottatt 2. del av ekspertutvalgets utredning vedrørende samarbeid mellom tekniske høyskoler i Nor-

¹ 9. sess., s. 1114; 10:e sess., s. 1205.

den, sammen med kommisjonens tilråding om at samarbeidet utbygges i samsvar med utvalgets forslag.

Utredningen vil bli sendt Norges tekniske høyskole til uttalelse, og aktuelle samarbeidsprosjekt forutsettes drøftet i samband med de årlige budsjett-behandlinger.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Denna rekommendation får ses i samband med rekommendation nr 10/1961 ang. samarbete över huvud taget om högre utbildning och forskning. Dess allmänna aspekter kommer därför att redovisas under sistnämnda rekommendation [*se Sak D 59*].

Det expertutskott för högre teknisk utbildning, utvalget for samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden, som tillsattes genom Nordiska kulturkommissionens förmedling 1957, avgav 1959 del A av sitt betänkande. Del A behandlar bl. a. etablering av kvotordning vid de tekniska högskolorna för studenter från andra nordiska länder, etablering av rapportordning angående lediga studieplatser, studentutbyte för delar av studietiden, fastställande av bestämmelser för godkännande av delexamina avlagda vid andra tekniska högskolor i Norden samt bildandet av en rådgivande kommitté för samordning av licentiatstudierna. Vid det nordiska undervisningsministermötet i Köpenhamn i juni 1962 behandlades frågan om samarbete mellan de tekniska högskolorna i Norden. Principiell enighet angående ökat utbyte förelåg, speciellt inom vissa områden såsom aerodynamik och aeroplanlära. Man beslöt tills vidare att avvakta den förväntade andra delen av expertutskottets betänkande.

Del B utkom därefter under oktober 1962 och behandlades vid NKK:s plenarmöte i Köpenhamn den 12—14 november 1962. Den därvid antagna resolutionen har överlämnats till de nordiska regeringarna. Del B behandlar bl. a. utnyttjande för samnordiskt behov av undervisning i flygteknik vid Tekniska högskolan i Stockholm, i grafiska ämnen vid Danmarks Tekniske Høyskole, i textillära vid Danmarks Tekniske Høyskole samt utbildning av bergsingenjörer vid Tekniska högskolan i Stockholm.

Kommissionen föreslår, att de i betänkandet framförda förslagen i och för praktisk samverkan nu inordnas i det pågående direkta samarbetet mellan de nordiska undervisningsministrarna. Såvitt gäller förslaget avseende bergslinjen vid tekniska högskolan i Stockholm, erinrar kommissionen om att de svenska statsmakterna redan fattat beslut om erforderlig utbyggnad.

Vidare föreslår kommissionen att ett särskilt nordiskt, tekniskt rektorskonvent bildas, för att i samråd med kommissionen svara för det fortsatta samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

Beträffande samlarbetsprojektet om utbildning i flygteknik har särskild tillkallad utredningsman, professor Woxén, i november 1962 överlämnat ett förslag rörande denna fråga till kommissionen. Utredningsmannen föreslår att nordiska studerande, som i sitt hemland under två års tid inhämtat erforder-

liga kunskaper i grundläggande ämnen, antages som ordinarie studerande i 3:e årskursen vid tekniska högskolan i Stockholm och sedan avlägger svensk civilingenjörsexamen som flygtekniker. Från och med höstterminen 1963 skulle femton och från efterföljande hösttermin trettio studenter kunna antagas på den flygtekniska linjen, under förutsättning att vissa bl. a. budgetära villkor uppfylles.

Tilläggsförslag

om samarbete mellan de tekniska högskolorna

(Väckt av Juha Rihniemi)

Nordiska rådet godkände vid sin 5:e session 1957 en rekommendation, enligt vilken regeringarna uppmanades låta utreda möjligheterna till ett samarbete beträffande utbildning av teknisk personal (rek. nr 17/1957). Vid nordiska undervisningsministermötet i juni 1957 fick Nordiska kulturkommissionen i uppdrag att åvägabringa en närmare utredning i saken. Kulturkommissionen tillsatte ett expertutskott med representanter för den högre tekniska utbildningen i de nordiska länderna med uppgift att behandla samarbetet mellan de tekniska högskolorna i utbildningsfrågor.

I expertutskottets delbetänkande (Del A) vilket förelåg färdigt i augusti 1959, föreslog utskottet i tio punkter ett antal konkreta åtgärder i syfte att genomföra ett intensifierat nordiskt samarbete inom den högre tekniska utbildningens område. Nordiska kulturkommissionen omfattade betänkandet och beslöt hänvända sig i saken till respektive regeringar.

Nordiska rådet godkände vid sin 7:e session år 1959 en rekommendation, enligt vilken regeringarna uppmanades att påskynda och säkra genomförandet av de föreliggande förslagen om samarbete i fråga om den högre tekniska utbildningen.

Expertutskottet har nu slutfört den återstående delen av sitt uppdrag. I det andra delbetänkandet (Del B) företar utskottet å ena sidan en summering av resultatet av utredningen som helhet och å andra sidan en granskning av ett antal konkreta samsarbetsprojekt, som är särskilt väl ägnade för nordisk samverkan. Utskottet framlägger vidare ett förslag angående den fortsatta organiseringen av samarbetet på det berörda området. Enligt detta bör ledningen av det fortsatta samarbetet med utgångspunkt från de rektorsmöten de tekniska högskolornas rektorer i Norden sedan decennier hållit anförtros ett permanent tekniskt rektorskonvent, som skulle hålla förhållandevis täta möten.

Nordiska kulturkommissionen har vid sitt plenarmöte den 2—14 november 1962 i Köpenhamn tagit del av betänkandet och beslutat för regeringarna rekommendera att de däri framställda förslagen inordnas i det pågående samarbetet angående utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen. Kommissionen anser, att det är angeläget att beslut om praktisk samverkan nu fattas på grundval av såväl den föreliggande sista delen av betän-

kandet som den år 1959 avgivna Del A, vilken hittills föranlett få konkreta beslut. Kommissionen förenar sig även om förslaget om inrättande av ett tekniskt rektorskonvent.

Då sålunda förslagets behandling inom kulturkommissionen nu är avslutad, är tidpunkten lämplig att fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av att de framställda samarbetsförslagen genomföres. De av kommissionen omfattade förslagen från expertutskottet synes nämligen böra genomföras så snart som möjligt. Enligt undertecknads åsikt är frågan om samarbetet mellan de tekniska högskolorna tillfyllest utredd och kan därför omedelbart som ett självständigt projekt verkställas utan att resultatet av den omfattande utredningen angående utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen behöver inväntas.

Under återopande av vad ovan anförts får undertecknad föreslå, att rådet vid 11:e sessionen måtte besluta

rekommendera regeringarna att på grundvalen av det samlade utredningsmaterial som nu föreligger skyndsamt vidtaga åtgärder i och för genomförande av det planerade samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

Helsingfors den 8 februari 1963

Juha Rihtniemi

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1959 angående beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 26 oktober 1962:

Man hänvisar till vedlagte oversigt over midler i Danmark til nordisk kulturelt samarbejde i finansårene 1961/62 og 1962/63 [*se Tillägg 1*].

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Med hänvisning till sitt meddelande till Nordiska rådets 10:e session meddelar undervisningsministeriet, att för nordiska kulturändamål år 1962 (januari—november) beviljats sammanlagt 70 129 850 mark.

I detta belopp ingår bl. a. följande särskilda anslag:

Nordiska kollegiet för marinbiologi	2 000 000: —
Nordiska sommarakademien	3 200 000: —
Nordiska institutet för folkdiktsforskning	561 200: —
Översättning av vetenskaplig facklitteratur	1 000 000: —
Nordisk journalistkurs	175 000: —
Nordiska kulturkommissionens avdelning för Finland (härav 900 000: — att användas enligt prövning)	6 410 000: —
Pohjola—Norden	5 000 000: —
Fadderortsförbundet	1 900 000: —
Nordiska administrativa förbundet	545 000: —
Nordiska samerådet	287 600: —
Nordiskt samarbete på teaterområdet	2 000 000: —
Nordiskt samarbete på musikområdet	500 000: —
Samnordiska folkhögskolor	1 000 000: —
Stipendier för studerande vid folkhögskolor	1 100 000: —
Nordiskt elevutbyte	1 546 600: —
Sommarkurser i svenska språket	1 000 000: —
Gymnasieelevers reseunderstöd	700 000: —
Revidering av matematikundervisningen	2 500 000: —

Nordiska högskolan för huslig ekonomi	1 400 000: —
Nordiska rådets litteraturpris	800 000: —
Nordiska biennalepaviljongen i Venedig	15 000 000: —
	48 624 400: —

I budgetförslaget för år 1963 föreslås höjning av en del av dessa anslag.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 7 januari 1963:

Som tillägg till sitt meddelande av den 5 december 1962 meddelar undervisningsministeriet, att under december månad 1962 för nordiska kulturändamål beviljades 2 177 600 mark, eller således under år 1962 sammanlagt 72 847 450 gamla mark.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 7 januari 1963:

Nedenfor opregnes i en oversigt de vigtigste bevillinger til Nordisk samarbejde på det kulturelle område i finansloven for 1962—1963.

	1962 Kroner	1963 Kroner
I. Permanente samarbejdsopgaver		
A. Universitetsuddannelse og videnskab		
1. Til kursus i islandsk sprog, litteratur og historie for nordiske studenter (§ 14 A)		150 000
2. Til den nordiske sommerhøjskole (§ 14 B)	30 000	30 000
3. Til et nordisk forskningscentrum i teoretisk atomvidenskab (§ 16 E)	36 000	93 500
	66 000	273 500
(Desuden er bidrag indbefattet i andre finansbevillinger, bl. a. til nordiske lektorer ved Islands universitet og til en islandsk lektor i Norge, foruden studielegater til studenter fra de nordiske lande ved Islands universitet, én student fra hvert land.)		
B. Skoleanliggender		
Til foreningen Norden i anledning af opholdskosten for elever fra de nordiske lande (§ 14 B)	14 000	14 000
	14 000	14 000
C. Andre permanente punkter		
1. Til nordisk journalistkursus i Århus (§ 14 B)	15 000	25 000
2. Til Nordisk Råds litteraturpris (§ 14 B)	70 000	80 000
3. Til betaling af omkostninger ved Nordisk Kulturkommission (§ 14 B)	30 000	50 000
4. Til Foreningen Norden (§ 14 B)	30 000	30 000
5. Til udgivelse af Scandinavia, International Journal of Scandinavian Studies:		
a. Anlægsomkostninger (sidste betaling)	12 000	

	1962 Kroner	1963 Kroner
b. Omkostninger ved redaktion og honorarer	18 000	30 000
6. Til Kelvin Lindemanns fond, forudsat, at pengene bliver anvendt til opholdsomkostninger for en skandinavisk forfatter her i landet	30 000	30 000
7. Understøttelse til en færøsk sagkyndig til at holde foredrag her i landet om færøsk folkeliv, historie og litteratur (§ 14 A)	2 500	2 500
	30 000	30 000
	207 500	247 500
II. <i>Andet samarbejde</i>		
1. For Islands deltagelse i udgivelsen af et leksikon om nordisk kulturhistorie til 1550 (§ 14 B)	50 000	75 000
2. Til udgivelse af et udvalg af nordisk litteratur på engelsk (§ 14 B)		50 000
3. Til en islandsk kunstudstilling i Danmark (§ 14 B)	100 000	100 000
	150 000	225 000
	437 500	759 500

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1962:

For 1962 og 1963 er det bevilget henholdsvis Kr 1 391 100 og Kr 1 103 500 til nordiske kulturelle samarbejdstiltak i samsvar med vedlagte spesifikation [se *Tillæg 2*].

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 24 januari 1963:

För budgetåret 1962/63 är i riksstaten uppfört ett reservationsanslag av kr. 609 000 för främjande av nordiskt-kulturellt samarbete att disponeras på följande sätt:

1. Nordiska docentstipendier	50 100
2. Bidrag till svenska kommittén för nordiskt-akademiskt samarbete	25 000
3. Bidrag till svenska föreningen Nordens allmänna verksamhet	80 000
4. Bidrag till svenska föreningen Norden för lektoratsverksamhet	80 000
5. Bidrag till svenska föreningen Norden för lärarutbyte inom det allmänna skolväsendet, specialskolväsendet och folkhögskolorna mellan Sverige, Norge, Danmark och Finland	25 000
6. Anordnande av nordiskt-akademiskt lärarutbyte	1 000
7. Bidrag till Nordens skolresetjänst för främjande av skolresor och skolungdomsutbyten mellan de nordiska länderna	5 000
8. Bidrag till gemensam nordisk journalistutbildning	23 000
9. Bidrag till vetenskapsakademien för bestridande av vissa kostnader förenade med det nordiska samarbetet på marinbiologiens område	36 500
10. Bidrag till inköp av svensk litteratur till isländska riksbiblioteket	2 000
11. Bidrag till svenska föreningen Norden för verksamheten inom förenings historiska och geografiska facknämnder	3 000
12. Bidrag till svenska institutet till avlöning åt en lektor i svenska språket vid universitetet i Reykjavik	7 500

13. Bidrag till svenska landsavdelningen av nordiska sommaruniversitetet för svenskt deltagande i sommaruniversitetets möte	35 000
14. Stipendieverksamhet vid svenskhemmet Voksenåsen	40 000
15. Bidrag till nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen	79 000
16. Feriekurs i svenska för studerande, företrädesvis från Finland, i nordisk filologi	30 000
17. Bidrag till nordiska institutet för folkdiktning	18 500
18. Översättning till svenska av finsk facklitteratur	12 000
19. Till Kungl. Maj:ts disposition	56 400
	Summa kronor 609 000

I statsverkspropositionen för budgetåret 1963/64 föreslår chefen för ecklesiastikdepartementet en sammanlagd medelsökning till nordiskt-kulturellt samarbete med sv. kr. 99 000. Den närmare fördelningen av anslaget kommer att beslutas av Kungl. Maj:t.

Andra nordiska samarbetsprojekt till vilka medel utgår under innevarande budgetår från åttonde huvudtiteln är det nordiska institutet för sjö rätt och det nordiska institutet för teoretisk atomfysik.

Till det *nordiska institutet för sjö rätt* i Oslo utgår under 1962/63 ett belopp om sv. kr. 30 000, vilket belopp förutsättes förbli oförändrat för 1963/64.

Till det *nordiska institutet för teoretisk atomfysik* (Nordita) i Köpenhamn utgår under 1962/63 sv. kr. 240 000. Departementschefen föreslår för 1963/64 att detta belopp höjes till sv. kr. 642 000, vari ingår ett engångsbidrag av sv. kr. 133 000, utgörande den svenska andelen av kostnaderna för den skatt, som för tidsperioden den 1 januari 1962—den 30 juni 1963 från dansk sida påförts lönerna åt institutets personal.

Till det tills vidare provisoriskt inrättade *Nordiska Afrika-institutet* i Uppsala utgår under 1962/63 ett anslag om sv. kr. 250 000 från tredje huvudtiteln, d. v. s. utrikesdepartementet, vilken summa emellertid ställts ecklesiastikdepartementet till förfogande. I avvaktan på en kompletterande utredning om institutets slutliga organisation och verksamhetsområde förordas chefen för ecklesiastikdepartementet i statsverkspropositionen för 1963/64 att institutets verksamhet tills vidare bedrivs under de provisoriska former, som nu gäller; dock förordas att det svenska anslaget till det nordiska institutet höjes med sv. kr. 48 000 samt att detta anslag överföres till åttonde huvudtiteln, d. v. s. ecklesiastikdepartementet.

Slutligen torde bland de nordiska projekt till vilka medel utgår från ecklesiastikdepartementet nämnas *projektet rörande sammordisk produktion av undervisningsfilm*. Till detta ändamål utgår för 1962/63 ur anslagsposten pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet ett belopp om sv. kr. 150 000, detta belopp föreslås förbli oförändrat för 1963/64.

TILLÄGG 1

Översikt över i Danmark beviljade medel till nordiskt kulturellt samarbete

	Finansåret 1961/62 Kroner	Finansåret 1962/63 Kroner
I. <i>Dispositionsmidler på finansloven</i> (finanslovkonto § 20.8.80.67)	100 000 kr. (heraf 15 000 kr. til disp. for Nordisk Kultur- kommissi- ons danske afdeling)	100 000 kr. (heraf 15 000 kr. til disp. for Nordisk Kultur- kommissi- ons danske afdeling)
II. <i>Faste finanslovtilskud til konkrete formål</i>		
A. <i>Videnskabelige formål</i>		
1. Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik (finanslov- konto § 20.8.11)	200 000	200 000
2. Nordisk Institut for Folkedigtning (finanslovkonto § 21.6.01)	27 000	30 700
3. Nordisk samarbejde på det marinbiologiske områ- de (finanslovkonto § 20.8.80.67)	45 710	45 710
4. Udveksling af nordiske universitetslærere (finans- lovkonto § 20.8.80.65)	16 000	16 000
5. Nordiske fagkonferencen for universitetslærere (fi- nanslovkonto § 20.8.80.64)	10 000	10 000
6. Nordiske forskerstipendiatstillinger ved Køben- havns universitet og ved Århus univetsitet (finans- lovkonto § 20.6.02.65.5. og § 20.6.08.65)	36 960	36 960
7. Udveksling af lærere fra de tekniske højskoler i Nor- den (finanslovkonto § 20.8.80)		5 000
8. Stipendier til nordiske sprog- og litteraturstuderende (finanslovkonto § 20.8.80.65)	11 100	17 400
Videnskabelige formål ialt	346 770	361 770
B. <i>Skoleformål</i>		
1. Nordisk udveksling af folkeskolelærere, seminarie- lærere og gymnasielærere (finanslovkonti § 20.2.04. 64, § 20.3.80.64. og § 20.5.80.64)	27 000	28 500
2. Stipendier til elever fra nabolandene på danske fol- kehøjskoler (finanslovkonto § 20.4.16.62, jfr. tekst- anmærkning)	10 000	10 000
3. Tilskud til Den nordiske Folkehøjskole i Géneve (finanslovkonto § 20.4.16.67)	12 000	12 000
4. Tilskud til Den nordiske Folkehøjskole i Kungälv (finanslovkonto § 20.4.16.67)	35 000	35 000

	Finansåret 1961/62 Kroner	Finansåret 1962/63 Kroner
5. Nordisk udveksling af gymnasieelever (finanslovkonto § 20.5.80.64)	30 000	30 000
Skoleformål ialt	114 000	115 500
<i>C. Andre formål</i>		
1. Tilskud til Nordisk Kunstforbund (finanslovkonto § 20.8.23.64)	10 000	10 000
2. Tilskud til Komitéen for nordisk Samarbejde (finanslovkonto § 20.8.80.64)	14 700	14 700
3. Tilskud til Foreningen Nordens historiske Fagnævn (finanslovkonto § 20.8.80.64)	4 000	4 000
4. Nordisk Råds Litteraturpris (finanslovkonto § 20.8.80.67)	15 420	15 420
5. Nordisk Kulturkommission, dansk afdeling (finanslovkonto § 20.8.13)		48 278
Andre formål ialt	44 120	92 398
Faste finanslovtilskud ialt	504 890	569 668
<i>III. Ekstraordinære finanslovtilskud</i>		
Tilskud til det 18. nordiske skolemøde i København (finanslovkonto § 20.2.04.64)	38 000	
<i>IV. Tilskud af andre offentlige midler</i>		
1. Tilskud af tipsmidlerne til Nordisk Sommeruniversitet	60 000	65 000
2. Tilskud af tipsmidlerne til foreningen Nordens rejselektorvirksomhed	10 000	10 000
3. Tilskud af tipsmidlerne til udgivelse af »Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder«	68 577	72 767
4. Tilskud af tipsmidlerne til dansk deltagelse i 11. nordiske lærerkursus		13 600
5. Tilskud af filmfondens midler til nordisk teatersamarbejde	40 000	40 000
Tilskud af andre offentlige midler ialt	178 577	201 367
<i>V. Statstilskud specielt til samarbejde med Island</i>		
1. Stipendier til islandske elever på danske folkehøjskoler (finanslovkonto § 20.4.16.62., jfr. tekstanmærkning)	8 000	8 000
2. Tilskud til Dansk-islandsk Samfund (finanslovkonto § 20.8.80.64)	7 000	7 000
Statstilskud specielt til samarbejdet med Island, ialt	15 000	15 000
<i>VI. Bilaterale kulturfonds, Dansk-islandsk Fond</i>		
Fondet for dansk-islandsk Samarbejde	1 100 000 kr. (fondkapital pr. 1. april 1962)	
Fondet for dansk-finsk Samarbejde	1 338 000 kr. (nominel værdi pr. 1. juli 1962)	
Fondet for dansk-svensk Samarbejde	2 659 200 kr. (nominel værdi pr. 1. juli 1962)	
	8 090 500 kr. (nominel værdi pr. 1. juli 1962)	

TILLÄGG 2

Översikt över i Norge beviljade medel till nordiskt kulturellt samarbete

	1962 Kronor	1963 Kronor
I. Forskjellige permanente tiltak		
1. Vitenskapelige formål		
Nordisk sommeruniversitet (kap. 348)	54 500	57 000
Nordisk institutt for folkediktning	13 700	17 300
Nordisk institutt for teoretisk atomfysikk (kap. 348)	160 000	160 000
Nordisk marinbiologisk samarbeid (kap. 320)	50 000	50 000
Nordisk husholdshøgskole (kap. 348)	52 000	140 000
Nordisk institutt for sjørett (kap. 310)	0	23 000
Kronor	330 200	447 300
Til dette kommer ytterligere midler til nordiske formål under universitetenes og høgskolenes budsjetter.		
2. Skoleformål		
Den nordiske folkehøgskolen i Kungälv (kap. 259)	29 000	29 000
Den nordiske folkehøgskolen i Genève (kap. 259)	15 000	15 000
Nordisk utvekslingsstipend for gymnasiaster (kap. 390)	32 000	32 000
Nordenstipend til folkehøgskoleelever (kap. 390)	22 500	24 000
Kronor	98 500	100 000
3. Andre permanente tiltak		
Nordisk journalistkurs, Århus (kap. 348)	31 700	31 700
Nordiske utvekslingsstipend à kr. 3 000 for litteraturkritikere (kap. 350)	6 000	6 000
Nordisk litteraturpris (kap. 350)	17 000	18 500
Nordisk musikk-samarbeid (kap. 353)	10 000	10 000
Nordisk teatersamarbeid (kap. 354)	42 000	42 000
Overført fra forrige side	106 700	108 200
Tilskott til Nordisk Kulturkommissjon (kap. 106)	50 500	67 900
Kronor	157 200	176 100
II. Andre nordiske samarbeidstiltak		
Kirke- og undervisningsdepartementets disposisjonsbevilgning (kap. 392, tidl. kap. 348, post 76,5)	100 000	150 000
Ekstraordinært: Tilskott til Fondet for dansk-norsk samarbeid (kap. 106)	500 000	0
Tilskott fra Norges almenvitenskapelige forskningsråd (tippemidler).		
1. Til kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder	79 000	69 000
2. Til nordiske vitenskapelige tidsskrifter	71 200	108 200
3. Undersøkelser vedr. læraryrkets forutsetninger i Samnordisk forskningsprosjekt	46 000	43 900
Kronor	196 200	221 100

	1962 kronor	1963 kronor
Særlig: Tilskott til samarbeid med Island:		
Stipend til islandske elever ved norske folkehøgskoler	9 000	9 000
Til sammen	1 391 100	1 103 500

Av departementets disposisjonsbevilgning vil det for 1963 bli reservert et beløp på Kr. 8 000 til norsk-islandske tiltak.

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr. Sak A 12.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 19 december 1962:

På handels- och industriministeriets förfrågan om ställningstagande till bildande av en gemensam kommitté för behandling av elkraftfrågor, har ingått positiva svar från Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark, Departementet for industri og håndverk i Norge samt från Kungl. Kommunikationsdepartementet i Sverige. I det danska svaret säges: »... I denne anledning skal man meddele, at man fra dansk side kan tiltræde nævnte forslag, og at man vil være sindet at udpege en dansk repræsentation i komiteen på 3 medlemmer, repræsenterende henholdsvis ministeriet for offentlige arbejder og Danmarks østlige og vestlige forsyningsområder...» I det norske svaret säges: »... Den norske regjering er enig i at det blir oprettet et organ for drøftelse av spørsmål av felles interesse for elektrisitetsforsyningen i de nordiske land. Det nye organ kan i tilfelle tre i stedet for Den nordiske vannkraftkomite og få navnet Nordisk elektrisitetskomite...» I det svenska svaret säges: »... , synes det oss fördelaktigast att överlåta det nordiska kraftsamarbetet på en helt ny organisation, som redan från början anpassats för dessa arbetsuppgifter. Den tidigare föreslagna NORDEL synes oss vara en lämplig förebild för en sådan organisation, även om modifikationer givetvis äro tänkbara...»

Bildandet av en kommitté har väckt intresse inom de olika ländernas kraftverkskretsar och på grund härav sammankallade Centrala Driftledningen i Sverige representanter för dessa kretsar i de ifr. länderna till möte i Stockholm den 13 december 1962 för att diskutera saken. Vid detta möte fattades följande resolution: »Representanter för större kraftföretag i Norden har vid sammanträde i Stockholm den 13 december 1962 enats om att ett nordiskt samarbetsorgan på kraftförsörjningsområdet, benämnt Nordel, skall bildas. Överenskommelse har träffats om de principiella riktlin-

jerna för det nya organet. Ett konstituerande sammanträde kommer att äga rum under våren 1963.»

I mötet deltog representanter från Danmark, Norge, Sverige och Finland. Det nya samarbetsorganet skulle bestå av omkring 4 medlemmar från varje land, vilka skulle väljas inom kraftbolag, som bedriva internationellt samarbete inom kraftförsörjningsområdet, och vederbörande organ i varje land.

Då Nordel i ovannämnda sammansättning kommer att verka på det i rekommendation nr 23/1959 och det i tilläggsförslaget SAK D 61 avsedda området och då detta samarbetsorgan synes väl ägnat att fylla i rekommendationen avsedda uppgifter, torde tillsättande av ett annat organ icke vara behövt. Efter det konstituerande mötet kommer Nordiska rådet att erhålla närmare besked om Nordels sammansättning och verksamhetsformer.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) och Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) hänvisar till meddelanden om rekommendation nr 22/1958 (Sak D 26).

Meddelande

om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av expordokument

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för expordokumentfrågor har under 1962 hållit sammanträden i Köpenhamn den 23 januari och i Helsingfors den 4 december.

Arbetet inom kommittén har under året bedrivits i nära sammanhang med de motsvarande utredningar som pågår på internationellt plan inom ramen för ECE:s handelskommitté. I november 1961 utsändes på remiss till ECE:s medlemsländer ett förslag till internationell handelsdokumentlösning, som utarbetats av handelskommitténs arbetsutskott för förenkling och standardisering av expordokument. Med anledning härav tillsatte den nordiska expordokumentkommittén i samråd med de nationella expordokumentkommittéerna i de nordiska länderna en särskild expertgrupp med uppdrag att utarbeta ett förslag till yttrande, som skulle kunna läggas till grund för de nordiska ländernas svar på denna remiss. Exportgruppens arbete utmynnade i en promemoria med närmare synpunkter på de i remissen angivna frågorna, innefattande förslag till vissa ändringar i dokumentlösningen ävensom en detaljerad redogörelse för den tekniska utredning som i sammanhanget gjorts av expertgruppen. Denna promemoria har som bilaga fogats till de nationella remissvar som våren 1962 avgivits av de nordiska länderna i anledning av ECE-förslaget.

En genomgång och bearbetning av de från olika länder till ECE avlämnade remissvaren ägde rum inom en särskild undergrupp till ECE:s arbetsutskott för dokumentfrågor vid möte i Saltsjöbaden i juli 1962. Dessa överläggningar resulterade i ett omarbetat förslag till internationell dokumentlösning, som till viss del avvek från det nordiska förslaget. Man beslöt samtidigt att den nordiska expertgruppens tekniska redogörelse skulle distribueras genom ECE-sekretariatets försorg. Mötet beslöt vidare rekom-

mendera arbetsutskottet att utarbeta en teknisk handbok i princip grundad på den nordiska redogörelsen.

Det vid mötet i Saltsjöbaden utarbetade förslaget till internationell dokumentlösning upptogs till behandling vid möte med ECE:s dokumentutskott i Genève i oktober 1962. Sedan detta förslag härvid visat sig icke erbjuda tillräckliga möjligheter för samordning av speciellt internationella transportdokument beslöt utskottet efter ingående diskussioner att i stället det nordiska förslaget skulle läggas till grund för det fortsatta arbetet inom utskottet.

I syfte att vinna praktiska erfarenheter av den föreslagna internationella dokumentlösningen har Nordiska kommittén för exportdokumentfrågor inlett överläggningar med de nordiska postmyndigheterna beträffande möjligheterna att anordna vissa prov inom Norden på postområdet. Sådana prov skulle enligt kommitténs mening vara av stor betydelse för det fortsatta dokumentarbetet såväl inom Norden som på det internationella planet. Bl. a. skulle härigenom erhållas ett värdefullt utredningsmaterial för kommande överläggningar mellan ECE och Världspostföreningen angående möjligheterna för en anpassning av postblanketterna till den internationella dokumentlösningen.

Undersökningarna angående möjligheterna för en nordisk samordning av järnvägs-, bil- och flygdokument samt importdokument i allmänhet fortgår.

Meddelande
om rekommendation nr 1/1960 angående tjänste-
pensionsförmåner i Sverige för löntagare från
annat nordiskt land

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 13 december 1962:

Såsom framgår av tidigare meddelanden¹ har denna rekommendation av Kungl. Maj:t överlämnats till den svenske ledamoten i Nordiska socialpolitiska kommitténs underutskott för vissa pensionsfrågor (Nordiska pensionsutskottet) med uppdrag att i utskottet verka för den i rekommendationen avsedda utredningen. Utskottet har upptagit frågan om den allmänna tilläggs pensioneringens tillämpning på nordiska medborgare. Hithörande problem har nära samband med de spörsmål som möter inför en utvidgad gemensam europeisk marknad. Något slutligt ställningstagande kan därför inte ske, förrän det är möjligt att närmare överblicka vilka konsekvenser den gemensamma marknaden kan komma att få för nordisk socialförsäkring.

¹ 10:e sess., s. 1220.

Meddelanden
om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam
läkarmarknad

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 december 1962:

Spørgsmålet om opretholdelse og videreførelse af den nordiske konvention af 22. maj 1954 om fælles arbejdsmarked efter Danmarks eventuelle indtræden i Det europæiske økonomiske fællesskab er for tiden genstand for forhandling mellem Danmark og fællesskabet.

Da det må anses for naturligt at udsætte en endelig stillingtagen til spørgsmål om udvidelse af det fællesnordiske arbejdsmarked udover det i den nævnte overenskomst indeholdte, indtil Danmarks stilling til fællesmarkedet og dets syn på denne nordiske overenskomst er mere afklaret, har udenrigsministeriet efter aftale med indenrigsministeriet stillet undertegnelsen af forslaget til nordisk overenskomst om fællesnordisk arbejdsmarked for læger i bero indtil videre.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Hänvisas till Finlands regerings meddelande i saken vid Nordiska rådets 10. session¹.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Sosialdepartementet har ikke mottatt henvendelse fra det koordinerende land for denne sak, Sverige, om mulighetene for å endre avtaleutkastets artikkel 1 slik at den også omfatter norske statsborgere, som har fått anerkjent en utenlandsk medisinsk eksamen som faglig jevnbyrdig med norsk medisinsk embetseksamen og på dette grunnlag oppnådd autorisasjon som lege i Norge, jfr § 2 nr. 1 i lov av 29. april 1927 om lægers rettigheter og

¹ 10:e sess., s. 1222.

plikter. Når dette punkt er avklaret, vil Sosialdepartementet ta standpunkt til spørsmålet om å anbefale at Norge undertegner det endelige utkast til overenskomst.

Det vises for øvrig til meddelelse den 17. november 1961 til rådets 10:de sesjon¹.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Från finsk och norsk sida har framförts önskemål om en utvidgning av de kategorier läkare, för vilka den gemensamma arbetsmarknadens förmåner skulle gälla, till att omfatta även utom Norden utbildade läkare, som är nordiska medborgare. Svenska regeringen är beredd att godtaga ett sådant tillägg till föreliggande förslag till överenskommelse i ämnet, som tillgodoser de nämnda finska och norska önskemålen.

Förslag till tillägg till den tidigare utarbetade överenskommelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för att tillställas regeringarna i Danmark, Finland och Norge.

¹ 10:e sess., s. 1222.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1960 angående ytterligere pass- och reselättnader

(Överlämnade av Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1963:

I fortsättning af dette ministeriums brev til udenrigsministeriet, dateret den 9. januar 1961, angående Islands påtænkte tilslutning til en traktat af den 12. juli 1957 om afskaffelse af paskontrol ved de fællesnordiske grænser vil vi herved anmode om, at udenrigsministeriet træffer de forholdsregler, som forudsattes i ovennævnte brev, idet man går ud fra ikrafttræden den 1. juli 1963.

Norges regering (Justis- og politidepartementet) meddelar den 30 november 1962 *å samtlige regeringars vägnar*:

Som nevnt i melding av 4. desember 1961 til Nordisk Råds 10. sesjon om rek.nr 3/1960¹, skulle Island studere hvilke endringer av den islandske lovgivning er nødvendige for at det kan tiltre overenskomsten av 12. juli 1957 om oppheving av passkontrollen ved de internordiske grenser.

Fra det islandske Justisministerium har man den 29. november 1962 mottatt slik uttalelse:

Islandsk lovgivning er ikke til hinder for Islands tiltræden til konventionen af 12. juli 1957 om ophævelse af paskontrollen ved de fællesnordiske grænser. Island anser tilslutning til overenskomsten pr. 1 juli 1963 betimelig.

De sentrale utlendingsmyndigheter i Danmark, Finland, Norge og Sverige vil bli underrettet om dette. De skal så konstatere om de tekniske forutsetninger for Islands tilslutning til overenskomsten er til stede.

¹ 10:e sess., s. 1227.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1960 angående konferenser om nordkalottspörsmål

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

F i n l a n d s regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Senaste sommar försiggick i Kiruna och Piteå en konferens om nordkalottspörsmål, vars organisering närmast handhades av föreningarna Norden. Vid konferensen behandlades spörsmål rörande näringslivet och arbetsmarknadsförhållandena inom nordkalotten, forskningsarbetena på nordkalottområdet ävensom radio- och televisionsförhållandena samt villkoren för kulturarbetet inom nordkalotten. Handläggningen av ärendena skedde sålunda, att beträffande dem hölls flere inledningsanföranden, varefter ärendena bereddes av tillsatta sektioner och resolutionerna sedan godkändes av konferensen. Dessa resolutioner omfattade relativt detaljerade konstateranden och ställningstaganden samt förslag till åtgärder. Beslut fattades om att bringa förslagen till vederbörandes kännedom och att följa med deras förverkligande. Vid konferensen godkändes även riktlinjer för anordnande av liknande konferenser i framtiden. Det ansågs bl. a. att konferenserna borde anordnas med högst två års mellanrum varjämte det beslöts, att nästa konferens skulle försiggå i Finland.

Finlands regering anser att de hittills anordnade konferenserna om nordkalottspörsmål varit nyttiga och visat att sådana konferenser äro kontinuerligt nödvändiga. På basen av de erfarenheter, som hittills vunnits, torde en fastare organisationsform för dessa konferenser nu kunna skisseras, varvid särskild uppmärksamhet bör fästas vid de åtgärder, som ansluta sig till det praktiska förverkligandet av de godkända rekommendationerna och gjorda förslagen. Finlands regering har för avsikt att utarbeta ett förslag härom och översända det till vederbörande ministerier i de övriga nordiska länderna för behandling.

S v e r i g e s regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Med skrivelse från landshövdingen i Norrbottens län den 5 september 1962 har det honom givna uppdraget att utreda behovet av konferenser om Nordkalottspörsmål avslutats. Av skrivelsen framgår, att sådana konferenser hållas.

Meddelande
om rekommendation nr 6/1960 angående samarbete
beträffande utrikestjänsten

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 5 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

De i punkterna 1—3 av det meddelande, som Finlands regering på samtliga regeringars vägnar lämnade till rådets 10 session¹, nämnda frågorna äro alltjämt under behandling i samtliga nordiska länders utrikesministerier.

I fråga om det konsulära samarbetet höll tjänstemännen vid de nordiska utrikesministeriernas administrativa avdelningar ett orienterande möte i Köpenhamn den 22—23 maj 1962. Härvid behandlades närmast de former av samarbete och möjligheterna att förverkliga dem, som ansluter sig till reciprokt bistånd åt och skyddande av nordiska medborgare. Vid mötet överenskoms, att Danmark skulle uppgöra utkast till förslag rörande formerna för det konsulära samarbete, som förutsattes i den nordiska samarbetskonventionens 31 artikel. Detta förslag är under beredning i Danmarks utrikesministerium.

¹ 10:e sess., s. 1235.

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i
arktisk medicin

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 24 november 1962:

Fra de danske medlemmer af den nordiske samarbejdskommission for arktisk medicin og hygiejne, overlæge, dr. med. Ove Bøje og professor, dr. med. Bengt Lambert, har man modtaget meddelelse om, at der er indkaldt til møde i kommissionen den 7. til 8. december d. å. i Helsingfors.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 28 januari 1963:

Som tillägg till sitt meddelande av den 12 december 1963 meddelar undervisningsministeriet, att Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin sammanträtt i Helsingfors den 25—26 januari 1963. Den vid sammanträdet antagna rapporten och rekommendationen har följande lydelse [*se Tillägg*].

N o r g e s r e g e r i n g (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Finnland, som er koordinerende land, har innkalt den samarbeidskomisjon, som er oppnevnt i henhold til rekommandasjon nr. 11/1960 og resolusjon nr. 7/1961 på det nordiske undervisningsministermøte i Helsingfors i mars 1961 til møte i Helsingfors i dagene 7. og 8. desember d. å.

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

På grundval av en rekommendation från Nordiska rådet 1960 uttalade sig det nionde undervisningsministermötet i Helsingfors 1961 för att en samarbetskommission skulle tillsättas och medel ställas till kommissionens förfogande i enlighet med varje lands institutionella förhållanden.

Sedan två ledamöter från varje land utsetts av respektive regeringar, kommer samarbetskommissionen på inbjudan från Finland att hålla sitt första sammanträde i Helsingfors i januari 1963.

TILLÄGG**PM angående det första sammanträdet i Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin**

Den av de nordiska regeringarna enligt Nordiska Rådets rekommendation tillsatta samarbetskommissionen för forskning inom arktisk medicin har vid sitt första möte i Helsingfors den 25—26 januari 1963 konstaterat följande:

Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin (NFAM) har sina uppgifter angivna i Nordiska Rådets rekommendation No 11/1960 enligt följande:

- a. å ta initiativ til nye forskningsprosjekter, koordinere igangværende forskningsarbeid og vurdere foreslåtte forskningsprosjekter på den arktiske medisins område i de nordiske land,
- b. å fremme forskning innen arktisk medisin på andre måter som den finner hensiktsmessig, samt
- c. så snart som mulig å fremlegge resultatene av sine overveielser, herunder også spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for arktisk medisin, knyttet til et medisinsk fakultet.

För att forskningsrådet skall kunna fullgöra de i ovannämnda mandat angivna uppgifterna är det nödvändigt, att rådet sammanträder minst två gånger årligen. Därtill erfordras medel

- a. för utdelning av forskningsanslag,
- b. för rådets verksamhet vari inkluderas kostnader för sekretariat.

Med hänvisning till betänkandet av det nordiska expertutskottet för arktisk medicin finner rådet det nödvändigt att den där föreslagna general-sekreterareposten snarast möjligt upprättas.

Generalsekreteraren skall:

1. vara ansvarig för de praktiska åtgärder, som är nödvändiga för forskningsrådets sammankomst och funktion,
2. framställa förslag om sådana åtgärder som kan anses befrämja finansiering och förverkligande av forskningsrådets uppgifter,
3. vara skyldig att utföra utredningar som ålägges honom av forskningsrådet,
4. organisera de av forskningsrådet rekommenderade symposier och konferenser,
5. upprätta kontakter med nationella och internationella forskningsorgan och institutioner,
6. utforma planer beträffande organisation av en nordisk litteratur- och dokumentationscentral för rådets verksamhetsområde,
7. sprida information om forskningsrådets intentioner och resurser att främja forskning om medicinska, hygieniska och sociala förhållanden hos befolkningen inom de nordliga områdena av de nordiska länderna,
8. utarbeta den årliga berättelsen över rådets verksamhet.

Generalsekreteraren behöver en duktig, välutbildad, språkkunnig och självständig kontorist, som kan sörja för sekretariatets rutinarbete.

Kontorslokaler för sekretariatet förutsattes bli gratis ställda till förfogande av det land, där sekretariatet får sitt säte.

Forskningsrådet har diskuterat möjligheten att redan nu taga initiativ till konkreta forskningsprojekt. Rådet anser det som en primär uppgift att företaga en enkätundersökning bland de inom de ifrågavarande områdena arbetande läkare och andra i hälsovårdsarbete engagerade personer angående deras uppfattning om aktuella och speciella problem sammanhängande med miljöomständigheterna. Frågorna, som skall utarbetas till ett frågeformulär, skall gälla bland annat medicinsk-kliniska, socialmedicinska, omgivningshygieniska, epidemiologiska problem och nutritionsproblem samt eventuellt ytterligare frågeställningar. En annan utredning bör gälla insamlandet och bearbetningen av vitalstatistiska och övriga för bedömningen av det allmänna hälsotillståndet relevanta data för de berörda områdena. Ledningen av dessa undersökningar anses bli en av generalsekreterarens första huvuduppgifter.

Forskningsrådet har ännu ej av naturliga skäl fått anslagsansökningar från utomstående forskare. Då det under mötet meddelades att det redan föreligger olika forskningsprojekt inom arktisk medicin och hygien, som nödvändiggör ekonomiskt stöd för att kunna genomföras, så har rådet beslutat att rekommendera regeringarna att för det första arbetsåret endast 300 000 skr. ställes till dess förfogande, i vilket belopp innefattas kostnaderna för forskningsrådets egna enkät- och statistiska undersökningar.

Forskningsrådet har uppgjort följande kalkyler för förverkligande av dess uppgifter för det första arbetsåret.

Utgifter för forskningsrådets verksamhet	10 000 skr.
Generalsekreterare	35 000 »
Kontorist	15 000 »
Rekvisita och kostnader	10 000 »
Resekostnader för generalsekreterare	15 000 »
Eventuellt	5 000 »
	90 000 skr.
Anslag för forskningsarbeten	300 000 »
	Summa 390 000 skr.

Frågan om upprättandet av ett institut för arktisk medicin kommer forskningsrådet att behandla vid dess följande session.

Med hänvisning till ovanstående hemställer Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin om att de erforderliga medlen ställas till dess förfogande.

Helsingfors den 26 januari 1963

För Danmark ¹ :	<i>B. Lambert</i>	
För Finland:	<i>Niilo Pesonen</i>	<i>J. A. Grönroos</i>
För Norge:	<i>Leiv Kreyberg</i>	<i>T. Oke Strand</i>
För Sverige:	<i>Hans Ronge</i>	<i>Håkan Linderholm</i>

¹ Overlæge Ove Bøje var på grund av sjukdom förhindrad att närvara.

Tilläggsförslag
om forskning i arktisk medicin

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 11/1960 har tillsatts ett nordiskt samarbetsorgan, Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin. Detta har vid sammanträde i januari 1963 uppgjort en plan för det framtida forskningsarbetets bedrivande på detta område. För dennas genomförande erfordras ett anslag på 390 000 svenska kronor.

Då det är önskvärt att forskning snarast kommer i gång på detta viktiga område, får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att söka genomföra Nordiska forskningsrådets för arktisk medicin ovan nämnda plan.

Stockholm den 30 januari 1963

Ragnar Lassinantti

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

De danske sagkyndige har modtaget indbydelse til at deltage i et møde i Stockholm den 11. december 1962 med de af Finland, Norge og Sverige udpegede sagkyndige, hvor navnlig spørgsmålet om lettelser i adgangen for statsborgere i et nordisk land til at erhverve statsborgerret i et andet nordisk land samt spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes eventuelle tiltrædelse af FN-konventionen af 30. august 1961 om begrænsning af statsløshed vil blive drøftet.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Hänvisas till meddelandet vid Nordiska Rådets 10 session¹. För undersökning av saken tillsattes år 1962 en särskild samnordisk sakkunniggrupp.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Enligt beslut vid justitieministermötet i Helsingfors i januari 1961 har i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillkallats sakkunniga för att utreda frågan om underlättande för nordiska medborgare att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land. Sedermera har, enligt beslut vid justitieministermötet i Reykjavik i september 1962, åt de sakkunniga uppdragits jämväl att undersöka frågan huruvida de nordiska länderna bör tillträda FN-konventionen den 30 augusti 1961 angående begränsning av statslöshet ävensom spörsmålet vilka ändringar i medborgarskapslagstiftningen som erfordras för den händelse konventionen skulle komma att tillträdas av de nordiska länderna.

De sakkunniga har hållit ett möte i Stockholm den 11 december 1962, därvid riktlinjer drogs upp för det fortsatta arbetet.

¹ 10:e sess., s. 1258.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 1 december 1962:

Forud for Nordisk Råds 10. session oplyste ministeriet for kulturelle anliggender¹, at man i et af finansministeriet nedsat udvalg, der havde til opgave at foretage en gennemgang af problemerne i forbindelse med forlystelsesafgiften, behandlede et forslag om at lempe bestemmelsen i forlystelsesafgiftslovens § 10, stk. 4, således, at der blev åbnet praktiske muligheder for en dansk deltagelse i samproduktion på filmens område. Der er nu af udvalget udarbejdet udkast til lovforslag om ændring af den nævnte bestemmelse i forlystelsesafgiftsloven, og udvalget agter at indstille til finansministeriet, at forslaget søges gennemført snarest uden at afvente resultatet af udvalgets videre arbejde.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

I Finland erlægges icke ur statsmedel direkta understöd för i hemlandet producerade filmer. Filmskatten fastställs däremot till ett lägre belopp för inhemska filmer än för filmer, vilka importerats från utlandet. Frågan om en nyordning av filmbeskattningen är som bäst under behandling i en statskommitté och i det sammanhanget kan det tagas under prövning, huruvida det vore möjligt att i avseende å beskattningen jämställa samproducerade filmer med inhemska. Däremot torde det icke vara möjligt att bevilja direkta understöd till samproducerade filmer, så länge statsmedel icke kan nyttjas för understöd ens till inhemska filmer.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 29 september 1962:

Vi viser til brev av 27. november 1961¹ hvor det meddeles at Kirke- og

¹ 10:e sess., s. 1269.

undervisningsdepartementet akter å invitere representanter for de øvrige nordiske land til et møte i Oslo for å drøfte mulighetene for felles-nordiske retningslinjer for co-produksjoner.

Et slikt møte ble holdt i Oslo 5. og 6. februar 1962, hvor man kom fram til visse felles prinsipielle retningslinjer for statsstøtte til co-produksjoner. Protokoll fra dette møte vedlegges (se Tillägg).

Norge har i 1958 ved Stortingets godkjenning åpnet adgang til statsstøtte til film produsert i samarbeid med utlandet. Vi viser til vedlagte rundskriv av 2. juni 1958, side 4, punkt V »Generelle regler for godkjenning av samproduksjoner som norske, med rett til »stønad».

Etter gjeldende regler for statsstøtte til samproduksjoner vil de prinsipielle retningslinjer fra møteprotokollen uten videre kunne praktiseres for Norges vedkommende. For så vidt gjelder spørsmålet om å sidestille de nordiske språk med norsk talespråk i en co-produksjon, vil Kirke- og undervisningsdepartementet ta dette spørsmålet opp til behandling i sammenheng med en justering av de alminnelige regler for statsstøtte til norsk filmproduksjon.

Referatet fra møtet er av Kirke- og undervisningsdepartementet oversendt til de øvrige møtedeltakere, slik at de øvrige nordiske lands regjeringer vil kunne arbeide videre med spørsmålet om statsstøtte til samnordiske filmproduksjoner på grunnlag av de prinsipielle retningslinjer som møtet kom fram til.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Efter inbjudan från norsk sida har representanter för svenska finansdepartementet deltagit i överläggningar i Oslo med representanter för vederbörande departement i Danmark, Finland och Norge, varvid i enlighet med förevarande rekommendation riktlinjer utarbetades för statligt stöd till samproduktion av film. Meddelande om överläggningarnas resultat har lämnats från vederbörande norska departement. Ytterligare internordisk kontakt i ärendet har förekommit under hösten 1962. Frågan om åtgärder i anledning av vad sålunda förevarit kommer för Sveriges del att tas upp till behandling i samband med prövning av andra näraliggande filmfrågor. I övrigt hänvisas till meddelande i ärendet den 11 januari 1962².

¹ 10:e sess., s. 1269—1270.

² 10:e sess., s. 1270.

TILLÄGG**Referat fra møte i Kirke- og undervisningsdepartementet i Oslo 5. og 6. februar 1962 vedrørende felles nordiske regler for støtte til co-produksjoner av film**

Møtet hadde sin bakgrunn i Nordisk Råds henstilling til Regjeringene om »snarest mulig å gjennomføre Nordisk Kulturkommisjons forslag om adgang til felles filmproduksjoner med statsstøtte, på grunnlag av retningslinjer utarbeidet av et foreslått utvalg bestående av representanter for vedkommende statlige myndigheter i de enkelte land». (Nordisk Råd 9. sesjon 1961, Sak A 22). Deltakere i møtet var:

Danmark:

Kontorsjef G. Djørup, Finansministeriet, Skattedepartementet.

Ekspeditionssekretær C. E. Haumann, Finansministeriet, Skattedepartementet.

Fullmektig Frans Lichtenberg, Ministeriet for kulturelle anliggender.

Finland:

Äldre regeringssekreteraren Ragnar Meinander, Undervisningsministeriet.

Sverige:

Byråsjef B. Holmquist, Finansdepartementet.

Byrådirektør K. I. Edstrand, Finansdepartementet.

Norge:

Ekspedisjonssjef Leif J. Wilhelmsen, Kirke- og undervisningsdepartementet.

Byråsjef Ingeborg Lyche, Kirke- og undervisningsdepartementet.

Konsulent Alv Heltne, Kirke- og undervisningsdepartementet.

Ekspedisjonssjef Wilhelmsen åpnet møtet og ønsket deltakerne fra Danmark, Finland og Sverige velkommen. Han pekte på ønskeligheten av utvidet nordisk samarbeid på filmens område og viste til Nordisk Råds henstilling til Regjeringene. Han beklaget at han ikke selv hadde muligheter til å delta i de videre forhandlinger og bad byråsjef Ingeborg Lyche overta møteledelsen.

Fru Lyche omtalte kort Nordisk Kulturkommisjons arbeid med spørsmål om nordisk samarbeid på filmens område. Et ekspertutvalg nedsatt av Nordisk Kulturkommisjon har framlagt en utredning med forslag om nordisk samarbeid på en rekke av filmens områder. I denne utredning (Nordisk utredningsserie, 1961: 3) er også spørsmål om co-produksjon av spille- og underholdningsfilm drøftet.

I Danmark arbeider et utvalg nedsatt av Finansministeren med spørsmålet om endring av Loven om avgift av forlystelser. I dette utvalg er spørs-

målet om å sidestille co-produksjoner med danskprodusert film tatt opp. Det forventes at innstillingen fra utvalget vedrørende co-produksjoner kan foreligge så tidlig at et eventuelt lovforslag om dette vil kunne forelegges Folketinget i løpet av 1962.

I Finland består lettelsen for finsk filmproduksjon i nedsatt skatt eller hel skattefrihet. For Finlands vedkommende må det derfor eventuelt bli tale om en sidestilling for co-produksjoner når det gjelder slike skattelettelser.

For Sveriges vedkommende må det, dersom co-produksjon skal sidestilles med svensk film, eventuelt bli tale om refusjon av skatten etter samme regler som for innenlandsk film (for tiden 80 % av den statlige del av forlystelseskatten).

I Norge har man åpnet adgang for co-produksjon av film slik som redegjort for i Det nordiske ekspertutvalgs innstilling.

Etter disse oversikter fra hvert land gikk man over til drøfting av de vilkår som burde oppstilles for godkjenning av co-produksjoner som sidestillet med nasjonale. Man tok som utgangspunkt for drøftingene de någjeldende norske regler.

Møtet var enig om at reglene bør utformes slik at de kan gjelde generelt, altså både for co-produksjoner mellom de nordiske land innbyrdes, og mellom et nordisk land og et land utenfor Norden.

Utvalget kom fram til følgende:

Med en co-produksjon menes i det følgende et økonomisk og kunstnerisk samarbeid om en bestemt filmproduksjon mellom to eller flere land. Ved et slikt samarbeid kan man oppnå både økonomiske og kunstneriske fordeler.

Møtet var enig om at ved avgjørelsen om godkjenning av en co-produksjon som sidestillet med en nasjonal produksjon bør følgende generelle prinsipper legges til grunn:

1. For filmproduksjonen må det være en innenlandsk produsent som står ansvarlig overfor vedkommende lands myndigheter.
2. Det bør være et rimelig forhold mellom:
 - a. Den innenlandske og den utenlandske produsentens innvirkning på produksjonen,
 - b. den innenlandske og den utenlandske arbeidsinnsats, både kunstnerisk og teknisk,
 - c. den innenlandske og den utenlandske kapitalinnsats,
 - d. den innenlandske produsentens kapitalinnsats og hans del av nettoinntektene.

Hvor vidt en slik co-produksjon etter det ovenfor anførte vil kunne sidestilles med den nasjonale filmproduksjon i vedkommende land, må på forhånd avgjøres av vedkommende lands myndigheter.

Møtet drøftet inngående spørsmålet om hvor vidt man burde stille som betingelse for godkjenning at talespråket i filmen skal være vedkommende lands språk hvor handlingen ikke gjør det naturlig å tale et annet språk. Fra dansk side stillet man seg tvilende overfor om et slikt vilkår bør stilles. Fra norsk side ble det hevdet at det ville være urimelig å godkjenne en film med

fremmed språk som norsk. Fra norsk side var man likevel enig med de øvrige representanter i at et annet nordisk språk burde sidestilles med norsk, slik at det var enighet om at det ville være naturlig i co-produksjoner mellom de nordiske land å betrakte de nordiske språk som likestillet når det gjaldt vilkår for godkjenning.

Spørsmålet om gjensidighet i godkjenning av en film som berettiger til nasjonal støtte eller skattelettelse, ble også drøftet. Møtet var enig om at det neppe ville være hensiktsmessig eller naturlig å kreve en slik gjensidighet.

Møtet var videre enig om at det bør etableres en økende kontakt mellom de myndigheter i de nordiske land som administrativt kommer til å behandle disse spørsmål. Opplysninger om godkjenning av co-produksjoner bør sendes de øvrige nordiske land.

Når det gjelder det spesielle spørsmål om skattefrihet for godkjente barnefilmer etter felles nordiske regler, og statstilskott til barnefilm, viste møtet til at denne sak behandles i Den nordiske barnefilmnemnd, og fant derfor ikke grunn til å ta den opp her.

Island var ikke representert på møtet, da landet ikke har egen spillefilmproduksjon. Men møtedeltakerne gikk ut fra at referat fra møtet i Oslo 5. og 6. februar blir sendt vedkommende islandske myndigheter.

Møtet uttalte til sist håpet om at de generelle prinsipper for godkjenning av co-produksjoner som nasjonale som man her var enig om, vil kunne legge forholdene til rette for et utvidet nordisk samarbeid på dette området.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) meddelar den 15 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter afgivelse af meddelelse af 13. december 1961¹ og tillægsmeddelelse af 6. marts 1962² til Nordisk Råd i anledning af rekommandation nr. 3/1961 har den finske repræsentant i den nordiske ministerkomité for samordning af hjælpen til udviklingslandene, undervisningsminister Heikki Hosia, den 18. april 1962 blevet afløst af minister Kyllikki Pohjala.

Ministerkomiteen har afholdt møder den 26. april 1962 i Oslo og den 24. september 1962 i Stockholm.

Det under ministerkomiteen nedsatte embedsmandsudvalg har ligeledes afholdt et antal møder i de nordiske hovedstæder. Endvidere er der blevet nedsat en interimstyrelse og en arbejdsgruppe for det nordiske Tanganyika-projekt, som har holdt flere møder.

Nedenfor redegøres for ministerkomiteens hidtidige behandling af de spørgsmål, som rejstes i Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1961. Yderligere meddelelse vil eventuelt blive afgivet til Nordisk Råds næste session.

1. Et fællesnordisk projekt i Afrika

a. Tanganyika

Som tidligere mundtligt meddelt ved Nordisk Råds 10. session i Helsingfors i marts 1962 beøgte en nordisk delegation efter opfordring fra ministerkomiteen Tanganyika mellem den 3. og 22. februar 1962. I Dar-es-Salaam blev delegationen af repræsentanter for regeringen og centraladministrationen orienteret om mulige emner for bistand. Delegationen foretog derefter en rundrejse i landet og besøgte en række forskellige institutioner for at danne sig en nøjere opfattelse af forholdene og behovene inden for forskel-

¹ 10:e sess., s. 1271.

² 10:e sess., s. 1275.

lige uddannelsesområder. Delegationen foreslog i sin rapport, at de nordiske lande skulle tilbyde Tanganyika oprettelse af en »nordisk-tanganyikansk uddannelsesinstitution», som i første etape skulle omfatte en landbrugsskole, en højere almenskole og et sundhedsinstitut. Udover dette projekt foreslog man tillige, at de nordiske lande bevilgede et beløb til visse umiddelbare foranstaltninger, herunder udsendelse af 12 lærere og udstyr af et hospital. Hensigten med disse foranstaltninger var at bidrage til hurtig afhjælpning af visse akutte behov, som delegationen havde mødt under sin rejse i landet.

På mødet i Oslo den 26. april 1962 behandlede ministerkomiteen delegationens rapport og besluttede herved bl. a. at anbefale sine respektive regeringer:

At de nordiske lande i en fælles skrivelse tilbyder Tanganyika inden for et begrænset geografisk område af oprette et nordisk-tanganyikansk center, som skal omfatte en landbrugsskole, en højere almenskole og et sundhedscenter, og som eventuelt senere kan udvides til at omfatte andre uddannelsesinstitutioner.

At der snarest muligt sendes en ekspertdelegation til Tanganyika for i samråd med landets myndigheder at udarbejde detaljerede planer for projektets gennemførelse.

At de fire nordiske lande beregner et samlet beløb svarende til omkring 10 millioner svenske kroner til at bestride anlægs- og driftsomkostninger for projektet i perioden 1962—1964.

At samtlige omkostninger ved projektet fordeles mellem de nordiske lande i omtrentlig overensstemmelse med den bidragsskala, som ligger til grund for landenes FN-bidrag, således at Danmark betaler 4/20, Finland 3/20, Norge 3/20 og Sverige 10/20.

At de nordiske lande i fællesskab anviser et beløb svarende til 1 1/2 million svenske kroner for visse umiddelbare hjælpeforanstaltninger i tilknytning til det ovennævnte langsigtede projekt, og at udgifterne til disse fordeles mellem de nordiske lande i overensstemmelse med ovennævnte princip.

Efter at regeringerne havde godkendt ministerkomiteens rekommandationer, udpegedes en nordisk ekspertdelegation, som fik til opgave i samråd med Tanganyikas myndigheder at foreslå, hvor det nordiske projekt burde placeres, mere udførligt at diskutere udformningen af de tre institutioner, som ifølge planerne skulle indgå i projektets første etape, samt at forberede et aftaleudkast mellem de nordiske landes regeringer og regeringen i Tanganyika. Ekspertdelegationen begyndte sit arbejde i Dar-es-Salaam den 8. august 1962, og besøget i Tanganyika varede omkring 4 uger.

Af delegationens rapport fremgik, at man på politisk hold i Tanganyika længe havde været tvivlrådigt med hensyn til projektets placering. Delegationen foreslog, at det nordiske projekt skulle placeres i Kisarawe-distriktet i East Province — dette forslag havde fået officiel støtte af regeringen i Tanganyika. Rapporten indeholdt endvidere redegørelser for, hvorledes de tre forskellige institutioner skulle organiseres, samt et foreløbigt overslag over anlægsudgifterne. Endvidere blev et udkast til en aftale mellem de nordiske lande og Tanganyika udarbejdet under delegationens besøg i landet.

Med henblik på en ordning af projektets administration og de internordiske forpligtelser udarbejdede et embedsmandsudvalg efter delegationens hjemkomst et udkast til en aftale mellem de nordiske lande efter det mønster, som er blevet godkendt af Nordisk Råd.

På sit møde den 24. september 1962 behandlede ministerkomiteen ekspertdelegationens rapport. Komiteen konstaterede, at regeringen i Tanganyika havde besluttet, at projektet skulle placeres i Kisarawe-distriktet. Ministerkomiteen besluttede derefter i princippet at godkende de to omtalte aftaleudkast, samt at en nordisk interimstyrelse for projektet bestående af to repræsentanter for hvert land skulle udpeges. Endvidere besluttedes det, at fil. dr. Lars Boman fortsat skulle fungere som eksekutivsekretær.

Interimstyrelsen for det nordiske Tanganyika-projekt afholdt den 27. oktober 1962 sit første møde.

Aftalen med Tanganyika blev undertegnet i Dar-es-Salaam den 15. december 1962 på de nordiske regerings vegne af økonomiminister Kjeld Philip. Aftalen mellem de nordiske lande tænkes at blive undertegnet i løbet af kort tid. Ministerkomiteen har besluttet, at sekretariatet for det nordiske Tanganyika-projekt indtil videre skal henlægges til Stockholm, men at det fremtidigt skal samarbejde med de øvrige nordiske landes bistandsorganer.

I den nordisk-tanganyikanske aftale er gyldighedsperioden fastsat til fem år, men det forudsættes, at en ny overenskomst vil blive truffet mellem parterne inden aftalens udløb med henblik på efterhånden at lade Tanganyikas regering overtage driften af projektet. De nordiske lande forpligter sig ifølge aftalen til i Kisarawe-distriktet 40 km uden for Dar-es-Salaam at opføre en nordisk-tanganyikansk uddannelsesinstitution bestående af en landbrugsskole, et sundhedsinstitut og en højere almenskole samt forsyne disse tre institutioner med det nødvendige personale. Tanganyikas regering forpligter sig til at stille det fornødne areal til rådighed samt anlægge vandledning, vej og elektrisk strøm til projektet. Endvidere skal Tanganyika bistå med rekruttering af alt lokalt ansat personale.

Ifølge aftalen skal projektet i Tanganyika ledes af en projektchef. Denne skal være ansvarlig over for en nordisk styrelse, som på de nordiske regerings vegne udøver den øverste ledelse af hele projektet. Projektchefen skal tillige med de tre institutionschefer indtræde som nordiske repræsentanter i en rådgivende styrelse. I denne styrelse skal fra tanganyikansk side indtræde en repræsentant fra de tre ministerier, ansvarlige for henholdsvis landbrug, undervisning og sundhed, samt en repræsentant for Kisarawe District Council. Endvidere skal FN's regional repræsentative være medlem af denne styrelse. Den rådgivende styrelse skal i første række fungere som et rådgivende organ for arbejdet ved projektet, således at man på denne måde samtidig kan inddrage de tanganyikanske myndigheder i arbejdet, for at disse efterhånden kan overtage driften af projektet.

Ifølge aftalen garanteres de nordiske lande toldfrihed og andre privilegier, hovedsagelig i overensstemmelse med de bestemmelser, som i Tanganyika gælder for bilaterale bistandsprojekter.

b. Nigeria

Efter besøget i Tanganyika rejste en dansk-svensk delegation til Nigeria, hvor den opholdt sig fra den 1. til og med den 14. marts 1962. Efter indledende forhandlinger i Lagos med repræsentanter for de federale myndigheder foretog delegationen en rejse til samtlige tre regioner. I sin rapport understregede delegationen de forskellige udviklingsstadier, som de tre regioner befinder sig på, og fremhævede, at Nigeria som helhed uden tvivl er et land med gode fremtidsudsigter både med hensyn til naturrigdomme og befolkning. I rapporten fremhævede man endvidere, at den nigerianske regerings udviklingsplan endnu ikke var afsluttet ved delegationens besøg. Dette forhold gjorde det vanskelig for delegationen at finde et større projekt, som kunne indpasses i en fælles nordisk bistandsaktion. Derimod kunne delegationen konstatere, hvorledes mangelen på uddannet personale inden for en række områder vanskeliggjorde landets udvikling. Delegationen foreslog derfor, at de nordiske lande skulle bistå Nigeria ved at stille et antal eksperter til landets rådighed. I sin rapport pegede delegationen også på muligheden af at anvende disse eksperter ved en senere planlægning af et eventuelt fællesnordisk projekt.

Ministerkomiteen konstaterede på sit møde i Stockholm i september, at det endnu ikke var aktuelt at forene sig i Nigeria om et så stort nordisk projekt som i Tanganyika. Selv om Finland ytrede interesse for deltagelse i et nordisk projekt, syntes det dog for tiden mest rationelt, at rekrutteringen af eksperter til udsendelse som konsulenter i de forskellige regioner i Nigeria skete på national basis og så vidt muligt koordineredes på nordisk basis.

Den opfattelse, som blev fremført af det økonomiske udvalg i dets forslag nr. 5 til Nordisk Råds 10. session 1962, nemlig at hjælpen til udviklingslandene burde udvides til at omfatte mer end ét land og at en indsats ligeledes burde overvejes i et fransktalende land, deltes af ministerkomiteen, som ønskede så vidt muligt at medtage disse synspunkter i forbindelse med den fortsatte planlægning. I lighed med udvalget har ministerkomiteen dog anset det for væsentligt i den første tid at koncentrere kræfterne om en realisering af den fælles indsats i Tanganyika.

2. Uddannelse og rekruttering af eksperter til udviklingslandene

a. Forhåndsorientering af eksperter, som udsendes til udviklingslandene

På ministerkomiteens møde i Oslo besluttedes det, at rapporten om forhåndsorientering af eksperter — som allerede blev forelagt for Nordisk Råds 10. session 1962 — skulle overgives til de nordiske administrationsorganer for teknisk bistand til overvejelse og videre foranstaltning med henblik på så vidt muligt at skabe en fælles nordisk ekspertreserve. Samtidig fremførte ministerkomiteen, at den fremlagte rapport kun behandlede den type af ekspertuddannelse, som plejer at blive benævnt forhåndsorientering (briefing). Andre vigtige uddannelses typer var ifølge komiteen kurser og seminarier samt oprettelse af et u-landsinstitut, som kunne anvendes til uddannelse af eksperter til nordiske og bilaterale projekter.

b. Nordiske ekspertseminarier

Ifølge finsk tillægsmeddelelse af 6. marts 1962 til Nordisk Råds 10. session afholdtes i Helsingfors i tiden 8.—13. januar 1962 et nordisk ekspertseminar, der behandlede spørgsmålet om udviklingshjælp. I seminaret deltog 55 eksperter, embedsmænd fra administrationen samt repræsentanter for økonomiske og andre organisationer. Ved seminaret forelæste nordiske sagskyndige samt chefen for FN's rekrutteringskontor i Europa, Mr. Gordon Menzies.

Formålet med seminaret var at gøre deltagerne fortrolige med forskellige grene af bistandsarbejdet og at skabe et helhedsbillede såvel af FN's multilaterale som af de nordiske landes bilaterale bistandsarbejde. Deltagerne havde lejlighed til at udveksle synspunkter og erfaringer om udviklingshjælpen.

Det ville være ønskeligt at kunne afholde regelmæssige seminarer for at effektivisere uddannelsen af nordiske eksperter og for at give de kredse, som beskæftiger sig med bistandsarbejde, lejlighed til at udvide kendskabet til problemerne. Gennem sådanne seminarer har de nordiske lande større mulighed for at afholde alsidige forelæsninger og diskussioner, end hver enkelt land har. De synspunkter, som måtte blive fremført under seminarerne, kunne få større betydning ved planlægningen af nye projekter inden for det nordiske bistandsarbejde. Ifølge ministerkomiteens opfattelse ville det være hensigtsmæssigt, om de nordiske landes administrationsorganer for udviklingshjælp afholdt seminarerne.

3. Det nordiske u-landsinstitut

Det nordiske Afrika-institut i Uppsala begyndte sin virksomhed den 1. september 1962. En redegørelse for forarbejdet til dets oprettelse forelagdes på ministerkomiteens møde i september, hvorunder også dokumentation vedrørende instituttet og dets instruktion blev overgivet til de øvrige nordiske landes repræsentanter. De nordiske regeringer blev opfordret til at fremsætte eventuelle indvendinger eller fremføre deres synspunkter vedrørende Afrika-instituttets instruktion samt at udpege repræsentanter til dets styrelse. Dette er senere sket, og styrelsen med sine nordiske repræsentanter har påbegyndt sine møder. Afrika-instituttet har i november afholdt sit første kursus for fremtidige bilaterale eksperter.

4. Forskellige samordnende foranstaltninger i de nordiske lande

Det nære samarbejde mellem de nationale administrationsorganer for teknisk bistand blev indledt i 1962, og disses chefer har besluttet at mødes regelmæssigt. Sådanne møder er allerede blevet afholdt.

Det svenske administrationsorgan »Nämnden för internationellt bistånd» har afholdt sit første møde med deltagelse af repræsentanter for de øvrige nordiske lande. Også for det norske og det danske administrationsorgans råds vedkommende er det blevet besluttet, at repræsentanter for de øvrige nordiske lande skal deltage.

Mellem de nordiske lande har der i det forløbne år ligesom tidligere fundet et omfattende samarbejde sted samt udveksling af oplysninger vedrørende de enkelte landes arbejde med hjælpen til udviklingslandene. Nær kontakt har f. eks. været etableret mellem de nordiske delegationer på FN's generalforsamling og i andre internationale organisationer.

Den svenske »Beredningen för internationella biståndsfrågor» har i løbet af året afholdt et par møder, hvorunder repræsentanter fra de nordiske lande har deltaget.

D a n m a r k s r e g e r i n g (udenrigsministeriet) meddelar den 1 februari 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den nordiske ministerkomité for samordning af hjælpen til udviklingslandene har den 15. januar 1963 afholdt møde i Helsingfors.

På mødet undertegnedes overenskomsten mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om et nordisk-tanganyikansk teknisk samarbejde.

Herefter skal samtlige omkostninger i forbindelse med projektet fordeles mellem de nordiske lande i omtrentlig overensstemmelse med den bidragskala, som ligger til grund for landenes FN-bidrag, således at Danmark betaler 4/20, Finland 3/20, Norge 3/20 og Sverige 10/20. De nordiske lande har oprettet en styrelse for det nordiske Tanganyikaprojekt bestående af to repræsentanter samt en suppleant fra hvert land.

Hvert land har én stemme i styrelsen, som træffer beslutning med almindeligt flertal.

Det påhviler styrelsen at forelægge de kontraherende parter spørgsmål af principiel art samt at udpege en projektdirektør til varetagelse af projektets administration i Tanganyika og give denne de fornødne instruktioner og bemyndigelser. Endvidere skal styrelsen fremsætte forslag om anvisningsmyndighed samt om regndkabsføring og revision og udarbejde årligt budgetforslag. Styrelsen skal en gang om året afgive beretning om virksomheden til de kontraherende parter.

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan
beträffande fiskeriproblem

Överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Statsministeriet) hänvisar i meddelande den 18 december 1962 till Islands regerings meddelande.

Islands regering (Viðskiptamálaráðuneytið) meddelar den 28 januari 1963:

1. På Nordisk Råds 9. session i Köbenhavn i februar 1961 blev der på den islandske regerings henstilling, vedtaget en rekommandation til regeringerne angående samarbejde om fiskeriproblemer. Rekommandationen henviste til retningslinjerne i det PM af 2. december 1960, som var udarbejdet af det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg. Ifølge rekommandationen kunde der indenfor GATT arbejdes for en sænkning eller afskaffelse af importtold på fiskeriprodukter og indenfor OECD virkes for, at arbejdet på fiskeriområdet fortsattes og styrkedes.

2. På Nordisk Råds 10. session blev de nordiske regeringers foranstaltninger på disse områder meddelt. Siden da er følgende sket:

a. Den på islandsk initiativ og med støtte fra Danmark, Norge og Sverige oprettede fiskerikomité i OECD har siden oprettelsen den 30. september 1961 holdt 5 møder. Den islandske ønske om en i forhold til arbejdet i OEEC mere effektiv indsats fra OECD's side i fiskerispørgsmål er blevet støttet af de andre nordiske lande og er bl. a. resulteret i en omfattende undersøgelse i OECD-landene af de bestående vanskeligheder for en forøgelse af samhandelen med fiskeriprodukter.

Det af de fire nordiske landes repræsentanter i OECD fremsatte forslag om en speciel afdeling for fiskerisager i OECD's sekretariat er blevet imødekommet, idet der under OECD's landbrugsdirektorat er oprettet en selvstændig afdeling (division) for fiskerisager.

b. I tilslutning til GATT-toldkonferencen 1960/61 har Danmark i november 1962 afsluttet en såkaldt artikel XXIV: 6 aftale med CEE, hvorunder

der er givet Danmark toldreduktioner, toldkontingenter og bindinger for en snes positioner inden for fiskerisektoren. Under toldkonferencens generelle del (de såkaldte artikel XXVIII bis-forhandlinger) har Danmark ikke forhandlet med mere betydende fiskeimporterende lande.

Under forhandlingerne i forbindelse med Spaniens tiltrædelse af GATT har Danmark videreført drøftelserne om en binding af den gældende told på klipfisk. Tiltrædelsesforhandlingerne er endnu ikke endeligt afsluttet.

Under GATT's tollkonferanse 1960/61 tok også Norge opp forhandlinger med CEE på grunnlag af GATT-artikkel XXIV, 6 (Kompensasjonsforhandlinger). Forhandlingene ga som resultat at Norge fikk konsesjon i form av tollreduksjoner, -kontingenter og -bindinger for en rekke varer innenfor fiskerisektoren. Avtale ble parafert 28. november 1962.

I den ordinære tollforhandlingsrunden (Dillonrunden) førte Norge forhandlinger med i alt 8 land. Selv om det fra norsk side ble gjort meget for å oppnå konsesjoner på fiskerisektoren, fikk en likevel ingen særlig innrømmelser her. Overfor Spania har Norge bedt om tollreduksjoner på klippfisk, men disse tiltredelsesforhandlinger er ennå ikke avsluttet.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 3 oktober 1962:

Ved melding 17. januar 1962¹ påpekte den norske Regjering (Fiskeridepartementet) sammenhengen mellom regjeringsforslaget om et kontaktorgan for fiskerispørsmål (Rek. nr 23/1962) og dette forslag, og en antok at vurderingen av forslaget burde utstå inntil bebudede drøftelser om opprettelse av et kontaktorgan hadde funnet sted. Etter at det nå er enighet om å opprette et kontaktorgan for fiskerispørsmålene og om det saksområde som dette organ forutsetningsvis skal ha antar Fiskeridepartementet for sitt vedkommende at det ikke er tilstrekkelig grunn til å fremme Rek. nr. 5/1961 om samvirke vedrørende fiskeriproblemene, idet en går ut fra at også de spørsmål som dette regjeringsforslag tok sikte på vil kunne håndteres i Kontaktutvalget.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 desember 1962:

De i föregående meddelande² omnämnda GATT-förhandlingarna har numera slutförts. De svenska önskemålen om nedsättning av EEC-tullen för sill har därvid inte kunnat tillgodoses. På svensk sida har man emellertid understrukt frågans betydelse och uttalat en förhoppning om att EEC måtte ägna densamma fortsatt uppmärksamhet.

¹ 10:e sess., s. 1284—1285.

² 10:e sess., s. 1283—1284.

Meddelanden
om rekommendation nr 7/1961 angående industriellt
samarbete

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) hänvisar i meddelande den 15 december 1962 till Norges regerings meddelande.

Norges regering (Handelsdepartementet) meddelar den 2 januari 1963:

— — — tillater en seg å vise til beretningen fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid. Beretningen vil bli sendt Rådet umiddelbart etter Ministerkomitéens neste møte, som ventes holdt i Stockholm 14. januar 1963.

Sveriges regering (handelsdepartementet) hänvisar i meddelande den 15 december 1962 till Norges regerings meddelande.

BILAGA 1

PM angående olika former för ekonomiskt samarbete mellan de kooperativa rörelserna i de nordiska länderna

(Upprättad av Nordisk Andelsförbund)

Indledende oversigt

Brugsforeningerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har organiseret sig nationalt gennem fællesforeninger eller kooperative centralorganisationer, der varetager såvel de ideelle som de praktisk-økonomiske fællesinteresser for de lokale foreninger; disse nationale organisationer er:

Danmark:	Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger	(FDB)
Finland:	Suomen osuuskauppojen keskuskunta	(SOK)
	og	
	Osuustukkukauppa	(OTK)
Island:	Samband Islenskra Samvinnufélaga	(SIS)
Norge:	Norges kooperative landsforening	(NKL)
Sverige:	Kooperativa Förbundet	(KF)

De nordiske brugsforeninger er altid gået stærkt ind for den fællesnordiske tanke. Allerede i 1918 oprettedes således Nordisk Andelsförbund, der siden da har virket som en fællesnordisk organisation på det økonomiske område.

Gennem Nordisk Andelsförbund foretages betydelige køb på verdensmarkederne af en lang række varer, dog fortrinsvis daglige livsfornødenheder, for forbundets seks medlemsorganisationer, repræsenterende de ca. 10 millioner mennesker, — eller ca. halvdelen af Nordens befolkning — der er tilknyttet brugsforeningsbevægelsen.

Nordisk Andelsförbund er således med en omsætning, der — alt efter prisvingningerne — varierer mellem 300 og 400 millioner dkr. årligt, et allerede gennemført praktisk eksempel på nordisk økonomisk samarbejde på demokratisk grundlag indenfor importhandelen på ovennævnte område.

Allerede inden første verdenskrig havde man indenfor nordisk brugsforeningsbevægelse arbejdet for et forretningsmæssigt nordisk samarbejde, men det var først efter krigen, at fælles vanskeligheder gjorde et intimere nordisk samarbejde endnu mere ønskeligt.

På opfordring af Albin Johansson, KF, Sverige, og Frederik Nielsen, FDB, Danmark, stiftedes da i 1918 Nordisk Andelsförbund med hovedsæde i København. Medlemskredsen bestod fra første færd kun af den svenske, den norske og den danske fællesforening. Først i 1928 kom de to finske kooperative

centralorganisationer SOK og OTK med i NAF, der således fik fem medlemmer. I 1949 blev den islandske centralorganisation SIS optaget, og medlemskredsen består altså siden da af seks foreninger.

NAF's opgave er udtrykt i forbundets vedtægter, der blandt andet siger: Nordisk Andelsforbunds formål er at opnå økonomisk fordel for sine medlemmer ved at foretage indkøb til dem, særlig af oversøiske varer.

Oprettelsen af NAF må ses som en naturlig og direkte fortsættelse af den kooperative bevægelses altid aktuelle bestræbelser, der går ud på at komme i så nær forbindelse med producent eller leverandør som overhovedet muligt, idet man i sin indkøbsvirksomhed blandt andet søger at overflødiggøre irrationelle mellemlid.

NAF er således de nordiske kooperative centralorganisationers egen fælles indkøbsorganisation for en række vigtige varer som kaffe, te, kakao, tørrede og friske frugter, krydderier, sisal, frø, rågummi, råvarer til olie- og margarineindustrien med videre. Eksempelvis kan nævnes, at NAF i 1962 har formidlet indkøb alene af kaffe for ca. 180 millioner dkr. (over 600 000 sække), og dermed er det største kaffeagentur i Europa.

Ialt repræsenterer NAF ca. 600 udenlandske huse, fordelt på en lang række brancher.

Omfanget af Nordisk Andelsforbunds virksomhed beror hovedsagelig på den forretningsmæssige fordel, det kan byde sine medlemmer; det understreges, at ingen af disse er forpligtet til at aftage varer gennem NAF, hvis indkøbsvirksomhed således foregår på rent forretningsmæssig basis i fri konkurrence.

Overskuddet godtgøres de deltagende medlemmer i forhold til deres andel i den samlede omsætning, der sædvanligvis fordeler sig med ca. halvdelen på KF, ca. 13 % på FDB, 10—12 % på henholdsvis OTK og SOK, ca. 10 % på NKL og et par procent på SIS.

Siden 1918 er der formidlet varer for ca. 5,1 milliarder dkr., og det beløb, der i indkøbsprovision er sparet for forbrugerne, har i årenes løb andraget ca. 60 millioner dkr.

I 1921 åbnedes et filialkontor i London for indkøb af varer fra Commonwealth, i 1954 et kontor i Valencia for indkøb af citrusfrugter, i 1956 et kontor i Santos for varetagelsen af medlemmernes kaffeinteresser, og nu sidst i 1962 et kontor i San Francisco til varetagelse af indkøb af frugter og konserver fra Amerikas vestkyst.

Den erfaring, som man også i Nordisk Andelsforbund gennem årene har gjort, at import- og eksportforretninger meget ofte knytter sig naturligt til hinanden og derfor med fordel kan kombineres, førte den nordiske forbrugerbevægelse til i 1954 at oprette et søsterselskab, andelsforeningen Nordisk Andels-Eksport, der med en omsætning de senere år på ca. 25—30 millioner dkr. har drevet eksport og anden forretningsmæssig virksomhed med over en snes lande.

NAF har gennem årene udviklet sig til at blive det organ, hvor de kooperative forbrugerbevægelser i Norden har drøftet spørgsmål af fælles interesse. Det var derfor naturligt, at der indenfor NAF's ledelse, ikke mindst i årene 1957—60, indgående blev drøftet muligheden for ved systematisk udbygning af det forretningsmæssige samarbejde mellem medlemsorganisationerne at sigte på et udvidet produktions- og markedssamarbejde.

Dette resulterede i oprettelsen i 1960 af et Økonomisk Sekretariat under Nordisk Andelsforbund.

Produktions- og markedssamarbejde

Indledningsvis kan nævnes, at en del etableringer eller erhvervelser af industrielle virksomheder, som forbrugerkooperationen i Norden har foretaget allerede på et langt tidligere tidspunkt, har fundet sted som følge af fælles drøftelser inden for Nordisk Andelsforbund.

Selv om det altså ikke drejer sig om egentlige fællesnordiske virksomheder, har de dog deres udspring inden for forbundets rammer.

Det drejer sig f. eks. om oprettelsen i 1929 af glødelampefabriken LUMA i Stockholm. Denne fabrik, der blev til i forsvar mod det internationale glødelampekartel, har siden da i betydeligt omfang forsynet de kooperative organisationer i Norden og det øvrige Europa med glødelamper; i den senere tid er hertil kommet TV-apparater og andre elektrotekniske artikler.

Et andet eksempel er KF's oliemølle, Karlshamns Oljefabriker AB, der erhvervedes i 1932 som led i kampen mod monopolisering af olieråstoffer.

I 1957—1960 var det især de dengang aktuelle planer om en nordisk toldunion, der gav næring til drøftelser inden for Nordisk Andelsforbunds ledelse om et udvidet produktionssamarbejde. Især var vel en strukturrationalisering inden for de forskellige industrielle brancher i søgelyset. Flere medlemsorganisationer drev egen produktion med samme produktionsprogram i hvert land, og fordele skulle således kunne opnås ved varespecialisering med påfølgende udveksling af produkter.

Det blev imidlertid ikke en nordisk toldunion, men derimod EFTA-forbundet, der blev det praktiske udgangspunkt for dette samarbejde. I sommeren 1960 oprettedes inden for NAF's rammer det særlige sekretariat — NAF's Økonomiske Sekretariat — som dels skulle foretage det teoretiske udredningsarbejde, der var nødvendigt med henblik på en planmæssig produktionskoordinering, og dels skulle bistå med det praktiske kontakt- og forhandlingsarbejde, som planernes virkeliggørelse måtte forudsætte.

Det *arbejdsprogram*, der blev fastsat for NAF's Økonomiske Sekretariat, blev formuleret således:

1. at udarbejde og ajourholde en fyldestgørende, men enkel og let overskuelig registrering af det hidtil gennemførte samarbejde på de forskellige felter indenfor den nordiske kooperative gruppe i EFTA,

2. samtidig hermed, på den til enhver tid mest formålstjenlige måde, at

skabe og opretholde en personlig, snæver og regelmæssig kontakt til og medlem af komiteer, udvalg og enkeltpersoner, der allerede er i gang med selvstændigt at arbejde med ovennævnte EFTA-problemer,

3. at indsamle et udtømmende statistisk materiale om de pågældende enkelte kooperative organisationers produktion, fordelingen på aftagere i ind- og udland, fabrikernes kapacitets- og beskæftigelsesforhold samt over hver enkelt og tillige den samlede kooperative vareproduktions afsætningsforhold,

4. at stille dette materiale til rådighed for allerede eksisterende arbejdsudvalg, og — såfremt det ønskes — at hjælpe disse med fremskaffelse af yderligere materiale, herunder f. eks. specielle markedsoplysninger gennem specialundersøgelser m. m.,

5. ved koordinering af det foreliggende materiale og i lys af eventuelle, endnu bestående toldsatser og importrestriktioner om muligt at finde frem til konkrete områder, hvor det skønnes rimeligt at antage, at ny produktion med held vil kunne optages på fællesnordisk basis,

6. at tage initiativ til dannelse af arbejdsudvalg på nye områder, som sekretariatet ved sit arbejde måtte have fundet frem til,

7. med baggrund i de ovennævnte 6 programpunkter at udarbejde en samlet plan for det kommende produktionssamarvirke inden for den nordiske forbruger-kooperation.

I tilslutning til oprettelsen af Ø. S. skabte man en særlig samarbejdsorganisation bestående af en række komiteer og udvalg, gennem hvilke der dels stilles branchemæssig sagkundskab til rådighed for sekretariatet, dels skabes organer med forslagsret og en begrænset besluttende myndighed i spørgsmål vedrørende produktions- og markedssamarbejdet.

Den øverste ledelse af samarbejdsorganisationen ligger hos NAF's bestyrelse, der består af de enkelte fællesforeningers øverste chefer. Umiddelbart under NAF's bestyrelse sorterer to faste hovedkomiteer, en for levnedsmiddelområdet og en for specialvareområdet; til medlemmer af disse komiteer er udpeget henholdsvis kolonialafdelingernes chefer og cheferne for hovedafdelingerne for specialvarer inden for de forskellige centralorganisationer. NAF's administrerende direktør er medlem af begge hovedkomiteer og sikrer derved dels deres indbyrdes forbindelse, dels deres forbindelse til Ø. S. og bestyrelsen.

Hovedkomiteerne har nedsat en række arbejdsudvalg til at analysere de enkelte branchers særlige problemer — herunder rationaliseringsopgaverne på længere sigt og samarbejdsopgaverne på kortere sigt.

Under levnedsmiddelkomiteen var oprindeligt nedsat følgende udvalg:

Chokolade og sukkervarer,
 Kemisk-tekniske produkter, herunder sæbe og vaskemidler,
 Fiskekonserves, inkl. dybfrosne fiskefileter,
 Grønkonserves,
 Fedtvarer og olier,
 Krydderier og husholdningsartikler,
 Mølleri- og bageriprodukter,
 Tobaksvarer.

De tre sidstnævnte udvalg er midlertidigt stillet i bero, idet en foreløbig klarlægning af samarbejdsmulighederne her allerede har fundet sted.

Under specialvarekomiteen er arbejdsudvalg nedsat for følgende vareområder:

Møbler,
Konfektion,
Trikotage,
Skotøj,
Elektrotekniske artikler, herunder radio og TV,
Værktøj, redskaber og bygningsmaterialer,
Husgeråd, herunder glas og porcelæn.

Man har endelig nedsat et særligt »tværgående» arbejdsudvalg for fælles reklame og emballage med de nordiske reklamechefer som medlemmer.

Nogle af de nævnte arbejdsudvalg har nedsat underudvalg, herunder særlige teknikerudvalg, der skal drøfte fælles produktionstekniske problemer.

NAF's Ø. S. er det forbindende led mellem de mange udvalg indbyrdes og mellem disse og hovedkomiteerne. Ø. S. skal i denne forbindelse bl. a. forberede de sager, som hovedkomiteerne skal behandle, herunder de forslag, der kommer fra de enkelte arbejdsudvalg, og det skal ligeledes bistå hovedkomiteerne med udarbejdelsen af de endelige forslag om praktiske samarbejdsforanstaltninger, der skal forelægges NAF's bestyrelse.

Desuden bistår Ø. S. alle arbejdsudvalgene med fremskaffelse af de oplysninger, som må være det nødvendige grundlag for arbejdet, herunder statistiske oplysninger om produktions- og afsætningsforhold inden for kooperationen og om todsatser, importreguleringsbestemmelser o. s. v.

Endelig er det Ø. S.' opgave at foretage selvstændige udredninger af problemerne på de forskellige områder og på baggrund heraf at opstille en helhedsplan for produktions- og markedsamarbejdet inden for nordisk kooperation. En sådan helhedsplan anses for ønskelig for at give de enkelte organisationer et fast grundlag for de afgørelser, der skal træffes på de enkelte vareområder. Man sigter på en vis balance i fordelingen af egenproduktion i de forskellige lande, en balance, der naturligvis må være i harmoni med kravet om fuld konkurrencedygtighed med den private sektor af næringslivet.

Ø. S.' research-virksomhed omfatter udarbejdelse af specialredegørelser for produktions- og markedsforhold på forskellige vareområder og af samlede oversigter over kooperativ produktion, engros- og detailomsætning, vareudvekslinger m. v. inden for det nordiske område.

Indtil udgangen af 1962 er udarbejdet 15 specialredegørelser og 6 samlede oversigter, heraf en over den nordiske kooperative egenproduktion i 1960 og fem over udviklingen i samhandelen med industrivarer organisationerne imellem.

Specialredegørelserne har i hovedsagen omfattet vareområder, der hører under de nedsatte brancheudvalg til brug for disse. De fleste af disse redegørelser har sigtet på at kortlægge markedsforholdene for bestemte varegrupper, men der er i nogle tilfælde udført driftsøkonomiske analyser af bestemte produktionsvirksomheder eller grupper af sådanne.

Et specielt kortlægningsarbejde er udført vedrørende de af de kooperative centralorganisationer indregistrerede og/eller benyttede varemærker. Man har her i samarbejde med arbejdsudvalget for reklame og emballage oprettet et specielt varemærkekartotek, som holdes á jour med bistand af særlig sagkyndige i hver medlemsorganisation, og som benyttes ved gensidig registrering af varemærker i brugs- og beskyttelsesøjemed.

Til løbende orientering for den store kreds af medarbejdere i det nordiske samarbejde om afholdte og planlagte møder samt arbejdets fremadskriden har Ø. S. endvidere etableret en informationstjeneste, bl. a. ved jævnlig udsendelse af »Orienteringsbreve». Denne publikation optrækker principielle linier for samarbejdet og opridser visse hovedresultater af de gennemførte indsamlinger af generelle oplysninger om kooperativ produktion og samhandel. Af »Orienteringsbrevene» fremgår bl. a., at fabriksomsætningen i de nordiske kooperative centralorganisationer i året 1960 androg rundt 2 100 millioner dkr., og at den pågældende produktion var fordelt på 103 virksomheder, der ialt beskæftigede ca. 22 000 mennesker.

På en række områder kan der ved udgangen af 1962 registreres nedenævnte *praktiske resultater* af det udførte research-arbejde.

Bestræbelser, som sigter på at få gennemført strukturelle ændringer inden for den bestående industriproduktion, er især blevet sat ind på følgende varemråder:

1. Kemisk-tekniske produkter, herunder specielt vaske- og rengøringsmidler, samt toiletartikler o. l.
2. Chokolade og sukkervarer
3. Mølleri- og bageriprodukter
4. Møbler
5. Beklædningsvarer

De pågældende resultater sammenfattes således:

Kemisk-tekniske produkter

Alle fem organisationer i Danmark, Finland, Norge og Sverige har en eller flere fabrikker for denne varegruppe. Der er truffet aftaler om, at den svenske fabrik — AB Helios Kemisk-Tekniska Fabriker — koncentrerer sig om fremstilling af syntetisk vaskepulver til forsyning af de øvrige organisationer (til Finland leveres dog halvfabrikat til videre forarbejdning). En del af det færdige produkt markedsføres i Danmark, Finland og Sverige under det fælles varemærke TEND. Inden for aftalens rammer skal FDB's fabrik i Viby til gengæld levere forskellige toilet- og kosmetikartikler samt specielle rengøringsmidler til Norge og Sverige. Hovedparten af disse varer leveres ligeledes under et fælles mærke, der også anvendes i Danmark (HELENA-HECTOR). Endelig skal den norske fabrik — Nordkronens Såpefabrik, Stavanger — producere toiletsæbe for hele det kooperative skandinaviske marked og samtidig nedlægge sine tidligere produktioner af kemisk-tekniske artikler. Den fællesnordiske toiletsæbe vil antagelig blive sat i produktion i 1963 — også her sigter man på et fælles varenavn.

Andre udslag af det igangsatte samarbejde inden for det kemisk-tekniske område er en ret omfattende eksport af finske tændstikker fra SOK's tændstikfabrik til FDB og en noget mindre eksport af stearinlys fra FRD's Kemikaliefabrik i Esbjerg til KF i Sverige og SOK i Finland.

Chokolade og sukkervarer

Chokolade- og sukkervarefabrikation finder sted i FDB, SOK, NKL og KF. Medens Finland på grund af sin særlige stilling i »det nordiske« i hvert fald endnu ikke er inddraget aktivt i samarbejdet om vareudvekslinger og specialiseringer, er der opstillet et program for fordeling af visse produktioner mellem de resterende, ovennævnte tre fabrikker. Dette programs virkeliggørelse er hidtil blevet hæmmet en del af de importrestriktioner, der på dette vareområde endnu består i Danmark; det tør dog vel formodes, at disse restriktioner står for fald, således at man i løbet af 1963 vil kunne udveksle disse varer i større omfang.

Specialiseringsplanerne går her i store træk ud på, at FDB's fabrik i Kolding skal dække de øvrige nordiske organisationers forbrug af kakaopulver. Også dette kakaopulver markedsføres under et fælles kooperativt varenavn.

KF's fabrik skal levere visse dragévarer samt konfektchokolade til FDB og NKL, medens sidstnævnte norske fabrik skal specialisere sig på visse arter af spise- og koge-chokolader.

Mølleri- og bageriprodukter

Medens de bestående handelsrestriktioner for mølleri- og bageriprodukter endnu blokerer et nærmere samarbejde inden for den kooperative mølleindustri, har en vis specialisering og produktionskoncentration kunnet udvikles for bageriprodukter og mere forarbejdede varer: således leverer KF fra sin knækbrødfabrik i Stockholm nu knækbrød til såvel FDB som NKL, og NKL leverer visse kvanta såkaldte ekspanderede varer (puffvarer) til KF. Endvidere vil FDB's møllervirksomhed, Vejle Dampmølle, antagelig fremtidig blive forsynet med melposer fra SOK's emballagefabrik.

Møbler

Et varebytte med tilhørende specialisering af produktionen mellem de kooperative møbelfabrikker i Danmark og Sverige (FDB's Møbelfabrik og Lamhults Möbler AB) kom allerede i gang sidst i 50'erne. Efter oprettelsen af Ø. S. er dette samarbejde blevet yderligere intensiveret og omfatter nu også de finske kooperative møbelfabrikker.

Grundtrækket i den dansk/svenske specialiseringsaftale er, at FDB for begge lande producerer stole, medens KF framstiller borde samt visse typer af senge og børnemøbler.

Et samarbejde om eksport af møbler til lande uden for Norden — med afsætning til såvel kooperative som ikke-kooperative købere — er også kommet i stand mellem de nævnte tre lande gennem samarbejde med Nordisk Andels-Eksport. Dette samarbejde har iøvrigt bl. a. resulteret i et fælles dansk/finsk/svensk møbeleksportkatalog.

Beklædningsvarer

Alle fem nordiske kooperative centralorganisationer driver produktion af beklædningsvarer, herunder såvel trikotage som konfektion (NKL og OTK dog alene konfektion). For et begrænset udsnit af vareområdet, nemlig herre- og drengeundertøj samt skjorter, er der tilvejebragt en varebytte- og specialiseringsaftale mellem FDB og KF; der leveres i 1962—63 et ret anseeligt parti undertøj fra FDB's fabrik til KF, og KF's skjortefabrik vil til gengæld levere skjorter til FDB.

I beløb har forannævnte specialiseringsaftaler betydet en øget udveksling af kooperativt producerede varer på mellem 4 og 5 millioner dkr. Der arbejdes for tiden på endnu flere varebytte- og specialiseringsaftaler, der i nærmeste fremtid, når de igangværende analyser og andre undersøgelser er tilendebragt, især vil omfatte frugt-, gren- og fiskekonserves, også i dybfrossen stand.

Desuden er konfektionsvarer og skotøj vareområder, der er under bearbejdning.

På en del af de vareområder, hvor den nordiske Kooperation ikke har egenproduktion, er etableret udveksling af oplysninger om købsvaner, indkøbspriser og lignende, og en kortlægning af alle disse forhold er igangsat for på disse felter at skabe og intensivere et praktisk indkøbssamarbejde dér, hvor et sådant kan forventes at byde økonomiske fordele. Det drejer sig her især om såkaldte varige forbrugsgoder: køleskabe, radioapparater og lignende samt desuden varer som værktøj, redskaber, bygningsmaterialer og husgeråd m. m.

Medens den udveksling af producerede varer, der tidligere foregik mellem de kooperative centralorganisationer, stort set var baseret på almindelige forretningsmæssige principper og således ikke principielt adskilte sig fra den samhandel, som foregår mellem private eksporterende industriforetagender og modsvarende importørvirksomheder, har man efter etableringen af NAF's Økonomiske Sekretariat søgt at nå frem til visse nye, mere intime og stabile former for produktions- og markedssamarbejde. Et eksempel herpå er tidligere omtalte særlige aftale om fællesnordisk kakaopulverproduktion. Denne aftale indebærer, at der fra den producerende fabriks side fastsættes en bestemt afregningspris for en regnskabsperiode, efter hvis udløb produktionens økonomiske resultater gøres op gennem særregnskaber. Udviser opførelsen et overskud, fordeles dette mellem køberne i forhold til deres samlede køb i den pågældende periode. Produktionen bliver således i realiteten et fællesforetagende — uanset, at den er lokaliseret i en virksomhed, som fortsat ejes af en enkelt af de samvirkende medlemsorganisationer.

Dette princip har alle muligheder for i fremtiden at blive anvendt også ved kommende specialiseringsaftaler inden for nordisk Kooperation.

I tidligere omtalte samarbejde om fælles varemærkers beskyttelse i de nordiske lande har man fundet frem til et andet princip i en fælles anvendelse af varemærker, idet ejendomsretten til et mærke forbliver hos den nordiske organisation, der allerede ejer det, dog således, at også broderorganisationerne får adgang til at benytte samme mærke. Der er naturligvis her fastlagt nærmere regler for, hvilke vareområder mærkerne kan dække, hvilke mærker der skal reserveres bestemte varegrupper over hele det nordiske område, o. s. v., o. s. v.

Disse aftaler administreres gennem arbejdsudvalget for reklame og emballage, hvis hovedopgave det er på basis af tidligere omtalte nordiske varemærkekartotek lidt efter lidt at gennemføre en systematisering og reklame-mæssig slagkraft for velegnede mærker, der hidtil kun har været indregistreret og indarbejdet i et enkelt nordisk land.

Med bistand af juridisk sagkundskab har Ø. S. gennemarbejdet problemerne omkring de retlige og organisationsmæssige former, hvorunder eventuelle nye, fællesnordiske kooperative produktionsforetagender vil kunne etableres. Særlige redegørelser om mulige fusioner af bestående virksomheder er udarbejdet.

Sideløbende med det samarbejde, som er foregået i tilslutning til NAF's Økonomiske Sekretariat og de hermed forbundne komiteer og udvalg, er der på enkelte specielle områder i de sidste år etableret et praktisk forretningsmæssigt samarbejde gennem direkte kontakt mellem centralorganisationernes ledelser. En af de mest betydningsfulde nydannelser vedrører *mineralolieforsyningen*. Dette samarbejde omfatter Danmark, Norge og Sverige med den svenske organisation OK, Sveriges Oljekonsumenters Riksförbund, som det centrale led.

Et andet område, hvorpå et mere specielt kooperativt samarbejde er etableret i de sidste år, er *fangst og behandling af fisk*. Parterne er her FDB og KF, og aftalens hovedformål har været at forbedre svenske fiskeres afsætningsmuligheder for fisk — specielt sild — der fanges i Nordsøen og ud for Norges vestkyst.

Ved at gå ind til Skagen og andre nordjyske fiskerihavne i stedet for til Göteborg og Bohuslen sparer de svenske fiskere 5—6 timers sejlads, ligesom de opnår bedre priser for fisken.

Der er oprettet en kombineret fiskemodtagelsesstation og filetfabrik i Skagen, et anlæg, hvortil der desuden er knyttet et frysehus. Grund og bygninger ejes af ejendomsselskabet Svedabo, hvis aktiekapital er på ialt 600 000 dkr., som er fordelt med 1/3 på FDB, 1/3 på Helsingborgs Fryshus AB og 1/3 på KF.

EFTA Co-operative Working Group

Ved et møde i Lausanne oktober 1960 mellem repræsentanter for de kooperative centralorganisationer (fællesforeninger) i EFTA-landene (med undtagelse af Portugal) stiftedes the EFTA Co-operative Working Group, der består af tre regioner, den ene omfattende Østrig og Schweiz, den anden England og Skotland og den tredje de nordiske lande. Hovedsædet for alle tre regionale grupper blev henlagt til Nordisk Andelsforbunds Økonomiske Sekretariat i København, der således blev centrum for alle syv EFTA-landes kooperative samarbejdsbestræbelser. Formand og hovedsekretær er danske.

I indledningen er der gjort rede for Nordisk Andelsforbunds mangeårige arbejde i de nordiske forbrugeres tjeneste, og det er på denne baggrund, man bør betragte den udvidelse af arbejdsfeltet, der i det sidste par år har fundet sted i vort Økonomiske Sekretariat, hvor man virker for et nordisk samarbejde, også inden for de nordiske landes industriproduktion. Også på denne bredere front har de nordiske kooperatører set det som deres opgave at virke for et udvidet økonomisk samarbejde, til styrkelse inden for vort område af produktionseffektiviteten i Norden.

Siden slutningen af forrige århundrede har der gang på gang været gjort forsøg på at skabe internationale kooperative foreninger til at varetage fælles opgaver inden for indkøb og produktion. Disse forsøg er med undtagelse af Nordisk Andelsforbund alle mislykkedes, nogle med betydelige tab.

Når Nordisk Andelsforbund er ene om at have haft heldet med sig på dette område, mener vi selv, at grunden er den, at vort arbejde har været båret af tanken om nordisk enhed. At vi på vore møder kunnet tale hver vort sprog, har haft betydning, særlig i forbundets første år, men i særdeleshed har det været afgørende, at der inden for forbundet gennem årene er skabt en følelse af indbyrdes slægtskab, erkendelse af, at medlemmerne stort set bekender sig til samme livssyn og samme vilje til frihed i statsliv, samfundsliv og åndsliv. På dette grundlag er der vokset en følelse af samhørighed frem, der har medført, at det på vore møder er ugørligt at stille forslag til gavn for egen organisation, hvis det samtidig skader andre, ligesom glæden og stoltheden over at være med til at tilvejebringe resultater, der er til gavn for helheden eller blot for en nordisk kollega, ofte kan være stærkere, end hvor det blot drejer sig om fordele for egen organisation.

Nordisk Andelsforbund vil på alle områder til enhver tid være rede til efter bedste evne at bidrage til bestræbelser for eget nordisk samarbejde¹.

København, januar 1963

¹ Litteratur: »Nordisk Andelsforbund» af Thorsten Odhe; »Affärskooperation över gränserna» af Thorsten Odhe; 5 »orienteringsbreve» fra Nordisk Andelsforbunds Økonomiske Sekretariat.

BILAGA 2

PM angående etablering av nordisk företagsverksamhet i Finland

(Upprättad av Landsbygdens industrialiseringsförbund)

Det ekonomiska och övriga samarbetet mellan Finland och de andra nordiska länderna är väl utvecklat. Samarbetet har grundat sig på, att alla nordiska länder har många gemensamma ekonomiska intressen att bevaka. Detta har tagit sig uttryck i fortsatta strävanden till allt närmare ekonomisk samverkan. Sedan planerna på bildande av en särskild nordisk tullunion gått om intet, har de nordiska länderna kommit att bevaka sina ekonomiska intressen i de andra nordiska länderna närmast som fristående frågor inom ramen för Nordiska rådet. Ett problem av denna natur utgör dels frågan om, att arbetskraft från Finland söker sig till de andra nordiska länderna, särskilt till Sverige, och dels frågan om etablering i Finland av annan nordisk produktionsverksamhet.

För närvarande arbetar nära 100 000 arbetare från Finland i de andra nordiska länderna. Det kan konstateras, att deras strävan efter arbete »utomlands» föranletts av flera olika orsaker. Den viktigaste torde ha varit bristen på varaktiga och lönsamma arbetstillfällen i hemlandet. Industrialiserings- och kommersialiseringsgraden i många kommuner i Finland är fortfarande mycket låg, i det att huvuddelen av befolkningen i dessa kommuner alltjämt får sin utkomst av jordbruk och skogshushållning, vars räntabilitet dessutom till följd av att lägenheterna är för små, varit svag. Detta har i sin tur lett till en mycket stark utflyttningsrörelse från dessa områden, vilken under tiden för högkonjunkturer, då möjligheterna att erhålla arbete annorstädes i landet eller utomlands förbättrats, vanligen blivit starkare. Sålunda var t. ex. åren 1957—58 nettoflyttningsförlusten i Vasa län, som representerar ett område av ovannämnt slag, ca 3 600 personer, men åren 1959—60 ca 4 850 personer.

En betydande del av flyttningsrörelsen har som sagt riktat sig till de andra nordiska länderna, särskilt Sverige, något som speciellt i fråga om den svenskspråkiga delen av folket är mycket lättbegripligt, emedan denna befolknings traditionella förbindelser med Sverige är starka och vederbörande personer blott i få fall haft språksvårigheter att övervinna på samma sätt som annorstädes i Finland. Andra faktorer, som inverkat på denna utveckling, har naturligtvis varit exempelvis de högre lönerna i Sverige, den mera utvecklade sociala vården samt den i allmänhet högre levnadsstandarden. Dessa orsaker torde även ha medfört, att även om arbetstillfällen annorstädes i Finland stått till buds i tillräckligt antal, såsom sakförhållandet varit under de allra senaste åren, arbetskraft det oaktat sökt sig till arbete närmast just i Sverige, även om flyttningsrörelsen härvid i allmänhet varit av mindre omfattning än under tider av nedåtgående konjunktur.

Det är likväl möjligt, att denna flyttningsrörelse från våra svenskspråkiga kusttrakter samt från annat håll i Finland de närmaste åren ånyo kommer att bli större, dels till följd av eventuella konjunkturförsämringar och dels till följd av motsedda olikheter i den arbetsföra befolkningens framtida utveckling. En granskning av den ekonomiska utvecklingen under efterkrigsåren tyder nämligen på, att då näringslivets struktur i Finland är ensidigare än i Sverige konjunkturväxlingarna i allmänhet blir större i Finland än i Sverige. Sålunda komme flyttningsrörelsen särskilt till Sverige under eventuella nya lågkonjunkturer åter att bli livligare. Förhandsberäkningar beträffande arbetskraftens utveckling har för sin del givit till resultat, att utbudet av arbetskraft i Sverige de närmaste åren kommer att ökas med blott 0,8 % om året eller proportionsvis ungefär hälften mindre än i Finland, samtidigt som takten i totalproduktionens tillväxt i Sverige trots detta beräknats bli snabbare. Då kapitaltillgångarna i Finland är avsevärt knappare än i Sverige, är det att antaga, att sysselsättandet av den ovannämnda nya arbetskraften i Finland tidvis kommer att medföra svårigheter, men att det däremot i Sverige ibland komme att uppstå kännbar brist på arbetskraft.

Vid sådant förhållande vore det på sätt och vis blott naturligt, om arbetskraft från speciellt de svenskspråkiga kustbygderna i Finland skulle söka sig till Sverige, så svår en flyttning från hemtrakten och de anhörigas krets till ett annat land än kan kännas för vederbörande arbetssökande. Då dessa i de flesta fall unga arbetssökande dessutom icke alltid fått fullständig yrkesutbildning, nödgas de oförmåga till en början nöja sig med en rätt dålig avlöning under »lärotiden». I främmande förhållanden har de ofta svårt att sköta sin ekonomi, vilket för sin del lätt leder till ur social synpunkt beklagliga företeelser. Sålunda kan man anse, att mycket tråkiga sociala missförhållanden är förknippade med nämnda flyttningsrörelse.

Inte heller är denna flyttningsrörelse med tanke på någotdera landets nationalhushållning helt fri från skuggsidor. Då de samhällliga och ekonomiska förhållandena utvecklas, har de sociala synpunkterna överallt börjat spela en större roll än förut. För statsmakternas vidkommande har de tagit sig uttryck i form av växande krav på grundutbildning för medborgarna, allmän hälso- och sjukvård, social trygghet samt rekreativmöjligheter (parker, lägerområden, idrotts- o. a. hallar osv.). Beträffande enskilda företag har de lett till, att företagen antingen genom lag påförts eller själva på grund av allmän sed eller av den allmänna konkurrensen om arbetskraft varit tvungna att åtaga sig mera omfattande sociala skyldigheter än förut, såsom att dra försorg om arbetstagarnas bostäder, hälso- och sjukvård, rekreativmöjligheter under fritid osv. Detta har tvingat både staten och företagen till allt större, mycket kapitalslukande sociala investeringar. Då arbetskraften ensidigt söker sig från ett land till ett annat, följer härav i sin tur, att i det land, från vilket arbetskraften flyttar, det redan existerande sociala kapitalet kan bli ofullständigt utnyttjat, medan däremot i det land, till vilket den söker sig, den sociala vården måhända »överanstränges» och det sociala kapitalet i avsevärd grad måste ökas. Vederbörande länder

kan m. a. o., betraktade som en helhet, delvis nödgas skapa dubbelt socialt kapital.

Av ovannämnda skäl har man börjat överväga, i vilken mån dessa med arbetskraftens flyttning förknippade missförhållanden kunde undgås genom sådan ändring av utvecklingens förlopp, att nordiskt kapital skulle överflytta till Finland och härvid särskilt till de svenskspråkiga områdena i landets kustbygder. I intet nordiskt land är näringslivet så allsidigt, att man icke vore tvungen att från de andra nordiska länderna importera både halvfabrikat och färdiga delar eller helt färdiga produkter. I praktiken har den samverkan, som grundat sig härpå, inom en del branscher redan fått mycket stora proportioner. Förutom att vissa nordiska storföretag redan nu grundat dotterbolag eller filialföretag t. ex. i Finland, har även underleveranssystemet i mån av möjlighet tillämpats i praktiken. I detta avseende kan man hänvisa till nordiska ekonomiska samarbetskommitténs utredning av år 1957 angående det nordiska ekonomiska samarbetet. Samarbetet på företagsnivå har sålunda redan gamla och starka rötter i de nordiska länderna.

Ur affärsekonomisk synpunkt torde inga speciella hinder vara förknippade med etablering av nordiska företag eller placering av nordiskt kapital eller skapande av ett underleveranssystem i Finland, särskilt inom de svenskspråkiga kustområdena. Tvärtom skulle exempelvis vederbörande företags marknadsområde härvid utvidgas till att omfatta hela Finland. Finland kommer i mån av möjlighet att trygga sin handel även med Västeuropa, varjämte handel inom ramen för landets handelsfördrag även kan bedrivas på den sovjetryska marknaden. Därjämte utvecklas kusthamnarna och landets trafiknät ytterligare, till följd varav leveranser både till utlandet och till det inre av landet redan nu i allmänhet kan försiggå utan olägenhet. Med tanke på underleveranssystemet bör det anses betydelsefullt, att förbindelserna till de övriga nordiska länderna är korta. Även erhållandet av arbetskraft komme att vara lätt. T. ex. i Finlands kustområde finns sammanlagt ca 100 antingen helt eller till övervägande del svenskspråkiga kommuner, där den svenskspråkiga befolkningens sammanlagda numerär överstiger 300 000. Handhavandet av arbets- o. a. förhållanden skulle sålunda icke i allmänhet bereda svårigheter. Den unga arbetskraft, som i riklig mån står till buds, har även i många fall redan erhållit en viss grundutbildning inom ramen för ett nytt yrkesskoleprogram, varjämte tack vare det redan förefintliga bostads- o. a. sociala kapitalbeståndet vederbörande företags eget behov av att företaga sociala investeringar skulle bli mindre än i hemlandet. Bland övriga förmåner bör ännu nämnas den lägre lönenivån i Finland samt den omständigheten, att kommunerna inom området för sin del är beredda att bistå vid den nya företagarverksamhetens etablering inom området.

Den omständigheten, att nordisk företagarverksamhet trots allt icke i större omfattning sökt sig till Finland eller att underleveranssystemet ej kunnat utvecklas tillräckligt, torde icke ha förorsakats av egentliga affärsekonomiska, med belägenheten, räntabiliteten osv. sammanhängande fak-

torer. Tvärtom hade t. ex. vissa i Finland redan nu verkande svenska företag varit villiga att utvidga sin företagarverksamhet eller sitt underleveranssystem här, om icke vissa lagstadganden, den snäva valuta- och licensregleringen, administrativ friktion samt i vissa fall även en ovänlig inställning till utländsk företagarverksamhet bromsat eller förkvävt dessa strävanden. Dessa negativa drag i samband med frågan är i nuvarande tid svåra att förstå, emedan en allmän tendens i det efterkrigstida Europa varit en strävan till allt närmare ekonomiskt samarbete mellan olika stater. Dessa strävanden, som redan lett till anmärkningsvärda resultat, har kännetecknats förutom av medgiven rörelsefrihet icke blott beträffande handeln utan även beträffande kapital och företagsverksamhet de olika länderna emellan.

Av nämnda orsaker vore det önskvärt, att Nordiska rådet på sitt program skulle upptaga jämväl den ovan relaterade frågans utredning samt utarbetandet av förslag till åtgärder, som skulle underlätta lösningen av de här skildrade problemen.

Oktober 1962

BILAGA 3

PM angående samverkan inom nordisk verkstadsindustri

(Upprättad inom Sveriges mekanförbund)

Mellan verkstadsindustrins branschorganisationer i Danmark, Finland, Norge och Sverige har under åren efter senaste världskriget utvecklats ett nära samarbete. En naturlig förutsättning för detta samarbete har varit de starka förbindelserna mellan verkstadsindustrin i de fyra nordiska länderna. Ett karakteristiskt och betydelsefullt inslag i detta samarbete är underleverantörsystemet, varigenom en mängd ofta mindre eller medelstora företag levererar halvfabrikat och komponenter till tillverkare av färdigprodukter inom verkstadsindustrins område. Någon undersökning av omfattningen av underleveranserna i Norden har icke utförts men en tidigare gjord uppskattning ger vid handen att omkring en fjärdedel av det totala produktionsvärdet inom verkstadsindustrin i Sverige består av underleveranser. Specialisering genom underleverantörsystemet är en viktig väg för att nå fram till en så effektiv fördelning som möjligt av de produktiva resurserna.

Verkstadsindustrins branschorganisationer i Norden har på olika sätt sökt främja en vidgad tillämpning av underleverantörsystemet, vilket framgick redan av de utredningar för en nordisk marknad som gjordes i början av femtiotalet. Verkstadsindustrins branschorganisationer i de nordiska länderna har som ett led i detta arbete utarbetat leverantörregister inne-

fattande cirka 1 000 verkstadsföretag i Norden. Genom dessa leverantörregister kan huvudleverantörer lätt hitta rätt i mängden av underleverantörer. Företag som kan åta sig underleveranser är i registret listade dels på bearbetningsområden, dels i bokstavsordning. Nya upplagor av leverantörregistret har under hösten utarbetats av de fyra branschorganisationerna. En fullständig samordning av registrens uppläggning och disposition har genomförts, varjämte en nordisk ordlista över fackuttryck har utarbetats — allt i avsikt att underlätta det växande antalet underleveranser inom Norden. Vi bifogar härmed ett exemplar av det just färdigställda svenska leverantörregistret och kommer att översända de övriga så snart de utkommit i tryck.

Ett annat område, där de fyra branschorganisationerna bedriver ett nära samarbete, är utgivandet av allmänna leveransbestämmelser för branschen. År 1957 utarbetades sålunda gemensamma nordiska bestämmelser för leveranser av maskiner samt annan mekanisk och elektrisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige, och år 1961 utgav man på samma sätt gemensamma bestämmelser för leverans och montage. Bestämmelserna är utarbetade på basis av de internationella bestämmelser i ämnet som utgivits av FN:s Europakommission. De nordiska leveransbestämmelserna tillämpas allmänt inom verkstadsindustrin i de fyra länderna. Förekomsten av enhetliga bestämmelser vid avtal mellan företag i de nordiska länderna har i hög grad bidragit till att underlätta handeln med verkstadsprodukter inom Norden. Vi översänder härmed de nordiska leveransbestämmelserna av år 1957 samt de nordiska leverans- och montagebestämmelserna av år 1961¹.

Stockholm den 27 december 1962

Sveriges mekanförbund

Nils Lundqvist

BILAGA 4

Skrivelse från Svenska Tobaks Aktiebolaget angående samarbete inom tobaksbranschen

— — — får vi härmed meddela, att ett tekniskt samarbete inom tobaksbranschen förekommer mellan oss och Skandinavisk Tobakskompagni A/S, Köpenhamn.

Stockholm den 9 januari 1963

Svenska Tobaks Aktiebolaget

Fred Fant

¹ Här ej tryckta.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Representanter för de nordiska ländernas ministerier för sjöfartsärenden har den 22 november 1962 hållit sammanträde i Stockholm för överläggningar om rekommendationen. Därvid behandlades särskilt frågan om likställighet av de nordiska högre certifikaten för sjöbefäl.

Redogörelse för överläggningarna bifogas [*se Tillägg 1*].

Följande kompletterande upplysningar må här lämnas i anslutning till vad vid överläggningarna planerats och föreslagits.

Arbetet med utkastet till en överenskommelse om likställighet av vissa nautiska certifikat för sjöbefäl påbörjats. Utkastet väntas bli färdigt i början av år 1963.

Expertgruppen med uppgift att kartlägga förutsättningarna för en gemensam utbildning av navigationslärare beräknas kunna sammanträda i Stockholm i mitten av januari 1963.

För behandling dels av utkastet till överenskommelse om det nautiska befalet dels ock av motsett förslag från expertgruppen i fråga om navigationslärarutbildningen avses ett sammanträde att därefter hållas mellan representanterna för sjöfartsministerierna inom sådan tid att tilläggsmeddelande kan avgivas till rådets session i februari 1963.

Vad angår den särskilda undersökning av förutsättningarna för en gemensam nordisk arbetsmarknad för fartygstelegrafister, som omförmälts i meddelande avgivet av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar till Nordiska rådets 10:e session (s. 1291—1292), har undersökningen icke — såsom enligt meddelandet beräknats — kunnat ske under första halvåret 1962. Åtgärder för erhållande av uppgifter i ämnet från de olika nordiska länderna avses att vidtagas inom kort. Samtidigt därmed kommer inbjudan att utsändas till överläggningar. Dessa beräknas kunna ske under någon av de första månaderna av år 1963.

Inom varje land fortsätter de överväganden, som i övrigt påkallas av rekommendationen.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 6 februari 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

I meddelande den 15 december 1962 angavs, att representanter för de nordiska ländernas ministerier för sjöfartsärenden, vilka sammanträtt den 22 november 1962, avsåg att ånyo sammanträda i Stockholm i början av år 1963 för att fortsättningsvis behandla dels frågan om likställighet av vissa nordiska certifikat för nautiskt befäl dels ock spörsmålet om en gemensam nordisk utbildning av navigationslärare.

Sammanträdet ägde rum den 5 februari 1963. Redogörelse för sammanträdet bifogas (*se Tillägg 2*).

Det vid redogörelsen fogade utkastet till överenskommelse, vilket överlämnats till vederbörande ministerier, avses att så snart ske kan bli föremål för regeringarnas granskning och avgörande.

TILLÄGG 1

Gemensam redogörelse för överläggningar den 22 november 1962 i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk

Sedan i anledning av rekommendationen nr 8/1961 experter på sjöbefälens utbildningsfrågor från vederbörande myndigheter i de nordiska länderna vid sammanträde i Stockholm den 10—12 oktober 1961 verkställt en teknisk undersökning om jämförbarheten av de danska, finska, norska och svenska högre certifikaten för sjöbefäl, höll representanter för de nordiska ländernas ministerier för sjöfartsärenden överläggningar i Stockholm den 7—8 november 1961. Över sammanträdet utarbetades en redogörelse, vid vilken fogades expertgruppens rapport jämte bilagor (Nordiska rådet, 10:e sess., s. 1291—1312).

Redare- och befälsorganisationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt, i Finland och Sverige, sjöfartsstyrelsen tillställdes sedermera redogörelsen och rapporten jämte bilagor för yttrande. Vissa organisationer och sjöfartsstyrelserna ha därefter yttrat sig i ärendet.

Representanter för de nordiska ländernas ministerier för sjöfartsärenden har ånyo sammanträtt i Stockholm den 22 november 1962 för överläggningar i ämnet. Liksom vid de tidigare överläggningarna deltog den isländske representanten endast i egenskap av observatör.

Vid sammanträdet diskuterades på grundval av det i ärendet föreliggande materialet möjligheterna att uppdraga vissa riktlinjer vid bedömning av

likvärdigheten av de nordiska certifikaten för sjöbefäl. Man enades därvid om att följande synpunkter vore ägnade att tjäna till vägledning vid det fortsatta arbetet i frågan.

Genom överenskommelsen den 22 maj 1954 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en gemensam arbetsmarknad och genom den nordiska samarbetsöverenskommelsen den 23 mars 1962 (Helsingfors-avtalet) har principen om såväl formell som reell gemensam nordisk arbetsmarknad fastställts. Något undantag göres icke för sjöfarten. Arbetsmarknadssynpunkter bör därför icke återopas såsom skäl mot godkännande av certifikat för sjöbefäl.

Det torde icke med fog kunna göras gällande, att säkerhetens krav beträffande sjöbefälsutbildningen eftersättes i något av de nordiska länderna. Icke heller säkerhetsskäl torde därför kunna återopas mot en internordisk överenskommelse om likvärdighet av certifikat för sjöbefäl, som ger samma behörighet.

I fråga om den teoretiska sjöbefälsutbildningens längd och innehåll föreligger i vissa fall avsevärda skillnader de nordiska länderna emellan. Motiven för den längre teoretiska utbildningen i vissa länder torde bland annat få hänföras till önskemål om likvärdig standard med andra utbildningsformer i landet.

Den längre studietiden vid sjöbefälsskola i något av de nordiska länderna medför ökad ekonomisk belastning och andra svårigheter för befälsleverna där. Utbildningskraven kan, åtminstone under tider av brist på befäl, svårigen upprätthållas, om de ej samtidigt utformas såsom behörighetskrav, vilkas uppfyllande ger vederbörande företräde till befattningar i den egna handelsflottan. Under sådana förhållanden skulle ett likställande i ett nordiskt land, där längre studietid är föreskriven, av certifikat i de nordiska länder, som har mindre krav å teoretiska kunskaper, rycka undan grunden för de större standardkraven i förstnämnda land. Vid god tillgång på befäl skulle detta lands längre skoltid kunna uppfattas såsom en orättvis ekonomisk belastning för det egna befälet.

Vad nu sagts om konsekvenserna av den längre teoretiska utbildningen har dock betydelse endast där skillnaderna i studietid i de nordiska länderna är väsentlig. Likvärdighet kan i sådant fall åvägabringas blott om undervisningen i kvantitativt avseende bringas till i stort sett samma nivå i alla de nordiska länderna.

Frågan huruvida och i vilken omfattning nordiska certifikat generellt kunde godkännas såsom behörighetsbevis i de nordiska länderna diskuteras mot bakgrunden av de angivna synpunkterna och med utgångspunkt från undervisningstiderna vid utbildning till fartygs- och maskinbefäl i de olika nordiska länderna ävensom den samlade teoretiska och praktiska tjänstgöringstidens längd för sådant befäl. Upprättade sammanställningar angående utbildningstiden bifogades såsom bilaga till denna redogörelse (*se Bihang 1*).

Det konstaterades, att skiljaktigheter i gällande utbildningstider föreligger i fråga om såväl den nautiska som den maskintekniska utbildningen men att skiljaktigheterna är mera varierande vad beträffar den maskintekniska utbildningen.

Det upplystes från dansk sida, att planer föreligger att överse den danska utbildningen av sjöbefäl. Avsikten vore, att utredningen skall bedrivas så

skyndsamt att förslag i frågan kan framläggas redan vid mitten av år 1963.

Representanterna beslöt, att — i syfte att underlätta fortsatta diskussioner beträffande förutsättningarna att åstadkomma internordiskt godkännande av certifikat för sjöbefäl — ett utkast till överenskommelse om likställighet av vissa nautiska behörighetsbevis skulle utarbetas å svensk sida. Det beslöts, att vidare överläggningar i frågan skulle äga rum vid sammanträde mellan representanterna under senare delen av januari 1963, då utkastet beräknades föreligga färdigt.

Vid sammanträdet upptogs till diskussion jämväl den i meddelandet från Finlands regering till Nordiska rådets 10:e session väckta frågan om anordnandet av gemensamma utbildningskurser för sjöbefälsskolelärare. Över nuvarande former för utbildning av navigationslärare i de nordiska länderna har upprättats en promemoria, vilken såsom bilaga fogas vid denna redogörelse (*se Bihang 2*). Representanterna beslöt föreslå, att frågan om en gemensam nordisk navigationslärarutbildning skulle närmare utredas och att en sådan utredning — såsom skett vid förenämnda tekniska undersökning om jämförbarheten av nordiska certifikat för sjöbefäl — skulle påbörjas genom en expertgrupp med särskilda representanter för de olika nordiska länderna. Expertgruppen skulle ha till uppgift att ytterligare kartlägga förutsättningarna för den åsyftade navigationslärarutbildningen. Det ansågs angeläget, att resultatet av experternas arbete förelåg färdigt i så god tid, att det kunde tillhandahållas vid det planerade sammanträdet i slutet av januari 1963.

Stockholm den 22 november 1962

BIHANG 1

Timantal vid utbildning till fartygsbefäl och maskinbefäl

A. Fartygsbefäl

<i>Danmark</i>		
i kystskipperklasse	462	
» saetteskipperklasse af 2. grad	935	
» forberedelseklasse		819
» yngste styrmandsklasse		819
» ældste »		819
» skibsførerklasse		819
		3 276
<i>Finland</i>		
i skepparklass	592	
» styrmandsklass		1 200
» överstyrmandsklass		1 200
» sjökaptensklass		1 200
		3 600

Norge

i kystskipperkurs av 2. klasse	468	
» » » 1. »	828	
» styrmannskurs » 2. »		1 404
» » » 1. »		1 440
» skipsførerkurs		1 440
		4 284

Sverige

i skepparkurs av 1:a klass	624	
» styrmansklass		1 482
» sjökaptensklass I		1 404
» » II		1 404
		4 290

Certifikat såsom	Skoltid i mån. (ca.)	Praktiktid till sjöss i mån.	Sammanlagt
<i>Danmark</i>			
Styrmand 2	16,5	47	63,5
Styrmand 1	22	47	69
Skibsfører 2	16,5	71	87,5
Skibsfører 1	22	71	93
<i>Finland</i>			
Styrman	8,5	36	44,5
Överstyrman	17	48	65
Sjökaptén	25,5	72	97,5
<i>Norge</i>			
Styrmann 2	9	36	45
Styrmann 1	18	48	66
Skipsfører	27	72	99
<i>Sverige</i>			
Styrman	9	48	57
Sjökaptén	27	72	99

B. Maskinbefäl

Danmark

i maskinistkurs	540	
» maskinmesterkurs		2 040
» udvidet maskinmesterkurs		1 360
		3 400

Finland

i undermaskinmästarkurs	459	
» maskinmästarkurs, klass I		1 216
» » , klass II		1 216
» » , klass III		1 216
		3 648

Norge

i maskinistkurs av 2. klasse	800
» » » 1. »	840
» maskinsjefklasse	1 520
	3 160

Sverige

i maskinteknikerklass	1 482
» sjöingenjörskurs, klass I	1 404
» » , klass II	1 404
	4 290

Certifikat såsom	Skoltid i mån. (ca)	till sjöss (mån.) minst	Praktiktid på verkstad (mån.) minst	S:a	Sammanlagt
<i>Danmark</i>					
Skibsmaskinist	5	12	48	60	65
Skibsmaskinmester 3	15 (+ 5) ¹	12	48	60	75 (+ 5)
Skibsmaskinmester 2	15 (+ 5) ¹	24	48	72	87 (+ 5)
Skibsmaskinmester 1	15 (+ 5) ¹	36	48	84	99 (+ 5)
Skibsmaskinchef	15 (+ 5) ¹	48	48	96	111 (+ 5)
<i>Finland</i>					
Undermaskinmästare	7	12 (18) ²	24	36 (42)	43 (49)
Maskinmästare	15	24 (36) ²	24	48 (60)	63 (75)
Övermaskinmästare	22	39 (60) ²	24	63 (84)	85 (106)
<i>Norge</i>					
Maskinist 2	5	18	20 ³ (36)	38 (54)	43 (59)
Maskinist 1	10	42	20 ³ (36)	62 (78)	72 (88)
Maskinsjef	20	66	20 ³ (36)	86 (102)	106 (122)
<i>Sverige</i>					
Maskintekniker	9	18	12	42 ⁴	51
Sjöingenjör	27	42	18	72 ⁴	99

¹ Avser ev. genomgång av förberedande kurs.² För certifikat för såväl ångfartyg som motorfartyg.³ Avser tid för genomgång av särskild verkstadskurs.⁴ Resterande tid kan utgöras av antingen sjötid eller verkstadstid.

PM angående nuvarande former för utbildning av navigationslärare i de nordiska länderna

Danmark

Enligt § 22 i Lov om nautiske eksaminer m. m. av den 7 juni 1958 skall »närmere regler om den for ansættelse som navigationslærer fornødne praktiske og teoretiske uddannelse gives av ministeren». Några regler har dock ännu icke fastställts. Enligt inhämtade uppgifter fordras enligt praxis

1. att ha avlagt »styrmandseksamen» och »skibsførereksamen» med höga betyg,

2. att ha tjänstgjort såsom timlärare vid navigationsskola under ett à två år och att därvid ha fått tillfredsställande vitsord,

3. att ha godkänts vid sådan särskild prövning i matematik, fysik, kemi, geologi, biologi och fysiologi som krävs för inträde vid Danmarks tekniska högskola samt

4. att vid den tekniska högskolan ha följt undervisningen i matematik, fysik och mekanik på maskiningenjörslinjen och att vid tentamen ha blivit godkänd i nämnda tre ämnen.

Studierna vid tekniska högskolan pågår parallellt med lärartjänst vid navigationsskolan i Köpenhamn.

Finland

Enligt 17 § i förordning angående sjöfartsläroverk (nr 454/1943) och förordningen den 9 juli 1953 angående navigationslärarexamen (nr 314/1953) fordras för anställning som överlärare eller lektor vid finska navigations-skolor, i vad avser teoretisk utbildning, att ha avlagt sjökaptensexamen eller examen vid sjökrigsskolan, kunskaper i modersmålet, andra inhemska språket, engelska språket, historia, geografi och allmän biologi motsvarande fullständig lärokurs vid läroverk, som leder till universitet, samt dessutom att ha avlagt navigationslärarexamen. Nämnda examen avlägges i ämnena matematik och fysik, navigationslära, sjömanskap, instrumentlära, meteorologi och oceanografi, samhällslära samt pedagogik och didaktik. Handels- och industriministeriet kan anordna de för navigationslärarexamen nödvändiga kurserna.

Sjöfartsutbildningskommittén i Finland har i sitt betänkande föreslagit vissa förändringar rörande lärarnas kompetens. Speciellt kan i detta sammanhang nämnas, att kommittén ansett det vara tillräckligt, om lärare i matematiska ämnen har sjökaptensexamen och dessutom universitetsvitsord i matematik och fysik.

Norge

I Norge sker utbildning av navigationslärare vid »høyere skipsføreravdelings navigasjonslinje». Enligt navigasjonsreglementet den 21 mars 1959 fordras det endast att ha avlagt skipsførereksamen för att vinna inträde på

denna linje. Enligt samma reglemente och av Departementet för handel og skipsfart den 19 augusti 1960 fastställda undervisningsplaner skall undervisningen bedrivas under ett läsår och omfatta ämnena matematik, navigation, fysik, lastlära, elektroteknik, maskinlära och skeppsbyggeri, meteorologi, oceanografi och hydrografi, norska med sjöfartshistoria och samhällslära, engelska, budget, korrespondens, kartotek och arkiv, pedagogik och psykologi samt arbetsledning.

Sverige

Enligt 100 § i sjöbefälsskolestadgan den 30 juni 1959 (nr 425) fordras för behörighet till ledigförklarad nautisk adjunktstjänst att ha avlagt navigationslärarexamen eller genomgått högre nautisk kurs vid sjökrigshögskolan (numera militärhögskolan) ävensom att ha genomgått vid sjöbefälsskola anordnad praktisk lärarkurs.

Bestämmelser angående navigationslärarkurs återfinns i Kungl. Maj:ts kungörelse den 13 maj 1932 angående navigationslärarkurs (nr 148) med senare ändringar.

För inträde i kursen fordras att ha avlagt sjökaptensexamen och studentexamen eller också sjökaptensexamen och realexamen och att därjämte ha fyllnadsprövat enligt fordringarna för studentexamen i vissa angivna ämnen. Även sjöofficersexamen medför behörighet till inträde. I kursen, som är ettårig, meddelas undervisning i ämnena matematik och mekanik, meteorologi, fysik och instrumentlära, navigation, kompasslära samt astronomi.

Bestämmelser angående praktisk lärarkurs har av Kungl. Maj:ts meddelats i brev till kommerskollegium den 19 juni 1931. Kursen varar en termin och omfattar dels praktiska övningar med därtill hörande behandling av metodiska frågor, dels diskussioner och föreläsningar rörande pedagogiska frågor ävensom särskilda för lärarutbildningen avsedda kurser.

TILLÄGG 2

Gemensam redogörelse för överläggningar den 22 november 1962 i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk

Vid överläggningar den 22 november 1962 mellan representanter för de nordiska ländernas ministerier för sjöfartsärenden beslöts dels att ett utkast till överenskommelse om likställighet av vissa nordiska behörighetsbevis för nautiskt befäl skulle utarbetas, dels ock att frågan om en gemensam nordisk utbildning av navigationslärare skulle närmare utredas och att en sådan utredning skulle påbörjas genom en expertgrupp med särskilda representanter för de olika nordiska länderna.

Utkast till överenskommelse, nämligen överenskommelse om gemensam

nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl, förelåg färdigt i mitten av januari.

Experter på området för navigationslärarutbildningen i de nordiska länderna sammanträdde i Stockholm den 10—11 januari 1963.

För behandling av utkastet till överenskommelse om det nautiska befälet och av frågan om navigationslärarutbildningen har representanter för de nordiska ländernas ministerier för sjöfartsärenden ånyo sammanträtt i Stockholm den 5 februari 1963. Liksom vid de tidigare överläggningarna i ämnet deltog den isländske representanten i egenskap av observatör.

Vid sammanträdet genomgicks utkastet till överenskommelse, varvid viså ändringar och tillägg gjordes. Det sålunda reviderade utkastet fogades såsom bilaga till denna redogörelse (*Bihang*). Det beslöts, att vederbörande ministerier i de nordiska länderna skulle tillställas det reviderade utkastet att tjäna såsom grundval för övervägandena om en överenskommelse i ämnet.

Vad angår navigationslärarutbildningen konstaterade bl. a., att expertgruppen beslutat företaga särskilda utredningar, *dels* angående den för navigationslärarutbildningen erforderliga nautisk-tekniska materielen *dels ock* angående undervisningsplaner för en gemensam nordisk navigationslärarkurs i ämnena navigation och sjömanskap. Vidare antecknades, att utredningarna förväntades bli färdigställda inom sådan tid att nytt sammanträde med expertgruppen kunde hållas i mars 1963 och att expertgruppens arbete beräknades kunna slutföras vid detta sammanträde.

BIHANG

Utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl

Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar,

vilka tidigare träffat *dels* överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad *dels ock* — tillsammans med Islands regering — samarbetsöverenskommelse, vari enligt dess artiklar 2, 10 och 14 gives uttryck för önskemålet att utvidga denna marknad till områden, där yrkesverksamheten är beroende av viss kompetens eller särskilda föreskrifter,

vilka anse önskvärt, att så enhetlig utformning som möjligt av utbildningen i de fördragsslutande staterna för erhållande av behörighetsbevis såsom sjöbefäl åstadkommes,

vilka konstatera, att i de fördragsslutande staterna skiljaktigheter beträffande sådan utbildning föreligga,

vilka anse, att skiljaktigheterna i utbildningen vad avser det nautiska befälet dock icke är större än att behörighetsbevis, erhållna efter genomgången sådan utbildning i en fördragsslutande stat, i vissa fall böra kunna godtagas såsom likvärdiga med behörighetsbevis, erhållna efter genomgången utbildning i annan fördragsslutande stat,

ha enats om följande bestämmelser.

Artikel 1

Med behörighetsbevis enligt denna överenskommelse avses sådana bevis, som erhållits

- i *Danmark* enligt lov nr 208 af 7. juni 1958 om skibes bemanning;
- i *Finland* enligt förordningen angående befäl på handelsfartyg den 1963 (nr . . .);
- i *Norge* enligt lov av 10. oktober 1958 om navigatører;
- i *Sverige* enligt kungörelsen den 3 juni 1960 (nr 487) om befäl å svenska handelsfartyg m. m. (sjöbefälskungörelsen).

Artikel 2

Medborgaren i någon av de fördragsslutande staterna, som innehar något av de nedan i vänstra kolumnen angivna behörighetsbevisen, skall vid anställning å fartyg, tillhörande någon annan av de fördragsslutande staterna, med den begränsning som framgår av artikel 3 anses innehava den behörighet, som följer med ettvarvt av de i högre kolumnen upptagna behörighetsbevisen, dock icke behörighet såsom befälhavare.

Behörighetsbevis, som vederbörande innehar och åberopar för anställning:	Medför behörighet, som tillkommer innehavare av något av nedan angivna behörighetsbevis:
Danskt bevis som skibsfører af 1. grad	Finskt överstyrmansbrev
» bevis som skibsfører af 2. grad	Norskt styrmannssertifikat av 1. klasse
» bevis som styrmand af 1. grad	Svenskt styrmansbrev jämte sjökaptens-examen
Danskt bevis som styrmand af 2. grad	Finskt styrmansbrev
	Norskt styrmannssertifikat av 2. klasse
	Svenskt styrmansbrev
Finskt sjökaptensbrev	Danskt bevis som styrmand af 1. grad
» överstyrmansbrev	Norskt styrmannssertifikat av 1. klasse
	Svenskt styrmansbrev jämte sjökaptens-examen
Finskt styrmansbrev	Danskt bevis som styrmand af 2. grad
	Norskt styrmannssertifikat av 2. klasse
	Svenskt styrmansbrev
Norskt skipsførersertifikat	Danskt bevis som styrmand af 1. grad
» styrmannssertifikat av 1. klasse	Finskt överstyrmansbrev
	Svenskt styrmansbrev jämte sjökaptens-examen
Norskt styrmannssertifikat av 2. klasse	Danskt bevis som styrmand af 2. grad
	Finskt styrmansbrev
	Svenskt styrmansbrev
Svenskt sjökaptensbrev	Danskt bevis som styrmand af 1. grad
» styrmansbrev jämte sjökaptens-examen	Finskt överstyrmansbrev
	Norskt styrmannssertifikat av 1. klasse
Svenskt styrmansbrev	Danskt bevis som styrmand av 2. grad
	Finskt styrmansbrev
	Norskt styrmannssertifikat av 2. klasse

Artikel 3

För behörighet enligt artikel 2 skall gälla, att den som skall anställas å fartyg tillhörande en fördragsslutande stat kan på ett med hänsyn till sjöfartssäkerheten tillfredsställande sätt förstå och göra sig förstådd å det fartyg, varå han skall tjänstgöra.

Artikel 4

Vederbörande myndigheter i de fördragsslutande staterna äga överenskomma om de föreskrifter, som kan föranledas av ändring i de författningar, vilka angivas i artikel 1, eller av de benämningar, som angivas i artikel 2, eller eljest må erfordras för tillämpningen av denna överenskommelse.

Artikel 5

Efter förhandlingar må Islands regering kunna ansluta sig till denna överenskommelse.

Artikel 6

Envar av de fördragsslutande staterna kan uppsäga överenskommelsen med en uppsägningstid av sex månader att upphöra den 1 juli eller den 1 januari. Uppsägningen gäller endast den stat som verkställt densamma.

Envar av de fördragsslutande staterna kan med omedelbar verkan sätta överenskommelsen ur kraft i förhållande till en eller fler av de övriga staterna i händelse av krig eller krigsfara eller om andra särskilda nationella eller internationella förhållanden göra det nödvändigt. Vederbörande staters regeringar skola omedelbart underrättas om beslutet.

Artikel 7

Överenskommelsen skall deponeras i det svenska utrikesdepartementet och bestyrkta avskrifter skola av departementet tillställas var och en av de fördragsslutande staternas regeringar.

Artikel 8

Överenskommelsen träder i kraft på trettionde dagen räknat från dagen för undertecknandet.

Till bekräftelse härav hava de respektive fullmäktige undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Stockholm den

1963 i ett exemplar på danska, finska, norska och svenska språken, vilka alla texter hava samma vitsord.

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 30 november 1962:

Sagen blev berört på det nordiske undervisningsministermøde den 26.—27. juni 1962 i København, hvor det vedtoges, at man nu hver i sit land søger tilvejebragt det fornødne bevillingsgrundlag for akademiets etablering i overensstemmelse med aftalerne herom på undervisningsministermødet i Kungälv i juni 1961.

Undervisningsministeriet har herefter taget skridt til, at en bevilling til dette formål søges opført på finansloven for finansåret 1963—64.

F i n l a n d s regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till statsförslag för år 1963 är upptaget ett anslag, stort 63 000 nmk, utgörande Finlands andel i byggnadskostnaderna för folkakademin.

N o r g e s regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 4 januari 1963:

Planen om et nordisk folkeakademi tar sikte på kursvirksomhet dels for elever som tidligere har gått på folkehøgskole i hjemlandet og dels for unge lærere, akademikere (f. eks. universitetsstudenter og yngre embetsmenn, prester m. v.), journalister, bibliotekarer og ungdomsledere. Akademiet er forutsatt utbygd for en kapasitet på i alt 40 studerende. Det er planen at akademiet skal bygges ut i tilknytning til Nordiska folkehøgskolan i Kungälv som også trenger nye lokaler.

Anlegg både for folkehøgskolen og akademiet ble i 1959 anslått til ca. 2 mill. sv. kroner. Fra danske side er det opplyst at utgiftene nå må settes til anslagsvis 2,5 mill. sv. kroner. Av dette vil ca. 1 million utgjøre akademiets del av utgiftene.

De årlige driftsutgifter er rent skjønnsmessig anslått til noe over 200 000 sv. kroner. De årlige driftsutgifter pr. elevplass blir da vel 5 000 sv. kroner eller om lag 6 900 n. kroner. Til sammenlikning nevner en at de årlige driftsutgiftene ved de norske folkehøgskolene utgjør om lag 3 250 n. kroner pr. elev.

Rekner en med en amortisering over 30 år av den del av anlegget som faller på folkeakademiet, vil de årlige utgifter pr. elevplass ligge på vel 6 000 sv. kroner eller om lag 8 300 n. kroner. Sett i relasjon til det som ellers er vanlig kostnad pr. student-/elevplass, synes utgiftene høye.

Ut fra dette mener en fra norsk side at det bør overveies en nærmere utredning av prosjektet. Det er også nødvendig for å få sikre og ajourføre oppgaver over anleggs- og driftsutgifter. Under dette arbeidet bør man også vurdere om situasjonen nå muliggjør et nordisk folkeakademi uten at virksomheten knyttes til et bestemt sted i Norden.

Fra norsk side er det ikke ført opp noe beløp til dette formål i budsjettet for 1963.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Ärendet diskuterades vid nordiska undervisningsministermötet i Köpenhamn i juni 1962 och är föremål för behandling inom departementet.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 24 januari 1963:

Den nordiska folkakademien föreslås, enligt det betänkande en särskilt tillsatt nordisk kommitté avgivit¹, bli upprättad i anslutning till den nordiska folkhögskolan i Kungälv. En nybyggnad kommer här att uppföras som är planerad för 80 elever; 40 av dessa platser skall ge utrymme åt den blivande nordiska akademiens elever. Av kostnaderna för hela byggnadsföretaget kan för närvarande 1 miljon svenska kronor beräknas bli erforderliga för den del av byggnaden, som akademien skall disponera. Enligt den överenskommelse, som träffades i juni 1961 i Kungälv mellan de nordiska undervisningsministrarna, borde byggnadskostnaderna bestridas av de deltagande länderna i de proportioner, som föreslagits beträffande driftskostnaderna. För Sveriges del skulle således kostnaden bli 40 procent av sv. kr. 1 000 000, d. v. s. sv. kr. 400 000.

Den totala årliga driftskostnaden kan härigenom beräknas minska till sv. kr. 215 000; härav skulle Sverige bestrida sv. kr. 83 600.

Chefen för ecklesiastikdepartementet föreslår i statsverkspropositionen för 1963/64 att ovannämnda summor bestrides ur de reguljära årliga anslagen till folkhögskolor.

¹ Nordisk utredningsserie, 1961: 2.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) hänvisar i meddelande den 19 december 1962 till Norges regerings meddelande.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Frågan om nordiskt samarbete behandlades vid de nordiska undervisningsministrarnas möte i Köpenhamn den 26—27 juni 1962, i vilket möte även Finlands undervisningsminister deltog. Efter mötet har Norges kyrko- och undervisningsminister tillsänt Finlands undervisningsministerium en broschyr angående studiemöjligheterna i de nordiska länderna i vissa ovanliga ämnen. Undervisningsministeriet hade till broschyren levererat material angående Finland. Broschyren har utdelats till Finlands universitet och högskolor för att överlätas till personer, intresserade av saken. Likaledes har till landets universitet och högskolor till kännedom sänts Institut for industrial miljøforskning ved Norges tekniske høgskole benämnda instituts nordiska program för år 1963. För övrigt har ministeriet inväntat sakens vidare behandling vid tjänstemannamötet, varom beslut fattades vid ovannämnda undervisningsministermöte.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 31 januari 1963:

Under behandling av sak D 82 ved Nordisk Råds 10. sesjon 1962 uttalte Rådet bl. a. at det imøteså nye meddelelser i spørsmålet om nordisk samarbeid om høgre utdanning og forskning. Etter behandling av saken på nordisk undervisningsministermøte den 30. januar 1963 legges fram vedlagte oversikt over videreføringen av arbeidet på dette feltet [*se Tillägg 1*].

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Norge är koordinerande land i detta ärende och avser att lämna en för de nordiska länderna gemensam redogörelse.

Det bör dock meddelas, att vid nordiska undervisningsministermötet i Köpenhamn i juni 1962 framkom, att vissa av de förslag till samarbetsprojekt, vilka undervisningsministrarna framlagt vid Nordiska rådets tionde session i Helsingfors i mars 1962, konkretiserats på sätt framgår av nedanstående framställning:

Samarbete mellan forskningsråden

Utöver samarbetet inom ramen för Nordforsk förekommer sedan 1961 regelbundet samarbete mellan det svenska medicinska forskningsrådet och motsvarande organ i övriga nordiska länder. I oktober 1962 hölls i Stockholm två möten mellan representanter för de nordiska forskningsråden för respektive samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen för att diskutera möjliga samarbetsprojekt. Man beslöt härvid att en särskild nordisk arbetsgrupp för resp. forskningsråd skall bildas för det fortsatta samarbetet.

Studierådgivning och organisation av undervisningen

Från och med den 1 januari 1963 kan institutet för industriell miljöforskning vid Norges tekniska högskola åta sig arbetsuppgifter från andra institutioner i de nordiska länderna samt mottaga nordiska stipendiater.

Rationalisering av tidskriftsproduktionen

Nordiska kulturkommissionen har igångsatt en utredning angående den vetenskapliga tidskriftsproduktionen som syftar till en rationalisering genom nordiskt samgående.

Registrering av vetenskaplig utrustning

För närvarande utarbetas av respektive nordiska registreringsorgan ett förslag till framtida informationsverksamhet beträffande köp, byggande och lån av större utrustningsenheter.

Undervisningsmetodiska åtgärder

Material har insamlats och bearbetats för en sammanställning över audiovisuella hjälpmedel inom den högre undervisningen samt vissa internationella organisationers befattning härmed.

Bostadsmarknadslära, keltiska, medicinsk historia och torvmarknadslära

En broschyr har utarbetats, i vilken lärare och studenter informeras om studiemöjligheter i dessa ämnen inom varje land. En broschyr rör studiemöjligheter i allmänhet i de nordiska länderna håller f. n. på att utarbetas inom Nordiska kulturkommissionen. Den kommer att omfatta jämförande examensfordringar, internordisk tentamensgiltighet, upplysningar rörande speciella ämnesområden i vilken undervisning endast erbjudes vid ett eller

ett par universitet i Norden, samt stipendie- och bostadsmöjligheter i de olika länderna.

Oceanografi

Det beslöts att utreda möjligheterna att upprätta ett nordiskt centrum för forskningsverksamhet inom detta område i Bergen jämsides med att en viss behovsbetingad utveckling av ämnet sker inom varje enskilt land.

Specialpedagogik

Förslag föreligger att en professur i ämnet inrättas i Göteborg, vid vilken institution studenter från övriga länder skulle kunna studera.

Film, radio och TV

På grundval av en inom varje land gjord utredning beträffande målsättning och ram för högre undervisningen inom dessa områden skall möjligheten diskuteras att på nordisk basis samordna en större eller mindre del av utbildningen.

Beträffande undervisningsministrarnas behandling av det tekniska samarbetet samt konfliktforskningen hänvisas till vad som meddelas under rekommendation nr 21/1959 [*se Sak D 42*], resp. nr 15/1962 [*se Sak D 78*].

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Regeringarna hänvisar till vad undervisnings- och kulturministrarna vid möte den 30 januari 1963 i Stockholm kommit fram till beträffande Nordiska kulturkommissionens omorganisation i »Rapport om Nordiska kulturkommissionens arbetsuppgifter och verksamhetsformer» [*se Tillägg 2*].

TILLÄGG 1

Notat om videreføring av nordisk samarbeid om høgre utdanning og forskning

(Utarbeidet etter oppdrag fra undervisningsministrene)

I n n h o l d

Innledning	s. 1254
Samarbeidstiltak som går på tvers av faggrupper	1257
Utdanning og forskning på humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagområder	1261
Utdanning og forskning på naturvitenskapelige og tekniske fagområder	1263
Nordisk samarbeid på andre utdannings- og forskningsområder	1269
Sammendrag	1270

Innledning

I alle land er det et stigende behov for høgt kvalifisert arbeidskraft og for økt forskningsinnsats. Dette behov må i stor utstrekning dekkes ved utbygging av de bestående institusjoner, men må også føre til oppretting av nye universiteter og høgskoler. En slik spredning av universiteter og høgskoler kan bli av stor betydning for en jevn utvikling i alle landsdeler.

I de nordiske land foregår det for tiden et omfattende utbyggings- og planleggingsarbeid når det gjelder høgre utdanning og undervisning.

I *Danmark* har Det økonomiske Sekretariat i januar 1962 avgitt en innstilling om »Undervisningsbyggeri og lærerbehovet, 1961—1980», som bl. a. inneholder en oversikt over de antatte investeringsbehov innen høgre undervisning og forskning. Innstillingen skal danne grunnlag for det videre planleggingsarbeid. I forbindelse med dette kan nevnes at det er nedsatt et utvalg til å utrede spørsmålet om opprettelse av nye universiteter og fakulteter, og et annet utvalg til å utrede spørsmålet om endringer i universitetenes og de høgre undervisningsinstitusjoners administrative oppbygging.

I 1962 er det ellers vedtatt en lov om opprettelse av et medicinsk fakultet i Odense. Folketinget behandler dessuten for tiden et lovforslag om utbyggingen av Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi. Videre har et utvalg nettopp avgitt betenkning om en utbygging av musikkonservatoriene.

I *Finland* er det til tross for den store øking av kapasiteten ved universitetene og høgskolene og opprettelse av nye institusjoner fremdeles et stort behov for å øke utdanningsmulighetene for den studerende ungdommen. Planer er utarbeidet for utbyggingen av nesten alle nåværende undervisningsinstitusjoner og det foreligger dessuten planer for opprettelse av nye institusjoner. Samtidig er også forskningens behov blitt større.

Ved planleggingen av de nasjonale institusjonene i Finland er det åpenbart at det først og fremst er de sentrale fag og forskningsområder som krever en innsats fra statens side. Det er nå gjennomført visse forvaltningstiltak for å finne fram til en rasjonell løsning av disse problemene.

I *Norge* er planer for utbygging av universiteter og høgskoler lagt fram av Universitets- og høgskolekomiteen av 1960. Departementets forslag, som er utarbeidet på grunnlag av komiteens innstilling, er fremmet i en egen melding som for tiden er til behandling i Stortinget.

Studenttallet ved universitetene og de egentlige høgskoler forutsettes å øke sterkt i løpet av 1960-årene. En betydelig del av denne økingen vil falle på Universitetet i Oslo som er under utbygging, mens resten fordeler seg på et ytterligere utbygget Universitet i Bergen, et nyorganisert universitet i Trondheim og utbyggingen av en ny institusjon i Tromsø. Utbyggingen omfatter alle fakulteter og fagområder, men er særlig sterk og krevende når det gjelder naturvitenskap, medisin, odontologi og ingeniørfag. Samtidig foregår

det en sterk øking av bevilgningene til studentsosiale formål, først og fremst til bygging av studentboliger og til forbedring av stipendsystemet.

De planer for utbygging i første halvdel av 1960-årene av universiteter og høyskoler i *Sverige* som ble vedtatt i 1960, var basert på at studenttallet ved universiteter og faghøyskoler i slutten av 1960-årene ville være om lag 55 000. På grunnlag av senere erfaringer er man i Ecklesiastikdepartementet kommet til at kapasiteten må utvides ytterligere. Et justert utkast for utbyggingen av universitetene og faghøyskolene er nå under remissbehandling med sikte på å få et forslag til retningslinjer lagt fram for riksdagen i 1963.

Den svenske regjering har besluttet å nedsette et forskningsutvalg med representanter for forskning, næringsliv og annen samfunnsvirksomhet. Utvalget skal ta opp spørsmålet om en langsiktig planlegging av den svenske forskningspolitikk på bakgrunn av den innsikt man nå har om forskningens og det industrielle utviklingsarbeidets avgjørende betydning for samfunnsøkonomien. I utvalget som ledes av statsministeren, er regjeringen dessuten representert ved en rekke statsråder.

Utbyggingen av de sentrale fag og fagområder må vanligvis skje på nasjonalt grunnlag, idet det på det nåværende tidspunkt ikke er mulig å gjøre Norden til en felles enhet når det gjelder høgre utdanning og forskning. En slik samordning ville i tilfelle kreve et langt sterkere integrert økonomisk samarbeid en det vi har i dag.

På den annen side er det også en del felter hvor heller ikke en fellesnordisk innsats strekker til, og der samarbeidet må omfatte også land utenom Norden. Det foregår da også et utstrakt samarbeid om utdannings- og forskningsproblemer gjennom internasjonale organisasjoner som f. eks. Unesco, OECD og Europarådet. Her kan blandt annet nevnes OECD's prosjekt »Educational Investment and Planning» der de nordiske medlemslandene deltar. Hensikten er å få i stand en fortløpende langsiktig planlegging for alle undervisningsområder.

Et slikt internasjonalt samarbeid er en nødvendig forutsetning for nordisk deltaking i høgre utdanning og forskning på områder som stiller særlig store krav til økonomiske ressurser og kvalifisert personell, f. eks. avansert rom- og atomforskning. Et godt eksempel på et slikt samarbeid er Cern, sentret for atomforskning i Genève, som har et årlig budsjett på ca. 150 mill. n. kr. Det kan ellers nevnes at det i de siste år er utbygd en permanent kontakt mellom de nordisk medlemsland innen OECD og Europarådet som gir grunnlag for en fellesnordisk opptreden når det gjelder programmer og prosjekter vedrørende utdanning og forskning som blir tatt opp av disse organisasjonene.

Selv om en rekke oppgaver må løses på det nasjonale plan og andre oppgaver bare kan løses gjennom omfattende internasjonalt samarbeid, er det et vidstrakt felt der nordisk fellesinnsats vil gi gode resultater. Det er særlig aktuelt med samarbeidstiltak som kan gjøre det lettere å møte det store utdanningsbehovet i 1960 og 1970-årene. Den primære utbyggingen av sen-

trale fag og fagområder må som nevnt skje på det nasjonale plan, og et nordisk samarbeid bør selvfølgelig ikke hindre den omfattende nasjonale utbygging som må gjennomføres så raskt som mulig og som dessuten er en nødvendig forutsetning for utvikling av et virkelig fellesnordisk »utdanningsmarked».

Det nordiske samarbeid på dette felt vil måtte bestå dels i en fordeling av oppgaver som ikke umiddelbart kan eller bør løses av hvert enkelt land og dels i felles løsninger av spesielle oppgaver. For å sikre gjennomføringen av dette samarbeidet holder man hverandre fortløpende orientert om de nasjonale utbyggingsplaner. *Det er altså her tale om et samarbeid som gir de enkelte land kvalitative og økonomiske fordeler som de ellers ikke kan oppnå hver for seg.*

Etter undervisningsministermøtet i Helsingfors våren 1961 har det i undervisningsministeriene i de enkelte land foregått et omfattende arbeid med sikte på koordinering av høgre utdanning og forskning i Norden. Under dette arbeidet har det vært flere møter mellom ministrene og mellom embets- og tjenestemenn i de enkelte departementer. Hvert enkelt land har videre utarbeidet en omfattende oversikt over høgre utdanning og forskning som bl. a. inneholder statistiske data og som redegjør for igangværende og planlagt utbygging. En rekke spørsmål er dessuten drøftet med fagfolk og med representanter fra institusjonene. Under arbeidet har en også kunnet dra nytte av det internordiske samarbeid vi har mellom forskningsråd, institutter og organisasjoner, og ikke minst av den virksomhet som skjer i Nordisk Kulturkommissjons regi.

På grunnlag av erfaringer høstet bl. a. under dette arbeid, har en tatt opp spørsmålet om en omorganisering og styrking av Nordisk Kulturkommissjon, bl. a. ved å knytte den nærmere til departementene.

Undervisnings- og kulturministrene har tatt stilling til dette spørsmålet, og det vises til supplement til sak D 59, Nordisk Råds 11. sesjon 1963.

En forutsetning for å finne fram til hensiktsmessige løsninger på felles problemer innen dette felt, vil ofte være at disse blir gjort til gjenstand for sakkyndig utredning. Man står her ofte overfor vanskelige og kompliserte faglige spørsmål som det ikke finnes noen standardløsning på. Ordningen må derfor bli at man tar opp de enkelte spørsmål i samarbeid med fagfolk på vedkommende område etter hvert som utviklingen gjør det ønskelig eller nødvendig. Det vil derfor ikke være hensiktsmessig eller praktisk å søke å binde utviklingen av dette samarbeidet til et tidsbestemt program. Den praktiske samarbeidsform vil — som tidligere nevnt — være at man gjennom et godt utbygd kontaktapparat, som sikrer full oversikt over hele det feltet det her gjelder, tar opp problemene etter hvert som de melder seg. Reorganiseringen av Nordisk Kulturkommissjon, Seksjon I, vil lette gjennomføringen av det opplegg som her er skissert, men det forutsetter også et direkte og nært samarbeid mellom de ansvarlige fagdepartement i de nordiske land.

I den senere tid er det gjennomført samarbeid innen en rekke fag. I tillegg til de allerede bestående nordiske institutter, er det i Uppsala i juli 1962

opprettet et Afrika-institutt. Det nordiske institutt for sjørett i Oslo begynte sin virksomhet den 1. januar 1963. Ved Institutt for industriell miljøforskning ved Norges tekniske høgskole i Trondheim er det opprettet en selvstendig avdeling for forskning og undervisning i studie- og opplærings spørsmål. Fra 1. januar 1963 har instituttet bevilgning til nordisk kursvirksomhet. Det tar også i mot stipendiater fra de andre nordiske land. Videre kan nevnes at det er skapt forutsetninger for et samarbeid om undervisning i bostedsmarkedslære i Stockholm, keltisk ved Universitetet i Oslo, medisinsk historikk ved Universitetet i København, spesialpedagogikk ved Jyväskylä pedagogiska högskola og torvmarkslære (myrskoglære) ved Universitetet i Helsingfors.

Av prosjekt som er under drøfting kan man nevne opprettelse av nye institutter for studium av kulturområder utenom Europa, f. eks. Øst-Asia, Sentral-Asia og Latin-Amerika. Ellers kan det nevnes at utveksling av forskere skjer i stigende omfang mellom de forskjellige institusjoner og forskergrupper.

I tillegg til de samarbeidstiltak som er nevnt ovenfor, har man funnet det hensiktsmessig med en fyldigere redegjørelse for en rekke av de prosjekter som er særlig aktuelle nå, systematisert etter fagområder og fordelt på utdanning og forskning. For enkelte punkter der det foreligger konkrete samarbeidsforslag har man gitt en mer inngående redegjørelse. Dette gjelder samarbeidet mellom de tekniske høgskolene og utbygging av samarbeidet innen aerodynamikk og aeroplanlære, oceanografi og konfliktforskning. Til slutt følger en oversikt over samarbeidstiltak som er satt i verk i løpet av 1962 og over prosjekt som er under planlegging og forberedelse med sikte på nordisk samarbeid.

Oversikt over nordiske samarbeidsprosjekt innen høgre utdanning og forskning

A. Samarbeidstiltak som går på tvers av faggrupper

1. Utdanning

1.1. Nordiske studentvandringer

a. Gjensidig godkjenning av eksamener og deleksamener (betyg) i de nordiske land er foreløpig gjennomført eller holder på å gjennomføres for følgende 15 fag: egyptologi, engelsk, filosofi, fransk, gresk, historie, latin, nordiske språk, russisk, pedagogikk, sosiologi, statsvitenskap, astronomi, botanikk og zoologi.

Spørsmålet om gjensidig godkjenning av nordiske eksamener og deleksamener er på nytt blitt spesielt behandlet av Nordisk Kulturkommissjon, Seksjon I, fra delvis endrete utgangspunkt. På en konferanse mellom representanter for de nordiske universitetsmyndigheter i november 1962 var det enighet om at bestemmelsene for gjensidig godkjenning av deleksamener burde

forenkles idet man går ut fra at det faglige nivå stort sett er de samme. Dessuten bør man på lengre sikt forsøke å komme fram til et felles nordisk eksamenssystem.

Hensikten med konferansen var videre å få etablert samarbeid om disse spørsmålene på kanslers- og universitets- og høgskolerektornivå.

Det ble videre nedsatt en arbeidsgruppe, som til et senere møte skulle utarbeide forslag til generelle bestemmelser om godkjenning av nordiske studieprøver. Gruppen skulle dessuten utarbeide forslag til forandringer av og tillegg til de nå gjeldende regler for filosofiske og samfunnsvitenskapelige (statsvitenskapelige) eksamener, så at de vil kunne gjelde for samtlige nordiske land.

b. Studentrådgivning og organisasjon. En informasjonsbrosjyre om samarbeidstiltak på spesifikke fagområder, om lån- og stipendmuligheter og muligheter for å skaffe studentboliger for studerende fra andre nordiske land ble gitt ut høsten 1962. Arbeidet er fulgt opp av hovedsekretariatet for Nordisk Kulturkomisjon, Seksjon I. Brosjyren vil gi følgende opplysninger:

a) allmänna upplysningar om studieförhållandena i de nordiska länderna, vilka universitet som finns, vilka fakulteter och ämnen som finns vid de olika universiteten, hur examensväsendet är beskaffat i de nordiska länderna och ev. hur undervisningen går till, var studievägledning äger rum o. s. v.

b) gällande bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet,

c) gällande bestämmelser om stipendier och lån för studier i andra nordiska länder,

d) uppgifter om möjligheterna att erhålla studentbostad eller på annat sätt lösa bostadsproblemet under studievistelse i annat nordiskt land.

c. Samarbeid om undervisning på spesifikke fagområder. Fra høsten 1962 er undervisningen i følgende fag åpen for studerende fra alle de nordiske land:

bostedsmarkedslære, Universitetet i Stockholm,
keltisk, Universitetet i Oslo,
spesialpedagogikk, Jyväskylä pedagogiska högskola,
torvmarkslære (myrskogslære), Universitetet i Helsingfors, og
medisinsk historikk, Universitetet i København.

1.2. *Bevilgninger til utveksling av universitetslærere og gruppereiser for studenter*

Arbeidet hittil har tatt sikte på å øke bevilgningene til disse formål og å finne løsninger på spørsmål i forbindelse med permisjoner og lønns- og arbeidsvilkår for universitets- og høgskolelærere. En har oppnådd visse resultater uten at spørsmålene foreløpig kan sies å være endelig løst.

Gruppereiser for studenter blir arrangert og finansiert av universitetene. Mindre bevilgninger er stilt til disposisjon for årlige studiereiser til Island for studerende i nordiske språk.

1.3. *Nordiske lektorer ved universitetene i de nordiske land*

Samtlige land har slike lærerstillinger, men ordningen er ennå ikke fullt utbygget.

Ved svenske universiteter blir antallet lektorer regulert etter vedtak fra 1958 om automatisk tildeling av lærerstillinger ved historisk-filosofiske fakultet etter antall studerende innen respektive fag. Ved universitetene i **København** og Århus underviser svenske lektorer. Ved Universitetet i København underviser dessuten innfødte lektorer i nynorsk, islandsk og finsk, og i Århus undervises det i vestnordisk og alternerende finsk og islandsk. Universitetet i Oslo har en dansk og en svensk lektor. Ved Universitetet i Bergen blir det også undervist i dansk, svensk og islandsk. Samtlige nordiske land har nå dosentstipendiater.

1.4. *Samarbeid om etterutdanning av universitets- og høgskoleutdannet personell*

I samarbeidet om etterutdanning av universitets- og høgskoleutdannet personell har en foreløpig konsentrert seg om fagområdene medisin, økonomi og psykologi.

Spørsmålet om etterutdanning av psykologer blir nå behandlet av en ekspertkomite nedsatt av Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon I, og forslag om en fellesnordisk etterutdanning vil sannsynligvis foreligge høsten 1963.

I Sverige blir det holdt kurs for etterutdanning av økonomer og et godt samarbeid er i gang mellom de nordiske økonomforeningene.

Etterutdanningen av leger er tatt opp på de medisinske forskningsrådenes nordiske samarbeidsprogram.

1.5. *Utredning om behovet for lærebøker og annet studiemateriell*

Universitetsforlaget i Oslo leder på oppdrag av Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon I, en utredning om behovet for lærebøker, som det kan være hensiktsmessig å produsere i nordisk regi. Høsten 1962 ble det lagt fram en rapport om behovet for lærebøker på det teknisk-naturvitenskapelige området, og det vil senere bli lagt fram en oversikt over behovet for lærebøker på de samfunnsvitenskapelige og humanistiske fagområder.

Spørsmålet om behov for fellesnordiske lærebøker ved sosialskolene er under behandling.

1.6. *Utdanning for teater, film, radio og televisjon*

De nordiske undervisningsministre er av den oppfatning at behovet for utdanning på dette området bør utredes på nasjonal basis i de enkelte land. De nasjonale komiteer bør deretter samordne sine konklusjoner og vurdere i hvilken utstrekning undervisningen bør organiseres på nordisk basis.

2. *Forskning*

2.1. *Samarbeid mellom forskningsrådene*

Et fruktbart samarbeid har i lengre tid foregått gjennom de teknisk-naturvitenskapelige forskningsråds organ Nordforsk. De medisinske forskningsrådene, eller tilsvarende organer, planlegger nå et samarbeidsutvalg og samarbeid mellom de øvrige forskningsråd er blitt drøftet.

På oppdrag av undervisningsministrene ble det på initiativ fra Nordisk Kulturkommisjon holdt en konferanse i Stockholm i oktober 1962 mellom de samfunnsvitenskapelige forskningsråd. Det ble vedtatt at det skulle nedsettes en ad hoc komite med oppgave å studere mulige former for nordisk samarbeid på dette felt.

Det ble vedtatt på møtet at det nordiske samarbeid om studier i internasjonal politikk, som ble startet av Nordisk Kulturkommisjon, etter hvert skulle overtas av de samfunnsvitenskapelige forskningsråd.

I tilknytning til konferansen mellom de samfunnsvitenskapelige forskningsråd, ble det også holdt en konferanse for de humanistiske forskningsrådene. Rådene ble anbefalt å utpeke hver sin representant til en nordisk samarbeidsgruppe, som skulle drøfte og ta initiativ til felles nordiske prosjekt, f. eks. arkeologiske ekspedisjoner og mikrofilmning av arkivserier for historisk forskning, utgiving av leksika og bibliografiske arbeider m. m.

2.2. *Samarbeid mellom vitenskapelige biblioteker i Norden*

Et verdifullt og rasjonelt samarbeid er etablert på dette området. Bl. a. har de nordiske universitetsbibliotekene kommet fram til en samarbeidsordning slik at hvert bibliotek har spesialisert seg på bestemte fagområder.

I november 1962 ble det holdt et samarbeidsmøte i Stockholm hvor en drøftet fordelingen av utenlandske medisinske tidsskrifter mellom de nordiske bibliotek. Det er samlet et stort materiale som skal bearbeides for å legges fram på et nytt møte i 1963. En større rapport vil foreligge etter dette møtet.

2.3. *Rasjonalisering av den vitenskapelige tidsskriftproduksjon*

Etter oppdrag fra undervisningsministrene har Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon I, besluttet å foreta en kartlegging av den vitenskapelige tidsskriftproduksjonen i de nordiske land. Deretter vil en kunne legge fram forslag om en eventuell rasjonalisering gjennom utvidet nordisk samarbeid. En kartlegging av de vitenskapelige tidsskriftenes økonomiske situasjon ble satt i gang i slutten av 1962.

2.4. *Registrering av vitenskapelig utstyr*

Saken er under behandling og videre utredning. Målet er en registrering og samordning når det gjelder anskaffelser og disponering av større utstyrsenheter.

B. Utdanning og forskning på humanistiske og samfunnsvitenskapelige områder

3.1. Kurs i språk og litteratur for morsmålsstuderende fra andre nordiske land

Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon I, drøftet i 1962 en omlegging av denne kursvirksomheten. På Kulturkommisjonens plenarmøte i november i København, ble det lagt fram et forslag til regjeringene i de nordiske land om å utvide og effektivisere kursene slik at det fra og med 1963 vil bli undervist hvert år både i Danmark, Norge og Sverige i vedkommende lands språk og litteratur for morsmålsstuderende fra de andre nordiske land. Ved en fast turordning vil studentene annet hvert år bli tilbudt kurs i det ene landets språk og litteratur, annet hvert år i det andre landets. Hvert kurs vil vare i ca. seks uker og blir lagt opp for 20—25 deltakere. Videre blir det fra 1963 vekselvis i Danmark og Norge satt i gang årlige kurs for ca. 20 studenter i nordisk filologi (svensk) fra Finland.

I Finland blir det foreløpig årlige kurs i det finske språk, Finlands kultur, historie og samfunnsliv for ca. 20 studenter fra de andre nordiske land. Kurs i islandsk språk og litteratur er foreslått satt igang ved Islands universitet fra og med 1963.

De kurser som blir holdt årlig i Sverige for finskspråklige studenter i nordisk filologi skal fortsette som før. Erfaringene fra disse kursene, som blir holdt i Umeå, er meget gode.

3.2. By- og områdeplanlegging

Norsk byplanforening har bearbeidet spørsmålet i samråd med interesserte i de andre nordiske land. Saken er nå brakt så langt fram at den kan tas opp på et ekspertmøte i Odense i april 1963. På møtet vil det for hvert nordisk land bli lagt fram en oversikt over utdanningen for by- og områdeplanleggere, og ut fra dette vil en søke å utarbeide en plan for utdanningen.

3.3. Nordisk husholdningshøgskole

Styret er oppnevnt og har holdt sitt første møte hvor statuttene og undervisningsplanene ble behandlet. Sekretariatet er foreløpig henlagt til Oslo. Den første undervisningen vil komme i gang på tekstillinjen ved Chalmers Tekniska Högskola i Göteborg høsten 1963. Høsten 1964 forventes undervisningen å begynne på økonomilinjene ved Universitetet i Aarhus og høsten 1965 beregnes undervisningen å begynne ved Johan Throne Holsts Institutt for Ernæringsforskning ved Universitetet i Oslo.

Utgiftene til husholdningshøgskolens styre blir delt likt mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige, mens de enkelte linjer vil bli finansiert over vedkommende lands statsbudsjett.

3.4. *Nordisk institutt for konfliktforskning*

De nordiske undervisnings- og kulturministre vedtok på møte i København i juni 1962 at man skulle utrede mulighetene for et nordisk samarbeid om forskning i internasjonal politikk med spesielt henblikk på konfliktforskning. Et utvalg med to medlemmer fra hvert av de nordiske land fikk følgende mandat:

»med de nordiske landes særlige behov for øje at undersøge og vurdere de forskjellige mulige former for nordisk samarbejde om forskning af international politik med særligt henblik på studiet af konflikterne mellem staterne. Det bør herunder undersøges, hvilke arbejdsopgaver, som kan foreslås for de forskjellige alternative muligheder, og hvilke udgifter til oprettelse og drift, de forskjellige alternativer vil medføre.»

Fra fransk side skulle en i denne forbindelse sørge for at det i løpet av sommeren 1962 ble utarbeidet en redegjørelse for arbeidet ved universitetsinstitutt og andre institutt utenom Norden hvor det foregår forskning i internasjonal politikk. Samtidig skulle man danne seg et bilde av organiseringen av disse instituttene.

Danmark er koordinerende land for utredningsarbeidet. Det nordiske utvalg har sitt første møte i København i februar d. å.

3.5. *Nordisk kriminologisk samarbeid*

Det er opprettet et samarbeidsråd med fast sekretær i Oslo. Sekretæren formidler kontakter og arbeider med koordineringen av felles nordiske forskningsprosjekt. Samarbeidet gir gode resultater og det er foreløpig ikke hensiktsmessig å søke å gå videre når det gjelder dette samarbeidet.

Samarbeidsrådet blir finansiert over justisdepartementenes budsjett slik at Danmark, Finland, Norge og Sverige betaler en fjerdedel av utgiftene hver. Island er fritatt for å bidra økonomisk til rådets virksomhet.

3.6. *Nordisk institutt for sjørett*

Instituttet som er lagt til Universitetet i Oslo er opprettet fra 1. januar 1963. Det første styremøtet ble holdt den 19. januar d. å.

Instituttet blir finansiert over statsbudsjettet. Norge og Sverige dekker 35 % av utgiftene hver, Danmark 20 % og Finland 10 % av utgiftene.

3.7. *Spesialpedagogikk*

Ved Jyväskylä pedagogiska högskola i Finland kan en ta imot studerende fra andre nordiske land fra høsten 1962.

Det historisk-filosofiske fakultet ved Universitetet i Göteborg behandler nå et forslag om opprettelse av et professorat i spesialpedagogikk. Det vil kunne bli lagt fram for Ecklesiastikdepartementet i løpet av våren. Et professorat bør dermed kunne opprettes fra 1. juli 1964, og det vil da også bli mulig for studerende fra andre nordiske land å studere spesialpedagogikk i Sverige. Ellers blir det arbeidet videre med utbyggingen av dette viktige forsknings- og utdanningsområde i de enkelte land.

3.8. *Oversettelse av faglitteratur fra finsk og islandsk*

Arbeidet med oversettelse av finsk faglitteratur til svensk har fortsatt på en tilfredsstillende måte og adskillige prosjekt er satt i gang av de komiteene som arbeider med spørsmålet. Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon I, har henstilt til regjeringene i Danmark, Island og Norge om at det også blir fattet vedtak om støtte til oversettelse av islandsk faglitteratur, slik at dette arbeidet kan komme i gang som forutsatt så snart som mulig.

Både i Danmark, Norge og Island er det nedsatt en komite for oversettelse av islandsk faglitteratur og en har bedt om økte bevilgninger til denne oversettelsesvirksomheten.

C. Utdanning og forskning på naturvitenskapelige og tekniske fagområder

Følgende materiale om nordiske samarbeidsprosjekt innen teknisk-naturvitenskapelig forskning og utdanning er bl. a. hentet fra den publikasjon som ble gitt ut av Den Nordiska Samarbetsorganisationen för Teknisk-Naturvetenskaplig Forsknings sekretariat (Nordforsk) i desember 1962.

4. Utdanning

4.1. *Samarbeid mellom de tekniske høgskolene*

I samsvar med en rekommandasjon fra Nordisk Råd nedsatte Nordisk Kulturkommisjon i 1958 et utvalg for å få drøftet mulighetene for et nærmere samarbeid mellom de tekniske høgskolene i Norden.

Medlemmer av utvalget var rektorene ved de tekniske høgskolene, dekanus ved kjemisk-tekniska fakulteten ved Åbo Akademi og en representant fra hvert land som var utpekt i samråd med ingeniørforeningene og forskningsrådene i de respektive land.

I sin første innstilling i august 1959 anbefalte utvalget at:

- 1) de tekniska høgskolorna i Norden snarast möjligst ökar sin kapacitet med hänsyn till det nationella utbildningsbehovet;
- 2) att samtliga høgskolor får möjlighet att inta ett antal utländska studenter med speciell hänsyn till de nordiska ländernas behov;
- 3) en rapportordning etableras mellan høgskolor, som räknar med att få lediga studieplatser;
- 4) ett utväxlingssystem etableras mellan høgskolorna för att ge möjlighet åt studenter, som önskar studera vid en annan høgskola kortare eller längre tid att byta studieställe;
- 5) studierna ordnas sålunda, att en av høgskolorna är ansvarig för den enskilde studentens studieprogram och examensfordringar;
- 6) kandidater från alla tekniska høgskolor i Norden bör i princip bli likställda vid intagning till licentiatstudium;
- 7) høgskolorna upprättar ett Rådgivande Utskott med uppgift att följa utvecklingen av licentiatstudiet vid de olika skolorna och ta ställning till principiella frågor;
- 8) utväxlingen som redan etablerats mellan professorer och andra högt

kvalificerade facklärare, blir utbyggd och att högskolorna utnyttjar dessa möjligheter;

- 9) studiemöjligheterna i de övriga nordiska länderna och samarbete mellan högskolorna beskrives i studenthandböcker och annat upplysningsmaterial.

I sin andre innstilling av oktober 1962 anbefalte utvalget at:

- 1) den samlede utdanningskapaciteten i Norden bør utnyttjas till att täcka det samlede utdanningsbehovet;
- 2) utbyggingen av avdelningen eller studieriktningen, där det samlede utdanningsbehovet är litet og utrustningen dyr, bør foregås av en utredning rörande möjligheter att täcka hela det nordiska behovet;
- 3) vidaregående kurser, licentiatstudier og annan utdanning efter examen bør vara öppna för deltagare från alla länder;
- 4) det för organisering av arbeidet etableras ett permanent nordiskt rektor-konvent med sekretariat.

Innstillingen fra Utvalget for samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden ble behandlet av Nordisk Kulturkommissjon på plenumsmøtet i København i november 1962. Kulturkommissjonen henstilte til regjeringene i de nordiske land om at undervisningsministrene skulle ta opp spørsmålet om nordisk samarbeid mellom de tekniske høyskolene under drøftingene av utbygging av høgre utdanning og forskning. Kulturkommissjonen støttet forslaget om å danne et nordisk teknisk rektorikonvent, som har ansvar for å forberede og gjennomføre samarbeidsprosjekt. Det forutsettes da at konventet og Kulturkommissjonen samrår seg om disse spørsmål.

Undervisnings- og kulturministrene er enige i at rektorene ved de nordiske tekniske høyskoler går sammen i et konvent og tar ansvaret for de samarbeidstiltak som kan gjennomføres på dette feltet.

Videre peker Kulturkommissjonen i sin resolusjon på at det nå er fattet vedtak om å bygge ut berglinjen ved Stockholms Tekniska Högskola slik som foreslått i innstillingen fra Utvalget for samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden.

4.2. Samarbeidsprosjekt om utdanning i aerodynamik og aeroplanlære

Professor R. Woxén ved Stockholms Tekniska Högskola la i november 1962 fram en utredning om saken for Kungl. Ecklesiastikdepartementet. Utredningen er nå under remissbehandling og vil deretter bli tatt opp av departementene. Et samvirke vil om mulig komme i stand fra 1. juli 1964. Professor Woxén konkluderer med følgende uttalelse:

Nordiska Kulturkommissionen utsåg 1958 ett utskott för samarbetsfrågor de nordiska tekniska högskolorna emellan. I ett utlåtande den 26. oktober 1962 föreslår utskottet bl. a. att om möjligt utbildningen av flygtekniker skulle centraliseras till tekniska högskolan i Stockholm.

Utredningsmannen — rektor vid KTH professor R. Woxén föreslår nu att nordiska studerande som i sitt hemland under två års tid inhämtat erforderliga kunskaper i grundläggande ämnen antages som ordinarie studerande i 3:e årskursen vid KTH och sedan avlägger svensk civilingenjörsexamen som flygtekniker.

Från höstterminen 1963 skulle 15 och efterföljande hösttermin 30 kunna antagas.

Det skall ankomma på resp. hemland att ange rangordningen mellan sina sökande.

I avgångsbetyget skall införas såväl betyg som förvärvats i grundläggande ämnen i hemlandet som betyg förvärvade i flygtekniska ämnen vid KTH ävensom uppgift om utfört examensarbete.

För förslagets realiserande och för internationellt sett önskvärd kvalitet på undervisningen bör vissa nya lärarbefattningar successivt tillkomma: i fortvarighetstillstånd 1 laboratur, 3 universitetslektorat, 1 ny speciallärarbefattning i Avionik, 1 ny biträdande lärarbefattning i Gasdynamik (Förbränningslära) samt viss förstärkning av hjälpkrafter, såsom forskningsingenjörer, assistenter, instrumentmakare, kanslibiträden etc., de senare huvudsakligen beräknade efter den mall som lagts till grund vid dimensionerandet av den nya tekniska högskolan i Lund (LTN).

Materiel- och nyanskaffningsanslagen uppräknas i proportion till antalet studerande.

Som engångsanslag erfordras för viss apparatur 170 000 vartill vid senare tidpunkt kan komma kostnader för tillbyggnad av en hall som skulle inrymma ett låghastighetslaboratorium med ca. 525 000 kronor.

Årskostnaden per nordisk studerande beräknas avrundat till 10 500 kronor i de två högre årskurserna.

4.3. *Fysisk oceanografi*

Fra professor I. Hela, laborator N. Jerlov, professor B. Kullenberg og professor Håkon Mosby ble det i november 1962 lagt fram forslag til en trinnvis utbygging av nordisk samarbeid i oceanografi.

Forslaget er begrenset til den fysiske oceanografi og sikter, i hvert fall for de første år, på samarbeid med andre fag bare når det tjener egne formål.

Oceanografi kan i dag studeres ved følgende institusjoner:

- Danmark:* Universitetet i København, hvor et professorat nylig er opprettet (ennu ikke besatt).
- Finland:* Universitetet i Helsingfors og Havforskningsinstituttet med fartøyet »Aranda» som nærmest er beregnet på studier av Østersjøen.
- Norge:* Institutter ved universitetene i Oslo og Bergen, det siste med fartøyet »Helland-Hansen».
- Sverige:* Særlig instituttet ved Universitetet i Gøteborg, men også i noen grad (særlig teoretisk) det meteorologiske institutt ved Universitetet i Stockholm.

En form for nordisk samarbeid innen fysisk oceanografi er at felles ekspedisjoner til havs organiseres. Moderne oceanografiske undersøkelser krever i stadig større utstrekning samtidige (synoptiske) observasjoner over større områder, hvilket forutsetter at to eller flere forskningsfartøy arbeider sammen. Dette gir et betydelig større utbytte pr. fartøy og forsker enn om fartøyene arbeider isolert, særlig ved regionale undersøkelser av hurtig foranderlige forhold, f. eks. sirkulasjonen i et havområde. Et samarbeid av denne art forutsetter at de enkelte nordiske oceanografiske institusjoner disponerer adekvat instrumentering samt forskningsfartøy.

For en fastere organisasjon av samarbeidet og i betraktning av de forholdsvis store enheter som kreves i form av fartøy og tekniske opplegg i land, og for å skaffe et rikere miljø foreslås ved siden av de eksisterende institutter opprettet et felles nordisk institutt for fysisk oceanografisk forskning.

For eksperimentelle undersøkelser i nordlige farvann kan den norske »Helland-Hansen» stilles til disposisjon 6 måneder om året. Den finske »Aranda» kan i noen grad også disponeres i alle fall for undersøkelser i Østersjøen. Det ville være ønskelig om den iblandt også kunne delta i undersøkelser utenfor dette område, mot at andre fartøy til gjengjeld tok del i synoptiske undersøkelser i Østersjøen. For deltagelse i større internasjonale samarbeidsoppgaver som organiseres f. eks. av Intergovernmental Oceanographic Commission, må instituttet disponere et oceangående fartøy. Under forutsetning av at et slikt fartøy i nær fremtid blir bygd for de svenske universitetsinstitutter, antar man at det vil kunne dekke dette behov.

Instituttets *faglige struktur* bør være omtrent slik:

- a. generell fysisk oceanografi
- b. hydrodynamikk (teoretisk, eksperimentell)
- c. instrumentering
- d. kjemi
- e. radioaktivitet
- f. meteorologi.

Det nordiske institutt foreslås tilknyttet et av de eksisterende institutter, enten i Gøteborg eller Bergen. Utvalget peker på en rekke forhold som taler for Bergen som det mest hensiktsmessige sted.

4.4. Samarbeid om terrester ekologi

En ekspertgruppe er nedsatt av Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon I, for å utarbeide et forslag til samarbeidsplan for nordisk forskning og undervisning i terrester ekologi.

4.5. Samarbeid om studier innen geologi og geografi i Island

Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon I, har behandlet et forslag om nordiske ekskursjoner til Island for studier innen geologi og naturgeografi.

4.6. Samarbeid mellom de tekniske høgskolenes fagavdelinger

Nordiske professormøter blir holdt med jevne mellomrom med henblikk på drøfting av pensum og undervisningsspørsmål. Slike møter er holdt mellom professorer i kjemi, teleteknikk, maskinteknikk, elektrokraftteknikk, vannkraftutbygging, kjemisk apparatlære, etc.

Innen kjemisk apparatlære foreligger det planer for videreutdanningskurs og seminarvirksomhet på nordisk basis.

4.7. Samarbeid om videreutdanning

Nordforsk har besluttet å føre det i 1962 avsluttede samarbeid med OECD og U.S. National Science Foundation videre på nordisk basis ved å utvide undervisnings- og forskningssamarbeid i Norden. Nordforsks medlemsorganisasjoner har påtatt seg å utlyse stipend for videregående studier.

Kurs vil bli holdt i en rekke spesielt aktuelle fag som f. eks. bioteknikk, dokumentasjon og informasjonsteknikk, faste emners fysikk, kjemisk teknisk prosjektering, lavtemperaturfysikk, petrokjemi, transportøkonomi, vannrensing. Kursene vil vare fra tre til ni måneder, men vil sannsynligvis ikke komme i gang før 1964.

5. Forskningssamarbeid

5.1. Kjernekjemi

Et omfattende forskningssamarbeid har siden 1954 foregått mellom Avdeling for Kjernekjemi ved Kjemisk Institutt ved Universitetet i Oslo og Gustav Werners Institut för Kärnkemi ved Uppsala Universitet. Samarbeidet har omfattet gjensidig utnyttning av ressurser, utveksling av forskere og lisensiat, felles publikasjoner, etc. Felles forskningsprosjekt blir dels finansiert gjennom Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd og dels gjennom Statens Råd för Atomenergi i Sverige.

5.2. Marinbiologi

Nordisk Kollegium for Marinbiologi ble etablert i 1956 etter initiativ fra Nordisk Kulturkommisjon. Kollegiet arrangerer stipendiatutveksling og spesialkurser i marinbiologi ved de nordiske biologiske stasjoner.

5.3. Sedimentologi

På initiativ av professorene ved universitetene i Oslo og Stockholm har man nylig drøftet mulighetene for å stimulere forskningen om resente og superresente sedimentasjonsforhold på samnordisk basis. En gruppe har utarbeidet en nordisk sedimentologisk forskermatrikkel med henblikk på å kartlegge de vitenskapelige stillingene.

5.4. Teoretisk atomfysikk

Nordisk organisasjon for teoretisk atomfysikk ble opprettet på initiativ av Nordisk Råd i 1957, dels for å styre Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysikk, NORDITA, som er knyttet til København Universitets Institut for Teoretisk Fysik og dels for å fremme et nordisk samarbeid om teoretisk atomforskning.

NORDITA har nå åtte faste stillinger og et varierende antall forskningsstipendiater (10—12) fra de fem deltakerlandene.

5.5. *Nordiske strukturforsker møter*

blir holdt regelmessig og samarbeid er i gang bl. a. mellom Sentralinstituttet for industriell forskning og Kungl. Tekniska Högskolans institution för allmän kemi. I samarbeidet deltar også Chalmers Tekniska Högskolas institution för organisk kemi og Svenska Silikatforskningsinstitutet.

5.6. *Andre samarbeidsområder*

Foruten på de ovenfor nevnte fagområder foregår det et nordisk samarbeid bl. a. innen meteorologi, automatiserings- og reguleringsteknikk og høgspenningsforskning. Dessuten har man fellesnordiske forskningsprosjekt ved Institutt for tang- og tareforskning i Trondheim.

En del nordisk undervisnings- og forskningssamarbeid innen naturvitenskap og teknikk hører ikke inn under undervisningsministrene og vil her bare bli nevnt rent summarisk:

6. *Kurs*

6.1. *Ingeniørforeningene* har et omfattende samarbeid om planlegging og programmering av kursvirksomhet. Det er holdt kurs om styrkeforhold i skip og om teknisk informasjon. Man forbereder et kurs i teknisk russisk.

6.2. *Scandinavian Electronics System (SES)* har utarbeidet en nordisk kursplan for administrativ databehandling. Det foregår også utveksling av maskinprogram.

7. *Forskningssamarbeid*

7.1. *Atomenergi*

Samarbeid er etablert i samband med produksjon av salg av isotoper. Mellom Institutt for Atomenergi i Norge og AB Atomenergi i Sverige foregår et teknisk samarbeid om uranrensing. Det foreligger planer for konkrete samarbeidsprosjekt om oppgaver av interesse for to eller flere land.

7.2. *Romforskning*

Det er et omfattende samarbeid på dette område mellom Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråds Utvalg for Romforskning, Svenska Kommitteén för Rymdforskning og Danmarks teknisk-naturvitenskapelige Forskningsråd Kommitte for Romforskning. En skandinavisk arbeidsgruppe for romforskning kommer sammen med jevne mellomrom og utveksler forskningsresultat og -program. Man har derved fått i stand en koordinering av forskningsprogrammene og en arbeidsdeling for konkrete prosjekt.

8. *Dokumentasjon*

Følgende materiale er hentet fra Nordforsks publikasjon om samarbeid innen utdanning og forskning.

8.1. *Dokumentation och teknisk informationstjänst*

Sedan år 1953 har *Nordiska symposier i dokumentation* anordnats i Nordforsks regi vart tredje år. Symposiets resolutioner och arbetet mellan symposierna verkställes av *Kontaktgruppen för teknisk informationstjänst*, som består av representanter för de centrala tekniska informationstjänsterna och besläktade organ och föreningar.

Kontaktgruppens arbete är synnerligen omfattande, inte minst när det gäller ömsesidigt bistånd och arbetsfördelning mellan de centrala tekniska informationstjänsterna.

Nordforsks Kommitté för utbildning i dokumentation har anordnat tre *nordiska kurser för litteraturingjörer* med sammanlagt 90 deltagare. De av Tekniska Litteratursällskapet i Sverige anordnade kurserna för specialbibliotekarier har bevistats av talrika deltagare från de övriga länderna.

År 1960 etablerade Nordforsk den *Nordiska dokumentationscentralen*, Scandoc, i Washington med uppgift att bistå forskningen och industrin i de nordiska länderna med anskaffning av s. k. svårtillgänglig litteratur från amerikanska och kanadensiska källor. Följande organ utgör Scandoc's brohuvud:

Dansk Teknisk Oplysningstjeneste.

Statens Tekniska Forskningsanstalts Informationsavdelning.

Studieselskapets for Norsk Industri Dokumentasjonsavdeling.

Ingeniørvetenskapsakademiens Upplysningstjänst.

Dessa sörjer för förmedling av uppdrag och för distribution av materialet i sina länder.

Scandoc har en stab på tre heltidsanställda och ett årligt anslag på \$ 35 000.— Nordforsk.

D. Nordisk samarbeid på andre utdannings- og forskningsområder

9. Medisin

9.1. Arktisk medisin

Et nordisk samarbeidsutvalg holdt sitt første møte i januar 1963 og rapporter fra dette møtet en nå til behandling i fagdepartementene.

9.2. Andre medisinske fagområder

Dessuten foregår det et samarbeid om radioaktiv bestrålningsfare, om undervisning i medisinsk historikk ved Universitetet i København fra høsten 1962 og om utdanning i helsestell som vil komme i gang fra høsten 1964 ved den felles nordiske helsehøgskole i Göteborg.

10. Landbruksvitenskap

10.1. Utvidet samarbeid om jordbruksforskning

Spørsmålet om opprettelse av et nordisk samvirkesenter for landbruk vil bli tatt opp på en konferanse mellom de nordiske landbruksministre og det nordiske utvalg for landbrukssamvirke i Oslo i februar 1963.

10.2. Nordisk akademi for hagekunst

Fra Det Kgl. Akademi for skønne Kunster i København er det gjennom ministeriet for kulturelle anliggender lagt fram et nytt forslag til etablering av nordisk samarbeid om en høgre utdanning i hagekunst. Dette forslag vil bli drøftet på et møte i København den 25. februar 1963. Man henviser ellers til forelagte meddelelse om rekommendasjon nr. 31/1958.

Sammendrag

1. Følgende nordiske samarbeidstiltak er satt i verk i løpet av 1962:

- a. Gjensidig godkjenning av nordiske deleksamener. (1. 1a)
 - b. Det ble gitt ut en brosjyre om samarbeid på spesifikke fagområder, om lån- og stipendmuligheter og muligheter for å skaffe studentboliger for studerende fra andre nordiske land. (1. 1b)
 - c. Samarbeid om undervisning ble etablert fra høsten 1962 i følgende fag: bostedsmarkedslære, Universitetet i Stockholm, keltisk, Universitetet i Oslo, spesialpedagogikk, Jvääskylä pedagogiska högskola, torvmarkslære (myrskogslære) Universitetet i Helsingfors og medisinsk historikk ved Universitetet i København. (1. 1c)
 - d. Universitetsforlaget i Oslo la fram en rapport om et behov for lærebøker som kan være hensiktsmessige å produsere i nordisk regi på det teknisk-naturvitenskapelige område.
 - e. Representanter for de vitenskapelige biblioteker i Norden drøftet fordelingen av utenlandske medisinske tidsskrifter mellom bibliotekene. (2.2)
 - f. En undersøkelse ble satt i gang for å kartlegge de vitenskapelige tidsskrifters økonomiske situasjon. (2.3)
 - g. Styret i Nordisk husholdningshøgskole hadde sitt første møte. Den første undervisningen vil komme i gang høsten 1963. (3.3)
 - h. Det andre seminaret om studiet av internasjonal politikk ble holdt i Helsingfors.
 - i. Et nordisk samarbeidsråd for kriminologi ble opprettet i Oslo. (3.5)
 - j. Arbeidet med oversettelse av finsk faglitteratur til svensk har fortsatt tilfredsstillende, og man har henstilt til regjeringene om støtte til oversettelse av islandsk faglitteratur. (3.8)
 - k. Det nordiske utvalg som har drøftet et nærmere samarbeid mellom de tekniske høgskolene i Norden la fram sin andre innstilling. (4.1)
1. Nordforsk arrangerte den første kontaktkonferansen for professorer i kjemiteknikk ved nordiske universiteter og høgskoler.

2. Følgende prosjekt er under planlegging og forberedes med sikte på nordisk samarbeid.

Av større prospekt som forberedes med sikte på nordisk samarbeid kan spesielt nevnes:

- a. nærmere samarbeid mellom de tekniske høgskolene i Norden,
- b. felles tiltak i aerodynamikk og aeroplanlære,
- c. en trinnvis utbygging av fysisk oceanografi,
- d. opprettelse av felles nordiske institutt for studium av områder utenom Europa, f. eks. Øst-Asia, Sentral-Asia, Afrika og Latin-Amerika, og
- e. et samarbeid om forskning i internasjonal politikk med spesielt henblikk på konfliktforskning.

Videre arbeider man med planer om følgende fellestiltak:

- f. Spørsmålet om et felles nordisk eksamenssystem vil bli behandlet på kanslers- og universitets- og høgskolerektornivå. (1.1)
- g. Det er nedsatt en arbeidsgruppe, som skal utarbeide forslag til generelle bestemmelser om godkjenning av nordiske studieprøver. Gruppen skal dessuten utarbeide forslag til forandringer av og tillegg til de nå gjeldende regler for filosofiske og samfunnsvitenskapelige (statsvitenskapelige) eksamer, slik at de vil kunne gjelde for samtlige nordiske land. (1.1)
- h. Forslag om en felles etterutdanning for psykologer vil sannsynligvis foreligge i 1963. Etterutdanningen av leger er tatt opp på de medisinske forskningsrådenes nordiske samarbeidsprogram. (1.4)
- i. Det vil bli lagt fram en oversikt over behovet for felles lærebøker på de samfunnsvitenskapelige og de humanistiske fagområdene. (1.5)
- j. Det er nedsatt nasjonale komiteer som skal behandle spørsmålet om utdanning for teater, film, radio og televisjon på nordisk basis. (1.6)
- k. Ad hoc komiteer er nedsatt for å studere mulige former for nordisk samarbeid mellom de samfunnsvitenskapelige forskningsrådene og mellom de humanistiske forskningsrådene. (2.1)
- l. En undersøker mulighetene for et utvidet samarbeid mellom de vitenskapelige tidsskriftene. (2.3)
- m. Mulighetene for å gjennomføre en felles registrering av større vitenskapelig utstyr blir undersøkt. (2.4)
- n. Det er planer om å utvide og effektivisere kursene i språk og litteratur for morsmålsstuderende fra andre nordiske land. (3.1)
- o. Spørsmålet om en felles nordisk utdanning for by- og områdeplanleggere er tatt opp til behandling av en ekspertkomite og en plan vil kunne legges fram om ikke lenge.
- p. Nordisk institutt for sjørett kommer i gang i løpet av 1963. (3.6)
- q. Et nytt professorat i spesialpedagogikk vil bli opprettet i Gøteborg, og det blir da mulig for studerende fra andre nordiske land å studere faget i Sverige. (3.7)
- r. Den nordiske samarbeidskomite for studier av internasjonal politikk planlegger et nordisk engelskspråklig tidsskrift for sitt felt. En bibliografi over nordisk litteratur om internasjonal politikk siden 1945 vil bli publisert i dette tidsskriftet.
- s. Spørsmålet om et forsknings- og undervisningssamarbeid innen terrester ekologi (4.4) og geologi og naturgeografi på Island (4.5) er tatt opp.
- t. En nordisk høgskole i helsestell vil komme i gang i Gøteborg i løpet av 1963. (9.2)

- u. Spørsmålet om et utvidet samarbeid om jordbruksforskning vil bli drøftet i en ekspertkonferanse. (10.1)
- v. Det arbeides med planer for et nordisk akademi for hagekunst. (10.2)

TILLÄGG 2

Rapport om

Nordiska kulturkommissionens arbetsuppgifter och verksamhetsformer

Innehåll

I. Inledning	s. 1272
II. Promemorian	1273
III. Nordiska kulturkommissionens synpunkter	1281
IV. Undervisnings- och kulturministrarnas ställningstagande	1282

I. Inledning

Nordiska kulturkommissionen (NKK) tillkom 1947 med uppgift att främja det nordiska samarbetet på det kulturella området.

Kommissionen är ett initiativtagande, rådgivande och utredande organ för regeringarna. Den är enligt gällande bestämmelser (utfärdade 1954) organiserad på tre sektioner, nämligen sektion I för akademiska och vetenskapliga ärenden, sektion II för skolärenden samt sektion III för ärenden om folkbildning och konst. Sektionerna arbetar som gemensamma nordiska kommittéer med två ledamöter från varje land. Varje lands ledamöter i kommissionen bildar nationell avdelning, som således består av sex ledamöter. I regel har vid sammansättningen av de nationella avdelningarna iakttagits att två parlamentariker borde ingå i avdelningen.

I anslutning till en principdebatt vid NKK:s plenarmöte hösten 1961 anmodades ordföranden i den svenska avdelningen, statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet Hans Löwbeer, att upprätta en promemoria med synpunkter på kommissionens arbetsuppgifter och verksamhetsformer. Även vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i juni 1962 behandlades frågan om NKK:s framtida arbetsuppgifter och dess närmare anknytning till undervisnings- och kulturdepartementen, varvid det likaledes uppdrogs åt Löwbeer att upprätta en promemoria med synpunkter härpå.

I anslutning till kulturkommissionens berättelse till Nordiska rådets 10:e

session i mars 1962 anförde rådets kulturutskott (utlåtande nr 8) bl. a. följande. Den kritik mot NKK, som från flera håll hade framkommit inom rådet, fann utskottet icke berättigad. Utskottet ville framhålla, att, i den mån NKK:s insats ej alltid leder till de önskade resultaten, så borde detta i första hand falla på regeringarnas ansvar, med hänsyn till att kommissionen enligt sitt mandat är ett utredande och rådgivande men inte ett verkställande organ. Inom utskottet hade framhållits, att en nära anknytning mellan kommissionen och den statliga administrationen i medlemsländerna är mycket angelägen, om kommissionen skall kunna få en aktiv medverkan från fackdepartementens sida. Utskottet rekommenderade, att kommissionen söker kontakt med fackdepartementen under den fortsatta behandlingen av sina organisationsformer med sikte på att utarbeta nya regler, vilka kan sätta kommissionen i stånd att göra bästa möjliga insats i nuvarande situation.

Sedan Löwbeer upprättat en i september 1962 dagtecknad promemoria angående Nordiska kulturkommissionens arbetsuppgifter och verksamhetsformer, har promemorian behandlats vid kulturkommissionens plenarmöte i november 1962 och därefter varit föremål för undervisnings- och kulturministrarnas ställningstagande vid deras möte i januari 1963.

I det följande användes begreppet »kultur» i skilda sammansättningar, varmed avses att täcka såväl utbildning, forskning och folkbildning som vad som brukar benämnas den fria kultursektorn, d. v. s. litteratur, konst, musik, teater, film etc.

II. P r o m e m o r i a n

Med utgångspunkt i det förhållandet, att ett av de mest utpräglade dragen i det ökande internationella utbyte, som karaktäriserar vår tid, är det starkt växande samarbetet på kulturområdet, redovisas inledningsvis i promemorian *några grundläggande synpunkter beträffande internationellt och nordiskt kultursamarbete*.

Enligt promemorian är detta en företeelse, som naturligtvis icke har sin egentliga förklaring i några särskilda initiativ över gränserna i primärt syfte att få till stånd ett mellanstatligt eller internationellt samarbete. Den verkliga förklaringen torde i stället vara att söka i den strukturförändring, som framför allt sedan andra världskriget påtagligt äger rum i alla länder i den västerländska kultursfären, d. v. s. det ekonomiska och samhälleliga framåtskridandet och som bl. a. tar sig uttryck i en stigande materiell levnadsstandard för så gott som samtliga medborgare. Det medför i sin tur att anspråken på det allmänna — stat och kommun — från de enskilda samhällsmedlemmarnas sida i allt högre grad och i allt större omfattning inriktas på att det allmänna skall skapa nyttigheter och ge service på sådana konsumtionsområden, där endast det allmänna har förutsättningar att genom tillräckliga insatser för investeringar och drift skapa sådana för-

hållanden, som kan tillgodose de enskilda människornas önskemål att på skilda sätt dra nytta av sina ökande ekonomiska resurser. Det räcker att peka på utvecklingen inom sådana områden som hälso- och sjukvård, kommunikationer och utbildning.

Fortsättningsvis framhålles, att ingen i dag torde vilja göra gällande annat än att det väsentliga ansvaret för utbildningsväsendets utveckling ankommer på det allmänna, stat eller kommun eller båda i förening. Det bestrides väl icke heller att staten har huvudansvaret för att forskningen utvecklas och får tillräckliga resurser till sitt förfogande. Att på skilda sätt stimulera den tillämpade forskning och det tekniska utvecklingsarbete, som ej utförs under statligt huvudmannaskap, uppfattas likaledes som ett åliggande för staten.

I de nordiska länderna har det sedan gammalt uppfattats som en naturlig uppgift för staten att ekonomiskt stödja och på andra sätt stimulera vad som i dagligt tal inlägges i begreppet folkbildning. Åtskilliga fenomen i den materiella välståndsutvecklingen tyder på att detta stöd kan behöva starkt ökas och åtminstone delvis nyorienteras. Därtill kommer att det synes bli alltmer uppenbart att staten måste öka sitt väl i de flesta länder relativt blygsamma ekonomiska stöd åt utvecklingen inom den fria kultursektorn — genom bättre utbildningsmöjligheter för konstnärer inom skilda konstarter, genom arbets- och resestipendier, genom stimulerande inköps- och beställningsverksamhet — om det kulturella framåtskridandet skall kunna hålla takten med den materiella välståndsutvecklingen och en gynnsam kulturmiljö kunna skapas.

Den effekt av den ekonomiska utvecklingen, som ligger i de starkt växande anspråken på ökade statliga insatser på kulturområdet, har uppenbarligen icke tillräckligt förutsetts. De ökande kraven har inte kunnat mötas med åtgärder, grundade på en långsiktig planering. Betydelsen av en långsiktig planering av de statliga insatserna också på kulturområdet har emellertid blivit alltmer uppenbar för de ansvariga samhällsmyndigheterna, samtidigt som det skett och alltjämt pågår en fundamental och positiv omvärdering av utbildningens och forskningens konkreta betydelse för det ekonomiska framåtskridandet. Det allt klarare sambandet mellan utbildning och samhällsekonomi tyder här på en dynamik i utvecklingen, vars fulla kraft och konsekvenser säkerligen ännu inte kan förutses.

Mot denna bakgrund och icke minst med hänsyn till det ökande samhälls-ekonomiska utrymme, som måste ges åt kulturområdet i den praktiska politiken, framstår det enligt promemorian som helt naturligt att det befundits angeläget att utbyta erfarenheter av utvecklingen på kulturområdet med andra länder, att konfrontera den nationella planeringen, dess metoder och resultat med andra länders motsvarande verksamhet, samt att söka samarbete med andra länder om projekt, där de egna personella eller materiella resurserna inte räcker till eller där eljest en samverkan bedömes öka möjligheterna till ett fruktbart resultat.

Mot bakgrunden av dessa synpunkter framföres i promemorian den upp-

fattningen, att det på kulturområdet icke finns någon internationell eller nordisk politik i sig, som är fristående från de nationella handlingslinjerna. Det är dessa, som måste vara utgångspunkten för samarbetet över gränserna. De kan och bör ofta koordineras, särskilt när det gäller de nordiska länderna med deras relativt enhetliga struktur på kulturområdet. Där de skilda nationella handlingslinjerna förenas eller av sakliga skäl bedömes böra förenas, bildar de en fast bas för ett fruktbart samarbete i överensstämmelse med Helsingforsavtalets syfte, nämligen att »främja den nära gemenskap, som i fråga om kultur samt om rätts- och samhällsuppfattning råder mellan de nordiska folken».

Man bör således ej a priori förvänta sig att — när exempelvis nordiskt samarbete på andra områden går över styr — i varje fall de, som svarar för det nordiska kulturarbetet, alltid skall nå enighet på sitt område. Det mellanstatliga kultursamarbetet har en mera konkret och betydelsefull roll än den att bara åberopas som ett område, där kontroversiella uppfattningar inte ligger i farans riktning och där man alltså om inte för annat så dock för samarbetets egen skull »måste» kunna samsas.

Vad därefter gäller *metoder i det nordiska kultursamarbetet* understrykes i promemorian till en början att, när det gäller kultursamarbetet, Norden i åtskilliga sammanhang är ett alltför litet geografiskt s a m a r b e t s o m r å d e. Härom framhålles i promemorian vidare följande.

En allt viktigare del av det nordiska kultursamarbetet utföres numera inom internationella organisationer som omfattar flera stater än de nordiska. Det är symptomatiskt att exempelvis såväl OECD som Europarådet starkt intensifierar sin verksamhet på kulturområdet. Hittillsvarande erfarenheter av arbetet inom OECD — Europarådets verksamhet på området har så nyligen reorganiserats att det ännu huvudsakligen ligger på programmeringsstadiet — visar att de nordiska länderna på ett effektivt sätt kan samverka såväl i planeringen av verksamheten som i genomförandet av sådana projekt, som bedömts angelägna att utföra regionalt. Det torde inte råda någon tvekan om att de nordiska medlemsstaterna i detta arbete kommit att för de övriga medlemsländerna framstå som en påtagligt enhetlig och väl samarbetande region, som ofta åberopats som förebild för andra lämpliga regionbildningar kring konkreta projekt. Det är vidare uppenbart att de nordiska medlemsstaterna för sin utveckling på området drar stor nytta av detta samarbete.

Man kan förutse att ytterligare internationella statliga sammanslutningar kommer att bildas för att organisera samarbete på skilda sektorer av kulturområdet, särskilt sådana som är mycket kostnadskrävande. Vi har redan exempelvis CERN. ESRO — den europeiska rymdforskningsorganisationen — är i vardande. En nordisk samverkan vid förberedelserna för upprättandet av organisationer av denna typ liksom i arbetet inom dylika organisationer är oftast klart förenlig med de skilda nordiska ländernas intressen.

I detta sammanhang uppmärksammas i promemorian också särskilt Finlands ställning. Finland är icke medlem av någon av de nu nämnda internationella organisationerna. Det är därför angeläget att genom det nordiska kultursamarbetet till Finland förmedla erfarenheter och annan information

från det här avsedda internationella samarbetet och, där så kan ske, inlemma Finland i det nordiskt-regionala samarbetet.

Att det föreligger ett klart behov av att samordna denna inom internationella organisationer pågående och säkerligen tilltagande nordiska samverkan med det inomnordiska kultursamarbetet behöver enligt promemorian icke särskilt motiveras. Inte heller behöver närmare utvecklas betydelsen av att man i det inomnordiska samarbetet är uppmärksam på förekommande behov av att »harmonisera» verksamheten med motsvarande arbete inom andra eller större områden än Norden.

Härav drages slutsatserna att inom internationella organisationer på kulturområdet bör åstadkommas en effektiv nordiskt-regional samverkan, att via det nordiska kultursamarbetet till Finland (eller annat nordiskt icke-medlemsland) bör förmedlas erfarenheter och annan information från det internationella kultursamarbetet och att, där så kan ske, Finland (respektive annat nordiskt icke-medlemsland) inlemmas i det nordiskt-regionala samarbetet, att det nordiskt-regionala samarbetet inom internationella organisationer måste samordnas med det inomnordiska samarbetet, samt att i det inomnordiska samarbetet måste uppmärksammas förekommande behov av att »harmonisera» verksamheten med motsvarande arbete inom andra eller större områden än Norden.

Ett alltför vanligt fenomen i det internationella nordiska kultursamarbetet säges i promemorian vara bristande konkretion och koncentration vid val av samarbetsprojekt. I denna del framhålls följande.

Alltför ofta utväljes projekt, vars enda resultat på förhand kan bedömas bli en internationalisering (nordisering) för internationaliseringen (respektive nordismens) egen skull. Sådana projekt har oftast, när de sedan exempelvis i budgetsammanhang konfronteras med den praktiska nationella politiken, alltför liten bärkraft i den hårda konkurrensen om finansiellt utrymme. De är därför mer till skada än till nytta för det internationella samarbetet och för den mellanstatliga förståelsen. Benägenheten att i internationella och nordiska sammanhang acceptera praktiskt taget alla uppslag till samarbetsprojekt och överlämna dem till vederbörande sekretariat för preparering, konkretisering och utredning förefaller också vara påtagligt. Detta leder alltför ofta till en splittring av verksamheten och en överbelastning på sekretariaten (hur välutrustade dessa än är), som blott medför otillfredsställande resultat.

Denna brist på konkretion och koncentration i den bild, som projektuppslagen och samarbetsprogrammen ger, synes mycket ofta bero på att man — av artighet eller andra diplomatiska skäl — icke vill gå emot förslagsställare från annat land och därför följer »minsta motståndets lag» och accepterar betydligt hellre än motsätter sig. Säkert skulle frukthare resultat vinnas, om man också när det gäller frågor om samarbetsprojekt över gränserna anlade samma konstruktivt kritiska syn och tillämpade samma stränga sovringskriterier som kommer till användning i den nationella verksamheten. Urvalet av samarbetsprojekt i det nordiska kultursamarbetet måste därför ske med sådan konkretion och koncentration, att varje samarbetsuppslag, som vidarebearbetas, har rimliga utsikter att kunna resultera i ett konkret förslag och att detta förslag, om det för sitt förverkligande kräver medelsanvisning, kan bedömas ha åtminstone någorlunda tillräcklig bärkraft i konkurrensen om utrymme i kulturbudgeten.

Det har enligt promemorian ej utan skäl gjorts gällande, att det statliga nordiska kultursamarbetet har otillräcklig effektivitet. Orsakerna härtill synes vara många, men om man begränsar sig till den initiativtagande och utredande verksamheten, är det självfallet att den nyss påtalade bristen på konkretion och koncentration i valet av samarbetsuppslag för vidarebearbetning försvårar ett effektivt arbete. Vidare anges en grundläggande förutsättning för effektivitet i samarbetet vara, att samarbetet är ett utflöde av och har förankring i den nationella politiken på kulturområdet.

I samband härmed framhålles i promemorian följande.

Man kan rimligen icke förvänta sig det nödvändiga viljeengagemanget från regeringarnas sida, om de förslag, som framkommer på initiativ- och utredningsstadiet, är främmande för eller är av ingen eller ringa betydelse för den nationella politiken och dess praktiska vidareutvecklande. Det är ju nämligen orealistiskt att tro eller hoppas, att de alltmer hårt arbetsbelastade undervisnings- och kulturdepartementen med något större intresse skall hinna medverka till förverkligande av samarbetsprojekt, som för dem måste framstå som i första hand en — måhända i och för sig mycket vällovlig — nordism för nordismens egen skull.

Denna synpunkt gäller alltså regeringarnas kultursamarbete. Andra synpunkter måste naturligtvis anläggas på det värdefulla kultursamarbete på både utrednings- och verkställighetsplanet, som sker inom folkliga sammanslutningar av typen föreningarna Norden o. d.

Hur skall man då kunna få en garanti för att denna samordning med och förankring i den nationella politiken iakttas på initiativ- och utredningsstadiet i de nordiska regeringarnas kultursamarbete? Självfallet genom att de, som av de ansvariga ministrarna sätts att syssla med dessa frågor, är väl förtrogna med den nationella politiken och utvecklingen på kulturområdet och genom att dessa personer förtlöpande får erforderliga instruktioner från sina huvudmän.

Häremot kan invändas, att samarbetet i så fall skulle bli i alltför hög grad präglad av just vederbörande regerings politiska inriktning och dess politik på kulturområdet. Svaret blir naturligtvis att »kraftbalansen» i utvecklingssträvandena måste finnas på det nordiska planet likaväl som på det nationella. På initiativ- och utredningsstadiet också inom det nordiska kultursamarbetet sker sålunda regeringsamarbete, parlamentariskt samarbete och samarbete mellan frivilliga, ideella sammanslutningar. Några sakliga skäl att på det nordiska planet vidta artificiella hopblandningar i tro att man därmed skulle nå större effektivitet i kultursamarbetet finns icke.

Vad som fordras för att alla möjligheter till ett konkret och fruktbart samarbete skall iakttagas, är att var och en, som sysslar med den nationella utvecklingen på kulturområdet, också »tänker nordiskt», d. v. s. rutinmässigt relaterar varje initiativ, varje utredningsprojekt till det nordiska planet för att konstatera huruvida det passar eller bör inpassas i mönstret för det nordiska kultursamarbetet.

Regeringarnas kultursamarbete på det initiativtagande och utredande stadiet måste enligt promemorian därför — för att bli tillräckligt effektivt — vara ett utflöde av och ha sin förankring i den nationella politiken på kulturområdet. Vidare hör de, som har regeringarnas uppdrag att syssla med dessa frågor, vara väl förtrogna med den nationella politiken och utveck-

lingen på kulturområdet och fortlöpande få erforderliga instruktioner från sina huvudmän.

Mot bakgrunden av det framförda konstateras i promemorian beträffande NKK:s framtida *arbetsuppgifter och verksamhetsformer* att regeringarna måste söka effektivisera kultursamarbetet.

Arbetsuppgifterna för regeringarna i det nordiska kultursamarbetet anges vara tämligen givna.

Vart och ett av de nordiska länderna står inför problemen *att bygga ut och ytterligare differentiera sina resurser för högre utbildning och forskning, att förlänga och förbättra den obligatoriska skolan, att motsvara föräldrarnas och arbetsmarknadens växande anspråk på flera och bättre utbildningsmöjligheter för alla ungdomar efter den obligatoriska skolan, att öka möjligheterna till vuxenutbildning, att förse folkbildningsverksamheten med sådana resurser att den också i morgondagens värld kan fylla sin för det demokratiska tänkesättet och handlandet utomordentligt väsentliga uppgift och samtidigt kan nyorientera sin inriktning i ett samhälle, där naturvetenskap och teknik kräver större utrymme i bildningsbegreppet, att finna nya former för samhällligt stöd åt litteratur, konst, musik och alla andra fria kulturyttringar i ett samhälle, där kulturmiljön löper risk för förflackning och andlig fattigdom. Att konstatera konkreta samarbetsfrågor och samverkansprojekt i detta problemrika men för de nordiska länderna relativt enhetliga mönster vållar i sig inga svårigheter. Inom denna ram bör man kunna utveckla ett samarbete, som är ägnat att främja den nordiska kulturgemenskapen.*

Huvudspörsmålet i fråga om effektiviteten anses därför ligga i frågan om *verksamhetsformerna* för regeringarnas samarbete på kulturområdet.

Det väsentligaste problemet anges vara att finna sådana former, som på grundval av den nationella politiken effektivt samordnar det internationella och, i internationella sammanhang, det nordiskt-regionala samarbetet med det inomnordiska. Vidare anses utredningsverksamheten böra på något sätt institutionaliseras. Med den arbetsbörda som åvilar de berörda departementen löper man eljest risken att det praktiska nordiska samarbetet kommer i andra hand eller att det intensifieras endast tidvis under året, när de rent nationella uppgifterna så medger.

Även i fortsättningen vid den eftersträlvade effektiviseringen av regeringarnas initiativtagande och utredande verksamhet inom ramen för det nordiska kultursamarbetet måste därför enligt promemorian NKK finnas med den sektionsindelning som för närvarande gäller. Den bör utgöra ett gemensamt arbetsforum för dem, som av ministrarna fått sig ålagt att — jämte andra arbetsuppgifter på det nationella fältet — svara för det praktiska nordiska samarbetet. Att detta därvid förutom initiativ och utredning även kan innefatta rådgivning till ministrarna är lika självfallet som på det nationella planet.

Som mål för en översyn av NKK:s verksamhetsformer bör anges, *att kommissionen blir ett effektivt organ för att samordna den nationella, den inomnordiska och den nordiskt-regionala politiken på kulturområdet, att kommis-*

sionen får en större auktoritet i sin egenskap av regeringsorgan på så sätt att huvudmännen i högre grad än hittills känner sig politiskt ansvariga för och beroende av vad som åstadkommes genom kommissionen, *samt att* kommissionens utredningsresurser personellt och materiellt blir tillfredsställande.

Vid en reform i denna riktning bör man enligt promemorian även söka så långt möjligt komma till rätta med sådana rent tekniska svårigheter, som ligger i exempelvis skilda regler för budgetering och finansiering av utredningskostnaderna, samt eftersträva förenklingar i den formella proceduren.

För att de angivna önskemålen skall kunna uppfyllas bör enligt promemorian personsammansättningen i kommissionen vara sådan, att däri finnes en kärna av ämbetsmän, som på det nationella planet i ansvarig ställning arbetar med sådana frågor, som även det nordiska och internationella samarbetet avser. I den nationellt inriktade verksamheten arbetar dessa ämbetsmän i sin tur naturligtvis med en lång rad av officiella eller inofficiella rådgivare utanför departementet, vilka de dagligen lätt kan komma i kontakt med för personliga överläggningar. När det nu gäller att i effektiva former institutionalisera det nordiska kultursamarbetet på initiativ-, utrednings- och rådgivningsplanet, talar därför starka skäl för att gruppen av ämbetsmän kompletteras med en grupp av fasta experter från det nationella arbetsfältet, naturligtvis experter med största möjliga vidsyn över den sektor av samarbetsområdet som det gäller. Utan dessa mera direkta representanter för arbetsfältet såsom ledamöter av NKK skulle samarbetet löpa risken att bli för teoretiskt och otillräckligt förankrat i den dagliga verksamheten ute på fältet.

Emellertid torde varken ämbetsmännen eller de fasta expertledamöterna kunna annat än representera den mera allmänna politiken på skilda sektorer av kulturområdet. Det föreligger därför också ett behov av speciella experter på de mest skilda problem inom kultursamarbetet. Behovet är så stort, att de självfallet icke kan inrangeras bland de fasta ledamöterna av NKK, men samtidigt så kontinuerligt, att sådana experter bör få en fastare ställning än bara såsom tillkallade ad hoc. Det föreligger enligt promemorian därför skäl att till kommissionen knyta en rad rådgivare och observatörer ute på fältet inom var och en av de större sektorer, som kommissionen har att syssla med. Dessa experter skulle inkallas när helst behov av deras sakkunskap föreligger och de skulle också ha till uppgift att själva »tänka nordiskt» och framlägga erforderliga initiativ för kommissionen.

Mot bakgrunden härav och med hänsyn till att det efter tillkomsten av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté knappast synes finnas skäl att kräva status som parlamentariker beträffande någon medlem av kommissionens framlägges i promemorian följande förslag beträffande personsammansättningen.

1. Varje nationell avdelning består av tre ämbetsmän i ansvarig ställning i vederbörande departement och sex representanter från det nationella kul-

turområdet. Av dessa ingår i var och en av de tre sektionerna en ämbetsman och två representanter från arbetsfältet. Varje nationell avdelning kommer på detta sätt att ha 9 ledamöter och varje nordisk sektion 15 ledamöter. Det sålunda ökade ledamotsantalet möjliggör en större bredd i varje sektionens representativitet, men ökar å andra sidan kravet på särskilda anordningar för större handlingseffektivitet i arbetet.

2. Ämbetsmännen bör därför bilda arbetsutskott, som alltså består av 3 ledamöter i varje avdelning och 5 ledamöter i varje sektion. Behov av sådana verkställande utskott föreligger, förutom av nyssnämnda skäl, uppenbarligen också därför att arbetsintensiteten måste ökas och man har att räkna med ett betydligt större antal arbetssammanträden än hittills för såväl avdelningar och sektioner som även hela kommissionen. För den sistnämnda bör avdelningsordförandena, utsedda bland ämbetsmännen, fungera som verkställande utskott.

3. Varje nationell avdelning knyter till sig ett lämpligt antal experter (icke ledamöter), som grupperas sektionsvis och inkallas till arbete, när behov därav föreligger; de bör även kunna bilda fasta nordiska expertutskott, när så visar sig lämpligt för att lösa vissa angivna uppgifter.

4. I övrigt bör till kommissionens förfogande stå hela det utredningsmaskineri, varöver departementen förfogar. Detta blir helt naturligt om ämbetsmannarepresentationen genomförs — och därmed departementen kommer att känna ett helt annat ansvar för NKK än för närvarande.

Alltför många procedurregler anses icke böra uppställas. Framför allt bör någon speciell praxis om viss bestämd sammanträdesintensitet undvikas. Sammanträden avdelningsvis, sektionensvis och plenumsvis bör hållas så snart behov föreligger, och det behovet bedömes bli betydligt större än hittills. Framför allt får arbetsutskotten förutsättas arbeta mycket kontinuerligt.

Av avgörande betydelse för verksamheten är enligt promemorian ett effektivt sekretariatsarbete. Med den uppläggning, som förordats beträffande personsammansättningen, anses det lämpligast att sekretariaten knyts till de berörda departementen. I varje departement bör finnas en befattningshavare, ansvarig för den nationella avdelningens sekretariat, och en ansvarig för var och en av sektionernas nationella sekretariat. Så långt det går bör dessa sysslor spridas på så många personer som möjligt, ty annars löper man risken att få sekreterare, som helt måste ägna sig åt det nordiska arbetet och följaktligen tappar den viktiga kontakten med det nationella utvecklingsarbetet. Huvudsekretariat för kommissionen och för de olika sektionerna bör helst icke cirkulera; stabiliteten och effektiviteten torde motverkas därav.

Att sekretariaten får tillfredsställande personella och ekonomiska resurser måste enligt promemorian för huvudmännen vara lika naturligt som att deras egna departement kan arbeta effektivt.

III. Nordiska kulturkommissionens synpunkter

Som inledningsvis nämnts har kommissionen diskuterat promemorian vid sitt plenarmöte i november 1962.

Kommissionen understryker till en början att den även fortsättningsvis bör vara undervisnings- och kulturdepartementens initiativtagande, rådgivande och utredande organ.

Kommissionen är av den uppfattningen att en långsiktig planering av det nordiska kulturella samarbetet inom den offentliga sektorn är av större betydelse än någonsin tidigare samt att kulturkommissionen bör kunna spela en central roll som regeringarnas gemensamma koordinerande organ. För att tillförsäkra projektens genomförande såväl praktiskt som i budgetmässigt hänseende är en närmare anknytning till undervisnings- och kulturdepartementen nödvändig.

Med denna motivering har kommissionen funnit sig kunna godkänna det i promemorian framförda förslaget om insättande i var och en av de tre sektionerna av en ämbetsman från undervisnings- eller kulturdepartementen i varje land. För att skapa den önskade bredden i kommissionens sammansättning har kommissionen likaledes ansett sig kunna biträda förslaget om en utökning av medlemsantalet från två till tre i varje sektion från varje land.

Det framlagda förslaget om en statutfäst bestämmelse om ett arbetsutskott bestående av endast ämbetsmän har enligt många medlemmars uppfattning ansetts kunna vara i strid mot de principer som man önskat upprätthålla när det gäller medlemmarnas inbördes ställning och ämbetsmännen borde därför ej intaga en särställning inom kulturkommissionen.

När det gäller sekretariatens utbyggnad bör enligt kommissionen dessa knytas fastare till vederbörande departement. Tekniskt bör detta genomföras i varje land under hänsynstagande till de lokala förhållandena.

Kommissionen finner vidare att därest man skall kunna räkna med en verklig expansion och en större effektivitet i utredningsarbetet, så blir det dessutom utan tvekan nödvändigt att ha ett större antal expertgrupper ad hoc.

Kommissionen ansluter sig därjämte helt till det i promemorian framlagda förslaget om en betydligt större grad av samordning av det kulturella samarbete som pågår inom olika nordiska, europeiska och övriga internationella organisationer. Bland annat med hänsyn till upprättandet av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté, finner kommissionen att kravet på fast representation av parlamentariker i kulturkommissionen bör kunna bortfalla, varigenom kommissionens karaktär av ett regeringsorgan klart framgår. I anslutning härtill understryker kommissionen slutligen betydelsen av att man finner ändamålsenliga former för löpande kontakter och praktiskt samarbete mellan kulturkommissionen såsom regeringsorgan samt niomannakommittén såsom parlamentariskt organ.

IV. Undervisnings- och kulturministrarnas ställningstagande

Undervisnings- och kulturministrarna vill med hänsyn till det starkt växande internationella samarbetet på kulturområdet inledningsvis understryka betydelsen av att det nordiska kultursamarbetet ytterligare intensifieras och att ändamålsenliga och rationella former väljes för detta samarbete. I detta sammanhang vill ministrarna framhålla, att *kultur* täcker såväl utbildning, forskning och folkbildning som vad som brukar benämnas den fria kultursektorn, d. v. s. litteratur, konst, musik, teater, film etc. Ministrarna anser, att regeringarnas kultursamarbete på det initiativtagande och utredande stadiet måste vara ett utflöde av de nationella handlingslinjerna på kulturområdet. Därigenom bör man kunna få en fast bas för ett fruktbart samarbete i överensstämmelse med Helsingforsöverenskommelsens syfte i detta avseende, nämligen att främja den nära gemenskap som råder mellan de nordiska folken på kulturområdet.

Icke mindre viktigt är i detta sammanhang att sådana nordiska samarbetsformer skapas, att man mot bakgrunden av den nationella politiken på ett rationellt sätt kan samordna det inom-nordiska arbetet med det alltmer växande nordiskt-regionala samarbetet inom internationella mellanstatliga organisationer på kulturområdet. I anslutning härtill vill ministrarna vidare särskilt understryka att via det nordiska kultursamarbetet till Finland bör förmedlas erfarenheter och annan information från det internationella kultursamarbetet och att, där så kan ske, Finland beredes möjlighet att delta i nyssnämnda nordiskt-regionala samarbete.

Ministrarna vill vidare framhålla betydelsen av att urvalet av samarbetsprojekt i det nordiska såväl som i det internationella kultursamarbetet sker med en tillfredsställande konkretion och koncentration.

Vad därefter angår de konkreta arbetsuppgifterna för regeringarna i det nordiska kultursamarbetet är dessa såsom framhålles i promemorian tämligen givna, med hänsyn till att de nordiska länderna står inför relativt likartade problemställningar beträffande de samhälleliga insatserna inom kultursektorn.

För att detta samarbete skall kunna bli intensivare och resultatrikare än hittills bör samarbetsformerna på ändamålsenligt sätt institutionaliseras. Detta gäller enligt ministrarnas uppfattning även det pågående samarbetet om utbyggandet av den högre utbildningen och forskningen, vilket de senaste åren i huvudsak bedrivits direkt mellan departementen i relativt obundna former.

Nordiska kulturkommissionen bör därför reorganiseras så, att den blir ett gemensamt och reguljärt arbetsforum för bl. a. de ämbetsmän i undervisnings- och kulturdepartementen, som fått sig ålagt att — jämte motsvarande arbetsuppgifter på det nationella fältet — svara för det praktiska nordiska samarbetet. Ministrarna finner att såsom målsättning för en översyn av NKK:s verksamhetsformer, bör framför allt anges, att kommissionen blir

ett effektivt organ för att samordna den nationella, den inomnordiska och den nordiskt-regionala politiken på kulturområdet och vill i detta sammanhang särskilt betona kommissionens uppgift att allt framgent vara ett initiativtagande, rådgivande och utredande regeringsorgan. Vid sådant förhållande är det vidare självklart, att bland ledamöterna i kommissionen även i fortsättningen måste ingå också direkta representanter för de huvudsakliga arbetsfält, som kommissionens verksamhet avser. Med hänsyn till att Nordiska rådet tillsatt en kulturell niomannakommitté kan behov ej längre föreligga att kräva status som parlamentariker beträffande någon medlem i kommissionen.

Vad så gäller den närmare sammansättningen av NKK finner ministrarna ändamålsenligt att — med oförändrad sektionsindelning — bland ledamöterna i varje sektion från varje land skall ingå en ämbetsman, som på det nationella planet i ansvarig ställning arbetar med sådana frågor, som även det nordiska och internationella samarbetet avser. Härigenom åstadkomes bl. a. den institutionalisering av det departementala samarbetet om utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen, som ovan berörts. Beträffande antalet ledamöter från varje land i var och en av de tre sektionerna finner ministrarna det lämpligast, att detta fastställs till 2 eller 3 ledamöter efter varje lands bestämmande.

Den med omorganisationen av kulturkommissionen eftersträfvade ökningen av arbetsintensiteten kräver enligt ministrarnas uppfattning, att inom varje sektion bildas ett verkställande utskott, lämpligen bestående av en ledamot från varje land. Beträffande sammansättningen av dessa utskott bör några formella regler icke fastställas. Icke heller beträffande de nationella avdelningsordförandena — vilka bör fungera som utskott för hela kommissionen — har det ansetts erforderligt att fastställa några formella urvalsregler.

Enligt ministrarnas uppfattning bör åtgärder vidtagas för att tillgodose kommissionens behov av speciella experter på skilda problem inom kultursamarbetet.

Ministrarna anser, att sekretariatsarbetet bör förstärkas och således knytas till de berörda departementen, dock att jämkningar härutinnan kan vara påkallade av särskilda nationella förhållanden.

Ministrarna förutsätter slutligen att det skall bli möjligt att snabbt finna lämpliga former för erforderliga kontakter mellan NKK såsom regeringsorgan och Nordiska rådets kulturella niomannakommitté såsom parlamentariskt organ.

Mot bakgrunden av det anförda har undervisnings- och kulturministrarna funnit, att Nordiska kulturkommissionen bör omorganiseras i överensstämmelse med de här angivna riktlinjerna. I samband därmed bör erforderliga ändringar ske av kommissionens statuter m. m. Omorganiseringen avses skola genomföras så, att den är verkställd senast med utgången av 1963.

BILAGA**Uttalande från norska Likelønnsrådet angående vuxenundervisning**

I forbindelse med at man ved kommende sesjon i Nordisk Råd skal behandle spørsmål om nordisk samarbeid om utdanning og forskning, ønsker Likelønnsrådet å gjøre merksam på betydningen av å utbygge og bedre utdanningsmulighetene for kvinner. Likelønnsrådet vil i denne sammenheng peke på at det har til oppgave å virke for tiltak som kan gjøre det lettere for kvinner som ønsker det å delta i arbeidslivet på effektiv måte. Det skal bl. a. virke for at kvinnene gis tilstrekkelige muligheter for yrkesopplæring. (Jfr. § 3 c i stortingsvedtak om Likelønnsrådet.)

I de senere år er voksenopplæringen i vårt land vidd mer og mer oppmerksomhet fra myndighetenes side. Dette har sammenheng med at opplæring og omskolning av voksne er blitt et virkemiddel i sysselsettingspolitikken. I Sverige omfattet den offentlige voksenopplæring ca. 20 000 personer i skoleåret 1961/62, av dette 7 300 kvinner. Det totale behovet for de nærmeste årene beregnes til ca. 35 000 personer, d. v. s. 1 % av yrkesbefolkningen. Her i landet var tilsvarende tall for 1961/62 3 200 kursdeltakere, derav ca. 400 kvinner, men det blir tatt sikte på utvidelse av antallet. I Danmark omfattet kursvirksomheten for ikke-faglærte arbeidere ca. 6 000 samme år.

På grunn av de raske omskiftninger i arbeidslivet og fordi en forholdsvis stor del av den voksne befolkningen har et svakt utdanningsgrunnlag i dag, vil behovet for voksenopplæring være særlig påtrengende i de nærmeste årene. På lengre sikt må det regnes med et stort behov for voksenopplæring som følge av teknologiske fremskritt og strukturendringer i arbeidslivet. Det er antydnet at omkring 1/2—1 % av yrkesbefolkningen til enhver tid vil trenge videreutdanning i fremtiden.

Offentlig statistikk fra Sverige og USA — to land som ligger foran oss i økonomisk utvikling — viser at et økende antall gifte kvinner der har søkt ut i arbeidslivet i de seinere år. Det gjelder særlig gifte kvinner over 35 år.

Med de endringer som gradvis finner sted i arbeidslivet og i kvinnenes arbeid i hjemmet, er det grunn til å tro at denne tendens også vil gjøre seg gjeldende hos oss. Det er imidlertid på det rene at den kvinnelige del av den voksne befolkning gjennomgående har et betydelig svakere utdanningsgrunnlag enn den mannlige. Samtidig øker kravene til utdanning. Behovet for utdanningstiltak for voksne kvinner vil derfor sannsynligvis bli ganske stort i de kommende år.

Med utbyggingen av voksenopplæringen reiser det seg imidlertid en del problemer som krever løsning på lengre sikt. En del av oppgavene på dette feltet kan sannsynligvis best løses ved felles nordisk planlegging og dels gjennom felles tiltak.

Likelønnsrådet vil i denne sammenheng peke på behovet for forskning med sikte på å utvikle undervisningsmetoder som er egnet voksenundervisningen. Den voksnes læresituasjon er en ganske annen enn for barn og ungdom, og det stilles derfor andre krav både til læreren og til undervisningsopplegget.

En annen oppgave som er aktuell, og som har nær sammenheng med førstnevnte, er utdanning av instruktører og lærere til voksenundervisning.

Voksenopplæringen har hittil vesentlig omfattet kortvarig kursvirksomhet, men forholdene bør også legges til rette for at voksne kan få videregående utdanning for kvalifiserte yrker.

Ikke bare yrkesutdanning, men også økt almenutdanning for voksne kommer mer og mer på tale.

Mange land erkjenner at det i den voksne arbeidsføre befolkningen finnes et stort antall som kunne dra nytte av høyere utdanning, men som av flere grunner ikke har fått anledning til dette på ordinær måte. Dette gjelder i særlig grad for kvinnene. I Sverige arbeider man bl. a. med planer om utvidet voksenutdanning på gymnasstadiet. En vil peke på de spesielle muligheter en utvikling av fjernsynsundervisningen vil kunne få i voksenopplæring av denne art. Oppgaven vil kreve meget langsiktig planlegging og en omfattende forsøksvirksomhet.

Av hensyn til at de kvinner som søker ut igjen i arbeidslivet skal kunne få sysselsettingsmuligheter som er mest mulig i samsvar med deres evnemessige forutsetninger og med kravene i arbeidslivet, mener Likelønnsrådet at utbyggingen av voksenopplæringen er en sak av meget stor betydning. Under henvisning til artikkel 11 og 12 i den nordiske samarbeidsavtalen finner en det ønskelig om de nordiske land på et så tidlig tidspunkt som mulig kunne drøfte mulighetene for nordisk samarbeid om oppgaver som vil tjene til en effektiv utbygging av voksenopplæringen i hvert av de nordiske land.

Oslo, den 16. januar 1963

Tilläggsförslag

om inrättande av gemensam institution för vetenskaplig dokumentation

(Väckt av Einar Gustafsson och Sven Sundin)

Den vetenskapliga forskningens betydelse i utvecklingen synes numera vara allmänt erkänd och uppskattad. Insikten att forskningen skapat de grundläggande förutsättningarna för den expansion på olika områden som ägt rum sedan t. ex. sekelskiftet är sålunda omfattad av praktiskt taget alla. Man är också ense om att detta troligen kommer att i ännu högre grad prägla den framtida utvecklingen. Det kan också konstateras att bl. a. dessa insikter om forskningens betydelse medfört att den ständigt ökar i omfattning. Skall de nya rön, uppfinningar och upptäckter, som den alltmer omfattande forskningen ständigt gör, kunna föra utvecklingen framåt på olika fält, fordras emellertid att forskningsresultaten blir kända i en vidare krets. En information om de nya vetenskapliga rönen är sålunda nödvändig både för den fortsatta forskningen och för den ständigt pågående verksamheten att föra ut forskningsresultaten till praktisk tillämpning.

Informationen om de vetenskapliga rönen har traditionellt skett genom vetenskapliga avhandlingar och rapporter samt genom böcker och tidskrifter. De båda sistnämnda slagen av medel innefattar rent vetenskapliga arbeten men också — och i stigande omfattning — s. k. populärvetenskapliga redogörelser med särskilt sikte på forskningsresultatens praktiska tillämpning. Det är främst de vetenskapliga bibliotekens uppgift att sörja för att den vetenskapliga informationen finns tillgänglig. Genom överenskommelser om utbyte av litteratur på både det nationella och internationella planet har det blivit möjligt för bibliotek av denna art att tillhandahålla en relativt allsidig och omfattande vetenskaplig information. Forskningens snabba expansion har dock medfört att den vetenskapliga informationsflöden flödar allt rikligare. Antalet tidskrifter med vetenskapligt innehåll har stigit och litteraturutgivningen ökar varje år. Samtidigt har den tryckta informationen fått nya inslag, t. ex. småtryck och rapporter från vetenskapliga möten, konferenser och symposier. För den enskilde forskaren medför denna ansvällning av informationsmaterialet, som är betingad av den vetenskapliga expansionen, omfattande problem. Inför en forskningsuppgift är han ofta nödsakad att utföra ett omfattande, komplicerat och irratio-

nellt undersökningsarbete för att ta reda på vilka rön som på andra håll gjorts på det aktuella forskningsområdet eller om den forskningsuppgift han ämnar utföra kanske redan utförts. Trots det omfattande och tidsödande arbete av detta slag som utföres torde f. n. inte kunna undvikas att ett relativt betydande dubbelt forskningsarbete bedrivs. Ett motsvarande problem finns när det gäller att föra ut forskningsresultaten till praktisk tillämpning, t. ex. vid utarbetande av litteratur eller annat material avsett för undervisnings- och utbildningsändamål eller för information till sådana personer som i sin praktiska gärning har nytta av vissa forskningsresultat.

Dessa förhållanden har medfört att en ny verksamhet vuxit fram inom den vetenskapliga informationen, nämligen dokumentationen. Medan de vetenskapliga bibliotekens uppgift kan sägas vara att bevara och hålla vetenskaplig litteratur tillgänglig, är det dokumentationens uppgift att systematiskt sovra och registrera befintligt informationsmaterial på olika vetenskapliga områden samt att därigenom tillse att den som söker information rörande ett visst vetenskapligt avsnitt eller rörande en viss forskningsuppgift snabbt och tillförlitligt kan få reda på vilket material som finns att tillgå och var det finns att tillgå.

Dokumentationen är beroende av ett omfattande internationellt samarbete. Dess uppgift är nämligen insamling och utbyte av uppgifter om vetenskaplig aktivitet och vetenskapliga resultat, vars giltighet får sägas vara oberoende av nationella gränser. Enhetliga system för klassifikation och sökning av litteratur ökar möjligheterna att utveckla och effektivisera dokumentationen. För närvarande bedrivs internationellt samarbete på området inom den särskilda dokumentationsfederationen (Fédération internationale de documentation) men också av andra internationella organisationer, t. ex. UNESCO och OECD. Mest utvecklade är dokumentationen i de tekniskt mera avancerade länderna med USA och Sovjetunionen i spetsen. I dessa båda länder har man bl. a. utnyttjat elektronteknikens framsteg och moderna databehandlingsmaskiner för att få fram en effektivare dokumentationsverksamhet. Teoretiskt lär det inte erbjuda några större problem att med elektron- och datateknikens hjälp få fram ett dokumentationssystem såpass fulländat att t. ex. en forskare som söker material om ett visst vetenskapligt avsnitt eller om en viss forskningsuppgift omgående kan få besked om vilket material som finns att tillgå och var det finns att tillgå. Förutsättningen är att vederbörande avsnitt eller uppgift specificeras i vissa data, på vars grundval en datamaskin kan redovisa tillgängligt material i form t. ex. av registernummer eller rubriker. Det synes främst vara efter sådana linjer som dokumentationstekniken nu utvecklas i USA och Sovjetunionen, inriktad på dokumentation av uppgifter om både vetenskapligt material och pågående forskningsarbete. Det torde stå klart att en sådan dokumentationsteknik inbesparar både ett arbetskrävande sökande efter eventuellt befintligt material och det dubbla forskningsarbete som nu torde förekomma.

Så snabbt som den vetenskapliga forskningen nu utvecklas över praktiskt taget hela världen vore det givetvis en idealisk lösning med ett världsomspännande dokumentationssystem, uppbyggt på centraler i skilda delar av världen som inom sina resp. områden söker och registrerar vetenskapligt material och inbördes utbyter uppgifter om materialet. Härigenom skulle forskningen bli fri i den meningen att dess resultat bleve långt mera lätt-tillgängligt för envar som vill ta del av dem. Det skulle dock föra för långt att i detta sammanhang ta upp hela detta världsperspektiv till behandling. Avsikten är i stället att ta upp dokumentationsspörsmålen ur nordisk synvinkel.

Enligt vår mening talar mycket starka skäl för en nordiskt vetenskaplig dokumentationsinstitution. Behovet av en effektiv vetenskaplig dokumentation är lika stort i de nordiska länderna som i andra länder på jämförbar nivå. De nordiska länderna får emellertid anses vara för små för att vart och ett skulle kunna bära upp ett fullständigt och fulländat dokumentationsinstitut. Utnyttjas datatekniken skulle det vara misshushållning med ett sådant institut i varje land, emedan datatekniken synes medföra en sådan kapacitet att fem nordiska länder kan omfattas och betjänas nästan lika väl som ett. Möjligheterna för små länder att på alla områden bedriva ett kvalificerat forskningsarbete är givetvis begränsade. Av den anledningen har frågan om ett nordiskt forskningssamarbete aktualiserats. Ett dokumentationsinstitut, gemensamt för de nordiska länderna, skulle fylla en väsentlig uppgift i ett sådant sammanhang och ingå som ett grundläggande led i forskningsarbetet. Första ledet i ett sådant samarbete måste nämligen vara att de berörda länderna i möjligaste mån håller varandra underrettade om vilket forskningsarbete som utförts och vilket som pågår. Den språkliga gemenskapen i Norden torde därjämte få anses tillräcklig i fråga om både likhet de olika språken emellan och anknytning till världsspråket, för att de nordiska länderna skall kunna samarbeta på det vetenskapliga dokumentationsområdet. Ett nordiskt dokumentationsinstitut skulle också kunna infogas i eller anknytas till ett världsomfattande eller eventuellt ett europeiskt dokumentationssystem, om sådant blir aktuellt i framtiden.

En nordisk dokumentationsinstitution kan givetvis utformas på olika sätt. En möjlighet är att man begränsar sig till ett systematiskt utbyte på vissa vetenskapliga områden mellan olika berörda institutioner och i det syftet tillskapar enhetliga regler för utbyte, klassificering, registrering etc. En annan eller mycket långt gående möjlighet är att man tillskapar en dokumentationscentral med databehandling för inte blott det material som framkommer vid forskning i de nordiska länderna utan också för material som framkommer vid forskning utanför dessa länder och är tillgängligt på världsspråket. Vilket av dessa eller mellanliggande alternativ som är lämpligast torde inte kunna fastställas utan närmare utredning och prövning.

Med hänvisning till det anförda får vi anhålla,

att Nordiska rådet måtte rekommendera medlemsländernas regeringar att till prövning upptaga frågan rörande inrättande av en för de nordiska länderna gemensam institution för vetenskaplig dokumentation.

Stockholm den 29 januari 1963

Einar Gustafsson

Sven Sundin

*BILAGA***PM angående förslag om dokumentalistutbildning i Sverige**

Ingenjörsvetenskapsakademin överlämnade i juni 1962 till ecklesiastikdepartementet ett förslag beträffande utbildning av dokumentalister. Enligt förslaget skulle sådan utbildning anordnas vid ett fristående institut i Stockholm. Under remissbehandlingen anmäldes ett starkt intresse för utbildning på detta område. Delade meningar framkom emellertid om utbildningsorganisationen.

Enligt uttalande i statsverkspropositionen 1963 (Bil. 10 sid. 542) anser departementschefen förslaget vara av stort intresse, ehuru det behöver över ses och kompletteras i väsentliga avseenden. Han ämnar därför låta närmare undersöka förutsättningarna för att anordna utbildning av dokumentalister och möjligheterna att samordna dylik utbildning med bibliotekarietutbildningen.

Stockholm den 8 mars 1963

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 20 december 1962:

Vedrørende rekommandationens punkt 1 kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 17. november 1961 udtalte (Nordisk Råds Tidende 1962, s. 1360).

Vedrørende rekommandationens punkter 2—4 kan man henholde sig til det i skrivelser herfra af 14. september og 26. november 1962 til statsministeriet udtalte.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 15 december 1962.

Finlands regering hänvisar till sitt meddelande den 2 januari 1962¹.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1963:

Det er kun rekommandationens første punkt, som angår Island, og ministeriet indvilliger i det, som deri anføres.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 1 december 1962:

Ad 1

Direktøren for skattevesenet har under utarbeidelse en kortfattet oversikt over norske skatteregler, herunder bestemmelser om betalingsordningen. Det er meningen at arbeidssøkende fra andre nordiske land skal kunne få utlevert et eksemplar av oversikten ved henvendelse til norsk utenriksk stasjon, sitt eget lands stasjoner i Norge eller de norske arbeidskontorer. Over-

¹ 10:e sess., s. 1360—1361.

sikten omfatter ikke den særlige skatteordning for sjømenn. Om denne ordning gis orientering ombord på norske skip.

Ad 3

En viser til melding av 31. oktober 1961¹ om dette spørsmål.

En viser til det som er uttalt i de to siste avsnitt i brev av 8. september 1962 til delegasjonen².

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Som angivits i meddelande den 15 december 1962 om rekommendation 29/1958 [*se Sak D 28*] angående rätt att vid inkomstbeskattningen göra avdrag för i annat land påförda skatter torde dubbelbeskattningssakkunniga komma att avgiva ett betänkande, som berör åtskilliga internationella skatterättsliga spørsmål, i början av 1963. Från utredningen har inhämtats att utredningens betänkande i olika hänseenden kan beröra de frågor, som upptages i förevarande rekommendation.

¹ 10:e sess., s. 1361.

² Här ej tryckt.

Meddelande
om rekommendation nr 12/1961 angående likartad
lagstiftning om aktiebolag m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 10 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

På det senaste gemensamma mötet, som de nordiska sakkunniga höll i Helsingfors i mars 1962 beslöt man göra en hemställan till regeringarna om att de sakkunnigas mandat skulle utvidgas till att omfatta *hela* aktiebolagsrätten. Härvid hänvisade man till att det tydligen fanns större möjligheter att nå fram till huvudsakligen likartade lösningar beträffande aktiebolagslagstiftningen än man ursprungligen hade utgått ifrån. Detta spörsmål var uppe till behandling vid justitieministermötet i Reykjavik i september i år och härvid beslöt man att i enlighet med de sakkunnigas hemställan utvidga det nordiska samarbetet till att omfatta aktiebolagslagstiftningen i dess helhet. Sedan de för detta arbete erforderliga arbetsorganen och direktiven till dem blivit i respektive länder kompletterade kan samarbetet fortsätta i denna sålunda utvidgade form.

Meddelanden
om rekommendation nr 13/1961 angående högre
nordisk hushållsutbildning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

at undervisningsministeriet i henhold til en fra styret for Nordisk Husstellhøgskole modtaget henstilling om at foranledige oprettet en økonomilinie ved Århus Universitet ved en til bestyrelsen for Århus Universitet stilet skrivelse af 21. november 1962 dels principielt har tilsluttet sig det fra styrets side fremsatte forslag om oprettelse af en økonomilinie ved universitetet, dels har udbedt sig en udtalelse fra universitetets bestyrelse angående den fra styrets side forelagte plan om indretningen af en økonomilinie, herunder angående den nærmere plan for undervisningen på denne linie med angivelse af den fornødne bevilling til gennemførelsen af økonomiliniens oprettelse.

Man har samtidig udbedt sig en udtalelse fra bestyrelsen for Århus Universitet i anledning af et af styret udarbejdet forslag til statutter for Nordisk Husstellhøgskole.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

I statens budget för år 1962 är upptaget ett anslag om 1 400 000 mk för högskolans förvaltningsutgifter. I budgetförslaget för år 1963 ingår ett anslag av samma storlek eller 14 000 nmk.

Professorerna Paavo Roine och Unto Vartiovaara, vilka den 1.6.1961 av statsrådet förordnades till medlemmar av högskolans styrelse, deltog i styrelsens första sammanträde i Oslo hösten 1962, beträffande vars resultat hänvisas till av Norges regering avgivet meddelande.

I s l a n d s r e g e r i n g (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 11 januari 1963:

På sit møde i Oslo 25.—26. september 1962 færdighandlede bestyrelsen

for den Nordiske husholdningshøjskole statutter for institutionen. Ministeriet har i et brev til det norske undervisningsministerium, dateret den 23. november 1962, meddelt, at ministeriet har intet imod, at statutterne bliver sanktioneret i overensstemmelse med bestyrelsens forslag med en lille ændring, som det norske undervisningsministerium havde stillet forslag om.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 3 december 1962:

Ved Kongelig resolusjon av 16. februar 1962 ble det av den norske regjering fremmet proposisjon til Stortinget om opprettelse av en nordisk husholdshøgskole (St. prp. nr. 67 (1961—62)). Forslaget, som i det vesentlige bygger på »Innstilling om oppretting av felles nordisk akademisk utdanning i husholdsfag», ble vedtatt av Stortinget den 4. juni 1962.

Proposisjonen inneholdt forslag om bevilgning til dekning av de utgifter, som vil påløpe i 1962. Til Norges andel av styrets utgifter ble bevilget kr. 20 000, som svarer til et totalbudsjett på kr. 100 000. Videre ble bevilget det nødvendige beløp til å dekke økte lønnsutgifter ved Johan Throne Holsts institutt for ernæringsforskning, som skal forestå undervisningen for ernæringslinjen, for at instituttet skal kunne utdanne og tilsette tilstrekkelig antall kvalifisert undervisningspersonale innen undervisningen skal settes i gang.

Den 16. juni 1962 ble professor Birger Bergersen oppnevnt som formann for høgskolens styre og som norske styremedlemmer professor dr. med. Ragnar Nicolaysen og forsøksleder Bergliot Qviller Werenskiold. Som representanter for de andre land var oppnevnt:

Fra Danmark

Professor, dr. med. Fritz Schønheyder, Århus, for tiden 1. juli 1961—30. juni 1964.

Forstander Folmer Dam, Sorø, for perioden 1. juli 1961—30. juni 1963.

Fra Sverige

Byrådirektør i Kungl. Skolöverstyrelsen, Ebba Virgin, for perioden 1961—1964.

Intendent, fil. mag. Marit Neymark, for perioden 1961—1963.

Fra Island

Forstanderinnen for Islands husholdningsseminar, Vigdis Jonsdottir, for perioden inntil 30. juni 1963.

Den 16. juni d. å. ble de nordiske lands undervisningsministerier underrettet om Stortingets vedtak av 4. juni.

Styret for høgskolen hadde sitt første møte i Oslo den 25.—26. september d. å. I brev av 1. oktober 1962 til Kirke- og undervisningsdepartementet sendte styret forslag til vedtekter for høgskolen [*se Tillägg*]. Dette forslag ble, med en endring av formell art i siste paragraf, sendt de øvrige lands undervisningsministerier med anbefaling om godkjenning, den 2. november 1962. Kirke- og undervisningsdepartementet foreslo at høgskolen på

norsk fikk navnet Nordisk husholdshøgskole, slik at man har en tilnærmet enslydende betegnelse i alle de nordiske land.

En har hittil bare fått svar fra det finske undervisningsministerium, som, ved brev av 6. november 1962 har svart at det i Finlands budsjett for 1962 er satt av et beløp på 1,4 mill. mark til den nordiske husholdshøgskolen i 1962, og at samme sum er foreslått for 1963.

Ministeriet meddeler samtidig at man er enig i Kirke- og undervisningsdepartementets forslag om endring av statuttens siste paragraf, § 15.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Det nordiska undervisningsministermötet i Helsingfors 1961 beslöt att rekommendera upprättandet av en immateriell nordisk hushållshögskola, ledd av en styrelse och med uppgift att meddela akademisk utbildning samt främja och bedriva forskning inom det husliga området.

I juli samma år utsågs två svenska ledamöter i styrelsen.

Hushållshögskolans undervisning i textillära skulle enligt det betänkande som ligger till grund för upprättandet av högskolan förläggas till Chalmers tekniska högskola och vara fördelad över tre år, varav två år skulle förläggas till universitetet och ett till den tekniska högskolan. Vid ärendets remissbehandling har framkommit förslag att utbildningen bör omfatta enbart två år samt helt förläggas till den tekniska högskolan. Ärendet är för närvarande föremål för slutbehandling inom departementet.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 24 januari 1963:

I anslutning till vad som tidigare meddelats om den nordiska hushållshögskolan kan meddelas, att frågan härom behandlas i 1963 års statsverksproposition (bilaga 10, ecklesiastikdepartementet, s. 113—121) i samband med förslag till riksdagen om anslag för budgetåret 1963/64.

I propositionen föreslås riksdagen besluta för Sveriges del om inrättande av en nordisk hushållshögskola enligt i huvudsak vissa i propositionen angivna grunder. Det förutsättes att, därest riksdagen godkänner grunderna för projektets förverkligande, det därefter skall ankomma på Kungl. Maj:t att för Sveriges vidkommande godkänna statuter för högskolan och därvid sålunda taga ställning till olika detaljfrågor i ett nu framlagt förslag till statuter. Enligt propositionen skulle det härvid bl. a. ankomma på Kungl. Maj:t att, beroende på de övriga ländernas ställningstaganden till två olika föreliggande förslag om fördelningen av kostnaderna för högskolestyrelsens verksamhet, slutligt pröva frågan om Sveriges andel i dessa kostnader, med befogenhet att godkänna denna andel högst till 40 procent. Framtida förslag om ändringar i statuterna förutsättes bli underställda de deltagande ländernas undervisningsdepartement för godkännande i vederbörlig ordning.

Om hushållshögskolans upprättande anföres i övrigt av chefen för ecklesiastikdepartementet i propositionen bl. a. följande:

Högskolan upprättas av Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige i gemenskap med ändamålet att, som det anges i ett nu föreliggande förslag till statuter, främja och organisera och examensordning för de olika linjerna. Styrelsen får också vissa uppgifter i samband med intagningen till ifrågavarande utbildning.

Styrelsen har med beaktande av den kritik som framförts vid remissbehandling av frågan nu omarbetat det förslag till studieplan för en linje i textillära, som presenterades i 1959 års betänkande. Det nya i den nu framlagda studieplanen är främst att den totala utbildningstiden nedbringats från tre till två år och att undervisningen helt knytes till Chalmers tekniska högskola.

Antalet studerande har dock nu, liksom i tidigare yttranden, förutsatts till en början av utrymmesskäl få lov att begränsas till högst fem. Från svensk sida torde sålunda inte vara något att erinra ifråga om den textila delen av hushållshögskolans utbildningsprogram. Det synes angeläget att undervisningen börjar från och med läsåret 1963/64.

Departementschefen förordar, att för hushållshögskolan för Sveriges del för budgetåret 1963/64 utgår dels ett förslagsanslag om sv. kr. 22 000, d. v. s. preliminärt upptaget efter 25 procent av de beräknade kostnaderna för styrelsens verksamhet, dels medelsanvisningar om sammanlagt sv. kr. 69 000 till läraravlöningar och materielkostnader i samband med inrättandet av linjen i textillära vid Chalmers tekniska högskola.

TILLÄGG

Förslag till statuter för den nordiska hushållshögskolan

§ 1.

Nordisk husstellhøgskole er opprettet av Danmark, Finnland, Island, Norge og Sverige i fellesskap, med det formål å fremme og organisere undervisning og forskning i husstellfag i Norden på vitenskapelig basis på samme nivå som undervisningen ved universiteter og høgskoler for øvrig.

§ 2.

Skolen ledes av et styre bestående av to representanter for hvert av landene Danmark, Finnland, Norge og Sverige samt 1 representant for Island. Representantene blir oppnevnt av vedkommende departement eller ministerium.

Formannen oppnevnes særskilt ved overenskomst mellom landenes undervisningsministre.

Medlemmenes funksjonstid bør være tre år.

§ 3.

Undervisningen deles i linjer og foregår ved av Styret godkjente institusjoner, knyttet til nordiske universiteter og høgskoler.

Følgende linjer og institusjoner er i første omgang forutsatt:

a. Ernæringslinje ved Universitetet i Oslo.

b. Økonomilinjje ved Århus Universitet.

c. Tekstillinjje ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Styret kan godkjenne ytterligere linjer ved dertil egnete institusjoner med samtykke av det enkelte lands departement eller ministerium.

Styret kan likeledes godkjenne undervisning på de opprettede linjer ved andre institusjoner under forutsetning av at undervisningsplanen svarer til den allerede godkjente.

Styret skal få seg forelagt og godkjenne undervisningsplanene og eksamensordningene for de forskjellige linjer.

Styret utpeker i samråd med vedkommende universitet eller høgskole en leder for de respektive linjer.

§ 4.

Som studerende ved Høgskolen kan på like linje opptas søkere fra de fem land, såfremt de oppfyller kravene til forkunnskaper.

§ 5.

For å bli opptatt ved Høgskolen skal søkerne normalt ha studenteksamen (examen artium) og husstellærerutdannelse eller tilsvarende utdannelse.

Styret kan etter samråd med vedkommende undervisningsanstalt etablere særregler for opptagelse ved de respektive linjer. Forøvrig kan Styret — likeledes i samråd med vedkommende undervisningsanstalt — i særlige tilfeller dispensere fra opptagelsesreglene.

§ 6.

Skulle en begrensning av tilgangen vise seg nødvendig, kan Styret, etter innstilling fra og i samarbeid med vedkommende undervisningsanstalt, avgjøre rekkefølgen av søkerne.

§ 7.

På grunnlag av bevis fra undervisningsanstalten(e) for gjennomgåtte kurser og beståtte prøver tildeler Styret kandidatene diplom.

§ 8.

Styret holder møte så ofte som nødvendig etter innkalling fra formannen, dog minst 2 — to ganger pr. år.

4 — fire styremedlemmer kan begjære møte avholdt.

Styret er beslutningsdyktig når minst 6 — seks medlemmer er tilstede og både Danmark, Norge og Sverige er representert.

Styret kan, om det finner det hensiktsmessig, nedsette arbeidsutvalg til å ivareta begrensede oppgaver.

§ 9.

Styret kan engasjere den sekretærhjelp og sakkyndige bistand som det finner påkrevet.

§ 10.

Utgiftene ved undervisningen bæres av det land hvor vedkommende institusjon ligger.

§ 11.

Styrets utgifter fordeles likelig mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige.

§ 12.

Styrets budsjettår er 1/7—30/6.

§ 13.

Innen utgangen av mars hvert år avgir Styret regnskap for foregående budsjettår, revidert av revisor godkjent av undervisningsdepartementet i det land hvor Styret har sete. Regnskap og revisjonsberetning innsendes til samtlige undervisningsministerier.

§ 14.

Godtgjørelse for formannen fastsettes av vedkommende lands undervisningsdepartement, resp. undervisningsminister. Godtgjørelse til Styret og dets eksperter skjer etter det gunstigste nordiske regulativ for komiteearbeid.

§ 15.

Endringer i disse statutter kan foretas av Styret når minst 8 — åtte av medlemmene stemmer for. Undervisningsdepartementene underrettes om slike endringer.

BILAGA 1**PM angående den nordiska hushållshögskolan**

(Upprättad av Ebba Virgin och Marit Neymark)

Frågan om en högre utbildning på det husliga området har varit föremål för upprepade utredningar. I det sista betänkandet därom föreslogs en immateriell nordisk högskola. Detta innebär, att en högskola skulle upprättas med linjer förlagda till olika universitet eller högskolor i de nordiska länderna, alltså till den ort där sådan utbildning redan förekommer, som helt eller delvis motsvarar utbildningen på linjen.

Vid två nordiska undervisningsministermöten år 1961 har frågan om hushållningshögskolan diskuterats. Den har även behandlats i Nordiska rådet. Undervisningsministrarna beslöt bl. a.

1. att rekommendera upprättandet av en immateriell Nordisk hushållningshögskola, ledd av en styrelse och med uppgift att meddela akademisk utbildning samt främja och bedriva forskning inom det husliga området;

2. att rekommendera, att styrelsen får följande uppgifter, nämligen

a. att utarbeta förslag till stadga för högskolan,

b. att med biträde av vederbörlig expertis snarast låta utarbeta studieplaner för högskolans linjer i *näringslära* vid universitetet i Oslo, i *ekonomilära* vid universitetet i Århus och i *textillära* vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg, varvid de synpunkter, som framkommit vid remissbehandlingen av betänkandet om den immateriella högskolan, skall beaktas och prövas;

c. att föreslå placeringen av linjen i *hushållsteknik* och låta utarbeta studieplan för denna linje;

d. att inneha den permanenta ledningen av högskolan.

Styrelsen är nu utsedd. Den har följande sammansättning:

Ordförande

Professor Birger Bergersen, Oslo.

Danmark

Professor Fritz Schönheyder, föreståndare för fortbildningskurserna för hushållslärare vid Århus universitet.

Föreståndare Folmer Dam vid Ankerhus husholdningsseminarium, Sorø.

Finland

Professor Unto Vartiovaara, Helsingfors universitet, chef för agrarfakulteten, dit professurerna i näringslära och ekonomilära är förlagda.

Professor Paavo Roine, Helsingfors universitet — innehar professuren i näringslära.

Island

Föreståndarinnan Vigdis Jonsdottir vid husholdningsseminariet i Reykjavik.

Norge

Professor Ragnar Nicolaysen, Oslo universitet — professor i näringslära.
Försöksledare Bergliot Quiller Werenskiold — chef för statens försöksvirksomhet i husstell.

Sverige

Byrådirektör Ebba Virgin, Skolöverstyrelsen.
Förste intendenten Marit Neymark, Statens institut för konsumentfrågor.

Styrelsen har haft sitt första sammanträde i Oslo den 25 och 26 september. Däri deltog också en del experter, från Sverige professor Tryggve Eeg-Olofsson från Chalmers såsom expert för textillinjen och ombudsman, fil. kand. Eva Ernest Börestam såsom expert för ekonomilinjén.

Inträdesvillkoren till de olika linjerna blir studentexamen och hushållslärarexamen. Textillinjen är i första hand avsedd för textillärare. Till näringslärelinjen kommer ekonomiföreståndare att få tillträde. Dispens från inträdesvillkoren kan emellertid erhållas. Vad som skall fordras härför är inte fastställt. Till samtliga linjer kommer med säkerhet goda språkkunskaper i åtminstone engelska att krävas samt studentexamenskunskaper i de ämnen, vari undervisning skall förekomma på linjen eller som är grundläggande för undervisningen.

Om medel beviljas därtill, planeras linjen i textillära att starta vid Chalmers redan hösten 1963. Utbildningen blir 2-årig och helt förlagd till Chalmers. Den lämpar sig särskilt för textillärare, som vill specialisera sig på textil materiallära, och för hushållslärare, som vill ägna sig åt undervisning i tvätt och hemvård.

Det dröjer troligen inte länge, förrän också linjerna i ekonomilära och näringslära kommer till stånd.

Linjen i hushållsteknik är ännu på planeringsstadiet. En linje i familjekunskap diskuteras också.

Denna högskoleutbildning i Norden har varit efterlängtd. Man får hoppas, att lärare och ekonomiföreståndare, som har möjligheter därtill, griper tillfället att få en akademisk utbildning i sitt hemland eller i ett grannland. Styrelsen kommer att göra framställning om att dessa studerande får samma studiehjälp som studerande vid universitet och högskolor i allmänhet.

De svenska styrelseledamöterna lämnar ytterligare upplysningar och råd till dem, som reflekterar på att studera vid högskolan.

*BILAGA 2***Utlåtande av kulturella niomannakommittén över meddelandena**

Av de inkomna meddelandena framgår, att numera styrelse för den nordiska hushållshögskolan tillsatts och att denna inlett sin verksamhet. Förslag till statuter för högskolan föreligger och förutsättningar för att den avsedda verksamheten skall kunna komma i gång inom en nära framtid förefinnes. Medel har vidare anvisats; bl. a. har i svenska statförslaget för 1963/64 upptagits ett förslagsanslag av 22 000 kr. Vid sådant förhållande föreslår Nordiska rådets kulturella niomannakommitté,

att rådet vid elfte sessionen måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna och anse rekommendationen för slutbehandlad.

Stockholm den 17 januari 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Gunnar Helén

Sven Högström

Håkon Johnsen

Förman

Helge Larsen

Paula Ruutu

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1961 angående samarbete fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 1 december 1962:

Såsom resultat av det i Nordiska rådets rekommendation förutsatta utvecklandet av samarbetet mellan kontrollmyndigheterna för konkurrensbegränsningar har en fastare växelverkan mellan de nordiska myndigheterna åstadkommit, då de för ändamålet utnämnda förbindelsmännen följt med utvecklingen i de olika nordiska länderna samt även annars underlåtit upprätthållandet av kontakt. Vid de nordiska kartellmyndigheternas gemensamma diskussionsdagar, som hållas årligen, har därtill diskuterats gemensamma frågor på området. Dessa diskussionsdagar hölls senast i Helsingfors 13.—14.9. 1962.

Kommittén, som i Finland handhaft beredningen av den nya kartellagstiftningen och i vars arbete strävandena att förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftning i mån av möjlighet beaktats, avlät sitt förslag den 20 mars 1962. Detta förslag, som huvudsakligen följer motsvarande i Sverige gällande lagstiftning samt i vissa punkter Danmarks lagstiftning, utgjorde grundvalen för regeringens proposition av den 21 september 1962 till riksdagen med förslag till lag om främjande av ekonomisk konkurrens. Ifrågasvarande proposition är alltjämt under behandling i riksdagen.

Norges regering (Lønns- og prisdepartementet) meddelar den 22 oktober 1962:

Norge er utpekt som koordinerende land, når det gjelder rekommendasjon nr. 14 for 1961 om samarbeid mellom de nordiske land vedrørende kontroll med konkurransereguleringer. Lønns- og prisdepartementet har etter anmodning fra Statsministerens kontor overtatt behandlingen av saken.

I melding til Nordisk Råd av 6. desember 1961 er det gitt en redegjørelse for samarbeidet mellom de nordiske land vedrørende kontroll av konkurransereguleringer. Dette samarbeid fortsetter i de former som der er skissert. Nytt møte mellom de nordiske kartellmyndigheter ble holdt i Helsing-

fors 13. og 14. september 1962. Det var på møtet enighet om at samarbeidet fungerer på en utmerket måte og at det for fremtiden bør fortsettes i samme spor. I protokoll fra møtet er uttalt bl. a.:

Beträffande frågan om det fortsatta samarbetet mellan de nordiska kartellmyndigheterna hänvisade direktør Seligmann till den av Nordiska rådet antagna rekommendationen i detta hänseende och framförde såsom sin åsikt att det samarbete som fåtts till stånd mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige, i dess nuvarande form motsvarade de syftemål, som uppställts för detsamma. De närvarande mötesdeltagarna anslöt sig till uppfattningen att möten mellan de nordiska kartellmyndigheterna även i framtiden borde arrangeras årligen och att denna frekvens för mötena för närvarande kunde anses vara lämplig och tillräcklig.

Neste møte skal holdes i Oslo i 1963.

Sveriges regering (handelsdepartementet) hänvisar i meddelande den 15 december 1962 till Norges regerings meddelande.

BILAGA

**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i
anledning av meddelandena**

Av de av regeringarna till den elfte sessionen överlämnade meddelandena framgår, att ett väl fungerande samarbete etablerats mellan de nordiska kartellmyndigheterna. Rekommendationens syfte får därmed anses vara tillgodosett.

Kommittén får därför föreslå, att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørsmålet för sin del slutbehandlat.

Stockholm den 15 januari 1962

För Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Knud Thestrup

Förman

Meddelande
om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rätts-
gemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska
gemenskapen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 27 november 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommandationen har været drøftet av kontaktmændene for nordisk lovsamarbejde og på det nordiske justitsministermøde i Reykjavik i september 1962. På justitsministermødet vedtoges det at nedsætte et samarbejdsudvalg med een eller to repræsentanter fra hvert land til nærmere at undersøge forudsætningerne for bevarelse og videreudvikling af det nordiske retsfællesskab i tilfælde af, at et eller flere af de nordiske lande bliver medlemmer af eller på anden måde tilknyttes de europæiske fællesskaber.

Udvalget vil endvidere kunne danne rammen om et samarbejde mellem de nordiske lande om de juridiske og lovtekniske problemer, som en tilslutning til fællesskaberne vil rejse.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 6 december 1962:

Ingen af de af rekommandationen omfattede spørgsmål henhører direkte under handelsministeriets forretningsområde, men ifølge oplysning fra ressortministerierne kan følgende oplyses, idet der vedrørende spørgsmålet om indgåelse af gensidighedsaftaler på sømandslovens område henvises til den af handelsministeriet under 30. november 1962 afgivne meddelelse vedrørende rekommandation nr. 32/1958.

Ad 1

Socialministeriet har overfor Handelsministeriet oplyst, at spørgsmålet om nordiske sømænds sociale rettigheder blev behandlet på et møde i Oslo i april 1962 i den nordiske socialpolitiske komité, til hvilket møde der forelå en foreløbig indstilling vedrørende søfarendes sygeforsikring, udarbejdet af et af komiteen nedsat underudvalg.

På komiteens møde i slutningen af oktober 1962 vedtoges det, at den omhandlede indstilling skulle fremsendes til regeringerne i de nordiske lande med henblik på indhentelse af erklæringer, hvorefter sagen skulle viderebehandles i komiteen. Rapporten er endnu ikke medtaget.

Det er endvidere hensigten, at det fornævnte underudvalg fortsætter sit arbejde med en undersøgelse af de i de nordiske lande iøvrigt gældende sociale tryghedsordninger.

Ad 2

Vedrørende spørgsmålet om konsulær bistand til nordiske søfolk har udenrigsministeriet oplyst, at spørgsmålet blev berørt på et i København i maj 1962 afholdt møde med repræsentanter for de nordiske landes udenrigsministerier, hvor man foretog en indledende drøftelse af spørgsmålet om

nordisk samarbejde med hensyn til konsulær bistand til statsborgere i almindelighed fra de nordiske lande.

For så vidt angår det særlige spørgsmål om bistand til nordiske søfolk, var det den almindelige opfattelse på mødet, at et samarbejde på dette område ville være ønskeligt, men at spørgsmålet under hensyn til de komplicerede regler for søfolks sociale rettigheder og forskellighederne i de nordiske landes sømandslovgivning krævede en nærmere undersøgelse. Sagen blev således ikke optaget til realitetsdrøftelse på mødet, men det aftaltes, at man fra norsk side ville tage initiativet til en nærmere undersøgelse af de herhenhørende problemer.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 22 november 1962:

Socialministeriet har hösten 1962 inbegärt utlåtanden angående rekommendationen av arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna, men alla ha ännu icke erhållits.

Frågan om de nordiska sjömännens sociala rättigheter är redan under behandling i ett underutskott, som tillsattes av nordiska socialpolitiska kommittén i oktober 1960. Detta underutskotts uppgift är att undersöka spørgsmålet om sjömännens sjukförsäkring och utarbeta förslag till ett sådant system, inom ramen för vilket de på nordiska fartyg tjänstgörande nordiska sjömännen i fråga om sjukförsäkring skulle jämföras med sjömän, som äro hemma i fartygets hemland. Därjämte skall underutskottet utreda, vilka problem äro förknippade med åstadkommande av ett motsvarande system inom andra sociala områden, samt för nordiska socialpolitiska kommittén framlägga förslag angående vidare behandling av dylika problem. Underutskottet har utarbetat två betänkanden om de nordiska sjömännens ställning i fråga om sjukförsäkringen. Det första betänkandet behandlades av nordiska socialpolitiska kommittén vid dess sammanträde i Oslo i april 1962, varvid speciellt diskuterades definitionen på nordisk sjöman samt åt underutskottet uppdrogs att justera sitt betänkande i enlighet med de vid sammanträdet framförda synpunkterna. För den andra, i oktober 1962 avgivna rapporten redogjordes för kommittén vid dess sammanträde i samma månad i Stockholm. Kommittén beslöt härvid att rapporten skulle överlämnas till de olika ländernas regeringar för studium och hörande av de myndigheter och organisationer, som kan ha synpunkter i saken, och att kommittén sedan åter skulle ta upp saken för vidare behandling. I sitt förenämnda sammanträde beslöt kommittén även, i anledning av den ifrågasvarande rekommendationen bekräfta, att underutskottets mandat även omfattade att gå igenom övriga socialförsäkringsgrenar utan att avvakta resultatet beträffande sjukförsäkringen.

Då på grund av rekommendationen uppmärksamhet torde komma att fästas även vid vissa lagrum i de nordiska sjömanslagarna och då frågorna om denna lagstiftning icke höra till nordiska socialpolitiska kommitténs verksamhetsområde samt under sådana omständigheter icke heller komma att

behandlas i ovannämnda av kommittén tillsatta underutskott, torde det vara av behovet påkallat, att nämnda frågor på annat sätt beaktas. I en av det norska Direktoratet for sjømenn i juni 1962 till vederbörande tjänstemän i de övriga nordiska länderna adresserad skrivelse har även framförts tanken på att eventuellt ordna ett nordiskt tjänstemannamöte för att behandla frågor som uppstå i samband med rekommendationen. Finlands socialministerium har i sitt svar på nämnda skrivelse meddelat, att det för sin del stöder tanken på att ordna ett sådant möte, men förutsätter, att initiativet i detta hänseende kommer från Norge, som i fråga om rekommendationen är det koordinerande landet.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 11 december 1962:

Rekommandasjonen er blitt oversendt til Direktoratet for sjømenn med anmodning om å treffe de nødvendige administrative forføyninger til å få saken utredet, og herunder som koordinerende organ etablere direkte kontakt med den sentrale sjøfartsadministrasjon i de øvrige land.

Fra direktoratet har en i denne anledning ved brev av 7. d.m. mottatt en i direktoratet utarbeidet P.M. av samme dag, hvori er redegjort for de tiltak som hittil er truffet i sakens anledning [*se Tillägg*]. Denne P.M. inneholder forøvrig også visse antydninger om hvordan direktoratet ser på det videre arbeide med saken.

Som i direktoratet har en heller ikke her hatt anledning til å ta noe prinsipielt standpunkt til rekommandasjonen. En vil likevel i denne sammenheng få fremholde hva direktoratet i nevnte P.M. har anført med hensyn til det fremtidige arbeide med rekommandasjonen, og samtidig understreke betydningen av at man i første omgang tar sikte på en videreføring av de rekommandasjoner av sjøfartssosial betydning som må sies nå å være i god gjenge, og som i forhold til den generelle rek. nr. 2/1962 må sees som deler av et større hele.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Rekommendationen handlägges i Sverige inom tre departement, nämligen utrikesdepartementet (den konsulära verksamheten beträffande sjöfolkets angelägenheter), socialdepartementet (socialförsäkringarna) och handelsdepartementet (de bestämmelser i sjömanslagen, som icke täckas av rekommendationen nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.).

Från svensk sida finnes icke något att tillägga till vad i meddelandena från Danmarks, Finlands och Norges regeringar anförts om planläggningen av det internordiska arbetet i anledning av rekommendationen.

TILLÄGG**PM angående rekommendation nr 2/1962 om nordiska sjömäns sociala rättigheter**

(Upprättad av Direktoratet for sjømenn i Norge)

Den foreliggende rekommandasjon, i forhold til hvilken Norge er koordinerende land, har sin opprinnelse i et utkast til medlemsforslag som ble drøftet innenfor Nordisk Råds sosialpolitiske komité i forbindelse med rådets 8. sesjon i 1960. Dette forslaget gikk ut på å henstille til rådet å rekommandere regjeringene i samråd med de interesserte sjømanns- og rederorganisasjoner å utarbeide utkast til internordiske overenskomster om likestilling av nordiske sjømenn som yrkesutøvere i relasjon til nasjonal lovgivning og i dette øyemed:

1. å treffe de lovmessige og administrative forføyninger som er nødvendige for å oppnå at nordiske sjømenn som tjenestegjør ombord i noe nordisk fartøy så vidt mulig gis de samme sosiale goder som skipets hjemland sikrer egne borgere,

2. å foranledige at de administrative organer som av hvert av landene er eller vil bli etablert eller meddelt godkjennelse for ivaretagelse av sjømannens interesser, drar omsorg ikke bare for eget lands sjømenn, men for enhver nordisk sjømann som måtte gjøre tjeneste ombord i skip hjemmehørende i vedkommende land og for øvrig treffe forføyning til opprettelse og drift av slike organer,

3. å bevirke at den sentrale sjømannsadministrasjon innen hvert av landene er de øvrige lands administrasjon behjelpelig med forføyninger overfor sjømenn, redere, organisasjoner og institusjoner, når slike tiltak må ansees påkrevet av hensyn til denne rekommandasjons formål samt,

4. å tilstrebe at landene i forbindelse med forhold som i fremtiden måtte bli regulert ved lov eller annen bestemmelse, og som er av betydning for sjømannens sosiale rettigheter i hans egenskap av yrkesutøver, så vidt mulig sikrer sjømenn som er borgere av andre nordiske land de samme sosiale goder som egne borgere.

Utkastet ble på initiativ av rådet forelagt for de myndigheter i hvert av landene som ville bli berørt av forslaget, som igjen forela saken for sjømannenes og redernes hovedorganisasjoner. På bakgrunn herav avga Handelsdepartementet i brev av 25. april 1960 under nærmere angitte forutsetninger sin foreløpige prinsipielle tilslutning til utkastet.

Senere har det fra rådets side vært etablert direkte kontakt bl. a. med sjømanns- og rederorganisasjonene for å få saken nærmere belyst. På bakgrunn herav og etter videre overveielser innenfor rådets sosialpolitiske komité, fremkom til rådets 10. sesjon et moderert medlemsforslag, svarende til den vedtalte rek. nr. 2/1962, som lyder således:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att i samråd med vederbörande sjöfolks- och redareorganisationer företaga en undersökning av förutsättningarna för att tillerkänna nordiska sjömän tjänstgörande ombord på fartyg från annat nordiskt land samma sociala förmåner som fartygets hemland ger landets egna medborgare,

2. att utreda möjligheterna att i lämplig omfattning utvidga den egna konsulära verksamheten beträffande sjöfolkets angelägenheter till att avse icke blott ombordanställda från det egna landet utan även ombordanställda från alla övriga nordiska länder, samt

3. att sträva till att i framtida lagstiftning av betydelse för sjömannens sociala rättigheter i hans egenskap av yrkesutövare ombordanställda från annat nordiskt land tillförsäkras samma förmåner som det egna landets medborgare.

For så vidt som Handelsdepartementet allerede har tatt prinsipiell stilling til det opprinnelige utkast til medlemsforslag, skal en til de enkelte punkter i den nå foreliggende rekommandasjon få bemerke følgende.

Ad punkt 1

Punktet har en noe annen utforming enn punkt 1 i det utkast som vårt handelsdepartement tidligere har tatt stilling til. De to formuleringer synes imidlertid å dekke den samme realitet, og den ordlyd som punktet har fått, synes i beste overensstemmelse med de forutsetninger som Handelsdepartementet gjorde sin tilslutning til det opprinnelige utkast til medlemsforslag betinget av.

Selv om Handelsdepartementet ved å støtte opp om punkt 1 i det opprinnelige utkast i prinsippet var enig i at man arbeidet frem imot det mål på et videst mulig felt å få etablert likestilling av nordiske sjømenn i relasjon til nasjonal lovgivning, ville departementet således på det daværende tidspunkt intet ha uttalt hvorvidt internordiske overenskomster burde inngås innenfor hvert av de mange felter som utkastet kunne sies å spenne over. Heller ikke fant departementet da å kunne uttale noe om hvilke innhold eventuelle overenskomster burde få. Disse forhold, som etter departementets oppfatning ville gjøre omfattende utredningsarbeider nødvendige, ble forutsatt senere å måtte tas opp og vurderes av Handelsdepartementet i samråd med andre interesserte departementer, sjømanns- og rederorganisasjonene foruten med vedkommende fagmyndigheter i de øvrige nordiske land.

Med hensyn til arbeidsmåten sluttet for øvrig Handelsdepartementet seg til en uttalelse fra den daværende Sjøfartsavdeling (referert som bilag til det foreliggende »fórtryck») om at man i tilfelle burde basere målsettingen — likestilling av sjømenn — på en flerhet av overenskomster innenfor avgrensede områder. For det første ville da arbeidet i forbindelse med eksisterende rekommandasjoner føye seg inn som ledd i et hele. Dernest ville den nye rekommandasjon få karakter mer av en programerklæring enn pålegg til landene om bestemte lovmessige og administrative forføyinger. Rekommandasjonen ville også få en nødvendig elastisitet både med hensyn til sak og tid. En har her oppfattet komitéens uttalelser på side 88—89 i det nevnte »fórtryck» derhen at dette også har vært komiteens oppfatning.

Ad punkt 2

Dette punkt trer i stedet for punkt 2 i utkastet til medlemsforslag. De to formuleringer dekker dog ikke samme realitet.

Begge punkter har riktignok samme rekkevidde for så vidt som de vel må sies å rette seg mot nordiske sjømenn som har aktuell tilknytning til skip hjemmehørende i et nordisk land. Men mens utkastet tok sikte på alle administrative organer i inn- og utland som er eller vil bli etablert eller meddelt godkjennelse for ivaretagelse av sjømenns interesser, er feltet etter rekommandasjonen blitt innsnevret til den »egna konsulära verksamheten beträffande sjöfolkets angelägenheter».

En vil her for sitt vedkommende få bemerke at i den utstrekning samarbeide måtte bli tatt opp innenfor enkeltområder som går inn under rekommandasjonens punkt 1, må dette formodes også å ville få konsekvenser i forhold til de iverksettende organer i vedkommende land. Heller ikke den omstendighet at det innenfor enkeltområder allerede måtte være etablert et visst samarbeide slik som forholdet i dag er for velferdstjenestens vedkommende, burde være til hinder for at også slike områder ble dekket av den generelle programerklæring som rek. nr. 2/1962 har karakter av.

I forhold til den særskilte sosiale verneavgivning for sjømenn er forøvrig den alminnelige regel at norsk utenriksstasjon har tjenestemessig plikt til å bistå enhver sjømann som har aktuell tilknytning til norsk skip. I den utstrekning rettighetene for visse kategorier sjømenn måtte bli utvidet på spesielle områder, vil dette automatisk også innvirke på omfanget av utenriksstasjonenes gjøremål. Rekommandasjonens punkt 2 skulle for så vidt i sin foreliggende form neppe behøve å foranledige særskilte forføyinger fra norsk side.

Ellers vil en i denne sammenheng få henlede oppmerksomheten på det arbeide som innenfor landenes utenriksdepartementer pågår på bakgrunn av Nordisk Råds rek. nr. 6/1960 om samarbeide innenfor utenriktstjenesten, jfr. også i denne henseende den nordiske samarbeidsavtale av 23. mars 1962, artikkel 31. En har her forstått at man i denne sammenheng også har drøftet spørsmålet om utvidet samarbeide innenfor det sjøfartskonsulære område.

Ad punkt 3

Dette punkt svarer i realiteten til punkt 4 i det opprinnelige utkast til medlemsforslag. Det foranlediger for så vidt ingen kommentarer.

Derimot finder en å burde peke på at rekommandasjonen ikke tar opp bestemmelsen i utkastets punkt 3 om bistand landenes sentrale sjøfartsmyndigheter imellom i forbindelse med forføyninger som måtte ansees påkrevet av hensyn til rekommandasjonens formål.

Ifølge de foreliggende meddelelsene, har den sosialpolitiske komité ment seg ikke å ha anledning til på dette stadium i utredningsarbeidet å rette noen henstilling til regjeringene om noe slikt samarbeide. Komiteen

har dog forutsatt at dette spørsmål »torde få tagas opp i ett senare skede».

Etter direktoratets oppfatning vil på samme måte som omtalt under punkt 2, et samarbeide innenfor enkeltområder som går inn under rekommandasjonen automatisk få konsekvenser for de iverksettende organer. At dette også vil medføre forpliktelser i forholdet mellom landenes sentraladministrative myndigheter, anser en her for sitt vedkommende ikke tvilsomt. For så vidt kan en vanskelig forstå komiteens standpunkt.

Etter at en her ved Handelsdepartementets brev av 4. juni 1962 mottok avtrykk av rekommandasjonen med anmodning om å overta den videre behandling av saken, og herunder fremlegge utkast til melding til rådet og ellers treffe de nødvendige administrative forføyninger som koordinerende organ for saken, ble rekommandasjonen ved ekspedisjon herfra av 14. juni d. å. forelagt for sjømennenes og redernes hovedorganisasjoner, foruten for de offentlige myndigheter som i særlig grad vil bli berørt av rekommandasjonen. Samtidig henledet en de sentrale sjøfartsmyndigheter i de øvrige land på det tiltak som en således hadde truffet, og ga uttrykk for forutsetningen om at tilsvarende henvendelser av disse måtte bli rettet til de interesserte parter i de respektive land. Dessuten antydte en mulighet av at saken, etter at den var blitt avklart, burde tas opp på nordisk embetsmannsmøte til nærmere drøftelse av det videre arbeidsopplegg.

Direktoratet har når dette skrives, ennå ikke mottatt så fullstendige uttalelser om rekommandasjonen at det har kunnet ta noe standpunkt til denne og fremlegge forslag til det videre arbeide. En finner dog grunn til allerede på det nuværende tidspunkt å understreke rekommandasjonens karakter av »programerklæring», og den elastisitet som for så vidt bør kunne vises både med hensyn til hvilke spørsmål som bør tas opp og tidspunktene for eventuelle forføyninger. På denne bakgrunn regner man i direktoratet med at man innenfor rådet heller ikke har forutsatt øyeblikkelige, konkrete resultater av arbeidet med den nye rekommandasjon. En forsering av bestrebelsene på dette felt, vil for øvrig fremstille seg så meget mer uheldig som det for tiden innenfor den sosiallovgivning som retter seg mot sjømannen i egenkap av yrkesutøver, må sies å være i sterk bevegelse. Muligens vil en viss avklaring også være ønskelig av hensyn til de innenfor Norden innledede tilnærmelser til det europeiske fellesmarked.

Nordisk Råds sosialpolitiske komité synes for øvrig innforstått med at en i første omgang baserer seg på å føre videre arbeidet med de rekommandasjoner som allerede er i god gjenge, og som i forhold til den nye rekommandasjon har karakter av å være deler av et større hele. De erfaringer som en måtte innvinne i forbindelse med dette arbeide, vil etter direktoratets oppfatning kunne danne utgangspunkt for videre bestrebelser i den retning som den nye rekommandasjon tar sikte på. En vil i denne sammenheng få henlede oppmerksomheten på at det på bakgrunn av rek. nr. 32/1958, punkt 3, innledede utredningsarbeide om gjensidighet innenfor syketrygdordningene for sjømenn senere er blitt utvidet til å gjelde samtlige maritime sosiale

trygder. Med hensyn til denne utvidelse, som formentlig kan føres tilbake på initiativ omkring det opprinnelige medlemsforslag til rekommandasjon om nordiske sjømenns sosiale rettigheter, har Sosialdepartementet i brev av 3. desember 1962 uttalt følgende:

Rapporten fra det underutvalg under Den nordiske sosialpolitiske komité som behandler spørsmålet om nordiske sjøfolks sykestrygd, ble behandlet på den nordiske sosialpolitiske komité's møte i Stockholm 30.—31. oktober d. å. Det ble da besluttet at innstillingen skulle forelegges medlemslandenes regjeringer med anmodning om å innhente uttalelser fra de interesserte myndigheter og organisasjoner, og at komitéen deretter skulle ta saken opp til ny behandling. Det ble under møtet bekreftet av Komitéen at underutvalgets mandat også omfatter å gjennomgå de øvrige sosialtrygder uten å avvente resultat av behandlingen av sykestrygdsaken.

I tilknytning hertil bør en også se den fra Kommunal- og arbeidsdepartementet mottatte uttalelse i brev av 5. desember om rek.nr. 2/1962 hvor det anføres:

Det kan meddeles at for så vidt gjelder arbeidsløysetrygden arbeides det for tiden med en undersøkning av forutsetningene for å la sjømenn fra et av de andre nordiske land som tjenestegjør på norsk skip få tilsvarende rettigheter som norske statsborgere eller personer fast bosatt i Norge. Departementet vil derfor senere komme tilbake til saken.

Sluttelig vil en få nevne at en i direktoratet vil ta sikte på å få sammenkalt et nordisk embetsmannsmøte i Oslo i tilknytning til rådets 11. sesjon i februar 1963 til drøftelse av flere saker som har sammenheng med det nordiske samarbeide på det sjøfartssosiale område. En antar at det i forbindelse hermed også vil bli anledning til visse drøftelser med hensyn til rek. nr 2/1962.

Oslo, den 7. desember 1962

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 3 december 1962:

at rekommandation nr. 3/1962 inden for boligministeriets område især har betydning for arbejdet i Den nordiske komité for bygningsbestemmelser, således som det nærmere er omtalt i det til grund for rekommandationen liggende materiale.

Med udgangspunkt i rekommandationen har komiteen udarbejdet et langtidsprogram for sin videre virksomhed. Den nordiske komité er i sin hidtidige form ikke beregnet på permanent løbende administration af de fællesregler, som komitéarbejdet har medført. Man påtænker derfor at finde frem til permanente, fællesnordiske administrative organer, der f. eks. kan tage sig af de tekniske sider af mulige fællesnordiske materialegodkendelses- og kontrolordninger. Den besluttende myndighed forbeholdes som hidtil landenes centrale bygningsstyrelser. Som nærliggende områder for fællesnordiske ordninger kan nævnes betonkonstruktioner og varmeisoleringsmaterialer. Ordningerne forudsætter bl. a. fælles prøvningsmetoder, og der finder da også et samarbejde sted på dette felt, bl. a. under hensyntagen til Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1962 om det nordiske prøvnings samarbejde.

Den nordiske komité's hidtidige arbejde er for en stor dels vedkommende udført af embedsmænd som led i deres gerning eller på frivilligt og ulønnet grundlag af teknikere uden for embedsmændenes kreds. De danske udgifter til komiteen har hidtil kun andraget ca. 15 000 kr. årligt. Teknikermangelen har imidlertid vanskeliggjort denne ordning. Endvidere vil den nævnte udbygning af det løbende administrative samarbejde bygningsstyrelserne imellem kræve en betydelig aktivitet. Den nordiske komité påtænker derfor som et led i langtidsplanlægningen og med støtte i Nordisk Råds nævnte rekom-

mandation nr. 3 om fremme af normarbejdet at gå over til at anvende lønne-
de udvalgssekretærer og eventuelt oprette egentlige sekretariater.

Langtidsprogrammet vil blive drøftet og eventuelt endeligt vedtaget på
Den nordiske komité's møde i december 1962, og der vil herefter eventuelt
blive rettet henvendelse til de respektive regeringer om støtte til arbejdet,
således som det måtte være fornødent i henhold til programmet.

Det bestående nordiske samarbejde mellem byggeforskningsinstitutterne
fortsættes ad de hidtidige baner. Samarbejdet er i det sidste år blevet inten-
siveret, og der er taget nye opgaver op.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för kommunikationsväsendet och
allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

NKB (Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser) har för sitt arbete
bildat följande underutskott för behandling av specialfrågor:

1. Modul- och preferensfrågor
2. Administrationsfrågor
3. Ventilation
4. Belastningsförutsättningar
5. Ljudisolering
6. Byggnadstekniska brandskyddsåtgärder
7. Sanitetstekniska installationer
8. Skorstenar i småhus
9. Bullerproblem i samband med stadsplanering
10. Träkonstruktioner
11. Lätta ytterväggar
12. Hissar
13. Värmeisolering

Av dessa har utskotten för belastningsförutsättningar, värmeisolering,
ventilation, ljudisolering och sanitetstekniska installationer avgett rekomen-
dation till normer. Därtill bör nämnas, att på grundval av de rekomen-
dationer, som utskotten för belastningsförutsättningar och värmeisole-
ring gett, har i Finland motsvarande s. k. RIY-BIF-normer utgivits i Raken-
nusinsinöörityhdistys-Byggnadsingenjörseföreningens publikationsserie.

NKB utarbetar en långtidsplan för sin kommande verksamhet. Ifrågava-
rande plan är redan så långt utarbetad, att den behandlas och fastställs vid
NKB:s nästa möte i Stockholm den 14 december, varefter denna plan kan fö-
retes ministeriet.

N o r g e s r e g e r i n g (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar
den 6 december 1962:

I tidligere uttalelser til Nordisk Råd er det gjort utførlig rede for hvordan
det nordiske samarbeid innen byggforskningen er organisert (se Sak A 9/
1962). En viser særlig til uttalelsen fra Nordisk komité for bygningsbestem-
melser.

Nevnte komité har senere tatt opp nye oppgaver. Det har likeledes under
utarbeidelse felles nordiske publikasjoner om resultatene av utførte forsk-

ningsoppgaver. Videre utarbeider komitéen nå et langtidsprogram for sitt virke. Programmet omfatter både de fremtidige oppgaver og komitéens organisasjon. Arbeidet i komitéen er nå så omfattende at en styrkelse av organisasjonen synes nødvendig. Dette spørsmål vil bli drøftet innen komitéen.

En vil videre nevne at det i Norge i 1962 er oppnevnt en egen komité for å utarbeide nye byggeforskrifter som forutsettes å tre i kraft samtidig med ny bygningslov. De foreliggende resultater fra arbeidet i Nordisk komité for bygningsbestemmelser vil bli forelagt forskriftskomitéen og vil i størst mulig utstrekning bli lagt til grunn for de nye byggeforskrifter i Norge.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 13 december 1962:

Rekommendationen har av Kungl. Maj:t den 25 maj 1962 överlämnats till byggnadsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning samt statens institut för byggnadsforskning att av dem beaktas vid arbetet inom vederbörliga nordiska samarbetsorgan.

BILAGA 1**Rapport från mötet med nordiska byggförvaltningarna i Stockholm den
6 och 7 november 1962**

(Avgiven av byrådirektören Åke Faith-Ell)

1. Deltagare i mötet**Danmark**

Departementschef Axel Skalts, kontorschef Jørgen Smith, sekretær Hans Hjelme, chefarkitekt S. Albinus, afdelningsarkitekt T. Häuser-Hansen, kgl. byggningsinspektør Preben Hansen.

Byggnadsstyrelsen, Finland

Generaldirektör J. Lappi-Seppälä, byggnadsråden Heikki Sysimetsä och Beato Kolepuu.

Statens bygge- og eindomsdirektorat, Norge

Direktör Per Ström, sjefsingeniør Sven A. Syrrist, sjefsarkitekt Dag Brønne, kontorsjef Rolf Bolth.

Kungl. byggnadsstyrelsen, Sverige

Generaldirektören Sixten Larsson (ordf.), tekniske direktören Lennart Uhlin, avdelningschefen Åke Smith, byggnadsrådet Åke Wirseen, byggnadschefen Olle Rinman, byggnadsråden Ragnar af Malmborg, G. A. Mårdh, Christer Olrog, Tor Bunner, Olof Eriksson och Mats Linnman.

I vissa delar av mötet deltog dessutom: Byggnadsråden H. Quidin och I. Jonsson, överingenjören G. Essunger och avdelningsdirektören L. Ekdahl. Mötets sekreterare: Byrådirektören Åke Faith-Ell.

2. Redogörelser för de nordiska byggmyndigheternas organisation och arbetsuppgifter**Boligministeriet, Danmark****Föredrag:**

Kontorchef Jørgen Smith: Organisationen i stort.

Chefsarkitekt S. Albinus: Utredning och projektering av ett byggnadsföretag.

Kgl. byggningsinspektør Preben Hansen: Byggande och fastighetsförvaltning.

Litteratur:

Civile statsbyggerbejders behandling i Danmark (samt däri angivna bilagor) 1962.

Byggnadsstyrelsen, Finland**Föredrag:**

Generaldirektör J. Lappi-Seppälä: Organisationen i stort.

Byggnadsrådet H. Sysimetsä: Utredning och projektering av ett byggnadsföretag.

Byggnadsrådet B. Kelopuu: Byggande och fastighetsförvaltning.

Litteratur:

Förordning om statens byggnadsförvaltning (Finlands författningssamling 1954 nr 157) samt förordningar angående ändringar av nämnda förordning (1959: 563, 1961: 478, 1962: 410).

Organisationsschema för byggnadsförvaltningen.

Statens Bygge- och Eendomsdirektorat, Norge

Föredrag:

Direktör P. Ström: Organisationen i stort.

Sjefsingeniør S. A. Syrrist: Utredningar och projektering av ett byggnadsföretag samt byggande.

Direktör P. Ström: Fastighetsförvaltning.

Litteratur:

Statens Bygge- och Eendomsdirektorat 1962.

Kungl. byggnadsstyrelsen, Sverige

Föredrag:

Avdelningschefen Å. Smith: Organisationen i stort.

Tekniske direktören L. Uhlin: Utredning och projektering av ett byggnadsföretag.

Byggnadschefen O. Rinman: Byggande.

Byggnadsrådet G. A. Mårdh: Fastighetsförvaltning.

Litteratur:

Kungl. byggnadsstyrelsen, arbetsuppgifter och organisation speciellt i vad avser statlig byggnadsverksamhet och fastighetsförvaltning, 1962.

Byggnadsstyrelsens arbetsuppgifter och personalorganisation (SOU 1962: 37).

Handläggning av byggnadsärenden inom Kungl. Maj:ts kansli, 1962.

3. *Visningar i samband med mötet*

I samband med det nordiska mötet visades konstfackskolan och nya radiohuset. Vidare besöktes Svensk Form Design.

Litteratur:

Konstfackskolan: 1962.

Erik Mattson: Radiohusets historia. 1960.

4. *Fortsatt samarbete mellan förvaltningarna*

Det beslöts, att allmänt nordiska byggmöten skall äga rum varje år, förslagsvis under *november månad*. Vårdländerna svarar för alla förberedelser till respektive konferens och skall hos övriga länder inhämta förslag till diskussionsämnen att behandlas på mötena.

Möte skall således anordnas av Danmark 1963.

Utöver de årliga konferenserna skall samarbete äga rum medelst arbetsgrupper för speciella frågor, liksom redan är fallet beträffande beskickningsfastigheterna, eller på annat lämpligt sätt.

Arbetsgrupper skall avge rapport till de allmänna mötena.

Frågan angående distribution till de olika länderna av publikationer och annan informationsmateriel diskuterades.

Ett arbetsutskott tillsattes för att uppdraga riktlinjerna för det fortsatta samarbetet. Till ledamöter i detta utskott skulle utses en deltagare från varje land. Från Danmark nominerades chefsarkitekt S. Albinus (sammankallande) och från Sverige tekniske direktören L. Uhlin, medan Finland och Norge sedermera skulle lämna uppgift om deltagare. Gruppen skall sammanträda första gången i början av år 1963 på plats som sedermera bestäms.

BILAGA 2

Nordiskt samarbete i normfrågor

(Anförande av överingenjör Gunnar Essunger)¹

Byggnadsindustrin intar en framskjuten ställning i de nordiska länderna och är stadd i en mycket stark utveckling i fråga om material, konstruktioner och metoder. En genomgripande strukturomvandling pågår och man försöker förbilliga produktionen. Trots att vi under de senaste åren byggt i ständigt stegrad takt finns det ett stort behov av byggnader och anläggningar. Förra året byggdes t. ex. 170 000 bostadslägenheter i de nordiska länderna, vilket innebar en ökning med 10 % jämfört med 1960. Under de närmaste fem åren kan man räkna med att det erfordras en sammanlagd nyproduktion av inemot en miljon bostäder i Norden. Samtidigt vet vi att bristen på kvalificerade tekniker är stor och kommer att vara besvärande trots den ökade utbildningen.

Mot denna bakgrund är det nödvändigt att försöka finna lämpliga former för att utnyttja forsknings- och utvecklingsresultat och att underlätta produktionen. Detta kan ske genom lämpligt samarbete och en åtgärd som kan tjäna detta syfte är att bringa byggnadsbestämmelserna i de nordiska länderna i överensstämmelse med varandra. Så länge det finns olikheter i t. ex. materialföreskrifter och dimensioneringsregler är det vanskligt att samordna den byggnadstekniska forskningen och till fullo utnyttja tekniskt-ekonomiska utredningar gemensamt i de nordiska länderna.

Om normer utarbetas gemensamt kan man även dra fördel av Nordens främsta experter på de olika material- och konstruktionsområdena på ett bättre sätt än om varje land arbetar för sig.

Likartade byggnadsnormer kan också underlätta en nordisk marknad för byggnadsmaterial och fabrikstillverkade byggnadsdelar.

Sammanhanget mellan byggforskning och normeringsverksamhet är väl

¹ Vid det finsk-svenska ingenjörsmötet sommaren 1962 i Åbo höll överingenjör Gunnar Essunger ett inledningsanförande, som efter bearbetning — främst i syfte att klarlägga det nordiska samarbetet rörande byggnadsnormer — återgavs i tidskriften »Väg- och vattenbyggaren», 1962: 8.

uppenbar för alla. De som utarbetar normer är stora konsumenter av forskningsresultat. Samtidigt är de ofta i tillfälle att konstatera bristerna i våra kunskaper och har därigenom möjlighet att uppträda som beställare — tyvärr dock inte sällan med en för en beställare besvärande brist på disponibelt rörelsekapital. Men behovet av forskning kan klarläggas. Kanske kan ibland också förslag till forskningsprogram presenteras. Och många gånger kan även lämpliga finansierare för forskningsuppgifterna utpekade inom materialindustrin och byggnadsindustrin.

Forskarna påstås ofta arbeta i det fördolda. Hur forskningsresultaten skall utnyttjas bäst och hur informationen från forskarna skall nå fram till projektörer och byggare är en brännande fråga.

Det kan anses odiskutabelt att ett av de snabbaste sätten att sprida kännedom om forskningen är att omsätta resultaten i normer. Dessutom tror i varje fall normskrivarna — som kanske t. o. m. lever i den förhoppningen att normerna tillämpas — att forskningsresultaten genom normerna blir inte blott kända utan även effektivt omsatta i praktiken.

De luckor i våra kunskaper som ofta konstateras vid ett normarbete kan som ovan nämndes fyllas genom forskningens medverkan. Den grundläggande utforskningen av byggnadsmaterialens fysikalisk-kemiska egenskaper är ett område, inom vilket problemställningarna är i stort sett likartade för olika nordiska forskningsinstitut. Problemkomplexen har under senare år tenderat att bli alltmer omfattande, och en rationellt bedriven forskning skulle fordra insättande av dyrbar specialutrustning och kompetenta forskare i långt större utsträckning än vad som hittills har varit möjligt. Om man kunde enas om en gemensam linje i fråga om forskningsprogram och målsättning, och om tillgängliga resurser samlades till ett forskningsinstitut, skulle ett intensifierat forskningsarbete kunna komma i gång och resultaten spridas och nyttiggöras i alla länderna.

Inför ett intensifierat samarbete i forsknings- och normfrågor är det önskvärt för att inte säga nödvändigt med en systematisk genomgång av väsentliga forskningsproblem som bör kunna lösas på nordisk basis. Som exemplifiering av dessa problem kan nämnas provningsmetoder samt kontrollformer baserade på ett statistiskt betraktelsesätt. Sambandet mellan provkropparnas egenskaper och den färdiga konstruktionens egenskaper är också av stort intresse.

Nordiska samarbetsorgan

Nordiskt samarbete inom byggnadsfacket pågår genom medverkan av många organisationer och institutioner (tabell 1). Samarbetet berör olika avgränsade sektioner av yrkesområdet och olika arbetsfält. Ofta äger det rum utan en klart definierad målsättning. I en del fall synes samarbetet vara inskränkt till kollegiala diskussioner utan allvarligare försök till systematisering eller inriktning mot praktiska resultat.

Den översiktliga sammanställningen i tabell 1 gör inte anspråk på att vara fullständig. Där redovisas ett 10-tal samarbetsorgan och samarbetsformer.

Från en eller annan kan man nog bortse, t. ex. Nordiskt Ingenjörsmöte, NIM, som numera enligt min mening spelat ut sin roll, i varje fall för byggnadsfackets del. Om vi koncentrerar oss på organ som ägnar sig åt normer inom byggnadsfacket med inriktning på byggnadstekniska och konstruktiva spörsmål, återstår endast ett par, tre organ.

Man kan urskilja två huvudlinjer kring vilka samarbetsformerna grupperas, nämligen

1. Ideella ingenjörorganisationer som på sitt program har byggnadstekniska arbetsuppgifter.
2. Centrala byggnadsmyndigheter.

Denna gruppering förefaller naturlig och anknyter till den traditionella utvecklingen inom de olika länderna. Utvecklingen är emellertid inte entydig och avsevärda olikheter finns länderna emellan. Orsaken härtill skall inte närmare utredas här.

En faktor av stor betydelse i detta sammanhang är strävandena att komma till rätta med det s. k. byggkrånget och att få till stånd enhetliga byggnadsnormer inom respektive land. Detta gäller alldeles speciellt husbygandet.

Av allt att döma går emellertid utvecklingen nu — pådriven av byggkrångeledebatten — i stort sett i samma riktning i de nordiska länderna. Man kan sålunda konstatera en klar tendens att tekniska byggnadsnormer fastställs centralt och blir giltiga för huvudparten av byggnadsverksamheten. Utarbetandet av normerna sker i varierande former:

1. På initiativ av ideella organisationer
2. Genom samarbetskommittéer
3. I statlig regi.

Samtliga dessa former förekommer numera inom de nordiska länderna. Gemensamt är att de arbetande normkommittéerna, oberoende av »företagsformen», vanligen är tämligen allsidigt sammansatta och sålunda också i realiteten ganska likartade.

Tabell 1. Översiktlig sammanställning av nordiska samarbetsorgan

Nordiska organ	Nationella organ
1. Nord Ingenjörsmöte, NIM (viss uppdelning i olika fack)	De polytekniska ingenjörorganisationerna
2. Nordisk Byggnadsdag	Speciellt utsedda kommittéer
3. Nordiskt Entreprenörmöte	Byggnadsentreprenörföreningarna
4. Nordiskt Arkitektmöte	Arkitektorganisationerna
5. Nordiska Vägtekniska Förbundet	Speciellt utsedda avdelningar
6. Nordiska Vvs-förbundet	Vvs-tekniska föreningarna
7. Nordiska Betongförbundet	Betongföreningarna
8. Nord Byggforskningsmöte och Nordisk Samarbetsgrupp, NS	De statliga byggforskningsorganen
9. Nord Kommittén för Byggnads- bestämmelser, NKB	De centrala husbyggnadsmyndigheterna
10. INSTA, Internord Standard	Standardiseringsorganen

Läget på husbyggnadsområdet är att det numera åligger en central myndighet att i samverkan med rådgivande representantorgan ansvara för att enhetlighet och samordning genomförs beträffande normerna i syfte att främja den tekniska utvecklingen och byggandets industrialisering. I Danmark är den centrala myndigheten Boligministeriet, i Norge Kommunal- och arbetsdepartementet och i Sverige Byggnadsstyrelsen. Central husbyggnadsmyndighet i Finland är den finska Byggnadsstyrelsen, men någon motsvarighet till det danska Bygningsreglemente, de norska Byggeforskrifterna och de svenska Anvisningarna till Byggnadsstadgan (BABS) finns ännu ej. En kommitté är dock i färd med att utreda behovet av sådana tekniska regler som komplement till den finska byggnadslagen. På motsvarande sätt som sker i de övriga nordiska länderna genom nyssnämnda »reglementen» kan dock den finska byggnadsingenjörsföreningens och betongföreningens normer redan nu ges en officiell auktorisation.

Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser

Genom den utveckling som ovan skildrats har det skapats naturliga förutsättningar för ett samarbete mellan de centrala husbyggnadsmyndigheterna i de nordiska länderna. Den yttre ramen för samarbetet är Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, NKB. Kommittén tillkom på initiativ av Nordiska rådet som ett led i utredningarna rörande en gemensam nordisk varumarknad. Arbetet har emellertid redan från början skett i den förvisningen att ett organiserat nordiskt samarbete om byggnadstekniska bestämmelser och normer är av betydelse även från andra synpunkter än de som gäller en nordisk marknad.

Målsättningen för kommitténs verksamhet är koordinering av bestämmelser inom husbyggnadsfacket i de nordiska länderna. I första hand syftar denna koordinering till *likartade bestämmelser*, utformade enligt *samma principer*. På längre sikt bör *enhetliga och i möjligaste mån gemensamma bestämmelser eftersträvas*. Med bestämmelser avses här främst tekniska normer, anvisningar och föreskrifter. Arbetet inom NKB bedrivs inom ett antal arbetsutskott (tabell 2). På basis av gällande normer i de olika länderna samt tillgängliga forskningsresultat och erfarenheter utarbetar dessa utskott *riktlinjer för likartade bestämmelser*. Riktlinjerna fastställs av kommittén, som sammanträder två gånger årligen. Det förutsättes att de olika representanterna i kommittén — dvs. i realiteten de centrala husbyggnadsmyndigheterna — i möjligaste mån söker medverka till att få riktlinjerna tillämpade vid utarbetande och fastställande av normer.

Som ytterligare resultat av NKB:s arbete framkommer:

- 1) Förslag till samlingsuppgifter för de officiella provningslaboratorier-
na i syfte att få till stånd enhetliga provningsmetoder.
- 2) Förslag till utredningar eller forskningsuppgifter som syftar till att
skaffa fram erforderligt kunskapsunderlag för normer.

Som ett resultat av en inom Nordiska rådet väckt motion om ökat stöd åt det nordiska samarbetet inom byggforskningen och normeringsverksam-

Tabell 2. Arbetsutskott inom Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser

Allmänna frågor	Konstruktionsfrågor	Byggnadstekniska frågor	Installationsfrågor
1. Administrativa frågor (godkännandeordning)	1. Belastningsfrågor	1. Värmeisolering	1. Ventilation
2. Modulfrågor	2. Träkonstruktioner	2. Ljudisolering	2. Vatten- och avloppsinstallationer
	<i>Planerade utskott:</i>	3. Brandskydd	3. Hissar
	3. Grundkonstruktioner	4. Skorstenar	
	4. Stålkonstruktioner	5. Lätta, icke bärande ytterväggar	
	5. Murverkskonstruktioner		

heten har Rådet vid sin 10:e session bl. a. rekommenderat ökade statliga bidrag till NKB. I fråga om vägbyggandet har en motsvarande rekommendation gjorts till förmån för Nordiska Vägtekniska Förbundet.

En följd av rekommendationen är att NKB planerar att effektivisera sitt arbete, bl. a. genom att inrätta centrala huvudsekretariat och ställa särskilt engagerade sekreterare och utredningsmän till arbetsutskottens förfogande.

I samband med att de av Nordiska rådet rekommenderade ökade bidragen kommer att begäras avser NKB att presentera en *översiktlig plan* för sin verksamhet. I denna plan, som väntas bli fastställd vid nästa kommittémöte i december 1962, torde stor vikt komma att fästas vid att det nyligen påbörjade arbetet rörande administrativa frågor, dvs. principerna för bedömning och godkännande av nya material och konstruktioner, skall intensifieras. I anslutning till denna arbetsuppgift kan också komma att övervägas, hur gemensamma normer och ett gemensamt nordiskt »byggningsreglemente» bör utformas.

Detta är en översiktlig orientering om NKB. Men hur skall vi se kommitténs verksamhet i ett större sammanhang? Vi kommer då in på den verksamhet som bedrivs eller som borde bedrivas genom tekniska organisationer.

Samarbete om normer

Som exempel på ett samarbetsorgan som ur organisatorisk synpunkt synes vara föredömligt kan nämnas Nordiska Betongförbundet, som har enkla men distinkta stadgar. På normområdet drivs verksamheten genom utskott inom en normkommitté. Kanske är man inom Nordiska Betongförbundet inte helt tillfreds med det hittills uppnådda resultatet av normsamarbetet. Uppenbarligen har svårigheter förelegat att komma igång och finna den rätta rytmen i arbetet. Normeringsverksamhet är alltid vanskelig och tidskrävande, även om man håller sig enbart inom sitt eget land. Ett färskt exempel har vi från Norge där man i dagarna konstaterat att det erfordras minst 10 000 arbetstimmar av kvalificerade tekniker för att få fram reviderad utgåva av Byggeforskrifterna.

Pessimistiska tongångar har väl också hörts när det gäller normsamarbete över gränserna. Ett problem är att de olika ländernas representanter i en samarbetsgrupp kan ha svårt att i sina hemland vinna gehör för vad man kommit överens om i det gemensamma arbetet. De hemmavarande kollegerna — ibland inspirerade av vetenskaplig äregirighet, ibland av ekonomiska intressen men kanske ofta av en naturlig oppositionslust — tävlar sinsemellan om att slå något hårt i huvudet på samarbetsgruppens ledamöter. Mot en sådan omild behandling finns det emellertid förebyggande medel. För det första får man nöja sig med att söka åstadkomma *riktlinjer* om väsentliga frågor som kan inspirera till *likartade normer*. För det andra bör naturligtvis remissförfarandet tillämpas, innan slutliga förslag läggs fram. Dessutom bör man redan vid val av samarbetsuppgift i första hand inrikta sig på frågor som ligger naturligt till för samordning.

Därutöver är det betydelsefullt att de *normutarbetande* och *normfastställande* organen inom respektive land hålls underrättade om samarbetet och bibringas positiv inställning till koordineringssträvandena. NKB är som framgått av min redogörelse i stort sett sammansatt av representanter för i varje fall den sistnämnda kategorin av organ. Eftersom kommittén som målsättning för sin verksamhet har koordinering av byggnadsnormerna, finns det anledning att räkna med att kommittén önskar stödja förslag till riktlinjer för normer som kommer från arbetsgrupper utanför kommittén. Detta innebär emellertid inte att man behöver befara att kommittén skulle vilja lägga sig till med arbetsuppgifter som kan skötas på ett ändamålsenligt sätt av andra samarbetsorgan, t. ex. Nordiska Betongförbundet.

Nordisk byggnadsteknisk union?

Jag nämnde tidigare ett 10-tal nordiska samarbetsorgan och samarbetsformer. Bland dessa saknas den huvudorganisation som representerar civilingenjörerna inom byggnadsfacket. Det är anmärkningsvärt att ett organiserat samarbete ännu ej har kommit till stånd i de frågor som är gemensamma för byggnadsingenjörerna. På olika specialområden förekommer samarbete, men de frågor som spänner över flera sektorer inom ingenjörbyggnadskonsten, eller som inte bevakas av specialorganisationer bör rimligen tas om hand inom ett nordiskt, byggnadstekniskt samarbetsorgan. Vissa trevande försök har gjorts att få i gång ett sådant samarbete på normområdet. Inom NKB har Belastningsutskottet, som under senaste tid även ägnat visst studium åt säkerhetsfrågor och dimensioneringsprinciper, sökt kontakt med civilingenjörorganisationerna inom byggnadsfacket. Därigenom har en ömsesidig information kunnat ske. Men för ett aktivt samarbete på en bredare front — inklusive byggnadstekniska normer — erfordras en organisationsform som enligt min mening kan vara snarlik Nordiska Betongförbundets. Det har gjorts gällande att de polytekniska föreningarna inte skulle önska ett direkt samarbete inom det byggnadstekniska facket. En sådan inställning kan emellertid inte vara realistisk och man bör därför räkna med att ett nordiskt samarbetsorgan för byggnadsingenjörerna kommer till stånd.

Detta organ bör kunna bli ett lämpligt komplement till redan existerande organ, t. ex. Nordiska Betongförbundet.

De två »huvudpersonerna» i samarbetet för koordinering av byggnormerna blir alltså NKB och de ideella ingenjörorganisationerna. NKB utrustad med ekonomiska resurser, kontinuitet i verksamheten och med möjligheter att genomföra förslag till koordinerande normer och de ideella ingenjörorganisationerna utrustade med olika kategorier av kvalificerade tekniker bland sina medlemmar och med en nära kontakt med forskningen. Mot denna bakgrund blir det naturligt att NKB och ingenjörföreningarnas samsarbetsorgan i samverkan gör upp en plan för den framtida verksamheten. I denna plan bör också inrymmas åtgärder för att underlätta genomförandet av de riktlinjer som kommer fram från olika arbetsgrupper. En sådan plan — t. ex. en 5-årsplan — måste fortlöpande överses, förslagsvis vartannat år. Om planen till en början förutsätter att arbetsresultatet blir likartade normer, bör man dock vid den fortlöpande revideringen så småningom inrikta sig på gemensamma normer.

Internationella aspekter

Det befintliga och skisserade nordiska samarbetet inom byggnadsfacket bör givetvis samordnas med det internationella.

Europeiska Betongkommittén arbetar sedan länge med rekommendationer för betongnormer. De stora internationella föreningarna för bro- och byggnadskonstruktioner och för spännbetong har ju numera delvis inlett en mera målinriktad verksamhet. Inom CIB och ISO har tillsatts arbetskommittéer för bl. a. belastningar, säkerhetsfrågor och dimensioneringsprinciper.

Eftersom många aspekter är gemensamma för de nordiska länderna, och en viss samordning bör komma till stånd i dessa internationella sammanhang. En kritisk prövning av behovet av vissa internationella kommittéer är dock på sin plats.

Betydelsen av att de nordiska länderna samordnar sin byggforskning och normering för att på så sätt få underlag för ett gemensamt, internationellt uppträdande är uppenbar. Därigenom skapas bl. a. bättre förutsättningar för att provnings- och kvalitetskrav på produkter från de nordiska länderna kan bli internationellt accepterade. Detta är självfallet av stort värde ur exportsynpunkt såväl ifråga om varor och tillverkningslicenser som ingenjörarbete. Inför den fortsatta utvecklingen under 1960-talet, då stormarknaderna kommer att få allt större betydelse, är det därför angeläget att betrakta Norden som en enhet i byggnadstekniskt avseende.

BILAGA 3**Preliminär plan för verksamheten inom Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser**

(Upprättad av kommitténs propagandagrupp)

Vid Nordiska kommitténs för byggnadsbestämmelser sammanträde i Stockholm den 14 december 1962 antogs nedanstående plan att gälla tills vidare för kommitténs verksamhet. På grundval av planen, ev. kompletterad vid kommitténs möte i maj 1963, avser den svenska byggnadsstyrelsen att i årets petita göra framställning om erforderliga medel i syfte att intensifiera det nordiska samarbetet rörande byggnadsbestämmelser m. m. i enlighet med Nordiska rådets ovannämnda rekommendation.

1. Organisation

Nordiska Kommittén för Byggnadsbestämmelser, NKB, är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala husbyggnadsmyndigheter. I kommittén ingår delegater för följande myndigheter.

Danmark: Boligministeriet.
Finland: Byggnadsstyrelsen.
Island: Skípulgstjórnin.
Norge: Kommunal- och arbeidsdepartementet.
Sverige: Byggnadsstyrelsen.

Som ordförande i kommittén fungerar delegaten från det land där nästföljande kommittémöte skall äga rum. Det förutsättes att inom varje land inrättas ett sekretariat som handlägger löpande ärenden och förbereder kommitténs möten samt samordnar utskottets verksamhet.

Kommittén tillsätter arbetsutskott och särskilda grupper, sammansatta av sakkunniga från de olika länderna, för behandling av aktuella frågor inom kommitténs verksamhetsområde. Inom dessa organ bör engageras sekreterare och/eller utredningsman, vanligen från samma land som utskotts- eller gruppordföranden.

2. Målsättning för verksamheten

Målsättningen för kommitténs verksamhet är koordinering av bestämmelserna inom husbyggnadsfacket i de nordiska länderna. Med bestämmelser avses här huvudsakligen tekniska normer, anvisningar och föreskrifter.

I första hand syftar koordineringen till att bestämmelserna skall bli innehållsmässigt ensartade samt utformade enligt samma principer. På längre sikt eftersträvas enhetliga och i möjligaste mån gemensamma bestämmelser.

Bestämmelserna bör utformas som allmängiltiga funktionskrav, grundade på objektiva provningsmetoder.

K o m m e n t a r e r

Inom byggnadsfacket pågår en genomgripande teknisk utveckling som främst kännetecknas av följande företeelser:

- 1) Projektering enligt vetenskapligt utformade beräknings- och dimensioneringsprinciper
- 2) Användning av högvärdiga byggnadsmaterial
- 3) Industriell tillverkning av byggnadsdelar
- 4) Fler tekniska installationer i byggnaderna
- 5) Mekanisering av byggandet

För att denna utveckling skall främjas är det nödvändigt att såväl projekteringen som byggandet kan ske enligt enhetliga bestämmelser och normer, som fortlöpande anpassas efter framkomna rön och erfarenheter och som utformas som allmängiltiga funktionskrav.

På grund av välständsökningen och den allmänna samhällsutvecklingen har behovet av byggnader av olika slag starkt ökat i Norden. Investeringarna i byggnader och antalet uppförda bostadslägenheter under år 1960 framgår av följande sammanställning:

Land	Investeringar i byggnader (inkl. bostäder)	Bostäder	
		Investeringar	Antal lägenheter
Danmark	ca 3 700 M Dkr	1 200 M Dkr	28 043
Finland	1 900 M Fmk (nya)	1 000 M Fmk	31 525
Norge	» 4 500 K Nkr		26 805
Sverige	» 8 100 M Skr	3 100 M Skr	68 064

Samtidigt som behovet av byggnader växer gör sig bristen på tekniker starkt gällande i de nordiska länderna.

Med hänsyn till att utvecklingen är i stort sett densamma i de nordiska länderna finns det starka skäl som talar för att man försöker bedriva bestämmelser i samverkan. Förutsättningarna för en sådan samverkan är goda. De klimatiska förhållandena är tämligen likartade i de nordiska länderna. Likaså har man i stort sett samma slags byggnadsmaterial. Även byggnadspraxis överensstämmer i inte ringa omfattning.

Genom samverkan i bestämmelesarbetet kan tillgängliga resurser och kunskaper utnyttjas rationellt. Detta gäller inte minst ifråga om forskningsresultat. En följd av samarbetet blir att impulser kan ges till aktuella forskningsuppgifter, som kan lösas gemensamt.

Ensartade eller gemensamma bestämmelser och normer underlättar handeln med material och färdiga byggnadsdelar mellan de nordiska länderna liksom licenstillverkning av konstruktioner. Även utnyttjandet av den tekniska arbetskraftens tjänster i form av rådgivning främjas härigenom.

Samordnade kvalitetskrav och provningsmetoder kommer också att skapa bättre förutsättningar för att produkter från de nordiska länderna blir accepterade i andra länder, vilket är av betydelse ur exportsynpunkt.

Det nordiska samarbetet bör självfallet i möjligaste mån knytas an till ett vidgat internationellt samarbete. Ett ökat sådant samarbete är också på väg

inom flera områden, t. ex. beträffande betongkonstruktioner, stålkonstruktioner, belastnings- och säkerhetsfrågor. Olika organ har börjat söka få till stånd ett målinriktat samarbete som syftar längre än till enbart ett allmänt kunskapsutbyte vid kongresser. Sålunda finns kommittéer för bland annat olika bärande konstruktioner och belastningsförutsättningar samt för ljudisolering m. m. Genom en samverkan inom NKB får de nordiska länderna möjlighet att på ett rationellt sätt medverka i detta internationella normarbete samt utnyttja de resultat som därvid framkommer.

3. Verksamhetens bedrivande

Kommittémöten hålls som regel två gånger årligen. Härvid behandlas rapporter från arbetsutskott m. fl. Vidare planlägges den kommande verksamheten och erforderliga arbetsutskott och andra organ tillsättes.

Det huvudsakliga arbetet bedrivs genom arbetsutskotten. För expertutredningar av speciellt slag kan kommittén lämna uppdrag till särskilt engagerade institutioner eller fackmän. Sådant nordiskt samarbete, som bedrivs av andra organisationer inom avgränsade områden av husbyggnadsfacket, kan stödjas av kommittén i syfte att uppnå bästa möjliga resultat.

Arbetet inom utskotten inleds vanligen med att gällande bestämmelser i de olika länderna rörande det aktuella ämnet sammanställs och granskas. Därefter framlägger utskottet på basis av sammanställningen samt tillgängliga forskningsresultat och erfarenheter rapport till kommittén. På grundval av denna rapport beslutar kommittén om erforderliga åtgärder, som i normala fall kan hänföras till någon eller några av följande fyra grupper:

1. Riktlinjer för bestämmelser fastställs samt rekommenderas för tillämpning inom resp. land av den institution som utfärdar eller fastställer bestämmelser.
2. I de fall, då sådana provningsmetoder saknas, som erfordras för bestämmelsernas tillämpning, föreslås de officiella provningsanstalterna eller andra lämpliga organ att erforderliga, för Norden *gemensamma provningsmetoder* utarbetas.
3. Då kunskapsunderlaget för bestämmelseförslagen bedömes vara bristfälligt, läggs fram *förslag till utredningar eller forskningsuppgifter*. Dessa förslag kan, då så befinner sig möjligt, kompletteras med utkast till forskningsprogram.
4. Sådana frågor som lämpligen bör kunna handläggas inom *annat nordiskt samarbetsorgan*, överlämnas till sådant organ, t. ex. ingenjörsföreningarnas byggnadstekniska samarbetsorgan och Nordiska Betongförbundet, för att där fullföljas, ev. i samarbete med kommittén.

Med hänsyn till betydelsen av ett internationellt samarbete inom byggnadsfacket bör NKB söka kontakt med byggnadsmyndigheter och norminstitutioner i andra länder liksom med internationella samarbetsorgan på ifrågavarande område. Samarbete bör etableras i syfte *dels* att få del av nya bestämmelser och normer i de olika länderna och av förslag till samordnade internationella regler, *dels ock* att delge andra länder de riktlinjer för ens-

artade eller gemensamma nordiska bestämmelser och normer som NKB framlägger.

4. Arbetsprogram

De arbetsuppgifter som hittills tagits upp till behandling finns sammanställda i bilaga 1. Av denna framgår vilka av dessa uppgifter som slutförts och resulterat i slutrapporter som förelagts kommittén. I bilagan anges även de arbetsuppgifter som pågår och sålunda utgör det aktuella programmet.

Med hänsyn till arbetsuppgifternas art kan dessa indelas i följande två huvudgrupper:

1. Allmänna, administrativa frågor.
2. Tekniska frågor (inklusive materialfrågor och installationstekniska frågor).

Arbetsuppgifterna på det administrativa planet kan sammanfattas i följande fem punkter.

11. Utformning av de funktionskrav, baserade på de grundläggande principerna om säkerhet och hälsa, som skall ligga till grund för bestämmelserna. Härvid bör även klarläggas hur ett nordiskt »Byggningsreglemente» bör utformas.
12. Koordinering av den löpande, administrativa handläggningen av byggnadsfrågor.
13. Samordning av reglerna för bedömning och godkännande eller klassificering av material och konstruktioner (godkännandeordning).
14. Samordning av reglerna för officiell kontroll (t. ex. i form av tillverkningskontroll) av material och industriellt framställda byggnadsdelar (kontrollordning).
15. Klarläggande av förutsättningarna för koordinering av provningsmetoder för material och konstruktioner.

De här nämnda arbetsuppgifterna har delvis tagits upp till behandling i administrativa utskottet. Det hittills utförda koordineringsarbetet har dock endast berört några delproblem. Här nämnda arbetsuppgifter bör ges hög angelägenhetsgrad.

De tekniska arbetsuppgifterna kan uppdelas i:

21. Frågor rörande bärande konstruktioner.
22. Allmänna byggnadstekniska frågor rörande hygien och brand.
23. Frågor rörande byggnadsmaterial samt särskilda byggnadsdelar och byggnader.
24. Installationstekniska frågor.

Som exempel på sådana *frågor rörande bärande konstruktioner* som ännu ej tagits upp till behandling och för vilka likartade normer saknas kan nämnas grundläggningsfrågor, stål- och andra metallkonstruktioner samt murverk av tegel, lättbetong och betongblock. I detta sammanhang bör också nämnas det samarbete som pågår på betongområdet genom Nordiska Betongförbundets normkommitté.

Bland *allmänna byggnadstekniska frågor* som NKB bör ägna sig åt kan nämnas ljudisolering, värmeisolering, fuktisolering samt brandskydd.

Som exempel på *frågor rörande byggnadsmaterial och byggnadsdelar m. m.* kan nämnas nya materialgrupper för t. ex. beklädnads- och golvmaterial.

Installationstekniska frågor har delvis redan tagits upp inom kommittén, men arbetsuppgifterna har av praktiska skäl starkt begränsats. Efter hand finns det anledning ägna större uppmärksamhet åt sådana frågor, t. ex. vatten- och avloppsinstallationer.

Då utvecklingen inom byggnadsfacket går snabbt, är det inte lämpligt att arbetet inom NKB bindes vid ett alltför detaljerat program, som förhållandevis snart kan bli inaktuellt. Det synes motiverat att programmet smidigt anpassas efter de behov som accentueras av främst den fortgående industrialiseringen samt handeln med byggnadsmaterial och fabriksstillverkade byggnadsdelar. Man bör sålunda inrikta sig på att ha ett s. k. rullande arbetsprogram.

I första hand är det angeläget att ytterligare resurser sätts in på att slutföra de pågående arbetsuppgifterna. Därvid bör de grundläggande och principiella frågorna på det administrativa planet i möjligaste mån slutföras i första etappen. Därefter bör på grundval av en vid varje tillfälle gjord angelägenhetsgradering aktuella frågor på arbetsprogrammet tas upp till behandling.

I bilagda tablå (bilaga 2) har som exempel sammanställts aktuella arbetsuppgifter, såväl sådana som pågår som sådana som bör tas upp efter hand som erforderliga resurser ställs till förfogande. För de i sammanställningen upptagna arbetsuppgifterna bör efter hand detaljprogram göras upp. I dessa bör bland annat anges den ordningsföljd, enligt vilken de olika detaljproblemen bör behandlas.

På det internationella planet bör NKB engagera sig i sådana arbetsuppgifter som från fall till fall bedöms motiverade med hänsyn till de praktiska förutsättningarna. Särskilt angeläget är det att betydelsefullare principfrågor i första hand tas upp, t. ex. säkerhetsfrågor och dimensioneringsprinciper, godkännandeordningar och provningsmetoder.

5. Finansiering av verksamheten

I utlåtande den 10.2.1962 av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över det inom rådet väckta förslaget om förstärkning av det nordiska samarbetet för att förenhetliga normerna inom husbyggnadsfacket anföres bl. a. följande:

De centrala nordiska byggnadsmyndigheternas samarbetsorgan är Nordiska Kommittén för Byggnadsbestämmelser (NKB), som sedan sin tillkomst år 1956 kunnat uträtta ett effektivt arbete och infört enhetliga nordiska normer på en rad områden inom husbyggandet. NKB har hittills icke åtnjutit egentliga statsbidrag. Avdelad personal har sysslat med de nordiska samarbetsfrågorna som tjänsteuppgifter vid sidan av det ordinarie arbetet. Statsunderstöd har knappast utgått annorledes än i form av reseersättningar. Med ökad finansiell hjälp skulle NKB kunna till behandling taga upp ett flertal uppgifter inom sitt naturliga verksamhetsområde berörande olika sektorer inom byggnadsområdet. I avsaknad av tillräckliga ekonomiska resurser har NKB hittills måst avstå härifrån.

För att det påbörjade arbetet skall kunna fullföljas utan alltför stor tidsutdräkt samt för att nya arbetsuppgifter i önskvärd omfattning skall kunna tas upp, bör erforderliga medel ställas till förfogande för i huvudsak följande ändamål:

1. Möjlighet att lämna ersättning till sekreterare, utredningsmän och experter.
2. Resor och traktamenten samt möteskostnader.
3. Anslag för tryckning av publikationer m. m.

Inom varje land bör en beräkning av erforderliga medel göras, baserad på den verksamhet som förutsättes äga rum inom det centrala sekretariatet och arbetsutskotten m. m. Det förtjänar i anslutning härtil noteras att de medel som erfordras kan bedömas vara mycket blygsamma i förhållande till den betydelse för rationaliseringen inom husbyggnadsfacket i Norden som den intensifierade verksamheten inom NKB kan förutsättas leda till. Det bör även beaktas att det arbete som bedrivs inom NKB:s utskott i stor utsträckning är av sådan art att det under alla förhållanden bör utföras inom de olika länderna.

BIHANG 1

Hittillsvarande arbetsprogram

Kommittén har hittills bedrivit sitt arbete i följande arbetsutskott av vilka flertalet avgett preliminära eller slutliga rapporter.

1. Slutförda arbetsuppgifter

11. Modulutskottet

Rapport angående modulordning avgiven juni 1959. Därmed är huvuduppgiften slutförd. För att ge tillämpningsregler till modulordningen har en informationsskrift påbörjats. Ett första utkast framlades i maj 1962. Arbetet beräknas avslutat före 1.7.1963.

12. Belastningsutskottet

Rapport angående belastningsbestämmelser i december 1956. Som komplement till rapporten önskades förslag till forskningsuppgifter. Därmed är den ursprungliga arbetsuppgiften slutförd. Pågående arbete: Studium rörande belastnings- och säkerhetsfrågor i anslutning till det internationella samarbetet bland annat genom CIB och ISO.

13. *Brandskyddsutskottet*

Rapporter angående brandklassificering i maj 1958, angående brandskyddsbestämmelser i större bostadshus i december 1959 och angående brandskyddsbestämmelserna i småhus i december 1961. Utskottet har därmed avslutat sitt ursprungliga uppdrag och står nu till förfogande som remissorgan i brandskyddsfrågor.

14. *Värmeisoleringsutskottet*

Rapport angående värmeledningstal i juni 1959, angående värmeisolering av golv på mark i maj 1961 samt riktlinjer för värmeisoleringsförmågan hos fönster i december 1961. Därmed är den ursprungliga uppgiften slutförd och resultatet skall nu ge vissa kompletterande regler angående godkännande av värmeledningstal vilket beräknas kunna ske under första halvåret 1963.

15. *Ljudisoleringsutskottet*

Rapport angående luftljudisolering i maj 1959 och ljudisolering i sjukhus, skolor och hotell i december 1960. Arbetet är därmed tills vidare avslutat.

16. *Sanitetstekniska utskottet*

Rapport angående vatten- och avloppsinstallationer i bostadshus i maj 1959. Arbetet är därmed tills vidare avslutat.

2. *Pågående arbetsuppgifter*

21. *Ventilationsutskottet*

Rapport angående naturlig ventilation i bostadshus i december 1958. Preliminär rapport angående mekanisk ventilation i bostadshus i maj 1962. Pågående arbete: Samordning av rapporterna angående naturlig och mekanisk ventilation. Denna arbetsuppgift beräknas i stort sett kunna avslutas under 1962.

22. *Skorstensutskottet*

Preliminär rapport angående bestämmelser för små skorstenar i maj 1962 (avser traditionella skorstenkonstruktioner). Rapport angående icke traditionella skorstenstyper förberedes.

23. *Träkonstruktionsutskottet*

Arbete pågår med rapport angående enhetliga regler för konstruktionsvirke och lamellerat virke.

24. *Utskottet rörande lätta icke bärande ytterväggar*

Sammanställning angående funktionskrav i november 1962.

25. *Hissutskottet*

Arbetet påbörjat 1962 med uppgörande av arbetsprogram.

26. Arbetsgrupp rörande bullerproblem vid samhällsplanering

Arbetet påbörjat 1961. Arbetsprogram i februari 1962. Slutrapport beräknas kunna avlämnas under första halvåret 1963.

27. Administrativa utskottet

Arbetet påbörjat 1961 med kartläggning av den administrativa organisationen beträffande handläggningen av byggnadsärenden, i syfte att få till stånd en gemensam godkännandeordning för byggnadsmaterial.

Sammanställning av arbetsuppgifter

Administrativa frågor	Tekniska frågor			Ange- lägenhets- grad	
	Bärande konstruktioner	Allmän byggnads- teknik	Byggnadsmaterial, byggnadsdelar och bygg- nader	Installationsteknik	
Godkännandeordning Kontrollordning Koordinering av prov- ningsmetoder	Träkonstruktioner Belastningsantagan- den		Skorstenar Lätta icke bärande ytterväggar (utfack- ningsväggar)	Ventilation Hissar	A
Principen för utform- ning av bestämmel- ser och normer Nordiska Byggnads- normer	Säkerhetsfrågor Grundkonstruktioner Stålkonstruktioner Murverkskonstruk- tioner Betongkonstruktioner (Nordiska Betong- förbundet)	Ljudisolering Värmeisolering Fuktisolering	Beklädnadsmaterial Golvmaterial Oljecisterner i bygg- nader Eldstäder Yttertak	Vatten- och av- loppsinstalla- tioner	B
Ansvarig projektör Ansvarig arbetsledare Krav på ritningar m. m.	Lättmetallkonstruk- tioner	Brandskydd Vattenavledning Belysningsförhål- landen	Måttkrav på olika byggnadsdelar (räc- ken etc.) Sopnedkast Fordringar betr. spe- cialbyggnader (ho- tell, skolor, kontor, sjukhus, samlings- lokaler, garage, in- dustrier)	El-installationer	C

A = Pågår och bör fullföljas snarast möjligt.

B = Bör tagas upp snarast möjligt.

C = Bör tagas med i arbetsprogrammet efter närmare övervägande.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 7 december 1962:

at rekommendationen har været forelagt statsprøveanstalten og den 11. oktober 1962 bilagt statsprøveanstaltens erklæring er forelagt materialprøverådet.

Materialprøverådet har over for handelsministeriet oplyst, att sagan først vil kunne forventes færdigbehandlet på et møde i januar måned 1963.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 3 december 1962:

at rekommendationen indgår i overvejelserna om hele samarbejdet mellem de nordiske lande på byggeområdet. Dette samarbejde strækker sig fra prøvningsordningerne til spørgsmål om fælles regler for godkendelse af materialer og konstruktioner samt fællesskab med hensyn til bygge Lovgivning og byggebestemmelser. Rekommendationen har således tilknytning til Nordisk Råds rekommendation nr. 3/1962 om det nordiske samarbejde mellem byggeforskningsinstitutterne m.v. Arbejdet vedrørende fælles nordiske byggebestemmelser henhører især under Den nordiske komité for bygningsbestemmelser. Komiteen er for øjeblikket i færd med at registrere såvel prøvningsinstitutter som prøvningsmetoder i de nordiske lande, et arbejde, der står i den nærmeste forbindelse med samarbejdet mellem prøvningsanstalterne.

De nordiske byggeforskningsinstitutter har endvidere gennem deres nordiske samarbejdsorgan taget spørgsmålet om samarbejdet med prøvningsanstalterne op, idet prøvningsmetodernes udformning bl. a. afhænger af byggeforskningens resultater. På et den 29. november 1962 i Helsingfors afholdt møde er byggeforskningsinstitutterne enedes om at søge samarbejdet med prøvningsanstalterne organiseret i fastere rammer, og man vil sandsynligvis afholde et nyt møde i januar 1963.

Boligministeriet lader således for sit vedkommende rekommendation nr. 4/1962 indgå i det bestående nordiske byggesamarbejde.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 30 november 1962:

Ministeriet har översänt rekommendationen till statens tekniska forskningsanstalt, på vilken det praktiska förverkligandet av de av rekommendationen föranledda åtgärderna ankommer. Angående de olika skedena av och formerna för det i rekommendationen avsedda samarbetet samt om planerna för dess effektivisering har forskningsanstalten meddelat ministeriet följande:

Samarbetet mellan försöksanstalterna i de nordiska länderna inleddes på vissa områden redan för många år sedan.

På metallområdet har samarbetet skett genom förmedling av bl. a. INSTA (Internordisk Standardisering). Representanter för de nordiska försöksanstalterna deltaga såsom medlemmar av INSTA:s standardiseringskommittéer intimt i arbetet för genomförande av gemensamma provningsföreskrifter och standarder.

På det brandtekniska området har samarbetet mellan de nordiska försöksanstalterna under senaste tid blivit mycket intimt. Det omfattar bl. a. utvecklandet av enhetliga provningsmetoder. Sådana tekniska prov, som kräva stora arrangemang och kostnader, utföras gemensamt i något av de nordiska länderna enligt en gemensam metod och med standardisering av arbetet så, att det kommer att beröra alla de nordiska länderna.

På byggnadsområdet sker samarbetet genom förmedling av de nordiska byggnadsförsöksanstalternas samarbetsorgan (Nordiska samarbetsgruppen) och i dess arbete deltaga från Sverige Statens råd för byggnadsforskning, från Danmark Statens Byggeforskningsinstitut, från Norge Norges byggforskningsinstitut och från Finland Statens tekniska forskningsanstalt. Avsikten är att ytterligare utveckla och effektivera detta samarbete.

På övriga tekniska områden har samarbetet huvudsakligen skett inom ramen för Nordforsk genom gemensamma möten för forskarna vid försöksanstalterna för lösande av specialfrågor såsom korrosion, härsknande, litteraturtjänst m. m. Sådana samnordiska möten ha även under innevarande år anordnats på flera olika tekniska områden och forskningsanstalten deltagit i mån av möjlighet i dem.

På provningsverksamhetens område finnes möjligheter för en betydande ökning av det tidigare samarbetet. Ehuru rekommendationen, som godkändes vid den senaste år anordnade sessionen, icke ännu kunnat leda till mera omfattande åtgärder, kommer den i framtiden att vara av avgörande betydelse för den fortsatta utvecklingen av det redan inledda samarbetet.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 7 december 1962:

Det har i det siste år vært noen intensivering av materialprøveanstaltene

samarbeid med tilsvarende institusjoner i andre nordiske land, men i det vesentlige må samarbeidet sies å foregå i de samme former som før.

Etter initiativ fra Norges tekniske høgskole har Industridepartementet anmodet Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd om å utrede spørsmålet om offentlig prøvingsvirksomhet i Norge. Det vil bli oppnevnt en egen komité for formålet, og komitéens mandat vil blant annet omfatte det nordiske samarbeidet.

Sve r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet) meddelar den 19 desember 1962:

Sammantråde för överläggningar rörande rekommendationen kommer att hållas i Stockholm i mars 1963 mellan representanter för vederbörande ministerier jämte företrädare för provningsverksamheten i respektive länder.

Enligt ett för sammanträdet uppgjort förslag till arbetsprogram skall vid överläggningarna lämnas redogörelser för det aktuella läget i fråga om provningsverksamheten i respektive länder i anslutning till tidigare avgivna skriftliga rapporter. Därjämte skall enligt programförslaget vid sammanträdet diskuteras bl. a. dels spørsmålet om olika lämpliga »objekt» för ett nordiskt samarbete på provningsområdet dels ock frågan om i vilka former ett kontinuerligt samarbete skall kunna säkras mellan provningsinstitutionerna i de nordiska länderna.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 30 november 1962:

at der har været forhandlet mellem boligministeriet og länsstyrelsen i Malmöhus län om det rekommenderede samarbejde, og at der efter et møde den 5. september 1962 i Malmö mellem svenske og danske kommunale repræsentanter og amtsrepræsentanter er opnået enighed om nedsættelsen af et fælles svensk-dansk arbejdsudvalg, bestående af repræsentanter for kommuner og amter, bl. a. med opgave at undersøge fælles planlægningsproblemer og at fastsætte regler for samarbejdet herom.

Et svensk-dansk samarbejde er etableret og fortsat for andre emners vedkommende, bl. a. i den svensk-danske Øresunds-kommission om en fast forbindelse over Øresund.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Den 5 september 1962 hölls på inbjudan av Malmö stad och i närvaro av representanter för länsstyrelsen i Malmöhus län samt för Københavns och Frederiksborgs amt en konferens å Malmö rådhus mellan företrädare för danska och svenska kommuner och kommunala organisationer i Öresundsregionen beträffande samarbete i planfrågor inom regionen. Vid konferensen beslöts att utse ett dansk-svenskt arbetsutskott för att inventera de problem, som kunde antagas vara av gemensamt intresse för kommunerna inom regionen samt för att utarbeta regler för samarbetet. Utskottet skulle bestå av 18 medlemmar och arbeta på två delegationer, en på dansk och en på svensk sida. Den svenska delegationen skulle omfatta 3 ledamöter för Malmö stad, 1 för vardera Hälsingborgs och Landskrona städer, 2 för landskommunerna vid Öresund, 1 för Malmöhus läns landsting och 1 för Skånska drätselkammarförbundet. Ledamöterna har sedermera utsetts.

S v e r i g e s r e g e r i n g (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Såsom framgått av det medlemsförslag som ledde till förevarande rekommendation försiggår ett samarbete mellan Sverige och Danmark i frågor avseende föroreningar av Öresundsvattnet. Den för ändamålet upprättade gemensamma kommittén har planerligt fortsatt sitt arbete. I övrigt torde få hänvisas till meddelande från kommunikationsdepartementet i detta ärende.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 23 november 1962:

Radorådet for Danmarks Radio har i sagens anledning i skrivelse af 14. november 1962 afgivet følgende udtalelse, hvortil ministeriet for sit vedkommende kan henholde sig:

Ved skrivelse af 9. juli d. å. (R. 2693) har ministeriet anmodet om en udtalelse i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 6/1962 om udvidet nordisk radio- og fjernsynssamarbejde.

I anledning heraf skal man herved meddele, at man efter den i Nordisk Råd stedfundne forhandling om forslaget, særlig det af den ene af forslagsstillerne, Lars Eliasson, udtalte, er gået ud fra, at medlemsforslaget i første række tager sigte på at få undersøgt de tekniske muligheder for

- a. direkte aflytning over grænserne,
- b. etablering af særlige grænseregionalprogrammer,
- c. etablering af specielle nordiske programmer på særlige bølgelængder og kanaler.

Hvad angår de i forslaget indeholdte programmæssige problemer bemærkes:

a. Tanken om at skabe udvidet mulighed for direkte modtagning af radio- og fjernsynsprogrammer over grænserne rummer ingen programmæssige problemer, men alene tekniske problemer, der efter generaldirektoratets ovennævnte redegørelse ikke lader sig løse.

b. Tanken om fælles regionalprogrammer kan for Danmarks Radios vedkommende kun komme på tale som et samarbejde mellem København og Malmö og må i en overskuelig fremtid begrænses til lydradio. Skulle der i større omfang indlægges fælles Øresundsstof i det københavnske regionalprogram, måtte dette program imidlertid have mere sendetid, men som Danmarks Radios regionalsystem er opbygget, kan der ikke isoleret gives mere sendetid til København, uden at der samtidig gives mere sendetid til de øvrige regionalprogrammer, hvilket igen vil indebære øgede krav om større faciliteter til regionalprogrammerne såvel med hensyn til lokaler som med hensyn til mandskab, krav som Danmarks Radio ikke i øjeblikket vil være i stand til at honorere.

c. Tanken om særlige nordiske programmer over særlige sendere vil kræve, enten at de nuværende sendere frigøres for andre forpligtelser, eller at der skabes nye, og efter oplysning fra generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet er der ikke større realistiske muligheder for det sidste. Selve tanken er iøvrigt så afgørende i strid med de principper, hvorefter Danmarks Radios programmer hidtil har været opbygget, at man må advare imod tanken om et sådant specielt nordisk program. Det af forslagsstillerne tilsigtede kan formentlig langt bedre opnås gennem flere faste nordiske rubrikker i de ordinære programmer, men erfaringerne også indenfor det nye samarbejdsområde — Nordvisionen — viser, at det kan være uhyre vanskeligt at få de fælles programmer udsendt på samme tid i hele Norden.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Vad beträffar den föreslagna utvidgningen av samarbetet på programverksamhetens område kan konstateras, att samarbetet också under nuvarande förhållanden är synnerligen fast. Det hade redan på ljudradions område skapats fasta former för samarbete och televisionen har endast ökat de nordiska radioföretagens känsla av samhörighet och varit ägnad att vidga detta samarbete.

Vid de möten som hålls regelbundet mellan representanter för de nordiska radioföretagen behandlas gemensamma administrativa, ekonomiska, programtekniska och tekniska frågor, planeras gemensamma programserier, programutbyte, sammordiska sändningar m. m.

De nordiska radioföretagens chefer möts två gånger årligen för att dryfta i främsta rummet principiella administrativa och ekonomiska frågor, en gång per år samlas man till ett administrativt möte, som vid sidan om de administrativa frågorna har en ansevärd tid reserverad för allmänna frågor beträffande programutbytet.

Det egentliga, detaljerade samarbetet och den gemensamma planeringen på programverksamhetens område sker dock vid regelbundet arrangerade sektionsmöten för t. ex. musik, föredrag, reportage, underhållning, teater, skolradio och barnprogram och sektionerna för kortvågssändningar. Dessutom sammankallas ofta representanter för programsidan vid radioföretagen till att dryfta någon bestämd sak som gäller programmen.

Då televisionsnätet hade vuxit ut och nått över gränserna, blev samarbetet på basen av det tidigare samarbetet inom ljudradion så livligt, att det gav upphov till den s. k. Nordvisionen, vars verksamhet antagit tämligen fasta former. Programutbytet inom televisionen har varit rikt och samsändningar från olika nordiska länder har ofta förekommit. I synnerhet de samsändningar, som startades inom underhållningsgenren, har sträckt sig även till andra områden och man har sålunda t. ex. under den gångna hösten genomfört en serie av tv-pjäser som sänts från olika nordiska länder och kommer även under den kommande vårsäsongen att fortsätta härmed.

Programledningen inom de nordiska televisionsföretagen samlas regelbundet tre gånger om året för att diskutera samarbetet och utarbeta säsongpla-

nerna för Nordvisionens verksamhet, vilka dessutom dryftas vid sektionsmöten inom televisionen.

Såsom av det ovan anförda framgår, är samarbetet mellan de nordiska radioföretagen tämligen fast. Enligt vår uppfattning har man ifråga om programutbyte och gemensamma sändningar lyckats nå rätt goda resultat. Även om man ständigt lyckas finna nya områden, kan det nordiska inslaget i vår radio- och tv-repertoar knappast öka i nämnvärd grad, ty språkfrågan utgör i detta avseende ett hinder, speciellt i Finland.

I s l a n d s r e g e r i n g (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 11 januari 1963:

Ministeriet tillsände den islandske radiofonis direktør rekommandationen og ønskede efter hans udtalelse. I direktørens brev dateret den 19. november 1962 står der bl. a.:

Her i landet forefindes der næppe en teknisk mulighed for regelmæssige fællesnordiske radioudsendelser, programmet er da også stærkt belastet, og desuden vil sproget lægge visse hindringer i vejen for en sådan plan.

På den anden side er Statsradiofonien nu som hidtil interesseret i udsendelser af nordisk stof og har lagt vægt derpå. Foruden ret betydelige udsendelser af nordiske nyheder, bliver der læst op en hel del nordisk litteratur og udsendt nordisk musik, og engang imellem udsendes der programmer, som er forberedt i samarbejde med de andre nordiske statsradiofonier, hvori nordiske politikere, forfattere og skuespillere optræder; disse programmer udsendes på norsk, svensk og dansk.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartement) meddelar den 17 november 1962:

Rekommandasjonen har vært forelagt Norsk Rikskringkasting, som i brev 31. oktober 1962 uttaler:

Norsk Rikskringkasting viser til sin redegjørelse av 8. mars 1962 angående mulighetene for utvidet radio- og fjernsynssamarbeid mellom de nordiske land og har på det nåværende tidspunkt ikke noe å tilføye.

Da et samarbeid over flere sendernett (båndene IV og V), som antydnet i ovennevnte redegjørelse, vil kreve langvarige forberedelser, antas det hensiktsmessig først å drøfte situasjonen med representanter for kringkastingsinstitusjonene i de øvrige nordiske land. Det kan bli aktuelt å ta saken opp på et internordisk møte, mellom kringkastingsorganisasjonene.

Kirke- og undervisningsdepartementet slutter seg til dette og viser for øvrig til departementets uttalelse i brev 16. mars 1962 til Nordisk Råd, Den norske delegasjon.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 18 december 1962:

I detta ärende är från svensk sida intet att meddela.

Meddelanden
om rekommendation nr 7/1962 angående samarbete
under marknadsförhandlingarna

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) hänvisar i meddelande den 10 december 1962 till Norges regerings meddelande.

Norges regering (Handelsdepartementet) meddelar den 2 januari 1963:

— — — tillater en seg å vise til beretningen fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid. Beretningen vil bli sendt Rådet umiddelbart etter Ministerkomitéens neste møte, som ventes holdt i Stockholm 14. januar 1963.

Sveriges regering (handelsdepartementet) hänvisar i meddelande den 15 december 1962 till Norges regerings meddelande.

BILAGA**PM om Island och Europeiska ekonomiska gemenskapen**

Den islandske regjering har i den siste tiden fortsatt sine undersøkelser av de problemer som dannelsen og en eventuell utvidelse av Det europeiske økonomiske felleskap medfører for Island. En embetsmannskomiteé og felleskomiteér av embetsmenn og representanter for interessesammenslutninger har inngående studert sakens forskjellige sider. Disse undersøkelser nærmer seg nå avslutningen. Videre har handelsminister Gylfi Gislason ført samtaler med regjeringene for alle seksmaktslandene samt med kommisjonens president og andre medlemmer av kommisjonen. Under disse samtaler har statsråden presentert Islands problemer og gjort rede for landets særstilling. Han har derimot ikke fremsatt noen meninger om eventuell tilknytning til fellesskapet. Fra seksmaktsregjeringenes og kommisjonens side har man i disse samtaler møtt stor forståelse for Islands problemer, samtidig som det fra deres side er fremsatt betydningsfulle synspunkter med hensyn til løsningen av disse problemene.

Islandske statsråder og embetsmenn har i de foregående år hatt nær kontakt med sine kolleger i de øvrige nordiske land vedrørende markedsspørsmålene. Den islandske regjering mener at denne kontakt har vært av stor betydning for Island. Likeledes har de undersøkelser av fiskeripolitikken, kapitalbevegelser og etableringsrett som er foretatt av spesialister på internordisk plan vært meget betydningsfulle for Island.

Den islandske regjering er av den mening at tiden ikke er moden for Islands vedkommende når det gjelder å fatte beslutning om hvilken løsning landet skal søke på sine problemer, før resultatet av fellesskapets forhandlinger med Storbritannia foreligger og drøftelsene med andre land som enten har søkt om medlemskap eller assosiering er kommet lenger. I mellomtiden vil islandske myndigheter fortsette sine undersøkelser av saken og i den grad det er mulig følge med i utviklingen av forhandlingene med andre land. Island er også meget interessert i å kunne fremlegge sitt syn i forbindelse med forberedelsene til fellesskapets felles fiskeripolitikk samt å følge så godt som mulig med i utformingen av denne politikken. Den islandske regjering mener at en nær kontakt mellom de nordiske land på dette område er av den største betydning.

Dannelsen og utvidelsen av Det europeiske økonomiske felleskap innebærer store problemer for Island. Foruten sterke kulturelle og politiske bånd som knytter Island til Vest-Europa har landet sine største handelsinteresser i dette område. Det er derfor av avgjørende betydning for Island å kunne ha fri adgang til markedene i Vest-Europa på like fot med andre land som

produserer de samme varer som Island. På den annen side er den islandske nasjon så fåtallig og de naturrikdommer den bygger sin tilværelse på så ensidige at stor fare ville ligge i Romatraktatens bestemmelser om nasjonal likebehandling om disse bestemmelser skulle få gyldighet for Island. Den islandske regjering er av den mening at en mulig løsning på Islands problemer i forbindelse med Det europeiske økonomiske fellesskap måtte ta hensyn til de to følgende forhold: På den ene siden nødvendigheten for Island av å beskytte de viktige handelsinteresser og styrke de bånd som knytter landet til Vest-Europa. På den annen side nødvendigheten av å kunne beskytte seg mot de farlige følger som etableringsretten samt frie kapitalbevegelser og fritt arbeidsmarked kunne medføre. En slik løsning kunne muligens oppnås ved assosiering som åpnet Islands adgang til fellesmarkedet, men som samtidig innrømmet landet nødvendig særbehandling på de øvrige områder av det økonomiske samarbeid. En annen tenkelig løsning ville være en handelsavtale på grunnlag av GATT, som ville innebære opphevelse av importrestriksjoner og en betydelig reduksjon av fellestollen på Islands viktigste eksportprodukter, mot en tilsvarende tollreduksjon på vareimporten til Island. Hvilken av disse to veier man enn valgte måtte man videre ta hensyn til at tollbeskyttet islandsk industri både må få tid og finansiell støtte for å tilpasse seg de nye forhold, samt at det for Island er meget viktig å kunne fortsette varebyttehandelen med landene i Øst-Europa.

Den islandske regjering anser det for meget viktig at dens medlemmer samt embetsmenn for fremtiden som hittil kan ha nær kontakt med sine kolleger i de øvrige nordiske land, ikke minst når det gjelder utviklingen i forbindelse med fiskeripolitikken innenfor fellesskapet. Når den tid kommer da Island må ta endelig stilling til hvilken løsning landet vil kunne oppnå på sine problemer ville den islandske regjering sette meget stor pris på å kunne konferere med regjeringene i de øvrige nordiske land.

Oslo, den 13. november 1962

Tilläggsförslag

om økonomisk samarbeide

(Vækt av Finn Moe)

Etter at forhandlingene mellom Storbritannia og Fellesmarkedet ble avbrutt inntil videre, har de europeiske markedsspørsmål kommet i en ny stilling. De nordiske land, som avventer den fortsatte utvikling, kommer ved det forestående EFTA-møte i Geneve til å få anledning til å diskutere situasjonen seg imellom.

For å gi Nordisk Råd mulighet for å vedta en uttalelse i saken under sesjonen, om dette skulle finnes ønskelig, tillater jeg meg å foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til de nordiske lands regjeringer i den nåværende situasjon å opprettholde et nært samarbeid med sikte på så vidt mulig å opptre på et felles grunnlag i de fremtidige forhandlinger om et europeisk økonomisk samarbeid.

Oslo, den 7. februar 1963

Finn Moe

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 29 november 1962:

Den promilleregulering, som er indeholdt i den danske luftfartslov § 50, er i overensstemmelse med indstillingen i den betænkning, som et udvalg af regeringsrepræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige angående en ensartet nordisk lovgivning vedrørende trafik og alkohol afgav i februar 1955.

Den danske luftfartslov er først trådt i kraft den 1. januar 1962, hvorfor man er uden erfaringer med hensyn til promillereguleringens virkninger — herunder også sådanne, der eventuelt måtte tale imod reglen.

En gennemførelse af ensartede skandinaviske lovregler, der indebærer en opgivelse af den gældende danske promilleregulering, findes derfor ikke for tiden velmotiveret.

F i n l a n d s regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Den av statsrådet tillsatta kommittén för luftfartslagstiftning behandlar denna angelägenhet. Kommittén har gemensamma överläggningar med motsvarande organ i Sverige och de andra nordiska länderna.

N o r g e s regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Samferdselsdepartementet har i brev av 21. november d.å. til Sosialdepartementet uttalt, at Samferdselsdepartementet ved kongelig resolusjon av 27. mai 1962 er bemyndiget til å treffe bestemmelser etter § 9, første ledd, litra b, i lov av 16. juli 1936 om pliktmessig avhold for personer i visse stillinger fra nytelse av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel, og

til å gi forskrifter om hvem som går inn under nevnte punkt litra b. Slike forskrifter som skal gjelde luftfarten er f.t. under arbeid i Samferdselsdepartementet.

Norges regering (Sosialdepartementet) lämнар den 17 december 1962 följande tilläggsmeddelande:

— — — skal dette departement uttale at det som følge av det nære skandinaviske samarbeid på luftfartens område har det vært et ønskemål hos myndighetene, særlig i Norge, Danmark og Sverige, å komme fram til mest mulige ensartede regler på dette felt. Det har også i stor utstrekning lyktes, og fra norsk side vil man anse det som en utvilsom fordel dersom en kan komme fram til ens regler med omsyn til flypersonalets misbruk av alkohol. Under arbeidet med de forskrifter som er nevnt i brev av 30. november d.å. er det derfor kontakt mellom de skandinaviske land på dette spesielle felt.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

1957 års trafiknykterhetskommitté väntas under förra delen av år 1963 avge sitt slutbetänkande. Sedan så skett kommer överläggningar i ämnet att upptagas mellan de nordiska kommunikationsministrarna.

Meddelanden
om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam
arbetsmarknad för lärare

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr. Sak D 40.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1962:

Undervisningsministeriet har anmodat Nordisk Kulturkommission om at udarbejde udkast til bestemmelser, som i de enkelte lande kan give direkte og udtrykkelig hjemmel for etableringen af et fælles nordisk arbejdsmarked for lærere ved de forskellige skoleformer.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Enligt regeringsformen för Finland kan till ordinarie statstjänst i allmänhet utnämnas endast finsk medborgare. Till lärartjänster vid högskolorna och såsom lärare i främmande språk vid skolor kan antagas även andra än finska medborgare. Frågan om godkännande i Finland av i annat nordiskt land avlagda examina inom undervisningsområdet är föremål för överväganden i skolstyrelsen, som uppmanats inkomma med förslag till påkallade ändringar av lagen och till nödiga föreskrifter. I dispensväg kan redan nu person, som avlagt examen i annat land, legitimeras för statens tjänst i Finland.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 14 januari 1963:

Ministeriet er af den mening, at det ville være ønskværdigt, hvis det lykkedes at oprette fælles arbejdsmarked for lærere i de nordiske lande, for så vidt som den sproglige forskel ikke er til hindring for det. Vi vil gerne bemærke, at lærereksamen, som islændinge har aflagt ved skoler i de nordiske lande, altid er blevet anerkendt, og ligeledes er der heller ikke noget i vejen

for — under lige forhold — at lærere fra de nordiske lande underviser her i landet, forudsat at de har tilstrækkelige kundskaber i islandsk, eller i tilfælde af at vedkommende undervisningsfag ikke udkræver kundskaber i islandsk. Ifølge gældende lov om statsembedsmænds pligter og rettigheder (nr. 38/1954) kan *fast* ansættelse dog ikke finde sted, undtagen vedkommende har islandske statsborgerrettigheder.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 7 december 1962:

Kirke- og undervisningsdepartementet er beredt til å ta opp arbeidet med de retningslinjer, som rådet har bedt om til gjennomføring av et felles nordisk arbeidsmarked for lærere.

Departementet mener det vil være hensiktsmessig at administrasjonene i de nordiske land orienterer hverandre om gjeldende forskrifter eller retningslinjer.

Den fortsatte utredning og samordning av reglene i de nordiske land bør gjøres etter initiativ fra det koordinerende land.

Det vises ellers til brev av 16. februar 1962 til Nordisk Råd.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 8 januari 1963:

— — — skal en opplyse at det danske undervisningsministerium som koordinerende instans i ovennevnte sak har anmodet Nordisk Kulturkommission om å utarbeide forslag til detaljerte regler for et nordisk felles arbeidsmarked for lærere.

Kulturkommissionen har overfor Kirke- og undervisningsdepartementet tatt opp spørsmålet om en norsk representant i det utvalget som tenkes nedsett til å utarbeide forslaget. Kirke- og undervisningsdepartementet har til Nordisk Kulturkommisjons Norske avdeling avgitt forslag til norsk representant i dette utvalget.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) hänvisar i meddelande den 14 december 1962 till det meddelande, som departementet avgivit om rekommendation nr 16/1959 (se Sak D 40).

Meddelanden
om rekommendation nr 10/1962 angående radio-
utsändning i strid mot det internationella
radioreglementet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet) meddelar den 22 december 1962:

at der i Danmark den 22. 6. 62 er vedtaget en lov om ændringer i den eksisterende lov om telekommunikation m. m. ved radio, hvorved oprettelse, drift eller brug af radiospredningsstationer på det åbne hav eller i luftrummet derover er forbudt, jfr. bilag [*se Bilaga*]. Loven, der trådte i kraft den 1. 8. 62, har bevirket, at der nu ikke mere fra radiofonistationer om bord i skibe foretages radiospredningsudsendelser, der er beregnet på aflytning i Danmark.

Af de to radiofoniskibe, der var i virksomhed inden lovens ikrafttræden, indstillede det ene, »Cheeta II», udsendelserne den 10. 7. 62. Det andet skib, »Lucky Star», indstillede virksomheden den 31. 7. 62. men foretog igen udsendelser den 13., 14. og 15. august, hvorefter skibet ved politiets indskriden blev ført til havn og beslaglagt.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Lagen om bestraffning av rundradioverksamhet på öppna havet, given den 27 juli 1962, stadgar om påföljder av rundradioverksamhet, som bedrivs mot bestämmelserna i internationella telekonventionen eller därtill hörande radioreglemente.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 27 november 1962:

Stortinget har 6. juni 1962 gjort vedtak til lov om straff for ulovlig kringkasting fra skip og fly i internasjonalt område m. v.

Vedtaket er i samsvar med Ot.prp. nr. 62 (1961—62).

Stortingets vedtak ble sanksjonert ved kongelig resolusjon 22. juni 1962. Ved samme kongelig resolusjon ble datoen for lovens ikrafttreden fastsatt til 1. august 1962.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Den 6 juni 1962 har utfärdats lag (nr 278) med förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet m. m. Lagen har jämlikt kungörelse den 28 juni 1962 (nr 424) trätt i kraft den 1 augusti 1962.

BILAGA 1

Lov om ændringer i lov om telekommunikation m. m. ved radio (229/1962)

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde, Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1.

I lov nr. 188 af 12. april 1949 om telekommunikation m. m. ved radio foretages følgende ændringer:

1. I § 1 ændres stk. 3 til stk. 4, og som nyt stk. 3 indsættes:

»Stk. 3. Der må ikke oprettes, drives eller bruges radiospredningsstationer på det åbne hav eller i luftrummet derover.»

2. I § 7 indsættes som nyt stk. 2, 3 og 4:

»Stk. 2. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab el. lign., kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.

Stk. 3. For så vidt angår de i § 1, stk. 3, omhandlede lovovertrædelser, finder borgerlig straffelovs regler om medvirken kun anvendelse med hensyn til

- 1) den, der medvirker til oprettelse eller økonomisk eller teknisk drift af den station, der bruges eller er bestemt til at bruges til radiospredning i strid med bestemmelsen,
- 2) den, der i ejerens eller brugerens tjeneste medvirker til radiospredning fra den pågældende station,
- 3) den, der medvirker til radiospredning ved økonomisk eller teknisk bistand, ved bestilling af udsendelser over stationen, ved optagelse eller formidling af ordrer herpå, ved at lede optagelsen af programmer, ved deltagelse på fartøjet i udsendelser, ved at stille lokaler eller tekniske hjælpemidler til rådighed eller ved levering eller transport af betydning for radiospredningen.

Stk. 4. Overtrædelse af § 1, stk. 3, hører under dansk straffemyndighed, uanset om betingelserne i borgerlig straffelov §§ 6—9 er opfyldt. Handlinger, foretaget uden for den danske stat, er dog kun undergivet dansk straffemyndighed, såfremt

- 1) radiospredningsstationen oprettes eller drives med henblik på eller bruges til radiospredning, som må antages bestemt til modtagning på dansk område, eller som forstyrrer radiomodtagning på dansk område, eller
- 2) gerningsmanden har dansk indfødsret eller bopæl i den danske stat eller har indfødsret eller bopæl i Finland, Island, Norge eller Sverige og opholder sig her i landet.»

§ 2.

Tidspunktet for lovens ikrafttræden fastsættes af ministeren for offentlige arbejder.

Givet i Amtsgården, Rønne, den 22. juni 1962

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

I Kongens Navn:

MARGRETHE

Tronfølger

Kai Lindberg

BILAGA 2

**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i
anledning av meddelandena**

Av de av regeringarna till rådets elfte session överlämnade meddelandena framgår, att samtliga länder numera genomfört den lagstiftning, som varit nödvändig för att möjliggöra åtgärder mot radiosändning i strid mot det internationella radioreglementet.

Kommittén får därför föreslå, att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för sin del slutbehandlat.

Stockholm den 15 januari 1962

För Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1962 angående likartad
livsmedelslagstiftning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 23 januari 1963:

Efter forhandling med fiskeriministeriet, handelsministeriet, landbruksministeriet og sundhedsstyrelsen har indenrigsministeriet meddelt den norske regering, at man fra dansk side vil være villig til at deltage i et møde, som agtes afholdt i Oslo i marts/april 1963.

Indenrigsministeriet vil i samråd med de interesserede ministerier udpege en forhandlingsdelegation.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 28 november 1962:

Ministeriet har som svar på en av norska socialdepartementet den 28 september 1962 gjord förfrågan meddelat, att Finland kommer att delta i de föreslagna muntliga underhandlingarna och att representanter härför redan utsatts.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 17 november 1962:

Man har gått ut fra at det i første rekke bør tas sikte på å få klarlagt hvilke bestemmelser de respektive land har når det gjelder generelle og spesielle bestemmelser om de enkelte næringsmidler som omsettes for så vidt angår vareslag som det er eller kan bli aktuelt å importere eller eksportere. Dernest antar man det må bringes på det rene hvordan de respektive lands myndigheter ser på spørsmålet om mulighetene for en revisjon av de enkelte lands næringsmiddelavgivning med henblikk på å oppnå en ensartet nordisk lovgivning på de aktuelle områder.

Sosialdepartementet har henvendt seg til de respektive ministerier i de øvrige nordiske land med forslag om at representanter for vedkommende myndigheter kommer sammen til en konferanse for innledende drøftinger.

Man har nå mottatt positivt svar på dette forslag fra Danmark, Finland og Sverige, og konferansen vil bli holdt våren 1963. Man har tatt sikte på at hvert land i god tid før konferansen, framlegger en kortfattet skriftlig oversikt over gjeldende bestemmelser på det aktuelle område, og at Sosialdepartementet distribuerer en sammenliknende oversikt til de øvrige lands representanter på forhånd.

For så vidt angår den helsemessige kontroll med næringsmidler, minner man om det verdifulle samarbeid som har funnet sted siden 1948 når det gjelder standardmetoder for undersøkelser av næringsmidler. Nordisk Metodikkomité for Næringsmidler, som består av departementsoppnevnte sakkynndige representanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, har hittil utarbeidet ca. 50 slike metoder.

På den forestående konferanse vil man også ta opp til drøftelse spørsmålet om samarbeid på den måten at kontrollen med enkelte vareslag, f.eks. med hermetiske matvarer som importeres fra andre land, og kontrollen med de forskjellige tilsetningsstoffer til næringsmidler, fordeles på en hensiktsmessig måte mellom de nevnte land.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Sosialdepartementet i Norge har i skrivelse den 26 juni 1962

dels föreslagit att representanter för berörda myndigheter i de nordiska länderna skall sammanträffa för överläggningar om möjligheterna att uppnå likartad lagstiftning på de aktuella områdena och att få till stånd gemensam medicinsk kontroll av livsmedel,

dels uttryckt önskemål att en kortfattad översikt av gällande bestämmelser på livsmedelsområdet i Sverige utarbetas.

Till svar på skrivelsen har inrikesdepartementet meddelat namnen på svenska deltagare i nämnda överläggningar och överlämnat en inom departementet upprättad promemoria med den begärda översikten.

BILAGA

**Yttrande av den svenska veterinärstyrelsen över en framställning av
Köttbranschens riksförbund m. fl. om nordisk samhandel med
köttvaror m. m.**

I framställningen anföres att handeln med köttvaror mellan de fyra nordiska länderna under senare år nått en betydande utveckling men att denna handel i viss mån åsamkas avbräck genom att de veterinära bestämmelserna för införseln och utförseln vore olikartade. Eftersom effektiviteten av den veterinära kontrollen kunde i stort sett anses likvärdig i dessa länder borde den veterinära kontroll, som utförts i ett av dem utgöra en tillräcklig garanti för varans kvalitet även i övriga nordiska länder. I anslutning härtill föreslås att förhandlingar komma till stånd mellan vederbörande veterinärmyndigheter och branschorganisationer i syfte att uppnå en förenkling och ett förenhetligande av nämnda bestämmelser. Därvid framhålls särskilt önskemålet om ett ensartat nordiskt veterinärintyg, som vore avsett att åtfölja varusändningarna och göra ytterligare veterinärkontroll i införsellandet överflödig.

Såsom Veterinärstyrelsen framhållit i det till Herr Statsrådet den 9 augusti 1961 avgivna utlåtandet över ett inom Nordiska rådet, väckt förslag om genomförande av en enhetlig nordisk livsmedelslagstiftning m. m. bör ett förenhetligande i vissa delar av denna lagstiftning, särskilt bestämmelserna om tillåtna tillsatser, vara till fördel, varför möjligheterna härför böra bliva föremål för utredning.

Beträffande den veterinära införselkontrollen anförde Veterinärstyrelsen i nämnda utlåtande följande:

»Livsmedelskontrollen handhas av hälsovårdsnämnderna och avser ifråga om färdiga varor en stickprovskontroll beträffande varans sammansättning och hygieniska beskaffenhet. Viss del av stickprovskontrollen verkställes i samband med import och detta sker närmast av praktiska skäl då härvid tillförlitliga uppgifter om ursprung, leverantör och hantering lätt kunna erhållas. Att från denna kontroll undanta från övriga nordiska länder importerade livsmedel därest dessa tillverkades under betingelser som genom likformad lagstiftning gjorts ensartade synes Veterinärstyrelsen knappast möjligt. Den nuvarande stickprovskontrollen i tillverknings-, import- och distributionsledet torde endast kunna slopas, helt eller delvis, under förutsättningen att samtliga tillverkare ställdes under fortlöpande officiell kontroll, anordnad så att nära fullständig garanti för produktens livsmedelshygieniska kvalitet kunde erhållas, vilket av kostnadsskäl är ogörligt. Hittillsvarande er-

farenheter ha visat att importkontrollen icke kan undvaras ens när det gäller nordiska produkter och den bör även i fortsättningen accepteras trots att den för vederbörande varuägare innebär en som regel dock blygsam utgift. Veterinärstyrelsen kan därför icke biträda förslaget i den mån detsamma åsyftar att befria livsmedel härrörande från övriga nordiska länder från undersökning enligt gällande införselbestämmelser.»

Vad Veterinärstyrelsen sålunda anfört ger vid handen att styrelsen för närvarande icke anser det möjligt att medge generellt undantag i fråga om gällande införselkontroll för livsmedel från övriga nordiska länder. Frånsett den införselkontroll som föranledes av den oenhetliga livsmedelslagstiftningen t. ex. rörande tillsatsmedel, däribland färger, och vattenhalt synes det nödvändigt att övervaka att införda livsmedel transporteras på ur hygienisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att gällande hygienbestämmelser i övrigt följts.

Det bör i detta sammanhang även påpekas att en till införselorten förlagd kontroll i nämnda avseenden möjliggör återinförsel, vilket icke torde kunna bli fallet därest kontrollen genom hälsovårdsnämnds försorg sker efter införseln på skilda orter inom landet.

Veterinärstyrelsen anser det således liksom tidigare i första hand önskvärt att skiljaktigheter i livsmedelslagstiftningen upptages till gemensamma nordiska förhandlingar i syfte att genomföra likformighet. I fråga om införselkontrollen i vad den avser hygieniska spörsmål vill Veterinärstyrelsen framhålla att denna på anförda skäl synes böra bibehållas varvid styrelsen dock är beredd att upptaga överläggningar med de veterinära myndigheterna i de övriga nordiska länderna för undersökning av möjligheterna till viss likformighet även i detta avseende. Veterinärstyrelsen har i ärendet samrått med Statens jordbruksnämnd, som för sin del instämmer i vad styrelsen härovan anfört; dock anser jordbruksnämnden att för *osttyckat* kött och fläsk redan nu borde undersökas möjligheterna att få till stånd ett ensartat nordiskt veterinärcertifikat, varigenom den veterinära kontrollen vid införsel av förenämnda varor från de övriga nordiska länderna i nuvarande läge skulle kunna upphävas.

Gösta Björkman

Torsten Blom

Benno Gårdsten

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 10 december 1962:

Indenrigsministeriet har den 10. december 1962 meddelt de respektive myndigheter i de andre nordiske lande, at man påtænker at indkalde til et møde i København i februar måned 1963 med henblik på en forhandling mellem repræsentanter for de nordiske landes sundhedsmyndigheder om tilrettelæggelse af den undersøgelse, som vil være en nødvendig forudsætning for, at der kan fremsættes forslag om etablering af samarbejde mellem vedkommende myndigheder i de nordiske lande vedrørende forskning og oplysning på lægemiddelområdet og vedrørende udvikling af samarbejdet med hensyn til kontrol med medicinske specialiteter.

Indenrigsministeriet har efter forhandling med sundhedsstyrelsen udpeget en delegation af særligt sagkyndige, der har fået til opgave at forberede det nævnte møde og derefter at koordinere det fremtidige samarbejde mellem sundhedsmyndighederne med henblik på, at der til sin tid kan afgives indstilling til Nordisk Råd.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Den kommitté, som undersökt saken i Finland, avgav i mars år 1961 sitt betänkande angående registrering av farmaceutiska specialiteter. Detta har hittills icke lett till resultat. I ministeriet för inrikesärendena är under beredning en av medicinalstyrelsen senaste september månad gjord framställning om ändring av apoteksvarulagen sålunda, att farmaceutiska specialiteter skulle registreras även i Finland. Sker så, skulle förutsättningar ha skapats även för Finlands del för de praktiska åtgärder, som rekommendationen förutsätter.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

I tillegg til de uttalelser som ble oversendt Den norske delegasjon med Sosialdepartementets brev av 28. november og 28. desember 1961, er det nå mottatt uttalelse fra Den norske lægeforening [*se Tillägg*].

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 desember 1962:

I skrivelse den 10 desember 1962 har Indenrigsministeriet i Danmark meddelat, att ett möte avses skola hållas i Köpenhamn i februari 1963 med de nordiska hälsovårdsministrarna och representanter för de nordiska ländernas hälsovårdsmyndigheter för överläggningar rörande de i rekommendationen upptagna frågorna.

TILLÄGG

Skrivelse från Den norske lægeforening till Helsedirektoratet angående inrättande av nordiskt läkemedelsinstitut

I skriv, [dateret 17.11.1961] legger Helsedirektoratet frem for Lægeforeningen spørsmålet om opprettelse av et felles nordisk legemiddelinstitutt, som kan påta seg forskning og koordinering av forskningen vedrørende legemidlenes virkning og bivirkninger og spre opplysning om riktig bruk av legemidler.

Lægeforeningen antar at forslaget om opprettelse av et slikt felles nordisk legemiddelinstitutt med de antydte arbeidsoppgaver, ikke nødvendigvis innebærer noe inngrep i de enkelte lands lovgiving på området, idet det her ikke er tale om den lovbestedte kontroll av legemidler, men forskning og koordinering av forskning vedrørende legemidlenes virkninger og bivirkninger samt å spre opplysning om riktig bruk av legemidlene.

Lægeforeningen finner ikke at det fra legestandens side kan være noen betenkeligheter forbundet med opprettelsen av et slikt felles nordisk legemiddelinstitutt med de oppgaver som er antydte.

På den annen side bør det overveies om et felles nordisk legemiddelinstitutt er unødvendig og overflødig å ha ved siden av de enkelte lands kontrollaboratorier og farmakologiske institutter.

Oslo den 13. oktober 1962.

Den norske lægeforenings sentralstyre

Etter bemyndigelse:

Odd Bjercke

Johan Greve Brun

*BILAGA***Förteckning över medlemmar i den nordiska utredningen om samarbete
beträffande forskning, upplysning och kontroll inom läkemedelsområdet**

- Danmark:* Kontorchef N. J. Blom-Hanssen (formand)
Professor, dr. phil. A. V. Schou
Overlæge, dr. med. A. Harrestrup-Andersen
Kontorchef A. Skovgaard
Professor K. O. Møller
- Finland:* Apoteksrådet V. Krogerus
Professorn A. Vartiainen
- Norge:* Professor, dr. med. A. Jervell
Overlege H. G. Dedichen
Byråsjef A. Thorvik
- Sverige:* Professorn H. L. Hellberg (ordförande)
Professorn E. H. Bárány
Docenten Å. Liljestrand
Apotekaren D. R. Lönngren

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 endades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land i detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 12 december 1962:

Justitieministeriet har på grund av rekommendationen begärt utlåtande av Samedelegationen (se Sak D 34). I sitt utlåtande av den 2 oktober 1962 anförde delegationen bl. a., att åt det i rekommendationen avsedda samarbetsorganet skulle uppdragas att

a. beträffande renskötseln i det nordiska samarbetet behandla frågor, som beröra renbetes- och foderundersökningar, renavel, handeln med renkött och registrering av renmärken samt därjämte andra till den praktiska utvecklingen av renskötseln anslutna frågor; och

b. beträffande samefrågor behandla för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor samt att inkomma med förslag och till myndigheterna avgiva utlåtanden i ärenden, som beröra bevarande av samekulturen, utvecklande av skol- och undervisningsförhållandena på samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden.

Vidare ansåg delegationen, att samarbetsorganet på grund av sin tudelade uppgift borde bli så omfattande, att det i praktiken skulle kunna arbeta uppdelat på två sektioner. Den ena sektionens medlemmar borde väljas med beaktande av renskötsel frågor och den andra med beaktande av behandlingen av de egentliga samefrågorna.

På grund av ovannämnda utlåtande och med beaktande av de i IV Nordiska samekonferensens uttalande den 23/8 1962 framställda synpunkterna utarbetades i justitieministeriet en förberedande plan över samarbetsorganets sammansättning och förslag rörande de uppgifter, som skulle tilldelas samarbetsorganet. Justitieministeriet sände den 30 oktober 1962 sitt förslag till Norges och Sveriges lantbruksdepartements kontaktmän med förslag, att gemensam överläggning på ministerienivå skulle föranstaltas i Helsingfors. De ifrågavarande departementen ha svarat jakande, men föranstaltandet av rådplägningen har av praktiska skäl uppskjutits till januari 1963.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1962:

I St.meld. nr. 21 1962—63 om kulturelle og økonomiske spørsmål av særlig interesse for den samisktalende befolkning er også spørsmålet om nordisk samarbeid om samespørsmål tatt opp. Har er det uttalt (side 11) at i den utstrekning de tiltak som foreslås i meldingen og som Stortinget gir sin tilslutning til, er aktuelle også for samer i Finland og Sverige, forutsetter en at fagadministrasjonen i de enkelte land tar seg av samordningsoppgavene.

Videre heter det (side 15):

Når det gjelder nordisk samarbeid i samespørsmål, viser en til det som er sagt foran (side 11). Ellers mener Kirke- og undervisningsdepartementet at det vil være hensiktsmessig at samnordiske samemøter fortsatt blir holdt fra tid til annen for drøfting av saker av felles interesse.

I Stortingsmeldingen er det således tatt det standpunkt at det ikke skulle være nødvendig å etablere et permanent nordisk organ innen dette feltet, men at fagadministrasjonen i de enkelte land bør ta seg av de løpende saker og at man en gang iblant — når det er behov for det — sammenkaller til nordiske samemøter. Ved slike anledninger vil det være naturlig at det norske sameråd som er foreslått i Stortingsmeldingen er representert, og den videre utforming av dette nordiske samarbeide bør vurderes når samerådet er blitt opprettet.

En tillater seg i denne forbindelse å gjøre oppmerksom på at det norske Storting ennå ikke har behandlet nevnte Stortingsmelding.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) hänvisar i meddelande den 15 december 1962 till meddelande, avgivet till Sak D 11.

BILAGA 1**PM angående tillsättande av samarbetsorgan för samespörsmål och renskötselfrågor**

(Upprättad inom Finlands justitieministerium)

1. Rekommendationen och dess bakgrund

Vid sin tionde session i Helsingfors den 22 mars 1962 antog Nordiska rådet följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast tillsätta ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötselfrågor.

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Denna rekommendation baserar sig dels på den av rådet redan tidigare godkända rekommendationen nr 20/1956 angående samverkan på renskötelsens område och det i samband med behandlingen av denna rekommendation vid rådets tionde session väckta tilläggsförslaget om gemensamt organ för renskötselfrågor samt dels på rekommendationen nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden jämte tilläggsförslag om samarbete för lösning av samebefolkningens gemensamma problem. Vid behandlingen av dessa frågor vid rådets tionde session uttalade juridiska utskottet bl. a.:

Utskottet finner för sin del angeläget att ett permanent samarbetsorgan kommer till stånd mellan regeringarna med behörighet att syssla med alla slag av same- och renskötelspörsmål. På det officiella planet erfordras en motsvarighet till Nordiska samerådet, som är ett samarbetsorgan mellan samernas egna sammanslutningar. — — — Enligt utskottets mening bör nu mandatet för ett sådant allmänt nordiskt samarbetsorgan för samespörsmål bestämmas. Härefter kan länderna utse representanter i detta organ.

2. Samarbetsorganets uppgift

Enligt Nordiska rådets rekommendation skulle samarbetsorganets uppgift omfatta såväl renskötselfrågor som mera vittgående ekonomiska, sociala och kulturella frågor i anslutning till samebefolkningens ställning i det moderna samhället över huvud. Efter att i ärendet ha inhämtats samedelegationens utlåtande har justitieministeriet beslutat föreslå, att samarbetsorganet skulle erhålla i uppdrag att

a. beträffande renskötelsen i det nordiska samarbetet behandla frågor, som berör renbetes- och foderundersökningar, renavel, handeln med renkött och

registrering av renmärken samt därjämte andra till den praktiska utvecklingen av renskötseln anslutna frågor; och

b. beträffande samefrågor behandla för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor samt att inkomma med förslag och till myndigheterna avgiva utlåtanden i ärenden, som berör bevarande av samekulturen, utvecklande av skol- och undervisningsförhållandena på samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning.

3. Samarbetsorganets sammansättning

På grund av sin tudelade uppgift borde samarbetsorganet bli så omfattande, att det i praktiken skulle kunna indelas i två sektioner, av vilka den ena skulle koncentrera sig på renskötsel- och den andra på samefrågor. Med beaktande av ovannämnda synpunkter borde till samarbetsorganet från vart och ett av de ifrågavarande länderna förordnas minst fem medlemmar. Enligt den preliminära, på grundval av finska förhållanden utarbetade planen, skulle dessa fem medlemmar utses sålunda,

att ordföranden skulle representera det ministerium (departement), på vilket koordineringen av ärenden rörande samarbetsorganet i vederbörande land ankommer (i Finland justitieministeriet),

att två ledamöter skulle utses för handläggning av frågor rörande renskötseln med beaktande jämväl av, att den ena av dem borde behärska förekommande teoretiska och den andra praktiska frågor; och

att två ledamöter, av vilka åtminstone den ena borde vara same, skulle utses med beaktande av behandlingen av egentliga samespörsmål.

Om man i vart och ett av de ifrågavarande länderna skulle förfara på detta sätt, skulle samarbetsorganet omfatta sammanlagt 15 medlemmar. Så omfattande sammanträden skulle likväl icke vara påkallade annat än i undantagsfall, emedan vederbörande sektioner, renskötsels- och samesektionen, sannolikt i allmänhet skulle kunna sammanträda separat för behandling av sina egna specialfrågor.

4. De närmaste åtgärderna

Samarbetsorganet borde såvitt möjligt tillsättas i tillräckligt god tid före Nordiska rådets instundande session, som inledes i Oslo den 16 februari 1963. Då det under sådana förhållanden skulle kräva alltför lång tid att genom korrespondens överenskomma om detaljfrågor, föreslår justitieministeriet, att i saken skulle anordnas gemensamma överläggningar på ministerie- (departement-)nivå, vid vilka överenskommelse såvitt möjligt skulle träffas om samarbetsorganets uppgifter och sammansättning samt om tidpunkten för dess tillsättande. Justitieministeriet hoppas, att sådana överläggningar kunde anordnas så snart som möjligt i Helsingfors.

Helsingfors i justitieministeriet den 30 oktober 1962

Kai Korte

BILAGA 2

PM angående förslag om upprättande av norskt sameråd m. m.

Av norska regeringens meddelande till Nordiska rådets tionde session i anledning av rådets rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (se Nordiska rådet, 1962, s. 1142), framgår, att den i Norge år 1956 tillsatta kommittén för utredning av spörsmål rörande den samisktalande befolkningen i Norge framlagt betänkande med förslag bl. a. om upprättande av ett norskt sameråd. Detta sameråd skulle ha till uppgift att behandla eller lämna rekommendationer om spörsmål både av ekonomisk, social och kulturell betydelse för samerna. Enligt kommittén borde rådet bestå av sju ledamöter utnämnda av Konungen efter förslag av fylkesmännen. Ledamöterna borde företrädesvis vara samer, representerande olika fält av samiska intressen. Samerådet skulle vidare utrustas med en fast konsulent — samisk landskonsulent — biträdd av eget sekretariat. Denne skulle fungera som mellanhand mellan samerna och administrationen samt vara skyldig att genom regelbundna resor hålla kontakt med samerna och deras organisationer i de skilda distrikten. Enär majoriteten av samerna är bosatta i Finnmark, borde sekretariatet förläggas dit.

I anslutning till förslaget om ett norskt sameråd tar kommittén också upp spörsmålet om upprättandet av ett eget »samekontor». Två av kommitténs åtta ledamöter anför härom att inrättandet av ett eget regeringskontor för samiska angelägenheter är en logisk konsekvens av kommitténs grundsyn i dessa frågor. Den norska administrationen är för närvarande så organiserad, att samespörsmålen sorterar under skilda departement, kirke- og undervisningsdepartementet och lantbruksdepartementet men även socialdepartementet, fiskeridepartementet, samferdselsdepartementet och justisdepartementet. Under sådana förhållanden måste samordningen av de åtgärder, som kan komma ifråga för denna befolkningsgrupp bliva mycket svår, så länge samerna icke har en egen talesman, med vilken de olika departementen kan stå i ständig kontakt. Ett samekontor skulle fylla en sådan uppgift.

Kommitténs majoritet fann emellertid att det föreslagna norska samerådet med tillhörande eget sekretariat utgör en garanti för att samefrågorna får en betryggande behandling. Denna blir ett komplement till den befattning som kommunal- och länsmyndigheterna tager med dessa frågor innan de, om så kräves, vidarebefordras till centraladministrationen. Ett samekontor förlagt till Oslo skulle däremot kunna leda till en fjärrstyrning av samerna, som vore föga ändamålsenlig och som de flesta samer förmodligen skulle motsätta sig. Det norska samerådets och ett dylikt samekontors verksamhet skulle bli så överensstämmande att dubbelarbete och kompetensstrid ej kunde undvikas.

Över ovannämnda kommittés förslag rörande inrättandet av ett norskt

sameråd har inhämtats yttranden från en rad organisationer och myndigheter.

Samisk råd for Finnmark ansluter sig till kommitténs förslag om upprättande av ett norskt sameråd. Beträffande förslaget att upprätta ett eget samekontor framhålles att ett sådant är nödvändigt såsom sekretariat för det norska samerådet. Detta samekontor bör samtidigt vara sekretariat för allt nordiskt samesamarbete och anknytas till centraladministrationen i Oslo.

Nord-Trøndelag Samelag ansluter sig till kommittéminoritetens förslag om upprättandet av ett eget samekontor.

Norges herredsforbund framhåller de olägenheter som rent generellt gör sig gällande i förbindelse med administrativa sårorgan, som icke är anknutna till den ordinarie administrationen. Förbundet förutsätter därför, att ett eventuellt sekretariat för ett norskt sameråd icke skall ordnas som ett administrativt mellanled mellan de olika myndigheterna utan i stället verka allenast såsom ett konsultativt organ.

Kirke- og undervisningsdepartementet stöder förslaget om ett norskt sameråd med uppgift att fungera som konsultativt organ för de centrala och regionala myndigheterna. En förutsättning härför bör vara att samerådet blir ett rådgivande organ för fackadministrationen i spörsmål som särskilt gäller den samisktalande befolkningen. Ett sådant organ skulle även utgöra en garanti för att denna befolkningsgrupps synpunkter på olika spörsmål kommer till uttryck. Rådet bör utses av Konungen och bör få ges en allsidig sammansättning. Det bör bestå av sju medlemmar.

Enligt Kirke- og undervisningsdepartementets uppfattning talar mycket för att Departementet for familie- og forbrukersaker blir koordinerande departement för de spörsmål som gäller den samisktalande befolkningens levnadsvillkor. Samerådet synes därför böra knytas till detta departement.

Vad gäller nordiskt samarbete i samespörsmål förutsätter Kirke- og undervisningsdepartementet att fackorganen i de olika länderna tar på sig samordningsuppgifter i de fall, då konkreta samarbetsåtgärder i samefrågor mellan Finland, Norge och Sverige är aktuella. Vidare finner departementet det ändamålsenligt att tid efter annan nordiska samemöten anordnas för diskussion av frågor av gemensamt intresse.

Stockholm den 24 januari 1963

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 18 december 1962:

Nordisk Råds anbefaling til regeringerne om at lade foretage en nærmere udredning af spørgsmålet om et nordisk samvirkecenter for landbruget har været forelagt Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, hvor den har været genstand for overvejelser i såvel det jordbrugsvidenskabelige fagråd som højskolens afdeling for landbrugsgeografi og markedsøkonomi, landbrugshistorie og -politik, og højskolen har derefter fremsat følgende udtalelse:

Oprettelsen af et nordisk center for forskning og uddannelse i landbrugskooperation er en sag, der igennem flere år er omfattet med megen interesse fra Veterinær- og Landbohøjskolens side, og man finder, at den plan, der er stillet forslag om fra Nordisk Jordbrugsforskeres Forening, og som her er fremmet gennem Nordisk Råd, bør nyde fuld støtte fra dansk side.

På sagens nuværende stadium finder Højskolen, at den formentlig bedst fremmes ved nedsættelse af et udvalg, der sammensættes således, at der fra hvert af de deltagende lande er repræsentanter for de højere landbrugs-lærestalter, producentkooperationens organisationer og Nordiske Jordbrugsforskeres Forening.

Oprettelsen af et center for forskning og uddannelse i landbrugskooperation berører meget omfattende erhvervsmæssige og uddannelsesmæssige interesser og har et perspektiv, der kan angå samarbejde også udover de nordiske landes kreds.

Under hensyn hertil er nærværende kun at betragte som en foreløbig udtalelse og Højskolen vil meget gerne, om det ønskes, bidrage til en mere indgående udredning.

Landbrugsministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til denne udtalelse.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 januari 1963:

På finländskt håll är man intresserad av en nordisk samarbetscentral för lantbruket och förslaget om inrättandet av en sådan har annoterats med tillfredsställelse. På grund av att den till buds stående tiden varit så kort, har Finland emellertid ännu icke denna gång något konkret förslag att framlägga i saken.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1962:

Denne sak vil bli tatt opp til behandling på et nordisk landbruksministermøte i nær framtid med sikte på å få spørsmålet nærmere utredet.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Företrädare för jordbruksadministrationerna i de nordiska länderna har preliminärt diskuterat frågan om åtgärder i anledning av rekommendationen vid ett möte i Stockholm i oktober 1962. Det kan förutses att rekommendationen upptas till närmare diskussion vid ett möte med det nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål i början av år 1963.

I avvaktan på att mera ingående överläggningar sålunda kommer till stånd har berörda myndigheter och organisationer i Sverige anmodats att yttra sig över rekommendationen.

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 26 november 1962:

På mødet mellem de nordiske undervisnings- og kulturministre i København i juni 1962 vedtoges følgende beslutning om denne sag:

1. Undervisnings- og kulturministrene i de nordiske lande beslutter i princippet at søge etableret — efter forudgående udredning af de forskellige mulige former for et sådant samarbejde — et nordisk samarbejde om forskning af international politik med særligt henblik på studiet af konflikterne mellem staterne.

2. Den ovenfor nævnte udredning udføres af et nordisk udvalg, bestående af 2 medlemmer fra hvert af de nordiske lande, udpegede af vedkommende lands undervisningsminister.

3. Til brug for udvalgets arbejde vil man fra dansk side drage omsorg for, at der i løbet af sommeren 1962 udarbejdes en redegørelse vedrørende de universitetsinstitutioner og andre institutter for forskning af international politik, som findes i lande uden for Norden, med oplysninger om disse institutioners organisation, arbejdsopgaver, erfaringer m. m.

4. Udvalgets opgave skal være: med udgangspunkt i ovennævnte redegørelse og med de nordiske landes særlige behov for øje at undersøge og vurdere de forskellige mulige former for nordisk samarbejde om forskning af international politik med særligt henblik på studiet af konflikterne mellem staterne. Det bør herunder undersøges, hvilke arbejdsopgaver, der kan foreslås for de forskellige alternative muligheder, og hvilke udgifter til oprettelse og drift de forskellige alternative vil medføre.

5. Danmark er koordinerende land for dette udredningsarbejde.

I Danmark er professor, dr. phil. Sven Henningsen og professor, dr. jur. et phil. Alf Ross beskikket som medlemmer af det omhandlede udvalg.

Den under vedtagelsens punkt 3 omtalte redegørelse for forskningen inden

for Norden udarbejdes af professor Sven Henningsen på grundlag af en studierejse i Europa og U. S. A. i efteråret 1962.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Undervisningsministeriet har med de övriga nordiska undervisnings- och kulturministerierna överenskommit om, att man efter den preliminära utredningen om de olika formerna för samarbete skulle försöka åstadkomma samarbete på forskningens angående den internationella politiken område med särskilt beaktande av forskningen angående konflikter de olika staterna emellan. Till sakkunnigutskottet, som skall undersöka formerna för samarbetet, har undervisningsministeriet till sina representanter utsett biträdande professorn Göran von Bonsdorff och docenten Kullervo Killinen.

Islands regering (Utanrikisráðuneytið) meddelar den 4 december 1962:

— — — vil vi meddele, at der fra Udenrigsministeriets side ikke er blevet foretaget noget i denne sag.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 9 februari 1963:

Denne sak ble drøftet på det nordiske undervisningsministermøte i København 26.—27. juni 1962, og man ble der enig om at man først burde få utredet nærmere de forskjellige mulige former for et nordisk samarbeid om konfliktforskning. Det ble vedtatt at Danmark skulle være koordinerende land for dette utredningsarbeid, og når det gjelder de nærmere detaljer i vedtaket om denne sak viser en derfor til meddelelsen fra Danmarks regjering.

Som norske medlemmer av det utvalg som skal foreta den nevnte utredning er oppnevnt professor dr. juris Frede Castberg, Universitetet i Oslo og direktør Erik Rinde, Institutt for samfunnsforskning.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Frågan angående nordiskt samarbete beträffande internationell politik behandlades vid undervisningsministermötet i Köpenhamn i juni 1962.

Ministrarna ställde sig i princip positiva till tanken om nordiskt samarbete rörande forskning om internationell politik med särskild inriktning på studiet av konflikter mellan staterna. Det framhölls dock, att andra samsarbetsformer kan tänkas än ett institut, t. ex. upprättandet av en gemensam nordisk forskningsfond till stöd för konkreta forskningsprojekt.

Avsikten är att en särskild utredningskommitté med mandat att undersöka olika former för samarbete inom internationell politik skall utses.

BILAGA**PM angående norskt råd för freds- och konfliktforskning**

I statsråd den 8 februari 1963 utnämndes ett norskt råd för freds- och konfliktforskning. Rådet fick följande sju medlemmar:

Professor Frede Castberg, ordf.
Professor Anders Bratholm.
Storingsman Finn Moe.
Universitetslektor Eva Nordland.
Direktør Erik Rinde.
Direktør August Schou.
Professor Knut Erik Tranøy.

Rådet fick samtidigt följande mandat:

1. Att utarbeta en översikt över den forskningsverksamhet inom freds- och konfliktforskningsområdet, som redan bedrivs vid olika institutioner;
2. Att på denna grundval göra en bedömning av möjligheterna för en ändamålsenlig utvidgning av freds- och konfliktforskningen och att utarbeta ett arbetsprogram, som senare bör revideras och förnyas efter de aktuella behoven;
3. Att upprätta förslag om de speciella åtgärder och anslag som vid varje tid är nödvändiga för att genomföra ett sådant program och att i detta sammanhang utreda vilka fack och institutioner som bör utbyggas vidare och enligt vilken prioritetsordning detta bör ske.
4. Att arbeta för att den norska verksamheten inom freds- och konfliktforskningen sker i intimt samarbete med motsvarande verksamhet i de andra nordiska länderna och företrädesvis såsom ett led i en gemensam nordisk plan.

Meddelanden
om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk
institution för sinologi

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) hänvisar i meddelande den 19 december 1962 till Norges regerings meddelande i Sak D 59.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Frågan om grundandet av en institution för sinologi har tills vidare icke föranlett åtgärder från undervisningsministeriets sida. Ministeriet förutsätter, att denna fråga kommer att tagas upp till prövning och avgörande i samband med behandlingen av rekommendationen angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning (10/1961) [*se Sak D 59*].

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Vid det nordiska undervisningsministermötet i Köpenhamn i juni 1962 diskuterades i anslutning till frågan om samarbete inom högre utbildning och forskning, rekommendation nr 10/1961, möjligheterna till en arbetsfördelning mellan de nordiska universiteten vad beträffar specialområden såsom exempelvis sinologi. Detta ämnesområde ansågs komma att gå en stark utveckling till mötes inom varje enskilt land. I initialskedet, främst på grund av personalmässiga orsaker, syntes det emellertid mest ändamålsenligt att fastare uppbygga ämnet på nordisk basis för att en grundval för en dylik utveckling skall kunna säkras.

En koncentration av ämnet sinologi till ett nordiskt universitet behandlades även vid Nordiska kulturkommissionens plenarmöte i Köpenhamn i november 1962.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

•

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 4 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter at have modtaget rekommandationen har justitsministeriet gennem udenrigsministeriet anmodet vedkommende myndigheder i Belgien, Frankrig, Forbundsrepublikken Tyskland, Holland, Luxembourg, Italien og Schweiz om en række oplysninger angående disse landes identitetskort. Endvidere har man anmodet om eksemplarer af identitetskortene og af retsreglerne herom i de pågældende lande.

Justitsministeriet har fornylig modtaget hovedparten af de ønskede oplysninger og har derefter foreslået ressortministerierne i Finland, Norge og Sverige, at der afholdes et møde i sagen i december 1962.

*BILAGA***Utlåtande från Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Ifølge de for komiteen foreliggende oplysninger har det i meddelelsen omhandlede møde fundet sted den 10.—13. december 1962. På dette møde behandlede en række spørgsmål i forbindelse med anerkendelse af andre landes identitetskort som rejselegitimation, men det viste sig nødvendigt på grund af visse manglende oplysninger at udsætte færdigbehandlingen af spørgsmålene til et senere møde. De manglende oplysninger søges nu hurtigt indkaldt gennem udenrigsministeriet, og et nyt møde agtes afholdt, når de manglende oplysninger foreligger. Komiteen vil understrege, at det af hensyn til turisttrafikken er meget påkrævet, at denne sag løses hurtigst muligt, og henstiller, at rekommandationen gennemføres i god tid inden turistsæsonen 1963.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Meddelande

om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommendationen behandlades vid justitieministermötet i Reykjavik i september 1962. Enligt justitieministrarnas mening torde flertalet fall där biträde av myndighet i annat nordiskt land erfordras för verkställighet av administrativa beslut omfattas av det utredningsarbete som pågår rörande verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande i annat nordiskt land. Den i förarbetena till rekommendationen särskilt nämnda frågan om verkställighet av beslut rörande rätt till umgänge med barn föll dock utanför och syntes vara av den praktiska vikt att den borde upptagas till undersökning. Justitieministrarna beslöt därför att uttala sig för att denna fråga upptages till utredning i nordiskt samråd. I Danmark och Finland har saken hänskjutits till de sakkunniga som tillkallats för översyn av äktenskapslagstiftningen. I Norge behandlas frågan inom justisdepartementet och i Sverige av lagberedningen i samråd med familjerättskommittén.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Socialministeriet) meddelar den 18 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ved rekommendation nr. 19/1962 opfordres regeringerne til at fortsætte og snarest muligt fuldende den påbegyndte undersøgelse angående samordning af enke- og invalidepensionen.

Spørgsmålet om mulighederne for at gennemføre en ordning, hvorefter en i et nordisk land tilstået enke- eller invalidepension fortsat kan oppebæres efter modtagerens flytning til et andet nordisk land, indtil han dér opfylder betingelserne for tilkendelse af tilsvarende ydelser, har været drøftet på møder i det af den nordiske socialpolitiske komité til overvejelse af disse spørgsmål nedsatte underudvalg (det nordiske pensionsudvalg).

Under drøftelserne af spørgsmålet om adgangen til fortsat at oppebære invalide- og enkepension fra fraflytningslandet er man kommet ind på spørgsmålet om at nedsætte den nuværende 5-årige ventetid for adgangen til at oppebære disse ydelser i tilflytningslandet. Dette sidste spørgsmål hænger imidlertid sammen med den eksisterende ordning for alderspensionens (folkepensionens) vedkommende, og det nordiske pensionsudvalg stillede derfor over for den nordiske socialpolitiske komité forslag om, at udvalgets overvejelser bl. a. om den for opnåelse af pension i tilflytningslandet påkrævede ventetid udvides til også at omfatte alderspensionen (folkepensionen).

Ved den nordiske socialpolitiske komités møde i Stockholm den 30.—31. oktober 1962 vedtog komiteen at give det nordiske pensionsudvalg bemyndigelse til i forbindelse med udvalgets behandling af det i Nordisk Råds rekommendation nr. 19/1962 omhandlede spørgsmål på ny at overveje det tilsvarende spørgsmål vedrørende alderspensionen (folkepensionen).

Det nordiske pensionsudvalg fortsætter sit arbejde på dette udvidede grundlag.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

De spørsmål, som er reist i denne rekommandasjon, er f.t. under utredning av et utvalg under Den nordiske sosialpolitiske komité.

Meddelanden
om rekommendation nr 20/1962 angående mellanriks-
väg över Graddis

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr. Sak A 18 och D 37.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

I fellesmøte i oktober 1958 mellom representanter fra väg- och vattenbyggnadsstyrelsen og Statens vegvesen ble det uttalt at forholdene tilsier i første rekke å foreta utbygging av vegforbindelsen over Umbukta. På norsk side er dette vegarbeid nå aktualisert ved Rana Kraftanleggs forestående utbyggingsarbeider. Statskraftverkene har tilbudt forskottering, og det er forutsetningen at utbedringsarbeider på vegen Mo—Umbukta skal settes igang snarest.

Som forholdene ligger an, kan en vanskelig tenke seg at en innen rammen av det beløp som kan stilles til rådighet til vegbygging, innen Nordland fylke, kan finne anledning til å fremme en annen mellomriksveg, for eksempel Graddisvegen, samtidig med at det bygges mellomriksveg over Umbukta.

En viser for øvrig til den norske regjerings melding til Nordisk Råd vedrørende rek. nr 13/1959 om vegforbindelse mellom Nordland fylke og Sverige.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1956 uppdragit åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att efter samråd med berörda myndigheter verkställa utredning av behovet av vägförbindelser mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar av Norge överlämnade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med skrivelse den 30 april 1959 »Utredning angående vägförbindelserna mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge».

Genom beslut den 30 december 1959 förordnade Kungl. Maj:t, att utredningen skulle överlämnas till länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbot-

tens län för att tagas under övervägande vid upprättande av flerårsplaner för byggande av vägar under perioden 1961—1965.

Genom beslut den 29 december 1961 har Kungl. Maj:t vidare förordnat, att riksdagens skrivelse den 8 december 1961, nr 386, samt statsutskottets utlåtande nr 179 rörande utbyggnaden m. m. av den planerade mellanriksvägen Sädvaluspe—Graddis skulle överlämnas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för att av styrelsen tagas i beaktande vid planeringen av utbyggnaden av vägnätet i Norrbottens län.

Med anledning av en av Kiruna stad till kommunikationsdepartementet överlämnad undersökning rörande en vägförbindelse Kiruna—Nordnorge uppdrog Kungl. Maj:t slutligen genom beslut den 28 september 1962 åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att — efter samråd med länsstyrelsen i Norrbottens län och med vederbörande norska vägmyndigheter — överväga frågan om tidsschemat och turordningen för anordnande av mellanriksvägsförbindelser mellan Norrbottens län och angränsande fylken i Norge.

Företaget avseende byggande av väg Arjeplog—Graddis är i gällande flerårsplan för byggande av länsvägar i Norrbottens län under perioden 1961—1965 upptagen med en första medelstilldelning under år 1965.

Projekteringen av vägen pågår på svensk sida.

I samband med den förnyelse av flerårsplanerna, som skall ske under år 1963, avser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att i enlighet med Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 28 september 1962 överväga frågan om tidsschemat och turordningen för anordnande av mellanriksvägsförbindelser mellan Norrbottens län och angränsande fylken i Norge.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne) meddelar den 22 november 1962:

Danske Statsbaner har ved etableringen af sine udlandsrepræsentationer i udstrakt grad haft opmærksomheden henledt på, at man ved samarbejdet med andre nordiske trafikforetagenders repræsentationer kunne udvide DSB-repræsentationernes effektivitet samt opnå betydelige økonomiske besparelser. Siden 1952 har DSB således sammen med norske og svenske baner drevet et fælles nordisk billetkontor i New York under betegnelsen »Scandinavian Railways». Endvidere er der i 1959 etableret kontorfællesskab mellem Danske Statsbaners Rejsebureau og Scandinavian Airlines System i Paris. Tilsvarende kontorfællesskab mellem DSB og SAS blev i 1961 etableret i Berlin. Endelig har DSB en repræsentant i Göteborg, som har domicil i svenske baners derværende rejsebureau.

Danske Statsbaner er indstillet på en yderligere udbygning af dette samarbejde på det rejsebureauomæssige område — ikke mindst med de øvrige nordiske jernbanestyrelser — i den udstrækning et sådant samarbejde kan ske uden alvorlig tilsidesættelse af statsbanernes interesser.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Finland samarbetar med de övriga nordiska länderna i avseende å turistinformationsbyråerna i Frankfurt, Zürich samt Rom och erlägger sin andel i deras årsutgifter. Vidare är Finland medlem i Scandinavian Travel Commission, som skötes från New York och befattar sig med gemensam nordisk informationsverksamhet.

Vid Nordiska turisttrafikkommitténs möte, som skall äga rum i Köpenhamn den 12 december 1962, kommer även ovannämnda samarbete och dess fortsättande att behandlas i detalj.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 29 november 1962:

Samferdselsdepartementet har forelagt saken for Landslaget for reiselivet i Norge og hovedstyret for Norges statsbaner.

Landslaget for reiselivet i Norge har i brev av 24. august 1962 gitt følgende uttalelse:

Som kjent eksisterer det allerede et intimt og konkret nordisk samarbeid innen turistsektoren gjennom følgende organer:

1. Nordisk turisttrafikkomité
2. Scandinavian Travel Commission i New York
3. Felles nordisk turistkontor i Roma
4. Felles nordisk turistkontor i Zürich
5. Felles nordisk turistkontor i Frankfurt
6. Samarbeidskomite med SAS for bearbeidelse av fjerne markeder.

Innen rammen av de eksisterende samarbeidsorganer foregår det en stadig utvikling av samarbeidet både innen Skandinavia, i utlandet og innen de internasjonale organisasjoner. Det er derfor etter vår mening allerede utført meget i den retning som nevnes i rekommendasjonen fra Nordisk Råd. Samtidig er mulighetene til en ytterligere utvidelse av samarbeidet gjenstand for kontinuerlig vurdering.

Dersom man anser at denne utvikling bør gå hurtigere, eller man ønsker samordning med flere virksomheter, vil vi anbefale at en nordisk ekspertgruppe tar saken opp til behandling og utarbeider rapport til Nordisk Råd.

En vil ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at erfaringene har vist at det i praksis er vanskelig å generalisere et slikt samarbeide.

Vi har erfaring for at ved enkelte kontorer hvor det er etablert et slikt samarbeide har dette virket til en viss grad hemmende på vår nasjonale turistreklame i det respektive land, og at man uten tvil ville ha kunnet utføre et betydelig mer effektivt arbeide med eget nasjonalt kontor. Og selv om omkostninger ved et slikt nasjonalt kontor blir større, ville sikkert også effektiviteten av reklamen kunnet oppveie dette.

En vil derfor anse det ønskelig at der ved oppnevningen av en nordisk ekspertgruppe kan finnes plass for en representasjon for de som arbeider med disse spørsmål i praksis. I alle tilfeller vil det være nødvendig at f.eks. Landslaget for reiselivet på et tidlig tidspunkt ved et slikt utredningsarbeide får anledning til å fremlegge sine erfaringer og argumenter om et slikt samarbeide.

Den korte tid vi har hatt til disposisjon for behandling av denne sak, har ikke gjort det mulig å ta den opp til drøftelse i vårt styre.

I tilslutning til det av Landslaget anførte kan en opplyse at Landslaget utenom Skandinaviens har egne kontorer i London, Paris og New York.

Når det gjelder det sistnevnte kontor, ble det i det 6. møte i Det Nordisk-økonomiske samarbeidsutvalg besluttet nedsatt et underutvalg av spesialister for å utrede spørsmålet om et nærmere nordisk samarbeide vedkommende turistinformasjonskontorene i U.S.A. Underutvalget besto av 2 representanter for hvert av de 4 nordiske land, og det avga sin innstilling våren 1958.

Syv av spesialistutvalgets 8 medlemmer, (legasjonsråd S. Kristensen, regjeringssekretær K. T. B. Koskenkyla, kansliråd Å. Hartvig, samt direktørene

G. Hedin, J. Tolonen, H. Chr. Henriksen og Lars H. Esmark) fremsatte forslag om »at de fire nordiske turistkontorer i New York slås sammen til et organ under navnet Scandinavian National Travel Office, hvori inngår den nåværende felles propagandavirksomhet gjennom S.N.T.C.»

Turistsjef Sven Acker disentererte og avga egen innstilling.

De respektive reiselivsorganisasjoner er blitt anmodet om å ta opp forslaget til behandling, men saken er ikke kommet videre for så vidt angår en sammenslåing av kontorene i New York. Fra Landslaget for Reiselivet i Norge er arbeidet tatt opp for norsk representasjon på Vestkysten av U.S.A. Stortinget har bevilget de nødvendige midler på fjorårets budsjett, under forutsetning av at kontoret opprettes som et fellesnordisk kontor. Dette kontor er imidlertid ennå ikke kommet igang.

Det antas nødvendig å opprettholde et eget norsk kontor i London, fordi det engelske publikum i alminnelighet bare besøker et av de nordiske land på sine reiser, og de engelske turister som besøker Norge ligger i meget stor utstrekning i hele sin ferie fast på et sted og tar utflukter derfra. Videre må en ta hensyn til den gamle tradisjonsrike engelske trafikk til de Vestlandske fjorder og til videre opparbeidelse av den nye vinterturisttrafikk til våre høyfjellshoteller.

Hovedstyret for Norges statsbaner har i brev av 29. august 1962 gitt følgende uttalelse:

I egen regi driver Norges statsbaner bare ett reisebyrå i utlandet, nemlig Norwegian State Railways Travel Bureau, Norway House, London. Dette byrå har eksistert siden forrige verdenskrig og har uten tvil spilt en stor rolle i utviklingen av turisttrafikken England—Norge. Byrået er generalagent for bl. a. Fred. Olsen, og det består her et utmerket samarbeid. Det er også et godt samarbeid med Bergenske dampskibsselskab, men forbindelsen her er av mindre omfang, fordi Bergen line har eget reisebyrå i Norway House.

Inntil siste verdenskrig hadde NSB eget reisebyrå i Berlin.

Når det gjelder samarbeid på skandinavisk plan i reisebyråsektoren, er NSB deltaker i de to organisasjoner som for tiden eksisterer, nemlig »Scandinavian Railways» i New York, og »Scandinavian Railways Travel Bureau».

Scandinavian Railways, New York, (SR), ble opprettet i 1952 og drives i fellesskap av de danske, svenske og norske statsbaner. Administrasjonen av kontoret går på omgang mellom forvaltningene.

Kontorets oppgave er dels

å drive propaganda for turisttrafikk i Skandinavia og særlig ivareta jernbanens interesser, dels å være serviceorgan for det amerikanske marked — hovedsaklig reisebyråene — ved å gi opplysninger om reiseveier, ruter og priser, formidle bestillinger og utstede billetter til originalpriser med vanlig provisjon til de amerikanske agenter.

Kontoret henvender seg ikke til almenheten og er således ikke et reisebyrå i vanlig forstand.

I Scandinavian Railways Travel Bureau (SRTB) er også de finske statsbaner medlem.

Organisasjonen omfatter alle reisebyråer som drives av statsbanene i de nordiske land, for tiden 108.

Hensikten er — ved nært innbyrdes samarbeid — å yte det reisende

publikum best mulig service overalt hvor SRTB er representert. Eksempelvis utgir SRTB en felles tariff for reisebyråttjenester i Skandinavia, man har felles avtaler om gjensidige tjenester med en rekke korrespondenter (reisebyråer og — organisasjoner) både i og utenfor Europa, kontrakter med de samme hoteller (ca. 1200) etc.

Hovedstyret er av den oppfatning at de her nevnte to organer stort sett dekker behovet for samarbeid på nordisk plan innen jernbanenes sektor av reiselivet.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Från svensk sida har man tillskrivit de övriga länderna och därvid — med hänvisning till att vid Nordiska rådets ställningstagande i rekommendationsfrågor yttranden fanns tillgängliga av järnvägsstyrelsen, SAS och Svenska turisttrafikförbundet — efterhört, huruvida det förevarande spørsmålet i övriga länder bör göras till föremål för remissbehandling eller annan undersökning innan man överväger närmare kontakter mellan länderna.

Svar har ännu ej inkommit från alla länder.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 12 januari 1963 i vad rekommendationen jämväl avser turistkontoren i utlandet, å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK), som är det gemensamma organet för samråd och samarbete mellan de nationella turisttrafikorganisationerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, sammanträdde i Köpenhamn den 12 december 1962 för överläggningar om gemensamma angelägenheter. Bland annat behandlades rekommendationen nr 21/1962 såvitt den gäller turistkontoren. Vid sammanträdet förekom därvid följande.

Kommittén var överens om att samarbetet i Amerikas förenta stater mellan de skandinaviska trafikföretagen och de nationella turistkontoren i New York skulle givas viss fastare form inom det speciella samarbetsorganet där, Scandinavian Travel Commission (STC).

Kommittén beslöt att intensivföra den turistvärvande verksamheten på den amerikanska västkusten genom att fr. o. m. den 1 juli 1963 öppna ett gemensamt nordiskt kontor i Los Angeles.

Däremot konstaterades, att förutsättningar saknas att i New York inrätta ett gemensamt nordiskt turistkontor genom sammanslagning av de där existerande nationella kontoren. Frågan om att i en byggnad sammanflytta kontoren med bibehållande av deras inbördes självständighet kommer dock att bli föremål för fortsatta överväganden (jfr Sak D 68/1958, se särskilt s. 1581—1582).

I fråga om de gemensamma nordiska kontoren i Europa beslöt kommittén, att en viss aktivisering skulle ske av kontoret i Zürich.

En eventuell omorganisation och förstärkning av kontoret i Rom kommer att utredas närmare.

Det nordiska kontoret i Frankfurt, som sedan starten haft interimistisk karaktär, kommer att vid tidpunkt, som beslutas senare, ersättas av nationella turistkontor i Västtyskland.

Från isländsk sida förklarades, att Island från och med 1 juli 1963 kom-

mer att förena sig i det nordiska turistsamarbetet i Italien liksom tidigare skett i fråga om Schweiz.

Undersökningar med ändamål att etablera samarbete i fråga om den av de nationella turistkontoren i utlandet bedrivna verksamheten ha under en följd av år verkställts inom Nordiska turisttrafikkommittén. Dyligt samarbete har också kommit tillstånd genom upprättandet av gemensamma nordiska turistkontor i Frankfurt, Rom och Zürich, varjämte ett sådant turistkontor avses att öppnas i Los Angeles. Kontoret i Frankfurt kommer dock att upplösas, förmodligen under år 1964. Frågan om en sammanflyttning av de nationella kontoren i New York har sedan länge dryftats men har icke kunnat lösas. Starka önskemål om en samordning av de sistnämnda kontoren av de sistnämnda kontoren ha framförts av de skandinaviska trafikföretag (Scandinavian Airlines System, Den Norske Amerikalinje A/S och Aktiebolaget Svenska Amerika Linien), som deltaga i samarbetet inom Scandinavian Travel Commission. Från turisttrafikkommitténs sida fortsätta övervägandena i ämnet.

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Såvel statsbanerne som rederier og flyveselskaber samt Nordisk Turisttrafikkomité, der er en sammenslutning af de nationale turistforeninger, har i vid udstrækning iværksat den i rekommandationen omhandlede samordning og er ifølge meddelelserne indstillet på yderligere at udbygge denne samordning.

Komiteen finder imidlertid ikke en udvalgsbehandling under sessionen af de indkomne meddelelser for påkrævet og foreslår, at rådet tager meddelelserne til efterretning og anmoder om nye meddelelser til næste session.

Stockholm, den 14. januar 1963

Vagn Bro

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Formand

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 december 1962:

Hela året i trafik:

Hangö—Slite v.v.

ms HANSA EXPRESS

var fjärde dag i en riktning

125 bilar

Åbo—Stockholm v.v.

ss BORE & SVEA JARL

varje dag i båda riktningarna

65—75 bilar

Åbo—Mariehamn—Norrtälje v.v.

ms NORDIA & SKANDIA

varje dag i båda riktningarna

175 bilar

Maj—oktober

Pargas—Kapellskär v.v.

ss VIKING

varje dag i båda riktningarna

80 bilar

Maj—december

Mariehamn—Simpnäs v.v.

ms BOGE & SLITE

fyra turer dagligen i båda riktningarna under bästa säsong

30 bilar

Juni—september

Mariehamn/Eckerö—Kapellskär v.v.

ms ALANDIA

6 veckoturer i båda riktningarna
35 bilar

Maj—december

Vasa—Umeå/Holmsund v.v.

ss KORSHOLM III & ms VAASA

dubbelturer dagligen under bästa säsong i båda riktningarna
34—70 bilar

Juni—augusti

Vasa—Örnsköldsvik v.v.

ss ÖRNEN

3 veckoturer i båda riktningarna
44 bilar

Den gemensamma transportkapaciteten på Vasa—Umeå rederiets båtar ss KORSHOLM III, ms VAASA och ss ÖRNEN 1 800 passagerare och 250 bilar om dagen.

Bilar transporteras dessutom å linjerna Helsingfors—Stockholm, Nystad—Öregrund och Jakobstad/Gamlakarleby—Skellefteå, men biltransportkapaciteten per båt är cirka 14—25 bilar.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Sedan inom länsstyrelsen i Stockholms län företagits en utredning rörande lämpliga hamnar för bilfärjetrafiken mellan Sverige och Finland jämte för denna trafik erforderliga vägbyggnader inom länet överlämnades utredningen till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet den 5 mars 1960. Därvid framhölls önskvärdheten av en bearbetning av utredningsmaterialet i syfte att utröna i vilken omfattning det allmänna borde engagera sig i denna kommunikationsfråga.

Av i ärendet avgivna yttranden inhämtas, att sjöfartsstyrelsen funnit Kapellskär vara den från allmän trafiksynpunkt för ändamålet lämpligaste hamnen samt att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — därest Kapellskär väljes till hamn för bilfärjetrafiken — ansett om- och nybyggnad av en vägförbindelse från Kapellskär till anslutning med väg 276 i trakten av Penningby vara erforderlig.

Genom beslut den 12 januari 1962 anbefalldes Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att snarast möjligt låta upprätta arbetsplan för en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 276 vid Penningby i Stockholms län.

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskerispörsmål

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Efter ovanstående rekommendations vedtagelse på Nordisk Råds 10. session har spörsmålet om oprettelse af et nordisk kontaktorgan vedrørende fiskerispørsmål været drøftet ved nordiske fiskeriministtermøder samt under den i Trondhjem i august måned afholdte nordiske fiskerikonference. Der er herved opnået enighed mellem fiskeriministrene om kontaktorganets arbejdsform og arbejdsopgaver, ligesom der er opnået enighed om at afholde det første og konstituerende møde i København omkring midten af januar måned 1963.

Endvidere kan oplyses, at Island, Norge, Sverige og Danmark allerede har udpeget deres respektive medlemmer af det ovennævnte kontaktorgan.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 15 januari 1963:

Den 4 januari 1963 har följande personer utsetts som representanter för Finland i det nordiska kontaktorganet för fiskerispørsmål: fiskerirådet Don Wikström, suppleant biträdande fiskerirådet Heikki Pitkänen och fil. mag. Gösta Bergman, suppleant riksdagsman Kristian Gestrin.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 3 oktober 1962:

Forslaget ble drøftet av de nordiske fiskeriministre i tilknytning til den nordiske fiskerikonferanse i Trondheim i august d. å., og det var enighet om at det etableres et kontaktutvalg for fiskerinæringen. Videre var man enige om at utvalget bør ha maksimum 4 medlemmer fra hvert enkelt land, fortrinnsvis 2 fra administrasjonen og 2 fra fiskerinæringen. Utvalgets møter forutsattes å alternere mellom de forskjellige nordiske land. Likeledes oppgaven som formann.

Når det gjalt arbeidsoppgavene var man enige om at de vanskelig kunne fastlegges, men at det generelt sett måtte være aktuelle saker, som enten hadde interesse landene i mellom eller en felles interesse utad. Som aktuelle saker ble pekt på spørsmålet om beskatningen av fiskebestanden og ulike forskningsoppgaver, prisdannelser, herunder minstepriser, spørsmål om standardisering av emballasje og kvalitetsbestemmelser, handelspolitikk, felles nordisk redningstjeneste m. v.

Spørsmålet om en felles fiskeripolitikk innenfor EEC berører også i høy grad de nordiske fiskerinasjoner, og spørsmål i samband med det vil det være naturlig å ta opp i dette utvalg.

Det er forutsatt at utvalget snarest vil bli utpekt og at det første møte skal holdes i København i nær fremtid.

Sve r i g e s r e g e r i n g (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

De nordiska fiskeriministrarna har diskuterat frågan om inrättandet av ett kontaktorgan senast i samband med den nordiska fiskerikonferensen i Trondheim i augusti 1962. Kungl. Maj:t har därefter genom beslut den 12 oktober 1962 utsett de svenska ledamöterna i organet. Enligt föreliggande planer skall kontaktorganet avhålla sitt första sammanträde i Köpenhamn under januari 1963.

TILLÄGG

Förteckning över ledamöter och suppleanter i Nordiskt kontaktorgan för fiskerispörsmål

Danmark

Ledamöter

B. Dinesen, departementschef
J. Nørgaard, kontorchef
Fr. Lodberg Jensen, fiskeskipper
H. Sørensen, fiskeskipper

Suppleanter

Finland

D. Wikström, fiskeriråd
G. Bergman, magister

H. Pitkänen, fiskeriråd
K. Gestrin, riksdagsman

*Island**Ledamöter*

D. Olafsson, fiskeridirektør
S. Egilsson, direktør för Fiske-
redernes landsorganisation

Suppleanter

S. Júlíusson, formand i Fiske-
redernes landsorganisation

Norge

J. Sellæg, ekspedisjonschef
K. Sunnanå, fiskeridirektør i Fiske-
ridirektoratet
M. Andersen, utvalgsforman
E. Andreassen, fiskebåtskipper

J. H. Bertnes, direktør i fiskeridep.
M. Midsem, byråsjef i fiskeridep.
T. Aas, underdirektør, Norges
Fiskarlag
H. Rasmussen, generalsekretær,
Norges Fiskarlag

Sverige

V. Paulsson, statssekreterare i jord-
brukdepartementet
J. Hult, överdirektør i fiskeristyrelsen
G. Ahberg, ombudsman i Västkust-
fiskarnas Centralförbund
E. Lilja, direktör i Svensk Andelsfisk

R. Magnusson, generaldirektör i
statens jordbruksnämnd
S. Sahlin, byråchef i fiskeristyrelsen
T. Mattsson, ombudsman i Skånes
Fiskareförbund
W. Sköllerberg, direktör, ordförande i
styrelsen för Göteborgs fiskegros-
sisters förening

*BILAGA***Utlåtande av ekonomiska niomannakommittén över meddelandena**

Nimannskomitén har dröftat de avgitte meddelelser og uttaler sin tilfredshet med at rekommandasjonen nå er blitt fulgt opp av alle de nordiske land. Kontaktorganet vil holde sitt første møte 14. januar 1963. Komitén forutsetter, at Kontaktorganet vil avgi rapporter om sin virksomhet. Komitén vil foreslå at Nordisk Råd anser saken som ferdigbehandlet for sin del.

København, den 7. januar 1963

På nimannskomiténs vegne:

Finn Moe

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1962 angående allmän samarbetsöverenskommelse

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) meddelar den 30 november 1962:

Det i rekommendation nr. 24/1962 omhandlede udkast til samarbejds-overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige undertegnedes i Helsingfors den 23. marts 1962 af repræsentanter for de 5 landes regeringer, for Danmarks vedkommende af daværende statsminister Viggo Kampmann.

Efter at folketinget den 15. maj 1962 havde meddelt sit samtykke til Danmarks ratifikation af samarbejdsoverenskomsten, ratificeredes denne af Kongen den 16. maj 1962. Danmark deponerede sammen med de øvrige signatarmagter ratifikationsinstrumentet i det finske udenrigsministerium den 29. juni 1962. Overenskomsten er herefter ifølge dens art. 39, stk. 2, trådt i kraft den 1. juli 1962 og er offentliggjort i lovtidende C som bekendtgørelse nr. 38 af 26. juli 1962.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 8 januari 1963:

att sedan riksdagen godkänt den i Helsingfors den 23 mars 1962 avslutade samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige till de delar den kräver riksdagens samtycke, har republikens president ratificerat överenskommelsen.

De nordiska staternas ratifikationsinstrument har deponerats i ministeriet för utrikesärendena i Finland den 29 juni 1962 och överenskommelsen har trätt i kraft den 1 juli 1962. Överenskommelsen har publicerats i Finlands Författningssamlings Fördragsserie, Nr 28/1962.

Islands regering (Forsætismálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1963:

Med en tingsbeslutning, vedtaget den 11. april 1962, bemyndigede Altinget regeringen til at ratificere på Islands vegne en samarbejdstraktat mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, som blev underskrevet i Helsingfors den 23. marts 1962.

Alle kontrahenternes ratifikationsdokumenter blev afleveret ved en fælles ceremoni i det finske udenrigsministerium den 29. juni 1962, og traktaten trådte i kraft den 1. juli 1962. Bekendtgørelse om traktatens ikrafttræden (nr. 7/1962) er offentliggjort i afdeling C i Stjórnartíðindi (statstidende).

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 8 november 1962:

Det fremlagte forslag til en samarbeidsavtale mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige ble, med de endringer som er nevnt i rekommandasjon nr. 24/1962 fra Nordisk Råd, undertegnet i Helsingfors den 23. mars 1962 av statsråd Helge Sivertsen på den norske regjerings vegne. Ved kgl. resolusjon av 4. mai 1962 (St. prp. nr. 114/1961—62) ble det besluttet å innby Stortinget til å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av avtalen. Stortinget gjorde den 19. juni 1962 vedtak om slikt samtykke i samsvar med innstilling fra Utenriks- og Konstitusjonskomitéen (Innst. S. nr. 228/1961—62). Avtalen ble dernest ratifisert ved kgl. resolusjon av 22. juni 1962. I samsvar med avtalens bestemmelser ble det norske ratifikasjonsdokument deponert i det finske utenriksministerium den 29. juni 1962, samtidig med at de øvrige parter deponerte sine ratifikasjonsdokumenter. Avtalen trådte i kraft den 1. juli 1962.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 20 december 1962:

En allmän samarbetsöverenskommelse mellan de nordiska länderna avslutades den 23 mars 1962. Ratifikationsinstrument har den 29 juni 1962 deponerats i ministeriet för utrikesärendena i Finland.

BILAGA**Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté i anledning av meddelanden om rekommendation nr 24/1962**

Av de av regeringarna till den 11:e sessionen överlämnade meddelandena framgår, att samtliga länder ratificerat avtalet om en allmän samarbetsöverenskommelse och att denna trätt i kraft den 1 juli 1962.

Det har varit en källa till stor tillfredsställelse, att tanken på en hela det nordiska samarbetet omspannande allmän samarbetsöverenskommelse kunnat förverkligas så snabbt. Från det medlemsförslaget i saken väcktes, till dess avtalet trädde i kraft förflöt föga mer än tio månader. Det är niomannakommitténs uppriktiga förhoppning, att samma initiativkraft, som ådagalades vid överenskommelsens tillkomst, skall prägla det fortsatta arbetet på att giva dess olika bestämmelser praktisk innebörd. Kommittén vill därvid erinra om det särskilda ansvar som åvilar Nordiska rådet att fortlöpande verka för överenskommelsens förverkligande.

Med hänvisning till vad nu anförts får ekonomiska niomannakommittén föreslå, att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för sin del slutbehandlat.

København den 7 januari 1962

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 10 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vid justitieministermötet i Reykjavik i september 1962 beslöt man, att de genom lagsamarbetet utarbetade lagförslagen skulle framläggas sålunda, att behandlingen i de olika parlamentena sker samtidigt under våren 1963.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1962 angående enhetlige regler rörande specialistbehörighet för läkare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 27 november 1962:

Indenrigsministeriet kan anbefale, at der, i det omfang det måtte vise sig muligt, søges gennemført ensartede regler vedrørende specialistanerkendelse af læger i de nordiske lande.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Frågan har fortgående varit under prövning i medicinalstyrelsen. Förenhetligandet av specialistbestämmelserna fördröjes tillsvidare bl. a. av de olika specialutbildningsmöjligheterna i de skilda nordiska länderna.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

Sosialdepartementet har ikke mottatt noen henvendelse fra det koordinerende land for denne sak, Sverige, i anledning av gjennomføringen av rekommendasjonen.

Godkjenning som spesialist gis i Norge for tiden ikke av de administrative myndigheter, men av Den norske lægeförening.

Etter § 3 i lov av 29. april 1927 om lægers rettigheter og plikter er det hjemmel for departementet til under visse betingelser å gi en spesialistautorisasjon. Bestemmelsen lyder:

Kongen kan etter forslag fra Det medisinske fakultet og medisinalstyrelsen bestemme at nærmere angitte undersøkelses- og behandlingsmåter, som kan medføre fare for den sykes liv eller helbred og til hvis anvendelse det er nødvendig å ha en særlig utdanning utover den, som forlanges for å få medisinsk embedseksamen, bare skal kunne utøves av læger som har særlig autorisasjon dertil av departementet.

Hva der skal kreves av lægen for at han kan få sådan autorisasjon og i hvilken utstrekning den skal gjelde, fastsettes av departementet.

Departementets nektelse av å meddele autorisasjon kan bringes inn for Kongen.

Adgangen har ikke vært nyttet.

Sosialdepartementet finner å kunne gi sin tilslutning til forslaget om å søke gjennomført ens regler for spesialistautorisasjon i de nordiske land. I den forbindelse kan opplyses at Sosialdepartementet er kjent med at spørsmålet om ens regler for spesialistautorisasjon for leger er under behandling av et utvalg, nedsatt i mai 1962 og sammansatt av representanter for legeforeningene i Danmark, Finnland, Sverige og Norge. Dette utvalg foretar en analyse av situasjonen i de 4 nordiske land. En avsluttende innstilling, med forslag om samordning av reglene så langt dette er mulig, vil sannsynligvis foreligge innen årets utgang.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Den svenska medicinalstyrelsen har den 19 december 1961 framlagt förslag till nya specialistbehörighetsbestämmelser. Förslaget har remissbehandlats i sedvanlig ordning och är f. n. föremål för övervägande inom inrikesdepartementet, därvid jämväl ifrågakvarande rekommendation kommer att beaktas.

Meddelanden
om rekommendation nr 27/1962 angående nordiskt
institut i Reykjavík

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges
och Sveriges regeringar)*

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 20 november 1962:

På grundlag af en indstilling fra et ekspertudvalg vedtog Nordisk Kulturkommission på sit plenarmøde i november 1962 at anbefale regeringerne at oprette et »Nordens Hus» i Reykjavik.

Denne institution skal efter forslaget have dels en videnskabelig, dels en folkeoplysende afdeling med bibliotek, og den skal virke som et bindeled og en formidler af kulturstrømninger mellem Island og det øvrige Norden

Udgifterne til anlæg (ca. 1 750 000, — kr.) og drift (ca. 200 000, — kr. årlig) foreslås dækket af staterne i fællesskab. Danmarks andel af de to udgiftsposter er efter forslaget 20 %.

Kulturkommissionens forslag, hvorom man iøvrigt henviser til kommissionens beretning (Sag C 2) er nu under behandling i undervisningsministeriet.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 9 februari 1963:

På undervisnings- og kulturministrenes møde i Stockholm den 30. januar d. å. var der enighed om at tiltræde Nordisk Kulturkommissions anbefaling af, at der oprettes et »Nordens Hus» i Reykjavik og om at søge de hertil fornødne bevillinger tilvejebragt. Danmark skal være koordinerende land med hensyn til denne sag, og ministeriet for kulturelle anliggender vil snarest tage skridt til nedsættelse af et nordisk arbejdsudvalg, der skal varetage de praktiske opgaver i forbindelse med forslagets gennemførelse.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 10 januari 1963:

På förslag av ett expertutskott beslöt Nordiska kulturkommissionen på

sitt plenarmöte i november 1962 att rekommendera regeringarna grundandet av ett nordiskt institut i Reykjavík.

Kulturkommissionens förslag behandlas av undervisningsministeriet.

I s l a n d s r e g e r i n g (Utanrikisráðuneytið) meddelar den 30 januari 1963:

Den ekspertkomité, som Nordisk Kulturkommission udnævnte til at overveje ideen om et nordisk kultur- og oplysningscentrum i Reykjavík, afgav sidste efterår en udførlig betænkning. Kulturkommissionen drøftede betænkningen på sin generalforsamling i København 12.—14. november s. å. og bestemte at give sin anbefaling til de nordiske landes regeringer om, at denne institution bliver oprettet i overensstemmelse med ekspertkomiteens forslag med nogle ændringer (jfr. Kulturkommissionens beretning til Nordisk Råd) [*Sak C 2*].

Sagen er nu under overvejelse hos undervisningsministerierne.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 19 oktober 1962:

Saken er fremdeles under behandling i Nordisk Kulturkommissjon. Ekspertutvalgets utredning vil foreligge til behandling i Kulturkommissjonen ved kommissjonens kommende møte i København november 1962.

Dette departement har derfor på det nåværende tidspunkt ingen nye opplysninger å legge fram.

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Nordiska kulturkommissionen har efter sitt plenarmöte i november 1962 överlämnat en resolution till de nordiska regeringarna angående upprättandet av ett institut i Reykjavík för kulturellt utbyte mellan Island och de övriga nordiska länderna.

I övrigt hänvisas till det betänkande som en särskilt tillsatt utredningskommitté avlämnat till Nordiska kulturkommissionen i oktober 1962. Förslag har framkommit att betänkandet tillika med kommissionens synpunkter trycker i Nordiska rådets utredningsarbete¹. Dessutom hänvisas till vad som i detta ärende kommer att meddelas från norsk sida, då Norge innehaft sekreterarskapet i utredningskommittén.

¹ *Nordisk utredningsserie, 1963: 3.*

Tilläggsförslag

om upprättande av »Nordens hus» i Reykjavík

(Väckt av N. Chr. Christensen)

På tilskyndelse af foreningerne Norden rejste en kreds af medlemmer et forslag til Nordisk Råds 10. session om oprettelse af et nordisk institut i Reykjavík (Sak A 24/1962). På grundlag af en foreløbig rapport fra et af Nordisk kulturkommission nedsat ekspertudvalg, og efter at rådets kulturudvalg i sin indstilling havde peget på en række forhold, som der efter dettes mening burde lægges vægt på i den endelige udformning af planen, gav Nordisk Råd ved rek. 22/1962 sin principielle tilslutning til forslaget.

Siden da har ekspertudvalget fortsat og afsluttet sine undersøgelser og afgivet en betænkning (NU 1963: 3), som Nordisk kulturkommission på sit plenummøde i København 12.—14. november gav sin fulde støtte, idet den dog foreslog visse mindre ændringer i udkastet til statutter.

Ekspertforslaget med de af Nordisk kulturkommission foreslåede ændringer tilsigter at oprette et Nordens Hus i Reykjavík som en fritstående institution, ejet i fællesskab af de fem nordiske lande, med den dobbelte opgave at aktivere den nordiske interesse i Island og at formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden. Institutionen skal udøve denne virksomhed ved undervisning samt ved udveksling af personer og ved oplysning om nordisk kulturliv, samfundsliv og erhvervsliv. Den skal tage sigte såvel på akademikere og lærere som på en bredere nordisk interesseret offentlighed. Institutionen bør derfor bestå af 2 afdelinger, dog under ledelse af en fælles direktør. Lektorerne i nordiske sprog og litteratur foreslås tilknyttet institutionen som faglige ledere af den akademiske afdeling.

Under forudsætning af at byggegrunden til opførelsen af »Nordens Hus» stilles gratis til rådighed af de islandske myndigheder, beregner ekspertudvalget anlægsudgifterne for institutionen til 1 750 000 norske kr. én gang for alle og de samlede årlige driftsudgifter til 200 000 norske kr. Udgifterne såvel til oprettelsen som til driften foreslås fordelt med 1/5 på henholdsvis Danmark, Finland og Norge og 2/5 på Sverige, idet og Island, som nævnt, stiller den fornødne byggegrund til rådighed og deltager med en vis andel i de årlige driftsudgifter efter nærmere aftale mellem regeringerne i de 5 lande.

Under henvisning til ovenstående tillader jeg mig at foreslå, at

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at oprette et Nordens Hus i Reykjavik på grundlag af den i Nordisk kulturkommission vedtagne resolution af 14. november 1962.

København, den 9. februar 1963

N. Chr. Christensen

Meddelanden

om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 20 november 1962:

Sagen er under udredning i Nordisk Kulturkommission, jfr. kommissionens beretning [*Sak C 2*].

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1962:

Nordiska kulturkommissionen erhöll våren 1962 i uppdrag att utarbeta en plan för regelbundet anordnade språkkurser. På grund härav har frågan beretts inom kulturkommissionens II sektion, på vars förslag kommissionens plenarmöte i Köpenhamn den 12—14 november 1962 beslöt att godkänna en rekommendation i ärendet till regeringarna. Ärendet undergår beredning i vederbörande ministerier på basen av denna rekommendation.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 12 januari 1963:

Ministeriet sendte rekommandationen til statens skoledirektør og ønskede hans udtalelse. I sin udtalelse, dat. 15. november 1962, gør statens skoledirektør bl. a. opmærksom på, at der undervises i dansk i alle skoler på Island på mellem- og realskoletrinet, og han mener, at det ville være meget at ønske, at der blev afholdt kursus, hvor islandske dansklærere fik lejlighed til at få vejledning hos danske lærere.

Idet Ministeriet bifalder dette, vil vi henvise til, at sagen ligger til overvejelse hos den Nordiske Kulturkommission.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 30 november 1962:

I grunnskolen i Norge gis det ikke systematisk undervisning i nabolan-

denes språk, men i Læreplanen for 9-årige skoler er det i tilknytning til faget norsk forutsatt at elevene skal få et innblikk i dansk og svensk ved å lese et mindre antall sider på disse språk.

For dette formål vil kurs i nabolandenes språk med vekt på lesning, oppfattelse og muntlig bruk av språket være ønskelig.

Muligheten av et felles nordisk arbeidsmarked for lærere reiser imidlertid spørsmålet om kvalifikasjoner for undervisning i selve språket. Dette vil kreve et kursopplegg som svarer til et grunnfagsstudium (et års utdanning i språket bygget på examen artium).

Etter dette vil det være behov for språkkurs for flere kategorier av lærere:

1. Lærere som sikter mot undervisning på barneskoletrinnet i et nabolands skoler. (Examen artiums nivå i språket.)

2. Lærere som skal lære elevene å lese nabolandenes språk eller som skal bruke nabolandenes språk i sin undervisning i andre fag (muntlig bruk av språket).

3. Lærere som skal være faglærere i nabolandets språk (grunnfagsnivå).

Kirke- og undervisningsdepartementet vil ta saken opp med statens kursleder og spørsmålet om finansieringen av kursene vil eventuelt bli tatt opp i forbindelse med forberedelsen av budsjettet for 1964.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 14 december 1962:

Nordiska kulturkommissionen behandlade vid sitt plenarmöte den 12—14 november i Köpenhamn ett förslag om effektivisering av de nordiska språkkurser vilka årligen anordnats sedan 1957. Plenarmötets resolution angående saken har därefter överlämnats till de nordiska regeringarna. Förslaget innebär bl. a. att en fast turordning mellan Sverige, Danmark och Norge etableras för studerande i nordiska språk från ett av dessa övriga tre länder; för 1963 planeras sålunda en kurs för norska studerande i Lund. Dessutom skall kurser regelbundet anordnas i Finland och på Island för studerande från de övriga nordiska länderna. Kurserna skall omfatta undervisning i det egna landets språk och litteratur, avsedd för studerande i nordiska språk och finska.

Dessutom har sedan 1961 hållits en årlig bilateral kurs i svenska för finskspråkiga studerande i nordisk filologi.

På kulturkommissionens initiativ har därjämte en kurs i svenska för finska lärare hållits under 1962 i Sigtuna.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 24 januari 1963:

I ecklesiastikdepartementets tidigare skrivelse har tre olika typer av kurser behandlats. Härtill kan följande meddelas:

Vad beträffar de *kurser i nordiska språk och litteratur*, avsedda för studerande i nordiska språk och finska, som arrangerats på förslag av Nordis-

ka kulturkommissionen och Nordiska rådet, skall enligt nu aktuellt förslag från kommissionen dessa ytterligare effektiviseras; medel härtill beräknas komma att utgå från det begärda anslaget till främjande av nordiskt-kulturellt samarbete.

Även till den *kurs i svenska för finska lärare*, som på Nordiska kulturkommissionens initiativ arrangerades 1962 med medel från Kulturfonden för Sverige och Finland, beräknas medel komma att utgå för 1963/64 från det begärda anslaget till nordiskt-kulturellt samarbete.

Till den bilaterala *kursen i svenska för finskspråkiga studerande i nordisk filologi*, som årligen anordnas i Sverige, utgår för 1962/63 sv. kr. 30 000; någon ändring av detta belopp har inte förutsatts för 1963/64.

*BILAGA***PM angående Nordiska kulturkommissionens behandling av frågan om kurser i språk m. m.**

En kurs i svenska språket och svensk litteratur anordnades vid universitetet i Uppsala under tiden den 15 maj—20 juni 1962. I kursen deltog 30 danska och 5 norska studenter.

I Umeå hölls för andra året under tiden den 12 juni—14 juli 1962 en kurs för finska studerande i ämnet nordisk filologi. I kursen deltog 40 studerande från skilda lärosäten i Finland.

Vid sektion I:s möte i Arhus i maj 1962 diskuterades den fortsatta kursverksamheten på grundval av ett av ämnesföreträdare från Danmark, Norge och Sverige framlagt förslag om universitetskursernas framtida utformning. Frågan har sedan dess varit föremål för ytterligare utredning, varvid även diskuterats anordnande av kurser i Finland för studerande i finska i de övriga nordiska länderna. Vidare kommer Finland att inordnas i kursverksamheten på så sätt, att kurser för studerande i nordisk filologi anordnas jämväl i Danmark och Norge. En inordning av regelbundet återkommande kurser i språk och litteratur på Island kommer därjämte att beaktas.

Sektionen kommer vid sitt möte i Köpenhamn i november 1962 att behandla frågan angående kursverksamhetens framtida utformning och omfattning.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1962 angående samarbeite i fråga om sjukvårdsplanering

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 14 januari 1963:

Sundhedsstyrelsen har overfor indenrigsministeriet erklæret, at styrelsen er interesseret i, at der etableres et samarbejde mellem de nordiske lande på det omhandlede felt, men at styrelsen ikke er i stand til at yde væsentlige bidrag til arbejdet før etableringen af en særlig afdeling under sundhedsstyrelsen for sygehusvæsen, som er under forberedelse.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

De i den till Sveriges regerings förslag av den 16 februari 1962 anslutna promemorian nämnda synpunkterna bör beaktas vid planering av samarbeidet på sjukvårdsplaneringens område. Planeringsavdelningen vid medicinalstyrelsen kan inom gränserna för sina möjligheter deltaga i överläggningar om de berörda frågorna. Beträffande punkt 17 i promemorian stöder medicinalstyrelsen den tanken, att vid Nordiska hälsovårdshögskolan såvitt möjligt skulle föranstaltas kurser för sjukhusadministratörer. Vid styrelsens för nämnda högskola sammanträde den 6 oktober 1962 inlämnade Finlands representant en förslagspromemoria härom.

N o r g e s r e g e r i n g (Sosialdepartementet) meddelar den 16 november 1962:

Sverige er det koordinerende land for denne sak. Bakgrunnen for saken er et av den svenske regjering fremsatt forslag om utvidet samarbeide mellom de nordiske land på sykehusplanleggingens område. Til grunn for forslaget ligger et av det svenske inrikesdepartementet gjennom Centrala sjukvårdsberedningen innhentet promemoria hvor det er drøftet hvorvidt de forskjellige oppgaver som naturlig kan henføres under begrepet sykehusplanlegging er egnet for et samarbeide mellom de nordiske land.

Saken ble behandlet på et møte i Göteborg den 21. september 1961, hvori blant andre deltok den danske, finske og svenske innenriksminister og den norske sosialminister. Videre ble saken drøftet på et møte i Stockholm den 15. januar 1962 mellom representanter for helseadministrasjonene i de fire land.

Man vil først bemerke at man i uttrykket sykehusplanlegging i nærværende forbindelse legger et innhold som motsvarer »sjukvårdsplanering», i det fra svensk side fremlagte forslag. Innholdet er nærmere angitt i nevnte promemoria og omfatter på planleggingsområdet så vel regional- som detaljplanlegging med behovsanalyse, rådgivningsvirksomhet, utarbeidelse av normer for tekniske anlegg og bygningsdetaljer, utdannelse på hithørende områder, standardisering av visse sykepleieartikler, utveksling av erfaringer vedrørende bruk av materiell og utstyr m.v.

På det organisasjonsmessige område omfatter begrepet bl. a. arbeidsstudier, driftsstudier ved økonomi og tekniske avdelinger samt kostnadsstudier og i forbindelse hermed spørsmål vedrørende spesialutdannelse og forskning innen hele det kompliserte felt som man her har for seg. Dette siste spørsmål er for øvrig gjort til gjenstand for særskilt utredning gjennom medlemsforslag — til 11. sesjon i rådet — om felles nordisk utdannelse av sykehusadministratorer.

Man vil fra norsk side fremholde at man er interessert i et samarbeide mellom de nordiske land på sykehusplanleggingsområdet slik som dette her er angitt, og i den utstrekning et samarbeide er praktisk gjennomførlig eller hensiktsmessig. Man antar at det herigjennom vil kunne oppnås vesentlige fordeler.

Hva angår formene og forutsetningene for et slikt samarbeide er man av den mening at dette bør gjøres til gjenstand for nærmere drøftinger. Det er i nevnte promemoria anført at det neppe vil være hensiktsmessig å opprette en felles sentral organisasjon for dette formål. Man er enig heri. Det er derimot anført at man i første rekke bør ta sikte på å få opprettet et felles råd og dertil — innen de enkelte land — stort sett likeartede organer mellom hvilke arbeidsoppgaver kan fordeles, samråd etableres og erfaringer utveksles. Man antar at dette program bør diskuteres nærmere og gjøres til gjenstand for fortsatte drøftelser, i første rekke mellom de nordiske lands helseadministrasjoner, før spørsmål om administrative titak av intern karakter blir tatt opp. I første rekke vil det i denne forbindelse være av interesse nærmere å få fastlagt de felles arbeidsoppgaver og mønsteret for de jevnbyrdige organer som det kan komme på tale å opprette.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 december 1962:

Genom beslut den 30 november 1962 har den svenska regeringen uppdragit åt centrala sjukvårdsberedningen att efter samråd med berörda myndigheter och organisationer närmare utreda förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

*BILAGA***Skrivelse från det svenska inrikesdepartementet till centrala sjukvårdsberedningen angående nordiskt samarbete på sjukvårdsplaneringens område**

Kungl. Maj:t uppdrager åt centrala sjukvårdsberedningen att efter samråd med berörda myndigheter och organisationer närmare utreda förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

Detta får jag, på nådig befallning, meddela till kännedom och efterretelse. Avskrifter av denna ämbetsskrivelse tillställas utrikesdepartementet, medicinalstyrelsen, Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet till kännedom.

Stockholm den 30 november 1962

Rune B. Johansson

Carl G. Persson

Meddelanden

om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 4 december 1962:

Til brug for behandlingen af nærværende forslag ved Nordisk Råds 11. session skal man udtale, at det i Danmark i almindelighed er kutyme ved statsskattemyndighedernes lovgivningsarbejde samt under arbejdet i de udvalg og kommissioner, der beskæftiger sig med undersøgelser af skattemæssige problemer, at der søges information om stillingen inden for beslægtede områder i de øvrige nordiske lande.

Man skal endvidere fremhæve værdien af det samarbejde, der finder sted gennem de personlige kontakter mellem embedsmændene fra de nordiske lande.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 15 december 1962.

Finansministeriets representant har deltagit i den sammordiska arbetsgrupps arbete, som undersöker företagsbeskattningen. Enligt uppgift fortgår arbetet.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1963:

Ministeriet påpeger i anledning af nävnte rekommendation, at det er en vedtagen praksis, når lovforslag om skattesager bliver affattet, og desuden ved overvejelser og undersøgelser af forskellige slags problemer angående skattesager at søge oplysninger om, hvorledes sidestillede sager bliver løst i de andre nordiske lande.

Norges regering (Finans- og tolldepartement) meddelar den 3 december 1962:

Det er allerede etablert en nær kontakt mellom de myndigheter, komitéer og sakkyndige i Norge som arbeider med skattespørsmål og de tilsvarende

organer i de andre nordiske land. Dette gjelder for Norges vedkommende ikke bare slike skattespørsmål som er av felles nordisk interesse, men også ellers hvor det er spørsmål om å endre skattelovgivningen m. v. Dels praktiseres kontakten ved skriftlig korrespondanse med det annet land, dels kan det for spørsmål av et større omfang være hensiktsmessig at opplysninger innhentes ved reise til det annet land.

Norge er av den oppfatning at den kontakt som er opprettet med de andre nordiske land om skattespørsmål er kommet i et godt spor og at det ikke skulle være nødvendig — slik rekommandasjon antyder — å foreta noe ytterligere i denne sak. Som koordinerende land vil imidlertid Norge undersøke om de andre nordiske land skulle ha spesielle ønsker som bør tas opp til overveieelse.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Det ligger i sakens natur att internordiskt samråd äger rum i fråga om sådana utredningar rörande skattelagstiftningen, vilka är av gemensamt nordiskt intresse, liksom beträffande sådana utredningar inom andra lagstiftningsområden. I enlighet härmed har från svensk sida i förekommande fall kontakt tagits med vederbörande i andra nordiska länder för att få del av de erfarenheter och synpunkter som där kunnat vara att finna. I vissa fall, exempelvis då det gällt införande av särskild sjömansskatt i de nordiska länderna, har detta samarbete tagit mera fasta former. Vid andra tillfällen har det naturligaste varit mera informella kontakter. Det samråd, som sålunda ägt rum, har visat sig värdefullt.

Frågan om omfattningen av samarbetet beträffande skatteutredningar får givetvis bedömas från fall till fall, då ju dessa utredningar berör invecklade frågor av inte bara juridisk utan även ekonomisk-politisk natur. Såsom Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté framhållit i sitt utlåtande i ämnet torde samarbetet i främsta rummet få inriktas på utbyte av erfarenheter och synpunkter. De kommittéer och andra, som sysslar med de svenska skattereglernas utformning, har självfallet sin uppmärksamhet riktad på önskvärdheten av ett sådant samarbete. I sammanhanget må särskilt nämnas att representanter för Allmänna skatteberedningen under hösten 1962 besökt Oslo för att taga del av erfarenheter och synpunkter från det norska utredningsarbetet rörande frågan om en definitiv källskatt.

Sammanfattningsvis kan sägas att man på svensk sida — liksom hittills varit fallet — har för avsikt att även fortsättningsvis handla i enlighet med den föreliggande rekommandationens syfte.

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr Sak D 20.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 4 januari 1963:

ad punkt 1

Fra dansk side har man foreslået ressourceministerierne i de øvrige lande, at de i rekommendationens punkt 1 omhandlede spørgsmål gøres til genstand for behandling i et udvalg bestående af en i lønnings- og pensionsspørgsmål sagkyndig fra hvert af de nordiske lande, og meddelt, at der — såfremt forslaget kan tiltrædes — vil blive indkaldt til udvalgs møde i Danmark.

Forslaget er foreløbig accepteret fra finsk, norsk og svenk side, og følgende er udset til at indtræde som medlemmer av et embedsmandsudvalg:

- Fra Danmark: kontorchef H. C. Fedders, Finansministeriet, lønnings- og pensionsdepartementet.
- Fra Finland: avdelningschefen vid finansministeriets avdelning för avlönnings- och pensionsärenden, regeringsrådet Erkki Canth.
- Fra Island: raðuneytisstjóri Sigtryggur Klemenzson.
- Fra Norge: underdirektør Karl Frimann Dahl, lønns- og prisdepartementet.
- Fra Sverige: byråchefen A. Aldestam, civildepartementet.

ad punkt 2

Man har herfra foreslået, at hver af regeringerne afgiver en selvstændig meddelelse om skatteforholdene i det pågældende land.

For Danmarks vedkommende må rekommendationen på dette punkt anses for gennemført, idet den danske skattelovgivning m.v. er udformet således, at der ikke tilstås personer ansatte ved fællesnordiske institutioner særlige skattemæssige fordele i kraft af dette ansættelsesforhold.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 29 januari 1963:

ad punkt 1

Det i den danske regerings meddelelse af 4. januar 1963 nævnte forslag er tillige tiltrådt fra islandsk side. Som medlem af embedsmandsudvalget er herefter udset departementschef Sigtryggur Klemenzson, finansministeriet, Reykjavik.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 15 december 1962.

1. Finlands regering har meddelat, att den alltjämt är beredd att deltaga i utredningsarbetet rörande administrationen av gemensamma nordiska institutioner. Då från Danmarks håll föreslagits tillsättande av en arbetsgrupp för behandling av frågor rörande anställdas tjänsteförhållande, har finansministeriet förordnat representant till densamma.

2. a. Utgår man ifrån, att de ifrågakommande personerna stå i tjänsteförhållande till en institution, skulle situationen vara följande:

Är institutionen belägen i Finland, sker beskattningen av personalens löneinkomst enligt i Finland gällande lagstiftning, försåvitt icke begränsande föreskrifter beträffande viss person eller inkomstform ingå i gällande bilateralavtal angående beskattning. De gällande avtalen följa en enhetlig linje däri, att beskattningsorten i allmänhet är den, där arbetet utföres. Det gällande avtalet med Danmark avviker med avseende på dessa omständigheter från nämnda allmänna riktlinje.

Är institution belägen i annat nordiskt land skulle person med hemort i Finland här vara skattskyldig även för inkomst av lön i annat land, men avtalen begränsa i allmänhet, med nyss nämnda undantag, beskattningsrätten så, att beskattningen sker i det land, där arbetet utförts.

b. I fall inkomsten för de personer, som arbeta inom ifrågavarande institutioner, huvudsakligen eller delvis skötes med stöd av nationella stipendier, är läget ett annat. Ett sådant arrangemang skulle uppenbarligen komma att medföra ojämnheter i beskattningspraxis. I den finska lagstiftningen beviljas nämligen skattefrihet för stipendier och andra understöd, som erhållits för studier eller forskning, och dessa stadganden tillämpas i allmänhet även på utländsk medborgare. Å andra sidan har meddelats, att motsvarande skattefrihet icke alltid skulle beviljas finländsk forskare, som arbetar i nordiskt forskningsinstitut med stöd av stipendium från hemlandet.

c. Rekommendationen ger sålunda anledning att konstatera, att tjänsteförhållande till en i Finland belägen nordisk institution enligt finsk lag icke i och för sig medför några förmåner för vederbörande på grund av detta arbetsförhållande. Å andra sidan finner Finlands regering det icke sakenligt, att de nuvarande skattelättnaderna i fråga om forskningsunderstöd begränsas, ty frågan är icke enbart nordisk, och nya inskränkningar skulle medföra väsentliga förändringar i vetenskapsidkarnas nuvarande ställning. Ur

beskattningssynpunkt skulle ett system, som grundar sig på klart tjänsteförhållande i fråga om de ifrågavarande institutionerna, vara att rekommendera.

Islands regering (Forsætismálaráðuneytið) meddelar den 17 januari 1963:

Fra dansk side har man foreslået at den undersøgelse, som omtales i rekommendationens første punkt, bliver overdraget en særlig komité, bestående af én repræsentant fra hvert land, medlemmerne skal være kyndige i lønnings- og pensionsspørgsmål.

Ministeriet har for sit vedkommende bifaldet dette forslag og har udnævnt departementchef i finansministeriet, hr. Sigtryggur Klemenzson, til at tage sæde i komiteen for Island.

Norges regering (Finans- og tolldepartement) meddelar den 4 december 1962:

I rekommandasjonen henstilles det til Regjeringen å søke utformet skattelovgivning m.v. slik at det ikke tilstås personer ansatt ved fellesnordiske institusjoner særlige skattemessige fordeler i kraft av dette ansettelsesforhold. I brev av 6. november 1962 jnr. 93—22—143 foreslår Statsministeriet, København, at hver av Regjeringene avgir en selvstendig meddelelse til Nordisk Råd om forholdene i sitt land.

Norsk skattelovgivning inneholder ingen særregler som fører til at personer ansatt ved fellesnordiske institusjoner blir tilstått særlige skattemessige fordeler. Rekommandasjonen foranlediger derfor ingen lovendring i Norge.

Det norske Finans- og tolldepartement har fått oversendt fra det norske Kirke- og undervisningsdepartement et brev datert 18. september 1962 fra »Nordisk institutt for teoretisk atomfysikk» (Nordita). Likelydende brev er sendt til de øvrige medlemsland i Nordisk Råd. I brevet blir det opplyst at den danske Regjerings opphevelse av skattefriheten for personalet ved Nordita, fører til at Nordita er nødsaget til å regulere lønningene. Det anføres at en slik regulering vil medføre utilsiktede økonomiske begunstigelser for en rekke av Norditas stipendiater, idet det gjelder vidt forskjellige regler i de enkelte nordiske land med hensyn til beskatningen av utdannelsesstipendier. I den forbindelse tillater man seg å gi følgende opplysninger for Norges vedkommende:

For det første er det bare adgang til å skattlegge i Norge norske stipendiater ved Nordita, København, såfremt Norge tilkommer beskatningsretten i henhold til de regler som finnes i skatteavtalen mellom Danmark og Norge. Videre er adgangen til å beskatte stipendiater i Norge avhengig av at utdannelsesstipendiet faller inn under inntektsbegrepet i de norske skattelover. Man har en særregel i skattelovene som gir adgang til å inntektsbeskatte »utdelinger av legater og understøttelsesforeninger». Det synes imidlertid tvilsomt om denne bestemmelse hjemler inntektsbeskatning av stipendier som nevnt. Man antar derfor at spørsmålet om skatteplikten i tilfelle må løses etter den vanlige bestemmelse om inntektsbeskatning av for-

del som er vunnet ved »arbeide eller virksomhet». At ytelsen er betegnet som »utdannelsesstipendium» forhindrer ikke at det vil kunne sies å bestå en så nær sammenheng mellom et arbeid eller en virksomhet og den fordel som er oppnådd ved å få stipendiet, at det er naturlig å se dette som vunnet ved arbeidet eller virksomheten. Det er vanskelig å gi mer konkrete opplysninger i en oversikt som den foreliggende.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 11 december 1962:

Nordisk Råd henstilte til regjeringene i samarbeid med Rådet å foreta supplerende undersøkelser av de spørsmål som Den juridiske nimannskommité reiste i sin uttalelse av 10. oktober 1961.

Den danske regjering har i den anledning foreslått nedsatt et utvalg med en representant fra hvert land til å utrede spørsmålene, og Finansdepartementet har på vegne av regjeringen sagt seg enig i forslaget.

Som norsk medlem av utvalget er utpekt underdirektør Karl Frimann Dahl, Lønns- og prisdepartementet.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 15 december 1962:

En tjänsteman inom civildepartementet har utsetts att delta i arbetet med de av den juridiska niomannakommittén aktualiserade frågorna om anställningsförhållanden m.m. för personal vid gemensamma nordiska institutioner.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 27 december 1962 å *samtliga regeringars vägnar*:

Lagstiftningen om kommission, agentur och handelsresande härrör i Danmark från år 1917, i Norge från år 1916 och i Sverige från år 1914. Island har ej särskilda lagstadganden i ämnet. Rättsområdet regleras i Finland av stadganden, som grunda sig på principerna i 1734 års lag.

I Finland tillsattes den 30 november 1961 för revision av sagda lagstiftning en kommitté, som enligt sina direktiv skall utföra sitt uppdrag i nordiskt samarbete och med beaktande av de synpunkter, vilka framstälts i det till Nordiska rådets tionde session gjorda medlemsförslaget angående ifrågavarande sak.

Vid det nordiska justitieministermötet i Oslo den 18 januari 1962 beslöts, att det i de övriga nordiska länderna skulle tillsättas sakkunniga med uppdrag att följa den finska kommitténs arbete samt överväga huruvida det förelåg anledning att föreslå ändringar i den i de övriga länderna gällande kommissionslagstiftningen.

Vid Nordiska rådets tionde session i Helsingfors i mars 1962 antog rådet en rekommendation angående revision av lagstiftningen på ifrågavarande område i nordiskt samarbete.

Den finska kommittén upptog sitt arbete i början av år 1962. Enligt sitt arbetsprogram kommer kommittén först att behandla lagstiftningen angående agentur samt därefter lagstiftningen om kommission och handelsresande. Kommittén har hittills gjort sig bekant med de nyaste strömningarna inom lagstiftningen på området utomlands och samtidigt strävat till att kartlägga de i den praktiska verksamheten vunna erfarenheterna och de på basen av dessa framställda önskemålen beträffande riktlinjerna för lagstiftningsarbetet. På grund av att kommittén i slutet av innevarande år till-

delades ett brådskande tillfällighetsuppdrag har arbetet varit avbrutet en tid, men kommitténs avsikt är att återupptaga det i början av år 1963.

Regeringarna i Danmark, Norge och Sverige ha tillsatt sakkunniga.

Meddelanden

om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 30 november 1962:

— — — at man har haft nogle forhandlinger med norske repræsentanter om de fælles forudsætninger for en uddannelse på nordisk plan og om den mulige karakter og omfang af en sådan uddannelse.

Dansk Byplanlaboratorium har efter aftale med boligministeriet tilbudt at stå som arrangør for et nordisk møde i april 1963 med deltagelse af ca. 10 sagkyndige fra hver af de nordiske lande til drøftelse af spørgsmålet om uddannelsen af byplanlæggere.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 december 1962:

Undervisning i samhällsplanering, till vilken här närmast kan hänföras till byggnads-, stads-, general- och regionplanering anslutna åligganden, meddelas för närvarande i Finland närmast blott i anslutning till den högre tekniska undervisningen, i synnerhet för dem, som ärna utbilda sig till arkitekter. Utvecklingen av undervisningen på detta område och de principer, som därvid skola tillämpas, äro föremål för en ännu icke avslutad utredning vid Tekniska Högskolan. Då samhällsplaneringen erhållit en allt större betydelse och kräver en tillräcklig, med dessa frågor förtrogen arbetskraft, anses även i Finland en utredning av de sätt, på vilka organisationen av undervisningen på detta område skulle kunna utvecklas, vara av vikt. Härvid bör man närmast sträva att utreda denna fråga med beaktande av möjligheterna i hemlandet, men utan tvivel är det även på sin plats att noggrant undersöka och pröva möjligheterna för ett nordiskt samarbete. Detta gäller även fortsättningsutbildningen av samhällsplanerare och den till samhällsplaneringen anslutna forskningsverksamheten. Arkitekten Hans-Kjell Larsen från Norge, som är initiativtagare i ärendet utredde, vid ett rådplägningsmöte i Helsingfors senaste höst de frågor, som ansluta sig

härtill. Härvid uttrycktes från finländsk sida intresse för saken och framfördes önskemål om att Norge såsom koordinerande land skulle inkomma med förslag till de åtgärder som borde vidtagas för en gemensam utredning av saken.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 15 december 1962:

Norge, som är koordinerande land för rekommendation nr 33/1962, har uppdragit åt Norsk byplanforening att utföra utredningsarbetet.

Den norska föreningen har med motsvarande organisationer i de övriga nordiska länderna överenskommit att en förberedande diskussion om planerarutbildningen och därmed sammanhängande frågor skulle arrangeras i varje land i närvaro av representant för föreningen. Därefter skulle ett gemensamt möte hållas med företrädare för de olika organisationerna för samordning av framkomna förslag.

I enlighet med denna överenskommelse har för Sveriges del Föreningen för samhällsplanering den 31 oktober 1962 anordnat en diskussion i Stockholm med deltagande av representanter för olika berörda myndigheter och fackgrupper. Föreningen har åtagit sig att med ledning av diskussionen sammanställa synpunkter från svensk sida i frågan och framlägga dem vid ett planerat möte i Århus våren 1963.

Rapport

från Nordiska rådets presidium

Enligt 22 § arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter samt att till varje ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet mellan rådets tionde och elfte sessioner.

I. Sammansättning, möten m. m.

Vid rådets tionde session utsågs till medlemmar av presidiet generaldirektören Karl-August Fagerholm, Finland, såsom rådets president samt fhv. statsminister Erik Eriksen, Danmark, direktören Gísli Jónsson, Island, lagtingspresidenten Nils Hønsvald, Norge, och professorn Bertil Ohlin, Sverige, såsom rådets vicepresidenter.

Presidiet har sammanträtt i Helsingfors den 23 mars 1962, i Sigtuna den 2—3 juli 1962, i Köpenhamn den 13 oktober 1962, i Oslo den 14 november 1962, i Stockholm den 28 januari 1963 och i Oslo den 15 februari 1963. Gísli Jónsson deltog icke i presidiemötena 2—3 juli 1962, den 13 oktober 1962 och den 28 januari 1963 samt Erik Eriksen och Bertil Ohlin icke i mötet den 23 mars 1962. Vid sistnämnda tillfälle ersattes Ohlin av riksdagsman Leif Cassel.

Härjämte sammanträdde presidiet och representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige den 23 mars 1962 i samband med rådets tionde session i Helsingfors; se härom nedan under II. Vid nämnda möte beslöts bl. a. att avhålla en konferens i Norge med deltagande av presidiets medlemmar och statsministrarna för överläggningar rörande regeringarnas samverkan med rådet och beträffande uppläggningsen av rådets elfte session. På inbjudan av Norges statsminister ägde konferensen rum i Oslo den 13—14 november 1962; om denna se närmare under IV.

Presidiets medlemmar har härutöver stått i kontakt med varandra genom sekretariaten.

II. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidiets ovannämnda sammanträde med företrädare för regeringarna i Helsingfors den 23 mars 1962 överenskom, att beträffande envar av de vid rådets tionde session beslutade rekommendationerna något

lands regering skulle åtaga sig uppgiften att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet samt att rekommendationerna i detta syfte skulle fördelas mellan länderna på följande sätt:

- Rekommendation nr 1 angående nordisk rättsgemenskap inom Danmark
ramen för den Europeiska ekonomiska gemenskapen.
- Rekommendation nr 2 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter. Norge
- Rekommendation nr 3 angående samarbete inom byggnadsforskningen. Sverige
- Rekommendation nr 4 angående samarbete mellan provningsanstalter. Sverige
- Rekommendation nr 5 angående utbyggnaden i Öresunds-regionen. Danmark
- Rekommendation nr 6 angående vidgat radio- och televisions-samarbete. Finland
- Rekommendation nr 7 angående samarbete under marknadsförhandlingarna. Norge
- Rekommendation nr 8 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen. Finland
- Rekommendation nr 9 angående gemensam arbetsmarknad för lärare. Danmark
- Rekommendation nr 10 angående radioutsändning i strid mot det internationella radioreglementet. Sverige
- Rekommendation nr 11 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. Norge
- Rekommendation nr 12 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. Danmark
- Rekommendation nr 13 angående nordiskt organ för samespörsmål. Finland
- Rekommendation nr 14 angående nordiskt centrum för jordbrukskooperation. Norge
- Rekommendation nr 15 angående nordiskt institut för konfliktforskning. Norge
- Rekommendation nr 16 angående nordisk institution för sinologi. Norge
- Rekommendation nr 17 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet. Danmark
- Rekommendation nr 18 angående verkställighet av administrativa beslut. Sverige
- Rekommendation nr 19 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen. Danmark
- Rekommendation nr 20 angående melanriksväg över Graddis. Sverige
- Rekommendation nr 21 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet. Sverige

- Rekommendation nr 22 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland
Finland och Sverige.
- Rekommendation nr 23 angående kontaktorgan för fiskeri- Danmark
spörsmål.
- Rekommendation nr 24 angående allmän samarbetsöverens- —
kommelse.
- Rekommendation nr 25 angående samarbete i fråga om verk- Finland
ställighet av straffdomar.
- Rekommendation nr 26 angående enhetliga regler för specialist- Sverige
behörighet för läkare.
- Rekommendation nr 27 angående nordiskt institut i Reykjavik. Island
- Rekommendation nr 28 angående kurser för språklärare. Finland
- Rekommendation nr 29 angående samarbete i fråga om sjuk- Sverige
vårdsplanering.
- Rekommendation nr 30 angående samarbete i fråga om skatte- Norge
utredningar.
- Rekommendation nr 31 angående administration av gemensam- Danmark
ma institutioner.
- Rekommendation nr 32 angående revision av kommissionslag- Norge
stiftningen.
- Rekommendation nr 33 angående gemensam utbildning av stads- Norge
planerare m. m.

Rekommendationerna jämte därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna den 16 maj 1962. Rekommendation nr 24 angående allmän samarbetsöverenskommelse hade dock redan tidigare tillställts regeringarna.

2. Förhandlingarna vid tionde sessionen har redigerats av bibliotekarien Tryggve Byström, Stockholm, (t. o. m. den 30 juni 1962) och av rådets redaktör bibliotekarien Olof Wallmén, Stockholm. Förhandlingarna har tryckts vid kungl. boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. Upplagan, vilken i sin helhet inbundits av firma M. F. Åkerdahl, Stockholm, har uppgått till ca 2 300 ex. Utsändandet kunde äga rum först i november 1962, varvid förhandlingarna utdelades till de medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna, som önskade erhålla dem, samt överlämnades till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl. En rad olika omständigheter, bl. a. redaktörsbyte, samverkade till att förhandlingarnas färdigställande beklagligtvis fördröjdes.

3. I anledning av rådets rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning, vilken rekommendation färdigbehandlades av rådet vid tionde sessionen 1962, avgav Danmarks regering den 15 oktober 1962 ett meddelande (*se Tillägg 1*).

4. I en rekommendation nr 17/1959 angående samarbete i fråga om skydd mot radioaktiv strålning, vilken rådet färdigbehandlade vid tionde sessionen 1962, upptog rådet frågan om samarbete på detta område. Till rådet har överlämnats en vid ett möte i Oslo den 18—19 september 1962 med strål-skyddsexperter utarbetad redogörelse rörande praktiska åtgärder i strål-skyddssyfte, ställd till de nordiska ländernas hälsovårdsmyndigheter (se *Tillägg 2*).

5. Rådet rekommenderade vid sin andra session 1954 regeringarna att giva flyttningsbetyg internordisk giltighet (rek. nr 15/1954). Sedan regeringarna verkställt en utredning i saken (Internordiske flytteattester), publicerad i Nordisk udredningsserie som NU 1961: 4, väcktes vid rådets tionde session 1962 ett tilläggsförslag om genomförande av det i denna utredning intagna förslaget. Detta tilläggsförslag beslöt rådet vid tionde sessionen uppskjuta till en senare session. På förslag av rådets juridiska niomannakommitté beslöt presidiet vid sitt möte i Sigtuna den 3 juli 1962 att i skrivelse till regeringarna hemställa att dessa — utan att avvakta sakens behandling vid elfte sessionen — måtte snarast genomföra ett system med internordiska flyttningsbevis i överensstämmelse med nyssnämnda utredningsförslag (se *Sak A 15/1963, s. 392*).

6. Liksom föregående år har rådets svenska sekretariat i samverkan med övriga sekretariat under tiden efter tionde sessionen fullgjort sekretariatsuppgifter åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, vilket pris instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 1/1961. Bedömningskommittén har sammanträtt den 30 januari 1963 och då tilldelat Väinö Linna 1963 års pris. Priset kommer att utdelas i Oslo den 16 februari 1963 i samband med rådets elfte session.

7. Presidiet har genom sekretariaten följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, i vilka rådet antagit rekommendationer eller beträffande vilka presidiet riktat hänvändelse till regeringarna, samt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

III. Organisatoriska och finansiella förhållanden

1. Ordinarie val har under tiden sedan tionde sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av valen jämte senare ändringar framgår av medlemslistan vid rådets elfte session. Följande förändring efter tionde sessionen, vilken ej framgår av medlemslistan, skall här antecknas:

i *Sveriges delegation*: Medlemmen av svenska delegationen Sigfrid Jonsson avled den 31 juli 1962. Den uppkomna vakansen fylldes ej genom särskilt val.

2. Enligt § 7 arbetsordningen för rådet skall vid val av presidium iakttagas, att såväl varje land som olika politiska riktningar blir representerade i presidiet. Presidiet har ägnat uppmärksamhet åt hur ett uppfyllande av arbetsordningens krav beträffande presidiets sammansättning bäst kan säkerställas.

3. I en skrivelse till Erik Eriksen den 28 november 1961 tog Danmarks då-

varande statsminister Viggo Kampmann upp möjligheterna för facklig representation vid Nordiska rådets möten. En kontakt med rådet i form av observatörer vid råds-sessionerna ansågs otillfredsställande för de fackliga organisationerna. Bäst skulle enligt Kampmanns mening den danska landsorganisationens intresse att medverka tillvaratagas genom att kontakt etablerades med rådets niomannakommittéer.

Efter det att frågan behandlats av presidiet vid mötet den 2—3 juli 1962 avlät Erik Eriksen den 2 augusti 1962 en svarsskrivelse till Kampmann, vari han meddelade att presidiet biträtt den lösning av problemet om facklig representation i rådet, som föreslagits i Kampmanns skrivelse. I brevet erinrade Erik Eriksen vidare om att presidiet tillika förklarat sig gärna se, att såväl landsorganisationen som andra organisationer vände sig till rådet med frågor som de önskade behandlade i rådet.

4. Presidiet har fortsatt behandlingen av frågan om rådssekretariatens organisation och förstärkning. Vid presidiemötet den 16 mars 1962 i Helsingfors beslöt presidiet att uppdraga åt rådets sekreterare att utarbeta ett konkret förslag i sekretariatsfrågan. Till presidiemötet i Sigtuna den 2—3 juli 1962 förelåg dels en promemoria med förslag angående Nordiska rådets sekretariats organisation, upprättad av rådets svenske sekreterare, dels en promemoria i samma angelägenhet, sammanställd av rådets danske sekreterare.

I förstnämnda promemoria framhölls, att den ständigt ökade verksamheten i rådet, framkallad ej minst av de uppgifter som pålagts sekretariaten i anledning av den nordiska samarbetsöverenskommelsen, ovillkorligen krävde en förstärkning av sekretariatsorganisationen. Denna förstärkning kunde åvägabringas på olika sätt. Mest ändamålsenligt vore att inrätta ett samnordiskt rådssekretariat med ansvar för rådets verksamhet och med resurser att planlägga detta. Ett sådant sekretariat, vilket skulle vara kollegialt och bestå av en person från varje land, skulle sammanträda regelbundet och i sitt arbete stödja sig på dels heltidsanställda niomannakommittésekreterare, dels nationella rådssekretariat. De nationella rådssekretariaten skulle främst tillvarata serviceuppgifter, förestå distributionen av dokument etc. samt sörja för kontakten med de nationella myndigheterna. En utbyggnad av detta slag förutsatte enligt promemorian en revision av principerna för fördelningen mellan länderna av kostnaderna för rådet.

I den andra promemorian förordades en organisk utveckling och en försiktig förstärkning av de nuvarande sekretariaten främst genom ökad tillgång på tillfällig hjälp för olika frågor, särskilt inom ramen för niomannakommittéernas verksamhet.

Presidiet, inom vilket rådde enighet om att en förstärkning av rådssekretariaten vore oundgängligen nödvändig, beslöt vid mötet den 3 juli 1962 att *dels* bemyndiga rådets niomannakommittéer att anskaffa de sekreterarkrafter, som erfordrades för kommittéarbetets behöriga utförande, samt i övrigt för särskilda fall anlita det bistånd, som kan behövas, *dels* bemyndiga de nationella sekreterarna att vid behov i särskilda fall gemensamt besluta om tillfällig arbetshjälp, *dels* ock bordlägga frågan om inrättande av ett rådets

eget sekretariat, intill dess de nordiska ländernas förhållande till det europeiska samarbetet erhållit klarare former. Sistnämnda spörsmål har däref-
ter ej återupptagits av presidiet.

Vidare beslöt presidiet vid samma möte uttala, att rådets växande arbets-
belastning som förutsågs komma att ytterligare öka i anledning av de stora
uppgifter, inför vilka rådet ställdes i samband med förverkligande av den
allmänna nordiska samarbetsöverenskommelsen, enligt presidiets mening
krävde att i varje land två kvalificerade personer vore sysselsatta, vad på rå-
det ankom, med att förbereda och följa upp rådets rekommendationer och
handha tillsynen av rådets löpande angelägenheter.

Det av presidiet framställda önskemålet har kunnat tillgodoses i Sverige,
vars rådssekretariat består av sekreterare jämte två biträdande sekreterare
(därav den ena halvtidsanställd). I Finland har åtgärder vidtagits för att
tillsätta en biträdande sekreterare. Proposition har i detta sammanhang fö-
relagts Finlands riksdag med förslag till lag angående ändring av lagen om
Nordiska rådets Finlands delegation. Genom denna lagändring avses perso-
nalen i Finlands rådssekretariat kunna beredas pensionsförmåner. I Norge
har rådets sekretariatsuppgifter i vissa delar överlämnats att ombesörjas av
statsministerns kontor.

5. På föranstaltande av presidiet har rådets utredande och beredande or-
gan utbyggt. Den hittillsvarande organisationen har icke möjliggjort att de
saker, vilka under sessionerna behandlats i kultur- och trafikutskottet, fått
den förberedande behandling, som arbetsförhållandena i rådet nödvändiggör.

I syfte att råda bot på denna brist på det kulturella området, beslöt presi-
diet vid mötet den 2—3 juli 1962 med stöd av rådets bemyndigande att upp-
rätta en kulturell niomannakommitté. Vad angår dennas sammansättning
och verksamhet får presidiet hänvisa till kommitténs egen rapport (*se Do-
kument 5, s. 1451*).

Vid samma möte beslöt presidiet vidare att förfråga sig hos regeringarna
huruvida Nordiska samfärdselkommittén kunde tillåtas fungera jämväl som
en rådets niomannakommitté för beredning av sådana i rådet anhängiga sa-
ker, vilka under rådsessionerna hänvisas till rådets trafikutskottet. Sedan re-
geringarna var för sig meddelat presidiet, att hinder för en sådan anordning
ej mötte, har samfärdselkommittén vid sitt möte den 14 januari 1963 full-
gjort de på en niomannakommitté ankommande uppgifterna i fråga om de
till rådets elfte session väckta sakerna, som då kommer att hänvisas till tra-
fikutskottet.

6. Presidiet har låtit upprätta en allmän sammanställning över kostnader-
na för rådets arbete under 1961. Med utgångspunkt från denna har presidiet
övertvägt möjligheten att föreslå förändringar i den i § 21 arbetsordningen
för rådet angivna grunden för fördelning av rådets gemensamma kostnader
mellan länderna (16/69 på ettvarvt av länderna Danmark, Finland, Norge och
Sverige samt 5/69 på Island). Presidiet har emellertid icke funnit tillräcklig
orsak föreligga att på denna punkt föreslå ett frångående av den nu gällan-
de ordningen.

7. För rådets gemensamma kostnader under 1963 har presidiet uppgjort nedanstående budget, omfattande 395 000 sv. kr.:

<i>1. Arvoden och löner</i>			
Redaktör för rådets tryck samt för Nytt från Nordiska rådet m. m.	28 260		
Sekreterare i fem niomannakommittéer	27 000		
Redaktör för Statistisk årsskrift	3 000		
Diverse utredningar	6 740	65 000	
<i>2. Resor för gemensam personal</i>			10 000
<i>3. Rådets tryck</i>			
Förhandlingarna	140 000		
Nordisk udredningsserie	30 000		
Statistisk skrift	5 000		
Diverse	5 000	180 000	
<i>4. Upplysningsmaterial</i>			
Nordisk Kontakt (underskott)	125 000		
Nytt från Nordiska rådet	8 000		
»Wendts bok» på danska och finska	7 000	140 000	
	Summa sv. kr.		395 000

I enlighet med det principbeslut, vilket presidiet — såsom redovisats i presidiets rapport till rådet vid femte sessionen (Nordiska rådet, 1957, s. 658) — tidigare fattat, har presidiet under tiden sedan tionde sessionen i överensstämmelse med den för året upprättade budgeten beslutat om vissa gemensamma utgifter, för vilkas täckande medel tillskjutes av de nationella delegationerna enligt bestämmelserna i 21 § arbetsordningen för rådet. Bl. a. har presidiet beslutat att sekreterarna i den nyinrättade kulturella niomannakommittén skall erhålla samma arvode som övriga niomannakommittéers sekreterare. Arvode utgår därjämte till Nordiska samfärdselkommitténs danske sekreterare, vilken är denna kommittés sekreterare, då den fungerar som niomannakommitté.

IV. Oslo-mötet den 13—14 november 1962

Såsom nämnts ovan under I, ägde en konferens mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium rum i Oslo den 13—14 november 1962. I mötet deltog samtliga medlemmar av rådets presidium och statsministrarna Jens Otto Krag, Danmark, Ahti Karjalainen, Finland, Einar Gerhardsen, Norge, Tage Erlander, Sverige, samt ambassadör Haraldur Gudmundsson, Island. Såsom observatör deltog vice ordföranden i Nordiska rådets norska delegation lagman John Lyng, Norge. Härjämte medverkade bl. a. rådsdelegationernas nationella sekreterare och statsministrarnas sekreterare.

I enlighet med en av presidiet uppgjord och av mötet godkänd dagordning behandlades vid detta en rad olika frågor. Inledningsvis upptogs sådana spørsmål, vartill den aktuella europeiska marknadssituationen givit anledning. En längre diskussion ägde rum på denna punkt.

Vidare behandlades planläggningen av rådets elfte session. Som möjliga huvudämnen vid denna diskuterades nordiskt ekonomiskt samarbete, beskattningens utformning, forskningssamarbetet, u-landshjälpen samt sociallagstiftningens harmonisering. Man genomgick även tänkbara regeringsförslag till sessionen, liksom överenskommelse träffades om avgivande till sessionen av vissa redogörelser, bl. a. om nordiskt produktionssamarbete, om den nordiska samhandeln, om den nordiska u-landshjälpen o. s. v.

Såsom brukligt varit vid tidigare liknande sammankomster gjordes samarbetsformerna till föremål för diskussion. Särskilt genomgicks därvid regeringarnas skilda samarbetsorgan i syfte att klargöra huruvida de hade en för Helsingforsavtalets realiserande lämplig utformning. I detta sammanhang berördes även kontaktmannainstitutionen. Fördelningen mellan länderna av gemensamma nordiska institutioner diskuterades utifrån vissa föreliggande praktiska exempel.

I fråga om upplysningen om Norden i utlandet lämnades av rådets svenska sekreterare en redogörelse för de förslag som utarbetats gemensamt av presscheferna i de nordiska utrikesministerierna om utgivande på världsspråken av dels en allmän broschyr om nordiskt samarbete, dels ock en sammanställning av viktigare nordiska konventioner m. m. Dessa förslag angavs skola övervägas av regeringarna.

En principdiskussion fördes slutligen kring frågan om smidigare former för nordiskt samarbete än de traditionella, en fråga som emellertid befanns böra upptagas förts vid förekommande behov i varje konkret fall.

Efter mötet utfärdades en av mötet godkänd presskommuniké av följande lydelse:

Hovedformålet med møtet var å forberede Rådets neste sesjon i Oslo i februar 1963. Som hovedemner under sesjonen besluttet man å ta opp følgende saker:

1. Økonomiske samarbeidsproblemer.
2. Samarbeid om høyere utdanning og forskning.
3. Samarbeid om hjelp til utviklingslandene.

Møtet henstillet at representanter for regjeringene under Rådets generaldebatt skulle gi en redegjørelse for hvert av de nordiske lands stilling til de europeiske samarbeidsproblemer.

Det var enighet om at i den nåværende situasjon var samholdet i Norden av den største betydning, og at man med kraft bør virke for å gjennomføre Helsingforsavtalens bestemmelser om å bevare og utbygge det nordiske samarbeid.

Videre drøftet man prinsippene for fordeling av nordiske institusjoner mellom landene og et forslag fra utenriksdepartementenes pressesjefer angående opplysningsvirksomhet om nordisk samarbeid i utlandet.

Samarbeidsformene mellom Nordisk Råd og regjeringene ble også drøftet.

Øver møtets förhandlingar har sedermera upprättats ett protokoll, vilket underskrivits av mötesdeltagarna.

V. Deltagande i ministermöten

1. Vid det nordiska undervisningsministermötet i Köpenhamn den 26 juni 1962 företrädde rådet av rådets danske sekreterare Frantz Wendt.

2. Som rådets representanter vid fiskeriministermötet i Trondheim den 17 augusti 1962 fungerade stortingsrepresentant Jon Leirfall, Norge, och riksdagsledamoten fru Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige.

3. I samband med justitieministermötet i Stockholm den 15—16 januari 1963 hölls sistnämnda dag en gemensam överläggning mellan justitieministerna och rådets juridiska niomannakommitté. Från rådets sida deltog därvid av niomannakommitténs medlemmar riksbanksfullmäktige Emil Ahlkvist, advokaten fru Ingrid Gärde Widemar, vice häradshövding Erkki Hara, Hønsvald, bankdirektör Magnús Jónsson, stadsdirektör Harras Kyttä, Leirfall, och dommer Knud Thestrup, ävensom rådets sekreterare i Danmark Frantz Wendt, i Finland Eiler Hultin, i Norge Einar Løchen och i Sverige Gustaf Petrén samt kommitténs sekreterare fuldmægtig Poul Eefsen. Beträffande detta möte hänvisas till rapporten från juridiska niomannakommittén (*se Dokument 2, s. 1445*).

4. Vid hälsovårdsministermötet i Köpenhamn den 3—4 februari 1963 företrädde rådet av Wendt.

VI. Förberedelserna för elfte sessionen

1. Vid sin tionde session beslöt rådet den 23 mars 1962 att förlägga nästa ordinarie session till Oslo under senare hälften av februari 1963; samtidigt bemyndigade rådet presidiet att bestämma den närmare tidpunkten för sessionens avhållande. Med stöd av detta bemyndigande beslöt presidiet vid sitt möte den 13 oktober 1962, att rådets elfte session skulle taga sin början i Oslo den 16 februari 1963. I enlighet med reglerna i 1 § tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter med skrivelse den 13 oktober 1962 om tidpunkten för elfte sessionens början.

2. I skrivelse den 14 november 1962 till regeringarna framställde presidiet — i likhet med vad fallet varit under föregående år — till dessa vissa önskemål och förslag beträffande förberedelserna för elfte sessionen. Inledningsvis erinrade presidiet om att man vid det gemensamma mötet med de nordiska statsministrarna och rådets presidium i Oslo den 13—14 november 1962 utgått från att huvudfrågorna vid elfte sessionen komme att utgöras av frågorna om de ekonomiska samarbetsproblemen, samarbetet rörande högre utbildning och forskning samt hjälpen till utvecklingsländerna.

Presidiet sade sig i skrivelsen förutsätta att regeringarna i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis vore villiga att tillstålla rådet berättelser rörande verksamheten inom alla viktigare permanenta nordiska samarbetsorgan för tiden efter det berättelse senast lämnats. Presidiet uttryckte önskemål om att rådet måtte erhålla berättelser från Nordiska kulturkommissionen, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska samfärdselkommittén, Nordiska

ekonomiska samarbetsutskottet, Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor och Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Därutöver vore presidiet tacksammt att få mottaga berättelse beträffande det nordiska lagstiftningsarbetet, om samarbetet mellan språknämnderna och om den nordiska hälsovårdshögskolans hittillsvarande verksamhet.

Beträffande regeringarnas meddelanden i anledning av rådets tidigare rekommendationer uttalade presidiet, att det emotsåge sådana meddelanden dels beträffande de 33 rekommendationer, som antogs vid tionde sessionen, dels beträffande de rekommendationer, som antagits vid föregående nio sessioner och vilka ännu icke avskrivits såsom slutbehandlade. I en bilaga till presidiets skrivelse uppräknades samtliga ifrågavarande 96 rekommendationer. Presidiet erinrade även om att vid Harpsunds-mötet i oktober 1960 enighet förelegat om att meddelandena borde innehålla klara upplysningar om regeringarnas ståndpunkter och motiveringarna för dessa.

I skrivelsen fästes regeringarnas uppmärksamhet på några rekommendationer, beträffande vilka fylliga meddelanden om eventuella framsteg skulle vara värdefulla, nämligen rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning, rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft, rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet och rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner.

Presidiet hemställde tillika, att berättelserna och meddelandena måtte inlämnas till rådet om möjligt ej senare än den 15 december 1962, och påpekade att, därest något av intresse funnes att meddela angående vissa rekommendationer, tilläggsmeddelanden sedermera kunde insändas före sessionens början.

Med avseende å regeringsförslag fäste presidiet uppmärksamheten på önskvärdheten av att eventuella förslag, med hänsyn till sessionens närmare planering, anmäldes till rådets sekretariat så snart som möjligt.

Vad gällde de uppskjutna sakerna förklarade presidiet sig vara tacksamt, om regeringarna, därest de hade tillgång till material till belysning av dessa, ville ställa detta till rådets förfogande.

Under åberopande av artikel 36 i den allmänna nordiska samarbetsöverenskommelsen erinrade presidiet slutligen om regeringarnas åtaganden att i vissa fall inhämta rådets mening om samarbetsåtgärder av principiell betydelse.

3. Inför behandlingen vid elfte sessionen av regeringarnas meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent beslöt presidiet vid sitt möte den 13 oktober 1962 på förslag av juridiska niomannakommittén att i en skrivelse till regeringarna hemställa att en tidtabell måtte fastställas för avslutandet av arbetet i de nordiska patentkommittéerna, för regeringarnas behandling av kommittéförslagen och för parlamentsbehandlingen av blivande lagförslag. Regeringarna har i sina meddelanden till elfte sessionen om rekommendationen närmare ingått på dessa frågor (*se Sak D 6/1963, s. 1037 ff*).

4. Enär det för behandlingen vid rådets elfte session av Sak A 5/1963 om införande av sommartid skulle vara av stort värde för rådsmedlemmarna att ha tillgång till mera detaljerade upplysningar om de undersökningar och överväganden, som gjorts i Danmark rörande sommartidsfrågan och vilka hittills icke kommit till rådets kännedom, beslöt presidiet den 13 oktober 1962 efter hänvändelse från socialpolitiska niomannakommittén att tillskriva den danska regeringen och hemställa om en sammanfattning av de synpunkter som i Danmark gjort sig gällande rörande sommartidsfrågan. Denna redogörelse har också lämnats rådet (*se Bilaga 1, Sak A 5/1963, s. 310*).

5. Jämlikt 3 § arbetsordningen för rådet har presidiet beslutat införskaffa utredning dels beträffande vissa uppskjutna saker, dels beträffande de nya saker, som väckts till elfte sessionen. I stor utsträckning har presidiet därvid haft bistånd av myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom sekretariaten.

6. Förberedelserna av sakerna har i vad gäller saker av juridisk, kulturell, socialpolitisk och ekonomisk natur omhänderhafts av respektive niomannakommittéer, medan trafikfrågorna förberetts av Nordiska samfärdselkommittén. Från presidiets sida har eftersträvat att i möjligaste mån nedbringa antalet saker, som skall upptagas till realbehandling i rådet och fördenskull fordrar utskottsbehandling.

7. De politiska ungdomsorganisationerna, tillhörande de i de nordiska ländernas parlament representerade politiska partierna, har liksom tidigare av presidiet inbjudits att sända envar en observatör till rådets elfte session. Skrivelse härom avläts till organisationerna den 17 december 1962.

8. I syfte att få till stånd ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter av regionalt parlamentariskt samarbete har presidiet inbjudit Benelux interparlamentariska råd att låta sig representeras vid rådets elfte session i Oslo. I anledning av denna inbjudan kommer Benelux-rådets president och båda vicepresidenterna att övervara förra delen av nämnda session.

9. Presidiet har förberett de val, som skall företagas vid elfte sessionen, och i övriga avseenden planlagt de yttre arrangemangen vid denna.

VII. Upplysningsverksamhet

1. Presidiet har, liksom tidigare, under 1962 utgivit en stencilerad publikation »Nytt från Nordiska rådet», innehållande pressklipp och andra upplysningar i ämnen av intresse för nordiskt samarbete. Publikationen, som redigerats av rådets redaktör Olof Wallmén, har under 1962 utkommit med 12 nummer.

2. Den nordiska samarbetsöverenskommelsen, vilken undertecknades i Helsingfors den 23 mars 1962 och som efter ratifikation av de nordiska ländernas parlament under våren 1962 trädde i kraft den 1 juli 1962, har i samverkan med danska och svenska utrikesdepartementen översatts till tyska, engelska och franska. Presidiet har låtit trycka den engelska översättningen i en upplaga av 3 000 exemplar och franska i en upplaga av 1 900

exemplar. Dessa upplagor har distribuerats till olika intresserade myndigheter för spridning i utlandet.

3. I enlighet med rådets beslut vid tionde sessionen har presidiet låtit utgiva Nordisk statistisk årsbok, ingående i Nordisk udredningsserie som 1962: 10. Årsboken, som omfattar 86 tabeller, har utgivits i en upplaga av 3 000 exemplar. Förekommande text är avfattad på engelska. Redaktör för publikationen är f. d. byråchefen fil. dr Johannes Sjöstrand, Stockholm. Årsboken är avsedd att genom ambassader och andra utlandsmyndigheter spridas i utlandet men även att brukas i internt nordiskt arbete.

4. Såsom ett led i den av presidiet beslutade intensifierade verksamheten för spridande av upplysning om nordiskt samarbete i utlandet företog professor Bertil Ohlin på inbjudan av de nordiska handelsorganisationerna i Belgien en resa till Bryssel den 6—7 november 1962. Inför ett större auditorium höll han där den 6 november ett anförande under rubriken »Norden och Europa». Vidare sammanträffade Ohlin och rådets svenske sekreterare Gustaf Petrén, som åtföljde Ohlin, under besöket i Bryssel med representanter för Europeiska ekonomiska gemenskapen och Benelux.

I samband med en annan resa besökte Petrén Förenta staterna under tiden 28 november—9 december 1962. Han höll därvid föreläsningar om nordiskt samarbete vid University of America i Washington och sammanträffade bl. a. med ämbetsmän i State Departement i Washington.

5. Frågan om utgivande av skrifter om nordiskt samarbete på världsspråken, vilken anhängiggjorts genom presidiets skrivelse till regeringarna den 13 december 1962 (se Nordiska rådet, 1952, s. 1386), behandlades vid Osломötet såsom framgång av redogörelsen för detta (se ovan under IV). Presidiet har ägnat frågan fortlöpande uppmärksamhet.

6. Arbetet med utarbetande av en dansk version av Wendts år 1959 utgivna skrift »The Nordic Council and cooperation in Scandinavia» har fortsatt under året. Publikationen beräknas komma att föreligga under 1963. Parallellt fortgår arbetet med att översätta boken till finska.

För att tillmötesgå behovet av en kortare skrift på finska om nordiskt samarbete har enligt presidiets beslut särtryck framställts av en finskspråkig artikel om Finland och det nordiska samarbetet, vilken författats av rådets Finlands sekreterare Eiler Hultin för professor E. Linkomies' samlingsverk »Oma maa» (Vårt land).

7. Presidiet har beslutat undersöka möjligheterna att framställa ett bildband rörande rådet och dess verksamhet.

VIII. Övrig verksamhet

1. Under 1962 har följande nummer utkommit i den av presidiet utgivna »Nordisk udredningsserie», vari sedan 1960 samnordiska betänkanden löpande publiceras (upplagans storlek anges inom parentes):

NU 1962: 1 Helsetjeneste for søfarende (2 000 ex.).

NU 1962: 2 Nordiskt samarbete inom radio och television (1 500 ex.).

- NU 1962: 3 Vattenkraften i Torne och Kalix älvar (1 000 ex.).
- NU 1962: 4 Nordisk bogmarked (3 000 ex.).
- NU 1962: 5 Sommartid (1 500 ex.).
- NU 1962: 6 Nordisk arbetsmarknad för tandläkare (2 700 ex.).
- NU 1962: 7 Beretning om materiale om utvecklingslandene (1 200 ex.).
- NU 1962: 8 Nordiska rådets verksamhet 1952—1961 (2 500 ex.).
- NU 1962: 9 Nordiska sjömans sociala rättigheter (1 000 ex.).
- NU 1962: 10 Nordisk statistisk årsbok (3 000 ex.).

Redaktör för serien har sedan den 1 juli 1962 varit bibliotekarien Olof Wallmén.

2. Den i tidigare presidierapporter omförmälda översikten över rådets rekommendationer och presidiets framställningar har, såsom framgår av vad ovan under 1. anförts, utkommit under titeln »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961» i Nordisk udredningsserie (NU 1962: 8). Redigeringsarbetet har ombesörjts av rådets svenske sekreterare Gustaf Petrén med bistånd främst av rådets redaktörer bibliotekarierna Tryggve Byström och Olof Wallmén. Skriften har utsänts till olika myndigheter och även utdelats till pressen m. fl.

3. Rådets kalendarium har under 1962 utkommit med 16 nummer i en upplaga av 250 à 300 exemplar. Den har tillställts intresserade personer och myndigheter. Redigeringen har ombesörjts av rådets redaktör Olof Wallmén.

4. Vid sitt möte den 8 februari 1962 beslöt presidiet att utge en årlig publikation upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra författningar avseende nordiska institutioner eller samnordisk verksamhet av något slag. Planläggningen av denna publikation har fortgått under 1962 men på grund av att andra arbetsuppgifter måst givas företräde har med den slutliga sammanställningen fått anstå. Det är presidiets förhoppning att publikationen skall kunna utkomma under 1963.

5. Presidiet har ägnat fortsatt uppmärksamhet åt frågan om rationalisering av rådets arbetsformer. Särskilt har undersökts i vad mån tryckets omfattning kan minskas. Det har härvid visat sig att utarbetandet av mer kortfattade översikter och sammanställningar av till rådet inkommet utredningsmaterial främst är en fråga om tillgång på kvalificerad arbetskraft i rådssekretariatet. Frågan är avsedd att upptagas till fortsatt debatt vid rådets arbetsutskotts gemensamma möte i Oslo den 15 februari 1963.

6. Vid Nordiska samerådets konferens i Kiruna den 20—22 augusti 1962 företrädde rådet av rådets sekreterare i Danmark Frantz Wendt, i Finland Eiler Hultin, i Norge Einar Løchen och i Sverige Gustaf Petrén. Däremot hade presidiet ej tillfälle sända representanter till föreningarna Nordens Nordkalott-konferens den 23—28 juli 1962.

7. Till Wilton-Park-konferenserna, vilka avhållas i England, om »Western relations with Asia and Africa» den 14—27 oktober 1962 och »The common market and the world outside» 20 januari—2 februari 1963 har rådet som stipendiater sänt vid förra tillfället fru Nina Andersen, Danmark, och vid det senare fru Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige.

IX. Inkomna skrivelser

1. På bordet vilar alltjämt för fortsatt utredning bl. a. följande under tidigare verksamhetsår till presidiet inkomna framställningar:

a. skrivelse den 2 november 1959 från fru Vieno Jensen om utförsel av kapital från Finland (se Nordiska rådet, 1960, s. 413),

b. skrivelse den 10—11 september 1960 från de nordiska arkitektförbunden om nordiska byggnads- och stadsplanetävlingar (se Nordisk Råd, 1961, s. 1194);

c. skrivelse den 15 februari 1961 från drätselkammaren i Strömstad om ändring av vissa norska tullbestämmelser rörande försäljning av skattefria varor (se Nordisk Råd, 1961, s. 381—384);

d. skrivelse den 7 juni 1961, ingiven av sivilingenjör Arnulf Brækken, Oslo, om gemensamt nordiskt språk (se Nordiska rådet, 1962, s. 1388); samt

e. framställningar den 25 januari och 10 februari 1962 från sivilingenjör Halvor Nygard om vissa samnordiska språkproblem (se Nordiska rådet, 1962, s. 1390).

2. I anledning av en skrivelse av januari 1959 från de nordiska advokatförbunden rörande advokaters tystnadsplikt (se Nordiska rådet, 1959, s. 1864) har nämnda fråga närmare utretts av rådets juridiska niomannakommitté. På dess förslag beslöt presidiet den 13 oktober 1962 besvara framställningen med ett uttalande att presidiet icke funnit grund till ett initiativ från rådets sida till åvägabringande av mera enhetliga regler beträffande advokaters tystnadsplikt (*se Tillägg 3*). Saken var därmed slutbehandlad.

3. En skrivelse av den 26 augusti 1960 från Nordiska administrativa förbundet om tjänstemannautbyte (se Nordiska rådet, 1962, s. 1387) hänvisade presidiet till rådets juridiska niomannakommitté. På kommitténs förslag har presidiet den 3 juli 1962 beslutat avlåta skrivelse till Nordiska administrativa förbundet, vari presidiet bl. a. framhöll betydelsen av ökad upplysning om det nordiska tjänstemannautbytet (*se Tillägg 4*). Härigenom ansågs denna framställning slutbehandlad.

4. En framställning av den 17 augusti 1961 från Dansk Kirke i Udlandet rörande överförande av kyrkoskatt till nordiska församlingar i annat nordiskt land än hemlandet (se Nordiska rådet, 1962, s. 1389) hade presidiet tidigare hänvisat till juridiska niomannakommittén för närmare utredning. Sedan niomannakommittén närmare undersökt saken och framlagt förslag i ämnet, beslöt presidiet den 3 juli 1962 att tillskriva Dansk Kirke i Udlandet och därvid uttala, att presidiet icke ansåg sig böra rikta någon hänvändelse till de kyrkliga myndigheterna i Göteborg och Stockholm om att dessa två städers församlingar borde lämna bidrag till de danska församlingarna i respektive städer (*se Tillägg 5*). Därmed hade denna fråga färdigbehandlats av presidiet.

5. Ett uttalande, antaget den 26 augusti 1961 i Kolding av ungdomsleda-

re från Kolding och dess nordiska vänorter, rörande vissa aktuella ungdomsproblem (se Nordiska rådet, 1962, s. 1389) har presidiet hänvisat till rådets socialpolitiska niomannakommitté, som i anledning av framställningen påbörjat ett utredningsarbete rörande ungdomsfrågorna. Saken har ännu icke slutbehandlats av presidiet.

6. En av professor John Hertz den 27 januari 1962 till rådet ingiven framställning rörande vissa förhållanden beträffande den svenska tandläkarutbildningen (se Nordiska rådet, 1962, s. 1390) har av presidiet hänvisats till socialpolitiska niomannakommittén, som har att handlägga den väckta frågan i samband med andra spörsmål rörande en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare.

7. Finlands medikalgymnasters förening har ingivit en den 31 januari 1962 dagtecknad framställning angående gemensam utbildning av undervisningsmedikalgymnaster (Nordiska rådet, 1962, s. 1390). Sedan i anledning av denna skrivelse ett tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionsgymnaster väckts till rådets elfte session i anledning av meddelanden om rek. nr 18/1958 angående en gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (se Sak D 24/1963, s. 1094), har presidiet den 15 februari 1963 ansett sig kunna avskrivna saken från vidare handläggning.

8. Rådets juridiska niomannakommitté har på presidiets uppdrag närmare utrett en av Föreningen Sveriges sändaramatörer den 20 februari 1962 gjord framställning om rådets medverkan att genomföra internordisk giltighet för licens för radioamatör att bruka sändarstation (se Nordiska rådet, 1962, s. 1390). I avvaktan på uppkomsten av fall, i vilket frågan kan få praktisk tillämpning, har ärendet bordlagts inom juridiska niomannakommittén.

9. En framställning dagtecknad den 12 mars 1962 och avgiven av professor Hannes Hyrenius vid Göteborgs universitets statistiska institution, rörande forskning och undervisning i demografi har presidiet hänvisat till kulturella niomannakommittén.

10. En den 15 mars 1962 dagtecknad framställning från docenten i medicinsk radiologi Carl-Erik Unnerus rörande utbildning av strålningsfysiker, speciellt sjukhusfysiker, har av presidiet hänvisats till socialpolitiska niomannakommittén för närmare utredning.

11. I en framställning den 9 april 1962 har sivilingeniør Halvor Nygard, Lidingö, upptagit vissa problem rörande anställning av norska ingenjörer i den svenska svagströmsindustrien. Framställningen har hänvisats till juridiska niomannakommittén.

12. Den 19 april 1962 har representanter för forskningen på träskyddsområdet ingivit en skrivelse till rådet angående koordinering av forskningen rörande träkonserveringsmedel. Framställningen har hänvisats till rådets kulturella niomannakommitté.

13. Den 2 maj 1962 har professor John Hertz ingivit en skrivelse till rådet avseende ett förenhetligande av den odontologiska terminologin i Nor-

den. Sedan den svenska språknämnden funnit ärendet icke tillhöra dess verksamhetsfält, har skrivelsen hänskjutits till socialpolitiska niomannakommittén.

14. I en framställning den 10 september 1962 har professorerna M. Glahn, J. Hertz och E. Husted utlåtit sig beträffande utbildningen i tandkirurgi. Framställningen har hänvisats till socialpolitiska niomannakommittén.

15. I skrivelse den 2 juli 1962 anhöll Norra Värmlands flygklubb om presidiets medverkan för åstadkommande av en förenkling av tullklareringsen av flygplan mellan de nordiska länderna, särskilt med avseende på förhållandena vid Torsby flygplats. Sedan den svenska generaltullstyrelsen, som fått del av framställningen till presidiet, från och med augusti 1962 fastställt preliminära nya regler rörande tullklarering av flygplan att gälla för en rad svenska flygplatser, har ärendet den 13 oktober 1962 kunnat avskrivast av presidiet från vidare handläggning.

16. De resolutioner, som överlämnats till rådet från den av föreningarna Norden anordnade Nordkalottkonferensen i Kiruna och Piteå den 23—28 juli 1962 och från Nordiska samrådets möte i Kiruna den 20—22 augusti 1962, har av presidiet den 13 oktober 1962 hänvisats till rådets ekonomiska och kulturella niomannakommittéer samt till Nordiska samfärdselkommittén för vidare överväganden.

17. En framställning från International Correspondence Chess Federation av den 21 september 1962 angående tillåtelse att använda trycksaksporto vid korrespondens mellan schackspelare rörande schackdrag har av presidiet den 13 oktober 1962 överlämnats till generalpoststyrelserna i de nordiska länderna. Därmed har frågan ansetts vara ur rådets synpunkt slutbehandlad.

18. Till Nordiska rådet har lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö med skrivelse den 8 november 1962 överlämnat vissa handlingar rörande tandläkarutbildningen i Norden. Detta material har överlämnats till rådets socialpolitiska niomannakommitté.

19. En skrivelse av den 9 november 1962 från cheferna för de nordiska träforskningsinstituterna med anhållan om ekonomiskt stöd för översättning och utgivning av finskspråkig facklitteratur i detta ämne beslöt presidiet den 13 oktober 1962 att överlämna till Nordiska Kulturkommissionens sektion I. Skrivelsen var därmed slutbehandlad för presidiets del.

20. Rederiforeningen for mindre skibe, Danmark, har den 11 december 1962 tillskrivit Nordiska rådet rörande vissa norska bestämmelser om lotsplikt. Sedan en medlem av rådet väckt ett tilläggsförslag angående de norska bestämmelserna om lotsplikt för svenska och danska fiskefartyg (*se Sak C 4, Tilläggsförslag 1, s. 962*) har presidiet den 28 januari 1963 avskrivit ifrågavarande framställning såsom för presidiets del slutbehandlad.

21. Ingenjören Erik Sandell har i skrivelse den 10 januari 1963 upptagit vissa frågor mot bakgrund av att högerstyrning av bilar förutsättes öka trafiksäkerheten. Framställningen har av presidiet sänts till Nordiska samfärdselkommittén för närmare utredning.

22. I skrivelse den 1 februari 1963 har Nordiska flygförbundet hemställt, att Nordiska rådet ville till behandling upptaga frågan rörande lättnad i tullbehandlingen av privata flygplan m. m. Sedan tilläggsförslag väckts i saken (*se Sak C 4, Tilläggsförslag 2, s. 963*), beslöt presidiet avskrivna saken som på dess del färdigbehandlad.

23. En framställning av E. J. Franke, dagtecknad den 4 februari 1963, om flaggning på Röda korsets 100-årsdag beslöt presidet den 15 februari 1963 icke skola föranleda någon presidiets åtgärd.

X. Delegationerna och parlamenten

1. Danmarks delegation avgav i november 1962 berättelse om Nordiska rådets tionde session år 1962 i Helsingfors till folketinget, som den 23 januari 1963 beslöt lägga berättelsen till handlingarna.

2. Finlands delegation har utarbetat en berättelse om rådets nionde session år 1961 i Köpenhamn, vilken överlämnats till riksdagen men icke slutbehandlats av denna.

3. Norges delegation avgav i december 1962 rapport till Stortinget om rådets tionde session år 1962 i Helsingfors (Dokument 2/1962—63). På förslag av utenriks- och konstitusjonskomitéen (Innst. S. nr 73/1962—63) beslöt stortinget den 4 februari 1963 utan debatt att lägga berättelsen till handlingarna.

4. Sedan Nordiska rådets svenska delegation till Konungen lämnat en skrivelse av den 25 april 1962 med redogörelse för rådets tionde session, beslöt Kungl. Maj:t överlämna denna redogörelse till riksdagen med skrivelse den 27 april 1962 (nr 166). I anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse väcktes i första kammaren två motioner (I: 724 och I: 735). Med dessa likalydande motioner väcktes i andra kammaren (II: 882 och II: 883).

I motionerna I: 724 och II: 883 hemställdes, att riksdagen ville uttala en önskan om att det nordiska samarbetet beträffande undervisning och forskning ytterligare intensifierades. I motionerna I: 735 och II: 882 hemställdes, »att riksdagen ville vid behandling av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 166 anhålla om Kungl. Maj:ts medverkan till att, då frågor föreläggas Nordiska rådet för uttalande, dettas medlemmar får tillgång till allt för regeringarna tillgängligt material i saken».

I sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts skrivelse (nr 5) förklarade sig utrikesutskottet beträffande motionerna I: 724 och II: 883 dela den i motionerna uttryckta önskan. Vad angick hemställan i motionerna I: 735 och II: 882 förklarade sig utskottet icke ha någon erinran mot önskemålet att Kungl. Maj:t bidrog till att Nordiska rådets medlemmar bereddes tillgång till alla de upplysningar, som vore erforderliga för en föreliggande frågas bedömning.

Utskottet, som även i övrigt gjorde åtskilliga uttalanden i anslutning till delegationens berättelse, hemställde, att riksdagen skulle giva Kungl. Maj:t

tillkänna vad utskottet i utlåtandet anfört i riksdagen. Riksdagen beslöt den 23 maj 1962 i enlighet med utskottets hemställan.

Oslo den 15 februari 1963

Erik Eriksen

Karl-August Fagerholm

Nils Hønsvald

Gisli Jónsson

Bertil Ohlin

TILLÄGG 1

Meddelande om rekommendation nr 13/1958 angående gemensam hälsovårdsutbildning

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 15 oktober 1962:

Den nordiske kursusvirksomhed vedrørende uddannelse af tjenestemænd med tilknytning til sundhedsvæsenet, som påbegyndtes i 1953, er med virkning fra 1. juli 1962 omdannet til en fælles »nordisk hälsovårdshögskola» ifølge en mellem regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige indgået aftale, som for Danmarks vedkommande er underteget i Stockholm den 24. august 1962.

TILLÄGG 2

Redogörelse angående praktiska åtgärder i strålskyddssyfte

Strålskyddsexperter från de nordiska länderna har haft ett möte i Oslo under tiden 18—19 september 1962 [*se Bihang*] för att diskutera den situation, som uppstått i och med de återupptagna kärnvapenproven. I mötet deltog även sakkunniga i jordbruks- och veterinärmedicinska frågor.

Den för tillfället viktigaste följderna av de nya explosionerna är att det har uppstått mätbara mängder av I^{131} i mjölk. De följer detta kan ha ur hälsosynpunkt samt de möjliga åtgärder, som kan tänkas föreskrivas, har därför varit huvudämnet för mötet.

Under mötet redovisades de aktuella uppgifterna från de nordiska länderna om koncentrationen av I^{131} i olika födoämnen. Det viktigaste livsmedlet i detta sammanhang är mjölk. De hittills uppmätta värdena för I^{131} är lägre än de högsta värden som mättes under hösten 1961. Under förutsättning att proven ej blir väsentligt mera omfattande än nämnda år är det troligt att nedfallet kommer att bli ungefär detsamma som hösten 1961. Det är dock ännu för tidigt att uttala sig om dessa värden, innan proven är avslutade.

Radioaktiv jod anses utgöra en risk huvudsakligen för barn under 1 år. Detta beror dels på att barnens viktigaste näringsmedel, mjölken, också är den viktigaste källan för radioaktiv jod, dels på att deras sköldkörtel är liten och därför utsättes för förhållandevis större stråldoser än hos vuxna. Det är känt att stora stråldoser i sköldkörteln kan ge upphov till cancer. Det är däremot osannolikt att det nu förväntade radioaktiva nedfallet skall komma att leda till något fall av sköldkörtelcancer inom de nordiska länderna. Då man emellertid ej kan utesluta att risker kan föreligga vid högre stråldoser, diskuterades de åtgärder som kan komma i fråga för att reducera upptaget av I^{131} .

Av diskussionen framgick, att varje åtgärd som kan ifrågakomma för att minska barnens upptag av radioaktiv jod i sig själv innebär en viss risk, särskilt som de flesta åtgärder måste rikta sig mot mjölken. Detta kan få uppenbart olyckliga följder för barnens räkning. Experternas åsikt är emellertid att de hittills uppmätta koncentrationerna i mjölk icke ger anledning till någon åtgärd från hälsovårdsmyndigheternas sida.

Under mötet diskuterades på bred basis de kontaminationsnivåer, vid vilka ett aktivt ingripande från myndigheterna kan komma i fråga, samt vilka slags åtgärder som bör övervägas. Det framgick av diskussionen att förhållandena är så komplicerade att det icke är möjligt att fastställa fixerade nivåer vid vilka specificerade åtgärder bör vidtagas. Eftersom det emellertid är önskvärt att säkerställa ett gemensamt ställningstagande i de nordiska länderna, har man sökt komma fram till en kontaminationsgräns för I^{131} , under vilken inget av de nordiska länderna finner det berättigat att vidtaga aktiva åtgärder. De nordiska sakkunniga vill med denna skrivelse rekommendera att inga av de åtgärder, som för närvarande kan komma i fråga, påbjudas förrän man kan förutsäga att den genomsnittliga stråldosen i sköldkörteln hos större grupper småbarn kommer att överstiga 5 rad (nanocurie/1 mjölk \times dygn = c:a 200 som genomsnittsvärde för ett större område). Det bör understrykas, att överskridande av denna nivå icke nödvändigtvis måste innebära aktiva åtgärder. Däremot förutsättes det att så snart ett överskridande av ovannämnda gräns kan förväntas den då aktuella situationen skall diskuteras mellan representanter för de nordiska länderna.

De praktiska åtgärder som kan ifrågakomma om ovannämnda kontaminationsnivå överskrides diskuterades. Bland dessa må särskilt nämnas:

1. *Utfodring av korna med lågaktivt foder.* I det enklaste fallet innebär detta att betande djur stallas, eventuellt att färskt kontaminerat foder ersättes med icke kontaminerat foder. Den branta nedgång i I^{131} -halten i mjölk, som iaktogs under hösten 1961, hade just sin orsak i att betes-säsongen tog slut.

2. *Användning av kondenserad mjölk och torrmjölk som näringsmedel för barn.* Detta synes erbjuda många praktiska fördelar, men innebär en risk för att fel begås då det gäller barnens föda om åtgärden skall genomföras i stor skala utan grundlig förberedelse.

3. *Eliminering av den radioaktiva joden från mjölken med hjälp av jonbytare.* Detta synes ännu icke vara praktiskt genomförbart i tillräckligt stor skala.

4. *Lagring av mjölk.* Eftersom I^{131} har en halvvärdestid på 8 dygn, måste en eventuell lagring av mjölken gälla flera veckor för att medföra en väsentlig minskning av radioaktiviteten. Lagring av mjölk i mejerierna ansågs för närvarande praktiskt ogenomförbart. Lagring i hushållen ansågs otillräckligt.

5. *Användning av inaktiv jod.* Inaktiv jod kan användas för att minska upptaget av radioaktiv jod hos människor, eftersom det är känt att inaktiv jod i mängder om minst 25 mg per dygn helt eller delvis blockerar upptaget av radioaktiv jod i sköldkörteln. Även om jodsalter i regel icke kan betraktas som giftiga är det dock väl känt att en del individer reagerar med överkänslighetsreaktioner. Dessutom anses det olämpligt att ingripa i ett inresekretoriskt organs funktion då det gäller större befolkningsgrupper. Trots att användningen av inaktiv jod mycket effektivt kan nedsätta upptaget av radioaktiv jod i sköldkörteln ansåg de sakkunniga att rekommendationer därom endast bör komma i fråga under mycket speciella förhållanden.

6. *Användning av inaktiv jod i kreatursfoder.* En effektiv minskning av mängden radioaktiv jod i mjölk medelst denna metod anses i praktiken ogenomförbar.

7. *Farmakologisk påverkan av jodutsöndringen i mjölk.* Djurförsök har visat att kaliumhiocyanat, kaliumperklorat och andra farmaka effektivt kan reducera jodutsöndringen i mjölk. Emellertid känner man ännu icke tillräckligt väl de totala följderna av långtidsbehandling av djur med dessa farmaka. Tills vidare måste man ställa sig avvaktande till användningen av sådana farmaka.

Det skall understrykas att kontaminering av stora områden med radioaktiv jod är ett av de problem som man måste ta ställning till ur beredskapssynpunkt och att de åtgärder, som ovan nämnts, därvid blir aktuella.

Även om de kontaminationsnivåer som för närvarande är aktuella icke nödvändiggör praktiska åtgärder fordras det därför ur beredskapssynpunkt att man vidare utreder ovan behandlade frågeställningar. Det rekommenderas därför att den fortsatta planeringen av de tidigare nämnda praktiska åtgärderna tages upp för närmare utredning mellan hälsovårdsmyndigheterna och de respektive veterinär- och lantbruksmyndigheterna.

Oslo den 19 september 1962

För de danska sakkunniga:

E. Hoff-Jørgensen
Professor, Köpenhamn

För de norska sakkunniga:

R. Eker
Direktör, med. dr., Oslo

För de finska sakkunniga:

S. Mustakallio
Professor, Helsingfors

För de svenska sakkunniga:

R. Sievert
Professor, Stockholm

Deltagarlista vid nordiskt möte i Oslo den 18—19 september 1962

<i>Danmark:</i>	Eldjarn, L., professor, med. dr.
Christensen, B. Chr., överläkare, med. dr.	Hvinden, T., forskningschef.
Hoff-Jørgensen, E., professor.	Koren, K., ingenjör.
Schultz-Larsen, J., med. dr.	Oftedal, P., fil. dr.
	Pihl, A., överläkare, med. dr.
	Vollan, R., veterinärdirektör.
<i>Finland:</i>	<i>Sverige:</i>
Castrén, A., tekn. lic.	Edvarson, K., laborator.
Reinius, L., professor.	Fredriksson, L., agr. lic.
	Lindell, B., fil. lic., civilingenjör, fysiker.
<i>Norge:</i>	Sievert, R., professor.
Bull, A., hälsofysiker.	Åberg, B., med. dr, laborator.
Ekner, R., direktör, med. dr.	

TILLÄGG 3**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till de nordiska advokatsamfunden
angående advokaters tystnadsplikt**

1 januar 1959 udtalte de nordiske advokatorganisationer i en henvendelse til Nordisk Råd, at der i de nordiske lande i de senere år var vedtaget en del lovbestemmelser, der indebærer betænkelige afvigelser fra princippet om, at advokater har både ret og pligt til at bevare tavshed om de forhold, der betros dem i deres virksomhed. Advokatorganisationerne henstillede derfor til rådet at tage spørgsmålet op til behandling og undersøge mulighederne for at træffe sådanne foranstaltninger, at borgernes interesse i, at tavshedspligten bevares, ikke bliver krænket.

Efter modtagelsen af den nævnte henvendelse blev det på forespørgsel fra rådets side hos advokatorganisationerne oplyst, at der ved henvisningen til lovbestemmelser, der havde gjort indgreb i tavshedspligten, hentydedes til valutalovgivningen i Norge og bestemmelser i taxeringsforordningen i Sverige. For Danmarks og Finlands vedkommende var der derimod ikke i de seneste år gennemført love, der krænkede det nævnte princip.

Organisationernes henvendelse blev af rådets præsidium henvist til forberedende behandling i rådets juridiske nimanndskomiteé.

Nimanndskomiteen har i anledning af henvendelsen foretaget en gennemgang af de i de nordiske lande gældende bestemmelser om advokaters tavs-

hedspligt og advokaters stilling som vidner samt af de bestemmelser i de nordiske landes valutalovgivning og skattelovgivning m.v., der kan antages at bryde princippet om advokaters tavshedspligt.

På grundlag af disse undersøgelser har komiteen som sin opfattelse udtalt, at der, såvidt komiteen kan bedømme, ikke ses at være gjort sådanne indgreb i advokaternes tavshedspligt, at der er grundlag for at søge den nævnte lovgivning i de nordiske lande ændret. Komiteen har endvidere udtalt, at der efter dens opfattelse ikke er grundlag for, at der fra rådets side tages noget initiativ med henblik på at tilvejebringe mere ensartede regler i de nordiske lande på det her nævnte område.

Præsidiet kan tiltræde nimandskomiteens synspunkter og finder herefter ikke at kunne foretage videre i anledning af advokatorganisationernes henvendelse.

København, den 13. oktober 1962

For Nordisk Råds præsidium

K.-A. Fagerholm

TILLÄGG 4

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska administrativa förbundet angående nordiskt utbyte av tjänstemän

I skrivelse den 26 augusti 1960 till Nordiska rådet har Nordiska administrativa förbundets avdelningars arbetsutskott anfört vissa synpunkter på det nordiska tjänstemannautbytet. Inom Nordiska rådet har frågan handlagts av dess juridiska niomannakommitté, till vilken rådets presidium hänvisat skrivelsen.

Niomannakommittén har vid frågans behandling kunnat helt ansluta sig till vad förbundet i skrivelsen anför rörande vikten av att det nordiska tjänstemannautbytet blir mera känt i tjänstemannakretsar i våra länder. Att utbytet hittills fått en så pass blygsam omfattning som varit fallet torde till stor del bero på att det varit så föga känt. Enligt niomannakommitténs mening skulle förbundet härvidlag kunna göra en betydelsefull insats för att sprida ökad kännedom om förefintliga möjligheter till utbyte. Kommittén har sålunda ansett att förbundet skulle kunna, samtidigt med att dess medlemmar underrättas om de av förbundet disponerade stipendierna, lämna meddelande om föreliggande regler om nordiskt tjänstemannautbyte. Vidare skulle förbundet kunna i Nordisk Administrativ Tidsskrift lämna regelbunden information om utbytesmöjligheterna.

Nordiska rådets presidium kan för sin del ansluta sig till vad niomanna-

kommittén anfört och vill sålunda — i anledning av förbundets skrivelse av den 26 augusti 1960 — framhålla att det ur rådets synpunkt vore önskvärt, om förbundet i sin tidskrift och på annat sätt lämnade upplysning om det nordiska tjänstemannautbytet och de för detta gällande bestämmelserna. Presidiet förutsätter därvid att förbundet utan svårigheter kan erhålla nödigt material från vederbörande nationella myndigheter.

Sigtuna den 3 juli 1962

För Nordiska rådets presidium

K.-A. Fagerholm

Eiler Hultin

TILLÄGG 5

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Dansk Kirke i Udlandet angående överförande av viss kyrkoskatt

Efter at Nordisk Råd på sin 9. session i 1961 havde besluttet ikke at foretage sig noget i anledning af et rådet forelagt medlemsforslag angående nordiske statsborgeres kirkeskat (Sag A 1/1961), har »Dansk Kirke i Udlandet» i en skrivelse af 17/8 1961 anmodet om, at de i medlemsforslaget rejste spørgsmål påny må blive taget op i rådet, og henstillet, at der gennem Nordisk Råd søges tilvejebragt en ordning, hvorefter der af vedkommende svenske menigheder bevilges et årligt tilskud til de danske menigheder i Göteborg og Stockholm til dækning af disse menigheders udgifter.

På grundlag af de overvejelser, som denne henvendelse har givet anledning til i rådet — dels i den juridiske nemandskomiteé, dels i rådets præsidium — skal præsidiet udtale følgende:

Som det fremgår af den indstilling, der blev afgivet af den juridiske nemandskomiteé i anledning af Sag A 1/1961 (N. R. 9. sess. s. 244 ff.), er retsstillingen på det her omhandlede område i Sverige den, at 60 % af den kirkeskat, der pålignes medlemmer af en menighed under den svenske kirke, antages at dække de med kirkens borgerlige funktioner forbundne udgifter (f. eks. til folkeregister), således at en person, der udmelder sig af den svenske kirke, vil kunne fritages for betaling af 40 % af den kirkeskat han pålignes. For de medlemmer af de danske menigheder i Göteborg og Stockholm, der tillige er medlemmer af den svenske kirke, står den vej derfor åben at udmelde sig af den svenske kirke, hvorved de bliver fritaget for 40 % af kirkeskatten, som de pågældende medlemmer da vil kunne indbetale som frivillige bidrag til deres danske menighedskirke.

Fra gammel tid gælder i Sverige en særlig ordning for den finske menighed i Stockholm og de tyske menigheder i Stockholm og Göteborg, idet disse

så kaldte »ikke-territoriale» menigheder, der hører til den svenske kirke, har adgang til at påligne deres medlemmer kirkeskat.

Efter præsidiets opfattelse kan de af »Dansk Kirke i Udlandet» berørte økonomiske spørgsmål — såfremt en tilfredsstillende ordning ikke vil kunne gennemføres ved de enkelte menighedsmedlemmers frivillige bidrag eventuelt efter forudgående udmeldelse af den svenske kirke — søges løst derved, at de pågældende menigheder søger opnået anerkendelse som »ikke-territorial» menighed efter tilsvarende regler, som gælder for den finske og de tyske menigheder. De pågældende menigheder kan rette henvendelse til vedkommende svenske myndigheder herom.

Præsidiet finder derimod ikke, som af »Dansk Kirke i Udlandet» foreslået, at kunne rette henvendelse til de kirkelige myndigheder i Göteborg og Stockholm med henstilling om, at der af disse ydedes tilskud til de danske menigheder i disse 2 byer.

Præsidiet ser gerne en for de danske menigheder i Göteborg og Stockholm tilfredsstillende løsning på det her rejste spørgsmål og håber, at en sådan må vise sig mulig.

Sigtuna, den 3. juli 1962

For Nordisk Råds præsidium

K.-A. Fagerholm

Eiler Hultin

Rapport

från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Til medlemmer af Nordisk Råds juridiske niomandskomité valgtes på rådets 10. session i Helsingfors den 23. marts 1962:

Danmark

Holger Eriksen
Knud Thestrup

Norge

Nils Hønsvald
Jon Leirfall

Finland

Erkki Hara
Harras Kyttä

Sverige

Emil Ahlkvist
Ingrid Gärde Widemar

Island

Magnús Jónsson
med Matthías Mathiesen som suppleant.

Til formand har komiteen valgt Thestrup og til næstformand Ahlkvist. Som komiteens sekretær har virket fuldmægtig Poul Eefsen.

Komiteen har holdt møder i Sorø den 18.—19. juni 1962, i Vasa den 8.—9. oktober 1962, i København den 7. december 1962 og i Stockholm den 15.—16. januar 1963. Ved møderne i Sorø, Vasa og København var såvel det islandske medlem som suppleanten forhindret. Ved mødet i Sorø var desuden Hønsvald og Kyttä, ved mødet i København Hønsvald og Leirfall og ved mødet i Stockholm Holger Eriksen forhindret i at give møde.

I forbindelse med det nordiske justitsministermøde i Stockholm afholdtes den 16. januar 1963 en forhandling mellem justitsministrene og komiteen.

Komiteen har på sine møder i første række behandlet de juridiske sager, der agtedes gjort til genstand for forhandling på rådets 11. session. Der henvises herom til komiteens udtalelser, der er vedføjet de pågældende sager, nemlig:

1. Sag A 1 om anerkendelse af Europarådets menneskerettighedsdomstols kompetence.
2. Sag A 8 om ny reinbeitekonvensjon mellem Norge og Sverige.
3. Sag A 10 om skattefrihed for stiftelser og foreninger med formål at fremme nordisk samarbejde.
4. Sag A 11 om multilaterale dobbeltbeskatningsaftaler.
5. Sag A 15 om internordiske flyttebeviser.
6. Sag A 16 om sænkning af myndighedsalderen.

7. Sag A 17 om ret til at aflytte radio m. m.
8. Sag A 20 om ensartet lovgivning angående radioens juridiske ansvar.
9. Sag A 21 om forbud mod professionel boksning.
10. Sag A 24 om ændrede principper for dyrebeskyttelses- og jagtlovgivningen.

Komiteen har gennemgået de af regeringerne til 11. session afgivne meddelelser og beretninger i juridiske sager og har forberedt disse sagers behandling i rådet.

Iøvrigt har komiteen fulgt regeringernes arbejde med rådets tidligere rekommandationer og holdt sig à jour med behandlingen af lovgivningsspørgsmål med nordisk aspekt. I denne forbindelse kan det anføres, at præsidiet i en skrivelse af 13/10 1962 efter forslag fra komiteen henstillede til regeringerne at søge arbejdet med gennemførelse af et system med nordisk patent, jfr. rek. nr. 29/1954, fremskyndet mest muligt (se Dokument 1 og Sag D 6).

Ved forhandlingerne med justitsministrene den 16. januar 1962 drøftedes følgende spørgsmål:

1. Det nordiske retsfællesskabs stilling ved ét eller flere nordiske landes tilslutning til EEC, derunder særlig spørgsmål vedrørende patenter, aktieselskaber, etableringsret og erhvervelse af fast ejendom.
2. Strafferetligt samarbejde.
2. Radioens juridiske ansvar.
4. Ensartede regler om helligdages betydning ved beregning af tidsfrister i lovgivningen.

Ud over de foran nævnte emner har komiteen på sine møder behandlet følgende spørgsmål:

1. Advokaters tavshedspligt (se Dokument 1).
2. Tjenestemandsudveksling (se Dokument 1).
3. Henvendelse fra Dansk Kirke i Udlandet angående kirkeskat (se Dokument 1).
4. Adgang til at anvende amatørsendere i andet nordisk land.
5. Ensartede regler om udsalg.
6. Navneret.
7. Arveret.
8. Publicering af nordiske domme i udlandet.
9. Ensartede regler for søtrafikken i kystområderne (sagen senere overgået til den trafikale nimanjskomité (se Sag A 23)).

Stockholm, den 16. januar 1963

På den juridiske nimanjskomité's vegne

Knud Thestrup

Formand

Rapport

från Nordiska rådets socialpolitiska niomanna- kommitté

Vid sin tionde session i Helsingfors valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets socialpolitiska niomannakommitté:

- Från Danmark: medlemmarna i Folketinget Nina Andersen och Harald Nielsen.
- Från Finland: riksdagsledamöterna Gunnar Henriksson och Judit Nederström-Lundén.
- Från Island: altingsmannen Einar Olgeirsson med altingsmannen Hannibal Valdimarsson som suppleant.
- Från Norge: stortingsrepresentanterna Kjell Bondevik och Magnhild Hagelia.
- Från Sverige: riksdagsmännen Birger Andersson och Sven Sundin.

Till förman har kommittén utsett Birger Andersson och till vice förman Nina Andersen, Hovrättsfiskalen Hans-Olov Stark har tjänstgjort som kommitténs sekreterare.

Kommittén har hållit sammanträden i Tidaholm den 24—25 september 1962 och i Åbo den 3—4 december 1962. Såväl Einar Olgeirsson som dennes suppleant har varit förhindrade att närvara vid sammanträdena. Magnhild Hagelia och Gunnar Henriksson hade förhinder vid sammanträdet i Tidaholm.

Under sammanträdena har kommittén främst behandlat de saker, som skulle bli föremål för behandling i rådets socialpolitiska utskott vid elfte sessionen.

Beträffande nedan angivna saker har kommittén avgivit utlåtanden, till vilka hänvisas.

1. Sak A 2/1963 om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus.
2. Sak A 3/1963 om tillgodoräknande av nordisk offentlig tjänst i fråga om pensionsrätt.
3. Sak A 5/1963 om införande av sommartid.
4. Sak A 7/1963 om samarbete i fråga om odontologisk materialprovning.
5. Sak A 28/1963 om gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer.

Härutöver har kommittén bland annat behandlat medlemsförslaget om förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning (Sak A 19/1963). Kommittén har för avsikt att fortsätta arbetet med denna sak efter den elfte sessionen. Kommittén har även till diskussion upptagit vissa spörsmål på

det arbetsrättsliga området samt behandlat ungdomsproblem i anledning av en av rådets presidium till kommittén överlämnad skrivelse från ett vän-
skapsmöte i Kolding. Båda dessa frågor avses bli ytterligare behandlade vid
ett senare sammanträde med kommittén. Härutöver har kommittén under
behandling även andra av rådets presidium till kommittén för utredning hän-
visade spørsmål.

Kommittén har genomgått vissa av regeringarnas meddelanden angående
tidigare antagna rekommendationer, vilka meddelanden är av beskaffenhet
att vid rådssessionen böra behandlas av rådets socialpolitiska utskott.

Stockholm den 15 januari 1963

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté:

Birger Andersson

Förman

Rapport

från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Til medlemmer av Nordisk Råds økonomiske niomannskomité ble ved Rådets 10. sesjon i Helsinki 23. mars 1962 valgt:

- Fra Danmark: Poul Møller med Erik Eriksen som suppleant, Per Hækkerup med Carl Petersen som suppleant.
- Fra Finland: V. J. Sukselainen og Kaarlo Pitsinki med Aarne Saarinen og Juha Rihtniemi som suppleanter.
- Fra Island: Sigurður Ingimundarson med Birgir Finnsson som suppleant.
- Fra Norge: Finn Moe og Bent Røiseland med Trond Hegna og Chr. L. Holm som suppleanter.
- Fra Sverige: Ebon Andersson og Axel Strand med Bertil Ohlin og Lars Eliasson som suppleanter.

Til formann har komitéen valgt Finn Moe og til sekretær byråsjef G. Saxrud, Norge.

Komitéen har hatt møter i Stockholm 11. mai 1962, i Oslo 28. september 1962, og i København 7. januar 1963. Etter Per Hækkerups utnevning til utenriksminister er Carl Petersen trådt inn i komitéen. På møtet i Stockholm kunne hverken Per Hækkerup, Poul Møller, Sigurður Ingimundarson, Kaarlo Pitsinki eller deres suppleanter møte. Ved møtet 28. september møtte Juha Rihtniemi i stedet for Kaarlo Pitsinki og Lis Groes i stedet for Carl Petersen. Ved møtet i Oslo og København møtte ikke Sigurður Ingimundarson eller hans suppleant.

I komitéens møter har følgende regjeringsrepresentanter deltatt ved behandlingen av de spørsmål som har hørt under de respektive ministres side; i Oslo handelsminister O. C. Gundersen og statsråd Åse Bjerkholt, i København utenriksminister Per Hækkerup, økonomiminister Kjeld Philip og fiskeriminister Normann.

Komitéen har under sine møter særlig drøftet de saker som ville bli behandlet i Rådets økonomiske utvalg under 11. sesjon. I følgende saker har komitéen avgitt uttalelser, som det henvises til:

1. Sak A 4/1963 om elektrisk materiellkontroll.
2. Sak A 9/1963 om oppføring av et Scandinavia House i New York.
3. Sak A 12/1963 om opprettelse av en nordisk elkraftkomité.
4. Sak A 13/1963 om fiskerigrensene i Norden.
5. Sak A 14/1963 om beskatningens utforming.
6. Sak A 27/1963 om samarbeid om fiskeeksporten.
7. Sak A 41/1963 om økonomisk verdenskonferanse.

For Sak A 14/1963 om beskatningens utforming har komitéen dessuten gjennom en særskilt ekspertgruppe utarbeidet en »Sammenlikning av aksjeselskapsbeskatningen i Danmark, Finnland, Norge og Sverige» samt redegjørelse for aksjeselskapenes beskatning i disse land.

Ved sitt møte 28. september 1962 hadde komitéen anledning til å diskutere det pågående nordiske samarbeid på industriområdet med representanter for de forskjellige lands industriforbund. På samme måte hadde komitéen 7. januar 1963 drøftinger med representanter for den nordiske konsumentkooperasjon om det kooperative samarbeid i Norden.

De meddelelser som er gitt av regjeringene til 11. sesjon og som kunne ventes henvist til det økonomiske utvalg er gjennomgått i komitéen.

I følgende saker har komitéen avgitt uttalelser:

1. Sak D 16/1963 Rek. nr. 22/1957 om beskyttelse av laksbestanden i Østersjøen.
2. Sak D 86/1963 Rek. nr. 23/1962 om kontaktorgan for fiskerispørsmål.
3. Sak D 87/1963 Rek. nr. 24/1962 om en alminnelig samarbeidsavtale.

I tillegg til dette har komitéen tatt opp til drøfting følgende saker:

1. Rapport fra ministerkomitéen for økonomisk samarbeid (Sak C 5/1963).
2. Samordning av hjelpen til utviklingslandene (Sak D 54/1963).
3. Opplysningsarbeidet om Norden i utlandet.

Komitéen har i tiden fra forrige sesjon særlig fulgt utviklingen av spørsmål i tilknytning til de nordiske lands problemer i forhold til de europeiske markedsproblemer, og også drøftet disse spørsmål med representanter fra regjeringene (Sak D 70/1963).

Komitéen har holdt regjeringene underrettet om sitt arbeid ved å sende sine protokoller til ministrene for økonomisk samarbeid.

Oslo, 9. januar 1963

For Nordisk Råds økonomiske nimannskomité

Finn Moe

Formann

Rapport

från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Jämlikt vid Nordiska rådets 10:e session meddelat bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer beslöt presidiet den 2 juli 1962 att en kulturell niomannakommitté skulle tillsättas. Rådets nationella delegationer har till medlemmar i den kulturella niomannakommittén utsett följande personer:

Danmark:	N. Chr. Christensen Helge Larsen
Finland:	Sven Högström Paula Ruutu
Island:	(Medlem icke utsedd)
Norge:	Per Borten Håkon Johnsen
Sverige:	Anselm Gillström Hugo Osvald

Till ordförande har kommittén valt Sven Högström och till vice ordförande Helge Larsen. Som kommitténs sekreterare har fungerat notarien Håkan Branders.

Kommittén höll sitt första sammanträde den 17 januari 1963 i Stockholm. I mötet deltog samtliga utsedda kommittémedlemmar med undantag för Hugo Osvald, som ersattes av Gunnar Helén.

Kommittén genomgick vid sagda sammanträde de ärenden, som skall komma före vid rådets 11:e session, varvid kommittén beslöt avgiva utlåtanden över följande saker:

1. Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekariéer (Sak A 1).
2. Medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television (Sak A 31).
3. Medlemsförslag om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap (Sak A 32).
4. Medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 34).
5. Medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet (Sak A 38).
6. Medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (Sak A 39).

Därjämte har kommittén tagit del av Nordiska kulturkommissionens rapport till rådets 11:e session (Sak C 2) och därvid av statssekreteraren i eck-

lesiastikdepartementet i Sverige Hans Löwbeer erhållit en redogörelse för de aktuella planerna på en omorganisation av Nordiska kulturkommissionen.

Kommittén har även tagit del av de nordiska språknämndernas berättelse över deras verksamhet (Sak C 9).

Vidare har kommittén ägnat uppmärksamhet åt vissa av de av regeringarna avgivna meddelandena angående av rådet tidigare godkända rekommendationer, vilka vid rådets 11:e session kan väntas bliva föremål för behandling i rådets kulturutskott.

Helsingfors den 20 januari 1963

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Rapport

från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Nordiska rådet utsåg vid sin tionde session i Helsingfors den 17 mars 1962 till medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» följande personer:

Danmark: folketingsmand Per Hækkerup och fhv. udenrigsminister Ole Bjørn Kraft.
Finland: riksdagsledamöterna Georg Backlund och V. J. Sukselainen.
Island: ambassadrådet Þorleifur Thorlacius.
Norge: stortingsrepresentantene Erling Fredriksfryd och Trond Hegna.
Sverige: riksdagsledamöterna Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wi-berg.

Medlemmarna i kommittén har ansett det dem lämnade uppdraget gälla till dess nytt val förrättas under Nordiska rådets elfte session år 1963. Under 1962 har Per Hækkerup, som utnämnts till utrikesminister, lämnat redaktionskommittén. Danmarks delegation i Nordiska rådet har i hans ställe den 8 november 1962 utsett folketingsmand K. B. Andersen. I övrigt har någon ändring i redaktionskommitténs sammansättning ej ägt rum.

Kommittén har sammanträtt den 19 mars 1962 i Helsingfors, varvid till förman utsågs Birger Andersson. Nästkommande sammanträde är avsett att äga rum i Oslo den 20 februari 1963 i samband med rådets elfte session därstädes.

Såsom redaktionssekreterare och ansvarig utgivare har inom redaktionen fungerat redaktören Ivar Arnö, Stockholm. Nationalredaktörer har liksom föregående år varit för Finland redaktören Harry Elg, för Island ambassadrådet Þorleifur Thorlacius, för Norge redaktören Oddvar Hellerud och för Sverige redaktören Åke Malmström. I Danmark har protokollsekretær Svend Thorsen fr. o. m. den 1 oktober 1962 ersatts av redaktören Carl Kauffeldt.

Enligt kommitténs beslut vid sammanträde den 19 mars 1962 (§ 8) har redaktörerna den 21 november 1962 avhållit ett sammanträde i Stockholm. Mötet leddes av redaktionskommitténs förman Birger Andersson. Därvid genomgicks en rad frågor rörande tidskriftens redigering.

De svenska medlemmarna av redaktionskommittén har enligt redaktionskommitténs bestämmande utövat den närmare tillsynen med tidskriftens redigering och utgivning. Uppmärksamhet har därvid särskilt ägnats åt olika tänkbara åtgärder, varigenom utgifterna för tidskriften skulle kunna nedbringas. Prenumerationspriset har höjts till 10 sv. kr. för år (motsvarande belopp i övriga valutor).

Redaktionskommittén har beslutat närmare undersöka möjligheterna för att tillhandahålla allmänheten tidskriften genom det i respektive land ledande företaget för tidningsdistribution.

Nedanstående av de svenska medlemmarna utarbetade förslag till budget för år 1963 kommer att föreläggas redaktionskommittén vid ovannämnda möte den 20 februari 1963. Förslaget är baserat på en utgivningstäthet av 15 nummer per år, ettvar om 56 sidor med en upplaga av 3 800 exemplar (beloppen i sv. kr.). Kostnadsfördyringarna beror huvudsakligen på ökade framställningskostnader för tryckning och bindning.

	1963	Utfallet 1962
<i>Inkomster</i>		
1. Försäljning	3 000	3 118: 45
2. Anslag	122 000	117 154: 13
	125 000	120 272: 58
<i>Utgifter</i>		
1. Tryckning (2 800/nr + 1 200 för register m. m.)	42 000	39 043: 90
2. Papper	8 000	7 732: —
3. Korrekturläsning (200/nr)	3 000	2 786: 34
4. Översättning (175/nr)	2 625	2 625: —
5. Häftning och skärning (430/nr)	6 500	5 897: 22
6. Inläggning (150/nr)	2 250	2 723: —
7. Porto (350/nr)	5 250	4 559: 03
8. Adressering	700	700: —
9. Övriga omkostnader (tel. m. m.)	375	70 700
10. Arvodet:		
5 nationalredaktörer	41 000	41 498: 66
1 redaktionssekreterare	5 000	5 000: —
kassagöromål m. m.	1 800	1 800: —
författararvodet	6 500	5 690: —
	54 300	
Summa kronor	125 000	120 272: 58

Redaktionskommitténs medlemmar har varit verksamma för att anskaffa bidrag till ledarespalten och har även själva i viss utsträckning medverkat i denna del av tidskriften. Överhuvud har eftersträvat att genom läsvärda ledande artiklar förhöja det allmänna intresset för tidskriften.

Till revisorer för tidskriften utsåg rådet den 23 mars 1962 riksdagsmännen Leif Cassel och Anselm Gillström, Sverige. Dessa ha företagit revision av tidskriften för år 1962. Beträffande den ekonomiska förvaltningen under nämnda år får redaktionskommittén hänvisa till bifogade av revisorerna avgivna revisionsberättelse (*Tillägg*).

Stockholm den 8 februari 1963

På redaktionskommitténs vägnar:

Birger Andersson

Förman

TILLÄGG

Revisionsberättelse om »Nordisk Kontakt» för 1962

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska »Nordisk Kontakts» räkenskaper, får härmed avgiva följande berättelse beträffande den av oss företagna revisionen av »Nordisk Kontakt» avseende år 1962.

Under år 1962 utkom 15 nummer av tidskriften. Den har i likhet med föregående år tryckts hos statens reproduktionsanstalt enligt upprättat kontrakt samt bokbinderibehandlats och distribuerats av M. F. Åkerdahl bokbinderi ab, båda i Stockholm. Upplagan har varierat mellan 3 700 och 4 000 och omfånget av varje nummer mellan 48 och 72 sidor. Upplagan har fördelats mellan länderna på följande sätt: till Danmark 933 ex., till Finland 684 ex., till Island 175 ex., till Norge 709 ex. och till Sverige 882 ex. Härtill kommer 175 postprenumererade ex., vars geografiska fördelning ej är känd. Till bibliotek och institutioner i utlandet har utgått 51 ex. Hos bokbindaren och svenska sekretariatet kvarligger för efterbeställningar genomsnittligen cirka 80 ex. per nummer.

Prenumeranternas antal har under år 1962 varit sammanlagt 370, fördelade på 175 postprenumeranter och 195 direktprenumeranter (en ökning från föregående år med 57). Antalet lösnummerförsålda exemplar har varit 105.

Under året influtna inkomster har uppgått till 3 118 kronor 45 öre.

De sammanlagda utgifterna har under kalenderåret 1962 uppgått till 120 272 kronor 58 öre, varav i trycknings- och distributionskostnader 60 655 kronor och 15 öre och i arvoden till huvudredaktör, lokalredaktörer och redaktionssekreterare 46 498 kronor 66 öre. Kostnaderna för tryckning och distribution per nummer har uppgått till 4 043 kronor 68 öre.

Nettokostnaderna, d. v. s. de samlade utgifterna efter avdrag av inkomsterna, har fördelats mellan de olika länderna på följande sätt:

Danmark	20 %	av nettokostnaderna	sv. kr.	23 430: 83
Finland	20 %	»	»	23 430: 83
Island	5 %	»	»	5 857: 70
Norge	20 %	»	»	23 430: 83
Sverige	35 %	»	»	41 003: 94

I övrigt hänvisar vi till bilagda tablå (*se Bihang*).

De utgifter, som utbetalats av Sverige, har granskats i samma ordning, som tillämpas beträffande övriga för riksdagen och dess verk anvisade medel. De utgifter, som förskottsvis utlagts av övriga länder och påförts tidningens utgiftskonto, står i god överensstämmelse med vad som upptagits i budgeten för år 1962.

Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» har under 1962 hållit ett sammanträde, nämligen den 19 mars 1962 i Helsingfors. Nationalredaktörerna har den 21 november 1962 sammanträtt i Stockholm.

Revisionen har icke givit anledning till någon erinran från revisorernas sida.

Stockholm den 7 februari 1963

Leif Cassel

Anselm Gillström

Utgifterna för »Nordisk Kontakt» under 1962 och deras fördelning (sv. kronor)

1. Redaktionskostnader

Redaktörsarvoden

Danmark (d.kr. 12 000: —) 9 042: —

(kurs 31/12

1962 75: 35)

Finland (fmk 558 000: —) 9 039: 60

(kurs 31/12

1962 1: 62)

Island (isl. kr. 44 313: —) 5 361: 87

(kurs 31/12

1962 12: 10)

Norge (n. kr. 12 447: —) 9 055: 19

(kurs 31/12

1962 72: 75)

Sverige: nationalredaktören 9 000: —

redaktionssekreteraren 5 000: — 14 000: — 46 498: 66

Författar- och tecknararvoden 5 690: —

Korrekturläsning, översättning 5 411: 34

Kassagöromål m. m. 1 800: — 59 400: —

2. Tryckningskostnader

Tryckning av n:ris 1—15/1962 38 874: 25

Häftning av n:ris 1—15/1962 5 897: 22

Papper 7 732: —

Särtryck 169: 65 52 673: 12

3. Expenser

Adressering 700: —

Distribution och porto 7 282: 03

Kontorskostnader

Finland (fmk 5 000: —) 81: —

Sverige 136: 43 8 199: 46

Summa 120 272: 58

Avgår: inkomst vid försäljning av »Nordisk Kontakt»

(beloppet i sin helhet influtet i Sverige) — 3 118: 45

Brist att fördelas 117 154: 13

	Utlagda kostnader	Bristen 117 154: 13 fördelas sålunda	Differens
Danmark	9 042: —	20 % 23 430: 83	— 14 388: 83
Finland	9 120: 60	20 % 23 430: 83	— 14 310: 23
Island	5 361: 87	5 % 5 857: 70	— 495: 83
Norge	9 055: 19	20 % 23 430: 83	— 14 375: 64
Sverige	84 574: 47	35 % 41 003: 94	+ 43 570: 53

UTSKOTTSFÖRSLAG M. M.

Riktlinjer för utskottsarbetet

(Antagna av arbetsutskotten den 15 februari 1963)

1. Utskottets första möte öppnas av den som står först på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över de i utskottet invalda medlemmarna.

Vid mötet

- a. väljes förman och en vice förman,
- b. anmäles, vem presidiet jämlikt § 8 arbetsordningen för rådet utsett till sekreterare,
- c. inbjudes de rådsmedlemmar, som är regeringsrepresentanter, att, i den mån icke annat särskilt beslutes, delta i utskottets förhandlingar,
- d. bemyndigar utskottet ordföranden att i förekommande fall tillåta vald rådsmedlem ävensom suppleant i rådet att övervara utskottets förhandlingar,
- e. bestämmer utskottet, vilka sakkunniga som enligt 13) andra stycket arbetsordningen för rådet skall inkallas till utskottet för att biträda utskottet beträffande de olika sakerna (presidiet har fastställt en förteckning på personer, som enligt dess mening kan ifrågakomma som sådana sakkunniga),
- f. fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete.

2. Utskottets förhandlingar är slutna, och utskottet äger icke göra sina möten offentliga.

3. Tillträde till utskottets förhandlingar har, utöver vederbörande utskottssekreterare och dem som enligt vad under 1. beslutats beretts tillfälle närvara, de som utskottet eljest jämlikt 13) arbetsordningen beslutat tillkalla, presidiets medlemmar och delegationernas huvudsekreterare. Presidie medlemmarna och huvudsekreterarna har liksom vederbörande utskottssekreterare rätt erhålla ordet i utskottet.

4. Vid utskottets möten föres protokoll av sekreteraren, som däri antecknar tidpunkten för varje mötes begynnelse och avslutning, namnen på närvarande medlemmar och regeringsrepresentanter samt tillkallade sakkunniga ävensom de av utskottet fattade besluten.

5. Varje sak föredrages för utskottet av en utskottsmedlem, utskottssekreteraren eller tillkallad sakkunnig. Utskottet har att till rådet avge förslag angående varje till utskottet hänskjuten sak.

6. För varje förslag utses en talesman med uppgift att, i den mån det anses påkallat, framlägga saken för rådet. I fråga om saker av större betydelse bör utskottet förbereda debatten i rådet, t. ex. genom att upprätta förslag till en preliminär talarlista för plenarmötet.

7. Utskottets förslag skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit i eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisning till de dokument m. m., som har förelagts utskottet, motivering för utskottets

konklusion, själva konklusionen samt eventuella reservationer (minoritetsförslag). Förslaget avfattas på dens språk, som har uppgjort det.

8. För konklusionernas avfattande har i förenhetligande syfte uppgjorts visst schema, vilket om möjligt bör följas. I fråga om medlems- och regeringsförslag och sak, i vilket tilläggsförslag väckts, bör konklusionen gå ut på något av följande tre alternativ: antagande av rekommendation, avslag (ej företaga sig något) eller uppskov. Berättelser och meddelanden förutsättes skola läggas till handlingarna, meddelande tillika med angivande av om rekommendationen anses slutbehandlad eller om nya meddelanden avvaktas till senare session.

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen (Sak A 24) samt meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 17)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ændrede principper for dyrebeskyttelses- og jagtlovgivningen, fremsat af Holger Eriksen, Victor Gram og Jon Leirfall, samt meddelelser om rekommandation nr. 1/1958 angående samordnede frednings- og jagttider for visse dyrearter, indsendt af Danmarks, Norges og Sveriges regeringer. I medlemsforslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i de nordiske lande, at de i den nationale dyrebeskyttelses- og jagtlovgivning lægger det princip til grund, at varmblodede dyr ikke formålsløst må dræbes.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen (talsmand), Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvold, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven.

Endvidere har som sagkyndige deltaget ekspedisjonssjef R. H. Nærstad, Norge, byråchefen Claes Senning, Sverige, og veterinærdirektør R. Vollan, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nimandskomité.

Som anført i nimandskomiteens udtalelse vil det være forbundet med lovtekniske vanskeligheder at gennemføre det i medlemsforslaget nævnte princip uden for jagt- og fredningslovgivningen. Udvalget kan derfor tiltræde komiteens forslag om at begrænse medlemsforslaget til at angå jagt- og fredningslovgivningen.

Jagt- og fredningslovgivningen i Danmark, Island, Norge og Sverige er for tiden opbygget på det princip, at lovgivningen fastsætter fredningsbestemmelser for nærmere angivne dyr som undtagelser fra en almindelig underforstået regel om ret til at aflive dyr. En gennemførelse af medlemsforslaget vil derimod betyde, at det modsatte princip lægges til grund. Pattedyr

og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra (herunder vedrørende jagtbart vildt og skadegørende dyr). Princippet er allerede gennemført i finsk jagt- og fredningslovgivning, hvorfor sagen for så vidt ikke angår Finland.

Udvalget vil understrege, at en opbygning af jagt- og fredningslovgivningerne efter det her nævnte princip vil have en vis bevismæssig betydning, idet det vil påhvile den, der har aflivet et fredet dyr, at bevise, at aflivningen trods fredningen har hjemmel i de i lovgivningen gjorde undtagelser fra fredningsbestemmelserne. Endvidere må det fremhæves, at nye dyrearter vil nyde beskyttelse straks ved deres fremkomst i vedkommende land, medens man hidtil har måttet udfærdige udtrykkelige fredningsbestemmelser, for at beskyttelsen kan indtræde.

Det kræver nærmere overvejelser, hvilke undtagelser der bør gøres fra en hovedregel om fredning. Bestemmelser bør gives om jagttider og om, i hvilke tilfælde skadegørende dyr, der ellers er fredede, må aflives, og disse regler kan på forhånd ikke ventes ensartede i de nordiske lande, men det nævnte princip må uden vanskelighed kunne gennemføres, således som det allerede er gennemført i Finland.

Hvad angår meddelelserne angående rekommandation nr. 1/1958 om samordning af frednings- og jagttider, er det oplyst, at der i sommeren 1962 har fundet drøftelser sted mellem repræsentanter for de nordiske lande. Det fremgår ikke af meddelelserne, hvad resultatet af disse drøftelser er blevet, men det er i udvalget oplyst, at der under drøftelserne var enighed om, at det videre arbejde med gennemførelse af rekommandationen burde afvente et samarbejde mellem vildtforskningen i de respektive lande, for at man derigennem kan få klarhed over behovet for samordning af jagt- og fredningstider.

Udvalget må med beklagelse konstatere, at der endnu ikke synes at være sket noget fremskridt med henblik på gennemførelse af denne rekommandation, og udvalget er meget betænkelig ved, at en koordinering af jagt- og fredningsbestemmelserne skal afvente resultaterne af undersøgelser inden for vildtforskningen, navnlig da sådanne undersøgelser kan tage meget lang tid. Udvalget vil for sit vedkommende meget henstille, at det fællesnordiske arbejde med en gennemførelse af denne nu 5 år gamle rekommandation fremskyndes mest muligt, og det er udvalgets håb, at regeringernes meddelelser til den kommende session må fremvise resultater på dette område.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

I. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

II. at rådet tager meddelelserne angående rekommandation nr. 1/1958 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Oslo, den 18. februar 1963

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag
i anledning av medlemsförslag om sänkning av
myndighetsåldern (Sak A 16)

Til juridisk udvalget er henvist medlemsforslag om sänkning af myndighedsalderen, fremsat af Helge Larsen og Birger Lundström. I medlemsforslaget henstilles, at rådet rekommanderer regeringerne at undersøge mulighederne for sänkning af myndighedsalderen.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist (talsmand), Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling og justitieministern J. O. Söderhjelm.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nímandskomité.

Af de foreliggende oplysninger fremgår det, at en sänkning af myndighedsalderen vil være uden væsentlig betydning med hensyn til adgangen til at råde over formuen. Derimod vil en lavere myndighedsalder end de nu gældende 21 år betyde en tilsvarende udvidet adgang til at kunne stifte gæld, hvilket navnlig vil være praktisk ved afbetalingskontrakter.

Udvalget er enig med den juridiske nímandskomité i, at der ikke i det til brug for sagens behandling fremkomne materiale er fremført væsentligt til støtte for, at myndighedsalderen bør nedsættes, og nogen nærmere udredning af spørgsmålet er ikke påkrævet.

Udvalget kan tiltræde den juridiske nímandskomités udtalelse og indstiller derfor,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Oslo, den 18. februar 1963

Harras Kyttä

Formand

Reservation

Enligt vår mening har den moderna samhällsutvecklingen otvivelaktigt medfört en tidigare mognad hos ungdomen. Ett praktiskt behov av att ha full rätt att ingå avtal och ikläda sig ekonomiska förpliktelser uppkommer ej sällan även för icke-gifta ungdomar i åldern under 21 år.

En sänkning av myndighetsåldern skulle också säkerligen öka många ungdomars känsla av ansvar för samhället och dess utveckling. Alla möjligheter i denna riktning bör tillvaratagas.

Uppenbarligen hänger myndighetsåldern nära samman med rösträttsåldern. Det synes oss lämpligt att dessa båda frågor behandlas gemensamt. Då medlemsförslaget, sådant det föreligger, blott omfattar myndighetsåldern har det ej varit möjligt att i en rekommendation medtaga även kravet på sänkning av rösträttsåldern. I Norge pågår emellertid redan en utredning härom och det bör icke vara uteslutet att också i övriga länder frågan om rösträttsåldern kan upptagas parallellt med spörsmålet om myndighetsåldern. En sammankoppling av båda spörsmålen synes fullt möjlig, även om rådets rekommendation nu av tekniska skäl måste begränsas till att gälla myndighetsåldern.

Vi föreslår därför,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en sänkning av den civilrättsliga myndighetsåldern och denna frågas samband med en sänkning av rösträttsåldern.

Gunnar Helén

Gösta Rosenberg

Juridiska utskottets förslag
i anledning av medlemsförslag om likartad
lagstiftning angående radions juridiska ansvar
(Sak A 20)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet lovgivning angående radioens juridiske ansvar, fremsat af Holger Eriksen, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen og Ingrid Segerstedt Wiberg. I forslaget henstilles, at rådet rekommanderer regeringerne at undersøge mulighederne for en ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald (talsmand), Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt, statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling og justitieministern J. O. Söderhjelm.

Endvidere har som sagkyndige deltaget hovrättsrådet Gustaf Petré, Sverige, og departementsråd Rolv Ryssdal, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nimanndskomiteé.

Det er under sagens behandling i udvalget af de tilstedeværende regeringsrepræsentanter blevet gjort gældende, at det ikke synes muligt at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning på dette område, navnlig fordi reglerne om pressens ansvar, som man i vidt omfang må bygge på, ikke er ens i de nordiske lande. Det blev endvidere fra dansk side gjort gældende, at der ikke er behov for en lovgivning i Danmark på dette felt, i hvilken forbindelse det blev anført, at bestemmelser om adgang til berigtigelse af urigtige udtalelser i dansk radio og TV vil kunne gennemføres administrativt, såfremt man efter nærmere overvejelse måtte komme til det resultat, at der er behov for bestemmelser på dette begrænsede område. Endelig blev det fra svensk side anført, at såfremt et nordisk samarbejde på dette område etableres med henblik på at indføre ensartede nordiske regler, vil dette medføre, at man i Sverige, hvor behovet for en lovgivning på dette område er påtrængende, må udsætte gennemførelsen af en sådan.

Udvalget skal udtale følgende:

Motiveringen for medlemsforslaget om en ensartet lovgivning på dette område er det forhold, at der i vidt omfang finder et samarbejde sted mellem de nordiske landes radiofonier angående fælles-udsendelser i radio og TV. Selv om behovet for en lovgivning set fra et nationalt synspunkt varierer fra land til land, synes det vigtigt, at der af hensyn til det nordiske samarbejde angående udsendelser i radio og TV gennemføres en lovgivning i alle de nordiske lande, så meget desto mere som dette samarbejde kan ventes yderligere udbygget i fremtiden. Det synes endvidere på denne baggrund velmotiveret, at en lovgivning gøres i hvert fald i princippet ensartet.

Udvalget kan tiltræde, at man ved udarbejdelsen af en lovgivning om radioens juridiske ansvar tager sit udgangspunkt i den gældende presselovgivning, og man er opmærksom på, at det er en vanskelighed, at presselovgivningen ikke er ensartet i de nordiske lande. Det er imidlertid et spørgsmål, hvor langt man ved udarbejdelsen af en lovgivning om radioens ansvar er bundet af presselovgivningen. I så henseende kan det være rigtigt, at den omstændighed, at pressebureauerne leverer materiale til såvel dagspressen som til radio og TV, må føre til, at ansvaret for udtalelser fremkommet i radio eller TV via et nyhedsbureau må bedømmes efter samme principper, herunder med hensyn til anonymitetsbeskyttelse, som dem der finder anvendelse ved bedømmelse af ansvaret for samme udtalelser fremsat i dagspressen. Men når man kommer ud over det område, hvor ikke absolut samme forhold gør sig gældende med hensyn til radio og presse, kan man ikke være tvunget til at så at sige at analogisere fra pressereglerne. Tværtimod må det forhold, at området hidtil er ulovsbestemt i alle lande, være en fordel og lette gennemførelse af ensartede regler. Det er imidlertid ikke nærmere undersøgt, i hvilket omfang presselovgivningen vil hindre en ensartet lovgivning vedrørende radio og TV, og det udvalget forelagte materiale giver ikke tilstrækkelig vejledning herom.

Spørgsmålet er herefter, hvorledes man, som rekommandationforslaget går ud på, kan undersøge mulighederne for en ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar og samtidig tilgodese de fra svensk side fremsatte ønsker om, at en svensk lov på dette område ikke forsinkes.

Efter udvalgets opfattelse må det være muligt gennem en præliminær undersøgelse ret hurtigt at konstatere, om en fællesnordisk lovgivning efter samme princip i de respektive lande er mulig, og udvalget håber, at en sådan undersøgelse vil vise, at det trods den fremførte skepsis er muligt på væsentlige områder at indføre en i princippet ensartet lovgivning. I så fald bør en lovgivning i de nordiske lande snarest gennemføres, idet det bør tilstræbes, at en svensk lovgivning sinkes mindst muligt. I denne forbindelse vil udvalget pege på, at det selvsagt ikke er et ufravigeligt krav, at lovgivningen gennemføres samtidig i alle landene.

Viser den præliminære undersøgelse, at der kun på mindre væsentlige punkter vil kunne gennemføres samme princip i de respektive lande, må man selvsagt renoncere på en nordisk lovgivning og i hvert enkelt land gå videre med spørgsmålet på national basis.

Udvalget vil understrege, hvad der er anført af den juridiske niman-
skomite om, at overvejelserne angående en ensartet lovgivning om radioens ju-
ridiske ansvar bør omfatte også bestemmelser angående adgang til at kræve
berigtigelse af urigtige udtalelser i radio og TV.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende
rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mu-
lighederne for en i princippet ensartet nordisk lovgivning
om radioens juridiske ansvar.

Oslo, den 19. februar 1963

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om rätt att avlyssna radio m. m. (Sak A 17)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ret til at aflytte radio m. m., fremsat af Gunnar Helén og Helge Larsen. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i fællesskab at virke for, at der i Europarådets konvention angående beskyttelse af menneskerettighederne og de grundlæggende friheder indsættes en bestemmelse, ved hvilken enhver sikres ret til ukrænket at aflytte radioudsendelser og påse televisionsudsendelser, samt at arbejde for, at der i de nationale retsordener indføres bestemmelser, som sikrer denne ret for hver medborger.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven (talsmand) samt statsråd Jens Haugland, justitsminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling og justitieministern J. O. Söderhjelm.

Endvidere har som sagkyndig deltaget hovrættsrådet Gustaf Petré, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nimanndskomiteé. Det fremgår heraf, at menneskerettighedskonventionens art. 10 allerede efter sin nuværende formulering antages at omfatte også retten til frit at modtage radio- og televisionsudsendelser.

Udvalget er enig med nimanndskomiteen i, at det ikke er påkrævet at søge den nævnte bestemmelse tydeliggjort, og udvalget kan ligeledes tiltræde, at der ikke er tilstrækkelig grund til at vedtage en rekommandation om, at der i de nordiske landes lovgivninger optages en bestemmelse, der udtrykkelig sikrer retten til at aflytte radio og påse TV, idet denne rettighed selv uden udtrykkelig lovhjemmel må anses for selvfølgelig.

Udvalget indstiller,

at der ikke fra rådets side foretages videre i anledning af det rejste medlemsforslag.

Oslo, den 20. februar 1963

Magnús Jónsson

Næstformand

Reservation

Idet jeg henviser til den motivering, der er givet i medlemsforslaget samt under hensyn til, hvad der er fremkommet under den juridiske nimanandskomités behandling af sagen, vil jeg foreslå,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at arbejde for at der i de nationale retsordener indføres bestemmelser, som tilsikrer hver medborger retten til ukrænket at aflytte radioudsendelser og påse televisionsudsendelser.

Gunnar Helén

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (Sak A 8)

Till juridiska utskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige.

I ett till tionde sessionen väckt tilläggsförslag (Sak D 14/1962, Tilläggsförslag 1) hemställde Hugo Osvald, att rådet måtte rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att i samråd med samernas organisationer träffa överenskommelse om en ny renbeteskonvention. På förslag av juridiska utskottet (nr 10/1962) beslöt rådet uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kytä, Ragnar Lassinantti (talesman), John Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup och Knut Toven samt utrikesminister Halvard Lange och ministern för utrikes ärendena Torsten Nilsson.

Såsom framgår av juridiska niomannakommitténs utlåtande i saken har under tiden sedan rådets tionde session förhandlingar förts mellan Norge och Sverige i fråga om ingående av en ny renbeteskonvention mellan nämnda länder. På sätt utskottet i sitt utlåtande till fjolårets råds-session ställde i utsikt har den nu gällande konventionen av 1919 temporärt förlängts. Förlängningen gäller till den 1 april innevarande år. Under tiden avses de pågående förhandlingarna skola fortsättas.

Utskottet har av den norske och den svenske utrikesministern erhållit meddelande om att goda utsikter nu föreligger att en uppgörelse mellan de båda länderna inom kort kan uppnås rörande den fortsatta förhandlingsgången. Det kan sannolikt icke bli fråga om ett omedelbart ingående av en ny renbeteskonvention, såsom påyrkas i det uppskjutna tilläggsförslaget. Det fortsatta arbetet kan förmodas fastmera komma att avse framskaffande av ytterligare material, som kan utgöra underlag för en ny konvention. I uppgörelsen får vidare antagas komma att som villkor ingå att den nu gällande konventionen ännu en gång förlänges. Erforderligt rådrum erhålles härigenom, och det torde icke möta hinder för rådet att ånyo uppskjuta saken.

Utskottet får under angivna förhållanden hemställa,

att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 19 februari 1963

Harras Kyttä

Förman

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 11), meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (Sak D 34) samt meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål (Sak D 76)

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område, överlämnade av Norges och Sveriges regeringar, och meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, samt meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

I utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti (talesman), Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup och Knut Toven samt statsrådet Herman Kling.

Som sakkunniga har utskottet hört medlemmarna av Nordiska samerådet docenten Israel Ruong, Sverige, konsulent Hans J. Henriksen, Norge, och ingenjören Karl Nickul, Finland, ävensom äldre justitiesekreteraren Eiler Hultin, Finland, hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige, och departementsråd Rolv Ryssdal, Norge.

Utskottet har tagit del av handlingarna i saken, däribland ett referat av innehållet i den till innevarande storting avgivna »meldingen» i samefrågan (Dokument 21/1962—63) — till vilken handling norska regeringen hänvisar i sitt meddelande angående rekommendationen nr 5/1959 — i vad detta dokument behandlar frågor om nordiskt samarbete beträffande samerna.

Enligt utskottets mening är det beklagligt, att det synes gå så relativt långsamt att nå resultat beträffande nordiskt samarbete i samefrågor. I april 1961 skrev exempelvis Nordiska rådets presidium — i anledning av ett av rådet biträtt uttalande av juridiska utskottet — till regeringarna i Finland, Norge och Sverige med hemställan att dessa regeringar ville läm-

na Nordiska samerådet ett administrationsbidrag å tillhopa 5 000 svenska kronor. Ännu efter snart två år har endast Finland till samerådet utbetalt sin andel av ifrågavarande bidrag. Samerådet bör så fort som möjligt få uppbära även de på de båda övriga länderna belöpande andelarna av ifrågavarande medel. I Sverige har för övrigt riksdagen anvisat medel för ändamålet.

Nordiska rådet har i rekommendation nr 13/1962 uttryckt önskemål om att ett samarbetsorgan mellan Finland, Norge och Sverige snarast skulle tillsättas för samefrågor. Vid det möte, som i början av detta år hölls här- om i Helsingfors, har emellertid, enligt upplysningar som kommit utskottet till handa, länderna icke kunnat enas om ett sådant organs upprättande. Ett effektivt samarbete mellan länderna på detta fält kan knappast etableras med mindre ett permanent nordiskt samarbetsorgan inrättas. Fjärde nordiska samekonferensen har i augusti 1962 framfört en rad önskemål om praktiska åtgärder, vilka borde vidtagas gemensamt av de tre länderna. Arbetsuppgifter för ett samarbetsorgan skulle sålunda icke saknas. Samekonferensen har också för sin del funnit angeläget att ett sådant råd kommer till stånd.

Av de till årets råds-session lämnade meddelandena från Sverige framgår icke vilken ståndpunkt som där tagits till frågan om ett nordiskt sameorgan. Upplysningar från ovannämnda möte giver dock vid handen, att man från svensk sida numera är beredd att medverka i ett sådant råd. Finland har inlagit samma ståndpunkt. I ett meddelande om rekommendation 5/1959 (Sak D 34) hänvisar norska landbruksdepartementet till ovannämnda »melding» från Kirke- og undervisningsdepartementet angående samefrågorna. Detta dokument har ej slutbehandlats av stortinget, och någon slutlig ståndpunkt föreligger därför ännu ej från norsk sida.

Inför utskottet har företrädare för Nordiska samerådet framhållit vikten av att samerna får komma till tals i sina angelägenheter genom egna representanter. Även utskottet anser, att i det nordiska sameorgan, som utskottet anser bör komma till stånd, representanter för samerna och deras organisationer bör ingå.

Det vore enligt utskottets mening värdefullt om i regeringarnas meddelanden om dessa rekommendationer till nästa session, vilka meddelanden torde kunna avgivas gemensamt för alla tre rekommendationerna, verkliga framsteg kunde rapporteras.

Under hänvisning till vad nu anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet lägger meddelandena angående rekommendationerna nr 20/1956, nr 5/1959 och nr 13/1962 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Oslo den 20 februari 1963

Magnús Jónsson

Vice förman

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om förbud mot professionell boxning och ändringsförslag om generellt förbud mot boxning (Sak A 21)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om forbud mod professionel boksning, fremsat af Ingrid Gärde Widemar, Jon Leirfall og Judit Nederström-Lundén, samt ændringsforslag om generelt forbud mod boksning, fremsat af Magnhild Hagelia. I medlemsforslaget henstilles til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at træffe foranstaltninger til at forhindre afholdelse af professionelle boksekampe i de nordiske lande, medens det i ændringsforslaget henstilles, at rådet rekommanderer regeringerne at forbyde enhver form for boksning.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup (talsmand) og Knut Toven samt justitsminister Hans Hækkerup og statsrådet Herman Kling.

Endvidere har som sagkyndig deltaget generaldirektøren A. Engel, Sverige, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, og overlæge, dr. med. C. J. Møllenschach, Danmark.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nemandskomiteé.

Af nemandskomiteens udtalelse fremgår det, at af de 8 medlemmer af komiteen, som har deltaget i sagens behandling, har 4 medlemmer ikke kunnet tiltræde medlemsforslaget om forbud mod professionel boksning. Disse 4 medlemmer mener på den anden side, at boksningsens skadevirkninger i videst muligt omfang bør afbødes, og har peget på, at man ved for eksempel at skærpe reglerne om lægekontrol af bokserne eller ved at ændre de gældende bestemmelser vedrørende kampenes gennemførelse, herunder om kampenes længde, handskernes størrelse og vægt og om de forskellige beskyttelsesforanstaltninger, eller måske ved en ændret bedømmelse af »knock-out» formentlig vil kunne afværge en del skadevirkninger. Disse 4 medlemmer af nemandskomiteen indstiller derfor, at der vedtages en rekommandation om at undersøge mulighederne for ved tekniske foranstaltninger at

afbøde de med den professionelle boksning forbundne medicinske skadevirkninger.

Heroverfor har 4 af komiteens medlemmer indstillet, at der vedtages rekommandation i overensstemmelse med medlemsforslaget.

Det foreliggende ændringsforslag er motiveret med, at de argumenter, der er anført i medlemsforslaget til fordel for et forbud mod professionel boksning, lige så vel rammer amatørboxningen.

Der foreligger ikke nogen samlet systematisk undersøgelse i de nordiske lande af boksningens skadevirkninger, og selv om de undersøgelser, der på spredte områder er foretaget vedrørende de medicinske skadevirkninger, giver indtryk af, at den professionelle boksning set fra et samfundsmæssigt synspunkt er en ikke ønskelig foreteelse, vil det efter udvalgets opfattelse være ønskeligt, om boksningens problemer blev underkastet en dyberegående undersøgelse på nordisk basis, inden der blev taget stilling til spørgsmålet om indskriden fra samfundets side. Udvalget foreslår derfor, at en sådan undersøgelse foretages.

Undersøgelsen bør omfatte såvel den professionelle boksning som amatørboxningen og såvel boksningens medicinske skadevirkninger som andre virkninger og ulemper. Som et led i undersøgelsen bør der i samarbejde med vedkommende idrætsorganisation foretages en nærmere overvejelse af, om ændring af reglerne angående de tekniske foranstaltninger i forbindelse med afholdelse af boksekampe vil kunne afbøde de medicinske skadevirkninger, jfr. nemandskomiteens rekommandationsforslag. Endvidere bør man i forbindelse med disse overvejelser, såfremt man når til det resultat, at en ændring af bestemmelserne om de tekniske foranstaltninger ikke vil kunne afværge de medicinske skadevirkninger, foretage en nærmere afvejelse af, om og i bekræftende fald i hvilken udstrækning boksning bør forbydes.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget og ændringsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en fællesnordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger.

Oslo, den 19. februar 1963

Harras Kytö

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen (Sak D 64)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelse om rekommandation nr. 1/1962 angående nordisk retsfællesskab inden for rammerne af Det europæiske økonomiske fællesskab, indsendt af Danmarks regering.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup (talsmand) og Knut Toven samt justitsminister Hans Hækkerup og statsrådet Herman Kling.

Endvidere har som sagkyndig deltaget departementsråd Rolv Ryssdal, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med det foreliggende trykte dokument og er blevet orienteret om de opgaver, der er taget op af det i meddelelsen nævnte af regeringerne nedsatte samarbejdsudvalg.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 20. februar 1963

Magnús Jónsson

Næstformand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak D 18) jämte tilläggsförslag om likställdhet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om likställdhet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk, väckt av Hugo Osvald. I tilläggsförslaget yrkas, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att noggrant överväga möjligheterna att samordna den lagstiftning, som i varje land reglerar eller planeras skola reglera förvärv av fritidsfastigheter, och att därvid tillse, att invånarna i de nordiska länderna erhåller samma ställning.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup (talesman) och Knut Toven samt justitsminister Hans Hækkerup och statsrådet Herman Kling.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige.

Frågan om likställighet nordbor emellan med avseende å rätten att förvärva fastighet för bostadsändamål får allt större betydelse och fordrar ökad uppmärksamhet från rådets sida. Tilläggsförslaget berör en betydelsefull delfråga, nämligen spörsmålet om fritidsbebyggelsen. Förslaget har emellertid blivit väckt först kort före rådssessionen, vilket omöjliggjort ett närmare utredningsarbete i saken till sessionen. Enligt utskottets mening är det önskvärt, att rådets juridiska niomannakommitté får tillfälle att närmare utreda frågan.

Utskottet får av angivna skäl föreslå,

- I. att rådet beslutar lägga meddelandena angående rekommendation nr 3/1958 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden;

II. att rådet uppskjuter vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 20 februari 1963

Magnús Jónsson

Vice förman

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om internordiska flyttningsbetyg (Sak A 15) samt meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (Sak D 2)

Til juridisk udvalg er henvist udsat tillæggsforslag om internordiske flytteattester, fremsat af Knud Thestrup, samt meddelelser om rekommendation nr. 5/1954 vedrørende samme spørgsmål, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer. I tillæggsforslaget, der er rejst til rådets tiende session, henstilledes, at rådet rekommanderede regeringerne at gennemføre det fremsatte forslag om »internordiske flytteattester» (Nordisk Udredningsserie, 1961: 4).

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara (talsmand), Gunnar Hellen, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven.

Endvidere har som sagkyndig deltaget rättsavdelningschefen E. Åqvist, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse af rådets juridiske nímandskomité.

Udvalget kan tiltræde, at der snarest bør gennemføres et system med internordiske flytteattester hovedsagelig i overensstemmelse med det af det fællesnordiske ekspertudvalg fremsatte forslag.

Udvalget indstiller derfor,

I. at rådet i anledning af tillæggsforslaget vedtager følgende rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre det af regeringernes eksperter fremlagte forslag om »internordiske flytteattester» (Nordisk udredningsserie, 1961: 4);

II. at rådet tager meddelelserne angående rekommendation nr. 5/1954 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 20. februar 1963

Magnús Jónsson

Næstformand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön (Sak D 33)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommendation nr. 4/1959 angående forhindring af olieforurening i Østersøen, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist (talsmand), Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt justitsminister Hans Hækkerup og statsrådet Herman Kling.

Endvidere har som sagkyndig deltaget kanslirådet Åke Hartvig, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med det foreliggende trykte dokument.

Af meddelelserne fremgår, at der i 1962 er vedtaget nogle ændringer i olie-skadekonventionen af 1954, og at der, når disse ændringer er trådt i kraft, er totalforbud mod olieudtømmning i hele Østersøen og Nordsøen. Af meddelelserne fremgår det endvidere, at de nordiske lande for tiden overvejer ratifikation af de vedtagne ændringer. I tilslutning hertil er det i udvalget blevet oplyst, at der i det norske storting nu er fremsat proposition om ratifikation af disse ændringer.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 20. februar 1963

Magnús Jónsson

Næstformand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administration av gemensamma institutioner (Sak D 20) och meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (Sak D 94)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommandation nr. 7/1958 angående retningslinier for administrationen af fælles institutioner og meddelelser om rekommandation nr. 31/1962 angående administration af fælles institutioner, indsendt af Danmarks, Finlands og Norges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Veikko Hyytiäinen, Magnús Jónsson, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Knud Thestrup (talsmand) og Knut Toven samt statsråd Jens Haugland og statsrådet Herman Kling.

Udvalget har gjort sig bekendt med det foreliggende trykte dokument.

Af meddelelserne fremgår, at regeringerne agter at nedsætte et fællesnordisk udvalg til at undersøge de spørgsmål, der er omhandlet i 1. led i rekommandation nr. 31/1962, navnlig spørgsmål vedrørende ansættelsesforholdene for personale i fællesnordiske institutioner. Udvalgets forslag bør efter regeringernes opfattelse til sin tid fremtræde som tillæg til de allerede udarbejdede mønsterbestemmelser. Regeringerne, der agter at anmode samtlige ministerier om ved udarbejdelse af bestemmelser for fællesnordiske institutioner at have opmærksomheden henledt på mønsterbestemmelserne, således som disse fremtræder, efter at nogle mindre ændringer er foretaget, anser herefter arbejdet med rekommandation nr. 7/1958 for afsluttet. For så vidt angår 2. led i rekommandation nr. 31/1962, er der kun afgivet meddelelser af Danmarks, Finlands og Norges regeringer. Det fremgår heraf, at der ikke i disse lande tilstås personer ansat ved fællesnordiske institutioner særlige skattefordele i kraft af dette ansættelsesforhold.

Udvalget kan tiltræde, at rekommandation nr. 7/1958 nu betragtes som slutbehandlet.

Udvalget indstiller:

I. at rådet tager meddelelserne angående rekommandation nr. 7/1958 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

II. at rådet tager meddelelserne angående rekommandation nr. 31/1962 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session, således at der, for så vidt angår rekommandationens 2. led, kun afventes meddelelser fra Island og Sverige.

Oslo, den 20. februar 1963

Magnús Jónsson

Næstformand

Juridiska utskottets förslag
i anledning av berättelse om samarbete på
lagstiftningens område (Sak C 1)

Til juridisk udvalg er henvist beretning om samarbejde på lovgivningens område, indsendt af Norges regering.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Veikko Hyytiäinen, Magnús Jónsson, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Knud Thestrup (talsmand) og Knut Toven samt statsråd Jens Haugland og statsrådet Herman Kling.

Endvidere har som sagkyndig deltaget departementsråd Rolv Ryssdal, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med det foreliggende trykte dokument.
Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningen til efterretning.

Oslo, den 20. februar 1963

Magnús Jónsson
Næstformand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete (Sak A 10)

Til juridisk udvalg er henvist udsat medlemsforslag om skattefrihed for stiftelser og foreninger med formål at fremme nordisk samarbejde.

I et til 10. session rejst medlemsforslag henstillede Birger Lundström og Ingrid Segerstedt Wiberg, at rådet — med henblik på at skabe ensartede regler i Norden med hensyn til beskatningen af stiftelser og foreninger, hvis hovedformål er at fremme nordisk samarbejde — rekommanderede den svenske regering at virke for sådanne ændringer i vedkommende regler i den svenske skattelovgivning, at denne stemmer overens med, hvad der gælder i de øvrige nordiske lande. På forslag af juridisk udvalg (forslag nr. 12/1962) blev sagen udsat til næste ordinære session, idet man ville afvente, at der i Sverige blev truffet foranstaltninger til gennemførelse af formålet med medlemsforslaget.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist (talsmand), Holger Eriksen, Erkki Hara, Gunnar Hellen, Nils Hønsvold, Veikko Hyytiäinen, Magnús Jónsson, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsråd Jens Haugland og statsrådet Herman Kling.

Endvidere har som sagkyndig deltaget rättsavdelningschefen E. Åquist, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nímandskomité.

Det fremgår af sagen, at der i januar 1963 i den svenske riksdag er fremsat proposition om gennemførelse af ændringer i skattelovgivningen. Gennemføres disse ændringer, er forslagsstillernes ønsker om, at foreninger og stiftelser med nordisk formål behandles ensartet i beskatningshenseende i samtlige nordiske lande, opfyldt.

Under disse omstændigheder bør der ikke foretages videre fra rådets side i anledning af sagen.

Udvalget indstiller,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning av medlemsforslaget.

Oslo, den 20. februar 1963

Magnús Jónsson

Næstformand

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap (Sak A 32)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap, väckt av Paula Ruutu. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Per Borten, N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu (talesman) och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Utskottet har såsom sakkunnig hört notarien Håkan Branders, Finland.

Utskottet har tagit del av de handlingar, som föreligger i saken, däribland ett utlåtande av rådets kulturella niomannakommitté.

De erhållna yttrandena ger vid handen, att remissinstanserna överlag ställer sig positiva till det väckta medlemsförslaget. Det understrykes, att de berörda problemställningarna, som för övrigt redan varit föremål för överväganden inom olika fackorgan, är högaktuella och påkallar skyndsamma åtgärder. Inom en överskådlig tid kommer undervisning i film- och TV-kunskap i viss omfattning att införas i den obligatoriska grundskolan i de nordiska länderna, varvid ett starkt behov av lärare med insikter i dessa fack kommer att yppa sig.

Niomannakommittén finner i sitt utlåtande, att det här är fråga om ett synnerligen aktuellt problem, som i skyndsam ordning borde göras till föremål för en allsidig utredning. Enligt kommitténs åsikt skulle vidare anordnandet av ett sådant försöksseminarium för utbildning i filmkunskap, varom förslag framställts, vara ägnat att ge erfarenheter särskilt för den framtida planeringen av fortbildningen av lärare i film- och TV-kunskap. Niomannakommittén föreslår därför, att rådet ville antaga den i medlemsförslaget föreslagna rekommendationen.

Kulturutskottet finner på grundval av den förevarande utredningen, att det är anledning att understryka betydelsen av och aktualiteten hos de problemställningar, som de senaste årens utveckling inom särskilt televisionen medfört.

Utskottet vill framhäva önskvärdheten av att de i medlemsförslaget avsedda åtgärderna vidtagas i skyndsam ordning.

Under återopande av vad ovan anförts föreslår kulturutskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

Oslo den 18 februari 1963

Gisli Jónsson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (Sak D 29)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 30/1958 angående felles bokmarked m. m., innsendt av Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Kaj Andresen, Per Borten, N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen (talsmann), Gísli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu og Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen og minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Som sakkyndige har utvalget hørt statssekretæren Hans Löwbeer, Sverige, og ministersekretær Helge Thomsen, Danmark.

Det fremgår av meddelelsene og av Nordisk Kulturkommisjons beretning, at tyngdepunktet i arbeidet for å fremme og utvikle det nordiske bokmarked nå ligger i de permanente bokkomitéer, som foreningene Norden på kulturkommisjonens oppfordring har nedsatt i hvert av landene med representanter for bokmarkedets forskjellige grupper, forleggere, bokhandlere, forfattere, biblioteksfolk osv.

Komitéene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har allerede holdt en rekke møter, og en islandsk bokkomité ventes opprettet i nær fremtid.

Representanter for bokkomitéene var i juni 1962 samlet til et møte i Åbo, hvor det ble fastlagt felles retningslinjer for komitéenes fremtidige virksomhet. Det er videre opplyst, at komitéene arbeider med en rekke konkrete planer. f. eks. nordiske forfatterturnéer til skoler og lærerskoler, nordiske bokkataloger for bibliotekene og en spesiell artikkeltjeneste, som skal forsyne pressen vederlagsfritt med artikler om nordiske litterære emner. Endelig har den danske bokkomité tatt initiativ til å få nedsatt et spesielt undervalg av forleggere og bokimportører, som skal se på de forretningsmessige og tekniske problemer.

Rekommandasjonens annet ledd er en oppfordring til regjeringene om å tilveiebringe bevilgninger til konkrete formål, nemlig nkr. 6 000.— pr. år til

reisestipendier for litteraturkritikere, nkr. 30 000.— pr. år til innkjøp av nabolandslitteratur til folkebibliotekene, samt nkr. 6 000.— pr. år til foreningene Norden for arrangement av nordiske stilkonkurranser.

Om disse spørsmål fremgår det av meddelelsene, at særlige bevilgninger til stipendier til litteraturkritikere er skaffet til veie i Finland og Norge men ikke i de øvrige land. Av kulturkommisjonens beretning fremgår det forøvrig, at kommisjonen under sin behandling av spørsmålet om Finlands stilling innenfor det nordiske bokmarked har tatt opp et forslag om særlige stipendier til utveksling av litteraturkritikere, spesielt mellom Finland og de øvrige nordiske land. Kulturkommisjonen har således tatt hele spørsmålet om nordiske kritikerstipendier opp til fornyet overveielse og vil samtidig gjennomprøve, hvilke statstilskudd som forøvrig bør skaffes til veie for stimulering av det nordiske bokmarked.

Tilskudd til anskaffelse av nabolandslitteratur på originalspråket til folkebibliotekene ytes i Norge i form av en spesiell bevilgning på nkr. 30 000.— i overensstemmelse med rekommandasjonen, mens de øvrige land gir dette tilskudd innenfor rammen av de alminnelige biblioteksbevilgninger.

Bidrag til avholdelse av stilkonkurranser i skolene er fra tid til annen gitt i noen av landene, således i år nkr. 8 000.— i Norge, som herved har gjennomført alle forslagene i rekommandasjonens annet ledd.

Med hensyn til rekommandasjonens tredje ledd har utvalget fått opplyst, at det for tiden ikke finnes vesentlige toll- eller importmessige hindringer for et nordisk bokmarked.

Utvalget konstaterer, at regjeringenes og Nordisk Kulturkommisjons arbeid med denne omfattende og betydningsfulle sak fortsatt gir resultater, men finner det ønskelig ennu i noen tid å følge sakens utvikling ved hjelp av nye meddelelser.

Utvalget har med særlig interesse festet seg ved opplysningene om den litterære utveksling mellom Finland og de øvrige nordiske land og opprettelsen av en bokkomité også i Island. I denne forbindelse vil man understreke betydningen av at det snarest gjennomføres tiltak for å styrke den finske og den islandske litteraturs stilling innenfor det nordiske bokmarked og stimulere og støtte gjensidig oversettelse av skjønnlitteratur mellom henholdsvis Finland og Island og hvert av de øvrige nordiske land.

Med henvisning til ovenstående vil utvalget innstille,

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 18. februar 1963

Gisli Jónsson

Formann

Kulturutskottets förslag

i anledning av tilläggsförslag 3 om studium av tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten (Sak D 13)

Till kulturutskottet har hänvisats tilläggsförslag 3 om studium av tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten, väckt av Ragnar Lassinantti. I tilläggsförslaget föreslås, att rådet ville rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att skapa förutsättningar för ett vetenskapligt studium av språkproblemen vid skolundervisningen inom Nordkalotten och att underlätta ett utbyte över gränserna av lärare inom samma område.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Per Borten (talesman), N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen.

Utskottet har såsom sakkunniga hört notarien Håkan Branders, Finland, och direktören Arne F. Andersson, Sverige.

I tilläggsförslaget fästes avseende vid de språkliga problem vid skolundervisningen, som utgör en följd av förekomsten av nationella minoriteter inom Nordkalott-området, nämligen dels den samiska befolkningen i företrädesvis nordligaste Norge, dels den finskspråkiga befolkningen i nordöstra Sverige. Undersökningar har gett vid handen, att en avsevärd del av de till dessa minoriteter hörande barnen har betydande svårigheter av språklig art vid sin skolgång. Under dessa förhållanden vore det enligt förslagsställarens ångslaget, att undervisningsförhållandena inom den flerspråkiga Nordkalotten skulle göras till föremål för noggranna undersökningar, som kunde läggas till grund för en genomtänkt och effektiv undervisning i de berörda områdena. I avvaktan på resultaten av dessa undersökningar kunde emellertid vissa åtgärder vidtagas utan nämnvärd tidsutdräkt och till förhållandevis blygsamma kostnader, t. ex. lärarutbyte över gränserna i syfte att förbättra lärarnas kunskaper i berörda språk och öka deras förståelse för tvåspråkighetens problem.

Det pekades vid sakens behandling inom utskottet på att motiveringen till tilläggsförslaget lätt kunde ge den föreställningen, att inga åtgärder för att lösa de påtalade problemen skulle ha vidtagits. Det meddelades, att detta

icke ger en korrekt bild av saken, emedan man på ansvarigt håll i själva verket sökt bemöda sig om att avhjälpa de aktuella bristerna.

Utskottet konstaterar, att det i tilläggsförslaget berörda spörsmålet, försåvitt fråga är om samerna, sammanhänger med hela det stora problemkomplexet om det samiska folkets kulturella situation, som i olika sammanhang varit föremål för utredning både på det nordiska och på det nationella planet.

Tilläggsförslaget har väckts vid en så sen tidpunkt, att det icke har varit möjligt att införskaffa några yttranden i ärendet. Med anledning härav samt i anseende till vad i det föregående anförts är utskottet icke berett att föreslå godkännande av en rekommendation i saken i den lydelse tilläggsförslaget innehåller. Däremot anser utskottet, som inser den betydelse de berörda problemställningarna äger för befolkningen inom Nordkalotten, att dessa i samband med andra förekommande frågor ägnas en särskild uppmärksamhet och möjligheterna att etablera nordiskt samarbete i praktiska frågor undersöks.

Under återopande av vad ovan anförts får kulturutskottet därför hemställa,

att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vid den fortsatta behandlingen av de speciella problem, som sammanhänger med minoritetsbefolkningen i dessa länders nordligaste områden, ägna särskild uppmärksamhet åt de möjligheter som nordiskt samarbete erbjuder bl. a. i form av gemensam forskning och annat praktiskt samarbete såsom lärarutbyte.

Oslo den 18 februari 1963

Gisli Jónsson

Formann

Kulturutskottets förslag

i anledning av tilläggsförslag 2 angående teaterverksamheten inom Nordkalott-området (Sak D 13)

Til kulturutvalget er henvist tilleggsforslag 2 om teatervirksomheten innenfor Nordkalott-området, fremsatt av Ragnar Lassinantti. I tilleggsforslaget henstilles til rådet, at det anbefaler regjeringene i Norge og Sverige å undersøke forutsetningene for et fast teater i de nordligste landsdeler, samt anbefaler regjeringene i Finland, Norge og Sverige å fremme teaterutveksling over grensene innenfor Nordkalott-området.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Kaj Andresen, Per Borten (talsmann), N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu og Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen.

Dessuten har utvalget som sakkyndige hørt notarien Håkan Branders, Finland, ministersekretær Helge Thomsen, Danmark, og konsulent Helene Andersen, Norge.

Kulturutvalget konstaterer, at forslaget er fremsatt på et så sent tidspunkt, at det ikke har vært mulig å innhente foreløpige uttalelser.

Imidlertid kan utvalget i det vesentlige tiltrede de synspunkter, som ligger til grunn for dette forslag, nemlig at det er av stor betydning å imøtekomme det økende kulturelle behov hos befolkningen i disse områder og at et utvidet samarbeid mellom de tre berørte land gjennom en koordinert turnévirkosomhet ville kunne skape forutsetninger for en betydelig økning av mulighetene til å se godt teater også i disse landsdeler.

Forøvrig er utvalget gjort kjent med at spørsmålet om et fast teater i Nord-Norge og en utvidelse av Riksteatrets virksomhet har vært gjenstand for utredning og behandling på norsk side, hvilket bl. a. har medført, at statsstøtten til Riksteatret er økt, med sikte på en utvidelse av turnévirkosomheten i de nordlige landsdeler, og at det dessuten er gitt ekstrabevilgninger til Hålogaland Teaterselskap til amatørteatervirksomhet. Videre er det allerede i gang en viss utveksling av forestillinger mellom det norske og det svenske riksteatret, og et finsk teaterselskap har likeledes tidligere deltatt i dette samarbeid.

Utvalget forutsetter, at det innen neste sesjon vil foreligge nærmere opplysninger om de tiltak, som hittil har vært gjennomført på dette felt.

Under henvisning til ovenstående innstiller utvalget,

at rådet utsetter videre behandling av tilleggsforslaget til neste ordinære sesjon.

Oslo, 18. februar 1963

Gisli Jónsson

Formann

Kulturutskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen jämte tilläggsförslag 1 om anordnande av geologiska och geografiska exkursioner till Island och tilläggsförslag 3 om universitetskurserna i nordiska språk (Sak C 2)

Til kulturutvalget er henvist beretning fra Nordisk Kulturkommisjon, oversendt av Norges regjering, samt tilleggsforslag 1 om gjennomføring av geologiske og geografiske ekskursioner til Island, fremsatt av Sven Högström, og tilleggsforslag 3 om universitetskurser i nordiske språk, fremsatt av Helge Larsen. I tilleggsforslag 1 henstilles til rådet å anbefale regjeringene snarest å stille de nødvendige midler til rådighet for å gjennomføre geologiske og geografiske ekskursioner til Island i overensstemmelse med Nordisk Kulturkommisjons forslag. I tilleggsforslag 3 henstilles til rådet å anbefale regjeringene snarest å stille de nødvendige midler til rådighet for utvidelse av universitetskursene i nordiske språk.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Kaj Andresen, Per Borten, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen (talsmann), Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu og Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen og minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Som sakkyndig har utvalget hørt byrådirektören Rune Fremlin, Sverige.

Utvalget har gjort seg kjent med det store antall saker, som har vært under behandling i Nordisk Kulturkommisjon siden rådets forrige sesjon og hvorav flere av de større saker foreligger som særskilt sak ved inneværende sesjon.

Av andre saker, som må tillegges særlig betydning, har man merket seg forslaget om spesielle tiltak for å styrke samhörigheten mellom det finsktalende Finland og de øvrige nordiske land og i denne forbindelse bl. a. planen om en effektivisering av undervisningen i svensk i finskspråklige læreanstalter, utredningen av behovet for lærebøker i universitets- og høyskoleundervisningen, samarbeidet om modernisering av matematikkundervisningen, kurser for videreutdanning av lærere og planen om nordiske teaterseminarer.

Utvalget vil understreke betydningen av at disse og andre foreliggende samarbeidsplaner må bli realisert så raskt som mulig og at det budsjettmessige grunnlag må bli tilveiebragt i samtlige land etterhvert som behovet melder seg.

Spørsmålet om kulturkommisjonens reorganisering, som ble omtalt i kulturutvalgets innstilling om samme sak under rådets foregående sesjon, blir behandlet nærmere i utvalgets innstilling nr. 6.

Når det gjelder spørsmålet om geologiske og geografiske ekskursjoner til Island, henvises det i tilleggsforslaget til en foreliggende henstilling fra Nordisk Kulturkommisjon til regjeringene om gjennomføring av en ekskursjon med ca. 25 deltagere i såvel 1963 som 1964 og som forutsetter en felles utgift på svkr. 10 000.— til administrasjon og i alt ca. svkr. 25 000.— til stipendier for deltagelse fra de øvrige land. Virksomheten forutsettes forøvrig planlagt av en ekspertkomité med én representant for hvert emne fra alle de deltagende land.

Utvalget finner, at Islands særpregede naturforhold gjør det naturlig å gjennomføre de foreslåtte ekskursjoner og at det også er av spesiell betydning å etablere et nærmere vitenskapelig samarbeid mellom Island og de øvrige nordiske land.

Hva angår universitetskursene i nordiske språk fremgår det av det annet tilleggsforslag, at Nordisk Kulturkommisjon overfor regjeringene har anbefalt en betydelig utvidelse og systematisering av disse kurser. Ved hjelp av den foreslåtte faste planlegning av kursene vil de studerende fra de enkelte land det ene år få adgang til kurser i det ene lands språk og litteratur, det neste år i det annet lands, og hvert kurs forutsettes å vare i 6 uker med ca. 20—25 deltagere. Planen omfatter også kurser i Finland og Island og forutsetter likeledes at kursene i nordisk filologi for finskspråklige studenter fortsatt skal arrangeres i Umeå.

Utvalget finner, at en styrking av de morsmålsstuderendes kjennskap til de øvrige lands språk og kultur er av vesentlig betydning, ikke minst når det gjelder en forbedring av skolenes undervisning i nabolandenes språk.

Med henvisning til ovenstående vil utvalget innstille,

I. at rådet tar beretningen til etterretning;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslag 1 om gjennomføring av geologiske og geografiske ekskursjoner til Island vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i de nordiske land, i overensstemmelse med Nordisk Kulturkommisjons forslag, snarest å stille de nødvendige midler til rådighet for gjennomføring av nordiske ekskursjoner i geologi og geografi til Island samt nedsette en ekspertkomité til planlegning av virksomheten;

III. at rådet i anledning av tilleggsforslag 3 om universitetskurs i nordiske språk vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å stille de nødvendige midler til rådighet for å utvide den nordiske kursvirksomhet for universitetsstuderende i nordiske språk og nordisk litteratur på den av Nordisk Kulturkommisjon foreslåtte måte.

Oslo, 18. februar 1963

Gisli Jónsson

Formann

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning jämte tilläggsförslag om inrättande av gemensam institution för vetenskaplig dokumentation (Sak D 59) samt tilläggsförslag 2 om högre utbildning och forskning (Sak C 2)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 10/1961 angående samarbeid i spørsmål om høyere utdannelse og forskning, innsendt av Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regjeringer, tilleggsforslag om opprettelse av en felles institusjon for vitenskapelig dokumentasjon, fremsatt av Einar Gustafsson og Sven Sundin, og tilleggsforslag 2 til beretningen fra Nordisk Kulturkommissjon om høyere utdannelse og forskning, fremsatt av Gunnar Helén. I tilleggsforlaget til Sak D 59 henstilles til rådet å anbefale medlemslandenes regjeringer å ta opp til overveielse spørsmålet om opprettelse av en felles nordisk institusjon for vitenskapelig dokumentasjon. I tilleggsforslag 2 til Nordisk Kulturkommissjons beretning henstiller Gunnar Helén til rådet, at det i forbindelse med redegjørelsen for reorganiseringen av Nordisk Kulturkommissjon fremhever behovet for snarlige tiltak med sikte på en fortløpende nordisk samordning på høyeste nivå av de nasjonale planer for utbygning av den høyere undervisning og forskning.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Kaj Andresen, Per Borten, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen (talsmann), Gisli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu og Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen og minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Som sakkyndige har utvalget hørt statssekretær Enevald Skadsem, Norge, statssekretæren Hans Löwbeer, Sverige, og byrådirektøren Rune Fremlin, Sverige.

Med meddelelsen fra Norges regjering fulgte et notat om videreføring av nordisk samarbeid om høyere utdannelse og forskning, vedtatt på et nordisk undervisnings- og kulturministermøte 30. januar 1963.

Her blir det innledningsvis gitt en kort oversikt over utbygnings- og planlegningsarbeidet i de enkelte land. Videre blir det nevnt en del prinsipielle synspunkter på internasjonalt og nordisk samarbeid innen dette felt.

De nordiske medlemsland i OECD deltar i arbeidsprosjektet »Educational Investment and Planning». Hensikten med dette er å få i stand en fortløpende langsiktig planlegning for alle undervisningsområder.

Når det gjelder planlegning og samarbeid på nordisk basis for forskning og høyere utdanning, foregår utredningsarbeidet dels ved direkte samarbeid mellom undervisnings- og kulturministrene, dels i samarbeid mellom forskningsrådene og institusjonene i de enkelte land og fremfor alt i Nordisk Kulturkommissjon. I meddelelsen blir det gjort rede for ønsket om å styrke Nordisk Kulturkommissjon og på å legge forholdene til rette for et nært samarbeid med fagdepartementene om de spørsmål det her gjelder.

I meddelelsen blir det videre gitt en oversikt over samarbeidstiltak, som er satt i verk i løpet av dette siste året og over prosjekter, som er under planlegning og forberedelse med sikte på nordisk samarbeid. Av mer sentrale tiltak, som er realisert det siste år, nevnes opprettelsen av Afrika-instituttet i Uppsala, Nordisk sjørettsinstitutt i Oslo og samarbeid om studie- og opplæringsspørsmål ved Institutt for industriell miljøforskning i Trondheim.

Av prosjekter under drøfting nevnes særskilt opprettelse av nye institutter for studium av kulturområder utenom Europa, f. eks. Øst-Asia, Sentral-Asia og Latin-Amerika. Videre blir det opplyst, at det nå foreligger konkrete planer for samarbeid om aerodynamikk og aeroplanlære, oceanografi og konfliktforskning.

Når det gjelder rådets anbefaling til regjeringene om å foreta en nærmere utredning av spørsmålet om et nordisk samvirkesenter for jordbruket, blir det opplyst at dette spørsmål er tatt opp på en konferanse mellom de nordiske landbruksministre og det nordiske utvalg for landbrukssamvirke.

I henhold til anbefalingen om å undersøke grunnlaget for nordisk samarbeid om konfliktforskning, har undervisningsministrene nedsatt et nordisk utvalg med følgende mandat:

Med de nordiske landes særlige behov for øje at undersøge og vurdere de forskjellige mulige former for nordisk samarbejde om forskning af international politik med særligt henblik på studiet af konflikterne mellem staterne. Det bør herunder undersøges, hvilke arbejdsopgaver, som kan foreslås for de forskjellige alternative muligheder, og hvilke udgifter til oprettelse og drift, de forskjellige alternativer vil medføre.

Når det gjelder rådets anbefaling om at det ved utarbeidelsen av en nordisk plan for fordeling av nye institusjoner blir overveiet å opprette en institusjon for sinologi, blir det opplyst, at dette tas i betraktning ved drøfting av opprettelse av nye institutter for studium av kulturområder utenom Europa.

I det tilleggsforslag, som er fremsatt av Gunnar Helén, fremheves ønskeligheten av å få frem en almen 3-års plan for samarbeidet på dette område og å gjennomføre en mer gjennomgripende integrasjon, dels ved en bran-

sjevis sammenslåing av forskningsrådenes fondsmidler og dels ved en årlig budsjettmessig koordinering av landenes utbyggningsplaner.

Utvalget finner, at en utarbeidelse av en 3-års plan for utbygningen på disse områder er en mindre hensiktsmessig form enn den som er tilrettelagt av undervisningsministrene, nemlig innen rammen for de mer omfattende utbyggningsplaner, som gjelder i de nordiske land, å foreta fortløpende undersøkelser av konkrete samarbeidsprosjekter og gjennomføre det enkelte prosjekt i det tempo, som er naturlig ut fra sakens karakter.

Videre fremgår det, at undervisningsministrene har til hensikt å etablere en direkte tilknytning mellom de ansvarlige embetsmenn i departementene og det utredningsarbeid, som skal drives av Nordisk Kulturkommisjons seksjon I, hvorved man oppnår en fullstendig koordinering av kulturkommisjonens og undervisningsministerienes arbeid med disse spørsmål.

Utvalget finner at dette opplegg gir et fullt ut tilfredsstillende grunnlag for det videre arbeid med disse vesentlige spørsmål og at det således ikke er noe grunnlag for den kritikk, som har vært rettet mot resultatene av undervisningsministrenes bestrebelser på å tilrettelegge et utvidet samarbeid.

Under diskusjonen av denne sak har det vært fremholdt, at man i lys av erfaringene hittil kan peke på tre hovedformer for samarbeid:

a. Fellesinstitusjoner i et av de nordiske land. Eksempler på samarbeid organisert slik er Nordisk Journalistkursus i Århus, Nordisk institutt for folkediktning i København og Nordisk institutt for sjørett i Oslo.

b. Istandbringelse av fellesinstitusjoner ved kombinerings av elementer fra hvert av de nordiske land. Eksempel på samarbeid i denne form er Nordisk husholdningshøyskole.

c. Samarbeid ved fordeling av oppgaver. Her kan nevnes det som skjer innen de tekniske høyskoler, og f. eks. når det gjelder spesifikke fag som keltisk og bostedsmarkedslære.

Det ville etter utvalgets oppfatning være av stor betydning, om man prøver å unngå tidkrevende utredninger ved å undersøke på det tidligst mulige stadium hvilken av disse hovedformer, som i den enkelte sak vil gi det mest hensiktsmessige utgangspunkt for utarbeidelse av en samarbeidsplan.

Med meddelelsen fra Sveriges regjering fulgte en rapport om Nordisk kulturkommisjons arbeidsoppgaver og virksomhetsformer, utformet på et undervisnings- og kulturministermøte i Stockholm 30. januar 1963.

Utvalget gir den foreliggende plan for reorganisering av kulturkommisjonen sin tilslutning og forutsetter, at kommisjonen for fremtiden vil bli i stand til å drive frem de forskjellige samarbeidsplaner på en mer effektiv måte, takket være den nærmere tilknytning til fagdepartementene, som vil bli etablert i og med at hver seksjon i hvert land får som medlem en embetsmann i ansvarlig stilling på vedkommende fagområde.

Når det gjelder det foreliggende tilleggsforslag om opprettelse av en felles nordisk institusjon for vitenskapelig dokumentasjon, finner utvalget, at dette er et meget omfattende prosjekt, hvor den nordiske innsats må sees i sammenheng med det internasjonale forskningssamarbeid.

Det synes derfor rimelig å anbefale, at undervisningsministrene som et ledd i det pågående utredningsarbeid overveier nærmere de spørsmål, som reiser seg i forbindelse med utveksling og registrering av vitenskapelig materiale, uten at man på forhånd binder seg til en plan om opprettelse av en felles nordisk institusjon.

Med henvisning til ovenstående vil utvalget innstille,

I. at rådet tar meddelelsene om rekommandasjon nr. 10/1961 til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon;

II. at rådet ikke foretar seg noe i anledning av tilleggsforslag 2 om høyere utdanning og forskning til kulturkomisjonens beretning;

III. at rådet i anledning av tilleggsforslag om opprettelse av en felles institusjon for vitenskapelig dokumentasjon vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at det i forbindelse med det pågående utredningsarbeid om vitenskapelig dokumentasjon i undervisningsministrenes regi blir overveiet mulige former for nordisk samarbeid sett i relasjon til det internasjonale samarbeid på tilsvarende områder.

Oslo, 18. februar 1963

Gisli Jónsson

Formann

Reservasjon

Vi er enige i den foreslåtte omorganisering av Nordisk Kulturkomisjon men kan ikke se, at dette nødvendiggjør en ni-mannskomiteé for kultursakene.

Per Borten

Håkon Johnsen

Berte Rognerud

Kulturutskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
11/1960 angående forskning i arktisk medicin
jämte tilläggsförslag om forskning i arktisk
medicin (Sak D 51)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin, väckt av Ragnar Lassinantti. I tilläggsförslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att söka genomföra den plan det tillsatta expertorganet för arktisk medicin uppgjort för det framtida forskningsarbetets bedrivande på detta område.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Per Borten, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruuta (talesman) och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Som sakkunniga har utskottet hört medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, regeringssekreteraren Ragnar Meinander, Finland, och medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge.

Utskottet har tagit del av de i sakerna tryckta handlingarna, däribland särskilt av en till meddelandet från Finlands regering bifogad rapport av det i enlighet med rådets rekommendation nr 11/1960 tillsatta expertorganet för arktisk medicin, innehållande en plan för det framtida forskningssamarbetet på ifrågavarande område. Utskottet konstaterar att därmed en grund lagts för det fortsatta bedrivandet av saken. Sagda plan har dock färdigställt så nyligen, att vederbörande myndigheter ännu icke varit i tillfälle att taga ställning till planen och de i densamma ingående detaljförslagen.

I fråga om tilläggsförslaget konstaterar utskottet, att det, innan rådet kan fatta ståndpunkt till de däri framställda förslagen och äskade anslagen, är påkallat, att utlåtanden inhämtas från vederbörande organ i respektive länder.

Utskottet får därför föreslå,

I. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 11/1960 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet besluter uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 18 februari 1963

Gisli Jónsson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 34)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet, väckt av Jean Braconier, Helge Larsen och Hugo Osvald. I förslaget hemställs, att rådet ville rekommendera 1. regeringen i Danmark att vidtaga åtgärder för utfärdande av tillämpningsföreskrifter för genomförande av en nordisk tentamensgiltighet motsvarande dem, som redan gäller i Finland, Norge och Sverige, 2. samtliga regeringar att snarast vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Per Borten, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald (talesman), Berte Rognerud, Paula Ruutu och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Utskottet har vid ärendets behandling såsom sakkunnig hört ministersekreter Helge Thomsen, Danmark.

Utskottet har tagit del av föreliggande tryckta dokument, däribland ett utlåtande från rådets kulturella niomannakommitté.

Utskottet har av den förebragta utredningen erfarit, att de detaljerade föreskrifter om tillgodoräknande av i annat nordiskt land avlagda examina, som antagits vid mellan ämnesföreträdare från de nordiska länderna anordnade ämneskonferenser, direkt och omedelbart är gällande i Danmark i kraft av ett generellt bemyndigande, som utfärdats för universiteten. Vid sådant förhållande erfordras icke i Danmark några ytterligare bestämmelser om ifrågavarande föreskrifters ikraftträdande, varför den första delen av medlemsförslaget icke förutsätter några fler åtgärder från myndigheternas sida. I fråga om den i den andra delen av medlemsförslaget berörda frågan om att sprida kännedomen om tentamensgiltighetsarbetets resultat, har utskottet erfarit, att Nordiska kulturkommissionen inom en snar framtid har för avsikt att utge en omfattande broschyr innehållande informationsmate-

rial om studiebestämmelser och förhållanden i de nordiska länderna samt uppgifter om tentamensgiltighetsbestämmelser m. m.

Utskottet konstaterar därjämte, att man inom Nordiska kulturkommissionen tagit upp frågan om att åstadkomma en förenkling av det nu tillämpade förfarandet för tillgodoräknande av examina med utgående från antagandet om likvärdighet mellan närmast motsvarande betyg.

På grundval av de upplysningar utskottet sålunda erhållit konstaterar utskottet, att resultaten av arbetet för åstadkommande av förenklade bestämmelser för tentamensgiltigheten samt utgivandet av den av Nordiska kulturkommissionen planerade informationsbroschyren bör inväntas, innan ytterligare åtgärder vidtas i saken.

Med åberopande av vad ovan anförts får utskottet därför föreslå,

att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 18 februari 1963

Gisli Jónsson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
21/1959 angående samarbete i fråga om högre
teknisk utbildning jämte tilläggsförslag om
samarbete mellan de tekniska högskolorna
(Sak D 42)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna, väckt av Juha Rihtiniemi. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att på grundval av det samlade utredningsmaterial, som nu föreligger, skyndsamt vidtaga åtgärder i och för genomförande av det planerade samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen (talesman), Per Borten, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Utskottet har såsom sakkunnig hört notarien Håkan Branders, Finland.

Utskottet har tagit del av de föreliggande tryckta dokumenten, häribland Del B av expertutskottets för högre teknisk utbildning betänkande. Däri företar expertutskottet å ena sidan en summering av resultatet av utredningen som helhet och å andra sidan en granskning av ett antal konkreta samarbetsprojekt, som är särskilt väl ägnade för nordisk samverkan. Utskottet framlägger vidare ett förslag angående den fortsatta organisationen av samarbetet på det berörda området. Enligt detta hör ledningen av samarbetet med utgångspunkt från de rektorsmöten de tekniska högskolornas rektorer i Norden sedan decennier hållit anförtros ett permanent tekniskt rektorskonvent.

Nordiska kulturkommissionen har vid plenarmöte den 12—14 november 1962 i Köpenhamn beslutat omfatta förslagen och hänvänt sig till regeringarna om deras genomförande.

Kulturutskottet konstaterar, att den utredning av förutsättningarna för ett intensifierat samarbete mellan de tekniska högskolorna i Norden som rådet hemställt om nu är fullbordad. Det material som sammanställts synes utgöra en god grund för utbyggnaden av samarbetet. Det planerade permanenta rektorskonventet är därjämte ägnat att ge ledningen av samarbetet nödig stadga.

Då sålunda förslaget beredning nu är avslutad, bör de framställda samarbetsförslagen skyndsamt genomföras.

Med återopande av vad ovan anförts föreslår utskottet,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendation nr 21/1959 för rådets del slutbehandlad;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av det samlade utredningsmaterial, som nu föreligger, skyndsamt vidtaga åtgärder i och för genomförande av det planerade samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

Oslo den 18 februari 1963

Gisli Jónsson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
27/1962 angående nordiskt institut i Reykjavík
jämte tilläggsförslag om upprättande av
»Nordens Hus» i Reykjavík (Sak D 90)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 27/1962 angående nordisk institutt i Reykjavik, innsendt av Danmarks, Islands, Norges og Sveriges regjeringer, samt tilleggsforslag om opprettelse av »Nordens Hus» i Reykjavik, fremsatt av N. Chr. Christensen. I tilleggsforslaget henstilles til regjeringene å opprette et »Nordens Hus» i Reykjavik på grunnlag av den i Nordisk Kulturkommissjon vedtatte resolusjon av 14. november 1962.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Kaj Andresen, Per Borten, N. Chr. Christensen (talsmann), Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu og Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen og minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Som sakkyndig har utvalget hørt konsulent Helene Andersen, Norge.

Det fremgår av de foreliggende meddelelser fra regjeringene, at Nordisk Kulturkommissjons innstilling om saken forelå i november 1962 og at saken for tiden er gjenstand for behandling i undervisningsministeriene.

Utvalget har likeledes gjort seg kjent med resultatet av sakens behandling på et møte av de nordiske undervisnings- og kulturministre i Stockholm 30. januar 1963. Ministrene ga her for sin del forslaget sin tilslutning og forpliktet seg til å gå inn for at de nødvendige midler må bli stillet til rådighet, samt, så snart finansieringsspørsmålet er løst, å nedsette en arbeidsgruppe med én representant for hvert land og med Danmark som koordinerende land for å muliggjøre planens realisering.

Det fremgår forøvrig av tilleggsforslaget og av kulturkommissjonens innstilling, at etableringen av »Nordens Hus» i Reykjavik forutsetter engangsbevilgninger på i alt nkr. 1 750 000.— og at de samlede årlige driftsutgifter vil utgjøre nkr. 200 000.—.

Det forutsettes, at anleggsomkostningene skal fordeles med to femtedeler

på Sverige og en femtedel på hvert av de øvrige nordiske land uten Island og bevilges over flere budsjetår. I 1963 regner man med, at det bør bevilges nkr. 120 000.— til arkitektkonkurranse og 10 % av anleggsomkostningene, nemlig nkr. 175 000.—, i alt nkr. 295 000.—, fordelt etter de nevnte satser.

Utvalget finner, at den foreliggende plan i høy grad fortjener å realiseres og at den foreslåtte nordiske institusjon i Reykjavik vil kunne bli en vesentlig faktor i den nærmere utbygning av de kulturelle kontakter mellom Island og de øvrige nordiske land.

Utvalget innstiller,

I. at rådet tar meddelelsene om rekommandasjon nr. 27/1962 til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å opprette et »Nordens Hus» i Reykjavik på grunnlag av den i Nordisk Kulturkommisjon vedtatte resolusjon av 14. november 1962.

Oslo, 19. februar 1963

Gísli Jónsson

Formann

Kulturutskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete (Sak D 69)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Per Borten, N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström (talesman), Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Utskottet har såsom sakkunniga hört notarien Håkan Branders, Finland, och byråchefen K. L. Öhrström, Sverige.

Utskottet har tagit del av innehållet i regeringarnas meddelanden. För rations vidkommande framgår det, att det mellan representanter för de nordiska radioföretagen regelbundet hålls möten, vid vilka gemensamma administrativa, ekonomiska, programtekniska och tekniska frågor dryftas, samt gemensamma programserier, programutbyte, samnordiska sändningar m. m. planeras. Cheferna för de nordiska radioföretagen möts regelbundet för att dryfta principiella och ekonomiska frågor samt allmänna frågor beträffande programutbytet. Det detaljerade samarbetet och den gemensamma planeringen på programverksamhetens område försiggår vid regelbundet anordnade sektionsmöten för olika specialområden såsom musik, föredrag, reportage, underhållning, teater, skolradio och barnprogram.

I fråga om televisionen har ett permanent samarbete etablerats inom ramen för Nordvisionen. Programledningen inom de nordiska televisionsföretagen samlas regelbundet tre gånger om året för att dryfta gemensamma frågor.

Beträffande möjligheterna att öka hörbarheten över gränserna, anordna speciella regionala program för gränstrakterna och utsända särskilda nordiska program på speciella våglängder och kanaler framgår det av meddelandena, att en på dylika sätt utvidgad verksamhet stöter på tekniska svå-

righeter, som är beroende av det förefintliga stations-, våglängds- och kanalnätet, och under alla omständigheter skulle kräva långvariga förberedelser från fackorganens sida för ernående av mera betydande resultat.

Det uppgavs för utskottet, att Nordiska kulturkommissionens tredje sektion för folkbildnings- och konstfrågor, som under en följd av år sysselsatt sig med dessa problem, av de nordiska radio- och televisionsinstitutionerna erhåller regelbundna rapporter om det nordiska samarbetet på dessa områden, innefattande detaljerade uppgifter om det nordiska inslaget i programverksamheten i radio och television. Vid sådant förhållande synes det vara en ändamålsenlig lösning, att dessa uppgifter på lämpligt sätt fogas till kulturkommissionens berättelse till Nordiska rådet, varigenom rådet blir i tillfälle att följa med verksamheten på berörda områden.

Utskottet konstaterar, att såväl på radions som televisionens område numera försiggår ett fortlöpande fast samarbete mellan de nordiska länderna. Vid sådant förhållande och då rådet genom förmedling av Nordiska kulturkommissionens berättelse har möjlighet att fortlöpande följa det pågående radio- och televisionssamarbetet finner utskottet, att nya meddelanden i denna sak från regeringarnas sida icke är av behovet påkallade.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 19 februari 1963

Gisli Jónsson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av berättelse om samarbete mellan
språknämnderna (Sak C 9)

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om samarbete mellan språknämnderna, överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Per Borten, N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström (talesman), Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Utskottet har vid ärendets behandling såsom sakkunnig hört notarien Håkan Branders, Finland.

Utskottet har tagit del av innehållet i berättelsen om samarbetet mellan språknämnderna och konstaterar, att de nordiska språknämnderna fortsätter sitt arbete med att förenhetliga terminologin inom särskilda fackområden. Av berättelsen framgår även, att en språknämnd nu även skall inrättas i Island, varefter Island kommer att delta i samarbetet mellan de nordiska länderna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Oslo den 19 februari 1963

Gisli Jónsson
Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television (Sak A 31)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om felles nordisk utdannelse innen teater, film, radio og fjernsyn, fremsatt av Ingrid Gärde Widemar, Håkon Johnsen, Helge Larsen og Paula Ruutu. I forslaget henstilles det til rådet, at det anbefaler regjeringene i de nordiske land å påskynne gjennomføringen av de allerede foreliggende planer om felles nordisk utdanning av personell innenfor teater, film, radio og fjernsyn, samt overveie mulighetene for å opprette en felles institusjon for utdanning av kvalifisert arbeidskraft på disse områder.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Kaj Andresen, Per Borten, N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud (talsmann), Paula Ruutu og Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen og minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Som sakkyndig har utvalget hørt konsulent Helene Andersen, Norge.

Det fremgår av uttalelsene om medlemsforslaget, at de sakkyndige instanser er interesserte i at man tilrettelegger bedre utdanningsmuligheter på disse områder, men at den grunnleggende utdanning bør skje på nasjonal basis. Derimot blir det fra mange hold pekt på at det ville være naturlig, om man tok sikte på et nordisk samarbeid ved utbygningen av den mer videregående utdanning.

Utvalget er forøvrig gjort kjent med det utredningsarbeid, som pågår i undervisnings- og kulturministerienes regi, og vil for sitt vedkommende understreke betydningen av at de sakkyndige under utredningsarbeidet stadig har nordiske samarbeidsmuligheter for øye, når det gjelder utdanningsformer utover den faglige grunnutdanning.

Videre har utvalget med interesse konstatert, at det sommeren 1963 i Vasa vil bli arrangert et nordisk kurs for viderekomne teaterinstruktører og at kurset er kommet i stand på initiativ av Nordisk Kulturkommisjon i samarbeid med Nordisk Teaterunion som et første skritt i kursvirksomhet på lengre sikt.

Utvalget antar, at videreutdannelseskurser av denne art bør arrangeres i offentlig regi også for film-, radio- og fjernsynsregissører og for annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder.

Behovet for økte utdannelsesmuligheter synes å være meget stort, og det ville således være av betydning om en organisert nordisk kursvirksomhet kunne komme i gang snarest mulig.

Det kan i denne forbindelse pekes på de planer, som den Nordiske Film- og TV-Union arbeider med, og det ville være rimelig om det ved utarbeidelsen av disse planer også etableres et samarbeid med sjefene for de nordiske radio- og fjernsynsteatre.

Utvalget antar at den påbegynte kursvirksomhet i Vasa bør kunne danne et mønster for en koordinert kursvirksomhet også innenfor film, radio og fjernsyn.

Ved hjelp av de foreslåtte kurser vil man dels kunne imøtekomme det aktuelle behov for utdanning i påvente av resultatene av utredningsarbeidet, som pågår i de enkelte land, og dels høste erfaringer, som kan komme til nytte i det fortsatte planlegningsarbeid med sikte på opprettelse av utdannelsesinstitusjoner i fastere former.

Med henvisning til ovenstående vil utvalget innstille,

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene

1. å påskynne utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger, når det gjelder videregående utdanning;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Oslo, 19. februar 1963

Gisli Jónsson

Formann

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 22/1959 angående beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål m. m. (Sak D 43)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 22/1959 angående bevilgning av midler til felles kulturelle formål m. m., innsendt av Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Kaj Andresen, Per Borten, N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson (talsmann), Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu og Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen og minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Som sakkyndig har utvalget hørt konsulent Helene Andersen, Norge.

Det fremgår av meddelelsene fra regjeringene, at bevilgningene til nordiske kulturelle formål i de enkelte land skjer i tildels meget forskjellige former og at det således er vanskelig å danne seg et korrekt bilde av situasjonen.

Utvalget konstaterer således, at det ikke er grunnlag for å beholde denne sak på rådets dagsorden.

Imidlertid er utvalget fortsatt meget interessert i å holde seg à jour med utviklingen på dette område. I betraktning av at Nordisk Kulturkommisjon til en hver tid vil være orientert om de nordiske kulturelle samarbeidsprosjekters finansielle stilling, finner utvalget, at kommisjonen i sin årlige beretning til Nordisk Råd også bør gjøre rede for om og i hvilken utstrekning de aktuelle sakers økonomiske side er løst i de enkelte land.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 19. februar 1963

Gisli Jónsson

Formann

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 15)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 21/1957 angående forbedret samarbeid vedrørende jordbruksforskning, innsendt av Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Kaj Andresen, Per Borten (talsmann), N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gisli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald, Berte Rognerud, Paula Ruutu og Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen og minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt.

Som sakkyndig har utvalget hørt konsulent Helene Andersen, Norge, og äldre justitiesekreteraren Eiler Hultin, Finland.

Det fremgår av meddelelsene fra Norges og Sveriges regjeringer, at det på bakgrunn av det samarbeid, som pågår og som rådet tidligere har fått melding om, ikke er noe nytt å opplyse.

Utvalget konstaterer imidlertid, at det på andre forskningsområder er etablert et nordisk samarbeid mellom forskningsråd og forskningsinstitusjoner. En går derfor ut fra at det også på et så vesentlig felt som jordbruket bør kunne tilrettelegges et mer institusjonelt samarbeid.

Det har bl. a. vært pekt på ønskeligheten av å få etablert et forskningssamarbeid om beskyttelse av vekstforedlingsprodukter.

Utvalget er oppmerksom på at forskning på jordbrukets område faglig henhører under landbruksministeriene og at det derfor ikke er naturlig å henvise saken til behandling i Nordisk Kulturkommisjon, som er undervisnings- og kulturministerienes utredningsorgan.

Forøvrig har utvalget fått opplyst at det i mars d. å. vil bli holdt et møte i Stockholm på initiativ av Nordiske jordbruksforskernes forening, og med representanter for eksisterende forskningsråd på dette område. Det er meningen at man på dette møte bl. a. skal drøfte samarbeidsplaner og bevilgningsspørsmål.

Utvalget vil anbefale, at landbruksministrene i de nordiske land tar det

nødvendige initiativ for å få etablert et mer permanent samarbeid mellom de nordiske forskningsinstitusjoner på jordbrukets område.

Med henvisning til ovenstående vil utvalget innstille,

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 19. februar 1963

Gisli Jónsson

Formann

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1959 angående gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken (Sak D 40)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 16/1959 angående gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Per Borten, N. Chr. Christensen, Anselm Gillström, Sven Högström, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Hertta Kuusinen, Helge Larsen, Hugo Osvald (talesman), Berte Rognerud, Paula Ruutu och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och minister för kulturella anliggender Julius Bomholt.

Utskottet har såsom sakkunnig hört notarien Håkan Branders, Finland.

Utskottet har tagit del av de meddelanden regeringarna avgivit i saken.

Utskottet har vidare erhållit underrättelse om sakens behandling inom rådets kulturella niomannakommitté.

Utskottet konstaterar, att inom rådet under de senaste åren behandlats och i detta nu behandlas i ett flertal saker om genomförande av nordisk arbetsmarknad för särskilda yrkesgrupper. Följande yrkesgrupper är sålunda för närvarande i detta hänseende föremål för handläggning inom rådet: bibliotekarier, farmaceuter, läkare, lärare, sjukgymnaster, sjöfolk, tandläkare och veterinärer. Problemställningarna inom flera av dessa områden är olikartade och förutsätter grundlig utredning med utgående från förhållandena inom vederbörande fack. Utskottet anser, att det är att betrakta som en mera ändamålsenlig metod för handläggningen av frågorna om gemensam arbetsmarknad att dessa behandlas särskilt för varje enskilt fack än att sammanföra dem till en enda sak.

Vid sådant förhållande finner utskottet, att det icke längre föreligger skäl att inom rådet i denna form bibehålla den förevarande saken angående gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 19 februari 1963

Gisli Jónsson

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska hälsovårds-
högskolan (Sak C 10)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken-dahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen (talesman), Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, overlæge C. J. Møllenbach, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Oslo den 18 februari 1963

Nina Andersen

Förman

**SOCIALPOLITISKA UTSKOTTET
FÖRSLAG NR 2****Socialpolitiska utskottets förslag****i anledning av medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (Sak A 28)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer, väckt av Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sven Högström och Harald Nielsen. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast undersöka förutsättningarna för att utbygga undervisningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg med utbildning av sjukhusadministratörer.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken Dahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen (talesman), Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, generaldirektören A. Engel, Sverige, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, jur. dr Åke Larsson, Sverige, overlæge C. J. Møllenbach, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Utredningen i ärendet ger vid handen, att det i alla de nordiska länderna framstår såsom mycket angeläget att åstadkomma förbättrade möjligheter till högre utbildning av sjukhusens administrativa ledare. Enligt utskottets mening torde väsentliga fördelar stå att vinna, om en sådan utbildning kunde anordnas gemensamt för de nordiska länderna och anknytas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Utskottet finner därför mycket önskvärt, att regeringarna i de nordiska länderna tager ställning till frågan i vilken omfattning högre utbildning för sjukhusadministratörer kan genomföras gemensamt vid Nordiska hälsovårdshögskolan samt i samband därmed överväger vilken förstärkning av hälsovårdshögskolans resurser, som på grund härav kan bli erforderlig.

Utskottets föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast undersöka förutsättningarna för en samnordisk utbildnings-

verksamhet, avseende sjukhusadministration, vid Nordiska
hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Oslo den 18 februari 1963

Nina Andersen

Förman

SOCIALPOLITISKA UTSKOTTET
FÖRSLAG NR 3

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårds- planering (Sak D 92)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken-dahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen (talesman), Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, generaldirektören A. Engel, Sverige, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, jur. dr Åke Larsson, Sverige, overlæge C. J. Møllenbach, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Av meddelandena framgår, att svenska regeringen, som utsetts att vara koordinerande för detta spörsmål, den 30 november 1962 uppdragit åt centrala sjukvårdsberedningen att närmare utreda förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område ävensom att man i de övriga nordiska länderna har intresse av att delta i ett samarbete på detta område.

Utskottet föreslår,

att råder lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 18 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster jämte tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster (Sak D 24)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norge och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster, väckt av Nina Andersen. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att genomföra en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen (talesman), Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, generaldirektören A. Engel, Sverige, overlæge C. J. Møllenbach, Danmark, och departementschef J. H. Zeuthen, Danmark.

För utskottet är upplyst, att frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster hitintills har vilat i avbidan på att i Danmark skulle införas en ordning med offentlig auktorisation för sjukgymnaster men att saken numera kommit i ett annat läge, sedan en av Indenrigsministeriet tillsatt kommitté avgivit betänkande om utbildning av sjukgymnaster, innefattande förslag om sådan auktorisation. Utskottet noterar med tillfredsställelse, att därmed spörsmålet om en gemensam arbetsmarknad även för denna yrkesgrupp synes kunna bringas till en positiv lösning.

Tilläggsförslaget om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster torde få närmare övervägas av socialpolitiska niomannakommittén efter sedvanlig remissbehandling. Behandlingen av förslaget bör därför uppskjutas till en kommande session.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet uppskjuter vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 18 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av regeringsförslag om samarbete i
fråga om utbildning av personal på det sociala
området (Sak B 1)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, väckt av Finlands regering. I förslaget hemställs, att rådet måtte till behandling upptaga frågan om möjligheterna att i större utsträckning än hittills i samarbete med alla nordiska länder anordna skolning av personal på det sociala området, varvid närmast skulle ifrågakomma kompletterings- och fortsättningsutbildning av kvalificerad personal.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken-dahl (talesman), Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, och kanslichefen Aarne Tarasti, Finland.

För utskottet har upplysts, att Nordiska socialpolitiska kommittén, vars expertkommitté närmast torde få att behandla ifrågavarande förslag, icke har möjlighet med hänsyn till andra arbetsuppgifter att behandla spörsmålet under innevarande år. Då med hänsyn härtill ett uppskov med sakens vidare behandling i rådet till nästa ordinarie session icke kommer att innebära något fördröjande av ärendet, finner utskottet lämpligt att, innan saken hänskjutes till Nordiska socialpolitiska kommittén, yttranden inhämtas från vederbörande myndigheter och organisationer i de nordiska länderna och att saken därefter behandlas av socialpolitiska niomannakommittén.

Utskottet föreslår,

att rådet uppskjuter vidare behandling av regeringsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 18 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (Sak D 3) jämte uppskjutet tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus (Sak A 2)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet, överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar, jämte uppskjutet tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus.

I ett till tionde sessionen väckt tilläggsförslag (Sak D 4/1962, Tilläggsförslag) hemställde Birger Andersson, Gunnar Henriksson och Harald Nielsen, att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka på vilket sätt och på vilka områden ett samarbete mellan två eller flera länder beträffande specialistvård å sjukhus bäst skulle kunna åstadkommas. På förslag av arbetsutskotten beslöt rådet utan utskottsbehandling av tilläggsförslaget, att den vidare behandlingen av detta skulle uppskjutas till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken Dahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén (talesman), Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, generaldirektören A. Engel, Sverige, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

I sitt utlåtande över tilläggsförslaget har niomannakommittén konstaterat, att utbyggnaden av specialistsjukvården numera sker parallellt inom de nordiska länderna och att därför ett närmare nordiskt samarbete på detta område är mindre angeläget än tidigare. Niomannakommittén har emellertid anfört, att inom vissa regioner och då särskilt Nordkalotten ett samarbete mellan regionsjukhusen i de berörda länderna skulle medföra ett bättre

utnyttjande av resurserna och en önskvärd utvidgning av specialavdelningarnas upptagningsområden. Niomannakommittén har därför förordat, att regeringarna skulle samråda, t. ex. vid ett kommande nordiskt hälsovårdsministermöte, beträffande frågan om och i vilken utsträckning ett sådant samarbete bör upptagas.

För utskottet har nu upplysts, att förevarande spörsmål redan behandlats vid ett möte med hälsovårdsministrarna, vilket avhållits i början av februari detta år i Köpenhamn. Vid mötet förelåg enighet om att samarbetet på specialistsjukvårdens område fungerar tillfredsställande och att behov icke synes föreligga av något ytterligare initiativ i saken. Utskottet kan således konstatera, att det samråd i denna fråga mellan regeringarna, som niomannakommittén funnit önskvärt, redan ägt rum och att med hänsyn härtill det icke finnes anledning att antaga någon rekommendation i anledning av tilläggsförslaget.

Under återopande härav får utskottet föreslå,

- I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;
- II. att rådet icke företar sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Oslo den 18 februari 1963

Nina Andersen

Förman

**SOCIALPOLITISKA UTSKOTTET
FÖRSLAG NR 7****Socialpolitiska utskottets förslag****i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (Sak D 47)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson (talesman), Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit jur. dr Åke Larsson, Sverige, och departementschef J. H. Zeuthen, Danmark.

På grund av olika orsaker har det sedan år 1960 föreliggande förslaget till överenskommelse om en samnordisk arbetsmarknad för läkare ännu ej blivit undertecknat av de medverkande länderna. Från norsk och finsk sida har önskemål framförts om att utkastet till överenskommelse skulle ändras till att omfatta även utom Norden utbildade läkare, som är nordiska medborgare. Av meddelandet från den svenska regeringen framgår, att man från svensk sida är beredd att godtaga ett tillägg till utkastet, som tillgodoser de finska och norska önskemålen. Förslag till tilläggsöverenskommelse har också överlämnats till respektive regeringar för undertecknande. Från dansk sida har även upplysts, att man icke motsätter sig denna ändring av överenskommelsen.

Danmarks regering har vidare den 3 december 1962 meddelat, att man i avvaktan på att klarhet vinnes om Danmarks ställning till EEC önskar tills vidare uppskjuta frågan om undertecknande av överenskommelsen. För utskottet är emellertid upplyst, att Danmark numera med hänsyn till marknadsfrågornas nya läge är berett att godtaga överenskommelsen med det förbehållet, att utkastet tillföres en bestämmelse, som reglerar överenskommelsens giltighet vid en framtida anslutning av ett eller flera av de nordiska länderna till EEC.

Utskottet noterar med tillfredsställelse, att goda möjligheter sålunda synes föreligga för att undanröja alltjämt kvarstående hinder mot ett godta-

gande av det föreliggande utkastet till överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för läkare.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 18 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare jämte tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (Sak D 12)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare, väckt av Birger Andersson. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med ett i »Nordisk Udredningsserie», 1962: 6, framlagt förslag.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson (talesman), Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, jur. dr Åke Larsson, Sverige, och departementschef J. H. Zeuthen, Danmark.

Den nordiska kommittén för utredning av frågan om gemensam arbetsmarknad för tandläkare har den 7 maj 1962 framlagt ett betänkande med förslag till överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för tandläkare. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling. Det är utskottets förhoppning, att förslaget skall visa sig ägnat att kunna ligga till grund för en överenskommelse mellan de nordiska länderna. Med hänsyn till att remissutlåtandena över förslaget ännu icke föreligger i alla berörda länder, anser sig utskottet emellertid icke på detta stadium kunna taga slutlig ståndpunkt till tilläggsförslaget. Den vidare behandlingen av detta synes därför böra uppskjutas till rådets nästa session. Socialpolitiska niomannakommittén ges därigenom möjlighet att närmare utreda frågan.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session,

II. att rådet uppskjuter vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 19 februari 1963

Nina Andersen

Förman

SOCIALPOLITISKA UTSKOTTET
FÖRSLAG NR 9**Socialpolitiska utskottets förslag**
i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska
kommittén (Sak C 3)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén, överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken-dahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, och kanslichefen Aarne Tarasti, Finland.

Utskottet har med stort intresse tagit del av berättelsen över Nordiska socialpolitiska kommitténs verksamhet på olika områden. I detta sammanhang finner utskottet anledning att särskilt uppmärksamma frågan om ratificering av ILO-konventionerna. Av berättelsen framgår, att kommittén genom ett underutskott fortsätter arbetet med att genomgå sådana konventioner, som ännu icke blivit ratificerade av ett eller flera av de nordiska länderna. Många av dessa konventioner torde visserligen vara av sådan beskaffenhet, att de ej rör nordiska förhållanden eller att de av andra skäl icke lämpligen bör ratificeras av de nordiska länderna. I den mån sådana hinder icke föreligger, bör emellertid alla möjligheter tillvaratagas att ratificera konventionerna. Utskottet noterar med tillfredsställelse det arbete kommittén bedriver på detta område.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Oslo den 20 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (Sak D 75)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken Dahl, Einar Gustafsson (talesman), Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, generaldirektören A. Engel, Sverige, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, och departementschef J. H. Zeuthen, Danmark.

Av meddelandena framgår, att särskilt utsedda sakkunniga från de nordiska länderna inom kort skall sammanträffa för överläggningar rörande de i rekommendationen upptagna spörsmålen. Vidare har för utskottet upplysts, att de nordiska hälsovårdsmyndigheternas direktörer senare under våren skall hålla överläggningar och därvid även behandla ifrågavarande spörsmål. Vissa under senare tid inträffade händelser på läkemedelsområdet har otvivelaktigt givit belägg för att samhället måste öka sina insatser på förevarande område. Det är därför utskottets förhoppning, att det nu påbörjade utredningsarbetet skall bedrivas skyndsamt samt att det skall visa sig möjligt att finna former för ett fruktbarande nordiskt samarbete beträffande forskning och upplysning i fråga om läkemedel och att samarbetet beträffande kontrollen av farmaceutiska specialiteter skall vidare utvecklas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 20 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete i fråga om odontologisk materialprovning (Sak A 7)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om samarbete i fråga om odontologisk materialprovning.

I ett till åttonde sessionen väckt medlemsförslag (Sak A 9/1960) hemställde Nina Andersen, Margit Borg-Sundman, Per Borten, Sigrid Ekendahl, Hertta Kuusinen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Johan Poulsen, Rakel Seweriin och Hannibal Valdimarsson, att rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga de åtgärder, som må befinnas erforderliga för att få till stånd ett samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om odontologisk materialprovning och forskning i samband härmed. Socialpolitiska utskottet anförde i sitt förslag (nr 3/1960), att Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar våren 1960 tillsatt en expertkommitté, Nordisk Komité angående Dentalmaterialer, för utredning av spörsmålet. I enlighet med utskottets hemställan beslöt rådet att uppskjuta behandlingen av medlemsförslaget till nästa ordinarie session. Vid den nionde sessionen upplystes, att arbetet inom den nordiska kommittén alltjämt pågick, varför rådet ånyo uppsköt behandlingen av förslaget. Vid den tionde sessionen förelåg ett av den nordiska kommittén framlagt betänkande om upprättande av en gemensam nordisk institution för provning av dentalmaterial (Nordisk Udredningsserie, 1961: 7). I avvaktan på att remissbehandlingen av betänkandet skulle slutföras beslöt rådet på förslag av socialpolitiska utskottet (nr 5/1962) att återigen uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till följande session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen (talesman), Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, generaldirektören A. Engel, Sverige, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, och departementschef J. H. Zeuthen, Danmark.

Remissyttrandena över det betänkande med förslag om inrättande av en nordisk institution för provning av dentalmaterial samt forskning i sam-

band därmed, som framlagts av Nordisk Komité angående Dentalmaterialer, visar, att det föreligger ett klart behov av att införa en statlig provning av odontologiska material och att främja forskningen på detta område. Uppenbara fördelar står enligt utskottets mening att vinna, om de nordiska länderna samverkar i denna fråga och utnyttjar sina resurser gemensamt. Utskottet delar helt den av niomannakommittén framförda uppfattningen, att behovet av odontologisk materialprovning och forskning bäst tillgodoses genom att en fristående nordisk institution inrättas i enlighet med vad som föreslås i betänkandet. Utskottet vill slutligen uttrycka den förhoppningen, att förslaget skall genomföras utan ytterligare dröjsmål.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordisk Komité angående Dentalmaterialer i Nordisk udredningsserie, 1961: 7, framlagda förslaget upprätta en gemensam nordisk institution för provning av dentalmaterial samt forskning i samband därmed.

Oslo den 20 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (Sak A 19)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden, väckt av Nina Andersen, Nils Hønsvald, Nils Kellgren, Aksel Larsen, Olavi Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att uppnå ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson (talesman), Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit lagbyråchefen G. Danielsson, Sverige, kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, och kanslichefen Aarne Tarasti, Finland.

Utskottet har erhållit en ingående redogörelse för den verksamhet, som Nordiska socialpolitiska kommittén redan nu bedriver beträffande harmonisering av sociallagstiftningen i Norden. Redogörelsen har visat, att ett betydande intresse föreligger för att åstadkomma en harmonisering av sociallagstiftningen på sådana områden, där detta är praktiskt genomförbart och där en gemensam lagstiftning skulle få betydelse för medborgarna, men också att förutsättningar icke anses föreligga för att till gemensam lagstiftning upptaga andra frågor, såsom exempelvis rörande understödsnivån, finansieringen av förmånerna och organisationen. Enligt utskottets mening bör dessa synpunkter närmare övervägas av socialpolitiska niomannakommittén, eventuellt i samråd med den Nordiska socialpolitiska kommittén, samtidigt som saken närmare utredes. Först därefter torde rådet kunna taga slutlig ståndpunkt till medlemsförslaget.

Utskottet föreslår,

att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 20 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (Sak D 19) jämte uppskjutet tilläggsförslag om införande av sommartid (Sak A 5)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte uppskjutet tilläggsförslag om införande av sommartid.

I ett till tionde sessionen väckt tilläggsförslag (Sak D 25/1962, Tilläggsförslag) hemställde Sigrid Ekendahl, Allan Hernelius och Birger Lundström, att rådet ville i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1958 uttala sig för sommartidens genomförande i de nordiska länderna. På förslag av socialpolitiska utskottet (nr 6/1962), som anförde, att rådet före det slutliga ställningstagandet till tilläggsförslaget borde avvakta att pågående utredningsarbete i Sverige rörande genomförande av sommartid slutfördes, beslöt rådet, att behandlingen av tilläggsförslaget skulle uppskjutas till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik (talesman), Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, generaldirektören A. Engel, Sverige, byråchefen Stig Engfeldt, Sverige, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, jur. dr. Åke Larsson, Sverige, överläge C. J. Møllenbach, Danmark, statssekreteraren C. G. Persson, Sverige, kanslichefen Aarne Tarasti, Finland, och departementschef J. H. Zeuthen, Danmark.

Ett genomförande av sommartid även i Danmark och Sverige kan möjligen föranleda vissa svårigheter ur kommunikationssynpunkt. Från den svenska järnvägsstyrelsens sida har sålunda framhållits, att tidtabellsskiften måste genomföras två gånger årligen i samband med övergången från en tid

till en annan ävensom att under den tid sommartid tillämpas de internationella järnvägsförbindelserna kan komma att få olämpliga ankomst- och avgångstider. Enligt utskottets mening skulle dock dessa nackdelar bli av väsentligt mindre betydelse, om sommartidsfrågan erhåller en enhetlig lösning i de nordiska länderna och därmed tidslikhet skulle råda i Norden under sommaren. Det bör vidare finnas goda möjligheter att anpassa de årliga tidsskiftena på sådant sätt, att antalet tidtabellsskiften begränsas.

Beträffande de invändningar, som från jordbrukshåll reses mot tanken på att införa sommartid, vill utskottet hänvisa till att sommartid tillämpats i Norge under de senaste fyra åren utan att, såvitt framkommit, några påtagliga olägenheter uppstått för jordbruket. Förhållandena kan icke antagas vara så olika i Norge å ena sidan samt Danmark och Sverige å andra sidan, att de i Norge vunna erfarenheterna ej skulle kunna ge viss ledning för bedömandet av sommartidens verkningar i Danmark och Sverige. Niomannakommitténs förslag till rekommendation syftar dessutom endast till att försöksvis införa sommartid. Om förslaget genomföres, kan sommartidens konsekvenser för jordbruket således närmare studeras under en lämpligt avvägd försöksperiod, varefter ett slutligt ståndpunktstagande kan ske till frågan om sommartidens bibehållande.

Enligt utskottets mening ger det i saken föreliggande utredningsmaterialet ett påtagligt stöd för att ett införande av sommartid skulle få stor betydelse ur hälso- och trivselsynpunkt. Utskottet hyser också den uppfattningen, att det finns en utbredd opinion hos befolkningen för en positiv lösning av frågan. Med hänsyn härtill och då dessutom såsom ovan anförts invändningarna från kommunikations- och jordbrukssynpunkt knappast bör tillmätas någon avgörande betydelse, anser utskottet övervägande skäl tala för att nu försöksvis införa sommartid även i Danmark och Sverige.

Under hänvisning till vad sålunda upptagits och under åberopande av de ytterligare skäl, som anföres i niomannakommitténs utlåtande, får utskottet föreslå,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att försöksvis genomföra sommartid efter enhetliga regler.

Oslo den 20 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Reservationer**I**

Under åberopande av innehållet i den av oss avgivna reservationen till socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande i saken föreslår vi,

att rådet icke företager sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Nina Andersen

Harald Nielsen

II

Jag delar den uppfattning, som Sven Sundin framfört i sin reservation till socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande, och biträder därför övriga reservanternas förslag.

Einar Gustafsson

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska arbets-
marknadsutskottet (Sak C 7)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken-dahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lah-tela, Harald Løbak (talesman), Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen samt statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit expeditionschef Berger Ullsaker, Norge.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Oslo den 20 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av meddelande om rekommendation nr
8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för
sjöfolk (Sak D 57)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk, överlämnad av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken-dahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen samt statsrådet Rune Johansson.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, och avdelningschefen Svante Sundman, Finland.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna. Utskottet har erhållit en muntlig allmän redogörelse angående antalet nordiska sjömän på de olika nordiska ländernas handelsfartyg.

Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat, att arbetet i fråga om sjöbefälet kommit så långt att utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl föreligger för vederbörande regeringars granskning och avgörande. Utskottet har icke något att erinra mot de principer, som ligger till grund för utkastet till överenskommelse.

Utskottet förutsätter, att arbetet i de övriga delar, som rekommendationen avser, däri inräknat frågan om gemensam utbildning av navigationslärare samt om en gemensam nordisk arbetsmarknad för fartygstelegrafister, fortsättes, och utskottet vill understryka betydelsen av att arbetet bedrivs på sådant sätt, att lösningar av hithörande spörsmål erhålles i någon form.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan
på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie ses-
sion.

Oslo den 20 februari 1963

Nina Andersen

Förman

SOCIALPOLITISKA UTSKOTTET
FÖRSLAG NR 16**Socialpolitiska utskottets förslag****i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (Sak D 14) jämte uppskjutet tilläggsförslag om tillgodoräknande av nordisk offentlig tjänst i fråga om pensionsrätt (Sak A 3)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension, överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar, jämte uppskjutet tilläggsförslag om tillgodoräknande av nordisk offentlig tjänst i fråga om pensionsrätt.

I ett till tionde sessionen väckt tilläggsförslag (Sak D 17/1962, Tilläggsförslag) hemställde Nina Andersen, att rådet måtte rekommendera regeringarna att, efter det att erforderliga undersökningar företagits, stegvis genomföra en ordning, enligt vilken all anställning i stat och kommun i ett nordiskt land lägges till grund vid beräkning av pension till tjänsteman anställd i offentlig tjänst. Rådet beslöt utan utskottsbehandling av tilläggsförslaget, att behandlingen av detta skulle uppskjutas till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen (talesman), Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Guri Johannessen, Olavi Lahtela, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Einar Olgeirsson och Poul Sørensen.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit budgetsekreteraren K. I. Tiby, Sverige.

För närvarande har man anledning räkna med att i offentlig tjänst anställda arbetstagare endast i mindre utsträckning söker sig sådan anställning i annat nordiskt land. Denna begränsade rörlighet hos den offentliga sektorns arbetskraft inom Norden torde bland annat bero på att tjänstgöringstid i annat land icke tillgodoräknas i pensionshänseende. Utskottet delar helt den av rådets socialpolitiska niomannakommitté framförda uppfattningen, att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden icke kan utvecklas inom den offentliga sektorn, därest pensionsfrågan ej erhåller en tillfreds-

ställande lösning. Man bör därvid eftersträva att uppnå generella regler för tillgodoräkandet av tjänstgöringstid.

Niomannakommittén har funnit det lämpligt att begränsa den generella samordningen till arbetstagare, som åtnjuter pensionsrätt enligt den statliga pensionsordningen i varje land. Utskottet kan ansluta sig till denna uppfattning men vill understryka betydelsen av att man siktar till att uppnå en samordning i pensionshänseende beträffande all offentlig tjänst.

Utskottet ansluter sig i övrigt till de skäl, som åberopats i niomannakommitténs utlåtande, och föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørgsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Oslo den 20 februari 1963

Nina Andersen

Förman

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om lagstiftning angående resebyråverksamhet (Sak A 22)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om lovgivning angående rejsebureauvirksomhed, fremsat af Vagn Bro, Svend Horn, Nils Hønsvald, Urho Kähönen og Jon Leirfall. I forslaget gøres rede for de vilkår, hvorunder rejsebureauvirksomhed drives i de nordiske lande, og under henvisning til de meget forskellige forhold henstilles det, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i fællesskab at foretage en undersøgelse af behovet for gennemførelse af rejsebureaulove i alle de nordiske lande.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen (talsmand), Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndige har udvalget hørt direktør Lars Esmark, Norge, direktør Frank Guildford, Norge, kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, kanslichefen Klaus Häkkänen, Finland, og direktør Arne Johnsen, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter og finder, at en fælles undersøgelse, hvor man kan drage nytte af erfaringerne i de forskellige lande med uensartede forhold inden for rejsebureaubranchen, vil være nyttig.

Udvalget ønsker at udtale, at man ved en undersøgelse ikke blot bør overveje en lovgivning, men også andre midler, der kan skabe betryggende forhold for det rejsende publikum. Udvalget er i øvrigt af den opfattelse, at en evt. lovgivning ikke behøver at medføre monopolagtige tilstande, men tværtimod kan give fri konkurrence, hvis lovgivningen tillader alle, som opfylder visse krav, at etablere sig i branchen. Disse krav kan indskrænkes til, hvad der må anses for nødvendigt af hensyn til almenheden, formentlig først og fremmest et krav om økonomisk sikkerhedsstillelse.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende
rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der måtte være behov for gennemførelse af rejsebureaulove i alle de nordiske lande og — såfremt regeringerne finder, at et sådant behov foreligger — at gennemføre en fællesnordisk lovgivning på dette område.

Oslo, den 18. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Reservation

Vi kunna icke biträda utskottets förslag om bifall till ifrågavarande medlemsförslag, vari anbefalles en undersökning avsedd att, om behov därav finnes föreligga, leda till lagstiftning rörande kontroll av resebyråverksamheten.

Såsom redan framgått av den reservation av herrar Fritz Persson och Leif Cassel, som är fogad till Nordiska samfärdselkommitténs utlåtande över medlemsförslaget, ha nära nog samtliga svenska remissinstanser tagit avstånd från en sådan lösning. Lagstiftning, syftande till en reglering av näringsutövning i en eller annan form, har tidigare i liknande sammanhang avvisats av de svenska statsmakterna. Den sedan några år tillbaka i Sverige inledda auktorisationsverksamheten inom resebyråverksamheten genom en av branschen oberoende nämnd synes fungera tillfredsställande. Något behov av lagstiftning torde följaktligen ej föreligga i Sverige och därmed heller icke något behov av en utredning härom.

Under åberopande av det ovan sagda föreslå vi,

att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Oslo den 18 februari 1963

Leif Cassel

Hans Gustafsson

Birger Lundström

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden (Sak A 36)

Til trafikkutvalget er henvist medlemsforslag om veiforbindelse mellom Sevettjärvi og riksvæg nr. 50 i Neiden, innsendt av Harry Klippenvåg og Olavi Lahtela. Under henvisning til, at det på finsk side vil bli anlagt vei frem til Sevettjärvi, henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Norge og Finland å undersøke mulighetene for å videreføre denne vei fra Sevettjärvi til Neiden ved riksvei 50 i Norge.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg (talsmann), Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sakkyndige har deltatt byråsjef John Paxal, Norge, og kanslichefen Klaus Häkkänen, Finland.

Utvalget har gjort seg kjent med de foreliggende trykte dokumenter.

Utvalget vil sterkt fremheve betydningen av en videre utbygging av kommunikasjonene på Nordkalotten. Spesielt vil en veiutbygging være nødvendig for en videre utvikling av næringslivet i nord, noe som stadig har vært fremhevet på de Nordkalott-møter, som har vært holdt, og av de nordiske organer, som har beskjeftiget seg med samarbeid på Nordkalotten.

Den vei, det er tale om å få nærmere undersøkt mulighetene for å få bygget fra Sevettjärvi til Neiden, vil for det første bety en utbygging av en eldgammel forbindelse for befolkningen i området. Men den vil også få stor betydning for turisttrafikken. Særlig vil den bli av verdi for reisetrafikken og dekke et behov for veiforkortelser, når veien mellom Enare og Enontekiö er bygget.

Utvalget innstiller,

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Norge og Finland å undersøke mulighetene for bygging av vei fra Sevettjärvi til riksvei nr. 50 i Neiden.

Oslo, 18. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om en gemensam trafiklagsstiftning (Sak A 29)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om en fælles færdselslovgivning, fremsat af Vagn Bro, Svend Horn, Harry Klippenvåg, Birger Lundström, og Juha Rihtniemi. Forslagsstillerne henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at stille sådanne hjælpemidler til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, at komiteen hurtigt kan udarbejde et udkast til en fælles færdselslov.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Hans Gustafsson (talsmand), Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndig har udvalget hørt afdelningsschefen Bertil Holmquist, Sverige.

Udvalget, som har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, kan tilslutte sig de i forslaget fremsatte tanker og Nordisk Samfærdselskomité's udtalelse af 14. januar 1963 og indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at stille sådanne hjælpemidler til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, at komiteen hurtigt kan udarbejde et udkast til en fællesnordisk færdselslov.

Oslo, den 18. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag
i anledning av medlemsförslag om införande av
högertrafik (Sak A 26)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om indførelse af højrekørsel i Sverige, fremsat af Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald og Bertil Ohlin. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer Sveriges regering snarest at træffe foranstaltninger til at indføre højrekørsel i Sverige.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström (talsmand) og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Endvidere har som sagkyndig deltaget første sekretæren E. A. Edelstam, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Efter oplysning om, at der i det svenske statsråd fredag den 15. februar 1963 blev truffet beslutning om, at der skal fremsættes forslag til lov om overgang til højrekørsel, indstiller udvalget,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Oslo, den 18. februar 1963

Jon Leirfall
Formand

TRAFIKUTSKOTTET
FÖRSLAG NR 5**Trafikutskottets förslag**
i anledning av medlemsförslag om försäkring av
icke-nordiska motorfordon (Sak A 30)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om forsikring af ikke-nordiske motorkøretøjer, fremsat af Vagn Bro, Hans Gustafsson, Chr. L. Holm og Svend Horn. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at gøre Norden til et fælles forsikringsområde, for så vidt angår den lovpligtige ansvarsforsikring for ikke-nordiske motorkøretøjer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn (talsmand), Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Endvidere har som sagkyndig deltaget byråchefen Stig Bergström, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Der er i udvalget enighed om det ønskelige i, at Norden bliver et fælles forsikringsområde, således at også ikke-nordiske motorkøretøjer frit kan passere de internordiske grænser. Ved en sådan ordning, som forsikringselskaberne har erklæret sig indforstået med at etablere, skabes ikke alene lettelser for de motorkørende, men der opnås også besparelser ved den indskrænkning i toldkontrollen, som bliver mulig.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at gøre Norden til et fælles forsikringsområde for så vidt angår den lovpligtige ansvarsforsikring for ikke-nordiske motorkøretøjer.

Oslo, den 18. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafikken inom Nordkalotten (Sak D 38)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommendation nr. 14/1959 angående udbygning af flyve- og turisttrafikken på Nordkalotten, indsendt af Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg (talsmand), Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndige har udvalget hørt kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, og direktør Lars Esmark, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at en brochure med en fuldstændig fortegnelse over samtlige hoteller, turiststationer, moteller, pensionater, vandrerhjem, campingpladser og andre overnatningssteder på Nordkalotten påregnes at foreligge til uddeling i marts måned 1963.

Udvalget ønsker at fremhæve betydningen af, at der fortsat arbejdes på en udvidelse af kapaciteten i hoteller og andre overnatningssteder, ligesom udvalget vil påpege, at bl. a. også en udbygning af vejene i området er en helt nødvendig forudsætning for en fortsat udvikling af turisttrafikken.

Herudover er det endvidere ønskeligt, at turistorganisationerne gennem fortsat og forøget publicitet spreder oplysninger om områdets mange forskellige attraktioner og også gennem denne virksomhed søger at forlænge turistsæsonen.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 18. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge (Sak A 25)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om lettelse for flyvetrafikken mellem Stockholm og Finland og Norge, fremsat af Harras Kyttä og Jon Leirfall. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Finland, Norge og Sverige at, for så vidt som flyvetrafikken til Stockholm er afhængig af statslige myndigheders foranstaltninger, skabe lettelse for flyvetrafikken mellem Stockholm og Finland og mellem Stockholm og Norge ved at flytte denne trafik fra Arlanda tilbage til Bromma lufthavn.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall (talsmand), Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Endvidere har som sagkyndige deltaget byråchefen K. L. Öhrström, Sverige, og direktören Sven-Erik Svanberg, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Det er over for udvalget oplyst, at den største del af strækningen mellem Haga-terminalen og Arlanda flyveplads er under udbygning som motorvej, og at denne udbygning forventes at være færdig omkring 1. september 1963.

Det er endvidere oplyst, at spørgsmålet om en rationalisering af indskrivning af bagage er taget op til overvejelse med henblik på at nedsætte de rejsendes ventetid på flyvepladsen.

Udvalget, som går ud fra, at de svenske myndigheder og SAS fortsat vil bestræbe sig på at skabe lettelse i overførslen mellem Stockholms centrum og Arlanda, indstiller,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Oslo, den 19. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar (Sak A 18) och meddelanden om rekommendation nr 13/1959 angående vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige (Sak D 37) samt meddelanden om rekommendation nr 20/1962 angående mellanriksväg över Graddis (Sak D 83)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om norsk-svenske mellemrigsveje, fremsat af Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg og Sven Sundin, og meddelelser om rekommandation nr. 13/1959 angående vejforbindelse mellem Nordland fylke og Sverige, indsendt af Norges og Sveriges regeringer, samt meddelelser om rekommandation nr. 20/1962 angående en mellemrigsvej over Graddis, indsendt af Norges og Sveriges regeringer.

I det nævnte medlemsforslag peges på behovet for nye mellemrigsveje, og under henvisning hertil henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Norge og Sverige snarest at udarbejde en fælles plan for udbygning af mellemrigsveje mellem de to lande og derefter oversende planen til Nordisk Råd til udtalelse i overensstemmelse med artikel 36 i den nordiske samarbejdsoverenskomst.

I udvalgets behandling af sagerne har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall (talsmand), Birger Lundström og Johan Poulsen samt statsrådet Gösta Skoglund.

Endvidere har som sagkyndige deltaget byråsjef John Paxal, Norge, og byrådirektøren K. O. Wennerhorn, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Det er i udvalget oplyst, at i Sverige udbygges vejen Umeå—Storuman—Tärnaby—Umbukta i forholdsvis hurtig takt, og at projekteringsarbejdet vedrørende den såkaldte Graddisvej er i gang, samt at spørgsmålet om mellemrigsvej fra Kiruna til Troms fylke nu er taget op.

I Norge har man planlagt snarest at påbegynde udbygningen af en del af vejen mellem Mo og Umbukta; i Nordland fylketing er det i november måned 1962 vedtaget at give Graddis-vejen prioritet; det norske vejdirektorat

har foretaget en undersøgelse af de foreliggende projekter til en vej fra Troms fylke til Kiruna. I denne forbindelse skal bemærkes, at det svenske »statsudskottet» har understreget nødvendigheden af, at der — forinden mere omfattende udbygningsarbejder igangsættes på svensk side — indhentes bindende tilsagn fra de pågældende norske myndigheder om en tilsvarende udbygning på norsk side.

Udvalget deler forslagsstillernes opfattelse med hensyn til behovet for en koordinering af de forskellige vejprojekter, idet man anser udbygning af mellemrigsvejene i de nordlige områder for en forudsætning for områdets erhvervsmæssige udvikling.

Udvalget indstiller,

I. at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 13/1959 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 20/1962 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende;

III. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at påse, at der mellem landene snarest optages kontakt for at skabe en samordning ved bygningen af de aktuelle mellemrigsveje.

Oslo, den 19. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om förenhetligande av sjötrafikreglerna (Sak A 23)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om indførelse af ensartede søvejsregler, fremsat af Leif Cassel, Svend Horn, Urho Kähkönen og Johan Møller Warmedal. I et PM af 12. juni 1962 er givet en oversigt over en del af forskellene mellem de danske og svenske søvejsregler, og under henvisning hertil henstiller forslagsstillerne til Nordisk Råd at vedtage en rekommandation til regeringerne om snarest at lade foretage en undersøgelse af mulighederne for at opnå ensartede søvejsregler.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel (talsmand), Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndige har udvalget hørt kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, og afdelningschefen Svante Sundman, Finland.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, hvoraf fremgår, at de forskellige myndigheder og organisationer, som har udtalt sig om medlemsforslaget, med ganske få forbehold er gået ind for indførelse af ensartede søvejsregler i de nordiske landes indre farvande.

Spørgsmålet har fået særlig aktualitet som følge af den stadigt voksende internordiske trafik af private lystfartøjer, herunder hurtiggående motorbåde. En indførelse af ensartede søvejsregler i de nordiske landes indre farvande vil ligge helt på linie med den overenskomst om ensartede regler for afmærkning af farvande, som i 1962 blev indgået mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige i anledning af rådets rekommandation nr. 1/1959.

Under henvisning hertil indstiller udvalget,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at lade foretage en undersøgelse af mulighederne for at indføre ensartede søvejsregler i de nordiske landes indre farvande.

Oslo, den 20. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund jämte tilläggsförslag om en fast Öresunds-förbindelse (Sak D 1)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 4/1953 angående en fast forbindelse i Øresund mellem Danmark og Sverige, indsendt af Danmarks og Sveriges regeringer, samt tillæggsforslag om en fast Øresunds-forbindelse, fremsat af Hans Gustafsson og Svend Horn.

Under henvisning til, at de i rådets rekommandation nr. 4/1953 omhandlede forberedende undersøgelser nu er gennemført, henstiller forslagsstillerne, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark og Sverige — eventuelt i samråd med regeringerne i Finland og Norge — at lade bygge en fast forbindelse over Øresund.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn (talsmand), Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndig har udvalget hørt byrådirektøren K. O. Wennerhorn, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget ønsker at udtale sin tilfredshed med, at den undersøgelse, som Nordisk Råd i sin rekommandation nr. 4/1953 havde henstillet foretaget, nu er tilendebragt.

Med den stadig voksende trafik over Øresund er det efter udvalgets opfattelse utvivlsomt, at en fast forbindelse bør bygges, og at spørgsmålet snarest bør tages op til drøftelse mellem de pågældende lande. Udvalget er klar over, at bygningen af en Øresunds-forbindelse må samordnes med bygningen af en Store Bælts-bro.

Udvalget indstiller,

I. at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 4/1953 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet i anledning af tillæggsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at lade bygge en fast forbindelse over Øresund.

Oslo, den 20. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 84)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 21/1962 angående samarbejde vedrørende rejsebureauvirksomhed i udlandet, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn (talsmand), Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg.

Som sagkyndige har udvalget hørt kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, direktør Arne Johnsen, Norge, og direktør Lars Esmark, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget konstaterer med beklagelse, at arbejdet for bibeholdelsen af et samarbejde i det hidtidige omfang mellem de nordiske turistorganisationer gennem fælles kontorer i andre europæiske lande ikke er lykkedes. Man ønsker dog at gøre opmærksom på det ønskelige i, at muligheden for oprettelse af fælles nordiske turistkontorer overvejes i Nordisk Turisttrafik Komité (NTTK) ved optagelse af turistarbejdet i nye byer og ved eventuelle omorganisationer af arbejdet.

Forskellige vanskeligheder synes også at gøre sig gældende for et nordisk turistsamarbejde gennem fælles kontorer på det amerikanske marked. Eftersom det amerikanske publikum betragter Skandinavien som ét besøgsområde, finder udvalget det særlig ønskeligt, at alle anstrengelser gøres for at oprette fælles kontorer, f. eks. i Los Angeles, hvor et turistarbejde forventes optaget i løbet af året 1963. Også for så vidt angår New York, hvor en sammenflytning af de nationale kontorer har været drøftet igennem flere år uden resultat, finder udvalget, at det i alle landes interesse vil være nødvendigt at nå frem til en snarlig og positiv løsning.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 20. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1960 angående ytterligare pass- och reselättnader (Sak D 48)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommendation nr. 3/1960 angående yderligere pas- og rejselettelser, indsendt af Islands og Norges regeringer.

Rekommendationen blev, bortset fra Islands tilslutning til overenskomsten om ophævelse af paskontrolten ved de internordiske grænser, færdigbehandlet på rådets niende session 1961.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson (talsmand), Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndig har udvalget hørt departementschef Vilhelm Boas, Danmark.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Det oplystes for udvalget, at der i alle landene var truffet de nødvendige forberedelser, således at Islands tilslutning til den nordiske pasunion kunne finde sted med virkning fra den 1. juli 1963.

Udvalget, som forudsætter, at den videre behandling af spørgsmålet vil blive fulgt af Nordisk Samfærdselkomité, indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 20. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag
i anledning av meddelande om rekommendation nr
17/1962 angående legitimation vid inresa i det
nordiska passområdet (Sak D 80)

Til trafikudvalget er henvist meddelelse om rekommandation nr. 17/1962 angående legitimation ved indrejse i det nordiske pasområde, indsendt af Danmarks regering.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen (talsmand), Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndig har udvalget hørt departementschef Vilhelm Boas, Danmark.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Det oplystes, at der i marts måned 1963 vil blive afholdt et nyt møde mellem repræsentanter for ressortministerierne om sagen.

Udvalget, der kan tilslutte sig Nordisk Samfærdselskomité's udtalelse om, at rekommandationen bør gennemføres i god tid inden turistsæsonen 1963, indstiller,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 20. februar 1963

Jon Leirfall
Formand

TRAFIKUTSKOTTET
FÖRSLAG NR 14**Trafikutskottets förslag**

i anledning av berättelse från Nordiska samfärdselkommittén, jämte tilläggsförslag 1 om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg och tilläggsförslag 2 om ökad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna (Sak C 4)

Til trafikudvalget er henvist beretning fra Nordisk Samfærdselskomité for tiden december 1961—december 1962, indsendt af Norges regering, samt tillægsforslag 1 om ophævelse af lodstvang i Norge for danske og svenske fartøjer over en vis størrelse, fremsat af Birger Lundström, og tillægsforslag 2 om forøget bevægelsesfrihed mellem de nordiske lande for mindre flyvemaskiner, fremsat af Birger Lundström. I tillægsforslag 1 henstilles, at rådet over for den norske regering rekommanderer, at der gennemføres sådanne foranstaltninger, at mindre danske og svenske fartøjer i videst mulig udstrækning ligestilles med norske fartøjer, for så vidt angår bestemmelserne om lodstvang. I tillægsforslag 2 henstilles, at rådet rekommanderer regeringerne at undersøge forudsætningerne for en sådan ordning af den inter-nordiske trafik, at mindre flyvemaskiner, der er hjemmehørende i et af de nordiske lande, må benytte en flyveplads uden at have pligt til anmeldelse over for toldvæsenet, når toldpligtige varer ikke medføres, samt at sådanne flyvemaskiner slettes af fortegnelsen over krigsmateriel, hvortil der kræves udførselstilladelse.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Leif Cassel (talsmand), Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndige har udvalget hørt byråchefen Stig Bergström, Sverige, første sekretæren E. A. Edelstam, Sverige, og byråsjef John Paxal, Norge.

Vedrørende sag nr. 11 i beretningen om fælles toldstationer oplystes, at toldsamarbejdet, for så vidt angår vejtrafikken, nu er gennemført så langt, som det under de nuværende toldforhold er muligt, og at der arbejdes videre med spørgsmålet, for så vidt angår fælles jernbanetoldstationer.

Det oplystes, at der foreligger et konkret forslag til løsning af det i sag

nr. 13 pkt. 2 omhandlede forslag om adgang for visse rejsende til at passere de internordiske landgrænser, hvor de selv ønsker.

Det oplystes endvidere, at der mellem Norge og Sverige er påbegyndt en prøveordning, hvorefter jernbanepersonalet på toldvæsenets vegne fører kontrol med indskrevet rejsegods, således som foreslået i betænkningens sag nr. 13 pkt. 21. Hvis erfaringerne af prøvevirksomheden bliver gode, er det tanken, at ordningen også skal omfatte Danmark og Finland.

Om Europavej 18, der er omtalt under beretningens sag nr. 22, blev det oplyst, at visse ombygningsarbejder på strækningen mellem Karlstad og den norske grænse er i gang, og at yderligere arbejder vil blive påbegyndt i nær fremtid. Yderligere oplystes, at det kunne påregnes, at visse ikke uvæsentlige dele af den nævnte strækning af vej E 18 ville blive optaget ved den forestående fornyelse af flerårsplanen for bygning af rigsveje i Värmlands län i perioden 1964—1968. Der blev i denne forbindelse gjort opmærksom på, at takten for udbygning af vejene ville være afhængig af de bevillinger, der kan opnås.

Udvalget indstiller,

I. at rådet tager beretningen til efterretning;

II. at rådet udsætter den videre behandling af tillæggsforslag 1 om ophævelse af lodstvang i Norge for visse mindre fartøjer til næste ordinære session;

III. at rådet i anledning af tillæggsforslag 2 vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge muligheder for at lette grænseformaliteterne i almindelighed i den internordiske flyvetrafik.

Oslo, den 20. februar 1963

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 6)

Til trafikutvalget er henvist beretning fra Nordisk Interimskomiteé for Samordning af Transportforskningen (Nordisk Transportforskningskomité), innsendt av Danmarks regering.

I utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: Leif Cassel, Hans Gustafsson, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, Aksel Larsen (talsmann), Jon Leirfall, Birger Lundström og Johan Poulsen samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sakkyndig har utvalget hørt byråsjef John Paxal, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med de foreliggende trykte dokumenter og har særlig festet seg ved Nordisk Samferdselskomité's forslag om nå å få fremlagt en utredning om behov og muligheter for utvidet transportøkonomisk forskning i Norden.

Utvalget vil anbefale regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å gi Nordisk Transportforskningskomité i oppdrag snarest mulig å gi en slik utredning og å komme med et forslag til en plan for utbygging av en transportforskning som kan tjene landenes transportpolitikk. Nordisk Transportforskningskomité forutsettes gitt adgang til å engasjere en mann til å bistå komiteen i arbeidet med en slik utredning og plan.

Utvalget innstiller,

at rådet tar beretningen til etterretning.

Oslo, 20. februar 1963

Jon Leirfall

Formann

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av uppskjutet medlemsförslag om
samordning av kontrollbestämmelser rörande
elmateriel (Sak A 4)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel.

I ett till tionde sessionen väckt förslag (Sak A 29/1962) hemställde Lars Eliasson och Lis Groes, att rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om ett förenhetligande av elmaterielkontrollen i Norden på sätt som närmare angivits i medlemsförslaget. På förslag av ekonomiska utskottet (nr 3/1962) beslöt rådet att uppskjuta vidare behandling av förslaget till nästa session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen och Sven Sundin (talesman) samt statsråd Aase Bjerkholt, fiskeriminister A. C. Normann och handels- och industriministern T. A. Wiherheimo.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets ekonomiska niomannakommitté, som föreslår, att rådet måtte rekommendera regeringarna att taga initiativet till en sådan samordning av de olika ländernas säkerhetsföreskrifter för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

Av niomannakommitténs utlåtande framgår, att materielkontrollanstalterna i de nordiska länderna enats om en sådan ändring av det s. k. Lifjellavtalet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samnordisk provning av elmateriel, att en provning och ett godkännande i ett land skulle vara tillfyllest för att även erhålla godkännande i de övriga nordiska länderna.

Niomannakommittén har vidare kunnat konstatera, att det råder betydande olikheter mellan de i de olika länderna gällande säkerhetsföreskrifterna för installation av elektrisk materiel. Dessa skiljaktigheter har ofta fått till följd, att tilläggsprovningar måst tillgripas i ett land i fråga om artiklar, som redan godkänts i ett grannland.

Utskottet anser det uppenbart, att en samordning av de nordiska ländernas offentliga säkerhetsföreskrifter för elektrisk materiel snarast bör genomföras. Här krävs i första hand en detaljerad jämförelse mellan dessa föreskrifter i de fyra nordiska länderna på varje särskilt område och utarbetande av förslag till enhetliga normer.

Niomannakommittén har konstaterat, att avgiftssystemen inom den elektriska materielkontrollen i Norden skiljer sig högst avsevärt från varandra. Utskottet anser, att en bättre överensstämmelse på denna punkt är en förutsättning för att man i praktiken skall kunna uppnå, att en provning i ett land omedelbart godtages i de andra nordiska länderna.

Det har slutligen kommit till utskottets kännedom, att bestämmelserna om bl. a. radiostörningar varierar ganska kraftigt från land till land. Utskottet, som helt anslutit sig till vad ekonomiska niomannakommittén anfört i sitt utlåtande, anser, att även dessa och liknande problem tas upp till behandling i sammanhanget.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att taga initiativet till en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radiostörningar m. m., dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

Oslo den 18 februari 1963

Axel Strand

Förman

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av meddelande om rekommendation
nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till
utvecklingsländerna (Sak D 54)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna, överlämnat av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe (talesman), Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt statsråd Aase Bjerkholt, fiskeriminister A. C. Normann, socialministern Kyllikki Pohjala och handels- och industriministern T. A. Wiherheimo.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit byråchefen Bengt Odhner, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna och muntligen lämnade upplysningar. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att arbetet med det gemensamma nordiska projektet i Tanganyika synes fortgå tillfredsställande. Rekryteringen av erforderliga lärare och andra experter har lett till att nio av de 12 lärare, som avses utsändas i första omgången, nu är på plats, medan de övriga tre beräknas börja sin tjänstgöring under våren 1963. En projektchef för administrationen i Tanganyika skall tillsättas, och byggnadsplaneringen framskrider raskt.

De nordiska länderna har upprättat en styrelse för projektet, bestående av två representanter jämte en suppleant från varje land. Styrelsen skall årligen avge rapport över verksamheten till de fördragsslutande parterna.

Frågan om ett eventuellt samnordiskt projekt i Nigeria befinner sig ännu på utredningsstadiet inom ministerkommittén, som kommer att ta ställning härtill snarast möjligt.

Även beträffande de övriga samarbetsområdena — utbildning och rekrytering av experter, avhållandet av nordiska expertseminarier, frågor rörande upprättandet av ytterligare nordiska u-landsinstitut samt samarbete mellan de nordiska myndigheterna och administrationsorganen i övrigt — kan utskottet konstatera, att kontakterna och samordningen mellan de nordiska länderna på ifrågakvarande område synes fungera väl.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan
på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 19 februari 1963

Axel Strand

Förman

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation
nr 4/1960 angående konferenser om Nordkalott-
spørsmål (Sak D 49)

Til økonomisk utvalg er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 4/1960 angående konferanser om Nordkalott-spørsmål, innsendt av Finlands og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukse-lainen (talsmann) og Sven Sundin samt statsråd Aase Bjerkholt, fiskeriminister A. C. Normann og handels- og industriministern T. A. Wiherheimo.

Videre har som sakkyndig deltatt direktøren Veikko Karsma, Finland.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter.

Det fremgår av de uttalelser, som er lagt fram til rådssesjonen, at den henstilling, som det ble gitt uttrykk for i rådets rekommandasjon om Nordkalott-konferanser, er blitt fulgt. Under disse konferanser — den siste fant sted i Kiruna sommeren 1962 — behandles spørsmål vedrørende næringsliv og arbeidsmarkedsforhold innen Nordkalotten, forskningsarbeid, radio- og televisjonsforhold samt vilkårene for kulturarbeidet innen Nordkalotten. Det fremgår også, at mulighetene for en fastere organisasjonsform for disse konferanser nå er under behandling, og at det allerede er fastlagt nye Nordkalott-konferanser i 1964, 1966 og 1968.

Utvalget antar, at rådets rekommandasjon om Nordkalott-konferanser må ansees oppfylt.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 18. februar 1963

Axel Strand

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nord-Norge (Sak D 13)

Til økonomisk utvalg er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 12/1957 om økonomisk samarbeid i Finlands, Norges og Sveriges nordligste områder, innsendt av Finlands, Norges og Sveriges regjeringer, sammen med tilleggforslag om en frihavn for Finland i Nord-Norge, fremsatt av V. J. Sukselainen. I tilleggforslaget foreslås, at Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Norge og Finland, at de i fellesskap undersøker de praktiske muligheter for å skape en frihavn for Finland innen Kirkenes-området, samt at regjeringene, dersom det foreligger reelle muligheter, gjennomfører planene om en frihavn, uavhengig av hvilken løsning spørsmålet om en norsk-finsk treforedlingsindustri innen dette område får.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen (talsmann) og Sven Sundin samt statsråd Aase Bjerkholt, fiskeriminister A. C. Normann og handels- og industriministern T. A. Wiherheimo.

Videre har som sakkyndig deltatt industrirådet Urho Hakkarainen, Finland.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter.

Av de meddelelser, som er avgitt, går det fram, at de utredninger, som den finske riksdag har forutsatt, når det gjelder beregningen av råvaretilgangen i skogene i Enare-området, fortsatt pågår, og at det fra finsk side ikke kan ventes å bli tatt noe standpunkt til prosjektet om en treforedlingsbedrift i Kirkenes, før disse utredninger foreligger.

I det tilleggforslag, som er fremsatt av V. J. Sukselainen, er det foreslått, at regjeringene i Finland og Norge i fellesskap undersøker de praktiske muligheter for å skape en frihavn for Finland innen Kirkenes-området, samt

at regjeringene, dersom det foreligger reelle muligheter, gjennomfører planene om en frihavn, uavhengig av hvilken løsning spørsmålet om en norsk-finsk treforedlingsindustri innen dette område får.

Utvalget finner det vanskelig på det nåværende tidspunkt med den usikkerhet, som fortsatt hersker om utbyggingsprosjektet i Kirkenes, å foreta noen endelig bedømmelse av tilleggsforslaget om en frihavn. Utvalget antar, at forslaget bør utredes ytterligere, samt at den økonomiske nimannskommiteen bør få anledning til å drøfte sakens dokumenter nærmere, når utredningene foreligger. På denne bakgrunn vil utvalget foreslå, at tilleggsforslaget utsettes til neste ordinære sesjon.

Utvalget innstiller,

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nærmere meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon;

II. at rådet utsetter videre behandling av tilleggsforslaget til neste ordinære sesjon.

Oslo, 18. februar 1963

Axel Strand

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om utökad sam- verkan inom Nordkalott-området (Sak A 40)

Til økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag om økt samarbeid i Nordkalott-området, fremsatt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Olavi Kajala, Hertta Kuusinen, Olavi Lahtela, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg, Aarne Saarinen, Anna-Liisa Tiekso og Hilja Väänänen.

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Finland, Norge og Sverige ved gjennomføringen av samarbeidet innen Nordkalotten i fellesskap å utforske mulighetene for samarbeid med Sovjet-Samveldet så vel når det gjelder økonomi, handel og samferdsel som på det sosiale og kulturelle område innen Nordkalotten.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, John Lyng, Finn Moe (talsmann), Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihntiemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt fiskeriminister A. C. Normann og handels- og industriministern T. A. Wiherheimo.

Videre har som sakkyndig deltatt byråsjef Per Vennemoe, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter.

Utvalget peker på at de Nordkalott-konferanser, som er holdt, senest i Kiruna sommeren 1962, har funnet sted i foreningene Nordens regi.

Når det gjelder virksomheten i disse foreninger, er det naturlig, at konferansene blir begrenset til deltakere fra de nordiske land. Videre fremholdes, at det ikke finnes noe særskilt organ eller noen særskilt vedtatte former for samarbeidet mellom regjeringene i de tre berørte nordiske land, når det gjelder Nordkalott-problemer. Det samarbeid, som er kommet i stand, har i stor utstrekning funnet sted mellom regionale myndigheter og organisasjoner. Det synes vanskelig å bedømme, i hvilken utstrekning det finnes forutsetninger for en utvidelse av dette på visse områder til Sovjet-Samveldet.

De nordiske land med interesser i Nordkalott-området er interessert i et utvidet samarbeid med Sovjet-Samveldet i dette området.

Det foregår allerede samarbeid om utbygging av vannkraft. Dette samarbeidet foregår på tosidig basis. Det utvidede samarbeidet vil også best

kunne skje på tosidig grunnlag. Hvis det er tale om samarbeid mellom flere enn to land, bør man i hvert enkelt tilfelle finne fram til praktiske former for samarbeidet.

Utvalget anser det naturlig, at regjeringene i Finland, Norge og Sverige i saker vedrørende Nordkalott-området, der et samarbeid med Sovjet-Samveldet synes praktisk, undersøker mulighetene for å få i stand et slikt samarbeid.

Utvalget innstiller,

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsfor-
slaget.

Oslo, 19. februar 1963

Axel Strand

Formann

Ekonomiska utskottets förslag i anledning av medlemsförslag om sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens (Sak A 41)

Til økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag om sammenkalling av en verdensomfattende økonomisk konferanse, fremsatt av Hertta Kuusinen, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg og Aarne Saarinen.

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i samtlige nordiske land i fellesskap i FN å støtte forslaget om sammenkalling av en verdensomfattende konferanse for behandling av folkenes økonomiske problemer samt det økonomiske samarbeid mellom folkene, for å fremme tiltak, som tar sikte på å fjerne hindringene for det internasjonale økonomiske samarbeid.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson (talsmann), Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt fiskeriminister A. C. Normann og handels- og industriministern T. A. Wiherheimo.

Videre har som sakkyndige deltatt statssekreteraren G. von Sydow, Sverige, og byråsjef Gudmund Saxrud, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, deriblant en uttalelse av rådets økonomiske nimannskomité, der det heter, at i samsvarende med en resolusjon, vedtatt 8. desember 1962 av FN's generalforsamling, vil en internasjonal konferanse om handel og utvikling bli sammenkalt i slutten av 1963 eller begynnelsen av 1964 innen rammen av ECOSOC's virksomhet. Samtlige nordiske land stemte for denne resolusjon. På konferansen er det forutsatt, at det foruten problemer i forbindelse med utviklingslandenes handel med de industrialiserte land også skal finne sted en generell behandling av internasjonale handelsproblemer. På bakgrunn av disse forhold synes det ikke å være nødvendig med noe initiativ fra Nordisk Råds side.

Utvalget innstiller,

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Oslo, 18. februar 1963

Axel Strand

Formann

**Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om
uppförande av ett »Scandinavia House» i
New York (Sak A 9)**

Til økonomisk utvalg er henvist utsatt tilleggsforslag om oppføring av et »Scandinavia House» i New York. Forslaget ble fremsatt av Per Hækkerup ved rådets tiende sesjon. I forslaget henstilles at Nordisk Råd — når enkelt- hetene vedrørende en eventuell oppføring av et »Scandinavia House» i New York er blitt belyst og rådet fått seg forelagt resultatet av denne undersø- kelse — henstiller til regjeringene å søke tanken om en slik bygning virke- liggjort. Rådet besluttet utsette forslaget til neste sesjon.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av ut- valget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki (talsmann), Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt fiskeri- minister A. C. Normann.

Videre har som sakkyndig deltatt fuldmægtig Kaj Repsdorph, Danmark.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, deriblant en uttalelse av rådets økonomiske nimanngskomiteé. Av disse dokumenter fremgår det, at flertallet av de nordiske land ved kjøp av eiendommer eller på annen måte har løst sine aktuelle og på lengere sikt forutsatte problemer med lokaler i New York. Det synes derfor, som det ikke på det nåværende tidspunkt foreligger noe umiddelbart behov for et »Scandinavia House», som kan gi plass for forskjellige nordiske institusjoner.

Også av økonomiske og andre grunner har de nordiske regjeringer ikke funnet det forsvarlig å engasjere seg i prosjekt av den størrelse det her er tale om.

På bakgrunn av disse omstendigheter synes det ikke å foreligge praktiske forutsetninger for gjennomføring av tanken om et »Scandinavia House» i New York, og utvalget innstiller,

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av tilleggsforsla-
get.

Oslo, 19. februar 1963

Axel Strand

Formann

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska kontakt-
organet för atomenergifrågor (Sak C 8)

Til økonomisk utvalg er henvist beretning fra Det nordiske kontaktorgan for atomenergisørsmål, innsendt av Sveriges regjering.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen (talsmann), Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt fiskeriminister A. C. Normann.

Videre har som sakkyndig deltatt byråsjef Tore Bøgh Tobiassen, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter. Det fremgår av disse dokumenter, at samarbeidet på dette området synes å pågå på tilfredsstillende måte, både når det gjelder samarbeidet innen Norden og samarbeidet i internasjonale organisasjoner, som sysler med atomenergisørsmål.

Utvalget innstiller,

at rådet tar beretningen til etterretning.

Oslo, 19. februar 1963

Axel Strand

Formann

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation
nr 3/1962 angående samarbete inom byggnads-
forskningen (Sak D 66)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet, K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi (talesman), Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt fiskeriminister A. C. Normann.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Byggnads- och anläggningsindustrien i Norden är stadd i mycket stark utveckling med hänsyn till rationalisering, strukturomvandling, forskning och utvecklingsarbete, allt i syfte att förbilliga och förenkla produktionen. För att lösa dessa uppgifter har i de nordiska länderna inrättats forskningsinstitut och andra utredningsorgan med intresset riktat på hus- och vägbyggandet. Ett visst och med åren tilltagande nordiskt samarbete har etablerats mellan dessa institutioner, men trots detta förekommer det i betydande utsträckning, att samma eller likartat utredningsarbete utföres på flera håll i de nordiska länderna, medan å andra sidan resurserna inte är tillräckliga för behandling av alla viktigare uppgifter. Det är uppenbart angeläget att söka få till stånd ett utvidgat samarbete beträffande hithörande forskningsuppgifter.

I ett utlåtande av rådets ekonomiska niomannakommitté av den 10 februari 1962 uttalas bl. a., att de centrala nordiska byggnadsmyndigheternas samarbetsorgan är Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB), som sedan sin tillkomst 1956 kunnat uträtta ett effektivt arbete och infört enhetliga nordiska normer på en rad områden inoni husbyggandet. NKB har härvid inte åtnjutit egentliga statsbidrag. Avdelad personal har sysslat med de nordiska arbetsuppgifterna som tjänsteuppgifter vid sidan av det ordinarie arbetet. Med ökad finansiell hjälp skulle NKB kunna taga upp till be-

handling ett flertal arbetsuppgifter inom sitt naturliga verksamhetsområde, från vilka kommittén i avsaknad av tillräckliga ekonomiska resurser måst avstå. Niomannakommittén ansåg, att en förutsättning för ökade statliga bidrag borde vara att NKB ålades utarbeta en långtidsplan för sin verksamhet. Vid frågans behandling vid rådets tionde session anslöt sig ekonomiska utskottet till niomannakommitténs utlåtande.

Av regeringarnas meddelanden till innevarande session framgår, att NKB nu utarbetat en dylik långtidsplan och att denna överlämnats eller kommer att överlämnas till regeringarna och berörda myndigheter i de olika länderna. Ekonomiska utskottet konstaterar, att starka strävanden pågår till en samverkan mellan de nordiska ländernas institutioner på byggnadsforskningens område och noterar med tillfredsställelse, att frågan om statsbidrag till NKB nu synes närma sig en lösning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 19 februari 1963

Axel Strand

Förman

Ekonomiska utskottets förslag i anledning av uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (Sak A 13)

Til økonomisk utvalg er henvist utsatt medlemsforslag om fiskerigrensene i Norden, fremsatt av Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald og Bertil Ohlin til rådets åttende sesjon. I medlemsforslaget henstilles, at rådet rekkommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for en felles løsning av fiskerigrensespørsmålene for disse land, samt i den utstrekning det lar seg gjøre, komme overens om likestilling for nordiske statsborgere eller særskilte grupper av disse, når det gjelder fiske innen spesielle områder. Forslaget har vært utsatt ved behandlingen under 8., 9. og 10. sesjon.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna (talsmann), Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt fiskeriminister A. C. Normann.

Videre har som sakkyndig deltatt byråsjef E. F. Ofstad, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, deriblant en uttalelse av rådets økonomiske nimannskomité, som foreslår, at saken utsettes på ny til neste ordinære sesjon. I likhet med den økonomiske nimannskomitéen finner utvalget, at noe initiativ fra Nordisk Råds side ikke på det nåværende tidspunkt kan bidra til å løse fiskerigrenseproblemene i Norden.

Utvalget vil likevel peke på at det her dreier seg om en sak, som har stor økonomisk betydning, særlig for de direkte berørte næringsgrupper, og at spørsmålet bør vies stor oppmerksomhet.

Utvalget går ut fra at det opprettede kontaktorgan for fiskerispørsmål vil arbeide videre med disse spørsmål, og foreslår,

at rådet utsetter videre behandling av forslaget til neste ordinære sesjon.

Oslo, 20. februar 1963

Axel Strand

Formann

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation
nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskeri-
spörsmål (Sak D 86)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskerispörsmål, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna (talesman), Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel W. Strand, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt fiskeriminister A. C. Normann.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit byråchefen Claes Senning, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande från rådets ekonomiska niomannakommitté, som föreslår, att Nordiska rådet anser frågan som färdigbehandlad för sin del. Av regeringarnas meddelanden framgår nämligen, att ett kontaktorgan för fiskerispörsmål nu upprättats i enlighet med rådets rekommendation. Ekonomiska utskottet ansluter sig till niomannakommitténs utlåtande.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 19 februari 1963

Axel Strand

Förman

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation
nr 5/1961 angående samverkan beträffande
fiskeriproblem (Sak D 55)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna (talesman), Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt fiskeriminister A. C. Normann.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit byråchefen Claes Senning, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna. Av dessa framgår, att de nordiska länderna framgångsrikt samverkat för en effektivisering av OECD:s handläggning av fiskerispörsmål. Det framgår vidare, att Danmark, Norge och Sverige vid GATT-förhandlingarna 1960/62 sökt utverka tullsänkningar för fiskprodukter. Härvid har Danmark och Norge genom avtal med EEC erhållit tullreduktioner, tullkontingenter och tullbindningar för en rad produkter inom fisksektorn. De svenska önskemålen om en nedsättning av EEC-tullen för sill har däremot inte tillgodosetts. På svensk sida har man dock uttalat en förhoppning om att EEC måtte ägna frågan fortsatt uppmärksamhet.

Det nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål har nu upprättats. Utskottet förutsätter, att detta organ kommer att ägna uppmärksamhet åt frågor sammanhängande med ifrågavarande rekommendation.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 19 februari 1963

Axel Strand

Förman

Ekonomiska utskottets förslag i anledning av medlemsförslag om samverkan beträffande fiskexporten (Sak A 27)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om samverkan beträffande fiskexporten, väckt av Nils Jacobsen, Poul Møller, Ingrid Segerstedt Wiberg och Axel Strand. I förslaget hemställes, att rådet måtte rekommendera regeringarna att låta det nordiska kontaktorganet för fiskefrågor undersöka förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt uppträdande i fråga om fiskexporten till vissa länder.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand (talesman), V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt fiskeriminister A. C. Normann.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit byråchefen Claes Senning, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets ekonomiska niomannakommitté, som föreslår, att rådet rekommenderar regeringarna att överlämna frågan om nordiskt samarbete beträffande fiskexport till kontaktorganet för fiskerispörsmål för fortsatt utredning.

Medlemsförslaget tar bl. a. sikte på en samverkan mellan länderna dels beträffande exporten till länder, som har centraliserad fiskimport, dels beträffande exporten av fisk till u-länderna. Det borde vara till fördel, om de nordiska länderna i sådana hänseenden kunde uppträda gemensamt.

Förslaget syftar emellertid också till en mer allmän samverkan mellan de nordiska länderna beträffande fiskexporten.

Av niomannakommitténs utlåtande framgår, att åtskilliga remissinstanser ifrågasätter förslagets genomförbarhet under hänvisning till att fiskexporten är så olika organiserad i de nordiska länderna. Niomannakommittén uttalar, att betydande svårigheter föreligger att åstadkomma ett samarbete beträffande fiskexport men anser det inte uteslutet, att åtskilligt kan göras i den riktning medlemsförslaget anvisar.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål för fortsatt utredning överlämna frågan om nordiskt samarbete beträffande fiskeexport till länder med centraliserad fiskimport och till u-länderna.

Oslo den 20 februari 1963

Axel Strand

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (Sak D 26) samt meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft (Sak D 44) jämte uppskjutet tilläggsförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté (Sak A 12)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, samt meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte uppskjutet tilläggsförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté.

I ett till tionde sessionen väckt förslag (Sak D 61/1962, Ändringsförslag) hemställde Kaarlo Pitsinki, att rådet måtte rekommendera Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att tillsätta ett gemensamt organ för behandling av frågan om produktion och utbyte av elkraft. På förslag av ekonomiska utskottet (nr 9/1962) beslöt rådet att uppskjuta vidare behandling av förslaget till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland (talesman), Axel Strand, V. J. Sukselainen och Sven Sundin.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit driftdirektören Sven Lalander, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande över tilläggsförslaget av rådets ekonomiska niomannakommitté, och muntligen lämnade upplysningar.

Härav framgår, att representanter för de största kraftföretagen i Danmark,

Finland, Norge och Sverige enats om bildandet av ett nordiskt samarbetsorgan på kraftförsörjningsområdet, benämnt Nordiska elkraftgruppen (NORDEL). Överenskommelse har vidare träffats om de principiella riktlinjerna för det nya organet.

NORDEL skall endast vara ett rådgivande och rekommenderande organ, vars verksamhet i första hand inriktas på möjligheterna att vidga det ekonomiska samarbetet beträffande produktion och utbyte av elkraft och därmed sammanhängande tekniska samkörningsproblem. Organet skall också sammanställa och publicera statistik över produktion och konsumtion av elkraft. Prognoser för nya utbyggnadsprogram skall också granskas.

Ekonomiska niomannakommittén, som framhåller, att NORDEL närmast får karaktären av ett enskilt organ, anser det vara ändamålsenligt, att man till en början förskaffar sig erfarenheter av ett samarbetsorgan av denna art, innan ställning tas till ett samarbete i fastare former. Kommittén föreslår därför, att rådet rekommenderar regeringarna att stödja det pågående arbetet att få till stånd ett permanent samnordiskt organ för elkraftproduktionen. Utskottet kan ansluta sig till kommitténs utlåtande.

Vad gäller frågan om utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna, framgår det av regeringarnas meddelanden, att arbetet pågår beträffande uppgörandet av en vattenrättskonvention mellan Finland och Sverige. Denna jämte Nordiska vattenkraftkommitténs betänkande kan sedan läggas till grund för en bedömning av möjligheterna att utnyttja vattenkraften i Torne och Kalix älvar jämte angränsande vattendrag.

Genom ett norsk-svenskt samarbete har på gränsen mellan Norge och Sverige upprättats Linnvasselvs kraftstation. Planer föreligger vidare på att bygga den s. k. Konti-Skan-förbindelsen för överföring av högspänd likström mellan Sverige och Danmark.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja det pågående arbetet att få till stånd ett permanent samnordiskt organ för elkraftproduktionen.

Oslo den 20 februari 1963

Axel Strand

Förman

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av uppskjutet medlemsförslag om
samarbete beträffande beskattningens
utformning (Sak A 14)

Til økonomisk utvalg er henvist utsatt medlemsforslag om samarbeid om beskatningens utforming. I et til niende sesjon fremsatt forslag (Sak A 26/1961) henstillet Holger Eriksen, Hans Gustafsson og Harras Kyttä, at rådet måtte rekommandere regjeringene å undersøke mulighetene for et samarbeid om utformingen av de nasjonale beskatningssystemer. Ved behandlingen under rådets sesjon i 1961 ble forslaget utsatt til neste sesjon. Ved rådets tiende sesjon 1962 vedtok rådet en rekommandasjon, der regjeringene ble henstillet om å etablere et nært samråd mellom de myndigheter, komitéer og sakkyndige, som sysler med utredning av skatteregler, som kan antas å være av felles nordisk interesse (rekommandasjon nr. 30/1962). Når det gjelder den del av forslaget, som gjelder den fremtidige utforming av bedriftsbeskatningen og den individuelle beskatningen, ble saken utsatt til neste sesjon.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng (talsmann), Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen og Sven Sundin.

Videre har som sakkyndig deltatt konsulent H. Borgenvik, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med de foreliggende trykte saksdokumenter, deriblant en uttalelse av rådets økonomiske nimannskomiteé, som foreslår, at saken på ny utsettes til neste sesjon.

Utvalget slutter seg til nimannskomiteéens konklusjon, idet den utredning, som er utført når det gjelder bedriftsbeskatningen, ennå ikke har kunnet gis en mer utførlig behandling, og den bebudede utredning om den personlige beskatning ennå ikke foreligger. En nærmere drøfting av saken i nimannskomiteéen synes også ønskelig, før rådet tar endelig stilling.

Utvalget vil på denne bakgrunn foreslå,

at rådet på ny beslutter å utsette medlemsforslaget til neste sesjon for så vidt gjelder de saker, som ennå ikke er ferdigbehandlet.

Oslo, 20. februar 1963

Axel Strand

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete (Sak A 33)

Til økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag om nordisk institutt for utdanning av deltakere i internasjonalt samarbeid, fremsatt av Helge Larsen og Finn Moe. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer snarest mulig å organisere en fellesnordisk utdanning og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt, fortrinnsvis europeisk samarbeid.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe (talsmann), Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen og Sven Sundin.

Videre har som sakkyndig deltatt byråsjef Gudmund Saxrud, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med de foreliggende trykte saksdokumenter.

I medlemsforslaget er det bl. a. pekt på den økte betydning av mellomfolkelig samarbeid og at en av forutsetningene for at små nasjoner kan gjøre seg gjeldende i internasjonale organisasjoner er inngående kjennskap til deres oppbygging, virkemåte og hensikt, grundig informasjon om foreliggende problemer og divergerende målsettinger og dyptgående viten ikke bare om politiske, men også om økonomiske, sosiale, ervervsmessige og kulturelle strømninger. De nordiske land står overfor de samme problemer, når det gjelder å få gitt representanter for sentraladministrasjonen og ervervslivet og dets organisasjoner en fyldigst mulig spesialkunnskap på dette felt. Forslagsstillerne finner det naturlig, at de nordiske land søker å overvinne disse vanskeligheter ved at man skaper en samnordisk organisering av utdanning og informasjon om internasjonalt samarbeid. Organiseringen av en slik utdanning kan skje enten ved opprettelse av et sentralt fellesnordisk organ eller ved oppbygging av en koordinert plan for undervisningen.

Utvalget er enig med forslagsstillerne i at det her foreligger et behov, som bør kunne avhjelpes ved et nordisk samarbeid. En kompletterende utdanning av tjenestemenn og ervervsrepresentanter bør etter utvalgets mening

i første omgang kunne tilgodesees for eksempel ved en kursvirksomhet organisert etter en fellesnordisk plan.

Utvalget vil foreslå,

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til de nordiske lands regjeringer snarest mulig å organisere en kompletterende fellesnordisk utdanning og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt samarbeid.

Oslo, 20. februar 1963

Axel Strand

Formann

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av meddelande om rekommendation
nr 6/1960 angående samarbete beträffande
utrikestjänsten (Sak D 50)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 6/1960 angående samarbete beträffande utrikestjänsten, överlämnat av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller (talesman), Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen och Sven Sundin.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit direktør C. Berg-Nielsen, Norge.

Utskottet har tagit del av den i saken tryckta handlingen jämte muntligen lämnade upplysningar. Härav framgår, att undersökningar av möjligheterna till ett ökat samarbete inom utrikestjänsten nu pågår i samtliga nordiska länder. Dessa undersökningar synes omfatta flertalet av de områden för samverkan, som Nordiska rådet i olika sammanhang pekat på och där ett nordiskt samarbete inte redan etablerats. Av denna anledning anser utskottet, att saken borde kunna anses som slutbehandlad för rådets del, men utskottet förutsätter, att samarbetet fortsätter, att alla möjligheter till en utvidgning beaktas och att rådet hålles underrättat om hur samarbetet utvecklas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 20 februari 1963

Axel Strand

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 36) samt meddelanden om rekommendation nr 7/1961 angående industriellt samarbete (Sak D 56) jämte berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete, överlämnat av Norges regering, samt meddelanden om rekommendation nr 7/1961 angående industriellt samarbete, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin (talesman), Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt statsministern Tage Erlander, statsråd O. C. Gundersen, statsråd Jens Haugland, statsrådet Rune Johansson, statsrådet Herman Kling, statsrådet Gunnar Lange, utrikesministern Veli Merikoski och ministern för utrikes ärendena Torsten Nilsson.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kanslisekreteraren N. B. Leuf, Sverige, och ekspeditionssekretær Chr. Møller, Danmark.

Utskottet har tagit del av i saken tryckta handlingar och muntligen lämnade upplysningar. Av dessa framgår, att det allmänna ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna bedrivs enligt de riktlinjer, som fastställdes år 1959. En rad olika frågor är för närvarande föremål för utredning.

Vad beträffar den mer speciella frågan om industriellt samarbete kan utskottet konstatera, att produktionssamarbetet i Norden är under mycket stark utveckling mellan såväl organisationer som enskilda företag i de olika länderna. I sin rekommendation nr 7/1961 angående industriellt samarbete rekommenderade Nordiska rådet regeringarna att ge sitt stöd åt de åtgär-

der rörande industriellt samarbete, som föreslås i en av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet utarbetad promemoria i ämnet. Enligt utskottets mening kan denna rekommendation nu i allt väsentligt anses vara genomförd. För övrigt tillgodoses dess syfte dels av rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete, dels av den nordiska samarbetsöverenskommelsens artiklar om ekonomiskt samarbete. Utskottet menar därför, att rekommendation nr 7/1961 kan anses som slutbehandlad för rådets del.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att de nordiska ländernas utrikeshandel stadigt ökat. Speciellt glädjande är, att deras handel sinsemellan ökat kraftigare än utrikeshandeln i övrigt.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 12/1959 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session;

II. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 7/1961 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

III. att rådet lägger berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete till handlingarna.

Oslo den 21 februari 1963

Axel Strand

Förman

**Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
7/1962 angående samarbete under marknadsför-
handlingarna samt tilläggsförslag om
ekonomiskt samarbete (Sak D 70)**

Til økonomisk utvalg er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 7/1962 om samarbeid under markedsforhandlingene, innsendt av Danmarks, Norges og Sveriges regjeringer, samt tilleggsforslag om økonomisk samarbeid, fremsatt av Finn Moe. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd henstiller til de nordiske lands regjeringer i den nåværende situasjon å opprettholde et nært samarbeid med sikte på så vidt mulig å opptre på et felles grunnlag i de fremtidige forhandlinger om et europeisk økonomisk samarbeid.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Georg Backlund, Erik Eriksen, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin (talsmann), Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Axel Strand, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt statsministern Tage Erlander, statsminister Einar Gerhardsen, handels- og undervisningsminister Gylfi Gislason, statsråd O. C. Gundersen, statsråd Jens Haugland, statsrådet Eric Holmqvist, udenrigsminister Per Hækkerup, statsrådet Rune Johansson, statsrådet Herman Kling, statsrådet Gunnar Lange, utrikesministern Veli Merikoski, ministern för utrikes ärendena Torsten Nilsson og justitieministern J. O. Söderhjelm.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter. Utvalget har videre fått en muntlig redegjørelse fra regjeringsrepresentanter for den generelle markedssituasjon og de drøftinger, som nylig har funnet sted i EFTA's ministerråd i Genève.

Av ministrenes redegjørelser for utvalget er det gått fram, at det råder enighet om i den nye markedssituasjon å søke virksomheten innenfor EFTA og andre internasjonale økonomiske samarbeidsorganisasjoner tilrettelagt med sikte på å fremme det bredest mulig internasjonale samarbeid, idet det samtidig skal søkes å ta hensyn til de spesielle vansker for de enkelte medlemsland.

Utvalget er enig i at det arbeid, som på denne måte er satt i gang for å styrke EFTA, bør gis full støtte. Utvalget vil også uttale sin positive inn-

stilling til de bilaterale og multilaterale kontakter, som skal tas for å løse særlige problemer, som har oppstått for enkelte land på grunn av den nåværende handelspolitiske situasjon. Utvalget ønsker, at disse drøftelser må føre til resultater, som kan fremme samarbeidet i EFTA uten å skape noe motsetningsforhold til EEC, og arbeide for løsninger, som kan hjelpe de nordiske land i deres viktigste handelspolitiske problemer, og også til en løsning, som fortsatt vil lette det økonomiske samarbeid innenfor Norden. Utvalget vil på bakgrunn av ovenstående foreslå,

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser rekommendasjon nr. 7/1962 som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene,

1. at når de internasjonale markedsproblemer behandles, så vidt mulig opptre på felles grunnlag for å bevare forutsetningene for økonomisk samarbeid i Norden;

2. at i videst mulig utstrekning å samarbeide for å oppnå de beste resultater av de på EFTA-ministermøtet i Genève iverksatte multilaterale og bilaterale forhandlinger med henblikk på i den nåværende markedsituasjon å opprettholde og utvide handelen, ikke bare med industri- men også med landbruksvarer og fiskeriprodukter, og at under disse forhandlinger til stadighet holde seg de øvrige nordiske lands konkrete interesser for øyet;

3. at videre støtte alle bestrebelse for å fremme verdenshandelen.

Oslo, 21. februar 1963

Axel Strand

Formann

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. *Utbildning av sjukhusadministratörer.*
- Nr 2. *Samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel.*
- Nr 3. *Lagstiftning om resebyråverksamhet.*
- Nr 4. *Vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden.*
- Nr 5. *Gemensam trafiklagstiftning.*
- Nr 6. *Försäkring av icke-nordiska motorfordon.*
- Nr 7. *Ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen.*
- Nr 8. *Utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap.*
- Nr 9. *Minoritetsproblem inom Nordkalotten.*
- Nr 10. *Geologiska och geografiska exkursioner till Island.*
- Nr 11. *Kursverksamhet för universitetsstuderande i nordiska språk m. m.*
- Nr 12. *Samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation.*
- Nr 13. *Samarbete mellan de tekniska högskolorna.*
- Nr 14. *Byggande av mellanriksvägar.*
- Nr 15. *Undersökning av boxningens skadeverkningar.*
- Nr 16. *Sommartid.*
- Nr 17. *Ekonomiskt samarbete.*
- Nr 18. *Lagstiftning om radions juridiska ansvar.*
- Nr 19. *Internordiska flyttningsbetyg.*
- Nr 20. *Inrättande av ett »Nordens hus» i Reykjavik.*
- Nr 21. *Gemensam utbildning för teater, film, radio och television.*
- Nr 22. *Samarbete beträffande fiskexport.*
- Nr 23. *Utbildning av deltagare i internationellt samarbete.*
- Nr 24. *Enhetliga sjötrafikregler.*
- Nr 25. *Inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning.*
- Nr 26. *Tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt.*
- Nr 27. *Inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion.*
- Nr 28. *Fast Öresunds-förbindelse.*
- Nr 29. *Underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående utbildning av sjukhusadministratörer.

REKOMMENDATION NR 1

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 2) med 66 röster. 3 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast undersöka förutsättningarna för en sannordisk utbildningsverksamhet, avseende sjukhusadministration, vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jónsson, Gísli</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige

Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland

Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 19 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 1) med 66 röster. 3 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att taga initiativet till en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radiostörningar m. m., dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jónsson, Gísli</i> , Island
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge

Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark

Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 19 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställit regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *lagstiftning om resebyråverksamhet*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 1) med 37 röster mot 30. 2 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der måtte være behov for gennemførelse af rejsebureaulove i alle de nordiske lande og — såfremt regeringerne finder, at et sådant behov foreligger — at gennemføre en fællesnordisk lovgivning på dette område.

De 37 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Jónsson, Gísli</i> , Island	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Jónsson, Magnús</i> , Island	

De 30 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var:

Emil Ahlqvist, Sverige, *Birger Andersson*, Sverige, *Ebon Andersson*, Sverige, *Leif Cassel*, Sverige, *Sigrid Ekeqadahl*, Sverige, *Anselm Gillström*, Sverige, *Einar Gustafsson*, Sverige, *Hans Gustafsson*, Sverige, *Raino Hallberg*,

Finland, *Erkki Hara*, Finland, *Gunnar Helén*, Sverige, *Sven Högström*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Helge Larsen*, Danmark, *Ragnar Lassinantti*, Sverige, *Birger Lundström*, Sverige, *John Lyng*, Norge, *Poul Møller*, Danmark, *Johan Møller Warmedal*, Norge, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Hugo Osvald*, Sverige, *Juha Rihtniemi*, Finland, *Berte Rognerud*, Norge, *Bent Røiseland*, Norge, *Axel Strand*, Sverige, *Sven Sundin*, Sverige, *Poul Sørensen*, Danmark, *Fridolf Thapper*, Sverige, *Knud Thestrup*, Danmark, och *Knut Toven*, Norge.

Oslo den 19 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Norge nedanstående rekommendation angående *vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 2) med 66 röster. 3 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Norge og Finland å undersøke mulighetene for bygging av vei fra Sevettjärvi til riksvei nr. 50 i Neiden.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige

Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland

Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 19 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående gemensam trafiklagstiftning.

REKOMMENDATION NR 5

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 3) med 66 röster. 3 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at stille sådanne hjælpemidler til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, at komiteen hurtigt kan udarbejde et udkast til en fælles nordisk færdselslov.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Klemola, Kauno</i> , Finland
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige

Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland

Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 19 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående försäkring av icke-nordiska motorfordon.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 5) med 66 röster. 3 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at gøre Norden til et fælles forsikringsområde for så vidt angår den lovpligtige ansvarsforsikring for ikke-nordiske motorkøretøjer.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Klemola, Kauno</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige

Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland

Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 19 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen*.

REKOMMENDATION NR 7

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 1) med 66 röster. 3 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Klemola, Kauno</i> , Finland
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland

Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge

Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 19 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 1) med 66 röster. 3 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hyttiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Jónsson, Gísli</i> , Island
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige

<i>Lyng, John, Norge</i>	<i>Poulsen, Johan, Danmark</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>
<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Osvald, Hugo, Sverige</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>

Oslo den 19 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *minoritetsproblemet inom Nordkalotten*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 3) med 67 röster. 2 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vid den fortsatta behandlingen av de speciella problem, som sammanhänger med minoritetsbefolkningen i dessa länders nordligaste områden, ägna särskild uppmärksamhet åt de möjligheter som nordiskt samarbete erbjuder bl. a. i form av gemensam forskning och annat praktiskt samarbete såsom lärarutbyte.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige

<i>Lyng, John, Norge</i>	<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Osvald, Hugo, Sverige</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Poulsen, Johan, Danmark</i>	

Oslo den 20 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *geologiska och geografiska exkursioner till Island*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 5) med 67 röster. 2 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i de nordiske land, i overensstemmelse med Nordisk Kulturkommisjons forslag, snarest å stille de nødvendige midler til rådighet for gjennomføring av nordiske ekskursjoner i geologi og geografi til Island samt nedsette en ekspertkomité til planlegning av virksomheten.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge

<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Osvald, Hugo, Sverige</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Poulsen, Johan, Danmark</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	

Oslo den 20 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *kursverksamhet för universitetsstuderande i nordiska språk m. m.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 5) med 67 röster. 2 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å stille de nødvendige midler til rådighet for å utvide den nordiske kursvirksomhet for universitetsstuderende i nordiske språk og nordisk litteratur på den av Nordisk Kulturkomisjon foreslåtte måte.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Jónsson, Gísli</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge

<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Osvald, Hugo, Sverige</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Poulsen, Johan, Danmark</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	

Oslo den 20 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 6) med 67 röster. 2 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at det i forbindelse med det pågående utredningsarbeid om vitenskapelig dokumentasjon i undervisningsministrenes regi blir overveiet mulige former for nordisk samarbeid sett i relasjon til det internasjonale samarbeid på tilsvarende områder.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jónsson, Gísli</i> , Island
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark

<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Osvald, Hugo, Sverige</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Poulsen, Johan, Danmark</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	

Oslo den 20 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete mellan de tekniska högskolorna*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 9) med 67 röster. 2 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av det samlade utredningsmaterial, som nu föreligger, skyndsamt vidtaga åtgärder i och för genomförande av det planerade samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Klemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark

<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Toven, Knut</i> , Norge
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	

Oslo den 20 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *byggande av mellanriksvägar*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 8) med 67 röster. 2 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at påse, at der mellem landene snarest optages kontakt for at skabe en samordning ved bygningen af de aktuelle mellemrigsveje.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jónsson, Gísli</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige

Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland

Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 20 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *undersökning av boxningens skadeverkningar*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 7) med 43 röster mot 11. En medlem avstod från att rösta och 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en fællesnordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger.

De 43 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil, Sverige</i>	<i>Klippenvåg, Harry, Norge</i>
<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Lassinantti, Ragnar, Sverige</i>
<i>Andresen, Kaj, Danmark</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Backlund, Georg, Finland</i>	<i>Lundström, Birger, Sverige</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Lyng, John, Norge</i>
<i>Cassel, Leif, Sverige</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>
<i>Fagerholm, Karl-August, Finland</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Gillström, Anselm, Sverige</i>	<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>
<i>Gustafsson, Einar, Sverige</i>	<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Helén, Gunnar, Sverige</i>	<i>Petersen, Carl, Danmark</i>
<i>Henriksson, Gunnar, Finland</i>	<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>
<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður, Island</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Jacobsen, Nils, Norge</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Johannessen, Guri, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Jóhannesson, Ólafur, Island</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Jónsson, Gísli, Island</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Jónsson, Magnús, Island</i>	

De 11 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var:

Birger Andersson, Sverige, Ebon Andersson, Sverige, Sigrid Ekendahl, Sverige, Hans Gustafsson, Sverige, Erkki Hara, Finland, Sven Högström, Finland, Veikko Hyytiäinen, Finland, Poul Møller, Danmark, Axel Strand, Sverige, Sven Sundin, Sverige, och Fridolf Thapper, Sverige.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *N. Chr. Christensen, Danmark.*

Oslo den 20 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *sommartid*.

REKOMMENDATION NR 16

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 13) med 25 röster mot 19. 5 medlemmar avstod från att rösta och 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att försöksvis genomföra *sommartid* efter enhetliga regler.

De 25 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Johannessen, Guri</i> , Norge	<i>Toven, Knut</i> , Norge
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	

De 19 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var:

Nina Andersen, Danmark, *Kaj Andresen*, Danmark, *Leif Cassel*, Sverige, *N. Chr. Christensen*, Danmark, *Erik Eriksen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Einar Gustafsson*, Sverige, *Jon Leirfall*, Norge, *Poul Møller*, Danmark, *Harald Nielsen*, Danmark, *Gustav Pedersen*, Danmark, *Johan Poulsen*, Danmark, *Bent Røiseland*, Norge, *Ingrid Segerstedt Wiberg*, Sverige, *Axel Strand*, Sverige, *V. J. Sukselainen*, Finland, *Sven Sundin*, Sverige, *Poul Sørensen*, Danmark, och *Knud Thestrup*, Danmark.

De 5 medlemmar som avstod från att rösta, var: *Emil Ahlkvist*, Sverige, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Gisti Jónsson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, och *Fridolf Thapper*, Sverige.

Oslo den 20 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ekonomiskt samarbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 21 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 19) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene,

1. at når de internasjonale markedsproblemer behandles, så vidt mulig opptre på felles grunnlag for å bevare forutsetningene for økonomisk samarbeid i Norden;

2. at i videst mulig utstrekning å samarbeide for å oppnå de beste resultater av de på EFTA-ministermøtet i Genève iverksatte multilaterale og bilaterale forhandlinger med henblikk på i den nåværende markedssituasjon å opprettholde og utvide handelen, ikke bare med industri- men også med landbruksvarer og fiskeriprodukter, og at under disse forhandlinger til stadighet holde seg de øvrige nordiske lands konkrete interesser for øyet;

3. at videre støtte alle bestrebelser for å fremme verdenshandelen.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bondevik, Kjell, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hallberg, Raino, Finland

Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Guri, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Gísli, Island
Jónsson, Magnús, Island

Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kuusinen, Hertta, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island

Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 21 februar 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *lagstiftning om radions juridiska ansvar*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 21 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 3) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for en i princippet ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil, Sverige</i>	<i>Johannessen, Guri, Norge</i>
<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Jóhannesson, Ólafur, Island</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Andersson, Ebon, Sverige</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Andresen, Kaj, Danmark</i>	<i>Jónsson, Magnús, Island</i>
<i>Backlund, Georg, Finland</i>	<i>Kleemola, Kauno, Finland</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Klippenvåg, Harry, Norge</i>
<i>Cassel, Leif, Sverige</i>	<i>Kuusinen, Hertta, Finland</i>
<i>Christensen, N. Chr., Danmark</i>	<i>Lahtela, Olavi, Finland</i>
<i>Ekendahl, Sigrid, Sverige</i>	<i>Larsen, Aksel, Danmark</i>
<i>Fagerholm, Karl-August, Finland</i>	<i>Lassinantti, Ragnar, Sverige</i>
<i>Gillström, Anselm, Sverige</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Gustafsson, Einar, Sverige</i>	<i>Lundström, Birger, Sverige</i>
<i>Gustafsson, Hans, Sverige</i>	<i>Lyng, John, Norge</i>
<i>Hallberg, Raino, Finland</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Hara, Erkki, Finland</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Møller, Poul, Danmark</i>
<i>Helén, Gunnar, Sverige</i>	<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>
<i>Henriksson, Gunnar, Finland</i>	<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>
<i>Horn, Svend, Danmark</i>	<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>
<i>Hyttiäinen, Veikko, Finland</i>	<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>
<i>Högström, Sven, Finland</i>	<i>Osvald, Hugo, Sverige</i>
<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður, Island</i>	<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>
<i>Jacobsen, Nils, Norge</i>	<i>Poulsen, Johan, Danmark</i>

Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 21 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *internordiska flyttningsbebygg.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 21 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 10) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne at gennemføre det af regeringernes eksperter fremlagte forslag om »internordiske flytteattester» (Nordisk udredningsserie, 1961: 4).

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark

Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 21 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *inrättande av ett »Nordens hus» i Reykjavik.*

REKOMMENDATION NR 20

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 21 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 10) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å opprette et »Nordens Hus» i Reykjavik på grunnlag av den i Nordisk Kulturkommisjon vedtatte resolusjon av 14. november 1962.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bondevik, Kjell, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge

Johannessen, Guri, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Gisli, Island
Jónsson, Magnús, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kuusinen, Hertta, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark

Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 21 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att I s l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam utbildning för teater, film, radio och television*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 13) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i de nordiske land

1. å påskynne utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdanning;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommissjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bondevik, Kjell, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge

Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hyttiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Guri, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Gísli, Island
Jónsson, Magnús, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Lassinantti, Ragnar, Sverige

Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland

Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställtt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete beträffande fiskexport*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 13) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål för fortsatt utredning överlämna frågan om nordiskt samarbete beträffande fiskeexport till länder med centraliserad fiskimport och till u-länderna.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bondevik, Kjell, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hyttiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island

Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Guri, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Gisli, Island
Jónsson, Magnús, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge

Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige

Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete.

REKOMMENDATION NR 23

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 16) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til de nordiske lands regjeringer snarest mulig å organisere en kompletterende fellesnordisk utdannelse og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt samarbeid.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
 Andersen, Nina, Danmark
 Andersson, Birger, Sverige
 Andresen, Kaj, Danmark
 Backlund, Georg, Finland
 Bondevik, Kjell, Norge
 Cassel, Leif, Sverige
 Christensen, N. Chr., Danmark
 Ekendahl, Sigrid, Sverige
 Fagerholm, Karl-August, Finland
 Gillström, Anselm, Sverige
 Gustafsson, Einar, Sverige
 Gustafsson, Hans, Sverige
 Hara, Erkki, Finland
 Hegna, Trond, Norge
 Helén, Gunnar, Sverige
 Henriksson, Gunnar, Finland
 Horn, Svend, Danmark
 Hyytiäinen, Veikko, Finland
 Högström, Sven, Finland
 Hønsvald, Nils, Norge
 Ingimundarson, Sigurður, Island

Jacobsen, Nils, Norge
 Johannessen, Guri, Norge
 Jóhannesson, Ólafur, Island
 Johnsen, Håkon, Norge
 Jónsson, Gisli, Island
 Jónsson, Magnús, Island
 Klippenvåg, Harry, Norge
 Lassinantti, Ragnar, Sverige
 Leirfall, Jon, Norge
 Lundström, Birger, Sverige
 Lyng, John, Norge
 Løbak, Harald, Norge
 Møller Warmedal, Johan, Norge
 Nederström-Lundén, Judit, Finland
 Ohlin, Bertil, Sverige
 Olgeirsson, Einar, Island
 Osvald, Hugo, Sverige
 Pedersen, Gustav, Danmark
 Pitsinki, Kaarlo, Finland
 Poulsen, Johan, Danmark
 Rihtniemi, Juha, Finland
 Rognerud, Berte, Norge

Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige

Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhetliga sjötrafikregler*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 9) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at lade foretage en undersøgelse af mulighederne for at indføre ensartede søvejsregler i de nordiske landes indre farvande.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bondevik, Kjell, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Guri, Norge

Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Gísli, Island
Jónsson, Magnús, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige

Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige

Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 11) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordisk Komité angående Dentalmaterialer i Nordisk utredningsserie, 1961:7, framlagda förslaget upprätta en gemensam institution för provning av dentalmaterial samt forskning i samband därmed.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johannessen, Guri</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jónsson, Gisli</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark

Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge

Strand, Axel, Sverige
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 16) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil, Sverige</i>	<i>Högström, Sven, Finland</i>
<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður, Island</i>
<i>Andresen, Kaj, Danmark</i>	<i>Jacobsen, Nils, Norge</i>
<i>Backlund, Georg, Finland</i>	<i>Johannessen, Guri, Norge</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jóhannesson, Ólafur, Island</i>
<i>Cassel, Leif, Sverige</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Christensen, N. Chr., Danmark</i>	<i>Jónsson, Gisli, Island</i>
<i>Ekendahl, Sigrid, Sverige</i>	<i>Jónsson, Magnús, Island</i>
<i>Fagerholm, Karl-August, Finland</i>	<i>Klippenvåg, Harry, Norge</i>
<i>Gillström, Anselm, Sverige</i>	<i>Lassinantti, Ragnar, Sverige</i>
<i>Gustafsson, Einar, Sverige</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Gustafsson, Hans, Sverige</i>	<i>Lundström, Birger, Sverige</i>
<i>Hara, Erkki, Finland</i>	<i>Lyng, John, Norge</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Helén, Gunnar, Sverige</i>	<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>
<i>Henriksson, Gunnar, Finland</i>	<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>
<i>Horn, Svend, Danmark</i>	<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>
<i>Hyttiäinen, Veikko, Finland</i>	<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>

Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland

Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *inrättande av permanent organ för elkraftproduktion.*

REKOMMENDATION NR 27

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 14) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja det pågående arbetet att få till stånd ett permanent samnordiskt organ för elkraftproduktionen.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bondevik, Kjell, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge

Johannessen, Guri, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Gisli, Island
Jónsson, Magnús, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland

Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige
Sundin, Sven, Sverige

Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark och Sverige nedanstående rekommendation angående *fast Öresunds-förbindelse*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 10) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at lade bygge en fast forbindelse over Øresund.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bondevik, Kjell, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gillström, Anselm, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Guri, Norge

Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Gisli, Island
Jónsson, Magnús, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Osvald, Hugo, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Poulsen, Johan, Danmark
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Runtu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Strand, Axel, Sverige

Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige

Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 22 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 14) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at lette grænseformaliteterne i almindelighed i den internordiske flyvetrafik.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jónsson, Gísli</i> , Island
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Christensen, N. Chr.</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Osvald, Hugo</i> , Sverige
<i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Poulsen, Johan</i> , Danmark
<i>Hyttiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Jóhannessen, Guri</i> , Norge	<i>Strand, Axel</i> , Sverige

Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige

Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Oslo den 22 februari 1963

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Övriga beslut (utom val)

A. Beslut att ej företaga sig något med anledning av:

(den 19 februari)

1. uppskjutet tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus (Sak A 2)
2. medlemsförslag om sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens (Sak A 41)
3. medlemsförslag om införande av högertrafik i Sverige (Sak A 26)
4. medlemsförslag om sänkning av myndighetsåldern (Sak A 16)

(den 20 februari)

5. tilläggsförslag om högre utbildning och forskning (Sak C 2)
6. medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge (Sak A 25)
7. medlemsförslag om utökad samverkan inom Nordkalott-området (Sak A 40)
8. uppskjutet tilläggsförslag om uppförande av ett »Scandinavia house» i New York (Sak A 9)

(den 21 februari)

9. medlemsförslag om rätt att avlyssna radio m. m. (Sak A 17)
10. uppskjutet medlemsförslag om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete (Sak A 10)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spörsmål:

(den 17 februari)

1. meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (Sak D 4)
2. meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön (Sak D 16)
3. meddelanden om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (Sak D 21)
4. meddelanden om rekommendation nr 1/1959 angående enhetliga regler för utprickning av farvatten (Sak D 32)

5. meddelanden om rekommendation nr 13/1961 angående högre nordisk hushållsutbildning (Sak D 62)
6. meddelanden om rekommendation nr 14/1961 angående samarbete i fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar (Sak D 63)
7. meddelanden om rekommendation nr 10/1962 angående radioutsändning i strid mot det internationella radioreglementet (Sak D 73)
8. meddelanden om rekommendation nr 24/1962 angående allmän samarbetsöverenskommelse (Sak D 87)

(den 19 februari)

9. berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (Sak C 10)
10. meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (Sak D 3)
11. meddelanden om rekommendation nr 4/1960 angående konferenser om Nordkalott-spörsmål (Sak D 49)

(den 20 februari)

12. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2)
13. meddelanden om rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning (Sak D 42)
14. meddelanden om rekommendation nr 13/1959 angående vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige (Sak D 37)
15. meddelanden om rekommendation nr 20/1962 angående mellanriksväg över Graddis (Sak D 83)
16. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (Sak C 8)
17. meddelanden om rekommendation nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskerispörsmål (Sak D 86)
18. meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler (Sak D 19)

(den 21 februari)

19. berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5)
20. meddelanden om rekommendation nr 7/1961 angående industriellt samarbete (Sak D 56)
21. meddelanden om rekommendation nr 7/1962 angående samarbete under marknadsförhandlingarna (Sak D 70)
22. meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (Sak D 2)
23. meddelanden om rekommendation nr 27/1962 angående nordiskt institut i Reykjavik (Sak D 90)
24. meddelanden om rekommendation nr 6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete (Sak D 69)

(den 22 februari)

25. berättelse om samarbete mellan språknämnderna (Sak C 9)
26. meddelanden om rekommendation nr 22/1959 angående beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål (Sak D 43)
27. meddelanden om rekommendation nr 16/1959 angående arbetsmarknad för intellektuella yrken (Sak D 40)
28. meddelanden om rekommendation nr 6/1960 angående samarbete beträffande utrikestjänsten (Sak D 50)
29. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)
30. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 7)
31. meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (Sak D 14)
32. meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (Sak D 20)
33. berättelse om samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1)
34. meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (Sak D 1)
35. meddelanden om rekommendation nr 3/1960 angående ytterligare pass- och reselättnader (Sak D 48)
36. berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (Sak C 4)
37. berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén (Sak C 6)

b. i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session:

(den 17 februari)

1. meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (Sak D 5)
2. meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Sak D 6)
3. meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (Sak D 7)
4. meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 8)
5. meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (Sak D 9)
6. meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (Sak D 10)
7. meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (Sak D 22)
8. meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (Sak D 23)
9. meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (Sak D 25)

10. meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (Sak D 27)
11. meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter (Sak D 28)
12. meddelanden om rekommendation nr 23/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (Sak D 30)
13. meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m. (Sak D 31)
14. meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön (Sak D 33)
15. meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade (Sak D 35)
16. meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods (Sak D 39)
17. meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten (Sak D 41)
18. meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exporthälsedokument (Sak D 45)
19. meddelanden om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (Sak D 46)
20. meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen (Sak D 52)
21. meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion (Sak D 53)
22. meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (Sak D 58)
23. meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (Sak D 60)
24. meddelanden om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag (Sak D 61)
25. meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter (Sak D 65)
26. meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (Sak D 67)
27. meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen (Sak D 68)
28. meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen (Sak D 71)
29. meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (Sak D 72)
30. meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (Sak D 74)
31. meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (Sak D 77)

32. meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (Sak D 78)
33. meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi (Sak D 79)
34. meddelanden om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (Sak D 81)
35. meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (Sak D 82)
36. meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 84)
37. meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (Sak D 85)
38. meddelanden om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar (Sak D 88)
39. meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare (Sak D 89)
40. meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare (Sak D 91)
41. meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (Sak D 93)
42. meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (Sak D 95)
43. meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (Sak D 96)

(den 19 februari)

44. meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (Sak D 92)
45. meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (Sak D 24)
46. meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 13)
47. meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 17)
48. meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad (Sak D 29)

(den 20 februari)

49. meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning (Sak D 59)
50. meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten (Sak D 38)
51. meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (Sak D 54)

52. meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (Sak D 66)
53. meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem (Sak D 55)
54. meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (Sak D 47)
55. meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (Sak D 12)

(den 21 februari)

56. meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 36)
57. meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 11)
58. meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (Sak D 34)
59. meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål (Sak D 76)
60. meddelanden om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen (Sak D 64)
61. meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön (Sak D 33)
62. meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (Sak D 51)

(den 22 februari)

63. meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 15)
64. meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 84)
65. meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (Sak D 75)
66. meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (Sak D 57)
67. meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (Sak D 26)
68. meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft (Sak D 44)
69. meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak D 18)
70. meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (Sak D 94)
71. meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet (Sak D 80)

C. Beslut att till nästa ordinarie session uppskjuta vidare behandling av:*(den 17 februari)*

1. medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (Sak A 1)
2. uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion (Sak A 6)
3. uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal (Sak A 11)
4. medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (Sak A 35)
5. medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjordsområdet (Sak A 37)
6. medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet (Sak A 38)
7. medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (Sak A 39)

(den 19 februari)

8. tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster (Sak D 24)
9. regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området (Sak B 1)
10. tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nord-Norge (Sak D 13)
11. tilläggsförslag angående teaterverksamhet inom Nordkalott-området (Sak D 13)

(den 20 februari)

12. medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 34)
13. tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (Sak D 12)

(den 21 februari)

14. uppskjuter medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (Sak A 8)
15. tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin (Sak D 51)

(den 22 februari)

16. uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (Sak A 13)
17. uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (Sak A 14)
18. medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (Sak A 19)
19. tilläggsförslag om likställdhet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk (Sak D 18)
20. tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg (Sak C 4)

D. Beslut i interna spörsmål:

(den 17 februari)

1. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
2. att lägga rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté till handlingarna (Dokument 2)
3. att lägga rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté till handlingarna (Dokument 3)
4. att lägga rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté till handlingarna (Dokument 4)
5. att lägga rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté till handlingarna (Dokument 5)
6. att lägga rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk kontakt» till handlingarna (Dokument 6)

Val

(den 16 februari)

1. Val av presidium
2. Val av medlemmar i utskotten

(den 20 februari)

3. Val av medlemmar i juridiska niomannakommittén
4. Val av medlemmar i kulturella niomannakommittén
5. Val av medlemmar i socialpolitiska niomannakommittén
6. Val av medlemmar i ekonomiska niomannakommittén
7. Val av medlemmar i redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
8. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

**FÖRFATTNINGAR RÖRANDE
NORDISKA RÅDET**

Þingsályktun

um kjör fulltrúa í Norðurlandaráð

Alþingi ályktar að kjósa í sameinuðu þingi á hverju reglulegu Alþingi — í fyrsta sinn nú þegar — úr hópi þingmanna 5 fulltrúa og 5 varafulltrúa í Norðurlandaráð. Gildir kosningin hverju sinni þar til ný kosning hefur farið fram á næsta reglulegu Alþingi.

Samþykkt á Alþingi 15. desember 1961.

Tingsbeslutning

om valg af medlemmer til Nordisk Råd

Altinget beslutter at vælge i det forenede Alting på hver ordentlig Altingsforsamling — første gang straks nu — blandt Altingsmændene 5 medlemmer samt 5 suppleanter til Nordisk Råd. Valget gælder hver gang indtil et nyt valg på næste ordentlige Altingsforsamling.

Vedtaget på Altinget den 15. december 1961.

Lag

angående ändring av lagen om Nordiska rådets Finlands delegation

I enlighet med Riksdagens beslut ändras 4 § lagen den 1 april 1960 om Nordiska rådets Finlands delegation (170/60) samt fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

4 §.

Delegationen har ett kansli, vid vilket finnas delegationens sekreterarbefattning samt efter behov biträdande sekreterar-, registrators- och kansli-biträdesbefattningar.

Delegationens sekreterare utses av delegationen. Övrig personal anställs av arbetsutskottet.

Delegationens sekreterare är chef för kansliet.

4 a §.

Angående befattningshavarnas vid delegationens kansli avlöning gäller, vad om avlöningen för innehavare av statens tjänst och befattning med grundlön är stadgat.

Delegationen hänför befattningshavarna vid sitt kansli till avlöningsklasser inom ramen för statsförslaget.

Om befattningshavarnas vid delegationens kansli pension och semester samt efter befattningshavares frånfälle utgående familjepension, begravningshjälp och ersättning för begravningskostnader gäller, vad i fråga om innehavare av statens tjänst och befattning med grundlön är stadgat, likväl så, att pension, familjepension, begravningshjälp och ersättning för begravningskostnader beviljas av riksdagens kanslikommission på framställning av delegationen.

Denna lag träder i kraft den 3 maj 1963.

Laki

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta 1 päivänä huhtikuuta 1960 annetun lain (170/60) 4 § ja lisätään sanottuun lakiin 4 a § seuraavasti:

4 §.

Valtuuskunnalla on kanslia, jossa on valtuuskunnan sihteerin toimi sekä tarpeen mukaan apulaissihteerin, kirjaajan ja kansliaapulaisen toimia.

Valtuuskunnan sihteerin valitsee valtuuskunta. Muun henkilökunnan ottaa työvaliokunta.

Valtuuskunnan sihteeri toimii kanslian päällikkönä.

4 a §.

Valtuuskunnan kanslian toimenhaltijain palkkauksesta on voimassa, mitä valtion peruspalkkaisten viran ja toimen haltijain palkkauksesta on säädetty.

Valtuuskunta määrää kansliansa toimenhaltijat tulo- ja menoarvion rajoissa palkkausluokkiin.

Valtuuskunnan kanslian toimenhaltijain eläkkeestä ja vuosilomasta sekä toimenhaltijan kuoltua suoritettavasta perhe-eläkkeestä, hautausavusta ja hautauskustannusten korvauksesta on voimassa, mitä valtion peruspalkkaisten viran ja toimen haltijain osalta on säädetty, kuitenkin siten, että eläkkeen, perhe-eläkkeen, hautausavun ja hautauskustannusten korvauksen myöntää valtuuskunnan esityksestä eduskunnan kansliatoimikunta.

Tämä laki tulee voimaan 3 päivänä toukokuuta 1963.

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidum

Nils Hønsvald, Norge, president
Erik Eriksen, Danmark, vicepresident
Karl-August Fagerholm, Finland, vicepresident
Gísli Jónsson, Island, vicepresident
Bertil Ohlin, Sverige, vicepresident

Arbetsutskott

Danmark

Erik Eriksen, formand
Aksel Larsen
Helge Larsen
Gustav Pedersen
Carl Petersen, næstformand
Knud Thestrup

Finland

Karl-August Fagerholm, ordförande
Sven Högström
Hertta Kuusinen
Harras Kytä
Juha Rihtniemi
V. J. Sukselainen, viceordförande

Island

Sigurður Ingimundarson
Gísli Jónsson, ordförande
Einar Olgeirsson

Norge

Per Borten
Nils Hønsvald, formann
John Lyng

Sverige

Birger Andersson
 Leif Cassel
 Bertil Ohlin, ordförande
 Axel Strand, vice ordförande
 Sven Sundin

Sekretariat

Byråsjef Einar Løchen, huvudsekreterare, tillika norska delegationens sek-
 reterare

Direktør Bjørn Brevik
 Sekretær Harald Lone
 Assistent Reidun Gulbrandsen

Bibliotekarien Olof Wallmén, redaktör

Fuldmægtig Poul Eefsen, sekreterare i juridiska utskottet
 Konsulent Helene Andersen, sekreterare i kulturutskottet
 Notarien Håkan Branders, sekreterare i kulturutskottet
 Hovrättsfiskalen Hans-Olov Stark, sekreterare i socialpolitiska utskottet
 Ekspeditionssekretær Axel Gormsen, sekreterare i trafikutskottet
 Byråsjef Gudmund Saxrud, sekreterare i ekonomiska utskottet
 Sekreteraren Sven Holmstedt, sekreterare i ekonomiska utskottet

Generalsekretær Frantz Wendt, danska delegationens sekreterare
 Justitiesekreteraren Eiler Hultin, Finlands delegations sekreterare
 Byråchefen Friðjón Sigurðsson, isländska delegationens sekreterare
 Hovrättsrådet Gustaf Petrén, svenska delegationens sekreterare
 Förste sekreteraren Staffan Wahlquist, svenska delegationens biträdande
 sekreterare

Sakkunniga

(Enligt presidiets beslut den 15 februari 1963)

Danmark

Fg. kontorchef N. C. Bitsch
 Departementschef Vilh. Boas
 Viceudenrigsråd Jens Christensen
 Ekspeditionssekretær F. Falck
 Kommitteret Poul Gaarden
 Administrationschef P. Gersmann
 Fuldmægtig J. Harder Rasmussen
 Kontorchef P. Juhl-Christensen
 Departementschef Otto Müller

Overlæge, dr. med. C. J. Møllenbach
 Ekspeditionsskretær Chr. Møller
 Ministersekretær Bjørn Olsen
 Fuldmægtig Kaj Repsdorph
 Ministersekretær Helge Thomsen
 Departementschef J. H. Zeuthen

Finland

Byråchefen Björn-Olof Alholm
 Avdelningschefen Östen Elfving
 Industrirådet Urho Hakkarainen
 Kanslichefen Klaus Häkkänen
 Avdelningschefen Max Jakobson
 Direktören Veikko Karsma
 Medicinalrådet Paavo Kuusisto
 Ministern Olavi Mattila
 Regeringssekreteraren Ragnar Meinander
 Ingenjören Karl Nickul
 Avdelningschefen Esko Rekola
 Bitr. avdelningschefen Wilhelm Schreck
 Avdelningschefen Svante Sundman
 Kanslichefen Aarne Tarasti

Island

Skolkonsulenten Magnús Gíslason
 Avdelningschefen Þorleifur Thorlacius

Norge¹

Medisinalråd Jon Bjørnsson
 Generalsekretær Henry N. Bache
 Statssekretær Hans Engen
 Statssekretær Dagfin Juel
 Byråsjef John Paxal
 Departementsråd Rolv Ryssdal
 Statssekretær Enevald Skadsem
 Ekspedisjonssjef Tor Stokke

Sverige

Direktören Arne F. Andersson
 Byråchefen Stig Bergström
 Kabinettssekreteraren H. de Besche

¹ Vid utskottsbehandling av speciella saker deltog dessutom konsulent H. Borgenvik, direktör Lars Esmark, direktör Frank Guildford, konsulent Hans J. Henriksen, direktör Arne Johnsen, ekspedisjonssjef R. H. Nærstad, byråsjef E. F. Ofstad, byråsjef Tore Bøgh Tobiassen, byråsjef Per Vennemo och veterinärdirektör R. Volla ☞

Lagbyråchefen G. Danielsson
Byråchefen Ivan Eckersten
Förste sekreteraren E. A. Edelstam
Generaldirektören Artur Engel
Byråchefen Stig Engfeldt
Byråchefen Åke Englund
Byrådirektören Rune Fremlin
Kanslirådet Åke Hartvig
Avdelningschefen Bertil Holmquist
Statssekreteraren Bengt Hult
Driftdirektören Sven Lalander
Jur. dr Åke Larsson
Förste kanslisekreteraren N. B. Leuf
Statssekreteraren Hans Löwbeer
Byråchefen Bengt Odhner
Statssekreteraren C. G. Persson
Lagbyråchefen O. Rainer
Docenten Israel Ruong
Byråchefen Claes Senning
Direktören Sven-Erik Svanberg
Statssekreteraren G. von Sydow
Budgetsekreteraren K. I. Tiby
Byrådirektören K. O. Wennerhorn
Rättsavdelningschefen N. E. Åquist
Utrikesrådet Sverker Åström
Byråchefen K. L. Öhrström

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS

Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris till författaren Väinö Linna, Finland

Professor Victor Svanberg, Sverige: Norden har många betydande ordkonstnärer just nu. Att avgöra vem av dem som under de senaste två åren skrivit den allra bästa boken är egentligen omöjligt. Originella diktare är ojämförliga storheter.

När valet stannat på Väinö Linna, så har skälet varit att han skrivit ett mästerverk, som angår oss alla — den romantrilogi, som på finska fått namnet »Täälle Pohjantähden alla». Den sista, närmast prisbelönade delen heter i svensk översättning »Söner av ett folk».

Denna romantrilogi handlar i första hand om människor i en finsk by. Där finns i vårt sekels början en herrgård, en prästgård, ett par bondgårdar och för resten torpare och andra fattiglappar utan egen jord och praktiskt taget rättslösa gentemot sina husbönder och arbetsgivare. Vi får bevittna hur på tre generationer med eget slit och släp och med hjälp av ny-stiftade lagar en torparfamilj förvandlas till självständiga småbrukare, sjuka får vård på sjukhus, kommunala ålderdomshem och understöd hjälper ensamma gamla. Valfärdssambället är på väg.

Det är ett skeende gemensamt för alla de nordiska länderna, men dess takt och förlopp har varit mycket olika på olika håll. Oro och konflikter har varit oundvikliga överallt men mest uppslitande, mest dramatisk har den sociala omvälvningen varit i Nordens och västerlandets utpost längst i nordost.

Det stycke finsk lokalhistoria, som Linna berättar om, speglar femti års världshistoria.

Som medspelare och som offer dras de enkla människorna i den undan-gömda finska byn in i striden mellan idéer och makter, som gått förhärjande och välsignelsebringande fram över världen: nationella strävanden, socialism och kommunism, röd diktatur och svart diktatur och först och sist demokratin, som haft svårt att stabiliseras i Finland men omsider segrat även där.

Demokratiens hemsökelse i Skandinavien har under vårt århundrade huvudsakligen, som vi vet, kommit utifrån. Men det kan vara skäl att erinra om att det enda från yttre våld skonade landet, Sverige, knappast undgått en revolution 1917 om inte Hjalmar Branting, en borgarson som blivit socialdemokratiens ledare, lugnat uppretade och svältande demonstranter på Gustaf Adolfs torg.

I Finland var den blodiga klasskampen omöjlig att hindra. Det röda upp-
roret 1918 står i centrum av Linnas romansvit. Han uppfattar det som en

naturnödvändig explosion av gammalt ingrott hat mot överklassförtryck. Sympatin för de egendomslösa, som sjunger Upp trälar, förenas dock med vidsynt förståelse även för motsidan. Att en prästfru, en officer och en godsägare och hela Lapporörelsen ter sig som karikatyrer är inte författarens fel, utan ett fel hos den verklighet han haft att redovisa.

Den opartiska, fullständiga och illusionslösa verklighetsåtergivningen är det som först väcker beundran hos läsaren av detta mäktiga prosaepos. Händelserna och händelsernas kronologiska och psykologiska sammanhang återges lugnt och naturligt, utan sådana konster och konstigheter som en tid varit den s. k. modernismens allena saliggörande kännetecken. Denna modernism är nu föråldrad och det är min förhoppning att Linnas föredöme skall stärka andra författares mod att ge sig i kast med livets realiteter och problem utan kvasiestetiska skyggglappar, utan kult av formen på innehållets bekostnad.

Att skildra och berätta rakt på sak är och förblir en viktig uppgift för epikern, det vill i våra dagar säga för romanförfattaren. Men det är inte hans enda eller ens hans viktigaste uppgift. Berättaren blir diktare, när han inte bara ser och återger utan har en vision att gestalta och ett budskap att bära fram.

Linna skriver så enkelt att ett barn kan förstå honom. En tioårig pojkes gripenhet, när han läste Linnas genombrottsverk *Okänd soldat*, lärde mig inse att detta var en av alla tiders finaste krigsskildringar.

Men det finns en genomtänkt och dyrköpt livssyn gömd i enkelheten.

Grundtonen i »Söner av ett folk» kan tyckas vara bitterhet, maktlöshet, ödestro, pessimism. Vad huvudpersonen — om man nu kan tala om en huvudperson i vimlet av människoöden — upplever är i korthet detta: kamp för brödfödan i kärr och på myrar, lite vänskap men mer avund och gräl med grannar och på politiska möten, halv skuld till ett mord på vita motståndare, de rödas nederlag i Tammerfors, avrättade bröder, för egen del benådning men isolering och likgiltighet för allt utom för en blyg och frusen gemenskap i hemmet, tre söner stupade i krigen mot Ryssland, andlig förlamning och till slut ett slaganfall ute på myren. Hos andra sockenbor är livets pulsslag vilda och måttlösa, de pendlar mellan brännvinsrus, slagsmål och grovhängel. En idealist som avvisar våldsmetoder och lider martyrdöden, blir en lätt löjlig person, framställd med mild ironi.

Att vara beredd på det värsta, att begära ingenting, att böja sig för ödets slag, att uthärda är enda räddningen. Linna tog intryck av Spinozas lära om *amor fati*, kärleken till ödet. Hans estetik har ett religiöst drag. Tillvaron verkar obegriplig, ändamålslös. Men om den ändå accepteras blir den värd att älskas och att ömt skildras i all sin ömklighet.

I ljusare stunder tolkar han dock en tro på livet och på mänsklighetens framtid trots allt. Hur mycket än människan är bunden av tunga drifter och snärjd i trista nödvändigheter, har hon dock frihet att välja och väljer ibland det bättre, det förnuftigaste.

Om en blind och ond livsvilja vore allsmäktig, skulle vår jord nu vara

förödd av vätebomben. Men ingen har ännu varit samvetslös nog att kasta den.

På den prisbelönade bokens sista sida sitter en åldrande änka med tre stupade söners porträtt bredvid sig. Hon äger sönerna i minnet. Och yngste sonen, ett barn av uppror och krig, har ärvt som eget hemman sin farfars torp. Han har nyss köpt en traktor. Utanför ljusnar natten till dag. Den gamla kvinnan ler. »Det var», heter det, »ett lite darrande och sorgset leende, men ett leende i alla fall.»

Ett sorgset leende och en skymt av ljus. Mer kan inte den ge som vill teckna en sanningsenlig bild av vår tid.

Det har Väinö Linna velat och förmått.

Nordiska rådets president Nils Hønsvald:

Jeg vil be Väinö Linna komme fram og motta litteraturprisen for 1963. Den er, som det ble sagt, gitt for tredje delen av hans roman »Søner av ett folk». Om denne boken sier bedømmelseskomitéen, at det er »en mäktig vision av Finlands nyare historia, återgiven med gestaltskapande kraft i en konkret realistisk framställning. Skildringen avslutar ett stort episkt verk av betydelse för idédebatten i de nordiska länderna».

Idet jeg gratulerer med prisen tillater jeg meg å overrekke den til herr Linna.

Författaren Väinö Linna, Finland:

Minä kiitän Pohjoismaista neuvostoa sekä sen asettamaa palkintolautakuntaa minulle myönnetystä Pohjoismaisesta kirjallisuuspalkinnosta. Kun ymmärtää palkinnon arvon ja merkityksen, niin on hieman vaikea uskoa ansainneensa sitä. Mutta siitä seikasta riippumatta on korostettava tämän palkinnon merkitystä Pohjolan kirjallisuudelle. Se on omiaan nostamaan kirjallisuutta julkisuuden piiriin, ja helpottaa siten sen tuntemuksen leviämistä myös laajempien lukijajoukkojen keskuuteen. Se on myös eräs tärkeä muoto pohjoismaista yhteistyötä, koska se johtaa tuon kiinnostuksen yli rajojemme, lähemmäksi toistemme kirjallisuutta.

Voidaan olla eri mieltä kirjallisuuden itsenäisestä arvosta ja pyrkimyksestä. Mutta koska kirjallisuus pohjimmaltaan on heijastinkuva ihmiselämästä, on sillä merkitysulottuvuuksia muidenkin elämänalueiden suuntaan. Poikkeukset ja yksilölliset eroavaisuudet huomioiden, heijastuu kirjallisuudessa kokonaisuutena ottaen aina jotakin siitä elämänkentästä missä se on luotu. Luulen että tämä on se perussyö, jonka pohjalta monta kertaa on väitetty kirjallisuuden lähentävän ihmisiä ja kansoja toisiinsa. Se on yksinkertaisesti ymmärtämisen lisääntymistä tuntemisen kautta. Syvimmillään ovat ihmiselämän ja sen kohtaloiden peruskuviot kaikkialla samanlaisia, mutta niiden ulkoisissa ehdoissa on vaihtelevuutta. Pohjoismainen elämänkenttä on tosin suhteellisen yhtenäinen,

mutta on myös eroavaisuuksia eri maiden, eri alueiden ja eri sosiaalisten kerrostumien välillä. Näistä syistä emme varmastikaan tunne toisiamme liian hyvin, ja tässä asiassa voi kirjallisuutemme jonkin verran palvella meitä, vaikkapa sen päämäärät eivät nimenomaan siihen tähtäisikään.

Meidän suomalaisten — samoin kuin islantilaistenkin — asema muiden pohjoismaiden suhteen on hieman poikkeava, lähinnä kielellisen eroavaisuuden vuoksi. Senvuoksi tämän palkinnon merkitys meidän kirjallisuudellemme on ehkä vielä suurempi kuin muiden pohjoismaiden kirjallisuudelle. Kun oletan, että tämä palkinto kiinnittää huomiota koko suomalaiseen kirjallisuuteen, niin otan sen vastaan paremmalla omallatunnolla. Senvuoksi esitän kiitokseni sen jakajille, paitsi henkilökohtaisesti, myös koko suomalaisen kirjallisuuden puolesta.

Jag tackar Nordiska rådet och den av rådet tillsatta prisnämnden för det nordiska litteraturpris som har tilldelats mig. I medvetande om prisets innebörd har jag en aning svårt att inse, att jag verkligen har gjort mig förtjänt av det. Men oberoende härav, vill jag betona dess vikt och betydelse för den nordiska vitterheten. Det är ägnat att lyfta fram litteraturen i offentlighetens ljus och underlättar därigenom dess spridning bland vidare läsarskaror. Emedan priset leder intresset över gränserna och riktar in det också på grannländernas litteratur, utgör det även ett väsentligt inslag i det nordiska samarbetet.

Man kan ha olika åsikter om det autonoma värdet i diktens strävanden, men eftersom litteraturen i grund och botten är en spegelbild av människolivet, sträcker sig dess betydelse i varje fall även i riktning mot övriga livsområden. Med vissa undantag och individuella avvikelser reflekterar litteraturen alltid något av det livsfält där den har skapats. Jag tror att detta är grundorsaken till att man ofta har hävdat, att dikten närmar människor och folk till varandra. Det innebär helt enkelt ett ökat mått av förståelse tack vare ökad kunskap. Djupast sett ter sig grundmönstren i människolivet och människoödena likadana överallt, trots att de yttre betingelserna varierar. Det nordiska fältet är visserligen relativt homogent. Men även här finns det dock skiljaktigheter mellan länder, mellan regioner och mellan olika sociala skikt. Alltför väl känner vi varandra med säkerhet inte. Därför kan litteraturen i sin mån tjäna oss till ökad bekantskap, även om dess målsättningar inte uttryckligen går ut på just detta.

Vi finnar intar i likhet med islänningarna en viss särställning i det nordiska sammanhanget, närmast på grund av de språkliga skiljaktigheterna. Därför betyder det nordiska litteraturpriset kanske ännu mera för vår vitterhet än för de övriga nordiska ländernas. Jag tror, att den här prisbelöningen skall fästa uppmärksamheten vid Finlands litteratur i dess helhet. Det gör det möjligt för mig att ta emot det med bättre samvete än vad som annars vore fallet. Jag tackar för priset, inte bara på mina egna, utan på hela den finländska litteraturens vägnar.

REGISTER

Översikt
över sakernas behandling

S a k	
nr	r u b r i k
<i>Medlemsförslag</i>	
A 1	Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
A 2	Uppskjutet tilläggsförslag om samarbete i fråga om specialistvård på sjukhus
A 3	Uppskjutet tilläggsförslag om tillgodoräknande av nordisk offentlig tjänst i fråga om pensionsrätt
A 4	Uppskjutet medlemsförslag om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel
A 5	Uppskjutet tilläggsförslag om införande av sommartid
A 6	Uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion
A 7	Uppskjutet medlemsförslag om samarbete i fråga om odontologisk materialprovning
A 8	Uppskjutet tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige
A 9	Uppskjutet tilläggsförslag om uppförande av ett »Scandinavia house» i New York
A 10	Uppskjutet medlemsförslag om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete
A 11	Uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal
A 12	Uppskjutet tilläggsförslag om tillsättande av nordisk elkraftkommitté
A 13	Uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden
A 14	Uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning
A 15	Uppskjutet tilläggsförslag om internordiska flyttningsbetyg
A 16	Medlemsförslag om sänkning av myndighetsåldern
A 17	Medlemsförslag om rätt att avlyssna radio m. m.
A 18	Medlemsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar
A 19	Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden
A 20	Medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar
A 21	Medlemsförslag om förbud mot professionell boxning Ändringsförslag om generellt förbud mot boxning
A 22	Medlemsförslag om lagstiftning angående resebyråverksamhet
A 23	Medlemsförslag om förenhetligande av sjötrafikreglerna
A 24	Medlemsförslag om ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	s.		s.	nr		
261	114	—	—	—	—			uppskov	A 1
262	115	soc.	6	1529	120			ingen åtgärd	A 2
282	115	soc.	16	1545	246			slutbehandl.	A 3
290	115	ekon.	1	1568	120	2	1604		A 4
310	115	soc.	13	1540	181	16	1632		A 5
323	114	—	—	—	—			uppskov	A 6
329	115	soc.	11	1537	246	25	1650		A 7
337	115	jur.	5	1473	233			uppskov	A 8
340	115	ekon.	7	1578	173			ingen åtgärd	A 9
344	115	jur.	14	1487	249			ingen åtgärd	A 10
350	114	—	—	—	—			uppskov	A 11
372	115	ekon.	14	1587	248	27	1654		A 12
385	115	ekon.	10	1582	242			uppskov	A 13
390	115	ekon.	15	1589	244			uppsk. (delv.)	A 14
392	115	jur.	10	1482	234	19	1638		A 15
395	115	jur.	2	1466	136			ingen åtgärd	A 16
422	115	jur.	4	1471	230			ingen åtgärd	A 17
432	115	traf.	8	1556	167	14	1628		A 18
470	115	soc.	12	1539	246			uppskov	A 19
501	115	jur.	3	1468	219	18	1636		A 20
535 560	115	jur.	7	1477	174	15	1630	ingen åtgärd	A 21
561	115	traf.	1	1547	124	3	1606		A 22
597	115	traf.	9	1558	244	24	1648		A 23
614	115	jur.	1	1463	135	7	1614		A 24

S a k	
nr	r u b r i k
A 25	Medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge
A 26	Medlemsförslag om införande av högertrafik i Sverige
A 27	Medlemsförslag om samverkan beträffande fiskexporten
A 28	Medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning av sjukvårdsadministratörer
A 29	Medlemsförslag om gemensam trafiklagstiftning
A 30	Medlemsförslag om försäkring av icke-nordiska motorfordon
A 31	Medlemsförslag om gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television
A 32	Medlemsförslag om utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap
A 33	Medlemsförslag om nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete
A 34	Medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet
A 35	Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik
A 36	Medlemsförslag om vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden
A 37	Medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjords-området
A 38	Medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet
A 39	Medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
A 40	Medlemsförslag om utökad samverkan inom Nordkalott-området
A 41	Medlemsförslag om sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens
<i>Regeringsförslag</i>	
B 1	Regeringsförslag om samarbete vid högre utbildning av socialfunktionärer
<i>Berättelser</i>	
C 1	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
C 2	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen Tilläggsförslag 1 om anordnande av geologiska och geografiska exkursioner till Island Tilläggsförslag 2 om högre utbildning och forskning Tilläggsförslag 3 om universitetskurserna i nordiska språk
C 3	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	s.		s.	nr		
643	115	traf.	7	1555	166			ingen åtgärd	A 25
666	115	traf.	4	1552	134			ingen åtgärd	A 26
673	115	ekon.	13	1585	242	22	1644		A 27
693	115	soc.	2	1523	118	1	1602		A 28
735	115	traf.	3	1551	132	5	1610		A 29
750	115	traf.	5	1553	134	6	1612		A 30
771	115	kult.	13	1515	241	21	1642		A 31
787	115	kult.	1	1489	142	8	1616		A 32
811	115	ekon.	16	1591	244	23	1646		A 33
840	115	kult.	8	1506	163			uppskov	A 34
857	114	—	—	—	—			uppskov	A 35
867	115	traf.	2	1549	131	4	1608		A 36
875	115	—	—	—	—			uppskov	A 37
880	115	—	—	—	—			uppskov	A 38
887	115	—	—	—	—			uppskov	A 39
891	115	ekon.	5	1575	172			ingen åtgärd	A 40
894	115	ekon.	6	1577	122			ingen åtgärd	A 41
897	115	soc.	5	1528	120			uppskov	B 1
900	115	jur.	13	1486	249			till handl.	C 1
907		kult.	5	1497	149			till handl.	C 2
936	115	kult.	5	1497	149	10	1620		
938		kult.	6	1500	150			ingen åtgärd	
941		kult.	5	1497	149	11	1622		
943	115	soc.	9	1535	245			till handl.	C 3

S a k	
nr	r u b r i k
C 4	Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén Tilläggsförslag 1 om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg Tilläggsförslag 2 om ökad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna
C 5	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
C 6	Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen
C 7	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
C 8	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
C 9	Berättelse om samarbete mellan språknämnderna
C 10	Berättelse om Nordiska hälsovårdsskolan
<i>Meddelanden</i>	
D 1	Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund Tilläggsförslag om en fast Öresunds-förbindelse
D 2	Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg
D 3	Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet
D 4	Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel
D 5	Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring
D 6	Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent
D 7	Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen
D 8	Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet
D 9	Meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående förenhälligande av lagstiftningen om trafikonykterhet
D 10	Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem
D 11	Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område
D 12	Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare Tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.	innehåll	nr
s.	s.				s.				
946	115	traf.	14	1565	251	29	1658	till handl.	C 4
962								uppskov	
963									
968	115	ekon.	18	1594	189			till handl.	C 5
1008	115	traf.	15	1567	252			till handl.	C 6
1016	115	soc.	14	1543	246			till handl.	C 7
1018	115	ekon.	8	1579	173			till handl.	C 8
1022	115	kult.	12	1514	241			till handl.	C 9
1024	115	soc.	1	1522	118			till handl.	C 10
1027	115	traf.	10	1559	249			28	1656
1028									
1029	115	jur.	10	1482	234	slutbehandl.	D 2		
1031	115	soc.	6	1529	120	slutbehandl.	D 3		
1032	115	—	—	—	—	slutbehandl.	D 4		
1035	115	—	—	—	—	nya meddel.	D 5		
1037	115	—	—	—	—	nya meddel.	D 6		
1040	115	—	—	—	—	nya meddel.	D 7		
1041	115	—	—	—	—	nya meddel.	D 8		
1042	115	—	—	—	—	nya meddel.	D 9		
1043	115	—	—	—	—	nya meddel.	D 10		
1044	115	jur.	6	1475	233	nya meddel.	D 11		
1045	115	soc.	8	1533	181	nya meddel.	D 12		
1047						uppskov			

S a k	
nr	r u b r i k
D 13	Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden Tilläggsförslag 1 om frihamn för Finland i Nord-Norge Tilläggsförslag 2 om teatersamarbete inom Nordkalotten Tilläggsförslag 3 om studium av tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten
D 14	Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension
D 15	Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning
D 16	Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön
D 17	Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter
D 18	Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål Tilläggsförslag om likställdhet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk
D 19	Meddelanden om rekommendation nr 6/1958 angående införande av sommartid efter enhetliga regler
D 20	Meddelanden om rekommendation nr 7/1958 angående riktlinjer för administration av gemensamma institutioner
D 21	Meddelande om rekommendation nr 8/1958 angående utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten
D 22	Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
D 23	Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
D 24	Meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster Tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster
D 25	Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
D 26	Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna
D 27	Meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m.
D 28	Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter
D 29	Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	s.		s.	nr		
1048	} 115	ekon.	4	1573	121	}	nya meddel. uppskov uppskov	D 13	
1050		kult.	4	1495	143				
1051		kult.	3	1493	146				9
1052	115	kult.	3	1493	146	9	1618		
1054	115	soc.	16	1545	246	26	1652	D 14	
1056	115	kult.	15	1518	242			nya meddel. D 15	
1057	115	—	—	—	—			slutbehandl. D 16	
1063	115	jur.	1	1463	135			nya meddel. D 17	
1069	} 115	jur.	9	1480	248	}	nya meddel. uppskov	D 18	
1071									
1074	115	soc.	13	1540	181			slutbehandl. D 19	
1076	115	jur.	12	1484	249			slutbehandl. D 20	
1087	115	—	—	—	—			slutbehandl. D 21	
1089	115	—	—	—	—			nya meddel. D 22	
1092	115	—	—	—	—			nya meddel. D 23	
1094	} 115	soc.	4	1526	119	}	nya meddel. uppskov	D 24	
1096									
1097	115	—	—	—	—			nya meddel. D 25	
1098	115	ekon	14	1587	248			nya meddel. D 26	
1100	115	—	—	—	—			nya meddel. D 27	
1101	115	—	—	—	—			nya meddel. D 28	
1103	115	kult.	2	1491	143			nya meddel. D 29	

S a k	
nr	r u b r i k
D 30	Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst
D 31	Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m.
D 32	Meddelanden om rekommendation nr 1/1959 angående enhetliga regler för utprickning av farvatten
D 33	Meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön
D 34	Meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden
D 35	Meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade
D 36	Meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete
D 37	Meddelanden om rekommendation nr 13/1959 angående vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige
D 38	Meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten
D 39	Meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningskatt för flyttgods
D 40	Meddelanden om rekommendation nr 16/1959 angående gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken
D 41	Meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten
D 42	Meddelanden om rekommendation nr 21/1959 angående samarbete i fråga om högre teknisk utbildning Tilläggsförslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna
D 43	Meddelanden om rekommendation nr 22/1959 angående beviljande av medel för gemensamma kulturella ändamål m. m.
D 44	Meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft
D 45	Meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exporthandlingar
D 46	Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land
D 47	Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad
D 48	Meddelande om rekommendation nr 3/1960 angående ytterligare pass- och reselättnader

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1106	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 30
1108	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 31
1125	115	—	—	—	—			slutbehandl.	D 32
1127	115	jur.	11	1483	235			nya meddel.	D 33
1131	115	jur.	6	1475	233			nya meddel.	D 34
1159	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 35
1162	115	ekon.	18	1594	189			nya meddel.	D 36
1163	115	traf.	8	1556	167			slutbehandl.	D 37
1165	115	traf.	6	1554	165			nya meddel.	D 38
1173	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 39
1175	115	kult.	16	1520	242			slutbehandl.	D 40
1178	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 41
1180	} 115	kult.	9	1508	164	{ 13	1626	slutbehandl.	D 42
1183									
1185	115	kult.	14	1517	242			slutbehandl.	D 43
1193	115	ekon.	14	1587	248			nya meddel.	D 44
1195	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 45
1197	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 46
1198	115	soc.	7	1531	181			nya meddel.	D 47
1200	115	traf.	12	1563	251			slutbehandl.	D 48

S a k	
nr	r u b r i k
D 49	Meddelanden om rekommendation nr 4/1960 angående konferenser om nordkalottspörsmål
D 50	Meddelande om rekommendation nr 6/1960 angående samarbete beträffande utrikestjänsten
D 51	Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin Tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin
D 52	Meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen
D 53	Meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion
D 54	Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna
D 55	Meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem
D 56	Meddelanden om rekommendation nr 7/1961 angående industriellt samarbete
D 57	Meddelande om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk
D 58	Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi
D 59	Meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning Tilläggsförslag om inrättande av gemensam institution för vetenskaplig dokumentation
D 60	Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.
D 61	Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
D 62	Meddelande om rekommendation nr 13/1961 angående högre nordisk hushållsutbildning
D 63	Meddelanden om rekommendation nr 14/1961 angående samarbete i fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar
D 64	Meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen
D 65	Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter
D 66	Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen
D 67	Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.	innehåll	nr
1201	115	ekon.	3	1572	121			slutbehandl.	D 49
1203	115	ekon.	17	1593	244			slutbehandl.	D 50
1204 1207	115	kult.	7	1504	235			nya meddel. uppskov	D 51
1208									
1209	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 53
1214	115	ekon.	2	1570	172			nya meddel.	D 54
1220	115	ekon.	12	1584	174			nya meddel.	D 55
1222	115	ekon.	18	1594	189			slutbehandl.	D 56
1238	115	soc.	15	1544	246			nya meddel.	D 57
1249	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 58
1251 1286	115	kult.	6	1500	150	12	1624	nya meddel.	D 59
1291									
1293	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 61
1294	115	—	—	—	—			slutbehandl.	D 62
1303	115	—	—	—	—			slutbehandl.	D 63
1306	115	jur.	8	1479	234			nya meddel.	D 64
1307	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 65
1315	115	ekon.	9	1580	173			nya meddel.	D 66
1336	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 67

S a k	
nr	r u b r i k
D 68	Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresunds-regionen
D 69	Meddelanden om rekommendation nr 6/1962 angående vidgat radio- och televisionssamarbete
D 70	Meddelanden om rekommendation nr 7/1962 angående samarbete under marknadsförhandlingarna Tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete
D 71	Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen
D 72	Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare
D 73	Meddelanden om rekommendation nr 10/1962 angående radioutsändning i strid mot det internationella radioreglementet
D 74	Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
D 75	Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.
D 76	Meddelanden om rekommendation nr 13/ 1962 angående nordiskt organ för samespörsmål
D 77	Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
D 78	Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning
D 79	Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi
D 80	Meddelande om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet
D 81	Meddelanden om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
D 82	Meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen
D 83	Meddelanden om rekommendation nr 20/1962 angående mellanriksväg över Graddis
D 84	Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet
D 85	Meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige
D 86	Meddelanden om rekommendation nr 23/1962 angående kontaktorgan för fiskerispörsmål

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.	innehåll	nr
s.	s.				s.				
1339	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 68
1341	115	kult.	11	1512	237			slutbehandl.	D 69
1344	} 115	ekon.	19	1596	189	{ 17	1634	slutbehandl.	D 70
1347									
1348	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 71
1350	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 72
1352	115	—	—	—	—			slutbehandl.	D 73
1356	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 74
1360	115	soc.	10	1536	245			nya meddel.	D 75
1363	115	jur.	6	1475	233			nya meddel.	D 76
1369	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 77
1371	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 78
1374	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 79
1375	115	traf.	13	1564	251			nya meddel.	D 80
1377	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 81
1378	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 82
1380	115	traf.	8	1556	167			slutbehandl.	D 83
1382	115	traf.	11	1561	245			nya meddel.	D 84
1388	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 85
1390	115	ekon.	11	1583	173			slutbehandl.	D 86

S a k	
nr	r u b r i k
D 87	Meddelanden om rekommendation nr 24/1962 angående allmän samarbetsöverenskommelse
D 88	Meddelande om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar
D 89	Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare
D 90	Meddelanden om rekommendation nr 27/1962 angående nordiskt institut i Reykjavik Tilläggsförslag om upprättande av »Nordens hus» i Reykjavik
D 91	Meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare
D 92	Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
D 93	Meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar
D 94	Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner
D 95	Meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
D 96	Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.

Översikt över behandlingen av

<i>nr</i>	<i>Dokument rubrik</i>
<i>1</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets presidium</i>
<i>2</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté</i>
<i>3</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté</i>
<i>4</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté</i>
<i>5</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté</i>
<i>6</i>	<i>Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»</i>

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		s.	utskott	nr		s.	s.		
1394	115	—	—	—	—			slutbehandl.	D 87
1397	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 88
1398	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 89
1400 1402	} 115	kult.	10	1510	235	} 20	1640	slutbehandl.	D 90
1404								115	—
1408	115	soc.	3	1525	119			nya meddel.	D 92
1411	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 93
1413	115	jur.	12	1484	249			nya meddel.	D 94
1417	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 95
1419	115	—	—	—	—			nya meddel.	D 96

dokumenten utanför saklistan

<i>Tryckt</i>	<i>Behandl.</i>	<i>Beslutets</i>
<i>s.</i>	<i>s.</i>	<i>innehåll</i>
1421	{ 50 78 }	till handl.
1445	114	till handl.
1447	114	till handl.
1449	114	till handl.
1451	114	till handl.
1453	114	till handl.

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Ahlkvist, Emil, Sverige (s)

Vald medlem

Yttranden:

Sänkning av myndighetsåldern: 136

Rätt att avlyssna radio: 232

Andersen, Nina, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Harmonisering av sociallagstiftningen:

470

Tilläggsförslag:

Samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster: 1096

Yttrande:

Tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land vad avser pension:

247

Andersson, Birger, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer: 693

Tilläggsförslag:

Gemensam arbetsmarknad för tandläkare: 1017

Yttranden:

Förbud mot professionell boxning: 175, 180

Införande av sommartid: 185

Andersson, Ebon, Sverige (h)

Vald medlem

Yttrande:

Sammanställande av en världsomfattande ekonomisk konferens: 122

Andresen, Kaj, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell utlysning i utlandet: 880

Yttranden:

Samarbete ifråga om högre teknisk utbildning: 164

Backlund, Georg, Finland (Skdl)

Suppleant

Medlemsförslag: Utökad samverkan inom

Nordkalottområdet: 891

Yttranden:

Generaldebatt: 104

Ekonomiskt samarbete: 217

Bjerkholt, Aase, Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 88

Bondevik, Kjell, Norge (Kf)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer: 693

Yttranden:

Generaldebatt: 99

Införande av sommartid: 181, 185, 186

Ekonomiskt samarbete: 209

Val av kulturell niomannakommitté: 228

Borten, Per, Norge (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk transportpolitik: 857

Yttrande:

Generaldebatt: 92

Braconier, Jean, Sverige (h)

Suppleant

Medlemsförslag:

Nordisk tentamensgiltighet: 840

Bro, Vagn, Danmark (V)

Suppleant

Medlemsförslag:

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 561
 Gemensam trafiklagstiftning: 735
 Försäkring av icke-nordiska motorfordon: 750

Cassel, Leif, Sverige (h)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förenhetligande av sjötrafikreglerna: 597

Yttranden:

Generaldebatt: 95
 Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 126
 Underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge: 166
 Fast Öresundsförbindelse: 249

Christensen, N. Chr., Danmark (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet: 880

Tilläggsförslag:

Upprättande av »Nordens hus» i Reykjavik: 1402

Yttranden:

Val av kulturell niomannakommitté: 224
 Nordiskt institut i Reykjavik: 235

Edenman, Ragnar, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Högre utbildning och forskning: 160

Eliasson, Lars, Sverige (cp)

Vald medlem till den 16 januari 1963

Medlemsförslag:

Gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjords-området: 875

Eriksen, Erik, Danmark (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Högertrafik i Sverige: 666

Yttrande:

Generaldebatt: 62, 66

Eriksen, Holger, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lagstiftning angående radions juridiska ansvar: 501
 Ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen: 614

Yttranden:

Ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen: 135

Erlander, Tage, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 66

Fagerholm, Karl-August, Finland (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Högertrafik i Sverige: 666

Yttranden:

Öppningsanförande: 44
 Val av kulturell niomannakommitté: 224

Gerhardsen, Einar, Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 54

Gillström, Anselm, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk: 887

Gislason, Gylfi Þ., Island (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 200

Gram, Victor, Danmark (S)

Vald medlem till den 3 oktober 1962

Medlemsförslag:

Ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen: 614

Gundersen, O. Chr., Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 189

Gustafsson, Einar, Sverige (cp)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Gemensam institution för vetenskaplig dokumentation: 1286

Yttrande:

Införande av sommartid: 184

Gustafsson, Hans, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Försäkring av icke-nordiska motorfordon: 750

Tilläggsförslag:

Fast Öresunds-förbindelse: 1028

Gärde Widemar, Ingrid, Sverige (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Förbud mot professionell boxning: 535

Gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television: 771

Hagelia, Magnhild, Norge (A)

Vald medlem

Ändringsförslag:

Generellt förbud mot boxning: 560

Hara, Erkki, Finland (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar: 501

Yttranden:

Generaldebatt: 107

Förbud mot professionell boxning: 176

Hegna, Trond, Norge (A)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 100

Högre utbildning och forskning: 155

Val av kulturell niomannakommitté: 225

Samverkan beträffande fiskexporten: 243

Remittering av »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961»: 252, 253

Helén, Gunnar, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rätt att avlyssna radio m. m.: 422

Tilläggsförslag:

Högre utbildning och forskning: 938

Yttranden:

Generaldebatt: 89, 92, 98, 99

Sänkning av myndighetsåldern: 137, 141

Högre utbildning och forskning: 153, 163

Lagstiftning angående radions juridiska ansvar: 220

Rätt att avlyssna radio: 231

Helveg Petersen, K., Danmark (RV)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 91

Högre utbildning och forskning: 153, 161

Henriksson, Gunnar, Finland (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891

Holm, Chr. L., Norge (H)

Vald medlem till den 31 december 1962

Medlemsförslag:

Försäkring av icke-nordiska motorfordon: 750

Horn, Svend, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 561

Förenhetligande av sjötrafikreglerna: 597

Gemensam trafiklagstiftning: 735

Försäkring av icke-nordiska motorfordon: 750

Tilläggsförslag:

Fast Öresunds-förbindelse: 1028

Yttranden:

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 128

Försäkring av icke-nordiska motorfordon: 134

Samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet: 245

Fast Öresunds-förbindelse: 250

Hækkerup, Per, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 196

Högström, Sven, Finland (Sv)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer: 693

Tilläggsförslag:

Geologiska och geografiska exkursioner till Island: 936

Yttrande:

Vidgat radio och televisionssamarbete: 238

Hønsvald, Nils, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Harmonisering av sociallagstiftningen i Norden: 470

Likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar: 501

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 561

Införande av högertrafik i Sverige: 666

Yttranden:

Generaldebatt: 46

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 130, 186

Likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar: 219

Remittering av »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961»: 252

Avslutningsanförande: 255

Jacobsen, Nils, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Norsk-svenska mellanriksvägar: 432

Samverkan beträffande fiskexporten: 673

Yttranden:

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 124

Vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige: 170

Mellanriksväg över Graddis: 170

Johannesson, Guri, Norge (A)

Suppleant

Yttrande:

Gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer: 118

Johnsen, Håkon, Norge (A)

Vald medlem

55—620840. Nordiska rådet.

Medlemsförslag:

Lagstiftning angående radions juridiska ansvar: 501

Gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television: 771

Yttranden:

Sänkning av myndighetsåldern: 141

Högre utbildning och forskning: 150, 162, 163

Val av kulturell niomannakommitté: 228, 228

Kajala, Olavi, Finland (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891

Karjalainen, Ahti, Finland (MI)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 61

Kellgren, Nils, Sverige (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Harmonisering av sociallagstiftningen i Norden: 470

Klippenvåg, Harry, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Norsk-svenska mellanriksvägar: 432

Gemensam trafiklagstiftning: 735

Gemensam nordisk transportpolitik: 857

Vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden: 867

Yttranden:

Generaldebatt: 109

Ekonomiskt samarbete i Nordkalotten: 121

Frihamn för Finland i Nord-Norge: 121

Vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden: 132

Utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten: 165

Krag, Jens Otto, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 55, 75

Kuusinen, Hertta, Finland (Skld)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891

Sammanfattande av en världsomfattande ekonomisk konferens: 894

Kyttä, Harras, Finland (Kp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge: 643

Kähönen, Urho, Finland (MI)

Suppleant

Medlemsförslag:

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 561

Förenhetligande av sjötrafikreglerna: 597

Lahtela, Olavi, Finland (MI)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden: 867

Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891

Lange, Gunnar, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 193

Larsen, Aksel, Danmark (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Harmonisering av sociallagstiftningen i Norden: 470

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 213

Larsen, Helge, Danmark (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sänkning av myndighetsåldern: 395

Rätt att avlyssna radio m. m.: 422

Gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television: 771

Nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete: 811

Nordisk tentamensgiltighet: 840

Utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk: 887

Tilläggsförslag:

Universitetskurserna i nordiska språk: 941

Yttranden:

Generaldebatt: 87

Berättelse från Nordiska kulturkommissionen: 149

Geologiska och geografiska exkursioner till Island: 149

Universitetskurserna i nordiska språk: 149

Lassinantti, Ragnar, Sverige (s)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Teatersamarbete inom Nordkalotten: 1051

Studium av tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten: 1052

Forskning i arktisk medicin: 1207

Yttranden:

Generaldebatt: 110

Teaterverksamhet inom Nordkalottområdet: 144

Tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten: 146

Mellanriksväg över Graddis: 169

Renbeteskonvention mellan Norge och Sverige: 233

Samverkan på renskötselns område: 233

Förbättring av samernas levnadsförhållanden: 233

Leirfall, Jon, Norge (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förbud mot professionell boxning: 535

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 561

Ändrade grunder för djurskydds- och jaktlagstiftningen: 614

Underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge: 643

Yttranden:

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 129, 130, 131

Underlättande av flygtrafiken på Stockholm från Finland och Norge: 166

Vägförbindelse mellan Nordland fylke och Sverige: 168

- Mellanriksväg över Graddis: 168
 Förbud mot professionell boxning: 176
 Ekonomiskt samarbete: 216
 Val av kulturell niomannakommitté: 227
- Lindblom, Olavi*, Finland (Sd)
 Vald medlem till den 5 februari 1963
 Medlemsförslag:
 Harmonisering av sociallagstiftningen i Norden: 470
- Lindström, Ulla*, Sverige (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 83
- Lundström, Birger*, Sverige (fp)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Sänkning av myndighetsåldern: 395
 Gemensam trafiklagstiftning: 735
 Tilläggsförslag:
 Upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg: 962
 Ökad rörelsefrihet för lätta flygplan inom de nordiska länderna: 963
 Yttranden:
 Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 127
 Gemensam trafiklagstiftning: 132
 Sänkning av myndighetsåldern: 138
- Lyng, John*, Norge (H)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjords-området: 875
 Yttranden:
 Generaldebatt: 78
 Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 130, 131
 Ekonomiskt samarbete: 214
- Madsen, Chr.*, Danmark (SF)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Harmonisering av sociallagstiftningen i Norden: 470
- Merikoski, Veli*, Finland (Kp)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Ekonomiskt samarbete: 199
- Moe, Finn*, Norge (A)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete: 811
 Tilläggsförslag:
 Ekonomiskt samarbete: 1347
 Yttranden:
 Generaldebatt: 58
 Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 172
- Møller, Poul*, Danmark (KF)
 Ekonomiskt samarbete: 211
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Samverkan beträffande fiskexporten: 673
 Yttrande:
 Ekonomiskt samarbete: 205, 208
- Møller Warmedal, Johan*, Norge (H)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Förenhetligande av sjötrafikreglerna: 597
 Yttrande:
 Rätt att avlyssna radio: 230
- Nederström-Lundén, Judit*, Finland (Skdl)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Förbud mot professionell boxning: 535
 Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891
 Sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens: 894
 Yttranden:
 Vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet: 120
 Förbud mot professionell boxning: 178
- Nielsen, Harald*, Danmark (V)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer: 693
 Yttrande:
 Införande av sommartid: 183

Ohlin, Bertil, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Införande av högertrafik i Sverige: 666

Yttranden:

Generaldebatt: 50, 65

Högre utbildning och forskning: 157, 161

Ekonomiskt samarbete: 201, 208

Tid och plats för nästa session: 253

Osvald, Hugo, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk tentamensgiltighet: 840

Tilläggsförslag:

Likställdhet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk: 1071

Yttranden:

Generaldebatt: 106

Högre utbildning och forskning: 162

Nordisk tentamensgiltighet: 163

Likställdhet vid förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål: 248

Likställdhet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk: 248

Pitsinki, Kaarlo, Finland (Sd)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 113

Pohjala, Kyllikki, Finland (Kok)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 94

Rasmussen, Hans, Danmark (S)

Suppleant

Medlemsförslag:

Harmonisering av sociallagstiftningen i Norden: 470

Rihtniemi, Juha, Finland (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensam trafiklagstiftning: 735

Tilläggsförslag:

Samarbete mellan de tekniska högskolorna: 1183

Yttrande:

Generaldebatt: 69

Ekonomiskt samarbete: 215

Rognerud, Berte, Norge (H)

Vald medlem

Yttranden:

Teaterverksamhet inom Nordkalottområdet: 143

Tvåspråkighetens skolproblem inom Nordkalotten: 148

Val av kulturell niomannakommitté: 226

Gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television: 241

Rosenberg, Gösta, Finland (Skld)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891

Sammanställande av en världsomfattande ekonomisk konferens: 894

Yttranden:

Sänkning av myndighetsåldern: 138

Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 172

Ruutu, Paula, Finland (Ml)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk utbildning för teater, film, radio och television: 771

Utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap: 787

Yttrande:

Utbildning av lärare och andra ungdomsledare i filmkunskap: 142

Røiseland, Bent, Norge (V)

Vald medlem

Yttranden:

Lagstiftning angående resebyråverksamhet: 129

Införande av sommartid: 186

Ekonomiskt samarbete: 203

Saarinen, Aarne, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891

Sammanställande av en världsomfattande ekonomisk konferens: 894

- Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige (fp)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar: 501
 Samverkan beträffande fiskexporten: 673
 Yttrande:
 Förbud mot professionell boxning: 179
- Sivertsen, Helge*, Norge (A)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 96, 99
- Strand, Axel*, Sverige (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Samverkan beträffande fiskexporten: 673
 Yttrande:
 Samverkan beträffande fiskexporten: 243
- Sukselainen, V. J.*, Finland (M1)
 Vald medlem
 Tilläggsförslag:
 Frihamn för Finland i Nord-Norge: 1050
 Yttrande:
 Generaldebatt: 82
- Sundin, Sven*, Sverige (cp)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Norsk-svenska mellanriksvägar: 432
- Tilläggsförslag:
 Gemensam institution för vetenskaplig dokumentation: 1286
 Yttranden:
 Generaldebatt: 80
 Samordning av kontrollbestämmelser rörande elmaterial: 121
 Ekonomiskt samarbete: 210
 Vidgat radio- och televisionssamarbete: 116, 237
- Thestrup, Knud*, Danmark (KF)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Förbud mot professionell boxning: 174
- Thors, Ólafur*, Island (Sj)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 70
- Tiekso, Anna-Liisa*, Finland (Skdl)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891
- Toven, Knut*, Norge (KF)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Förbud mot professionell boxning: 175
- Väänänen, Hilja*, Finland (M1)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Utökad samverkan inom Nordkalottområdet: 891

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 1690—1705; övriga siffror hänvisar till sidor. NU hänvisar till ett nummer i Nordisk udredningsserie.)

- Administration av gemensamma institutioner: *Sak D 20, D 94; 1430*
- Administrativa beslut, verkställighet av: *Sak D 81*
- Adoptionslagstiftning: 901
- Advokaters tystnadsplikt: 1434, 1441
- Aerodynamik: 1264
- Afrika-institutet: 60, 88
- Akademiker, efterutbildning av: 915, 1259
- Aktiebolagslagstiftning: *Sak D 61, 903*
- Alkoholmissbruk i luftfart: *Sak D 71*
- Ammunition för skyttetävlingar: 951
- Anglicismer: 1023
- Arbetsgivaransvar: 902
- Arbetslöner: 970
- Arbetsmarknad för
bibliotekarier: *Sak A 1*
farmaceuter: *Sak D 23*
intellektuella yrken: *Sak D 40*
lärare: *Sak D 72*
läkare: *Sak D 12, D 47*
sjukgymnaster: *Sak D 24*
sjöfolk: *Sak D 57*
tandläkare: *Sak D 12, NU 1962: 6*
veterinärer: *Sak D 25*
- Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: *Sak C 7*
- Arktisk medicin, forskning i: *Sak D 51, Sak D 51 (Tilläggsförslag), 1269*
- Arlanda: *Sak A 25*
- Arvslagstiftning: 901
- Atomenergifrågor, Nordiska kontaktorganet för: *Sak C 8*
- Atomfysik, teoretisk: 1267
- Atomreaktor drift, skadestånd och försäkring: 902
- Auktorrätt: 903
- Barnlagstiftning: 901
- Beskattnings,
— avdragsregler vid inkomst-: *Sak D 28, D 60*
- dubbelbeskattningsavtal: *Sak A 11*
— omsättningskatt: *Sak D 39*
— skattefrihet för stiftelse: *Sak A 10*
— skatteutredningar: *Sak D 93*
— utformning: *Sak A 14; NU 1963: 5*
- Bibliotek, vetenskapliga: 1260
- Bibliotekarier, arbetsmarknad för: *Sak A 1*
- Bilar, högerstyrning: 1436
- Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige: *Sak D 85*
- Bokmarknad: *Sak D 29; NU 1962: 4*
- Boksning: *Sak A 21*
- Bokutgivning på engelska: 934
- Bolagslagstiftning: 903
- Bostadslån: *Sak D 18*
- Boxning, förbud mot professionell: *Sak A 21*
—, generellt förbud: *Sak A 21 (Ändringsförslag)*
- Bro över Öresund: *Sak D 1*
- Bromma—Arlanda: *Sak A 25*
- Bulgariska person- och stadsnamn: 1022
- Busstrafik: 948
- By-: se Stad-
- Byggnads- och stadsplanetävlingar: 1434
- Byggnadsforskning: *Sak D 66*
- Carnet-område: 953
- Centralbankkrediter: 973
- Civilekonomer, efterutbildning av: 915
- Cyklar med hjälpmotor: 953
- Decca-samarbete: *Sak A 37*
- Demografi, forskning och undervisning i: 1435
- Djurskyddslagstiftning: *Sak A 24, D 17*
- Dokumentalistutbildning: 1290
- Dokumentation: 1268
- vetenskaplig: *Sak D 59 (Tilläggsförslag)*

- Dubbelbeskattningsavtal, multilaterala: *Sak A 11*
- Dyreværnslovgivning: se Fridlysnings- och jakttider
- Dyrlæger: se Veterinärer
- EEC: *Sak C 5, D 56, D 64, D 70*; se även Generaldebatten, s. 50 ff.
- EFTA: se EEC
- Efterutbildning av akademiker: 915, 1259 —, teknisk: 1267
- Egendom: se Fast egendom
- Ekologi, terrester: 918, 1266
- Ekonomisk konferens, världsomfattande: *Sak A 41, 104*
- Ekonomiskt samarbete: *Sak D 36, D 70 (Tilläggsförslag)*
- Ekonomiskt samarbete, ministerkommittén för: *Sak C 5*
- Eks-: se Ex-
- Elkraft: *Sak D 44, 1430*
- Elkraftkommitté: *Sak A 12*
- Elmateriel, kontrollbestämmelser för: *Sak A 4*
- Engelska, bokserie på: 934
- Enke-: se Änke-
- Erstatning: se Skadestånd
- Etableringsrätt: 971
- Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna: *Sak A 6*
- Europeiska ekonomiska gemenskapen, rättsgemenskap inom: *Sak D 64*; se även EEC
- Exekutionslagstiftning: 903
- Exkursioner i geologi och geografi till Island: *Sak C 2 (Tilläggsförslag 1)*; 918, 1266
- Exportdokument: *Sak D 45*
- Exportkreditgarantier: 974
- Facklitteratur, översättning av finsk och isländsk: 918
- Farledsutprickning: *Sak D 32*; 955
- Farmaceuter, arbetsmarknad för: *Sak D 23*
- Fartyg, upphävande av lotsplikt för mindre: *Sak C 4 (Tilläggsförslag 1)*, 1436
- Fast egendom: *Sak D 18*
- Fastighet för fritidsbruk: *Sak D 18 (Tilläggsförslag)*
- Film, produktion av: *Sak D 53* —, samarbete: 919 —, utbildning för: *Sak A 31, 1259*
- Filmkunskap, utbildning av lärare i: *Sak A 32*
- Finska språket: 107
- Finsktalande Finland, samhörighet med: 911
- Firmalagstiftning: 904
- Fiskerigränser: *Sak A 13*
- Fiskeriproblem: *Sak D 55*; se även Laxbeståndet
- Fiskerispörsmål, kontaktorgan för: *Sak D 86*
- Fiskexport: *Sak A 27*
- Fjernsyn: se TV
- Flaggning på Röda korsets 100-årsdag: 1437
- Flygplan, rörelselättnad för lätta: *Sak C 4 (Tilläggsförslag 2)*; 1436, 1437
- Flygplanslära: 1264
- Flygtrafik inom Nordkalotten: *Sak D 38*; 955, 956 — på Stockholm: *Sak A 25*
- Flyttgods, omsättningsskatt för: *Sak D 39*
- Flyttningsbetyg: *Sak A 15, Sak D 2*
- Flyve-: se Flyg-
- Folkakademi: *Sak D 58*
- Folkbildning: 930
- Folkskoleseminarier, undervisn. i nord. språk: *Sak A 39*
- For-: se även För-
- Forbrugsbeskatning: se Flyttgods
- Forskarutbyte för pedagogisk forskning: 930
- Forskning: se Utbildning och forskning
- Forskningsråden, samarbete mellan: 916, 1260
- Fostringsuppgift, skolans: 921
- Fraktavtal vid vägtransport: 904
- Fridlysningsstider: *Sak A 24, D 17*
- Frihamn för Finland: *Sak D 13 (Tilläggsförslag 1)*
- Fritidsfastighet, inköp av: *Sak D 18 (Tilläggsförslag)*
- Færdsel-: se Trafik-
- Färje-: se Bilfärje-
- Föreningar, skattefrihet för: *Sak A 10*
- Førerkort: 955
- Företagsverksamhet i Finland: 1233
- Försäkring av icke-nordiska motorfordon: *Sak A 30*
- Försäkringslagstiftning: 902
- Förvaltning(s-): se Administration
- Förvärv av fast egendom: *Sak D 18*
- Föräldralagstiftning: 901

- GATT: se EEC
 Geografi, exkursioner till Island: *Sak C 2 (Tilläggsförslag 1)*; 918, 1266
 Geografiska namn: 1022
 Geologi, exkursioner till Island: *Sak C 2 (Tilläggsförslag 1)*; 918, 1266
 Gesandtskaber: se Utrikestjänsten
 Godtrosförvärv av lösöre: 901
 Graddis, väg över: *Sak D 83*; se även Vägar
 Grannländernas språk, kurser i: 924, se även 107
 Gränshandel: 976
 Gränspassage: 950
- Hagekunst: se Trädgårdskonst
 Handelspolitik: 52, 975
 Handelsresande: 951
 Havekunst: se Trädgårdskonst
 Husbondansvar: 902
 Hushållshögskolan, Nordiska: *Sak D 62*, 1261
 Hushållsutbildning, högre: *Sak D 62*
 Hälsotjänst för sjömän: *Sak D 31*; NU 1962: 1
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: *Sak C 10*
 Hälsovårdsutbildning: 1438
 Högerstyrning av bilar: 1436
 Högertrafik: *Sak A 26*
- Illojal konkurrens: 904
 ILO-konventioner, ratifikation av: 944
 Industriellt samarbete: *Sak D 56*
 Information: 1431, se Bokutgivning, Kulturell upplysning, »Nordisk Kontakt», »Nordisk statistisk årsbok», »Nordisk udredningsserie» (NU), »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961», »Nordiske borgeres sociale rettigheder», »Nytt från Nordiska rådet», Teknisk informationstjänst, Utvandringsintresserade
 Informationsmaterial för utvandringsintresserade: *Sak D 35*
 Informationstjänst, Teknisk: 1268
 Inkomstbeskattning, avdrag: *Sak D 28*, *D 60*
 Institut i Reykjavik, nordiskt: *Sak D 90 (Tilläggsförslag)*, 909, NU 1963: 3
 Institutioner, administration av gemensamma: *Sak D 20*, *D 94*; 1430
- för kulturell upplysning: *Sak A 38*
 Instruktionssjukgymnaster, utbildning av: *Sak D 24 (Tilläggsförslag)*
 Intellectuella yrken, arbetsmarknad för: *Sak D 40*
 Internationell politik, studium av: 917
 Internationellt samarbete, utbildning av deltagare för: *Sak A 33*
 Invalidarbete: *Sak D 10*; 944
 Invalidpensionering: *Sak D 82*
 Invalidvård: *Sak D 10*
 Investeringssamarbete: 972
 Isbrytarsamarbete: 949
 Island; exkursioner i geologi och geografi till: *Sak C 2 (Tilläggsförslag 1)*; 918, 1266
 — och EEC: 1345
 —, Trafikförbindelse med: 948
- Jakt, ammunition för: 951
 Jaktlagstiftning: *Sak A 24*
 Jakttider: *Sak A 24*, *D 17*
 Jernbane: se Järnvägs-
 Jordbruksforskning: *Sak D 15*; 1269
 Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: *Sak D 77*
 Jugoslaviska person- och stadsnamn: 1022
 Jurisdiktionskompetens: se *Sak A 6*
 Järnvägsbyggnad i Tornedalen: 955
 Järnvägstaxor: 949
- »Kalendarium över nordiska möten»: 1433
 Kapitalutförelse från Finland: 1434
 Kapitalöverföring: 971
 Kinesiska: se Sinologi
 Kirkenes-fabrik för cellulosa: 109, 1049
 Knallerter: 953
 Kommissionslagstiftning: *Sak D 95*; 902
 Kommunikationsspörsmål: 953
 Konfliktforskning: *Sak D 78*; 1262
 Konkurrens, illojal: 904
 Konkurrensbegränsning: *Sak D 63*
 Konkurslagstiftning: 903
 Konst: 933
 Kontinentförbindelserna: *Sak D 21*, se även *Sak D 1*
 Kooperativt samarbete: 1223
 Kriminologiskt samarbete: 1262
 Kulturell upplysning i utlandet: *Sak A 38*
 Kulturella ändamål, medel för: *Sak D 43*
 Kulturellt Europa-samarbete: 918

- Kulturkommissionen, Nordiska: *Sak C 2*; 90, 1272
 Kyrkoskatt, överförande av: 1434, 1443
 Kärnkemi: 1267
 Köplagstiftning: 901
 Körkort: 955
- Lagstiftningssamarbete: *Sak C 1*; 905
 Landningskort för privata flygplan: 967
 Lantbruksvetenskap: 1269
 Lastbilstrafik: 948
 Lastpall-pool: 954
 Laxbeståndet i östersjön: *Sak D 16*
 Legitimation vid inresa i nord. passområde: *Sak D 80*; 1430
 Legitimation för psykologer: *Sak D 22*
 Litteraturkurser för modersmålsstuderande: 1261
 Livsmedelslagstiftning: *Sak D 74*
 Lotsplikt, upphävande av: *Sak C 4 (Tilläggsförslag 1)*; 1436
 Luftfartslagstiftning: 904
 —, alkoholmissbruk: *Sak D 71*
 Lufttrafik, passageraravgift: 956
 Lustfartyg: 950
 Läkare, arbetsmarknad för: *Sak D 12*
 —, specialistbehörighet för: *Sak D 89*
 Läkarkonsten, behörighet att utöva: *Sak D 41*
 Läkarmarknad: *Sak D 47*
 Läkemedel: *Sak D 4*
 Läkemedelsforskning: *Sak D 75*
 Lärare, arbetsmarknad för: *Sak D 72*
 — i filmkunskap: *Sak A 32*
 —, fortbildningskurser för: 925
 Lärarnas rättsliga ställning: 921
 Läroboksbehov: 915, 1259
 Lösöre, godtrosvörvärv av: 901
- Marinbiologi: 1267
 Marknadsförhandlingarna, samarbete under: *Sak D 70*; se även EEC
 Matematikundervisning: 919
 Materialprovning, Odontologisk: *Sak A 7*
 Medborgarskapslagstiftningen: *Sak D 52*, 905
 Medicin: 1269
 —, arktisk: *Sak D 51, Sak D 51 (Tilläggsförslag)*; 1269
 Mellanriksvägar, norsk-svenska, plan för: *Sak A 18*; se även Vägar
 Menneskerettigheter: Se Europeiska domstolen
- Meteorologiska termer: 1022
 Moped: 953
 Motorfordon, försäkring av icke-nordiska: *Sak A 30*
 Multilaterala dubbelbeskattningsavtal: *Sak A 11*
 Musik: 934
 Myndighetsåldern, sänkning av: *Sak A 16*
 Mänskliga rättigheterna, Europeiska domstolen för: *Sak A 6*
 Mönsterlagstiftning: 903
- Namnlagstiftning: 901
 Navn-: se Namn-
 Narvik, transittrafik: 955
 Navigationshjälpmedel i Skagerak: *Sak A 37*
 New York, »Scandinavia House» i: *Sak A 9*
 NORDEL: *Sak A 12*
 »Nordens Hus» i Reykjavik: *Sak D 90 (Tilläggsförslag)*; 909, NU 1963: 3
 »Nordisk Kontakt», rapport från redaktionskommittén: 1453
 »Nordisk statistisk årsbok 1962»: NU 1962: 10
 »Nordisk udredningsserie»: 1432
 Nordiska rådet
 Arbetsformer: 78, 1425, 1433
 Arbetsutskott: 1677
 Ekonomiska niomannakommittén: 1449
 Inkomna skrivelser: 1434
 Juridiska niomannakommittén: 1445
 Kulturella niomannakommittén: 152, 1426, 1451
 Medlemmar: 10
 Ministermöten, deltagande i: 1429
 Nordiska rådet och parlamenten: 1437
 Nordiska rådets tryck: 1423
 Rekommendationer, regeringarnas meddelanden om: 1430
 Rekommendationer, översikt över 1962 års: 1422
 Sekretariat: 1425
 Socialpolitiska niomannakommittén: 1477
 Upplynningsverksamhet: 1431
 Utskott, riktlinjer för: 1461
 11:e sessionen, förberedelser för: 1429
 berättelser till: 1429
 generaldebatt vid: 50—75, 78—114
 kallelse till: 7

Nordiska rådet

- 11:e sessionen (forts.)
 medlemslista vid: 8
 presidentens avslutningsanförande: 254
 presidentens öppningsanförande: 44
 presidierapport till: 1421—1444
 presidium vid: 46, 1677
 rekommendationer vid: 1601
 remiss av saker till utskott: 114, 115
 sakkunniga vid: 1678
 saklista vid: 19
 sekretariat vid: 1678
 utdelning av litteraturpris i samband med: 1681
 utskott vid: 48, 50
 utskottsutlåtanden vid: 1459
 översikt över: 38
 12:e sessionen, tid och plats för: 253
 »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961», 47, NU 1962:8
 Nordiska språk, folkskoleseminariernas undervisning i: *Sak A 39*
 —, universitetskurser i: *Sak C 2 (Tilläggsförslag 3)*
 »Nordiske borgeres sociale rettigheder»: 945
 »Nordiske sprogspørmål»: 1023
 Nordiskt språk: 1434
 NORDITA: 1267
 Nordkalotten, ekonomiskt samarbete: *Sak D 13*
 — flyg- och turisttrafik: *Sak D 38*
 — flygplatser: 955
 —, frihamn för Finland i Nord-Norge: *Sak D 13 (Tilläggsförslag 1)*
 — konferenser om: *Sak D 49; 955*
 — samverkan på: *Sak A 40; 62, 110*
 — teatersamarbete: *Sak D 13 (Tilläggsförslag 2)*
 — tvåspråkighetens skolproblem: *Sak D 13 (Tilläggsförslag 3)*
 — vägar: 952, 955
 Nordland fylke, väg till Sverige: *Sak D 37*
 »Nytt från Nordiska rådet»: 1431
 Näringsrätt: *Sak D 5; 971*
- Oceanografi, fysisk: 1265
 Odontologisk materialprovning: *Sak A 7*
 Odontologiska termer: 1435
 Oljeföreningar i Östersjön: *Sak D 33*
 Omsättningsskatt för flyttgods: *Sak D 39*

- Paketpost: 956
 Partiellt arbetsföra: *Sak D 10*
 Pass- och reselättnader: *Sak D 48*
 Passageraravgift i lufthamnar: 956
 Passområde, legitimation vid inresa: *Sak D 80; 1430*
 Passunion, nordisk: 952
 Patent, nordiska: *Sak D 6; 1430*
 Patentlagstiftning: 903
 Pedagogisk forskning: 927
 Pension i Sverige: *Sak D 46*
 — av änkor och invalider: *Sak D 82*
 Pensionsfrågor: 944
 Pensionsrätt för i offentlig tjänst anställda: *Sak A 3, D 14*
 Piratsändare: se Radioreglemente
 Politik, studium av internationell: 917
 Processlagstiftning: 903
 Produktionsamarbete: 972
 Provningsanstalter: *Sak D 67*
 Psykologer, legitimation för: *Sak D 22*
- Radio, rätt att avlyssna: *Sak A 17*
 Radio, utbildning för: *Sak A 31, 1259*
 Radioamatörlicens: 1435
 Radioavlyssning, rätt till: *Sak A 17*
 Radions juridiska ansvar: *Sak A 20*
 Radioreglemente, utsändning i strid mot: *Sak D 73*
 Radiosamarbete: *Sak D 69; 116, NU 1962: 2*
 Radioutsändning: *Sak D 73*
 Regionplanering: 1261
 Regionsamarbete: 976
 Renbeteskonvention: *Sak A 8*
 Renskötsel: *Sak D 11; se även Samer*
 Resebyråer i utlandet: 957
 Resebyråverksamhet: *Sak A 22, D 84; 186, 957*
 Reselättnader: *Sak D 48*
 Resgods: 951
 Reykjavik, nordiskt institut i: *Sak D 90; 909, NU 1963: 3*
 Romforskning: 1268
 Rutt-flygning på Røros—Trondheim: 956
 Rymdforskning: 1268
 Ryska person- och stadsnamn: 1022
 Røros, flyg: 956
- Samarbetsöverenskommelse, allmän: *Sak D 87; 50, 1431*

Samer

konferens i Kiruna 1962: 1133, 1433
 levnadsförhållanden: *Sak D 34*
 organ för samespörsmål: *Sak D 76*
 renbeteskonvention: *Sak A 8*
 renskötsel: *Sak D 11*
 samerådets rapport: 1139
 Samfärdselkommittén, Nordiska: *Sak C 4*; 1126
 Samhandel, nordisk, 1957—1961: 986
 »Scandinavia House» i New York: *Sak A 9*
 Schackspelares trycksaksporto: 1436
 Sedimentologi: 1267
 Selskapslovgivning: 903
 Sevettjärvi, väg från: *Sak A 36*
 Sinologi: *Sak D 79*
 Sjukgymnaster, arbetsmarknad för: *Sak D 24*
 Sjukhusadministratörer: *Sak A 28*
 Sjukhusvård: *Sak A 2, D 3*
 Sjukvårdsplanering: *Sak D 92*
 Sjöfolk, arbetsmarknad för: *Sak D 57*
 Sjöfolks trygghet: 943, NU 1962: 9
 Sjölagstiftning: 904
 Sjömän, hälsotjänst för: *Sak D 31*; NU 1962: 1; se även Sjöfolk
 — sociala rättigheter: *Sak D 65*; NU 1962: 9
 —, utbildning av: 1239
 Sjørätt, Institutet för: 1262
 Sjötrafikregler: *Sak A 23*
 Skadeståndslagstiftning: 902
 Skagerak; utbyggnad av navigationshjälpmedel: *Sak A 37*
 Skatteavdrag vid inkomstbeskattning: *Sak D 28*
 Skattefria varor: 1434
 Skattefrihet för stiftelser och föreningar: *Sak A 10*
 Skatteutredningar: *Sak D 93*
 Skoladministratörskontakter: 920
 Skolproblem på Nordkalotten: *Sak D 13 (Tilläggsförslag 3)*
 Skol-TV: 924
 Skyttetävlingar, ammunition för: 951
 Sociallagstiftningen i Norden: *Sak A 19*; 943
 Socialpolitiska kommittén, Nordiska: *Sak C 3*
 Socialutbildning: *Sak B 1*
 Sommarnöje, inköp av: *Sak D 18 (Tilläggsförslag)*

Sommartid: *Sak A 5, D 19*; 1431, NU 1962: 5
 Specialistvård på sjukhus: *Sak A 2*
 Speciallärarutbildning: 924
 Specialpedagogik: 1262
 Sprit, införsel av: 950
 Språk, grannländernas, kurser i: 924
 Språk- och litteraturkurser för modersmålsstuderande: 1261
 Språklärare, kurser för: *Sak D 91*
 Språknämnderna: *Sak C 9*
 Språkproblem: 1434
 — på Nordkalotten: *Sak D 13 (Tilläggsförslag 3)*
 Språkskivor: 920
 Stadsplanerare: *Sak D 96*; 1261
 Stadsplanetävlingar: 1434
 Statsborger-: se Medborgarstiftelser och föreningar, skattefrihet för: *Sak A 10*
 Stockholm, flygtrafik till: *Sak A 25*
 Straffdomar, verkställighet av: *Sak D 88*
 Strafflagstiftning: 905
 Straffrättssamarbete: *Sak D 8*
 Strukturforskarmöte: 1268
 Strålningsfysiker: 1435
 Strålskydd: 1438
 Studentgruppresor: 1258
 Studentutbyte: 913
 Studiemateriel: 1259
 Stämpelavgift för handelsresande: 951
 Svagströmsingenjörer: 1435
 Svensk-undervisning i finskspråkiga läroanstalter: 921
 Syge-, Syke-: se Sjuk-
 Sø-: se Sjö-
 Tandkirurgi: 1436
 Tandläkare, arbetsmarknad för: *Sak D 12, Sak D 12 (Tilläggsförslag)*; NU 1962: 6
 Tandläkareutbildning: 1436
 — i Sverige: 1435
 Teater, utbildning för: *Sak A 31*; 1259
 Teatersamarbete på Nordkalotten: *Sak D 13 (Tilläggsförslag 2)*
 Teaterseminarium: 931
 Teknisk informationstjänst: 1268
 — utbildning: *Sak D 42*; 914, 1430
 Tekniska högskolorna, samarbete: *Sak D 42 (Tilläggsförslag)*; 1263, 1266, NU 1963: 4
 Teletermer: 1022

- Television: se TV
 Tentamensgiltighet: *Sak A 34*; 1257
 Tidskriftsproduktion, vetenskaplig: 918, 1260
 Tjänstemannautbyte: 1434, 1442
 Tjänstepension: *Sak A 3, D 14, D 46*
 Tobakssamarbete: 1237
 Tobaksvaror, införsel av: 950
 Told-, Toll-: se Tull-
 Trafikförbindelser med Island: 948
 Trafikförsäkring: 902, 953
 Trafiklagstiftning: *Sak A 29*; 948
 Trafikonykterhet: *Sak D 9*; 905
 Trafiksäkerhet: 954
 Transittrafik över Narvik: 955
 Transkription av ryska, jugosl. och bulg. person- och stadsnamn: 1022
 Transportekonomisk forskning: 947
 Transportforskningskommittén, Nordiska: *Sak C 6*; 960
 Transportpolitik: *Sak A 35*
 Trondheim, flyg: 956
 Trycksaksporto för schackspelare: 1436
 Trädgårdskonst: *Sak D 30*; 1270
 Träforskningslitteratur, översättning från finska: 1436
 Träkonservering: 1435
 Träskyddsforskning: 1435
 Tullbehandling och tullbestämmelser införsel av sprit, vin och tobak: 950
 järnväg: 951
 luftfartyg: 950
 privata flygplan: 1436, 1437
 resogs: 951
 skattefria varor: 1434
 Tullsamarbete, tekniskt: 976
 Tullstationer: 949
 Turistkontor i utlandet: 956
 Turisttrafik i Nordkalotten: *Sak D 38*; se även *Sak C 4*
 TV i skolan: 924
 TV-samarbete: *Sak D 69*; NU 1962: 2
 TV, utbildning för: *Sak A 31*; 1259
 Tystnadsplikt, advokaters: 1434, 1441
 Ungdomsproblem: 1434
 Universitetskurser i nordiska språk: *Sak C 2 (Tilläggsförslag 3)*
 Universitetslektorer: 1259
 Universitetslärareutbyte: 1258
 Uppfinningar, arbetstgares: 904
 Upplysningsverksamhet, kulturell, i utlandet: *Sak A 38*
 Utbildning efter allmänbildande skolan: 919
 — av deltagare i intern. samarbete: *Sak A 33*
 —, humanistisk: 1261
 — av instruktionsgymnaster: *Sak D 24 (Tilläggsförslag)*
 — av lärare i filmkunskap: *Sak A 32*
 —, pedagogik: 927
 — av personal på det sociala området: *Sak B 1*
 —, samarbete: 916
 —, samhällsvetenskaplig: 1261
 — av sjukhusadministratörer: *Sak A 28*
 — av speciallärare: 924
 — av strålningsfysiker: 1435
 — av tandläkare: 1436
 — av tandläkare i Sverige: 1435
 — för teater, film, radio och TV: *Sak A 31*; 1259
 —, högre teknisk: *Sak D 42*; 914, 1267, 1430, NU 1963: 4
 —, transportekonomisk: 947
 — i trädgårdskonst: *Sak D 30*
 Utbildning och forskning, högre: *Sak C 2 (Tilläggsförslag 2)*, *D 59*; 89
 Utlämningslagstiftning: *Sak D 27*
 Utprickning av farvatten: *Sak D 32*; 955
 Utrikestjänsten: *Sak D 50*
 Utrustning, vetenskaplig: 1260
 Utstyr, vitenskapelig: 1260
 Utvandringsintresserade, informationsmaterial för: *Sak D 35*
 Utvecklingsländerna
 — fiskexport till: *Sak A 27*
 —, hjälp till: *Sak D 54*; 83, 94
 —, material om: NU 1962: 7
 Ud(en)-: se Ut-
 U-länder: se Utvecklingsländerna
 Undervisning i nordiska språk vid folkskolesem.: *Sak A 39*
 Undervisningsmedikalgymnaster: 1435
 Undervisningssamarbete: 913
 Ungdomsledare, utbildning av... i filmkunskap: *Sak A 32*
 Valutakrediter: 973
 Vand-: se Vatten-
 Vanföra, arbete för: 944
 Vapeninförsel: 951
 Varumärkeslagstiftning: 904
 Vattenkrafttillgångar: *Sak D 26*; NU 1962: 3

- Veje: se Vägar
 Verkstadsindustri: 1236
 Veterinärer, arbetsmarknad för: *Sak D*
 25
 Villebråd, jakttider: *Sak A 24, D 17*
 Vin, införsel av: 950
 Vuxenundervisning: 1284
 Vägar
 plan för norsk-svenska mellanriks-
 vägar: *Sak A 18*
 väg mellan Sevettijärvi och riksväg
 50 i Neiden: *Sak A 36*
 väg över Graddis: *Sak D 83*
 Norge—Sverige, Finland—Norge och
 Finland—Sverige: 952
 vägförbindelse mellan Nordland fyl-
 ke och Sverige: *Sak D 37*
 Vägtrafik, fraktavtal vid: 904
 Vägtransport: 904
- Ändsret: 903
 Äktenskapslagstiftning: *Sak D 7*; 900
 Änkepensionering: *Sak D 82*
 Økonomisk: se Ekonomisk
 Örestad: *Sak D 68*
 Öresunds-förbindelse, fast: *Sak D 1*; NU
 1963: 1
 Öresunds-regionen, utbyggnad av: *Sak*
 D 68
 Östersjön, oljeföreningar i: *Sak D 33*
 Översättning av finsk och isländsk fack-
 litteratur: 918
 — av träforskningslitteratur från finska:
 1436

1. Bjerkholt, Aase, Norge
2. Bomholt, Julius, Danmark
3. Bratteli, Trygve, Norge
4. Cappelen, Andreas, Norge
5. Edenman, Ragnar, Sverige
6. Ahlkvist, Emil, Sverige
7. Andersen, K. B., Danmark
8. Andersen, Nina, Danmark
9. Andersson, Birger, Sverige
10. Andersson, Ebon, Sverige
11. Andresen, Kaj, Danmark
12. Bondevik, Kjell, Norge
13. Borten, Per, Norge
14. Cassel, Leif, Sverige
15. Christensen, N. Chr., Danmark
16. Ekendahl, Sigrid, Sverige
17. Eriksen, Erik, Danmark
18. Eriksen, Holger, Danmark
19. Fagerholm, Karl-August, Finland
20. Gillström, Anselm, Sverige
21. Gustafsson, Einar, Sverige
22. Gustafsson, Hans, Sverige
23. Johannessen, Guri, Norge
24. Hallberg, Raino, Finland
25. Hara, Erkki, Finland
26. Hegna, Trond, Norge
27. Helén, Gunnar, Sverige
28. Henriksson, Gunnar, Finland
29. Horn, Svend, Danmark
30. Högström, Sven, Finland
31. Hønsvald, Nils, Norge
32. Erlander, Tage, Sverige
33. Gerhardsen, Einar, Norge
34. Gislason, Gylfi, Island
35. Gundersen, Oscar Christian, Norge
36. Haugland, Jens, Norge
37. Holmqvist, Eric, Sverige
38. Hækkerup, Hans, Danmark
39. Hækkerup, Per, Danmark
40. Johansson, Rune, Sverige
41. Karjalainen, Ahti, Finland
42. Karttunen, Osmo P., Finland
43. Kling, Herman, Sverige
44. Krag, J. O., Danmark
45. Ingimundarson, Sigurður, Island
46. Jacobsen, Nils, Norge
47. Jóhannesson, Ólafur, Island
48. Johnsen, Håkon, Norge
49. Jónsson, Gísli, Island
50. Jónsson, Magnús, Island
51. Kleemola, Kauno, Finland
52. Klippenvåg, Harry, Norge
53. Kuusinen, Hertta, Finland
54. { Kyttä, Harras, Finland¹
Hyytiäinen, Veikko, Finland²
55. Lahtela, Olavi, Finland
56. Larsen, Aksel, Danmark
57. Larsen, Helge, Danmark
58. Lassinantti, Ragnar, Sverige
59. Leirfall, Jon, Norge
60. Lundström, N. Birger, Sverige
61. Lyng, John, Norge
62. Løbak, Harald, Norge
63. Moe, Finn, Norge
64. Møller, Poul, Danmark
65. Nederström-Lundén, Judit, Finland
66. Nielsen, Harald, Danmark
67. Ohlin, Bertil, Sverige
68. Olgeirsson, Einar, Island
69. { Osvald, Hugo, Sverige³
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige⁴
70. Pedersen, Gustav, Danmark
71. Petersen, Carl, Danmark
72. Pitsinki, Kaarlo, Finland
73. Poulsen, Johan, Danmark
74. Rihtniemi, Juha, Finland
75. Rognerud, Berte, Norge
76. Rosenberg, Gösta, Finland
77. Ruutu, Paula, Finland
78. Røiseland, Bent, Norge
79. Backlund, Georg, Finland
80. Strand, Axel, Sverige
81. Sukselainen, V. J., Finland
82. Sundin, Sven, Sverige
83. Sørensen, Poul, Danmark
84. Thapper, Fridolf, Sverige
85. Lange, Gunnar, Sverige
86. Lange, Halvard, Norge
87. Lindberg, Kai, Danmark
88. Lundström, Ulla, Sverige

¹ 16/2—19/2, punkt 17.

² 19/2, punkt 18—22/2.

³ Ej 20/2, punkt 16—19.

⁴ 20/2, punkt 16—19.

89. Merikoski, Veli, Finland
90. Nilsson, Torsten, Sverige
91. Normann, A. C., Danmark
92. Petersen, K. Helveg, Danmark
93. Philip, Kjeld, Danmark
95. Pohjala, Kyllikki, Finland
96. Sivertsen, Helge, Norge
97. Skoglund, Gösta, Sverige
98. Skytte, Karl, Danmark
99. Sträng, Gunnar, Sverige
100. Söderhjelm, J. O., Finland
101. Thors, Ólafur, Island
102. Wiherheimo, T. A., Finland
103. Thestrup, Knud, Danmark
104. Toven, Knut, Norge
105. Møller Warmedal, Johan, Norge

PLAN ÖVER SESSIONSSALEN

